
13
8 I
14

COMMENTARIA
AD CONSTITVTIONES VTRIVSQVE SICILIAE.

In quibus Praxis omnium ferè rerum ad eas pertinentium, quæ in Regijs huius Regni Neapolitani Tribunalibus occurrere solent dilucidè continetur.

OMNIBVS IVRIS STVDIOSIS, ET ALIIS IN foro versantibus apprimè vtilia, ac necessaria.

IO. PAVLO BALZARANO V. I. D.
Nobile Parthenopæo, ac Almi Neapolitani Collegij olim Consenatore Authore.

Nunc Primùm in luce edita.

Cum rerum omnium in ipsis tractatarum fertilissimo Indice.

NEAPOLI,
Ex Typographia Constantini Vitalis. M. DC. XX.

Sumptibus Petri Antonij Reghæ Bibliopolæ Parthenopæi.

Illuſtriſsimo, & Reuerendiſsimo Principi,

D. D. GASPARI

S.R.E. TITVLI S.CRVCIS IN HIERVSALEM,

PRESBYTERO CARDINALI DE BORGIA, ET VELASCO,

REGIAE CATHOLICAE MAIESTATIS in Regno Neapolitano Locumtenenti, & Capitaneo Generali, &c.

Nimaduerti, Illuſtriſsime Princeps, & Cardinalis, quædam mandata literis à patruo meo Ioanne Paullo Balzarano, opera de Feudis, & circunferri latiſsimè, & ſtudioſè ab hominibus lectitari. id planè videbar intelligere ex ijs maximè, quæ ſunt, luculentiſsimis literis, ad virum bonum,& Iuriſconſultum Neapolitanum Octauianum Coppolam. ex quo quæſierat, immo verò & quærit, & contendit præſtantiſsimus vir, & tranſalpinus homo Henricus Areſantell, ecquid nouum parturiret ingenium Ioannis Paulli Balzarani, nunciaret, vel editam iam, ſuſceptumque in lucem, mitteret. quare, vt cupiditati hominum reſponderem, & expectationi, debitum mihi, & fratris filio, & hæredi officium, quos morte præuentus, partus reliquerat immaturos, eoſdem conſignare typis, proferre in lucem, exiſtimabam. Cæterum veniebat in mentem, GASPAR Præſtantiſsime, in perturbatione rerum, motuque temporum, ſummam tranquillitatem expoſtulari literis, & quietem. Expectaui tempus, in quo conſtaret, non tam accepiſſe Te beneficium, quàm dediſſe, fateremur. reſeruatum eſt, inquam, ad hanc diem, hoc eſt ocium vacuum curis, expers anguſtiarum,

✠ 2 & ti-

& timoris,in qua pacata omnia, tuta,& tranquilla, ex hominibus alij,se satis vixisse,te viso,te recepto: alij,nunc magis esse viuedum, & sentiunt, & prædicant. Quamobrem cum nunc delata diuinitus facultas est, eandem, Cardinalis Amplissime, ipsam mihi quàm arctissimè complectendam putaui. nec fuit propterea necesse, vel perquirere,vel mecum animo volutare, cui potissimum dicarem. nam mihi Tu iam inde à suscepto consilio, & ex eo die, quo Te Romæ vidimus, Amplitudinem tuam suspeximus, vel omnium dignissimus es visus, cui doctissimi quique homines non scripta modò sua, sed seipsos etiam addicerent. Neque illos antea, vt nec me mouit splendor familiæ tuæ, & illa Augustissima prærogatiua,quæ facit,vt summo gradu,& supra humanarum rerum condictionem consistas.post tot clarissimos Titulos,post duos Domus tuæ Pontifices Maximos. eorum enim nonnulla cõmunia Tibi cum multis, & à fortuna commodata mortalibus nihil in se stabilis,nil perfecti continent ad beneuolentiã.colunt in Te homines, & ex animo colunt prudentissimi viri, quod in Te positum est, doctrinam tuam, humanitatem, fidem, animi excellentiam. nemo in ea, quam sustines, Persona, & in summa occupatione rerum excluditur sermone tuo. sequitur insolentiam dignitas: comes est rerum secundarum arrogantia. Tu mansuetudinem amas: Tu continentiam: Tu benignitatem perpetuò retines, cum innocentia vitæ. Et tandem quid de singulari, & præstantissima virtute tua, in Principe purpurato quid dicam? illa enim pro temporum ratione, & ancipiti statu rerum obuia periculis, perspecta cunctis, longè, lateque diffusa florescet cum æternitate illustrior. quo fit, vt ferreus, vel prope adamantinus sit, optime Princeps, & Parens, & salus nostræ vitæ, memoriæ, nominis, qui Te effusis charitatis habenis non amet, non piè, non sanctè (vt homini hominem fas est) cui muta omnia, & in anima videntur sentire quodammodo officium, lætari, habere, agere gratias Tibi immortales. Qua re gaude tuo isto tam excellenti bono:& fruere cum fortuna,& gloria, tum etiam natura, & moribus tuis: ex quo quidem maximus est fructus, iucunditasque sapienti Principi. Hæc eadem cum tua recordabere, & si persæpè virtuti, tamen plerunque felicitati tuæ congratulabere. De nobis, quos saluos esse volueris, quoties cogitabis, toties de maximis tuis beneficijs, toties de incredibili tua virtute,

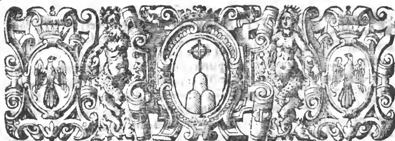
toties

toties de singulari Prudentia tua cogitabis; quæ celebrabuntur non solum nostris, sed penè omnium gentium literis, atque linguis: neque vlla vnquam ætas de tuis laudibus conticescet. Atque, superiora illa tandem vt repetam (traduxere me longius pietas, & officium) cui, inquam, de Constitutionibus Regni, nisi Tibi dicandus, ad cuius integerrimum arbitrium iura Regni, & summa rerum à Catholico Rege nostro Inuictissimo sunt collocata diuinitus? cui demum pro libro inuidorum obtrectationes sustinendæ, nisi Tibi vero Athlanti, cui hisce temporibus grauissimorum negotiorum imposita moles, & sustines egregiè, & cum admiratione omnium? Partum hunc igitur secundum, & posthumum patrui mei, quem Tibi sacro, ea, qua soles, & quæ tua propria est, humanitate, accipias. omnino, neque Amplitudine tua, neque ijs meritis, quæ in nos contulisti, digna res videtur; sed, vt spero, muneris nostri tenuitatem, eiusdem humanitatis magnitudo subleuabit. Lege, obsecro te, si licet, dum alia parantur. Consequar saltem literarum monumentis (in quo ambitio quædam me mouet) cum Tibi, tum alijs meæ erga Te obseruantiæ, & pietatis testimonium aliquod publicè extet. Habes, Princeps felicissime, quæ fecerunt, vt de typis cogitarem, Nomini tuo Liber inscriptus vt exiret; habes, quod beneficium habemus maximum, eius beneficij Auctorem agnoscamus. Vale, & Deus Te Optimus Maximus diutissimè seruet incolumem. Neap. X, Kalend. Quinctilis. M. DC. XX.

Amplitudini Tuæ

Addictissimus

Ioan. Berardinus Balzaranus.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

D. BERNARDINO DE MONTALVO,

SANCTI IVLIANI MARCHIONI,

MILITI SANCTI IACOBI,

SVPREMI ORDINIS IN REGNO NEAP. COLLATERALI CONSILIARIO,

AC REGIÆ CAMERÆ SVMMARIÆ LOCVMTENENTI.

VERE tibi,& ingenue fateor (Bernardine vir amplissime) obnoxium me plane sibi fecisse humanitatem illam tuam, atq; insignem beneuolentiam, qua me ita semper es complexus, vt vbicunque hæreat in præcordijs, habitet in mente. Vt quemadmodum qui solem intuentur aduersum,eandem,quocunque oculos conuertant, perlucidi orbis imaginem videntur videre, sic vbi illam semel inspexi, viua deinceps eius imago mihi ante oculos versetur. Extat, & eminet in te, Vir omni virtutum genere spectatissime, præter summam Doctrinam, ac Iustitiam, præter Religionem, ac Pietatem, quibus omnia ad æquitatem, & mansuetudinem Christianam traducis, prolixa quædam, ac benefica natura, qua noua semper in omnes beneficia conferens, sic foues, vt augeas, sic auges, vt perficias, atque in ipsa sola conscientia mercedem vnam tibi statuis aliorum securus præmiorum, quæ vltro, vt ad Architam aiebat Plato, ambiunt non affectantem, & non respicientem consequuntur. Itaque cum nemo sit omnium, qui quantum tuæ humanitati debeat, vel nesciat, vel neget, scelus ego, ac plane nefas putaui, me Tibi, qui hac videris conditione, ac lege natus, vt cæteros liberalitate tua foueas, tuearis auxilio, gratia sustentes, non eum semper honorem habere, qui pluribus nominibus debetur. Diu ergo, ac multum mecum cogitaui,

cogitaui, vir Præclarissime, quo pacto, quoue meo fato eueniret, vt vel tantillum summæ meæ erga Te obseruantiæ tandem agnosceres aliquando. Verum enimuero cum Io. Berardinus Balzaranus Iurisconsultus præstantissimus facultatem mihi fecisset, vt opus hoc Io. Paulli patrui sui de Constitutionibus Regni, ab vniuersis fere expetitum, industria, ac diligentia mea typis mandandum curarem, facile in hanc sententiam sum adductus, vt quod in lucem prodit Optimo Principi Borgiæ Cardinali dicatum, illud idem per me tuo quoque Nomini destinaretur. Accipito igitur libenti, vt soles, vultu, quod animo reuerenti Tibi offertur; neque ad muneris paruitatem (quamuis muneris ipsius nomine tibi gratissimum esse debeat) sed ad propensæ voluntatis erga Te meæ magnitudinem, quæso, respicito. Nam quo animo Tibi hoc offero munus, eodem plane, si mihi facultas concederetur, longe maiora, & quidem libentius, ac promptius offerrem. Illud sane certum, atque exploratum velim habeas, me pari pene veneratione Amplitudinem istam tuam prosequi, atq; eos, qui iam in cœlo mortali liberati conditione, sempiterno illo Beatorum æuo perfruuntur. Vale, teque diutissime nobis ille rerum omnium procreator Deus incolumem tueatur. Neap. X. Kal. Quinctilis. M. DC. XX.

Amplitudini tuæ Addictissimus

Petrus Antonius Rea.

TITVLI HVIVS LIBRI SERIE ALPHABETICA digesti, quò faciliùs inueniri possint.

a Pata-

FINIS.

IN-

INDEX.

a Accu-

I N D E X.

Atro-

Certum

Contra-

Custo-

INDEX.

Doctores

E

INDEX.

Exilium

& se

Fisci

Fur,

Homi-

INDEX.

e 2 Impe-

Innouari,

INDEX.

Iudi-

INDEX.

Iudex

Iudi-

Iuris-

Las-

M

Maio-

INDEX.

Mortis

N

ctori-

Nutri-

Offi-

Pactum

P

Prin-

Quasi

R

Respo-

S

Sala-

Sen-

Sigil.

Spiri-

INDEX.

f Sub-

T

Tenere,

V

Velum

INDEX.

Vidua

Vni-

FINIS INDICIS.

IO. PAVLI BALZARANI NOBILIS PARTHENOPAEI V. I. D.

In vtriusque Siciliæ Constitutionis Commentaria feliciter incipiunt.

SVMMARIVM.

1 *Homo quid sit, ex quibus constat, & reficitur. post num.2.*
2 *Anima informat corpus, habet virtutes, & potentias.*
3 *Voluntas quid, & quomodo nobis cohæret, & à Deo dependet.*
4 *Corpus non scit nisi quod praeoccupauerit spiritus.*
5 *Voluptas magna non congruit cum cogitatione spiritus.*
6 *Verba non nisi semel scriptura semper prodest.*
7 *Auctoris familia, & progressus.*
8 *Mentis nostræ nauis si non exercetur, per diuersa fluctuat.*
9 *Ius ciuile sicut bonus artifex omnia rectè componit.*
10 *Constitutiones sunt regulæ in omni ordinatione actus humani.*
11 *Scriptura est inuenta vt doctrina memoria commendetur.*
12 *Sparsa in multis locis generant confusionem.*
13 *Loqui eo modo quo loquitur lex, propriè, siue impropriè, est permissum.*
14 *Scientia omnis, habet propria loquutionis genera.*
15 *Explicatio nominis, principium, & fons est nostra cognitionis.*
16 *Claritas placet legi, & iudici.*
17 *Interpretatio triplex, & qua in ea attenduntur, & quando cœpit num.20.*
18 *Distinctio rationem habet.*
19 *Legũ virtus in adaptatione similium ad similia consistit.*
21 *Diuersa fiunt mutatione temperum, & memoria imbecillitate*
22 *Doctrina nulla etiam falsa vera intermiscet.*
23 *Doctoris qualitates multa.*
24 *Scholares quid agere debent.*
25 *Docere est actus sapientia, & fit verbo, & in scriptis.*
26 *Scripta componere, est docendi modus.*
27 *Difficilia aggredi, non est parum in difficilibus succumbere, vel ea fugere non multum vituperatur.*
28 *Scientia, & sublimia nonnisi cum magno labore queruntur.*
29 *Scribendo quis multos sibi iudices, & quales esse debent.*
30 *Vanitate quid loquacius, qua si tacere noluit, plus potest clamare, quàm veritas.*
31 *Rationis auctoritas omni homine melior est.*
32 *Verum à quocunque dicatur, illo donante dicitur, qui est ipsa veritas.*
33 *Proœmio, siue præambulo animus lectoris præparatur.*
34 *Deo spem habemus per Ecclesiam.*

1

Omo microcosmus, secundum Philosophum, minor mundus appellatur. Augustinus in libro de cong. veræ vitæ, col. 27. in fine. Et dicitur minor, propter similitudinē quam habet cum maiore. Diuus Thomas quolib. 4. art. 3. in princ. vniuersitas enim creaturarum dicitur maior mundus, comparatus ad hominem, qui dicitur minor. Idem D. Thom. 12. q. 2. art. 8. maximum verò eorum, qui sunt in mundo est homo. Idem vbi supra quæst. 66. art. 5. quia in eo quodammodo omnes creaturæ inueniuntur, habet enim rationem cum Angelis, vires sensitiuas cum animalibus, naturales cū plantis, & corpus cum rebus inanimatis. D. Tho. prædict. 1. parte, q. 91. art. 1. & q. 96. art. 4. Vel, habet esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, intelligere cum bestijs, & Angelis. D. Aug. in serm. 29. col. 3. & 4. constat ex triplici, animi, proprietate, & quatuor elementis. Baldus in rub. tit. 1. C. de vendit. liberta. Ex anima rationali, & carne mortali. D. August. in lib. de Epicureis, & Stoicis, col. 3. & seq. Vel ex anima, & corpore, corpus tamen constat ex coniunctione plurium membrorum. Mina. con. 1. nu. 11. videlicet, manibus, pedibus, tibiarū, inguinis, ventris, colli, & capitis. Bal. in d. rub. post nu. 1. quæ licet non eundem actum habeant, secundum Apost. ad Rom. 12. nam aliud pes, & aliud brachium. Bal. in l. a muneribus, circa fi. de Decurio. lib. 10. & sunt diuersa organa, siue instrumenta ad diuersa operandum, secundum quod animæ cōuenit. D. Thom. 1. par. q. 76. art. 5. in add. ibi tertium de maiori: faciunt tamen singula membra, quod possunt, vt cum concordia seruiant sibi inuicem singula membra. D. Aug. in hom. 15. col. 2. circa med. vna tamen pars est potetior alia, & principalior, propter potentias diuersas. D. Thom. vbi sup. par. 1. q. 76. art. 8. in fi. sed cuncta reguntur à capite, nam ibi est cerebrum, & in cerebro, iuxta auctoritatē Patrum, est sedis sapientiæ. D. August. in lib. de contemptū mundi, col. 2. circa med. & habitat anima. glo. 1. in c. accepisti. de consecrat. dist. 4. & à capite deriuantur ad membra sensus, & motus. D. Thom. 3. par. q. 14. alias 69. art. 5. sensus quinque quo modo distinguuntur, & afferunt ad intellectum tanquam serui domino suo. D. Thom. præd. 1. par. q. 78. art. 3. & 4. In anteriori parte capitis ponitur imaginatiua, deputatur mediæ cogitatiua, vel rationalis, posteriori parte memoria. Baldus in d. rub. circa princ. de vend. libert. à parte anteriori est facies, qui protenditur distensiuè vsque ad barbam inclusiuè, & ascensiuè vsque ad capillos capitis exclusiuè. Bal. cum addit. ad eum in l. si quis in metallum. C. de pœnis. Fortitudinis principium est in corde, sed signū apparet in fronte, vnde verecundati erubescunt, & timentes pallescunt. D. Th. 3. par. q. 72. art. 9. in facie sunt oculi, quorum est videre, auris audire, nasus odorare, & linguæ gustare. Bald. in l. 3. nu. 5. C. de accus. per eam quis manifestatur, & cognoscitur. D. Ang. in hom. 2. super Apocal. circa princ. nam ibi est forma pulchritudinis, & decoris, cū sit facta ad imaginem Dei, Bald. in d. rub. de vend. lib. nu. 1. in fi. Forma autem corporis est anima.
2 D. Thom. 1. par. q. 76. art. 1. & 4. & quomodo informet dixi infra in procem. post mundi machinā post princ. Sanguis in corpore humano non est nisi alimentum corporis, vel secūdum Arist. Humor crudus non adhuc reductus in sanguinem, vocatur sanguis nutrimentalis. Caiet. ad D. Thom. 3. par. de Saluatore, q. 54. art. 2. col. pen. post princ. & fin. circa fin. vnde famis naturalis est morbus, medicamentum famis est cibus, medicamentum fatigationis est somnus. D. Aug. psal. 37. col. 3. circa fi. & 4. post princ. sine potu non est plena refectio. Idem D. Aug. in 1. serm. col. 2. feria 4. Dominicæ 18. & dixi late in const. in terra. de medicis, & somno, iuxta id quod canit Ecclesia, Somno refectis artibus. Anima verò est incorporea, sicut Angeli. Bald. in l. data opera, nu. 43. circa med. de his, qui accus. non poss. est vna in homine, sensitiua, nutritiua, & intellectiua. D. Tho. 1. par. q. 76. art. 3. ibi, conclusio. vnde in ea est imago Trinitatis. Idem D. Th. vbi sup. q. 93. art. 7. & 8. habet tres dotes. D. Th. præd. 1. par. q. 12. art. 7. plures potentias, irascibilem, concupiscibilē, & rationabilem. Mina. con. 1. nu. 12. & duas virtutes, intellectum, & voluntatem. D. Thô. d. 1. par. q. 54. art. 4. & 5. vbi Caiet. in princ. intellectus præ cæteris partibus animæ est superior, & Deo similior. add. ad D. Th. 3. par. de Saluatore, q. 6. art. 2. habet principatum despoticum, & politicum. D. Thom. 1. par. q. 81. art. 3. nam iubet membris tanquā famulis suis. D. Aug. psal. 46. col. 5. per organum oculorum vidit, per linguam loquitur, & sic de singulis. Bal. in l. vni. nu. 31. circa princ. C. de confes. accipit corpus in famulum, & Deum in dominum. D. Aug. in psal. 145. coll. 13. in fi. & 14. adeo, quod iustus ordo naturæ est, vt anima subdatur Deo, caro animæ, anima, & caro ipsi Deo. D. August. præd. 19. de ciuit. Dei. c. 4. col. 4. in princ. alias si anima dedignatur seruire interius, sibi insidenti, & domino non potest inferiori bene imperare. D. Aug. in d. psal. 46. col. 5. Deus enim mouet intellectum, & dat ei virtutem ad intelligendum inquantū imprimit species intelligibiles. addit. in princ. ad

D. Thô.

D.Tho.1.par.q.105.art.3. in intellectu nihil
est,quod non fuerit prius in sensu. Bal.in l.2.
C.de contrahen.empt.incipit in imaginatiua
intellectus., in cogitatiua meditando perfe-
ctius discutit in memoria, quæ retentiua di-
citur, conseruat, & reflectit in thesauros in-
tellectus.Bal.in d.rub.post princ.de vend.lib.
nam tria sunt in anima, intellectus, ratio, &
voluntas. Idem Bald.in quæst.de schismate,
par.2.num.8.circa med.& post nu.12. & in l.
moueor.C.si ser.export.venæ sensus sunt ostia
intellectus, Bald.præd.in l.fin.nu.8.post med.
de suis,& legi.Intellectus est nobilior pars in
anima, & immediatè coniunctus cum sensu.
Bal.in rub.post num.2.& 8. circa med.c.si ex
falsis instr. adeo quod nihil est in intellectu,
quod nō fuerit prius in sensu.Bal.in l.2. C.de
contrah.empt. Præcedet intellectus,& sequi-
tur voluntas, & nihil est in voluntate. quin
prius sit in intellectu,memoria verò se habet
ad vtrumque. Bal.in l.qui for.uitis, in princ.
3 C.de pign.actio. Voluntas verò est quidquid
volēdo facimus. D.Aug.5.de ciuit.Dei.c.10.
dicitur principium humanorum operum.
Caiet.ad D.Thom. 1.par.q.116.art.1. col.2.
Primum mouens in vnoquoque volente.
D.Th.3.par.q.18.art.1.in princ.nam per mo-
dum agentis mouet alias potentias ad suos
actus. Idem D.Tho.1.2.q.9.art.1. & est finis
eorum,quæ sunt ad finem. D.Tho.ea.1.2.q.8.
art.2. est facti. Bal.in rub.nu.15.in fi.de iure
fisci, lib.10. & personæ cohæret, in l.fin.nu.3.
circa med.C.de vsufr.Aug.ponit eam in men
te, Philosophus in ratione. D.Th.1.par.q.79.
art.1. sed virtus volendi est à Deo, ead. par.
q.105. art.4. qui operatur in nobis velle, &
perficere. Idem D.Th.1.2.q.9.art.2.aliud ta-
men est agere,aliud velle agere:velle est tan-
tum in seipso,agere autem est voluntatem in
actu deducere. Bal.in l.3.nu.3.post med.C.de
prob.homo potest velle omni tempore. Idem
Bal.in l.cum notissimi,in fi.prin. de præscrip.
30.vel 40. verum, sm Senec.nescit, quòd vult,
nisi eo momento quo vult.Bal.præd.in quæst.
de schisma.1.par.post nu.29.si est bonum,po-
nitur in numero bonorū.D.Th.1.2.q.3.art.4.
in fi. est opus Dei,& eius adiutor. D.August.
14.de ciuit.Dei,cap.11.& 26.inde reponitur
sub rationali parte animæ; & sic in medio,
alias non esset voluntas, sed concupiscentia.
Bald.in d.rub.nu.1. de vend.liber.ista est in
omnibus,immo omnia nihil aliud sunt,quàm
volūtas. D.Aug.vbi sup.14.de ciuit.Dei,c.6.
nihil est tā in nostra potestate, quàm nostra
voluntas, ea enim prorsus nullo interuallo
mox vt volumus, præsto adest. Idem August.
3.de lib.arb.col.3.Isto modo dum cogitamus
quid operare debemus, voluntas præcedit
opus,nā nemo ignorās aliquid facit.D.Aug.
in lib.sexagintaquinque quæstio.col.1.in fi.

cū seq.in princ,sed quod sensus percipit,ima-
ginatio repræsentat, cogitatio format, inge-
nium inuestigat, ratio iudicat, memoria ser-
uat,intellectus separat, intelligentia compre
hendit,& ad meditationem, siue contempla-
tionem adducit. D.Aug.præd. in lib.de spiri.
& anima,col.10.Omnia itaque quæ subordi-
nantur, intelliguntur apud intellectum fieri
per prius,& posterius. Bal.in l.1.post num.5.
4 C.de iure dot. Addo, quòd nihil scimus per
corpus, quod non præoccupauerit spiritus.
D.Aug.12.de Genesi ad litte. col.17. & cor-
pus easdē litteras exprimit,quas animus co-
gitauit. Idem Aug.in lib.de Trin.col.3. vnde
5 non congruit cum cogitatione corporis ma-
gna voluptas.D.Aug.lib.5.contra Iulianum,
c.8.col.1. nam quod quis cōcipit animo, lin-
gua prosequente declarat. D.Aug.in cathe-
gorica col.4.vox aliquid,silentium nihil. Idē
in lib.viginti vnius sententiarū,col.11. aliud
est aliquid intellectu percipere, aliud in scri-
ptura continere. Bal.in l.si quis ad declinan-
dam,nu.6.de Episc.& cler.dicibilia concipi-
mus animo,vt verbis enunciemus.D.August.
vbi supra in lib. viginti vnius sentent. col. 7.
verba sonant,& transeunt. Idē D.Aug.in lib.
octuaginta trium quæst.9. col. & 19. contra
Faustum, col.10. nec sunt necessaria, nisi ad
exprimēdam, & ad perferendum in notitiam
audientium quantum possumus voluntatem.
D.Aug.præd.pri.loquutionis de Genesi,col.5.
in princ. vt ab audiente possit intelligi,quod
suo verbo enunciatur. Idem in lib.contra ad-
6 uers.legis,col.pen. sed ista nisi semel,scriptu-
ra autē semper prodest. Lucas in l.vni.col.8.
circa princ. de professo. qui in vrbe consta.
habet actum permanētem.Bal.in l.vni.nu.5.
circa med.C.de confe.nam vt doctrina in fu-
turum memoriæ commendetur, inuenta est,
licet Pithagoras, & Socratis excellentissimi
Doctores nihil scriptum reliquerunt. D.Tho
3.par.q.42.ar.4.vel secundū Aegid.ibi col.1.
circa mediū, Socrates Esopi nomine fabulas
cōscripsisse traditur, & 99.annos in docendi,
& scribendi labore compleuit. Guillel.Pipin.
in sua præfatione,col.3. cuius discipulus Pla-
to. D.Augu.1.de consensu Euang.c.7.col.2.
81.annos agens scribendo mortem obijt.
Guillel.præd.in d.præfat.sui operis, col.3.
quidquid fit scribendo memoriæ commenda-
tur. D.Aug.in epist.16.col.8. quod scriptura
11 habetur, semper vocat ad legendum. Idem
Aug. epist.1. in fi. & vt diutius maneant,quæ
sonant, instituta sunt per litteras signa ver-
borū. D.Aug.præd.2.de doctrina Christiana,
col.3.vltra quod multa nouimus,quę per me-
moriam quodammodo viuunt, & obliuione,
quodammodo moriuntur. D.Aug.qui supra,
15.de Trinit.col.15.in fi.& sæpè præsumimus
aliquid memoria retenturos,& cum id puta-

mus, nõ scribimus, nec nobis postea cum volumus venit in mentem, pœnitet, quæ litteris non illigasse ne fugeret, & subito rursus cum id non quærimus, occurrit. D. Aug. 4. de anima, & eius orig. c. 7. adeo quod accedere solet, vt memoria fallat, sententia tamen teneatur in libris. D. Aug. 2. de nuptijs, & concup. c. 5. itaque continuo debet scribi. l. 1. in ver. significetur, de vete. iure enucle. & scribendo memoriæ commendare. D. Aug. 3. de peccat. remiss. & meritis, col. 9. circa princ. etiã quia scire tuum nihil est, nisi te scire, sciat alter. D. Aug. pred. in epist. 56. col. 3: Caie. ad D. Th. 2. 2. quæst. 132. art. 4. col. 2. circa finem.
7 Ideo [ego Io. Pavlvs Balzaranvs] inter homines minimus, vt infra in constit. quanto acutius familia nomen, & exordium cœpit terra dicta Balzarano, in prouincia Aprutij, vt per traditiones, quas scriptura nõ habet, sed memoriter tenemus, & alter ad alterum loquendo, transfundit. D. Aug. 1. contra aduers. legis, col. 2. in prin. vt posteris seruemus, quod à maioribus accepimus. D. Aug. 2. 2. de ciuit. Dei, c. 6. col. 1. & Iosue. 4. cum inde Sarnum (vbi familia hæc est antiquissima, & nobilissima, vt iuspatronatus S. Catherinæ, & monumenta ibi testantur, & ex archiuio R. Sicle huius fidelissimæ ciuitatis appuret. anno 1289. Adenulfum Balzaranum de Sarno esse ballium quondam Matthæi militis fratris sui, Baronis Gapursij, fol. 54. 1295. Adenulfus Balzaranus de Sarno feudatarius, f. 34. 1398. fol. 224. Cubella filia quondam Roberti Balzarani litigat super quodam spolio cõtra Comitem Sarni) & postea Parthenopem, vbi natus sum, à causis ad Ius ciuile transferrim. l. 2. §. Seruius autem, de orig. iuris. post opus
8 feudale editum, quia nauicula mentis nostræ, nisi exercitatione bonæ meditationis regatur ventis variarum cogitationum afflatibus per diuersa fluctuat, & demum sub periculo demersionis conquatitur. D. Aug. in lib. de prædesti. Dei, in fi. diuersis cogitationibus inquietatur, & compungitur. Idem Aug. in lib. de conuenien. decem præcep. & decem plagarũ. vltra quod cor hominis vanum est, & mobilius omni mobili; & nemo est tam fortis, quin vanas patiatur cogitationes, secundum Boeti quem refert Abb. in c. dolentes, circa med. de celebr. Miss. partim erudito ocio, partim necessario negocio; alter nauicula vitæ tẽporis tribui: quod ex vtroque compositũ veteribus Academicis placebat. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 2. col. pen. c. 3. circa fin. & 19. ad melius cogitãdum quies aliqua data est, & diuitio vtari beneficio. D. Aug. in epist. 113. col. 1. circa fin. præponendo doctrinam silentio, & laborem quieti: & licet de regula. vel sollicitudinem pro laborem, & doctrinam silentio contemplationi, & quieti. Abb. in c. fin. r. non in fi. de pro-
9 to, & voti rede. Cum ius ciuile sit bonus artifex, & suo artificio omnia rectè componat. Spec. in tit. de emphyt. nu. 58. moralem respicit Philosophiam, dirigit ad iustitiam, & respicit bonum publicum, & commune. Dec. in c. clerici, post nu. 7. de iud. & qui ea legitimè vtitur, discit in ea bonum, & malum, nec confidens in virtute sua, cõfugit ad gratiam qua præstante declinat à malo, & facit bonum. D. Aug. in lib. de cooperat. & gratia, cap. 1. col. 2. circa princ. quia illius scientia in constitutionibus particularibus variatur, cum in mente legislatoris sit dictamen rationis iuris traditionibus informatum, ex quo statuitur vnum, modo aliud, manente eadem ratione. add. ad Spec. in proœm. ibi cor. quæ constitu-
10 tiones sunt regulæ in omni ordinatione actus humani, & in omni lite decidenda. Bal. in l. leges, la seconda, nu. 4. post medium. C. de legi. in constit. vtriusque Siciliæ, aliquas notulas faciendas duxi. glo. in l. qui exceptionem, §. si pars, in ver. condici. in fi. de cond. indeb. l. fin. in ver. nupsit, de cond. sine cau. seu formulas humani iuris. D. Aug. 3. de Genesi ad litterã. col. 14. post princ. vel commentaria non lata, neque diffusa, sed sub quodam compẽdio verborum quasi per capita explicanda. Io. Arnot in prin. eius comm. & prosequar per modum lecturæ, non quod in scholis, sed in camera composuerim. Abb. in c. fin. in princ. de eccl. ædific. cũ consulentibus potius, quàm discere volentibus me præbuere. d. l. 2. §. & quidem, de orig. iuris. Et ne in tanto opere vagari videar, l. item exigit, ff. de dolo malo, has notulas, formulas, commentaria, seu libros, l. 1. in ver. in notis, de veteri iure enucl. conscribendos, vt mihi videtur vtilissimos, l. 1. ff. de excusat. tut. vt sic titulus libri intelligi possit. Hieron. in epist. 11. in 2. tomo. D. Aug. nam cũ vestibula videntur, facilis est coniectura qualis ipsa futura sit domus. Idem D. Hiero. epist. 27. circa fin. in eo. tomo. Harum igitur constit. licet multæ, variæq; sint lectiones duobus voluminibus insertæ, d. l. 2. §. post hæc, de veteri iure enucl. in textu, & glo. Petri Follerij, Io. Thomæ Minadois, & aliorũ, de quibus Gram. hic in proœm. quos sub eiusdem Gram. nomine recolo, sic vt illorum dictis aliquid addam, sub compendio reperam. Spec. in tit. de appell. §. 2. nu. 4. in princ. Bald. in l. 1. nu. 30. in princ. C. quando nõ pete. partes, vt doctri-
11 na commendetur memoriæ, cum ad hoc sit inuenta scriptura. D. Th. 3. par. de Saluatore, q. 42. art. 4. colligam sparsa Doctorum in diuersis locis. Abb. in c. 2. post num. 4. de purga. vulg. in c. mulieres, nu. 9. de sentent. excomm. ex sparsis aliorum velleribus telam possimus ordinare polità. Spec. in tit. de notorijs crim. §. 2. in princ. vltra quod ex coniunctione diuersorum locorum scripturæ sensus vnus colligitur.

gitur. Calet. 2. parte, de auct. Papæ, & Conc.
c. 26. nec tantum deferam, quātum laborabo
in amplius inquirendo. D. Aug. 2. de Baptismo,
contra Donatistas, col. 11. in fi. &
seq. non quod certum, sed quod est dubium
interpretando. Bal. in l. voluntatis, in princ.
de fideicomm. Nec intendo ad ostentationem
meam (vt multi faciunt) transportare
materias, cum difficile postea sit studentibus
inuenire. Abb. in c. vigilanti, post nu. 5.
de præscri. & in proœ. decretali. nu. 3. nam
12 in multis locis sparsa generant confusionē.
Idem Abb. in c. cum deputati, nu. 14. in fi. de
iud. c. in litteris, nu. 32. de rest. spol. c. insuper,
nu. 1. in fi. de testib. licet facile inuestigata
vilescāt, & plerumque cum aliqua difficultate
quæsita multo gratius inueniūtur,
qui prorsus non inueniunt, quod quærunt,
famē laborant, qui non quærunt, quia in
promptu habent, fastidio sæpè marcescunt.
D. Aug. 6. de doctr. Christia. col. 3. in fi. & 4.
post med. Nec ad alium mittam, noui enim
quomodo soleat cōtristare lectorem, cum à
libro quem gestat in manibus, in alium mittitur
vbi solutionem quæstionis requirat,
quem fortè non habet. D. Aug. 2. de Baptismo,
contra Donat. col. 1. in fi. Non omittam
auctores, ne dicta antiquorū supprimantur,
Bal. in l. 2. nu. 2. circa med. C. de probat. nec
auctore suppresso, illius dicta referam. idem
Bal. in l. rationes, nu. 1. in fi. eod. tit. de prob.
prout scribendi stilus diu viguit, sed non
apud me, laudetur Deus. Io. An. ad Spec. in
tit. de sent. §. 5. in ver. dixit. nam vltra quod
determinationes auctoritate, quādoque ratione
faciendæ sunt. D. Th. quolib. 4. art. 23.
turpe est in furto deprehendi. add. vlt. ad
Spec. in tit. de petit. & posse. §. 2. in fi. ideo
illos nominabo, vt antiquorum laus non lateat.
Bal. in l. si donatione, num. 2. post med.
C. de collat. in l. cum, in fi. de iure delib. quæ
dicta sunt à magistris recitabo post terga,
quasi spicas colligendo. Idem Bald. in l. precibus,
nu. 18. circa fi. de impub. & alijs subst.
quia sparsa generant difficultatem. Abb. in
c. fin. num. 13. circa med. de præsumpt. c. fin.
post nu. 8. ne cler. vel monac. Auctoritatem
quoque veterum quæremus, vt quemadmodum
vsi sunt verbis, nos quoque loquemur.
D. Aug. 5. de Musica. col. 7. nam loqui eo mo-
13 do quo loquitur lex, propriè, siue impropriè,
est permissum, nec redargui potest. Bal.
in l. 1. C. de bon. possess. vnde lib. nec sapiens
falsum dicit, quando dicit quod lex dicit.
Bal. in l. humanitatis, nu. 20. in fi. d. tit. de impub.
& alijs subst. ita & loquitur verbis consuetudini
aptioribus, sicut etiam & diuina
scriptura. D. Aug. 1. retract. c. 11. quia debēt
esse appropriata menti significatiuè, & generali
vsui. Bal. in rub. circa prin. si cer. pet.
& bonū est vti bonis vocabulis, & proprijs.
Abb. in c. quia post princ. de procurat. alias
reprehenditur. idem Abb. in c. nuper, nu. 8.
14 de donat. inter vir. & vxor. nam omnis scientia
habet quædam propria loquutionis genera,
quæ cum in aliam transferuntur, videntur
absurda. Spec. in tit. de exor. & arrēghis
aduocat. cap. 6. post nu. 22. ita & de linguis.
D. Aug. in lib. de vera relig. col. 49. circa fin.
qui in vsum alterius linguæ per interpretationem
transire non possunt. D. Aug. præd.
2. de doctr. Christ. col. 8. post med. vnde proprium
legis est sermonibus vti quibus sit plena
veritas. Bald. in l. vni. in princ. nu. 2. in fi.
de lati. liber. toll. & secundum communem
vsum loqnēdi debemus interpretare sermones
in vulgari prolatos, & prolatos in litterali
sermone, secundum artem litteralem,
Bal. in l. lege duodecim tabularū, post nu. 3.
C. de leg. hæred. Igitur pro intelligentia vocabulorum
dicam aliqua ne prorsus termini
ignorentur. Abb. in c. quod sedes. nu. 5. de
15 offic. ord. nam nominis explicatio principium,
& fons est nostræ cognitionis. Alfa. in
tract. de pacto, & contractu, nu. 65. & omnis
scientia incipit à cognitione vocabulorum,
vnde oportet scire quid significant. Bal. in l.
liberti, libertæq; , nu. 5. post med. C. de oper.
liber. licet sæpè ignorantur vocabula. Abb.
in c. 3. post nu. 1. de immun. eccl. & recipiunt
intellectum improprium, propter qualitatē
personarum, Bald. in l. stipulatio ista habere
licere, §. hi qui, de verb. oblig. testatores plerunque
abusiuè loquuntur, nec proprijs nominibus,
& vocabulis semper vtuntur. l. non
aliter, in fi. de leg. 3. adeo, quod non semper
iudicatur secundum proprietatem verborū.
c. præterea. vbi Abb. de verb. sign. & disputatio
vocabulorum sit pertinacibus relinquēda.
idem Abb. in c. tertio loco, in fi. nu. 10. de
probat. nec de nominibus laborandum, cum
res aperta sit, & curam semper rerum magis
quàm verborū quis habere debeat. D. Aug.
in lib. de quanti. animæ. col. 8. circa princ.
vltra quod Legistæ nō debeāt curare nisi de
effectu verbi. Bal. in l. 1. nu. 2. in fi. C. de testi.
verba enim deseruiunt naturæ contractus,
& non natura contractus verbis. Bal. in l. 2.
nu. 2. in fi. C. commo. in l. 1. nu. 13. in fi. C. de
furtis. diu namque torquet verbi controuersia.
D. Aug. 1. contra Crescentium. col. 11.
post princ. & 9. de ciuit. Dei, c. 5. nam nihil
est contentiosius, quàm vbi de re constat, disputare
de nomine. Idem Aug. in epist. 173.
col. 2. in fi. quidquid sit pertractabo verbis
congruis, non obscuris, nec superfluis. Bald.
in auth. ex causa, post prin. de lib. præte. quia
16 nihil magis placet legi, vel iudici, quàm

claritas. Spec.in tit.de libell.concept.§.14.
post nu.5.& difficile genus loquendi nõ pla-
cet vulgaribus. Bal.in l.1.nu.19. comm.de-
lega.vltra quod Iurista expositionem voca-
bulorum semper debet ponderare. Bal.in l.
sicut proponis,in fi.de execu.rei iud.propte-
rea procedam per viam terminorum, rerũ,
vel temporum distinctionem. Bal.in 1.cõst.
ff.§.ne autem.in add.circa med.Cum in in-
17 terpretatione cuiuscunque scripturæ atten-
denda sint tria, persona loquentis,is cui lo-
quitur, & vis loquutionis . Abb.in c.solitæ,
nu.1. circa fin.de maior. & obed. nec aliter
quam decet interpretabor , ut quidam mo-
liuntur. c.olim,de uerb.sign. sed ad sensum,
& litteram, cũ multiplex sit interpretatio .
Bal.in l.3:C.de lib.præte.dimittere sensum,
& quærere rationes , est infirmitas intelle-
ctus,secundum Arist. Bal.in l.actor.nu.3.in
princ. C. de prob. sed dicam prout spiritus
gratia ministrabit , iuris experientia præ-
buit, ac lectio decuit diuturna. Speculat.in
procem.nu.18.circa fin.sicut enim uerba so-
nant,& natura debet sermonibus correspõ-
dere.Bal.in l.petens.nu.22.circa med. C.de
pactis . Mei propositi est materias copiosè
ab alijs traditas nõ refricare,nam hoc esset
aquam mari superaddere . Spec.in procem.
post nu.29.nec repetere,quia non est nisi sæ-
pius loqui. l.Meuius, §.cum qui.de legat.2.
Nec intendo esse transcriptor,sed inuentor,
aut declarator.Bald.in l.1.2.rep.in fi.de sa-
crosanct.eccl. Repetam solum quæstiones ,
propter interpretationem quam faciam .
Bald.in l.cætera.§.1.1.de lega.1. addita,uel
aliter dicta perstringere. Spec.in proœ.post
nu.29. & ne captiuem intellectũ proprium,
simpliciter referẽdo,aliorum ingenia subij-
ciam in effectu, quod mihi uidetur . Abb.in
c.ueniens ad nos. nu.9.in princ.de testib. &
quæ prima fronte uidentur cõtraria,per di-
stinctionem reducantur ad concordiam.Idẽ
Abb.in c.ex ore, nu.3.in fi.de priuileg. cum
ad amicitiam non pertineat concordia in
opinionibus , quia dissentire in aliquibus
paruis,quasi nõ uidetur esse dissensus.D.Th.
2.2.q.29.art.3.distinctio enim rationem ha-
bet,l.si domus,de usu,& hab.Ponam insuper
18 quæstiones per quas termini declarentur .
Bal.in l.petens, num.2.in fi. C.de pact. nam
declaratione ueritas melius habetur . Idem
Bal.in l.si tibi.2.rep.circa fin. C.locati. non
transferendo uerbum ex uerbo , sed sensum
ex sensu.c.propterea,de uerb.sign.ut una le-
ctura declaret alteram . Abb.in cap.omnis
utriusque, post nu.17.de pœnit.& remiss.sic
fiet interdum digressus ad aliam materiam,
propter quandã connexitatem. Bal.in l.iam
dubitari,circa med.de hæred.instit.& mate-
ria præstabit interpretandi materiam.Bald.
in l.omnes populi, in fi.de iust.& iure . nam
19 uirtus legum est in adaptationem ipsarum
de similibus ad similia. Bald.in l.non solum.
§.qui primipilum, de excus.tut.in d.l.petẽs,
nu.37. stat in effectu. Idem Bal.in l.1.col.7.
in princ.de his, qui accus.non poss. & in ea-
rum inductione.add.ad Bald.in l.maximum
uitium, ibi l.non solum,de lib.præte. uerum
nemo potest conuenienter alteri applicare
aliquid,nisi cognoscat id quod est applican-
dum,& cui applicãdum est. D.Th.2.2.q.47.
art.3. & ne contra formam iuris respondeã.
l.si testamento. §.fin. de fideiuss. ubi est tex.
expressus simpliciter allegabo , uel in argu-
mentum adducam.Abb.in c.causam quæ,in
fi. de offic. deleg. cum argumentum dicatur
arguere inuentum.idẽ Abb.in c.1.post nu.3.
de pact.c.secundo requiris,nu.4. circa med.
de appell.c.forus, 3.not. de uerb. sign. & in-
20 terpretatio sit quadruplex , Principis , con-
suetudinis,Iudicis,& Doctoris, huic ultimæ
eatenus statur, quatenus lege , seu ratione
probatur. Abb.in c.1.ante, & post nu.19.de
postul.prælat.in c.uestra,1.not.in fi. de cohab.
cler.& mul. uel est probabilis. idem Abb.in
c.quærẽti.nu.1.in fi.de off.deleg.facit §.pen.
in procem.ff.ultra quod interpretatio nõ est
nisi quædam adaptatio. Bal.in l.uni.§.ne au
tem,in fi.de cadu.tollen. & omnes olim ante
Augustũ nulla licentia à Principe impetrata
de iure respondebant , deinde Augustus id
temperauit,& sancit,ut nemo de iure respon
deret nisi à Principe obtinuisset,& sic de iure
respondendi licentiam consequebatur , non
iuris constituendi potestatem . Alfa. in l.1.
nu.115. ff.si cert.pet. in summa non ubique
omnia dicẽda sunt. D.Aug.in lib.de natura,
& gratia,col.34.circa fin.sed præstringendo,
glo.1.in l.in summa, de cond.indeb.glo.pen.
in l.fin.de exercito. Cõstitutiones de quibus
tractamus,ponũt pauca, propterea oportet
eas dotare quæstionibus,quæ materiæ conue
niant. Abb.in c.quæsitum,nu.9.in fi. de rer.
permut.si plus reperitur,minus supplebitur.
Bal.in l.si quis à me. de act. empt. supplebi-
tur aliquãdo ne quid ineptè dicatur, gl.pen.
in l.quidam testamento, de uulga. & pupill.
apparebit enim multa deesse in littera, & ea
suppletione indigere,l.cum quis, §.de pecu-
lio,in uer.repetitionẽ,de solut. uerbum per-
ficiet orationẽ, & quæ sunt in usu quotidia-
no, censentur expressa. Bal.in l.errore,nu.1.
C.de testa.exponam c.nouimus,de uerb.sig.
non perimam. Bald.in l.de ætate,§.nihil, de
interrog.act.quod obscurè dixerunt.gl.pen.
in l.fin.iud.solui.ad claritatẽ ducendo.Abb.
in sim.in c.2.nu.4.circa med.de decimis.uiç
dilucidæ tradendo. l.1. de uete. iure enucle.
& mi-

& miror à nemine animaduerſum, l. quod ſi. de indi. adiectio. ſed nihil nocet narrandi diuerſitas, ubi eadem dicuntur, c. nihil obeſt, de uerb. ſign. cum non ſit mirum, ſi diuerſis
21 temporibus per imbecillitatem memoriæ, uel mutationem opinionum fiunt diuerſa, glo. & Bal. in l. Labeo, de ſeruit. ruſt. præd. gl. fin. in l. Proculus, ff. de iure dot. Et uno quodam tenore ſermonis omnia inter ſe connectam. D. Aug. in epiſt. 120. in prin. Vnum dicendo, multa quodammodo dicam. D. Tho. quolib. 7. art. 16. diſputatiue aliqua nō ueræ. Bal. in l. Neſennius, circa med. de excuſ. tut. ut ſic ueritas diſputatione quæratur. D. Auguſt. 1. quæſt. ſuper Gen. col. 1. circa mediũ.
22 nam nulla eſt falſa doctrina, quæ aliqua uera non intermiſceat. D. Aug. 2. quæſt. Euangeliorum, col. 27. in fine. ſic aures uarietate mulciuntur. Idem Aug. 2. de muſica, col. 13. circa princ. itaque in iſtis totus iuris tractatus inſpici poterit, l. naturalis, in princ. ff. de præſcript. uerb. Nec eſt culpandus magiſter ſi ad utilitatem multa loquitur. Ant. de Bnt. in c. uni. num. 1. in fi. de ſacra unctio.
23 debet tamen qui alium iuſtruit in aliqua ſcientia, habere principia illius ſcientiæ, & rectè ſe habere circa principalis concluſionis illius, & quod abundet exemplis. D. Th. 1. 2. q. 111. art. 4. ut demōſtrationibus, & ſyllogiſmis faciet alios ſcire. idẽ 1. par. q. 117. art. 1. incipiendo ex notioribus. idẽ qui ſup. 1. 2. q. 99. art. 6. ſic pronunciando, ut de facili intelligi poſſit. D. Thom. prædictus ead. par. q. 101. art. 2. debet ſe conformare capacitati audientium. D. Tho. 3. par. de Saluatore, q. 42. art. 3. ibi examen. nã quod uni eſt multum, alteri eſt parum. idem D. Th. 2. 2. q. 58. art. 10. quædam ſufficiunt ad flumina, quæ non ad maria. Io. And. ad Spec. in rub. circa med. de iurepatr. cum unus ſit alio doctior, & alius alio melior. D. Aug. 5. de Baptiſmo, contra Donatiſt. col. 12. circa med. & unus alium ſcientia præcedat. D. Aug. prædictus 1. de muſica, col. 8. in princ. debet itaque habere ea per quæ ſua doctrina manifeſtetur. D. Th. 3. par. de Saluatore, q. 7. art. 7. & uitare omnia, quæ non docent, & ſi pro eis, alia quæ intelliguntur poteſt dicere, id magis eligat, ſi non poteſt, quia non ſunt, uel quia non occurrunt, utetur uerbis etiam minus integris, ut res ipſa doceatur. D. Aug. 4. de doctr. Chriſt. col. 13. & ſeq. nam aliud eſt ſcire propter ſe aliud, ut alios doceat. D. Tho. 1. 2. d. q. 111. art. 4. in fine, & 2. 2. q. 2. art. 6. quo ad alios utilius eſt pauca idoneè effundere, quã multis inutilibus pergrauare, l. 2. §. ſimiliq; modo, de uete. iure enucl. breuitas enim loquutionis gratiã parit, moleſtias, ſiniſtrãq; ſuſpicionem fugat, Spec. in tit. de exord. & arrengh. aduoc. §. 6. nu. 8. circa med. & in diſciplinis plura delectãt, pauca iuuant, Spec. qui ſup. in fine ſui operis, circa medium. Doctor igitur, quod in ſumma capit multipliciter diſtinguat, puidens capacitati aliorum. D. Tho. 1. par. q. 106. art. 1. debet à facilioribus inchoare. Caiet. tomo 3. tractatu 7. de ente, & eſſentia, q. 3. col. 6. in fi. conſiderãs utilitatem ſcholarium, qui, ut plurimum ſicut mulieres laborant contra propria commoda, Bal. ad Spec. in tit. de magiſtris. ſunt delicati, & nolunt laborare, ſine quo nō poſſunt fructus percipere, Bal. in l. properandũ, §. & ſi quidem, in fi. de iud. ſed ſciant, q̃ multa proueniant à Deo ad populum mediante doctrina ſapientum, D. Th. 1. 2. q. 100. art. 3. Doctores uerò ut ſciant aliorum ignorantiam non optent, uel ut Doctores habeãtur, ſuperiorem locum quem obtinere laborioſum eſt, ſurrepãt: D. Aug. in epiſt. 132. col. 2.
24 poſt princ. Scholaris econtra oportet ſcientiam ab eo diſcere, qui eam à maioribus ſecundum ueritatem ei traditam ſeruat, ut & ipſe poſſit eam quam rectè ſuſcepit competenter aſſerere alijs: D. Th. 1. par. q. 93. ar. 4. ibi, primum ex Apoſtolo. & debent ſtudere, Prouerb. 27. Stude ſapiẽtiæ fili mi. & ſemper, quia qui parũ ſtudet, parum ſcit, gl. in l. unicuique, de prox. ſacro. ſcrin. nec ſtudium dilationem patitur, Bald. in l. uni. num. 6. in fi. ſi de momen. poſſ. fuerit appellatum: ſed memorando unum poſt aliud operatur conſuetudo, quæ eſt quaſi quædam natura. D. Tho. 1. 2. q. 56. art. 5. intellectus ingenioſus perficitur: Caie. ad D. Th. 1. par. q. 63. ar. 6. col. 3. poſt princ. actio continuata auget effectum: D. Tho. ubi ſupra 1. 2. q. 32. art. 2. & maximè delectatur homo in ijs, quæ de nouo inuenit, aut addiſcit, ead. q. art. 8. ultra quod conſuetudo multum operatur ad bene memorandum, meditatio confirmat memoriã: & ipſa ſcientiarum, meditatio generat ſcientiam, inquãtum ſemper aliquid de nouo circa res ſcitas addiſcitur. D. Th. præd. ead. par. q. 50. art. 3. & q. 53. art. 1. & ille melius docet, qui quotidie creſcit, & proficit diſcendo meliora. D. Aug. 5. contra Donatiſtas, de Baptiſmo, col. 23. circa prin. nec pudeat addiſcere, cum poſſit quis quandiu uiuit, Bald. in l. 2. nu. 6. circa med. quando prouo. nō eſt neceſ. Tene memoriæ quod legis: idẽ Bal. in l. magnam, nu. 2. C. de contra. & com. ſtipul. nam nemo poteſt addiſcere ſine doctrina alterius, Bald. qui ſupra in l. uni. in fi. C. de alim. pupillo præſtan. & dum legis tene memoriæ quod legis: idẽ Bal. in l. magnam, nu. 2. C. de contra. & commi. ſtipula. Litteram ſemper congrue puncta, & finem fac orationis ubi debes, & uirgula ſecundũ iuris noſtri rationem:

nem: Bal. præd. in l. 1. post nu. 4. de lib. præte. nam uerba non debent lacerari: Bal. in l. 2. nu. 7. in fi. comm. de leg. quia etsi uelle suum cuique sit, non uoto uiuitur uno. Bald. in l. 1. C. ad Tertull. sed qui docti sunt, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiã erudiunt multos, quasi stellas in perpetuas æternitates, Daniel 12. ultra quod de ratione boni est, quod se alijs communicet: D. Th.
25 1. par. q. 106. art. 4. docere est actus sapiẽtię: idem D. Th. 3. par. de Saluatore, q. 27. art. 5. & docẽdi modus est uerbo, & scriptis: Caiet. ad eundem D. Th. ea. par. de Saluatore, q. 42.
26 art. 4. circa princ. & scripta componere est quædam docẽdi modus, add. ad D. Th. præd. 3. par. q. 127. alias 96. art. 7. ibi corrola. lo 2. & art. 1. in fi. ideo ne mox natus sine nomine è uita decedam, c. 3. de uerb. sign. eodem momento principiam, & desinam, Bal. in l. si Stichum, §. si quis, ff. de nouat. more solito ad immortalitatis præsidium respirãdo, l. 1. de uet. iure enucl. sicut præclarum est uolumina temporũ nominis dignitate signando: D. Aug. in epist. 178. col. 1. circa med. ut eũ scriptura inter manus hominum uersatur, mei quoque memoria habeatur, l. 2. §. omnes enim, de orig. iuris, cõscribitur enim aliquid ad succurrendum memoriæ: D. Thom. 1. par. q. 24. art. 1. & per scripturam memoria perpetuatur: Bald. in l. iubemus, nu. 7. in fi. C. de testam. tũc extat hominis memoria, non homo: Bal. in l. 2. C. de testam. manu. & testimonio bonorum, ac sapientum delectatur. D. Th. 1. 2. q. 32. art. 5. & 3. par. de Saluatore, q. 45. art. 4. & monumentorum aliquid, quod ad litteras attinet, posteris relinquitur: D. Aug. 18. de ciuit. Dei, c. 25. sed non leues res quæritur, & faciles. D. Aug. in lib. de quant. animæ, col. 8. post med. magnum opus, & arduũ: D. Aug. præd. in lib. de doctr. Christ. in princ. tamen difficilia aggredi nõ
27 parum reputatur, in difficilibus succumbere, uel ea fugere, non multum uituperatur: Caiet. ad D. Th. 1. 2. q. 23. art. 1. quidquid sit, Deus adiutor noster est: D. Aug. 1. de ciuit. Dei, c. 1. circa princ. l. 1. post prin. de uet. iure enucl. cum in quolibet operãte operetur, & est finis omnium actionum: D. Tho. 1. par. q. 105. ar. 5. nobis ardua, apud Deum omnia possibilia: D. Aug. in epist. 36. col. 1. circa fi. & 121. col. 1. in fi. nec aliquid est tam arduũ, atque difficile, quod Deo adiuuante non fiat planissimum, atque expeditissimum: idem Aug. 1. de lib. arb. col. 8. circa fi. alias operis magnitudine, at labore deterritus, ad faciliora diuertissem: D. Aug. prædict. 1. retract. c. pen. circa fin. & ab appetitu tam arduo reprimerer: tamen dum omnipotẽtiam illius, qui per os asinę irrationalis, rationali sessori uerba uoluntatis suæ monstrauit, mentem reduxi sub spe superni adiutoris, & ad tractandum uires accepi: D. Aug. in lib. de prædest. Dei, in princ. omnia bona ad auctorem suum referendo unde nascuntur: D. Aug. de ecclesi. dogma. c. 26. nec mea sunt, qui nihil sum: D. Aug. in epist. 169. in fi. sed eius dono sum, si quid laudabiliter sum, in epist. 52. col. 3. in fi. referendo omnia bona ad auctorem suum unde nascuntur, uel si quid laudabile aduertitur, exigua, siue ampla laude dignũ, ad excellentissimam, & ineffabilem laudem conditoris referendum est: idem D. August. 2. de lib. arb. col. 31. circa med. ipse enim est finis, cui referuntur ea quæ facimus, propter quem facimus quidquid facimus: D. Aug. præd. in lib. de mori. Manichæo. col. 14. in fi. & 15. nolens post mortem uiuere in ore laudãtium, nec gloriam ad inuicem expectare, sed quæ à solo Deo est: D. Aug. qui sup. 5. de ciuit. Dei, c. 14. etiam quia qui multum laborat in hac scientia, renũeiat uitæ, & propriè saluti: Bal. in auth. habita, post nu. 15. ne filius pro patre, quia ad eam non nascẽdo, sed studẽdo peruenitur: D. Aug. 3. de lib.
28 arb. col. 33. in fi. scientia, & sublimia nonnisi cum magno labore quæruntur: Abb. in c. extirpandæ, §. qui uero, 2. rep. post num. 45. de præb. animus tamen inde pascitur, unde lætatur: D. Aug. 13. confess. c. 27. & delectatio, secundum Arist. perficit actũ: Bal. in l. inter artifices, de solut. ea enim quæ delectabiliter facimus, attentius, & perseuerantius operamur: D. Th. 1. 2. q. 4. art. 1. & 3. delectatio consequitur operationem, & perficit eã: D. Th. ea. par. q. 15. art. 4. & omne quod non offendit, delectat: D. Aug. 2. de Musica, col. 16. in fi. & quod est consuetum, efficitur delectabile: D. Th. 1. 2. q. 32. art. 2. & pronitas ad aliquid, tollit eius arduitatem: idẽ D. Th.
29 ea. par. q. 40. art. 3. in appendice tamen, quia qui scribit, multos assumit iudices: Hieron. in epist. ad præsidium, & in alia cõtra Vigil. in expositione symboli, tales meorum esse desidero iudices, qui responsionem semper desiderent: D. Aug. 2. de ciuit. Dei, c. 1. circa fi. quia talis sum in scriptis aliorum, quales esse uolo intellectores meorum: D. Aug. in epist. 111. col. 8. in fi. & non ut quidam, qui sibi docti non uidentur, nisi aliorum labores non iudicando conentur discutere, sed lacerando conscindere: D. Aug. in lib. de bono uiduitatis, col. 12. in fi. & dum tacere erubescunt, inania loqui non erubescunt: D. Aug. prædict. in lib. de unitate Eccles. col. 45. post
30 med. sed quid loquacius uanitate, quæ si noluit tacere, plus potest clamare, quã ueritas: idem Aug. 5. de ciuit. Dei, c. fin. quare igitur non dicis, si habes quod dicis? Aug. prædict. in

in lib. annotationum in Job col. 58. circa
princ.& noli. dicebat August. nimis ex au-
ctoritate pandere, præsertim mea, qui nulla
est, nam melius quis ratione, quam testimo-
nijs edocetur, in lib. contra Felicia. col.2.
circa finem, nam rationis auctoritas omni
31 homine melior est, & ea nihil debet esse præ
stantius. D.Aug.5.de Musica col.7. in prin.
tunc non est spectanda auctoritas, cum ra-
tione uincatur, August.præd. in principijs
Rectoricæ, col. pen. circa princ. licet dimit-
tere sensum, & quærere rationes sit infirmi-
tas intellectus, secundũ Arist. Bal. in l. actor.
num.3. in princ. C. de proba. Igitur quod di-
citur attende, nõ à quo dicatur, nec causam
dimittas, ut eas ad hominem, D. August. in
Psal.36. collat.3. col.13. in fi.& 19. in princ.
personam noli attendere; sed ueritatem in
omnibus quære, D. August. præd. in lib. con-
32 tra Fulg. in princ. à quocunque uerum dici-
tur, illo donãte dicitur, qui est ipsa ueritas,
D. August. in epist.28. colum.6. post prin. eo
magis, quia quod minus habet peritia, sup-
plet diligentia, & quod eruditas loquacita-
tis eructat, ætatis maturitas decoquet. D.
August.1. de anima & ejus origine, c.3. in fi.
ego uerbis Doctorum alloquor; quæ certe,
qualiscunque ipse sum, uera sunt, D. Aug.
3. contra litteras Pitiliani col.2. post med.
& ne intelligendo mentem laborent intel-
lectum, claris uerbis loquor, in fini. Bal. in
auth. hoc inter in princ. de testam. hæc appe-
tunt omnes, quia maiorum auctoritate fir-
mata sunt, D. August. in lib. de utilita. cre-
de. ad honora. col.13. in fi. nec uolo auctori-
tatem meam sequaris, ut ideo putes tibi ali
quid necesse esse credere, quoniã à me dici-
tur, sed ut scripturis allegatis credas, D. Au
gust. qui supra in epist.112. col.2. post me-
dium: tu uerò noli esse superbus, nam ci-
to cadis, quia superbia inflat, Bal. in l. licet,
1. rep. in fi. C. de acquir. possess. etiam quia
multi superbiunt de uirtute, D. Thom. 1.2.
quæst.55. art.4.& 3. par. quæst.127. alias 96.
33 art. 7. Volui igitur proœmio hoc sine præ-
ambulo, Bald. in l.1. num.9. C. de falsa causa
adie. uti tanquam causa finali, idem Bal. in
l. ut liberis in princ. C. de collatio. animum
præparare lectoris, D. August. 3. contra lit-
teras Pitiliani, col.14. in princ.& inuocato
sanctissimæ Trinitatis, & Beatissimæ semper
Virginis Mariæ meæ protectricis auxilio
opus aggredior, & una mecũ dicta, & dicen-
da correctioni sacrosanctæ Romanæ Eccle-
siæ Catholicæ subijcio, à qua recedere non
intendo, sed per eam in Deum spem habeo,
Bal. in quæst. de schismat. par.2. nu.20. in fi.
fine cuius gratia uerum sciri non potest,
D. Th.1.2. quæst.109. art.1.

SVMMARIVM.

1 *Principia scire oportet, & eorum error nocet in multis.*
2 *Primum in vnaquaque re debet esse sine errore.*
3 *Chronicis statur.*
4 *Reges XXII. fuerunt in Regno ab anno 1125. vsque ad annũ 1517.*
5 *Sicilia mater tyrannorum diligit noua, & nouitates amplectitur.*
6 *Longobardi longo tempore regnauerunt in Italia.*
7 *Papa dispensat ex causa in voto continentiæ.*
8 *Fredericus magnæ prudentiæ, sed cum Ecclesia malus.*
9 *Petrus de Vinea subtilis Doctor, & multa passus propter Federicum.*
10 *Sicilia regnum tempore Federici erat redactum in seruitutem.*
11 *Carolus I. habuit Regnum à Clemente, & Carolo II. successore.*
12 *Carolus II. ex Margarita filia Regis Vngariæ inter alios habuit Robertum.*
13 *Robertus Rex habuit Carolum III. & Ioannam filios.*
14 *Ioanna cum consensu Clementis VI. adoptauit Ludouicum.*
15 *Ladislaus ex descendentibus Caroli I. expulso Ludouico, regnauit.*
16 *Ioanna II. soror Ladislai successit in Regno, & nupsit Comiti Iacobo.*
17 *Alfonsus Aragoneus expulsis Iacobo, & Ioanna, regnauit.*
18 *Reges huius Regni habent facultatem legis condendæ.*
19 *Magistrum, & expositorem qualibet doctrina requirit.*
20 *Numerus ternarius in multis elucescit.*
21 *Homo est subiectum legis, & lex est philosophia moralis.*
22 *Insula Siciliæ cuius fuerit, & nũc sit.*
23 *Feudi Regalis natura.*
24 *Regno vacante succedit Papa, cuius factam Rex habet ratum.*
25 *Dominia duo directa quomodo esse possint, num.26.*

Rex

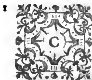
27 *Rex non potest donare castrum quoad directum dominium, & alia.*

28 *Rex huius Regni, & alij an subsint Imperatori, vel Ecclesiæ.*

29 *Imperator quomodo dicatur Mundi Dominus.*

30 *Constantini donatio, & edicta, quæ fecit in fauorem Ecclesiæ.*

31 *Papæ patrimonium, & ius quod in eo habet.*

1 CVIVSQVE artis oportet
scire principia, Bal. in
§. itaque, 1. constit. ff.
principia cognoscuntur
ex terminis, Caiet.
in tract. 1. apologiæ,
c. 2. col. 1. circa fi. unde
docentem oportet in-
cipere ab eorum declaratione, Bald. in l. 1.
si cer. pet. nam secũdum Platonis præcepta,
ex principijs bene discussis, facilior fit adi-
tus ad reliqua, Caiet. ad D. Tho. 1. par. q. 27.
art. 1. col. 4. circa fi. in principijs enim scien
tiæ uirtualiter tota sciẽtia cõtinetur, D. Th.
1. 2. q. 3. art. 6. & errans circa principia, tan-
to magis errabit circa conclusiones, ea. par.
q. 72. art. 5. in add. ibi exam. paruus defectus
in principio, postea procedendo multiplica-
tur: idem D. Th. ea. par. q. 22. art. 2. & diffici-
lius reducitur ad ueritatem, qui errat circa
principiũ in operatiuis, quàm circa finem:
D. Th. præd. ea. par. q. 156. art. 3. vnde primũ
2 in unaquaque re debet esse sine errore; nam
cum per illud ordinanda sint posteriora, non
possunt rectè ordinari, add. ad D. Tho. præd.
3. parte, q. 53. alias 22. art. 5. ibi ly non est,
sic omnis quæstio, ut dilucidari possit, ad ori
ginem reuocari debet, D. Aug. 2. q. ex nouo
testa. col. 35. circa med. principia enim sunt
tãquam fores, in quibus nemo debet errare,
alias modicus error in principio, maximus
fit in fine, Bal. in l. 1. nu. 1. in fi. de iust. & iu.
in l. 1. nu. 10. in fi. qui admi. Ideo tractaturus
de legislatoribus constitutionibus, & Regno
Siciliæ, quia pars inuestigationis est quid
quæras, nosse, D. Aug. 1. q. super Genes. col. 1.
etiã quod hic tractatus ad aliud pertineat,
l. inter stipulantem, §. hic, de uerb. obligat.
& harum rerum cognitio non arte, sed histo
ria traditur, & creditur potius, quàm cogno
scatur, D. August. in fin. 4. de musica, col. 20.
3 circa med. Statur chronicis. Abb. in c. cũ cau
sam, nu. 1. post primo. de probat. approbatis,
Bal. in l. uni. de off. quæst. ita Vlpianus cita-
uit historias, & quando eis credatur, Alfã.
in l. 3. nu. 122. 132. & 133. ff. si cert. pet. quia
conclusio, & dispositio capit intellectum ab
his, quæ in exordio, uel præfatione dicutur,
Abb. in c. ex multa, nu. 6. de uoto, & uoti re-
4 dempt. Ideo sciendũ est, quòd ab anno 1125.
usque ad annum 1517. in Regno fuerũt Re-
ges XXII. inter Sueuos, Andagauenses, &
& Aragonenses, cum prius fuerint Norman
di cũ titulo Comitatus, Ducatus, & postea
regalis, late Fre. de antiquo statu reg. nu. 24.
5 usque ad 51. inde Orosius dicit, Sicilia ma-
ter tyrannorum, diligit noua, & nouitates
amplectitur, ut in ritu R. Cameræ de iur.
sign. fortuna namq; est errãs natura, multas
euoluens mutationes, cuius dux est Deus,
secundum Senecam, Bal. in l. 3. circa princ.
comm. de leg. de qua late dixi infra in const.
occupatis nobis ab anno prædicto 1517.
usque modo regnauit, & regnabit in æternũ,
Deo adiuuãte, Serenissima familia Austriæ,
sed exordiendo à conditoribus harum cõst.
6 post Longobardos, qui longo tempore re-
gnauerunt in Italia, Abb. in c. Raynuncius,
nu. 21. circa fin. de testa. Successerunt Nor-
mandi, Fre. ubi sup. nu. 46. & in ult. constit.
addit. ult. quorum primus fuit Rogerius, ex
quo Gulielmus primus, & Constantia, Gu-
lielmo Rogerius pater adhuc uiuens Regni
diademam imposuit, & in Regni consortem
adsciuit, in anno 1154. per mortem patris
ab Adriano IIII. Summo Pontifice fuit con-
firmatus, & in administrationis eius exor-
dio magni nomen apud Italos est assecutus,
postea luxuriæ ocio, & auaritiæ ignominia,
Mali cognomen promeruit, Folle. in decla-
ratione tit. const. de personis, de Epis. & cle.
Ex Gulielmo prædicto Gulielmus II. cui cũ
decesserit sine filijs, successit Cõstantia ami-
ta, Iser. infra in constit. statuimus, de usura.
puni. Loffr. in c. 1. col. 25. circa med. Imper.
Lotha. quod Gulielmus fuerit Rex Siciliæ,
Abb. in c. ueritatis, in princ. de iureiur. De
alio eiusdem nominis, qui fuit Dux Aquita-
niæ, & postea monachus, Marcus Marolus
car. 106. Constantia uerò quinquagenaria
sanctimonialis Panormi, ex dispensatione
7 Celestini III. qui pro pace potest dispensare
circa uotum continentiæ, ut de Rege Ara-
gonum, Abb. in c. 1. nu. 8. de uoto, & uoti re-
dempt. in c. cum ad monasteriũ, post nu. 21.
de statu mon. Caiet. ad D. Thom. 2. 2. q. 88.
art. 11. col. 1. & fin. & intra de auct. Papæ, &
Concil. 1. par. c. 28. col. 1. circa med. ubi etiã
dicit religiosum professum posse uxorem du
cere pro conuersione magnæ gentis, uel sa-
lute, in tract. 27. de dispensat. matr. col. pen.
circa fin. & in specie dispensatione Iulij XI.
inter Regem Angliæ, & relictam fratris filiã
Regis Hispaniarum, ponit idem Caie. 1. to-
mo, tract. 14. nuptui traditur Henrico V.

Affl. infra in constit. ob filiorum culpas, post
num. 19. ex quibus natus fuit Federicus II.
dixi late in rub. de prohib. feu. alie. per Fre.
& ipse in const. constitutionem diuæ memo-
riæ, dicit Rogerium auum suum, & in const.
dignum Gulielmum I. & II. prædecessores
8 suos. Iste Federicus fuit Imperator mirabi-
lis prudentiæ; si bene cum Sancta Romana
Ecclesia fuisset, Iser. infra in cōst. magistros
mechanicarum artium, de fide merca. insti-
tuit generale studium omnium scientiarum
in ciuitate Neapolis, Fre. ubi supra, post nu.
28. & in fi. 3. libri, in differentijs electorum,
& Baronum, nu. 39. mox ingrediens Princi-
patum, l. sed & reprobari. de excus. tut. anno,
uel biennio post suam coronationem: sicut
Iustinianus in primordio sui Imperij consti-
tutiones colligere proposuit, l. uni. in princ.
de emenda. C. Iustin. Et sic in anno 1221.
9 mandauit per Petrum de Vineis Capuanum
istas const. compilari, ut in fi. earum, qui fuit
subtilis Doctor, Affl. infra in const. si quan-
do, in glo. 2. de pœna foriud. Fre. de subfeu.
lib. 1. de offic. Mag. Cancell. post nu. 16. sed
quia aptauit, uel composuit litteras Federi-
co prædicto contra Summum Pontificem,
Afflict. in const. cum concessiones, 6. nor. de
priuileg. à curia Capuana reuo. etiam quod
non fuerit auctor in sim. Abb. in cap. nouit.
2. not. de appel. fuit excommunicatus, c. no-
uerit, de senten. excomm. & multa passus, de
quibus Dantes, & gl. a.d cum in 13. Inferni,
car. 2. à ter. quia non debebat parere Impe-
ratori contra Ecclesiam, & iustitiam, Abb.
in c. 3. post nu. 31. de pœnit. & remiss. Fede-
10 rici uerò prædicti tempore regnum Siciliæ
erat quodammodo in seruitute, in c. reg. de-
siderijs hactenus, ubi Io. Ant. de Nig. & tan-
dem ab Innoc. IIII. fuit depositus, c. ad Apo
stolicę, de sent. & re iud. in 6. Io. An. ad Speo.
in tit. de sacr. unctio. quia quod poterat po-
pulus, nunc Papa, Bald. in l. non ambigitur,
nu. 2. & 3. ff. de leg. & in l. fi. in fi. C. eo. deleg.
& sic finis inspiciendus est uitæ, non princi-
pium, nec mediū, Bal. in l. si mater, in princ.
ne de sta. defun. Habuit Corradum filium,
quem de uenenosa radice colubri tortuosi
quondam Imperatoris iudicio Ecclesiæ re-
probat, dicit Papa in c. fundamēta, de elect.
in 6. Istū Manfredus Tarenti Princeps eius
frater naturalis ueneno interemit, & Regnū
occupauit, Spec. in tit. de accusat. §. 2. post
nu. 4. Io. Ant. de Nigris, in prælu. cap. nu. 8.
quem postea Clemens IIII. priuauit, & Re-
gnum concessit Carolo I. Duci de Angiò,
11 Caroli Regis Francorum fratri, quam con-
cessionem executus fuit Vrbanus IIII. anno
primo sui Pontificatus 1265. vt per Fre. ubi
supra, de antiquo statu reg. nu. 29. 30. & 31.
reg

conditione tamen adiecta, quòd suis expen-
sis Regnum recuperaret, Foll. in 1. cap. Ca-
roli I. licet aliter Bal. in l. cum in antiquio-
ribus, nu. 11. C. de iure delib. ubi dicit Cle-
mentē IIII. in anno 1365. anno primo sui Pō-
tificatus concessisse Regnum Siciliæ Carolō
Andagauensi filio Ludouici VIII. fratris
S. Ludouici IX. Regis Francorum, & ponit
verba inuestituræ. Iste superauit Manfredū,
& postea Corradinum nepotem Federici, in-
uasorem Regni morte cōdemnauit, Io. Ant.
præd. ubi suprà in prælud. nu. 12. & 14. Huic
successit Carolus II. Caroli I. filius, Salerni
Princeps, quē Nicolaus IIII. in anno 1289.
in Regem Siciliæ coronauit, Foll. prædict. in
princ. cap. reg. eiusdem Caroli II. & Fre. ubi
supra, nu. 31. prædicti Caroli I. & II. dilexe-
runt Regnū, & eis multa ardua successerunt,
ut in c. reg. desiderijs hactenus, primus pro-
ficiscens Burdegalias commisit Regnum se-
cundo, in c. reg. ad perpetuam rei memoriā,
qui fuit magis liberalis, quàm Gulielmus:
sed Siculi inierunt factionem contra eum,
& captus pugna nauali, ductus fuit in Sici-
liam, Io. Ant. de Nigris in d. c. desiderijs ha-
ctenus, nu. 7. c. quia nō decet, nu. 11. in prelu.
nu. 18. & d. c. ad perpetuam rei memoriam,
12 nu. 8. Iste secundus habuit uxorem Marga-
ritam filiam Regis Vngariæ, ex qua nouem
habuit filios, & quinque fœminas. Carolus
Martellus fuit Rex Vngariæ ex successione
matris secundogenitus, Episcopus Tolosa-
nus canonizatus uti Beatus, Robertus ter-
tiogenitus Rex huius Regni. Io. Ant. de Nig.
in prælud. cap. nu. 19. Iste cum nepote filio
primogeniti, cum de Regno cōtenderet sub
Bonifacio VIII. sententiā pro se reportauit,
Fre. ubi supra, nu. 33. Et in anno 1309. sub
13 Clemente V. fuit Auignoni coronatus; fuit
sapientissimus Rex, curiosus iustitia præuia
in iuribus suis exigendis, Lucas in l. uni. cir-
ca fi. ut nullus ex vicaneis in donando adeo
moderatus, & grauis, quod nunquam dona-
tum reuocauit, quamuis ferè innumerabilia
donasset, idem Lucas in l. prædia, col. 18. in
princ. de loca. præd. ciui. Studium Neapoli
reformauit, vt in c. regn. Iustitiarijs, & offi-
cialibus, & in c. inter uirtutū, & seq. Habuit
Reginam Sanciam vxorem: Io. Ant. de Nig.
in c. reg. ut exercitium: & Carolum III. pri-
mogenitū, Ducem Calabrię, iustum, & terri-
bilem Magistratibus: idem de Nig. in c. reg.
importuna, nu. 12. & nepotem Caroli II. in
c. ex præsumptuosę, in princ. & in c. nouas
formas. Robertus tamen prædictus fuit cō-
demnatus ab Henrico Imperatore, quem li-
cet absentem, de plenitudine potestatis con-
demnauit, Bal. in l. et quidem, post nu. 43. de
accus. Adeo quod fuit dubitatum si feuda,
quæ

quæ ab Imperatore tenebat, amiserit, & si
Rex Romanorum successor Imperatoris po
tuerit ea alteri conferre, idem Bal. in l. exe-
cutorem, nu. 33. circa fin. usque ad 35. C. de
sent. & re iud. sententia tamen cum reuoca-
tione ponitur, in clem. pastoralis, de sent. &
re iud. & circa sententiam, quam contra ne-
potem reportauit, conscientia ductus, mor-
tuo filio, ut Regnum Siciliæ transferret in
Regem Vngariæ, dedit Ioannam I. eius filiã
Andreæ illius filio, Bal. in l. 3. post num. 3. de
bonis mat. quæ Ioanna fuit Neapoli coro-
nata in anno 1344. Fre. ubi sup. de antiquo
14 statu reg. nu. 34. Ista eum consensu Clemen-
tis VI. Antipapæ adoptauit in filium Ludo-
uicum, Andagauiæ Ducem, & nihilominus
Carolus III. ex descendentibus Caroli I. ab
Vrbano VI. in anno 1380. coronatur, cuius
15 filius Ladislaus cum exercitu potentissimo
in anno 1390. coronatur, & expulso Ludoui-
co prædicto, in pace regnauit, & obijt in an-
no 1419. Fre. præd. ubi sup. nu. 34. usq; ad 37.
16 Huic successit Ioanna II. soror, filia similiter
Caroli III. qui à Martino V. fuit inuestita
in anno 1414. alij 1417. nupsit Comiti Ia-
cobo de Narbona Regiæ stirpis, & in anno
sexto sui Regni compilauit ritus Magnę Cu
riæ, Foll. in princ. rituum eiusdem Mag. Cur.
Cumq; Ludouicus Audegauię Dux, Ludoui-
ci I. nepos ex adoptione aui, contra Ioannã
Regnum prætenderet, coacto bello, Consen-
tiæ interijt, Renato fratre superstite, qui à
Regina in successione Regni subrogatur, cũ
prius Alfonsum Aragoneum Siciliæ Regem
in Regni successorem, & filium prælegisset,
17 Alfonsus prædictus, Renato, & Ioanna de
Regno reiectis, regnauit, & postea decessit
in anno 1458. instituto hærede Ferdinando,
& successore in Regno, Fre. ubi supra, nu. 38.
qui cum dispensatione Eugenij IIII. & con-
firmatione Nicolai V. cœpit Regni admi-
nistrationem, Foll. in exordio prag. in princ.
de Rege Aragoniæ prædicto dicit Bal. quòd
viuebat quasi ad litteram secundum ius cõ-
mune in l. vni. in fi. C. de monopolijs. Ferdi-
nandi verò prædicti, & aliorum trium, vide-
licet Alfonsi II. Ferdinandi II. Federici, &
Catholici Regis fit mentio per Fre. præd. in
supra citato loco, qui etiam dicit, quòd Rex
Catholicus successit Regno ex persona Al-
fonsi I. & non aliorum, unde quod non est
gestum ab alijs ex natura officij non tenetur
habere ratum, ibi vigesimoseptimo quæro,
nu. 5. ita & Reges nostri ex Serenissima Au-
striæ familia descendentes à Ioanna III. filia
prædicti Regis Catholici, Fre. vbi supra, de
antiquo statu Regni, nu. 44. & 45.
18 Nunc operæpretium est videre si prædicti
Reges habuerunt facultatẽ leges condendę,
tangit Gra. in 1. const. post mundi machinã,
nu. 14. in fi. Isern. hic 2. quæst. col. 2. in fi. & in
c. 1. in ver. Reges, circa fin. ubi late dixi de
his, qui feu. dare poss. quia quilibet Rex est
Monarcha in Regno suo, in tẽporalibus non
recognoscit superiorem, c. per venerabilem,
qui filij sint legit. & hodie de facto quilibet
in Regno suo vicem Imperatoris obtinet,
addit. ult. ad Spec. in tit. de instru. edic. §. 14.
prout leges dictorum Rogerij, Gulielmi I.
& II. ac Federici in tres libros diuisas uidi-
mus, quas Matthæus de Affl. glosemate illu-
strauit, quia legibus humano concilio pro-
mulgatis, D. Aug. 2. de ciuit. Dei, c. 8. natu-
raliter vt euenire solet, prudentum interpre
tatio desideratur, l. 2. post princ. ubi Bald. in
uer. his legibus, de orig. iur. nam unaquæque
19 doctrina, quamquam uilis, & facilis, ut per-
cipi possit, doctorem requirit, & magistrũ,
D. Aug. in lib. de utilitate cred. col. pen. sæpè
enim multa indoctis uidentur absurda, quæ
cum à doctioribus exponuntur, eo uidentur
clarius laudanda, quo abiectius uidebantur
aspernenda: idem August. in lib. de moribus
Catholicæ Eccl. in princ. etiam quia nullus
hominum ita loquutus est, ut in omnibus ab
omnibus intelligatur, D. August. præd. 1. de
Trin. col. 4. in fi. & legentibus euenit ut mihi
sæpissimè, ut lecta pagina, nesciam quid le-
gerim, & repeto, quia non sic est adhibita
memoria sensui corporis, quomodo ipse sen
sus adhibitus est litteris, D. Aug. 11. de Trin.
col. 16. in princ. vnde plerunque à sensu au-
ctoris aberrat interpres, si non est doctissi-
mus, D. August. qui supra, 2. de doctr. Christ.
col. 10. post princ. vereor ne res manifesta
obscuretur potius eam exponendo, D. Aug.
1. de peccatorũ meritis, & remiss. col. 5. post
princ. Igitur non ita loquar tanquam si ipse
exponendus, sed ut intelligar maximè ela-
borabo. Idẽ Aug. 4. de doctr. Christ. col. 12.
non quod certum est, sed dubium, ut sic de-
tegam interpretabo, Bald. in l. uoluntatis, in
princ. C. de fideicom. nec pudebit fateri ne-
scire quod nescio, D. Aug. 1. de anima, & eius
orig. c. 16. in princ. nec ueterum tacebo no-
mina, ut illorum mihi ingenia applicem,
Bal. in l. precibus, nu. 43. in fine, de impub. &
alijs substit.
20 Dixi, quòd leges istæ consistunt in tribus
libris, ita tres uitæ hominum, prima ante le-
gem, secunda sub lege, ante gratiam, tertia
sub gratia, D. August. in lib. exposit. epist. ad
Galatas, col. 40. vel tripartita tempora, an-
te legem, sub lege, & tempus gratiæ, idem
Aug. 4. de Trin. col. 8. post med. in lib. octua-
gintatriũ quæst. col. 48. circa med. & quæst.
sexagesimaquinta, col. 14. circa fin. & expo-
sitionum quarundam propositionum, col. 3.
post

post princ. est numerus omnis rei habens in se perfectionem, & omnibus communem principij, medij, & finis, D.Th. 3.par.q.127. alias 96. art.4. & 3.par.de Saluatore, q.53. art.2. vniuersa namque in suis operibus nobis trinitas insinuatur, Foll. infra in constit. post mundi machinam, post nu.6. totum nõ potest esse sine principio, & fine, principium capit tertiam partem operis, medium aliã, finis aliam partem, Bal. in l.1. nu.1. d.tit.de orig.iur. numerus iste pertinet ad animam, eo quod tripliciter Deum amare iubemur; ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, D. Aug. in psal.6.col.2. circa med. spectat etiam ad corpus, nam triplex institutio, triplex præteritio, & triplex exhæredatio, Bal. in l.Gallus, §.fin.nu.4.de lib.& posth. olim tria iura, & in tres partes diuisus populus, l.2.§.& ita, & §.ijsdem temporibus, d.tit.de orig.iuris, fini. Affl. in rub. infra de numero Baiulo. vltra quod est numerus impar, qui resistit corruptioni, & diuisioni, ideo fortior: par verò est actus corruptioni, quia potest diuidi in duo æqualia, vnde secundum Macrobium, paritas vocatur fœmina, ex quo debilior impar masculus, Luc. in l.3. in prin. de his, qui num.lib.& triplex funiculus difficiliter rumpitur, Speculat. in tit.de disput. & alleg.aduoc.§.3.nu.4.

21 Subiectum autem ipsorum est homo, Bal. in l.1.§.ius naturale, 2.rep. post prin.de inst. & iure, nam sicut lex diuina instituit qualiter viuere debet, Abb. in c.cum esses, 2.rep. nu.8. circa fin.de testam. vnde subijciuntur Ethicę, idest Philosophię morali, quę est pars Theologiæ, idem Abb. in c.1.nu.7. circa fin. de iura.calu. & Philosophiam legalem legis appellat, Bal. in l.veteres, in fi.de contra. & com.stip.& moralem scientiam, gl.3. in §.1. auth. de nuptijs, causa causans, & alia causa causata, Baldus in l.1.post nu.3.C.per quas perso.nobis acqui. causas essendi, & faciẽdi ponit idem Bal. in l.patre furioso, 1.rep. post prin.& 2.circa fin.post nu.4. de his, qui sunt sui, vel alie.iuris, principalis quidam, & alia accessoria, Bal.præd.in l.1.2.rep.nu.7.C.de emanc.libero.causa efficiẽs, Bal. in l.3.nu.9. C.de testi. & alia magis efficiens, & est, quæ magis potest in effectu, Bal. qui sup. in l.qui in potestate, circa med. ff.de testam. radix antecedit, & cohæret semper, & non separatur ab actu, causa finalis est suppositum intentionis, Bal. in l.si emancipati, nu.7. in fi. C.de colla. causæ materialis requiritur perseuerantia, causæ efficientis non, sed sufficit quod eo tempore insit, quo lex requirit, Bal. in l.si quis hæredem, nu.2. C.de inst.& subst. causa autem finalis est obiectũ intellectus, sicut signum est obiectum visus, & portus obiectum nauigantium, ita quid agimus, propter finem agimus, Bal. in l.1.num.17. in princ. C.de falsa cau.adre. tamen siue sit causa efficiens, finalis, formalis, siue materialis ex defectu cuiuslibet ipsarum cessat actus, Bald. in l.dictam legem, nu.5. C.de cond.ob cau.nam causa materialis est causa essendi, ea deficiẽte, necessariò ipso iure deficit effectus, Bal. in l.cum quis, nu.6. circa fin.de iur. & facti ignor.in iudicijs, quæ sit causa materialis, formalis, & quæ efficiens, Bald. in l.1. post nu.19.de iure fisci, lib.10. quatuor sunt causæ ad aliquem diligendum, D.Tho. 2.2. q.27. art.3. statutorum effectus consistit ex quatuor causis, duabus intrinsecis, & alijs extrinsecis, Bal. in l.1.nu.8.de summa Trin. mater tamen, & ianua legũ est Philosophia moralis, idẽ Bal. in l.1.§.huius studij, nu.4. circa med.de iustitia, & iure, & qualitas sine subiecto, nec exercitium sine habitu esse potest, Ant.de Butr. in c.ex parte, nu.1. in fi.de corp.vitia. nisi miraculosè, Abb. in cap.fin. nu.12. circa med.de rest.spol.

22 Præsuppono insuper, quòd insula Siciliæ olim fuit Ecclesiæ Rauennatis, & postea Ecclesiæ Romanæ, addit.ad Spec. in tit.de iuta. calum. §.3. in ver.verebatur, circa med. de qua & insula Sardiniæ, Abb. in c.si diligenti, 1.not.de præscript. Regnum Siciliæ feudum eiusdem Ecclesiæ dicit Pau.de Cast. in cons. 415.nu.1. in princ.vol.1. & Regnum Apuliæ esse de patrimonio B.Petri affirmat Archid. in c.de benedicto in pri.32.q.1. Huius Re-

23 galis feudi natura est vt non diuidatur, & hanc assumpsit ab origine omni extranea conuentione circũscripta, Bal. in l.si plures, nũ.7. circa mediũ.C.de cond. insertis adeo, quod ita censetur concessum omnibus Regibus, quia qualitas Regia nõ moritur, licet in diuiduũ moriatur, Bal. in l.vni.§.excepto, nu.4. in fi.de cadu.toll. de eo non disponitur natura sanguinis, sed pacto, Affl. de natu. succe.feu.col.pen.circa fin. & post num.45. Rex eius habet iura Principis, & si non recognoscit Imperatorem, recognoscit Papã, Abb. in c.quod sedem, nu.3. circa fin.de off. ord. quia Regnum, & Regiam potestatẽ habet à Papa, Lucas in l.viros, col.2. post prin. de diuersis off.cum vtili dominio, Luc.præd. in l.fin.col.4. circa med.de exact.tribu. directum habet Papa, Gra. hic, nu.4. Cap. in c. Imperialem, §.callidis, 7.concl. circa fin.de prohib.feu.alien.per Fre. Lucas in l.prædia, col.13. circa princ.& med. de locatio.præd. ciui. Vnde clausula apponi solita in inuestitura Regni, est, quòd si Rex aspirauerit ad Imperium, immediatè ipso iure vacet Regnum: & an possit per Papam remitti, Affl. de alien.feu.pater.nu.26. & Sede uacante in

24 Regno succedit Papa in eius iuribus, Abb. in c.cum inter vniuersas, nu.7. de elect. isto modo posset præscribi iurisdictio in terris Imperij,& Imperator in terris Ecclesię,Bal. in l.2.post nu.22.C.de serui.& aqua,& Papa si uacante Regno faceret Comites,donando postea Regnum,illi Comites tenentur iurare fidelitatem Regi sicut vassalli, Affl. in c. in generali, post nu.7. si de feu.fue.controu. inter dom.& agn. quia directum dominium est apud dominum vtile penes uassallum. Dec.in cons.445.post nu.63.

25 Sed uidetur, q non possint esse duo dominia directa, videlicet penes Ecclesiam, & aliud penes Regē,quia est quasi impossibile, q quis insolidum sit in potestate duorum, Bal.in auth.si qua mulier,nu.10.circa med. de sacrosan.eccl.ita nec duo hæredes insolidum, Bal.in l.2.in fi. C.de iuris,& facti ign. in l.3.nu.7.circa med.unde lib.late in l.uni. post nu.3.4.& 9. C.vti possid. quia non possunt duo correlatiua cadere in eodem subiecto, Abb.in c.pen.nu.12.circa med. de concess. præb. natura non patitur, quod dominium, & possessio sint apud plures insolidū, Bal.in l.si non singulū,nu.2. C.si cer.pet. nec eadem res potest esse duorum insolidum. Bal.in l.cum falsa,circa fin.ff.de iuris,& facti ign. cum sit impossibile,quod dominium eiusdem rei sit apud plures,idem Bal.in l.seruus communis,de stipul.seru. immo habens dominium sub alio, non dicitur propriè dominus, Bal.in l.si finita,§.si de uectigalibus, nu.2.de dam.infe. vltra quod vsus facti nec potest esse penes plures insolidum,gl.magna in l.si vt certo,§.fin. ubi Bald.col.2.& fin.in princ.ff.comm.l.3.§.ex contrario,de acqui. poss. l.quod contra, §.uni duo.de reg.iuris, l.hæreditate, §.pater.ff.de castr.pecu.l.Meuius,§.duorum,de leg.2.nec est bona pluralitas Principatum,unus ergo Princeps, Bal. in l.cunctos populos, col.1. circa medium, de sum.Trin.Porci.insti.de satisda.tut.nu.3. circa med.Vltimo actio vtilis,& directa sub suis nominibus, non concurrunt in eadem persona, Bal.in l.si res,C.ad exhib.

26 Dic tamē, quòd totum Regnum, & sic vniuersitas est feudum Ecclesiæ, Ias. in l.1. post nu.11.ff.ad Treb. late Cap.in sua inuestitu. in ver.feudorum dominia, Regni proprietas in vniuerso est Ecclesiæ Romanæ, Affl.in §.fin.nu.10.in fi.hic fini.lex. vniuersalitas Regni est de feudo Ecclesiæ, Dec. in cons.517. circa fin. nu.10. penes Ecclesiam est dominium directum uniuersale in toto Regno, in castris particularibus est apud Regem,Bal.in l.consobrinorū,in fi.ubi Dec. nu.4. C.unde legi. Ias.in l.si hæredis seruus, nu.9.de leg.1. Cap.in inuest.præd.in uer.feuda officiorū,col.9. circa med. Affl.in prælu. feu.post nū.57. Frec.de subfeu.lib.2.ibi,sed vt verius dignosci possit,nu.4.isto modo rex respectu vniuersitatis habet utile dominiū, respectu rerum singularium est directus dominus, Affl.in §.similiter,post nu.4. de lege Corra.præpo.in §.si iudex,circa med.de pace tenen. & possunt esse duo directi domini, vel vtiles diuersis respectibus,& in specie in Regno Siciliæ, & oriri ex diuersis causis secundum diuersas rationes, D.Th.2.2.q.34. art.6.sicut dominium potest esse apud diuersos ex diuersis qualitatibus, Bal.in l.si quis mihi,§.sed quid, circa med.de acq.hæredit. ita ex diuersis respectibus potest cōcurrere directū,& vtile, Bal.in l.uni.circa fin. C.vti possid.& toleratur dominium apud duos diuersis ex causis,Lud.de Moli.de Hispan.primogen.lib.1.c.23.post nu.6.diuersæ dignitates,& diuersæ naturæ possunt concurrere in eadem persona, & tunc censetur ius diuersorum,Abb.in c.1.in 1.not.de off.lega.Eodē modo Prælatus suo nomine habet naturalē, & nomine Ecclesiæ ciuilem,& naturalem. Bal.in l.2.nu.61. C.de serui.& aqua. prædia tributaria sunt proprietarij, & tamen præstant tributa,Bal.in l.3.in prin.de noui ope. nunciat. & unum dominium est sub alio, vt in marito,& uxore,& pluribus patronis,idē Bal.in l.in rebus, post nu.6.& 7.de iure dot. & Rex Siciliæ est Rex respectu Siciliæ, Comes respectu prouinciæ, & Dux Apuliæ respectu diuersarum prouinciarum, siue ciuitatum, Bal.in rub.de off.procon.& leg.& in l.3.post nu.2.de offic.præsid.in omnibus castris Regni Rex habet ciuilem possessionem, quia est proprietarius omnium feudorum, uassalli habent tantum naturalem, Affl.in §. quid ergo,nu.13.circa fi.de inuest.de re alie. facta,adeo quod uassallus si se absentat à feudo, reuersus non potest recuperare naturalem possessionem, quia contra Regem non habet ciuilem, sed contra alios habet quasi ciuilem,Affl.infra in cōst.uiolentias,nu.25. & 26.sed debet adire Regem, à quo obtinebit licentiam, & iudicem delegatum, idem Affl.in cōnst.Præses prouinciæ, 4.not.ut insti.habeant,& c. nec uassallus agit possessorio contra fiscum spoliantem, propter notoriam rebellionem, sed qui præscripsit,potest agere contra quemlibet possessorem, etiam dominū, nisi dominus spoliasset, Affl. præd.in const.consuetudinem, 6.not. nu.16. de præscrip.omnia enim,quæ sunt in Regno intelligitur de directo dominio Regis,cum utile sit Baronis, Afflict.de contro.feu.apud pares termi.nu.27.circa fin. Ducis verò, & Comitis quo ad uniuersitatem ipsius Ducatus, uel Comitatus, dicuntur habere iura

vtilia,

vtilia, uel utile dominium, sed quantum ad singularia feuda, quæ sunt in illo Ducatu, uel Comitatu dicuntur habere directum. Iacob. in tract. feud. in uer. Dux, ibi, quid si Rex, nu. 5. & si infeudat, remanet penes se utile dominium, secundo infeudato transfertur exercitium utilis, uel habet utile dominium subalternum, Afflict. in c. Imperialem, §. illud quoque, nu. 5. post mediũ, de prohib. feu. alie. per Fred. Alio modo dicitur dominium utile inferius, nam dominium utile est duplex, superius, quod remanet penes primũ uassallum subinfeudantem: & inferius, quod transfertur in subuassallũ, Iacob. in d. inuest. in uer. dictique uassalli, nu. 11. circa mediũ, alias qui habet utile, cedendo utile totum transfert, Affl. in §. si quis de manso. 8. not. circa prin. & post nu. 36. de controu. inuest. nec datur directum dominium respectu subfeudatariorum, Cap. ubi supra in uer. feudorum dominia, & in uer. feuda officiorum, circa princ. ibi, Rex nõ habet Rex, & illius donatarij, quando dicantur habere directum, & quando utile dominium, Affl. in §. rei autem, nu. 10. de inuest. de re alie. facta, non po-
27 test autem donare castrum quo ad directũ dominium, nec sibi parem facere, uel superiorem, siue medietatem Regni infeudare, Cap. ubi supra in uer. feuda officiorũ, col. 4. circa fin. & 5. in princ. in c. Imperialem, gl. fi. in 6. conclus. in add. ad Iser. d. tit. de prohib. feu. alienat. per Fre. Iacob. in uer. in feudum, nu. 2. & concesso castro cum omni iure, nunquam uidetur concessum ius Regium, idem Iacob. in uer. de castro rubei. nu. 6. circa fin. & in uer. dictiq; uassalli promiserunt, circa fin. post nu. 28. Rex, Comes, uel Baro an habeant directum dominium in feudis, quæ tenentur ab eis, Affl. infra in cõst. si dubitatio, post nu. 8. & ut respondeamus contrarijs, nõ est nouum, sed differunt actio utilis, & directa, ex quo utile, & directũ dominium sunt penes diuersos, Bald in l. si post, 1. repet. post num. 2. ff. de rei uend. & legimus duos fuisse administratores Imperij, & si est dubium, quis sit primogenitus, apud ambos simul residet administratio, & per unum Regi non est necessarium, de iure naturali, uel diuino, sed de iure positiuo, Bal. in auth. ex testamento, post nu. 14. de collat.

28 An autem iste Rex, & alij subsint Ecclesiæ, & uidetur, quod sic, per prædicta, & quia nemo est, qui non sit, uel esse debeat sub uniuersali imperio, Bal. in l. 3. nu. 17. in fi. C. de cõd. ob cau. & qui non subest Ecclesiæ, subest Imperatori, nisi Ecclesia illum liberet, Aug. in l. diuæ memoriæ, de Decurio. lib. 10. Barbari etiam habent Reges, & apud eos sunt maximæ dignitates, Bal. in auth. maximis de nuptijs. Rex Hispaniarum, & Rex Francorum non recognoscunt superiorem, Abb. in c. nouit, nu. 16. circa med. de iud. c. sicut, & infra post nu. 8. & c. quanto, nu. 6. in fi. de iureiur. in c. sicut, post nu. 13. de immun. eccl. Hispania, & Gallia non sunt sub Imperatore, Bal. in rub. nu. 7. in fi. de nouo C. faci. licet olim Hispania per Imperatoris Præsidem regeretur, idem Bal. in l. executorem, num. 26. in fi. C. de execut. rei iud. sed de facto non obedit, sicut Rex Angliæ, Abb. in c. per uenerabilẽ, post nu. 37. qui filij sint leg. Dux Venetorum similiter de facto non recognoscit superiorẽ in temporalibus, idem Abb. in cap. exposita, nu. 2. circa med. de arbit. Verum indirectè subsunt Summo Pontifici etiam quoad temporalia, Hostien. in cap. super his, de uoto, & uoti redempt. quos etiam Cæsar subiecit Imperio Romano, ut lib. 3. de bello Gallico car. 36. Veneti uerò ita se reputant sapientes, quod secundum ius commune uiuere nolunt, Bal. in l. milites, nu. 4. circa fin. C. de testam. mil. ipsi enim contra uim Federici Imperatoris, Alexand. III. in Sede reposuerunt, add. ad D. Th. 3. par. q. 54. alias 23. art. 1. ibi not. 2. in fi. & eorũ ciuitas ex quo sita in mari an sit libera, Bald. in l. 1. §. quod si quis, de oper. noui nunc. ipsi, & Ianuenses an possint sibi eligere Ducem absente Imperatore, idẽ Bal. in l. decernimus, nu. 2. de sacros. eccl. cũ quilibet qui alieno non subiacet territorio, est Princeps in suo, & habet ius fisci, Bald. in l. 3. nu. 17. post med. C. de cond. ob cau.

29 Imperator autẽ licet dicatur mundi Dominus, l. deprecatio ad leg. Rodi. de iactu. intelligitur quoad protectionem, & iurisdictionem in uniuerso, nõ in particulari, sicut Rex in Regno habet iurisdictionẽ in omnes ciuitates, & oppida Regni, & eorum protectionẽ, Loffr. in cons. 4. nu. 2. & seq. eius sunt fiscalia, & patrimonialia quoad tuitionem, & iurisdictionem, Archid. in c. conuenior, & seq. circa fin. 23. q. 8. & quod omnia Regna, excepto Rege Francorum sint sub Cæsare, est truffa, Bald. in l. uni. §. his cunabulis, post nu. 4. de off. præf. prætor. & in terris Ecclesiæ nullam habet potestatem, sed censetur priuata persona, Abb. in c. per uenerabilem, nu. 23. qui filij sint legi. & secundum Canon.
30 donatio facta à Constantino nõ fuit translatio, sed retrotraditio, & resignatio, Bal. in l. filio quem, in fi. pri. de lib. & posthum. late in rub. de nouo C. compo. edicta quæ fecit in fauorem Ecclesiæ, & clericorum, ponuntur in appendice ad D. Th. 3. par. q. 57. alias 26. art. 3. & q. 61. alias 30. art. 2. ibi, nota, quòd nunc. & Imperator recognoscit Imperium ab Ecclesia, nec potest Papa illi se submittere, Abb. in c. Ecclesiæ S. Mariæ, 1. rep. num. 3.

in fi.6.& post nu.10.de const. & Dantes, quæ tenuit contrarium fuit damnatus, idem Abbas in c.2.circa fin.de cler.non resid.

31 Papa est quasi Rex in Regno, & Episcopi assumũtur in partem sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi, D.Tho. 3.par.q.57.alias 26.ar.3. in patrimonio Ecclesiæ habet plenam potestatem in temporalibus, & spiritualibus, Abb.in d.c.per uenerabilem, post nu.7. de patrimonio autem Ecclesiæ est Vrbs Romana, Abb.in cap.pen. post nu.7.ut lite pend. Papæ,& non Imperatoris,Bal.in l.1.§.in initio,in fi.de off. præfe. Vrbis,tota Romandiola,& Bononia spectat ad Ecclesiam,Abb.in c.pen.nu.28.in fi.de in ram.calum.de Bononia Bald.in 1.const.ff.in uer.hic autem,lo primo,in prin.ciuitas Hostiensis, & Relatensis est Ecclesiæ etiam quo ad temporalia, Abb.in c.cum esses,2.repet. post nu.8.de testam. ciuitas Beneuentana ex donatione Caroli Magni semper fuit in dominio Ecclesię Romanę,Fre.de subfeu.lib.2. ibi, quæstio decimaquinta, nu.2. ita & ciuitas Spoletana, Abb.in c.2. oum.3.de purga. vulga. & ultimo loco sub Clemente VIII. Pontifice Maximo, per lineam finitam Alfonsi II. de Este, fuit unitus Ducatus Ferrariæ patrimonio Ecclesiæ.. sic etiam quod Ecclesia de ciuitatibus suis non habeat instrumenta, habet generalem opinionem, & sufficit, Bald.in l.conuenticula,post nu.6.de Episc.& cler.

SVMMARIVM.

1 *Titulus quid, & an probet.*
2 *Constitutiones quid,& quod modis appellantur, num.5.*
3 *Regnum quid, vnde, & eius caput.*
4 *Siciliæ montes æstuant, perseuerauerunt, & perseuerant.*

1 Itvlvs capitur pluribus modis, Lucas in l. absit, circa med.de priuileg.domus Augustæ, in istis terminis nedum libri inscriptionem,sed etiam auctoris nomen significat,Alfa. in l.1.nu.10.ff.si cert.pet.& est breuis annotatio sequentis operis,Luc.in d.l.absit,circa med. & ubi textus est dubius,probat, Bal.in l.uni.nu.6.io fi. ne liceat in una, eadẽq; cau. late Alfab. ubi supra, num.33. cum sequen.

2 [Constitvtiones] quasi communes, uel simul statutiones, Abb.in rub.de const. quicunque enim Imperator per epistolam, uel subscriptionem statuit, vulgo cõstitutiones appellamus,l.1.ff.de constit.princ. dicuntur sacræ,l.si Titius, de actio.empt. principales l.regula,ff.de iuris,& facti ign.l.2.ex quibus cau.maio.l.2.ff.de testa.mil.l.si seruus communis Meuij,de stipul.seruo. & Imperiales, l.sed & milites,§.fin.de excus.tut.l.2.de hæretic. & diuiduntur in diuinas, & humanas, rursus humanæ subdiuiduntur in cõstitutiones iurisgentium,ciuilis uniuersalis,& ciuilis iuris municipalis, siue consuetudinarij, Bal.in l.fin.post nu.1. C.si cont.ius, uel util. pub.Istud ius consuetudinarium dicitur cõmune municipale:& in Regno dicitur cõstitutio,& ut ea interpretatur,Loffr.in conf.1. nu.211.post med.212.post prin.& in cõs.14. post nu.3.17.& 30.& cõs.38. nu.12. circa fi. & dicitur generale etiam quod seruetur in una prouincia, Ant.de But.in c.ex tuarum, in princ.nu.3.de auct.& usu pallij [Regni]

3 quod dicitur res publica, sicut uniuersitas cuiusque uniuersitatis, Lud.de Moli.de Hispan.primogen.lib.1. c.13.nu.54. & dicitur à Regibus, & Reges à regnando, Aug.5.de ciuit.Dei, c.12. vbi Rex, ubi curia, ubi ministri,ubi plebs inuenitur,ciuitas est,D.August.psal.9.col.6.circa fi. & Regni caput est ciuitas Regia,Bal.in rub.nu.24.in princ.de

4 rer.diuis. [Siciliae] de qua l.2.§.capta, de orig.iuris, l.in lege censoria,de uerb.sig. ubi sunt montes,qui tanta diuturnitate temporis,atque uetustate usque nũc,& deinceps flãmis æstuant,& integri perseuerant,D.August.ubi sup.21.de ciuit.Dei,c.4.in princ. &

5 sic constitutiones, quæ rescripta dicuntur, vel Principum cõstitutiones,gl.in l.metum, §.sed quod, in uer.ex qua, quod metus cau. l.non tantum,de excus.tut.l.si quis tutor,de ritu nupt. & sunt leges, l.leges, la seconda, C.de legi.Homiuum Regni Siciliæ ubi uigẽt ut statuta locorum, Abb.in c.si.nu.24.circa fin.de foro compet. est ius proprium,Bal.in l.omnes populi,in princ.de iust.& iure,& ligat subditos constituentis, Specul. in tit.de const.nu.5. & hic in princ.const. §.fin.

SVMMARIVM.

1 *Nomen non est propter se, sed propter id quod significat,post nu.3.*
2 *Lex assumit potestatem à statuente.*
3 *Imperator magnus sicut olim,& nũc.*
4 *Persona redditur certa ex qualitate inhærente.*
5 *Imperator dicitur Cæsar à Iulio Cæsare.*
6 *Augusto, à primo Augusto, quia in eius familia adoptatus.*

Reges

7 *Reges huius Regni Reges Ierusalem*
dicuntur propter filiam illius Re-
gis quam in vxorem habuit Fede-
ricus.
8 *Felix à virtute, quia sine ea non est*
felicitas.
9 *Victoria dicitur, eo quod vi, idest*
virtute adipiscitur.
10 *Auctor libri per descriptionem osten-*
ditur.

1 MPERATOR] nomen du-
plex, proprium,& appel-
latiuum i pronomen, co-
gnomen, & agnomen.
Proprium, est nomen ali-
cuius non commune cum
alijs. Appellatiuum ho-
minis est animal rationale. Pronomen solet
apponi ex uarijs causis,& hoc Romani ute-
bantur,ut cum filium natum de mane,nole-
bant notare manium, dicebãt,natum in lu-
cis initio,Lucium nominabant:si in decimo
loco,Decimũ appellabant: si in mense Mar-
tij Marcum nuncupabant,cognomen trahi-
tur à maioribus ex familia, uel sanguine.
Agnomen uenit extrinsecus ex animo, cor-
pore,uel fortuna, Foll.infra in const.incon-
sutilem,post nu.15. quæ omnia hic apparet,
& incipit à pronomine, nam tractaturus de
legibus, præmittit dignitatem conditoris,
ex ea enim mensurantur leges, & statuta.
Abb.in c.à nobis, nu.4.in fi. de sent.excom.
c.fin.post nu.3.de reb.eccl.non alie. & assu-
2 munt leges uigorem à potestate statuentis.
d.c.à nobis,potestas ab auctoritate, Ant.de
Butr.in c.uni.in uer.unde in ueteri. de sacra
vnctio. maioris namque auctoritatis homi-
nem facit potentia, Bal.in l.2.in fi. de orig.
3 iur.& licet homo sit,est in sua potestate ma-
gnus, D.Aug. in lib. de Fide contra Mani-
chæos,col.2.in princ.& infra in const.quan-
to,& ab eo lex recipit formã, Bal.in proœ.
ff.in addit.post princ. & dicitur Imperator,
quia imperat subditis, adeo quod habitus
denominatur ab actu, Bal.in eod.proœmio,
post nu.3.erat sicut hodie,unde in sua pote-
state nihil est additum,uel detractum, idem
Bal.in l.de quibus,2.rep.nu.6.in princ. ff.de
leg. tamen non est fortior miles, quàm Im-
perator, D.Aug. psal.21. Deus Deus meus,
2.exposi.col.1. in fi. & latitudo Imperij pe-
perit prioris generis bella, idem Aug.19.de
ciuit.Dei, c.7. [FREDERICVS] est nomen
propriũ,non propter se,sed propter id quod
significat, D.August.psal.91.Confitebor tibi
Domine,col.8.unde meritò excellẽtiæ prius
nominatur, idem D.Aug. 1.quæstionũ super
Genesim col.7. circa princ. & dicitur [SE-
CVNDVS] ad differentiam primi, ut ex qua-
4 litate inhærente certificetur persona, Abb.
in c.3.nu.1. & ibi Ant.de But.in prin. de re-
nunc. & quia ultra nomen proprium datur
appellatiuum, Bal.in l.si communis,de stip.
seruo. quod, ut supra,est commune cũ alijs,
ideo sequitur [ROMANORVM CAESAR]
Romanus Princeps, l.scire,§.eos, de tuto.&
cur.datis ab his,uel maximus, l.itẽ ueniunt,
5 §.præter,de petit.hæred. & dicitur Cæsar à
Iulio Cæsare, cuius fuit nomen proprium,
Bal.in proœm.ff.post nu.12.inde omnes,qui
longè post ei successerunt, ita cognominati
sunt, D.Aug.18.de ciuit.Dei,c.20.sicut Pha-
raonis nomẽ fuit omnium Regum in Aegy-
pto,idẽ ubi sup.16.eiusdem,c.fin.circa prin.
[ET SEMPER] de qua dictione Bal.in proœ.
præd.col.fin.circa med.& in l.1.ubi glo.sol.
mat. & uerificatur in triennio,decennio,uel
vicennio, idem Bald.in l.aduersus,in fi.C.de
vsuris, hic significat continuationem tem-
poris, Loffred. in simil. in cons.48. num.2.
[AVGVSTVS] est pronomen ab euentu, uel
agnomen à cognatione,glo.in l.1.de libe.&
posthu. ab euentu,quia Augustus dicitur ab
augendo,& idem Imperator in d.const.quã-
to, de decimis, dicit se in nullo uelle dimi-
nuere,sed augere,debet augere rempublicã,
& promouere imperium, & etiam quod de
facto non augeat, nihilominus dicitur Au-
gustus,quia adest habitus de facili reducibi-
lis ad actum, Abb.in proœm.Decretal. ibi
Gregorius,nu.11.& mens in Principe talis
esse præsumitur,qualis esse tenetur, Bal.in l.
omnes populi,nu.23.circa med.de iust.& iu.
6 Vel agnomen à cognatione,quia post Augu
stum omnes Romani Principes, cum ad su-
premũ Imperij fastigium euecti sunt ab Au-
gusto primo, tãquam Augusti adoptiui filij
hæreditarium nomen acceperunt, ita cæteri
Imperatores,tanquam Cæsarum familiæ in-
siti,Cæsares omnes sunt appellati,Foll.infra
in const.non sine grandi,nu.3. [ITALICVS,
SICVLVS] Italiæ, & Siciliæ Dominus, quia
omne signum est alicuius rei demonstrati-
uum, Bal.in l.1.ut nemini liceat sig.impon.
[HIEROSOLIMITANVS] ex accidenti, vnde
7 Reges nostri appellantur Reges Hierusalẽ,
non ut illam recuperent, ut per Io. Ant.de
Nigris in prælud. cap. num.31. sed propter
Iolantem filiam Regis Hierusalem, quam
Fredericus iste à patre habuit in vxorem, à
qua natus est Corradus,Fre.de antiquo sta-
tu reg.nu.18. in fine. [ATHELATENSIS] ab
euentu, sicut Ioseph uocauit primogenitum
suum Manassem, dicens, Obliuisci fecit me
Deus omnium laborum meorum: vel ex ali-

qua qualitate eius, cui nomen imponitur, Genes.25.& 41.D.Th.3.par.de Saluat.q.37. art.2.in fini.in l.2.post princ.de orig.iuris, quæ accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quid est, Bal.in l.conuenticula, nu.7.in fi.de Episc.& cler.licet quandoque intituletur de eo, quod non possidet habitu, sed actu, quod quid importet, Bal.in l.barbarius, 1.repe.col.fin.post nu.12.de off. prætor.& dicuntur nomina appellatiua non omnino discrepantia, idem Bald.in l.si quis in fundi vocabulo, circa fi.de leg.1.[Felix]
8 à virtute, quia sine virtute non est felicitas, Bal.in d.proœ.ff. nu.5. eam assequi felicitas magna est, D.Aug.4.de ciuit.Dei, c.21.in fi. & uirtutis, quibus rectè uiuitur, magna bona sunt, idem 2.de lib.arb.col.33.circa med. iustè imperat, linguis honorantiũ non se extollit, hominem se esse meminit, Deũ timet, & alia de quibus D.August.præd.5.de ciuit. Dei, c.24. felicitas autem politica oritur ex nobilitate, & corporis pulchritudine, D.Th.
9 3.par.q.127.alias 96.art.1. [Victor] à victoria, quæ sic dicitur, eo quod vi, idest virtute adipiscitur, licet felicitas non sit in uictoria, Luc.in l.uni.post princ.& col.1.circa med.publicæ leti. uel consu. [Ad Triumphator] post victoriam, gl.in proœ.instit. in uer.triumphator: mos enim erat post uictoriam triũphatori mœnia vnde erat transiturus, rumpere, & cum curru, & captiuis populum eius laudes acclamantem sequi, Aloysius de Gra. in meditat. Ascensionis, car.104.à ter. Et sic Imperator iste ab operibus cognomen accepit, D.Aug.1.ex utroque mixtim, col.1. post med. & ex eius virtutibus ista nomina assumpsit, in fini. idem Aug.1.de Incarnat.Verbi, col.4. circa med.
10 per cuius descriptionem constat de auctore libri, Abb.in c.quanto, post nu.10.de iureiu. nam illius esse dicitur sub cuius nomine ponitur, Bal.in l.Gallus, §.nunc de lege.2.not. de liber.& posthumis.

S V M M A R I V M.

1 *Primum est causa omnium, & à primo bono est omne bonum.*
2 *Principium est pars potissima cuiusque rei.*
3 *Principia generalia oportet hominem scire.*
4 *Faciens aliquid, debet intentionem rectè ponere, & assumere modos ducentes ad finem.*
5 *Liber est dictio æquiuoca, & plura significat.*
6 *Primus dicitur ratione secundi, & ante se non est alius.*
7 *Ordine deuenitur ad finem, propter quem fiunt omnia, nu.8.*
9 *Primum in intentione, est posterius in executione, nu.12.*
10 *Opus ex fine laudatur, vel vituperatur.*
11 *Principium trahit ad se medium, & finem.*

1 Ncipit] à primo ente sunt omnia entia à primo bono sunt omnia bona. D.Thom. 1.par.q.3.ar.7. Primum est causa omniũ, ea.par.q.77.art.7. & cu-
2 iusque rei potissima pars principium est, Bal.in l.seruis in princ.C.de leg. est causa multorum, sed ipsius nulla superior causa, & quamuis sit magnitudine paruum, est facultati magnum, Arist. 5.de generat. animalium, c.7.adeo, quod non noscit perfectè artem, qui non nouit principia artis, nam multa eorum, quæ quæruntur, manifesta fiunt per principia, idem Bald.in l.1. 2.rep.in princ.de iust.& iure. & error antecedens parit destructionem consequentis, Bal.in l.2.in princ.quan.prouo.nõ est neces. & initiũ si est uitiosum, processus etiam est uitiosus; idem Bald.in l.3. com. de usucap. itaque magna pars rei est in fundamento, Bal.præd.in l.1.nu.19.circa fin.qui admi. & idem est dicere principium, quod fundamentum, vnde totus ordo destruitur si principiũ legitimũ non seruatur, quia ubi deficit causa, deficit causatum, & ubi ordo deficit, deficit ordinatum, Bal.in l.nominationis, nu.2. circa med.C.de appel.nõ enim sufficit principium sine fine, nec finis sine principio, Bal. in l.ciuile, in princ.ff.de leg. sed ignoratis principijs, oportet ignorare, quæ sequuntur, Abb.in c.Ecclesiæ S.Mariæ, lo primo, nu.6,
3 in fi. vt lite pend. & sic principia generalia oportet hominem scire, alias esset sine intellectu, Bal.in l.1.rep.1.§.in initio, post nu.2. de off.præf.vrbis. & ubi non est initium, nec finis esse potest, Bal.in auth.qui semel, quomodo, & quando iud. capit principium suũ fuuturũ, quia finis obedit suo principio, idem Bald.in l.1.col.antepen.post princ.si plures uni sunt, finis suo principio subest, sui principium respicit, ei coniungitur, & operatur ferme, & ab eo cum ipso principio sic unus, & ipsi idemque effectus, Bald.in d.l.1.post nu. 33.& 38.circa med.qui admi. unde in omni [illegible], si non respicit initium, non pro-

prospicit finem, D. August. 7. de ciuit. Dei,
cap. 7. principium dicitur ingressus, finis ap-
pellatur egressus, Baldus in l. iurisgentium,
§. si ob maleficium, 2. repet. circa finem, ff. de
pactis, res tunc incipit, quando accedit ad
esse, desinit quando recedit ab esse, Bald. in
l. 1. num. 1. circa medium, de origine iuris.
Incipit, quia à capite ita ordinatè à nobis
consuli agnoscimus, ut ordinatè etiam nos
à pedibus ad caput ascendamus, D. Aug. 2. de
conse. Euang. c. 79. circa fin. principium rei
temporis, & nunc est, Bal. in rub. nu. 29. & seq.
de rer. diuis. Ideo secundū Arist. qui incipit,
4 duo attendere debet, intentionem rectè po-
nere, & assumere modos ducentes ad finem,
Bal. in l. mutus, in princ. ff. de procurat. dixit
Imperator intentionem suam per titulum,
assumpsit modos ducendi ad finem ex per-
sona Petri de Vinea, de quo supra, & infra in
fine operis, propterea incipit, progreditur,
& definit, D. Aug. in lib. de diuer. relig. col. 4.
5 post med. [LIBER] qui est dictio æquiuoca
pluri significans, gl. 1. in l. quoties, la prima,
de uerb. oblig. l. librorum, de leg. 3. hic pro
uolumine capitur, glo. rub. d. tit. de leg. 3. &
6 dicitur [PRIMVS] & sic non solus, D. Aug. in
lib. expositio. quarundam propositionum ex
epist. ad Rom. col. 16. circa med. sed dicitur
respectu secundi. glo. in l. Gallus, §. nunc, de
lege Velleia. in uer. primum in positione ca-
sus, de lib. & posth. quia primus ante se alios
non habet, l. si quis, §. fin. in marg. de secund.
nupt. vnum, & duo denominatiuè dicuntur,
add. ad D. Thom. 3. de Saluat. q. 17. art. 1. ibi,
sextum ex Philosopho, secundus, & tertius
sunt nomina ordinalia, appendix ad D. Th.
præd. 1. par. q. 67. art. 4. secundus præsuppo-
nit primum, & tertius utrumque, Caiet. ad
eundem 3. par. de Saluatore, q. 5. art. 1. col. 3.
circa med. & sic distincti libri distinctos ha-
bent tractatus, Bal. in d. rub. de legat. 3. & in
7 rub. solu. matr. & per ordinem deuenitur ad
fine, nam non enunciatur secundus, nisi pri-
mus transierit, D. Aug. in lib. de uera relig.
col. 20. post med. terminus primæ partis, se-
cundæ est initium, idem Aug. 3. de consen.
Euangelist. c. 24. col. 4. circa med. concludit
secundum, & initiat tertium, D. Aug. præd.
2. quæst. ex nouo testam. col. 2. in princ. isto
8 ordine deuenitur ad finem, propter quem
fiunt omnia, D. Aug. 5. contra aduersarium
legis, col. 10. circa med. & qui de fine cogi-
tat, de modo cogitat ueniendi ad finem, Bal.
in auth. ex causa, post num. 11. de lib. præte.
finis perfectionē significat, D. Aug. in psal. 4.
in princ. laborum enim finis est perfectio
operis, & desideriorum, & in id quisque pro-
tendit, & nititur, ut ad illud perueniat quo
delectatur, ex sententia D. Augustini 130.

9 est prius in intentione, & posterius in execu
tione, D. Th. 3. par. q. 39. art. 3. adeo quod nō
recipit denominationem ab eo, quod fuit,
sed ab eo, quod est, Bal. in l. 3. nu. 2. C. de fur-
tis, & denominatur ut plurimum à fine tā-
quam optimo, D. Thom. ubi sup. q. 65. art. 3.
nam nihil est, quod incipitur, & non perfici-
tur, D. Hiero. in vitas Patrū, 4. par. car. 146.
10 col. 2. in fine enim laudatur, uel uituperatur
opus, Bal. in l. si mater tua, in prin. ne de sta-
tu defun. finis laudat, & coronat opus, Gu-
liel. Pipi. in epist. Dom. in ramis palm. col. 8.
& ille magis cōsideratur, quàm modus per-
ueniendi, Bal. in l. fi. nu. 2. quib. ex cau. maio.
11 ultra quod principium trahit ad se mediū,
& finem, Bal. in l. qui procuratorem, 1. repe.
in princ. ff. de proc. sicut probatis extremis,
medium probare præsumitur, idem Bald. in
l. 3. nu. 15. circa med. C. de edendo. quæ autē
sint principia declarat idem Bal. in l. 1. nu. 87.
in fi. C. de fru. & lit. expen. quia uerò facilius
est aliquid finire, quàm totaliter construere,
Bal. in l. 1. nu. 36. in fi. qui admit. tu quo ten-
dis aspice, & oculos intellectus ad finem di-
rige, Bal. in l. Aemilius, in 2. rep. post nu. 11.
C. de mino. nam finis etsi sit postremus in
12 exequutione, est tamen primus in intentio-
ne, D. Th. 1. 2. q. 1. art. 1. ideo maior est læti-
tia cum res perficitur: sollicitudinis plena
sunt cœpta donec ducantur ad finem, quem
qui aliquid incipit, maximè appetit, nec de
re inchoata, nisi terminetur, exultat, D. Au-
gust. 7. de ciuit. Dei, c. 7. in fi. hanc exulta-
tionē spero, diuino fauore, §. quorum, in fi.
in proœm. instit. summo numine inuocato,
l. 2. post princ. de uete. iure enucl. l. qui per
salutem, ff. de iureiuran. cum omnia rectè, &
competenter gerantur, si principium est de-
cens, & Deo amabile, auth. quomo. oport.
Episc. circa princ.

De legibus, et consuetudinibus, et alijs antiquatis constitutionibus.

SVMMARIVM.

1 *Lex naturalis quo ad quædam corrupta est, & alia antiquata.*
2 *Lex ut fiat requiritur causa, & potestas facientis.*
3 *Chimera nihil entitatis, vel spiritus habet.*
4 *Titulo admonemur quid intus sit.*
5 *Lex ius ciuile, vel Principis edictum dicitur.*

Con-

6 *Consuetudines communes, assuefactiones, & constitutiones, communes statuitiones dicuntur.*

1 Via lex naturalis quo ad quædã corrupta est, Luc.in l.prædia, col.4. circa finẽ, ibi, decimo octauo, de locat.præd. ciuili. alias leges turbatio præteriti temporis antiquauerat, ut in const.prædecessorum, de reb.stabi.eccl. non alien. Imperator ad quem spectat ius legis condendæ, ut infra in const.non sine grandi
2 consilio: nam ad faciendam legem duo requiruntur, potestas in faciente, & causa con stituendi, Paul.de Cast.in cons.pen.col.2.in princ.2.uol.tota enim ratio facti est potentia facientis, D.Th.3.par.de Saluatore, q.3. art.6.q.4. art.1. & q.6. art.5. alias sublata potentia, remouetur causa efficiens ab actu, Bal.in l.3.num.4.circa princ. C.de cond.ob cau. & sine causa nihil esset, nam non debet
3 fundari in chimæra, quæ nihil habet spiritus uiuẽtis, & nihil entitatis significat, Bal. in l.qui si patris, post nu.7. ibi, decimo, vnde lib. & de natura legis est, quod sit edita ab habente potestatem, & de virtute eius, quod sit publicè promulgata, idem Bald.in auth, omnes peregrini, post princ.commu.de success. ideo Federicus tractaturus de legibus,
4 præmittit titulum, quia in titulo tanquã in limine admonemur quid intus quæramus, nam est sicut præco, D.August.in psal.92.in princ.& 129.ibi in fi.psal. & materiã subiectam significat, Bald.in rub.nu.1.C.de reb. cred.& iureiuran. & dicit [De Legibvs]
5 idest iure ciuili, glos.2. in l.nec honore, de Episc.& cler. nam leges seculariũ appellantur ius ciuile, ius Pontificum ius canonicũ, Abb.in c.cũ à nobis, 1.not.de testi. vel Principis edicto, quod fit populo, uel alius eius
6 nomine interrogante, add. ad gl.in l.uni. in ver.decisiones, de emend.c.iusti. [Et Consvetvdinibvs] communibus assuefactionibus, Abbas in cap.fin.nu.17. circa finem, de consuetud. [Et Aliis] eiusdem qualitatis, Abbas in c.Sedes Apostolica, nu.13. de rescrip. [Antiqvatis Constitvtionibvs] communibus statuitionibus, glos. rub. de constitut. in 6. uel edictis, quæ Imperatores, uel Reges statuerunt, uel ediderunt, Ioan.An.in cap.uni.in princ.de postul. prælat.eod.lib.6. renouandis, ut in d.const. prædecessorum.

SVMMARIVM.

1 *Præludia, siue exordium est caput orationis, & intellectum præstat sequentibus.*
2 *Verba debent voluntati loquentium seruire.*
3 *Post denotat ministerium ordinis, non contingentiæ.*
4 *Deus quid, & eius nomen quid significat, & eius appellationem, nu.5.*
6 *Mundus constat ex cælo, & terra, & eius appellatione veniunt.*
7 *Angeli quando, quomodo, & quales creati sunt, non manifestum est.*
8 *Verbum in principio fuit inuentum in libro Platonis.*
9 *Philosophi fuerunt post Prophetas, Plato, & Socrates post Esdram, post num. 8.*
10 *Mundus non fuit ab æterno, sed creatus à Deo, num. 66.*
11 *Cælum triplex, eius, & terræ appellatione quid venit.*
12 *Materiam confusam hilem, alij chaos dixerunt.*
13 *Mundus pluribus modis, & vnde dicatur.*
14 *Mundo nihil mirabilius, tamen mirabilior est fabricator.*
15 *Prouidentia quid, & quomodo ea Deus cuncta gubernat.*
16 *Mundus non casu, sed à Deo formatus, & quare, nu.69.& 72.*
17 *Materia quid, & vnde:*
18 *Deus natura naturans primam materiam creauit, quam postea reduxit ad meliorem formam.*
19 *Deus aliter cognoscit, quàm nos.*
20 *Pulchritudo multo laudabilior est in toto, quàm in parte.*
21 *Luna est terminus cælestium corporum versus nos.*
22 *Luna habet nubilosas tenebras vbi venti generantur, & pluuia.*
23 *Dæmones qui nos affligunt, sunt infra Lunam, & aerem.*
24 *Dæmones visi sunt pugnare ad inuicem, vt præberent sceleribus auctoritatem.*

Luna

Dei

75 *Dei potestas quomodo deriuat in homines diuersos officiales.*

76 *Natura communis, sed ars ingenij diuersa.*

78 *Rerum dominia iure primæuo erant communia, postea diuisa.*

1 OST] præludia, siue
exordium est caput totius orationis, Bald. in
l.1. post num.5.de liber.
præteri. vel formã osten
dit in l.stipulatio,§.1.in
fi..de noui operis nunc.
& quæ præmittuntur, sæpè sequentium præ-
stant euidentiorem intellectum, idem Bald.
in rub.circa med. C.de ser.fugit. adeo quod
dictum causa euidentiæ,vel placationis,re-
petere non est absonum,neque nouum, gl.in
l.si rem aliquam, in uer.locus,in fi.ff.de no-
uatio. multa enim sunt uerba, quæ non ha-
bent unã significationem, sed diuersis locis
cõgruenter posita,diuerso modo intelligun-
tur, D.Aug.2,de consen.Euang. c.30.col.2.
circa fin.vnum & idem,habet diuersa nomi-
na in diuersis personis,Bal.in l.1.nu.9ad.tit.
de ser.fug. & in l.fin.nu.29.circa med. unde
leg. & nomina si non interpretentur,omnia
cõfusa erũt, ut docet Philosophus in 4.Met.
2 verbaq; uoluntati loquentium debeãt serui-
re, D.Aug.ubi supra,c.62.col.2. circa med.
cum nihil aliud quærendum sit, quàm quid
uelit,qui loquitur,Idem eod.loco,c.12.in fi.
ideo ut conclusio, & dispositio capiat intel-
lectum ab his,quæ ab exordio,uel præfatio-
ne dicuntur,Abb.in c.ex multa,nu.6.de uo-
to,& uoti redempt.optimum erit uerbis re-
latis interpretationem facere,l.itẽ ueniunt,
§.præter,ff.de pet.hæred. nam modus signi-
ficandi infixus ab intellectu,uel consuetudi-
ne,habet uim legis, Bal.in rub.post num.1.
C.de uerb.signif. sed in hoc plurimum ualet
memoria,D.Aug.2.de doctr.Christ.col.7.in
fi. maximè in iuuenibus,qui à primis cuna-
bulis debent utilia capere,Bal.in l.unica,in
princ.de nudo iure quiri.toll. sic itaque be-
ne descendent ad literam,gl.in l.pen.in uer.
attinuisse, in fi.ff.de donat.inter uir.& uxor.
& res ipsæ per ordinẽ se producent,D.Aug.
in lib.quæst.ex ueteri testa.col.13.post med.
propterea diuide textum,ut per Afflict.nam
diuisiones non sunt inuanũ inuentæ,sed mul
tum declarant literam, Abb.in c.diuersita-
tẽ,in prin.de conces.preb.qui dicit [Post]
& omissis,quæ dicit Foll.hic de dictione ista
3 composita, vel separata, dic,quòd hic denotat
ministerium ordinis,non contingentiæ,Bal.
in princ.const.ff. in aad.in uer.illud autem,
& in l.cum ita,circa fi. ubi glo.in uer.nomi-
nati. in fi.de leg.2. ordinem dico temporis,
seu naturæ, add.ad D.Th.3.par.de Saluato-
re,q.27.art.2. ibi, quamuis post princ. nam
qui uiuit in æternum, creauit omnia simul,
Ecclesiasticus 18. simul ab initio temporis,
Abb.de summa Trinit.in princ. post num.1.
omnia ex nihilo,D.Aug.in lib.de cogn.ueræ
uitæ, col.20.circa fin. late D.Th.1.par.q.1.
8.art.& sic præsupponit,quòd causa causarũ
4 Deus,Bal.in rub.de nouo C.facien. æternus
à nullo dependens, omnium entium unum,
& summum principium,à quo cuncta depen
dent, Abb.in proœm.Decretal. post nu.18.
mensura omnium substantiarum, D.Th.ubi
supra, 1.par.q.3.art.5. manens stabilis, dat
cuncta moueri,secũdum Boetium,cuius no-
men significat id quo maius significari non
potest: idem D.Tho.ead.1.par.q.2.art.1.&
1.1.q.2.ar.1. de quo secundum Damascenũ,
impossibile est aliquid dici,D.Th.præd.ead.
par.q.1. art.7. nec naturali ratione cogno-
sci,nisi ratione attributorum, ea.par.q.32.
art.1.& 3.par.de Saluat.q.35.art.4. prima,
& simplex substãtia, Caie.in 3.tom.tract.7.
de ente,& essentia,q.3.col.5.circa fi. primã
causam efficientem omnes Deum nominãt,
idem D.Th.1.1.q.2.art.3.est agens liberum,
Bal.in l.non nudo,de emanc.lib.solus habet
esse, D.Aug.1.contra Pelag.col.5. in princ.
est trinus,& vnus: late idẽ Aug.in epist.173.
cum seq.176.& 177. & in lib.de Fide ad Pe-
trum,in princ.& quomodo, D.Th.1.1.q.27.
per tot.& sic ipsa Trinitas,D.Aug.3.contra
5 Maximi.col.15.quæ Dei appellatione intel-
ligitur, D.Aug.præd. in lib. contra Adimã.
circa princ. D.Th.1.ad Corinth.3.in fi.& 2.
eiusdem c.1. circa fin. cum sit vniuersorum
principium,Spec.in tit.de sum.Trin.num.1.
in principio,idest primum,& est initium in-
choantis,D.Aug.in lib.quęst.ex vtroq; mix-
tim,col.109.in princ. vel in principio, idest
in Filio,qui est principiũ vniuersę creaturę,
D.Aug.præd. in lib.de octo dulcedij. quæst.
col.23. in fi. & seq.in princ. & in lib. quæst.
sexagintaquinque, col.1.& 10.circa finem:
seu per Filium,qui est principium: idẽ Aug.
in lib.de vnita.& trin.in princ.cum vnicum
sit principium,& non plura, Abb.de summa
Trin.in princ.nu.2.post med. D.Aug.10,de
ciuit.Dei, c.23.& 24. & in lib.contra epist.
Manich.col.12.circa med.& 21.contra Fau
stũ, in princ. & 3.contra Maxi.col.32. in fi.
vel ante omnia creauit Deus cœlum,& ter-
ram,Gen.1.& sic exponitur tripliciter con-
tra tres errores, in principio temporis con-
tra Philosophos: in Filio,contra Pithagori-
cos,& Manichæos: ante omnia, contra Plã-
tonem, Auicennã, & sequaces, D.Th.1.par.
q.46.

q.46.art.3. vbi Caiet.& ea.par.q.61.art.3.
6 creauit cœlum, & terram, uel mundum, ex
quibus duobus mundus hic constat, D.Aug.
7.de ciuit. Dei, c.6. & 29. & mundi corpus
plerũque ex istis duobus appellari solet idẽ
Aug.6.de Trin.col.6.post med. dicitur autẽ
cœlum ab occulendo, vel celãdo, D.Aug.in
lib.quæst. ex utroque mixtim, col.31. circa
princ. terra verò significat soliditatem, uel
stabilitatem, & est quam pedibus corporeis
calcamus: idem August.de serm.Domini in
monte, col.3.in princ.& 9.circa fin. licet in
sacra scriptura sæpè terræ nomine intelli-
guntur alia elementa, appendix ad D.Tho.
3.par.q.122.alias 91.a[illegible]. & mundum con-
didit plenum bonis om[illegible]bus visibilibus, &
intelligibilibus, D.Aug[illegible].22.de ciuit.Dei,
c.1.col.1.circa med. Angelica scilicet natu-
ra,& humana,spirituali,& temporali, Abb.
in c.licet,post nu.11.de foro comp. quando
7 autem creati sunt Angeli, quales, vel quo-
modo sint non satis in manifesto distingui-
tur, D.August.1.de incarnat.Verbi,col.3.in
princ. & 11.de ciuit.Dei, c.9.19.& 32. late
D.Tho.1.par.q.50.per quinque art. & q.61.
per tot.non omitto,quod verbum prædictũ,
8 in principio,inuenit D.Aug.in lib.Platonis,
prout ipse dicit 8.de ciuit.Dei,c.11. D.Th.
ad Colossenses 1.ibi,qui est imago,col.3.cir
ca med. & in fi.col.pen.circa princ. ad He-
bręos 1.ibi,& tu in principio,& 1.par.q.32.
art.1.& non mirum,quia quę in istorũ libris
legũtur,& pro nostra religione testimonium
dicunt à sanctis Angelis, vel à nostris Pro-
phetis audire potuerunt, D.Aug.1.de con-
sensu Euangelist.c.20.etiam quia Socrates,
& Plato eius discipulus fuerunt post Esdrã,
D.Aug.præd. 18.de ciuit.Dei,c.37. & Plato
fuit tempore Hieremiæ, idem August. 2.de
doctr.Christ. col.23. post princ. vltra quod
9 omnes Philosophi fuerunt post Prophetas,
exceptis Poetis Theologicis,qui non fuerũt
ante, sed post Moysen, D.August.in d.c.37.
10 & 39.& sic mundus non fuit ab æterno,Bal.
in l.ex hoc iure, circa princ. de iust.& iure,
Affl.hic post nu.2.D.Aug.in lib.quęst.ex ve-
teri testa.col.27.post med.& 28. late D.Th.
d.par.1.q.46.art.1.& 3. & quolib.3.art.31.
& 12.art.7. sed Deus fundauit terrã,& dex-
tera mea mensa est cœlos, Esaias 48.& non
Angeli,vt tenuerunt quidã,de quibus D.Au
gust.in lib.de hæresibus, col.3.in prin.& 11.
de ciuit.Dei, c.4.& 5.& 12.eiusdẽ, c.24.25.
& seq.late D.Thom.d.1.par.q.65.art.1.2.3.
& 4.& quolib.9.art.6. ita vt per cœlos om-
nis creatura inuisibilis dicta sit, vltra quod
11 cœlum triplex, & eorum motus, quolib. 6.
art.19.per terram omne visibile, D.August.
1.de Genesi ad litterã,col.4.circa med.& 2.
eiusdem col.14.post princ.& 3.eiusdẽ col.3.
circa med.& non formauit de re aliqua,quę
non sit sua,vel quæ ante fuerit,sed de concre
ta.i.simul à se creata materia, quã sine vlla
temporis interpositione formauit:idẽ Aug.
13.confessionum,c.33.de informi materia,
& hæc ipsa facta est de nihilo, Aug.præd.in
lib.de vera relig.col.17. post mediũ, & 1.de
Gen. contra Manich.col.6.circa med. & de
Fide,& symbolo,col.2.circa fin. & 1.de mi-
rab.sacræ scripturæ, col.1.circa med. quam
12 materiã informem antiqui hilem dixerunt,
quasi acta sit,ut nõ aliquid faciat, sed vnde
aliquid fiat, idem D.Aug.in libro de natura
boni, col.6.circa med. vel chaos, D.Thom.
1.par.q.66.art.1. idest confusionem rerum,
quam Græci dicunt materiam cœli,& terrę
confusam,Archid.in c.similiter,33.quæst.2.
D.Aug.1.de Genesi contra Manic.col.6.cir
ca med.2.eiusdem,col.4.& 1.de Gen.ad litt.
col.6.in fi. & sic omnia quæ Deus fecit, per
Verbum, & Sapiẽtiam suam de nihilo fecit:
idẽ Aug.in lib.disput.1.contra Fortu.col.6.
circa mediũ,& 1.contra aduers.legis,col.8.
circa med. & nulla vtilitatis indigentia,sed
sola sua bonitate fecit,Foller.hic,post nu.6.
13 [MVNDI] huius corporalis, vel huius cor-
poris molem,quam mundum nuncupamus,
D.Th.2.2.q.167.art.1.seu sensibilis,D.Aug.
in lib.de mori.Eccl.Cathol.col.19.circa fi.
cum alius sit intellectualis, D.Aug.prædict.
1.retract.c.2. iuxta illud Ioan.18. Regnum
meum non est de hoc mundo : licet alibi di-
catur,quod vnus est mundus, D.Tho.1.par.
q.47.art.3. seu vniuersitatis creaturarum,
quæ mundi nomine nuncupatur,idẽ D.Tho.
ea.par.q.46.art.1.in princ. & dicitur mun-
dus, quia quæque res ab alia segregata ad
mundum apparuit,D.August.in lib.quęst.ex
veteri testam.col.4.circa fi. & 1.ex vtroque
mixtim, col.33. circa med. & incipit à Fir-
mamento, idem Aug.de Gen.ad lit.5.col.7.
circa princ.alibi mundus.i.carta,in qua de-
bet scribi instrumentũ, quæ debet esse mun-
da, & pura, vel sicut mundus debet omnia
continere, Host.in sum.de contrahen.empt.
§.& de quibus rebus,post med.Bal.in l.con-
tractus, post nu.10.de fide instr. [MACHI-
NAM] mundi fabricã, D.Aug.in lib.contra
Iudæos,Paga.& Arria.col.6.in prin.propter
hominem aliquo modo factam, D.Tho.cum
add.ibi,exa.3.par.quæst.105.alias 74.art.1.
cum & ipse sit illius pars,ea.q.art.9. quæ &
14 si mirabilis sit,cum omnium visibilium ma-
xima sit,D.Aug.11.de ciu.Dei,c.4.in princ.
& nihil est tam sine exemplo,& pari facto in
rerum mundanarum constitutione, quàm
mundus,8.de Gen.ad litt.col.2.circa princ.
adeo quod quidquid mirabile est in hoc mũ-
do,

do,minus est,quàm totus hic mundus, Aug.
præd.10.de ciui.Dei,c.12.tamen mirabilior
est fabricator,ex sentent.D.Aug.73.nam est
opus diuinum, idem Aug.6.de ciui.Dei,c.6.
col.1.in fi. eius initiũ ab eo,non ab alijs est,
idem in lib.ex vtroque mixtim,col.30.alibi
omne artificiosè factum dicitur machina,
l.quæsitum, in ver.machinas, de fun.instr.&
instr.lega. l.si vt certo, §.plane,ff.commod.
l.1.circa fin.de mor.infer.& gl.hic in princ.
inde machinæ diaboli, D. Aug. in epist.93.
15 col.3.circa prin. [PROVIDENTIA DIVINA]
quæ secundum Boet. est ipsa diuina ratio in
summo omnium Principe constituta,D.Th.
1.par.q.22.art.1.cui omnia seruiũt,D.Aug.
in lib.de agon.Christi,col.5.circa fin.D.Th.
d.q.22.ar.2.eius cura est de omnibus,& sua
omnia gubernat sapientia,Sap.6.& 14.& ea
administrat virtute, qua condidit, D.Aug.
2.de nuptijs,& concup.c.5.col.2.post princ.
vel eius prouidentia, qua vniuersum quod
condidit,regit: idẽ Aug.1.de ciui.Dei,c.36
non solum singulis personis quasi priuatim,
sed vniuerso generi humano tanquam publi-
cè consulit: idẽ D.Aug.in lib.de vera relig.
col,22.post med. & in lib.octuaginta trium
quæst.col.19.in fi. etiam infimis, secundum
Platonicos, idem 10.de ciuit.Dei,c.27.cir-
ca fin.quia omnia sunt subiecta diuinæ pro-
uidentiæ,D.Th.d.q.22.art.2.adeo quod sine
ea nec momento subsistere possit, ea.par. q.
104.art.1. quia prima causa regulat omnes
alias inferiores, Bal.in l.2.num.5.C.de his,
quib.vt indig. & semper inferiora per supe-
riora gubernat, D.Tho.d.1.par.q.96.art.1.
mediate,vel immediate, ea.par.& quæst.22.
art.3. sua tamen prouidentia,ea.par.q.103.
art.1. quia gubernatio ad prouidentiã per-
tinet,ea.q.art.4.contra eos,qui putauerunt,
sublimes mundi partes à confinio corpulen-
tioris aeris supra,diuina prouidentia guber-
nari, imam autem partem, & terrenam, in
qua venti, nubesq; consurgunt, casibus po-
tius,& fortuitis motibus agitari,D.August.
5.de Gen.ad lit.col.18.circa fi.D.Th.d.par.
1.q.8.art.3.& q.44.art.1.& 2. vbi etiam in
append.confutatur ista opinio, alibi tamen
dicitur summa prouidentia.i.ratione natu-
rali,l.1.in ver.prouidentia,de leg.tuto. pro-
uidentia in armis,religio in legibus,gl.pen.
in l.vnum ex familia,de leg.2.hic prouiden-
tia summæ Trinitatis, l.1.de vet.iure enucl.
16 [FORMATAM] & sic non casu, sed à Deo fa-
ctus est mundus per intellectum agentem,
D.Th.d.1.par.q.15.art.1.& fecit sũ volũit,
D.Aug.22.de ciuit.Dei, c.2. in materia in-
formi,quam cum distinctione dierum verbo
suo deduxit in formam, idem August.in lib.
quæst.65.col.Fr.post med. Abb.de sum.Tri.
in princ.in glo.in ver.simul,secundum ordi-
nem naturæ, non temporis, nam secundum
tempus omnia simul creata sunt, D.Thom.
ad Ephes.3.ibi,vt innotescat,col.3.in princ.
D.Aug.confessio.11.c.5.& 6. diuisio autem
dierum adaptatur ad cognitionem,Foll.hic
17 1.not. [ET PRIMORDIALEM MATERIAM]
quæ sic dicitur, quia est mater rei, Bal.in l.
ius ciuile,post nu.3.de iust.& iure,& est quâ
aliquid fit,D.Th.1.par.q.92.art.2.dixi infra
in const.magistros mœchanicarum artium,
quam creauit Deus, quia omne quodcũque
est,à Deo est, creauit primam materiam, &
tanquam prima causa est exemplaris omniũ
rerum,D.Tho.ea.par.1.q.44.art.1.2.3.& 4.
fecit mũdum,& eius ornatus,D.Aug.in lib.
de eccl.dogm.c.10.& quasi ex secunda con-
sideratione res ex ea formauit, idem Aug.
de Genesi ad litteram, col.12. [NATVRAE
MELIORIS OFFICIO IN RERVM EFFIGIES
18 DISTRIBVTAM] dum natura naturans ipse
Deus,gl.in l.respiciendum,si cer.pet.remo-
uendo informitates primæ formæ,D.Thom.
d.par.1.q.69.art.2.reduxit materiam in re-
rum formas,conuertendo materiam in me-
liorem naturam, glo.hic in ver.naturæ,post
med. & sic secundum quosdam, informitas
tempore præcessit formationẽ materiæ, nec
fuit hoc ex impotentia Dei, sed ex eius sa-
pientia,vt ordo seruaretur in rerum condi-
tione, dum ex imperfecto ad perfectum re-
ducerentur,D.Th.d.par.1.q.66.art.1.ibi ad
primum, mouendo materiam ad formam,
q.105. art.1. [QVI FACIENDA PRAEVI-
19 DEBAT] non more nostro per obiectum re-
præsentatum sensui, per quem percipitur,
Abb.in c.bonæ memoriæ, nu.13.circa med.
de electio. quod futurum est,prospicit,quod
præsens est, aspicit, & quod præteritum est,
respicit, sed incommutabiliter sempiterna
præsentia comprehendit omnia, D.August.
11.de ciui.Dei,c.21.adeo quod mundus,qui
pro tempore esse cœpit in illa diuinæ præ-
scientiæ luce faciendus,nullũ potuit habere
principium,& quanticũque ex Adam vsque
in hodiernum diem homines nati sunt, &
postea nascentur,apud Deum nati sunt,nam
Deus, qui nec loco clauditur, nec tempore
præuenitur, omnium rerum tam præterita-
rum memoria,quàm imminentium scientia
plenus est, nec reminiscens voluitur in præ-
teritum, nec sperans tenditur in futurum,
D.Aug.in lib.de prædest.& gratia,c.5. vnde
1 ante mundi constitutionem vidit nos, fecit
nos, emendauit nos, misit ad nos, redemit
nos, hoc eius consilium manet in æternum,
D.Aug.præd.psal.32. Exultate iusti,concio.
2. col.9. [FACTA CONSIDERANS, ET
CONSIDERATA COMMENDANS] nam cum
tam

tam in partis; quàm in magnis quibusque
rebus côditis magna sit bonitas, atque om-
nipotentia conditoris, D. Aug. in lib. de Fide
ad Petrum, col. 13. circa med. Vidit cuncta
quæ fecerat, & erât valde bona, Gen. 1. in fi.
20 & si omnis pulchritudo est, quę partibus cô-
stat, multo laudabilior est in toto, quàm in
parte, sicut in corpore humano si laudamus
oculos solos, nasum solum, genas, aut solum
caput, solas manus, aut solos pedes, aut cæ-
tera singula si pulchra sunt, quanto magis si
totum corpus, cui tota membra conferunt,
ita Deus, qui fecit omnia, cum de singulis
ageret, dicitur vt supra in sacra Gen. Vidit
Deus, quia bonum est: cùm autem de omni-
bus dicitur, parum fuit dicere, bona, nisi ad-
deretur valde bona, D. Aug. in lib. de Genesi
contra Manich. col. 18. circa fin. nam & sin-
gula pulchra sunt omnia in vniuersi compa-
ge pulchriora sunt, idem Aug. 3. de Gen. ad
litterã, col. pen. post med. meliora enim sunt
simul omnia, quàm quęlibet singula, August.
præd. in lib. de bono viduitatis, col. 5. in fine.
[A Globo] vel circulo, D. Aug. 1. de Gen.
ad lit. col. 18. circa fi. [Circuli Lunaris]
& fit mentio magis de Lunari globo, quàm
21 de alijs sphęris, quia Lunaris globus est ter-
minus cœlestium corporũ versus nos, & est
magis terrę affinis inter omnia corpora cœ-
lestia, D. Tho. 1. par. q. 102. art. 1. hinc enim
sursum versus terra est prima, aqua secũda,
tertius aer, quartum cœlum, & super omnia
animæ natura, D. Aug. 22. de ciuit. Dei, c. 11.
à summo circuitu cœli, quem polum Astro-
logus dicit, est stella sempiternæ apparitio-
nis, Bal. in auth. côtra rogatus, nu. 2. in fi. ad
Trebell. & vsque ad circulum Lunæ creauit
æthereas animas, astra, & stellas, D. August.
7. de ciuit. Dei, c. 6. à quarũ consideratione,
& visu in agilibus humanis homines mouẽ-
22 tur, D. Th. & Caie. 2. 2. q. 53. art. 4. Luna verò
habet quasdam tenebras nebulosas, in qui-
bus generantur pluuiæ, venti, & huiusmodi,
D. Th. d. q. 102. art. 2. vel inter Lunæ gyrum
sunt nimborum, ac ventorum cacumina.
D. Aug. vbi sup. 7. de ciuit. Dei, c. 7. & dæmo-
nes, nô in ęthere, sed in aere, sub Luna, atque
in ipso Lunæ globo sunt, idem Aug. 10. eius-
dem, c. 11. in prin. & sunt in aere caliginoso,
ad nostrum exercitium, boni hic ad nostram
vtilitatem, & quomodo illi patiuntur, & alij
fruuntur vsque ad diem iudicij, D. Th. 1. par.
q. 64. art. 4. & Angeli quomodo agunt in hęc
corpora inferiora: idem D. Thom. quolib. 9.
23 art. 10. Dæmones autem qui sunt infra Lu-
nam, & aerem, qui infernus dicitur respectu
cœli, permissione diuina affligũt nostra cor-
pora, & bona, fiunt incantationes, & interdũ
forte sunt factores infelicium dierum: sed
Angeli boni, qui sunt in aere, secundũ B. Th.
nos tuentur, Bal. in l. 2. in princ. com. deleg.
& in l. fin. in princ. nu. 4. de temp. appel. vnde
lunatici plerunque nô ex vitio Lunæ patiun
tur, sed dæmones ipsos vexant illis tempori-
bus, vt per Lunam infament Creatorem Lu-
næ, idem Bal. in rub. post num. 11. de vita, &
honest. cler. nam sicut Deus aliorum malis
vtitur ad bonum, ita inimicus bonis vtitur
ad malum, vt Creatorem infamet, quasi non
sint bona, vel vt suadeat, quod non Deus, sed
ipse creauit, appẽdix ad D. Th. 1. par. q. 115.
24 art. 2. & 5. vnde dæmones visi sunt pugnare
ad inuicẽ, vt exemplo suo velut diuino præ-
berẽt sceleribus auctoritatem, D. Aug. 2. de
ciuit. Dei, c. 25. facit quod dicitur 4. Reg. 7.
& 2. Machab. 5. licet signa diuersa diuersis
temporibus fuerint è cœlo, Guliel. Pipin. fe-
ria 4. post 1. Dom. in Quadrag. col. 5. in fi. &
seq. & tempore Caroli VII. Regis Francorũ
in cœlo, Sole sereno, visa fuit Crux candida
super ciuitatem Bononiensem, idem Guliel.
Pipin. feria 3. Paschę, col. 18. sed si quis dixe-
rit, quòd tonitrua, fulgura, & tempestates,
ac siccitates sua auctoritate diabolus facit,
anathema sit, appendix ad D. Tho. d. 1. par.
25 q. 49. art. 3. Luna verò crescit, & decrescit,
& varia vicissitudine commutatur, D. Aug.
in epist. 119. col. 4. post med. & seq. & in lib.
de spir. & anima, col. 8. in fi. & 9. habet plu-
res circulos, & eorũ nomina, Foll. hic nu. 15.
& 16. vnde habeat lumẽ, duas opiniones re-
fert D. Aug. in psal. 10. col. 2. circa fin. & seq.
& ponitur in sacra scriptura pro defectu car
nis, quia dum mestruis momentis decrescit,
defectũ nostræ mortalitatis designat, Greg.
in homil. super Lucã 18. vel pro mobilitate
huius mortalitatis ponitur D. Aug. psal. 60.
col. 6. post med. & significat resurrectionem,
idem psal. 102. col. 10. in fi. quando est perfe-
cta oritur vespere, & occidit mane, & sic
præest nocti, D. Thom. 1. par. q. 70. art. 2. Sol
præest diei, c. solitæ, de maior. & obed. & est
causa vniuersalis, nô tamen generat nisi se-
cundum specificum subiectum, Bald. in l. 3.
nu. 6. in princ. C. de rer. permut. Verum res
redit ad primam causam, & primum aucto-
rem, & ab eo regulantur causæ inferiores, &
subalternæ, Bald. in l. 1. nu. 3. C. si manci. ita
ven. ne prosti. & de globo Lunare superius,
& inferius, D. Tho. d. 1. par. quæst. 63. art. 7.
26 [Inferius Hominem] qui voluntate Dei,
non necessitate processit, appendix in fi. ad
D. Th. 1. par. q. 19. art. 3. & 4. non propter suã
vtilitatem, sed solum propter suam bonita-
tem creauit, D. Th. ead. par. q. 44. art. 4. quæ
bonitas diuina est finis omniũ corporaliũ,
& quia per vnã non sufficeret, produxit mul
ta, & diuersa, vt quod vni deesset ad repræ-

sentandam diuinam bonitatem, suppleretur
ex alia, D.Thom.præd.vbi sup.q.47.art.1.&
q.65.ar.2.præsertim in homine, cum nullum
sit creaturę genus, quod in eo nō possit agno
sci, D.Aug.in lib.ad Orosium, col.8.in prin.
nam vltra ea quæ dixi sup.in proœ.in princ.
est pars mundi, D.Th.3.par.q.105.alias 74.
art.1.vel breuis mūdus, idem ea.par.q.122.
alias 91.ar.1. dedit illi Deus essentiam cum
lapidibus, semen cum arboribus, sensum cū
pecoribus, & intellectū cū Angelis, D.Aug.
5.de ciuit.Dei, c.11. posuit in eo cerebrum
membrum diuinū, vbi sensus, & intellectus,
Bal.in l.1.§.fin.post princ. de iust.& iure, &
donauit animam, qua in rebus inferioribus
nihil est perfectius, & à solo Deo, qui eā crea
uit beatificatur, D.Tho.d.par.1.q.79.art.4.
& eius nomen est formæ substantiali .i. ani-
malis rationalis, Bal.in l.1.nu.1.circa med.
de orig.iuris, & duo in eo considerantur ge-
nus, quia animale, & differentia, quia ratio-
nale, idem in l.1.2.repe.in princ.de off.eius.
[DIGNISSIMAM CREATVRAM] l.iustissime,
de ædil.edicto, cuius natura quodammodo
media est inter Angelos, & animalia, vt si
Creatoris sui præceptum obediret, in con-
sortium trāsiret Angelorum, sin autē Deum
suum offenderet, æterno post mortem suppli
cio destinetur, D.Aug.12.de ciuit.Dei, c.21.
27 [AD IMAGINEM PROPRIAM EFFIGIEMQ.
FORMATAM] ad eius exemplum, & simili-
tudinem, Foll.hic, nu.17.nam imago non re-
præsentat proprium esse, sed similitudinem
rei, Bal.in l.2.in princ. C.de iure aur.anulo.
vnde facies hominis ex quo est ad similitu-
dinem Dei formata, fœdari non debet, idem
Bal.in l.si quis in metallum, C.de pœnis, vel
ad imaginem, & similitudinem suam, c.hæc
imago, 33.q.5. & dixit prius ad imaginem,
& postea ad similitudinem, nam imago est
quoad naturalia, similitudo quoad gratuita,
Arch.in c.similem, de pœnit.dist.12. vel ad
imaginem Dei quoad proprietates animæ,
ad similitudinem quoad gratuita, Abbas de
sum.Trin.in princ.nu.2.post med. siue spiri-
tum ad imaginem Dei, cętera ad similitudi-
nem, D.Aug.in lib.octuaginta trium quæst.
col.25. in fi. & seq. imago Dei ad naturam
pertinet animæ, similitudo pertinet ad opus
iustitiæ, idem Aug.in lib.de essentia diuini-
tatis, in fi. & in tract.super Ioan.col.5. & de
cogn.veræ vitæ, col.27.& homo non dicitur
imago, sed ad imaginem, vt denotet imper-
fectionem, filius autē dicitur imago patris
ab imitando, & differt à figura, D.Th.1.par.
q.35.art.1.& 2.& q.93.art.1.4.5.& 9.vbi ēt
quod triplex est imago. [QVEM PAVLO
MINVS MINVERAT AB ANGELIS] psal.8.
vel paulò minore, c.sicut dignū, §.illi etiam,
28 de homic. & minuerat ab Angelis, nā homo
inferior est Angelis, superior pecoribus, ha-
bens cum pecoribus mortalitatem, rationē
verò cum Angelis, inde dicitur animal ra-
tionale mortale, D.Aug. 9.de ciu.Dei, c.13.
cum quædā sint mortalia, insensualia, irra-
tionalia, vt arbores, cum quibus est cōmune
homini crescere, generare, ali, & mori: se-
cunda mortalia, irrationalia, & sensualia, vt
pecora, cum quibus est commune crescere,
generare, ali, & mori, sentire, fugere, & ap-
petere: tertia sensualia, rationalia, & mor-
talia, vt homines: quarta immortalia, vt
sunt Angeli, cum quibus est commune cum
hominibus audire, intelligere, & sentire.
D.Aug.in lib.viginti vnius sententia, col.7.
circa fi. Vel inter hominem, & Angelum est
differentia, quia Angelus ex naturali condi-
3 tione creatus est plenus sciētia, homo crea-
tus est plenus scientia in potentia, non in
actu, seu primo homini restabat aliquid sciē
dū, Angelo non, Caiet.ad D.Th.2.2.q.163.
art. 2. & sic paulo minus minuerat ab An-
gelis, qui Latina lingua nuncij interpretan-
tur, D.Aug.15.de ciuit.Dei, c.23. & Luc.1.
Missus est Angelus Gabriel. & eorū natura
4 est quodam speculum diuinam similitudinē
repræsentans, D.Th.1.par.q.56.art.3.specu-
lum purum, & clarissimū, idem ea.par.q.58.
art.4. signaculum similitudinis, quia in eis
similitudo diuinæ imaginis insinuatur ex-
pressa, ea.par.q.93.art.3.homo autem tenet
5 medium inter Angelos, & animalia bruta,
quia cū Angelis participat respectu animæ
rationalis, cū brutis respectu corporis, seu
animæ sensitiuæ, vltra quod participat de
omnibus, nam habet esse cum lapidibus, vi-
uere cum plantis, sentire cum brutis, & intel
ligere cum Angelis, Abb.de sum.Trin. post
med.pri. & alibi, non minus.i.magis, gl.in l.
iurisgentium, §.pactorum, ff.de pact. & ali-
ter minus, in l.fin. vbi glos.si certum petat.
[CONSILIO PERPENSO] non sine grandi
consilio, infra in const.non sine grandi con-
silio, & perfecto, nam dictio per, composita
significat perfectionem, Bal.in l.sed & mili-
tes, §.plane, ff.de leg.excus. tut. vltra quod
consilium Dei manet, & volūtas eius loqui-
tur, Esaias 46. [DISPOSVIT PRAEPONERE
CAETERIS] idest cunctis, Bal. econtra in
l.1.§.sed & si.ff.si ex nox.cau.aga. & est no-
ta diuersitatis, idem Bal.in l.in cōtractibus,
§.1.in fi.C.de non num.pec. [CREATVRIS]
29 & præposuit illis, vt Deo subiectus, subiectis
cæteris dominaretur, D.Aug.in lib.de vera
relig.col.22. in princ.de rebus rationē red-
diturus, quas in vsum præsentis vitæ acce-
pit, idē Aug.in lib.de Fide ad Petrū, col.21.
circa fi. cum omnia, quæ facta sunt, in vsum
hominis

hominis facta sunt, D.Tho. 1.2.q.16.art.1.
& 3.par.q.122.alias 91.art.1.Creaturæ au-
tem aliæ sunt spirituales, aliæ animales, &
partim corporales, & sic nõ solum corpora,
sed etiam animæ,& spiritus,creaturę nomi-
ne continentur,& omnis creatura in homi-
ne numeratur, D.August.in lib.octuaginta
trium quæst.col.66. circa med. cum duabus
seq. cui oues, & boues vniuersas, insuper &
pecora campi subiecit sub pedibus eius,
psal.8. Domine Dominus noster. [QVEM
30 DE LIMO] puluere, D.Aug.in lib.ad Oro-
sium,col.3.in prin.& est terra humida,idem
Aug. 7.de Genesi ad litterã, col.8. in princ.
vel aqua permixta, & cur de eo fuit corpus,
primi hominis, D.Thom.1.par.q.91.art.1.
& quid mysterij habeat, D.Aug.2.de Gene.
cõtra Manich.col.7.& seq. [TERRAE] agri
Damasceni,& inde transtulit ad paradisum,
vt ostenderet, quod esse paradisi non sit ex
natura,sed ex gratia, Abb.de sum.Trinit.in
prin.q.3.& vir fuit factus extra paradisum,
mulier in paradiso, Lucas in l.1.in princ.de
31 agent.in rebus,est autem paradisus locus in
quo feliciter viuitur,D.Aug.in ep.57.col.3.
post med. propriè significat hortum,seu de-
licias,Caiet.ad D.Th.3.par.de Saluat.q.52.
art.2. est in Orientis partibus constitutus,
cuius vocabulum à Græco in Latinũ hortus
dicitur,& quomodo ascendat vsque ad locũ
globi Lunaris,D.Th.1.par.q.102.art.1.& 2.
vbi etiam quomodo sit locus homini con-
gruus,capitur pluribus modis, vbi est,vnde,
& vbi infernus,D.August.12.de Gen.ad lit.
col.28.vsq; in fi. & 2.de anima,& eius orig.
cap. 14. Vel beatitudo paradisi nomine si-
gnificatur, D.Aug.prædict.2.de Gen.contra
Manich.col.9.circa fin. & 14.post medium,
& differt à cœlo, quia cœlũ de se dicit quid
altissimum, paradisus dicit quid delectabi-
lissimum, per cœlum designatur summa cõ-
templatio, seu visio, per paradisum fruitio,
append.ad D.Th.3.par.q.126.alias 95.ar.2.
[TRANSVMPTVM] tanta attentione, Abb.
in c.si verò, post nu.2.de iureiur. nã corpus,
secundum Physicos, licet terram,& eius so-
liditatem in promptu gerat;habet tamen in
se aliquid aeris,quod in pulmone cõtinetur,
& à corde per venas, quas arterias vocant,
diffunditur,& ignis nõ solum feruidam qua-
litatem, cuius sedes est in iecore,& cerebro
est locus tanquam cœlum corporis,de cuius
medio radij non solum emicant oculorum,
sed etiã ad sensus tenues fistulæ deducuntur
totius corporis,& tanquam riuolos ad totũ
corpus diffundunt, D.Aug.7.de Gen.ad lit.
col.8.post mediũ,& facit quod dixi infra in
const.salubritatem,in prin. [VIVIFICAVIT
IN SPIRITV] inspirando in faciem eius spi-
raculum vitæ,Gen.2. & sic Deus virum ter-
reno cum formasset ex puluere,sufflando fe-
cit animam,D.August.12.de ciui.Dei,c.23.
& 13.eiusdem c.fin. col.3.quæ comparatur
32 ad corpus.sicut materia ad formam,& licet,
sit posterior ordine generationis, est prior
ordine perfectionis,& naturæ,D.Thom.1.2.
q.83.ar.2. creatur dum corpori vnitur,cum
sit corporis forma, D.Th.6.de cõuen.Incar.
art.3. circa fin. & 1.par.q.118.art.3. à solo
Deo creatur,ea.par.q.91.art.2.cũ non pos-
sit fieri nisi per quem facta sunt omnia.
D.Aug.2.de Trinit.col.11.post med. non ex
materia corporali, vel spirituali, D.Thom.
1.par.q.75.art.5.& an sit ex materia,& for-
ma,idem D.Th.3.quolib.art.20. dicitur ta-
men esse immediatè à Deo,Bal.in l.1.2,rep.
§.fin.post princ.de inst.& iure: nec natura,
secundum Senc. potest nudos edere spiritus
humanos, Bal.in l.2.nu.1.in fi. C.de posthu.
hæred.inst. sed spiritus quo viuit homo,ani-
ma vocatur, quæ est pars humanæ naturæ,
nec habet naturalem perfectionem nisi cor-
pori vnita, D.Th.1.par.q.90.art.4.in addit.
ibi, probatur, non est corpus, sed corporis
actus,est principium vitæ,quæ manifestatur
ex operatione cognitionis, & motus, idem
D.Th.ead.par.q.75.art.1. vnitur corpori vt
forma,ea.par.q.110,art.2.adeo quod ex ani
ma,& corpore resultat vnũ esse in vno com
posito,idem D.Th.in tract.de ente, & essen-
tia, q.11.col.5. circa med. & sic in homine
duæ sunt partes; mens, intellectus,siue ani-
ma, & hæc est forma hominis, item corpus,
seu organum, & hæc est materia,vel instru-
mẽtum hominis, Bal.in l.3.nu.9. C.de testi.
per mentem, vel intellectum, quod anima
dicitur,intelligit homo, D.Thom.vbi supra,
1.par.q.75.ar.1. nam vltra ea quæ dixi sup.
in proœ.& infra in const.dohanæ, in corpo-
re omnia mẽbra vegetat, per oculos vidit,
per aures audit,per nares olfacit,per linguã
loquitur,per manus operatur,per pedes am
bulat, omnibus simul adest membris, vt vi-
uant, vitam dat omnibus, officia singulis;
D.Aug.in serm.2.circa fi.feriæ 2.Pentecost.
adeo quod est in toto, & qualibet parte to-
tius,D.Th.d.par.1.& q.76.art.8. mouet ta-
men corpus suum tantum, & non quodlibet
corpus,ea.par.q.117.art.4. & est virtus ani
mæ per organa, intantum quod percussus
vehementer in capite perdit virtutem, Bal.
in l.testiũ,nu.8. C.de testi. nam litteratissi-
mus quidã ex ictu lapidis super caput,ami-
sit omnem scientiam. Valer.Max. lib.1.de
mirac.& Plinius de naturali hist.lib.7.c.24.
dicit de quodam ægroto, qui ex infirmitate
ad tantam deuenit obliuionem, vt nedum
obliuisceretur nominum seruorum suorum,

verum etiã proprij nominis, Guliel. Pipin. feria 4. post Domin. 4. in Quadrag. col. 12. & informat, vt supra, anima per infusionẽ non locali spatio, sicut aqua vtrem, siue spongiã, sed miris modis in corporeo nutu commixta viuificat corpus, & imperat quadam intentione, non mole, D. Aug. 8. de Gen. ad lit. col. 21. in princ. ita intellectus informatur ex respõsione Iuris, Abb. in c. prudentiã, 1. not. de offic. deleg. & quando vniatur cum corpore, D. Thom. d. par. 1. q. 76. art. 6. & 7.

33 Insufflatio verò à Deo facta in faciem Adã, quẽ ex limo formauerat, Dei operationem significat, qua animam fecit spiritu potẽtiæ suæ, D. Aug. 2. de Gen. contra Manich. col. 8. nec Dei flatus, vel eius pars est anima, quia hoc est hæreticum, D. Th. 1. par. q. 9. art. 1. 2. & 3. Foll. hic, nu. 17. post med. sed insufflãdo fecit, D. Aug. 7. de Gen. ad lit. col. 2. circa fi. pri. contra aduer. legis, col. 14. in princ. & t. de anima, & eius orig. c. 4. 2. & 3. eiusdẽ c. 3. 6. & 15. etiam, quia, secundum Marcũ Varr. Deus non est anima, sed animæ effector, & conditor. idem Aug. 4. de ciu. Dei, c. 31. & 7. eiusdem c. 5. in fi. & 6. [AC] copulatiuè ponitur, Abb. in c. fin. in princ. nu. 4. circa med. de iureiur. vt dono accenderetur, & sursum ferretur, D. Aug. confess. 13. c. 9. [EODEM HONORIS, ET GLORIAE DIADEMATE CORONATO] iuxta illud psal. 8. Gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eũ super opera manuum tuarum. Regis, vel Imperatoris corona, vt hic in add. & cum anima rationali perfecta, & beata, & corpore nõ quale nunc habemus fragile, & mortale, sed quale congruebat tali animæ, quale nos quoque post resurrectionẽ habituri sumus: D. Aug. in libro viginti vnius sententiarum, sent. 10. col. 7. & vt partus ederet, glo. 1. in c.

34 nasci, 56. dist. [VXOREM] quæ quasi vnctio dicitur, mos enim erat antiquitus, vt puellæ nubentes simul venirent ad limen mariti, & prius quam ingrederentur, ornabant linejs viros, & oleo vngebant, Luc. in l. 3. in princ. de instr. can. & fide. [ET] idest, gl. fin. in l. & eleganter, de dolo malo, in l. decernimus, in ver. & ad. de episc. aud. [SOCIAM] adiutricem, Bal. in fini. in l. ad commentariensem, post nn. 2. C. de cust. & exhi. reo. diuini, & humani iuris, l. 1. ff. de ritu nupt. infortunij, & non pœnæ, l. si cum dotem, §. si maritus, in ver. fortuitis, in addit. sol. mat. facit constit. pœna carere volentes, infra de vxor. forind. [PARTEM SVI CORPORIS] & voluit Deus omnes ex vno condere, vt in sua societate non solum similitudine generis, sed etiã cognationis vinculo teneretur, primaq; naturalis humanæ societatis copula vir, & vxor, quos nec ipsos singulos condidit Deus, & tanquam alienos iunxit, sed alterũ creauit ex altero, signans etiam vim coniunctionis ex latere, Luc. in l. 2. col. 2. post med. de prox. sacr. scri. & tulit de costa, vt Gen. 2. & quare, glo. in c. fin. 33. q. 5. vt sicut de latere Adæ soporati fuit formata Eua, sic de latere Christi mortui exiuit sanguis, & aqua, Io. 19. vnde formata est Ecclesia, clem. vni. vbi glo. in ver. soporati, de sum. Trin. & cur nõ tulit de capite, vel pedibus, D. Th. 1. ad Corint. 7. col. 3. circa prin. [AGGREGAVIT] cõiunxit, Nizolus in ver. aggrego, quia vnio claudit in se duo, & per vnionem fit aliquid vnum. D. Th. vbi Caie. post princ. 3. par. de Saluat. q. 2. art. 9. [EOSQVE TANTAE PRAEROGATIVAE] vt corpus è terra, & spiritum possiderent è cœlo, ipsiq; cœlum, & terra sint, D. Aug. 1. retract. c. 1. col. 3. in princ. & 2. cõtra Iulian. col. 6. in princ. [MVNIMINE] firmamento, Io. And. c. 2. in princ. de off. ord. in 6. [DECORAVIT] honorauit, vel ornauit, glo. 3. in l. 1. ff. de postul. sanos, inculpabiles, libero arbitrio, atque ad iustè viuendum potestate libera constitutos, ita vt peccare nõ possent, si peccare noluissent, D. Aug. in lib. de natura, & gratia, col. 28. in princ. 39. 43.

35 cum seq. [VT AMBO PRIMITVS EFFICERENT IMMORTALES] si non peccassent, D. Aug. 13. de ciuit. Dei, c. 19. in fi. non enim sic facti fuerunt, vt mori non possent, sicut cæteræ naturæ, sed ita vt obedientia immortales, inobedientia mortales faceret, habuit itaque primus homo corpus, sicut & nos, sed sine peccato, nec habebat legem in mẽbris suis repugnantem legi mentis suæ, insuper vt non senesceret, nec deficeret, per virtutẽ ligni quo sustẽtabatur, quod in paradiso vitæ nomen accepit, D. Aug. in lib. quæst. sexagintaquinque, quæst. 19. de quo edere dignus fuit quãdiu in Creatoris lege durauit, idem Aug. in lib. quæst. ex nouo, & veteri testam. q. 19. adeo, quòd si durasset non peccando, corpus animale in quo creatus erat, in corpus spirituale mutandum erat in illã incorruptionem, quæ fidelibus, & sanctis promittitur, D. Aug. præd. 1. de peccat. meritis, & remi. col. 2. & seq. & Deo præstante sine vllo inquieto ardore libidinis, sine vllo labore, ac dolore pariendi. Sexus ex eorum semine gigneretur, non vt morientibus parentibus filij succederent, sed vt illis, qui genuissent in aliquo formæ statu manentibus, ex ligno vitæ, quod in paradiso plãtatum est, corporalem vigorem sumẽtibus, & illi qui gignerentur, ad eundem perducerentur statum, donec certo numero impleto, sine vlla morte animalia corpora commutarẽtur in aliã qualitatem, D. Aug. qui sup. 9. de Gen. ad lit. col. 3. circa finẽ, & 4. in princ. & sic Angeli, atque

atque homines, eo quod rationabiles facti sunt, si dilectioni Creatoris sui iugiter inefissent, simul æterni, beatique mansissent, D.Aug.in lib.de Fide ad Petrũ, col.16. post med.ita quod quicunque dicit Adam primũ hominem mortalem factum,ita vt si peccaret,siue non, de corpore exiret, non peccati merito,sed necessitate naturę,anathema sit, D.Aug.de ecclesiasticis dogma.c.32.in fine. [IPSOSQVE VERVNTAMEN] sed tamen, Nizolus in ver.veruntamen, ea conditione, & modum significat, Bal.in l.cum res, C.de donat. [SVB QVADAM] quæ est nota exceptionis, & regulam notat Bal.in l.quædam, ff.de iure codic. [LEGE] pactionis,Bal.in l. dictam, nu.1. post princ. C.de cond.ob cau. vel pacto,gl.in l.si feriatis,ff.de arbitris,l.1. §.si plures, in ver.imputabit, ff.de exercito.
36 & sic Deus tanquam optimus sessor, frænis legum,& præceptorum, nõ solum beneficijs præsentibus, sed etiam virga emendationis nos corripit, D.Aug.in psal.94. col.pen. in princ. [PRAECEPTI] leuis ad obseruandũ, & breuis ad memoriæ retinendum, D.Aug. 14.de ciu.Dei,c.12.& 15.in princ.dũ Gen.2. Deus dixerit, Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas, in quacũque enim die comedetis, morte morietis. Aliorum verò præceptorũ quædam sunt moralia, quædam mixtica, & quædam cerimonialia, declarat Abb.in c.si. post nu.3.de consuet. [CONSTITVIT] & sic Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui,adiecit mandata,& præceptá sua,vt si volueris mandata seruare,conseruabunt eum,& in perpetuum fidem placitam seruare, Eccl.15. & reliquit
37 in manu consilij sui, non quod liceat facere omne quod velit,sed id quod faciendum est, nec cogatur necessitate naturæ,sicut creaturæ irrationales, sed libera electione ex proprio consilio procedente,D.Tho.2.2.q.104. art.1. [QVAM QVIA] quia autem,vel ex eo quod, gl.2.in l.3.de tutelis, & causa ponitur per dictionem quia, l.cum ab eo, in glo.1.de contrahen.empt. [SERVARE TENACITER] tenacissimè, l.1. ff.de censi. [CONTEMPSERVNT] nullo terrente contra Dei terrentis imperium liberi vsus arbitrij, non stetérunt in tanta felicitate, cum tanta non peccandi facilitate, D.Th.2.2.q.137.art.4.quod autẽ peccatum fuerit illud primi hominis,si grauius cæteris,& an maius illud Adæ,quã Euę, ea.par.q.163.per 4.art.& videtur,quod fuerit peccatũ superbiæ,iuxta illud,Eritis sicut dij, Gen.3. & peccauerunt,quia tenditur ad vetitũ semper damnata cupido,Bal.in auth. si qua mulier,nu.7.in fine, de sacrosan.eccl.
38 & auget peccandi desideriũ prohibitio peccatorum, D.August.in lib.octnagintatrium quæst.col.58. circa med. & nullũ peccatum est adeo paruũ,quod non fiat maius propter contemptum, §.hoc considerantes, anth. vt omnes obediant iud. gl.hic in ver. contempserunt, circa med. vnde homo factus erat immortalis, Deus esse voluit, non perdidit quod homo erat, sed perdidit quod immortalis erat, & de inobedientiæ superbia contracta est pœna naturę,ex sententia D.Aug. præd. 260. [TRANSGRESSIONIS EOSDEM POENA DAMNATOS] iustitia retributionis, quam primi homines pro sua inobedientia receperunt,D.August.14.de ciuit.Dei,c.15. [AB EA QVAM IPSI ANTE] quæ dictio respicit tempus creationis, & non lapsus, Bal.in fini.in l.damni infecti, §.emptor, de dam.infe.[CONSVLERAT IMMORTALITATE PROSCRIPSIT] priuauit, toto tit.de bonis proscrip.per subtractionem diuini beneficij quo rectitudo,& integritas humanæ naturę conseruabatur, & in quas pœnas incurrit, D.Th.2.2.q.164.art.1.& 2.expellendo à paradiso in hoc seculum,ab æternis ad temporalia,à copiosis ad egena, à firmitate ad infirma, à bono æterno ad bonum temporale, à bono spirituale ad bonum carnale,à bono intelligibile ad bonũ sensibile,à summo bono ad bonum infimum, D.Aug.in lib.de vera relig.col.18.circa med.& in sentent.eiusdem 385. & sic quia noluit bonum, habuit malum,Bal.in l.fin.num.9.C.de testa.manu. quid autem habuerit ante peccatũ, & à quo cecidit per peccatum, c.tolle. vsque ad c.vt cognouerunt, de pœni. dist.2. non omitto, quòd alibi præscripsit exponitur, in præiudicium veritatis scripsit, glo.2. in l.qui sub conditione,de cond.& demonst. [NE] quæ inducit modum,nõ conditionem, exponitur si non, Bal.in auth.cui relictum,post nu.12. de indi.vidn.tolle. [TAMEN] aduersatur ei, quod dixerat, Bal.in l.1 .§.rationes,in prin. ff. de edendo. [IN TOTVM QVOD ANTE FORMAVERAT TAM RVINOSE] inde ruere, dicitur subito cadere ex interuallo,l.flumi-num,§.item apud Labeonem, §.ruit, & seq. de dam.infe. [TAM SVBITO] è vestigio,vel exordio,Bal.in l.diuortio,1.repet.§.fin.& 2.
39 post princ.ff.de neg.gest.cum Adam septem horis fuerit in paradiso, Archid.in c.Adam, in fi.de pœnit.dist.1.& post meridiẽ vergente Sole ad occasum peccauit,ideo in vesperi fletus,& in matutino, idest Christo, lætitia, D.Tho.in 5.noct. Exaltabo te Domine, ibi, Psallite, adeo,quòd primi homines tam cito eiecti fuerunt à paradiso,vt nullũ ibi gignerent filiũ, D.Aug.20.de ciu.Dei,c.26.col.3. in princ. [DIVINA CLEMENTIA] Deus,qui clemens est, gl.1.in fim.in l.placet,de Episc.

& cler. [Deformaret] extra formam factā poneret, Luc.in l.qui grauatos,in princ. de censi.& censito. [Et Ne] vt non, gl.in l.1. in ver. ne, & l.hæredibus, §.1.ff.de dolo malo,vel et, pro etiam,gl.2.in l.si venditor, ff.de indi.adiectio. ne, pro non, glo.in l.flu-minum,§.adijcitur,in ver.sed, de dam.infe. [Hominis Forma] idest humana natura, D.Th.3.par.de Saluatore,q.4.art.3.& q.16. art.11.& ad Philipp.2.ibi,hoc sentite,col.2. in princ. [Destructa] idest perdita,glo, à cōtrario sensu,in l.sed si inter, circa med. de seruit. vrba. præd. [Seqveretvr Per Consseqvens] his consequenter,§.his consequenter hic finitur lex. [Destrvctio

40 Caeterorvm] nam tolle principale,& tollis quidquid ordinatur ad illud, Bald.in l.si acceptolata,de acceptilatio.annullato principale, corruunt omnia, quæ sequuntur mediate,vel immediate, Abbas in c.inter dilectos,nu.4.in fi.de fide instru.sublato principali, tollitur accessorium, Bal.in l.arbitrio, 2.repe.post nu.5.de dolo malo, sicut destructo principio,destruūtur quę sunt post principium,idem Bal.in l.fin.circa fi.C.de cond. ob cau. & quæ ad principium referuntur, in auth. & qui iurat,nu.10.in fi.de bonis auct. iud. poss. sine destructo, nihil restat de his, quæ ordinantur ad finem, Bald.præd.in l.ea quę,nu.9.circa med.C.de cōd.indeb.destructio sequentis, est destructio antecedentis, Bal.in l.1.in princ. de delatori. vnde si quis destruit principium,siue finē,totam rem destruit,in l.seruis,in prin. C.de leg.ita ad destructionē antecedentis sequitur destructio consequētis,arg.in l.vni.de cupressis, destructo antecedente,destruitur consequens,Bal. in l.sed & hæ, §.præter, nu.1. ff.de procurat. si destruitur principale, & antecedens, ergo & consequens, Bald.in l.2.§.1.circa med.de vulga.& pupill. destructo genere, destruitur quilibet eius species,Bal.in l.pacta conuenta, §.sed si fraudati, col.2. post princ. ff.de pactis, & destructo fundamento, destruitur quidquid ex eo dependet,idē Bal.in l.& post rem,2.rep.§.1.in princ.ff.de transact.remotis principijs,remouentur quę prius principia sunt, Bal.in l.2. 1.not.de pet.bon.subla. remota substātia, remouetur accidens, Bal. in l.cum multæ,circa med.in rep.anti. C.de don.ante nupt. nisi virtute diuina, vt in Sacramento Altaris: origine rei sublata,tollitur quidquid ordintaur ab illa, idem Bal.in l.1.post nu.25.qui admitt, destructo esse,destruuntur accidentia,Bal.in l.2.nu.7.in fine, quibus res iud.non nocet: remoto subiecto, remouentur qualitates, Bal.in l.2. 1.rep.de vsufr.& quemad.quis vta. vltimo destructis omnibus singularibus ex quibus cōcluditur aliquid vniuersale, destruitur vniuersitas,in

41 l.1.nu.2.C.de euictio. In ista materia Deus nō influendo,aliquid ad nihilum reduceret, D.Th. 1.par.q.104.art.3. nā sicut ipse solus potest creare, ita solus potest creaturas ad nihilum reducere, qui etiā solus in esse conseruat ne in nihilum decidant,3.par.de Saluatore,q.13.art.2. & reductum ad nihilum, posset idem numero reparare, idem D.Tho. quolib.4.art.4.& 5. ideo,quia Deo displicēt peccata, semper præsto est ea destruere, ne soluatur quod creauit, ne corrūpatur quod amauit, D.Thom.præd.3.par.q.25.alias 84. art.10.in fi. [Dvm] idest postquam,Archid. in c.quotiens,in princ.2.quæst.6. [Carent Svbiecta Praeposito] nam cum Deus creasset hominē,vt pręesset omnibus,Gen.1. & omnia ei subiecerit,psal.8.vel omnia creauerit propter hominem,siue ad vsum hominis,D.August.in lib.octuagintatrium quæst. col.10.circa fin.& in eo sit omnis creatura, ibi col.66.in fi.eo vtique deleto,consequens erat vt illa etiam delerentur, cum non esset qui eis vteretur, vt per D.Ambros.in lib.de Noe, & archa, ita tota creatura, reparato homine, meliorata est, D.Tho.3.par.q.123. alias 90. art.1. ibi probatur, & si virtus in regendis eis,quæ creata sunt aliquando cessaret,simul eorū cessaret species,omniumq; natura concideret,D.Aug.4.de Gen.ad litt. col.11.circa prin. insuper nomen præpositi, de quo hic est generale,Ant.de Butr.in c.ad aures,nu.4.de temp.ord. [Et] idest,gl.2.in l.1.ff. locati. [Ipsorvm Commoditas] per defectum hominis, simil. hic in glos. [Vllivs Vsibvs Non Serviret] hominibus deficientibus, Baldus in l.quid ergo, §.quātum,ff.de his,qui not.infam. quia quę possessore carent,nullius sunt vsus,& pro vanis habētur, gl.Affl.& Foll.hic nu.77.& 78. vltra quod si generatio cessaret, ad cuius vtilitatem nascerentur, quæ benedicta sunt super terram, nec mundus potest ex parte agere,& ex parte cessare, D.August.in libro quæst.ex vtroq; mixtim,col.130.circa med.

42 vnde Deus sicut peccantem impunitum esse non permittit,ita sine misericordia non dereliquit, idem August.5.de ciuit.Dei, c.11. nec continuit in ira sua miserationes suas, quia hominē à lege suæ potestatis non amisit, D.Aug.prædict. 13.de Trin.col.16. post princ.& potens est de malis etiam bona facere,D.Th.1.par.q.48.art.2.circa fin.& nouit ex malis elicere bona,& per malos multa bona facere, idem D.Tho. in 3.par.q.19. art.5.quia prouidentiæ est naturam non destruere, sed saluare, in d. q.48. art.2. ideo [Ex] sua substantia, & dicit materiam, appendix ad D.Th.3.par.de Saluatore,q.34.

art.

art.1. & significat causam immediatã, Bal.
in l.fin.nu.6.in fi. C.de testa.manu. [AMBORVM SEMINE TERRAM MORTALIBVS FOECVNDAVIT] & sic deprauata natura, Deus
suam nõ abstulit bonitatem,vt auferret hominum fœcuuditatem, D.Aug.2.de nuptijs,
& concupiscentia,col.9.post princ. & damnato primo hominę, non est ei sic adempta
beatitudo, vt sic etiam fœcunditas adimeretur, poterat enim de prole eius quamuis
carnale,atque mortale aliquod in suo genere fieri ornamentum terræ, idem Aug. 3.de
lib.arbit.col.33.in princ. & 22.de ciui.Dei,
c.24. vnde bonitate sua Deus fecit primos
homines sine peccato,cæteros sub peccato,
in vsus profundarum cogitationum suarũ,
D.Aug.2.de nuptijs,& cõcupiscentia, c.16.
iuxta illud psal.11.in fi.Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum,
primũ fabricauit ex puluere, omnes fabricãtur ex semine,de suo semine operatur hominem semen humanum viuificando, idem
vbi supra de nupt.& cõcup.c.13.& 14.vltra
quod omnium rerum, quæ corporaliter, visibiliterq; nascuntur,occulta quædam semina in istis corporeis mundi huius elementis
latent, D.Tho.1.par.q.115.art.2. & vnumquodque semen producit fructum, iuxta genus suum, nec vnum genus gignit aliud, ita
vrsus non gignit leonem, alias nõ diceretur
generare, sed degenerare, Bald.in l.sed & si,
circa fin. de cond.indeb. nam similitudo est
causa generationis, & augmenti, idem Bal.
in l.1.post nu.12.quando non pet.par.homo
generat hominem,maior minorem,D.Aug.
1.contra Maxim.col.13.circa fin. & 15.post
med. & 2.contra eum. col.6. in 1. & sic per
43 generationem conseruantur species, & homines multiplicãtur etiam ante peccatum,
& quomodo,D.Th.vbi sup.1.par.q.98.ar.1.
& 2. & genus humanum fit immortale si nõ
in indiuiduo,talẽ in specie natura generando, Bald.ex inte.Aristo. in l.lege duodecim
tabularum,post princ.de legi.hære. sed alijs
decedentibus,& alijs succedentibus,species
perpetuatur, sicut in arbore, quæ perenni
frõde restituitur,& eadem videtur viriditas
permanere,D.August.22.de ciui.Dei,c.1.in
princ.sed nec qui concubit,nec qui seminat
aliquid est,sed Deus qui format, idẽ vbi sup.
c.24. qui ante peccatũ, & post dixit Gen.1.
& 9. Crescite, & multiplicate, per coniunctionem maris,& fœminæ, Bald.in l.1.§.ius
naturale,2.rep.circa mediũ, de inst.& iure,
& etiam quod generent mali, adulteri, fornicatores,& profani, D.Aug.in lib.de spiritu,& anima,col.45.in prin. homines inquãtum homines opus Dei sunt,sed sub diabolo
inquantum peccatores sunt,idẽ Aug.1.contra duas epist.Pelagij, cap.18. & secundum
44 Catholicam Fidem totum hominem,totam
scilicet animam, totumq; corpus Deo summo, & vero tribuimus creatore, Diabolum
verò nihil humanum creasse,sed vitiasse naturam, D.Aug.5.cõtra Iulianum c.5.col.2.
nam naturæ nascentis auctor est Deus, qui
hominẽ condidit, vitij verò auctor est Diaboli decipientis,& voluntas hominis cõsentiẽtis, D.Aug.præd.2.de peccato orig.c.37.
nec Deus ipsum diabolũ à suo alienauit imperio,idem vbi sup.22.de ciu.Dei,c.24.post
princ. [IPSAMQVE SVBIECIT EISDEM]
iuxta dictũ Psal.8. Omnia subiecisti sub pedibus eius: & Gen.2.Ex omni ligno peradisi
comede,de ligno autẽ scientiæ boni,& mali
ne comede. [QVI PATERNI CRIMINIS]
45 quod à carendo nomine dicitur, vt furtum,
& cætera, quæ non occidunt, sed infamant,
Luc.in l.vni.in princ.de reis postu. & differt
à peccato, D.Thom.ad tit.pri.ibi,huius rei,
col.2.post prin. [NON IGNARI] adeo,quod
vnus habet,alter habere præsumitur,& velle quod alter vult,Bal.in l.fin.in fi.C.de impub.& talis præsumitur qualis pater,l.fer.in
§.porro,nu.30.post med.quæ sit pri.cau.bene.ami.nã sæpè solet filius similis esse patri,
glo.hic, licet omne quod fit, ei à quo fit par
esse non possit,D.Aug.in lib.octuagintatriũ
quæst.in prin. & innumerabiles sunt qui nascuntur oculati de parentibus cœcis, transmittendo in eos quos gignunt quod ipsi nõ
habent,quandoque quod fuit accidens in patre,factũ est in filio naturale,D.Aug.6.contra Iul.c.3.col.2. [SED] quæ est dictio aduersatiua,Bal.in l.non quocunque,§.fundus,
circa medium, de leg.1. [IPSOS] in ipsos.
[A PATRIBVS TRANSGRESSIONIS VITIO]
idest culpa.gl.pen.in l.Titio centũ,de cond.
46 & demonst. & est habitus mentis male constitutæ, & opus hominis dicitur, quia eius
origo est ab homine, Arch.in c.2.de pœnit.
dist.2. & nõ cadit nisi in animo miseris,Bal.
in l.properãdum,§.sin autem vtraque,nu.1.
de iudic. & aliud est in solo animo, aliud in
solo corpore, idem Bal.in l.1.num.15.& 16.
47 C.de ædil.actio. [PROPAGATO] non imitatione,sed propagine, appendix ad D.Thom.
1.2.q.82.art.2. & 3.par.q.33. alias 2.art.2.
ibi not. 2. quia in Adam tanquam membra
vnius corporis, idem vbi supra 1. 2. q. 81.
art.1. vel quasi in massa omnes peccauerũt,
D.Aug.1.de peccat.meri.& remiss.c.9.& 4.
contra duas epistolas Pelag.c.4.col.pen.circa prin.non imitatione,vt supra,sed seminis
sparsione, idem Aug. 2.contra Pelag. col.4.
circa princ.vel per virtutẽ actiuam seminis
traducitur in prolem simul cum natura humana, add.ad D.Th.vbi sup.1.2.q.83.art.1.
ibi

ibi concl.2. ver.probatur, & dicitur peccatum naturæ,& tota humana natura eſt ſicut vnus homo, idem quolib.12. art.32. & iure hæreditario, à quo Chriſtus nos liberauit, D.Aug.5.contra Pelag.col.2. nam in primo homine per fœminam fuit vniuerſum genus humanum,idẽ Aug.13.de ciu.Dei,c.3.circa med.14.& 15.in fi.& 21.eiuſdẽ c.12.& quod Adæ fuit primum peccatum,in nobis eſt originale,appendix ad D.Th.vbi ſup.1.2.q.83. art.4. adeo, quod corruptus per peccatum, omnes quos genuit, nati ſunt ſub peccato, ſecundũ Hilarium,D.Aug.qui ſup.4.contra duas epiſt.Pelag. c.4. col.pen. & peccatum in paruulos non tranſmittit propagatio,ſed libido, non fœcunditas humanæ naturæ, ſed fœditas libidinis quam homines habent ex illius primi iuſtiſſima condemnatione peccati, D.Aug.præd.de Fide ad Petrum,col.8. poſt med. adeo, quod antequam naſcimur, maculamur, & ante lucis vſum originis ipſius excipimus iniuriã,& in iniquitate concipimur, Aug.vbi ſup. 4.contra duas epiſt. Pelag.c.10.in fi. Eua ergo peccatum à Diabolo mutuauit, Adam conſenſu cautionem fecit,vſura poſteritati creuit: hinc eſt, quòd infans in vtero matris hæreditario iure conſtrictus ante promittit debitum,quàm cautionem patris agnoſcat,Aug.præd.5.contra duas epiſt.Pelag.col.2. & ex inte. D.Ambr. diſſentio carnis,& animæ præuaricatio primi hominis in natura ſe vertit, idẽ vbi ſup. 2.cõtra duas epiſt.Pelag.col.11. circa med. & natura potius attenditur,quàm accidens, Bald.in l.in bonæ fidei, in fi.pri. de eo quod certo loco, vnde quia eſt vitium quod eſt in radice naturali, trãſit ad poſteros, & in ſpecie de Adam, idem Bal.in l.Gallus, §.quidã recte,col.3.poſt med.de lib.& poſth.& naturalis Philoſophia eſt, quod deciſum ab aliquo ſapit cõditionem eius à quo deciditur, idem Bald.in l.lex naturæ,2.rep.de ſta.hom. adeo quod de vnoquoque ſecundum ſuã naturam, vt ſegetes ſegetum, ſiluæ ſiluarum, greges gregum,& populi populorum per ſecula propagantur,D.Aug.in lib.de vera relig.col.40.circa fin. adeo quod credimus cũ Catholica Eccleſia,& Aug. omnes mortuos eſſe in primi hominis peccato, pro quibus mortuus eſt Chriſtus,& omnes mori peccato quicunq; baptizantur in Chriſto,D.Aug. præd.6.contra Iulia.c.3.in fi. ex pœna peccati primorum parentum orta eſt obliuio, ira,incredulitas,& ſimilia caro corrupta ex cuius corruptione proceſſit animi,& corporis infirmitas,Abb.in c.& ſi Chriſtus,1.not. de iureiur. humana natura remanſit vulnerata in quatuor, ſed totalis inclinatio ad virtutẽ non poteſt totaliter auferri per peccatum, D.Th.cũ appendice 1.2.q.85.art.2.
48 & 3. in peccato actuali eſt macula culpæ,& reatus pœnæ, culpa deletur per gratiã, qua cor peccatoris conuertitur in Deum,reatus tollitur eo quod homo Deo ſatisfacit,vtrũque efficit ſacerdotium Chriſti,nam virtute ipſius gratia nobis datur qua ipſe etiã pro nobis plenariè ſatisfecit,inquãtum languores noſtros ipſe tulit,D.Th.3.par.q.22.ar.3. & ſic pœna differt à culpa, idem 2.2.q.15. art.1. culpa eſt malum quod agimus, pœna malum quod patimur,Caiet.ad D.Tho.1.2. q.87. art.2. col.2. circa med. [INTER SE ODIA INVICEM CONCEPERVNT] nam cũ
49 animi paſſiones ſint amor,& odium, amicitia, & inimicitia, Bal.in l.vni.C.ad leg.Viſcell. propter mentes diuerſas cœperũt homines aduerſari, & inuicem bellare etiam quia naturale eſt, quod homines diſcordẽt, Bal.in l.ex hoc iure,circa prin.de iuſt.& iu. [ET RERVM DOMINIA IVRE NATVRALI COMMVNIA] quo iure,vel gẽtium primæuo dominus cẽſebatur ex vſu,Bal.in l.in rebus, nu.6. circa princ.de iure dot. vel homo habebat naturale dominium rerum quantum ad vſum,Deus verò erat principalis Dominus omnium, D.Thom.2.2.quæſt.66.art.1. [DISTINXERVNT] & per iniquitatem hoc alius dicit eſſe ſuũ, & alius iſtud,& ſic inter mortales facta eſt diuiſio, cap.dilectiſſimis, 12.q.1.& meum,& tuum non ex iuſtitia,ſed iniquitate mortalium proceſſerunt, Luc.in l.neminem,col.3.poſt med.de ſuſcep.prępo. & archa. adeo quod ſi hæc duo verba à natura rerum omnium tollerentur, quietiſſimam vitã in terra homines agerẽt, D.Aug. ſerm.2.ad fratres in heremo, col.pen. [ET HOMO] cuius conceptio culpa eſt,naſci miſeria, viuere pęna, mori neceſſe, D.Aug.in libro de ſpiritu,& anima,col.54.circa med. licet natura interior ſit inuiſibilis, & intellectu capax,idẽ in lib.quæſt.ex veteri teſta. col.7.circa fi. [QVEM DEVS] qui eſt prima cauſa,& radix omnium entium, Bald.in l.1. nu.3.poſt medium,de fruct.& litium expen.
50 [RECTVM] D.Aug.13.de ciuit.Dei, c.14. & 22. eiuſdem c.1.col.2. in optima diſpoſitione ſecundum cõuenientiam talis formæ, & diſpoſitionis, D.Thom.1.par.q.91.art.3. & fuit vt inferiora ſuperioribus ſubderẽtur, & ſuperiora ab inferioribus non impedirentur,ibidẽ q.94.art.1. ratio ſubderetur Deo, inferiores vires rationi, & corpus animæ, prima ſubiectio erat ratio 1.2. idem D. Thom.vbi ſupra quæſt.95. art.1. vbi Caiet. & art.3. & 99. art.1. & 1.2.quæſt.89. art.3. & 4. in appendice, & ſucceſſiuè voluntatis bonæ, D.Aug.vbi ſup.14.de ciuit.Dei,c.11. & 27. & per conſequens bonum, cum nemo

ſit

sit malus qui bonam habet mentem, D. Aug.
præd.7.eiusdem, c.3.nã malitia nõ est à Deo
creata, sed à diabolo inuenta, qui & ipse à
Deo bonus creatus est, idem Aug. de Ec-
clesiast.dogmat.c.57.& homo ipse factus est
rectus, vt non secundum se ipsum, sed secun-
dũ eum à quo factus est viueret, idest illius
potius quã suam faceret voluntatem, idem
in d.c.4.de ciu.Dei,c.4.col.1. [Et Simpli-
cem] purum, l.1.§.si quis simpliciter, in gl.
1.de ver.oblig.vel mundum, D. August.2.de
serm. Dom. in monte, col.1. cir.fi. vbi sim-
plex, vel mundũ cor, siue sine plica, seu mix-
tura, Abb.in c.veritatis, 1.not.de iureiura.
c.fin.4.not.de purga.cano. alibi simpliciter
liberaliter animo donandi, Bal.in l.2.in rep.
anti. C.de dona.ante nup. [Procreavit]
in Hebrõ, vbi sepultus fuit Archi.in c.illud,
40.dist.& procreauit bonũ & rectũ cũ libero
arbitrio quo posset, si vellet humili, & bona
voluntate seruire, & obedire, & posset eodẽ
arbitrio peccare si vellet, idẽ D.Aug. de Fi-
de ad Petrum, col.3.post med.poterat pecca
re, & nõ peccare, 22.de ciu.Dei c.fi.col. 2.in
fi. & sic fecit rectũ cũ libero arbitrio terre-
nũ animal, sed cœlo dignum si suo cohereret
51 auctori eod.lib.22.de ciu.Dei c.1.col.2. cir.
med. Et dedit liberum arbitrium, vt recte
vtatur, non vt abutatur, vnde B. Anselmus
in lib.de libero arbitrio, dicit quod est po-
testas seruandi rectitudinem volũtatis, Bal.
in l. si procurator, col.2. in fi. & 3. in princ.
de cond.indeb.etiã, quod sit liberum facien-
di quidquid libet, & bonum vel malum, Ant.
de Butr.in c.nisi, num.21.cir.fi.de renuncia.
sed [Immiscere Se Quaestionibus Non
Ambigit] Ecclesiast.7.& dic quæstionibus,
idest miserijs animi & corporis, amisso do-
mino per peccatum originale, & eius con-
trario admisso. appẽdix ad D.Th.1.2.quæst.
83.art.3. per diaboli sugestionem, Abb. de
sum.Trin. post princ. qui per inuidiam insi-
52 diatur homini, idem Abb. in c.licet de vitã-
da, num.9.in fi.inuidet enim homini, & sem-
per conatur decipere, & seducere ad peccã-
dum, nam dolet, & satis erubescit quod cha-
ritatem, quã in cœlo nequiuit habere, homi
nes cõstantes ex lutea materia in terra tene
re, Abb.qui sup.c.3.1.not.ne Cler. vel Mon.
& licet gaudere dicatur dũ homines ad pec-
candum trahit, nullatenus tamen ei pœna
minuitur, sed torquẽdo alios, ipse magis tor
quetur, D.Th.3.par.quæst.102.alias 71.art.
3.eod.quæst.120. alias 89.art.4. homo vero
illius sugestionibus in superbiam elatus, c.
nullus de seruis non ordina.c.cum in Eccle-
sijs de maio. & obedie. transgrediendo præ-
cepta, laboribus, & erumnis per eadem ipsa
quæ regere poterat implicatur, D. Aug. in
lib.ottuagintatrium quæst.col.66.post med.
& propria culpa se submisit, c. & si Iudæos
de Iudæis, adeo quod post peccatum fui eis
mors pronunciata, dum ei Deus dixit, in ter
ram ibis, quam mortem non fuisset exper-
tus si rectus permansisset, vt factus fuit, D.
August.13.de Trin.col.15. post med. & quia
peccata inducũt peccatorem ad peccãdum,
& vno generatur aliud, Abb.in c.in tantum
53 1.not.de simonia [Sic Quae Ipsarum
Rerum Necessitate Cogente] per quã-
dam consequentiam, Bal.in sim.in l.fin.duo-
bus in princ.ff.de nego.gest. cum homines,
per se ipsos regi non potuerunt, nec Dei re-
gis paciente moderamine pertulerunt, D.
Aug.serm.2.col.3.fer.3.in 3. Domi. Quadr,
& 1. Reg.8. [Nec Minus] non minus,
Nizolus in ver. minus [Divinae Provi-
sionis Instinctu Principis Gentium
Sunt Creati] Diuino nutu constituti, Bal.
in l.bene, a Zenone 1.rep. num. 8. de quatri.
præscri.adeo quod omnes dominationis mũ
di sunt idem in substantia, plures numero,
Bal.in l.mandat.num.1.in fi. C. de fideiusso.
legitime electi sunt dij in terris, maxime Pa
pa, si non sunt legitime electi, sunt diaboli
& apostatæ, idem Bald.in l.fi.nu.1.in fi.sent.
rescin.non posse, nam Deus vtitur nobis ad
nostram vtilitatem, & suam bonitatem, D.
Thom.1.par.quæst,62.art.9. & quod potest,
Deus per causas secundas, potest per se ip-
sum, cum tota virtus secundarum causarum
sit ab ipso, nec alligauit potentiam suam,
quin sine ipsis facere possit, idem vbi sup. q.
105.art.1.vnde licet Deus post mundi crea-
tionem rexerit, regit, & vsque ad mundi con-
54 sumationem reget, Folle. hic num.4. per se
ipsum rexit vsque ad tempus Noe, postea
per Patriarchas, Iudices, & Reges vsque ad
Christum, qui fuit, & est Rex, & Dominus no
ster, cuius Vicarius fuit Petrus, & nunc eius
successores, Abb.in c.licet, post num.11, de
foro comp. Bal.in d.l.bene a Zenone 1.rep.
num.7.cir.fi. de quatri.præscri. D. Th. cum
add.ad cum 1.par.quæst.103. art.3. ibi ter-
tium ex Ecclesia. qui habent facultatem le-
gis condendæ, idem 1.2.quæst.90.ar.3.reges
vero nõ habent potestatem in spiritualibus,
nec per vnctionẽ aliquo ordine cõsecrantur,
late idem D.Th.3.par.q.50. alias 19. art. 3.
vel ante non erant reges, sed vnusquisque
quod sibi rectum videbatur faciebat, Iudi.
c.17.seu informiter regebatur manu regia,
Bal.in auct.sed omnino, num.5. cir. med. ne
vxor pro mar. nunc quia optima guberna-
natio ciuitatis est, vt regatur per regem, D.
Th.1.2.q.105.art.1. cir.princ. & omnes in-
55 digent capite nati sunt reges, Bal.in l.ex hoc
iure post princ.de iust.& iur.cessauerunt re-
ges

ges mali, & facti sunt boni, D. Aug. in psal. 32. exultate iusti. concio.2.col.8. cir. med. qui Dei imaginem habent, sicut Episcopi, D. Aug. in lib. quæst.excuteri testa. col.31. in fin. Principis gentium sunt creati qui vti Moyses gloriosi apparent ita, vt à peccatoribus videri non possint, D.Aug.eo.lib.col. 13. in princ. nam humanum regimen deriuatur à diuino, & ipsum debet imitari, D. Th.2.2.q.10. art.11. & portant gladium ad laudem bonorum, & vindictam malorum, c. postulasti de homic. cuius vsus approbatur, D.Aug.3.de conse.Euangel. c.5.col.fin. cir. med. in iram eius qui male agit, idem Aug. 1. contra epist.per Maria. col. 14. in princ. nam quid tibi facit potestas, si bonus es, si autem malus es time, Aug. præd. super Io. tracta. 5. col.8. timetur enim secularis potestas propter ministerium diuinum quod habet ad vindictam malefactorum, & amatur, propter iustitiã, & talis amor & timor non distinguntur ab illo Dei, D.Th. 2. 2. q. 25.art.1. & sic vnus in regno præficitur quẽ Deus elegit sub ipso sunt Principes secundũ virtutem; & talis principatus ad omnes pertinet, sed quatenus vnus præest, est regimen politicum, quia multi principiantur est aristocratium, eo quod ex popularibus possit eligi, dicitur democraticum, idem D.Th.1. 2.q.105. art. 1. [Per quos Possit] ex possibilitate consecuta, glo.in l.fi.in ver.possim, si cer.peta.vel necesse habet, glo.3. in l. Gallus, de lib.& posthu. [Licentia Scelerum Coercere] pœna corporali, vel pecuniaria cum ad vtrumque coercio referri possit, Lucas in l.quinque, col.3. post.pri. de decurio.dominando, nam quos punit do-
56 minatur, D.Aug. 1. ad Simplicia. quæst. 1. col.7.cir.fi. & proprie refertur ad corporis punitionem, interdum generalius accipitur, vt etiam pœnã pecuniariam contineat, Lucas in l.2.col.3. post med. de exacto. tribu. [Qui] vt prosint, non vt præsint, Caie. ad D.Th.2.2.q.96.art.5. in fi. [Vitae, Necisque] habent legitimam potestatem, D.Aug.in epist.54.col.4.in fi. vnde Seneca, qui vitæ necisque dominus est, apud talem, noli consistere, Bal.in l.fin, 2.rep.C.de patria potesta. adeo quod timetur rex in quantum habet occidendi potestatem, non ille qui licet posset nocere, potest ei resisti, D.Th. 3. par. de Salua.q.7.art.6. facit l. prohibitum de iure Fisci, [Arbitri] iudices ordi-
57 narij, glo.pen. in l.si arbiter, ff. de probatio. in l.si cum exceptione, §.sic autem quod metus can.in l.pro socio, ff.pro socio, & in l.Lutius, la prima, in ver.arbitri. ff.deposit. vel iudices delegati, Bal.in l.si residuum. cir.fin. de distra.pig.ad instar arbitrorum electi co-

rũ iurisdictionẽ prorogando, Abb.in c.cum olim de præscrip. siue medij qui iudicaturi, sunt inter eos, D. Aug. psal.103. ibi expositio eiusdem partis, col.5. [Gentibus] hominibus totius mundi, cum gens pluribus modis capiatur, Bal. in l.1.§.fin. de iusti. & iure, [Qualem Quisque Fortunam, Sortem, Statumque haberet] verba ista sunt Senecæ, vt glo.hic, quasi velit, vt etiam malis voluntatibus certi, & congrui limites potestatum, tribuantur pondera meritorũ, D.Aug.11.de Gen.ad litte.col.13.cir.fin.ad quod facit const. amatoria pocula, infra de poculis amat.reddẽdo vnicuique iuxta opera sua, Psal.61.in fi. mala pro malis, & bona pro bonis, D.Aug.in lib. de gratia, & libero arbitrio, c.23.in fi. quia habet virgam sine qua non posset regere, idem Aug. ser. 2.in fi.4.Dom.in Quadrag.non omitto quod
58 fors in scripturis gloria vocatur, add.ad D. Th.3.par. q.102. alias 71. art. 1. ibi exam. [Velut] similitudinariè, glo.in l.qui clarum in ver.velut, de ædil.edi. [Executores] nam ad executionem diuinæ iustitiæ sunt Principes constituti, D.Tho. 2.2.q.89. art. 6. & inferiora gubernat per superiora, non defectu suæ virtutis, sed propter abundantiam suæ bonitatis, vt dignitatem caussalitatis etiam creaturis communicet, idem D.Th.1.par.q.22.art.3.ibi 1. de mino.
59 & q.23.art.8.cir.fi.adeo quod potestates seculares, quando inferunt pœnas ad retrahendum à peccato sunt Dei ministri, D.Th. præd.2.2.q.19.art.3. vltra quod benedictio, seu consecratio regum constituet illos esse ministros creati, idem D. Th. cum ibi not. 3.par.q.65. alias 34. art. 3. ibi not. confi.& constitutioni officialium iuncta est executio, D. Aug. in epist. 61. col. 2. circa med. [Quoadammodo] est in propriatiua, Abb. in c.dudum, post num.19. de electio. & nota diminutionis, Bal. in l.cum autem, §. iura-
60 mus de ædil.edict. [Divinae Providentiae] quæ omnia moderatur, & disponit in pondere, numero, & mensura, Specul. in tit. de pœnit. & rem. post num.11. D. Aug.22. contra Faustũ, col.6.cir.med.in lib.de natura boni, col.7.in fi.6. contra Pelag.col.4. in fi.11.de ciuit.Dei, c.30.in fi. & 12. eiusdem, c.18.immo numerus, & põdus est ipse Deus, & omnia quæ fecit numerũ, pondus, & mensuram habent, idem Aug.in lib.quæst.sexagintaquinque, col.19.post med. [Stabilirent] constitutionibus se conformando quantum est possibile illius voluntati, Bal. in l.1.2.rep.num.25.de Sacrosanct.Eccl.alibi pœnam nostris constitutionibus, stabilitam, infra in const. humanitate, & stabilem, idest verã, dicit D.Aug.13. de Trin.col.12.

post

poſt med. [De Qvorvm Manibvs] ſanguis
ſub dictorum exquiritur, c. ſi. de regula. [Vt
Villicationis Commissae] Lucas 16.
[Perfecte] plenarie, ſine defectu, bona
fide, Bald. in l. vni. num. 4. cir. med. ne liceat
in vna eademq; cau. adeo quod nihil addi
61 poſſit, Luc. in l. 1. col. 3. poſt princ. de agen-
tis in rebus, quia ſi poſſet addi, diceretur im
perfectum, D. Th. 3. par. de Saluatore, q. 12.
art. 1. vnde perfectum dicitur quaſi totaliter
factum, & eſt cui nihil deeſt, ſecundum na-
turam ſuæ perfectionis, idem D. Th. & cum
eo Caie. 1. par. q. 4. art. 1. [Reddere] ideſt
dare, & econtra dari, ideſt reddi, Bal. in l. ſi
inter, cir. princ. rep. anti. C. de iure doti. licet
habeat ſignificationem retro dandi, l. cum
quidam, vbi Bal. de leg. 2. [Valeant Ra-
tionem] quia cum data ſit à Domino pote-
ſtas, & virtus ab Altiſſimo interrogabit ope
ra, & cogitationes ſcrutabitur, & iuditium
duriſſimum de his qui præſuiit fiet, Sap. 6. &
cui multum datum eſt, multum quæretur ab
eo, & cui multum comendauit, multum plus
petetur ab eo, Luc. 12. [A Rege Regvm,
Et Principe Principvm] à Rege Regum,
& Domino Dominantium, Apocal. 19. vide-
licet Deo, glo. hic Cap. in ſua inueſt. in ver.
feuda officiorum, col. 3. in prin. qui mundanę
militię non expectat auxilium cum regibus
potius largiatur beneficium, & inſpirat, vt
in regno ſuo curent fieri Domini ſui præ-
ceptum, D. Aug. 2. contra. 2. Gaude. col. 30.
62 in princ. Deus enim, habet plenarium Do-
minum reſpectu totius, homo participat
quandam ſimilitudinem diuini dominij ſe-
cundum poteſtatem quam habet ſuper ali-
quos, D. Th. 2. 2. q. 103. art. 3. [Ista Potis-
sime] præcipuè, Nizolus in ver. præcipuũ.
[Reqvirvntvr] tanquam à præpoſitis qui
peruigilant tanquam pro animabus ratio-
nem redditurì, ad Hebr. vlt. Dei enim mini-
ſtri ſunt, ad Rom. 13. & ſic Rex, ſicut Epi-
ſcopus tenetur reddere rationem, Io. Ant.
Nig. in c. reg. 32. poſt corruptionis, num. 3.
9. & 10. [Vt] exemplificatiue ponitur, glo.
1. cir. princ. in l. iuris gentium, §. quin imo,
ff. de pactis, alibi exponitur quamuis, l. ſed
an, §. fin. in ver. vt, ff. de nego. geſt. [Sacro-
sanctam Romanam Ecclesiam] quæ eſt
caput aliarum Eccleſiarum, infra in conſt.
inconſutilem, & dicitur Catholica, Apoſto-
lica, & Romana ratione capitis Vicarij
Chriſti, add. ad D. Th. 2. 2. q. 44. art. 1. ibi
exam. & habet claues ſcientiæ, & potentiæ,
Bald. in l. 2. ſi à non compet. iudi. [Chri-
stianae Religionis] ideſt fidei, glo. in l.
1. in ver. religione de ſum. Trin. [Matrem]
& magiſtram, c. fin. de foro comp. c. antiquæ
de priuil. [Detractorvm] inobedientiũ,
nam detractionem inobedientiam dicit, gl.
in l. præſes, la pen. ff. de offi. præſi. [Clan-
destinis Perfidiis] pertinacijs, facit
conſt. magiſtri Camerarij, infra de præſta.
facr. Bal. Clandeſtinis dum vitæ cibum mini
ſtrare ſe ſimulant, verus euomunt, vt in d.
63 conſ. inconſutilẽ [Non Permittant] nam
Eccleſia, & Imperium fraternizant, Bal. in
l. bene à Zenone 1. rep. num. 8. in princ. de
quàtr. præſcri. & Imperatoris cura eſt dili-
gens per omnia ſuperni numinis religionem
tuere, l. vni. nem. licere, ſing. ſalua. terram
ſuã hæreticis purgare, l. ſi vero de hæreticis
quia in dilatatione Fidei verſatur publica
vtilitas, Abb. in c. ſin. 1. not. quæ filij ſint leg.
etiam quia Cæſar eſt miniſter Dei, & pro-
tector Eccleſiæ, Bal. in auct. habita num. 13.
ne filius pro patre [Et] quæ dictio copulat
vtrumque extremorum principaliter, & ex-
ponitur ideſt, Abb. in c. quia propter, poſt
num. 7. de electio. [Vt Ipsam] Eccleſiam
[Ab Hostivm] exteriorum cum alij ſint
interiores, Luc. in l. 1. poſt princ. de re mili.
[Pvblicorvm] nam plus dicitur cauſa no-
ſtra iniuria illata Deo quã nobis, vel paren-
tibus noſtris illata, Iſer. in c. 1. in ver. diuina
cir. ſi. de ſtatu. & conſu. contra liber. Eccleſ.
[Incvrsibvs] ſimi. in conſt. probationum
64 incurſibus [Gladii Materialis] c. ſo-
litæ de maio. & obedi. vel ciuilis qui præce-
dit materialis ſequitur, Bal. in l. fin. num. 9.
in ſi. C. ſi à non compe. iudi. cum alius ſit ſpi
ritualis, & eſt ſententia excommunicatio-
nis, Inn. in c. præterea, nu. 3. cir. med. de ap-
pell. [Potentia Tveatvr] defẽdat, & pro-
tegat, Anch. in c. vni. 8. q. 5. vindicando ip-
ſius iniurias, l. 1. C. de offi. præfe. præto. afri.
Vnde hæreticos per ordinatas à Deo pote-
ſtates cohibere atque corregi non videtur
inutile, D. Aug. in epiſto. 48. in princ. [Vt
Qvae Pacem] quæ Deo, & hominibus pla-
cet, Bal. iuris iurandi, ff. de inreiura. [Po-
pvlis] de quibus, infra in conſt. ſi damna
Clandeſtina eſt nomen iuris, & non perſona-
rum, Bal. in l. barbarius, 3. rep. poſt princ. de
offi. præto. [Et] ideſt glo. 2. in l. ſi in ven-
ditione, ff. de euictio. [Eisdem Pacifi-
65 catis Ivstitiam] qua remota regna non
ſunt niſi magna latrocinia, D. Aug. 4. de ci-
uit. Dei, c. 4. vt poſſint pacifici ſtatutis, infra
in conſt. nihil veterum [Qvae] iuſtitia, &
pax, [Velvt] quaſi non verè, glo. 1. in l. 1. ff.
de poſſe. hære. peti. [Dvae Sorores Se Ad
Invicem Amplexantvr] Pſal. 84. benedi-
ſti terram, ibi iuſtiria, & pax oſculatæ ſunt:
[Pro Posse] ſi fieri poteſt, ad Roma. 12.
[Conservent] quia homines ad diſſentien
dum ſunt faciles, l. item ſeruus, §. fin. vbi gl.
in ver. facilitatem, ff. de arbitris, nota quod
mundus

66 mundus non semper fuit, sed esse cœpit, etiã
secundum Platonicos, D. Aug. 12. de ciu. Dei
c. 12. licet Arist. dixerit esse sempiternum,
1. de plantis, c. 1. in fi. mundum dico plenitu-
dinem terræ, idẽ Aug. super Io. tract. 3. col. 7.
in fi. vel cœlum, & terram, vltra superius di-
cta, cum sæpe in scripturis sacris mundi ap-
pellatione cęlũ, & terra cõtineatur, D. Aug.
6. de musi. col. 14. circa med. & 5. de Gen. ad
lit. col. 16. in princ. vt per cœlum omnia inui
sibilia, per terram visibilia intelligantur, idẽ
in lib. quæst. ex vet. testa. col. 7. circa mediũ,
vel vniuersam creaturam, August. præd. 1. de
Gen. cõtra Manich. 6. col. circa med. & seq.
67 & successiue homines nõ semper fuerunt, vt
quidam opinantur, D. Aug. 12. de ciuit. Dei,
c. 10. in princ. sed minus quam sex milia an-
norum sunt quod esse cœperũt, ibidem c. 12.
cũ nulla res seipsam faciat, aut gignet, alio-
quin fuissent antequam essent, D. Aug. in lib.
de immortal. animæ, col. 8. in fi. quorum fa-
68 ciẽdorum causa nulla fuit necessitas, sed so-
la Dei bonitas, D. Aug. 1. cõtra aduer. legis,
col. 7. circa finẽ, nec vllam creaturam fecit
propter indigentiam, sed sola bonitate, idem
in lib. quæst. sexagintaquinque, col. 21. circa
med. vniuersa creauit sola charitate, nulla
necessitate, vt hominẽ suæ beatitudinis par-
ticipem faceret, D. Aug. præd. in lib. de sub-
stantia dilectio. & amoris, col. 3. circa med.
& licet causa non sit quærenda quare Deus
voluerit mundũ facere, D. Aug. in lib. octua-
gintatrium quæst. col. 8. circa fin. quia non
quicunque cognoscit effectum, cognoscit &
causam, D. Th. 3. par. de Saluat. q. 1. ar. 3. in fi.
singula tamen proprijs creata sunt rationi-
bus, & hæ rationes in mente sunt Creatoris,
D. Aug. vbi sup. in lib. octuagintatriũ quæst.
col. 22. circa fin. nisi dicamus summam om-
nium hanc esse, Deum hominem condidisse,
vt esset qui eius opera intelligeret, qui pro-
uidentiam disponendi, rationẽ faciendi, vir-
tutem cõsumandi, potentiam conseruandi,
sapientiam gubernandi, clementiam facien
di bene, sensu admirare, voce enarrare, atq;
collaudare posset, & Deum factorẽ coleret:
& sicut factus est mundus propter hominẽ,
vt ei seruiret, ita homo factus est propter
Deum, vt seruiret ei, vt in præfa. ad D. Aug.
super psal. col. 1. vel causam iustissimam cõ-
69 dendi mundum, dicit Plato, vt à bono Deo,
bona opera fierent, D. Aug. 11. de ciuit. Dei,
c. 21. in fi. & 23. col. 1. circa fi. & domum fe-
cit homini cum annona, vt singula eorum
fierent secundum genus suum, idem August.
in libro quæst. ex vtroque mixtim, col. 129.
post med. quasi domum munitam, atque
formatam, vt securi essent habitantes in
ea, D. Augustinus ibidem col. 35. post med.

omnibus copijs honestauit, & propter exer-
citium duas proposuit causas, præsentem, &
futurã, cœlestem, & terrenam, vt ad proba-
tionem esset homini, qui spreta futura vita,
præsentem eligeret, vel præsenti futuram
anteponeret, D. Aug. vbi supra col. 90. post
med. vbi nos tanquam peregrinos vitã tem-
poralẽ in hac agere mortalitate præcepit,
D. Aug. 2. contra aduers. legis, col. 28. circa
med. & sic casu nihil fit in mundo, D. Aug. in
lib. octuagintatrium quæst. col. 7. in prin. sed
vniuersa propter semetipsum operatus est
Deus, Prouerb. 16. & sat est voluntas vbi est
summa potestas, idem Aug. in lib. ad Orosiũ,
70 col. 2. circa fin. Sexta die factus est homo,
sexta ætate filius Dei venit, & factus est fi-
lius hominis, & quod sint ætates ab Adam
vsque modo, D. August. 4. de Trin. col. 8. post
princ. septima quæst. super Iudicum, c. 35.
circa med. in lib. octuagintatriũ quæst. col.
37. & 51. circa princ. in lib. quæst. sexaginta
quinque, col. 14. circa med. in lib. de catechi
zandis rudibus, col. 33. & 12. contra Faustũ,
col. 6. post med. & 22. de ciu. Dei, c. fi. & licet
illum paulò, idest parum, glo. in l. tutor, §. cũ
hæres, in ver. paulò, ff. ad Velle. vel modico
ab Angelis minorauit, ad Hebr. 2. vilitatem
conditionis humanæ, quali cibo conceptus
nutriatur in vtero eius, deplorationem, &
immunditiam, Io. And. ad Spec. in tit. qui fil.
sint leg. in ver. nutriatur: tamen Dominus
71 Iesus vt honoraret facturam suam dignatus
est humanam sumere carnem, & solum sibi
hominem cohæredem facere, D. Aug in lib.
contra serm. Arria. col. 4. circa med. & quie-
uit die septima, opera tamen remanserunt,
Bal. in l. si non sortem, §. libertus, col. 2. post
med. de cond. indeb. & quieuit ab operibus
nouis, etiam quod semper creet ad illorum
similitudinem, Archid. in c. sexta die, circa
princ. 35. dist. D. Tho. 3. par. q. 122. alias 91.
art. 1. & quod fuit, potest fieri ac si nũc esset,
Bal. in l. diuortio, 2. repet. circa fin. ff. de neg.
gest. vel quieuit, quia nihil postea factũ est,
quod prius nõ præcesserit in aliqua similitu-
dine secundũ genus, vel speciem, vel ad mi-
nus in principio seminali, vel potentia obe-
dientiali, D. Th. vbi supra d. art. 1. circa fin.
quare autem septimo die tribuatur requies,
D. Aug. 1. de Gen. contra Manic. col. 20. post
med. & seq. & 4. de Gene. ad lit. col. 8. & seq.
& 11. de ciuitate Dei, c. 8. & nouit quiescens
agere, & agens quiescere, 12. eiusdem c. 17.
col. fin. sed nunc postmodum, & per omne tẽ-
pus à totius creaturæ gubernatione, nõ ces-
sat, idem Aug. 1. de mirab. sacræ scrip. col. 2.
& in lib. quæst. sexagintaquinque, col. 21. &
seq. vnde ex quo mundus propter hominem
aliquo modo factus est, oportet, quòd quan-
do

do hominis corpus glorificabitur, etiã alia mundi corpora ad meliorem statum muten tur, D.Th.3.par.q.74.art.1. & quæ innouabuntur,& quæ non, in q.91.eiusdem par.per tot. Stoici res humanas adeo Deorum curam non pertinere dicebant,eas muniri Dijs adiutoribus,atque tutoribus disputabant,nos
72 dicimus, quod mundum istum fecit Deus,& ipse prouidentissimus administrat, D.Aug. 18.de ciuit.Dei,c.41. omnia creauit ex sola misericordia,& dispensatione omnia subiecit, Specul.in tit.de dispensat.§.2. in princ. præter eum,qui subiecit omnia,ad Rom.15. & repræsentatur in quolibet ente,Bal.in l.2. in 2.rep.col.21.circa fin.de iureiur. tãquam causa efficiens,vt ibi, mũdus verò maius, & excellentius est miraculum omnibus, & innumerabilibus,quibus est plenus,D.August. 21.de ciuit.Dei,c.7.in princ.& 9.circa fin.
73 Secundo noto modum, & ordinem scribẽdi, nam ponitur exordium causa alliciendi, & prouocandi animos audientium narratur, & postea concluditur, Abb.in c.cum ex eo, 3.not.de pœnit.& remiss.& hoc procemium dicemus.i.primũ sermonem, qui bonus est, & introductorius, nam ostendit qualitatem rei,& causam finalem, adeo quod non debet quis factum arduum exponere, nisi aliquale præmittat procemium,Bal.in l.1.in princ.& ff.de orig.iur.illud enim rationem finalẽ legis aperit,Bal.in l.inciuile,circa princ.ff.de legi.loco finalis causæ habetur,Bal.in l.cum ij,1.rep.circa princ.ff.de transact.ex eo colligitur mens legis, l.1.ff.ad Maced.l.fin.de hæred.instit. est optimum pro exhortatione iustitiæ, Abb.in c.ex ore, 1.not.de priuileg. quandoque necessarium, Bal.in 1.constit.C. §.quibus,1.not.de nouo C.facien.& de iust. c.confirma.post nu.1.quod facit contra male incipientes aliquod negocium , nam non potest inde aliquid ordinabiliter sequi,Abb. in cap.qualiter, & quando, 4.not.de accus. multa enim fiunt manifesta per eorum principia,& eorũ inuestigatione, nam posteriora ex prioribus cognoscuntur,& ordo priorum in posteriora, Bal.in l.1.2.rep.in princ.
74 de iust. & iure tertio nota quod natura omnes æquales genuit, inæqualitas quæ accessit est ex vitio, ordinata Dei iudicio, vnde nos obedire oportet hominibus , quia propter peccatum subiecti sumus,D.Aug.ser.5. col.1. ad fratres in heremo, de obedientia ; nam si non fuisset peccatum, omnes essemus æquales , nec oportuisset superiorem habere,cum lex non sit imposita iusto etiã quod intelligatur de lege peccati, non de lege iurisdictionis , quia quamuis quod sit bonus est suppositus iurisdictioni superioris, Abb. in c.solitæ,nu.4.post med. de maio.& obed. c.pastoralis, num.8. post med.de off.ordi. & ex criminibus quis amittit bonũ rectæ conscientiæ,Ant.de Butr.in c.fin.1.not.de tempo.ordina.vel Deus omnes creauit æquales, ex libero arbitrio exorta est inæqualitas, nam quidam conuersi sunt ad Deum secundum plus & minus, quidã à Deo auersi sunt secundum magis & minus, conuersi ad Deũ promoti sunt ad diuersos ordines Angelorũ pro diuersitate meritorũ, auersi à Deo, corporibus alligati sunt diuersis, secundum diuersitatem peccati, D.Th.1.par.q.47.art. 2.& sic,vt dicit D.Greg.vbi nõ delinquimus omnes pares sumus , licet per statum innocentiæ non excludebatur inæqualitas hominum , secundum maiorem discretionis rationem, iuxta quam attenditur dignitas ciuilis, sed excludebatur inæqualitas , secundum vsum seruilem, D.Th.ea.par.cum add. ad eum,q.92.art.1.ibi secundũ de minor.& q.96.art.3. vnde exclamat Propheta , Constitue Domine legislatorem , quia homines sunt,Psal.9. Confitebor tibi Domine,& propterea tempora huius sæculi sub certis pastoribus sunt ordinata non in ista erroris noc te , Deus hominem quem fecit relinqueret sine custodia, D.Aug.in lib. annotationum, in Iob col.50.in princ. & quia ex anima cõstamus, & corpore, quamdiu in hac vita sumus, etiam tẽporalibus in subsidium huius vitæ vtimur ideo,ex ea parte oportet subditos esse potestatibus,res humanas cũ aliquo honore administrantibus , idem Aug.in lib. exposi. quarundã proposi. ex epist. ad Rom. col. 24. post princ. & multis modis persona præest personæ, Bal.in l. qui indignus,2.rep. num.2. de Senat. sed excelso excelsior alius & super hos quoque eminentiores sunt alij, insuper vniuersæ terræ rex imperat seruien-
75 ti, Ecclesiastes 5. & quamuis apud Deum remaneat primæua auctoritas iudicandi hominibus tamẽ committitur à Deo iudiciaria potestas respectu eorum qui iurisdictioni eorum subijciuntur, D.Th.3.par.de Saluatore,q.59.art.2. vnde quidam in eorum terris sunt officiales perpetui, quidam habent imperium , & iurisdictionem perpetuam , non tamen tantam, vt Comites,Capitanei , & similes, quidam minores iudices , vt officiales temporales, & præsides prouinciarũ , Bal. in §.ius autẽ ciuile,post n.4.inst.de iure natu.gent.& ciui.sunt arbitri, idest delegati,gl.2. in l.sicuti,de condi.& dem.l.vix certis, in ver. arbitrium,ff.de iudi. & est nomen cõmune cũ arbitratoribus, Abb.in c.Quintauallis,num.37.cir.fi.de iure iur. Principes autem supremi sunt omnium magistratum, Bal.in rub.c.de præci. Imper.offere. in omnibus tamen operatur Dei misericordia ,

Abb. in c. pastorales, num. 7. in princ. de decimis, nam quo ad eum omnes æquales sumus, & limus erimus, Bald. in l. pen. 1. rep. cit. med. de iurisd. omn. iudi. terra concreti, & sic limus, D. Aug. 13. de ciuit. Dei, c. 6. col. 2. Princeps autem relatiue dicitur sicut pater, & sicut subditi sunt obligati bene obedire, ita ipse obligatus est bene imperare, & olim Princeps erat, auctoritatem, & vtilitatẽ publicæ rei prospiciens fides nũc vero non est eadem fides in Principe, nec in subditis, Bald. in rub. num. 3. in fi. de rer. diui. & Rex dici potest Princeps à principatu imperandi, sed non quilibet Princeps potest dici Rex, D. Aug. 18. de ciuit. Dei, c. 45. Inde Reges gentium, Luc. 22. Deus autem noster dicitur Rex Regum, & Dominus Dominan-
76 tium, 1. ad Timoth. vlt. Affl. hic nu. 27. quarto nota, quod natura communis est, sed ars ingenij diuersa, Bald. in l. 2. §. 1. col. 2. cir. fi. si cert. pet. nam natura magis studet generationi, quam intellectus magis curat de esse rerum, quam scientijs, patet quia animalia non habent intellectum, & generant, Bald. in l. filium, 1. rep. circa princ. de his qui sunt sui, vel alie. iuris, quia Deus, & natura nihil operantur frustra, Abb. in c. 2. nu. 1. in
77 fi. de prob. vltimo noto quod liberum arbitrium imitatur ad bonum, & æquum cũ omnia Deus fecerit ad bonum finem, & liberũ arbitrium ad optimũ finem, siquidem si seruat constitutum finem, bene est, aliter punitur, Bald. in rub. num. 4. in fi. de iust. & iure, cum possit etiam illicita per absolutam potentiam, idem Bald. in l. vulgo, 2. rep. cir. fi. de stat. hom. & tunc videtur, ipse se excludere sicut qui non vult esse hæres, Bal. in l. Papinianus, §. quarta in ver. ad substitutum, ff. de inoff. test. debet itaque dicere cum D. Aug. confes. 10. c. 29. 31. & 37. Da Deus quod iubes, & iube quod vis, nec præcepto sub quo duo continentur contrauenire, Bal. in l. Celsus, §. 1. ff. de arbitris, Non omitto pro
78 cõplemento quod rerum dominia iure naturali primæuo erant communia, vt hic, postea orbis Romanus agris diuisus est, vt possessio sua nulli esset incognita, quam pro tributorum qualitate susceperat, soluenda, glo. in l. quod Princeps, in ver. constituerunt de aqua plu. arc. contemptor autem mandati Regis, quomodo puniatur, gl. Affl. & late Foller. hic num. 18. vsque ad 39. & dixi infra in const. vsurariorum, tractant etiam materiam implorationis brachij secularis vltra, Iser. & præd. hic est textus inf. in const. maiestati nostræ, in fi. de adult. coerc. vbi late dixi.

SVMMARIVM.

1 *Reducitur ad actum quod est in potentia, & cum facit, sciendum est cur facit.*
2 *Papa, Imperator, & officiales loquuntur in plurali.*
3 *Itaque, auges, & format nouum casum.*
4 *Imperium Assiriorum, & Romanorum vnum prius, & aliud posterius.*
5 *Insignibus regalibus nemo vtitur.*
6 *Omnipotens, Deus vocatur, quia omnia quæ vult potest.*
7 *Spes quid, & quomodo differt à desiderio, & metu.*
8 *Rex habet Dei imaginem, & tanquam Vicarius in temporalibus adoratur.*
9 *Rex vti homo, & vti Rex Deo pluribus est obligatus.*
10 *Deus quid, vnde, & quomodo cognoscitur.*
11 *Reuerentia quid, & quod modis capitur.*
12 *Iesus propter salutem, quam nobis tribuit vocatur Iesus.*
13 *Deo cur debemus causa est, quia est principium omnium bonorum nostrorum.*
14 *Domini tres deriuationes, & quomodo Deo conueniunt.*
15 *Deus non est remunerator nominum, sed aduerbiorum.*
16 *Deus est finis, à quo iustum est omnia denominari.*
17 *Iustitia quid, eius moderamen, & secundũ Pithagoricos dicitur, vt cõtrapassum.*
18 *Fortuna quid, & quomodo vocatur.*
19 *Dei timorem docere spectat ad Imperatorem.*
20 *Honor Deo debitus, & debitus hominibus quomodo vocetur.*
21 *Ingratitudinis vitium magnum, & eius pœna.*

Nos]

1 OS] quia quod est in potentia, est imperfectum,
nisi reducatur ad actum,
D.Th.3.par.de Saluatore,
q.9.art.1. & dum quis aliquid facit, sciendum est
cur faciat, Bald.in l.1. 2.
not.c.si cer.peta.& causa faciendi, vel finales probatur, per procemium cum dictione,
quia,Bald. in l.1.post nu.17.C.de falsa cau.
adie. posuit Imperator in principio materiam huius libri,vt in gl.supra in ver.requiruntur, hic ponit causam propter quã principaliter ordinatur, Bal. in fim.in l.barbarius,1.rep.num.9.cir.princ.de offi.præto. &
est secunda pars, vt per Afflict. hic, & dicit
[Nos] in plurali, causa honorificentiæ, D.
2 Aug.1.loquutiones,de Gen.col.14.cir.prin.
& 16. ita Papa loquitur, & Imperaror, Bal.
in l.vni.post num.4. vti possit, nam habens
dignitatem principalem, gerit personam
duorum,secus in eo qui habet subalternam,
quæ cum persona oritur,& finitur, Bal. in l.
hac consultissima,num.2.in fi. qui testa. facere poss. licet non solum Princeps,sed quilibet magistratus, qui rem publicam repræsentat,debeat loqui in plurali, Luc.in l.1.de
debi.vni.Bald.in l.5. in fi. de sent. ex breui.
recit. & tunc verba in plurali significant singulares personas, & singulares actus excellentium,Caiet.ad D.Th.3.par.q.8. alias 67.
art.6.col.pen. in princ. & est pronomen, sic
dictum, quia fungitur vicenominis, nam
sicut dicendo nomen explicamus personam,
ita & pronomen, D.Aug. in lib. de grama:
col.15.circ.med.quædam enim nomina sunt
nullius effectus, quædam magni effectus, &
quædam repræsentant in vna persona duas
essentias, Bald.in rub.nu.5. de dedit. libert.
tolle. & idem est,quod ego,& tu,nos,& vos,
D.Th.3.par.q.7.alias 66.art.5.cir.fi.nos igitur,l.fi.C.de nuptijs, & facit suppositionem
personalem sicut vos, appendix ad D.Th.3.
de Saluatore,q.38.ar.6.cir.med. [Itaque]
3 quæ dictio auget tema,& format nouum casum consequutiuum ad prædicta,Bald.in l, si
posthumus post princ. de libe. & posthum.
[Quos] Diuina prouidentia ad regale fastigium produxit, quibus ex alto datum est
regere regna, vt in c. reg. emergentium rerum, vel ad quorum onus, & vtilitatem,
Bald.in l.si seruum,§.fin.circa princ.de ver.
4 oblig. [Ad Imperii Romani] Assyriorum
primum, deinde Romanorum Imperium,illud prius, hoc posterius,illud in Oriẽte,hoc
in Occidente, denique in illius fine huius
initium, D.Aug.28. de ciuit. Dei,c.2.col.2.
in princ. [Fastigia] infra in const. cum
circa de ordi.iudi.Io.Ant.de Nig. in c. reg.
ad regale fastigium,num.13.& non sunt nisi
altitudines, magnitudines, summitates, &
culmen honoris,Affl.hic num.3. [Et Aliorum Regnorum Insigna] singularis di-
5 gnitates quibus reges vtuntur, nec priuati
vti possunt,Abb.in c.dilecta, post num.3. de
excess.præla.quia debent haberi in reuerentia,Bal.in l.1.in ver.casum, ff.de postula. ex
quo quædam insigna designant dignitatem,
& quædam priuilegia,Bald.in l.Binos, C. de
aduo. diuer. iudicio. [Sola] & nulla alia,
gl.pen.in l.fin.vbi Bald.num.3.de leg. & infra in const. fidellum de fefe. in poss. [Diuinae Potentiae] omnipotentiæ omni tenentis, D.Aug.super Io.tract.106.col.4. vel
Dei,qui non ob aliud vocatur omnipotens,
6 nisi quia quidquid vult potest,D.Aug.21. de
ciuit.Dei,c.7.col.2.in princ. adeo quod dicitur potentia in Deo per comparationem
ad effectus, D.Th.1.part.q.41.art.4. [Dextera] qua dat regna terrena bonis, & malis, D.Aug.4.de ciuit.Dei,c.33. à bonis aufert,& malis, idem in epist.70. col.pen. cir.
fi.& omnia bona magna media, & infima ex
eo sunt,D.Aug.præd.1.retractationum,c.9.
cir.med.vltra quod omne laude dignum debet Deo attribui, Bald. in proœ.ff.in add. in
princ. à quo cuncta bona procedunt, c. tuo
nobis de decimis [Praeter Spem] quæ sæpe sapientissimos fallit,Bal.in quæst. de schis
7 mate,par.2.nu.9.in fi. & affligit, quia quod
speratur non habetur, D.Tho.3.par. q.126.
alias 95.art.5.differt à desiderio, & quid respicit spes, insuper, spectat aliquid de futuro, inde spectare, est ex alio sperare, & differt à timore,nam spes est de bono,timor de
malo, idem D.Th.1.2.q.40.art.1. & 2. & 2.
2.q.123.art.3.& 9. [Hominum] reddit causam, Affl.hic post nu.4. & quia ab Honorio
corona Imperiali annorum 18. fuit insignitus. Fre.de antiquo statu reg.nu.28.non per
successionem,sed per electionem, Bald. in l.
bene à Zenone 1.rep. num.5. de quatr. præscript. [Sublimavit] sicut Princeps alios
sublimat,l.3. vbi Bald.C.vbi Sena.vel Clar.
8 quia Rex habet Dei imaginem, D. Aug. 1.
ex vtroque mixtim,col.35. post med. & 48.
est Dei Vicarius in temporalibus,Bald.in l.
1.nu.3.cir.princ.C. de iure aureo. anulo, &
quasi eius Vicarius adoratur in terris, D.
Aug.in lib.quæst.ex nouo testa. col. 49.cir.
med. iura Imperij,& alia ab eo suscipit, l.2.
in prin.de off.præfe.Aphr. cum meliorum,&
sapientum sit principati, & præesse,D.Th.1.
2.q.32.art.7. [Volentes Duplicata Talenta] quia ab eo cui plus cõmittitur,plus
exigitur, gl.fi.in l.presbyteri de epis.& cler.
9 Aff.hic in pri.& tenetur, quia homo,& quia
rex,vti homo fideliter viuendo, vt rex leges

iuſtas, iuſta præcipientes, & contraria pro-
hibentes conuenienti vigore ſanciendo, D.
Aug. in ep. 50. col. 12. cir. med. & ſeruit Deo
inquantũ Rex ſibi bona in ſuo regno iubet,
& mala prohibet, non ſolũ circa ea quę per-
tinent ad humanam ſocietatem, verum etiã
ad diuinam religionem, idem 3. contra Cre-
ſcon. col. 36. circa med, & licet noſtrum ſit
eum honorare, nos ei ſubijciẽdo, eius eſt ex
ſua dilectione nobis benefacere, D. Tho. 2. 2.
q. 31. art. 1. [NOBIS CREDITA] Matt. 25.
[REDDERE] ideſt dare, gl. fin. in rub. ſolu.
matr. vel retrodare, & acceptum reddere,
Iſer. infra in conſt. violentias, col. 2. in ſi. &
3. poſt princ. de viole. cer. poſſ. admi. [DEO]
10 cuius nomen eſt gubernationis, & deducitur
ſecũdũ Damaſc. à Theyn, quod eſt curare, &
fouere vniuerſa, vel à Ethyn, quod eſt arde-
re, ſeu Theaſte, quod eſt conſiderare omnia,
& ſic eſt nomen prouidentiæ, cum prædicta
omnia curare, fouere, ardere, & conſiderare
ſonent operationem circa aliquid, appẽdix
ad D. Th. 1. par. q. 103. art. 3. & naturam di-
uinam ſignificat, idem D. Th. ead. par. q. 13.
art. 8. quem Deum cum dicimus æternum,
ſapientem, & beatũ, hæc tria ſunt Trinitas,
& Deus appellatur, D. Aug. 15. de Tri. col. 8.
poſt princ. late in epiſt. 66. in princ. & 1. de
doctr. Chriſt. col. 2. in fi. & in lib. de eſſentia
diui. per tot. de quo quid eſt in hac vita non
cognoſcimus, vnde ei quaſi ignoto coniun-
gimur, cognoſcimus tamen ipſum plenius
inquantum plures, & excellentiores effectus
eius demonſtrãtur, & ei aliqua attribuimus
ex reuelatione diuina, vt Deum eſſe trinum,
& vnum, D. Th. 1. par. q. 12. art. 13. [VIVO]
1. ad Tim. vlt. ad differentiam eorum Deo-
rum qui putantur viui, & ſunt mortui, Hier.
in homil. ſuper Matt. 16. vel quia apud eum
ſumma eſt vita, & ſumma ratio, D. Auguſt.
1. retract. c. 5. adeo quod qui de Deo cogi-
tat, viuum aliquid cogitat, & vitam ipſam
cogitat, D. Aug. prædict. 1. de doctr. Chriſt.
col. 4. circa princ. quia Deus eſt vita, ſentit,
& intelligit omnia mente, non corpore, quia
ſpiritus eſt, idẽ Aug. in præd. lib. 15. de Trin.
col. 7. in prin. vbique præſens, vbique totus,
nuſquam incluſus, qui poteſt adeſſe, ſecretus
abeſſe, nõ motus, D. Aug. 1. de ciu. Dei, c. 29.
& 7. eiuſdem c. 30. ſicut agẽs eſt in omnibus
rebus intime, non ſicut pars eſſentiæ, & eſt
vbique, D. Th. 1. par. q. 8. art. 1. 2. 3. & 4. cui
nihil eſt occultum, c. nouit, de off. deleg. &
dicitur Deus viuens, c. quod olim, in fi. de iu
dicijs, quia ab eo vita procedit, D. Thomas
d. par. 1. q. 13. art. 2. [IN REVERENTIAM]
11 quæ honor eſt cum pauore exhibitus, Lucas
in l. vni. col. 2. circa fi. de cap. ciuit. cenſito.
alibi in exhibitione honoris cõſiſtit, qui eſt
teſtimonium virtutis, D. Tho. 3. par. q. 126.
12 alias 95. art. 5. in fi. [IESV] qui propter ſa-
lutem quam nobis tribuit, vocatur Ieſus, la-
tinè Saluator, D. Aug. 2. de peccat. merit. &
remi. col. 32. circa med. 2. de nupt. & cõcup.
in fine, & 22. de ciuitate Dei, c. 22. col. fin.
[CHRISTI] à criſmate, vel oleo ſic dicti,
idem Aug. 1. de nupt. & concup. c. 32. & ſic
Ieſu Chriſti Filij Dei viui, Matt. 16. c. maio-
res, de bapt. & eſt propriũ nomen Saluato-
ris, & nunquam alibi fuit niſi in illo regno
vbi Chriſtus prophetauit, & venturus erat,
Arch. in c. ſi baptizata, de conſecrat. diſt. 4.
vnxit nos, & quomodo, quia luctatores nos
fecit contra diabolũ, in c. nouiſſime, in prin.
de conſecr. diſt. 5. [A QVO CVNCTA SV-
SCEPIMVS QVAE HABEMVS] nam quid ha-
bes, quod non accepiſti, 1. ad Cor. 4. & hæc
13 in Deo prima, & principalis cauſa debiti in-
uenitur, quia eſt primum principium omniũ
bonorum noſtrorum, D. Th. 2. 2. q. 106. ar. 1.
& accepit ab eo qui eſt Dominus non habẽs
dominum, D. Aug. confeſs. 10. c. 36. & meri-
to Chriſtus vocatur Dominus, nam varijs
14 modis ethimologizatur, dominus, vtpote
dans manus, dans minas, & dans munus: dat
enim manus in temporalium largitione, à
pſal. Aperis tu manum tuam, & imples om-
ne animal benedictione: dat minas de futu-
ra damnatione, pſal. Niſi conuerſi fueritis,
gladium ſuũ vibrauit: & dat munus in pec-
catorum remiſſione, Io. 1. can. Si confitemur
peccata noſtra, fidelis, & iuſtus eſt Chriſtus
vt remittat illa, Guliel. Pipin. feria 4. Paſche
col. 16. inde nihil poteſt homo facere, quod
non ſit minus eo quod Deo debet, D. Thom.
2. 2. q. 93. art. 2. [COLENDO IVSTITIAM]
quã licet dicat colere, multa in regno onera
impoſuit, Foll. hic poſt nu. 104. debet tamen
diligi à iudicantibus, Sap. 1. re ipſa ſicut is
qui relinquit Eccleſię, Bal. in l. 1. 2. rep. nu. 2.
in princ. de ſacroſan. eccl. nam ex operibus
cognoſcitur ſi quis timet Deum, Gene. 22.
c. quod Dei, vbi Abb. 1. not. de ſtatu monac.
& quo animo ſit, Abb. in c. cum te, nu. 29. cir
15 ca med. de ſent. & re iud. vnde Deus non eſt
remunerator nominum, ſed aduerbiorum,
Abb. in c. 3. circa fi. de præſumpt. c. clericis,
poſt nu. 2. de vita, & honeſt. cler. Io. And. ad
Spec. in tit. de iniurijs, §. 1. in ver. concep. in
fi. quid ſignificẽt nomina, & quid aduerbia,
& nomina actori, aduerbia cur reo attri-
buantur, Bal. in rub. 2. repet. circa prin. ff. de
rei vend. [MACTARE DISPONIMVS VI-
TVLVM LABIORVM] & ſic reddamus vitulos
labiorum noſtrorum, Oſeæ vlt. Fructum la-
biorum, hoſtiam laudis, ad Hebr. 13. vel Deo
immolare ſacrificium laudis, pſal. 49. Deus
16 deorum dominus, ipſe enim eſt finis à quo
iuſtum

iustum est omnia denominari, Bal. ex intentione, Arist. in l. 1. col. 1. circa med. de sum. Triu. iura bona cōdendo, alias. Væ qui conditis leges iniquas, Esa. 10. Iusta verò iura condendo, metaforicè dicitur mactare Deo vitulū saginatū, Affl. hic 5. not. [E1 PARTI NOSTRORVM REGIMINVM] quod sonat in executionem, non in imperium, vel auctoritatem regiminis, Caiet. in tract. de auct. Papæ, c. 3. circa fi. Regnorum Apuliæ, & Siciliæ, de quibus supra in prælu. [PRIMITVS PROVIDENTES, QVAE IN PRAESENTIARVM] ex longeua guerrarū turbatione, vt in const. nihil veterum, de proui. mag. iusti. [PROVISIONE NOSTRA] nouarum legum magis, quàm aliæ ciuitates Imperij, Affl. hic 6. not.

17 [CIRCA] impropriè, nam propriè refertur ad locum; circum, ad tempus; circiter, ad numerum, Lucas in l. 1. in princ. de primi. & secundi ce. [IVSTITIAM] quæ dicitur adæquatio partium inæqualium, D. Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. eius moderamen est sua vnicuique tribuere. D. Aug. 2. de Gen. contra Manich. col. 28. in princ. & est idē quod contrapassum, secundum Pitagoricos, D. Th. 3. par. q. 44. alias 13. art. 1. [MAGIS] cōparatiuè, licet quandoque stat electiuè, gl. in l. iubere cauere, post med. vbi Bal. 1. rep. circa princ. de iurisd. omn. iud. gl. 2. in l. Stichū, de leg. 1. vel magis, i. verius, Bal. in l. 1. in 1. rep. circa princ. si ex noxa. cau. aga. [DIGNOSCITVR INDIGERE] & successiuè vbi maius est periculum, plenius est consulendum, c. vbi periculum, de elect. in 6. Sed hic dicitur habuisse Regnū diuina potentia, contra immo

18 fortunæ felicitate, vt infra in const. occupatis nobis, quæ fortuna in omnibus dominatur, Baldus in l. barbarius, 2. repe. col. 4. post princ. de off. prætor. est surda, & muta, & eius iudicium est res inhumana, Affl. in c. non est consuetudo, in fi. de alien. feu. pat. dixi latè in d. const. occupatis nobis.

Dic, quòd quæ vulgo fortuna nominatur, occulto quodā ordine regitur, nihilq; aliud est, quàm quod in rebus casum vocamus, cuius ratio, & causa secreta sunt, D. Aug. 1. retract. in princ. col. 1. circa med. sunt in Deo,

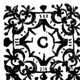
19 qui dat omnia, vt supra. Nota, quòd ad Imperatorem spectat docere Dei timorem, psal. 33. Benedicam Dominum in omni tempore, accipiendo illum in corde, & illos qui benè viuunt sequendo, auth. vt non lux. contra natu. post med. & quæ ad Dei timorem pertinent statuere, & statuta in contrarium tollere, Bald. in l. fin. 1. not. de Episc. & cler.

20 Nota etiam, quòd honor Deo debitus, est honor latriæ, debitus creaturæ est honor duliæ, D. Th. 2. 2. q. 25. art. 1. licet multa diuini cultus per vsurpationē hominibus deferuntur, siue humilitate nimia, siue adulatione pestifera, idem D. Thom. ea. par. q. 84. art. 1.

21 Item nota, quòd differentia magna est inter ingratitudinem, & gratiarum actionem, & §. pen. auth. de nuptijs. quæ sit ingratitudo, quod sit maximum vitium, & quis ingratus ingratior, & ingratissimus, Abb. in cap. fin. 1. not. de donat. inobediēs similis est ingrato, Bal. in l. vni. num. 18. circa med. C. de his, quæ pœnæ nom. peruersi sunt, qui benefactores suos accepta libertate postponunt, l. in anteriores, de manumissionibus in Longobar. vnde filius emancipatus, propter ingratitudinem reuocatur in patriam potestatem, l. vnica, C. de ingra. liberis. liber factus, propter ingratitudinem reuocatur in seruitutem, l. Titius puerum, de obsequijs, alibi, patro. præsta. Et Xenophon. in vita Cyri scribit apud Persas legem fuisse editam, per quam ingrati à quocunque de populo accusati, per prætorem puniri, quia ingratitudo Deo, patrieq; inuisa est. Arno. in dialogo 59. Athenis etiam actio contra ingratos constituta est, & rectè, quia dandi, & accipiendi beneficij commercium, sine quo vita hominum vix stat, tollitur, quisquis benemerito parem gratiam non referendo. Valer. Max. lib. 5. c. 3. de ingratis, ingratitudine, & eius peccato. D. Th. 2. 2. q. 107. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Dissensionibus vniuersitates dissoluuntur.*
2 *Auxilio aliorum non indigere, supra hominem est.*
3 *Igitur, est conclusio illatiua, concludit, & infert.*
4 *Regnum à Regibus, & Reges à regendo, non à regnando dicuntur.*
5 *Regi Siciliæ nomen maiestatis competit, & quid importat.*
6 *Pro, & propter, differunt.*
7 *Silent inter arma leges.*
8 *Prouidere sonat in ius.*
9 *Semper omni tempore, omne casu bellorum, & pacis.*
10 *Deuotus quid, & vnde.*
11 *Regna per successionem, & quid si per electionem deferuntur.*
12 *Rex Siciliæ non subiacet Imperatori, sed Papæ.*
13 *Imperator appellatur Serenissimus.*
14 *Subditi deuoti dicuntur.*

1
VM] dissensionibus nõnũquam praeclarae respublicae euersę sunt, l. si quis ingenuum, §. fin. de capt. & postl. reuer. & quia mortuo Henrico V. remansit Fredericus minor septẽnio, effectus maior annorũ 14. fuit absens à Regno, & Regni ac Imperij habuit controuersiam, Affl. hic 4. 5. & 6. not. & supra hominẽ
2 est vt nullo indigeat, sed primo indiget auxilio Dei, secundo etiam humano, eo quod non sibi sufficit ad vitam, immo ad excellentiam hominis pertinet, quod habeat alios in promptu, qui possint eum iuuare, D. Th. 2. 2. q. 129. art. 6. & quia in cõtrouersijs praedictis regnum Frederico semper fuit obsequiosum, & promptum inuenit, vt hic ideo in hac tertia parte promittit ei iustitiam, & quietem, & reddit causam [CVM] temporaliter, pro quando, vel causatiuè pro quia. Bal. in l. vnica, circa princ. C. de suffra. & est redditiua rationis, Io. And. in c. fin. cir. med.
3 de homic. in vj. [IGITVR] ergo est illatiua coniunctio, concludit, & infert, l. quidam, in ver. collectio. de iure cod. infert ex eo quod dixerat, l. actione, §. item, in ver. igitur pro socio. & declarat, quod dixit Bal. in l. ad te-
4 stium, §. 1. in princ. ff. de testa. [REGNVM] quod à Regibus, & Reges à regendo, non à regnando dici debent. D. Aug. §. de ciu. Dei, c. 12. col. 1. [SICILIAE] viridarium electũ, infra in const. occupatis nobis. [NOSTRAE
5 MAIESTATIS] & sic Regi Siciliae nomen Maiestatis competit. Gra. infra in const. licentiam, nu. 2. & in constit. si vassallus, nu. 5. & aeternitatem importat. Affl. hic 2. not. sed nõ huic Imperatori, nam propter eius peccata Henricus filius captus in obsidione Bononiae, ibi decessit. add. ad Spec. in tit. de instru. editio. §. 12. ibi casus. [HAEREDITAS PRETIOSA] praeclara haereditas: infra in const. cum haereditarium ex successione materna, vt supra in praelud. & Affl. hic 1. not. [PLERVNQVE] quandoque. gl. in l. non dubitamus, & in l. si nominatim, de cond. & demonstr. [PROPTER] dicit causam finalem. D. Th. 1. 2. q. 70. art. 1. circa fi. [IMBECILLITATEM] debilitatem. l. nec quicquam, §. obseruare, de off. procon. l. 2. §. verba, ff. ad Velleia. [AETATIS NOSTRAE] de qua in prin. huius tex. [PLERVNQVE] quia saepè, glo. in l. 1. §. 1. in ver. permittit nautae caup. stabu.
6 [ETIAM PROPTER] quae differt à dictione pro, Bal. in l. 3. nu. 2. de bonis, quae lib. & denotat causam proximam, & immediatam. Bal. in l. cancellauerat, de his, quae in testa. dele. [ABSENTIAM NOSTRAM] contemplatione, vel ratione absentiae. in fini. Bal. in l. additio. cir. fin. de acq. haered. puta in expeditione Ligurum, infra in const. nihil veterũ. [PRAETERITARVM PERTVRBATIONVM INCVRSIBVS] inuasionis Regni, vt in constit. instrumenta, & seq. nam iuxta inclytũ Ora-
7 torem, silent inter arma leges. B. Hieron. in epist. 27. col. 2. circa med. [EXTITIT HACTENVS] c. ex parte, de censi. [LACESSITVM] inuasorum regni iniquitate, infra in constit. cum circa, de ord. iud. [DIGNVM] secundum leges, & bonos mores, §. 1. in ver. vt dignum, auth. de nupt. [FORE DECREVIMVS] vt obtenta victoriã, succedat quies pacis. d. const. cum circa. [IPSIVS] Regni Siciliae [QVIETI] quia pondus omnem rem ad quietem, & stabilitatem trahit. D. Thom. 1. par. q. 5. art. 5. [ATQVE IVSTITIAE] qua Deus placatur, l. 1. §. optamus, C. de off. praefect. Afri. [SVMMOPERE] maxime. Nizolus in ver. summe. [PROVIDERE] quod verbum
8 sonat in ius. Abb. in c. pro illorũ, post nu. 13. de praeben. [QVO] vt gl. in l. fin. in ver. quo, ff. ad Velleia. [NOSTRAE SERENITATIS] l. quicunque, & seq. de haeret. l. pen. de paga. l. humanum, C. de legi. l. 3. de statu. & imag. l. 3. vbi sena. vel clari. §. hic autem, auth. vt cum, de appell. cog. l. Imperialis, vbi Bald. post princ. C. de nupt. solus Imperator dicitur Serenissimus, & Augusta Serenissima, & Reges, qui non recognoscunt superiorem Imperatorẽ, Bal. in l. bene à Zenone, à repe. circa fin. de quatri. praescri. [OBSEQVIA] de quibus toto tit. ff. & C. de obseq. à liber. patro. praest. [RESISTENTIBVS] pertinaciter insistentibus. Paris de syndi. in ver. resistentia, c. 2. nu. 4. vim, violentiam, & iniuriã faciendo. l. item quaeritur, in ver. non denunciauit, ff. locati. Lucas in l. 2. circa princ. de deserto. [ALIQVIBVS ETIAM, QVI NON DE OVILE REGNI PRAEFATI, NEC DE NOSTRO ERANT] Imperio [PROMPTVM] & paratum cum effectu, & non verbis. Bal. in l. item, §. qui paratus, ff. quib. modis pign.
9 vel hypot. solui. [SEMPER] omni tempore. gl. in l. 1. in ver. semper, sol. mat. in omni casu. Bal. in l. non omnis, circa prin. si cer. pet. bellorum, & pacis, glo. 2. & 3. in l. reconiuncti, de leg. 3. aliter D. August. in psal. 118. ibi concio vndecima, col. 3. & concio tertiadecima, col. fin. [INVENIMVS ET DEVOTVM]
10 inde deuotus, qui seipsum quodammodo deuouit, alicui totaliter se subeundo, & deuotio à deuouendo. D. Th. 2. 2. q. 82. art. 1. & 2. hic deuotum, idest fidelem, quia qui non obseruat promissa, non est fidelis. l. optimum, vbi Bald. nu. 3. C. de contrah. empt. Affl. hic 6. not. nu. 4. circa med. cuius deuotio fuit à nostris parentibus probata, l. 3. C. de officio mag.

mag. offic. & dicimus, quòd pia humilitas facit subditum superiori. D. Aug. 14. de ciu. Dei, c. 13. col. 2. De sexcentis deuotis, quos Seldurios appellant, & eorum conditione, Cæsar 3. lib. de bello Gallico, car. 38. in fro. circa fin. & qui agnoscit debitum, deuotus dicitur. Bald. in l. fin. nu. 3. circa med. C. de
11 duobus reis. Nota, quòd regna vadunt per successionem, quandoque per electionem. Bal. in Lex hoc iure, nu. 4. de iust. & iure, vbi etiam nu. 3. quærit an prouincia possit sibi Regē eligere, insuper qui habet per electionem, non potest venire contra statuta prouisa, & specialiter ordinata. Bal. in l. si homi nem, in fi. ff. mandati. quæ autem requirātur pro gubernatione regni, Lucas in l. 3. col. 2. circa prin. de his, qui num. lib. Nota etiam,
12 quòd Rex Siciliæ non subiacet Imperatori. Abb. in c. qui in ecclesiarum, post nu. 16. de constit. ita & alij, de quibus supra in prælu. sed regnum est de temporali iurisdictione Ecclesiæ, vnde Rex iurat Papæ fidelitatem, & homagium. Abb. in c. veritatis, vlt. not. de iureiuran. & donec Fredericus fuit infans, Ecclesia Romana sumpsit eius gubernium.
13 Affl. hic 4. not. Item nota, quòd Imperator appellatur Serenissimus. Abb. in c. cū inter vniuersas, nu. 4. circa med. de elect. Vltimo
14 nota, quòd subditi deuoti dicuntur, glo. 1. in l. 2. de comm. & merca. timorati, & obseruantes. Lucas in l. 1. de locatio. præd. ciui. nam debet timere Regem, & obseruare eius potestatem. Affl. in const. Iustitiarios, 2. not. de off. mag. Cam. Aliter deuotus in l. 3. de off. quæst. fidelis, & deuotus, qui tributa soluit. Bar. in l. oēs, la seconda, de ann. & tribu.

SVMMARIVM.

1 *Lex quid, Princeps eius dux, & virtus eius quadruplex.*
2 *Igitur, inceptiuè ponitur, nō illatiuè.*
3 *Volumus, importat arbitrium absolutum, quo non debet vti.*
4 *Subiectum Regi, subijcitur eius legi.*
5 *Constitutiones, ius ciuile in Regno dicuntur.*
6 *Subditis à suo domino imponitur lex.*
7 *Statuta dicuntur leges priuatorum iudiciorum.*
8 *Lex dat formam futuris negocijs, non præteritis, nisi dicatur.*
9 *Præceptum, & præcipimus, necessitatem important.*
10 *Iubere, est plusquàm mandare, imperare est dominorum.*
11 *Lex si non est in compilatione approbata, dubitatur si est constitutio, vel ne.*
12 *Legem correctam allegans, punitur de falso. post nu. 14.*
13 *Causa secundum consuetudinem non correctam terminantur.*
14 *Constitutio derogat consuetudini.*

1 PRAESENTES] lex, rationis ordinatio est ad bonum commune, ab eo, qui curā habet communitatis promulgata. Caiet. in tract. de aucto. Papæ, & Concil. 1. par. c. 12. circa med. est donum Dei, & Princeps dux, & regula. Bal. in l. 2. ff. de legi. ex eius virtute, quæ est quadruplex, oritur ius. Bald. in rub. de cond. ex lege. Tria in ea debent esse præcipua, quæ ad publicam pertinēt vtilitatem, prolixitatem litium amputare, multitudinem cōstitutionum inutilium resecare, leges in vnum componere, & congrue statuere. idem Bal. in 1. const. de nouo C. facien. in princ. 5. not. hoc voluit Fredericus hic, quasi propriū, & sanctissimum templum iustitiæ cōsecrando. l. 1. circa med. de vet. iure enucl. ideo in hac vltima parte, quæ sum. vt per Affli. dicit.
2 [PRAESENTES IGITVR] inceptiuè ponitur, nō illatiuè. l. ius ciuile, §. hoc igitur, de iust. & iure. [NOSTRI NOMINIS] quia ille instituit, qui dat eis robur. D. Tho. 3. par. q. 5. alias 64. art. 2. [SANCTIONES] obseruādas, quia pœnales. Affl. hic 1. not. [IN REGNO NOSTRO] vtriusque Siciliæ. idem Affl. hic 2. not. & sic quia prouident in loco, locales sunt, non generales. Bal. in l. data opera, nu. 13. in fi. de his, qui accus. non poss. [TANTVM] intantum adeo. l. si quemquam, in ver.
3 tantum, de Episc. & cler. [VOLVMVS] quod denotat arbitrium ab omni æquitate abstractum, & sic voluntatem absolutam, cum sit duplex, vna absoluta, & alia regulata. Bal. in l. cum quidam, nu. 1. & 3. de leg. 2. & verbum voluit, & placet, gratuitam causam sonant. Bal. in l. 1. §. 1. circa fin. ff. quib. mod. pig. vel hypot. solui. & etiam quod habeat plenitudinem potestatis, debet rarò vti. Bal. in l. 2. nu. 3. C. de comm. rer. alien. [OBTINERE] quia quidquid subijcitur Regi, subijcitur legi Regis. D. Th. 1. 2. q. 93. art. 4. ratione publicæ vtilitatis, cum ea occasione fiant leges ob causas decidendas. Bald. in l. optimam, col. 2. de contra. & comm. stipul. [QVAS] sanctiones [CASSATIS] adēptis, & correctis, cum idem sit tollere, & corrigere. Bal.

Catho-

66 *Catholicos facit pax, & vnitas, Hæreticos diuisio.*
67 *Hæreticorum pœna hodie, olim alia.*
68 *Schisma quid sit, & est species hæresis.*
69 *Nomina diuersa vnum & idē habēt.*
70 *Verba deseruiunt intentioni, non intentio verbis.*
71 *Exempla ponimus non vt ita fit, sed vt ita nos, & alij intelligant.*
72 *Hæreticus infidelior est omnium infidelium.*
73 *Pastoris officium, & quomodo in consecratione aliorum curam sumit.*
74 *Hæresis crimen quomodo est publicū.*
75 *Hæresis crimen æquiparatur simoniæ, & crimini læsæ Maiestatis.*
76 *Insiquisitores, & non Episcopi hodie procedunt in crimine hæresis.*
77 *Pœna spiritualis non tollit temporalem, & quæ fit pro crimine hæresis.*
77 *Ecclesia Romana est caput aliarum ecclesiarū, quæ illius sunt membra.*
79 *Prauitas in vno, inficit totum.*
80 *Lites turpes, turpes habent aduocatos, & illorum pœna.*
81 *Pœna indignationis Imperatoris, iudicis, & sub pœna obedientiæ, quid importent.*
82 *Matrimonium an dissoluatur si vnus coniugum labitur in hæresim.*

1
NCONSVTILEM] Tres persecutiones passa fuit, & patitur Ecclesia. Prima fuit, violenta cum proscriptionibus, tormentis, & cædibus Christianos cōpellendo ad idolis sacrificādum. Altera fraudulenta, quæ fuit, & nunc est per Hæreticos, & falsos fratres, de quorum peccatis diuina prouidentia lucem operatur. Tertia ventura est per Antichristū. D.Aug. psal.9. Confitebor tibi Domine.col.12.post med, & 15.in princ. In prima Nero, Decius, Domitianus, Iulianus, & Darianus vehemēter afflixerunt Ecclesiā, sed Dominus iustus cōcidit ceruices peccatorum, nam alij igne de cœlo demisso interierunt, alij à dæmonibus obsessi, inaudita morte perierūt. Guliel. Pipin. Sabbato post Cineres, col. 7. & 8. In secunda Valens hæreticus fauens Arrianis, Ecclesiam persequutus fuit. Theodosius in initio Imperij sui misericordissimis legibus aduersus impios laborāti, Ecclesiæ subuenivit. D.Aug.5.de ciuit.Dei, c.26.col.2. circa fi. Et leges regni terreni, quæ aduersus Christum ante fremuerunt, nunc peracta feritate dulcedine Euangelicæ prædicationis munimenta præbent. idem Aug.12.contra Faust.col.22.circa princ. & 13.contra eun-
2 dem, col.6.post princ. Et sic timore legum, atque Regum Deus suā erexit potestatem. D.Aug.præd.1.de consen.Euang.c.27. in fi. timore legum Imperialium hæretici conuertūtur. D.Aug.in epist.48.col.11.circa med. & seq.& 129.circa fi. nam non vt homo iudicat Deus, sed cor Regis in manu eius, & quo vult inclinat illud. idē contra secūdam Gaude.col.antepen.Reges verò cum timore seruiunt Christo, leges proferendo pro Christo. D.Aug.in d.epist.48.col.11.& seq.cir.fi. vel pro vnitate Christi.idē qui sup.in ep.50. col.6.cir.prin. pro cuius vnitate Imperator fecit præsentem const.quę diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit [INCONSVTILEM] non sutam, sed sine sutura, & pecijs, & cōponitur à con, & suo suis. Folle. hic col.2. cir.prin. & sic factam cum acu, quam creditur B.matrem fecisse, & quid significet. Archi. in c. sicut 16.q.7.vnde quod dicitur Io.19. diui-
3 serunt sibi vestimēta mea, videlicet vestem cocineam, & purpuream. Et super vestem meam inconsutilem miserunt sortem. Guliel.Pipin.7.statio. Christi paciētis, col.3.& seq.& dicitur inconsutilis, ne aliquando dissuatur. D.Aug.super Io.tract.118, col.pen. cir.fi.vt est Fides, quam significat late Folle. hic in 1. cum vnitas diuisionem non recipiat. c.loquitur.24.q.1. [TVNICAM] charitatis desuper contextam, quam nec persecutores Christi, vel aliquis diuidere potuit. D.Aug.in epist.170.col.1.post med.& in lib. de quinque hæres. col. 18. & psal.31. 2.expositio.col.5. cir.fi. & psal.30. conc.2. col.10.in fi.& 11. vel corpus Christi. [DEI NOSTRI] quod est Ecclesia. D.Aug.1.de sermone Dom.in monte, col.8. circ.med. & in lib.de vnit.Eccl.col.2.& tenet Santa mater Ecclesia in noct.S.Petri Alexand. [DISSVERE CONANTVR HAERETICI] dum procu-
4 rant scindi Christianum ab vnione sanctæ matris Ecclesiæ. Affl.hic 1.not. in fi.vel sacrilega eorum discordia se alienant ab eorum matre Catholica per totum orbem diffusa. Aug.in epist.165.col.8.cir.prin. & Hæretici vltra dicta superius in rub. sunt qui alicuius temporalis commodi, & maxime gloriæ principatus falsas, vel nouas opiniones gignunt, vel sequuntur. D.Th.2.2.q.11. art.1.& 2.& dicuntur a scissura, vt supra in
5 rub. [ET VOCABVLI] quod assumit sibi nomen a materia, quandoque à causa efficien

te.

Bal.in l.fin.circa mediũ,C.de adoptio. & si
refertur ad actum, nullũ verificatur in caſ-
ſatione facti. Abb.in c.ex parte, poſt nu.3.
de teſtib. & denotat,quòd non erat omnino
nullum. idem Abb.in c.cum poſt, 2,not.de
elect. ſed caſſatum denunciando,c.2,in ver.
caſſauimus, vt lite non conte. [IN REGNO
PRAEDICTO LEGIBVS, ET CONSVETVDI-
NIBVS] quæ rerum ordine per ſua tempora
cucurrerunt. D.Aug.12.cõtra Fauſt.col.24.
circa med. [ADVERSANTIBVS] quatenus
aduerſantur, nã ablatiui abſolutè reſoluun-
tur in conditionem.Soc.in l.ſi quis arbitra-
tu,nu.22.circa med.de verb.oblig. [ANTI-
QVATIS] perturbatione præteriti temporis.
infra in conſtit.prædeceſſorum,vel ſublatis,
glo.hic, & Foller.nu,108. [HIS NOSTRIS
5 CONSTITVTIONIBVS] quę ius ciuile in Re-
gno dicũtur.in ſimi.Bal.in l.pen.2.rep.ff.ad
exhib. [INVIOLABILITER] c.pen.de ſtatu
mon. [AB OMNIBVS] & cunctis,quæ ſunt
dictiones vniuerſales. Bal.in l.precibus,nu.
39. in fi.de impub. & alijs ſubſtit. ſubditis.
gl.in c.1, vbi Abb.nu.5.de conſtit. nam non
6 niſi ſubditis à ſuo domino imponitur lex.
add.ad D.Tho.2.2.q.16.art,1, ibi,probatur
primo. & imperium alicui nõ competit,niſi
in eum ſuper quem habet iuriſdictionem.
idem D.Tho.3.par,q.39.alias 8.art.4. adeo
quod non poſſent allegari contra non ſubdi
tos. Abb.in c.quod clericis,nu.35.cir.med.
7 de foro comp. nam omnia ſtatuta dicuntur
eſſe leges priuatorũ iudiciorum, non publi-
corum. Baldus in l.etiam,nu.2, C.de furtis.
[IN FVTVRVM] nam nouæ conſtitutiones
non extenduntur ad præterita, niſi dicatur.
c.ex frequẽtibus,de inſtit.c.grauis,de conſi.
glo.in c.pen.in ver.de cætero,de conſang.&
affin.c.cum tu,de vſu.not.in c.cum & plan-
8 tare,de priuil. quia lex dat formam futuris
ſecundum futura, non ſecundum præterita.
Bald.in l.3.in princ.nu,4.in fi.comm.deleg.
Vnde ſtatutum antiquum eſt interpretandũ
ſecundum interpretationem antiquæ legis,
non ſecundum interpretationem nouæ, niſi
veniret ad interpretationẽ caſus dubij vete
ris legis. Bal.in l.vni,§.locum,de cadu.toll.
9 [PRAECEPIMVS] quod neceſſitatem impor-
tat,ſicut præceptum. Bal.in l.cum te,3.not.
de reſcript. [OBSERVARI] alias conſtitui
parum prodeſſet, vt in c.reg. itẽ ſtatuimus,
quod cõſtitutiones nouellæ. [IN] quæ dictio
ſignificat veritatem,non fictionem,actumq;
intrinſecum, & differt à dictione propter.
Bal.in l.bello,in princ.de excuſ.tut.& expo-
nitur cum, l.3,§.ſiue de pen.lega. vel inter.
Lucas in l.1,col.5. in fi.de deſerto. [QVAS
PRAECEDENTES OMNES REGVM SICILIAE]
de quibus ſup.in præludijs. [SANCTIONES.

ET NOSTRAS QVAS OBSERVARI DECER-
NIMVS] quod verbum nouũ ius facit. Zab.
in clem.2.not.3.de præb. [IVSSIMVS] quo-
cunque modo,vel per quæcunque verba ap-
pareat de voluntate iubentis. l.ſi quis mihi
10 bona,§.ſed ſi quid,ff.de acq.hæred.& iubere
plus eſt,quàm imperare,ſeu mandare. Bald.
in l.quoniã, circa med.C.de teſta. imperare
verò ad dominum pertinet.D.Th.quolib.9.
ar.13.[ESSE TRANSFVSAS] trãſlatas.Nizo-
lius in ver.transfundo. [VT EX HIS] & iſta
eſt cauſa ſuæ cauſæ, Bal.in l.quoties,§.ſi qs
ita,in fi.de hæred.inſt. & ordinatur cauſa in
effectum,vt in ſuũ finem.Bal.in l.2.in 2.rep.
col.27.cir.fi.ff.de iureiur. [QVAE IN PRAE-
SENTI CONSTITVTIONVM NOSTRARVM
CORPORE MINIME CONTINENTVR] ita
11 quod non eſt in compilatione approbata,
dubitatur ſi eſt conſtitutio,vel ne,Abb.in c.
paſtoralis, 1.q.de fide inſtr. & ſi eſt in volu-
mine, debet ſeruari ſicut aliæ. idem Abb.in
c.2.nu.9.circa princ.de reſcriptis. [ROBVR
ALIQVOD, NEC AVCTORITAS ALIQVA
IN IVDICIIS, VEL EXTRA IVDICIA POS-
SINT ASSVMI] quia quod eſt hic poſitum,
ſolum obſeruari volumus. l.2. §.his itaque,
de vet.iure enuel.& quod eſt correctum re-
ſpectu vnius perſonæ, cenſetur correctũ re-
ſpectu alterius. l.3.vbi not. Bal.de inde.vid.
toll. ſublato textu,ſunt ſublatæ gloſſæ: & lex
12 correcta dicitur falſa,& eam allegans puni-
tur de falſo. Bal.in l.edicto.2.not.& nu.14.
circa med.de edi.diui Adria.toll. nec excu-
ſat tranſgreſſores à pœna.idem Bal.in auth.
nauigia,de furt.intellige quo ad futura,non
quo ad præterita.Bal.præd.in l.legem Ana-
ſtaſij.C.de natu.lib.& vbi conſtitutiones de-
ſunt, procedit conſuetudo. l.pen. quali.iud.
iud.deb.in Longobar.& in defectu conſuetu
dinis leges Longobardę,& vltimo Romanę.
infra in conſt. puritatem.
13 Sed videtur,q; qualeſcũnque cauſæ emer-
ſerint,aut ante factæ ſunt, eodem ordine fi-
niantur, & remaneant ſicut anterior fuerit
cõſuetudo.l.& hoc ſtatuimus, q.tit.qualiter
iud.iudic.debeant in Longob. intellige ſi nõ
ſit iſtis cõtraria. l.vni.cir.fi.de iuſt. C.confi.
alias eſt nullius momenti.l.itẽ,§.ſed ſi quod
cuiuſq; vni.nom.quando autem dicatur cõ-
traria, vel diuerſa, Bald.in l.fin.num.2.C.de
14 edendo. Nota, quòd conſtitutio Principis
derogat conſuetudini, & ſtatutis locorum.
Afl.hic,nu.3. etiã poſtea introductis. Gra.
infra in conſt.cũ circa,nu.5. & quod de iſtis
conſtit.dicitur,idẽ & de cap.reg.vt in c.reg.
conſtitutiones igitur iſtas, an autem licitũ
ſit allegare leges veteres, & correctas. l.le-
ges, la ſecunda. C.de de legi. & producens
ſcienter in iudicio ſtatutum correctũ, inci-
dit

dit in pœnam falsi. Bal. in l. vni. nu. 2. de iust. C. eonfi. qualiter autē puniantur transgressores legum, vel statutorum, Bal. in l. non dubium, 1. not. C. de legi. nam cum potuerint discere, & operam non dederunt, reos se fecerunt. D. Aug. 2. q. ex vtroq; mixtim, col. 3. circa princ. Vltimo facilius est inducere, quàm tollere, nam videtur legem, quæ populo regendo scribitur, rectà permittere, & diuinam prouidentiam vendicare. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 2. vltra quod inducere, non habet contrarium tollere, sic Bal. in l. si pœnæ, post princ. de cond. indeb.

De Hæreticis, et Pateranis.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio de lege ad legem non est necessaria, de rubrica ad rubricam est ad bene esse.*
2 *Religio est de iuregentium.*
3 *Hæreticus quis, & vnde hæresis.*
4 *Paterani passioni dediti ad exemplum martyrum dicuntur.*

1 ONTINVATIO de lege ad legem nō est necessaria, quia vna subordinatur ad aliam, nec de rubrica ad rubricam, quia est ad bene esse. Bal. in l. gallus, in prin. de lib. & posthu. tamen glo. & Affl. continuant, vt per eos quam refutat Foll. hic, tu dic, quod cum Deus mandauerit vnicuique de proximo suo. Eccl. 17. & quis debeat esse sollicitus animæ suæ, & subditorū. Bal. in l. Archigerontes, de episc. aud. maxime circa religionē, quæ est de iure gentium, l. 2. vbi Bal. de iust. & iure. & quia
2 hæretici offendūt Deum, proximum, & seipsos, vt infra in tex. & à manu Dei ipse fatetur huius Regni, & aliorum insignia accepisse, vt supra in princ. const. §. nos itaque, ideo vt omnibus consulat, ponit istam rubr. [DE HAERETICIS, ET PATERANIS] dici-
3 tur autem hæreticus, qui alicuius temporalis commodi, & maximè vanagloriæ, principatusq; sui causa falsas, ac nouas opiniones gignit, vel sequitur, & dicitur hæresis græcè ab electione, eo quod elegit disciplinā, quam sibi putat meliorem. c. hæresis, & seq. 24. q. 3. Vel ab adhæro adhæres, quia adhæret opinioni. Vel ab herisco, quod idem est, quod diuido, ex quo ab vnitate Ecclesiæ est diuisus. Abb. in c. 3. in fi. eo. tit. de hæret. vnde vt sit hæreticus, duo debent concurrere, error in ratione, & istud est initium hæresis: aliud pertinacia in voluntate, & istud est hæresis complementū, & ab hoc denominatur, quia nullus simpliciter cognominatur à dispositione, sed à perfecto habitu: vnde non quicunque deuiat, sed qui pertinaciter deuiat propriè hæreticus nominatur. Lucas in l. 1. col. 5. circa fi. & 6. in princ. de priuil. schola. & non solum est hæreticus, qui malè sentit de articulis Fidei contentis in symbolo, sed etiā si malè sentit de Sacramentis Ecclesiæ. Abb. in c. ad abolendam, 1. not. eo. tit. de hæret. Largè verò hæreticus est quilibet, qui non est membrum Ecclesiæ. Bald. in l. filius, de verb. obligat. & quælibet diuisio vocatur hæresis. idem Bald. in l. si duas, post med. de excus. tut. & Apost. 1. ad Cor. 11. Audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo, nam oportet hæreses esse, vt & qui probati sunt,
4 manifesti fiant in vobis. Pateranei autem dicuntur passioni expositi, ad exemplum martyrum, qui pro Fide Catholica martyrium subierunt, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quas persecutiones passa fuit, & patitur.*
2 *Deus timore Regum, atque legum, suam erexit potestatem.*
3 *Christus habuit plures vestes, purpurea fuit diuisa, inconsutilis non.*
4 *Hæretici scindūt Christi vestem, dum scindunt Christianos ab Ecclesia.*
5 *Vocabulum sibi assumit nomen à materia, vel causa efficiente.*
6 *Nomen refert rem quam significat.*
7 *Fides capitur pluribus modis, & vnde dicatur, nu. 46.*
8 *Sectione de vno toto plura fiunt, quo nihil perniciosius.*
9 *Hæretici dicuntur lupi rapaces, & quare.*
10 *Similitudinariè quare, & quomodo Ecclesia loquitur de diuinis.*
11 *Diabolus quare dicitur lupus, & angelus crudelis.*
12 *Deus sicut per homines bonos agit sicut ministros, ita diabolus per satellites suos operatur omne malū.*
13 *Columbæ simplicitas puritatē actionis demonstrat, licet rostro, & pennis nidum defendat.*

Hære-

Bal.in l.fin.circa mediũ,C.de adoptio, & si
refertur ad actum, nullũ verificatur in cas-
satione facti. Abb.in c.ex parte, post nu.3.
de testib. & denotat,quòd non erat omnino
nullum. idem Abb.in c.cum post, 2.not.de
elect. sed cassatum denunciando,c.2.in ver.
cassauimus, vt lite non conte. [In Regno
Praedicto Legibus, Et Consuetudi-
nibus] quæ rerum ordine per sua tempora
cucurrerunt. D.Aug.12.cõtra Faust.col.24.
circa med. [Adversantibus] quatenus
aduersantur, nã ablatiui absolutè resoluun-
tur in conditionem.Soc.in l.si quis arbitra-
tu,nu.22.circa med.de verb.oblig. [Anti-
qvatis] perturbatione præteriti temporis.
infra in constit.prædecessorum,vel sublatis,
glo.hic, & Foller.nu,108. [His Nostris
5 Constitutionibus] quę ius ciuile in Re-
gno dicũtur.in simi.Bal.in l.pen.2.rep.ff.ad
exhib. [Inviolabiliter] c.pen.de statu
mon. [Ab Omnibus] & cunctis,quæ sunt
dictiones vniuersales. Bal.in l.precibus,nu.
39. in fi.de impub. & alijs substit. subditis,
gl.in c.1, vbi Abb.nu.5.de constit. nam non
6 nisi subditis à suo domino imponitur lex.
add.ad D.Tho.2.2.q.16.art,1, ibi,probatur
primo. & imperium alicui nõ competit,nisi
in eum super quem habet iurisdictionem.
idem D.Tho.3.par,q.39.alias 8.art.4. adeo
quod non possent allegari contra non subdi
tos. Abb.in c.quod clericis,nu.35.cir.med.
7 de foro comp. nam omnia statuta dicuntur
esse leges priuatorũ iudiciorum, non publi-
corum. Baldus in l.etiam,nu.2. C.de furtis.
[In Futurum] nam nouæ constitutiones
non extenduntur ad præterita, nisi dicatur.
c.ex frequẽtibus,de instit.c.grauis,de consi.
glo.in c.pen.in ver.de cætero,de consang.&
affin.c.cum tu,de vsu.not.in c.cum & plan-
8 tare,de priuil. quia lex dat formam futuris
secundum futura, non secundum præterita.
Bald.in l.3.in princ.nu.4.in fi.comm.deleg.
Vnde statutum antiquum est interpretandũ
secundum interpretationem antiquæ legis,
non secundum interpretationem nouæ, nisi
veniret ad interpretationẽ casus dubij vete
ris legis. Bal.in l.vni.§.locum,de cadu.toll.
9 [Praecepimus] quod necessitatem impor-
tat,sicut præceptum. Bal.in l.eam te,3.not.
de rescript. [Observari] alias constitui
parum prodesset, vt in c.reg. itẽ statuimus,
quod cõstitutiones nouellæ. [In] quæ dictio
significat veritatem,non fictionem,actumq;
intrinsecum, & differt à dictione propter.
Bal.in l.bello,in princ.de excus.tut.& expo-
nitur cum. l.3.§.siue de pen.lega. vel inter.
Lucas in l.1.col.5. in fi.de deserto. [Quas
Praecedentes Omnes Regum Siciliae]
de quibus sup.in præludijs. [Sanctiones

Et Nostras Quas Observari Decer-
nimus] quod verbum nouũ ius facit. Zab.
in clem.2.not.3.de præb. [Iussimus] quo-
cunque modo,vel per quæcunque verba ap-
pareat de voluntate iubentis. l.si quis mihi
10 bona,§.sed si quid,ff.de acq.hæred.& iubere
plus est,quàm imperare,seu mandare. Bald.
in l.quoniã, circa med.C.de testa. imperare
verò ad dominum pertinet.D.Th.quolib.9.
ar.12.[Esse Transfusas] trãslatas.Nizo-
lius in ver.transfundo. [Vt Ex His] & ista
est causa suæ causæ, Bal.in l.quoties,§.si qs
ita,in fi.de hæred.inst. & ordinatur causa in
effectum,vt in suũ finem.Bal.in l.2.in 2.rep.
col.27.cir.fi.ff.de iureiur. [Quae In Prae-
senti Constitutionum Nostrarum
Corpore Minime Continentur] ita
11 quod non est in compilatione approbata,
dubitatur si est constitutio,vel ne.Abb.in c.
pastoralis, 1.q.de fide instr. & si est in volu-
mine, debet seruari sicut aliæ. idem Abb.in
c.2.nu.9.circa princ.de rescripeis. [Robur
Aliquod, Nec Auctoritas Aliqua
In Iudiciis, Vel Extra Iudicia Pos-
sint Assumi] quia quod est hic positum,
solum obseruari volumus. l.2. §.his itaque,
de vet.iure enucl.& quod est correctum re-
spectu vnius personæ, censetur correctũ re-
spectu alterius. l.3.vbi not. Bal.de inde.vid.
toll. sublato textu,sunt sublatæ glosæ: & lex
12 correcta dicitur falsa,& eam allegans puni-
tur de falso. Bal.in l.edicto. 2.not.& nu.14.
circa med.de edi.diui Adria.toll. nec excu-
sat transgressores à pœna.idem Bal.in auth.
nauigia,de furt.intellige quo ad futura,non
quo ad præterita.Bal.præd.in l.legem Ana-
stasij.C.de natu.lib.& vbi constitutiones de-
sunt, procedit consuetudo. l.pen. quali.iud.
iud.deb.in Longobar.& in defectu consuetu
dinis leges Longobardę,& vltimo Romanę.
infra in cõst. puritatem.
13 Sed videtur,q̃ qualescũnque causæ emer-
serint,aut antè factæ sunt, eodem ordine fi-
niantur, & remaneant sicut anterior fuerit
cõsuetudo.l.& hoc statuimus, d.tit.qualiter
iud.iudic.debeant in Longob. intellige si nõ
sit istis cõtraria. l.vni.cir.fi.de iust. C.consi.
alias est nullius momenti.l.itẽ,§.sed si quod
cuiusq; vni.nom.quando autem dicatur cõ-
trãria, vel diuersa, Bald.in l.fin.num.2.C.de
14 edendo. Nota, quòd constitutio Principis
derogat consuetudini, & statutis locorum.
Afil.hic,nu.3. etiã postea introductis. Grã
infra in const.cũ circa,nu.5. & quod de istis
constit.dicitur,idẽ & de cap.reg.vt in c.reg.
constitutiones igitur istas, an autem licitũ
sit allegare leges veteres, & correctas. l.le-
ges, in secunda. C.de de legi. & producens
scienter in iudicio statutum correctũ, inci-
dit

dit in pœnam falsi. Bal. in l. vni. nu. 2. de iust. C. cons. qualiter autē puniantur transgressores legum, vel statutorum, Bal. in l. non du bium, 2. not. C. de legi. nam cum potuerint discere, & operam non dederunt, reos se fecerunt. D. Aug. 2. q. ex vtroq; mixtim, col. 3. circa princ. Vltimo facilius est inducere, quàm tollere, nam videtur legem, quæ populo regendo scribitur, rectà permittere, & diuinam prouidentiam vendicare. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 2. vltra quod inducere, non habet contrarium tollere, sic Bal. in l. si pœna, post princ. de cond. indeb.

De Hæreticis, et Pateranis.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio de lege ad legem non est necessaria, de rubrica ad rubricam est ad bene esse.*

2 *Religio est de iuregentium.*

3 *Hæreticus quis, & vnde hæresis.*

4 *Paterani passioni dediti ad exemplum martyrum dicuntur.*

1

ONTINVATIO de lege ad legem nō est necessaria, quia vna subordinatur ad aliam, nec de rubrica ad rubricam, quia est ad bene esse. Bal. in l. gallus, in prin. de lib. & posthu. tamen glo. & Affl. continuant, vt per eos quam refutat Foll. hic, tu dic, quod cum Deus mandauerit vnicuique de proximo suo. Eccl. 17. & quis debeat esse sollicitus animæ suæ, & subditorū. Bal. in l. Archigerontes, de episc. aud. maxime circa religionē, quæ est de iure gentium, l. 2. vbi Bal. de iust. & iure. & quia
2 hæretici offendūt Deum, proximum, & seipsos, vt infra in tex. & à manu Dei ipse fatetur huius Regni, & aliorum insignia accepisse, vt supra in princ. const. §. nos itaque, ideo vt omnibus consulat, ponit istam rubr. [DE HAERETICIS, ET PATERANIS] dici-
3 tur autem hæreticus, qui alicuius temporalis commodi, & maximè vanagloriæ, principatusq; sui causa falsas, ac nouas opiniones gignit, vel sequitur, & dicitur hæresis græcè ab electione, eo quod elegit disciplinā, quam sibi putat meliorem. c. hæresis, & seq. 24. q. 3. Vel ab adhæro adhæres, quia adhæret opinioni. Vel ab herisco, quod idem est, quod diuido, ex quo ab vnitate Ecclesiæ est diuisus. Abb. in c. 3. in fi. eo. tit. de hæret. vnde vt sit hæreticus, duo debent concurrere, error in ratione, & istud est initium hæresis: aliud pertinacia in voluntate, & istud est hæresis complementū, & ab hoc denominatur, quia nullus simpliciter cognominatur à dispositione, sed à perfecto habitu: vnde non quicunque deuiat, sed qui pertinaciter deuiat propriè hæreticus nominatur. Lucas in l. 1. col. 5. circa fi. & 6. in princ. de priuil. schola. & non solum est hæreticus, qui malè sentit de articulis Fidei contentis in symbolo, sed etiā si malè sentit de Sacramentis Ecclesiæ. Abb. in c. ad abolendam, 1. not. eo. tit. de hæret. Largè verò hæreticus est quilibet, qui non est membrum Ecclesiæ. Bald. in l. filius, de verb. obligat. & quælibet diuisio vocatur hæresis. idem Bald. in l. si duas, post med. de excus. tut. & Apost. 1. ad Cor. 11. Audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo, nam oportet hæreses esse, vt & qui probati sunt,
4 manifesti fiant in vobis. Pateranei autem dicuntur passioni expositi, ad exemplum martyrum, qui pro Fide Catholica martyrium subierunt, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quas persecutiones passa fuit, & patitur.*

2 *Deus timore Regum, atque legum, suam erexit potestatem.*

3 *Christus habuit plures vestes, purpurea fuit diuisa, inconsutilis non.*

4 *Hæretici scindūt Christi vestem, dum scindunt Christianos ab Ecclesia.*

5 *Vocabulum sibi assumit nomen à materia, vel causa efficiente.*

6 *Nomen refert rem quam significat.*

7 *Fides capitur pluribus modis, & vnde dicatur, nu. 46.*

8 *Sectione de vno toto plura fiunt, quo nihil perniciosius.*

9 *Hæretici dicuntur lupi rapaces, & quare.*

10 *Similitudinariè quare, & quomodo Ecclesia loquitur de diuinis.*

11 *Diabolus quare dicitur lupus, & angelus crudelis.*

12 *Deus sicut per homines bonos agit sicut ministros, ita diabolus per satellites suos operatur omne malū.*

13 *Columba simplicitas puritatē actionis demonstrat, licet rostro, & pennis nidum defendat.*

Hære-

Bal.in l.fin.circa mediũ,C.de adoptio. & si
refertur ad actum, nullũ verificatur in caſ-
ſatione facti. Abb.in c.ex parte, poſt nu.3.
de teſtib. & denotat, quòd non erat omnino
nullum. idem Abb.in c.cum poſt, 4, not.de
elect. ſed caſſatum denunciando, c.2, in ver.
caſſauimus, vt lite non conte. [In Regno
Praedicto Legibus, Et Consvetvdi-
nibvs] quæ rerum ordine per ſua tempora
cucurrerunt. D.Aug.12.cõtra Fauſt.col.24.
circa med. [Adversantibvs] quatenus
aduerſantur, nã ablatiui abſolutè reſoluun-
tur in conditionem.Soc.in l.ſi quis arbitra-
tu,nu.22.circa med.de verb.oblig. [Anti-
qvatis] perturbatione præteriti temporis.
infra in conſtit.prædeceſſorum, vel ſublatis,
glo.hic, & Foller.nu,108. [His Nostris
5 Constitvtionibvs] quę ius ciuile in Re-
gno dicitur.in ſimi.Bal.in l.pen.2.rep.ff.ad
exhib. [Inviolabiliter] c.pen.de ſtatu
mon. [Ab Omnibvs] & cunctis, quæ ſunt
dictiones vniuerſales. Bal.in l.precibus,nu.
39. in fi.de impub. & alijs ſubſtit. ſubditis,
gl.in c.1, vbi Abb.nu.5.de conſtit. nam non
6 niſi ſubditis à ſuo domino imponitur lex.
add.ad D.Tho.2.2.q.16.art.1. ibi probatur
primo. & imperium alicui nõ competit, niſi
in eum ſuper quem habet iuriſdictionem.
idem D.Tho.3.par.q.39.alias 8.art.4. adeo,
quod non poſſent allegari contra non ſubdi
tos. Abb.in c.quod clericis,nu.35.cir.med.
7 de foro comp. nam omnia ſtatuta dicuntur
eſſe leges priuatorũ iudiciorum, non publi-
corum. Baldus in l.etiam,nu.2. C.de furtis.
[In Fvtvrvm] nam nouæ conſtitutiones
non extenduntur ad præterita, niſi dicatur.
c.ex frequẽtibus,de inſtit.c.grauis,de conſi.
glo.in c.pen.in ver.de cætero,de conſang.&
affin.c.cum tu,de vſu.not.in c.cum & plan-
8 tare,de priuil. quia lex dat formam futuris
ſecundum futura, non ſecundum præterita.
Bald.in l.3.in princ.nu.4.in fi.comm.deleg.
Vnde ſtatutum antiquum eſt interpretandũ
ſecundum interpretationem antiquæ legis,
non ſecundum interpretationem nouæ, niſi
veniret ad interpretationẽ caſus dubij vete
ris legis. Bal.in l.vni, §.locum,de cadu.toll.
9 [Praecipimvs] quod neceſſitatem impor-
tat, ſicut præceptum. Bal.in l.cam.te, 3.not.
de reſcript. [Observari] alias conſtitui
parum prodeſſet, vt in c.reg. itẽ ſtatuimus,
quod cõſtitutiones nouellæ. [In] quæ dictio
ſignificat veritatem, non fictionem, actumq;
intrinſecum, & differt à dictione propter.
Bal.in l.bello,in princ.de excuſ.tut.& expo-
nitur cum, l.3.§.ſiue de pen.lega. vel inter.
Lucas in l.1.col.5. in fi.de deſerto. [Qvas
Praecedentes Omnes Regvm Siciliae]
de quibus ſup.in præludijs. [Sanctiones,

Et Nostras Qvas Observari Decer-
nimvs] quod verbum nouũ ius facit. Zab.
in clem.2.not.3.de præb. [Ivssimvs] quo-
cunque modo, vel per quæcunque verba ap-
pareat de voluntate iubentis. l.ſi quis mihi
10 bona, §.ſed ſi quid, ff.de acq.hæred.& iubere
plus eſt, quàm imperare, ſeu mandare. Bald.
in l.quoniã, circa med.C.de teſta. imperare
verò ad dominum pertinet. D.Th.quolib.9.
ar.12.[Esse Transfvsas] trãſlatas. Nizo-
lius in ver.transfundo. [Vt Ex His] & iſta
eſt cauſa ſuæ cauſæ, Bal.in l.quoties, §.ſi qs
ita, in fi.de hæred.inſt. & ordinatur cauſa in
effectum, vt in ſuũ finem. Bal.in l.2.in 2.rep.
col.27.cir.fi.ff.de iureiur. [Qvae In Prae-
senti Constitvtionvm Nostrarvm
Corpore Minime Continentvr] ita
11 quod non eſt in compilatione approbata,
dubitatur ſi eſt conſtitutio, vel ne. Abb.in c.
paſtoralis, 1.q.de fide inſtr. & ſi eſt in volu-
mine, debet ſeruari ſicut aliæ. idem Abb.in
c.2.nu.9.circa princ.de reſcriptis. [Robvr
Aliqvod, Nec Avctoritas Aliqva
In Ivdiciis, Vel Extra Ivdicia Pos-
sint Assvmi] quia quod eſt hic poſitum,
ſolum obſeruari volumus. l.2. §.his itaque,
de vet.iure enucl.& quod eſt correctum re-
ſpectu vnius perſonæ, cenſetur correctũ re-
ſpectu alterius. l.3.vbi not. Bal.de inde.vid.
toll. ſublato textu, ſunt ſublatæ gloſæ: & lex
12 correcta dicitur falſa, & eam allegans puni-
tur de falſo. Bal.in l.edicto. 2.not.& nu.14.
circa med.de edi.diui Adria.toll. nec excu-
ſat tranſgreſſores à pœna.idem Bal.in auth.
nauigia, de furt.intellige quo ad futura, non
quo ad præterita. Bal.præd.in l.legem Ana-
ſtaſij.C.de natu.lib.& vbi conſtitutiones de-
ſunt, procedit conſuetudo. l.pen. quali.iud.
iud.deb.in Longobar.& in defectu conſuetu
dinis leges Longobardę, & vltimo Romanę.
infra in conſt. puritatem.
13 Sed videtur, q̃ qualeſcunque cauſæ emer-
ſerint, aut ante factæ ſunt, eodem ordine fi-
niantur, & remaneant ſicut anterior fuerit
cõſuetudo. l.& hoc ſtatuimus, q.tit.qualiter
iud. iudic.debeant in Longob. intellige ſi nõ
ſit iſtis cõtraria. l.vni.cir.fi.de iuſt.C.conſi.
alias eſt nullius momenti. l.itẽ, §.ſed ſi quod
cuiuſq; vni.nom.quando autem dicatur cõ-
trária, vel diuerſa, Bald.in l.fin.num.2.C.de
14 edendo. Nota, quòd conſtitutio Principis
derogat conſuetudini, & ſtatutis locorum.
Aff.hic.nu.3. etiã poſtea introductis. Gra.
infra in conſt.cũ circa,nu.5.& quod de iſtis
conſtit.dicitur, idẽ & de cap.reg. vt in c.reg.
conſtitutiones igitur iſtas, an autem licitũ
ſit allegare leges veteres, & correctas. l.le-
ges, la ſeconda. C.de de legi. & producens
ſcienter in iudicio ſtatutum correctũ, inci-
dit

dit in pœnam falsi. Bal. in l. vni. nu. 2. de iust. C. conf. qualiter autẽ puniantur transgressores legum, vel statutorum, Bal. in l. non dubium, 1. nót. C. de legi. nam cum potuerint discere, & operam non dederunt, reos se fecerunt. D. Aug. 2. q. ex vtroq; mixtim, col. 3. circa princ. Vltimo facilius est inducere, quàm tollere, nam videtur legem, quæ populo regendo scribitur, recta permittere, & diuinam prouidentiam vendicare. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 2. vltra quod inducere, non habet contrarium tollere, sic Bal. in l. si pœnæ, post princ. de cond. indeb.

De Hæreticis, et Pateranis.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio de lege ad legem non est necessaria, de rubrica ad rubricam est ad bene esse.*
2 *Religio est de iuregentium.*
3 *Hæreticus quis, & vnde hæresis.*
4 *Paterani passioni dediti ad exemplum martyrum dicuntur.*

1 ONTINVATIO de lege ad legem nõ est necessaria, quia vna subordinatur ad aliam, nec de rubrica ad rubricam, quia est ad bene esse. Bal. in l. gallus, in prin. de lib. & posthu. tamen glo. & Affl. continuant, vt per eos quam refutat Foll. hic, tu dic, quod cum Deus mandauerit vnicuique de proximo suo. Eccl. 17. & quis debeat esse sollicitus animæ suæ, & subditorũ. Bal. in l. Archigerontes, de episc. aud. maxime circa religionẽ, quæ est de iure gentium, l. 2. vbi Bal. de iust. & iure. & quia
2 hæretici offendũt Deum, proximum, & seipsos, vt infra in tex. & à manu Dei ipse fatetur huius Regni, & aliorum insignia accepisse, vt supra in princ. const. §. nos itaque. ideo vt omnibus consulat, ponit istam rubr. [DE HAERETICIS, ET PATERANIS] dici-
3 tur autem hæreticus, qui alicuius temporalis commodi, & maximè vanagloriæ, principatusq; sui causa falsas, ac nouas opiniones gignit, vel sequitur, & dicitur hæresis græcè ab electione, eo quod elegit disciplinã, quam sibi putat meliorem. c. hæresis, & seq. 24. q. 3. Vel ab adhæro adhæres, quia adhæret opinioni. Vel ab herisco, quod idem est, quod diuido, ex quo ab vnitate Ecclesiæ est diuisus. Abb. in c. 3. in fi. eo. tit. de hæret. vnde vt sit hæreticus, duo debent concurrere, error in ratione, & istud est initium hæresis: aliud pertinacia in voluntate, & istud est hæresis complementũ, & ab hoc denominatur, quia nullus simpliciter cognominatur à dispositione, sed à perfecto habitu: vnde non quicunque deuiat, sed qui pertinaciter deuiat propriè hæreticus nominatur. Lucas in l. 1. col. 5. circa fi. & 6. in princ. de priuil. schola. & non solum est hæreticus, qui malè sentit de articulis Fidei contentis in symbolo, sed etiã si male sentit de Sacramentis Ecclesiæ. Abb. in c. ad abolendam, 1. not. eo. tit. de hæret. Largè verò hæreticus est quilibet, qui non est membrum Ecclesiæ. Bald. in l. filius, de verb. obligat. & quælibet diuisio vocatur hæresis. idem Bald. in l. si duas, post med. de excus. tut. & Apost. 1. ad Cor. 11. Audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo, nam oportet hæreses esse, vt & qui probati sunt,
4 manifesti fiant in vobis. Pateranei autem dicuntur passioni expositi, ad exemplum martyrum, qui pro Fide Catholica martyrium subierunt, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quas persecutiones passa fuit, & patitur.*
2 *Deus timore Regum, atque legum, suam erexit potestatem.*
3 *Christus habuit plures vestes, purpurea fuit diuisa, inconsutilis non.*
4 *Hæretici scindũt Christi vestem, dum scindunt Christianos ab Ecclesia.*
5 *Vocabulum sibi assumit nomen à materia, vel causa efficiente.*
6 *Nomen refert rem quam significat.*
7 *Fides capitur pluribus modis, & vnde dicatur, nu. 46.*
8 *Sectione de vno toto plura fiunt, quo nihil perniciosius.*
9 *Hæretici dicuntur lupi rapaces, & quare.*
10 *Similitudinariè quare, & quomodo Ecclesia loquitur de diuinis.*
11 *Diabolus quare dicitur lupus, & angelus crudelis.*
12 *Deus sicut per homines bonos agit sicut ministros, ita diabolus per satellites suos operatur omne malũ.*
13 *Columba simplicitas puritatẽ actionis demonstrat, licet rostro, & pennis nidum defendat.*

Hære-

Bal.in l.fin.circa mediũ,C.de adoptio. & si
refertur ad actum, nullũ verificatur in cas-
satione facti. Abb.in c.ex parte, post nu.3.
de testib. & denotat,quòd non erat omnino
nullum. idem Abb.in c.cum post, 2,not.de
elect. sed cassatum denunciando,c.2.in ver.
cassauimus, vt lite non conte. [In Regno
Praedicto Legibus, Et Consuetudi-
nibus] quæ rerum ordine per sua tempora
cucurrerunt. D.Aug.12.cõtra Faust.col.24.
circa med. [Adversantibus] quatenus
aduersantur, nã ablatiui absolutè resoluun-
tur in conditionem.Soc.in l.si quis arbitra-
tu,nu.22.circa med.de verb.oblig. [Anti-
quatis] perturbatione preteriti temporis,
infra in constit.prædecessorum,vel sublatis,
glo.hic, & Foller.nu.108. [His Nostris
5 Constitutionibus] quę ius ciuile in Re-
gno dicitur.in simi. Bal.in l.pen.2.rep.ff.ad
exhib. [Inviolabiliter] c.pen.de statu
mon. [Ab Omnibus] & cunctis,quæ sunt
dictiones vniuersales. Bal.in l.precibus,nu.
39. in fi.de impub. & alijs substit. subditis,
gl.in c.1, vbi Abb.nu.5.de constit. nam non
6 nisi subditis à suo domino imponitur lex.
add.ad D.Tho.2.2.q.16.art.1. ibi,probatur
primo. & imperium alicui nõ competit,nisi
in eum super quem habet iurisdictionem.
idem D.Tho.3.par.q.39.alias 8.art.4. adeo
quod non possent allegari contra non subdi
tos. Abb.in c.quod clericis,nu.35.cir.med.
7 de foro comp. nam omnia statuta dicuntur
esse leges priuatorũ iudiciorum, non publi-
corum. Baldus in l.etiam,nu.2. C.de furtis.
[In Futurum] nam nouæ constitutiones
non extenduntur ad præterita, nisi dicatur.
c.ex frequẽtibus,de instit.c.grauis,de censi.
glo.in c.pen.in ver.de cætero,de consang.&
affin.c.cum tu,de vsu.not.in c.cum & plan-
8 tare,de priuil. quia lex dat formam futuris
secundum futura, non secundum præterita.
Bald.in l.3.in princ.nu.4.in fi.comm.de leg.
Vnde statutum antiquum est interpretandũ
secundum interpretationem antiquæ legis,
non secundum interpretationem nouæ, nisi
veniret ad interpretationẽ casus dubij vete
ris legis. Bal.in l.vni.§.locum,de cadu.toll.
9 [Praecipimus] quod necessitatem impor-
tat,sicut præceptum. Bal.in l.eam te,3.not.
de rescript. [Observari] alias constitui
parum prodesset, vt in c.reg. itẽ statuimus,
quod cõstitutiones nouellæ. [In] quæ dictio
significat veritatem,non fictionem, actumq;
intrinsecum, & differt à dictione propter.
Bal.in l.bello,in princ.de excus.tut.& expo-
nitur cum, l.3.§.siue de pen.leg.2, vel inter,
Lucas in l.1.col.5. in fi.de deserto. [Quas
Praecedentes Omnes Regum Siciliae],
de quibus sup.in præludijs. [Sanctiones,
Et Nostras Quas Observari Decer-
nimus] quod verbum nouũ ius facit. Zab.
in clem.2.not.3.de præb. [Iussimus] quo-
cunque modo,vel per quæcunque verba ap-
pareat de voluntate iubentis. l.si quis mihi
10 bona,§.sed si quid,ff.de acq.hæred.& iubere
plus est,quàm imperare,seu mandare. Bald.
in l.quoniã, circa med.C.de testa. imperare
verò ad dominum pertinet.D.Th.quolib.9.
ar.12.[Esse Transfusas] trãslatas.Nizo-
lius in ver.transfundo. [Vt Ex His] & ista
est causa suæ causæ, Bal.in l.quoties,§.si qs
ita,in fi.de hæred.inst. & ordinatur causa in
effectum,vt in suũ finem.Bal.in l.2.in 2.rep.
col.47.cir.fi.ff.de iureiur. [Quae In Prae-
senti Constitutionum Nostrarum
Corpore Minime Continentur] ita
11 quod non est in compilatione approbata,
dubitatur si est constitutio,vel ne, Abb.in c.
pastoralis, 1.q.de fide instr. & si est in volu-
mine, debet seruari sicut aliæ. idem Abb.in
c.2.nu.9.circa princ.de rescriptis. [Robur
Aliquod, Nec Auctoritas Aliqua
In Iudiciis, Vel Extra Iudicia Pos-
sint Assumi] quia quod est hic positum,
solum obseruari volumus. l.2. §.his itaque,
de vet.iure enucl.& quod est correctum re-
spectu vnius personæ, censetur correctũ re-
spectu alterius. l.3. vbi not. Bal.de inde.vid.
toll. sublato textu,sunt sublatæ glosæ: & lex
12 correcta dicitur falsa,& eam allegans puni-
tur de falso. Bal.in l.edicto.2.not.& nu.14.
circa med.de edi.diui Adria.toll. nec excu-
sat transgressores à pœna.idem Bal.in auth.
nauigia,de furt.intellige quo ad futura,non
quo ad præterita.Bal.præd.in l.legem Ana-
stasij.C.de natu.lib.& vbi constitutiones de-
sunt, procedit consuetudo. l.pen. quali.iud.
iud.deb.in Longobar.& in defectu consuetu
dinis leges Longobardę,& vltimo Romanę.
infra in cõnst. puritatem.
13 Sed videtur,q̃ qualescunque causæ emer-
serint,aut ante factæ sunt, eodem ordine fi-
niantur, & remaneant sicut anterior fuerit
cõsuetudo.l.& hoc statuimus, d.tit.qualiter
iud.iudic.debeant in Longob. intellige si nõ
sit istis cõtraria. l.vni.cir.fi.de iust. C.consi.
alias est nullius momenti.l.itẽ,§.sed si quod
cuiusq; vni.nom.quando autem dicatur cõ-
trãria, vel diuersa, Bald.in l.fin.num.2.C.de
14 edendo. Nota, quòd constitutio Principis
derogat consuetudini, & statutis locorum.
Afil.hic,nu.3. etiã postea introductis. Gra.
infra in const.cũ circa,nu.5. & quod de istis
constit.dicitur,idẽ & de cap.reg.vt in c.reg.
constitutiones igitur istas, an autem licitũ
sit allegare leges veteres, & correctas. l.le-
ges, in secunda. C.de de legi. & producens
scienter in iudicio statutum correctũ, inci-

dit

dit in pœnam falsi. Bal. in l. vni. nu. 2. de iust. C. conf. qualiter autẽ puniantur transgressores legum, vel statutorum, Bal. in l. non dubium, 1. not. C. de legi. nam cum potuerint discere, & operam non dederunt, reos se fecerunt. D. Aug. 2. q. ex vtroq; mixtim, col. 3. circa princ. Vltimo facilius est inducere, quàm tollere, nam videtur legem, quæ populo regendo scribitur, recta permittere, & diuinam prouidentiam vendicare. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 2. vltra quod inducere, non habet contrarium tollere, sic Bal. in l. si pœnæ, post princ. de cond. indeb.

De Hæreticis, et Pateranis.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio de lege ad legem non est necessaria, de rubrica ad rubricam est ad bene esse.*

2 *Religio est de iure gentium.*

3 *Hæreticus quis, & vnde heresis.*

4 *Paterani passioni dediti ad exemplum martyrum dicuntur.*

1

ONTINVATIO de lege ad legem nõ est necessaria, quia vna subordinatur ad aliam, nec de rubrica ad rubricam, quia est ad bene esse. Bal. in l. callus, in prin. de lib. & posthu. tamen glo. & Affl. continuant, vt per eos quam refutat Foll. hic, tu dic, quod cum Deus mandauerit vnicuique de proximo suo. Eccl. 17. & quis debeat esse sollicitus animæ suæ, & subditorũ. Bal. in l. Archigerontes, de episc. aud. maxime circa religionẽ, quæ est de iure gentium, l. 2. vbi Bal. de iust. & iure. & quia
2 hæretici offendũt Deum, proximum, & seipsos, vt infra in tex. & à manu Dei ipse fatetur huius Regni, & aliorum insignia accepisse, vt supra in princ. const. §. nos itaque, ideo vt omnibus consulat, ponit istam rubr. [DE HAERETICIS, ET PATERANIS] dici-
3 tur autem hæreticus, qui alicuius temporalis commodi, & maximè vanagloriæ, principatusq; sui causa falsas, ac nouas opiniones gignit, vel sequitur, & dicitur hæresis græcè ab electione, eo quod elegit disciplinã, quam sibi putat meliorem. c. hæresis, & seq. 24. q. 3. Vel ab adhæro adhæres, quia adhæret opinioni. Vel ab herisco, quod idem est, quod diuido, ex quo ab vnitate Ecclesiæ est diuisus. Abb. in c. 3. in fi. eo. tit. de hæret. vnde vt sit hæreticus, duo debent concurrere, error in ratione, & istud est initium hæresis: aliud pertinacia in voluntate, & istud est hæresis complementũ, & ab hoc denominatur, quia nullus simpliciter cognominatur à dispositione, sed à perfecto habitu: vnde non quicunque deuiat, sed qui pertinaciter deuiat propriè hæreticus nominatur. Lucas in l. 1. col. 5. circa fi. & 6. in princ. de priuil. schola. & non solum est hæreticus, qui malè sentit de articulis Fidei contentis in symbolo, sed etiã si malè sentit de Sacramentis Ecclesiæ. Abb. in c. ad abolendam, 1. not. eo. tit. de hæret. Largè verò hæreticus est quilibet, qui non est membrum Ecclesiæ. Bald. in l. filius, de verb. obligat. & quælibet diuisio vocatur hæresis. idem Bald. in l. si duas, post med. de excus. tut. & Apost. 1. ad Cor. 11. Audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo, nam oportet hæreses esse, vt & qui probati sunt,
4 manifesti fiant in vobis. Paterani autem dicuntur passioni expositi, ad exemplum martyrum, qui pro Fide Catholica martyrium subierunt, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quas persecutiones passa fuit, & patitur.*

2 *Deus timore Regum, atque legum, suam erexit potestatem.*

3 *Christus habuit plures vestes, purpurea fuit diuisa, inconsutilis non.*

4 *Hæretici scindũt Christi vestem, dum scindunt Christianos ab Ecclesia.*

5 *Vocabulum sibi assumit nomen à materia, vel causa efficiente.*

6 *Nomen refert rem quam significat.*

7 *Fides capitur pluribus modis, & vnde dicatur, nu. 46.*

8 *Sectione de vno toto plura fiunt, quo nihil perniciosius.*

9 *Hæretici dicuntur lupi rapaces, & quare.*

10 *Similitudinariè quare, & quomodo Ecclesia loquitur de diuinis.*

11 *Diabolus quare dicitur lupus, & angelus crudelis.*

12 *Deus sicut per homines bonos agit sicut ministros, ita diabolus per satellites suos operatur omne malũ.*

13 *Columbæ simplicitas puritatẽ actionis demonstrat, licet rostro, & pennis nidum defendat.*

Hære-

14 *Hæreticorum modus ad seducendas animas.*
15 *Aconitum herba est venenosissima, & quare cum animalibus venenosis fuit creata.*
16 *Nomen quid, & vnde, verbum verò obtinet principatum significandi.*
17 *Martyris nomen Græcum, & testem Christiana Fidei significat.*
18 *Martyrem non pœna, sed causa facit.*
19 *Miseri dicuntur, qui Deo non adhærent, & diminutio infimum gradum significat.*
20 *Trinitatis symbolum, & eius significatum.*
21 *Christus est vita animæ, sicut anima vita corporis.*
22 *Proximus omnis naturæ consors dicitur.*
23 *Inimico familiare nulla ad necandum maior pestis.*
24 *Posse dicitur, quod quis si vult potest, & si non vult, non potest.*
25 *Vitam inter bona huius vitæ homo maximè amat, & odit mortem.*
26 *Pœna non semper est medicinalis punito, sed alijs, vt metu pœnæ abstineant.*
27 *Morte sceleratissimi stat vita multorum.*
28 *Ira nascitur ex illata tristitia, vindicta in lætitiam terminatur.*
29 *Iniuria largè capitur pro omni eo, quod non iure fit.*
30 *Ecclesia Romana quid eius primatus, vnde dicatur, & quid synagoga.*
31 *Superstitio quid, & vnde dicatur.*
32 *Italia confines, & quæ includant.*
33 *Lombardia, & Tuscia sunt prouinciæ, non sic nunc.*
34 *Sanctus Petrus martyr fuit interfectus Mediolani ab hæreticis.*
35 *Sicilia in tot ciuitatibus constituta, Regnum dicitur.*
36 *Crimen à carendo nomine dicitur.*
37 *Publicum dicitur crimen respectu finis, & quare sic dicitur.*
38 *Crimen, & peccatum differunt.*
39 *Iniurias proprias debemus sufferre, illas Dei patienter sustinere, impium est.*
40 *Hostiles hostes perduelles dicuntur.*
41 *Memoria defuncti damnatur, & de crimine quæritur propter bona.*
42 *Per omnia, & in omnibus quotidiè ponuntur in statutis.*
43 *Deus non debet esse deterioris conditionis, quàm dominus temporalis.*
44 *Diligentia est mater virtutum, negligentia nouerca eruditionis.*
45 *Hæreticus vt præsumatur, sufficit leuis suspicio, post nu. 47.*
47 *Catholica, & Catholici, siue orthodoxi, qui, & vnde dicantur.*
48 *Diabolus, & Satanas quid, vnde, & eorum qualitates, nu. 50.*
49 *Ecclesia, & Imperator non claudunt gremium redeuntibus.*
51 *Hæretici non incipiunt esse Catholici, nisi hæreticos esse desinit.*
52 *Constantia quid, & vnde, & in quo conueniat, & differat à perseuerantia.*
53 *Error cognoscitur ex qualitate pœnæ.*
54 *Ignis vnde generatur, est Dei instrumentum, & eius pœna.*
55 *Ecclesia post primam, & secundam monitionem hæreticorum, prouidet saluti aliorum, separando illos per excommunicationem.*
56 *Dolor sensibilis requirit læsionem corporis, & sensus.*
57 *Voluntas non est nisi anima volens, & ea nihil magis liberum.*
58 *Peccata quomodo sunt causa peccati.*
59 *Pœna non facit martyrem, sed causa.*
60 *Defendere malos homines quis non debet.*
61 *Ira per vitium, & alia per zelum, quæ non est peccatũ, & quando est.*
62 *Deus non irascitur, nec vlla passione turbatur.*
63 *Patrociniũ præstans illicitũ, punitur.*
64 *Deus aduersis rebus exagitat, vt peccata dimittat, merita examinat, mercedemq; æternam pro toleratis seruat.*
65 *Ecclesia est Christi tunica inconsutilis, et quomodo per hæreticos scinditur.*

Catho-

66 *Catbolicos facit pax, & vnitas, Hæreticos diuisio.*
67. *Hæreticorum pœna hodie, olim alia.*
68 *Schisma quid sit, & est species hæresis.*
69 *Nomina diuersa vnum & idē habēt.*
70 *Verba deseruiunt intentioni, non intentio verbis.*
71 *Exempla ponimus non vt ita sit, sed vt ita nos, & alij intelligant.*
72 *Hæreticus infidelior est omnium infidelium.*
73 *Pastoris officium, & quomodo in consecratione aliorum curam sumit.*
74 *Hæresis crimen quomodo est publicū.*
75 *Hæresis crimen æquiparatur simoniæ, & crimini læsæ Maiestatis.*
76 *Insiquisitores, & non Episcopi hodie procedunt in crimine hæresis.*
77. *Pœna spiritualis non tollit temporalem, & quæ sit pro crimine hæresis.*
77 *Ecclesia Romana est caput aliarum ecclesiarū, quæ illius sunt membra.*
79 *Prauitas in vno, inficit totum.*
80 *Lites turpes, turpes habent aduocatos, & illorum pœna.*
81 *Pœna indignationis Imperatoris, iudicis, & sub pœna obedientiæ, quid importent.*
82 *Matrimonium an dissoluatur si vnus coniugum labitur in hæresim.*

1
NCONSVTILEM] Tres persecutiones passa fuit, & patitur Ecclesia. Prima fuit violenta cum proscriptionibus, tormentis, & cædibus Christianos cōpellendo ad idolis sacrificādum.
Altera fraudulenta, quæ fuit, & nunc est per
Hæreticos, & falsos fratres, de quorum peccatis diuina prouidentia lucem operatur.
Tertia ventura est per Antichristū. D. Aug.
psal. 9. Confitebor tibi Domine. col. 12. post
med. & 15. in princ. In prima Nero, Decius,
Domitianus, Iulianus, & Datianus vehemēter
afflixerunt Ecclesiā, sed Dominus iustus
cōcidit ceruices peccatorum, nam alij igne
de cœlo demisso interierunt, alij à dæmonibus
obsessi, inaudita morte perierūt. Guliel.
Pipin. Sabbato post Cineres, col. 7. & 8.
In secunda Valens hæreticus fauens Arrianis,
Ecclesiam persequutus fuit. Theodosius
in initio Imperij sui misericordissimis legibus aduersus impios laborāti, Ecclesiæ subueniuit. D. Aug. 5. de ciuit. Dei, c. 26. col. 2.
circa fi. Et leges regni terreni, quæ aduersus
Christum ante fremuerunt, nunc peracta feritate
dulcedine Euangelicæ prædicationis
munimenta præbent. idem Aug. 12. contra
Faust. col. 22. circa princ. & 13. contra eun-
2 dem, col. 6. post princ. Et sic timore legum,
atque Regum Deus suā erexit potestatem.
D. Aug. præd. 1. de consen. Euang. c. 27. in fi.
timore legum Imperialium hæretici conuertūtur.
D. Aug. in epist. 48. col. 11. circa med.
& seq. & 129. circa fi. nam non vt homo iudicat
Deus, sed cor Regis in manu eius, &
quo vult inclinat illud. idē contra secūdam
Gaude. col. antepen. Reges verò cum timore
seruiunt Christo, leges proferendo pro Christo.
D. Aug. in d. epist. 48. col. 11. & seq. cir. fi.
vel pro vnitate Christi. idē qui sup. in ep. 50.
col. 6. cir. prin. pro cuius vnitate Imperator
fecit præsentem const. quę diuiditur, & sum.
vt per Affl. & dicit [INCONSVTILEM] non
sutam, sed sine sutura, & pecijs, & cōponitur
à con, & suo suis. Folle. hic col. 2. cir. prin.
& sic factam cum acu, quam creditur B. matrem
fecisse, & quid significet. Archi. in c.
sicut 16. q. 7. vnde quod dicitur Io. 19. diui-
3 serunt sibi vestimēta mea, videlicet vestem
cocineam, & purpuream. Et super vestem
meam inconsutilem miserunt sortem. Guliel.
Pipin. 7. statio. Christi paciētis, col. 3. &
seq. & dicitur inconsutilis, ne aliquando dissuatur.
D. Aug. super Io. tract. 118. col. pen.
cir. fi. vt est Fides, quam significat late Folle.
hic in 1. cum vnitas diuisionem non recipiat.
c. loquitur. 24. q. 1. [TVNICAM charitatis
desuper contextam, quam nec persecutores
Christi, vel aliquis diuidere potuit.
D. Aug. in epist. 170. col. 1. post med. &
in lib. de quinque hæres. col. 18. & psal. 31.
2. expositio. col. 5. cir. fi. & psal. 30. conc. 2.
col. 10. in fi. & 11. vel corpus Christi. [DEI
NOSTRI] quod est Ecclesia. D. Aug. 1. de sermone
Dom. in monte, col. 8. circ. med. & in
lib. de vnit. Eccl. col. 2. & tenet Santa mater
Ecclesia in noct. S. Petri Alexand. [DISSVERE
CONANTVR HAERETICI] dum procu-
4 rant scindi Christianum ab vnione sanctæ
matris Ecclesiæ. Affl. hic 1. not. in fi. vel sacrilega
eorum discordia se alienant ab eorum
matre Catholica per totum orbem diffusa.
Aug. in epist. 165. col. 8. cir. prin. & Hæretici
vltra dicta superius in rub. sunt qui
alicuius temporalis commodi, & maxime
gloriæ principatus falsas, vel nouas opiniones
gignunt, vel sequuntur. D. Th. 2. 2. q. 11.
art. 1. & 2. & dicuntur a scissura, vt supra in
5 rub. [ET VOCABVLI] quod assumit sibi nomen
a materia, quandoque à causa efficiente.

te. Abb.in c.forus,2.not.de verb.sing.dum faciunt à quo denominantur. Abb. in c. 3. num.15.circ.med.de dolo, & contu. operę, & nomine. D.Aug.2.contra 2. epist. Gaud. col. 20. post princ. cum alias vocabula fine rebus, inania fint. idem Aug.in lib.quæst.ex vtroque mixtim,col.124.cir.med. & hoc in nomine appellatiuo,fecus in proprio. Arno. in topicis, c.2.nam reperitur nomen appellatiuum, proprium, pronomen, cognomen, & agnomen, exempla ponit Foller. hic num.15. [VITIO] ides culpæ. gl. in l. Stichum,§.pen.in ver.vitio de folut. aliter vitium, in l.fluminum,§.vitium,l.fi ædibus, & l.damni,la vlt.& l.aćteius,§.1. de damno in fećt.[SERVIENTIS] dum officia ex eorũ nominibus accipiunt. D.Th.3.par.q. 8. alias 67.art.1. vel nominis fui fuuguntur officio. l.defenfores,l.2.C.de defe.ciui. [QVOD SIGNIFICATIONEM DIVISIONIS ENVNCIAT] ipsum nomen fonat. Specul.in tit. de remiffio.§.1.ipfum denotat nomen.gl.in l.1.in ver. computanda,cir.med.de feru.rufti.præd.& ex vi vocabuli comprobatur. c. per uenerabilem, qui filij fint legi. nomen
6 enim refert rẽ quam fignificat,fecundũ Philofo. appendix ad D.Th.3.par.de Salnatore q.57. art.5. ficut excommunicatio fonat in feparationem. Abb.in c. 3. in fi. de cohab. cler. & mul. fchifma a fciffura animorũ vocatur, & differt ab hæresi. D.Th.2.2.q.39. art.1. Hæretici diuifi dicuntur, quia ex electione nouæ opinionis fe diuidunt ab vnione Ecclefiæ. Folle.hic post num. 15. [IN] quandoque capitur pro non, & ftat. priuatiue, vt infipientes, quafi non fapientes, aliquando ftat augmentatiue interdum nihil operatur, vt hic. Abb.in c.ad noftram, 3.not. de confuetu. [IPSIVS INDIVISIBILIS FIDEI] fidei,& credulitatis Sacramen-
7 to,quam habemus in Deum. c.nihil de confecr.dift.4.& dicitur fides id quod creditur, aliquando ipfum credere, quandoque ipfe habitus quo creditur. D.Th.1.2.q.55.art.1. & fic dicitur, quia fiet, vel a firmitate. c.1. vbi Abb.1.not.de fponfa duorum, & nomina definentia in biles,vel bile dicunt potentiam. add. ad D.Th.3.par.q.114. alias 83. art.4.ibi.not. [VNITATEM] quia vnus Dominus, vna Fides, & vnum Baptifma Apof. ad Ephe.4.alibi vnam,& dicitur tribus modis. Bal.in add.vlt.ad Specul.in tit. de pofitio.col.8.in princ. [CONANTVR INDVCERE
8 SECTIONEM]de vno toto plura faciẽdo.Pau. de Caft.in con.140.col.2.cir.med.2. vol. ficut io eo, qui ciuitatem diuidit ex vna plures faciendo,quo nihil pernitiofius eft. Foll. hic num.5. ciuitas enim æquiparatur homini fecundũ Plato.& fi homo diuiditur,vel in vna parte percutitur toti fimul afflićtæ condolet parti, ita in Fide, vt hic [ET OVES] Matth.25.populum Chriftiannm. Affi. hic 3. not. [A PETRI CVSTODIA] cui dićtum eft, pafce oues meas. Io.21.in quo, & fucceffloribus eius vnitas Ecclefiæ defignatur, c. audiuimus cir.med.cum feq.24.q.1.c.Sacrofanćta.22.difti.& in extrauag.com.1. de maio.& obedi. [CVI] & fucceffloribus fuis, vt fupra [A PASTORE BONO] Io. 10. [SVNT CREDITAE] dum Matth. 16. dixit,tu es Petrus, & fuper hanc petram ędificabo Ecclefiam meam. c.in nouo. vbi gl.21.dift. vel, Io.21. Pafce oues meas [SEGREGARE] ficut paftor fegregat oues ab hædis. Matth. 25. [HI SVNT] vel poftea fiunt. Bal.in fini. in l.2.in princ. cir.med. de vulga. & pupill. [LVPI RAPACES INTRINSECVS] lupi oc-
9 culti pelle ouium induti Dominicum gregem latenter vaftantes. D.Aug.in lib.contra mendacium,col.9.in princ. vel lupi rapaces, quia intendunt alijs nocere, & perdere Chriftianos. D.Th.2.2.q.172.art.4. & quod modis homines dici poffint lupi, Gra. hic num.7.& loquitur fimilitudinarie. Bal. in l.de quibus 1.rep.post num.13.ff. de legi. Io.Ant.ad Specul.in tit.de iniurijs,§. 2. ibi ciuiles. Abb.in c.2.cir.fi. de maio. & obed. ficut non eft vere pars, fed quafi pars fimilitudinarie. idem Abb.in c.cum clamor cir. fi.de refti.vel per fimilitudinem. gl.in l.illicitas, §.illicita de offi.præfi. Bald. in l. certum eft, num.5. in fi. de rei uend. fæpe enim aliquid ponitur pro fuo fimili, nec videtur magna digreffio,vbi fimilitudines retinetur imago, in l.precibus,num.35.in fi.C.de impube. ita vmbre nomen in quibufdam non eft propriæ nomen, fed quadam fimilitudinis ratione translatum. D.Aug.in epift.59. col.13.poft med.non quod fit. idem Bald.in l.fi is,2.rep.col.2.in prin.ex quib.cau.maio. nam aliud eft exemplum,aliud qnod firmatur exemplo. D.Aug.2.quæft. ex nouo tefta.
10 col.10. cir.med. Ita Chriftus dicitur vitis, ouis, agnus, petra, leo, lapis angularis, & fimilia. D. Aug. in homelia 15. ad Io. metaforice, fiue per fimilitudinem. D. Th. 1. par.q.13. art. 3. multa dicuntur per fimilitudioem. Arift. 7. Ethicorum 14. non propterea ifta adoramus. D.Aug.in epift.119. col.7.poft med. fed cum de Deo nihil dignè dici poffit. idem Aug.1.de doćtri. Chriftia. col.3. cir. med. nec vlla vifibilis fimilitudo inuifibili rei poffit ad omnem connenientiã coaptari. D.Aug.præd.2.de libe.arbi.22. in fi.diuina Scriptura habet confuetudinem de rebus humanis ad diuinas res verba transferre. D. Aug.1. de Gene. contra Maniche. col.9.in prin.& 12.poft med.cnm multa dicantur

cantur sub mistis, & humi repentibus animis, vt accommodatius per humana ad diuina consurgant, multa figuratiue, vt studiosa mẽs quæsiti exerceatur vtilius,& vberius dicetur inuentis. idem Aug. 1.de mori. Ecclef. Cathol.col.16.post prin. & per similitudines quæque cognoscuntur libentius. Aug.qui supra 2.de doctri.Christ.col.4.post med.& diuinæ Scripturæ à terreno,& humano sensu ad diuinum, & cœlestem nos erigentes ad ea verba descendunt, quibus inter se stultorum etiam vtitur consuetudo. D.Aug.in lib.octuagintatrium quæstio.col. 26.post med. & de illo ineffabili loquens ad quædam verba descendit pro vt cum hominibus solet. D. Aug. 1. contra aduer.legis, col.29.cir.med.& multa diuina: his nominibus appellantur quibus humana incomparabili necessitate, vel diuersitate seiuncta sunt. idem Aug.2. ad Simplicia. col.14. aliud enim est cum proprie loquimur, aliud est cum verba ex alijs rebus transferendo, vel abutendo, mutamus. Aug.qui supra de adulter.coniug.col.13. post princ.& est to-
11 pica loquutio,idẽ in lib.contra Menda.col. 19.cir.med. & dicitur diabolus lupus, quia semper nititur decipere homines, & multos habet nocendi modos. Abb.in c.quàuis, in fi. de reg. iuris. & tamquam leo rugiens circuit quem deuoret. D. Petrus 1. cano. c.5. nam si malitiam eius cogitas,quid astutius ad decipiendũ atque callidius? D.Aug. 2.de ciu.Dei,c.4.& 10. non secus hæretici, qui maledictum cor lupinũ contegunt ouina pelle. idem Aug. in psal. contra partem Donati,col.1. cir.fi. & veniunt in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces. Matth.7. [QVOVSQVE POSSINT OVILE SVBINTRARE DOMINICVM] dum dissimulantur, vel oues carent custodia pastorali. D. Aug. in epist.93. col. 3. in fi. [HI SVNT ANGELI PESSIMI] angeli crudeles, Prouer.17.inferni incolę, & mortis procuratores. D.Thom.2.2.q.25.art.11. dij mali immundi spiritus. D.Aug.2.de ciuit. Dei,c. 11.de quibus Apost.1.ad Corinth.6. Nescitis quoniam Angelos iudicabimus? & Angeli mali, idest dæmones. D.Th.3.par.q.5. alias 64. art.7. ibi con.3. cum Angelis autem bonis, quam participationem habemus, D.Aug.8.de ciu.Dei,c.25. [HI SVNT FILII PRAVITATVM] filij diaboli,ex patre diabolo. Io.8. quia homines seducendo interficiunt,dum ab Ecclesia separãt. D.Aug. 2.contra litte.Petilia.col.10. in princ. [A PATRE NEQVITIAE, ET FRAVDIS AVCTORE AD DECIPIENDAS SIMPLICES ANI-
12 MAS DESTINATI] nam sicut Deus per homines bonos, tamquam ministros suos agit omne quod bonũ est,ita & diabolus per homines malos, velut satellites suos exercet omne quod malum est. D. Aug. 1. serm. 2. ferię 3. Dom.in Quadrag. eligendo capitula scripturarũ, quæ simplices homines non intelligunt, & per illa animas decipiunt imperitas, nec prius impia dicunt, atque nefanda, quæ si dicerent, fugarentur. D.Aug. in lib.de agone Christ.col.4.circ.med.& dicũtur deceptores,quia sub specie boni semper veniunt ad decipiendum,nam dæmon se transfert in Angelum lucis. 2. ad Corinth. 11. Abb.in c.3.in 2.not.ne cler.vel mona.& opinione falsa decipiunt. l.3.§. si quis in fi. de condi.cau. data fallunt,& falluntur. D. Aug.4.contra Pelag.col.10.cir.princ. [HI SVNT COLVBRI] serpentes. Asti.hic 4.not. cir.med. similitudinis causa,non proprietatis substantia. D.Aug.12. contra Fau. col. 16.in prin. [QVI COLVMBAS] quarum sim-
13 plicitas puritatem actionis demonstrat.D. Hiero.in vitas Patr.car.127.col.2. cir.med. tamen licet fel non habeant, tamen rostro, & pennis pro nido pugnant. D. Aug. super epist.Io. tract.7.col.pen.circ.med. [DECIPIVNT] sub specie boni, c. excommunicamus,§.quia de hæret. & solẽt Fidem simplicium deprauare, in ijs quæ ad subtilitatem Fidei pertinent. D.Th.2.2.q.2.art.6. vel decipiunt simplices sicut columbas. Matt.10. [HI SVNT SERPENTES] quorũ tractus licet sit lenis,non tamen rectus.D.Aug.psal.139. col. 6. vnde Angelus lapsus de cœlo, factus est serpens, quia insidiose venenum spargere cupit,in psal.103.ibi.concio secunda cir. fi. & loquitur similitudinarie, idem super Io.tract.47.col.5.& 80. cir. princ. nam hæreticorum venena signat. D.Aug.præd.2.de Genesi, contra Mani. col. 26. post princ. & materna Ecclesiæ viscera dissipant. idem in d.tract.super Io.123.col.4.in fi. quia vnum quodque quale est operatur.D.Th.1.2.q.55. art.2. [QVI LATENTER] quia proprium est hæreticorum occultari.D.Aug.5.confessionum.c.10. [VIDENTVR] non notat fictionem,sed verborum debitam,& sanam interpretationem. Bal.in l.etiam num.1.in fi.C. de iure doti. [INSERPERE] multosque contaminare. Aug.in epist.92. col.2. cir. med. nam sermo eorum sicut cancer serpit.idem Aug.4.contra Faustum,col.fin. cir. med. & dira contagia per vulgus incautum serpũt. in d. epist. 93. col. 3. in fi. [ET SVB MELIS
14 DVLCEDINE] commemorando forte multorum in Ecclesia peccata,quasi apud ipsos iusti omnes, aut plures sint, affirmantes, quod apud ipsos sit Christus ab vnius Ecclesię vere matris vberibus aliquos euertere moliuntur.D.Aug.psal.10. in Domino confido

fido. in prin. cauda feriunt, & venena cuo-
munr. Affl.hic 4.not.cir.med. [Virus] pa-
ternum. D.Aug.in epist.106.col.pen.cir.fi.
occulrum.idem 21.de ciu.Dei,c.6. lethiferi
succi. Lucas in l.modios,col.2.post med.de
suscep.præpo.& archa.vel peccati. D.Greg.
in homil. super Luc.16. Homo quidam erat
diues. velur pestiferum exhalantes virus, vt
hominũ rectè scientium in deteriorem par-
tem corda corrumpant. D.Aug.in epist.91.
col. 2. post med. & sicut solent, qui veneni
tentant amaritudinem melle contegere, sic
ipsi proprium virus erroris cælestium ver-
borum dulcedine leniunt. D.Hiero.in vitas
Patrum, in vita S.Pachomij,col.17. [Evo-
munt] trahendo à visceribus foris erum-
punt, D.Greg.vbi supra, inficiunt animam,
sicut exterius sumptum occidit corpus, in
extrauag. sancta Romana, in ver. virus, de
relig.dom. [Vt Dum] donec Bal.in l.si plu-
res, in princ.de fideiusso. [Vitae Cibum
Ministrare Se Simulant] nam mala ha-
bent speciem boni. D.Tho. 2.2.q.49.art.8.
& vitia virrutibus sunt finitima. D.August.
4.contra Iulia.c.3.col.8.circa med. qnia cũ
homo conster ex anima, & corpore, indiget
duplici cibo, spirituali, & materiali, mate-
rialis necessarius est corpori, spiritualis, vt
prædicatio,est necessarius animæ. Abb.in c.
inter cętera,circa princ.de off.ord. isti præ-
dicando vitia virtutes esse menriuntur,c.sę-
pè. 41. dist. & simulant vt ipsa virtus ante
oculos Dei virtus non sit.c.citius,de pœnit.
dist.2.vnde dicunt vulpeculæ,c.inter,de pur
ga.cano.& Cant.Canticornm 1.Capite no-
bis vulpes paruulas,quę demoliũtur vineas,
& materni vteris corrosores.Io.And.in c.1.
post nu.2. de sum. Trin. in vj. [A Cauda
Feriunt] nam habẽt opera prima blanda,
& deceptatoria, posteriora damnata, & ad
ignem trahentia, sicut in caudis vulpium
Sansonis. D.Aug.in serm.1.col.3.Domin.in
Pass. dicunt prius verba bona,vt possint in-
troducere mala, idem Aug. 1.de actis cum
Felice,col.14.circa med.vel caudam Hære-
ticorum corũ præpositos dicit præfat. Aug.
in hom.7.col.2.& 3.in apocha. [Et Mor-
tis Poculum] cum aliud sit amatorium,
infra in constit. amatoria pocula, de pocu.
amato. [Velut] quod est veritatis expres-
siuum. Io.And.in c.dudum,in prin.de præb.
in vj.alibi,nota diminutionis.Bal.in l.mili-
tes,nu.4.circa med. C.de quæst. [Quodam
Durissimum Aconitum Immiscent] est
15 autem aconitum herba quędam venenosissi-
ma omnium venenorum, glos.& Affl. hic in
8.not. & infra in constit.mala noxia. 3.not.
quæ sicut & animalia venenosa ad pœnam;
& exercirationem mortalium creata sunt.

D.Aug.de Gen. contra Manic.col.11. circa
med.& de Gen.ad literam,col.12.post med.
& proinde non debent attendi illorũ verba,
sed volunras,c.in his,de verb.sign. nam hu-
iusmodi Christo Domino non seruiunt, sed
suo ventri, & per dulces sermones, & bene-
dictionis seducunt corda innocentium. ad
Rom.16.& cibo suo perdũt illos pro quibus
Christus mortuus est.D.Aug. in lib.de mori.
Manich.col.18.in prin. [Horum Sectae]
scolæ familiæ,disciplinæ hæresis. Nizolus in
ver.secta. vel idẽ sunt quod hæreses. D.Th.
2.2.q.11.art.1. [Veteribus Legibus Ne
In Publicum Prodeant] adempta fue-
runt loca ne conuenirent, Missas, vel læta-
nias dicant, l.3.C.eo. [Non Sunt Nota-
tae] istorum sectæ [Nominibus] vt sic
16 notent rem, quia nomen quasi notamen, vt
rem notet appellatur. D.Aug.1.de Gen.ad
lir.col.12. circa finẽ. & aliquid significetur.
Cassa.in cõsue.Burg.rub.1.§.6.ibi, mistiers,
& sergens,nu.53.verbum enim,obtinuerunt
inter homines principatum significandi. D.
Th.3.par.de Sacrament.q.1. alias 60.art.6.
[Vel Quod Est Forte Nefandius]
quasi non dignũ fari. Arch.in c.abijt.11.q.3.
[Non Contentae Vt] tanquam.gl.in l.3.
C.de leg. [Velut] quæ est nota similitudi-
nis.Bal.in l.1.nu.5.cir.med.C.per quas per-
so. nobis acqui. [Ab Arrio Arriani]
l.damnato, & l.Arriani,eod.tit.de hæret.de
quo Ecclesia in 3.lect. 1.noctur. festiuitatis
S.Petri Alexand. [Vel A Nestorio Ne-
storiani] sicut Nouatiani à Nouato, &
Donatiani à Donato.D.Aug.2.contra Cre-
sco.col.2.circa princ. ex quorũ vana gloria
ortæ sunt nouitatum præsumptiones.D.Th.
2.2.q.10.art.1. [Aut Similibus] de quibus
latè D.Aug.in lib.de hæresibus [Similes]
nuncupantur,sicut Papianistæ à Papiniano,
in proœ.ff. circa med. l.2.cir.fi.de orig.iur.
sic nomen descendir à nomine. Bald. in l.1.
2.rep. post princ.de iust.& iure. [Sed Ad
17 Exemplum Martyrum] quod est nomen
Græcum,& actus perfectissimus inter virtu-
tes,& testes Fidei Christianę dicũtur.D.Th.
2.2.q.124.art.2.3.4. & 5. & sic testes inter-
pretantur.Arch.in c.si quis,cir.prin.50.dist.
D.Aug.in lib.contra Dona.post colla.col.2.
post med. qui pro Christi Fide moriuntur.
D.Th.3.par.q.127.alias 96.ar.6.nam mater
martyrij est Fides Catholica. idem D.Tho.
2.2.q.124.art.2. [Qui Pro Fide] formi,
cum alia sit informis. Abb.in rubr.de sum.
Trin. [Catholica] vniuersali. glo.pen.in
d.rub.de sum.Trin. [Martyria Subeunt]
18 sed quia martyrẽ non facit pœna, sed causa.
D.Aug.13.contra Cresco. c.46.circa fin. &
psal.35.concio.2.col.9.in fi.& non attendi-
tur,

tur,quod quiſque patitur,ſed quare patitur.
idem contra eundem Creſco.4.cap.46. poſt
med. non qualia,ſed qualis quiſque patitur.
idem 1.de ciu.Dei,c.8.in fi. [PATERANOS]
l.Gazaros.de hæret. [SE NOMINANT VE-
LVT] tracta vocis interpretatione. l. ſi ita
vulneratus,ad leg.Aquiliam. [EXPOSITOS
PASSIONI] & ſic.litera ſeipſam declarat.
Abb.in c.nihil,num.7.circa med.de electio.
in c.præſentata, num.10.in princ. de teſtib.
& exponit ſequentem lingua præcedens. D.
Auguſt.pſal. 38.col.1. circa fin. vnde tenent
habitum ſanctitatis, & merita perfectionis
non exequuntur,ſicut ſimulatores. addit.ad
D.Thom.2.2.q.111.art.2.ibi,ſecundum mi-
nor. nõ deſerentes facta latronum,honorem
ſibi exigunt martyrum. D.Auguſt. in epiſt.
68. col. pen. poſt princ. nec vis eſt facienda
in nomine, vbi de defectu patet, & rei ſub-
ſtantia. Abb.in cap.pen. in princ.de hæret.
ideo [HVIVSMODI] tales,& ſimiles,qui re-
latiui ſunt.Bal.in l.pen.in princ.col.2.circa
med.C.de adopt.& reſtringunt. Abb.in c.p.
& g.poſt nu.5.de off.deleg. [MISERI] quia
19 Deo non adhærent. D.Aug.12.de ciuit.Dei,
c.1.col. 2. poſt princ. & per diminutionem
infimum gradum ſignificant. Bal.in l.Impe-
rium,1.repet.nu.4.in fi.de iuriſd.omn.iud.&
dixi infra in conſt.mulieres. [PATARENI]
qui tales, & non tales dicuntur diuerſis re-
ſpectibus.Bal.in l.pro hærede,§.Papinianus
cir.med.de acquir.hæred.& licet patiantur,
excluduntur à mercede, quia non patiuntur
propter iuſtitiam. D.Aug. 1.ſerm. Domini
in monte,col.8.circa princ.& in lib.concio.
Auguſtini ſuper geſtis cũ Amerino, col.fi.in
prin. & in lib.contra Fulg.col.pen.cir.prin.
[A QVIBVS ABEST SANCTA] ſacroſancta,
quæ violari non licet. D.Th.3.par.de Sacra-
men.quæſt.1.alias 60.art.1. [CREDVLITAS
AETERNITATIS AETERNAE] Patris, Filij,
20 & Spiritus ſancti, æterni,ſapientis,& beati,
hęc tria ſunt Trinitas,quę appellatur Deus.
D.Aug.15.de Trin.col.8.cir.med.& dicitur
æterna, alibi ſumma,ad differentiã aliarum
trinitatum, ſymbolum autẽ Trinitatis præ-
dictæ eſt in homine.D.Aug.confeſs.13.c.11.
& in candela, in qua eſt ſplendor, ignis, &
calor. Abb.in d.rub.de ſum.Trinit.in princ.
[SVB VNO CONTEXTV NEQVITIAE] c.cum
in iuuentute,de purga.cano. [SIMVL TRES
OFFENDVNT DEVM] cum Dei Filium non
agnoſcant,nã hæc eſt vita æterna,vt cogno-
ſcant te ſolum Deum,& quem miſiſti Ieſum
21 Chriſtum.Io.17.qui eſt vita animæ,ſicut ani
ma eſt vita corporis.Lucas in l.2.col.3.poſt
prin.de digni. & Deum cognoſcunt,qui eius
voluntatem ſequuntur.Arch.in c.didicimus
24.quæſt.1.& licet Deo nullus nocere poſſit
quantum ad eius ſubſtantiam,poteſt tamen
nocumentum attentare in eis,quæ Dei ſunt,
extirpando Fidem, & violando ſacra, quæ
ſunt peccata grauiſſima. D.Tho. 1.2.q.73.
art. 8. vnde hæreſis eſt peccatum mortale,
oppoſitum Fidei. Caiet.in tract.de poteſta.
Papæ,& Conc.1.par.c.19.cir.prin. [VIDE-
22 LICET PROXIMOS] naturæ conſortes pro-
ximi ſunt. Spec.in tit.de appell. §.1.nu.10.
circa med. vnde eorum appellatione venit
omnis homo. D.Aug.3.quæſt.ſuper Leuitic.
col.44.poſt princ.& pſal.11.& 14.etiam in-
fidelis. Abb.in c.nouit,poſt nu.3.de iudicijs.
c.2. in 2.not.de conceſs.præb. & Lucas 10.
[ET SEIPSOS] vnde quid miſerius miſero
nõ miſerente ſeipſo. D.Aug.confeſs.1.c.13.
ideo hæretico nihil eſt peius. add.ad D.Th.
3.par.q.69.alias 38.art.2.ibi,corrola.hære-
ticus. [DEVM] non credunt Deo, Deum,
vel in Deum. D.Thom. 2.2.q.2.art.2. cum
appendice, cui, cum ſit Dominus omnium
per potentiam, debetur dulia, & vti omniũ
Deo debetur latria.idem D.Thom.3.par.de
Saluatore,q.25.art.2. [CVM DEI FILIVM,
ET FIDEM NON AGNOSCVNT] non facien-
do,quod per eam dictum eſt. Abb.in d.rub.
cir.princ.de ſum.Trin. [DECIPIVNT PRO-
XIMOS, DVM] quæ dictio non dicit cauſam,
ſed tempus. Spec.in tit.de prob. §.3.nu.24.
cir.med. [SVB SPECIE] ideſt qualitate.Bal.
in l.1.nu.7.cir.fi.ff.de edẽdo, alibi pro caſu.
idem Bal.in l.generaliter,de fideiuſſo.[SPI-
RITVALIS ALIMONIAE] l.vni.C.de contra.
iud.l.iudices,& ibi glo.de epiſc.aud. [HAE-
RETICAE PRAVITATIS] ita & ſimoniaca
prauitas,c.vni.cir.fi.vt eccl.bene.ſine dimi.
confe. [OBLECTAMENTA MINISTRANT]
nã ſæpe vitia ingerunt ſe,& mentiuntur eſſe
virtutes, & ſub ſpecie parſimoniæ, quæ eſt
virtus, cõmittitur auaritia. Abb.in c.ſicut,
23 lo vlt.eo.tit.de hæret.ſed nulla efficacior pe
ſtis ad necãdum,quàm familiaris inimicus.
Abb. in cap. & ſi Iudæos. 3.not. de Iudæis.
[CRVDELIVS ETIAM SAEVIVNT IN SEIP-
SOS] nam ſi crudelis eſt,qui famã ſuã negli-
git. Arch.in c.non ſunt,11.q.3.multo magis
ſeipſum,vt iuſ.& dicĩt crudelis,qui puniendi
cauſam habet,modum tamen non habet.D.
Th.2.2.q.157.art.1.cir.fi. [DVM PRAETER]
incluſiuè, licet quandoque excludat, l.nul-
lum, in gloſ.ff.de repudijs. [ANIMARVM]
quæ ſunt quid diuinum,& immortale. Bald.
in l.iuſtitia,1.rep.in princ.de iuſt.& iure, &
in l.de quibus,poſt nu.39.de legib. & late in
conſt.præced. [DISPENDIVM] perditionẽ,
Affl.hic in 12.not.in princ.[CORPORA DE-
NIQVE,SIVE MORTIS ILLECEBRIS]celebris.
Nizol.in ver.celebritas,p ignis cõbuſtionẽ,
vt inf. [QVAM PER AGNITIONEM VERAM]

remitteretur, si relicto errore, reuerti vellet,
in epist. liquet, d. tit. de sum. Trin. [ET VE-
RAE FIDEI] alibi fides bona, in l. si pupilli,
§. sed si quis ita, ff. de neg. gest. [POSSINT]
24 si volũt, nam quisque in potestate habere di-
citur, quod si vult, facit, & si non vult, non
facit. D. Aug. in lib. de spir. & litera, col. 38.
cir. fi. Deo videlicet adiuuante, commemo-
rando doctrinam, reuelationem, & oculorũ
cordis adaperitionem per futurorũ demon-
strationem, & aperitionem diabolicarum
fraudum, de ineffabili dono gratiæ cælestis
illuminatione. idem Aug. 1. de gratia Chri-
sti, c. 7. col. 6. c. 16. & 44. vel possent, idest de-
bent, glo. pen. in l. si mandauero, ff. manda.
l. creditor. qui potio. l. 4. vbi Bal. de liber. &
posthum. Abb. in c. at si clerici, §. de adulte-
rijs, num. 20. de iudicijs. & econtra debent,
idest possunt. Abb. in c. fin. nu. 4. circa med.
de iuram. calum. Spec. in tit. de primo decre
to, §. 3. nu. 16. circa med. & non possunt. i. nõ
debent. D. Aug. 5. loquutionis de Deuteron.
col. 5. in fi. & sic possunt pœnitere ad euaden
dam pœnam. Gra. hic post nu. 5. bene viuere
ad tempus, & post hanc vitam semper beatè
viuere. D. August. 2. de ciuit. Dei, cap. 28.
[EVADERE] nam pertinet ad disciplinam
Christianam, vt neque de cuiusquam corre-
ctione desperetur, neque cuiusquam pœni-
tendi intercludatur aditus. D. August. in lib.
de mendacio, col. 19. in princ. [VITAE]
25 quam inter bona præsentis vitæ homo ma-
xime amat, & econtra odit mortem. D. Th.
2. 2. q. 124. art. 3. [PRODIGI] dum amant
eam fundere, & spatiare pompis exteriori-
bus. D. Aug. 2. quæst. Euangelio. col. 15. cir-
ca med. est enim prodigus, qui seipsum per-
dit, Arist. 4. Ethic. 1. [ET NECIS IMPRO-
VIDI] Afflict. hic 12. not. [SECTATORES]
malorum operum, 2. ad Titum, in fi. [IN-
VOLVVNT, ET QVOD EST IPSO DICTO
DVRISSIMVM] vnius pœna, quæ debet esse
metus multorum. l. 1. C. ad leg. Iul. repetun.
vt illius supplicium alios saluos faciat, §.
quod si aut. de manda. Princip. nam secun-
26 dum leges humanas pœna non semper est
medicinalis ei, qui punitur, sed alijs: ita la-
tro suspenditur non vt ipse emendetur, sed
propter alios, vt metu pœnæ peccare desi-
stant, & cur pro peccato, quod momento
perficitur, non momentanea, sed æterna pœ-
na punitur. D. Thom. 1. 2. quæst. 87. art. 3.
[SVPERSTITES ETIAM NON TERRENTVR
EXEMPLO] adeo quod omnia imputantur,
quæ ex illo sequuntur. Abb. in c. sicut nobis,
num. 4. in fi. & 5. de testi. [CONTRA TALES
ITAQVE] quæ dictio infert, l. matet, in ver.
itaque, ff. de inoffic. testam. l. debitor. §. fin.
ff. de pign. actio. [DEO, ET HOMINIBVS
SIC INFESTOS] inimicos, aduersarios, &
molestos, iuxta illud Esaiæ 43. Seruire me
fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi labo-
rem in iniquitatibus tuis: & dicuntur Deo
inimici, qui non natura, sed vitijs aduersan-
tur. D. August. 12. de ciuit. Dei, c. 3. in princ.
27 & cum in morte vnius sceleratissimi stet vi-
ta multorum. Bald. in l. prouinciarum, C. de
ferijs. [CONTINERE NON POSSVMVS MO-
TVS NOSTROS] animi nostri. Bal. in l. item
quæritur, in princ. ff. locati. continendo in
ira misericordias nostras. psalm. 76. Voce
mea ad Dominum. quid autem sit contine-
re, & continentia. D. Thom. 2. 2. quæst. 155.
art. 1. & 2. & 3. par. q. 127. alias 96. art. 3.
[QVIN] quod non. glo. in l. in persona, in
ver. quin. ff. de pactis. [DEBITAE VLTIONIS
IN EOS EXERAMVS] & sic minatur gladium
exerationis, idest combustionis, dictum ab
areo, idest exiccare, & ardere. Afflict. hic
in 13. not. alibi exageramus, idest vindicta
acerbissimæ mortis affligimus. Abb. in cap.
at si clerici, num. 29. post med. de iudicijs:
28 Ira namque nascitur ex illata tristitia, &
vindictam inferẽs, in lætitiam terminatur.
D. Thom. 1. parte, quæst. 81. art. 2. punitio
quietat impetum iræ, delectationem loco
tristitiæ faciens. idem 1. 2. quæst. 25. art. 1.
nam illius non debemus dissimulare oppro-
brium, qui proba nostra deleuit, ne Cruci-
fixum pro nobis, blasphemare præsumant:
cap. in nonnullis, de Iudæis. [ET] idest, glo.
in l. 1. de seruit. rust. præd. [TANTO] dete-
stabilius redditur, quanto magis professio-
ni contrariatur. Paulus de Castro in consi-
lio 439. in princ. volum. 1. [IPSOS PERSE-
QVAMVR INSTANTIVS] cum ad imam
vsque ad scelerum nequitiam peruenerint.
l. Arriani. C. eod. [QVANTO IN] valde.
Speculat. in tit. de disput. & allegat. aduoc.
§. 4. nu. 15. [EVIDENTIOREM INIVRIAM]
29 quæ largè capitur pro omni eo, quod non
iure fit. Isern. in §. iniuria, circa prin. de pa-
ce iuram. firma. [FIDEI CHRISTIANAE]
quæ est viuendi principium, D. Tho. ad Ga-
lat. 3. ibi, quicunque. col. 3. circa medium.
[PROPE ROMANAM ECCLESIAM] Papam,
qui pro ea capitur. Abb. in c. quod de his,
circa fin. de sentent. excomm. de cuius au-
ctoritate late appendix ad D. Thom. 3. par.
de Saluatore, q. 8. art. 8. col. 2. vsque in fine.
Ecclesia autem est communitas, ea. appen-
dix ad eum, 1. 2. q. 29. art. 6. & capitur tri-
pliciter. Bald. in auth. quas actiones, nu. 14.
de sacrosanct. eccles. & ex vocatione appel-
30 lata est Ecclesia, Sinagoga ex congregatio-
ne, congregari autem conuenit pecoribus,
cõuocari hominibus. D. Aug. in lib. exposit.
epist. ad Rom. col. 2. in prin. hic intelligit de

Ecclesia

Ecclesia Romana particulari,licet quandoque sumatur pro vniuersali, cuius membra sunt ecclesiæ particulares. Abb. in c.bonæ, lo primo, 7.not. post nu.7.de postul.prælat. [QVAE]Ecclesia Romana Princeps est.Bal. in l.sancimus, §.fin.in fi. C.de don. cultrix, & auctrix iustitiæ,c.1.de alic.feu.vel mater iustitiæ.Bal.in l.ea quæ,nu.2.post med. C.de cond. indeb. [CAPVT ALIARVM ECCLESIARVM IVDICATVR]epistola inter claras, & nos reddentes, de sum.Trin. Domina, & magistra aliarum, cuius consuetudo maximã habet auctoritatem,appendix ad D.Th. 3.par.de Saluatore,q.27.art.1. omnium ecclesiarum magistra,c.fin.de foro compet. & vti Domina omnia ad se trahit. Spec.in tit. de dispensatio. §.5.post nu.7. late addit.ad D. Thom. 1.par.q.32. art.4. ibi appendix, col.3. cir.med. pia mater, c.1.de magistris. thronus Dei, à quo procedunt fulgura miraculorum,voces mandatorum, suasionum, atque tonitrua comminationum. Specul.in procem. nu.1. & quare illam Deus elegerit. D.Thomas 3. parte de Saluatore, quæst.35. art.7. in fi. Ita Romana Vrbs propter magnificentiam est caput omnium ciuitatum. D.Augustinus 1.quæst. ex vtroque mixtim, col. 6. post princ. & Papa Deo teste est in toto mundo caput ecclesiarum, ac Sacerdotum, l.hoc autem, de prohib. nuptijs in Longobar. [SVPERSTITIONIS SVAE] quæ
31 est quidquid institutum est ad facienda, vel colenda idola. D.Thom.2.2.quæst.92.art.1. & 2. vel est quando traditioni humanæ religionis nomen applicatur, vnde si præter Dei, & Ecclesiæ institutionem, vel communem consuetudinem, quæ pro lege habenda est, aliquid fit superfluum, & superstitiosum reputatur, quia in exterioribus, & non ad Dei cultum interiorem pertinet,ita si fit ei, cui non debet, quia est vitium religioni oppositum. idem D.Thom.vbi supra, & q.93. art.1.& 2.dicta est eo quod fit superflua,aut superinstituta obseruatio, & in quibus consistat, Lucas in l.omnes qui.de Decurio. & procedit ex pacto aliquo tacito,vel expresso cum dæmonibus inito. D.Thomas d.par. 2.2.quæst.122.art.2. [SCELERA] flagitia, facinora. Nizolus in ver. scelus. [LATIVS EXERCERE NOSCVNTVR] priuatis conuenticulis.l.3.C.eo. [ADEO] intantum. Ioan. And.in c.perpetuæ, in princ. de elect. in vj.
32 [QVOD AB ITALIAE FINIBVS] qui vsque ad Galliam,& Siciliam extenduntur, glo.2. in l.1.ff.de off.præfect.vrbis, & Sardiniam, & Siciliam includunt. Io.Andr.in c. 1. nu.1. de tempo.ordin. in 6. de qua Italia. Baldus in l.ex omnibus, de offic.præsid. eius confinia, & quomodo distinguantur, Speculat.in tit.de empt. & vendit.§.1. post nu.11.& 12. [ET PRAESERTIM] maxime. Innocent. in cap.ex literis, de homicid. [A PARTIBVS LOMBARDIAE] cap.ex parte, de arbitris.
33 est autem Lombardia prouincia, sicut & Tuscia, habet Regem, & vnum metropolitanum, hodie verò multæ vocantur prouinciæ,quæ non habent Episcopos,Abb.in cap. coram, post num. 4. de elect. [IN QVIBVS PRO CERTO PERPENDIMVS] infra in const. si damna clandestina pro certo didicimus, c.sicut pro certo, de simonia scimus, c. inquisitioni, de sent.excom. pro certo, c.cum ex literis,circa fin.de restit.in integ. Abbas in c.tertio loco,nu.1. circa med.de præsum. c.cum ad monasterium,de statu mona.sicut pro vero inspecta veritate.Bal.in l.sub conditione, de solut. & certum dupliciter dicitur.Bal.in l.1.col.3.circa fin.2.rep.de leg.2. & sic collatione,& discursu rationis cognoscitur vnum per aliud,sicut effectus per causas. D. Tho.3.par.de Saluatore, q.11.art.3. [IPSORVM NEQVITIAM] peccatorũ.psal.7. alibi nequiter, c.ad aures,de pœnis. [AMPLIVS ABVNDARE] maxime Mediolani,vbi
34 Hæretici tempore huius Imperatoris interfecerunt B. Petrum Veronensem Inquisitorem,dictum Sanctum Petrum Martyrem. Affl.hic 14.not. late appendix ad D.Thom. 3.par.quæst.37.alias 6.art.2.col.2.in princ. [IAM]quod actum præteritum,perfectumq; designat. Lucas in l.si quis in sacris, circa prin.de prox.sacro.scri. [VSQVE]inclusiuè. gl.1. in l.patrono, §.1. de leg.3. quandoque etiam excludit. Bald.in l.si oleum, §.fin.de dolo malo, in l.meminisse, 1.& 2.repet. de officio procons.& lega.in l.si cum exceptione, §. hæc autem, in princ. quod metus cau. in l. filiusfamilias, in princ. de leg. 1. Speculat. in tit.de disput. & allegat. aduoc. §.4.nu.8. circa med. sæpe tamen ista dictio apponitur in dilationibus. Baldus in l.eos, §.fin autem, nu.7. circa princ. C.de appell. hic quasi dicat à locis eorum vsque. [AD REGNVM NOSTRVM] in fimi.Ioan.And.ad Specul.in rub.col.1. circa med. de cler. non
35 resid. [SICILIAE] cuius Regnum in tot ciuitatibus constitutum Sicilia dicitur, sicut Romana ciuitas. D. August. 2.de consensu Euangelist.c.25.col.2. [SVAE PERFIDIAE] aliter perfidia, in l.2.ne fideiusso. doti. dentur. vel pertinaciæ, in fimi.in constit.magistri Camerarij. [RIVVLOS DERIVARVNT] venerunt. Abbas in cap.prudentiam,nu.11. in fine, de officio deleg. alibi collata, idest deriuata. Baldus in l. pen. 2. repet. circa princ. de iustitia, & iure. sicut conclusiones, & demonstrationes vnius scientiæ, si sunt ordinatæ, vna deriuatur ex alia.

D.Th.1.2.q.54.art.4. in fi. [QVOD ACERBISSIMVM] alibi acerbius, infra in conſtit. humanitate, vel triſtiſſimũ. Nizolus in ver. acerbitas. [REPVTANTES STATVIMVS] ius nouum inducendo. Zab.in clem.fin.5.not.de reſcript. [IN PRIMIS VT CRIMEN] quod
36 à carendo nomine dicitur. Luc. in l.vnica, in princ. de reis poſtu. [HAERESEOS, ET DAMNATAE SECTAE CVIVSLIBET, QVOCVNQVE NOMINE CENSEANTVR] c.noueris de ſent.excom. [SECTATORES] diſciplinatores. Nizolus in ver.ſecta. ſectarum,& ſectatorum nomina meminit D.Aug.2.de lib. arb.col.17.circa med. [PROVT VETERIBVS LEGIBVS EST INDVCTVM INTER CAETERA PVBLICA CRIMINA NVMERENTVR] ſit crimen publicũ. l.Manichæos, eo.tit.de hæret.
37 dicitur autem publicum duobus modis, vno modo reſpectu finis, tunc omne iudiciũ criminale dicitur publicum. Secundo modo dicitur publicum, quia deſcendit ex lege publicorum iudiciorum, vel ex legibus quibus cauetur, quod ſit publicum, vt hic Bal.in l. qui calumniatores.C.de calumn.alias quædam ſunt publica,& quędam priuata: rurſus publica alia ordinaria, & alia extraordinaria.Spec.in tit.de accuſ.§.2.nu.1.& 2.& crimen aliud eſt, & aliud pœna. Bald.in l.cum
38 mulier.col.3.circa princ.ſol.mat.crimen,& peccatum differunt. D.Th.ad tit.1.ibi,huius rei,col.2.poſt prin.crimen prædictum æquiparatur crimini læſæ Maieſtatis. glo. in d.l. Manichæos,in ver.ſubire. [IMMO] vel. gl.in l.iubemus,§.œconomus,in ver.immo,de ſacroſan.eccl.quandoque ſtat electiuè. Bal.in l.1.nu.18.poſt princ. C.de furt. alibi correctiuè. Abb.in c.innotuit,poſt nu.5.de elect. in c.graue nimis,nu.9.de præben.& quando non.Bal.in 1.conſt.C.§.quibus,nu.7. [CRIMEN LAESAE MAIESTATIS NOSTRAE] & ſic crimen læſæ Maieſtatis committitur in Regem Siciliæ, ſicut in Imperatorem. Gra.ſup.in proœ.in 2.add.& crimen hæreſis æquiparatur crimini læſæ Maieſtatis,Bal.in d.l.Manichæos,C.eo. [DEBET AB OMNIBVS HORRIBILIVS IVDICARI] quia grauius eſt æternam, quàm temporalem lædere Maieſtatem, c.vergentis, vbi Abb.eo.tit.de hæret. [QVOD IN DIVINAE MAIESTATIS INIVRIAM DIGNOSCITVR ATTENTATVM]
39 vnde in iniurijs proprijs patientem eſſe laudabile eſt, in iniurijs autem Dei patienter ſuſtinere nimis impiũ eſt. D.Th. 2.2.q.136. art.4.vel iniurias noſtras magnanimiter ſuſtinere debemus, Dei autẽ iniurias nec vſq; ad auditum ſufferre. idem 3.par.de Saluat. q.41.art.4.& quolib.5.art.26. cum Deus ſit ſuper omnes diligendus. Iſer. in §.cõtra omnes,nu.22. hic finitur lex,adeo quod contra Deo rebelles,& cõtumaces ſeſe pariter vniuerſus orbis armat. & ſicut his quos Deus punire vult,omnis creatura iraſcitur, ſic illis quibus auxilium præbet,omnis creatura ſuffragatur. D. Aug.1.de mirab.ſacræ ſcrip. col.23.poſt med. [QVAMQVAM] quamuis, nam quam duplicatum ſumitur pro coniunctione aduerſatiua. Io.And.in c.qui de non. cir.princ.de præb. in vj. [IVDICII POTESTATE ALTER ALTERVM] hinc inde.Bal.in l.Meuius,§.arbiter.1.rep.ff.fam.ercis. & eſt diſtributiua duorum etiã quod alter poſſit dici de pluribus.idem Bal.in l.ancillæ,nu.3. C.de furtis. [NON EXCEDAT] quia crimen læſę Maieſtatis in quibuſdam conuenit cum hæreſi. Spec.in tit.de hæreſi. nu.5. [NAM] ideſt quia. gl.in l.3.ſi pars hære.peta. & ſtat continuatiuè.gl.in d.l.Meuius,in ver.voluntates,in fi.de leg.2. [SICVTI] ſimilitudinariè, vel exemplificatiuè, glo.1.in l.idem eſt, ff.vſufr.quemad.caue.& ſic,ſicut,dicit ſimilitudinẽ. add.ad D.Th.3.par.de Saluatore, q.47.art.5. ibi exam.in fi. [PERDVELLIONIS CRIMEN] l.Pantonius.§.rei.de acquir.
40 hæred. crimen hoſtilis, nã perduelles hoſtes dicũtur. gl.fin.in l.cum filius,§.fin.de leg.2. tam ſi in Principem, quàm in rempublicam ſunt moliti.l.liberorum,§.1.in ver.perduelliones,ff.de his,qui not.infa. & eſt ſub crimine læſæ Maieſtatis,vel forte idem,& cõmittitur in Principem,vel alium de eius latere. Spec.in tit.de accuſatore,poſt nu.37. [PERSONAS ADIMIT DAMNATORVM, ET BONA] adeo quod poſt attentatum crimen nõ poſſunt donare, vel aliquem contractũ facere. l.donationes, §.fin.& l.poſt contractum, de donat. [ET DAMNAT ETIAM POST OBITVM ETIAM MEMORIAM DEFVNCTORVM] etiam quod crimen finiatẽ morte, l.1.vbi Bal.nu.2. C.ſi reus, vel accuſ.mor.fuerit. quæritur de
41 crimine propter bona,quę per ſcelus acquiſita ſunt fiſco. l.Lucius,in glo.pen.ff.de iure fiſci,l.fi. in gl.pen.C.de adult.& poteſt obijci crimen lęſæ Maieſtatis poſt mortẽ,vt bona vendicentur.l.pen.& fin.C.ad leg.Iuliam Maieſt.l.fin.cum ibi not.de iure fiſci,lib.10. ita quæritur de ingratitudine,& agitur poſt mortem de crimine,propter onera. Spec.in tit.de exceptio. & replica. §.3.nu.27. adeo quod teſtamentũ non tenet,& legata ſoluta repetuntur.Bal.in d.l.cũ filius,§.fi.de leg.2. & ſic contra hæreticum poſt mortem proceditur ad damnationem memoriæ,ita in crimine læſæ Maieſtatis,& accuſato,ac conuicto de publico crimine, admittitur tamen procurator. Bal.in l.3.nu.39. C.de accuſat. d.l.pen.& fi.C.ad leg.Iul.Maieſt. & in d.l.fi. vbi not.Bal.de iu.fiſci,lib.10. nec memoria damnatur niſi in caſibus de iure expreſſis.

Bal.

Bal.in d.l.1.nu.3. si reus,vel accus. mor.fue. & infra quinquennium, non postea. 10.Ant. de Nig. in c.reg.13. ad vindictā malefactorū,nu.88. [Sic]eo modo.gl.in l.de pupillo, §.nunciationem,in ver.sic,de no.oper.nunc. [In Praedicto Crimine] hæresis,quæ pertinaciam requirit, & errorē in ratione, vt dixi supra in rub. & Foll.hic nu. 33. in fi. [Quo Patareni Vocantur] qui vt latrones viuunt, & mori se iactant vt martyres.D.Aug.2.contra lit.Pitilia.col.67.circa
42 med. [Per Omnia] l.1.de leg.1.quæ verba in omnibus, & per omnia quotidie ponūtur in statutis.Bal.in l.2.de iure cod.Soc.in cōs. 68.nu.21.1.vol. & non solum respiciunt modum,sed tempus.Arno.in 72.dialogo.& cōparatio dat nobis intelligere formam. Bal. in l.ex hoc, post nu.15.de iust.& iure. [Volumus Observari] adeo quod in crimine hæresis, & læsæ Maiestatis incōtinenti bona confiscantur. d.l.post contractum,vbi Bart. nec testari possunt. D.Aug. 1.contra epist. Perm.col.antepen.in fi.& seq. & criminosus non potest amplius cum bona conscientia illa retinere. Abb.in c.dilecti filij, post nu. 12.de arbitris. disputatur, & tenet contrarium Couarruuias 2.par.§.8.de contrahen. incestas nuptias,nu.10. Verum non debent occupari antequam præcedat sententia declaratoria. Abb.in cap. cum Victoniensis,
43 in fi. de elect. & sic Deus non debet esse deterioris conditionis,quàm dominus temporalis,c.tua nobis, de decimis. Ita Ecclesia excōmunicat post mortem hæreticos. Abb. in c.à nobis, nu.11.de sent.excomm. [Et] etiam. glo.in l.si pupilli.§.fin.ff.de neg.gest. [Vt Ipsorum Nequitia] vitium sic dictum,eo quod nequidquam est. Nizolus in ver.nequitia. [Qui Quia Deum Non Sequuntur] & successiuè contra Deum sunt. l.cælicolarum,de Iudæis. [Et In Tenebris Ambulant] non sequuntur Deum, qui lux est mundi,Io.8.nec sequi Deum dicuntur,ex quo nullam legem tenent,sed propriam opinionem sibi legem faciunt. Bal.in l.nō erit §.Diuus,de iureiur. [Detegatur Nemine Etiam Deferente] eorum qui deferre possunt. l.deferre. ff.de iu.fisci. [Diligenter] in const.officiorum periculosa, vel diligentissime in const.Iustitiarijs,non per Kalendas. cum diligentia sit mater omniū vir-
44 tutum, & negligentia nouerca eruditionis. Spec.in tit.de aduocato,§.9.nu.4. [Investigari Volumus Huiusmodi Scelerum Patratores] & sic inquisitio quam auctoritate iuris iudex exequitur,est agenda cum summa diligentia. Lucas in l.diligenter, in princ.de aquædu&tu. [Et Per Officiales Nostros] etiam non habentes iurisdictionem.Bal.in cons.378.nu.9.circa med.5.vol. [Sicut] quod non est omnino similitudinarium. Abb. in c.quia V. nu.6.& c.nouit, nu.5.de iudic. [Et Alios] quæ dictio facit positionem eiusdem qualitatis.idem Abb.in c.2.in 4.not.de ferijs,& c.mulieres,1.not.de sent.excomm. [Malefactores] Ioan.18. [Inquiri] & sic de istis,& quibusdam alijs potest principaliter inquiri.Bal.in l.ea quidē,nu.39.post med. C.de accus. vltra alios, de quibus infra in const.inquisitionis. [Ac] vel,idest. gl.in l.decernimus,de sacrosf.eccl. [Inquisitione Notatos] infamatos. Bal.in l.furti.§.1. ante nu.1.de his,qui not. infam. vel aliqua suspicione notabiles,c.ad abolendam, c.excommunicamus, §.qui autem,eo.tit.de hæret. [Etiam Si Levis Sv-
45 spicionis] cum leuia signa sufficiant ad præsumendum aliquem hæreticum. Bal.in l. fin.in fi.C.fam.ercisc. [Argumento Tangantur]& sic ex leui argumento quis probatur hęreticus, Abb.in c.litteras,nu.8.cir. fin.de præsum.& dicitur argumentū,ex quo argutè probat Bal.in rub.nu.32. circa med. de rerum diuis.adeo quod testes singulares, contestes tamen in genere probant.Bal.in l. vni.qui num.tute.se excu.add.ad eundem in l.1.ibi,quod testes,C.de testam. [A Viris Ecclesiasticis, Et Praelatis] secundū canones, & incuria Ecclesiæ. in simi.inf. in const.statuimus,vbi Iser.de vsurarijs pun. [Examinari Iubemus] licet secundum quosdam,etiam à iudicibus secularibus, sed non est verum,sed ab inquisitoribus. Foller. hic post num.23.alias quis de causa cognosceret,de qua non posset iudicare.Abb.in c. cum contingat,post nu.3.de rescript. [Per Quos Si Evidenter] euidentissima probatione,quæ requiritur in criminalibus,l.fi. C.de prob. & oritur in similibus ex priuilegijs,& indubitatis instrumētis. Abb.in c.licet,13.not.eo.tit.de prob, vel in casu isto ex coniecturis.Lucas in l.1.col.3.post princ.de apochis pub. [Inventi Fuerint A Fide]
46 quæ sic dicitur eo quia fit quod dicitur. D. Aug.in libro de mendacio,col.32.post med. Vel fiunt dicta in conseruatione promissorum. D.Th.3.par.de Sacram.q.80.alias 49.
47 art.2. [Catholica] vniuersali. Aug.contra lit. Pitil.2.col.39. post med. & in lib.de vnit.Eccl.col.2.in princ. vniuersaliter perfecta, & in nullo claudicante, & per totum orbem diffusa. idem 1.de Gen.ad litt.col.2. circa med. Græci enim catholicon, vniuersalem vocāt. Abb. in d.rub.cir.prin.de sum. Trin.inde Catholici,siue orthodoxi integritatis custodes, & recta sectantes dicuntur. D.Aug.in lib.de vera relig. col.6. circa fin. [Saltem In Vno Articulo] Fidei, & quod

quod fint, & quomodo fucceſſu tẽporis cre-
uerint,cum ab initio idem fuerint,& conuc
nienter in ſymbolo ponũtur. D.Th.2.2.q.1.
art.7.8.& 9. Quid autem ſit articulus,vnde
dicatur, & quod modis capiatur, idem vbi
ſupra ea.q.art.6. [DEVIARE] etiam in vno
articulo leui pertinace tameu animoſitate.
glo.pen.& fin.in l.2.C.eo.vel deuiat à Fide,
quamuis leui argumento,hæreticus eſt,Bal.
in l.qui contra,ante nu.1.C.de iuceſt.nupt.
nam qui in vno peccat, omnium factus eſt
reus,Iaco.2.c.deſleat, de reg.iur.ſuni. Spec.
in tit.de teſte.§.1.poſt nu.25.& 89.poſt me-
dium,& in tit.de emph.poſt nu.40. Bal.in l.
etiã ſi partis,de leg.1. adeo quod vbi requi-
runtur duo, vnum non ſufficit, glo.& Bal.in
l.fin.in ver.auctoritas,ff.de diuortijs. & pa-
ria ſunt,ſi nihil,aut totum ſeruatum non ſit,
l.& ideo,quod falſo tuto. aucto. etiam quia
Fides debet habere certitudinem, & nullam
ſecum admittere dubitationem. Abb.in c.1.
& 3.in 1.not.eo.tit. de hæret. & ſicut chari-
tas non remanet in homine poſt vnum pec-
catum mortale, ita & Fides poſtquam non
credit vnum articulum Fidei. D.Thom.cum
appendice,2.2.q.5.ar.3. ſunt enim ſicut vir-
tutes connexæ, 3.par.de Sacram.q.26. alias
85.art.6. intãtum quod probatur hæreticus
in genere,ſi vnus deponit de hæreſi in vno ar
ticulo Fidei,& alius de alio. Bal. in l.actor,
nu.4.cir.med.C.de prob.vltra quod error in
Fide,pro dolo habetur, niſi paratus ſit cor-
rigi. idem Bal.in l.data opera,num.53.C.de
his,qui accuſ.non poſſ. [AC] etiam. gl.1.in
d.l.Meuius, de leg.2. [PER IPSOS PASTO-
RALI MORE] arguant, obſecrent,increpent
in omni patiẽtia,& doctrina,4.ad Timot.2.
[COMMONITI] vt in glo.gratia Dei,vel per
porrectam deſuper gratiam à Ieſu Chriſto
D.Aug.1.retract.c.9. [TENEBRIS DIABO-
48 LI] qui latinè accuſator dicitur.D.Auguſt.
4.q.ſuper Num.col.31.in prin.& in lib.con-
tra Iudæos, & Pag.col.7.cir.med.eſt animal
genere,animo paſſiuũ,mente rationale,cor-
pore aereum,& tempore æternum.idẽ Aug.
9.de ciui.Dei,c.8.in princ. natura Angelus,
vitio ſuo diabolus. Idem qui ſupra 1.contra
Pelag.col.fin.circa med. inſtitutione bonus,
voluntate ſua malus. idem 11.de ciuit.Dei,
c.17.per nullũ alium,ſed propria voluntate
factus eſt diabolus. D.Aug.in lib.de patien-
tia, col.13.in princ. quid commune cũ Deo
habeat,& quid cum homine. idem 8.de ciu.
Dei,c.9.10.12.13.& 16.& antecellat homi-
nes,ibidem c.15.eius nomen eſt deteſtabile,
idem 9.eiuſdem c.fin.col.fin.cir.med. & per
ſuperbiam ſeparatus eſt à Deo. idem in lib.
de ſalut.docum.col.37. in fine, & ſeq. [RE-
LICTIS] nam qui eligit malam viam,debet
redire ad bonam.not.Bal.in l.reprehenden-
da, C.de inſt.& ſubſtit. & ſicut laudabile eſt
à vera ſententia non moueri, ita culpabile
perſiſtere in falſa.D.Aug.3.contra Creſcen.
49 col.3.circa prin. Eccleſia enim non claudit
gremiũ ad ſe redeuntibus. Bal. in l.acceptã,
nu.30.in fi.C.de vſuris.nam quamdiu in hac
vita viuitur, cuilibet relinquitur locus pœ-
nitentiæ, & recipitur ab Eccleſia tam ſi de-
linquit in Fide,quàm in moribus. verum ad
dignitates non admittitur, niſi miſericordi-
ter diſpenſetur, vel propter bonum pacis,
ſiue fructum aliud,qui inde ſperatur. D.Th.
quolib.10.art.16. ita Imperator indulget ei
qui vult ad frugem melioris vitæ redire,pœ
nitet peccaſſe: ſecus ſi in malo perſeuerat,
not.Bal.in l.Imperialis, in princ. poſt nu.1.
& in repe.anti.in princ.C.de nupt.vel eſſent
obſtinati,& perfidi.in l.ſeruis,nu.6.C.de leg.
& ſic Eccleſia non refutat redeuntes ad gre-
mium. idem Bald.in l.3.col.2.in princ.C.de
inceſt.nupt.quouſque admittatur hæreticus
ad abiurandum,vt euitet pœnam mortis, &
quod teneatur in ſpecie,non in genere abiu-
rare.Foll.hic nu.36.& 37. [INSIDIIS] nam
50 Satanæ,& diaboli ex actu eorum compoſita
ſunt nomina,nõ quod ſint naturalia,ſed vo-
luntatis eorum ſignificatio. D.Aug.in libro
quæſt.vete.& noui teſtam. col.5.circa prin.
habent nomen operis, & non naturæ. idem
in lib.quæſt.ex nouo teſta. col.36.cir.princ.
& in lib.ex vtroque mixtim,lo primo,col.1.
cir.med. eſt ſpiritus nocendi cupidiſſimus,
à iuſtitia penitus alienus, ſuperbia tumidus,
inuidia liuidus, & fallacia callidus. D.Aug.
vbi ſup.8.de ciui.Dei,c.22. ſator malorum,
not. in clem.fin.eo.tit.de hære. propria ma-
lignitate hominibus infeſtus, ſed Dei iudi-
cio tenetur nocere peccantibus. D.Auguſt.
5.contra Iul.c.6.col.4. in princ. vidit enim
quod ad accuſationem eius factus eſt homo
ſubtilitate ſua id egit, vt in eandem illam
præuaricationem, in quam ipſemet incide-
ret,vt accuſatorem ſuum partecipem dam-
nationis efficeret, & non quærit gentes, non
Iudæos,nõ malæ vitæ, & conuerſationis ho-
mines, ſed Dei ſeruos, & Chriſti famulos,
quos ſibi ſcit inimicos, qui factum eius, &
præſumptionem condemnant. D.Auguſt. in
lib.quæſt. vet.& noui teſtam.col.5. in princ.
& fi. [NOLVNT AGNOSCERE DEVM LVCIS]
incomprehenſibilis,cum alia ſit comprehen
ſibilis. Bal.in l.teſtium,nu.22.C.de teſti.vel
vitæ auctorẽ Deum. gl.in epiſt.inter claras,
in ver.auctorem,de ſum.Trin.hæreſim dete-
51 ſtando,quia nõ incipiunt eſſe Catholici,niſi
hæreticos eſſe deſtiterint.D.Aug.in ep.166.
col.5.cir.princ. [SED IN ERRORIS CON-
CEPTI, CONSTANTIA PERSEVERENT]
per-

pertinaciter persistedo, altero de tribus modis. D.Tho.cum add.ad eum,2.2.q.2.art.6. ibi exam.secus si causa disputationis. Bald. in l.si possessor. §.quãquam,ff.de pet.hæred. vel articulus esset dubius, & disputatio est inter maiores, potest eligere vnam partem, quæ sibi magis placet.Bal.in l.captatorias, nu.5.C.de testa.milit.ita si obedit mandato Ecclesiæ,excusatur à suspicione hæresis etiã violenta. idem Bal.in l.siue possidetis, in fi. C.de probat. vel errat,nam lapsis,& errantibus subuenitur, perditis verò nullo remedio succurritur, l.hi qui. de apostatis , quia ex perseuerantia indicium animi apparet. Bal.in l.quidam elogio,nu.17.de iure delib.

52 Constantia autem quid,& vnde,in quo conuenit,& differt à perseuerantia.D.Tho.2.2. q.137.art.3. & vltra perseuerantiam, vt sit hæreticus oportet scire illud esse cõtra Ecclesiam,alias ignorantia excusat, nisi diceret,quod vult id tenere etiam quod sit contra Ecclesiam, alias errare posset,sed hæreticus esse non posset, vt de August. addit.ad D.Th.1.par.q.32.ar.4.ibi,cor. verum semel hæreticus, semper præsumitur hæreticus. Bal.in l.non ignorabit, in fi. C.ad exhiben. add.ad eum.in l.3. in ver.præsumitur, C.de prob.& tunc vltra pœnam æternam,& aliã, de qua in c.3.& c.excommunicamus,§.credẽtes,eo.tit.de hæret. si sunt parati corrigi, non sunt hæretici. D.Thom.2.2.q.11.art.2. sed primo loco recipiuntur ab Ecclesia,quæ eos conseruat in vita, sed si relabuntur, est signum inconstantiæ, recipiuntur ad pœnitentiam , non tamen liberantur à sententia mortis.ea.q.art.4.si est clericus degradatus traditur curiæ seculari, similiter laicus per eam punitur. d.c.ad abolendam, eod.tit.de hæret. & [PRAESENTES NOSTRAE LEGES EDICTO] quod in publico,& actu populoso fecimus,vt ignorantia non patrocinetur. Paris de synd.in ver.officialis,c.5.post nu.2. [DAMNATOS MORTEM PATI PATARENOS]

53 vt ex qualitate pœnarum qualitas proprij cognoscatur erroris. D.Aug.in serm.2.feriæ Dom.3.in Quadrag. [DECERNIMUS] quod nouum ius inducit. Zab.in clem.vni. nu.3. de cau.poss.& prop.Nam antea Theodosius decem librarum auri mulctam imposuerat. l.Arriani,eod.tit.de hæret. D.Aug.3.contra Cresco.col.34.in princ.in epist.68.col,5.circa med.& 172.post princ.& 2.contra lit.Petil.col.68.cir.prin. Hodie est pœna mortis. [QUAM AFFECTANT]etiam quod affectata non inferant onus,glo.2.in l.3.de excus.tut. [VT] in exemplum ignis æterni,vt in Iudæ epist. 1. [VIVI IN CONSPECTU POPULI COMBURANTUR] publice viui concrementur . in simi.in l.vniuersi. C.vbi causæ fisca. vt qualiter vixerunt,taliter moriantur.Bal. in l.vni.in fi.pri.de lati.liber.toll. & malam vitam peiore morte consumunt. D.August. 3.contra epist.Parme.col.28.cir.fin. & animo sæuientis satisfiat,l.si venditor,ff.de ser. exporta. [FLAMMARUM COMMISSI IUDI-

54 CIO] quia ignis habet magnam efficaciam ad purgandum. D.Thom.3.par.de Sacram. q.125.alias 74.art.2. nam generatus à Sole, est eiusdem speciei cũ eo qui est in sphæra , & agit vt instrumentum diuinæ iustitiæ. ea. q.art.3.& ibi correla. est pœna maxime afflictiua, quia abundat in virtute actiua. idẽ vbi supra q.128.alias 97.art.1.& reputatur maior pœna decapitationis, Bal.in l.vnica, nu.1. de raptu virg. cum longiore languore afficiatur,Abb.in c.cum nõ ab homine,post nu.26.& in fi. de iudic. vltra quod est opus iustitiæ, vt habeant vnde doleant; qui gaudere nõ amant.D.Aug.in lib.de vera,& falsa pœnitentia, col.21.in princ. Ita iuuenes eorum comedit ignis.psal.77.Attendite populo meus, & flãma combussit peccatores. psal.105. Cõfitemini Domino. eadem pœna imponitur Nili ageres rumpentibus, & notario scribenti falsum in præiudicium fisci. l.vni.de Nili ageri.non rumpe.& l.1.de immu.nemi.conced. vnde est inuentus ad corporalem vindictam, sicut venenũ, morbus, & cætera huiusmodi. D.Aug. in lib. contra epist.Manichæi,col.2.circa princ. & sic post

55 primam,& secundam monitionem,Ecclesia non sperans eius conuersionẽ,prouidet aliorum saluti, separando ab Ecclesia per excõmunicationem,& relinquit eos iudicio seculari à mundo exterminando per mortem. D.Th.2.2.q.11. art.3. vt eos vorax flamma consumet.Iudicum c.20.in fi.nam sicut igne flammante nihil pulchrius, & calefaciente, curante, & coquente vtilius, ita eo vrente nihil molestius.D.Aug.12.de ciuit.Dei,c.4. sic longa morte cruclebantur ligno suspẽsi. idem Aug.4.de Trin.col.15.post princ. & in tract.31.super Ioan.col.5.& possunt vbique puniri,quia vbique delinquunt,sicut Mathematici.l.& si vbi Bal.C.de malefic.& mate. [NEC] quæ est dictio copulatiua. Bal.in l. cum tale, §. 1.de cond.& demonst. [DOLE-

56 MUS] cum ad veritatem doloris sensibilis requiratur læsio corporis, & sensus. D.Tho. 3.par.de Salu.t.q.15.art.5. [QUOD] quia. l.si.in ver.quod,ff.de diuortijs.gl.2.in l.liber homo, de hæred.instit.& in l.testamenta,de milit.testam. [IN HOC] in eum finem. gl.in l.1.in §.potuisse,in ver.vel in hoc,ad Syllan. [IPSORUM SATISFACIMUS VOLUNTATI]

57 quæ non est aliud nisi anima volens.Bald.in l.captatorias, nu.7.in fi. C.de testam.milit. & secundum Theologos,non potest cogi,sed illa

illa nihil est magis liberum. Bal.in l.iam du
bitari,cir.med.de hæred.inst.& nihil est tam
in potestate nostra, quàm ipsa voluntas, ea
enim prorsus nullo interuallo mox,vt volu-
mus præsto est. D.Aug.1.retract.c.9.& dixi
supra in procœ.tamen cum insit consensus,&
naturalis quædam obligatio,Ang.in l.fin.de
colla.fund.patri. tanquã amatores periculi
tenentur ad pœnã,§.quia verò, auth.de non
alien. l.1.§.bestias, de postul. vt voluntario
moriantur interitu , qui viuunt ad impedi-
mentum salutis aliorum.D.Aug.in epist.50.
col.9.post med. [Ex Qvo] apparet. l.eum
qui,de mino. [Poenam Solvendo] quæ
si solum est taxatiua. Cassa.in consue.Burg.
rub.4. §.11. ibi, oblige . [Nec Frvctvm
Aliqvem Conseqvvntvr Erroris] sed
58 peccata sunt causa peccati. D.Th.1.2.q.87.
art.2. adeo quod dans eleemosynam,vel su-
stinens martyrium ad pompam,peccat,non
meretur, immo demeretur. Abb.in c.1.post
nu.4. de collu. detege. quia latenter celant
peruersitatem suæ intentionis , coram Deo
sunt martyres Diaboli. Caiet.ad D.Th.2.2.
q.124.art.2.col.1.circa prin. & etiam quod
multa patiantur , excluduntur à mercede ,
quia non patiuntur propter iustitiã. D.Aug.
in hom.octauæ omu.Sanct.& 1.contra epist.
Parme. & passio licet iungit,causa separat,
& valde distat , non quia patitur , sed quia
propter iustitiã patitur . D.Aug.in d.ep.50.
59 col.6.cir.med.nam,vt supra,pœna non facit
martyrem, sed causa. D.August.in epist.61.
col.2.cir.fi. & 166.col.2.cir.princ. D.Th.ad
Eph.3.col.2.in prin.& 2.ad Tim.2. Bal.in l.
ictus fustium, circa fi.de his,qui not.infam.
[Apvd] l.1. de cohorta. [Nos Nvllvs
Pro Talibvs Intervenire Praesvmat]
60 c.si aduersus,eo.tit: quia nõ debet quis ma-
los homines defendere . Bal.in l.quicunque,
in fi.de Episc. & cler. vnde pro malis homi-
nibus, & assassinis nemo debet suscipere ad-
uocationem, idẽ Bal.in auth.habita, nu.25.
in fi. cum add.in ver.aduocationẽ , ne filius
pro patre,pro raptoribus,& complicibus,in
c.reg. vt sine mortalis peccati,nec pro insi-
gnibus furibus. Bald.in auth.sed nouo iure,
nu.11.de ser.fug. Insuper nullus malas cau-
sas in quocunque loco excitare , aut facere
præsumat, l.si homines, de agressio. in vico
facta in Longobar.nã mala causa bono sen-
su defendi non potest.D.Aug.in lib.quæst.ex
nouo testa.col.53.cir.med. [Qvod Si Fe-
cerit,Ipsvm Nostrae Indignationis]
cuius pœna quę sit,Aluar.in §.sed & qui de-
lator.post nu.3.quę sit prima cau.bene.ami.
61 & dicitur indignatio, nam difficillimum est
vt homo aliquid vindicet sine ira, D.Aug.in
lib.octuagintatrium quæst.col.26. circa fin.

verum ira per vitium occæcat oculum men
tis , ira per zelum ipsum turbat , & dicitur
ira per zelum, quando petit vindictã secun-
dum ordinem iustitię.D.Th.3.par.de Salua-
tore,q.15.art.9.vel qui sine causa irascitur,
reus est , secus si cum causa, nam si ira non
esset, doctrina non proficit, nec iudicia sta-
rent,nec crimina compescerentur,vnde ap-
petere vindictam propter malum eius , qui
puniendus est,illicitum est: appetere vindi-
ctam propter correctionem vitiorum , lau-
dabile est . idem D.Th.2.2.quæst.158.art.1.
62 Deus autem irascitur, nulla tamen passione
turbatur , & hoc nomen vindictæ vsurpauit
effectus,non illius turbationis affectus. San-
cti Angeli sine ira puniunt quos accipiunt
ęterna lege Dei puniendos.D.Aug.9.de ciu.
Dei,c.5.& 15.eiusdẽ c.25. vel non cadit ira
in Deum secundũ affectum,vel vt est passio,
siue vitium,quia hæc procul sunt à Deo, sed
tantum irasci dicitur secundum effectum ,
quando scilicet punit,eo quod tunc se habet
quodãmodo ad modum irati hominis . Gu-
liel.Pipin.epist.ferię 2. post 2.Dom.in Qua-
drag. [Acvleos] idest vigores,d.l.Mani-
chæos,vbi gl.eo.tit.& infra in const.purita-
tem, de præsta.sacra.baiu. alibi aculeos ti-
moris. Exodus 23. D.August.2.quæst.super
Exod.col.41.cir.med.& 6.quæst.super Iosue
col.18.cir.fin.vel mortis. idem 3.de peccat.
& merit.remi.col.14.& 15.cuius punitione
fit indignatio. in fimi. idem Aug. 4. contra
duas epist.Pelag.c.4.col.4.in fi. [Non In-
63 merito Convertemvs] vnde qui prohibi-
tum patrocinium præstat ab officio aduoca
tionis remotus , stylum proscriptionis , ac
perpetui exilij sustinebit. l.nemo, la secon-
da, de episc.aud. vnde Papa præcipit aduo-
catis , vt pro eorum clientulis procurent
contra Ecclesiam. Spec.in tit.de aduocato.
§.1.nu.27.circa fin.

Sed contra,videtur quod non sit imputan
dũ si Hæretici faciunt id à quo denominan-
tur. Spec.in tit.de ferijs, §.fin.in fi. cum fas
sit ab hoste doceri. idem Spec.in tit.de pro-
64 batio.§.2.post nu.4.& Deus cũ nos aduersis
rebus exagitat,aut peccata castigat,merita
examinat , mercedemq; æternam nobis pro
toleratis pie malis seruat.D.Aug.1.de ciui.
Dei,c.29. tanto magis, quia veritas errori-
bus nõ vitiatur. Spec.qui sup.in tit.de disp.
& alleg.aduoc:§.6.nu.3.vltra quod quidam
dicunt , quod Hæretici sunt tolerandi , non
occidendi , & eos supplicio afficientes sunt
illis iniurij,& crimine obnoxij,sed eos com
buri est contra voluntatem spiritus. add.ad
D.Thom.1.2.q.95.art.2.ibi corrol.ver.not.
Dic , quod sicut ipsi omnibus aduersantur ,
sic omnia debent sibi aduersari.in fimi.Bal.
in

in l.1.2.rep.cir.prin.de dolo malo, videlicet Princeps, lex, minister legis, & etiam priuatus, claue non errante. Bal.in l.2.nu.69. de seruit.& aqua.tanto magis, quia audent negare, quod scriptum probatur. D.August.in lib.quæstionum ex veteri testa.col.46. circa med. Hæreticos verò tolerare, non supplicio afficere, nec comburere, est hæreticum, vt in d.add. Ecclesia enim Catholica ex aliquorũ perditione, cæteros colligit. D.Thom.præd. cum add.ad eum.2.2.q.10. art.8. in appendice. sic solutio dubitationis inuentio est. Arist.7.Ethic.4.

Lecta litera, deuenio ad notabilia. Bal.in l.Aemilius Largianus, 2.rep.nu.4.post med.

65 ff.de mino. Et primo noto, quod Ecclesia est tunica illa inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. in extrauag.com.1. de maio.& obed. Rursus, sicut tangendo vestem, intelligitur tangere personam, quę vestimentis tegitur. Bal.in l.ad testium, §.fin. ff.de testa.& ratione cõnexitatis, qui aurem hominis tetigit, totum hominem tetigisse videtur. Abb.in c.consuluit.lo.secondo, post nu.3.de appell.ita fit iniuria Christo, & Ecclesiæ, cum Christianus scinditur ab eorum vnione. Affl.hic 1.not.cir.fi.nam vltra quod vbi Christi fit mentio, fit etiam & Ecclesiæ. D.Aug. in epist. 165. col.8. & seq. quia non debet sponsus à sponsa separari. idem Aug. psal.34. concio.2. in princ. quod fit contra Ecclesiã, fit contra Deum. Bal.in l.decernimus, in prin.de sacrosan.eccl. Ecclesia verò Catholica per totũ orbem diffusa, omnibus errantibus vtitur ad profectus suos. D.Aug. in lib.de vera relig. col.6.in fi. & sequen. & pereuntes dolet, quemadmodum rebellem filium sanctus Dauid, de cuius salute seruanda sollicita dilectione mandauerat. idem August. in epist.61. col.2. in princ.

66 Secundo noto, quòd diuisio facit hæreticos: pax, & vnitas facit catholicos. D.Aug. 2.contra lit.Petilia.col.87.in princ. & vltra dicta in rubr. hæreticus est Græca vox, est nomen infame, & significat electionẽ. Folle. hic nu.10. & 13. & est, qui ratione alicuius temporalis cõmodi, vt sup. & D.Aug.in lib. de vtilitate creden. ad Honorium, in princ. vel est, qui pertinaciter se fingit in errore contra Fidẽ. Gra.inf.in const.apostatantes, nu.9. adeo quod nisi ex contentione hæreticus fit. D.Aug.de eccles.dogm.c.7.& 18. de ciu. Dei, c.51.in prin. tam si hæresim docet, quam si credendo, & putando veritatem. D.Aug.in lib.contra mendac.col.4. in fi. & seq. nam dubius in Fide, infidelis est. Caiet. ad D.Th.2.2.q.8.art.4.cir.fin.tam si in vno, quàm in omnibus errat, nã qui in vno errat, factus est omnium reus. Iacob.2.sicut in virtutibus, quæ cũ sint connexæ, qui vna caret, nullam habet. Caiet.ad D.Tho. 2.2.q.149. art.2. cir.fin. & etiam ex verbis inordinatè prolatis, secundum B.Hieronymum, incurritur hæresis. appendix in fi.ad D.Th.1.par. q.83.art.2. & 2.2.q.11.art.2. & 3.parte, de Saluatore, q.16.ar.8. non tamen procederet in hæretico mentali, quoad excommunicationem, nisi aliquo exteriore opere, vel verbo peccatum suum exequeretur, quia tunc statim esset excõmunicatus. Caie.ad D.Th. vbi sup.2.2.q.11.art.3.nec in eo, qui hæreticum audit catholica prædicantem. D.Aug. vbi sup.in lib.cõtra mendacium, col.4.in fi.

67 & seq. Huius pœna multiplex est. Io.And.in c.2.nu.14.de sent.& re iud.in vj. olim aliter puniebantur discentes, aliter seruantes, & aliter docentes. l.quicunque, in ver.damnetur, eo.tit.de hæret. istorum licet in appellatione sit diuersitas, & diuersas habeat voluntates. D.August.in lib.quæst.ex vtroque mixtim, col.86.cir.med.est tamen in hæresis prauitate cõuentio. d.l.quicunque. & facies etiam quod habeant diuersas caudas, tamẽ habent ad inuicem colligatas. c.excõmunicamus, in princ. & c pen.eod.tit. de hæret. quamuis opinionum discordent varietate, simili tamen vanitate colligantur. D.Aug. in psal.80.col.9. circa fin.peccata enim sunt sicut vulpes Sansonis, quæ caudas habent ad inuicem colligatas, & facies diuersas in diuersa prospicientes. D.Th.1.2.q.113.art.2. ibi exam. iniusti namque vix se patiuntur, & quando se videntur diligere, cõsciẽtiam sibi debent, non amicitiam, & tunc secum concordant, quando in perniciem iusti conspirãt. D.Aug.psal.36.conc.2.col.2.in prin.

68 Schisma autẽ est species hæresis, & quid sit, D.Aug.2.contra Crescen. col.3.& seq. post med. non potest esse sine hæresi, quia etiam indiuisionem sonat. Abb.in c.3.nu.2.eo.tit. de hæret.& obstinati æquiparantur bãnitis. Bal.in cons.338.post nu.4.1.vol. qui dicantur, & an conferant, vel accipiant Ordines. Innoc.in c.1.de schisma.

69 Tertio nota, quòd vnum, & idem habet diuersa nomina. Abb.in c.quoniam contra, nu.3.de probat.proprium, & appellatiuum: appellatiuum est magis cõmutabile, quam proprium. Bal.in l.qui patri, circa fi.de acq. hæred. Vnde licitum est argumentare à nomine appellatiuo, secus à proprio, quod ponitur ad beneplacitum. Abb.in c.3.nu.2.de auct.& vsu pallij, & boua est expositio, secũdum ethimologiam vocabuli. Abb. in cap. quãuis, de verb.sign. verum diffinitioni magis est stãdum, quam ethimologiæ, quia diffinitio euacuat substantiam diffiniti per genus, & differentias, non sic ethymologia.

idem

70 idem Abb.in d.c.quamuis, nu.2.verba enim deseruiunt intentioni, non intentio verbis. Abb.in c.quoniam,nu.8. circa princ.de off. deleg.in c.ad audientiam,post nu.2. & c.secundo requiris,de appell.c.intelligentia, & c.in his, de verb.sign. sunt accommodanda materiæ. Abb.in c.clerici, nu.1.circa med. de vita,& honest.cler.& secundum communem vsum loquendi, ita vt nō ad actum,sed ad aptitudinem referantur,in c.maiores,circa fin.pri.de Baptismo, dummodo significatio verborum non repugnet. l.ab omnibus, in prin.de leg.1. alias multa intellectu percipiunt,sed non loquutione,c.pen. vbi Abb. nu.15.cir.med.de donat.in c.pen.nu.4.in fi. de parro. in c.3. post nu.13. de dilat. multa facto ostenduntur, sed non expressione verborum, vt ibi,quidam dicuntur per similitudinem.Bal.in l.Aemilius Largianus,2.repe. post princ.ff.de mino.gl.in l.naturalis,§.sed si, in ver.præstis.de præscrip.verb.ita per similitudinem dicimus stipulationem ambulare. Bal.in l.sed & si quis, §.si operas,l.adhuc,§.si operas,de vsufr.& quemadmo.quis vta.voluntatem testatoris esse ambulatoriā vsque ad mortem,l.4.de adime.lega.Monachum dici aurigā per similitudinē, in epist. nos reddentes,in ver.Archimadrite,de sum. Triu.& Hęretici,vt in textu,faciunt,quę dicunt per quandam similitudinē,l.fin.in ver. dānatur,de calumn. verum similitudo aliud est,quam veritas.Bal.in l.filium,1.repe.post nu.2.de his, qui sunt sui, vel alie.iuris. nam

71 exempla ponimus, non vt ita sit, sed vt ita intelligamus, vel intelligant qui addiscunt. Bal.in l.fin.1.rep.in fi.de statu hom.melius, vel oculata Fide intelligāt. idem Bal.in l.1. in princ.de iust.& iure. posset innumerabilibus hoc probari,l.si ita vulneratus,ad leg. Aquil.Varietas tamen verborum debet varia designare. add.ad Spec.in tit.de dilatio. §.3.in ver.opponuntur,cir.med.cum omnia traducta sint ad similitudinē imbecillitatis humanæ, D.Aug.4.de ciuit.Dei,c.30. vnde bonum est habere nomen bonum,c.cum secundum,vbi Abb.nu.5.de pręb.quia nomini deseruitur.gl.fin.in l.1.C.de off.præfe.vrbis. Quid autem denotent nomina substantiua, Bald.in l.stipulationum, la 3.circa med. de verb.oblig.

72 Quarto nota,quòd qui ab Ecclesia discedit,& in Hæreticorum errore se tradit, omnium infidelium infidelior est. D.Tho. cum appendice,2.2.q.10.art.6.& vt fugitiuus seruus iudicatur,non vt filius adoptiuus.D.Aug. in lib.contra Iudæos,& Pag.col.19.circa fi. reintegratur Ecclesiæ per pœnitentiā. Abb. in c.3.nu.2.in fi.eo.tit.de hæret. nam Ecclesia cupit eum corrigi,non necari. D.Aug.in epist.127.col.1.cir.med. adeo quod sublata falsa opinione pietatis causa relinquitur. l.eū is,§.si in ea,de cond.indeb.sed quatuor requirūtur,vt pœnam mortis euadat. Abb. in d.c.ad abolendam, nu.6. eo.tit.de hæret. nam ipse cum eam elegerit disciplinam,quā putauit meliorem,adeo quod hæresis grecè, latinè electio dicitur. D.Th.vbi supra 2.2. q. 11. art. 1. Fidem alterius falsa doctrina expugnare conatus fuit,l.fin.in fi.de Iudęis. factis allegando,quod ante negauerat.c.cōtingit, lo 2. de sent.excomm.& si non egit, defuerunt instrumenta malitiæ explicandæ. Abb.in c.significante, 2.not.qui matr.accu. possunt.

73 Quinto nota boni pastoris officium.Abb. in c.pen.2.not.de aposta. debet enim ponere animam pro salute subditorum suorum. Io.10. Ant.de Butr.in c.nisi, in ver.nisi,post princ.de renunc. acceptando enim prælaturam,obligat se ad subditorum custodiam. Abb.in c.quamuis,cir.fi.de reg.iur. fit enim ordinatio Episcoporum auctoritate Apostolica ab omnibus,qui in ea fuerint prouincia Episcopi,reliqui Sacerdotes à proprio ordinantur Episcopo. appendix ad D.Th.3.par. q. 39. alias 8.art.2. & cum quadam solemni cōsecratione suscipiunt curam animarum. D.Th.quolib.1.art.14.circa fi. vnde debent esse solliciti ad inueniendum Hæreticos, & procedendum contra eos. Abb. in c. inter. 1.not.de purg.can. quia cōparatur pastori, dæmon lupo rapaci, iste conatur deuorare, & inuadere gregem: Prælatus tenetur spiritualiter pascere. Abb.in c.ne pro defectu, 1.not.de elect. licet quidam prælati æquiparētur mercenarijs.Ant.de But.in d.c.nimis, in ver.propter.2.not.de renunciat.

74 Sexto nota, quòd crimen hæresis est publicum, nam quod in diuinam religionem committitur, in omnium infertur iniuriā. gl.hic in ver.diuinæ. nam cum Deus sit vniuersale bonum,à quo dependet omne bonū, naturali dilectione diligitur ab vnoquoque, adeo quod cum sit commune omnium bonum, vnumquodque plus diligit Deū,quam seipsum. D.Thom.1.par.q.60.art.5.Caie.ad eundem vbi sup.q.82.art.2.col.3.circa med. & quolib.1.art.8. isto modo est publicum, sicut quando offenditur Ecclesia, vel clericus.Bal.in l.si quis in hoc,nu.1.in fi.de epis. & cle. iuuantū,quod de iure canonico omne delictum censetur quasi publicum. & Abb. in c.1.nu.4.cir.med.de collu.deteg.& tūc vnus de populo in actione populari potest præcludere viam cæteris, dummodo ius publicum fuerit fideliter executus. Bald.in l.eum qui, §.in popularibus, circa fin.de iura.calumn. libellos in ista materia ponit Spec.in tit.eo. de

75 de hæret.Istud crimen ęquiparatur simonię,
c.licet Heli,circa fi.de simo. & crimini læsæ
Maiestatis, vt hic, ideo par facinus,æquale
delictū, æqualem exigit pœnam, l.si quem-
quam , in fi. & ibi glo. fin. de Episc. & cler.
Contumax ex causa hæresis,si excōmunica-
tur, & durat per annum in excōmunicatio-
ne, potest vt hæreticus condemnari , c.cum
cōtumacia,eo.tit.de heret.in vj.& est c.reg.
si quis in excommunicatione. Lex præsumit
propter libros improbatæ lectionis, si inue-
niuntur penes aliquem,cum distinctione, de
qua Foller.hic vlt.q.nu.35. vel eo ipso quod
conuincitur , nisi habeat vt illos confutet ,
Arno. in 10. problemate . vnde abijciat li-
bros,si crimen exhorret. D. Aug. in lib.de na
tura boni,col.antepen.in fi. Ecclesia autem
aliter tractat eos , qui eam deserunt, si hoc
ipsum pœnitendo corrigunt, aliter eos, qui
in ea nōdum fuerunt, primi eius pacem ac-
cipiunt, vtrosque tamen diligendo. D.Aug.
in epist.48.in fi.qui verò in vnitate Ecclesię
nunquam fuerunt, etiam quod hæretici ali-
quid dicant , non facit illos hæreticos , sed
quo ad nos Catholicos est propositio hære-
76 tica.Foll.hic nu.14.Hodie iure ordinario in
crimine hæresis nō procedunt Episcopi, sed
certi Inquisitores deputati à Sede Apostoli-
ca. idē Foll.hic post nu.23. & relapsos,sicut
Iudæos,& alios,ac eorū libros cremant,l.2.
de Iudæis,& d.l.quicūque,cir.fi. sicut libros
Numæ Pompilij Senatus cremari iussit , ne
sacrorum causæ quales in eis habeantur in-
notescant.D.Aug.7.de ciui.Dei,c.34.& 35.
& suis ipso facto priuantur sicut rebelles .
Bal.in l.1. 2.repe.nu.24.in fi.de sacrosc.eccl.
& confiscantur omnia, c.cum secundum le-
ges, & c.vergentes, vbi Abb. 1. 2. & 3.not.
eo.tit.de hæret. destruit iudex domū ad ter-
rorē,vt malefactor mendicet, alijs sit exem-
plum, & metus multorum. Io.And.ad Spec.
in tit.de donat.ibi §.quoties, circa fi. & lex
damnat post obitum,l.si quis filio,§.quod si
quis,de iniusto rup.&irri.testa. debet in cri
mine isto,incestus,& læsæ Maiestatis,ius feu-
di illæsum seruari,Spec.in tit.de feudis,§.2.
nu.63.post med. cū multa suggerere debeat
æquitas ad spoliandū aliquē fauore religio-
77 nis.Abb.in c.in præsentia,post nu.41.de pb.
Septimo nota,ꝙ pęna spiritualis nō tollit
temporalem.Bal.in l.placet,nu.6.de sacrosc.
eccl. Vnde hæreticorum triplex est pœna ;
c.excōmunicamus,§.damnati,eo.tit. de hæ-
ret.suæ enormitates ipsos notabiles reddūt,
c.de priore,de appellat. sunt infames,& pu-
niuntur, l.1.de sum.Trin. relapsi traduntur
curiæ seculari, nec appellant. Spec.in tit.de
appell.§.2.post nu.22.& quia peccatū suum
non solum faciendo, sed etiam prædicando,
palam faciunt,infamem vitā,famosa morte
consumunt. D.Aug.1.de mirab.sacræ scrip.
col.16. circa med. non possunt res Ecclesiæ
in emphyteosim capere,§.pen.auth.de eccl.
tit.Eorum libelli lacerantur,si res Ecclesiæ,
vel earum possessionem petunt. Abb.in c.ex
parte,nu.23.de restit.spol. Si sunt Principes
laici possunt priuari eorum dignitatibus, &
officijs, & per iudicem ecclesiasticum inha-
bilitari ad officia sumenda . Abb.in d. c. ad
abolendam,post nu.8.& c.si aduersus,3.not.
eo.tit.de hæret. Insuper si Episcopus remit-
tit hæreticum iudici seculari, iudex secula-
ris tenetur stare actis Episcopi.Bal.in auth.
clericus, in fi.de Episc.& cler. quia vbi Ec-
clesia per se proficere non potest,inuocat au
xilium seculare,c.2.in fi.vbi glo.vlt.de cler.
excomm. mini. & in igne crematur. Abb.in
d.c.ad abolendam, nu.13.& c.pen.in fi. eo.
tit. de hæret. vt sic idem sit principium , &
terminus pœnæ. Bal.in d.l.Aemilius, 2.rep.
col.2.in princ.de mino.& vnius pœna cedat
ad profectum alterius . D.Th. 3.par.q.119.
alias 88.art.1.
78 Octauo nota, ꝙ Ecclesia Romana caput
est aliarum ecclesiarū, adeo quod si de Fide
dubitetur, Sedes Apostolica consulitur, nec
iudex aditur,etiam quod articulus sit indu-
bitatus. Spec.in tit.de sum.Trin. post nu.3.
nam id tenere debemus, quod obseruat Ec-
clesia Romana. Abb.in d.c.ab abolendam ,
nu.8.in fi.quia ipsa est vniuersalis,alia mem
bra . idem Abb.de sum.Trin. in ver.vna, in
1.not. Ita Patres Concilij Carthaginensis ,
& Miliuienis, tempore D. Augustini,consu-
luerunt Innocentium Summum Pontificem,
qui per eos gesta approbauit, D. Aug.præd.
in epist.90. cum tribus sequen.
79 Nono nota, quòd vnius prauitas inficit
totum . Abb. in c.nobis, 1.not. de simonia.
qui in parte delinquit , in totum est reus .
Bal.in l.3.§.si autem, ad Syllan. Vnde hære-
ticus quantumcunque bonus in alijs , si in
illo errore decedit,non potest saluari. Abb.
in c.3.in 2.not. eo.tit. de hæret. in alijs au-
tem qui parum transgreditur , non mortifi-
catur. Bald.in l.1.num.5.circa fin. ff.de leg.
Aduerte tamen,quòd si erret in Fide,& cre-
dit illam esse Fidem Ecclesiæ,& paratus est
se corrigere, si aliud tenet Ecclesia, non est
hæreticus . Abb.in c.1.nu.2. d.tit.de hæret.
vel si errauit , putando aliud pro alio . c.in
quibus,22. quæst.2. Quid sit propriè errare.
Spec.in tit.de confess.§.2. nu.2. circa med.
alias exorbitans à Fide, puniri debet, idem
Spec.in tit.de sum.Trin.nu.4.
80 Decimo nota, quòd turpes lites, turpio-
res habent aduocatos , Speculat. in tit. de
aduocato. §.fin. num.11. circa medium .

nam mala causa,vana loqui cogit,malã autem causam illũ habere nemo cogit.D. Aug. 16.cõtra Fau.col.22.post prin. Vnde si quis iniustè in iudicio hominem contra alterum altercantem, per malum ingeniũ præsumit adiuuare, & increpatus corã iudicibus negari non potuerit quindecim solidis culpabilis iudicetur.l.vni.de eo qui iniustè alium in iudicio adiuuare presumpserit in Longobar. sed aduocatus pro excommunicato an incidat in excommunicationem. Abb.in c. proposuit,nu.6.de cler.excom.mini.

81 Vltimo nota, q̃ pœna indignationis Imperialis timeri debet, quia est arbitraria, Affl.hic post nu.48.cõtroueniens qua puniatur pœna.Bal.in cons.159.nu.9.363.nu.4.& 372.nu.2.cir.fi.3.vol.Loffr.in cõs.45.nu.12. & 13.Cap.in sua inuest.in ver.feuda amittũtur,ibi decimonono. Incurrẽs indignationẽ superioris,arbitrio eius punitur.Iac.in ver. Marchio in Italia,ibi,quæritur etiam.nu.1. in fi.importat priuationem beneficij. Affl.in §.receptatoribus, 3.not.nu.7.de pace iurã. firma.sed nõ priuationis feudi,add.ad Offr. in sum.in ver.detulit, quib.modis feu.amit. præpo.in §.sed qui delator,col.1.cir.fi. quæ sit pri.cau.bene.ami. Verba,in virtute obedientiæ inducunt peccatum mortale, si non obediat. Zab.in clem.2.§.præmissa, 3.not. de relig.domi. si dicitur sub interminatione maledictionis æternæ,contrauenientes,grauiter peccant. idem Zab.in clem.1.§.verũ, 4.not.eo.tit.de hæret.Verba comminatoria quibus Papa vti solet, ponit prædict.Zab.in clem.1.§.quibus,2.not.de priuil.quid si contendit literas Regias, l.1.& per tot.de contemptoribus, l.1.& 2. si quis literas nostras despexerit in Longob. & non parens mãdato iudicis,qua pœna puniatur,Lucas in l.1. col.fin.post prin.de priuil.eorũ,qui in sacro

82 pala.mil. Quid si vnus ex cõiugibus labitur in hæresim,an dissoluatur matrimoniũ,c.de illa,& seq.de diuor.ex malo socio corrũpuntur mores alterius, c.ad hæc,vbi Abb.nu.1. de iudæis,c.fraternitatis,nu.1.& 6.de heret. Et hodie hæreticus non præsumit hæreticus in prætéritum,quia datur tẽpus in quo non fuit hæreticus,puta dum erat infans. Bal.in l.1.§.si magistratus,cir.med.ff.de mag.conue. Sed cum hæresis sit peccatum mortale oppositũ Fidei,Caie.in tract.de potesta.Papæ,& Conc.1.par.c.19.cir.princ.damnando personam videtur damnare dicta, & facta, c.fraternitatis,eo.tit.de heret.Abb.in c.prę sentium,post nu.8.de testib.quia non præsumitur recessisse à primo proposito. Bal.in l. item quia,1.repe.4.not.ff.de pact. Quid autem teneatur credere laicus, Episcopus,vel Abbas, Bal.in rub.de sum.Trin.

De Pateranorum receptatoribus, complicibus, et fautoribus.

SVMMARIVM.

1 *Receptatores, credentes, complices, & fautores puniuntur vt principales.*

2 *Crimina cessant, si patrocinia remouentur.*

1

Qvia patrocinia præbent occasionem maleficia faciendi, adeo quod receptatores non minus delinquũt,quã aggressores, l.3. post princ.de incen.rui.& naufr.cons.& ministri criminis eandẽ pœnã, sicut sacrificantis idolis patiunt,l.pen.C.de Paganis credentes hęreticorũ erroribus,similiter hereticos iudicamus.c.pen.§.fin.de hæret.ita & qui eis cõsilium præbẽt,auxilium,& fauorẽ, c.nuper,de sent.excõ. ideo post prouisionem factã contra hæreticos,punit receptatores, credẽtes, cõplices,& fautores,tanq̃ eiusdem facinoris

2 noxios,l.1.§.si quis,ad Syllan.vt sic remotis patrocinijs,cessent crimina,quæ dũ sceleratis impartiuntur, scelera maturantur. l.per omnes, C.de defen.ciui.& videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Peccatis quis communicat fauendo, & consentiendo.*

2 *Paterani facta latronum sectantur, & dum puniuntur, gloriam martyrij requirunt.*

3 *Receptatores similes sunt receptatis, & eadem pœna puniuntur.*

4 *Complices sunt de eadem parte, & ad idem tendunt.*

5 *Credentes, receptantes, & fauentes sunt diuersi.*

6 *Formido, & suspicio quid sint.*

7 *Tempus si in relegatione non apponitur, de decennio, vel in perpetuum intelligitur.*

8 *Infamia, & fama quid, post num. 12. quid infames, nu.23.& 24.*

9 *Infamis multæ sunt pœnæ.*

10 *Filius infidelis amittit hæreditatẽ patris Fidelis, sed reuersus recuperat.*

Pir-

11 *Perfidia amissio fidei dicitur, & perfidus, fidem perdens.*
12 *Fides remuneratur, & premium datur ex actu virtutis.*
13 *Restitutio datur per viã exceptionis.*
14 *Merita, & demerita sunt personalia, & non transeunt ad hæredes.*
15 *Frater non potest fratrem, vel sororem criminaliter accusare, nisi pro crimine in se commisso.*
16 *Filius punitur in pœnam patris, & quare.*
17 *Punitur quis sine culpa, sed non sine causa.*
18 *Patris delictum excludit filium à promotione, & alijs.*
19 *Patris delictum, quãdo nocet filijs in feudo, & iurepatronatus. nu. 20.*
21 *Occultans hæreticum, vt hæreticus punitur.*
22 *Inquisitori non præstantes auxilium, præsumuntur hæretici.*
25 *Infamiæ effectus.*
26 *Merces an possit accipi pro indicando seruo fugitiuo.*
27 *Deportatus, & relegatus qui sint, à quibus fit, & à quo loco abstinent.*

1 [PATERANORVM] communicat malis, qui consentit factis malorum. D.Aug. in epist. 170. col. pen. in fi. ita qui fauet peccatis, delinquentium in eis participat. idem in epist. 165. col. pen. cir. med. nec multum differre arbitror inter committentis animum, & consentientis fauorem. D.Aug. præd. in epist. 93. col. 3. circa fi. adeo quod cum hæreticis nec nomina debemus habere communia, ne erroribus eorum fauere videamur, D.Thom. 3. par. de Saluatore, q. 16. art. 8. nec cum eis communicare. idem quolib. 10. art. 15. ideo hic Pateranorum complices, & fautores, & eorum filij puniuntur, vt in textu, qui diuiditur, & sum. vt per Afflict. quem sequitur Foller. & dicit [PATERANORVM] alibi Paterinorum, c. pen. de hæret. qui male viuunt,
2 latronum facta sectantes, & cum iure puniuntur, gloriam martyrum requirunt. D. August. in d. epist. 165. col. 4. in pri. & 2. contra 2. Gaude. c, 19. col. 2. in princ. moribusq; peruersis à suo nomine dissonant. D. Aug. in lib. de sancta virginitate, col. 23. post princ. & aliorum quocunque nomine vocatorum. c. sicut ait, de heret. gratia enim exempli loquitur de Pateranis. Foller. hic, nu. 11. in fi. [RECEPTATORES] quia qui illos suscipiũt, similes sunt illis. L. qui post missam, de furtis
3 in Longobar. & puniuntur eadem pœna qua receptati. Affl. in §. receptatoribus, 1. not. vbi late dixi de pace iur. firm. fine enim ipsis diu latere nõ possunt. l. cõgruit, de off. præsi. & prag. r. in prin. de recept. ideo requiritur, quod scienter receperint, secus si suspicetur. Bal. in l. 2. C. ad leg. Iul. de adulter. & in l. 1. post nu. 1. C. de his, qui latr. & sciẽtia de hæresi, nisi notoriè constaret. Foller. hic nu. 4. [CREDENTES] ostendentes verbo, vel facto se credere, quod illi credũt, puta, quia hæreticis reuerentiã, alimonia, vel exhortationẽ exhibent, sed isti fautores potius, quã credentes iudicandi sunt. Io. And. in c. 2. nu. 2. de hæret. in vj. Foll. hic nu. 5. vel, vt per eundẽ, credentes dicuntur, qui nõ adhærent hæresi expresse, sed credunt Hæreticos esse bonos viros, & bonã habere Fidem, alias si crederent illorũ errores, ipsi similiter essent hæretici. Abb. in c. excõmunicamus, nu. 12. cir. med. d. tit. de hæret. & frustra credunt, quod per effectũ vidẽt. Bal. in l. 3. n. 13. cir. fi. C. locati. vel vt in §. credẽtes, vbi Aluar. de stat. & con-
4 sue. contra lib. Eccl. [ET COMPLICES] qui sunt de eadem parte, & tendunt ad eundem effectũ ope, cõsilio, & fauore. Bal. in l. vni. in rep. anti. nu. 1. C. si rect. prou. participes præbentes consiliũ, & adhærẽtes. Bal. in d. l. vni. nu. 4. in fi. cum add. ad eum. si rector proui. [ET] vel. Pau. de Cast. in cõs. 201. col. 2. in fi. 1. vol. [QVOCVNQVE MODO] quolibet modo, & est distributiua modorũ. Io. And. in c. indemnitatibus, nu. 2. cir. fi. de elect. in vj. & omnẽ modum includit. gl. in clem. 2. in ver. quolibet, de sent. excom. [FAVTORES] consiliarios, & fautores. c. proposuit, de cler. excom. ministr. socios, & sequaces, qui inter se differũt. Bal. in l. vni. 4. not. de rap. virg. vnde socius est æque principalis, & punitur. l. comparantem ad leg. Flau. de plagia. & dicuntur fautores in malam partẽ, licet quandoq; in bonã, l. 2. vbi Bal. post nu. 1. C. de com. seruo
5 manu. & est differentia inter credentẽ, receptantẽ, & fauentem, not. in d. c. 2. de hæret. in vj. auxiliari, consulere, & fauere sunt diuersa. Abb. in c. si aduersus, 2. not. de hæret. [QVI VT] similitudinariè. gl. 2. in l. more, de acqui. hæred. [A POENA POSSINT ALIOS EXIMERE] receptant, celant, vt celati iudicis manus euadant. Io. And. in d. c. 2. num. 3. circa med. de hæret. in vj. vel ne examinentur, vt puniantur. Foller. hic num. 7. seu domini fauent in eorũ terris, & castris. Aluar. in §. si iudex clam, num. 1. de pace tenenda.

[DE SE VELVT IMPROVIDI] & incauti.
Affl.hic 3.not. cum debeant esse prouidi, &
fideles, vt de procuratore, vt infra in const.
quæstiones omnes. vltra quod ex ordine cha
ritatis plus sibi, quam proximo teneatur.
Io.And.in c.dilecto,nu.1.post med.de pœnit.
& remiss.in vj. quia charitas bene ordinata
incipit à seipso. Cassan.in consue.Burgund.
rub.4.§.7.ibi,suppose,nu.6.circa fin. [NON
6 FORMIDANT] quid autẽ sit formido,& quid
suspicio, Archid.in c.sacrorum, 12.quæst.2.
[PVBLICATIS BONIS OMNIBVS] mediante
sententia, propter fructus, vt in nonnullis
alijs casibus,de quibus Affl.hic 4.not.n.13
& 14. [RELEGANDOS] de qua infra in cõst.
Capitaneorum, in l.amissione,§.1.in glo.de
cap.diminu.l.sed & si,§.1.ex qui.cau.maio.
l.libertum, la 2.ff.de ritu nupt.& l.relegati.
ff.de pœnis. Horum pœna est corporalis, &
maior verberum. Bal.in l.seruum,§.publice,
col.fin.cir.prin.ff.de proc. [IN PERPETVVM]
7 alias si condemnetur non expresso tempore,
intelligeretur de decennio, vel in perpetuũ.
Bal.in cons.34. nu.2.vol.1. in l.seruus, C.de
pœnis,& l.à muneribus,de Decurio.ita si nõ
expresso tempore, damnatur in metallum.
Soc.in cons.278.post nu.12.vol.2.alibi cum
tempus nõ adijcitur, intelligitur perpetuo.
Zab.in clem.1,§.si quis,in fi.num.5.de statu
mon. [ESSE CENSENDVS] infra in const.le-
nas,la 2. A quibus autem locis relegati esse
censentur, gl.in l.2.& l.eni facto.ff.de seruis
export. alibi credentibus,receptatoribus,&
fautoribus Hæreticorum imponebatur pu-
blica pœnitentia, & erant infames. Spec.in
tit.de testi.§.1,nu.85.circa princ.& domini
temporales priuabantur dominio, prout de
isto Imperatore meminit Gra.in const.præ-
ced.nu.12.in fi.& excommunicãtur. c.sicut,
de hæret.& aliæ pœnæ imponũtur,de quibus
in l.credentes,eo.tit.de hæret. [ET] coniun-
git.l.si ita quis,ff.de hæred.inst. [IPSORVM]
sicut & suorum est pronomen possessiuum.
Bal.in cons.112.num.4.2.vol. infra dicenda
non videntur habere locum in filijs emanci
patis ante delictum, quia non sunt in pote-
state.gl.hic in ver.ipsorum,in fi. [FILII] de
quibus infra in const.iurisgentium, quorum
appellatione ex vera interpretatione nõ ve-
niunt nepotes,ex ficta sic. Ant.de Butr.in c.
ad extirpãdas, nu.8.cir.med.de filijs presb.
[AD HONORES ALIQVOS] vsque ad tertiam
generationem. Foll.hic post nu.12. [NVL-
LATENVS] nullo modo. Io.And.in c.vnico,
cir.princ.de excess.præl.in vj. [SVMANTVR]
nam sicut extenditur actio,ita & infamia.
gl.fin.in l.si finita,§.fin.de dam.infe.& sic pu
nitur filius Hæretici, & quare. Abb.in d.c.
excommunicamus,lo.primo,nu.7. cir.med.
8 de hæret. [SED INFAMIAE] quæ est læsa ho-
minis dignitas. Bal.in l.2.1.repet.nu.7.in fi.
ff.de Senat. est afflictiua famæ,nõ corporis,
quia corpus non patitur istam afflictionem,
sicut ictus sustinm.idem Bal.in l.& si libidi-
ne.C.de adult. [PERPETVE] continue,quæ
semper eũ comitetur,glo.in l.sed & milites,
in ver.continuã,de excus.tut. [NOTA] idest
infamia, quæ idem est,quod cicatrix,crimi-
nis,vel defectus.Spec.in tit.de dispensa.§.4.
in princ. [LABORENT] quia vitiorum de-
functi successores sunt.l.si ergo,§.partus, ff.
de publicia. [VT] causatiuè. Ioan.And.in
9 c.1. de constit. in vj. ad multa enim patitur
detrimentum, amissa fama. Abb.in c.nouit,
nu.44.cir.med.de iudicijs.Infames namque
omnes dignitates proprij loci, & ordinis
perdunt,not.Bal.in l.seruos,C.ad leg.Iul.de
vi.eius pena maior est qualibet pecuniaria.
Idẽ Bal.in l.omnes,post nu.2.C.de Decurio.
pœnæ exilij æquiparatur,non habet famam,
verum famulæ non irrogatur, sed permuta-
tur cum distinctione. de qua Bal.in l.2. post
nu.3.C.vt intra cer.temp.crim.quæst.term.
[NEC] & non. §.quod autem, in ver.sed si
nec,aut.de fideiusso. [IN TESTES] ad con-
demnationem faciendam, sed ad inquisitio-
nem cũ tormentis,& alijs adminiculis adhi
bẽtur, etiã quod sint infames infamia iuris.
Bal.in l.1.nu.5.de sum.Trin.facit quod dicit
Affl.hic nu.20.ante,& post. [NEC IN CAV-
SIS, IN QVIBVS REPELLVNTVR INFAMES]
quadam honoris prærogatiua, de qua gl. in
extrauag. 10.dierum, in ver.infamis,& seq.
in fi.de pœnis,l.2.& seq.cũ ibi not.de Senat.
[ALIQVATENVS] aliquo tenore, modo, &
forma. Ioan.And.in c.præsenti,post nu.2.de
pœnit. & remiss. in vj. [ADMITTANTVR]
recipiantur. idem Io.And.in simi. in c.1.in
10 princ.de instit. in vj. ita filio remanente in
infidelitate,patre conuerso,amittitur hære-
ditas,quæ si postea conuertitur,ei redditur.
D.Th.3.par.q.90.alias 59.art.5. [SI] idest
quamuis. Archid.in c.desponsatas, 27.q.2.
[TAMEN] quæ est dictio modificans, quæ
prædixerat. Luc.in l.1.in princ.de fug.colo.
patri. [ALIQVIS] masculus, vel fœmina.
Pau.de Cast.in cons.276.in princ. 2.volum.
[DE FILIIS RECEPTATORVM] eorum,qui
receperunt in agro suo, vel alieno, abscon-
dendi causa.l.1.§.quod autẽ,de seruo corru.
[VEL] saltem. glo.in l.1.§.hoc rescriptum,
in ver. ad Syllania. l.2. in ver.vel de hæret.
[FAVTORVM] eorum, qui publica auctori-
tate funguntur, condemnatos ab Ecclesia
non fugiunt, vel non puniunt, vt eis præci-
pitur. Foll.hic nu.6.& in hoc non est eadem
conditio publicorũ,& priuatorum. Io.And.
in d.c.2.nu.4.de hæret. in vj. adeo quod de-
fendens

fendens hæreticum,vel pro eo patrocinans,
credens habere bonam causam, non dicitur
defensor, vel fautor, licet appareat postea
iniustam causam fouisse, Foll.hic post nu. 7.
[Detexerit Aliquem Pateranum]vltra
quod si non manifestauerit, punitur, vt de
ariolis dicitur in l.2. de ariolis in Lõgobar.
quia tenetur indicare. Foll.hic post num.6.
[De Cuius Huiusmodi] quod verbum
restringit.Abb.in c.pen.nu.18.circa med.de
præscrip. [Manifeste Probetur Perfi-
11 dia] quæ amissio Fidei dicitur inde perfi-
dus,Fidem perdens.Aluar.in c.1.col.2.in fi.
de forma fideli.cuius probatio debet esse eui
dẽs,& manifesta. Bal.in cõs.162.nu.3.vol.2.
vt nulla possit tergiuersatione celari,c.1.in
gl.de vsuris,in vj. [In Fidei Praemium]
12 & sic Fides remunerat. not.Bal.in l.1.quib.
ex cau.serui. pro præm.liber.accip. & præ-
mium datur ex actu virtutis.Affl.hic nu.24.
cir.med. [Quam Agnovit] in deferendo
Pateranos,dum Deum magis timuit, quàm
homines,c.quisquis, 11.q.3. [Famae Pri-
stinae] quæ est in læsæ dignitatis status,
legibus, & moribus comprobatus,& in nul-
lo diminutus, l.1.in ver.vincula,C.ex quib.
can.infa.irrog. [De Imperiali Clemen-
tia] cum ipse solus restituat ad famã post
infamiam introductam,ex constitutionibus
Principum,vel edictis Prætorum.not.Bal.in
l.si qua mulier, C. ad Tertull. & auferendo
priuationem,confertur habitus. idem Bald.
in l.emancipati, 2.rep.nu.1.de adopt. [Re-
stitutionis In Integrum] non plenè,
quia nõ restituit bona.l.fin.C.de sent.passis,
sed tantum famam. Affl. hic in 9.not. nam
restitutio plenum, quandoque semiplenum
habet effectum. Bal.in l.non solum,§.fi.post
nu.1. ff.de procur. [Beneficium Conse-
13 quantur] per viam exceptionis,quia resti-
tutio in integrum est exceptio. Bald.in l.in
causæ, la prima, in 1.repet.nu.3.ff.de mino.
beneficio huius legis, alibi beneficio cano-
nis.c.inter alia,de sent.excom.& restituitur
sicut filius banniti restitui potest. Bal.in l.si
putator. 2.rep.ad leg.Aquil.

Sed videtur, quòd crimen alienum non
grauet quemquã. D.Aug.in epist.166.col.3.
post med.nam causa causæ,nec persona per-
sonæ præiudicat.idem in epist.151.col.4.cir
ca med. & in breuiculo collatio.3.diei, cum
Donatistis, col.24.post prin.& in lib.contra
Donat. post collat.col.3. & seq. etiam quia
pœnas corporales, & infamias non potest
statutũ innocentibus imponere pro delictis
alienis,quia est contra ius diuinum.Bald.in
rub. nu.4.in fi. C.res inter alios acta. cum
14 merita, & demerita sint personalia, & non
transeunt ad hæredes.Abb.in c.fi.nu.4.in fi.
de donat. vnusquisque enim doli sui pœnam
luit,l.si ex duobus de tutelis,l.sancio legum,
ff.de pœnis. nam qualitas inficiens, & imi-
tans personã illam sequitur. Abb.in c.præ-
sentiũ,post nu.6.de testib.nec debet alterius
delictũ nocere illi,qui nihil fecit.l.de pupil-
lo,§.si plurium,de noui oper.nunc. est enim
iniquum, quod qui non deliquit, damnetur.
d.l.de pupillo, §.denunciationem, in ver.sit
factum. nec est iustum, quod quis ex alieno
facto teneatur, nisi sciens. Bal.in l.in actio-
nibus,col.2.post med.de in litem iura. adeo
quod non transit in hęredem,nisi lite conte-
stata,l.pen. vbi gl.& Bal.d.tit.de noui oper.
nunciat. & si transit ad filium,videtur,quòd
non possit remoueri effectus per indulgen-
tiam,remanente substãtia. Abb.in c.ad hęc,
post nu.5.de appell. tanto magis,quia dolus
patris, ipsi nocere debet. l.Meuia,in fi.solu.
mat.& alterius famam debemus defendere.
Spec.in tit.de sent.§.2.post nu.9. & quæsita
filijs dignitas, propter crimen patris, aufe-
renda non est. l.generali.ff.de ritu nupt. nec
restitutio post publicationem videtur posse
fieri, cum nõ debeat lucrari, ex alieno dan-
do.l.itaque.§.1.de dolo malo. vel fieri locu-
pletiores,l.cum ij,§.si eidem, ff.de transact.
seu alienum iurgium suam putet esse prędã,
l.omnes, C.ad leg.Iul.repetun. nec eleemo-
syna vnius, debet fieri alterius peccatum.
c.iniustum, de rerũ permut. eodem instanti
non potest quis esse famis,& infamis.Bal.in
l.quid ergo,§. pœna grauior,1.rep.post n.6.
de his,qui not.infa.simul mereri,& demere-
ri.Bal.in l.si cui,2.rep.vbi gl.in ver.cum cri
men,ex quib.cau.maio. nec illius pœna,hu-
ius præmiũ esse debet,l.si sequens,ad Syllan.
Rursus nemini pœna immunitatem tribuit,
nec præstare consueuit. glo.fin.in l.curialis,
de hæreticis,in l.si quis solidum,in ver.legi.
de hæred.inst. Nec nemo ex sua improbita-
te consequitur actionẽ.gl.in l.3.in ver.quod
ad exhib. vel sentire cõmodum vnde debet
pœnã sustinere. Abb.in c.& si necesse, nu.5.
de don.inter vir.& vxo. nam quod est statu-
tum in pœnam, non debet conuerti in præ-
mium.glo.in l.2.§.pen.in ver.nemo,de cap.
dimin. Nec qui puniendus est,debet habere
præmium. gl.fin.in l.1.de hæret. Tanto ma-
gis,quia est absonum,quod filius habeat po-
testatem in patrem,nam erubescit lex filios
esse parentum castigatores. Abb. in c.pen.
15 3.not.de maio.& obed. Vnde frater non po-
test fratrem, vel sororem accusare crimina-
liter, nisi pro crimine in se commisso. Spec.
in tit.de accusato.nu.14.etiam,quia difficil-
limum est illis impetrare restitutionẽ famæ,
qui de graui crimine sunt condemnati.Bal.
in l.1.§.eũ qui,in pri. & in 2.rep.nu.2.cir.fi.

ff.de postul.& solus Deus infamiam facti po test amouere. Bald.in l.2.nu.9.ff.de Senato. Nec participans fraudem agit ex fraude. Bal.in l.quidam Titiũ,si quis omi.cau.testa. Insuper non releuat, quod in grauamen ponitur. glo.in l.quia, in ver.omittere, & ibi Bal. d.tit.si quis omi.cau.testa. Nec ex eodem facto debet pœnam consequi, & præmium. glo.in l.venditor, in ver.propter, de hære.vel actio.vend.

Sed non obstant, nam regulariter ex delicto vnius, alter nō debet puniri. Abb.in c.2. num.4. de his, quæ fiunt à maio. parte cap. hic verò receptatores, complices, & fautores priuantur bonis. Affl.hic in prin.quia nō solum non debent eis fauere, sed si possent, illos ab errore reuocare, & si non reuocant, peccant. Abb.in c.2.in fi.de hæret. vnde excommunicantur Hæretici cum fautoribus, & particibus ipsorũ. Abb.in c.sacris, 1.not. & c.nouit, de sent.excomm. adeo quod non ex altero, sed ex suo delicto puniuntur, filij verò puniuntur in pœnam patris isti.de noxali.cir.fi. gl.hic in ver.ipsorum, circa med.
16 vltra quod sępe solet filius similis esse patri. l.quod si noluit, §.restitui, in ver.nō, de ędil. edi. quia assumit naturã eius, à quo descendit. Bal.in l.si quis ad declinãdam, §.in omnibus, nu.4.cir.med.de Episc.& cler.& intel ligitur de filio ad quem paterna flagitia hereditaria successione descendunt. cap. pen. 56. dist. qui si puniuntur sine culpa, non tamen sine causa. Abb.in simi.in c.perlatum, nu.4.post med.qui filij sint leg.c.relatum, in
17 fi.de sent.excomm. prout in multis casibus priuatur quis iure suo sine culpa, sed nō sine causa. Ant.de But.in c.2.nu.1.cir.fin.de seruis non ord.quia respicitur, quod contigere posset. Abb.in c.fin.circa fin.de purg.cano. quando autem peccatum parentũ puniatur in filios, & quando non. Ant.de But.in c.nisi in ver.personæ, post nu.14.de renunciat. & quando purgatur vitium patris persona intermedia ne transeat ad filium. Ant.præd.in c.ex transmissa, post num.6.& 3.not.in c.ad extirpandas, 4.not. & c.pen. 2.not. de filijs
18 presb.& propter delictum patris, excluditur filius à promotione vsque ad quartam generationem, posset tamen intrare religionem. Abb.in c.pen.vlt.not.de pœnis. Ideo in genealogia Saluatoris nostri à Ioas vsque ad Oziam quatuor à Matthæo omittũtur, quia ex gentili fœmina Ioas Ochoziam genuit, D.Hilarius in hom.super Matt.1. Pater autem nunquam punitur pro delicti filij, vt in const.ob filiorum culpas, & in const.humanitate, in fi. Affl.hic nu.40. Vltra quod infamia est consecutiua, non propriè pœna criminis. Bal.in l.2.§.miles, in princ.de his, qui not.infa.alias non debet condemnari, quem culpa non grauat, l.fin. C.de modo multa. nec iure suo sine culpa priuari, maxime si iniquitatis particeps non fuit. c. discretionem, & c.pen.& fin.de eo, qui cogn.consang. vxo. suæ. & ratione connexitatis bonus non debet puniri pro malo, iuxta illud, Absit à te, vt perdas iustum cum impio. Gene.18. Immo malus toleratur ratione boni. Abb. in c.in literis, in fi.nu.34.de rest.spol. regulam cum limita. ponit Affl.hic nu.33.vsque
19 in fi. in feudo, & iurepatronatus delictum patris, quãdo noceat filijs. Abb.in c.2.nu.5. & 9.de feudis. Quid in fellonia, & quomodo concipiatur libellus pro auocatione feudi. Spec.co.tit.de feudis, §.3.in princ. dixi latè in §.præterea, quæ sit prima cau.bene.amit. Insuper ex eodem facto consequitur pęnam, & præmium. l.sed & milites, in ver.vrbicis, de excus.tut.sicut pro eodem facto, præmiũ, & dãnum. Abb.in c.2.nu.9.cir.fi.de fideius. & in crimine hæresis frater contra fratrem, & parentes admittuntur. Abb.in c.literas, nu.1.& 8.circa med.de præsumpt. Delictum
20 autem patris, maxime rebellionis, nocet filijs, adeo quo vita eis misericorditer reseruatur. l.quisquis, ad l.Iul.Maiest. sicut apostatis, c.pen.vbi gl.de apostatis. licet aliter in l.cognouimus, cum aut.seq.de hæret. sed si sunt plures fratres, & vnus offendit, cæteris non nocet. Bald.in l. cancellauerat, in fi. de his, quæ in testa.dele.

Nota primo, quòd receptatores, & fautores Hæreticorũ puniuntur. vltra Affl.hic, & ea quæ dixi in §.receptatoribus, de pace iuram.firma. & Foll.hic nu.35.vsque ad 51. procedit etiam in eo, qui proditorem receptat, & rebellem, nã amittit bona, & suspenditur. Gra.in c.nuper apud Tranum, nu.6.& dictum in receptatione, idem in occultatione, vt in c.reg. licet contra receptatores, & habet locum non solum in priuatis, sed etiã in persona publica in potestate constituta, quæ in sola omissione in nō capiendo, posset dici fautrix. Io.And.in d.c.2.post nu.3.& 4. de hæret.in vj. & intelligitur receptare non solum per cohabitationem, sed etiam per contubernium sodalitium. Aluar.in §.si clericus, nu.2.in princ.de pace tenen. Intellige tamen si scienter, & sponte receptet, secus si propter terrorẽ. Bal.in l.in delictis, 1.rep. de noxa. exemplum ponit Foller.hic nu.49. quia tunc non incidit in pęnam. Iser.in c.1. in prin.quib.modis feu.amit.add.ad Odofr. eo.tit.quib.mod.feu.amitt. in ver.dolo, aut negligentia, vnde si me ignorante, intrauerunt domũ meam, non teneor. Gra.in const. præced. nu.2. Et banniti si pergunt ad domum rustici, & dicunt, quòd si non aperit

ianuam,

iannam, eam comburent, an excusetur, & an stetur iuramēto receptatoris, dicentis, quòd ignorauit receptatum esse bannitum. idem Gra. in c. crescit culpa, nu. 2. & 3. & sic punitur si scienter, secus si ignoranter hoc facit.
21 Sed qua pœna, dic, quòd occultans Hæreticū ex certa scientia, potest puniri de hæresi, Bal. in l. 1. post prin. C. de his, qui latro. Qui receptant fures, debet puniri sicut latrones. l. pen. vbi Bal. C. ad leg. Iul. de vi. Foller. hic nu. 26. & sufficit vna, etiam quod secundum Grammaticos, receptatio videatur notare frequentiam. Io. And. in d. c. 2. nu. 3. cir. med. de hæret. in vj. Lucas in l. ex omnibus, circa med. de Decurio. & nō solum non debet receptare, sed nec tenere homines malæ conditionis. Bald. in l. fin. d. tit. ad leg. Iul. de vi. nō tamen procederet, si receptatus esset sanguine coniunctus. Aluar. in d. §. si clericus, post nu. 2. de pace tenen. longam distinctionem, & regulam, cum ampliationibus, & limitationibus ponit Foll. hic nu. 35. vsq; in fi. quid in Comite, Barone, & vniuersitate, qua pœna propter receptationē puniantur. Gra. in d. c. licet contra receptatores, receptatio, coniunctorū pœna, modus probandi, an sint secundum ius commune, adsunt pragm. reg. 1. 3. 4. & 5. sub rub. de receptato.

Secundo nota, quòd dantes auxilium, & fauorem, tenentur tanquam principaliter agentes. Zaba. in clem. vni. nu. 5. de immun. eccl. econtra si Inquisitori hæreticæ prauitatis imploranti brachiū seculare, non præstatur auxilium, nō præstantes sunt suspecti de hæresi, & priuantur. not. in c. vt officium, §. compescendi, de hæret. in vj. & si potestas secularis negligit, excommunicatur. c. vt inquisitionis, cum ibi not. eod. tit. de hæret. Episcopus negligens ad conuertendum plebem lapsam in hæresim, illā amittit, & erit Episcopi vicini, illam monentis, gl. 1. in c. 1. de præscrip. Io. And. & ibi glo. in c. 2. de reg. iur. in vj. & sicut fauentes Hæreticis puniuntur, ita aduocati, & alij, qui fauent detinentibus decimas. Zab. in clem. dispendiosam, nu. 23. de iud. quod nota cōtra eos, qui dant malum consilium. Bald. in l. si quis incesti, in fi. C. de incest. nupt.
22

Tertio nota, quòd factum paternum nocet filio, quando inhabilitas non surgit ex culpa, sed ex defectu, vel propter honestatē. in fin. Ant. de But. in c. 2. in fi. & 3. in 1. not. de filijs presb. Vnde in dignitate etiam seculari adipiscenda consideratur nedum delictum proprium, sed etiam progenitorum. Abb. in cap. venerabilem, nu. 12. de electio. Ecclesia, & ciuitas puniunt filios propter delictum parentis. Ant. de But. in c. literas, 4. not. d. tit. de filijs presb. nam ratione sanguinis, & proximitatis aliquid præsumitur. idem Ant. in c. tuam, 3. not. de ætate, & qual. Bal. in l. 1. post med. in ius vocati, vt eant.

23 Quarto nota, quòd infamia propriè non est pœna delicti, sed quodam eius consecutiuum. gl. & Bal. in l. Imperator, ff. de postul. est effectus sententiæ, ideo emergit ex post facto. Bal. in l. certi conditio, in princ. col. 2. post med. si cert. pet. alibi seueritas pœnæ succedit in locum infamiæ. idem Bald. in l. quid ergo, §. pœna grauior, 1. repet. nu. 1. de his, qui not. infa. comitatur personam, & comitādo associat, & adeo inhæret, quod ipsam nunquam relinquit. Abb. in c. testimonium, post nu. 2. de testib. quia inseparabilis est à persona. Bald. in l. furti, §. si quis, nu. 1. in fi. d. tit. de his, qui not. infa. eius appellatione venit infamia iuris. Abb. in cap. super his, 2. not. de pœnis. & est quando lex notat factum, tunc sententia nō requiritur, l. palam, §. fin. ff. de ritu nupt. ipso facto irrogatur adeo quod non requiritur factum iudicis. Bal. in l. 1. in 1. rep. post nu. 5. d. tit. de his, qui not. infa. verum vna est maior alia, sicut inhabilitas. Bal. in l. 1. in ver. vt initio, ff. de postula. inde infames sunt quorum status sunt
24 maculati, vel contra quos est publica vox, & fama. Bal. in l. furti, §. si quis, cir. fin. ff. de his, qui not. infa. & notabiles, habentes notam criminis. Abb. in c. ex parte, post nu. 2. de testi. nota, vel noxa. c. consulti de regula. nota, dicitur infamia. Abb. in c. dudū, 5. not. de elect. in c. illud, in princ. de maio. & obed. Quid sit macula, & nota, Luc. in l. causaria, in fi. de re mil. aliter notę, in l. 2. ff. de seruis fug. l. quoties, §. 1. in ver. per notā, de hæred. inst. & l. qui ex pluribus, eo. tit. notare diligenter considerare. Abb. in c. cum olim, lo 2. nu. 2. post med. de offic. deleg. & notat, idest reprehendit. gl. 1. in l. Marcellus, ff. de in rem ver. l. si pupillus, in ver. notata, & l. Autistius in ver. notat, de acq. hæred. vel approbat. gl. in l. inter omnes, qui satisd. cog. in terminis nostris, notabilis, infamiæ dignus dicitur. Abb. in c. de priore. 3. not. de appel. Ignominiosus, idest infamis. gl. in l. pedius, ff. de arbitris, & infamis iterum infamatur, sicut excommunicatus de nouo excommunicatur, l. palam, §. quę in adulterio, vbi Bal. ff. de ritu nup. ista nota, vel infamia, c. fin. de furtis. gl. 1. in l. multi, de lib. & posthum. Quæsitum
25 adimit honorem, & perdit dignitatem nedū secularem, sed etiam ecclesiasticam. Abb. in c. inter dilectos, post num. 8. & 12. de excess. prælat. Impedit ingressum vrbis, nec potest esse in cōcilio Principis, quia vbi Princeps, ibi Roma. Baldus in l. sed & milites, §. sed & ignominia, ff. de excus. tut. & fidē attenuat. idem Bal. in l. admonendi, col. pen. in princ.

de

de iureiur. adeo quod repelluntur à testimo-
nio, vt hic, an autẽ infamia tabellionis ener
uet instrumentũ, Bal. in l. 1. nu. 6. de sum. Tri.
Infames autem, & excõmunicati sunt infa-
mes, & excõmunicati vbique. gl. & Bal. in l.
ex ea, 1. rep. ff. de postul. per sententiam non
ipso iure. Bal. in l. 2. in fi. C. de leg. istis. solus
Princeps restituit famam, ordinem, & hono-
res, l. cõtra publicam, vbi Luc. col. 2. in fi. de
re milit. prout hic filijs fautorũ, vel recepta-
torum detegẽtibus aliquem ex pateranis in
Fidei præmium famam restituit, sicut seruis
26 libertatem, l. 2. 3. & 4. C. quib. ex cau. ser. pro
præmio libe. acci. an autẽ pro indicando ser
uo fugitiuo possit accipi merces. l. solent, &
l. si apud, de præscrip. verb. secundũ canones
non, glo. in c. quod quidam, in ver. furti, in fi.
pri. q. 1. Nemo autem tenetur indicare fu-
rem, etiam de iure ciuili. Affl. in d. §. rece-
ptatoribus, de pace iuram. firma.
27 Vltimo nota, ꝙ deportatio est pœna cor-
poralis. Bal. in l. seruũ, §. publice, col. fin. cir.
prin. ff. de procur. ad tempus. Bal. in d. l. quid
ergo, §. pęna grauior, 1. rep. ante nu. 1. de his
qui not. infa. quandoque in perpetuũ, vt hic,
& differt à relegatione, l. relegatorum, §. 1,
ff. de inter. & releg. Deportatos autẽ accipe-
re debemus, quibus Princeps insulas annota
uit, vel de quibus deportandis scripsit, l. 1.
§. his quibus, de leg. 3. nec possunt deportare
nisi quatuor ordines. gl. in l. deportatorum,
C. de pœnis. Isti habentur pro mortuis, quia
dat̃ eis successor vniuersalis, Bal. in l. actio-
ne, §. si communes, ff. pro soc. nec ibi contra-
hunt domiciliũ. Bal. in l. pen. post med. de ser.
export. Relegati autem debent à tribus lo-
cis abstinere, à prouincia Italiæ, l. 1. circa fi.
ff. de effracto. à propria patria, nec infra cer
tum locum moretur. d. l. relegatorum, §. in-
terdicere, & §. solet, l. fi. C. si ser. expor. vene.
nec posset Romæ morari, l. si cum dotem,
§. si pati, vbi glo. 1. sol. matr.

De Apostatis.

SVMMARIVM.

1 *Apostata puniuntur vt Hæretici, licet in tribus differant.*

1
VIA Christiani transeuntes ad ritum Iudeorum dicuntur apostatare, vt Hæretici censentur, & puniũtur. c. contra, cum ibi not. de hæret. in vj. ideo Imperator postquam tractauit de Hæreticis, & eorum fautoribus, ponit de apostatis, qui in tribus ab Hæreticis differunt, vt per Affl. hic.

SVMMARIVM.

1 *Deus quomodo incipit, & discedit à nobis.*
2 *Donum Dei perseuerantia.*
3 *Apostasia triplex, & quid apostasis, & apostatare, nu. 15.*
4 *Catholica vniuersalis dicitur.*
5 *Execrabile pessimum, & abominabile dicitur.*
6 *Iustitia relucet in punitione malorũ.*
7 *Iurisdictionem quam habent in subditos, præcisè ab Ecclesia, amittũt.*
8 *Infidelitas dicitur quasi sola sit, si non exprimatur.*
9 *Homines post Baptismum peccare, & apostatare possunt.*
10 *Religio, & Ecclesia per figuram nauis dicuntur.*
11 *Leges nemo est, qui non laudet aduersus sacrificia Paganorum.*
12 *Beneficium quando confertur in inuitum, & quaudo non.*
13 *Mali cohibendi sunt à malo flagellis tribulationum.*
14 *Christiani quomodo cõcipiuntur, quomodo regenerantur, & nutriunt ab Ecclesia.*
16 *Apostatare à Deo mors est animæ, nec purgãtur per reuersionẽ, nu. 22.*
17 *Transire de vna religione ad aliam non est apostasia, & quomodo fit.*
18 *Intermissio triplex, & quis dispensat in apostasia.*
19 *Apostatantes redeunt ad dominium domini temporalis.*
20 *Habitus clericalis in quibus consistit.*
21 *Laicus quilibet præsumitur, nisi probetur clericus.*

1
POSTATANTES] Deus
incipit in nobis esse per
speciem, decedit à no-
bis secundum quod in
nobis est per Fidem.
D. Tho. 3. par. de Sacra.
q. 23. art. 1. in fi. ideo ini
tium superbiæ hominis
apostatare à Deo. Eccl. 10. D. Th. 1. 2. q. 84.
2 art. 2. & 2. 2. q. 12. art. 1. donum tamen Dei
perseuerantia, qua vsque in finem perseue-
ratur in Christo, finẽ dico qua vita finitur,
in

in qua tantum periculum est ne cadatur. D.Aug.2.de bono perseuerātiæ, in prin.c.7. 17.& 24.in princ.& dum cadit,peior est desertor Fidei,si ex desertore impugnator efficitur, quam qui nō deserit, quam nunquam tenuit Fidem. idē Aug.21.de ciui.Dei,c.25. col.pen.in fi.& fi.in princ. vnde Christianus effectus apostata,amittit bona,& omni actu legitimo priuatur, vt in tex.qui sum. vt per
3 Affl.& dicit [Apostatantes] discedentes à Deo.D.August.in lib.de natura,& gratia, col.41.post med. inde apostasia, quæ est triplex,Inobedientiæ,& est quando transgreditur præceptum prælati.Irregularitatis,dum à statu sumptæ religionis recedit. Tertia perfidiæ,quādo receditur à Fide. Inn.in c.2. in princ.vbi Abb.nu.2.& 3.eo.tit.de aposta. Ant.de But.in c.ex parte,de temp.ord.& in portat retrocessionem. D.Th.vbi supra 2.2. q.12.art.1. vel defectionem, quæ fit tribus modis prædictis, hinc latinè apostata dicitur,qui discedit ab eo,quem tuendum susceperit, sicut transfuga, & desertor. Foller. hic.
4 [A Fide Catholica.] idest vniuersali. D.Th.ad tit.1.circa fi.princ.& dixi supra in constit.inconsutilem. [Penitus] ex toto. Io.And.in c.1.nu.1.de suppl.negl.prel.in vj. [Execramus] damnamus, & detestamur.
5 Affl.hic 2.not. inde execrabile,pessimum,& abominabile. Arch.in c.si custos, post med. 27.q.1.& cum sit factus ex bono victore captiuus.D.Aug.in lib.de continen.col.fi.cir. med. [Insequimur] in bonā partem, quia nō procedit hostiliter, & componitur ex in, & sequor.Io.And.in c.felicis,nu.1.de pœnis,
6 in vj. [Ultione] pœna iuridice imposita, vnde vlcisci ponitur in bonam partem,quia malorum pœna prodest bonis, & magis relucet iustitia in punitione malorum.Abb.in c.1.nu.13.cir.med.de postul.præl. alibi capitur pro defensione. glo.fin.in l.sciential, ad leg.Aquil. [Bonis Omnibus] mobilibus,stabilibus,etiam feudalibus. Affl.hic 4. not. [Spoliamus] præcedente cognitione, & declaratione iudicis ecclesiastici.Gra.supra in d.const.inconsutilem,nu.4.& 5. alibi spolia,& spoliare,intelligitur inuadēdo,vastando, capiendo,& eripiendo. Io.And.in c. sciant, post nu.1.de elect. in vj. vnde potest auferri superbis, quod datur humilibus. D.Aug.in lib.annot.in Iob, col.59.cir.prin. nam labores impiorum iusti edent, etiam quia res terrena rectè à quoquam possideri nō potest,nisi iure diuino, quo cuncta iustorum sunt, vel iure humano,quo in potestate Regum est terra. idem Aug.in epist.48.col.
7 29.cir.fin. adeo quod præcisis ab Ecclesia, ipso iure tollitur iurisdictio, quam habet in subditos. add.ad D.Th.3.par.q.69.alias 38. art.2.ibi not. [Et A Professione] Fidei, quam graue est fallere. l.1.in princ.vbi Bal. ex inte. Apost.de const.pec.adeo quod damnationem merentur, qui primā Fidem irri-
8 tam fecerūt:inde vocatur infidelitas,quasi sola sit, si non exprimatur, & de ea dicendo peccatum,per excellentiā intelligitur, sicut Paulus intelligitur dicēdo Apostolum, nam ipsa facit filios diaboli. D.August.3.contra duas epist.Pelag.c.3.& mutat de esse ad non esse, sicut prius per Baptismum de non esse, in esse.Bal.in add.vlt.circa fi.ad Spec.in tit. de positio. [Vel Voto] quod Deo semel
9 vouerunt per assumptionem sancti Baptismatis, cum homines post Baptismum non solum peccare,verumetiam apostatare possunt. D.August. 1.de anima,& eius origine, c.12. post med. vel religionem relinquere, quam clericus postquam susceperit nō potest relinquere,§.semel autē,auth.quomo.opor.
10 Episc. [Naufragantes] per apostasiam factam, nam religio nostra per figuram dicitur esse nauis.Affl.hic 5.not.Marcus 6.vel secundum Clemen. 1. ad Iacobum fratrem Domini, omnis status Ecclesiæ similis est magnæ naui per vastum pelagum viros portans ad vrbem potentis regni, rectoris officium Episcopus implet, presbyteri nautarum, diaconi dispensatorum, laici silentio vnusquisque suum retinet locum, ne per inquietitudinem si vagari cœperint, ab officio suo nautas impediant, presbyteri velut nautæ aptāt singula ad instructionem nauis, & instruunt quę suo tempore requirenda sunt. appēdix ad D.Th.3.par.q.50. alias 19.ar.4. circa fin. [Legibus] monitionibus,& visitationibus,quæ fiunt per potestates temporales.D.August.in epist.165.col.8.in princ.
11 adeo quod nemo est, qui nō laudet leges ab Imperatoribus datas aduersus sacrificia Paganorum.idem in epist.48.col.6.circa med. & quare puniunt. D.Aug.præd.in epist.50. col.20.circa med.127.cir.prin.& 129.circa mediū. prout recentibus legibus simulacra euerti,atque confrigi iussa sunt,& sacrificia inhibentur sub terrore capitali. idem Aug. 1.contra epist. Parmenia. col. 13. circa fin. [Coarctamus] salutiferæ coactionis necessitate compellimus. c.quidam,eod.tit.de apostatis, vt sic volentes fiant, dum cogūtur inuiti. D.Aug.2.contra 2.Gaude.col.16.circa princ. [Successionem Tollimus] adeo quod apostata Fidei nullo modo succedit parentibus, agnatis, vel cognatis ex testamēto,vel ab intestato, vel ex titulo singulari ex contractibus inter viuos. Affl.hic 6.not.ita Hæretici,& eorum filij non succedunt orthodoxo.§.si quis,lo 2.auth.vt cum, de appell.cogn.nec eorum datur hæreditas,

quia

quia nulli ſunt de iure ciuili, glo.in l,1.ff.de
hære.vel act.ven. [ET OMNE IVS LEGITI-
MVM] actus legitimos. Bal.in l.1.col.1.cir.
fin. C.de adoptio. vt agere, recuſare,teſtifi-
cari, teſtari, & ſimilia. gl.& Affl.hic 7.not.
adeo quod in cauſa criminali non probarẽt
abſque tortura.Gra.hic in gl.nu.2.& à qua-
libet dignitate, & actu publico. Bald.in l.1,
nu.1,C.de ſecun.nupt. [ABDICAMVS] reij-
cimus. Nizolus in ver.abdico.
12 Sed contra, beneficium non confertur in
inuitum, l.hoc iure, §.non poteſt,de donat.
Hilarem enim datorem diligit Deus, 2. ad
Corinth.9. Voluntarium militem ſibi eligit
Chriſtus. glo.fin. in c.1.de decimis,in vj. in
extrauag.Io.copioſius in ver.delectabile,de
Iudęis.etiam quia vouens intrare religionẽ,
non tenetur perpetuo manere,ſed ſi ſibi pla
cuerit,& prout lex intelligit,dato anno pro-
feſſionis,niſi aliud vouendo intendit. D.Th.
2.2.q.189,art.4. cum appendice. Dic,quòd
inuito pręſtatur beneficiũ,quando eius con-
ſulitur vtilitati,non voluntati.Lucas in l.ad
reparationẽ,col.2.poſt princ.de aquęductu,
ſpontanea verò voluntas remuneratur vbe-
rius.Arch.in c.ſi quis,lo primo,de pœniten.
diſt.7.nec ad bonum non ſuſceptũ quis com
pellitur,ſecus ſi ſemel ſuſcepit.c.1.& per to-
tum,23.q.6. Abb.in c.ſicut,nu.3. de Iudæis.
adeo quod ſi quis per aliquos menſes ſtetit
in Chriſtianitate poteſt cogi ad obſeruan-
tiam Fidei Chriſtianæ. Loffr.in conſ.48.nu.
13.cir.fin.Rurſus,benefacere nemo cogitur,
ſed malefacere prohibetur. Lucas in l. vni.
in princ.de oblatio. voto. & mali ſi ſemper
cogerentur ad bonum,& nunquam volunta-
rij ſeruirent, inutiliter cogerentur ad illud,
ſed propter ſpem eorum conſenſus ad bonũ,
ad illud inuitantur, & compelluntur: & ſic
13 flagellis tribulationum mali ſunt cohibendi
à malo,& prouocandi ad bonum.Loffr.in d.
conſ.48.nu.9.Iſto modo poteſt quis cogi ad
bonũ, ſicut Dominus in cœna magna prius
adduci iubet cõuiuas, & poſtea cogi primo
miraculis,& poſtea legibus. D.Auguſt.in d.
epiſt.50.col.15.& 16.& 201.circa fin.Circa
intrantes in religionem fit differentia inter
intrantem ſimpliciter, vel ex voto, vt per
Caiet.ad D.Th. vbi ſupra 2.2.q.189. art.4.
14 col.pen. Nota, quòd in vtero ſanctæ Ma-
tris Eccleſiæ primo concipimur dum Fidei
rudimentis inſtruimur, deinde in lucẽ edu-
cimur dum per Baptiſmum regeneramur,
deinde quaſi manibus Eccleſiæ portamur,&
lacte nutrimur cum poſt Baptiſmum bonis
operibus informamur,& lacte ſpiritualis do-
ctrinæ proficiendo nutrimur, donec gran-
diuſculi à lacte matris accedamus ad men-
ſam Patris,vbi prędicatur Verbum caro fa-
ctum eſt. D.Thom.vbi ſup. 2.2.q.189.art.1.
15 Apoſtata,ſiue retrogradus eſt qui fidem quã
ſuſcepit, dereliquit. in epiſt.nos reddentes,
in ver.Apoſtolicæ,de ſumma Trin. vel retro
ſtans. c.magnæ,in ver.retro,de voto,& voti
redempt.ſpontè violando, & trãſgrediendo,
c.beatus, 3.q.4. inde apoſtatare proprię di-
cuntur, qui legem Chriſtianam dimittunt.
Inn.in d.c.ex parte,de temp.ord. adeo quod
inclinat in malum,qui nõ perſeuerat in bo-
nũ. D.Aug.in lib.de corre.& gra. c.6.col.2.
poſt med. & deſiſtẽdo à meliori pertinet ad
imprudentiam, & inconſtantia eſt. D.Tho.
2.2.q.53.art.5. hoc nomen ſacrilegum eſt.
l.apoſtatarũ,C.eo.& grauiori pœna obno-
xij fiunt,qui Fidem quam tenuerũt,reliquе-
runt,quam ſi eam nullo tempore tenuiſſent.
D.Aug.2.de bono perſeuerãtiæ, c.10.col.1.
in fi. & magis delinquit, qui ſemel Fidem
agnouit,quã infidelis. Abb.in c.quod ſuper,
poſt nu. 11.de voto,& voti redem. quia me-
lius eſt viã Domini non agnouiſſe, quã poſt
agnitam,reſilire. c.ſi refugientes, de pœnit.
diſt.4. Magis delinquit, qui incœptam cau-
ſam dimittit, quam qui nũquam ad cauſam
venit. gl.fin.in c.1.de renunc. vltra quod fa-
cilius ſit ad virtutem erigere nouos, quam,
ſecundũ Boetium,veteres renouare. glo.fin.
in c.ſunt qui. de pœnit. diſt.1. licet quidam
dicant magis eſſe puniendũ,qui ſemper fuit
infidelis, quàm illũ,qui quandoque fuit bo-
nus. glo.fin.in c.ſcimus,12.q.1. ſic deterior
eius dolus agnoſcitur, qui interruptam ite-
rum litem deſeruit,quã qui ſemel acceptam
dereliquit. §.fin. circa fin. auth.de litigio.
16 quidquid ſit mors animæ, eſt apoſtatare à
Deo. D.Aug.de Fide,& ſimb. col.pen. circa
princ.& 8.de Geneſi ad lit.col.12. circa fin.
quia Deo eſſe infidelem, grauiſſimũ eſt pec-
catum. D.Th.2.2.q.89.art.8. Quis dicatur
apoſtata,& vnde, Archid.in c.pen.circa fin.
50. diſt. & punitur ſicut hæreticus in omni-
bus.d.l.apoſtatarũ,in fi.C.eo.Ita Chriſtiani
tranſeuntes ad ritum Iudæorũ,hæretici ſunt
cenſendi. c.contra, vbi not. de hæret. in vj.
Et profeſſus in religione, ſi egreditur,& du-
cit vxorẽ,an poſſit inquiri de hæretica pra-
uitate. Abb.in c.de homine,nu.6.de celebr.
Miſſ.in c.cũ quidam,nu.4.de iureiur. opor-
tet enim,ꝙ ſi monachus eſt,quod monachus
perſeueret.not.in c.2.de cond.appo.& com-
pelli poteſt,c.pen.eod.tit.de apoſtat.c.2. ne
cler.vel mon. in vj. habitũ reaſſumere. not.
in c.ſicut nobis,de regul.niſi ex iuſta cauſa,
c.pen.in ver.cauſa,de vita,& hon.cler. c.ſu-
per eo,cum ibi not.de regul.relinquentes au-
tem habitum, & aliò ſe transferentes, quo-
modo puniantur, & quid ſi longe migratur,
in extrauag. com.1.& 2. de regul.& tranſe,
ad

17 ad relig. secus si transit de vna religione ad aliam. Inn. in c. intelleximus, cir. fi. de æta. & qual. nec de hoc consulendus est prior, nisi ad enitandum scandalum. Arch. in c. Episcopus. 72. dist. vel distingue vt per D. Thom. vbi supra 2. 2. q. 189. art. 8. vbi Caiet. dicit, quando peti necesse est, etiam quod non obtineatur, & tunc licentiatus à monasterio, censetur tanquam manumissus, vel abdicatus. Bal. in l. liberos, C. de collat. & res ipsius remanent in monasterio, idem Bald. in l. fin. §. fi. nu. 7. de Episc. & cler. secus si efficeretur clericus secularis, quia esset apostata. not. Abb. in c. fi. eo. tit. de apost. datur officio curiæ, & à Sacerdotio cadit, §. clericos, in ver. tradatur, auth. de sanct. Episc. nã si humana facta nõ possunt impunè calcari, quid de eis manebit, qui corrumpunt fœdera diuini Sacramenti? c. puellæ, 20. q. 1. vltra quod in via Dei non progredi, est retrogredi, & duobus modis intermittitur inchoatio. D. Thom. ad Hebr. 6. in princ. col. 1. in fi. & est triplex,
18 à Deo, à natura, & à Principe. Lucas in l. 3. col. 3. in princ. de exacto. & executo. Insuper ordo collatus in apostasia sine dispensatione, non habet executionẽ, & si Papa dispensat, de quibus ordinibus intelligatur, Abb. in d. c. fin. eo. tit. de aposta. cũ ipse solus dispenset, c. 1. in ver. apostatæ, de tempo. ord. in vj. Quid si ignoranter promoueat apostatem, an teneat Bal. in l. barbarius, 2. rep. nu. 4. de
19 off. præto. Vltimo apostatantes à religione, vel ordine redeunt ad dominium temporale domini sui. Bal. in l. iubemus, §. seruos, nu. 4. de Episc. & cler. se in libertate non præferibunt. Bal. in l. si quis decurio. C. de decurio. & priuilegia clericorum non habent. idem Bal. in auth. sed neque. d. tit. de Episc. & cler. inde Iser. Affl. hic nu. 10. & 11. Gra. in princ. & Folle. nu. 4. Quæruut si clericus non vadit in habitu, & tõsura, sed vt laicus, an debeat gaudere priuilegio clericali. glo. 1. in fi. in c. dominus, 93. dist. tenet, quod ex solo delicto apostasiæ, si non sequitur trina monitio, vel vna pro omnibus, non amittit priuilegium. Abb. in c. contingit, 2. not. de sent. excomm. & licet viuat vt laicus, tertio monitus, si nõ vult resipiscere, perdit priuilegiũ clericale. Abb. in c. in audientia, 3. not. de sent. excom. viuit seculariter portando arma, vel viuẽdo luxuriosè. Innoc. in c. consulti, post nu. 3. de regul. pro alia parte facit, quod vbi reus per accidens sortitur priuilegium, illo cessante non retinet priuilegiũ. Bal. in l. sacra, de rer. diui. adeo quod si priuilegium, vel beneficiũ conceditur ratione officij, non sufficit beneficium in habitu, sed requiritur, quod sit in actu, & habitu. Idem Bal. in l. sed & milites, §. fin. de excusat. vnde qui nõ portat habitum, & tonsuram, non gaudet priuilegio clericali. Arch. in c. non est, 40. dist. Habitus au
20 tem clericalis in quo cõsistat, & percutiens incognitum an sit excommunicatus, Bal. in l. si qua per calumniam, post nu. 1. de Episc. & cler. habitus autem consistit in duobus, & capiens extra illos duos casus non est excõmunicatus. Ioan. And. in c. si iudex, col. 1. de pœnit. & remiss. in vj. & deprehensus in crimine sine habitu, & tonsura, non gaudet priuilegio clericali, c. 1. vbi Abb. in prin. eo. tit. de aposta. nisi esset notoriè clericus. Alex. late in cons. 8. 1. vol. fuerit beneficiatus, & seruierit in diuinis, vt in pragm. 1. & 4. sub rub. de cler. seu. diaco. dictis salu. contraria non obstant, nam habitum semel susceptum non debent dimittere. glo. 1. in c. si quis, de vita, & hon. cler. aliàs tacitè renunciat per actum contrarium, etiam quod non possit expressè. Abb. in c. 3. in fi. eo. tit. de aposta. c. contingit, nu. 12. de sent. excom. ita constitutus in sacris, si contrahit matrimonium, perdit executionem omnium ordinum. Abb. cap. 2. in 3. not. qui cler. vel vouc. Rursus, qui non seruit, non debet priuilegio clericorum frui, cum dist. de qua Bald. in l. qui sub prætextu, de sacrosanct. eccles. Vltimum non obstat, nam etiã quod clerici sint uoti, sine habitu non habent immunitatem personæ. Abb. in c. cum non ab homine, nu. 6. de sent. excom. vnde clerici non debet exire sine habitu, quia sine eo, cum non appareant clerici, facilliter possent pati iniuriã sicut laici. Arch. in c. fine, 21. q. 4. & qui conuersantur vt laici, non defenduntur vt clerici, etiam quod reassumant habitum, & tonsurã, c. ex parte, lo vltimo, de priuil. maximè si nõ tenent beneficia, nec sunt constituti in
21 sacris, Gra. hic nu. 5. in fi. quia quilibet præsumitur laicus, nisi probatur clericus. Luc. in l. quicunque, præsum. 62. de apochis publ. & probatur per literas, c. legum, 2. quæst. 1. quia tractatur de eximendo se à iurisdictione Imperatoris. Abb. in c. 2. post num. 10. de foro comp. intantum, quod quãdo tractatur de remittendo ipsum ad iudicem ecclesiasticum, debet probari per scripturam authenticam, vel per duos testes, nec vnus sufficit. Affl. hic nu. 12. & Folle. nu. 6. licet præsumatur clericus, qui defert habitũ clericalem. Luc. in l. Princeps, col. 2. ibi septimo. de princip. agen. in rebus. & si diu stetit in aliqua Ecclesia vt clericus, & probat per famã vicinorũ, quod ita sit, iudicabitur vt clericus, non solum in possessorio, sed etiam in petitorio. Inn. in c. illud quoque, nu. 2. cir. fi. & 3. de præsum. tunc etiam quod sit primæ tonsuræ non conuenitur coram iudice laico. Abb. in c. cum non ab homine, 2. not. de iud.

alia

22 alia dic, vt per Afflict. Vltimo nota, quòd apostata reuersus ad claustrum non purgat totaliter peccatum, quia semper remanent reliquiæ. Bal. in l. quis sit fugitiuus, §. si quis, de ædil. edi. sicut in eo qui committit furtū, licet restituat rem furtiuam, nihilominus fur est. Affl. hic nu. 15. post med. est excommunicatus. glo. in c. si quis, 23. dist. Amittit ius legitimum, & actus ciuiles. Bal. in l. cum prætor, §. fin. ff. de iudicijs. adeo quod non possit testari, sicut hæreticus. D. Aug. 1. contra epist. Parmen. col. antepen. in fi. & seq. Insuper monachus si deferet habitum suum coopertum habitu clericorum, est apostata, glo. in clem. 2. in ver. extrinseci. de vita, & honest. cler.

Vt nullus se intromittat de factis, seu consilijs Regum, alias de sacrilegio Regum.

SVMMARIVM.

1 *Rex, vel Imperator est agens liberum ad similitudinem Dei.*
2 *Sacrilegium est negligere præcepta Imperialia.*
3 *Vt, ponit modum.*
4 *Facta, & gesta differunt subtili quadam differentia.*
5 *Consilia perfectionis, vtilitatis, & necessitatis.*

Ictvm fuit de sacrilegio cōtra Deum, sequitur videre [De Sacrilegio
1 Regvm] quia Rex, & Imperator est agens omnino liberum, ad similitudinem Dei. Afil. in §. si quis aliū,
2 in fi. de pace tenen. Sacrilegium autem est Imperialia præcepta negligere. Luc. in l. 1. in prin. vt dig. ordo. Arch. in c. sacrilegium, cir. fi. & c. quisquis, 17. q. 4. & disputare si est dignus quem Rex elegit, vt infra, ideo man-
3 dat, & ponitur modus per dictionem [Vt] l. Meuia, in gl. 1. ff. de manu. testa. [Nvllvs] non vllus, vel ne vllus quidem. Nizolus in ver. nullus. [Se Intromittat] disputādo. idem Nizolus in ver. intromitto. [De Fa-
4 ctis] vel gestis, quæ non differunt, nisi subtili quadam differentia. Io. And. in c. auaritiæ, nu. 1. cir. fin. de elect. in vj. [Sev] disiunctiuè, alibi copulatiuè. Pau. de Cast. in cons. 234. nu. 2. vol. 2. [Concilijs Regvm] qui-
5 bus ob reuerentiam obediendum est, c. omnis anima, de censib. licet consilia quædam sint perfectionis, gl. fin. in c. ad aures, de ęta. & qual. quædam vtilitatis, Lucas in rub. de silentiarijs. & alia necessitatis, vt inf. in tex.

SVMMARIVM.

1 *Deus non dat gratiam, nisi dignis, non quod sint, sed per gratiam facit dignos.*
2 *Consilia maiorum præsumenda sunt iusta, nisi manifestam contineant iniquitatem.*
3 *De, capitur pluribus modis, & rem proximā, & materialē significat.*
4 *Leges sunt optimis rationibus, & asserere non esse iuridicas, est temerarium.*
5 *Est, est verbum substantiuum, plura significat, & diuersimode exponitur.*
6 *Sacrilegium largè, & strictè, & pluribus modis committitur.*
7 *Disputari potest de scientia, si voluit, & non de potestate Principis.*
8 *Legibus est iudicandum postquā sunt facta, ante de eis potest iudicari.*
9 *Indignus fit propter delictum, vel malos mores.*
10 *Eligendo indignum, facit dignum ex certa scientia.*
11 *Dignus an sit, vel non, quem Princeps elegit, spectat ad eius reuerētiam.*
12 *Actus hominum constant ex voluntate, & iuris auctoritate, adeo quod si potestas, & voluntas contradicunt, non valet actus.*
13 *Rex non habet superiorem, nec vlla lex super eū, & est impius, nu. 18.*
14 *Plura qui potest, non prohibetur pauca peragere.*
15 *Subditi tenentur obedire, nec de facto Dei, Papæ, Imperatoris, vel Regis iudicare.*
16 *Blasphemare, nec de factis occultis Regum quis debet iudicare.*
17 *Contemptores Regum literarum, & priuilegiorum qualiter puniātur.*
19 *Locutio incauta trahit in errorem.*
20 *Impetrari ab aliquo non refert, dummodo Princeps concedat.*

Dignus

21 *Dignus præsumitur quem Princeps elegit.*
22 *Eligendi potestas si datur alicui, de idoneo intelligitur.*
23 *Allegantibus temerè contra priuilegiũ Principis, debet imponi silẽtiũ.*
24 *Relatio quæ fit ad impediendum priuilegium Principis reprehenditur.*
25 *Contẽptor mandati Regis deportatur.*
26 *Officium petere, & pro eo pecuniam dare an sit peccatum.*

1 Isputare] Deus non dat
gratiam nisi dignis, non
quod prius digni fuerint,
sed quia ipse per gratiam
dignos facit, qui potest fa-
cere mundum de immun-
do. D.Th.1.2.q.114.art.5.
vel quos Deus ad aliquid elegit, ita prępa-
rat, & disponit, vt ad id ad quod eliguntur
inueniãtur idonei, idem D.Th.3.par.de Sal-
uatore, q.27. art.4.& 5. diuinitus enim vbi
datur aliqua facultas, auxilia etiam dantur
quibus homo possit cõuenienter vti illa fa-
cultate. D.Th.præd.3.par.de Sacram.q.73.
alias 42.art.3. Ita & Rex aut dignum eeci-
pit, aut dignum facit, ideo impossibile est
quod non sit dignus. l.disputare, de crimi.
sacrileg. Vnde Seneca in declamationibus
dicebat, Quis es, qui de facto patrum sen-
tentiam feras? Bal.in quæst. de schismate.
2 2.parte, post num.20. nam subditorum non
est discutere concilia, diffinitionesq; maio-
rum, sed præsumenda sunt iusta, nisi manife-
stam cõtineant iniquitatem. add.ad D.Th.
3.par.de Sacramen.q.127. alias 96. ibi not.
lo vltimo, in fi. Vnde D.August.super Ioan.
tract.5.col.9.& 12.dicebat, De officiali non
disputo, iudicem attendo, & nolo preco su-
perbus esse. Ideo disputare de factis Regum,
& si is quem elegit dignus sit, est pœna sa-
crilegij, vt in textu, qui sum.vt per Afflict.
& dicit [Disputare] legibus disserere, vel
cum aliquo disceptare. Nizolus in ver. di-
3 sputo. [De] quæ dicit cõsubstantialitatem,
& efficientiã. D.Th.cum add.ibi probatur.
3.par.de Saluatore, q.32.art.2. & variè ac-
cipitur inspecta re cui adiungitur, & rem
proximam, vel materialem significat, vt hic
Alfab.in rub.in princ.ff.si cer.pet. [Regis
Iudicio] consilio, vel consensu. Bald.in l.
quinque summates, C.de decur.siue de per-
sona à qua, & in quam, cum in qualibet di-
spositione istæ personæ requirantur. Bald.in
auth.ex causa, in princ.de lib.præte. [Con-
siliis] detrahendo rationibus per quas cũ
cõsilio potuit moueri Rex ad aliquid facien-
dum, maxime si cõsiliarij sunt, vt dicit Affl.
3.not.& dixi late cũ Iser.in c.1.hic finit lex.
nã vltra quod semel iudicata, & rectè dispo-
sita reuoluere, iniuria fit iudicio disponẽtis,
l.3.de sum.Trin.præsumitur pro ijs quę fecit
Rex cum concilio, maxime si non consueuit
esse mendosus. Iser.q. succ.tem.lo pri.nu.18.
[Et Institutionibus Factis] nam vltra
quod leges sũt optimis rationibus, Affl.hic
4 4.not. asserere, quod decisiones Principis nõ sint
iuridicæ, esset temerarium. Abb.in c.Rodul-
phus, post nu.3.de rescri.nec cõtra disposita
per Principẽ, admittitur probatio in cõtra-
rium. Bal.in l.3.in fi.C.si contra ius, vel vti.
publ. [Non Oportet] non est bonum, nec
opportunũ. Arch.in c.aliud, in prin.11.q.1.
5 [Est] quod verbũ est substantiuum, & deno-
tat veritatẽ. Bal.in l.quę fortuitis, post nu.9.
C.de pign.act. vel significatiuum veritatis.
idẽ Bal.in l.furti, §.1.in prin.de his, qui not.
infa.& notat pręsens tẽpus. Bal.in l.quidam
eit.in fin.ff.de iure.cod. alibi, est, idest fingitur.
glo.in l.naturalis, §.si ergo, in ver.æstimari,
de præscript.verb. Esse solet.gl.2.in l.seruus
meus, ff.mãd.& esse dicitur, in l.1.in ver.est,
de rer.permu. [Enim] certè. gl.1.in l.quod
enim, ff.pro socio. [Pari] idest, simile, vel
ad instar.gl.hic. [Sacrilegii] l.sacrilegij,
6 C.de diuer.rescript. Sacrilegium autem su-
mitur largè, & strictè, ac pluribus modis cõ-
mittitur. Zab.clem.1.not.2.& nu.10.de pœ-
nis. [Disputare De Eius Iudiciis Fa-
7 ctis] de potestate, scilicet cũ possit de scien-
tia, nã quandoque errat. Bal.in l.1.in t.rep.
nu.1.ff.de const.Princ. adeo quod honestius
est dicere, quod noluit, quam quod non po-
tuit. idem Bal.in auth.habita, post nu.18.ne
filius pro patre. Vltra quod voluntas, quan-
doque à potestate, & potestas à voluntate
discordat, & tunc nihil valet. Bal.præd.in l.
si genero, nu.1. circa med. C.de iure dot. &
cum nimium de potestate minuitur, tota li-
bertas videtur præcisè adempta, in l.quidã
elogio, nu.11.in fi.de iure delib. Vnde si de
voluntate dubitatur, recurrendum est ad ius
commune. Bal.qui sup.in l.si duas, in princ.
de excusat.tut. alias quod Principi placuit,
legis habet vigorem, §.sed & quod Principi,
inst.de iure nat.gent.& ciui. [Et Consti-
tutionibus] in legibus enim temporali-
bus, quãquam de eis homines iudicent cum
8 eas instituunt, tamen cum institutæ, & fir-
matæ sunt, non licet iudici de eis iudicare,
sed secundum ipsas iudicare. D.Aug.in lib.
de vera relig.col.29.post med. ita & in sta-
tutis. Gra.hic in princ. [Atque] sicut. glo.
in l.Gallus, §.forsitan, & §.instituens, vbi
Bald. 1.not. circa fin. de liber. & posthum.

[CONCEDIS] cum noua quotidie reperiāt
per quæ virtuosi ditētur, & vitiosi pœnarum
malleis conterantur. sup. in const. nihil ve-
terum, de off. mag. iust. [ET AN] quod est
aduerbium interrogādi. Luc. in l. 2. in princ.
de iure reipubl. & ponitur per modum quæ-
stionis. Bal. in rub. c. an seruus ex suo facto.
[DIGNVS SIT] de facto. Bald. in fin. in l. 2.
nu. 1. C. de secun. nupt. cum propter delictū,
9 vel malos mores efficiatur indignius. Bal. in
l. 2. in repe. antiq. post nu. 1. de secund. nupt.
[QVEM REX ELEGIT, VEL DECREVIT]
nam vltra quod dignus dicitur omnis, qui
non demeruit, Bal. in l. qui indignus, 2. repe.
de sena. præsumitur pro ijs, qui electi sunt
per Principē, & pro ijs quæ per eos fiūt. Bal.
præd. in l. vni. §. his cunabulis, post nu. 6. de
off. præfe. pręt. ac pro ijs, qui iudicio Princi-
pis, seu populi dignitatem adepti sunt. Abb.
in c. pen. 1. not. de præsump. & committendo
causam videt illum vt idoneum approbare.
Io. And. ad Spec. in rub. circa fin. de sequest.
10 poss. & fru. Et si nullum eligit dignū, eligen-
do efficit dignum. D. Aug. 5. contra Iul. c. 3.
col. 6. in fi. intantum quod si est defectus in
persona electi, in quo eligens potest dispen-
sare, præsumitur dispensasse eoipso quod ele
git; si non potest dispensare, vitiatur electio,
& eligēs, & electus punitur. Ang. in l. 2. si ser-
uus, aut liber. lib. 10. prędicta quādo facit ex
certa sciētia. gl. in l. 2. C. de crim. sacril. Ant.
de But. in c. eam te, nu. 7. de æta. & qual. nam
tunc dispensare videtur. Bal. in l. barbarius,
1. repet. nu. 6. in fi. de off. præt. Ideo iudex, vel
alius superior quando admittit aliquem ad
actum, quē non potest facere nisi dispensati-
uè, semper apponitur clausula ex certa scien
tia, Bal. in l. bonorum, nu. 2. qui admit. Papa,
vel Princeps scienter promouendo inhabilē,
videtur tacitè secum dispensare. Abb. in c.
quisquis, post nu. 2. de elect. Ant. de But. in c.
veniens, nu. 7. de fil. presb. Bal. in d. l. barba-
rius, 1. repe. 8. not. & in l. Imperialis, §. si mi-
les, & §. sed & si, in rep. antiq. C. de nupt. Io.
Faber, §. 1. post nu. 3. quib. ex cau. manu. non
licet. Port. instit. qui tut. dare poss. in princ.
col. 1. in fi. post nu. 2. Isto modo per quādam
11 nominis exemptionē pertinet ad irreueren-
tiam Principis disputare de eius iudicio, &
an dignus sit quem Princeps elegerit, D. Th.
2. 2. q. 99. art. 1. vbi etiā quod dicitur sacrile
gium per similitudinem. Spec. in tit. de lega.
§. 6. Abb. in c. cū adeo, post nu. 4. de rescript.
12 Sed contra, actus hominum constant ex
duobus, ex voluntate, & iuris auctoritate.
Bal. in l. 4. col. 1. in fi. vnde legi. ex lege, & vo
luntate, in l. 3. in princ. C. de contrah. empt.
ex iuris auctoritate, & domini voluntate, in
l. cum te, circa princ. C. de donat. ante nupt.

Præsupposita igitur potestate, si deficit vo-
luntas, nihil agitur. idem Bal. in l. ex verbis,
circa fi. C. de donat. inter vir. & vxor. sed vo-
luntas præsumitur secundum legem. l. digna
vox, C. de legi. Ergo non potest Princeps
nisi ea quæ sunt secundum legem, adeo quod
si voluntas, & potestas contradicunt ad in-
uicem, nō valet quod agitur. Bal. in l. qui in
aliena, §. nam eum, post med. de acq. hæred.
Intantum quod si infamis eligitur iudex, li-
cet non possit se excusare, potest tamen ab
alio opponi. Ang. in l. nec infames, de decur.
lib. 10.

Vltimo, auctoritas Summi Pontificis, &
Imperatoris fuit limitata, Alex. in cōs. 216.
in princ. 2. vol. ergo videtur, quod de factis
eorum possit disputari, quia limitata causa
limitatum producit effectum, l. cancellaue-
13 rat, de his, quæ in testa. dele. Dic, quod Rex
non habet superiorem, qui eius facta dijudi-
cet, Isern. in §. præterea si inter duos, nu. 8. 1
cir. fi. de prohib. feu. alie. per Fred. & in cōst.
cum concessiones, inf. de priuil. à curia Ca-
pua. reuo. Nec vlla lex est superior Impera-
tore, cum ipse sit dominus legum. Bal. in l. 2.
1. repe. de adopt. & ei Deus legem subiecit.
auth. de consul. cir. fin. nec vnquam videtur
se velle arctare, quin priusquam velit con-
cessionem facere. Alex. in cōs. 203. in fi. post
14 nu. 17. volum. 6. adeo quod qui plura potest,
non prohibetur pauca peragere. Bal. in l. 2.
quemadmo. serui. ami. Verum debet expri-
mere sicut in testatore, vt nō remaneat quę-
stio voluntatis. Bal. in l. nam hoc iure, §. fin.
vlt. not. de vulg. & pupill.
15 Nota, quod subditi tenentur obedire, c. octa-
ua, in fi. 11. q. 2. sicut de mandato Dei nō est
iudicandum, sed illi obtemperandum, nouit
enim ille, quàm iustè mandauit, ad seruum
pertinet obedienter facere quod mandauit.
D. Aug. 2. quæst. super Exod. col. 2. circa fin.
Ita cum de facto Summi Pontificis agitur,
nulli iudicare fas est, c. cuncta per mundum.
9. q. 3. Dec. in cons. 602. & 603. nu. 1. 5. vol.
ita & de factis Regum, vt hic, ita quod nec
possit de eorum iudicio disputari, c. si quis
suadente, in fi. & seq. 17. q. 4. nisi sit contra
Deum, vel Fidem, Gra. hic nu. 2. & 3. & sicut
16 nō licet vassallis blasphemare Regem ex eo
quod intendit in eius iuribus gubernandis,
Affl. in const. ad subiectorū, 1. not. post nu. 1.
de hom. affid. non tenen, ita nō licet de eius
occultis iudicare. Abb. in c. dudum, nu. 24. in
fi. de elect. alias tanq̄ contemptores auctori-
tatis Pōtificalis, vel Imperialis pęna sacrile
gij puniunt. Bal. in d. l. sacrilegij, de diuer. re-
scrip. ita qui diuina præcepta negligunt, l. 1.
vt dig. ordo, lib. 12. vel Papæ mentiunt, gl. in
c. serpens, in ver. quod Deo, de pœnit. dist. 1.
& con-

17 & contemptores priuilegiorũ Imperatoris
pœna sacrilegij tenentur. l. doctitij, vbi Bal.
de decur. lib. 10. similis est sacrilegij pœna,
si ijs honorificentia non defertur, qui con-
tingere nostram purpuram digni sunt æsti-
mati, l. 1. de domest. & protect. lib. 12. Con-
temptor Imperialis præsentię capitali dam-
natur sententia, l. fin. de contemp. Qui suam
epistolam despexit, stultitiæ suæ punitionem
accipiet, nam si liber est, honorem, & bene-
ficium amittit, si seruus, nudus vapuletur,
tonsis capillis. l. 1. si quis literas nostras de-
spexerit in Longobar. Alia mandata contẽ-
dens, punitur secundum qualitatẽ mandati.
gl. sup. in 1. const. post mundi machinam, vbi
18 Affl. & Foll. nu. 18. Vnde impius est, qui Re-
gi dicit, Iniustè agis. D. Aug. in lib. annotat.
in Iob, col. 48. cir. princ. nam secundum an-
tiquos, quæ Rex faciebat, sacrosancta dice-
bantur, quæ violari nõ licebit. D. Th. 3. par.
de Sacramen. q. 1. alias 60. art. 1. adeo quod
nulli licet ijs, quę lex animata, vel inanima-
ta disponit contraire. Luc. in l. eos, in princ.
19 de his, qui sponte mun. sube. Incauta enim
locutio trahit in errorem. Spec. in tit. de ex-
cept. & replicat. §. 4. post nu. 53. nec ad sub-
ditum pertinet ventilare factum superioris.
Bal. in d. l. barbarius, 1. repet. nu. 8. circa fin.
verum licet iudicet de rescripto, non de re-
scribente, & si de priuilegio, non de priuile-
giante. Bal. in l. 2. post nu. 2. si à nõ compet.
iud. & in l. hi qui ad ciuilia, de appell.
20 Secundo nota, quòd non refert à quo ali-
quid sit impetratum, dummodo à Principe
sit concessum. Bal. in l. vniuersis, C. de preci.
Imp. offer. Nec Regi detrahere, vel contra
eum murmurare licet, nisi in tribus casibus,
Capy. in sua inuest. in ver. feuda officiorum,
col. 4. circa med.
21 Vltimo nota, ꝙ præsumitur dignus, quem
Imperator eligit, quia priuilegia impetran-
tur pro meritis. gl. fin. in l. 2. C. si contra ius,
vel vtil. publ. Vnde quis non diligit eum, &
honestate magna compleri putet, qui decre-
to Principis ad tabellionatus officium per-
uenit. Lucas in l. vniuersos, col. 2. circa fi. de
22 decur. adeo quod si detur potestas eligendi
prælatum, intelligitur de idoneo. Abb. in c.
causam quæ, nu. 4. de elect. & patientia ha-
betur pro dispensatione. Ant. de Butr. in c.
pen. 3. not. de suppl. negl. præl. Et faciunt cõ-
23 tra indices, qui audiunt allegationes contra
priuilegia Principum, nam temerè allegan-
tibus, debet imponi silentium, alias puniun-
tur. Bald. in l. 2. in 5. not. C. de leg. & facit
const. vniuersos, de cau. in iudic. cito decid.
24 Insuper, relatio, quæ simulatè fit ad impe-
diendum, vel suspendendum effectum priui-
legij Principis est à iure prohibita, & refe-
rens debet puniri. Bal. in l. 2. 8. not. de legi.
25 Contemptor verò mandati Regis deporta-
tur, nec est immunis à pœna sacrilegij, si pœ-
na non esset in mandato determinata: non
dicitur autem contemnere si ignorauit, vel
mandatum deuiauit à iuris dispositione, seu
pro honore Regis non fuit executus. Gra.
supra in d. constit. post mundi machinam, in
26 princ. An autem petere officium sit pecca-
tum, & pro eo dari possit pecunia, Abb. in
c. tuam, nu. 3. circa med. de ætate, & qualit.
Indignus per quem possit denunciari, & si
est indignus officio an sit indignus benefi-
cio, Bal. in l. qui indignus, 2. rep. in fi. de Se-
nato. Et qui admittit non admittendum ad
officiũ, debet puniri. Bal. in l. fi. C. de postul.
Vltimo, pœna sacrilegij in ista materia
est extraordinaria, Cassa. in consue. Burgun.
rub. 1. §. 5. ibi, simple la recin, nu. 7. & Affl.
hic num. 2.

De arbitrio Regis, alias iudicis.

S V M M A R I V M.

1 *Arbitrium idem est quod voluntas.*
2 *Rex habet cæleste arbitrium.*
3 *Potestas à Rege vt à capite in iudices diffunditur.*
4 *Officiales Regis effigiem repræsentant.*

VIT dictum de crimine
sacrilegij, cuius pœna in
certis casibus, vt infra, est
arbitraria, ideo cõtinuan
do materiam ponit [DE
1 ARBITRIO] quod idẽ est,
quod voluntas. Archid. in
2 c. nullam, in princ 18. q. 2. [REGIS] qui ex
arbitrio cœlesti suscepit, vt infra in constit.
vsurariorum, vel cæleste habet arbitrium.
Lucas in l. prædia, col. 6. in princ. ibi decimo
nono, de locat. præd. ciui. à quo tanquam à
3 capite in omnes iudices velut reipublicæ
membra honorum, & potestatum munera
diffunduntur. Luc. ibidem col. 4. ibi decimo
octauo. Ideo sequitur [ALIAS IVDICIS]
4 quia eius effigiem repræsentant, vt infra in
const. cos, de repulsa officia.

S V M M A R I V M.

1 *Iusti iniustos quare persequuntur, & quomodo illi iniustè cõqueruntur.*
2 *Multa, quod dicantur, & exponitur omnia.*

3 *Sacrilegi, & sacrilegium quid, & vnde. num. 22.*
4 *Sed, stat aduersatiuè.*
5 *Iudicis arbitrio statur, quando non potest dari certa doctrina.*
6 *Forte, est aduerbium facti, nec dubitationem inducit.*
7 *Donum quid, & quomodo differt à munere.*
8 *Nox, quæ sit, vnde dicatur, & eius partes.*
9 *Sacrilegi pœna secundum leges, & canones, & quis cognoscit, nu. 23.*
10 *Leges rectè positè omnia determinare debet, & non iudicibus committere.*
11 *Officio iudicis totum fit, quia de eo lex multum confidit.*
12 *Arbitrium alicui cõcessum quomodo intelligitur, & quomodo liberum.*
13 *Arbitrium in iudice est iurisdictio, & actus practicus qui debet seruari, num. 14.*
15 *Commissio facta conscientiæ alicuius, vel discretioni, quomodo intelligitur.*
16 *Voluntas cum ratione coniuncta vocatur arbitrium.*
17 *Iudex etiam in arbitrarijs potest committere dolum.*
18 *Iudicis arbitrio commissum, quomodo intelligitur.*
19 *Arbitrium æquum, non est nisi æquitas animi, respectu æquitatis, & legis.*
20 *Iudex si tenetur facere aliquid ex officio, & non facit, appellatur.*
21 *Duo dicuntur multa, sed non plura.*

1 VLTAE] non nocendi studio, sed necessitate potius consulendi religiosi sacrilegos, & iusti impios prosequuntur. D.Aug.4.contra Cresco. col. 39. circa princ. Vnde quotidie videmus filiũ de patre tanquam de persecutore suo conqueri, coniugem de marito, seruũ de domino, reum de iudice, militem, vel prouincialem de duce, vel Rege, cum illi plerũque ordinatissima potestate subditos sibi, per terrorem leuium pœnarum à grauioribus malis prohibent, atque compescunt. idem Aug. in lib. de vnit. Eccl. col. 51. circa princ. Leges ciuiles sacrilegos grauissimè puniunt, cum non reperiatur à conibus diffinita. Abb. in c. at si clerici, post nu. 40. & in c. cum non ab homine, post nu. 6. 9. 24. & 30. de iudicijs, videlicet, per l. si quis in hoc genus, de Episc. & cler. & istum test. qui diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit [MVLTAE]
2 l. fin. quomodo, & quando iud. absolutè duo sunt multa. D.Thom. 1. par. q. 11. art. 2. tres, quatuor, vel quinque multa dicuntur. Bald. in l. 2. in princ. post med. de excus. tut. in l. 2. §. 1. in princ. de his, qui not. infam. in l. licet, de legat. 1. & in l. 1. §. hoc rescriptum, ff. ad Syllan. hic multæ, idest omnes. D.Aug. 6. contra Iulia. c. 12. col. 5. in princ. appendix ad D.Th. 3. par. de Sacra. q. 109. alias 78. art. 2. [LEGES] mundanæ, c. 3. ne cler. vel monac. quarum appellatione veniunt iura ciuilia, sicut appellatione canonum veniunt iura canonica, licet largo sumpto vocabulo canones dici possunt leges. Abb. in c. 1. in 1. not.
3 de sent. & re iud. [SACRILEGOS] qui sacra legunt, idest furantur. D.Th. 2. 2. q. 99. art. 1. vel subripiunt de sacro, vel non sacro, l. 3. in ver. sacrilego. de Episc. aud. Inde sacrilegiũ quasi sacriledium, quia sacra lædunt, & est sacræ rei violatio, vel vsurpatio, & cõmittitur tribus modis, & de iure ciuili, vt fiat, quę requiruntur. Bal. in l. 3. num. 4. C. de furtis. [SEVERISSIME] censura, & seueritate iustitiæ, c. ex multis, circa med. 1. q. 3. [PVNIERVNT] videlicet iudices per leges, ita dicimus, quod lex prohibet .i. iudex per legem. l. mutum, in glo. 2. de aeq. hæred. & puniuntur, vt in l. sacrilegij. ff. ad leg. Iuliam pecul.
4 [SED] quæ stat aduersatiuè. Bal. in l. vnica, num. 33. in princ. C. de his, qui pœnæ nomi. quia secũdum varietatem casuum varia decisio sequitur, nec certa, & inuariata doctrina dari potest. Abb. in c. petitio, in fi. de iureiur. facit quod dicitur in c. 1. in quib. cau. feu. ami. [POENA MODERANDA EST] temperanda, coercenda, & cõpescenda est. Arch. in c. per singulas, post princ. 9. q. 3. [ARBITRIO] arbitratu iudicio, quod idem significant, & vtrumque rectum, & secundũ legem demõstrat. Bal. in l. 1. de cond. in pub. horre. circumspecti, atque discreti. c. præterea, de
5 testi. [IVDICANTIS] & sic ab eius dependet arbitrio, c. 1. de voto, & voti redem. quando nõ potest dari certa doctrina. Abb. in c. fin. post nu. 5. de consuet. Verum distinguuntur sacrilegia secundũ res sacras. D.Th. vbi sup. 2. 2. q. 99. ar. 3. [NISI] quę dictio ponit quãdo nõ præcedit negatiua, l. extraneo, in gl. fi. ff. de ventre in possess. mit. l. 4. in ver. nisi, vbi Bal. exponit si nõ, nu. 1. vsq; ad 6. C. de trãsa.

[FORTE]

6 [FORTE] quod est aduerbium facti, & varietatem, non iuris dubitationem inducit, gl. in l. in substitutione, in ver. forte, vbi Bal. de vulg. & pupill. [MANIFESTE] euidenter. Affl. hic nu. 12. per operis euidentiam, quæ nulla tergiuersatione celari posset, cap. 1. in ver. manifestos, de vsuris, in vj. [TEMPLA] ampla tecta, à cõtemplatione [DEI] dicta, quæ habet quatuor partes, & prius Moysen tabernaculum Domino cõdidit, & Salamon templum. Luc. in l. 4. de fundis rei priua. vel Dei loca ad inhabitandum sibi consecrata, psal. 67. Exurgat Deus, ibi, Dominus in templo sancto suo. & Leuit. 26. Ponam tabernaculum meum in medio vestri. D. Th. 2. ad Corint. 6. col. pen. post prin. [DESTRVCTA] penitusq; diruta, l. si aliquando, C. de oper. publ. & infra in const. castra, de nouis ædific. [VEL] alternatiue. Abb. in c. testimonium, num. 6. post med. de testi. [FRACTA SINT VIOLENTER] sub cuius violentiæ nomine multa facinora cõtinentur, l. quoniam multa, C. ad leg. Iuliã de vi publ. [AVT] etiam, gl. in l. si mutus, ff. de testa. [DONA] c. verũ,
7 de cond. appo. voluntariè oblata, non vi extorta. D. Th. ad Heb. 5. in princ. col. 1. cir. fi. & differũt à muneribus, nam munus est accipientis, donum verò dantis. Arch. in c. decimas, in princ. 16. q. 7. [ET VASA] quorum appellatio generalis est, l. & si. §. 1. in fi. de auro, & argen. lega. [SACRA] Deo dicata. D. Tho. 1. 2. q. 101. art. 4. rite per Pontifices Deo consecrata. Azo in sum. nu. 9. instit. de rerum diuis. [NOCTE] quæ dicitur cum est
8 obscurum. Bal. in l. vni. cir. princ. de emend. c. iusti. à nocendo oculis dicta, & habet octo partes quatuor vicinas diei, & quatuor vicinas noctis. Affl. hic nu. 14. [SVBLATA SINT] tunc licet propriè non sit furtum, est furto maius. Bal. in l. 3. nu. 3. C. de furt. quia pluribus concurrentibus augetur delictum. idẽ Bal. in l. 1. §. impubes, ff. ad Syllan. vnde delinquẽs in Ecclesia grauius peccat, quam si extra. Abb. in c. fin. 2. not. de immun. eccl. Verum qualitas per quã pœna aggrauatur, debet esse certa. Bal. in l. Titius, §. fin. de lib. & posth. & concurrat loco, & tempore delicti. Bal. in l. in delictis, 2. rep. in priu. & §. 1. de noxa. [HIC ENIM CASVS] supple inter alios. glo. 2. in d. l. si quis in hoc, de Episc. & cler. [CRIMEN CAPITALE EST] accusatione, & damnatione capitis dignum. Lucas in l. 2. col. 2. in princ. in quibus cau. colo. se-
9 cundum Canones, sacrilegus, vel spolians Ecclesiam non est ipso iure excommunicatus, sed excommunicandus. Abb. in c. relatum, nu. 3. & 4. de iure patr. & sic secundum leges humanas puniuntur pœna capitali secundum Ecclesiæ statuta puniuntur pœna pecuniaria. D. Th. vbi supra 1. 2. q. 99. art. 4. intellige si sine ingenio, & fractione, alias esset excommunicatus ipso iure. Abb. in c. conquesti. nu. 2. & c. cum pro causa. 3. not. de sent. excomm. Pœna autem incendiarij tem plorum ponitur in cap. in literis, de rapto. Sed hodie per §. si quis quinque solidos, de pace tenen. & c. reg. ad hoc, sub rub. de furt. suspenditur fur pro modica summa, multo magis in casibus prędictis, etiam quod fiant sine fractura, & non solum si sunt bona Ecclesiæ, sed etiam clericorũ, quia in eis etiam committitur sacrilegium. Abb. in cap. cæterum, nu. 17. de iudic. Quid in clericis, qui rapiunt bona Ecclesiæ, c. 2. vbi Abb. vlt. not. de rapto. & c. fin. de furtis.

10 Sed videtur, quòd si à lege non permittitur, non sit ab homine præsumendum. Abb. in c. 2. num. 20. in princ. de translat. Prælat. etiam quia secundum Arist. rectè positæ leges omnia determinare debent, & quã paucissima committere iudicantibus. Bal. in l. 1. nu. 34. in fi. C. de his, qui accus. nõ poss. & in cons. 421. nu. 9. circa fi. 5. vol. cum nec iudex possit supplere ad vtilitatem priuatã. Abb. in c. in literis, 1. not. de rest. spol. Dic, quòd
11 totum sit officio iudicis, l. si is à quo, in gl. 2. ff. vt in poss. lega. quia lex de eo multũ confidit, & ei dedit longas habenas, maxime in pœnis, adeo quod omnia per eum gesta censentur bene facta. Paris de syndic. in ver. de officio syndicatorum, nu. 8. Verum non debet esse nimis fauorabilis, Paris prædict. in ver. arbitriũ, c. 1. & 2. sed formabit motum animi sui ex ijs, quæ in iure exprimuntur. Abb. in cap. at si clerici, nu. 33. de iudicijs.
12 secundum discretionem sibi à Deo datam, c. quoniã, de decimis. vel prout in similibus consuetum est, Cassa. in consue. Burg. rub. 1. §. 5. ibi, pour la primier, post nu. 17. nã eius arbitrium debet versari ad similitudinem pœnæ appositæ arbitrio legis. Bal. in l. omnes, nu. 2. in prin. de decur. licet sit arbitraria, quando non est à iure expressa. Abb. in c. grauis, nu. 4. de cens. sed vltra ea quæ dixi infra in constit. matres, de matr. filias suas expon. dic, quòd arbitrium intelligitur secundum dignitatẽ eius cui conceditur. Bal. in l. vni. cir. fin. C. ne sine iussu Princ. considerata qualitate personarum, & factorum, in l. fin. de obseq. patr. præst. & prout verba sonant, nã plenitudo potestatis arbitrij nulli necessitati est subiecta, nullisq; iuris publici regulis limitata, & tunc dicitur liberũ tribus modis, primo, quia non cogitur, secundo, quia non corrigitur, tertio ex quo æqua lance fertur. Bal. in l. 2. nu. 40. C. de seruit. & aqua. vel quatuor modis, vt per Grahic. Quomodo autem intelligitur plenum,

Bal.in l.& si.post tres,1.repe.nu.9. circa fin.
13 si quis caut. In iudice autem non est nisi iurisdictio, quæ priuato, & maxime reo non datur,& si consuetum est fieri, non est arbi-
14 trariũ,quia consuetudo est actus practicus, & in arbitrarijs est obseruãdus ad vnguem. Bal.in l.quicunque,nu.17. post med.& in fi. & nu.18.C.de ser.fug.Vnde potestas habens arbitrium ponendi pœnam quam velit, intelligitur de solita, & an imponet pœnam perpetui carceris, Bal.in l.incredibile,C.de pœnis. vel intelligitur in non determinatis à lege, Abb.in c.nonnulli, nu.6. in fi. de rescrip.non solum circa impositionem pœnæ, sed in alijs.idem Abb.in c.de causis,num.4.
15 de off.deleg. Et si conscientiæ alicuius committitur, intelligitur vti viro optimo, si discretioni,vt viro bono. Bal.in l.3.col.fi.cir. med.de iure dom.impetr.& quis dicatur bonus vir, ide Bal.in l.1.post nu.1.C.de solut. Conscientia verò iudicis nõ debet de secretis eius pectoris proficisci, sed de vtero, & sinu legis,& melior est conscientia absoluere,quam condemnare.Bal.in l.1.post nu.11, si plures vna sent. & si lædit, appellatur, & erroneæ conscientiæ consulitur,vt deponatur, idẽ Bal.in l.2.nu.11.de sent.ex breui.recita. si est positum in beneplacitum alicuius, semper videtur bene, & in bonum virum collatũ. Bal.in l.3. §.sed si quis,nu.3.com.deleg. Quid si dicatur, fac secundum mentẽ tuam, vel tuam voluntatem, Bald.in l.voluntatis,
16 nu.3.C.de fideicom. tunc voluntas cum ratione coniuncta vocatur arbitriũ.Bal.præd. in rub.nu.1.post med.de vind.liber. nam secundum Arist. in ratione est voluntas, ideo debet esse bona, & non mala vbi agitur de alterius præiudicio. idem in rub.post nu.2. de pœna iud. qui male iudic. & etiam quod dicatur, quomodocunque voluerit, intelligitur de ordinata,& regulata,non de voluntate absoluta,quod facit pro eo,qui ponit se in manibus offensi.Bal.in l.2.in fi.& 3.in repet.anti.C.de dotis prom. nec debet esse minus fauorabilis vni,quã alteri, & cui latior datur habena,magis debet habere præ oculis æquitatem.Bal.in l.2.nu.3.d.tit.de pœna
17 iud. qui male iudic. vel caueat ne sit nimis gratiosus, cum etiam in arbitrarijs iudex possit committere dolum,debet facere causa cognita,& in figura iudicij,sedendo. Bal. in l.3.nu.7.& post nu.8.C.de seruis fug. nec sufficit, quod audiat. in l.nemo,post num.4. & 5.de sent.& interloc.omn.iud. & si habet arbitriũ ex forma statuti,& enormiter grauat,punitur, quia ratione enormitatis præsumitur dolus, secus si modicè lædit. Bal.in d.rub.nu.2. de pœna iudic. qui male iudic. vnde inspicitur tempus sentẽtiæ si pœna est arbitraria, si inuariabilis, tempus delicti. Bal.in l.3.nu.2.& 3.de ord.cogn. Intantum quod potestas habens arbitrium imponendi pœnam, non potest à principio per sua statuta declarare,quia cum recipiaut varietatem ex tempore,& conditione personarum, non debet fieri declaratio, sicut nec dispensatio ante tempus. Abb.in c.cum consuetu-
18 dinis,circa fin. de consuet. Sed commissum arbitrio iudicis, censetur commissum arbitrio circũspecti, & discreti viri. idem Abb. in c.præterea,cir.princ.de testi. & lex reputat bonum, & æquũ,quod est iuri conforme. Bald.in l.qui procuratorem,in fi.princ.ff.de proc. & ratio iuris tunc cogit intellectum, vt sic iudicet. idem Bald.in l.precibus,nu.9. cir.med.de impub. & alijs substit. & sic non committitur in obscuro.Ant.de But.in sim. in c.1.in 1.oppo.de Sacram.nõ iter. Durius tamen agitur cum iudice, quam cum lege, quando habet arbitrium.Bal.in l.1.nu.3.circa med.c.vt intra cert.temp.quæstio crimi. termi.nam habens motiuũ liberum,non potest dicere,nisi quia ita visum fuit mihi.Bal. in l.1.nu.7.post med. de sent.ex breui.recit. si non est arbitrium liberum,ibi non est vo-
.1 luntas,sed coacta volũtas, exemplum ponit Bal.in l.pen.nu.2.quomo.& quan.iud. Quæ autem possit prætextu arbitrij, & quæ non, in l.milites,post nu.5.6.& 7.C.de testa.mil.
19 Aequitas verò arbitrij non est nisi æquitas animi declarati, habito respectu ad æquitatem naturalem,& legum præcepta, Bal.in l. in vendentis, nu.11. C.de contrahen. empt. Liberum iudicium dicitur sine reditione rationis,in l.1.in prin. C.de tut.vel cur.illust. perso. sed si non habet liberũ,sed cohortato modo,nõ dicitur liberum. idem Bal.in l.dudum,3.not.d.tit.de contrah.empt.& in pœnis imponendis vbi iudex habet arbitrium, potest procedere vsque ad supplicium. Bal. præd.in l.1.in fi. C.de his,qui latro. Verum
20 vbicunq; iudex potest aliquid facere ex officio, si non facit, potest appellari. Abb.in c. significauerunt, nu.10.& c.exceptionẽ, post num.8.de except. Et datur officium iudicis quando verba diriguntur in iudicem, & requiritur libellus,quandoque nõ. Abb.in c.2. nu.9.de off.iud.sicut vbicunque pars non potest agere, & æquitas suggerit, potest iudex prouidere ex officio. Abb.in c.ad nostram, lo primo,post nu.4.& 8.de iureiu.& supplet ex officio ad vtilitatem priuatam.idẽ Abb. in c.2.nu.2.de cau.poss.& propr.

21 Nota,ꝙ duo dicuntur multa,sed non plura. Abb.in c.pen.nu.5.de reb.eccl. non alie.

22 Nota etiam,quòd sacrilegium committitur pluribus modis, c.si quis, & seq. & fere per tot.17.q.4.Innoc.in c.cum pro causa,de sent.

sent excom. Io. And. in c. felicis, nu. 5. & 11. de pœnis, in vj. Affl. hic, regulariter nõ committitur, nisi in Deum. D. August. 4. contra Cresco. col. 12. in princ. vnde sacrilegus est, offendẽs rem, vel personam ecclesiasticam. Abb. in c. quæ, de reg. iur. & dicitur sacrilegium, vltra superius dicta, quasi sacri lędiũ, nec est mere ecclesiasticum, alias non posset cognoscere iudex secularis. Abb. in c. cũ sit generale, 2. not. & nu. 6. in fi. de foro comp.
23 sed cognoscit vterque, quia est crimen mixtum. Affl. hic nu. 8. & spectat ad iudicem ecclesiasticum, etiam respectu laicorum. Abb. in d. c. cæterum, post nu. 17. & illos potest punire. idẽ Abb. in c. ad aures, 1. not. & c. pen. de pœnis. & si vnus determinauit, an obsit alteri. Bal. in l. licet, 2. rep. nautę caup. stabu. & sic iniijciens manus violentas in clericum committit sacrilegium. Abb. in c. cum non ab homine, 1. not. de sent. excom. & subtrahens redditus Ecclesiæ non committit simplex furtum, sed sacrilegium. idem Abb. in c. pen. nu. 3. & 4. de pecul. cler. Quod autem dicatur crimen ecclesiasticum. Bal. in l. non vere. 1. & 2. repe. ex quib. cau. maio.

Vltimo nota, quòd pœna est arbitraria quando non est à iure expressa. Abb. in c. grauis, nu. 4. de censi. non tamen quidquid iudicis potestati permittitur id subijcitur iuris necessitati, l. non quidquid, ff. de iudic. nam non debet iurisdictionem suam coarctare, nisi necessitas exigat, c. consuluit, in fi. de off. delega.

De vsurarijs puniendis.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarij vnde dicantur, & quare eos punit Ecclesia, & non fures.*
2 *Vsurarij omnia mala faciunt pro extorquenda pecunia.*

Visvm est supra de sacrilegio, quod est crimen mixtum, Affl. tit. preced. nu. 8. sequitur videre de [Vsvrariis] de quibus similiter potest vterque iudex ecclesiasticus, & secularis cognoscere, vt infra constit. proxima, & ab
1 vsura deriuant vsurarij, rapiunt enim vsum pecuniæ, qui non est in rerum natura. Abb. in c. fin. num. 5. de vsuris. & puniuntur, nam hoc crimen in omnibus fere locis ita inualuit, c. 3. eo. tit. de vsur. vt erubescẽtia huius vitij videbatur cessare, propter multitudinẽ peccantium. addit. ad Spec. eo. tit. de vsuris, in ver. concipitur. & eos punit Ecclesia, & non fures, quia vsurarij delinquunt contra naturam, faciunt enim germinare pecuniã, quæ naturaliter non germinat. Abb. in c. cle
2 rici, nu. 3. de excess. prælat. & omne malum faciunt pro pecunia extorquenda. Bald. in l. 1. circa fin. ff. ad Maced. & illicitè vtuntur permissis. gl. pen. in l. qui fine, ff. de neg. gest. & videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Legi subiacet, qui eam offendit.*
2 *Leges pœnales generaliter disponentes habent locum etiam in rebus ecclesiasticis, si canones nõ contradicũt.*
3 *Statuimus, est verbum præteriti temporis, & per istud, & verbum præcipio, fertur sententia diffinitiua.*
4 *Decretum quid, vnde, & quotuplex.*
5 *Dominus, est nomen timoris, & profertur gratia honoris.*
6 *Papa nomen non est ordinis, sed dignitatis, & officij.*
7 *Curia diffinitio, cur domini tẽporales iam instituerint, & quid fit in ea.*
8 *Vsurarum causa quomodo procedit coram iudice seculari, & quomodo coram ecclesiastico.*
9 *Clericorum, & secularium conuersatio debet esse discreta.*
10 *Vsurariorum secularium cognitio spectat ad laicos, clericorum verò ad iudices ecclesiasticos.*
11 *Decretum, & omne mandatum quod executionem meretur, potest dici iustum de iustitia rigorosa.*
12 *Leges famulantur canonibus, & dum illos referunt, videntur secundum illud ius, & cum sua causa disponere.*
13 *Canones in foro ecclesiastico, & leges in foro ciuili attenduntur.*
14 *Iudiciales actus fiunt in Ecclesia tã in foro pœnitentiali, quam cõtentioso.*
15 *Christi, & Papa vnum concistorium, & quod est factum ab vno, censetur ab alio.*
16 *Iudices plures potest habere vnum delictum.*
17 *Delictum ciuile, & aliud canonicum crimina ecclesiastica, & secularia.*

Sta-

1 STATVIMVS] offendens legem ſecũdum quam viuere debet, eidem legi per diſpẽſationem Pontificis, & noſtram ſubiacebit, l. vni. vt interrogetur populus Romanus qua lege viuere vult in Longobar. inde canones Patrũ vim legum habent, c. 1. de iuramen. calum. Sancta Eccleſia legum ſecularium non reſpuit famulatum, c. ſuper ſpecula, de priuileg. non interdicitur, vt ſecũdum mores, legeſq; terrenas reſtituãtur aliena. D. Aug. in epiſt. 54.
2 cir. fi. adeo, quod leges pœnales generaliter diſponentes habent locum etiam in rebus eccleſiaſticis, ſi canones apertè non contradicant. Abb. in c. 3. nu. 4. vt lite penden. vnde quando agitur de cauſa eccleſiaſtica, & de crimine eccleſiaſtico, ſi non eſt determinatũ à canone, determinabitur ſecundum ius ciuile. Gra. hic, vbi etiam ſtatuitur, quod in caſu dubij ſi vſura eſt exacta, vel non, & cauſa eſt introducta in curia ſeculari, in ea determinari debet, ſecundum decretũ Domini Papæ, vt in tex. qui ſum. vt per Affl. & dicit
3 [STATVIMVS] quod eſt præteriti temporis. Abb. in c. ad falſariorum, in fi. de crim. falſi. & per iſtud verbum, & verbum præcipio; poteſt ferri diffinitiuà ſententia. Abb. in c. in his, de verb. ſign. licet ſtatuo, quandoque importet conſilium, & nõ præceptum. idem Abb. in c. ſuper quæſtionum, §. verum, nu. 4. in fi. de off. deleg. [VT] ſicut, gl. 2. in l. cum pater, §. rogo, de leg. 2. & ſignificat cauſam finalem in contractibus, & teſtamentis. Bal. in conſ. 106. nu. 3. 1. vol. [IVXTA] ideſt ſecundum. Bal. in l. 1. nu. 1. in fi. C. de adoptio. & idem eſt dicere, ſecundum ſtatutum, quod ſtatuto permittere. Bal. in l. 2. in fi. C. de his,
4 qui accuſ. non poſs. [DECRETVM] quod à decerno decernis dicitur, & idem eſt, quòd diſpoſitio, ſeu ordinatio. Abb. in c. innotuit, nu. 13. in fi. de elect. eſt ius canonicum, quod diuinum ius reputatur, nec leges dedignantur illud imitari. Bald. in l. qui contra, in fi. C. de inceſt. nupt. alibi decretum dicitur decem modis. idem Bal. in l. nec quidquã. §. vbi decretum, num. 1. de offic. proconſ. & lega.
5 [DOMINI] quod eſt nomen timoris. Guliel. Pipini. in epiſt. feriæ 4. poſt 3. Dom. in Quadrag. & feria 4. col. 1. epiſt. poſt Dom. in Paſſ. & dicitur honoris gratia. Luc. in l. 2. col. 3.
6 cir. fi. in quib. cau. colo. [PAPAE] quod non eſt nomen ordinis, ſed dignitatis, & officij. Io. Aud. in c. 1. poſt nu. 5. de renunciat. in vj. Alexandri III. [DE VSVRIS] quæ à Chriſtiano ſunt penitus extirpandæ, l. cum ſtipulati in poſitione caſus, in fi. de verb. obligat. [NVPER] paucis ante diebus. Nizolus in ver. nuper. [IN ROMANA CVRIA] in Laterano [PROMVLGATVM] nam ſecundum Iſer. & Affl. hic, in princ. Alexãder prædictus duo promulgauit Concilia generalia, vnum Romæ, & alterum in Gallia. [QVAESTIONES] dubia quæſtionum. Bal. l. 2. in 2. rep. col. 6. in prin. ff. de iureiur. [VSVRARIORVM] qui furibus ęquiparantur, ſed non per omnia. Bal. in conſ. 311. num. 1. in fi. 2. vol. [QVAE AD CVRIAM NOSTRAM] quæ eſt forum commune. Inn. in c. pen. poſt nu. 5. de elect. vbi iuxta adagium, iura digeruntur, quæ in ſcholis deglutiũtur. Arno. in præfatione eius practicę.
7 Curiam autem Diogenes diffiniuit, quod eſt locus ad decipiendum, & præualendum, qui actus ſunt diaboli à Deo permiſſi. Caiet. ad D. Th. 2. 2. q. 187. art. 2. in fi. & forum quidã diſponunt, propter lucra publica. Hierony. in vitas Patrum, in vita S. Io. Alexandrini Epiſcopi, col. 12. Iudicialis verò imaginatio in rerũ natura prodijt, propter dubias quæſtiones, quæ per negationẽ fiunt dubiæ. Bal. in l. executorem, nu. 34. cir. med. de execut. rei iud. [ADDVCTAE FVERINT] per accuſationem, vel delationem, vt in conſtit. ſeq. [IN EADEM DIFFINIANTVR] breuiter, & compendioſè tractentur. l. de pupillo, §. ſextus, in ver. diffiniit, de noui operis nunciat. [ET TERMINENTVR] iuſtitia præuia ad diffinitiuam ſententiam procedatur, infra in conſtit. proſequentes, in fi. vel per terminos ſeruandos deueniatur ad diffinitiuam. Affl.
8 hic in vlt. not. Nam in cauſa vſurarũ, quando tractatur coram iudice ſeculari, proceditur iure ordinario, non de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij. Abb. in c. Eccleſiæ ſanctæ Mariæ. 2. rep. nu. 25. de conſt. & intellige de quæſtionibus, quæ naſcuntur ex contractibus, de quibus cõſtat eſſe vſurarios, alias ſi dubitatur, cognoſcet iudex eccleſiaſticus. Affl. hic nu. 3. poſt med. quando autem cognoſcit laicus, & quando non, Zab. in clem. vni. in prin. nu. 19. de vſuris. Cauſa verò dubitationis tollendæ articulus vſurarum remittitur ad Epiſcopum. Bald. in conſ. 17. num. 1. in fi. 1. vol.

9 Sed contra, clericorum, & ſecularium conuerſatio debet eſſe diſcreta. Spec. in tit. de inſtr. edit. §. 8. poſt nu. 27. Eccleſiæ cauſa non forenſibus formulis, ſed magis diuinarum ſcripturarũ teſtimonijs agitur. D. Aug. in breuilo. colla. tertij diei cũ Donat. col. 2. cir. med. nam ſi adeſt decretum, poteſt reuocari per aliud. Bal. in l. illud, §. quod ſi. quod
10 cuiuſque vni. nom. Dic, quòd licet iſtud crimen ſit eccleſiaſticum, tamen laici conueniũtur coram ſeculari, & clerici coram iudice eccleſiaſtico. Abb. in c. cũ ſit generale, poſt nu. 30. de fo. comp. Etiam quod ſecundum

dum communem Canonistarum sententiam, iurisdictio sit penes Papam in habitu, ipsam tamen pro libito voluntatis non exerceat in laicos, nec iurisdictionem Imperatori concessam reuocare potest. Abb. in d.cap.licet,
11 3.not. de foro comp. Vltra quod omne decretum, & mandatum, quod executione meretur, potest dici iustum de iustitia rigorosa, donec infringatur, & elidatur remedijs opportunis. Bal. in l.barbarius, 1.repet.col.5, post princ.de off.prætor.& mandat tractari in curia Regia, iuxta decretum Domini Papæ, vt corripiantur fratres subditi à præpositis suis correctionibus de charitate venientibus, quia ipsa, quæ damnatio nominatur, quam facit Episcopale iudicium, nulla in Ecclesia pœna maior est. D.Aug. in libro de correct.& gratia, c.15.
12 Nota, quòd leges famulantur canonibus. Abb. in c.1.2.3.& 4.not. de noui oper.nunc. immo dum illos referunt, videntur secundum illud ius, & cum sua causa disponere, sicut in statuto, quod refert ius commune. Bal. in l.omnes populi, nu.29.de iust.& iure, & si in eodem facto daretur canonum, & legū concursus, licet in foro ecclesiastico ad decisionē causæ simul allegarentur. Abb. in c.inter alia, 1.not.de immun.eccl. quod si lex esset contraria canoni, Bal. in l.priuilegia, de sacrosan.eccl. cuilibet staretur in foro suo. idē Bal. in l.per hanc, nu.15.de temp. appell. &
13 sic in materia indifferenti leges in foro seculi, & canones in foro ecclesiastico attendi debent, Dec. in c.clerici, in princ. de iudic. adeo quod Episcopus in his, quæ pertinent ad forum animæ inter laicos seruat eorum statuta. Bal. in rub.col.fin.post prin.ff.de iureiur. & leges habent vim canonum, si specialiter canoni non contradiceret. Abb. in c. non minus, post num.18. de immun. ecclesi.
14 Et isto modo actus iudiciales fiunt in Ecclesia tam in foro pœnitentiali, quam contentioso ad pascendas Christi oues. Caiet. in tract.3.de Rom.Pont.inst.c.11.in fi.
15 Secundo nota, quòd factū à Vicario Dei, censetur factum ab ipso Deo, quia gesta per vicarium, censentur facta per dominum. Abb. in c.2.nu.5.& c.3.nu.3.& 4.de transla. Episco.c.2.nu.7.c.3.not.2.& 5. de translat. præl. Vnde Christus, & Papa faciunt vnum consistorium. Abb. in c.licet, de euitanda, post nu.8.& c.venerabilem, nu.18. de elect. sicut idem tribunal delegantis, & delegati. Abb. in c.licet vndique, nu.8.cir.med.de off. deleg. & quod fit corā vicario, videtur fieri coram præside. Bald. in cons.93.in fi. 1.vol. & vices gerens vna censetur persona cū domino, sicut successor cum prædecessore. Inn. in c.eam te, nu.6.cir.fin.& 7.de rescript.
16 Tertio nota, quòd vnum delictum potest habere plures iudices. Bald. in l.qui furere, 1.rep. in fi.de sta.hom. & Episcopus iudicat secūdum leges, & sacros canones, auth.causa quę, vbi Bal. in princ. de Episc. & cler. ita & canones debēt seruari in foro ciuili. idem Bal. in l.omni innouatione, nu.2. de sacrosanct.eccl.
17 Vltimo, delictum ciuile, & quodam canonicum, Bald. in auth.clericus, 3.not.d.tit.de Episc.& cler.& quæ crimina sint ecclesiastica, & quæ secularia, Gra. supra in const.post mundi machinam, nu.16.& 17. Quid si est conuentum, quod vsurarius non teneatur restituere pignus, nisi soluto prius debito, an habeat locum in clerico, cuius res eo inscio fuit pignorata. Abb. in c.Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, 2.repet.nu.49.de constit.& in c. quod clericis, nu.34.de foro comp.

SVMMARIVM.

1 *Vsura quid sit, & à quibus prohibita est contra naturam, num. 9.*
2 *Vsurarij nomina, & quibus similes.*
3 *Contractus ex quibus præsumitur vsurarius.*
4 *Vsurariorum fraudes in conficiendis contractibus.*
5 *Contractus vsurarius quando præsumitur, & probatur, post nu. 22.*
6 *Ementes fictè vsurarij sunt.*
7 *Vsus importat applicationem rei ad aliquam operationem.*
8 *Abusus dicitur pluribus modis.*
10 *Altitudo datur Regi Hispaniarum.*
11 *Pœna vna adijcitur alteri, quando illa non sufficit ad puniendum.*
12 *Ius commune si ad municipale redigitur, retinet nomen municipalis.*
13 *Vna via si aliquid sufficienter fit, nō sequitur quod alia sit superflua.*
14 *Ciuilitas quotuplex, & quomodo fit.*
15 *Vsura quare magis præsumitur in pecunia, quàm in alijs.*
16 *Vsura regulariter committitur in mutuo.*
17 *Vsura est quidquid vltra sortem capitur.*
18 *Dare, verbum, in instrumentis capitur propriè, & impropriè.*
19 *Audacia, in bonam, & malam partem, & tunc pertinet ad aliorum inuasionem.*

Tem-

20 *Temerarij, & audaces differunt, & vnde prouenit temeritas.*

21 *Vsurarius non est qui dedit ad vsuram, nisi probetur exegisse.*

22 *Vsurarius probatur per testes singulares actuum, si concordant, respectu finis.*

23 *Pœna peccati iusta si priuetur, eo quo bene vti noluit.*

24 *Accusatore desistente, potest fiscus prosequi causam vsurarum.*

25 *Accusare in causa vsurarum potest quis per se, non per alium.*

26 *Vsurariorum causa quomodo procedunt in regno.*

27 *Ecclesia non corrigit infideles sicut fideles.*

28 *Ecclesiæ omnis creatura est subiecta, & nemo est alienus ab eius ouile.*

29 *Transgressio à corporalibus motibus est deriuatus, inde transgreditur, non seruando modum.*

30 *Decennalis præstatio est lucrum conueniens secundũ vsum mercaturæ.*

31 *Permittere, & de nouo inducere, sunt diuersa.*

32 *Valor fundi est cuius fructus in annis quindecim æquiualẽt æstimationi.*

33 *Lex pro communi vtilitate permisit vsuras vsque ad certã summam.*

34 *Punitur qui illicitè vtitur permissis.*

35 *Pecunia non debet esse sterilis, & de proprio quis viuere debet.*

36 *Laici sunt nimis fauorabiles vsurarijs, & qui pro vsura exigi possit.*

37 *Vsura etiam quod iure Romano ad euitandum maius malum permittantur, sunt illicitè etiã in modico.*

38 *Fœnerator nõ exercet misericordiam fœnerando.*

39 *Vsura quid, vnde, & quis vsurarius, & non potest peti, post num. 42.*

40 *Lucrum turpe quidquid plus iusto appetit homo.*

41 *Vsurarius æquiparatur raptori, sed per donationem purgatur raptus.*

42 *Vsura formaliter committitur in contractu mutui.*

43 *Mutuo accipiens seruus est fœneratoris.*

44 *Vsuram nulli exercere est licitum, & præcipuè certis personis.*

45 *Capiens ad vsuram quando peccat, & quando non.*

46 *Vsura quando, cum quibus personis, & casibus permittitur.*

47 *Vsura punitoria ex mora permittitur etiam iure diuino, vide supra num. 4. circa medium.*

48 *Interesse triplex, conuentum, commune, & singulare.*

49 *Lucrum cessans, & damnum emergens, & an totum lucrum cessans debeatur.*

50 *Vir vsuras moderatas recipere potest, & dicuntur alimenta dotis, secus in cessionario, post num. 96.*

51 *Vsura omni iure sunt prohibita, fallit in quindecim casibus.*

52 *Interesse ratione loci potest peti, & non temporis.*

53 *Cambium quid, quando est licitum, & quando non.*

54 *Cambium sine literis dicitur siccum, & prohibitum.*

55 *Vendere carius propter dilationem, est illicitum, nu. 58.*

56 *Assecurationis contractus valet, & quomodo intelligitur.*

57 *Res si plus emitur, & minus venditur in fraudem vsurarum, rescinditur pro parte.*

59 *Lex superueniens addit, & non tollit superiorem.*

60 *Iudicium hominis debet se iudicio diuino conformare.*

61 *Iudæis permittitur vsura vsque ad certam summam pro bono publico, alias etiam nec posset consuetudo modicam inducere, num. 62.*

63 *Malum minus sustinetur, vt euitetur maius.*

64 *Rituum diuersitas non impedit superiorem in iurisdictione contra inferiorem.*

65 *Pignora si creditor non excutit à tineis, tenetur de leui culpa.*

66 *Crimina omnia sunt priuata, nisi dicatur quod sint publica.*

67 *Temere quandoque agitur in honestis, & quan-*

& quando dicitur temere.

68 *Contractus ex multis præſumitur vſurarius, poſt num. 69.*

69 *Pactum de lucrandis fructibus loco vſurarum non tenet.*

70 *Contractus vſurarij expreſſi, & velati, quidam ex forma, alij ex fraude.*

71 *Pacta ſi poſſunt eſſe licita, non præſumuntur facta in fraudem.*

72 *Teſtes ſingulares admittuntur, & quomodo ad probandum vſurariũ.*

73 *Fructus rei emptæ ex pecunia vſuraria ſunt emptoris, ſed res poteſt vendi ad inſtantiam creditoris, num. 96.*

74 *Heres, & defunctus in materia vſurarum diuerſo iure cenſentur.*

75 *Filia quæ ex vſura dotem recepit, an teneatur.*

76 *Reſtitutio vſurarum cui debet fieri, & per quem.*

77 *Iudex vſurariorum quis erit, eccleſiaſticus, vel temporalis.*

78 *Vſurarius manifeſtus quis ſit, & unde dicitur, & quomodo probetur.*

79 *Vſura quare pro pecunia nõ exigitur.*

80 *Emptor rei facta traditione tenetur ad vſuras loco intereſſe.*

81 *Pecunia dotalis poteſt deponi penes mercatore, & ab eo aliquid capere.*

82 *Montis pietatis capitula, & in eo habens pecuniam an poſſit aliquid inde percipere.*

83 *Lucrum regulariter debet eſſe vbi periculum.*

84 *Redditus, vel fructus ad vitam emi, & percipi poſſunt.*

85 *Vſura eſt quidquid accedit ſorti, quomodocunque vocetur.*

86 *Domus ſi venditur, & quod plus eſt donat, eſt vſura, & non donum, & vocabula non ſaluant conſcientiam.*

87 *Mutuans pecuniam cum pacto quod colat terram, non valet, niſi vt poſt, num. 90.*

88 *Rex, vel ciuitas ſi mutuo accipiunt, & donec reſtituunt, faciunt immunem à collectis, non tenet.*

89 *Emptio ad rationem decem pro centenario tenet.*

90 *Venditio rerum cũ mutuo eſt vſura.*

91 *Frumentum mutuare, vel dare, vt renouetur, eſt vſura.*

92 *Frumentum ſi detur pro pecunia, debet dari prout tempore traditionis.*

93 *Emere victualia ante tempus, eſt prohibitum, ſed non eſt vſura.*

94 *Debitum malpagi, vel pecunia in mari poteſt vt res minoris emi.*

95 *Actio, & obligatio non datur ex contractu vſurario, ſed rei reſtitutio.*

97 *Scommiſſa valent, niſi ille habuerit certitudinem.*

21 SVRARIORVM] vſura eſt lucratiua prædatio præter naturam, quæ maxime in contractu mutui frequẽtatur. Dixi lucratiua, vt non includat intereſſe, damnum, vel incommodum emergẽs creditori propter moram, vel culpam, nam tunc non eſt vſura, ſed ſors, & licitè petitur, & retinetur. Dixi prædatio, quia omnis vſurarius eſt prædo, & dicitur præter naturam, nam natura non poteſt facere, quod ſemel vnum bis ſit vnum, quod facit vſurarius, aggregando plus quam patiantur termini naturales, ſicut cõtra naturam emptionis eſt vt pecunia pro pecunia detur. Ioan. Ant. de Nig. in c. reg. pro publici boni compendio, nu. 13. In fœnore nummus nummum parit, & præter naturam eſt hic acquirendi modus, Ariſt. 1. Polit. 7. fit in cõtractu mutui, quia nemo vult gratis pecuniã ſuam mutuare; vnde de neceſſitate deuenitur ad vſurã, cum homines ſine tali ſubſidio viuere non poſſint. Bal. in conſ. 443. vol. 3. Dicitur acceſſio odioſa valde ſeparata ab ipſa re. idem Bald. in l. 1. nu. 2. in fi. de ſent. quæ ſine certa quan. naturaliter non prouenit, ſed eſt acceſſio ciuilis. Bal. præd. in l. 1. in prin. cum add. ad eum. C. de his, quib. vt indig. Eſt furtũ, ſeu rapina de iure diuino prohibita. Bal. in l. cum oportet, in princ. nu. 6. circa fin. de bonis, quæ lib. & ſecundum Ariſt. eſt lucrum naturaliter prohibitum. Bal. qui ſup. in rub. nu. 1. in fi. C. eo. de vſuris, vel eſt contra naturam vtroque teſtamento prohibitum. Io. Ant. de Nig. in c. reg. nouiter noſtræ Maieſt. nu. 2. Iure diuino, canonico, & ciuili prohibitum, c. cõſuluit, de vſuris, gl. in l. 1. de ſum. Trin. Lex etiam Longobarda prohibuit vt nemo facere præſumat poſt Epiſcopi ſui cõteſta-

teſtationem.l.2.de contemptoribus in Longobar. Adeo quod multo ſceleratius, atque flagioſius eſt quando lex prohibet, & committitur, quàm ſi nulla lege prohiberetur. D.Aug. in lib.octuaginta trium quæſt. col.81. poſt princ. Vnde talia perpetrans dicitur
2 prædo, ſimilis hæretico, immo hæreticus, ſi credit non eſſe peccatum, ſi credit eſſe peccatum, eſt prædo. peccat contra naturam, & ſimilis eſt leproſo, ideo de ſanorum conſortio repelli debet. Bald.in d.conſ.443, nu.2. vol.3. in Italia dicitur præſtator, in Francia curſinus, in prouincia renouator, in iure appellatur raptor, pauperū trucidator, ſectator turpis lucri, ſeruus, & filius diaboli. Io. And. in c.1.nu.4.& 5. eo.tit.de vſuris.in vj. Et non ſolum actus, ſed intentio facit vſurarium. c.conſuluit. cum ibi not. de vſuris. ſola intentio punitur. glo.fin.in c.quoniam, 47.diſt. ſi intentionem principaliter habet ad lucrum, ſecus ſi ſecundariò. Inn.& Abb. in d.c.conſuluit. ſola ſpes, nō tamen tenetur ad reſtitutionem. Arch.in c.ſi fœneraueris, in princ.14.q.3.& re ipſa committitur, ſi retinentur fructus, vel redditus occaſione mutui præcedētis. Abb.in c.ad noſtram, in pen. not.de iureiur. adeo quod mutuans pecuniæ quantitatem ſuper domo, ſi illam habitat, dicitur percipere fructus, & computabit in ſortē. Bal.in l.ſi is qui. §.ſi Antichriſis. ff.de pignor. & recipiendo fructus vltra ſortem, facit cōtractum vſurarium, ſecundum communem opin. Doct. idem Bal.conſ.133.poſt nu.2. vol.3. ex præordinatis enim præſumi-
3 tur contractus vſurarius. Bal.præd.in l.2.in fi.C.ad Senatuſconſ.Velleia.& in l.multum, num.2. ſi quis alte.vel ſibi. puta ſi volebat, quod aliquis mutuaret ſibi centum, ille eſt paratus, ſed vult, quod pro iſtis centum vendat ei prædium, quod ille reuendet poſt decennium pro eodem pretio, conſtito, quod cauſa originalis fuit mutui, inſtrumentū eſt vſurarium. Bald.in l.3.in princ.plus valere, quod agi. ſi probatur per teſtes, etiam quod tabellio, & teſtes inſtrumentarij nihil ſciāt. Bal.in l.cum allegas, nu.8. eo.tit.de vſuris.
4 nam vſurarij laborant ad fraudem, & fictionem. Io.And.ad Spec.in tit.de vſuris, ibi lib. couci.circa fi. Sæpe faciunt ponere nomina aliorum in fraudem. Bal.in l.eos, §.ſuper, eo. tit.de vſur. Omnes cautelas excogitant ad circumueniendum iuris præſumptionem. ex interuallo promiſſiones faciūt, & in alio inſtrumento nolunt pactum de retrouendendo in eodem inſtrumento cōſcribi, ſed alio, & diuerſo tempore. in conſ.119.num.5.120. poſt nu.3.inter conſ. Alex.4.vol.agunt vt ex interuallo fiat recognitio per procuratorē. Bal.in l.cum fidem, in fi.C.de non num.pec.

mutuant puta 100. reſtituendos infra, & à menſe vltra licitū ſit creditori accipere ad vſuras. Bal.in l.etiam, poſt nu.5.de exec.rei jud. recipiunt promiſſionem de verà ſorte, & vendunt ſterilia. Bald.in l.cum allegas, nu.11, de vſur. recipiunt necnon promiſſionem vſurarum ex cauſa donationis, in l.ab Anaſtaſio, nu.4. mandati. & ita occultè ineunt, & doloſè, quod vix conuinci poſſunt. clem.vni.§.cæterum, de vſuris. non in pactū faciunt, glo.2.in c.quoniam, 47.diſt. faciunt inſtrumenta per familiares eorum, not.in l. pen. C.de his, quæ vi, metuſve cau. verum quanto plus cautelas adijciunt in cōtractibus ſuſpectis, tanto magis præſumitur fraus. Bal.in conſ.487.circa fi.4.vol.& idem contractus relatus ad diuerſos, habet diuerſa nomina, & cadit ſub diuerſa ſpecie, idem Bal. in l.cū dotem, in fi.repe.anti. C.de iure dot.
5 & ille præſumitur vſurarius, qui communiter apud graues, & bonos viros contractus ille, non eſt in vſu, & quem communiter fœneratores facere conſueuerunt. Bal.in dicto cōſ.487.cit.ſi propterea Imperator mutata lege, facinus indignum deſtruere voluit, per quod & ſi corpore quiſpiam diues fieret, anima pereunte, pauper in æternum maneret. l.antiquis qualiter quiſque ſe defendere debet in Longobar.imponendo pœnam, & ſtudais interuſurium taxādo, vſque ad certam ſummam, vt in tex.qui diuiditur, & ſum. vt per Affl.& dicit [VSVRARIORVM] & eorū,
6 qui fictè emūt, qui rei veritate vſurarij ſunt. Gra.hic nu.25.adeo quod pœna contra vſurarios procedit etiam contra fictos emptores. Abb.in c.ad noſtrā, poſt nu.2. de empt. & vend. [NEQVITIAM] impotentiam, vnde nequiſſimus, maxime impotens, appendix ad D.Tho.2.2.q.130.art.2.vel machinationem, l.eos, §.fin.eo.tit.de vſuris. iniquitatē, l.cum quidam, ff.eo.de vſur. aſtutiam. Affl. hic 1.not.vel prauitatem. Bald.in c.ſi quis per 30.in fi. ſi de feu.fue.contro.inter dom. & agn.inde ſerue nequam, Matth.18. [QVI NON TANTVM VTVNTVR PECVNIIS] quarū vſus in abuſu conſiſtit, l.hoc Senatuſconſultum, §.1.de vſufr.ear.rerū, quę vſu conſu.
7 vſus enim importat applicationem illius rei ad aliquam operationem, inde vti, eſt quod in vſum venit. D.Tho.1.2.q.16.art.1.& 3. [SED VT LOQVAMVR] vulgari modo, l.ſi quando, de leg.1.vt vulgo dicitur, l.ſi procuratorem, §.1.ff.manda.l.ſi ego, de iure dot. [PROPRIVS] magis propriè, cū verba propriè ſint accipienda. Affl.in c.1.num.55. de ſucceſ.feu. [ABVTVNTVR] c.gratum, de po-
8 ſtul.prælat.c.priuilegium, 11.q.3. non rectè vtuntur. D.Aug.vbi ſupra in lib.octuaginta trium quæſt.col.10.poſt prin.vel impropriè vtuntur.

vtuntur. glo.2.in l.nec ſeruus,ff.de peculio. ſeu non vtuntur ſecundum præcepta, & doctrinas hominum. D. Auguſt.in epiſt.59.col. 15.circa fin.vel in bonam partem non liberè vtuntur. Bald. in l.vbi adhuc, nu.3.circa med.& in rep.antiq.poſt nu.1.C.de iure dot, ſiue abutuntur, ad malum finem vtuntur. add.ad D.Thom.3.par.q.15.alias 74. art.2. ibi ſecundum maior. nihil enim eſt quo humana malitia non poſſit abuti,quãdo etiam ipſa Dei bonitate abutuntur.idem 3.par.de Saluatore, q.3.art.8. ita diuitiæ, & honores ſunt abſolutè boni, quãuis per abuſum poſſint fieri mali. D.Th.præd.2.2.q.58.art.10.

9 Vnde vſura dicitur crimen contra naturam rerum. Abb.in c.cum ſit generale,nu.18. de foro comp. contra naturæ vſum mortalibus notum. D.Auguſt.in ſim.26.cõtra Fauſtum, col.3. in princ. & 29.contra eundem, col.3. in princ. & eſt tex.in l.ſed & ſi,§.1.ff.de iureiur. [SANCTORVM PATRVM] qui in Niceno Concilio interuenerunt,Conſtantinopolitano,Epheſino,& Calcedonienſi.gl & Affl. hic in 3.not. [SENTENTIIS] voluntatibus. Bald.in l.2.in princ.de iure fiſci. vel mente, cum mens,& ſententia idem ſint. Bal.in l.ſi quis,1.repet.circa princ.de iuriſd.omn.iud., ſeu opinionibus. Bald.in l.fin. inſr.de remi. pign. [CONDEMNATAM] ſecundum legem noui, ac veteris teſtamenti. Bald.in rub.in princ.C.eo.de vſuris. legem diuinam, canonicam,& ciuilem. Abb.in c.cum contingat, nu.5.circa fi.de iureiur.in c.3.poſt nu.7. eo. tit.de vſuris. [PROSEQVI] obuiare,cum eis obniari debeat propter eorum impietatem, & auaritiam. Bald.in auth.ad hæc,in princ. d.tit.de vſuris. [DISPONENTES] quia neceſſarium duximus, §.1.auth.vt Eccl.Rom. centum ann.num. [IMPERIALIS CELSITV-

10 DINIS] Altitudinis, vnde iure merito Regi poteſt dici tua Altitudo, vt Hiſpani dicunt Regi noſtro. Affl.ſupra in conſt.poſt mundi machinam,§.nos itaque, nu.3. [MOTVM] l.ob carmen, §.ſi teſtes.ff.de teſtib. [QVEM NOS ETIAM EX ARBITRIO CAELESTI SVSCEPIMVS] & ſic Rex huius Regni habet arbitrium à ſummo Deo,mediante eius Vicario,puniendi, & poſt ſententiam commutandi,& remittendi pœnã ad eius arbitrium. Affl.hic 4.not. Officialis non niſi in caſibus Regiæ prag.Caroli V.& ne ſperata delictorum venia. [DIVINAE]ex abundanti,l.ſi pupilli,§.1.ff.de neg.geſt. [CONIVNGIMVS] adijcimus,l.3.vbi Bal.cir.fi.de ſent.ex breu. recita.quia adiectio facti hominis ſolet aliquid operare.Bal.in l.certi iuris,poſt nu.13.

11 C.locati.Quando enim vna pœna nõ ſufficit ad coercendum hominem, ſemper adijcitur altera, ſi vna non ſufficit ad reuocandum à peccato, additur alia pecuniaria ad coercẽdum peccatum,ita medici diuerſas medicinas corporales apponunt, quando vna nõ eſt efficax. D.Th.2.2.q.39.art.4.cir.fin.& q. 99.art.4. ſic duo vincula plus ſunt,quã vnũ. Bal.in l.pen.col.2.circa med.C.de adoptio. addendo ad iura diuina. Abb.in c.aduerſus, nu.11.cir.fin.de immun.eccl.ita conſtitutio Epiſcopi poteſt adiuuare ius commune.Bal. cum add.ad eum,in l.eos,§.ſuper,in ver.cõſtitutio.eo.tit.de vſur. nam quanto ad conſtitutionem alicuius plura concurrunt,tanto videtur eſſe ſtabilius. D.Thom.1.2.q.46. art.6.& vnus actus alium confirmat. Bal.in l.vni.2.not.& poſt nu.23.ſi ſer.exte. ſic pœna impoſita adeo vſurarijs repetitur in hac adiectione, ſicut parte illius legis. Abb. in ſim.in c.de multa,nu.8. circa med. de præb. & illi accedit c.pen.de tranſlat. vt pluribus concurrentibus augeatur effectus.Bald.in l. ictus fuſtium,col.1.circa fin.de his,qui not. infa. & in l.ſi arrogator. 1.repet.col.3. poſt princ.de adopt.niſi ius commune eſſet redactum in formam ſtatuti.idẽ Bal.in l.h.nu.5.

12 cir.fi.C.arb.tute.tunc non auget,ſed retinet nomen municipalis: & ſi ſuperior tollit ius commune, tollit etiam municipale, ſecus ſi ius municipale eſſet diuerſum, vel adderet vinculum ad ius commune.Bal.cum add.ad eum, in l.1. C.de ſer. rei publ. manu. adeo quod ſi vna, vel plures leges diuerſas imponunt pœnas, ſuper eodem facto iudex impo nit pęnam ſtatuti.Bal.in l.data opera,nu.3. de his,qui accuſ.non poſſ.& in l.in cũ, C.de furtis.& vna pęna tollitur,vel alteratur per aliam. idem Bal.in l.ancillæ,in fi.nu.21. eo. tit.de furtis,in l.2.poſt num.7.quib.res iud. non nocet. & late in l.2. de cano. larg. tit. licet diuerſitas pœnarum arguat diuerſitatem ſpecierum delicti.Bal.præd.in l.2.nu.2. circa med.C.de probat. & in pœnis vbi lex fingit pedes, vltra procedere non debemus. Bal.in l.centeſimis,nu.4.circa med.de litig. & per pœnam à lege impoſitam non cenſetur receſſum à veteri. Bal.in l.qui ſepulcra, poſt nu.1. de ſepulc.viol. & eſt differentia an ſtatutum cõtineat indultum à iure communi,vel aliud.Ang.in l.vnica,de theſauris. vnum canones,& aliud ius ciuile, tunc licet puniat iudex eccleſiaſticus, poteſt etiam & ſecularis. add.ad Bal.in ver.nullum, in ver. diſputauit. C.de teſtib. etiam quia quando

13 per vnam viam aliquid ſufficienter fit, non ſequitur quod alia ſit ſuperflua, ſi per eam huic iniunctam idem magis ſufficienter, & connenienter fit. addit.ad D.Thom. 3.par. quæſt.46. alias 15.art.3. ibi not. lo vltimo. Verum ſi lex humana inſtitiæ Dei aduerſaretur, iniuſta eſſet. D.Auguſt.1.de prædeſt.

& gratia,cap.2.circa fin. [Vltioni] idest
vindictæ. Affl.hic 5.not.in fi. sic pœna acce-
dit pœnæ. Bald. in l.fin. ff.de mag. conuen.
Intantum, quod si per ius commune impo-
nitur vna pœna,& per statutum alia, pœna
iuris communis non est sublata. Bal.in l.nō
est nouum, 1.repet.ff.de leg. Et si duæ causæ
concurrunt ad prohibendum, à qua denomi
netur in l.adoptiuum,in prin. de in ius voc.
[Hvivsmodi]supra in const.inconsutilem.
[Nostrae Constitvtionis Edicto]
lege generali. Affl.hic 6.not.[Omnibvs Re-
gni Nostri Fidelibvs] vassallis.c.1. an
remo. debe. testes, qui pares esse desi. [Et
Qvibvslibet Aliis] alienigenis, vt infra
in constit.cum hæreditarium. [In Regno
Morantibvs] adeo quod tenentur seruare
constitutiones, dum sunt in Regno. Affl.hic
7.not. [Etiam Si Extra Regnvm Fve-
14 rint Orivndi] cum duplex sit ciuilitas,
naturalis per originem, & alia per habita-
tionem. Bal.in cons.64.nu.2.vol.5.originem
dico propriā,vel paternam.l.ciues,in glo.1.
de incolis, lib. 10. & per habitationem de-
cennalem cum emptione domus,vel prædij.
glo.2.in l.2.d.tit.de incolis. vel fundatione,
& vxore Neapolitana,vt in prag.1.sub rub.
de immunit.Neap.& sic ciues fiunt quatuor
modis incolæ vno,& attēditur animus. Bal.
in l.priuilegio, cum seq.de municip.& orig.
animus verò constituendi domicilium præ-
sumitur ex cursu decennij, nisi per dictum
tempus,& vltra steterit ex causa recessurus.
l.nec ipsi,& l.est verum,de municip.& orig.
puta in scholare, & patre filium visitante.
Ang.in l.2.de incolis.[Firmiter]c.literis,
de præsumpt.c.ad monasterium,de sta.mon.
cap.fin.ne cler.vel mon. c.super eo.de cond.
appo. c.per tuas, & c.sicut, de simo. c.si ad-
uersus, & c.excommunicamus,§.credentes,
de hæret.& c.accidentibus,de excess.prała.
[Inhibemvs] firmiter interdicimus,& stri-
ctius inhibemus. c.super specula, de priuil.
c.noua.de pœnit.& remiss. [Vt Nvllvs]
tam clericus,quam laicus.c.1.& 2.eo.tit.de
vsuris. vel nemo,nullus homo. appendix ad
D.Th. 1.par.q.94.art.1. [In Postervm]
post hanc legem. gl.pen.in l.generali,de sa-
crosanct.eccl. [Pecvnias Svas] quia in
15 pecunia magis præsumitur vsura, quam in
alijs rebus. Bald.in l.singularia,col.4. circa
fin.ibi octauo,si cer.pet.nam consistit in re-
bus mutabilibus, in quibus vsus rei non di-
stinguitur à dominio. Bal.in rub.nu.1.circa
med.C.eo.tit.de vsuris. ideo est in pecunia,
& non in domo,& re simili.Arch.in c.forni-
cari.88.dist. Zab.in clemen.vnica,in princ.
nu.6.de vsuris. [Per Se, Vel Per Alios]
supponendo amicum, vel vxorem. Bal.in d.
l.pen. C.de his, quæ vi,metusve cau. tutor,
vel curator nomine pupilli. glo. in cap. fin.
46. dist. Olim licitum erat tutori fœnerari
nomine pupilli, hodie tenetur deponere ad
lucrum honestum.Bal.in l.1.in fi.C.de cond.
indeb. & suo,nec alieno nomine debet delin
quere,in l.si mater,eo.tit.de vsuris. nec im-
putatur si tenuit pecuniam pupilli otiosam.
in l.1.C.de vsu.pupill. adeo quod huiusmo-
di lucra illicita nec queruntur patri. in au-
then.ex testamento,nu.6.circa fi. de collat.
[Mvtvo] quid sit mutuum. l.2. vbi Bal.in
16 princ. si cert.pet. & regulariter in eo com-
mittitur vsura. Abb.in c.in ciuitate. 1.not.
de vsuris. nam in mutuo transfertur domi-
nium,nec ab eo distinguitur vsus,& quando
non distinguitur, non debet aliquid accipi.
Gra.hic,nu.9.circa fin.latè D.Th.2.2.q.78.
art. 1. & præsumitur mutuantem nolle ia-
ctare interusurium medij temporis, in alijs
contractibus præsumitur ex pactis apposi-
tis. Bal. in cons.133.2.dubio,nu.2.1.volum.
& pro solo tempore iniustum est aliquid sol-
ui. Bald.in d.l.singularia, col.pen. circa fin.
si cert.pet. [Svb Magnis Vsvris, Vel
Minimis] cum ex toto tollantur vsuræ.
glo.mag. circa med. in auth.ad hæc, eo.tit.
de vsuris. quamuis super abundantia, & de-
fectus diuersificent species peccatorum.
D.Thom. 1.2.quæst.72.art.8. in appendice.
17 adeo quod quidquid vltra sortem vsura di-
citur. Paulus de Cast.in cons.102.1.volum.
quantumcunque modicum. Abb.in d.c.con-
suluit,num.4. etiam si sit seruitium verbale,
vel facti. in c.fin.1.not.nu.16.de vsuris. & si
sine seruitio facto, & pactione accepit. Bal.
in l.1. §.bestias, circa medium, de postula.
18 [Dare] quod verbum in instrumentis ca-
pitur propriè,& impropriè. Speculat.in tit.
de empt.& vendit. §.1. num.4. & si dare est
prohibitum, per consequens & accipere.
glo. in l.1. §.sed, in ver. dare, ff.de calum.
licet peccatum sit in recipiente, non in eo
qui dat vsuras. Bald.in cons.360. post nu.2.
1.volum. D.Thom.2.2.quæst.78.art.4. nam
qui accipit pecuniam, ad vsuram accipit
propter necessitatem rei familiaris. Bald.in
cons.220. nu.4.& 252.col.1. in fi. 3.volum.
& petit opus bonum à potente illud bene
exhibere si vult,licet petat mutuum ab vsu-
rario. Caiet.ad D.Tho. vbi supra 2.2.q.39.
art.1.in fi. add. ad eundem D.Thom. 3.par.
q.67. alias 36. art.5. ibi corrola. non pec-
cat si facit ex necessitate, secus si facit vt
inducat illum ad vsuram committendam.
Abb.in c.cum in Ecclesiæ, nu.6.de simo. vel
peccat si dat causam,secus si occasionem.
Arch.in c.si quis vsurā,14.q.4. [Fœnori]
in quo differt fœnus ab vsura.gl.rub.sup.eo.
[Pvbli-

[Pvblice] infra in conſtit.Capitaneorum.
alibi pnblice, ideſt auctoritate publica, vel
ad publicam vtilitatem.Bal.in l.fluminum,
in princ. de damuo infe. hic palam . [Vel
Occvlte] infra in conſtit.culpam, de ſer-
uien.exeun.extra caſt. [Avdeat] temera-
rio auſu. infra in conſtit. cum vniuerſis , de
homi.dema.affi. [Et Vt Ipsorvm Avda-
19 cia] in malam partem.Luc.in l.2.in princ.
de aquæductu. cum bona ſit adeo . in princ.
conſt.C.vbi Bal.3.not. & permiſſa. idē Bal.
in l.Gallus,§.videndū,4.not.de lib.& poſth.
vel audacia pertinet ad inuaſionem aliorū ,
& pręcipuè videtur pertinere ad illa pecca-
ta , quibus iniuria proximis irrogatur, quæ
lege humana prohibentur.D.Tho.1.2.q.96.
art.2.vt hic. [Qvi Svae Salvtis Imme-
mores] etiam quod non præſumatur.l.fin.
C.ad leg.Iul.repetund.ſed ſunt dum faciunt
cōtra Dei præcepta à quo omnis ſalus pro-
cedit. Bald.in rub.in princ. ff.de iureiuran.
[Et Edicti Nostri] perpetui, vel gene-
ralis.gl.in proœm.ff.§.& primo, in ver.per-
petui . [Extiterint Temerarii] non
20 æſtimantes periculum,& differunt ab auda-
cibus,qui exiſtimant,ſed nō timent. Io.An.
in c.quia,in princ.de off.ord.in vj. Prouenit
autem temeraritas ex ſuperbia,& eſt cōtra
regulam dirigentem, inde temere fieri dici-
tur quod ratione non regitur.D.Thom.2.2.
q.53.art.3. [Contemptores] non ſolum
prædictorum,ſed naturæ,noui,ac veteris te-
ſtamenti. Afflict.hio 9.not. [Invlta Non
Maneant] quia ad publicam vtilitatē per-
tinet ne delicta maneant impunita . not. in
c.vt famę,de ſent.excomm.& rigorem inſti-
tiæ ſeruari.Bal.de pace tenen.in princ.nu.7.
in fi. [Praesenti Lege Sancimvs] adie-
cta pœna mandamus . & dicitur ſanctio le-
gum.l.ſāctio legnm,ff.de pęnis. [Vt Qvi-
cvnqve] quod eſt vniuerſale affirmatiuum,
& neminem excludit.Abb.in c.licet,de eui-
tanda,poſt nu.2. de elect. [Amodo] poſt
iſtam legem.idem Abb.in c.pen.poſt nu.20.
vbi glo.de frig.& malef. [Foenerator]
qui fęneret.l.pen.§.fin.& ibi gl.ff.de inſtito.
vel det fœnori. l. idemque, §.1. ff.mandati.
21 & exegerit , quia vſurarius non probatur ,
etiam quod dedit ad vſuras , niſi probetur
exegiſſe. Bal.in conſ.405.poſt num.1.vol.1.
licet præſumatur,quod fœnerator non gra-
tis mutuauerit. idem Bal.in conſ.229.nu.3.
vol.2. & ex qualitate perſonæ præſumitur
fraus , puta ſi alias ſolitus erat fœnerari .
Bal.in l.cum allegatis,nu.7.cir.med. & poſt
nu.9. & probatur vt ibi nu.15.C.eo.de vſu-
ris. & Io.Ant.de Nig.in c.reg. nouiter no-
22 ſtræ Maieſt.nu.3.& ſeq.per teſtes etiam ſin-
gulares actuum , dummodo concordent re-
ſpectu finis. Bal.in l.1.num.14.C.de teſtam.
verum ſi teſtes ſperant aliquid cōmodi,nou
probāt,niſi renuncient.Bal.in l.dictantibus,
nu.3.cum addit.ad eum.eo.tit.de teſta.quia
non poteſt eſſe accuſator, & teſtis . Io.Ant.
præd.in d.c.nouiter, nu.18. Nec ad reſcin-
dendum contractum tanquam vſurariū ſuf-
ficit probare , quod contrahens erat vſura-
rius,niſi probetur in ſpecie de illo cōtractu.
Bal.in l.interpoſitas,nu.2.in fi.C.de tranſa.
& in l.1. C.de prob. [In Regno Inventvs
Fverit] per accnſationem,vel inquiſitio-
nem,vt ſupra, ſecuta probatione,vt infra.
[Omnivm Bonorvm] quæ ſint bona,& quæ
veniant eorum appellatione, c.relatū. lo 2.
vbi Abb.1.not.de teſta.& ſic dicuntur,quia
beant. Iſer.in c.1.in fi.princ. vbi dixi. quib.
mod.feu.ami.lo primo. [Svorvm Tam Mo-
bilivm, Qvam Stabilivm Pvblicatione
23 Damnetvr] nā illa eſt iuſtiſſima pęna pec-
cati,vt quiſque amittat quo bene vti noluit.
D.Aug.in lib.de nat.& gratia, col.antepen.
in princ.An veniant nomina debitorū,Gra.
hic nu.33. Bona verò alibi ſita applicantur
fiſco illius territorij vbi ſita ſunt , mobilia
autē iudici condemnanti.Arno.in 75.epito.
& ſentētialiter dānantur ſine remedio ſuble
uandi. Abb.de ſum.Trin. in ver.damnatus ,
1.not. vt labores impiorū inſti edant.c.rela
tum,ne cler.vel mon. Quæ autem pœna im-
ponatur de iure canonico.Io.Ant.de Nig.in
d.c.nouiter noſtrę Maieſt.nn.21. [Omnibvs
Etiam] quod eſt verbū exteuſiuum.Pau.de
Caſt.in conſ.252. circa fin.poſt nn.3. 1.vol.
[Regni Nostri Fidelibvs] vaſſallis,de
quibus inf.in conſt.fidelium, de defe. impo.
[Concedimvs Liberam] voluntariā. Bal.
in l.emancipati,1.rep.ff.de adopt.inde libe-
re. ipſo iure. idem Bal.in §.callidis,nu.1.de
prohib.feu.alie.per Fre. [Potestatem] ab
iſta lege tributam,cū multis modis dicatur
aliquid poſſe. Inn.in c.ſciſcitatus,in prin.de
reſcrip. [Vsvrariorvm Neqvitiam] pra-
uitatem quam faciunt ſimulādo in fraudem
vſurarum. Bald.in c.ſi quis per 30.in fi.ſi de
feu.defun.mil.contro.fuerit. [In Pvblicvm
Deferendi] iudiciali denunciatione, quæ
dnplex eſt,& differt ab Enangelica. Abb.in
c.nouit,nn.48.50.51.& 55. de iudic. [Nec
A Delatione Propterea Qvis Repel-
latvr] c.repellanī,de accuſ. [Qvod] quia.
gl.in l.& quāquam,in ver.& l.Senatus,in gl.
fin.de contra.empt. [Damnvm Proprivm]
cauſam ſuam, l.omnibus , C.de teſt. [Vel
Svorvm] quorum appellatione qui,& vſque
ad quem gradum veniant . Bald.in l.1. poſt
nnm.32.& 33. C.de his,qui accuſ.non poſs.
& ſic idem ius eſt in ſuis , quod in ſe . Bald.
in l.neganda, de his, qui accuſ.non poſſunt.

[Vel Suam Iniuriam Minime Prosequantur] infra in const. generalia iura, cir. fin. & si non vt offensus, sed vt persona publica accusat, Bal. in l. nō solum, §. si cum iure, de oper. noui nunc. [Crimen Istud Praesenti Lege Sit Publicum] adeo quod ac-
24 cusatore desistente potest fiscus accusationē prosequi. Mina. decis. 39. Quod autē modis crimen dicatur publicum, & in quo differt publicum à capitale. Bal. in l. 3. num. 12. 14. & 15. C. de accus. & cum sit publicum quilibet admittitur ad accusandum, dummodo sit integræ famæ. Spec. in tit. de accusatione, §. 3. in princ. sed nō pupilli, mulieres, & alij, qui factum reipublicæ non diligenter, sed inutiliter tractarent nisi suam, vel suorum iniuriam prosequerētur. Arno. in com. 156. & soliloquio 4. nec inimicus. Arno. qui sup. in 12. problem. nec excommunicatus, si de excōmunicatione excipitur, alias processus tenet. idem in comm. 48. ita nec redemptor litium, vel continuus litigator. Arno. præd. in 9. problemate. & qui soluit, adducitur in testem si renunciauit proprio commodo. Gra. hic nu. 8. post princ. & in ritu Magnæ Curiæ 65. nu. 1. & 2. & sic magis attenditur priuilegium, quam natura actionis. Bald. in l. 3. nu. 3. C. in quib. cau. in integ. rest. non est necess. [Ita Quod Omnibus] de regno, & habilibus. in fin. Bal. in l. 3. §. fin. d. tit. de noui operis nunc. [Qui In Accusationibus, Et Criminibus Publicis Admittuntur, Usurarios Accusandi Licen-
25 tia Tribuatur] per se, non per procuratorem. l. accusatore, §. ad crimen, de publ. iudic. etiam quod sua non intersit. Affl. hic in 11. not. & sit idoneus. Abb. in c. fin. nu. 13. in fi. de transflat. prælat. Vltra quod nemine instante contra vsurarium debet iudex ordinarius suum officium exercere. Abb. in c. cum dioecesi. 2. not. de vsuris. & potest supplere non solum ne fiat vsurarum exactio, sed vt solute restituantur. idē Abb. in c. tuas, num. 3. & 4. eo. tit. de vsuris. sed hoc de iure
26 communi, in regno autem proceditur ordinariè per viam accusationis, & nemo admittitur ad accusandum tanquam vnus de populo. Gra. in c. reg. item quod prædicti officiales. & in d. c. nouiter nostræ Maiest. vbi Io. Ant. præd. num. 6. & 7. nec proceditur ex officio nisi sit vsurarius manifestus, vt in d. c. item quod prædicti, vbi Io. Ant. præd. & in ritu Mag. Cur. 65. in princ. de vsurar. praui. & accusat debitor non obstante sententia, si exceptio non est opposita. Arno. in soliloquio 74. & repetit, etiam quod sciens se non debere, promittat. l. si non sortem, §. 1. in ver. indebitum, de condict. indeb. Pro inquisito tamen interuenit procurator. Gra. hic nu. 27. licet crimen quo ad accusandum sit publicum. Bal. in l. eum qui. §. in popularibus, post princ. ff. de iureiur. [A Naxu] l. iubemus, de Episc. & cler. idest à iure realis obligationis. Baldus in l. fin. circa princ. C. si aliena res pign. oblig. sit. [Tamen] modificando, quod prædixit. Lucas in l. 1. in princ. de fug. colo. patri. [Praesentis Constitutionis Nostrae Iudaeos] qui à tribu Iudæ dicuntur. Abb. in rubr. de Iudæis. & sunt ex progenie Chaldæorum. Foller. in c. reg. item statuimus, in princ. sub rub. de Iudæis. [Tantum] quæ est exclusiua aliorum. Bald. in cons. 394. num. 2. volum. 2.
27 [Excipimus] eximimus. in fin. in const. intentionis, de illic. port. armo. Ita Ecclesia non corrigit infideles sicut fideles, quorum cura sibi incumbit. D. Th. 3. par. de Sacram. q. 54. alias 23. art. 2. Vltra quod cæteris paribus, grauius peccat fidelis, quam infidelis. idem D. Th. 2. 2. q. 10. art. 3. nam cum minor sit dignitas infidelium, quam fidelium, consequenter peccata eorum, excepta infidelitate, sunt minora, quam fidelium. addit. ad D. Thom. præd. in princ. 1. 2. quæst. 89. art. 5. [In Quibus Non Potest] non dicit, non debet. gl. in l. decernimus, de Episc. aud. quia sicut non licitum est Christianis, ita nec Iudæis. Alex. in cons. 80. nu. 10. 3. vol. & 27. col. 2. in fi. 4. vol. & 49. nu. 3. eod. vol. [Argue Foenus] pecunia fœnebris. l. si verò, §. si mihi, in ver. fœnus, ff. mandati. [Illicitum, Divina Lege Prohibitum] locis citatis per Affl. hic post nu. 5. [Quos Constat Non Esse Sub Lege A Beatissimis Patribus Instituta] & sic de his, quæ foris sunt, nihil ad nos, c. gaudeamus, de diuort.
28 Quamuis nemo possit dicere se alienum ab ouili Ecclesiæ, cū omnis creatura sit ei subiecta. c. solitæ, vbi Abb. post nu. 7. de maior. & obed. tamen eorum mores, & nostri in nullo concordant. c. ad hæc, de Iudæis. nec lex canonica astringit infideles. Abb. in c. fin. post num. 3. qui filij sint legit. nec admittit non Catholicos ad accusandum, c. 3. de simon. [Quos Etiam Auctoritate Nostrae Licentiae] quia Princeps non habet licentiam peccādi. Bal. l. 1. in 3. rep. post med. ff. de const. Princip. nec per statutum remouetur peccatum. Bald. in l. pen. 2. repet. in fi. ff. de transact. [Improbum] propter improbitatem, l. si testamento, in princ. ff. de fideiussor. [Foenus Nolumus Exercere] immo cogimus ad restitutionem, cū nec ipsi possint, c. post miserabilem, vbi Abb. & in c. pen. vbi etiā quomodo, & per quem, eo. tit. de vsuris. [Sed Metam] finem, limitem, vel terminum, & dicitur à metior meteris. Io. An. in cap. 1. post num. 4. de homic. in vj.

[Ipsis

IPSIS IMPONIMVS QVAM EIS NON LICEBIT] non licitum erit. idem Io. And. in c. 2. nu. 3. cir. med. de decim. in vj. [TRANSGREDI] nõ seruando modum adiectum. Io. And. præd. in c. non potest, nu. 1. in fi. de præb. co. lib. 6.
29 Inde transgressio à corporalibus motibus ad morales actus est deriuatus, nam dicitur quis transgredi secundum corporalem motum, quando graditur trans terminum sibi præfixum. D. Th. 2. 2. q. 79. art. 3. ita quando metã sibi concessam. [VIDELICET] restrictiuè, & limitatiuè, non declaratiuè. Ias. in l. filio quẽ pater, nu. 19. de lib. & posth. [VT PRO DECEM VNCIIS PER CIRCVLVM ANNI INTEGRI] anni circulo, infra in cõst. grandis, de pena contu. [VNAM IPSIS TANTVMMODO] l. sacrosancta, & seq. de sacros. eccl. [LVCRARI LICEAT] licitũ sit. Io. And. in c. 2. nu. 3. cir. med. de decimis, in vj. [PRO VSVRIS] loco vsurarũ. gl. 2. in l. cum stipulati, de verb. oblig. & permisit hoc ex neces-
30 sitate respectu Christianorum, qui vsuram exercent. Arno. in soliloquio 32. etiam quia decennalis præstatio, quæ est decima pars centesimæ, est satis probabilis, nam etiã secundum vsum bonæ mercaturæ tale lucrum affertur. Bal. in l. fin. §. præterea, post num. 37. C. de iure dot. [QVIDQVID] quæ dictio nihil excipit. Bal. in l. 3. §. nonnunquã, ff. de vsuris. [AVTEM VLTRA] quæ etiã refertur ad modicum. Spec. in tit. de disput. & alleg. aduoc. §. 4. nu. 7. in fi. [ACCEPERINT IN NONVPLVM] sicut in officiali qui pecuniã fiscalem fraudauit, vt in pragm. Regis Ferdinandi I. in ritibus R. C. [CVRIAE NOSTRAE COMPONANT] soluant. d. const. intentionis, & sic nõ solum Ecclesia, sed etiam Principes, quibus de facto sunt temporaliter subditi, possunt Iudæis legẽ imponere. Caiet. ad D. Th. 2. 2. q. 66. art. 8. An autẽ ex hoc videatur tacitè permissa exactio vnius pro singulis decem: facit quod dicit Bal. in l. si eum, §. fin. cir. fin. si quis caue. Dic, quod facit hoc permissiuè, nõ formaliter, quia nulla lex scelus imperat, vel fouet. Bal. in l. barbarius, 2. rep. col. 7. post princ. & fi. de off. prætor. cum nec in minimo permitti possit, quod est verius. addit. ad Bal. in rub. C. de vsuris, & fru. lega. & permisit hîc propter bonum publicum, nõ vt hereticus. Bal. in l. 1. nu. 3. & 4. de sum.
31 Trin. cum aliud sit permittere, aliud de nouo inducere. idem Bal. in l. Gallus, §. fin. col. fin. circa princ. de lib. & posthu. alias peccaret, & nõ posset multa. Gra. hic nu. 13. vsque ad 24. sed quod permittimus nolentes præcipimus, quia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non possumus. Spec. in tit. de dispensat. §. 7. ante nu. 2. tamen quia immoderatas exigebant, idem Spec. in tit. de rescript. præsenta. §. 4. nu. 25. permisit vt aliquid vtilitatis percipi possit. Bal. in l. seruitutes, §. 1. de seruit. vrb. præd. & ad dictum
32 rationẽ permisit, quia valor fundi est cuius fructus in quindecim annis æquiualent æstimationi. idem Bal. in l. si quis argentũ, post princ. nu. 3. & 4. C. de donat. [VT EX] quæ dictio notat causam per se, non per accidẽs. Bal. in l. si de interpretatione, 1. repet. circa med. ff. de legi. [ABVSV LICENTIAE] cum debuissent secundum eius conditionẽ ea vti. l. sed & si, ff. de vsufr. & quemadmo. quis vtat. [QVAM EISDEM, PROPTER NECESSITATEM HOMINVM COACTI RELINQVIMVS]
33 & sic lex humana hoc permisit pro communi vtilitate creditoris, quia commodum recipit, & debitoris, quia forte moreretur si mutuum nõ inueniret, cum homines nolint gratis mutuare pecunias. Bal. in l. 1. cir. fin. post num. 4. & in auth. ad hæc, 3. not. eo tit. de vsuris. sed propter necessitatem videtur concessum, quatenus necessitas patitur. Abb. in cap. Deus, qui. 3. not. de vita, & hon. cler. vnde in bello accidunt grauissimæ vsuræ, Cæsar de bello ciuili, lib. 3. car. 183. & necessariò permittitur, quod alias nõ permitteretur. Bal. in l. Imperator, la seconda, in 2. rep. post princ. de statu hom. & licitum facit, quod alias esset illicitum. Pau. de Cast. in cons. 302. nu. 2. in princ. vol. 1. [COMMODVM VLTRA LICITVM NON CONSEQVANTVR] nam punitur qui illicitè vtitur permissis. glo. pen. in l. qui sine. ff. de negoc. gest.
34 cum permiserit ad euitandum maius scandalum. Spec. in tit. de dispensat. §. 3. num. 1. cir. fin. & post nu. 4. ita Ecclesia non dat licentiam contrahendi contra votum, sed non dirimit contractum, ne deterius contingat. Abb. in c. veniens, post nu. 6. qui cler. vel vouentes.

35 Sed contra, pecunia non debet esse sterilis, l. quid ergo, §. contrarium, ff. de contra. tute. actio. & de proprio quis viuere debet. Bald. in auth. & qui iurat, num. 39. in fi. de bonis aucto. iud. poss. etiam quia propter vsuras mundus sustentatur. Affl. in §. similiter, num. 6. de contro. inuest. adeo quod vtile est inueniri fœneratores, quia multorum pericula fugiunt. Bal. d. l. 2. in 2. rep. col. 32. in fi. de iureiur. illas accipere dulce est. l. ait prætor, §. si fraudator, in ver. dulcedine., ff. quę infra. cred. Intantum quod Imperator propter mundi necessitatem non potuit ex toto tollere obligationem vsurarum, sed tantum minuere. Azo. in sum. circa fin. C. eod. de vsuris, post num. 20. nec debet addi pœna, cum debeamus esse contenti pœnis à lege comprehensis. Bal. in l. libertæ tuæ. C. de operis libert.

36 Dic, quòd prædicta procedunt ſecundum laicos, qui ſunt nimis fauorabiles vſurarijs. Bal. in §. ſimiliter, nu. 2. cir. med. de contro. inueſt. & de vſuris, quæ frequẽtantur in prouincia, l. vbi, §. pen. de verb. oblig. quia illæ exigi poterant. l. & in contraria, ff. eo. de vſuris. & in earum quantitate mos regionis ſequabatur, l. Africanus, §. 1. de leg. 1. multum tamen in factis contra ius proficit conſuetudo ad inducendam diſpenſationem. Ant. de Butr. c. 2. in 3. not. de temp. ord. nam plerunque quiſque hominum ea tantum culpanda arbitratur, quæ ſuæ regionis, & temporis homines vituperare, atque damnare cõſueuerunt. D. Aug. 3. de doctr. Chriſt. col. 8. cir. princ. & tunc recipiuntur potius loco permutationis, quam loco pœnæ. Bald. l. 3. in 2. not. C. eo. tit. de vſur. vltra quod prudentum interpretatio obuiat illicito lucro. Bal. in l. cum Aquiliana, 1. repet. nu. 2. ff. de tranſact.
37 & ſic licet iure Romano permittant ad euitandum maiora, non tamen licet. gl. in c. 2. in verbo, & ſeq. 1. 3. diſt. quia vincit ius diuinum in vtroque foro. prima enim cauſa potior eſt omni cauſa ſecunda, maxime quando prima eſt infinitæ potẽtiæ ſicut eſt Deus, Bald. in rub. in princ. & l. nam 3. not. d. tit. de vſuris. adeo quod d. auth. ad hęc, quæ permiſit vſuras mediocres, eſt correcta. Bald. in d. auth. nu. 2. & l. eos, in princ. nec eſt licitum accipere quantumcunque modicum, etiam vigore ſtatuti, vel conſuetudinis, quæ nõ valent cõtra ius commune. in d. l. eos. §. ſuper, 4. not. & poſt num. 1. C. eo. de vſuris. & licet percipere vſuras ſit lucrum, eſt tamen odioſum. idem Bal. in conſ. 360. poſt nu. 2. 1. vol. & lucrum cum turpitudine ſemper concordat, honor à lucro ſemper diſcordat. Bal. in l. 1. cir. fin. C. ſi omi. cau. teſta. Ratio perſuadet humana vt poſſit quis pecuniam fenebrem exercere, vt ſup. nu. 36. ſed diſciplinæ, & ſaluti eſt contrariũ. idem Bal. in rub. in fi. C. de vſu. & fruct. lega. & fœnerator, quando
38 exercet miſericordiam fœnerando, non eſt miſericordia, quia peccatum committitur, miſericordia autem non habet in ſe maculam. Bald. in l. ſi quis nec cauſam, in princ. num. 2. ſi cer. pet. ſed qui vſuris diripiuntur verè miſerabiles cenſendi ſunt. Mina. deciſ. 39. nu. 6. & debitori magis expedit vendere, quã vſuris ſubijci. glo. in l. 1. in ver. propter, de prohib. alien. mino. in Longob. nam quando ſoluit vſuras videtur quod ſoluat oculos. Bal. in l. indebitas, C. eo. de vſuris. Vltimo, impoſita pœna ordinaria, an poſſit imponi extraordinaria. Bal. in l. vbi falſi, nu. 2. C. de falſis
39 Nota vltra ſupradicta in rub. quòd vſura dicitur quaſi raptus vſus, quia quis rapit, & inducit vſum vbi vſus in veritate nõ eſt. Abb. in d. rub. de vſuris. & non vſus cuiuſque rei, ſed fructificantis contra naturam ſuam ſecundum voluntatem mutuantis. add. ad D. Th. 3. par. q. 67. alias 36. art. 5. vnde dicitur abuſio, c. 3. de iure patr. c. in Archiepiſcopatu, de rapt. & l. ſi cum dotem, §. ſi autem, ſol. matr. quia vtitur re contra ſuam naturam. Abb. in c. 2. 1. not. de conuer. infidel. Immo perniciosus abuſus, c. pen. de celebrat. Miſſ. & eſt quidquid accedit forti per pactũ, differt tamen à pœna, & intereſſe. Bal. in l. vni. nu. 1. & 19. cir. med. de ſent. quę ſine cer. quã. Vol quãdo pecuniam mutuo plus quam de-
40 dit expectat, tunc quidquid plus iuſto appetit homo, turpe lucrum eſt, c. 1. ne cler. vel mon. etiam mẽte, ſi ſperet ex affectu amicabili eius cui mutuauit. Caiet. in tract. de vſura, cap. 9. & ad D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 1. alias tenetur ad reſtitutionem ſi cognoſcet, quod munus ſibi à mutuario oblatum non ſpontè, ſed quaſi vſuras ſolnẽdo datur. idem ad eũdem 2. 2. q. 100. art. 6. col. 1. poſt princ. ita promiſſum ſupra legitimum modum eſt illicitum, l. ſolutum, §. ſi in ſortem, ff. de pig. act. quia lucrũ potius perſonæ attribuitur, quam pecuniæ. Abb. in c. fin. in fi. de vſuris.
41 Inde vſurarius dicitur committere rapinã. Gra. hic nu. 9. æquiparatur raptori, ita quod nullo colore poteſt retinere. Bal. in l. conſtitutionibus, in fi. C. eo. de vſuris. eſt infamis. l. improbum, vbi Bal. C. ex quib. cau. infam. irrog. niſi reſtituat. idem Bald. in d. rub. poſt nu. 2. C. eo. de vſu. vel ſoluatur animo donandi, quia tunc purgatur turpitudo. Bal. præd. in l. 2. nu. 8. in fi. C. de cõd. ob turp. cau. licet mala fides lædet hominis famam. Bald. in l. pen. C. de euictio. & eſt prohibita vſura iure diuino, & humano. Zab. in clem. vni. in prin. 2. not. & nu. 4. de vſuris. nouo, & veteri te-
42 ſtamento. Abb. in c. 3. 2. & 4. not. eo. tit. Inn. in rub. eo. tit. formaliter cõmittitur in contractu mutui. Paulus de Caſt. in conſ. 160. in princ. vol. 1. tam pecuniæ, quam ſpecierum, l. pro auro. vbi Bal. C. eo. tit. & non ſolũ prohibetur exactio, ſed etiam quod non poſſit conuerti in ſortem. in l. fin. d. tit. de vſuris, etiam quia quando vſura eſt redacta in ſortem, debentur vſurę de omnibus, l. qui negociationem, in fi. & §. 1. in ver. fungi. ff. de admin. tut. nec poteſt peti etiam datis pignoribus. Bal. in l. pretij, C. mandati. & qui ſoluit, repetit, etiam quod ſciens ſe non teneri promittat, l. ſi non ſortem. §. 1. in ver. indebitum, ff. de cond. indeb. ſi eſt plus debito, per errorem ſolutum extinuat ſortem. Bal. in l. creditor, §. fin. de ſolutio. fructus conſumpti extinuant capitale. Bald. in l. diuortio, §. ob donationes, poſt med. ſolu. matr. corrodunt debitum.

debitum.Bal.prçd.in ſim.in rub.nu.15.circa
med.C.de contrahen.empt.& poteſt repeti.
Paul.de Caſt.in conſ.55.nu.4. 2.vol. condi-
tione indebiti. Spec.in tit.de actio.ſeu peti.
§.2.nu.31.etiam coram iudice ſeculari,non
obſtante,quod iurauerit non repetere, nam
tale iuramentum præſumitur extortum.
Abb.in c.ad noſtram.1.& 2.not.& c.ex lite-
43 ris,nu.7.de iureiur. Vltra quod qui accepit
mutuo ſeruus eſt fœneratoris.Bal.in l.inde-
bitas,C.de vſuris.adeo quod facit debitorē
confiteri coram Epiſcopo,quod inſtrumen-
tum eſt purè,& merè capitalis. Bald.in l.1.
nu.1.de colſu.dereg.& l.vni.nu.5.de confeſ-
ſis.propter neceſſitatem enim homines fa-
ciles fiunt ad confitendum. Bal.in l.3.col.1.
in fi.poſt nu.3. & in l.in contractibus,nu.4.
cir.med.C.de non num.pec.nam prodigali-
ter viuentes, vſuris confecti, pauperes effi-
ciuntur. Ariſt.5.Politic.12. vnde fiſcus non
vtitur iure ſpeciali in exigendis vſuris. l.fi-
44 ſcum,de vſuris fiscal.lib.10.militas licet po-
tiis in dignitate,quam alijs, plus mercato-
ribus, quam alijs. not.Bal.in l.eos,§.super,
C.de vſuris. & nō ſolum ſingularis perſona,
ſed vniuerſitas prohibetur etiam exercere
vſuras,ita & Eccleſia. Abb.in cap.fin.nu.4.
& 13.eo.tit.de vſuris. non mercatoribus.in
c.cōqueſtus.1.not.& nu.5.eo.tit.nec viduis,
vel pro redimendis captiuis. idem Abb. in
c.pen.nu.8.cir.fin.de don.inter vir.& vxor.
adeo quod nec eſt licitū de eis fieri eleemo-
ſynam, ſicut in eo qui ea intentione rapit.
add.ad D.Th.3.par.de Sacram.q.130.alias
99.art.5.ibi exam. intantum etiam,qui ca-
45 pit ad vſuram peccat,niſi cœperit,vt faciat
aliquod opus virtutis. Inn.in c.3.eod.tit.de
vſuris.& aduocati dictantes inſtrumenta in
fauorem vſurariorum puniūtur. Bal.in rub.
cir.fin.C.res inter alios acta notarij debent
officio priuari. Bald.in §.callidis,in fi. poſt
nu.7.de prohib.feu.alie.per Fred & punitur
pœna periurij. Arch.in c.pen.& fin.46.diſt.
Proxoneta verò an teneatur in ſubſidium.
Affl.in §.ſimiliter, nu.8.in fi.de cōtr.inueſt.
46 Eſt tamē permiſſa vſura de hoſte ad hoſtem,
Arno.in 3.problemate.& iuſtè ab eo exigi-
tur,cui iure nocemus. c.fin.14.q.4. quod an
ſit verum vide Turrecrem. eo.c.fin. 14.q.4.
& ſi nō poteſt peti vſura vt lucrum,ſi paſſus
eſt damnum petit vt intereſſe. l.1.in ver.Pe-
trum,de ſum.Trin. & quod ſoluitur loco in-
tereſſe eſt licitum, etiam de iure canonico,
l.2.vbi gl.1.eo.tit.C.de vſu.vnde poteſt peti
dānum,quod pro mutuo incurrit, & expen-
ſas pro conducenda pecunia mutuanda, ſi
alibi extat, necnon mercedem notarij pro
ſecuritate mutuantis. Caie.in tract.montis
pietatis,c.8.col.1. D.Th.2.2.q.78.art.2.ibi

ad primum. ita fideiuſſor ſi ſoluit repetit vt
intereſſe, ſicut & procurator. Bal.in l.ſi ve-
rò,§.ſi mihi, & l.in contraria,ff.mand. nam
& ſi vſuræ ſint prohibitę intereſſe nullo iure
prohibetur. idem Bal.l.2.in 2.repet.col.33.
47 poſt prin.de iureiur. & vſura punitoria,quæ
eſt ex mora, etiam iure diuino permittitur,
nam intereſſe eſt licitum quocunque nomi-
ne nuncupetur tam in damno, quā in lucro.
Bal.in auth.ad hæc,poſt nu.3.eo.tit.de vſur.
& ſi eſt mercator, poteſt petere intereſſe lu-
cri ceſſantis. Affl.in deciſ.20. Gra.hic nu.5.
48 Eſt autem intereſſe triplex, conuentū,com-
mune,& ſingulare, & qui promittit, intelli-
gitur promittere eo caſu quo de iure venit,
& iudex arbitrabitur,ſi pars clarè non pro-
babit. Bal.in l.ſi traditio,nu.2.4.circa med.
& 5.cir.fi.C.de act.empt. lucrum verò mer-
catoris quādoque maius eſt qualibet vſura,
& tamen eſt lucrum licitum. Bal.in l.fin.de
peri. & commo. rei vend. quamuis lucrum
aliud ſit rei,& aliud ſpei.Bal.ad Spec.in tit.
de fru.& expen.col.3.circa princ.quo modo
probabitur,& taxabitur lucrum quod eſt in
ſpe. Bald.in l.ſi commiſſa rem rat.hab. non
tamen poteſt in pactum deduci lucrum ſpe-
ratum, nec diuertere pecuniam à negocia-
tione, vt aliquid habeat ex mutuo, vel exi-
gere pro ſubuentione proximi. Caiet.ad D.
Thom.vbi ſup. col.4.cir.fin. 2.2.q.78.art.2.
49 Inſuper cum intereſſe de quo ſuprauenit lu-
crum ceſſans, & damnum emergens. Bal.in
l.centū Capuæ,col.2.cir.fin.de eo quod cer.
loco.non tamen eſt licitum petere totum lu-
crū ceſſans, ſed aliquid arbitrio ſapientum.
Caiet.in tract.de vſura,q.6.& ad D.Th.2.2.
q.62.art.4. cum damnum ex cauſa lucrati-
ua ſit diminutio quærendorum nō quæſito-
rū digreſſio. Bal.in l.Aemilius,2.rep.nu.11.
in princ.ff.de minor. ſicut intereſſe intra, &
extra rem.Spec.in tit.de fruct.& intere.§.6.
nu.2.in fi.11.& 12.& differentia inter dam-
num emergens, & lucrum ceſſans eſt, nam
ſemper impeditur lucri impeditio, ſed non
damni datio.Bal.in l.fluminum,§.fin.in fi.&
l.Proculus,in gl.pen.de dam.infe.eadem ra-
50 tione vir vſuras moderatas recipere poteſt,
donec ſoluatur dos. Bald.in l.pro oneribus,
cir.med.C.de iure dot.ſecundum conſuetu-
dinem regionis, & appellantur alimenta do
tis. idem Bald.in l.fin.§.præterea,poſt nu.4.
& 5.eo.tit.de iure dot.vnde valet ſtatutum,
quod ſocer nō ſoluens dotem, ſoluat genero
decem pro centenario,nam cedit ad pacem
inter affines,ad remouendas lites, & ſollici-
tandum debitores,ita ſi vult,quod viduæ ſol
uantur quinque pro centenario donec reſti-
tuatur dos, nam eſt in fauorem ſexus,& pę-
nam hæredum mariti. Caiet.ad D.Th.q.78.

art.

art.2.col.6.in fi. & 7. in princ. Vltra quod
per lapſum biennij contrahitur mora irregu
laris ex qua veniunt fructus,& vſuræ.Bal.in
d.l.fin.§.præterea,in repet.antiq.& ſi res in
dotem datur, quando vir facit fructus ſuos,
Bal.in l.vnica,C.de vſucap.pro dote,& em-
ptor ratione fructuum.Bald.in l.curabit,de
act.empt.in recompenſam vſusfructus,in l.
hac edictali, §.his illud,col.fin. in princ.de
51 ſecundis nupt. Et ſic vſuræ omni iure ſunt
prohibitæ,fallit in quindecim caſibus.Caſſ.
in conſue.Burg. rub.4.§.23.in princ.nu.20.
vſque ad 42. extra illos caſus vtiliter fit cũ
dat pauperibus, qui licet non habeant quid
retribuant , remanet tamen beneuolentia
orandi pro eo, & ſi tenẽt pauperes reddito-
res,idoneum tenẽt fideiuſſorẽ, qui pro tem-
poralibus æterna, pro terrenis dat cæleſtia,
D.Auguſt.in pſal.36.concio.3.col.5. & ſeq.
Fœnerare ergo Chriſto, nam in terra acci-
pit parua, & reddit in cælo multa. idẽ Aug.
52 pſal. 48. col. 10. Non omitto, quod poteſt
etiam peti intereſſe ratione loci,& non tem
poris, nam tempore nundinarũ mercatores
indigent pecunia Bal.in l.rogaſti, §.ſi tibi,
col.pen. poſt med. ſi cert.pet. & locus ſicut
dies ſolutionis eſt pars contractus. idẽ Bal.
in l.2.rep.2.col.35. circa fi.d.tit.de iureiur.
Olim dicebatur nauticũ fœnus,ſeu pecunia
recepta ſuper corpore nauis,& nauli, & ille
ſubibat periculũ illius pecuniæ,& caſus for
tuiti : hodie dicitur pecunia datã ad cam-
bium. Affl.in c.feudi,col.3.poſt princ. ſi de
feu.defun.mil.contro.fue.inter dom.& agn.
53 iſtud cambium eſt licitum ratione loci,non
temporis.Bal.in rub.nu.1.& 2.C.de conſtit.
pec. nam capſor non eſt certus de lucro,ſed
eſt loci cõmercium,& fortuna,vnde eſt per-
mutatio,& non mutuum. Bal.in l.2.num.1.
cir.med. de vſuris. nam fiunt cambia prout
currunt communiter in illis locis,& dicitur
lucrum conſuetum, quod conſuetudo appro
bat,vt in tract.7.de cãbijs inter tract.Caie.
c.7.cir.fi.iſto modo valor pecuniæ eſt ſecun
dum frequentiam, & cambium ipſius loci.
Bal.in l.ſi quis argentum,in princ.nu.1.cir.
med.C.de donat. & ratione loci in pecunijs
verſatur intereſſe, l.ideo, eo quod cer.loco.
Bal.in l.vſuras,in fi.de ſolut.Ex inæqualita-
te numiſmatum videtur orta iſta commu-
tatio,vt ad numiſma maius parua addãtur,
ad ſupplendã rei inæqualitatem , in d.tract.
c.5. cir.med. vnde cambium minutum lici-
tum eſt capſoribus dando minus,quam reci
piunt,moderatè lucrando ſecundũ loci con-
ſuetudinem.Vnde in commutatione numiſ-
matum iniuſtum eſt ſi indigenti pecunia
Mediolani, datur pecunia ſub nomine cam-
bij Lugduni,vel Londres,nam ſecundũ veri-
tatem,vbi datur,eſt reſtitutio facienda,ſiue
fiant literæ cambij,& non præſententur,ſiue
non fiant , eſt mutuum ſub nomine cambij.
54 iſta, & alia in tract. præd. & cambium ſine
literis dicitur ſiccum, & eſt illicitum. Paul.
de Caſt.in conſ.127. 2.vol. & ſi habuit lite-
ras, verum eas in itinere amiſit, adeo quod
cambium non eſt ſecutum,repetit depoſitũ,
liberando mercatorẽ ab ipſis literis per pu-
blicum inſtrumentum , ita ſi promiſit reſti-
tuere chirographum ſoluto debito , quod
amiſit.Bal.in l.inſtrumẽta,in fi.de fideicom.
Et ſi is qui fecit literas cãbij aufugit, quia
facta eſt permutatio debitoris,& loci, ſi cre
ditor illas præſentauit illi cui ſunt directæ,
illius eſt creditor , alias eius qui aufugit.
Bal.in l.pro debito, nu.2.de bonis auct.iud.
poſs. & durat debitum ſi literæ effectum nõ
habent. Bal.in l.ſi literam,d.tit.C.de ſolut.
Quid ſi dicitur, quod non facta ſolutione in
primis nundinis , cambium currat pro ſe-
quentibus, in d.tract.de cambijs, c.7. Ven-
55 dere autem carius propter dilationem tem-
poris non licet,& venditor venderet in præ-
iudiciũ animæ ſuæ,vltra quod poſſit in foro
contentioſo compelli ad reſtitutionẽ.Alex.
in.conſ.93.nu.4.vol.6. Inn.in c.conſuluit,in
fi.& c.fin.de vſuris. Arch.in c.fin. circa fin.
14.q.3.Quid ſi res poſtea fit maioris pretij.
c.ſi quis,& c.quicunque,ea.cau.q.4. Vendi-
tio facta carius propter prorogationem.
Alex.in cõſ.131.in 2.dubio,poſt nu.4.vol.5.
ſi fit ante moram non valet , ſi poſt moram
valet.idem Alex.in conſ.31.nu.14.cir.med.
6.vol.ita in venditione pilorum,qui poſſunt
plus vẽdi ad terminum anni,quam præſenti
pecunia , ſi non inuenitur emptor, cum illa
qualitate dilatio fit gratia commoditatis ,
& vtilitatis emptoris.Dec.in cõſ.1.11.Abb.
in c.ad noſtram,nu.3.de empt.& vend. in c.
in ciuitate, & c.fin. nu.6.7.& 10. de vſuris.
56 Quid in contractu aſſecurationis , in quo
mediante pecunia quis ſuſcipit periculũ al-
terius.multa Foll.ſupra in conſt.poſt mundi
machinam,poſt nu.13.& 14. verum ſi ſuſci-
pit in ſe periculũ nauigationis , intelligitur
ſuſcipere periculum fortunæ, non culpæ de-
bitoris,nec tenetur ſi metu hoſtium,vel ma
ris impetu nõ ſeruauit locum itineris. Bal.
in l.cum proponas,in prin.& nu.11.de nau.
57 fœno. Vltimo, ſi res plus emitur, & minus
venditur in fraudem vſurarũ, oportet quod
teſtis deponat de duobus actis ſimulatis,ſci
licet emptionis,& venditionis de maiore,&
minore pretio. Bal.in cõſ.438.nu.11. 5.vol.
& tunc licet inſtrumentum vſurarij quate-
nus excedit veram ſortem , reſcindatur in
totum,& non vſque ad veram ſortem.Bald.
in l.ſi cũ exceptione,§.fin.1.rep. quod met.
cau.

cau. & vſurarij, qui exigunt duplum veræ ſortis, debent cadere etiam à vera. not. in l.vni.C.de plus petit.tamen ſtipulatio in eo quod excedit legitimum modum vſurarum nõ tenet,in alio ſic,gl.in l.placuit,& l.pecuniæ,cum ibi not.ff.de vſuris. nam modicum excedere,vitiat ſuperfluum,non permiſſum. not.Bal.in d.l.cum allegas,3.not.C.de vſur. ſicut contractus, qui eſt pro parte verus, & pro parte ſimulatus, pro parte valet, & pro parte non, & vtile per inutile non vitiatur. idem Bal.in l.ab Anaſtaſio,2.not.C.manda. adeo quod contractus quando excedit modum, debet reduci ad modum. Bal.in l.cum quidam, in princ.d.tit.ff.de vſuris. & reducitur ad verum pretium cũ intereſſe,vt pra-

58 cticaui, & ſi, vt ſupra, venditur carius propter prorogationẽ temporis, puta res valoris decem,venditur pro quindecim, ſoluendis inde ad annum,eſt vſura.Bal.in rub.2.q. C.eo.de vſur. D.Th.2.2.q.78.art.2.in fi. vbi idem ſi emptor emit vilius eo quòd pecuniam ante ſoluit.

59 Secundo noto, quòd lex ſuperueniens addit,& non tollit priorem. gl.in l.item ait,in ver. inquietari, ex quib.cau.maior. Immo quando duæ leges concurrũt ad eundem effectum, ſi ceſſat vna,remanet alia, l.ſi non lex,vbi Bal.in princ.de hæred.inſtit. & duabus actionibus vnitis, illud retinet, quod melius fuerit in vtraque.Spec.in tit.de cler. coniug.num.14. extraordinarium auxilium concurrit cum ordinario, quando eſt introductum cauſa coadiuuandi, ſecus ſi in ſubſidium. Bal.in l.1.§.1.poſt med. ff.de rei vẽd. ita Epiſcopus adiuuat diſpoſitionem canonis per appoſitionem pœnæ. Abb. in c. fin. 2.not.de eo qui furti.ordi.recepit, c.3. poſt nu.5. de pœnis, c.à nobis, 1.not.de ſeutent. excom. ſtatutum roborans adijcitur.c.pen. de mag.quia intereſt habere plura remedia. Bal.in l.pater filium, 3.rep.col.2. poſt prin. ff.de inoff.teſta.& plures pœnæ quando concurrunt ratione eiuſdem facti quomodo imponuntur. idem Bal.in l.quid ergo, §.pœna grauior,2.rep.col.1.in fi.& 2.de his,qui not.

60 infa. Iudicium verò hominis debet ſe conformare in ſui iuſtitia iuri diuino.c.vni. vbi Abb.1.not. vt eccleſ.benef.ſine dimi.conſe, vt ſic noſtrum procedat de vultu Dei iudicium.eo.c.vni.in princ. Nec Imperator hic voluit pœnæ diuinæ derogare.add.in ſim.ad Spec. in tit. de pœna temere litig. ibi verſ. ſed vt diuinam, & eis effugiant vltionem. c.ſane,de celebr.Miſſ. prohibuit vſurariam prauitatem,etiam quod ius quandoque auxilia indicat ſuperuacua. Io.And. ad Spec. in tit.de cauſa poſſ.& prop. §.3.in ver.conduxit. ſed vbi per legem eſt prouiſum, non oportet,quod iudex proget prouiſionis effectum. Bald.in l.qui ſub conditione, §.fin. in princ.de cond.inſtit. adeo quod per pœnam conuentionalem legali renunciaſſe videretur. Spec.in tit.de emphyt.nu.46.

61 Tertio nota,quòd Iudæis vſura permittitur infra certam ſummam, propter commoditatem, & maius malum euitandum,& ſeruata forma pacti, eis iuſtitia miniſtratur. Paulus de Caſt.in conſ.357.2.vol. ita Deus, quamuis omnipotens,& ſummè bonus permittit aliqua mala fieri in vniuerſo, quæ prohibere poſſet, ne eis ſublatis maiora bona tollerẽtur, vel peiora mala ſequerentur, ſic in humano regimine ij, qui præſunt, rectè aliqua mala tolerant,ne aliqua bona impediantur, vel aliqua mala incurrantur, vt de meretricibus,& vſuris,de quibus hic. D. Th.vbi Caiet.in princ.2.2.q.10.art.11.licet

62 alias non valeret conſuetudo quod ſit licitum fœnerari ad duos denarios pro libra. Bal.in l.de quibus, 1.repet. nu.11.ff.de legi. vel quod detur vſque ad certum modum. in l.1.2.rep.cir.princ. ff.de conſt.Princ. Iudæis verò permittitur, quia de eis tanquam perditis ſancta Mater Eccleſia non curat. Affl. hic 13.not. & canones illos non aſtringunt, niſi poſt Baptiſmũ. Abb.in c.de infidelibus, 2.not.de conſang.& affi.& lex humana,quia non ſolum datur virtute peritis, ſed etiã populo vbi ſunt multi à virtute deficiẽtes,ideo non poteſt prohibere quidquid eſt contra virtutẽ,ſed ſufficit prohibere,quæ deſtruunt cõmercium hominum,alia ſunt quaſi licita, non quia comprobat, ſed quia non potuit. Gra.infra in conſt.matres, nu.3. & ſic toleratur,quandoque iniquitas. gl.1.in l.elegan

63 ter, §.fin. de cond.indeb. Suſtinetur minus malum, & eligitur, Ariſt.5.Ethic.6. vt euitetur maius. Abb.in c.vt clericorum, nu.4. in fi.de vita,& honeſt.cler.& multa permittuntur per conſequẽtiam, quæ principaliter non permitterentur.idẽ Abb.in c.fin.nu.42, poſt med.de foro comp. tam in infirmitatibus animi,quam corporis. Ant.de But.in c, ex parte, lo 2. in 2.not.de corp.vitia. c.duo mala.13.diſt. Sed videtur, ꝙ Iudæi debeant eſſe ſubiecti Chriſtianis. c.Iudæi,vbi Abbas 3.not.de teſti. Chriſti mors nos liberauit,& Iudæos ſeruos effecit. c.& ſi Iudæos, de Iudæis.& ſucceſſiuè non debent potiri maiore prærogatiua,quã Chriſtiani.Abb.in c.licet, 1.not.Abb.d.tit.de teſti.iam pro magno habere debent, quòd eos toleramus in eorum obſeruantijs, c.conſuluit, de Iudæis. tanto magis,quia vbi Fides non eſt,iuſtitia de qua tractamus locum habere non poteſt. c. vbi

64 ſana. 24.q.1. etiam quia diuerſitas rituum inter ſuperiorem, & inferiorem, dummodo ſint

ſint ſub vna Fide, non impedit iuriſdictionẽ
ſpiritualem. Ant.de But.in c.quod transla-
tionem, 1.not.de temp.ord. tenetur tamen
ſuperior habere viros idoneos, qui ſecundũ
diuerſitatem linguarum diuerſa eis officia
celebrent, c.quoniam,de off.ord. ſicut ſæpe
contingit,quod in eadẽ ciuitate ſint Græci,
& Latini, Galli, & Teutonici. Abb.in d.c.
quoniam,3.not. Iudæi,& Chriſtiani,vt præ-
ſupponitur hic,vbi prouidet negocijs, & nõ
perſonis.c.fin.in princ.de offic.deleg. Vnde
65 qui res pignoratas minus diligẽter excuſſit
à tineis,tenetur de leui culpa, & negligẽtia.
Bal.in l.quę fortuitis,nu.12.cir.med.de pig.
act. & fœnerator tenetur furti ſi ſciẽter res
furtiuas pignori accepit. Bald.in l.eos,qui.
C.de furtis. ita ſi Iudæis ex priuilegio con-
ceditur,quod poſſint mutuare ſuper re furto
ſubtracta,& quod non teneantur reſtituere,
niſi ſoluto pretio cum vſuris, non procedit
ſi ſcirent illam furto ſubtractam, quia tunc
illam reſtituere tenentur vero domino ſine
pecunia,& vſuris. Arno.in 72.problemate.
66 Vltimo nota, quòd omnia crimina ſunt
priuata, niſi lege dicatur quod ſint publica.
Bal.in l.1.§.in initio,nu.7.cir.med.de offic.
præfe. vrbis in l.tranſigere, nu.23. cir.med.
C.de tranſact.gl.1.in l.2.ff.de concuſs.anti-
qui quædam dicebant publica, & quæ non,
ſed quæ lex dicit eſſe publica,non eſt dubiũ.
Bal.in l.pen.poſt nu.4. de delato. ſecundum
canones omne delictum eſt publicum. gl.in
c.fin.in ver.in omnibus,2.q.3.gl.2.in c.infa-
mes, 6.q.1. & iſta publica iudicia non ſunt
inuenta ad publicam vtilitatem priuatorũ,
ſed propter publicam vindictã. Bal.in l.fin.
poſt nu.16. C.de ędil.actio. & tunc quilibet
accuſat factum tanquam cõtra legem præ-
ſumptum, §.ſi verò altera, auth.de nuptijs.
& ſententia lata cõtra vnum,omnibus eiuſ-
dem conditionis,& cauſę præiudicat.Bal.in
l.non cogendum,§.qui ita,ff.de procur.vnde
qui poteſt aliquid iure ſuo,non debet venire
iure alieno. Bal.in l.licet,in princ. eo.tit.de
procur. nam plus iuris habet,qui prætendit
intereſſe propriũ, quam quilibet de populo.
idem Bal.in ea.l.licet,in princ.nec admitti-
tur contradictor, ſi ſua non intereſt. Bal.in
67 l.2.in fi. ſi ex noxa.cau.aga. quia inhoneſtis
quãdoque temere agitur. Abb.in c.Ioannes,
1.not. de regul.& tranſe.ad relig. & dicitur
temerè,ſi ſine neceſſitate,vtilitate,vel ioco-
sè agit. idem Abb.in c.ſicut noſtris,nu.3.de
iureiur. inde propria temeritas, c.licet, de
68 probat. Ex quibus præſumitur contractus
vſurarius, nimia, & inſolita cautela facit
contra contractus.Bal.in l.rogaſti,§.ſi tibi,
col.2.in princ.ſi cert.pet. ita alteratio con-
tractus,pacta inſolita,& quia eſt vſurarius,
faciunt contra eum præſumi.idẽ Bal.in c.1.
num.8.poſt med.de feudo dato inuicem leg.
com. multa Ant. de Alex. in conſ.52. inter
conſ.Loffr.nu.33.& 45. modicitas pretij, &
pactum de retrouendẽdo in alio contractu.
Mina.conſ.28.nu.13. & ſeq. pœna inſolita.
Arno.in comm.22. pœna in contractu mu-
tuo facit eum vſurariũ. Gra.infra in conſt.
inſtrumentorũ robur,nu.17.modicitas pre-
tij,vt ſup.cum pacto de retrouendendo,etiã
quod non ſit ſolitus fœnerari, facit contra-
ctum fęneratitium. Pau.de Caſt.in cõſ.306.
poſt nu.5.vol.2. Abb.in c.conqueſtus, nu.7.
de vſuris. Affl.in deciſ.65.Dec.in conſ.692.
& Arno. in 35. problema. licet contrarium
tenuerit Io.Ant.de Nigris in c.reg. nouiter
noſtræ.nu.27. Vnde dic,quod in mutuo non
diſtinguitur conſueuit fœnerari, vel non, in
alijs ſic.gl.in d.l.rogaſti,in ver.condici. vbi
Bald. §. 1. poſt princ. & col. 2. circa princ.
69 Pactum de lucrandis fructibus loco vſura-
rum nõ tenet niſi in caſibus à iure canonico
expreſſis.Bal.in l.1.de diſtra.pig. Inſtrumen
ta renouata in fine primi termini, cũ fama
publica probant vſurarium.Abb.in c.ex li-
teris,nu.6.de iureiur.ita & pacta præceden-
tia firmata inter partes. Bal.in l.item quia,
1.rep.circa fin.ff.de pact. Ex varijs cautelis
præſumitur fraus. Bal.in l.etiam,nu.5.in fi.
de execu.rei iud. alias ex abundanti cautela
non præſumitũ fraus,vel mala fides. not.Bal.
70 in l.pen.C.de euict. & ſic cõtractus vſurarij
quidam ſunt expreſſi, quidã velati, quidam
ſunt contractus vſurarij ex forma, quidam
ex fraude,& mala intentione. Bald.in rubr.
nu.2.in fi.& 3.C.eo.de vſur.multũ frequen-
tatus cenſetur permiſſus. Io.Ant.de Nig. in
d.c.reg.nouiter noſtrę.nu.20.& valet ſi ven-
ditur iuſto pretio,alias ſi venditur res valo-
ris mille pro octingentis,cum illis pactis in
fraudem vſurarum,mutuum magis,quã ven
ditio putaretur. Caiet.ad D.Tho.2.2.q.77.
art.1.col.4. poſt med. In dubio non debet
actus iudicari vſurarius. Alex. in conſ.200.
71 nu.4.6.vol. Et pacta ſi poſſunt eſſe licita,nõ
præſumuntur eſſe facta in fraudem,quia po-
tius debemus præſumere bonum,quam ma-
lum. Bal.in conſ.128.poſt nu.1.vol.1. diffe-
runt tamen contractus ſimulati,& vſurarij.
Bal.in d.l.rogaſti,§.ſi tibi,col.2.cir.fi. aliud
falſus,& aliud ſimulatus. in l.1.nu.3.cir.fin.
plus valere quod agi. aliud non falſus, nec
ſimulatus,& qui ſint,in l.3.poſt num.5.C.de
72 non num.pec. Et ad probandum totum vni-
uerſale in iſta materia vſurarum ſufficiunt
teſtes ſingulares.ſimi.Alex.in conſ.72.nu.3.
& 4.& 100.nu.5. 1.vol.& 3.poſt nu.6.2.vol.
quia eſt crimẽ generale,ſicut hęreſis,& pro-
batur per ſpecialia. Bal.in l.falſus,num.10.
poſt

post med.& in fi. C.de furtis.& in l.iusiuran-
di. C.de testi.vel dist.& in c.cum omnes,de
const.gra.in ritu Mag.Curiæ 65.regulariter
testes singulares non admittuntur, & si vsu-
rarius condēnaretur,testes possent repetere
vsuras. Arno. in soliloq.36. hac ratione de
iure cōmuni, qui habuit à Titio sub vsuris,
nō est idoneus testis ad probandum Titium
esse vsurarium,toto tit.ff.C.& extra de vsu-
ris.hic verò per c.regni Ludouicus,& Ioan-
na probatur per testes etiā singulares si sunt
tres, & renunciauerint proprio commodo.
Affl.hic post nn.21.Gra.nn.7.& 8.& in d.ri-
tu 65.nu.1.& 2.& operatur hoc constitutio,
quod probent testes singulares. Bald.in d.l.
rogasti,§.si tibi,col.2.post princ. si sunt fide
digni iurati, & testificantur accusatū in eos
exercuisse vsuram, & probant etiam quod
sint singulares, & in eorum proprijs causis.
Arno.in 80.differentia vtriusque iuris.vt sic
ex causa nobilitatis,& integritatis ipsorum
possit iudex moueri ad iudicandū secundum
dicta ipsorum. idem Arno.in soliloquio 59.
vnde non probarent si non probaretur esse
fide dignos. idem Arno.in 14.epitomate.
Repetuntur autem vsuræ à domino, non ab
institutore. Bal.in l.qui hominem,in princ.
de solut. vel is qui recepit, etiam si nomine
alieno,nisi dominus ratum habuerit. Bal.in
73 l.si procurator. §.fin. de cond. indeb. Vnde
fructus rei emptæ ex pecunia vsuraria, sunt
emptoris, res verò empta potest vendi, vt
satisfiat creditoribus. D.Th.2.2.q.78.art.3.
alias ex contractu vsurario non transfertur
dominium,sed tenetur ad rem vnà cum fru-
ctibus.Caiet.in tract.de vsur.Tenetur hæres
ex facto defuncti, licet ipse nō sit vsurarius,
& contra eum transit ius denunciandi. Bal.
in auth.ad hæc,nu.13.in fi.de vsuris.quia cū
vsurarius furtum committat,l.seruus cuius-
dam, vbi not.de cond.indeb. & illi æquipa-
retur, tenetur eius hæres ad restitutionem.
Bal.in l.si pro fure, §.fin.in fi. de cond.furt.
quatenus tamen vires patrimonij patiūtur,
tam facto inuentario,quam non, tam in fo-
ro iudiciali, quam pœnitentiali, secundum
ius cauonicū, & est ab omnibus Canonistis
approbatum. Bal.in l.vni.nu.13.circa med.
C.de delictis defun.inquan.hær.conue. & in
l.furti actione,C.de furtis. isto modo hæres
74 debet metuere pœnas.not.Bal.in l.si quis in
testamēto,C.de fideicom.libert.alias in ista
materia vsurarum hæres,& defunctus diuer
so iure censentur, nisi lis sit contestata cum
defuncto. Bald.in l.alio, C.de iureiur. adeo
quod confessus certas vsuras cœpisse à cer-
tis, tenetur hæres, & si ille conualescit, non
potest venire contra propriam confessionē.
Bald. in l.generaliter, num.15. in fi. de non
num.pec. & si promisit Sacerdoti restituere
exactas,& debitas relaxare,vel præcepit tu-
tori quem filijs reliquit, potest ex hoc agi.
Spec.in tit.de instr.editi. §.13.nu.14. & 15.
& hæres satisfaciendo nō facit vt testamen-
tum vsurarij conualescat.Bal.in l.si hæredi-
tas. C.de testa. manu. & vno ex hæredibus
non soluente, alter non tenetur insolidum.
Caiet.in tract.de vsura,c.4.Verum Ecclesia
etiam, & pupillus tenentur ex illicito con-
tractu quatenus sunt effecti locupletiores.
l.fin.vbi Bal.C.de vsucap.pro empt. tenetur
proxoneta,vt sup.& Arno.in 2.problemate.
75 nō tamen tenetur filia,& dos eius, quam ex
vsuris recepit.Bal.in l.rem quam.nu.2.C.de
iure dot. vel si potest satisfacere transit sine
obligatione, alias sic. Caiet. in d.tract. de
vsura, c.3. sic leges, & ipsi iudices reddi iu-
bent. Sed an crudelior sit qui subtrahit, vel
eripit aliquid diuiti,quàm qui trucidat pau
perem fœnore? hic,& huiusmodi male possi-
dentur,debent restitui,sed nō est quo iudice
repetantur. D.Aug.in epist.54.col.pen.post
76 med. si non reperitur cui restituant,non te-
nentur. Bal.in l.mulier, in princ.circa med.
de cond.inst. vel fit restitutio,vt in gl.fi.c.3.
& c.cū tu,in ver.non superstitibus,& c.quia
in gl.fin.cir.med.de vsuris. Bal.in §.iniuria,
nu.10.de pace iura.firma. videlicet ei à quo
recepit, vel eius hæredi, & quamdiu potest
istis solutio fieri,non fit pauperibus. Abb.in
cons.80.nu.2. 1.vol. D.Tho.2.2.q.62.art.5.
& tenetur hæres vsurarij etiam ad interesse,
& interim deponet pecunia. Bal.in cons.82.
nu.3.& 4. 1.vol. & repetit qui soluit, etiam
si sciens nō teneri soluit. Bal.in auth.ei qui
iurat,col.fi.cir.med.de bonis auct.iud.poss.
Quid autem faciet,qui iurauit nō repetere?
Bal.in d.l.2.in 2.rep.col.32.q.9. de iureiur.
Quid in vsurario mentali,cui est facta solu-
tio per accidens, donando, cui restituet?
Caiet.in d.tract.de vsura,c.2.Paupertas ta-
men, & dubium excusant. not.in c.cum tu,
& seq.& c.fin.eo.tit.de vsuris. sicut post vi-
gesimum annum, & plus iniquum est si in
mentem venit, tutelam petere, & vsuras.
l.maxime quę, ff.de admin.tut. Quis autem
77 erit iudex,& videtur quod sit crimen eccle-
siasticum,& ad iudicem ecclesiasticum prin
cipaliter pertineat. Bald.in l.consulta, post
nu.1.C.de testa. est causa ecclesiastica,licet
non spiritualis. idem Bal.in l.2.§.quod ob-
seruari,nu.23.circa fi.C.de iureiur. propter
calu. dan. adeo quod vbi factum est instru-
mentum de duplo in fraudem vsurarum, ibi
adeundus est Episcopus. Bal.præd.in l.con-
tractibus, §.fin. C.de non num.pec. & Epi-
scopus potest inhibere iudici seculari ne exe
quatur instrumentum vsurarium.Bal.in l.3.
nu.4.

nu.4. de cano. larg.tit. vnde laicus videtur penitus incompetens, & successiuè non potuit fieri ista const. uam sicut iudex secularis non potest cognoscere, ita nec statuere. Arno.in 14.epitomate,& 13.problem. Papa autem in cócernentibus decorem Christianæ religionis etiam peccato cessaute,potest statuere inter laicos, & infideles. Abb.in c. consuluit,2.not.de appell.& super eos etiam habet iurisdictionem.idem Abb.in c.Iudæi, de testib. & procedit iudex ecclesiasticus ex officio ad inquirendum, etiam infamia non præcedente. Abb.præd.in c.ad nostram,vlt. not.& nu.3.de iureiur. An possit, & in quibus casibus procedere ad priuatam vtilitatem. Gra.hic,nu.2.Abb.refert duas opiniones in c.cũ sit generale, nu.17. de fo.comp. Gra.hic nu.4.5.& 6. sed tu distingue, vt per Bal.in l.1.nu.14. de sent.quæ sine cer.quan. & in l.3.nu.3.& 4.C.de iud. nam aut tractatur si contractus est vsurarius, vel non, & pertinet ad iudicem ecclesiasticum. Bald.in d.l.2.in 2.rep. col.31. circa med.de iureiur. aut agitur de repetitione per conditionem ob turpem causam, & possunt repeti vsuræ in foro seculari. idem Bal.in l.eos,§.fi.in fi. eo.tit. C.de vsuris.non obstante quod iurauerit non repetere, nam tale iuramentum præsumitur extortum.Abb.in d.c.ad nostrã, 1.& 2.not. de iureiur. & licet vsuraria prauitas sit crimen ecclesiasticum,& de iure canonico sit alia pœna, iure tamen isto dominus temporalis est iudex competens,& inducit publicationem omnium bonorũ.Arnon. in 2.differentia iuris comm.& Pontif. & in
78 3. problem. Quis autem dicatur vsurarius manifestus. Bald.in §.similiq; modo,num.4. & 5.l.vni.de lati.liber.toll. & dicitur manifestus quasi abominabilis,& execrabilis,cuius testamentũ non debet acceptari per bonos viros. Bald.in l.falsus,nu.10. post med. C.de furt. & sicut non potest testari, ita nec codicillari, nec donare causa mortis, inter viuos sic.Bal.in cós.294.2.vol.Et an ab vsurarijs possint prędicatores eleemosynas accipere. D.Th.quolib.12.art.29. oportet tamen quod sit manifestus,& probetur.Bal.in cós.394.eo.vol.& 463.vol.3.Io.Ant.de Nig. in d.c.reg.nouiter nostræ Maie.nu.13.& 14. puta si de vsura appareat scriptura publica, vel priuata sua manu scripta.Bal.in l.donatio.in fi. C.de donat. & l.ea quidem, nu.14. in fi.C.de accus.& si in testamento cófiteatur se esse vsurarium, non probat nisi a quibus extorsit. Bald.in l.1.num.15.C.de falsa can.
79 adie.lega. non exigitur autem pro pecunia, nam ea vti, non est nisi eam consumere, itavinum,& alia huiusmodi: vnde quando conceditur vsus rei,transfertur etiam dominiũ, quia vsus nó est separabilis ab ipsa re, adeo quod vendendo vsum talium rerum, & retinendo sibi obligationem ad sortem reddendam, vendit idem bis,quod est contra naturalem iustitiam. D.Tho.quolib.3.art.19.vel quia pecunia est introducta propter cómercium,& non affert aliquam vtilitatem,sicut aliæ res.Bal.in l.3.post nu.15.C.de rei vend. non est bona per se,sed est mensura bonorũ. Io.And.in cap.1.nu.1. in fi. de vsuris, in vj. eius vsus,vt supra, nó separatur a dominio. Bal.in l.in vendendis,nu.8.in fi. de contrah. empt. & in ea fœneratores cómuniter exercent eorum auaritiam. idem Bal.in l.3. cir.
80 med.C.eo.de vsur. emptor verò tenetur soluere vsuras pretij, eo ipso quod res est sibi tradita,& non soluit,sed tunc soluit propter fructus rei tãquam interesse. Bal.in l.Iulianus, §.ex vendito, & seq.de act.empt. vel si capit pecuniam pro emptione prædiorum, seu commercio, potest cauere de aliquo interesse,quod licitè capi posset.Bal.in l.fin.in fi.de pet.hæred.Sunt enim nonnulli casus,in quibus permittuntur vsurę vsque ad certam summã. Bal.in l.2.nu.1. C.de vsuris rei iud. ita vsuræ dotium debentur viro, multo fortius mulieri. Bald.in auth.& qui iurat, post num.39.de bonis auct.iud.poss. licet si post annum hæres sit in mora soluendi dotes, nó poterit mulier aliquid petere pro alimẽtis.
81 Arno. in 20.dialogo. Verum potest deponi pecunia penes mercatorem, vt capitale sit saluum, & datur pars honesti lucri. Abb.in c.pen.nu.6.7.& 8.de don.inter vir.& vxo.de nummularijs.Caiet.ad D.Th.2.2.q.77.ar.1.
82 cir.fi. Quid de redditibus,qui percipiuntur ab habentibus pecuniam in monte.Bal.in l. hac edictali,§.his illud,col.fi. de secun.nup. de Monte pietatis,eius capitulis,& si ei aliquid iustè soluitur. Caiet.in tract.de Monte pietatis,per tot.qui est 6.in ordine.Regula-
83 riter vbi est periculum ex natura cótractus, ibi debet esse lucrum.Bal.in l.si is,§.1.ff.có-
84 mo. Vnde potest emi fructus rei ad vitam sine peccato vsurarũ. Bal.in l.si pater, C.de inoffic.testam.& in l.si ea pactione,C.eo.de vsuris. add.ad eundem in l.si ea lege,in ver. periculum,eo.tit. Bal.cóf.144.2.vol.& 133. vol.3. Io.Ant.de Nig. in c.reg. pro publici boni,nu.36.de eo qui dedit pecuniam vt habeat certos redditus ad vitã. Oltra.in conf. 202.adeo quod donatio ad vitam etiã quod excedat trecentos aureos non indiget insinuatione, quia possibile est mori primo anno,l.sancimus,§.fin.vbi Bald.C.de donatio. Quid si do 100.vt des tali quolibet anno 10. & eo mortuo restituas eadem 100. cadit in contractum do, vt des,& valet de iure ciuili, sed tutius est abstinere. Bal.in conf.479. 1.vol.

85 1.vol.nam quidquid accedit sorti vsura est,
qualitercunque, & quomodocunque voce-
tur. 14.q.3.per tot. sicut simonia. c.ea quæ,
in gl. 1.c.intantum,in ver.variant,de simon.
nec refert qualiter dicatur, sed qualiter se
veritas habeat.Bal.in l.cum allegas,nu.10.
circa med. C.eod.de vsu.& in l.1.nu.5.&.6.
C.de rerum permut. etiam quod promitta-
tur sub nomine sortes, vel extorquat per
viam transactionis fingendo litem. Baldus
d.l.2.in 2.repet.col.31.6.& 7.quæst.de iure-
iuran. & d.l.cum allegas, post nu.7.de vsur.
vel faciunt sibi donari, sicut faciunt fœne-
86 ratores, qui faciunt sibi vendi domum, & si
plus valet,faciunt sibi donari,nam non va-
let, quia præsumitur in fraudem. Bald.in l.
rescriptum, 2.repet.col.2. post med. & in l.
si decem millia,in princ.ff.de pactis.nec po-
test dici donatio, cum sumat originem a
præcedente mutuo. Bald. in l.si tibi decem
millia,in princ.ff.de pactis.& in d.l.rogasti,
§.si tibi, 1.& 2.quæst. & col.fin. circa med.
si certum petat. nec vocabula saluant con-
scientiam,nec mutant esse reisi vocant do-
num, idem Bald.in l.2. §.appellata. & §.in
mutui, circa fin. eod.tit. si certum petatur.
87 Intantum, quod qui mutuat pecuniam cum
pacto, quod terram suam colat, quodque
dum colit pecuniam repetere non possit, vel
mutuat decem, vt scribat librum, non va-
let, nec distinguitur si consueuit fœnerari,
vel non, quia illud procedit in alijs contra-
ctibus, non in contractu mutui, adeo quod
omnis superabundantia est prohibita, ve-
stis, esca, & quodcunque nomen impones,
vsura est. Gra.in cap.reg. pro publici boni
compendio,circa princ. Doctor si ex mutuo
quod fecit scholari,vt intret secum in scho-
lis, consequitur aliquid notabile, puta aug-
mentum prouisionis, committit vsuram.
88 Arnon. in 19.problem. Communitas si cœ-
pit ab habitatore loci centum mutuo, &
donec restituet fecit immunem a collectis,
non valet. Bald.in l.1.2.repet.in fine. quod
cuiusque vniuer. nomi. Speculat. in tit. de
vsuris, num.6. vbi Bald. in addit. in fine.
Idem si mutuauit Regi mille, cum pacto
quod sit immunis a gabellis. Afflict.quæ sint
regalia, in ver.vectigalia, num.119. Caiet.
ad D.Thom. 2.2. quæst.78. art.2. in princ.
Et si Rex, vel ciuitas dat sibi mutuanti an-
nuam præstationem, an sit vsura. Bald.latè
distinguit in d.l.2. in 2.repet. col.32. post
med. cum tribus sequent. & tenet col. 33.
circa med.de iureiur. quod si est incerta, &
consistit in spe, & beneplacito Regis licitè
potest peti accessio; an autem Princeps, vel
communitas possint tempore necessitatis,
vel belli cogere subditos ad mutuandum
ad rationem sexdecim pro centum. Gra.
89 hic, num.26. Quid in emptione reddituum
ad rationem decem pro centum; valet cum
multis limitationibus, post multa pro, &
contra. Ioan.Ant. de Nig. in d.c.regni pro
publici boni,nu.9.17. & seq. & in c.nouiter
nostræ, num.25. Contractus verò ad godi-
mentum est vsurarius, Paulus de Castro in
l.si ea pactione, C.eod.de vsuris. Si mutuo
90 500.& pro alijs 500. vendo tales res,vel iu-
ra, & sic immiscet venditionem coactam
propter mutuum est vsura. Caiet.ad D.Th.
2.2.quæst.78.art.2. & ita fuit prouisum per
pragmat.3.sub rub.de empt.& vend. Verum
si vẽduntur arma,vel perlæ, & postea in eo-
dem, vel alio instrumento fit mutuum, quia
pretium armorum, vel perlarum nõ est pre-
tium pecuniæ mutuo datæ,non dicitur vsu-
ra,ita si in possessione mea non inuenio la-
boratorem, nisi mutuo dem pecuniæ quan-
titatem, si do pecuniam ex causa mutui, &
ille promittit laborare interueniente mer-
cede, talis promissio non est vsuraria, quia
debentur opere ex contractu locationis.
Loffr.in cons.23.post num.11.12.& 13. Vel
vt vadas pro me Romam sub pœna. Bal.in
d.l.cum allegas, num.9. circa fin. de vsuris.
Siue dic,quòd si hoc,& similia vult ex beni-
uolo affectu,non ex quasi obligatione pacto
tacito,vel expresso, nõ est vsura,alias secus.
Caie.ad D.Th.vbi sup.2.2.q.78.art.2.col.1.
91 cir.med. An autem possit mutuari frumen-
tum,vt tantundem postea restituatur,vel vt
datum renouetur. Abb.in c.fin.nu.20. eod.
tit. de vsuris. Vel vt post certum tempus
reddat maiorem æstimationem,quam nunc
valet, an contractus sit vsurarius. Bald.in
d.l.rogasti,§.si tibi,col.fin. si cert.pet. alias
non posset vendi vsus rerum vbi non est.
Abb.in rubr.num.5.in fi.de vsuris. sed obli-
gatus ad frumentum,tenetur dare prout in-
uenitur, & illud præstando,liberatur. Bald.
in l.si is, §.siue cum l.sequen. ff. mandati.
92 Ita quando datur frumentum pro pecunia,
debet dari pro tanto pretio, quanti valet
tempore solutionis. glo.fin.in c.si quis cle-
ricus, 14.quæst.4. Nec tempore fertilitatis
debet negligi receptio, vt postea tempore
carestiæ frumentum, vel pretium recipiat.
l.nulli, vbi glo. de eroga.mili.anno. lib.12.
ita nec carius vendere, vel vili emere, quia
est iniustum,& illicitum.D.Thom.2.2.q.77.
art.1. Quid si pro certa pecuniæ quantitate
ematur redditus frumenti,vel vini, si valet,
vel non. Innocent.in cap.in ciuitate, nu.2.
eo.tit.de vsuris. Vel venditur super molen-
dino, quod non molit. Paulus de Castro in
93 cõs.102.& 290.1.vol. Emere autem victua-
lia ante tempus non est vsura,d.c.in ciuita-

re.licet per prag. 2. sub.d.tit. de emptio. & vend.& in d.c.reg.pro publici boni compendio,vbi Io.Ant.de Nigr.Arno.in 79.differētia vtriusque iuris prohibentur sicut sponcio super futuro valore frumenti adest prag. sub rub.de sponsio.merca. possit sibi soli venditionē reseruare,vt de Thalete Philosopho, qui cum per Astrologiam cum futuram oliuarum vbertatē præuideret adhuc vigente hyeme, paruo pretio emit oliū, datis arris, quod postea quærentibus vendidit quanti voluit, & inde magnam pecuniarum quantitatem superlucratus est.Ita Siciliæ quidam pecuniam penes se repositam, in emptionē ferri à ferrarijs conuertit, quod solus mercatoribus illuc accedentibus solus vendidit magnum excessum pretij faciens Diouysius pecuniam illi non abstulit,sed amplius Siracusis morati vetuit Arist.1.Politic.7. Quid si emit frumentum in herba prò quinque, quod tempore messis verisimiliter valeret octo: Bal.in d.rub.3.quæst.C.de vsuris.æstimatur autem frumentum in herba quantum vulgus opinatur.Bal.in l. cum non frumentum in fi.d.tit.de vsuris. Vuæ pendentes in agro,& alia quæ possunt separari à solo non est dubium,quod possunt vendi.Bal.in rubr. in fi.C.de contra.emptio.quid si emunt frumentum cum pacto, quod talis emptio non duret nisi vsque ad quatriennium, quia effectus eius est solum quo ad emolumentum fructuum medij temporis,non valet, Bal.in d.rub.q.5.de vsuris. Insuper in emptione,& vendirione pretium debet esse in pecunia numerata,vel maior pars, etiam quod residuum sit in facto.Iaf.in l.lecta nu.28. cir.fi. si cer.peta.sed potissima secūdum naturam est agricultura,quoniam nō ab hominibus, sed à terra velut a matre est educatio. Arist.
94 1. Oeconomicorū 2. Quid si pecunia debita Ioanni a malo debitore, ematur a Petro minus quam valet, tenet, sicut si emitur pecunia constituta in mari fluctuante, quia non emit vt pecunia, sed vt res in tali periculo constituta. Cait.eius tra.7.de cambijs, c.7.
95 Vltimo ex cōtractu vsurario nulla orit obligatio,vel actio ciuilis, vel naturalis, immo omne damnum recipi potest, negari tamen non potest,quod sors principalis venit in restitutione in con.feu.diuerso.18.nu.3.& 19. post nu. 5. quia non est eadem ratio damnū sentire,& lucrum non capere. Bald.in l.1.§. sicut,de aqua plu.arcen. & quod ex bursa sua non abest, non repetit , sed quod abest. Bald.in l.cum emptor.§.fin. de dam.infect.
96 prædium vero emptum ex pecunia vsuraria non est illius cuius pecunia est emptum,sed est tacitè hypotecatū pro restitutione vsurarum, & in hoc Canonistæ concordant. Bal.in l.si tutor, nu.3.& 4.C.de ser.pig. dato manu. vel transit cum illo onere,si ad illum peruenit titulo lucratiuo, secus si oneroso. glo.fi.in cap.cum tu.eod.tit.de vsuris. & tunc posset contra eum opponi exceptio vsurarum, sicut poterat contra cedentem. Bal.in l.doli exceptio,post prin.de nouatio. secus in eo qui fuit adiectus solutioni. Bald. in l.quę res.§.qui stipulatur de solutio.sicut in marito qui potest vsuras accipere moderatas, secus in cessionario. Bald. in d. rub. 4.quæst.C.de vsuris.Vltimo lucratus vsuras cum varijs clericis,potest componi a Papa, & residuum eius quod soluit retinere cum bona conscientia. Cai.ad D.Tho. 2.2.quæst. 100.art.1.circa fin. Quid in scommissis, an valeant, Dec.quod sic, in cons.115. nisi appareat,quod illi certitudinem habuerint,ad quod facit Bart.in l.quæro ff.de actio.empt.

De decimis.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia quanto maiora quis accepit, tanto grauius peccat.*

2 *Decima sunt Deo debitè in signum vniuersalis dominij.*

VIA dubitari poterat si de illicitè acquisitis debeantur decimæ. cap.decimæ, in verbo negatio. 16.q.1. ideo post tit. de vsurarijs puniēdis ponitur tit.[De Decimis] quas mandat Imperator per suos, & alios solui, vt infra,
1 quia quanto maiora quis beneficia suscepit a Deo, tanto grauius peccat. D.Thom. ad Hebræos 3.ibi,quapropter,col.3.post prin.
2 & debentur Deo, a quo cuncta suscepit, vt supra in const.post mundi machinam,§.nos itaque. in signum vniuersalis dominij.cap. tua nobis, & cap.cum sit, eodem tit,de decimis.

SVMMARIVM.

1 *Decima quid, vnde,eius appellatione quid venit, & quot modis olim, & nunc præstetur.*

2 *Papa potest exigere decimas à clericis, & ecclesijs,sed non facit nisi ex magna causa, & tunc debetur decima decime, num. 62*

Decima

stantes compelluntur quomodo, & à quo. nu.49.

50 *Papa in multis locis concessit decimas laicis, an possint dari in feudum, num.53.*

51 *Ius decimandi est spirituale, fructus non.*

52 *Decimationes regales quæ sint, & de quibus decimis loquitur ius ciuile.*

53 *Spiritualia capientes à manu laicorum excommunicantur.*

54 *Episcopus potest remittere decimas sibi debitas ab ecclesia inferiore.*

55 *Decimas omnes soluere tenentur, quibus, & de quibus Reges soluunt.*

56 *Noua insolita, extraordinaria, vel vltima dicuntur.*

57 *Nouum non est recipiendum nisi constet de causa, non sic antiquum.*

58 *Decimas an soluant domini, vel rustici, seruatur consuetudo.*

59 *Decima soluitur secundum valorem rei, etiam quod postea creuerit.*

60 *Decima cui Ecclesiæ soluitur si domus est infra fines duarũ parochiarũ.*

61 *Decima de illicitè acquisitis non debentur, quando tenentur ad restitutionem, aliàs sic.*

63 *Vniuersitas assumit litem pro particularibus in causa decimarum, & potest transigere.*

64 *Benefactoribus benefacere iure naturali tenemur, & vocatur obligatio antidoralis.*

1 VANTO] decima est omnium mobiliũ licitè quæsitorum pars decima Deo data, constitutione diuina debita. Host. in sum. eod. tit. in princ. Dicitur decima, & non octaua, quia denarius numerus perfectus est. D. Aug. in homil. 2. super Apocal. col. pen. in fi. Vel denarius numerus significat quid conuenienter poni. apppendix ad D.Thom. 1. 2. q. 100. art. 5. Dicit, licitè acquisitorum, nam de illicitè acquisitis non debetur. glo. in c. decimæ, in ver. negocio. 16. quæst. 1. in c. nuncios, & c. transmissa, eo. tit. de decimis. Debetur constitutione diuina tam noui, quam veteris testamenti, vt infra. Eius appellatione non solum venit ius, sed eius prouentus. cap. quia sacerdotes, vbi glo. 10. quæst. 1. Ius accipiendi est spirituale, res quæ dantur sunt corporales, & possunt etiam ad laicos peruenire. D.Thom. 2. 2. quæst. 87. art. 3. & quolib. 2. art. 8. Et dabantur in veteri testamento quatuor modis. Primo, de omnibus bonis, quæ habebat populus, dabat Leuitis decimam. Secundo, de residuis nouem, ter in anno, cum ascendebant ad templum, sumebant aliam, de qua pascebant se, & Leuitas. Rursus, de remanentibus portionibus capiebant aliam ad vsum pauperum. Dabatur adhuc & quarta, nam de illa, quæ dabatur Leuitis, sumebant ipsi decimam, & offerebant summo Sacerdoti, & inde fiebant panes propositionis. Hodie verò nec vna bene datur. glo. in c. 2. in ver. seruus, 13. quæst. 1. Verum illa quæ soluebatur Leuitis, nunc soluitur Clericis, cum quilibet possit promoueri ad clericatum. Loco alterius, quæ recondebatur, vt comederent cum Leuitis dum ascendebant ad templum Salomonis, sunt oblationes quas laici faciunt clericis. Vice illius, quæ conseruabatur pro pauperibus, successerunt eleemosynæ. Abb. in c. 1.
2 3. not. eo. tit. de decimis. Papa verò potest exigere decimas à clericis, & omnibus ecclesijs. idem Abb. in c. 2. nu. 9. eo. tit. sed non facit nisi ex magna causa. not. in clem. 2. eo.
3 tit. Et est decima, vt significet, quod quidquid homo habet, à Deo accepit, & totam perfectionem suam à Deo expectat, numerus enim denarius perfectus est, quia consurgit ex partibus suis adæquatis, nam vnum, duo, tria, & quatuor faciunt decem, & vsque ad ipsum ascendit numerus, alij nõ sunt nisi quędam repetitio, & additio supra denariũ, vt ergo significetur, quod à Deo est omnis perfectio, datur decima. D.Th. ad Hebr. 7. in princ. col. 2. & qui decimam dat, nouem retinendo, protestatur se imperfectum, & decimam alteri tribuit, quod est signũ perfectionis. idem D.Th. 3. par. de Saluat. q. 31. art. 8. Ideo eam solui integrè mandat hic Imperator prout tempore Regis Gulielmi fuerunt solutæ, vt in tex. qui diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit [QVANTO] supple ipse solus in fini. D. August. in homel. super Lucam 18. [CAETERIS] alijs. gl. & Bal. in l. non solum, §. quæritur. ff. de procu. adeo quod sicut magnitudine animi alios excellit, ita vult omniũ Princeps esse solus. D.Th. 2. 2. q. 131. ar. 2. [TERRAE PRINCIPIBVS] dum dicit terræ, ratione adiuncti. l. spadonẽ, §. si ciuitates, de excu. tut. nõ intelligit de supremis Principibus, quia vnus Princeps, nec est bona pluralitas Principum. Bal. in rub. nu. 8. cir. med. de nouo C. faci. sed de alijs. [MVNIFICA] alibi munificẽtia, inf. in const. cũ circa de ord. iud. & di-

& dicitur munifica liberalis, larga. Nizolus
4 in ver. munificus. [DEXTERA] Deus enim dicitur habere dexteram, & sinistram. Matth. 25. dextera remunerat bonos, sinistra punit malos, & in vtraque est iustitia, sed non plena in sinistra, quia punit citra condignum, in dextera est plena, quia abundanter remunerat. D. Tho. in 10. tertij noct. magnus Dominus, ibi, suscepimus. [SALVATORIS] sine quo salus esse non potest. c. qui fine, 26. quæst. 2. [IN TEMPORALIBVS NOS PRAEFECIT] & summum Pontificem in spiritualibus. c. solitæ, de maio. & obed. & ambos lex dicit esse summos superiores. Bal. in l. cum multa, nu. 1. de bonis, quæ liber. quia plenitudo potestatis nō est nisi à Deo. idem Bal. in l. 2. num. 38. & 40. de seruit. & aqua.
5 Et sic homines licet natura sint pares, tamē inequalitas inuenitur in eis, secundum quod ex diuina prouidentia quidam ordinantur ad maius, quidam ad minus. D. Tho. 1. par. q. 113. art. 2. Et dominatio pulchrior est, & optabilior ex eo, quia melioribus imperat, & non ab illis. Arist. 5. Polytic. 11. [TANTO] ad Hebr. 1. c. quosdam, de præsum. & c. quanto, de iudicijs. [SALTEM] quæ dictio diminutiuè ponitur. Lucas in l. stigmata, col. 1. circa med. de fabric. [IVRIS NATVRALIS]
6 quod est supra Regem, & Principem. idem Lucas in l. vni. col. 6. post princ. de expe. lud. & dicitur ius naturale, idest ius diuinum. glo. in l. iubemus, in ver. naturali, de Episc. & cler. & vnum ponitur pro alio, quia ius diuinum procedit à ratione, seu instinctu naturali. Abb. in c. fin. vltimo not. de consuet.
7 [AD ANTIDORA] quæ redonatio dicitur. Bal. in l. sed & si. §. consueuit, de pet. hæred. nam pro bono non debet quis recipere malum. not. in l. iniquum, C. de his, qui accus. non poss. sed recipiens beneficium, inclinatur ad obsequium, & ad promerendum beneficium. Bald. in l. 1. de reuoc. donat. vnusquisque enim tenetur ex debito honestatis aliquid ei recompensare, qui sibi gratiam fecit. D. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. & qui gratus est beneficio, meretur vt sibi beneficium conseruetur. idem vbi supra quæst. 122. art. 5. Vnde Deo prius debet esse gratus, postea patri, tertio in dignitate constituto, quarto benefactori. Deo, & parentibus impēdimus pietatem, obseruantiam in dignitate constitutis, & benefactoribus gratiam. D. Thom. præd. ead. par. q. 106. art. 1. sic non omnibus eadem sunt tribuenda, neque patri omnia, quemadmodum nec Deo dantur sacra manifestum est, cum alia parentibus, fratribus, & amicis, & his qui benefici in nos fuere, singulis, videlicet propria, & conuenientia tribuenda sint. Arist. 9. Ethic. 2. propriè tamen non cadit nisi inter hominem, & hominem, non respectu hominis ad Deum, nisi impropriè, alias male locutus fuisset Petrus de Vinea, Affl. hic nu. 3. cir. fi. quia creatura non potest sufficienter gratias agere Creatori. c. cum creatura, vbi Abb. de celeb. Miss. ideo sequitur [STRICTIVS OBLIGAMVR] Deus enim hominem condidit, & redemit, vt infra in const. terminum vitæ. & licet ista obligatio respectu hominis ad hominē non sit propriè obligatio. Bal. in l. 1. col. 2. circa princ. de cond. indeb. ex quo non fundat originem obligationis, quia est incerta re, & genere, tamen in actu deducta, dat specificum remunerationis fomitem. Bald. in l. 3. nu. 3. cir. med. C. de vsucap. pro dona. gratitudine, quæ iure naturali debetur. Bald. in l. fin. cir. fin. C. de bonis liber. sit formis ex pacto nudo. Bal. ad Spec. in tit. de pact. in prin. est rationabilis. Affl. hic nu. 3. & datur officium iudicis. Bal. in l. pen. in princ. C. de lib. & eorum lib. [CVM] & gl. in l. si ancilla, de leg. 1. [VERITATE DICENTE] Christo Domino, qui est via, veritas, & vita. Ioan. 14. [AB EO CVI AMPLIVS CREDITVR, AMPLIVS EXIGATVR] Lucas 12. cir. fin. vel cui plura cōmittuntur, plura exiguntur. D. August. 2. de visit. infirm. col. 7. Affl. hic nu. 46. Deus enim est distributor bonorum, & diuidit vniuersa secundum merita, & aptitudinem ipsorum. Auerr. ad Arist. 9. Ethic. 4. vnde magnū beneficiū patroni, maior econtra est ingratitudo liberti. Bal. in l. fin. in fi. C. de bon. lib. [QVOD IN NOSTRAE MENTIS INTRINSECVS MEDITATIONE SOLLICITA REVOLVENTES] etiam quod frequens meditatio, fit corporis afflictio. Ecclesi. 12. [ET ILLVD MAXIME] etiam non restringit, sed auget. Bal. in cons. 209. nu. 2. & 4. vol. 3.
8 [ATTENDENTES, QVOD SOLVTIO DECIMARVM] personalium, prædialium, & mixtarum. Host. in sum. eo. tit. de decim. §. quod sint eius species, & erant triplices. D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. quæ Deo, & non homini debentur, in signum vniuersalis dominij. Bald. in l. comperit. 2. rep. de præscript. 30. vel 40. [QVARVM DEBITVM] est tam lege naturali, quam Mosaycæ. D. Tho. 3. par. q. 6. alias 65. art. 1. circa fin. vel partim ex iure naturali, partim ex institutione Ecclesiæ. idem 2. 2. q. 86. art. 4. in fi. & 87. art. 1. [EX VTRIVS-
9 QVE TESTAMENTI] noui, & veteris, dicitur vetus, quia priore, hoc verò nouum, quia posteriore tempore reuelatum est, item quia testamentum vetus pertinet ad hominem veterem, à quo necesse est hominē incipere, nouum autem ad hominem nonum, quo debet homo ex vetustate transire. D. August. 3. contra duas epist. Pelag. c. 4. circa finem.

Vel dicitur testamentum vetus, quia ex eo
pertinet hæreditas ad hominem veterem:
nouum, ex quo nouę hæreditatis facti sumus
hæredes. idē Aug. tract. 30. super Io. col. pen.
& fi. In testamento veteri temporalium re-
rū promissiones continentur, ideo vetus ap-
pellatur, sed æternæ vitæ promissio ad nouū
pertinet. D. Th. 1. 2. q. 91. art. 5. Seu testamen
tū vetus habet promissa temporalia, nouum
spiritualia, & æterna, ideo necesse fuit in ve-
teri lege vt populus instrueretur ad pugnā
pro terrena possessione acquirenda, in nouo
instruendi sunt homines qualiter spirituali-
ter certando ad possessionem vitæ æternæ
peruenirent. idem 2. 2. q. 140. art. 1. Legis ve-
rò, & Euāgelij breuis est differentia, timor,
& amor, & alia, vt d. q. 91. art. 5. Et dicitur
testamentum dispositio hæreditatis, hæredi-
tatē enim cælestem disposuit Deus dare ho-
minibus virtute sanguinis Christi. idem D.
Tho. 3. par. q. 19. alias 78. art. 3. [TABVLIS
CONFIRMATVR] vt probat Affl. hic 3. not.
& nu. 5. multi Sancti, & iura dicunt. Io. And.
in c. 1. post nu. 1. & 2. eo. tit. de decim. in vj.
10 & omnes cōmuniter Doctores Ecclesiæ con
ueniunt, quod hodie debentur. Abb. in rubr.
circa fin. & in c. in aliquibus, nu. 9. cir. med.
eo. tit. de decim. & dicitur debitum tā si de-
b. tur iure communi, consuetudine, vel pri-
uilegio. Ant. de Butr. in c. fin. nu. 3. in princ.
de offic. Arch. & successiuè nulla constitutio
humana est potentior diuina. Bal. in l. 3. post
nu. 7. C. de vsucap. pro dona. [TANTO IN
ECCLESIIS DEI PRETIOSIOR REODITVR]
11 cum Dominus noster dignetur totum dare,
& decimam à nobis recipere, non sibi, sed
nobis profuturam. D. Aug. in lib. de rectitu.
Cathol. conuersat. col. 12. post princ. & in
serm. 1. duodecimæ Dominicæ, canonizato
in c. decimæ, 16. q. 1. proficit enim bene sol-
uentibus in fructuum vbertate, corporis sa-
nitate, peccatorum remissione, & cœlestium
præmiorū acquisitione. Io. An. in d. c. 1. in fi.
eo. tit. de decimis, in vj. Isto modo dona tua
coronat Deus, nō merita tua. D. Aug. in lib.
de gratia, & libero arb. c. 6. in fi. & 7. in prin.
alibi reddere intelligitur per sententiam.
Ant. de Butr. in c. cū quidam, nu. 4. de temp.
ord. [QVANTO DECIMALIS OBLATIO] da-
tio. Nizolus in ver. oblatus. [DE BONIS
HOMINVM] pro quibus homines tenētur ad
decimas. Spec. cum add. ad eum, in tit. de de-
cimis, nu. 6. An autem debeantur pro hære-
ditate, glo. in c. pastoralis, in ver. quasi, vbi
Abb. nu. 8. eo. tit. de decimis. [VELVT] est
veritatis expressiuum. Io. And. in c. dudum,
cir. princ. de præb. in vj. [ELECTVM QVOD-
12 DAM PATRIMONIVM] quia tribui Leui Do-
minus nō dedit partem in terra promissio-
nis, sed sacrificia, & victimas Domini Dei
Israel. Iosue 13. & voluit decimas dari Sa-
cerdotibus, qui non habebant vnde viuerēt.
Affl. hic, num. 7. post med. Hodie debentur
personales, prædiales, & mixtæ, etiam quod
possideant prædia, reiecta opinione eorum,
qui dicebant non deberi, quia illud procedit
tempore veteris testamenti. gl. 1. in d. c. 1. de
decimis, in 6. Alexand. in cons. 60. volum. 4.
[SPIRITVALE] spiritualis, vel ecclesiastici
fori. Abb. in simili in c. cum sit generale, post
nu. 18. de foro comp. vel quia Deo debetur,
& eius ecclesijs. idem Abb. c. 2. 1. not. de iur.
13 calum. cum enim Deus sit omnium primus,
& supremus Dominus. D. Th. 3. par. de Sal-
uatore, q. 19. art. 3. in recognitionē maximi
dominij debet adoratio latriæ. ea. par. q. 25.
art. 2. & ex naturali ratione procedit, quod
homo res aliquas sensibiles Deo offerat in
signum debitæ subiectionis, & honoris. idem
D. Thom. 2. 2. q. 85. art. 1. quod [PECVLIVM]
Ecclesiæ, non proprium clerici. Luc. in rub.
de castr. omn. palat. peculio [A DOMINO
REPVTATVR] sed dicitur tributum egentiū
personarum. d. c. decimæ, in princ. 16. q. 1. &
Matth. 25. Quod vni ex minimis meis feci-
14 stis, mihi fecistis. [OFFICIALIBVS] quorum
appellatione qui veniant de iure canonico,
Inn. in c. ex frequentibus, in princ. de instit.
& est genus tutor species. Bald. in cons. 378.
nu. 9. cir. med. 5. vol. [NOSTRIS, VNIVER-
SIS, ET SINGVLIS] omnibus confusim, &
vnicuique eorum separatim. Nizolus in ver.
vniuersus, & in ver. singulis. [PRAESENTIS
LEGIS AVCTORITATE MANDAMVS] impo-
nimus, & mandatum damus. Nizolus præd.
in ver. mand. ne vereantur, quod occasione
mandati nostri, quod non habent ærario no-
stro restitui faciamus, infra in const. vt offi-
cialibus, de prohi. curia. comme. adeo quod
sine speciali mandato, sed præsentis legis au
ctoritate officiales Regij debēt soluere de-
cimas. Affl. hic 5. not. post nu. 22. quia im-
15 perare, est aliquē ordinare ad aliquid agen-
dum, cum quadam intimatiua monitione.
D. Th. 1. 2. q. 17. art. 2. [VT DECIMAS INTE-
GRE] sine diminutione. Abb. in c. ex parte,
lo secondo, eo. tit. de decim. & cum sua qua-
litate. Bald. in l. cum qui, §. in popularibus,
col. 2. post med. de iureiur. [PROVT] respe-
ctiuè ad quantitatem. Affl. hic nu. 12. cir. fi.
16 [REGIS GVLIELMI] primi, qui fuit bonus
Rex, & sanctæ recordationis, secundus non,
quia malus. Iser. quæ sint regal. in ver. & di-
midium thesauri. cir. fi. & post nu. 94. & aua-
rus. Affl. supra in 1. const. §. nos itaque, post
nu. 8. Differunt Rex, & tyrannus, Rex eorum
quos regit cōmodum quærit, tyrannus pro-
prium. Non est Rex nisi per se sufficiat, &

cunctis

cunctis bonis excellat. Arist. 8. Ethic. 7. [Tempore] non quod suum esset tempus, sed quando viuebat, & operabatur. Ambr. in hom. super Luc. 4. Quota audiuimus facta in Capharnaum. [Consobrini] patruelis. Bal. in c. 1. nu. 5. cir. med. & Affl. in fi. de feu. Marchiæ. [Et Praedecessoris Nostri] antecessoris, vel decessoris, cũ ista sint sinonima. Io. An. in c. fin. in princ. de pact. in vj. [Ab Antecessoribus Officialibus, Et Baivlis Exsolvtae Fuervnt] ita
17 econtra prælati non possint exigere nisi vt de cætero vsi sunt. facit quod dicit Cassa. in consuet. Burg. rub. 4. §. 6. ibi, sur la moitre. nu. 30. & 31. [Locorum Praelatis Exsolvere] perfectè soluere. D. Th. 3. par. de Saluat. q. 48. art. 2. [Absque Omni] vel vlla [Difficvltate Procvrent] cum alias ratione difficultatis multa sint inducta. affl. in c. licet vassallus, nu. 7. si de feu. fue. cõtro.
18 inter dom. & agn. [Nos Enim] non refert si loquatur in plurali, vel singulari. Bald. in l. 4. de duobus reis. quasi dicat, Egó mortalis homo, similis hominibus ex genere terreno illius, qui prior factus est, in vẽtre matris figuratus, cum nemo ex Regibus aliud habuerit natiuitatis initium. Sap. 7. [Qvi] restringit præcedẽtia. Abb. in c. 3. post nu. 8. de instit. [Favente Domino] cum omnia
19 facit Deus, & sine eius permissione nihil fieri potest recto iudicio, aut ita fieri permittente. Abb. in c. 1. 3. not. in fi. de sepulturis. [Inter Homines Svmvs] vel homines sumus, & inter homines viuimus. D. August. in lib. contra mendac. col. 30. cir. med. natura pares, nec alius alio maior. Bal. in l. barbarius, 2. rep. post nu. 8. de off. præto. non tamẽ homines mediocres, l. cæterum, ff. de vsu, & habit. [In Praeeminenti Culmine Constitvti] natura enim Regem excellere oportet. Philos. 1. Polyt. 8. fit enim ex præstãtibus per excellentiam virtutis, vel rerũ gestarum alij per genus, & plerunque conten-
20 dendi succedunt. 5. eiusdem 10. Tenet supremum locum in humanis rebus. D. Tho. 2. 2. q. 149. art. 4. nec est gradus aliquis supra supremũ. Bal. in l. 1. 2. rep. col. 4. cir. prin. C. de emancip. liber. immo suprema dignitas omnia sub se continet. Bald. in l. qui indignus, 1. rep. ff. de Senato. nam cum sit in dignitate constitutus, non solum quendam statum excellentię habet, sed potestatem gubernandi. D. Th. vbi supra 2. 2. q. 102. art. 1. adeo quod debetur locus conueniens secundum mensuram suæ dignitatis. idem D. Thom. 3. par. de Sacram. q. 115. alias 84. art. 2. & digniori rei tribuitur superior locus. 3. par. de Saluato-
21 re, q. 57. art. 5. Vnde Rex, & Sacerdos dicitur principalior pars in toto populo, & ab eis tanquam principaliori parte totus populus denominatur. D. Th. præd. cum add. ad eum. 1. 2. q. 29. art. 4. Verũ quanto in altiori gradu sunt constituti, tanto magis tenentur. Caiet. ad D. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. col. 3. circa med. vnde multo maius est benè exercere Regis officium, quam cuiusque personæ priuatæ. idem D. Th. 3. quolib. art. 17. cir. princ. Et conregnat qui ad dexteram eius sedet, nec est ei subiectus. d. par. 3. de Saluat. q. 58. art. 3. Debent tamen cauere ab omni re illicita magis quam alij. Bal. in l. pen. ff. de hæred. inst. licet summa potestas, vel summum arbitrium non sit alicui concedendum. Bal. in l. vni. in princ. de off. præf. præto. [Quantum Sine Inivria] damno dato cũ culpa. l. sed & si, §. igit, ad leg. Aquil. l. 4. ff. de inoff.
22 testa. [Nostrorvm Regalivm] bonorum feudalium. Abb. in c. cũ parati, nu. 8. de appel. vel iurium regalium, de quibus toto tit. quæ sint rega. vbi latè dixi, quia sicut cuilibet ius Imperator inuiolatè seruat, sic in iure suo defectum perpeti non potest. inf. in const. spontè, in fi. de pactio. inhib. inde dicitur Augustus, l. pen. §. 1. ed. tit. de vsu, & hab. [Possvmvs Tolerare] patienter ferre. Arch. in c. exemplum, circa med. 12. quæst. 1.
23 [Ecclesiarvm Ivra] quæ sunt de patrimonio Iesu Christi. Abb. in c. cum secudum, nu. 4. de præb. [Et Praesertim] maximè. idem Abb. in c. illo vos, in fi. de pign. [Earvm Qvae In Regno Consistvnt] quæ vltra quod sunt de territorio. Bal. in l. iusiurandum, §. si de qualitate, in fi. de iureiur. & hospitalia de parochia matricis Ecclesiæ. glo. pen. in clem. 2. §. fin. de relig. dom. [Et Qvas Svb Protectione Nostra Recepimvs, Et Habemvs] vel in manu, & protectione nostra habemus. inf. in const. peruc
24 nit, de admi. rer. eccl. & sic ecclesiæ, monasteria, & venerabilia loca sunt in defensione Principis. l. relatum. & ibi in marg. de scandalis, & compositionibus in Longobar. alibi quæ circa sacrificia publica fiunt, lex Sacerdotibus non committit, sed ex publico fiũt, vocantq; eos qui istis præsunt Reges sacrorũ, alij Pontifices maximos. Arist. 6. Polyt. 8. [In Nvllo Diminvere Volvmvs, Sed Avgere] vel quarum libertatẽ nostris temporibus augere volumus. l. fin. cir. princ. de Episc. & cler. in Longob. Nec ecclesiarum, vel clericorum iura præsumptione qualibet minuantur. c. tua nobis, eo. tit. de decim. sed debitas iurisdictiones, & solitas libertates restitui volumus, vt in c. reg. vt vniuersis, vbi Io. Ant. de Nig. nu. 18. de rest. eccl. liber. Et non solum mandat officialibus, quod pro eo soluant, sed pręcipit etiam subditis, quod & ipsi soluant. Affl. hic in 9. not. dum dicit [Svbii-

[SVBIECTIS] de quibus infra in constit. ad
subiectorum inuidiam. [ETIAM NOSTRIS
INDICIMVS] denunciamus, vel promulga-
mus. Nizolus in ver. indico. [VT] idest. Io.
An. in c. accusatus, in princ. de hæret. in vj.
[DECIMAS] prædiales, quæ exiguntur ab
omnibus. Innoc. in c. ex transmissa, eo. tit. de
deci. [QVAS DE FEVDIS, ET BONIS SVIS]
25 allodialibus, quæ sua sunt directo, vel vtili
dominio, nõ sub alio constituto. Bal. in l. in-
genuum. C. de inge. & manu. [ANTECESSO-
RES EORVM] de quibus sup. [PRAEDICTI
REGIS GVLIELMI TEMPORE PRAESTITE-
26 RVNT VENERABILIBVS LOCIS] nam in so-
lutione decimarum attenditur consuetudo.
Inn. in c. in aliquibus, nu. 2. eo. tit. de decim.
Affl. in c. 1. nu. 44. ex quibus cau. feu. amitt.
[QVIBVS DECIMAS IPSE DEBENTVR]
27 quod verbum necessitatem importat. Abb.
in c. cum super, num. 13. in fi. de cau. poss. &
propriet. quandoque non. idem Abb. in c. in-
telleximus, post nu. 5. de iudic. tenetur enim
successor ad id quod antecessor soluere con-
sueuit. not. in c. ex parte, de censib. & facit
l. quædam fam. ercisc. [CVM INTEGRITATE
PERSOLVANT] non diminutè. glo. in l. 1. de
28 frum. vrbis Constanti. Et sic decima est in-
tegrè soluẽda de omnibus. Abb. in c. veniẽs,
post nu. 1. de transact. vnde soluendo mino-
rem partem decimarum non satisfit præce-
to. Abb. c. 1. in 1. not. eo. tit. de decimis. nec
sumptus deducuntur propter nimium fauo-
rem petentis, vt in tributis. Bal. in l. 1. nu. 3.
post med. de fru. & lit. expe. Et sic mandat
officialibus Imperator, quod soluãt absque
alio mandato, vt in c. reg. officiales, Comi-
tum, & Baronũ pro eo decimas, & à seipso,
vt quod in alijs iustũ reputauit, in seipsum
videretur, infra in constit. monomachiam.
& voluit, quod integrè soluantur prout tem
pore Regis Gulielmi, quasi diceret id quod
29 Corradus dicebat in eius lege, quod nostri
antecessores habuerunt, habere volumus,
quod verò non habuerunt, nullo modo exi-
gemus, refert Abb. in c. 2. post nu. 11. de im-
mun. eccl. quia qui tenet supremam potesta
tem, seruare debet supremam honestatem.
Bal. in conf. 16. col. fin. circa fin. 4. vol. neque
plus cæteris in hoc mundo accepisse vide-
rentur ab auctore mundi, inde grauius iudi-
centur. Greg. in hom. super Matt. 25. Homo
30 quidã peregrè proficiscens. Et tenetur Rex
ad solutionem decimarum. glo. in c. omnes
Principes, de maior. & obed. quia, vt supra,
debentur præcepto iuris diuini, quod ius in
omni foro vim suam exercet. Bald. in l. 2. in
princ. C. de vsuris. & iuris naturalis. Affl. hic
3. q. nu. 6. post med. & Princeps licet sit su-
prema auctoritas, tamẽ naturalis ratio au-
ctoritate eius mutari non potest. Bal. in l. si
non speciali, nu. 8. in fi. C. de testa. & debetur
iure canonico, quod iuri diuino inhæret.
Bal. in l. 2. quemad. testa. aperia & capitulo-
rum reg. vt in c. volumus, & mandamus in-
uiolabiliter. vbi Io. Ant. de Nig. cum c. seq.
item statuimus.

31 Sed contra, ius decimarum est ius serui-
tutis. Zab. in clem. dispẽdiosam, post nu. 26.
de iud. multi Reges sunt liberi. Iser. in rub.
de pace iuram. firm. post nu. 1. vt est Rex Si-
ciliæ. idem Iser. 2. q. prælud. feu. post nu. 32.
ergo Rex huius Regni non tenetur. Secundo
decimæ debentur Episcopis propter execu-
tionem Pontificalis officij, sicut terrena sti-
pendia vectigalia, & tributa debentur po-
testatibus seculi propter administrationem
publicæ functionis. Lucas in l. annonas, post
princ. de erog. mil. ann. sed pro fructibus feu
di non soluuntur gabellæ, vt in prag. Reginę
Ioannæ pro parte Raymundelli, in ritibus
R. C. ergo nec decimæ. Tertio, Imperator
dicit, quod ipse est inter homines, & in præ-
eminente culmine constitutus, & sic est ca-
put, sicut prælatus, qui est caput collegij,
non dicitur de collegio, nec venit eius appel
latione. Abb. in c. 1. post nu. 6. de elect.

32 Dic, quod Rex non habet hominem, sed
Deum superiorem. Iser. in const. cum cõces-
siones, de priui. a curia cap. reuo. & quæ sint
reg. in ver. & bona cõmitt. post nu. 74. & 75.
Decimæ Deo debẽtur in signum vniuersalis
dominij, vt sup. & successiuè tenẽtur, vt inf.
Secundum non obstat, nam gabellæ debẽtur
statutis hominum, decimæ iure diuino, &
aliud statutum hominum, aliud lex diuina.
Abb. in c. licet ex quadã, nu. 4. de test. & ius
positiuum potest ampliare, & interpretare
ius diuinum. Abb. in c. 2. 1. not. de ferijs.
Non obstat vltimum, nam Imperator vocat
se veteranum commilitonem, Sãctus Petrus
dicit se presbyterum, & D. Augustinus se in
numero clericorum. sim. Lucas in l. 1. col. 2.
33 post med. de vetera. Et sic quilibet tenetur
soluere decimas, etiam Rex, qui tenetur nõ
solum ad personales, sed etiam prædiales.
Abb. in d. c. omnes, nu. 4. de maior. & obed.
non solum seculares, sed clerici, & monaci.
c. nouum genus, cum seq. eo. tit. de decimis.
& tam de patrimonio suo, quam pro eo ad
quod fuit ordinatus in titulũ. Abb. in c. tuis,
post nu. 6. de præb. Item pro prædijs dotali-
bus Ecclesiæ, pro quibus prius soluebatur.
idem Abb. in c. pen. in 1. not. & nu. 4. eo. tit.
de decimis. Soluunt prædiales etiam Iudæi,
& Sarraceni. c. de terris. eo. tit. de decimis.
Io. And. ad Spec. in rub. de Iudæis. & omnes
subditi Regis, vt hic, etiam quod prætendãt
non teneri, ex quo prędecessores sui non sol-
uerunt,

uerunt, & suorum priuilegio vti vellent. gl. in cap.quia, in ver.priuilegij, 83.dist. adeo
34 quod nec pretio redimi possunt à laicis. Archid. in c.pen. 16.q.7. & non soluentes coguntur per censuram ecclesiasticam. Zab. in clem.dispendiosam, 9.not.de iud.& c.peruenit. eo.tit.de decim. vel ad eam soluendam per Comitem, vel missum Regis distringitur, vt inuitus restituat, quæ voluntariè dare neglexerit. l.quicunque decimam,& seq. de decimis in Longobard. potest laicus excõmunicari, & personaliter arceri si est necessarium. Abb. in c.postulasti, 2.not.de homicid. & clericus cessare à diuinis. Abb. in c.2.nu.7.de his, quæ fiunt à maio.par.capit.
35 Et debentur non solum Episcopis, sed etiam religiosis,& Abbatibus habẽtibus iura Episcopalia. Abb. in cap.pen.nu.5.& c.ad hæc, 1.not.eo.tit.de decim. vel curam animarũ. D.Tho.2.2.q.87. art.3.& 4. nam decimas, oblationes, & alios redditus recipiunt, vt Fidelibus prædicent,& si sunt impediti,prędicent per alios,qui si nolunt gratis,merces aliqua honesta persoluatur, ne grauẽtur Fideles,q.188.art.4.vbi add.quartum conclusionis. & non statim,sed post dies nouẽ quibus stetit frumentum in spica, quæ est illius mater.l.stipulatio ista habere licere,§.inter certum, in glo.1. de verb.oblig. & non cum palea,sed separatũ debet ferri vsque ad domum Ecclesiæ cui debetur, expensis villici. Abb.in c.peruenit,cir.fi.& c.ex parte,nu.5. eo.tit.de deci. Arch.in c.alia,16.q.1.nec deducitur tributum, nec pretium operarum. D.Th. 2.2.q.87.art.2. in fi. Adeo quod pro
36 parte Rectoris potest interdici colono ne colligat fructus,vel inde remittat eius nuncio absente. Abb.in d.c.ex parte,nu.6. Et si nõ soluuntur tempore congruo,tenentur ad duplum illi cui solutio fieri debet.Gra.in c. reg.& quia. cum solui debeant etiam quod non petantur. Arch.in c.quicunque,16.q.7. Et rusticus si malitiosè differt colligere fructus vt non soluat decimas, compellitur, etiam quod debeantur fructibus collectis, quia dicuntur percepti etiam non perfectè collecti. Archid.in d.c.reuertimini, 16.q.1. Et potest exigi tam ab emptore, quã à venditore.D.Th.2.2.q.87.art.2.circa fi. Et non
37 solum in vita, sed in morte ratione consuetudinis decimãtur bona, vt Venetijs,& Britanniæ,vbi in morte decimantur omnia mobilia,& datur tertia omnium bonorum conuertenda ad cultum diuinum, & eleemosynam pauperum. Abb.in c.ad Apostolicam. post nu.4.de simon.& in c.in aliquibus,post
38 nu.8.eo.tit. de decim. Prædiales dantur illi ecclesię in cuius territorio sita sunt prædia. c.fin.vbi gl.fin.de parochijs,& alienis parochianis. c.ad Apostolicæ,cum ibi not. c.tua est,& c.tua nobis,eo.tit.de decim. alias dabunt diuina officia, & si in pluribus locis, proportionabiliter diuidẽdas.Arno.in 177.
39 comm. licet personales non sint de iure diuino.Arch.in d.c.quicũque. 16.q.7.nec sunt in consuetudine.Abb.in cap.cum homines, nu.5.in fi.eo.tit.de decimis.vel non fuerunt de præcepto in veteri lege, sed in noua sic, secundum consuetudinem patriæ,& indigentiam ministrorum. D.Th.vbi sup.2.2.q.87. art.2.& soluunt non solũ monachi,sed agricolæ de parte sua. Inn.in c.veniens.cir.fi.de
40 transact. Adeo quod prælatus administrans spiritualia,cum bona conscientia exigit tẽporalia, & facit quod parochiani possint compelli ad alendum proprium presbyterum si non habet vnde viuat. Abb.in c.fin. post nu.3.de parochijs. quomodo petantur, Abb.in c.veniens post nu.1.de transact. An pro eis detur rei vendicatio, libellum pro realibus, & alium pro personalibus ponit Spec.in tit.de decimis,in princ. prohibendo autem dicitur spoliare. Minad.conf.14.post nu.10. cognoscebat Iustitiarius, vel spectat ad iudicem ecclesiasticum, non secularem, etiam quod petantur per viam recõuentionis.Gra.in d.c.reg.& quia.& coguntur conditione ex c.reuertimini, 16.q.1. Gra. hic. & nõ minus ministri cogendi sunt ad dispensandum pauperibus, quam populi ad soluendum decimas.Caiet.ad D.Th.vbi supra 2.2.
41 q.87.art.1.col.3. cir.med. quas quilibet tenetur soluere, nisi sit specialiter exemptus. c.à nobis, vbi Abb.1.not.eod.tit.de decim. vbi Host.in sum. §.à quibus, in princ. nam etiam quod decimæ debeantur de iure diuino, potest Papa aliquos eximere ab illarum præstatione. Luc.in l.prædia,col.20.in prin. de locat. præd.ciuil. & earum fructus laicis concedere ad vitam. glo.in c.fin.in ver.non licere, 16.q.1. Abb.in c.quãuis,nu.4.eo.tit.
42 de decimis. Ita Rex quandoque retinet per cõcessionem Papæ,& ipse imponit collectores in extrauag.com.suscepti. in ver. collectores,& seq.de elect.& militibus dantur in feudum, iure accipiendi ministris Ecclesiæ reseruato. D.Th.vbi sup.2.2.q.87.art.3.nec procedit in eo, qui non habet parochiam, quia nec habet ius decimãdi.Abb.in c.pen.
43 in fi. eo.tit.de decim. vel in terris in quibus non est consuetũ exigi decimas, seu propter scandalum euitandũ. D.Th.d.par.2.2.q.43. art.8.vnde laudabiliter ministri Ecclesiæ nõ exigunt decimas vbi sine scandalo requiri non possent, nec sunt in statu damnationis, qui non soluunt in locis in quibus Ecclesia non petit,nisi essent obstinati in non soluendo etiã quod ab eis peteretur. d.q.87.art.1. in fi.

in fi.2.2.vbi Caiet.col.fin. Nec de eo exigi-
tur,quod miraculosè multiplicaretur,vt de
oleo Elisei.appendix ad D.Th.3.par.de Sal-
uatore,q.31.art.8. vel segete destructo non
dolo,vel negligentia rustici, nec de distribu
tionibus quotidianis. glo.in extrauag.com.
vni. in ver.in totum, cir.med.& in ver.con-
sueuit,ne sede vac. Item non exiguntur de-
structa Ecclesia propter quã debentur. Pau.
de Cast.in cons.38.1.vol. sicut nec de dona-
tis legatis inuentis,vel iure successionis ac-
quisitis, sed tantum de his,quæ naturaliter,
vel industria sua quæsiuit. Arch.in d.c.deci-
mæ,16.q.1.Nõ soluunt leprosi.c.2.vbi Abb.
de eccl.ædif.nec de nutrimentis eorum ani-
malium.clem.1.in ver.animalibus,eo.tit.de
44 decim. Verum si religiosi possunt percipere
decimas infra parochiam ex priuilegio, vel
præscriptione . Abb.in c.pen.2.not.de præ-
script. Quarta ipsarum pertinet ad Episco-
pum.idem Abb.in c.de quarta,1.not.eo.tit.
de præscript. Et presbyteri plus debent ha-
bere,quàm diaconi. glo.in c.fin.in ver.pro-
45 pensius, 74.dist. Sed an valeat consuetudo,
quod rustici non teneantur soluere decimas
nisi prius tradatur munus à presbytero.Ab-
bas in c.1.nu.2.de consuet. posset tamen ex
cõsuetudine dandi candelas in die Purifica-
tionis conueniri . addit. ad Spec.in d.tit.de
consuet. sicut parochiani possent compelli
ad soluendum, quod dare consueuerunt eo-
rum presbytero,nam donatio alicuius mul-
to tempore continuata inducit obligatioẽ
in futurum, vt sic more solito annis singulis
detur.Abb.in c.veniẽs ad nos,nu.2.de testi.
46 sed vbi facienda est solutio temporalium
clericis. idem Abb.in c.1.nu.7.eo.tit.de de-
cimis . An autem per consuetudinem possit
tolli,vel minui. D.Th.quolib.2.art.8.Alex.
in cons.123.num.3.vol.5. Possunt præscribi
in tanto, non in toto. Bald.in l.competit,de
47 præscript.30.vel 40.ann. Vnde consuetudo
quod soluatur duodecima , vel vigesima vi-
get in multis locis . Abb.in c.in aliquibus ,
nu.4.& 6. cir.fin.eo.tit.de decim. & si nõ est
expressa quãtitas , est in electione debitoris
quãta debetur. Inn.in c.1.isto tit.de decim.
Et si fit pactum, vel compositio super deci-
mis. Arch.in c.decimas, 16.q.7. circa med.
non valet nisi interueniat auctoritas Papæ .
Zab.in clem.dispendiosam, nu.25. de iudic.
& consensus Episcopi.Abb.in c.2.de transa.
& c.3. 1.not.eo.tit.de decim.
48 Nota , quod decimæ , & primitiæ debent
præstari, iuxta illud , Honora Deum de tua
substantia, & de principijs omnium frugum
tuorũ da pauperibus. Parab.3.quæ sint pri-
mitiæ,an sint de præcepto,& earum nomine
quantum debeatur.glo.in c.2.in ver.primi-
tias,13.q.1. Abb.in c.1.cir.fin.eo.tit.de de-
cimis . Boer.in decis.236.Pelli. in fi. consu.
auer.ibi de primitijs . Tu dic,quod sunt ge-
nus oblationum offeruntur ex speciali cau-
sa , non reperitur determinata quantitas in
veteri, nec noua lege , sed debet solui Qua-
dragesima, vel Sexagesima. D.Th.2.2.q.86.
art. 4. Oblationis nomen commune est ad
omnia, quæ ad cultum Dei exhibentur, ista
debetur Sacerdoti,verum cedit in vsum pau
perum, si nõ est consecrata, per modum do-
nationis,vel venditionis. D.Thom.ea.q.86.
art.1.& 2. Debet fieri de proprijs, & licitis
rebus, & eius nomine quid veniat, c.causa,
vbi not. & c.inter vos, de verb.sign. c.1. in
ver.aliarum,de decim.in vj.Consistit in vo-
luntate offerentis , iuxta illud Matth. 5. Si
offers munus tuum ad altare . & tenetur ex
conuẽtione,consuetudine,& propter Eccle-
siæ necessitatem , adeo quod non soluentes
possunt cogi per subtractionem Sacramen-
torũ,non per ipsum cui faciendæ sunt obla-
tiones, sed per superiorem. D.Th.vbi supra
d.q.86.art.1. vel si laici nõ dant oblationes
etiam gratuitas , & clerici nihil possident ,
possunt excommunicari.gl.1.in c.statuimus
49 16.q.1. Et differunt decimæ a primitijs , &
oblationibus, quæ, quibus,& a quibus dari,
& recipi debeãt. Abb.in d.c.causa,de verb.
50 sign. Spec.eod.tit.de decim.nu.13. Papa in
multis casibus cõcessit decimas laicis.Abb.
in d.c.causa,nu.3.in fi. & 8. c.nullus,2.not.
de iure patr. Spec.vbi sup.de decim. nu.11.
vt Regi Francorum. Bal.in l.si vsusfructus,
in fi.ff.de iure dot.& in l.vsufructu,circa fin.
sol.matr. & tunc non ius spirituale,sed tan-
tum res temporales, quæ decimæ appellan-
tur, vt sup.post princ. intelligitur cõcedere.
Caiet.in tract.de simonia,q.1.col.3.cir.med.
51 & sic ius decimandi est spirituale , fructus
non . Abb.in c.2.in princ. de iuram.calum.
decimas potest possidere laicus,ius decima-
le non. idem Abb.in c.ex parte,nu.19.circa
med.de rest.spol. Ius decimale ex quo spiri-
tuale non recipit æstimationem. Abb.præd.
in c.fin.num.4.de rerum permut. De quibus
autem decimis loquatur ius ciuile, Io.And.
ad Spec.in rub.cir.princ. de decim. Et Re-
52 gales decimationes sunt prædia , quæ dant
Reges Ecclesijs pro decimis.c.vt super, vbi
glo.de reb.eccl. non alien. à Regibus enim
non possunt peti res Ecclesiæ . c.2. de rebus
eccl.non alien. quid si dent priuilegia super
decimis . Abb.in c.pen.in gl.2.nu.9.de præ-
scrip.in c.in Lateranensi,& c.dilectus filius,
de præb.in c.dudum,4.not.& nu.61.eod.tit.
de decimis. Non enim in spiritualibus pos-
sunt Principes seculares concedere priuile-
gia,siue exemptiones. Abb.in c.3.num.9.de
rest.

rest. in integrum. & in eis, & spiritualitati annexis nulla temporis præscriptio iuuat laicis,ibidem Abb.in c.causam,num.2.& 4. de præscrip.adeo,quod intrusi potentia secu lari, etiam quod confirmentur à Papa, non tenent nisi dicatur. Abb.in c.1.nu.3.in fi.de
53 concessiō.præben. Et qui à manibus eorum capiunt, priuantur,& excommunicantur.c. præterea,de iure patro.poterant enim ante Concilium Lateranense decimæ dari in feudum, postea non. Abb.in d.c.ex parte, num. 19.circa med.de restit.spol.& priuilegia ante d. Concilium de non soluendis decimis, sunt reuocata.Abb.in c.pen.3.not.eo.tit.de decimis. potest tamen etiam laicis ex priuilegio Summi Pontificis disponere de dignitatibus etiam ecclesiasticis. Mina.conf. 26.nu.5. vnde priuilegium exemptionis decimarum,an extendatur ad cappellas, per alium possessas. Abb.in c. dudum in princ.&
54 nu.2.de priuilegijs. Episcopus autem potest remittere Ecclesiæ inferiori decimas sibi debitas.Abb.in c.quia 1.not.circa princ.de priuileg.& si fit compositio, vt sup. ratione prædij,quod postea euincitur tenetur.Bald.
55 in l.cum mulier, la 2.sol.matr. Secundo nota, quod quilibet tenetur soluere decimas. Imperator,officiales, Regis,& alij.in c.reg. & quia nuper,vbi Io. Ant.de Nig.etiam clerici pro emptis, & donatis, habent tamen immunitatem secundum concessionem Sedis Apostolicæ, D. Tho.2.2.quæst.87.art.4. facit c.à nobis, 1.not. Abb.eod.tit. de deci. Quādo autem, & pro quibus soluat Rex,determinat Iser.& Afflict.hic nu.22.circa fin. & seq.& Gra.nu.2. tenetur pro gabellis, & alijs iuribus Regiæ Curiæ. Io.Ant. de Nig. vbi sup.num.7.& pro iuribus veteribus non nouis, quasi nouum aliquid imponi non fit permissum,c.3.de cēsi. & successiue nec pro eo exigi,sicut filius,& seruus non acquirunt patri vel domino ex vsuris. Bald. in l. 1. in 1.repet. nu. 1. de his, qui sunt sui, vel alie-
56 ni iuris, nisi dicamus noua, idest vltima, c. marte. de celebr.Miss.vel extraordinaria. Bal. in l. qui res, in princ. de solution. siue extranea. Abb.in c.2. 1.not. eo.tit.de deci. Sed illud tunc, hodie nouum,nec insolitum præsumitur,quod diu tolerāte superiore agi tatum est. Abb.in c.constitutus,nu.6.de relig.domi. vltra quod nouum dicitur, quod non est iure scriptum, vel consuetudine roboratum.l.1.in ver.noui in fi. quod quisque
57 iuris,adeo quod nouum nullatenus est recipiendū nisi constito de causa propter quam impositum est, antiquum verò debet recipi etiam quod de causa non possit euidenter sciri quere. Host.in sum.de censibus,§.ex quibus causis,col.2.post med.quidquid sit decimas

mandauit Papa Honorius in suis capitulis solui suis temporibus,& adest cap.reg.Item statuimus,quod Comites,& tenentur etiam quod habeant priuilegium Imperatoris in contrarium.Io.Ant.præd.in d.c.reg.& quia
58 nuper,nu.8.Et an soluant rustici,vel domini,seruatur consuetudo.l.litibus in ver.moris.de agri.& censi.& sicut habentes possūt ponere custodes ne fraudentur in decima, ita habentes partem in fructibus, ne eo absente colligantur.Cassan.in cōsuet.Burgun. rub.4.§.6.ibi.fur,post num.31.Tertiō nota,
59 quod decima soluitur secundum valorem rei, etiam quod postea creuerit. Bal. in l. si idem cum eodem 2.rep. §.si vna,ibi prima, de iurisd.omn.iud.ita si post datas decimas rustico remanserint quinque corbes frumenti,non debet de illis dare decimam, & si habet quindecim, non debet dare nisi pro decem,glo.2.in fi.& seq.in c.quadragesima, de consec.dist.5. Quæ dicatur modica summa, quis pauper, vel inops modica pensio, vel pauper Episcopus, Gra.hic num.4.& seq.& cui Ecclesiæ debeatur si domus est constitu
60 ta infra fines duarum parochiarum, not. in c.vni.de consecra.eccle.vel alta.in 6. pertinent decimæ Ecclesiæ parrochiali infra cuius parrochiam sita sunt prædia. Gra.hic in pri. & omnes habentes domicilium in ciuitate dicūtur de populo illius ciuitatis.Abb. in c.quoniam 1.not.de offic.ordin. pro ouibus quibus debetur, & alijs animalibus, quid de fœno, & prato, quibus debeatur de iure communi,& cur ex causa legitima non debeatur. Zabar.in clem.1. nu.9.& seq.eod. tit.de decim. Quid de molendino ad ventū, & quod pro negotiatione debetur, quando venditur.Abb.in c.ex transmissa, & c.pastoralis 1.not.post nu.4.eo.tit.de decimis,non
61 debentur de illicite acquisitis, quando tenentur ad restitutionem,alias sic.Vnde meretrix de meretricio soluit, & vsurarius de fructibus prædij quod emit ex vsuris,non tamen soluuntur de rebus minutis,nisi ex consuetudine patriæ, nec de prædijs Ecclesiæ, D.Tho.vbi sup.2.2.quæst.87.art.2. & 4. Iudæi pro quibus soluunt, c.pen.vbi Abb.nu. 4.& 5.de vsuris,coguntur soluere prędiales, aut prædia dimittere, c.de terris. vbi Abb. in pri.no.5.& 6.eod.tit.de decimis, & sicut
62 debebatur decima decimę summo Sacerdoti,ita & Summo Pontifici, quando a clericis exigeret.D.Tho.vbi sup.2.2.quæst.87.art.4.
63 vniuersitas autem assumit litem pro particularibus in causa decimarum. Ioan. And. ad Specu. in tit.de decimis.in ver.Spec.post pri. potest transigere, & valet sine decreto. Minado.conf.14.vltimo nota,quod iure na-
64 turali tenemur benefactoribus benefacere, glo.

glo.fin.in fi.in l.error, ff.de iur. & facti ign. Bal.in l.si non fortem, §.libertus, col.2.cir. med.ff.de cond.indeb. Inde gratia pro gratia tanquam merces pro iustitia. D.Aug.in lib.de gratia,& libero arbit.c.8.in fi. & vocatur antidotum,& quare. Abb.in c.cæterũ, 1.not.de iuram.calum.vel obligatio ad antidora,quæ consideratur, quandoque non. Bal.in l.1.col.2.cir.prin.de cond.cau.data, & in l.quod dictum, 2.repet.ff.de pactis. & dicitur ad antidoram,idest ad similem compẽsationem,& tollit effectum repetitionis, idem Bal.in l.si testamẽto,§.1.ff.de fideius. Vel beneficium rependere benefactori est debitum non ex iustitiæ necessitate, sed ex quadam morali æquitate, & nõ numeratur in bonis eius cui datur, sed in bonis eius, qui dat.D.Tho.vbi supra 2.2.q.31.art.3.ibi tertium, de maior. Natura enim inter homines cognationem constituit, vt quilibet teneatur proximo ad familiaritatẽ, & mutuam affectionem. Abb.in c.insinuante, in fi. nu.6. de off.deleg. adeo quod ex antidorali obligatione remunerandi seruitia facta patri,non transit in filium.Minad.infra in const.in aliquibus,3.not.nu.103.

De cultu pacis, & generali pace in Regno seruanda.

SVMMARIVM.

1 *Obstaculum debet amoueri, vt tendatur ad finem.*
2 *Pax ex sex causis non seruatur.*
3 *Discordiam excludendo, introducit pacem.*

ACEM quam promiserat Imperator in const. post mundi machinam, in fine princ. vt in regno introduceret, vt ad finem ten-
1 deret, amouit obstaculũ. Bal.in l.qui proprio, §.1. nu.1. ff. de procur. & sobstulit impedimentum. D.Th.3.par.quæst.12. alias 71. art.2.
2 Causæ propter quas pax inter homines non seruatur sunt sex. Abb.in c.fin.1.not.de rest. spoliat. quarum prima,quia non puniuntur maleficia: vltima,quia nõ seruamus præcepta Dei; amouit primum Imperator, nam mandauit hæreticos puniri, vt in const.inconsutilem,& seq. voluit in solutione decimarum Dei præcepta seruari,vt in constit.
3 præcedenti, vt sic exclusa discordia pacem introduceret.D.Aug.in lib.concionis super gestis cum emerito.col.5.circa fin.& voluit [PRO CVLTV PACIS, ET GENERALI PACE SERVANDA IN REGNO] vt nemo propria auctoritate sibi ius dicat. l. si quis in tantam,vnde vi,sed iudicem adeat,alias punitur.l.2.§.si quis igitur.ff.vi bon.rapt. & infra in textu.

SVMMARIVM.

1 *Pax est finis omnium bonorum, & quomodo est in omnibus.*
2 *Concordia lucro præfertur.*
3 *Pax temporalis, & Dei, etiam quod eodem nomine nuncupentur, in multis differunt.*
4 *Regna, iustitia remota, non sunt nisi magna latrocinia.*
5 *Excessuum appellatione veniunt delicta in omittendo, & committendo.*
6 *Dudum,quondam,& olim, tria tempora, vel præsens, & futurum significant.*
7 *Statuta quæ vindictam permittunt, intelliguntur iustitia mediante.*
8 *Repræsalia tanquam executiones extraordinariæ prohibentur.*
9 *Guerra,inguerratus,& guarantizare quid.*
10 *Prout, modum denotat,& qualitatẽ.*
11 *Ordo dat iudicio formam, & sine ea nihil rectè agitur,& quid. nu.46.*
12 *Homines ad iudicem confugiunt sicut iustitiam animatam.*
13 *Lacessitus si offendit pœna mitigatur, & si potest an teneatur fugere. num.43*
14 *Furem quis potest occidere pro liberando se,& sua,non sua tantum.*
15 *Incontinenti, dicitur fieri pluribus modis, & idem quod in instanti, & vnde dicatur, num.21*
16 *Moderamen in qualitate, tempore, & in ipsa defensione consistit.*
17 *Modus exceditur, quando non fit quod consuetum est fieri.*
18 *Ita semel posita inducit conditionem.*
19 *Armorum genus triplex, ad tegendum, protegendum,& impugnandum.*

Excessu

20 *Excessus vt non sit in defendendo arma, debent esse æqualia.*
22 *Occidere licitum est pro defensione vitæ, & temporaliũ, non pro bonis.*
23 *Superior non debet fatigari, qñ potest fieri aliquid propria auctoritate.*
24 *Verbis contendere tutius est, quam armis pugnare.*
25 *Pactum de ingrediendo propria auctoritate, quomodo intelligitur, & executioni mandatur.*
26 *Brachij imploratio est remedium iudiciale, & quid operatur.*
27 *Pax est in cultu iustitiæ, nã iniustitia facit vacillare corda subditorum.*
28 *Iustitia quid, in quibus consistit, & eius amoris.*
29 *Iustus non potest quod de iure non est, sed pro bono pacis quandoque ab eo receditur.*
30 *Dux exercitus non potest pacisci cum hoste sine consensu populi.*
31 *Pax est vtilis, placet Deo, & est magnum beneficium.*
32 *Publicus status plerunque ex priuato turbatur.*
33 *Ecclesia occasione pacis fractæ habet iurisdictionem in laicos.*
34 *Pax temporalis quæ, dicitur inducia, debet seruari etiam hosti.*
35 *Bona debitoris propria auctoritate capere etiam præcedente obligatione non licet.*
36 *Cõsuetudo nõ valet, quæ dat auctoritatẽ pignorandi propria auctoritate.*
37 *Alium pro alio pignorare non licet, nisi eius hæres, vel proximior.*
38 *Pignoratur tertius propter iniustitiã subdito factam, & alijs casibus.*
39 *Repræsaliæ sunt stricti iuris, nec extenduntur, & qui soluit an ab eo repetet, cuius occasione soluit.*
40 *Repræsaliæ non habent locũ in regno, & inter eos qui pro iustitia possunt habere recursum ad superiorem.*
41 *Defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando dicitur.*
44 *Rixa, metus instantis periculi, & maximus dolor tollunt consilium.*
45 *Vindicare se quis non debet, licet possit de iure.*
47 *Exceptio declinatoria ante litem contestatam, & alia proponi debet.*
48 *Iudex cognoscendo iuris ordine non seruato, ius alterius aufert.*
49 *Ordo debet seruari etiam in criminalibus, sed quandoque ordo est non seruare ordinem.*
50 *Officio iudicis spectant omnia, quæ post litem contestatam contingunt.*

ACIS CVLTVM] Deus finẽ omniũ bonorũ nostrorum
1 posuit pacẽ. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 11. in prin. Cælestis ciuitas pax est ordinatissima, & cõcordissima societas fruendi Deo, & inuicẽ in Deo, pax animæ rationalis est ordinata cognitionis, actionisq; cõsensio, animæ, & corporis ordinata vita, & salus animãtis, hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata in fide sub æterna lege obediẽtia: in corpore est ordinata temperatura partiũ, in anima irrationali ordinata requies appetitorũ, hominum pax ordinata cõcordia ciuitatũ, ordinata imperandi, atq; obediendi cõcordia ciuiũ, pax domus ordinata imperãdi, atq; obediendi concordia cohabitantiũ. Pax omniũ rerum est tranquillitas ordinis. D. Aug. vbi sup. c. 13. Colit concordiã vxor cũ marito. l. filia. C. de inoff. test. & ad eã cõmendandã genus humanũ ex vno est propagatũ. D. Aug. 12. de ciu. Dei c. 22. & voluit Deus creare vnũ de quo multitudo propagaretur, vt hac admonitione etiã in multis concors vnitas seruaretur. ibidẽ c. 26. col. 2. cir. med. ista lucro præfertur. not. Bal. in l. reprehẽdẽda. C. de inst. & subst. Ideo
2 in casu discordiæ vult hic Imperator iustitiã non per se, sed per aliũ fieri, vt in tex. qui diuidit, & sumit ut per Affl. & dicit [PACIS CVLTVM] cultum iustitię. inf. in const. cultus iustitiæ. quia opus iustitiæ pax. Esa. 32. Iser. quæ sint reg. in ver. & extraordinaria collatio, in fi. post nu. 83. pacis dico tẽporalis, quę est cõis bonis, & malis. D. Aug. qui sup. 19. de ciu. Dei, c. 26. in fi. cum alia sit Dei, quę licet vno nomine appellentur, longo interuallo di-
3 scernũtur: hæc enim fragilis, illa fortis, hæc carnea, illa spiritualis, hęc terrena, illa cęlestis, hæc de necessitate, illa de voluntate. idẽ Aug. in lib. quæst. ex nouo testa. col. 42. in fi. & differt a concordia. D. Th. 2. 2. q. 29. art. 1. [QVI CVLTVS A IVSTITIA] nam iustitia remota, quid sunt regna nisi magna latro-
4 cinia. D. August. 4. de ciuit. Dei, cap. 4. & D. Thom. vbi supra 2. 2. quæst. 66. art. 8. Et iustitia est legis perfectio. Pernus in tract.

de Regina,& Rege,col.3.post princ. [Et A
Qvo Ivstitia Abesse] quod verbũ scri-
ptum per b,vnũ scriptum per d,aliud signifi
cat.gl.in l.Papinianus,in ver.quia,de inino.
[Non Potest]nã iustitia,& pax complexę
sunt,ps.84. Benedixisti Domine. & esset de-
mentia pacẽ in ipsa pace velle relinquere.
D.Aug.1.contra lit.Pitil.col.13.in fi. nunc,
& semper,quia nõ potest,est extensiuum ad
futurã,licet sit præsentis temporis.gl.in l.si
ita quis,de leg.2.[Per Vniversas]cõfusè.
Nizolus in ver.vniuersus. [Et Singvlas]
in particulari. idem Nizolus in ver.singuli.
[Partes Regni Nostri Praecipimvs]
imperamus,nã quod præcipitur,imperatur,
& quod imperatur, necesse est fieri,& si non
fit,pœnam habet.c.in his,de verb.sig. vltra
quod cõtraueniens,peccat mortaliter.Abb.
in c.1,2.not.& nu.4.in prin.de treg.& pace.
[Observari]quod verbũ capitur pluribus
modis. Affl.infra in const.Magnæ Curiæ,in
princ. [Vt Nvllvs Avctoritate Pro-
pria]c.pastoralis,de priui.[De Inivriis]
culpis,vel cõtumelijs.Inn.in c.1.& fi.de in-
5 iur.& dam.dato.[Et Excessibvs]quorum
appellatione veniunt delicta tã in omitten-
do,quam in cõmittendo.Ant.de But.in c.2.
6 nu.3.de suppl.negl.præl. [Dvdvm] c.cũ in-
ter,de verb.sig. quondã,olim,quæ tria tem-
pora significant. Abb.in c.ex parte 6. post
nu.2.de fo.comp.vel præsens,& futurũ,in c.
cũ contra,nu.3.de pign.c.1.vlt.not.de cler.
excom.depo. vel dudum,ante istã constitu-
tionem. Bal.in l.Imperialis,§.his illud,post
nu.2.C.de nuptijs.[Factis,Vel Facien-
dis] & sic extenditur etiam ad præterita,
c.Imperialẽ,§.nos itaque,de prohi.feu.alie.
per Fre.[In Posterum]c.2.de reliq.& ven.
Sanct.[Se Debeant Vendicare]nec ali-
quid sibi ꝓpria auctoritate præsumere,not.
in c.sane, de priuil. nisi iudicis auctoritate.
Paris de synd.in ver.tortura, lo primo, c.6.
7 post nu.2. Vnde statuta,quæ permittũt vin-
dictã mortis,seu iniurię consanguinei intel-
liguntur per viam iustitiæ, non cum animi
rancore,alias præberent materiã peccandi.
Abb.in c.fin.nu.3.cir.fin.de consuet. [Nec
Praesalias, Sev Repraesalias Face-
re] quæ sinonima sunt,vel differũt. Affl.hic
8 nu.42.quæ sunt prohibitæ, cum sint execu-
tiones extraordinarię.Bal.in l.si qs in prin.
nu.3.ff.de procu.Iudex verò potest aliquem
arrestare,licet sit de iure prohibitũ. Gra.in
c.reg.itẽ nullus. [Vel Gverram]§.si mini
9 strales,de pace ten. & capit pro quocunque
crimine,inde iste est mihi inguerratus,idest
odiosus.Iser.in d.§.si ministrales,nu.41. Et
guarantizare idẽ est quod defendere, vnde
inoleuit practica,qđ notarij in instrumento
venditionis apponunt verba,quod venditor
promittit emptorẽ guarãtizare.i.disbriga-
re rem venditã.Iacob.in sua inuest.in ver.&
dicti vassalli ꝓ dictis rebus,nu.30.[In Re-
gno Movere]& sic particulares nõ possunt
indicere repræsalias,nec bellũ mouere pro-
pter debitũ non solutum.Bal.in l.ex hoc iu-
re,nu.11.de iust.& iu. [Sed] tamen.gl.in l.
qui se debere, de cond.cau.data. [Coram]
vidente,& audiente.l.coram,de verb.signif.
[Magistro Ivstitiario] de quo inf. in
d.const.Magnæ Curiæ in ciuitate. [Et Iv-
stitiariis Regionvm] in prouincijs,de
quibus Iustitiarijs,inf.in cõst.apud Iustitia-
rios,& seq. [Vel Locorvm Camerariis,
Vel Baivlis]inf.in const.locorũ Baiuli,&
in const.Iustitiarij,de cætero a nostra Maie
state statutis,inf.in const.cũ satis. [Et Do-
minis]vtilibus,inf.in const.ea quæ ad spe-
10 ciale decus. [Provt] quæ dictio modũ de-
notat, & qualitatẽ. Alex.in cons.179.nu.9.
vol.5. [Ad Vnvmqvemqve Eorvm Cav-
sae] de quibus in c.forus,de verb.sig.causę
facti.Bal.in l.certi conditio,in princ.si cer.
pet. [Cognitio Pertinet]nam ciuilibus
quæstionibus,& alios accusationibus crimi
nalibus præposuimus. inf. in const. non sine
grandi,in fi.& causæ cognoscuntur per effe-
ctum.Abb.in c.illa quotidiana,post nu.9.de
elect.[Cavsam]quę a casu quo venit dicit.
d.c.forus obligatione videlicet, ex contra-
ctu,vel quasi,ex maleficio,vel quasi. gl.2.in
d.l.certi cõditio,si cer.pet. [Svam]aut suo-
rum.inf.in const.generalia iura.[Ordine]
11 qui dat iudicio formam.Bal.in l.3.nu.19.de
interdictis,& est modus cuiusque rei agẽdę,
quo prætermisso,nihil rectè agitur.Idẽ Bal.
in quæst.de schismate, parte 1.post nu.3. &
quamuis teneat,potest appellari.not.Bal.in
l.1.in princ.C.de appell. quia inordinatum
non placet,sed potest reuocari. idem Bal.in
d.l.1.nu.4.& 5.de execu.rei iud. [Ivdicia-
rio] actionibus,& auctoritate iudiciali.gl.
2.in l.extat,quod met.cau. [Prosequa-
12 tvr] quia,vt dicit Philosophus,homines ad
iudicẽ confugiunt sicut ad iustitiam anima-
tam. D.Th.2.2.q.60.art.1.etiam si prosecu-
tus sit, quia prosequi dicitur. Zab.in clem.
vni.nu.13.in fi.de cau.poss.& proprie. vnde
qui assumit viam iudicij, debet ordinariè
procedere. Bal.in l.lex vectigali,§.de pign.
iuxta illud, Viam quam elegit sibi pateat.
Bal.pręd.in d.l.1.nu.1.in fi.de execu.rei iud.
nam iudicia sunt ad instar contractuum.
Bald.in l.2.nu.2. C.de his, quibus vt indig.
[Caetervm] c.nobis,de iure pat. alioquin.
glo.in l.licet,in ver.cæterum,ff.de iure dot.
[Si Contingeret] euenerit.Nizol.in ver.
contingit. [Alicvi Violentias Inivriis
Pro-

PROVOCATO] inducto,nã prouocare idẽ est
quod inducere.Bal.in l.si repetendi,in prin.
13 C.de cond.indeb.vel lacessitus iniuria præ-
supponit in iniuriã,vel verbera contra iniu
riãtem,debet pœna mitigari,quia iusto do-
lore fecit. Abb.in c.olim ex literis,post nu.
6.de rescrip.cum distinctione,de qua glo.2.
in c.1.23.q.1. [OB TVTELAM] idest defen-
sionẽ.d.const.non sine grandi.[SVI CORPO-
RIS] nam pellẽ pro pelle,& cuncta quæ ha-
bet homo,dabit pro anima sua.Iob 2.[SEV]
quæ disiungit, & alterum ad eius veritatem
sufficit.Pau.de Cast.in cons.162.nu.4.vol.2.
[RERVM SVARVM DEFENSIONEM]ne violen
tia expellatur impulsiua. Bal.in l.1.nu.4.C.
quod met.cau. secus de iure canonico, nam
14 pro liberãdo se,& sua, posset aliquem occi-
dere, non sua tantum. Abb.in c.2. 4.not.de
hom.vol. [NECESSARIO ADHIBERE] nam
nõ debet occidere quandiu defendendo po-
test sibi consulere. Abb.in d.c.2.c.significa-
sti,lo 2.vbi not.eo.tit.de hom. [IPSAM ER-
15 GEM INCONTINENTI]quãdo ille sibi,& ipse
illi. Bal.in l.dãni infecti. §.si vicinus,de dã.
infe.vel infra tempus,quo licita est recupe-
ratio rerum. idem Bal.in l.vt vim,nu.9.cir.
princ.de iust.& iure.vel cõfestim,l.diuus,de
in integ.rest.vnico cõtextu,quod simul fieri
dicitur. gl.& Bal.in l.3.ff.si pars hæred.pet.
adeo quod pars illius dicit. l.lecta,in princ.
si cer.pet.secundũ Bal.ibi col.pen.post prin.
& in l.petens,nu.49.C.de pact.& sic incon-
tinenti,capitur multis modis,& quando di-
cat fieri incontinenti. Abb.in d.c.significa-
sti,nu.9.circa med.Bal.in l.1.§.in operis,de
no.ope.núc.in l.fi.3.not.C.de iud.velut hic.
[PRIVS] nominaliter , vel aduerbialiter.
Abb.in c.capitulũ S.Crucis,nu.4. post med.
de rescrip. [SCILICET]quę declarat mode-
rationẽ.Luc.in l.omnes,post prin.de agri.&
censi.[QVAM DIVERTAT AD ALIOS ACTVS
EXTRANEOS]& sic in instanti,quia quod in-
stanti fit,dicitur fieri incontinẽti. Bal.in l.si
ex plagijs.2.rep.in princ.ad l.Aqui.Nec di-
citur instans secundum Dialecticos. idẽ Bal.
in l.Aemilius Largianus.2.repe.nu.10.in fi.
ff.de minor.[NON VETAMVS]permittimus,
& cõsentimus. l.qui vas,§.vetare,ff.de furt.
16 [CVM MODERAMINE] quod in qualitate
cõsistit,tempore,& in ipsa defensione.Bal.in
l.1.in 1.rep. col.1.in fi.& 2.in prin.& 2.rep.
nu.8.C.vnde vi. inde illud fieri dicitur cum
moderamine, quod fit ad defensionẽ. Bal.in
d.l.si ex plagijs,2.repe. [TAMEN INCVLPA-
TAE TVTELAE] d.c.significasti,lo 2.de hom.
quomodo fit , & an debeat fugere si possit,
Abb.in c.olim,nu. 10.de rest.spol. & dicitur
17 excedi modus, quando non fit,& non serua-
tur id quod solitum est fieri.Bal.in l.quid er
go, §.pœna grauior,1.rep.nu.6.cir.princ.de
his,qui not.infa. vel [ITA VIDELICET VT
SIMILIBVS,ET AEQVALIBVS ARMIS SE DE-
FENDERE VALEAT, QVIBVS, ET QVALIBVS
EST IMPVGNATVS]nisi propter inæqualita-
tẽ virium,quia tũc liceret se defendere cum
alio genere armorum. Bal.in l.1.rep.1. post
nu.3.C.vnde vi.Affl.hic post n.51.& in cõst.
mohomachiã,2.not.post nu.3.Alex.in cons.
14.post nu.10.3.vol. [ITA] simpliciter.Bal.
in l.si finita,§.nõ autẽ,post prin.de dam.inf.
18 & semel posita inducit cõditionem.idẽ Bal.
in l.cũ tale,§.1.de cond.& demonst. [VT SI
ARMIS MOLITSS] ad differentiam clauium
ferrarum,vt inf.in const.intentionis nostræ.
[IMPVGNATVS FVERIT, LICEAT] licitũ sit.
Io.And.in c.2.nu.3.cir.med.de decim.in vj.
Bal.in d.l.1.in 1.rep.cir.prin.vnde vi. [AR-
MIS MOLITIS SE DEFENDERE] quia arma
armis repelluntur. l.3.§.eum igitur,in gl.1.
ff.de vi,& vi arma. [SI SINE ARMIS MOLI-
TES, VEL QVIBVSLIBET ARMIS] quorũ ge-
19 nus est triplex, ad tegendũ,protegendum,&
impugnandũ.D.Th.ad Eph.vlt.ibi ꝓpterea,
post princ. [ADVERSARIVS] c.exhibita, de
iud.c.pen.de fo.cõp. [SVVS EVM IMPVGNA-
VERIT EODEM] idest simili.gl.in l.si aget,ff.
qui.mo.vsusfr.amit.[IMPVGNATIONIS GE-
NERE SE DEFENDAT] & sic, vt non dicatur
20 excessisse defensionem, oportet,ꝙ arma sint
æqualia,nisi offensus esset coarctatus ab au-
ctore rixæ,vel insultans esset robustus,& in-
sultatus senex,& debilis. Ang.in trã.malef.
in ver.& dictum Titium,ibi ex ijs,col.1.cir.
med.& ibi Aug.col.1.& 2. vnde infertur ad
quæstiones, de quibus Bal.in d.l.1.2.rep.nu.
9.10.& 13.vnde vi.[DVM TAMEN]dũmodo.
quæ verba faciunt modum. Paul.de Cast.in
21 cons.268.in fi.1.vol. [INCONTINENTI] in
actu se simul tenenti.Bal.in l.2.nu.1.de edi.
diui Adri.toll. & tunc,quia incontinenti fit,
præsumitur potius causa defensionis, & sui
iuris cõseruandi,quã causa offensionis. Affl.
in §.iniuria,nu.14.de pace iur.firm. Abb.in
c.an sit deferendum,de appell.& licitum est
vim vi repellere ad defensionẽ,non ad vltio-
nem.gl.fin.in l.scientiã,ad l.Aqui.quia tunc
culpa eius est qui prior percussit.l.si plagis,
§.1.eod.tit.ad leg.Aquil.nisi ipse fuerit au-
ctor.Bal.in cons.237.nu.2.vol.2. [HOC FA-
CIAT, VT EST DICTVM] quando dicatur
fieri incontinenti, & quando ex interuallo,
Bald.in l.cum antiquitas, num.2.& 3. C.de
testam. & modicum tempus reputatur pro
eodem instante temporis. idem Bald.in l.2.
num.9. circa medium , C.quod metus caus.
22 Et sic pro euitãda morte,& defensione tem-
poralium licitum est occidere.Lucas in l.11.
col.2.cir.princ.de comeatu,sicut qui mina-

tur mortem, potest in ipso actu ab illo oc-
cidi, quia non debet expectare se percuti.
Bal.in l.1.nu.2.C.quando liceat vnicuique,
& in l.1.in 1.rep.post nu.3.& 4.C.vnde vi.
23 Sed videtur, quòd quando aliquid facere
possum mea auctoritate, nõ debeo, nec pos-
sum super eo iudicem fatigare. Bal.in l.pen.
nu.1.eom.præd. nam de necessitate non re-
quirit iudiciariam auctoritatem quod fieri
potest propria auctoritate. idem Bal.in l.1.
§.nunciatio, in princ.de noui oper.nunciat.
adeo quod si ex pacto habeo auctoritatem
ingrediẽdi propria auctoritate, timetur ta-
men quod si vtor pacto, deuenitur ad arma,
non potest iudex prohibere. Bal.præd.in l.si
vsusfructus, §.æquissimum, 2.rep.post nu.2.
de vsufr.& quemadmo.quis vta. Et testator
si dat licentiam capiendi legata propria
auctoritate, non requiritur auctoritas iudi-
cis. Boer.in decis.156.nu.15. Rursus, tutius
24 est verbis contendere, quam manu pugnare.
Abb.in c.2.post nu.2.de parochis,& alie.pa
roch. Et vbi latro, vel fur potest comprehen
di, non debet offendi. Abb.in d.c.2.in 2.not.
de hom.volun.
25 Dic, quòd quando adest pactum, non ver-
satur propria auctoritas, sed lex cõtractus.
Bal.in l.extat, 3.repe.col.2.cir.med.ff.quod
met.cau. & potest ingredi propria auctori-
tate, dummodo non inueniat resistentem, &
adsit in promissione precarium, & constitu-
tum. Abb.in c.de cætero, nu.13.de sent.& re
iud.& debitum sit liquidũ. Cassa.in consuet.
Burg.rub.9.§.14.ibi saisi.circa med.Affl.hic
col.7.sicut non licet incumbere pignori, nisi
liquidato debito, nec instrumẽtum meretur
executionem, nisi sit liquidum. Gra.in decis.
58. & si a testatore datur facultas capiendi
propria auctoritate, debet officium iudicis
porrecto libello implorari. Bal.in cons.234.
26 nu.2. vol.3. Et ista imploratio brachij est
remediũ iudiciale, & a pari procedit ingre-
di propria auctoritate, vel per iudicem, cũ
non sit necesse citare qui rem tenet, quam
ingredi vult. Alex.in cons.105.nu.27.29.in
fi.& 30.3.vol.& 132.nu.1.4.vol. secus si du-
bitatur de scandalo. idem Alex.in cons.131.
nu.4.in fi.eo.vol. nam licet non grauet eum
qui detinet, nec tenetur ad restitutionem,
peccat contra communem iustitiam dum
ipse sibi vsurpat suæ rei iudicium, iuris ordi-
ne prætermisso. D.Tho.2.2.q.66.art.3.& 5.
Vltra quod licentia capiendi propria aucto
ritate, operatur quod possit capi sine partis
citatione. Affl.in c.si facta, post nu.11. si de
feu.fue.controu.inter dom.& agn.alias non
posset, superiore inconsulto, nisi expressè di-
catur in rescripto. c.pastoralis, de priuil. cũ
auctoritate rescripti, vel iniustæ sententiæ

nõ possit ingredi propria auctoritate. l.me-
minerint. C.vnde vi. posset tamẽ iudex dare
licẽtiam parti propria auctoritate ingredi.
Alex.in cons.2.nu.10.vol.4.& quod per se
ipsum accipiat tenutam, vel possessionem,
Bal.in l.iubere cauere, 1.rep.nu.1.de iurisd.
omn.iud.& esse nuncium in rem suam. Affl.
de consu.recti feu.in princ.3.not. & quando
adest pactum, afficit rem, & potest exerceri
etiam contra tertiũ. l.pen.vbi Bal.ff.de ser.
export. sicut pactum iniectionis manus se-
quitur rem penes quemcunque vadat. Bal.in
l.si quis sub.ff.de contrah.empt. si adest pre-
carium. Capy.in decis.182.post nu.18.& est
manifestum, quod possessor habet causam
ab illo. Alex.in cons.96.num.4.volum.4.&
85.num.5.6.vol. licet quidam contra idem
Alex.in cons.153.nu.6.& post nu.7.eo.vol.
nec posset fieri in liberum hominem. Bal.in
cons.285, nu.9, 1.vol. Regulariter creditor
non potest propria auctoritate ingredi rem
debitoris. regulam cum ampliationibus, &
limitationibus pouit idem Bald.in l.hæc est
vera. C.de acquir.possess.
27 Nota, quod pax est in cultu iustitiæ, nam
iniustitia facit vacillare corda subditorum.
Isern.in c.fin.nu.2.de prohib.feu.alie.per Lo-
tha. ideo vt pax reformetur, c.cõtingit, in fi.
de sent.excom. mandat Imperator iustitiam
28 coli, quæ est habitus quidam secũdum quem
quidam volunt, & operantur iusta. D.Tho.
1.2.q.50.art.5. est præclarissima virtutum,
in bello, & pace vtilis. ead.par.q.66.art.4.
eius splẽdor est maximus, & ex ea boni viri,
secundum Tullium 1.de officijs, nominãtur.
D.Th.2.2.q.123.art.12. quia in eorum arbi
trio consistit. l.quæsitum, quando actio de
peculio est anna. Bal.in c.ad audientiam
nu.11.post med.de rescript. eam omnes na-
turaliter amant. add.ad D.Th.3.par.de Sa-
cram.q.129.alias 98.art.5.ibi exam. quia
iustitia legalis ordinat actus hominum ad
commune bonum, ad eam pertinet rectitu-
dinem seruari, & debitum reddere. D.Tho.
1.2.q.60.art.3. eius moderamen est sua vni-
cuique tribuere. D.Aug.2.de Genesi contra
Manich.col.28.in princ.& nomen a rectitu
dine rationis imponitur. D.Th.vbi sup.1.2.
29 q.68.art.4. Vnde quod non potest ius, non
potest iustus, & negat se posse iustus, quod
per iustitiam facere non potest. D.August.
2.contra 2.epist.Gaude. col.21. circa med.
& sequen. Quandoque tamen pro bono pa-
cis, vrgente necessitate, receditur a disposi-
tione legali, & canonica. Abb.c.2.in 2.not.
de dispensa.impu.& pro ea eos tolerat cum
suis honoribus, quos damnauerat. D.Aug.
1.contra literas Petil.col.10.cir.fin. Promis-
sum occasione matrimonij pro pace conse-
quenda

quenda,non potest mulier repetere. Bald.in
l.creditor, §.1.ff.manda. Damnum illatum
singularibus personis, potest per syndicos
generalis pacis remitti. Bal.in l.conuentio-
30 num,1.repet.ff.de pact. Alibi dux exercitus
non potest pacisci cum hoste sine consensu
populi. Bald.præd.in ead.l.conuentionum.
Pacem, publicas pactiones,treguas genera-
les,& rebannitiones quis debet scire, idem
Bal.in l.doli exceptio.post med.ff.de nouat.
An autem debeat seruari tregua,& de pœna
frangentis eam,cum sit pax ad tempus,& si
promittitur stipendium quousque duraue-
rit guerra,an debeatur tempore treguæ. Io.
And.ad Spec. in rub.de tregua, & pace. ali-
qua Abb.in c.nouit,nu.10.de iudic. Et qui
iurauit redire ad hostes, an teneatur ser-
uare iuramentum. Bal.in l.nam & Seruius,
cir.med.princ.ff.de neg.gest.
31 Secundo nota,quòd pax est vtilis, placet
Deo,& hominibus. Bal.in l.iurisiurãdi,ff.de
iureiur. est magnum beneficium.D.August.
3.de ciu.Dei,c.9.omnes appetunt,licet quę-
dã rei veritate sit mala, & vt vulgo dicitur,
est pax,sed mala voluntas.D.Tho.2.2.q.29.
art.2. vbi add.ibi tertiũ, de maior.& Caie.
in 1.art. Ideo quotuplex sit in quibus consi-
stit,& quomodo cõseruatur. Affl.hic 1.not.
est necessaria pro conseruatione ipsius.idem
Affl.de pace ten.in princ.nu.1. Inde gigni-
tur bellum,vt pax habeatur.Abb.in d.c.no-
uit,nu.8.cir.fin.de iud. & pacifici dicuntur
pacem facientes in seipsis,vel aliis. D.Tho.
vbi sup.2.2.q.45. art.6. Et quia plerunque
32 status publicus ex priuato turbatur, potest
Rector prouinciæ subditos cogere ad pacẽ,
offensus verò suadendus est,& non cogẽdus.
Bal.in l.1.2.rep. §.quies, de off.præfe.vrbis.
immo debet vindicare, & punire, licet ante
factũ debeat obuiare iuxta posse. in l.ex sti-
pulatione, de sent. & interloc. omn. iudic.
Quomodo autem iudex tendat ad pacem,
idem Bal.in l.si vsusfructus, §.æquissimum,
2.rep.in princ.de vsufr.& quemad.quis vta.
cum actus sit reciprocus, & debeat fundari
in duplici subiecto. Bal.in l.obseruare,2.re-
pe.§.posthęc,nu.2.in fi.de off.procon.& leg.
33 Ecclesia etiam occasione pacis fractę habet
iurisdictionem in laicos,& potest cogere in-
uasorem ad restitutionem. Abb.in c.sicut &
infra.2.not.de iureiur.c.super quibusdam,
nu.10.de verb.sig. qualis pax possit hic esse.
D.Aug.19.de ciuit.Dei,c.10.tenere potest
istam bonus erga malos, habere autem non
potest, quam ipsi non tenent. idem August.
5.de Baptis.contra Donat.c.1.5.cir.princ.
34 Debet tamen pax temporalis, quã inducias
vocant,obseruari etiam hosti. D.Aug.præd.
in libro octuagintatrium quæst. col.28.post
princ. Et desiderari non vt omni genere co-
piarum abundetur,sed vt his bonis honestè,
sobriè,temperatè,& piè vtatur, non vt infi-
nita varietas volnptatum insanis effusioni-
bus exquiratur. idem D.Aug.1.de ciui.Dei,
cap.30.
35 Tertio nota,quod creditor non potest bo-
na sui debitoris propria auctoritate cape-
re, etiã quod se ad hoc obligauerit, & si pro
sua voluntate capit,punitur,nisi debitorem
cœperit fugiẽtem,vel rem pignoratam pre-
cario quæsitam. Gra.in c.reg.contra effra-
ctas. alias capiens, vel arrestans aliquem,
punitur,vt in eo.c. vbi Io.Ant.de Nig. cum
nemo debeat sibi ius dicere, sed expectare
magistratum si est absens,habita cõsidera-
tione si longe,vel parum abest. Isern.in c.1.
§.quod autem, cir.med.de contro.recti feu.
c.hac edictali, num.7.de pace iuram.firma.
Et propria auctoritate sibi ius dicendo, vi-
detur spernere iudicẽ.Bal.in l.2.post nu.24.
C.si contra ius,vel vtil.publ.Nec consuetu-
36 do valet,quæ dat ius pignorandi auctorita-
te propria.Io.Faber in §.ex nõ scripto,post
nu.11.de iure nat.gent.& ciui. nam pigno-
ratio nõ potest fieri nisi auctoritate proprij
iudicis, & cõtra eos qui sunt propriæ iuris-
dictionis,alias qui exigit ab alio, quã a suo
debitore, per repræsalias saluari non potest
nisi restituat. Io.An.in c. vni. num.2.& 4.de
iniurijs,in vj. Quid in pacto.Bar.in l.credi-
tores,C.de pign. multos casus in quibus est
licitum,& in quibus non.Affl.hic 2.not.post
nu.8.vsque ad 35.
37 Quarto nota,quod non licet aliũ pro alio
pignorare, nisi sit cohæres, vel eius proxi-
mior, qui ad hæreditatem si casus eueniret,
venturus esset. l.3.de bonis, & guadimonijs
in Longobar.alias qui repræsalijs vtitur il-
licitis debet cadere a iure suo,auctoritas ta-
men iudicis competentis excusaret. Bal.in
l.extat, 1.repet.in princ.& 2.rep.nu.1.quod
met.cau.quia pignoratio præcedente aucto
ritate iudicis,licita est,dummodo præcedat
sententia super negligentia,& defectu insti-
tiæ. Io.An.in d.c.vni.nu.4.de iniurijs,in vj.
38 & conceduntur propter iniustitiam subdito
factam a non subdito. Paris de synd.in ver.
iudices in syndicatu qui sint. c.4. & in ver.
repræsaliæ. vel propter delictum superioris
negligentis facere iustitiã, quia pro eo om-
nes ciues puniuntur. Arnon.in 28.dialogo.
& tunc possunt capi auctoritate superioris
exercentis repræsalias. Paulus de Castro in
cons.424.nu.5.in princ. vol.1. sicut propter
delictum regentis ciuitatẽ.idem Pau.in cõs.
78.& 79.eo vol. vel si iudex idoneus non re-
peritur.Affl.de pace iur.firm.in prin.nu.11.
alias essent iniustæ. Gra.hic nu.4.& odiosæ.

39 Adeo quod si conceduntur contra Floren-
tinos, non extenduntur ad Florentinos Se-
nis morantes. Abb. in c. quoniam, num. 2. de
off. ord. & si conceduntur contra Perusinos,
nõ censentur concessæ cõtra Perusinos tunc
Pisis habitantes. Bald. in §. dominus verò,
nu. 3. de forma fideli. & concessæ contra Se-
nenses, non extenduntur ad mulierem Pisa-
nam nuptam Senis. idem Bald. in cons. 185.
nu. 3. vol. 5. & si contra Florentinos, non ex-
tenduntur ad eos, qui aliò se transtulerunt.
Bal. in l. 2. 1. rep. de off. assess. Peregrinantes
ad Papam, vel S. Iacobum, non possunt capi
pro repręsalijs. Arnon. in commen. 183. ita
Ambasciatores, & eorum socij, nisi essent
supra numerũ. Bal. in l. administrantes, §. 1.
de excus. tut. in l. qui a latronibus, in fi. prin.
& in l. is cui, ff. de testam. Nec transeuntes
studentes, & patres, qui eorum causa vene-
runt. Abb. in c. fin. num. 47. de foro compet.
In nũdinis fauore publicæ vtilitatis cessant
repræsaliæ. Bal. in cons. 102. nu. 3. volum. 4.
& latè Bar. in tract. repręsaliæ. Insuper si nõ
sunt concessę debito modo, ille cuius occa-
sione sunt concessæ tenetur, alias secus. Bal.
in l. 2. §. fin. in fi. de verb. oblig. & captus an
repetat quod soluit ab eo cuius occasione
soluit. Gra. hic post nu. 14. distingue vt per
Bald. in d. l. nam & Seruius, 2. repe cir. med.
ff. de neg. gest. & in l. si verò, §. cum autem,
de his qui deiece. vel effu. & si plures habẽt
repræsalias, & vnus concedit licentiam, nõ
impedit quin alius possit vti. Bald. in l. si
40 ædes meæ, de serui. vrb. præd. Intra regnum,
& inter eos ubi pro iustitia potest haberi
recursus ad superiorem, nõ est locus repræ-
salijs. Bald. in auth. sed omnino, num. 1. post
med. ne vxo. pro mar. vt hic, vbi pro nego-
cio priuatorum nunquam tuitio militaris,
vel executio tribuitur. l. 1. C. de off. mil. iud.

Quinto nota, quod quando dantur plures
iudices, datur electio actori, coram quo ve-
lit conuenire. Abb. in c. cum sit generale,
nu. 2. de foro comp. Doct. in auth. habita ne
filius pro patre.

41 Sexto nota, quod defensio debet fieri cum
moderamine inculpatæ tutelæ, quę quomo-
do fit. Abb. in cap. significasti, num. 5. & post
nu. 9. de homic. incontinenti, non ex inter-
uallo, nisi percussus esset prostratus per ho-
ram, tunc si surgens repercussisset, censetur
fecisse ad defensionem. Boer. in decis. 168.
nu. 3. & 7. vel essent hostes publici, qui la-
trocinando inuaderent castra aliena, nam
possent expelli etiam ex interuallo, cum in
delicto perseuerent. Mars. in pract. crim.
42 §. attingam, col. 3. cir. princ. Vnde spoliatus
etiam post sex menses, potest recuperare
possessionem. Cap. in decis. 69. nu. 27. circa
med. & vi ammissam, potest vi recuperare,
etiam quod amici se interponant pro illa
recuperanda. Alex. in cons. 76. nu. 3. 1. vol.
& si est deiectus in villa, potest in triduo
congregare coniunctos, & amicos in ciuita
te. Luc. in l. si coloni, col. pen. q. 34. de agri.
& censi. Dec. in cõs. 460. nu. 17. vol. 4. & tunc
dicitur fieri incontinenti, cum ante non po-
tuerit. Iser. in 2. quæst. prælud. feuda. nu. 30.
circa fin. not. in c. olim causam, vbi gl. fin. de
rest. spol. gl. 1. in c. an sit, de appell. l. 3. §. cũ,
in uer. continenti, de vi, & vi arm. l. eadem,
§. fin. in ver. fecerit, de duobus reis. alias si
offenso est licitum facere competentem vin
dictam, si solus percussit illum, & illæ gen-
tibus coadunatis repercussit percutiẽtem,
ratione gentis coadunatæ, & excessus puni-
tur. Bal. in l. si familia, 2. repet. post princ. de
iurisd. omn. iud. Quid si potuit fugere. Abb.
in c. sicut dignũ, nu. 14. c. significasti, 1. not.
post num. 9. & 11. d. tit. de homi. voln. licet
43 nullus sit tam vilis, quod teneatur fugere
ab agressore. Bal. in l. 1. nu. 8. C. de ædil. act.
l. 1. in 1. rep. in fi. & 2. rep. nu. 12. C. vnde vi.
nec tenetur fugere, præsertim si in fuga est
periculum. idem Bal. in l. 1. in fi. C. de cond.
ob turp. cau. Clericus tenetur potius fuge-
re, quam offendere, nec ei licet latronem
occidere pro bonis cõseruandis sicut laico.
Abb. in c. suscepimus, nu. 4. & 3. not. d. tit. de
homi. volu. Laicus autem non tenetur fuge-
re, si fuga esset ei periculosa, vltra quod fu-
ga est refugium miserorũ. Bald. in c. 2. nu. 6.
in fi. de vita, & honest. cler. Quid si miles in-
sultatus a rustico, poterat fugere, & non fu-
git propter honestatem, sed illũ interfecit,
non tenetur tanquam dolosus, sed tanquam
culposus. Bal. in l. filius, de cond. instit. nam
si prouocatus excedit in se defendendo, non
punitur pro toto, sed pro tanto. Bald. in l. 1.
2. rep. nu. 23. C. vnde vi. Affl. in const. si ciui-
liter agens, 4. not. infra de præiud. subla. non
pro toto, sed pro excessu, non tanquam do-
losus, sed vt culposus, non pœna mortis, sed
relegationis. Alex. in cons. 76. col. 1. 109.
col. 2. in fi. pri. vol. 140. nu. 10. 2. vol. in cõs. 2.
post nu. 14. & 119. nu. 12. 7. vol. Bald. quibus
mod. feu. amit. lo primo, in princ. nu. 9. cir. fi.
& de pace ten. in princ. nu. 7. cir. fi. §. si quis
verò, in fi. de pace iura. firm. Affl. in dec. 206.
quia iracundiæ furore accensus non potest
de facili discernere uerum a falso. Abb. in d.
c. significasti, num. 5. in fi. & excedit occasio
rationem, vnde si parum transgreditur, non
vituperatur, quia non potest bene delibera-
re, nec habere stateram in manu. Bal. in l. vt
44 vim, nu. 9. cir. med. de iust. & iure. nam rixa,
metus instantis periculi, & maximus dolor
sunt de his, quę tollunt consiliũ deliberandi.
Alex.

Alex. in d. conſ. 109. col. 3. circa pri. & 4. 1. volum.

45 Vltimo nota, quod non debet ſe vendicare, licet poſſit de iure, in ſim. glo. in l. liber homo, in uer. non debet, de verb. oblig. ſed ordine iudiciario proſequi, qui quatenus reſpicit præſentem materiam eſt rerum geſtarum, vel gerendarum, ſecundum Ariſt.
46 prius, & poſterius. Bal. in l. Aretuſa, 1. repet. poſt num. 2. de ſta. hom. iſte eſt in omnibus. dixi latè in proœ. feu. in princ. in iſta materia offertur prius libellus, infra in conſt. dilationes. cuius loco ſuffi cit qualis petitio, vt in prag. diſpendia litium, quæ fundamentũ eſt, & origo litis. Zab. in clem. ſæpe, poſt nu. 13. de verb. ſignif. per reſponſionem tam ſi ſit affirmatiua, quam negatiua lis conteſtatur. l. 2. in ver. reſponſionem. C. de iureiu. §. ſancimus, in ver. litis conteſtationẽ, auth. de exhib. reis. ante litis conteſtationem, non dicitur agere, ſed agere velle. l. ſi poſtea, in glo. 1. ff. de peculio. Bald. in c. 1. poſt nu. 1. de feu. cogn. nec lis dicitur eſſe in aliquo ſtatu. Loffr. in conſ. 12. nu. 15. Affl. de vaſs. qui cõtra conſt. Lothar. nu. 8. cir. med. Vnde exce-
47 ptio declinatoria circa iudicem non ſolum debet proponi ante litem conteſtatam, ſed etiam ante alias declinatorias. Abb. in cap. exceptionem, nu. 11. de excep. & inter declinatorias, quæ reſpiciunt iudicem ordo eſt, vt prima opponatur ea quę reſpicit iuriſdictionem, quam ea quæ reſpicit perſonam. Bal. in l. non videtur. 1. rep. ff. de iudic. debet infra viginti dies præſtari cautio de ſtando iuri, & iudicem recuſandi, ſi adeſt cauſa, §. illud quoque, auth. de exhib. reis. Datur terminus, teſtium depoſitiones ſcribuntur, publicantur, & ſententia in ſcriptis fertur. inf. in conſt. ab omnibus regni noſtri. Prædicta omnia ſunt de ſubſtantia, & ſi ordo iſte peruertitur, non valet ſententia, etiam quod ſententia abſque termino valere poſſit. Affl. hic in 6. not. poſt nu. 43. & qui iudicij ordine nõ
48 ſeruato cognoſceret, ius alterius auferret. Bald. in §. iniuria, nu. 14. in fi. de pace iuram. firma. Adeo quod etiam Papa de poteſtate ordinaria tenetur ſeruare hunc ordinem, ſecus de abſoluta. Abb. in c. accuſatũ, 1. not. de ſimonia. Seruatur etiam in criminalibus. Spec. in tit. de accuſat. §. 4. nu. 32. in quibus
49 quandoque conſiſtit ordo in non ſeruando ordinem. Abb. in c. ad noſtrum, lo ſecondo, poſt princ. de iureiur. Vnde ordo nõ ſemper eſt ſeruãdus. l. is cui, §. ſi plures, in ver. ordinem, ff. vt in poſſe. lega. & ſi debitum eſt liquidum. Affl. hic nu. 48. 49. & 50. fit præceptũ de ſoluendo, nec eſt neceſſaria litis conteſtatio, & vbi non requiritur conteſtatio litis, non requiritur libellus, & in defectu libelli proceſſus ordinarius non exigitur. Alex. in conſ. 134. nu. 2. 3. & 5. cir. fin. 7. vol. In præparatorijs non conſiſtit iudicium, ſed eſt quoddam præambulum, vnde quidquid omittitur circa præparatoria, non vitiat, excepto libello ſuper quo fundatur iudiciũ. Bal. in auth. generaliter, nu. 15. circa med. de
50 Epiſc. & cler. Licet omnia quæ poſt litem conteſtatam contingunt, ad officium iudicis pertinent. §. illud quoque, in ver. & legem, circa med. auth. de trien. & ſemi. alias ordo prædictus dicitur forma in actibus hominum, & deſtructo principio ordinis, totus ordo deſtruitur. Bal. in rub. poſt num. 32. de rer. diuiſ. adeo quod remitti non poteſt de conſenſu partium. Lucas in l. de ſubmerſis, col. 2. de naufragijs.

De his, qui in Regno guerram mouerent, & de præſalijs puniendis.

SVMMARIVM.

1 *Bellum eſt paci contrarium, & vnum non patitur aliud.*

2 *Pax armis, & belli exitu fœdatur.*

1 Mperator firmando pacem, prohibuit bellum, quod eſt paci contrariũ. D. Aug. 19. de ciuit. Dei, c. fin. cum vnum contrarium aliud non patiatur. l. ſi quis agere, in ver. cupiens. C. de codicill. ſed pax ſeculi inter ani-
2 mos gentium deſidens, armis, & belli exitu fœdatur. D. Auguſt. 2. contra 2. Gaude. epiſt. col. 15. cir. med. ideo mouentes guerram in Regno, & imponentes præſalias, etiam de iure communi prohibitas. auth. vt non fiant pignorationes, in princ. vbi Bar. punitur, vt in tex. vt ſic vexatio præbeat intellectum. inf. in conſt. humanitate, in fine.

SVMMARIVM.

1 *Reſpublica ex ciuilibus contentionibus læditur, & ad euerſionem deuenit.*

2 *Bellum ciuile dicitur, quod in ſe populus mouet, & in partes diuiditur.*

3 *Verecundiæ, nec dignitati conuenit aliquid non iure facere.*

4 *Comes in ſuo Comitatu magis Principi, quam Præſidi comparatur.*

Baro

5 *Baro est cui Rex Baroniam ex certa scientia concessit vt fieret Baro, & vnde, & quid dictum nomen significet.*
6 *Dignus dicitur, qui aliquo nomine dignitatis vocatur, & dignior si ex seipso, nō propter aliū habuerit.*
7 *Miles quis, & quod olim per Principem confirmabatur.*
8 *Quicunque, quodcunque, & alius, quid significent, post num. 7.*
9 *Vexilla sunt signa, quibus gentes distinguuntur ab alijs.*
10 *Guerra, bellum, prælium, & duellum, qui sint, & quomodo differunt.*
11 *Guerram propria auctoritate mouere non licet, secus auctoritate superioris pro suis recuperandis, & quod modis mouetur.*
12 *Comes, vel Baro si more hostili mouit bellum, confiscatis bonis, capite punitur.*
13 *Comes, & Baro sunt partes Regni, cuius caput est Rex, ideo eius auctoritatem vsurpando puniuntur.*
14 *Culpa maiore astringitur, qui ad delinquendum se cum alios prouocat, quam qui repentè, & singulariter per seipsum peccat.*
15 *Represaliæ contra subditos, & non subditos imponi non possunt, & de imponentis pœna. nu. 16.*
17 *Represaliæ contra ciuitates, quando conceduntur, & contra quos.*
18 *Bellum est necessarium secundum Scipionem Nasicam.*
19 *Hostes de consuetudine generali non citantur, sed sola diffidatio.*
20 *Guerram mouentes in regno, & seditiosi qualiter puniuntur.*
21 *Bellum iniustè mouentes, & non prohibentes, si possunt, tenentur ad omnia occupata, & quomodo.*
22 *Spolia hostium, & castra ad quos spectant, & per quem diuidi.*
23 *Bellum quando, & quomodo redditur iustum. nu. 24. & 27.*
25 *Balistis in bello quando vti, & non vti debent.*
26 *Ecclesia indicit bellum in tribus casibus, & quando dedicit religiosis. post num. 29.*
28 *Defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ est licita etiam contra dominum.*
29 *Bella non habent continuas pugnas, sed raras, quandoque nullas.*
30 *Harmonia quæ dicitur à Musicis in cantu, ea est in ciuitate concordia.*
31 *Bellum mouere an sit licitum Principibus Christianis.*
32 *Alius, denotat diuersitatem in substantia, & ponit eandem qualitatem.*
33 *Conuenticulæ prohibentur, & iudex debet studere ad pacem.*

OMES] omnium deterrimum est potētiorum turbatio, consueuerunt namque concita plebe, & amicis ad vnius arbitriū deferre, seditionesque, & prœlia inter se miscere. Arist. 2. Politic. 8. exempla. 5. eiusdem 4. inde respublica ex ciuilibus contentionibus plerunque
1 læditur, maxime si simul contendunt personæ potentes, quia propter immensas dissensiones tota ciuitas ad diuisionem, & euersionem peruenit. Bal. in add. 3. ad Specul. pen. in princ. in tit. de appel. tunc proprium est impiorum, vt eis se adiungant, & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potentiores viribus vident, præesse autem in malis est magis miserum. D. Thom.
2 1. par. q. 109. art. 2. ideo legislatores magis concordiæ student, quam circa iustitiam. Arist. 8. Ethic. 1. nam dicitur bellum ciuile, quod in se populus mouet, & in partes diuiditur, & accidit prout in arbore, quę si scinditur per medium, vel rami inciduntur, cito desiccatur, ita si abscinduntur nerui ciuitatum, idest magni ciues, vel inducuntur ad speciem tyrannidis. Bald. in l. vni. in princ. de cad. toll. Inde potentes facile dubitare solent. Bal. in l. quidam, in prin. C. de necess. ser. hære. inst. Et ideo qui discordijs, & contentionibus studere solent, in pace viuere nolunt, sed conuicti per fideiussores, ire debent ad Regem, qui cum fidelibus considerabit quid de talibus fieri debeat. c. 1. fin. de faidiosis, & armis infra patriam portandis in Longobar. Imperator iste, qui posuit fines suos pacem. psal. 147. Lauda Ierusalem Dominum, vt populum pacificè sub suo regimine

ne viuat.l.fi.in fi.de debitis,& guadimonijs in Longob. mandat cuique quod sibi debetur,per iudicem poscere,non armata manu, sed in iudicio ciuiliter. l.negantes,vbi Bal. C.de act.& oblig. nã ij potest per præsidem, nõ debet armata manu recuperare. in l.data opera,post num.67. de his,qui accus.non
3 poss.etiam quia verecundiæ pietati,nec dignitati conuenit quidquam nõ iure facere. Abb.in c.olim,nu.8.circa med.de rest.spol. vel sine auctoritate arma mouere, siue bellũ mouere. idem Abb.in eo.c.olim, nu.22. alias punitur, vt in tex.qui diuiditur, & finitur vt per Affl.& dicit [Comes] de quo in c.ex tenore, de fo.comp.c.3. de ord.cog. c.fin.de vita,& hon.cler.c.magnæ, de voto, & voti redempt.c.porro,de diuor. qui Prin-
4 cipi assimilatur in suo Comitatu magis quã Præsidi.Bal.in l.1.post nu.1.C.de const.pec. aliter Comes in l.Senatusconsulto, de offic. præsid.l.diem functo,de off.assess.de Comitiss.c.fin.de concess.præb.c.ex parte,lo primo,de verb.sign. propriè hic pro eo qui est inuestitus de aliquo Comitatu, vnde strictè eius appellatione non venit Comes Palatinus,qui abusiuè dicitur Comes.Abb.in c.3.
5 in princ.de maior.& obed. [Baro] cui Rex concessit Baroniã ex certa scientia,vt fieret Baro. Iser.de capita.qui cur.vend. num.22. est nomẽ Hebraicum, Baro enim hebraicè, latinè filius, quia Reges primò cum plures haberẽt filios,nec omnes Reges facere possent,nam vni tantum administratio cõmittenda erat,alijs donabãt ampla castra cum imperio,& iurisdictione.inde Barones,idest filij,& alijs celsiores vocabantur. Vel Baro est nomen Græcum,bare enim græcè,latinè dicitur fortis, quasi quod Barones debeant esse fortes,& non debiles in prœlio. Affl.de his, qui feu.dare poss.in princ.nu.2.& 3. & differunt a militibus,nam Barones sunt qui habent castrũ,castra,siue feuda quaternata, quæ alia sub se habent, alias non Barones, sed simplices milites dicerentur. Affl.infra in const.si aliquis Baro. 1.not.de stat.dota. in feu.& sic Baro est plus quam miles. Iser. in d.c.1.§.similiter,lo vltimo,nu.23.in prin.
6 de cap.qui cur.vend. Et ad considerandam dignitatem, debemus attendere an vocetur aliquo nomine dignitatis. Abb.in c.de multa,post nu.21.ibi,secunda,de præb.vnde qui habet aliquid per meritum proprium,habet quodammodo illud per seipsum,& nobilius habetur id quod habetur per meritũ, quam quod habetur sine merito. D.Thō.3.par.de
7 Saluatore,q.19.art.3. [Miles] qui postquã est electus, cõfirmatur per Principem.l.neminẽ,de re mil. & de isto intelligitur quando lex militem appellat. Bald.in cons.442.

nu.2.vol.5.nec eius appellatione venit Princeps. idẽ Bal.in cons.447.nu.2.eo.vol. dum creabatur,multa requirebãtur.§.fin.in ver. siquidem, auth.de mand.Princ. quæ debeat habere.Luc.in l.fortissimi,de erog.mil.ann. hodie fit oppositum, idem Luc.in l.his quidem,col.2.post princ. qui mil.poss.vel non. [Seu] disiũctiuè.Arch.in c.ego,in fi.63.dist. [Quicunque] & quodcunque, sunt verba generalia,& generaliter debent intelligi.c. solitæ,in fi.vbi Abb.vlt.not.post nu.7.de maior.& obed. referunt ad omnes,& sunt plus quam omnes,& quilibet, adeo quod cõprehendunt etiam Principes,& Duces. Affl.hic
8 nu.71.72.& 73. [Alius] significat similitudinem,& ponitur comparatiuè. Bal.in l.fin. C.de his,qui a nõ dom.manu. facit positionem eiusdem qualitatis cum præcedẽtibus. Abb.in c.sacris, post nu.2. de sepult. etiam si sit extraneus. Ant.de But.in c.nisi,in ver. verum,nu.21.post med.de renunciat. [Qui
9 Publice] armatus cũ comitiua,& vexillis, quæ sunt signa quibus gentes distinguntur ab aduersarijs. Isern. & Afflict. hic 3. not. [Guerram] c.quod olim, de Iudæis. seditionem fecit,& guerram,c.perpendimus,de
10 sent.excomm. Et differunt guerra, bellum, prœlium,& duellum.Guerra propriè est inter Principem,& Principem, & tunc venientes cum banderijs eleuatis, dicuntur cõmittere guerrã.Gra.hic.nu.1.Bellum est dissensio per quam arma mouẽtur,& dicitur bellum,per antifrasim, quasi nullum bonum. Prœlium est ipsa congregatio hostiũ in bello.Affl.hic 3.not.post nu.76.& 77. Vel dicitur prœlium, quando tota massa,vel exercitus vtriusque partis inuicem confluunt, & tunc multa præcedunt, uam sternitur locus vbi plicetur, & destruũtur munitiones illorum, qui prœlium declinant. Abb.in c.vni. nu.6.& 18.cir.med.de litis contest.ita procedit forte constit.castra,& munitiones,infra de nouis ædif. eius damna, & calamitates ponit Gra.in const.preced.nu.3. Duellũ verò est duorũ bellum. Abb.in c.1.de purg. vulg. de quo infra in constit.prosequentes, & in const.monomachiam. Vel schisma est respectu Ecclesiæ vniuersalis,bellum ad diuersa regna,rixa ad personas,seditio ad partes. Caiet.ad D.Th.2.2.q.42.art.1.& 2.vbi
11 etiã D.Th. [In Regno Mouerit] propria auctoritate, quod non potest.l.nullus. C.de Iudæis,24.q.1.& 2.per tot. secus si auctoritate superioris, & pro suis recuperãdis. Abb.in d.c.olim,nu.22.in fi.de rest.spoliat. Mouetur autem pluribus modis,per se,non per alium,item per se cum alio,quidam per alium,non per se: & est triplex,defensionis, recuperationis, & inuasionis. Nec moueri potest

potest nisi pręcedat diffidatio. Bal. in l. 2. nu.
71. C. de seruit. & aqua. Et hoc est indicere
bellum, sed quando lex indicit, nõ est neces-
saria monitio. idẽ Bald. in l. si manumissori.
C. de obseq. patr. pręst. alias quando dicatur
mouere, & de pœna mouentis, Luc. in l. vnic.
col. 2. cir. med. vt arm. vsus. [CONFISCATIS
BONIS SVIS OMNIBVS] tam burgensaticis,
quam feudalibus, quę a curia tenet. Gra. hic
in princ. mediante sententia. Affl. hic 4. not.
alibi tria sunt bonorum genera, externa,
corporis, & animi. Arist. 7. Polit. 1. [CAPI-
12 TE PVNIATVR] & sic si Comes, vel Baro mo
uet guerram more hostili contra aliquem,
cõfiscatis bonis, capite punitur. Cap. in sua
inuest. in ver. feuda amittũtur, ibi, quinqua-
gesimoprimo. Afil. in §. si ministrales, nu. 4.
13 de pace ten. nam cum sint partes regni, cu-
ius caput est Rex, & superior, tam respectu
eorum, quam eius cui mouendum est bellũ,
ab eo petenda est iustitia, alias facerent ei
iniuriam, vsurpando auctoritatem superio-
ris, & puniuntur. Caiet. ad D. Tho. 2. 2. q. 40.
art. 1. si fit in terris Regis, ei fit iniuria, si in
suis, magnum immineret periculum. idem
Caiet. ad eundem, ea. par. q. 66. art. 8. cir. fin.
quia cõmittit crimen læsæ Maiestatis. Affl.
hic finitur lex, in princ. num. 5. & hic 5. not.
14 Et maiori culpa astringitur qui alios secum
ad delinquendum prouocat, vel deliberatè
delinquit, quam qui repente, & singulariter
per seipsum, & sine congregatione hominũ,
peccat. Gra. in c. reg. siue quis sit forbanni-
tus, & tenetur tunc vltra quã delinquere vo
luerit. gl. & Bal. in fi. in l. quoniam, C. ad leg.
Iul. de vi publ. & iure Longobar. Si quis pro
iniuria sua vindicanda super quemcunque
hominem manu armata, aut cum exercitu
vsque ad quatuor homines in vicũ intraue-
rit, morte moriat, aut 90. solidos componat:
& si sunt mulieres decaluantur, & per illum
locum fustigantur, & sic statutum puniens
violentiam factam cum armis, vel sine, com
prehendit mulieres. l. 1. & l. relatum, vbi gl.
de agressione in vico in Longob. [QVI AV-
TEM PRAESALIAS, SIVE REPRAESALIAS
15 FECERIT] quæ contra subditos, nec contra
non subditos pronunciari possunt, quia non
potest vnus pro alio grauari. Bald. in d. l. 2.
post nu. 70. de seruit. & aqua. sunt de genere
prohibitorum, & nõ extenduntur, vt latè in
cõst. præced. sunt legibus graues, & naturali
æquitati contrariæ. Io. And. ad Spec. in rubi
col. 2. in princ. de iniurijs. [MEDIETATIS
BONORVM SVORVM OMNIVM PROSCRIP-
TIONE] amissione. gl. in l. nemo, la 2. in ver.
proscriptionis, de Episc. aud. [DAMNETVR]
præcedente libello, & secuta condẽnatione.
Bal. in l. facultas, nu. 15. de iure fisci. Et sic
16 arrestans bona alicuius, proscribitur, vel
damnatur medietate bonorum, cum proscri
bere nihil aliud sit, quam damnare: nec de
iure authenticorum fiebant pignorationes,
& facientibus imponebat pœna quatrupli.
Affl. hic 6. not. alia imponebatur de iure ca-
nonico, c. si pignorationes, de iniurijs, &
damno dato, in vj. per cap. verò reg. contra
effrænatas est indicta pœna capitis. Arnon.
in 71. differentia vtriusque iuris. Quando
17 autem concedantur represaliæ contra ciui-
tates. Bal. in l. dies cautioni. §. hoc autẽ, cir.
med. de dam. infe. latè in auth. sed omnino,
ne vxor pro mar. Arno. in 28. & 30. dialogo.
vbi etiam quod non comprehenduntur illi,
qui non sunt sub Episcopo illius ciuitatis,
contra quam fuerunt cõcessæ, licet ex culpa
communi neuter contra alium experit. Bal.
in l. inter, §. quoties, la prima. & l. ex damni,
§. 1. in fi. de dam. infe. tamen propter diffici-
lem discretionem culpabilium, & inculpabi
lium vniuersi includũtur, verum deprædati
propter delictum vnius, possunt a delinquen
te repetere. idem Bald. in auth. sed omnino,
nu. 2. cir. med. & in fi. ne vxor pro mar. & an
concedat Rex, vel alius non recognoscens
superiorem. Gra. in const. prec. nu. 14.
18 Sed videtur, quod bellum sit necessarium,
nam Scipio Nasica tunc Pontifex, & iudicio
totius Senatus vir optimus, nolebat Car-
thaginem Imperij Romani æmulam dirui,
videns tãquam pupillis idoneum tutorem,
ita ciuibus necessarium esse terrorem, quod
re ipsa probatũ est, nam contradicente Ca-
tone, deleta Carthagine, tanea in rebus pro-
speris orta sunt mala, vt qui vitę integrita-
te mala metuebant ab hostibus, prædicta
integritate vitæ crudeliora patiebantur a
ciuibus. D. Aug. 1. de ciuit. Dei, c. 30. & 31.
Et tempore Sillę, & Marij pax cum bello de
crudelitate certauit, & vicit. Idem qui supra
19 3. eiusdem, c. 28. in fi. Sed illud in bello exte-
rorum, & de consuetudine generali est, quod
non citentur hostes, sed sola diffidatio suffi-
cit. Bal. in l. executorem, nu. 34. de execu. rei
iud. & illorum concordia sæuiens discordia
vsq; ad ciuilia bella perducit. D. Aug. præd.
vbi sup. 3. de ciu. Dei, c. 25. in fi. Hanc discor
diam prohibet Imperator in regno, cum pa
cem bella laboriosa requirant. Idem Aug.
15. eiusdẽ c. 4. & 19. c. 12. vel procedit extra,
intus habens quantum est eis tributũ. Caie.
ad D. Thom. vbi sup. 2. 2. q. 40. art. 1. col. 3. in
princ. Et contra dæmones est bellum indi-
ctum. D. Th. ea. par. q. 96. art. 2. in fi.
20 Nota, quod facientes seditionem in popu
lo, l. 2. de seditiosis, vel mouentes guerram,
immiscens se enormibus, & committũt cri-
men læsæ Maiestatis. Abb. in c. perpẽdimus,

2. not.

2.not.& nu.9.de sent.excom.quia tumultus est prohibitus. Bald.in l.3.in princ. de sum. Trin. Cœtum, & turbam congregare non licet, quia hæc, & similia sunt prohibita, nisi reperiantur concessa. Abb.in c.fin.in fi. de test. cog. nam suscipiendi belli auctoritas, atque consilium est penes Principē, exequi autem debent milites, nec culpatur, quod in eo moriuntur, quādoque morituri, vt dominētur in pace victuri: iure autem in eo culpatur nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, impacatus, atq; implacabilis animus, feritas rebellandi, atque libido dominandi. D.Aug.22.cōtra Faustum, col.55.& 56.cir. med.
21 Alij iniustè mouentes bellum, tenentur restituere omnia occupata. Abb.in c.sicut, 1.not.de iureiur. c.3.de pœnit.& remiss. & si dominus patitur gentem suam aliquid facere, cum possit prohibere, tenetur pro patiētia sicut de præcepto. Bal.in l.quid ergo, 2.repet.§.1.de his, qui not.infam.& tenetur iubens, consentiens, receptator, & participans, si non obstat: ordine tamen prædicto, vt iubens primò, & successiuè alij: vno tamē restituente, alij non tenentur. D.Thom.2.2. q.62.art.7.vnde statuuntur quidam ad cohibendum stipendiariorum excessus, & ad eorum emendam per c.reg. item quod tres in
22 curia.vbi Io.Ant.de Nig. Et spolia in bello iusto debēt dari duci, vel magistro militum, quæ diuidit inter milites, prout placet, sed non debet dare fugientibus. Castra verò, & terræ quas occupauit iure belli sunt eius qui bellum indixit. Bal.in l.pen.col.1.circa fin. C.de donat. Nō debet tamen indici nisi pro Fide, aut salute. D.Aug.vbi sup.22.de ciuit. Dei, c.6.col.3. Pro libertate licitum est pugnare etiam contra Principem. Abb.c.3.in 2.not.& nu.3.de pœnit.& remiss. Iustū bellum quid sit, Gta.in const.præced. in princ.
23 & est quando vlciscitur iniurias, quas a suis improbè factas vlcisci neglexerit, vel nō restituerint quod per iniuriam ablatum est. D.Aug.6.quæst. super Iosue, col.7.in fi.& 8. in princ. Et tria requiruntur, auctoritas Principis, causa iusta, & recta intentio bellantium. D.Tho.vbi sup.2.2.q.40.art.1. Et licet optabile aliquid non sit bellū, pietas tamen laudabilis est in bello. D. Aug.7.quæst.super Iudicum, col.8.in fi. inde bellum bonum, & malum, victis malum, vincentibus bonum: ita mors iusta, & mala, iusta ex iusto iudice, mala ex misero peccatore; hos de ignominia ducit ad gloriam, illos de gloria ad ignominiam. Ignis lignis, & stipulis est nociuus, argento, & auro proficuus, quia hęc puriora reddit, illa cōsumit. D.Aug.in lib.de prędest.
24 Dei, c.4. Et optatur bellum, vt acquiratur de victoria latitudo regnandi, & expectatur vt gens hostilis in bellum prior erumpat, vt quasi iustius expugnetur. Idem Aug.10.cō-
25 tra Faustū, col.2.cir.fin. Et in bello campestri debent exhortari homines ne ballistis vtantur, cum sæpe accidat, quod homo vilis perimat hominem magni pretij, vt cōtingit in scoppitis: ad defensionem tamen murorum, vel nauium, & quando bellum est iustū, & licet. Abb.c.vni.2.not.&nu.1.de sagittarijs. quia nō habetur ratio maioris damni, vbi culpa dānum passo potest imputari. Bald.in l.inter quos.§.quoties.lo primo. de
26 dam.infe. Ecclesia autem indicit bellum in tribus casibus. Abb.in c.excommunicamus, nu.8.de heret.c.sacris.3.not.de sent.excom. Potest etiam indicere ratione doli, vel contumaciæ: & si indicitur contra dominum, an possint capi res subditorum. Bal.in l.qui restituere.2.rep.in princ.de rei vend. Et vbi
27 non sufficiunt legum remedia, qui ius habet potest aduersarium diffidare, & ei guerram licitam facere. Bal.in auth.& qui iurat.nu. 28.in fi.de bonis auct.iud.possid. vel iudicis copia non adesset, siue ciuitates essent quæ Cæsari non obedirent. Bal.in l.si quis ad se. 3.not.ad leg.Iul.de vi. Ita & tyrannum tenentem castrū suum, vel eius partem, posset vi expellere, quia vassallos suos opprimit. Idem Bald.in l.data opera.nu.63. post med. de his qui accus. non poss. Vel debet adire superiorem, Papam, vel Imperatorem: licet in Tuscia Papa, & Imperator non timeant. Bal.in l.1.2.rep.nu.35.vnde vi. Vltra quod
28 defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ videtur permissa etiam contra dominum. Affl.in §.porto.2.not.nu.7. quæ sit pri.cau. bene.amit. hic tractatur de his, qui mouent guerram, non de his qui se defendunt, nam illi non nos, inquiunt, peccauimus in te, sed tu contra nos male agis, indicens nobis bella non iusta. Iudicum 11. non enim incipit, qui per irā facit, sed qui prouocauit. Arist.
29 5.Ethic.14. Quæ bella non habent cōtinuas pugnas, sed ratas aliquando nullas, & est propriè, quando hostibus portæ clauduntur, quia est quodammodo armata defensio. D. Aug. 6.quæstionum super Iosue col.18. post med. Religiosis autē non licet bella gerere, nisi auctoritate Principis, vel Ecclesiæ, & pro defensione aliorum potest religio institui. D.Th.2.2.q.188.art.3.
30 Secundo nota, quod dictum in Comite, & Barone, procedit in Principe, & Duce, nec est uerum, quod Affl.hic dicit post num.69. quod tempore harum constitutionum non erat nisi Comites, nam de Principibus meminit const.scire uolumus, de eis autē mentionem fieri non oportuit, per ea quæ dicit idem Affl.hic num.72. sed de Comitibus, & alijs

alijs similibus dicit, qui immediatè vassalli ligij sunt illius, in cuius regno sunt, vel Imperatoris, si sunt sub Imperio: & licet homines eorum non sint homines Imperatoris, vel Regis, non tamen tenentur illum defendere contra Imperatorem, vel Regem, vel illum Regi præferre. Spec. in tit. de feudis, §.2.nu.28. isti ne Principem spernent. Gra. hic nu.2. causa sedandi tumultus, cuius causa multa fiunt. Spec. in tit. de sequest. poss. & fru. post nu.4. statuit Imperator, vt in textu,
30 quia harmonia, quæ dicitur a Musicis in cātu, ea est in ciuitate concordia. D. Aug. vbi sup. 2. de ciu. Dei c.21. Quæ dicitur persona ficta. Affl. hic 2. not. post nu.73. Verū si odia sunt patentia, dicitur guerra, si latentia dicuntur latrocinia. Portius in §. si ab hostibus, col.2. cir. fi. quib. modis ius patr. potest.
31 solui. Quid in Principibus Christianis, an sit eis licitum mouere bellum cōtra infideles, Affl. hic nu.67. Abb. in c. quod super, nu.10. de voto, & voti redempt. alias per se nequit quis bellū indicere. Spec. in tit. de secu. decr. §.5.nu.2. Nec potest per calumniam furtiuè, vel alio modo simili rem suā recuperare. Abb. in c. olim nu.23. de rest. spol. c. sicut & infra, num.14. in fi. & 15. de iureiur. Affl. hic nu.67. in princ. est ei seruanda fides, sed occultare consilium, & eum fallere licet. D. Thom. 2.2.q.40.art.3.
32 Tertio nota, quòd alius, denotat diuersitatem in substantia, facit tamen positionem eiusdem qualitatis cū præcedentibus. Abb. in c. officij, 2. not. de pœnit. & remiss. licet non semper. idem Abb. in c. accedens, nu.6. de præb. & in rescripto. Clausula, quidam alij, quid operetur, & quod non extendatur nisi ad quatuor. Spec. in tit. de rescript. præsent. nu.2. & seq.16. in fi. & in tit. de citatio. §.1.num.8.
33 Vltimo nota, quòd seditiones, & conuenticulæ prohibentur. l. denunciamus, de his, qui ad eccl. confug. Et iudex potest compellere ad pacem tam secularis respectu subditorum, quam ecclesiasticus respectu clericorum, ratione peccati. Abb. in rub. nu.7. de treg. & pace. nam discordia est peccatū, & filia inanis gloriæ, & importat disgressionem voluntatum. D. Thom. parte præd. 2.2. q.37. art.1. & 2. & dic vt in constit. præced. videlicet, quod ante factum iudex debet studere paci, post factum debet iudex facinus punire. Gra. in ead. const. præced. nu.11. per iudicem secularem coguntur ad concordiā, & pacem, illis recusantibus, excommunicantur. Gra. hic num.6. & faciens treguam, non præsupponit bellum post tempus, quia ordinatur ad diminutionem. Bald. in l. cum tale. §. fin. de cond. & demonst.

De illicita portatione armorum, & pœna percutientium cum ipsis.

SVMMARIVM.

1 *Arma possunt dare occasionē peccandi.*
2 *Prauidere est actus prouidentia.*
3 *Consideratur quod euenire potest.*
4 *Causa sublata agēdi forma est sublata.*

1 ARMA dare possunt occasionem peccandi. glo.1. in c. noli. 23.q.1. & successiue guerræ, quā prohibuit, quia prauidere est actus
2 prouidentiæ, sicut & præcauere, secundum Arist. Affl. infra in textu nu.1. cir. med. considerās
3 quod euenire potest. Bal. in l. nec timorem. 2. rep. cir. fi. quod mct. cau. prohibuit [ILLICITAM PORTATIONEM ARMORVM] vt subla
4 ta causa omnis agendi forma tam ex contractu, quam ex delicto sit sublata: & vt ponat gladium ad radicem. Bald. in l. duobus, §. colonus ff. de iureiuran. imponit pœnam, quia melius est in tempus occurrere, quam post exitum vindicare, vt infra.

SVMMARIVM.

1 *Homo potest hominem corripere, sed non corrigere.*
2 *Armorum asportatio præbet causam violentijs, & homicidijs.*
3 *Intentio sonat in aliud tendere, & nominat actum voluntatis.*
4 *Pœna eius quem amat, non placet ei per se, sed ordine eius ad aliud, ad iustitiam, vel correctionem.*
5 *Punire maleficia est actus pietatis.*
6 *Gladius immissus per transeuntem, iuxta aliquem, inducit timorem.*
7 *Occurrere, succurrere, contradicere, & resistere significat.*
8 *Periculo debet adhiberi remedium.*
9 *Vitium si vis succidere, tolle materiā.*
10 *Fideles non propriè dicuntur liberi, nec plenè serui.*
11 *Præsumere sonat in malam partem, & deferens arma, præsumitur habere malum animum, nisi sint ligata.*

Arma

1 NTENTIONIS] homo potest hominẽ corripere, sed nõ corrigere .i. personam afficere, non animum mutare. Abb. in c. ad abolendam nu. 11. in fi. de hæret. verum plectendo, & ignoscendo, hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. c. prodest 23. q. 5. hoc licet fuerit in mente Imperatoris, non tamen videtur mente actum, quod verbis colligi non potest. Bal. l. 2. in 2. rep. col. 40. cir. fin. de iniur. quia verba deseruiunt intentioni, & non econtra. Abb. in c. petitio post princ. de procur. & fuerunt inuenta vt quisque ad alterius notitiam cogitationes suas proferat, cum talia humanæ aures iudicẽt, qualia foris sonant Gra. hic cir. fi. post nu. 30. sciebat
2 asportationem armorum causam violẽtijs, percussionibus, & homicidijs præbere. Affl. sup. eo. in rub. in prin. quia pręsidẽtis incumbit officio viã delictis præcludere. in c. reg. præsidentis incumbit officio. & suæ intẽtionis erat ista prohibere, ideo suum aperiẽdo intellectũ, c. olim de ver. sig. quia nulli licet arma portare absque Principis licentia, & qui portat, in dubio pręsumitur habere malum animũ. l. vni. vbi Ang. vt arm. vsus. fecit præsentem cõstitutionem, quæ non est odiosa, sed benigna, & fauorabilis, occurrẽs delictis perpetrandis, & fauens honoratis equitantibus. Iser. hic in tex. qui diuiditur, & sumitur vt per Affl. & dicit [INTENTIONIS]
3 quæ sonat, in aliud tendere, nominat actum voluntatis, & lumen vocatur a Domino. D. Th. 1. 2. q. 12. art. 1. & 5. nã iudicat omnes. Cassa. in consuet. Burg. rub. 4. §. 23. in princ. & 45. post med. [NOSTRI] qui nec breue, modici temporis spatium dare volumus ad

requiem, inf. in const.nihil de off.mag.iust.
[SALVBRI] salutem afferens. in coust. salu-
britatem, de conser.acris. [PROPOSITVM]
intentum, quod idem est quod propositum,
nam intendo.i.propono. Bald. in l.si quis,
2.rep. §.si filius, in princ.quod quisque iur.
& habet multas significationes. Arch.in c.
de monachis, circa med.16.q.1.hic capitur
pro voluntate facit quod dicit Bal. in l.cum
in plures §.locator cir.med.ff.locati.[NON
TAM] & quam, quæ dictiones stant copula-
tiuè, in rub. vt omnes iudices tam ciuiles,
quam mili. Loffr.in cons.33. un.5. circa fin.
[CIRCA PVNIENDA MALEFICIA] quia ex
4 quo quis amat aliquem, non placet ei per se
pœna eius, sed solum in ordine ad aliud, pu-
ta ad iustitiam, vel correctionem eius, qui
punitur, alias si delectaretur punire sine cau
sa, diceretur ferus, siue sæuus, quasi affectum
humanũ non habens. D.Th.2.2.q.157.art.1.
Maleficia verò acta sunt comprehẽdere de-
licta quantumcunque grauia. Abb.in c.per-
pendimus, nu.9.circa med.de sent.excomm.
[COMMISSA VERSATVR] quorum punitio
5 est actus pietatis. Lucas in l.mulieres, col.
pen.cir.med. de incolis, & iustitiæ. & fit in-
differenter per bonos, & malos, sed differen-
ter a bono, & a malo, quia bonus non punit
nisi exercendo iustitiam diuinam in malos:
malus etiam quod obsequatur iustitiæ diui-
næ, nõ tamen ex intentione hoc agit. D.Th.
ad Heb.11.ibi, Fide, col.2.cir.med. [QVAM
IN COMMITTENDIS EISDEM VIA, ET MA-
TERIA PRAECLVDATVR] cum via non de-
beat aperiri maleficijs. l.cũ ij §.transactio-
nes in ver. ne circumueniatur ff.de transact.
sed est obuiandum ne fiant, commissa autem
debent puniri. Bal.l.2.in 2.not.de sum.Tri.
[QVIA IGITVR] inferendo a maleficijs, qui-
bus obuiare intendit. glo.1.in l.si quid, de
serui.vrb.præd. [TAM VIOLENTIIS] quarũ
nomen multa facinora continet.l.quoniam.
C.ad leg.Iul. de vi publ. [QVAM HOMICI-
DIIS IPSIS] de quibus inf.in const.terminũ
vitæ, de hom.pun. [ARMORVM] quorum ap-
pellatione quid veniat, l.3. §.1. de vi, & vi
arm. Gra.hic nu.24.& infra in const.si quis
aliquẽ nu.10. [INTERDVM PROHIBITORVM
PORTATIO] ferre, & portare differũt, & quę
sint arma prohibita in regno. Affl.hic 2. &
8.not.in princ. [CAVSAM] occasionẽ, multa
Lucas in l.1.de his, qui non impletis stipen.
[PRAESTAT] nã gladius missus per transeun
6 tem iuxta hominẽ, inducit timorem, etiam
quod non percutiat. D.Aug. in lib.quæst.ex
nouo testa.col.21.cir.med. [OCCVRRERE]
idest succurrere.l.in omnibus, la prima, de
7 præt.stip.l.seruitutes, la terza, in ver.cõtra,
de seruit.alibi contradicere, gl.fin.in l.si pa-
tronus ff.de dona.vel resistere.Bal.in l.si re-
petendi in prin.C.de cõd.ob cau.[POTIVS]
electiuè. gl.in l.sed Celsus, in ver.potius, ff.
de contrah.empt. gl.pen.in l.pro hærede, de
acq.hæred.& non comparatiuè.Bal.in l.hę-
res a debitore §.fin.in fi.de fideinss. [ELI-
GENTES IN TEMPORE] in tẽpus occurrere.
Abb.in c.cũ contingat, post nu.6.de rescrip.
vel ante tempus subuenire, ne contra iusti-
tiam opprimatur. Abb.in c.significauerunt,
nu.20.circa fi.de excep. nam periculo debet
adhiberi remediũ. D.Th. 3.par.de Sacram.
8 q.63.alias 32.art.3. [QVAM POST EXITVM
VINDICARE] & sic melius est occurrere in
tempore, quam post tempus vindicare. Bal.
in l.1.in fi.quan.lic. vnicui. ne forte deterius
inde contingat. c.2.de sponsal. nam sera est
diligentia, quæ post extinctam prouidẽtiam
venit. Bal.in l.2.circa princ.qui admi. vnde
melius est iura intacta seruare, quã post vul-
neratã causam remedium quærere.l.fi. C.in
quib.cau.in integ.rest.nõ est necess. & si vis
9 succidere vitiũ, tolle materiã. Bal.in l.vni.
in princ.nu.3.cir.med.de cad.toll. retinetur
cõcordia cũ causa discordiæ amouetur.in l.
de fideicõmisso.C.de transa.& vitia quando
oriũtur ex vna radice, sublata radice, omnia
sunt sublata.l.fin.vbi Bal.rep. anti.in fi.C.de
nupt.[PRAESENTI LEGE] uõ vbique locorũ.
auth.qua in prouincia, in ver. in prouincia,
vbi de crim.agi opor.sed [OMNIBVS REGNI
NOSTRI FIDELIBVS] qui nõ propriè dicunt
10 liberi, nec plenè serui.Bal.in l.si vsusfructus
1.rep.in princ.de vsufr.& quemad.quis vtatur.
[PROHIBEMVS] prout de iure C. nam iure ff.
arma defensibilia non erant prohibita. Affl.
hic nu.2.cir.med. [VT NVLLVS] dummodo
non sit clericus, vel exemptus, nam istos sta-
tutum non comprehendit. Bal. in l.2.cir.fin.
ff.de pact.dota. [ARMA MOLITA] de quibus
sup.in const.pacis cultum, videlicet cultros
cũ punctis acutis ad molã. Iser.hic cir.med.
[ET PROHIBITA] quia principaliter sunt
ad offendendum, secus in cultris præparatis
ad mensam, vel ad adaptandos calamos.
Arno.in soliloq.71.[CVLTELLOS] feritorios
actos ad nocendũ in c.reg.plectat. [ENSES,
LANCEAS, PANSERAS, SCVTA, VEL LORI-
CAS, CLAVAS FERREAS] de quibus infra in
const.nullus campio.alibi barra ferrea, c.si.
de corp.vit.& balocta plumbea.arno.in 46.
epitom. [ET ETIAM ALIA OMNIA, QVAE
NOCENDI MAGIS] cõparatiuè.gl.in l.filio-
familias de cond.& demonst.Bal.in l.transa
ctione.C.de transact.& exponit prę cęteris.
Abb.in c.illud quoq; nu.8.in prin.de præsu.
vel electiuè.gl.1.in l.1.ff.com.diuid.& expo
nit.valde.gl.1.in l.1.ff.de estim.act.l.si con-
stante §.quoties in ver.vsurpatur.sol.matr.
l.qui-

l.quibus diebus §. dominus, in ver.magis,
de condit. & demonstrat. [CAVSA QVAM
ALTERIVS CVIVSQVISQVE LICITI OPERIS
GRATIA] vel nomine. glo.1. in l.si prior,
solu.matr.l.si communis, de stipulat.seruo.
l.cum enim ff.de nouat.l.quod si.§.sunt qui-
dam, de solut. [SVNT PARATA] solita sunt
referri. l. Labeo, de supell. lega. [SECVM
DEFERRE PRAESVMAT] quod sonat in ma-
11 lam partem. glo.& Abb. in cap. Iudæi, post
num.2.de testi:nam portantes arma præsu-
muntur habere malum animum, nisi portet
illa ligata. Bal.in §.si quis rusticus,vbi glo.
de pace ten. & sic æquiuoca respectu prin-
cipij sunt permissa, non respectu finis, ideo
licent, & non licent. simi. Bald.in l.1. in fi.
princ.de noui operis nuncia.& prohibentur
multa non propter se, sed propter modum.
Lucas in l.mulieres, col.10. post princ. de
12 incolis. vnde confunduntur hic arma offen-
siua, & defensiua, & pariter prohibentur,
quia per defensiua fit audacior ad offenden-
dum. Affl.hic 3.not.ita qui stat iuxta delin-
quentem, videtur præstare opem. Bald.in l.
ad hæc, circa fin. de his,qui not.infa. in l.1.
§.serui,in fi.ad Syllan.l.raptores,nu.6.circa
fin.de Episc. & cler. [CVRIALIBVS] nexi-
bus curiæ ligatis, qui Principibus adulan-
tur.Lucas in l.decuriones,de decurio.& ca-
piuntur tribus modis. idem Lucas in l.3.in
princ.de præd. curia. [AVTEM] quæ dictio
præsupponit aliud esse iuris,quam supra ca-
uetur. glo.in l.hoc amplius, in ver.autem,
de dani. infe. [ET SERVIENTIBVS EORVM]
de quibus infra in const.culpam,de seruien.
13 & exeunt.extra cast. cum priuilegium con-
cessum officialibus, videatur concessum &
eorum subditis. Bald.in l.restituendæ, C.de
aduoc.diuer. iudi. [QVOVSQVE] tamdiu,
& donec, quarum dictionum virtutem po-
nit Paulus de Castro in conf.237. cir.princ.
vol.1. [NOBISCVM IN CVRIA] de qua in
c.1.de cap.qui cur.vend. [COMMORANTVR]
14 cum quo commorari non est indecens, sed
honor. Isern.in c.si quis decesserit,circa fin.
si de feu.defun.mil.controu.fue. [VEL DO-
MVM, AVT] & glo.in l.si ædes ff.de com.diui.
[DOMO REDEVNT] sim.inf.in const.hostici.
[VEL] quæ,& aut,important alternatiuam.
Abb.in c.4.nu.4.de rescrip. [PRO NOSTRIS
SERVITIIS TRANSMITTVNTVR] sicut si Rex
vassallo diceret, Venias tali die ad præstan-
dum seruitium, vel ad præstandum fidelita-
tem. alias si priuatus feudo, etiam quod sit
terminus anni, & diei. Iser.in c.1. circa fin.
post num. 13. quo tempo. miles. [ARMA
PRAEDICTA PROHIBITA ILLIS DEFERRE
15 PERMITTIMVS] permissum esse declaramus.
Spec.in tit.de dispensa.§.5.nu.32.vel osten-
dimus. Ant.de But.in c.literas in fi.de filijs
presb.Abb.in c.si verò,post nu.1.de iureiur.
remouendo obstaculum permissioni cōtra-
rium.Bal.in l.si mutus ff.de testam.intellige
dispensatiuè. Abb.in c.ex literarum in fi.de
temp.ord. seu permittimus, quod nolentes
præcipimus, & si fit vt peius euitet, dicitur
cōparatiua, siue toleratiua permissio. Spec.
in d.tit.de dispens.§.3.cir.fi.post nu.4. idem
de verbo toleramus.Abb.in c.nisi essent.nu.
16 9.de preb.licet quod per dispensationem fit,
non dicitur posse fieri. idem Abb.in c.quod
Dei,nu.8.de statu mon. & sic fit digressio de
qualitate prohibita ad permissam. Bal.in l.
Gallus §.fin. 4.not.de lib.& posthu. [A TE-
NORE ETIAM PRAESENTIS SANCTIONIS]
& pœna in ea adiecta, quia sanctio est cum
pœna. Arch.in c.cōsequens,in princ.11.dist.
[EXIMIMVS] excipimus a regula,de qua in
princ.huius const.glo.in sim.in l.3.de serui.
vrb.præd.& 5.in const.vsurariorū. [MILI-
17 TES, ET FILIOS MILITVM] quorum est pri-
uilegium, vt arma alijs prohibita ipsi ferre
possint per ciuitatē, & de quibus militibus
intelligatur, Affl.hic 5.not. idem in Docto-
ribus, nobilibus, & familia Episcopi. Gra.
hic nu.18.19.& 30. [ET BVRGENSES] c.lite-
ras,de præsum. [QVIBVS ENSES DEFERRE
CVM IPSOS EXTRA LOCA, QVAE INHABI-
TANT PRO AGENDIS SVIS] negociādi causa
per prouinciam.§.mercator,de pace tenen.
[EQVITARE CONTINGERIT MINIME PRO-
HIBEMVS] non repellimus, nec vitamus, &
18 cōponitur ex pro,& habeo.Luc.in l.prohibi
tum, in princ.de iure fisci. & sic generaliter
prohibitum ex causa permittitur.Bal.in l.di
uus,1.rep.cir.fi.prin.ff.de pet.hęred.& a ge-
nerali sermone quædam censentur excepta.
Bal.in l.si cui,1.rep.ff.de seruit. [ITA] quæ
dictio facit conditionem,quandoque modū.
Bal.in prælud.feu.post nu.42. [TAMEN] est
aduersatiua,& restringit. idem Bal.in conf.
195.nu.2.ante,& post, 2.vol. [VT CVM AD
PRAEDICTA LOCA] quæ inhabitāt,vel quo
peruēturi sunt,vt sup. [REVERSI FVERINT,
VEL ALICVBI HOSPITANTVR ENSES IP-
19 SOS INCONTINENTI] in actu se tenente.
Bal.in l.in bonæ fidei,nu.1.in prin. C.de pa-
ctis. continuo, statim. gl.in l.Aristo. in ver.
continuo,de dona. [DEPONANT] reponant.
alibi importat priuare, suspendere, & vt su-
spensum tenere. Ant.de But.c.2.in fi.de tēp.
ord. Spec.in tit.de accus. §.2.post nu.8.& 9.
[QVISQVIS] & quisque, omnes significant.
Azo.in sum.nu.8. C.de hæred.inst. [AVTEM
POST HAEC] l.obseruare. §. post hæc, de
offic.proconf.& lega. post hanc legem. l.iu-
bemus, vbi glo. de sacrosanct. eccl. [PRO-
HIBITA ARMA DETVLERIT SIQVIDEM]

c.inter dilectos, de fide instru.& exponitur,
quia . glo.in l.si me, & Titium , si cert.pet.
[Comes Fverit Qvinqve Vncias, Si
Baro Qvatvor, Si Miles Simplex Tres]
de quibus Comite, Barone, & milite, dixi in
20 const.preced. [Si Bvrgensis] homo popu-
laris. Luc.in l.eum qui,post princ.de fundis
rei priua.vel ciuis non habens feudū,& di-
citur a burgo.i,villa.Mina.infra in const.in
aliquibus,4.not.nu.18.[Dvas Si Rvsticvs
Fverit] habitans,vel colens rus,seu villa-
nus,vt in consuet.si rusticus,vel villanus. &
Affl.hic num.40. [Vnam Vnciam Fisco
Nostro]& successiuè nobis,quia quod ac-
quiritur fisco,immediate acquirit̄ Principi.
not.Bal.in l.vni. §.cum autem, de cad.toll.
& quidquid fisci est, Cæsaris est,sed nō con-
uertitur,in l.bene a Zenone, 1.repe.nu.2.in
princ.de quatri.præscrip.[Componat]sol-
uat,vt inf.in const.iurisgentium.quæ autem
21 dicatur pęna pecuniaria, & quæ corporalis,
Bal. in l.quid ergo §.pœna grauior, 1.repet.
cir.princ.de his,qui not. infa.& quando im-
ponitur pœna pecuniaria,de qua intelligit̄,
Abb in c.2.nu.12.de maledicis.& maior im
ponitur nobilibus,quam ignobilibus,l.pro-
perādum,§.sin autem,C.de iud. plus diuiti,
quam pauperi.glo.in c.cum quidam,in ver.
dignitate, de iureiur. [Qvam Poenam Si
22 Egentes] necessarijs.inde egenus necessa-
rijs egens , & pauper nihil habens in pera .
D.Th.in q.2.noct. Iudica me Domine. ibi,
Anima autem mea. in fi. dixi latè. quæ sint
reg.in ver.& plaustrorum. [Propter Ino-
piam] puta, quia non possidet locum, nec
lucratur de artificio,vel industria. Iser.in d.
ver.& plaustrorum,post nu.55. [Forte]l.si
paterfamilias §.fin.de adopt.nec semper du
23 bitatiuè ponitur.Abb.in c.ex parte.num.3.
de celeb.Miss.& quando ponitur in materia
nō dubitatiua facit assertionem, & philoso-
phicum temperamētum. Abb.in c.2.nu.23.
vt lite nō contest. & sic est nota assertionis,
& non dubitationis.Spec.in tit.de disput.&
allegat.aduoc.§.4.nu.8.alibi mitigat. idem
Spec.in tit.de emph.nu.193.in fi. quādoque
dicitur fortasse. in l.si duo ff.de arbitris. &
forte, in c.dilecto filio,de præben. [Delv-
dant] inludant,eludant,irrideant.Nizolus
24 in ver.deludo. quia condemnatis ex delicto
etiam pecuniariter , non datur dilatio , sed
rigidè,& leuato velo proceditur, in alijs in-
telligitur data,nisi negetur expressè,& pos-
set tūc appellari. Bal.in l.fin.post nu.8.& 9.
de execut.rei iud. sic pecunia remissus, cru-
delitatem cum auaritia certasse significauit
Cæsar in com.belli ciuilis lib.4.car.129.a t.
[Pvblicis Operibvs] quorum triplex est
genus. gl.in l.si nō sortem §.libertus,in ver.
natura,de cond.indeb. [Depvtentvr Ad
Tempvs] quæ pœna non est alternatiua,sed
subordinata in defectu pecuniariæ.Bal.in l.
Lucio.post med.de leg.2.non ex natura pri-
mordiali,& essentiali,sed accidētali. Bal.in
addit.ad Spec.in tit.de accusatore,in fi.col.
25 4.post princ.tunc pœna pecuniaria in defe-
ctu solutionis efficitur corporalis.idē Bald.
in l.si quis 1.rep.nu.2.de iurisd.omn.iud. in
l.fin.1.& 2.rep.de in ius voc. & cum sit indi
uisibilis,etiam si minus soluitur,tota impo-
nitur. Bal.præd.in l.cum sit,de sepulc.viol,
vel si nō habent vnde soluant,accipiunt di-
sciplinam,vt emendati fiant, & alij hoc fa-
cere nō pręsumant.l.2.in fi.de seditione con
tra iudicem, vel ciui.sequ. vel flagellantur.
l.fin.de dāno iniuria in uia dato in Longob.
sicut pro incendio datur in manu eius , cui
culpam fecit,pro seruo vt seruiat ei tot an-
nis,vt ipsam culpam redimere possit,& va-
dat postea quo voluerit.l.quicunque homo,
de furtis.& l.1.de testi.in Longob. [Qvae
Omnia Per Magistros Ivstitiarios]
de quibus infra in constit. Magnæ Curiæ.
[Debitae Execvtioni Tradantvr] &
quidquid gratiosè remiserint de bonis ip-
sorum proculdubio exigemus, inf. in const.
si quis in posterum,in fi.
26 Sed videtur,quod tractus futuri temporis
non spectent ad iudicem.Bal.in l.vbi exigi-
tur,1.rep.in fi.ff.de edēdo.nec potest inspici
quod nondum apparet.Bal.in l.si idem com
eodem, 2.repet.§.si vna,nu.2.in fi.de iurisd.
om.iud.quia non est terminus vbi termina-
tum non cadit, & vbi non est exemplar,non
cadit exemplum , idem Bald.in l.quid ergo
§.pœna grauior 2.repet.nu.10.in fi.d.tit.de
his,qui not.infa. ideo transacti o iuri postea
quæsito non præiudicat , quia iniquum est
perimi incogitatum . l.qui cum tutoribus,
in princ.& fi. vbi Bal. ff.de transact. Vltra
27 quod ista pœna pecuniaria videtur de radi-
ce cupiditatis , & auaritiæ prodire. c.3. de
pœnis. nam in delictis persona est puniēda,
& non res,quæ nō deliquit.§.oportet, auth.
de mand.Princ. Spec. in tit.de primo decre.
§.fin.post nu.12. Vnde non decet in tantum
modestiæ obliuisci, vt in honestis questibus
anhelando,desideret cum aliena iactura di-
tari. c.suam,d.tit.de pœnit. eo magis, quia
qui iubetur soluere, videtur iussus rationa-
biliter soluere.Bal.in l.2.in 2.rep.col.32.in
28 prin.ff.de iureiur.Sed non obstant,nā immo
cautela futurorum spectat ad indicē. Bal.in
l.pro socio.ff.pro socio. Rursus, pœna non
cōmittitur, nisi per actū contrarium dispo-
sitionis principalis, & petēs quid probabit.
Bal.in l.continuus §.cū quis de verb.oblig.
Principalis dispositio est , quod non ferant
arma

arma,faciendo actum contrarium, de facto
committitur pœna. Bal.in sim.in l.si vendi-
tor,de seruis export. Et est verum,quod non
debet quis locupletari ex alieno facto sine
causa,sed cum causa approbata a iure ciui-
li, sic Bald.in l.naturaliter, de cond.indeb.
29 & debet imponi pœna, quæ magis timetur.
Spec.in tit.de contum.§.3.post nu.81.& iu-
dex potest præcipere sub certa pœna, & in-
cipere ab ea quæ magis timetur. Abb,in c.
2. nu.2.de testi.cog. & vnusquisque punitur
sua lege, nobilis in quadruplum, popularis
in simplum. Bald.ad Spec.in tit.de accusat.
col.2.cir.princ. licet quando proceditur ad
correctionem peccati, non est facienda di-
stinctio inter magnum, & paruum, in modo
tamen coercēdi,& puniendi:& in generibus
pęnarū sit differentia. Abb.in c.nouit,nu.8.
cir.med.de iud. & quare maior maioribus,
c.cum quidam, de iureiur. & obligatio pę-
nalis quoad solutionem sortis indiuidua re-
putatur. Bal.in l.in executione,circa princ.
de verb.oblig. & dationi apposita in totum
committitur,si pro parte non soluitur. Bal.
in l.stipulationum, la seconda, §.fin. eo.tit.
de verb.oblig. nam minus tribuit, qui nihil
tribuit. glo. in l.loci. §. fin. in ver.altius si
30 serui. vend. Et aduerte, quod in ciuilibus
maior pœna imponitur nobilibus, quam
ignobilibus, secus in criminalibus, nam
si attendimus pœnam,qua puniuntur nobi-
les,& qua ignobiles, mitius puniuntur nobi
les, quam ignobiles, quia maior est pœna
furcarum,quam amputationis capitis. Dec.
in cons.65. post nu.4.& 5. Affl.hic nu.37. &
inf.in const.terminum vitæ, post num.46.&
semper minores plus puniūtur,quam maio-
res in delicto simili. §.sic igitur, in ver.non
in paruis.auth.vt iudices, sine quoquo suffr.
secus in Episcopo, quia si Episcopus delin-
quit plus punitur,quam alij.glo.pen.in c.2.
de offic.deleg. in vj. nam dignitas aggrauat
delictum. glo.in c.hi qui.15.q.8.crimen au-
getur per dignitatem. glo.in c.nulli 25.q.1.
31 Nota,quod quilibet prohibetur ferre ar-
ma prohibita publicè, vel occultè. Io.Ant.
de Nig.in c.regni vt inter subiectos,num.6.
Et quod dicitur de hominibus,idem de mu-
lieribus.Arno.in 70.comm.& procedit tam
in laicis, quam in clericis, nisi ex iusta cau-
sa,vel esset paruus culter ad incidēdum pa-
nem. Abb.in c.2.in princ.nu.7.& post nu.8.
de vita, & honest. cler. paruum etiam cum
ornatu non liceret tenere. clem.1.§.nullus,
de sta.mon. Monachis autem non licet etiā
tenere intra secta.d.clem.1.§.quia verò,vbi
Zab.§.præfatæ, nu.1.2.& 3. adeo quod qui-
libet præsumitur contineri sub regula, nisi
probetur contrarium.Bal.in l.mutus,§.1.in
fi.ff.de procu. quāuis iniquum sit non fallere
regulam vbi æquitas suadet. Abb.in c.intel-
32 leximus,nu.15.in fi.de iudic. nec est regula,
quæ non patitur exceptionē. Abb.in c.quo-
niam frequenter, nu.1.cir.med. vt lite non
cōtest. c.de cætero,nu.3.in fi.de test.c.licet,
7.not.de regul.& exceptiones sunt de prædi
catis regulæ. Bald.in l.iura non in singulas.
& l.in his ff.de legi. & firmant præterquam
in exceptuatis. Alex.in cōs.28.nu.11. 1.vol.
vnde regula inclusis fallentijs de quibus su-
pra fallit viginti modis, vt Affl.hic num.3.
ante,& post, vsque ad num.11. & dicitur de
officiali,intellige quādo est in curia,vel mo-
ratur in domo Regis,secus si in publica cō-
cione, vel vocata vniuersitate. Gra.hic nu.
2.20.& 21.posset etiam ex priuilegio,& pri-
uilegium portandi arma prohibita pro se,
& nepotibus,extēditur etiam ad filios fra-
tris. Arno.in 28.problemate. Posset etiam
potestas propter partialitates,vel bellū im-
minens,euntibus ad rus arma ligata permit
tere.idem Arno.in 34.epitomate.ita & offi-
cialis ciuilis, & Baro, cum eorum familia,
quando vadūt ad venandum apros,& vrsos.
Io.Ant.de Nig. in prag. Ferdinandi Illustri
Viceregi,nu.61.Quid in officiali dum paret
syndicatui in c.regni vt inter subiectos, nu.
39.& seq.Posset Papa dare licentiam probo
religioso vt vtatur armis, non tamen quod
effundat sanguinē,sed pro statu Fidei Eccle-
siæ,pro iustitia verò exequenda posset laicis
committere non manu propria hominem
occidere.Bal.in cons.432.nu.9.vol.5. Vltra
quod si prædicti priuilegiati portant arma
ad delinquendum,possent puniri.Affl.hic in
33 8.not.post num.35. Vnde clericus,qui olim
pro omni maleficio conueniebatur coram
iudice ecclesiastico.c.cum nō ab homine,de
iud. per c.reg.item statuimus,sub rub.quod
vassalli eccl.sunt de foro seculari. Arnon.in
73.differentia vtriusque iuris.& ante moni-
tionem possent auferri arma absque iniuria
personę.Si ter monitus defert arma,amittit
priuilegium,& punitur per iudicem secula-
rē ciuiliter.Gra.hic nu.11.& 12.& constito
esse clericum, remittitur ad Episcopum cū
armis.Io.de Platea §.item lege Iulia,inst.de
publ.iud.alias si incedit in habitu,& tonsu-
ra,non posset trahi ciuiliter, nec criminali-
ter in curia seculari,in c.reg.non exigit,nu.
1.& 2. Aliæ immunitates concessæ clericis
occidentalibus, non extenduntur ad orien-
tales, & sic ad Græcos, qui ducunt vxores.
Arno.in 33.epitom. Possent tamen pro iniu-
ria propulsanda assumere arma ad sui defen
sionem. Abb.in cap.perpendimus. 1.not.de
sent.excomm. & pro 13.limit. Afflict. vltra
Abb.in c.significasti,num.10.de offic.deleg.

facit quod dicit idem Abb. in cap. cum non ab homine, num. 8. de iudicijs. & in omnibus semper causa excipiendi consideratur, qua mente, & cuius contemplatione sit facta. glo. fin. & ibi Bald. in l. sub conditione, de vsufr. & quemadmo. quis vta. Adeo quod hęc constitutio non habet locū in eo, qui nō per contemptū, vel ignorantiā contrauenit, quia notat dolum, & temeritatem. Arno. in 55. cōmm. nam mens, & propositum attenditur in distinguendo maleficia. Abb. in c. cum voluntate, 1. not. de feut. excom. Vltra quod quædam modificationes apponuntur ratione dubij, quæ alias non apponerentur. Bal. in l. qui vias §. 1. de dam. infecto.

34 Secundo nota, quod quodcunque remouetur productū inesse, id potest a principio prohiberi ne producatur. Bald. in l. 1. circa princ. de oper. noui nunc. Vnde Ecclesia impetit laicum de peccato nedum post peccatum perpetratum, sed etiam ante, vt peccatum euitetur. Abb. in c. ex literis. lo 2. nu. 9. de sponsal. quod facit contra officiales, qui vident rixas, & non impediunt. Bald. in l. 2. cir. med. de sum. Trin. nam possent ab officio remoueri. idem Bal. in l. 1. 2. repet. §. quies, de off. præfe. vrb. & debent reducere partes ad concordiam ante factum, sed post delictū commissum debent magis studere ad vindictam. Bal. in l. si vsusfructus §. æquissimum. 1. & 2. rep. de vsufr. & quemadmo. quis vta. Quia melius est conseruare, quam suscitare. l. cum quis §. si quis, in ver. iam reuerso. de solut. Vtilius est non soluere, quam solutum repetere. l. si stipulatus, vbi Bal. in fi. prin. de fideiussor. & in l. si cui legetur, §. si Titio, de leg. 1. & in l. 3. ff de compens.

35 Tertio nota, quod pœna fisco applicanda concernit rem publicam, & iudex vti eius minister, quando possit, vel non possit mutare. Bal. in l. 1. 2. rep. post num. 5. de postul. & illam solui ex maleficio magna ratio suadet. l. si a reo. §. fin. de fideiusso. quomodo petatur, & cōcipiatur libellus. Bal. in l. Celsus. 2. rep. in princ. ff. de arbitris. & exceptio tua nō interest an impediat executionem. idem Bal. in l. cum pœna. eo. tit. de arbit. Et si applicatur fisco, an habeat tacitam hypothecā, & res fiscalis dicatur. Bal. in rub. nu. 13. & 14. de rer. diuis. An autem Comiti, vel alteri vtili domino applicetur pœna deferentis arma. Aluar. in §. si quis rusticus, de pace ten. Gra. hic nu. 17. Quantitas verò exprimitur hic in textu, adeo quod si statutum dicit, quod potestas possit punire vsque ad centū libras, licet non possit excedere, posset minuere. Bal. in l. 2. cir. med. 1. de vulg. & pupill. ordinariam tamen pœnam nō posset minuere. Spec. in tit. de accus. §. 2. nu. 1. cir. med. si condēnat in plus, valet, non expresso errore. in simi. Bal. in d. l. quid ergo §. pœna grauior. 1. rep. post nu. 3. de his qui not. infa. alias in criminalibus, & ciuilibus pœnis, quæ sumunt originē ex maleficio, iudex habet potestatem mirabilem. Bal. in d. §. pœna grauior. nu. 3. Et qui non soluit debito tem-
36 pore, non dicitur soluere integraliter, nisi soluat interesse. Bal. in l. solidum de solutio. & ita vidi practicatum in R. C. licet in pœnis, & vsuris nunquam debeamus supplere aliquid per quod odiosa stipulatio sumat effectum. Bal. in l. vbi §. pen. de verb. oblig. & multa quæ fisco applicantur, non desiderant interesse, sed arbitrio iudicis moderatur, & anno sopitur. Bal. in l. vni. 2. rep. §. hoc iudicium, cir. princ. si quis ius dicen. non ob-
37 temp. Quid si vnus ex pluribus portans ensem, inuentus a curia, illam deiecit, & non cōstat per quem, an debeant omnes puniri, Affl. hic 2. quęst. post nu. 10. sicut qui vitandi causa magistratum ne eum inueniat cum armis, se in tabernam proximam immisit. l. 2. vbi Bal. si quatru. paup. fec. dic. & si portauit arma diuersis locis, & temporibus, an teneatur pro qualibet vice ad pœnā in ista const. contentam, Affl. hic 8. q. nu. 16. & Gra. nu. 3. & 14. si est actus continuatus, tenetur pro vna, nisi sit interruptus. Bald. in l. si duo §. semel, nu. 2. & l. lege Iulia, 2. rep. ff. de arbi
38 tris. & vltra pęnā de qua hic a mittit arma. §. 1. auth. de armis. Affl. hic 7. quęst. nu. 15. & Gra. nu. 7. Mars. in pract. crim. §. pro complimento, col. 2. 3. 4. & 5. Io. Ant. de Nig. in c. reg. vt inter subiectos, nu. 36. & 37. vbi etiā quid si inueniatur in porticu domus, & si prædictam pœnam pecuniariam inquisitus non posset soluere, loco pecuniariæ posset iudex imponere corporalem. Bal. in d. l. quid ergo, §. pœna grauior, 1. repet. nu. 2. quia quando pœna venit applicanda fisco, & non potest solui, debet fieri condemnatio in pœnā corporalē. Abb. in c. ex parte, nu. 3. in fi. de ver. sign. & puniri alia pœna non tantum punitionem delinquētis, quam vt cæteri metum habeant, & a similibus arceantur. Abb. in c. ad deliberandam, 2. & 3. not. de iud. tunc iudex pro pœna pecuniaria potest transire ad corporalem, & pœna corporalis loco alterius imponitur pro motu, & arbitrio iudicantis, Bald. in d. l. quid ergo, §. pœna grauior, 1. rep. col. fin. cir. princ. & 2. nu. 9. licet quæ-
39 libet pęna corporalis sit maior qualibet pecuniaria. Bal. in d. §. pœna grauior, 2. repet. nu. 1. in fi. Vnde valet sententia, si condemnetur in centum, & si non soluit, ad talem pœnam corporalem. Bal. in l. 2. 2. rep. col. 3. in fi. ff. de postul. & secundum Cassiodorum, reddit debitum pœna. Quid si vult debitor

potius

potius detineri in carcere, vel dare fideiuſ-
ſorem, quàm fuſtigari, vel ſi eſt diues, non
vult ſoluere, ſed potius verberari, cum pro
debito ex delicto non admittatur ad ceſsio-
nem bonorum. Gra.in ritu Mag. Curiæ 32.
Et ſi adeſt ſtatutũ, quod pro maleficio ſol-
uantur 100. & ſi non poteſt, decapitetur, an
poſsit iudex ſtatuere terminũ ad ſoluẽdum.
ſim. Bal.in l.ſuus quoque, in ſi.princ.& §.fin.
40 ff.de hæred.inſt.& iſta cõditio ſubintellecta
a iure, non eſt propriè conditio. Bal.in l.qui
filio §.ſi quis, in fi.co.tit.de hæred.inſt. l.ſti-
pulatio §.habet, de noui oper.nunciat. nam
poſsibilitas ſemper ſubauditur, c.2.in gl.fin.
de voto, & voti redemp. Contractus poſſunt
habere conditionem tacitam, & expreſſam.
Bal.in l.metum §.ex hoc, 2.repe.circa med.
quod met.cau. tacita, ſi eſt capax, ſi eſt di-
gnus. Bal.in l.barbarius 1.repet.col.3. poſt
med.de off.præto.glo.in l.fin.qui ſatiſd.cog.
aliæ ponuntur in l.4.ff.de pact.Bal.in l.Pom
ponius §.1.ff.de procurat. & ſic contractus
recipit conditiones. Abb.in c.ſicut, circa fi.
de ſponſal.in c.fin.poſt nu.2.de coniugio le-
pro. addit.ad Spec. in tit.de legato §.nunc.
lo 2.ibi, vt quidã, ſicut in matrimonio, ſi res
in eodem ſtatu permanſerit. Abb.in c.com-
miſſum, poſt nu.4.d.tit.de ſponſal. in dote,
l.plerunque, l.ſtipulationem, l.tali, in glo.&
l.dotis promiſsio, ff.de iure dot. Acceptila-
tio, & liberatio ſemper intelligitur vſque ad
præſentem diem. Bal.in l.ſicut acceptilatio,
de ſolut. tacita conditio in ſocietate, & pa-
cto de non petendo diuiſionẽ. Bal.in l.ſi con
uenerit ff.pro ſocio. in tutela. l.ſi hæreditas
§.1.ff.de teſta.tute.in legato. Bal.in l.1.cir.
princ. & l.multum intereſt.l.cõditiones ex-
trinſecus, de cond.& demonſt.in ſtipulatio-
ne euictionis. Bal.in l.1.cir.prin.ff.de euict.
in compromiſſo.Spec.in tit.de arbitro, & ar
bitratore.§.1.poſt num.4.& in terminis l.ſi
antequam, de donat.inter vir.& vxor. Con-
ditio generalis multiplex, Abb.in c.ſcriptu-
ræ, poſt nu.3.& 4. c.non eſt, nu.6.& c.licet,
nu.12. d.tit.de voto, & voti redempt. quot
modis ſit tacita conditio. Bal.in l.1.de cõd.
& demonſt. & omnis promiſsio intelligitur
rebus ſic ſtantibus. l.cum quis, in princ. vbi
Bald.de ſolut.in l.fin.§.1.rem rat.hab. ſicut
generale eſt, vt hic, quod qui non poteſt ſol-
uere, luat in corpore. Spec.in tit.de dolo, &
41 contum.§.2.num.14. Multa poteſt remitti,
vel minui propter inopiam, quandoque nõ.
Bal.in l.illicitas, 2.rep.§.pen, & fin. de offic.
præſid. & pœna pecuniaria ſi eſt ex poſt fa-
cto, ſubrogatur in corporalem, & econtra, &
tunc an ſit capitalis, idem Bal.in l.ſi quãdo
§.hæres, cir.fi.de leg.1. & quãdo corporalis
reducitur in pecuniariã an admittatur pro-
curator, Bal.in l.ſeruũ §.publice, poſt nu.6.
ff.de procu. Quis ſit pauper, Bal.in l.in fun-
42 do, 2.rep.de rei vend. Quid ſit mendicare, &
vnde, & quomodo probetur, idem Bal.in l.1.
2.rep.nu.1.& 2.qui ſatiſd.cog. Inopia proba
tur per teſtes vicinos, etiam aſtruentes ne-
gatiuã. Bald.in l.fin.§.1.circa fin.ſi cer.pet.
& licet paupertas quandoque proſit, glo.in
l.ſi procuratorem §.ſi ignorantes, in verb.
inopia, vbi Bald.circa med.ff.mandati. non
liberatur cedendo bonis, quia debetur ex
delicto, ſecus ſi ex contractu. Afflict.hic in
11.not. Abb. in cap.2. nu.2. de maledicis.
ita ſi propter inopiam debitoris actio red-
ditur inefficax, differtur effectus, quando-
que etiam proſecutio, donec debitor pote-
rit ſe defendere, vel ſoluere, & hoc quando
agitur ciuiliter ad commodum priuatum,
ſecus ſi criminaliter ad vindictam, nam
tunc ſi reus non eſt ſoluendo, ſit commuta-
tio in pœnam corporalem. c.olim, lo ſecon-
do, vbi Abb.de reſtit.ſpoliat. ſicut doloſus
ſi non poteſt ſoluere, incarceratur. Bald. in
l.in hæredem, de dolo malo. etiam quod ex
parte vtriuſque ſit pœna. Abb.in c.finem li-
tibus, vltimo not.de dolo, & contumacia,
c.reprehenſibilis, nu.15.de appell, c.Odoar-
dus, num.5.de ſolut. Et poteſt etiam mona-
43 ſterium exigere condemnationem pecunia-
riam pro exceſsibus ſubditorum. cap.dile-
ctus, vbi Abb.1.not. de offic.ord. Verum
44 Prælatus in impoſitione pœnæ debet caue-
re a queſtu pecuniario, ſi vidit illam magis
timeri, quam ſpiritualem, debet illam im-
ponere, & conuertere ad pios vſus, vel ad
opera publica, ſi euidenter neceſſe eſt. cap.
irrefragabili, §. cæterum. vbi Abb.num.1.
d.tit.de offic.ord. Aduerte tamen, quod pro
pœna non ſufficit probare fuiſſe viſum, niſi
actualiter deprehendatur cum armis. Bart.
in l.ſi barſatorem ff.de fideiuſſor. Gram.hic
num.1. & 10. tamen ad ſolam relationem
capientium poſſet condemnari, niſi probe-
tur contrarium. Gra. hic num.22.& 25. &
in conſt.ſeq. Ioan.Ant.de Nig.in c.regni vt
inter ſubiectos, nu.51.& 52. poſſent etiam,
vt ibi, relaxari ſub fideiuſſoribus. Arnon.in
70. comment. & an birruarij probent reſi-
ſtentiam, & produci poſsint familiares cu-
riæ in teſtes contra inquiſitos. Gra.in conſt.
Iuſtitiarij per prouincias, num.7. & 8. Et
ſi percuſſerunt cum armis an poſsint puniri
de percuſsione, & delatione armorum, Bal.
in l.4.nu.7.C.de furtis.

De

De intrantibus regnum vt arma in regno deponant.

S V M M A R I V M.

1 *Viatores debent sequi consuetudinem loci ad quem veniunt.*
2 *Viatores si ignorant statuta locorum, debent se informare.*
3 *Ire de nocte cum armis est de consuetudine generali prohibitum.*
4 *Prohibita nulli, permissa vnicuique facere licet.*

ROHIBITIONEM asportationis armorum, de qua supra extēdit Imperator, hęc ad extraneos, vt postquam regnū intrauerint, arma prohibita deponāt,
1 quia viatores debēt sequi
consuetudinem loci ad quem veniunt. glo. in
2 c. illa, in ver. veniens 12. dist. & si ignorant
statuta terrarum debent se informare. Affl.
3 in const. præced q. 15. nu. 13. etiam quia ire
de nocte, vel cum armis est quasi per generalem consuetudinem terrarum prohibitū.
Bal. in l. 1. num. 22. circa med. de sum. Trin.
4 & nullus debet facere prohibita, sed permissa vnusquisque. Bal. in l. legis, la vltima, 2. not. C. de legi.

S V M M A R I V M.

1 *Iurisdictio territorij ampliatur ratione delicti.*
2 *Homo vnde, ex quibus constat, & quibus modis consideratur.*
3 *Extra est aduerbium de foris, & designat interuallum.*
4 *Statutum ligat exteros, si non directè, saltem indirectè.*
5 *Culpa est in asportatione armorum, & victualium non quærere loci consuetudinem.*
6 *Ignorās dicitur per notitiæ defectum, & sciens, qui notitiam habet.*
7 *Statim, mox, quamprimum, vel in principio, & quando statim fieri dicitur.*
8 *Officialis nomen est generale.*
9 *Per, et, de, perfectionem, & plenitudinem denotant.*
10 *Negatiua si præcedit verbum potest, denotat necessitatem.*
11 *Ignorantia si excusat à crimine, excusat à pœna.*
12 *Exterus si fuit monitus, incurrit pœnam statuti.*
13 *Mora in loco inducit quasi domicilium, vt possis ibi conueniri.*
14 *Hominum est reprimenda audacia.*
15 *Homo inquantum homo est aliquid bonum, & quid diligendum, vel vituperandum in homine.*
16 *Virtute separantur, vt quis nobilis, alter ignobilis.*
17 *Pœna vbi negatiua imponitur, non incurritur nisi præcedat monitio.*
18 *Forenses non ligantur legibus loci nisi ibi moram traxerint.*
19 *Informari qui nolunt, vel informari debent, habentur pro monitis.*
20 *Iudex si vidit deferentem arma, potest illum puniri pœna delationis armorum absque alia relatione.*
21 *Licentiam portandi arma dat Rex, & quidam alij de consuetudine.*
22 *Dispensationes sunt stricti iuris, nec augmentum recipiunt.*
23 *Ciuitatis appellatione in priuilegijs non venit nisi quod ambitu murorum continetur, & datum ciuitati, quando veniunt castrum, & villa.*

OMINES] arma, scutū, lancea, & lorica non debet portari ad placitum intra patriam, & si portans faidosus fuerit, discutiatur. l. 2. de faidosis, & armis infra patriā non port. & l. 1. & 2. de armis infra patriam non port.
1 vel ad placitum in Longob. nam iurisdictio
territorij ampliatur ratione delicti, adeo quod delinquens, auctoritate iuris ibi cogitur satisfacere reipublicæ, quam læsit delinquendo. Abb. in c. nuper cir. fi. de sent. excō. & tenetur exterus si fecit contra consuetudinem loci ad quem declinat. Spec. in tit. de consuetudine, nu. 3. & hic punitur si intrans regnum cum armis prohibitis, ea non deposuerit, vt in tex. qui sumitur vt per Afflict.
2 & dicit [HOMINES] qui maxime sunt secun-
dum

dum mentem, licet parui corpore, magnitudine tamen, potentia, & honore sunt super omnia. Arist. 10. Ethic. 9. vbi Auerr. tribus modis considerantur. Bald. in l. etiam, post nu. 11. de execu. rei iud. Non sunt animæ solum, sed compositi ex anima, & corpore. D. Th. 1. par. q. 75. art. 4. sicut ex duabus rebus quidam tertia constituitur. idẽ in tract. de ente, & essentia, c. 3. ibi ex hoc, vbi Caie. & dicuntur ab humanitate. D. Aug. in Catelogia col. 4. in princ. est nomen naturæ, & Dei opus. idem 2. de nuptijs, & concup. c. 6. cir. fin. 7. cir. med. & 15. de ciu. Dei c. 23. col. pen. in princ. est nomen speciale commune omnibus hominibus. idem 7. de Trin. col. 10. in fi. & 14. post med. & sub orationis cõpendio singulos homines continet, l. Meuius, §. duorum, de leg. 2. tã masculos, quam fœminas. Bal. in l. Gallus, in princ. col. 3. cir. fi. de lib. & posth. & qui veniant appellatione personę. idem Bal. in l. eos §. super, cum add.
3 ad eũ, in ver. homines, C. de vsuris. [EXTRA] est aduerbium de foris, & designat interuallum. Io. And. in c. statutum, post nu. 6. de rescript. in vj. [REGNVM] dum de loco ad locũ iter faciunt, c. 1. de raptor. [POSTQVAM] vbi glo. a contrario in l. Pomponius, la prima, in ver. vbi, ff. de neg. gest. [REGNVM INTRAVERINT] accesserint, ingressi fuerint. Nizolus in ver. intro. [ARMA PROHIBITA] de quibus in const. præced. [NVLLATENVS] nullo modo. c. pen. de his, quæ vi metusve cau. c. ap. vxoratus, de conuer. coniug. c. cum olim, de censi. c. 2. de reliq. & ven. Sanct. c. 2. de obser. ieiu. c. 1. de secun. nup. & c. ex parte de accusat. [DEFERRE PERMITTIMVS] nec cum exteris dispensamus, licet aliás dispen satiuè permittamus. Abb. in c. quia diligentia, post nu. 7. de elect. [QVI SCIENTER] & voluntariè, l. 1. ff. de tribut. [DETVLERIT POENAE, QVAM CONTRA DELATORES ARMORVM EDIDIMVS] eis [QVI IN REGNO MORANTVR] vt in const. præced. [SVBIACEBVNT] & sic pœna const. præced. extenditur ad exteros venietes ad ciuitatem. Gra. in const. pręced. nu. 26. nam peregrini, & ad-
4 uenæ si non ligantur directè statutis ciuitatis in qua sunt, saltem indirectè, vnde apud Italos puniuntur vbi prohibita est delatio armorum, & victualium Spec. in tit. de constit. nu. 6. cũ add. vlt. nu. 11. vbi Bal. per tot.
5 nam sicut in victualibus culpa est nõ explorare cõsuetudinem loci, ita in eo qui portat arma, etiam quod sit forensis. Bal. in l. cum proponas, post nu. 5. cũ add. in ver. tenetur, de nau. fœno. [ET IGNORANTIAM] nescientiam, & errorem, quæ, quid sint, & an excusent. Abb. in c. pen. nu. 4. de cler. excom. mi-
6 nistr. Inde ignorans dicitur per notitiæ defectum, & sciens, notitiam habens. D. Tho. 3. par. de Saluat. q. 15. art. 3. [SIMVLARE] quod differt a dissimulare, nam simulamus vera, dissimulamus falsa. Zab. in clem. vni. in ver. dudum, nu. 5. de iureiur. [NON POSSINT] si volunt, nam eorum potestati, non necessitati subijcitur. l. non quidquid, ff. de
7 iudic. l. 1. quomo. & quan. iudex. [STATIM] mox, sine tempore aliquo, & strepitu iudicij. Bal. in l. 3. in fi. de bonis vac. quamprimũ potest. idem Bal. in l. suus quoque §. 1. circa princ. ff. de hęred. inst. vel in principio. in l. si stipuler, in prine. post med. de verb. obligat. siue eodem instanti temporis, licet non ordinis. idem Bald. in l. si Stichum, §. si quis de nouat. & statim dicitur fieri, quod fit breui tempore interposito. D. Th. 3. par. de Saluat. q. 53. art. 2. vnde illico, incontinenti, intra decem dies. Bal. in l. 3. nu. 16. quom. & quan. iudex. [PER OFFICIALES NOSTROS] in ge-
8 nere, cum officialis nomen sit genus. Bal. in cons. 378. nu. 9. cir. med. 5. vol. [CVM] quando. Bal. in l. vni. cir. princ. C. de suffrag. [REGNVM] exteri [INTRAVERINT] aduenerint. Nizolus in ver. introeo. [IPSIS VOLVMVS] quod nouũ ius induelt. Abb. in c. Sedes Apostolica, nu. 9. in fi. de rescrip. [HIC EXPONI] exprimi, diuulgari. Nizolus in ver. expono. [VT] puta. l. in causæ, la 2. i prin. ff. de mino. [PANSERAS, ET LORICAS] infra in const. magistros mechanicarum galeas, gladios, tela, arma, & omnis generis loricas. 2. Machab. 5. gl. & Abb. in c. ita quorundam, nu. 2. circa fin. de Iudæis. [INDVTAS NON DEFERANT] vestitas non portent. Nizolus in ver. induo. [ET] copulat. Abb. in c. querelam, nu. 4. de simonia. [VT POSTQVAM] postea quam, quam primum. §. sed ex ijs. in gl. inst. de actilia. tut. [AD LOCA DESTINATA] in animo scilicet. Bal. in l. is qui destinauit, de rei vend. [PERVENERINT] deuenerint, cum
9 non plus operetur dictio de, quam per, nam dictio per, perfectionem, & plenitudinem denotat. Bald. in l. Centurio, cir. fin. de vulg. & pup. [OMNIA ARMA DEPONANT] reponant, abijciant. Nizolus in ver. depono. [DVM TAMEN] quæ dictio facit modum. Pau. de Cast. in cõs. 268. in fi. 1. vol. [INTRA] vt infra in constit. lenas, vbi dixi, de lenoni. [CIVITATES, ET VILLAS] idest loca cum iurisdictione. Abb. in c. 3. 1. not. de sta. mon. [MANSERINT] remanserint, cõmorauerint. Nizolus in ver. maneo. [CVLTELLOS] alibi cutellos. c. lator. c. ad audientiam de homic. vel cultros. c. tua nos §. fin. eo. tit. de homic. [ET ENSES] mucronem, vel gladiũ. D. Aug. 20. cõtra Faustum, col. 12. cir. med. siue frameam, quam vulgo spatam bis acutam appellant. idem Aug. psal. 149. col. 9. vel tropheam.

pheam. Arno. in 18.epitomate. [ETIAM
10 PORTARE NON POSSINT] nullo modo pos-
sint, nam negatiua, quæ præcedit verbum
potest, denotat necessitatem. Abb. in c.1.
vlt.not. de cau.poss. & propr. licet verbum
potest, de per se non semper importet neces-
sitatem. Abb.in c.quanto, cir.princ.de præ-
sumpt. & sic aliud est prohibere simpliciter,
aliud cum modo, quia cum simpliciter pro-
hibetur, nullo modo permittitur. Bald.in l.
videamus, §.si hoc, ff.locati.

11 Sed contra, statutum non ligat aduenas,
vel nouos ciues, qui dicũtur tyrones, & pro-
pter istam ignorantiam excusantur, quæ si
excusat a crimine, excusat a pœna. Bal.in l.
data opera, post nu.17.de his, qui accus.non
poss. etiã quia aduenæ, & peregrini possunt
ignorare consuetudines locorum. Bald.in l.
item mela §.1.ad leg.Aquil. ignorantia ex-
cludit consensum. Ant.de But.in c.veniens,
nu.3. in fi. de filijs presb. nec potest inobe-
diens, qui mandatum ignorauit superio-
ris. Gra.supra in constit.post mundi machi-
nam, nu.5.vnde perpetuò habitantes, solum
ligantur legi ciuitatis. c.quæ contra, in ver.
aut, 8.dist.

Dic, quod ad euitandam prædicta, man-
dauit Imperator, quod exteris regnum in-
12 trantibus, hæc ab officialibus publicentur,
isto modo aduena incurrit pœnam statuti.
Bal.in l.1.nu.4.ff.de legi.& ligatur non sub-
ditus si delinquit in loco statuentis, data
scientia statuti: extra verò territorium non
extendit vires suas, etiam contra subditos.
Abb.in c.a nobis, in gl.2.post nu.4.de sent.
excom. Bal.in l.1.nu.22.& 23.de sum.Trin.
13 nam ex solo commorari in loco quis con-
trahit quasi domicilium, vt possit ibi conue
niri, non tamen pro alibi gestis, sed dumta-
xat si ibi contraxit, vel deliquit. Abb.in c.
quod clericis, nu.4.& 5.de foro compet. An
autem statutum liget forenses in contracti-
bus, delictis, & vltimis voluntatibus. Bal.in
§.ius autem ciuile, nu.25.vsque in fi.inst.de
iure nat.gent.& ciuili.

Nota, qnod licet homo teneat arma per
innatam prudẽtiam, atque virtutem, quibus
plurimum valet in contractum vti. Arist.
1.Polit.2. armati incedebant Græci, 2.eius-
14 dem 6.tamen reprimenda est hominum au-
dacia. Bal.in l.1.2.repe.§.ex hoc nu.1.in fi.
nau.caupo.stabu.eorum dico, qui secundum
hominem viuunt. D.Aug.14.de ciu.Dei, c.4.
in fi. Vltra quod cum dicimus homines, in-
telligimus pronos ad malum. Spec.in simi.
in tit.de petit.sent. & eius caut. nu.3. circa
15 med. etiam quod homo, inquantum homo
est aliquid bonum, quia rectè viuere si vult,
potest. D.Aug. 1.retract.c.9. est opus Dei,
opus hominis.vitium, nos verò decernimus
quid Deus, & quid homo fecerit, nec propter
errorem odio habemus hominem, nec pro-
pter hominem diligimus errorem. Lucas in
l.vnica, col.5.cir.princ.publ.læt. vel consu.
vnde differunt in incidenti, licet eadem sit
substantia. Bal.in l.item si fundi.2.repe.col.
fin.circa med.de vsufr. & quemad.quis vta.
16 quia omnes sumus filij Euæ, sed virtute se-
parati sumus, vt vnus nobilis, alter sit igno-
bilis. Afflict. Quis dicatur Dux, post nu.10.
Lucas in l.mulieres, col.4.cir.prin.de dign.

17 Secundo nota, quod vbi negatiuè impo-
nitur pœna, non committitur nisi præcedat
monitio, secus si affirmatiuè. Abb.in c.ex-
tirpandę, §.qui verò, 1.& 2.rep.nu.10.& 16.
de præb. Bal.in l.& si post tres, 2.rep.nu.26.
si quis cautio.in l.si mora. & l.cum mulier,
col.13.cir.med.sol.mat. Et præceptum ne-
gatiuum obligat ad omne tempus. Abb. in
rub.nu.2.de decimis. Quo autem delicto li-
gentur ignorantes, & quo non. Bald.in l.3.
§.aperire, ad Sylla. & extraneus si delinquit
in ciuitate, punitur secundum statuta ciui-
tatis, & iudex si aliter punit, ipse puniendus
est. Spec.in tit.de constit.nu.9.& 10. quia
delinquendo amat pœnam. §.quia verò, lo
secondo, vbi Bart.auth.de non alien.

18 Vltimo nota, quod forenses non ligantur
legibus loci, nisi ibi moram traxerint, vel
aliquid fecerint contra ius commune, vel
consuetudinem generalem, & quod de igno-
rante dicitur, idem si dubitet. Bal.in l.leges.
19 la vltima. C. de legi. & si noluit informari,
habetur pro informato. Abb.in c.fin.in fi.de
præscript.vel debuit informari, c.1.de loca.
& condu. alias forensis ignorans statutum,
non obligatur ad eius pœnam. Bal.l.3.in 2.
rep.de off.presi.& dispositio negatiua debet
omni tempore esse vera.idem Bal.in l.metũ
§.volenti, post med.ff.quod met.cau. Vnde
statutum de conuicijs non faciendis, de non
eundo de nocte, & similia, non ligant noui-
cios aduenas, quia non sunt de genere deli-
ctorum. Bal.in l.ius ciuile, cir.fin.de iust.&
20 iure. Verum si iudex vidit aliquem deferre
arma, potest illum punire pœna delationis
armorum sinẽ alia relatione. Bal.in l.si ir-
ruptione, 2.repe.in fi.finium reg. sed melius
est, quod præcedat informatio. Affl.constit.
præced. q.8. nu.16. & 17. & si portat arma
sub pallio, potest familia potestatis perscru
tare, & si resistit punitur. Gra.in ea.q.nu.8.
& reducta relatione in actis familiæ pote-
statis, potest fieri præceptum, qnod soluat
pœnam, nec alius ordo requiritur. Bal.in l.
ictus fustium, col.2.in princ.de his, qui not.
infa. secus in eo qui portat roncham, nam
non punitur pœna portationis armorum.

Gra.

Gra.in c.reg.plectantur. vel alia arma cum
21 licentia, quam solus Rex concedit, licet de cõsuetudine Magister Iustitiarius, Iustitiarius,& Capitanei locorũ, qui ex iusta causa de cõsuetudine dari possunt. Io. Ant. de Nig. in c.regni vt inter subiectos, nu.49. An possit concedere præses prouinciæ, & quando licet sine licentia. Gra. in const. præced. nu. 15. & hic nu. 16. & quamuis permittimus, importet quandoque dispensationem. Abb.
22 in c.fane, 1. not. de regul. in fi. tamen dispensationes sunt stricti iuris, nec tacitum augmentum recipiunt. Bal. in l. mulieri, in fi. de cond. & demonst. sed certus certiorari non debet. l. 1. in fi. ff. de act. empt.

Vltimo, quod hic de ciuitate dicitur, an
23 idem sit in suburbijs, in priuilegio non venit nisi quod ambitu murorum continetur, & differt a diœcesi. Abb. in c. Rodulphus, 1. not. & post nu. 4. de rescriptis. tamen si priuilegium ciuitati datur, datur & castro, ac villæ cohærenti. Bald. in l. vt inter diuinum, nu. 4. de sacrosan. eccl.

De pœna eius, qui contra aliquem tantum arma extraxerit.

SVMMARIVM.

1 *Homo pessimus pessimorum habet arma ad nocendum.*

2 *Offenditur quis ex sola extractione gladij.*

1 Arma ad nocendum acta habet homo pessimus in genere pessimorum. Bal. ex intentione Arist. in l. stipulationum, la terza, in fi. de verb. oblig. & ista non solum qui portat punitur, tam si sit ciuis, quam exterus, vt supra, verum etiam qui portando extrahit pu
2 nitur, vt hic, quia ex sola extractione gladij quis offenditur, vt infra in textu, vbi glo. & Gra. post num. 15. quandoque vulnerat, vel occidit, vt in duobus tit. sequent.

SVMMARIVM.

1 *Ius positiuum vnde, & quod potest variare ex tempore.*

2 *Effectus variatur ratione diuersitatis temporum.*

3 *Ius antiquum in puniendo animum delinquentis, erat asperum.*

4 *Hominum nemo scit quid agatur in homine, nisi spiritus qui in eo est, & Deus.*

5 *Animus voce exprimitur, vel per indicia declaratur.*

6 *Interpretatio est verbum æquiuocum, & cuius est.*

7 *Mansuetudo quid, & exercetur circa subditos.*

8 *In perpetuum nunc, & semper, vel generaliter dicitur.*

9 *Prouocans punitur, quia magis deliquit.*

10 *Ex facto, & multis alijs datur voluntas intelligi.*

11 *Insultus personaliter aliquando in personam fieri dicitur.*

12 *Actus extrinsecus probat animi intrinsecum ex qualitate facti, & aliorum demonstratur, post nu. 14.*

13 *Effectus operi nomen imponit.*

14 *Factum ex qualitate facti modo faciendi, & qualitate facientis cognoscitur.*

15 *Animus cognoscitur ab effectu, ex qualitate instrumenti, atrocitas delicti, & vulnus mortale. nu. 16.*

17 *Animi motus distinguitur ex actuum qualitate, ex quibus præsumitur causa motus.*

18 *Dolus, & malus animus in dubio præsumitur in delictis.*

19 *Certum est aut ex se, aut per relationem ad aliud.*

20 *Præsumptio tollitur probando esse æquiuocum illud vnde oritur.*

21 *Animi motum vultus detigit, & in facie legitur cordis secretum.*

22 *Pœnis hominum delectari insania est, mansuetudo, & clementia quid.*

23 *Lex communi saluti contraria non est obseruanda.*

24 *Declaratio quotuplex, & an fiat in statutis.*

25 *Lex posterior derogat præcedenti, & vna ex alia fit.*

1
ASPERITATEM] ius positiuum dicitur ad differentiã naturali, quasi manu positum, ex quo potest variari ex tempore. Abb. in c. fin. post nu. 2. de eo. ... Verum remanet ratione ablata donec tollatur per nouam constitutionem. Bal. in l. vni. in princ. nu. 3. eir. med. de cadu. toll. De iure communi extrauens gladium sine occasione alterius, tenebatur pœna legis Corneliæ de sicarijs. l. 1. §. diuus ff. ad leg. Corn. de sicar. ex sola admenatione tenebatur actione iniuriarum. l. itē apud Labeonem §. si quis pulsatus, vbi Bart. ff. de iniurijs. Arno. in 73. epitom. Tamen ratione

2 diuersitatis temporũ variatur effectus. Bal. in l. Centurio. 2. not. de vulg. & pupill. sicut etiam vnius animæ volũtas pro temporum diuersitate variatur, siquidem alio tempore dines esse cupit, alio tempore cõtemptis diuitijs, sapiens esse desiderat, & ipso temporalium appetitu vno tempore negociatio, alio tempore militia placet. D. Aug. in lib. octuagintatrium quæstio. col. 19. in princ. Pront variando constitut. ista correxit ius commune. Iser. supra in const. intentionis, circa med. glo. & Gra. hic in princ. nam remouẽdo illius asperitatem, voluit quod extrahentes arma contra aliquem puniantur duplicata pœna asportationis armorum, Arnon. in 3. differentia vtriusque iuris, per istum textũ, qui diuiditur, & sumitur vt per Affl. & dicit [ASPERITATEM] verbum asperum. psalm. 96. Qui babitat in adiutorio. durum. l. prospexit, qui, & a quib. [VETERVM LEGVM] iuris antiqui. Abb. in c. capitulum sanctæ Crucis, 4. not. de rescript.

3 Et verè ius antiquum erat asperum, nam puniebat ambulantem cũ telo causa necandi hominem, inspecta voluntate, ac si dolo malo occidisset, nec inspiciebat exitum. l. is qui cum telo, in gl. 1. C. ad leg. Corn. de sicarijs. Et qui hominem occidebat, non occidendi animo, absoluebatur, si vulnerabat vt occideret, pro homicida damnabatur. d. l. 1. §. diuus ad leg. Corn. de sicar. aptitudine potius inspecta, quam actu. Bal. in l. Gallus, in princ. col. 3. circa med. de liber. & posthum. [QVAE CONSTRINGENTES GLADIOS, ET EXTRAHENTES] euellentes. Nizolus in ver. extraho. [ET PERCVTIENTES CVM EIS, OCCIDENDI ANIMVM HABVISSE PRAESV-

4 MVNT] cum nemo hominum sciat quid agatur in homine, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, vel Deus qui fecit eum. D. August. confess. 10. c. 3. & 5. [INDVBITANTER] indubitatè, vt hic in glo. vel indubitata fide. c. pen. de paroch. [OCCIDENDI ANIMVM]

5 qui cũ sit res insensibilis, voce exprimitur, vel per indicia declaratur, & tũc bene probatur, sicut animus iudicis. Bald. in l. 2. eum add. ad eum. C. de his, qui a nou dom. manu. nam secundum Cassia. nullũ est maius mentis testimonium, quam qualitas conspecta verborum. Bald. in l. ad recognoscendos, de inge. & man. [HABVISSE] tenuisse. glo. in l. militis, la secunda, ff. de milit. testa. [PRAESVMVNT] iuris præsumptione, quæ ex verisimili probatione nascebatur. Arch. in cap. oues, post princ. & circa fin. 6. q. 1. [INTER-

6 PRETATIONE] quod est verbũ æquiuocum, & pluribus modis ponitur, Bal. in d. l. Gallus §. quid si is, col. 2. in princ. de lib. & posthu. hic pro correctione, seu suppletione, cum aliud sit mutare, & aliud declarare, idem Bal. in l. hæres palam §. sed & si notam ff. de testa. alibi plures interpretantur, & interpretatum eundem habet effectum cum principale. Bald. in d. l. Gallus §. videndum, post princ. l. 1. vbi gl. 2. & 3. C. de leg. cum interpretari leges auctoritatiuè spectet ad Principem, doctrinaliter ad legisperitos. Caiet. ad D. Tho. 2. 2. q. 120. art. 1. col. 2. in princ.

7 [IMPERIALIS MANSVETVDINIS] l. 2. C. de off. comi. sacri pala. quæ nulla passione turbatur, ira, & furore non rumpitur, est pars temperantiæ, & propriè lenitas animi superioris ad inferiorem. Lucas in l. 2. de præpo. sacri cubiculi. [LENIENTES] non vt olim, vt infra in const. legum asperitate, de adult. & lenoci. [PRAESENTI LEGE IN PERPE-

8 TVVM] nunc, & semper. Bal. in l. si stipuler, in prin. de verb. oblig. vel generaliter. l. edita in ver. perpetui. C. de edendo. [DEO PROPITIO] fauente. Nizolus in ver. propitius. [VALITVRA, SANCIMVS] eũ sine vlla abrogatione improba lex erit. Arist. 2. Politie. 5. quod ius nouũ denotat. Abb. in c. sæpe, post nu. 9. de restit. spoliat. [VT SI QVIS ARMA PROHIBITA] de quibus in const. præcedẽti. [CONTRA] aduersus. psal. 2. Quare fremuerunt gentes. [ALIQVEM EXTRAXERIT] à vagina exemerit. Matth. 26. [NEC IPSVM OFFENDERIT] percusserit, vt in const. seq. & const. vt dignitatum gradus, de iniu. nob. perso. [DVPLICATAM POENAM] de impositione duplicis pœnæ, & temporis duplicatione. Bal. in l. si ad magistratum. 2. & 3. not. de decur. [QVAM SECVNDVM PERSONARVM CONDITIONEM] iuxta personarum qualitatem, vt in const. obseruent. de iniuria cur. perso. illa. [SVPER] quæ dictio quid importet. Bal. in l. 1. nu. 5. in fi. eum addit. ad eum. commu. deleg. [PORTATIONE ARMORVM EDIDIMVS] supra in constit. intentionis. [NOSTRAE CVRIAE SE COMPOSITVRVM] condemnaturum. d. constitut. intentionis.

[AGNO-

[AGNOSCAT] nam condemnatio pecunia-
ria expressa in constitutione, quæ fit per iu-
dicem, compositio vocatur. Affl. hic 5. not.
[NEC ETIAM] respondet tacitæ obiectioni,
§. hæc quippe, in ver. nullus, auth. de hære.
& falci. [INDIGNE] Marcus 14. alibi indi-
gnissime. l. si quis libere ff. de probat. [DV-
PLICATAM POENAM IN CASV PRAESENTI]
quādo extraxit arma contra aliquē, vt sup.
[DELATOR ARMORVM SVSTINERE DEBE-
BIT] rationē ponit inf. [VTPOTE] inf. in cōil.
prosequentes, & in const. summo periculo, &
exponitur tanquā. Bal. in l. hu cir. prin. C. de
reb. cred. & iurciur. vel ea ratione. Bal. in l.
pen. col. 1. cir. med. C. de donat. vel vtputa,
vt in constit. Iustitiarij non per Calendas.
[QVI ARMIS A NEMINE PROVOCATVS]
9 alias prouocans puniretur, quia grauius de-
linquit. Luc. in l. 3. col. 3. circa med. de castr.
pecul. mil. [EXTRAHENDO IPSA IN OFFEN-
SIONE ALTERIVS] quia ex sola extractione
offenditur, vt sup. in rub. sicut si fecisset in-
sultum cum armis non extractis. Arnon. in
76. epitomate. [MALIVOLVM SVAE INTEN-
TIONIS PROPOSITVM PVBLICAVIT] nam
10 ex facto datur voluntas intelligi. l. reprehen
denda, vbi not. Bal. C. de inst. & subst. l. Pau-
lus rem ratam hab. iudicium animi est qua-
litas facti. Bal. in l. vnica, nu. 21. post princ.
C. de confessis. alibi voluntas talis esse præ-
sumitur qualem verba demonstrant. l. recu-
sari, in glo. 1. ff. de acq. hæred. [QVOD ANTE
PER SOLAM DELATIONEM EARVM] sine ex-
tractione, vt in d. const. intētionis. [NECES-
SARIAE DEFENSIONIS OBIECTV] propter
obiectum. Io. And. in c. 1. post nu. 2. de restit.
spol. in vj. [DVM] postquam. Arch. in c. quo-
ties, in pri. 2. q. 6. [ALICVIVS INSVLTVM] in
eius saltum. Bar. in l. respiciendum §. delin-
quunt in princ. ff. de pœnis. tam masculi, quā
fœminæ. l. pen. vbi Bal. C. ad leg. Cornel. de
11 sicar. quæ aliquando dicuntur fieri persona-
liter, quandoque in personam. Dec. in cons.
406. post princ. nu. 1. & 2. [TIMERE SE DI-
CERET] & probaret. Bald. in l. quod autem
§. si maritus 2. rep. de don. inter vir. & vxor.
[FORSITAN] Io. 4. c. pen. de sta. mon. & c. fin.
de presb. non bapt. [POTERAT COLORARE]
12 per actum extrinsecū, qui probat animi in-
trinsecum. Bal. in l. si ex plagijs 2. rep. circa
med. ad leg. Aquil. & voluntatem ostendit.
Bal. in simi. in l. cū emptor de rescind. vend.
vltra quod ex qualitate facti, & personarum
præsumitur qualitas animi. Bal. l. 1. in 1. rep.
col. 2. post princ. C. vnde vi, sicut ex qualita-
te instrumenti præsumitur an fecerit animo
corrigendi, vel occidendi. Bal. in l. vnica, de
emend. seruo. nam accidentia, secundū Arist.
magnam partem conferunt ad cognoscen-
dam veritatē. Bal. in l. 3. vbi exempla ponit
nu. 8. C. de testi. & in l. fin. nu. 2. C. de execut.
13 rei iud. effectus enim operi nomen imponit.
gl. in l. sed si vir, in ver. donandi ff. de donat.
inter vir. & vxor.

Sed contra, non factum, sed magis ani-
mus, & propositum attenditur, quam factū.
Bal. in l. si quis extraneus §. 1. de acq. hered.
facit constit. amatoria pocula, vnde princi-
pale propositum consideratur. Bal. in l. quis
sit fugitiuus, §. idem Iulianus. de ædil. edi.
ab effectu animi cuiusque iudicandum est:
14 ead. l. quis sit fugitiuus. ex qualitate facti,
modo faciendi, & qualitate facientis cogno
scitur factum. Ant. de But. in c. vel non est,
1. not. de temp. ordin. animus colligitur ex
qualitate personarum, & negociorum. glo.
in l. si margaritam ff. pro socio. qualitas præ
cedentis iniuriæ arguit qualis sit animus in
sequentibus, sicut ex prælatione, & tractatu
declaratur animus. Alex. in cons. 128. nu. 4.
129. num. 8. circa med. 4. volum. & 119. post
num. 10. vol. 7. ita delinquendo declaratur
volūtas. Bal. in l. si quis extraneus in princ.
de acquir. hæred. & secundum naturam cau-
sæ præcedentis præsumitur de postea sequu-
to. Ant. de But. in c. veniens num. 7. cir. med.
de filijs presbyt. l. dolum, C. de dolo, c. 2. de
renunciat. in vj. nam attribuitur principio.
Abb. in c. mulieres post nu. 9. de sent. excom.
factum declarat animum, & causa facti de-
clarat factum. Bal. in l. 2. §. 1. in fi. & ex qua-
litate facti colligitur causa. 2. repet. num. 1.
de his, qui not. infam. causa facti restringit
factum. idem Bal. in l. cancellauerat, de his,
quæ in testa. dele. & ex facto datur voluntas
intelligi. Bal. in l. 3. §. 1. post princ. ff. de iure-
15 iuran. ex actibus cognoscitur qualitas men-
tis, & sensus corporis. Bal. in l. 1. §. fin. d. tit.
de edil. edicto. animus præsumitur ab effe-
ctu. Bald. in 1. constit. ff. in ver. hæc autem,
lo primo, in fi. post num. 10. & dicitur pro-
batio a posteriori, nam effectus dat cogno-
scere causam. idem Bald. in l. 1. 2. repet. de
iustitia, & iure. & per factum probatur vo-
luntas. glo. 3. in l. pro hærede, vbi Bald. de
acquiren. hæred. & intrinseca intelliguntur
per extrinseca etiam in brutis. glo. in l. fin.
in ver. vxorem ff. de diuortijs. si processit ad
actum verbi, non facti. Bal. in l. militis §. ve-
16 teranus ff. de testam. milit. ita ex qualitate
instrumenti, effectus ostenditur animi, & de-
fectus periculi. Bald. in l. vt vim, nu. 9. circa
fin. de iustitia, & iure. ex eo præsumitur ani-
mus atrocitas delicti vulnus atrox, & mor-
tale. Bal. in l. sed & si, §. magister, ad legem
Aquil. dolus ex qualitate armorum perpen-
ditur. Alex. in cons. 75. post nu. 3. vol. 3. & ex
ea animus occidendi, vel non. Bald. in c. 2.

17 post nu.7.de vita,& honest.cler.distinguitur animi motus ex actuum qualitate, & ictus contemplandi sunt, ex quibus præsumitur causa motus.Bald.in l.fin.nu.17.circa med. C.de edil.act.puta si habet ensem,& percussit cum pomo, habet ronchiam, & percussit cum hasta. Ang.in tract.malef.in ver.scienter dolosè, ibi, quidam habet, vel percussit cum paruo gladio destinato ad moderandū calamos,vel incidēdum panem, seu vngues. Marsil. in pract.crim. §.pro complemento,
18 ante nu.18. in dubio in delictis præsumitur dolus. Bald.in l.actionibus, §.plane, col.2. post princ.de in litem iuran. item ex facto. Bal.in l.si quis in 2.rep. cir.princ.de iurisd. om.iud. ira in maleficijs præsumitur malus animus. Abb.in c.ad hæc nu.3. de appellat. c.in.nu.8. in fi.de immun.eccl. animus per exteriora conuinci potest. Bal.l.2.in 2.rep.
19 col.pen.in fi.de iureiur. quia omne quod est certum,aut est certum ex se,aut per relationē ad aliud.Bal.ad Spec.in fi.in tit.de fruct.
20 & interesse,col.2.cir.fin.verum præsumptio quæ oritur ex signo, tollitur,si probatur illud signum esse æquiuocum ad plura. Abb. in c.illud quoque nu.3.de præsumpt. & probat non animo occidendi percussisse, quia ... percussit, tunc non punitur pœna homicidij.l.1.& l.cū qui,ad leg.Corn.de sicar. ... hic in actibus indifferētibus,vt in exemplis,de quibus sup. quidquid homines agūt, intentio iudicat. Abb. in c. cum ab omni, 1.not.de vita,& hon.cler. & tolle volūtatē de medio, & omnis actus erit indifferens. Bal. ex intentione Placent. in l.pro hærede,
21 in princ.de acqui.hæred.animi motum vultus detigit. Spec.in tit.de disput.& allegat. aduoc.§.6. cir.princ.& dixi infra in constit. si damna clandestina.& in facie legitur cordis secretum. voluntas, & vultus talis erit, qualia mens gerit argumenta. Spec. in tit. de peti.sent. nu.2. & quod malo animo non fit; pœnam non meretur. glo.in l.si seruum; in verbo,non,de acquir.hæred. bona intentione factum,præsumitur bene actum. Bald.in 2.rep.col.fin.post princ.ff.de iureiur.
22 Nota, quod insania est quem delectari in pœnis hominum, nam est priuatus affectu humano quem sequitur dementia: vnde in diminutione pœnarum duo sunt, vnum est, quod fiat secundum intentionem legislatoris, licet non secundum verba,& hoc pertinet ad epicheiam, idest iustitiam. Aliud, quod homo vtatur sua potestate,& pertinet ad clementiam. D.Th.2.2.quæst.157.art.3. quæ differt,& concurrit cum mansuetudine, concurrit inquantum refrænat impetū iræ, differt inquantum clementia est moderatiua exterioris punitionis, mansuetudo verò dimimuit passionem iræ non solum superioris ad inferiorem,sed cuiusl ibet ad quemlibet. D.Th.præd.vbi sup.ead.parte,& quæst.
23 art.1. intantum quod si emergit casus,quod obseruatio legis sit damnosa communi saluti, non est obseruanda: exemplum ponit add.ad D.Tho. 3.par. q.39.art.6. ibi not.1. vnde an lex rectè se habeat,oportet ad longum tempus,& diuturnas consuetudines inspicere. Arist.2.Politic. 3.nam pleraque vetusta rudiora sunt nonis, c.8.
24 Secundo nota, quod declaratio duplex, intrinseca, & extrinseca. Bald.in l.Gallus, §.etiam,3.not.de liber.& posthu.alia legis, & ista est probabilis, & necessaria, alia hominis,& procedit de mēte legislatoris. Bal. in l.omnes populi nu.21. de iustitia,& iure. interpretatio extensiua non fit in statutis. Bal.in l.athletas 1.rep.§.Pomponius, cir.fi. de his, qui not.infam. nisi eam quæ denotat apertam vocabuli significationem. glo.2.in l.1.de orig.iuris. alias nulla declaratio immutat esse rei,& veritatis substantiam.Bal. in l.barbarius 3.repe.circa fin.de off.prætο. nec debemus requirere plusquam requirunt verba legis, vel statuti. Bald.in d.l.Gallus, §.videndum 5.not.
25 Tertio nota, quòd lex posterior derogat præcedentibus.not.Bal.in l.vnı.nu.18. C.de rap.virg. immo principium legis sæpe à fine corrigitur.gl.in l.in ciuile ff.de legi.Alfa.in l.1.nu.28.ff.si cer.pet. & vna fit de alia,sicut ex legibus,& consuetudinibus Græcorum fuerunt factæ leges Romanorum. Bald.in l. Ius ciuile in fi. de iust. & iure. Vel quando lex vniuersaliter loquitur, & accidit, quod preter vniuersale rectum est, quod omisit legislator, & defecit, simpliciter loquendo, emendatur omissum, quod legislator ipse si adesset vtique diceret. Arist.5.Ethic.15.vbi Auerr.habet enim dubitationem,& melius videtur vt mutationem recipiant. idem 2.Politic.6. Quid in muliere,& videtur absurdum, vt mulier libera, aut ancilla quasi vir cum armis aliquid facere possit. l.pen. de homine in aliena curti noctis tempore inuento in Longobar.

De percussione illicita cū armis.

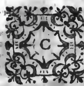
SVMMARIVM.

1 *Percussio licita, & alia illicita, licita, & modica quibus permittitur.*

2 *Disciplinæ fines, qui excedunt sunt in culpa.*

3 *Punitur qui castigando excedit, & est in dolo ex qualitate armorum.*

Con-

1 ONTINVATIO patet ex ea quæ fit in tit. præcedẽti, hic tamen dicitur [DE PERCVSSIONE ILLICITA] ad differentiam licitæ, nam pater potest castigare filiũ, vel iudex de ordine patris. l. 3. & seq. C. de patria potest. non solum pater carnalis, sed etiam spiritualis. glo. in extrauag. Io. 1. in ver. debitum de verb. signi. etiam in minoribus constitutum, glo. 1. in c. cũ beatus 45. dist. vir vxorem, gl. 1. in c. sicut alterius, 7. q. 1. Luc. in l. quicũque col. 2. cir. fi. & §. in princ. de re mil. modicè tamen. gl. in c. vnum; in ver. seruum 25. dist. fructuario, & docenti licita est modica castigatio. l. itemque, in gl. fin. ff. de vsufr. l. item quæritur §. 1. ff. locati, l. & si §. fi. in fi. ff. ad Syllan. l. nõ solum §. leuis ff. de iniurijs, l. respiciendum §. 1. de pœnis, l. sed & si, la prima, in fi. cum l. seq. ad leg. Aquil. Dominus potest fidelem suum, vel agricolam modicè verberare. Luc. in l. 1. col. 1. cir. fin. de priuil. schol.
2 verum si fines disciplinæ excedunt, sunt in culpa. not. in c. presbyterorum de homicid. vnde si magister leuiter percussit scholarẽ, & inde mortuus est, an teneatur. Arch. in c. circum cellionès circa med. vbi dist. 23. q. 5.
3 Et domina si castigando ancillam excedit, punitur pro eo quod excessit, ex qualitate armorum. Alex. in cons. 75. in princ. 3. vol. ideo hic punitur [PERCVSSIO ILLICITA CVM ARMIS] & illicitum dicitur omne quod non probatur licitum. glo. fin. in l. 1. ff. de off. præfe. vrbis.

SVMMARIVM.

1 *Pœna debet pœna recompensari, & delicto graui grauior debet pœna imponi.*

2 *Pœna capitis sicut quis punitur pro delicto graui, ita pro minore pœna manus.*

3 *Si quis, est infinitum de singulis generum, & omnes comprehendit.*

4 *Actus motori attribuitur, non causæ instrumentali.*

5 *Ita quod, importat conditionem, & restringit præcedentia.*

6 *Manus quid, quot modis capitur, & est instrumentum ad percutiendum.*

7 *Pœna vnius membri est satisfactoria pro alio.*

8 *Membrum viuere, & mori quando dicatur.*

9 *Puniri quis debet in eo in quo deliquit.*

10 *Oculum fodere, & digitum lapide præcidere impium est.*

11 *Natura distribuit officium membrorum, adeo quod vnum alteri non inuidet.*

12 *Pœna capitalis est manum amputare sicut vltimum supplicium.*

13 *Pedem amputare maior est pœna, quam oculum effodere.*

14 *Pœna quæ sit abscindentis alterius membrum, lacerauit vestes, & non carnem.*

15 *Mutilatio quid sit, & quid vulnus, & an impediat promotionem, & quando dicatur mortale, & ex eo mortuum. nu. 18.*

16 *Insultando qui vulnerauit, & occidit, si pœnæ sunt diuersæ, an omnes, vel vna imponatur.*

17 *Statutum si imponit pœnam pro quolibet vulnere, si vno ictu fecit plura, an pro vno, vel pluribus puniatur.*

19 *Vulneris pœna non imponitur pro modica scissura, quia vulnusculum, non vulnus appellatur.*

20 *Arma portans causa occidendi, an pro armis teneatur, & delicto.*

1 I QVIS] pœna per pœnam recõpensari debet. add. ad D. Th. 3. par. de Sacram. q. 102. alias 71. art. 9. ibi pri. maior. & vbi delictum grauius cõmittitur, grauior pœna imponi debet. Abb. in c. 2. in 2. not. de sortileg. si maior est culpa, grauior exercetur vindicta. c. excõmunicamus, §. credentes de heret. nam pœna est commensuranda delicto. Abb. in c. at si clerici, vlt. not. post nu. 8. & 39. cir. med. de iud. c. pen. nu. 6. de simon. & pro modo delicti pœna irrogatur. l. pen. ff. de calumnia. De iure communi percussor tenebatur pœna legis Corneliæ de sicarijs, cuius pœna erat deportatio, vel vltimum supplicium. l. 3. §. diuus, & l. 5. in fi. ad leg. Cornel. de sicar. sed quia per publicam potestatem sicut quis li-
2 citè priuatur vita propter maiores culpas, ita propter minores culpas priuat membro.

D.Th.2.2.q.65.art.1. Ideo hic pro vulnere,
ſi percuſſus non moritur, manum cum qua
percuſsit amittit. Arnon. in 4. differentia
vtriuſque iuris, per iſtum textũ, qui diuidi-
tur, & ſumit vt per Affl. & dicit [Si Qvis]
quod eſt infinitum. glo. in l.ſi ita relatum, in
ver. hæredes in fi. de leg. 2. eſt de ſingulis ge-
nerum, non de generibus ſingulorum. glo. in
l.1. ff. de fideiuſs. Bal. in l.ſi quis in fundi vo-
cabulo, cir. fin. princ. de leg. 1. in l.1. 2. repet.
circa princ. de leg. 2. maſculinum concipit,
& fœmininum. Abb. in c. nobis, nu. 3. de iure
patr. Affl. hic nu. 19. poſt med. quia abſolutè
prolatum comprehendit omne genus perſo-
narum, & omnem ſexum. Bald. in l.ſi quis,
1. repe. de iuriſd. omn. iud. [Aliqvem] tam
maſculum, quam fœminam. Pau. de Caſt. in
conſ. 276. in princ. 2. volum. [Cvm Armis
Prohibitis Svpradictis] in conſt. inten
4 tionis [Percvsserit] & ſic actus motori
attribuitur, non cauſæ inſtrumentali. Bal. in
l. per procuratorẽ 2. rep. in fi. C. de acq. poſſ.
perſonæ, nõ inſtrumento. in l. vni. poſt nu. 4.
C. ſi ſeruus exte. primæ cauſæ, non ſecundæ,
nam percuſsio ſi fit cũ baculo, qui percuſsit
eſt prima cauſa, baculus eſt ſecũda, iſta cau-
ſa ſecunda nihil agit in abſentia primæ, vt
in mandatario. idẽ Bal. in l. non ideo minus
poſt nu. 3. 16. in fi. & poſt nu. 17. C. de accuſ.
& quod dicit per verba præſentis temporis
percuſſit, idẽ ſi per verba præteriti perfecti,
imperfecti, vel futuri. Bald. in d. l. ſi quis,
1. rep. 2. not. poſt nu. 1. de iuriſd. om. iud. tam
ſi cum tumore, vel cum apparitione vulne-
ris, vt hic in add. ad gl. Quid ſi cum lapide,
ſeu lapillo. Gra. hic nu. 2. 10. & 11. vel cum
ferro cuius proprium eſt ferire. Bal. in l. da-
ta opera nu. 9. poſt med. de his, qui accu. non
5 poſs. [Ita Qvod] importat conditionem.
l. Iulianus noſter, in gl. 2. & l. eas. de cond. &
demonſtr. & reſtringit præcedentia ſicut ita
tamen. l. Lucius §. quæ habebat, ad Trebell.
[Percvssvs Ex Percvssione Ipsa] ideſt
propter percuſsionẽ ipſam, ſicut ex eo, ideſt
propter id. Io. And. in c. 3. nu. 5. in fi. de app.
in vj. tamen, ex, & propter, differunt. Bal. in
d. l. vni. 5. not. nu. 4. & 22. ſi ſer. exte. [Mi-
nime] nullo modo. Calap. in ver. minime.
[Moriatvr] fit in actu moriendi. Bal. in l.
fin. poſt princ. de cond. inſt. quia qui minus
delinquit, minus debet puniri, quam magis
delinquens. Bal. in l.1. in ver. vt in otio ff. de
poſtul. [Percvssor] quod nomen eſt dedu-
ctum a verbo, & actũ percutiendi ſignificat.
Alfa. in rub. poſt nu. 33. ſi cer. pet. [Manvm]
6 quæ fuit inſtrumentum ad percutiendum,
cum inſtrumentum ſit duplex. Bald. in l. per
procuratorem 1. rep. C. de acq. poſs. Manus
verò eſt inſtrumentum inſtrumentorũ, ſicut

T. II.

intellectus forma formarum, & ſenſus for-
ma ſenſibilium. Ariſt. 3. de anima, textu 38.
vel eſt organum organorum. D.Tho. 1. par.
q. 76. art. 5. in fine, & 91. art. 3. quam natura
dedit homini loco armorum, & tegumenti,
quæ alijs animalibus tribuit, vt per manum
hæc, & alia omnia neceſſaria conquirat. idẽ
D.Th. 2. 2. q. 187. art. 8. & in iure capitur plu
ribus modis. Luc. in l. 2. quo quis ord. cõuẽ.
Bal. in l. manumiſſiones, poſt nu. 3. de iuſt. &
iure. quandoque pro poteſtate, l. fin. vbi Bal.
C. de emancip. libero. D. Aug. 2. queſt. ſuper
Exodum col. 51. poſt princ. aliquando pro
opere. Archid. in c. Epheſijs 45. diſt. & bra-
chium appellat homo alterum hominem,
per quem ſolet quid agere. D. Auguſt. ſuper
Ioan. tract. 53. col. 2. circa med. [Cvm Qva
Percvssit] tam ſi ſit bona, quam arida.
Affl. hic 3. not. & Gra. nu. 6. etiam quod ha-
beat aliam validiorem, nu. 21. & in c. regni
qui cum roncha, & maior ſit pœna amputa-
tionis vnius, quam alterius. Bal. in l. vnica,
nu. 67. de ſent. quę pro eo quod inte. [Amit-
tat] quod futurum concernit, ſicut cadat,
& intelligitur ipſo iure, vel facto, non expe-
ctata ſententia. Bal. in l. fin. 2. rep. C. locati,
l. 2. in 2. rep. nu. 6. cir. fin. & 7. de iure emph.
in l. vni. ante num. 1. ſi ſecun. nup. mul. & in
auth. in donatione in rep. anti. de ſecun. nup.
fit, & fiat, eſt canon latæ ſententiæ, in l. 4. in
princ. C. ad Tertull. vel amittat eſt futuri
temporis, & requirit ſententiam. Abb. in c.
7 pen. nu. 7. de pœnis. & ſic per ſubtractionem
manus, vel pedis; vel alicuius huiuſmodi
homo punitur. D.Th. 1. par. quæſt. 64. art. 8.
& pęna vnius membri poteſt eſſe ſatisfacto-
ria pro peccato alterius membri: inde la-
troni truncantur aures, vel nares pro pec-
cato quod manibus fecit. idem D.Th. 3. par.
de Sacram. quæſt. 9. alias 68. art. 5. cum add.
ibi pri. de maiori. ſecus hic, quia omnia
opera attribuuntur manibus. q. 24. alias 83.
art. 5. quas ſolas pro roſtris, calcis, venenis,
vnguibus, & cæteris animalibus conceſſis,
homo accepit. Caiet. 3. tomo, tract. 1. ora-
tione 4. col. pen. circa fin. [Aeqvvm Est
Enim] ideſt æquitate ſuadente præcipitur.
Bal. in l. bonam fidem, in princ. C. de act. &
oblig. vel certe æquum eſt, & ſic Imperator
ſeruat æquitatem, ſicut prætor. glo. 1. in l. 1.
ff. de inſtito. enim, pro certe. glo. in l. ſi ve-
rò, in ver. enim, ff. de his, qui deiece. vel effu.
[In Ea Parte Corporis Plecti] illam
cum qua deliquit, ſeparando a corpore.
Afflict. hic 4. not. Quæ autem ſint partes
corporis, & quod ſanguis non eſt pars, ſed
alimentum eius. Caiet. ad D.Thom. 3. par.
de Saluatore, quæſt. 5. art. 2. & ſic per quæ
peccauit, per hæc & torquetur. Sapient. 11.
& in

& in eo corporis membro punitur,cum quo
principaliter deliquit: vnde ſi curſor eſt di-
gnus mutilatione membri, ſibi amputabi-
tur pes, teſti lingua, & ſcriptori manus.
Sed hodie,excepta manu,nullum membrum
amputatur: & quid ſi non habet niſi vnam,
Bal.in l.3.nu.1.& 2. & auth. ſed nouo iure.
nu.12.de ſer.fug. tunc mors eſt quoad illud
membrũ.Bal.in l.tranſigere.nu.3.in fi.C.de
8 tranſa. nam qui amittit membrum, amittit
vitam illius membri, illud enim vita viuit,
quod ſuſcipit alimentum.Bal.in l.3.num.4.
circa med. C.de accuſ. & illud dicitur mor-
tuum, quod non habet officium naturale.
idem Bald. in l.edicto,num.30.in fine. C.de
edicto diui Adria. tollen. [MALEFICIVM
QVAE LEGIS, ET IMPERII VENERATIONE
CONTEMPA] infra in conſtit.defenſas, in fi.
[MALEFICIVM] malefactum. Nizol.in ver.
maleficium. [PERPETRAVIT] & ſic punitur
9 in eo in quo deliquit.c.ad deliberandum,de
Iudæis, c.poſtulaſtis, de cler.excom.miniſt.
c.inter dilectos,de exceſs.prææl. glo.2. in l.ſi
qui,de rei vend. & in quo quis peccat,in eo
punitur. D.Th.3.par.de Sacram.q.89. alias
58.art.4.& hoc ſuadet ęquitas.add.ad Spec.
in tit.de reſtit.ſpoliat.in ver.creditore,§.r.
Abb. in c.3. poſt num.8. de tranſlat. Epiſc.
Ant.de But.in c.literas 7.not. de temp.ord.
c.cum olim,lo ſecondo,de off.deleg. c.an ſit
deferendum, de appell. c.paſtoralis,in fi.de
iure patr.c.fin.vbi Abb.cir.princ:& num.8:
cir.med.de immuu.eccl. punitur in eo quod
fecit contra legem, l.ex facto §.fin.de vulg.
& pup. eo tempore quo deliquit, non alio,
Bal. in l.3. in princ. C.ad Tertull. nam non
facimus mala, vt veniant bona. D.Aug.in
epiſt.46. col.pen.in fi. & in lib.de ſpiritu, &
lite.col.15. poſt med. nec debemus facere
mala,vt nos non apprehendent.Eccleſiaſti-
cus 6. in fi. ſed per quæ peccamus, per hæc
& torquemur,ita ex ore debet proferri me-
dicina vnde facta ſunt vulnera. D. Auguſt.
in c.3.ſuæ regulæ, col.pen.in fine 1.tomi, vt
conuenientius iniuſtus doleat in ſupplicio,
quam lætus fuit in delicto. idem Auguſt.in
eius ſentent.161.
10 Sed videtur, quod lapidis ictu digitum
præcidere, oculumve conuellere, leges fa-
piendo non poſſint, quod hæretici ſęuiendo
potuerunt. D.Aug.in epiſt.159.col.2. circa
med. quaſi voluerit D.Aug. quod leges non
potuerint præcidere digitum, & ſucceſſiuè
manũ, nam illud intelligitur ſine cauſa,nec
dicitur poſſe,quod honeſtè nõ poteſt.l.filius
de cõd.inſt.l.nepos Proculo, in fi,de ver.ſig.
11 Nota,quod natura diſtribuit officiũ mem
brorum,& vnum non inuidet alteri.Bal.in l.
teſtium nu.9.cir.med.C.de teſt. Inde manus

dicitur membrum,& a metior metiris,quod
eſt partiri, & diuidi dicitur membrũ. idem
Bal.in auth.ſed nouo iure, 2.not.de ſer.fug.
quæ ſint mẽbra, in l.data opera,poſt nu.49.
& 50. de his,qui accuſ.non poſs.in l.3.nu.5.
& 6.C.de accuſ.propriè dicuntur,& ſunt ex
quibus integritas totius corporis cõſurgit.
Caie.ad D.Th.2.2.q.65.art.1.In dubio,quã-
do fit mentio amputationis membri, intelli
gitur de manu,ſi aliud non exprimitur.Bal.
in d.l.data opera,quæ amputatio eſt magna
pœna. in auth.ſed nouo iure in fi.de ſer.fug.
quia debilitat hominem, impediendo offi-
cium illius membri.Bal.in l.3.in fi.eo.tit.de
12 ſer.fug.Dicitur pœna capitalis,ſicut vltimũ
ſupplicium, & imponitur officiali publico,
qui recepit ſolutiones publicas,& non ſcri-
pſit in libro. Bal.in d.l.data opera, & ei qui
percuſsit aliquem cũ armis,enſe,vel roncha
ferrea,accepta,vel manaria.Gra.& Io.Ant.
de Nig.in c.reg.qui cum roncha, tã alium,
quam ſeipſum. Arno.in 29.epito. nec refert
ſi ferro,vel ligno vulnus inferatur.Caiet.ad
D.Th.2.2.q.65.art.2. Intellige tamẽ in vul-
nere, ſecus in vulnuſculo,quia pro eo poſſet
cõponi. Affl.in §.porro poſt nu.2.quę ſit pri.
can.bene.amit. habita partis concordia: &
ſi percuſſor eſſet bonę famæ,& percuſſus ma
læ famæ. Affl.hic nu.20.vel alia leuiori pœ-
na puniretur.Gra.hic nu.10.Cum puero,vel
ſene percutiente diſpenſaretur. Arno.in 11.
comm.Poſſet iudex loco manus,vt ſatisface
ret ſtatuto, amputare pictori pollicẽ, cuius
amputatione manus redderet inutilis. Arno.
pręd.in epit.53.adeo non debet imponi pœ-
na,quæ redderet hominem inutilem,vtputa
ſi ambæ manus abſcinderentur. Foll. ſup.in
conſt.poſt mundi machinam, nu.79. vnde ſi
debuit amputari dextera, & per errorẽ fuit
amputata ſiniſtra, non debet poſtea ampu-
tari dextera,quia ſiniſtra nõ poteſt reſtitui.
Bal.in l.eleganter §.qui reprobos ff.de pig.
act. adeo quod pœna truncationis manus,
quia non eſt de iure cõmuni,non extenditur
ad mandantẽ inferri vulnus.Io.Ant.de Nig.
in prælu.cap.reg.nu.38.In quibus tamen ca
ſibus imponitur dicta pœna. Bar.in d.auth.
ſed nouo iure, & quinque requiruntur. Affl.
13 hic 2.not.Sed maior eſt pœna amputare pe-
dem,quam effodere oculum. Bal.in l.binas,
2.rep.in prin.de ſerui.vrb.pręd.Quid ſi per-
cuſſit cũ haſta ronchę,pugno,vel libro.Gra.
hic nu.3.7.& 13.tunc,quia inſtrumentũ cum
quo percuſſit non eſt actũ ad inferendũ mor
tem ſiue per ſe,ſiue per alium faciat,non eſt
pœna mortis.Bal.in l.cum mandati,C.man
dati. nam ex facto datur voluntas intelligi.
Bal.in l.1. circa princ. C.ad legem Cornel.
de ſicarijs. dixi multa in conſt.præcedenti.

14 Quid si abscindit alicui membrum, quomodo punitur. Bald. in §. iniuria nu. 13. de pace iuram. firm. vel percutiendo lacerauit pannos, & non carnem, non incidit in pœnam statuti. Bal. in l. 3. §. si quis ad Syllan. teneatur tamen actione iniuriarum, & punitur pœna pecuniaria, sicut qui expilauit barbã. Affl. hic nu. 24. & 25. & Gra. nu. 3. & 7. Quid sit
15 mutilatio, & an impediat promotionẽ. Luc. in l. 2. cir. princ. de aquæductu. potest tamen testari, etiã quod sit ei amputata manus ex maleficio. l. qui manus. vbi Bald. ff. de testa.
16 Quid si statutũ imponit pœnam pro insultu, vnam pro vulnere, & aliam pro homicidio, si quis insultando vulnerauit, & occidit, punitur pro homicidio. Io. An. ad Spec. in rub. de homic. Gra. in constit. intentionis nu. 27. quia sicut insultus cõfunditur per percussionem, ita percussio per homicidium. Affl. hic nu. 26. Ang. in tract. malef. in ver. fecit insultum contra dictum Titium. ibi, & aduertas, licet contra per l. 2. de priua. deli. & l. inficiando §. infans ff. de furtis. Dic, quod sunt cõsideranda verba statuti vtrum sint distincta loco, & tempore, & an lex voluerit puni re quodlibet de per se. Bal. in cons. 79. nu. 8. vol. 2. alias posset dici vnum delictum propter continuationem, quandoque vnum factũ, & plura delicta. gl. fin. in l. illud, vbi Bal.
17 ad leg. Aquil. 1. & 2. rep. cir. fin. Et statutum si punit in tantum pro qualibet percussione, si vno ictu remansit facies vulnerata in tribus locis, an puniatur vna, vel triplici pęna, Baldus dicit fuisse iudicatum pro, & contra, sed debere attendi verba statuti, in cõs. 351. 2. vol. Si insultauit Seium, & postea vulnerauit, si incontinenti vnum confunditur per aliud, si ex interuallo non. Bal. in l. quoties §. si quis ita, de hæred. instit. si vno ictu percussit duos, pro quibus imponitur diuersa pœna, an vna, vel plures imponantur, Lucas in l. nemo 4. & 5. q. de cur. publ. Bal. in l. si familia 2. rep. ibi sexto. & nu. 3. de iurisd. omc iud. & dixi in §. iniuria de pace iuram. firm. Et inter accusantes an sit locus præuẽtioni,
18 Gra. hic nu. 13. Quid sit vulnus, & quando dicatur mortale, & ex eo mortuum. Io. Ant. de Nig. in c. regni ad peruersorum, num. 55. cum seq.

Secundo nota, quod commissa non debent esse impunita, l. Stichum §. tametsi de solut. vnde qui ambulat cũ telo causa occidendi, si non occidit, non punitur pœna mortis, sed
19 amputatur ei manus, & faciens modicam scissuram cutis, nõ punitur pœna vulneris, quia modica scissura nõ appellatur vulnus, sed vulnusculum. Bald. in l. 1. §. id autem, de ædil. edi. Quid si tentauit alio modo occidere. Gra. in const. præced. nu. 9. Si repertus
20 fuit cum armis causa occidendi, an teneatur pro armis, & delicto, idem Gra. in c. reg. ab illo inchoandum, nu. 13. Pœnam portationis armorum cum percussione ponit Arno. in 47. dialogo, & pro vulnere manus amputatur. Bal. de pace ten. in princ. nu. 7. in fi.

De homicidijs puniendis.

SVMMARIVM.

1 *Mors etiam quod sequatur ex actibus leuibus debet puniri.*
2 *Homicidium sonat in delictum.*
3 *Delicta debent legaliter vindicari.*

Ictum fuit de percussione illicita cum armis, & quia percussi, ex percussione quandoque moriuntur, vt in const. præced. & etiam
1 quod ex actibus leuibus sequatur mors, debet puniri. Bal. in l. qua actione, §. sed & si quis,
2 ad leg. Aquil. quia homicidium secundum communem vsum loquendi sonat in delictũ.
3 Abb. c. 3. in 2. not. de homi. volunt. & delicta debent legaliter vindicari. Affl. in §. iniuria 4. not. de pace iur. firm. ideo [De Homicidiis Puniendis] ponitur hic, & de eorum pœna videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Homo quid sit, ex quibus constet, & quomodo corpus, & anima se habeant ad inuicem.*
2 *Hominis vita incerta, & Deo reseruata.*
3 *Homicidij pœna mortis, aliter iure antiquo.*
4 *Vita ista est vmbra futuræ, & à viuendo dicitur.*
5 *Homines ab humo dicuntur, reipublicæ nascuntur, & per mortem subtrahuntur.*
6 *Prouidentia est causalis omnium ab intellectu procedentium.*
7 *Iesus Christus verus Deus, & verus homo fecit, & redemit nos, & quomodo.*
8 *Creatura non habet quid respondeat Creatori, nec filius patri.*
9 *Iesus Christus iustitia vicit dæmonem, & quomodo.*

Iusti

10 *Iusti indignantur peccatori.*

11 *Homicidium pluribus modis est delictum contra dilectionem proximi.*

12 *Protectio Regia quid importet, & offensus sub eius protectione.*

13 *Magnates qui, & qui sint digniores certa doctrina dari non potest.*

14 *Homicidij pœna, est pœna mortis.*

15 *Inferiores, priuati, non in dignitate, sine nomine, nullius momenti.*

16 *Furca est pœna capitis mors infamis, secundum consuetudinem regionis, alibi non.*

17 *Pœna nobilibus non ita ignominiosa sicut vilibus pro eodem delicto.*

18 *Pœna maior, vel minor æstimatur secundum qualitatem personarum.*

19 *Pœnarum gradus insinuat delictorum qualitatem.*

20 *Proditor etiã nobilis furca suspẽditur.*

21 *Fur, & latro differunt specie, & quis dicatur manifestus.*

22 *Iudicium perfectum de aliqua re dari non potest antequam consumetur, & tunc totum pro vno actu computatur.*

23 *Iudex vbi non est delictum debet absoluere, alias facit calumniam.*

24 *Furiosis quare delictum, nec peccatum imputatur. & nu. 25.*

26 *Ignorantia si procedit à natura non est peccatum, secus si à culpa.*

27 *Infans propter ætatem non est capax criminis.*

28 *Puniri non debent vno modo minores, & alio maiores.*

29 *Plebeius dicitur, qui non habet dignitatem, & ita præsumitur.*

30 *Aequalitas seruatur data æqualitate personarum, at vbi non est, eam seruare esset inæqualitas.*

31 *Iniuriam facere indiscretus non potest, pati sic.*

32 *Mortis pœna multis, & in multis casibus imponitur.*

33 *Homicidium pluribus modis committitur, sed non semper punitur, & refert quo animo fiat. nu. 34.*

35 *Homicida pœna iussu domini occidentis est mors ciuilis.*

36 *Infans dormienti æquiparatur, quia quod loquitur non intelligit.*

37 *Ebrius an peccet, in quo consistit ebrietas, & quid operetur.*

38 *Furiosus, rabiosus, & dæmoniacus æquiparantur.*

39 *Homicidium commissum in persona affinis, vel amici præsumitur casuale.*

40 *Nocendi potestatem quis non habet, voluntatem sic habere potest.*

41 *Voluntas potest esse homini praua, potestas non nisi à Deo.*

42 *Anima quare punitur pro gestis à corpore, & econtra.*

43 *Pœnæ capitales tres, & pœnarum quatuor genera.*

44 *Vulnus ex quibus præsumatur mortale, & ex quibus non.*

45 *Appetitus vitæ, & viuere est omnibus delectabile.*

46 *Mors vnde, & quotuplex.*

47 *Vita hominis charior est qualibet re mundi.*

48 *Homicidium committere est crimen læsæ Maiestatis diuinæ.*

49 *Deus est Pater, Dominus, benefactor, & Iudex, quando mandata transgredimur.*

50 *Homicidæ pœna, & quare ipse, & fur punitur.*

51 *Hominis essentia est ab anima, & spiritu.*

52 *Pœnam mortis non omnes iudices, sed habentes merum imperium imponunt.*

53 *Vulnus non mortale si fit mortale per medici imperitiam, an reus puniatur pœna mortis.*

54 *Actus attribuitur agenti cum voluntate, secus si sine voluntate.*

55 *Furor, & ignorantia æquiparantur, & furoris excusatio.*

56 *Homicidium committens sanæ mentis, tempore furoris, non condemnatur.*

57 *Occidere volens Titium, si occidit Sempronium an teneatur.*

58 *Confessus factum, & negans qualitatem, an habeatur pro confesso.*

Homi-

59 *Homicida, secundum statutum, est contra quem apparet processus, & condemnatio.*
60 *Iudex, & miles non dicuntur homicidæ, sed licentia accepta occidunt.*
61 *Occidere seipsum est graue peccatum.*
62 *Excedens modum in defendendo, quomodo punitur.*
63 *Occidere cui licitum est pro conseruandis bonis.*

1 ERMINVM VITAE] homo,
secundum Apuleium, ra-
tione plaudet, oratione
pollet, immortalis animi,
moribūdis membris, leui,
& ansia mente, tarda sa-
piētia, cita morte. D. Aug.
9. de ciu. Dei c. 8. Est commune masculo, &
fœminæ, 15. eiusdem c. 17. col. 2. Constat ex
anima, & corpore. c. in quadā de celeb. Miss.
c. cum Christus, de hæret. ex ista vnione na-
turali, secundum D. Tho. causatur dilectio,
naturaliter enim anima tenet diligere cor-
pus, cum sit eius vas, & cum ea vnitum tan-
quā forma in materia. Bal. in l. quę fortuitis
nu. 5. C. de pign. act. Vnde non totus homo,
sed melior pars hominis est anima, nec to-
tus homo corpus, sed inferior hominis pars.
D. Aug. vbi sup. 13. de ciu. Dei c. fin. col. 2. &
19. eiusdē c. 3. Corpus verò consistit ex offi-
cialibus membris, officialia ex cōsimilibus,
cōsimilia ex humoribus, humores ex cibis,
cibi ex elementis, & in istis tanquam in or-
ganis agit anima, & per ista corpori consu-
lit. idē Aug. in lib. de spir. & anima, col. 16.
post med. & sic in corpore est quædā moles
carnis, & formæ ordo, distinctioq; membro-
rum, & temperātia valetudinis, hoc corpus
anima rationalis inspirata regit. D. August.
3. de Trin. col. 5. cir. princ. & præest corpori
effectiuè, quia perficit corporeos motus for-
maliter, nā est eius forma: & finaliter, quia
corpus est propter animam. Caie. ad D. Th.
2. 2. q. 60. art. 6. ab ea perficitur, quia viuifi-
catū ab anima, sicut aer illuminatur a Sole,
D. Th. ea. par. q. 81. art. 7. est in corpore sicut
Deus in mundo. idē 1. 2. q. 17. art. 8. per eam
corpus regitur, quod ad nutum ei obedire
debet, nam regit corpus dispotico princi-
patu, sicut dominus seruū, adeo quod si quis
corpore bene vtatur, totum refertur ad ani-
mam. D. Th. vbi sup. 1. 2. q. 56. art. 4. & q. 58.
art. 2. quę est accommodata ad corporis gu-
bernationem. D. Th. præd. 1. par. q. 94. art. 2.
adeo quod est subiectum animæ, & anima
Deo. idem D. Th. 3. par. de Sacra. q. 113. alias
82. art. 1. vnde à subiectione corporis ad ani
mā pendet vera perfectio corporis, à subie-
ctione animę ad Deum perfectio totius ho-
minis. idem ea. par. q. 114. alias 83. art. 1. ibi
2 not. & licet huius hominis vita sit incerta,
Bal. in l. si seruus communis, §. fin. de stipul.
seruo. nam Deus eum formauit in tempore.
D. August. 1. confess. c. 6. & non scimus quid
cogitauerit de illo Deus, & quare minuerit
eum Dominus. Sap. 4. Huius vitę terminum
Imperator, qui est dominus personarum, in-
fra in const. quia frequēter, de hom. non ten.
voluit Deo, à quo cuncta accepit, supra in
const. post mundi machinam §. nos itaque,
quātum possibile est eius iudicio reseruare,
vt inf. puniendo homicidas, qui de iure com
3 muni puniebantur pœna mortis, interdum
deportationis, l. 3. §. pen. ff. ad leg. Cornel. de
sicar. iure isto indistinctè dānantur ad mor-
tem. Arno. in 5. differentia vtriusque iuris.
per istū tex. qui diuiditur, & sumitur vt per
4 Affl. & dicit [TERMINVM VITAE] huius, quę
est vmbra futuræ. D. August. in lib. annot. in
Iob, col. 2. in fi. & a viuendo dicitur. idem
11. de ciu. Dei c. 11. cuius terminus est mors.
§. hæc quidē, auth. de hære. & falci. [HOMI-
5 NVM] qui reipublicæ nascuntur, & per mor-
tē subtrahuntur, l. 1. §. si ea quæ ff. de ventre
in poss. mitt. l. 3. §. si filius ff. de mun. & hon.
add. ad Spec. in tit. de accusatore, in ver. sed
pone, post med. Et ab humo dicuntur homi-
nes, propter humum vnde pater omnium
originem habuit. D. Aug. in lib. quæstionum
ex vtroque mixtim, col. 38. in fi. tamen qua-
lescunque sunt, Dei creaturæ sunt. D. Aug.
3. contra Crescent. col. 7. cir. princ. [QVAE
6 A DIVINA NOBIS PROVIDENTIA] qui cum
agat per intellectum, & voluntatem suam,
in ipsa est ordo causalis omniū ab ipso pro-
cedentium, iste ordo dicitur prouidentia.
Lucas in l. 3. col. 2. post princ. de naufragijs,
dixi supra in const. post mundi machinam.
[COMMISSORVM] præter spem hominum,
vt in constit. præd. [QVANTVM POSSIBILE
SIT] cum malitijs prouidere difficile sit. Io.
And. in c. statutum nu. 1. de pœnit. & remiss.
in vj. [ILLIVS TANTVMMODO] quę est dictio
negatiua, Luc. in l. 2. cir. fin. de vesti. olobe.
[IVDICIO RESERVANTES] nam Deus est
Dominus vitæ, & mortis, & quomodo sibi
placet, potest a nobis repetere, addit. ad D.
Tho. 3. par. de Sacram. q. 127. alias 96. art. 6.
ibi not. Deus, alibi, Ante faciem eius ibit
mors. Abac. 3. [QVI HOMINEM CONDI-
7 DIT, ET REDEMIT] Dominus enim Iesus
Christus verus Deus, & verus homo, d. c. cū
Christus, de hæreticis, vti Deus nos fecit,
tanquā homo nos quæsiuit. D. Aug. in hom.
ad Ioan. 7. nam si purus homo fuisset, non
suffe-

sufficisset ad humani generis redemptionē. D. Tho.d. 3.par.de Sacram.q.121. alias 90. art.1.sed Deus nō mole,sed virtute magnus, nullas in angusto sentit angustias.idē 3.par. de Saluat.q.1.art.1.& 2. per mysterium Incarnationis ostēdit bonitatem, sapientiam, iustitiam,& potentiam,vt ibi,factus est homo,manēs Deus. & quomodo fuerit lector, diaconus,subdiaconus,presbyter, & Episcopus. D.Hieron.in vitas Patrum, par.2.in fi. car.132.col.1. Sapientia condidit, iustitia damnauit, & gratia liberauit. D.Aug.1.de prædest.& gratia,c.5. Redemit per humilitatem, descendendo ad superbiam nostram. D.Aug.1.confess. c.11. alia multa in lib.de spiri.& anima,col.17.in fi. & seq.36.cū seq. per se,& non per alium nos redemit. idem in lib.quæst.ex vtroque mixtim, col.69.cir. med. mortem sustinuit, & moriendo vicit. idē D.Aug.serm.2.col.1. feriæ 3. post Dom. 4. in Quadrag. & 2. serm. Sabbati Paschæ.

8 Et propterea creatura non habet quid pro meritis respondeat Creatori,c.cum a creatura,de celeb.Miss. Duo namque sunt,quorum beneficijs sufficienter nullus recompensare potest,Deus scilicet,& pater.D.Thom. 1.2.q.100.art.7.non possumus Deo sufficienter recompensare quod debemus,quin semper amplius debeamus. ea.par.q.114.art.1. Caiet.ad eundem 2.2.q.61.art.4.q.80.art.

9 vni.& 106.art.6.ibi pri.& vicit iustitia moriendo,& potentia resurgēdo. D.Aug.13.de Trin.col.18.& seq. iustitia fuit, nam diabolus cum in Christo nihil morte dignum inuenisset, occidit eum,& iustum fuit,vt quos tenebat credentes in eum,quem sine illo debito occidit,liberi dimitterentur. D.Thom. 3.par.de Saluat.q.46.art.2.& 6.& 49.art.2. vel quia malo more hominem subuertit,vt in morte nō remaneret,inuentum est remedium,quo quos male tenebat, amitteret, vt quem putauit velut hominem occidisse, reperit illum apud inferos Deum, quo facto reus inuentus, omnes amisit, & de cætero aperta est via ad cœlū. D.Aug.in lib.quæst. ex nouo testa. col.30.circa fin.& 2.eiusdem col.12. in princ. & sic regnū abstulit ratione, non potestate. ibidem col.42. in princ. Verum habet hoc ordo diuinæ iustitiæ, vt cuius sugestioni consentit in culpa,eius potestati subdatur in pœna. D.Th.1.par.q.63. art.8. & 3.par. de Sacram. q.120. alias 89. art.4. & 3.par.de Saluat. q.48. art.3.& 49. art.2. ibi pri. maior. [IMPERIALIS INDIGNATIONIS]

10 quia iusti indignari debēt peccatori. Luc.in l.seuerā de digo. [ACVLEIS] pœnis. Affl.hic nu.8.in fi. alibi nostræ indignationis aculeis. sup.in const.incōsutilem in fi. [PROSEQVI] persequi. Nizolus in ver. prosequor. [PRO FIRMO] pro certo.d.const. inconsutilem. [DISPONIMVS] reformando. Zab.in clem.vni. in prin.nu.2.de suppl.negl. præl.cum salus hominis tanquam res publica tuenda sit. Bal.in l.cum precum circa fi.

11 de liberali cau. [HOMICIDAS] qui pluribus modis dicuntur. Bal.in cons.52.nu.1.vol.1. & omni conatu puniendi sunt, & sine dilatione, si aliter tumultus sedari non posset. idem Bal.in l.1.nu.13.in fi.& 14.cir.fi. C.de his,qui accus.non poss. tollit enim animam qui occidit. D.Th.3.par.de Saluatore,q.47. art.1. est delictum contra dilectionem proximi,sicut adulterium, & similia. idem 1.2. q.88.art.2. & motus iræ fit vehemētior est si occidit post duos menses, quam si statim, & minus excusatur, quia ex maturo cōsilio occidisse presumitur.D.Th.præd.2.2.q.158. art.4.vbi Caie.col.fin.cir.prin. [SANCTIONIS] c.inter alia de immu.eccl. [PRAESENTIS EDICTO] statuto. Abb.in c. Massana, 1.not.de elect. [INVIOLABILITER] obseruando. c.pen.de statu mon. [STATVENTES] quod est verbū noui statuti. Io.And.in c.1. in prin.de off.deleg.in vj.[VT QVICVNQVE] quod est signum vniuersale distributiuum. Luc.in l.quicūque in princ.de apochis publ. & neminem excipit. Io.And.in c.si tibi post nu.5.de preb.in vj. [ALIVM PROTECTIONIS AVGVSTAE DEFENSIONE SECVRVM] per inuocationem Imperialis nominis,vt infra in const.iurisgentium.vel quia ad eius patroci

12 nium transiuit.in simi.in const.cum vniuersis de hom.dema.affi. inde inoleuit practica quod in capitulis dicitur offendisse sub protectione Regia securum. Gra.hic in princ.& nu.7.cir.fin. & dicitur ad differentiam banniti,& forisdicati, qui cum non sit sub protectione Regia,potest occidi. infra in const. pœnam eorum. Affl.hic 6.not.nu.9.circa fi. Quid importet fidu,& facere securum in aliqua re, Abb.in c.2.in fi.de pact. dicitur autem securus, quasi sine cura, inde securitas importat quietem quandam a perturbatione timoris, & pertinet ad magnanimitatē. D.Th.2.2.q.129.art.17. Quid importet securitas Regia, per quem, & quibus datur. Io.Ant.de Nig.in c.reg.12. misericordiam, nu.7.& c.multorum ad aures nostras. [FVRIANT] instigāte diabolo.c.in literis,vbi Abb. 2.not. de rapt. vel furore diabolico.c.2. & ibi Abb.de his, qui filios occid. inimico humani generis instigante. l.si quis liber. de adulterio. l.hæc autem de homic.libe.hom. in Longobar. [AGGRESSVS] ad iniuriam faciendam. Nizolus in ver.aggredior. [ET INDE AGGRESSVS] per motum de loco ad locum. Bar. in l.3.§.cum arietes si quadr.pau. fecisse dicatur. [EVNDEM PROBABITVR] plenè.

plenè,quia in criminalibus requirũtur probationes luce meridiana clariores. l.fin.vbi Bal.C.de probat.& dolo.Arno.in 51.probl. [OCCIDISSE] gladio, fustæ, vel alio telo. l.qua actione §.1.ad leg.Aquil. pugno, manu vacua,vel pede.Gra.hic nu.4.& 5.per sc, vel aliũ. Arno.in 159.comm. [MILES, VEL IN SVPERIORI GRADV POSITVS] nobiles, & magnates. c.ex multa §.secundo quæsiui. & fi.de voto,& voti redempt. magnates,vel milites. c.pen.de sta.mon. regni magnates. c.cum in iuuentute de purg.can.quacunque fulgentes dignitate.c.te referente de celeb.
13 Miss.Qui sint digniores certa doctrina dari non potest, iudex tamen examinabit ex circũstantijs personarũ. Spec.in tit.de rescrip. præsent.§.fin.nu.1. & qui dicit esse de nobilibus,debet ꝓbare. Bal.in l.si ille in fi.prin. de decur.magnates verò in multis locis vocantur nobiles,& idem quod proceres,summates,& optimates significant nobiles tantum, intellige qui Baroniam, vel aliqua regalia possidet.Pelli.in consue.magnatum in ver.magnates in princ. [VLTORE GLADIO POENAM SVSTINEAT CAPITALEM] & sic
14 pœna homicidij est pœna mortis.Bald.in l. Gracchus circa fi.C.de adulterijs, ita quod caput separetur a spatulis. Affl.hic in princ. & post num.8.quo separato,amittitur vita, cum alibi libertas, & ciuitas etiam caput dicantur.Bal.in l.3.col.1.cir.fi. C.de accus. vnde dicitur sceleratius commissum, quod est grauius vindicatum.D.Aug.2.de Baptis. contra Donat. col.8. in fi. nec moram qua occiditur, quę breuis est eius supplicium leges existimant,sed in sempiternum eum auferunt de societate viuentium. idem Aug. 21.de ciu.Dei c.11. & sic sublimes,idest nobiles, quasi super alios eleuati super limen positi.Abb.in c.de multa nu.5.de præb.si superiori etiam præsidali refulgent dignitate. c.licet ex quadam de testi.capite plectũtur, quia pœna capitalis simpliciter prolata refertur ad pœnam decapitationis. Bald.in l. eum aut. in §.1.de ædil.edi. [INFERIORES] inferioris loci.D.August.in epist.54.col.13.
15 cir.med. Inferioris gradus homines,l.obseruandum ff.de ritu nup. priuati,non existentes in dignitate.Abb.in c.si diligenti.4.not. de fo.comp.vel populares,l.mulier de verb. oblig. siue ignobiles, qui sic dicuntur, quia sine nomine, vel nemini noti. Foll. supra in constit.inconsutilem nu.6.in fi.& sic præsumuntur,nisi probentur magnates.Bald.in l. non ignorat nu.3.de his,qui accus.nõ poss.
16 [FVRCA SVSPENDI] quę est pœna capitalis, non capitis.Io.Ant.de Nig.in c.reg.27.placuit,nu.9.mors infamis.Luc.in l.quamuis, col.2.circa med.de decur.,& hoc in Italia; secus in Gallia. Affl.hic post num.46. & sic vnus suspenditur secundum approbatã consuetudinem vnius ciuitatis, & secũdum approbatam alterius ciuitatis cõsuetudinem decollabitur. add.ad D.Tho.1.2.q.95,art.2. ibi correlia. ita idem officium in vno loco reputatur honor,alibi nõ. Ang.in l.vni.post nu.6. de mnl. & in quo loco, & pro fortuna singulorum sententia profertur.Bal.in l.eos §.super his, C.de app. ita incendiarij si sunt infames comburuntur,vel bestijs lacerandi traduntur, siue suspenduntur, nobiles decapitantur. Bald.in l.data opera,post nu.1.de his, qui accus.non poss. [VLTIMO SVPPLICIO] quod mortem interpretamur. l.2. in glo.fin.ne sanctum Baptis.reiter.& tunc bis moritur,verbo iudicis sic pronũciantis,iuxta illud,Percutiet gladio oris eius,& per separationem animæ a corpore. Bald.in l.si is qui,col.fin.post princ.C.si pend.appell.mors interue.alibi perpetuum carcerem dicimus mortem.Bal.in l.progamma nu.2.circa fin. commi.vel epist. [SVBIVGENTVA] & sic est differentia inter alterum,& alterum. Bal.in l.si ex toto §.1.post med. de leg.1. nam pro
17 codẽ delicto non imponitur pœna,ita ignominiosa nobilibus militibus,sicut alijs vilibus,qui furca suspenduntur. Abb.vbi etiam ponit,qui dicuntur ignobiles, in c.cum quidã,post nu.5.de iureiur. serui cruci subleuebantur, militibus ceruices abscindebantur. Cęsar in eius com. de bello ciuili lib.6. car. 175.a tergo. quis autem sit vilis relinquitur arbitrio iudicis.Bal.in l.Gracchus in princ. ad leg.Iul.de adult. vnde in pœnis fit distinctio personarum.Bal.in l.athletas §.calumniator,cir.fi.de his qui not.infa. nam pœna personali plus puniũtur viles,quam nobiles. not. Bal.in l.fin.C.quæ res vendi non possit, magis singularis priuatus, quam totum aliquod corpus. in l.omnes nu.2.de decur. & licet condemnatus per delictum desinat esse nobilis,remanet nobilis quoad minoritatem pœnarũ. Ang.in l.vni.de infamibus. Inde Summus Pontifex defert nobilitati in pœnis inferendis.Abb.in c.fin.nu.4.de pœn.
18 Et pœna reputatur maior,vel minor secundum qualitatem personarum. idem Abb.in c.1.in fi. de cler.venat. vnde pro certo ludo Episcopus non ligatur, & qui cum eo ludit sic. Abb.in c.vniuersitates nu.13.de senten. excomm. vel vterque quod fecit passus est. l.sed & partus §.1.quod met.cau.quod fecit expectat. Bal.in l.si ex plagijs 2.repet.post princ.ad leg.Aquil.& vitam perdit,qui alienam extinxit. Io.And.ad Spec.in tit.de accusat.in princ.§.fin.in ver.vt intra col.7.circa med. & nulla maior æquitas in natura quam exterminare hominem, qui non est

homo,

homo, sed bellua, quæ se armat contra na-
19 turam. Arno. in 12.2.comm. & gradus pœnarum dat intelligere gradus delictorum: Bal. in l.1. in ver.vt in initio, ff.de postula: genus pœnarum ostendit qualitatem causatum, quia in causis videmus effectum, & in effectu videmus causam. idem Bal.in l.quæ fortuitis,nu.3.circa fin.C.de pign.act. & ex qualitate pœnæ præsumitur causa.Bal.præd. l.2.in 2.repe.in princ.ff.de his,qui not.infa. alias si per legem ignoretur quid vindictæ debetur, non sciretur quid venia relaxatur. D.Aug.2.quæst. super Exodū col.36.cir.fin. & 4.contra Iul. c.8.col.4. postquam plebei. l.3.ff.de testib. humiliores minus potentes: Bal.in l.illicitas §.ne potentiores 1.rep. de off.præsid.inferioris ordinis, l.spadonem de excus.tut.furca suspenduntur,vt sup.milites autem, quod actum significat, decapitatur. Bal.in l.filiusfamilias §.veterani ff.de proc.
20 Sed non habet locū si nobilis esset proditor, quia furca suspenderetur.Arno.in 71.probl. & punitur etiam qui præbet impedimentum ne instituetur. Bald.in l.quicunque cir.med. de malef.& mat. [Qui Tamen Aggressorem] suum,vel affinis. Arno.in 39.dialogo. & sic tex. ponit fallentias in quibus occidēs non punitur. Affl.hic in princ.[Vel Latronem] diaboli membrum, iniquitatis filium, c.2.& c.significasti,lo secondo, de homicid. [In Dubio Vitae Discrimine Constitutum] puta,quia aduersarius animo occidendi, vel vulnerādi in eum irruebat,vitam suam defendendo,occidit. Bald.in l.multis; cir.fin. de liberali cau. [Vel Nocturnum Furem] occidit,quia salutis propriè est defensor,in nullo tenetur.l.is qui, la prima, eft duabus seq.C.ad leg.Cornel.de sicar.primo enim insultatus dicitur facere ad defensionem, & delictum de nocte maius est, quam de die.d.l.2.& l.si vt allegas,eod.tit. ad leg.
21 Cornel.de sicar. & fur,ac latro ponuntur vt species differentes. infra in const.iustitiarij non per Calendas.fit etiam differentia qualitatis.l.fin. C.de Paganis, dū dicitur furem nocturnum, c.3.de homic.l.4.& seq.ad leg. Aquil. & dicitur nocturnus,quia male facit per noctē, ne agnoscatur per diem. D.Aug. in lib.annotationū in Iob col.33. post prin. manifestus verò dicitur, qui interpellatus per clamorem, obstinato animo fugit cum furto improbitatis suæ manifesta signa demonstrans.Bal.in l.falsus nu. fo.C.de furtis. [Cum Clamore] valido.ad Heb.5.Affl.hic in 16.fall.post nu.10.& 49. [Quem Aliter Comprehendere Non Valebat, Occidit] l.si ita vulneratus ad leg.Aquil. & dicitur occidisse, quando vulneraúit, ita quod mori necesse est.Bal.in l.damni infecti §.Sa-
22 bini, de dam. infe. licet verum iudicium de aliqua re mutabili dari non possit perfectè antequā consumetur.D.Th.3.par.de Saluat. q.59.art.5. post consumationem totum pro vnico actu computatur. Caie.in sum.2.tom. tract.3.q.1. qui veniant appellatione occisorum, l.1. §.occisorum ad Syllan. [Iuxta Divorum] deificatorum. add.ad gl. sup. in const.quanto in ver.in præeminēti, de deci. [Parentum Nostrorum] Rogerij, & Gulielmi. [Statuta] quæ non habemus, sed hic referuntur, & sic legis quam non habemus ponit tenorem. Inn.in c.super quæstionum in princ. de off.deleg. [Propterea] propter hanc causam,ob eam rem. Nizolius in ver.propterea. [Nullam Calumniam] vereatur.inf.in const.pœnā eorum. [Sustinere Debebit] non patiatur. l.quicunque de debitis, & guadimonijs amplius non calumnietur. l.2.de iniurijs mulie.cum.l.4. & l.si liber, aut seruus, de furtis, l.4. qualiter quis se defendere debeat. amplius calumnia præsumptori non generetur. l.1. de his,qui sine voluntate mundualdi non requiratur. l.si qui Sancti Petris.d.tit.de furtis. nec pro ea causa calumnietur. l.3. de sponsalibus in
23 Longobar.quia cum non sit delictum,debet iudex absoluere delinquentem,alias faceret illi calumniam. Affl.hic in 11.not.& ob calumniam submoueretur. l. quibus diebus in princ.de cond.& demonst. & sic nocturnum agrorum depopulatorem, & aggressorem itinerum licet occidere. l.1.& 2. quando liceat vnicuique, & c. [Infans] de quo in l. muliet, de verb.obligat. qui quidquid vidit ignorat.l.1.C.de falsa mon.[Etiam] implicat,& includit. Bal.in l.pen.post nu.7.& 10. C.de transa.excusatur.c.1.de sent.excomm. quia [Sine Malignitate Animi] nam vt puniatur de homicidio requiritur dolus. Alex.in cons.109. nu.5.1.vol. [Et Furio-
24 sus] qui propter stuporem nō mouetur per ignominiam, nō commouetur ad dolorem, nec mouetur iniuria. D.Tho.2.2.q.46.art.1. habetur loco ignorantis.l.4.ff.de diuortijs. non est loco præsentis,nec absentis,sed mortui.Bal.in l.2.ff.de proc.voluntas eius nulla est.l.qui seruum,vbi Bal.de acq.hered.& ei, quod bonū est suadere maximi laboris est. D.Aug. in lib.quæst. ex veteri testamento 2. col.45.in prin.differunt autem mentecapti, & furiosi. Bal.in l.si furiosi nu.5.C.de nupt. & in l.2.de cura.furio.vel prodi. verum omnia concessa pupillis, cēsentur concessa furiosis,& prodigis.Bal.in l.qui neque de reb. eorum.tam si furor sit à natiuitate, sine per accidens, adeo quod sicut nō potest puniri, ita nec exhæredari. Bald. in l.sium an icati s num.30.circa med. 31. & 48. C.de impub & si

& si fornicationẽ committit venialiter, nec
mortaliter peccat. D.Th. 1.2.q.88.art.6.&
2.2.q.46.art.2.nam alienatis non imputan-
tur peccata. ea.par.q.142.art.3. adeo quod
si per vehementem iram, vel cõcupiscen-
tiam,ægritudinem,vel alia huiusmodi cau-
sa incidit in talem passionem, quod vsum
rationis non habet,actus redditur inuolun-
tarius,& per consequens totaliter à pecca-
to excusatur. D.Th.vbi sup. 1.2.q.10.art.3.
& q.77.art.7. [SI HOMINEM OCCIDERET,
25 NON TENETVR] nam delictum commissum
tempore furoris non imputatur ad pœnam.
Abb.in c. 1. 2.not. de his, qui filios occid.
non est capax delicti. Bal.in l.sed & si §.in-
iuriam ad leg.Aquil. & pupillus, vel furio-
sus capitalem fraudem admisisse non vide-
tur. l.eum autem §.1.de ædilit.edi. [QVIA
ALTERVM INNOCENTIA CONSILII, ALTE-
RVM INFELICITAS STATVS EXCVSAT] l.in-
fans,ad leg.Corn.de sicar.ideo quod infans,
vel furiosus possessor perdit,vel corrumpit,
impunitum est. l.quod infans. de rei vend.
quia quidquid vident ignorant, nec possunt
delinquere. Bald.in l.si quis in suo, §.legis,
C.de inoff.testam.habentur pro absentibus.
l.2.§.furiosus ff.de iure cod.& dicuntur ma
gis ignorare,quàm alij. Spec.in tit.de noui
26 oper.nunc.§.1.nu.8. nec est peccatum,cum
talis ignorantia procedat à natura, non à
culpa.Bal.in auth.ad hæc post nu.12.de vsu-
ris.& condemnari non debent,quia non vo-
luntate, sed impulsu naturæ hoc faciunt, &
de huiusmodi eadem est ratio, sicut de ani-
malibus,brutis.D.Th.vbi sup.1.2.quæst.10.
art. 3. & sic voluntarium vtile est legumla-
toribus ad præmia, pœnasq; constituendas,
Arist.3.Ethic.1.inuolũtaria,& quę per igno
rantiam fiunt, ignoscenda sunt. 5. eiusdem
c.14.Aliquos enim scimus subitò dementes
factos, fustæ,ferro,lapidibus,morsibus mul-
tis nocuisse,quosdam enim occidisse captos,
& iudici oblatos, minimè reos factos, eo
quod non voluntate, sed vi impellente hæc
nescientes fecerunt. D.Aug.in lib.quæst. ex
veteri testa.col.6.cir.princ.& sat suo furore
puniuntur.l.diuus de off.præsid.cuius termi
nus est mors,nam post mortem nemo est fu-
riosus,nec sane mentis. Bal.in l.ambiguita-
27 tem,C.de vsufr. Infans etiam propter ætatẽ
non est capax criminis.d.l.2.de sanct.Bapt.
iter. quia est sine malignitate animi, & di-
scretionis.gl.1.in l.2.ff.de procur.ex quibus
excusetur minor a delicto. Bal.in l.1.nu.3.
C.si aduers. deli. & sic furiosus, & pupillus
æquiparantẽ. Bal.in l.2.post nu.13.de rescin.
vend. infans,pupillus,& absens æquiparan-
tur.not. Bal.in l.sancimus, C.ad Treb. licet
infantia non sit vitium, furor sic. Bal.in l.3.
post princ. qui admi. & desinentia in osus
plenitudinem significant. gl.1.in l.creditor,
de solut, quia in desinentibus intus,vt inte-
status,siue intestabilis.Porc.inst.de leg.agn.
tute. col.2.in fi. & sic homicidium commis-
sum a minore, vel sene a fratre occisi in ri-
xa a longo tempore per imprudentiam abs-
que animo occidendi,non punitur pœna ca-
pitis. Io.Ant.de Nig.in c.reg. ad peruerso-
rum nu.31.vsque ad 40.
28 Sed contra, non debent vno modo puniri
minores, & alio modo maiores, sed vna lex
sit omnibus,eadem voce omnibus loqui de-
bet, eodemque imperio omnibus præesse.
Foller.sup.in 1.const.nu.106.post med. cum
nonnulla in minoribus, sicut in maioribus
punienda videntur.c.1.de deli.puero. immo
quanto quis sublimior,tãto magis leue pec-
catum eius graue est crimen, nam sicut hu-
militas in potẽte est sublimis, & magnifica,
ita culpa eius pro crimine habenda est. D.
Aug.in lib.quæst.ex vtroque mixtim,lo pri-
29 mo.col.11.in fi. tanto magis, quia quilibet
dicitur plebeius,qui non habet dignitatem.
Bal.in l.fœminæ 1.rep.circa fin.de Senat. &
ita præsumitur sicut & laicus, adeo quod
qui se allegat magnatem, vel clericum, te-
netur probare. Bal.in l.in actionibus §.pla-
ne col.1.cir.fin.de in litem iur.cum inferio-
res homines, populares dicantur. l.2. C.de
off.præfe.vrb.Rursus,minor ætas non excu-
sat,sed alleuiat,si est doli capax.Abb.c.1.in
1.not.nu.5.de sent.excom. quia potest con-
demnari de crimine. Bald.in l.clarum nu.3.
potest deportari,& subire pœnam capitalẽ.
C.de auct.præst. Item stulti, propter stulti-
tiam non debent excusari a pœna,quia non
debent esse melioris cõditionis stulti, quàm
periti. Bal.in l.1.in fi. C.de statua. & imag.
Abb.in c.postulasti nu.4.cir.fi. de fo.comp.
in c.3.nu.11.in fi. de eo qui mit.in poss.cau.
rei seruæ. Vltimo furiosi puniuntur. l.si quis
in tantam, vbi Bal. vnde vi.
30 Dic,quod seruatur æqualitas data æqua-
litate personarum vbi est differentia serua-
re æqualitatem est potius inæqualitas. Abb.
in c.per tuas nu.8.de simonia.sic aliter agi-
tur cum maioribus, & aliter cũ minoribus.
Speculat.in tit.de citatione §.2. post princ.
Aliter vindicatur homicidium patratum in
curia Regis,aliter si in via publica, vel si in
villa egressi cõmittatur. D.Aug. 2.de visit.
infir. col.7. Aliter punitur seruus, & aliter
liber, vnde ex varietate status variæ pœnæ
imponuntur. l.3.vbi Bald. nu.1.in fi.de ord.
cogn. Non obstat secundum, nam in pueris
relinqui solet in vultum, quod in alijs pro-
uectioris ætatis humanæ leges dicunt seue-
rius corrigendum. c.2.d.tit.de delict.puer.

& sit

& fit impunè in vno, quod punitur in alio. Bal.in l.1.num.14. circa med. C.de fer.fug. quia ætas ea est vt ignosci debeat. l.electio. §.neque de noxal. vltra quod quādoque deportatur pupillus propter delictum. Bal.in l.si arrogati ff.de tutelis. Non obstat aliud,
31 nam indiscretus nō potest facere iniuriam, pati sic. glo.pen.in c.cum illorum, de sent. excom.Bal.in l.impubes ad Syllan.nihil coram furioso fieri intelligitur.l.sed interpellatur ff.de arbitris. Neque calor iracundiæ excusat à peccato, ex quo non tollitur sensus hominis, secus si induceret furorē, quia delictum commissum tempore furoris non imputatur ad culpam, vel pœnam. Abb.c.1. 2.not.de his, qui filios occid. Nec obstat, quod furiosi puniuntur, nam ibi capitur furor pro temeritate. Bal.in d.l.si quis in tan-
32 tam nu.2.vnde vi.nota multos casus, in quibus lex imponit pœnam mortis, quos enunciat Bal.in l.data opera nu.9.de his qui accus.non poss. ita hic qui occidit, occiditur, quod extenditur etiam ad eum, qui occidit illum, qui de iure venit occidendus. Arnon. in 44.proble. & non solum in mandatario, sed in mandante quid etiam dicitur homicida. Bal.in l.Gallus §.quid si is col.2. circa med.de lib.& posth. licet aliter videatur, vt per Gra. hic nu.3. adeo quod statutum puniens homicidas, verificatur etiam in præcipiētibus fieri homicidium. Abb.in c.sicut dignum nu.17.de homic.vol. Intantū, quod nuncius, qui scienter portauit literas mandati de occidendo, & per illas mandauit Titio, & Titius Seio, omnes tenentur. Bal.in l. vni.§.ne autem nu.18.de cad.toll. nam non refert si suis manibus, vel eo mandante, fecerit alter. Bal.in l.qua actione §.fi.in prin. ad leg. Aquil. Immo maius peccatum est delinquere in se, & alium, quàm in se solū. Bal. in l.qui sepulchra nu.3. C.de sepulc.viol. & tenetur non solum qui interfecit, sed qui ligauit. Abb.in c.suscipimus 4.not.de homic. idem si tenuit manus ne se defendet. l.item mela §.3.vbi Bald.ad leg.Aquil. impugnat, vel viatori malam viam ostendit. Gra.hic nu.8.9.& 13.tam si occidit sanum, quàm infirmum. l.fluminum §.vitium in fi.de dam. infe. tam si formosum, quàm monstruosum. Bal.in l.quod dicitur de lib.& posth.& sufficit, quod moriatur frigore, vt teneatur vt homicida. l.qui seruandarum §.sed & si, vbi Bal.ff.de præscrip.verb.& non solum si occidit volentem, sed petentem, quia qui occidit hominem, facit iniuriam non solum occiso, sed Deo, & reipublicæ, sicut qui occidit seipsum. D.Th.3.par.de Saluat.q.47.art.6.in fi. Insuper omnis particeps delicti, siue participet consilio, facto, opere, siue in accommodatione ensis, nisi bona fide fecerit. Bal. in l.quicunque nu.22. C.de fer. fug. præstet auxilium, vel fauorem in ipso actu, vel postea, nam verbum pro homicidio, non solum significat paritatem, & veritatem, sed dictio pro, causam immediatam significare consueuit. Bald.in add.2.col.5.cir.princ.ad Speculat. in tit. de appell. Et quod dicitur de homicidio voluntario, idem in casuali, quia imputatur si dabat operam rei illicitæ. Abb.in c.continebatur. nu.3. de homic. volunt. ita & qui castrat aliquem, nam vt homicida punitur. l.1.vbi Bal.de eunuchis. Maledictioni enim est obnoxius, qui membrum abscindit, & homicidæ sunt, qui talia præsumunt. D.Thom. 2.2. quæst.65. art. 1. Et qui voluit se occidere, & concursu amicorum non fuit sequuta mors, pœna extraordinaria punitur. Foll.sup.in const.inconsutilem nu.30.& paria sunt aliquem occidere, vel compellere ad delinquendū, si ex delicto sequit̄ mors. Bal.in l.quid ergo §.fi.de leg.1. Vltimo eadem pœna imponitur pro mutilatione, quæ pro homicidio quādo exprimitur, vel tractatur de incurrenda irregularitate. Abb.in c.pen.2.not.de pœn. quia qua-
33 tuor modis cōmittitur homicidium.c.2.vbi Abb.de cler.pug.in duello.vnde prędicta intellige in delicto volūtario, secus in casuali, vel licito. Bal.in l.non dubiū post nu.9.C.de leg.vel si occiderit ordine, vel cōsilio Regis. l.1.de cōsilio mortis in Longob.alias nullis iubentibus legibus, aut potestatibus non licet hominem occidere, etiam volentem, petentem, & viuere nolentem, vel non valentē. D.Aug.in epist.61.col.3.cir.med.exemplum 2.Reg.1. vel diuinitus acceperit potestatē, vt de Abraam, Iepte, & Sansone. D.August. 1.de ciu.Dei c.21.& 26.D.Th.2.2.quęst.64. art.6. vel humana societate ordinatum, tūc
34 si minister iudicis occidit eum quem iudex iussit occidi, si sponte fecit homicida est, etiam si occidit eum quem iussit, homicida est.idem Aug.2.quæst. super Exodum col.2. circa princ.14. cir.med.& 36.post princ. & etiā quod homo ab homine occidatur, multū distat an fiat nocendi cupiditate, vel causa iniustè aliquid auferendi, vt fit à latrone, an vlciscendi, vel obediendi causa, vt à iudice, vel carnifice, seu euadendi necessitate, vt viator à latrone, & hostis à milite, idē Aug. in epist.54.col.9.post med. & adolescens ne turpiter ab illo aliquid pateretur. Caiet.ad D.Thom.2.2.quæst.64.art.7. in fine. Potest etiam occidere furem nocturnum cum clamore, vt hic, vel quoquo modo diurnum, si telo se defendit. l.4.ad leg.Aquil. D.Aug. 2.quæstio. super Exodum, col.38. in princ.
35 Verum pœna de qua hic, nō procedit in eo

qui mandato domini aliquē interfecit, nam damnatur in metallum, & morte ciuili condemnatur, licet alias sine mandato damnaretur morte naturali. Arno. in epito. 8. nam vbi apparet quod fuit alius dolus, quàm qui communiter interuenire solet, iudex debet minorare pœnam, exemplum ponit Alex. in conf. 144. nu. 7. vol. 2. etiam quod subditi nō teneātur in omnibus suis superioribus obedire. D. Tho. 2. 2. q. 104. art. 5. Quid si minatur, & is contra quem directæ sunt minæ postea reperitur mortuus. Bal. in l. vnica, c. si
36 quis imp. maled. & quod de infante dicitur idem in dormiente. c. 1. de homic. in vj. Gra. hic nu. 18. circa med. nam sicut mentecapti carēt voce, quia sunt sicut animalia bruta, nec loquuntur ex intellectu, ita & vox dormientis nulla est, quia quod loquitur, nō intelligit. Bal. in l. sancimus in princ. C. ad Trebell. inde nocturna pollutio non ascribitur. D. Th. vbi sup. 2. 2. q. 154. art. 5. de dormiēte, & ebrio. Bal. in l. 1. 2. rep. nu. 38. & 40. de his
37 qui accus. non poss. malum ebrietatis, & nimiæ potationis consistit in defectu ordinis rationis. D. Th. 1. 2. q. 55. art. 3. & q. 67. art. 3. habet ebrius vsum rationis ligatum, vel implicitum, & non itascitur nisi parum. idem D. Th. ea. par. q. 33. art. 3. & 46. art. 4. & si est magna ebrietas extinnat, nō excusat, parua non minuit delictum. Bald. in l. data opera, nn. 6. d. tit. de his qni accus. nō poss. vel ebrij tenentur duplici maledictione, propter duo peccata, quæ committunt, ebrietatem scilicet, & aliud quod propter eam sequitur, duplici pœna constituta. Arist. 3. Ethic. 8. vnde Pittacus legislator statuit ebrios si percusserint amplius puniendos, non ad veniam respiciens, quam ebrij magis debēt habere, sed ad vtilitatem, quia plures iniuriantur ebrij, quàm sobrij. Arist. 2. Politic. 10. D. Th. vbi supra 1. 2. q. 76. art. 4. in fi. & 2. 2. q. 150. 4. art. vbi Caiet. & appendix art. 4. & 3. pat. de Sacram. quæst. 129. alias 98. art. 6. vinum in ipsis facit præcordia honesta secundū eorum reputationē, quia videtur eis quod sint magni, & honorandi. idem D. Th. 2. 2. q. 145. art. 4. quando est peccatū mortale, & quando veniale. 1. 2. q. 88. art. 5. & dictum in fu-
38 rioso, idem in rabioso, vel demoniaco, qui si damnū intulit homini, vel cuilibet peculio, seu ipse interfectus fuerit, nō requiritur ab hæredibus eius. l. si quis peccatis, de damno in via dato, & de incendio in Longobar. ita
39 si homicidium sit commissum in persona affinis, vel amici, præsumeretur casuale, & non dolosum, & successiuè non haberet locum pœna de qua hic. Arno. in 65. epitom. eodem modo si nō fuit detentum ad actum, quia tunc etiam assassinus puniretur pecuniariter. Gra. hic nu. 4. & seq. vel non sequuto homicidio punitur extraordinariè. Ioan. Ant. de Nig. in c. reg. ad peruersorum nu. 44. similiter si non habuerit animum occidendi, sed causa defendendi se fecit, vel proiecit lapidem non animo occidendi. Arno. in epi-
40 tomate 51. 55. & 64. etiam quod vnusquisq; habeat voluntatem nocendi, non tamen potestatem habet vt nocere possit. D. August. psal. 29. Exaltabo te Domine. col. 6. & 32. conci. 2. col. 7. in fine. nisi Deus tradiderit in manus eius, & hoc quando occiditur à nolente, quando autem à volente ipse occidit, & Deus tradit in manus eius, & differt in hoc, quia illic Deus tantum facit, hic Deus, & homo, Deus non nisi iustè, homo autem est pœna dignus, non quia illum occidit quē Deus vult occidi, sed quia per iniquitatem, in vno igitur, eodemq; facto Deus de occulta æquitate laudatur, & homo de propria iniquitate punitur. D. Aug. 2. quæstionum super Exodum col. 35. in fi. & seq. & sic volun-
41 tas potest esse homini praua, potestas non nisi à Deo. idem D. Aug. 11. de Gen. ad lite. col. 3. in fi. qui melius iudicat de malis bene agere, quàm mala esse non sinere. idem 22. de ciu. Dei c. 1. col. 1. in fi. vnde si homo non occidit ne occidatur, nō implet præceptum iustitiæ, sed si non occidit, quia iniustum est, etiam si posset impunè non solum apud homines, sed apud Deum. D. Aug. in lib. expositionis epist. ad Galat. col. 38. in princ. cum alias puniretur etiam si ingrederetur religionem. Arno. in 58. problem. & licet quæ-
42 dam sint actiones corporis, & aliæ actiones animæ, officium animæ est alere, & monere. Arist. lib. de parti. anima. 2. c. 7. tamen anima punitur pro actionibus corporis, cum à illius vitia, & virtutes possunt esse animæ, cum ad hoc sit data, vt illicitos carnis motus corrigat. D. Augnst. in lib. de spiritu, & anima col. 2. circa fin. & 51. cir. med. ita corpus pro peccato animæ, quia est instrumentum animæ operantis peccatum. D. Thom. quolib. 7. art. 11. & nulla est actio animæ, in qua corpus non communicet, quolibet. 9. art. 11. quo destructo, remanet anima cum potentijs, de quibus quolib. 10. art. 6. & 8. quæ igne corporeo torquetur, quolibet. 3. art. 23. Quando corpus est bene dispositum anima in corpus habet dominicum imperium, alias corpus imperat animæ. Aristoteles 1. Politicorum 3. Insuper, quod de infante est dictum, non procedit in proximo pubertati, & pupillo doli capace. Gra. hic num. 12. & 18. post medium. Vel si occidat lapide, vt mos est inter pueros in quibusdā regionibus. Arno. in soliloquio 90. Vltimo, nec resistentē curiæ licet occidere. Gra. hic nu. 10.

nu.10. cum à morte corporali non fit quis
eripiendus cõtra ordinem iuris ciuilis, puta
si condemnetur a suo iudice ad morté, nullus debet eum violenter eripere. D.Thom.
3.par.de Sacram.q.9.alias 68.art.10.
43 Secundo noto, quod tres sunt pœnæ capitales. Bald.in l.quid ergo §.pœna grauior,
1.rep.cir.fin.de his, qui not.infa.in l.seruum
§.publice post prin.ff.de procur. & quatuor
genera pœnarũ corporalium, mortis, abscissionis membri, morti proximæ, vt religio, &
verberũ, vt ibi col.fin.cir.med. & cum capitalis fit mentio, intelligitur de maiori pęna
quæ est inter illos modos. Bal.in l.fin.C.quę
res vendi non poss. prout hic intelligitur de
morte naturali, vt sup. in textualibus. An autem valeat statutum si pro homicidio imponit pœnam pecuniariam. Abb.in c.fin.nu.5.
post med.de consuet. vel si pœnam imponit
contemptibilẽ. Bal.in §.iniuria nu.19.cir.fi.
44 de pace iur.firma. Ex quibus autem vulnus
præsumatur mortale. Iser.hic, & probatio fit
per chirugicos: & an sufficiat vnus cũ iudice. Gra.in const.præced.nu.26.& hic nu.15.
& mortuum decessisse ex vulnero. idẽ Gra.
hic nu.16.17. & 18. nisi post vulnus triduo
visus fuerit ire cum baculo, quia si vulnus
fuisset mortale, non tam cito, & in tam modico tempore potuisset surgere. Arno.in soliloquio 39. licet possit dici mortale etiam
quod mors nõ sit subsequuta. Bal.in l.1.§.si.
ad Syllan. Et si plures vulnerant, an omnes
teneantur. Iser.& Gra.hic nu.12. & vno, an
diuersis libellis possint accusari. Bald.in l.
Item Mela §.si plures 2.repet.ad leg.Aquil.
Verum punitio innocentis non liberat nocentem 2. Bald.in l.qui seruum 1.& 2.repet.
in princ.de interrog.actio.
45 Tertio nota, quod naturaliter, secundum
Arist.insitus est nobis appetitus vitæ. Bal.in
auth. ingressi nu.14. in fi. de sacrosan.eccl.
& viuere est omnibus delectabile, quia esse
desiderant. D.Tho.3.par.de Sacram.q.117.
alias 86. art.1. vita tamen est vapori simillima, tantillũ apparens, & illico euanescens.
D.Aug.in epist.3.est incerta. Bal.in l.si seruus communis §.fin.de stipul.seruo, nec interest si finis eius sit breuis, vel longior. D.
Aug.11.de ciu.Dei c.11.nam cũ quatuor sint
humores in corpore.c.pen.de cõsang.& affi.
& humores similes sint elementis.c.in quadam, vbi Abb.cir.fin.de celeb.Miss. Spec.in
proœ.post nu.30.ex elementorum, & humorum discordia veniunt infirmitates, turbata
caro affligitur, & tandem dissoluitur. Cassa.
in consuet.Burg.in proœ.ibi mala die, post
46 med. Et venit mors, quæ per esum pomi à
morsu primi hominis venit, & est triplex,
immatura iuuenum, acerba infantum, matura, & naturalis senum. Cassa.vbi supra in
proœm.in ver.que par mort.nu.6.& 7. Affl.
hic 3.not. Et quamuis omnes morimur, &
sicut aqua dilabimur super terram, Abb.in
rub.in princ.de sepult. tamẽ aliud est hominem naturalem ætaté non transgredi, aliud
si gladio perit. Bal.in 1.const.ff. in ver.hæc
autem, lo primo, nu.5.cir.fi. verum Deus est
qui occidit, & viuere facit, percutit, & sanat, & non est qui de manu sua possit eripere. Deuter.32.quantum possibile, quod quid
sit ponit Bal.in l.filius à patre §.fin.de libe.
& posth. voluit Imperator illam Deo reseruare, nam non est in carne, sed super carnẽ,
quod carnem facit viuere, sic non est ab homine, sed super hominem, qui hominem facit beate viuere. D.Aug.19.de ciu.Dei c.25.
47 Vltra quod vita hominis charior est qualibet re mundi. Bald.in l.sancimus, post nu.2.
de sacrosan.eccl. Inde homicida dicitur grauius peccare. Ant.de But.in c.fin.post nu.6.
de temp.ord. & homicidium grauius, quàm
adulterium. D.Th.2.2.q.64.art.7.& q.154.
art.3. canonibus detestabile. Abb.in c.querela nu.3.de iureiur. & homicida horribilis
sicut simoniacus. idem Abb.in c.sicut simo-
48 niaca num.4.de simon.& committit crimen
læsæ Maiestatis diuinæ, dum quod Dei est
vsurpat. Afflict.hic post nu.2.& 3. Horribile
itaque est effundere humanum sanguinem.
Archid.in c.1.circa fin.51.dist. & tantus est
horror, & Deo displicet, præcipuè in clericis, quod noluit quod Dauid, quãuis bonus,
ędificaret sibi templum, eo quod sanguinem
effuderat: add.ad D.Thom.2.2.q.64. art.4.
ibi not. ideo vbi magis exceditur, seuerius
vindicatur. c.fin.de excess.prælat. & pœna
mortis imponitur, quæ an prosit pro ijs,
quæ passurus est in purgatorio. Afflict. hic
3.not.nu.6.circa med. nec pro absolutione
tenetur ire ad Papam, sed simplex Sacerdos
potest absoluere. c.perpendimus, vbi Abb.
3.not.de sent.excom.
49 Quinto nota, quod Dominus Deus est iustus, ipse noster Creator, & omnium, quæ
sunt ad nostra alimenta, ipse dominus, &
pater noster est, quando eius mandata adimplemus, noster iudex quando eius mandata transgredimur, & benefactor, quia iter
dedit ad vitam æternam. Affl.sup. in const.
quanto, nu.3.cir.med.de decimis. & humilitate vicit diabolum, non potestate, non
vti Deus, sed vt homo. D.Thom. 3. parte
de Saluatore, quæst.41. artic. 4. cui homo
non potest respondere vnum pro mille.
Iob 9. nam quid dicit, aut respondebit cum
ipse fecerit. Esa.38. dum plagã summa Dei
sapientia, mirabili, ac ineffabili sacramento dignatus est assumere, cum hominem

qui mandato domini aliquẽ interfecit,nam damnatur in metallum,& morte ciuili condemnatur, licet alias fine mandato damnaretur morte naturali. Arno. in epito.8. nam vbi apparet quod fuit alius dolus,quàm qui communiter interuenire folet, iudex debet minorare pœnam,exemplum ponit Alex.in conf.144.nu.7.vol.2. etiam quod fubditi nō teneãtur in omnibus fuis fuperioribus obedire. D.Tho.2.2.q.104.art.5. Quid fi minatur,& is contra quem directæ funt minæ poftea reperitur mortuus. Bal.in l.vnica, c.fi
36 quis imp.maled. & quod de infante dicitur idem in dormiente.c.1.de homic.in vj.Gra. hic nu.18.circa med. nam ficut mentecapti caret voce, quia funt ficut animalia bruta, nec loquuntur ex intellectu, ita & vox dormientis nulla eft,quia quod loquitur,nō intelligit. Bal.in l.fancimus in princ.C.ad Trebell. inde nocturna pollutio non afcribitur. D.Th.vbi fup.2.2.q.154.art.5.de dormiēte, & ebrio. Bal.in l.1.2.rep.nu.38.& 40.de his
37 qui accuf.non poss. malum ebrietatis,& nimiæ potationis confiftit in defectu ordinis rationis.D.Th.1.2.q.55.art.3.& q.87.art.3. habet ebrius vfum rationis ligatum,vel implicitum, & non irafcitur nifi parum. idem D.Th.ea.par.q.33.art.3.& 46.art.4. & fi eft magna ebrietas extinnat, nō excufat, parua non minuit delictum. Bald.in l.data opera, nu.6.d.tit.de his qui accuf.nō poss. vel ebrij tenentur duplici maledictione,propter duo peccata,quæ committunt,ebrietatem fcilicet,& aliud quod propter eam fequitur,duplici pœna conftituta. Arift.3.Ethic.8.vnde Pittacus legiflator ftatuit ebrios fi percufferint amplius puniendos, non ad veniam refpiciens, quam ebrij magis debet habere, fed ad vtilitatem, quia plures iniuriantur ebrij,quàm fobrij. Arift.2.Politic.10.D.Th. vbi fupra 1.2.q.76.art.4.in fi.& 2.2.q.150. 4.art. vbi Caiet.& appendix art.4.& 3.par. de Sacram.quæft.129.alias 98.art.6. vinum in ipfis facit præcordia honefta fecundũ eorum reputationẽ, quia videtur eis quod fint magni,& honorandi.idem D.Th.2.2.q.145. art.4.quando eft peccatũ mortale,& quando veniale, 1.2.q.88. art.5. & dictum in fu-
38 riofo, idem in rabiofo, vel demoniaco,qui fi damnũ intulit homini, vel cuilibet peculio, feu ipfe interfectus fuerit, nō requiritur ab hæredibus eius. l.fi quis peccatis,de damnō in via dato,& de incendio in Longobar. ita
39 fi homicidium fit commiffum in perfona affinis, vel amici, præfumeretur cafuale, & non dolofum, & fucceffiuè non haberet locum pœna de qua hic. Arno.in 65.epitom. eodem modo fi nō fuit deuentum ad actum, quia tunc etiam affaffinus puniretur pecuniariter.Gra.hic nu.4.& feq.vel non fequuto homicidio punitur extraordinariè. Ioan. Ant.de Nig.in c.reg.ad peruerforum nu.44. fimiliter fi non habuerit animum occidendi,fed caufa defendendi fe fecit,vel proiecit lapidem non animo occidendi. Arno.in epi-
40 tomate 51.55.& 64. etiam quod vnufquifq; habeat voluntatem nocendi,non tamen poteftatem habet vt nocere poffit. D.Auguft. pfal.29. Exaltabo te Domine. col.6.& 32. conci.2.col.7.in fine. nifi Deus tradiderit in manus eius, & hoc quando occiditur à nolente, quando autem à volente ipfe occidit, & Deus tradit in manus eius, & differt in hoc,quia illic Deus tantum facit,hic Deus, & homo, Deus non nifi iuftè, homo autem eft pœna dignus,non quia illum occidit quẽ Deus vult occidi,fed quia per iniquitatem, in vno igitur,eodemq; facto Deus de occulta æquitate laudatur, & homo de propria iniquitate punitur. D.Aug.2.quæftionum fuper Exodum col.35.in fi.& feq. & fic volun-
41 tas poteft effe homini prauæ, poteftas non nifi à Deo. idem D.Aug.11.de Gen.ad lite. col.3.in fi.qui melius iudicat de malis bene agere, quàm mala effe non finere. idem 22. de ciu.Dei c.1.col.1.in fi.vnde fi homo non occidit ne occidatur, nō implet præceptum iuftitiæ,fed fi non occidit,quia iniuftum eft, etiam fi poffet impunè non folum apud homines, fed apud Deum. D.Aug.in lib.expofitionis epift.ad Galat.col.38.in princ. cum alias puniretur etiam fi ingrederetur religionem. Arno.in 58.problem.& licet quæ-
42 dam fint actiones corporis, & aliæ actiones animæ,officium animæ eft alere,& mouere. Arift. lib.de parti.anima.2.c.7. tamen anima punitur pro actionibus corporis, cum illius vitia, & virtutes poffunt effe animæ, cum ad hoc fit data, vt illicitos carnis motus corrigat. D.Auguft.in lib.de fpiritu, & anima col.2.circa fin.& 51.cir.med.ita corpus pro peccato animæ,quia eft inftrumentum animæ operantis peccatum. D.Thom. quolib.7.art.11. & nulla eft actio animæ, in qua corpus non communicet, quolibet. 9. art.11. quo deftructo, remanet anima cum potentijs, de quibus quolib.10. art.6. & 8. quæ igne corporeo torquetur, quolibet. 3. art.23.Quando corpus eft bene difpofitum, anima in corpus habet dominicum imperium, alias corpus imperat animæ. Ariftoteles 1. Politicorum 3. Infuper, quod de infante eft dictum, non procedit in proximo pubertati, & pupillo doli capace. Gra.hic num.12.& 18.poft medium. Vel fi occidat lapide, vt mos eft inter pueros in quibufdã regionibus. Arno.in foliloquio 90. Vltimo, nec refiftentẽ curiæ licet occidere. Gra.hic

nu. 10. cum à morte corporali non sit quis
eripiendus cõtra ordinem iuris ciuilis, puta
si condemnetur a suo iudice ad mortẽ, nul-
lus debet eum violenter eripere. D.Thom.
3.par.de Sacram.q.9.alias 68.art.10.
43 Secundo noto, quod tres sunt pœnæ capi-
tales. Bald.in l.quid ergo §.pœna grauior,
1.rep.cir.fin.de his, qui not.infa.in §.seruum
§.publice post prin.ff.de procur. & quatuor
genera pœnarũ corporalium, mortis, abscis-
sionis membri, morti proximæ, vt religio, &
verberũ, vt ibi col.fin.cir.med.& eum capi-
talis fit mentio, intelligitur de maiori pœna
quæ est inter illos modos. Bal.in l.fin.C.quę
res vendi non poss.prout hic intelligitur de
morte naturali, vt sup.in textualibus. An au
tem valeat statutum si pro homicidio impo
nit pœnam pecuniariam. Abb.in c.fin.nu.2.
post med.de consuet. vel si pœnam imponit
contemptibilẽ. Bal.in §.iniuria nu.19.cir.fi.
44 de pace iur.firma. Ex quibus autem vulnus
præsumatur mortale. Iser.hic, & probatio fit
per chirugicos: & an sufficiat vnus cũ iudi-
ce. Gra.in const.præced.nu.26.& hic nu.15.
& mortuum decessisse ex vulnere. idẽ Gra.
hic nu.16. 17. & 18. nisi post vulnus triduo
visus fuerit ire cum baculo, quia si vulnus
fuisset mortale, non tam cito, & in tam mo-
dico tempore potuisset surgere. Arno.in so-
liloquio 39. licet possit dici mortale etiam
quod mors nõ sit subsequuta. Bal.in l.1.§.si.
ad Syllan. Et si plures vulnerant, an omnes
teneantur. Iser.& Gra.hic nu.12. & vno, an
diuersis libellis possint accusari. Bald.in l.
Item Mela §.si plures 2.repet.ad leg.Aquil.
Verum punitio innocentis non liberat no-
centem. Bald.in l.qui seruum 1.& 2.repet.
in princ.de interrog.actio.
45 Tertio nota, quod naturaliter, secundum
Arist.insitus est nobis appetitus vitæ. Bal.in
auth. ingressi nu.14. in §. de sacrosan.eccl.
& viuere est omnibus delectabile, quia esse
desiderant. D.Tho.3.par.de Sacram.q.117.
alias 86. art.2. vita tamen est vapori simil-
lima, tantillũ apparens, & illico euanescens.
D.Aug.in epist.3.est incerta. Bal.in l.si ser-
uus communis §.fin.de stipul.seruo. nec in-
terest si finis eius sit breuis, vel longior. D.
Aug.1.de ciu.Dei c.11. nam cũ quatuor sint
humores in corpore. c.pen.de cõsang.& affi.
& humores similes sint elementis. c.in qua-
dam, vbi Abb.cir.fin.de celeb.Miss. Spec.in
proœ.post nu.30. ex elementorum, & humo-
rum discordia veniunt infirmitates, turbata
caro affligitur, & tandem dissoluitur. Cassa.
in consuet.Burg.in proœ. ibi mala die, post
46 med. Et venit mors, quæ per esum pomi à
morsu primi hominis venit, & est triplex,
immatura iuuenum, acerba infantum, ma-
tura, & naturalis senum. Cassa.vbi supra in
proœm.in ver.que par mort.nu.6.& 7. Affl.
hic 3.not. Et quamuis omnes morimur, &
sicut aqua dilabimur super terram, Abb.in
rub.in princ.de sepult. tamẽ aliud est homi-
nem naturalem ætatẽ non transgredi, aliud
si gladio perit. Bal.in 1.const.ff. in ver.hæc
autem, lo primo, nu.5.cir.fi. verum Deus est
qui occidit, & viuere facit, percutit, & sa-
nat, & non est qui de manu sua possit eripe-
re. Deuter.32. quantum possibile, quod quid
sit ponit Bal.in l.filius à patre §.fin.de libe.
& posth. voluit Imperator illam Deo reser-
uare, nam non est in carne, sed super carnẽ,
quod carnem facit viuere, sic non est ab ho-
mine, sed super hominem, qui hominem fa-
cit beate viuere. D.Aug.19.de ciu.Dei c.25.
47 Vltra quod vita hominis charior est quali-
bet re mundi. Bald.in l. sancimus, post nu.2.
de sacrosan.eccl. Inde homicida dicitur gra
uius peccare. Ant.de But.in c.fin.post nu.6.
de temp.ord. & homicidium grauius quàm
adulterium. D.Th.2.2.q.64.art.7.& q.154.
art.3. canonibus detestabile. Abb.in c.que-
rela nu.3.de iureiur. & homicida horribilis
sicut simoniacus. idem Abb.in c.sicut simo-
48 niaca num.4.de simon.& committit crimen
læsæ Maiestatis diuinæ, dum quod Dei est
vsurpat. Afflict.hic post nu.2.& 3. Horribile
itaque est effundere humanum sanguinem.
Archid.in c.1.circa fin.51.dist. & tantus est
horror, & Deo displicet, præcipuè in cleri-
cis, quod noluit quod Dauid, quãuis bonus,
ędificaret sibi templum, eo quod sanguinem
effuderat: add.ad D.Thom.2.2.q.64. art.4.
ibi not. ideo vbi magis exceditur, seuerius
vindicatur. c.fin.de excess.prælat. & pœna
mortis imponitur, quæ an prosit pro ijs,
quæ passurus est in purgatorio. Afflict. hic
3.not.nu.6.circa med. nec pro absolutione
tenetur ire ad Papam, sed simplex Sacerdos
potest absoluere. c.perpendimus, vbi Abb.
3.not.de sent.excom.
49 Quinto nota, quod Dominus Deus est iu-
stus, ipse noster Creator, & omnium, quæ
sunt ad nostra alimenta, ipse dominus, &
pater noster est, quando eius mandata adim
plemus, noster iudex quando eius manda-
ta transgredimur, & benefactor, quia iter
dedit ad vitam æternam. Affl.sup. in const.
quanto, nu.3.cir.med.de decimis. & humi-
litate vicit diabolum, non potestate, non
vti Deus, sed vt homo. D.Thom. 3. parte
de Saluatore, quæst.41. artic. 4. cui homo
non potest respondere vnum pro mille.
Iob 9. nam quid dicit, aut respondebit cum
ipse fecerit. Esa.38. dum plagã summa Dei
sapientia, mirabili, ac ineffabili sacramen-
to dignatus est assumere, cum hominem

sine peccato, non sine peccatoris conditione suscepit, nam natus humanitus, pati, & mori voluit, nihil eorum merito, sed excellentissima bonitate. D. August. 6. de Musica, col. 6. circa fin. quod magis intellectu, quam eloquutione exprimi potest. l. ratum, ff. de solutio.

50 Quinto nota, quod pœna homicidij est pœna mortis, nam quod facit expectat. l. 3. vbi Bal. nu. 3. cir. fi. de Episc. aud. punitur in multis. Affl. infra in coust. si damna clandestina nu. 15. facit quod dicit Boer. in decis. 166. post nu. 1. & lege humana furta, homicidia, quæ ita dicūtur quasi mala sint. Arist. 2. Ethic. 6. & huiusmodi prohibentur, quia sine eorum prohibitione societas humana conseruari non posset. D. Th. 1. 2. q. 96. art. 2. Intellige tamen si interuenit dolus ex proposito. Arno. in soliloq. 38. & grauior pœna imponitur si est qualificatum. Abb. c. 1. nu. 3. circa med. & fin. de his, qui filios occid. adeo quod lex quæ loquitur de homicidio, nō habet locū in homicidio qualificato. Gra. hic nu. 2. nec punitur de occiso donec non separetur anima à corpore. Bal. in d. l. item Mela §. fin. 1. repet. ad leg. Aquil. Gra. hic nu. 10.

51 quia essentia hominis est ab anima, & spiritu. Bal. in l. quod dicitur de lib. & posth. vnde statutum quod loquitur de homicidio, intelligitur de perfecto, non de attentato. Bal. in l. si certus §. fin. ad Sylla. & imponitur pœna capitis, si adest dolus, si excessit in se defendendo, pœna relegationis, exilij, vel pecuniaria. Alex. in cōs. 119. nu. 1. 13. & in fi. post num. 16. vol. 7. nec procedit in eo qui dedit causam mortis, etiam quod habuerit animū occidendi. idem Alex. in cons. 140. nu. 4. & 5.

52 vol. 2. nec pœna ista imponitur per omnem iudicem, nam merū imperium consistit circa humanum corpus gladio materiali, vel ciuili conterendū, quia homo summa res est, ideo summa iurisdictio requiritur ad hominem morti tradendum. Bal. in add. ad Spec. in tit. de iurisd. om. iud. col. 1. in fi. 2. in prin. & fi. nec habet locum si vulneratus interijt propter superuenientem febrem, nisi vulnus fuerit causa febris, de quo statur medicis. Zab. in clem. vni. nu. 14. de homic. Spec. vbi etiam quid præsumatur, eod. tit. de homic.

53 nu. 4. vbi Bal. in add. in princ. Quid si vulnus non mortale fit mortale per medici imperitiam. Bal. in l. quod si nolit §. si venditori 2. repet. de ædil. edi. multa Iser. hic, & habet locum si dolo malo hoc facit, secus si casu. Bal. in l. omnes populi num. 22. post med. de

54 iust. & iure. nam actus attribuitur agenti cū voluntate, secus agenti sine voluntate. Bal. in l. qua actione §. fin. ad legem Aquil. adeo quod remoue consensum ab actu, non erit actus, remoue principium actus, & destruis omnem consequentiam ab actu. idem Bald. in l. continuus, §. 1. & §. cum quis, in fi. de verb. oblig. quia quod per ignorantiam fit, non omnino voluntarium est, sed inuoluntarium, cuius postea dolorem, pœnitudinemq; suscepimus, nam qui nolet, volēs fecit quod nesciuit, nec dicitur inuitus, si non dolet. Arist. 3. Ethicorum 3. & 4. Ideo à pœna huius constitutionis excipiuntur infantes, & furiosi, nam horum infirmum est consilium. l. 1. ff. de minor. etiam post septennium non intelligunt verba ciuilia. Bald. in l. seruum, rem pup. sal. fore. intantum quod etiam ex facto suo non incidunt in pœnam contractus. Bald. in l. cum filiusfamilias §. in hac,

55 de verb. obligat. Furor, & ignorantia æquiparantur. Bald. in l. si à furioso, circa princ. si certum petat. vbi est furor, ibi intellectus abest. Bal. c. 2. num. 7. circa med. de vita, & honest. clericorum. furore detentus, sensum non habet. l. si cum dotem §. si maritus, sol. matr. & propter mentis exilium stat habitus, sed non actus. Bald. in l. si non fortem §. qui filio circa fin. de cond. indeb. Quæ inducunt exilium mentis, in l. 2. in princ. ff. de testam. tunc naturale infortunium est tolerandum. Bald. in l. 1. §. apud de aqua pluuia

56 arcen. Quid si tempore sanæ mentis commisit homicidium, & postea factus est furiosus: non potest tempore furoris condemnari ad mortem. Bald. in l. furiosum, in fi. C. qui testa. face. poss. Quid si simulat. l. obseruare, vbi Bal. de cura. furio. Si concurrit minor ætas, & dementia, ætati magis est deferendum, l. 3. in fi. princ. ff. de tutelis. licet infans, & furiosus æquiparentur. l. pupillus, de acq. hæred. Beneficia, & priuilegia collata minori, videntur concessa furioso. Abb. in c. cum non liceat, num. 10. in princ. de præscript. & sicut pœna capitalis non potest imponi impuberibus. Bald. in l. cum autem §. cum redibetur, de ædilit. edi. ita & ijs, qui consensu carent, ad quorum verbum non accedit consensus. Bal. l. 2. in 2. rep. col. 46. circa

57 med. de iureiur. Quid si volens occidere Titium, occidit Sempronium. Gra. hic nu. 11. si condemnatur pro homicidio in persona Titij, qui apparet viuus, non tenet, quia non conuenit naturalibus. Paulus de Cast. in cons. 22. circa fin. 1. volum. & si confessus fuit occidisse, quid probabit in defensionibus reus. Paris de synd. in ver. tortus c. 7. nu. 11. & 12. Iudex tamen non debet admittere friuolas probationes, nec morari in ambagibus. Bald. de pace ten. in princ. post nu. 5. vel reuocare in dubium quod est certū, nisi probationes essent apertissimè. Aluar. in §. publici latrones, post nu. 5. de pace ten.

Si

58 Si confitetur factum, & negat qualitatem,
an habeatur pro negãte. Bal. in §. porro, nu.
13. quæ sit pri. cau. benef. amitt. Si facta pu-
blicatione vidit homicidium probatum, an
possit fateri cum qualitate, & ad illam pro-
bandam admittatur. Affl. in §. item si vassal-
lus nu. 7. & post nu. 11. de contro. inuest. & si
negat fecisse, conuictus postea, an possit alle
gare fecisse ad suam defensionem. Lucas in
l. professio. col. 2. post princ. de mune. patri.
& quis probabit. Aluar. in §. si quis alium,
nu. 5. d. tit. de pace ten. & si ab initio fatetur
occidisse ad suam defensionem, ei incumbit
onus probandi. Ang. in tract. malefic. in ver.
nec non ad denunciam. & debet probare
qualitatem, quia intentio accusatoris est
fundata, cum sit de genere prohibitorum.
Pau. de Cast. in cõs. 10. col. 2. in princ. 2. vol.
vnde practica est, quod dicat non occidisse,
& si apparet, dico ad meam defensionem
occidisse. Gra. hic nu. 9. & taliter confessus
an teneatur probare, vel possit torqueri, &
pœna mortis naturalis puniri, nu. 27. vsque
in fi. Arnon. in 85. epitomate. & si processus
est nullus, & confitetur occidisse, sufficit cõ-
fessio ad condemnationem, si fuit facta par-
te præsente, & acceptante. idem Arno. in 6.
& 7. comm. & si illam qualitatem probauit
per vnum testem condemnatus in causa ap-
pellationis, an possit probare per alium te-
stem. Bal. in add. 3. col. 5. circa fin. ad Spec. in
tit. de appell. nec potest aduersarius acce-
ptare partem confessionis quatenus pro se
facit, & aliam repellere, si est sub eadem
structura verborum. Abb. in c. 1. num. 7. & c.
bonæ, lo secondo, post nu. 29. & 31. de postu.
præla. nam debet in totum acceptari, vel in
totum respui. Pau. de Cast. in cõs. 297. col. 4.
in fi. 1. vol. & si respondet conditionaliter,
non debet diuidi. Io. And. in c. 1. num. 3. de
confessis, in vj. verum, qui dicit fecisse ad
suam defensionem, probabit, alias punitur
59 de homicidio. Iser. hic eir. fin. Et si statutum
repellit homicidam a beneficijs, intelligitur
de eo contra quem factus est processus, &
sequuta est condemnatio, Bald. in l. quis sit
fugitiuus §. aiunt de ædil. edi. & si promittis
mecum venire ad occidendum inimicum,
an detur actio. Bald. in l. generaliter, cum l.
seq. in princ. de verb. obligat. & si percussit
eum armis alterius mutuatis, vel per eum
captis, non est in culpa is cuius sunt arma.
sed is qui cum eis malum fecit. l. 1. & 2. de
eo qui cum armis alienis damnum fecit in
Longobar. quid si occidit cum lapide, homi-
cidiu non attribuitur lapidi, sed proijcienti.
60 D. Thom. 1. par. q. 105. art. 4. Quid in iudice
si occidit latronem, vel miles hostem reipu-
blicæ, non dicuntur homicidæ, sed pro alijs
faciunt, accepta legitima potestate. D. Th.
1. 2. quæst. 88. art. 6. in fine, & 2. 2. quæst. 64.
art. 7. grauius autem est occidere, quàm
oculum effodere. Bal. in l. sed & si §. si magi-
61 ster ad leg. Aquil. Quantum scelus sit seip-
sum occidere insontem, cum omnino non
debeat nocentem. D. Aug. in epist. 52. col. 2.
in princ. Olim vindicando eos, qui eorum
cædibus extinxerunt, alij per varia præci-
pitia, alij per aquas, alij per ignes se in mor
tes voluntarias vsquequaque mittebant.
idem in epist. 50. col. 10. circa med. Teter-
rimus est qui ad seipsum, & ad amicum vti-
tur prauitate, optimus qui non ad seipsum,
sed qui ad alium vtitur virtute. Aristoteles
5. Ethicorum 4. est iniuria aduersus eum
qui seipsum necauit, & ciuitati, quia facit
contra legem, propterea qui hoc facit oc-
cultat se à ciuibus, ibidem c. 16. vbi Auerr.
Qui seipsum occidit, punitur secundum le-
gem diuinam, & humanam, nam licet sibi
iniuriam non faciat, facit ciuitati, & Deo,
ideo priuabatur antiquitus honore sepul-
turæ. D. Tho. 2. 2. quæst. 59. art. 3. & 64. art. 5.
posset tamen diuino instinctu, ad fortitudi-
nem ostendendam, idem 3. parte de Sacram.
quæst. 127. alias 96. art. 6. Quid si excedit
modum in defendendo, puta potuisset eua-
dere vulnerando, occidit, non punitur de
occiso, sed vt culpabilis arbitrio iudicis.
Arnon. in soliloquio 89. habentem verò en-
sem in manu, & minantem velle occidere,
possum præueniendo offendere. idem Arno.
in 87. & 88. problemate. venientem contra
me euaginato ense, possum occidere, & si
vulnerantem insequor, & occido, dicor po-
tius esse in culpa, quam in dolo. Arno. præd.
in dialogo 33. & 34. Quid si pro defensione
rerum, & licet expediat potius rerum susti-
nere iacturam, quam pro eis conseruandis
acriter in alios exardescere. c. suscepimus,
de homic. illud procedit in clerico cui tan-
tum licet pro defensione personæ, & non re-
rum: glo. in c. 1. in ver. fugiens, 23. quæst. 3.
Abb. c. 2. in princ. & 2. quæst. de vita, & ho-
nestate clericorum. hic in laico, cui etiam
pro defensione rerum est licitum. l. 1. C. vn-
de vi. Afflict. in §. si quis hominem, num. 4.
de pace tenen: & infra in constit. iurisgen-
tium, vbi dixi. Vltimo, quia ignorantia no-
cet, quandoque non. D. Thom. 1. 2. quæst. 6.
art. 8. si ignoranter quis occidit patrem,
committit parricidium secundum effectum,
sed non secundum affectum, vt de peccato.
idem D. Th. 2. 2. q. 162. art. 2.

Quando liceat castellanis, & seruientibus arma deferre.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio confirmat regulam in non exceptuatis.*

2 *Quando, quo tempore, & sic, temporaliter ponitur.*

VISVM est supra de ijs, quę sequuntur ex asportatione armorũ, & eius prohibitione, nunc confirmando prohibitionem prędictã, vltra exceptiones de quibus in const. inteutio-
1 nis, ponit alias duas, vt sic confirmetur in
nõ exceptuatis. Alex. in cons. 126. nu. 4. 130.
nu. 5. 4. vol. & 47. nu. 2. vol. 5. & successiuè di-
2 cit [QVANDO] quo tempore, vnde tempo-
raliter ponit Bald. in cons. 111. 4. volum.
[LICEAT] licitum sit. Io. And. c. 2. nu. 3. cir.
med. de decimis in vj. [CASTELLANIS, ET SERVIENTIBVS CASTRORVM] de quibus infra in constit. culpam. [ARMA DEFERRE] portarent, vt supra in const. homines.

SVMMARIVM.

1 *Respublica, & fiscus regno idem sunt.*

2 *Peccatum nullum paruum, quod neglectum non crescat.*

3 *Castellani sunt prępositi castrorum.*

4 *Castra differunt à ciuitate sicut ciuitas parua à magna.*

5 *Mandatum, & praeceptum differunt.*

6 *Imperialis excellentia super omnes dignitates est.*

7 *Extra, est aduerbium de foris, & signat interuallum.*

8 *Edicti, verbum esse generale demonstrat.*

9 *Speciale, idest expressum.*

10 *Licentia censetur data secundum consuetudinem dantis, & naturam actus.*

11 *Fidelis dicitur, quia subditus.*

12 *Disciplina à domesticis incohari debet, vt reliquos pudeat errare.*

13 *Officialium, & apparitorum venalis est perfidia, & omnes mali.*

14 *Officiales extra castra non habent iurisdictionẽ, nec possunt ferre arma.*

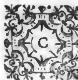
15 *Animus malus praesumitur ex delatione armorum, nisi sint ligata.*

16 *Licentiam portandi nõ dat nisi Rex, & alij eius nomine.*

17 *Offendi timens, potest iudex aduersarium compellere ad cautionem, ita si suspicatur offendi à forense qui illuc venit, nu. 18.*

19 *Iudex est facilis ad petitionem partis compellere ad cautionem dandam de non offendendo.*

20 *Iudex potest adiri pro violentia futura ne inferatur.*

1

CASTELLANIS] Respublica, & Regins Fiscus in hoc regno idẽ sunt, vnde causa fiscalis dicitur publica, fiscus est pars reipublicę, respublica vniuersitatem significat, fiscus verò rem ipsius vniuersitatis. Affl. in const. beneficium. 1. not. inf. de rest. reipub. vnde fiscus, & respublica idem sunt. Iser. in §. nec dominus feudi, nu. 51. in fi. de prohib. feu. alie. per Fred. ideo Iustitiarij, Camerarij, Castellani, & Baiuli debẽt esse solliciti, & requisiti pro seruitio curiæ debent cõsilium, & auxilium impartire, inf. in const. Iustitiarios, de offic. magist. Came. alias puniuntur, vt ibi, quia
2 nullum peccatum est adeo paruum, quod nõ
crescat neglectum. D. Aug. in lib. de vera, & falsa pœnit. col. 10. cir. fin. propterea prędictis pro eis, quę sibi incumbunt, permittitur extra castrum ferre arma, vt in textu, qui sum: vt per Affl. & dicit [CASTELLANIS] de quibus in c. ad audientiam de præscript.
3 & sunt præpositi castrorum. l. 1. vbi Luc. de
diuer. off. & appar. iud. [ET SERVIENTIBVS] fidelibus, cum quidam infideles reperiãtur. glo. fin. in c. Christus, 1. q. 1. [CASTRORVM NOSTRORVM] vt infra in const. castra de nouis ædificijs, locorum, oppidorum, vel munitionum, vt per Lucam vbi supra, quæ à ci-
4 uitate non differunt, nisi sicut ciuitas parua
à magna. Bal. in l. vt inter diuinum nu. 4. in fi. de sacrosau. eccl. [CVM] quando. l. 1. C. si ser. export. vene. [A MAGISTRIS IVSTITIARIIS] qui pro tempore erunt nostræ magnæ Curiæ, vt infra in const. statuimus vt magnæ Curiæ. [ET] aut, nã posita inter æque principalia est cõiunctiua, & ponitur pro alternatiua. Abb. c. 2. post nu. 10. de vita, & hon. cler. [IVSTITIARIO] prouinciæ. Affl. hic in princ. [AVT] regulariter ponitur disiunctiuè,

ut, & vtrumque continet. glo.in l.1. in ver.
aut, de his, qui insidiando, & subito surgẽdo
in Longobar. [ALIIS OFFICIALIBVS NO-
STRAE CVRIAE] dohanæ, secretis, quæsto-
rum magistris, vel alijs. [EXTITERINT RE-
QVISITI] pro consilio, vel auxilio, vt in d.
const. Iustitiarios. [PRO] idest propter. Luc.
in l.fin.col.5.circa med.de bonis vac. [NE-
GOCIIS ALICVIBVS] aliquo negocio, vel
causa. Io.And.in c.1.post nu.2.de rest.spol.
5 in vj. [QVAE EX MANDATO] quod differt à
precepto. Abb.in c.cam te.3.not.de rescrip.
[CVLMINIS NOSTRI] Regalis culminis.
l.fin. C.de assess.& domest. [AVT AVCTO-
6 RITATE IMPERIALI] cuius excellẽtia supra
omnes dignitates est. Ant.de Butr.in c.fin.
nu.5.circa med.de off.Arch. [VEL] etiam,
§.quod autem in ver. vel, auth.de fideiusso.
auctoritate Magistrorũ Iustitiariorum, siue
Iustitiariorum prædictorum. [OFFICIALI-
BVS NOSTRIS INCVMBVNT] cum [SINT IV-
RISDICTIONIS EORVM] nam officia sunt
discreta, vt in constit.non sinc, in fi.infra de
7 obserua.iust. [EXTRA] quod est aduerbium
de foris, & signat interuallum. Io.And.in c.
statutum, post nu.6.de rescript. in vj. [CA-
STRA] extra castra. ad Heb.vlt. [PERMIT-
TIMVS] relaxando ius commune, & ius spe-
ciale inducendo. in sim. Bal.in l.3.cir.princ.
C.de legi. [ARMA DEFERRE] ita & per c.
reg. Castellani, & seruientes. [ALIAS] si non
esset casus prædictus, vel aliquis ex notatis
in dicta constitut. intentionis. glo. 1. in l.
alias, ff.de iureiuran. & in l.alias, ff. de in
litem iuran. siue non iussu Regis, vel eius
officialium exiuerint a castris. in simi. Bal.
in l.cum lex, circa fin. ibi alias ff.de fideiuss.
[TAM IPSOS] Castellanos, & seruientes ca-
strorum. d.constit.culpam. [QVAM ALIOS
SVBIACERE VOLVMVS NOSTRAE PROHIBI-
8 TIONIS EDICTO] vti generale, quod edicti
verbum denotat. Bal.in d.l.3.in princ. C.de
leg. [VT] causatiuè, nõ consequutiuè. Arch.
9 in c.2.23.q.6. [ABSQVE SPECIALI] expres-
so. Abb.c.in nostra nu.4.de rescript. Bal.l.1.
4.not. si quis in ius voc. non ierit. [MANDA-
TO CELSITVDINIS NOSTRAE] Imperialis
celsitudinis. §.filiusfamilias. inst.quib.mod.
ius patriæ potest.solui. cum alias vltra qua-
tuor non possint a castro exire. d.const.cul-
10 pam. [VEL LICENTIA] portandi arma, quę
censetur data secundum consuetudinẽ con-
cedentis, & naturam actus. Affl.in dec.307.
nu.21. [NVLLVS FIDELIVM NOSTRORVM]
11 subditorum, nam fidelis dicitur, quia subdi-
tus. Pan.de Cast.in cõs.164.col.fi.cir.princ.
2.vol. [ARMA PROHIBITA] de quibus in d.
const. intentionis. & cõst. homines [DEFER-
RE PRAESVMAT] c.2.& 3. de postulando.

12 Sed videtur, quod a domesticis debebat
inchoare disciplinã, vt reliquos pudeat er-
rare, quando suis constat excedendi licen-
tiam non præbere. Luc.in l.vni.col.fin.circa
med.de condu.& procu. nec permittere offi-
13 cialibus, & apparitoribus delationẽ armo-
rum, quorum venalis est perfidia, & omnes
mali præsumũtur. l.nc diu. C.de pœnis. Luc.
in l.1.de numerarijs. & testatur Apost.2.ad
Tim.4. Alexander Erarius multa mihi mala
ostendit.

Dic, quod isti nec milites admittuntur
pro seruitijs aliorum. l.famosi ff.ad leg.Iul.
Maiest. Verum si pro seruitio Regio, vt hic,
vel pro executione oficij vadunt, permitti-
tur asportatio armorũ ne offendantur, quia
non ipsis tantum, sed etiam ad Regię digni-
tatis spectat offensam, secus si priuata ne-
gocia pertractarent, vt inf. in const. obser-
uent, & seq.de iniurijs curia.perso.

14 Nota, quod castellani non possunt defer-
re arma extra castra, nisi pro seruitio Re-
gio, quia extra castra nullam habent iurisdi
ctionem, vt in c.regni castellanos. Affl. hic
1.not.post med. Officiales cõmunes possunt,
& debent portare arma, idem in familia
Episcopi, & stipendiarijs, quando demãda-
tur custodia. Bal.l.3.§.pen.& fin.de off.pręf.
vigi. alij secum ducere seruos armatos non
possunt. Bal.in l.fin. C.ad leg.Iul.de vi, cum
15 ex delatione armorum malus animus pręsu
matur, nisi ligata deferãtur. Bal.in §.si quis
rusticus, nu.1.& 2.de pace tenen.

16 Secundo nota, quod licentiam portandi
arma nõ solum potest dari Rex, sed ex com-
muni interpretatione, ex causa potest dare
Præses prouinciæ. Gra.in d.const.intentio-
nis nu.15. Magister Iustitiarius, Iustitiarius,
& ordinarij locorum, & tunc videtur Rex
concedere. Iser. Affl.4.not.& Gra.hic nu.2.
Causa iusta est, quando timet offendi, nam
tunc nõ solum conniuentibus oculis potest
dare licentiam portationis armorum, sed
etiam posset sine licentia. Gra.hic nu.2. &
posset iudex cogere inimicum ad pręstãdum
cautionem ne offendat, vel ei accommoda-
re familiam: Affl.in d.const.intentionis, post
nu.5.& 10.cir.med.& hic nu.4.& 5. sicut vbi
17 quis timet verisimiliter offendi ab aduersa-
rio, potest implorare iudicis officium, vt il-
lum compellat ad præstandum cautionem
de non offendendo. Abb.in rub.post nu.2.de
tregua, & pace, c.1.nu.8. vt lite non contest.
Bal.in l.illicitas §.ne potentiores 1.rep.cir.
18 med.de off.præsid. ita qui suspicatur offendi
a forense qui cõuersatur, hic tenetur cauere
de non offendendo. Bal.in l.sed & si, 1.& 2.
rep.cir.fin.ff.de iudic. Gra.in d.const.inten-
19 tionis, num.6. & iudex in hoc est facilis, &

potest

potest præcipere sub pœna ne offendat, Spec. cum add. ad eum in tit. de diuer. caut. nu. 9.
20 & sic iudex potest adiri pro violẽtia futura ne inferatur. Bal. in l. fin. 2. rep. in princ. quod metus cau. & is ad quem spectat periculum potest petere vt sibi caueatur. Bal. in l. damni infecti, in princ. de dam. infe.

SVMMARIVM.

1 *Natura communis non mutatur eius effectus.*
2 *Ius gentium, quod intellectu, & ratione gentium procedit, & omnes gentes vtuntur.*
3 *Naturalis ratio optimus legis clypeus, cum quo, & quando cœpit.*
4 *Tutela, siue sui tuitio cuilibet permittitur à natura.*
5 *Assalire, aggredi, insultum, & impetum facere, differunt.*
6 *Defendere, & quando sit licitum in foro conscientia.*
7 *Licentia facultatis est, nõ necessitatis.*
8 *Securitas vbi Princeps ibi est, non sic de alijs. post nu. 9.*
9 *Appellatio, accessus ad superiorem, peregrinatio, important securitatem.*
10 *Vis quoad corpus, metus quoad animum, coactio quid, & metus.*
11 *Defensa tuetur possessorem, & imponitur pro vi ablatiua, & expulsiua. num. 42.*
12 *Negationes duæ affirmant, tres æquipollent vni.*
13 *Parentum, maiorum, & filiorum appellatione qui veniant iure commune, & statutario.*
14 *Defensio sui, & cuiuslibet de sanguine est permissa.*
15 *Filiorum, & nepotum appellatione qui veniant, & cur patres plus illos, quam se diligant, & quid appellatione suorum, nu. 19.*
16 *Familiæ appellatione qui veniant.*
17 *Eadem, & huiusmodi, signant in pluribus causis eandem esse censuram.*
18 *Vassalli loco liberorum habere debere.*
20 *Consuetudo illicita facit licita, habet vim tituli, & obligationis.*
21 *Vassallus vassalli subest Regi maiori domino.*
22 *Prohibitioni quæ simul veniunt, in prohibitione simul prohibita censentur.*
23 *Etiam, est extensiua, & implicat rationem.*
24 *Vassallus non potest sine venia domi-num in ius vocare.*
25 *Magna curia dicitur curia Regis, quam Reges de Aragonia possiderunt.*
26 *Appellationi deferre, est iudici superiori locum cedere.*
27 *Exempla aperiunt viam veritati, quæ sæpe practica subministrat.*
28 *Pater est caput, & princeps familiæ, filius membrum.*
29 *Soror dicitur, quia sola cum fratre in sorte cognationis habetur.*
30 *Homo si nolit irascitur, si nolit contristatur, viuere vult, & mori cogitur.*
31 *Lex aduersus vim opem fert, vt ab innocentibus molestia separetur.*
32 *Insultatus potest capere aggressorem, ligare, & ad iudicem ducere.*
33 *Fecisse ad defensionem, quando, & ex quibus præsumitur ipse, & frater.*
34 *Clericus potest assumere arma pro resistendo prædonibus.*
35 *Iudex in multis casibus aditur vt resistat violentia futura.*
36 *Inuasorem an liceat occidere, qui non potest rem in iudicio recuperare.*
37 *Ius naturale gentium appellatur, & natura ratio naturalis dicitur.*
38 *Homo obediens natura homini nocere non potest.*
39 *Liberorum, parentum, antecessorum, & posterorum nomine qui veniãt.*
40 *Pater dicitur viuere, quia filius eius pars viuit, in eo saluatur nomen patris.*
41 *Se, vel suã nõ debet quis inimico cõmittere, quid si domino, vel tyranno.*
43 *Defensa an possit imponi sub conditione pro, & contra.*
44 *Defensa potest imponi vendenti, & ementi, quomodo, & quid fiet.*
45 *Vassalli si grauantur à domino, vel iudice quid fiet.*

IVRIS-

1
VRISGENTIVM] natura
cómunis eſt . Bal.in l.fin.
poſt princ. C.de natu.lib.
& non eſt aliud niſi quidã
actus diuinus,qui non po
teſt mutari,nam nexu di-
uino copulatus eſt.Bal.in
l.in adoptionem cir.princ.C.de adopt.adeo
quod ſecundum hoc naturaliter omnia di-
ſponuntur ad exceſſum alicuius paſſionis,vt
leo ad audaciam,canis ad iram,lepus ad ti-
morem , homo ad iraſcendum , quia habet
cholericam complexionem,& cholera inter
alios humores citius mouetur,nam aſsimi-
latur igni . D.Tho.1.2.q.46.art.5. omnibus
tamen animantibus à principio generatio-
nis eſt a natura tributum , vt ſe vitam cor-
puſq; tueatur,declinetq; ea quæ nocitura ei
videntur , ſecundum Tullium 1. de officijs ,
de quo Abb.in rub. in fi.de except. Homini
particulariter eſt indictum vt propriam vi-
tam amet , & eá quæ ad ipſam ordinantur.
D.Th.2.2.q.126.art.1. Iſta ſunt immutabi-
lia.l.origine,& ſeq.de munici.& orig. & res
à natura profectas,& à conſuetudine appro
batas legum virtus, & religio ſancit . idem
D.Th.3.par.de Sacram.q.96.alias 65.art.1.
vnde vim vi repellere omnes leges , & iura
permittunt. c.ſignificaſti, lo ſecondo,de ho-
mic: c.3.de ſent.excom. l.ſciendum §.fin.ad
leg.Aquil. nam naturale eſt, & permiſſum ,
quod vnumquodque ſtudeat conſeruationi
ſui eſſe . Bal.in l.omnes populi,poſt nu.2.de
iuſt.& iure. & licet duo mala ſint,quæ inui-
cem ſibi nocent, melior eſt qui ſe defendit ,
quia ſi noluit,nolens nocuit.D.Aug.in ſimi.
in lib.de natura boni,col.16. cir.med. ideo
in diſcrimine vitæ conſtituto vel bonorum
datur per iſtam conſt.facultas ſe defendendi
per Imperialis nominis inuocationem,vt in
textu,qui diuiditur, & ſum.vt per Affl.& di-
2 cit [IVRISGENTIVM] quod ratione,& intel-
lectu gentium procedis, quo omnes gentes
per ęque vtũtur,eſt ſemper bonum,& æquũ,
& ſine eo homines non poſſunt viuere . Bal.
in l.1.§.iuſgentium in princ. d.tit.de iuſt.&
iure.[INDVXIT AVCTORITAS]pondus,mo-
mentũ,teſtimonium,æſtimatio,vis,& fides.
Nisolus in ver.auctoritas. [ET NATVRA-
LIS RATIO HAEC NON ABHORRET] eſt ſe-
cundum naturam. D.Th.3.par.de Saluatoré
3 q.5. art.12. cum optimus legis clypeus ſit
ratio naturalis. Bald.in l.vni.§.in primo,de
cad.toll. quæ non circumſcribitur loco, ſed
cum humano genere à principio nata eſt .
idem Bal.in l.nemo cir.princ.de ſent. & in-
terloc.om.iud.& inſita à natura . Bal.præd.
in l.lex naturæ 1.rep.de ſta.hom.vel à prin-
cipijs naturæ cauſata.D.Th.3.par.de Sacra.

q.37.alias 6.art.2. naturali ingenio, ſeu in-
duſtria introducta. glo.1.in l.1.ff.de pactis.
ſiue nõ eſt quod opinio genuit, ſed quod lex
quædã innata inſeruit. D.Th.vbi ſup.3.par.
de Sacram.q.96.alias 65.art.1.nam iuregen
tium , & naturali omnium animantium eſt
introducta.Bal.in l.vt vim in princ.d.tit.de
iuſt.& iu. vbique eandem vim habet. Ariſt.
5.Ethic.11.quaſi dicat,& ſi ius deficit,ęqui-
tas mandat,vel ſuadet. l.2.§.item Varus,de
aq.plu.arc. Io.And.ad Spec.in tit.de locato
§.fin.in ver.habita cir.med.non ſolum legi-
bus,ſed naturali quoque iure conuenit.l.iu-
bemus §.fin.de Epiſc.& cler.[VT TVTELA]
4 tuitio. gl.in l.diuortio §.fin.in ver.in tutelã
ſol.matr. & inſ,in conſt.ſi quando de pœna
foriu. [CVILIBET SVI CORPORIS PERMIT-
TATVR]nam vltra quod nemo vnquam car-
nem ſuam odio habuit. gl.1.cir.fin.in l.2. in
ius vocati vt eant. naturalis viuendi dulce-
do ſic inſita eſt, vt quis ſe defendat per fas ,
& nefas. Bal.in l.1.nu.14.cir.fin. de his,qui
accuſ.nõ poſs. quia naturæ inclinatio eſt ad
reſiſtendũ corruptionibus non ſolum in ho-
minibus , & animalibus, ſed etiam in rebus
inſenſibilibus.D.Th.2.2.q.69.ar.4.[QVIA]
notat rationé. l.1.in ver.quia de aqua quo-
tid.& æſti. [TAMEN SAEPE] frequenter. gl.
in l.ſæpe de leg.3. [CONTINGIT] quod fecit
paſſus eſt. l.ſed & partus §.1.ff.quod metus
cau. [AGGRESSORES] qui aggrediuntur ,
5 etiam ſi homo non ſit,& eſt differentia inter
aggredi,& aſſalire,inſultum,& impetum fa-
cere.Iſer.hic in princ. [IN TANTAM SVPER
EMINERE POTENTIAM] naturalem.D.Aug.
in cathegorica col.22. [VT ETSI] ideſt ,
quamuis.glo.fin.in l.atqui natura ff.de neg.
geſt. l.quod ſi , in ver. ſi is, de petit. hæred.
[OPPRESSO] obſeſſo,& impugnato. Nizol.
in ver.oppreſſus . [DE IVRE] iuris permiſ-
ſione.Bal.in l.ſi quis inſtituatur cir.ſi.princ.
de hæred. inſt. vel ex certa iuris diſpoſitio-
ne . Bald. in l.in ijs §.apud in fi.ff.de ſolut.
[SE DEFENDERE LICEAT] quia vitio natu-
rali parcitur. gl.in l.fluminum §.vitium in
ver.quia vbi Bal.in fi.de dam.infe.Et an te-
6 neatur ſe defendens in foro conſcientiæ.idé
Bal.in l.1.2.rep.nu.137. C.vnde vi. videtur
quod ſe defendendo ſit licitum occidere , ſi
non poteſt aliter euadere. D.Tho.2.2.q.64.
art.7. [TAMEN DE FACTO] non cum pleno
effectu.Bal.in d.l.ſi quis inſtituatur,de hęre.
inſt.[SE DEFENDERE NON POSSIT]propter
potentiam aduerſarij,quæ debili impreſſio-
nem infert. Affl.hic 1.not.in fi.dixi latè inf.
in conſtit. ſummo periculo, de dolo,& frau.
campio. [PRAESENTIS LEGIS AVCTORI-
TATE]vel Principis auctoritate per pręſen-
tem legem , quia Principis auctoritas plus
operatur,

operatur, quàm pactum. l. nec. in l. ius emphy-
teotici, cir. princ. de fun. patri. [CVILIBET]
cui placet, & sunt duæ partes. glo. in l. si hæ-
redi. de cond. inst. [LICENTIAM] quæ facul-
7 tatis est, nõ necessitatis. add. ad Spec. in tit.
de instr. edi. §. 13. in ver. placet, post princ.
[IMPARTIMVR] indulgemus. c. quanto, de
censi. [VT ADVERSVS] contra. Nizolus in
ver. aduersum. [AGGRESSOREM SVVM] de
quo supra, & Affl. hic 3. not. in princ. [PER
INVOCATIONEM NOSTRI NOMINIS] & non
alterius, Comitis videlicet, vel Baronis.
Gra. hic 2. rep. in princ. & inf. in cõst. si quis
8 in posterum, nu. 2. quia vbi Princeps, ibi se-
curitas. l. 1. C. de his, qui per metum iud. nõ
appell. & imposita ex parte Comitis, Baro-
nis, vel alterius non tenet. Gra. in c. reg. ter-
tercij. [SE DEFENDAT] exemplũ ponit Affl.
hic cir. prin. & 3. not. [EIDEMQVE EX PAR-
TE IMPERIALI PROHIBEAT VT IPSVM OF-
FENDERE] in re, vel persona. Affl. hic 3. not.
in princ. [DE CAETERO] c. grauis de censi.
c. 3. de solutio. [NOM PRAESVMAT] c. cum
liberum de sepult. vel similia de cætero at-
tentare nõ præsumat. c. fin. de conces. preb.
& ista forma est de substantia, qua deficien-
te, deficit ipsum totum. Io. And. in c. si is cui
post nu. 1. de elect. in vj. & sic inferiores cum
timẽt molestari, præcipiunt ex parte Regis
ne fiat eis iniuria, quia habent potestatẽ ab
9 hac lege, sicut per arreptionem itineris ad
superiorem videtur positus sub protectione
illius, adeo quod inferens iniuriam videtur
non solum contemnere ius, sed etiam illum
sub cujus protectione se posuit. Abb. in c. in
causis nu. 3. cir. fi. de elect. isto modo oppressi
ad præsidium Sedis Apostolicæ recurrunt,
c. sugestum de appell. & quicũque ad Sedem
Apostolicam vadit ex iusta causa, sub pro-
tectione Papæ est, sicut nuncij venientes pro
alijs gaudent immunitate, vt contra eos
procedi non possit. Inn. in c. vt debitus nu. 3.
de appell. vel si accedit causa peregrinatio-
nis, not. in c. vni. de cler. pereg. Appellatio
verò extraiudicialis non suspendit quod ge-
stum est, sed in futurum ponit se protectioni
superioris ne indebitè molestetur. Abb. in c.
dilecti nu. 4. in princ. de maio. & obed. c. di-
lecti 5. not. d. tit. de appell. Ita Apostolus dũ
ad Cæsarẽ appellauit, Act. Apost. 25. & sicut
de eo aliquid decerni non debet, qui ad sinũ
sanctæ Ecclesiæ confugit, & eius imploras
auxilium. c. decreto. 2. q. 6. ita & locus præ-
bet omnibus securitatem; propter assisten-
tiam Principis, vnde delinquens in palatio
Principis, acrius punit. Fre. de subfeu. lib. 1.
de off. magistri Senescalli nu. 6. [QVOD NON
TANTVM IN PRAESCRIPTO] idest dicto. l. le-
ges, la vltima, in ver. præscripto. C. de legi.

[CASV LOCVM HABERE DECERNIMVS]
quod ius nouum inducit. not. in clem. 1. de
sepulturis. prout ius nouum est illud. gl. hic,
& Gra. 1. rep. nu. 2. in fi. [CVM] idest. Luc. in
l. 3. de re milit. [IS QVI PRAEDICTAM DE-
FENSAM IMPONIT] per Imperialis nominis
inuocationem, vt supra. [LAEDI] iniuriam
pati. Nizolus in ver. offendo. [FORSITAN]
forsan, forte, quæ non semper dubitatiuè po
nunt. Abb. in c. ex parte nu. 3. de celeb. Miss.
10 [METVIT] in animo, quia vis quoad cor-
pus, metus quoad animum. l. 1. in glo. 1. ff. de
his, quę vi, metusve cau. vnde metus dicitur
coactio mẽtis per quam vsus liberi arbitrij
arcetur. Bal. l. 2. cir. princ. C. de his, qui per
met. iud. coactio idẽ est quod metus, est enim
metus, secundum Iurisperitos, instantis, vel
futuri periculi causa mentis trepidatio. D.
Th. 3. par. de Sacram. q. 78. alias 47. art. 1. in
fi. & 2. [IN PERSONA] per vim, nam vis est
delictum circa personam, furtum circa rem.
Bal. in l. 1. 2. rep. circa med. nau. caup. stabu.
[VERVM] quæ est aduersatiua. Bal. in l. non
ignorat nu. 2. de fruct. & lit. expen. [ETIAM]
quod est aduerbium affirmantis. Nizolus in
ver. etiam cir. fi. [CVM REBVS QVAS] habet
ciuiliter, & [POSSIDET] naturaliter. gl. in
l. si in emptione §. 1. in ver. habere, & seq. vbi
Bal. ff. de contrah. empt. [MOBILIBVS, ET
IMMOBILIBVS, AVT SESE MOVENTIBVS]
11 & sic defensa tuetur possessorem. Affl. hic 4.
& 5. not. Iser. in princ. & col. 3. in fi. vbi etiã
quod habet locum quando fit iniuria perso-
næ, vel violentia expulsiua in re immobili,
vel ablatiua in re mobili. Gra. hic 2. repet.
nu. 6. Quæ autem sit differentia inter tuitio-
nem rei, & personæ, & quando conueniant.
Bal. in l. prohibitum, post nu. 7. de iure fisci,
12 lib. 10. [NEC NON] etiam, nam duæ nega-
tiones affirmant. glo. 2. in l. 1. ex quib. cau.
maio. & tunc oratio negatiua dicitur affir-
matiua. Bal. in l. in eadẽ, eo. tit. ex quib. cau.
maio. quid si sunt tres. Bal. dist. in pri. insti.
cir. fi. princ. vel æquipollẽt vni, & duæ æqui-
parantur affirmatiuæ. idem Bald. in l. 1. §. 1.
ff. de hæred. instit. [IN CORPORALIBVS IN-
FERRI SIBI QVISQVAM] sicut vnusquisque
est vniuersalis distributiuus, quilibet est in
actu particulari, vniuersalis in potentia, &
aptitudine excommunicatus. [AB ALIQVO
VIOLENTIAM] vel controuersiam. l. 1. Saturn.
Varus in ver. vis de aqua plu. arcen. [PER-
TIMESCAT] perhorrescit. inf. in const. statui-
mus. de off. Mag. Iustit. nam si non peruenit,
potuit peruenire. Bal. in l. si super possessio-
ne, cir. princ. C. de transact. [NE] vt, glo. 1. in
l. alias de iureiur. [VEL RES MOBILES PER
VIM] de facto. Bal. in l. libertas 3. rep. cir. fi.
de sta. hom. [AVFERANTVR] eripiantur, tol-
lantur.

lantur. Nizol. in ver. aufero. [Ab Eo, Vel]
proet, glo. 1. in l. clemens ff. de hæred. instit.
[In Aliis] in mobilibus [Destitutionis Iniuriam] damni iniuriam. l. quemad-
modum, §. si nauis, ad leg. Aquil. damnum
culpa datum. l. sed & si eo. tit. ad leg. Aquil.
[Patiatur] & licet posset appellare. l. ait
prætor §. permittitur ff. de mino. tamen.
[Praesentis Nostrae Constitutio-
nis] quam nos constituimus. Io. And. in c.
vni. in princ. de postu. præl. in vj. [Licen-
tiam Etiam Ad Eos Prorogamus] ex-
tendimus, in const. clerici quoque, infra vt
clerici, vel iud. non sint baiuli. [Qui In
13 Personis, Aut Rebus Parentum] quo-
rum appellatione qui veniãt, Spec. in tit. de
teste §. 1. post nu. 2. & 3. [Quos Nostri
Veteres Dixere Maiores] qui dicuntur
maiores. Io. And. ad Spec. in rub. circa fin. de
sepult. l. pen. vbi Bal. 2. rep. cir. princ. de inst.
& iure. dicuntur genitores, vel nostri proge-
nitores. Bal. in l. fin. post med. de secun. nup.
alibi maiores scientia, & ætate reuerenter
appellãtur. idem Bal. in l. ex diui, ibi sufficit,
nu. 3. C. locati. [Filiorum] l. si quis ita in
gl. 1. ff. de testa. tute. Latinè liberi dicuntur,
& pluraliter dicuntur etiam si non sint vno
amplius. D. Aug. 16. de ciu. Dei c. 40. cir. fin.
eorum appellatione an veniant naturales.
Bal. in l. libertinũ in rep. antiq. C. de interd.
matr. in l. quisquis, vbi etiam quod veniant
nepotes, & quãdo non. C. ad leg. Iul. Maiest.
licet alij sint filij, & alij nepotes. l. quod si
d. tit. de test. tut. nam filius est immediata
persona à viro, & vxore descendens, non sic
in nepote. Bal. in l. filium 1. rep. nu. 1. de his,
qui sunt sui, vel alie. iur. maxime si est ex fra
tre: in sim. in l. cum vir de cond. & demonst.
statutum tamen in filio extenditur ad nepo
tem, vbi est æqualitas rationis, vel est statu-
tum à iure communi. Bald. in l. si arrogator
1. rep. vlt. not. de adopt. in statuto secus. l. si
filius tuus, vbi Bal. C. ad Senatusc. Maced. &
in l. maximũ vitium. nu. 2. cir. fin. vsq; ad 11.
de lib. præt. & in odiosis, Bal. in l. fi. in princ.
C. de natu. lib. adeo quod lex quando dero-
gat iuri alterius, nomine filij non continer
tur nepos, & nomine matris non continetu-
auia. Bal. l. 2. cir. fin. de bonis mat. & in pri-
uilegijs vbi fit mentio filij, non extenditur
ad nepotes. l. iubemus §. illud, vbi Bal. C. ad
14 Treb. In ista materia licet defendere quem-
libet de sanguine suo. idem Bald. in l. vt vim
nu. 4. de iust. & iure. nam paria sunt aliquid
committere in aliquem, vel illos de sangui-
ne suo; quia nemo carnem suã odio habet:
par enim metus est in se, & suis, & vno offen
so, offenditur alius. Bal. l. 1. nu. 2. circa fin. de
indi. vid. toll. & charitatem quam debemus
filijs, debemus nepotibus, & pronepotibus.
Bal. in l. hac edictali nu. 12. de secund. nupt.
[Nepotum Ex Eis, Qui Dulci Filiorum
15 Vocabulo Nuncupantur] & sic filius fi-
lij propriè est nepos, non filius fratris. Bald.
in l. si auiæ de succ. edi. isti appellatione fi-
liorum continentur. Bald. in l. filium habeo
in fi. ff. ad Maced. in l. Senatusconsulti, & fi.
de ritu nupt. ipsos solemus dulciori vocabu
lo filios appellare. Gra. in const. quam plu-
rium nu. 21. post med. pater, & filius sunt no
mina naturalia. Bald. in proœ. ff. post nu. 13.
& naturalissimum est producere sibi simile,
vt sic conseruetur tota species in natura. in
l. 1. §. ius naturale nu. 2. circa med. de iust. &
iure. ideo pater est sollicitus de salute filij.
idẽ Bal. in l. cum pater §. mandato de leg. 2.
& plus diligit filium, quàm seipsum, quia est
naturale, quod res plus perseueraturas quis
diligat. glo. fin. in l. isti quidem ff. de eo quod
met. cau. verum sunt argumenta inconstan-
tiæ paternæ ambulãtia super terram. Abb.
in c. tua nobis cir. fin. de cohab. cler. & mul.
[Et In Eis, Aut Rebus Eorum Denique]
ad extremum post omnia. Nizolus in ver.
16 denique. [Qui In Eadem Familia] idest
potestate. glo. in l. ventre in ver. in familia,
& in l. cũ bonis in ver. familiæ de acq. hære.
Bal. in l. pen. col. 2. in princ. C. de adopt. vel
habitãt sub eadem claue. idem Bal. in l. quis
sit fugitiuus §. apud Celsum, de ædilit. edi.
[Et Cohabitatione Tenentur] vnde
secus in filio, qui est in potestate, & tenet fa-
miliam de per se. in sim. Abb. in c. mulieres
post nu. 5. de sent. excom. [Vim] iniustè illa-
tam. gl. 1. in d. l. vt vim de iust. & iure. com-
pulsiuam glo. 1. in l. metum §. 1. quod metus
cau. in propria persona. [Vel Iniuriam]
non in propria, sed cõmuni. Bal. in l. isti qui-
dem 2. rep. eo. tit. quod met. cau. [Pati Me-
tuerint, Qui Defensam] patrocinium,
propugnationem. Nizolus in ver. defensio.
[Imponunt] supponendo se protectioni su-
perioris. Io. And. c. 1. nu. 4. in prin. de appell.
in vj. & sic non differt, vtrum hęc pertineant
ad personam propriam vxoris, vel filiorum,
aliorumve huiusmodi. D. Th. 3. par. de Sacr.
17 q. 78. alias 47. art. 2. [Eadem] & huiusmodi,
signant eandem in pluribus causis esse cen-
suram. Luc. in l. 1. circa fin. vt nemo ad suum
patr. [Licentia Praedictis Casibus
Tribuenda Vassallis] quia ipsos locò
18 liberorũ habere debent. l. 4. C. de defen. ciui.
& interest dominorum, ne auxilium contra
sæuitiam, famem, vel intolerabilem iniuriã
denegetur. l. 2. ff. de his, qui sunt sui, vel alie.
iur. [Qui A Dominis Suis] de quibus inf.
in const. domini à vassallis. [In Personis,
Aut Rebus Suis, Vel Suorum Offendi
Veren-

Verentur] dubitant. Bal.in l.Meuius cir.
19 princ.de leg.2. Suorum autem appellatione
non continentur transuersales,nisi vsque ad
quartum gradum. Bal.in l.petitionem C.de
aduoc. diuers.iud. Quid in vxore, marito,
procuratore,iudice,& colono. Bal.in l.pro-
hibitum nu.8.de iure fisci. [Iniuste] con-
tra ius litigatoris. Spec. in tit. de execut.
sent.§.2.post nu.5. [Verum] sed. Arch.in
c.fin.cir.princ. 28.dist. [Si Occasione]
quæ causam etiam remotam significat.Pau.
de Cast.in cons.333.col.2. post princ.2.vol.
[Adiutoriorum Nostrorum] de quibus
in const.quamplurium. [In Articulis]
seu capitulis. Abb. in c.cæterum 2.not. de
iuram.calum.sicut in multis iuris articulis.
l.in multis de sta.hom.l.2.§.quintus de vet.
iure enucl. [Nostris, Et Praedeces-
sorum Constitutionibus Comprehen-
sis] & enumeratis. in d.const.quampluriũ,
& Comitibus. [Aut Antiquis Consve-
20 tudinibus] quæ illicita faciunt licita.
Cassa.in consuet.Burgun.rub.4.§.23. ibi, &
quinesou. num.6. habent vim tituli,& suffi-
ciunt ad inducendam obligationem.Abb.in
c.fin.nu.7.& 8.de cau.poss.& propr. [Vel]
idest. Bald.in l.vbi pactum nu.2.circa med.
C.de transact. [Ex Aliis Causis] simili-
bus,quia alius facit positionem eiusdẽ qua-
litatis. Abb.in c.Sedes Apostolica nu.13.de
rescrip. [Ex Quibus Vassalli Dominis
Suis] ratione iuris quod habent. Abb.c.3.
in 3.not.de prob. [Aliquid] quod mode-
rationem quandam denotat. idem Abb. in
c.relatũ,lo secondo,nu.8.post med. de testa.
[Dare] idest soluere.gl.in l.si alieni.in ver.
dedisset de solutio. alibi dupliciter capitur.
Bal.in l.manumissiones nu.4. de iust.& iure
in l.scire debemus §.si à iure de verb.oblig.
[Vel] et, glo.fin. in l.cum pater §.pen. de
leg.2. [Facere Tenentur De Iure] ex
iuris necessitate. Bald.in fin.in l.1. §.idem
Labeo. de aqua plu.arcen. [Vel De Con-
suetudinibus Praedictis] antiquis, vt
21 supra. [Defensae Dominis] per vasallos
[Imponantur] quia vassallus vassalli subest
domino principali,& sic Regi, quoad gene-
ralem iurisdictionem. Bal.ad Spec.in tit.de
feudis in fi.col.2.cir.princ. [Licebit] lici-
tum erit. gl.1.in l.querebatur ff.de mil.test.
[Eis Suo Iure Uti] quia non facit iniuriã,
qui suo iure vtitur. Inn.in c.ex parte nu.5.
cir.med.de arbitris. [Nihilominus] c.3.
de eccl.ædific. l.non distinguimus §.cum in
plures ff.de arbitris. & exponitur, non ob-
stante. Io.And.in c.1.nu.8. in fi. de except.
in vj. [Post Defensam] vt ea non obstan-
te possint iura de consuetudine, vel iure de-
bita exigere. Affl.hic nu.1. [Ut] si. gl.fin.
in l.à testatore de cond.& demõst. [Tamen
Si Iuste] idest legitime. Bald.in l.3. in fi.
ff.pro soc. [Defensae Imponantur Pro
Rebus Mobilibus] vel sese mouentibus.
[Utpote] sup.in const. asperitatem, quia.
Bald.in l.hac edictali §.his illud in fi.de se-
cund.nupt. vel vtputa. l.3. de publ. l.1.§.1.
ff.ad Maced. l.qui testamento in princ.ff.de
testam.exempli gratia. l.1.cir.med.de ædil.
edi.l.si in diem de cond.& demonst. [Bove
22 Ablato, Vel Similibus] quia quæ simul
veniunt in prohibitione,simul prohibita in-
telliguntur,& quæ paria sunt in prohibitio-
ne,paria sunt in reatu. Archid.in c.denique
circa fin.7.q.1. [Dominus] quia non debet
subditos male tractare. Paris de syndic. in
ver.de excess. Baro.erga subd.in prin.nu.18.
[Qui Contra Defensam Venerit] ex
quo videtur contendere eum sub cuius pro-
tectione se posuit, vt supra. [Et Id Quod
Post Defensam Abstulit Reddat] re-
trodet, acceptum reddat. Iser.in const.vio-
lentias col.2.in fi.de viol.cer.poss.admi.vel
præstet. Bal.in l.cum etiam 2.not.C.de reb.
cred.& iureiur. [Et Aliud Tantundem]
l.2.in princ.ff.de donat.quod idem est quod
duplum.l.mulier C.de sponf.[Curiae No-
strae Componat] idest soluat.sup.in cõst.
intentionis. [Et] syllaba. gl.in l.si ita quis
de hęred.inst. [Haec Tantum] idest solum,
quæ sunt taxatiue.Abb.in c.cũ super nu.13.
de cau.poss.& propr. [Sit In Casu Isto]
de quo supra. [Poena Defensae] spretæ,
cum alia sit, inf.in const.si quis in posterũ.
[Caeterum] alias, vt inf.in const.licentiã,
alibi pro certe. glo.in l.quædam §.fin. ff.de
eden. [Si Iniuste] euidente in iustitia,quæ
velari non possit. Bald.in auth.generaliter,
post nu.8.de Episc.& cler. [Fuerit Impo-
sita] vt inf.in const.defensas. [Tunc] ex
nunc,prout ex tunc.gl.in §.præterea in ver.
& tunc isti.quib.modis ius pat.potest.solui.
[Ipsam Imponens, Et Id Quod Petebat
Amittat] ut puniatur in quo deliquit,sup.
in const.si quis aliquem. [Et Aliud Tan-
tundem] l.in numerationibus, l.prout, &
l.si is cui de solut. quod duplum importat,
ut sup. & Spec.in tit.de empt.& uendit.§.1.
nu.39.in fi. [Curiae Nostrae Solvat]
erogare cogatur. l.si seruum meum ad leg.
Aquil.in poss.ærarij nostri.d.const.si quis in
posterum, cir.med. [Statuimus] quod ius
nouũ inducit. Zab.in clem.fin. 5.not. de re-
23 script. [Etiam] quod est extensiuum. Pau.
de Cast.in cons.252.cir.fin.post nu.3. 1.vol.
& implicat rationem. Bald.l.2. C.de testi.
[Ut Ex] quæ,sicut dictio de,significant cau-
sam proximam,& immediatã. Pau.de Cast.
in cons.164. num.4. circa princ. 2. volum.

[De-

[Defensis Huiusmodi Super] de qua in-
fra in const. locorum baiuli. [Mobilibus
Factis A Vassallis Contra Dominos
Civiliter] inf. in const. si ciuiliter agens,
24 cum alias vassallus non possit dominũ in ius
vocare sine venia. Iser. in §. si verò vassallus
post nu. 6. de mil. vass. qui contu. est. [Tan-
tum] de qua dictione latè Bal. in l. cũ mulier
col. antepen. cir. fi. & pen. sol. mat. [Et Non
Criminaliter] quia persona domini sem-
per debet videri honesta, & sancta. Iser. in c.
si quis miles §. domino cir. med. de feu. sine
culpa non amit. [Agi Possit] non debet.
Bal. in l. placet cir. med. gl. fi. in l. sed est quę-
situm ff. de lib. & posth. & sic vassallus nõ ac-
cusat dominũ criminaliter de spreta defen-
sa. Gra. hic 2. repe. nu. 2. & in d. const. si quis
in posterum nu. 10. [Etsi] idest quamuis.
gl. fi. in l. at qui natura ff. de neg. gest. l. si pos-
sessor §. ait in ver. sed etsi, & l. vtrum de pet.
hæred. l. 3. si cert. pet. [Ad Magnam No-
25 stram Curiam] quæ Curia Regis dicitur,
sed eam Reges de Aragonia pessundauerũt
propter merum, & mixtum imperium quod
Baronibus concesserunt. Affl. inf. in cõst. con
tingit 3. not. post nu. 2. de accus. coram iust.
nã tempore harum const. Barones non habe
bãt merum, & mixtum imperium, sed solum
simplicẽ iurisdictionem ciuilem, in qua ius
Baroniæ consistit. Affl. hic nu. 27. in fi. & 28.
[Proclamatio] appellatio, nã proclamo,
vel reclamo ad superiorẽ, idem est quod ap-
pello. add. vlt. Bal. col. pen. cir. med. ad Spec.
in tit. de appell. in fi. alibi denũciatio. i. pro-
clamatio. Spec. in tit. de denunc. §. 2. nu. 15.
[Deferatur] referatur. l. 1. C. de fal. mon.
vel offeratur. Bal. l. 1. in 1. not. C. quãdo non
26 pete. par. vnde deferre appellationi nihil
aliud est, quàm superiori iudici cedere locũ.
Bal. add. 2. col. 6. in fi. ad Spec. d. tit. de appel.
[Causas Ipsas Ad Regionum Iustitia-
rios] de quib. inf. in const. regionũ Iustitia-
rios. [Remittantur] cum sint sub eodem
Principe, secus in terris, quæ nõ subalternan
tur regimini eiusdem, & ita se habet consue
tudo, quæ est seruãda. Bal. in l. præses prouin
ciæ 2. rep. in fi. ff. de off. præsi. & sic qñ vassal
lus ponit defensam domino suo super bonis
mobilibus, iudex competens est Iustitiarius
prouinciæ. Affl. hic post nu. 2. [Si Tamen In-
ter Duos Vassallos Defensae Impo-
natur Ex Parte Nostra] & causa spre-
tæ defensæ est coram Regio officiali, verum
vtilis dominus ipsorũ habebit aliquid ex pę
na, dicit quod [De]. i. a. Luc. in l. oẽs col. 15.
de decur. [Tertia Parte Mobilium Cu-
riae Nostrae Debita] eorum quæ curię
nostræ debentur, quod te in gl. 1. si cer. pet.
[Tantum] in tantũ, vel adeo. l. si quemquam
in ver. tantũ de Epis. & cler. [Domino Ac-
quiratur] lucretur, quia acquirere lucrari
est. Cassa. in consuet. Burg. rub. 4. §. 2. ibi, &
acqui. est, 2. nu. 2. [Quantum Ei Ex Quali-
tate Delicti] nam pro mensura peccati
erit plagarum modus. Deuter. c. 25. [Puta]
l. necnon ex quib. cau. maio. l. sed & si §. quo-
ties eo. tit. vtputa, l. litigatores de arb. ponit
exemplũ. l. pro hærede, vbi Bal. cir. princ. de
acq. hęre. & in l. qui tamen de contr. emp. nã
27 vt pateat veritas, quærẽda sunt exẽpla, quia
aperiunt viã veritati. Bal. in l. 2. nu. 11. in fi.
C. si cõtra ius, vel vti. pub. vnde quotidianis
exẽplis plena sunt omnia. D. Ang. ser. 1. col.
pen. post med. ferię 4. post Dom. Passionis. &
ista sæpe causarũ practica subministrat. Bal.
in l. edita nu. 14. in fi. C. de edẽdo. [Ex Vio-
lentia] quæ personis infert, & rebus. gl. 2.
post princ. in c. 1. 23. q. 1. [Vel Similibus]
quæ paritas æquitatis, & identitas rationis
nectit. Bal. in l. illud quæsitum 1. & 2. rep. in
prin. ad leg. Aquil. [Si] quãuis. gl. in l. vxori
§. vxori in ver. si, de leg. 3. [Defensa Non
Fuerit Imposita Deberetur] iure cõmu
ni, vel statutario. Loffr. in cons. 36. nu. 2. [Et
Reliquum] quod à reliquis deriuat. l. qui li-
bertatis §. fin. in ver. in reliquis ff. de euict. &
propter adiuncta restringuntur. l. prædijs in
gl. 2. de leg. 3. [Nostris Largitionibus]
Cameræ nostræ, vnde largitiones, & dona
proueniunt, vt hic in gl. inde largitionẽ quis
habet à Principe. Bal. l. 1. 2. rep. de quadr. pre
scrip. [Inferatur] vel sacratissimis iuribus
ęrarij addicatũ. l. fin. C. de Paganis. [Si Vero
Ob] quę differt à dictione ex, Abb. in c. qua-
liter nu. 5. de elect. [Alias Causas, Puta]
finge. l. ait prætor §. fin. ex quib. can. maior.
l. 3. §. 1. ff. de arbitris. l. si longius §. fin. ff. de
iudicijs l. etiam §. 1. l. vtrum, & l. si quid, de
pet. hæred. l. non solum, & l. in fundo, de rei
vend. l. cum quidam §. pen. de acquir. hæred.
l. qui decem §. idem de solut. l. locum de vsu-
fruct. & quemadmo. quis vta. l. 4. de relig. &
sum. fune. l. fin. de cond. can. data, l. si neces-
sarias de pign. actio. l. illud quoque, de tri-
buto. l. cum seruus extero, ff. mandati, & l.
pen. qui potio. verbi gratia. l. fin. de aliena.
iudi. muta. can. facti. l. 4. de seruitu. l. loci,
§. competit, & l. sicuti; §. 1. si seruus vendi.
l. si quid, de ædilitio edicto. l. Meuius, §. pen.
de leg. 2. l. nauis onustæ, §. cum autem, ad
leg. Rhod. de iact. l. procuratoris, §. si plures
de tributo. l. quãuis §. pen. ad Velle. l. si hoc
pro socio, l. si per emptorem de peri. & com-
mo. rei ven. l. cum semel de tutelis, l. si testa-
mento §. quod si, de fideiuss. fingamus. l. ac
inutilis de acceptil. l. seruum de pign. l. quia
dicitur ff. de euictio. & l. si is cui, de nouat.
[Ob Timorem] quæ oculis obijcitur, vel

animo sine ratione. Luc.in l.omnes cir.fin.
de aquæductu.[PERSONARVM SVARVM, VEL
28 SVORVM] quia pater est caput, & princeps
familiæ suæ, filius membrum, vnde qui ser-
uiunt membro, seruiunt capiti. Bald.l.1.§.si
pater necatus ad Syllan. verum pater prin-
ceps domus habet ius in filio liberto ablcri
ptitio, qui tenentur illi obedire in ijs quæ
ad domum pertinent. Bal.l.2.nu.2.cir.med.
C.de testi. [VEL NE] vt non. glo.in l.cum
pater §.Titio in ver. retineat in fi.de leg.2.
alibi exponitur an, glo. in l. liber homo in
ver.ne,ff.de stipul. seruo. in l.procuratorem
rem ratam hab. & in l. idem Pomponius in
ver.ne, ff.de arbitris. [IN VXOREM] quam
vir, magis quàm patrem, & matrem diligit
ac filium. Affl.in §.rursus post nu.4. quæ sit
pri.cau.benef. amitt. cui si fit iniuria, fit &
& viro. Bal.in l.1.C.de in ius voc.[FILIAM,
29 VEL SOROREM] quæ ex semine dicitur, quia
sola cum fratribus in sorte cognationis ha-
betur. Lucas in l.hac lege circa med.deme-
tatis. [RAPTVS CRIMEN] illicitus coitus
à corrumpendo dictus.c.raptus 27.quæst.2.
& c.raptus 36.q.1. [VEL ADVLTERIVM]
quod vincit fornicationem, cap. adulterij,
32.q.7. [PERPETRETVR, AVT] et, Arch.in
c.fin.in princ. 2.quæst.5. [IN SIMILIBVS]
in quibus idem est iudicium. Abb.c.2. post
nu.12.de translat.Episc. [EX QVIBVS CA-
PITVLIS, ET PVBLICA ACCVSATIO] cuius
pœna mors, aut exilium esset l.eum ff.de iu-
re patr. l.qui cum natu §.is demum de bo-
nis liberto. [ORIRI POSSET] oriri autem,
& suscitare differunt, c.Raynnutius in ver.
suscitata de testam. [DEFENSAE] per vas-
sallos [DOMINIS IMPONANTVR] ad euitan-
dum prædicta. [TVNC] quod extremitatem
temporis significat. Bald.in l.4.de cond. &
demonst.[VASSALLI CVM DOMINIS]vltra
officium iudicis, quod datur cum vassallus
indebitè à domino grauatur, saltem ex men
te iuris. Spec.in tit.de offic.omn.iudic.§.2.
num.9.post med. [HABEANT] arbitrij li-
bertatem. Bald.in l.manumissiones circa fi.
de iust. & iure. [IN DEFENSIS IPSIS IVS
COMMVNE] iuris communis potentiam.
Bald. in l.si non sortem §.1. circa med. de
cond. indeb. [CVM CAETERIS] omnibus,
quia dictio cætera, omnia continet. Bal. in
l.quærebatur, post med. ff.de testam.milit.
[ET EVNDEM IN PRAESCRIPTIS] supra-
scriptis. l.cum anus de cond.& demonstrat.
[CASIBVS] sortiatur iuris effectum. glo.1.
in l.1.ff.de noua.alibi animi effectum.l.lite-
ræ ff.de iure codicill. [QVEM IN OMNIBVS
ALIIS DEFENSAE IMPOSITAE, ET CON-
TEMPTAE SORTIVNTVR EFFECTVM] iuris
effectum, vt sup.& infra in const.defensas.

Sed videtur, quòd non solum per inuoca-
tionem Imperialis nominis non debet quis
à malo abstinere, verumetiam si ei maledi-
xerit nō tenetur. l.vni.c.si quis Imp.maled.
30 nam plerunque homo si nolit irascitur, si no
lit contristatur, si nolit dormit, & si nolit
esurit, & sitit. D.August.26.contra Faustum
in fi. ipso inuito plerunque animus turba-
tur, caro dolet, veterascit, & moritur. idem
D.August.14.de ciuit.Dei c.15.viuere vult,
& mori cogitur, ibidem c. 25. vnde primi
motus non sunt in potestate nostra. gl.1. in
l.si quis non dicam rapere, de Episc.& cler.
etiam quia timores, & tristitiæ graues, ma-
xime in periculis mortis stupefaciunt men-
tem hominis. D.Th.2.2.quæst.142.art.3.

Dic, quòd omnia ordinantur ad finem
defensionis. Abb. c.significauerunt in fi. de
31 except. & aduersus vim lex opem fert. l.1.
§. occisorum ad Syllan. vt innoxius defen-
datur, & ab innocentibus molestia separe-
tur. D.August.in epist.198.circa fin. nam li-
cita est defensio non solum hominibus, sed
etiam animalibus. Bal.l.1.si quadru.paupe.
32 fecisse dicatur, adeo quod insultatus potest
capere aggressorem, ligare, & ad iudicem
ducere. Bal.l.1.2.repet.post num.27. C.vn-
de vi. Qui possint capi, quando, & à quo,
& quod sit officium capientis. in l.generali
de decurio. & in ipso insultu potest occide-
re insultantem. idem Bald. in l.& si certus
33 §.fin. d.tit. ad Syllan. & si immediatè per-
cussit percussorem suum, fecisse videtur ad
defensionem suam, vt futurum euitet pe-
riculum. Bald.in l.si ex plagijs §.1.2.repet.
in princ. ad leg.Aquil. nam fecisse ad suam
defensionem probatur ex circunstātijs. Bal.
in l.3.num.11.C.de testi.& an debeat expe-
ctare se percuti, vel ad aliquem actum per-
ueniri, vel sufficiant minæ. idem Bal.in l.1.
2.repe.nu.14.15.& 16. C.vnde vi. & non so-
lum ipse, sed posset per fratrem etiam.Bald.
præd. l.parentis post princ. d.tit. de testib.
adeo quod si frater incœpit rixam, & alter
frater superueniens, putans quod frater esset
assalitus, aduersarium vulnerauit, mitius
tenetur, quia errauit in facto. Baldus d.l.1.
2.rep.nu.42.cir.fi.vnde vi. & in l.data ope-
ra nu.63.de his qui accus.non poss. nec ho-
micidium causa defensionis imputatur ad
culpam, etiā quo ad imponendām pœniten-
tiā. Abb.c.1.in 1.not.de diuortijs. & potest
cū moderamine inculpatæ tutelę, si non po-
test aliter euitare homicidium. Ant.de But.
c.1.nu.2.cir.med. de corp.vit. & sic ad pri-
uatā personam non pertinet, nisi vim vi re-
pellere cum moderamine inculpatæ tutelæ,
extra dictū moderamen est priuatus. Caiet.
ad D.Tho.2.2.q.40.art.1.col.1. circa med.

timor

timor tamen facit cōciliatiuos. q.54.art.2.
in fi. & licitum eſt percutere aggreſſorem,
nun tamen mediatorem,vel alium. Bal.in l.
34 ſcientiam §.fin.d.tit.ad leg.Aquil. Clericus
etiam poteſt aſſumere arma ad reſiſtendum
prædonibus. Abb.c.fin.1.not.de cler.percu.
35 Iudex poteſt adiri pro violentia futura ne
inferatur.Bal.l.fin.2.rep.in princ.quod met.
cau.Poteſt implorari officium iudicis ne vis
fiat ei. Bald.l.ſi ſuper poſſeſsione nu.2.C.de
tranſact.ita qui grauatur,vel timet grauari
pro debito alterius. Bal.l.3.nu.2. qui bonis
cedere poſs. vel iniuſtè inquietatur. in l.1.
num.3.com.de manu. Si dominus timet ne
expulſus redeat ad eum expellendum,poteſt
ad hoc implorare protectionem iudicis, vt
in poſſeſsione defendatur.l.ſi ſeruus vbi Bal.
etiam quod quādo licet aliquid facere pro-
pria auctoritate,poteſt iudicis officium im-
plorare, vt defendat facientem à futura vi.
C.quod cum eo. ita proprietarius ſi non au
det accedere propter potentiam emphyteo
tæ,adit iudicem pro auxilio.Bal.l.2.1.repe.
nu.10. de iure emphyt. qui expellitur à de-
bitore, ſubuenitur per interdictū ne vis fiat
ei. Bald.l.1.in fi.de præto.pign. Princeps ſi
expellitur de terra ſua licitum eſt ei recupe
rare quandocunque facultas ſe obtulerit,
etiam poſt decennium. Bald.l.fin.nu.1.in fi.
C.de his, qui à non dom.manu. Ang.l.1. in
quib.cau.coloni. Si eſt timor armorum in-
tromittit ſe iudex,& ſi accedit poſt interdi-
ctum iudicis punitur. Bald.in l.edicto poſt
nu.3.& 4. de edi.diui Adria.toll. Scholaris
ſi timet offendi,debet per ſuperiorem defen
di cum brachio ſeculari.Bal.in auth.habita
nu.13.in fi.ne fil.pro pat. Exiſtens in poſſeſ-
ſione ſui iuris, ſi diffamatur, & turbatur in
ſua poſſeſſione, aſsignatur turbanti termi-
nus ad agendum, quo elapſo imponitur ſi-
lentium. l.diffamari de inge.& manu. Bald.
in l.ſi in ea poſt nu.9. de his, qui accuſ. non
poſs. Cap.in deciſ.18. An requiratur libel-
lus in imploratione officij iudicis.Quod di-
catur nobile,& quod mercenarium. Bal.l.3.
col.pen. C.de interd. vnde in omnibus caſi-
bus in quibus poteſt quis ſibi ius dicere,in-
telligitur ſi deeſt copia præſidis. Ang.l.fin.
de agri.& cēſi.in l.generali de decur.lib.10.
& ſic eſt licitum eſſe ſollicitum pro tempo-
ralibus. D.Thom.2.2.quæſt.55.art.6. & po-
36 teſt occidere inuaſorem, ſi non poteſt rem
via iudiciaria recuperare, alias vitam pro-
ximi rebus anteponere debet, vel poteſt de
iure ciuili, ſecus in foro conſcientiæ. Caiet.
ad D.Thom.d.par.queſt.64.art.7.ſunt enim
minima bona, ideo eorum contraria ſunt
timenda, vt pro eis recedatur ab eo quod
eſt bonum ſecundum virtutem. D.Thom.
vbi ſupra quæſt.125.art.4.in fi. vnde fit ali-
quid ad cautelam futurorum. l.egi,vbi Bal.
1.& 2.repet. ſi ſerui.vendic. prout Impera-
tor hic mandat ſuum nomen inuocari ad
defenſionem, quia melius eſt in tempus oc-
currere, vt ſupra in conſtit. intentionis. &
licet poſsit occidere, interrogatus quidam
ſi latrones, aut barbari in aliquem irrue-
rent, & illum occidere vellent, etiam quod
præualuerit, non debet illos occidere, ſed
quidquid accidit, Deo diſpenſatori debet
aſcribi. S.Hierony. in vitas Patrum 4.par.
car.142. col.3. & ratio naturalis interdum
non attenditur, propter nimium fauorem
cauſæ. Bal.l.vnica §.1. 2.not.de cad.toll.
37 Nota,quòd ius naturale gentium dicitur,
inde naturaliter, ideſt de iure gentium.glo.
in l.in cauſæ, la ſeconda, §.pen.in ver.natu-
raliter ff.de mino.& natura .i. naturalis ra-
tio.gl.in l.ſicut de vſufr.& quemad.quis vta.
eſt cōmunis.Bal.in l.ſi quis filiabus de teſta.
38 tute. adeo quod homo naturæ obediens, ſe-
cūdum Tullium, homini nocere non poteſt.
Bal.l.1.in 1.repe.ff.ad Maced.vnde quæ na-
turalia ſunt, in eodem loco eadem ſunt. idē
Bal.ex intentione Ariſt. l.1. num.4.in fi. de
ſum.Trin.intantum quod franſigene non al-
legant leges, nec conſtitutiones Imperato-
rum, quia Imperatorum, ſed quia bonæ, &
naturales ſunt. Bal.l.nemo in princ.de ſent.
& interlo.om.iud.& vbicunque inter legem
poſitiuam,& naturalem datur diſcrepantia,
ſeruatur æquitas naturalis in foro animæ.
Abb.c.quia plerique, poſt nu.7.de immun.
eccl.cauſa naturalis,& origo debet attendi,
non quod accidentaliter contingit,nam na-
turalis cauſa vincit accidentalem.idē Abb.
c.ſi quis contra 1.rep.poſt nu.2. & in 2.poſt
nu.2.de fo.comp. & qui reſtringit ſe ad ope-
rationes,ſecundū operationes naturæ vltra
ad ſupernaturalia non tenetur.Ant.de But.
in c.vnico, poſt nu.2.de ſcrut.in ord.facien.
verum quod naturaliter fit, perinde eſt ac
ſi fieret hominis artificio.Bal.l.ſi in duobus
quemadmo.teſta. aperia. quia ars procedit
ad inſtar, & ſimilitudinem naturæ. Bal.rub.
in fi.de iuſt. & iure. & quod natura negat,
lex non audet. l.2. vbi Bald. de vſufru. ear.
rerum, quæ vſu conſu. & quamuis ſufficiat
aliquid ciuiliter fieri, quia perinde eſt ac ſi
naturaliter fieret. Bald. l. Gallus §. quid ſi
tantum 5.not.de liber. & poſthum. tamen
naturam .i. ius naturale, quod iuſgentium
appellatur, vt ſup.l.paritem vbi glo.de ſer-
ui.vrb.præd. & artem inſpiciens Imperator,
l.2. §.1. de vet.iure enucl. defenſionis hunc
modum inuenit.
39 Secundo nota, quod nomina liberorum
ſunt correlatiua, & ſignificant affinitatem.

Bal.in l.neque de decurio. Appellatione eorum qui veniant. l.liberos 2.repe.de Senat. & qui appellatione parentum. Spec. in tit. de teste §.1.post nu.2.& 3.tam mares,quàm fœminæ, arg.eorum quæ dicit glo.1.l.1. de testa.tute. quid posterorum nomine. l.quod his in ff.de leg.3.veteres autem maiores nostri dicuntur. l.3.in princ.ff.de don.inter vi. & vxo.cum nihil sit perpetuum,sed per successionem, vel subrogationem perpetuatur. Bal.l.eum debere columnā. 1.rep. de seruit.
40 vrb. præd. adeo quod pater dicitur viuere, quia filius viuit, qui est pars patris. Afflict. §.fin.nu.11.de alie.feu. dixi inf. in const.ob filiorum culpas, & eius appellatione venit auus, sicut appellatione filij venit nepos. l.iusta de verb.signif. inde est, quod mortuo filio tenet locum patris, & nepos locū filij. Bal. l.2. §.remittit de excus.tut. verum appellatione filij venit legitimus,& naturalis, & non alij, qui non sunt propriè filij. Bald. l.2.in 2.rep.ff.de mino. aliter in l.fin.vbi gl. ff.de iure delib.intelligitur de naturali.l.Lucius §.fin.de leg.2.non de spurio. Bal.l.eum pater §.volo.eo.tit.de leg.2.l.si auie,de success.edi. vel vt sup.de legitimo, & naturali. Io.And.ad Spec. in rub. col.2. in princ. qui filij sint legit.nepotes verò veniunt ex causa pietatis. gl.fin.in l.vxorem §.concubinæ de leg.3. adeo quod fieri potest quis se defendere,ita & filium, nam in eo saluatur pater, & paterni nominis diuturnitas cōseruatur: & quod de filio dicitur idem in naturali, nā & animalia salutem patrum tuentur, ita filius patrem,maritus vxorem,sponsus sponsam,concubina amasium,socius socium,dominus vassallum, seruum famulum, vel abscriptitiū. Bal.l.1.2.rep.post nu.16.vnde vt
41 Tertio noto,quòd homo non debet se periculo exponere. Bal.l.continuus §.cum ita post med. de verb.oblig. alias sibi imputet. Bal.l.habitatores in fi.& seq.ff.locati. Vnde pro salute sua an liceat offendere tertium, puta tyrannum à quo nullam iniuriam accepit. Bald.l.1.2.repet.nu.24.d.tit.vnde vi. quando est tyrannus ratione occupationis potest licitè occidi, secus si est dominus, & tyrannicè viuit. Caiet.ad D.Tho.2.2.q.64. art.3. negotium autem quod habet,non debet conferre cum aduersario. gl.in l.si idem cum eodem §.1. in ver. ne in potestate, de iurisd.om.iud.& si ponit se vt fit quādoque; vt per Bald.ibi in fi. in manibus domini sui non potest eum condemnare, nisi arbitrio boni viri,quia eo modo intelligitur concessa potestas. l.4.§.societas ff.pro soc. vnde non tenetur quis ire in terra inimicorum,etiam cum saluoconducto,nam talis cautio est nimis fragilis. Abb. c.accedens, lo secundo, nu.3.vt lite non contest. nec est tutum stare vbi morātur inimici.Bal.l.2.col.2.in princ. 2.rep.si quis caut. Immo culpæ reus est,qui per insidiosa loca seruum mittit. l.qui petitorio §.1. de rei vend. Inde aduersario suo non tenetur quis committere instrumenta originalia,sed dare copiam. Bal.l.2.1.repe. ff.de edēdo. nec inimici negocia procurare. Bal.l.filiusfamilias, & l.si post ff.de procur. & etiam quod dentur literæ securitatis non tenetur quis comparere in loco non tuto. Bal.l.3.ex quib.cau.maio. verum si comparuit, etiam quod habeat excusationem non comparendi tenetur respondere.Bal.l.quod si domus locati. legati autem hostium sunt securi tacita securitate eis data. gl.vltima,
42 l.conuentionum ff.de pactis.

Quarto nota,quod defensa imponitur pro vi expulsiua,& ablatiua, non autem pro inquietatiua,& turbatiua. Iser.hic eir.med.& Affl.6.not.nu.9. Gra.1.rep. post nu.1.2.3.& in 2.repe.nu.11.vis verò includit sub metu, & de illa fiebat olim mentio in edicto prætoris, in libris autem iuris ciuilis fit solum mentio de metu,qui sic dicitur,quia mētem teret. Abb.c.ad audientiam post nu.2.de his quæ vi, metusve cau. & vbi non timebatur dānum personæ, vel euersionis patrimonij, sed aliud damnum particulare,non habebat locum actio,quod metus causa,sed officium iudicis. Bal.l.fin.2.rep.§.si fœnerator,quod met.cau. metus verò debebat esse atrox,qui cadat in constantem virum. Bal.l.3.1.repe. cir.med. l.metum, lo primo,& 2.cum l.seq. eo.tit.quod met.cau. & qui excipit vim intelligitur excipere vim extraneorum, non suorum. l.qui insulam §.fin. vbi Bal.locati. nec adimplere dicitur, qui adimplet de facto,si debet adimplere de iure. Bald.l.3.§.si liber de cond.causa data. nam vis absoluta non habet consensum,immo potius pati dicitur, quàm agere. Abb.c.verum num.3. in
43 princ. de iureiur. An autem imponi possit defensa sub conditione, videlicet, prohibeo te si possum de iure,vel si tibi facere non licet, pro parte negatiua; facit lex muto §. sub conditione ff.de tutelis. vbi præses non potest dare tutorem sub conditione,& datus non tenet. Item patronus potest filio existenti in potestate assignare libertum, & si postea illum emancipat; euanescit assignatio §.datur inst. de assign. liber. rursus seruo alieno legari potest,qui si à testatore redimitur,legatum extinguitur.l.3.de his quę pro non scrip. quia conditio fuit in causa. l.Iulianus §.fin.ex quib.cau.maio.hic debebat esse certus de iuribus suis, tanto magis, quia data fuit certa forma,quę à iure tradita non minus est seruāda,quā si esset tradita

ab

ab homine. Pan. de Cast. in cōs. 184. in princ. vol. 1. pro parte affirmatiua adducitur, quod sententia licet non debeat ferri sub conditione, lata tenet. Spec. in tit. de disp. & alleg. aduoc. §. 4. post nu. 6. Abb. c. significauerunt post nu. 11. de testi. c. quoad consultationem 2. not. de sent. & re ind. Facilius impeditur faciendum, quàm tollatur factum. Io. And. in c. si super num. 2. de off. deleg. in vj. Non tollit beneficium indultum, quod impedit indulgendum. l. si seruum §. fin. in glo. fin. de aeq. hæred. quædam impediunt beneficium obtinendum, quæ non dirimunt obtentum. Bal. l. si seruum §. fin. de acquir. hæred. quia quod fieri non debet factum tenet. l. græcè, §. & post in ver. datus de fideiuss. l. patre furioso, de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. Si vis tenere primam, dic, quod non debet fieri à iudice, factū tenet, nisi sit omissa forma substantialis, vel error expressus. Bald. l. si finita §. si forte in ff. de dam. infe. hic est omissa forma, cuius defectus est solemnitatis maior, quàm substantiæ. Lud. de Moli. de Hisp. primog. lib. 2. §. 7. nu. 1. 3. & 4. sed distingue vt per Iser. & Affl. supra in rub. nam aut factum pro quo interponitur est clarū, aut dubium, primo casu conditio subintellecta non facit actum conditionalem. Abb. c. 2. 1. not. de spons. secundo casu sic, & non
44 tenet, vt latè per præd. Quid si aliquis tenet rem meam, quam dico ad me aliquo iure pertinere, si illam vult vendere, possum imponere defensam vendenti ne vendat, & ementi ne emat, possec tamen ad instantiam partis statui terminus, & si non probat, vt cadat à iure suo, vel agi cōtra eum de dolo ad interesse. Bart. de Capua in quæst. 8. post theor. Gra. super pragm. Quid si imponitur defensa per clericum laico, an habeat locū ista constit. idem Gra. hic 1. repet. in princ. Vltimo, iurisdictio intelligitur tributa domino feudi, inquantum vigilat in administrando iustitiam, & non aliter. Abb. c. verū nu. 16. post med. de foro comp. Sed quia solet de facto, & contra ius violentiam facere in rebus alterius, & male tractare, qui huiusmodi defensas imponunt. Affl. hic 1. not.
45 nu. 5. cir. med. agit ordinarius si subditi grauantur. Inn. in c. duo simul in fi. de off. ord. & deteriotando feudum, vel male tractando subditos, priuatur fendo. Ias. in rep. feu. nu. 68. & 69. præcedente monitione quod bene tractet subditos. Cur. tract. feu. 6. par. primæ princ. post nu. 2. & possunt vassalli recedere, & ad alia loca se transferre. Luc. l. 2. col. 4. post med. & l. si coloni 11. & 16. q. Ita & si terra efficeretur sterilis, vel pestilens, in l. cū fatis cir. fi. de agri. & censi. tunc quando recedunt, & reuertuntur, inde ad mensés sex posset dominus feudi, quod ab eo tenent, alijs concedere, & reuersi non audirentur. Lucas l. fin. col. pen. in princ. de censi. & censito. vel si male tractat vassallos, compellitur iusto pretio distrahere, vt in constit. ad subiectorum nostrorum. seu aufertur iurisdictio, & vendere cogitur, & si vendet, non potest reemere. Bal. l. 2. §. dominorū 2. repe. post nu. 2. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. Quid in iudice, an liceat se defendere à iudice. Bal. in d. l. vt vim nu. 8. de iust. & iure. & licet iudex non dicatur propriè grauare cum custodiat iura partis. Bald. in l. si arrogator 1. rep. col. 2. circa fin. de adopt. & dixi inf. in const. violentias. tamen propter iniuriam factam à iudice potest in totum eius iurisdictio declinari, quia appellatio non tollit maxillatam, l. si quis prouocatione, cum ibi not. C. de appellat. & sic dominus, iudex, Episcopus, & vir propter nimiam seueritatem separantur. Affl. §. fin. 23. causa, in fi. post num. 17. quibus modis feu. amitt. Vltra quod quando superior facit iniuriam subdito, potest conueniri actione iniuriarum. Abb. c. 3. in 3. not. de maiot. & obed. Vnde condemnatus ad mortem licitè fugit, sed non resistit. D. Th. 2. 2. q. 69. art. 4. An autem defensa possit imponi pro qualibet re, & per quemlibet possessorem: & quid si fit per euntiam nomine domini, vt egrediatur de domo illius. Gra. hic nu. 5. 7. 9. & 10.

De defensis imponendis ab officialibus, & de cognitione ipsarum.

SVMMARIVM.

1 *Salueguardia generales, quas defensas appellamus, non conceduntur nisi nomine Principis.*

DICTVM fuit de defensis in genere, nūc tractat de particularibus, quas præsides, & iudices dant, eā generales nō possit dare nisi Rex. Cassa. in consuet. Burgun. rub. 1. §. 4. ibi sur des ho-
1 mes, nu. 66. Vltra quod saluæguardiæ, quas defensas appellamus, nōn possunt concedi nisi nōmine Regio, & vtuntur multi cum timent eis iniuriā inferri, nam dicunt. & verbo protestātur esse sub saluaguardia Regis, & si sub tali protectione eis infertur Iniuria, infringentes puniuntur tanquam effractores saluæguardiæ Regiæ, condemnando

ciuiliter, vel pecuniariter ad emendam. Cassan. vbi supra ibi & diroiets, deicelles, nu.46.47.& 67.in fi. & §.5. ibi sil n agrace, nu.81. de ipsis,& earum cognitione tractatur infra.

SVMMARIVM.

1 *Diligit quis eos quibus praeest, & in quibus eis prodesse debet.*

2 *Vassalli dicuntur fideles, nec sunt plenè liberi, nec plenè serui.*

3 *Sola, est taxatiua exclusiua aliorum, quasi dicat, nulla alia.*

4 *Superior tenetur defendere subditū, & Episcopus clericū, si grauantur.*

5 *Prouincias regni enunciat Afflictus.*

6 *Secreti sunt loco Magistrorum Camerariorum, & cognoscunt de causis in quatuor casibus.*

7 *Gubernare est aliquos mouere ad debitum finem.*

8 *Rixa est filia irae, & eius appellatione veniunt dāna, quae inde inferūtur.*

9 *Vulgus imponit nomen ex rebus, & pro interpretatione ad eum recurrimus.*

10 *Flagitia delicta grauiora dicuntur, & in quibus consistunt.*

11 *Contemnit nemo sine periculo sanguinis.*

12 *Per, significat quid mediatum.*

13 *Corpus loco circumscribitur, per loca mouetur, & transit per lineam.*

14 *Nullum potest esse vbique totum.*

15 *Nemo potest simul residere eodem tempore in diuersis locis.*

16 *Miraculosè quidam eodem tempore visi fuerunt in diuersis locis, quid de S. Bartholomeo, Angelis, & corporibus glorificatis.*

17 *Rex realiter existit in palatio, per effectum in pluribus locis.*

18 *Voluntas quocunque vult se transfert corpus animum imitatur, & ad ipsum trahitur.*

19 *Deus est vbique totus, & nullus eum circumscribit locus, sed non vbique per habitationis gratiā. post nu.16.*

20 *Fiscus est vbique, & in hoc est Deo similis.*

21 *Actio metus non datur ex sola suspicione.*

22 *Index potest non solum delicta commissa punire, sed committenda prohibere.*

23 *Appellare, & protectioni se supponere, procedunt à pari.*

24 *Protectione communis carere quid importet.*

25 *Preses debet prohibere concussiones, & quemlibet nocendi modum.*

26 *Princeps cōmittendo alicui vices suas, videtur omnem iurisdictionem, & imperium commisisse.*

27 *Vicecomitem executorē iustitiae Lombardi appellant.*

28 *Imperator non est simpliciter Vicarius Papae, cum non possit reuocari.*

29 *Detentus in vno loco, alibi personaliter interesse non potest.*

30 *Animae possunt exire ad tempus à Paradiso, vel Inferno.*

FIDELIVM] in dignitate cōstitutus est, sicut principium gubernationis respectu aliquorum, puta Princeps in rebus ciuilibus, dux exercitus in rebus bellicis, magister in discipulis. D.Th.2.2.q.102.art.1. Gaudent multi cum ab his qui in potestatibus sunt hono-
1 rantur, Arist.8.Ethic.6.tamen quisque diligit, quibus praeest. D.Aug.2.de Gen.contra Manich.col.13.cir.med. vnde qui imperant seruiunt quibus videntur imperare, quia nō dominandi cupiditate imperant, sed officio cōsulendi, nec prouidendi superbia, sed prouidendi beneficio, ex sentētijs eiusdem 163. Rectè itaque dominantur, qui omnes amāt, & de profectu omnium gaudent. D, August. praed.in lib. de spiritu,& anima, col.4.circa med. quia quidam legibus illudunt, pauperes deprimuntur, iustis accusatio componitur, benè agentes opprobrio sunt, pij indigent, mali florent, iniqui, & corruptores in honore sunt, auari,& raptores locupletant; & iudex venalis est, sed nō est iustum, vt qui per potentiam peccant securi sint: ideo superior debet haec requirere, vt qui iniustè oppressi sunt releuētur. idem D, Aug. in lib. quaest.ex veteri testa.col.9.cir.med. Ad euitandum praedicta voluit Imperator posse ab officialibus imponi defensas, & si dubitent aliquibus vim inferri, vel iniuriam fieri statuit

tuis iudices,qui de eis cognoscēt, vt in tex.
qui diuiditur, & sum.vt per Affl. & dicit
2 [Fidelium Nostrorum]vassallorum.c.1.
qualiter vass. iurare debeat fidelit. qui non
sunt plenè liberi, nec plenè serui, licet fide-
litas sit species seruitutis. Bal.in l.si vsusfru
ctus: 1.repet.in princ.ff.de vsufr.& quemad.
quis vta.aliter fidelis in c.gaudeamus de di
uor.& Matt.25.[Iniurias]quæ fuit omne
3 quod nō iure fit. Affl.hic nu.5.[Qui Sola]
& nulla alia. in fim. glo.2. in l.si quis vnus.
d.tit.de vsufr. & quemad.quis vta. add. ad
D.Th. 3.par. de Sacra.q.80. alias 49.art.5.
ibi not.quia est exclusiua aliorum. Bal.in l.
cum notissimi, post num.6.de præscript. 30.
vel 40.ann.& taxatiua.glo.in l.si arrogator
in ver.quartam,vbi Bal.1.repet.col.4.circa
med.de adopt. & l.1.nu.2. C.de testi. & non
semper excludit. in l.1.nu.1. de bon.possess.
contra tabu. solum, & solummodo. l.idem
Pomponius in ver.solum ff.de arbitris. Bal.
l.fin.ff.vbi pup.educ.deb.[Protectionis]
defensionis. Nizolus in ver.protego. [Nostrae Post Deum Defensione Laetantur] nam etiam secundum Philosophum,
æstimatur, & creditur Deos curam habere
humanarum rerum, & eos gaudere optimo.
10.Ethic. 10. & potestas Regia pro tutela
præstantium virorum contra populū reper-
ta est, vult enim esse custos, vt qui diuitias
habent,nihil iniustum patiantur, nec etiam
populus afficiatur iniurijs.5.Polit.10.& tā-
quā patremfamilias putari ab illis, qui sub
eo sunt,& non pro se, sed pro communi vti-
litate tutelam,& curā capere.c.11.vt a Deo
creati sunt principaliter sub protectione,&
defensione diuinæ Maiestatis, secūdariò sub
protectione Regis. Affl.hic in princ. Princi-
pibus enim dictum est illud Psalm. 81. Eri-
pite pauperem, & egenum de manu pecca-
toris liberate.nam respublica sui,& suorum
membrorum curam habet,& successiuè eius
caput,qui est Rex. D.Thom.2.2.q.40.art.1.
4 & ibi Caie.vnde superior tenetur defendere
subditum suum,& Episcopus clericum quan
do vidit eum grauari. Ang.l.2.de can.larg.
tit. nam releuatur anima patientis,quando
vindicari se audit à potente. D.Aug.in lib.
quæst.ex nouo testa.col.15.cir.fi.quia etiam
animalia fugiunt dolorem, & formidant in-
teritum.D.Aug.21.contra Faust.col.6.in fi.
[Pro Posse] quantum possibile est. sup. in
constit.terminum vitæ in princ. [Praecidere] incidere, secare, amputare, præclu-
dere. Nizolus in ver.præcido, & non deci-
dere, vt præsupponit. Affl.hic 3.not. [Cupientes] optantes,& appetentes. Nizolus
qui sup.in ver.cupio. [Magistro Iustitiario]qui erit pro tempore,cum vnus sit
Magnæ Curiæ, inf.in const.statuimus, & in
const.Magnæ Curiæ. [Iustitiariis Pro-
5 vinciarum]quas enumerat. Affl.hic 4.not.
[Camerariis] Magistris Camerarijs, de
6 quibus inf.in cōst.Magistri Camerarij quo-
rum loco sunt secreti, qui habent cognitio-
nem causarum ciuilium in quatuor casibus.
Iser.in const.officiorum, & in const. locorū
baiuli,in princ. In Apulea est Magister Por-
tulanus. Fre.de subfeud.lib.1.de off.Magnæ
Cam.nu.7.& 8.Nec loquitur de Magno Ca-
merario,quia tempore Frederici huiusmodi
officium regebatur in Regia sicla per Magi
stros Rationales. Fre.vbi supra num.2.in fi.
[Nostri Regni] vtriusque Siciliæ, in quo
præsentes obtinent leges sup. in const. post
mundi machinam §.præsentes. [Baiulis]
qui baiulationem exercent cum iurisdictio-
ne. Iser.in d.const.locorum baiuli. [Et Locorum Iudicibus]præpositis ad iustitiam
ministrandam. Affl.in §.iudices 1.not.de pa
ce iuram.firm. [Qui] per vices temporum.
in sim.in l.2.ff.quib.mod.vsufr.amit. [Inuicem Administrationis Nostrae] qui
vice nostra in regno remanserint. infra in
const.vtilitati,& nostram effigiem repræsen
tāt.inf.in const.eos de repulsa off. [Guber-
7 nacula] c.1.de priuil. Inde gubernare, est
mouere aliquos ad debitum finem. D.Tho.
2.2.q.102. art.2. [Susceperunt] vel vice
nostra administrationis gubernacula susce-
perunt.l.fin. C.de modo multa. quia qui vi-
cem alterius gerunt pro eodem reputantur.
Bal.l.qui bona §.pen.cir.med. de dam.infe.
l.delegare ff.de nouatio. [Imponendi Defensas Concedimus Facultatem] de-
ducēdo potentiam ad actum. Bal.in sim.l.is
potest,cir.princ.de acq.hæred. vices nostras
in hac parte committendo. c.sicut, de sent.
excom. [Si Quando] opus fuerit,vel con-
tingerit. Nizolus in ver.si quando. [In Locis Ipsis, Aut Circa Ea] iuxta ea,nam
differt si dictio predicta ponitur super loco,
vt hic,aut super tempore, quia tunc signifi-
cat modicum ante,vel post. Bal.l.1.2.rep.de
off.præfe.vig. [Rixas] iurgia. l.adulterij
8 C.de adulterijs. Est autem rixa filia iræ, nā
ex ira oriuntur rixæ, per quas intelliguntur
omnia damna, quæ de facto proximis infe-
runtur ex ira,oritur ex ea odium,& discor-
dia in cordibus rixantium,inde rixosi a ritu
canino dicuntur. D.Th.2.2.q.41.art.1.& 2.
& quæst.158. art.7. [Quae Vulgariter Melsecte Dicuntur] & sic pro interpre-
tatione verborum recurrimus ad communē
vsum loquendi,& communem intelligentiā.
c.Ioseph. & Abb.c.2.in 2.not. de verb.sign.
9 vulgus enim imponit nomen rebus, & qui-
libet ciuitas habet loquendi modū. Io.Ant.
de

de Nig.in c.reg.vulgaris nu.11. & 12. Non
est possibile, neque facile, quæ ab antiquo
moribus occupata sunt, ea verbis mutare.
Arist.10.Ethic.11.nam ab antiquis quibus-
dam quasdam loquutiones accipimus.idem
2.Metaphys.post princ. qui vulgaris,& con-
suetus modus loquendi phrasis dicitur.add.
ad D.Th.3.par.de Saluatore, q.43.art.1.ibi
tertium minor. [INIVRIAS] non iure, sed
culpa factas.l.flumiuum §.vitium in ver.in-
iuria de dam.infe.[VIOLENTIAS]quas cum
contumelijs pati dicuntur. Lucas l.3.col.3.
post med.ibi quinto in fi.de castr.pecul.mil.
[AVT] pro et, glo. in l.orphanotrophos in
ver.tabularijs,de Episc.& cler. [HVIVSMO-
DI]cætera eiusdem generis. Nizolus in ver.
10 huiusmodi. [FLAGITIA]delicta grauiora in
dictis, vel cogitationibus, alibi multiplici-
ter capiuntur. Io. Ant.de Nig.in c.reg. post
commissum.facinus verò est delictum in fa-
ctis. Affl. hic 7.not. inde res flagitiosa. l.si
arco in fi.de fideiusso. [FORTE PRAENOVE-
RINT] accepta quadã informatione in ani-
mo,quæ dicitur prima notio. Nizolus pręd.
in ver. prænotio. [COMMITTENDA] vnde
melius est occurrere in tempore,quam post
exitũ vindicare.l.1.C.quando liceat vnicui.
sine iud.vend. [ITA TAMEN]§.fin.inst.de fi-
ducia.tute.[VT DE]quæ dictio denotat ra-
tionem remotã.l.si finita §.1.in ver.de loci.
de dam.infe. [CONTEMPTORIBVS DEFEN-
SAE IMPOSITAE] de quibus infra in const.
11 defensas.cum nemo sine periculo sui sangui-
nis contendat.D.Aug.in lib.de arbore scien
tiæ boni,& mali, col.pen.cir.med. [ET DE-
FENSIS PER CAMERARIOS, BAIVLOS, ET
IVDICES SVPRADICTOS] suprascriptos.
Nizolus in ver. suprascripti. [SEV] & siue,
sunt potius copulatiuè, quàm alternatiuè.
Abb.c.4.post nu.4.de rescrip. [ETIAM PER
PRIVATAS PERSONAS] idest singulos. Bal.
in l.more maiorum 1.rep.nu.6.cir.princ.de
iurisd.omn.iud.aliter in const.terminũ vitę.
[INDICTIS]significatis.gl.in l.3.de his,qui
ad eccl.confug. [NON IPSI] qui indixerũt,
[SED MAGISTRI IVSTITIARII, ET IVSTI-
TIARII NOSTRI COGNOSCANT] diffiniãt,
& exequantur, quia cognoscere hoc impor-
tat.Cap.in sua inuest.in ver.feudorum clau
sulæ, ibi cognitione primarum, & secunda-
rum. [ITA] similiter. gl.in l.fructus in ver.
& ita,sol.mat.vel his verbis.gl.in l.si pater-
familias in ver.& ita de hæred.inst.Bal.l.ser
ui electione §.Labeo.de leg.1.vel sic.Nizol.
in ver.ita. [ENIM SVBIECTIS NOSTRIS]
qui in obedientia, & dominatu nostro sunt.
Nizolus præd.in ver.subiectus. [NON OBE-
DIERIT] nõ erit nocumentum.l.1.§.fin.vbi
Bal. 1.repet.circa med. quod quisque iuris.

[TRRIIONIS NOSTRAE LICENTIA] dando
facultatem officialibus,de quibus sup.illam
imponendi. [CVM] quando.glo.in l.si fur in
ver.cum ad vsur.& quemad.quis vta. [PER
12 EOS] mediante persona eorum, nam per,
significat quid mediatum.Ias.in l.1.§.adipi-
scimur num.1.de acq.poss. [QVIBVS MAN-
SVETVDINIS NOSTRAE] quæ est mediocri-
tas circa iram,eo quod mansuetus nõ amat
vindictam. Arist.4.Ethic.12.vbi Auerr. vel
reprimit motum iræ, & est pars temperan-
tiæ, sicut humilitas. D.Th.2.2.q.161.art.4.
ordinat hominem ad Dei cognitionẽ. Affl.
hic 9.not. & per eam ab Imperatore subdi-
tos defendendo. [CONFERTVR AVCTORI-
TAS] suas vices committendo. c.inter dile-
ctos de donat.c.2.ne præl.vices suas.[IPSO-
RVM DEFENSIO PROCVRATVR] vt qui su-
peresse nolunt, vel non possunt, saltem per
alios possint.l.1.ff.de procu. [ET SIC NOS
QVI ETIAM PROHIBENTE INDIVIDVITA-
13 TE PERSONAE]quia corpus loco circumscri
bitur. Bal.ad Spec.in tit.de libe. conceptio.
col.3.cir.fi. per loca mouetur, & non potest
nisi per tempus,& simul moueri. D.August.
8.de Genesi ad lit.col.19.cir.fin.& seq. pro-
prium est localiter moueri. idem D.Aug. in
lib.octuagintatrium quæstionũ col.2. cir.fi.
& fit trãsitus per lineam de loco ad locum.
idem in lib.vigintiunius sententiarum, col.
pen. in princ. adeo quod nihil prohibet in-
ter medium esse, 11.Metaphysices vltimo.
inde locis corpora continentur, animi au-
tem locus est affectio sua. D.August.psal.6.
Domine ne in furore. col.7.post medium.
[VBIQVE] in omni loco,& casu. gl.in l.1.in
ver.vbique sol.mat.[ESSE NON POSSVMVS]
nam propter circumscriptionem suæ sub-
stantiæ. D.Thom.quolib.11.art.1.circa fin.
14 Nullum potest esse vbique totum,quantum-
cunque sit corpus,siue corpusculum loci oc-
cupat spatium eundem,quæ sic implet,vt in
nulla eius parte sit totum. D. Aug. epist.3.
col.2.cir.fin. Impossibile est vt vnum sit in
duobus insimul. Arist.4.Metaphys.c.4.circa
princ.Locus autem propriè consistit in spa-
cijs,quæ corporibus occupantur. Aug.4.de
Gen.ad lit.col.17. in princ. vnde sedere,ia-
cere,stare,& si quid est huiusmodi est nostri
corporis situs. idem qui supra 2.quæst.super
Exodum col.43. in princ. simul autẽ reside-
re in diuersis locis distinctis nemo potest.
Bal.1.const. §.ideoque cir.fi.de nouo C.fac.
sicut impossibile est idem simul ad opposi-
tas partes conuerti. D.Th.2.2.q.173.art.3.
nec potest residens deseruire. Abb.c.extir-
pandę §.qui verò 2.rep.post nu.28.de præb.
nec eodem tempore diuersis insistere,diuer-
sis temporibus sic. Abb.c.pen.nu.1.in fi. de
magi-

magistris. nam per motū corporis administratio geritur. D.Aug.in d.lib.octuaginta trium quæst.col.100.post princ. nam omne quod mouetur, necesse est moueri in tempore.4.Phys.tex.129. alias nusquam est,qui vbique est. Spec. in fi.sui operis circa med.
16 Quidam autem miraculosè eodem tempore fuerūt visi in diuersis locis.c.bonæ col.3.
in marg. de elect. Boer. decis. 165. num.8.
Et de B.Bartholomæo,cui fuit concessum vt videretur si vellet, & si nollet nō videretur.
D.Th.3.par.de Saluat.q.54.art.1. circa fin.
vt in corpore glorificati. ibidem quæst.85.
art. 3. quod etiam non potest esse cum alio in eodem loco nisi miraculosè.idē quolib.1.
art.21.& 22. & 3.par.de Sacra.q.114. alias 83.art.2.vsque ad 6. Ita & Angelus non potest esse eodem tempore in diuersis locis.
D.Th.1.par.q.52.art.1.2.& 3. q.112. art.1.
est tamen agilis,& mouetur in instanti vbicunque voluerit spiritus. præd.d.3.parte de Sacram.q.115. alias 84. art.1.2.& 3. & an moueat se de extremo ad extremum relicto medio. idem quolib.1.art.5.9.art.9. & 11.
art.4. Solius verò Dei est esse vbique. eod.
quolib.11.art.1.& d. quæst.115. alias 84.
art.2. qui mouet creaturā corporalem per tempus,& locum,& creaturam spiritualem per tempus,& non per locum. idem D.Tho.
2.2.q.52.art.1. vbi etiam quod Spiritus sanctus per modum concilij mouet creaturam rationalem, alias non entia non sunt in aliquo loco circumscriptiuè. Bal.l.1.nu.4.in fi.
C.de his quib.vt indig.cum locus sit in spatijs qui corporibus occupantur,vt supra, &
D. Aug.in d.lib. viginti unius sententiarum col.7.in princ. [VBIQVE POTENTIALITER
17 ESSE CREDAMVR] nā licet realiter existat in palatio, per effectum est in multis locis.
add.ad D.Tho. 3.par.de Saluat. q.53. art.2.
ibi secundum ex actu.& licet nō sit præsens vbique in suo regno,habet tamen suæ gubernationis ministros, & hoc pertinet ad perfectionem, & Regis dignitatem, quia ordine ministrorum potestas eius clarior redditur.
D.Th.1.par.q.103.art.6.isto modo Rex habet domicilium in toto suo territorio, quāuis residentia principalis sit in loco determinato. Bal.in l.executorē nu.34.in princ.
de execut. rei iud. nec requiritur, quod per essentiam sit in toto regno ad hoc vt effectiuè aliquid agat, sed sufficit quod sit per imperium, seu motionem imperatiuā. add.
ad D.Th.præd. 3.par.de Sacram.q.26. alias 85. art.4. ibi quartum de maior. isto modo Imperator, qui non potest corpore singulis ciuitatibus interesse, potest spiritu. Refert enim Egisippus de bello Iudaico, Titum dicentem, nunquam nos ita occupari suademus,vt absentes simus orbi terrarum, nam absentes sumus,& longe positi,propius assistimus, ex quo vt anima in corpore omnia membra viuificat sua,sic Romana prouidētia omnibus sui imperij partibus adest, & totum orbem Romanum tanquam præsens gubernat.Luc.in l.magistros col.2.in princ.
de profess.& med. sic etiam in absentia potest regnum suum gubernare.D.Tho.d.quolib.11.art.1.& si propter indiuiduitatē corporis singulis respondere non potest,per officiales omnibus offertur, & singulis mini-
18 stratur, vt in cap.regni post corruptiones.
isto modo hominis volūtas quocunque vult se transfert.Bal.ad Spec.in tit.de libelli cōcep.col.3.cir.fin. corpus animum imitatur, & ad ipsum trahitur.Bal.in l.athletas §.calumniator nu.3.de his qui not.infa.Animus trahit ad se corpus, & vbi animus, ibi corpus esse videtur,aliquo organo mediante.
in l.1.nu.7.circa med. C.de ser.fug. & sicut coniunctio corporum fit per continuationē locorum,sic animorum contactus,& consentio voluntatum. D.Aug.1.de Baptis.contra Donatist.col.3. in princ. nam verius est vbi amat, quàm vbi animat. Bald.auth.habita nu.21.cir.fin.ne filius pro pat. ita habitare potest in pluribus locis,& quoad omnes pro
19 præsente habetur, Spec.in tit.de præscript.
nu.3.cir.med. Deus verò,vltra dicta,vbique est totus. D.Aug.in lib.de cogn.veræ vitæ, col. 24. in fi. sicut spiritus. idem qui supra 3.cōfess.7. nullus eum circumscribit locus: solus est præsens etiam ijs qui longe fiunt à se. 5.eiusdem c.2.3.in fi.& 6. vbique est per diuinitatis præsentiam, sed non vbique per habitationis gratiam, vnde dicimus, Pater noster,qui es in cęlis.Matth.6.D.Aug.pręd.
in epist.57. col.7. cir.med. vbique præsens, vbique totus, non in omnibus habitat, sed in eis tantum quos efficit beatissimum templum suum. ibidem col.17.in princ.cū duabus seq.& in lib.de spiritu,& anima col.20.
in princ. & in lib. quæst. sexagintaquinque
20 col.18.cir.med. Ita Fiscus est vbique, & in hoc est Deo similis. Bal.l.1.in 2.repet.circa med. de quatr.præscript.

Sed videtur, quod ex sola suspicione non
21 datur metus actio.l.metū, vbi Bal.in princ.
quod met. cau. nec tractus futuri temporis spectat ad judicē. Bal.in l.vinum col.5.post med.si cer.pet. tanto magis,quod qui rixantur non sunt sub protectione Regia.Gra.supra in const.terminum vitæ, post num.11.
22 Dic,quod iudex potest non solum delicta commissa punire, sed committēda prohibere, sicut Ecclesia. gl.pen.cir.fin.c.ex literis, lo secondo, de spunsal. immo tractus futuri temporis spectant ad judicem. Bald.in d.l.
vinum

vinum col.fin. post princ. & inuenit hoc remedium ad sedandos homines faciles ad discordiam. Abb.c.1.post nu.8.de his,quæ fiũt à maio.par.cap.

23 Vnde nota, quòd submissio protectionis, & appellationis à pari procedunt. Abbas cap.ad audientiam 2.not. num.5. & 6. & c. dilectis de appellat. vnde appellat quis, & dicit protectioni me,& bona mea suppono. Spec.in tit.de appell.§.2.nu.7.cir.fin.& si se non defendit, non videtur renunciare iuri suo. Bal.l.seruus 1.rep.de sta.hom. Quando

24 autem dicatur quis esse extra protectionem communis. Bal.auth.cassa post princ.de sacrosan.eccl. dixi latè infra in const.pœnam eorum. Statutum autem, quod clericus delinquens sit extra protectionem, an valeat, & possit impunè offendi.Bal.auth.statuimus num.3. de Episc.& cler.

25 Secundo nota, quod præses debet prohibere apprehensiones, concussiones, extorsiones,& quemlibet nocendi modum, maxime potentiorum,& eorum qui aliquod prætendunt officium.Bal.l.illic tas §.ne potentiores 1.rep.de off.præsid.adeo quod non est verisimile, quod vbi est magistratus interatur motus.l.fin.vbi Bal.quod met.cau. alias minæ potentum inducunt iustum metum. Bal.l.fin.§.si iusto 2.rep. eo.tit. quod metus cau. metũ terribile. l.1.C.de asless.& dom. econtra, diuitiæ robur, multitudo amicorum,& potestas excludunt timorem. D.Th. 1.2.q.43. art.2.

26 Tertio nota, quod Princeps eoipso quod vices suas,vel plenè legationis officium alicui committit in aliqua prouincia, videtur illi omnem iurisdictionem,& imperiũ commisisse.Spec.in tit.de iurisd.omn.iud.nu.25. & delegatus gerit vices delegantis, & sicut illius persona cuius vices gerit, honorari debet. Abb.c.sane quia 1.not. de off.deleg. nec attenditur dignitas commissarij,sed cõmittentis l.& si prætor, vbi Bal.de off.eius.

27 Vnde Lombardi appellant Vicecomitem, cui dominus temporalis committit executionẽ iurisdictionis suę in aliquibus castris. Spec. in tit. de Vicecomite. & dicitur tunc illius iurisdictioni reuerentiã repręsentare. l.1.in fi.C.de off.vic. & dicitur vicarius vicem eius gerens. Ant.de But.c.1.in princ.de off. Archid. simpliciter autem committendo vices suas,totam causam cõmisisse videtur, & postquam cœpit non potest amplius reuocari, secus in legato. Spec. in tit.de iudice deleg.§.sequitur,lo secũdo,nu.13.in fi.& 14. ita vicepræses prouinciam administrat.l.1. C.de off.eius,qui vicem alte.gerit. quamuis aliud sit esse propriè,& aliud loco eius. Bal.

28 l.iusiurandum ff.de iureiur. Vnde Imperator non potest dici simpliciter vicarius Papæ, cum vicarius possit reuocari ad libitum. Abb.c.licet post nu.2.de foro comp.

29 Vltimo nota, quòd existens in vno loco, alibi personaliter interesse non potest. Bal. l.seruum §. publicè nu.2. in fi. ff.de procur. nam non entia non sunt in loco.Bal.l.si mora cir.fin.sol.mat.vt cum vni iudicio adfuerit,alteri subtrahi necesse est.l.fi.C.de assess. & domest.Incorporalia sunt in loco,substantijs spiritualibus cõueniente, & locus cedit eis in pœnam,vel in præmium.D.Th.3.par. de Sacram.q.100.alias 69.art.1.& 3.de Saluatore q.52.art.2.vbi Caiet. Possunt autem duo corpora gloriosa, & vnum gloriosum, & aliud non simul esse miraculosè in eodem loco,& potest ad nutum diuina virtute contingere, quod sit in alio corpore, & in alio loco. D.Th.3.par.de Sacra.q.114. alias 83.

30 art.2.& 3.4.& 6.Ita animæ possunt exire ad tempus à Paradiso,vel Inferno. D.Th.præd. ea.par.q.100.alias 69.art.3.cum ibi not. & vbicunque sunt, pœnis cruciantur Inferni, nec gloria electorum minuitur. idẽ vbi sup. q.101.alias 70.art.3.in fi. Verum frequenter dæmones simulant se esse animas mortuorum,ad confirmandum errorem Gentilium, qui hoc credebant.idem D.Th.1.par.q.117. art.4.in fi. Alias non potest quis esse in pluribus collegijs, nec plures militias, & plus quàm vnius nomen ordinis affectare,nec dignitatem coniungere dignitati. Spec.in tit. de dispensatione §.10.nu.6.post med. Item verba statutorum intelligi debẽt prout vulgo exponuntur, etiam quod sæpe imperitorum vulgus vti nesciat competenti sermone. Bal.in l.omnes populi nu.25.circa med. de iust.& iure.

De defensis impositis, & contemptis,& de pœna contendentium.

SVMMARIVM.

1 *Contendere à contemptu dicitur, quia sine causa fit.*

2 *Pœnis coercetur, qui præmijs induci non potest.*

D Ixit Imperator quis posſit imponere defensas, nũc dicit quis possit impositas,& contemptas punire.

1 Iser.hic in princ.& dicitur contendere à contemptu, quia sine causa fit contra leges. Arch.in c.si quis 2.quæst.7. & pœnis coer-

2 coercetur, qui per præmia non poteſt induci ad iuris obſeruantiam. Zab. in clem. fin. in princ. 3. not. de pœnis.

SVMMARIVM.

1 I QVIS] quatuor conſiderantur in homine, vita, libertas, ciuitas, & fama. Bal. in l. ingenuum 1. rep. nu. 2. & 6. in fi. de ſta. hom.
2 pro tuitione iuris iuriſdictio eſt introducta. Bald. l. imperium nu. 13. 2. rep. de iuriſd. omn. iud. quæ ſine aliqua coercione parum, aut nihil valet. Abb. c. paſtoralis nu. 3. in fi. c. literis 2. not. de offic. deleg. & licet cum potentes opprimunt minus potẽtes, poſſit iudex procedere ex officio. Affl. hic nu. 25. circa med. & per officium iudicis poſſit peti, vim tolli. Bal. in l. quibus diebus in fi. princ. de coud. & demonſt. tamen quia vexatio præbet intellectum, inf. in conſt. humanitate cir. fin. & facit ſapientem, quem culpa oſtendit inſipientem. Luc. l. 1. col. 2. in princ. de numerarijs. cum interſit hominis hominem beneficio affici. l. ſeruus ea lege ff. de ſer. exporta. Imperator per hanc conſt. imponit pœnam defenſarum contrauenientibus, qui licet prima facie videatur iniuſta, propter commodũ quod ex ea percepit, ſi attendimus principale propoſitum, quod attendi debet Imperatoris propoſitum fuit arcere potentes, vt per impoſitionem pœnarum vim non faciant impotentibus. Affl. hic nu. 51. & mandauit quod iudex pœnas à lege ſtatutas exigere non differat. Luc. l. 1. col. 8. cir. med. de deſtori. vt latè in tex. qui diuiditur, & ſum.
3 vt per Affl. & dicit [SI QVIS] quod eſt generis maſculini, & comprehendit fœmininum. Abb. c. 1. nu. 3. in princ. & fi. de Bapt. & eius eſſe. non econtra. l. ſi ita ſcriptum, vbi Bal. de leg. 2. tamen quia lex diuina non excludit ſexum, nec ætatem. Abb. c. maiores in princ. num. 3. cir. med. d. tit. de Baptiſmo. ideo ſi quis maſculus, ſiue fœmina. Iſer. hic in princ. [IN POSTERVM] poſt hanc legem. glo. pen. in l. generali, de ſacroſanct. eccleſ. [NOSTRI NOMINIS INVOCATIONE] modo, vt

vt inf. per Affl. 2. not. in prin. [CONTEMPTA] spreta, despecta, pro nihilo ducta. Nizolus in ver. contendo. [POST] immediate, non ex internallo. l. iurisgentiu §. veputa ff. de pact. [DEFENSAM EI IMPOSITAM] nomine Regio, & nó aliorum, etiam Summi Pontificis, nisi vacante regno per obitum Regis. Isern. & Affl. hic nu. 6. 7. 8. & 10. [SVB QVACVNQVE QVANTITATE] nam quãtitas pœnæ de necessitate non est exprimenda. idem Affl. hic nu. 5. [VEL FORMA] dummodo fiat sub nomine Regio. Hern. hic post prin. [PER PERSONAS PVBLICAS, VEL PRIVATAS] vt in duabus const. præcedẽtibus. Quid in procuratore, tutore, negociorum gestore, & clerico. Iser. Affl. & Gra. hic nu. 1. & 5. [IN RE-
4 IVS VIOLENTIAM] expulsiuam in immobilibus, ablatiuam in mobilibus. Pau. de Cast. l. 1. nu. 4. C. de his, quæ vi, metusve cau. vltra quod per ingressum possessionis rei alterius contrahitur vitium reale, quandoque personale. Bal. l. si nulla 1. rep. in princ. C. de acq. poss. [VEL] saltem. gl. l. qui proprio §. 1. ff. de procur. alibi exponitur etiam, l. supra §. officium in ver. vel, de aqua plu. arc. [IN PERSONIS EORVM] contra personas. Bal. l. doli exceptio in princ. ff. de nouat. vel damnum personarum. Abb. in fin. c. nouit nu. 3. circa med. de iudicijs. [INIVRIAS] quæ non fiunt nisi certę personæ. Arch. c. nõ potest, in prin. 2. q. 4. [A QVIBVS, VEL PRO QVIBVS] propter quos. Bal. l. 1. post nu. 3. C. de act. & obligat. quorum nomine inf. in const. nullus campio. [PROHIBITIO FVERIT INDICTA] vt in const. præced. [PER TESTES NON PAVCIORES TRIBVS] vnde cum statutus fuerit terminus, vel certus numerus, etiam quod vnus deficiat actus vitiatur, ita & de iure
5 canonico sunt plures casus, in quibus certus numerus requiritur, in isto, & illis si non diceretur, duo sufficerent: verum, secundum aliquos, non haberet locum, quando delictũ esset confessatum. Iser. in rub. nu. 1. ex quib. cau. feu. amitt. [FIDE DIGNOS] integræ vitæ, & famæ, vt inf. in const. baiulos, & omnes iudices. [ET OMNI EXCEPTIONE MAIO-
6 RES] in const. instrumẽtorum robur, quibus nulla exceptio opponi possit. Affl. hic num. 22. cir. med. Abb. c. at si clerici nu. 32. de iudicijs. Gra. hic post nu. 2. & 5. [AC] quæ est copulatiua. Lucas in l. contra publicam, ide re mil. & exponitur idest, glo. in l. decernimus, de sacrosan. eccl. [ALIIS] quæ dictio repetit. gl. in l. 1. in ver. simpliciter in fi. de aleæ lusu, & aleato. [LEGITIMIS ARGVMENTIS] propositionibus, præsumptionibus, vel testibus cumulatis ad vnam conclusionem. Bal. l. ea quidem num. 9. C. de accus. sic dictis, quasi argutè inuẽtis. Abb. rub. post nu. 1. de prob. vel eruditissimis argumentis. c. fin. in fi. de presb. non bapt. seu alijs argumentis. c. cum in diœcesi, de vsur. de quibus latè infra in constit. si damna clandestina. [PROBABILITER COMMISISSE] quia eius rei est argumentum. l. fin. de public. & quandoque obtinet vim, plenè probationis. Ant. de But. c. 2. in 4. not. de cler. pereg. inde dicimus argumentum emptionis. l. prædijs §. Titio de leg. 3. rei argumentum. l. hæres à debitore §. argumentum ff. de fideiusso. ijs argumentis. l. quisquis de leg. 3. & argumẽto, vel probatione cõstat causa. c. forus de verb. sig.
7 inde habemus suspicionem, præsumptionẽ, opinionẽ, & signũ. Suspicio nihil operatur. glo. 2. l. metũ, vbi Bal. 2. rep. in princ. ff. quod met. cau. & idem est, quod præsumptio. add. ad Spec. in tit. de notorijs crimi. §. 1. in ver. cohortemus cir. med. præsumptio est demõstratio. Bal. l. filium 1. repet. nu. 8. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. & hæc duplex, iuris, & alia hominis, vna iuris simpliciter, & alia iuris, & de iure. Abb. c. is qui de spons. Spec. in tit. de præsumpt. §. 1. Opinio verò quid, Bal. l. scire leges 1. rep. ff. de leg. Signum autem dicitur similis probatio. Abb. c. sicut simoniaca, de simonia. & est æquiuocum ad multa, nec certũ quid præcisè probat. Abb. c. fin. de despons. impub. cir. fi. Vltimo coniectura est quidam mentis conceptus, iudicis auctoritate approbatus. Bald. l. continuus §. cum ita in fi. de verb. obligat. nihil tamen operatur præsumptio, cũ veritas in contrarium probatur, nã si probatio certa haberi non potest, recurritur ad præsumptionem. Bal. d. l. filium 1. rep. nu. 7. & 8. Attestationes factæ ad vnum finem, faciunt præsumptionẽ ad alium, quoad quid, non quoad totum, etiam in causa spirituali. Abb. cap. veniens, nu. 12. cir. med. & post nu. 16. & c. cũ in tua
8 nu. 2. in fi. de testi. Diuersę species probationum imperfectæ, faciunt vnam perfectã, puta testes, argumenta, & instrumenta, & duæ species perfectæ faciũt vnam perfectiorem. Bal. in add. 3. ad Specular. in fi. tit. de appell. [SIQVIDEM] c. inter dilectos de fide instr. & exponitur quia. glo. l. si me, & Titiũ si cer. pet. [CVM ARMIS HOC FECERIT] & pro-
9 betur, nam cum aliquid cum aliqua qualitate profertur, debet vtrũque probari. Dec. in cons. 13. col. 2. & 669. in 3. dubio. nu. 3. in fi. 5. vol. Alex. cons. 3. col. pen. post prin. 172. nu. 5. & 224. nu. 3. vol. 2. & cõl. 1. post nu. 23. & 24. 82. nu. 14. & 160. post num. 1. volum. 3. [IN TERTIA PARTE OMNIVM BONORVM SVORVM] inclusis castrensibus, & bonis feudalibus, propter dictionẽ omnium, quę nihil excludit, nisi essent feuda ex pacto, & prouidentia. Afflict. hic 5. not. num. 24. & 25.

[PVNIA-

[Pvniatvr] cum sit peccatum superbiæ nõ
subdi superiori in eo quod debet. D.Thom.
1.par.q.63.art.2.vbi Caiet. vt sic ceteri me-
tum habeant. Abb.c.1.in vlt.not.de excess.
præl. [Licet Ex Parte Nostra] pro no-
stra parte. Nizol.in ver.pars cit.si. [Nvlla
10 Etiam Qvantitate Adiecta] sed [Sim-
pliciter] l.si pupilli §.sed si quis ita ff.de
neg.gest.l.si quis pecuniam si quis omi.cau.
testa.idest generaliter.glo.l.1.in ver.simpli-
citer, de aleæ lusu,& aleato. vel verbis sim-
plicibus,l.de pupillo in ver.rata habetur,de
noui operis nunc. seu purè.l.1.§.si quis sim-
pliciter in gl.1.de ver.oblig. sine distinctio-
ne, vel aliqua replicatione. Bal.l.cum ff.pro
socio.sine indagine,vel compositione,in l.1.
circa princ.de confirm.tuto. & l.1.in princ.
C.de ædilit.act. [Defensa Imponatvr]
11 modo qui sup. [Si Vero] quæ est aduersa-
tiua, non ponit casum diuersum, sed conti-
nuat. Iser.qui succ.tenea. lo primo, nu.13.
circa fin. [Sine Armis] quia vim facie qui
clausa ianua non permittit degentẽ intra-
re quo vult. Lucas in l.1. in fi. de coarcta.
[In Qvarta Bonorvm Praedictorvm
Parte Omnino] quæ præcisam habet si-
gnificationem. Abb. c.cum causam in add.
post nu.6.de elect. & excludit, sicut nullo mo
do. idem Abb.c.qualiter,& quando, nu.4.de
iudic. c.qualiter,& quando, nu.18.de accus.
[Contemptorem Damnandvm Esse San-
cimvs] cum sit lex Imperialis,& pœnalis in
hoc regno. Affl.hic nu.43. in fi. [De] quæ
dictio significat causam immediaram. Bald.
§.non dubium nu.2.cir.fin. ff.de legi. [Qvi-
bvs Omnibvs] & eorum singulis. infra in
constit. cum vniuersis, & singulis. [Came-
rarios, Et Baivlos Locorvm] qui per
quorumlibet præsidatum regiones amodo
statuentur, infra in constit.Magistri Came-
rarij. [Cvm Ipsi Defensas Indicvnt]
denunciant,promulgant. Nizolus in ver.in
dico pro defensa nomine Regio imposita
& contempta, sequuta sententia. [In Bo-
nis Tantvm] quia certa summa exprimi-
tur. Paulus de Castro cons. 165. post princ.
volum.1. [Mobilibvs Sexagesimam Lv-
crari] etiam quod sit cũ damno alterius.
l.iure succursum est, de iure dot. [Cense-
mvs] statuimus, decernimus. Nizolus in
ver. censeo. & sic lucrum reportabunt ter-
tiæ, vel quartæ partis bonorum fiscum tan-
gentium. Iser.& Affl. hic 7.not. [Reliqvis
Partibvs] debitorum retentorum. l.qui li-
bertatis §.fin. in ver. in reliquis ff.de euict.
inde reliquatio ipsa retentio reliquorum.
l.cum seruus in ver. reliqua de cond. & de-
monstrat. [Praedictorvm Mobilivm,
Et Immobilivm] spernentis defensam, ve
supra. [Nostro Aerario] Cameræ fisca-
li, vel archæ Regiæ, vbi pecunia fiscalis re-
ponitur. Affl.hic 8.not. [Applicandis]
conferendis,vel adiungẽdis. Nizolus in ver.
applico. [Illvd Etiam Apertissime]
apertissima constitutione, inf. in const.edi-
ctorum ordinem. [Diffinimvs] pro regula
assignando. l. filius quoque in ver. diffiniti,
ff.de hæred.inst. [Vt] idest. Io.And.in c.ac-
cusatus in princ.de hæret.in vj. [Si Qvan-
do] opus fuerit. Nizolus in ver. si quando.
[Tres Testes, Avt Plvres] cũ pauciores
tribus esse nõ possint, vt sup. [Ad Proban-
dvm Defensam Impositam, Et Contem-
ptam, Fverint Ab Imponente Prodv-
cti] præsentati, vt inf. in const.in pecunia-
rijs, parte inuita, clem.2.in ver.producere,
de testi. [Contra] personas, & [Ipsorvm
12 Dicta] repulsa admittitur, quæ concernit
defensionem. Affl.hic 16.not.nu.36.& defen
siones non possunt tolli etiam per Papam,
vel Imperatorem, nisi in reperto in fragãti.
Bal.l.vt vim nu.2.de iust.& iure, quam dum
petit fatetur quodammodo plenè, vel saltẽ
semiplenè esse probatum contra se, vnde il-
lius probationis petit reprobationem, re-
tractationem, siue irritationem. Gra.in c.
regni ab illo inchoandum, nu.11. [Vide-
licet] quæ declarat, quandoque restrin-
git, sicut dictio idest. Bart.l.1.ad leg. Aquil.
[Qvod Res Aliter Se Habeat Per
Testes Contrarios] diuersas professio-
nes proferentes. l.cum de ætate ff.de proba.
[Probari Non Possit] quia dictum testis
non citati reprobatur. Bal.l.Lucius 1.repe.
nu.3.de his, qui not.infa. [Nam] quia. glo.
§.sed ex ijs in ver. nam, inst.de actilia.tuto.
[Si Testes Per Qvos Defensa Imposi-
ta] per eũ qui est sub protectione Principis,
& eius inuocationem. Affl.hic nu.10. in fi.
[Et Contempta Probatvr] iudici, cui est
facienda probatio, & fides. Abb.cap.3.post
princ.de prob. [Ervnt Probatae Fidei,
Et Opinionis Bonae] electæ opinionis.
l.4.de epis.aud. [Et Tvnc Promptvm Est]
in promptu est. Nizolus in ver.promptus,
13 [Ipsorvm Testimonio] depositioni, quæ
attestatio appellat. Abb.in rub.in fi.de test.
& attest.& attestationes testiũ dicta, not.in
14 clem.1.de testi. [Stari] quod verbum licet
cõiter ponatũ ad differentiam eius qui sedet,
hic ponitur pro fide adhibenda, quasi non sit
vltra quærendũ, sed eis standum. Abb.c.post
cessionem, nu.1.de prob. sic pacto stari opor
tet.l.si pater in fi.& l.si mulier ff.de pact.do-
ta.& demonstrat actũ successiuũ, non instan
taneũ, vt in eo qui promisit stare instrumen-
to. Bal.l.elegantet §.si quis col.fin.cir.med.
de cond. indeb. [Debere] quod necessi-

tatem importat,c.proposuit in gl.de appell.
nam propter qualitatem prædictã,iu multis
receditur à regulis iuris communis.Affl.hic
nu.23. [Avt]disiunctiuè,& continet vtrunque.gl.l.1.in ver.aut,de his,qui insidiãdo,&
subito surgẽdo in Longob. [Pars]accusata
15 [Contra Ipsorvm] testium [Personas
Excipere Posse Confidit] nam etiã in
iudicio summario admittit reprobatio testiũ quoad personas.Affl.decis.60.in fi.Gra.
in prag.dispẽdia litium nu.4.& in prag.Reginæ Ioãnæ,sane pro parte,nu.8. vltra quod
iudex de per se nullo excipiente debet indignos à iudicio repellere.Inc.c.intimauit de
test.[Qvo Casv]ita eo casu[Parti Obiectiones Contra Personas Dictorvm
Testivm Non Negamvs]cõcedimus,sicut
non inficiatur,idest fatetur,Bal.l.3.in princ.
quando fiscus,vel priua. nã geminata negatio affirmat.Luc.l.2.de his qui non impl.sti-
16 pen.infra quatuor dies post publicationẽ,&
ante conclusionem,vt in prag.in primis,cir.
med.de modo procedẽdi, & de process.cau.
Gra.in ritu 51.in add.& 56. cum obijci, &
probari oporteat ante sententiã, nisi stetisset per iudicẽ. gl.c.cum I,& A, in ver.iuramẽta, de sent.& re iud. & si pars obijcit testi,nõ potest testis parti, quid in aduersario.
Spec.in tit.de teste §.1.nu.26. [Defensiones Rei Ivdicatae] videlicet,quod alias
fuit accusatus, & absolutus. Affl.hic col.1.
ibi septimum. [Pacti Conventi]l.fi.ff.de
ser. export. l.pacta conuenta ff.de contrah.
emp.l.greges, & in superficiarijs,& l.fi.ff.de
pign.l.soluitur ff.quib.mo.pig. vel hypo.sol.
l.in exceptionibus ff.de proba. l.cũ dos ff.de
pact.dot.& l.pen.§.mancipia sol.mat, videlicet, quod in instrumẽto debiti fuit factum
pactũ,quod si non solueret,liceret creditori
propria auctoritate ingredi fundum debitoris.l.creditores C.de pign. Affl.hic col.1.
17 in fi. nam quodlibet pactum est contractus.
Bal.l.quid ergo §.contrarium cir.fi.de contra.tutelæ act.& sic pacti conuentione. l.in
ijs §.Imperator de solu.[Et Similes]puta
ex capite inimicitiæ, quæ vbi alias propter
immanitatem criminis læsæ Maiestatis, vel
vitij nefandi non admitteretur, in hoc casu
sic,sicut ex contrarietate ipsorum. Arno.in
24.com. etiam si inimicus esset præsumptus
ex causa minus cognita , idem in com.136.
[Qvae Non Directo]per negatiuã coarctatam loco,& tempore. Affl.hic 9.not.post
nu.32. & probatur per visum,sicut affirmatiua. Bart.in l.1. de cano.fru.vrbis Romæ,
[Contra Dicta Ipsorvm Testivm] vel
18 confessiones testium. l.seruos, vbi Bal.C.ad
leg.Iuliam de vi publ.quæ attestationes dicuntur. Speculat. in tit.de teste §.7. nu.21,

19 [Opponvntvr]puta quod non est scriptũ,
prout dixerunt,tunc si facta publicatione,si
testis dicit aliter dixisse , quàm reperiatur
scriptum, an credatur magis sibi quã notario. Abb.c.ad audientiã 5.not.nu.6.& 7. de
præscrip.Spec.in tit.de instr.edit.§.8.nu.10.
& 12. tangit Bal.l.1.§.1.cir.med.ff.de tutelis in l.1. in fi.quemad.test.aper. Alex.cons.
70.post nu.2.1.vol.& 74.nu.4. & 12.eo.vol.
& 65.2.volum.vide Cap.in decis.61. Gra.in
decis. 60. & licet magis credatur notario ,
quàm testibus, c.ad audiẽtiam de præscrip.
gl.2.in l.illicitas §.1.ff.de off.præsid. tamen
dic quod aut omnes testes contradicunt, &
notarius est suspectus , & causa est ciuilis ,
magis creditur testibus,aut est causa criminalis,& tractatur de puniẽdo scriba vti falsario,& neutri creditur. Capyc.in decis.94.
verum testes etiã singulares si notarius est
suspectus, similia agere probant,si sunt integræ famæ,& quia aliter probari non potest.
Bal.cons.281. 2.vol.380.nu.8. 3.vol.& 385.
vol.5. vnde in notario præsumitur error, &
non dolus,nisi ex alijs præsumptionibus appareat de falsitate. Ber.in addit.ad Ang.de
malef.in ver.falsario cir.prin.char.112.cir.
princ. & testes an debeant torqueri.Bald.in
cons.55.1.vol. vel opponitur quod testes nõ
dixerunt per extensum,siue nõ reddérũt causam sui dicti. Spec.in d.tit.de teste nu.22.seu
[Qvod] quia. gl.l.4.§.Cato in ver.quod,de
verb.oblig. [Falsvm Videlicet Deposvisse Dicatvr]quod verbum in statutis
quando respicit processum, & instãtiam exponitur,allegetur. l.cum dos ff.de pact.dot.
dum concernit cõmodi consecutionem, debet subintelligi allegetur, & probetur. Bal.
l.1.in 1.repet. num.1. in fi. ff.de dolo malo.
[Parti Qvae Ipsas Obiecerat Reservamvs] & sic reseruando declarat animum,
quod auferre noluit.Pau.de Cast.in cõs.312.
post nu.4. 1.vol. In ista tamen materia non
admittitur defensio falsitatis contra dicta
testiũ. Affl.hic nu.2.in fi.sed exceptio contra
personas dicitur tangere negocium principale,si nõ principaliter saltẽ per obliquum.
Abb.c.cum I, & A , nu.18.de sent.& re jud.
licet in causa principali nõ admittantur articuli repulsatorij,nisi renũcietur futuræ repulsæ,vel sit ex causa inimicitiæ.Gra.in ritu
Mag,Curiæ 4. [Vt Tamen Qvaestiones]
exceptiones,siue causæ.Luc.l.vni.col.1.in fi.
& 2.in princ.de condu.& procu. [Ipsarvm
Personarvm] supple non relaxent per officiales,vel priuatas personas qui defensas imposuerũt.[Qvarvm Impositioni Si Con-
20 tra Factvm Fverit Ivs].i.facultas. add.
ad Bal.in l.cũ notissimi in princ.ibi, sed nescio,de præscrip.30.vel 40.ann.vel dominiũ,

l.supra

l.supra §.officiū in ver.vnius de aq.plu.arc. secundum vtilitatē, vel proprietatem. Bal. l.2.in princ.quemad.test.aper. per effectum iuris. l.stipulatio ista habere licere,§.hi qui in ver.sed ius de verb.oblig. vel obligatio, Bald. l.certi conditio in princ.si cert.petat. [EST NOSTRAE CVRIAE ACQVISITVM PER IMPONENTES EASDEM PRIVATA CONVENTIONE REMITTI NON POSSVNT]quia sicut ius suū inuiolatè vnicuique seruamus,sic defectū in iure nostro perpeti nō possumus, inf. in const.sponte in fi. sed si voluerint,debent à curia impetrare.inf.in const.accusatorum temeritatē.& sic qui imposuit defensam non potest illā remittere. Affl.hic nu.3.& Gra. nu.6.& 7. [IMMO]ampliatiuè,non correctiuè.Bal.l.fideiussoris 1.rep.in prin.ff.de pact. ampliat quod dixit. Bald. l.si posthumus in prin.de lib.& posth.& ponitur pro et,gl.in 1. const.§.quibus in ver.immo de nouo C.fac. [IMPONENTIBVS IPSAS SPECIALITER]expressè.glo.2.l.1.de off.eius cui mand.est iurisd. [INIVNGIMVS, ET EXPRESSE] planè, apertè.nizol.in ver.expresse [MANDAMVS]
21 cuius mandatū lex est,& talis mandati contemptor tenetur,Iser.§.prĕterea si vassallus nu.15.cir.fi.quę sit pri.cau.benef.amit.[VT EXACTIONEM]tam si fit à volente,quā inuito.Pau.de Cast.cons.181.post nu.3.182.post prin.vol.1. [MAGISTRO IVSTITIARIO, ET IVSTITIARIIS DEBEANT] de rigore. Bald. l.3.cir.prin.C.ex quib.cau.infa.irrog.[NVNCIARE] & sic nunciare est necessariū. Abb. in c.fin. post nu.2.de his quæ fiūt à præl.fine cōsen.cap. & importat necessitatem saltem officio iudicis imponendam. Bal.l.1. 2.rep. col.5.cir.med. de leg.2. licet bonus vir non debeat coactionem iudicis expectare. idem Bal.l.sed interpellatur 2.rep.in fi.princ.ff.de arbit. alibi debent,exponitur possint. gl.l.si quis seruum §.si inter in ver.debet de leg.2. [PRAETEREA] quæ est dictio continuatiua, Cur.in auth.prĕterea vnde vir,& vxor nn.2. [POENAS] quæ à mulcta differunt. Spec.tit. de sentētia.§.2.nu.7.& 8.[QVAE SVPER]de. Luc.in rub.de super exact. [AGGRESSIONIBVS,VIOLENTIIS]tam rerū,quàm personarū.gl.2.post prin.c.1.23.q.1. [ET]pro idest. glo.vlt.l.fin.de relig.& sum.fun. [INIVRIIS PER LEGES VETERES] l.qm multa, & seq. C.ad leg.Iul.de vi publ. [VEL CONSTITVTIONES DIVORVM PARENTVM NOSTRORVM INDVCTAE NOSCVNTVR]& sic sufficit habere verborū mentem,& si verba formalia nō habentur. Ant.de But.c.cōsuluit in fi.de fer. non ord. [AC] pro etiam. gl.1.l.Meuius de leg.2. [SVPRADICTA PRAECEDENTE DEFENSA]modo,& forma vt sup.[COMMISSA] facta.Nizol.in ver.cōmissum[PROBANTVR] plenè per testes,de quibus supra,vltra quod appellatione probationis venit plena.Prep. c.1.cir.prin.si de inuest.inter dom.& vass.lis oriat. [PER POENAS PRAESENTI CONSTITVTIONE STATVTAS]atque decretas.nizol. in ver.statuo. [IN POSTERVM] sup.in const. pacis cultū. [VOLVMVS]quod est noui iuris promulgatiuum. Zab.clem.vni.nu.1.de off.
22 vic. [ESSE NOVATAS] & sic facta est legis nouatio,& recessum à lege cōi. Bal.l.ea quæ nu.5.in fi.de cond.indeb. alias si esset dispositiua,non imitatiua, sublato iure communi remaneret ista. in l.3.cir.med. quæ sint lōga consue.& in se transfert quasi prioris nouatio. l.obligationū fere in fi.de act.& oblig. vnde per pœnā impositam à capitulis regni an censeat sublata pęna imposita à iure cōi. Io.Ant.de Nig.in prælud.cap.reg.vbi etiam quid si imponant diuersæ pęnæ,nu.47.& 48. [VT EIS SVBLATIS] de medio, c.magnæ in fi.de voto,& voti redem. [POENA TANTVM] tantummodo, solum. Nizol.in ver.tantum. [EX DEFENSA] imposita, & contempta, vt supra. [PETATVR].i.repetatur. Azo.in sum. sol.mat.quemad.dos pet.& sic per istā const. imponendo pœnā spretæ defensæ,innouātur omnia iura,& constitutiones punientes violentiam commissam cum armis,vel sine armis,si est processum ad percussionē, vel homicidium.Affl.hic post nu.3.ibi nonū,& lex Cornelia de sicarijs corrigitur. Gra.sup. in const.si quis aliquem in princ. [EXCEPTO] l.siue de duob.reis. & exponitur præter. l.si rem §.si duo,vbi Bal.cir.med.ff.de nouatio. nec est propriè exceptio, sed alterius casus determinatio. Bald.l.cui recte eo.tit.de nouat. [SI ALIQVIS CVM ARMIS PERCVSSERIT, VEL OCCIDERIT, QVAS POENAS VTPOTE] c.per tuas de sent.excom.tanquā. Bal.l.fin.cir.princ.C.de reb.cred.& iureiur.
23 [CORPORALES] quæ triplices sunt. Bald. l. quid ergo §.pœna grauior 1.rep. cir.princ. de his qui not.infa.l.seruū §.publice col.fin. cir.med.ff.de proc.[PRAEMISSA BEATITV-
24 DINIS NOSTRAE]quæ secundū Philosophū, imperfecta operatione consistit,& est status omnium bonorum aggregatione perfectus, perfectum autem dicitur cui nihil deest. D. Th. 3.par.de Sacra.q.112. alias 81.art.4.& dicit se beatum Imperator. Affl.hic nu.44. nam finis boni, cum ad eum quisque peruenit,beatum facit.D.August.19.de ciuit.Dei c. 2. inde dicitur ad beatitudinem Imperij redundare. l.humanum, C. de legib. & his verbis vtimur cum Papæ scribitur, in epist. nos reddentes, in princ. de summa Trinit. & sunt in decreto libri Pontificales. Spec. in tit.de elect.§.1.nu.38. post med. vel beatum non imprudenter vocamus quem vidi-

mus instè, & piè cum spe futuræ immortalitatis hanc vitam ducere. D.August.11.de ciuit.Dei c.12. [CONSTITVTIONE] terminum vitæ. [SANCITAS] cum pœna, vt ibi. [NON VOLVMVS MINORARI] sed vltra pœnam spretæ defensæ puniatur pœna homicidij. Affl.hic 14.not.nu.41. [SED] illa remanente. [PRO]idest propter.Lucas l.fin. col.5.circa med.de bonis vac. [DEFENSAE IMPOSITAE IN TERTIA, VEL QVARTA BONORVM, PROVT] quæ dictio tempus,& qualitatem significat. glo.l.edita C.de edendo. [SVPERIVS EST EXPRESSVM AVGERI] & sic si pro vno facto à diuersis legibus diuersæ pœnæ imponuntur,an omnes habeant locum,vel vna impediat aliam. gl.hic in ver. in posterum, & Affl.nu.59.circa med.& 60. [IVDAEIS, ET SARRACENIS] Iudæi autem qui sint, & qui Sarraceni, & vnde. Abb.in rub. & Spec. in tit. eod. de Iudæis, num.6. [ETIAM ET PRO EIS, ET ALIIS OFFICIALIBVS NOSTRIS,SCILICET]quæ est limitatiua orationis indefinitæ. Aret.in l.iusiurandum nu.10.de iureiur.[IN PRAESCRIPTIS] l.dictis. gl.l.leges,la vltima, in ver.præscripto. C.de legibus. [CASIEVS IMPONENDI DEFENSAS CONCEDIMVS FACVLTATEM] potestatem. Abb.c.quod clericis,nu.42.cir. fin.de foro comp. [QVOS NON PROPTEREA QVOD SARRACENI, VEL IVDAEI SVNT] propter ea, ideo, quia. Nizolus in ver.propterea,secus in hæreticis. Bal.in fim.in ant. res quæ nu.24.cóm.deleg. [ARCTARI VOLVMVS INNOCENTES] vltra quod consueuerũt Principes propter magnum lucrũ, quod consequuntur à Iudęis in eorũ terris degentibus priuilegia concedere, sed non circa ea quæ tenderẽt in opprobrium Fidei, clem.1. in ver.Principum de test. eum alias Iudæos Christianis subiacere oportet,& ab eis sola humanitate foueri. c.Iudæi eo.tit.de testib. [PRAENOMINATAS ETIAM TERTIAM, ET QVARTAM PARTEM PER MAGISTROS IVSTITIARIOS, ET IVSTITIARIVM NOSTRVM SIC] prout. l.cum quidam in ver.cum sic de leg.2. [INSTANTER] clem.2.de appell. & ꝙ instanter oritur per se,non recipit tẽporum diuisionem nisi in intellectu.Bal.l.Aemilius 2.rep.post prin.ff.de mino.[VOLVMVS]quod importat ius nonum.Abb.c.fin.nu.4.qui fil.
26 sint leg. [ABSQVE ALICVIVS DISSIMVLATIONIS VITIO] nã dolus est simulatio quædã,vel dissimulatio in præiudicium alterius tendens. Bald.l.1.§.dolum in princ.de dolo malo. [PROFLIGARI] idest perdi. Affl.hic 18.not.nu.50. vel proferri.i.iudici produci. Bal.l.fi.cir.prin.C.si cer.pet. [ET]pro etiã. gl.l.elemẽs in ver.et,de hęre.inst.[EISDEM] Iustitiario,& magistris Iustitiarijs [AB INPONENTIBVS NVNCIARI]nisi ipsi idem pati velint, quod alijs dissimulãdo concesserint. l.fin.ne sanct.Bapt.iter.[QVOD SI IPSOS IN EXIGENDIS EISDEM,AVT] pro et,gl.l.pen. in ver.aut,si cer.pet.vel etiam,gl.l.si mutus ff.de testa. [IMPONENTES IN DENVNCIANDIS] per se,vel alios. quid sit denunciare,& denunciationis triplicem formam. Spec. in tit.de denũciatione §.1.2.& 3.vbi Bal.in fi. [INVENERIMVS DESIDES] desidiæ deditos. l.cũ de indebito de prob. [AVT REMISSOS] demissos,& lenes in petẽdo.Nizol.in ver.remissus. [QVIDQVID] quæ dictio de iure restringit.Bal.l.1.in 2.rep.post nu.2.de his qui sunt sui,vel alie.iur.[ALIQVIBVS GRATIOSE] ex quo qui dimittit pœnã donare videt. Bal.l.3.in princ.4.not.de leg.3. [DIMISERIT]quia nõ accipere est facti. gl.l.sed & si. in ver.actoris de cõst.pec.[DE BONIS IPSORVM PROCVLDVBIO EXIGEMVS]sicut in exactore collectarũ,& tributi, quando illud remittit.l.omnes,la prima,de exact.trib. Bal. in l.1.nu.3.cir.med.de aun.& trib.& fit exactio summariè,& sine figura iudicij tã si per officiales, vel priuatos fuerint impositæ. Gra.in c.reg.ab olim.vt sic exactorũ illicita auaritia puniatur.l.illicitas §.fi.de off.præs. [OFFICIALES ENIM QVI SCELERA PERPETRATA NON VINDICANT] velamine societates occulte.inf.in cõst.Magistri Camerarij.[TEGERE,AVT CONSCII CRIMINOSA FESTINANT] simi.in l.1.de Paganis.& sic si rectores prouinciarum, & officiales locorũ talia nõ vindicauerint, ad illam pęnã tenentur. Io.And.ad Spec.in rub.de Iudæis,& Sarrace.ita in pęnis imponendis,& in procedendo index non debet esse negligens,vel remissus,alias punitur.Bal.l.seruos in fi.C.ad leg. Iul.de vi,& c.reg.9.vbi Io.Ant.de Nig.
27 Sed videtur,ꝙ per impositionem pęnæ pecuniarię nullã pęnam pertimescat,cum speret eam nũmis redimere.Abb.c.3.post nu.5. de pęnis. nã pellem pro pelle,& cuncta quæ habet dabit homo pro anima sua. Iob 2. & facilitas venię incentiuũ tribuit delinquẽti, c.est inuita,in fi.23.q.4.etiã quia pęnæ fiunt lucrum iudicibus, propter eorum sententiam, & commoda condemnationum, quæ ad eos pertinent,qui illos condemnant.Bal. l.fin.nu.6.in princ.C.de fruct.& lit.expen.

Dic,ꝙ hic pęna est definita,& quando statutum definit,receditur à iure cõi.Bal.cons.
28 433.nu.1.2.vol.Istam à iure impositam non potest etiam superior pro libito dimittere, immo punitur si negligit.Abb.c.quia plerique,vlt.not.de immu.eccl. intellige in inferiore,secus in supremo.D.Th.2.2.q.67.ar.4. & licet puniat pœna pecuniaria,est ratione contemptus, & vltra quod in alijs casibus

sit

fit in arbitrio iudicis quantum exigat. Luc. l.si ad magistratum col.2.cir.fi. de decurio. hic statuitur certa pœna, nec debemus requirere plura, quia lex.Bal.l.si alienum §.1.cir. princ.de hæred.inst. & applicatur domino, quia est fructus iurisdictionis. Bart. l. fin. sol.matr.

29 Nota, quòd pœna duplex, legalis, & alia conuentionalis, in legali principale factum habet iuris effectũ, in conuentionali consideratur effectus. Bal.l.2.nu.2.cir.med.de epis. aud. Principale in ista materia est protectio sub nomine Regio, habet iuris effectum, & quidquid accedit est pœna, sed non rei persecutio.l.seruus ea lege ff.de ser.export. istã an imponit iudex ecclesiasticus, & de imposita quid fiet, quid de alio iudice, & si non est imposita, quã imponit. Abb.c.3.nu.4.de pœnis. & vbi eius fit mentio, & non declaratur ad quẽ pertinet, in dubio pertinet ad fiscum, sicut quando publicantur bona, fisco applicantur, & non baroni. Affl.quæ sint rega.in ver. pœnarum in princ.hic datur sexagesima imponenti, & reliquũ ærario Regio applicatur alibi ius potest distingui per pactũ, & per pactũ certa persona exemi à prouisione iuris. Bal.l.1.2.rep.post med.de dolo malo.In isto casu nõ possunt imponentes priuata concessione remittere, quia probauerunt, secus si non potuerunt probare, & re integra destiterunt. Bal.§.porro, post nu.10.quę sit pri.cau. benef.amit.sed officiales postquam facta est accusatio, siue denunciatio, procedunt, siue pœniteat, siue non, & quando esset aliquid obuenturum curiæ non admittitur, nisi iuret, & si iurauit, & pacisciitur cum parte, punitur de periurio.in cap.reg.ad audientiam nostram, vbi Gra.

30 Secundo nota, quod diuersæ pœnæ possunt imponi à diuersis legibus, & vna non tollitur per aliam. Aluar.§.iniuria col.pen. cir. fin.de pace iuram.firma.vel dist.vt in l.quid ergo §.pœna grauior, vbi gl.& Bar.nu.3.de his, qui not.infa. Affl.hic nu.60.

31 Tertio nota, quod Iudæi, & alij infideles habent nobiscum cõmunionem, quam non habent excommunicati.Gra.hic nu.7.circa med.& possunt habere dominia inter Christianos. Abb.c.de terris. 1.not.de decimis. In Italia vtunt eorum priuilegijs, & statutis prout eis placet. Alex.cons.233.post nu.15. 6.vol.cõs.13.nu.13.& 23.& 130.nu.4. vol.7. Bal.cons.443.nu.7.vol.3.Iacob.tract.feu.in ver.dux, vlt.quæst. ideo pro eis, & cõtra eos imponi possunt defensæ, nam non licet Christianis bona eorum inuadere. l.Christianis. C.de Paganis. & cõstitutiones istæ voluerũt eos sine molestia, per quam cultus violari videretur.l.spadonẽ §.1.de excus.tut. & habent, quæ sunt ciuium Romanorum. l.Iudæi C.de Iudæis.non possunt tamen habere officiũ, & dantes efficiuntur sacrilegi. l.nemini in fi. & seq. 17.q.4. ita & qui sunt de nouo conuersi, & qui sunt de eorum familia c.constituit.vbi gl.pri.ea.cau.& quæst.nec possũt pro alijs postulare, pro se sic.gl.1.c.nemo de pœn.dist.1.non potest esse Doctor, quia Doctoratus est præeminentia magna. Abb.c.Iudæi in fi.de testib.c.3.de magistris. Affl.hic nu.46.& est dignitas.Dec.cons.161.nu.2. & Iudæi non possunt habere dignitatem.l.fin. d.tit.de Iudęis.nec possunt esse aduocati nisi veri Christiani, nec defensores ciuitatis. l. nemo, la seconda, l.iubemus cum auth.seq. & l.archigerontes de epis.aud.non possunt præfici officio publico inter Christianos. Abb.c.cum sit 1.not. & c.pen.de Iudæis.

32 Vltimo nota, quod clauis iustitię multum errat in hoc, quando delicta maiorum celãtur.Bar.in l.ad splendidiores de diuer.off.& apparit. vnde eadẽ pœna punitur qui prohibita facit, qua punitur is ad cuius curã pertinet ne fiat, si non prohibet. Luc.l.fin.in fi. de exact.& execu.vel non denunciat, vt hic, licet nonnullos toleramus, quos corrigere non possumus.Luc.l.missi in fi.de exact.trib. & delicta maiorum tolerantur, celantur, & minuuntur pro seruitijs eorum.Gra.dec.23. Affl.vlt.quæst.sup.in præludijs.Quidquid sit actionem domino quæsitam, non potest minister eius adimere. Bal.l.qui Romæ §.Callimachus cir.fin. de verb.oblig. & pœnæ non erogatæ, indignatio solam duritiem continet. l.seruus ea lege de ser.exporta. ideo de suo resarciet, vt hic, quia qui non seruat compositionem, recidit in cõdemnationem. Bal. l.tale pactum §. qui prouocauit 2.rep. nu.1.ff.de pact.& præsumitur error in pluri, non in pauciori. idem Bald. l.Sempronius, circa med. de leg.2.

De defensa iniustè imposita.

SVMMARIVM.

1 *Fidantiæ in quibusdam non seruantur, & data in causis ciuilibus vltra triginta dies non valent.*

EFENSAS imponere licet sit licitum, vt sup. non tamen omne quod licet honestum est, reg.non omne, & reg. semper in coniunctionibus, de reg.iuris. & quamuis omnia liceant, non tamen omnia expediunt. Apost. 1. ad

Cor.10. prout nō expedit si à debitore creditori imponat defensa, vel in alijs casibus, vt infra in tex. vbi Affl. 3. not. tunc imposita
1 non debet seruari, sicut fidantiæ, quæ in quibusdam non seruantur, & datæ in causis ciuilibus vltra triginta dies non valent, §. sed neque, auth. de mand. Princ. & ex causa prædicta ponitur sequens textus.

SVMMARIVM.

1 *Vis fit insistendo, & resistendo, & insistentis, & resistentis causa.*
2 *Pœna spretæ auctoritatis magistratus, vtroque iure exigitur.*
3 *Facto refertur, quod ad ius referri non potest. num. 23.*
4 *Veluti, denotat exemplum, est nota similitudinis, & fictionē importat.*
5 *Exempla ponuntur non vt ita sit, sed vt ita intelligatur.*
6 *Reuerentia est honor cum pauore exhibitus.*
7 *Appellantes non debent in sua iniquitate tueri quo minus puniātur.*
8 *Delictum cum delicto non compensatur, nec alterius delicto minuitur.*
9 *Protestationes contra publicam vtilitatem spernuntur.*
10 *Contendens iustè in pœnā non incidit.*
11 *Possessor potest se tueri contra iniustitiam inuasoris.*
12 *Sequestrum fit possessionis, ne contendentes deueniant ad arma.*
13 *Protestationi alterius, vt quis parere teneatur, quæ requirantur.*
14 *Possessionem alterius turbans, ius aduersarij obscurat.*
15 *Iudex si quilibet in possessorio dicit se reum, quid faciet. nu. 16.*
17 *Deiectus contra vim inferentem, quod habebit remedium.*
18 *Causa dominij, & delicti est diuersa.*
19 *Pactum non semper excusat à violentia.*
20 *Leges constringunt hominum vitas, & puniunt.*
21 *Criminum species duæ separatæ, possunt oriri ex eodem facto.*
22 *Ius potest quis habere, actu, & habitu.*

1 DEFENSAS] vis fit insistendo, & resistendo. Bal. l. 1. in 2. rep. nu. 4. C. vnde vi. nec est iustior causa insistētis, quàm resistentis. Bal. l. fin. nu. 7. circa med. C. de compens. vnde proprietario licitum est insistere, possessori licitum est resistere, & neuter dicitur vim facere, quia proprietarius reuera facit iustè, & possessor se bona fide defendit, & sic vtrique licitum est venire ad arma, & aduersarium viribus superare. Bal. prædicta in 1. rep. post num. 9. de iure emph. Verum defensio non omni permittitur, sed rectè possidenti, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, contra vim inferentem. d. l. 1. vbi Bal. 2. repet. nu. 1. in fi. & 3. vnde vi. nam cum possideat, nō dicitur vim facere, sed vim repellere. Bald. l. si seruus, in princ. C. quod cum eo. & licitum est resistere ad tuitionē rei à se possessæ, si pecuniariter interest. Bal. l. prohibitum 2. & 3. not. de iure fisci. Rursus, creditor si virtute pacti ingreditur possessionē debitoris. l. creditores, C. de pign. & emphyteota. Bal. l. 1. §. nunciatio. post princ. de noui oper. nunc. quia virtute pati, vel ex iuris dispositione possidentibus, quandoq; defensa imponebatur, effrænatas defensas moderare volens Imperator, sicut & testes. c. significauerūt, & seq. de test. mandat, quod imponēs defensam iniustam, si ei pareatur, ea puniatur pœna, qua puniretur, qui iustam spreuisset, si nō pareatur, neuter est in pœna, vt in tex. qui sum. & diuiditur vt per Affl. & dicit [DEFINSAS IMPOSITAS, ET CONTEMPTAS INSTANTER] c. post appellationem 2. quæst. 6. [CONSTITVTIONIBVS NOSTRIS] præcedentibus [PRAESCRIPSIMVS] ante scripsimus. l. præses. C. de appell. [EXIGENDAS] sicut pœna
2 iudicialis, quæ committitur propter spretā auctoritatē magistratus, de iure canonico, & ciuili permissa, dummodo sit promissa, vel causa cognita inflicta. Bal. l. cū allegas, post nu. 15. C. de vsuris. [SED] redigendo ad bonum, & æquū. l. quod si minor §. 1. ff. de mino. [NE] vt non, supra in const. iurisgentium. [EFFRAENATA] sine fræno iustitiæ, sed pro arbitrio volūtatis. Affl. hic in princ. & nu. 2. [LICENTIA] quæ eoipso quod nō prohibetur, censetur cōcessa. gl. c. pen. de secun. nup. [DEFENSARVM] imponendarum [IN IVRE SVO] quod est de re ad rem, vel extra rem; Bal. l. Meuius §. fin. cir. fi. de leg. 2. [ALICVI FIDELIVM NOSTRORVM] de quibus sup. in
3 const. fideliū. [POSSIT] de facto, quia quod non potest referri ad ius, refertur ad factum ex qualitate personarū. Bal. l. stipulatio ista habere licere §. hi qui in fi. de verb. obligat.

[DAM-

[DAMNVM] quod à iactura differt. Io.And.
in c.quia nu.5.& 6.de elect.in vj. [AFFERRE
STATVIMVS] quod ius nouum inducit. Abb.
c.fin. post prin.de dolo,& contu. [SI QVIS]
quod personā significat, quæ ex nomine spe-
ciatur,& qualitate. D.August.1.Rhetoricæ
col.5.post med. [INIVSTE] minus legitimè
ordinatę.l.1.§.pupillus in ver.cum iusto de
tutelis. [DEFENSAM IMPONIT] per inuoca-
tionem regalis nominis, vt const.præced.in
princ. [VELVTI] l.filiusfamilias de his,qui
sunt sui,vel alie.iur. l.si paterfamilias §.fin.
de adoptio. l.1.de rer.diuis.l.3.vbi Bal.§.&
ideo, de off.eius l.3.de off.assess. l.auxilium
de mino. l.4.§.1.de seruit. l.veluti de serui.
rust.præd.& l.in summa ff.com.diuid. deno-
4 tat exemplum. Bal.l.si quis instituatur §.1.
cir.princ.de hæred.inst.importat fictionem,
idem Bal.l.pen.circa fin. C.de interd.matr.
est nota similitudinis non expressiua verita-
tis. Bald. l.tale pactum §.qui prouocauit,
2.rep.in princ. ff.de pact. l.cum miles §.fin.
5 ex quib.cau.maio. quia exempla ponuntur
non vt ita sit,sed vt ita intelligatur. Affl.hic
nu.6. [CREDITORI SVO, QVI AVCTORITA-
TE FORTE CONVENTIONIS] puta pacti con-
uenti.l.si mancipia ff.de iure dot,& in côst.
præced. [EXPRESSE] verbis expressis, nam
expressum dicitur quod est dictum.gl.l.pen.
ff.de euict. [IPSVM IVRE LICITO] data li-
centia [PIGNORAVIT] vt sup.in const.si do-
minus vassallum non propria auctoritate.
Affl.ibi.2.not.sed pacto legitimo.l.fi.in ver.
legitimè de Episc.& cler. [VEL] pro etiam,
§.quod autem in ver. vel, aut. de fideiusso.
[SI OFFICIALI NOSTRO] ad quem perti-
net fiscalia defendere. inf.in const.cum vni-
uersis. [IVRA NOSTRA] nobis debita,vel ad
vtilitatem nostram. inf.in côst.ad subiecto-
rum. [FORSITAN] l.quo casu ff.de arbitris.
[EXIGENTI] ab inuito. l.talis in marg.de
fideicom.libert. [DEFENSAE HVIVSMODI
IMPONANTVR] denegando solutionē,vt inf.
[IMPONENTES HVIVSMODI DEFENSAS IN-
IVSTE] vt sup.in const.iurisgentiū cir.med.
improbe. l.eum post §.in domum ff.de iure
dot. parum probe. l.qui bona §.si quis quia
de dam.infe.probe,improbe,recte,nō recte.
l.eum seruus de cond.& demonstr. [SIQVI-
DEM] quippe.si, Nizolus in ver.siquidem.
[IS CVI DEFENSA IMPOSITA EST OB]
idest propter. glo.l.naturaliter in ver.& ob,
6 de cond. indeb. [REVERENTIAM] quæ est
honor cum pauore exhibitus. Io.And. c.2.
nu.2.de offic.deleg. in vj. [CVLMINIS NO-
STRI] Regalis culminis. l.fin.C.de assess.&
domest. [A IVRE SVO] facti qualitate.Bal.
l.fin.in princ.de iureiur. [DISCEDENS DE-
FENSAE OBTEMPERAVIT] obediēdo parue-
rit. Nizolus in ver.obtempero, etiam quod
non perseuerauerit in obtemperatione ex
quo pœna fuit quæsita fisco. Afflict.hic post
nu.7. [NOMINATAM POENAM] vel mulctam,
quia mulcta pro pœna capitur. l.1. in ver.
mulctam ff.de ser.fug. [QVAM DEFENSAE
OBEDIENS] in obediens [SVBIRE DEBE-
RET] posset. gl.l.si quis seruum §.si inter in
ver. debet de leg.2. [SI CONVENISSET]
stante pacti conuētione. l.pen.§.mancipia
sol.mat. [SVBEAT, QVI IPSAM IMPONIT]
quia non debet in sua iniquitate tueri,sicut
7 nec appellantes, quo minus eorum excessus
censura canonica puniantur. c.præterea de
appell. Et cōfugientes ad statuam Principis
alios infamandi causa puniuntur. l.vni. vbi
gl.1.C.de his,qui ad statuas confug. [CAE-
TERVM] c.3.de sta.mon.c.aduersus de immu.
eccl. c.3.de cogn.spirit.c.2. de eo qui cogn.
consang.vxo.suæ.& exponitur certe,vel sed,
glo.l.item veniunt §.cæterum in ver. sciens
de pet.hæred. [SI NIHILOMINVS] non ob-
stante defensa. Io.And.c.3.nu.6.circa fin.de
appell.in vj. [POST DEFENSAM IS CVI IM-
POSITA EST IVRE SVO] quod habet.in fin.
Pau.de Cast.cons.414.post num.1.volum.2.
[AVCTORITATE] pondere, momento, æsti-
matione, & testimonio. Nizolus in ver.au-
ctoritas. [LEGIS, VEL CONVENTIONIS]
seu legis conuentionis, sicut lex conuentio-
nis,& pacta conuentionis.l.pacta conuenta
§. Papinianus de contrah. empt. l. Iulianus
§.Titius de act.empt.& l.ex conducto locati.
sed prima verior singula singulis responden
do.gl.cir.med.l.2.rem ratā hab. [VTATVR]
ad ordinatum finem. Io.And. in c.cū plures
nu.5.de off.deleg. [IMPVNITVM VTRVMQVE
8 ESSE CENSEMVS] sed quia delictum nō mi-
nuit pœnam ob alterius delictum, l.3. ff.de
priua.deli.nec in delictis admittitur cōpen-
satio. Bal.l.fin.num.7. C.de compens.in l.1.
2.repet. post nu.6. vnde vi. & ponitur ratio
quare non punitur. [ALTERVM] quod pro-
priè est de duobus. l.quicunque in ver.alte-
rum, de hæreticis. [QVIA EX DEFENSA
ETIAM] quod est aduerbium affirmantis.
Nizolus qui sup.in ver.etiam in fi. [SIC IN-
IVSTA] quia contra legem, vel pactum.
[NVLLVM OMNINO] totaliter quoad omnē
effectum. Io.And.in c.quorundam nu.3.post
med.d.tit.de elect.in vj. [COMMODVM RE-
PORTABIT] & successiuè. [NEC] l.3.ff.de
offic.procon.& lega. [ERGO] sic inferendo.
l.Gallus §.forsitan in ver. ergo de liber. &
posth. [POENAM SVBIRE DEBEBIT] quia
spretor defensę vt puniatur tria requirūtur,
primo,vt is cui est imposita paruerit,secun-
do,vt is qui paruit, ex tali obedientia sen-
serit damnum, tertio, quod is qui imposuit

ex ea reportet aliquod commodum. Affl. hic post nu. 2. [ALTERVM, QVIA CONTRA DE-
9 FENSAM VENIENS IVRE LICITO] quia cum non valeret, poterat spernere, sicut spernuntur protestationes contra publicam vtilitatem. Bal. l. de pupillo §. si quis riuos de noui oper. nunc. [IVRE SVO VTITVR] suum negociũ fecit, & nihil dolo gessit. l. si donatarus §. 1. ff. de cond. cau. data. protestatione præmissa, quod non intendit expellere, sed iure suo vti. Bal. l. 1. 2. repet. nn. 27. vnde vi. vltra quod in dubio præsumitur facere pro iure suo. in l. in possessionem circa med. d. tit. ad leg. Iul. de vi. & sine mandato alterius. Bal. l. serui electione post princ. de leg. 1: vsus legum beneficio, non vindictæ gratia. l. Iulianus ff. de in integ. rest. & ita debet præsumi. Abb. c. bonæ, lo secondo, nu. 19. cir. fi. de postul. prael. & dum vtitur iure suo, quod cohæret dominio. l. si liber homo de stipul. seruo. protestatiuo, vel permissiuo modo non dicitur grauare aliquem. Bald. l. si arrogator 1. rep. col. 2. cir. princ. de adopt. [POTIVS] amplius. glo. l. item ait in ver. eo potius ex quib. cau. maio. [QVAM CONTENDAT] sup. in const. si quis aliquem in fi. inde cõtentio, quæ à litigio differt in tribus. D. Thom. 2. 2.
10 q. 116. art. 1. vbi Caie. Verum qui iustè contendit, in pœnam non incidit. Bald. l. fin. in princ. C. de arbit. & etiam vi, ant clam licitũ est se in statu, & dominio suo defendere. Bal. in l. vis eius, post princ. C. de prob. nam dicitur potius suã possessionem defendere, quam violentiam inferre. Abb. c. de cætero nu. 13. in fi. de sent. & re iud. vnde iudex debet prius inquirere de substantia possessionis, secundo de crimine turbationis, & si ordo peruertitur, appellatur. Bal. l. 1. col. 2. cir. med. C. de appell. & possessori nõ debet inhiberi, ne vtatur possessione, sed tumultuoso, & ignominioso aggressori fit inhibitio, non ei qui iure suo vtitur. Bald. l. si vsusfructus, §. æquissimum 2. repet. post nn. 2. de vsufr. &
11 quemad. quis vta. vltra quod iustus possessor potest se tueri auctoritate propria contra iniustitiã innasoris. Bal. d. l. 1. 2. rep. in prin. vnde vi. adeo quod ad terrorem aduersarij, qui illicitè resistit, & ad iustitiam possessionis licitum est vti armis in l. 1. post nu. 18. com. de leg. nam quilibet debet suæ possessioni incumbere, & inuigilare. in l. 2. C. de præto. pign. vnde bonum consilium est, quod sit velox in acquirenda possessione, ne per hoc cadat à iure suo. idem Bal. l. vni. cir. fin. C. quorum leg. & cnm possit expellere suum expulsorem incontinenti, non ex interuallo. in l. si quis ad se num. 12. 16. & 17. C. ad leg. Iul. de vi. & in criminibus sępe consideratur facere socium audaciorem, & timidiorem,

aduersarium. Minad. consf. 11. num. 21. & 42.
12 vel si cõtenditur de possessione, ne deueniatur ad arma, fit sequestrum absque libello, & si vnus incumbit possessioni, alter non, debet mandari non incumbenti ne accedat, & non fit sequestrum. Bald. l. pen. ff. vbi pup. edue. debeat. nam in re pari potior est causa possessoris. l. militis codicillis ff. de testa. mil. & longa possessio generat prerogatiuã, adeo quod agit de iure suo, propter quod possit in possessione reponi, secus si constaret de non iure suo. Bal. l. 3. nu. 16. & 17. si à non comp. iud. posterior autẽ possessio præsumitur clandestina. l. 1. col. 3. post princ. C. de appell. si est colorata, & improbata possessio non est melioris conditionis ea quæ habet titulum, dicitur tamẽ in fraudem possidere qui non potest iustam causam suæ possessionis ostendere. Bal. l. 1. §. nõ quærimus si quis
13 omn. cau. testa. vnde si alicui fit protestatio ne aliquid faciat ex causa vera, & iusta, ille cui fit protestatio, vt teneatur parere, oportet quod veritas illius causæ sibi ostẽdatur, alias secus, nisi fiat cum commissione, & auctoritate iudicis, quia tũc præsumitur quod legitimè commiserit. Alex. consf. 78. num. 9. vsque ad 11. 26. & 27. vol. 5. alias qui dicit se dominum, patitur controuersiam resistẽdo. Bald. l. inter quos §. 1. de dam. infe. nam qui
14 turbat possessionem aduersarij, ius aduersarij obscurat. Bal. l. 3. nu. 15. cir. med. si à non comp. ind. & partes de facili veniunt ad rixam, & arma. Bal. l. vni. nu. 3. in fi. si de moment. poss. fue. appell. & si sequitur homicidium ex parte insistentis, vel resistentis, punitur pœna mortis. l. quoniam ad leg. Iul. de vi. sed si ambo cõtendunt se possidere, vterque est actor, & reus. Bal. l. vni. post nu. 6. vti
15 poss. & si nemo vult se actorem constituere, sed armis dimicare, iudex etiam sine libello inquiret de possessione, & constituit eum actorem, qui non possidet. Bal. in l. vis eius, cir. princ. C. de prob. l. 3. nu. 4. circa med. si à non comp. iud. l. quis nu. 3. quorum appell. non recip. si probationes sunt pares, iudex neutrum condemnat, sed mandat vtrique ne accedat, & sequestrat. Bal. d. l. vni. nn. 10. in fi. vti possi. nam iudex quod securius est facere debet. Bald. l. data opera nu. 14. in fi. de his, qui accus. non poss. alias iussus iudicis non excusat, vbi quis præbet operam vt sibi illicitum iubeat. Bal. l. fin. in fi. de naucicula-
16 rijs. fit autem sequestrum in possessorio retinendæ, secus in possessorio recuperandæ. Bal. l. 1. §. super peculio nu. 2. C. de asse. toll. verum cessat si datur fideiussor, & finis litis imponit finẽ sequestro. idem Bal. l. fi. nn. 2. 3. & post nu. 6. de ord. cogn. nec debet violenta, vel furtiua possessio patrocinari, immo

si in

si in hoc articulo sunt viles personæ, debent torqueri. Bal. l. ea quæ de liber. cau. semper tamen reus præsumitur esse in possessione, nisi tenor libelli dicat contrarium, vt per Bal. ibi. etiam quod qui aliquem conuenit non dicatur eius fidem sequi. Bald. l. 2. nu. 1.

17 de bonis auct. iud. possi. Deiectus verò contra vim inferentem habet remedium tam ciuile, quã criminale. not. Bal. l. si quis ad se. C. ad leg. Iul. de vi. & secunda violentia absorbet primam, quando successiuè, & ex interuallo sunt adhibitę à diuersis. Bal. ibi nu. 7. & 13. Pęna verò violentiæ expulsiuæ est deportatio, & bonorum publicatio. Bal. ea. l. si quis ad se, nu. 11. Vltimo, denegans annuam pensionem, dicitur spoliare illo iure exigendi: quid si non soluit propter impossibilitatem, vel violentiam, agitur remedia, c. finis præcepti charitas, vt Gra. hic. & datur etiam laico contra clericum, & clerico cõtra clericum, vt in c. seq. omnis prædatio. vnde si creditor accipit rem debitoris sui pro sua satisfactione, non tenetur pęna vi bonorum raptorum. Arno. in soliloquio 45. nec spoliare dicitur, qui confugit ad iustam defensionem. Bal. l. 2. nu. 44. circa med. C. de seruit. & aqua. adeo quod potest spoliatus post quinque, vel plures dies possessionem recuperare. Bal. l. 1. 2. repet. nu. 28. vnde vi. vel sine interuallo. l. si quis post nu. 7. C. ad leg. Iul. de vi.

18 Sed videtur, quòd separata sit causa delicti à dominio. Bal. l. vis eius nu. 1. post prin. C. de prob. petitorij à possessorio. l. naturaliter §. nihil commune de acquir. poss. adeo quod qui impetrauit iudicem in petitorio, non potest transire ad possessorium retinendæ. Bal. l. 3. nu. 4. si à non comp. iud. nec pactum debet ei prodesse, nam si quis acquisitor extiterit, non ante res alienas occasione chartulæ ab eo factæ innadere præsumat, antequã auctor chartulæ legali, & iudiciali diffinitione eas vendicet, & tunc cui vult liberam tradendi habeat facultatem, & si res ipsas sine lege inuaserit, non solum res ipsas amittat, sed bannum componat. l. fin. de inuaso. in Longob. Ita inuadens possessionem violenter, restituere tenetur, & si est dominus, amittit dominium. l. si quis in tantam vnde vi. etiam, quia defensa etiã iniustè imposita tenet, sicut excommunicatio, quãuis iniusta ligat quoad nos. Abb. c. postulatio, nu. 12. de cler. excom. & tenet licet iniusta. Inn. c. ex parte cir. fin. de off. ord. intantum quod debet absolui, not. in c. sacro de sent. excom. vltra quod quando quid potest referri ad bonum, & malum, certins est tenendum. glo. 1. c. ex publico. de conuer. coniug.

19 Dic, quòd pactum non semper excusat, nam si accipit animo rapiendi punitur. l. in possessionem, vbi Bald. C. ad leg. Inl. de vi. vltra quod non obstante pacto de capiendo propria auctoritate, vrbanius facit si ingreditur iudicis auctoritate. d. l. creditores, vbi Bar. de pign. Luc. in l. fin. col. 2. de agrico. & censi. quia omnia intelligi debent cũ quodam temperamẽto. l. quod dicimus, vbi Bal. de solut. Rursus, excommunicatio licet iniusta teneat quoad hominis, nõ quoad Deũ, si non subest causa. Abb. c. ab excommunicato nu. 11. de rescriptis. hic in actu nullo, quod pro non facto habetur, sicut falsus tutor non est tutor, & falsus denarius non est denarius. Affl. c. 2. in 4. not. uu. 3. quo temp. miles.

20 Nota, quod leges constringunt hominum vitas. l. leges, la vltima, C. de leg. & puniunt pœna 30. librarum auri, si fuit neglecta auctoritas principalis. l. fin. C. de defens. ciuit. adeo quod credens præceptum Proconsulis esse præceptum Imperatoris, contendendo præceptum Proconsulis, contenderet pręceptum Imperatoris. D. Thom. 1. 2. q. 19. art. 5. Ad quid verò obliget trãsgressio statuti, vel præcepti superioris. Abb. in rub. iu si. de obserua. ieiun. Qui autem iniquum statutum transgreditur, non vituperatur. Bal. l. vnica C. de monopolijs, sed peccat, qui exhortationem superioris contendit. Abb. c. 1. nu. 7. de vita, & hon. cler. Bal. l. legis virtus, nu. 1. ff. de leg. tunc ipse de se quæri debet. l. item mela circa fin. 1. ad leg. Aquil. tenet tamen actus gestus contra mandatum Principis, sed contraueniens est puniendus. Abb. c. dilectus 3. not. de præb. Vnde si Papa præcipit alicui, quod abstineat à tali bello, vel restituat talem statum, licet ille non obediendo grauiter peccet, non tamen propter hoc est schismaticus, sæpe namque contingit nolle exequi præcepta superioris, retenta recognitione ipsius in superiorem. Caiet. ad D. Th. 2. 2. quæst. 39. art. 1. col. 4. circa fin.

21 Secundo noto, quòd ex eodem facto possunt oriri duæ species criminum separatæ, Abb. c. pen. 3. not. & nu. 2. de purg. can. vna conditionaliter, altera permissiuè. Bald. in simi. in l. quia in fi. pri. si quis omi. can. testa. Quid exigat cognitio saluæguardiæ fractæ, ad quem spectat, quantum durat saluaguardia generalis, & dominus an teneatur ponere vassallum in saluamguardiam existente informatione. Boer. dec. 297. nu. 6. vsque ad 10. & 304. cir. fin. & spretæ defensæ cõuentus potest allegare absentiã à loco, & quomodo probabit. in c. reg. proposito, de spreta defensa. Ita appellatio extraiudicialis propriè fit pro futuro, vel instãte grauamine, cuius formã ponit Spec. in tit. de appell. §. 2.

§.2. moderatoresq; prouinciarum curā gerunt, ne quid potentum procuratores perperam iniusteq; committant. l.moderatores, C.de off.rect.prouinc.nec effrænate, vel non legitime potest fieri resistentia. Paris de syndic.in ver.resistentia c.2.nn.3.& tertius etiā appellat, quando actus est irretractabilis. Arno.in 29.commen.

22 Tertio nota, quod ius quis habet actu, & habitu. Bal.l.extat 3.rep.col.1.circa fi.quod
24 met.cau. adeo quod verba, quæ non possunt intelligi de iure de facto intelliguntur. Bal. l.si Titius in fi.de cond.instit.& quæ possunt intelligi de iure, & de facto, si non possunt proportionari ad intellectum iuris, intelliguntur de facto,& prout sonāt in iure. Ant. de But.c.super 1.not.post nn.2.& c.fi.3.not. de bigamis.& sufficit fieri de facto,si de iure non tenet. glo.l.mulier in ver.manumisisse, vbi Bal.in §.si quis de cond.instit.& sufficit fieri de facto,si non potest de iure,ad euitandam pœnam.Bal.l.quidā eum filium de ver. oblig.nec videtur vim fecisse,sed suam possessionem defendisse.add.vlt.in fi.ad Spec.in tit.de petit.& poss. §.1.& non contendere, sicut in eo qui moratur in camera communi cum excommunicato. Abb. c.si vere nu. 10,in princ.de sent.excom.& factū ad offensam,vel defensam qualiter probetur,& quid in dubio. Bal.d.l.1.2.repet.num.25.vnde vi. & turbare aliquem in finibus, vel possessione est maleficium, quandoque non. idem Bal.l.fin.nu.4. C.fin.regund.

De raptu, & violentia monialibus illata.

SVMMARIVM.

1 *Moniales quæ dicātur, & quæ sorores.*

DICTVM fuit de violentijs circa personas,& res, nūc de ijs, quæ pro nefanda libidine cōtrahuntur, c.ex literis, de eo qui cognouit consang.vxor.suæ, violentiā monialibus inferendo.
1 Mendicantibus autem Fratribus subiectæ, sorores dicūtur,aliæ autem moniales. Abb. c.causam quę 1.not.de elect. de quibus inf.

SVMMARIVM.

1 *Luxuria peccatum quotuplex, & in quo consistit.*
2 *Nuptias sacrarum virginum petere nulli est licitum,& petens punitur.*
3 *Raptor,& rapta corruptus,& corrupta dicuntur, quia ad luxuriam rapiuntur.*
4 *Virgines quæ dicantur, & tria ad virginitatem requiruntur.*
5 *Velum duplex, conuersionis, & consecrationis,& quibus dentur.nu.32.*
6 *Matrimonium vnde dicatur.*
7 *Sacrilegium est si vnus eorum, qui fornicatur Deo, est dicatus.*
8 *Matrimonium est fauorabile, honestū,& cælibatus olim reijciebatur.*
9 *Nubere sapienti nō expedit,& quare.*
10 *Virginitatis laudes,& fructus,nu.12*
11 *Virginitas carnis, & alia mentis.*
13 *Aureola quid, quibus, & quare debetur.*
14 *Fructus centesimus, sexagesimus, & trigesimus in hac vita degentium.*
15 *Castitas nō procul à virginitate eam seruātes dicuntur cælibes,et vnde.*
16 *Castitatis certamina duriora inter Christianorum certamina.*
17 *Virgines an corruptæ facilius seruent castitatem.*
18 *Delectatio morosa, sicut & osculum, est peccatum mortale, non visus.*
19 *Virginitas præfertur matrimonio.*
20 *Nupta felicior est, quàm virgo nuptura.*
21 *Oppressa vi, an censeatur virgo.*
22 *Peccata non essent, si voluntas non esset libera.*
23 *Mulier si cum voluntate viri pro eo liberando alij se supponit,non committit adulterium.*
24 *Lucretia Romana reprehenditur ex quo vi oppressa se interemit.*
25 *Pœna in maturas virgines cognoscentes mariti,& patris.*
26 *Notarius si dicat aliquem cognouisse monialem,cum sit,non statur.*
27 *Raptus ordinatur ad stuprum, & si tenet vnde rapuit, non dicitur rapere.*
28 *Puella dum pergit ad ecclesiam, rapitur, & raptor præsentibus testibus capit in vxorem,illi testes non probant consensum.*

Pedisse-

29 *Pedissequam alienam ab alio cognitam cognoscens, qua pœna tenetur.*
30 *Virginem cognoscens, si dicat esse vxorem, creditur cum indicijs.*
31 *Virginitatis signa, & quibus pro ea stetur.*
33 *Pœna raptorum de iure canonico, & ciuili.*
34 *Mulier si rapit hominem, quâ pœna punitur.*
35 *Circunstantia aggrauans si delictum transit in aliam speciem.*

1
I Qvis] peccatum luxuriæ consistit in eo quod nõ secundum rectam rationem vtitur quis delectatione venerea. Eius species sunt sex, fornicatio simplex, adulterium, incestus, stuprum, raptus, & vitium contra naturam. adulterium, stuprum, & raptus diuersificantur ex parte fœminæ. D.Th.2.2.q.154.art.1. Ideo alienam sponsam si quis rapuerit, patri eius cum lege sua, & quidquid secum attulerit reddet, & ei placuit reddi cui antea desponsata fuit.l.de desponsatis, & seq.de rap. Et si fecularis fecularem sponsat, & suam facit cum solo anulo, si postea aliam ducit, culpabilis inuenitur, quanto magis causa Dei amplior esse debet contra eos qui eas ducunt, quę habitũ religionis assumpserunt, etiam quod consecratæ non sint. l.1.de sanctimonialibus in Longob. Quod etiam Romanorũ legibus est prouisum, latè Affl.hic in princ. tamen quia prior dissensus potest postea transire in consensum, & quod ante displicuit, tandem incipiat cõplacere.c.fin. de rapto.& poterat dubitari si rapiens Deo sacratas virgines, quæ hac tempestate naufragia patiuntur. D.August.4.contra Pelag.
2 col.pen.circa fi. Occasione matrimonij cum sacrarum virginum nuptias petere nulli licitum fit. D.Th.1.2.q.92.art.2. petentes, & occasione prædicta rapientes, debẽt puniri, propterea innouãdo iura prædicta forsitan abolita; vt infra in const. pœnam calumniæ statuit Rex Rogerius, quod rapiens monialem etiam causa matrimonij capitali pœna puniatur, vt in tex. qui diuiditur, & sum. vo per Affl.& dicit [Si Qvis] desipiens. Lucas l.quoties col.7.cir.med.de dign. [Rapere] violenter capere. Iser.§.si duo nu.15.& §.si tres post nu.17. de pace ten. inde habemus fornicationẽ, & alia de quibus sup. & c.lex illa 36.q.1. raptus de quo hic, est vbi puella de cuius nuptijs antea nihil actum fuit, vi est abducta, & est illicitus coitus à corrumpendo dictus. c.raptus, & seq. 27. quæst.2.
3 nam sicut rapitur quid ad possidendum, ita rapitur mulier ad delectandum, inde raptor dicitur corruptor, & rapta dicit corrupta. D.Tho.2.2.q.66. art.4. & raptus est species luxuriæ distinctus à stupro, ead.par.q.154. art.7. [Sacratas Deo] per benedictionẽ, cum moniales non habeant aliquem ordinem, sed velum consecrationis, quod non datur ante 25. annum. Affl.hic 2.not.nu.5.
4 [Virgines] quæ viros non habuerunt. Io. And.ad Spec.in rub.col.pen.cir.med.de sta. mon.& vt dicantur virgines tria requirunt, intentio, priuatio venereorum, & integritas corporis, & nõ potest esse miraculosè virgo, & pater, sicut fuit mater. D.Tho.quolib.6. art.18. [Avt] etiam, quæ est dictio multiplicatiua. Loffr.de natura success.feu.col.3. post princ. l.si mutus in glo.1. ff.de testam. [Nondvm] nec dum. Nizol.in ver.nondum. [Velatas] velo professionis, cum velum consecrationis non habeant. Affl.hic nu.5.
5 in princ.& sic duplex est velum cõuersionis, & aliud consecrationis. gl.c.1.in ver.velum de his, quæ vi metusve cau. aliud datur virginibus, & aliud viduis. Arch.c.viduas, 27. quæst.1. [Occasione] velamento. Bal.l.si quis non dicam, 1.not. de Episco. & cleri. [Etiam] quasi dicat, non solum punitur si rapuit simpliciter.l.vnica de raptu virg. sed
6 etiam si causa [Matrimonii] quod dicitur quasi matris munium, matrem muniens, vel monens, seu vnius materia, quia in ea fit cõiunctio ad vnam materialiter prolem inducendam, nam dicitur à monos, & materia, vel à matre, & nato, quia per matrimonium efficitur mater nati. D.Tho.3.par.de Sacra, q.75. alias 44.art.2. vel à matre, & munio, idest officio. Host. in sum.de matrimonijs, §.& vnde dicatur. [Inivngendi] coniungendi.l.1.ff.de ritu nup. [Praesvmpserit] quod sonat in malam partem, sup.in const. intentionis, & in auth.de raptis mulie.circa med. [Capitali Poena Feriatvr] capi-
7 tis subijciatr supplicio.d.auth.de raptis mul. nam si Deo dicata fornicetur, sacrilegiũ est. D.Th.2.2.q.99.art.3.in fi.& 154.art.1.& 10, etiam si vnus ipsorum sit Deo dedicatus, 3.par.de Sacra. q.99. alias 68.art.1.in add. ly de adulterio, nec per matrimonium excluditur crimen. Bal.l.cam quã nu.24.cir.fi. de fideicom. & licet raptum in sponsam suã quis non cõmittat. gl.1.c.3.36.q.1. sed eam vt vxorem possit de lupanari rapere. Bald. l.in ambigua 1.rep.ff.de leg. tamẽ rapientes cũ violẽtia moniales, vel alias mulieres, puniunt pœna capitis. Gra. hic in prin.& amissionis omniũ bonorum. l.vni.de raptu virg.

Sed

8 Sed videtur, quòd possit rapi causa ma-
trimonij, nam matrimonium est res fauora-
bilis, c.diuinæ de appell. adeo quod magis
studendum est generationi, quàm ingressus
religionis. Bal.l.si pater 3.rep.in ver.in arro
gationibus de adopt. etiam, quia nubere nō
est turpe, sed honestū, & melius est nubere,
quàm vri, 1.ad Cor.7. & olim conditio cæ
libatus reijciebatur. Bald. consi. 336. post
num. 3. 1.volum.

Dic, quòd hodie melius est familiā beare
nuptijs carendo, quàm multiplicare patien-
do, & in carne imitari vitam Angelorum,
quàm ex carne adhuc augere numerū mor-
talium, hæc est vberior, fœcundiorq; felici-
tas non ventre grauescere, sed mente gran-
descere, non pectore lactescere, sed corde
candescere, non visceribus terram, sed cælū
orationibus parturire. D.Aug.in epist.178.
col.pen.cir.fin. Vnde Theophrastus probat,
9 quod sapienti non expedit nubere. D.Tho.
3.par.de Sacramen.q.72.alias 41.art.2.non
quod sit malū, sed vt se ad altitudinē contē-
plationis actū redderet, oportet se abstinere
à corporalibus delectationibus. D.Th. 2.2.
q.142.art.1.nam secundum D.Aug.nihil est
quod magis ex arce deijciat animū virilem,
quàm blandimenta fœminæ, corporūq; con-
tactus, sine quo vxor haberi nō potest, casti-
tas enim reddit hominem aptum ad contē-
plationem, delectationes venereæ maxime
deprimunt sensibilia; ead.par.q.15.art.3.q.
153.art.2.& 180.art.2.in fi. Et Blasius Dux
Aegypti, qui puniebat virgines, grauës su-
stinuit pœnas; vt in appendice ad 3. part.
D.Th.de Sacram.quæst.127.alias 96.art.5.
10 quæ virginitas est in carne, & præter carnē
viuere non terrena vita. [illegible] idem
D.Th.3.par.de Saluatore, q.30.art.1.& vir-
gines non sunt simpliciter religiosæ, sed par-
ticipant in aliquo eorum, quæ ad statū reli-
gionis pertinent. idem D.Th.vbi supra 2.2.
q.186.art.4.huius virginitatis nomen hono-
rabile est. D. August. in libro octuaginta trium
quæst.col.39.cir.fin. secundum Cyprianum,
est flos ecclesiastici germinis, decus, atque
ornamentum gratiæ spiritualis, læta indolis,
laudis, & honoris opus integrum, atque in-
corruptum, Dei imago, respondens ad san-
ctimoniam Domini, illustrior portio gregis
Christi gaudet per ipsam, & in illa largiter
floret sanctæ matris Ecclesiæ gloriosa fœ-
cunditas, & quanto plus gloriosa virginitas
numero suo addit, tanto plus gaudium ma-
tris auget, vt sicut portauimus imaginē eius
qui de limo est, sic portemus imaginē eius
qui de cœlo est hanc imaginem virginitas
portat. D. Aug.4.de doctrina Christ.col.270
post med.& seq. & de ecclesiast.dogm.c.63.

64.& 65. est magnum donū propter multa.
D.Th.ad Cor.7. ibi de virginibus col.2.cir.
princ.& fin. nam Angeli sine carne viuunt,
virgines autem in carne triumphant, vnde
dicuntur sorores Angelorum, & sola virgi-
nitas habet Paradisum. c.nuptiæ in gl.1.32.
q.1. glo.pen.& fin.c.omnes, ea.cau.quæst.7.
11 & est duplex, alia carnis, & alia mentis. glo.
c.qui scit in ver.finis 33.quęst.5. Virginitas
mentis reparari potest, non carnis. D.Tho.
3.par.de Sacramen.q.127.alias 96.art.5. &
quolib.5. art.3. Vel virginitas capitur pro
integritate corporis, castitas pro integrita-
te mentis. idem D.Th.2.ad Cor.11. in princ.
col.2.cir.med. seu differt à pudicitia, nā pu-
dicitia est res animi, virginitas corporis,
illa integrè in animo, ista de corpore vio-
lenter auferri, & cum ista integra manet in
corpore, potest illa in animo lasciuiæ volun
tate corrumpi. D.Aug. 4. contra Iulianum
12 c.8.col.5.cir.fin. Huius virginitatis laudes
pone gl.c.nuptiarū in ver.Ecclesia, 27.q.1.
& priuilegia, Abb.c.pen.in vlt.not.de prob.
speciali præmio habet aureolam. D.Thom.
3.par.de Sacram.q.72. alias 41.art.2. circa
med. sicut Doctores, & Martyres, 2.ad Ti-
moth.vltimo, ibi enim, col.2.cir.med.& ap-
pendix ad eundem 2.2.q.124.art.3. debetur
Prædicatori, Virgini, & Martyri, propter
tres victorias, contra diabolum, carnem, &
mundum: & vnus alio excellentiorē habet,
13 & est gaudium de operibus illis pro quibus
debetur. D.Th.præd. 3.par.de Sacra.q.127.
alias 96.art.6. vsque ad 13. vel gaudium de
operibus à se factis. Iser.hic cir.fin. splendor
præcipuus. Abb.d.c.pen.nu.2.circa med.de
prob. vbi gl.fin.& c.1.32.quęst.5.Luc.l.mu-
lieres, col.12. in princ. de incolis. Affl.hic
quæst.11. & in const.statuimus 8.q.num.29.
vel priuilegium, siue præmium priuilegiatæ
victorię. D.Th.vbi sup.d.quęst.127.alias 96.
14 art.6. vsque ad 13. Huius virginitatis mu-
nus est centesimus fructus. Archid.c.puellæ
20.q.1. cum alius sit sexagesimus, & alius
trigesimus. D.Thom.1.2.q.70.art.3.& 2.2.
q.152.art.5. vnde virginitas est rara auis,
3.par.de Sacra. q.96.alias 65. art.2.in add.
ibi not. lo secondo, in fi.& q.127. alias 96.
art.2.& 4. habet aliquid supra castitatem
communem. idem 2.2.q.152.art.3. in fi. &
est vita felicior, quàm continentium. auth.
cui relictum in glo.fin. de indi. vidui. tolle.
debet tamen ita viuere, vt non possit crimi-
nari. gl.clem.2.in ver.festa de sta.mon. & si
abstinet ab omni delectabili venereo, tenet
extremū, & est perfectissima castitas. D.Th.
2.2.q.64.art.1. verum necessitas non habet
meritum, sed voluntas. Bal.l.3.post num.6.
15 C.de rer.permu. Non tamen procul à virgi-
nitate

nitate ponimus, quæ semel ad virum vene-
runt, & seruant inuiolatum morientium
torum, §.cum igitur, circa med.authent.de
non elig.secun.nubc.inde continentes,quo-
rum principales sunt virgines, secundariò
viduæ.D.Thom.2.2.quæst.155.art.1.& con-
tinentia vnde. add.ad eundem 3.par. de Sa-
cram.quæst.127.alias 96.art.3.& dupliciter
capitur:& an melior sit tēperantia.d.q.155.
art.4.incontinentia est peccatum,& intem-
peratus peior est incōtinente.ea.par.q.156.
art.2. & 3. prædicti dicuntur cælibes, idest
carentes viro,vel vxore. Bal.l.1.C.de infir.
pœnis cælib. vel cælestem vitam ducentes,
& castam, nec vxorem ducere volentes.l.1.
imposi.casus, d.tit.de infirm.pœnis cæliba.
16 Licet inter omnia Christianorum certami-
na duriora sunt prœlia castitatis, vbi est
quotidiana pugna, & rara victoria. D.Tho.
vbi supra 2.2. quæst.154. art.3. Continens
patitur peruersas concupiscentias,& perse-
uerans graues tristitias. ea.par.q.53.art.5.
17 Sed facilius inuenio quod seruet virginita-
tem virgo, quàm qui post corruptionem
carnis seruet continentiam.glo.c.reperiun-
tur in ver.facilius cir.med. de pœnit.dist.5.
quia concupiscentia auget voluntarium.
D.Th.1.2.q.6.art.7. licet secundum B.Hie-
ronymum,libidinis maiorem patitur famē,
dum dulcius virgines esse putant, quod ne-
scierunt. gl.in d.c.viduas in ver.vre.27.q.1.
& refert idem B. Hieron. in lib. contra for-
nicationem, col. 5. de quodam educato in
monasterio,qui cum mulieres non nouisset,
eas nocte dæmones ostenderunt:vnde secun
dum quid maiorem sustinent pugnam virgi-
nes in continendo, & secundum quid cæte-
ris paribus maior est viduæ. D.Tho.3.par.
18 q.127.alias 96.art.5. Inde delectatio moro-
sa est peccatum mortale, sicut & osculum,
secus in visu. Caiet.tract.14.de delect.mo-
rosa 3.dubio. D.Thom.quolib.12.art.38. &
virginitas suaderi potest,nō imperari.idem
D.Tho. 1.ad Cor.7. ibi de virginibus col.1.
post med.& mulier nō nubens dicitur in sua
pudicitia morari. not.Bal.d.l.vni.nu.15.de
rap.virg. & beatior est vita virginis, quàm
viduæ continentis. idem Bal. auth.cui reli-
ctum nu.3.de indi.vidui.toll. & etiam secun
dum Arist. præfertur matrimonio. add. ad
19 D.Th.1.par.q.92.art.1.ibi not.& 2.2.q.152.
art.2.in appendice, & art. 4. vbi etiam de
pœna prohibentis: & deridentur qui fœcun
ditatem præponere volunt volentibus castè
viuere. idem 1.par.q.98. art.2. ibi item de
maiori. & dubitantes generationem cessa-
turam, si virginitas commendaretur. add.
ad D.Tho.par.3.de Sacram.q.127. alias 96.
20 art.11. Verum felicior est mulier nupta,
quàm virgo nuptura. D. August. in lib. de
sancta virg. col.6. circa princ. etiam quod
virginitas irreparabiliter amittatur, nec
redit amissa. idem August.cod.lib.de sancta
virg. col.18. & 32. circa fin. Ant.de Butrio
c.2. post num.6. de bigamis. D.Thom. 2.2.
21 quæst. 152. art. 3. Quid si opprimatur, an
censeatur virgo, & videtur, quòd sic, nam
continentia non est corporis, sed animi vir
tus.D.Aug.in libro de bono coniug.col.20.
cir.princ.corpus etiam quod sit corruptum,
animus est incorruptus. glo.fin. in c. muta-
tiones 7.q.1.c.1.cum tribus seq. & cap.ille
§.cum ergo,vbi Arch.32.q.5.nec perdit au-
reolam, dummodo propositum seruādæ vir-
ginitatis inuiolabiliter seruet, etiam quod
taliter oppressa concipiat. D.Tho.d.q.127.
alias 96.art.5.in fi.& quodlib.5.art.24. non
enim peccat qui sine voluntate peccat, vn-
22 de si voluntas libera non esset,in nobis pec-
cata non essent. D.August.in libro disputa-
tionis contra Fortu.col.11.circa med. nam
peccatum non est nisi in voluntate. D.Aug.
prædict.in lib.de duabus animabus, col.12.
cir.med. & inuoluntarium excusat à culpa.
D.Thom. 1.2.quæst.7. art.2. & sic cum eius
animus nulla consensus turpitudine macu-
letur,etiam carnem suam defendicā crimi-
no,& quidquid in ea non permittit libido pa
tientis, solius culpa erit facientis. D.Aug.
in epist.122. circa fi. nec violentia violatur
pudicitia, si mente seruatur. idem in epist.
179.col.4.circa med. nam vim passa potius
quàm violata esse videtur.l.pen.de raptu in
Longob. potius vim passa, quàm adultera.
gl.fin.l.1.de adulterio in Longob.tolle enim
voluntatem de medio, & omnis actus erit
indifferens.Bal.l.1.in ver.remouet,& 2.rep.
nu.21 ff.de postul. vltra quod id quod facit
inuita, potius pati,quàm facere videtur, &
non culpam,sed pœnam iudicat.D.August.
7. confessio. cap.3. & sic quia violentia
non potest inferri animo, in quo est consen-
sus, sed corpori mulier violenter oppressa,
si non consentit, non perdit castitatem,
sed cum duplici corona perseuerat. Caiet.
ad D.Thom.2.2.quæst.152.art.1. Inde spon-
sa per vim cognita potest ingredi monaste-
rium. Bald. l.1.2.repet.num.2. de postula.
Virgo si mandat alteri vt faciat se adulte-
rari, non amittit virginitatem, sed potest
inter virgines connumerari. Bal.præd.l.non
23 ideo minus, num.22.C.de accus. Et mulier
si ob liberandum virum,cum eius voluntate
alij se supposuit, propter pecuniam ad quā
sub pœna capitis tenebatur, non dicitur
adultera. D.August.1.de sermone Domini
in monte, col.30. post princ. & sequent. &
22. contra Faustum, col.28. circa medium.

Puella inuita si detinetur, & defloretur, me-
ritum virginitatis non amittit. Host. in sum.
de matrimonijs §. fin. col. 2. post princ. adeo
quod vi stuprata non potest vt adultera re-
pudiari. Bal. d. l. 1. 2. rep. nu. 1. in fi. ff. de po-
stul. nã si mulier corrumpitur inuita quoad
carnem, ex quo mens remanet incorrupta,
quoad Deum non infamatur. Abb. c. super
24 specula, nu. 4. de priuil. Vnde reprehenditur
Lucretia Romana, quæ vi oppressa se inte-
remit. D. August. 1. de ciuit. Dei c. 16. 18. 19.
& 25. & 2. einsdem c. 17. tanto magis, quia
custodia aduersus vim parum facit. Bal. l. ad
eos in fi. ff. commo. licet in illa intulit vere-
cundiæ dolorem, si non abstulit pudicitiæ
firmitatẽ. D. Aug. vbi sup. 2. de ciu. Dei c. 2.
Contrarium tamen videtur, nam oppressam
per violentiam potest sponsus dimittere.
Abb. c. quemadmodum §. illud nu. 2. de iure-
iur. & sic non prodest quod sit vim passa.
glo. 1. c. fin. 55. dist. vnde multæ contempse-
runt vitam suam, vt integritatem corpora-
lem conseruarent. D. Tho. 2. 2. q. 124. art. 4.
nam minus voluntarium est, quod ex timo-
re agitur. idem ea. par. q. 125. art. 4. vel mix-
tum ex voluntario, & inuoluntario, vt ibi,
& q. 142. art. 3. & quolib. 5. art. 10. alias si
corpus est sanctum vsu sanctæ voluntatis nõ
metuitur vt aliena polluat libido, nam non
polluit si aliena est, si autem polluit aliena
non erit, nec est culpa in corpore non con-
sentientis, sicut culpa nõ est in corpore dor-
mientis. D. Aug. vbi sup. 1. de ciu. Dei c. 25.
in fi. repudiatur autem vi oppressa, vt sup.
quia fuit prius à viro monita ad fugam, &
noluit, ideo repudiari potuit. gl. fin. C. de pu-
25 dicitia 32. q. 5. Qua autem pœna puniatur
qui immaturas virgines corrumpit, l. si quis
aliquid, la seconda, ff. de pœnis l. si seruus ser-
uum §. si olinam in glo. 1. ad leg. Aquil. Affl.
hic 7. q. nu. 16. & quæ sint rega. in ver. con-
demnatorum nu. 6. Io. Ant. de Nig. in c. reg.
vt fine mortalis peccati, nu. 58. & 62. Quid
in marito, Iser. hic cir. med. & Affl. num. 27.
vbi etiam quod vidit patrem comburi, qui
cognouit filiam, & secundum d. l. si quis ali-
quid, refert fuisse iudicatum. Gra. decis. 22.
Ang. in tract. malef. in ver. che hai adultera-
ta la mia donna, ibi, quæro quæ sit plena
26 char. 387. col. 1. circa med. Quid si notarius
scripsit, quod talis ex certa scientia, & non
per errorem cognouit talem monialem, quę
rei veritate non erat monialis, nõ punitur,
sed saluatur, vt per Bal. l. vni. nu. 19. de conf.
& si monialis promisit alteri nubere, non va-
let stipulatio. Bal. l. si stipuler de verb. oblig.
nam virginitatem voueutibus, non solum
nubere, sed velle nubere damnabile est.
D. Tho. 3. par. de Sacram. quæst. 79. alias 48.
art. 1. & 3. par. de Saluatore, quæst. 28. art. 4.
vnde incestum committit, qui monialem co
gnoscit. Arch. c. tantis, circa princ. 81. dist.
& vidua, vel puella qnam pœnam incurrat
ob stuprum. Io. Ant. de Nig. in c. reg. vt fine
num. 59. & in clericis vna est pœna, alia in
laicis. Abb. c. monasteria, num. 6. de vita, &
27 honest. cler. Non tamen dicitur rapere, qui
eam in loco in quo est tenet: & quis dicatur
rapere. Bal. l. sed ex in fi. princ. ne quis eum
qui in ius voca. est vi eximat, licet raptus
ordinetur ad stuprum. idem Bal. l. 1. 2. repe.
post med. si ex noxa. cau. agatur. Quid si
28 dum irer puella ad ecclesiam, fuit rapta, &
in domo inclusa, & demum rapiens vocatis
testibus eam desponsauit, illi non admittun
tur ad probandum consensum. Abb. & Ant.
de But. c. super hoc, ibi, per hæc de renunc.
Et si fuit rapta in territorio vnius, & cogni-
ta in territorio alterius, quis cognoscet,
Bal. d. l. si quis non dicam rapere, nu. 7. & 8.
confessio tamen matrimonij accusationem
stupri excusat, sed nõ accusationem raptus.
Bald. addit. vltima ad Speculat. col. 2. in fi.
de confess. & pœna capitis punitur, vt hic,
& condemnatus non appellat. Spec. prædict.
in tit. de appellat. §. 2. num. 2. not. Bald. d. l.
29 vnica, nu. 9. de raptu virg. Cognoscens alie-
nam pedissequam ab alio cognitam, qua pœ
na puniatur, Gra. decis. 107. nec furti tene-
tur qui ancillam subtraxit causa libidinis,
non vt furetur, l. verum, & l. fullo, la prima,
ff. de furtis l. si stuprum ff. de iniurijs, Alex.
30 cons. 1. post num. 29. 3. volum. Cognoscens
virginem, si dicat matrimonium contraxis-
se, concurrentibus alijs præsumptionibus,
excusatur à delicto. idem Alexand. vbi su-
pra num. 15. & 16. & in cons. 24. post nu. 15.
2. volum. Afflict. hic post num. 23. & quæ sint
regalia, in verbo condemnatorum, num. 5.
31 Signa virginitatis ponuntur Deutero. c. 22.
statur autem assertioni mulieris contra de-
linquentem, quatenus dubitetur si fuit vir-
go, vel non. Alex. cons. 129. num. 2. 6. volum.
quomodo probatur, Pelli. in consue, Auersæ,
cap. 2. num. 193. & sequen. vel dic vt not. in
reg. inspiciemus, de reg. iuris, in vj. & si mu-
lier habet lac in mammillis est corrupta.
Bal. in rub. post nu. 6. C. de probat. Corrum-
pens viduam, vel mortuam, si coitu polluit,
qua pœna punitur, Boer. decis. 316. num. 8.
& 10. & pro sola copula sine raptu, & solo
raptu sine copula est pœna capitis. Affl. hic
num. 16. circa fin. quia adulterium, & raptus
sunt separata. Bal. cons. 171. 4. vol. & in cri-
mine raptus, frater, filius agnati, & tutores
possunt raptores in ipso crimine occidere.
Bal. l. raptores 2. not. de Episc. & cler. & d. l.
vni. 5. not. de raptu virg. secus in adulterijs
simpli-

simplicibus. Aug. in add. ad Ang. de maleficijs, d. ver. che mi hai adulterato la mia donna, char. 369. col. 1. circa med. & si rapitur mulier antiqua non causa libidinis, vel rapta non est violata, sed bene custodita, nō habet locum. l. 1. de raptori. Dec. cons. 234. nu. 8. 2. vol. Gra. hic post princ. sed inspicitur qualitas existens tempore delicti. idem Gra. sup. in const. in quæstionibus, post nu. 2.

32 Nota, quod velum duplex, vt supra nu. 5. conuersionis, & professionis: conuersionis velum mulier sibiipsi imponit, professionis non. glo. c. vidua de regular. verum opera perfectionis magis laudabilia sunt si ex culto proficiscuntur. D. Thom. cum appendice 3. par. de Saluat. q. 28. art. 4. vltra quod virgo velata repræsentat Ecclesiam. glo. 1. in d. c. vidua 27. quæst. 1.

33 Secundo nota pœnam qua raptores monialium puniuntur, complices, & fautores, §. fin. auth. de sanct. Episc. raptores virginū, vel viduarum. d. l. vni. de raptu virg. qui etiā quod committant adulterium in figura matrimonij, priuantur matrimonio. Abb. c. constitutus 1. not. de conuer. coniug. sicut machinator in necem coniugis sequuto homicidio, priuatur spe coniugij. idem Abb. c. 1. 2. not. de diuortijs, add. ad D. Tho. 3. par. de Sacra. q. 92. alias 60. art. 2. ibi not. lo primo, & in appendice. alias secundum Cano. inter raptorem, & raptam potest esse matrimonium, c. pen. cir. fin. de raptor. secus de iure ciuili. d. l. vni. de raptu virg. verū pœna iuris ciuilis hodie est sublata per ius canonicum, sequuto matrimonio. Gra. hic nu. 2. Quid si

34 mulier rapuit hominem. Bal. d. l. vnī. nu. 23. de raptu virg. ferunt, vel seruus vxorem. l. prospexit, qui, & à quibus, l. & eum ad leg. Iul. de vi pub. l. si seruus C. de noxal. Iser. hic cir. princ. contrahentes verò cū monialibus excommunicantur, c. si quis sacro, 27. q. 1. Quid in patre spirituali, D. Tho. 2. 2. q. 154.

35 art. 10. istæ circunstantiæ quia faciunt quod transeant in aliā speciem, aggrauant. D. Th. 2. 2. q. 110. art. 4. in fi. & 1. 2. q. 7. art. 1. vbi etiam vt per Caiet. fit differentia circunstantiarum, & accidentalium, quot, & quæ sint circunstantiç, & quod eas Theologus considerat, ea. quæst. art. 2. 3. & 4. & q. 18. art. 3. & 11. q. 72. art. 9. & 73. art. 7. 88. art. 5. de istis circunstantijs, & quod confiteri debeant, idem 3. par. de Sacram. q. 37. alias 6. art. 3. ibi not. 1. & sic peccata distinguntur secundum obiecta, carnalia à spiritualibus. D. Th. præd. 1. 2. q. 72. art. 1. & 2. Vltimo instigare, hortari, & mandare differunt. Bald. l. ob hæc num. 2. de his, qui not. infam.

De violentia meretricibus illata.

SVMMARIVM.

1 *Meretrices sunt criminosæ, & pro eis requiritur specialis prouisio.*

2 *Meretrices quæ dicantur.*

QVIA dictum fuit de violentia monialibus illata, & 1 poterat dubitari si extendatur ad meretrices, cum sint criminosæ, & repellantur ab actis ciuilibus, ideo fuit necessaria specialis prouisio. c. tanta, vbi Abb. nu. 3. de simon. & sic vt æqualiter omnibus prouideat. Bart. l. 1. num. 6. de apochis publ. ponit [DE VIOLENTIA] quæ non solum committitur dum homo hominem vulnerat, verumetiam quando infertur vis contra voluntatem.

2 Affl. inf. in tex. post nu. 4. [MERETRICIBVS ILLATA] dicuntur autem meretrices, quæ multorum libidini patent, vel quarum turpitudo publicè venalis est. Alex. cons. 157. nu. 3. vol. 5. Istas etiam inuitas noluit Gulielmus aliorum satisfacere voluntati, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Concupiscentiæ vitium, & pœna secundum diuersa iura.*

2 *Omnis, est vniuersalis, prædicatur de multis, & quos comprehendit.*

3 *Principis duplex maiestas, vna vniuersalis, & alia in terris suis.*

4 *Subditi propriè qui dicantur, & quorum legibus subiacent.*

5 *Gloria quæ sit, & de quibus multi glorianti, num. 8.*

6 *Ciuitas sine pauperibus non est perfecta.*

7 *Maiores, pluribus modis dicuntur.*

9 *Miserabiles qui dicantur, & eorum species.*

10 *Quæstus quid, & vnde, & meretricum quæstus venalis turpitudo.*

11 *Iniuria non fit volentibus, & quæ dicatur inuita.*

12 *Metus Regis, vel tyranni excusat à vi, non patitur pœnam, & partus succedit.*

13 *Satagere, ex satis, & ago, componitur.*

14 *Delictum factum in ciuitate grauius est, quàm si fiat in rure, plus si in domo, quàm in agro.*

15 *Planctus, & risus ex quibus proueniunt, & eorum effectus.*

16 *Verbo nō videtur, respondetur de iure.*

17 *Violentiam passa si non inde tristatur, talis passio non est simpliciter violenta, nec simpliciter inuoluntaria.*

18 *Vis non potest allegari si is cui fuit illata tacet, quia si ille non curat, iudex curare non debet.*

19 *Dolus purgatur per approbationem, & metus si potuit, & non reclamauit.*

20 *Meretrices non erant, sed pro temporum varietate tolerantur. nu. 21*

22 *Miserabiles sunt sub protectione Ecclesiæ, & meretrices Imperatoris.*

23 *Vis, capitur pluribus modis, & differt à metu. num. 30.*

24 *Vir magis punitur, quàm meretrix, propter infamiam.*

25 *Vir frangens ostium meretricis an puniatur.*

26 *Puella semper præsumitur extorta, & decepta.*

27 *Sponte factum est improbabile, quia dependet ab archano mentis.*

28 *Luxuriosa, & luxuriosus quis, & quomodo in omnibus est reprehensibilis.*

29 *Peccatum an sit maius si sit cum turpi, vel pulchra, palàm, vel occultè.*

31 *Meretrix ex circunstātijs probatur.*

32 *Meretrici an sit licitum dare, & illa accipere, & de accepto disponere.*

33 *Officiales, & stipendiarij an cogant incolas ad vendendum necessaria.*

1
MNES] concupiscentiæ appetitus, secundum Philosophum, insatiabilis est, & per operationē augetur. D.Tho. 3.par.de Sacram. q.73. alias 42. art.3. ideo D. Aug. 7.confessionum dicebat, dum seruitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, fit necessitas. D.Th.2.2.q.142.art.2.tanquā natura consuetudo est. Arist.de memoria, & reminiscentia, c.3. hoc modo fit nobis connaturalis, & diabolo maximè amica, non quod sit alijs grauior, sed quia est apud homines frequentior.d.par.q.150.art.3.multa eius vitia, & incōmoda, & quod non est quis ita senex, & edoctus, quod non amet fœtus etiam vilissimæ mulieris. Io.Ant.de Nig.in c.reg. vt sine mortalis peccati, nu.25.26. & post nu.76. corpus distrahit, & nonnullos in furorem adigit. Arist.7.Ethic.5. fit habitus, & dispositio, secundum quam bene, vel male disponitur.5. Metaph. Ideo damnatus de libidine commissa cum ancilla, propter eius vtilitatem laqueis legum non irrodebatur, sed eius opinio aggrauabatur, secus si cum domina caupone. l. & si libidine, & l. quæ adulterium C.de adult. Iure Longobardorū si quis aldie liberæ, vel ancillæ alienæ violentiam faciebat componebatur. l.si quis aldie cum duabus seq.de raptu in Longobar. Iure cōmuni violentia meretricibus illata, erat impunis.l.verum in fi.l.apud Labeonem §.si quis virgines ff de iniurijs glo.1. & Iser.hic in princ. vbi Affl.3.not. & Iocr. decis.317. nu.8.Iure isto violentiam inferentes vltimo supplicio condemnantur. Arno.in 6. differentia vtriusque iuris.propterea const.ista corrigendo legem antiquam, vel illa firma remanente, imponendo aliam pęnam, vt in gl. hic, nam lex noua quando statuit certam pœnam, nec expressè corrigit legem antiquam, aliam pœnam imponentem, remanet nihilominus pęna legis antiquę.Gta.in rub. tit.præced.nu.2. ne meretrices dicant, quod si liberę essent noluissent, coactè tamē voluerunt. l.si mulier §.pen.quod metus cau.ideo tex.iste qui diuiditur, & sum.vt per Affl.generalem sententiam proferendo. D.Aug in lib.contra mendacium, col.2.cit.prin.dicit

2 [OMNES] tam supremi, vt optimates, quàm infimi, vt vilis populus, seu medij vt populus honorabilis. D.Thom.1.par.quæst.108. art.2. cum ista dictio prædicetur de pluribus. Bald.l.cohæredi §.qui patrem de vulg. & pup. est vniuersalis. Abb.c.omnes, 1.not. de maior.& obedien.c.ad eminentiam, post nu.3.de sent.excom.& sicut quilibet, omnes includit. Bald.in rub.nu.10.post med. C.de his, qui accusa. non poss. vel restringitur. Bald.l.3. post num.1. sine censu, vel reliq. & distribuitur in singularitates. idem Bald. l.paterfamilias de hæred. instit. [NOSTRI

3 REGIMINIS] nam in Principe duæ reperiuntur Maiestates Imperiales, vna quæ vbique est, & exercitium iurisdictionis temporalis, quæ non est nisi in terris suis. Bald. l.omnes §.verum circa fin. de Episc.& cler. ideo non imponit legem nisi subditis. idem

Bald.

Bald.l.1. 2.not.& num.1. de summa Trinit.
nec iustè punit, nisi sio suæ iurisdictioni
subiectus. D. Thom. 2. 2. quæst. 65. art. 2.
[Sceptro] in quo erat imago Iouis, nunc
Crucis, & alia de quibus Afflict. hic 1.not.
[Svbiectos] ratione originis, vel domi-
cilij, cum ratione contractus, vel delicti
non sint propriè subdicti. Abb. cap.pen. in
1.not.de foro compet. etiam, quia qui sunt
4 de vna ciuitate, vel regno non subduntur le-
gibus Principis alterius ciuitatis, vel regni.
D.Thom.1.2.quæst.96.art.5. [Decet] l.2.
ff.de legi. conuenit Bal.l.liber captus, nu.1.
circa fin. C.de postlim. reuers. & importat
honestatem, non necessitatem. Paulus de Ca
stro cons.66.post num.5. 1.volum. [Maie-
statis Nostrae] Regalis, alibi Imperia-
lis. l.fin.C.de legi. quæ per bonum, & æquum
conseruatur. Bald.l.1. post num.1. repet.2.
5 ff. de constit. Princ p. [Gloria] quæ est
clara cum laude notitia. D.Thom.1.ad He-
bræos ibi, qui cum sit splendor, col.1.in fi.
& 2.2.quæst.103.art.1. in fi. est effectus ho-
noris, nam ex eo quod laudatur, vel hono-
ratur, redditur clarus in oculis aliorum.
eadem parte 145. art.2. vel est frequens de
aliquo fama cum gloria, seu laude. & quæ
sit falsa gloria. D.Aug.super Io. tract.100.
& 105. col. [Gvbernari] cum rempu-
blicam in singulis gubernari oporteat, & in
nullo defici, ne dum Princeps vnam partem
tuetur, altam deserat. Lucas in l. fin. post
princ. de re milit. sicut lex debet omnibus
æqualiter subuenire inopibus, & d uitibus.
Bart.l.1.num.6.de apochis publ. [Et Al-
6 tervm Ab Altero] cum sine pauperibus
ciuitas non sit perfecta. Bart.l.1.nu.3.in fi.
vt nemi.liceat in empt.specie. [Tam Ma-
res, Qvam Foeminas] nam non vnam
in maribus, & aliam in fœminis ponimus
legem, §.neque illo, circa fin. auth.quibus
modis natu. effic. sui. & denotant sexum,
non corruptionem more Hebræorum. D.
Thom. 3.parte de Saluatore, quæst.28.art.1.
cum addit. ibi tertium, de minori. [Nec
7 A Maioribvs] potentia, vel diuitijs sunt
in primo gradu, seu quocunque genere no-
bilitatis. Innoc.cap.Sedes Apostolica, nu.2.
de rescriptis. [Vel Aeqvalibvs] compa-
ribus, infra in constit. cum noua de iudic.
per imperi.celsi.promoue. [Vel] pro et,
Ant.de Butr. cap.extra post num.3. de filijs
presbyt. [Minimis Defendendo] cum
nullis sit deneganda defensio. Ioan.And. in
c.vt inquisitionis, post num.1. de hæreticis
in vj. & homines qui circa cæteros beneuo-
8 li sunt, laudibus efferamus. Arist.8.Ethico-
rum 1. [Pacis Gloriam] nam licet qui-
dam glorientur de Regum, vel Principum
amicitia, alij de scientia, quidam de liber-
tate adepta, nonnulli de assumptione ad
magnum collegium, quidam de triumphali
signo victoriæ, vltimo vnusquisque gloria-
tur de eo in quo reputat se magnum. D.Th.
ad Galatas 6. ibi, Mihi autem absit, col.1.
ita hic magnum se existimat in pacis gloria.
[Confovente] simul fouente, con enim
est simul. glo. l.3. in ver.coerrare, de offic.
præfe.vigi. & fouere, tegere, alere, tueri &
retinere. Nizolus in ver. foueo. & sic vt sub-
diti seruentur illæsi, authent.de quæstore, in
princ. [Nec Pati Aliqvo Modo] nullo-
quo modo, quod est valde vniuersale. Abb.
c. quia clerici, post num. 5. de iurepatron.
[Vim] quæ est in persona. Bald. l. isti qui-
dem 2.repet.quod metus cau. & est maioris
rei impetus, qui repelli non potest. D.Tho.
3.par. de Sacram. quæst.78. alias 47. art.1.
[Inferri] inferenti. l. non idc reo §.cum
postea ff.de indicijs. [Miserabiles Ita-
9 qve Mvlieres] quæ dicantur miserabiles,
& ipsarum tres species. Abb c.significanti-
bus num.6.de offic.deleg c.1.post num.2.de
postul.& etiam d. functus.idem Abb.c.à no
bis, num.5.circa fin de sent.excom. [Qvae
Tvrpi Qvaestv] turpitudinem continen-
te. glo. l.generaliter de verb. oblig. vel in-
honesto, l.si possessor de petit.hæred. dicitur
10 autem quæstus, qui ex opera cuiusque de-
scendit, l.coire, & seq. l.sed nec cum sequent.
ff. pro socio. appellatur commoditas, quæ
ex negociatione prouenit, nec auget obli-
gationem. Bald.l.fin. §.præterea nu.2. post
med.de iure dot. vel venalis turpitudo, quod
est proprium meretricum. D. Thom. 2. 2.
quæst.154.art.2. [Prostitvtae Cernvn-
tvr] vulgo se prostitutas præbent, infra in
const.quæ passim. [Nostro Gavdeant]
exultent, & lætentur. Nizolus in ver. gau-
deo. [Beneficio] quod vt sit sponte præ-
statur. Lucas l.si quis, la seconda, circa med.
de murilegulis. [Gratvlantes] gratula-
tionem facientes. Nizolus in ver. gratulor.
[Vt Nvllvs] non primus, nec secundus,
sed nullus. glo.c.cum Vintoniensis, in ver.
concurrebat circa fin. de elect. [Eas Com-
11 pellat Invitas] nam volentibus non fit
iniuria. Bald.l.3. §.sed & si quis nu.4.circa
med.com.de leg. dicitur autem inuita, quæ
ostendit voluntatem animi alio signo quàm
voce. Abb.c.veniens nu.4.veniẽs, lo primo,
de sponsa. [Svae Satisfacere Volvnta-
ti] per blandimenta, quę eis cõferunt §.no-
uimus auth.quib.mod.nat.effi.leg.vel metũ,
12 vnde si virgo concipit ex tyranno, vel Rege,
quia præsumitur vim passa, terribilis metus
excusat, non potest accusari, & partus succe-
dit matri. Bald. l.eam quam, post num.25.

C.de fideicom.& l.si qua illustris,post nu.1.
ad Orficia. & stuprata per vim non patitur
pœnam, quia tolle voluntatem, & omnis
actus erit indifferẽs. l.fœdissimam,vbi Bal.
C.de adulterijs. [CONTRA] idest præter.
l.verum §.ex facto, in ver. contra de mino.
vel aduersus.psal.2.Quare fremuerũt gẽtes.
[HOC GENERALE EDICTVM] cuius igno-
rantia vt prætendi non possit, non solum in
publico, sed in actu populoso factum est.
Paris de synd.in ver.officialis c.5.post nu.2.
13 [SATAGENTIBVS]quod ex satis,& ago,com
ponitur,& importat actus perfectionẽ. Affl.
hic nu.10. Inde D.Petrus 2. eius canonica,
c.1. Satagite, vt per vestra bona opera ve-
stram vocationem certam faciatis. [CON-
FESSIS, ATQVE CONVICTIS] de quibus inf.
in constit.si damna clandestina. [VLTIMO
SVPPLICIO INFERENDIS] feriendis, alibi
vltimi supplicij animaduersione plectendis.
l.fin.de his, qui ad eccl.confug. & sic vt pu-
niatur quis vltimo supplicio pro raptu me-
retricis, requiritur quod sit confessus,& cõ-
uictus. Affl.hic 6.not. [HABITO TAMEN]
quæ interpositio est modificans quod prædi
xerat. Lucas l.1.in princ. de fug.colo.patr.
[CONSIDERATIONIS] circumspectionis,
Nizolus in ver.considero. [ORDINE]in de-
cisorijs,cum aliter sit in præparatorijs.add.
ad glo.in l.si mancipium in ver.actum ff.de
euict. [QVOD SI VIS] .i. violentia. Ant.de
But.in c.super hoc 3.not.de renunciat.vnde
deriuat,& quomodo capitur.Bal.§.est autẽ,
inst.de tutelis [IN LOCIS HABITABILIBVS]
deiectis, additis, posititijs, vel refugijs. l.si
vsusfructus §.sed si ædium,& ibi gl.de vsufr.
& quemad. quis vta. vel conclaue. l.pen.de
14 dam.infe. [FVERIT ILLATA] quia delictum
factũ in ciuitate est grauius, quàm si fiat in
rure. Bal.l.3.nu.3.C.de incest.nupt. & peius
est si offenditur in domo sua, quã si in agro,
in l.data opera,post nu.26.de his,qui accus.
non poss. [CLAMOR OPPRESSI] quia de
consuetudine est inuentum vt oppressi ex-
clament,succurrite, adeo quod vidẽtur om-
nes venientes conuocare. Ang.in l.prohibi-
tum,cir.fin.de iure fisci.& taliter vociferan
tes videntur vim crudeliter pati. Afflict.hic
8.not. inde turculenti barbari,& eorũ men-
tes turculẽtissimę. D.Aug.1.de ciu.Dei c.1.
& 7.torculenta rabies,in noct.B.Petri Alex.
turculenter,extrauag.com.1.circa princ.de
sepult. & turculentia, astutia, vel malitia,
in extrauag. Io. sancta Romana,in ver.tur-
15 culentia,de relig.dom.& planctus habet na-
turalem significatum doloris,sicut & gemi-
tus autẽ alacritatem. D.Th.1.2.q.38.art.2.
malum est causa tristitiæ,& luctus bonum
causa lætitiæ, 2.2.q.9.art.4. risus procedit
ex gaudio, lachrymæ & gemitus sunt signa
tristitiæ,quandoque solent homines lachry-
mare ex pietatis affectu, ea.par.q.82.art.4.
& ex fletu corporali fit quædã resolutio la-
chrymarum. idem D.Tho.quolib.7.art.13.
sed voces sunt notæ earum,quæ sunt in ani-
mo passionum. Bal.l.nõ ignorat,col.4.in fi.
& seq.in princ. de his,qui accus.nõ possint.
[QVAM CITIVS]cum temporis moderami-
ne,adeo quod tacitũ tempus continet infra
quod possit fieri,sicut cito. Affl.c.1.17.not.
nu.25.de noua forma fidel. [POTERIT ELV-
CESCAT] appareat. Nizolus in ver. eluceo.
si locus in quo habet domicilium, Affl. hic
7.not.in princ. erat habitatus, secus si sola
erat in agro, clamauit, & nullus affuit qui
liberaret eam. Deuteron.cap.22. circa fin.
[ALIOQVIN] alias, Salyc.l.mutuum nu.5.
si cer.pet.est cõditio aduersatiua. Bal.l.vni.
nu.1.circa med. C.ex deli.defunct. in quan.
hæred.ten. [NON VIDEBITVR] .i.præsume-
tur. glo.2.l.qui iurasse,de iureiuran. Affl.hic
16 post princ. & per ista verba respondetur de
iure,& perinde est ac si diceret nõ est. Abb.
c.de cętero de homic. c.1. vlt.not.nu.12.de
iudic. vel non video. l.idem Pomponius, de
arbit. [VIS] præcisa,cum alia sit conditio-
nalis, expulsiua, turbatiua, & inquietatiua.
Abb. c.ad audie ntiã nu.2. c.[illegible]ris 2.not. &
c.fin.post nu.6.de his, quę vi, metusve cau.
c.maiores §.fin.nu.3.de Baptismo [ILLATA,
SI MORA FVERIT OCTO DIERVM SPATIO
17 SVBSEQVVTA] ex quo licet patiatur violen-
tiam, quia non inde tristatur, sed concurrit
sua voluntas,talis passio sicut nõ est simpli-
citer violenta, ita non est simpliciter inuo-
luntaria. add.ad D.Thom.1.2.q.6.art.5. ibi
secundum, de maiori. & sicut nullus potest
facere iniustum nisi volens, ita nec pati nisi
nolens.idem 2.2.q.59.art.3. vltra quod ge-
minatio tollit cõiecturam metus. Minadois
cons.13.num.16. & sic si in ciuitate fuit per
octo dies à die quo turculentos clamores
emisit,quia potuisset sibi consulere. Affl.hic
9.not.nocet,secus si in agro. Bal.l.3.cir.fin.
de incest.nupt.& [NISI] si non. Bal.l.fidei-
cõmissa §.sic in fi.de leg.3. gl.l.si res in ver.
vel,de leg.1.est dictio aduersatiua.Bal.l.am
biguitatem, post nu.4. de vsufr. in auth.nisi
rogati,nu.3.ad Trebell. [FORSITAN] l.quo
casu ff.de arbitris. [HIS DIEBVS INVITA
PROBABITVR FVISSE DETENTA] quia co-
acta mente non fecit sua, sed aliena, alias si
faceret mente propria,& aliena,valeret tã-
quam sponte factum,quid si metu,vel strin-
gendo gulam.Bald.l.2.post princ.de his,qui
18 per met.iudic.& sic non potest allegari vis,
si ille cui fuit illata tacet,quia si ille non cu
rat, iudex curare non debet. Abb. in fimi.

c.in

c.in Genesi, post nu.10.de elect. ista tamen præsumptio non excludit quin probare possit per testes. Affl. hic 9.not. post nu.13.& distinguitur inter inuitam,& inuitam, coactã, & coactam,& plus est expresse contradicere, quàm minimè consentire. Abb.d.c.maio
19 res 9.fin.de baptismo. alias purgatur dolus per approbationem. Bal.l.in causæ,la secon da, in princ.post nu.3. ff.de mino. sicut qui promisit ex turpi causa, si postea liberaliter soluit, non repetit. l.pen.vbi Bal.de cond.ob turp.cau.l.2.nu.8.9.& 10. C.quod met.cau. vel cum potuit minimè reclamauit. c.insuper, qui matr.accus.poss.
20 Sed contra, meretrices aut non debent esse, iuxta illud Deuter.23. Non erit meretrix de filiabus Israel, aut si sunt debent praxim venalem formam exhibere.d.const.quæ passim, alias denegando faceret iniuriam, sicut in eo qui tenet merces venales,& mihi non vult vendere, tenetur actione iniuriarum, disputat ad partes, & distinguit Affl. hic nu.7.& 8.& Iser.etiam,quia tolle meretrices ex Ecclesia, & eam reples cõcubinis, & adulterijs. Caie. ad D.Th.2.2.q.154.ar.2. Vltra quod stuprum punibile non committitur cum meretrice. l.si ea quæ,& l.pen.vbi Bal.in fi. C.de adulterijs. nec acclamatio, vel rumor eius, qui dicit se metum pati, probat metum. l.metum in princ.vbi Bald. C.quod met. cau. & est vis maior cui resisti non potest. Bal.l.sicut in fi. C.de pign.
21 Dic, quòd pro necessitate temporum oportuit illa commutari. c. postea quam 25.quæst.2. & inuitæ prohibentur, volentes tamen impunè satisfaciunt, nisi sint coniugatæ, vel carceratæ in posse curiæ. Arnon. epito.19. & 84. & licet violentia causet inuoluntarium, possunt dici voluntaria,& inuoluntaria secundum quid. D.Tho.1.2.q.6. art.5.& 6.& tenentur audientes opem ferre si possunt, vt latè infra in const. quicunque.
22 Nota, quod sicut miserabiles sunt sub protectione Ecclesiæ. Abb.c.cæterum, post nu.16.de iudic. ita Imperator voluit meretrices vti miserabiles cum alijs subditis simul beneficio pacis fouere, quæ est violentiæ contraria. Affl.hic 3.not.in fi.
23 Secundo nota, quod vis est inferentis metus in passo. Bal.l.continet 3.rep.quod met. cau.detenta,& oppressa dicitur potius pati, quàm agere. Abb.cap.consultationi in fi.de sponsal.c.insuper,qui matr.accus.poss.adeo quod quæ est in prostribulo per vim non dicitur perdere pudicitiam, nec honestatem. Bal.l.fœdissime, C.de postlim.reuer. & non debet se occidere ne alter peccet in corpus suum. Abb c.ex parte 2.not.de sepult. quia licet meretricium sit peccatum mortale, add.ad D.Th.3.par.de Sacram.q.127. alias 96.art.11.ibi not.hinc, tamen in facto inseparabili vnus peccat,& alter non, propter diuersitatem personarum. Abb.c.extirpãdæ §.qui verò 2.rep. nu.57.de præb. & in eodẽ genere grauius est peccare agendo, quàm patiendo. add.ad D.Tho.3.par.de Sacram.
24 q.37.alias 6.art.2.ibi ratio est,& plus punitur vir, quàm meretrix, propter infamiam quam contraxit ex libidine. Affl.hic num.3. circa med.vltra quod qui induxit mulierem ad fornicandum,facit peccatum mortale,& quantum est in se priuat illam vita gratiæ. D.Thom. 1.2.q.73. art.8. Caiet.ad eundem
25 2.2.q.53.art.2. Vnde frangens ostium meretricis non punitur, quia satis est punitus propter ignominiam.glo.1.in fi.c.sæpe contingit 50.dist. vel punitur pro fractura ostij quod fregit ratione adulterij,& nõ de adulterio ipsum pœnituit. Bal.l.si quis non dicam rapere, nu.9.cir.med. de Episc.& cler.
26 Puella verò semper præsumitur extorta, & decepta. Abb.c.pen.post num.4.de raptori. sed metus non excludit consensum. l.si mulier d.tit.quod metus cau. c.merito 15.q.1. quando metum præcedentem purget cõsensus superueniens, Abb.c.de muliere in fi.de sponsal. nam per subsequẽtem consensum tollitur vitium præcedẽs, c.fin.vbi Abb.1.not. d.tit.de rapto.adeo quod dicitur nouus cõsensus. glo.2.d.l.si mulier, & carnis copula sequens purgat metum præcedentem. Abb. c.veniens,lo primo, num.6.d.tit.de sponsal. facit quod dicit Bald.l.1.3.repet.d.tit.quod met.cau.per cohabitationem coactio transit in consensum: & quid cõsiderabit iudex, c.ad id quod,vbi Abb.de sponsal.alias quod
27 sponte fecerit dependet à solo archano mentis, & est improbabile, quia solus Deus nouit animũ, potest tamen cognosci per signa extrinseca, ex quo ita declarauit Ant. de But.c.super hoc,ibi tertio obuiat, de renũc. semper tamen inspicitur præcedens causa, scilicet libido. l.4. in ver.sed noua de cond.
28 ob turp.cau. Quæ luxuria dicitur,& est libidinosę volũtatis appetitus,inde luxuriosus, solutus in voluptates. D.Th.2.2.q.153.ar.1. & est magis detestabilis in senectute, quàm in iuuentute, quia in senectute præsumitur magis diminui,sed in omni ætate est turpis, senibus maxime fœdissima, nam sectator luxuriæ dicitũ abijcere iugum Domini. Abb. c.pen. post med.de præsumpt. sed hodie sine fornicatione pauci inueniunt. Host.in sum. de accus. §.quis sit effectus, col.2.circa fin. & hoc peccatum consistit, quia homo accedit ad non suam, & si accedit ad illam, quæ est alterius vxor, propter iniustitiam, quia vsurpat rem alterius, transfertur in aliud genus

genus peccati. D.Th.1.2.q.73.art.7. si corã alijs aggrauatur ratione scandali, sed non constituit aliam speciem peccati. idem 2.2. quæst.43.art.3.peius publicè, quàm occultè. 3.par.de Sacram.q.25.alias 84.art.6.& cæteris paribus plus peccat religiosus, quàm
29 secularis.2.2.q.186.art.10.& an magis peccet cum muliere difforme, quàm cum pulchra, magis publicè, quàm occultè. Abb. c.cum quidam nu.2.& 3.de iureiur.
30 Tertio nota, quod est differentia inter vim,& metum. Abb.c.2.nu.9.de ordine cog. Rursus,vis est duplex,vna infertur personæ, alia rei. Bal.d.l.1.2.repet.quod met.cau. & qui promisit non facere vim, intelligitur propria auctoritate, posset tamen auctoritate iudicis. Bald.l.fin.in fi. C.de act.empt. alibi vis, virtus, siue potentia dicitur. Abb. c.tanta 1.not.qui filij sint leg.metus autem, & coactio differunt.Abb.c.cum locum nu.6. de sponsal.
31 Vltimo nota, quod ex circunstantijs probatur meretrix.Bal.l.neque natales,num.1. cir.med.C.de prob.at. & quæ dicatur palam quæstum facere. l.stuprum, & l palam, vbi Bal.in princ. ff.de ritu nupt. non tamen cogitur inuita, vt hic,sicut nec inuitus crescere quis cogitur.c.gesta,74.dist.& etiã quod lucrum sit piè agere. gl.l.locum in ver.locũ de vsufru.& quemad.quis vta. nemo tamen inuitus beneficit, etiam si bonum est quod facit. D.August.1.confess.c.12.cum satis lucretur, qui suæ satisfacit voluntati.l.fin.de vsu,& habit. Abb.c.cum inter num.27.post
32 med. de except. An autem licitum sit dare meretrici. Bal.l.1.nu.4. C.de cond.ob turp. cau. & ipsa masculo. idem Bal.l.affectionis ff.de donat. & potest,remunerãdo delictum, quãdo datur vt abstineat. Bal.l.generaliter de verb.oblig. secus si honorat vitium,quia aliter non donaret, nisi esset meretrix, sicut si donaret venatori, cui aliter non donaret nisi esset venator, quia tũc honorat vitium, non naturam, non valet. D.Aug.psal.102. col.15. vel illa licitè accipit,sed ille illicitè dat, latè cum Iser. in ver. turpiter luserit, post nu.11.quib.mod.feu.amitt.vel turpiter agit dum exercet meretricium, sed pro eo quod accipit, non iniustè agit,nec contra legem,& qui dat pro actu venereo,antequam fiat,malum est, post factum non est malum, sed est actus iustitiæ,nullo vitio imperatus. D.Thom. & cum eo Caiet.2.2.q.32.art.7.& potest retinere meretrix quod ei datum est, sed superfluum per dolum, vel fraudem extortũ tenetur restituere. ea.par.q.62,art.5. & de eo an possit oblationem facere, q.86. art.3.testari,& disponere.& quid de alia muliere,Abb.c.quia plerique 3.q.de imm.eccl.

33 Non omitto, sumpta occasione ex Iser. & Afflict. in præceden. quod si Iustitiarij, stipendiarij,& alij officiales in locis in quibus hospitantur, ignauia incolarum, nõ inueniunt pretio congruenti pro se, & eorum animalibus pabula, & alia vtensilia, excusantur si extendant manus ad bona incolarum pro vitæ necessarijs, non tamen excusantur ab emendatione damni.Luc.l.2.cir.fin.de pasc. publ.& per vniuersitatem coguntur ad vendendum vtensilia iusto pretio, nisi sint domino necessaria. Lucas in l.nominationum, circa fin. de decurio.

De raptoribus virginum, vel viduarum.

SVMMARIVM.

1 *Raptus committitur causa exercenda libidinis.*
2 *Vel, disiunctiuè.*
3 *Vidua à viro diuisa dicitur.*

Ictvm fuit de violẽtia meretricibus illata, & quia
1 ratione libidinis exercendæ committitur raptus, Abb. cap. pen. in 1.not. de raptor. ideo ponitur [De Raptoribvs Virginvm] quæ sint, & vnde dicantur. Arch.in c.virgi-
2 nis 27.q.1. [Vel] disiunctiuè. glo.fin.in l.
3 bonæ fidei ff de noual. [Vidvarvm] à viris diuisarum, nam vidua dicitur idua à viro diuisa. Arch.in c.vidua 34.dist. quarum raptores puniuntur, vt infra.

SVMMARIVM.

1 *Carnis luxuria magis genus humanũ subditur diabolo, quàm per aliud.*
2 *Matrimonium an possit esse inter raptam,& raptorem. nu.17.*
3 *Caput hominis, & pœna capitalis triplex,& quæ capitalia crimina.*
4 *Nupta à nubo, & est participium verbi.*
5 *Præcipimus, obligat ex præcepto, & est durum verbum.*
6 *Ablatiui absoluti prolati ab eo qui potest disponere, inducunt dispositionem.*
7 *Omnino, totaliter, ad omnẽ effectum.*

Romani

8 *Romani spectaculi fraude, non natura Sabinas rapuerunt.*
9 *Vir in uxorem nondum cognitam, ut cognoscat habet manus iniectionē.*
10 *Natura est imitatrix vitiorum, maxime circa carnalia.*
11 *Amor habet bellum, pacem, & inducias, & eius impulsu pro conseruatione speciei.*
12 *Cognoscens aliquam, si praecessit tractatus matrimony, praesumitur illa occasione cognouisse.*
13 *Matrimonium subsequens non purgat delictum praecedens.*
14 *Stuprum cum quibus committitur, & eius poena. & nu. 15.*
16 *Facere quis praesumitur, quod communiter fit.*
18 *Iudex non condemnat, sed declarat reum esse culpabilem.*
19 *Vxor agit contra detentorem mariti.*

APITALEM] homines, secūdum Philosophum 2.Polit.7.proni sunt ad venerea, illisq;obnoxij.
1 Per carnis luxuriam magis humanū genus subditur diabolo, secundum Isid.in lib.de summo bono, quàm per aliquod aliud, quia difficilius est vincere vehementiam huiusmodi passionis. D.Th.2.2.q.154.art.3.ideo nemo potest esse castus, nisi Deus dederit. Io. Anr.de Nig.in c.reg.vt sine mortalis peccati num.24. propterea iure Longobardorum si vir mulieri violentiam intulerit,& inuitā tulerit in vxorem, culpabilis est, & in 90. solidis componitur, pro medietate Regi, & pro alia parentibus mulieris applicandis, l.1.de raptu. si rapuit alterius sponsam, etiā quod eam corruperit, abstrahatur ab eo, & proprio sponso, si vidua, eius parentibus red
2 datur, & cui vult nubat, & ei à quo rapta est vllatenus vxor esse potest. l.pen.& fin. d.tit.de raptu in Longob.ita & de iure ciuili inter raptam,& raptorem prohibetur matrimonium.l.vni.de rap.virg.iure canonico permittitur si prior dissensus transit in consensum, c.accedēs de raptor. iure isto secus, vt eximatur raptor à pœna capitali. Arno. in 7.differentia vtriusque iuris, per istū textum, qui diuiditur,& sum.vt per Affl.& dicit
3 [CAPITALEM POENAM] pœnā capitis.gl.1. l. Senatusconsulto ad Syllan. quæ in tribus consistit, in amissione vitę, priuatione libertatis, & amissione libertatis: inde quilibet dicitur habere triplex caput, naturale vnū, aliud libertas, tertium ciuitas. Bal.l.3.col.1. cir.fi.nu.2.3.& 4.C.de accus.inde capitalia crimina, quæ capite plectūtur,& vitam capitale à quo alia oriuntur. D.Th.1.2.q.84. art.3.& 2.2.q.153.art.4. An autem pœna perpetui carceris,& abscissionis membri sit capitalis. Bal.d.l.3. [QVAM CONTRA RAPTORES] qui per vim rapiunt. Cassa.in consuet.Burg.rub.1.ibi,& droicts deicelles, post nu.4. [VIRGINVM] de quibus sup.in rub. & in const.si quis, etiā sub colore matrimonij, in c.reg.fine.[VEL VIDVARVM] quę aliquādo fuerunt nuptæ, licet quandoque dicatur etiam quæ virum non habuerunt, l.malum §.viduā de verb.sign. & d.l.vni.de rap.virg. [SPONSARVM] cum quibus fuit contractum matrimonium per verba de præsenti non sequuta adhuc copula carnali. Abb.c.tertio loco,1.not.de præsump. [VEL ETIAM] quæ dictio repetit, perfectumq; designat. Luc.l.si quis in sacris cir.princ.de prox.sacro.scrin. gl.2.l.Aurelius §.testamento de liber.lega. [IAM NVPTARVM] carnaliter cognitarum.
4 Arch.c.renuit 27.q.2.& est participiū verbi nubo, à quo dicitur nupta. Pau.de Cast. conf.154.nu.1.cir.fin.1.vol.& sic species luxuriæ accipiuntur secundum diuersas mulierū conditiones. D.Th.2.2.q.154.art.1.& 8. [ET EORVM COMPLICES, ET FAVTORES] de quibus sup.in const.Pateranos,& sic participat cum raptoribus punitur, c.si quis de purg.can. [DIVORVM] Leonis primi,& Iustiniani.Affl.hic in princ.alibi diuorum fratrum. l.de qua re,ff.de inoff.testam. & diui. l.quod vt de adept. [AVGVSTORVM] optimorum Principum. l.& ideo ff.de leg.retro Principum, l.quicunque de hæret. l.omnia de Episc.& cler. [STATVTA] prout tēporis conditio exigerat, l.pen.§.t.de vsu,& habi. [SANXERVNT] cum pœna capitis.l.raptores de Episc.& cler.d.l.vni.de raptu virg. [INVIOLABILITER] c.sacro de sent. excomm.
5 [PRAECIPIMVS] quod obligat ex præcepto, & est durū verbum contra negligentes. Zab. clem.2.15.not.de magistris. [OBSERVARI] & sic complices,& fautores raptorū puniuntur eadem pœna in c.regni vt sine mortalis peccati, & lex superueniens addit priori, & non tollit. l.item ait, in ver. inquietari ex quib.cau. maio. Immo multis temporibus obseruata pręsumitur iustior.Luc,l.2.col.4. circa med.de quib.munc.vel præsta.nemini liceat se excusa. & statuendo super futuris præterita pristinæ dispositioni reliquisse videtur. gl.extrauag. Io.3.in ver.in posterum de verb.sign. & mandat obseruari .1.pareri.

Nizolus

Nizolus in ver. obſeruo circa med. [Illis
6 Consvetvdinibvs] ablatiui abſoluti prolati ab eo qui poteſt diſponere, inducunt diſpoſitionem. Bar.l.2.§.videndum nu.2.ff.ad Tertull. [Qvae In Aliqvibvs Partibvs] regni noſtri, ſicut in conſtit. in aliquibus. [Regni Nostri] vtriuſque Siciliæ. Affl. hic. [Hactenvs]§.hactenus inſt.de gradi. [Obtinebant] quia quælibet ciuitas habet ſuas leges, §.ſed ius inſtit.de iure natu. gent. & ciui. ſicut quælibet dohana habet ſuos ritus in Ritu R. C. de fundico flagelli. [Per Qvas Raptores Raptam Sibi In Matrimonio Collocando, Vel Alii Eam Nvptvi Tradendo] Exodus 22.c.1. de adulterijs.Afſl.hic 3.not. [Se Capitali Sententia] reum capitis. l.quamuis §.1. de ſolut. [Eximebant]liberabant.Nizolus
7 in ver.eximo. [Omnino] totaliter, ad omnem effectum. Io.And.c.quorundam, nu.3. poſt med.de elect.in vj. [Svblatis] calcatis,quia lex calcata dicitur, quæ non ſeruatur.Bar.l.fin.circa med.de veſti.olobe.

8 Sed contra, non legibus,ſed natura Sabinæ fuerunt raptæ à Romanis, fraude ſpectaculi inductæ. D.Auguſt.2.de ciuitate Dei c.17. ſi natura contra naturale feudus nihil lex ſæui criminis æſtimari permittit. l.eum qui,de Epiſc.& cler. tanto magis,quia motus cordis,& membri pudendi ex pœna peccati non obediunt rationi. D.Th.1.2.q.17. art.9. vltra quod multi propter abundantiā amoris,& iræ ſunt in inſaniam conuerſi. ea. par. q.77. art.7. & ſucceſſiuè non debet raptoribus imputari, tanto magis ſi præcedit tractatus matrimonij,& ſequitur raptus,nō punit. c.pen.vbi Abb.1.not.cir.fi.de rapto. quia factum ſub titulo matrimonij,non cadit in delictum ex quo non intendit delinquere,ſed dare operam rei licitæ.Bal.l.eum
9 nu.2.in fi.C.de adulterijs. Rurſus, in vxorem etiam nondum cognitam habet vir manus iniectionē vt cognoſcat.Bal.l.1.2.repe. cir.fin.de rei vend.& d.l.vni.nu.24.de raptu virg. ita qui ſtuprauit, ſi abiurauit vxorem cognouiſſe promiſſam, excuſatur à pœna. Caſſan.vbi ſup.poſt nu.40. alias illius pœna conuerteretur in culpam.c.vni.de purg.poſt par. tanto magis,quia in matrimonijs contrahendis non ſtatur diſpoſitioni iuris ciuilis, ſed attenditur ius canonicum, c.fin. vbi Abb.d.tit.de raptori.

10 Dic, quod immo natura facilius labimur ad delicta, imitatrix vitiorum natura labitur ad delicta.c.reg.139.maxime ad ea ſine quibus pauci inueniuntur, vt eſt fornicatio. Lucas l.mulieres col.5.poſt med.de incolis. delectatio enim quæ eſt in venereis totam animam abſorbet, & trahit ad ſenſibilem
11 delectationem, habetq; amor bellū,pacem & inducias,ſecundum Terentium,D.Thom. 2.2.q.53.art.6. opprimit rationem, & furatur intellectum multum ſapientis. ead.par. q.55.art.8. eſt naturalis, & difficilius ab ea abſtinetur, quia difficilius eſt contra voluptatem pugnare, quàm contra iram, tanto magis,quia fœmina eſt neceſſaria ad conſeruationem ſpeciei, pulchritudo,& ornatus faciunt vſum magis delectabilem.ibidē q.141. §.& 7.& 142. art.3. Vnde ſi deprehenditur quis cum aliqua, & iurat illam accepiſſe in vxorem,& ita vulgus loquitur, pro veritate accipitur,nec punitur ſi qualitas perſonæ,& alia indicia patiuntur,alias ſecus. Bald.l.1. poſt princ.de collu.deteg.l.pen.cir.fin. C.de
12 fideiuſs.vel præceſſit tractatus matrimonij, quia tūc videtur feciſſe occaſione præcedentis tituli. Bart.l.cum ſolus nu.4.cir.fin.ff.de vſucap.& habere ex præcedenti titulo. l. ſi extraneus ff.de don.inter virum,& vxorem. ex præcedēti titulo datur intelligi ſubſequuta poſſeſsio. Bald.conſ.379.poſt nu.5.1.vol.
13 alias matrimonium ſubſequens non purgat delictum præcedens, ſed tenet matrimoniū cum ea quā polluit per adulterium,niſi conſenſerint in morte primi viri. l.commiſſum, vbi Bal.C.de adulterijs.nec copula violēter extorta firmat matrimonium. Abb.c.diſcretionem 2.not. de eo, qui cogn.conſauguin. vxor.ſuæ.

14 Nota, quòd ſtuprum committitur cum virgine. glo.c.2.de adulter. Abb.c.ex parte 1.not.de ſepult.Vnde maximum dedecus eſt mulieri,& magnus dolor parentibus mulierum cognoſci,& ſtuprari.Bal.d.l.vni.nu.17. in fi. de rap. virg. adeo quod dicitur maius delictum, quàm homicidium. Bal.l.iſti quidem §.quod ſi,d.tit.quod met.cau.committitur etiam cum meretricibus,l.ſtuprum de ritu nupt. nā meretricari eſt dolus.l.ſi verò §.ſi adoleſcens ff.mandati. eſt tamen differentia inter vim, & vim, c.de muliere, de ſponſal. Raptus verò eſt execrabile, & violentum, in c.reg. vt ſine mortalis peccati. Sed an rapiens meretricem puniatur pœna capitis.Bal.d.l.raptores poſt nu.1.de Epiſc. & cler.& d.l.vnica nu.21.de rap.virg. diſtin
15 gue, ſi ſunt plures, principalis ſuſpenditur, ſocij verò condemnantur ad remigandum, & obtenta remiſsione componuntur. Gra. hic.Quid ſi per vim apprehendit virginem, & proſtratam in terra cognoſcit,eſt ſtuprū, & non raptus,nec punitur pœna huius cōſt. Arno.in 100.epitom.ita ſi rapiat mulierem ſolutam ab alio defloratam, non incidit in pœnam ſtatuti, cum nō præſumatur rapuiſſe per vim,ex quo alias conſentijt.idem Arno. in 40.dialogo.Sed videtur,quòd etiam quod.

cum

cum consensu mulieris rapiat teneatur. Bal. d. l. vnica, num. 20. de rap. virg. Abb. d. c. pen. num. 4. Cassan. vbi sup. & licet non puniatur quoad pœnam priuatam mulieris, punitur quantum ad publicam, sicut in eo qui percussit volentē. Bal. l. si vnus §. pacta in princ. ff. de pactis. vltra quod velle nemo præsumitur quod sibi nocet: inde est quod requiritur voluntas efficax, & expressa. idem Bal. l. inuitum de ser. vrb. præd. nec habet locū consensus, vbi metus, vel coactio intercedit. c. cum locum, d. tit. de sponsal. nam faciens coactè potest velle, & nolle. glo. l. si mulier §. pen. in ver. hæredem, & seq. vbi Bald. qui etiam dicit ff. quod met. cau. quid secundum
16 Theologos, præsumitur tamen quemlibet facere id quod cōmuniter fit. Bal. l. 2. nu. 25. circa med. de rescind. vend. si fuit extra domum, nec apparet cuius voluntas præcesserit, præsumitur præcessisse volūtas masculi. Bal. d. l. raptores nu. 1. in fi. adeo quod si probatur raptus, nō admittuntur testes ad probandum spōtaneam voluntatem. Abb. c. fin.
17 nu. 35. de renunc. Potest tamen rapta cōtrahere cum raptore vbi datur libera facultas contrahendi. d. c. fin. vbi Abb. de rapto. quia solum adulterium damnat, sed non inhabilitat ad contrahendum, sicut machinatio vnius sine adulterio. idem Abb. c. 2. 1. 2. & 3. not. in fi. licet aliter videtur in c. significasti nu. 6. & c. fin. nu. 6. de eo qui duxit in matr. quam polluit per adulter. Concilium verò Melde prohibuit huiusmodi matrimonium, nisi facta restitutione patri, & cum eius consensu detur, nec dirimit matrimonium contractum: quid autem, secundum Conc. Trid. D. Th. cū Caie. & add. in ver. tertium minor. 2. 2. q. 154. art. 7. & tunc lex dicitur punire, non iudex. Bal. l. legis virtus nu. 3. ff. de legi.
18 nā iudex non condemnat reum, sed declarat esse culpabilem. Bal. l. si quis non dicā rapere. post nu. 5. de Episc. & cler. Quid si alienā vxorem ex itinere ad domum suam conduxit, & inde marito repudium misit, per triennium relegatur. l. diuus ff. de diuortijs. vnde statutum, quod tenens vxorem alterius de die, puniatur in tantum, aliter si de nocte, quid si tenuit de die, & nocte simul. Bal. l. si
19 tutor. la seconda, ff. de tutelis. & si maritus tenetur inclusus, potest vxor accusare detentorem. Bald. l. 2. rep. cir. fin. de rei vendic.

SVMMARIVM.

1 *Facta patent, negata latent, vel non facta latēt, sed facta manifestātur.*
2 *Probari quod non potest per sensus, sufficit per actus propinquos.*
3 *Amantes mutuo conspectu lingua tacenda corda nunciant.*
4 *Positionum natura, quod vna ponatur pro alia.*
5 *Quæstionis verbum si profertur à lege, intelligitur lite contestata.*
6 *Siciliam Cato cellam pœnariam reipublicæ appellauit.*
7 *Distinctio casuum, & temporum tollit contrarietatem.*
8 *Tempora sunt mutabilium motus, & se habent in plus, & minus.*
9 *Tam, & quam, ponuntur copulatiuè, & complectuntur extrema.*
10 *Crimina à carendo nomine dicūtur.*
11 *Duellum iure cōmuni omni casu erat prohibitum, secus isto, nam non est licitum prouocare, sed prouocato est licitum se defendere. nu. 12.*
13 *Vix, nullo modo, vel cum difficultate, dicitur, & capitur pluribus modis.*
14 *Stuprum committitur in camera, & testis si reddit causam quia vicinus, non probat.*
15 *Latebræ ad subterfugiendum humana iudicia etiam in licitis quandoque procurantur.*
16 *Tollere, & elidere, cassare, & sublatum esse, differunt.*
17 *Probatio minus legitima admittitur propter defectum probationum.*
18 *Iudex cui nihil probatum est, nihil mandare potest.*
19 *Conscientia quid, vnde, & quæ sit erronea, & quando obligat.*
20 *Proximus est actui, qui in actu esse videtur.*
21 *Veritas est iuuanda, eius causa omnia iura sunt facta, & cæteris præponenda.*
22 *Signa attētationis pudicitiæ quæ sint.*
23 *Pudicitia quid, & quid impudicitia, & ex quibus attentatur.*
24 *Mulieres à mollitie animi, & corporis dicuntur.*
25 *Voces, & ploratus sunt indicia violentiæ inferendæ.*
26 *Præsumptio violenta dicitur quæ oritur ex propinqua facti circunstantia.*

Virgi-

27 *Virginitas quid sit, vnde dicatur, & in quo consistit.*
28 *Similitudo est actus inter diuersos terminos.*
29 *Manus pro opera capitur.*
30 *Motus dicitur cognitio, vel passio, quæ non committitur.*
31 *Iudicatur ex suspicione, & si Imperator ex plena relatione cognouit, non appellatur. nu. 37.*
32 *Fideiussio catena aurea appellatur.*
33 *Testis debet reddere causam scientiæ ex quinque sensibus.*
34 *Sententia lata ex præsumptionibus, non habetur pro diffinitiua.*
35 *Præsumptio, indicium, & suspicio sunt diuersa.*
36 *Probationis species diuersæ, sed idem in substantia.*
38 *Nomine verbali posito, ponitur actus.*
39 *Puellæ prouidetur de loco tuto si dubitatur de violentia matrimonij.*
40 *Lex quando annullatur, remanet ratio, & quare ponitur.*
41 *Possibilia sunt multa, quæ sunt merè debita.*

1 N QVAESTIONIBVS] facta
patent, negata latent.
Abb. c. extirpandæ §. qui
verò 1. repet. post nu. 10.
& 2. post nu. 16. de præb.
immo non facta latent,
sed facta se manifestant,
in c. 4. num. 2. circa med. de raptor. quia vbi
2 actus non potest probari per sensus, sufficit
testes deponere per actus propinquos, &
tunc præsumptio violenta concludit. idem
Abb. c. literis, & c. tertio loco, post num. 1.
& 4. de præsump. ista licet magis intellectu,
quã elocutione percipi possint. Spec. in tit.
de secun. decr. §. 3. nu. 2. cir. med. non potest
dari inuariabilis doctrina, sed secundum casus contingentiam, & qualitatem iudicandum est. c. 1. de feu. cogn. Abb. c. quia frustra
post nu. 5. de vsuris. nam amantes seinuicem
3 sibimet, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciant impudica, & alterutro
delectantur ardore. appendix ad D. Th. 2. 2.
q. 154. art. 4. & in ver. singulis. Mulieres etiã
sæpe amandi materiam nutibus, & actibus
dare solent, nunquã enim creditur esse adeo
impudicus amator, vt amare non desinat eã
quæ recusat amari. Io. Ant. de Nig. in c. reg.
vt fine mortalis, num. 17. & 76. tamen iure
cõmuni si quis post trinam denunciationem
inuentus fuerit attentare mulierem clamantem, traditur iudici statim puniendus. auth.
si quis ei de adulterijs. Iure isto non punitur
statim, sed Principi remittitur puniendus.
Arnon. in 8. differentia vtriusque iuris per
istum textum, qui diuiditur, & sum. vt per
4 Affl. & dicit [IN] ista dictio licet ponatur
pro nam, cum natura positionum sit quod
vna ponatur pro alia secundum subiectam
materiam. Bal. l. filium quem habentem, nu.
18. in fi. C. fam. ercisc. & aduerbia, præpositiones, & coniunctiones, quando veniunt ad
aliquid determinandum significant qualitates, & modos, secundum suscipientem naturam ipsius determinabilis. Bal. l. 3. in fi. C. de
act. empt. ita dictio in, de qua hic, aut iungitur loco, aut tempore personæ, aut actui,
si actui, vt hic, significat intra actum, latè
Bal. in rub. post princ. fol. mat. [QVAESTIONIBVS] causis. Luc. l. vni. col. 2. in fi. de códu.
& procur. lite contestata. nam quando quæ-
5 stionis verbum profertur à lege, intelligitur
lite contestata. Affl. in const. cũ noua 1. not.
inf. de instr. confic. [VIOLENTIARVM] cum
armis, vel sine, sup. in const. si quis in posterum. [QVI QVIBVSLIBET MVLIERIBVS]
tam virginibus, quàm viduis, quę in religionibus vidualiter viuunt, cum castitas non
procul à virginitate ponatur. Bald. auth. ex
testamento col. 3. in princ. de secund. nupt.
& est triplex, in virgine, viduæ, & nupta. in
auth. cui relictum nu. 2. in fi. de indi. vidui.
toll. vel inutiliter nupta. Arno. in soliloquio
33. & 72. tam honestis, quàm non, vt in tribus constit. præcedentibus. [INFERVNTVR]
indicuntur. Nizolus in ver. infero. [PRAEDECESSORVM NOSTRORVM] felicium Regum, vt inf. in const. si dubitatio. [REGNI
6 SICILIAE] quam Cato cellam pœnariam
reipublicæ appellauit. Nizolus qui supra in
ver. Sicilia. [SANCTIONES] sacratas genere
ipso, aut obtestatione, consecratione legis,
vel pœnæ, cum caput contrafacientis consecretur. Nizolus præd. in ver. sancio. [SVB
7 DISTINCTIONE QVADAM] quia distinctio
casuum, & temporum tollit cõtrarietatem.
Pau. de Cast. cons. 311. col. 2. cir. med. 2. vol.
[VIDELICET] l. cũ de indebito ff. de probat.
[SI INFRA] quæ dictio an includat, vel excludat. Cassan. in consuet. Burg. rub. 10. §. 2.
8 ibi de dans in fi. [TEMPORA] quæ sunt mutabilium motus, & se habent in plus, interdum in minus. Luc. l. 2. col. 2. in fi. de delato.
[EISDEM CONSTITVTIONIBVS PRAETAXATA] octo dierum, vt sup. in const. omnes.
[IPSARVM PROMVLGATIO] alias proclamatio, vt in gl. [PROBARETVR] per principia, sicut causatum ostenditur per causam.

Io.Ant. c.t.num.1. de confessis in vj. [Pvgnae Ivdicivm Admittebant] & sic
virtute constitut. quas Imperator hic sub
compendio refert, si mulier infra octo dies
à die illatæ violentiæ in eius persona, proclamauit,
& proclamationem probauit in
iudicio, ex hoc solo indici poterat duellum,
sicut in alijs criminibus existentibus indicijs.
Affl.hic in princ. [Cvm] sed cum [Tam
9 In Casv Praesenti, Qvam] tam,& quam
ponuntur copulatiuè, & complectuntur extrema.
Loffr.conf.33.nu.5.cir.fi. [Qvam In
10 Omnibvs Aliis Criminibvs] quæ à carendo
nomine dicuntur,quia quod difformiter,
& criminosè agitur, caret forma, quæ
dat esse rei.Lucas l.qui grauatos post princ.
de censi.& censito. [Tantvm] tantummodo,
quæ est dictio taxatiua,negatiua, seu priuatiua.
Lucas l.fin.in princ.de fide instrum.
[Crimine Laese Maiestatis Excepto,
Et Mortis Absconsae] per quod
reus esset habitus criminis Maiestatis, vel
homicidij absconsi. inf.in const.summo periculo,
& constit.monomachiam, in quibus
11 casibus iure isto pugna permittebatur, cum
alias iure cõmuni omni casu sit prohibita.
l.negantes. C.de act.& oblig. & toto tit.de
cler.pug.& de purg.vulg. Arno.in 9.differentia
vtriusque iuris. [Pvgnae Non tam Ivdicivm]
quæ ad modum iudicij in defectu
probationum permittebatur, vt inf.in cõst.
consuetudinem prauam. [Qvam Dispendivm]
vana impẽdia,& vana probatio. Affl.
hic post nu.1.vel dãnum. Luc.l.vni.ne quid
oneri publico impon. [Provisione Sancta]
sancta cõstitutione,§.1.inst.quib.mo.
tute.fin. [Sancimvs Amoveri] d.constit.
monomachiam, quia cum detur in defectu
12 aliarum probationũ est legibus valde odiosum,
nec iure isto licet alium prouocare,sed
prouocato est licitum se defendere. Bald. in
rub.cir.fin.de dedit.liber.coll. [Nam] quia.
glo. l.fin. in ver.& maritis de Episc.& cler.
[Non Leve Pericvlvm] circa personam,
cum damnum sit circa res. Lucas l.agentes
col.3. in princ.de agent.in rebus. [Accvsantibvs
Imminet] quia si non probant,
calumniare præsumuntur, & simili pœna
puniuntur. Affl.hic nu.5. [Qvae Commvnibvs
Probationibvs] per visum, quia
quod oculus vidit, lingua negare nõ potest.
Affl.hic col.pen.in princ. [Vix] c.quanto
de censi. cap. postulasti de homicid. & ex-
13 ponitur cum difficultate, licet quod vix fit,
tamen fit. Abb.cap.pen.post num.5.de præbend.
c.cum sint in fi.de decimis,& est quod
vix est. glo.1.l.vix certis ff.de iudicij :. alibi
vix,idest nullo modo. glo.l.tutor,§ l.fin.
ff.ad Velleia.l.si seruus, vbi Bal.§.quemque
de leg.1. [Avt Nvnqvam] nullo tempore.
Archid. cap. si verò 3. quæst.7. [Probare
Potvervnt Intentata] cum sufficiens
testimonium in hoc reddi non possit. Abb.
cap. præterea, num. 1. circa med. de testi.
14 nam stupra committuntur in camera, adeo
quod testis interrogatus de causa scientiæ,
si dicit scire, quia vicinus,non probat,nam
vicini pro veritate talia secreta ignorant.
Bal.l.1.in fi.de collusi.deteg. [Cvm]postquã,
glo.l.in hac in ver.cum, de damno infecto.
[Hvivsmodi] c.2.de alien.ind.muta.cau.
facti. [Scelera]coitus à corrumpendo dictus.
D.Tho.2.2.q.154.art.3. [A Conspectibvs
Hominvm, Qvi Veritatis Ipsivs
Possint Perhibere Testimonivm,
Abscondvntvr] nam oculus adulteri obseruat
caliginem, Iob 24. Concupiscentia
quærit latebras, & dolosè subintrat. D.
Thom.vbi supra 2.2. quæst.156. art.4. ideo
adulterij, & furti crimen difficilis est probatio,
nam plerunque de nocte committuntur.
Bald. l.generali num.4. C.de decurio.
15 Latebræ enim ad subterfugiendum humana
iudicia requiruntur, nam hanc etiam
ipsi turpes turpitudinem vocant, & fortius
concubitus coniugalis nonne licitus,& honestus
est? & tamen remotum ab arbitris,
cubili conqueritur,& cum agitur vt filij nascantur,
nec ipsi filij si qui nati sunt, testes
fieri permittuntur.D.August.14.de ciu.Dei
c.18.dixi in const.saucimus, infra de matr.
cõtrah. [Et Sic Ordinariis Probationibvs
Cessantibvs] non effectũ sortientibus,
vt de verbo cessare. Bal.l.si seruus cõmunis,
cir.med.prin.ff.de stipul.seruo.cum non
deficiat ius.i.veritas. sed ius iudiciorũ cum
probari non possit, Bal.l.hac consultissima,
nu.4.cir.prin.qui test.fac.poss. [De Facto]
propter probationis defectũ, vt inf.in const.
probationũ defectum. [Et Extraordinariis
Pvgnae] perduellũ [Scilicet] etiã,
§.sed si habet in fi.inst.per quas perso.nobis
acqui. [Et Legibvs Paribilibvs]legibus
permittẽtibus inter duos,vel plures pugnã.
Affl.hic nu.1.& 4.cir.med.propter parilitatem
quandã.D.Aug.in fim.6.de Musica col.
19.post med. [De Ivre Nostro Svblatis]
remotis, seu reprobatis. Bald.in fim.l.pacta
cõuenta §.& generaliter rep.1.in prin.ff.de
pact.& est differẽtia inter tollere,& elidere.
Bal.l.pacta quæ contra, nu.3.cir.med. C.de
16 pact.cassare, & sublatum esse,idem Bal.l.inter
stipulantẽ §.sacrã cir.med.de ver.oblig.
& quod sint sublatæ huiusmodi leges inf. in
const.leges quæ de legi.paribi.subla. [Cavsae
Hvivsmodi Sine Remedio Remanservnt]
hodie tamen si violentia est illata
viduis,pupillis,pauperibus,& ecclesiæ,summariè

marię proceditur,vt in e.reg.de violentijs.
17 & defectu probationum admittitur proba-
tio minus legitima. Abb.c.fin.2.not.de teſt.
cog. & propter inopiam probationum per-
mittitur quod alias non permitteretur. Bal.
l.tutor in princ.ff.de iureiur. [NOLENTES]
ex quo poſſumus,cum nolle non dicitur,qui
non poteſt velle. Caſſan.in conſuet. Burgun.
rub.11.§.2.in princ.nu.4. [IGITVR] ergo.
Nizolus in ver.igitur. [TAM GRANDE SCE-
LVS] ſicut grandis vtilitas. infra in conſt.
grãdis,alibi graue crimen. c.literas de præ-
ſumpt. inferentis violentiam mulieri. Affl.
hic 5.not.nu.9. [DIMITTERE OB DEFE-
CTVM PROBATIONIS INVLTVM] quia iudex
18 cui nihil eſt probatum,nihil mãdare poteſt.
Bal.l.fin.§.fin.2.repet.in fi.quod metus cau.
& delinquentes puniri eſt de iure naturali,
vel alias eſt de iure diuino, vel poſitiuo. D.
Th.2.2.q.85.art.1. [DECERNIMVS] decer-
nendo ſtatuimus. Arch.cap.2. 76.diſt. [SI
QVANDO ALIQVI DE HVIVSMODI VIO-
LENTIIS ACCVSATI] cũ accuſari propriè
ſit de crimine. Specul. qui matr.accuſ.poſs.
§.2.nu.3. [CONFESSIONIBVS SVIS] iudi-
cialibus,vel extraiudicialibus,parte abſen-
te,per duos teſtes probatis,etiam quod non
ſint conuicti. Affl.hic 6.not.nu.9.circa med.
& 3.quæſt.poſt nu.13. [QVAS IN PVBLICVM
CONSCIENTIA LAESA PRODVCIT] vnde
interdum quis abſtinet propter conſcientiã.
Bal.l.data opera.poſt nu.28.de his qui accu.
non poſs.iuxta illud D.Aug.1.confeſs.c.12.
Iuſſiſti Domine,& ſic eſt,vt pęna ſit ſibi om-
19 nis ordinatus animus. Eſt autẽ conſcientia
ſenſus ſanæ mentis, vnde quod mens ſentit,
eſt conſcientia, & eſt ad ſcipſum, iuſtitia ad
alium. Bal.l.2.poſt nu.9.de pœna iudic. qui
male iud.vel ſecundum Chryſoſt. eſt lex in-
tellectus noſtri. Bal.l.3.§.ſed & ſi quis, poſt
nu.26.cum add.ad eum.comm.de leg.vel eſt
Angelus humanæ vitæ præſidens,cui nõ con
uenit de iuris apicibus diſputare. Bal.l.2.in
princ.C.de fideicom.ſeu eſt ſenſus animi co
gnoſcẽtis bonum,& malum; cum autem de-
bet ſcire,& ignorat,habet conſcientiã erro-
neam, & cogitur ad correctionem erroris,
ideo multum eſt cauendum ne perniciosè
erretur in via cõſcientiæ. Bal.præd.auth.ad
hæc nu.6.cir.med.& 13.in fi.de vſuris. nam
prout nomẽ ſonat importat applicationem
ſcientiæ,vel notitiæ humanæ ad aliquẽ pro-
prium actum,& iſta an poſſit errare,& ſi eſt
erronea an obliget ad peccatũ. D.Th.quo-
lib.3.art.26.& 27. non ligat, quando natura
nõ obligat. Bal.l.2.in fi.C.de vectig.& cõmi.
quandoque eſt conſiliũ, & pertinet ad perfe
ctos, quandoque eſt præceptum, & pertinet
ad omnem conſcientiã. Bal.d.l.2.de fideic.

& dicitur conſcio cordis .i. cognitio ipſius
cordis,& eſt dictum rationis, & ſi recta non
eſt,ratio eſſe non poteſt. Bal.quæſt.de ſchiſ-
mate col.2.poſt med. [AVT TESTIBVS, QVI
IN IPSIS VENEREIS ACTIBVS] in fraganti,
inſtãtis criminis. Bal.l.vni.in prin.de raptu
virg.vel in propinquis ad actum. Abb.c.prę-
terea,vbi etiam ponit exempla nu.1.& 2.de
20 teſt.quia proximus eſt actui,qui in actu eſſe
videtur. Bal.l.qui indignus 1.rep.cir.med.de
Senato. [INVENERINT ACCVSATOS] puta in
latebris,& ſecretis locis,nudum cum nuda,
ſolum cũ ſola in lecto iacentes. Spec. tit.de
præſum.§.2.nu.3.cir.fi. [QVOD TAMEN PER
RARO POSSIT CONTINGERE] & ſic quod
raro poteſt contingere curant legiſlatores,
nõ quod valde raro. Luc.l fin.cir.fi.de cõſul.
& nõ ſparg. [FVERINT FORTE] quod eſt phi
loſophicum temperamentum. l.fideicõmiſſa
§.ſi rem in ver.forte,de leg.3. [CONVICTI]
per teſtes, qui dicunt vidiſſe per foramen.
Bal.l.1.col.1.in fi.de his, quæ in teſta.delen.
vel ex deprehenſione in adulterio: vnde non
opus eſſet probari ꝑ teſtes. Abb.c.fin.1.not.
de adult.& dicitur deprehenſus in crimine,
qui eſt conuictus. Ang.l.1.in princ. de pet.
bon.ſubla. [NOBIS ETIAM INCONSVLTIS]
etiã ſi in alijs non poſſet,niſi conſulto Prin-
cipe,& iubente. l pen.ff.de ſicarijs,l.miſſi in
fi.de exact.trib. hic tamẽ voluit,quod prius
vultio, quàm culpa ad eum perueniat. l. ſi
quos in fi.C.de off.præſ.præto.orie. [CAPI-
TALI POENAE SVBIACEANT] præcipiendo
pœnã ſeruari capitalem,vt in conſt.pręced.
[PRISCIS, ET NOSTRIS ETIAM CONSTI-
TVTIONIBVS] tribus præcedentibus [PRAE-
STITVTAE] præfinitæ,& præſcriptæ. Nizol.
in ver.præſtituo. [QVOD SI] ſed.glo.l.idem
Pomponius in ver.quod ſi ff.de arbit. [NON
21 IPSA REI VERITAS] cuius inueniẽdi cauſa
omnia iura prodita ſunt,ſemper eſt iuuãda,
nec probationibus reſtringenda. Io.Ant.de
Nig.in c.reg.ne per exceptionis anfractum,
eſt præponenda gratiæ, & potentatui. l.eos
teſtes, vbi Bal.in princ.C.de teſti. & differt
ab opinione. Abb. c.à nobis 1.not.de ſent.
excomm. quæ eſt temeraria præſumptio.
Spec.tit.de præſum.§.2.in princ. [SED HOC
SOLVM] quæ eſt dictio taxatiua. Caſſa.in cõ-
ſuet.Burgund.rub.4.§.1. ibi ſulcment, nu.1.
[QVOD PER MVLIEREM, AVT] et, glo.pen.
l.pen.ff.de act.empt. [PRO PARTE SVA] pro
ſe, infra in conſt.nullus campio. [PER ALI-
QVOS TER NVNCIATVM FVERIT ALICVI]
d.auth.ſi quis ei, de adulterijs. [QVI SI-
22 ONIS] de quibus D.Th.cum appendice 2.2.
q.151.art.4.& 153.art.5.quibus ſæpe loqui-
mur, c.cum apud de ſponſal. Abb. cap.fin.
circa fin.de eo qui cogn.conſang.vxor. ſuæ,
[AVT

23 [Avt Modis Aliqvibvs Pvdicitiam] quæ quasi vitans corruptelas peccati dicit. D.Th.vbi sup.2.2.q.45.art.6. & est essentialiter in anima, materialiter in carne, sicut virginitas. ea.par.q.152.art.1. & sic differt à pudore, nam pudor est corporis, pudicitia mentis. Arch in c.pudor 32.q.2. [Mvlie-
24 ris] quæ à mollitie animi, & corporis dicitur. Caiet.3.par.de Saluatore,q.28.art.1. col.1. circa med. [Attentet] attentare præsumit, inde attentatum.i.præsumptum. Io.And.c.2.nu.3.cir.fin.de præb.in vj. & dicitur impudicitia, quæ pertinet ad quosdam actus circumstantes actum venereum, vt oscula, tactus, & huiusmodi. D.Thom.2.2. quæst.143.art.vnico,& 154.art.1. & contra monitum iterantem accessum est maxima suspicio. Abb.c.monasteria, post num.5. de vita,& honest.cler. etiam,quia libidinis vitium principaliter homini attribuitur. Bal. l.vnica,nu.1.de Senatuscons.Claud. [Qvod A Reiteratione Hvivsmodi Illicitas Praesvmptionis Abstineat] cohibeat, temperet. Nizolus in ver. abstineo. vnde si præcedit suspicio, sequitur monitio, & postea reperitur confabulari cum vxore, possit occidi. Abb. c.2.in 3.not.de cohab.cler. & mulie. Spec. in tit. de actore, post num.58. [Et Postea] ex interuallo. gl.1.in l.postea si quis omi.cau.testa. [Cvm Mvliere Clamante, Et Aliorvm Avxilivm Cvm Vociferationibvs Invocante] ex quibus
25 vocibus, & ploratu inducuntur indicia ad probandum, quod violentiam inferre voluerit.l.1.§.potuisse,vbi Bal.ff.ad Syllan.ex vociferatione dico,fletu, & fuga. Spec.d.tit.de præsum.§.1. post princ.& §.2.nu.4.vbi Bal. add.vlt.in princ. [Tam In Collvctatione] quæ proprium corpus commaculat, & à se in seipsum fit turpitudo, licet in alium extendatur: vnde qui mandat fieri adulterium, non est adulter verè, vel fictè, nec punitur de mandato, sed tanquam factor adulterij. Bal.l.vni.§.ne autem post nu.3.de cad. toll. [Vel Fvga] an autẽ sola fuga sufficiat. Bal.distinguit d.l.vni. nu.19. de raptu virg. Indicia verò adulterij ponit Io. Ant.de Nig. in c.reg.vt fine,nu. 75. [Etiam In Domo] domicilio,vel habitatione.Bal.l.1.circa fin. princ.de orig.iuris. [Vel Prope Domvm] quæ debet esse cuique tutissimum refugiũ. l.plerique de in ius voc.Bald.d.l.1.in princ. ad Syllan. loca vicina, vel propinqua. Bald. l.1.cir.princ.de interdi. [Mvlieris Eivs-
26 dem Inventvs Fverit] vnde quod oritur ex propinqua facti circunstãtia dicitur præsumptio violenta, in constit.feuda. diuer.9. num.53. & posset ex ea condemnari. Abb. cap. excommunicamus, nu.6. de hæreticis.

[Avt Si Denvnciatione Praedicta Minime Praecedente Mvlierem Clamantem] vt in const.seq. [Svb Se Teneat Violenter] iniuriosè,& per vim. Nizol.in ver.violentia. [Virginitatis Svae Seram] c.pen.de frig.& malef. inde seræ portarum,psal.147.Lauda Ierusalem. Quid au-
27 tẽ sit virginitas, vnde dicatur, & in quo consistat, 2.2.q.152.art.1.& est nomen virtutis, vel naturalis status. Caiet.ad D.Th.ea.par. q.154.art.6.col.3.in princ. [Satagentes Aperire] resignare. l.si testamentum ff.de testam.claustrum pudoris inuadendo.D.Th. 3.par.de Sacram.q.86. alias 55.art.4. [Et Ipsam Corrvmpere] deprauare, vitiare. Nizol.qui sup.in ver.corruptus. [Avt Iam Corrvptae Violentiam Inferre] quia sufficit probari principia, ex quibus aliquid infertur, quod esse necesse est.Bal.in rub.nu. 22.in fi.de rer.diui. licet fuga, colloquium, & ijs similia sint indicia,& minus,quàm semiplena probatio, indicia leuia, & magno spatio rationis distantia à necessaria veri fide.Bal.l.4.cir.fi.vnde leg. [Cavsam Eandem Plene] planè,perfectè,cumulatè. Nizolus in ver.plenè. [Discvssam] finitam. glo.l.4.in ver.discusso,de naut.fœnore. [Et Probationibvs Praedictis,Avt] et,gl. l.fin.in ver. cognitione, de his, qui ad eccl. confug. [Similibvs] certis,& determinatis
28 à iure.Bal.l.3.nu.23.C.de edendo.quia similitudo est actus inter diuersos terminos non mediocres,vt ibi nu.60.cir.med.& similitudinem vocat exemplum. idẽ Bal.l.si furiosi, nu.2.cir.med.C.de nuptijs,quod posset mouere animum iudicis. Bal.præd.l.fi.1.cep. nu.2.circa fin.quod metus cau.sed ius commune trahitur ad similes casus non municipale. in l.2.post nu.2. C.si aduer.don.tio. in l.vnica, de leg.Fusia cani.toll. & in l.fin. C.de interdi.matr. quando habetur pro expresso,& in quibus casibus non, in l.3.nu.1. & 3. C.de instit. & substit. sub cond.factis. alias non possumus facere legem, vbi non est facta à legislatore,nisi dicatur, quod trahatur de vno simili ad aliud. Bal.l.humanitatis, post num.61.de impub.& alijs substit. [Forsitan Instrvctam] cum actis, allegationibus,& munimentis causæ.dixi infra in constit.statuimus vt Magnæ Curiæ. [Ad Conscientiam Nostram] idest nobis, ad finem sciendi quid nobis videtur. Abb. cap.bonæ memoriæ, lo secondo,post nu.30. de postul.prelat. [Remitti Censemvs] in const. contumacem, in fi. de pœna contum. in ciuil.cau. [Vt Ex Sententia Motvs Nostri] alibi motus animi nostri,quem ex celesti arbitrio sumpsimus.l.1.de sum.Trin.
29 [Qvem De Manv] vel opera, nam manus

pro opera capit. Abb. c.irrefragabili nu.2. cir.med.de off.ord. [CAELESTI SVMPSERIMVS] & sic potestas,vel arbitrium Imperatoris procedit à Deo. Bald. d.l.1. 6.not. de
30 sum.Trin.& motus dicit cogitatio. D.Aug. 16.de ciu.Dei c.6. alibi passio,idest motus. Bal.in rub.de cond.& demonst.& isti animi motus,vel passiones non possunt committi. Bal.l.si quis Sempronium in fi.de hære.inst. [CAVSA TERMINVM DEBITVM CONSEQVATVR] secundum Deum,& institiā terminetur, inf.in const.vt vniuersis,& sic iudicabi
31 tur ex suspicione,quia iudiciū interius pertinet ad iustitiam,secūdum quod comparatur ad iudiciū exterius,vt actus interior ad exteriorem,sicut concupiscentia ad fornicationē,& ira ad homicidium.D.Th.2.2.q.60. art. 3. & vbi Imperator ex plena relatione cognouit,non est amplius appellandū. Bal. l.nec causas in princ.& cir.fin. C.de appell. verum iudex qui expectat relationem, non debet innouare, sed debet expectare prius referri. idem Bald. in l.generaliter §.his de præsentibus in fi. C.de rebus cred.& iureiur. sicut causa relata, vel referri promissa, seu pendente appellatione non valent rescripta per alteram partem obtenta. l.ex illo, vbi bald. d.tit.de appell. [ACCVSATO TAMEN INTERIM] lite pendente. Bal.l.quæsitū §.fin.
32 in prin.de leg.1. [FIDE CVSTODIAE FIDEIVSSORVM] quæ dicitur catena aurea,secundum Bart.de Capua, quē refert Affl.hic nu. 16.cir.fi. Vnde si Rex mandat officiali,quod teneat aliquem,sub tuta custodia potest relaxare sub fideiussoria cautione. Gra. hic num.4. & infra in const.humanitate. [VEL CARCERIS DEPVTATO] vt squalore carceris maceretur.inf.in const.custodes.
33 Sed contra,testis dicere veritatē ex quinque sensibus. Spec.in tit.de teste §.1. nu.15. in fi. nec ex præsumptionibus moueri debet iudex ad imponendā pœnam corporalem, vel magnam pecuniariam.Bal.l.fin.3.rep.in princ.quod met.can.nec ex pluribus cōcurrentibus augetur effectus.l.spadonem §.qui iura circa med.de excus.tut.etiam quia non potest dari certa doctrina circa probationē complendam.Abb.c.præterea,post princ.de testi.sicut in taxatiua variabilium.Bal.l.interdum §.Iulianus,rem ratam hab & in redemptione,vel cōmutatione voti. Abb.c.1. 2.not.de voto,& voti redem. sim.in c.de simoniaca de simon. c.2.num.5.de apostatis,
34 adeo quod sententia lata ex præsumptionibus,non habetur pro diffinitiua. Bal.l.nam & postea ff.de iureiur. sed iudex debet illam temperare,vt modicè,vel rarò pœnam inferat. Abb.c.4.in 3.not.de cohab.cler.& mul. etiam quia vir,quando suspectā habet vxorem, ei insidiatur, vt possit eam cū testibus in adulterio deprehendere,& videtur quandoque male operans etiā se à quibus videri non arbitratur. D.Th.cum add.ad eundem 3.par.de Sacra.q.93.alias 62.art.3.ibi quar tum minor.

Dic,quòd prædicta procednnt in præsumptione leui, cui non est standum. l.5. §.1.in ver.si leuior de mino.alias vbi deficit facultas probandi admittitur probatio non integra.Abb.c.cnm in tua,post nu.7.de sponsal. & ex coniecturis causa deciditur.Bal.l.si seruus plurium §.fin.cir.fin.de leg.1.& ex pluribus præsumptionibus,adminiculis,& indicijs,& argumentis potest iudicari.Bal.l.fin. 1.rep.post nu.4.& 3.rep.in princ.qnod met. cau.ne defectu testiū iustitia depereat.c.dilecto de testi.c.fin.de testi.cog.& licet alias deficiētibus legitimis probationibus recurratur ad iuramentum.c.& si Christus,de iureiur. c.2.de probat. & l.1.ff.de iureiur. hic ad vnam speciem probationis non se astrinxit.l.eum qui in princ.eo.tit.de iureiur. Bal. l.excipiuntur ad Syllan. verum si delictum coniecturis probetur,maleficus mitiori pœna punitur. Alpha.l.1.nu. 104.vsque ad 107.
35 ff.si cer.pet. Vnde habemus indicinm,suspicionem, opinionem,& præsumptionem, ista quæ sint, Abb.c.quanto nu.2.de præsumpt. latè Spec.in rub.cum add.ad eum §.1.& 2. eo.tit.de præsum. voluit tamen hic esse euidentia,& apparentia ex coniecturis,& liquidis argumentis. Bal.l.licet de leg.1.ac manifesta, quæ ex coniecturis, & verisimilibus præsumptionibus colligunt.Abb.c.1.2.not. de cler.non resid. & probatur in l.cum proponebat, vbi gl.fin.& Bal.in princ.de leg.2. quia mens ex circunstātijs colligitur. Abb. c.vni. nu.3.cir.med.de fagitt. & per indicia declaratur.Bald.l.legato generaliter in fine princ.de leg.1. vt sic ex pluribus argumentis vincat in causa. Bal.l.tale pactum §.qui prouocauit 2.rep.nu.11.cir.fin. ff.de pactis.
36 & tunc licet vna species probationis non sit alia, sunt tamen idem in substantia. Ant.de But.c.2.in fi. de cler.peregr. Insuper, quia Imperator statuit super eis, dicuntur præsumptiones iuris,& de iure, & quare à magistris sic vocentur.Spec.in d.tit.de præsum. §.2.nu.5.vbi Bal.in add.vlt.cir.med. & istæ probationes legum habentur pro liquidis probationibus. Bald. l.In actionibus col.2. circa fin. de in litem iuran. & l.duobus §.si quis in fi. ff.de iureiuran. & secundum Philosophum,non habemus in quacunque scientia specularia summam certitudinem, puta Mathematicam inquirere,sed contenti de certitudine correspondente scientiæ de qua tractatur, cū probationes omniuo certæ in

ta in ista materia haberi non possint. addit. ad D.Thom. vbi supra 3.par. de Sacramen. quæst.93.alias 62.art.2. ibi item de minori.

37 Vnde adulter, qui manifestam violentiam commisit, argumentis superatus, & confessus, non appellat. Speculat. in tit. de appell. §.2. nu.2. cum sola deprehensio in actu venereo inducat infamiam, & faciat indiciũ, vt supponatur torturæ. Quid si in actu proximo solus cum sola, nudus cum nuda reperiatur. Abb. cap. cum non ab homine, post num.19. de iudicijs. Gra. hic num.1. pro veritate eruenda posset torqueri familia, quæ tunc erat domi. Bald. l. in adulterij, C. de adulterijs. Quid si deprehenditur in domo pulchræ mulieris. Abb. cap. tertio loco, post num.10. de probat. c. literis de præsumptio. Et si quis aliquam secum tenet, non tamen est notorium quod eam cognoscat, quia non fit in conspectu hominum ius adeo vehementer præsumit, quod fore notorium reputatur. Speculat. in tit. de notorijs crim. §. fin. post num.10. circa fin.

38 Nota, quod in nominibus verbalibus posito solius actus exercitio, ponitur & nomẽ. Abb. c.1. num.38. de iudicijs. & habent ista nomina duplex significatum, actiuum, & passiuum. idem Abb. in rub. in fi. num.2. de elect. Bald. l. filiusfamilias ff. de testam. hic restringitur ad passiuum, nam dicitur de his quæ mulieribus inferuntur. Abb. c. dudum, post num.37. de elect. ista violentia dicitur casus fortuitus. Abb. c. sacris 3. not. de sepulturis. vis maior dicitur voluntas domini. l. qui ratiario. iuncta glo. fin. ff. de pign. act. Vnde si Rex, vel tyrannus stuprauit virginem, præsumitur per vim cognita. Affl. in c. naturales in glo. nu.7. in fi. si de feu. fuerit controu. inter dom. & agn. nec tunc est licitum seipsam occidere ne ab alio corrumpatur, quia non debet in se committere crimen maximum, quod est suiipsius occisio, vt vitet minus crimen alienum. D.Thom. 2.2. quæst.64. art.5. alter si cognosceret mulierem per violentiam, distinguo vt per Bald.

39 cons.381. 2.volum. Et si dubitatur de violentia puellæ, de cuius matrimonio tractatur, debet iudex prouidere de loco tuto, & honesto. c. cum locum, vbi Abb. in princ. & num.5. de sponsal. Naturale tamen fœdus inter coniunctos nihil permittit sæui criminis suspicari. l. si quis, vbi Bal. C. de adulter. maxime in viro prædito scientiarum. c. pen. de præsumpt. Abb. c. pen. 2. not. de cohabit. cler. & mul. licet etiam inter consanguineos id scelus perpetratum reperitur. idem Abb. c. monasteria, post nu.3. de vita, & hon. cler. & sumitur præsumptio à solitis. Baldus l.2. 1. repet. in princ. ff. de edendo.

40 Secundo nota, quòd lex correcta, vel cassa, habetur pro non lata. Bald. l. non est nouum 2. repet. ff. de legi. vel licet sit sublata ratio durat. Io. And. ad Speculat. in tit. de feudis, in princ. col.3. post med. vnde ex eis non arguitur, sed ex æquitate remanente ex eis. Bald. 1. const. ff. in ver. & hæc omnia. licet re sublata, absurdum est relinqui eius imaginem, siue similitudinem: vnde consuetudine in proprio casu reuocata, non videtur trahenda eius ratio ad similia. idem Bald. l. de quibus, post num.33. ff. de legi. & recitantur vetera, vt noua appareant pulchriora. Bal. §. itaque 1. const. ff. quandoque referre non est necesse. l. 1. ad legem Aquil. & derogatio non retrotrahitur nisi fingat non fuisse factum. Bald. l. ius ciuile, de iust. & iure.

41 Tertio nota, quòd multa sunt possibilia, quæ sunt incredibilia. Bald. l. Meuius, post princ. de leg. 2. ideo potuit, exponitur possibile fuit. glo. l.1. in ver. alio, vbi Bal. de iniusto rup. & irri. testa. & dicimus adulterium, & fornicationem directo probari non posse, quia nõ cadunt in sensum testis. Abb. c. maritis de adulte. ex quo occultè committuntur, adeo quod non probantur per famulos viri, vel mulieris ad effectum dirimendi matrimonium, vnde cautela est quod expellantur à seruitio, & postea deponant. Abb. c. in literis 2. not. & nu.6. de testi. & probationes illæ magis stringunt, quæ sunt aptiores, & verisimiliores negocio. Abb. c. preterea, post princ. eo. tit. de testi. & peius est præsumere id esse, quod possibile est id esse. Bal. l. septimo mense, 2. repet. de sta. hom. vnde sola deprehensio in adulterio non sufficit ad puniendum deprehensum, nisi aliter conuincatur. Abb. latè c. ex literarum, nu.4. de eo qui duxit in matr. quam polluit per adult. nec semper inspicio est peccatũ mortale. D.Th. quolib.12. art.34. sed quanto illud commouet ad peccandum est magis necessarium, tanto peccatum leuius est. D.Th. 2.2. q.142. art.3. Quid si propter æqualitatẽ vtriusque partis statum implicat, puta vicini adolescentuli speciosas vxores habentes, alter alterum nocte obuiam facit, accusant seinuicẽ de adulterio, quidquid altera pars dicit, hoc altera dicat necesse est, videlicet verisimile est se voluisse adulterium committere, quia adolescens es, te quoque, quia etiam adolescens verisimile est, quia vxorẽ habet, tu etiam similiter facultatem tibi vicinitas tribuit, tibi quoque eadẽ vicinitas facultatem subministrat, cur nocte in me, cur autẽ tu in me incidisti nihil est quid distinguatur: idcirco si vter eorum accusat alterum, se criminatur, si se purgat, defendit eum

quem criminare videtur. D.Aug.in principijs Rhetoricæ, col.9.cir.fin. & 10.in princ. quæ autem sit pœna deflorantis virginem. Abb.c.2.nu.4.& 5.de adulterijs. Virginitas verò dicitur secunda dos.idem Abb.c.1.nu.4.in fi.eo.tit.de adult. Contra traducentem puellam parentibus inuitis quomodo formatur libellus.Spec.in tit.de sponsalib.§.4. nu.7.Quid si inuenit cum veste meretricali, c.in audientia de sent.excom. Vltimo,peccans cum muliere,quando dicatur dormire, & quando dormitare. Abb.c.1.2.not.d.tit. de adulterijs.

Si quis mulieri violentiam patienti,& clamanti non succurrerit.

SVMMARIVM.

1 *Probat qui non improbat.*
2 *Occidit, qui potuit hominem à morte liberare,& non defendit.*
3 *Delicti esse auctorem aliud est, & aliud pati delinquere.*

VIA violentia probatur per clamorem,vt in const. præcedenti,nunc ponit pœnam audientis clamorem mulieris, & nõ succurren-
1 tis,nam qui nõ improbat, probat.glo.l.si filiusfami-
2 lias ff.ad Maced. & qui potuit defendere, & hominem à morte liberare,& non defendit, occidit. Spec.in tit.de dispensatio. §.4. post nu.47.& punitur pœna pecuniaria quæ non
3 succurrit, nam aliud est esse auctorem delicti,aliud pati delinquere. l.3.ff.de noxal. & impedire,& euitare non sunt idem.Bal.l.legis virtus in fi.ff.de legi.

SVMMARIVM.

1 *Amoris effectus, & causa.*
2 *Dictio quicunque,vtrumque comprehendit masculum,& fœminam.*
3 *Delictum factum in ciuitate magis punitur, quàm factum in rure.*
4 *Clamoris causa,& eius effectus.*
5 *Mulieres flendo sanantur à tristitia, & sunt faciliores viris.*
6 *Testimonium de auditu alieno est minus validum, quia fundatur ex persona alterius à qua audiuit.*
7 *Clamans,& plorans præsumitur vim passa ab aliquo.*
8 *Pietatis causa factum non debet pœnitere.*
9 *Pœna purgat delictum.*
10 *Archa, vel camera Regis dicitur vbi eius pecunia reponitur.*
11 *Iuuare qui potest commodè, & non iuuat, dicitur peccare, & opem præstare.*
12 *Simulatio cauta, & prouida,sed non dolosa admittitur.*
13 *Vox præcipuum locum tenet inter alia signa.*
14 *Ignorantia excludit culpam,nisi scire teneatur.*
15 *Doli lex quando mentionem facit lata culpa, & non leuis.*
16 *Legis voluntas adimpleri debet si potest, alias ad impossibile nemo tenetur.*
17 *Somnus plerunque inuitos opprimit, & dormiens naturaliter non intelligit.*
18 *Periculum pro alio subire quis non debet, nec defensã ignoti assumere.*
19 *Maleficium dicitur perpetrare, qui non impedit,quando impedire spectat ad eum.*
20 *Iuuare gratis aliquem,nisi quosdam, non tenetur quilibet.*
21 *Distare dicuntur, quorum voces non audiuntur.*
22 *Ignorantia præsumitur ex absentia.*
23 *Clerici tenentur obuiare ne quis verberetur, post num.25.& 27.*
24 *Homicidium futurũ non tenetur quis reuelare, si probare non potest.*
25 *Furtũ an probet acclamatio cũ fuga.*
26 *Quicunque, quemlibet, etiam fœminam includit.*
28 *Malefactores vigore statuti si tenentur homines de contrata capere.*
29 *Mulier non præsumitur consentire, & virgo decepta, & subducta.*
30 *Scalam ponens ad muros mulieris, qua pœna punitur.*
31 *Consensus multiplex, negligentiæ, consilij, cooperationis, & auctoritatis.*

QVI-

1 VICVNQVE] creaturæ factæ sunt in odium, & muscipulã pedibus insipientium. Sapien.14. Amor enim puellarum subuertit iudicium rectum, Bal.l.2.in ver. & cum placuisset, de orig. iur. & nemo dum in illo est, mente prospicere quidquam potest. Arist.7. Ethicorũ 14. Visio est principium amoris, D.Thom.2.2. q.26. art.2. amoris ardore nihil vehementius, quem intra debitos limites carcerare philosophicum est, Bal.l. precibus nu.21, cir. med. de impub.& alijs substit. alias fit sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. psal.31. Beati quorũ. Sæuit in se, quandoque in alium, & qui sapit meretur. Bald.l.1.§.si tibi ad Syllan. Non cognoscit malum, quod in malo positus putat esse pulcherrimum, D.August.4. contra Pelag. col. antepen. in fi. nam corporales delectationes distrahũt ab vsu rationis, contrariantur ei, & ligant ipsum, corrumpunt prudentiam, & impediunt rationis vsum. D.Thom.1.2.q.33.art.4. ibi probatur, & q.34.art.1. rectum iudicium in his non habent, sed constituendo in eis finẽ, peccant, & verbum bonum amittunt. idem D.Th.2.2.q.9.art.4. auertũt enim mulieres cor hominis. 3. Reg.11. propterea quando sunt bonæ, nolunt consentire, & clamant, succurritur eis, ne occasione timoris dicant sibi placere, quod oderunt. c.cum locum, de sponsal. & licet iure ciuili non succurrens mulieribus violentiam patientibus, & acclamantibus, non puniatur, vt hic in glo. iure canonico secus. c.dilecto de sent. excomm. in vj. Iure isto tenetur pœna quatur augustaliũ. Arno.in 10.differentia vtriusque iur. per istum tex. qui sum. & diuiditur, vt per

2 Affl. & dicit [QVICVNQVE] masculus, vel fœmina, nàm ista dictio vtrunque comprehendit. Bal.l.quicunque 3.not.de seruis fug. vicinus cum vicinorum appellatione comprehendatur, qui vocem clamantium exaudire potest. Bal.d.l.1.§.hoc autem ad Sylla. [MVLIEREM CLAMANTEM] in ciuitate, se-

3 cus in agro. Deuteron.c.22. Inde magis punitur delictum factum in ciuitate, quàm in rure. l.3.vbi Bal.post princ.& nu.6.C.de incest.nupt. Et clamare dicitur, qui voce, vel alio signo ostendit animi desistentiam. Abb. c.veniens nu.4. & c.consultationi de sponsa. cuius verbi declinationem ponit D.Aug. in lib. de Grammatica col.19.& seq. Naturale

4 enim est cuilibet dolenti, homini, siue animali, quod vtatur quocunque potest auxilio ad repellendũ, quod infert dolorem, & quia maximũ auxilium est calor, & spiritus, ideo per contractionem natura conseruat calorem, & spiritum interius ad repellendum, quod nocet, tunc multiplicatis spiritibus introrsum, & calore, necesse est quod emittatur per vocem, propterea vix potest continere quin clamet. D.Tho. 1.2.q.44.art.1, inducit timorem, & emissiones superfluitatum. ibidem art.3. inde leuamen est, vt experientia docet, quod quando quis vehemẽter est afflictus, emittit lachrymas, & quando non, afflictio fit intrinsecus crudelior. add. ad eũdem 3.par.de Sacram.q.128. alias 97.

5 art.3. ibi exam. Mulieres flendo sanantur à tristitia, & sunt faciliores ad flendum, quia in humido abundant, quàm viri. Guliel.Pip. fer.5.post 4.Dom.in Quadrag.col.16. vltra quod lachrymæ, & gemitus naturaliter mitigant tristitiam. D.Th.1.2.quæst.38.art.2. Purgant, & serenant oculos ad videndum Deum. add.ad eundem 3.par.de Sacra.q.35. alias 4.art.2.ibi corrola. Io secondo. Quid autẽ sit signum, quotuplex, & eius exempla, D.Aug.2.de doctr.Christ. in princ. & 15.de Trin. col.18. [AVDIERIT] auditu proprio, non alieno. Abb. c.præterea nu.14.cir.med. c.tam literis nu.5.c.licet ex quadam 2.not.

6 de testi. Vnde testimonium de auditu alieno est minus validum. Abb. c.tua nos. vlt.not. de consang. & affin. quia substantiam testimonij fundat ex persona alterius, à qua audiuit. Abb.c.fin.nu.10.qui matr.accus.poss. Spec.in tit.de teste, §.1.nu.52.& 53. Bal.l.si arbiter col.1.circa fin.de probat.& verbum prædictum audierit, potest habere significationem præteriti, & futuri temporis, in legibus tamẽ intelligitur de futuro. Bal.in fini. l.cum lex nu.2.ff.de legi. [CVI FORTE VIO-

7 LENTIA] nam quam vicini audiũt clamantem, & plorãtem, præsumitur vim passa per aliquem. add.ad Bal.l.fin.in ver.esse probatum, C.de probat. [INGERATVR] inferatur. Nizolus in ver.ingero. [AD CVRRENDVM] vel occurrendum, idest obuiam faciendum. [ET EI SVCCVRRENDVM] verbis opem ferendo. Affli.hic 1.not. clamoris subsidio. D.Aug.in libro de moribus Manich.col.36. cir.fin. cum voce opotteat auxilium ferre. l.1.§.hoc ad Syllan. si clamauit, alias non adiuuatur, si ab ea nihil agatur. D.August. ferm.13.de verbis Apost.col.8. [VOLVMVS] quod est promulgatorium noui iuris.add.in marg.ad Aluaro. §.Episcopos de pace iura. firm. Gra.hic cir.princ. nam secundum glo. Iser.& Afflict. hic ponitur nouum ius à iure cõmuni omissum. [AVDIENTEM ESSE VELOCEM] celerem ad opem ferendum. Affl. hic in princ. cum contra clamorem opus sit declamare. Bal.in fim.l.mandatum, post nu. 19.C.mandati. [QVOD] sed. Bal.l.nõ solum

§.morte

§.morte de oper.noui nunc. [Si Non Fecerit] minus fecerit. l.si maritus sol.mat.
8 cum nec de eo quod pietatis causa fecit pœnitere debeat. Bal.l.liber captus cir.princ. C.de postlim.reuer. etiam, quia qui non repellit iniuriam à socio cum potuerit, ita est in vitio sicut qui fecit. D.Th.2.2.q.60.art.6. [Quatvor Avgvstales] quid importabat, & nunc importet ista pœna, & quod augustalis est carolenorum quindecim. Affl.
9 hic 2.not. [In Poenam] quæ purgat delictum. Bal.l.actoris 2.rep. in fi.ff.de procur. licet minus delictum sit omissionis, quàm commissionis. Bal.l.pen.nu.1.in fi.C.de interdi.matr. [Tam Nocivae Desidiae] pigritiæ. Affl.hic circa princ.inde desides, gl.fin.l.actilicinus de seruit.rust.præd.& negligentia idem est quod pigritia, & torpur, quæ pertinent ad executionem, vel pigritia importat tarditatem ad exequendũ: torpor remissionem in ipsa executione. D.Th.2.2.
10 q.54.art.2. [Camerae Nostrae] archæ nostræ, camera enim, vel archa Regis dicitur vbi reponitur thesaurus, vel pecunia fiscalis. Affl.sup.in const.si quis in posterum 8.not.nu.32. de defensis impon. [Componat] quod sonat in pecuniariã satisfactionem. Abb.c.inter alia nu.8.de immun.eccl.
11 nam qui non iuuat offensum, dicitur opem præstare, vltra quod peccat si potest commodè iuuare, & non iuuat. Bal.l.1.nu.11.in fi.C.de ser.fug. [Nec] non, Bal.l.si filiæ in fi. C.de don.ante nupt. etiã, gl.l.si verò §.pen. in ver.non erit, sol.mat. [Ad Evitandam
12 Poenam Aliqvis Simvlare] dolosè, alias cauta, & prouida simulatio admittitr. Abb. cap.1.num.7. de his, quæ vi, metusve cau. [Potverit] quod verbum quatuor habet significata. Bal.l.2.nu.3. cir.med. quib. res iud.non nocet.hic exponitur debuerit. Abb. c.pastoralis, post nu.17.de appell. [Ob] quę dictio denotat causam remotam.c.inter dilectos, vbi Abb.num.4.in fi.de fide instrum. [Avditvm] puta quia non audiuit. [Qvi Avt Svb Eodem Tecto] & dicitur esse sub eodem tecto, si est in loco in quo potest clamorẽ domini audire, in domo, siue in agro. l.fin. vbi Bal.de his quib.vt indig. vel sit in tali loco in quo possit opem ferre. Bald.l.1. §.serui appellatione ad Syllan. [Avt] disiunctiuè, alibi ponitur pro etiam. Bal.l.2.C.de obseq.patro.præst. [Loco] quid sit locus. D.Th.quolib.6.art.3. [Fverit Vnde] ex quo. add.ad eundem 3.par.de Saluat. q.46.
13 art.9.ibi correla. [Vocem] quæ præcipuum locum tenet inter alia signa. D.Th.prædict. 2.2.q.110.art.1. [Avdire Potverit] & sic fit adeo vicinus, quod eius vox verisimiliter audiri potuerit. Affl. hic 4.not. alias igno-
14 rantia excluderet culpam, nisi scire teneretur. Bal.l.qui cum tutoribus 2.rep.in fi.ff.de transact.vel doceret de ignorantia, quia excusaretur etiam à ficta cuntumacia, & omni pœna. Bal.l.vni.2.rep.§.hoc iudicium nu.3. si quis ius dicen. non obtemp. alias dicitur consentire cum approbet, vel permittit. D.Aug.in lib.de mendac.col.31.circa med. [Qvi Svrdvs] etiam quod surdus quandoque delinquendo puniatur. Bal.l.1.§.1.ff.de postul. [Avt Mvtvs] qui non potest sicut debet dominũ clamoribus adiuuare. Minad. cons.11.nu.20. cum vitium naturæ non debeat puniri. Bald.l.1.§.in bestijs si quatru. paup.fec.dicatur. [Sine Dolo Malo] l.1. de eo per quem factum erit. l.iurisgentium §.pactorum ff.de pactis. & dicitur ad differentiam doli boni. glo.rub.C.de dolo malo.
15 & lex quando doli mentionem facit, sufficit lata culpa, & non leuis. Bald.l.in actionibus col.2.cir.med.de in litem iur. & idem est dicere dolo, quod fraude. Bal.l.pacta conuenta §.sed si fraudati col.2.in princ.ff.de pact. quia æquum nõ est dolum suum quemquam releuare. l.verũ §.tempus pro socio. [Clavdvs] pedibus impeditus, nam qui opem nõ habet, non potest alij opem dare. Bal.l.quidam elogio num.16.post med.de iure delib. [Avt Alias Imbecillis] debilis, baculo indigens. Affl.hic post princ.non enim impu
16 tatur si fecit quod potest, nã si potest, adimplenda est voluntas legis, alias ad impossibile nemo tenet. Bal.l.si ideo C.de his quib. vt indig. [Avt Vociferationis Tempo-
17 re Dormiens Non Probetvr] quia somnus plerunque inuitos opprimit. D.Aug.in lib.de immortal.animæ, col.13.in fi. & dormiens naturaliter non intelligit. Affl. hic nu.6. cir.med. similes excusationes ponuntur.l.3.§.si cum omnes d.tit.ad Syllan.c.fin. qui matr.accus.poss. Bal.l.1.§.pen. d.tit.ad Syllania.
18 Sed videtur, quòd quis non debeat se ponere in periculo pro alio. Bal.l.1.de off.pręf. vigil.vt rem alterius saluam reddat. D.Th. 2.2.q.62.art.7.nec defensam ignoti assumere, vt inf.tanto magis, quia decipi potuit in voce. Abb.cap.præterea, post nu.6.de testi. etiam quia vox est sonus statim transiens. Bal. l.si vnus §.quod in specie num.21. post med.ff.de pact.nec potest quis pręcisè compelli ad loquendum. Abb.c.verum post nu.3. de iureiur. tacere autem gratis non est turpe, sed pretium accipere pro tacenda veri-
19 tate non licet. Bal.l.4.§.fin.de cõd.ob turp. cau.& tunc videtur perpetrare, qui non impedit maleficium, quando spectat ad eum prohibere. Bal.l.2.ff.de noxal.
20 Dic, quòd regulariter non tenetur quis gratis

gratis iuuare aliquem, fallit in ſeruo, vaſſal-
lo, & parricidio, & tunc ſi non facit, dicitur
delictum congruitatis, non neceſſitatis. Bal.
l. metum §. ſed licet ff. quod met. cau. & gra
uius non opem ferre fratri, quàm extraneo.
Ariſt. 8. Ethic. 6. quod hic extenditur in quo-
libet vicino, proximo, non multum remoto.
Bal. l. non ſolum in princ. de noui oper. nun-
21 ciat. dicuntur autem multum diſtare ſi ad
inuicem non ſe audiunt, vel clamantium
voces non intelligunt. Bal. in rub. poſt num.
24. de rerum diuiſ. & tenentur aſſumere de-
fenſam incogniti, maximè ſi offenſus excla-
mat, Accurrite, accurrite, adeo quod ſecun-
dum canones tenentur ſe interponere hone-
ſto modo. Bal. l. 1. 2. repet. nu. 22. de ſer. fug.
etiam, quia facilius fallit tactus, quàm vox.
22 Geneſis 27. præſumitur autem ignorantia
ex abſentia. Bal. l. tres fratres 1. repet. nu. 2.
ff. de pactis. vnde quod hic dicitur procedit
ſi eſt poſsibile, & poteſt, nam impoſsibile
non eſt præcipiendum. l. Titius §. fin. de ex-
cuſ. tuto. nec imputatur ſi non facit, quod ſi
facere vellet non poteſt. glo. l. cum quidam
§. ſi pupillo, in ver. non potuit ff. de vſuris.
adeo quod ſi pœna eſt appoſita negatiuè, ſi
non fecerit, venit eoipſo quod habuit facul-
tatem faciendi, & non fecit. Abb. c. extirpan
dæ §. qui verò, 1. repet. poſt nu. 12. de præb.
c. 3. nu. 2. de rapto. ita per c. reg. Nuper apud
Tranum quilibet tenetur capere proditorē
ſi poteſt, ſi non poteſt debet vociferare, Ecce
proditor. Gra. in d. c. nu. 8. non tamen pro-
cedit in ciuitate, caſtro, vel hæreditate.
23 Arno. in 17. epitom. De iure canonico ſpe-
ciale eſt in clerico, vt teneatur obuiare ne
quis verberetur, ita & in foro conſcientiæ,
ſed non eſt punibile. Abb. c. 1. nu. 9. cir. med.
24 de reſt. ſpol. Et Titius vult occidere Seium,
an tenetur quis dicere, Bal. l. vt vim num. 9.
de iuſt. & iure, ſi ſolus ſcit, & probare non
poteſt, debet ſilere. Abb. c. cum non ab homi
ne, nu. 7. cir. med. de ſent. excomm. & proxi-
mum quantū ad ſalutem animæ magis quis
tenetur diligere, quàm corpus proprium,
ſed ſpontè ſe offerre pertinet ad perfectio-
nem charitatis. D. Thom. 2. 2. quæſt. 26. art. 5.
25 An autem acclamatio cum fuga probet fur-
tum. Gra. hic num. 2. & 3. Quid ſi potuit ob-
uiare, & non obuiauit iniuriæ proximi, an
præſumatur dolus, c. quantæ, vbi Abb. in fi.
de ſent. excomm. dolus interpretatiuus, &
non verus. Bal. l. 1. 2. repet. §. ex hoc nautæ
campo. ſtabu. & lata culpa non æquiparatur
dolo, fallit multis modis. Bald. l. in actioni-
bus, col. 2. circa med. & in fi. princ. de in li-
tem iuran.
Nota, quod ſub dictione iſta vniuerſali
26 quicunque, quilibet includitur, Abb. in ſim.
c. quod Dei, num. 9. circa fin. de ſtatu mona.
etiam mulier, adeo quod tenetur ſuccurre-
re clamoribus, & per maſculos poteſt fieri
etiam cum armis prohibitis. Affl. hic 1. not.
27 Clericus quoque licitè opem præſtat op-
preſsis, nam quilibet tenetur obuiare iniu-
riæ inferendæ proximo, etiam occidendo.
Abb. c. 3. 1. not. de cler. percut. Ex quibus
28 infertur, quòd homines de contrata poſſunt
capere malefactores, & iudici præſentare
pro cauſa criminali, non ciuili. Bald. l. ſed
& ſi is 2. repet. de in ius voc. & ſi ſtatuto ca-
uetur, quòd vicini ſub certa pœna teneau-
tur capere malefactorē pro maleficio com-
miſſo in vicinia, contingit quod vicini oc-
currerunt, & fecerunt quantum potuerunt,
& propter potentiam, vel violentiam ma-
lefactorum non potuerunt capere, ſeu igno-
rauerunt, excuſantur, Abb. cap. 2. num. 7. de
eo, qui mitt. in poſſ. cauſa rei ſeruan.
29 Secundo nota, quòd mulier non præſumi-
tur conſentire. Abb. c. 2. num. 6. in fi. de præ-
ſcript. & virgo ſemper ſubducta, & decepta
creditur. Abb. cap. 1. in 1. not. de adulterijs.
maximè ſi fit domi, quæ eſt valde neceſſaria
tempore hyemali. Bald. l. veluti de ſeruit.
ruſt. præd. cuius portæ de nocte aperiendæ
non ſunt, nam ſecundum Ariſtotelem, nocte
vagatur adulter, refert Bald. l. iter ff. comm.
prædio, & ſi effregit oſtium, vt cognoſcat
mulierem, quia fit cum effractura oſtij, di-
citur enorme delictum. Boeri. deciſ. 173.
num. 6. & an dicatur inferre vim perſona-
lem. Alexand. conſil. 112. 2. volum. ſi fecit
cauſa libidinis, vt opprimat ſcortum. l. ve-
rum ff. de furtis. alias tenetur actione iniu-
riarum, l. qui iniuriæ, eod. tit. de furtis.
30 Quid ſi ponat ſcalam ad muros, qua pœna
puniatur, vel ſi ponit ad feneſtram alicuius
mulieris. Bal. l. fin. 1. repet. num. 3. de rerum
diuiſ. Ioan. Ant. de Nigris in cap. regni vt
ſine mortalis peccati, num. 77. adeſt prag-
matica 1. ſub rub. ſcal. prohib. noctis temp.
idem ſi ingreditur mœnia ciuitatis, vel ca-
ſtri. Gra. infra in conſt. Iuſtitiarij per pro-
uincias, num. 6.
31 Vltimo nota conſenſum negligentiæ, con-
ſilij, cooperationis, & auctoritatis. Baldus
l. raptores nu. 6. circa med. de Epiſc. & cler.
hic eſt negligentiæ, iuxta illud Prouerb. 24.
in fine, Vſquequo piger dormis, vſquequo
de ſomno conſurges. verum ſi fit præſente
eo, præſumitur intelligere, niſi probetur
impedimentum. Bald. l. 1. 2. repet. in princ.
de poſtul.

De

De pœna mulierum iniustè conquerentium.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres semper clamant, & viros vexare solita sunt.*
2 *Iniustè, idest contra veritatem.*

DICTVM fuit de pœna eius, qui non opem fert mulieris violentiam patienti, & clamanti; & quia mulieres semper clamant. l. assiduis, in ver. mulierum, qui potio. in pign. hab. & teste experientia, cum falsis lachrymusculis vexare viros sunt solitæ. Cassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. 6. conf. 1. col. 2. post princ. ideo ponitur rub. [DE POENA MVLIERVM INIVSTE] contra veritatem. Bald. l. procurator §. si procurator rem ratam haberi. [CONQVERENTIVM] deplorantium. Nizolus in ver. conqueror, vt latius infra.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina calliditas in decipiendis hominibus, & se custodiendis.*
2 *Veritatis magna vis, nu. 29.*
3 *Mendax facilius comprehenditur, quàm claudus.*
4 *Hominis vita vt corrigatur plectendo, & corrigendo agitur.*
5 *Lucra vocantur quæstus liciti, & alij illiciti.*
6 *Subditorum magna iactura cum falso accusantur.*
7 *Violentia semper durat nisi purgetur.*
8 *Mendacium omne falsum testimonium appellatur.*
9 *Lites viri boni execrantur, & timoris sex species; & quando parit tristitiam.*
10 *Strepitus est sonus vocum negocia pertractantium, & aduocatorum. num. 40.*
11 *Interdum, notat facti varietatem, non iuris diuersitatem.*
12 *Voluntas est in ratione, & in bonitate anima, prima pars est bonitas voluntatis.*
13 *Dei iusto iudicio prouenit, vt quod contra alios moliuntur, contra eos retorqueatur.*
14 *Supplicium pœna est, & vltimum supplicium pro morte capitur.*
15 *Semen ex superfluitate cibi componitur, quomodo inde concipitur, & ad perfectionem hominis peruenitur, num. 16.*
17 *Pœna ex causa emergenti in certis casibus differtur.*
18 *Prægnantis pœna in nonnullis casibus differtur. & post num. 40.*
19 *Persona ponitur pro omnibus, qui ex ea parte sunt.*
20 *Affines qui, vnde, & an duret, vno ex eis mortuo, & quid coniuncti, post num. 40.*
21 *Proximū diligere ordo à seipso cœpit.*
22 *Puniri est paruulorum, alij maiorum.*
23 *Tunc, est aduerbium temporis, & quid nunc, & extunc, pro tunc.*
24 *Aluntur maiores triennio apud patrem, minores apud matrem.*
25 *Negare quomodo expedit.*
26 *Fingere licet, negare nō, & quomodo.*
27 *Causa iusta non debet mendacio defendere, sed potest rem capere.*
28 *Meretrix quæ sit, quomodo probatur, & quando dicitur quæstum facere.*
30 *Mendacium quid, quotuplex, & an sit peccatum. num. 36.*
31 *Inimici facilius mentiuntur, quid in matre in causa filiæ.*
32 *Matrimonium licet fauorabile, non tamen pro eo statur dicto vnius.*
33 *Mendacium in causa matrimonij non impedit, sed punitur. post num. 34.*
34 *Matrimonium an impediat consensus coactus, vel conditionalis.*
35 *Matrimonium tenet inter raptam, & raptorem, sed raptor decapitatur.*
37 *Defensor mendax, & alij nonnulli propter mendacium puniuntur.*
38 *Doctores non debent consilium dare contra conscientiam.*
41 *Contractus per metum factus non est turpis, sed turpiter factus.*

Passi-

Essimam] viri, & mulieris mores differunt. Arist. de historia animalium libro 9. c. 1. instituit omnis
1 dolus, secundum Senecam in 5. tragœd. fraude fœminæ, refert Cassan. in consue. Burg. rub. 4. §. 7. ibi sub posse post nu. 8. ipsa enim scit plus, quã masculus de fictionibus, per quam eius pudicitia non læditur. Ang. l. vni. cir. fin. nu. 10. de mulie. & in quo loco multoties fingit contra homines casus qui non sunt, sicut vassalli contra dominos. Bal. cons. 483. nu. 2. cir. med. 1. vol. Vnde inuēta est via per quam mendacissimus quisque maiore iniuria plura, & grauiora mentiatur. Bal. auth. non licet, cir. princ. de libe.
2 præte. Veritatis tamen magna est vis. Affl. sup. in const. in quæstionibus nu. 8. in fi. adeo quod stare non potest quod caret præsidio veritatis, ipsa enim valet, vincit, & inualescit. Spec. in tit. de exordijs, & arrenghis aduoca. c. 7. num. 17. Vera loqui ne Ptolemæo præfectum videbatur, ab Vlysse verò fuit ei persuasum mentiri. Arist. 7. Ethicorum 13.
3 sed facilius comprehenditur mendax, quàm claudus. add. ad Spec. præd. tit. de instr. edit. §. 9. in ver. fraternitatis in fi. verum, & bonū conuertuntur. D. Tho. 2. 2. quæst. 109. art. 2.
4 ideo plectendo, siue corrigendo hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. Spec. in tit. de inquisitione §. fin. nu. 7. circa med. & dixi supra in const. intentionis. Pro cuius correctione punit mulieres, quæ falso accusant homines de violentia, vt in textu, qui diuiditur, & sum. vt per Afflict. & dicit [Pessimam, Et Horrendam] pertimescēdam. Nizolus in ver. horribilis. [Quaestvs] l. duo ff. pro soc. l. si is §. 1. ff. commo.
5 l. pen. ff. de his qui not. infa. Lucra vocantur quæstus. D. August. 17. de ciuit. Dei c. 6. in fi. quæstus, & accessiones. gl. l. non solum §. fin. in ver. cessat, & seq. de alien. iud. muta. cau. facti. nec reprobat alios quæstus, nam comparatiuum auget, non autem improbat. D. Aug. 3. contra Cresco. Gram. col. 54. cir. med. & 56. circa princ. & 4. contra eundem col. 45. cir. med. hic dum ludibrio corporis sui quæstum faciunt. l. Mimç, de Episc. aud. [Materiam] venalem formam habendo. iuf. in cōst. quæ passim. [Qvae Hactenvs] vsque nunc per prauas cupiditates ducebātur. l. omnibus, qual. quis se defendere deb. in Longob. [In Grave Dispendivm] cum
6 fit magna iactura subditorū cum falso accusantur. Affl. hic 2. not. & graue est famæ proximi detrahere. Zab. clem. 1. §. verū, post nu. 1. de hæret. [Svbiectorvm Nostrorvm] de quibus in const. seq. & in constit. ad subiectorum nostrornm. [Invalvit] sæpe peruenit ad aures. Affl. hic in princ. [Resecantes] vt non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludat. c. qualiter, & quando, lo secondo, de accus. [Dvm] idest postquam. Archid. c. quotiens in princ. 2. q. 6. [Mvlieres] siue mulierculæ, vt dixi inf. in const. mulieres. [Qvae Raptvs Inivriam] in ipsarum iniuriam raptus, l. 1. de raptu virg. [Vel] pro etiā. l. stipulatio ista habere licere, §. inter in ver. vel, de verb.
7 oblig. [Violentiam] quæ semper durat, nisi purgetur. l. cū pater ff. de vsur. [Passae Non Erant] sed ponentes mendaciū spem suam, in mendacium operis sperauerunt. Spec. d. tit. de exordijs, & arrenghibus aduoca. c. 6. nu. 20. cir. med. [De Aliqvibvs] contendentes [Per Mendacivm] glo. 2. in
8 l. qui restituere de rei vend. per falsum testimonium, nam omne mendacium, falsum testimonium appellatur. D. Aug. in lib. de mendacio col. 5. cir. fin. Dicitur autem mendacium falsa significatio cum voluntate fallendi, idem in libro contra mendacium col. 25. cir. fin. Caiet. ad D. Th. 2. 2. q. 110. art. 1. in fi. & ex eo dicitur, quod contra mentē dicitur, & tria debent concurrere, vt per D. Th. ibi, & capitur quandoque pro peccato. D. Aug. d. lib. contra mendacium col. 24. cir. fin. inde mēdax, qui à veritatis rēctitudine declinat. add. ad D. Th. 3. par. de Sacram. q. 139. alias 98. art. 1. Isto modo diabolus dicit mendax, & pater mendacij, primus enim est mētitus, à quo peccatum, & ab illo cœpit esse mendacium. D. August. 14. de ciuit. Dei c. 3. in fi. & mendax scriptura, quæ continet quod nō est verum. l. 2. vbi Bal. C. si pign. conuentio. num. secuta non sit. [Conqverebantvr] more improbato versare. l. 1. §. 1. ff. de actio. empt. [Et Sic] ita hoc modo. Nizolus in ver. sic ij de quibus conquerebantur. [Accvsationis Institvendae, Vel Institvtae, Timore] quia lites viri boni exe-
9 crātur. l. item §. fin. ff. de alien. iud. mut. cau. facti. cuius timoris sex sunt species, erubescentia, verecundia, admiratio, stupor, & agonia, quæ quomodo contingant. D. Tho. 1. 2. q. 41. art. 4. timoris est prima facie respicere cum formidine malum. q. 68. art. 6. in appendice, & importat communiter, fugam, 2. 2. q. 125. art. 1. verum est cum aliqua spe euadendi, sed quando nulla est spes, magis operatur tristitiam, quàm timorē. idem D. Tho. 3. par. de Saluatore, quæst. 15. art. 7. [Dvm Ivdiciorvm Strepitvs] c. fin. de sta. mon. iudicialis, foralis, vel causarū strepitus. c. fin. de ferijs c. 2. de prescrip. & c. vni.
10 de synd. & propriè non est nisi sonus vocum hominum negocia pertractātium, aduocatorum

torum etiam allegantium. Afflict.hic 5.not. [VEL EVENTVS METVVNT] cum dubius sit litis euẽtus.l.quod debetur de peculio.Gra. hic in princ.& dubitãt quod euenire potest. Affl.hic 6.not. & potius fugiunt metum rigoris officij, quàm ex causa læsæ conscientiæ.Io.Ant.de Nig.c.reg.si temporum nu.7. [ACCVSATI IMPARIA MATRIMONIA]non secũdum suam dignitatem [SORTIVNTVR] cũ vxor debeat esse bona,& nobilis,vt bene ei deceat.l.creditor in princ.in ver.contrahere ff.mandati.vnde ratione multũ distantis conditionis quantum ad nobilitatem, & fortunam, siue alind signum euidẽs apparet sponsa admittens sponsum nou excusatur à peccato, si dicat illum admisisse causa matrimonij.D.Th.3.par.de Sacram.q.77.alias
11 46.art.2.circa fin. [INTERDVM] quod notat facti varietatem,non iuris diuersitatem. gl. l.metũ §.sed qnod ff.quod met.cau.[ETIAM STIRPEM] sobolem, c.pen.de cõsang.& affi. l.1.sol.matr. [TVRPEM] adeo quod totum genus infamatur. Bal.l.nec filiũ C.de nupt. quia sæpe solet filius similis esse patri,& sequitẽ filia leuiter matris iter. Aff.hic 7.not. cir.fi. nec aliquid paret sibi dissimile in specie. Bal.l.1.§.conuentionis circa med. ff.de pactis. [A REIS]quos non solum accusant, sed falsè probant,vt inf. nam reum sola accusatio non facit. l.fin. C.de accus. [VELAMENTO] l.errors C.de iuris, & facti ignor. [PRAEDICTAE ACCVSATIONIS ACQVIRVNT]ideo inspici debet quo nomine,& qua cõtemplatione fit.Bal.l.si pater 3.rep.§.qui duos nu.3.de adopt.& facit const.hi qui per inqnisitiones circs fin. inf.de inquisi.facien. ne mendacium suum prosit.Ant.de But.c.ad hæc in fi.princ.de off.Arch.[VOLVMVS]quia
12 voluntas est in ratione. D.Th.3.par.de Saluatore q.18.art.2.& quolib.9.art.12.& presumitur Principẽ velle quod iuris est. Abb. c.venissent 1.not.de iudicijs. nam in bonitate animæ prima pars est bonitas voluntatis. D.Tho.2.2.q.122.art.2. & est naturalis eius potentia, sicut intellectus. idem D.Th. 3.par.de Saluatore q.18.art.1. [ET MANDAMVS] vt inf.in const.vt officialibus, procuratoribus. [VT QVAECVNQVE] actrix. gl.1.l.decernimus de epi.aud. [POST HAC] l.omnes in princ.de Episc.& cle. [DE TALI FVERIT FALSA] quia factum remotum est à veritate. Bal.l.1.num.5.C.de cond.indeb. [DELATIONE CONVICTA TAM PER SE] ex propria confessione.c.cõstitutus de pœn. sed nõ propriè, quia confessus,& conuictus, ponũtur vt diuersa. Abb.c.at si clerici nu.4. de indic. [QVAM TESTES]vel instrumenta, per quæ etiã conuincitur. Abb.d.c.at si clerici 1.not. [MORTIS LAQVEIS IRRETITA] alibi litibus irretita. l.cũ clericis de Episc. & cler.implicata. Nizolus in ver.irretitus. [IN FOVEAM INCIDISSE SENTIAT, QVAM ALTERIVS CASVI PRAEPARABAT] quia
13 iusto Dei indicio prouenit vt quod contra alios moliuntur, contra eos retorqueatur, iuxta illud psal. 7. Incidit in foueam quam fecit. D.Thom.2.2.quæst.55.art.5.in fine. & tunc capiuntur iniqui in suis insidijs, & dentes conteruntur in ore ipsorum, quando per easdem res per quas alios decipere moliuntur,ipsi decipiuntur.appendix ad eundẽ 3.par.de Sacram.q.1.alias 60.art.4.vnde sicut punitur reus ratione mẽdacij,ita actor. Bal.auth.contra qui propriam 4.not.de non num.pec. nec debet parci mentienti, quia similis est furi. Bald.l.2.nu.7.in fi.quomo.& quando index. [SI EA QVAE DETVLERAT COMPROBASSET] cum teneatur pœna talionis,cõstitutus in euidenti calumnia, quæ pœna habet locum etiam iure isto. Gra.hic in fi. nec est sublata,nisi inscriptio. Affl.hic 8.not. [QVAE] cum sit relatiuum fit relatio ad id qnod datur intelligi per præcedens, alibi exponitẽ quia,gl.2.l.3.vbi Bal.sol.mat.
14 [SI SVPPLICII] summi supplicj,quod mortem interpretatur.l.pen.vbi gl.de cond.cau. data. Et omnis pœna si iusta est,peccati est pœna, & supplicium appellatur. D.August. 1.retract.c.9.col.5. post princ.de quo inf.in const.humanitate. [TEMPORE PRAEGNANS INVENIATVR] puta, quia occultum malum, crescens vterus,latere nõ passus est.D.Aug. præd.in lib.de moribus Manic.col.37.cir.fi.
15 nam ex homine generatur semen, quod secundum Philosophũ,est de superfluo alimenti, & est sanguis quousque peruenatur ad hominem.D.Th.1.par.q.119.art.2.vel concepit,ex quo lac collegit, vt dicũt fœminæ. D.Aug. 2.quæstionũ super Exodum col.40. post princ.nam mulier concipit qnando habet lac, ant intra se sensibilem motum cum anxietate. comment. ad Arist. 2. Posterio-
16 rum 95. Conceptio humana sic procedit, & perficitur, vt primis sex diebus quasi lactis habeat similitudinem, sequentibus nouem conuertitur in sanguinem, deinde duodecim diebus solidatur, reliquis decem & octo diebus formatur vsque ad perfecta lineamenta omnium membrorum, hinc reliquo tempore vsque ad tempus partus magnitudine augetur. D. August. lib. octuagintatrium quæst. col.32.cir.med. vnde 46. dies prædicti multiplicati in senarium faciunt 276. & sic menses nouem, & dies sex partus, vt ibi, & lib. quæstionum sexaginta quinque col.14.post princ.& tãgit §.de anima, & eius origine, col.2.c.5. [VSQVE AD QVADRAGINTA DIES POST PARTVM IPSIVS,

sivs, Poenam Hvmanitate Svadente
17 Volvmvs Prorogari] & sic sunt casus
speciales, in quibus pœna differtur. Bal.l.1.
nu.15. in fi. de his, qui accusa. non possunt.
& occasione casus emergentis differtur ad
tempus, quod alias non differreretur, suspenditur,
sed non in totum tollitur. Bald.
l.casus C.de testa. & l.1.de bonis proscript.
18 & differtur executio lata contra prægnantem
sententia vsque ad tempus partus, ita
si lata est in seruum, differtur donec reddiderit
domino rationem. Speculat. in tit.de
executio.sentent.§.4.num.2.in fi. & 3. Baldus
l.Imperator, la seconda, in 1.2.& 3.rep.
de statu hom. & l.seruus de leg.1. licet contrarium
videatur tenere in l.4. C.de pœnis,
& sicut prægnans non potest occidi, ita nec
torqueri. Port.instit.de tutelis, num.5. nec
fustigari. Arnon. 133.commen. circa med.
vel eius manus amputari. Afflict.hic nu.12.
siue examinari, secus si est inualetudinaria
post partum. Gra. hic num.3. vsque in fin.
quæ recedens à partu puerpera dicitur. l.
quæritur in ver. puerpera de ædilit. edicto.
& quare expectātur quadraginta dies. Affl.
hic nu.11. in fi. & prorogari idem est quod
extendi. Abb.c.significasti nu.5. circa med.
& 25. circa fin.de foro compet. [Et Partvm
Ex Ea Editvm] pergendo in naturam,
tunc enim nasci dicitur, & est res penitùs
separata à matre. Caie.ad D.Th.3.par.
de Saluatore, quæst. 25. art.1. circa princ.
19 [Si Non Habet Proximos] ex persona
sua, quia persona ponitur pro omnibus, qui
sunt ex parte sua. Bal.l.2.col.2.in princ. sol.
matr. [Cognatos] ipsius partus ex parte
matris, vt hic in gl.fin. & significat affectionem.
Bald.l.2.nu.5.circa med.& l.4.num.7.
in fi.C.de fideicomm. [Forsitan] c.fin.de
20 sta.mon. [Vel Affines] quasi iuxta fines
positi, & sunt coniuncti per carnalem copulam
nō eiusdem radicis, sed quasi extrinsecus
adiuncti tam ad virum ex parte vxoris,
quàm ex parte viri ad vxorem. D.Tho.
cū add.ad eum in princ.& appendice 3.par.
de Sacram. q.86. alias 55.art.1. & fit etiam
ex coitu illicito, sed non contra naturam,
art.3.& dicuntur consanguinei matris, alibi
vxoris. Abb.c.1.in 1.not. de eo qui cogno.
consang.vxo.suę.& vnde dicantur in c.quod
super 1.not.de consang.& affin. glo. & Bal.
l.quod Seruius de cond.cau.data. Qui dicātur
coniuncti.Bal.l.1.§.fin.de postul. necessarij.
l.sed & si, sol.mat.sunt filij, & serui. gl.
l.Imperator ff.de pactis. affines in l.si mandato
§.ille ff.mandati.l.videamus ff.de vsur.
licet dissoluto vinculo affinitatis ab vna
parte dissoluitur vinculum amoris, & priuilegij
decrescit beneficium. Bal.l.fin.nu.1.in
princ.C.de verb.sig. [Qvos Ad Nvtriendvm
Ipsvm Affectio Proximitatis In-
21 dvcat] nam proximū diligere, ordo à seipso
cœpit initium. Luc.l.vni.col.5.cir.princ.
de expensis lud. vnde ius agnationis non potest
per pactum renunciari, per sententiam
sic. l.ius agnationis, vbi gl.& Bal.ff.de pact.
qui sunt agnati. l.sunt ff.de legi.tut. si adest
pater, nemo est magis cōiunctus, quàm ipse.
22 Bal.l.qui hominē §.si gener de solu. Nutriri
verò est paruulorum, ali est maiorū. Bal.l.si
iudex 3.rep.in princ. vbi glo. de his, qui sunt
sui, vel alie.iur. [De Bonis Nostris Per
Officiales Nostros, Qvi Tvnc Tem-
23 poris] quę dictio tunc, est aduerbiū temporis,
& significat tēpus punctuale, quod vocat
extremitas tēporis: nunc, est aduerbium præsentis
tēporis: quid si dicatur exnunc, prout
extunc, vel extunc, prout exnunc. Bal.auth.
contra rogatus in princ.ad Treb. [In Illis
Partibvs Praeervnt Edvcari] l.1. C.
vbi pupillus educa. deb. [Ivbemvs] penes
quē, & à quo pupillus educari debeat. Abb.
c cum haberet nu.7.de eo qui duxit in mat.
quàm polluit per adult. Bal.l.1.cir.fin.ff.vbi
pupill.educa.debeat. & licet alibi alimenta
subministrentur secundum facultates. d. c.
cū haberet. hic alitur pecunia publica, vt in
carceratis pauperibus, vt inf.in const.humanitate.
& si non reperiē nutrix, debet mater
cōseruari vsque ad triennium. Port. vbi sup.
24 inst. de tutelis. nam maiores triennio apud
patrem, minores apud matrem aluntur. Inn.
c.2. vbi Abb.nu.4.de conuers.infid. Spec.in
tit. qui filj sint leg. nu.26. hic per officiales
virtute huius const. absque alio mandato.
Affl.hic vltimo not.num.13.

25 Sed contra, expedit negare. l.illud §.si cui
in fi.de tribut.lex, & gl.docent mentiri. Bal.
l. alias col.3.ff.de iureiur. Abb.c.cū cessante
nu.20.de appell. Multi Sancti, vt legitur in
scriptura sacra, sunt mentiti. D.Thom.2.2.
q.110.art.3.etiam, quia nostrum negare, vel
affirmare non facit naturalē veritatē, aliter
se habere, quia natura nō potest mētiri. Bal.
l.sicut nu.4.in fi.de repud. vel absti.hæred.

26 Dic, quod mentiri non licet fingere sic. Ant.
de Butr.c.3.nu.1.de auct. & vsu pallij. quia
non omne quod fingitur mendaciū est, alias
non refert an quis mentiaē verbo, vel facto,
cum simulatio sit falsa facti significatio.
D. Thom. 2.2. quæst.111. art. 1. vbi Caiet.
in princ. non punitur si alij non officit. glo.
fin.l.fundum ff.de euictio. & l.fin. quod falso
tuto. auctor. Nec alicui prodesse debet,
quod facit contra eos, qui per mendacium
consequuntur bona proditorum, seu expulsorum.
Bal.l.2.num.72. in fi. C.de seruit. &
27 aqua. Vnde aduocatus habens iustam causam.

S

sam, non debet mendacio inniti ad obtinendum, sed in defectu probationum posset clam sibi satisfacere de rebus sibi subtractis, dummodo abstineat à mendacio. Abb. c. 1. post num. 7. de his, quæ vi, metusve cau. Recuperans rem suam mendosè & per fraudem, an teneatur ad restitutionem, Bal. l. fin. 3. rep. nu. 4. quod metus cau. & si licet fraudi fraude resistere, non tamen falsa probatione, alias punitur, e olim de rescrip. quem ad hoc allegat addit. ad Bald. in rub. in ver. quæro C. de fide instr. nam illorum excessus nõ præbet nobis licentiam excedendi. c. petistis de priuil. alias posset etiam cum scandalo rem suam recuperare, si aliter non posset. Abb. c. 2. num. 2. & 3. de præscript. Gesta verò, & mendacia Sãctorum quomodo procedant, declarat D. Th. d. quæst. 110. art. 3.

28 Nota, quòd mulier dicitur quæstum facere si duos admisit, Abb. c. eum decorem, cir. fin. de vita, & hon. cler. c. inter opera in fi. de sponsal. vnde dantur quædam adulterandæ pro quæstu. c. fin. de cond. appo. & meretrix probatur eoipso quod mediante pecunia cõcubuit. Bal. l. 4. §. 1. in fi. de cond. ob turp. cau. probatur per vicinos, quia esse publicã meretricem oculis vicinorum latere non potest. Bald. l. 1. in fi. de collus. deteg. & illa præsumitur de cuius domo media nocte visus est exire scholaris. idem Bal. l. fin. cir. fin. de hæred. instit. Lius gestus, & damna vide Prou. 7. & Ecclesiastes 7. Ista turpiter facit, sed non turpiter accipit. d. l. 4. §. 1. vbi glo. & Bald. de cond. ob turp. cau.

29 Secundo nota, quòd semper, & vbique præsens veritas loquitur. D. Aug. in lib. de octo dulcidij quæst. col. 18. cir. fin. & hæc triplex, vitæ, iustitiæ, & doctrinæ, hic de veritate iustitiæ, nam de honestate vnus tenetur alteri ad veritatis manifestationem. D. Tho. 2. 2. q. 109. art. 3. mendacium autẽ punitur. l. sed si, §. 1. vbi gl. ff. quod cum eo. Quid sit men-

30 dacium, & largo modo eius appellatione quid venit. Abb. c. super literis, post nu. 3. de rescrip. quædam verò dicuntur per mendacium. l. qui interrogatus, ff. de petit. hæred. mendaciter asseuerantur. c. 1. de matr. contra. contra interd. eccl. & mentitur. l. qui libertatis ff. de euict. Omnis enim qui mentitur, iniquitatem facit, & qui fallitur, eo qui mentitur est melior, D. Aug. 1. de doctrina Christ. col. 16. cir. fi. & omne mendacium est peccatũ, sed magis quod nocet, quàm quod non. idem Aug. in Enchiridion ad Laurentium col. 10. & 13. cir. med. nec refert vtrum verbo, scripto, nutu, seu quocunque facto mentiatur. D. Th. quolib. 6. art. 17. Magis est, delictum negantis probationem probatam, quàm negare meritum probandum. Mendacium nugatorium ex quo alius non læditur, est sine pœna. Bal. auth. contra qui propriã, nu. 4. cir. med. & post nu. 6. de non num. pecun. Mendacia enim à mendacibus serio aguntur non ioco, cum autem quæ non sunt ioco dicuntur, mendacia non sunt, vel non deputantur. D. Aug. 1. quæst. super Genesim col. 46. circa med. & lib. de mendacio, col. 1. post med. cum tribus seq. & psal. 5. col. 3. &

31 seq. Inimici autẽ de facili mentiuntur. Gra. in c. reg. vulgaris famæ proloquium, num. 2. Prætextu lucri præsumptio est, quod dolo mentiatur. Bal. l. & eleganter 2. rep. circa fi. ff. de dolo malo. Testimonium matris est suspectum, quando filia petit virum se maiorem, quia videtur diligere incrementum, & honorem filiæ. c. super eo, vbi Abb. in princ. de testib. Quid si sunt pares, vel habentur vt excedentia, & excessa. Specul. in tit. de teste §. 1. num. 5. & 6. Et qui affirmat causa lucri, propter turpem quæstum est baratària, & præsumitur contra mendacẽ. Abb. c. fin. post

32 nu. 2. de solut. Vnde matrimonium licet sit multum fauorabile, nõ est in tantum vt stetur soli iuramento alterius asserentis esse contractum, nisi cum iuramento adsint testes, & aliquæ circunstantiæ, nec præiudicat alteri matrimonio. Abb. c. mulieri. 1. not. & post nu. 6. de iureiur. etiam quia confessioni non statur in proprio facto. idem Abb. cap. pen. num. 4. d. tit. de eo, qui duxit in matr.

33 quam polluit per adulter. Mendacium verò mulieris inductum ad matrimonium contrahendum, non impedit essentiam matrimonij. Abb. cap. cum in Apostolica, 1. not. de sponsal. hoc modo statur confessioni mulieris, & eius matris, si accusat matrimonium propter quæstum. idem Abb. cap. pen. num. 5. circa med. de cond. appo. & c. significante, qui matri. accus. poss. An autem

34 consensus coactus impediat matrimonium, & consensus conditionalis faciat eum. D. Thom. 3. parte de Sacramen. quæst. 78. alias 47. art. 3. & 5. tunc teneret matrimonium, sed propter mendacium punitur, quia iustum est, dum mentiendo voluit vsurpare, quod suum nõ est, perdat etiam, quod suum est. Speculat. in tit. de dispensatio. §. 10. post

35 nu. 14. sicut Rex Hispaniarum qui ad præsens regnat, & eius proles, Deo fauente, sic regnabit in æternum, post contractum matrimonium inter raptum, & raptorem fecit in partibus decapitari raptorem. Afsl. in constit. si quis rapere, num. 15. post med. de rapto. & viol. monial. illa. nam mẽtiri est dolus. Bal. l. si ex causa §. nunc ff. de minor. Verum inficiare, & falsum asserere est peccatum. Spec. in tit. de positio. §. 7. nu. 21. post med. est multis militibus familiare. add. ad D. Thom.

D.Thom. 2.2. quæst.124. art.5. ibi tertium
de antecedente,inficiando committunt fur-
tum. Bal.l.si rem de præscrip.verbis. & re-
spondens falsum dolo,vel culpa,non excusa-
tur. Bal.d.l.de ætate §.pen.de interrog.act.
quia mendacium est per se improbum, &
vituperatione dignum. Arist. 4. Ethic. 14.
36 maximum vitium. Bal.l.1.nu.14.C.de ædil.
actio. est delictum verbi. idem Bal.add.vlt.
ad Spec.in tit.de restit.in integr. & grauius
est, quàm simplex fornicatio, quia primum
est magis contra naturam, quàm secundum.
Abb.c.accepimus, post num.4.de purg.can.
& est triplex, officiosum,iocosum, & perni-
ciosum. D.Tho.2.2.quæst.110.art.2. Et an
omne sit peccatum, idem quolib.8. art.14.
Sacra scriptura prohibet etiam pro alterius
vita mentiri. c.4.de vsuris. nec dici menda-
cium vt proximus euitet iniuriam. Abbas
c.3.de reg.iuris. Affl. latè supra in constit.
in quæstionibus,num.6.7.& 8. nam os quod
mentitur, occidit animam. Sap.1. Quando
est peccatum mortale, & quando veniale,
D.Thom.vbi supra 2.2.q.110.art.4. Verum
per mendacium absolutus tenetur actione
de dolo.Bal.l.seruus tuus,§.1.ff.de dolo ma-
lo. & perperam confessus dolo afficitur.
l.qui interrogatur, de interrog.act. tamen
quoad quantitatem reatus magis peccat
qui venit contra iuramentum. Abb. c.pen.
37 circa fin. de iureiuran. quidquid sit ratione
mendacij, & correctionis defensor patitur
executionem. Bal.l.Plautius ff.de procurat.
Possessio amittitur, non hæreditas. Baldus
l.non solum circa fin.princ.ec.tit.de procu.
amittit socius beneficium, vt non teneatur
in quantum facere potest.l.si vnus §.fin. vbi
Bald.in fi. pro socio tollitur beneficium le-
gis quod cum eo, & mulieri mentienti be-
neficium Velleiani. l. si mulier, la vltima,
ff. ad Velleian. & hic conuicta habetur pro
confessa. l.de ætate §.si cum, vbi glo.& Bal.
de interrog.actio.& pœna talionis punitur,
ita grauiter peccans,& perseuerans in pec-
cato, non præsumitur verum dicere, etiam
cum iuramento. Abb.c.1.nu.2.& 4.de purg.
38 cano. Vnde Doctores non debent consilium
dare contra conscientiam, vt liberent quem
à morte. Abb. c.super eo. 2.not.de vsuris.
Defuncti tamen mendacium non nocet hæ-
redi, nec suum, si reuocauit. Bald.l.electio,
§.3. de noxal.

39 Nota, quòd fauetur prægnantibus, quia
periculosum est in itineratione.l.2.§.si quis
iudicio, vbi gl.& Bal. si quis caut.adeo quod
promittens assistere ancillam, quæ est præ-
gnans, etiam si edito partu sistat, dicitur ea-
dem sistere. Bald. l.inter stipulantem §.fin.
de verb.obligat. & sicut grauida non potest
occidi, ita nec torqueri. Bald.l.interpositas
circa fin.C.de transact. & si moritur, prohi-
betur humari antequam partus excidatur.
l.2. ff.de mortuo infer. nam debet aperiri,
& fœtus extra ecclesiam sepeliri, & mater
in ecclesia. Gra.hic num.2. Possunt tamen
prægnantes banniri, & expelli de ciuitate,
licet partus non sit in banno. Bald.l.& ser-
uorum, §.ingenui. 1.& 2.repet. cum §. seq.
vbi etiam quod potest excommunicari. de
statu homi.

40 Vltimo nota, quòd habemus iudiciorum
strepitum,& contentiosum iudicium. Abb.
cap.2. 1.not.de præscript. inde mature, sine
strepitu iudicij dici debet. infra in constit.
cultus iustitiæ. Qui autem sint consangui-
nei. Bald.l.cum quidam §.1.circa fin.de ac-
quiren. hæred. & qui coniuncti. idem Bald.
l.1.circa fin.princ. ff.de tutelis. hic intelli-
gitur de coniunctis ex linea materna. Affl.
hic num. 15. vnde quando tutela defertur
sub nomine agnationis, finitur tutela, finita
agnatione, secus si sub nomine naturali.
41 Bal.l.tutelas de cap.dimi. Vltimo, contra-
ctus per metum factus non est turpis, sed
turpiter factus. Bal.l.2.num.4.in fi. C.quod
metus causa.

De violentijs circa possessionem admissis.

SVMMARIVM.

1 *Violentia personæ infertur, & rebus.*
2 *Possessio pro re capitur.*
3 *Violentiarum quinque species.*

1 VIOLENTIA personæ infer-
tur,& rebus, c.1.in glo.2.
23.quæst.1. dixerat supra
de violentia personis illa-
ta, nunc de ea quæ rebus
infertur. glo.1.& Affl.hic,
2 nam possessio, secundum
communem vsum loquendi, pro re capitur.
Abb. cap. cum aliquibus, post num. 12. de
3 sentent. & re iudic. in qua cadunt quinque
species violentiarum, videlicet expulsiua,
ablatiua, turbatiua, compulsiua, & inquie-
tatina. gl.1.in l.1. C.de his,quæ vi,metusve
cau. Bart. & Bal. in l. extat, ff.quod metus
cau. De istis violentijs admissis, seu com-
missis circa rem, Nizolus in ver.admitto,
tractatur in nigro.

SVMMARIVM.

1 *Conseruatorium expeditur ne possessori vis fiat, & inferens vim quomodo olim, & nunc puniatur. nu.27.*

2 *Expeditur in eo quod est minus, sicut in eo quod plus est.*

3 *Violentia publica cum armis, & alia priuata sine armis.*

4 *Pax quid, & eius effectus.*

5 *Medium quid, & colligitur ex duobus extremis, & eis non conuenit. post num.7.*

6 *Virtutes medias Peripatetici dixerunt.*

7 *Via media eligitur, & multa quæ consistunt in medio.*

8 *Temperamẽtum fit optimum ex duobus contrarijs.*

9 *Accessiones pluribus modis vocantur in iure.*

10 *Possessionem cum fructibus tenetur restituere, qui per vim ingreditur.*

11 *Feudũ inuasione amittitur, & illius commoditas applicatur possessori.*

12 *Spoliatus non tenetur respondere nisi restituta possessione cum fructibus.*

13 *Solidum aureum meminit lex, & quod faciunt libram, & vnde dicatur. num.32.*

14 *Quantitas quando est expressa, subintelligitur tantũ, etiã si non dicatur.*

15 *Probatione si caret, pro nullo habetur.*

16. *Possessorium, & petitorium licet differant, habent in multis concomitantiam.*

17 *Possessio, & dominium sunt principia actiuorum, & passiuorum.*

18 *Modestia est virtus per quam quis in omnibus modum tenet.*

19 *Proprietas est nomen directum, nec obliquatur.*

20 *Ius Francorum est speciale, & ius commune in regno.*

21 *Dictum ex altero, vel ex alterius coniũctione descendẽs, cathegorica est.*

22 *Medium quadam non habent, sed extrema potius considerantur.*

23 *Media conficiuntur ex extremis, & idem ius de vno, quod de alio.*

24 *Spolians aliquem de facto re sua, est violator pacis.*

25 *Spoliationis quæstio est priuilegiata.*

26 *Possidere vtilius est, quàm petere.*

28 *Possessorium recuperandæ cõtinet restitutionem fructuũ perceptorum, et percipiendorum, petitoriũ quid, & quid possessorium. nu.35. & 36*

29 *Accessiones quæ sint, & quæ actione veniunt.*

30 *Damnum non patitur, qui amittit quod tenet iniustè.*

31 *Quadruplo an insit simplum, & ad pretium quomodo fit.*

33 *Possessionis nomine quid venit, & quotuplex sit possessio.*

34 *Proprietas capitur pro dominio.*

36 *Possessorium iuris ordinem in determinatione requirit.*

37 *Possessorium, & petitorium licet conueniant, sententia lata in vno, non præiudicat in alio.*

38 *Possessionis quæstio est præambula ad quæstionem proprietatis.*

39 *Petitorio agens potest eo suspenso, ante conclusionem redire ad posse.*

40 *Petitorium, & possessoriũ sunt circa diuersa, & vnum impedit alterũ.*

41 *Possessoriũ quotuplex, quando, et quomodo admittitur exceptio dominij.*

42 *Petitorium intentare aliud est, & aliud iustificare possessorium.*

43 *Iudex est minister legis, & non est dubitandum quod vim inferat.*

44 *Proprietatis articulus admittitur in beneficialibus, & feudalibus.*

45 *Petitorium admittitur ad iustificandum possessorium.*

46 *Vassallus non agit possessorio contra Regem.*

47 *Possessio, & seruitus mutua est in matrimonio.*

48 *Iuris ratio iniuriam non habet, & probatur dum de iure iudicatur.*

49 *Const. violentias habet locum in feudo, & emphyteosi, pro, & contra.*

50 *Cõsuetudo potest inducere vt aliquid detur in signum possessionis.*

51 *Possessio transfertur per inuestituram post electionem, & cõfirmationem.*

VIOLEN-

IOLENTIAS] violentia ante factũ, officio purgatur iudicis, post factũ, remedijs à iure proditis. Bald.
1 l.illicitas 1.repet. in fi. de off.præsid. qui enim timet vim in sua possessione inferri, potest absque libello adire iudicem,& petere occurri, ne vis fiat, tunc iudex per præceptum, siue interlocutoriam mandat ne vis fiat ei in sua possessione, quod hodie in regno dicitur conseruatorium. Arno. 139. comm. post factum de iure communi occupans violenter rem immobilem,restituta re in totum, si erat sua, vel pretio, si non erat sua mulctabatur. Iure isto non in tota æstimatione rei, sed in medietate punit, vt hic. Arno.præd. in 11.differẽtia vtriusque iuris. vel remedium iuris Longobardorum erat diuersum in hoc ab illo iuris communis, nam iure Longobardorum qui se dicebat violenter spoliatum à possessione rei immobilis, si nõ poterat probare dominium illius rei, spoliãs puniebatur solum pœna sex solidorum,confundendo petitorium,& possessoriũ: ius verò commune mandabat,quod spoliãs violẽter possessorem possessione rei suæ immobilis, non solum teneatur restituere possessionem, sed amittat omne ius, quod in ea habebat, si non erat sua, teneretur soluere æstimationem totius rei tam in possessorio, quàm in petitorio: & sic ius Longobardorũ multum remissius,ius autem commune multum acrius prouidebat. Afflict. hic in princ.
2 Et quia sicut exceditur quod est plus, ita in eo quod est minus. Spec.in tit.de aduocato. §.5.nu.7. ideo Imperator mediam viam eligendo,l.sed & §.adeo in gl.fin.de pet.hęred. Gra.hic nu.1. ex duobus contrarijs quoddã temperamentum, gl.fin.l.si seruos ff.de pig. act. corrigit, l.si quis in tantam C.vnde vi. & l.extat,quod met.cau.vt Iser.hic in prin. & mandat,vt in textu, qui diuiditur,& sum.
3 vt per Affl.& dicit [VIOLENTIAS] publicas cũ armis,& vexillo erecto. not.in clem.vni. de excess.pręl. vel priuatas sine armis,§.sed ex constitutionibus, instit.de interd. & sunt iniurię personales. Bal.l.fin.in princ.& nu.3, C.de furtis. [SVBIECTORVM NOSTRORVM] nobis diuina prouidentia cõmissorum, sup. in const.terminũ vitæ. [QVAS TVRBATIONEM] turbant, in dubium reuocant, & obscuram faciunt.glo.fin.circa med.d.l.extat.
4 [DESIDERATAS PACIS] quæ est serenitas mentis,trãquillitas animæ, simplicitas cordis, amoris vinculum, & consortium charitatis:hæc simultates tollit,bella compescit, comprimit iras, superbos calcat,& humiles eleuat. D.Aug.serm.4.Dominicæ post octauam Paschæ,& serm.vltimo,col.1.tomi 10. [INDVCVNT] propter violentias, quas sæpe ad inuicem committunt. Affl. hic in princ. & 3.not. [INTER VTRAMQVE SCILICET] quæ orationem indefinitam limitat. Aret. l.iusiurandum nu.10.de iureiur. [IVS LONGOBARDORVM] de quo l.1. & l.nullo de inuasio.in Longob. vt glo.2.hic. [ET COMMVNE] ciuile,quod ius commune dicitur.Gra. hic in princ.[VIAM MEDIAM ELIGENTES]
5 l.3.ff.si pars hæred.pet.nam extrema vniuntur in medio. D.Tho.3.par.de Saluat.q.26. art. 1. & colliguntur ex duobus extremis. Bal.l.sicut §.superuacuum cir.med.ex quib. cau.pign.vel hypot.tacite contra,ac de vno extremo ad aliud cõuenienter transitur per medium. D.Th.2.2.q.33.art.8. & vtrunque extremũ sapit. ea.par.q.53.art.1.vbi Caiet. in fi. necnon inter duo extrema consistit. Abb.c.consuluit nu.6.in fi. de off.deleg. vel non conuenit extremis,sed impedit qualitatem extremorum. Bal.l.si auia,post num.5. de iure delib. nam medium inquantum medium, secundum Arist.est in extremitatibus oppositum, ideo nulla extremitas de medio prædicatur. Bald.l.si plures,post num.16.de cond.infer. vel dicitur respectu duorum, hinc scilicet, & inde, quorum est medium, nõ respectu primi,& vltimi.Caiet.ad D.Th. 1.par.q.2.art.1.col.3.circa med. seu dicitur respectu principij, & finis. idẽ D.Th.3.par. de Saluatore q.6.art. 1. Istam secuti Peripa-
6 tetici,virtutes medias esse dixerunt,plus iusto, & minus iusto dicebant, inter mala iustitiam collocauerunt mediam, inter versutiam,& hebitudinem prudentiam posuerũt, inter libidinem, & insensibilitatem temperantia constituta est, inter timiditatem, & audaciam fortitudo. D.Aug.in Cathegorica col.30. Sic medius habitus in cunctis laudatur. Arist.2.Ethic.9.in fi.Bonorum fortunæ mediocris possessio est optima omnium existimanda. 4.Politic.11. Arbiter medius in cunctis locis fidelissimus, & gubernatio moderata durabilior.c.12.In capiendo medio tota vis cõsistit,& clarum est,quod medius habitus in cunctis laudatur:vnde verecundia virtus non est, laudatur verecundus quoniam medius dicitur, qui in cunctis excedit,pauidus est,qui deficit imprudens vocatur, idem vbi supra 2.Ethic.7.& 8. terra grauis est, graue manet in medio. 3.Physic. textu 51. Ista dicitur via rusticorum,verum nimis recedere à mediocritate non est iustũ. Bald. l.3.§.sed & si quis num.11.& 16.in fi. C.comm.deleg. & sic non inspicitur plus,&
7 minus, sed media via eligitur inter discrepantia,& extrema.Bal.l.vni.in fi.nu.16.C.si ser.exte. In qualitatibus seruorum, & præ-

diorum medietas ſeruatur. l.ſi quis argen-
tum,vbi Bald.nu.2.C.de donat. quia virtus
eſt in medio. D.Th.& ibi appendix,& Caie.
1.2.q.64.art.1.& 2. ad eam pertinet mediũ
tenere in paſsionibus. idẽ 3.par.de Sacram.
q.25.alias 84.art.9. Iuſtitia conſiſtit in me-
dio.2.2.q.58.art.10.vbi Caie.& q.146.ar.1.
& iudex debet eſſe medius,nõ declinans ad
dexterã, neque ad ſiniſtram. Bal.l.iubemus
nu.1.in princ.C.de prob.& inter diſcordan-
tes debet eligere meliorem,& æquiorẽ par-
tem.in l.1.in princ.C.de nuptijs.Et ſic licet
medium ſapiat naturã extremorum, D.Th.
3.par.de Saluatore q.39.art.2.& poſsit aſſu-
mere denominationem vtriuſque, vt in cre-
puſculo, appendix ad eundem, 3.par.de Sa-
cram.q.108.alias 77.art.3. neutrum tamen
extremorũ eſt. ea.par.q.105.alias 74.art.5.
8 fit nihilominus ex duobus contrarijs opti-
mum temperamentũ. gl.l.2.§.neque in ver.
vel vim ſi quis caut. in l.ſed hæc de procur.
l.Gallus §.fin.in ver.inducere de lib.& poſt.
& iſta electio præſupponit conſilium,nõ ta-
men ſequitur ex conſilio, niſi iam determi-
nato per iudicium, illud enim quod iudica-
mus agendum,poſt inquiſitionẽ conſilij ele-
gimus.D.Th.3.par.de Saluatore q.18.art.4.
& 34.art.2. [Poena Legitima] à lege ex-
preſſa, ſicut legitimam à lege canonica ex-
preſſam dicit. Io.And.c.ſtatuimus nu.2.cir.
med. de pœnit.& remiſs. in vj. [Volumus
Coercere] condemnari, inde coercitus,
ideſt condẽnatus.Bal.l.ſed & ſi quis in prin.
ff.ſi quis caut. [Statuimus] quod verbum
rem perfectam ſignificat,& cum effectu,non
verbotenus accipitur. c.in his de verb.ſign.
[Igitur] ergo. Nizolus in ver.igitur. [Vt
Si Quis] maſculus, vel fœmina,vt herma-
phroditi ſi ſunt maſculi, & tantæ audaciæ
puniuntur vt maſculi. Bal.l.ſi quis in tantã,
poſt num.14. vnde vi. [Per Violentiam
Destituerit] ſpoliauerit. Affl.hic 2.not.
in princ. [Aliquem Rei Immobilis Pos-
sessorem] etiam ſi tantum ciuiliter poſsi-
deat, quia appellatione poſſeſsionis venit.
Bald.l.ſciendum in ver.item qui, qui ſatiſ-
dare cog. [Possessione] vt ſup.in rub.ali-
bi iure.l.2,de bonis vac. [Cum Legitimis
Obventionibus] de quibus infra in conſt.
9 de quæſtionibus, quas homines legitima,
augmenta fructus,& acceſsiones appellant,
auth.quæ ſupplicatio, vbi glo.de prec.Imp.
offer.acceſsiones,& deceſsiones.l.fin. quan-
do actio de peculio eſt anna. lucra,& dãna.
gl.in l.ſi quis ff.comm.diuid. Bal.l.grege.de
leg.1. appenditia l.ſi quis hæres de acquir.
hered.& fructus.Bal.l.cum ſeruus §.1.d.tit.
de leg.1. [Omnibus] quod eſt collectiuum,
& prædicatur de pluribus.Pau.de Caſt.conſ.
280.col.2.cir.fin.1.vol. & ſic de triplici ac-
ceſsione.l.1.vbi Bal.in princ.C.de vſuris,&
fru.leg.[Primitus]c.ſignificauerũt de teſt.
[Restituta] reddita, retrotradita. Iſern.
10 hic col.3. poſt princ. & ſic ingreſſus poſſeſ-
ſionem alterius ſine cauſa,tenetur eam cum
fructibus reſtituere. Bald.l.ſi nulla 2.repet.
C.de acq.poſs. [Violentum] qui vim in-
tulit. Nizolus in ver.violentus. [Vel Uni-
versalem Successorem Eius] hæredem,
cuius verbum ſucceſſorem iuris continet.
Bald.l.1.poſt nu.1. C.de cond.inſer.qui non
delicto,ſed de facto defuncti tenetur.Innoc.
c.accepimus circa fin.de æta.& qual.c.quo-
niam in fi.de offic.deleg. [In Medietate
Aestimationis Rei] facta æſtimatione
totius,& non partis per expertos in talibus
præuia informatione redditũum.Afflict.hic
nu.27.& 30.cir.med. [In Qua Violentia
11 Commissa Probatur] ita per inuaſionem
amittitur feudum. Aluar.§.ſi duo homines
nu.3.de pace ten. & commoditas illius ap-
plicatur violẽtiam paſſo. Curt.in tract.feu.
5.par.in fi.nu.15. [Mulctandum] puniendũ.Nizol.in ver.mulcto. [Esse Censemus]
ſup.in cõſt.in quæſtionibus cir.fi.ſtatuimus,
decernimus. Nizolus in ver.cenſeo. Et ſic
12 ſpoliatus non tenetur reſpondere, niſi prius
fiat reſtitutio poſſeſsionis, & fructuũ vſque
ad vltimum quadrantem,& expenſarũ litis,
immo debet tanto tempore eſſe in pacifica
poſſeſsione, quãto tempore ſtetit ſpoliatus.
Arno.in 100.comm. [Derisorium] inf.in
conſt.leges de legi.parib.ſubla. [Namque]
certe. l.1.in ver.namque de prætor. ſtipula.
[Credimus]quod prolatum à Iuriſconſul-
to eſt præciſum. Ang.l.ſi pluribus §.ſi eadẽ
res nu.2.de leg.1. [Aliquem Sex Solido-
13 rum] aureorum, quorum 72.faciunt librã.
Abb. c.conquerente, poſt nu.6.de offic.ord.
c.ex reſcripto, de iureiur. c.ad audientiam
de præſcript. c.conquerendæ 2.not.de cler.
non reſid. c.fin.de rer.permut. c.illo vos de
pign.c.in noſtra de ſepult. c.veniens,& ſeq.
de ſimon.& ſolidus aureus vnde,Boer.deciſ.
327.num.1.Abb.c.1.& fin. de Iudæis c.2.de
maledicis, & de eis meminit c.fin. de cauſa
poſs.& propr.c.olim, lo primo,de reſt.ſpol.
14 [Tantum] quæ dictio ſubintelligitur quan-
do quantitas eſt expreſſa.Pau.de Caſt.conſ.
195.poſt princ.vol.1. [Poena Damnari]
quaſi pro minori pœna minor pœna debea-
tur. Bal.l.qui ſine, col.1.in fi.ff.de neg.geſt.
& ſic deriſorium eſt, quod cõprehendit par-
tem pœnarum,& non omnes. Abb.c.fin.nu.
12.cir.med.ne cler.vel mon. [Et Tunc De-
mum] verum. Io.And.c.ſtatutum nu.6.poſt
med.de reſcript.in vj. extunc. glo.in §.præ-
terea in ver. extunc, inſtit. quib.modis ius

patriæ

patriæ poteſt.ſolui.habet locum pœna prædicta. [QVANDO] quia, glo.l.Titius in ver.
quando, de præſcript. verb. Bald.l.cum quis
§.1.de ſolut. [SVAM REM] tanquam ſuam
poſſet vendicare. l.quintus §.argento, cum
§.ſeq.& l.ſcribit,de auro,& arg.leg. [VIOLENTVS]qui fecit violentiam,vt ſup. [PRO-
15 BARE NON POSSET]quia tūc ex quo probatione caret,pro nullo habetur.Bal.cõſ.442.
circa fin.1.volum. [ET SIC POSSESSORIVM
PETITORIO A QVO SEPARATVM ESSE DIGNOSCITVR] l.naturaliter §.nihil cõmune,
16 de acq.poſs. adeo quod ſentētia lata in vno,
non præiudicat in alio, licet in multis habeant magnam communionem. Abb.cap.2.
nu.6.cir.fin.de iuram.calum.ſunt contigua,
& ſopito vno,alterius origo perficitur. Bal.
l.eum Papinianus num.1.in fi.de ſent.& interloc.omn.iud. interim poſſeſſorium derogat petitorio, & lata ſententia in petitorio,
derogat poſſeſſorio, & lata ſuper poſſeſſorio,eſt diffinitiua. Quid in poſſeſſorio recuperandæ,& quare à poſſeſſorio non appellatur: & nemo poſſidet niſi qui intelligit ſe
poſſidere, & qui apparenter poſſidet,præſumitur exiſteuter, & realiter poſsidere, & eſt
in poſſeſsione animus tanquam corpus.Bal.
l.poſt ſententiam, poſt num.8.9.11.& 47.de
17 ſent.& interloc.omn.iud. Principium enim
cauſale, & formale actiuorum, & paſsiuorū
eſt poſſeſsio, & dominium. Bald.l.non alias
§.1.ff.de iudic. l.ſin autem §.poſsidere in fi.
de rei vend. aliud fundus,& aliud poſſeſsio.
l.ſi mulier §.1. vbi Bal.quod met.cau. ſicut
quæſtio pinguioris ab intētione dominij ſeparatur.l.1.§.cū prædium de pign. [IMMISCERE] alio modo, in l.1.de cond.in publ.
horreis.[ET ILLVD ETIAM]quod iure communi prouidebatur. d.l.ſi quis in tantam.
[MODESTE]ve ſaluo predeceſſorum noſtrorum pudore loquamur.infra in conſtit.nihil
18 veterum. [FERRE NEQVIVIMVS] cum modeſtia ſit virtus per quam quis in omnibus
exterioribus modum tenet, vt non offendat
cuiuſque aſpectum. D.Thom.ad Titum 3.in
princ.col.2.in princ. [VBI] ideſt poſtquam.
Luc.l.facultas col.4.poſt princ.de iure fiſci.
[PRO VIOLENTIA ALIQVA IN POSSESSIONE] ideſt pro vi illata in poſſeſſione, vel
proprietate rei poſſeſſæ. l.ſi de vi, vbi Bald.
2.rep.in 1.not. ff.de iudicijs. vel re poſſeſſa.
idē Bal.l.1.in princ. C.ſi pign.pig.datus ſit.
[COMMISSA] illata, ſupra in conſt.omnes.
19 [PROPRIETATE]quod eſt nomen directum,
nec obliquatur. Bal.l.cum res num.11.C.de
probat. ſignificat directum, & non vtile, in
l.3.nu.10.ſi à non compet. iud.cum vtile ſit
duplex, idem Bald.auth.Hoc ius porrectum,
nu.1.de ſacroſan.eccl. & denotabet vſumfructum abuſiuè. Bal.præd.rub.ff.de vſufr.ear.
rerum, quæ vſu conſu. [SVAE REI] corporalis,ſiue incorporalis.Spec.in tit.de empt.
& vend.§.1.poſt nu.5. [IN TOTVM] totalis
corporis. l.in rem §.1. in ver. totius de rei
vend. [ALIQVIS, VEL AESTIMATIONE]
quæ debetur quādo res eſt indiuiſibilis. l.nō
amplius §.fin.de leg.1. [SI NON EST PROPRIA] puta,quia eſt emphyteota. Bal.auth.
qui rem, nu.3. circa fin. de ſacroſanct.eccl.
[PRIVARETVR] eo quo ſe fecit indignum,
auth.Epiſcopi,de Epiſ.& cler. [IVRE FRAN-
20 CORVM] quod eſt ſpeciale in regno. Iſern,
§.præterea ducatus num.37.de prohib.feu.
alien. per Fred. vbi ius cõmune appellatur,
infra in conſtit.puritatem. [ETIAM QVOD
CERTAS POENAS IN VIOLENTIIS STATVERANT IN HAC PARTE SOPITO] quaſi
ſomno ſoporato. Nizolus in ver. ſopitus, &
ſic caſſat, & annullat prouiſiones pœnales
iuris Francorum circa violentias. Affl. hic
col.1.poſt med. [RAPTOREM AVTEM] ideſt
graſſatorē. l.capitalium §.graſſatores ff. de
pœnis. Iſer.& Affl.§.ſi quis quinque ſolidos
poſt nu.5.de pace tenen. [REI MOBILIS,
IVXTA] ponitur relatiue.l.1.cum ibi not.de
Epiſc.& cler. [QVOD IVRE COMMVNI CAVETVR] l.1.& 2. C.vi bon.rapt. §.1.inſt.eo.
tit.vi bon.rapt. [IN QVADRVPLVM] infra
annum [COMPVTATA RE] ſic in dubio in
quadruplo ineſt ſimplum. Bald.l.vni.pœnis
fiſca.cred.præſe. [DAMNANDVM] condemnandum.Nizolus in ver.dando.[ESSE CENSEMVS] ſimile in l.eum exceptione §.ſed &
ſi quis,& ſeq.§.qui vim cum pen.quod met.
21 cau.& dicitur cathegorica,quia id quod eſt,
dicitur ex altero, & ex alterius coniunctione deſcendit, vt duplum ſimpli dicitur duplum,& ſic de ſingulis. D.Aug.in lib.de cathegorica col.17.

Sed videtur, quod non poſsit elegi media
22 via, nam poteſt quid reputari ex parte verum, & ex parte falſum. Bal.in l.2.in 2.rep.
col.8. cir.med.de iureiur. inter mortem, &
hæreditatis acquiſitionem nullum eſt medium. glo.fin.l.quæſitum §.1.de leg.1.quandoque potius conſiderantur extrema quam
media. Bald.l.ſed & ſi §.ſolemus de hæred.
inſtit.

Dic, quòd medium colligitur ex duobus
extremis. Bald.l.ſicut §.ſuperuacuum circa
med. ff.quib.modis pign. vel hypoth. ſolu.
quando medius ſtatus rei obligationem extinguit non curamus extrema. Bald.l.inter
ſtipulantem §.ſacram in fi.de verb.obligat.
& quod habet ſe ad extremum ad medium
potius accedit. Bal.l.pen.§.ſeruus circa fin.
ſol.mat. item quoad meros fauores hæredis
ſui non eſt reperire medium inter mortem,
obliga-

obligationem,& aditionem, alias ſic. Bald. l.filio cir.fin.de leg.1. & ſic non media, ſiue dubia. Speculat.in tit.de appell.§.9.nu.5.in princ.ſed medium eſt tenendum. Bal.l.ſolet 1.rep. cir.princ. in ver.non vero de off.procon.ſ.& lega. gl.fin.l.nec ſupina ff.de iuris,& facti ign.l.1.§.de eo, vbi gl.in ver.Labeo de
23 aqua plu. arc. eligitur autem via media inter extrema diſcrepantia.Bal.l.ſi fundum in fi.ff.mandati,quia media cõficiuntur ex extremis. D.Th.2.2.q.179.art.2.& illa trahit. gl.fin.l.qui ſella. adeo quod probatis extremis,præſumitur medium, vt Bal.ibi 1.repe. §.1. in fi.ff.de ſeruit.ruſt.præd. vnde idẽ ius eſt de extremo,quod de medio. Bal.l.pen.in fi.de vulg.& pup. ex qualitate,& quantitate extremorum præſumitur circa media.Abb. c.inter dilectos,poſt num.4.de fide inſtrum. Ruſtici ſe concordant diuidendo per mediũ, glo.fin. & Bal.l.Neſennius de neg.geſt. inde medio tempore .i. in medietate temporis. Abb.c.præterea nu.9.de appell.

24 Nota, quòd violator pacis dicitur qui de facto ſpoliat poſſeſſorem re ſtabili. Afflict. §.quicunque nu.9.de pace tenen. vnde ſicut dicitur de facto tenere, qui poſſidet. Abb. c.cum cauſam nu.6.cir.med.de teſti. ita remotus de facto,eſt de facto reſtituẽdus. Bal.
25 l.verum nu.4.ff.de minor. nam quæſtio ſpoliationis eſt priuilegiata. Spec.tit.de petit. & poſſeſſo.§.2.poſt num.3.& poteſt agi poſſeſſorio, vt reducatur ad ſtatum recipiendi annuã penſionem. Abb.c.ſicut nobis 1.not. de ſent.& re iud.quia etiam prædo ſecũdum rigorem iuris eſt reſtituendus.c.in literis de reſtit.ſpol. & eius commodum eſt reſiſtere propria auctoritate. Bald.l.quemadmodum
26 in fi.princ.ad leg.Aquil.nam vtilius eſt poſſidere, quàm petere. l.is qui deſtinauit, vbi Bald. de rei vend. vincit enim eo iure, quo poſſeſſores vincere ſolẽt. l.vti frui in fi.prin. ff.ſi vſusfru.pet. nec probare neceſſe eſt ius, ſed vſum facti,qui tranſit in ſingularem ſucceſſorem. Bal.l.2.§.Pomponius in fi.ſi ſerui. vend.multa Io.Ant.de Nig.in c.reg.frequẽs in auribus noſtris,nu.4. cum ſeq.& per tot. verum ante reſtitutionem non eſt diſcutiendus defectus proprietatis, ſed debet reſtitui etiã quod offerat probationes incontinenti. Abb.c.conquerente,nu.4.& c.literas nu.18. de reſt.ſpol. ſed debent ſeruari ſubſtantialia iudiciorum,cætera expediuntur de plano,& dilationes abbreuiantur. Bal.ad Spec. in fi. tit.de libello.concept. poſt princ. vt latè in conſt.ſeq. & qui occupauit, neceſſe eſt ſciat quis ſit dominus illius rei. Gra. hic num.2. Pœnæ autem de quibus hic non habent locũ in occupante rem ratione præſumpti iuris, quod habet in re. Bal.d.l.ſi quis in tantam num.12.vnde vi, ita excuſatur Eccleſia à dolo, vel culpa non ſolum in poſſeſsione,
27 ſed etiam in proprietate. Arno. 4.epitom. ſed virtute capitulorum regni datur conſeruatorium, de quo in c.ad præſidentis, cum duobus ſeq.

28 Secundo nota,quòd in interdicto recuperãdæ venit reſtitutio fructuum perceptorum, & percipiendorum, quos facit ſuos bonæ fidei poſſeſſor: quid ſi fuit in bona fide,& poſtea efficiatur malę fidei,vel ecõtra,ad quos teneatur, & ſi conſumpſit an debeatur æſtimatio. Abb.c.grauis de reſt.ſpol. & quando tenetur ad percipiendos, tenetur de negligentia,alias ſecus. Bal.l.ſi ſeruũ in fi.princ. de verb. oblig. & reſtituit vna cũ acceſsionibus. l.2.de in diem adie. vel quod acceſſionum nomine additum eſt. l. diuortio de neg.geſt. Bald.l.ſed & partus in princ. quod
29 met.cau. & cõſideratur acceſsio rei,vel quæ prouenit immediatè propter rem, vt eſt acceſsio vſurarum.idem Bal.l.Imperator §.1. de leg. 2. quia quod iuris eſt de principali, idem & de fructibus. Bal.l.3.§.ſed ſi quid in princ.de neg.geſt.quid ſi obtulit lite conteſtata in l.ſi reus 2.rep.cir.med.ff.de procur. fructus, & partus quaſi acceſsiones ſunt, & veniũt officio iudicis. gl.1.cir.med.l.vtique ff.de rei vend.gl.fin.l.qui ſe debere de cond. cau.data.l.indebiti in princ.de cond.indeb. nec iuſta cauſa litigandi excuſat, & vtrum veniant iure actionis. Bal.l.1.in 1.& 2.rep. 2.quæſt.de rei vendi. Differunt autem augmentum continuum, & ſeparatum, Baldus l.item ſi fundi 2.rep.in princ. de vſufruct.& quemadmo.quis vtu.

30 Tertio nota, quòd non patitur damnum qui dimittit,quod tenet iniuſtè. Bal.l.ſed & partus 1.rep.§.1.quod metus cau.ideo ſi eſt res propria,illam amittit,ſin autẽ eius æſtimationem,nam quantum poſt litem conteſtatam in finibus de alieno occupat, illud & tantundem de ſuo tenetur reſtituere.l.ſi cõſtiterit C.fin.regun.l.vni.cir.fi. de ſuffragio. pro mobilibus debetur quadruplum,computata re, ſicut de voluntate partium in contractibus poteſt imponi pœna dupli, tripli,
31 vel quadrupli, & tunc an inſit ſimplum, & referatur ad pretium,vel rei bonitatẽ.Spec. de empt.& vend.§.1.num.39.41.& 42.& an valeat ſententia ſi eſt lata ſuper re tantum, & non ſuper triplo.Bal.l.ſi cum exceptione, 3.rep.poſt nu.2. vbi ponit alias quæſtiones in materia, & §.pedius nu.3. in princ. quod metus cau. & pœna iſta an fiſco applicetur, vel parti. Affl.hic num.10.vſque ad 16.q.3. ſed diſtinguo vt per Alex. Iaſ. & Paulus de Caſt. & alios in l.ſi quis id quod, de iuriſd. omn.iudic.Bart.l.agraria ff.de termi.moto.

facit

facit quo inf.dixi in const.varietates pœnarum, & facta condemnatione in sex solidis, iuxta legem Longobardorum 72. vt supra,
32 faciunt libram, & solidus non capitur pro duodecim denarijs.addit.vlt.ad Spec.tit.de instr.edi.§.14. circa fin. & sic minus solido. An autem condemnatio, debitum, legatum, salarium, & similia debeant solui secundum æstimationem antiquam, vel nouam. Spec. cum add.vlt.Bal.circa fin. §.3.post nu.9. de oblig.& solut.
33 Vltimo nota, quòd possessionis nomen absolutè prolatum refertur ad solam naturalem, quando dominium vtile est cum possessione coniunctum. Bal.l.sciendum in ver. sedet, qui satisd.cog. & est duplex, vera, & interpretatiua. Bald.l.sciendum in ver.cum vero creditor. eod.tit.qui satisd.cog. huius magnum est cōmodum, etiam quod de proprietate contendatur. Abb.c.3.ante num.1. de probat. vtramque retinent peregrinātes ad Papam, vel S.Iacobum, quia sunt sub legis potestate, & protectione. Arnon.in 184. comm. ciuilis est superior naturali, & naturalis subalternatur ciuili, non econtra, naturalis præcedit ciuilem natura, quia ex naturali sequitur ciuilis, vnde ciuilis comes est naturalis. Bal.l.data opera, nu.67.cir.fi.
34 de his, qui accus.nō poss. Proprietas autem capitur pro dominio. Abb.c.1.nu.2.de cau. poss.& propr.c.cum ad monasterium de sta. mon. in re enim nostra habemus proprietatem, & possessionem. Abb.c.4.nu.2.de rebus eccl.non alie. dominis, & possessoribus prodita sunt remedia. Bal.l.& ideo §.neratius
35 cir.med.de cond.furtiua. petitorium videlicet, idest actionem ad rem, gl.1.l.qui petitorio.de rei vend. aliter in c. porrectum de regular. huius natura est vt petatur restitutio. Abb.cap.2.num.17. vt lite non contest. & possessorium, quod causatur à ciuili non solū, sed naturali possessione. Abb.c.ex parte nu.20.& 21.de rest.spol.& est triplex, adipiscendæ, recuperandæ, & restituendæ. Abb. c.pastoralis nu.12.de cau.poss. & propriet. & differunt inter se possessorium recuperandæ, & adipiscendæ.idē Abb.c.1.nu.5.de rest. spol. possessorium recuperandæ non habet locum pro re mobili principaliter petenda, sed possessorium retinendæ.Bal.in rub.quod met.cau. & l.vni.in princ.vti poss. qualitas verò possessionis facit vnam probationem alteri præualere. Bal.l.data opera num.69. de his, qui accus.non poss. per viam cumulationis possunt simul proponi.idem Bal.l.3. col.3.cir.fin.& nu.10.C.de interd.& agenti. Possessorio recuperandæ an obstet exceptio dominij. in l.1. §.sed hæc, de præscript. 30.
36 vel 40. verum in omni possessorio maiore, vel minore debet seruari ordo iuris.Bal.l.1. col.3.cir.fin.C.de appell. & vt obtineat debet probari possessio, & deiectio. Abb.c.cōsultationibus 2.not. & post nu.9. de off. deleg. Locus, & tempus debet inseri in libello, tempus videlicet quo accessisti ad fundum tuum, & nō fuisti admissus, vt inde arguatur dolus aduersarij. Arno.comm.39. & 40. &
37 differt à petitorio, adeo quod sententia lata in vno, non præiudicat in alio, etiam quod in multis habeant magnam communionem. Abb.c.2.nu.6.cir.fin.de iuram.calum. vnde verbum possessio, nō solum potest referri ad possessionem rei, sed etiam ad alia iura, quæ habet in illa re. Abb.c.fi.ante, & post nu.11. de rest.spol. & cum agitur petitorio, potest sequi sententia adiudicatoria respectu possessionis. Abb.d.c.2.nu.5.vt lite nō contest. & condicit possessionem fundi ratione dominij.Bal.l.1.cir.fi.cū l.seq.de cond.tritica.
38 Vnde quæstio possessionis est præambula ad causam proprietatis. idē Bal.l.si diui 1.rep. in princ.ff.de iud. isto modo causæ proprietatis, & possessionis sunt connexæ. Inn.c.ex conquestione cir.princ.de rest.spol.& dominium exponitur, idest possessio, & frequēter vnum pro alio ponitur. Affl.c.fin.nu.3. quo temp. miles, & de mil. vass. qui contu. est, nu.9.circa med.si petitorio, & possessorio simul est actum, potest iudex prius possessoriū terminare, c.2.vbi Abb.in princ & nu.3. in fi.de cau.poss.& propriet.vel in executione præualebit petitorium, quando vtrunque est deductū. Inn.c.pastoralis nu.3.cir.fi.eo.tit. de cau.poss.& propr. & potest vnum altero suspenso prosequi. Luc.l.si coloni col.6.cir.
39 princ.de agri.& censi. Et qui intentauit petitorium, potest ante cōclusionem redire ad possessorium, gl.d.c.ex conquestione in ver. ante in fi.de rest.spol.& gl.fin.c.significauerunt de testib. sed post conclusum in causa, nō posset. Bal.in add.vlt.post princ.ad Spec. tit.de petit.& poss. Inn.d.c.pastoralis nu.3. circa med.& fin.de cau.poss.& propr.& qui suspenso petitorio habet recursum ad possessorium, an condemnabitur aduersario in expensis factis in petitorio. Spec. in tit. de expensis §.3.nu.12.& 13. Et si vnus agit petitorio, & alter possessorio, quid fiet. idem Spec.tit.de petit.& poss. §.1.nu.2.& 3. & si actū est mero possessorio, & alter probauit petitorium. Spec.vbi sup.nu.27.& proponēs possessorium potest reconueniri super proprietate, nisi excipiat. Abb.c.fin.num.7.de ord.cog. Bald.l.3.nu.13.de interdi. Quid si
40 petitorium, & possessorium sint circa diuersa, potest contra spoliatorē excipi de spolio. Spec.d.tit.de petit.& possesso.§.1.nu.4.5.8. & 17. Dum autem pendet possessorium,

impedit

impedit petitorium ex alia parte cumulan-
dū. Abb.c.cum super 1.not. & nu.8.de cau.
poss. & propr. & d. c.ex conquestione nu.5.
& c.literas nu.11. de rest.spol. Prædicta in-
terdicta recuperandæ, adipiscendæ, & ret-
tēdæ possessionis cum libellis positionibus
actoris, & rei ponit Spec.in tit.de cau.poss.
& propr.§.1.interdictum recuperandæ con-
currit cum petitorio.l.cum fundum, vbi gl.
fin.ff.de vi, & vi arma. In isto possessorio li-
cet non sit disputandum de dominio, tamen
si est disputatum, & probatum, exceptio do-
minij prævalet ad exclusionem possessorij.
Bal.cons.141.nu.2. 1.vol. & si vterque pro-
bat possessionem, qui suam iustificat ex ti-
tulo præfertur Bal.l.vni. col.fin. post princ.
C.vti possi. Sic post litem contestatam om-
nes possessores sunt pares, ante litem conte-
statā non, quia bonæ fidei possessor fructus
consumptos lucratur, si extant, veniunt offi-
cio iudicis mercenario. Bal.l.2.num.3.& 4.
41 de fruct.& lit.expen. Est autem possessoriū
duplex, directum, quod datur pro rebus soli,
& vtile, quod datur pro rebus incorporali-
bus, & ista dantur tam contra spoliatorem,
quàm contra mandantem, & ratum haben-
tem. Bal.cons.420.nu.1.3.vol. ita actio di-
recta, quæ venit ex mēte, & verbis, & vtilis,
quæ venit ex mente non sufficientibus ver-
bis. Bal.d.l.vnica, post nu.5.vti possi. & da-
tur pro qualibet occupatione irrationabili.
Abb.c.1.in 2.not.de rest.spol. Verum quan-
do restitutio est difficilis, admittitur exce-
ptio dominij, in cōs.feuda.diuer.pri.nu.111.
& admittitur articulus proprietatis, & si
vterque possidet, is obtinet de cuius domi-
nio constabit ex antiquiori titulo, & posses-
sione. Dec.cons.303.col.3.nu.1. 2.vol. Bal.
d.l.vni.nu.10.in fi.vti possi.vel si fuit oppo-
situs, & probatus, & actor passus fuit. Alex.
cons.77. post num.13.& 200.nu.9.2.vol.78.
nu.1.3.vol.& 89.nu.7.& 9.5.vol. Possessoriū
adipiscēdæ datur bonorum possessori, & hæ-
redibus pro bonis hæreditarijs §.adipiscen-
dæ inst. de interdictis. & competit interdi-
ctum, quorum bonorum, quorū legatorum,
& Saluianum interdictum, gl.d.c.pastoralis
in ver.quod de recuperanda de cau.poss. &
propr. Pro retinenda autē possessione datur
interdictum vti possidetis, vel vtrobi. vt in
glo.præd. & dicitur vtrobi, idest apud, Bal.
d.l.vni.num.4.in fi.vti possid.& hoc quando
est in possessione, & turbatur. Innoc.c.2.post
nu.2.de rest.in integ. nec libellus alteratur
propter assertionem petitorij. Abb.c.ex par
te 1.not.de resti. adeo quod non tenetur ad
exhibitionem tituli mentionati, si conclusio
est in possessorio. Minad.decis.1. nam aliud
42 est intentare petitorium, aliud iustificare,
possessorium ex titulo, vbi ex natura posses-
sorij hoc requiritur. gl.fin.in fi.clem.vni.de
cau.poss.& propr. ex probatione enim do-
minij augetur effectus. Bal.l.circa eum in fi.
ff.de proba. nec per simplicem narrationem
spolij apparet, an velit agere petitorio, vel
possessorio. Abb.d.c.pastoralis nu.2.de cau.
poss.& propr.non datur tamen hoc interdi-
ctum contra titulo possidentē. Lud.de Mol.
de Hispan.primog.lib.3.c.13.num.53.& 54.
nec quando iudex spoliat iudicialiter. Abb.
c.si conuenerit nu.7.de accus.quia iudex est
43 minister legis, & de eo non est timendum,
quod inferat vim. Bald.l.accusationis, post
nu.1.quod met.cau. nec eius violētia nocet
vero possessori nō citato, quia vis iudiciaria
non se extendit ad ipsum idem Bal.l.2.post
nu.5.ne vxor pro mar.& dixi sup.in constit.
iurisgentium in fi. secus si nō ritè procedit.
Abb.c.cum causa nu.4.de off.deleg. vel non
iudicialiter. Minad.cons.30.nu.3. nam tunc
potest agere possessorio recuperandæ cōtra
iudicem iniustè spoliantem. Abb.c.conque-
rente nu.6.& 7.de rest.spol. c.Ecclesiæ San-
ctæ Mariæ, lo secondo, 1.not.vt lite penden.
c.ad petitionem, nu.5.& 6.de accus. & sicut
potest appellari ab iniuria facti, ita & ab
iniuria temporis: & tunc totum negocium
deuoluitur ad superiorem. Bal.l.si quis pro-
uocatione, C.de appell. & si facit iniustitiā,
de facto à tali iniustitia potest appellari, in
l.1.nu.10. circa med. quando prouo.non est
44 neces.in beneficialibus, & feudalibus admit
titur articulus proprietatis. Afflict.hic post
nu.42.alias quandoque lite pendente etiam
quis priuatur quasi possessione beneficij.
Abb.c.accusatum de simonia, & si cōstat de
defectu tituli, nō debet fieri restitutio. idem
Abb.c.cum super, post nu.5.de cau.poss. &
propr. vnde multum valet titulus. Bald.ad
Spec.in tit.de testam. in fi. col.2.circa med.
& possessio iniqua vilis est, & abiecta. Bald.
l.sciendum 2.rep. circa med.qui satisd.cog.
& violenta, vel improba non opitulatur quo
ad onus probandi. Bal.l.si quis liberum ff.de
probatio.

Sed contra, etiam improbus possessor agit
ex suo contractu. Bal.l.ita vt si fur, ff.cōmo.
& exceptio defectus proprietatis nō obstat
agenti possessorio recuperādæ, etiam si pro-
bationes offerantur incontinenti. Abb.c.li-
teras nu.5.de restit.spol. nec admittitur ex-
ceptio concernens proprietatem, seu defe-
ctum tituli. idem Abb.c.si constiterit, post
nu.6.de accus. spoliatus autem nihil petit,
quod prius non habuerit, restituitur itaque
in statum pristinum, & superior demum in-
quirit si vult inquirere. Abb.c.in literis nu.
23. cir.med.d.tit.de rest.spol. & tunc non

tenetur

tenetur probare titulum,ſed iuſtificare poſ-
45 ſeſſionem. Abb.eo.c.in literis,poſt num.12.
ſicut admittitur titulus petitorij ad iuſtifi-
candum poſſeſſorium. Spec.tit.de teſte §.5.
num.7. Prædicta autem non habent locum
in Rege ſpoliante ſuum feudatarium pro-
pria auctoritate ex aliqua iuſta cauſa, quia
Rex huius Regni in omnibus feudis qua-
ternatis habet proprietatem, & dominium,
& ſucceſſiuè ciuilem poſſeſsionem, vaſſallus
naturalē,vnde vaſſallus ſi ſe abſentat à feu-
do, & Rex capit poſſeſſionem de facto, non
poteſt vaſſallus reuerſus recuperare natu-
ralem, quia contra Regem non habet ciuilē
46 poſſeſsionem,nam illam habet Rex,ideo nõ
agit contra Regem poſſeſſorio, ſed tantum
petitorio,contra alios verò vaſſallus habet
quaſi ciuilem in feudo. Affl.hic poſt nu.22.
ibi limita,vſque ibi octauo quæro.Et ſubdi-
ti non admittendo dominum, vel veniētem
loco ipſius,videtur eum ſpoliare.Abb.c.fin.
47 nu.4. de iudicijs. In matrimonijs verſatur
mutua ſeruitus, & mutua poſſeſsio, adeo
quod qui poſsidetur, & maritus, & vxor ad
imparia nõ iudicantur quoad onera matri-
monij.Abb.c.diuerſis fallacijs 3.not.de cle.
coniug.c.veniens, lo primo, nu.10.de ſponſ.
vnde vxor poteſt vendicare maritum, in c.
atteſtationibus, 2.not. de ſponſal. impube.
In certis caſibus denegatur viro reſtitutio
vxoris.Spec.d.tit.de petit.& poſs.§.2.nu.2.
& 3. & maritus dicitur ſpoliare vxorem eo
ipſo,quod ſine iudicio Eccleſiæ eam à ſe re-
mouet,idē ſi ſpontè recedit,& volens adire,
non admittitur. Abb.d.c.ex conqueſtione,
c.literas poſt nu.3.& 9.& quid probabit pe-
tens reſtitutionem coniugis,& quæ repellãt
agentem, in c.ex parte, nu.23.24.25.& 26.
d.tit. de reſt.ſpol. obſtaret tamen exceptio
adulterij,ſicut exceptio defectus iuris noto-
rij: & quod de vxore dicitur, idē in marito.
Abb.c.pen.num.3.4.& 5.in fi.de adulterijs.
Ita quod mutatur ſtatus alicuius violenter,
iuſtè poteſt agere vt reſtituatur ad ſtatum
priſtinum. Abb.c.querelam,poſt num.13.de
electio. quia eſt ſpoliatio quædam dominij,
debet ſua poſſeſsione reueſtiri. Bald.l.iube-
mus §.ſeruos nu.3.de Epiſc.& cler.& quan-
do pars auctoritate iudicis turbat,Bal.rub.
in fi.C.ſi per vim,vel alio modo,etiam quod
48 iuris ratio iniuriam non habeat, & proba-
tur probando quod de iure fuit iudicatum.
Bal.l.ſi nõ iniuria C.de euict. Iuſſus iudicis
non excuſaret circa id ad quod ſe nõ exten
dit. Bal.l.1.in princ.C.ad leg.Iul.de vi pub.
& facto officialis non velato præſumptione
iuſtitiæ, poteſt reſiſti. idem Bal.l.prohibitũ,
in princ.de iure fiſ. Querit Iſern.hic an iſta
49 conſtit. habeat locum in feudis, & videtur

tenere, quod ſic, prout allegando ad partes affirmat. Affl.hic poſt nu.37.vſque ad 57. & ibi ſed occurrit. facit pro fiſco conſt. ſi dubitatio inf.de prob. per inſtr.publ. vbi omnes prima facie pertinent ad Regē,niſi poſſeſſor per priuilegium probauerit ad ſe pertinere, ſi hoc in perſonis,multo magis in bonis. Baldus l.ſi coloni, in quibus can. colo. Secundo feudum,& emphyteoſis habent naturam ſpecialem de iure conſuetudinario, & ciuili,vnde in feudis de conſuetudine feudorum requiritur inueſtitura, & non contrahitur nudo conſenſu. Bal.l.hæc venditio, poſt med.princ.ff.de contrah.empt. Inueſtitura eſt inductio in corporalem poſſeſsionē. Abb.c.intantum in fi. de ſimon. ergo conſignatio debet per eam probari,vnde inueſtiuit, exponitur aſsignauit, c.propoſuit, vbi glo.de conceſs.præbend. c.2.ne ſede vacan. Tertio feudum quæritur ſucceſsione,aut inueſtitura. c.1.in princ. de conſuet.recti feu. & Iſer.hic. ergo vno ipſorũ debet probari, vnde per verbum tradidit, cum rei præſentia probatur facta traditio. add.ad Spec.in tit.de emptio.& vendit.§.1.in ver.tradidit. pro alia parte facit, quod fundans ſe ſuper aliquo actu,ſatis eſt quod probet illũ actum fuiſſe factum, licet non probet habilitatem perſonæ ad illum actum exercendum. Abb. c.in præſentia nu.3.de probat.tanto magis, quia quamdiu cauſa eſt in fieri, poteſt recipere nouam qualitatem. Bald.l.Pomponius circa fi.ff.de neg.geſt. Secundo debitor iure, non vi eſt conueniendus.glo.fin.l.hi qui, de conuen. fiſci debit. vnde non obſtante præſumptione dominij vniuerſalis, fiſcus ius ſi quod habet, debet exercere. inf.in conſt.ab officialibus. tanto magis, quia etiam lata ſententia, non poteſt victor rem iudicatam occupare, ſed à manu executoris accipere. Arch.c.1. 8.q.4. Tertio lex ſi quis in tantā, vnde vi habet locum in emphyteoſi, adeo quod ſi dominus expellit aliquē à loco quē tenet, punitur. Spec.in tit.de emphy.nu.64. ita & in feudo, quia valet argumentum de vno ad aliud,dixi in prælud.feu. etiam quia per inueſtituram non quæritur poſſeſsio,ſed videtur data licētia apprehendendi propria auctoritate, niſi eſſet corporalis per immiſſionem in poſſeſsionem. Bal.l.quædam mulier 1.& 2.rep.de rei vend.& tenendo iſtam reſpondetur contrarijs: nam feudi vſus poteſt eſſe ſine poſſeſsione, vt in commodatario, in feudatario, & emphyteota ineſt naturalis. Affl.§.ſi quis de manſo. poſt nu.30. de contra. inueſt. & per inueſtiturã factam in abſentia rei non acquiritur illius poſſeſſio. Abb.c.3. 1.not.de except. ſecus ſi fit in præſentia rei,quia tunc habet vim traditionis.

nis. idem Abb. c.per tuas in fi. de donatio. & transfertur possessio corporalis. Abb. c. proposuit nu.4.de concess.preb.Potest enim
30 inducere consuetudo vt aliquid detur in signum quasi possessionis,vt proinde videatur translata possessio quasi per fustem. Abb.c. cum venissent num.14. d.tit.de rest.spoliat. communiter fieri solet per biretum,vel anulum. Abb.c.tenor,post num.11.de sent.& re iudic. & acquiritur absenti, siue inuestiatur per procuratorem, siue procurator pro eo. c.accedens, vbi Abb.1.not.de præben. & de huiusmodi inuestitura loquitur c. 3. de exceptio. c.cum olim de sent. & re indic. c.3. de his,quæ fiunt à maio.par.capit. & c.proposuit,de clet.excomm.minist. & per inue-
31 stituram factam post electionem, & confirmationem,transfertur possessio. Abb.c.constitutis de appell. c.pro illorum num.12.de præben. & c.auctoritate nu.4.& 9.de instit. alias titulus inuestituræ non destruit rem integram.Bal.l.exempto §.si quis virginem de act.empt.nec pet institutionem beneficij transfertur corporalis possessio.Abb.c.cum Bertoldus 2.not.de sent.& re iud. capit autem propria auctoritate dominus bona sui hominis,propter possessionem ciuilem,& iurisdictionem.Cassan.in consuet.Burg.rub.9. §.14.ibi saisi, in princ. mortuo feudatario, & non constito de successore legitimo, in terminis c.reg.ex præsumptuose.

De restitutione possessionis.

SVMMARIVM.

1 *Constit. circa violentiarum est ius medium inter c. reintegranda 3.q.1. & c.sæpe de rest.spol.*

RAETER continuationem Affl. quia Imperator in const. præcedenti elegit mediam viam inter ius Lōgobardorum,& commune in puniendo inferentes violentiam, nunc in recuperando possessionem amissam posuit
1 etiam ius medium inter cap. reintegranda 3.quæst.1.quod loquitur possessore ignorante, & c.sæpe de restit.spoliat. vbi tractatur de sciente, ista const.opem præstat spoliato contra successorem deiectoris,tam si sciuit, quàm si ignorauit, vt infra in textu,vbi gl. magna circa med. & Affl.nu.47.circa med. & patebit latè cum litera.

SVMMARIVM.

1 *Spoliato, quæ actio, & contra quem, & quo tempore detur.*

2 *Executio fit contra tertium, quando est certum se defendi non posse.*

3 *Violentiarum quinque species, expulsiua, ablatiua, compulsiua, relatiua, & inquietatiua.*

4 *Prouidere, sonat in ius assignare in factum.*

5 *Ius, æquitas, & rigor sunt diuersa, & rigor capitur pluribus modis.*

6 *Hæres, est vocabulum iuris ciuilis,& adeundo constituit se debitorem, & est post mortem,non ante. nu.7. & qui venit. num.11.*

8 *Possessio, capitur pluribus modis. num.14.*

9 *Prouidentia est ratio prouidendorum ad finem.*

10 *Lex vna supplet aliam.*

12 *Interesse est damnum emergens, & nō soluitur nisi in pecunia. nu.21.*

13 *Dolo desiens possidere, pro possessore habetur.*

15 *Conditio ex lege est ciuilis, & datur quando lege exprimitur, quæ actio detur,tunc ex ea lege,& illius verbis debet vti.*

16 *Dominium acquiritur per traditionem in præsentia rei.*

17 *Spolium non potest probari, nisi probetur possessio.*

18 *Spoliatus est priuilegiatus respectu spoliatoris, & non hæredis.*

19 *Possessor æstimatur eo, quod fuit in possessione.*

20 *Possessione destitutus olim ciuiliter, hodie etiam criminaliter agit.*

22 *Dolus pro possessione habetur.*

23 *Pacificè possidere non dicitur, vbi est controuersia iudicialis.*

24 *Spoliationis exceptio est dilatoria, debet proponi ante litem contestatam, & repellit actorem ab agēdo.*

25 *Excommunicationis exceptio in quacunque parte iudicij, an impediat.*

26 *Solemnitas præsumitur ex longa possessione.*

Inimi-

27 *Inimicitiæ oriuntur inter spoliatum, & spoliantem.*

28 *Possessorium quando præualet petitorio, & econtra.*

29 *Castrum perditum an possit quis recuperare per furtum, vel proditionem, vel aliud furari, si non potest suum ab aduersario recuperare.*

30 *Vxor, vel maritus si non vult reuerti ad coniugalem, videtur spoliare.*

31 *Coniugium ex qubus præsumitur, & quæ impediunt restitutionem.*

32 *Coactiones sæpe solent difficiles exitus habere.*

33 *Conditio ex lege est subsidiaria, & quando detur.*

34 *Actio duplex, datiua, & natiua, & sunt eiusdem generis, & formæ.*

35 *Actus denominatur ab eo qui dat formam.*

36 *Actio in factum vnde, & quando detur.*

37 *Conditio legis, & officium iudicis differunt.*

38 *Iudex potest in aliquibus, & si non vult non appellatur.*

39 *Officium iudicis principaliter, quandoque incidenter ponitur loco actionis.*

40 *Contractus species si non apparet, censetur innominatus.*

41 *Const. circa violentiarum non procedit quando culpa sua cadit, nec contra titulo possidentem, secundum quosdam.*

42 *Turbare alienam possessionem quis non debet sine iudice.*

43 *Possessio ciuilis, & naturalis probatur, probando se tenere.*

1

IRCA] qui iniuriosè accepit, vt in furto, tenetur ad restitutionem non solum ratione rei, verumetiã ratione iniuriosæ actionis, etiam si res apud ipsum non remaneat, & qui accepit, tenetur eam restituere quamdiu apud se est. D.Thom.cum addit.ad eum, in princ. 2.2.quęst.62.art.6.Vnde iure communi vim inferens, tenebatur vsque ad annum de eo quod non peruenit ad eum, hæres nonnisi qnatenus peruenisset.l.2.vbi Bal.C.vnde vi, per l.1.in fi. & l.cum à te, ff.de vi, & vi arm. dabatur actio cõtra deiectorem, & eius hæredem, & spoliationis priuilegia habebant locum contra spoliantem, & alios. Ant.de But.c.super hoc col.fin.in princ. de renunc. Iure isto datur electio spoliato an velit agere contra deijcientem, vel quemlibet singularem successorem, quod idem est, per c.sæpe, de restit.spol. vt per glo.hic, & Arno.in 12.differentia vtriusque iuris, vel per d.c.sæpe datur conditio contra eum, qui scienter cœpit à deiectore, si ignoranter consulebatur per c.reintegranda 3.quæst.1. per istam constitutionem, quæ est satis æqua, datur actio tam contra scientem, quàm contra ignorantem. Gra. hic in princ.& num.5. & Bartholomæus de Capua in ver. siue sciens. nam vitium rei sequitur possessorem, vt in c.regni de violentijs, vbi Gra. post num.2.
2 adeo quod fit contra eum executio absque tela iudicij, quia quando certum est alicui defensionem non competere, non est citandus.idem Gra.in c.reg.conuentus. & quando non agitur contra spoliatorem, sed contra tertium ad quem res subtracta peruenit, an istud possessorium sit priuilegiatum. Abb.d.c.fin. nu.55. de renunciat. c.quia V. 1.not. de iudicijs. c.cum ad sedem, num.23. & 24. c.pen. vltimo not.num.7.& 18. in fi. de restit. spoliat. & patet hic in textu, qui diuiditur, & sum.vt per Afli.& dicit [CIRCA] l.circa eum ff.de probat.& stat impropriè. l.1. vbi Lucas in princ. de primicer.&
3 secundicerio. [VIOLENTIARVM] quarum quinque sunt species, expulsiua, ablatiua, compulsiua, relatiua, & inquietatiua. Ias. l.si quando, num.1. C.vnde vi. [POENAS] quæ debentur propter culpam, alias vbi nulla deprehenditur culpa, ibi nulla deprehenditur pœna. Bald.cons.382.nu.13. circa fin. 5.volum. [EAS PATIENTIBVS] in re, siue extra rem: exemplum ponit glo. & Bald. l.vnica, in princ. C.vbi, de poss.agi oportet, & hoc dum expelluntur, quod fit tribus modis. Bal.l.si quis in tantam, nu.9.circa med. C.vnde vi. in recompensam doloris, infra in const.varietates pœnarum, cir.fin. [SATIS] abundeq;. l.tutores §.1.in fi.ff.de administ. tutor.& infra in const.cum satis, abundeq;, qua pœna vniuersit. tenea. [CREDIMVS] scimus, nam credere pro scire capitur. Ioan. Andr.cap.si quis contra, in fi.de elect.in vj. [SACRIS CONSTITVTIONIBVS] quæ à sanctionibus differunt. Zab.clem.sæpe, 8.not. de verb.sig. [PRAEDECESSORVM NOSTRORVM] Imperatorum. toto tit.C.vnde vi.& ad

legem Iuliam de vi publ. Affl. hic in princ.
[Et Nostris] constit. præcedentibus.
[Esse Provisvm] secundum ius, nam
prouidere sonat in ius assignare in factum.
Abb. c.pro illorum, post nu.13. de præben.
[Qvorvm Ivris Rigore] austeritate.
Bald.l.fin.§.fin.num.2. circa med. de temp.
appellat. vel secundum iuris rigorem, l. si
duobus §.fin.de appellat. quantum ad iuris
subtilitatem. l.si tibi ff.de donat. vnde ha-
5 bemus ius æquitatem, & rigorem: & rigor
iuris quot modis capiatur, Abb. cap. 2. in
princ.de sent.& re iud.c.super literis 4.not.
de rescript. c.nisi, vbi Ant.de But.ponderat
contra nimium rigorosos, de renunciatio.
[Circa Destitvtores Violentos]spo-
liatores violentos. Afflict. hic post princ.
[Indvcto] videlicet [Qvod Destitvto
Contra Destitventem Tantvm] adeo
quod coutra alios uon permittebatur. Luc.
l.fin. in princ. de fide instrum. [Vel Eivs
Haeredes] idest filios, alibi testamenta-
6 rios, vel legitimos. Bal.l.vni.in princ.si so-
cius Imperia.liberal.& est vocabulum iuris
ciuilis. idē Bal.l.1.in princ.de iniusto, rup.
& irrito testam. [Restitvendae Posses-
sionis Beneficio] cum multa sint. Affl.
hic 4. not. [Svccvrrebat] subueniebat,
opē ferebat. Nizolus in ver.succurro, alias
si non adesset destitutio, non caderet restitu
tio. Bal.l.ait prætor 2.rep.in princ.ff.de mi-
nor.de institutione, & destitutione meminit
c.conquerente de off.ord. [Nec] pro non.
l.si is qui tres circa med. ff.de excus. tutor.
[Contra Evm In Qvem] vitio spolij non
purgato. Affl.hic 9.not.post nu.27. [Ab Ip-
so Violento]destitutore [Vel Eivs Hae-
7 redibvs] qui adeundo hæreditatem infectā
cōstituunt se debitores ijs a qibus res iniu-
stæ extortæ sunt. Caiet.tract.10.de voto nō
nubendi, q.2.in prin.tomo 2.siue legatarijs,
qui singulares successores dicuntur. Gra.
const.pręced.nu.3.& intellige post mortem,
cum viuentis non sint hæredes. l. stipulatio
ista habere licere, §.suæ in ver.hæredis, de
verb.oblig. [Transferebatvr]alienatio-
ne, vel quouis alio titulo.d.c.reg.cōuentus.
8 [Possessio] res possessa, alibi pro causa
possessionis, vel quadam insistentia. Bal.l.si
de vi. 1.repet.in princ.& 2. col.2. post med.
ff.de iudicijs. Quandoque importat domi-
nium quietum. D.Th.2.2. quæst.136.art.2.
[Ad Recvperandam Eandem]ad ereptā
recuperandam. Nizolus in ver. recupero.
[Aliqvod Remedivm Indvcebat] dan-
do actionē criminalem legis Iuliæ, & ciuile
interdictum, quo venit restitutio possessio-
nis,& fructuum.l.si de possessione,vbi Bald.
C. vnde vi. [Imperiali Providentia]
studio,& prouidentia.l.fin.§.sanè de his,qui
9 ad eccl.cōfug. Est autem prouidentia ratio
prouidendorū ad finem. appendix ad D.Th.
2.2.q.166.art.1. [Lenire]asperitatem mi-
tigare. inf.in const.pœnam, de pœna homi.
aliū occid. Affl.hic cir.prin.& 6.not.nu.25.
[Volentes]rigorem seueritatis ad miseri-
cordiam flectendo. D.Aug.1.contra literas
Pitil.col.pen.cir.med. [Atqve] quæ est di-
ctio continuatiua. Affl.sup.in const.omnes,
num.10.post med. [Ipsivs Ivris] antiqui.
Quid autem sit ius, c.ius dicitur, vbi Abb.
de verb.sign. [Defectvm] cum iuxta no-
uorum temporū qualitatem, noua iura pro-
ducimus, infra in constit.nihil veterum.
[Congrvo, Et Necessario Svpplemen-
to Svpplere Disponimvs] vt quod mi-
nus dixit, hic suppleatur. Inn.c.1.in princ.de
10 temp.ord.quia vna lex supplet aliam.l.si fu-
riosi C.de nuptijs.prouidendo spoliatum de
necessario remedio contra eum ad quem
peruenit possessio. Affl.hic cir princ. [Per
Violentiam] gentis armatæ venientis ad
fundum,& possessoris fugam. Bald.l.metum
1.repe.in princ.quod metus cau. vnde quia
probabiliter fugit, statur iuramento illius
de omnibus damnis illatis. Abb. c.fin. post
nu.6.de his,quæ vi,metusve cau. Idem si ti-
muit ire,quia suspicabat̄ posse repelli. Abb.
præd. c.item cum quis post num.4. c.olim,
lo terzo, post nu.7.de restit.spol. c.vigilanti
post nu.4.de præscrip. [Destitvtvm] spo-
liatum,vt sup. [Non Vt Olim] quod præ-
teritum, licet quandoque futurum tempus
significet.gl.l.1.§.in ver.olim,vbi Bal.de no
ui oper.nunc.[Provisione Carere] cum
prætor nō debeat opem ferre improbo pos-
sessori. Bal.l.sed & partus §.1.2.repet.d.tit.
quod metus cau. [Sed Electionem Ha-
bere] spoliatum virtute huius const.an ve-
lit agere contra spoliatorem, vel contra
quemlibet successorem per quascunque ma-
nus scientes, vel ignorantes ambulauerit.
Lucas l.si coloni col.5.circa princ.de agric.
& censi.[Vtrvm]quid eorum.gl.l.si debeas
ff. de compens. [Ipsvm Destitventem,
11 Vel Eivs Haeredes]quorum appellatio-
ne veniunt omnes,qui iudicio testatoris suc
cedunt ex quocunque gradu. Bald. l.pater-
familias de vulga. & pupill. venit primus,
quandoque vlteriores. idem Bal.l.qui libe-
ris §.hæc verba, eod.tit. de vulg. & pupill.
Profertur quandoque respectu familiæ, quā-
doque respectu substantiæ, vel successionis
bonorum. Bal.l.fin.post num.7.C.de hæred.
instit. & est triplex, vniuersalis, quasi vni-
uersalis, & singularis in re certa, ibi nu.24.
& l.pen.nu.2.& 4. eo.tit.de hæred.inst. cum
distinctione si ponitur in materia differēti,

vel

vel indifferenti. idem Bald. l.pen. C. de li-
beris & eorum libe. alibi hæres, idest posses-
sor. Bald. l.facultas, post princ. de iure fisci.
[Si Possessorem] idest dominum. glo.
d.l.si diui, post princ. ff. de iudicijs. vel rem.
Bald. l.si quis in tantam, num. 11. vnde vi.
[In Alium Transtulerit] cuius transla-
tionis quatuor genera ponit Bal. l. in causæ,
§.si ex parte in princ. ff. de procur. [Ad In-
12 teresse] quod est damnũ emergens, quod
non soluitur, sed tantundem quantum est
damnum. Bald. l.si cum exceptione 3. repet.
§.pedius col. fin. post princ. d. tit. quod met.
cau. Et an intersit inspicitur semper tempus
quo agitur, non tempus contractus: Baldus
l.certi conditio §.quoniam col. 2. post med.
si cert. pet. [Convenire Prout Præfi-
cto Iure] commune sic disponente. Abb.
in fin. c. 1. vlt. not. de sent. & re iud. Io. Faber
§.furiosi in princ. inst. de curat. [Cavetur]
sancitur. Nizol. in ver. caueo, in princ. nam
13 qui dolo desijt possidere, pro possessore habe-
tur. Inn. d. c. sæpe, nu. 1. in fi. de rest. spoliat.
ex quo vitium furti officit possidenti non ra-
tione malæfidei, sed ratione vitij, quod non
est purgatum, purgatur autem quando res
redit ad dominum, & tunc posset vsucapi.
l.sciens, & l.si partem, vbi Bal. C. de vsucap.
pro empt. [Vel Detentorem, Qui A De-
iectore Causam Habet] accepit a spo-
liatore. Inn. c. quia G. de iud. vnde si partici-
pauit de fraude, vel expulsor nõ est soluendo
possessor tenetur. Bal. l. 1. col. 1. in fi. & 2. in
princ. de his, quæ in frau. cred. [Per Quas-
14 cunque Manus Possesso] res possessa l.
Bal. l. 3. ne vxor pro mar. quandoque etiam
rem mobilem significat, in l. 1. nu. 2. C. comi
ret. alien. [Ambulaverit] nam idem do-
minium, etiam quod per mille manus ambu-
lauerit. Bal. l. 1. nu. 2. in fi. si pign. pig. datũ sit.
ita actio, status, res, & electio de vno ad aliũ
ambulat. gl. 2. l. 3. col. mat. Gra. hic post nu. 5.
quia actio, quod metus causa est in rem scri-
pta afficit rem, & transit in singularem suc-
cessorem, nec est noua actio, sed in alium ex-
tensa. Bal. l. si vi. in princ. & nu. 3. in fi. C. quod
met. cau. & est color Rhetoricus, qui dicitur
præsuppopea, vt gl. mag. hic. [Sive Sciens]
prudensque. l. fin. C. de assess. & dome. [Sive
Ignorans Everit] quia est actio in rem
scripta, quæ transit in singularem successo-
rem actiuè, & passiuè. l. si tertius §. si quis,
& l. Atheniis in princ. & l. post venditionem,
de aqua pluuia arc. [Possessionem] quæ
pro re ipsa capitur. Spec. tit. de probat. §. 3.
post nu. 14. aliter in c. verum de cond. appo.
& c. officij, de pœnit. & remiss. [Recupe-
rare] quod etiã pro retinere capitur. Cass.
consue. Burg. rub. 4. §. 18. post princ. [Velit]
velle debet. gl. l. 1. in ver. velit, ff. de solutio.
[Amissam] cum recuperare possit. l. si ser-
uum meum, ad leg. Aquil. nam vbi possessio
efficitur vitiosa, omnem possessorem comi-
tatur vitium. l. vitia, vbi Bal. C. de acq. poss.
Ita quidquid est causa alicuius rei, dignus
est re cuius est causa. comm. ad Arist. 1. Po-
steriorum textu 45. Attributum prouenient
ob aliquã rem, illa res dignior est illius at-
tributi, quã illa res cui attribuitur, tex. 51.
[Conditione Ex Lege Præsenti] ex
lege ista. Spec. tit. de actione, seu petitione,
§. 2. nu. 50. vel conditione, quæ oritur ex ista
lege. Bal. l. pen. §. 1. cir. fin. de ritu nupt. & l.
pen. vnde vi. siue actione ciuili. i. conditione
ex lege. Abb. c. pen. nu. 26. cir. fin. de institut.
c. sane, vbi gl. fin. de excess. præl. adeo quod
cum per legem inducitur obligatio, nec ea
lege est cautum, quo genere actionis expe-
riatur cõditione ex lege, quæ ciuilis est agi-
tur. Spec. in tit. de oblig. & solut. §. fin. nu. 9.
& de instrum. edito. §. 13. nu. 18. circa med.
15 & quando datur actio ex noua lege, datur
conditio ex lege. glo. l. 1. in ver. actionem,
ff. de æstim. actio. & tunc debemus in libello
vti verbis illius legis. Bald. l. hi qui ad ciui-
lia, num. 7. circa fin. de appell. tam si petat
rem, quam pœnam, quia vtrunque venit ex
eadem lege. idem Bald. l. si quis in tantam,
in fi. & l. pen. vnde vi. [Ad Recuperan-
dam Possessionem Ipsam] tenutam;
nam possidere capitur pro detinere. Baldus
l. communi §. neque ff. comm. diuid. & sim-
pliciter prolata an significet ciuilem, vel na-
turalem, siue detentionem incorporalem
Bal. l. 1. C. com. de vsucap. [Indulta] con-
cessa. infra in constit. cum concessiones, &
priuilegia. [Sæpe] sæpissime, frequenter.
Luc. l. vnica cir. fi. de superexact. [Etenim]
quando. glo. l. aduersus, in ver. etenim ff. de
arbitris. [Contingebat Vt Qui A Pos-
sessione] a re possessa l. possessionum
C. comm. vtriusque iudic. l. cum nemo C. de
acq. poss. [Cadebat] non ipso iure, nec per
sententiam. Bal. auth. qui res nu. 3. de sacros.
eccl. sed de facto. [Dum] interim, dum.
l. 2. vbi Bald. 1. repet. ff. de in ius voc. [Vel
Probationes De Dominio] cuius pro-
batio est difficilis, vt inf. in const. probatio-
16 num defectum, licet acquiratur per tradi-
tionem in præsentia rei. l. pecuniam, vbi Bal.
de solut. & qui possidet præsumitur domi-
nus, alio nõ apparente. Abb. c. 1. nu. 2. de re-
lig. dom. & fructus sunt domini, licet non sit
in possessione, ex quo nullus alius possidet.
Abb. c. consultationibus no. 3. cir. princ. de
iure pat. [Non Habebat] quod differt ab
habet. glo. 2. vbi Bal. l. naturaliter de cond.
aliter per eundem Bald. l. stipulatio ista.

habere licere, §. habere, de verb.obligat.
17 cum impossibile sit probare spolium, si non
probetur possessio. Abb.d.c.olim, lo terzo,
post num.5. de rest.spol. [Vel Cum Deie-
ctor Erat Forsitan] quod philosophi-
cum est temperamentum. gl.2.l.mutus ff.de
procurat. [Non Solvendo Omni Reme-
dio Se Inveniebat Exclusum] quia ina-
nis erat actio, quam excludebat inopia de-
bitoris. l.nam is ff.de dolo malo, c.olim, lo
secondo, de rest.spol.
18 Sed contra, spoliatus est tantum priuile-
giatus respectu spoliatoris. Abb. cap. fin.
2.not.de ord.cogn.nec hæres succedit in pœ-
nam, nisi lite contestata. l.pen.de noui ope-
ris nunciat. vel aliquid ad eum peruenerit,
licet non habeat. l.videamus, eo quod met.
cau. vltra quod etiam pactio est illicita, vt
non possidens pro possidentibus conuenia-
tur pilcus, post Azo. in sum.de prædijs, &
omn.reb.naui. nec persecutio litis transfer-
tur de persona in personam, nisi in hæredes,
& successores vniuersales à filio in patrem,
& dominos, qui per procuratores agunt.
19 Inn.c.quia G.in fi.de iudicijs.Sed ista erant
olim, vt hic, nunc pro possessore habetur, eo
quod fuit in possessione, nisi protestatio præ-
cesserit. glo.fin.c.Pontifices 7.q.1. vel dolo
desierit possidere.l.3.§.fin.in gl.fin.de alien.
iudic.mut.cau.facti. & quatenus alienatur,
transit cum sua causa. l.si quis.§.fin. in glo.
fin.ff.de secun.nup.& emptor, vel eius hære-
des condemnabuntur ad rem vnà cum fru-
ctibus.l.2.C.de pet.hæred. Et successor vni-
uersalis potest agere possessorio pro violen-
tia illata defuncto, & sic interdictum vnde
vi datur hæredi, Abb.c.significauerũt 3.not.
de testib. Nam spoliatus licet amittat pos-
sessionem, non tamen dominium. Abb.d.c.
sæpe num.6.de rest.spoliat. & omnis condi-
ctio est actio in personam. Bal.l.1.cir.med.
C.de cond.quę sub modo, & causa possessio-
nis debet prius terminari, & postea pro-
prietatis.l.si diui, vbi glo.& Bal.ff.de iud.
20 Nota, quod pro destitutione possessionis
agebatur ciuiliter, hodie etiam criminali-
ter, & multa regni cap. quæ pro ijs prodie-
runt. cumulat Gra. & Ioan.Ant.de Nigris
in cap.regni subditorum nostrorum. Et do-
minus potest agere contra quemcunque
possessorem, etiam bonæ fidei, suam rem
vendicando; Abb.c.1. post num.3.de alien.
iud. mut. cau. facti. quia condictio impetit
etiam contra non dolosum. Abb.c.2.nu.12.
circa fin.de ord.cogn. & tenetur ad restitu-
tionem iubens, consentiens, receptator, par-
ticipans, & non obstans. D.Thom.2.2.q.62.
art.7. & possessio ei restituitur, qui amisit
vnà cum fructibus. Bald.l.ait prætor 2.rep.
post princ.ex quib.cau.maio. Nam etiam
quod possessio sit nulla, ad possessorem per-
tinet fructuum perceptio. Bald.l.si mulier.
3.repet. §.qui possessionem, quod met.cau.
21 Et condemnatio ad interesse fit in pecunia,
non in alia re. Baldus l.singularia, col.pen.
ibi decimo sexto, si cert.pet. Et in nummis
non venit interesse affectionis, sed interesse
pœnæ commissæ, vel pignorum distractorũ.
l.3. vbi Bald. de in litem iuran. Vltra quod
quidquid fit per violentum possessorem de-
bet reuocari. Innoc.c.2.num.2.circa fin.de
22 restit.spoliat. & condemnatur ac si posside-
ret, quia dolus pro possessione habetur. glo.
fin. cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, lo primo,
& glo.2.in fi.vt lite penden.reg. pro posses-
sore, cũ ibi not.de reg.iur.in vj. & possessor
si suo, vel alieno nomine possidet, semper
conuenitur. glo.1.c.quicunque 12.quæst.2.
l.officium in glo.fin.ff.de rei vend. Et si post
spolium est facta restitutio, non potest agi
nisi iterato fieret, Gra.hic num.4. & si spo-
liatus cõcludit rem restitui, intelligitur ra-
tione possessionis. Abb.d.cap.3.in 2.not.de
restit. spoliat. & admittitur libellus incer-
tus, quia certificatur per sententiam. Bald.
d.l.certi conditio col.3. si cert. pet. Et pro
23 controuersia iudiciali datur interdictum
vti possidetis, cũ non dicatur pacificè pos-
sidere vbi est controuersia iudicialis. Ant.
de But.c.2.in 6.not.de renunc. nam propter
spoliationem iniustam, etiam iudicialem,
datur possessorium recuperandæ non solum
contra spoliantem, sed contra quemlibet in
uitium succedentem. idem Ant. c. veniens
nu.4. de filijs presbyt. etiam contra Eccle-
siam. Abb.c.1.nu.4.de rest.spoliat. vel cle-
ricum possidentem vitio spolij nõ purgato.
Affl. in simi. in const.de burgensaticis, nu.5.
de sacram.præst.à baiulis. Et dicitur exce-
24 ptio dilatoria, quia debet proponi ante li-
tem contestatã, & repellit actorem ab agen-
do, etiam super alia re, siue agatur ciuili-
ter, siue criminaliter tam si possidet, quàm
non, si per violentiam suam spoliatio facta
est, potest opponi per viam actionis, & ex-
ceptionis, & debet probari infra quindecim
dies, vel incontinenti; & quanto tempore
duret, Abbas cap.2.in 1.not.num.53.& 56.
de ord. cogn. potest intentari diuerso tem-
pore, & ex diuersis causis. Abbas cap.inter
dilectos, 1. not. de donatio. & ad finem
obtinendi in interdicto vti possidetis, vnum
ex quatuor requiritur, multo magis si om-
nia concurrunt. Abbas prædictus cap.licet,
10. not. num. 8. circa finem, de probatio.
25 Exceptio autem excõmunicationis in qua-
cunque parte iudicij super violenta restitu-
tione possessionis, non impedit processum,
Gra.

Gra. in c. regni pro bono statu, & sequen. nec potest reconueniri nisi de alia spoliatione. Arno.c.37. Practicæ iudiciariæ non potest etiam referri quæstio proprietatis: sed si sunt duæ quæstiones possessoriæ vicissim tractantur. Speculat. tit. de petit. & poss. §.1. nu.1. facit quod dicit Abb. c. fin. 1. not. num. 5. 8. 9. & post num. 11. de ordi. cogn.
26 & licet ex longa possessione præsumatur solemnitas prout à principio, Bald. l. qui in aliena §.1. de acquiren. hæred. & qui diu fuit in pacifica possessione præsumitur bonæ fidei. Baldus l. intra, §.1. 2. repet. de minor. si prohibetur vti iure suo habet actionem iniuriarum. Bald. l. qui pendentem de actio. emptio. damnum patitur, qui meram possessionem amittit, idem Bald. l. si mulier, 3. repe. §. qui possessionem, quod metus cau.
27 Ex spoliatione rei particularis oriuntur inimicitiæ inter spoliantem, & spoliatum. Abb. c. item cum quis, num. 2. de restit. spol. adeo quod possessio armis defendi potest. Bald. l. Aemilius Largianus 2. repet. num. 3. ff. de minor. Nec tenetur venire, vel respondere donec fuerit plenè restitutus. Specul. tit. de citatione §.1. num. 11. & de petito. & possess. §.1. num. 14. & §.2. num. 4. Posset tamen spoliatus renunciare priuilegio suo ne ante omnia restituatur. Abb. cap. 1. num. 3.
28 d. tit. de restit. spoliat. Possessorium autem quando præualet petitorio, & econtra, Bal. addit. vltima in princ. ad Speculat. d. tit. de petitorio, & possessorio, in incorporalibus possessio releuat ab onere probandi. Bald. l. licuti §. sed. si, si serui. vend. Verum delegatus ad causam proprietatis, nõ potest cognoscere de causa possessionis, nisi commissio esset indefinita, puta super feudo. Bald. l. 3. in princ. & num. 12. si à non compet. iud.
29 Sed nunquid per furtum, vel proditionem possit quis recuperare castrum perditum, vel furari aliud si non potest suum habere ab aduersario? Bal. l. 2. num. 72. C. de seruit. & aqua, & l. 1. in 1. repet. circa fin. vnde vi. & infertur vltra dicta in const. præcedenti.
30 quod si coniux sine legitima causa non vult redire ad suum coniugalem, videtur eum spoliare. Abb. cap. causam in fi. de off. deleg. etiam ante cõsumationem matrimonij potest alter coniugum alterius restitutionem petere, in c. discretionem 1. not. de eo, qui cogn. consang. vxor. suæ. nam inter virum, & vxorem est quædam reciproca obligatio, & parificantur quoad debitum reddendum, non sic in alijs. idem Abb. c. penitum. 7. de
31 consang. & affin. ex quibus præsumatur coniugium, c. illud quoque de præsumpt. verum notoria fornicatio vxoris eam priuat beneficio restitutionis. Ioan. And. ad Speculat. in rub. de restit. spoliat. circa princ. præsumitur contra eum si est pulchra, & iuuenis, ac visus est exire de domo eius. Affl. §. iniuria 4. not. num. 26. de pace iuramen. firma. Si agitur possessorio in causa matrimonij à viro, seu vxore, vel eam eiecit, & ipsa illum molestat, siue ipsa ab aliquo detinetur, quomodo formatur libellus, quando agitur petitorio per quẽ tractabitur, & expensæ fiunt per virum, si verberauit, secus si propria autoritate discessit. Specul. tit. de sponsal.
32 §.5. & §. fin. cum addit. Coactiones enim frequenter solent difficiles exitus habere. c. requisiuit, eod. tit. de sponsal. Vltimo in quasi possessione filiationis, & paternitatis est possessio reciproca. Baldus l. barbarius 2. repet. col. 3. in princ. de offic. prætor.
33 Vltimo nota, quòd conditio ex lege est subsidiaria. Bald. l. si vnus §. quod in specie, post nu. 13. ff. de pactis. quasi quod cum aliæ actiones non sunt, iustum est eas dari. Spec. tit. de expensis, §. 5. num. 5. in fi. & si noua actio induetur, antiqua non tollitur, nisi expressè dicatur. l. quoties ff. de euict. c. de incestis 35. quæst. 3. & quando datur conditio ex lege, an possit concurrere eum alia actione. l. vnica, vbi Bald. de cond. ex lege. remedium extraordinarium subsidiarium quando concurrit cum ordinario. l. 3. §. 1. de noui operis nunciat. & videtur actio datiua, non natiua. in fini. Spec. tit. de furtis, num. 12. glo. l. fin. ff. de edendo. Bald. l. iurisgentium, in princ. 4. not. & §. igitur nuda,
34 num. 2. in fi. ff. de pact. & sic duplex est actio, natiua, & datiua. Io. And. ad Spec. in tit. de iudicijs §. 4. in ver. memoratus. Bald. l. si instituta 2. repet. post med. ff. de inoff. testam. l. 3. col. 1. circa fin. de petit. hæred. l. certi conditio in princ. si cert. pet. l. 2. in 2. reper. col. 7. post princ. & circa med. ff. de iureiur. l. naturalis post princ. & 3. not. de præscrip. verb. Actio autem datiua est eiusdem generis, & formæ cum actione natiua. Baldus l. quamuis §. pen. in fi. ff. ad Velleia. nam de-
35 nominatur actus ab eo qui dat formã actui. Bald. l. 1. circa fin. ff. de confirmat. tuto. inde conditio ex causa. glo. fin. l. vxorem §. pater naturalis, de lega. 3. Et vbi nulla prodita est actio, totum pendet ex prætoris cognitione. l. quod si minor, §. fin. ff. de minor. & lex quando præcipit aliquid fieri, datur saltem actio ex illa lege. Abb. c. debitores nu. 4. cir. fin. de iureiur. ex iuramento, & sententia oritur officium iudicis, vel actio in factum. Bal. l. 2. in 2. rep. col. 4. post med. ff. de iureiur. Inde Prætor dicit, iudicium dabo, idest actionem in factum. glo. 2. l. 1. nautæ caup. stabul. Officium Prætoris est introducere vtilem actionem. l. si quis stipulatus ex

 quib.

quib.cau.maio.& porrigitur vltra personas actoris, & rei. Bald.l.bonafides ff.depositi.
36 Actio verò in factum, vnde, & quãdo detur. Io.And.ad Spec.in tit.de can.poss.& propr. §.4. in ver.conci. & in tit.de act.praescript. ver. ibi tertio, est nomen actionis. Bald.l.si per alium 1.rep.§.fin.in princ.ne quis eum, qui in ius vocatus est vi eximat, est subsidiaria, & oritur ex varijs figuris causatum, quoties aequitas suadet. Bald.l.Pomponius, col.3.in fi.& alia actio deficit ff.de neg.gest. veteres actiones quando sunt extinctae vtiles competunt. Spec.tit.de elect.§.1.nu.54. & iudicis aequitate tuentur. l.si procuratorem §.si ignorantis ff.mandati.differunt tamen
37 conditio legis,& officium iudicis,quan do datur vnum, & quando datur aliud, & multas legum,& canonum habemus conditiones. Abb.d.c.saepe nu.11.de rest.spoliat. Officium iudicis est annexum iurisdictioni, & quidam dubitant an sit vnum, & idem. Bal.l.Aemilius 2.rep. post nu.3.ff.de minor. vel non est actio,sed prodet ex Praetoris cognitione.l.quod si minor §.fin.vbi gl.& Bal. 1.rep. eo.tit.de minori. seu iudicis officium nobile loco actionis succedit. Bal.l.si nõ sortem §.libertus col.2. cir.med.de cõd.indeb. cum aliud sit nobile,& aliud mercenarium, quod misericorditer, quandoque ad remotionem obstaculi impetratur. Bald.in rubr. ff.de interrog.act. & suum iudex impartitur officium ex clausula generali,si qua mihi iusta cau.vide.Bal.l.si non sortem §.adeo cir.
38 fin.de cond.indeb.Potest supplere, & in quibus,& quid si non vult,non appellatur. Bal. l.prn. 1.rep.de interrog.act. verum sublata actione principali tollitur officium iudicis. Bal.l.centum Capuae 3.not. de eo quod certo loco.quando petitur,nõ offertur libellus, sed incidenter imploratur. Bald.l.si finita. §.non autem col.2.post med.de damno infe. l. stipulationum, la seconda, post princ. de verb.oblig.non contestatur lis,nec mora iudicialis seruatur. idẽ Bal.l.2.§.fin.quemad. testa.aperia. roboratur tamen,& confirmatur per litis contestationem. Bal.l.si tertius §.fin. de aqua pluuia arc. An sit necessaria imploratio,libelli oblatio,litis contestatio, absentis citatio,sententiae,vel decreti interpositio. Bal.l.nec quidquam §.vbi decretũ, col. 5. circa med. de offic. procons. & lega. An sit actio, & in quibus versetur, Bald.l.1. in 1.& 2.repet.de iurisdict.omn. est actio in personam. l.1. 2.repet.num.3. ff.de edendo.
39 vel latissimè patet, nam quandoque ponitur principaliter loco actionis, quandoque incidenter impedit, quandoque actioni detrahit, interdum deseruit. Speculat. tit.de officio omnium iudic. §.1.num.2. Quando petitur loco principalis actionis, requirit litis contestationem. ibidem §.2.num.2.10. post num.12.13.14.& 15. §.7. per totum. dicitur quasi actio, & potest proponi agendo, & excipiendo. idem tit.de actione, seu petitio. §.2.num.52. & pari passu ambulat cum exceptione. Baldus l. filiusfamilias, §.veterani, num.2. in fine, ff.de procurat. & cui datur actio, multo magis exceptio. glo.l.nrenou,in ver.nacto,ff.ex quibus cau. maior.

40 Non omitto, quòd vbicunque non constat de specie contractus, censetur contractus innominatus, & ex eo agitur praescriptis verbis. Baldus l. & eleganter, 1.repet. num.6.de dolo malo. & in casu expresso,vel tacitè subintellecto ex mente legis competit actio directa ex verbis,& mente tantum. Baldus l.haec actio, si quatru.pauper.fecisse dicatur.

Vltimo lex noua prohibitoria non inducit conditionem ex lege. Bal.l.extat 2.rep. num.2. quod metus cau. secus in lege ista,
41 quae est permissoria, & non procedit quando culpa sua perdit possessionem, sicut d.c. reintegranda, 3.quaest. 1. Dec. consil. 449. num.31. & competit secundum magis communem etiam contra titulo possidentem, licet nonnulli tenuerint contrarium, quos reprehendit idem Dec. consil. 57. & cons. feuda. diuers. 33. cum duobus sequentibus. & etiam in temporalibus. Alexand. l.rem quam nobis,de acquiren.possess.in cons.51. post num. 1. volum. 1. & 200. post num. 2. volum.2.& 6.num.4. volum.3. Idem si spolietur à iudice incompetente, puta clericus à iudice laico. Dec.cons.125. limita tamen vt per Capyc. decis.77. & Afflict.hic 9.not. Possessor tamen semper est citandus antequam spolietur. Abb.cap.3. post num.6.de
42 restit. spoliat. quia non debet quis sine iudice alienam turbare possessionem. Specul. tit.de petito.& possesso. §.1. num.31. in fi. & dantur contra possessorem, quia omnia interdicta personalia sunt in rem scripta. Abb.cap.fin.num.40.de renuncia. Quomodo autem probetur possessio latè Affl. hic
43 2.quaest.num.19.& probando se tenere,praesumitur probasse ciuilem,& naturalem possessionem.Bal.l.si in emptione §.1.ff.de contrahen.empt. & violentia probatur per indicia, quando sunt violenta, sed vbi agitur de modico praeiudicio, sufficit vnus testis cum iuramento partis. Abb.c.fin. 1.not.de his, quae vi, metusvè cau.

De

De maleficijs clandestinis puniendis.

SVMMARIVM.

1 *Homo dignissima creatura, sed minor Angelis.*
2 *Vltimo dictum melius memoriæ commendatur.*
3 *Maleficium, est verbum generale, & illud punire est opus iustitiæ.*
4 *Clandestine factum quid dicatur.*

CONTINVATVR ad præcedentia hoc modo, compilator cœpit exordiũ huius libri à creatione mundi, eum continuauit secundum ordinem creaturarum, secũdum quem fuerunt creatæ,
1 nam licet homo post Angelos sit dignissima creatura, psal.8. Domine Dominus noster. ne superbiret ordine geniture, Deus eum creauit post brutam, seu mundanam naturam. Abb.de sum.Trinit.in princ.q.3. & sic cessat difficultas, Affl.quare prius de rebus, quàm de personis, & sic homicidijs clandestinis tractauerit. §.fin.inst.de iure nat.gen.
2 & ciui. Vltra quod vltimo loco dictum melius memoriæ commẽdatur. Io.And.in rub. in princ.de reg.iur. in vj. Affl.inf.in rub:de iuribus regal. rerum in princ. ita quod nouissime est factum, præcedere videtur. l. si
3 quis ante de acquir.poss. vel maleficium de quo hic est verbum generale actum comprehendere delictum, quantumcunque generale. Abb.c.perpẽdimus nu.9.cir.med.de sent.
4 excomm. Et sic omne clandestine factum de die, quàm de nocte in locis solitarijs. Isern. inf.in textu col.2.in princ. & successiuè venit etiam homicidium, quod punire est opus iustitiæ. D.Th.ad Hebræos 11.ibi fide col.2. circa med. quam se colere dixerat supra Imperator in const.post mundi machinam, circa fin.princ.

SVMMARIVM.

1 *Viuendi quatuor modi, quomodo, & quomodo arbores viuunt. nu.4.*
2 *Arboris virtus tota ex semine, & quomodo sit arbor ex arbore.*
3 *Fructus ad refectionem corporis dati sunt, & gignuntur per pluuiam.*
5 *Terra, planta, & animalia quomodo ad vsum hominum.*
6 *Domus capitur pluribus modis, & quomodo hic.*
7 *Cætera implicat, & comprehendit, quæ sunt de perfectione contractus. num.40.*
8 *Peccat grauius, qui delinquit clam, quàm delinquens palam.*
9 *Damnum diminutio patrimonij appellatur.*
10 *Restitutio plenam habet significationem.*
11 *Damnum præsumitur illatum ab inimico, quando non constat de delinquente, nam inimicus pronus est ad nocendum, & nu.35.*
12 *Fructus frui, & fruitio quid, vti, & frui differunt.*
13 *Lex æqualiter omnibus præstat securitatem.*
14 *Iudæi Domino temporali sunt subiecti, & in quo Ecclesiæ, cuius si sunt vassalli, nulla officia eis committuntur. num.15.*
16 *Homini homine nihil est propinquius.*
17 *Arborũ incisores quomodo puniuntur.*
18 *Arborum vita, & mors nostris vsibus subditur.*
19 *Arbores fructiferas succidi erat prohibitum.*
20 *Arbores pendentes sunt pars fundi, & quodammodo viuunt.*
21 *Arbores quomodo nutriuntur, & fructus producunt.*
22 *Vinum vnde, & quomodo ex aqua per materiam ligni producitur.*
23 *Terram colentes ne sedeant per transplantationem arborum.*
24 *Arborum inserendi modus, & quomodo secundum naturam virgulæ, & non trunci fructus producuntur.*
25 *Arbor antiqua si secetur, remanente radice producit alias.*
26 *Arbor renata, molendinum, & cappellæ non sunt eadem cum primis.*
27 *Arbor dum terra alitur non est lignum, secus si aulsa est.*
28 *Incisio præsumitur facta à vicino, propter inimicitias, post nu.40.*

Operarij

29 *Operarij non tenentur propter incisionem si ab alijs illuc mittuntur.*

30 *Incēdium committitur tribus modis, sed nunquam sine facto hominis.*

31 *Domum si magister commisit scholari, & fuit combusta, an teneatur.*

32 *Domus mea coniuncta cum tua, si per inimicum tuum comburitur.*

33 *Inimicitia culpæ annumeratur, & inimicitia duplex, et ex quibus fit.*

34 *Inimicus ex quibus præsumitur, & qui allegat inimicitiam probet.*

36 *Comburere volens spinas, si comburit segetem, domū, vel arbores, tenetur.*

37 *Comburentem domum, si statutum punit, non procedit in domuncula.*

38 *Conductor an teneatur pro incendio domus.*

39 *Damna si non constat de delinquente, resarciuntur per incolas.*

41 *Cætera, extenditur ad similia expressis.*

42 *Iudæi, & Pagani si quietè viuunt, nō debent lædi, sed legibus viuunt.*

1
SVPER] viuēdi quatuor sunt modi, vegetatiuus, sensitiuus, motiuus secundum locum, & intellectiuus: D.Tho. 1.par. q.78.art.1. Anima intellectiua habet virtutem conferendi corpori humano quidquid confert sensitiua in brutis, & sensitiua facit in animalibus quidquid nutritiua in plātis. idem D.Th. quolib. 1.art.8. plantæ dicuntur viuere per quandā similitudinem. D.Th.præd.vbi sup. 1.parte, q.18.art.2. Vna differt ab alia, & vitæ participes esse videntur. Arist.de hist.animaliū lib.8.c.1, Radix vim obtinet oris, & capitis semen supra, extremisq; ramis cōsistit. idem 4.de partibus animalium c.10. Calorem, & humorem habet naturalem, qui vbi assumptus fuerit valetudinem incurrit, senescit, & marcescit. idem 1.de plantis, c.1.in fine. habet suas partes ad instar animalium, ibidem c.2. Terra insensibilis vitam habere dignoscitur, per quam in se crescentium arborum, & olerarum fructeta moueri videntur, vnde quasi in viuente carne palpitantes venæ sanguinis discurrunt, ita per terrā viuentium aquarum riui profluunt, per quam vitam, Deo imperante, os suum aperuit, quando homines peccatores deuorauit. D.Aug. in lib. de mirabilibus sacræ scripturæ col.31. circa fin. Viuunt autem aquæ vita quadam occulta per inestionem ad terram. D.Tho. d.q.28.art.1.& e2.par.q.69.art.2. ibi primū de maiori. Humor tamen terræ, & planta, quæ inde genitus non est idem. Bal.l.12.nu.2. post med. C.de furtis. licet quidā sic herbas, atque arbores viuere putēt, vt vita, quæ illis inest, & sentire credunt, & dolere cum læduntur. D. August. in lib. de hæresibus ad Quoduultdeum, col.13. circa med. & 6. cōtra Faustum col.4. post med. Stirpes, siue plantæ suis radicibus alimentum iam confectū ex terra hauriūt. Arist.2.de part.animal.c.3. ex quibus sumit vires. idem 2.de plantis, cap.1. Est tamen vita sine sensu, qualis potest credi in arboribus, vita sine ratione in pecoribus, vita minor, quàm Angelorū, & futura prout Angelorum est hominum. D.Aug.præd.7.de Genesi ad literam col.13.in princ. Viuit vitis cum viret, moritur cum arescit. idem serm.29.col.2.de verbis Apostoli. Virtus intrinseca intendit, & extendit palmitem, & de vno producit plures, vt naturaliter vide-
mus. Bal.l.1.cir.princ. quæ sit longa cōsuer. 1
2 In semine autem est tota virtus ad arborē. D.Th.2.2.q.114.art.3.in fi. Quomodo autē fit arbor ex arbore, semen ex arbore, & arbor ex semine. D. August.5.de Genesi ad lit. col.pen. Arist.1.de generat.animal. cap.fin. char.vlt. Istas Deus fronde, & flore solemniter vestit. D.Aug.præd.3.de Trinit.col.8.
cir.med. quæ optime se habent cū floribus, 2
& læte fructibus opulentæ sunt. idem in lib. de moribus Manichæo. col. 31. post med.
3 Fructus gignuntur per pluuiam, & ad refectionem corporis dati sunt. D.Aug. qui sup.
de serm. Domini in monte, col.fin.in princ. 2
Vnde arborem videlicet cerrum, quercum, castaneam, nucem, pinum, malum, aut oliuā succidens, componebatur in solidis tribus,
& qui casam alienam asto animo volunta- 3
riè incendebat, in triplo, cum omnibus, quæ ibi cremabantur resarcire tenebatur. l. 1. & 10. cū duabus seq. de damno in via dato. & de incendio in Longobar. Hic huiusmodi damna inferentes, si inueniuntur, pœna capitali puniuntur, si nō inueniuntur, homines locorum in quibus huiusmodi maleficia cōmittuntur, tenentur, vt hic in textu, qui diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit [SVPER INCISIONIBVS] idest super eo, quod dicitur circa incisionem, in sum. Bal.l.1.§.super peculio cir.princ. C.de assert.toll. de dictione super, & quid significet. Bald.l.liberti libertæque, num.28. circa med. de operis liber. & exponitur ad D. August.3. quæstionum super Leuitic. col.20. in princ. [ARBORVM] quæ
4 viuere dicuntur ex operatione sibi maxime prodita ad quam inclinantur, vnde earum

vita

vita dicitur consistere, quia nutriuntur, &
generantur vita animalium, ex quo sentiũt,
& mouentur. Hominum verò, quia intelli-
gunt, & secundum rationem agunt, D.Tho.
2.2.quæst.179.art.1. Arborum virtus est in
radice. ead.par.q.19.art.7. Radix est caput
fructum, accipiunt augmentum, senescunt
radices similiter, sed non simul, si existunt
radices aliæ generãtur, & si diuiduntur duæ,
& multæ fiunt ex vna. Arist.de longitudine,
& breuitate vitæ, cap.4. Fundo cohærent, &
pars illius sunt. l.quintus de actio.emptio.
& dum pendent sunt domini soli. Bald.l.qui
saxum in fi.ff.de donat. Habent virtutem
generatiuam. D.Tho.1.par.quæst.92.art.1.
& secundum formam eis à natura indictam
mouent seipsas secundum augmentum, &
decrementum. idem ea.par.quæst.18.art.1.
5 Vtuntur terra ad sui nutrimentum, anima-
lia plantis, homines plantis, & animalibus,
ea.par.q.96.art.1. Natura procedit per gra-
dus de plantis ad animalia, per quædã, quæ
secundũ Philosophum, sunt media inter ani-
malia, & plantas. D.Thom.in tract.de ente,
& essentia, q.14.col.10.in fi. Nec in plantis
fit distinctio sexus, quia virtus actiua, & pas-
siua sunt mixta. D.Tho.3.par.de Saluatore,
q.32.art.4. & ibi Caiet. differunt tamen ab
agris. Bal.l.si nulla 1.rep.cum add.ad cum,
C.de acq.poss. & stirpibus, qui non sunt fru-
ctus, sed vnde surgunt partes fructiferæ ar-
borum, vel herbarum. D.Aug.in lib.anno-
tationum in Iob col.42.circa fin. istæ partes
fructiferæ si noctis tempore inciduntur, se-
cundum Affl.hic 1.not.vel vineæ exciduntur,
siue extirpantur. l.& eleganter §.non solum
ff.de dolo malo, eximendo radices, per quas
recipiendo fomentum reuiuiscunt. Bal.l.fin.
num.5.circa med. C.ex quibus cau.maior.
6 [Et Combvstionibvs Domorvm] etiam
quod sit domuncula. Bal.l.1.§.de exercito.
nautæ caup.stabul. alibi domus capitur plu-
ribus modis. idem Bal.l.in filijs nu.3.de de-
curio. In ista materia non veniret palcare,
nisi aliter se haberet. communis vsus loquen-
di. Affl.hic nu.9.circa med. quod incendium
rarò fit sine culpa alicuius. glo.& Bald.in l.
domos in fi.cum l.seq. de leg.1. [Et Cas-
seris] similibus, vel alijs eiusdem naturæ.
7 Affl.hic 3.not.post nu.14.nã dictio cetera
implicat. Ant.de But.ad Abb.c.1. 3.not. de
filijs presb. alibi comprehendit, quæ sunt de
perfectione cõtractus. Bal.l.magis puto §.si
pupillus de reb.cor. [Maleficiis, Qvae
Clam] nesciente eo cuius interest, vnde
quod clàm fit, non dicitur fieri bona fide.
Bal.l.nec quidquam §.vbi decretum col.4.
circa med.de off.procons.& lega. clàm, aut
apertè. l.damnato de hæret. adeo quod qui
occupauit aliquo possidente, clam dicitur
possidere. Bal.l.fin.2.rep.cir.med.quemad.
serui. amitt. & quando dicatur clam fieri.
Ang.l.vni.de his, qui ex pub.ratio.mut.pec.
8 accepe.lib.10. Et grauius punitur, qui de-
linquit clam, quàm qui delinquit palam.
gl.& Bal.l.fin.ff.de ritu nupt. [Nocturnis
Temporibus] cum est obscuritas. Bal.l.vni.
cir.princ.de emendat.c.iusti. idem si de die,
vt per c.Caroli primi clandestinis. Affl.hic
nu.17.cir.med. [Committuntur] admit-
tuntur delinquendo, vel peccando. Nizolus
in ver.cõmitto. [Generalem] perfectam,
& continentem omnes suas species. Bald.in
sum. de noua for.fidel.in princ.nu.3.circa fi.
[Constitutionem] vel edictũ, quod Rex,
vel Imperator constituit, vel edit. Io.And.
c.vnico, in princ. de postula. prælat. in vj.
[Nostris Fidelibus] vassallis. c.1.qual.
vass.iur.deb.fidel. [Promulgamus] publi-
camus, quod propriè est legis. Nizolus qui
sup.in ver.promulgatio. [Vt Si Commis-
sores Inveniri Non Possunt] habita
solemni inquisitione. Bal.in sum.l.1.in princ.
ff.de cura.furio.& const.seq. [Avt] alterna-
tiuè. Abb.c.si diligenti nu.24.in fi. de foro
compet. [Sicvt Mvltoties Accidit]
contingit, vt inf.in const.contingit interdũ.
[Per Locorvm Incolas] de quibus in
constit.seq. [Occultantur] quod multis
ex causis contingit. gl.fin.c.inuenta 27.q.2.
[Homines Locorum Ipsorum] alibi lo-
corum .i. dignitatum, quæ locis inhærent.
Abb.c.quoniam nu.8. cir.med. de off.deleg.
[In Quibus Maleficia Committuntur]
fiunt. Nizol.in ver.commissum. [Ad Dam-
9 norum] diminutionem patrimonij, quæ dã-
num appellatur. Iser.hic post princ. & ex-
pensarum, quæ fiunt, occasione præfata.
Gra.hic in princ. [Restitutionem] quæ
est facti. gl.fin.l.cũ rem ff.rem pup.sal.fore.
[Integre] sine diminutione. sup.in const.
quanto de decimis. [Arceantur] per vio-
lentiam. Abb.c.omnis vtriusque, 5.not.de
10 pœnit. & remiss. [Qua Restitutione]
quæ habet plenam significationem. l.ex di-
uerso in ver.restitui de rei vend. [Tam Il-
los, Quibus Pro Nobis Servitiis] di-
ximus, vt supra constit.castellanis. [Talia
Acciderint, Quam Reliquos] quorum
appellatione omnes continentur. l.en optio
de optio.lega. [Quibus Hoc Ex] quæ di-
ctio significat causam immediatam. Bal.l.1.
post nu.3.C.de cond.inst. [Inimicitia]
11 cum damnum ab inimicis præsumatur illa-
tum, quando non constat de malefactore.
Dec.cons.64.col.pen.in princ. tam si offen-
datur in persona, quàm in rebus, nec cense-
tur casus fortuitus. Bal.l.pen.§.1.circa fin.
fol.

sol. mat. nam inimicus promptus est ad nocendum. Bal. l. non distinguemus §. cum quidam circa princ. ff. de arbit. [SEV ALIQVO ODIO EVENERIT] puta, quia exercēdo merum imperium delicta puniuit, & præses exigēdo tributa a subditis vehementi odio habitus fuit. Lucas l. vni. cir. fi. si propter inimicitia. facta sit. Paris de synd. in ver. suspicio. nu. 3. in fi. 4. & 5. [ET FRVI VOLVMVS, ET GAVDERE] vel frui, & vti. l. vnica in princ. quan. dies vsusfru. leg. cedat, habeat, & fruatur. l. 1. & 2. qualiter quis se defendere debet
12 in Longobar. Fruitio autem quid sit, & quid fructus, Bal. l. si alij vsusfructus 2. repe. in fi. de vsufr. & quemadmo. quis vta. frui autem est fructum capere, & est quod vltimum ex arbore expectatur. D. Tho. 1. 2. q. 11. art. 1. vel, vt ead. quæst. art. 4. inde vti, & frui differunt, ead. par. q. 16. art. 2. & 3. & frui, vt per eũdem 2. 2. q. 27. art. 3. & est amori alicuius rei inhærere. vti autem quid in vsum venit, id quod amas obtinendum. D. August. 1. de doctr. Christ. col. 2. & 15. circa med. & 10. de Trin. col. 11. 13. in fi. & 14. circa princ. & in lib. octuagintatrium quæst. col. 9. circa med.
13 & 11. de ciuit. Dei c. 25. & sic lex æqualiter præstat omnibus securitatē sine distinctione personarum. Affl. hic nu. 35. [NEC] pro non. gl. l. quicunque in ver. nec de publicia.
14 [MINVS IVDAEOS] qui dominio temporali, sicut laici sunt subiecti, & Ecclesia in certis casibus exercet contra eos iurisdictionem, sicut & in Saracenos. Abb. cap. postulasti, 1. not. & post nu. 5. & c. in nonnullis, vlt. not. de Iudæis, sunt enim proximi nostri, cũ sint naturæ participes, ideo a nobis fouēdi sunt, sicut alij fideles, Abb. c. Iudæi nu. 2. de testi. in humanis actibus nobiscum participant, secus in diuinis. Bal. l. spadonem §. iam au-
15 tem de excus. tut. & licet sint vassalli Ecclesiæ, nulla eis officia committuntur, sed oppressiones, & grauamina nō eis inferuntur, in c. reg. item statuimus, quod Iudæis, vbi multa. Io. Ant. de Nigris. [ET SARACENOS] qui sint, & quare sic dicantur, Abb. in rub. de Iudeis, & Affl. hic 8. not. in fi. [QVOSQVE] & quisque, non verificantur nisi in pluribus, Bal. l. hoc articulo cir. princ. de hæred. inst. [CHRISTIANAE SECTAE] Actuū Apost. 24. & dicitur schola, vel disciplina. Nizolus in ver. secta. [DIVERSITAS REDDIT INFESTOS] cum Saraceni sint hostes Christianæ Fidei. Bal. l. 1. num. 1. C. de postlim. reuers. & Christianos persequuntur, vt const. sequen. [OMNI AVXILIO DESTITVTOS] derelictos. Nizolus in ver. destitutio. [PROTECTIONIS
16 NOSTRAE POTENTIA] quia nihil est homini homine propinquius. D. August. 1. de mori. Cathol. Eccl. col. 25. in princ. Vel quia forte commoda participabat. Abb. in fin. c. consuluit in princ. de appell. adeo quod statutũ loquens de ciuibus vendicat, sibi locum in Iudæis. Bal. l. 3. §. hæc verba nu. 1. post med. ff. de neg. gest. Et receptus sub protectione Papæ an censeatur exemptus. c. ex parte, vbi Abb. de priuileg. [PATI NON POSSVMVS DEFRAVDARI] quia non propterea, quod Iudæi, aut Saraceni sunt arctari volumus innocentes sup. in const. si quis in posterum, nam vbi est eadem ratio facti, conuenit esse idem factum. add. ad D. Th. 3. par. de Saluatore, q. 52. art. 4. ibi probatur. vnde eis munera, sed non honores deferentur: & si fiunt Christiani idem iudicatur de eis, quod de alijs Christianis. l. omnes, vbi Bal. de decur. [PRAEDICTI AVTEM CLANDESTINI] qui raro sine tortura inueniunt. Affl. hic nu. 24. & Gra. nu. 8. [ET NOCTVRNI MALEFACTORES] qui per vim in locis solitarijs furātur. Iser. hic col. 2. post princ. [SI IN IPSO FACINORE DEPREHENSI] tunc etiam sine defensionibus. Affl. hic nu. 26. post med. [VEL ALITER LEGITIME CONVICTI FVERINT] c. personas de testi. per testes, vel depositionem suam. sup. in cōst. personam. [CAPITE PVNIANTVR] morte naturali, vel vltimo supplicio. gl. & Affl. hic 10. not. alibi perpetuo exilio. gl. 2. l. 1. ne Christ. manci. qui autem
17 incidit arborem Sicomorum, punitur extraordinarie. l. pen. de extra. crim. libellum cum positionibus actoris, & rei pro arbore furtim incisa, & quod dicitur furtum similitudinarie. Specular. in tit. de iniurijs §. 2. nu. 18. cum add. in ver. ciuilis.
18 Sed contra, vita, & mors arborum nostris vsibus subditur, hec quod dicitur, non occides, intelligitur de fructetis. D. August. 1. de ciu. Dei c. 20. D. Th. 2. 2. q. 64. art. 1. Viriditas foris est omnium albedo intus, & aer paulatim per plantam extensus, partes eius auget cum extensione materiæ. Arist. 2. de plantis c. 2. post princ. Decidunt frondes ob humoris congelationem. 2. Posteriorum 90. & 97. in comm. cir. fin. secus in arbore durorum foliorum, vt ibi, & textu sequenti. Etiam, quia nullis motibus in ligno sensus doloris apparet? D. August. in lib. de mori. Manich. col. 31. Vltra quod ramos arboris pendentes supra meum, possum succidere, sed non radices extirpare sine iudicis auctoritate. l. 1. vbi Bald. C. de interdictis. nam si vna radicitus euulsa fuerit, aliam plantare non potest. Magister sententiarum lib. 3. distinct. 3. ibi quod vero. Nec est iustum, quod incolæ locorum defectu delinquentium teneantur, cum nec innocens pater pro culpa filij teneatur. inf. in const. ob filiorum culpas, nec alter pro altero, vt in const.

const.humanitate in fi. etiam, quia iudica-
tur leuissima culpa. Bald.l.in iudicio,2.rep.
num.8. C.locati.
19 Dic, quod arbores fructiferæ de quibus
vesci potest, fuerunt prohibitæ succidi. Deu-
terono.20. arborem verò incidere,& vitam
putare, sunt actus fieri consueti á possessori-
bus. Bal.l.1.§.hoc autē, lo secondo, de noui
oper.nunc. adeo quod vsufructuario permit
titur incidere arbores fructiferas, ficus, nu-
ces,& similia. Bal.l.si vsusfructus §.æquissi-
mū 2.rep.in fi.de vsufr.& quemad.quis vta.
colono non, idem Bal.l.si colonus §.duobus
de iureiur. vel creditori, nisi sit silua cedua.
l.creditor C.de pign. act. multo magis ex-
traneo, qui clam alienam arborem succidit,
vt hic, & tenetur vniuersitas. propter præ-
sumptam occultationem, vt de forbannito.
infra in const.pœnam eorum in fi. & occul-
tātes, eadem pœna puniuntur si sunt extra-
nei, secus si coniuncti. l.1.vbi Bal.post nu.1.
C.de his, qui latro.
20 Nota, quod arbores pendentes sunt pars
fundi.l.fin.§.pen.quæ in frau.cred. quem ad
hoc Bal.l.si oleum 2.rep.col.2.post med. de
dolo malo. l.ligni in ver.germina de leg.3.
arborum pedamenta.glo.l.ex silua de vsufr.
& quemad.quis vta. l.diuortio §.si fundum
in ver. germinalis sol.matr. istæ cum terra
vnionem faciunt. l.hoc amplius §.de his, de
dam.infe.vel coagules sunt in terra. Io.Fab.
§.sufficir in fi. de ingenuis, sicut vites cum
arboribus, vt sunt Tusciæ,& in Terra labo-
ris. glo. d l.diuortio in ver.item si messes,
modo quodam suo viuunt. D.Aug.7.de ciu.
Dei c.23.perenni fronde vestiuntur,& eadē
videtur viriditas permanere dum labenti-
bus,& cadentibus folijs, aliæ que nascuntur
faciem cōseruant opacitatis. idē D.Aug.vbi
sup.l.b.22.de ciuit.Dei c.1.in princ. Omnia
21 enim in terra ex humida natura per species
varias videmus formari, atque cōcrescere.
idem D.Aug.1.de Gen.ad lit.col.5.in princ.
humidæ sunt,& ex humore concrescunt. idē
5.eiusdem col.9.circa med. Semen verò est
principium actiuum. D.Thom 1.par.q.115.
art.2. Influxus sunt causæ inferiorum, con-
currente dispositione materiæ: terra mater
plantarum, & Sol pater. Arist.1.de plantis
c.1.& hoc est, quod dicitur Sol, & homo ge-
nerant hominem, d. q. art.3. cum ibi not.
Nam sicut agricola cooperatur ad produ-
ctionē plantarum, ita & luminaria per suos
motus, idem D.Th.ea.par.q.70.art.1. vnde
22 quis nescit aquam terræ concretam cum ad
radicem vitis venerit duci in sanguinem li-
gni illius, & in eo sumere qualitatem, quæ
in vnā procedit paulatim, qua ingrauescen-
te, vinum fit, amarumq; dulcescit, quod
adhuc seruescit expressum,& quadam vetu-
state firmatum ad vsum bibendi peruenit.
D.Aug.præd.6.de Genesi ad lit.col.13. post
princ. & de vino fit sanguis, propter proxi-
mum agens. Bal.l.3.nu.1.in fi.C.de rer per-
mut. Ideo pueris non conferunt vina. neque
nutricibus, vel nutrices oportet bibere
aquosum,& modicum spirituosum. Arist.de
23 somno,& vigilia, c.4. Vnde qui terram co-
lunt ne sedeant, semper enim est quid agāt.
D.Aug.7.de ciu.Dei c.24.nam arbores, quę
in vno loco nascuntur, inde cum suis radici-
bus alibi plantantur. Bald.in rub.cir.princ.
C.de exercito.propagatione vitis fit alia ex
eadem originali materia, & si prima vitis
radicitus inciditur, remanet propago in se
ipsa.idem Bal.l.emptor post nu.5. C.de hæ-
red. vel act.vend. nec propagatur a seipsa,
nisi propagetur ab homine, in l cū per eos,
post nu.2.C.si quis alteri, vel sibi. alias plan
ta, quæ non transfertur, remanet in suo loco
vbi immisit radices, vt per Bal.ea.l.cum per
24 eos, post nu.2.inde inserendi modus per vul
nus in arbore, nullo præciso ramo, sed leuo
arboris vulnusculo vigorem consequitur, &
fructus. D.Aug.epist.50.col.25. & ista quæ
inseritur arbor dicitur natiua, quia si bono
surculo inseritur, melior fiet, & boua dici-
tur. idem D.Aug.lib.quæst.ex vtroque mix-
tim col.135.cir.med. nam alimento sumpto
ex stipite cōuerso in naturam virgulæ pro-
ducit fructus natiuos secundū speciem vir-
gulæ insertæ. Bal.l.1.num.17. C.de actio.&
oblig. intantum quod ramus insitus ponit
quasi radices in arbore vnde nutritur, sicut
plātatus ponit radices in terra vnde alitur.
Caiet.ad D.Th.3.parte de Salut.q.2.art.6.
col.4.cir.med. adeo quod si in trunco pruni
inseratur ramuscula piri, licet nutrimētum
procedat à trunco, tamen forma specifica
procedit ab immediata ramuscula piri vnde
pira nascuntur,& non pruna. Bald.l.3.nu.1.
cir.med.C.de rer.permut. Insitio melior est
similium in similia. Arist. 2.de plantis c.1.
cir.med. Insertę plantæ non multo tempore
viuunt. idē de longitudine,& breuitate vitæ,
25 c.4. alias si arbores veteres secantur,& no-
uæ ex illis pullulant, non est mortua radix
productiua, sed viuit in plantis. Bald.l.1.in
1.repe.in fi.de iure emph. nam virtus gene-
ratiua plantæ generat plantam, sicut virtus
generatiua animalis generat animal. D.Th.
1.par.q.118.art.1. nam præcisa rursus vire-
scit, & rami eius pullulant, & si senuerit in
terra radix eius, & in puluere emortuus fe-
cerit truncus, ad odorem aquæ germinat,&
facit comam quasi vt primū plantatum est.
appendix ad D.Tho. 1.2.q.40.art.3. dicitur
natura illud in quo pullulat, & pullulans
est

est in primo.5.Metaph.4.in princ.vbi Auer. Nam datur motus naturalis animalium, atque plantarum.d.par.q.41.art.3. ex terra namque radix sumit alimentum, & præstat toti arbori.q.84.art.1.& crescit vita,qnando radix profert plantam. Caiet. ad D.Th. præd.2.2.q.34.art.4.col.fin.post princ. licet
26 arbor renata non sit eadem arbor, sicut in molendino,& cappellis adeo quod priorum seruitus ad illas non extenditur.l.damni infecti §.si is,vbi glo.& Bal.de dam.infe. inde dicimus, quod infirmatur vitis. Esaias 24. moritur vitis.l.forma ff.de censi. & vinearũ habemus vetustatem.l.si vno §.cum quidam
27 ff.locati. istæ dum terra aluntur non sunt ligna. gl.d.l.ligni in ver.silua,de leg.3. aulsę à terra ligna vocantur.gl.l.Pomponius ff.de rei vend. Nec emens arborem, emit solum, etiam quod solo cohæreat. Bal.l.quintus de act.empt. Et arbores deiectæ post inspectionem,ante tamen contractum an sint emptoris. l.si post ff.de peric.& commo.rei vend. tamen quia deiectio fit incidendo,l.& si non
28 omnis ff.comm.diuid. & incisio præsumitur facta à vicino propter inimicitias. l.si merces §.culpæ ff.locati. ideo harum incisores puniit ista const. Affl.hic 1.not. & si arbores sunt fructiferę,iudicium est criminale,si sylua cedua,iudicium ciuile. Gra.hic num.7.& per infructuosas arbores insultatur hominibus, vt intelligãt quàm sit erubescendum sine fructu bonorum operũ esse in agro Dei, D.August.de Genesi contra Manich.col.11.
29 cir.med. Vltimo si perit res,non perit actio. Bald.l.1.in princ.C.quod met.cau. quæ non datur contra opificem conductum ad incidendum arbores, nam si eum mito ad fundum alienum, nõ potest accusari,quia facit ratione suæ artis. Bald.l.l.non ideo minus, post nu.2.de accus.
30 Secundo noto, quod incendium fit tribus modis, sed nunquam sine dolo,vel facto hominis. Bal.consl.174.nu.2.& 3.cir.fin.2.vol. cum sine culpa fieri nõ possit.l.& si vendita de peric.& commo.rei vẽd. sed cuius culpa, & domus deuastata à quo reficitur. Bald. consl.436. 3.vol.132.& 491. 4.vol. Quid in inquilino, latè idem Bald.consl.184.& 149. 2.vol.& sit differentia si promisit non tenere ignem, vel tenere innoxium. l.videamus §.si hoc, l.si quis fundum §.1.ff.locati. glo.
31 l.si modo de leg.1.Quid si magister commisit domum scholari, & fuit combusta. Bald. consl.441. 1.vol. Seruus fornicarius si dormiendo combussit domum, l.si seruus seruũ §.si quis insulam,cum ibi not.ad leg.Aquil. si sulphur ponitur cum ignis in castrũ mittitur. gl.d.l.ligni in ver.sulphurata de leg.3. Et habẽs habitationem ex causa lucratiua, si illa incenditur,desinit habitatio,ideo vtilius est habere in pecunia. Bal.l.cũ ij §.fin.
32 2.rep.in fi. ff.de transact. Si inimicus tuus, cuius patrem occidisti, domum tuam meæ coniunctam combussit,an possim agere contra te. Spec.tit.de iniurijs §.2.num.16. Qui supposuit ignem, & dormit, vel est custos, tenetur, quia debet extinguere ignem, vel arctare ne noceat. d.l.si seruus §.si fornicarius,vbi Bal.ad leg. Aquil. Si fecit ignem,& negligenter dimisit per 24. horas tenetur: quid si superuenit vẽtus,vel posuit in sylua, l.3.& fin. in glo. de damno iniuria dato in Longob.Quando est casus fortuitus.& quãdo nõ. Bal.l.3.§.cognoscit,nu.2.de off.præf. vig.Bart.l.pen.in princ.sol.mat.& si fit propter inimicitiam coloni,pręsumitur factum eius culpa,nam vbi inimicitia,ibi præsumitur culpa.l.si merces §.culpæ ff.locati. Bal.
33 d.l.pen.§.nam is, sol.matr. inimicitia enim culpæ annumeratur, nã rarò est sine culpa. idem Bal.l.falsus nu.30.circa fi.C.de furtis. Verum quædam est voluntaria, quædã probabilis, voluntaria ex qualibet causa oriri potest, probabilis non oritur, nisi ex rationabili causa, ideo non attenditur nisi sit ex magnis causis. Bald.l.hæreditas nu.2.de his quib.vt indig. Vnde delatus,& bannitus efficitur inimicus deferentis,& bannientis.Bal. l.vnica, num.6.& 7. de his, qui se deferunt, si spoliauit aliquem bonis, præsumitur inimicus capitalis.add.ad Bal.in anth.si testis in ver.conclude, de testi. Accusator fit inimicus accusati. Affl.sup.in const.in quæstionibus nu,5. post med. Abb.c.1.post nu.2.de collu.deteg. Spec.in tit.de accusatore,num. 28.& 29.Ex denunciatione solent oriri graues inimicitiæ. Abb.c.pen.num.7.de accus. Vnde isti conspiratores, & qui cum eis habitant,repelluntur à testimonio.Spec.in tit. de teste §.1.in princ.& nu.1.cir.fin. Præsu-
34 mitur inimicus,qui salutare non vult,quando illum salutare solitus erat,vel vnus salutatur ab alio, & alter non vult respondere. Abb.c.ad hæc,post num.3.de appell. Semel inimicus,semper præsumitur inimicus.Bal. l.nõ ignorabit in fi.C.ad exhib. quia odium præsumitur continuari, & odiosus in vno, præsumitur odiosus in alio, & in eodem genere malitiæ præsumitur animi perseuerantia. Bald.l.2.in fi.de his, qui per met.iudic. & est qnid indiuisibile, ideo sententia lata ab inimico capitali,debet in totum cassari. Bal.l.executorem col.fin.cir.med.de execu. rei iud. intellige de inimicitia capitali,quia leges nõ curant nisi de ea. Bal.l.filius 2.rep. circa fin.ff.de procur.Dicitur capitalis.i.ad mortem, eo quod est odium capitale inter eos, & differt à graui. Abb. cap.accedens.

lo

lo secondo, post num. 3. vt lite non contest.
c. cum oporteat, de accusat. & qui eam allegat, debet probare in specie, non in genere,
quia quilibet præsumitur amicus. Bald. l. si quis testibus, circa fin. C. de testi. Quomodo
probatur, Bald. l. liberi, 4. not. cum addit. ad eum, C. de inoffic. testam. & in d. auth. si testis, num. 4. post med. de testa. probatur probata causa, etiam si non sentitur, in l. pen.
in fi. C. de testam. & probatur per duos testes, sicut & amicitia, idem Bald. l. errore,
num. 3. eo. tit. de testam. nisi directè, vel per obliquum aliud probetur. Bald. l. 3. num. 4.
35 C. de probat. & sic qui habet capitalem inimicum in ciuitate, præsumitur, quod ille
dederit damnum. Paris de synd. in uer. tobaria, post num. 3. & 5. & quod facile mentiatur. Spec. tit. de citatione, §. 4. post nu. 2.
Bal. d. auth. si testis, num. 4. de testi. & iudex, assessor, aduocatus, actuarius, testis, accusator, & dictator sententiæ in causa criminali si sequitur mors, vel membri mutilatio, efficiuntur irregulares. Spec. tit. de dispensatione, §. 4. num. 9. Quid si dum vult
36 comburere spinas, vel stipulam, combussit segetem, vel arbores alterius. l. qui occidit, §. in hac, ad leg. Aquil. & si combussit segetem, vel vineam, an teneatur ad decimas.
Abb. c. commissum, nu. 4. de decimis. Quando debeant comburi restuppie est cap. regni sub rub. de non mitt. ign. in restup. campo. cum seq. vbi latè Ioan. Ant. de Nig. pœnam incendentis, vel domum alienam ponit c. si egressus, & seq. de iniurijs, l. fin. de incen. rui. naufr. l. capitalium, §. incendiarij, ff. de pœnis. & l. data opera, C. qui accus. nõ poss. & hic,
37 verum statutum punit comburentem domum, non habet locum in comburente domunculam. Ias. de his, qui feu. dare possunt,
38 num. 23. Quid in conductore, an teneatur pro incendio domus, Gra. decis. 3. latè Ang. cum add. ad eum in tract. malefic. in ver. incendiario, & Affl. hic 2. not. Culpa leuissima an veniat in actione locati. Bal. l. in iudicio 2. rep. nu. 7. C. locati. Tristis verò dicitur cuius domus comburitur. idem Bal. l. 1. de eo per quem factum erit, quo mi. in iud. sistat, & destruens domum vicini propter ignem, quando tenetur, & si alij contribuunt, sicut & domini mercium, quando sue per interitum aliarum, saluantur. Gra. hic num. 42.
39 Tertio nota, quòd damna, quæ fiunt, si non constant de delinquente, resarciuntur per homines locorum vbi fiunt disrobationes. Isern. 1. const. post mundi machinam, in fi. de quibus damnis intelligatur, glo. 2. hic dat duos intellectus, secundum sequitur Isern. primus tamen est, quod ista constitutio non comprehendat damna, quæ per violentiam committuntur, quia custodia aduersus vim parum proficit. l. 1. §. quod autem, vbi glo. 1. in princ. ff. de vi, & vi arma. nec præceptum tenet cuius executio est impossibilis. Bald. l. si decesserit, 1. repet. post princ. qui satisd. cog. & vbi est impossibilitas facti, dicitur esse impossibilitas iuris. Ioan. Nod. cap. si compromissarius, num. 5. de elect. in vj. vnde vniuersitas ad impossibile non est obligata. Affl. hic post num. 18. Secundus intellectus est, quod intelligatur in quolibet genere maleficiorum, propter
40 dictionem cæteris, quæ omnia comprehendit. l. cæterorum, ff. de militari testamen. etiam si appensatè factum est damnum, vel incendium non casu fortuito occultè, siue de nocte sit commissum maleficium. Arnon. 35. & 36. dialogo. & vltra ea quæ dixi in constit. sequenti, ratio est, quia damnum datum in agris potius censetur datum a vicinis, quam ab alijs. Bart. l. si ita, §. fin. de fundo instru. ita in furto, & homicidio. Affl. supra in const. in quæstionibus, col. fin. circa princ. Si vis tenere primum Iser. & Affl. facit, quia statutum debet interpretari secundum æquitatem, & non debet ad iniquitatem, & absurditatem trahi. Bald. l. ex facto, post princ. de vulg. & pupill. etiam, quia
41 dictio illa & cætera, extenditur ad similia expressis. vltra Affl. hic 3. not. est l. Titius, de liber. & posthum. l. fideiussoribus, & l. inter fideiussores, ff. de fideiusso. & cætera pars in singulari raro inuenitur. glo. 2. l. cancellauerat, de his, quæ in testa. delen. sed quia in dicendo magnam sibi vendicauit auctoritatem. Iser. Affl. hic nu. 20. in fi. & ipse dicit, quod secundus sibi videtur verior, & fundatur in publica vtilitate, ideo cum eo pertransco.
42 Vltimo noto, quòd Iudæi non debent sine ratione lædi. l. nullus, de Iudæis. idem in Paganis quietè viuentibus. l. Christianis, C. de Paganis. alias secus, quia non debent ipsi reddere pro gratia contumeliam, & pro familiaritate contemptum. c. & si Iudæos, de Iudæis. vnde habent filios in potestate, si contrahunt secundum eorum ritum. Bald. l. 3. & seq. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. contrahunt iustas nuptias sub Romano Imperio, & Imperialibus legibus gaudent. Abbas cap. 2. num. 3. de conuer. infide.

De homicidijs, & damnis clandestinis, quorum auctores inueniri non possunt.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium à cæde hominum dicitur.*

2 *Damnum est diminutio rei, & differt à furto.*

3 *Clandestinum, & occultum dicitur tam si fit de die, quàm de nocte.*

DIXERAT Imperator de maleficijs clandestinis, nunc declarando, quod dixerat in constitutione præcedenti, vt glo. 2. ibi circa medium, extendit in [HOMICIDIIS] à cæde hominum dictis. Abbas cap. sicut, num.
1 2. in fine, de homicidijs. [ET DAMNIS] deteriorationibus rerum, quæ à furto differunt. Alexander consil. 168. post num. 2.
2 volum. 2. [CLANDESTINIS] occultis. cap. quia propter, §. fin. vbi glo. de electione, tam si fiunt de die, quàm de nocte. glo. infra in ver. damnis clandestinis, vbi Afflict.
3 num. 72. [QVORVM AVCTORES] alias actores, vt in texto antiquo. [INVENIRI NON POSSVNT] nam si patratores inueniuntur, ipsi tenentur, vt in const. præcedenti, & non vniuersitas, vt infra in textu.

SVMMARIVM.

1 *Lex etiam pœnalis, propter publicam vtilitatem posita, dicitur æqua.*

2 *Statutum quod illi de domo teneantur pro consorte, valet.*

3 *Consuetudo valet, quod villa teneatur pro committentibus furta in territorio.*

4 *Damnum differt à furto.*

5 *Fiunt quædam in secreto, alia inter amicos, quædam coram omnibus.*

6 *Probationes propalationes, seu manifestationes dicuntur.*

7 *Probatio obscura nihil est, semiplena ambigua, quæ clara est, propriè probatio est, & veritas lux est.*

8 *Homo manifestus esse vult in ijs, quæ excellentia sunt, in turpibus vult latere.*

9 *Genitiuum importat directum dominium, quandoque vtile.*

10 *Prouidentia est pars prudentiæ, & ab ea vti principaliori sumit nomen.*

11 *Occulta, & secreta differunt à pene occultis, & secretis.*

12 *Reperiri significat corporalem, palpabilem, & visibilem repertitionem.*

13 *Maleficium strictè non comprehendit delictum in omittendo, sed tantum in committendo.*

14 *Apparere dicitur etiam quod præsumitur.*

15 *Facinus quid, & quid flagitium.*

16 *Populus quid, in quo consistit, quos contineat, & differt à plebe.*

17 *Leges Deus distribuit generi humano per Imperatores, & Reges.*

18 *Tunc, demonstrat, & exponitur eo tempore.*

19 *Inquisitio est iudicium informe, & irregulare, & tria debet continere.*

20 *Certum quid, & fit tribus modis.*

21 *Veritas clarè, quandoque habetur sub nube, sed in criminalibus sit clara.*

22 *Torquendus debet esse persona leuis, & in quibus casibus torquetur.*

23 *Constare dicitur vocata parte, alias non. & num. 36.*

24 *Tortura dolor magnus, & afflictio corporis, adeo quod plerique dum torquentur, deficere solent. numero 25.*

25 *Quæstio res fragilis est, & periculosa, & veritatem fallit.*

26 *Confessio vt noceat oportet quod perseueret saltem per diem post torturam.*

27 *Tortura non iteratur sine nouis indicijs.*

Chri-

71 *Tortura est meri imperij, quis, & quando iudex eam infert.*
72 *Tortura de iure communi multis non infertur.*
73 *Torqueri nō debet si probationes sunt certæ, vel conuictus, nu. 74.*
75 *Conuincitur per confessionem propriā, & si non potest negari crimen.*
76 *Torqueri non debet vbi est certum, alias tortus, & non confessus purgaret iudicia, non obstante protestatione fisci.*
77 *Confessio facta coram iudice incompetente facit indicium.*
78 *Vultus detegit animi motum, & prodest, & nocet fisonomia.*
79 *Socius an possit accusare socium.*
82 *Fama bona tollit præsumptionem delicti, & indicium ad torturam.*
84 *Tortura quando, & quibus casibus infertur. num. 105.*
85 *Tortus sine indicijs etiam quod confiet de cadauere quid fiet.*
86 *Torquentur sæpe innocentes, sed quid fiet antequam torqueantur.*
87 *Confessio vt extorqueatur potest adduci in loco tormentorum.*
88 *Deponere per metum quilibet detentus præsumitur.*
89 *Forum conscientiæ est hortatiuum, non arctatiuum.*
90 *Confessio rei an possit pro parte acceptari, & pro parte non.*
91 *Confessus fecisse ad suam defensionem vtrum affirmet, vel neget.*
92 *Minor probato errore ante sententiam ipso iure restituitur.*
93 *Veritatem non immutat falsa confessio.*
94 *Confessionem falsam contra se quis tenetur reuocare, alias peccat mortaliter.*
95 *Exculpatio facta in patibulo an teneat.*
96 *Confitentis præsentia est necessaria, vt vultus, & trepidatio inspiciatur.*
97 *Erubescit ingenuus obiectione falsi criminis.*
98 *Confessioni statim non statur, quia etiam qui vult mori defendi debet.*
99 *Confessio formis, & informis in iudicio tenet, & quomodo interpretatur.*
100 *Confessus si reuocat, & probauit contrarium, debet torqueri.*
101 *Confessio facta coram non suo iudice an teneat.*
102 *Ad mortem nisi confessus regulariter condemnatur.*
103 *Fama quid, quotuplex, & ad quid prodest.*
104 *Fama mala delictorum purgatur si triennio postea bene vixerit.*
106 *Practica Magnæ Curiæ circa inquisitos, & modo procedendi contra eos.*
107 *Conclusio non fit in causa criminali, sed citatio ad dicendum.*
108 *Rapina, homicidium si fit in confinio duarum villarum, quæ tenetur.*
109 *Occisus si reperitur, & non constat vbi, an teneatur locus in quo reperitur.*
110 *Caput vnde, & quomodo sit honorabilius cæteris membris.*
111 *Caput in signum honoris corouatur.*
112 *Syndicus si non potest denunciare malefactorem, denunciet maleficium.*
113 *Pedagium datur vt tutè ducatur per territorium. num. 120.*
114 *Emenda damni, vel homicidij quomodo fit.*
115 *Homines an sint Angelis potiores.*
116 *Occidere Christianum maius peccatum est, quàm Paganum.*
117 *Lex abhorret quod vnus alium, multo magis seipsum occidat.*
118 *Vniuersitas vbi fit delictum tenetur denunciare.*
119 *Legis causa, & initium inspicitur ad finem sciendi, si est iusta.*

1 I Damna] lex quantumcunque pœnalis, dicitur
æqua, quando pro cõmuni
vtilitate posita est. Bal. l. si
quis seruo nu. 5. C. de furt.
si punit maleficia, habet in
se æquitatem, quia maleficia
puniri magna ratio æquitatis suadet,
ita Macedonianum licet sit odiosum, est tamen
ex quadam æquitate inductum. idem
Bal. l. 2. num. 1. quæ sit longa consuet. Vnde
2 statutum, quòd illi de domo teneantur pro
consorte, est contra ius diuinum, & humanũ,
potest tamen tolerari, quia licet non sit in
culpa, subest causa, vt magis à delicto abstineant.
Bal. l. sancimus, C. de pœnis. sicut statutum
Florentinorum, quod vno de cognatione
delinquente, cæteri teneantur. Ang.
per illum tex. in l. fin. de fabricen. & valet
statutum, quod vicini teneantur denunciare
maleficia, vel si fit robaria prope castrum,
vel villani illi de castro, vel villa teneantur
succurrere, & prohibere ne fiat. Bald. l. fin.
nu. 2. in fi. C. de postlim. reuer. & habet plus
de bono, quàm de æquo. Bal. l. bene à Zenone,
2. rep. in princ. de quatri. præscri. & præsumitur
fauor, quàm odium. idẽ in l. 2. nu. 2.
c. qui non poss. ad liber. perue. Lege enim
Mosayca quando inueniebatur cadauer, &
ignorabatur reus, seniores propinquiores
ciuitatis tollebant vitulam, & ducebant ad
vallem asperam, atque saxosam, & cędebant
in ea ceruices vitulæ. Deuteron. 21. & ratio,
quia sæpe interfector est de ciuitate propinquiori:
occisio vitulæ fiebat ad explorãdum
homicidium occultum: & iurabant seniores
ciuitatis nihil pręter misisse in custodia viarum:
si prius manifestabatur homicidium,
animal non occidebatur, alias si occideretur,
locus in quo occidebatur remanebat
incultus. D. Thom. 1. 2. quæst. 105. art. 2. ibi
12. præte. & in fi. ibi ad duodecimum. Vnde
3 valet consuetudo, quod villa teneatur pro
facientibus furta. add. ad Bal. l. 1. ibi statutum,
cir. fin. ne filius pro patre. & licet iure
communi pro damnis, & maleficijs clandestinis
homines locorum nõ teneantur, quia
pęna debet suos tenere auctores. l. sancimus
C. de penis. Iure isto tenentur pecuniariter,
non reperto malefactore. Arno. in 13. differentia
vtriusque iuris, per istum textum, qui
diuiditur vt per Affl. & sum. in gl. 1. & dicit
[Si] quia. glo. l. 1. in ver. fortissimum, de off.
eius. [Damna] quæ differunt à furto, vt sup.
4 in rub. nam damnum est cum rei corruptione,
furtum cum rei amotione. l. si seruus seruum
§. si oliuam, vbi Bal. ad leg. Aquil. Gra.
hic post nu. 1. & eius appellatione venit etiã
lucrum, quando est eradicatũ. Bal. l. cum te,
in princ. C. de donat. ante nupt. [Clandestina]
clanculo facta. Bal. l. vxor, C. de repudijs,
alibi clandestine, c. fin. de eo qui ord.
furt. recep. nam qui male agit, odit lucem.
Bal. l. donatio nu. 4. C. de donat. vnde quæ-
5 dam fiunt in secreto, quædam inter amicos,
quædam passim, & euidẽter in oculis hominum.
l. vni. §. similiq; modo, vbi Bal. de lati.
lib. toll. [Patientibus] quibus dum itinerantur
debet præstari saluusconductus, &
prohiberi ne vis fiat eis. Bal. l. quibus diebus
in princ. de cond. & demonstr. [Quorum
Auctores] vel actores, vt in tex. antiquo,
vt dixi supra in rub. [Per Probationes]
6 quæ idem quod propalationes sunt, seu manifestationes.
Abb. c. licet nu. 20. circa med.
de probat. discretas per testes via ordinaria,
vel extraordinaria per tormenta. Bald.
l. si quis, nu. 1. C. ad leg. Iul. Maiest. cũ iudex
possit facere experiẽtiam pro inuestigatione
maleficij. Bald. in l. verbum, C. ex quibus
cau. infam. irrog. [Dilucidas] apertas,
dilucidasque, l. fin. C. de legi. vel dilucidis
probationibus, l. sed si in fi. ff. qui, & à quib.
7 seu euidentissimis. l. cum de indebito in fi.
de probat. vnde probatio obscura nihil est,
semiplena ambigua est, quæ clara est, propriè
probatio est, & veritas lux est, verum
quædam plena est per duos testes, vel instrumentum,
alia plenior, vt manifestum quod
probatur per multitudinem testium, alia
plenissima, vt notorium, quod seipsum ostendit.
Bal. l. per hanc, vlt. not. de temp. appell.
8 [Inueniri Non Possint] nam in ijs, quæ
habent turpitudinẽ, atque mollitiem homo
vult latere, in ijs quæ sunt virilitatis, & excellentiæ
quærit homo manifestus esse.
D. Th. 1. 2. q. 48. art. 3. & vt sic occultum per
probationem efficiatur manifestum. Bald.
l. vnica, C. de mul. quæ ser. proprijs se iunxe.
cum sciatur quid, & non quis. Bald. in simi.
l. duobus §. fin. de iureiuran. [Imperialis
Provisionis Remediis] quæ necessitatẽ
important. Bal. l. ex parte de acquir. hæred.
[Merito] iustè, & est aduerbiũ qualitatis.
Luc. l. vni. de vac. publ. mun. [Subuenimus]
licet cum alteris damno. idem Luc. l. curiales,
cir. fin. de decur. [Vt] incerti hominis
factum arguamus. l. licet §. in factum, nau.
caupo. stabul. [Vniversaliter] resoluendo
vniuersale in particulare, & pluralitatẽ
in singularitatẽ. Isern. c. 1. §. si autem nu. 13.
post med. de pace ten. [Per Possessores]
idest dominos, nam possessor sumitur quandoque
pro domino. Abb. c. pen. nu. 4. de furt.
[Locorum] quorum appellatione quid veniat,
Zab. clem. 1. post num. 13. de rescript.
9 [In Quorum Territoriis] quoad vtile
dominium, nam licet genitiuum importet

directum dominium, aliquando ponitur pro
vtili. Bal. l. hoc amplius §. quæsitum, de dam.
infe. [Hvivsmodi Scelera] flagitia, vel
facinora. Nizolus in ver. scelus. [Svnt Com-
missa] admissa, & patrata. Nizolus præd.
in ver. committo, post med. [Eorvm In-
demnitatibvs Consvlatvr] indemnes
conseruentur. infra in const. obscuritatem,
per viam actionis. l. ex his, cũ ibi not. C. de
euict. [Mvlto Foativs Illos Expertes]
per experientiam cognoscentes. Io. And. in
c. cupientes in princ. de elect. in vj. [Pro-
videntia Nostra] particulari prouiden-
tia. D. Th. ad Eph. 5. ibi videte, col. 2. in prin.
10 quæ principalior, & nobilior pars est pru-
dentiæ, ideo ab ea tanquam principaliori,
& eius parte sumit nomen. Lucas l. 3. col. 3.
cir. fin. de cano. largi. titulo. [Relinqvere
Credimvs] scimus. Io. And. c. si quis cõtra,
in fi. de elect. in vj. & inf. in const. cum vni-
uersis. [In] idest non. gl. l. vnica, in ver. in-
defesso, de iust. c. confirm. [Dignvm] secun-
dum leges, & bonos mores. §. 1. in ver. vt di
gnum, auth. de nuptijs. [Qvorvm Patres,
Avt Filii] & dulce filiorũ vocabulo nun-
cupantur. sup. in const. iurisgentium. [Co-
gnati] l. Iurisconsultus de gradi. & sup. in
const. pessimam. [Deniqve] certè. Bald.
l. Pomponius in princ. ff. de procurat. [Vel
Affines] consanguinei vxoris. Abb. c. 1. in
1. not. de eo, qui cogn consang. vxoris suæ,
c. quod super 1. not. de consang. & affin. Bal.
l. quod Seruius, de cõd. cau. data. [In Locis
Aliqvibvs] tam intus, quàm extra ciuita-
tem. gl. hic in ver. in quorũcunque, vbi Affl.
post nu. 7. & 8. [Per Homicidia] §. homi-
cidium, de pace ten. & sup. in const. terminũ
11 vitę. [Perimvntvr Occvlta] pene occul-
ta, & secreta, quę differũt ab omnino occul-
tis, & secretis. Spec. tit. de notorijs crimin.
§. 6. & 7. [Cvm Tam Horribilis Scele-
ris Patratores] & sic horribile, formi-
dabile, atque mirandum est committere ho-
micidiũ. Affl. hic 3. not. nu. 15. sicut & falsi-
taté. D. Th. 1. 2. q. 100. art. 5. & est furto gra-
uius. D. Aug. in lib. de mendacio col. 14. cir.
princ. quia est circa substantiam hominis,
furtum est circa res exteriores. idem D. Th.
d. parte q. 73. art. 3. [Investigatione]
indagatione, exquisitione, & perscrutatio-
ne. Nizol. in ver. inuestigatio. [Qvalibet,
Qvamvis] quãtumuis. Nizol. in ver. quam-
uis, quę ponitur causatiuè, & regulariter ad-
uersatur. Abb. c. quemadmodum §. illud nu.
13. in fi. c. fin. nu. 4. circa med. de iureiur. glo.
l. 1. in ver. quamuis, de eo per quẽ fact. erit.
gl. pen. l. qui iurasse. d. tit. de iureiur. Bal. l. 1.
in princ. ff. de procur. alibi exponitur quia.
glo. l. de eo in ver. quamuis ff. de donac. inter

vir. & vxor. [Exactissima] cum difficul-
tate enim probatur damnum, vel incẽdium
datum in aliqua villa, prout est Cremonæ.
Bal. cons. 174. nu. 1. 2. vol. [Neqveant] non
possint. Nizolus in ver. nequeo. in iudicijs,
vel extra veritatem inquirendo. Bal. l. fin. in
princ. nu. 2. de anna. exceptio. [Reperiri]
12 videri, & palpari, nã reperiri significat cor-
poralem, visibilem, & palpabilẽ repertio-
nem. Paulus de Cast. cons. 53. post nu. 1. & 2.
vol. 1. & inhonestum prohibete pudore pu-
blicari non potest, honestum verò publicari
non timetur. D. Aug. in lib. ex vtroque mix-
tim col. 72. in princ. cumq; veritatis inue-
niendæ causa omnia iura prodita sint. c. iu-
dicantem, 30. q. 5. [Praesenti Igitvr]
ergo, itaque, quæ sunt dictiones illatiuæ.
Lucas l. cũ supra in princ. de re mil. [Salv-
berrima] salubriter instituta, cum sit ter-
ribilis. l. 4. vbi Lucas circa fin. de iure fisci.
[Constitvtione] lege. l. 1. ff. de constit.
Princ. [Sancimvs] quod est verbum Impe-
ratorum. Iser. const. feud. domini Loth. Imp.
[Vt] consecutiuè, l. Senatus in ver. vt ali-
quid ff. de don. cau. mor. [Si Qvando] tem-
poraliter, nõ conditionaliter. Bal. cons. 111.
num. 3. 4. vol. [Hvivsmodi Maleficia]
13 strictè, prout in statutis, adeo quod nõ com-
prehendit delictum in omittendo, sed tantũ
in committendo. Bal. l. fin. nu. 3. C. de crim.
stellio. & dicuntur à male. i. contra iura.
Inn. c. cum Apostolica, in princ. de his, quæ
fiunt à præl. sine consen. cap. [In Qvorvm-
cvnqve Territoriis Locorvm] cum di-
stinctione, de qua in c. Regis Roberti, quod
incipit, Incumbit, positum octauo loco, per
Affl. sup. in rub. & Gra. hic nu. 15. & 39. cir. fi.
[Qvod Abhominamvr] l. sancimus de sa-
crosanct. eccl. l. Lucius §. fin. de leg. 2. quod
absit. l. cohæredi §. fin. vbi Bal. de vulgar. &
pupill. quia plerunque, proh, dolor diuerso
genere furtiue mortis aliquos perire audi-
uimus. l. fin. de hom. liberi homi. in Longob.
quod horrendum est dicere, c. pen. de pœnis.
non tantum dicere, sed nefandum est cogi-
tare. l. & si Iudæos, de Iudæis. quod absit, vel
Deus auertat. l. si quis Longobardus. d. tit.
de homi. libe. hom. [Contingerit] de fa-
cto, vt infra in const. contingit. [In Poste-
rvm] in futurum. supra in const. post mundi
machinam, cir. fin. [Perpetrari] cõmitti.
Bald. la prima, à contrario sensu, de eo per
quem factum erit. [Nec] & non, §. quod au-
tem, in ver. sed si nec, auth. de fideiussor.
[Ipsorvm Commissor Appareat] & di-
14 citur apparere, etiã quod præsumatur. Abb.
c. scribam 3. not. de præsumpt. [Ita Qvod
Nvllvs De Tali Facinore] c. sicut di-
gnum §. eos, & §. fin. de homic. l. qui seruum

de

15 de verb.oblig. & l.1.de Pag. & dicitur faci-
nus quod fit vt alteri noceat, flagitium quod
facit indomita cupiditas ad corrumpẽdum
animum, & corpus suum. D. Aug. 3. de doctr.
Christ.col.8.post med. [AB HIS, QVI DE-
FVNCTO ATTINVERINT] per viam agnatio-
nis, vel cognationis. sup. in const. pessimam.
sangnis enim inducit suspicionem in ijs, quę
sunt profigua coniunctis, non damnosa ex-
traneis. Bal.l.si quis post num.2.in princ.de
bonis proscript. [VEL A QVOLIBET DE
POPVLO] illius ciuitatis. Bal.l.omnes popu-
li, 2.rep.de iust.& iure. tam si sit magnates,
quàm popularis, nam de crimine publico
potest accusari popularis à magnate tan-
quam qnilibet de populo. Bald. l.eum qui,
§.in popularibus, post princ.d.tit.de iust.&
iure. l.pen. & l.2.in fi. de cond.causa data.
non tamen clericus. Abb.c.1.nu.1.de vita,
16 & honest. cleric. Quid autem sit populus,
D. Aug. 19. de ciu. Dei c.21.& 24. est multi-
tudo hominum sub aliquo ordine compre-
hensorum. D. Thom. 1.par.q. 31.art.1. vel est
persona vniuersalis, quæ vnius personæ in-
tellectum habet, & licet constet ex multis
corporibus loco vnius habetur, & indiui-
duum corpus reputatur. Bal.l.2.C.de impu.
& alijs subst. inde plures homines dicuntur
vnus populus, quia cõueniunt in aliquo vno,
non propter vnitatẽ suppositi. D. Th. 3. par.
de Saluatore, q.3. art.7. sine sunt homines
collectiuè assumpti, & sic non separati, sed
hominum collectio assumpti in vnũ corpus
mysticum, quod quando ciuitatem incolit,
quæ muris cingitur, dicitur politicus à po-
lis, quæ est ciuitas: alias populus appellatur
rusticanus, qui habitat in castris, vel villis
vbi habet domicilium. Bal.l.etiam, post nu.
11.13. circa med.de execut.rei iud. Rustici
sunt de populo, cuius appellatione veniunt
etiam aduenæ. idem Bal.in rub.nu.11.in fi.
de his, qui accus. non poss. Serui autem non
constituunt populum, nec sunt pars populi,
vel ciuitatis. D. Thom. 1, 2. q.98.art.6.& ibi
secundum, de maior.& quæst.105.art.2, ibi
respon. sed populus, sicut agnatio, turba,
gens, & collegium in singulari numero mul
titudinem significat. Bal.l.fin.in princ.d.tit.
de impub.& alijs subst. & constat ex homi-
nibus vna lege societatis. D. Aug. 1. de libe.
arbit.col.10. post princ. habet sapientes ad
consulendum, milites ad propugnandum, &
artifices ad ministrandum. idẽ in lib. de spi-
ritu, & anima, col.40.cir.med. vnde synago-
ga, & populus constat ex pluribus. D. Aug.
præd. 2.locutio. de Exodo col.8. post med.
Turba verò est multitudo inordinata, non
sicut populus, & plebs. D. Aug. 1. locutionũ
de Genesi col.pen. in fi. Plebs autem differt
à populo. l. 2. §. creditũ in ver. genus, si cert.
pet. quãdoque tamen exponitur plebs. i. po-
pulus. glo.l.1.in ver. plebis, C. de his, qui in
eccl.manum. glo.2.l.defensores, la secunda,
C.de defens.ciuit. [ARGVATVR] accusatur,
latè gl.hic, alibi reprehendatur. Abb.c.qua-
liter, & quãdo, 7.not.de accus. vel per testes
probatur. Gra.hic in fi. [QVO CASV DIVAE
17 CONSTITVTIONIS NOSTRAE] quia iura hu-
mana per Imperatores, & Reges seculi Deus
generi humano distribuit. D. Aug. super Io.
tract.6.col.pen.cir.med. [SVPER] de qua
dictione in const. præcedenti. [FVRTIVIS,
ET ABSCONSIS MALEFICIIS] malefactis.
Bald.l.si mora, post med.sol.matr. & sic ista
const. prouidit, quando in obscuro actum est
aliquid. l.fin.ff.de iureiur. est, & non apparet
esse. Bal.l.ea quidem nu.20.in fi.C.de accus.
[VEL] saltem. glo.l.indebiti. §.1.in ver. vt
vel, de cond.indeb. & est disiunctiua. Spec.
tit. de procuratore, §.4. num.11. circa fin.
[HOMICIDIIS EDITA STATVTA SERVA-
MVS] sup. in const. terminum vitæ, vel refert
se ad istam, cum ista sit decisiua, & alia non
18 reperiatur. Affl. hic 7.not. [TVNC] demon-
strat gl & Bal.l.in substitutione de vulg.&
pupill. & exponitur eo tempore. gl.2.in fin.
l.non oportet de leg.2. [INQVISITIONEM]
19 quæ est iudicium informe, & irregulare. Bal.
l.cum mulier, col.2.in fi. sol.matr. Et in ea
quatuor attenduntur, quid, quãdo, qualiter,
& quomodo. Bal.l.magis puto §.in primis
in fi.ff.de reb.eor. [DE PRAEDICTO FACI-
NORE] de quo l. si ab hostibus, §.fin. d.tit.
so. mat. facinora, in l.quoniam multa faci-
nora. C.ad leg.Iul.de vi publ. [FIERI VO-
LVMVS] & mandamus, infra in const. vt offi-
cialibus procuratoribus. [DILIGENTER]
nam inquisitio quã iudex iuris auctoritate
facit, cum summa diligentia est agenda. l.si
diligenter, vbi Lucas in princ.de aquæductu.
eius enim est inquirere, inuenire, & prohi-
bere ne maleficia fiãt. Bal.l.2.nu.1.in princ.
C. de ser. fug. [PER QVAM SI ALIQVID
20 CERTVM] quod est tribus modis. Bald. l.si
quis certum, si cer.pet.& dicitur dupliciter.
Io.And.c.2. post nu.3. de verb.sign.in vj. &
est quod dubitatione caret. idem Ioan. And.
c.si beneficia, nu.1.de præb.in vj. vel certum
præsumptione iuris. l. cum diuersas in ver.
vel certum, C.mandati. clarum, & indubita-
tum: & econtra incertum dicitur, quod est
obscurum, & non manifestũ. Luc.l.fin.col.2.
cir.med.de fund.patrim. nec dicitur certum
vbi fallacia committi potest. Bal.l.hac con-
sultissima, post nu.5.C.qui testa.facere poss.
[PROBABITVR] vltra delictum in genere cũ
nomine, & cognomine occisi, & fama cõtra
aliquem. Affl. hic 8.not. quia tractatur de

emen-

emendatione damni disrobatis debet constare de disrobatione tanquam fundamēto. Bal.l.diuus, post princ.ff.de testam.mil. nec sequitur dum tractatur de condēnando,fuic à latronibus interfectus,ergo & disrobatus. idem Bal.l.1.C.depositi.ad inquirendum tamen potest procedi ex fama. in l.1. §.illud ad Syllan. [IVXTA] secundum glo.1.& seq. à contrario sensu. l.inter eos de acquir.rer. dom. [PROBATA] allegata,& probata, c.1. vbi gl.in ver.& cōtra,de sent.& re iud.in vj. [INQVISITIONIS EIVSDEM PROCEDENDVM] processum efficiendū.Nizolus in ver. procedo. inquirendo iudex ab ijs,quos credit probabiliter scire,non tamen debet esse nimis credulus. Bald.l.magis puto §.in primis ff.de reb.cor.nam licet quædā vera sint, non tamen iudici facile credenda sunt, nisi certis indicijs demōstrentur. D. Aug.in lib. de pœnitentiæ medicina, col.9.& in homelia 50.col.13.in fi.[ESSE CENSEMVS]statuimus,decernimus.Nizol præd.in ver.censeo. [QVOD SI EX INQVISITIONE IPSA LEVES PERSONAE] l. non debet, de dolo malo. l.athletæ, §.fin.de excus.tut. inde leue,quod non est ratione munitum. Bal.l.hac consultissima, nu.6.cir.med. qui testa.facere poss. cum quædam personæ sint graues.glo.3.l.1. ff.de const.pecu.l.2. ff.de testib. [ALIQVAE DE HOMICIDIO IPSO NOTENTVR].i.infamentur,nā nota sumitur pro infamia. Abb. c.dudum, 5.not.de elect. c.illud in princ.de maior.& obed. Ant.de Butr.in c.nisi in ver. personæ, post nu.20.de renunciat. [LICET] quamuis. Io.And.c.si is cui,in princ.de off. deleg.in vj.[PER EAM CONTRA IPSOS NON
21 PROBETVR AD PLENVM]quia veritas quandoque habetur clarè, quandoque sub nube. Bal.l.comparationes,nu.16.circa fin.de fide instru. & in criminibus probationes debent esse luce meridiana clariores. l.fin.vbi Bar. C. de probat. adeo quod in ijs, quæ possunt liquidè probari,& est data certa formā,debent concludere per causas, si non possunt probari nisi indirectè,si sunt verisimilia,vocantur indicia,si sunt à proximis sunt plusquàm indicia,& minus,quàm plena probatio, & supplētur per torturam. Bal.l.multis de liber.can. [AD TORMENTA] præcedente citatione, captura, & examine. Afflict. hic 9.not.post nu.35.interrogando prius,& postea quæstiones cum tormentis inferendo. Ba.l.1.in princ.§.1.ff.de tutc.& ratio.distra. quæ petitur inferri officio iudicis.Bal.d.l.1. §.1. [IPSARVM PERSONARVM LEVIVM, ET VILIVM]vulgarium personarū.l.legitimos, in princ.de leg.tuto. humilium, & deploratorum.l.si quis ex argētarijs §.1.ff.de edendo. Qui sunt viles,& quo ordine quoad eos

procedatur. Afſl.hic 10.not.num.52.& post nu.75. [POSTREMO] nouissimè. Nizolus in ver.postremo.[DECERNIMVS]quod ius nouum facit. Zab.clem.2.in 3.not.de præben. [DESCENDENDVM]iuxta illud,Descendam, & videbo. Gen.18. c.qualiter,& quando, lo
22 secondo,de accus.& sic torquēdus debet esse leuis persona, & in quibus casibus torquetur, est c.reg.tormenta, vbi Io.Ant.de Nig. [PER QVAE OMNIA] inquisitionem videlicet, & torturam. [SI DE DELICTO CON-
23 STARE] vocata parte,quia alias plenè constare non dicitur. Abb.c.conquerente, post nu.9.de rest.spol.[NON POTERIT]vel cœpit constare per vnum testem. Gra. c.regni ab hoc inchoandum,post nu.14. [QVOD CONFITERI] vnde non semper, quod legimus confessionem, debemus intelligere vocem peccatoris.D.August.in hom.ad Matth.11. Confiteor tibi Pater. [PER NIMIAM FORSITAN]dubitatiuè,alibi assertiuè.Inn.c.tua nos,in princ.de sponsal. [ET SOLITAM PO-
24 TENTIAM TORMENTORVM] in quibus magnus est dolor,& afflictio corporis. Bal.l.2. nu.3.cir.med.quorum appell.non recip. per ea enim singula membra laxantur. Lucas l.omnes col.3.post princ.de decur.& dicuntur tormenta, quia mentem torqnent. glo. clem.1.in princ. in ver.tormentis de hæret. [INTREPIDI, QVIBVS INGERVNTVR TORMENTA] fidicularum. l.nullus C.ad leg.Iul. Maiest. [NON VELINT] quia, quod non loquuntur,non censentur velle. Pau.de Castro cons.185.nu.2.circa princ.2.vol. [VEL SI] quia.glo.1.nā & si,in ver.si & non,si cer.pet.
25 [OB IPSORVM IMPOTENTIAM] nā plerique dum torquentur deficere solent. l.aut damnum,post princ.ff.de pœnis.[PROVT ACCIDERE NOVIMVS] ex multorū conquestione. c.cum liberum de sepult. c.ad audientiam, de homic. [IN PLERISQVE] maiore parte ipsorum. Nizolus præd. in ver. plerisque. [VLTRA MODVM TIMIDI] alibi præter modum.l.1.vbi Bal.§.2.in fi. vbi dicit, quod est vitiū animi, de ædil.edicto. Formidulosi dicuntur,qui ea timent, quæ nō sunt digna suspicione, sed vbi est iusta suspicio, est iustus timor. Bald.l.scimus in princ.num.4.de iure delib. [FATEANTVR] formidine tormentorum. l.2.vbi Bal.in fi.quor.appell.nō recip.
26 Iden quæstio res fragilis est, & periculosa, ac veritatem fallit. Spec.tit.de iura.calum. §.fin.num.9. propterea confessiones debent naturalibus conuenire, & esse veras actualiter,& potentialiter,alias non statur.l.confessionibus, vbi Bal.2.rep.cum l.seq.in fi.de in integ.rest. [NEC IN CONFESSIONE PERDVRENT] nam vt noceat confessio criminis oportet quod perseueret. Abb.c.ex literis, nu.8.

nu.8.de rescrip. [SOLVTI TORMENTIS] per interuallum saltē vnius diei, vt cesset dolor tormentorū. Affl. hic 13.not.nu.60. nisi confessus fuisset ex abrupto, non præcedentibus indicijs, nam miror quare tunc constare videatur. l.liberum, de relig.& sum.fun.& etiā quod perseueret, non præiudicat, & si ex internallo post ratificationē negat, statur primæ confessioni, nisi probet iustum errorem. Gra.hic nu.22.& 23. [QVAE TAMEN NON TIMEANT ITERARI] nec debent, secundum
27 communem opinionem, sine nouis indicijs. Affl.hic nu.57. [TVNC] idest postea. Arch. c.pen.de pœn. dist.1. & extremitatem temporis denotat. Bal.l.pen.de testa.tute. quia facta inquisitione non reperiuntur malefactores, vel non sunt indicia sufficientia per quæ possit deueniri ad torturam. Affl.cōst. præcedenti, 4.not.nu.22. vel torti non confitentur, & si confitentur, non perseuerant, vt supra. [ILLIVS LOCI IN QVO MALEFICIVM HVIVSMODI COMMISSVM ESSE] purificatū esse. Bald.l.in illa de verb.oblig. [DIGNOSCITVR] per iudicem: inde iudex cognitor dicitur. Abb.c.venerabilem, post num.1.de elect. [POSSESSORES] domini, vt supra in const.violentias. [SIQVIDEN] quidem si, alibi quia. glo.l.si me, & Titium, si cert.pet.
28 [CHRISTIANVS FVERIT] prout præsumitur ratione loci, si persona est incognita. gl.fin. c.pen.47.dist. vel probetur contrariū. Affl. hic post num.68.& 69. non tamen bannitus ita vt potuisset impunè offendi. Bald.l.cum fratrem, num.1.in fi.de his, quibus vt indig.
29 [QVI REPERITVR OCCISVS] vi occisus, & deriuat à cædo cædis. Affl. hic ex intentione Iser.3.q.nu.70. vnde si reperitur mortuus, & non apparent vulnera, non præsumitur occisus, sed morte naturali mortuus. Bal.l.huic 2.repet.ad leg.Aquil. vel alibi occisus, & in illa villa portatus. Gra.hic nu.13. [CENTVM AVGVSTALIVM] de quibus sup.in const.quicunque. [MVLCTA] pœna. l.si qua de verb. sign. [FERIENDOS ESSE IVBEMVS] decernimus, & statuimus. Nizolus in ver. iubeo. [SI VERO] quæ est dictio aduersatiua, & respicit qualitatem præcedentis dispositionis. Bal.cons.175.nu.2. vol.5. [IVDAEVS, AVT SARRACENVS SIT] de quibus in const.præcedenti, & const.si quis in posterum. dicūtur infideles, cum reperiantur in triplici specie. D.Tho. 2.2.q.10.art.5. differentiam autem inter Christianos, & istos ponderat Gra.hic nu.21. [IN QVIBVS PROVT CERTO PERPENDIMVS] alibi pro certo. sup.in const.inconsutilem. scitur pro certo. c.1.de excess.præl. c.cum secundum Apostolum, de præben. pro certo didicimus. c.extirpādæ eo.tit.de preb. & pro certo scimus. c.dilecti filij, de priuil.

[CHRISTIANORVM PERSECVTIO NIMIS ABVNDAT] rationem ponit Affl.hic 16.not. [AO PRAESENS] nā Iudæi Christianis sunt nimium infesti. c.cum sit de Iudæis, c.pen.de vsuris, sicut rustici clericis. c.laicos, 2.q.7. [IN QVINQVE AVGVSTALIBVS PRAEDICTORVM LOCORVM INCOLAS] de quibus
30 l.scire in fi.de excus.tut. Propriè enim ciues dicuntur originarij, qui de foris veniunt dicūtur incolæ, & sicut appellatione filiorum veniunt natiui, nō adoptiui, ita appellatione ciuium non veniunt nisi veri, non ciues adoptati per priuilegium. Bal.l.ciues nu.4. C.de appell. licet statutum loquens de ciue, intelligitur de quocunque, qui habetur pro ciue, etiā quod aliud sit esse ciuem, & aliud haberi pro ciue. idē Bal.l.adoptiuum, §.patronum 2.repet.eiusdem l.in princ.de in ius voc. [AERARIO] l.cum eo ff.ad leg.Iul.pec. l.Arianus ff.de iure fisci. [NOSTRO APPLICANDIS] cōferendis, adiungendis. Nizolus in ver.applico. [DAMNANDOS ESSE CEN-
31 SEMVS] iudicamus, inde censura est honor à censendo, & iudicando dicta. Arch.c.dilectissimi in princ.8.q.2. Vnde ex consuetudine cinitatis potest exigi pœna pecuniaria,
32 verum si imponitur pro furto, homicidio, & similibus est irrationabilis. Abb. cap.2. in 1.not.de delict.puer. hic tamen exigitur ab vniuersitate in cuius territorio reperitur mortuus, vel occisus. Affl.hic 15.not. Pro furto autē quod fit in terris demanialibus vniuersitates non tenentur: in terris Baronum medietatem soluit dominus terræ, aliā vniuersitas. Gra.in c.regni item statuimus quod vniuersitas, quod non haberet locum, si viator errasset, vel iret extra iter. Afflict. §.illicitas, post nu.2.de pace iuram.firma.& const.præcedenti post nu.20.& tenetur si facta inquisitione, non reperiuntur malefactores, ibi 4.not.nu.22. & const.ista cum loquatur de furto, & rapina, in furto corrigit per d.c.item statuimus quod vniuersitates. Gra.hic post nu.12.& 16.& const.præcedēti nu.16.& 17.& in c.reg.frequens, & effrænata, nu.2. [QVAE POST INQVISITIONIS] quæ est duplex. Bald. l.cum mulier, col.fin. post princ. sol.mat. [ET PROBATIONIS ORDI-
33 NEM] qui est etiam duplex, necessitatis, & voluntatis. Bal.l.mater 2.rep.circa fin.ff.de inoff.testa. quo iustitia, & iniustitia indiget. idem Bal.l.2.in 1.rep.ff.de legi. [ET TORMENTA ETIAM] quæ dictio implicat alium casum. Pan.de Cast.cons.23.post nu.7.1.vol. [VLTIMO FACIENDA] licet Magna Curia cōtra disrobatorem stratarum, & maleficos magnorum criminū, ac leues personas procedit ad torturā ex processu informatiuo. idem Afflict. hic post num.45. & decis.391.

[IN

[In Aliis]eiusdem qualitatis. Abb.c.Sedes
Apostolica num. 13. de rescript. [Damnis
Clandestinis] tam si fiunt de die, quàm
34 de nocte. Affl.hic nu. 72. quia propter clan-
destinitatem præsumitur dolus. Bal.l.error,
post nu.7.lo secondo,de iuris,& facti ignor,
ex quo occulta suspicione nō carent. c.vni-
co,vt eccl.benef.fine dimi.confer. vnde ple-
runque irrita sunt,& cassanda.Bal.l.cum sen
tentiam, nu.6. de sent.& interloc.omn.iud.
inde res clandestinæ glo.& Bal.l.vitia,C.de
35 acquir.poss. [Et Nocturnis]nam noctis
tenebræ frequenter operātur, vt lateant fa-
cinorosi. Bald.l.4.§.si tibi, col.2.post princ.
de cond.ob turp.cau. Nox aggrauat male-
ficium, auget dolorem, reddit probationem
difficilem,inducit suspicionem: nocte vaga-
tur adulter,& geminatur custodia.Bal.l.mo
re Romano,1.rep.in fi.ff.de ferijs. & nox in
delictis intelligitur post primum sonū cam-
panæ.Bald.l.1.§.hoc autē ad Syllan. & l.fin.
vbi etiā quid si non potest audiri sonus cam
panæ, & quo.l vbi nox, ibi delictum, nec est
delictum vbi nō prætenditur nox,nu.1.C.de
his,quib.vt indig.vnde dicatur,& quod lar-
go modo obscurū dicatur nox. Affl.hic post
nu.72.[Servari Mandamus]imponimus,
& committimus. Nizolus in ver. mando.
36 [Quod Si Constet] citata,& audita vni-
uersitate in suis excusationibus. Afflict.hic
post num.55.seu legitimato processu contra
eam per inquisitionè,accusationem,seu alio
modo. Inn.c.quam sit,de excess.præl. certū,
& apertū sit. Zab.clem.vni.col.fin.cir.med.
de off.deleg. [Vniversitatem Eandem]
37 quæ est plurium corporum connexio inter
se distantium,vno nomine ei specialiter de-
putato. Azo in sum.ff.quod cuiusque vniuer.
nom. Vnde vna multitudo ordinata in vnū,
secundum distinctos actus,siue officia, dici-
tur corpus similitudinariè. D.Tho.3.par.de
Saluatore,q.8.art.4.[Occultare Velle]
puta propter proprium cōmodum, propter
quod de facili quis occultat delictum.Bald.
l.3.§.si pupillus ad Syllan. vnde pro delicto
vnius ciuis punitur tota villa, licet fieri non
debeat, ille tamen tenetur emendare dam-
num villæ.& contribuit dānum passus si im-
ponitur collecta. Bal.l.1.§.fin.col.2.cir.fin.
& 2.repet.in fi.quod cuiusque vniuer.nomi.
Gra.hic nu. 3.& 4. Affl.in const.præcedenti,
nu.33. [Forsitan] l.quo casu ff.de arbitr.
[Huiusmodi Scelerum] flagitiorum.
Nizolus in ver.scelus.[Commissores]pa-
tratores,vt sup. [Nec Ipsos Velle]nolle,
alibi non velle,infra in const. Iustitiarij no-
men, & normam. Licet nolle, & non velle
differant, quia non velle, solum dicit nega-
tionem actus, nolle, dicit actum positiuum,
vel refutatiuum. Nicolaus de Nyss. tract.2.
par.2. Port.3.q.4. [Officialibus] quod
est genus. Bal.cons.378.nu.9.cir.med 5.vol.
38 & est nomen generale ad omne ministeriū.
Dec.rub.nu.6.de off.eius.[Nostris Quae-
rentibus] inquirētibus, nam capitur quę-
rere pro inquirere. Bal.l.magis puto, §.non
passim, circa princ.de reb.eor.glo.l. Acteius
in ver.quæritur,vbi Bal.§.cū igitur,de aqua
plu.arc. [Exhibere]vt se liberet.l.maiorē
C.de falsis.[Poenam]interesse,quod respe-
ctu soluentis dicitur pœna,quādoque respe-
ctu vtriusque, glo.l.1.§.fin. in ver.pœnam,
C. de eo per quem factum erit. [Vniver-
sitati Ipsi Pro Qualitate Locorum]
nam qualitas facti ex persona faciētis præ-
sumitur. infra in const.qualitas. & Affl.c.1.
num.51,circa med.de feu.dato inuicem leg.
com. [Et Commissi Sceleris Imponen-
dam Nostro Iudicio Reservamus] &
sic quando occultantur malefactores, & in-
quirentibus officialibus non manifestantur
per istam const. & c.Caroli primi, quod in-
cipit.clādestinis maleficijs,vbi latè Io.Ant.
de Nig. & c.statuimus vt constitutio quon-
dam Federici, vbi ista cōfirmatur,& c.item
statuimus,quod pœna quæ homicidijs clan-
destinis. & aliud,quod incipit constitutionē
diui patris. & c. præsidentis incumbit offi-
cio. imponitur pœna Regis arbitrio. Affl.
const.præcedenti s.not. & istud arbitrium
non censetur commissum Magnæ Curiæ,nec
Proregi,nisi aliud appareat ex commissione.
Affl.hic nu.74.
39 Sed contra, iniustum est, quod alter pro
altero teneatur.infra in const.ob filiorum
culpas,& in const.humanitate in fi.Gra.hic
post nu.7. Rursus, innocentes punire est in-
iustum. Iser.hic in princ.quod non est inue-
nire in legibus Iurisconsultorum. Affl.hic in
fi. nu.77. Nec est iustum,quod contrata te-
neatur, & puniatur pro facto viatorum, vel
prædonum, sicut nec dominus loci, nisi cum
manifesto facinore dominus desierit obuia-
re,vel latrones cōprehendere.Bal.cons.445.
post nu.4.vol.4. tanto magis, quia omnem
inquietitudinem à curijs,& ciuitatibus Im-
perator præcipit remoueri.l.vnica,C.ne rei
40 mil.com.& occultum est Deo relinquēdum.
D.Aug.2.contra Crescent.col.18. in princ.
nec facta nocentium,quæ innocentibus de-
monstrari,vel ab eis credi non possunt,quē-
quam inquietent, si propter innocentiū con-
sortium etiam cognita sustinentur.D.Aug.
epist.48.col.10.post princ. tāto magis, quia
vniuersitas non potest accusare quemquam
de maleficio contra alium commisso. Spec.
in tit. de accusatore, nu.2. nec punitur pro
receptatione malefactorum,in c.regni item

quod

quod prædicti officiales, sub rub. quod offic.
non proced. contra vni. pro receptatio. & si
teneretur, esset obligatus Princeps, qui cum
habeat redditus regni, tenet itinera tenere
tuta, & custodire territoria, & non vniuersi-
tates. Gra. hic ex intẽtione B. Thomæ nu. 18.
& post num. 20. dicit enim D. Thomas, quòd
41 Princeps qui tenetur custodire iustitiam in
terra, si eius defectu latrones increscunt, te-
netur ad restitutionem, quia redditus quos
habet sunt quasi stipendia ad hoc instituta,
vt iustitiam cõseruet in terra. 2.2. quæst. 62.
art. 7. Barones etiam tenentur eorum castra
custodire, ita quod si fiat ibi maleficiũ clan-
destinum, ipsi tenentur ad emendam. Affl. de
his, qui feu. dare poss. in fi. princ. nu. 48. cir-
ca fi. Dominus territorij tenetur de robaria
ibi facta. Abb. c. 1. nu. 8. de rest. spoliat. nam
ad hoc habet redditus vt subeat onera. idẽ
Abb. c. cum ab omni, post nu. 14. de vita, &
hon. cler. & vassalli honorant dominum in
redditibus, gabellis, & similibus, vt necessi-
tatis tempore eos defendat, & si non sufficit,
omnes tenẽtur pro salute domini, & patriæ.
Abb. c. sicut, & infra in fi. de iureiur. nec est
bonum in necem aliorum alijs prouidere.
l. in causæ, la prima, in princ. ff. de minor.
etiam quia in criminalibus non est eundum
per mendicata suffragia, sed per probatio-
nes quibus lux veritatis assistat, l. singuli,
vbi Bald. C. de accusat. & æquitas naturalis
abhorret meras pœnas actui odioso apposi-
tas. Bal. auth. ad hæc nu. 10 cir. med. de vsur.
cum quidquid est contra iustitiam æquita-
tis sit odiosum. in l. fin. post nu. 2. C. vnde leg.
& etiam quod de hoc sit lex, quæ potest om-
nium os obstruere, non tamen mentem con-
uertere, & quatenus factum damnat, non
aufert malitiã. B. Ambrosium refert D. Aug.
4. contra duas epist. Pelag. c. 11. col. 2. circa
42 princ. Vltra quod lex, quæ populo regendo
scribitur, rectè multa permittit, quæ per di-
uiuam prouidentiam vindicantur. D. Tho.
1.2. q. 93. art. 3. & 2.2. q. 77. art. 1. & si iniu-
sta, tyrannus est. Bal. l. 1. in fi. C. de cond. ob
turp. cau. & tanquam iniusta, & continens
in se peccatum, non esset à subditis recipien
da. Abb. c. significauit, nu. 3. in fi. de off. ord.
sed recurritur ad subsidium Ecclesiæ Catho
licæ, propter iniquitatem statuti. Bald. l. fin.
§. in computatione, circa fin. de iure delibe.
nam metus terribilis non solum in armis,
sed etiam in statutis consistit. Bal. l. omnem
in fi. C. ad Tertull.
43 Dic, quòd legem ratio commendat, ap-
pendix ad D. Tho. 1.2. q. 90. art. 1. & intelli-
gentia dictorum ex causis est assumenda,
quia non sermone res, sed rei sermo debet
esse subiectus, vnde postquam lex lata est,
non de ea, sed secundũ eam iudicandum est,
d. par. q. 96. art. 6. & non punitur pro facto
alieno, sed pro suo in non capiendo, sicut in
eo qui non fert opem clamanti, sup. in cõst.
44 quicunque. Et nemo est qui neget publice
vtile esse sine metu, & periculo per itinera
commeari, & parum interesse debet vtrum
publicus sit locus, vel priuatus, l. 1. de his,
qui deiec. vel effude. Et fuit bona hæc lex,
quia publice interest, quod Rex teneat iti-
nera secura. Affl. sup. in const. pacis cultum,
nu. 62. & est bona causa, vt teneant illi ter-
ritorium securũ. Gra. hic nu. 7. in fi. & sicut
stipulatio non dicitur turpis, quando nõ po-
test ex aliqua causa honestari. Bal. l. vtrum,
de verb. oblig. ita & lex cum sit ad bonum
cõmune. i. vtile reipublicæ. Bald. l. de quibus
1. rep. nu. 10. cir. fin. de legi. & dicitur ratio-
nabilis eoipso quod legislator reputauit eã
rationabilem. Bal. l. 1. §. 1. nu. 1. ff. de postul.
& quælibet ratio motiua Principis habetur
pro causa: secus in statuto, quia debet esse
probabilis. Bal. l. rescripta, post nu. 10. C. de
preci. Imp. offer. & prima magis inspicitur,
quã secunda. Bal. præd. l. tutor in princ. ff. de
fideiusso. & in actu indifferenti ad fauorem,
& odium. Bal. l. quod fauore, post nu. 5. C. de
legi. vt hic ratio specialis vincit generalẽ.
idẽ Bal. l. 1. in 1. rep. in fi. si pars hæred. pet.
45 vltra quod legem facit rationabilem fauor,
vel odium. Bald. l. 1. col. 1. & 2. in princ. de
cond. indeb. inde est, quod constitutio quan-
doque est merè odiosa, quandoque merè fa-
uorabilis, quãdoque mixta, ex vna parte fa-
uorabilis, & ex alia odiosa. Bal. l. sed si, §. fin.
de in ius voc. & vbi concurrit odium, & fa-
uor, magis attenditur fauor, quàm odium.
Abb. c. non dubiũ, post nu. 3. de sent. excom.
& quando in prohibendo est fauor, lex pœ-
nalis dicitur fauorabilis. Bal. l. benignus, cir
ca princ. ff. de legi. consideratur ratio legis
vtrũ exceptio dicatur fauorabilis, vel odio-
sa. Bal. l. qui exceptionem de cond. indeb. &
pro ratione sufficit opinio legislatoris, quia
opinatus est id esse bonum. Bal. l. non omniũ
1. rep. cir. princ. d. tit. de legi. Et absit, vt ea
46 quæ propter bonum facimus, si præter opi-
nionem nostram cuiquam malum continge-
rit, nobis debeat imputari. D. Aug. in epist.
153. col. fin. cir. med. c. de occidendis 23. q. 5.
puta si credens mulierẽ submissam esse vxo-
rem suam, si petentem debitum, cognoscit,
excusatur, cum voluntas nõ sit mala. D. Th.
1.2. q. 19. art. 6. tanto magis, quia vbi poten-
tia læsionis æqualis est inter partes, neutra
dicitur lædi. Bal. l. vnica, §. quibus, circa fin.
de nouo C. facien. & gratia illius præsumi-
tur aliquid factum, cuius principaliter in-
terest. Bal. l. pen. 1. rep. circa fin. si quis cau.

Nec

Nec est præsumendum,quod iura quæ nitun-
tur summæ æquitati, voluerint defendere,&
robur dare notoriæ iniustitiæ. Abb. cap.ad
quorundam, in fi.de excess. præl. adeo quod
47 legislator potius creditur errare, quam le-
gem iniquam statuere. Abb.c.cum sit gene-
rale,num.18.circa fin.de foro compe. & in
priuilegio procedit illud, quod si est fauor,
& odium præsumitur odiosum. Bald.l.1. in
1.rep.nu.4.de const.pecu.licet interdum ali-
quid durum est.l.illud quoque de pet.hered.
l. prospexit, qui, & a quib. & tamen nemo
sanus mente dicit, quod male loquitur lex.
Bal.l.si ita de euict. insanus est, qui legisla-
torem infringit. Bald.l.quicunque, in fine,
C.de seruis fug.quia ius ciuile procedit per
punctum rationis. Bald.l.1.nu.9.circa med.
qui admitt.Nec excusat inanis conscientia,
vel prætensa, nam iniuriã facit legibus, qui
vult se meliorem videri, quam lex. idẽ Bal.
l.2. nu.10.circa fin. de sent.ex breui.recita.
48 adeo quod vbi habemus determinationem
legis, vel statuti, non debemus vlterius ra-
tionem inuestigare,& vbi habemus effectum
dispositionis, non est inuestiganda ratio.
Bald.l.Gallus, §.si eius, qui, 2.not.& §.fin.
col.pen.post med.de liber.& posthu. nam in
istis legibus temporalibus, quamuis homi-
nes de eis iudicent,quãdo instituunt; si sunt
institutæ, est secundum eas iudicandum.
D.Th.2.2.q.60.art.5. vltra quod multi sunt
49 casus in quibus lex dicit, sic volo,sic iubeo:
nec nititur veritati,sed voluntati,& æquita-
ti. add.ad Spec.tit.de præsum.§.2.in ver.in
prædicto. tunc factũ non præsumitur, sed ex
facto.Abb.c.is qui,nu.6.in princ.de sponsal.
Non omitto,quod ista const.est ordinata ad
bonum commune, quod pertinet ad legem.
D.Th.1.2.q.90.art.2.Quando autem habe-
ret repugnantiam ad ius naturale, puta si
permitteret furtum,vel adulterium, nõ pos-
set voluntate humana fieri iusta. idem 2.2.
q.57.art.2.Ideo vltra superius dicta restrin-
gitur ista const. pluribus alijs modis, quod
50 non teneatur quando ignoratur à quo fuit
illatum damnum, alias si pars fatetur audi-
uisse à fide dignis,fuisse illum talis,non ha-
betur recursus contra vniuersitatem, etiam
quod probetur scientia. Alex.cons.91.col.2.
in princ.nu.3. & post nu.11.6.vol. & sic te-
netur quando penitus ignoratur à quibus
fuit illatum damnum, quod debet probari
vnà cum negligentia in custodiendo, alias
non præsumitur vt incurrat delictum. idem
Alex.cons.114.nu.1.& col.3.in princ.4.vol.
Notitia verò delinquẽtis debet probari sal-
tem per vnum testem, & famam publicam.
Gra.hic num.15.& 39.post med. adeo quod
si villa pro emenda damni imposuit colle-
ctam, si apparet de eo, qui damnum intulit,
non proceditur vlterius ad exactionem col-
lectæ.Bal.l.2.§.fin.ad legem Rhod.de iactu.
verum si fuit facta emenda, nõ retractatur,
sed habet actionem contra damnum dantẽ.
Gra.hic nu.6.10.& 11.& in const.præceden
51 ti,nu.3.& 15. In Regno tamen inoleuit pra-
ctica,& male, quod supponatur aliquis,qui
dicat illum interfecisse,& aufugat. Paris de
syndic.in ver.robaria, per totum. quamuis
iracundus appetat esse manifestũ in nocen-
do. D.Th.2.2.q.55.art.8.in fi.Item procedit
si inuentus est occisus. Gra.in d.c.reg.item
statuimus, quòd pœna, & probatum fuerit,
quod ibi fuerit occisus.Gra.hic nu.40.Quid
si inuenitur cadauer sine vulnere, sed occi-
sum veneno.idem Gra.in c.reg.constitutio-
nem diui patris nostri. Itẽ excusatur si ma-
lefactores erant fortiores.Bal.l.si ideo in fi.
C.de his.quib.vt indig.vel malefactor venit
cum multitudine, quod capi non potuit, &
statim se transtulit ad alienum territorium,
seu maleficium fuit commissum de nocte:
ita quod in notitiam villæ, vel maioris par-
tis illius peruenire non potuit, nisi esset in-
iuncta custodia,quia tunc tenetur custodire
de die,& nocte. Ang.in tract.malefic.in ver.
quod fama publica præcedat, ibi decimò
circa prædicta,char.257.col.2.& 258.col.1.
adeo quod videtur prius necessaria moni-
tio, quod vniuersitas territorium suum cu-
stodiat. Gra.hic post nu.14.& 19. intantum
quod si statutũ dicit,quod villa non capiens
malefactorem,teneatur ad certam pœnam,
non habet locum si villa nõ potuit capere.
Ang.ex intentione Bar. l.3.de nauicularijs,
& si plures commiserunt furtum, vel homi-
cidium,& homines villæ neminẽ ceperunt,
sicut tenebantur vigore statuti, vna pœna
pro omnibus, non pro quolibet insolidum
tenentur. Bal.l.cum rationibus,nu.4.de his,
qui accus.non poss. licet si statuto caueatur,
quod villa repræsentet malefactorem, aut
damnum resarciet, si sunt quatuor malefa-
ctores, & præsentauit vnum, minuitur con-
dẽnatio pro quarta parte.Bal.l.1.post nu.5.
C. si plures vna sent. debet etiam vt tenea-
tur probari,quod sciens,vel scire debens,nõ
fecit. Dec.cons.328.num.6.in princ.Ang.de
malef.in ver.& ad querelã Titij infrascripti,
char.132.cum duabus sequen.ex intentione
Rom. & Bart. cons. 102. vel omisit. Bald.
l.1.post nu.31.C.de his,qui accus.non poss.
Nec creditur testi deponenti de negligentia
villæ in capiendo delinquentem,si nõ reddit
causam scientiæ. Bald.l.3.nu.12.circa med.
C.de testi. Nec contra vniuersitatem statur
iuramento damnum passi pro quantitate
distrobata.Abb.c.fin.post nu.5.de his quæ vi,
metusve

metusve cau. Gra.hic num.14.& 16.nec in
probatione damni datur iuramentum. Bal.
l.si quando,in fi.C.vnde vi,quia concurrunt
duo specialia. latè Gra.decis.67.103. num.
232. & 233. & hic post num.20. Non enim
admittitur probatio priuilegiata per iura-
mentum. Dec.cons.410.col.3.circa med. &
post num.13. Lucas l.2. col.3. post med. de
naufra. Nec iuratur in litem, si non constat
de valore. Gra. hic num.38. sed debet dari
terminus, quia cum conueniatur ex facto
alieno,verisimiliter potest ignorare. Angel.
d.tract. malefic. in ver. comparuerunt dicti
inquisiti,ibi & bene.char.642.col.1.Rursus,
non procedit,quando in villa non sunt quin
que viri,idest patresfamilias,quia tunc non
tenetur emendare damna commissa in suo
52 territorio,nam ad esse vniuersitatis,vel vil-
læ, requiruntur quinque patresfamilias.
Arso.78,commenta. & procedit in villa, se-
cus in castro, cuius claues si tenet Rector,
non tenetur pro clandestinis,quia homines
exire non poterant. Angel. vbi supra in ver.
qui iudex dictum Caium, ibi, quid si, char.
666.col.2. Non comprehendit etiam cleri-
cos: addit. ad Bald. in l.fin. §.in computa-
tione,in ver. iniquitatem, circa med.de iure
delib, Nec si damnum est illatum Ecclesiæ,
Gra.hic num.9. & constit. præcedenti, post
nu. 12. vel pro eo quod fit in hospitio com-
munis. Paulus de Cast.cons.156. 1.vol. Nec
tenentur contribuentes in solutione Barri-
53 celli: sunt autem Barricelli, qui vadunt per
comitatum, causa eum purgandi malis ho-
minibus: quē subditi, an gratis hospitentur.
Bal.l.obseruare,1.rep.in princ.de offic.pro-
cons.& leg. Non omitto,quod istam const.
correxit c. regni clandestinis; quod postea
correxit c.statuimus, sed d. c. statuimus, &
const. istam correxit Carolus II. per d. c.
constitutionem domini patris nostri, vt per
Gra.d.c.clandestinis.
54 Nota, quod delictum quoddam est noto-
rium,& quoddam occultum, & quoddam
penitus occultum, c.vestra, vbi Abb.6.not.
num.10. in fi. & 12. de cohab.cler.& mulic.
Occultum est duplex,vnum quod non potest
probari,aliud quod cum difficultate proba-
tur. Bal.cons.174.nu.3.vol.2. In occultis,&
penitus occultis punitur vniuersitas, quia
præsumitur possessores illorum territoriorū
committere,vel committētes scire. Affl.hic
post nu.27.& 28. & const.ligat delictum om
nino occultum. Abb.c.ad falsariorum, post
nu.8.de crim.falsi. adeo quod potest recurri
ad iudicem ecclesiasticum, vt excōmunicet
eum qui damnum intulit,quod quotidie pra
cticatur in delicto occulto, & in specie in
furto,quando nescitur eius auctor.Abb.c.2.
nu.4.& 13.de off.ord.& tunc an teneatur in-
dicare furem. gl.l.4.§.si tibi,in ver.repeti,&
ibi Bal.cir.fin.de cōd.ob turp.cau.& potest
dari præmium reuelantibus proditionē, vel
occisionem.Bal.l.testamento,de hæred.inst.
l.vnica,nu.15.de confessis.
55 Secundo nota,quòd plus punitur delictum
clandestinum,quàm publicū. gl.l.officiales,
in ver.clādestinis,de Epis.& cler. quia clan-
destinum præsumitur dolo factum. Bal.l.fin.
ff.de ritu nupt. Et dicitur clandestinū, quod
fit de nocte. Alex.cons.1.num.25.3.vol. vel
quod raró inueniri potest sine tortura. Bal.
l.cum fratrem, num.1.de his,quib.vt indig.
56 Ex qualitate autem personarū iudex arbi-
trabitur esse torquēdos,vel non,cum omnes
possint terreri,sed non omnes torqueri.Bal.
l.1.in princ.C.locati.plura nanque sunt quę
terrent,quàm quæ nocent.in l.1.nu.10.in fi.
C.de ser.fug. adeo quod si non omnes, & in
omni casu possunt torqueri, possunt tamen
terreri, quia vultus iudicis in talibus debet
apparere terribilis. Bal.l.2.nu.4.quor.app.
57 non recip. cuius mentis status est dubitare
per negationem rei: habet & secundo incli-
nationem,seu inflexionem animi pendentis
ad aliam partem ex indicijs,& coniecturis:
habet & tertio electionem inter vnam,& al-
teram partem vehementis applicationis ex
argumentis proximis: quarto inest vera, &
indubitata fides contracta ex clamore pro-
bantis. Bal.l.1.post nu.28. de his,qui accus.
non possunt. Vnde quia iudicia criminalia
sunt præcisa, potest cogi præcisè ad respon-
dendū.Bal.l.ea quæ,cir.fi. C.de cond.indeb.
etiam absente accusatore, quia eo absente
potest per reum lis contestari.idem Bal.l.2.
num.20.in fi.& 21. sent.rescin.non posse. &
sic c.2.de confess. in vj. non habet locum in
criminalibus. Bal.præd.l.1.num.3.de pœna
iud.qui male iudic. Potest tamen admittere
responsionem qualificatam causa euitandi
58 calumniā, & si dixit,quod fecit ad suam de-
fensionem, potest cogere vt specificet mo-
dum defensionis, & si respondit indefinitè,
limitatur secundum specificam interroga-
tionem,& qui simpliciter confitetur,vel ne-
gat,totum confiteri,vel negare videtur. Bal.
l.1.num.2. & post num.13. C.de ædil.actio.
tenetur tamen dicere veritatem etiam con-
tra se, non obstante quod inde veniret con-
demnandus. D.Tho.cum append. & Caiet.
2.2. quæst.69. art.1. Secundo casu si eodem
59 tempore concurrunt duæ famæ contrariæ,
illa est potior,quæ habet originem ab hone
stioribus, vel melioribus indicijs compro-
batur, sic fama elidit famam, vel absorbet,
quādo est posterior. Bal.l.si mater,in princ.
ff. de sta.desun. Vna fama tollit aliā, specia-

lis generalem, potest esse vtraque vera.
Quid si est contracta pendente processu, an
plus valeat communis opinio, quàm fama.
Bal.l.ea quidē,nu.57.vsq; ad 62.C.de accus.
ita duę pręsumptiones si cōcurrunt,vna eli-
dit aliam,nisi vna sit vehemētior. Abb.c.cū
inter R.nu.5.de elect. si sunt cōtrarię,statur
validiori; fortior elidat aliam. idem Abb.
c.literas,nu.1.de præsump. c.mulieri,3.not.
de iureiur. c.pen.nu.13.de concess.præben.
c.requisisti, nu.20.de testam. & c.pen.nu.4.
de crim.falsi;l.diuus, de custo.& exhib.reo.
Præsumptio in genere, tollitur per præsum-
ptionem in specie. Bal.l.cum de indebito,in
princ.ff.de probat. & vna contemplatio ex-
cluditur per aliam, in l.amicissimos, in fine
princ.de excusat.tut. Tertio,& quarto casu
iudex non suo arbitrio,idest prout sibi vide-
tur, iudicare debet. Lucas l.2.cir.fin.de nu-
merarijs, sed secūdum veritatem probatio-
num,non secundum sui animi motum.Bald.
l.vni.2.oppo.vt quæ desint aduoca.dixi latè
infra in const.cordi nobis est. & sic verita-
60 tem cum intersit inquirere. glo.l.si cum ho-
minem,in ver.committi,de fideiusso. & eam
esse inquirendam Marcellus dixit, l.3. ff.de
iureiur. Homo antequam perueniat ad co-
gnitionem alicuius rei transit per multos
gradus,& media,& paulatim per partes de-
uenitur ad notitiam veri.Bal.d.l.ea quidem
nu.2.in fi. C.de accus. videlicet per indiciū,
præsumptionem,famam,& suspicionem,quę
si simul concurrunt,qui non prosunt singula,
multa iuuant. Bal.in rub.circa princ.& post
nu.4.C.de probat. nam ex pluribus concur-
rentibus augetur effectus. not.idem Bal.l.1.
in princ. & l.2.nu.4.in fi.de fideicom. & fa-
cilius coadiuuant,quā fundant, in l.in exer-
cendis,nu.10.in fi.de fide instr. Vnde requi-
61 runtur plura indicia, & quodlibet probari
per duos testes, vel vnum omni exceptione
maiorem, & qualis sit,cum ista materia in-
diciorū pendeat ex prudentia iudicis.Caie.
ad D.Th.2.2.q.69.art.1. Est autē indicium
coniectura ex probabilibus, & non necessa-
rijs orta à quibus potest abesse veritas, sed
nō verisimilitudo veri,quæ quandoque men
tem iudicantes intātum perstringunt,vt co-
gant conscientiam iudicis secundum ea iu-
dicare. Bal.l.4.cir.fin.vnde leg. & est plenū,
& semiplenum. idem Bal.l.ea quidem,nu.8,
de accus.sufficiens,vel non sufficiens,si est à
iure approbatum, regulariter vbi requiri-
tur maior numerus testium, & interuenit
minor, facit indicium quod mouet aliqua-
liter animum iudicis.Bal.l.cum citra,cir.fi.
de iure dot. vel indiciū aliud facti, & aliud
62 iuris. Et vnus,quando facit indicium,Bald.
l.seruos,C.de testi. Ista indicia ex frequenti
vsu signa vocamus. Caiet.ad D.Th.vbi sup.
2.2.quæst.69.art.1.col.1. circa medium.
Demonstrationes signa vocamus, comm.ad
Arist.1.posteriorum, textu 55. Rustici con-
iecturas vocant,quia coniunguntur origine
sua,& dicuntur coniecturæ, quasi connexu-
ræ,& colligaturæ.Bal.l.vnica,nu.4.cir.med.
de priuileg. dotis. Quid sit coniectura;
quod ex pluribus sumitur, Bal.l.voluntatis,
num.10.de fideicom. d.l.ea quidem, nu.10.
de accusat. Inde dicitur, quod si non potest
clarè probari, recurritur ad coniecturas.
Bald.l.interpositas,num.3. circa med. C.de
transact. alibi assumuntur indicia pro admi
niculis, & circunstantijs verisimilibus. Bal.
l.fin. post num.7. C.fam. ercisc. adeo quod
circa ea non potest dari certa doctrina, sed
debent esse talia, quæ moueant iudicem ad
torturam. Bald.l.sicut,C.de falsis,l.milites,
circa princ. C.de quæstio. Præsumptio au-
63 tem,secundum Goffr.est alicuius facti dubij
plena, aliquando semiplena inuestigatio.
Host.in sum.de pręsumpt.in princ.& est tri-
plex, iuris,hominis,& naturæ. glo.fin.c.fer-
rum,50.dist.quartam facti,addit gl.c.is qui,
de sponsal.& l.fin.in ver.præsumptioni,ff.de
eo quod metus cau. Conscientia legis, dici-
tur præsumptio, Bald. l. non ignorat, post
nu.4. de his,qui accus.non poss. Aliæ verò
introducuntur ex multis suspicionibus, non
ex vna.Bald.auth.si quis ei,in fi.de adulter.
& est differentia inter præsumptionem, & su
spicionem. Bald.l.quamuis,num.1. eod.tit.
de adulter. & aliud est probare veritatem
concludenter, aliud præsumptionem veri-
tatis coniecturaliter. Bald. l.1. num.16. de
seruis fugit. Damnari ex præsumptionibus
hominis quis non potest, sed ex præsum-
ptionibus iuris sic, & tunc damnatus non
appellat. Bald.l.si qui,nu.2.& 5.C.de adult.
64 Fama verò est vox legis, quandoque vulgi.
Bal.l.1.num.2. C.ad Senatusconsul.Maced.
Quid infamia, & quotuplex, in d.l.ea qui-
dem, num.1.de accusatio. est duplex, edi-
ctalis, & decretalis, in authent. qui semel,
num.10. circa fin. quomodo,& quando iud.
Ista infamia, quæ est in populo coadiuuat
alias probationes, & reddit eas efficaces.
Bald.l.2.num.7.circa med. quorum appell.
non recipi. Rarò enim falsum inuenitur,
quod vniuersi dicunt, refert Bald.l.quicun-
que,post num.2.d.tit.de seruis fugit. Habet
se ista fama indifferenter, & æquè capax est
negatiua, sicut affirmatiua. l.1. num. 11.
C.de testamen. Quomodo probatur, idem
Bald. l.testium, in fine, C.de testi. Clamor
autem populi minus est, quàm fama. Bald.
l.decurionū,C.de pœnis.Quid rumor,d.l.ea
quidem,vbi Bal.post nu.2.de accus. Vltimo

65 suspicio legis remouet effectũ confessionis.
Bal.l.generaliter,in fi.de non num.pecu. l.si
magnũ,post nu.2.C.de his qui accus.nõ poss.
ista præsumit in eo qui se ingerit.gl.2.l.fin.
ff.de off.præto.sicut suspicio turpis peccati,
nisi per aliam præsumptionẽ tollatur. Inn.
c.cũ pridem,cir.princ.de pact. & inducitur
ratione noctis. Paris de synd.in ver.tortus,
c.3.nu.19.habet se ad verũ,& falsum.D.Th.
2.2.q.60.art.3. ista debet esse aliena à bono
viro.l.ciuile,C.de furt. nam est argumentũ,
vel ratio rei dubiæ faciens fidem per quas-
dam circũstantias.Bal.l.2.post nu.11.quorũ,
appell.non recip.dixi sup.in const.si quis,de
66 defen.impos.opinio autẽ,& suspicio possunt
esse veræ,& falsæ. D.Th.1.2.q.57.art.2.in fi.
Propterea debent indicia manifestari reo,vt
sciat se in tali articulo cõstitutum,quod te-
netur iudici præcipienti,& veritatem extor
quẽti obedire.Caie.ad D.Th.pręd.2.2.q.69.
art.1.sed non omnẽ veritatem tenetur confi
teri,sed illã solum quam debet,& potest in-
quirere iudex, & hoc non est calumniosè se
defendere,sed prudenter euadere,nõ autem
licet falsitatẽ dicere, vel veritatem tacere,
quã confiteri tenetur.d.q.ar.2.tunc propter
pręd ictorum difficultatem deuenitur ad tor
67 turam,quæ est probatio suppletoria non per
se stans,nec torquetur vt faciat indiciũ, sed
vt manifestetur delictũ principaliter inten-
tatum. Bal.cons.259.post nu.5. 1.vol. Ita si
probatio est difficilis,voluit senatus ad quę-
stionem deueniri.l.quod Senatusconsultum,
ff.de iniurijs, etiã in ciuilibus.l.nullus, ff.de
quæst.si aliter veritas liquere non potest. gl.
c.illi qui,in ver.religiosus,la seconda,5.q.5.
vt seruorum quæstione fides possit inquiri.
l.pen.in fi.C.de defen.ciu. In tractatibus se-
cretis,propter probationum difficultatẽ in-
cipitur a tortura. Affl.quæ sint rega.in ver.
& bona cõmittentium, post nu.26. quia de-
fertur in defectu probationum , & pertinet
ad litis decisionem. Bal.cons.78.nu.6.3.vol.
& d.l.2.nu.6.cir.med.quor.appell.nõ recip.
68 Hoc tormentum fuit antiquissimũ, l.nullus,
C.ad leg.Iul.Maiest. l.decuriones, vbi glo.
C.de quæst.glo.1.c.fin.6.q.1.est de iure cõi,
& non fiebat in secreto,sed pręsentibus hone
stis, & bonis viris , auditis prius rationibus
vtriusque partis. Bal.l.legis virtus,nu.4.vbi
gl.ff.de leg. secus hodie,vnde nõ potest dare
certa regula, sed cõsistit in arbitrio iudican
tis,quia subrogatur loco testium,sed vt de-
tur, tria sunt necessaria. Bal.cons.425.ante,
69 & nu.9.& 500.nu.4.& 6.vol.5.Magna Curia
infert tormenta suo arbitrio ex processu in-
formatiuo,& absque solemnitate. Gra.in c.
regni accusatis, nu.7.& c.prouisa iuris san-
ctio,nu.2.& voto eius 3. Io.Ant.de Nigr.in
d.c.prouisa iuris sanctio, nu.9.& c.si cũ sce-
leratis,per tot.Affl.decis.391.& hoc ex eius
præeminentia,quæ emanauit ex dictis capi-
tulis,& c.iuris censura. Verum habet locum
contra publicè diffamatos , & reiteratores
criminum.Hæc facultas erat Magistri Iusti-
tiarij , & stylus, quod possit Magna Curia ,
quando videbitur, est sublatus, sed Proreges
consueuerunt vt plurimũ dispensare,habito
voto iudicum. Gra.d.c.si cum sceleratis, de
dicta præeminentia,& quod habens liberum
arbitrium in procedendo posit per dictum
vnius testis omni exceptione maioris, exa-
minati, etiam parte nõ citata,contra quos,
& in quibus casibus posit procedere , & de
alijs præeminentijs Magnæ Curiæ.Gra.d.c.
70 accusatis,nu.9. regulariter non infertur nisi
ad petitionem illius cuius interest.Paris de
synd.in ver.negligentia c.2.nu.9.Affl.§.iudi
ces verò,nu.11.post med.de pace iura.firm.
71 Nec omnes torquere possunt , quia tortura
est meri imperij,& pertinet ad iudicẽ, & est
contra ius,nisi appareant indicia.Bal.l.3.in
princ.& l.minoribus,post num.5. C.de his,
quib.vt indig.vel si est appellatum,in c.reg.
tormenta,& seq. vbi Io.Ant.de Nig.cũ non
debeat iudex illicitè inferre.Bal.l.3.in fi.de
his,qui accus.non poss.nec ex infallibili sua
conscientia, alijs probationibus deficienti-
bus.Bal.l.fin.cir.fi.princ.C.de appell. immo
nunquam ad eam deueniri debet , nisi opus
fuerit,cũ sit magni præiudicij,& manus, ac
pedis abscissione grauior.Bald.l.fin.cũ add.
ad eũ,C.de adult.Etiam,quia quę sunt irre-
uocabilia,debent cum difficultate fieri.not.
Bal.l.2.cir.princ.de sent.ex breuilo.reci.vel
cũ magna deliberatione,in l.nec causas, nu.
72 2.in fi.d.tit.de appell.De iure autem cõmu-
ni non torquetur Doctor. Arno.in epito.66.
nec clerici,etiã quod adsint indicia, nisi sint
infames. idem Arno.soliloq.50. Ita si testor
exculpauit reum , non puto ex indicijs tor-
quendum,cum habeat indicium innocentię.
Bal.l.1.nu.32.com.deleg. licet si in articulo
mortis dicat, quòd quidam fecit eum occi-
di, inducit suspicionem, vel vilem præsum-
ptionem.in l.2.C.de calum. Torquendus au
tem de conscientia Principis,non potest al-
legare priuilegium. Bald.l.nullus,C.ad leg.
73 Iul.Maiest.& si certum est probationes,non
debet deueniri ad torturam,quando est cer-
tum per probationes , Isern.hic circa med.
Bald.l.eum qui,cir.med.princ.de iureiur. &
l.1.num.5.& 9.C.de iureiur.propter calum.
dan. sed torquetur propter incertum. l.& si
certus, vbi Bald.ad Syllan. & si non est ple-
nè probatum. Gra.const.præcedenti,nu.11.
vel veritas aliunde haberi non potest. Ang.
de malefic. in ver. fama publica præcedat,

ibi secũdo quæro,char.270.Affl.hic 12.not.
nu.98.& sic vbi veritas est aperta,vel aliun-
de haberi potest, non est locus quæstioni.
Iser.c.insuper, §.1.de controuer.inter dom.
& fide. Boer.decis.163.num.13.& 14. Alex.
cons.188.post num.11.vol.7. Angel.d.tract.
rub.de quæstionibus, col.1. circa medium,
char.212.& in cons.feu.diuer.9. nu.23. post
74 num.75.& 77. Conuictus non indiget tor-
mentis, licet de consuetudine torqueatur,
sed appellare non potest. Baldus cons. 360.
num.3. vol.3. sicut tortus ex vehementibus
indicijs,& confessus. Bald.l.fin.num.5.in fi.
de probatio. exigitur autem confessio, vt
secundum quantitatem culpæ, pœna infliga-
tur. D.Thom.3.parte de Sacram. quæst.37.
alias 6. art.1. Sed hodie torquetur propter
socios,& vt indicet mandatorem, & admit-
titur appellatio conuicti,non confessi.Gra.
75 hic post nu.32.vsque ad 37. conuincitur au-
tem per confessionem propriam. c. constitu
tus,de pœnis.& quando non potest abnega-
re crimen, Gra.in c.reg.ad hoc qui nostrũ,
& torquetur propter socios. Bart.l.repeti,
§.1.ff.de quæst. Marsil.practica crim.§.con-
stante, char.10. col.2. nam nihil refert de-
linquat quis per se, vel per alium. Bal.l.fin.
num.3. C.de sponsal. & in socium cædis so-
cius postulatur. l.extraneo ff.de quæst. alias
de se confessus, non debet de alijs torqueri.
d.l.repeti, & l.sicuti, C.de quæst. In Regno
tamen in certis casibus probat confessio
trium latronum semotim recepta. Affl. hic
num.50. & 51. vt in cap. regni frequens, &
effrænata, & in c.constitutionem diuæ me-
moriæ, vbi Io.Ant.de Nigr. quando haberi
debeant cõfessiones eorum pro facinoribus
explorandis. Bal.l.vnica,nu.8.C.de confess.
76 In proposito vbi habemus certitudinem in
actu,eam sequi debemus. Bald.l.continuus,
§.cum ita,in fi.de verb.oblig. alias si tortus
negaret,essent purgata indicia,& probatio-
nes. Dec.cons.363.in fi.3.vol. Boer.d.decis.
163.num.17.& non posset condemnari. Bal.
l.fin.nu.8.post med.C.de prob.Mars.d.pract.
crim.§.nunc videndum, nu.21.& §.quoniã,
nu. 41. etiam quod interueniat protestatio
Regij fisci. Gra. decis.96. nam tormentum
est purgatio in causa criminali, sicut iura-
mentum in causa ciuili. Affl.de contro.inter
dom.& vass. nu.10. Infertur autem, quod si
præcedunt indicia. Bal.l.pen.col.2.cir.fi. de
cond.cau.data, l.1.§.occisorum, in glo.pen.
ad Syllan. quæ sunt à lege approbata. Bald.
l.fin.nu.3.in fi. C.de probat. puta sola con-
tumacia sine alijs indicijs est sufficiens ad
torquendum. Bal.l.1.nu.13.in fi.C.de hęred.
instit. Bonus testis facit indicium. Gra.hic
nu.42. Si extra iudicium confitetur, potest
subijci torturę. Abb.c.si quis de gradu,nu.3.
de purg. can. nam licet confessio facta non
in tela iudicij,non nocet, nec probet de iure
canonico. Abb.c.1.post nu.26.de ord.cogn.
& c.quam sit graue, nu.2.de excess. prælat.
facit indicium ad torturam. Bald.d.l.vnica,
nu.8.in fi.& 9.de cõfess. Abb.c.ad hoc,nu.7.
& 8.de simonia.nullus enim efficacior testis
ad nocendum,quam propria confessio. Bal.
l.1.post num.50. de his, qui accus.non poss.
77 adeo quod cõfessio facta coram arbitro, ar-
bitratore,vel iudice incompetente,facit in-
dicium: & iudex competens an possit illam
exequi. Bal.d.l.vnica,nu.32.33.post nu.44.
& 49.cir.med.de conf.nisi sit reuocata,quia
tunc nõ facit indicium. Boer.decis.90.nu.9.
Quando ante, vel post sententiam possit re-
uocari,& si requiritur probatio erroris. gl.
c.olim, In ver.non reuocata, de censi. quod
possit statim sine alia probatione erroris.
idem Boer.decis.89.nu.4. intellige antequã
sit redacta in scriptis. Alex.cons.34.num.1.
vol.1. nec fuit acceptata per partem. idem
Alex.cons.90. nu.1. eo.vol. tam si dependet
à facto suo,quã alterius,tam in illo iudicio,
quã in alio. Alex.præd.cons.80.nu.14.2.vol.
Rursus, confessio facta coram actorum ta-
bellione,licet non probet, Bal.l.pen.num.2.
C. de fideiussor. vel coram actuario malefi-
ciorum absque iudice,vel coram iudice,non
in forma iudicij; non facit plenam proba-
tionem,sed indicium.idem Bal.l.pen.de lib.
cau. Quid si dicat spontè, in l. vni.nu.14.cir.
fin.d.tit.de confess. ita si confessus fuit sim-
pliciter,sed cum qualitate,quia iudex habet
plusquam indicia,poterit torquere. Gra.hic
nu.34.nisi offerat velle probare. idem Gra.
sup.in const.terminũ vitæ,nu.27.vsque in fi.
78 Vultus enim detegit animi motum. l.obser-
uandum,de off.præto.quia talis erit vultus,
qualia mente gerit.Spec.in tit.de aduocato.
§.5.post nu. 3.& 15.in fi. vnde indicium ve-
ritatis sumitur ex vultu, & trepidatione,
& qua constantia loquatur. Baldus l. fin.
num.3. circa fin. C.de procurat. Bona phi-
sonomia prodest, & mala nocet, quantum
ad præsumendum in genere, non in specie,
à contemplatione enim naturæ non licet su
mere argumentum, secundum Aristotelem,
Bal.l.2.post nu.5.quorum appell.non recip.
pallor tamen vultus, timor, & titubatio,ac
rubor faciunt vt minor fides adhibeatur.
Spec.tit.de teste,§.7.nu.4.& debent ad tor-
menta poni vicini potius quàm alij. Bald.
l.dominus horreorum,ff.locati. Quid in so-
cio criminis in causa ciuili, vel criminali.
Bal.l.quoniam liberi,nu.2.& seq.C.de testi.
videtur quod confessus in se, nõ debeat tor-
queri in alium. Bal.l.fin. C.de accus. & dixi
supra.

79 supra. Vnde si socius associat socium ad de-
linquendum, vel dat opem, siue consilium,
an possit eum accusare. Bal.l.si magnum, de
his, qui accus.non poss. dictum verò testis,
qui examinari non debet, examinatus non
probat. Bald.l.1.in princ.& l.pridem, C.de
quæstio. si examinatur, facit indicium, nisi
præcedat protestatio. Arno. 119.commen.
vel facit indicium, quãdoque non. Abb.c.1.
nu.9.de confess. Testis varius in causa ciuili
torquetur. Gra.inf.in cõst.in causa depositi,
nu.2.& c.tormentis, num.1. sed cautela est,
quod remittat se primæ depositioni. Arnon.
161.comm. Bonus testis receptus parte ci-
tata, sufficit ad torturam, infamia non sem-
per. Abb.c.vnico nu.6.circa med. De depo-
sito quando facit indicium, & quando non,
& quando semiplenam probationem. Bald.
l.admonendi, nu.6.de iureiur.in l.2.de testi.
l.fin.nu.7.& 12.C.fam.ercisc.in l.cum citra
in fi. C.de iure dot.l.vnica, num.2.de confe.
Quid si testis dicat vidisse de nocte absque
lumine, non probat, si asserat cognouisse de-
linquẽtem per vocem, facit indicium. Arno.
70. dialogo. & hoc publicatis testibus ex
80 quibus habentur indicia, quæ secundum
quosdam, debent discuti cũ parte, licet qui-
dam negãt. Bal.l.cum de indebito §.1.in fi.
ff. de probat. & sic ante publicationem an
possit torqueri. Bal.l.milites de quæst. priora
verò flagitia aggrauant posteriora. Bal.l.3.
nu.3.de ord.cog. & pluribus concurrentibus
augetur effectus. idem Bal.l.si stipulatus cir.
fin.princ.ff.de vsuris. ac diuersorum proba-
tionum genera faciunt vnam perfectã si sibi
ad inuicem consonant, quia per consonan-
tiam coniunguntur. Bal.l.per hanc, nu.5. in
fi.de temp.appell.& dum faciunt vnam per-
fectã, prosunt. Bal.l.à muneribus, nu.3.C.de
decur. alias ex imperfectã nihil resultat per-
fectũ. Bal.l.iubemus, nu.3.in fi.C.de testam.
& ex diuersis constructionibus non fit vna
constructio. in l.eos §.Apostolos, post nu.8.
C. de appell. Vltimò potest quis torqueri
ex vno indicio indubitato, vel multum ve-
risimili. Bal.in add.ad Spec.in tit.de probat.
81 §.3.col.7. Non omitto, quòd non omnia in-
dicia reperiuntur a lege diffinita, sed arbitrio
iudicãtis relinquuntur. Gra.in c.reg.ab illo
inchoandum, num.1.circa med. residet in
pectore iudicis, nam vnumquodque sufficit
propter ipsius vehementiã, quandoque non,
propter bonam famam inquisiti. Angel. vbi
supra, cum Ang.in ver.quarto an vnum indi-
cium, char.224.col.2.& 225.col.1.& 2.gl.1.
in l.cum probatio, ff.de probat. Bal.l.quæro
82 §.seruum, de ædil.ed.nam bona fama tollit
magnum indicium ad torturã. Gra.dec.53.
nu.12. & eius probatione tollitur præsum-
ptio delicti. Bal.l.1.C.locati. sequitur Dec.
cons.175.col.fin.post princ. nec parum ope-
ratur. idem Dec.cons.189.col.pen.cir.med.
& 256.post nu.8.& per eam minuuntur indi
cia, si qua militant. Alex.cons.14.num.9.&
tollit probationes indicatiuas sufficientes
ad torturã. idem Alex.cons.89.nu.11.3.vol.
& 124.in fi. 6.vol. & dicemus infra. regula-
83 riter requirũtur plura indicia. Ang.in tract.
malef. in ver.quod fama publica præcedat,
ibi regulariter, char.219.col.1. Iser.hic cir.
med. & quodlibet indicium est probandum
per duos testes. Bal.d.l.fin.nu.7.fam.ercisc.
quando non testificatur de facto principali.
idem Bal. l.fin.1.rep.nu.5. quod metus cau.
& l.2.nu.3. in fi. quorum appell. non recip.
84 tunc proceditur ad torturã in octo casibus.
Gra.in c.regni in accusatis, in princ. vel in
omnibus casibus in defectu probationis ex-
ceptis à iure expressis. Bal.l.1.in fi.& l.mi-
lites, nu.5.C.de quæstio.cum consilio tamen
iudicum, & non interposita appellatione, cũ
sit actus irretractabilis, in c.reg.44. itẽ ca-
ueant Iustitiarij, & seq.nec infertur pro leui
delicto, sed pro graui inuestigando. Bal.l.cũ
adoptiuum, C.de decur. & si torquetur pro
homicidio, debet cõstare de morte interem-
pti, & corpore, in l.si quãdo, nu.2.C.vnde vi.
nam regulariter vt crimen puniatur, debet
constare de persona offensa. Bald.l.3.nu.13.
in fi. C. de accus. alias qui timet ne contra
ius ad tormenta ponatur appellat, & tunc
confessio inde secuta est ipso iure nulla. Bal.
in rub.nu.1.in fi.comm.vel epist. in l.si quis
prouocatione, de appell.l.per hanc, nu.17.in
fi.de temp.appell.l.pen.post num.1.quorum
85 appell.non recip. si tortus sine indicijs con-
fitetur, & cõstat de cadauere, debet absolui,
& postea indicijs præcedentibus torqueri,
ac seruatis seruandis condemnari. Marsil.
d.pract.crim.§.secunda, per tot.& semel cõ-
petenter tortus, nõ debet iterum torqueri,
nisi superuenerint noua indicia. Bal.d.l.vni.
nu.8.in fi.de confess. & l.milites num.4. de
quæstio. leuiter autem tortus, non habetur
pro torto, & potest repeti. idẽ Bal.l.2.nu.3.
cir.med.& 4.in fi.quorum appell.non recip.
quæ verò sint tormenta temperata, & quæ
effrænata relinquitur conscientiæ iudicis.
Bal.d.l.vnica, post nu.9.de confessis, & d.l.2.
nu.5. quorum appell. non recip. & si tortus
moritur, iudex tenetur, & quãdo non, distin-
gue vt per eundem l.3.in fi. C.ad leg.Iul. de
adult.& l.vni.de emend.ser.licet de quacũq;
torturã, quã iudex infert dolo malo, tenetur
pœna capitis. Bal.l.decuriones. C.de quæst.
verũ si non potest torqueri, quia non adsunt
indicia, vel probationes, non potest accusa-
tor secum esse in tortura. Arno.32.dialogo.

X 3 sed

sed debet absolui cum facultate iterum inquirendi. Ang. vbi sup. in ver. qui dominus iudex, ibi, quid si fine. char. 588. col. 3. licet indicia sequentia non confirmant torturam præcedentē. Bal. l. fin. C. de accus. sæpe enim
86 infertur in nocentibus. Abb. c. vniuersitatis, nu. 6. cir. med. de sent. excomm. sed quando adsunt præsumptiones legū, dicuntur liquidissimę probationes. add. 1. ad Spec. §. 2. cir. fin. d. tit. de præsumpt. & pro enormibus potest inferri etiam diebus Paschalibus. Bald. l. 3. num. 3. de Episc. aud. sed antequam torqueatur debet constare de maleficio. Bald. l. 1. §. item illud ad Syllan. & præcedere indicia, quibus non præcedentibus, nec Princeps potest mandare liberum torqueri, & si confitetur, non tenet. Gra. inf. in const. prosequentes, num. 19. & 20. etiam si sit crimen læsæ Maiestatis, & sequatur ratificatio, vel si non tormentis, sed metu tormentorum fateatur. Arno. 113. 114. 115. & 117. comm. quia idem operatur probabilis suspicio tormentorum, quod ipsorum illatio. Bal. l. interpositas, nu. 6. in princ. C. de transa. vnde pater, vel filius, qui confitetur propter torturam filij, vel patris dicitur confessus in tormentis, & non statur, nisi perseueret. Bal. l. vni. in fi. repet. antiq. C. si rector prouinc. Inde est, quod indicia debent præcedere cōfessionem, & subsequi perseuerantia. add. 2. Bal. ad Spec. in tit. de appell. in fi. & facta sine indicijs, & dolo extorta non præiudicat. add. Bal. in rub. in ver. dolus, de rescind. vēd. ita & remissio extorta sub spe veniæ nō debet ei nocere. Arno. solilog. 41. contrarium tamen tenuit commen. 59. vbi etiam, quod pro extorquenda cōfessione potest reus ad-
87 duci in loco tormentorum: & an possit denegare alimenta, vt cōfiteatur. Gra. d. c. ab illo inchoandum, nu. 16. Quid si ratificet, præiudicat, secundum Bal. & Salyc. Bart. autem, quod non, nisi positus in libertate iuerit ad iudicem, & ratificet. August. ad Ang. in ver. quod fama publica præcedat, char. 232. col. 2. & 233. col. 1. & 2. cum aliquo temporis interuallo. Bal. l. 2. nu. 11. quod met. cau. sicut in carcerato dum contrahit. idem Bal. rub. nu. 4. & 5. de rescind. vēd. Oportet ergo quod perseueret in confessione penes acta, tacitè, vel expressè. Bald. l. 3. C. de custod. & exhib. reor. ita & qui spontè confitetur, dum confitetur debet esse sine vinculis. Gra. cōst. præced. nu. 13. & 14. & hic nu. 22. & d. c. ab illo inchoandum, nu. 19. Nemo enim est qui spontè confiteatur, satis est quod penes acta spontè respondeat, & ita seruat consuetudo. Bal. l. 2. in princ. quorum appell. non recip. Et quando reus fatetur, non indigemus disceptatione. Bald. l. non ignorat. nu. 17. in fi. de his, qui accus. non poss. & confessio denegatur tum minus aduersus confessionem, etiam si fiat coram tabellione, quia, quod fit coram tabellione, dicitur fieri in iudicio, ac si esset coram iudice. Bal. l. a procedente, de iudicijs. sim. Ang. in l. cum scimus, de agric. & censi. nec reuocari potest quādo transiuit in executionē. Bal. l. si ille, in princ. nu. 4. de decur. vel potest ante sententiam reuocari prætextu erroris. Abb. c. cum causam, nu. 3. de appellat. Spec. tit. de confessio. §. fin. post nu. 6. & 7. postea nō nisi per iudicem factum esset præceptum de soluendo. Abb. c. ex parte, nu. 7. de verb. sign. Mulier auditur ad reuocandam confessionem, quam fecit non audito arti. Bald. cons. 450. num. 3. volum. 4.
88 Et quilibet detentus præsumitur deponere per metum, vnde extorta non præiudicat. not. in c. causam matrimonij, de offic. deleg. Et sola confessio an sufficiat ad infligēdum pœnā corporalem. Bal. l. si quis in hoc, nu. 3. & 4. de Episc. & cler. cum sit quasi fatuus, qui contra se loquitur. Bal. auth. si quando, nu. 2. de const. pecun. etiam quod nemo præsumatur ita fatuus, quod mentiatur in seipsum. Bal. d. l. vni. post nu. 10. de confess. inde Canonistę dicunt, quod nemo cogitur crimē suum confiteri in iudicio contentioso. Bald. l. 2. §. quod obseruari, nu. 23. circa med. C. de
89 iuretur. prop. calum. præsti. nam forum conscientiæ est hortatiuum, non arctatiuum. idem Bald. l. ea quæ, nu. 2. cir. fin. C. de cond. indeb. sed indicia coadiuuant confessionem vt appellari non possit. Bal. l. cum non solū, §. necessitate, post nu. 12. de bonis, quæ libe. quæ tot esse possunt, quod cōdemnari posset absq; tortura. Bal. l. milites nu. 5. C. de quæst.
90 Quid si confitetur cum certa qualitate, an possit aduersarius acceptare quatenus pro se. Abb. c. pen. nu. 7. & 12. de instit. videtur quod confessio qualificata debeat in totum recipi, vel repelli in totum. idem Abb. c. tuanos, nu. 7. de sponsal. nam est vna oratio, & non plura capitula, nec potest actor diuidere confessionem. Bal. l. si quidem, nu. 2. circa med. C. de transact. ita contractum debet in totum acceptare, vel in totum reprobare. Bal. l. fin. nu. 6. cir. med. C. de neg. gest. Iudicium defuncti non potest acceptari in vna parte, & in alia non. Bal. l. vnica, nu. 33. post med. C. de his, quæ pœne nom. Qui non acceptat verba aduersarij, non potest se ex eis iuuare. Bal. l. 3. in 2. not. C. de repud. vel absti. hæred. nec vnicum factum diuidi debet. Abb. c. quoniam frequenter, nu. 11. cir. med. vt lite non contest. sicut in instrumento, in c. cum venerabilis, nu. 40. de excep. conditione, & legato, quæ non scinduntur. l. qui duobus, de cond. & demonst. Sed quia confiteri

fiteri quis poteſt contra,& non pro ſe. Abb.
c.bonæ,lo ſecūdo,nu.29.cir.princ.de poſtul.
prælat. ideo videtur, quod acceptari poſsit
quod eſt contra eum, non quod pro eo elidi
poteſt.idem Abb.c.cū dilecti,nu.6.de accuſ.
poteſt contra ſe ponere,& cōfiteri,creditur,
nec reuocari poteſt. Specul.d.tit.de poſitio.
§.fin.poſt nu.2.3.& 8. Dic, quod in foro iu-
diciali creditur contra ſe, & non pro ſe, in
foro pœnitentiali creditur pro ſe, & contra
ſe. D.Th. quolib.1.art.12. in foro iudiciali
aut confeſsio emanat ſub diuerſis orationi-
bus, & poteſt pro parte acceptari, & pro
parte non. Abb.c.pen.nu.1.de tranſact. Bal.
l.per ſeruum,§.1.ff.de vſu,& hab. ſi capitula
ſunt in partes diſtincta,poteſt vnū accepta-
ri, & aliud repudiari, ſecus ſi ſunt connexa.
Bal.l.cum reſpōſo.C.de lega.ita reus poteſt
diuidere libellū actoris, & acceptare quod
pro ſe facit.Bal.l.cū precum,nu.2.poſt med.
& 3.in fi.de lib.cau. poteſt approbare factū,
& reprobare qualitatem. Bal.cum addit.ad
eum,l.1.num.3.poſt med.C.de furtis.Inde ſi
debitor inficiatur partem debiti, & partem
fatetur, cogitur ad ſolutionem partis acce-
ptatæ,& pro alia proceditur. Bal.l.quidam,
ſi cer.pet.& ſit diſtinctio,vt per eundem l.2,
nu.3.in rep.noua, & antiq. nu.22.de donat.
ante nupt.& d.l.vnica,nu.5.in fi.de confeſs.
ſicut in exceptione,& libello, in l.ſi magnū,
de his, qui accuſ. non poſs. alias confeſsio
implicita debet in totum acceptari, vel re-
ſpui. Bal.l.ſicut, vltimo not.& nu.5.in fi.de
repud.vel abſti.hæred. & qui partem indiui-
dui renunciat,nihil renunciat. Bal.l.cū pro-
ponas, in fi.de fideicomm.libert. & qui non
acceptat verba aduerſarij, non poteſt ſe ex
ipſis iuuare.Bal.l.3.in 3.not.d.tit.de repud.
91 vel abſti.hæred. Quid ſi dicat feciſſe ad ſuā
defenſionem, an dicatur fateri,vel negare,
Bald.l.ne codicillos, in fi.C.de codicillis, &
d.l.vni.nu.20.& 21.de confeſsis. Quid ſi di-
cat, non aliter,nec alio modo,vel primo ne-
gat, deinde ſub conditione opponit. Bal.l.ſi
quid,num.3.& 4.de except.& præſcript. vel
confeſſus occidiſſe hominem, ſi poſtea reuo-
cat, & dicit hominem viuere, conuictus de
mendacio ex quo mortuus, non auditur ſi
velit dicere,quod non ipſe,ſed alius interfe-
cit, ita ſi negat feciſſe homicidium, ſi poſt
probationem factam per teſtes, confitetur
feciſſe,ſed ad ſuam defenſionem nō auditur,
Bal.auth.contra qui propriam,nu.8.cir.fin.
& 10.de non num.pec.& l.1.nu.16, circa fi.
C.de furtis, immo poſſet torqueri, vt depo-
nat ſimpliciter. Io.Ant.de Nigris in c.regni
tormentis,nu.7.& ſi infamat ſe propter cru
ciatum tormenti, peccat. Caiet.ad D.Tho.
92 2.2.q.73.art.2.Si eſſet minor,probato erro-
re ante ſententiam, ipſo iure reſtituitur. gl.
fin.l.cum fideicommiſſum, ff.de confeſsis.
vltra quod eius confeſsio facta ſine tutoris
authoritate,non valet.l.certum,§.fin.eo.tit.
de cōfeſs.nam in iudicio criminali pupillus
eget tutore,& adultus curatore,& ſine ipſis
dictum,vel ſententia tenet,quandoque non.
Bal.l.clarum,C.de aucto.præſtan.& auditur
quando pronunciatur eſſe torquendum, In
executione non,nec in iudicijs iuramentum
tollit defectum ætatis. Bal.d.l.vnica,nu.26.
& 27. de confeſs. & interrogatur impubes
cum leui tortura non ad damnationem, ſed
inſtructionem. Bal.l.fin.nu.3.de his,quib.vt
indig. Si confitetur publicum crimen in iu-
dicio,an teneat ſine curatore.Bal.l.auxiliū,
1.& 2.rep.§.1.ff.de minor. ſi eſt erronea re-
ſtituitur aduerſus confeſsionem. glo.fin.l.1.
C.ſi minor ſe maio. dixe. cum fieri debeat
cum interuentu curatoris. Abb.c.fin.nu.7.
93 de confeſs. Vltra quod falſa confeſsio non
immutat veritatem,& ea probata non præ-
iudicat confitenti.l.cum falſa, C.de iuris,&
facti ignor. & licet probatio erroris ſit dif-
ficilis.Alex.conſ.90.nu.9.in fi.6.vol. proba-
tur per coniunctos, dum allegatur aliquem
viuere. Paris de ſynd.in ver.tortus, c.7. nu.
13. & 14. vbi tractatur de damno vitando,
præſumitur error, probando rem aliter ſe
habere. Bal.conſ.1.nu.2.vol.5. ita etiā pro-
batur error: Alex. conſ.69.nu.17.5.vol.81.
nu.15.& 156.nu.9.cir.fin.6.vol.84. poſt nu.
12.& 13.& 188.poſt nu.8.vol.2. vel requiri-
tur quod expreſſe doceat de errore, idem
Alex.conſ.172.nu.14.6.vol.quando fuit ac-
ceptata. Alex.qui ſup.conſ.92.nu.26.5.vol.
non poteſt tamen reuocari quādo eſt in cau
ſa ſuper qua fuit iudicatū,& ſententia tran-
ſiuit in rem iudicatam. Alex.conſ.181.nu.3.
vol.6, incontinenti poteſt reuocari ſicut di-
ctum teſtis.glo.1.cum ibi not.c.ſcriptum eſt
in Geneſi, de electio. l.de ætate,§.ex cauſa,
§.pen.& fin.de interrog.act. Io.And.diſtin-
guit in c.1.nu.1.de accuſ.in vi.c.cū ſpeciali,
§.porro,vbi gl.1.de appell. Intellige quādo
errore facti fuit inductus ad confitendum,
ſecus ſi errore iuris, not.c.2.de reſt.in integ.
in vi. tunc ex quo erratur in facto eſt erro-
nea,& poteſt reuocari vſque ad ſententiam,
l.error,& ibi gl.mag.de iuris,& facti ignor.
Item vt præiudicet, oportet quod ſit facta
in ſcriptis. Spec.tit.de inſtr.edit.§.9.nu.24.
Quid ſi,vt plerunque fit,vi doloris ſuperati,
94 de ſe falſa loquuntur,puniunt vt innocentes,
D.Aug.19.de ciu.Dei c.6.cir.med. grauiter
peccant,vt ſup.nu.91.in fi. ita quod ſi mor-
tem patiuntur propter illam confeſsionem,
ſi ſaltem in extremo non reuocant,decedit
in peccato mortali. Abb.cap.ex parte, poſt
nu.2.

nu.2. de sepulturis. Spec.tit.de accusat.§.1.
nu.14.cum add.in ver.de inter. vnde excul-
95 patio facta in patibulo an teneat, latè Mar.
pract.crim.§.restat. Gra.conf.1.cir.fi.decis.
74. & hic num. 24. post princ. vsque ad 30.
Et paria sunt aliquid fieri coactè, vel timo-
re coactionis confiteri in tormentis, vel for
midine tormentorum. Bal.l.nouissimè, cir.
princ.& in fi.princ.quod falso tutore aucto.
cum debeat moneri ne ad suggestionem alte
rius illud tam turpe contra se deponat.c.ex
96 literis, de diuor. Propterea in confessione
opus est præsentia, vt videatur quo vultu,
qua trepidatione loquatur. add.ad Spec. in
tit.de procur.col.3.cir.med. nonnulli enim
animorum motus apparent in vultu, & ma-
ximè in oculis. D.August.2.de Gen.contra
Manich.col.22. post princ. & corporis pal-
lor, rubor, & tremor, ac morbus à corpore
causam habet, aliquando ab anima, & cor-
pore, cum humor, vel cibus suffunditur, ab
anima cum timore turbatur. D.Aug.12.de
Genesi ad literam, col.20.cir.med.nam om-
nis, qui alicuius innocentis mortis reus est,
cum eius nomen memoratur, timor cor eius
apprehendit. idem August. in lib.ex vtroque
mixtim, col.77.cir.med. vltra quod effectus
excandescentis animi in faciem, vultumq;
omnes sentiunt, qui intuentur iratũ. D.Aug.
præd. lib.de cathechizandis rudibus, col.21
circa med. ideo iudicis interest considerare
gesta, & vultũ sui subditi. Abb.c.significasti,
97 nu.11.circa fin.de foro compet. Verecundia
namque facit etiam ingenuam frõtem falsi
criminis obiectione erubescere, sed erube-
scere non est crimen, si crimen nõ est illius
cui obijcitur, est verò eius, qui obijcit.
D.Aug. qui etiam dicit quid sit opprobriũ,
confusio, & verecundia. Psal.68.ibi concio
secunda, col.4. vnde committitur arbitrio
iudicis, ne territi ducantur ad tormẽta, sed
acta conficiat, prout est veritas, & torti cõ-
ditio timida, vel indurata patitur, de quo
certa diffinitio dari non potest, sed anima
iudicis erit in manicha sua. Gra.hic nu.23.
post med. Verum durius torquentur serui,
quàm liberi. l.propter, in ver.videlicet, ad
Syllan. magis vilis, & abiectæ conditionis,
l.quicunque, de hæret. priuatæ conditionis
homines. l.2.C.de off.mil.iud.quam quidam
alij, qui torqueri non debent. Luc.l.omnes,
98 col.3.circa med.de decur. Vnde confessioni
statim non statur in criminalibus, quia etiã
quod mori vult defendi debet, nec confessio
rei haberi debet pro exploratis facinoribus.
gl.magna l.vnica, post princ.d.tit.de confes.
non debet tamen prius defendi, quàm accu-
sari. D.August.in breuiculo tertij diei, col-
lationis cum Donat. col.20.cir.med. sed in

excutienda veritate vox ipsa, vt sup. & co-
gnitoris subtilis diligentia affert, qua quis
constantia, quaque trepidatione, vel cuius
æstimationis quisque in sua ciuitate est.
Gra.in c.reg.tormenta, post med. vnde solæ
confessioni in tormentis absque alijs pro-
bationibus non statur. glo.pen.l.2.quorum
appell.nõ recip.nam indeliberatè, propere,
vel causa tormentorum facta confessio, non
præiudicat. Abb.c.cum venerabilis, nu.12.
cir.med.de except.c.ex literis, nu.10. de di-
uortijs, c.2.nu.2.de præsump.& erronea sæ-
pius facta, potest reuocari. Bald.l.vnica in
princ.C.de errore calcu.vsque ad sententiã,
& in causa appellationis, & probare cõtra-
rium, l.1.& fi.cum ibi not.C.de erro.aduoc.
vel potest antequam deueniat ad extraneos
actus. Bal.cons.38.4.vol. & si reuocatur, an
illa reuocatio proficiat quoad alios, maxi-
me, quando causa inimicitiæ fuit facta no-
minatio. Gra.decis.56.post nu.10.& 11.& si
spontanea, non valet, multo magis facta in
tormentis. l.nec si volens, vbi Bal.C.de lib.
cau. etiam quod sit iurata, recipit excusa-
tionem, & expositionẽ. Abb.c.cum dilecti,
num.4.de accus. licet confessio tam formis,
quàm informis facta in iudicio tenet. Bald.
l.si duo, §.si quis, cir.fin.ff.de iureiur.& con-
fessus in iudicio informiter, & sine causa
habetur pro condemnato. d.l.vni.de confess.
99 Verum si potest retorqueri in bonum, & in
malum, si prima fronte sonat in malum, de-
bet fieri interpretatio in malam partem, &
contra confitentem. Abb.cap.cum dilecti,
num.5.& 10. de accusat. Si fit incidenter,
non præiudicat confitenti, sed oportet quod
cõfiteatur principaliter propter illud. Abb.
cap.inter dilectos, nu.6. de donatio. sed va-
let ad iudicem instruendum, vt possit for-
mare inquisitionem, & eam probare per
confessionem, non vt ex ea sola damnetur,
cum super hoc nõ sit fundata instantia. Bal.
l.pen.C.de cond.ob turp.cau. vel principa-
liter facta propter aliud, nullũ sortitur effe-
ctum. Bal.in sim.auth.nouo iure, in fi.de pœ
na ind.qui malè iud. illo modo crimen con-
fessatum in iudicio per viam exceptionis, si
est ciuile, non est puniendum. Abb.c.cum su-
per quæstione, nu.8.de concess.præb. & de-
bet durare in ea, vt ex ea cõdemnetur. Gra.
inf.in const.humanitate, nu.28. circa med.
Extraiudicialis verò non probat in crimi-
nalibus: quid in ciuilibus, Bald.l.quoniam,
alrep.in fi.& 2.de his, qui not.infa. Quid in
positione, vel responsione ad positionem, an
possit reuocari. glo.pro, & contra, c.fin. in
ver.illa, cir.med.de iureiur.in vj. distinguo
vt in l.2.cũ ibi not.de confess. facilius enim
fiunt confessiones, quam testium productio-
nes.

nes.Spec. tit.de positio.§.2.nu.3.& qui dicit
errasse,oportet probare iustum errorē.Gra.
decis.72.nu.2.& 4. Boer.decis.89. circa fin.
Aug.ad Ang.de malef.in ver.comparuerunt
dicti inquisiti, char. 630. col.1. circa med.
100 Et confessus si reuocauit, & probauit con-
trariū,debet quæstio repeti.Affl.hic 14.not.
post nu.62.& 63.Aug.vbi supra in ver.com-
paruerunt inquisiti, quia licet reuocetur,
remanet semiplena probatio,& nisi reuocās
probet cōtrarium, compellitur perseuerare
in confessione per repetitionem tormento-
rum. Bal.l.3.nu.5.circa med.de reb.cred. &
jureiur.quorum repetitio est in potestate iu
dicis.Bal.l.2.nu.11.cir.fin.quod metus.cau.
Quid si non dixit, confiteor, sed volo confi-
teri. Bal.d.l.vni.nu.11.de confess. vel negat
qualitatem, an puniatur ac si totū negasset.
Bal.l.ea quæ,nu.8.vsque in fi.vbi ponit sim.
C.de cond.indeb.Quid in ciuilibus,& causa
appellationis. Ang.vbi sup.in ver.cōparue-
runt dicti inquisiti, char.671.& seq. Multos
casus in quibus non potest reuocare ponit
Affl.cōst.præced.nu.27.& 28. Aug.in d.ver.
cōparuerunt dicti inquisiti.char.672.& 677.
101 Quid si confiteatur coram non suo iudice,
an noceat, Bal.l.magistratibus,de iurisdict.
omn.iud. nō valet,quando iudex est penitus
incompetens,puta si confitetur clericus co-
ram laico.Dec.cons.150.col.3.cir.med.post
nu.6. Affl.hic nu.46.& 47. & const.præced.
post num.27. latè Cap.decis.179. tunc licet
confessio faciat notorium, iudex non potest
punire, sed dicitur grauare qualitercunque
procedat. l.magisterie, vbi Bal.de iurisdict.
omn.iud. debet tamen remitti ad superiorē
jurisdictionem habentem. Bal.l.ex diui, ibi
sufficit,nu.2.C.locati,qui confessionem co-
ram alio factam exequitur. Quid si postea
scit esse clericum,& facit confiteri eum esse
laicum,Bal.d.l.vni.in fi.& nu.18.C.de conf.
vel secundum Iser.hic,& cōmuniter cogitur
persistere in confessione facta coram incom
petente. Ang.vbi supra char.627. col.1.cir.
med.& 645.col.1.cir.fin.& 2. Bal.l.clarum,
in fi.C.de auct.præst. non tamen valet vt ex
ea cōdemnari possit,maxime si tractus fuit
inuitus. Alex.cons.13.nu. in.1.vol.in dubio
potius est præsumendum contra confitentē,
quam contra iudicem. Bal.d.l.vnica,nu.10.
cir.fin.de confess. etiam quod non valeat,vt
extraiudicialis. Alex.cons.30.num.3. vol.7.
quando coram iudice incompetēte, valeret
coram alio iudice, l.cum fideicommissum,
in ver.competit,ff.de confess.adeo quod cle-
ricus per actitata in curia secnlari non con-
uincitur, & licitum est variare ex quo non
tenet confessio. Bald.cons.410.post num.2.
vol.2. nam vt præiudicet,considerat tripli-
cem forum. Ant.de But.c.quæris,post nu.8.
de æta. & qualit. Confessus, & absolutus an
possit pro illa confessione alibi conueniri.
Boer. decis.289. nu.8. Confessus in iudicio
an possit condemnari non formata inquisi-
tione, Bal.d.l.vni.nu.16.de confess. & sic ex
sola confessione quis damnatur,quandoque
non. Bal.addit.vlt.ad Spec.tit.de confessio.
102 col.1.cir.fin.Communiter quis non damna-
tur ad mortem, nisi spontè confessus, vel in
facinore deprehensus, testibus,vel argumen
tis cōuictus,vt vix ipse negare audeat.Abb.
c.2.post nu.3. de sent.& re iud. vel sufficit,
quod sit conuictus per testes concordes,etiā
quod nō sit confessus. l.qui sentētia,vbi Bal.
C.de pœnis.& sic confessus propriè non di-
citur conuictus, nam ponuntur vt diuersa,
& cōfitendo videtur seipsum prodere. Abb.
c.at si clerici,num.4.de iudicijs.& de seipso
confitendo efficitur vilis. idem Abb.cap.2.
nu.44.cir.med.de ord.cog.Quādo delictum
est notorium,vt in capto in fraganti,statim
absque alia sententia mitrantur, & fustigan
tur. Abb.c.fin.nu.18.de confess. Et testibus
conuictus,& argumentis superatus,non ap-
pellat, sicut confessus. Abb.c.cum speciali,
§.porro, 1.not.& post nu.5.de appellat. vel
appellat tam in causa ciuili, quā criminali,
& potest corrigere errorem. Spec.tit.præd.
de cōfess.§.fin.nu.8.9.& 10.& vbi confessio
non habet sua substantialia, potest subijci
torturæ. Abb.c.olim ex literis,nu.9.cir.fin.
de rescript.quia facit indiciū,& ex indicijs
sicut ex dicto vnius testis,torquetur. Abbas
c.at si clerici, nu.14.de iud. quia duo testes
faciunt plenam, vnus semiplenam: vnde di-
citur quis cōuictus plenè, quandoque semi-
plenè. Bal.l.si quis, ad leg.Iul.Maiest. fama
sola non sufficit,quia aliud est dici,aliud est
esse.Bal.l.si exceptio,nu.2.in fi.C.si cer.pet.
sufficeret tamen ad matrimoniū impedien-
dum:si est vnus testis cum fama,an sufficiat
ad probandum adulterium,& quid in ciuili-
bus. Gra.in c.reg.tormentis,num.2.3.& 4.
& per eam quod inordinatè est factum,non
roboratur. Bal.l.vt debitum,circa fin. C.de
103 hæred.act.Quid autē sit fama,& quotuplex,
Bal.l.1.C.ex quib.cau.infa.irrog.si est bona,
multum prodest ad excludendam præsum-
ptionem delictorum, maximè enormium.
Bal.d.cons.410.nu.5.cir.med.2.vol. & quo-
modo probatur, Io.Ant.de Nigr.d.c.regni
constitutionem diuæ memoriæ,num.7.vnde
melius est nomē bonum,quàm diuitiæ mul-
tæ,Prou.22. Fama præponderat emolumēto
pecuniario. l.si duabus, de reg.iuris. & qui
negligunt bonam famā,sunt reprehendendi.
c.non sunt audiendi,11.q.3.Malum nomen,
& malam famam habere est turpe.Bald.l.1.

post

post num. 10. C. de leg. Caueat itaque vnusquisque ab infantia, nam bona fama est thesaurus hominis inæstimabilis, & sicut lilium dat suauitatē odoris. Bal. d. l. vni. nu. 9. in fi. de confess. Et si aliquādo fuit malæ, & nunc bonæ, macula præterita nunc non existens, non denominat quem maculatum. idē Bal. l. 1. in fi. C. locati, quia vna præsumptio paris potentiæ destruit aliam. Bald. auth. sed iam necesse, repe. antiq. post nu. 2. de donat. ante nupt. Verum bona fama etiam quod tollat indicia quantumuis vrgentia contra inquisitum, vel accusatum, non tamen habet locum quando testes fuerunt examinati generaliter super bona fama, & secundi examinati specialiter super maleficio, & indicijs ipsius, quia deponentes pro reo, non tollunt indicia specialia homicidij. Arno. soliloquio 37. alias si bona est probata contra malam, magis statur bonæ, quia cum ea concurrit præsumptio naturalis. Bald. consi. 79. num. 2. volum. 5. vel inspicitur illa, quæ est tempore tormentorum. Bal. l. is potest, de acq. hæred. Vltimus status consideratur, & fama mala
104 præcedentium delictorum non sufficeret, si post delicta per triennium bene vixit. §. sancimus, auth. de monachis. Imo. c. cum deputati, de iudic. Gra. d. c. tormentis. post nu. 5. & 6. Et per Sacerdotes probatur mutatio, c. testimonium, in ver. in hoc, circa princ. de testi. & c. 1. in ver. innocentes, in fi. de excep. de ista conuersione laudabili post delictum, c. 1. & fin. de eo qui ord. fur. suscep. Quamuis bonum præcedens, non excuset malum sequens, nec bonum sequens purget malum præcedens. gl. 2. c. vndecunque, 56. dist. & solet etiā de bonis mala fama mētiri. D. Aug. 3. contra Crescen. Gramm. col. 10. in princ. Vnde quando non sufficiunt indicia, debet plenè probari. Bal. l. Lucius, 2. repet. in fi. de
105 his qui not. infa. Et propter qualitatem personæ, & frequentiam actuum, si iudici videbitur, potest deueniri ad torturam. Bal. l. 2. in fi. C. de furtis, & vrgētibus indicijs, debet intantum torqueri, quod confiteatur, & ita seruat consuetudo. Bal. d. l. vni. num. 26. in fi. de confess. & tamdiu torquetur, quādiu negat. D. August. Psal. 90. ibi commemoratio, col. 2. in fi. Inquisitus tamen appellat à comminata tortura, & interim supersedetur. Gra. c. reg. subiungendo, num. 2. & c. si iustè quis appellauerit, nu. 1. & 4. Arno. dialo. 92. Et si de facto iudex facit aliquem torqueri, nō punitur simili tortura, sed tenetur actione iniuriarum pro motu iudicis puniendus. Bal. in rub. nu. 7. de pœna iud. qui male iud. vel lege Iulia de vi publica. Gra. in c. regni item quod in cognitionibus, nu. 1. & pœna priuati carceris, in c. terreris, cir. fin. & d. c. si quis instè appellauerit, nu. 2. Arno. in 75. epitom. Seruat Magna Curia, quòd statim
106 quod incipit constare de delicto, etiam per vnum testem detinetur inquisitus, non expectata publicatione, qua facta, si datur repulsa, quia per eam quodammodo fatetur contra eum fuisse probatum, deuenitur ad torturam: nam testes repulsati licet non sufficiant ad condemnationem, sufficiunt ad torturam. glo. l. fin. C. de his, quib. vt indig. nisi sit ex capite inimicitiæ, quia tunc nec faciunt indicium ad torturam. Bal. consi. 138. 3. vol. quæ datur elapsis omnibus dilationibus, ante tamen conclusionem est species probationis, & facta ratificatione, conclusione, vel alio actu, fert sententiam. Gra. d. c. reg. ab illo inchoandum, nu. 10. vsque ad 15. De iure cōmuni iudex si procedit ad capturam absque indicijs, non cadit in pœnam. Bal. l. si certus, ad Syllania. & l. 2. de his, qui latro. inre ipso per vnum testem cum fama detinetur, vt in ritu Mag. Curiæ item si accusator, sub rub. detinetur inquisitus. & C.
107 Arno. 97. differētia vtriusque iuris. Conclusio autem non fit in causa criminali, verum postquam est publicatum in causa, antequā deueniatur in causa ad condemnationē, vel liberationem, fit citatio instāte fisco, vel inquisito ad dicendum, & talis citatio habet vim conclusionis, & ita semper seruanit, & seruat Magna Curia, & Sacrum Consilium. Gra. d. c. ab illo inchoandum, nu. 15. Et etiā facta publicatione recipiuntur testes, sed nō ad offensam, nisi super nouis capitulis. Ar-
108 no. 142. comm. Quid si in confinio duarum villarū fiat rapina. Spec. tit. de raptor. nu. 2. Ang. vbi sup. in ver. necnon ad denunciam, vbi Ang. char. 158. col. 1. & 2. & sic in loco, qui medianus dicitur. Bal. l. 3. C. vbi de cri. agi opor. In via, siue loco cōmuni quælibet tenetur insolidum, sed vna soluente, liberantur. Bal. l. si plures, nu. 15. de cond. infer. Affl. hic nu. 23. & 24. vbi etiam quis cognoscit, sicut si quis in territorio mādauit aliquem occidi extra territorium, & ita est executū, cognoscitur in loco delicti, si adest statutū, vel consuetudo, quod non possit inquiri de delicto cōmisso extra territorium. Bal. l. fin. cir. fin. si à non compet. iud. vel cum balista interfecit hominem, nō inspicitur locus vbi tetendit arcum, sed vbi vulnerauit. Bal. cōs. 154. post nu. 1. vol. 1. Ita stans in vno territorio, arcu, vel lapide percussit stantem in alio territorio, seu stans citra flumen, proijcit lapidem, vel sagittam vltra, & occidit hominem, quis cognoscit, Bald. l. vni. vbi de poss. agi opor. Lucas l. 3. col. 2. cir. fin. & 3. in princ. de cur. publ. cum sagittans improuidè occidendo hominem, peccet: & si proijciendo

ciendo lapidē, intendit facere homicidium, reus est homicidij. D. Thom. 1.2.q.19.art.8. & q.72.art.9. vbi Caiet. ita delictum initiatum in territorio, & consumatum extra territoriū, punitur in territorio. Bal. l. 2. nu. 3.
109 de eunuchis. Vnde si reperitur occisus in territorio alicuius, & non constat si ibi, vel alibi fuit mortuus, an possit cōdemnari. Bal. l. item Mela, 2. rep. in fi. princ. ad leg. Aquil. Si inuentum est cadauer in flumine, tenetur vniuersitas in cuius parte inuentū est. Cap. in sua inuest. in ver. feudorum clausulæ, ibi fluminibus, ver. flumen, circa fin. & tenetur vbi reperitur pars corporis cū capite. Affl. hic nu. 22. vel in cuius territorio repertum est caput. Freec. de subfeu. lib. 2. quis dicatur
110 Comes, nu. 49. post med. quia caput est honorabilius membrū, quod sit in corpore, & illud membra sequuntur, non econtra. Abb. c. cum non liceat, 2. not. de præscript. in eo manifestatur principiū animalis vitæ, & vigent omnes sensus interiores, & exteriores. D. Th. 3. par. de Sacram. q. 7. alias 66. art. 7. in summitate ipsius est locus rationis, & dicitur virtus cogitatiua, & est nobilius fronte, vbi est locus imaginatiuē virtutis. d. par. q. 13. alias 72. art. 11. in eo anima videndo sentit, audiendo, & gustando, in cæteris membris tangendo tantum, ideo capiti cuncta subiecta sunt. D. Aug. in lib. de agone Christiano, col. 13. post med. Vnde dicitur caput, quia cunctos corporis sensus capit. Luc. l. cū antea, de agric. & censi. in eo enim sunt quatuor perfectiones, nam vigent in eo omnes sensus: adest sublimitas, ex quo superius est omnibus membris: & per influentiam, quia influit cæteris membris, sensum, & motum: vltimo inuenitur in eo conformitas naturæ ad cætera membra. D. Thom. ad Corinth. 1. c. 11. in princ. col. 3. cir. med. est primum in corpore dignitate plenitudine sensuum, & sensus influxit. idem D. Tho. 1. ad Colossen. 1. ibi, Et ipse est caput. col. 1.
111 post med. Ideo insignium honoris coronatur caput. Bal. l. athletæ, in princ. de excus. tuto. nam vbi est mens hominis, ibi est homo, & vbi non est mens, nihil est. Bal. l. si à reo, §. si à furioso, de fideiusso. adest facies, qua quisque cognoscitur. D. Aug. 1. de serm. Domini in monte, col. 36. circa fin. dixi latè supra in proœ. Vnde locus ille efficitur sacer vbi sepultum est caput. l. cū in diuersis, ff. de relig. & sumpt. fun. Vbi est caput Sancti, ibi debet celebrari festū principale illius Sancti. Affl. supra in const. terminum vitæ, post num. 47. nā vnusquisque maximè est, quod in eo melius est. D. Th. 4. tertij noct. Quemadmodum desiderat, ibi, In voce exultationis, col. 2. circa med. Verum licet caput sit principalius membrū, tamen sicut membra tenentur capiti in officio suo, ita caput membris in suo. idem D. Th. 3. par. de Sacram. q. 95. alias 64. art. 3. Corpus enim retinet vestigium hominis. Prepo. §. ad hæc, de pace iuram. firma. Quid si corpus non apparet, quia est exiccatum, vel proiectum in mare. Bal. ad Spec. in tit. de sentētia. col. 16. Gra. const. praeced. post nu. 8. procedit accusatio pro occiso, cuius nomen ignoratur. Bal. l. si cū exceptione §. in hac, post med. ff. quod met. cau. Si reperitur homo mortuus in strata, vel furtū commissum in apotheca, potest iudex generaliter inquirere ex officio, & non contra certā personam: verum si in illa inquisitione nominatur aliqui, potest principaliter procedi contra illos, quia processus in generali inquisitione, nō facit fidem in speciali, ex quo pars non fuit citata. Abb. c. bonæ memoriæ, post num. 5. de elect. & si nesciatur à quo, qui fugit ne veritas inquiratur, videtur quodāmodo cōfiteri. Bal. l. de crimine, C. de adult. Vnde nō licet aliquem à tortura subtrahere, nec facere quod veritas non possit apparere. Bald. l. quicunque, circa fin. de malef. & mathematicus præsumitur contra inimicū, & ex hoc tormētis subijceretur. Spec. in tit. de præsumpt. §. 2. num. 8. & sic per tormenta præcedentibus indicijs extorquetur confessio. Bal. l. 1. nu. 10. in fi. quomo. & quan. Iud. Nec sequitur, fuit à latronibus interfectus, ergo & disrobatus, quia potest esse vnū sine alio. not. in l. 1. C. depositi. Insuper si pro quolibet delicto non denunciato villa tenetur in centum, si populus occidit vnum, an sit vnū, vel plura maleficia. Bal. l. si familia, 2. repet. col. 2. in princ. de iurisd. omn. iudic.
112 Et quando ignoratur, si syndicus non potest denunciare malefactorem, an debeat denunciare maleficium. Bald. l. si cum exceptione, 3. rep. post nu. 2. quod met. cau. & denunciat eo modo quo scit. l. 1. §. potest, de noui oper. nunc. Et si fuit in loco communi, denunciat syndicus vtriusque vniuersitatis. Bald. d. l. si plures, nu. 15. de cond. inser. vt non puniatur de negligentia, & tenetur denunciare, sed non appellare. l. in cognitione, & l. propter, §. præsidis, ad Syllan. & si ab alio prius, & minus plenè, tenetur assistere, & instruere. Bal. l. sororem, ff. de his, quib. vt indig. Et si tenetur infra certum tempus denunciare, denunciando tanquam priuatus, factus syndicus non tenetur. idem Bal. l. si quis hæres, de iniusto, rup. & irri. testa. & currit tempus à die quo sciuit, vel scire potuit, nam quæ scire non potuit, non tenetur denunciare, sicut maleficia, quæ nō possunt vllo teste probari. Bal. l. 1. §. occisorum, in princ. ad Syllan. & l. tutor, in princ. de iureiuran. adeo quod qui defert,

defert, & non probat, non consequitur præmium, ita si probatum est per indicia, & deuentum est ad torturam, vel falso probauit. Bal. l. 1. C. quib. ex cau. ser. pro præm. liber.

113 accep. Potest tamen dari guidagium, vt tutè ducatur per territoriũ alterius: nec peccat rusticus recipiendo aliquid, vt tutum ducat transeuntem, secus in dominis territoriorum, qui tenentur custodire suum territorium. Abb. c. super quibusdam, nu. 7. de verb. sign. Et tenetur vniuersitas, si non exhibet malefactorem, limita vt per Baldum d. l. 1. §. occisorum, circa med. ad Syllan. & tenetur in totum in onere vniuersorum, non in onere singulorũ. Bal. l. ab omnibus, in princ.

114 de leg. 1. Fit autem emenda homicidij, & damni clandestini, vt per Honorium in suis cap. secundum numerum focularìorum, vel qualitatem occisi. Et tenentur ciues non in capita, sed pro modo patrimonij, secundum numerum foculariorum. Gra. hic nu. 5. 13. circa med. 21. & 41. etiam eorum, qui non contribuunt, vt sunt clerici. idem Gra. d. c. clandestinis absentes, & alij, quibus culpa imputari non potest. Dec. cons. 64. col. 4. Sacerdotes, pupilli, & alij miserabiles, qui sub vniuersitate cõtinentur. Gra. hic nu. 20. post med: tunc isti exempti habentur ac si non essent in rerum natura. Bal. d. l. ab omnibus, de leg. 1. sed tantum tenentur qui habitabant tẽpore damni dati. Alex. cons. 114. post num. 12. & 18. 4. vol. Et si disrobatus est vnus de villa, ipse contribuit cum alijs. Bald. d. l. ab omnibus, §. si Titio. sicut si fit iactus causa leuandæ nauis, ipse contribuet pro iactu suarum rerum. glo. fin. l. 1. vbi Bal. & l. 2. circa fin. princ. ad leg. Rhod. de iactu. simi. Gra. constit. præcedenti, num. 5. & 6. Verum per c. R. Roberti est iniunctum, quod medietatem soluat vniuersitas, & aliã dominus terræ. Ioan. Ant. de Nig. in c. regni item statuimus, quod vniuersitates locorũ, & in c. præsidentis incumbit officio. Intellige prædicta, nisi occisus esset bannitus, nam qui tenetur capere homicidam, non intelligitur de eo qui occidit bannitum. Bald. l. 3. §. si tamen, ad Syllan. nec de clerico malefactore, cuiusque condicionis. Barb. inter cons. Alex. 123. nu. 7. & post nu. 8. 135. nu. 8. 4. volum. Vltra quod pœna est secundum qualitatem personarum, vt in textu in fine: nam maius peccatum est occidere iustum, quam peccatorem. Arch. c. si habes, circa med. 24. quæst. 3. magis fidelem, quàm infidelem. Abb. c. 1. 3. not. de conuers. infidel.

115 Nam homines sumus, sed spe Angeli, quibus æquales in resurrectione futuri sumus. D. August. 2. de Baptismo contra Donatist. col. 6. circa med. Vel non conuertimur in bonos Angelos, sed trãsferemur in gloriam Angelorum: & sic non omnes; sed quidam assumentur ad ordines Angelorum. D. Thõ. 1. par. q. 108. art. 8. ibi tertium, de maiori. in append. & Caie. in fi. & licet eadem sit mensura hominis, & Angeli, ità quod quidam Angeli quibusdam hominibus, & quidam homines quibusdam Angelis potiores inueniuntur, ambo creati à Deo, sed non ex Dei substantia: pariter ordinati ad gratiam, & beatitudinem. Sed quantum ad naturam Angelus melior est homine, & anima differt secundum speciem ab Angelo: Sanctis promittitur æqualitas Angelorum. D. Thom. vbi supra 1. parte, quæst. 20. art. 4. quæst. 62. art. 5. & 6. in appendice, in fi. ad 8. & q. 75.

116 art. 7. Et licet videatur maius delictum occidere Paganum, quam Christianum. glo. cap. 2. in ver. innocentes, 24. quæst. 3. glo. 2. c. rebaptizare, de consecr. dist. 4. quia mors peccatorum pessima. Psal. 33. Benedicam Dominum. vbi D. Thom. 8. 2. noct. & 1. ad Timoth. 5. in princ. col. 3. post princ. & ad Hebræos 10. ibi, Voluntariè, col. 3. distingue vt in d. c. rebaptizare, cum alias minus peccatum sit occidere Paganum, quàm Christianum. Archid. c. de his, in princ. 50. dist. & hic imponitur maior pœna, adeo quod non sufficit probare, quod interfecit hominem, nisi probetur, quod interfectus fuerit Christianus. Dec. cons. 189. col. 2. post princ.

117 Nota, quod lex abhorret, quod vnus alium lædat. Ioan. And. ad Speculat. tit. de euictio. ibi vltimo, in fi. Inde delinquentes dicuntur audaces. l. 2. §. quibus, de vetere iure enucl. quia fundamentum iustitiæ est nemini nocere. Lucas l. 2. post princ. vt dign. ordo. Vnde homicidiũ in seipsum horribilius est, quàm in alio. idem Lucas l. 1. col. 4. circa med. de commea. & prohibetur tam in se, quàm in alios, vt supra in const. terminum vitæ.

118 Nota etiam, quod vniuersitas vbi fit delictum tenetur ad emendationem damni, quia in dubio præsumitur de loco, sicut vbi iudicium inquisitio, vel accusatio agitur. August. in addit. ad Angel. in tract. malefic. in ver. de Bononia homicidam, char. 173. col. 1. in fi. & 2. Ita quis tenetur reuelare furem, & si non reuelat, peccat, quando propter lucrum. cap. pen. vbi Abb. 1. & 2. not. & num. 5. de furtis. Et si est coniunctus, coniunctio auget delictum. Bal. l. in cognitione, circa med. ad Syllan. quia vnum est consecutiuum alterius. Dec. cons. 428. col. 2. in princ. Et sicut in iudicijs, & contractibus attenditur origo. l. 3. §. idem scribit, vbi glo. ff. de procur. l. si tamen, ff. ad Maced. ita & in causis. Bal. l. 3. C. eo. tit. ad Senatusc. Maced.

Initium

119 Initium huius prouisionis, vt supra in princ. fuit ob bonum publicum: initium est considerandum. not. in c. tanta est vis, qui filij sint legit. gl. fin. circa fin. c. plerunque, de donat. inter vir. & vxor. & fundamentum attenditur. Bald. l. cum, 2. repet. §. 1. ff. de transact. adeo quod verum semper remanet verum, inspecta origine. Bald. cons. 372. post nu. 2. volum. 3. & principium quando est licitum, finis censetur licitus, & quidquid est licitum in termino à quo, est licitum in termino ad quod. Alex. cons. 24. num. 28. circa fin. 2. vol. Ita initium temporis attenditur maximè in delictis. Afflict. §. item si fidelis, nu. 10. quib. modis feud. amitt. Nec dicitur falsum, quod iuuatur primordio veritatis. Iserni. hic circa med. Ioan. Andr. ad Spec. in rub. post med. de censi. l. cum filius, §. hæres meus, vbi Bal. & Pau. de Cast. de leg. 2. glo. l. 1. in ver. sine, ff. de cond. sine cau. §. quia vero, in ver. proferre, auth. de non alien. vel non est falsum, quod aliqua veritate iuuatur. Ioan. Andr. cap. si forte, num. 4. circa med. de elect. in vj. vel primordio veritatis. Bald. cap. ad hæc, num. 16. circa fin. vt lite non contest. glo. fin. circa fi. c. 1. de vass. qui contra const. Lothar. sed quia attenditur principium, quandoque finis. Alex. cons. 75. num. 6. 3. vol. In actibus parientibus effectum iuris consideratur initium, quandoque medium, & in actibus consistentibus in facto spectatur finis. Abb. cap. dudum, post num. 11. de elect. Ant. de Butr. c. 1. in fi. de offic. custod. Ideo vniuersitas, vt supra, tenetur tantum ad emendationem damni, non ad pœnam conteptam in banno. Gra. decis. 47. & hic num. 20. & de benignitate iuris exhibendo, malefactorem liberatur. Bald. cons. 203. num. 4. 1. volum. alias si leges contra veritatem darentur, per eas iusti probantur, & coronantur. D. August. in epist. 165. col. 4. circa fin. & propter iniquitatem statuti ad curiam ecclesiasticam
120 posset recurri. Bald. l. fin. §. 1. circa med. rem pupill. saluam fore. Exigentes autem pedagia, debent tenere territorium securum, alias tenentur emendare damna transeuntibus. Dec. cons. 534. num. 6. & faciendo bullectam transeuntibus, intelligitur dare fidantiam, & securitatem per totum suum territorium. Iacobin. in sua inuest. in ver. Marchio in Italia. ibi, quæritur etiam, num. 4. Affl. §. illicitas, post num. 2. de pace iuramento firmata.

De surripientibus aliquid de naufragijs, vel incendijs.

SVMMARIVM.

1 *Fure peior est raptor.*
2 *Surripere, dicitur furari, & expilare.*
3 *Vel, idest, etiam.*

DICTVM est de damno, quod infertur per homicidium,
1 vel furtum, & quia fure peior est raptor. D. Aug.
2. cõtra epist. Parmen. col.
15. in princ. Ideo hic ponitur [DE SVRRIPIENTI-
2 BVS] furantibus, nam surripere furari, & expilare dicitur. Arch. c. pœnitentiam, 35. q. 9. [ALIQVID DE] i. à, Lucas l. omnes, Col. 15. cir. med. de decur. [NAVFRAGIIS] nauibus naufragatis vi ad litus expulsis. l. 1. de nau-
3 frag. lib. 11. [VEL] etiã, l. prætor, in ver. vel, ff. de edendo. [INCENDIIS] quæ tribus modis oriri possunt. Bal. cons. 77. num. 4. & 78. nu. 3. vol. 3. De incendentium, & raptorum pœna videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Homo quare non debet alteri nocere.*
2 *Actio quæ, & quibus detur contra furantes.*
3 *Rapina grauior furto, & in quibus differant.*
4 *Res à bonis differunt, & earum appellatione quæ veniant.*
5 *Culpa est non præuidere, quod præuideri debet.*
6 *Tentare, est experimentum sumere.*
7 *Seueritas est per quam iudiciaria potestas, vel vindicta in aliquem districtius exercetur.*
8 *Per, denotat perfectionem.*
9 *Auxilium, vel præsidium præstatur quatuor modis.*
10 *Itaque, est illatiua, & exponitur et.*
11 *Sententia capitalis triplex, & in dubio intelligitur de minore.*
12 *Rigorosè, & non misericorditer est agendum cum furibus, atque raptoribus.*
13 *Reddere, idem est, quod iterum re uera dare.*
14 *Etiam, auget, & non restringit.*

15 *Mora est nociua.*
16 *Visus, est sensus generalis, ponitur pro omni sensu, & est triplex.*
17 *Festinatio laudatur in multis, & in multis reprehenditur,*
18 *Latrocinium grande, & paruum, si grande sustinetur, & paruum.*
19 *Rapientes à nobis temporalia, toleran di quidam sunt, quidam æquitate seruata prohibendi.*
20 *Actio omnis contra furem, & inuasorem degenerat,*
21 *Pyratæ sunt hostes communes, militant sicut catuli in syluis, & eos Papa certis solemnitatibus excommunicat,*
22 *Congregati per modum societatis ad capiendum homines, vel ciuitates redimendas, possunt compesci per Ecclesiam.*
23 *Admirati, Viceadmirati, nauigationis, & naucleorum materia remissiuè,*
24 *Naufragij testimoniale infra annum fieri debet, postea non.*
25 *Furtum triplex, improbum, improbius, & improbissimum.*
26 *Rapina, depradatio, & furtum quid, & quomodo differant.*
27 *Proiecta causa nauis alleuiandæ, vel per alluuionem, an sit licitum capere.*
28 *Prædo, quia semper est in mora, tenetur de qualibet culpa.*
29 *Fur ad quid tenetur in foro pœnitentiali, & quid si inde iustitietur.*
30 *Furtum non est quod sciente domino fit.*
31 *Nauis irruens in aliam, si submergitur, an teneatur.*
32 *Raptor quid, & rapina quomodo puniatur,*
33 *Res, & ius rei differunt, & quid rei appellatione venit.*
34 *Incendium committere est proditorum, & vilium.*
35 *Paries dum ardet proximus res tua agitur.*
36 *Articulus quid, & quot modis in iure capitur.*
37 *Homines hominum causa sunt, vt alijs prodesse possint.*
38 *Pœna in dubio applicatur fisco, & tenentur successores,*

1 RAPINAS] homo obligatur vt nemini inferat nocumentum. D. Tho. 2. 2. quæst. 122. art. 6. nam hu mani generis cum quisque sit pars, est in eo sociale quoddam naturale bonum, vis quoque amicitiæ, & ob hoc ex vno voluit Deus omnes condere, vt in sua societate non sola similitudine generis, sed etiam cognationis vinculo tenerentur. D. August. in lib. de bono coniugali, in princ. Ideo qui contra ius societatis humanæ furtis, calumnijs, oppressionibus, inuasionibus abstulerunt, reddenda potius, quàm donanda censemus. idem D. August. in epist. 54. col. 3. circa fin. & naufragium patientibus, qui secundum regulam fidei auxilio esse tenentur, si damnatà cupiditate eos rebus suis
2 spoliant. c. 3. de rapto. Vltra actionem, quæ descēdit ex lege Iulia de vi priuata, & actionem quadrupli, quæ datur nauiculario contra furantem frumentum, vel aliud Romæ portanti, etiam quod cura solum ad eum pertineat. l. ab his, vbi Bal. de nauicularijs: poterat agi ciuiliter, & criminaliter, summariè, & de plano testes torqueri, & subripiens iudicis arbitrio puniri. l. 2. & 3. C. de naufrag. sed quia non grauiter. l. pedius, ff. de incend. ruin. & naufrag. nam infra annum ad quadruplum, post annum tenebatur ad simplum etiam criminaliter. l. in eu, vbi Bal. C. de furtis. sed quia iura illis tanquam nimis afflictis multum fauent, Bald. l. sciendum, 1. repet. col. 2. post princ. qui satisda. cogantur. Ideo iure isto subripiens aliquid de naufragio, pœna capitis, & ciuiliter in quadruplum punitur. Arnon. in 14. differentia vtriusque iuris, per istum textum, qui diuiditur, & sum. vt per Afflict.
3 & dicit [RAPINAS] quæ furtis sunt grauiores. D. Thomas 2. 2. quæst. 116. artic. 2. si enim clam quis rem alterius capit, vocatur furtum, si manifestè, vocatur rapina. dicta parte, quæst. 61. artic. 3. & 66. art. 4. vbi etiam quod raptor vult propria potestate obtinere, fur per astutiam, rapina quandam violentiam, & coactionem importat, per quam contra iustitiam alicui aufertur quod suum est. d. parte, & quæst. artic. 8. est crimen capitale, cap. vnum. 23. dist. rapiuntur mobilia, inuaduntur immobilia. gl. fin. l. 1. de cond. tritica. aliter ad

Philipp.

Philipp.2. ibi, Non rapinam arbitratus est. [EORVM QVI]suis finibus nō contenti.c.accedentibus,de excefs.prxl. [DE].i.à,vt sup.
4 in rub. [REBVS] quæ differunt a bonis. Bal. l.1.in 1.rep. de sta.hom. & eorū appellatione tota res continetur. Bald.l.Titia,§.1.de leg.2.dum negociandi causa,quæ est iusta,& honesta causa nauigādi.Abb.d.c.3.in 2.not. de raptori. [NAVFRAGIVM] naui aduersa tempestate depressa.l.nauis aduersa, ad leg. Rhod.de iactu. euius causa est gubernator, si subtrahit gubernationem, quando potest, & debet gubernare, & non ex eo quod non gubernat. D.Th. 1.2.q.79. art.1. [INCENDIVM] fortuitu,negligentia, vel data opera cōtingens.Luc.l.1.col.3.post med.de desert, & quādo fit.Bal.l.1.eir.fin.C.depositi.[AVT RVINAS]quę sunt casus fortuiti.Bal.l.amissi
5 in princ.ff.de fideiusso. [SVBITAS] quæ præuideri non possunt, alias qui non præuidit, quod preuideri debuit,est in culpa.Bal.l.qui occidit, 1.rep.in princ.& l.si putator,2.rep. in princ.ad leg.Aquil. [PATIENTIVM]facto illorum, vnde fieri.i.pati dicitur. Bal.l.si legati serui,in princ.de leg.1. [RAPERE]eripere,& eximere;quæ inter se differunt,l.sed eximēdi,vbi Bal.in princ.ne quis in ius voc. est vi exi. [INVITIS] non consentientibus. l.in eo,ff.de ritu nupt. [DOMINIS] totius, vel partis.l.cętera §.itē queri,in ver.vtriusque,de leg.1.[TENTAVERINT]experimentū
6 sumentes. D.Th.ad Hebr.3.ibi quapropter, col.2.in fi. & 1.par.q.114.art.2.& 3.par. de Saluatore,quęst.41.art.1.vel attentauerint. [ALIQVID] rapere. [TANTO SEVERIVS] irascendo,non maledicendo.Lucas l.placet,
7 col.1.in fi.de excus.mune. Inde seueritas est per quam iudiciaria potestas, vel vindicta in aliquem districtius exercetur. idem Luc. l.3.cir.med. de his,qui ex pub.collat. Arch. c.fraternitas,in fi.12.q.2. [PVNIRI CENSEMVS] quia quanto maius peccatum est,tanto seuerius vindicandum.c.ex multis, 1.q.3. [QVANTO SECVRIVS] securè.l.Papinianus, §.si quis mortis,ff.de inoff.testa. in tumultu incēdij,ruinæ,& naufragij.l.quod tumultus, ff.depositi. [PERPETRANTVR] perficiuntur:
8 nam dictio per, denotat perfectionē. Cassa. consuet.Burg.rub.1.§.2.ibi, par las paee de 40.iours, post nu.3. [DVM] .i.postquam. Arch.c.quotiens,in princ.2.q.6.[DOMINI] rerum. [PERSONARVM ALIQVANDO PERICVLIS] .i.suspicione periculorū. l.Actheus in ver.periculum,de aqua pluu.arc. [IRRETITI] retenti,vel capti,periculis naufragij, vel incēdij. Affl.hic in princ.& 5.not.l.illud praterea, de prohib.nupt.in Longobar. alibi irretitus. D.Aug.9.de ciuit.Dei, c.2.l.1. circa fin.C.vt omnes iud.tam ciuiles,quàm mili.c.dilecti filij,de excep.c.cum oporteat, de accus.c.iii literis,de rapto.& c.eum illorum,de sent.excomm.irretire. D.Aug.10.de ciuit.Dei, c.10.in fi. & irreferat. l.repetita, de Episc.& cler.l.legem,de natu.lib. [CIRCA RERVM CVSTODIAS REDEVNTVR INCAVTI]rebus non cauendo,idest prospicien do, nam cauere, prospicere est. Bald.l.pen. §.1.in princ.de actio.empt.quia pellem prō pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Iob 2. [NEC] quæ dictio habet in se inclusam copulam. Affl.const.præced. nu.72.in fi.& post nu.73. [AB ILLIS DAMNA PATI VERENTVR] cum in omnibus calamitatibus ex officio est, quod homo debet homini. Isern.hic in princ. [QVOS AD DESIDERATVM EORVM AVXILIVM] quod denegari non debet.l.2.de his,qui sunt sui,vel alie.iuris, l.diuus, de test.in integ.l.3.§.sed
9 vtrum, ff. de minor. Et præstatur quatuor modis,manu,armis,voce, & obiectu corporis.l.item dominus,vbi Bal.ad Syllan.de voce,& eo quem terret, idem Bald. l.1.§.hoc, lo secondo, & §. tulisse, eod.tit. ad Syllan. auxilium dico, vel præsidium. glo.l.vnica, in ver. præsidio, de iusti. c. confirma. [ET OPERAM] sollicitudinem, laborem, & curam. Abb.c.1. in fi. de cler.non resid. [NECESSARIAM] quia omnibus in nobis sperantibus est præstandū auxilium. Affl.hic nu.15. post med. [ABSTINENT CONCVRRISSE] ad eis succurrendum, vt sup. const.quicun-
10 que mulierem. [TALES ITAQVE] quæ est illatiua, & exponitur et, & glo.l.eum qui, in ver.itaque,de acquir.hæred. [IN RAPINIS HVIVSMODI DEPREHENSOS] in fraganti, vnà cum re. Bal.l.siue,num.2.de cond.furti. adeo quod si vna ex eis reperitur in eius posse, præsumitur alias peruenisse. Gra.hic in princ. [AVT SPONTE CONFESSOS] quia confessione sua, vel ipsa fraganti deprehensione sit notorium, vt infra const. humani-
11 tate. [CAPITALI SENTENTIA] quæ triplex est,& in dubio intelligitur de minori,& nō de pœna mortis naturalis. Abb.c.at si clerici,nu.38.de iudicijs. [FERIENDOS] percutiēdos.Nizolus in ver.ferio. [ESSE CENSEMVS]statuimus,atque decernimus.Nizol.
12 præd.in ver.censeo.& sic cum furibus,atque raptoribus non est misericorditer,sed rigorosè agendum. Bal.l.fin.nu.3. de except.rei indic. [AC] pro etiam, l.Meuius, in glo.1. de leg.2. [DE BONIS IPSORVM, QVAS AD LEGITIMOS SVCCESSORES] vniuersales, qui appellatione successorum veniunt. Afflict. hic 9. not. [PERVENIRE DEBEAVNT RAPTA] quia rapina est furto grauior: rapina enim non est sine vi,& pœna furti non habet locum in raptore,nam aliter vocatur

raptor,& aliter fur.Gra.in c.reg.ad hoc qui
nostrum, nu.49.in fi.& 47. [In Qvadrv-
plvm]l.3.de nauicularijs,infra annũ postea
in simplum. Gra.hic, & iustum est vt minus
habeat de suo,qui plus quàm debebatur sibi
vsurpauit de alieno. Ideo Exod.21. pro vna
oue ablata,tenebatur ad quatuor,vnam pro
æqualitate rei extractæ,tres pro æqualitate
iniqui actus.D.Th.3.par.de Saluatore q.49.
art.6. & ibi Caiet. [Restitvi] quod facti
est. gl.fin.l.cum rem,ff.rem pup. saluã fore.
& videtur,quod prius fuit acceptum ab illo,
13 quoniam reddere,idem est,quod iterũ reuera
dare. appendix ad D.Th.2.2.q.62.art.5.
[Dominis Debere] quod necessitatem importat.
Io.And.c.nõ solũ,in princ.de appell.
in vj.[Mandamvs]expresse prout in cæteris
casibus requiritur.Lucas l.vnica in fi.de
superindi.alibi incendiarius punitur triplo.
l.1.de dãno iniuria dato in Longob. cogitur
ad id quod rapuit exoluendum. c.dilectus ,
de excess.prælat. & satis elementer egisset ,
si dedisset rei restituendæ facultatem. l.si cũ
exceptione, §.1.quod metus causæ. [Hvic
14 Etiam] quæ auget, & non restringit. Bald.
cons.209.nu.2.& 4.vol.3.[Salvberrimae]
salutem afferenti. inf.in const.salubritatem.
[Sanctioni] vel constitutioni , vt const.
præced. [Adiiciendvm] quamuis non sit
adiectũ.l.generaliter,ff.de off.præsid.& cum
cui adijcitur,non immutet.Bal.l.pen.1.rep.
in princ.ff.de Senat.tamen adijci.l.arbitrio
in princ.ff.de dolo malo. [Dvximvs] disponimus,
sup.1.const.§.nos itaque. [Vt] quæ
est dictio modalis. l.si à primo,in ver.idem,
cum add.in marg.de lib.& posth. [Omnes]
est pluralis locutio,& tantũ operatur,quantum
de quolibet sigillatim facta prouisio .
Bal.l.hoc articulo, in princ.de hæred.instit.
[Qvibvs Facvltas Erit] quod verbum
significat tempus finitũ,sed confusum, vnde
sufficit,quod quãdocunque verificetur. Bal.
in fim.in l.in substitutione,cir.med.de vulg.
& pupill. [Svccvrrere] subuenire. Nizol.
in ver.succurro. [Talibvs In Tantae Necessitatis
Articvlo] tali articulo. c.2.
de obser.ieiu. articulo necessitatis.c.fin.cir.
fi.de presb.nõ baptiz. [Constitvtis Sine
15 Mora] quæ est nociua.gl.in auth.de deposito,
in ver.non obdormiat.[Et Occasione
Aliqva] sup.in const.quicunque. [Svbvenire]
succurrere, subsidio venire. Nizol.in
ver.subuenio.[Cvm His Qvi Ad Incidentes
Casvs Necessaria]vtilia.l.3.in ver.
necessarium,ff.de libera.cau. [Viderint]
16 cognouerint: visus enim nomine omnis sensus
corporis intelligitur. Spec.tit.de teste ,
§.1.nu.53. est generalis sensus, & per alios
quatuor nominari solet.D.Aug.super Ioan.
tract.121. col.fin. ponitur pro omni sensu.
D.Th.1.par.q.67.art.1. & q.78.art.3. Bald.
l.3.nu.6.C.de testi. nam est genus,& repræsentatur
in qualibet specie sensuum, in l.testium,
nu.9.cir.fi.eo.tit.de testi. Est triplex ,
corporalis, mentalis, & mixtus: per corporalem
corporalia videmus,quæ cõcreta vocantur:
per incorporeum, & sic intellectum
vidẽt,& audiunt Sancti,& Angeli,licet oculos,
& aures corporales nõ habeant: de mixtis
mixta ratio redditur , ita per diuturnos
actus probatur habitus , & omnis veritas
mente percepta,cooperante ratione sensitiua,
potest appellari visus . Bald.in rub.post
nu.5.& 8.si ex falsis instr. Vnde in teste idiota ,
qui loquitur grosso modo , visus probat
etiam auditũ.Bal.l.vni.nu.3.C.de confessis.
licet visus differat ab auditu. Bald.l.3.nu.2,
de iure dom.impet. & reditio causæ per visum
est magis generalis,quàm per alia.Bal,
l.data opera,post nu.26.de his,qui accus.nõ
poss. nã obiecta oculorum, auditus, gustus,
tactus, & odoratus latè Bal.l.non ignorat ,
post nu.12.vsque ad 14.de his,qui accu.non
poss. Oculus quod semel videt,semper vidit
per virtutem memoratiuam,quæ est in cerebro.
Bal.auth.qui semel, nu.8.quomodo, &
quan.iud. In his etiã,quæ subijciuntur visui,
negatiua potest directo probari.Bald.l.2.de
cond.in publ.horreis. Vnde in teste requiritur
visus, & in testamento, quod viderit testatorem.
l.si non speciali, vbi Bal.in princ,
& nu.8.post med.C.de testam.& debet testis
deponere per visum,non per opinionẽ, quia
qui opinat aliqualiter dubitat.Bal.l.edicto,
post nu.34. de edi.diui Adria.tollen. [Pro
17 Posse Festinent]quæ festinatio laudatur
in multis,& in multis reprehenditur. Lucas
l.his tantummodo,de cursu publ. [Negligentes
Avtem Si Probata Cavsa]excusationis ,
vt d.const.quicunque. & dicuntur
negligentes,quasi nec eligentes,& est peccatum.
D.Th.2.2.q.54.art.1.2.& 3. [Legitime]
sup.in const.super incisionibus,c.personas,
& c.tam liberis,de testi. [Si Neqviverint
Excvsare] prout alibi imperitia ,
errore,rusticitate,& iussu prętoris excusantur.
l.si quis id quod,in ver.per imperitiam,
cum duabus seq.de iurisd.omn.iud. [Vnivs
Avgvstalis] de quo d.const. quicunque .
[Poena Mvlctandos Esse Censemvs]
licet ex negligentia non solum pecuniariæ,
sed quandoque etiam corporales pœnæ sustinentur.
auth.de armis, circa fin.

18 Sed videtur, quod sit licitũ,ad quod facit
quod quidam pyrata respondit Alexandro
Magno,qui cum interrogasset quid ei videretur
eum mare haberet infestum,ille libera
contumacia, Quid tibi orbem terrarum.

sed

sed quia ego exiguo nauigio facio, latro vocor, quia tu magna classe, Imperator. refert D.Aug.4.de ciu.Dei,c.4. Inde bella inferre finitimis, & populos non sibi molestos, sola regnandi cupiditate conterere, quid aliud, quàm grande latrocinium nominandum. ibidem c.6.in fi. & sic maius, & minus, cum minimè differant. Frec.de subfeu.lib.2.quis dicatur Comes, nu.23.cir.med. si toleratur maius, multo magis minus. auth.multo magis, de sacrosan.eccl. Etiam, quia apud Germanos latrocinium non habet infamiam. Cæsar de bello Gallico lib.6.char.77.

Dic, quod de iustitia, vel iniustitia istorũ dixi latè cum Iser. in prælud.feud.circa Ro-
19 manum Imperium. Vltra quod quidam dum temporalia à nobis rapiunt, sunt tolerandi; quidã æquitate seruata prohibendi, non sola cura, ne nostra subtrahantur, sed ne rapientes non sua, semetipsos perdant. D.Th.2.2. q.43.art.8. Etiam, quia illud procedit de iure cõmuni, hic voluit acerbius prosequi con suetudinẽ delinquendi. inf. in const. cum vniuersis, & singulis, in fi. Et puniuntur nobiles pœna capitis, ignobiles suspenduntur. Gra.
20 in c.reg.placuit. quia contra furem, & inuasorem omnis actio degenerat. Bald.l.si quis conductionis, nu.1.cir.fin.C.locati. & statutũ in naui, vendicat sibi in nauicula. Bal.l.1. §.de exercitori.nau.caup.stab. & factum in mari, dicitur factum in rure. Bal.l.fin.nu.9. cum add.ad eum, C.de testa. Et magis puniuntur spoliantes naufragantes, quã naufragantes.d.c.3.vbi Abb.3.not.& in fi.de rapt. & possunt puniri à iudice personæ offensæ. Abb.c.postulasti, nu.15.in fi. de foro comp. nec attenduntur feriæ.l.3.ff.de ferijs. & bona conseruanẽ dominis. auth.nauigia, de furtis. nec possunt auferri prætextu consuetudinis, vel statuti, vt ibi, & contrauenientium bona publicantur, & raptoris pœna erit secũdum conditionem personarum. Gra.d.c.placuit.
21 Non tamen procedit in pyratis, qui militãt sicut catulus in syluis. Bal.l.1.cir.fin.qui bonis cede.poss. & in mari nauigantibus insidiantur. D.Aug.in lib.annot.in Iob, col.23. in princ. sunt hostes communes omnium. Bal.l.1.2.rep.in princ.de dolo malo. & eorũ bona possunt deprædari. §.nauigia, de statu, & consu.contra lib.eccl.ab eis furari, & deprædari. Bal.l.2.C.de comm.& merca. & d. auth.nauigia, num.2.& contra eos in certis solemnitatibus Papa promulgat sentẽtiam
22 censuræ, quod contra raptores notatur, qui per modum societatis se congregant ad capiendum rusticos, & ad ciuitates redimendas, nam possunt tales per Ecclesiam compesci. Abb.c.cum sit generale, num.29.post med. de foro compet.& d.c.3.1.not.in fi.de

rapto. In alijs licet ratione rei mobilis delinquens nõ sortiatur forum: fallit in eo qui rapit ex naufragio, & alijs duobus casibus, vt per Bald.l.1.nu.24.cir.med.de sum.Trin. & de huiusmodi cognoscit secretus, vt infra const.dohanę de secretis. & quosdam per viã appellationis condemnauit ad remigãdum in Regijs triremibus R. C. Et meritò grauiora legibus patitur latro, cũ contra leges ipse committat. D.August. 1.contra epist. Parmen.col.15.in fi.

23 Nota, quòd hic cadit materia Admirati, & Viceadmirati galearum, & earum oneratione nauigationis, & naucleriorũ, de quibus in c.reg.prædicti Admirati, cum tribus seq. vbi Io.Ant.de Nig. Vltra quę dic, quòd bona naufragorum, si non habentur ab illis pro derelictis, tenentur inuenientes ea illis restituere, quia non est addenda afflictio afflicto: & statuta ciuitatum, quod applicetur occupantibus, quãdo domini possunt per se, vel alios recuperare, iniquitate sunt plena. Caie.ad D.Th.2.2.q.66.art.5. Debet tamen
24 passus naufragium adire iudicem illius loci in quo passus est, vt recipiat testes ad æternam rei memoriam infra annum à die naufragij, postea non. Bald.& Angel.l.1.& 2.de naufra. Et quia ex naufragio, incendio, alluuione, spoliatione, & similibus causatur inopia. Io.And.c.1.post nu.8.de restit.spol. in vj. ideo qui in prædictis casibus rapuit, fur improbior esse videtur. l.si cũ exceptio-
25 ne, §.qui vim, quod metus cau. Iude furtum triplex, improbũ, improbius, & improbissimum. Bald.l.si te, C.ex quib.cau.infa.irrog. Rapina est grauius delictum, quàm furtum, nam nõ est sine vi: vnde pœna furti non habet locum in raptore, nam aliter raptor, & aliter fur vocatur. Gra.d.c.ad hoc, vbi latè Io.Ant.de Nig. nec sic iudicatur furtum rei priuatæ, sicut publicæ, quia furtũ rei publicæ peculatus dicitur. D. Aug.super Io.tract. 50.col.6.& infra in const.cum iuxta crimen expilatæ hæreditatis, furtum improbius appellatur.l.de his, vbi Bal.C.de furt. Robaria stratæ maius est delictũ, quàm furtum. Bald. l.transigere, nu.11.circa med.C.de transact. tamen quia furtũ dicit, & ab omni furto est abstinendũ. D.Aug.lib.contra mendacium, col.14.circa med.& appellatione eius venit omnis vsurpatio illicita. appendix ad D.Th. 3.par.de Sacram. q.96.alias 65. art.3.& 5.
26 Vnde rapina, & deprædatio quamuis differant, vt plurimum æquiuocè sumũtur. Abb. c.1.in 1.not.de raptori. Vltra quod deprædatio in paucis locis reperitur in iure. Bal. l.qui aduocatorum, C.de postul. Rapina grauius est peccatum, quàm furtum, & secundũ leges grauius punitur. D.Th.2.2.q.66.art.9.

Latrones, & raptores differunt à furibus.
Abb.c.ex parte, post nu.2.de testi. qui rapit,
plus est, quàm fur. Bal.d.l.si cum exceptione
§.qui vim, quod metus cau. Per vim compul
siuam non contrahitur furtum, sed per vim
ablatiuam. idem Bal.d.l.si cum exceptione,
§.qui vim. Raptor dicitur violenter rapere,
c.cum liberum, de sepulturis. inde raptor.
c.cum sit Romana, §.fin.de appell.& rapto-
res vsurpatores dicuntur. D.Aug.2.contra
Maxim.col.5.cir.fin. Et rapere dicitur etiã
inuadere rem alterius ex titulo apertè inua
lido. Abb.c.2.in 3.nor.de reb.eccl.non alie.
& diuersis pœnis puniuntur. Martu.variar.
exposit.lib.1.c.27. Voluntas tradentis facit
cessare furtum, non sic in rapina. Bald.d.l.si
cum exceptione, §.qui vim, 2.rep. Furtum
præsumitur factum culpa custodum. Bal.l.3.
§.cognoscit, nu.3.de off.præfe.vig.l.cũ duo-
bus, §.damna, vbi glo.ff.pro socio. Raptor
occidit, quod peius est, dum rapinam facit.
l.pen.§.matre, de leg.2. sed, vt supra, omnis
illicita vsurpatio venit appellatione furti,
& est textus in c.pœnale, 14.q.5. Et raptor,
& fur repelluntur a testimonio. Spec.in tit.
27 de testi.§.1.nu.25. An autem sit licitum ca-
pere res proiectas causa nauis alleuiandæ.
Abb.d.c.3.post num.1.de raptor. Io.Ant.de
Nig.in c.reg.ad hoc, post nu.120.& 121. vbi
etiam de eo, qui capit rem asportatam ab
alluuione, verum si non reperitur dominus
bonorum, nec eius hæres ex testamento, vel
ab intestato fiscus tanquam vltimus succes-
sor debet habere. Affl.hic cir.fin.sicut in his
in quibus correctionem morum indicimus.
l.1.C.de secun.nup.de iactu. & quod in fur-
to deprehensus, iuxta legem damnetur in
quadruplum. D.Aug.2.quæstionum ex nouo
28 testam.col.41.cir.fin. Licet prædo teneatur
de qualibet culpa. Bald.l.& non, §.veniunt,
ff.de pet.hæred. & est idem quando scit rem
posse euinci. idem Bald.l.sed si, §.quod ait,
& l.prædonis, eo.tit.de petit.hæred. nam fur
semper est in mora, & continet tractum suc
cessiuum. Bal.l.fin.de cõd.furti. l.subtracto,
C.de furtis. ideo non detrahit, quod sibi de-
betur, nisi expediat petenti. idẽ Bal.l.si quid
§.sed & si, d.tit.de pet.hæred.repetit expen-
sas, si fecit nomine domini, secus si suo. Bal.
l.si pupilli, §.sed si quis, nu.2.ff.de neg.gest.
excusatur tamen ratione necessitatis. Bald.
l.item veniũt. 1.rep.§.1.d.tit.de pet.hæred.
tunc remissa iniuria, quod iniuriosè abstu-
lit, reddet, si habet, quod abstulit, vel aliunde
vnde restituat, non enim quidquid ab initio
sumitur, iniuriosè aufertur, vt in medico, &
operario, qui ab inuito accipiunt, quod po-
tius per iniuriam non daretur. D. August.
d.epist.54.col.13.circa princ. Vnde in foro
29 pœnitentiali non tenetur ad aliud, quàm ad
rei restitutionem. Bal.l.post decisionẽ, in fi.
d.tit.de furtis. vel antequam sit condemna-
tus per iudicem, non tenetur restituere plus
quàm accepit, post condemnationem tene-
tur soluere pœnam, nisi aliter sit statutum
per ius positiuum. D.Th.cum add.& appen-
dice 2.2.q.62.art.3.& 5. vbi etiam dicit cui
sit faciẽda restitutio, & statim quomodo in-
telligitur, & si interim tenetur ad interesse.
art.8. vbi Calet. Verum punitus in foro fori,
non punitur amplius in foro poli, & in spe-
cie de iustitiato. Abb.c.ex parte, lo secundo,
post nu.4. de sepult. quia Deus non iudicat
bis idipsum. c.quid ergo, 23.q.5. Vnde mors
per iudicẽ inflicta peccatori prodest ad cul-
pæ expiationem, siue terminationem. D.Th.
2.2.q.25.art.6. Ideo suspendendi in patibulo
post cõfessionem sacramentalem sunt sacra
Eucharistia muniendi, appendix ad eundem
3.par.de Sacram.q.41.alias 10. art.3.col.1.
cir.fin. sed peius eius peccata committere,
quàm pœnas quascunque sustinere. idem
D.Tho.2.2.q.19.art.3. in fi. Verum non est
30 furtum, quod sciente domino inclusum est.
l.de eo, ff.de don.inter vir.& vxor. nam non
petit quod intus habet. Bald.l.siue manife-
stus, cir.princ.de cond.furt. vltra quod præ-
sumitur factum à conuersantibus in domo.
Bal.l.dominus horreorum, in fi.princ.ff.lo-
cati. tenetur etiam qui rapinã iniusto pre-
tio emit, l.nec quasi, de rei vend.& in pretio
nauis prædatæ à pyratis cõtribuunt omnes.
l.2.§.si nauis, vbi Bal.ad leg.Rhod.de iactu,
Libellum in ista materia ponit Spec. tit. de
raptor.nu.4. Et actio qua petitur restitutio
rei subtractæ per violentiam, dicitur in rem
scripta. Abb.cap.fin.nu.43.in princ.de foro
comp. & agitur de plano, & leuato velo, sed
est correptum, Spec.tit.de libellorum con-
31 ceptio. §.9.nu.38. Quid si nauis irruens in
aliam, sit submersa, si non poterat euadere
quin submergeretur, non tenetur. Baldus
l.quemadmodum, §.si nauis, ad leg.Aquil.
32 Secundo nota quid sit raptor, & quid ra-
pina, quomodo puniatur, Io.Ant.de Nigris
c.reg.27. placuit. Raptor vltra capitalem
pœnam punitur in quadruplum, computata
re.sup.in const.violentias, in fi. Et si fuerunt
plures, an vnus teneatur de facto alterius,
vel quilibet de suo. Abb.c.sicut, num.15.de
homic.volunt. nam concurrit cum fure, qui
furatur cum eo, vel furtum eius cordis pla-
cito accepit. D.Aug.epist.163.col.3. circa
princ. dicitur largo modo prędator, siue dis-
robator. Bal.l.fin.C.qui res vendi non poss.
Et quod de re dicitur, idem in surripiẽtibus
filios, vel seruos alienos, qui furibus, & la-
tronibus æquiparantur, & plagiarij dicuntur.

l con-

l.congruit, vbi glo.de off. præsid.& const.qui sciens, vbi dixi infra de vend.liberis hom.& contigunt hæc, quia iniquitas viget.l.vnica in princ.in ver.inuidiosum,de caduc.toll. &
33 rei appellatione continetur persona . l.omnia, §.fin.vbi Bal.de leg.2.licet aliud sit ius, siue possessio rei,& aliud res.idem Bald.§.1. in 1.rep.in princ. de rer.diuis.

34 Tertio nota, quòd incendium facere est proditorum,& vilissimorum hominum. Bal. cons.78.post nu.3.vol.3. quod si committũt intra oppidum, viui comburuntur. Lucas l.vni.col.24.circa med. publ.iiti.vel cousu. Quid si apponunt in agro suo, & deuastant segetem vicini.c.si egressus,& seq. vbi Abb. de iniurijs. Vel focularium est prope ianuã, & misit puerum pro igne, an teneatur qui dedit ignem,vel misit puerũ. gl.l.2.de dam. iniur.dato in Longob. Quid si istis irretitis, vt sup.in const.pessimam,nõ valens repente circa salutem personæ, & bonorum prouidere. Affl.hic 6.not.intrauit domum vicini, vel consanguinei,& ibi permansit,an teneatur ad pensionem, Io.And.ad Spec.tit.de locato,§.fin.in ver.locatori. distinguo, vt per
35 eum. Vltra quod res tua agitur dum paries proximus ardet, Spec.tit.de deposito.§.2. post nu.6. Et si iudici denunciauit, quod domus sua erat combusta, an possit postea accusare incendiarios. idem Spec.tit.de inquisitione, §.1.nu.8.

36 Vltimo nota quid sit articulus, vnde, & quot modis capitur. Io.And.c.2.num.25.de testi. in vj. dicitur enim Gen.7. in articulo diei, alibi articulo.i.statim.glo.l.2.C.de off. comi.sacri palat. appellationis articulus, idest cognitio an sit bene, vel male appellatum, Abb.c.1.post num.31.de mutuis petit. c.interposita, §.fin.de appell.c.inquisitionis §.1.de accus. diffinitionis articulus . c.1.de ord.cogn. In quibusdam alijs articulis fuit orta materia quæstionis, c.vni de litis contest. in articulo secundæ quæstionis. c.cum non ab homine, & c.nuper, de sent.excom. articulus nouæ quæstionis emergit . c. præterea, & c.super his,de testi.cog.c.cũ Ioannis,de fide instru.c.pen.cir.fin.de præscript. l.1.de rer.diuis. l.si eum dotem, §.transgrediamur,sol.matr. legum articulis,l.vni.post princ.de emenda.c.iusti.l.2. §.quintus, & §. secundus, de vet.iure enucl. ad probandum illum articulum; c.ex tenore, §.veniens, & c.cum causa,de testi.hic in articulo necessitatis cõstitutis subueniri debet, ne videatur de alieno fletu ridere.c.petistis,de priuileg.
37 tum homines hominum causa fuerint generati, vt ipsi inter se alijs prodesse possint. Lucas l.2.post princ.vt dign.ordo. Insuper, quia pascua diuitũ sunt pauperes. Eccl.13. & potentes opprimunt humiles, & minus potentes. Affl.sup. in const. si quis in posterum, 6.quæst. & infra const. lege præsenti,
38 6.not. Ideo negligentes inferendo opem, mulctantur, vt hic: in dubio pœna applicatur fisco. Affl.const.si quis patris, num.2.de cud.fal.mone. tenentur successores, vt hic, pater, vel dominus, actione de peculio quatenus effecti sunt locupletiores, l.3. §.ex furtiua, ff.de peculio, etiam quod res subtracta dicatur perijsse. Bal.l.quod sepe, §.si res, cir.med.ff.de contrah.empt. Quid si apparet furtum, sed ignoratur persona disrobata, Ioan. Ant.de Nig.c.reg.10. quod incipit ad hoc, num.124.

De iniurijs curialibus illatis.

S V M M A R I V M.

1 *Iustitiæ fundamentum est ne cui noceatur.*
2 *Iniuria, vel contumelia dicitur maior, & minor, secundum personas.*
3 *Curiales dicuntur curiæ officia exercentes.*

VPERA dictum fuit de pœna eorum, qui loco auxilij præstandi in naufragijs, vel incendijs, contra iustitiam aliquid surripiũt, cuius fundamentum est ne
1 cui noceatur. Lucas l.2. post princ.vt dign.ordo.ideo sequenti ordine ponitur [DE INIVRIIS] idest cõtumelijs.
2 Inn.c.fin.de iniurijs, quæ sunt maiores, vel minores, secundum qualitatem inferentis, & eius cui inferuntur, inf.in const.obseruẽt. [CVRIALIBVS] officia curiæ honesta, vel in-
3 honesta peragentibus. Lucas l.3.in princ.de præd.curia. [ILLATIS] vel inferendis in rebus, vel eorum familijs dum absunt pro Regio seruitio, vt in textu.

S V M M A R I V M.

1 *Honor est signum virtutum, habet onus, & cum eo vtilitatem.*
2 *Iniuria crescit ex persona eius cui irrogatur.*
3 *Participare, est partem capere.*
4 *Honoris causa quis, & in quo honoratur, & quid honor.*
5 *Onus comitatur emolumentum, & econtra.*

Iniuria

6 *Iniuria vi, vel fraude facta, & dolo. num. 10.*
7 *Extra, de foris exponitur, & significat interuallum.*
8 *Honor est morari cum domino.*
9 *Dignitas communicatur dum ad officia, vel dignitates assumuntur.*
11 *Curiales miserias sustinent.*
12 *Honor licet sit auctus, conditio non est mutata.*
13 *Corpus pauperis, pauperi tantum valet, quantum diuitis diuiti.*
14 *Curiales, & milites prohibentur aliquid conducere.*
15 *Familiares Principis sunt subiecti officiali illius loci vbi delinquunt.*
16 *Delictum à principali intentione denominatur.*
17 *Curiales si delinquunt, grauius puniuntur.*
18 *Dignitas prodest ad augendum.*
19 *Honor debet præferri vtilitati.*
20 *Magistratus, siue ordo, est honor, inde beneficium dicitur.*
21 *Honores Episcopatum petere, vel alia, an sit licitum.*
22 *Actio iniuriarum non sequitur rem, sed vindictam.*
23 *Dãni, & iniuriæ petitio sunt diuersa.*
24 *Sacerdos multas attendit circunstantias in imponenda pœnitentia.*
25 *Vxorem offendens officialis, ad quid tenetur.*

1 T PARTICIPATIO] signa virtutum sunt status virtuosi, puta regnantium, ac dominantium, & primatũ habentium ex ijs exterioribus honorãtur à vulgo. Caie. ad D.Th.2.2.q.186. art.7. ideo nõ est honor sine labore. Bal.l.1. §.1.in princ.ff.de testamen.milit. adeo quod honore se priuat, qui honorem affectat sine onere. D.Aug.in serm.39.ad fratres in here. col.3: habet enim honor annexum onus. gl. pen.l.3. & ibi Bald.1.repet.in princ.ff.quod met.cau. augetur tamen vtilitas per dignitatem. l.si longius, in fi. ff.de iudicijs, quia dignitas debet prodesse, non obesse. Bald. 1.rep.in fi. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. Ideo inferens iniuriam curialibus, tenetur pœna iure cõmuni prodita, iure isto dupli-
cata pœna punitur, quàm si priuato intulis-
2 set, quia iniuria crescit ex persona eius, cui
irrogatur. §.atrox, inst. de iniurijs, l.prætor,
§.atrocem, eo.tit.ff.de iniurijs. Arno.in 15.
differentia vtriusque iuris. adeo quod secun
dum glo.1. ista const. continet ius nouum:
diiliditur tamen, & sum. vt per Affl. & dicit
[VT] causatiuè, non consecutiuè. Spec.tit.
de disput.& alleg.aduoc.§.4.nu.10.& expo-
nitur sicut, gl.l.si vt bona, in ver. nõ locatus,
de cond.inser. [PARTICIPATIO] partis ca-
3 pio: nam participare, est partem capere.
D.Th.ad Hebræos 6.in princ. col.4. [CONDECENS] secundum honestatem, facit quod
dicit Io.And.c.2. circa fin. post nu.3.de off.
4 deleg.in vj. [HONORIS] cuius causa est ex-
cellentia, quã habet, vel honoratur propter
prælatione, scientiam, & virtutem, seu quia
vicerunt, docuerunt, & ordinauerunt: & ho-
norantur in exterioribus, puta veste, imagi-
ne, & nuncio. D.Th. cum appendice, & Caie.
3.par.de Saluatore, q.25.art.1. Et tandem
est honor, quod in loco reputatur, sicut vile,
quod reputatur vile. Abb.c.non minus, post
nu.14. de immu.eccl. Vnde qui vult hono-
rari, testimonium quærit suæ excellentiæ.
5 D.Th.2.2.q.103.art.1. [ET ONERIS] quod
emolumentũ comitatur, & econtra.l.alum-
næ, §.Seia, in ver.ademptũ, in fi.de adim.leg.
Non enim est dominus in possidẽdo seruos,
sed in vtendo, & qui seruũ scire facere opor
tet, illum oportet scire iubere, in quibus est
facultas a laboribus cessandi, vt in bellica,
aut venatica disciplina vicarius hunc hono
rem suscipit. Arist.1.Polit.4. [INDVCATVR]
cum æquum sit, vt qui participat, lucrum
sentiat, & damnum. l.si igitur, ff.pro socio.
[STATVIMVS] quod est verbum noui iuris.
Io.And.c.1.in princ.de off.deleg.in vj. [VT
SI QVANDO] hæc incidunt, vel opus fuerit.
Nizolus in ver.si quando. [VIOLENTIAE]
quæ multa continent facinora. l.quoniam,
C.ad leg.Iul.de vi publ. & differunt a vi, &
actu violenter factæ. Pau.de Cast. ponit exẽ-
plum cons.17.1.vol. [VEL] etiam. gl.l.com-
6 munis, de in ius voc. [INIVRIAE] vi, vel frau
de factæ. Lucas l.1. circa fin.de cursu publ.
[IN REBVS] quod est generale verbum. l.1.
si cer.pet.l.1. vbi Bal.1.rep.cir.princ.de sta.
hom. quamuis actiones nõ contineat. Abb.
c.2.in 2.not.de relig.domib. [AVT] & glo.
l.orphanotrophos, in ver.tabularij, de Epis.
& cler. [FAMILIES EORVM] eorum seruien-
tibus, siue serui sint, siue liberi, dummodo
domi morentur ad seruiendum. Abb. c. in
literis, vbi etiam qui sint familiares, & qui
domestici.nu.3.& 5.de testi. [QVI] submo-
niti. infra in const. hostici. [DE MANDATO
NOSTRO INTRA REGNVM, VEL EXTRA
REGNVM]

7 REGNVM] intus regnum, vel extra, de foris: & significat interuallum. Io.And.c.statutũ, post nu.6.de rescrip.in vj. [IN EXERCITV] in castra. gl.1.l.qui mittuntur, ex quib.cau.
8 maio.[VEL QVI NOBISCVM] cum sit honor morari cũ domino. Iser.c.si quis decesserit, circa fin. de feu. defun.milit. controu. fuer. Egregios enim viros sibi per familiaritatẽ coiungit, plebem verò, & multitudinem per fauorem, & gratiam in obsequio retinet. Arist. 5.Politic.11. [AVT OFFICIALIBVS
9 NOSTRIS] quibus dignitas communicatur cum in dignitatem assiunũtur. D.Th.3.par. de Saluatore, q.3.art.1.& sic strictè non veniunt, nisi iurisdictionem habentes, largè veniunt omnes publicis, vel priuatis vtilitatibus seruientes. Iser.quæ sint rega. in ver.ad iustitiam expediendam, post nu.67. [IN CVRIA NOSTRA] alibi in curijs Principum. c.pen.ne cler.vel mon.[COMMORANTIBVS] simul morantibus. Affl.hic nu.4.circa fin.de mãdato nostro.Gra.hic in princ. [AB ALI-
10 QVO INFERANTVR] cum dolo, alias iniuria non dicitur vbi non est dolus. Bal.cons.443. nu.4.vol.4. [DVPLICATAM POENAM] tam pro violentia, quã iniuria rebus, vel familię ab alijs illata. Affl.hic nu.4.[QVAM CIRCA DEFENSAS, VIOLENTIAS, ET INIVRIAS, ET ALIA MALEFICIA SACRAE CONSTITVTIONIS NOSTRAE] sup. in const. asperitatem, vbi gl.& const.obseruent, cum tribus seq. [VEL IVRA COMMVNIA] de quibus in dicta const.obseruent. [A COMMITTENTA PRAESTANDVM ESSE CENSEMVS] propter
11 miseriam quam curiales patiuntur. Lucas l.decurio, circa fin.de decurio.
12 Sed contra, honor licet sit auctus, conditio non est mutata.l.falsa demonstratio, vbi Bald.ponit simi.de cond.& demonstr. tanto
13 magis, quia tantum valet corpus pauperis pauperi, quantum diuitis diuiti.Iser.hic cir. med. & honorare diuitem propter diuitias est peccatum. D.Th.quolib.10.art.2.& priuati homines non minus videntur recta facere, quàm illi qui sunt in dignitatibus, aut potentia constituti. Arist.10.Ethicorum 10. Immo officiales econtra non debent inferre iniurias, & oppressiones, §.illud videlicet, auth.vt iud.sine quoquo suffra. sed conuicti puniuntur.l.1.de lucris aduoc.nam qui recipiunt maiores dignitates, maiori pœna digni sunt.Paris de synd.in ver.iudex male iudicans.c.1.num.11.in fi. Vnde delinquentes in eorum officijs, plumbatorum ictibus feriuntur.l.quilibet, de decur. nam sunt terribiles.l.2.ne rustica.ad vllũ obseq.Propterea
14 curiales, & milites prohibentur sub pœna aliquid conducere, vel pro conductore fideiubere. l.curiales, & seq. cum l.fin.C.locati.

non enim debent prætextu officij, illicitis modis pecuniam extorquere. Zab. clem.2. in ver.inquisitoribus, in princ.de hereticis.
15 Ideo familiares Principis sunt subiecti, iurisdictioni iudicis ordinarij illius loci vbi delictum cõmittunt. Aluar.§.si ministrales, nu.1.de pace ten.econtra offendens officialem Principis, non ipsius dumtaxat, sed ad Regiam Maiestatem spectat offensa.d.cõst. obseruent.ideo incidit in crimen læsæ Maiestatis.Iser.& Gra.hic nu.1.cum distinctione
16 tamen, aut offendit ex proprio odio, aut vt Rex careat illo bono officiale, & sic iudicatur delictũ à principali intentione: sed Affl. hic nu.9.dicit, quod ex prouisione facta cõtra occisores Iser.& alia de qua in c.felicis, de pœni:, in vj. quia loquuntur simpliciter, non facta distinctione si ex proprio odio, vel intuitu officij occiderint, simpliciter debẽt intelligi.l.depreeatio, ad leg.Rhod.de iactu.
17 Verum si delinquunt, grauius puniuntur, vt in militibus.Luc.l.2.in fi.de desert. & à domesticis dicit Imperator volumus inchoare, vt reliquos pudeat errare, quãdo nostris constat excedendi licentiam non præbere. idem Luc.l.vni.col.fin.cir.med.de conduct. & procurac. Ideo excedentes contra res, & eorum seruos dum absunt pro seruitio Regio, duplicata pœna puniuntur, vt hic.
18 Nota, quod dignitas prodest ad augendũ. l.sed & si, la secõda, §.1.in ver.reliquit, ff.de iudicijs. Quando autem mutatio qualitatis vitiet institutionẽ.Bal.l.sed & si, §.solemus,
19 de hæred.instit. Honor enim debet præferri vtilitati. Abb.c.significasti, post nu.7.de foro comp.Plerique tamen magis lucrum appetunt, quam honorem, & qui operibus detinentur suis, aliena non appetunt. Arist. 6.Politic.4. Nec confertur noua dignitas, si iam commissæ confertur administratio dignitatis.Bal.l.qui indignius, de Senat. & factum iu minori dignitate, debet esse ratum 21
aduenienti maiore. Bald.l.in fraudem, §.1.
20 ff.de testam.mil. Item magistratus dicitur honor. Abb.c.aduersus, vlt.not.nu.10.circa med.de immu.eccl. Honor autem, siue ordo quandoque beneficiũ exponitur. Abb.c.clericis, 1.not.ne cler.vel mon. & honorificentia prælati. Abb.c.pen.nu.16.cir.fi.de instit.
21 An autem sit licitũ petere honores Episcopatum, vel alias prælationes. c.per nostras; vbi Abb.de iurepat. D.Th.quolib.2.art.11. & 12.art.17. Vnde quod dicit 1.ad Timo.3. Qui Episcopatum desiderat, &c. intellige si potest prodesse proximis. Abb.c.per inquisitionem, nu.5.in fi.de elect. Vnde laudatur quandoque qui amat honorem, quandoque qui contendit vtrunque, tamen moderatè fieri potest, nihil inconueniens faciendo pro

eo

eo adipiſcendo:eſt enim magnanimitas circa magnos honores, & dicitur philotomia, amor honoris, econtra amphilotomia ſine honoris amore. Honor autem licet non ſit neceſſarius ad vitam corporalem hominis, eſt neceſſarius ad vitã politicam, adeo quod etiam famuli ſuos volunt honores. D.Tho. 2.2.q.129.art.1.& 2. vbi Caiet.cir.fin. nam ſunt laborioſum operum compenſatio. add. ad eundem, d.par.quæſt.61.art.3.ibi proba. lo primo. Iſta diſtributio pertinet ad Principem cui commiſſa eſt diſpenſatio rerum reipublicæ, & credita eſt cura ipſius,& pertinet diſtribuere pro ijs,quæ bene, vel male faciunt in communitate, & eſt pecuniæ, vel honoris aliorum, quæ diſpenſari poſſunt, & dicitur iuſtitia diſtributiua. D.Th.vbi ſupra quæſt.61.art.1.& 3. & 1.2.q.21.art.4. Caie. tract.16. de indulgentijs, col. 4. in fi. ſicut enim improperium debetur vitio,ita honor virtuti. D.Th.vbi ſup.2.2.quæſt.144.art.2. Tamen ſi honor datur, tanto maius periculum comparatur. D.Auguſt.ſerm.62.col.2. cir.fin.ad fratres in heremo. & quanto quis eſt in loco ſuperiori, tanto in periculo maiori verſatur.D.Th.2.2.quæſt.33.art.4.in fi. quanto plus honoratur. tanto plus periclitatur.D.Aug.pſal.106.col.6.cir.princ. nam cui plus committitur, plus ab eo exigitur. idem 2.de viſitat.infirm.col.7.poſt princ. & Lucas 12. & ſic quæ hic honorant, ibi onerant: quæ hic releuant,ibi grauant. D.Aug. epiſt.200.col.3.in fi.propterea honorem habere vis bonum eſt,ſi bene vtaris, quã multis honor cauſa exitij fuit,quam multis miniſterium boni operis. D.Auguſt.ſermo.12, de verbis Domini ſuper Matth. col. 2. in fi. Et in ſummo honore ſit tibi ſumma humilitas: honoris laus, eſt humilitas virtutis. idem Auguſt. ſermo.70. col.2. ad fratres in heremo.

22 Secundo nota, quod actio iniuriarum non ſequitur rem, ſed vindictam. l.ſi eum, §.qui iniuriarũ,in ver.propter, ſi quis caut.
23 vnde damni, & iniuriæ petitio ſunt diuerſa. gl.c.2.in ver.damnis, de off.ord.in vj. l.fluminum, §.vitium, in ver.iniuria, de damno infecto. & poteſt intentari per alios,quia & vendi. l.ſi nomen, in glo.de hæred.vel actio. vend. & qualitas iuriſdictionis inſpicitur, non dignitatis. Bal.addit.3.col.2.cir.princ.
24 ad Spec. in tit.de appellat. ſicut multæ ſunt circunſtantiæ quas attendit Sacerdos in imponenda pœnitentia. Abb. c.ſicut dignum,
25 1.not.de homic.volun.Quid ſi offendit vxorem officialis. Dec.conſ.501.num.5.& add. hic ad glo.

De obſeruatione iuſtitiæ.

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitia eſt mortua vbi magiſtratus deeſt.*
2 *Obſeruare, curam habere dicitur.*
3 *Iuſtitia facit locum ſuum tenere à dextris, & à ſiniſtris.*

POST multas conſtitutiones delicta punientes ſtatuit hic Imperator magiſtratus, quia vbi magi-
1 ſtratus deeſt, iuſtitia eſt mortua.Bal.conſ.483.nu. 1. poſt med. 1.vol. quam vt melius obſeruent,diſtinguit officia, vt infra in textu, vbi Affl.9.not. nam officiorum periculoſa confuſio,priuatorum iura,qui iuſtitiam ſitiunt plerunque confundit, vt inf. conſt.officiorum periculoſa,& ſic ponit[De
2 OBSERVATIONE].i. qualiter officiales obſeruent,& eis cura ſit.l.2.in glo.1.de decur.
3 lib.10. [IVSTITIAE] quæ facit, & mandat hominem locum ſuum tenere à dextris .i. in proſperis, ne eleuetur, & à ſiniſtris,ne deijciatur. D.Th.ad Corinthios 6. ibi, in caſtitate, col. 2. circa princ. vt videbimus latè cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Ius naturale, & poſitiuum quando, quare, & à quibus prodijt.*
2 *Non præpoſita ſigno vniuerſali æquipollet negatiuè.*
2 *Conſilium quid, vnde, in quibus, & quare ſit.*
4 *Relectio eſt ſignum magnæ deliberationis.*
5 *Errare præſumitur, qui deliberare nõ potuit, ſecus ſi conſultè reſpondit.*
6 *Lex Regia,quæ,et vbi de ea ſit mẽtio.*
7 *Quirites Romani, & vnde ſic dicuntur. in fine.*
8 *Romulus fuit inter Deos relatus propter defectum Solis in eius morte.*
9 *Romanorum laus, & vita.*
10 *Gens, & populus ſunt ſinonima, & quod faciunt plebem,& alia.*
11 *Tam, & quam ponuntur copulatiuè.*
12 *Lex aſſumit vigorem à poteſtate ſtatuentis,& ſtatutum à ſtatuẽtibus.*

Papa

13 *Papa, & Rex quomodo dicuntur patres, & filij.*

14 *Lex vna est filia alterius, & noua ex veteribus fabricatur.*

15 *Imperator non est simplex minister legis, sed cum dignitate.*

16 *Ratio dicitur quasi rata sit, consulta plurium sententia confirmata.*

17 *Consultatio rescriptum ab Imperatore obtentum dicitur.*

18 *Regna temporalia diuina constituuntur prouidentia.*

19 *Accipere dominij translationem significat.*

20 *Voluntas Principis habetur pro facto.*

21 *Iustitiam ministrare est exhibitio operis in administrando iure consistens.*

22 *Princeps superiorem sortitus finem, alios ad suum finem ordinat.*

23 *Officia distinguntur per actus, & post num. 24.*

24 *Iudex causarum ciuilium non se intromittit in criminalibus, & econtra nisi incidenter.*

25 *Actuarij causarum ciuilium, vel alterius fori non se intromittit in criminalibus, nec in alio tribunali.*

26 *Actuariorum propositum vorax, & violentum.*

27 *Iudex causæ criminalis cognoscit de ciuili, si aliter non posset.*

28 *Iudex si cognoscit de causis personalibus, alter de realibus, quis cognoscet mixtam.*

29 *Princeps si concedit Baroni iurisdictionem, an intelligatur priuatiuè, vel cumulatiuè.*

30 *Leges rectè positæ, debent omnia determinare, & pauca iudicibus relinquere.*

31 *Negatio præposita, & postposita quid significet.*

32 *Consilium, & consensus differunt, & cum quibus consulendum.*

33 *Deliberatio importat collationem inter multa, & determinationem ad vnum.*

34 *Imperium est diuina institutione inductum, non potest diuidi.*

35 *Perfectum nō est adeo in rebus humanis, quod amplius non perficiatur.*

36 *Portibus antiquitus sedebant veteres pro sedandis litibus.*

37 *Prorogatio iurisdictionis non datur nisi in eadem qualitate.*

38 *Sententia vbi est defectus iurisdictionis nunquam trahit effectum.*

39 *Vnum, & idem relatum ad diuersa, plura significat.*

40 *Propriè, quid sit, & quid impropriè.*

1 ON SINE] ius naturale prodijt cū homine, postea lex data est per Moysen, & alios Prophetas, demū successit Euangelium: & quia natura prona est ad malum, inuenta sunt humana iura. Spec. tit. de libello. conceptio. in princ. cumq; nulla lex ab initio in republica promulgata sit, quæ sufficiat. auth. quib. modis natu. effic. leg. in princ. & impossibile est singula ad minimum vsque comprehendere, necesse est vt generaliter scribantur, & quæ aguntur particularia sunt. Philosophus 2. Politic. 6. vnde certi habuerunt potestatē legis condendæ, vt populus, plebs, & alij, qui habuerunt à populo immediatè, vel per aliquod medium, populus verò sanciebat Senatorio magistratu interrogāte. §. lex est, inst. de iure natur. gent. & ciui. sed quia populus
2 cœpit esse maximus, & congregatione difficilis, Bal. l. 2. ibi deinde, lo terzo, de orig. iur. legem cōdere pertinebat ad multitudinem, vel ad personam publicam, quæ totius multitudinis curam haberet. D. Tho. 1. 2. q. 90. art. 3. & solus constitutus est Imperator per quem necesse est reipublicæ consuli, cui datum est, vt quodcunque statuerit, ratum sit. Abb. c. 2. nu. 13. circa med. de immu. eccl. & plenitudinē habeat potestatis. c. cum ex eo. de pœnit. & remiss. nec duos fuisse simul Augustos ante Marci Aurelij Imperatoris tempora auditum fuit. Foller. hic nu. 3. circa fi. Prætor autem nunquam talem potestatem habuit, sed tantum reddendi ius, nam cum esset in iure duricies, & magnus defectus, pro suo munere explicando proponebat edictum, sicut hodie potestates terrarum emanant banna, & isto modo supplebat, quod non erat tractatum in iure, vel quod tractatum erat adiuuabat. Iurisconsulti verò qui habuerunt ab Imperatore auctoritatē iura interpretandi, dicta eorum cum expositionibus fuerunt posita in compilatione huius iuris. Bal. in rub. in princ. qui admitti. illius

aucto-

auctoritate freti, l. vbi cir. med. de emenda.
C. domi. iusti. cui lege Regia à populo data
est potestas, vt in textu, qui diuiditur secun-
2 dum Foll. & sum. vt per Affl. & dicit [Non]
ista dictio præposita signo vniuersali, æqui-
pollet particulari negatiuè, secus si postpo-
natur. Bal. l. 1. nu. 2. quomo. & quando iudex,
sed posita in principio legis; vt hic, quid
operetur, idem Bald. l. fin. nu. 3. cir. med. & 4.
C. de in integ. rest. [Sine Grandi] infra in
const. grandis. [Consilio] approbante, &
disponente. Abb. in fin. c. licet, de vitanda,
3 & nor. de elect. Est autē consilium inquisitio
quædam, ex quibusdam ad alia procedens.
D. Th. 2. 2. q. 49. art. 5. & dicitur quasi consi-
dium, eo quod multi considerit ad simul con
ferendum, & importat collationē inter plu-
res habitā. idem D. Th. 1. 2. q. 14. art. 3. nam
cum non possint sufficienter omnia ab vno
homine considerari. idem 2. 2. q. 49. art. 3.
in arduis consilium, & fortitudo locum ha-
bent, 1. 2. q. 68. art. 7. inquisitio enim ratio-
nis est necessaria ante iudicium de eligēdis,
ista inquisitio consilium vocatur, & non est
de fine, sed de his, quæ sunt ad finem, & non
solum de his, quæ aguntur, sed de his, quæ
ordinātur ad operationes, propter hoc fieri
dicitur consultatio de futuris euentibus, in-
quantum per futuros euentus cognitos, di-
rigitur ad aliquid faciendum, vel vitādum.
D. Tho. præd. q. 14. art. 1. & 2. prouenit ex
animi prouidentia, attribuitur alicui, nec
fundatur super incerto. Bal. l. de quibus, nu.
17. cir. fin. ff. de leg. [Et Deliberatione]
alibi digestione. i. deliberatione. gl. l. vnica,
in ver. digestione, de iust. c. confirma. Inde
4 est, quod electio est signum magnæ delibe-
rationis. Bal. in rub. num. 10. de nouo C. fac.
& quæ deliberatè fiunt, magnum sortiuntur
effectum. Bal. l. quid ergo, §. quantum, de his
qui not. infa. [Perpensa] l. placet, de sacros.
eccl. alibi consilio perpenso, sup. const. post
mundi machinā. licet locus, & tempus quan
doque non patiuntur plenius deliberari. l. 1.
5 in fi. princ. de exercito. & qui plenè delibe-
rare non potuit, facilius errare præsumitur,
quàm qui consultè respondit. Bal. ea. l. 1. de
exercito. nam velox consilium sequitur pœ-
nitentia. Abb. c. ad Apostolicam, post nu. 3.
de regul. nec tempus patitur aliquando de-
liberare, & consiliū capere. Io. And. ad Spec.
tit. de oblig. & solut. §. 4. in ver. exercitoriā.
[Condendae Legis Ius, Et Imperium]
auctoritatem. l. 2. in gl. de adoptio. vel pote-
statem, quā nos imperium appellamus. Bal.
l. 2. in fi. si à non comp. iud. [In Romanum
Principem] i. Imperatorem, in proœ. inst.
6 in princ. [Lege Regia] quæ de imperio la-
ta est. Bal. l. 2. nu. 4. in fi. C. de adoptio. & in

rub. post nu. 2. & 13. de iure fisci, lib. 10. quā
non habemus. gl. §. sed quod Principi, inst. de
iure natu. gent. & ciui. sed de ea meminit gl.
l. 1. de const. Princ. l. more maiorū, de iurisd.
omn. iud. & l. 2. de mortuo infer. Foller. hic
nu. 2. & dic antiqua lege, quæ Regia nuncu-
pabatur. l. 1. post med. de veteri iure enucle.
[Transtulerit] per modum abdicationis,
adeo quod reuocari non posset nisi ex causa.
Iser. & Affl. hic nu. 4. puta quia abuteretur,
& posset deficiente magistratu creare alium
donec Rex prouideret. Folle. hic nu. 13. cum
hæc potestas Imperialis, vel Regia in suc-
cessorem transferatur. idem Foller. hic post
nu. 3. & in fi. De potestate Regia diuersa se-
cundum diuersitatem regnorū, & si expedit
à Rege gubernari. Arist. 3. Politic. 10. & 11.
vbi etiā quod ob hoc ab initio forte reper-
tus est Rex, quod difficile erat plures excel-
lenti virtute reperiri posse, cum contingit
plures esse paris virtutis, non tolerauerunt
Reges, sed respublicas constituerunt, nunc
summa potentia in regimine multitudinis
est potētia Principis. Nico. de Nysse tract. 2.
par. 3. ibi tertio quæritur, post med. [Qui-
7 rites] i. Romani, qui, vnde, & quare sic
dicatur. Abb. c. 2. nu. 6. de conuers. infid. Bal.
l. 1. cum add. ad eum, C. de vsucap. transfor.
Romulus enim propter beneuolentiam ci-
uium, velut receptus in cœlum, Quirinus
postea est nominatus, adeo quod tres habe-
bat flamites tribus numinibus institutos,
Ditalem Ioui, Martialem Marti, & Quiri-
nalem Romulo. D. Aug. 2. de ciui. Dei, c. 15.
8 & fuit Romulus inter Deos relatus, propter
defectum Solis in eius interitu, quod casu
accidit, & in fine Lunæ contingit, sicut reue
ra factum est cū Dominus noster crucifixus
fuit. idem D. Aug. 3. eiusdem c. 15. inde ius
Quiritum. l. 1. §. 1. vbi Bald. ff. de rei vendic.
idest Romanorum. Abb. c. illud quoque, nu.
9 10. in princ. de præsumptio. quorum multa
præclara laudantur, & literarum memoria
celebrantur. D. Aug. vbi sup. 2. de ciuit. Dei,
c. 2. tantæ enim continentiæ fuerunt, vt etiā
oblata munera refutarent, bonam famam
diuitias reputantes, virtutem voluptatibus
præponentes. idem D. Aug. lib. quæstionum
ex vtroque mixtim, col. 85. circa med. laudis
auidi, pecunia liberales, gloriam ingentem
diuitias honestas volebant. præd. Aug. 5. de
ciuit. Dei, c. 12. [Vt] si quid contingerit,
Augustum imploraretur remediū. l. 2. §. sed
quia, de vet. iure enucl. vel vt his, quæ suffi-
cienter tradita sunt vtantur, & quę deficiūt,
reperire conetur. Arist. 7. Polit. 10. [Ab Eo-
dem, Qui Commisso Sibi Caesareae
Fortunae Fastigio] ad penā adoptionem, &
Imperij successione, declarat Foll. hic nu. 3.
vel

vel Cæſareæ fortunæ habet ſuffragium,ideſt
publicas functiones. Affl.hic circa princ.de
faſtigio meminit conſt. cum circa, & c.reg.
ad regale faſtigium. [BER.POTENTIAM PO-
10 PVLVS], gens, & populus ſunt ſynonimà,
quod homines faciunt populum, turbam,
plebem, cœtũ, familiam, collegium,& con-
gregationem. Abb.c.1.nu.5.& 7.de electio.
[IMPERABAT] prout imperat, nam Impe-
rator erat ſicut hodie. Baldus l.de quibus,
1.rep.in princ. nu.6.ff.de legi [PRODIRET]
procederet. Affl.hic poſt princ. alibi expo-
nitur manifeſtaret. Bald. l.excipiuntur, ad
Syllan. [ORIGO IVSTITIAE, A QVO EIVS-
DEM DEFENSIO PROCEDEBAT] ratum ha-
bendo iudicium, quod ſecundum ſuã legem
iudex ſuus contra ipſum iudicaret. Affl.hic
nu.3. quia Imperator non debet eſſe perdo-
minans, ſed reipublicæ conſul. Bald.l.2. in
ver.nouiſſime,de orig.iuris. & regimen fuit
in eum tranſlatum ad regendum,non ad de-
ſtruendum. idem Bald.l.vnica, in princ. de
off.præfe.præto.[IDEOQVE]& ideo,& ponit
illationem. Bal.l.1.in princ. de verb.oblig.
[CONVINCI] .i. argui. Nizolus in ver.con-
11 uinco. [POTEST NON TAM] tam,& quam,
ponuntur copulatiuè. Loffr.conſ.33.num.5.
cir.fin. [VTILITER] efficaciter.glo.pen.l.ſi
debitor,ff.de pact. [QVAM NECESSARIO]
vtiliter, & honeſtè. glo.c.neceſſaria,12.q.1.
[FVISSE PROVISVM] per electionem, quia
prouiſio pro electione ponitur. Io.And.c.1.
nu.1.de elect.in vj. [VT]ideſt.Io.And.præd.
cap.accuſatus, in princ. de hæreticis, in vj.
[IN EIVSDEM PERSONA CONCVRRENTI-
BVS HIS DVOBVS IVRIS ORIGINE] cauſa
primæua,quæ vocatur origo.Arch.c.fin.cir.
med. 29.diſt. [SCILICET] videlicet, alibi
tantũ,§.ex hoc, inſt.quib.non eſt permi.fac.
teſta. [ET TVTELA] & illius tuitione. glo.
l.diuortio, §.fin.io ver.in tutelam, ſol.mat.
aliter inf.in conſt.ſi quãdo, de pœna foriud.
[VT A IVSTITIA VIGOR, ET A VIGORE
12 IVSTITIA NON ABESSET] nam lex aſſumit
vigorem à poteſtate ſtatuentis.c.à nobis,de
ſent.excom. & ſtatutum à iuriſdictione ſta-
tuentium commenſuratur. Abb.c.fin.3.not.
circa fi.de reb.eccl.non alien. [OPORTET]
opportunum, vel decens eſt. glo.l.2.in ver.
oportet,de Epiſ.& cler. vel impropriè opor-
tet, ideſt decet. glo.l.1.in ver.prius,vbi Bal.
poſt nu.4.de iuſt. & iure. Et differunt neceſſe
eſſe, & oportere. Ant.de Butr.c.niſi, in ver.
pro defectu, 2.not.de renunciat. [IGITVR
CAESAREM] Imperatorem.Bal.l.Aemilius,
2.repet. num. 1. ff. de minor. & ita ſeipſum
nominat in l. 3. ff.de officio præſe. vigil. &
l.cum de ætate,ff.de probat. [FORE IVSTI-
TIAE PATREM, ET FILIVM, DOMINVM,
ET MINISTRVM]caput,vel miniſter legum.
glo.rub.de prec.Imp.offer. dicitur miniſter,
quia cuſtos iuſtitiæ. D.Tho.2.2.q.50.art.1.
vel propter miniſterium, quod ei commiſ-
ſum dicitur. Spec.tit.de inſtru.editio. §.13.
nu.3.cir.med. [PATREM, ET DOMINVM IN
EDENDO IVSTITIAM] patrem, & animam
legis. §.fin.vbi gl.auth.de inceſtis nupt.glo.
pen.§.fin.auth.neque virum, quod ex dote,
& eam tuetur. l.ſi quando, C.de inoff.teſta.
Et nota dilectionem Regis, quia æſtimatur
pater,& ſubditi filij,& nepotes, alibi pater,
& filius,dominus,& miniſter. Cra.in c.reg.
Carolus II. ad perpetuam memoriam.
13 Ita Papa inquantum ſingularis perſona eſt
filius Eccleſiæ, quia regeneratus, nutritus,
& inſtructus ab Eccleſia ſicut cæteri,ſed pa-
ter, & non filius reliquæ Eccleſiæ. Caiet.de
auctor.Papæ,& Concilij,par.2.c.10.col.fin.
circa med. [ET EDITAM CONSERVANDO]
nam niſi per iuſtitiam reſpublica ſtari, &
augeri non poteſt.D.Auguſt.19.de ciu.Dei,
c.21. col.2.in princ. [SIC] eo modo. glo.
l.de pupillo, §.nunciationem, in ver.ſic, de
noui operis nunciat. & infra in conſtit. ſic.
[ET IN VENERANDO IVSTITIAM SIT FI-
14 LIVS]ſicut vna lex dicitur filia alterius.l.4.
in glo.fin. ff.de iuris, & facti ignor. & noua
ex veteribus fabricata, ſicut & arma.
D.Auguſt.lib.de quinque hæreſibus, col.10.
circa princ. [ET IPSIVS COPIAM] abun-
dantiam, ſiue multitudinem. Ioan. Andr.
cap.ſtatutum, circa princ.de reſcript.in vj.
15 [MINISTRANDO MINISTER] non ſimplex,
ſed cum dignitate. l.ſi quis Titio, vbi glo.
& Bald. l.Lucius, la ſeconda, §.1.de leg.2.
l.Sulpitius, de donat. inter vir. & vxorem.
inde miniſterium, ideſt officium. Abb.c.2.
poſt nu.9.de iudicijs. & ſic cum habeat po-
teſtatẽ à legibus conceſſam, nihil ex volun-
tate ſua faciat præter leges,eſt tamẽ ſibi ne-
ceſſaria potentia,per quã leges tueri queat.
Ariſt.vbi ſup. 3.Polit.11. ita ſi quos præeſſe
oportet,præficiendi ſunt vt cuſtodes legum,
atque miniſtri. c.12. [HAC] quæ eſt dictio
rei præſentis demonſtratiua ad oculum.
Imol. in l.nemo dubitet, num. 1. de hæred.
inſtituend. [IGITVR CONSVLTATIONE]
16 quæ ſic dicitur, quaſi rata ſit. Baldus l. ſub
conditione, poſt princ. de condi. inſtit. &
conſulta, vt ſic firmius ſit iudicium, quod
plurimorum ſententia confirmatur. Abb.
cap. prudentiam, num. 4. de officio deleg.
& cap. conſtitutus, poſt num.3. de electio.
17 Inde conſultatio dicitur reſcriptum ab Im-
peratore obtentum de aliquo negocio, pro
quo conſulitur, §.debebunt, in ver.conſul-
tationum, auth. de iudicibus, & oportet
conſiliari tardè, velociter autem operari

conſilia. D.Thom. 2.2. quæſt.127. artic.1.
[COMMONITI] conſulti. Nizolus in ver.
monitum. [QVI DE MANV DOMINI]
manus autem capitur pluribus modis. Bal.
l.2. circa princ.de orig.iuris. caput mens,
& manus operationes extrinſecas ſignifi-
cant. Ant.de Butr.c.vnico,nu.3. circa med.
18 de ſacra vnctio. Et ſic diuina prouidentia
regna conſtituuntur humana. D.Aug. 5.de
c itate Dei,cap.1. & à Deo, non à fortuna
ſunt omnia bona. Abb. c.tua nobis, 1.not.
de decimis, ideo nemo eſt qui eum non re-
cognoſcat ſuperiorem. Abb. c.omnis ani-
ma, 1.not.de cenſi. [ET INTER ALIA RE-
GNA] de quibus Afflict.hic 6.not. [REGNI]
vtriuſque [SICILIAS] idem Affl. hic eod.
6.not. [MODERAMEN] l.ſi quis in hoc ge-
nus ſacrilegij,de Epiſc.& cler.l.1.ff.de tuto.
& curat.datis ab his. inde moderator pro-
uinciæ. l.1.C.vt omnes iudices tam ciuiles,
quàm milit. l.nullus,de offic.recto.prouinc.
& l.vnica, C.de offic.comi.Orien. [ACCE-
19 PIMVS] quod dominij tranſlationem ſigni-
ficat. Bald.l.naturalis,in princ.de præſcrip.
verbis. [NOSTRIS FIDELIBVS] vaſſallis.
cap.1. qual. vaſſall. iura. debe. fidelit. alibi
fidelis. promiſſa adimplens. inde Pſalm.
Oculi mei ad fideles terræ. Guliel. Pipin.
in epiſt. feriæ 4.Paſchæ, col.11. [OMNIBVS
PRAEDICTI REGNI NOSTRI NOSTRAE
VOLVNTATIS PROPOSITVM NVNCIAMVS],
20 cum eius voluntas habeatur pro facto.Zab.
clement.1.in ver.ſi quis, num.2.in fi. de re-
bus eccl. non alien. adeo quod ſubſequendi
manet neceſſitas,non autem auctoritas im-
perandi. cap.fin. eod.tit. de rebus eccl.non
alienan. [QVIA] quod. Archid.c.quia,in
princ. 19.quæſt.3. [NOBIS CORDI EST]
infra in conſt.cordi nobis,de exhib.maleſa.
[INTER IPSOS] fideles [ABSQVE EXCE-
PTIONE ALIQVA PERSONARVM] infra in
conſt. ſpeciale quodam, de iure Francorum
in iud. ſublat. ſicut apud Deum non eſt ex-
ceptio perſonarum. Affl,hic 3.not. [VNI-
VERSIS, ET SINGVLIS] in generali, & par-
ticulari. inf.in conſt.vt vniuerſis,de ſeruan.
hono.comi. [PROMPTO ZELO] ex animo,
amore, & charitate, non odio, licet zelus
quandoque capiatur in malam partem, hic
in bonam.Pſal.68. Saluum me fac Deus,ibi,
Zelus domus tuæ. Affl.hic 8.not. & dixi in-
fra in conſt.hi qui per inquiſitioné. [IVSTI-
21 TIAM MINISTRARE] quæ eſt exhibitio ope-
ris in adminiſtrando iure conſiſtens, & eſt
triplex, quædam adminiſtrat ius æquum, &
bonum:quædam bonum tantum:& quædam
æquum tantum. Bal.l.2.poſt nu.9. de pœna
iud.qui male iud. [VT] iuſtitiam quam nos
ipſi ſectamur, ab officialibus noſtris in iudi
eijs maxime præſtolamur,inf.in conſt.puri-
tatem. [ABVNDE] largiter, copioſè, plena
manu. Nizolus in ver.abundè,prout quædã
in iure abundant.l.1.cir.med.de hæred.inſt.
[IPSIVS COPIA PER OFFICIALES NO-
STROS, QVIBVS IPSAM COMMISIMVS MI-
NISTRANDAM] quia melius ſingula curan-
tur,quã ſi in multis cura noſtra diſtrahatur.
Ariſt.4.Polit.15. Omnia noſtra facimus. &
c.multa. Io.And.c.ſi Apoſtolicæ, poſt nu.1.
de præbend.in vj. & ſic fideles iuſtitiam.
[VNDIQVE] ex omni parte,& in omni gene-
re.Nizolus præd.in ver.vndique.[VALEANT
INVENIRE] cum honore officialium,nam iu-
dicandi officium,cũ gradu adminiſtrationis
eſt honor. Bald.l.2.1.rep.in princ.de Senat.
[IPSORVM OFFICIALIVM NOSTRORVM]
ordinariorũ [OFFICIA VOLVMVS] & man-
damus.infra in conſt.vt officialibus. [ESSE
DISCRETA] l.fin.C.de leg.tute.ideſt diuiſa.
22 D.Aug.15.de ciu.Dei,c.7.nam Princeps ſu-
periorem ſortitus finem, alios rectores ad
ſuum finem ordinat, & illis,vt ad ſuum diri-
gantur finẽ ordinat. Caie.tract.3.de Roma-
no Pont.inſt.c.7.nam in his qui conſultant,
& deliberant ſumma reipublicæ conſiſtit au-
ctoritas. Ariſt. 2.Politic. 4. [CIVILIBVS
QVAESTIONIBVS ALIOS] cũ cauſæ ciuiles,
& pecuniariæ ſint frequẽtiores,quàm cauſæ
criminales. Bald.l.properandum, in princ.
3.not.de iudic.[ET ALIOS ACCVSATIONI-
BVS CRIMINALIBVS] ad differentiam accu
ſationum ciuiliter factarum pro crimine,vt
inf.in conſt.Iuſtitiarij nomen, & normam,
de off.iuſtit. [PRAEPONENTES] cum ciuilis
23 ſocietas multis indigeat præſidẽtibus.Ariſt.
4.Polit.15. & ſic officia, & potentiæ diſtin-
guntur per actus.D.Thom.2.2.q.183.art 3.
Philoſophus 2.de anima,c.30.& diuerſarum
iuriſdictionum diuerſi ſunt fines. Bald. l.3.
nu.3.in fi.ſi à non comp.iud. & inferior non
habet poteſtatem puniendi.l.2.de ſportulis.
Apud paucos eſt poteſtas necandi,& in exi-
liũ pellendi, & cætera huiuſmodi permulta.
Ariſt.4.Polit.9. Et ſepara uit, ne promiſcuis
actibus eorum turbentur officia. addit. ad
Spec.tit.de exceptio.& repli. ibi dixi. Et ſic
ex hac diſtinctione diuiſas eſſe perſonas di-
gnitatum conſtat. D. Auguſt. lib. quæſtio-
num ex veteri teſtamen. col. 47. in princ.
24 Et iudex cauſarum ciuilium tantum non
poteſt iudicare de cauſis criminalibus, &
econtra. Angel. de malefic. vbi Auguſt. &
Hierony.in ver.per iudicem maleficiorum,
char. 54. col.2. & 55. col.1. & 2. & in ver.
ad querelam Titij infraſcripti, char. 138.
col. 1. & 2. quia quando plures habent iu-
riſdictionem diuiſam, vnus non ſe intro-
mittit in iuriſdictione alterius. Baldus l.fin.

in

in fine. C.de auctorit. præstan. nam poten-
tiæ distingnntur per actus. D.Thom. 3.par-
te de Sacramen. quæst. 63. alias 37. art. 1.
& iurisdictio sine actu nulla est. Bal.l.3.cir.
fin.de sent.ex breui.recit. Nec potest inten-
tari ciuilis corā iudice criminale, nisi oria-
tur ex crimine. Bal.l.4.§.si dicatur, fin.reg.
l.si pro fure, §.fin. circa fin. de cond. furti.
& iudex causarum ciuilium non potest co-
gnoscere de criminalibus, nisi incidenter.
idem.Bal.l.solemus,§.fin.ff.de iudicijs: cum
quidam de contractibus ius dicunt, quidam
de accusationibus cognoscunt. Arist. 7.Po-
litic.12. Ita si est diuisa iurisdictio per por-
tas, vel quarteria, vnus non debet se intro-
mittere in officio alterius. Bal.l.testamenta
nu.1.circa fin.& 3. C.de testa.l.vnica,§.vbi
autem,nu.6.de cadu.tollen. & auth.hoc ita,
post nu.3.de duobus reis. vnde non fit pro-
rogatio de habentibus iurisdictionem ciui-
lem ad criminalem. Bal.l.4.C.ad leg.Fla.de
plag.nam prorogatio solum habet locum in
habente iurisdictionem. Io.Ant. de Nig. in
c.reg.item quod prædicti officiales Iustitia-
rij,num.12. adeo quod cognitio de eo quod
non spectat ad officiū cognoscentis, est nul-
la. Bald.l.militaribus,de decur.& iudex vbi
excedit fines,& terminos suæ iurisdictionis,
sententia est ipso iure nulla, nam quod vni
assignatur, alteri denegatur; & lex quando
ad plura procedit statuendo,& distinguendo
potentias,quidquid vltra fit,fieri videtur le-
ge prohibente, ita si libellus excedit iuris-
dictionem, libellus,& sententia est nulla; &
peccatum in tanto vitiat totum.l.certa ra-
tione, vbi Bal.in princ.& post nu.4.quando
prouoc.non est necesse.nam nullus potest se
intromittere de eo,quod ad alium pertinet;
& si se intromittit, non valet quod agit,im-
mo si alterius iurisdictionem vsurpat, puni-
tur. Afl.§.ad hæc,nu.11.de pace iura.firma.
& sic non debet iudex criminalis ciuilibus
causis interuenire. Lucas l.2.col.2.de exact.
25 & executo. Nec notarij deputati causis ci-
uilibus possunt scribere acta criminalia, &
ecōtra propter commixtionem officiorum,
quæ est prohibita, add.ad Bar.l.duos,de su-
scepto.præpo.& archa. Boer.decis.258.nu.4.
& 10. Ita actuarius vnius tribunalis nō po-
test scribere acta alterius. Io.Ant.de Nigr.
d.c.item quod prædicti officiales non proce-
dant,num.7. Nec vnus potest se ingerere in
officio alterius.l.1.de apparito.præfe.anno.
26 & l.2.de executo.& exact. quia propositum
horum actuariorum est vorax, & violētum.
l.1.de nume.actua.& chartula. & cū discre-
ta sint officia, non debet vnius exercitium
per alium impediri. inf.in const.iustitiarij,
27 de cetero,posset tamen iudex,qui cognoscit
de crimine, cognoscere de restitutione rerū
ciuiliter, si seorsum examinari non posset.
Bald.d.l.3.nu.18.si à non compet.iud. Ita si
essent modicę personæ,quia non ordinantur
officiales diuersi; tunc officium vnius reci-
pit extensionem respectu territorij,non cau
sarum.Bal.l.1.in fi.de cano.largi.tit. De iu-
re canonico si causa spiritualis incidit ciui-
li,non cognoscit iudex ciuilis:econtra si ci-
uilis incidit in spiritualem, cognoscit Epi-
scopus, & si spiritualis incidit criminali,
apud criminalem cognoscitur,Bal.l.3.nu.1.
cir.fin.& 3.cir.med.C.de iudic. Quid si sunt
28 duo iudices in ciuitate, vnus cognoscit de
quæstionibus personalibus tātum, alter tan-
tum de realibus,si contingit quæstio mixta,
habens se pariter ad vtrunque, vterque co-
gnoscit quasi ex coniunctione quadam, si
vterque simul incipit cognoscere,sed si vnus
præuenit, ille est potior. Bal.l.Gallus,§.fin.
col.fin.cir.med.de lib.& posthu. vbi etiam,
quod si in causis à decē libris infra est vnus
iudex deputatus per statutum super causis
pupillorum,& viduarū alius,contingit cau-
sa pupillorum, & viduarum à centum libris
infra cuius erit cognitio,si neuter præuenit,
vterque potest cognoscere, vel si vnus est
deputatus in causis vsque ad libras decem,
alius vsque ad libras centum, licet in centū
contineantur decem isti,nunquam simul,sed
separatim cognoscunt, quia facta est inter
eos diuisio iurisdictionis. Bal.l.ex facto,§.1.
de vulg.& pupill. vel sunt duo iudices,vnus
in causis pupillorum,& alter in causis à de-
cē libris infra,contingit quod causa pupilli
est à decem libris infra cognoscit iudex ra-
tione personæ,alij contra.Bal.l.vnica,§.vbi
autem,nu.7.de cadu.toll. regulariter si data
est alicui cognitio super delicto, intelligitur
quod possit cognoscere ciuiliter,& crimina-
liter, & econtra si denegatur cognitio,cen-
setur denegata,siue agatur ciuiliter,siue cri-
minaliter. Dec.cons.520. num.7. volum.4.
29 Quid in Principe, qui abdicando à se iuris-
dictionem, dedit illam Baronibus, an cen-
seatur cumulatiuè, vel priuatiuè: & licet
alij transferendo, à se abdicauerit, nam
quando quis ponit sibi superiorem,remanet
inferior,& subiectus,& perdit auctoritatem
superioritatis. Bal.d.l.2.post nu.4.C.de ado-
ptio. Ita à populo fuit in Imperatorē trans-
lata iurisdictio, quam dicit à seipso habere
iure hereditario. Foll.hic nu.11.in fi. ipse ve-
rò interdū dat discretiuè,interdum dinume-
ratiuè,quandoque aggregatiuè, interdū di-
stributiuè. Bal.auth.habita,post nu.32.ne fi-
lius pro pat. vel priuatiuè,aut cumulatiuè.
In primis causis censetur concessa iurisdi-
ctio priuatiuè,ne extrahātur a proprio do-

micilio, idem in secundis, quando expressè concessa est iurisdictio in secunda instantia, & in hoc vassallus qui habet vtile dominiũ, præfertur directo, si cumulatiuè non est totaliter a concedente abdicata, sicut in Principe, qui concurrit cum quouis alio in iurisdictione, durat enim suprema potestas, quæ nunquam censetur concessa, adeo quod potest adiri per viam recursus, & querelæ, etiam omisso medio si nullus petit remissionem, alias iurisdictionem Baronibus con cessam Rex non reuocat nisi in casu abusus. Foller. hic nu. 10. vsque ad 25.

30 Sed videtur, quòd per rectè positas leges omnia debent determinari, & quam paucissima iudicantibus committi. Bald. ex intentione Arist. l. mora, col. 1. cir. med. ff. de vsus. D. Thom. 1. 2. q. 95. art. 1. & si committit, vni debet committi, quia vnus, & solus est Imperator, & per Reges, & Imperatores omnia distribuit Deus humano generi. Spec. tit. de dispensa. §. 8. nu. 8. vltra quod leges condere non solum pertinet ad Reges, sed ad populum, & alios. D. Th. 2. 2. q. 50. art. 1.

Dic, quòd solus Imperator stulto labore consumaretur, & vltra vires suas esset negocium, vt de Moyse dicitur Exod. 18. nec excluditur, quod vnus sit Princeps, vel Imperator. c. in apibus, 7. q. 1. iubet tamen statui Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicēt populum, prout hic statuuntur iudices ciuiles semotim a criminalibus, & sicut causæ maiores referebantur Moysi, vt ibi, ita sunt causæ pro quibus necessariò consulendus est Princeps, vel superiorum iudicum cõsilium est expectandum, infra in constit. hac lege, vt post renunciat. infra decē dies pron. sicut & Imperator omnia grauia facit cum consilio. Bald. l. placet, nu. 1. de sacrosſ. eccl. & quamuis leges ponere ad alios spectet, est ex quo de Regis regimine participant. D. Thom. d. quæst. 50. art. 1. in fine.

31 Nota, quòd negatio præposita significat mentis qualitatem, postposita facit existentiam. Bal. addit. vlt. ad Spec. tit. de deposito, col. 2. post princ.

32 Secundo noto, quod consilium, & consensus differunt. Abb. c. cum in veteri, num. 12. cir. princ. de elect. in facto dubio quandoque est vtile consilium exquirere a pluribus literatis, & illiteratis sapientibus. Abb. c. ad nostram, in glo. 1. de consuet. vnde quando vocatur consilium, datur terminus ad deliberandum, & deliberatè respondendum. Bal. l. item veniunt, §. 1. ff. de pet. hæred. sicut vbi res est tempore valitura, dantur dilationes deliberatoriæ. Bal. l. sed & si, 2. repet.

33 ex quibus cau. maior. Deliberatio autem importat collationem inter multa, & determinationem ad vnum. Caiet. ad D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 1. col. 4. in princ. Ordinem sedendi, & quomodo syndicus præferatur ponit Frecc. de subfeu. lib. 3. de formulis inuest. ibi differentia inter feuda rega. nu. 15. & in differentia inter dominos Electos, & Barones, ex priuilegio potest concedi vt habeat primam vocem. l. spurij, in ver. cæteris, ff. de decurio. & qui primo sermocinantur, dicuntur principaliores. Bal. l. si communis, circa fin. de stipul. seruo. & §. ius autem ciuile, nu. 6. circa med. inst. de iure natu. gent. & ciui. vnus proponit, & alius respondit. Abb. c. 1. in 1. not. de pactis. Quomodo fiunt propositiones, & ordinationes, Affl. in const. cum concessiones, 3. not. post nu. 7. de priuil. a curia Capua. reuoc.

34 Tertio nota, quod Imperium est ex diuina institutione inductum, non potest diuidi, saltem quotatiuè, sicut & Papatus, iurisdictio autē in Imperatore est, sicut in radice actu, & habitu plena essentia. add. Bal. vltima ad Spec. de instru. edit. col. 5. circa med. Quoad temporalia vicem Dei tenet in terris. Luc. l. prædia, col. 14. circa princ. ibi vigesimo quinto, de locat. præd. ciuí. Rex est, & neminem præter Deum timet. Spec. c. præsentata, §. fin. vbi Abb. post num. 5. de rescript. moderamen, l. 2. circa princ. de off. præf. Afr. regimen, vel gubernium. Ioan. And. c. 2. post nu. 2. de off. leg. in vj. habet a Deo, vt hic, nam bona a Deo sunt, non a fortuna. Abb. c. tua nobis, 1. not. de decimis. vel dic vt infra in const. occupatis nobis. Canonistæ tenent, quòd Imperator habet Imperium a Papa. Abb. c. 1. num. 3. de probat. Io. Faber, §. populus, inst. de iure nat. vel potestas Papę immediatè processit a Deo, potestas verò Principis a populo, & multi cōmuniter tenent, quod Papa habet habitum vtriusque ex quo habet exercitium temporalium, Imperator habet a Papa, olim a populo. Abb. c. 1. post nu. 6. de transla. prel. vtrunque probatur hic, nã in principio ponitur translatio populi in Imperatorem lege Regia, ad quod facit Bal. l. digna vox, 3. not. de leg. & postea dicit accepisse regnum de manu Domini, & inter alia regnum Siciliæ, in quo habet supremam potestatem, & potest condere leges. Bald. l. 2. in princ. de orig. iuris. Quid in Magistratu, an possit facere statuta, idem Bal. l. 1. in 1. rep. num. 5. & l. si quis, §. fin. quod quisque iuris.

35 Quarto nota, quod in humanis rebus nihil est tam perfectum, quod amplius perfici non possit. Abb. c. 2. nu. 4. in fi. de libe. obla. cum lex humana nō possit omnia cohibere, D. Thom. 1. 2. quæst. 96. art. 2. ideo hic distinguntur

guntur officia, adeo quod quãdo iurisdictio
est distincta per portas, non valet processus
alterius iudicis. Bald. l. vnica, num. 9. in fi. de
36 off. consu. Mos enim erat apud veteres, vt
ad portas ciuitatis sederent seniores, qui
concertantium iurgia iudiciaria examina-
tione discernerent, ne vrbem intrarent di-
scordes, nam in ea in cõcordia viuere opor-
tebat. Vnde Amos 5. Constitue iudicium in
porta. Guliel. Pipin. feria 3. Paschæ, col. 18.
Vnde sententia à non suo iudice lata, est
nulla. Abb. c. 1. post nu. 7. de consang. & affi.
l. si per errorem, de iurisd. omn. iud. Nec ha-
37 bet locum prorogatio. l. repetita, vbi Bald.
de Epis. & cler. quia prorogatio fieri potest
dummodo iudex habeat consimilem iurisdi-
ctionem. Abb. c. P. & G. num. 15. circa med.
de off. deleg. & non in ijs, quæ sunt alterius
naturæ. Abb. c. 3. post nu. 9. de ord. cogn. vel
de eo quod est nullum. Bald. l. 1. num. 1. de
peda. iudi. licet duo possent conuenire, vt
non possint litigare nisi coram consulibus
mercatorum. Bal. l. si quis in conscribendo,
38 nu. 4. de Episc. & cler. alias vbi est defectus
iurisdictionis, sententia nunquam suum tra-
hit effectum. Bal. l. eius qui, §. si cui, de testa.
quia ferri debet à suo iudice, idest ab eo,
qui iurisdictionem habet in quæstione pro-
posita. Specul. tit. de sententia, §. 3. num. 4.
aliter non valet, & est nulla. eo. tit. §. 8. nu. 4.
l. solemus, §. latrunculator, vbi Bald. 1. & 2.
repet. ff. de iudicijs. Ea namque quæ proce-
dunt à pari potentia causæ, sunt paria in
operatione. Bal. d. l. de quibus, 2. repet. nu. 4.
ff. de legi. & quæ conueniunt in radice, &
causa, conueniunt in effectu. idem Bal. ea. l.
de quibus, 3. repet. & facit quod dicit in l.
qui duos, ff. de procurat. Quid in crimina-
libus, Bald. l. si qui, nu. 6. & seq. de Episc. aud.
Non omitto, quòd in textu dicitur Impera-
torem esse patrem, & dominum in edendo
iustitiam, in venerando filium, & in mini-
strando ministrum, posse inferri, quod idem
39 relatum ad diuersa, significat diuersa. Abb.
cap. fin. num. 18. de success. ab intest. & se-
cundum diuersa, habet diuersa extrema.
D. Th. 2. 2. quæst. 126. art. 2. in fi. sicut vnum,
& idem priuilegium aliter interpretatur in
fauorem vnius, aliter in fauorem alterius.
Abb. cap. ex parte, nu. 4. de decimis. Vnum,
& idem quantum ad ordinatum stat pro-
priè, quoad ordinantem impropriè. Ant. de
Butr. c. literas, post num. 3. de tempo. ordin.
Vnum, & idem potest respectu vnius dici
præscriptio, respectu aliorum consuetudo.
Abb. c. fin. num. 6. in fi. & post nu. 20. de con-
suet. vnum significat in persona vnius, aliud
in persona alterius. Ant. de Butr. cap. ad ho-
norem, post princ. de auctor. & vsu pallij.
Ita duo contraria possunt esse vera, conside-
ratis diuersis finibus. Abb. d. c. fin. nu. 6. in fi.
de consuet. sicut potest esse subiectus, & non
subiectus, prælatus, & canonicus, diuersis
respectibus. Ant. de Butr. c. ad supplicatio-
40 nem, post nu. 7. de renunc. Quid sit propriè,
& quid impropriè, Bal. l. lege Cornelia, ff. de
testam. Vltimo vnde dicantur Quirites, &
eorum ius, §. sed ius quidem, inst. de iure nat.
gent. & ciui.

De cultu iustitiæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis augeri debet dignitas.*
2 *Iustitiæ cultus in seruãdo sententiam.*

FFICIA distinxit Impera-
tor in constit. præceden-
ti, ciuilibus quæstionibus
quosdam, & alios crimi-
nalibus præponendo, ne
1 eorũ vilescat auctoritas,
cum debeant summo inge
nio auctoritatem suæ dignitatis augere.
Abb. c. qualiter, & quando, 3. not. de accus.
cap. dilectus, de pœnis, ponit [DE CVLTV
IVSTITIAE] idest de cultu iudicij, per quod
deuenitur ad iustitiam, iuris statum. c. forus
2 de verb. sign. alias si intelligeremus de iu-
stitia, quæ per sententiam terminatur in fi-
ne iudicij, eius cultus esset seruare senten-
tiam, vt præsupponit Iser. in princ. textus,
& non de obseruatione iudicij, dum causa
auditur, vt videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Iustitia lege Dei constat, & sine ea respublica regi non potest.*
2 *Officio gubernationis debetur reuerentia.*
3 *Iudicium sustinetur propter bonum publicum, & iudiciariam auctoritatem.*
4 *Iustitiæ ornamenta sunt reuerentiæ exhibitio.*
5 *Silentium nihil est, & multis modis capitur, post num. 26.*
6 *Iudiciorum appellatione ciuilia ueniunt, & criminalia.*
7 *Iudicium dicitur vbi redditur ius.*
8 *Episcopi accusati debent sedere, sed paulo inferius iudice.*

9 *Reuerentia quid, & differt ab beneficentia.*
10 *Magistratus dicitur, quia magis instat vtilitati publicæ.*
11 *Aduocatus quid faciet, quomodo, & quando proponit causam.*
12 *Aduocare pro rebelle, & eius filio non licet sine licentia.*
13 *Modestia vnde dicatur, & quorum debet esse patientia.*
14 *Dicere, allegare, de iure dicere importat.*
15 *Memoria labilis, & infirma habet ventrem, & cibum dulce, & amarum.*
16 *Iudici dicenti coram parte, quod sibi displicet, debet contradicere.*
17 *Incontinenti, subito, breuissimo tempore, & alijs modis.*
18 *Aduocatus quod parte præsente dicit, ipse videtur dicere.*
19 *Iudici si non paretur, non statim exigit pœnam, sed geminat præceptū.*
20 *Interdictum dicitur, quia prohibet, vel quia inter duos dictum.*
21 *Baro si militariter viuit, est plus quàm miles.*
22 *Pœna exigitur tota, etiam quod non interfit, & quando.*
23 *Integritas diminutionem nō patitur.*
24 *Strepitus est, & conflictus in contradictorio iudicio.*
25 *Acriter loqui est de more sapientis, vt exerceat iudicium.*
26 *Iudex omni loco, & tempore debet honorari, & hoc per silentium.*
27 *Iudici debetur honor, & quis ratione officij.*
28 *Iudicis officium in quo consistit in se, & alijs.*
29 *Confessionem suam, & aliorum quomodo quis reuocabit. nu. 30. et in fi.*
31 *Confessio procuratoris si nocet, vel non, sunt octo opiniones.*
32 *Litigator si iudici dicit iniuriam, superior, & quando ipse cognoscit.*
33 *Iudicare est onus, & honor.*
34 *Monitio tam in ciuilibus, quàm criminalibus debet præcedere.*

1
VETVS INSTITVTA.] iustitia lege Dei constat. D. Aug. serm. 15. de verbis Domini super Mat. col. 5. circa med. sine ea respublica manere, nec augeri potest. idem 19. de ciui. Dei c. 21. col. 2. Immo per eius transgressionem in optimates factam dissoluitur. Arist. 5. Polit. 7. & ea remota, regna non sunt nisi magna latrocinia. idem vbi supra 4. de ciu. Dei c. 4. cultus eius est silentium. Esaias 32. adeo quod litigantes, sicut clerici in choro debent seruare silentium. c. dolentes, de celebr. Miss. c. cum ad monasterium, de sta. mon. nam fiunt quędam ob reuerētiam superioris. Abb. c. qua-
2 liter 2. not. de elect. quia officio gubernationis eius debetur obediētia. D. Th. 2. 2. q. 102. art. 2. in fi. adeo quod reus licet superbus humiliter, quamuis malè honicus hilariter corā iudice comparere debet. add. ad Spec. tit. de compari. in termino. Vnde infans, & qui nescit reuerētiam exhibere cum nesciat maiestatem Prætoris postulare prohibetur. Bal. l. 3. 2. rep. cir. fin. C. de acquiren. possess. Aduocatus non debet esse loquax, garrulus, sine procax, nec sine causa rideat coram iudice. Spec. tit. de aduocato, §. 5. nu. 2. & 3. circa med. & in fi. Quidquid ergo, aut consedentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, sic mitissima prolatione verborum proferri, vt nec cōtentiosis vocibus sensus audientium perturbent, nec iudicij vigorem tumultu eneruent. c. in
3 loco, 2. q. 4. Iudiciū enim sustinetur propter bonum publicum, & iudiciariam auctoritatem. Abb. c. 1. in fi. de accus. tunc iudex seruata iudiciaria grauitate, c. licet in beato, eo. tit. de accus. bene facit si tales ex officio excluderet tanquam sui auditorij turbatores. Spec. tit. de exordijs, & arrēghis aduoc. [illegible] & pœna pecuniaria punire, vt in [illegible] vt per Affl. & dicit
4 [EVI. [illegible]] [illegible] reuerentiam exhibitio, quæ sunt [illegible] iustitiæ. Foller. hic post num. 2. [[illegible]] iudicij, quod est actus iustitiæ [illegible], col. 2. cir. fin. de [illegible] præpo. & archa. ad quam spectat [illegible], quæ constituitur circa res exteriores. D. Th. [illegible] q. 55. art. 4. per quam iustus dicitur [illegible] operator. Arist. 5. Ethi. 9. alibi iustitiæ, idest æquitatis, Bal. l. assiduis,
5 in princ. [illegible] [SILENTIVM.] quod nihil [illegible] Bal. [illegible] nu. 4. cir. med. C. ad Velleia. l. cum in antiquioribus, num. 1. post med. de iure delib. [illegible] rep. in fi. nu. 5. C. de emanci. liber. & dicitur vbi nulla est vox. Luc. l. fin. col. 8. in princ. de censi. & censito. [illegible] perci-

percipitur, non quia est aliquid, sed quia so-
nus non est, vel non est aliqua res, sed vbi
sonus non est, silentiũ dicitur. Magister sen-
tentiarũ lib. 2. dist. 12. ibi secundum. Species
vocis emissæ præterijt, & silẽtio perimitur.
D. Aug. lib. cõtra epist. Manich. col. 28. in fi.
29. in princ. & pen. cir. med. [REPVTATVR]
alias iudicialis auctoritas euanesceret. c. di-
lectus, de pœnis, & ludibrio defraudaretur.
l. pen. post princ. C. de adopt. [EORVM IGI-
TVR] ergo. Nizolus in ver. igitur. [IN SILEN-
TIIS] cũ sint sine silentio, sicut introunditus,
sine fronte, verecundia, vel sapientia. Arch.
c. in scripturis. 96. dist. [OCCVRRENTES]
contradicentes. gl. fin. l. si patronus, ff. de do-
natio. aliter sup. in const. intentionis nostræ.
6 [IVDICIORVM] tam ciuilium, quàm crimi-
naliũ, quæ appellatione iudiciorum veniũt.
Abb. c. 1. post num. 12. de constit. & dicuntur
quasi iuris dictiones. idẽ Abb. c. præsentata,
nu. 9. post med. de testib. [ORDINEM] qui
vbique est prius, & posterius. Bald. l. vnica,
nu. 8. cir. fin. ne liceat in vna, eademq; cau.
& seruari debet. gl. 1. l. nec quidquam, §. ob-
seruare, de offic. procons. [TVMVLTVOSIS
CLAMORIBVS] iurgiorum clamoribus. l. om-
nes, §. fin. de Epis. & cler. iudiciorũ strepitũ,
l. si quis testamẽto, C. de inoff. testa. [SAEPE
PERTVRBANT] nam licet solis verbis fiat,
facilè posset peruenire magna turbatio, si-
cut in electione. Inn. c. 2. num. 3. circa fin. de
rest. in integ. [STATVIMVS] quod noui statu-
ti est verbum. Io. And. c. 1. in princ. de offic.
deleg. in vj. [IN POSTERVM] l. fin. §. sed &
alijs, C. de temp. appellat. [LITIGANTES]
actorẽ scilicet, & reum. Spec. tit. de expensis.
§. fin. post num. 13. [ET QVOSLIBET ALIOS
7 IN IVDICIIS] vbi redditur ius. gl. l. 1. in ver.
in iure, ff. de postul. [EXISTENTES] .i. stãtes,
nam stare, est verbum generale, adeo quod
potest stare, vt iudex, aduocatus, & testis.
8 Abb. c. intelleximus, 1. not. de iud. Episcopi
tamen accusati non debent stare, sed sedere
aliquantulũ inferius. Bal. l. 3. nu. 1. vbi Sena.
vel clar. Ille verò qui iudicat debet emine-
re illis, qui iudicãtur. D. Th. 3. par. de Sacra.
q. 121. alias 90. art. 2. & vt valeat cõtra eos,
omnium requiritur sententia. add. ad Bald.
l. cum magistratus, ibi quid dices, quando
prouoc. non est necess. [ET CVM REVEREN-
9 TIA] quæ differt ab honorificentia, sed
vtrãque subditus tenetur exhibere Prælato.
Abb. c. his qui, nu. 1. in fi. de maior. & obed.
Reuerentia enim directè respicit personam
excellentem, obedientia respicit præceptum
eiusdem, & reddit promptam hominis vo-
luntatem ad adimplẽdum voluntatem præ-
cipientis. D. Tho. 2. 2. q. 104. art. 1. [MAGI-
10 STRATVS] qui sic dicitur, quia magis instar

vtilitati publicæ. l. qui accusare, in gl. 2. cir.
med. ff. de accus. cuius præsentia ante oculos
posita, gignit reuerentiam, liberalemq; pu-
dorem, & decet secundum ætates distribui
hunc ornatum, & in iunioribus magistratus
quosdam versari. Arist. 7. Politic. 12. [IVRA
REDDENTIS] qui iuri dicendo præest. l. 2.
§. post originem, de orig. iuris. [QVIETEM
IVSTITIAE OBSERVARE] sine perturbatio-
ne, & fit nõ solum quando seruatur silentiũ,
sed etiam quando nullam molestiam, vel in-
digentiam patitur. Afflict. hic 2. not. [NEC
PRIVS QVAM AB EO LICENTIAM, QVI
IVDICIO PRAEERIT CONSEQVATVR, IVRA
11 SVA PROPONERE AVDEAT] & sic aduocatus
post reuerentiam in ingressu, Specul. tit. de
aduocato, §. 5. per tot. non loquatur sine li-
centia iudicis. Affl. hic 1. not. in princ. & cũ
loquitur laudet iudicẽ, deinde iura clientuli
proponet. Spec. d. tit. de aduocato, §. 5. & si
pars patienter audiuit, debet & ipse repli-
cantem audire patienter. Spec. eod. tit. §. 4.
nu. 4. in fi. alias nõ debet audiri ab eo quem
spreuit. glo. 2. l. litigatores, ff. de arbitris.
auribus enim auditur, & ore loquitur. glo. & 3
Bal. cir. fin. l. si extraneus, ff. de iure codicill.
12 [VEL PRO ALIO POSTVLARE] sicut postu-
lare pro rebellibus, & eorum filijs est probi
bitum, nisi, vt moris est, cõcedatur licentia.
Affl. quæ sint rega. in ver. & bona cõmittenti-
tium crimen læsæ Maiestatis, nu. 23. hic pro
alio petendo curia sedente pro tribunali.
Affl. hic nu. 6. in fi. vel cum iudex ius reddit
inter partes, etiam quod pro tribunali non
sedeat. Foll. hic post nu. 3. [SIC MODESTE]
idest mansuetè, inde modestia, ad Philipp. 4.
.i. mansuetudo. Io. And. c. 2. nu. 1. in fi. de offi.
13 deleg. in vj. & modestus, qui modum tenet
in agendo. Nico. de Nysse tract. 5. ibi circa
secundum. Dicitur à modo, nam in omni-
bus virtutibus requiritur modus. D. Th. 2. 2.
q. 160. art. 1. & 2. Patientia verò debet esse
in clericis, & regentibus rempublicam, not.
in l. decernimus, de Epis. & cler. alibi dici-
tur modestia respectu facultatũ, c. nobis, de
iurepat. [PARTES] in iudicio litigantes. inf.
in const. partes. [VOLVMVS PRO SE] suo no-
mine. infra in const. nullus campio. de sacra.
præst. à campio. [VEL PRO ALIIS IN IVDI-
CIIS PERORARE] dummodo perorãdo phi-
lateria sua non dilatent, inf. in const. vniuer-
sos, & singulos, de cau. in iud. cito deci. [VT
ETIAM SE ADVOCATO DICENTI] allegãti.
14 l. fin. in ver. dixi, de cond. sine cau. vel de iure
dicenti. gl. 2. l. in rem ff. de pig. act. inde dicẽ-
re .i. allegare. l. 25. ff. de inoff. testam. alibi pro
facere. gl. l. Papinianus, in ver. vbi. cin. fi. ff. de
minor. [QVOD ADVOCATVS EIVS] supple
dixit, voluit reuocare, vt infra. [VEL PARE

PRIN-

PRINCIPALIS] clientulus. Affl.hic 4.not.
[ALIQVID] quidquid sit. Abb. in fim.c.fin.
1.not.de vsuris.[AD MEMORIAM]ad aures.
Affl.hic 4.not. præd. [DE IVRE, VEL DE
15 FACTO REDVCAT] quia memoria labilis
est,& infirma. Arch.c.sæpe,in princ.12.q.2.
est quasi venter animi, lætiria verò, atque
tristitia quasi cibus dulcis,& amarus,quan-
do memoriæ commẽdatur. D.Aug conf.10.
c.14.[MATVRE]cito suo tempore celeriter.
Nizolus in ver.mature. [SINE STREPITV]
l.adulterij, vbi gl.& Bal.C.de adulterijs, &
l.vbi falsi.post nu.1.C.de falsis.i.vocatione.
glo. l.2. in ver. strepitus, de Episc. & cler.
[ALIQVO DICERE STVDEAT] inuigilet,
operam det. Luc.in rub.de stud.liber.vrbis
Romæ. [QVOD INTENDIT] idest proponit.
Bal.l.si quis,2.rep.§.si filius, 1.rep.in princ.
quod quisque iuris. [NISI] si non. Azo.in
sum. C.de pactis inter empt.& vendit. post
nu.6.[FORTE]c.tua nos,de sponsal.[CELE-
RIS PROTESTATIONIS NECESSITAS]puta,
quia eo præsente aduocatus confessus est,
dubitans ne sibi præiudicet,protestatus est,
16 sicut quando iudex aliquid dicit, vel facit
præsente parte, si sibi displicet, debet con-
tradicere, alias videtur consentire. Abbas
c.quoniam contra,nu 27.post med.de prob.
nam ex quo ipso præsente loquitur ipsemet
loqui videtur. Bald l.3.post nu.16.C de accus.
[AVT QVOD] quia. l.1. §.1. & §.si prædo,
ff. depositi. & l.id quod, de constit. pecun.
17 [INCONTINENTI] subito.i.breuissimo tem-
pore. add.ad D.Th.3.par de Sacram.q.118.
alias 87.art.3. ibi quartum, alibi infra tri-
duum probando errorem. Affl.hic 6.not.Io.
And c.3.nu.2.cir.med.de regul.in vj. Arch.
c.loci,cir.med.35.q.9. sine vsque ad senten-
tiam, etiam in causa appellationis. l.3.vbi
Bal.C.de erro.aduoc.vel vsque ad finem ne-
gocij,nedum errorem aduocati,& procura-
toris, sed suum probando, videlicet confes-
sionem esse veritati contrariam. Inn.c.pen.
de confess. [QVIS ADVOCATI VELIT COR-
RIGERE ERROREM] & potest sicut & suum:
18 nam quod parte præsente dicit aduocatus,
ipsa proferre videtur.l 1.vbi Bal.C.de erro-
re aduoca. & ratum habere videtur si vltra
vnum diem trãsijsset. Inn.c.cum causa, in fi.
de appell. [INTERRVPTIONEM INDVCIT]
vociferando. [CVM INFERRI SIBI PRAE-
IVDICIVM ALIQVIS EX TACITVRNITATE
VITTATVR]puta,quia aduocatus latinè lo-
quebatur, & clientulus idiota protestatus
fuit, quod per illum non inferatur aliquod
præiudicium. Bart. d.l.1. de erro. aduocat.
[SI QVIS AVTEM POSTQVAM TER PER IN-
TERVALLA ALIQVA]l.Modestinus,de solut.
modica arbitrio iudicis. Afflict. hic 7.not.

[A BAIVLO, VEL A IVDICE] qui pati non
debeat suam iurisdictioné deludi. Bal.l.vni.
nu.10.circa med. C.ex deli.defunct.inquan.
hæres conue. [FVERIT ADMONITVS] vnde
si iudex præcipit simpliciter aliquid fieri,nõ
19 debet illico infligere mulctam, sed gemina-
re præceptum. Abb.c.2.post num.3.de testi.
cog. [VEL] idest, gl.l.denunciamus, in ver.
quibusdam, de his, qui ad eccl.confug. [SI
SIT ALIQVIS PROVT ASSOLET] .i. solitum
est. glo.l palam,in ver.solet, ff de ritu nupt.
[IVDICE, ET IVDICIO] discretioni eius.
l.cum prætor, in ver.iudicio,vbi Bald.§.fin.
ff.de iudicijs. [TAEDIOSVS] importunus,
molestus.Affl.hic 8.not. [SEMEL, BIS, TER,
ABSQVE INTERVALLIS ALIQVIBVS] sed
vnico contextu, instanter, instantissimè, &
instantius, sicut in petitione Apostolorum.
clem.quamuis,de appell. Affl.hic nu.9.in fi.
Tale ei existat ingenium vt præcepta iudi-
cis contendat. l.ciuitas, C.de off.rect.prou.
20 [INTERDICTVS] prohibitus: vnde interdi-
ctum dicitur,quia prohibet, l.prætor,§.1.in
gl.1.de noui ope.nunc. vel inter duos dictũ,
actorem,& reum, etiam quod plures essent.
Bal.in rub.C.de interd. [TACERE]quod fit,
si nihil respondit,& per hoc non fatetur.nec
negat. Spec.tit.de positio.§.9.num.3. Abb.
c.significasti,num.24. in fi. de foro compet.
[NOVERIT]notum,vel cognitum habuerit.
Nizolus in ver.nosco, quia punitio est effe-
ctus iustitiæ. D.Th.3.par.de Sacram.q.120.
alias 89.art.6. [SI RVSTICVS] habitans,
vel colens rus. Iser.§.si quis rusticus,nu.28.
de pace ten.[FVERIT VNVM AVGVSTALEM]
de quo supra in const.quicunque. [SI BVR-
GENSIS] c.2. de his, quæ vi, metusve cau.
fiunt. [DVOS, SI MILES] vel Doctor. Affl.
hic nu.5.post med. [QVATVOR, SI BARO]
21 qui est plusquàm miles, si viuit militariter
cum equis,& armis. Iser.§.similiter,lo vlti-
mo, num.23.in princ. de cap.qui cur.vend.
[OCTO SI COMES]inuestitus de aliquo Co-
mitatu, c.1. Quis dicatur Comes, Dux, vel
Marchio. [SEXDECIM AVGVSTALES CV-
RIAE NOSTRAE COMPONANT] soluant.
d.const.quicunque,ne mandatum contendi-
bile videatur. c.1.de matr.contract. contra
interd.eccl. & vt pœnali iudicio possit qui-
libet suam iurisdictionem tueri. l.vnica, in
princ.ff.si quis ius dicen. non obtemp. Gra.
inf.in cõst.de personis clericorum, col.pen.
22 circa fin.& exigitur tota pœna,etiam quod
nõ intersit quando vt hic imponitur per no-
mina simplicia, secus si per nomina respe-
ctiua,quia tunc non potest excedere quadru
plum. Bald.l.vnica,num.42. de sentent.quæ
pro eo quod inte. [SCITVRIS PRO FIRMO]
pro certo, supra in const. inconsutilem.

[QVI-

[QVIBVSLIBET] omnibus,& quibuscunque. Luc.l.3.col.2.cir.fin. de bonis vac. [OFFICIALIBVS NOSTRIS, QVOD SI OB GRATIAM] beneficij. l.iubemus,§.fin.de sacrosf. eccl. quam gratiam facere non debent, nec tenentur. Io.And.c.solet,nu.4.circa med.& 32.de pœnit.& remiss.in vj. [ALICVI POSNAM IAM DIMISERINT] renunciauerint. Bald.seruus vnius, in fi.de his, qui not.insa. [NOS DE BONIS SVIS PROPRIIS] priuatis suis,quæ ad alios non pertineant.Lucas l.3. in fi.de castr.pecul.mil. [IPSAM INTEGRE]
23 absque diminutione,quia integritas diminutionem nō recipit. gl.pen.in extrauag.com. vni. ne sede vac. [PROCVLDVBIO] quod est aduerbium affirmandi. Luc.l.fin.post princ. de agric.& censi. [PROSEQVEMVR] perfectè sequemur. Arch.c.pen.col.2.circa fin.7.q.1. & sic officialis, qui non exigit totum soluit de suo. Bar.in l.susceptores,de suscep.præp. & archa. nec potest remittere pœnas. Gra. hic in princ. potest tamen propter paupertatem cum aliquo dispensare super aliqua mulcta pecuniaria. Baldus l.certa ratione, nu.7. quando prouoc.non est necesse.
24 Contra, in contradictorio iudicio requiritur strepitus, & conflictus, & cum magno strepitu,& conflictu proceditur ad diffinitiuam. Bal.l.3.post nu.5.quomo.& quan.iud. vltra quod turba strepitum habet. D.Ang. super 30.tract.17. & forū rixosum appellat. Dec.in add.ad Bal.l.magnā,col.7. in marg. de contra.& commi.stipul. & lite contestata,incipit conflictus iudiciorū. Bal.1.col.8. cir.med.de his,qui accus.non possunt. adeo quod quædam fiunt cum strepitu, & solemnitate iudiciorum, quædam fiunt de plano. idem Bal.l.2. 4.not. quando prouoc.non est necesse. etiam,quia quis conceptum sermonem tenere potest. Iob 4.maximè in strepitu causarum,c.vni.in fi.de synd. Vltra quod
25 loqui acriter est de more sapientis,vt exerceat ingenium. Bal.in rub.nu.1.de iustitia, & iure.

Dic 3.quòd hic loquitur de loquacitate, quæ est parum vtilis,& multū tædiosa. Bal. cons.155.in princ. 2.vol. alias potest loqui, & iura sua proponere petita licētia, vt hic, cum nōn præsumatur velle,quod non loquitur. Affl.infra in const.temeritatem,in fi. & quod hic dicitur, idem in loco vbi regitur synodus. d.c.in loco, 5.q.4.& in Sac.Conc. dum causæ votantur,est prag. quoties, quæ est 11.sub rub.de off.Sacri Conc. & non solum statuitur hoc per const.istam,sed etiam per ritū Magnæ Curiæ in rub.super silentio:
26 & hoc quia iudex omni loco,& tempore debet honorari à partibus,& tamen non dicitur honorari nisi vbi est silentium.Folle.hic col.fin.cir.princ. Iure tamen Longobardorū non tenebatur pro causa sua licentiam postulare, vt hic in glo.2. & silentium de quo hic, aliter c.ex tua,vbi Ant.de Butr.num.1. post med.& 4.in fi.de fil.presb. & l.Imperator, ff.de postul. vel silentium in sententijs imponitur. Bal.l.fin.nu.3.de reuoc.don.
27 Nota,quod iudici ratione debetur honor, qui est recognitio quædam,& ratione officij debetur ei cultus, qui in quodam obsequio consistit. D.Th.2.2.q.102.art.2. Vnde si iudex vidit partes in iudicio, vel extraneos male versari, potest ex officio punire. Abb. c.olim ex literis,nu.11.de rescrip. & prohibere ne tumultuosus accedat ad aliquem locum. Bal.l.3.de off.procur.Cæs.& nolentem obtemperare in principio, medio,& fine potest mulctare.Spec.tit.de dolo,& cōtu. §.2.& quādo respectu pœnæ infligendæ propter contemptum iudicis non reperiretur prouisio legis,iudex posset arbitrio suo pœnam imponere. Abb.c.de causis,post nu.11. de off.deleg.hic est imposita,& creditur notario dicenti actum curia sedente. Paul.de
28 Cast.cons.202.nu.6. 1.vol. Econtra posset dici iudici quando nimium loquitur, si tibi non imperasti vt taceres, quomodo ab alijs silentium postulas? Speculat.tit.de exord.& arrenghis aduoc.§.6.post nu.25. Sed mores præsidentium bene seruant Itali. l. si in aliquem, vbi gl.1.ff.de off.proconf. qui debent seruare ordinem in audiendis aduocatis. l.nec quidquam, §.obseruare, d.tit.de offic. proconf.Sedentibus secundum ordinem,nec vllus priuatus lo uatur,nisi vocarus ab aduocato, vel procuratore, sed seruent silentiū,vt in dicto ritu:aduocato quoque quandoque silentium indicitur. glo.c.infames,in ver. mulctauerint, 3.q.7. licet dum contenditur, vnusquisque verbo id quod sibi videtur defendit.D.Th.2.2.q.38.art.2.Iudex verò tam dum loqui permittit, quam silere, teneat suam Maiestatem. Paris de syndic.in ver.assessor, c.1.nu.26.cir.fin. & vbi aliquis exclamaret, irreuerenter loquitur,vel offenderet aduersarium, potest mulctare. Paris vbi sup.in ver.inquisitio, c.1.nu.6.& in ver. notorium iudici, c.1.post nu.5.& 14. Et valet præceptum factum alicui ne amplius de iure suo loquatur,in eo.ver. notoriū iudici, c. 2. Debet tamen reus docere suum aduocatum ne ab actore,vel iudice in aliquo circumueniatur. Spec.tit.de compari.in term. nu. 9. & si ex taciturnitate veretur præiudicium,vt hic, & l.quidam,ff.de donat.qualequale,l.non distinguemus,§.si is,in glo.ff.de
29 arbit.posset reuocare confessionē aduocati, vel procuratoris,& infra quantum tempus, Spec.tit.de confessio. §.fin.cum addit. Bald. vlt.

vlt. col.fin. Abb.c.cum causam, 2.not. post
num.7.& 8.de appell.c.olim causam, 1.not.
de censi. c.scriptum, num.9. de elect. c.fin.
nu.20.de confess.c.1.nu.29.vt lite non con-
test. Spec.tit.de procurat.§.1.num.8. Quid
in patre,procuratore,hærede,& eo qui con-
fessus fuit, Bal.cum add.ad eum,l.principa-
liorem, nu.3.de liber.cau. & si potest réuo-
care confessionem aduocati iam factam,
multo fortius potest inhibere faciendam.
Spec.d.tit.de aduocato,§.4.nu.8.circa med.
30 Quid in confessione propria facta in libel-
lo,& libellus ipse possit reuocari. Bald.l.de
ętate,§.fin. 2.rep.col.fin.post princ.& l.con-
fessionibus,2.rep.de interrog.act. vel resti-
tui aduersus confessionem.Bal.d.l.de ętate,
2.rep.col.2.circa med. Errans verò in iure,
potest se corrigere,nec sibi pręiudicat.Spec.
tit.de disput.& allegat.aduoc.§.5.circa fin.
nec tenetur instruere iudicem, vel aduersa-
rium contra se. Bald.l.eleganter, §.si quis,
col.2.post princ.de cond.indeb. Sed videtur
quod desiderium apud acta publicatũ, cor-
rigi non possit. Bald.l.qui familiæ, 1.reper.
ff.fam.ercisc. Si est alterius ex quo non fit à
domino, nõ obest domino. Spec.tit.de conf.
§.2.nu.9. Si est procuratoris,& erronea,non
nocet.Bal.cons.150.nu.5.2.vol.nam veritas
rerũ ex errore gestorum non vitiatur.Spec.
tit.de disput. & alleg. aduoc. §.5.post nu.6.
31 Vnde confessio procuratoris si nocet, vel
non, sunt octo opiniones, quas refert Spec.
cum add.ad eum,d.tit.de confessio.§.fin.in
ver.præiudicet,& ibi Bal.col.fin. Quid si li-
32 tigator dicit iniuriam iudici, non ipse, sed
superior punit.Arch.c.si quis pro sola,2.q.7.
c.dilectus,vbi Abb.de pœnis.vel potest vin-
dicare iniuriam propriam notoriam, quia
tunc est potius executor, quàm iudex, quia
exequitur pœnam à iure impositam,nec po
test recusari vt suspectus. idẽ Abb.c.si quis
contra,1.rep.post nu.11.& 17. & in 2.repe.
33 de foro comp. Et licet iudicare sit honor,
quia Comites,& Barones tenentur ei defer-
re,& citati etiam in qualibet dignitate con
stituti tenentur comparere.Gra.hic num.2.
& 3. est tamen onus. Abb. c.cæterum, post
nu.11.de iudicijs. Quid si fit bannum, quod
nemo faciat rumorem, non extenditur ad
eum, qui percutiendo inimicum suum, se-
quitur rumor. Arno.soliloquio 56.
34 Vltimo nota, quod tam in ciuilibus, quã
criminalibus debet monitio præcedere.
Abb.c.2.post nu.3.& 4.de accus. & quando
certum tempus est de substantia pœnæ, vel
delicti, si fit alio tempore, non punitur. Bal.
l.quid ergo,1.rep.de his,qui not.infa. Debet
tamen iudex prædictis occurrere, faciendo
diligentiam, quam potest. Ant.de But.c.1.
post nu.1. de ser.non ord. & inserens iudici
iniuriam, vltra consueta participatio, puni-
tur iure Longobardorum, l.1. de contumacijs
in Longobar. Non omitto, quod quis potest
se corrigere infra terminũ in eo quod pro-
ponit, & non postea. Bal.l.scire, §.sufficit, in
princ.de excus.tutor. an post sententiam.
Quid in hærede, patre, & procuratore, idem
Bal.l.error, de iuris,& facti ignor.

De quibus causis primitus cognoscatur.

S V M M A R I V M.

1 *Ordo seruatur in iurisdictionalibus.*
2 *Cognosci dicitur per veras, & legiti-
mas probationes.*

N titulo præcedenti de
modo proponendi, & au-
diendi causas, nunc dicit,
quæ debent prius audiri,
1 & decididi, nam ordo ser-
uatur in iurisdictionali-
bus. Paris de synd. in ver.
de excess. Baron. c.2.nu.3. & sic ponit [DE
QVIBVS CAVSIS] qualitatibus factorum.
l.3.in gl.1.& in positione casus, ff.de iuris, &
facti ign. [PRIMITVS] prius, vt inf. in textu,
2 [COGNOSCATVR] per veras, & legitimas
probationes. Bal.l.sacrosanctæ, post num.4.
de Episc.& cler.& per sententias terminen-
tur.inf.in cons.constitutionum, in quib.reb.
petat.trige. & videbimus cum textu.

S V M M A R I V M.

1 *Iustus quis, & quomodo sit iustitia
plus, & minus bona, & quomodo
in Principe.*
2 *Iustum dicitur habens rectitudinem
iustitiæ, in qua terminatur.*
3 *Iustitia æquiparatur pomerio, in quo
arbores pomiferæ sunt.*
4 *Misericordia est alienæ miseriæ in
nostro corde compassio.*
5 *Misericordia sine iustitia, & econtra
non valet.*
6 *Fortitudo, & temperantia famulan-
tur, nec fortitudo sine iustitia est
laudabilis.*
7 *Gerundium significat modum.*
8 *Ordinare est sapientis, & quo ordine
procedatur in causis.*

9 *Ecclesiæ inter miserabiles miserabiliores sunt quoad priuilegia.*
10 *Viduæ, quasi sine duitate dicuntur, & sunt quæ viros amiserunt.*
11 *Debilis, à bili dicitur, quæ est humor afficiens corpus, & quæ sint debiles.*
12 *Personæ à persona personas deriuant, quasi perfectè sonantes.*
13 *Expediri debet primo, quod prius mandatur.*
14 *Iustitia debet esse cum moderamine, alias incideret in crudelitatem.*
15 *Respublica sine iustitia esse, nec regi potest.*
16 *Rigor in vno, eodemq; negocio pariter seruatur.*
17 *Seculares ad petitionem Ecclesiæ possunt esse iudices rerum Ecclesiæ.*
18 *Sententia retrotrahitur ad litem contestatam.*

1 IVSTI] Princeps est iusti
custos, & dicitur iustus,
quia ius custodit. D.Tho.
2.2.q.58.art.1. & ideo potestate publica potitur vt
sit iustitiæ custos.ea.par.
q.62. art.7. in fi. Iustitia
strictè sumitur pro rectitudine in inflictione
pœnæ, largè pro qualibet animi rectitudine, & hoc modo continet omnem virtutem,
propriè dicitur rectitudo ordinans hominem ad reddendum alteri, quod suum est.
Nico. de Nysse tract. 5. par. 2. port. 3. ibi
circa tertium. Vndè inter multa, quæ debent lucere in Principe, est iustitia. Spec. tit.
de aduocato, §.5.nu.11. & seq. quam colere
summum bonum est in rebus. c. si seculi, 12.
q.2. nam si eam diligimus, bona est, si magis
diligimus, magis bona, si minus, minus bona, si omnino non diligimus, non bona est.
D. Aug. 2. de peccato meri. & remiss. col. 20.
in fi. quia iustus indiget ad quos, & cum quibus iustitia exerceatur. Arist. 10. Ethic. 8. &
Auerr. ad eum c.9. Istam Longobardi mandauerunt fieri, nam voluerunt Comites palatij potentiorum causas sine iussu Regis nō
terminare, sed tantum causas minus potentum, & pauperum. l.1. apud quem poten. causas agi deb. ecclesijs. xenodochijs, pauperibus, viduis, & orphanis, & reliquis hominibus institiam absque dilatione fieri. l. vt Comites, & l. placuit, de off. iud. in Longobar.
Hic causas ecclesiarum primitus, deinde fiscales, pupillorum, viduarum, & debilium
postea Imperator audiri, & decidi mandat,
vt in textu, qui sum. & diuiditur vt per Affl.
& dicit [IVSTI] & æqui, nam inter se conueniunt. Frecc. de subfeu. lib. 2. ibi quadragesi-
2 mo secundo, nu.7. in fi. & dicitur iustū, quod
secundū leges, & æquum est. Arist. 5. Ethic. 5.
habens rectitudinem iustitiæ, ad quod iustitiæ actio terminatur. D.Th. 2.2.q.57.art.1.
[CVLTORIS] iudicis prout Perusij appellatur. Bal. l. 2. nu. 5. in princ. de decur. [PARTES] officium, inde partes iudicis, officium
iudicis. Bal. l. fi. prius, nu. 1. cir. med. de noui
operis nunc. [ASSVMIMVS] quia quis ostendit se iustum per operationem. Auerr. ad
3 Arist. 10. Ethic. 9. Iustitia æquiparatur pomerio, in quo sunt arbores pomiferæ, quæ
odore redolent, & sapore, vt sunt virtutes.
Foller. hic nu.4. Et Princeps est iustus dum
per leges, & statuta mādat iusta, sed iustior
si nō solum mandat, sed iustum seruat. idem
Foll. hic nu.2. Vnde secundū Philosophum,
eadem est virtus Principis, & boni viri, quia
totius multitudinis vices in se gerit. D.Th.
1.2.q.92.art.1. vbi Caie. cir. fin. & 2.2.q.47.
art.11. [CVM IVSTITIAE] iudicij. Affl. hic
in princ. [TELAM ORDINATE] ordinatim,
distinctè. Nizolus in ver. ordinatè. [TEXIMVS] conficimus, componimus. Nizol. pręd.
in ver. texo. [EIVSQVE POMERIVM] Daniel
13. alias pomarium. Foll. hic nu.4. vel viridarium, infra in const. occupatis nobis. Affl.
hic 2. not. & est locus arboribus pomiferis
consitus, quē Græci paradisum vocant. Foll.
4 hic nu.4. [MISERICORDIAE] l. & elegāter.
§. idem Labeo, ff. de dolo malo, quæ est alienæ miseriæ quædā in nostro corde compassio. D. Aug. 9. de ciui. Dei, c.5. & ita dicitur,
quia miserum facit cor condolentis alieno
malo. idem Aug. 1. de moribus Eccl. Cathol.
col. 26. cir. princ. inde misericorditer, inf. in
const. cum per partes Apuliæ. & differt à clementia, & venia, D.Th. ad Hebr. 10. ibi, Voluntariè, col. 2. cir. med. [RIVVLIS IRRIGA-
5 MVS] nam non valet iustitia sine misericordia, nec misericordia sine iustitia, sed miscēda sunt, vt fiat optimum temperamentum.
Abb. c. vt clericorum, 2. not. de vita, & hon.
cler. & misericordia debet misceri cum seueritate. Luc. l.1. col.13. cir. fin. de deserto.
quia homo non debet esse multum misericors, nec seuerus multum. Abb. c.2. in 2. not.
6 de reg. iur. Sicut fortitudo non est laudabilis sine iustitia. Abb. c.1. cir. fi. de torneamē.
Fortitudo, & temperātia quodammodo famulantur. D. Aug. 5. de ciuit. Dei, c.20. & est
locutio allegorica, quia sub vna re aliud figuraliter exprimitur. Io. And. c. vni. in prin.
nu.5. de reliq. & vener. Sanct. in vj. Figuratur
enim in statera cum vtroque penso, quam
iudex debet tenere in manu virga, & mūna,
quæ

quæ erant in archa fœderis. Folle.hic nu.6.
[STATVIMVS] quod rem perfectam signifi-
cat. l.1.§.hæc autem, ff.quod quisque iuris.
[IGITVR VT OMNES REGNI IVDICES] ius
dicentes, c.forus,de verb.sign. [QVEMCVN-
QVE GRADVM IVSTITIAE TENEANT] ma-
iorem,vel inferiorem. inf.in const.apud Iu-
stitiarios regionum. [AVT QVOLIBET NO-
MINE CENSEANTVR] præditi sunt. glo.cum
add.ad eam, §.1.inst.de iure nat.gen.& ciu.
& sic quilibet habens ordinariam potesta-
tem, potest suam iurisdictioné iudicialiter,
seu in figura iudicij exercere. Abb. c.post
cessionem,nu.1.circa med.de probat. ne pro
defectu iustitiæ laici trahantur ad iudicem
ecclesiasticum. arg.c.qualiter,& quando,de
iudicijs. [ORDINEM INFRASCRIPTVM IN
AVDIENDIS, ET DECIDENDIS] quod ge-
7 rundium significat modum. add. Bal. vlt.ad
Spec.col.2. post med.tit.de confessio. Vnde
dicatur gerundium; & de eius natura, Bal.
l.falsus,num.6. C.de falsis. [LITIGIIS] de
quibus inf.in const. hostici. [OBSERVARE
PROCVRENT] l.nec quidquam, §.obseruare,
8 de off.proconf. quia sapientis est ordinare.
D.Th.1.2.q.102.art.1. Modus, & via ordi-
naria est vt vnus petat,& alter defendat,iu-
dex cognoscat,& dirimat, & vbi potest peti
via ordinaria,non debet procedi via extra-
ordinaria. Bal.l.iubemus.num.1.post princ.
C.de probat. In curia mercatorum debent
negocia decidi secundum æquitatem natu-
ralem, non habito respectu ad iura ciuilia,
nec inspectis solemnitatibus, quæ iuris api-
ces nuncupantur. Bald.l.si pro ea, num.14.
C.mandati. & rationis ordo exigit. c.1. de
mutuis pet. [CAVSAS] .i. actiones. glo.l.1.
9 sol.matr. [ECCLESIARVM] quæ inter mise-
rabiles miserabiliores quoad priuilegia
sunt. Gra.hic. [PRIMITVS] prius. inf.const.
præsenti lege, & sic,secundum Affl.notatur,
quod iudices seculares regni possunt cogno
scere de causis ecclesiarum regni, vbi aditi
sunt à personis ecclesiasticis, nec repugnat
priuilegio ecclesiarum, nam est secundum
ius commune, quod actor sequitur forū rei,
& semper Ecclesia vtitur iure communi,nisi
particulariter reperitur priuilegiata: Foll.
hic nu.7.& 8. Et prius, semper est magis di-
gnum in esse,posterius autem non sic. Arist.
2.Metaphysices,post nu.9.semper melius est
prius, 3.eiusdem, ibi amplius. [DEINDE]
postea. gl.l.si seruum,in ver.deinde,de acq.
hæred. [FISCALES]quæ habēt iudices suos.
inf.const.quæstiones omnes. Affl.hic 6.not.
qui procedere debent seruato iuris ordine
& contra fiscum an procedatur summariè
vel per viam inquisitionis. Gra.hic. [SVBSE-
QVENTER PVPILLORVM]minorum,etiam

quod sint in potestate.l.pupillus,in glo.1.de
verb.signific.& in reg.pupillus,de reg.iuris.
[ORPHANORVM] pupillorum, patribus or-
batorum. Affl.hic 7.not.& dixi in const.seq.
10 [ET VIDVARVM] quæ viros amiserunt,
gl.2.l.generali,de sacrosf.eccl. Et dicitur vi-
dua,quasi sine duitate,sicut vecors,sine cor-
de,& ex communi vsu loquendi,ea est cuius
maritus mortuus est, quæ alibi appellatur
vacās. Abb. c.ne pro defectu, 3.not.de elect.
c.exteriore,nu.9.de foro comp. [SEV] c.in
Lateranēsi,de præb.& est disiunctiua. Arch.
c.ego,in fi.63.dist. [QVARVMLIBET DEBI-
11 LIVM] quæ dicuntur à bili, quod est humor
afficiens corpus,inde debilitas ex quo infer-
tur,quod pauperes sani, & robusti non gau-
dēt hoc priuilegio. Affl.hic nu.7. nam salus
corporis patrimoniū est pauperis. D.Aug.
Psal.76.in princ.Qui autem dici possint de-
biles not.Gra.hic post nu.1.[PERSONARVM]
12 quæ à persono personas deriuant.i.valde, &
perfectè sonantes. Luc.l.4.cir.fin. de specta.
[EXAMINANDAS] cum discretione, & vero
iudicio. idem Lucas l.1.in fi. de frum.Alex.
[ACCIPIANT, ET AD DEBITVM TERMI-
NVM] debitum finem. c.ex parte, de accus.
[DEDVCENDAS] in bonam partem, alibi in
malam.Luc.l.medicos,col.fin.post princ.de
professo. & med. [PRIVSQVAM ALIORVM
LITIGANTIVM CAVSAS ALIAS AVDIANT,
ET DECIDANT] secundum Deum, & iusti-
tiam.infra const.vniuersis,& singulis,certas
ferendo sententias,alias incerte non tenent,
nisi ex aliqua actorum parte certificentur.
l.3. vbi Bal.cum add.ad eum ponit nonnul-
los casus, in quibus valerent. C.de sent.quæ
sine cer.quant. ita potest aliquid esse in pen-
denti, nisi in certis casibus, not.Bald.per il-
lum tex,l.fin.2.not.& nu.8.de sent.passis.
13 **Contra,debet primo expediri,quod prius
mandatur. simi. Spec. tit. de iudice deleg.
§.sequitur, lo secondo, post nu.2. tanto ma-
gis,quia ille cui non fit iustitia indignatur.
Bal.l.2.in ver.& cum placuisset,de orig.iur.
& iustitiam perire propter misericordiam
iustum non putatur. D.Thom.ad Hebr.2.in
princ. col.2. circa med.**

**Dic, quod cum plures quæstiones sæpe in
iudicijs emergant, Spec.tit.de incidentibus
quæst.& de ord.cogn.in princ.ordine de quo
hic mādantur expediri, quem ordinem cum
const.ipsa confirmauit prag.Ferdinandi pri-
mi, fiscales, quæ est 10. in ordine sub rub.
14 de offic. sacri Concilij. Et iustitia debet
esse cum moderamine,alias incideret in cru
delitatem. Vnde Græcorum Rex Aristides
propter nimiam iustitiam fuit à patria ex-
pulsus. Lucas l.3. col.2.circa fin. de cano.
larg. tit.**

Nota,

15 Nota, quod sine iustitia respublica stare, nec regi potest. D.August. 2.de ciuit. Dei, cap. 21. nam iustitia Deus placatur, l. 1. §.optemus, C.de officio præfe. Afri. nec iudex est bonus si non facit iustitiam. Abbas cap.pastoralis, nu.17.de appell. sed si quod nouit loquitur iudex,iustitia est.Prouer.12. Nam fieri non potest vt quis iusti voluptatem accipiat nisi sit iustus, nec Musicæ nisi sit Musicus: Musicus enim sicut eleganti cãtu lætatur,ita absurdo offenditur.9.Ethicorum 10.& 10.eiusdem 3. licet qui non dicerint possint rectè iudicare si sit bona melodia,vel non. 8.Politicorum 5.

16 Secundo nota, quòd in vno, eodemq; negocio pariter seruatur rigor, & mansuetudo.c.à nobis,de sentent.excomm. ne præualeat iniquitas æquitati. Abb.c.fin. post nu. 48.de foro compet. nam vera iustitia compassionem habet, & pietatem. Lucas l. 1. col.14.in princ.de deserto.& qui misericordiam habet docet, & erudit, quasi pastor gregem suum. Ecclesiast.18.

17 Tertio nota, quod seculares possunt esse iudices competentes rerum ecclesiasticarum, quando Ecclesia petit coram eis iustitiam. Affl.hic 3.not.num.2. tunc exercens iustitiam, meretur. Abb.cap.perpendimus, circa fin. de sentent. excomm. iuxta illud, Feci iudicium, & iustitiam, non tradas calumniantibus me. post Psal.118. ibi, Feci. Quis autem declinabit forum, tangit glo.& Isern.hic, & dixi infra in constit. statuimus vt Magnæ Curiæ:& sententia quantumcunque

18 que tardetur,semper retrotrahitur ad litem contestatam.Bal.l.si post,2.rep.de rei vend. Vltimo per nouellam pragmaticam Ducis Alcala causæ prius cõclusæ mandatur prius terminari, dummodo petatur, & exceptis causis priuilegiatis, vt post d. pragmat. 10. d.tit.de officio Sacri Regij Consilij.

De dandis aduocatis pupillis, & alijs miserabilibus personis.

SVMMARIVM.

1 *Defensionis capita in procedendo, & respondendo.*

2 *Responsio debet fieri cum consilio aduocati.*

3 *Aduocatos non habent pauperes.*

4 *Qui dicantur miserabiles.*

CONTINVATVR vltra afflictũ fuit in const. præced.quo ordine sit procedendũ in cognitione, & decisione causarũ, & quia in cognitione venit defensio,in qua accusatus debet audiri, ius.

1 in const.item dira,& dura.Et defensio habet duo capita procedendi,& respondendi. Bal. l.non solũ,in princ.ff.de proc.Cumq; respon

2 sio fieri debeat cũ aduocati consilio, in cõst.

3 partes in iudicio litigantes.Et pauperes nõ habent aduocatos, sed prætor dabat illis. l.1.§.ait prætor,ff.de postul. hic Imperator non solum dat aduocatum, sed statuit salarium, necnon pupillis, pauperibus, & alijs miserabilibus personis tribuit immunita-

4 tem sportularum.Quæ autem dicantur personæ miserabiles, adde infra ad Iser. Afflict. quæ sint regalia,in ver.vectigalia,& dixi infra in const. statuimus vt Magnæ Curiæ.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati non debent dari gratis, sed salario clientuli.*

3 *Lex dicitur à legendo, & est publica.*

2 *Pietas dicitur multis modis, & est fundamentum virtutum.*

4 *Officium vnde, & large quid comprehendit.*

5 *Pupilli, & orphani idem, & efficiuntur mortuo patre, num.6.*

7 *Pauper quis, & quis egenus priuilegia, & effectus paupertatis.*

8 *Potentioribus pares esse non possumus.*

9 *Aduocatus non semper est necessarius.*

10 *Aduocatus fisci, & pauperum habent salarium de publico.*

11 *Cibus, & potus ad vitam necessarius sustẽtat, auget, separat, et delectat.*

12 *Princeps frequenter largitur, quæ ad patrimonium suum spectant.*

13 *Sportulæ cibus dicitur, & ponitur continens pro contento, num.14.*

14 *Tabellio vocatur pluribus modis, & est vocabulum Romanorum.*

15 *Sumptus si certis personis remittuntur, non remittuntur alijs, nec ipsi repetent.*

16 *Monacho, & vxori litiganti cum Abbate, vel marito, subministrantur expensæ, idem Francia qui li-*

 tigat

tigat cũ Rege,& est pauper,nu.17.
18 *Aduocato pauperum Carolus II. statuit salarium à curia soluendum.*
19 *Aduocatos esse æquales inter partes pertinet ad officium iudicis.*
20 *Aduocatos, vel probationes subtrahens aduersario, punitur.*
21 *Paupertas inter alia in hac vita facit hominem despectum, nu.22.*
23 *Iudex debet esse fauorabilis, & protector pauperum.*
25 *Aduocati debẽt recedere à lite si à principio, vel medio apparet iniustitia.*

1 LEGE PRAESENTI] aduo
cati nõ debent dari gra
tis,sed salario elientuli
pro eius facũdia,& fori
cõsuetudine.l.1.in ver,
non habebunt ff.de po-
stula. quod in regno est
limitatũ per const.hac
edictali,de sala.aduoc. Et si aliquis propter
simplicitatem causam suã agere nesciebat,
Rex,vel iudex prouidebat, dando hominem
qui causam suam ageret. l.1.de off.iudic. in
Longob, Pauperi olim dabatur de publico.
Caic.ad D.Th.2.2.q.71.art.1.in fi. & hodie
seruari vidimus, dicit gl,d.l.1.in ver.nõ ha-
bebunt, de postul. Et quia qui viduarum,&
orphanorum tutelam vendicant, non solum
negliguntur,sed etiã quandoque opprimun-
tur,huiusmodi oppressiones Episcopali mo-
nitione lex corrigi mandauit. l.vni.de susp.
tut.remou.in Longob.l.ne quidquã,§.aduo-
catos,ff.de off.præto. Per istam const.proui-
detur pupillis,viduis,& miserabilibus perso
nis cum fisco,vel alijs litigantibus, de aduo
catis, & expensis litis sumptibus curiæ, &
victu dũ in curia morantur lex pro expensis
nihil exigi etiã à iudice.c.statutũ,§.insuper
in fi.de rescrip.in vj. nec ab eis postulari,vt
in tex.qui diuidit, & sum.vt per Affl.& Foll,
2 & dicit [LEGE PRAESENTI]publica,nõ pri-
uata.c.cõmissum,de spons.& dicitur à legen
do, secundum Isid. Abb.c.fin.post nu,16. ne
3 cler.vel mon.[PIETATIS]quę est fundamẽ-
tũ virtutũ omnium, multa Luc.l.vni.col.2,
post med.nulli lic.infrę.equestr. Ea propriè
Dei cultus intelligitur, circa parentes verò
officiosè haberi dicitur, morẽ tamen vulgi
hoc nomẽ in operibus misericordię frequen
tatur,& pro misericordia hominũ sæpè vul-
gus vsurpat. D.Aug.10.de ciu.Dei, c.1.col.
fin.& differunt officium,obsequiũ,& pietas.
4 Bal.l.officio C.de neg.gest.[OFFICIO]quod
largo modo quodlibet ministeriũ necessario
explicandum continet,& dicitur ab efficien
do,quasi efficiũ,sed propter sermonis deco-
rem mutata est litera e,in o.Abb.c.post ces-
sionẽ,nu.2.cir.med.de probat. miserationis
causa sugerẽte.Bal.auth.pręterea ante nu.1,
vnde vir,& vxor.[SVGERENTE]subministrã-
te.Affl.hic in prin.inde sugestio.Bal.l.admo
nendi,col.3.cir.fi.de iureiur. [STATVIMVS]
5 de quo in cõst.pręced.[PVPILLIS]qui mor-
tuo patre fiunt.D.Aug.Psal.145.col.17. nec
dicũtur qui sunt in vtero. Bal.l.4.in fi.C.de
fideicom.lib, quibus per iudicẽ dabatur ad-
uocatus, & bonus defensor, si non habebat
tutorem,& legitimũ defensorẽ. Io.And.c.1.
nu,3,de reb.eccl.alie.vel non, in vj.l.1.& 3.
quib.tut.dandi sunt, in Longob. [VIDVIS,
6 ORPHANIS]de quib.const.præced.& dicunt
orphani vtroque parente priuati. Foller.hic
nu.3.orphani pupilli sunt,sed illud Grecum,
hoc Latinum. D.Aug. super Io.tract.75. in
7 princ. [PAVPERIBVS]non habentibus,quin-
quaginta aureos.Abb.c.1.post nu.11.de ac-
cus.vel non valentibus viuere de suo labore
quotidiano.Bal.l.paupertas,ff.de excus.tut.
Quot modis dicit panper,& priuilegia pau-
pertatis, Io.Ant.de Nig.c.reg.de violẽtijs.
& in quinque,quæ ad populum pertinent,vt
concione,magistratu, iudicio,armis,& exer
citatione:in concione licet omnibus adesse,
sed pœna solum imponitur diuitibus, si non
adsint in magistratu: nõ licet his qui censum
habent magnũ renunciare pauperibus,licet
circa iudicia pęna imponitur diuitibus,nisi
iudicent,pauperibus impunitas,vel illis ma
gna,his parua,circa arma possidenda, paupe
ribus non est licitũ habere arma, diuitibus
pœna constituta est nisi habeãt,si in gymna-
sio nõ se exercent: pauperes nulla pœna est:
diuitibus imponitur pœna,vt alij metu pœ-
næ se exercere compellanẽ.Arist.4.Polit.13.
Sed paupertas virũ humiliat.B.Hiero.in vi-
tas Patrum,in vita S.Ioan.Episcopi Alexan
drini,col.3. sed non reddit hominem vilem,
si habet bonos mores. Bal.l.humilem, C.de
secun.nup. Er qui sint inopes,in auth.præte
rea,vnde vir,& vxor. vel pauper,qui sibi nõ
sufficit:mẽdicus,& egenus,qui ab alio petit.
D.Th.2.2.q.187.art,5, [SEV QVIBVSLIBET
DEBILIBVS]vt cõst.pręced.[PRAESERTIM]
maximè, Spec.tit.de expensis, §,4.nu.4.cir,
med. [CONTRA POTENTES AGENTIBVS,
AVT DEFENDENTIBVS CAVSAM SVAM] cũ
8 litigare non sit sanitas, nam potentioribus
pares esse nõ possumus. Iser.§.porro,nu.25.
circa fin. quæ sit prima cau. benefic. amitt.
quærit enim potentior infirmiorem,& quæ-
rit eum opprimere, non ob aliud nisi quia
habet quid illi auferat. D.August.Psal.123.
col.antepen.post med.[SEV IVRA NOSTRAE

CVRIAE

CVRIAE DEFERENTIBVS] dum ipsi se deferunt. infra in constit. ab officialibus nostris, & dicunt rem fisci esse penes eos. Lucas l. vni. col. 3. in princ. de his, qui se deferunt. [ADVOCATOS] quorum officium est vtile, & necessarium. infra in const. aduocatorum officium. [ET PVGILES] de quibus infra const. summo periculo, & sunt gladiatores, qui eligendi sunt à Rege, vt pugnent pro pupillo, & vidua, nam minor sicut non tenetur iurare, ita nec pro se pugnare. Affl. hic post num. 9. [SI CAVSA POPOSCERIT] nam
9 aduocatus non semper est necessarius, maximè in causis priuatorum, sed si proceditur contra aliquem super crimine pro quo detinetur in carcere, est necessarius. Lucas l. omnes, col. 2. in princ. de delatori. [DE] quæ sui natura importat necessitatem. Ioan. And. c. vt commissi, nu. 8. de hæreticis, in vj. [CVRIA NOSTRA] à qua fuit statutum salarium aduocato, & procuratori pauperũ. Affl. hic 7. not. [GRATIS] sine vllo dispendio. Foller. hic in princ. non accepta pecunia. glo. 1. l. si quis omissa, ff. si quis omissa cau. testa. omnia procedant. l. tam, de episc.
10 aud. Et sic nullus aduocatus habet salarium de publico nisi aduocatus fisci, & pauperum reipublicæ, & similium. Bald. l. vnica, post num. 4. C. de suffrag. & salarium deputatum semper videtur tacitè cõstitutum electo ad illam sedem, si nõ fuerit disforme. idem Bal. l. licet, in fi. C. locati. nec à priuatis pauperibus debet recipere salariũ. Bal. l. si furiosi, nu. 3. C. de nuptijs. [ET EXPENSAS ALIAS VICTVI NECESSARIAS] de quibus etiam prouidetur. Spec. tit. de inquisitione, §. fin. vbi Bal. cir. fin. & in specie carceratis. infra const. humanitate. Cassa. cõsue. Burg. rub. 1.
11 §. 5. ibi, sil ne agace, post nu. 162. cibus enim, & potus ad vitam necessarius sustentat, auget, separat, & delectat. D. Th. 3. par. de Sacram. q. 20. alias 79. art. 1. [DVM NECESSARIAM IN CVRIA MORAM TRAHVNT] ita prouidetur de sumptibus monacho, & de expensis aduocatorum, alias priuaretur defensione. Abb. c. si quis contra, 2. repet. nu. 48. & c. cum cõtingat, nu. 27. de fo. comp. & c. pen. de accus. [NECNON] l. necnon, ex quib. cau. maio. etiam, quia duæ negationes affirmãt, non tres. Bal. l. 1. nu. 17. C. de ser. fug. [TESTIVM PRODVCENDORVM] seruata forma. const. in pecuniarijs. [IMPENDIA] l. in hoc, ff. com. diuid. l. sicut, de vsuf. & quemad. quis vta. l. procurator, §. fin. & l. si sine, §. cum autẽ rem rat. hab. [PER CVRIAE PRAESIDEM] qui extra ordinem, sicut Princeps est adeundus. Bald. l. fluminum, in princ. de dam. infe.
12 [LARGIRI] quod frequenter fit per Principem ex ijs, quæ ad patrimonium suum spectãt. Luc. l. 1. in fi. de priuil. domus Augustæ, quia largitas, secundũm Boetium, maxime charos facit. D. Th. 2. 2. q. 117. art. 6. [DEBERE] virtute huius legis Loffr. cons. 36. nu. 2. [CENSEMVS] statuimus, & decernimus. Nizolus in ver. censeo. [NVLLAS AB IPSIS] si litigantes sunt pauperes. Spec. tit. de salarijs iud. §. 1. nu. 8. in fi. [PROPTEREA] propter hanc causam. Nizolus in ver. propterea. [SPORTVLAS] l. nihil, in glo. 1. de leg. 1. l. 1. §. fin. & l. 2. circa med. C. de off. præfe. Africæ epulas, gl. 2. l. si mulier, ff. de donat. inter vir.
13 & vxor. & ponitur continens pro contento. Abb. c. cum ab omni, nu. 9. de vita, & honest. cler. [AB APPARITORIBVS] de quibus infra const. in ciuilibus de apparit. & eorum sala. l. scriniarios, C. de testam. mil. & toto tit. de sportu. [VEL TABELLIONIBVS NOSTRIS]
14 quod est vulgare Romanorum. gl. 1. d. l. scriniarios, vel tabularijs, & vnde dicãtur, Luc. l. 1. de tabularijs, scrib. & locografis, seu chartularijs, anth. de armis, in ver. clara. [OMNINO] præcisè, c. pen. de cõuer. coning. Bal. l. 2. in 2. rep. nu. 6. cir. fin. de iure emph. [AVT] stat continuatiuè. Abb. c. si diligenti, nu. 24. cir. med. de fo. comp. [PRO SENTENTIARVM SVBSCRIPTIONIBVS] scriptura, vel subscriptione. iuf. cõst. ab omnibus, de sent. inscri. ferendis. [ALIQVID] etiam modicũ. Affl. sup. in const. cultus iustitiæ, post nu. 9. [VOLVMVS] quod est noui iuris promulgatiuum. Zab. clem. fin. nu. 3. de elect. [POSTV-
15 LARI] verum sumptus, qui certis personis remittuntur, ipsi nõ repetunt. l. fin. C. de fru. & lit. expẽ. Spec. tit. de expensis, §. fin. nu. 12. & 22. circa med. & si remittit vni parti, non tenetur remittere alteri. Bal. l. fin. nu. 7. cir. med. de fru. & lit. expen. adeo quod aduocatus pauperum contra curiam, & omnes, & pro omnibus quos vult, aduocare potest, exceptis causis viduarum, ecclesiarum, pupillorum, & miserabilium personarum, pro quibus necessariò, & gratis aduocare tenetur, & debet, vt in ritu Mag. Cur. sub rub. de aduoc. & procur. paup.

Contra, assertores qui dabantur ad defensionẽ libertatis, fuerunt reiecti. l. 1. vbi Bal. in princ. de asser. toll. & si datur aduocatus, non debet dari gratis, sed cum salario. Azo in sum. post num. 5. C. de postul. Insuper moderatores prouinciarum curam gerere debent ne quid potentum procuratores perperam, iniusteq; committant. l. moderatores,
16 C. de off. rect. prouin. Hic datur gratis, sicut monacho litigãti cum Abbate, & vxori accusanti, matrimonium subministrantur expensæ. Abb. c. ex parte, & c. pen. num. 3. de accus. & pauperibus dum litigãt. Gra. hic in princ. qui etiã in hospitalibus debent recipi.

Bal.l.vnica, §.sed sciẽdus, nu.2.de lat.liber.
toll. ita procurator Regis pauperes, & pu-
17 pillos tueri debet. Et Franciæ si aliquis pau
per habet litem cum Rege, & non habet vn-
de, Rex sibi subministrat aduocatum, vt ve-
ritas elucescat. Gra.const.humanitate, nu.
38. in fi. add.ad Bal.tit.1.de vsuris, vbi etiã
quod inops nõ tenetur subire iudicium, nec
appellare, sed ad iudicem ecclesiasticum re-
currere, & aduersarius aduersario quando-
que subministrat non solũ sumptus litis, sed
alimenta. Bal.l.fin.4.not.de ord.cogn. nam
quanto magis distincti, tanto minus debet
eos patronus grauare, immo subuenire clien
tibus, & orphanis. Gra.hic nu.5.Bal.l.magis
puto, §.in primis, ff.de reb.eor. Hic Caro-
18 lus II. statuit aduocato pauperum salarium
à Regia Curia soluendũ. Affl.sup.eo.in rub.
Gra.hic nu.4.Cap.in sua inuest.in ver.feuda
officiorum, char.5.col.2.vel à publico. Bal.
l.4. nu.2. C.de aduoc.diuer. iud. Florentiæ
decoctis datur procurator. Bal.l.filiusfami-
lias, §.inuitus, post princ.ff.de procu. De iu-
19 re communi ad iudicis officium pertinet vt
par hinc inde sit distributio aduocatorum.
Spec.tit.de aduocato, §.1.in fi. Nam in con-
cedẽdis aduocatis, debet seruari æqualitas,
& qui subtrahit aduocatum, præsumitur ha-
bere malam causam. l.prouidendum, C.de
postul. vbi Paulus de Cast.dicit, quod si pars
conduxit omnes meliores aduocatos, cogi-
tur ex eis aliquos dimittere, & illi cogeren-
tur suscipere patrocinium, nisi iurarent non
20 habere iustam causam, ita punitur, qui illos,
vel probationẽ aduersario subtrahit. Abb.
c.peruenit, nu.1.in fi.de test.cog. Inde daban
tur ante, & post litem contestatam dilatio-
nes præparatoriæ ad præparandum testes,
instrumenta, aduocatos inueniendũ, & con-
silia amicorum petendum. Spec.cum addit.
tit.de dilatio. §.1.nu.22.& 23. & dicenti in
iudicio se nõ habere aduocatum, dantur in-
duciæ ad quærendum, & si absens est, vel im
peditus, quia graue est alium aduocatum
quærere, dantur dilationes. glo.magna, post
princ.c.2.de dilat. c.infames, in ver.vt par,
3. quæst.7. l.si in aliquam, & d. l. nec quid-
quam, §.obseruare, de off.procons. l.magis,
§.itemque, ff.de reb.eorum.
21 Nota, quod inter omnia, quæ in hoc mun-
do hominem despectum faciunt, præcipuè
est paupertas. D.Th.3.par.de Sacra.q.120.
alias 89. art. 2. Ideo intentio Imperatoris
est egenis prouidere, & operam dare ne pau
peribus desint alimenta. l.priuilegia, de sa-
eros.eccl. inde fœminis, pupillis, atque debi
libus, etiam non petentibus, iudex prouidit
de aduocato.gl.2.& ibi Abb.c.1.nu.4.de off.
iud. Idem in ecclesijs, & monasterijs. Abb.
c.vni.in princ.& 2.not.de synd. Immo in ca-
su necessitatis tenetur aduocatus patrocinari
in causis pauperum, alias non, & tunc si non
facit, an peccet mortaliter, vel venialiter,
D.Th.cũ appendice, & Caie.2.2.q.71.art.1.
& in causis summarijs miserabilium perso-
narum, vel contractibus pauperum nihil de-
bet recipi pro salario. Arno.30.comm. etiã
iure Longobardorũ.l.fin.de Scabinis, & Can
22 cellarijs in Lõgob. Vnde paupertas prodest,
& eius ratio habetur in multis. Gra.in c.re-
gni de violentijs, ibi vide nu.1. gl.in extra-
uag. Io. cum ad sacrosanctæ, in ver.pauper-
tatis, de sent.excom.& hic, nam remittũtur
sportulæ, nec exiguntur ab eis expensæ litis,
quæ quomodo taxentur, & exigantur. Spec.
tit.de salarijs iud.§.2.post nu.4.compellun-
tur pro eis aduocari, sed non contra affines,
quia esset iniquum, & eis periculosum. glo.
l.aut affinitate, ff.de procur.& tenentur gra
tis, quando nõ habent, alias clientuli expen
23 sis. Abb.d.c.1.nu.5.de off.iudic. Iudex verò
semper debet esse fauorabilis, & protector
pauperum, ne iniustè opprimantur. Gra.hic
nu.3.& singulis diebus Dominicis debet ha-
bere notitiam carceratorũ, & si non habent
victum prouidere, ne quid deficiat. idem
Gra.d.const.humanitate, num.40. de huius
modi exceptione paupertatis glo. & Bald.
l.nam is, de dolo malo.
24 Tertio noto, quod sportulę dicuntur sala-
rium quod iudici debetur tam ab actore,
quã reo, §.sancimus, in ver.sportulis, auth.
de exhib.reis, §.nulli, in ver.disposita, & §.si
quis, auth.de iudicibus. Quæ, & vnde dicantur
declarat Arch.c.offeratur, post med. 3.q.3.
Quomodo soluebantur.c.statutũ, §.insuper,
in ver.qualitercunque, de rescrip.in vj. Quæ
sint magnæ, & excessiuæ. glo.c.super literis,
de rescript.quam ad hoc Dec.cons.189.col.
pen.post princ. vbi etiam quod ex sportulis
pregnantibus iudicium iudicis alteratur, li-
cet commodum sportularum, vel aliud inci-
denter prouenicns, non reddit eum suspectũ.
Bal.l.2.nu.5.cir.fi.si quis in ius voc.non ier.
punitur tamen si plus exigit, quàm sit à lege
diffinitum. §.fin.circa fin.auth.vt differ.iud.
iustas verò etiam petit arbiter à partibus.
Spec.tit.de arbitro, & arbitrat.§.fin.nu.74.
Quas autem, & quantas debeat etiam habe
re iudex pedaneus. idem Spec. tit. de sala-
rijs, §.1.nu.4.& 9.in add.vlt.in princ.& cir-
ca fin. & suadet ratio naturalis, vt ius suum
vnicuique reddatur. Bald.l.bona fides, in fi.
ff.depositi. A quo debeant fieri sumptus li-
tis. idem Bal.l.naturalis, §.fin.circa med.de
25 præscrip.verb. Recedere debent aduocati à
lite, si in principio, vel medio litis nouerint
iniustitiã. l.rem non nouam, §.fin.C.de iud.
Vt

Vt causæ prius inchoatæ terminentur.

S V M M A R I V M.

1 *Ordo soluentium generat ordinem repetentium.*

QVia poterat dubitari quid de aliis causis faciendum post causas de quibus in tit. praced. ideo mandat hic Imperator, quod in aliis nulla data exceptione personarum, inf. const. speciale quodam, prius inchoatæ terminentur, vt sic ex ordine petitionis generetur
1 ordo expeditionis, sicut ordo soluentium generat ordinem repetentium, & posterior in tempore, est posterior in iure. Bal. l. cum duo, de cond. indeb. & æqualitas temporis operatur æqualitatem in iure. Bal. l. aliena, §. si pluribus, de pignor. actio. vt videbimus cum textu.

S V M M A R I V M.

1 *Temporis ordo non curator vbi ex tempore non quaritur ius.*
2 *Lex à consuetudine differt, vt tacitum, & expressum.*
3 *Valere, ponitur pro durare.*
4 *Sententia diffinitiua qua sit, & qua interlocutoria.*
5 *Iudicia sine calculo dirimi nō solent.*
6 *Finis vnius causæ est principium alterius.*
7 *Dilatio suspendit processum.*
8 *Causa relata ex causa, potest suspendi expeditio per tres dies, & interim alia causa possunt expediri.*
9 *Causa postquam est terminata non dicitur causa.*
10 *Sententia diffinitiua, & interlocutoria, & in quo differunt.*
11 *Sentētia interlocutoria hominis quando habet vim diffinitiua.*
12 *Interlocutoria sine appellatione potest peti reuocetur contrario imperio, sed infra decem dies, nu. 13.*
14 *Sententia an iustificetur ex noua allegatione, vel probatione.*
15 *Interlocutoria potest reuocari parte non citata.*

1 PRAESENTI LEGE] ordo temporis non curatur vbi ex tempore ius non quæritur. Bald. l. si finita, §. si plures, de dam. infec. alias qui promittit, scribere duobus, & famulus si duobus operā locauit, primo prius scribere, & seruire tenetur, idem Bald. l. in operis, in fi. ff. locati. ita prioris causa potior apparere debet. l. 3. §. 1. ff. qui potio. vnde quæ recta sunt, & quæ profectum virtutis impediunt, corrigendo c. 3. in princ. de priuil. voluit hic Imperator, quòd causę prius inchoatæ, prius terminentur, & ante illarum expeditionem aliæ non inchoentur, vt in tex. qui non diuiditur, sed sum. vt per Affl. & dicit [PRAE-
2 SENTI LEGE] quæ à consuetudine differt, vt tacitū, & expressum. Abb. c. certificare, post nu. 5. de sepult. [DECERNIMVS] decernendo statuimus. Archid. c. 2. 76. dist. [OMNIBVS OMNINO] semper, sine temporis præfinitione. Aluar. §. fin. post nu. 1. an ille, qui interfe. frat. dom. sui. [IN IVDICIIS] in quibus sunt plures iudices, nam vbi est vnus, non cadit ordo, de quo hic Affl. 2. not. [VALITVRA]
3 duratura, nam valere, ponitur pro durare. add. ad Spec. tit. de instr. edit. §. 12. in ver. nō valeat. [VT INCHOATIS CAVSARVM AVDIENTIIS] vocatis vocādis. Pottius §. cum autem, in princ. inst. de actio. & aduersarijs præsentibus. l. in causæ, la prima, §. causa, ff. de minor. [NVLLAE PENITVS] ipso iure, sine ope exceptionis. Io. And. c. vnico, post num. 3. de postul. prælat. in vj. [ALIAE MISCEANTVR] quo verbo vtitur. l. 1. de cond. in publ. horreis. [PRIVSQVAM] antequam. Hiere. 1. [QVAESTIONIBVS PRIMIS] dubijs quæstionum primarum. Bald. l. 2. in 2. repet. col. 6. in princ. ff. de iureiur. [PER DEFFINITIVAE, VEL INTERLOCVTORIAE SENTEN-
4 TIAE] quæ sit diffinitiua, & quæ interlocutoria sentētia, Spec. tit. de senten. §. 2. nu. 1. & 3. omne præceptū quod facit ad causam, dicitur interlocutoria. Bal. l. Seia, num. 5. de his, qui accus. non poss. vel omnes impedientes processum, dicuntur interlocutoriæ, in l. vnica, nu. 6. ne liceat in vna, eademq; cau. Et quando possint reuocari, in l. post sententiam, nu. 13. vsque in fi. de sent. & interlocu. omn. iud. omnes verò ordinantur ad diffinitiuam tanquā ad fontem. Bal. l. 1. nu. 2. circa med. eo. tit. de sent. & interloc. om. iud. alibi interlocutione. i. animi manifestatione. Bal.
5 l. vbi falsi, in princ. C. de falsis. [CALCVLVM] sine quo iudicia non solent dirimi. l. furti, §. fin. ff. de his, qui not. infa. [FINIS LEGITIMVS] secundum leges. Abb. in sim. c. quæ in ecclesiarū, nu. 3. in fi. de const. vel legaliter,

infra in conſt. in terra qualibet. [IMPONATVR] terminetur, infra conſt. vt vniuerſis, &
6 ſic finis vnius cauſæ erit initiũ alterius. gl. l. diximus, in ver. illius, de excuſ. tut. [AVT] disiunctiuè. l. vnica, in glo. fin. C. vbi de poſſ. agi oportet. [AD EVM DILATIONIS TER-
7 MINVM] quæ dilatio ſuſpendit proceſſum. Bal. l. interdum, 1. rep. ff. de iudicijs. [QVAM CAVSAE NATVRA POPOSCERIT, DEDVCATVR] puta, quia probationes ex longinquo petitæ, terminum exigunt longiorem, & ex neceſſitate præſcripta dilatione expoſcunt, infra in conſt. cauſas, & conſt. omnes baiuli locorum.
8 Sed videtur, quod etiam quod cauſa fuerit diſputata, & relata, donec fuerit votata, iuſto impedimento exiſtente, puta quia ardua, vel dubia poteſt cauſa differri per tres dies, & interim poſſunt cauſæ breues referri, quæ infra illud tempus expediri poſſunt, vt in pragm. Ducis de Alcala, poſt prag. 13. de off. ſacri Conſilij, per quam iſta conſtit. modificatur, regulariter cauſæ prius cõcluſæ, prius terminantur, vt hic, quod renouauit Carolus V. in anno 1540. per prag. 19. ſub rub. de ord. iud. & Philippus II. in anno 1555. in prag. 10. ſub d. rub. de off. ſac. Conſ. & de priuilegiatis, vt in conſtit. præceden. in expeditione eorum ſeruatur ordo de quo hic: verum ſi eſt inchoata cauſa non priuilegiata, non ſuſpenditur per ſuperuenientiam priuilegiatæ. Foll. hic.
9 Nota, quod cauſa poſtquam eſt terminata, non amplius dicitur cauſa. Pau. de Caſt. conſ. 282. num. 14. 1. vol. terminatur autem per diffinitiuam, vel interlocutoriã, vt hic.
10 Quæ autem ſit diffinitiua, & quæ interlocutoria, & in quo differant circa reuocationẽ, & quis iudex poſſit interlocutoriam reuocare. Bald. l. eleganter, §. ſi quis, col. 2. in fi. 4. & 5. de cond. indeb. Quomodo vna cognoſcatur ab alia. idem Bald. l. qui reſtituere, 1. rep. cir. fin. de rei vend. & quæ ſint interlocutoriæ declarat Abb. in rubr. vt lite non conteſt. Bal. l. intra, §. 1. 2. rep. circa fin. ff. de minor. & dicitur etiam illa, quæ quandoque totum negociũ diffinit. Bal. l. metum, 3. rep.
11 nu. 3. quod met. cau. Interlocutoria hominis habens vim diffinitiuę, nõ regulatur ex toto vt diffinitiua, ſed trahitur quãdoque ad naturam interlocutoriæ, quandoque ad naturam diffinitiuæ, prout magis participat de diffinitiua, vel interlocutoria. Abb. c. peruenit, nu. 8. & 11. c. tua nobis, 3. not. de appell.
12 Et poteſt peti, quod interlocutoria contrario reuocetur imperio, etiam quod non appelletur. Bal. l. 1. in 1. rep. col. 3. cir. fin. quod quiſque iuris. & poſſet ipſemet iudex reuocare pendente appellatione, quatenus eſſet appellatum. Abb. c. cum ceſſante, 3. not. &
13 nu. 9. de appell. & reuocatur contrario imperio infra decem dies, alias tranſit in rem iudicatam quoad partes, non quoad iudicẽ. Bal. l. arbitrio, qui ſatiſd. cog. appellatur ab ea, & quando ea pendente procedi poſſit in
14 cauſa principali: & an iuſtificari poſſit ex noua allegatione, vel probatione. Bald. d. l. arbitrio, 1. & 2. repet. qui ſatiſd. cog. de eius executione idem Bal. l. ait prætor, 2. rep. poſt nu. 2. & 5. ff. de minor. & præiudicat quandoque negocio principali. Bal. l. intra vtile,
15 1. & 2. rep. eo. tit. de mino. & poteſt reuocari parte nõ citata, idem Bal. l. Celſus, 2. rep. & l. 2. cir. med. ff. de arbitris, vbi etiam vltra prædicta declarat quæ ſit ſententia interlocutoria. gl. l. cum clericis, in ver. ſententiarum, de Epiſc. & cler.

De officialibus reipublicæ, & de pœna peculatus.

SVMMARIVM.

1 *Officiales multa malignando auferunt.*
2 *Lex punit, vt cæteri metum habeant.*

QVIA in cognitione cauſarum ſæpe reperitur, quod
1 officiales reipublicæ multa malignando auferunt. c. 1. de conten. inter dom. & fidel. de inueſt. feu. & de iure communi eſt pœna peculatus. l. vnica, C. de crim. pecul. ideo vt
2 cæteri metum habeant, Abb. c. 1. vlt. not. de exceſſ. præl. renouando prouiſionem prædictam, quam forte turbatio præteriti temporis antiquarat, inf. conſt. prædeceſſorum noſtrorum, de reb. eccl. ſtab. non alien. addit & aliam, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Officiales reipublicæ ſi illius pecuniam ſubtrahunt puniuntur.*
2 *Officiales officia tenentes, & vnde dicantur.*
3 *Reſpublica propriè Romanorum aliorum abuſiuè.*
4 *Iudices ſunt perſonæ publicæ, fiſcum repræſentant, & eius iura exequuntur.*
5 *Officialis retinendo ſibi, vel non ponendo in libro prouentuum, ſubtrahit.*

Pecu-

6 *Peculatus est furtum rei publicæ, est publicum, & cæteris grauius.*
7 *Deportatio est pœna capitis, idest mortis ciuilis.*
8 *Pietas particulariter in Rege requiritur.*
9 *Indulgere capitur propriè, & impropriè, & differt à restituere.*
10 *Officialium pœna subtrahentium pecuniam publicam, vel fiscalem.*
11 *Subtrahens pecuniam fiscalem, tenetur ex delicto, & bona sunt tacitè obligata.*
12 *Pecuniam fisci tenetur officialis benè implicare, vt pariat interesse.*
13 *Pœna nonupli officiali capienti pecuniam fiscalem.*
14 *Pœna capitalis, & infamia requirunt dolum.*
15 *Mutuans, & qui mutuo accipit pecuniam fiscalem, punitur.*
16 *Episcopus, quod iniustè accipit, reddit in quadruplum.*
17 *Curator operum tenetur in simplum pro pecunia, quæ remansit.*
18 *Obnoxius obligatus, quasi fisco datus ob noxam.*

1 FFICIALES REIPVBLICAE] Scabini, Antiani, Priores, siue Consules. Abb. c. 1. not. de alien. iud. mut. cau. facti. officiales reipublicæ, vt hic, qui ex debito officij eorũ consulere debent reipublicæ. Ioan. And. ad Spec. tit. de accusatione, §. fin. in ver. vt intra, col. 4. cir. princ. si in redditione rationis sunt furti indicia, tortis testibus si sunt viles, secus si sunt solemnes, debet postea ipse officialis torqueri. Bald. l. cum oportet, in princ. nu. 13. in fi. de bonis, quæ lib. & vltra quod ei dici potest, Redde fisco quod debes. l. 3. vbi Bal. C. no fiscus, vel respub. iure communi erat pœna deportationis, iure isto pœna capitis. Arno. 17. differentia vtriusque iuris, vt in textu, qui non diuiditur, sed sum.
2 vt per Affl. & dicit [OFFICIALES] officium tenentes, & dicuntur ab officio officis, quod idem est, quod noceo noces, etiã quod quandoque dicatur per contrariũ, quia officialis non nocet, sed prodest ministrando iustitiã.
3 Abb. c. Odoardus, nu. 6. de solut. [REIPVBLICAE] abusiuè, nam propriè est Romanorum. Luc. l. vnica, circa princ. de præb. salar. Ciuitates verò Italiæ sibi vendicauerunt fiscalia, & iurisdictioñe diuisam in illis, sicut olim per prouincias. Io. And. vbi supra ad Spec. in tit. de accusatione, §. fin. in ver. vt
4 intra, col. 7. in princ. [VEL IVDICES] qui sunt personæ publicæ, fiscum repræsentant, & possunt illius iura exequi. Bal. l. cum qui, §. in popularibus, de iureiur. [QVI TEMPORE ADMINISTRATIONIS] dum sunt in officij administratione. Affl. hic in princ. alias paria sunt non esse, vel esse, & non habere administrationem. Bal. l. 4. post num. 3. C. in quib. cau. in integ. rest. non est neces. [PECVNIAS PVBLICAS] Regiæ curiæ, vel vniuersitati spectantes. [SVBTRAXERINT] Affl. hic
5 circa princ. non ponendo eas in libro prouentuum. Gra. hic in princ. vel retinendo. Bal. l. 1. nu. 21. de iure fisci, lib. 10. [OBNOXII SINT] teneãtur obnoxij, l. omnes, la prima, C. de oper. publ. obnoxietate, c. inter alia, de sent. excom. [CRIMINE] facinore obnoxij.
6 l. 3. §. si quis, ad Syllan. [PECVLATVS] quod est furtum de re publica, & cæteris grauius. Abb. c. dudum, nu. 5. cir. med. de elect. Spec. tit. de probat. §. 1. num. 16. & est publicum, l. quæsitum, vbi glo. 2. ff. de testib. [CAPITE
7 PVNIANTVR] Gra. hic nu. 2. idest pœna deportationis, quæ est pœna capitis .i. mortis ciuilis. Affl. hic post princ. [NISI] si non, gl. 1. cir. fin. l. an inutilis, ff. de acceptil. [EIS
8 REGIA PIETATE] quæ in Regibus signanter requiritur. Lucas l. vnica, col. 2. in fi. nulli
9 licere in fre. equestri. [INDVLGEATVR] quod verbũ propriè capitur, & impropriè. Abb. c. ex tuarum, nu. 10. & ibi Ant. de Butr. post num. 2. & c. pen. in fi. de auctor. & vsu pall. & differt à restituere. l. fin. de sentent. passis. & Affl. hic circa finem.

Sed videtur contra per textum in constit. cum satis, inf. qua pœna vniuer. tenea. quæ crea. potest. & alios offic. vbi huiusmodi officiales cassantur, sed ibi de officialibus iustitiæ, hic de pecuniarijs, de quibus etiam inf.
10 in const. cum iuxta, de salario baiulo.

Nota pœnam, qua puniuntur officiales, qui pecuniam publicam, vel fiscalem subtrahunt. Abb. c. vt præteritæ, in fi. de elect. Paris de syndic. in ver. iudices, c. 3. & in proprios vsus cõuertunt: adest c. regni vulgaris famę proloquium, vbi Gram. in princ. & Io. Ant. de Nigr. in fin. Bald. l. si seruum, §. 1. in fi. de
11 acq. hæred. De iure communi, qui subtrahit pecuniã fisci, tenetur ex maleficio, & fiscus habet tacitam hypothecam ex delicto, Bal. l. 1. nu. 14. de iure fisci, lib. 10. & vt ibi nu. 18 Omnia bona sunt obligata, si surripiunt à priuatis, tenentur in duplo, si à publico, pœna quadrupli. Gra. in c. reg. ad hoc volẽtes.

nam

12 nam cum debeant pecuniam bene colloca-
re, vt pariat interesse, & prospicere ne detur
sine pignoribus idoneis, vel hypothecis. l.si
bene, ff. de vsuris, in peculatibus, aut manu-
bijs. i. depredationibus, concussionibus, fur-
tis, alijsq; flagitijs deprehenduntur. l. fin. C.
de modo mulcta. Prædicta quoad pecuniam
13 publicam, quoad fiscalem imponitur pœna
nonupli. Affl. hic, & est ritus Reg. Cam. sub
rub. de non positis, aut subtractis, intellige
quando non interuenit dolus, sed tantū lata
culpa, quæ est dolo proxima, vel culpa leuis-
sima, nā tunc non punitur criminaliter. Bal.
l. quid ergo, §. cum autem, cir. med. 2. rep. de
his, qui not. infam. & l. propter, ad Syllania.
14 Pœnæ enim capitales, & infamiæ requirunt
dolum, pecuniariæ non. idem Bal. l. si mora,
post med. sol. mat. Vltra quod quando actio
est famosa, lex consulit quod soluat, & non
expectet sententiam. Bal. l. 1. 2. not. C. de dolo
malo. & sic hæc const. habet locum etiam in
pecunia fiscali, quando interuenit dolus, &
in criminali non esset obnoxius parti, sed fi-
sco. Bald. auth. generaliter, num. 11. in fi. de
Episc. & cler. & punitur etiam quod sit de-
narius. Paris de synd. in ver. officiales, lo se-
condo, c. 1. in princ. Quod autē priuilegium
habeat fiscus in rebus incorporatis, Gra. hic
15 nu. 3. Insuper mutuādo pecuniam publicam,
punitur. Ang. l. vnica, de his, qui ex off. quod
admi. conuen. ita & qui accepit. l. 1. de his,
qui ex publ. ratioci. publ. accep. pecu. lib. 10.
16 ita Episcopus, quod iniustè abstulit, restituit
in quadruplum. Inn. c. cum ad quorundam,
17 de excess. præl. Curator operum tenetur in
simplum pro pecunia, quæ remansit penes
redemptorem operum, qui non est soluendo.
l. fin. ff. de administ. rerum ad ciui. pertinen.
18 Secundo nota, quod obnoxius dicitur obli
gatus, quasi datus fisco ob noxam: inde ne-
xus, nexa, nexum capitur pro obligatione.
Affl. hic 1. not. nam culpa facit obnoxios,
d. l. fin. C. de modo mulcta.

SVMMARIVM.

1 *Principis cura est ne annona triennio pereat.*
2 *Negligentia est delictum, & in quibus punitur.*
3 *Officialis, est nomen generale.*
4 *Negligentia omnia lædit, & iudex quomodo dicatur negligens.*
5 *Permittit quis, non prohibendo.*
6 *Obligatur quis ad exequendum officium quod accepit.*
7 *Tempus etiam quod inducat diuersitatem, in substantia obligatio prima durat, & sequens accedit.*
8 *Rapientis maior est pœna, quàm negligentis.*
9 *Negligentia officialis pro eo quod non est, & fieri debuit, probatur.*
10 *Malum additum bono non corrumpitur.*
11 *Merces bonas superius in saccis, & inferius malas portātes, puniūtur.*

1 OFFICIALIS] Principis cura est ne annona pereat. Luc. l. iubemus, cir. med. de erog. milit. anno. quia frumentū, & similia triennio corrumpuntur. Alex. cons. 75. cir. fi. post nu. 20. vol. 2. ista vel bona publica si officialis de-
2 perire, vel minui permiserit, quia negligentia est delictum. Inn. c. querelam, cir. princ. de elect. & in ministris ecclesiasticis reprobatur. Zab. clement. 1. 2. not. de celeb. Miss. Iudices negligētes puniuntur, §. iudices, vbi Aluar. nu. 2. de pace iura. firm. Hic officialis Regius si sua negligentia permiserit bona publica deperire, tenetur ad tantundem de facultatibus suis, vt in textu, qui sum. vt per
3 Affl. & dicit [OFFICIALIS] quod est nomen generale. glo. 1. l. officiales, de Episc. & cler. eius appellatione venit iudex, apparitor alicuius potestatis, vel Principis. glo. c. 3. de
4 sent. excom. [QVI SVA NEGLIGENTIA] quæ omnia lædit, §. fin. auth. de quæsto. Infra quātum tempus inducatur, & quomodo iudex dicatur negligēs, Bal. l. mancipia, cir. princ. & nu. 4. C. de ser. fug. Et dicitur quasi nec eligens: & quando negligentia est peccatū mortale, & quando non. Nicol. de Nysse tract. 3. par. 1. portio. 3. q. 4. [BONA PVBLICA] licet eorum vsus ad priuatos pertineat. l. qui tabernas, ff. de contrahen. empt. [DEPERIRE] perire. Nizol. in ver. depereo. [VEL MINVI] diminui, extrahi, & extinuari. Nizolius præd. in ver. minui. [PERMISERIT] vel non prohi-
5 buerit, quia non prohibendo permittit. glo. l. sciendum, §. fin. in ver. permittunt, ad leg. Aquil. [IN PERSONA PROPRIA, VEL REBVS SVIS] & sic est in electione fisci capere ipsum de persona, & detrudere in carcere, vel facere executionē in bonis. Affl. hic cir. fin. sicut Iudæi Curiæ obnoxij possunt vēdicari, l. quicunque, de Iudæis, & fit executio in bonis suis, in quibus habet dominiū. l. seruos, & seq. de leg. 3. vel in commodis suis, nam rem suam, comoda sua dicit. Bald. l. ad probationem, circa fin. post num. 10. C. locati.

[CON-

[CONSTITVETVR OBNOXIVS] obligatus, l.si quis presbyter, in ver. obnoxius, de Epis. & cler. & l. orphanotrophos, co. tit. l. verum, §. sciendum, in fi. ff. de minor. l. fin. §. fin. ff. de contrahen. empt. c. iniustum, de rer. permut. & c. fin. ne cler. vel mon. inde obnoxius, & obnoxiatus. l. 1. & 2. vbi Bal. C. vbi decuria.
6 vel cohartali. quia vnusquisque obligatur ad exequendum officium quod accepit. D. Th. 3. par. de Sacram. quęst. 8. alias 67. art. 8. [ET HOC ASPECTV] alias respectu rationc, vel religione. Nizolus in ver. respectus. [REGIAE PIETATIS] vel clementiæ. l. Imperialis, §. præsenti, C. de nuptijs. l. vnica, §. fin. de cadu. toll.
7 Sed videtur, quod cum tempus inducat diuersitatem in substantia. Frecc. de subfeu. lib. 2. ibi decimoseptimo, nu. 1. cir. med. si tenetur pro vna re, videtur quod non teneatur pro alia.

Dic, quod cum materia sit subiectum obligationis, Bal. l. ad comparandas, nu. 3. in fi. C. mand. obligatio prima durat, & sequens accedit. l. 3. de duobus reis. & non est vis teneatur ex contractu, vel delicto. Bal. l. dotis tuæ, repet. antiq. C. de iure dot. & temporis cursu non læditur, qui nō negligit. Bal. cons. 325. post nu. 1. vol. 1. hic ex negligentia punitur, quia deperire permisit, vt hic in glo. Quid si rapuit. glo. & Affl. in fi. dicunt, quod
8 maior est pœna rapientis, quàm negligētis. Tu dic, quòd qui species in publicis horreis depositas, in vtilitatem suam conuertit, deportatur. l. fin. de cond. in publ. horr. qui ex administratione rerum ciuitatis conueniuntur vsuris obnoxios esse satis notum est. idē in operum curatoribus si pecunia apud eos remansit, sed in ea quā redemptoribus commiserunt, etiam quod negligenter dederint vsura remittitur, si verò fraus arguitur vsuræ applicabuntur. l. cum quædam, §. eos,
9 ff. de vsur. Quomodo autem probabit fiscus, quod culpa officialis bona sua perierunt, Affl. hic nu. 2. vel probatur negligentia pro eo quod non est factum, & fieri debuit, & vtrum de hoc sit licitum appellari, idem Affl. c. 1. 13. not. circa med. si de inuest. inter dom. & vassall. lis oria. Licitum est propter corruptionem veteris frumenti nouum miscere. gl. l. 1. de frum. vrbis Constantinopoli. Bart. l. 1. de cond. publ. horre. nam malum
10 additum bono nō corrumpit. gl. fin. in c. fin. 32. q. 1. mala autem medicamenta protinus corrūpenda sunt. l. ceteri, ff. fam. ercis. Et qui
11 in faccis deferunt merces desuper bonas, & inferius malas in eodem facco, puniuntur. l. pen. vbi gl. 1. in fi. de extraord. crim. & qui operibus publicis præest, tenetur vsque ad annos quindecim. l. 1. C. de oper. publicis.

De officio Magistrorum Camerariorum, & Baiulorum.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia mandatarij, æstimatur negligentia mandantis.*
2 *Brachij imploratio pro auxilio, & consilio.*

CONTINVATVR vt per Affl. vel dictum fuit de pœna officialium, quorum culpa respublicæ pereunt, quia quandoque illorū cura spectat
1 ad alios, & negligentia mandatarij, æstimatur mandantis. Pau. de Cast. cons. 37. in fi. 1. vol. ideo idem Rex mandat requisitos pro ser-
2 uitio Regio auxilium, & consilium præstare, quod facit pro imploratione brachij, & eius materia, de qua vltra Affl. hic, est const. Maiestatis nostræ, infra de adulterijs coerc. vbi latè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Exigere tenetur præses ad petitionem exactorum.*
2 *Camerarij in regno sunt secreti, & in Apulea Magister Portulanus.*
3 *Iudex constituitur in mora ter petendo, & protestando.*
4 *Deuotus, timidus obseruator, & obediens dicitur.*
5 *Commoda dicuntur, quæ ex possessione proueniunt.*
6 *Iudex non tenetur impartire officium suum, nisi petatur.*
7 *Consilium in regendis requiritur, & vbi dubitatur, non ijs quæ claræ sunt.*
8 *Debet, & potest, simul iuncta important necessitatem.*
9 *Consulere dicitur, qui verbo suadet, & de futuris, nam de præteritis nullum potest esse consilium.*
10 *Consulere obligatus tenetur ob rem quam non gessit, cum gerere debuerit.*
11 *Curia est eadem in omnibus officialibus regni.*

Officiale

12 Officiali tria insunt; electio, confirmatio, & exercitium.

13 Actus magis inspicitur, quàm potentia, & habitus plures species.

14 Exactor non debet esse contumeliosus, sed moderatus, & benignus.

15 Culpa est non soluere, quando pecunia est solutioni parata.

16 Militares expensæ, & hostium executionis indigent diligentia.

17 Summariè proceditur in pœnis fiscalibus.

VSTITIARIOS] quicunque ex laicali ordine tam
liberi, quàm serui in Comitatu manentes à proprio Comite, vel publica
parte ab his, qui rempublicam agunt admoniti
fuerint, si se subtraxerint ab adiutorio sui
proprij comitis, & ipsum nõ adiuuerint infra ipsum comitatum contra prædones, in
tertia parte mobilium componãtur, & serui
60. ictus à proprijs dominis accipiãt, si probatum fuerit eis fuisse denunciatum. l. 2. de
his, qui ad patr. defend. ire neganti. in Lon-
1 gobar. Ita ad petitionem exactorum cogitur præses exigere. l. in fiscalibus, vbi Ang.
de exact. trib. & officialis quãdo vsus exegerit, sibi inuicem auxilium præstare debent.
l. 2. §. postquam, C. de off. præf. Afr. Quando
actus trahitur ad habitum per exercitium,
Bald. l. 1. col. 2. post princ. de sum. Trin. vel
potentia transit in actum. Bal. l. non distinguemus, §. dies, ff. de arbitris. maximè pro
commodis Regijs, quibus quandoque intenditur. inf. in const. ad subiectorum, vnde Rogerius mãdat officiales esse sollicitos, & requisitos auxilium, & consilium impartire,
vt in tex. qui diuiditur, & sum. vt per Affl.
& dicit [IVSTITIARIOS] prouinciarũ. Affl.
2 hic 1. not. in princ. [CAMERARIOS] qui in
regno sunt secreti, & in Apulia Magister
Portulanus. Frecc. de subfeu. lib. 1. de officio
Admirati maris, nu. 8. [CASTELLANOS] de
quibus supra constit. Castellanis, quando
liceat castell. [ET BAIVLOS] locorum qui
conducunt baiulationem à Regia Curia, vel
Magistris Camerarijs. Affl. sup. const. baiuli
locorũ, in princ. de off. baiu. [SOLLICITOS]
solertes, & citos. D. Tho. 2. 2. q. 49. art. 4. ter
3 petendo, & protestãdo, sicut vt iudex constituatur in mora totidẽ petitur, & protestatur. Affl. c. si quis per 30. 2. not. num. 2. si de
feu. fuerit controu. inter dom. & agn. alias
officialis in suo officio negligens condemnatur. l. mancipia, vbi Bal. in princ. C. de ser.
4 fug. [ESSE VOLVMVS, ET DEVOTOS] timidos, & obseruatores, vltra Afflict. hic 2. not.
Luc. l. 1. de locat. præd. ciuil. vel obedientiarios. Bal. l. à legatis, C. de vectig. [VT VBI]
idest quãdo. Luc. l. facultas, col. 4. post princ.
de iure fisci. [NECESSE] vel vtile. gl. 2. l. vni.
ff. de off. præf. præt. [FVERIT, ET PRO COM-
5 MODIS] quæ ex possessione proueniunt. Pau.
de Cast. cons. 366. in fi. 1. vol. [CVRIAE NOSTRAE PER DOHANAE SECRETOS] & Magistros Portulanos. [ET QVAESTORVM MAGISTROS, VEL ALIOS OFFICIALES] Affl.
hic 4. not. qui omnes sunt sub Magno Camerario, qui est omnium procuratorum fiscalium exactorum iurium, introituum, & gabellarum maior. Frecc. vbi supra num. 9.
6 [EXTITERINT REQVISITI] cũ alias iudex
nõ teneatur, nec debeat impartire officium
suum ad vtilitatem priuatam, nisi petatur.
Abb. c. 1. post nu. 4. de iudicijs, & c. licet, nu.
15. in fi. de probat. [CONSILIVM] affectione
amicabili in mouendis actoribus, & procu-
7 ratoribus, & in regendis consiliũ. l. idemq;
§. si cui, ff. mandati. ante, & non post. add. ad
Bald. l. 1. col. antepen. in ver. consilium, qui
admitti. & intellige si dubitauerint, nã consilium dubitationem importat, in ijs enim
quæ manifesta sunt, ridiculum est consiliari.
D. Th. 2. 2. quæst. 52. art. 3. [ET AVXILIVM]
ne quis improbè resistat. l. rem alienã, in fi.
8 ff. de pign. act. [EISDEM DEBEANT] & possint, nam ista simul iuncta importãt necessitatem. Cassan. consuet. Burg. rub. 7. §. 4. ibi
peu uent. [IMPARTIRI] & sic dantur, vt instruant, non vt administrent. Bal. in fin. l. 1.
C. de peric. custo. & consilium eius, qui non
potest disponere, non tribuit ius. idem Bald.
l. cum non solum, §. sin autem, post nu. 2. de
9 bonis quæ lib. & dicitur consulere, qui verbo suadet. Bal. l. 1. nu. 6. in princ. de futuris,
quia de præteritis nullum potest esse consilium, nu. 12. in fi. C. de ser. fug. quamuis non
possit quis semper liberè consulere. Bald. in
auth. sed omnino, nu. 9. in fi. ne vxor pro marito. nec est de necessitate sequendum. idem
Bal. l. 1. nu. 4. C. de tut. vel curat. illust. perso.
10 Verum qui non consuluerunt, tenentur ob
rem quam non gesserunt, cum gerere debuerunt. l. duo tutores, ff. de magi. conueni. &
tanquam inobedientes contra officialium
Regis mandata exigentium collectas, puniuntur. Gra. in c. regni prædecessorum nostrorum, num. 2.

Videtur tamen, quod cum sint distincta
officia, sup. in const. non sine, in fi. culpa sit
se immiscere rei ad suum officium non pertinente. infra in const. culpam, de ser. exeun.
extra castra.

Dic

11 Dic quòd licet officia ſint diſtincta, quia eadem eſt curia in omnibus officialibus regni. Iſern. infra in conſt. humanitate, circa princ. vnus debet præſtare conſilium, & auxilium alteri, vt hic, ita iudex debet deliberare cum ſapientibus, ſed non tenetur. Bal. l. 2. nu. 5. de ſent. ex breui. recit.

12 Nota, quod in officiali tria ponderantur, electio, confirmatio, & exercitium officij. Ioan. And. ad Spec. tit. de accuſatione, §. fin. in ver. vt intra, col. 4. poſt princ. Inde officialis habet iuriſdictionem actu, & habitu, ideſt iure, & exercitio. Bal. l. ſi non ſortem, §. qui filio, col. 2. circa med. de cond. indeb.

13 verum actus magis inſpicitur, quàm potentia, l. ſi quis hac, de rei vend. Habitus habet plures ſpecies. Bal. l. quod Seruius, de cond. cau. data. & poteſt eſſe habitus ſine actuali exercitio. Bal. l. pen. col. 3. circa med. ſi cert. petat. Cum autem exercetur ad inſtantiam curiæ, & neceſſe fuerit pro eius commodis, tenentur officiales ad inſtantiã quæſtorum, vt hic. Quomodo autem nunc fiat exactio, & inde ſolutio in Reg. Theſoreria adſunt inſtructiones in fine rituum Regiæ Cameræ,

14 exactor tamen non debet eſſe acerbus, & contumelioſus, ſed moderatus, & benignus, & cum inſtantia humanus. l. ſi bene, vbi Bal. ff. de vſuris. bonis diligentia executoris perquiſitis. l. fin. §. cum autem, de his, qui ad eccl. confug. prouinciarum moderator exiget, & ſi poſſeſſores audaces extiterint, etiã ſi opus fuerit per militare auxilium ad ſolutionem compellat. l. 1. C. de off. præf. Aug.

15 Vltra quod culpa eſt non ſoluere, quando pecunia eſt ſolutioni parata. Bald. l. debitor, circa med. ff. de neg. geſtis. Ideo in menſe Septembris, & Octobris aptabantur populi, prout nunc ad ſolutionem tributorum. gl. 3. §. 1. auth. de collato. & indicuntur functiones, ne debitores patiantur diſpendium. l. 2.

16 de indictio. Nam militares expenſæ, & hoſtium executiones multa indigent diligentia, nec poſſunt citra pecunias agi, nec recipiunt dilationem, vel moratoriam cautionem. Lucas l. graues, circa med. de anno. & tribu. vnde cauſæ tributorum nullam recipiunt dilationem. idem Lucas l. 3. col. 2. poſt med. de præd. & omni. reb. nauicula. Et in pœnis fiſco applicandis procedit ur ſummariè, vt in c. regni ab olim de curia noſtra.

17 Vltimo, inferiora ſuperioribus non derogant, & per ſuperiora non debent inferiora opprimi. Bal. l. 1. 2. rep. circa fin. poſt nu. 27. de emancip. libero. Vnde ſi agricola ſit collector, excuſatur. Gra. in cap. regni ad tollendam.

De officio Magiſtri Iuſtitiarij, & Iudicum Magnæ Curiæ.

SVMMARIVM.

1 *Magna Curia cæteris ſpeculum ab ea vndique iuſtitiæ norma deriuat.*

VT euitetur difficultas Affl. ſic continua vltra eum dictum fuit de officialibus in genere, & quomodo ſe habeant in omittendo, & committendo circa iuſtitiæ cultum expeditionem cauſarum, & curam rerum publicarum, nunc poſt cognitionem generis deſcendit. l. 1. ſi cert. pet. & incipit ab officio Magiſtri

1 Iuſtitiarij, quia in eum velut iuſtitiæ ſpeculum cæteri gradus inferiores inſpiciunt, inf. in conſt. Magnæ Curiæ, & vt à fonte riuuli per regnum vndique iuſtitiæ norma deriuet, vt in textu in fine.

SVMMARIVM.

1 *Variantur multa ſecundum temporum varietatem, num. 33.*

2 *Nihil, non ens, paruo, vel nihilo æquiparatur, & exponitur multis modis.*

3 *Auctoritas eſt ſuperioris, conſenſus inferioris.*

4 *Lex quando, & ex qua cauſa fieri debet.*

5 *Præcipuum, principale, ſpeciale, vel proprium dicitur.*

6 *Excellentia quæ ſpectant, & ſint.*

7 *Mutabile, & immutabile quid.*

8 *Malitiæ egreſſus, virtutis operatur ingreſſum.*

9 *Sufficiens dicitur quando aliud adminiculum non eſt neceſſarium.*

10 *Frangitur in magnas partes, conteritur in minutas.*

11 *Effectus inferiores conſiderantur ſecundum cauſas ſuperiores.*

12 *Mutationes magnæ in breui tempore occaſione belli.*

13 *Effectus attribuitur cauſæ.*

14 *Leges non ſilent inter arma, ſed ad hoc pugnatur vt legibus ſeruiatur.*

15 *Præſumptio alios ſuperandi, & alijs deſpectio*

despectis, singularis videri, pertinet ad superbiam.

16 *Diadema est vnũ de signis regalibus.*

17 *Electio Papæ ad quos, & ad quos spectat consecratio.*

18 *Rex debet cogitare pro conseruanda iustitia, & bono statu fidelium.*

19 *Datum solemniter, cum difficultate retractatur.*

20 *Caualcatæ, & expeditiones nunciorum exercitum regere, expeditiones dicuntur.*

21 *Iudex vbi non est lis, victricibus armis cedit.*

22 *Tempus quid, & quando dicatur modicum, antiquatum, antiquissimum, & instans, post num. 23.*

23 *Temporis nihil habemus nisi instans.*

24 *Ocium est viui hominis sepultura.*

25 *Status à sto, stas dicitur, & quando dicatur fieri contra statum.*

26 *Cogitare quid, vnde, & differt à meditatione, & contemplatione.*

27 *Miles non est dimittendus donec duret bellum.*

28 *Ordo duplex, temporis, & naturæ, & dicitur rei forma.*

29 *Prudentia est pars prouidentiæ, & eius est bene ordinare ad finem.*

30 *Via antiqua non est dimittenda propter nouam.*

31 *Mores mali ex secundis rebus nati sunt.*

32 *Sapientis est reuocare quod male locutus est.*

34 *Commendare se an sit licitum.*

35 *Finis demõstrat quãdo aliquid cœpit.*

1 IHIL] cum nihil sit perfectum in humanis actibus, c.reg. si temporum alternata, non debet reprehensibile iudicari si secũdum varietatem temporũ, statuta quoque variatur humana, præsertim cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas hoc exposcit, quoniam ipse Deus ex ijs quæ in veteri testamento statuerat, multa mutauit in nouo. c.non debet, de consang. & affin. D. Thom. cum add. ad eum, 3. par. de Sacram. q. 81. alias 50. art. 1. Sermo enim idem potest esse verus in aliquo tempore, & falsus in alio. 9. Metaph. 8. Nec often ditur mutatio si Deus alia Sacramenta instituit post Christi aduentũ, & alia tempore legis. D. Tho. d. par. q. 2. alias 61. art. 4. in fi. nam pro mutatione temporum mutata sunt sacramenta. appendix ad eundem ea. parte, q. 11. alias 70. art. 1. Omne enim quod sub mundi machina gubernatur, in centum annis renouatur, quod est lõgissimum tempus vitæ hominis. Bal. l. 1. nu. 6. cir. med. de ann. except. Lex humana non potest sufficienter omnia mala punire, vel efficaciter prohibere, ideo necessaria fuit lex diuina. Lex naturalis est quædam participatio legis æternæ. Nicolaus de Nysse tract. 5. par. 1. port. 2. q. 1. obfuscatur, non mutatur, ibidẽ quæst. 3. in fi. Licet lex scripta detur ad correctionem legis naturalis, vel per legem scriptam suppletur quod legi naturæ deerat, vel quia lex naturæ in aliquorum cordibus quantũ ad aliqua corrupta erat. D. Thom. 1. 2. q. 94. art. 5. Lex temporalis, quamuis iusta, commutari per tempora iustè potest. d. par. q. 97. art. 1. Vltra quod non omnes casus possunt decidi per iura iam posita. Abb. c. de vxore, nu. 2. de sepulturis. Et propter actus humanos diuersorum, solent esse diuersa iudicia, ex quibus contrariæ leges procedunt. Nic. præd. vbi sup. Innouantur constitutiones propter rerum mutationem. Gra. hic. Paterfamilias non ostendit mutabilem voluntatẽ si diuersa familiæ suæ proponit præcepta, pro temporum mutatione, non eadem præcipiens in hyeme, & æstate. D. Th. d. q. 2. alias 61. art. 4. Eadem materia diuersis temporibus producit diuersas agendi formas. Bal. l. ex legato, nu. 9. post med. C. de legatis. & secundum diuersos casus formas varias decreti, & alia quę quotidie occurrunt, oportet immutare. Spec. tit. de elect. §. 2. nu. 11. Vnde est iustum aliquid tempore guerræ, quod est iniustum tẽpore pacis. Sed dicitur iustum, quod cuilibet tẽpore suo expedit, nam sicut medicus obseruat tempora, ita & iurisperitus. Bald. l. vni. in princ. nu. 8. de cadu. toll. Ergo licet antiquitati aliquid addere, vel detrahere. add. ad Spec. tit. de appell. §. 1. ibi, cur antiquitas. Et potest vetus solemnitas sperni cui est abrogatum. Bal. l. 1. nu. 6. in princ. de fide instr. & iure hastæ fisca. quia nouis morbis, noua conuenit antidota præparari. c. cæterum, de iuram. calum. Ideo non erubescat antiquitas si quid melius horum tradidit nouitas. Spec. in proœmio num. 33. & hic in tex. qui diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit

2 [NIHIL] nõ eus. Bal. l. si auiæ, nu. 1. cir. med. de succes. edi. quod nou est, nemo scit quid sit. 2. Posteriorum tex. 32. nou significat aliquid. D. Aug. lib. de natura boni, col. 9. circa med. cum nomen tantum sit, & non res.

idem

idem Aug. 1. contra Pelag. col. fin. in princ. Non est supra modum, quod nihil est, Bald. Leam quam circa fin. de fideicomm. Paruo est minus vno, 10. Metaphysices 8. cir. princ. vbi Auerr. æquiparatur inualido, Bal. auth. præterea in fi. vnde vir., & vxor, & l. si aut nullum de leg. hæred. est terminus vniuersalis, & omnia excludit, Bald. l. qui cum tutoribus 1. repe. col. 2. circa med. de transact. & exponitur non, glos. l. sed & si §. de eo in ver. nihil de petitio. hæred. & l. qui foueas ad leg. Aquiliam. vel nullum, l. sed si mors in ver. & nihil ff. de donat. inter vir. & vxor. vel ne quid, idest nihil, Alfan. l. 1. post nu. 35. ff. si certum pet. Vnde inter nihil, & aliquid, non est medium, Nicolaus de Nifs. tract. 1. port. 2. quæst. 8. [Vetervm] religiosissimorum, c. maiores §. fin. de Baptismo. [Principvm] Romanorum, in proœ. inst. in princ.
3 [Avctoritati] consensui, quia auctoritas est superioris consensus inferiorum, Lucas l. prædia, post princ. de locatio. præd. ciui. [Svbtrahimvs] subducimus, Nizolus in ver. subtraho. [Si Ivxta Novorvm Temporvm Qvalitatem De Nostro Gremio] habito consilio Episcoporum, Ducum, Marchionum, Comitum, & aliorum, c. Imperialem de prohib. feud. alien. per Freder.
4 [Nova Ivra Proovcimvs] cum omni die fiant leges in Lombardia nouis regnātibus, Bald. cons. 204. post nu. 4. vol. 3. sed non pro quacunque, sed pro magna vtilitate, vel necessitate fieri debent. D. Th. 1. 2. q. 97. art. 2. [Et Novis Abvsibvs Nova Remedia Reperimvs] quia nouis morbis nouis occurri remedijs expedit, in cap. regni nouis. Inde lex diuersimode prouidet secundum casus occurrentes, Bal. l. si eum seruum, post princ. si certum petat. Et hæc variabilitas materiæ inculpabilem reddit intellectum humanū in statuendo leges, Caiet. ad D. Th. vbi supra 1. 2. quæst. 96. art. 6. in fi. nam quæ de nouo emergunt, glo. l. licet ff. de arbitris. [Habet Enim] ex consuetudine, non de iure, vel ex delegatione, Ant. de But. cap. cum satis num. 2. in princ. de off. Archid. cura suscepti regiminis, c. 1. de purg. vulga. Vel habere dicimur, quod in promptu est vt habeamus, D. Thom. 1. 2. quæst. 65. art. 1. siue secundum suam naturam, vel potentiam, vnde habens potentiam acquirendi aliquid, dicitur illud habere, 5. Metaphysices 22. vbi Auerroes. [Istvd Ex Officii Necessitate Praecipvvm] l. vnica C. de offic.
5 comi. sacra. larg. habet, idest retinet, Bald. l. cum is ff. de fideiussor. vnum scilicet præcipuum, glosa l. 1. ff. commo. principale, Bald. l. summa 2. repet. de statu hom. seu speciale, glos. l. 1. de officio procurat. Cæsar.

vel proprium, cum vni solum competat. D. Thom. 1. parte quæst. 33. art. 4. [Imperialis Excellentiae Dignitas] qua
6 nihil maius, vel sanctius, nisi Apostolatus Beati Petri, Baldus l. fin. num. 2. C. de legi. Et ad excellentiam maxime pertinet quædam magnanimitatis actus, quo quis bene facit, & virtutem insinuat, Lucas l. excellentia, post princ. de erog. mili. anno. [Vt Si Per Rervm Mvtationes, Et Temporvm] vnde frequentes mutationes, variæq; fortunæ accidunt in vita, fieriq; potest vt his qui maxime florent, magnæ in senectute incidant calamitates, Aristoteles
7 1. Ethicorum 14. natura enim per locos, & tempora mutabile est corpus, non mutabilis per locos, sed tantum per tempora est anima, non mutabilis per locos, nec per tempora est Deus, D. August. epist. 63. circa medium. Vel vnum semper immutabile est Deus, semper mutabile est corpus, medium tenet anima, vt possit esse mutabilis, & immutabilis, idem D. Augustinus lib. viginti vnius sententiarum, col. pen. in fine. Vnde cum tractatur de homine mutabile, omnia suis debent conuenire temporibus, Antonius de Butrio cap. 1. circa finem, de officio Archipresbyt. Mutantur leges, quia secundum diuersas hominum conditiones diuersa eis expediunt, Nicolaus de Nysse tractatu 5. par. 1. portio. 2. quæst. 5. & pro consideratione temporum, ætatum, & grauaminum dispensatur, cap. cum ex literis, de restitutione in integrum. [Ad Eradicanda Vitia, Plantandasqve
8 Virtvtes] nam renunciando improbitati, statim nascitur virtus, egressus malitiæ, virtutis operatur ingressum, Lucas l. quemadmodum, col. pen. in princ. de agrico. & censi. quia finis primi, inchoatio est secundi, Baldus in fini. consilio 357. post num. 4. volum. 5. [Non Videntvr Hominibvs] qui secundum hominem viuunt, D. Augustinus 14. de ciuitate Dei, cap. 4. in fine. [Vetera Ivra Svfficere] nam natura quotidie nouas deproperat edere formas, glos. 2. in princ. authent. de non eligen. secun. nuben. & multis vtitur nouitatibus, glos. 2. §. 1. auth. quibus modis natur. effic.
9 legitimi. Et dicitur sufficiens, quando aliud adminiculum non est necessarium ad ipsius obseruantiam: & sufficere, & proficere, differunt, Abbas cap. 1. num. 8. & post num. 11. de postula. prælat. & in constitutione cum vniuersis, & singulis, vbi dixi. [Nova] quæ non sunt iure scripta, vel consuetudine roborata, glos. l. 1. in ver. noui iuris, in fine, quod quisque iuris. [Qvotidie] frequenter, glo. l. certi conditio,

§. pen. in ver. quotidie ſi certum petatur.
Inde quod eſt quotidianum, reputatur eſſe
continuum. Bal.l.ſi ſic 1.rep.quemad.ſerui.
amitt. [Reperire Consilia Per Quae
Virtvosi Ditentvr Praemiis, Et Vi-
tiosi Continvis Poenarvm Malleis
10 Conterantvr] ſrangitur enim in magnas
partes, conteritur in minutas. D.Th.3.par.
de Sacram.queſt.32.alias 1.art.1.& 2. & ſic
quemadmodum volumus iuſtos pręmijs de-
corati ſic iniuſtos, & iniquos pœnis affici,
inf.conſt. Capitaneorum circa med. de off.
cap.quia premia virtutum merentibus ſunt
rribuenda. Affl.hic 3.& 4.not. [Conside-
11 rantibvs Igitvr Nobis] effectus infe-
riores ſecundum cauſas ſuperiores. D.Th.
in ſim.ad Coloſſen.2. ibi nam & ſi col.3. in
princ. [Ad Lavdabilem Hominvm Re-
gni Vitam] ſicut poſt pœnitentiam vitã
laudabilem continentes,c.ſanc de cler.con-
iug. [Statvta]& decreta, Nizolus in ver.
ſtatuo cit.princ. [Praedecessorvm No-
strorvm Regvm]in hoc regno.[Et Prin-
cipvm]qui non perperam,ſed bene egerũt,
Iſer.c.1.in fi.num.5.hic finitur lex. [Quae-
dam Ex Longaeva Gverrarvm] §.ſi mi-
12 niſtrales de pace ten.cum ſæpe per guerras,
& alias hominum paſſiones fiunt in breui
tempore magnæ mutationes,Bal.l.2.nu.29.
in fi.de reſt.vend. [Tvrbatione] contur-
batione,quæ eſt ordini contraria. D.Aug.in
lib.expoſitiones epiſt.ad Galatas col.15.cir
ca med.Quid autem ſit turbare,& quid tur-
ba, Bal.l.1.§.huius poſt nu.8.de iuſt.& iure,
adueniente enim triſtitia in populo ex præ-
done ciuitates deuaſtante, tunc perit cor
Principis, & Reges obſtupeſcent, Sacer-
dores, & Prophetæ conſternantur, appendix
ad D. Thom. 1.2. quæſt.37. art.1. [Quo-
dammodo Contraxisse Rvbiginem]
ſicut ferrum, ſeu gladius quo ars militaris
vtitur ad bellum, & vagina ad gladij con-
ſeruationem, niſi vtatur, generat rubigi-
nem, ita anima niſi frequentibus exercea-
tur lectionibus, naſcuntur peccata. D.Au-
guſtinus libro quæſtionum ex vtroque mix-
tim col.106.in fine, & 107. in princ. quia
inter alia incommoda, quæ ſequuntur ex
13 bello eſt, quod leges, & ſtatuta non ſeruan-
tur, Afflict.hic 6.not. & effectus attribuitur
cauſæ, Bald. l. fluminum §.idem de damno
infecto: nam leges antiquantur,& infirman-
tur,l.decernimus de ſacroſan.eccl. [Dvm]
ideſt poſtquam, Archid. c.quoties in princ.
2. quæſt. 6. [Vti Pacifice Statvtis
14 Eisdem Homines Neqvierint] nam
non ſilent leges inter arma, ſed ad hoc la-
boratur,ad hoc pugnatur vt legibus ſeruia-
tur. D. Auguſt.libro de quinque hæreſibus
col.13.in princ. [In] pro non. Lucas l.1.
col.5.in fine de deſerto. [Parta Etiam]
cum non habuerint curæ liberum exerci-
tium, Zabar.clem.2.§.illi verò poſt num.9.
de ætate, & qualitate. [Vt] cauſatiuè.
Archid.cap.2.23.quæſt.6. [Igitvr Salvo
Praedecessorvm Nostrorvm Pvdore]
verecundia,vel reuerentia, l.ſi patronus,vbi
glo. & l.donationes §.1.ff.de donatio. alibi
ſalua reuerentia pudoris, l.4. C. de defenſ.
ciuit. vel ſalua honeſtate ſine peccato, cap.
ſignificatum de præbend. [Loqvamvr]
parcendo illorum pudori, l. quintus in fine
princ.ff.mandati,cum ſalua eorum reuerẽn-
tia non videantur ponderaſſe, Abb. c.illud
quoque nu.6.circa med. de præſumpt. ſicut
Papæ quandoque dicitur, ſalua Maieſtatis
reuerentia, eſt aliquid de quo non recorda-
mini, quia nos plerunque fallit obliuio,
15 Abb. c. cum à nobis, poſt num.2. de teſtib.
alias inordinata præſumptio alios ſuperan-
di, vel alijs deſpectis, ſingularis videri,per-
tinet ad ſuperbiam, D.Tho. 2.2.quæſt.162.
art.3.in fine,& 4. ibi reſp.in fi. [Propter
Seqventivm Temporvm Nova Discri-
mina] pericula, & dimicationes, Nizolus
in ver.diſcrimen.[Statvtis Ipsorvm De-
fectv Non Modico Laborantibvs]
quia quod ab initio fuit æquum, ex poſt fa-
cto fit iniquum, Bald.l.ex facto, poſt princ.
de vulg. & pupill. & inter ſpecialia, quæ ad
officium Principis pertinet, D.Tho. 3.par.
de Sacramen.quæſt.6.alias 63.art.3.eſt hoc,
[Statim] ex quo ſcluimus, & potuimus.
Archid.cap.pueri 22.quæſt.5. quia omnia
prima magis delectant, Ariſt. 7. Politico-
rum 17. [Post Nostri Receptvm Im-
16 perii Diadema] quod eſt vnum de ſignis
Regalibus, de quibus Afflict.ſupra conſtit.
omnes 1.not.de violent.meretr.illata. licet
ſola coronatio, vel datio pallei non faciat
Regem, vel Archiepiſcopum, nec ſtigmata
faciunt militẽ, ſed auctoritas militaris vni-
ta cũ ſtigmatibus, Bal.l.directis C.de teſta.
manu. vbi etiam quod conſecratio nõ facit
17 Papam,ſi canonica electio non præceſſit,li-
cet electio pertineat ad omnes Cardinales,
conſecratio ad ſolos Cardinales Epiſcopos.
verum poteſt alibi, quàm Romæ inſtallari.
Baldus l.2. num.55. C. de ſeruit. & aqua.
[Necessaria] neceſſitatis honeſtate, non
obligatione. Baldus l.furti §.qui iuſſu ff.de
his,qui not.infam. [Nec] pro non. Nizo-
lus in ver. nec. [Minvs Continva] vel
continuè, ſine temporis præfinitione. Abb.
cap.3.num.4. de reſcriptis. [Nos] cum
Imperator ſit pater omnium, l. poſtliminij
de capti.& poſtlim.reuer. [Oportvit Ex-
cogitara Remedia] nam maxime cor-
ruptiones

ruptiones fiunt,& citissimè in prelijs. Arist.
3.Meteorologicorum, ibi non semper: ideo
18 Rex debet cogitare pro conseruanda insti-
tia,& bono statu fidelium, in cap.regni scire
te vos facimus,vbi Ioan.Ant.de Nigr. alias
non videtur cogitatum; quod ex improuiso
est actum, Bald.l.si à te in fine C.de pactis
inter empt.& vendit. [PER QVAE POSSI-
MVS VETERVM STATVTORVM CALIGINEM
PROVISIONIS NOSTRAE LIMA DETEGE-
RE] D. §.r.de iust. cap.confirma. vnde sint
verba prædicta dicit Affl. hic 8. not. alibi
dicitur cognitionis limauit examen, l. cum
nauarchorum de nauicularijs. Et gladius
sicut vsu splendescit dum rubiginat,ita vox
in vagina silentij condita,diuturno turpore
hebetatur. Lucas l.vnica,col.7. circa med.
de professo: qui in vrbe Constantinopoli. &
animi cogitatio est sicut posthumus in vte-
ro, Bald.l.1. post num.32. qui admi. [ET
CONSILII PLENITVDINE] quia vbi mul-
ta consilia,ibi salus, Afflict.hic 5.not. & so-
19 lemniter datum, cum difficultate retracta-
tur, Bald.l.diuus 3.repet. in princ. ff. de in
integrum restit. [SVPPLERE DEFECTVM]
iudex in simili, in quibus supplere possit, &
in quibus non, Bald.l.filiusfamilias §.vete-
rani circa finem ff. de procurat. [SICQVE
NVPER] paucis ante diebus, Nizolus in
ver. nuper. [DIEBVS ISTIS PROXIMIS]
l.proxime in glos.1. de his,quæ in testamen.
delen. vel nuper, cap.causam quæ de testi.
cap.olim de exceptio. [DVM AB EXPEDI-
TIONE] idest caualcatis,& missionibus nun-
20 ciorum,c.non minus,vbi Abb.post num.20.
de immun.eccl.inde habentes equos,caual-
catri semper debent esse parati.Bal.l.3.§.fin.
de off.præf.vig.vel ob negocium expeditio-
nis copiarum,l.ob negocium ff.de compens.
dum enim regit,regnare dicitur,tanquam
aduersus hostem ducendo exercitum, vel
defendendo ciuitatem,D.August.lib.octua-
ginta trium quæstionum col.78. In exercitu
itaque quidam castra custodiunt, quidam
signa deferunt,alij gladijs decertant, quæ
omnia debita sunt multitudini D. Thom.
2.2.quæst.152 art.2. [LIGVRVM] est nomen
locale ciuitas in Pedimontibus, quæ quarta
Gallia appellatur, Afflict. hic 9.not. si ha-
bes Ligurium, est prouincia Ianuensium,
quæ hodie Riparia appellatur, D. August.
libro de Grammat.col.10. Illyrica dicitur
Sclauonia, Baldus l. fin. in princ. vnde vi
Hostibus telo obuiando sine strepitu iudi-
cij, cum non sit persona, quæ possit iudica-
21 re,sed lis cedit victricibus armis, Bald.exe-
cutorem num.34. circa med. & in fi. legis
C.de execut.rei iudic. [AD REGNVM NO-
STRVM SICILIAE] ex materna successione

debitum,inf.const.occupatis nobis iocundo
aduentu,c.vt priuilegia de priuileg. [QVIE-
TEM] cum necessarium sit ocium, vt domus
curam ageret,D.Aug.in lib.ex veteri testa.
col.48.cir.med.& relaxatio est requies pro-
pter voluptatem, ocium videtur in se volu-
ptatem habere, & felicitatem, Arist.8.Po-
litic. 3. [VENIREMVS ASSVMERE] reassu-
mere, quam prius amiseramus, glos.l.3. in
ver.resumit ff.quibus modis vsusfru. amitt.
quia in tranquillitate pacis comprehendi-
tur sapientia, quæ inter tribulationum tur-
bines difficulter agnoscitur; ex sententijs
D. August. 188. cum non bella solummodo
ordinamus,sed & res ludricas,l.fin.C.de re-
lig. & sum. fun. Negociamur vt ociemur,
bellum gerimus vt in pace degamus, nemo
enim bellum expetit bellandi gratia, neque
parendi illa,quæ ad bellum pertinent. Arist.
10.Ethic.9. [LICET BREVE ISTIVS ETIAM
MODICI TEMPORIS SPATIVM] idest in-
teruallum, l.Modestinus de solutio. Quod
22 autem dicatur modicū temporis spatium,
longæuum,antiquatum,antiquissimum,plu-
rimum,breue,& angustissimum, add.ad Bal.
in l.vsuris, ibi, de Antichristo, C.de vsuris.
Modicum autem mensuratur à iure; quia
non est in personis omnium vniforme, Bal.
l.ab hostibus §.1.circa princ.& l.seq.ex qui-
bus cau.maior. Tractus est quid breuius,gl.
l.mutus §.fin.in ver.tractum ff.de procurat.
Et quis terminus dicatur breuis, relinqui-
tur arbitrio iudicantis, Spec.rit.de citatio-
ne §.3.num.2.& multum operatur momen-
tum, Bald.l.cum sponsus §.fin. de publicia.
23 cum de tempore; secundum Aristotelem
8. Physicorum textu 11. nihil est accipere
præter nunc,in nudo facto nō habemus nisi
instans, Bald.l.neque natales num. 5. circa
med. C. de probat. & auth. contra rogatus
in princ. ad Trebell. l.2. num.3. circa med.
de sent.interloc.omn.iudic. Tempus autem
nihil aliud est, quàm numeratio prioris, &
posterioris in motu, D. Thom.1.par. quæst.
53.art.3.col.2.circa med. vel numerus mo-
tus secundum prius,& posterius, 4.Physico-
rum textu 101. & 1. de cælo 99. & tempus
propter motum, 11.Metaphysices 9.in fine.
Inde menses in anno, dies in mense, hore in
vno die continentur. D. Thom. vbi supra
quæst. 10. artic. 1 ibi, quartum de maiori.
Instans est terminus temporis. D. Thomas
præd. 3.par.de Sacram.quæst.108. alias 77.
art.4.& 1.2. alias 91.art.2. Sed quod præ-
teritum est,iam non est, idem ea.par.quæst.
34. alias 2.art.1. [DARE NOLVMVS AD
24 REQVIEM] cum ocium sit viui hominis se-
pultura. D. August.serm.17. col.2. ad fra-
tres in heremo, quod facit contra ociosos.

Vltra quod duo sunt principia peccatorũ,
otium & voluptas. Ant.de But.c.nisi in ver.
verum in princ.de renunc. & in hac vita nõ
datur requies, iuxta illud, Fecit nos Deus
ad se, & inquietum est cor nostrum donec
requiescat in se. D. August.1.confess.cap.1.
sed propter laborem magis senescit homo,
labor enim exiccat, & senectus sicca est,
Arist.de longitudine, & breuitate vitæ, c.3.
[QVIN ETIAM] quod, glo.l.cum mancipium in ver. nihilominus, de ædilit.edicto.
[PRAETERITA] præcedentia, Bald.l.sed si,
§.ante de pet. hæred. [NITEMVR ABSENTIAS NOSTRAE TEMPORE DISPENDIA]
grauosa diffugia, damna, vel dispendiosas dilationes, Io.And.c.dispendia litium nu.5.circa fi.de rescrip.in vj. [COMMISSA CORRIGERE] cum non pudeat nostras corrigere leges, sim.Spec.tit.de except.& replicat.§.4.
nu.40. [ET IN FVTVRVM DE STATV] quod
25 à sto, stas dicitur. Bal.l.1.§.huius post nu.6.
de iust.& iure, inde status imperij, c.fin.de
transact. & dicitur fieri contra statum, si fit
cõtra libertatem ciuitatis. Ant.de But.c.1.
num.1.in princ.de fer.non ord. [PACIFICO
NOSTRORVM FIDELIVM COGITARE] simul
26 cogitare, & importat quandam inquisitionẽ, & capitur tribus modis, pro qualicunque
consideratione intellectus, secundo pro consideratione intellectus, cum quadam inquisitione ante perfectionem, tertio pro animi
motu deliberantis, nondum perfecti. D.Th.
2.2.q.2.art.1.inde cogitatio est animi respectus ad euagationẽ pronus, & differt à meditatione, & contemplatione, D.Th.vbi supra
q.180.art.1.licet qui habet multa agere, nõ
præsumitur posse diligenter attendere, Abb.
c.Imperatorum post nu.8. de iuram.calum.
voluntarios tamen labores appetijt, vt alijs
quietẽ præpararet, c.1.in princ.de rest.spol.
in vj. Affl.hic nu.9.in fi. cum alias tempore
discriminis omnis mutatio fuisset periculosa, Ant.de But.c.1.2.not.de renunc.& omnis
motus mutationem operatur. D.Aug.lib.de
27 immort.animæ col.3.cir.fi. Vnde miles non
est licentiandus à militia donec duret bellum, Abb.d.c.1.nu.6.de renunc. ne dicatur
sicut dictum fuit Annibali, Vincere scis, sed
victoria vti nescis, Bal.proœ.ff.in add. col.
fi.cir.med. In omnibus tamen ferè gentibus
quodammodo vox naturæ ista personat, vt
subiugari victoribus mallent, quibus cõtingit vinci, quam bellica vastatione deleri,
D.Aug.18.de ciuitate Dei c.2. sed non existente hoste, non erit bellum, cessante bello,
victoria deerit, idem August.2.contra Iulianum col.1.post princ. [ET VT SECVN-
28 DVM ORDINEM] qui est duplex, temporis,
& naturæ. Bal.l.quoties §.si quis ita cir.fin.
de hæred.inst. & dicitur rei forma, quæ non
debet præuaricari, Bal.l.omnes populi, post
num.2.de iustitia, & iure. [SINGVLA TRACTAREMVS] & tempus rebus necessarijs
vtile, & rebus non necessarijs conferamus.
D. August. lib. de vnitate Ecclesiæ col.45.
circa med.concludendo glo.3.l.qui quadrigenta ad leg.Falcid. & quæ præuidimus, addendo Bald. l.vnica, de emenda. cap. iusti.
[CVRIAE] Magnæ Curiæ [NOSTRAE] vt
const.seq.in princ. [PRAEVIDIMVS ORDI-
29 NARE IVSTITIAM] quia ad officium prudentiæ, cuius pars est prouidentia, spectat ordinare ad finem debitum. D.Thom.2.2.q.49.
art.6.& ordinabiliter nihil agi potest ex inordinabiliter actis, Ioan.And.c.cum plures
in fi.de offic.deleg.in vj. nec quod non est,
reformari potest. Bal.l.pacta nouissima, post
nu.9.C.de pact. [A QVA SICVT A FONTE
RIVVLI] sicut potentiæ omnes Regum fluxerunt ab Imperio vt à flumine riuuli. Abb.
c.venerabilem num.19. circa med.de elect.
[PER REGNVM VNDIQVE NORMA] §.nos
autem inst.de Actilia.tuto. §.1.quib.modis
tute. fin. [IVSTITIAE DERIVETVR] sicut
perfidiæ riuuli deriuarunt, supra constit.inconsutilem.

30 Contra, via antiqua non est dimittenda
propter nouam, adeo quod volens determinare quæstionem, debet se reducere ad regulas antiquas, & ab eis descendere ad nouas, & si nouas non inuenerit, residere in antiquis. Ant.de Butr. cap.1. de cler.peregr.
in princ. quia maiorum nostrorum actio,
debet esse nostra instructio, Abb.c.1.2.not.
de sepult. Vnde ridiculum esset, & satis abominabile, & dedecus, vt traditiones quas
antiquitus à Patribus suscepimus, infringi
patiamur, D. Thom. 1.2. quæst. 97. art.2.
vltra quod occupatus circa maiora, non
vocatur ad minora. Bald.l.2. C.de tuto. &
curat.illust.person. nec superfluis remedijs
est vtendum, quia superfluitatem iura detestantur. Abb.cap.innotuit, post num.14. &
cap.in Genesi, num.2.circa med. de electio.
Vltra quod non videtur verum, quod abu-
31 sus sit natus ex bello, sed mali mores ex secundis rebus nati sunt. D.August.2.de ciuitate Dei cap.18.

Dic. quod corrigere, emendare, addere,
vel detrahere differunt. Ant.de But.c.ad hæc
post princ.de off.Arch. Corrigere, & reformare ponuntur vt diuersa. Abb.c.irrefragabili, 2.not.de off.ord.hic additur, & non corrigitur, & quatenus corrigeret, sano vtitur
consilio, qui reuocat quod male fecit, & ma-
32 gnæ sapientiæ est hominem reuocare, quod
male locutus est. Abb.c.cum cessante, nu.6.
de appell. & illud D.Aug.& D.Thomæ procedis

cedit in moralibus, iuxta illud, Vide quid facit ocium,& alienus cibus,c.ecclesias cir. med. 13. q. 1. hic verò ex longinquo cursu tẽporis obliuioni traditur veritas rei. Bal. l.creditor §.fin.de solut. etiam, quia qualitas temporis debet respondere his, quæ geruntur in tempore. D.Th.3.par.de Sacram. q.108.alias 77.art.3.& ex emersis,& postea factis aliquando meliore consilio permutationem,& emendationem desiderat. l.vnica circa med.de emend.c.iusti. quod colligendo in animo Princeps, dicitur cogitare, D.Aug.confess.10.c.11. in fi. & sic elimare, l.1.& 2.& §.Deo, de vet.iure enucl.

33 Nota, quod non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta mutantur humana. Abb.c.2.num.8. circa med.de probat.c.1.nu.2.in fi.de testa. Omnia enim debent suis temporibus conuenire,cap.si ecclesia 23.q.4.& etiam quod prædecessor non possit statuere in præiudicium successoris,quia par imparem non habet imperium. Abb.c.cum olim,ibi septimo in fi. de maior. & obed. nec omnia possunt prouideri, sicut nec per Episcopum quantumcunque diligentissimum, Abb.cap.quoniam,num.3.post med.de off.ord.

34 Secundo nota, quod licet se commendare,sed alij non detrahere,Bal.1.eonst.de nouo C.facien.1.& 2.not.2.& 3.oppo. Verum homines,qui maiora de seipsis dicunt,quàm sint, sunt alijs onerosi, quasi alios excellere volentes: qui de se minora dicunt, gratiosi sunt, quasi alijs condescendere velint per quandam moderationem. D.Th.2.2.q.109. art.4. Vltra quod multi, inquit Marcus Varro ad Athenienses Anditorem, laudem amittunt,quoniam ipsi de se prædicant.Gulielm.Pipin.Sabbato post 4. Dominicam in Quadrag.col.8. & dixi in fine huius operis.

35 Item nota, quod non possumus intelligere quando tempus desinit,nisi sciamus qnando incœpit. Bald.l.de diuisione,in princ.sol. mat.vel quando terra desijt obedire Principi,Bal.l.filio quem,de lib.& posth.Nec semper est sequenda antiquorum opinio,Ant.de Bntr.c.vnico, ibi iungitur,in princ.de Sacr. vnctio.

Vltimo Papa,& Imperator largo sumpto vocabnlo dicuntur habere dignitatem, cum in eis sit dignitatum culmen, Abb. cap.solitæ,num.6.de maior.& obed. & Imperator laboribus, & periculis personam, & bona frequenter exponit, cap. 2. de noui operis nunciat. quod longum est per singula enarrare,cap.3.de pœnitent.& remiss. & tamen cum dominare appetit, ei dominandi libido dominatur. D.August. 1.de ciuit. Dei, cap.1.

SVMMARIVM.

1 *Potentia per actum cognoscitur.*
2 *Causa non debet incboari coram eo, qui non futurus est iudex.*
3 *Primæ causæ ciuiles spectant ad Baiulum,criminales ad Iustitiarium.*
4 *Appellatione, vel consultatione causæ ab inferioribus ad superiores deferuntur.*
5 *Curiæ diuersæ,& distinctæ in ciuitate, & vna an exequatur sententiam alterius.*
6 *Magister Iustitiarius habet primum officium in regno, eius Locumtenentem constituit Vicerex.*
7 *Collegium vna persona reputatur.*
8 *Crimen læsæ Maiestatis 45. modis committitur,& contra quæ.nu.20.*
9 *Appellationis natura, vt trahat causam ad superiorem.*
10 *Curiales qui in curia commorantur, & capiuntur tribus modis.*
11 *Egredi ciuitatem sine licentia, multi probibentur.*
12 *Locus altior dicitur, qui domino est magis proximus.*
13 *Miserabiles habent electionem fori, & eorum causæ aguntur in Curia, si iurat iustitiam non habiturum in partibus, num.14.*
15 *Pupillis, & miserabilibus non est sic fauẽdũ, vt alijs inferatur iniuria.*
16 *Inuidia est inter pares.*
17 *Quilibet est distributiuum.*
18 *Officium quid, vnde descendit, quando,& quomodo iudex impartitur.*
19 *Citatio est exordium actionum.*
21 *Iurisdictio quando, & in quibus casibus est cumulatiua,& locus præuentionis.*
22 *Præuentio,& perpetuatio æquiparantur, & fiunt per citationem.*
23 *Priuilegia arduarum causarum.*
24 *Appellatur ad Papam, Imperatorem, & Magnam Curiam, omisso medio.*
25 *Primæ causæ cognoscuntur in domicilio conuenti.*
26 *Memoriales erant officiales,& de eorum fide.*

27 *Acta iudiciorum sunt redigenda in scriptis per notarium.*

28 *Vincentes gaudent, & iudices tristantur si sententiæ reuocantur.*

29 *Iudex multa facit ex officio.*

30 *Infra, totum tempus includit, & significat.*

31 *Facta, & scripta in Consilio semper probant, si scriptor est persona publica.*

32 *Veritas melius habetur à partibus, quàm procuratoribus.*

33 *Appellatio facit nouam causam, & nouum litis exordium.*

34 *Iudex admittitur ad defensionem suæ causæ, si sua interest.*

35 *Paria sunt non venire, & venire, & contumaciter recedere.*

36 *Pronomina secundæ personæ sunt demonstratiua ad oculum.*

37 *Iurisdictio transfertur ad superiorem per appellationem.*

38 *Processus, & literæ non sunt dandæ partibus, nisi sigillatæ.*

39 *Iudex causam dubiam potest committere consulendam sapienti.*

40 *Priuilegium declinandi forum, est causa euadendi pœnas.*

41 *Mala à bonis sunt orta.*

42 *Magna Curia quomodo habet iurisdictionem in toto regno.*

43 *Sacrum Consilium cognoscit de omnibus causis regnicolarum.*

44 *Miserabiles qui sint, quomodo declinant, & variant forum, num. 45.*

46 *Apparitores, officiales, & causidici conueniuntur in loco vbi exercent.*

47 *Fori declinatio non habet locum in causa feudali.*

48 *Iudex non recusatur si culpa partis efficitur suspectus.*

49 *Iudex dicitur incompetens, qui nullam habet iurisdictionem.*

50 *Appellatio, & restitutio simul nascuntur, sed dempta appellatione remanet restitutio.*

51 *Iudicis à quo, & ad quem officium, & partes appellantis.*

52 *Acta quando transmittuntur quid continere debent.*

1 TATVIMVS] potentia per actum cognoscitur. Caie. ad D.Th. 3.par. de Sacra. q.5.alias 64.art.3.& à nobilitate maiore, vel minore ministrorum, infertur nobilitas maior, vel minor rerum administratarum. appendix ad D.Th.præd.2.2.q.32.art.3. quidquid sit, iudices maiores habere expedit vltra quod est fauor. Bal.l.non distinguemus, §.de liberali. nu.2.& repet.2. post princ.ff.de arbitris. & possunt dici maiores ratione causæ, & personæ, licet dubitetur quæ sit maior prærogatiua earum. Bal.l.Gallus §.fin.circa fin.de lib.

2 & posthum. Vnde partes ante iudicium sibi præiudicare non debent, dum incipiunt causam apud tales, eos suæ causæ iudices faciendo, non securi quod illi iudicarent. D.Aug. 1.contra epist.Parmen.col.8.& 12. cir.med.

3 Nam primæ causę ciuiles spectant ad Baiulos criminales ad Iustitiarios. Affl.hic 10. not.post nu.42. hoc in terris demanialibus, in Baronalibus pro primis causis conuenti non extrahuntur, nisi causa sit priuilegiata. Foll.sup.in const.non fine, post nu.7. alias si causa adhuc corā Comite non fuerit finita, is qui reclamat propter suam stultitiam, vel contumaciam, iterum Comiti cōmendatur. c.vni.ne quis iud.suum præterm.in Longob. Et si sub vno iudice, de duobus tamen sculdais causam habuerint, qui pulsat vadit cū ipso, aut epistola à suo sculdasio, si ille infra quatuor dies minime iustitiam fecerit, componat solidos sex parti, & alios sex iudici: & si talis fuerit causa, in qua deliberare non possit, dirigat partes infra sex dies ad iudicem suum, vel si in alia ciuitate causam habuerit, vadat cum epistola iudicis sui ad iudicem, qui in loco est, & ipse iustitiā faciat infra octo dies, alias componitur illi, qui reclamauit, & ibit ad Regem. l.2.& 3. qualiter iud.iudic.deb. in Longob. Nam sicut nunc per appellationem, vel consultationem cau-

4 sæ ab inferioribus iudicibus ad superiores deferuntur, ita antiquitus. D.Th.1.2.q.105. art.2. ibi ad septimum. & in omni iudicio, vltima sententia, idest finale iudicium pertinet ad supremum iudicem. addi. ad D.Tho. præd.vbi supra q.74.art.7. ibi, probatur, & videbimus cū tex. qui diuiditur et per Affl. nec potest commodè summari, dicit tamen [STATVIMVS.] vt homines regni plena gaudeant securitate.c.cum locum, de sponsal.& important necessitatem, sicut præcipimus, Abb.c.in his, 2.not.de verb.sign.& cum effectu, l.1.§.fin.quod quisque iuris. quia qui statuit, ius dicit. Bal.l.omnes populi, post nu.4. de iust.& iure.& statutum legis dicitur pronunciatio.

nunciatio. Bal. l. 1. §. nunc, in fi. de noui oper. nuncia. [VT MAGNAE CVRIAE NOSTRAE] ad differentiam Iustitiariorum prouinciarũ regni. Affl. hic in glo. 1. post num. 54. Vltra
5 quod possunt esse plures Curiæ distinctæ in ciuitate: & si in vna, an possit exequi sententiam alterius. Bal. l. vnica 1. rep. q. 8. & post nu. 8. de off. consu. Et dicitur curia à cura, vel cruore, vt in glo. quæ etiam dicit, quod capitur pluribus modis. Afflict. hic num. 55. & 56. & Gra. nu. 7. [MAGISTER IVSTITIA-
6 RIVS] qui habet primum officium in regno, cuius Locũtenens constituitur à Rege. Affl. hic 1. not. vel à Prorege, vt in prag. de officijs ad Regiæ Maiest. eiusq; Viceregis coll. spect. [NOBISCVM IN CVRIA COMMORETVR] simul moretur. Affl. sup. eo. 1. not. quia est in nostro comitatu equestri militia exornatus. l. pen. ff. de testa. militis. [CVI QVATVOR IVDICES] cum iudicia multorum sæpe meliora sint, & multitudo minus subiaceat corruptioni. Arist. 3. Politic. 11. Vnde sumptus sit hic numerus quaternarius, glo. & Affl. hic nu. 56. cir. med. sed iudicum numerus dependet à voluntate Regis. Affl. hic nu. 9. prout vidimus actum in Sacro Consilio, & Magna Curia. [VOLVMVS] & mandamus, infra in const. officialibus, procuratoribus. [ASSIDENS] inde est, quod si iurisdi-
7 ctio datur pluribus collegiatis, collegiũ reputatur vna persona, & non plures. Bal. l. vn. §. Consules 2. rep. de off. Consu. Et cum plures sint, vnusquisque habet partem virtutis, ac prudentiæ, & fiunt in vnum collati quasi homo vnus, qui multos pedes habeat, multasq; manus, multosq; sensus, alij enim aliud, & cuncti cuncta discernunt. Arist. 3. Politic. 7. [VT] consatiuè. Io. And. c. 2. in princ. de cõst. in vj. [MAGISTER IVSTITIARIVS CVRIAE NOSTRAE SVPRADICTVS] qui secundum Frecc. habet secundum officium, & cognoscit de causis ciuilibus, & criminalibus, ac feudalibus, lib. 1. de subfeu. in rub. de off. Magistri Iusti. in princ. [DE CRIMINE LAESE MAIESTATES NOSTRAE] quod cõmittitur 45. modis. Affl. hic nu. 10.
8 remittendo se dictis per eum in tit. quæ sint regalia, in ver. committentium crimen læsæ Maiestatis, vbi dixi. [ET] quæ copula tenet virtutem suam, quia diuidit copulata. Bald. l. in his, §. apud à contrario sensu, de solut. [DE FEVDIS QVATERNATIS] quæ sint feuda quaternata, & vnde dicantur dixi cum Iser. §. ille tamen, nu. 9. de contro. feu. apud pares termi. & Affl. hic 4. not. [ET DE QVOTA PARTE] tertia, vel dimidia. Abb. c. de cætero, post nu. 2. de transact. [IPSORVM FEVDORVM] vel ipsorum quotis partibus, inf. in const. consuetudinem prauam, de rej act. & excep. vbi dixi. [ET DE APPELLATIONIBVS ORDINARIORVM] quia in primis causis Baiulorum, vel Iustitiariorũ ciuilibus, vel criminalibus non est iudex competens, nisi sit præsens in loco, & prorogetur iurisdictio de consensu partium, vel sit persona miserabilis, quæ per viam perhorrescẽtiæ eligat Magnã Curiam, Iser. & Affl. hic 8. not. & nu. 43.
9 & cognoscit de appellationibus, quia natura appellationis est vt trahat causam ad superiorem. Spec. tit. de remiss. §. 2. nu. 2. in fi. & debet ad superiorem gradum interponi. Bal. l. nec quidquam §. vbi decretum, 2. rep. post nu. 11. de off. procons. & leg. [SEV DELEGATORVM NOSTRORVM] nisi delegati sint de consilio Regis, quia tunc ad eos appellatur. Affl. hic 5. not. Sed hodie Magna Curia nunquam procedit sine delegatione, quia iurisdictio delegata non subordinatur ordinariæ, sed facit alium gradũ. Bal. d. l. nec quicquam, §. vbi decretum, 2. repe. circa fin. post nu. 11. [AD NOSTRAM CVRIAM INTERIECTIS] interpositis. Nizolus in ver. interiectus. [ET QVAESTIONIBVS] idest causis, l. licet C. de procur. [NOSTRORVM CVRIA-
10 LIVM] in nostra Curia commorantium. Affl. hic 6. not. & capiuntur tripliciter, largè, strictè, & strictius. Lucas l. 3. in princ. de prædijs cur. hic de his. [QVI IMMEDIATE] in capite sine medio alterius. Bal. in fin. l. arbitrio, 1. repet. §. fin. circa fin. de dolo malo. [NOBIS ASSISTVNT] & circa nos sunt occupati, l. verum, §. ex facto ff. de minori. Eorum enim qui Regi famulantur, quidam ei semper assistunt eius præcepta immediatè audiũt, & vnus plus scit de archanis Regis, quam alius, alij sunt ad quos præcepta regalia per assistentes perueniunt, & sunt qui administrationi ciuitatis præficiuntur, & ij administrantes non assistentes dicuntur, vt de Angelis. D. Tho. 1. par. quæst. 110. art. 3. [DE SPECIALI] idest expressa. Abb. c. in nostra, nu. 4. de rescript. [CONSCIENTIA NOSTRA] in const. vt vniuersis, & singulis, circa fin. de seruan. bono. Comi. [IN CVRIA] Regis habitatione. Affl. hic num. 5. circa princ. [COMMORANTIVM] simul morantiũ, vt sup. [QVI DE CVRIA NOSTRA SINE SPECIALI MANDATO NOSTRO NON POSSVNT RECE-
11 DERE] vltra terminos propriè ciuitatis sine licentia, & si publica necessitas exegit. l. si quis decurio. & l. curialis de decurio. etiam si per vnam dietam tantum morari vellent. Bal. l. Diuus Marcus, ff. de off. præsid. & causa solatij. Affl. hic nu. 13. cir. med. nec acceptare posset rectoriam extra ciuitatem sine licentia. Ang. d. l. si quis de decurio. sicut aduocatus, qui habet officium, & magistratum in ciuitate, puta est de numero priorum, vel

iudicum,

iudicum, non potest extra ciuitatẽ vagari. Bal.l.2.C.de aduoc.diuer.iudicio. Nec Medici salariati possunt recedere à ciuitate absque licentia priorum. Gra.constit. quia nunquam, num.7.nisi vocentur ad maiorem honorem. l.fin.de dign. nam minister debet morari iuxta dominum. Bal.1.const.ff.§.ita-
12 que nu.8.& altior locus dicitur qui domino est magis propinquus. idem Bal.l.obseruare 1.repet. §.fin.in fi.de offic.procons. & lega. [Necnon] verumetiam, sup.const.iurisgentium, vbi dixi. [Et Miserabilivm Personarvm] pupillorum, viduarum, ecclesiarum,& ecclesiasticarum personarum. Bald. l.vni.2.quæst. quando Imp.inter pup.& vid. Gra.in c.regni quia nulla. Foller.enumerat nonnullos. sup.const.lege præsenti. & quod de eis dicitur, habet locum in personis ecclesiasticis. c.1.de postul.præl.c.significātibus, vbi Inn.de off.deleg.Affl.decis.257. qui sunt sub protectione Iustitiarij, c.regni iniunxit nobis, adeo quod pro eis procedi potest ex officio, ne publica, vel priuata delicta committantur. Bal.auth.ad hæc nu.19.de vsuris. [Qvarvm Est Privilegivm Forvm] causarum, quod est de iuregentium. Bald.l.fin. 1.rep.post princ.de iust.& iure. [Eligere]
13 & sic personæ miserabiles habent electionẽ fori. Gra.hic nu.2.3.4.& in d.c.reg.quia nulla,& c.quod decretam, vbi Io.Ant.de Nigr. Quid in vidua diuite, & clerico, an possint variare, vel renunciare:& in pupillis in c.de violentijs, vt in iudicijs, & extra quadam prærogatiua lætentur. Spec.tit.de instr.edit. §.13.num.62.in princ. confirmatur priuilegium, d.l.vnica, quan.Imp.inter pup.& vid. Affl.hic 7.not. [Corporali Praestito Sacramento] infra const. præsenti lege, qual.camp.ten.pugn. partibus præsentibus, vel solemniter citatis, aliter non diceretur causa cognita, not.Bald.l.4.in princ. C.de accus. [Qvod Adversariorvm Svorvm] aduersarum partium, c.meminimus, cũ seq. in fi.de appell. [Forte Potentiam Perhorrescvnt] c. statutum §.cum verò de rescrip.in vj.l.vnica de Senatusc.Clan.toll. d.l.vn. quando Imp. & d.c.quod decretam, vbi Io.Ant.præd.& ritus Mag.Cur.sub rub. de foro comp.pertimescunt, supra in const. iurisgentium, vel metuunt, Bal.d.l.vn.nu.2.
14 in princ. quando Imp. Vnde causa semper tractatur in Curia, si appellans iurat se credere non posse iustitiam consequi in partibus. Dec.c.interposita §.eidem de appellat. posset tamen is cõtra quem iuratur de perhorrescentia impetrare literas à Curia, & redarguere iurantem de periurio, & dolo, Bal.si legatarius 1.& 2.repet. de dolo malo. Et curialia si non iurat causa timoris, non

exprimi necesse est, Ioan.And.d.c.statutum nu.4.in princ.& fi.de rescript. in vj. Vidua tamen,& pupillus, qui debiliores sunt, etiam paruam potẽtiam perhorrescunt, Bal.auth. habita nu.33.cir.fi.ne fil.pro pat. [Cavsas Avdiat, Et Ivstitia Mediante] secundum Deum, & iustitiã, d.const.vt vniuersis, & singulis. [Decidat] nam causæ pupil-
15 lorum,& aliorũ miserabilium, licet sint piæ, non tamen sic eis est fauendum, vt alijs fiat iniustitia. Pau.de Cast.cons.100.nu.3. post med. 1.vol. [Consvltationes] quæ fiunt de rebus grauibus, in quibus nõ confidimus nobisipsis, nec est manifestum ad quid res deuentura est, Arist.& Auerr.ad eũ 3.Eth.6. nec de rebus, quæ aliter se habere non possunt, 6.eiusdem c.2. Debent consulta exequi velociter, consiliari verò tardè, c.10.Et fiunt rescripta inferiorum ab Imperatore, cum de aliquo consulitur impetrata, §.sedebunt in ver.consultationum auth.de indic.Et fit relatio superiori quando cognoscit non posse diffinire, vel refert facti cognitionem,& inuestigationem, quod potest iure, c.sed nõ authenticorum.Bal.l.indices nu.4.C.de iudic.
16 [Inferiorvm Ivdicvm] nam inter pares est inuidia, l.si cũ exceptione §.eum in ver. teneri quod metus cau. [Pro Sva Ivrisdictione] quæ à potestate differt. glo.1.& s.l.pen.ff.de iudicijs. [Recipiat] sicut ad Sedis Apostolicæ iudiciũ refertur, c.pen. de statu mon. [De Ivre Consvlentibvs Responsvris] virtute huius const. & sine salario, cum illud habeant à Rege. Affl.hic 9.not. post nu.38. nam maiores iudices inferioribus de iure consulentibus, tenentur respondere non de facto, l.eum quem §. 1. ff.de iud. Sed an ille teneatur sequi consiliũ, Affl.hic num.40. post med. dixi supra const. Iustitiarios,& inf.const.seq. [In Aliis Avtem Nvlli Liceat] licitum sit, Io.And. c.2.nu.3.cir.med.de decimis in vj.[Adversarivm Svvm] vel eius procuratorem, glo. l.& eleganter §. si dolo in ver. de dolo ff.de dolo malo. [In Nostra Cvria] in qua iustitia ministratur, Affl.hic nu.55. circa fi. [Evocare] auocare, l.non alias in princ.& fi. ff.de iudicijs l.item veniũt §.præter in fi. de pet.hæred. l.1.§.1.& l.3. §.fin. ff.de testi. l.fin.vbi pup. educari debeat, sed remittitur causa cum cõminatione, quod fiat iustitia, Gra.hic nu.6. & post nu.15. late Foll.supra const.non sine, nu.25. vsque in fi. [Sed] pro primis causis, vt sup. [Apvd Civiles, Et Criminales Ivdices] cum officia eorum sint discreta, sup.const.non sine grandi, in fi. [Prout] quod tempus, & qualitatem significat, l.edita in ver.prout C.de eden. [Eorvm Qualitates] singula singulis referendo.

l.filij

l. filij in ver. aut originem, ad municipal.
17 nam quilibet est distributiuũ. Luc. l. 3. col. 2.
cir. fin. de bonis vac. [DE CAVSA COGNO-
SCERE] partibus præsentibus, vel solemniter
citatis, vt sup. difinire, & exequi, Cap. in sua
inuest. in ver. feudorum clausulæ, ibi cogni-
tione primarum, & secundarum causarum.
18 [EX OFFICIO] quod non solum descendit à
iure ciuili, sed ab æquitate, & moribus ciui-
tatum, Bal. auth. sed omnino nu. 5. cir. med.
vt vxor pro mar. residet in iudice, & nisi im-
ploretur, non conceditur, idem Bal. auth. &
qui iurat, nu. 2. cir. med. de bonis auct. iudi-
cis poss. & id quod est in iudice, in parte vo-
catur officium, vnde etiam manus militaris
vocatur officium iudicis, in d. auth. sed om-
nino est perpetuũ, in l. 2. nu. 5. in fi. de execu.
rei iudic. vel quanto tempore tollatur, idem
Bal. l. edicto num. 29. de edi. diui Adria. toll.
cit remedium extraordinarium, in l. 1. C. de
lib. & eorum lib. non tantum ratione iuris-
dictionis, quã ratione specialis designatio-
nis, inf. in const. dohanæ. [SVO POTEST AD-
19 VERSARIOS SVOS CITANDI] quæ est exor-
dium actionum instituendarum, Io. And. c. si
confirmationem post num. 2. de elect. in vj.
[LICENTIA] quam dare est superioris. Cass.
consuet. Burg. rub. 4. §. 1. ibi, sans la licenze,
in fi. [CONCEDATVR] secundum iustitiam,
quia iuris ordo seruatur in con. feud. diuer.
pri. post nu. 2. [HOC ADDITO] c. sanctorum
70. dist. [QVOD DE CRIMINE LAESAE MA-
20 IESTATIS NOSTRAE] quod committitur
etiam in collateralem, vel alium iustè do-
minantem, Io. And. c. felicis nu. 3. cir. med.
de pœnis in vj. Pau. de Cast. cons. 171. nu. 6.
1. vol. [APVD IVSTITIARIOS REGIONVM]
Luc. 15. peregrè profectus in regionem lon-
ginquã. [SI HOC ACCVSATOR ELEGERIT]
CAVSA] quæ à casu dicitur, c. forus de verb.
sign. [AVDIRI] exequi, & videri, l. itẽ quod,
vbi Bal. in prin. de hæred. inst. [VOLVMVS,
ET DICIMVS] sine debito, inf. const. de quæ-
stionibus, & sic Iustitiarius prouinciæ, qui
est inferior respectu Magistri Iustitiarij ha-
bet in istis causis criminis læsæ Maiestatis
iurisdictionem cumulatiuè cum Magistro
Iustitiario, Affl. hic 41. not. post num. 44. &
21 quando habet per modum cumulationis po-
test exercere, & est locus præuentioni, Zab.
clem. 1. in ver. in quo nu. 2. cir. med. & fin. de
relig. dom. ita si habens iurisdictionem inso
lidum, Abb. c. ecclesia sanctæ Mariæ 2. rep.
nu. 32. cir. fin. de const. vel essent pares, Cass.
consuet. Burgun. rub. 10. §. 1. ibi, le peut rest
hacter, post nus. & sic iurisdictio competit
inferiori priuatiuè, vel cumulatiuè ad supe-
riorem, Io. Ant. de Nig. c. reg. initium. it nobis
22 num. 34. Præuentio, & perpetuatio æquipa-
.+.un

rantur, & per solemnẽ citationem inducun-
tur, add. ad Spec. tit. de libell concept. §. 11.
2. add. Quando sit priuatiua, & quando cu-
mulatiua ad iurisdictionem ordinarij, Abb.
c. cæterum 2. not. & post num. 7. de iudicijs.
Insuper, quia opprimi aliquem per aduersa-
rij potentiam non oportet, d. l. nec quidquã
§. obseruare de off. procon. & leg. Datur adi-
tus adeundi eandem Magnam Curiam pro
impetrandis literis ad inferiores, quod cau-
sas expediant, Affl. hic 12. not. ad auxilium
cõmune superatus confugiens, quod nemini
denegari potest, l. 3. §. fin. vbi Bald. rem rat.
hab. quæ cum sit via reductionis rei, dicitur
etiam appellatio, Bald. l. non distinguemus
§. cũ quidam, post princ. & 2. rep. nu. 2. ff. de
arbitris. [ADVENIENTIBVS ETIAM AD CV-
RIAM NOSTRAM PRO QVAERENDA IVSTI-
TIA] vt ab oppressionibus inferiorum rele-
uentur, inf. const. Magister Iustitiarius. [SEV
LITERIS IMPETRANDIS] ad superiores su-
per appellationibus interpositis, verum in
narratiua verba cõsueta nullatenus omitti
debent, Speculat. tit. de appell. §. 10. nu. 41.
[PRIMVM] i. in primis, vt d. const. dohanæ.
[INQVIRI] perquiri, exquiri, Nizol. in ver.
inquiro. [PRAESTETIMVS] nam cogitur à po-
tentiore, D. Aug. lib. de immortalitate ani-
mæ col. 13. in princ. [SI] quæ dictio de sui
natura inducit argumentũ à contrario sen-
su, Bal. l. dictam legem nu. 1. in fi. C. de cond.
ob cau. [AD CIVILES IVDICES IN CIVI-
LIBVS CAVSIS, VEL DE MAIORIBVS AD
MAIORES] seu de criminalibus ad crimina-
les, cum maiores dicantur ratione causæ, vt
23 sup. in princ. Multa priuilegia arduarũ cau-
sarum, Bal. l. cum multa, post nu. 1. cum add.
ad eam in ver. hoc est, de bonis quæ liber.
Sic ad Magistratum vadũt omnes ex tribu-
bus partim etiam minutis, donec transeant
per omnes, Arist. 4. Politic. 14. vel iudicare
omnes ex omnibus, & de omnibus, vel de
plurimis, & maximis, puta de corrigendo
rempublicam, & priuatis contractibus, seu
Magistratum esse, rerum minimarum con-
cionem rerum maximarum, & omnium do-
minam, eiusdem 2. [PATRVM RECVRSVM]
de quo infra const. primam eorum, aduersus
grauamina, Pau. de Cast. cons. 89. circa med.
1. vol. [HABEANT] nam ad ordinariũ pri-
mitus recursus haberi debet, d. const. primã
eorum cir. fin. nam constitutio Principis nõ
debet esse sublatiua iuris alieni, gl. in extra-
uag. com. suscepti in ver. soluere de electio.
nisi quatenus exprimis. in extrauag. Ioan.
24 ad Apostolatus in ver. aliquatenus de con-
cess. præb. Appellatur tamen de iure cano-
nico ad Papam, & de iure ciuili ad Regem,
omisso medio, ita ad Magnam Curiam,
10.

Io. Ant. de Nig. c. reg. plerunque contingit, nu. 13. & 14. Appellatio tamē ad Cæsaream Maiestatem ex capitulis concessis ciuibus, & habitatoribus huius fidelissimæ ciuitatis non valet nisi coram iudicibus eiusdem ciuitatis. Minad. cons. 27. num. 6. [QVOD SI FORTE NEGAVERINT] non dixerint, Bal. l. si putas in fi. C. de petit. hæred. vel dicant non fuisse, glo. fin. ciuilē l. si putas. [AD IPSOS] inferiores iudices. [CVM RVBORE] quia sine rubore notorium negari nō potest, Bal. rub. num. 2. C. de probat. nec sine rubore dantur Apostoli dimissorij, Spec. tit. de appell. §. 4. nu. 7. in fi. Debebat enim cōsulere peritiores qui dixissent, quod debebat prius adire iudices deputatos in loco pro consequenda iustitia, & ea denegata, venire ad Magnā Cu-
25 riam, Affl. hic nu. 3. cir. med. nam pro primis causis non possunt extrahi extra districtum proprij incolatus, vt in prag. Ferdinandi Illustrissimo huius regni, alias rubore suffunditur, in fin. Numeri 12. [ET EXPENSARVM DISPENDIO] c. pen. ne cler. vel mon. [SINE LITERIS REMITTI IVBEMVS] ita fit remissio ad locum delicti, dixi latè infra constit. Iustitiarij non per Kalendas. [CAETERVM] sed glo. l. diuortio in ver. cæterum ff. de neg. gestis. [SI PER EOS DENEGATAM] non admissam, quod idem est, quod denegare, Bal. l. 1. in fi. C. eod. de neg. gest. [AVT DETRACTAM FORE IVSTITIAM] quod quomodo probabitur, Affl. hic 13. not. num. 45. [SINE PRAESTITO SACRAMENTO] quod est loco probationis, Isci. c. si quis cir. fin. princ. post nu. 2. ff. de inuest. inter dom. & vass. quæstio otia. [FIRMAVERINT] firmum fecerint, Nizolus in ver. firmo. [NOMINE SVPPLICANTIS] cum literis vestris rei veritatem continentibus, cap. conquesti de sent. excomm. [ET IVDICIS, CVM ADIECTIONE] accessione, nam accedere, exponitur adijci, Bald. l. in duobus §. vbi de duobus reis. [DICTI
26 RESPONDENTES CONCESSI IN MEMORIALIBVS ACTIS] erant enim Memoriales quidā notarij curiæ, quorum scripturæ tanta adhibebatur fides, quia ad hoc erant deputati, not. Bal. l. 2. in 5. not. de per. bon. sublat. Vel magistratus apud quos scribi oportebat priuatos contractus, postulationes, vocationes in ius, & sententias appellantur præfecti, tum memoriales, & similibus nominibus, Arist. 6. Politic. 8. Inde statutum quod instrumēta non probent nisi sint scripta, vel registrata in memorialibus, Dec. cons. 302. col. 3. circa princ. 1. vol. Acta autem dicuntur, quæ scribuntur per tabelliones, Bald. l. inter eos ex quib. cau. maio. alibi memorationibus, i. testium depositionibus, Bald. l. scire §. oportet post princ. de excus. tut. [QVAE SVPER HAC eo]

FIERI SPECIALITER MANDAVIMVS AN-
27 NOTARO] nam acta iudiciorum in scriptis redigenda sunt per notarium, Bald. d. l. inter eos 2. rep. [TANDEM] demum, Nizol. in ver. tandem. [INFRASCRIPTA FORMA] c. dilectus, lo secondo; & c. licet Heli de simonia. [LITERAS OBTINEBVNT] vt cum literarū instructione remittantur, c. significauit de sent. excomm. Et literæ quas vnus iudex alteri dirigit, ex legis permissione non sunt potestatiuæ, sed imperatiuæ, Bal. l. si quondā C. de adult. Et qui defert literas anulo Regis signatas, creditur ex voluntate Regis processisse, D. Th. 3. par. de Saluatore q. 32 art. 1. [QVAE TALIS EST] vel ea siquidem talis est, cap. cum ex eo de pœnit. & remiss. [TALIS IVRATVS AD TE REMITTITVR] nam nemo nisi ipse potest à sua iurisdictione dimittere, Bal. l. 2. nu. 2. cir. fin. C. de his,
28 qui per metū iud. Gaudent enim vincentes, & tristantur iudices si sententiæ eorum infirmæ apparent, secundum Philosophum, D. Tho. 2. 2. q. 138. art. 1. [QVOD DE SVPER INTERCLVSO NEGOCIO, A TE PETITAM IVSTITIAM NEQVIERIT OBTINERE, EXPEDIENDVS INFRA STATVTI TEMPORIS SPATIVM PER NOVAS NOSTRAS MVNIFICENTIAE SANCTIONES] quas fecimus nostræ munificentiæ manus aperiendo, c. cum sicut de consecr. eccl. vel alt. Quid continebant literæ ponit Affl. hic nu. 4. circa med. fin. in l. si procuratorē, vbi Bal. ff. de procur. vel scribat, vt per Spec. tit. de remissione §. 4. post num. 2. Et an credatur huiusmodi literis, ibi §. 5. nu. 4. & huiusmodi literæ cum actis an debeant dari parti, Gra. hic num. 9.
29 & 10. Et sic iudex facie aliquid ex officio, & potest cogere partem ad recipiendos apostolos; qui sunt pars appellationis, alias quomodo, & infra quos dies debeant peti, Bal. l. eos §. apostolos in princ. C. de appell. Appellationem, & eius formā ponit Arno. c. 61. suæ practicæ iudiciariæ, & tunc diligētia, vel negligētia circa vnum an prosit, vel noceat circa aliud, Bald. l. contra maiores, nu. 2. C. de inoff. testa. [IS AVTEM AD QVEM HVIVSMODI LITERAE TRANSMITTVNTVR OMNES QVOSQVOS] Io. 3. & 16. & l. heres absens §. proinde ff. de iudicijs. [IN FORMA PRAESCRIPTA] suprascripta, l. quidam cum filium de verb. oblig. l. in albo de decurio. [OFFICIO SVO DVRANTE ACCEPERIT, AB ADMINISTRATIONE REMOTVS] annullata, vel circumscripta administratione, in fini. Bald. l. si filius col. 2. post princ. de vulgar. &
30 pup. [INTRA] cuius natura est totum illud tempus includere, & significare, Bald. cons. 375. nu. 2. vol. 4. [MENSEM CONTINVVM] in siue istius temporis interuallo, Abb. cap. nu. 4.

nu.4.de reſcrip. [CVRIAE NOSTRAE IVDI-
CIBVS APVD QVOS GESTA].i.acta,Bal.l.in
donationibus poſt princ.C.de donat.l.fin.in
31 gl.C.de re iud.c.2.de teſti.quæ facta in Con-
ſilio,& ſcripta, ſemper faciunt fidem,ſi ſcri-
ptor eſt perſona publica, Abb.c.2.not.1.de
cler.non reſid. aliter geſtum, in l.ait prætor
ff.de mino. [DE TALIBVS RESIDEBVNT] cũ
quilibet iudex habeat notarium deputatũ,
Boer.deciſ.258.num.1.11.& 14.penes quem
conſeruantur acta, Abb.c.quoniam contra
nu.4.de probat. [PRIVSQVAM] antequam,
Nizolus in ver.priuſquam. [AD ALTERIVS
RATIOCINII CALCVLVM] obuentionũ,quę
per calculum fiunt, l.Sabinus, vbi gl.1.ff.de
dolo malo,vel rationem, quę calculus dici-
tur,cum tribus modis capiatur, Abb.c.cum
dilectus 2.not.de fide inſtru. [ADMITTAN-
TVR]etiam quod codicilli alterius admini-
ſtrationis ſint oblati, l. nemo C. vt omnes
iud.tam ciuiles,quàm mil. cum non eligan-
tur ad aliud niſi primùm vinculo ſollicitu-
dinis abſoluerit,l.neminẽ de ſuſcept.præpo.
& archa. ſicut non poteſt eſſe procurator
antequam purget innocentiã ſuam, l.reum
criminis C.de procur. [PER SE, NON PER
32 PROCVRATOREM] quia à partibus melius
veritas haberi poteſt. Innoc. c.ex literis in
princ.de iureiur. Vltra quod quando procu-
rator eſt vilis,& dominus iuſtior, poteſt cõ-
pelli dominus ad reſpondendum, Abb. c.du-
dum poſt nu.31.de elect.alias dominus pro-
ducere dicitur, quia virtute eius talia iura
producuntur, Bal.l.1.nu.16.cir.fin. de ſent.
& interloc. omn.iud. [PRAESENTARE DE-
BEBIT] c.immutari de fide inſtr. [REDDI-
TVRVS DE QVOLIBET EXAMINE] quod fieri
debet cum diſcretione,& vero iudicio, Luc.
33 l.1.in fi.de frum. Alex. nam proſequutio mu
tat forum,& per appellationem incipit alia
cauſa,& nouum litis exordium,Bal.l.domi-
nus in fi.cum l.ſeq. in princ. C.de appellat.
[IVDICII] .i. ſententiæ, gl.fin.l.qui concu-
binam §. ſi hæres de leg. 3. [RATIONEM]
nam ſi aliquas recipere noluit, probationes
dicitur nõ cognouiſſe,& ſententia eſt nulla,
Bal.l.4.nu.4.in princ.d.tit. de ſent.& inter-
loq.omn.iud. [VT QVILIBET VEL DE NE-
GLIGENTIA REDARGVTVS] quod quomo-
do, & quãdo ſit, Affl.hic 13.not.poſt nu.45.
& 46.quomodo probatur,& punitur, Bal.l.ſi
ſeruum in princ. de verb. oblig. [POENAM
LEGITIMAM] à lege ſancitã,Caie.ad D.Th.
2.2.q.88.art.17.col.fin.in princ.vel legalem
à lege poſitam, idem D.Tho. vbi ſup.q.57.
art.2. alibi legitime, cap.perſonas de teſti.
[QVAM NON FORMIDAVIT]incurrere,Affl.
hic nu.3.cit.fin. [ACCIPIAT]ſi ſciuit,alias
Principem,vel mandatum eius non conten-
dit,qui eius ignorat mandatum,cum non li-
get inferiorem ignorantem, Bal.l.ſi duas in
princ.de excuſ.tut. [VEL DE DILIGENTIA
COMPROBETVR IN PRAESENTIA ADVER-
34 SARIORVM] & ſic admittitur iudex à quo
eſt appellatum ad defendendum ſuam ſen-
tentiam,ſi ſua intereſt,Bal.rub.nu.15.de pœ
na iud. qui male iud. Ita excommunicator
admittitur pro defenſione ſuæ ſententiæ, ſi
velit probare iuſtam, vel latam ante appel-
lationem,Abb.c.cum contingat nu.3.de off.
deleg. Iudex autem, & teſtes non citantur
niſi de honeſtate,vt defendant factum ſuum,
ſecus in inquiſitore,Bald.l.cum ſeruum poſt
nu.3.C.de ſer.fug. Acta verò facta inter ap-
pellatum,& appellantem, ſi appellatus vin-
cit,probãt iudicis æquitatem, ſi ſuccumbit,
probant iudicis iniquitatem,Bal.l.à procon
ſulibus C.de appell. [VEL CONTVMACITER
35 FVGITIVORVM] quia paria ſunt non venire,
vel venire,& contumaciter recedere, immo
maior eſt contumacia,quàm ſi non veniſſet,
not.in c.2. de confeſs. in vj. nec videtur ſe
liti obtuliſſe qui diſceſſit, l.is qui ſe obtulit
in fi.ff.de rei vẽd. [QVI PER SVCCESSOREM
SVVM] in officio, nam cõmiſſio eſt de actis,
& non expirat, Bal.in l.verum circa princ.
ff.de mino. [AD INSTANTEM REQVISITIO-
NEM] quia debet inſtare,& nõ ſufficit ſemel
petere, Affl.hic nu.47.cir.med. inde inſtan-
ter.i.continuè, appendix ad D.Th.3.par.de
Sacram.q.25.alias 84.art.9. [IPSIVS] pro-
36 nomina ſecundæ perſonæ ſunt demonſtrati-
ua ad oculum, & non cadunt niſi inter præ-
ſentes, Bal.l.Lucius 1.rep.cir.fin.de his,qui
not.infa. [PEREMPTORIE] à perimendo di-
cta, adeo quod vltra non datur dilatio, not.
in clem.vni.de excep. [CITARI DEBEBVNT
CVM IPSO] qui literas obtinuit. [NOSTRAE
CVRIAE SE DEBEANT PRAESENTARE] cap.
ſancimus,lo vltimo,vbi dixi,quo temp.mil.
[PERIVRII POENAM] pecuniariã, Affl. hic
17.not.poſt nu.52.& 53. [PROBABILI RA-
TIONE REFVNDAT] rurſus fundat, Nizolus
in ver.refundo. [SANE] c.interpoſita §.ſane
de appell.c.ſane de foro comp. & exponitur
certè, Bald.l.1.in 1.repet. ſi quis caut. [SI
POSTQVAM] poſtea quam, Nizolus in ver.
poſtquam. [INFERIORVM IVDICVM QVAE-
STIONEM] dubitabilem, Bal.l.Menius circa
princ.de leg.2. [AD SE FORTE DELATAM]
37 per appellationem, quia per eam tantum
transfertur iuriſdictio ad ſuperiores. Spec.
tit.de appell.§.10.num.10. circa med. adeo
quod ſuperior non ſe intromittit in iuriſdi-
ctione inferioris prohibendo, ſed cognoſcẽ-
do per viam appellationis,vel nullitatis,nõ
cognoſcit tamen de nullitate, niſi ſit appel-
latum, Bald.l.eleganter §.ſi quis col.fin. in
princ.

princ.de cond.indeb.& quando ad maiorem
potestatem refertur arbitrium iudicandi,
manentibus omnibus rebus expectatur illa
sententia,D.Aug.epist.136.circa fin.& 137.
col.4.in princ.& infra quantum tempus de-
bet deliberare est c.reg.plerunque cótingit.
sed si [Ad Ivrisdictionem Svam Dvbi-
tat] applicando animum suum ad plura,
l.de statu suo,vbi glo.ff.de testam. [Proba-
biliter] credibiliter,secundum hominum
opinionem, Nizolus in ver. probabiliter.
[Pertinere] quod latissimum est verbum,
l.verbum illud pertinere de verb.sig. [Dv-
bitationis] quæ sit,Bal.l.scire leges 1.re-
pet.cir.princ.ff.de legi. [Svae Cavsam Li-
teris Svis] de quibus in const.seq. [Non
38 Per Partes] vt 2.Reg.11. Et sic processus
non sunt dandi partibus, vt portent, nec li-
teræ,nisi sub sigillo,quem si corruperint,pu-
niuntur, Gra.hic num.9.10.& 16. [Ad Cv-
riam Transmittendo] nostro postulans
certificari respóso, c.pen.de pœn.& remiss.
[Sed Certvm, Infra Qvem Responsio-
nem Expectet, Partibvs Terminvm
Praefigendo Cvriae Nostrae Secv-
re] l.Papinianus §.si quis mortis ff.de inoff.
testam. & inf.const.hostici. [Rescribat]
vt secundum rigorem,vel æquitatem respon
sum prodeat,c.cum illorum de sent.excom.
[Ivri, Et Qvalitati Negocii A Cvria
Nostra Responsvm Idonevm Receptv-
rvs] ita legati proconsulem suũ consulunt,
& ipse ad consultationem legatorum respon
dere debet, l.solet ff.de off.procons. & lega.
& si cósulitur,Princeps comprobat, l.1.§.ij
39 quibus de leg. 3. Ita causam dubiam iudex
potest committere consulendam sapienti,
not. Bal.l.non sine de bonis quæ liber. facta
electione præuia lista suspectorum, idem
Bal. l.1. post nu.1. C.de relatio. interim ad
iudicem pertinet audire,non autem appro-
bare,vel reprobare, Bal.l.cum ij 1.rep.post
princ. ff.de transact. immo inhibendus est,
l.non distinguemus §.si is ff.de arbitris.
40 Videtur tamen quod priuilegium decli-
nandi forum, & electio pœnarum sint occa-
siones declinandi maleficia,Lucas l.2.col.1.
cir.med.de priuil.schol. adeo quod non sunt
concedenda faciliter, ne ex hoc videantur
impetrare,quod possint innoxię deliquere,
idem Lucas l.si apparitor col,7.circa princ.
de coharta.etiam quia diuersitas in quanti-
tate non inducit diuersam speciem iurisdi-
ctionis, sicut homo paruulus differt à ma-
gno non in specie, sed in quantitate, Abbas
c.p.& g. num.12. circa fin. de officio deleg.
Nec iudex debet dare apostolos ex officio,
nisi aliquis petat,Bal.l.eos §.apostolos in fi.
C.de appell.

41 Dic quod mala orta sunt à bonis,D.Aug.
4.contra Iulianum col.pen.cir.med.ita non
est inconueniens bonũ sequi ex malo.Arch.
c.vouentibus 17.q.1.& nó solum ex causis,
sed ex vestibus Senatores intelliguntur. D.
Aug. lib.quæstionum ex veteri testamento,
col.pen.cir.med.& dari apostolos est specia
le propter vigorem iudicij conseruandum,
Bal.d.l.eos §.apostolos.
42 Nota quod Magna Curia habet iurisdi-
ctionem vniuersalem in toto regno, Loffr.
cons.32.nu.8. cir.med. Adeo quod si causæ
ciuiles, vel criminales infra semestre non
terminentur,potest ipsas auocare, & cogere
officiales vt acta transmittent,adest c.regni
quorundam expositio, vbi Io.Ant.de Nigr.
Cognoscit de feudis quaternatis, Pernus
cons.13.in princ. Affl.dec.257.nu.3.& licet
alibi specialis potestas non præsumatur nisi
probetur,Ant.de But.c.pen.post nu.1.de off.
vicar. & dominus feudi cognoscit,c.1.apud
quem,vel quos, limitatur,nisi iure commu-
ni, speciali priuilegio,vel contraria consue-
tudine aliquid sit detractum,c.nouit de iud.
per consuetudinem enim, vel priuilegium
detrahitur iurisdictioni vtilium dominorũ
feudorum,vt non ipsi cognoscant,sed illi ad
quos consuetudo, vel priuilegiũ iurisdictio-
nem defert, Abb.d.c.nouit nu.7. & lex, siue
cósuetudo quando tribuit simpliciter iuris-
dictionem in castro,prouincia,siue ciuitate
circa vniuersitatem causarum videtur con-
cedere ordinariam,nisi concedatur per ver-
bũ delegamus,vel auctoritate nostra, Abb.
c.relatum post num.5. de off. deleg. & tunc
mandando vnum,nó tollit alterum, nec vna
commissio alteri derogat eidem personæ fa-
ctæ, Bal.l.cum antea nu.2.cir.fi.de arbitris.
43 Hodie omnes regnicolæ cóueniuntur in Sa-
cro Consilio, nisi habeant speciale priuile-
gium,& tunc in appellationibus,& in certis
casibus denegatæ iustitię conuenirentur,ex-
ceptis clericis, & miserabilibus personis,
Paris de synd.in ver.de excessibus Baronum
erga subditos, c.2. etiam quod facultas ali-
cui competens non sit arctanda, Bald.l.fin.
de vsu,& habit.
44 Secundo nota, quod personæ miserabiles
sunt cœci, claudi,& mutilati, Abb.c.ea no-
scitur 3.not.de sent.excomm.Mulier vidua,
pauper,& meretrix,& quando ei denegatur
iustitia,Gra.in c.regni vt delatas nu.3.& 4.
pupilli,Arno.6,epitomate,alibi dicitur mi-
serabilis, & depressa, Bal.auth.clericus post
nu.4.de Episc.& cler. Pauper,& miserabilis
potest confugere ad Ecclesiam, Abb.c.[illegible]
nu.2.in fi.& 3.de don.inter [illegible]
& ne inquietatur potest [illegible]
est sub eius protectione [illegible]

nu.4.& c.licet nu.7.cir.princ.de foro comp.
Omnes enim clerici tenentur ad tutelam
ipsorum, Spec. tit.de tutore §.fin. num.12.
Et grauati in collectis an possint implorare
auxilium ecclesiasticum, Gra.sup.const.post
mundi machinam nu.19. Et iudex ecclesia-
sticus debet subuenire oppressis,& omnibus
miserabilibus personis omni auxilio desti-
tutis, Abb.c.si hæredes nu.9.cir.med.de te-
sta. sed non incontinenti,sed data negligen-
tia iudicis secularis, c.super quibusdam,vbi
Abb.num.4.de verb.sign.c.ex tenore 4.not.
de foro comp. nam miserabiles ad Principē
proclamāt,quandoque ad Ecclesiam,& pos-
sunt ordinaria iudicia declinare,Spec.tit.de
reo.nu.16.& respondere possunt corā eccle-
siastico,vel seculare, Inn.d.c.super de verb.
sign.ipsos tamen Rex debet tueri, Affl.sup.
const.pessimam nu.23.circa fin.Iudex verò
semper debet esse fauorabilis, & protector
pauperum,ne iniustè molestentur,Bal.l.illi-
citas §.ne potentiores 1.repe.in fi. de offic.
præsid.& possunt sicut quidā alij declinare
forum, gl.& Iser.sup.const.iusti cultores.&
potest iudex supplere nemine petente, Bal.
l.nec quidquā in ver. obseruare de off. pro-
cons.& leg. Verum iudici est facienda fides
per bonā famā,Cap.decis.112.post num.5.
45 Vnde viduis,& miserabilibus personis com
petit priuilegium eligendi forum Regis,vel
Magnæ Curiæ,si iurant perhorrescere poten
tiā aduersarij in illius foro: & sicut possunt
eligere,ita & variare, Affl.hic nu.36. & ha-
bent declinatoriam fori etiam contra priui
legiatos, Gra.decis.20. Et quod dicitur de
vidua,idem in virgine,Isern.& Affl.hic 8.q.
nu.9.Quid in vidua Iudæa,Iser.& Affl.cōst.
si quis in posterum 4.q.circa fin.post nu.47.
Et habet locum tam in causa ciuili, quàm
criminali,ut in ritu Magnæ Curiæ,quod vi-
dua,vel pupillus cōpareant,&c. Iser.& Affl.
hic 5.q.post num.5.idem in Ecclesia,quæ ha-
bet electionem fori etiam abdicatiuè, Cap.
decis.160.Apparitores,& alij officiales non
46 conueniuntur, nisi coram illo officiali cuius
sunt apparitores,vel officiales: & si officia-
lis ille habet cognitionē litis de qua agitur.
Quid in apparitoribus Magistrorū Rationa
lium. Luc.rub.cir.med.de apparit.præf.vrb.
Ita curiales,aduocati,& procuratores eius-
dē Curiæ in ritu præd.sub rub.de immu.off.
curiæ,nisi agerent iure cesso,quia non trahe
rent,nam declinatoria quæ obstaret cedēti,
obstaret cessionario. Gra.in ritu eiusdē 14.
Insuper auocatio superioris inducit priua-
tionem. [illegible] inferioris, & illius
ligā[illegible] 6.§.
il[illegible]m

47 non vsque extenditur,vt possit trahere cau-
sam feudalem. Affl. §. præterea inter duos
nu.3.cir.princ. de prohib.feu.alie.per Fred.
& hic q.10.nu.33.Et si concurrit priuilegiū
causæ naturalis i.ætatis, & priuilegium cau
sæ accidentalis i. miserabilitatis personæ,
præfertur priuilegium causæ naturalis,& sic
ætatis,vel actor sequitur forum rei,Affl.hic
12.q.nu.19.& post nu.35. Et an possit decli-
nare forum ordinarij,Gra.hic nu.4. nec ha-
beret locum si per delictū efficeretur cæcus,
vel mutilatus, quia tunc non habet locum
hoc priuilegium,Iser.hic cir.med.Ita si quis
culpa sua incidit in irregularitatem, secus
si manum,oculū,vel aliquid aliud non culpa
sua amisit, glo.c.licet in ver.priuatus, post
princ.de elect.in vj. Si in paupertatē culpa
sua deuenit,non iuuatur ex ea, Alex.cōs.176.
nu.4.cir.med.7.vol. nam culpa sua peruenit
ad casum,Inn.c.1.de æta.& qual.vel necessi-
tatem,c.si quis cuius 92.dist. nec ei succur-
ritur,qui se posuit in necessitate,gl.1.l.si mu
48 lier quod met.cau. Vnde iudex si est suspe-
ctus parti ex culpa partis, non potest recu-
sari vt suspectus, Abb.c.vt debitus nu.32.de
appell. An repellat inimicitia affectata,mul
ta Cassa.pro,& contra, consuet.Burg.rub.3.
§.1.ibi,orala personne,nu.8. Vnde sciens nō
posse probari debitum nisi per vnū testem,si
dedit illi alapam, vt repellat ex capite ini-
micitiæ,iudex ex circunstantijs cōsiderabit
ne malitia illi prosit,Abb.c.repellitur in fi.
de accus.cum alias non possit reprobare iu-
dicem,vel testē ex causa quæ ex se procedit,
Arch.c.cuius in princ.3.q.8. & c.fin.4.q.2.
& 3. si culpa sua egit,indignū est subueniri,
Abb.c.quæ in ecclesiarū nu.17.in fi.de cōst.
& sic paupertas in quam quis culpa sua inci
dit, non iuuat, Luc.l.i.col.fin.post princ.de
prædijs cur. Et quando per priuilegium de-
rogatur, d.l.vni. quando Imp.inter pupillū,
& viduam, vel alteri priuilegio in corpore
iuris clauso, est necessaria specialis mentio,
Bald.cons.135.num.5.vol.3.
49 22 Tertio nota,quod iudex incompetens di-
citur,qui nullam habet iurisdictionē, Spec.
tit.de sententia §.3.num.5. Vnde vt validè
acquiratur alicui officiū, requiritur nedum
capacitas personæ tempore delationis, sed
etiam tempore assumptionis, quia eo tēpo-
re ius sibi acquiritur, Abb.c.post cessionem
vlt.not.de probat. Et vt partes conueniant
incertos iudices Curia cogit, Abb.c.fin. de
off.deleg. Et iudex si dissimulando grauat,
potest appellari, & per viam simplicis que-
relæ debet superior adiri,Bal.l.sed & si §.aic
prætor cir.med.& 2.rep.post princ.ex quib.
cau.maior.

Quarto nota,quod in appellatione de qua

princ.de cond.indeb.& quando ad maiorem
potestatem refertur arbitrium iudicandi,
manentibus omnibus rebus expectatur illa
sententia, D.Aug.epist.136.circa fin.& 137.
col.4.in princ.& infra quantum tempus de-
bet deliberare est c.reg.plerunque cōtingit.
sed si [AD IVRISDICTIONEM SVAM DVBI-
TAT] applicando animum suum ad plura,
l.de statu suo, vbi glo.ff.de testam. [PROBA-
BILITER] credibiliter, secundum hominum
opinionem, Nizolus in ver. probabiliter.
[PERTINERE] quod latissimum est verbum,
l.verbum illud pertinere de verb.sig. [DV-
BITATIONIS] quæ sit, Bal.l.scire leges 1.re-
pet.cir.princ.ff.de legi. [SVAS CAVSAM LI-
TERIS SVIS] de quibus in const.seq. [NON
38 PER PARTES] vt 2.Reg.11. Et sic processus
non sunt dandi partibus, vt portent, nec li-
teræ, nisi sub sigillo, quem si corruperint, pu-
niuntur, Gra.hic num.9.10.& 16. [AD CV-
RIAM TRANSMITTENDO] nostro postulans
certificari respōso, c.pen.de pœn.& remiss.
[SED CERTVM, INFRA QVEM RESPONSIO-
NEM EXPECTET, PARTIBVS TERMINVM
PRAEFIGENDO CVRIAE NOSTRAE SECV-
RE] l.Papinianus §.si quis mortis ff.de inoff.
testam. & inf.const.hostici. [RESCRIBAT]
vt secundum rigorem, vel æquitatem respon
sum prodeat, c.cum illorum de sent.excom.
[IVRI, ET QVALITATI NEGOCII A CVRIA
NOSTRA RESPONSVM IDONEVM RECEPTV-
RVS] ita legati proconsulem suū consulunt,
& ipse ad consultationem legatorum respon
dere debet, l.solet ff.de off.procons.& lega.
& si cōsulitur, Princeps comprobat, l.1.§.ij
39 quibus de leg.3. Ita causam dubiam iudex
potest committere consulendam sapienti,
not. Bal.l.non sine de bonis quæ liber. facta
electione præuia lista suspectorum, idem
Bal.l.1.post nu.1.C.de relatio. interim ad
iudicem pertinet audire, non autem appro-
bare, vel reprobare, Bal.l.cum ij 1.rep.post
princ. ff.de transact. immo inhibendus est,
l.non distinguemus §.si is ff.de arbitris.
40 Videtur tamen quod priuilegium decli-
nandi forum, & electio pœnarum sint occa-
siones declinandi maleficia, Lucas l.2.col.1.
cir.med.de priuil.schol. adeo quod non sunt
concedenda faciliter, ne ex hoc videantur
impetrare, quod possint innoxię delinquere,
idem Lucas l.si apparitor col.7.circa princ.
de coharta.etiam quia diuersitas in quanti-
tate non inducit diuersam speciem iurisdi-
ctionis, sicut homo paruulus differt à ma-
gno non in specie, sed in quantitate, Abbas
c.p.& g.num.12.circa fin. de officio deleg.
Nec iudex debet dare apostolos ex officio
nisi aliquis petat, Bal.l.eos §.apostolos in fi.
C.de appell.

41 Dic quod mala orta sunt à bonis, D.Aug.
4.contra Iulianum col.pen.cir.med.ita non
est inconueniens bonū sequi ex malo. Arch.
c.vouentibus 17.q.1.& nō solum ex causis,
sed ex vestibus Senatores intelliguntur. D.
Aug. lib.quæstionum ex veteri testamento,
col.pen.cir.med.& dari apostolos est specia
le propter vigorem iudicij conseruandum,
Bal.d.l.eos §.apostolos.
42 Nota quod Magna Curia habet iurisdi-
ctionem vniuersalem in toto regno, Loffr.
cons.32.nu.8.cir.med. Adeo quod si causæ
ciuiles, vel criminales infra semestre non
terminentur, potest ipsas auocare, & cogere
officiales vt acta transmittent, adest c.regni
quorundam expositio, vbi Io.Ant.de Nigr.
Cognoscit de feudis quaternatis, Pernus
cons.13.in princ. Affl.dec.257.nu.3.& licet
alibi specialis potestas non præsumatur nisi
probetur, Ant.de But.c.pen.post nu.1.de off.
vicar. & dominus feudi cognoscit, c.1.apud
quem, vel quos, limitatur, nisi iure commu-
ni, speciali priuilegio, vel contraria consue-
tudine aliquid sit detractum, c.nouit de iud.
per consuetudinem enim, vel priuilegium
detrahitur iurisdictioni vtilium dominorū
feudorum, vt non ipsi cognoscant, sed illi ad
quos consuetudo, vel priuilegiū iurisdictio-
nem defert, Abb.d.c.nouit nu.7.& lex, siue
cōsuetudo quando tribuit simpliciter iuris-
dictionem in castro, prouincia, siue ciuitate
circa vniuersitatem causarum videtur con-
cedere ordinariam, nisi concedatur per ver-
bū delegamus, vel auctoritate nostra, Abb.
c.relatum post num.5.de off.deleg. & tunc
mandando vnum, nō tollit alterum, nec vna
commissio alteri derogat eidem personæ fa-
ctæ, Bal.l.cum antea nu.2.cir.fi.de arbitris.
43 Hodie omnes regnicolæ cōueniuntur in Sa-
cro Consilio, nisi habeant speciale priuile-
gium, & tunc in appellationibus, & in certis
casibus denegatæ iustitię conuenirentur, ex-
ceptis clericis, & miserabilibus personis,
Paris de synd.in ver.de excessibus Baronum
erga subditos, c.2.etiam quod facultas ali-
cui competens non sit arctanda, Bald.l.fin.
de vsu, & habit.
44 Secundo nota, quod personæ miserabiles
sunt cœci, claudi, & mutilati, Abb.c.ea no-
scitur 3.not.de sent.excomm.Mulier vidua,
pauper, & meretrix, & quando ei denegatur
iustitia, Gra.in c.regni vt delatas nu.3.& 4.
pupilli, Arno.6.epitomate, alibi dicitur mi-
serabilis, & depressa, Bal.auth.clericus post
nu.4.de Episc.& cler. Pauper, & miserabilis
potest confugere ad Ecclesiam, Abb.c.pen.
nu.2.in fi.& 3.de don.inter vir.& vxor. ita
& ne inquietetur, potest eandem adire, quia
est sub eius protectione, idem Abb.c.2.post
nū.9.

nu.8.& c.licet nu.7.cir.princ.de foro comp.
Omnes enim clerici tenentur ad tutelam
ipsorum, Spec. tit.de tutore §.fin. num.12.
Et grauati in collectis an possint implorare
auxilium ecclesiasticum, Gra.sup.const.post
mundi machinam nu.19. Et iudex ecclesia-
sticus debet subuenire oppressis,& omnibus
miserabilibus personis omni auxilio desti-
tutis, Abb.c.si heredes nu.6.cir.med.de te-
sta. sed non incontinenti,sed data negligen-
tia iudicis secularis, c.super quibusdam,vbi
Abb.num.4.de verb.sign.c.ex tenore 4.not.
de foro comp. nam miserabiles ad Principē
proclamāt,quandoque ad Ecclesiam,& pos-
sunt ordinaria iudicia declinare,Spec.tit.de
reo.nu.16,& respondere possunt corā eccle-
siastico, vel seculare, Inn.d.c.super de verb.
sign. ipsos tamen Rex debet tueri, Affl.sup.
const.pessimam nu.12.circa fin. Iudex verò
semper debet esse fauorabilis, & protector
pauperum,ne iniustè molestentur,Bal.l.illi-
citas §.ne potentiores 1.repe.in fi. de offic.
præsid. & possunt sicut quidā alij declinare
forum, gl.& Iser.sup.const.iusti cultores. &
potest iudex supplere nemine petente, Bal.
l.nec quidquā in ver. obseruare de off. pro-
cons.& leg. Verum iudici est facienda fides
per horrescentiæ,Cap.decis.112.post num.5.
45 Vnde viduis,& miserabilibus personis com
petit priuilegium eligendi forum Regis,vel
Magnæ Curiæ,si iurant perhorrescere poten
tiā aduersarij in illius foro: & sicut possunt
eligere,ita & variare, Affl.hic nu.36. & ha-
bent declinatoriam fori etiam contra priui
legiatos, Gra.decis.20. Et quod dicitur de
vidua,idem in virgine,Isern.& Affl.hic 8.q.
num.9. Quid in vidua Iudea,Iser.& Affl.cōst.
si quis in posterum.4.q.circa fin.post nu.47.
Et habet locum tam in causa ciuili, quàm
criminali,vt in ritu Magnæ Curiæ,quod vi-
dua,vel pupillus compareant &c. Iser.& Affl.
hic 5.q.post num.25. Idem in Ecclesia,quæ ha-
bet electionem fori etiam indicatiuè, Cap.
46 decis.n.60. Apparitores,& alij officiales non
conueniuntur, nisi coram illo officiali cuius
sunt apparitores,vel officiales: & si officia-
lis ille habet cognitionē litis de qua agitur.
Quid in apparitoribus Magistrorū Rationa
lium. Luc.rub.cir.med.de apparit.præf.vrb.
Ita curiales,aduocati,& procuratores eius-
dē Curiæ in ritu præd.sub rub.de immu.off.
curiæ,nisi agerent iure cesso,quia non trahe
rent,nam declinatoria quæ obstaret cedēti,
obstaret cessionario. Gra.in ritu eiusdē 14.
Insuper auocatio superioris inducit priua-
tionem, & inhibitionem inferioris, & illius
ligātur manus,Cals.consue.Burg.rub.1.§.5.
ibi,sil ne agrace,nu.194.cir.fin. Priuilegium
autem prædictū miserabilium personarum
47 non vsque extenditur,vt possit trahere cau-
sam feudalem, Affl. §. præterea inter duos
nu.3.cir.princ. de prohib.feu.alie.per Fred.
& hic q.10.nu.39. Et si concurrit priuilegiū
causæ naturalis.i.ætatis, & priuilegium cau
sæ accidentalis.i. miserabilitatis personæ,
præfertur priuilegium causæ naturalis,& sic
ætatis,vel actor sequitur forum rei,Affl.hic
12.q.nu.19.& post nu.35. Et an possit decli-
nare forum ordinarij,Gra.hic nu.4. nec ha-
beret locum si per delictū efficeretur cæcus,
vel mutilatus, quia tunc non habet locum
hoc priuilegium,Iser.hic cir.med. Ita si quis
culpa sua incidit in irregularitatem, secus
si manum,oculū, vel aliquid aliud non culpa
sua amisit, glo.c.licet in ver. priuatus, post
princ.de elect.in vj. Si in paupertatē culpa
sua deuenit,non iuuatur ex ea, Alex.cōs.176.
nu.4.cir.med.7.vol. nam culpa sua peruenit
ad casum,Inn.c.1.de æta.& qual.vel necessi-
tatem,c.si quis cuius 91.dist. nec ei succur-
ritur,qui se posuit in necessitate,gl.c.1.si mu
48 lier quod met.cau. Vnde iudex si est suspe-
ctus parti ex culpa partis, non potest recu-
sari vt suspectus, Abb.c.vt debitus nu.32.de
appell. An repellat inimicitia affectata,mul
ta Cassa.pro,& contra, consue.Burg.rub.3.
§.1.ibi,orala personne,nu.8. Vnde sciens nō
posse probari debitum nisi per vnū testem,si
dedit illi alapam, vt repellat ex capite ini-
micitiæ,iudex ex circunstantijs cōsiderabit
ne malitia illi prosit, Abb.c.repellitur in fi.
de accus.cum alias non possit reprobare iu-
dicem, vel testē ex causa quæ ex se procedit,
Arch.c.cuius in princ.3.q.8. & c.fin. 4.q.2.
& 3. si culpa sua egit,indignū est subueniri,
Abb.c.quæ in ecclesiarū nu.17.in fi.de cōst.
& sic paupertas in quam quis culpa sua inci
dit, non iuuat, Luc.l.2.col.fin.post princ.de
prædijs cur. Et quando per priuilegium de-
rogatur, d.l.vni. quando Imp.inter pupillū,
& viduam, vel alteri priuilegio in corpore
iuris clauso, est necessaria specialis mentio,
Bald.cons.135.num.5.vol.3.
49 Tertio nota,quod iudex incompetens di-
citur,qui nullam habet iurisdictionē, Spec.
tit.de sententia §.3.num.5. Vnde vt validè
acquiratur alicui officiū, requiritur nedum
capacitas personæ tempore delationis, sed
etiam tempore assumptionis, quia eo tēpo-
re ius sibi acquiritur, Abb.c.post cessionem
vlt.not.de probat. Et vt partes conueniant
in certos iudices Curia cogit, Abb.c.fin. de
off.deleg. Et iudex si dissimulando grauat,
potest appellari, & per viam simplicis que-
relæ debet superior adiri,Bal.l.sed & si §.ait
prætor cir.med.& 2.rep.post princ.ex quib.
cau.maior.
50 Quarto nota,quod in appellatione de qua

princ.de cond.indeb.& quando ad maiorem potestatem refertur arbitrium iudicandi, manentibus omnibus rebus expectatur illa sententia, D.Aug.epist.136.circa fin.& 137. col.4.in princ.& infra quantum tempus debet deliberare est c.reg.plerunque cõtingit. sed si [AD IVRISDICTIONEM SVAM DVBITAT] applicando animum suum ad plura, l.de statu suo, vbi glo.ff.de testam. [PROBABILITER] credibiliter, secundum hominum opinionem, Nizolus in ver. probabiliter. [PERTINERE] quod latissimum est verbum, l.verbum illud pertinere de verb.sig. [DVBITATIONIS] quæ sit, Bal.l.scire leges 1.repet.cir.princ.ff.de legi. [SVAE CAVSAM LITERIS SVIS] de quibus in const.seq. [NON
38 PER PARTES] vt 2.Reg.11. Et sic processus non sunt dandi partibus, vt portent, nec literæ, nisi sub sigillo, quem si corruperint, puniuntur, Gra.hic num.9.10.& 16. [AD CVRIAM TRANSMITTENDO] nostro postulans certificari respõso, c.pen.de pœn.& remiss. [SED CERTVM, INFRA QVEM RESPONSIONEM EXPECTET, PARTIBVS TERMINVM PRAEFIGENDO CVRIAE NOSTRAE SECVRE] l.Papinianus §.si quis mortis ff.de inoff. testam. & inf.const.hostici. [RESCRIBAT] vt secundum rigorem, vel æquitatem responsum prodeat, c.cum illorum de sent.excom. [IVRI, ET QVALITATI NEGOCII A CVRIA NOSTRA RESPONSVM IDONEVM RECEPTVRVS] ita legati proconsulem suũ consulunt, & ipse ad consultationem legatorum respondere debet, l.solet ff.de off.procons. & lega. & si cosulitur, Princeps comprobat, l.1.§.ij
39 quibus de leg.3. Ita causam dubiam iudex potest committere consulendam sapienti, not. Bal.l.non sine de bonis quæ liber. facta electione prævia lista suspectorum, idem Bal.l.1.post nu.1. C.de relatio. interim ad iudicem pertinet audire, non autem approbare, vel reprobare, Bal.l.cum ij 1.rep.post princ. ff.de transact. immo inhibendus est, l.non distinguemus §.si is ff.de arbitris.

40 Videtur tamen quod priuilegium declinandi forum, & electio pœnarum sint occasiones declinandi maleficia, Lucas l.2.col.1. cir.med.de priuil.schol. adeo quod non sunt concedenda faciliter, ne ex hoc videantur impetrare, quod possint innoxie delinquere, idem Lucas l.si apparitor col.7.circa princ. de cohorta, etiam quia diuersitas in quantitate non inducit diuersam speciem iurisdictionis, sicut homo paruulus differt à magno non in specie, sed in quantitate, Abbas c.p.& g. num.12. circa fin. de officio deleg. Nec iudex debet dare apostolos ex officio nisi aliquis petat, Bal.l.eos §.apostolos in fi. C.de appell.

41 Dic quod mala orta sunt à bonis, D.Aug. 1.contra Iulianum col.pen.cir.med.ita non est inconueniens bonũ sequi ex malo. Arch. c.vouentibus 17.q.1.& nõ solum ex causis, sed ex vestibus Senatores intelliguntur. D. Aug.lib.quæstionum ex veteri testamento, col.pen.cir.med.& dari apostolos est speciale propter vigorem iudicij conseruandum, Bal.d.l.eos §.apostolos.

42 Nota quod Magna Curia habet iurisdictionem vniuersalem in toto regno, Loffr. cons.32.nu.8.cir.med. Adeo quod si causæ ciuiles, vel criminales infra semestre non terminentur, potest ipsas auocare, & cogere officiales vt acta transmittent, adest c.regni quorundam expositio, vbi Io.Ant.de Nigr. Cognoscit de feudis quaternatis, Pernus cons.13.in princ. Affl.dec.257.no.3.& licet alibi specialis potestas non præsumatur nisi probetur, Ant.de But.c.pen.post nu.1.de off. vicar. & dominus feudi cognoscit, c.1.apud quem, vel quos, limitatur, nisi iure communi, speciali priuilegio, vel contraria consuetudine aliquid sit detractum, c.nouit de iud. per consuetudinem enim, vel priuilegium detrahitur iurisdictioni vtilium dominorũ feudorum, vt non ipsi cognoscant, sed illi ad quos consuetudo, vel priuilegiũ iurisdictionem defert, Abb.d.c.nouit nu.7.& lex, siue cõsuetudo quando tribuit simpliciter iurisdictionem in castro, prouincia, siue ciuitate circa vniuersitatem causarum videtur concedere ordinariam, nisi concedatur per verbũ delegamus, vel auctoritate nostra, Abb. c.relatum post num.5.de off.deleg. & tunc mandando vnum, nõ tollit alterum, nec vna commissio alteri derogat eidem personæ factæ, Bal.l.cum antea nu.2.cir.fi.de arbitris.

43 Hodie omnes regnicolæ cõueniuntur in Sacro Consilio, nisi habeant speciale priuilegium, & tunc in appellationibus, & in certis casibus denegatæ iustitię conuenirentur, exceptis clericis, & miserabilibus personis, Paris de synd.in ver.de excessibus Baronum erga subditos, c.2. etiam quod facultas alicui competens non sit arctanda, Bald.l.fin. de vsu, & habit.

44 Secundo nota, quod personæ miserabiles sunt cæci, claudi, & mutilati, Abb.c.ea noscitur 3.not.de sent.excomm. Mulier vidua, pauper, & meretrix, & quando ei denegatur iustitia, Gra.in c.regni vt delatas nu.3.& 4. pupilli, Arno.6.epitomate, alibi dicitur miserabilis, & depressa, Bal.auth.clericus post nu.4.de Episc.& cler. Pauper, & miserabilis potest confugere ad Ecclesiam, Abb.c.pen. nu.2.in fi.& 3.de don.inter vir.& vxor. ita & ne inquietetur, potest eandem adire, quia est sub eius protectione, idem Abb.c.2.post nu.9.

nu. 4. & c. licet nu. 7. cir. princ. de foro comp. Omnes enim clerici tenentur ad tutelam ipsorum, Spec. tit. de tutore §. fin. num. 12. Et grauati in collectis an possint implorare auxilium ecclesiasticum, Gra. sup. const. post mundi machinam nu. 29. Et iudex ecclesiasticus debet subuenire oppressis, & omnibus miserabilibus personis omni auxilio destitutis, Abb. c. si hæredes nu. 9. cir. med. de testa. sed non incontinenti, sed data negligentia iudicis secularis, c. super quibusdam, vbi Abb. num. 4. de verb. sign. c. ex tenore 4. not. de foro comp. nam miserabiles ad Principẽ proclamãt, quandoque ad Ecclesiam, & possunt ordinaria iudicia declinare, Spec. tit. de reo. nu. 16. & respondere possunt corã ecclesiastico, vel seculare, Inn. d. c. super de verb. sign. ipsos tamen Rex debet tueri, Affl. sup. const. pessimam nu. 13. circa fin. Iudex verò semper debet esse fauorabilis, & protector pauperum, ne iniustè molestentur, Bal. l. illicitas §. ne potentiores 1. repe. in fi. de offic. præsid. & possunt sicut quidã alij declinare forum, gl. & Iser. sup. const. iusti cultores. & potest iudex supplere nemine petente, Bal. l. nec quidquã in ver. obseruare de off. procons. & leg. Verum iudici est facienda fides per horrescentiæ, Cap. decis. 112. post num. 5.

45 Vnde minoris, & miserabilibus personis competit priuilegium eligendi forum Regis, vel Magnæ Curiæ, si iurant perhorrescere potentiã aduersarij in illius foro: & sicut possunt eligere, ita & variare, Affl. hic nu. 36. & habent declinatoriam fori etiam contra priuilegiatos, Gra. decis. 20. Et quod dicitur de vidua, idem in virgine, Isern. & Affl. hic 8. q. num. 9. Quid in vidua Iudea, Iser. & Affl. cõst. si quis in posterum. 4. q. circa fin. post nu. 47. Et habet locum tam in causa ciuili, quàm criminali, vt in ritu Magnæ Curiæ, quod vidua, vel pupillus cõpareant, &c. Iser. & Affl. hic 5. q. post nu. 25. Idem in Ecclesia, quæ habet electionem fori etiam abdicatiuè, Cap. decis. 60.

46 Apparitores, & alij officiales non conueniuntur, nisi coram illo officiali cuius sunt apparitores, vel officiales: & si officialis ille habet cognitionẽ litis de qua agitur. Quid in apparitoribus Magistrorũ Rationalium. Luc. rub. cir. med. de apparit. præf. vrb. Ita curiales, aduocati, & procuratores eiusdẽ Curiæ in ritu præd. sub rub. de immu. off. curiæ, nisi agerent iure cesso, quia non traherent, nam declinatoria quæ obstaret cedẽti, obstaret cessionario, Gra. in ritu eiusdẽ 14. Insuper auocatio superioris inducit priuationem, & inhibitionem inferioris, & illius ligatur manus, Cals. consue. Burg. rub. 1. §. 5. ibi, sil ne agrace, nu. 194. cir. fin. Priuilegium autem prædictũ miserabilium personarum

47 non vsque extenditur, vt possit trahere causam feudalem, Affl. §. præterea inter duos nu. 3. cir. princ. de prohib. feu. alie. per Fred. & hic q. 10. nu. 23. Et si concurrit priuilegiũ causæ naturalis. i. ætatis, & priuilegium causæ accidentalis. i. miserabilitatis personæ, præfertur priuilegium causæ naturalis, & sic ætatis, vel actor sequitur forum rei, Affl. hic 12. q. nu. 19. & post nu. 35. Et an possit declinare forum ordinarij, Gra. hic nu. 4. nec haberet locum si per delictũ efficeretur cæcus, vel mutilatus, quia tunc non habet locum hoc priuilegium, Iser. hic cir. med. Ita si quis culpa sua incidit in irregularitatem, secus si manum, oculũ, vel aliquid aliud non culpa sua amisit, glo. c. licet in ver. priuatus, post princ. de elect. in vj. Si in paupertatẽ culpa sua deuenit, non iuuatur ex ea, Alex. cõs. 176. nu. 4. cir. med. 7. vol. nam culpa sua peruenit ad casum, Inn. c. 1. de æta. & qual. vel necessitatem, c. si quis cuius 72. dist. nec ei succurritur, qui se posuit in necessitate, gl. c. l. si mu

48 lier quod met. cau. Vnde iudex si est suspectus parti ex culpa partis, non potest recusari vt suspectus, Abb. c. vt debitus nu. 32. de appell. An repellat inimicitia affectata, multa Cassa. pro, & contra, consue. Burg. rub. 3. §. 2. ibi, ora la personne, nu. 8. Vnde sciens nõ posse probari debitum nisi per vnũ testem, si dedit illi alapam, vt repellat ex capite inimicitiæ, iudex ex circunstantijs cõsiderabit ne malitia illi prosit, Abb. c. repellitur in fi. de accus. cum alias non possit reprobare iudicem, vel testẽ ex causa quæ ex se procedit, Arch. c. cuius in princ. 3. q. 8. & c. fin. 4. q. 2. & 3. si culpa sua egit, indignũ est subueniri, Abb. c. quæ in ecclesiarũ nu. 17. in fi. de cõst. & sic paupertas in quam quis culpa sua incidit, non iuuat, Luc. lib. col. fin. post princ. de prædijs cur. Et quando per priuilegium derogatur, d. l. vni. quando Imp. inter popillũ, & viduam, vel alteri priuilegio in corpore iuris clauso, est necessaria specialis mentio, Bald. cons. 118. num. 5. vol. 3.

49 Tertio nota, quod iudex incompetens dicitur, qui nullam habet iurisdictionẽ, Spec. tit. de sententia §. 3. num. 5. Vnde vt validè acquiratur alicui officiũ, requiritur nedum capacitas personæ tempore delationis, sed etiam tempore assumptionis, quia eo tẽpore ius sibi acquiritur, Abb. c. post cessionem vlt. not. de probat. Et vt partes conueniant in certos iudices Curia cogit, Abb. c. fin. de off. deleg. Et iudex si dissimulando grauat, potest appellari, & per viam simplicis querelæ debet superior adiri, Bal. l. sed & si §. ait prætor cir. med. & 2. rep. post princ. ex quib. cau. maior.

50 Quarto nota, quod in appellatione de qua

princ.de cond.indeb.& quando ad maiorem potestatem refertur arbitrium iudicandi, manentibus omnibus rebus expectatur illa sententia, D.Aug.epist.136.circa fin.& 137. col.4.in princ.& infra quantum tempus debet deliberare est c.reg.plerunque cõtingit. sed si [Ad Ivrisdictionem Svam Dvbitat] applicando animum suum ad plura, l.de statu suo, vbi glo.ff.de testam. [Probabiliter] credibiliter, secundum hominum opinionem, Nizolus in ver. probabiliter. [Pertinere] quod latissimum est verbum, l.verbum illud pertinere de verb.sig. [Dvbitationis] quæ sit, Bal.l.scire leges 1.repet.cir.princ.ff.de legi. [Svae Cavsam Literis Svis] de quibus in const.seq. [Non
38 Per Partes] vt 2.Reg.11. Et sic processus non sunt dandi partibus, vt portent, nec literæ, nisi sub sigillo, quem si corruperint, puniuntur, Gra.hic num.9.10.& 16. [Ad Cvriam Transmittendo] nostro postulans certificari respõso, c.pen.de pœn.& remiss. [Sed Certvm, Infra Qvem Responsionem Expectet, Partibvs Terminvm Praefigendo Cvriae Nostrae Secvre] l.Papinianus §.si quis mortis ff.de inoff. testam. & inf.const.hostici. [Rescribat] vt secundum rigorem, vel æquitatem responsum prodeat, c.cum illorum de sent.excom. [Ivri, Et Qvalitati Negocis A Cvria Nostra Responsvm Idonevm Receptvrvs] ita legati proconsulem suũ consulunt, & ipse ad consultationem legatorum respondere debet, l.solet ff.de off.procons. & lega. & si cõsulitur, Princeps comprobat, l.1.§.ij
39 quibus de leg. 3. Ita causam dubiam iudex potest committere consulendam sapienti, not. Bal.l.non sine de bonis quæ liber. facta electione præuia lista suspectorum, idem Bal. l.1. post nu.1. C.de relatio. interim ad iudicem pertinet audire, non autem approbare, vel reprobare, Bal.l.cum ij 1.rep.post princ. ff.de transact. immo inhibendus est, l.non distinguemus §.si is ff.de arbitris.

40 Videtur tamen quod priuilegium declinandi forum, & electio pœnarum sint occasiones declinandi maleficia, Lucas l.2.col.1. cir.med.de priuil.schol. adeo quod non sunt concedenda faciliter, ne ex hoc videantur impetrare, quod possint innoxię delinquere, idem Lucas l.si apparitor col.7.circa princ. de coharta. etiam quia diuersitas in quantitate non inducit diuersam speciem iurisdictionis, sicut homo paruulus differt à magno non in specie, sed in quantitate, Abbas c.p.& g. num.12. circa fin. de officio deleg. Nec iudex debet dare apostolos ex officio nisi aliquis petat, Bal.l.eos §.apostolos in fi. C.de appell.

41 Dic quod mala orta sunt à bonis, D.Aug. 1.contra Iulianum col.pen.cir.med.ita non est inconueniens bonũ sequi ex malo. Arch. c.vouentibus 17.q.1.& nõ solum ex causis, sed ex vestibus Senatores intelliguntur. D. Aug. lib.quæstionum ex veteri testamento, col.pen.cir.med.& dari apostolos est speciale propter vigorem iudicij conseruandum, Bal.d.l.eos §.apostolos.

42 Nota quod Magna Curia habet iurisdictionem vniuersalem in toto regno, Loffr. cons.32.nu.8. cir.med. Adeo quod si causæ ciuiles, vel criminales infra semestre non terminentur, potest ipsas auocare, & cogere officiales vt acta transmittent, adest c.regni quorundam expositio, vbi Io.Ant.de Nigr. Cognoscit de feudis quaternatis, Pernus cons.13.in princ. Affl.dec.257.nu.3.& licet alibi specialis potestas non præsumatur nisi probetur, Ant.de But.c.pen.post nu.1.de off. vicar. & dominus feudi cognoscit, c.1. apud quem, vel quos, limitatur, nisi iure communi, speciali priuilegio, vel contraria consuetudine aliquid sit detractum, c.nouit de iud. per consuetudinem enim, vel priuilegium detrahitur iurisdictioni vtilium dominorũ feudorum, vt non ipsi cognoscant, sed illi ad quos consuetudo, vel priuilegiũ iurisdictionem defert, Abb.d.c.nouit nu.7. & lex, siue cõsuetudo quando tribuit simpliciter iurisdictionem in castro, prouincia, siue ciuitate circa vniuersitatem causarum videtur concedere ordinariam, nisi concedatur per verbũ delegamus, vel auctoritate nostra, Abb. c.relatum post num.5. de off. deleg. & tunc mandando vnum, nõ tollit alterum, nec vna commissio alteri derogat eidem personæ factæ, Bal.l.cum antea nu.2.cir.fi.de arbitris.

43 Hodie omnes regnicolæ cõueniuntur in Sacro Consilio, nisi habeant speciale priuilegium, & tunc in appellationibus, & in certis casibus denegatæ iustitię conuenirentur, exceptis clericis, & miserabilibus personis, Paris de synd.in ver.de excessibus Baronum erga subditos, c.2. etiam quod facultas alicui competens non sit arctanda, Bald.l.fin. de vsu, & habit.

44 Secundo nota, quod personæ miserabiles sunt cœci, claudi, & mutilati, Abb.c.ea noscitur 3.not.de sent.excomm. Mulier vidua, pauper, & meretrix, & quando ei denegatur iustitia, Gra.in c.regni vt delatas nu.3.& 4. pupilli, Arno.6.epitomate, alibi dicitur miserabilis, & depressa, Bal.auth.clericus post nu.4.de Episc.& cler. Pauper, & miserabilis potest confugere ad Ecclesiam, Abb.c.pen. nu.2.in fi.& 3.de don.inter vir.& vxor. ita & ne inquietetur, potest eandem adire, quia est sub eius protectione, idem Abb.c.2.post nũ.9.

nu. 4. & c. licet nu. 7. cir. princ. de foro comp.
Omnes enim clerici tenentur ad tutelam
ipsorum, Spec. tit. de tutore §. fin. num. 12.
Et grauati in collectis an possint implorare
auxilium ecclesiasticum, Gra. sup. const. post
mundi machinam nu. 19. Et iudex ecclesia-
sticus debet subuenire oppressis, & omnibus
miserabilibus personis omni auxilio desti-
tutis, Abb. c. si heredes nu. 9. cir. med. de te-
sta. sed non incontinenti, sed data negligen-
tia iudicis secularis, c. super quibusdam, vbi
Abb. num. 4. de verb. sign. c. ex tenore 4. not.
de foro comp. nam miserabiles ad Principē
proclamāt, quandoque ad Ecclesiam, & pos-
sunt ordinaria iudicia declinare, Spec. tit. de
reo nu. 16. & respondere possunt corā eccle-
siastico, vel seculare, Inn. d. c. super de verb.
sign. ipsos tamen Rex debet tueri, Affl. sup.
const. pessimam nu. 13. circa fin. Iudex verò
semper debet esse fauorabilis, & protector
pauperum, ne iniustè molestentur, Bal. l. illi-
citas §. ne potentiores 1. repe. in fi. de offic.
præsid. & possunt sicut quidā alij declinare
forum, gl. & Iser. sup. const. iusti cultores. &
potest iudex supplere nemine petente, Bal.
l. nec quidquā in ver. obseruare de off. pro-
cons. & leg. Verum iudici est facienda fides
per horrescentiæ, Cap. decis. 112. post num. 5.
45 Vnde tutoris, & miserabilibus personis com
petit priuilegium eligendi forum Regis, vel
Magnæ Curiæ, si iurant perhorrescere poten
tiā aduersarij in illius foro: & sicut possunt
eligere, ita & variare, Affl. hic nu. 36. & ha-
bent declinatoriam fori etiam contra priui
legiatos, Gra. decis. 30. Et quod dicitur de
vidua, idem in virgine, Isern. & Affl. hic 8. q.
nu. 9. Quid in vidua Iudæa, Iser. & Affl. cōst.
si quis in posterum 4. q. circa fin. post nu. 47.
Et habet locum tam in causa ciuili, quam
criminali, ut in ritu Magnæ Curiæ, quod vi-
dua, vel pupillus cōpareant, &c. Iser. & Affl.
hic 5. q. post num. 5. Idem in Ecclesia, quæ ha-
bet electionem fori etiam abdicatiuè, Cap.
46 decis. 160. Apparitores, & alij officiales non
conueniuntur, nisi coram illo officiali cuius
sunt apparitores, vel officiales: & si officia-
lis ille habet cognitionē litis de qua agitur.
Quid in apparitoribus Magistrorū Rationa
lium. Luc. rub. cir. med. de apparit. præf. vrb.
Ita curiales, aduocati, & procuratores eius-
dē Curiæ in ritu præd. sub rub. de immu. off.
curiæ, nisi agerent iure cesso, quia non trahe
rent, nam declinatoria quæ obstaret cedēti,
obstaret cessionario, Gra. in ritu eiusdē 14.
Insuper auocatio superioris inducit priua-
tionem, & inhibitionem inferioris, & illius
ligātur manus, Cass. consue. Burg. rub. 1. §. 5.
ibi, sil ne agrace, nu. 194. cir. fin. Priuilegium
autem prædictū miserabilium personarum
47 non vsque extenditur, vt possit trahere cau-
sam feudalem, Affl. §. præterea inter duos
nu. 3. cir. princ. de prohib. feu. alie. per Fred.
& hic q. 10. nu. 23. sit si concurrit priuilegiū
causæ naturalis. i. ætatis, & priuilegium cau
sæ accidentalis. i. miserabilitatis personæ,
præfertur priuilegium causæ naturalis, & sic
ætatis, vel actor sequitur forum rei, Affl. hic
12. q. nu. 29. & post nu. 35. Et an possit decli-
nare forum ordinarij, Gra. hic nu. 4. nec ha-
beret locum si per delictū efficeretur cæcus,
vel mutilatus, quia tunc non habet locum
hoc priuilegium, Iser. hic cir. med. Ita si quis
culpa sua incidit in irregularitatem, secus
si manum, oculū, vel aliquid aliud non culpa
sua amisit, glo. c. licet in ver. priuatus, post
princ. de elect. in vj. Si in paupertatē culpa
sua deuenit, non iuuatur ex ea, Alex. cōs. 176.
nu. 4. cir. med. 7. vol. nam culpa sua peruenit
ad casum, Inn. c. 1. de æta. & qual. vel necessi-
tatem, c. si quis cuius 92. dist. nec ei succur-
ritur, qui se posuit in necessitate, gl. i. l. si mu
48 lier quod met. cau. Vnde iudex si est suspe-
ctus parti ex culpa partis, non potest recu-
sari vt suspectus, Abb. c. vt debitus nu. 32. de
appell. An repellatur inimicitia affectata, mul
ta Cassa. pro, & contra, consue. Burg. rub. 3.
§. 1. ibi, ou la personne, nu. 8. Vnde sciens nō
posse probari debitum nisi per vnū testem, si
dedit illi alapam, vt repellat ex capite ini-
micitiæ, iudex ex circunstantijs cōsiderabit
ne malitia illi prosit, Abb. c. repellitur in fi.
de accus. cum alias non possit reprobare iu-
dicem, vel testē ex causa quæ ex se procedit,
Arch. c. cuius in princ. 3. q. 8. & c. filij 4. q. 2.
& 3. si culpa sua egit, indignū est subueniri,
Abb. c. quæ in ecclesiarū nu. 17. in fi. de cōst.
& sic paupertas in quam quis culpa sua inci
dit, non iuuat, Luc. lib. col. fin. post princ. de
prædijs cur. Et quando per priuilegium de-
rogatur, d. l. vni. quando Imp. inter pupillū,
& viduam, vel alteri priuilegio in corpore
iuris clauso, est necessaria specialis mentio,
Bald. cons. 135. num. 5. vol. 3.
49 Tertio nota, quod iudex incompetens di-
citur, qui nullam habet iurisdictionē, Spec.
tit. de sententia §. 3. num. 5. Vnde vt validè
acquiratur alicui officiū, requiritur nedum
capacitas personæ tempore delationis, sed
etiam tempore assumptionis, quia eo tēpo-
re ius sibi acquiritur, Abb. c. post cessionem
vlt. not. de probat. Et vt partes conueniant
in certos iudices Curia cogit, Abb. c. fin. de
off. deleg. Et iudex si dissimulando grauat,
potest appellari, & per viam simplicis que-
relæ debet superior adiri, Bal. l. sed & si §. ait
prætor cir. med. & 2. rep. post princ. ex quib.
cau. maior.
50 Quarto nota, quod in appellatione de qua

princ.de cond.indeb.& quando ad maiorem
potestatem refertur arbitrium iudicandi,
manentibus omnibus rebus expectatur illa
sententia, D.Aug.epist.136.circa fin.& 137.
col.4.in princ.& infra quantum tempus de-
bet deliberare est c.reg.plerunque cõtingit.
sed si [AD IVRISDICTIONEM SVAM DVBI-
TAT] applicando animum suum ad plura,
l.de statu suo, vbi glo.ff.de testam. [PROBA-
BILITER] credibiliter, secundum hominum
opinionem, Nizolus in ver. probabiliter.
[PERTINERE] quod latissimum est verbum,
l.verbum illud pertinere de verb.sig. [DV-
BITATIONIS] quæ sit, Bal.l.scire leges 1.re-
pet.cir.princ.ff.de legi. [SVAE CAVSAM LI-
TERIS SVIS] de quibus in const.seq. [NON
38 PER PARTES] vt 2.Reg.11. Et sic processus
non sunt dandi partibus, vt portent, nec li-
teræ, nisi sub sigillo, quem si corruperint, pu-
niuntur, Gra.hic num.9.10.& 16. [AD CV-
RIAM TRANSMITTENDO] nostro postulans
certificari respõso, c.pen.de pœn.& remiss.
[SED CERTVM, INFRA QVEM RESPONSIO-
NEM EXPECTET, PARTIBVS TERMINVM
PRAEFIGENDO CVRIAE NOSTRAE SECV-
RE] l.Papinianus §.si quis mortis ff.de inoff.
testam. & inf.const.hostici. [RESCRIBAT]
vt secundum rigorem, vel æquitatem respon
sum prodeat, c.cum illorum de sent.excom.
[IVRI, ET QVALITATI NEGOCII A CVRIA
NOSTRA RESPONSVM IDONEVM RECEPTV-
RVS] ita legati proconsulem suũ consulunt,
& ipse ad consultationem legatorum respon
dere debet, l.solet ff.de off.proconf.& lega.
& si cõsulitur, Princeps comprobat, l.1.§.ij
39 quibus de leg.3. Ita causam dubiam iudex
potest committere consulendam sapienti,
not. Bal.l.non sine de bonis quæ liber. facta
electione præuia lista suspectorum, idem
Bal.l.1.post nu.1.C.de relatio. interim ad
iudicem pertinet audire, non autem appro-
bare, vel reprobare, Bal.l.cum ij 1.rep.post
princ. ff.de transact. immo inhibendus est,
l.non distinguemus §.si is ff.de arbitris.
40 Videtur tamen quod priuilegium decli-
nandi forum, & electio pœnarum sint occa-
siones declinandi maleficia, Lucas l.2.col.1.
cir.med.de priuil.schol. adeo quod non sunt
concedenda faciliter, ne ex hoc videantur
impetrare, quod possint innoxię delinquere,
idem Lucas l.si apparitor col.7.circa princ.
de coharta.etiam quia diuersitas in quanti-
tate non inducit diuersam speciem iurisdi-
ctionis, sicut homo paruulus differt à ma-
gno non in specie, sed in quantitate, Abbas
c.p.& g. num.12. circa fin. de officio deleg.
Nec iudex debet dare apostolos ex officio,
nisi aliquis petat, Bal.l.eos §.apostolos in fi.
C.de appell.
41 Dic quod mala orta sunt à bonis, D.Aug.
1.contra Iulianum col.pen.cir.med.ita non
est inconueniens bonũ sequi ex malo. Arch.
c.vouentibus 17.q.1.& nõ solum ex causis,
sed ex vestibus Senatores intelliguntur. D.
Aug. lib.quæstionum ex veteri testamento,
col.pen.cir.med.& dari apostolos est specia
le propter vigorem iudicij conseruandum,
Bal.d.l.eos §.apostolos.
42 Nota quod Magna Curia habet iurisdi-
ctionem vniuersalem in toto regno, Loffr.
cons.32.nu.8.cir.med. Adeo quod si causæ
ciuiles, vel criminales infra semestre non
terminentur, potest ipsas auocare, & cogere
officiales vt acta transmittent, adest c.regni
quorundam expositio, vbi Io.Ant.de Nigr.
Cognoscit de feudis quaternatis, Pernus
cons.13.in princ. Affl.dec.257.nu.3.& licet
alibi specialis potestas non præsumatur nisi
probetur, Ant.de But.c.pen.post nu.1.de off.
vicar. & dominus feudi cognoscit, c.1.apud
quem, vel quos, limitatur, nisi iure commu-
ni, speciali priuilegio, vel contraria consue-
tudine aliquid sit detractum, c.nouit de iud.
per consuetudinem enim, vel priuilegium
detrahitur iurisdictioni vtilium dominorũ
feudorum, vt non ipsi cognoscant, sed illi ad
quos consuetudo, vel priuilegiũ iurisdictio-
nem defert, Abb.d.c.nouit nu.7. & lex, siue
cõsuetudo quando tribuit simpliciter iuris-
dictionem in castro, prouincia, siue ciuitate
circa vniuersitatem causarum videtur con-
cedere ordinariam, nisi concedatur per ver-
bũ delegamus, vel auctoritate nostra, Abb.
c.relatum post num.5. de off. deleg. & tunc
mandando vnum, nõ tollit alterum, nec vna
commissio alteri derogat eidem personæ fa-
ctæ, Bal.l.cum antea nu.2.cir.fi.de arbitris.
43 Hodie omnes regnicolæ cõueniuntur in Sa-
cro Consilio, nisi habeant speciale priuile-
gium, & tunc in appellationibus, & in certis
casibus denegatæ iustitię conuenirentur, ex-
ceptis clericis, & miserabilibus personis,
Paris de synd.in ver.de excessibus Baronum
erga subditos, c.2. etiam quod facultas ali-
cui competens non sit arctanda, Bald.l.fin.
de vsu, & habit.
44 Secundo nota, quod personæ miserabiles
sunt cœci, claudi, & mutilati, Abb.c.ea no-
scitur 3.not.de sent.excomm. Mulier vidua,
pauper, & meretrix, & quando ei denegatur
iustitia, Gra.in c.regni vt delatas nu.3.& 4.
pupilli, Arno.6.epitomate, alibi dicitur mi-
serabilis, & depressa, Bal.auth.clericus post
nu.4.de Episc.& cler. Pauper, & miserabilis
potest confugere ad Ecclesiam, Abb.c.pen.
nu.5.in fi.& 3.de don.inter vir.& vxor. ita
& ne inquietetur, potest eandem adire, quia
est sub eius protectione, idem Abb.c.2.post
nũ.9.

nu.5.& c.licet nu.7.cir.princ.de foro comp.
Omnes enim clerici tenentur ad tutelam
ipsorum, Spec. tit.de tutore §.fin. num.12.
Et grauati in collectis an possint implorare
auxilium ecclesiasticum, Gra.sup.const.post
mundi machinam nu.19. Et iudex ecclesia-
sticus debet subuenire oppressis, & omnibus
miserabilibus personis omni auxilio desti-
tutis, Abb.c.si heredes nu.9.cir.med.de te-
sta. sed non incontinenti, sed data negligen-
tia iudicis secularis, c.super quibusdam, vbi
Abb.num.4.de verb.sign.c.ex tenore 4.not.
de foro comp. nam miserabiles ad Principē
proclamāt, quandoque ad Ecclesiam, & pos-
sunt ordinaria iudicia declinare, Spec.tit.de
reo.nu.16.& respondere possunt corā eccle-
siastico, vel seculare, Inn.d.c.super de verb.
sign. ipsos tamen Rex debet tueri, Affl.sup.
const.pessimam nu.13.circa fin. Iudex verò
semper debet esse fauorabilis, & protector
pauperum, ne iniustè molestentur, Bal.l.illi-
citas §.ne potentiores 1.repe.in fi. de offic.
præsid. & possunt sicut quidā alij declinare
forum, gl.& Iser.sup.const.iusti cultores. &
potest iudex supplere nemine petente, Bal.
l.nec quidquā in ver. obseruare de off. pro-
cons.& leg. Verum iudici est facienda fides
per horrescentiæ, Cap.decis.112.post num.5.
45 Vnde itaque & miserabilibus personis com
petit priuilegium eligendi forum Regis, vel
Magnæ Curiæ, si iurant perhorrescere poten
tiā aduersarij in illius foro: & sicut possunt
eligere, ita & variare, Affl.hic nu.36. & ha-
bent declinatoriam fori etiam contra priui
legiatos, Gra.decis.30. Et quod dicitur de
vidua, idem in virgine, Isern.& Affl.hic 8.q.
nu.9. Quid in vidua Iudæa, Iser.& Affl.cōst.
si quis in posterum 4.q.circa fin.post nu.47.
Et habet locum tam in causa ciuili, quàm
criminali, vt in ritu Magnæ Curiæ, quod vi-
dua, vel pupillus cōpareant &c. Iser.& Affl.
hic 5.q.post nu.15. Idem in Ecclesia, quæ ha-
bet electionem fori etiam iudicatiuè, Cap.
46 decis.160. Apparitores, & alij officiales non
conueniuntur, nisi coram illo officiali cuius
sunt apparitores, vel officiales: & si officia-
lis ille habet cognitionē litis de qua agitur.
Quid in apparitoribus Magistrorū Rationa
lium. Luc.rub.cir.med.de apparit.præf.vrb.
Ita curiales, aduocati, & procuratores eius-
dē Curiæ in ritu præd.sub rub.de immu.off.
curiæ, nisi agerent iure cesso, quia non trahe
rent, nam declinatoria quæ obstaret cedēti,
obstaret cessionario. Gra.in ritu eiusdē 14.
Insuper auocatio superioris inducit priua-
tionem, & inhibitionem inferioris, & illius
ligatur manus, Cals.consue.Burg.rub.1.§.5.
ibi, fil ne agrace, nu.194.cir.fin. Priuilegium
autem prædictū miserabilium personarum
47 non vsque extenditur, vt possit trahere cau-
sam feudalem, Affl. §. præterea inter duos
nu.3.cir.princ.de prohib.feu.alie.per Fred.
& hic q.10.nu.23. Et si concurrit priuilegiū
causæ naturalis. i. ætatis, & priuilegium cau
sæ accidentalis .i. miserabilitatis personæ,
præfertur priuilegium causæ naturalis, & sic
ætatis, vel actor sequitur forum rei, Affl.hic
12.q.nu.19.& post nu.35. Et an possit decli-
nare forum ordinarij, Gra.hic nu.4. nec ha-
beret locum si per delictū efficeretur cæcus,
vel mutilatus, quia tunc non habet locum
hoc priuilegium, Iser.hic cir.med. Ita si quis
culpa sua incidit in irregularitatem, secus
si manum, oculū, vel aliquid aliud non culpa
sua amisit, glo.c.licet in ver. priuatus, post
princ.de elect.in vj. Si in paupertatē culpa
sua deuenit, non iuuatur ex ea, Alex.cōs.176.
nu.4.cir.med.7.vol. nam culpa sua peruenit
ad casum, Inn.c.1.de æta.& qual.vel necessi-
tatem, c.si quis cuius 92.dist. nec ei succur-
ritur, qui se posuit in necessitate, gl.c.l.si mu
48 lier quod met.cau. Vnde iudex si est suspe-
ctus parti ex culpa partis, non potest recu-
sari vt suspectus, Abb.c.vt debitus nu.32.de
appell. An repellatur inimicitia affectata, mul
ta Cassa.pro, & contra, consue.Burg.rub.3.
§.1.ibi, ora la personne, nu.8. Vnde sciens nō
posse probari debitum nisi per vnū testem, si
dedit illi alapam, vt repellat ex capite ini-
micitiæ, iudex ex circunstantijs cōsiderabit
ne malitia illi prosit, Abb.c.repellitur in fi.
de accus. cum alias non possit reprobare iu-
dicem, vel testē ex causa quæ ex se procedit,
Arch.c.cuius in princ.3.q.8. & c.filij 4.q.1.
& 3. si culpa sua egit, indignū est subueniri,
Abb.c.quæ in ecclesiarū nu.17.in fi.de cōst.
& sic paupertas in quam quis culpa sua inci
dit, non iuuat, Luc.lib.col.fin.post princ.de
prædijs cur. Et quando per priuilegium de-
rogatur, d.l.vni. quando Imp.inter pupillū,
& viduam, vel alteri priuilegio in corpore
iuris clauso, est necessaria specialis mentio,
Bald.cons.315.num.5.vol.3.
49 Tertiò nota, quod iudex incompetens di-
citur, qui nullam habet iurisdictionē, Spec.
tit.de sententia §.3.num.5. Vnde vt validè
acquiratur alicui officiū, requiritur nedum
capacitas personæ tempore delationis, sed
etiam tempore assumptionis, quia eo tēpo-
re ius sibi acquiritur, Abb.c.post cessionem
vlt.not.de probat. Et vt partes conueniant
in certos iudices Curia cogit, Abb.c.fin. de
off.deleg. Et iudex si dissimulando grauat,
potest appellari, & per viam simplicis que-
relæ debet superior adiri, Bal.l.sed & si §.ait
prætor cir.med.& 2.rep.post princ.ex quib.
cau.maior.
50 Quartò nota, quod in appellatione de qua

cognoscit Magna Curia, duo dantur remedia, appellationis, & restitutionis, quæ simul nascũtur, sed omissa appellatione potest peti restitutio, Bald. l. elegantur §. si quis, post princ. de cond. indeb. Et qui promisit stare sententiæ, quando possit appellare, & quãdo non. Iudex verò appellationis debet sequi partium conuentionem, Bald. l. tale pactum §. qui prouocauit 1. & 2. repet. ff. de pactis 1. & ex quibus impugnatur, Spec. tit. de appell. §. 12. in princ. Quomodo formetur libellus, Spec. præd. tit. eo. de appell. lo secondo, §. 4.

51 Et dicitur iudex appellationis substitutus iudicis à quo, quia trãsfunditur iurisdictio, & auctoritas iudicis à quo, in iudicem appellationis, vel non est transfusio, sed ascensio de minore ad maiorem, Bald. l. pen. in fi. iud. solui sit apertura, datur, vel non terminus ad non posita ponendum; facit quod dicit Spec. tit. de remiss. §. 5. & citatus à iudice à quo, vt vadat recepturus terminum de se præsentando superiori, si comparet, & accipit terminũ, non renunciat appellationi, Bald. l. 2. post princ. de bonis auct. iud. possid. Officium eius a quo appellatur quid sit, & eius ad quẽ appellatur, Spec. d. tit. de appell. §. 9. & 10. & si non recipit appellationẽ punitur, & assessores debent cõtradicere penes acta, ita si recepit appellationem, sed denegauit apostolos, Bald. l. quoniam iudices, & l. si appellationem C. de appell. debet enim fieri remissio per eum à quo appellauit, si procedebat in forma iudicij, Spec. d. tit. de remiss. §. fin. nu. 1. & appellatione pendente, debet supersedere, idẽ Spec. d. tit. de appell. §. 10. nu. 4. & 5. Et quando sententia, vel factum requirit confirmationem superioris, reus est detinendus in carcere eius qui fecit processum, nec est ad superiorem remittendus, Bal. l. si quis filio §. eius qui tit. med. de iniusto. rup. & irri. testam. si petit repulsam coram iudice à quo, non renunciat appellationi, Bal. l. si nihil interest 2. rep. ff. de inoff. testa. alias qui decreto consentit, vel sententiæ videtur pacisci de stando ei, & qui ex decreto agit, videtur illi consentire, & operatur ac si à principio consensisset, Bal. l. si à procedente §. Lucius ff. mandati. Posset procurator renunciare appellationi, cum causa, & causa introducta per appellationem non potest appellatio geminari, & si appellauit procurator, an possit principalis, Bal. l. bum procuratorem in fi. princ. & §. 1. de noui operis nunciat. Appellatio, & rescriptum habentur pro libello, Bald. l. eleganter §. si quis in princ. & col. 2. post med. de cond. indeb. debent remitti acta, & cum illis sententia, addit. ad Spec. in princ. tit. de sententia, Bal. 3. addit. in princ. ad Speculat. d. tit.

52 de appellat. Et inter acta iudicialia debent allegationes, & disputationes contineri, Spec. tit. de disput. & alleg. aduoc. §. 3. nu. 11. licet scriptura tantum quæ fit coram iudice, dicatur de actis, Bald. l. illud num. 3. in fi. de sacrosanct. eccl. Index autem appellationis non debet iudicare, nisi visis actis primi iudicis, Bald. addit. 2. col. 3. in princ. ad Speculat. d. tit. de appellat. in fi. attestationibus vtriusque partis inspectis, c. inter dilectos de excess. prælat. licet possit sententiam confirmare ex nouis causis, reprobatis causis allegatis per primum iudicem, & hoc in diffinitiua, secus in interloquutoria, Bal. l. fin. in princ. quod cum eo, adeo quod male acta, non bene facta rescindere consueuit, Bal. l. emptorem num. 4. C. locati, & sic quod canonicum fuerit iustitia mediante decernet, c. per tuas de sentent. excomm. & iudex appellationis exequitur sententiam, Bald. d. l. tale pactum §. qui prouocauit 1. repet. & 2. num. 8. 9. & 10. ff. de pactis.

Vltimo nota, quod quando non reperitur ius expressum, non culpatur iudex si superiorem consulit, Speculat. tit. de relatio. §. 2. vbi ponit casus, & vltimus est recursus ad Principem pro re dubia, Aff. supra constit. præsenti lege, circa fin. vt causæ prius inchoatæ terminentur, alias quidquid dicat rescriptum, debet iudex seruare leges, Spec. d. tit. de appell. §. 12. post num. 20.

De impetrandis literis à Curia Magistri Iustitiarij.

DICTVM fuit qualiter grauatus declinando inferiorem, adhibit superiorem, & quid proponit, l. vt responsum in glo. 1. C. de transact. nunc ponit quid faciet Magna Curia iudicibus inferioribus super retardata, vel denegata iustitia, & de quo appellans impetrabit literas à Magistro Iustitiario, & eius Curia, vt latius in textu.

SVMMARIVM.

1 *Actus, voluntas, differentia, & sertina vna trahit aliam.*

2 *Littera quid, & vnde, & quid operetur.*

3 *Remissio, est causa commissa ad committentem facta remissio.*

4 *Inquisitio loco accusationis succedit.*

5 *Sigilla plura quis habere poteſt ad plures actus diſtincta.*

6 *Sigillum cũ certa exactione pro qualibet impreſſione hodie conceditur.*

7 *Prædictum, facit relationem, & repetitionem præcedentis.*

8 *Iudex habet notarium deputatum, qui quod de eius mandato, vel coram eo facit, inter acta iudicis connumeratur.*

9 *Diligentia cum bona fide debet eſſe coniuncta.*

10 *Clauſula, ſi qua ſunt, in conceſſionibus, et donationibus ſubintelligitur.*

11 *Inquiſitio eſt agendi modus extraordinarius.*

12 *Licentia eſt verbum facultatis, non neceſſitatis.*

13 *Volumus, eſt verbũ præſentis tẽporis.*

14 *Sententia eſt terminus diſputationis.*

15 *Literis iudicis circa remiſſionem creditur, quid in literis executorum, & Abbatum.*

16 *Conſilio, vel de conſilio alicuius aliquid fieri, ſunt diuerſa.*

17 *Interloquutoria formatur, iuxta conſilium, quod eſt de actis.*

18 *Sententia de conſilio talis valet, ſecus in arbitro.*

19 *Conſenſus, & conſilium quando requiritur, non valet vnum ſine alio.*

20 *Conſilio alterius ſi quid eſt faciendũ, tenetur expectare, ſed non ſequi.*

21 *Lex conſulit, & valet pactum quod fiat cum conſilio ſapientis.*

22 *Cauſa ſi committitur conſulenda tribus, duo conſulunt vnum, tertius aliud, iudex ſi vni adhæret, an ſtetur.*

23 *Literarum appellatione omnes continentur.*

1 LITERAS] actus actum, potentia potentiã cauſat, appendix ad D.Th. 1.par.q.77.art.7. Vna voluntas trahit ad ſe aliam, Bal.l.1.num.32. in fi.qui admi. Differentia differẽtiam trahit, cortina cortinam, idem Bal.l.1.rep.1.nu.5. in fi.de iure emph.l.vni.§.in princ. num.16.
in fi.de caduc.toll. Ex vna inuenitur via ad
alias quæſtiones c.ex multa in princ. de voto,
& voti redempt. quia ſuperior aditus, vt
ſupra, per viam appellationis, vel querelæ,
c.venerabilibus de ſent.excomm.in vj. pronunciabit
appellationem iuſtam, vel iniuſtã,
ſi iniuſtam cõdemnabit appellantem ad expenſas,
& remittit ad iudicem à quo, Spec.
tit.de appell.§.10.nu.1.post med.ſi eſt iuſta,
citat partes, vt procedi poſſit, ita quando
mandat inquiri, & acta tranſmitti ad Magnam
Curiam, in omnibus prædictis caſibus
oportet literas fieri, quæ, qualiter, & ſub
qua forma ſint faciendæ, Spec.tit.de remiſſione
§.4.& dicitur hic in tex.qui diuiditur,
2 & ſummatur vt per Affl.& dicit [LITERAS]
quæ ſunt indices rerum, ſignaq; verborum,
quibus tanta vis eſt, vt nobis dicta abſentes
loquantur ſine voce, & dicuntur quaſi legiteræ,
quia iter legentibus præſtant, vel quia
in legendo iterantur, ſeu a lecturis, quia plerunque
antiqui in ceratis tabulis ſcribebãt,
ſiue dicuntur quaſi lineam terentes, Lucas
l.vni.in princ.de ſuperindi. & fingunt dominum
eſſe præſentem, Bal.l.ſi procuratorẽ in
princ.ff.de procu. [DE REMISSIONE PRAEDICTA]
facienda partibus cõſentientibus,
vel non appellantibus, ſeu altera contradicente,
& appellãte, Spec.d.tit.de remiſſ.§.2.
3 in princ. Eſt autem remiſſio cauſæ commiſſæ
ad cõmittentem facta remiſſio, & fit in omnibus
cauſis, quæ debent per ſuperiorẽ tractari,
fit quandoque etiam propter defectum
iuriſdictionis, Spec.d.tit.de remiſſ.§.1.& 3.
[VEL DE CITATIONE SVPER CAVSIS] ad
procedendum in cauſis, vel certo articulo
cauſæ, Spec.tit.de citatione §.3.nu.5. [ET
EARVM PROCESSIBVS AD MAGNAM CVRIAM
NOSTRAM PERTINENTIBVS] ratione
perſonarũ, vel grauaminũ, vt conſt. præced.
[NECNON] etiam, ſup.conſt.iuriſgentium.
[SVPER INQVISITIONIBVS FACIENDIS]
4 quæ loco accuſationis ſuccedunt, Abb.c.fin.
nu.7.in fi.de purg.can. [AD CVRIAM NOSTRAM
REMITTENDIS] per eos quibus fuit
examen cõmiſſum, inf.in conſt. in pecuniarijs.
[ET DEMVM] quæ eſt dictio taxatiua,
l.ita demum ff.de arbit. & omnia implicitè
includit, Bal.cõſ.208.nu.2.vol.4. [DE QVALIBET
IVSTITIA] ſpecie iuſtitiæ, in ſin.
Abb.c.ſi verò, poſt nu. 4.de iureiur. [ORDINE
SVPRADICTO SERVATO] in adeundo iudicem,
vt conſt.præced. [SVB TITVLO NOSTRI
NOMINIS] ſuperſcriptionis noſtræ,
Luc.l.abſit cir.med.de priuil.dom.Auguſtæ.
5 [ET SPECIALI SIGILLO NOSTRO] iuſtitiæ,
vt conſt.ſeq. cum plura quis poſsit habere,
& ad plures actus diſtincta, Abb. c. ſignificauit
3.not.de appellat. In omnibus tamen

imago in cera perficitur per impreſsionem
ſigilli, D.Th.3.par.de Saluatore q.5.art.4.
[QVOD DE IVSTITIA FIERI MANDAVI-
MVS] cum inſignis Regijs, Affl. hic 1.not.
& Regis mandatum lex eſt, Iſer.§.præterea
ſi vaſſallus nu.15. circa fin. quæ ſit pri. cau.
benef. amitt. [ET QVOD APVD IVDICES
CVRIAE NOSTRAE RESIDERE IVBEMVS]
cogimus, volumus, & hortamur, Nizolus in
6 ver. iubeo. quod hodie non ſeruatur, nam
Reges conceſſerunt ſigillum cum facultate
exigendi certam quantitatem pro qualibet
ſigilli impreſſione, Affl.hic 2.not.[DE CON-
SILIO] alibi de fratrum noſtrorum conſilio,
c.vnico de litis conteſt.c.fin.in fi.de dilatio.
& c.veritatis de dolo;& contum. [PRAEDI-
7 CTORVM] quod verbum facit relationem,&
repetitionem, Bal.conſ.38.nu.5.in fi. 2.vol.
[OMNIVM] quatuor, de quibus cōſt.præced.
in princ. [IVDICVM] præſentium in Magna
Curia, cum ſubſcriptione tamen vnius, Affl.
hic 3.not.[SCRIBI VOLVMVS] quod eſt noui
iuris promulgatiuum, Alua.§.Epiſcopos de
pace iuram.firm. [ET ETIAM SIGILLARI]
ſigillo illius iudicis delegati, vel ordinarij,
partes iudicis executoris aſſumentes,& cre
ditur tunc circa remiſſionem, vel vt cauſa
in curia, vel coram ſuperiore agatur, Spec.
d.tit.de remiſſio.§.5.nu.5.circa med. [SPE-
CIALITER] vt magis timeatur, quàm ſi ge-
neraliter imperetur, Abb.c.vnico, nu.2. de
ſagittarijs. [AVTEM DVOBVS IVDICIBVS
IN CVRIA NOSTRA STATVTIS] qui iuxta
nos eſſe debent. [SECVM VNVM NOTARIVM
AD HOC SPECIALITER DEPVTATVM HA-
8 BEBVNT] & ſic iudex cogitur habere nota-
rium deputatum, Boer.deciſ.258. nu.1.11.
& 14. Abb. c.quoniam contra de probatio.
[INIVNXIMVS] impoſuimus, Nizolus in ver.
iniungo, qui ſcribit, quod mandant, Affl.hic
4.not. quæ ſi fiunt coram, vel de mādato iu-
dicis inter acta iudicij computantur, Inn.
d.c.quoniam contra num.1. [VT INQVISI-
TIONES FACTAS] per prouincias inf.conſt.
inquiſitiones. [ET AD CVRIAM NOSTRAM
MISSAE] ſicut iudices delegati referūt pro-
ceſſum ſuperiori ſub ſigillis eorū, ad euitan-
dum ſuſpicionē falſitatis, Abb.c.cum olim,
lo ſecundo, in 2.not.de offic.deleg. quando
eum conſulunt, l.non diſtinguemus §. cum
quidam ff.de arbitris, ita [CVM OMNI DI-
9 LIGENTIA] & bona fide, quæ illi coniuncta
eſſe debet,& deſiderare qui domino, non quę
ſeruo forent vtilia, l.Labeo de ſtatu libero.
[VIDEANT] diligenter attendant, D.Thom.
1.ad Corinth.3. ibi vnuſquiſque col.3. in fi.
lumen enim facit eos videre, Ariſt.de ſenſu,
& ſenſibilibus c.7.in fi. [PROBATA DISCV-
TIANT] ſi eminentia ſunt, vel obſcura, Ni-
zolus in ver.diſcutio. [ET DEMVM RELA-
TIONE] quæ differt à diſcuſsione, ſeu ſuge-
ſtione, l.2.in gloſ.1. vbi etiam quid ſit rela-
tio, & quid ſugeſtio, C.de legi. [AD MAGI-
STRVM IVSTITIARIVM, ET IVDICES NO-
STROS FACTA] in relatione autem de quo
fieri debeat mentio, glo. c.in noſtra in ver.
mentionem de proc.Inn.& Abb.c.intimaſti
10 de appellat. [SI QVAE SVNT] quæ clauſula
ſemper in conceſsionibus ſubintelligitur,
vt in pragmatica Caroli V. 16. ſub rub. de
Baronibus, & eorum officijs: ita ſi donetur
omne ius quod habet, intelligitur ſi quod
habet, Bal.l.ſi ſic legatum §.1.in fi.de leg.1.
[QVAE CONSCIENTIA] c.ſignificaſti de off.
ord. auctoritate, nam ita capitur, quando
requiritur ex publico officio, quod notatu di
gnum dicit Bal. l.cum non ſolum §.neceſsi-
tate nu.16.in fi.de bonis, quæ lib. [NOSTRA
NON EGEANT] licet ſi generaliter cōmiſe-
rit, propter ſui reuerentiam non debet ſine
eius conſcientia expediri, arg.c.volentes de
off.leg.c.1.in fi.de off.ord.in vj. etiam, quia
in iure ſcripto falli non poteſt, Bal.l.fin.nu.
11.cir.med.de fruct.& lit.exp. Quando autē
Princeps eſt conſulendus, Bal.l.neque leges
ff.de legi. [CAVSAS INQVISITIONVM IPSA-
11 RVM] quia modus eſt extraordinarius agen-
di, Inn.c.cum oporteat nu.1.cir.fi.de accuſ.
[DATA COPIA PARTIBVS] d.conſt.hi qui
per inquiſitiones de inquiſit.fac. cum copia
nominum, ac dictorū teſtium virtute capitu
lorum regni.Gra.hic.[QVAE NON SVBTER-
FVGII CAVSA] benignitate ſubterfugij, Ni-
zolus qui ſup.in ver.ſubterfugio.vnde iudex
debet repellere ſubterfugia reorū, Gra.hic.
[QVAERERANT RECLAMANDI] preces por-
rigendi, Abb.c.ex literis poſt nu.6.de reſt.in
12 integ. [LICENTIAM] quod eſt verbū facul-
tatis, non neceſsitatis, l.ſæpe ff.de off.præſ.
[PRAEDICTI MAGISTRI IVSTITIARII,
ET IVDICES CVM SVMMA] l. in ſumma,
ff.com.diuid.[CELERITATE] quæ laudatur,
Zab.clem.vni.5.not.de immu.eccl. [DECI-
DANT] ad calculū diffinitiuæ ſententiæ per-
ducant, inf.in conſt.præſides prouinciarum.
[DENVNCIATIONIS AVTEM] à qua trāſitur
ad inquiſitionē, Spec.tit.de inquiſitione §.fi.
nu.7.cir.fin. [PRO NOBIS] ſeipſos, vel alios
deferendo, toto tit.de his, qui ſe deferunt,&
inſ.conſt.ab officialibus [VEL CONTRA CV-
RIAM FACTAS] prædicti duo iudices reci-
pient denunciationes pro Rege, vel contra
curiam factas, non expreſſo denunciatore,
Affl.hic poſt princ. [QVAS IN POSTERVM]
poſt hāc legem, gl.pen. l.generali de ſacroſ.
eccl.[DENVNCIATORIS NOMINE NON EX-
PRESSO RECIPI PROHIBEMVS] niſi cauſa ti
moris delator in publicū prodire formidet,
d.conſt.

d. const. hi qui per inquisitiones, circa fin.
13 [PER IVDICES] duos. [ANTE FACTOS DISCVTI VOLVMVS] quod est præsentis temporis, Spec.tit.de sponsal. §.1. post num.5. [ET SECVNDVM] .l. iuxta, glo.1.in l.duo de præscrip. verb. [FORMAM] quæ cum sit data à lege, est substantialis, Affl.de feu.non habente prop.feu.natu.3.not.nu.4.circa med. [IN DENVNCIATIONIBVS IPSIS INFERIORI NOSTRI NOMINIS LEGE FIRMATAM] cum lex vigorem capiat à potestate statuentis, c.à nobis de sent.excomm. [COMMISSIONES DE EIS FIERI] vltra quod iustum est vni committere omnia negocia præsentia, Abb.c.ad hæc nu.6.de rescrip. [CAVSAS IPSORVM INSTRVI] & componi, Nizolus in ver.instructus. [ET AD FINEM DEBITVM
14 DEDVCI] per sententiam, quæ est terminus disputationis, Bal.l.error nu.6.cir.med. de iuris,& facti ign. [IVBEMVS] quod importat necessitatem, cum sit iussus superioris, Paris de synd.in ver.familiaris, siue familia potestatis, c.5.post num.5.

Sed videtur, quod ipsi sicut eis videtur, de iure procedant, à quibus ad nos, non ad Iustitiarium, sicut olim prouocationes volumus interponi, infra const.officiorum periculosa confusio, in fi.de discre. cogn. cau. & successiuè non est locus remissionis, nec expeditionis literarum pro retardata iustitia eo magis, quia nonnulli in loco delicti puniri debent, inf. const. Iustitiarij non per Kalendas.

Dic, quod remissio fit ex vrbanitate vbi ille iudex non vult procedere, secus si non curauit, Abb.c.fin.nu.16.circa med.de foro competenti.

15 Nota, quod creditur literis iudicis circa remissionem, quid in literis exequutorum, & Abbatum, Spec.d.tit.de remiss.§.5.nu.5. Ex quibus causis fit remissio, Bald. add. vlt. ad Spec. d.tit.de remissio. Pro delictis autẽ commissis in Magna Curia, vel præsente Magistro Iustitiario non fit remissio, Affl. const.præced.nu.57.cir.med. Fit autem remissio sub certa forma, vt hic, alias actus non valet, quia actus factus forma non servata, est nullus, Abb.c.cum olim num.6.de arbitris. Vnde potest dici dictum qualificatum,& non duo, in fin. Abb.c.licet 9.not.& nu.31.in fi.& 32. de probat.

16 Secundo noto, quòd aliud est aliquid fieri de consilio alicuius, aliud cum consilio: primo casu si statutum dicit, quod sententia feratur de consilio sapientis, si non seruatur ista forma, sententia est nulla, Bald.l.si quis mihi §.si coram de acq.hæred.secundo casu videtur datus consultor,& si exigitur consilium, non sufficit peti, nisi sequatur, Ant.de But.c.2.nu.2.de corp.vitia. Et si iudici dantur replicationes in sctiptis, deliberare debet cum peritis, Spec.tit.de renunc.& cócl.
17 num.2.in fi. In Italia formatur interloquutoria iuxta consilium in scriptis à sapientibus datum. Quomodo formabitur decretũ, & quod consilium fit de actis, idem Specul. cum add.ad eum tit. de except. & replicat. §.4.post num.36. Quomodo, & qualiter fit pro diffinitiua, vel interloquutoria, idem Spec.tit.de requisi. cons. num.11. & 13. vbi Bal.circa med. Datur sumptibus petentis, Bald.l.prætor §.sed & 2.repet. ff.de edendo.
18 & valet si pronunciat secundum consilium talis, Bal.l.testamento in fi.de hæred.instit. in l.pen.ff.de rescind.vend. In compromisso secus, nam non valet pactum, quod arbiter teneatur sequi consilium talis, Bald. l.item §.2.de arbitris, Speculat.tit.de arbitro, & arbitrat. §.fin.num.16. Astrictus autem ad petendum consilium de aliqua re, non potest etiam licitè disponere, nisi consilio petito, Abbas cap.fin. num.7. de eccl.ædific. Non tenetur tamen sequi malum consilium consultoris, etiam quod sit electus à partibus, Baldus in addit. vltima ad Speculat. tit. de requisitio.cons. & de executio.sent.circa fi. cuiuscunque auctoritatis sit consulens, cum non debeat inhærere auctoritati, sed veritati, Bal.l.Clodius in fi.d.tit.de acquir.hæred. Quando autem requiritur consilium, non consensus, satisfit ex sola petitione,& expectatione responsi, cum illud sequi non teneatur, Abbas cap.quanto post num.5. de his, quæ fiunt à prælat. sine consensu capit. c.3. num.2. & cap.sicut nobis nu.27. de sentent. & re iudic.cap.dudum de priuileg. Quando
19 requiritur vtrunque, non sufficit habere consensum sine consilio, idem Abb. c.sugestum num.1.in fi.de iurepatron. & vbi requiritur consilium alterius, & non adhibetur, actus est nullus, nam tenetur expectare, sed non
20 sequi, Abb.cap.ad Apostolicam in fi.de regulat. c.1. 2.not.de cappell.mon. quod non teneatur sequi, Bald.l.2.in princ.ff.mandati l.iure nostro in fine princ. de testa.tute. sed non debet committi suspecto, idem Baldus l.non distinguemus §.cum quidam in fi.ff.de
21 arbitris. Lex consulit,& valet pactum, quod fiat ad consilium sapientis, Bal.l.pacto ff.de trãsa. Aduocatus verò si assumatur ad consulendum, non tenetur nisi de dolo, Bal.l.ideoq; §.si quis ea ff.mandati. Et si vigore statuti debent esse priores terræ, si proferuntur sententiæ eis absentibus, non valent sententiæ, idem Bald.l.2.in ver.exactis, lo vltimo, de
22 orig. iuris. Et si causa committitur consulenda tribus, duo consuluerunt, vnum tertius aliud si iudex vni adhæret, an stetur,

Bald.l.vnica 1.rep.q.6. de off.consu. alias si spernit consilium, tenetur, & si per imprudentiam, vel dolum lædet, punitur etiã æstimatione litis, Spec.tit.de requisitione consilij, vbi etiam quod si iudex postquam deliberauit cum peritis, decedat successor, tenetur sequi illud consilium, num. 2. 9. & 10. Quomodo, & per quæ verba reuocetur consilium, Bal.l.si procuratorem 1.repet. in fi. ff.de procurat. Et Consiliarij electi debent fideliter pro vtraque parte consulere, Spec. d.tit.de requisi.concilij nu.5.

23 Vltimo nota, appellatione literam omnes contineri de sigillis earum, & eorum differentia, latè Foller.hic, & dixi in const.seq.

SVMMARIVM.

1 *Supplicatio Principi porrigitur, sed per quem, quomodo, & cui committitur.*

2 *Præceptum quid, in quo differt à mãdato, & præcepti vis à præcipiẽte.*

3 *Offerre, spontaneam oblationem importat.*

4 *Insignia diuersa Imperij, & Regiæ dignitatis.*

5 *Iustitia, & gratia supplicando petitur.*

6 *Examen debet fieri prout natura rei requirit, quod est prudentis.*

7 *Sigillum imprimitur in testimonium rei gestæ.*

8 *Conscientia triplex.*

9 *Sigillat vt secretum maneat.*

10 *Princeps, & qui eum repræsentat, supplicationem admittit.*

11 *Verba præceptiua consultiuè exponuntur.*

12 *Secretarius libellensis grafferius, vel graffarius appellatur.*

13 *Sigilli traditio quid importet.*

14 *Sigillum ius canonicum, anulum ius ciuile appellat, quomodo probat.*

15 *Literis sigillatis in modicis creditur.*

16 *Sigillo Cardinalis, Episcopi, Capituli, Iudicis, & aliorum creditur.*

17 *Sigillum si fuit appositum, & nunc non est, an credatur.*

18 *Subscriptio quare fuit inducta.*

19 *Signare, idest sigillare.*

20 *Sigillum ad euitandas fraudes fuit inductum.*

21 *Literis sigillatis de consuetudine, maxime contra sigillantem creditur.*

22 *Societatis minor pars an sigillo, & nomine vti possit.*

23 *Signaculis res, & animalia mercatorum cognoscuntur.*

RASCIPIMVS] in qualibet republica minora pertinent ad minores, maiora maioribus referuantur, D.Th.3.parte de Sacrament.q.8.alias 67. art.2. Ideo libellus, siue

1 supplicatio, quæ datur à parte Principi, & à Principe scribitur iudici, licet fiat ad dandam, vel excitandam iurisdictionem super ea nõ sit contestatio, Pau.de Cast.consi.402. post nu.2.1.volum. Debet tamen continere causam ex qua petitio oritur, Bal.consi.117. in princ.3.vol. & in calce eius debet scribere Princeps, quod decernere, & deliberare vult, Pernus tractatu de Principe col.fin. in princ. Quando autem aliquid concedit per rescriptum, vel viua voce Comes legit petitiones quæ fiunt corã eo, se subscribit quæstor sacri palatij, & notarius complet scripturam rescriptorũ, l.2.vbi Bal.de pet.bon. subla. vel referendarij obsecundant Principi in peragendis responsis prothonotarij, qui dictatores dicuntur literarum Principis 2 notarij verò cõficiunt acta curiæ Principis, l.nos, vbi Bal.de excus.mun. Hic præcipitur quod offeratur Magistro Iustitiario, qui cũ consilio vnius ex iudicibus deputatis in curia ad suum officium spectãtia expediat sub sigillo Imperij, expedienda verò sub forma Cancellariæ, vel Regia consultatione indigẽtia per nuncium proprium sub sigillo remittet ad libellensem, qui hodie secretus dicitur, vt per Affl. hic, qui suo tempore hoc non vidit seruari, nam supplicationes, quæ offeruntur Regi, recipit prothonotarius, vel eius locumtenens factus de ordine Regis, prout hodie est circumspectus Vincentius de Franchis S.C.Præses, & Viceprothonotarius. Quando autem Rex in publica audientia ipsas recipit, dispensantur notarijs deputatis, qui legunt coram Rege, & Prothonotarius, vel eius locumtenens seruata forma Regiæ voluntatis, iterum committit vni ex Regijs Consiliarijs: idem Affl.hic, secundum quem sum. & diuiditur textus, qui incipit [PRAECIPIMVS] fideli, deuotaq; præceptione sancimus, l.2.de his, qui ad eccles. confug. Vel præcipiendo mandamus: & strictius est præceptum, quàm mandatum, Bal. cap.eam te num.2. post med. de rescriptis.

Inde

2 Iude præceptum est de his, quæ sunt agenda,
mandatum habet quandam inductionem, &
persuasionem, D.Th.1.2.q.99.art.5.vbi etiã
quod in præcepto est iustitia, in mandato
charitas:præceptum est de eo quod est debi
tum, & necessarium, D.Tho.præd.2.2.q.16.
art.1. & q.44.art.1. & ex reuerentia præci-
pientis procedere debet reuerentia præce-
pti, ea.par.q.105.art.2. Verum præceprum
id nobiscum agit, vt quod est in potestate
faciamus, licet id sit in potestate, quod cum
voluntate possumus, D.Aug. 3.contra Ma-
3 xim.col,22.cir.fin. [Offerri] quod spon-
taneam oblationem importat, Abb.c.perue
nit cir.fin.de decimis. [Magistro Iustiq-
tiario] hodie Regio libellensi, qui est se-
cretus, Affl.hic num.1. [Omnes Petitio-
nes] libellos, qui nonnunquam petitiones
vocantur, Spec.rit.de libell.concep.§.2.quæ
debẽt ex tabella .i. per tabelliones recitati,
Abb.c.in causis, nu.5.cir.fin.de elect. prout
fuit Papinianus, l.rescriptum in princ. ff.de
distra.pign. [Tam De Imperio, Qvam De
4 Regno] quia diuersa sunt insignia dignita-
tis, Abb.c.dilecta post nu.3. de excess.præl.
[Tam De Ivstitia, Qvam De Gratia]
5 quia institia supplicaudo petitur, auth. quæ
supplicatio, de prec.Imp.offer.ita & gratia,
Abb.c.1. 2.not.in fi. de postul.prælat. adeo
quod quando Principi supplicatur quod cõ-
cedat aliquid quod est de iure, debet dicere,
quod reputabit ad gratiam singularẽ, Affl.
infra const.pœna carere, 6.not.in fi.de vxo.
foriud. & dicitur gratia si fit præsenti, siue
abseuti fiat, Bal.rub.in fi.de rescript. [Ipse
Avtem] Magister Iustitiatius. [Eodem
Die] quæ est à mane vsque ad vesperas,
Gra.infta const. peruenit nu.5. dixi latè in
constit. grandis vtilitas de pœna contum.
[Consilio Habito] inito, Matth. 27.
[Cvm Vno Ex Dvobvs Ivdicvm Praedi-
ctorvm] de quibus const.præced. [Secvn-
do Die] dicitur secundus respectu primi,
l.Gallus §.nunc de lege in positione casus,
in glo. in ver.primum de liber. & posthum.
[Natvram] aptitudinem, Bald.cons.112.
num.2.in princ.2.vol. [Petitionvm Om-
nivm Examinabit] prout natura rei requi
6 rit, quod prudentis est, Io. And.c.statutum,
lo secondo, post nu.2.de hæreticis in vj. nec
error scribentis veritati præiudicabit, l.2.
vbi Bal.de erro.aduoc. Verum in literis de
institia inspicitur præsentatio, quia actu,
nec habitu iudex habet iurisdictionem effi-
cacem aute præsentationem, sed in gratio-
sis, & beneficialibus inspicitur tempus datæ,
quia in illo instanti est ius quæsitũ, Bal.c.1.
post nu.18.de rescriptis. Prior in impetra-
tione, potior est in iurisdictione, intellige
si præsentauit, vel aduersarium citari fecit:
quid si vterque concurrit in omnibus. In-
spicimus tempus datæ, vt sciamus intentio-
nem scribentis, sed quoad executionem
inspicimus tempus præsentationis, in c.eam
te, nu.3.in fi.& circa fin. c.eo.tit.de rescrip.
[Et Eas, Qvae Ad Officivm Svvm Per-
tinent, Per Se Expediat] extricet, ex-
plicet, Nizol.in ver.expedio. [Qvae Svnt
7 Sigillandae] in testimonium rei gestæ,
Spec. tit.de citatione §.5. post nu.14. [Si-
gillo Ivstitiae Imperii, Et Sigillo
Camerae] sigilli impressione, c.præsentata,
& c.cum clamor de testi. Bal.l.si procurato-
rem nu.5.in princ.ff.de procur. Quid autem
sigillum Regium impressum significet, c.re-
gni, quod incipit in forma sigilli. [Eas Vi-
delicet] scilicet, Nizolus in ver.videlicet,
[Qvae Svnt De Forma] ex forma, & mo-
do, Abb.in sim.rub.in fi.de rescrip. [Alias
Avtem, Qvae Conscientiam Nostram
8 Reqvirvnt] notitiam animi nostri, cum
triplex sit conscientia, Patis de synd.in ver.
iudicatæ, c.2.post num.10. [Remittit Ad
Libellensem Nostrvm] alibi libellos
agentem, Frecc.de subfeu.lib.1. ibi de ori-
gine Baronum, vet.alia nu.2. [Svb Sigillo
Svo] per impressionem sui sigilli, l.1. C.de
9 com.ser.manu. vt secretum maneat sigilla-
bit, Bal.l.in fraudem cir.fin.princ.de testa.
militis. [Per Nvncivm Svvm, Vel Ali-
qvem Ex Svpplicantibvs] qui Principi
cui est supplicandum supplicauerunt, Cass.
in prooem.const.Burg.ibi, la supplication.

10 Contra, supplicationem admittere solius
Principis est, nõ inferiorum, Inn.c.ex literis
nu.4.in fi.de rest.in integ. Nisi diceres, quod
id quod de Principe dicitur, habet locum
etiam in alio, qui Principem repræsentat,
ita Affl.quæ sint regalia in princ.nu.41.post
med.intelligit rub.quando libellus Principi
oblatus.

11 Nota, quod verba, quæ de sui natura sunt
præceptiua, consultiuè exponuntur, Abbas
c.cum speciali, post nu.11.de appell. & ver-
ba præceptiua à verbis consilij quomodo
cognoscantur, Bald.l.legis virtus nu.6.ff.de
legi.

12 Secundo noto, quod libellensis dicitur se-
cretatius, Affl.hic nu.1. vel grafferius, Affl.
sup.cõst.statuimus nu.54.cir.med. seu graf-
farius curiæ, c.constitutionem, vbi Io.And.
in positione casus, col.3. circa fin.de elect.
in clement. & traditio. Sigilli si fit cancel-
13 latio, importat concessionẽ fructuum sigilli,
de quibus Bal.l.pro oneribus nu.1.in fi.C.de
iure dot. & potestatem exercendi officium,
Abb.c.vt nostrum nu.4.de appell. Literæ au
tem minus perfectæ, quod de Cancellaria
non

non exeant, ad quem spectat, Bal.l.fin.C.de diuer.rescrip.

14 Tertio nota, quod ius canonicum appellat sigillum ius ciuile appellat anulum, Spec.tit.de probat. §.3. nu.13. tenent penes se officiales, & pro eis nihil recipient, c.regni 39. Item Iustitiarij, vel alij pro parte ipsorũ potest habere etiam mulier,& alteri committere,Bal.l.2.C.de reb.alie.nõ alien. cum non possit alieno signare, nisi committatur,Bal.l.1.nu.3.post med.C.pro soc.cum proprio, & non alieno vti debeat, & probat secundum diuersitatem personarum, Spec. d.tit.de probat.§.3.nam si est authenticum probat contenta in scriptura cui est appositum,ille namque cuius est dat auctoritatem sigillo, sigillum scripturæ, & scriptura contractui,Abb.c.2.in 3.not.nu.14.in fi.& post nu.18.de fide instr.adeo quod in ijs quę sunt

15 modici præiudicij creditur literis sigillatis iudicum.De iure verò canonico fit differentia inter literas maiorum iudicũ, videlicet Episcoporum, & literas iudicum subalternorum,nam primo casu creditur in eo actu, qui solum eorum nititur auctoritati: secundo casu nõ creditur,quia non est eis permissum habere sigillum,Bald.l.pacta nouissima

16 nu.11.C.de pactis.Sigilla autem Cardinaliũ sunt authentica, dummodo sint nota, Abb. c.quod super 2.not.num.4.& 5. d.tit.de fide instr. c.ea noscitur in glo.1.de his,quę fiunt à præl.sine cõsen.cap. ita Episcoporum c.1. & 2.de cler.pereg.Abb.c.cum dilecta 2.not. de confirm.vtili,vel inuti. Sigillum capituli dicitur authenticum saltem in pertinẽtibus ad capitulum, Abb. c. significauit 2.not.de appellat. Quid in sigillo iudicis,Spec.tit.de remiss.§.5.nu.3.cir.med. Quatuor quæ eius fidei detrahunt ponit Abb. c. inter dilectos

17 nu.4.d.tit.de fide instr.Quid si apparet fuisse appositum, & nunc non est, an sufficiat apponi non facta mentione sigillationis, Foll.const.pręced.nu.15.& 18.& est triplex, Bal.l.si qua per calumniam cir.fin.de Episc. & cler. vel multiplex,Foll.const.præcedenti nu.13. probat,& ad cautelam est de substan

18 tia literæ, sed ad maiorem exageratioñẽ est inducta subscriptio, & alia de quibus Isern. c.quoniam in add.post nu.3.4.& 6. circa fi. de prohib.feu.alien.per Lothar. Et sine subscriptione sigillum præiudicat,Bald.d.l.2.in fi.de reb.alie. non alien. Requiritur etiam scriptura sigillata,sigillum enim per se nihil loquitur, vt cifra, & chimęra, nec per illud aliquid apparet, Bald.l.1.num.11.in fi.C.de procur. & in l.falsus in fi. C.de furtis. Inde

19 signare.i.sigillare,glo.l.diuus de iure codic. Episcopo, & officialibus est datum habere sigillum authenticum, Bal.l.si quis decurio

20 post nu.4. C.de falsis. Est inductum ad euitandum multas fraudes, Spec.tit.de procuratore §.3. nu.3. in fi. non debet tamen aliquid recipi, vt in c.reg. item quando literæ nostræ: nam multi præsumunt inductũ propter quæstũ vt lucretur,vt faciunt Episcopi, Abb.c.significasti nu.7. circa princ. de foro

21 comp. De consuetudine nihilominus creditur literis sigillatis,maxime contra sigillantem, Spec.tit.de oblig. & solut. §.4. num.9. Quid autem continere debeat,Foll.vbi sup. const.præced.nu.12.& talis similitudo imaginaliter exprimitur qualis in sigillo essentialiter habetur, propterea non alieno, sed proprio debet sigillo sigillare,idem Spec.tit.

22 de instr.edit.§.9.nu.20. Quid si est sigillum societatis,an eo,& societatis nomine minor pars,quæ remansit possit vti, Bald.l.1.nu.3. C.pro socio,& l.fin.num.2.eo.tit.pro socio. Quid si signo, & nomine aliorum vtatur, idem Baldus l.1. C.quæ res vendi non poss.

23 Ita signaculis cognoscuntur res mercatorum,& quid si apponantur animalibus,add. 1.ad Bald.l.2.C.de reb.alien.non alien.& in auth.dos data nu.1.cir.fi.de don.ante nup.

Vt post renunciationem infra decem dies pronuncietur in omnibus.

SVMMARIVM.

1 *Vt, idest.*
2 *Post, restringitur,licet possit importare longum tempus.*
3 *Conclusio idem quod renunciatio.*
4 *Infra, includit, & totum tempus significat.*

CONTINVATVR vltra Affl. quia in duabus constitutionibus pręcedentibus tractatum fuit de remissionibus, & quomodo fiunt, nunc dicit quid est faciendum per eum cui remittitur, &

1 est [VT] idest,Io.And.c.accusatus in princ.

2 de hæreticis in vj. [POST] quæ dictio licet possit importare longi temporis interuallũ, Affl. quid iuris sit si post alien. feu. vass. id recup.nu.5.restringitur per ea quæ sequunt.

3 [RENVNCIATIONEM] conclusionem, quæ renunciatio pro conclusione habetur, cum vtraque sit terminus exclusiuus probationum, Abb.c.constitutis,lo secondo,vlt.not. & in fi.de testi. & inf.cõst.vniuersos de cau. in

4 in ind.cito deci.[INFRA DECEM DIES]quæ dictio totum dictum tempus significat, & includit, Bal.conf.111.num.2.vol.4. [PRONVNCIETVR IN OMNIBVS] non solum super petitis, sed etiam super causa petendi, Pau. de Cast.conf.85. post nu.2. vol.2. & videbimus infra cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Lites quorundam malitijs in mortales dant materiam delinquendi.*
2 *Hac, est demonstratiua.*
3 *Lex edi non debet nisi magnum producat fructum.*
4 *Aeuum græcè, latinè æternitas, tempus differt ab æuo.*
5 *Vt, causam finalem significat.*
6 *Terminus dierum decem est multum in vsu.*
7 *A, inducit separationem, & facit quod dies illa non computetur.*
8 *Consulere, pro interrogare capitur.*
9 *Paria sunt per se, vel alium facere, si idem resultat effectus.*
10 *Nouus casus non iure scriptus, nec consuetudine roboratus dicitur.*
11 *Similitudo triplex, differt ab identitate, & quando fit extensio, nu.27*
12 *Idem eandem censuram significat in pluribus casibus.*
13 *Iudex à quo potest appellanti præfigere terminum ad prosequendum appellationẽ coram iudice ad quẽ.*
14 *Processus dicitur instructus post conclusionem, quando nihil remanet agendum.*
15 *Scilicet, & vt supra, sunt taxatiuè.*
16 *Tempore indigemus vt aliquid maturius agamus, & quando dicatur festinare, vt inde oriatur præsumptio contra sententiam.*
17 *Iudex non festinabit contra absentem ex iusta causa.*
18 *Instantia perempta pereunt acta, & sententia postea lata non tenet.*
19 *Instantia de iure canonico, & in consistorio Principis non currit.*
20 *Perpetuum, & perpetuo multis modis.*
21 *Tempus infra quod causa debet terminari, quod nec potest consensu partium prorogari.*
22 *Expediendi facilitas per expeditionem alterius probatur.*
23 *Similitudo quid, & dicens probabit, & in quo, & num.24.*
25 *Iura trahuntur ad consequentiam, idest ad similes casus.*
26 *Probatur per simile.*
28 *Princeps consulitur, quando tractatur de rebus suis, & quare.*

1 HAC LEGE]lites quorundam malitijs efficiuntur in mortales, infra constit.sæpe de pœna collud. adeo quod lites ciuiles sępè dant materiã partibus delinquendi, Bal.l.properandum in princ.4.not. de iudicijs, quia litigantes audiendo litigia per longos circuitus afflictioni traduntur, auth.de rest.fideicom.cir. princ.ideo eorũ machinationes compescere interest, Zab.clem.vnica 1.not.de sequestr. possess. & fruct. vt sit litium finis, l.fratris C. de transactio. Statuit Imperator, quod post conclusionem infra decem dies debeat iudex causam terminare, nisi de sui natura requirat Principis consultationẽ, vt in textu, qui diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit
2 [HAC]quæ est demonstratiua, l.Meuius §.1. in ver.hac de leg.2. glo.1. l.si ita stipulatus fuero hanc de verb.oblig. [LEGE] quæ à ligando dicitur, quia obligat ad omne quod dictat, Nicolaus de Nysse tract.2. parte 2. q.11. & tract.5. par.1. port.1. quæst.vnica.
3 ideo non debet edi nisi magnum fructum producat, Abb.c.de multa 2.not. de præb. [IN PERPETVVM] generaliter, glo.rub.vbi Bal.C.de nouo C.fac.indistinctè, gl.l.Nesennius in ver.perpetuo ff.de neg.gest.perpetuò seruandam, Pelli.in fi.consuet.Auersæ nu.5. in omnem æuum, l.fin.de Iudæis. Dicitur
4 æuum æternitas latinè, græcè æuum, D.Th. quolib.5.art.7.vel sine temporis præfinitione, l.2.in ver.nec generalia, vbi Bald.1.not. C.de legi.tempus autẽ quid, & in quo differt ab æuo, D.Th.quolib.10.art.4. [VALITVRA] effectum sortiendo, glo.& Bal.l.4.post num.1.de prec.Imp.offer. [CENSEMVS]sup. const.Pateranorum, & cõst.in quæstionibus
5 violentiarum. [VT] quæ causam finalem significat, vt in contractibus, & testamentis, Bald.cons.106.nu.3.vol.1. [TAM] & quam, ponuntur copulatiuè, & complectuntur extrema, Loffr.cons.33.nu.5.cir.fin. [MAGISTER IVSTITIARIVS, QVAM ALII INFERIORES IVDICES INFRA DECENNIVM] qui terminus

6 terminus decem dierum est multum in vsu, Bal.l.si debitori 1.rep.cir.princ. ff.de iudic. l.properandum §.& si quidem C.eod.tit. de iud.[POSTQVAM RENVNCIATVM EST]conclusum est, quia renunciationem cõclusioni æquiparat tex.d.const.vniuersos.[PRONVNCIENT]euius pronunciationis actus instantaneus est, Pau.de Cast.cons.335.nu.3. in fi. 1.vol. [A] quæ inducit separationem,& facit quod illa dies non cõputetur, Alex.cons. 42. nu.5.vol.3.& 114.nu.2.vol.5.c.3.in ver. numerandũ cir.fin.de præb.in vj. [RENVNCIATIONIS TEMPORE NVMERANDVM]non excluso tempore renũciationis, in fin.Abb. c.bonæ memoriæ,lo secõdo, nu.11.cir.med. de elect. Et si à seipso nescit iudicare, debet consilium peritorum requirere, & si desit consilium humanum, debet per orationem ad Deum recurrere, Nicolaus de Nysse tractatu 2. par.2.port.3.q.11. [ET SI TALIS QVAESTIO EMERSERIT] cum ius tractum habeat ad futurum, Abb.c.in nostra num.8. cir.med.de sepult. [IN QVA NOSTRA CONSCIENTIA]vt const.præced. [SIT NECESSARIO CONSVLENDA] vt merito nostrum expectetur iudiciũ, l.fin.de prec.Imp.offer. vt bonum sumatur consilium, gl.l.si conuenerit in ver.consulit ff.de pactis dota. Et di-
8 citur consulere interrogare, l.3.§.1.in ver. consultus ff.de mino. Casus in quibus consulendus est Princeps ponit glo. Iser. & Affl. hic 4.not.& Gra.nu.1.& 2. & referuntur superiori, l.iudices C.de iudic. Sic contingit quod Angeli in diuersis regnis, vel hominibus, qui propter merita, vel demerita vni præest,aut subditur,quid super hoc ordo diuinæ sapientiæ habeat ignoratur, quod cum Angeli cognoscere non possint, nisi per diuinam reuelationem, propter quod de hoc diuinam sapientiam consulere necesse est, appendix ad D.Th.1.par.q.58. art.1.q.107. art.3.in fi. q.113.art.8.2.2.q.52.art.3. & 3. par.de Sacram.q.103.alias 71.art.3.Nic.de Nysse tract.2. par.2. port.3.q.2. vbi etiam quod inter Angelos nulla est pugna, sed dũtaxat propter contrarietatem causarum, sicut inter duos fideles, & iustos aduocatos, quorum quilibet defendit partem suam, vterque tamen requirit solam veritatis manifestationem, & superiorem, vel diuinam consulunt sapientiam. [VEL SVPERIORVM IVDICVM CONSILIVM EXPECTANDVM] cum teneantur consultationes inferiorum iudicum pro sua iurisdictione recipere, & de iure consulentibus respondere,sup.const. statuimus: & iura in hac materia maiores iudices vocant,qui proximiores sunt consuluntur, vel ad quos appellatur, Spec.tit.de appellat.§.4.num.20.in princ. [MAGISTER IVSTITIARIVS PRAEDICTVS PER SE, VEL
9 VNVM EX IVDICIBVS] nam non refert per se, vel alium fiat, vbi idem resultat effectus, Abb. c.pen. post princ.de testi. [CIRCVMSPECTIONI NOSTRAE] accuratæ considerationis nostræ, Nizol.in ver.circumspicio. [RESPONSVM EXQVIRAT] inquirat, quod idem est,Bald.l.1.§.si quando ff.de magistr. conue. [IN HIS TANTVM] quæ non solum restringit, sed declarat, Cass.consuet.Burg. rub.7.§.6. ibi c.estas rauir. [CASSAVS IN QVIBVS NOBIS INCONSVLTIS PROCEDI NON POTEST] nec debet,in fin.Bal.l.3.cir. princ. de iure dot. & sic primo inquirendo, & examinando consulitur,deinde vt eligat, & deliberet, Iser.c.1.post nu.8.hic finit lex. Quando verbum potest, præcedit negatiua, necessariò,& præcisè ponitur quando affirmatiuè,quæ subintelliguntur, Bal.c.sciscitatus,post nu.3.de rescriptis. [VT] si est lis. [IN IIS QVAE CVRIA TENET] vltra quod procedi debet coram iudicibus suis,infra in const.quæstiones, de quæst. inter fi. & priua.
10 [VEL SI NOVVS EMERSERIT] casus, non iure scriptus, nec consuetudine roboratus, glo. l.1.in ver.noui iuris in fi. quod quisque iuris,tunc nouum factum,nouum habet consilium, sicut vetus, vetus habet consilium, l.1.in gl.in ver. apponat ff.de ventre inspie. Princeps adiri debet, l.humanũ C.de legib. [ALII VERO IVDICES SI SIMILIS CASVS] etiam diuersus, dummodo habeat cum illo aliquã conuenientiam, Bal.l.Gallus §.nunc de lege col.2.de lib.& posth. dummodo eadem sit ratio, tacitè cautum videtur, idem Bald.l.curatoris num.4.& 5. C.de neg. gest. Et dicuntur similia quorũ qualitas est vna: æqualia quorum quantitas est vna,5.Metaphysices 14.& similitudo parilitas rationis in diuersis terminis, Bald.c.translato nu.3. de constit. c.inter cæteras in fi. de rescript. vbi etiam quando habet locum argumentũ de similibus ad similia,nu.8.vsque in fi.c.Sedis Apostolica,post nu.6.eo.tit. Adeo quod statutum in vno, censetur statutum in eius simili, glo.l.loci in ver.proderit si ser.vend.
11 l.fin.C.de legi.Similitudo autem est triplex, & vbi sunt duo similia, magis simile eligitur,& quid sit identitas, Bald.l.datã opera, post nu.10.& 11. de his,qui accus.non poss. Istud simile quærimus etiã in contractibus, quia quilibet contractus iudicatur secundũ contractum cui assimilatur, Bal.l.1,num.2. C.comm.vtriusq; iud.& l.2.in fi.C.de act.& oblig. Vnde similium cõtractuum similis est natura,Bal.l.1.nu.2.cir.princ.C.de rer.permut.secus in statutis,quę quia in se non habent aliam rationem, nisi quia sic placuit statuenti, non extenduntur de similibus ad similia,

similia, Bald.l.3.num.3.in fi. C.de iure dot.
adeo quod modica verborũ differentia sen-
sum variat, D.Th.2.2.q.68.art.2. nihilomi-
nus si [EMERSERIT FIDELI RELATIONE
FACTA]instructo processu,& relatione parti
exhibita,l.1.C.de relat.gl.c.cum olim ma
gister in ver.Vtriq; de off.deleg.c.licet in gl.1.
de off.lega.& c.intimasti de appell. [SVPE-
RIORVM SVORVM] ad quos pertinet ratione
loci,& situs, Bal.l.1.2.repet.col.8. in princ.
C.de emanc.lib. vel eorum qui eos iudicãt,
nam qui te iudicat, ille superior est, Afflict.
sup.const.literas in fi. [RESPONSVM EXQVI-
RANT] respondendo autem debet ab eo in-
cipere ex cuius decisione posset inferri ad
decisionem aliorum, Abb.c.quoniã autem,
nu.1.in fi.de rescriptis, vt duplici quæstioni
possit satisfieri per vnicam responsionem,
idem Abb. c. fraternitatis 1.not. de testib.
12 [IDEM] quæ dictio significat eandem censu-
ram in pluribus casibus, l.cum ij.§.si vni in
ver.obligatus ff.de transact.idem dicitur cu
ius non est differentia 5.4.Physic. textu 134.
& idem repetit gl.l.si hæreditas in ver.con-
firmatũ de testa.tute. [INQVISITIONIBVS,
ET APPELLATIONIBVS DIGNOSCITVR OB-
SERVANDVM] seruandum, l.filiam de auro.
& arg.leg. [VIDELICET]quæ stat expositi-
uè, Bal.l.si cũ dotem §.fin.in princ.sol.mat.
[VT CVRRAT DECENNIVM IN INQVISI-
TIONIBVS POST RESPONSIONES FACTAS]
affirmando, vel negãdo per quod inducitur
litis cõtestatio, Bal.l.quod si dubitet de acq.
hære. [IN APPELLATIONIBVS POST EARVM
RECEPTIONEM] vel delationem, quia reci-
pere,& deferre,pro eodẽ capitur,& recipit,
si nihil contra eam attentet, Spec.tit.de ap-
pellat. §.9.nu.11.& 12. vbi Bal.in add.in fi.
col.4. cir.med. declarat quid sit deferre, &
quot modis fit. [NISI AMBAE PARTES NON
SINT PRAESENTES] nam si actor non venit
in tempore quo citari fecit reum,non audi-
tur,nisi refectis expẽsis, Spec.tit.de satisdat.
§.1.num.2. [SED APPELLATOR TANTVM]
13 si iudex à quo præfixit terminum partibus
ad prosequendam appellationem coram su-
periore, Spec.tit.de remissio.§.4.post nu.2.
potest prosequi tam appellans, quam appel
latus, l.ampliorem vbi Bart.C.de appellat.
quia est commune remedium, not.in clem.
vni.de cau.poss.& propr. [VBI] .i. quando,
Luc.l.facultas col.4.post princ.de iure fisci,
alibi habet loci significationem, D.Aug. in
principijs Rhetoricæ col.6.in princ. [SVNT
PRAESENTES] puta in eadem ciuitate, Inn.
c.fin.vt lite non contest. [POST RENVNCIA-
TIONEM] seu conclusionem [FACTAM]& sic
14 processum plenè instructũ, adeo quod nihil
remanet allegandum, Bal.c.1.nu.13.cir.fin.
si de inuest.inter dom.& vasallis orta. Abb.
c.cum Bertoldus nu.4.de sent. & re iud. sed
adsunt allegationes vtriusque partis, not.
d.c.cum Bertoldus, tunc currunt decẽ dies.
[VT SVPRA] l.Titia ff.de inoff.testam. & est
15 taxatiua, sicut dictio scilicet, Bal.l.in æqua-
libus de hered.inst. aliter capitur in l.si ve-
rò in ver.supra, de his qui deiecer.vel effud.
Bal.l.cum furti ff.de in litem iur.
16 Sed videtur contra, nam tempore indige-
mus, vt aliquid maturius agamus, c.ponde-
ret 50.dist. nam non potest esse præmedita-
tum, quod est nimis festinatum, Alex.cons.
218.nu.9.in fi.2.vol.vnde oritur præsumptio
iniustitiæ contra sententiam illico à iudice
latam, puta si lata est in principio sui offi-
cij; vel si ita sero accepit acta, quod non po-
tuit plenè instrui de meritis causæ, Abbas
c.tum ex literis 8.not.nu.6.de rest.in integ.
Quãdo enim propere agitur, multa per sub-
reptionem eueniunt, adeo quod ex temporis
breuitate mala præsumptio sequitur, vnde si
in causa ardua inuenitur intra breue tem-
pus lis contestata, probationes inductæ, lata
sententia, & cæteræ solemnitates obserua-
tæ, fraus interuenisse præsumitur, econtra
ex diuturnitate, & longinquitate temporis
præsumitur solemnitatem interuenisse, Lucas
l.quamuis circa fin.de decurio.
Dic, quod prædicta procedunt, quando
magna præcipitatione fit, puta quia semel
tantum, & de sero fuit citatus pro mane ad
dicendum causam, quare non debet condem
nari,& de mane fuit condemnatus, Paul.de
Cast.cons.468.nu.2. in fi. 1.vol. Hic autem
mandat, quod determinetur infra decẽ dies
à tempore conclusionis numerandos, si am-
17 bæ partes sunt præsentes, alias nõ festinabit
iudex ad sententiam, vbi iuxta causa abfue-
rit, glo.1.post med.c.præsentium 7.quæst.1.
& tempus de quo hic videtur impositus iu-
dici non instantiæ, Affl.hic post num.3, Zab.
clem.1.num.27.de decimis, alias perempta
instantia, quæ est triennium in ciuilibus, &
biennium in criminalibus, l. properandum
18 C.de iud.pereũt acta ordinatoria, fideiussio,
confessio, & alia non, Luc.l.litibus col.3.in
princ.de agric.& censi. vel ordinatoria sic,
decisoria nõ, Zab.clem.2.post nu.8.de testi.
seu pereunt acta, sed iurisdictio iudicis non
tollitur, Spec.tit.de contumacia §.2.in fi. &
licet perierit instantia, nõ est perditum ius
agendi, vel defendendi, §.fin, in ver.per resti-
tutionem in fi.auth.de hæret.& falc.& tunc
pacto contrahentium non potest prorogari,
sicut nec citatio nulla legitimari, Luc.l.pen.
col.7.cir.med.de prox.sacr.scrin. Non perit
tamẽ in R.Camera, Affl.sup.const.iusti, post
nu.6. vel quando Princeps est consulendus,

idem Affl. conſt. accuſatorē x. not. de deſiſt.
ab accuſ. Biennio cauſæ criminales debent
tractari, poſtea non, l. 3. & toto tit. c. vt infra
cert. term. quæſt. crim. term. Qua exceptione
per me oppoſita in Reg. Camera in quadam
cauſa, non fuit in ea amplius proceſſum;
nam quod ſit finita inſtantia nõ valet, Pariſ
de ſynd. in ver. ſententia c. 6. num. 4. Et ius
actoris ſi perit pendente iudicio lite contè-
ſtata, reus debet abſolui, not. Bal. l. ſi reus in
princ. ff. de cond. furt. quia nata eſt abſolu-
toria ab obſeruatione iudicij, idē Bal. l. iuſ-
iurandũ §. fin. in princ. de iureiur. Sed quare
triennio de iure ciuili perimitur inſtantia,
& aliter de iure canonico, Abb. c. ſuper nu.
19 5. de appell. cum de iure canonico, ſecũdum
communem opinionem, non detur inſtãtia,
Alex. cõſ. 13. col. 2. in princ. poſt nu. 2. vol. 1.
& 64. poſt nu. 3. vol. 4. nec in cauſis quæ ſũt
in conciſtorio Principis, c. ex inſinuatione
de appellat.
20 Nota, quod idem ius eſt de eo quod eſt
perpetuum, & eo quod poteſt eſſe perpetuũ,
Abb. c. vni. nu. 6. in fi. de cogn. leg. & dicitur
perpetuũ aptitudine, in ſim. Abb. c. clericos
in fi. de cohab. cler. & mulier. vel dum viuit,
gl. l. 4. ff. de procu. & actio dicitur perpetua,
quia ſemper opponi poteſt, Spec. tit. de ex-
cept. & replic. §. 4. poſt nu. 49. efficitur per-
petua per litis conteſtationem, & durat 40.
annis, Abb. c. illud autem nu. 19. de pręſcrip.
ita prohibitio perpetua, idem Abb. c. 3. vlt.
not. de eo qui duxit in matr. quã polluit per
adulter. & ſecundum diuerſas materias per-
petua, diuerſificat intellectum; add. ad Spec.
tit. de inſtr. edit. §. 13. in ver. expreſſit, alibi
perpetuo .i. tanto tempore quantum durat
actio, Abb. c. ſi autem poſt nu. 3. de reſcript.
Et æternum, pro perpetua capitur, l. vnica
in ver. æternum de iuſt. C. confir.
21 Secundo nota, tempus infra quod debet
cauſa terminari, adeò quod non poſſet con-
ſenſu partiũ prorogari, & poſtea terminata
non tenet, Luc. l. 3. in 3. & 4. q. de Primipilo,
Affl. hic diſtinguit nu. 3. vt per eum, ſed non
obſeruatur, vt per Bart. de Capua hic: in ter-
minis tamen huius conſtit. non procederet
quando Princeps eſſet conſulendus, vt ſup.
nam ad diuerſum finem conſulitur, l. cum à
nobis in ver. ve, C. de dilatio. & d. l. 1. de re-
latio. Et facilitas expediendi probatur quã-
22 do dua pariter ſunt expedibilia, nã probata
facilitate vnius, præſumitur affuiſſe facili-
tatem expediendi alium, Abb. c. cum dilecti
nu. 6. poſt med. de dolo, & contum. c. conſti-
tutus nu. 4. de appell. alias perimitur inſtan
tia, quæ diuerſimodè coram Magiſtro Iuſti-
tiario Baiulo, & in feudalibus eſt ſtatuta,
Affl. hic poſt num. 4. & 5.

23 Tertio noto quid ſit ſimilitudo, & quomo-
do inſit, Bal. l. 2. in 1. rep. in princ. de iuſt. &
iure, & quæ ſunt ſimilia, eadem & æqualia,
idem Bal. l. neque leges poſt med. ff. de legib.
l. non poſſunt 2. repet. in fi. eod. tit. de leg. &
l. itē veniunt 2. rep. poſt princ. de pet. hered.
& l. illud 2. & 2. repet. in princ. ad leg. Aquil.
Similis, vel maior ratio cum æquitate, quæ
iungit ſimiles caſus, ſimilitudinē operatur,
& procedit etiam in conſuetudine, non data
tamen diſſimilitudine in illo caſu de quo
quæritur, etiã quod ſit diſſimilitudo in alijs:
qui verò allegat, ſimilitudinem debet pro-
24 bare, Arno. in 1. Top. Vnde eadem dicitur
cauſa in ſpecie, vel ſaltem in genere ratio-
ne ſimilitudinis, & ſimilitudo aliud eſt, &
aliud identitas, Abb. c. 2. poſt nu. 2. & 17. de
tranſlat. præl. Nec dicitur ſpecies diſtincta,
ſed eadem extenſa ad alias res, idem Abb.
c. nouit poſt nu. 7. de off. leg. Vnde cõnexo-
rum, ſeu coniunctorum vna eſt ratio, & pro-
poſitio, ſim. Bal. c. tranſlato nu. 1. de conſtit.
Ita conſuetudo circa vnum actum etiam
contra ius extenditur ad alium, qui quodã-
modo per ſimilitudinem videtur includi ſub
priore, Abb. c. dilecti filij nu. 5. de arbitris:
nam eatenus extenditur dictum, quatenus
ratio extenditur, Bald. l. quod dicitur 3. rep.
in princ. ff. de pactis. & proceditur de ſimili-
bus ad ſimilia, Bal. l. qua actione §. proinde
ad leg. Aquil. etiam in pœnis quando non
eſt prouiſum, idem Bal. l. ſi quis 1. rep. circa
princ. de iuriſdict. omn. iud. facit l. ſi mulier
§. ſi metu, lo primo, quod met. cau. l. hæc au-
tem de ſeruit. vrb. præd. & iudex habet pote-
ſtatē aſſimilandi, Bal. l. omnes populi nu. 21.
& poſt nu. 25. d. tit. de iuſt. & iure. iſto modo
25 iura dicuntur trahi ad conſequentiam .i. ad
ſimiles caſus, Bal. l. de quibus 1. repe. nu. 12.
in fi. ff. de legi. per rationē Bal. l. quod vero
2. rep. eo. tit. de legi. ita ad exemplum inſti-
tori fit extenſio per l. liberto ff. de neg. geſt.
& ſi qua talia ſunt, l. vt tantum §. his conſe-
quenter de ſeruo corrup. quædam, ſed non
omnia, gl. 2. l. ſi quis Sempronium de hæred.
inſt. & quando comprehendatur ex verbis,
& quando ex mente, l. Gallus §. nunc de lege
vbi Bal. in fi. de lib. & poſthum. Et dicuntur
ſimilia in quibus per omnia eadē ratio re-
peritur, idem Bald. l. ſi quis non dicam poſt
princ. de Epiſc. & cler. & l. illud num. 4. in
princ. de ſacroſ. eccl. & tunc dicitur interpre-
tatio Principis, quæ eſt generalis, & neceſſa-
ria, cum eam omnes ſequi teneantur, Abb.
c. 1. nu. 18. cir. fin. de poſtul. præl. iſto modo
26 videtur poſſe probari per ſimile, c. per tu. ꝗ
qui filij ſint leg. & licet non ſit iudicandum
exemplis, non procedit contra obtinentem
ius iniquum, Bald. l. 1. in 1. repet. in fi. quod
quiſque

27 quisque iuris. Ideo lex municipalis non extenditur extra suum casum, Bald. l. quemadmodum 1. rep. cir. fin. ad leg. Aquil. Et remedium si est fundatum super maxima aequitate non extenditur ad alium casum, maxime vbi non est omnimoda similitudo rationis, Abb. c. x. num. 12. post med. de ordine cogn. ex quo si in vno sunt dissimilia, non infertur ad alium, Baldus l. in actionibus de his qui not. infam. & diuersa sunt quorum diuersa est substantia, Bald. l. si vnus §. quod in specie num. 15. circa med. ff. de pactis, ita & contractus si est translatus ad qualitatem certi gradus, recipit extensionem iurium de gradu loquentium, Aut. de Butrio cap. pen. post princ. de seruis non ordinan. Verum quoad poenam infamiae non proceditur de similibus ad similia, Baldus l. furti §. fin. & d. l. in actionibus de his qui notan. infam.

28 Vltimo nota, quod Princeps consolitur in ijs quae ipsum tangunt, l. bene à Zenone de quatri. praescripr. ita & qui tantum iudicium habet, quia in hoc superior est habendus, D. Thom. 2. 2. quaest. 33. art. 3. Vltra quod remedium contra remedium priuilegij Principis est vt imploretur remedium ipsius Principis, Abb. c. p. 2 post num. 24. de immun. eccl. Ex quibus autem cognoscatur lex generalis, vel particularis, Baldus l. 3. C. de legi.

SVMMARIVM.

1 *Aequales omnes natura genuit, sed propter peccatum vnus subest alteri.*
2 *Magnum magna decent.*
3 *Magna Curia, & Curia Vicaria sunt diuersa.*
4 *Magna Curia propter praeminentias, & quia cognoscit de magnis causis, dicitur magna. Quando committitur à lege, non sunt delegati, num. 29.*
5 *Curias plures potest habere ciuitas, quae diuersis nominibus vocantur.*
6 *Magna Curia habet iurisdictionem ordinariam.*
7 *Speculum, speculari, speculator, & specula, & quid requiritur vt qui videri possint in speculo, nu. 26.*
8 *Exempla validiora sunt verbis, de exemplari, & exemplato.*
9 *Species consistit in gradu dignitatis.*
10 *Proprium cuique debetur secundum qualitatem officij.*
11 *Causa specialis videtur exempta à commissione generali.*
12 *Baronia sunt feuda, & in quibus consistunt.*
13 *Castra vniuersitatem significant, & continent iurisdictionem.*
14 *Feudum quaternatum quod sit in regno.*
15 *Curialis, medicus, officialis non potest recedere, & qua sit poena.*
16 *Examen cum discretione, & vero iudicio est facienda.*
17 *Euocare, remitte, & quid euocatus.*
18 *Appellatur ab inferioribus ad superiores.*
19 *Seu, pro et, & natura eius est ampliare.*
20 *Solium Regis, thronus Iudicis, & cathedra Magistri.*
21 *Iurisdictio qua sit, & quatuplex.*
22 *Iudicandum quomodo non sit exemplis, num. 23.*
24 *Exempla sicut digitus ostendunt quomodo res se habeat.*
25 *Iudicum minor non est qui iudices facit.*
27 *Commissum specialiter alicui est exemptum ab officio generali.*
28 *Potestas per vsum innotescit.*

1 MAGNAE CVRIAE.] natura omnes aequales genuit, sed inaequalitas quae accessit ex vitio, est ordinata ex Dei iudicio, vnde nos oportet obedire hominibus, quia propter peccatum subiecti sumus, D. August. sermone 5. de obedientia, col. 1. ad fratres in heremo, minor subditur maiori, sicut seruus domino, bonus bono, & malus malo, idê D. Aug. 6. contra Iulianum c. 9. col. 2. cir. princ. & fi. Honorem sustinenti, nô potest imponi munus ab alio, qui habet par imperium, quia par imparem &c. Bal. l. actores post num. 2. de exact. trib. & dixi supra in const. cû noua. Sipodamus autem Milesius, qui diuisionem ciuitatum inuenit, ponebat vnum iudicium principale ad quod omnia male iudicata reducerentur. Philosophus 2. Politicorum 6. nam suppositaliter licet plures sint iudices, tamen vnus tanquam superior inferiorum

Dd iuris-

iurisdictiones eminenter continet, addit ad
D.Th.3.par.de Sacram.q.55.alias 24.art.3.
ibi not.2.Ita Magna Curia vti maior præest
Iustitiarijs, vt const.sequen. vnde debet esse
speculum, & norma iustitiæ, vt quod obser-
uat in sua curia aliæ obseruent, ita ritus
Magnæ Curiæ 11. vbi Gra. & supra const.
si quis in posterum num. 5. 21. & 23. & hic
in textu, qui diuiditur, & sum. vt per Affl.
2 & dicit [MAGNAE] & successiue cum sit ma-
gna, decent magna, D. August. in soliloquijs
col. antepen. circa med. [CVRIAE] quæ
à cruore, c. forus de verb. sign. vel à cura di-
citur, gl. & Affl. sup. const. statuimus nu.55.
aliter curia, Bal. c. quæ in ecclesiarum nu.5.
& post nu.19. de const. [NOSTRAE] dicitur
curia Regis, Affl. hic nu.2. in fi. & const. ap-
pellationum tempora 6. not. ad differentiā
curiæ Vicarij: vnde Magna Curia consistit
in duobus tribunalibus, quorum vnum est
3 Magna Curia, quæ est tribunal Magistri Iu-
stitiarij, & aliud tribunal Vicarij regni, &
vocatur Curia Vicariæ, Gra. c. reg. Rober-
tus, quod est vltimum, & incipit, cum scele-
ratis, num. 6. inde à Vicario regni exortum
est nomen Vicariæ, Frecc. de subfeud. lib. 5.
de antiquo statu reg. nu. 33. cir. med. & hoc
alludunt ritus, quando in eis dicitur in cu-
rijs, & qualibet ipsarum, Gra. dec. 34. nu. 9.
& Curia Vicariæ in regno est dignitas, Luc.
l. vnica de comi. qui prou. reg. inde Vicariæ
præfecturæ, D. Aug. in sim. in breuiculo col-
lationis tertij diei cū Donatistis, col. 6. post
princ. Quæ sunt matres decurionum, Bald.
4 l. 2. not. 5. de prædijs curial. Et Curia Ma-
gistri Iustitiarij dicitur Magna, propter præ-
eminentias quas habet, & causas magnas,
quæ ibi tractantur, licet Curia dicatur plu-
ribus modis, Foller. hic num. 1. vsque ad 14.
& dicitur à cruore, vt sup. l. constitutum est
de testibus in Longob. Et vnam, quandoque
plures habent singulæ ciuitates, Roma verò
habebat triginta, l. 2. in princ. de orig. iuris,
vel trigintaquinque, Hebræi duodecim, quas
Tribus appellabant, D. Aug. Psal. 121. col. 8.
Athenienses Areopagos dicebant, idem D.
Aug. lib. de Epicureis, & Stoicis col. 2. post
princ. alibi distinctæ erāt iurisdictiones per
portas, & porta habebat se ad instar ciuita-
tis, Bald. l. 1. in fi. C. si vbi quis de curia. vel
cohar. Vnde Deute. 16. Iudices, & magistros
constitues in omnibus portis tuis vt iudicēt
populum iusto iudicio. Et Amos 5. Cōstitue
iudiciū in porta. Et mos fuit apud veteres
vt in portis ciuitatis sederent seniores, qui
certantium iurgia iudiciaria examinatione
discernerent, vt vrbem nō intrarent discor-
des, cum in ea cōcorditer viuere oporteret,
Guliel. Pepin. feria 3. Paschæ col. 18. Hic ve-
5 rò iudices Magnæ Curiæ ex antiqua con-
suetudine ordinariam obtinent iurisdictio-
nem, ex quibus quidam sunt criminales,
alij ciuiles, supra constit. non sine, in fine,
criminales sunt digniores, Frecc. vbi supra
de officio Magistri Iustitiarij, num. 11. post
num. 15. 20. 25. 28. 34. 37. cum sequent.
[MAGISTRVM IVSTITIARIVM] qui sumpsit
nomen ab effectu, glo. hic, & Affl. num. 3. &
supra constit. inconsutilem num. 7. circa fin.
[VELVT] alibi vel vt, l. 1. §. nunciatio in
ver. velut, de noui operis nunciat. & est ve-
ritatis expressiuum, Io. And. c. dudum circa
princ. de præben. in vj. [IVSTITIAE SPECV-
6 LVM.] tanquam speculo ante oculos suos
mente recta conspiciāt, appendix ad D. Th.
3. par. de Sacram. quæst. 60. alias 29. art. 3.
& quasi specula ad mores ciuiū intuendos,
Arist. 5. Politic. 8. Vel ad ipsam tanquam
mensuram, & exemplar inspici debet, dicta
parte quæst. 78. alias 47. art. 3. ibi exame.
seu in qua tanquam speculo singulari relu-
cet sydus, Bald. l. 3. §. sed si quis num. 7. post
med. comm. deleg. Et cæteri iudices specu-
lari debent qualiter in iudicijs ordinarijs,
& extraordinarijs, ciuilibus, & criminali-
bus, & singulis iudiciorum capitulis sua au-
ctoritate officia moderare debēt, Spec. proœ.
sui operis post nu. 26. vt in ea velut in specu
lo alij eorum prauitatem inspectam, si vo-
luerint, corrigere possint. D. August. 4. con-
7 tra Cresco. Gramm. col. 26. post princ. Ita
videre aliquid per speculum, est videre cau-
sam per effectum, in quo eius similitudo re-
lucet, D. Thom. 2. 2. quæst. 180. art. 3. Purum
diligenter ostendit quidquid excipit causa
infectionis eius est ex visu mestruatę, si no-
uum macula difficilius tollitur, quam si ve-
tus, Arist. de somnijs cap. 2. Isto modo lex
speculatur se in natura, Bal. l. fin. nu. 1. circa
med. C. de suis, & legit. In speculo inspici-
mus imaginem nostram turpem, si turpis
est, & conscientia nostra in semetipsa videt
maculam, & inspicit pœnam, Bald. l. quæ
fortuitis num. 3. in fi. C. de pign. act. Quid
sit necessarium vt forma appareat in specu-
lo, D. Thom. 3. par. de Sacramen. quæst. 113.
alias 82. art. 4. inde speculari, prospicere,
& conspicere, vel intendere, vt videas, D.
August. Psalm. 98. col. 5. nominis sui specu-
lum, D. Hieronymus in vitas Patrum par. 3.
cap. 49. in princ. Et speculator, iuxta illud,
Speculatorē dedi te domui Israel, Ezech. 3.
& 33. & Ecclesia in hymno ad Laudes fer. 3.
cantat, Speculator adest desuper, Qui nos
diebus omnibus, Actusq; nostros prospicit,
A prima vsque ad vesperam. Et Episcopi
speculatores c. cleros 21. dist. non speculan-
tur vt theoricam habeant, nisi meditantes.

9. Metaphysices 6. ibi, sic igitur. & specula locus altus in quo ponuntur custodes. D. Aug. psal. 101. ibi concio. col. 3. cir. fi. [IN COGNITIONVM NOSTRARVM IVDICIIS] cum eadē sit curia in omnibus officialibus regni, Iser. cōst. humanitate cir. princ. [COLLOCATVM] dispositum, & statutum, Nizol. in ver. colloco. [NON MAGIS] comparatiuè, Arch. c. quia post med. 50. dist. [MAGISTERII] magistri dignitate, Nizol. in ver. magisterium. [NOMINE] quod debet esse consequēs rei §. est & aliud inst. de donat. [IVSTITIARIVM CAETERIS] alijs, sup. in const. super incisionibus, & raro inuenitur in singulari, glo. 2. l. cancellauerat de his quæ in test. dele. [PRAEFICI] præponi, Niz. in ver. præficio. [VOLVMVS] dum cæteris præferimus,
8 vt const. seq. [QVAM EXEMPLO] nā exempla validiora sunt verbis, D. Th. ad Gal. 2. ibi cū autem col. 2. in fi. Verum exemplar debet esse conforme exemplato, vt per exemplar ducatur in cognitionem exemplati: semper tamen perfectissimū est exemplar eius quod est minus perfectum: Deus autē non indiget videre aliquod exemplar extra se, idē D. Th. 3. de Saluatore q. 24. art. 3. & q. 56. art. 1. In alijs quotidianis exemplis plena sunt omnia, D. Aug. serm. 1. col. pen. post med. fer. 4. post Dominicam pass. [VT IN IPSO] velut speculo diligenter intueantur, Spec. tit. de teste §. 6. nu. 3. alibi sicut sincerissimū speculum, proposita hominibus oracula cælestiū paginarū, vbi quisque videat quodlibet peccatum quantum sit, D. Aug. 3. contra epist. Parmen. col. 9. post princ. [CAETERI GRA-
9 DVS INFERIORES] cum species consistat in gradu dignitatis, Bald. l. 1. 2. rep. post princ. de off. eius. [ASPICIANT QVOD IN SEIPSOS OBSERVENT] adimpleant, quod de sui natura non importat necessitatem, sed quandam decentiam, Affl. hic nu. 1. Econtra quęrentes licentiam malefaciendi, quærunt sibi exēpla male viuentium, & multos infamant, vt socios inuenisse videantur, D. Aug. serm. 53. col. 7. ad fratres in heremo. [QVAEDAM TAMEN EIVS IN TANTVM SPECIALITER] idest nominatim, l. cum plures ff. de euictio. [SVNT ANNEXA IVDICIO] .i. discretioni, l. cū prætor in ver. iudicio, vbi Bal. ff. de iud. Et adeo sunt inseparabilia à persona, vt ad nomen alterius accommodari non possint, idem Bal. l. 2. nu. 5. de his qui accus. nō poss.
10 Ita vnicuique personæ secundum proprium officium aliquid propriū debetur, vt in scientia legali, quę adeo est annexa officio Sacerdotis, vt simul cum iniunctione officij intelligatur & scientiæ legalis iniunctio, D. Th. 2. 2. q. 16. art. 2. & q. 57. art. 4. in fi. [VT DE EIS] supple alijs [ABSQVE DELATIONE] delegatione, Affl. hic 2. not. nu. 4. [NOSTRI NOMINIS SPECIALIVS] proprio nomine, glo. l. quod in rerum §. fin. in ver. & specialiter de leg. 1. [COGNOSCERE NON PRAESVMAT] c. 2. & 3. de postul. Et sic species derogat generi in eadem dispositione, siue diuersa in eodem rescripto, siue pluribus ab eodem emanatis: & specialis prouisio derogat generali, siue indefinite, Bal. c. 1. num. 2. & 17. & generalis loquutio non comprehendit quæ specialiter debent designari, in cap. Sedes Apostolica num. 3. de rescriptis. nam
11 specialis causa videtur exempta à generali commissione, adeo quod habens generalem commissionem non potest se impedire in ijs quæ sunt specialiter commissa, Abb. cap. 2. 1. not. & post num. 2. de offic. leg. & vni destinatum, alij ademptum esse videtur, Bald. l. post aditam in fi. de impub. & alijs substit. ex quo censetur commissa tanquam prudenti, idem Bald. l. 1. num. 3. C. de tuto. vel cur. illust. pers. Et quod certis personis, & magistratibus est concessum à iure, alij scire debent sibi esse negatum, Bald. l. edicto num. 35. post med. de edicto diui Adria. toll. nam quod vni attribuit, alijs negare videtur, in l. 3. num. 11. in princ. C. de leg. [DE COMITATIBVS] nunc ponit præeminentias Magnæ Curiæ, quarum prima quod cognoscit de Comitatibus, de quibus cap. 1. quis dicatur Dux. [VIDELICET] dic vt const.
12 præcedenti. [BARONIIS] quæ feuda sunt, & consistunt in rebus singularibus feudorum redditibus, vassallorum excadentijs, & alijs, Isern. c. 1. post num. 3. & §. similiter, lo vltimo, num. 20. & 21. de cap. qui curiam vend. [CIVITATIBVS] municipijs, vel oppidis, l. 1. in ver. proprie ff. ad municipal. villis, vel casalibus, inf. in const. prosequen-
13 tes. [CASTRIS] quæ vniuersitatem quandam significant, & continent sub se iurisdictionem, & alia, vt per Affl. d. c. 1. in princ. num. 9. de cap. qui cur. vend. [ET MAGNIS FEVDIS] quæ Capitanei tenent à Rege, cap. 1. an mar. succe. vxo. in benef. alibi magnum, & paruum diuersificant, quantitatem, non essentiam, D. Thom. 3. par. de Sacramen. quæst. 18. alias 77. artic. 8. Ideo sequitur [QVAE IN QVATERNIONIBVS DOHANAE NOSTRAE BARONVM INVENIVNTVR IN SCRIPTIS] qui quaterniones non erant tempore Iserniæ, vt ipse dicit, & se remittit ad dicta per eum c. 1. de contr. feu.
14 apud pares term. In Regno autem dicitur feudum quaternatū quod est à Rege concessum, vel scriptum in quinternionibus R. Cameræ, tam si concedit, quā si assentitur Rex, Fre. de subfeu. lib. 3. dū ponit differentias inter feuda quaternata, & plana, & de tabula.

Et sic cognitionem istorum feudorum Impe
rator Curiæ suæ reseruauit; inf.const. Iusti-
tiarij nomen,& normam in fi.& quod de feu
dis dicitur, idem in re singulari feudorum,
Gra.hic nu.3. Et sic non solum feudum, sed
eius pars habet, & habuit iudices priuile-
giatos, & proprios, dominum, pares, curtis,
& arbitros, dominus iudicat inter pares
curtis, pares iudicant inter feudatarium, &
dominum, arbitri iudicant vbi deficiunt pa-
res, his omnibus deficientibus iudicat ordi-
narius loci, Bald.c.cum ordinem post nu.7.
& 17.circa fin.de rescriptis. [Curialium
Etiam] qui autem dicantur Curiales, &
quod Magister Iustitiarius cognoscat de
causis eorum, Foll.hic num.6.& 7. [Quae-
stiones] tam ciuiles, quã criminales, Affl.
hic 4.not. [Qui A Curia Nostra Sine
Mandato Nostro] sup. in const.statui-
mus, & si recedunt puniuntur in duplicatis
gagijs eorum quæ debebant accipere, in c.
regni statuimus vt quotiens, vbi Io.Ant.de
Nig. [Vel Ordinariorum Nostrorum]
qui nostram effigiem repræsentãt, inf.const.
eos de repulsa off. [Pro Velle] pro suæ vo-
luntatis arbitrio, inf. const.quam plurium.
15 [Non Possunt] ita index, medicus, & qui-
libet salariatus non possunt recedere sine li-
centia, Ambasciatores etiã reuerti non pos-
sunt nisi finita ambasciaria, & recepta re-
sponsione, Bal.& Ang.l.si quis decurio.C.de
decurio. dixi latè d.const.statuimus, hic ta-
men modificat, & se restringit ad eos. [Qui
Tamen] Lucas l.1.in princ.de colo.fug.pat.
[Immediate Nobis, Et Officialibus
Nostris] in Curia seruiunt, ad differentiã
foraneorum, in sim.Inn.c.fin.in princ.de off.
ord. [Non Pro Eorum Servitiis, Sed
Pro Nostris Assistant] & sic istud pri-
uilegium non extenditur ad famulos offi-
cialium Regis, sed ad eos tantum qui Regi
seruiunt, Affl.hic 4.not. [In Aliquo For-
san] assertiuè, non dubitatiuè, Inn.c.tua
nos in princ.de spons. [Officio Consti-
tuti] obsequiales operas præstando, l.si non
sortem §. libertus in ver. officium de cond.
indeb. [Ab Eis] officialibus nostris consti-
tuti. [Sive Agant, Sive Conveniantur]
siue actores sint, siue rei, infra const.hostici.
[Magistri Iustitiarii Examinent]
16 cum discretione, & vero iudicio, Lucas l.1.
in fi. de frum. Alex. prout natura rei requi-
rit, Io.And.cap.statutum, lo secondo, post
nu.2.de hæret.in vj. [Et Decidant] debi-
tum finem imponentes, c.cum venisset, & c.
causam quæ de testi. [Qui Etiam Prae-
rogativa] quæ dictum, vel factum liberè
significat, Nizolus in ver.prærogatiua in fi.
[Speciali] expressa, Io.And.c.2.post nu.1.
de rebus eccl.alien.vel non, in vj.vel quia in
contrarium est ius commune, c.cum sit ge-
nerale de fo.comp. [Laetentur Ut Illic]
corã Magistro Iustitiario. [Adversarios
Suos In Civilibus, Et Criminalibus
17 Causis Valeant Evocare] petere se re-
mitti, Bal.l.de die 1.rep. §.iubet qui satisd.
cog. inde euocauerit, l.1.ff.de ferijs, & auo-
catus l.si prætor §.fin.ff.de iudic. Et sic cu-
riales in curia existentes habent electionem
vt agant, vel cõueniantur in curia Magistri
Iustitiarij, tam si sit causa ciuilis, quàm cri-
minalis, Gra.hic nu.1.& 3.cir.fin. Et si de-
linquũt an possint puniri ab ordinario loci,
Bal.l.pen.nu.1.quando prouo.non est neces.
18 [Appellationes] inferiorum, à quibus ad
eos vti superiores appellatur, Spec. tit. de
appell.§.4.nu.20. [Et Consultationes
Inferiorum Iudicum] vt d.const. statui-
19 mus. [Seu] pro et; ponitur, & eius natura est
ampliare, Bal.cum add.ad eum l.cum quidã
post num.4. de verb.sign. [Delegatorum
A Nobis] de quibus inf.const.vt vniuersis,
de serua. hono. comi. [Qui Ad Nostri
Culminis] principalis culminis, auth.de
20 rapti.mul.in princ. [Audientiam] solium
est Regis, thronus Iudicis, & cathedra Do-
ctoris, D.Th.3.par.de Sacram.q.120. alias
89.art.3. [Deferuntur] conferuntur, Niz.
in ver.defero. [Dum] .i.postquam, Archid.
c.quotiens 1.2.q.6. [Nobiscum In No-
stra Curia Commorantur] simul mo-
rantur, Affl.d.const.statuimus num.6. in fi.
& illustrem dignitatem ex administratione,
vel priuilegio sunt cõsecuti, l.3.C.vbi senat.
vel clar. [Pro] vel propter, Lucas l.1.circa
princ. de diuer.præd.vrb. vel rust. [Iuris-
21 dictione Sua] quæ, quid sit, & quotuplex,
Spec.tit.de iurisd.om.iud. cũ add.ad eum in
prin.vsq; ad nu.31. [Suscipiant Audien-
das, Et Fine Debito Terminandas]
debito fine, Bal.l.petens nu.2.in princ.C.de
pactis, vel secundum dispositionem iurium
terminandas, c.ex parte vbi Abb.cir.fin.de
testi.modus autem rationabilis ex gestis in-
hærens, consueuit in sententijs adijci, quan-
doque fiunt reseruationes, Baldus l.1. post
num.50. de his qui accus.non poss.
22 Sed videtur, quod non exemplis, sed legi-
bus iudicandum sit, l.nemo C.de sent.& in-
terloquut.omnium iudic. tanto magis, quia
non omne simile est idem, l. quod Nerua
depositi. nam in quibusdam punitur consue-
tudo, infra constit. cum vniuersis circa fin.
& non in alijs, etiam quia ordinaria iuris-
dictio non requirit aliquorum capitulorum
specificationem, nam redigeretur ad instar
delegati, quod est impossibile, Bald.l.fin.de
vind.libert.

Dic,

23 Dic, quod iudicatur exemplis quando similiter, idest in eundem modum est prolatum, l. nam Imperator vbi glo. fin. ff. de legi. Vltra quod exempla magnorum virorum sequenda sunt, Baldus l. nemo post num. 1. de sentent. & interloquut. omnium iudic. & si exemplis non iudicatur, consuetudine iudicatur, quæ probatur exemplis, glo. rubr. circa med. C. quæ sit longa consuet.
24 Exempla enim sicut digitus rem ostendunt, & actui quodammodo rem subijciunt, Bal. cons. 257. num. 4. post med. 1. volum. vnde ea subijcere vtilissimum est, Abbas cap. 4. num. 2. de rescript. vbi autem cum eis ratio non concordat, non sunt sequenda, Archid. cap. sana. 9. distinct. Et dicitur indicere is qui mandat, cum non minoris, sed maioris sit potestatis facere aliquid per alios, quàm per seipsum, D. Thom. 3. par. de Saluatore quæst. 42. art. 1.
25 Nota, quod de iudicibus dicitur, non est minor eis, qui iudices facit, D. August. libro de trinitate, & vnitate Dei col. 10. circa fin.
26 Ideo speculatores populorum sunt præpositi, D. August. 1. de ciuitate Dei cap. 9. circa fin. Episcopus debet esse speculator aliorum in moribus, Abb. cap. eum in cunctis 3. not. de electio. Potestates debent esse speculum successoribus, l. 1. C. de priua. carcer. l. fin. C. ad legem Iuliam de vi publ. & vt hic Magister Iustitiarius speculum iustitiæ: aliter autem speculatur intellectus, Bald. l. si vnus §. quod in specie num. 15. circa med. col. 5. in fi. ff. de pactis.
27 Secundo nota, quod commissum specialiter officio alterius, dicitur exemptum ab officio generale ordinarij, Bald. l. 2. num. 2. de iure fisci lib. 10. Et vbi mandatur iurisdictio vniuersalis causarum, excepta vna causa, perpetuatur iurisdictio quoad omnes. Et ex vno actu scienter facto confirmatur iurisdictio in toto processu. Bald. l. man-
28 datum num. 4. C. mandati. Per solutionem partis prorogatur, in cap. cum ordinem post num. 8. de rescriptis. Potestas namque per vsum innotescit, D. Thom. 3. parte de Sacramen. quæst. 65. alias 34. art. 4. Apud dignitatem enim est habitus iudicãdi, apud personam autem est actus tanquam apud viuum organum ipsius dignitatis, & per
29 actum in potẽtia deductum, efficitur vnum. Bal. l. eos in princ. post num. 1. & 8. cir. med. de appell. Indices autem quibus causæ committuntur à lege, non sunt delegati, nec ordinarij, sed habent naturam mixtam, Bald. l. præcipimus circa princ. eod. tit. de appell. Verum cui non conueniunt minora, denegantur maiora. Bald. l. qui indignus 1. repet. in princ. ff. de senat. Sed potestas à iure concessa, potest per pactum modificari, l. iure nostro, vbi Bald. C. de fideiusso.

Vltimo nota, quomodo in regno differantur appellationes Capitaneorum, Baiulorum, & aliorum, latè Affl. hic.

De eodem Magistro Iustitiario.

Qvia consti. præcedens posuit tres præeminentias Magistri Iustitiarij, hic continuãdo ponitur quarta, ideo dicitur de eodem Magistro Iustitiario, vt per Afflict. infra in textu, vbi videbimus.

SVMMARIVM.

1 *Honor quibus, & quare debetur.*
2 *Honor quid, in quibus consistit, & eius quid maximum.*
3 *Honor quare debetur, & quo iure debetur.*
4 *Dignitas, & auctoritas conseruanda est.*
5 *Ciuitas est nomen collectiuum, cui comparatur, & quid in construenda ea attendi debet.*
6 *Vnà, est aduerbium congregandi, & idem quod simul, & ponitur sine cum.*
7 *Potestatem colligatã quis habet quando exercet cum alio.*
8 *Potestas inferior includitur superiori sicut sensus in intellectu.*
9 *Superius, & inferius sunt opposita, & loco differunt.*
10 *Papa, vel superiore legato superueniente, minoris cessat officium.*
11 *Periclitatur quis eo magis quanto honoratur.*
12 *Magistratũ ambientis periculosum, secundum Themistoclem.*
13 *Curijs est fauendum, & earum officialibus.*
14 *Officium officio seruire absurdum est.*
15 *Honor te quærere debet, nõ tu ipsum.*
16 *Iudicibus potioris gradus ab inferioribus reuerentia debetur.*
17 *Homo inferioris gradus maiori reuerentiam exhibere tenetur.*

18 *Collegium si habet clericos, & laicos, de eo cognoscit Episcopus.*

19 *Maioris iuditis præsentia an impediat iurisdictionem minoris.*

20 *Honorem omnes ambiunt sicut aduocati.*

21 *Honor est testimonium boni quod est in eo qui honoratur.*

22 *Inferior silet per præsentiã superioris.*

23 *Maioritas quædam dignitatis, & alia senectutis, necnon administrationis.*

1 ONOREM] senibus honor, & reuerentia debetur, l. semper de iure immu. quia senectus excellentiam quandã homini præbet, D. Tho. 2. 2. q. 149. art. 4. Amantur homines propter virtutem, fortes, & iusti, & post eos liberales honorantur, D. Th. ea. par. q. 117. art. 6. ita propter periculum honor iudicum est seruãdus, not. Bal. l. fin. quando prouoc. non est neces. Vnde quia Magister Iustitiarius certis temporibus tenetur in prouincijs morari, vt c. reg. insuper ad fidelium eorundem, & dum discurrit prouincias, moratur in terris Baronũ, in c. reg. item quia sicut habetur. Ideo iure isto mãdatur, quod vsquequo Magister Iustitiarius regit curiam in loco Iustitiarij regionũ sileant, Arno. 18. differentia vtriusque iuris, per istum textum, qoi diuiditur, &
2 sum. vt per Affl. & dicit [HONOREM] magistratus, potestatesq;, quos honores appellamus, Arist. 3. Politic. 7. qui cõsistit in signis exterioribus, & corporalibus, D. Thom. 2. 2. q. 103. art. 1. & sic dicitur, quia honor est cui datur, glo. 1. l. si remunerandi ff. mandati. & dedecus cui aufertur, l. filiũ in ver. pleniore de leg. præst. Exhibentur enim excellentibus creaturis quædam exteriora ad reuerẽtiam pertinentia, inter quæ maximũ est adoratio. Soli autẽ Deo exhibetur sacrificium, D. Th. vbi supra 2. 2. q. 84. art. 1. Sed alius patri, & alius Regi debetur, & sic de singulis, ea. par. q. 81. art. 4. Potentiæ, & deliciæ propter honorem expetuntur, qui habent, per illas honorari volunt, sed honorantur à quibusdam: secundũ veritatem solus bonus honorabilis est, at vti vtrunque est is magis honore di-
3 gnus est, 4. Ethic. 9. [DEBITVM] hominibus, inquantum in eis est aliquid diuinum, puta bonum gratiæ, virtutis, vel saltem naturalis Dei imaginis, D. Th. d. par. q. 19. art. 3. & est debitum iure cõmuni, vel statutario, Loffr. cons. 36. nu. 2. & debitum legale, & aliud morale, D. Th. vbi sup. q. 102. art. 2. necnon defertur in testimonium propriè virtutis, & respicit proprium bonum honorati, ea. par. q. 25. art. 1. secũdum tamen veritatem solus bonus est honorandus, idem D. Thom. d. par. q. 145. art. 1. [ATQVE PRAECIPVVM] c. inter de purg. can. summum, vel proprium, Bald. l. iubere cauere 1. rep. de iurisd. omn. iud. vel proprium tantum cap. 2. de cond. appositis l. legati de off. procons. & lega. [NOSTRAE
4 CVRIAE RESERVANTES] quia dignitas, & auctoritas cõseruanda est, Bal. l. 3. nu. 1. ff. de postul. nec minus quis honorem amat, quam rẽ possessam, D. Th. qui sup. 2. 2. q. 72. art. 2. Dolus verò omnem reuerentiam excludit, Bal. l. vni. §. cum autem in princ. de rei vxo. actio. [EDIDIMVS] foris emisimus, leges dedimus, Nizol. in ver. edo. [VT SI QVANDO ETIAM] vltra præeminentias supradictas, nam dictio etiam, repetit, l. Aurelius §. testamento, vbi gl. 2. de liber. lega. [PRAEDICTVS] ante dictus, Nizol. in ver. prædico. [MAGISTER IVSTITIARIVS CIVITATEM
5 ALIQVAM] quæ nomen est collectiuum, & vniuersale, Bal. de cap. qui cur. vend. num. 2. cir. fin. quæ olim erat, & nunc sit, quo ordine fieri debeat, & quando de nouo ædificatur, Cap. in sua inuest. in ver. feudorum clausulæ ibi ciuitatem. Plato autem quem Labeo inter Semideos commemorandum putauit, in formanda ciuitate Poetas tanquam aduersarios ciuitatis censuit esse pellendos, quia fuscari, corrumpiq; figmentis animos ciuiũ noluit, D. Aug. 2. de ciu. Dei, c. 14. Scæuola etiam Poetarum genus respuit, & quare, idẽ 4. eiusdem c. 27. & 8. c. 13. Plato autem prædictus eam æquiparabat homini, quẽ si quis percussit in digito, totus simul afflictè condolet parti, ita in ciuitate si cuiquam ciuiũ mali, vel boni contingerit, adeo quod nihil perniciosius euenire potest, quam eam diuidere, vt ex vna plures fiant, Foller. in const. inconsutilem nu. 5. [VEL LOCVM] principalem illi inclusum, qui venit loci appellatione, sicut appellatione corporis veniunt ædificia inclusa in corpore not. Gem. c. si ciuitas de sent. excomm. in vj. Zab. clem. ne Romani §. sane nu. 6. de elect. [INTRAVERIT] per loca cõsueta, l. obseruare §. fin. vbi Bal. 1. rep. de off. procons. & leg. aliquo modo, & non cum Imperatore, vt const. præced. vnde const. ista est magis generalis, vt Gra. hic. [QVOVSQVE] vsquequo, Psal. 4. Cum inuocarem. [IN EODEM LOCO MAGISTER IVSTITIARIVS IPSE] non solus, Affl. hic post princ. sed [VNA] insimul, Bal. l. vni. §. his ita
6 nu. 2. cir. princ. de cad. toll. [CVM] alibi non ponitur cum, sed vna, & est aduerbium, glo.

pen.

pen. l.certum ff.de iniusto, rup.& irri.testa.
congregandi, D. August.lib.de Grammatica
col. 30.cir.fin.& exponitur simul, gl.in l.qui
hæres de acq.hered. [IVDICIBVS NOSTRIS]
& ipsius Magistri Iustitiarij, nam alij erant
Iudices Vicarij, erant enim duo tribunalia,
Magistri Iustitiarij, & aliud Vicarij, Gra.
inf. const.cum noua cir.med. secus si essent
Iudices sine Magistro Iustitiario, Afflict.hic
post princ. sed omnes simul. [CVRIAM NO-
7 STRAM TENVERIT] nam cum vnus gerit par
officium cum alio, dicitur habere potestatẽ
colligatam, vt vnus non possit sine alio, Bal.
l.1.§.pen.cir.fin.de exercit. [IVSTITIARII
REGIONVM, QVI ILLIC] in illo loco, non in
tota prouincia, Affl.hic post princ. [INVEN-
TI FVERINT, SILERE DEBEBVNT] quia quod
à melioribus perficitur, melius est opus.
Arist. 1.Politic.3. & melior est, qui maiora
meretur, & qui optimus maxima, 4.Ethi.8.
Sed omnes reipublicæ regni communicant
in vno tribunali Regio, Caiet.ad D.Th.2.2.
q. 40. art.1. col.3. in princ. Inferior pote-
8 stas cõprehenditur in superiori virtute, sicut
sensus in intellectu, & Ducatus in regno.
idem D.Th. 3.par.de Sacram.q.66.alias 35.
art.5. Abb. c.vnico in fi.num.4. de cler.per
saltum promo. l. iudicium soluitur ff.de iu-
dicijs. Non tamen propter illius præsentiam
amittunt iurisdictionẽ, glo.hic in ver.silere,
Bal.l.vni.2.rep.§.consules nu.1.de off.cõsu.
& auth.de defens.ciui. nam secundum Arist.
9 superius, & inferius non solum loco differũt,
sed habent locũ oppositorum.i.sunt opposi-
ta, Bal.l.cũ te in fi.C.de nup. & habens ver-
bum superioris, nõ indiget verbo inferioris,
idem Bal.l.2.circa princ.C.quando decreto
opus nõ est, vel quia illi sunt officiales prin-
cipales, alij subalterni.i.sub illorũ potestate,
in l.2.nu.2.in fi.si plures vna sent.verum in-
terim habent habitu, nõ actu.i.quoad exer-
citiũ, Bal.l.sed & si post princ. ff.de iureiur.
Sed per ademptionẽ oneris sequitur adem-
ptio honoris, Abb.c.in nostra vlt.not.de se-
pult. [VTPOTE] sup.const.asperitatem.
[MINORI LVMINE PER LVMINARE MAIVS]
c.solitæ de maior.& obed. [SVPERVENIENS
10 OBSCVRATO] sicut superueniente legato
maioris auctoritatis, minoris officiũ cessat
quamdiu ille est præsens, c.volentes de offic.
leg.c.antiqua de priuil.multo fortius aduen
tu Papæ, Spec.tit.de legato §.superest num.
54.in fi.& §.fin, post nu.5. nam quod est mi-
nus potens non vincit magis potentem.
Bal.l.per minorem 2.rep.in fi.ff.de minor.
11 Contra, quanto magis quis honoratur, eo
plus periclitatur, D.Aug.psal.106.col.6.cir.
princ. quanto maior honor datur, tanto ma
ius periculum comparatur, idem serm. 62.
col.2.cir.fin. ad fratres in heremo, quia cui
plus cõmittitur, plus ab eo exigitur, Luc.12.
& quæ hic honorant, ibi onerant, & quæ hic
releuant, ibi grauãt, D.Aug.epist.200.col.3.
12 in fi. Vnde Themistocles ambiens quosdam
ambire magistratum, Si mihi (inquit) duas
ostenderetis vias, quarum vna ad infernum,
altera ad tribunal duceret, multo libentius
ingrederer eam quæ ducit ad infernum:
non ignorans vir sapientissimus quantæ cu-
ræ, molestiæ, & vexationes circũueniant eos
qui in magistratu constituti, omnibus expo
sitos esse cogũtur, refert Foss.const.praeced.
13 post nu.4. Vltra quod fauendum est curijs,
& earum officialibus, Bal.l.communium.
C.de nat.lib.etiam quia quilibet in suo ter-
ritorio maior est quolibet alio, idem Bal.l.si
abducta nu.3.cir.fin.cum add.ad eum C.de
furtis, & habet tenendi potestatem, in l.1.
2.rep.col.5.cir.med.de emancip.lib. etiam
14 quia officium officio seruire absurdum est,
gl.fin.l.hæres de pet.hæred. Minor non im-
perat maiori, sed in territorio suo quilibet
est maior, Bald.l.hæres absens 2.repet. post
med.ff.de iudicijs.& in loco suæ iurisdictio-
nis quilibet est maior alio, Bal.l.3. 2.repet.
in fi.ff.de arbitris.
15 Dic, quod honor te quære debet, & non tu
ipsum, D.August.hom.13.col.1.in fi.& tunc
beati qui custodiunt iudicium, & faciunt
iustitiam in omni tempore, psal.105. Con-
fitemini Domino. Et munera super innocen-
tem non accepit. psal.14. Domine quis ha-
bitabit.& ista const.cum sit contra ius com
mune, Iser.circa med.& Affl.nu.34.d.const.
statuimus, procedit cum Iustitiario, secus
cum Baiulo, adeo quod regula est in cõtra-
rium, sed fallit tribus modis, Affl.hic post
nu.3. Verum quod hic dicitur de Magistro
Iustitiario, idem in Iustitiario qui potest in
terris Baronum suæ prouinciæ pro arbitrio
voluntatis ius reddere, sicut Episcopus in
quocunque loco suæ diœcesis, vt in c.reg.vt
exercitium, vbi Io.Ant.de Nig. Nam potio-
16 ris gradus iudicibus ab inferioribus compe
tens, reuerentia tribuitur, l.potioris C.de
off. rect. prouinc. & maior potestas minori
ad obediendum præponitur, ita Deus omni-
bus, D.Aug.3.confess.c.8. Recto enim iudi-
cio Deus subdit minora maioribus, idem
D. August. 3.de libero arbitrio col.11. in fi.
nam humanum est illum vereri, cuius volun
tati: & arbitrio nunc erigitur, nunc depri-
mitur, Spec.tit.de aduocato §.5.nu.11. Ideo
17 homo inferioris dignitatis maiori exhibere
debet reuerentiam, glo.l.1.§.sed & si in ver.
seruitutem de aqua plu.arc. & maius dignũ
trahit ad se minus dignum, quandoque econ
tra, secundũ quod minus iuri præiudicatur,
Abb.

Abb.c.super quæstionum §.si vero nu.5.cir.
fin.de off.deleg.c.eam te num.3.in fi.de iure
pat.c.3.vbi Abb.num.4. de consec.eccl.vel
alta. Et maius dignum quandoque accedit
minus digno, Abb. c.ex literis nu.2.in fi.de
18 iurepat. Vnde si in eodem collegio sunt cle-
rici,& laici, Episcopus est iudex totius col-
legij,Bald.add.3.col.2.in princ.ad Spec.tit.
de appell. Nam perfectiora,& potiora con-
fundũt imperfectiora,& debiliora,Bal.l.qui
indignus 2.rep.cir.med.de Senato. Quando
commissio est facta pluribus, quomodo co-
gnoscitur si est facta collegio, vel non, idem
Bal.c.cum omnes nu.18.de constit. An præ-
19 sentia maioris iudicis impediat iurisdictio-
nem minoris, gl.pen.l.in hac, vbi quod sic
in iurisdictione contentiosa, secus in volun-
taria,vt per Bal.ibi C.de donat.& quod præ
sente maiore taceat inferior, & maior ha-
beat iurisdictionem in minorem, Bald.l.qui
indignus 2.rep.de Senato. l.& ideo de offic.
proconf. & lega. Coram maiore an minor
possit exercere officium suum, & quãdo ha-
bet iurisdictionem,sed non exercitium,vt in
legato Papę,Abb.d.c.volẽtes 1.not.& nu.4.
de off.leg. Hic quãdo Magister Iustitiarius,
& eius curia vadit per regnum, omnes alij
silẽt,& de quibus cognoscit, Cap.sita inuest.
in ver.feuda officiorum col.31. circa med.
20 Nota, quod omnes ambiunt honorem si-
cut aduocati, l.1. in ver. ambitionem ff.de
postul.& est lucro præferendus, glo.fin.l.Iu-
lianus, vbi Bald.l.si quis omi. cau. testa. &
consistit in præcedẽdo, not.in l.decernimus
de sacrosan.eccl.est præmium virtutis,& in
arbitrio Principis, quando,& cui deferatur,
Lucas l.3.post princ.de consul.& non sparg.
21 Exhibetur in testimonium boni,quod in ip-
so est qui honoratur, ita si amatur, quia
ostenditur in eo aliquod bonum,nam solum
bonum amabile est, D.Tho.2.2.q.27.art.1.
Et licet sola virtus sit causa honoris, hono-
rantur Principes, Prælati,parentes,domini,
senes, & diuites etiam mali; D.Thom. vbi
Caiet.ad eum ead. par. quæst.63. art.3. sed
pretiosa, & iocunda sunt illa, quæ studioso
sunt talia, 10.Ethicorum 7. alias quod non
indiget alio,& aliud indiget, eo præstantius
est illo quod indiget alio, comm.ad eundem
1.Posteriorum textu 175.
22 Secundo noto,quod per præsentiam supe-
rioris silet inferior, Baldus l. dies cautioni
23 §.pen.de damno infecto. Et maioritas quæ-
dam est ordinis,quædam dignitatis, alia se-
nectutis, alia prælationis, siue administra-
tionis, Abbas cap.statuimus 2.not. de ma-
ioritate, & obedientia, Foller. hic num. 2.
Vnde iudices Magnæ Curiæ non possunt fer-
re sententias absque præsentia Regentis,

etiam quod ipsum non nominent in senten-
tia, Ora.infra constit. appellationum tem-
pora num.7.

Vt Magister Iustitiarius posit euadere oppressiones officialium, & reuocare.

SVMMARIVM.

1 *Vt, denotat veritatem.*
2 *Potest, potentiam & promptitudinem denotat.*
3 *Oppressiones valde pressiones, & afflictiones dicuntur.*
4 *Officiales plura mala sciunt, & committunt.*

ROSEQVENDO Imperator
quæ spectant ad Magi-
strum Iustitiarium dicit,
quod potest releuare op-
pressos ab impijs iudici-
1 bus, & sic [VT] quæ di-
ctio denotat veritatem,
l.cũ alijs in ver.vt à matre C.de secun.nup.
[MAGISTER IVSTITIARIVS] cum iudicibus
Magnæ Curiæ, Afflict.infra in textu 1.not.
2 [POSSIT] dum non solum potentiam,sed &
promptitudinẽ habeat,D.Th.ad Hebręos 4.
col.pen.cir.med. [EVADERE] euadendi au-
xiliũ præbere,Niaol.in ver.euado post med.
3 [OPPRESSIONES] valde pressiones,siue af-
flictiones,Lucas l.1.cir.fin.de prædijs curia.
4 [OFFICIALIVM] qui plura mala sciunt, &
committunt quàm alij, l.defensionis in ver.
ad vsurpationem C.de iure fisci. [ET] male
facta [REVOCARE] nam iure gestum reuo-
cari non potest, l.si vt proponis C.de confi.
tuto.

SVMMARIVM.

1 *Superioris est de inferioribus iudicari.*
2 *Magna Curia cognoscit de excessibus officialium etiam Baronalium.*
3 *Oppressiones quoad personas, & res, proprie quoad personas tantum.*
4 *Iurisdictione constituitur in gradu superioritatis respectu eius in quem habet.*
5 *Mandatum,manu datum dicitur,& quid sit.*
6 *Reuocare per modũ attentatorũ aliud est,& aliud si per modũ iniustitia.*

Factum

7 *Factum de facto, debet de facto reuocari.*

8 *Spoliator si vult Principem recognoscere sicut spoliatus an possit.*

9 *Iniuste, contra veritatem, vel sine culpa,& iniustitia delectatur diabolus.*

10 *Officio suo non contentus, si subripit alienum, corporis ordo cõturbatur.*

11 *Officia singula habent sua priuilegia.*

12 *Magna Curia cognoscit de excessibus suorum officialium, sic R.Camera, & fisci de suis.*

13 *Paupertate, & iustitia negligentia opprimuntur subditi.*

14 *Spoliatus vigore sententiæ nullæ, potest per viam restitutionis intentare possessorium.*

1 MAGISTER IVSTITIARIVS] ad superiorem pertinet de inferioribus iudicare. D. Tho. 1.2.q.57.art.6. ideo pressi à rectoribus prouinciarum, ad auxilium Imperatorum decurrunt vt erigantur, D.Aug.lib.quæstionũ ex vtroque mixtim col.88. post princ. Officium Magistri Iustitiarij est circuire prouincias sibi decretas, inf.const.Capitaneorum in princ. & eas malis hominibus purgare, Bald.l.fin. 2.rep.col.2.cir.med.de iust.& iure. Et maior iudex ex inquisitione debet inhibere conatus nefarios minorum, qui tendunt in præiudicium reipublicæ, not.Bal.l.3.nu.3.de can. larg.tit. Curia Cæsaris est Curia generalis totius orbis, & delegatus Cæsaris est iudex competens omnes causæ,& personæ, Baldus l.vni.1.not.quando Imp.inter pupill.& vid. & rector prouinciæ est iudex generalis totius prouinciæ,& omnes sunt sub eius iurisdictione, idem Bal.l.2.vbi quis de curia. vel
2 cohar. Ita Magna Curia cognoscit de excessibus officialium etiam Baronalium. Gra.in 5. & 11. ritu Magnæ Curiæ, & hic in textu, qui diuiditur, & sum. vt per Afflict. & dicit [MAGISTER IVSTITIARIVS] cũ iudicibus Magnæ Curiæ, vt sup.in rub. [INIVNCTIONES] coactiones, astrictiones,& necessitatis impositiones, Foll.hic nu.29. dum seruitia petunt, infra const.sic nostra seruitia. [OP-
3 PRESSIONES] tam circa personas, quã res, propriè quoad personas, Foller. hic nu.31. aliqua iniuria afficiendo, Arch.c.ideo circa med.2.q.6. [CONCVSSIONES] siue timores, qui hominibus inferuntur, vt aliqua extorquantur, l.illicitas §.illicita in ver. concutiendos de off. præsidis, vel superioritate pecunia extorquatur, Abb.c.2.cir.med. de Magistris. [INFERIORVM OMNIVM IVDICVM] Auditorum, & aliorum officialium etiam Baronum non habentium secundas
4 causas, Foller.hic nu.36.37.& 38.quia inferior subest superiori, glo.fin.l.pen. C.de off. præf.vrb. & per iurisdictionem constituitur in gradu superioritatis respectu eius in quẽ habet iurisdictionem, quia eius iudex est, D.Th.3.par.de Sacram.q.53.alias 22.art.4. [DESTITVTIONES ETIAM] factas per fisci patronum, vel alium pro Regia Curia aliquem destituendo, vel spoliando possessione sua, Affl.hic 2.not. [SINE SPECIALI] expresso, Io.And.c.2.post nu.1.de reb.eccl.non
5 alien.in vj. [MANDATO] manu dato, nam manu dat, quod quis per se facturus erat, alteri gerendum committit: & quid sit mandatum, Bal.rub.ff.mandati. [NOSTRO] vel eorum ad quorum officium pertinet, supra const.Castellanis.licet non sit præsumẽdum Principẽ velle subditos spoliari facere suis bonis, Foll.hic nu.27. [PRO CVRIA] nomine Curiæ, sicut pro te, tuo nomine, glo.l.Pomponius in ver. pro te ff.quibus modis vsufr. amit. [NOSTRA FACTAS] d.const.sic nostra seruitia. [FACIAT] facere debeat, glo.l.2. ff.de solut. [EMENDARE] vel corrigere per
6 modum iniustitiæ factæ, aliud si per modum attentatorum, c.fin.vbi Io.And.in princ.de appell. in vj. & emendat cognita iniustitia destitutionis, Gra.hic, dummodo ad notitiã perueniat ad partis querelã, vel officij denunciationem, Bal.d.l.3.de can.larg.tit. sic actus sunt de natura, & potestate alicuius iurisdictionis, idem Bal.l.1. 2.rep.nu.22.de emanc. lib. alibi purgatio more appellatur emendatio, l.si seruum §.sequitur vbi Bal.de verb.oblig. [ET POSSESSIONES] .i.naturales detẽtiones, l.stipulatio ista habere licere §.hi qui in ver.de possessione & §.seq.in ver. stipuletur de verb.obligat. [RESTITVI] ad pristinum statum, & iura, glo.fin.post med. l.Actilicinus ff.de ser.rust.præd. [DESTITVTO] spoliato, Affl.hic 2.not. [NOBIS ETIAM
7 INCONSVLTIS] quia sicut de facto fecit, ita de facto reuocari debet, Bal.l.verum 1.rep. cir.fin.princ. ff.de mino. sicut de facto processit, ita de facto rescinditur, idem Bal.rub. in princ.C.de rescind.vend.& iudex qui fuit facilis in mittendo, facilis debet esse in reuocando quod inordinatè fecit, Bald.l.2.in fi. C.si propter publ.pensita.vend.fuerit celeb. & dixi inf.in const.quæstiones. immo nõ solum debet restitui, sed debet spoliatus tanto tempore esse in pacifica possessione, quanto tempore stetit spoliatus, Abb. c.venerabili nu.7.

8 nu.7.de off.deleg. Quid ſi ſpoliator vult recognoſcere Principem ſicut faciebat ſpoliatus, vtrum Princeps poſſit propria auctoritate ſpoliare, Foll.hic nu.26. [CAPTIVOS] captos, & vinctos, Nizolus in ver.captiuus. [ETIAM NOBIS NON MANDANTIBVS] alias ſi cum mandato Regio eo inconſultò examinari, nec decidi poſſet, infra conſt.humanitate cir.fin. [VEL IRCONSVLTIS] non interrogatis, vt conſt.ſeq. [PER IVSTITIARIOS] prouinciarum, infra conſt.Iuſtitiarij per prouincias. [VEL PER ALIOS CAPTOS,
9 ET INIVSTE] contra veritatem, Bal.l.ſi procurator §.ſi procurator rem ratam hab. vel ſine culpa, addit.ad D.Th.3.par.de Sacram. q.52.alias 21.art.4.ibi not. lo vltimo, in fi. iniuſtitia enim diabolus delectatur, idem D.Tho.3.par. de Saluatore quæſt.41. art.2. [DETENTOS FACIAT LIBERARI] de facto, ſicut fuerunt de facto carcerati, Affliđ.hic num.5.in fine.

Sed videtur quod culpa ſit ſe immiſcere rei ad ſuum officium non ſpectantis, infra conſt. culpam, nam inducitur confuſio officiorum, quæ periculoſa eſt, infra officiorum
10 periculoſa confuſio, nam ſi ſuo non contentus officio, ſurriperet alienum, corporis ordo conturbaretur, Lucas l.2. poſt princ. de exact.& executo.

11 Dic, quod ſingula officia habent ſua priuilegia, Luc.l.omnes qui cir.princ.de decur. Magiſter Iuſtitiarius vigore huius conſtit. poteſt prouidere ne ſubditi opprimantur ab officialibus, nam debet ſubuenire oppreſſo, Eſaias 1.& Pſal.81.ibi, Pauperem,& inopem de manu peccatoris liberate. Vltra quod de iure communi quis, & quando cognoſcit de delicto officialium, ponit Foll.hic nu.40.41.
12 & 42. Hodie R.Camera cognoſcit de exceſſibus ſuorum officialium, & R.Sicla ſimiliter de exceſsibus ſuorum, adeo quod dum textus dicit inferiorum omnium iudicum, intelligitur de inferioribus,& dependētibus à Magna Curia, non de inferioribus R.Cameræ, vel Regiæ Siclæ cognoſcunt prædicti, Foll.hic num.30. Et ſic homines hominibus principiantur, Angeli hominibus, Angeli Angelis, & dæmones dæmonibus, D.Thom. 3.par.de Sacram.q.120.alias 89.art.4.

13 Nota, quod ſubditi opprimuntur paupertate, & multo magis ſi negligitur iuſtitia, Abb.c.licet nu.7.circa princ.& poſt num.9. de foro comp. adeo quod ad negligentiam præſidentis videntur pertinere ea quæ fiunt male per ſubditos, D.Th.1.par.q.109.art.4. Vnde beati qui faciunt iuſtitiam, vt dixi conſtit.præced. quia mortis tempore poteſt dicere eū Pſalm.poſt Pſal.118. Feci iudiciū, & iuſtitiam, nō tradas calumniautibus me.

14 Secundo nota, quod ſpoliatus vigore ſententiæ nullæ poteſt intentare poſſeſſorium petendo reſtitutionem, Abb.c.3.num.4. vbi etiam nu.8. ponit quatuor exceptiones impedientes reſtitutionem poſſeſſionis, de procurat. Spoliatus autem quando excipit dicitur potius ſe defendere, quàm agere, idem Abb.c.cum ſit deferendum nu.7.de appell.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet ſcire ſe eſſe iudicem, & quæ incumbunt vt iudicet.*
2 *Fiſcus habet ſuos iudices.*
3 *Cauſæ quæ ſint, & ſunt poſt litem conteſtatam.*
4 *Fiſcus ſiue agat, ſiue conueniatur, cognoſcit Magnus Camerarius, qui repræſentatur per eius Locumtenentem, & R. Cameram.*
5 *Barones Valuaſores olim dicebantur, & ſunt inueſtiti de plebe.*
6 *Item, includit.*
7 *Res mobilis pretioſa an veniat cum immobilibus, eſt arbitrarium.*
8 *Conſulere, pro interrogare capitur, vel conſilium capere.*
9 *Obſeruare, importat neceſſitatem.*
10 *Niſi, diſponit, quandoque non.*
11 *Iudicem dare quem vult pars, eſt mali exempli.*
12 *Vaſſallus poteſt eſſe iudex domini ſui, alias diſſaſitur.*
13 *Iudex ſi dum vult pronunciare dubitat, debet referre ſuperiori.*
14 *Relatio, ſiue ſuperioris conſultatio habet vim concluſionis in cauſa.*
15 *Confeſſio dotis receptæ non nocet fiſco ſucceſſori, niſi probetur receptio.*
16 *Confeſſio dotis receptæ præſumitur facta ſpe futuræ numerationis: fallit multis modis, nec pro dote confeſſata datur priuilegium.*

1 AVSAS] quod eſt in potentia vt reducatur ad actum, D.Th.3.par.de Saluatore, q.9. art.2. Iudex debet ſcire ſe eſſe iudicem vt poſsit exercere iuriſdictionē, Bald. l.pen. col.3. poſt princ.ſi cert.pet. De iure canonico non acquiritur iuriſdictio ignoranti, ſed cū literæ ſunt

ſunt præſentatæ, de iure ciuili non requiri-
tur ſcientia, Bald.c.ſciſcitatus nu.1.in fi.de
reſcriptis. Et vt rectè iudicet, oportet quod
notitiam habeat de omnibus iudicandis, &
requiſitis ad iudicium, appendix ad D. Tho.
2 vbi ſup.q.10.art.2. Fiſcus enim habet ſuos
iudices, Bald.l.cum mulier cir.fin.ſol.matr.
nam licet iuriſdictio ſit indiuidua, eius ta-
men exercitium diuiditur, Bart. conſ.189.
nu.7.cir.fi. adeo quod etiam quod Magiſter
Iuſtitiarius emēdet deſtitutiones factas per
inferiores iudices in beneficium Regiæ Cu-
riæ; vt conſt. præcedenti. Nunc modificando
conſt. prædictam mandat omnes quæſtiones
tam reales, quàm perſonales inter fiſcum, &
priuatum cognoſci per Magiſtrum Came-
rarium, vt infra conſt. quæſtiones omnes, &
hic in textu, qui diuiditur, & ſum. vt per Affl.
3 & ſequitur Foll.nu.3.in fi.& dicit [CAVSAS]
quæ dicuntur poſt litem conteſtatam. Bald.
l.cum non ſolum §.neceſſitate nu.19.de bo-
nis quæ lib. & ſunt res quæ in ſe habeut cō-
trouerſiam in dicēdo poſitæ, cum certarum
perſonarum interpoſitione, glo.1. l.cauſas
C.de tranſact. [PER MAGISTROS IVSTITIA-
RIOS, CAMERARIOS] quorum loco ſunt Se-
creti, & in Apulia Magiſter Portulanus, ſup.
conſt. Iuſtitiarios, qui etiam quod ſint procu
ratores Regis ad bene gubernandum, & lo-
candum cognoſcunt inter fiſcum, & priua-
tum vbi eſt quæſtio mobilium, vel ſtabilium
modici præiudicij, non autem de feudis,
hodie [IN REGNO] cognoſcunt Præſides.
4 Luc.l.2.poſt princ. de priuil.ſchol. & tam ſi
agat, quàm conueniatur fiſcus, cognoſcit
Magnus Camerarius, qui ſic dicitur quaſi ſit
ſupremus omnium procuratorum Cæſaris,
Magiſtrorum Portulanorum, Secretorum,
Magiſtrorum Camerariorum Dohanerio-
rum, Aerariorum, & omnium percipientium
iura, obuentiones, & introitus Regis, & dif-
fert ab officio Magiſtri Camerarij, Frec.de
ſubfeu.lib.1.de off.Magni Cam.poſt num.2.
Vltra quod de Magiſtro Camerario loqui-
tur iſta conſt. officium Magiſtri Camerarij
cœpit tempore Caroli I. Foll.conſt.præced.
poſt nu.3.& hic nu.6. & regitur per eius Lo-
cumtenentem in R.Camera, Affl.hic 4.not.
in fi.& Foll.nu.6.poſt med. prout fuit Illuſt.
Franciſcus Antonius de Dauid, olim Regens
in ſupremo Cōſilio Italiæ apud Catholicum
Philippum II. qui poſtea eum in hoc regno
ſupremum à latere Conſiliarium Magni Ca
merarij Locumtenentē, & titulo Comitatus
Roccæ Rainolæ eius terræ decorauit meum
affinem, cuius filium Io. Baptiſtā de Dauid
Philippus III. titulo Ducatus ſuæ terræ Ca-
ſtellucij inſigniuit. [VEL PER CAPITA-
NEOS] Barones qui ſunt inueſtiti de aliqua
5 plebe, vel eius parte, & maiores Valuaſores
dicebantur, c.1.in gl.1. Quis dicatur Dux,
vel qui ius dicunt in ciuitatibus, vt cōſt.ſeq.
[IN IMPERIO] in terris Imperij, quas Impe-
rator habet in Italia, Iſer.quæ ſint regal. in
princ. nu.2.cir.med. Affl.c.1.in princ. Imp.
Lothar. [CORAM EIS] præſentibus, & intel-
ligentibus, l.coram de verb.ſign. [CONTRA
FISCVM] ſiue dominum, Bal.de cap.qui cur.
vend.nu.4. [MOTAS, ET AD CVRIAM] Ma-
giſtri Iuſtitiarij, Gra.hic in princ. [TERMI-
NANDAS] fine debito, ſup.conſt.Magnæ Cu-
riæ in fi. [DELATAS] virtute huius conſt.
etiam per primam citationem, per quam
dicitur quis trahi in iudicium. Bal.c.ſi autē
aliquis nu.1.de reſcriptis. [SVPER] de qua
ſupra conſt.locorum Baiuli. [DEBITIS] in
quantitate, ſiue non, in genere, vel in ſpecie,
gl.1.l.quod te ſi cer.pet. [ET REBVS MOBI-
LIBVS] etiam redactis ex nominibus debi-
torum, inſpecto fine, Spec.tit.de fruct.& in-
tereſ.§.1.nu.6.& 7. Iſto modo credita debi-
torum veniūt appellatione mobilium, Gra.
hic nu.2. [SVO IVRE DIFFINIAT] ratione
oneris iudicandi quod habent, Luc.rub.cir.
princ.de iure fiſci. [DIFFINIAT] terminet,
Nizol.in ver.termino ſententialiter, infra in
6 conſt.vt vniuerſis. [ITEM] quæ dictio inclu-
dit, Luc.l.1.col.2.in fi.de caſtr.pecul.mulie.
& inducit parilitatem, Bal.c.Sedes Apoſto-
lica, poſt nu.1.de reſcriptis. [DE MODICIS
IMMOBILIBVS, SICVT DE DOMO VNA, ET
VINEA VNA, QVAE NON SVNT MAGNI
PRETII] & ſic ſecundum Iſern. hic videtur
tantum tributa cognitio in modicis, in ma-
gnis verò mobilibus, ſiue ſtabilibus videtur
quod non ſit tranſlata iuriſdictio, quia in
prohibitis mobilia magua, vel precioſa com
prehendūtur ſub immobilibus, Foll.hic poſt
7 nu.9.& 10.vel eſt iudicis arbitrio ſecundum
qualitatem perſonarum, Afflict. hic 3.not.
Paris de ſyndic.in ver.officialis c.3. num.4.
[SVPER ALIIS AVTEM] grauaminibus, &
quæ ſint, Abb.c.3.nu.4.de off.deleg. [CON-
SCIENTIAM NOSTRAM] ſiue conſilium, Bal.
l.ex facto poſt princ. ff.de neg.geſt. [QVAM
CITIVS POTERIT] ſup.conſt.omnes noſtri
regiminis. [PER SE, VEL VNVM EX IVDICI-
8 BVS CONSVLTARIT] interrogabit. glo.l.ſi
vſusfructus in ver. conſultus de vſufruct. &
quemad.quis vta.conſilium capiendo, l.pro
hærede, vbi Bal.cir.princ.de acq.hæred. cui
conſultationi, & ſugeſtioni iudicantis, l.pen.
C. de legi. illi. vel eius ſucceſſori reſcribit,
l.verum §.ex facto, vbi Bal.1.& 2.rep.circa
princ.ff.de mino. & interim ad vlteriora nō
proceditur, Affl.hic 4.not. [HOC AVTEM]
ſed, l.Stichum in glo.pen.ff.de noua. l.liber
homo in ver. autem de verborum obligat.

[SPE-

[SPECIALITER] vt sup. in const. Magnæ Curiæ. [SVPER CVRIAE DEBITIS] successione priuatorum, Affl. hic cir. princ. [OBSERVATO] quod necessitatem importat, Afflict. d. const. Magnæ Curiæ nu. 1. [QVOD NON TANTVM] in tantum, vel adeo, l. si quemquã in ver. tantum de Episc. & cler. [PER INSTRVMENTA CONFESSIONVM] cum dos etiã confessata, si eum effectu non sit numerata repeti non possit, l. 1. C. de dote cau. non numer. Vnde instrumenta confessionum non admittuntur contra fiscum, Gra. hic num. 1. [SED PER TESTES, QVI NATVRALI] vere & reali, Affl. hic nu. 5. cir. med. [NVMERATIONI INTERFVERINT] vt in deposito inf. const. in causa depositi. [DE DEBITO PROBETVR] & non per eos tantum, qui conscriptioni interfuerunt, vide in d. const. quęstiones. [NISI] l. si quis instituatur §. item si
10 de hæred. inst. quæ disponit, quandoque non, Bal. l. interloquutio, num. 1. comm. vel epist. importat necessitatem, quandoque habilitatem, & apritudinem, Bal. c. cũ accessissent nu. 7. de const. [IVDEX, NOTARIVS, ET TESTES IN INSTRVMENTO SVBSCRIPTI] inf. const. instrumentorum robur. Inde inoleuit quod in instrumento se subscribant iudex, notarius, & testes, Gra. hic nu. 5. [NON DE CONFESSIONE TANTVM] debiti [SED QVOD IPSI INTERFVERINT NVMERATIONI TESTENTVR] adeo quod si pecunia erat in marsupio, non debet diei, sed debet numerari parte, & testibus præsentibus, Bal. rub. nu. 14. C. de fide instr. Ita in reassumptione instrumenti subscripti loco mortuorum, se rei gestæ non interfuisse describent, infra const. Baiulos, & omnes iudices.

11 Contra, mali exempli est in causa inter fiscum, & priuatum eũ dari iudicem, quem pars, & sic fiscus petit, l. obseruandum ff. de iudicijs, sicut esse iudicem rei suæ, l. Iulianus, la seconda, eo. tit. de iud. Vnde vassallus non potest esse testis in causa domini, latè Isern. c. 1. in ver. præterquam nu. 10. si de inuest. inter dom. & vass. quæst. oria.

12 Dic, quod vassallus potest esse iudex domini sui, & si non vult determinare potest per exquardrum disassiri, inf. in const. si vassallus, vbi Affl. 6. not. nu. 17. de fideiuss. dom.

13 Nota, quod iudex dum discurrit merita causæ, si dubitat pronunciare, debet referre negocium superiori, vt sibi respondeat qualiter in pronunciãdo se habere debeat. Spec. tit. de relatio. in princ. vt sic consultatione terminetur, l. 2. C. vt lite penden. Et si quid ambiguum videtur, hoc ad Imperiale culmen per iudices referri debet; l. 2. §. si quid vero de vet. iure enucl. Et Imperator quoties vsus exegerit singulis causis, atque personis præsentanea præstat constituta, l. fin. in princ. de his qui ad eccl. confug. Et ista
14 relatio, siue consultatio habet vim conclusionis in causa, Bal. l. fin. post nu. 10. ff. de ferijs: alias magistratus qui debet expedire causam, si differt, in euentum successoris punitur, Bal. l. 1. §. sciendum de mag. conue.

15 Secundo noto, quod confessio debitoris non nocet fisco successori, nisi probetur numeratio, nec instrumentum confessionatum sufficit, Iser. hic, & §. diffidamus de statut. &
16 consuet. contra lib. Eccl. Vnde confessio dotis receptæ præsumitur facta spe futuræ numerationis, sed limitat quinque modis Soc. col. 1. 3. concl. num. 75. vsque ad 81. sol. mat. & tangit Affl. hic 5. not. Quando præiudicat, & quando non, Spec. tit. de confess. §. 2. post nu. 10. & §. 3. post nu. 6. An præiudicet si præcessit promissio, vel sequatur, Bald. l. pen. §. mulier d. tit. sol. mat. Et si confessus fuit recepisse, & non obligauit bona, sed accepit mutuum, & demum ab vxore dotem quis præferatur, Spec. tit. de obligat. & solut. §. 1. num. 49. cum addit. ad eum in §. 2. ibi lex 2. Et pro tali confessione, quæ non statuit dotem, non habet mulier priuilegium dotis, Bal. cons. 397. circa fin. 1. vol. adeo quod qui confitetur ex causa dotis plus recepisse, quàm recepit, potest agere vt recipiat quod non recepit, l. si voluntate C. de dotis prom.

De officio Capitaneorum, & Magistri Iustitiarij.

SVMMARIVM.

1 *Capitanei sunt ad instar defensorum ciuitatis.*

2 *Officium est cura eorum quæ sunt ratione iurisdictionis.*

QVIA in regno vnus est Magister Iustitiarius, infra in textu in princ. Folk. const. præcedẽti nu. 7. & vbique esse debent, qui quotidianis actibus præsint, vt non permittãt crimina coalescere, l. per omnes C. de defens. ciuit. Et isti
1 dicuntur Capitanei, qui sunt ad instar defensorum ciuitatis, Lucas l. fin. col. 5. post princ. in quib. mune. vel præst. nem. liceat se excus. ne eorum, & Magistri Iustitiarij officia confundantur, infra const. Iustitiarij de cætero, vt cuncti agant quod singulis creditur, l. 4.
2 de exact. & execut. ponit [DE OFFICIO] i. cura eorum quę sunt ratione iurisdictionis.

Azo

Azo in ſum. poſt num. 2. inſt. de act. [CAPITANEORVM, ET MAGISTRI IVSTITIARII] de quibus videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio vna, & indiuiſibilis exercitium poteſt diuidi cum territorio.*
2 *Feuda in partibus Vltramõtanis ſunt ad inſtar allodialium, & iuriſdictio diuiditur.*
3 *Feuda habent certos fines quos tranſgredere non eſt licitum.*
4 *Capitanei, Barones, qui purgant prouinciam, vel exercentes iuriſdictionem dicuntur.*
5 *Officium adminiſtratio dicitur.*
6 *Solennitas, & ſolennis ex eo quod ſolent, dicuntur.*
7 *Cognitio expeditionem, & executionem ſub ſe continet.*
8 *Magnum, vel paruum, intelligitur ſecũdum qualitatem perſonarum.*
9 *Maleficium malè, vel malignè actum dicitur.*
10 *Audire, in commiſſione appoſitum importat etiam appellationem.*
11 *Differre, propriè non eſt grauare.*
12 *Ordo eſt ſeruandus.*
13 *Appellatio eſt prouocatio, inde prouocare, ideſt appellare.*
14 *Inferior non reſcindit, nec reuocat factum ſuperioris.*
15 *Occaſio eſt id quod per ſe, vel per accidens ordinatur ad aliquid.*
16 *Trahi quis non debet extra prouinciam.*
17 *Exilium triplex, & ad tempus, & in perpetuum, eius pœna, num. 18.*
19 *Condemnari non debet niſi ad petitũ.*
20 *Eligit is qui dat facultatem eligendi.*
21 *Experiri, propriè actoris, rei autem defendere.*
22 *Audire, & intelligere differunt.*
23 *Officium iudicis eſt loco actionis quando ordinaria deficit.*
24 *Prout, limitat & qualificat.*
25 *Iudicis negligentia non debet quis ſibi ius dicere, ſed debet adire iudicis ſuperiorem.*
26 *Negligentia non eſt ſine culpa.*
27 *Tranſgreſſio dicitur ſi non ſeruatur modus adiectus.*
28 *Beneplacitum ex bene, & placeo componitur, quod in iudice importat arbitrium boni viri.*
29 *Puniri poteſt ſine culpa, ſed non ſine cauſa.*
30 *Miniſtrum qui poſuit inutilem, infidelis eſt domino, & qualis ſit.*
31 *Sollicitudo eſt bona, & multiplex.*
32 *Iniqui ex malitia temporis abſoluuntur, & non condemnantur.*
33 *Boni remunerantur, & mali puniuntur, ita & Deus.*
34 *Pecunia quid, & vbi eſt, ibi ſordes.*
35 *Canes non ſunt deteſtabiles eorũ natura, & ſunt animalia immunda.*
36 *Iudices quæ, & à quibus accipere poſſunt, num. 47. & 48.*
37 *Iuriſdictio cœpit à familiaritate poteſtatiua.*
38 *Iuriſdictio eſt ius.*
39 *Litigator agit ne ſecum agat, dum iudicem corrumpit.*
40 *Iuriſdictio per vnũ melius exercetur.*
41 *Iuriſdictio eſt indiuiſibilis, ſicut ſeruitus.*
42 *Adminiſtratio ſolertiam requirit, & pigritia punitur.*
43 *Appellationes Regi interpoſitas, ſi non poteſt commodè adiri, cognoſcit alter.*
44 *Papa in quibus cognoſcit de cauſis ſecularium.*
45 *Exilium, animaduerſio, interdictum, & relegatio quæ ſint.*
46 *Iudex qualis debet eſſe.*
49 *Præmia virtutum merentibus debentur.*
50 *Pecunia ſi datur teſti vt corrumpatur, an puniatur.*

1 APITANEORVM] iuriſdictio caſtri, & territorij eſt in ſe vna, incorporalis, & per conſequẽs indiuiſibilis, Bal. de cap. qui cur. vend. nu. 6. cir. fin. ibi octauo §. itẽ ſciendum in fi. de notis feu. §. præterea ducatus nu. 3. cit. med. vbi Affl. 3. not. nu. 4. de prohib. feu. alien. per

 Fred.

Fred. adde quod est tota in toto territorio,
& tota in qualibet eius parte, vnde in an-
gulo potest tota exerceri, Barb.in add.2.ad
Bal.de alie.feu.pat.in princ. Administratio
potest diuidi, l.inter tutores in ver.nõ iuris
ff.de administ.tut. Cura, & sollicitudo, non
officium, Bal.l.quoniam nu.1.de côuen.fisci
debit.quia cum cohæreat territorio, vel ca-
stro; sicut illud potest diuidi, ita & ipsa,
Alex.cons.7.nu.10. 5.vol. Dec.c.prudẽtiam
2 nu.12.de off.deleg. In partibus Vltramon-
tanis merum, & mixtum imperium diuidun
tur, Comites, & Barones vendunt, donant,
& disponunt sicut de alijs rebus suis, Iacob.
in tract.feu.in ver.Dux, ibi, quid si Rex, post
3 nu.2.habent tamen certos fines quos trans-
gredi non licet, Inn.c.2.nu.2.de dilat.& cos
ignorare, qui in eis versari debent turpe est,
l.2.§.Seruius de orig.iuris. Ne ergo officio-
rum turbetur ordo, glo.fin. l.quisquis C.de
postul.ponit hic Imperator quæ spectant ad
officium Magistri Iustitiarij, & quæ ad offi-
cium Regiorum Capitaneorum, vt in tex.
qui diuiditur vt per Affl.secundum quem nõ
potest sum. propter illius prolixitatem, di-
4 cit tamen [CAPITANEORVM] Comitum, vel
Baronum, qui Capitanei dicuntur, & habent
iurisdictionem, Foll.hic post nu.5.& dixi in
const. praeced. vel Capitaneorum ciuitatis
Neapolis, vt ex ritu Magnæ Curiæ sub rub.
de iurisd.& cogn.Magnæ Curiæ, col.2.cir.fi.
& eorum qui deputãtur ad purgandas pro-
uincias contumacibus, & exulibus, Foll.hic
nu.5.in fi. siue qui in loco sui officij tantam
habent iurisdictionem quantam Iustitiarij
in eorum prouincijs, adeo quod si habent
merum imperium dicuntur Præsides illius
loci, vel loco Præsidis succedunt, Gra.const.
seq.num.1.& 2.Io.Ant.de Nig.in c.reg.sub
iungendo quoque num.12. [AVTEM] certè,
gl.l.fin.in ver.autem C.de legi.eorum dico,
qui in terris demanij habent à Rege pote-
statem non in feudum, sed in officium, Affl.
quis dicatur Dux, nu.26.cir.princ. [ET MA-
GISTRORVM IVSTITIARIORVM OFFICIVM]
5 administratio, Zab.clem.1.num.25. de de-
cimis. [TALE ERIT] erit huiusmodi, Ni-
colus in ver.talis. [CIRCVIRE] suis sum-
ptibus, non de fiscalibus impendere, vel sub-
ditos grauare §.illud tamen auth.de mand.
Princ.§.1.auth.vt nulli iud. [PROVINCIAS
SIBI DECRETAS] ita Præses dum visitat
prouinciam sibi decretam debet visitare
suis sumptibus, Bald.l.obseruare 2.repet.in
princ.de off.procons. & leg. nisi faciat con-
templatione alterius, quia tunc ille tenetur
subministrare, l.si quis vbi Bar.ff.de donat.
inter vir. & vxorem. verum computatur
id quod domi impendisset, vt in iudice quan
do extra domicilium proficiscitur, Abbas
c.venerabili post num.2. de censibus. [ET
6 IN DIES SOLENNES] qui ex eo quod solent
in anno, nomen acceperunt, vt de solenni-
tate dicit D.Aug.serm.2. in princ. feriæ 2.
Pentecostes. [CVRIAS] 8.Machab.1. [IN
LOCIS, ET TERMINIS] deputatis, in eis
deputatos audire, Afflict. hic circa princ.
[PROVT EIS MELIVS VIDEBITVR] & pla-
cebit, quod importat arbitrium boni viri,
Abb. c. Quintauallis num.32. post med. de
iureiur.c.pen.nu.5.in fi.de instit. [EXPEDI-
RE] vt in const. & si generalis cura, quam
non habemus, sed ponit eam Affl. hic nu.2.
prouincialium arrengas audiendo, eos lau-
dantium, ac commendantium, Bal.l.si in ali
quem 1.rep.in princ.de off.procons.& lega.
7 [COGNOSCERE] expedire, & exequi, Capyc.
in sua inuest. in ver. feudorum clausulæ ibi
cognitione primarum, & secundarum cau-
sarum. [DE MAGNIS MALEFICIIS, VIDE-
LICET PER VNIVERSITATES LOCORVM CO-
MITES, ET BARONES] & sic publicè perpe-
trata appellat magna maleficia per vniuer-
sitatem Comites, vel Barones, Affl.hic nu.2.
8 nam magnum, vel paruum intelligitur secũ-
dum qualitatem personarum, gl.fi.in auth.
quod locum de collat. inde causæ maximæ,
mediæ, & minimæ, Bal.l.2.post princ.nu.3.
& 7. de peda.iud. glo.c.de appellationibus
de appellat. [PVBLICE PERPETRATIS] sub-
audi maximæ, & sic non negat cognoscere
de delictis clam commissis, vt sup.in const.
si damna clandestina, sed cognoscit maxi-
mè de publicè perpetratis, Foller. hic post
num.10. [SVPER] insuper, amplius, Lucas
in rub.de superexacto. [IN ILLIS ETIAM
9 MALEFICIIS] malè, seu malignè actis, l.4.
ff.de inoff.testam.l.si ita stipulatus §.Chry-
sogonus de verb.obligat. [COGNITIONEM
SVAM IMPARTIRI DEBEBVNT] si est petitũ,
Abb.c.fin.post num.15. de rescriptis. [QVÆ
PRAESENTIBVS IPSIS IN LOCIS, VEL PA-
RVM ANTE ADVENTVM IPSORVM CONTIN-
GIT PERPETRARI] quia cõmissa coram ipso,
vel parum ante aduentũ videntur commissa
in vilipendium ipsius Magistri Iustitiarij,
Foll.hic post nu.19. & dictio vel, proposita
subiunctiue inducit similitudinẽ, Bal.c.Sedes
Apostolica nu.2.de rescriptis, nõ tamen ex-
1 cludit quin possit cognoscere ante aduen-
tum eorum commissa cum Magna Curia
præsente cæteri silcant, Affl.hic 4.not. tam
ciuilia, quàm criminalia, idem Affl.supra
constitut. statuimus 16. not. post num. 42.
sed de criminalibus tantum intelligit hic
Foller. cum de ciuilibus verbum nullum,
immo contrarium. disponitur in d. constit.
statuimus. [VT TAMEN] ita tamen, & mo-
dificat

dificat quod prædixerat, Lucas l.1.in princ.
de fug. colo. patr. [Si Regionvm Ivsti-
tiarii] de quibus conſt.ſeq. [Sint Præ-
sentes] & conſentientes, Bart.l.1.§.tutor
ff.de auct.tut. nam ſæpè quis eſt præſens, &
non intelligit, Lucas l. Princeps col.4. cir-
ca med. ibi 68. de Princip. agent. in rebus.
[Cavsas Ipsas Per Eos] Iuſtitiarios
[Sint Mora Aliqva Avdiri] admit-
tendo etiam appellationem, quatenus opus
10 eſſet, quia verbum audiat, in commiſſione
appoſitum hoc importat, Pau.de Caſt.conſ.
283. col.5.in princ.vol.1. [Ivbeant] quia
quod præcipitur imperatur, c.in his de ver.
ſign. & ſic poteſt fieri comminatio quando
Barones denegant facere iuſtitiam, Io.Ant.
de Nigris c. regni 23. quod incipit graua-
mina num.56. Debet tamen index requiri,
vt dicatur ſtetiſſe per eum, idē in c.reg. 47.
item Iuſtitiarij delatos, num.10.& 11. [Fi-
niri] nam finis omnia reſpicit, Io. And.
c.qui de non in princ.de præben.in vj. alias
per negligentiam iudicis recurritur ad ſu-
11 periorem per viam querelæ, cum differre
propriè non ſit grauare, Bald. l.fin. §.illud
poſt num.3.cum add.ad eum, ibi & tardita-
tem cum ſeq.de temp.appell. [Absentibvs
Avtem] ſed, gl.l.ab inteſtato in ver.autem
ff.de iure codicill. [Ivstitiariis Si Pe-
ricvlvm] propter perniciem exempli, Io.
And. c.2.in princ. ne cler. vel monac. in vj.
[Evidens] euidenter, euidentiſſimè, l.ſi ex-
traneus de cond.cau.data. [In Cognitio-
nis Dilatione Prævidèrent] cum
talia ſint, quorum vitio prius quàm culpa
debeat ad ſuperiorem peruenire, c.ſi cuſtos
& c.ſi homo 27.quæſt.1. [Conseqventes]
inſequentes, futuras, vel quæ conſequuntur,
Nizolus in ver. conſequens, ſiue venientes
ex quadam conſequentia, Bald.l.4.in princ.
C.de vſufr. [Avdiant] aures accommo-
dent, Nizolus in ver.audio. [Et Diffi-
niant] ſententialiter terminent, infra in
conſt.vt vniuerſis. [Qvæstiones] facti.
Paris de ſynd. in ver.latro c.1. circa finem.
[Alioqvin] alias, gl.l.liber homo de hæ-
red.inſt. [Non Officialivm Ordo Ser-
12 vetvr] cum ordo ſit ſeruandus, Lucas l.fin.
poſt princ. quemadmo. ciuili. mune. indi.
[Ad Ivstitiarivm Primvm] in primis,
infra conſt.dohanæ. [Deinde] poſtea, Niz.
in ver.deinceps. [Ad Magistros Ivsti-
tiarios] qui pro tempore erunt, cum vnus
ſit Magiſter Iuſtitiarius, ſup. conſt.præcipi-
mus cum duabus ſeq. vel plurale reſoluitur
in ſingulare, Foller. conſt.præcedenti nu.7.
ſeu vnus eſt in iſto regno, alter in regno Si-
ciliæ vltra Pharum, idem Foll.hic in princ.
cum conſt. iſtæ ſint vtriuſque Siciliæ, vt ſup.
in procem. [Et Demvm] tandem, Nizol.in
ver.demum. [In Defectvm Omnivm Ad
Magnam Cvriam Nostram Volvmvs
Proclamari] c.1.de frig.& malefic. vnde
gradatim pergitur, ſicut appellatur de mino
ri ad maiorem, Spec.tit.de appellat. §.4.in
princ.& num.12. Nec ad Principem appel-
latur omiſſo medio, l.additos C. de appell.
[Appellationes A Sententiis Infe-
riorvm] gradu, Nizolus in ver. inferior.
[Ivdicvm] ius dicentiū, c.forus de verb.ſig.
[Ad Ipsos] per ordinem, vt ſup. [Volvmvs
Interponi, Et Ab Ipsorvm Sententiis
Ad Nostram Avdientiam] vel conci-
ſtorium, l.humanū C.de legi. [Provocari]
c.ſæpe de appellat. l.& ſi §.item ff.de mino.
13 l.Herennius ff. de euict. & exponitur appel-
lari, nam appellatio dicitur prouocatio ad
cauſam, Abb.c.priore 1.not.c.bonæ memo-
riæ nu.5. c.dilecti filij poſt nu.6.& 7. c.cum
ſic Romana, c. paſtoralis §.verum c.vt no-
ſtrum, & c.interpoſita de appell. Prouoca-
tionis formam quæ ſit extra iudicium ponit
Spec.tit.de appell. §.2.in princ.& nu.9.Bal.
l.tale pactum §. qui prouocauit 2. repet. in
princ. ff.de pact. quandoque prouocatur in-
iuſtè, l.ſi quis ſolutioni ff.de vſuris. & ſi eſt
abſolutoria, incontinenti abſque facto iudi-
cis trahit ſecum executionem, Bal.c.paſto-
ralis nu.9. de appell. Alex. conſ.94. num.4.
vol.2. Gra.c.reg.plerunque contingit, ſicut
ſententia excommunicationis, gl.c.ad repri-
mendam in ver.ſuſpendatur de off.ord. [Ex
Generali Etiam Commissione No-
stra] cauſarum [Specialiter] proprio
nomine, gl.l.quod in rerum in ver.& ſpecia-
liter de leg.1. [Eis Facta Committimvs]
de ſpeciali gratia, Innoc.c.peruenit de ſent.
excom. & ſic ſpecies euellitur, & ſeparatur
ab integritate ſui generis, nec cōtinetur ſub
eius prædicamēto, Bal.c.1.nu.10.de reſcrip.
[Magistris Ivstitiariis Antedi-
ctis] primo dictis, glo.§.inter eas in ver.
antea inſt.de nupt. [Vt Nobis Circa] quę
propriè refertur ad locum, vt moratur iſte
circa eccleſiam, Luc.l.1.in princ.de primic.
& ſecundice. [Imperii Nostri Partes]
aliter partes, in cōſt. partes, inf.de interrog.
part. à iud. [Extra] eſt aduerbium de foris,
& ſignificat interuallum, Io.And.c.ſtatutū
poſt nu.6.de reſcrip.in vj. [Regnvm] Itali-
cum, & Teutonicum, Iſern.c.1.in fi.de noua
forma fidelit.c.1.nu.2.circa fin.de pace ten.
[Agentibvs] l.ciuitates quod cuiuſq; vni.
nom. [Appellationes A Sententiis Iv-
stitiariorvm, Sev Qvorvmlibet Infe-
riorvm Ivdicvm Ad Nostram Avdien-
tiam] vel auditoriū, l.lecta ſi cer.pet. [In-
teriectis] quia verſat̄ tactū, & auctoritas

iudicis, nec inferior de iure, vel de facto se intromittere potest, Bal. l. verũ in princ. post
14 nu. 3. ff. de mino. eo magis, quia inferior non rescindit, nec retractat factum superioris, Bal. l. minor 1. rep. in princ. eo. tit. de minor. Vult tamẽ hic, quòd Magistrorum Iustitiariorum sint annexa iudicio, sup. in const. Magnæ Curiæ, & præsentis const. tenorem, inf. cõst. dohanæ, vult quod [IPSI SVSCIPIANT, ET PROVT VIDERINT DE IVRE] per calculum diffinitiuæ sententiæ, inf. const. Præsides prouinciarũ. [DECIDANT, ITA QVOD NVLLI NOSTRORVM FIDELIVM LICEAT] licitũ
15 sit, inf. const. licentiam. [OCCASIONE] quæ est id quod per se, vel per accidens ordinatur ad aliquid, Luc. l. vni. cir. princ. vt nemo lic. in emp. specie. [APPELLATIONES AD AVDITORIVM NOSTRVM] l. 2. C. de leg. [FACTAE] introductæ, d. l. 2. [ADVERSARIOS SVOS] partem aduersam, c. cum super de concess. præb. [EXTRA REGNVM LABORIBVS, ET EXPENSIS FATIGARE] & sic
16 quis non debet trahi extra prouinciam, c. neminem 3. q. 6. sed infra eam debet procedi, Abb. c. nouit post nu. 2. de off. leg. quia affliguntur, & interdum moriuntur, §. hæc considerantes, auth. vt omnes obed. iudic. Vnde aduocatus, vel procurator non tenetur præstare patrocinium extra patriam, si causa est alibi mutata, glo. & Bal. l. sed & hæ §. non solum ff. de procur. [NISI] quæ dictio excipit à superiore, Bald. auth. generaliter num. 5. in princ. de Episc. & cler. [FORSITAN] l. quo casu ff. de arbitris. [SVPER CRIMINE LAESAE MAIESTATIS] quod crimen perduellionis dicitur, Azo in sum. post num. 1. & 2. C. ad leg. Iul. Maiest. [VEL SVPER EO CRIMINE] quod à carendo nomine dicitur, Lucas l. vnica in princ. de reis postu. [DE QVO CONDEMNATVS] de necessitate quam importat dictio de, Io. And. c. vt commissi nu. 8. de hæret. in vj. pœna puniatur cui delinquendo se subiecit de iust. C. confir. in ver. crimini. [VITAM, VEL MEMBRVM AMITTERET] per sententiã, Isern. c. 1. nu. 3. in fi. de cap. Corra. [VEL FORSITAN
17 EXVLARET] expelleretur à patria, glo. pen. l. 1. de off. præf. vrb. totaliter, quandoque ad tempus, D. Th. 3. par. de Sacram. q. 130. alias 99. art. 1. Et est grauis pœna, adeo quod Romani pro graui delicto mandabãt ciues ab illa ciuitate exulare. Fr. Aloysius de Granata in parte meditatio. char. 86. Florentiæ magnates delinquentes expelluntur à propria patria, nec ibi habitare possunt, Bald. l. vni. post princ. si quacunque præd. potesta. Ista verò pœna non est de iure Mosayco, quia tunc cum in solo populo Iudaico Deus celebraretur, si ab eo aliquis excluderetur dabatur ei occasio idolatrandi, D. Th. 1. 2. q. 105. art. 2. ibi ad decimũ. Vltra quod alia est pœna expulsionis à ciuitate, alia exportationis bannitus, pro maleficio debet expelli, & redeundi licentiam quis concedit, Bal. 1. const. ff. in ver. hæc autem, lo secondo, nu. 12. [AVT EXILII IVDICIO] deportationis, vel relegationis, gl. l. sed & si quis in ver. exilio, & in ver. exilium si quis cautio.
18 Et est triplex, vnum de propria patria, & mittitur certo loco moraturus, aliud per quod à certo loco repellitur, sed vbicunque potest morari, tertium si in aliquam insulam mittitur perpetuò, vel ad tempus permansurus, Bal. l. 1. post num. 33. C. de hæred. instit. & l. Papinianus 2. repet. vbi glo. 1. exulem, idest relegatum exponit ff. de mino. in perpetuum, & ad tempus, l. tutor §. fin. & seq. de excusat. tut. [STATVM] quasi seruitutem, Bal. l. non distinguemus §. de liberali post nu. 3. de arbitris, & infra const. hac edictali de fals. aduoc. non status personæ, & veritas negocij est intimanda c. mulieres de sent. excomm. [AVT] disiunctiuè, gl. l. 1. in ver. aut, de his qui insidiando, aut subitò surg. in Longob. [OMNIA BONA SVA, VEL MAIOREM PARTEM IPSORVM DEBERET] posset, l. cum lege in ver. debeant, de Episc. & cler. [AMITTERE CONDEMNATVS] si est
19 petitum, cum ad aliud non debeat condemnari, l. vt fundus ff. comm. diuid. l. fin. C. de fideicomm. liberta. [APPELLATIONES AD NOS CONTINGERIT INTERPONI] de iniustitia ad nos exponendo querelam, c. sacro de sent. excomm. [TVNC IN ELECTIONE
20 ESSE VOLVMVS APPELLANTIS] quod est vtile posse eligere, Bald. l. si qui accessionis de fideiusso. & ipse dicitur eligere eum qui dat facultatem eligendi, gl. fin. l. apertissimi C. de iudicijs. [VTRVM] quid eorum, gl. l. si debeas ff. de compens. [AD PRAESENTIAM NOSTRAM ADIRE VOLVERIT] c. fancimus, lo vltimo, quo temp. miles. [VEL] quæ est alternatiua, sicut dictio aut, Abb. c. 4. nu. 4. de rescrip. [CVPIERIT IPSORVM IVDICIVM EXPERIRI] l. dominus horreorum §. 1. ff. lo-
21 cati. & est propriè actoris, rei autem est defendere, licet reus quãdoque etiam dicatur experiri, Abb. c. 1. post num. 16. de iudicijs, c. pastoralis num. 11. circa med. de cau. poss. & propriet. add. ad Speculat. tit. de dilatio. §. 1. in ver. diffamari. & intelligitur agendo, vel excipiendo, Bal. l. si quis 2. rep. §. si procurator, lo secondo, in fi. quod quisque iuris. [QVAE SIMONIAS] c. postulasti de homic. c. Michael de vsuris, vel appellationes, c. 1. de offic. lega. cap. venerabilibus de sentent. excomm. in vj. aliter in c. 1. de appellat. c. 3. de empt. & vend. & cap. suam de simonia.

[ETIAM

[Etiam Qvae Fient Contra Ivstitia-
rios Regionvm] de quibus conſt.ſequen.
[Secretos Camerae] vt conſt.præcedēti.
[Castellanos] inf.conſt.caſtellani,& ſup.
conſt. Iuſtitiarios. [Procvratores De-
maniorvm Nostrorvm] qui illorum ven-
ditionem procurant, infra conſt. ſi quando.
22 [Et Alios Officiales Avdient] quod
differt ab intelligere, nam poteſt quis audire
nudum verborum ſonum, & tamen non in-
telligere verborum efficaciam, Abb.c.audi-
tis 1.not.de elect. [Et Ex Officio Svo]
23 quod ponitur loco principalis actionis, cum
actio principalis deficit, ſiue ordinaria,
Spec.tit.de off.omn.iud.§.2.in princ. In qui-
bus caſibus poteſt procedi ex officio, Ioan.
Ant.de Nig.c.reg.iniũxit nobis nu.14.& 15.
[Ipsorvm Excessvs] tam ciuiles, quàm
criminales, infra conſt.caſtellanorum. [Et
Negligentias] quæ in officiali puniuntur,
l. ſi quis intra C. de bonis proſcript. [Pv-
niant] cum ſint in culpa, alias ſine culpa
nemo punitur, Abb.cap.§.1.not.de conſtit.
[Et Interdvm] nonnunquam, Nizolus in
ver.interdum. [Defectvm Eorvm] nam
ſuperior ſupplet defectum inferioris, & con
tra, Arch.c.fin.in princ.8.q.3. [Ivxta Svb-
scriptam Formam] & quando aliquid po-
nitur pro forma, non eſt aliter faciendum.
24 Affl.hic nu.19.cir.med.7.nōt. [Provt] quę
eſt limitatiua, & qualificatiua, Alex.cōſ.23.
nu.5.& 75.poſt nu.4.vol.7. [Expedierit]
nam ſæpè expedit vni, quod non expedit al-
teri, Ant.de Alex.conſ.52. inter conſ. Loffr.
nu.29.cir.fi. [Svpplere Procvrent] vnde
25 ſi negligit facere iuſtitiam, non debet quis
ſibi ius dare, ſed debet haberi recurſus ad ſu
periorem ipſius iudicis, Abb. c.qualiter, &
quando 1. not. de iudic. Ita ſi ſuperior non
vult confirmare electionem, recurritur ad
eius ſuperiorem, idem Abb.c.ſignificauerũt
nu.3.circa med.de except. [Specialiter]
d.conſt.Magnæ Curiæ. [Avtem] quæ licet
ſit aduerſatiua, cum copula implicat, Bald.
in l.1.C.rep.§.his videtur nu.3. ſi quis ius di-
cen.nō obtemp. [Si Castellanos] cuſto-
des caſtrorum, inf.conſt.culpam. [Vel Pro-
cvratores Demaniorvm] d.conſt.ſi quã-
do. [Sev] copulatiuè potius quàm disiun-
ctiuè, Paulus de Caſt.conſ.134.nu.2.vol.2.
[Animalivm Nostrorvm] d.l.ſi quis in-
tra de bonis proſcrip. [Et Cvstodes De-
fensarvm] qui foreſtarij dicuntur, infra
conſt. cum per partes Apuliæ, vel Magiſtri
foreſtarum, & defenſarum, vt in c.reg.Magi-
ſtri defenſarum de mag.foreſt.& ſub off.con.
[Nostrorvm] cum poſſint eſſe aliorum,
c.cum dilecti de donat. [Inveniunt Per
Fravdem] quæ etiam accipitur in damno

pecuniario, l.1.cir.med.ſi quid infra.patro.
[Vel Manifestam] notoriam, ita quod
nulla tergiuerſatione celari poteſt, gl.1.cir.
med.c.1.de offic.deleg.in vj. [Negligen-
26 tiam] quæ non eſt ſine culpa, D.Th.ad He-
bræos 5.ibi & quidem col.2.cir.fi. [Male]
non legitimè, Arch.c.nulla 62.diſt. [Sibi
Commissa Tractasse] male tractabant,
& cuſtodiebant, inf.conſt.peruenit. Et quid
ſit male tractare, l.fin. qualiter mundualdus
amittat mundium in Longob. [Ipsos Ca-
piant] cum effectu, propria auctoritate, &
differt ab accipere, Caſſan.conſuet.Burgun.
rub.1.§.2.ibi prend. [De Personis] ſi per-
ſonæ leuitas patitur, inf. conſt.humanitate.
[Et Nobis Significent Transgres-
sionem Ipsorvm] ſicut grauia, & difficilia
ſunt ſuperioribus intimãda, Inn.c.pen.nu.2.
27 poſt princ.de ſta.mon. Et dicitur trãſgreſſio
ſi non ſeruat modus adiectus, Io.And.c.non
poteſt nu.1. in fi. de præb.in vj. & ſignifica-
uit vt Apocal.1.mittens per Angelum ſuum
ſeruo ſuo Ioanni. [Vt Inde] l.diem §.ſi plu-
res ff.de arb. [Fieri Mandemvs Provt]
ſecundum, vel iuxta, Bart.ad reprimendum
in ver.prout poſt num.2. [Nostro Bene-
placito Residebit] vel ad placitũ, c.ni-
mis, lo primo, de exceſs.præl. Componitur
28 beneplacitum ex bene, & placeo, quod in iu-
dice non importat liberam voluntatem, ſed
refertur ad arbitriũ boni viri, Abb.c.verum
vlt.not.nu.6.de foro comp. [Vt] quæ eſt di-
ctio modalis, l.ſi à primo in ver.idem cum
add.in marg.de lib.& poſth. [Tamen] mo-
dificat, Luc.d.l.1.in princ.de fug.colo.patr.
[Castellanos De Nostra Conscien-
tia] ſciẽtia electos vt bonos, Affl.hic 9.not.
[Destitvtos] quia quod promiſerant, non
præſtauerunt, Nizolus in ver.deſtituo. [De
Castris Non Amoveant] quia ille ſolus
deſtruit, qui conſtruxit, Affl.hic nu.22.circa
29 med. [Sine Cavsa] nam poteſt quis puniri
ſine culpa, ſed non ſine cauſa, gl.c.quemad-
modum in ver.oculos in fi. de iureiur. Inn.
c.1.de arb.ab Epiſc. [Qvorvm Aliqvem
Qvi Se] cõſcientia læſa, ſup.in conſt.in quę-
ſtionibus violentiarum. [Ex Praedictis
Cavsis] & ſic reſtringit, Bal.conſ.283.nu.1.
in fi.2.vol. [Removere] recuſare, add.ad
Spec.tit.de recuſat.§.2. [Contingerit]
licet dominus ſcire nõ debeat ex neceſſita-
te res ſingulas, l.quã tuberonis in fi. princ.
ff.de peculio. [Per Eosdem] Magiſtrũ Iuſti-
tiariũ, & Capitaneũ. [Remoti] propter de-
lictum, quod eſt peccatum in committendo,
Zab.clem.vni.10.not.de teſtam. [Et Svb-
stitvti Nomen Nobis Significent Se-
paratim] infra conſt. citationis literæ, vbi
Affl. ſingulariter Spec. tit. de electio. §. 1.

30 qui debet esse vtilis, alias si inutilem poneret, esset infidelis domino. D.Th.3.parte de Sacram.q.67.alias 36.art.4.Debet esse conueniens,& idoneus,& in certis casibus nunciari domino, vt in c.reg.57. item Magistri passuum.[Vt]causatiuè,Arch.c.fin.74.dist. [De Svbstitvto Ipso]qui vices gerit substituentis, Frecc.de subfeu.lib.2.ibi quadragesimo octauo,nu.4.cir.med.[Avt De Svbstitvendo Alio Mandatum De Serineo Conscientiae Nostrae Procedat] ex certa nostra scietia procedat, Affl. hic post nu.21. [Industriam] solertiam, §.cumque in procem.inst.vel industriam circa culturam, & negociationem, Bald.l.quod si minor 2.rep.cir.med.de minor. [Sollici-
31 tvdinem]quæ est bona,& multiplex,D.Th. 1.ad Cor.7.ibi,Volo autem vos,col.2.circa med.inde sollicitudo tutelæ,l.non solū §.qui in primipilum, & l.idem Vlpianus §.1. & l. scire §.1.ff.de excusat.tut. [Et Diligentiam] quę est accurata obseruatio suorum, & habet secum bonam fidem coniunctam, Luc.l.vnica col.2.circa princ.de mend.vali. [Castellanorvm Nostrorvm, Qvae In Conservandis, Et Mvniendis Castris] de prouentibus suæ administrationis, vel de proprio expendent, inf.const.vt officialibus. [Habverint Per Ipsos] Magistrum Iustitiarium,& Capitaneos vti magno officio præpositos, Afflict. hic num.23. [Celsitvdini] sublimitati, Nizol.in ver. celsus. [Nostrae Freqventivs] multoties,sæpesæpius,Affl.hic nu.22.cir.fin. [Volvmvs Intimari] particulari notitia, l.2. de indict. [Avt Qvemadmodvm] quæ notat similitudinem, glo.l.si familia in ver.in furto de iurisd.omn.iud. glo. rub. sol.matr. [Inivstos, Et Iniqvos] contra ius ineptè agentes, Bal.de pace constan.in ver.omnes
32 post num.1. [Poenis Affici] licet iniqui interdum ex malitia temporis potius absoluuntur, quàm condemnentur, Lucas l.ad splendidiores col.2. post princ.de diuer.off. [Sic Bonos] qui æqui, & innocentes prætoris officio funguntur,Bal.l.1.2.repet.ante num.1.de leg.2. [Et Ivstos]qui cum æquo conueniunt, Frecc.de subfeu.lib.2. ibi quadragesimo secundo,nu.7.in fi. [Imperialibvs Praemiis Volvmvs Decorari] beneficijs, nam præmium beneficium dicitur, Abb.c.cum dilecti nu.14. de elect. volumus decorari, honorari, Arch.c.pen.col.2.circa med.de pœnit.dist.2.cum enim magistratus sint absque lucro statuendi per legem, sunt honores his qui optimè se gesserunt, Arist. 5. Politic. 8. legum enim latores aduersus delinquentes pœnas, & his qui bene agunt, præmia constituunt, idem 3. Ethicorum &. Nam quātum de reorum morte purgamur, tantum de innocentium reditu gratulamur, D.Aug.4.contra Cresco.Gramm.col.31.cir
33 ca med. Et sic sicut remunerantur boni pro ijs quæ bene agunt, ita puniuntur mali pro ijs quæ male agunt, D.Th.2.2.q.108.art.2. in princ. quia punitio est effectus iustitiæ, remuneratio misericordiæ. idem 3.parte de Sacram.q.120. alias 89. art.6. & secundum merita diuersificatur præmiū,ea.par.q.127. alias 96.art.13. Imperator enim quos regni sui ministros posuit, eo iure instituit vt populum suū gubernent,si fideles inueniuntur, laude digni sint, si infideles pœnis subdātur, ita populus lege seruata laudatur, ea contempta dānatur,D.Aug.ex vtroque mixtim col.92.Vnde delinquentes corripit,& punit, obedientes fouet,& confortat,c.cum ad monasterium de statu mon. Deteriores enim fiunt quando melioribus non tribuitur melius,& præmia virtutis,& vitij nō sunt præposita, Arist.1.Oeconomicorum 5.Ita Deus bonos prouehit sua gratia, & malos terret sua iustitia, D. Aug.lib.de spiritu, & anima col.45.cir.med.& benefacientes habēt præmium nominis,& rei, malefacientes habent demeritum in nomine,& effectu, Bal.l.cunctos populos 4.not. de sum. Trin. nam speciali priuilegio illos decreuit honorare, c.duo simul de off.ord. quia præmia merentibus, & non demerentibus danda sunt, Bal. l.2.in 2.rep.col.29. post med. de iureiur. vt præmio inuitentur,glo.1.l.lege Cornelia ad Syllan. quod corresp̄odet merito,adeo quod excellentiori merito excellens debetur præmium, D.Tho.3.par.de Sacram.q.127.alias 96. art.1. & mali timore pœnæ arceantur, iuxta illud, Oderunt peccare mali formidine pœnæ, Aluar.§.si quis verò temerario in princ.de pace iuram.firm. Verùm præmium non debet præcedere meritum,D.Th.3.par. de Saluatore q.2.art.11.ibi corrola. [Praedictis Praeterea] insuper, etiam. Niz. in ver.præterea. [Magistris Ivstitiariis, Et Capitaneis Nostris] terrarū nostrarum demanialium, in quibus non est Iustitiarius,Affl.sup.ea.rub.cir.fin. [Inivnximvs Vt Si Invenerint Aliqvem Officialivm Nostrorvm Per Gratiam] aut sordes, l.sed & si §.ait prætor ex quibus cau.maio.l.3.§.1.l.sed & si §.si iudex de ar-
34 bitris,quia vbi pecunia ibi sordes,Bald.l.1. 2.rep.§.solet nu.4.de off.præf.vrbis. Vltra quod pleraque quę homines iniustè faciunt, per ambitionem,& auaritiam cōmittuntur, Arist.2.Politic.7. [Avt Odivm Manifestvm] iram inueteratam,quæ vetustate robur accepit, D.Aug.2.de serm.Dom.in monte col.35.cir.princ. [Ivstitiam Detraxisse]

xisse] quia priuatus sæpe obuiat iustitiæ,
c.1.de alien.feudi. [Sev] quæ est dictio al-
ternatiua, sicut vel, Bart.l.generali nu.2.de
sacrosf.eccl.[Pecvniam]quæ testis est malę
conscientiæ, Bal.l.3.nu.23.cir.fi. C.ex quib.
cau.infa.irrog. uec boua per se,sed est men-
sura bonorũ, Io.And.c.1.nu.2.de vsur.in vj.
Homines quidem cupidi, & pecuniarum stu
diosi in magistratibus versantur, Arist.5.Po
litic.12. [Sev Iniectas] inf.in const.apud
35 Iustitiarios. [Sev Canes]qui laudabiles,nõ
detestabiles sunt,nam seruãt fidem domino,
& pro eis contra inimicos latraut, D.Aug.
Psal.67. col.26. ante nonum diem non sunt
cœci,nec vident, post nonum diem aut sunt
cœci,aut vident, Caiet.ad D.Th.1.2.q.113.
art.2.col.3.cir.fin.Capacitatem significant:
sunt animalia immunda,& non sacrificabã-
tur, idẽ D.Th.2.2.q.86.art.3. [Avt Acci-
pitres] & sic si animalia immunda dari
prohibetur officialibus,multo magis boues,
vitulos, & hircos, Affl.hic 14.not. [Avt]
pro et; glo.1.auth.sed nouo iure de Episc.&
cler. [Aliqvid Alivd] simile prædictis,
Io.And.c.quia sæpe nu.3.de præb.in vj.quia
tunc accepta restituit,& criminaliter puni-
tur,l.3.C.de cond.ob turp.cau. [Praeter]
excludit, l.si ita legatum de leg.1. [Escv-
lentvm,Avt Pocvlentvm]collibia etiam,
quæ parua munuscula fructuum appellãtur,
vt pera,poma,vel nuces, Guliel.Pipin.in fe-
ria 3.post 1.Dom.in Quadrag.col.9.in fine.
[Qvod Ad Plvs Dvobvs Diebvs Semel
In Anno Tantvm]quæ est dictio taxatiua,
Abb.c.quia nu.5.de pręb.[Sibi Svfficiat
Recepisse]l.plebiscito ff.de off.præsi.nam
valde inhumanũ est à nemine accipere, sed
passim vilissimum, & omnia auarissimum,
l.solet ff.de off. procons. & leg. vnde potest
36 accipere esculenta, & poculenta moderata,
vt in cap.regni item nullus Iustitiarius,aut
officialis,sub rub.quod nullus officialis reci-
piat munera, quæ intra dies proximos con-
sumentur, à donis autem, & muneribus ab-
stinebit, Specul.tit.delegato §.superest post
nu.44. & tit.de salarijs iud.§.1.post num.5.
latè Affl.hic 15.not.sed per Ecclesiæ Recto-
res, nec xenia debent accipi, potius debent
augeri mercedes,vt de B.Ioanne Alexãdriæ
Episcopo D. Hiero.in vitas Patrum, in vita
prædicti Episcopi, char.67.col.3. [Vt Ta-
men A Litigantibvs Nihil Omnino]
totaliter, Io.And.c.quorundam num.3.post
med.de elect.in vj. [Nec]quæ est negatiua,
& habet inclusam copulam, Affl.sup.const.
si damna clandestina nu.72.in fi. & post 73.
[Escvlentvm Recipiat] etiam ab vni-
uersitatibus tam Iustitiarij, iudices actorũ
notarij, & alij vt c.reg.itẽ quod Iustitiarij,
iudices, & actorum notarij, sub rubr. quod
nihil recipiatur ab vniuersitatibus, vbi Io.
Ant.de Nig. nisi sit inops, & non posset suis
expẽsis itinerare, nam posset tunc expensas
petere à partibus, Abb.c.prudẽtiam nu.23.
de off.deleg. c.cum ab omni nu.12.de vita,
& honest.cleric. [Si De Ivrisdictione
37 Sva] quæ incepit à familiaritate potestati-
ua, Bald.l.1.nu.2.in princ.de Episc.& cler.
[Ab Aliqvo Litigante Receperit,
Cvm Infamia Privatvr Officio Per
Ipsorvm] pro ipsis, vel per ipsos Magistrũ
Iustitiarium, & Capitaneos. [Bonorvm
Svorvm Omnivm Infiicatione Mvl-
ctetvr] condemnetur, l.fin. C. de modo
mulct. Nam cum quis lucro pecuniæ capi-
tur, velut deiectus, & degener,inter vilissi-
mos numeratur, c.infames 3.q.7. Spec.tit.
de aduoc. §.fin.nu.10.in fi. Et sententia est
nulla vbi sordes interuenit,Bal l.filiusfami-
lias 2.rep.cir.med.ff.de iudic. sicut si est lata
per dolum iudicis, licet appelletur,idẽ Bal.
l.1.in 1.rep.col.4.in princ.quod quisque iur.
Nam in ciuilibus si nõ rectè iudicetur, sedi-
tiones gignuntur, Arist. 4.Politicorum 16.
[Caeterum] alioquin, inf.const.in aliqui-
bus. [Si De].i.à,Luc.l.omnes col.15.circa
med.de decur. [Aliis Non Litigantibvs,
Qvi Tamen De Ivrisdictione Sva]
38 suo iure,nam iurisdictio est ius, Bal.l.Impe-
rium 2. rep. post nu.3. de iurisd.omn.iudic.
[Sint Officiales Receperint Ali-
qvas Rei] causa captandæ amicitiæ,Bald.
l.3.§.si quis in fi.de cond.cau.data. [Acce-
pta Domino Restitvta] si dedit pecu-
niam, an possit repetere, & sententia lata
mediãte pecunia an sit ipso iure nulla, Abb.
c.cum ab omni nu.7.& 8. de vita, & honest.
cler.[In Qvadrvplvm]in quo an insit sim-
plum, gl.l.metum §.licet in ver.finiri quod
met.cau. quando insit,& quando non,Bald.
l.in hæredem §.1.circa med.ff.de calumnia.
[Fisco Nostro Damnatvr] ipse, & non
procurator; nam damnari non dicitur, qui
nomine alieno damnatur, l.si cum venditor
§.si secundus in ver. ex stipulatu ff.de euict.
[Litigator Avtem Qvi Ivdicem Ali-
qvem Dando] cũ effectu, gl.l.si apud ff.de
minor. [Corrvperit] licet non teneat.
c.qui rectè 11.q.3.c.fin.14.q.5. [Vel Cor-
rvmpere Promittendo Volverit] l.2.
& 3. vbi glo.& Bal.de cond.ob turpem cau,
[Etiam Si Bonam Cavsam Habet, In
Ipsa Svccvmbat] inf.const.litigator,nam
39 litigator agit ne secum agat, dum iudicem
corrumpit, l.sed & si §.ait prætor ex quib.
cau.maior. amittit causam,ita si corruperit
aduocatum,vel procuratorẽ, Bal.l.1.2.not.
de calum. sicut si alium trahit ad vetitum
examen.

examen, l.in criminali, vbi Bal.C.de iuriſd. om.iud.[HOC IDEM]iuris, Zab.clem.diſpē-dioſam nu.7.de iudic. [IN EISDEM CAPITANEIS, ET MAGISTRIS ETIAM IVSTITIARIIS SI CIRCA] ſi citra, vel contra, in conſ.feuda.diuer.13.cir.fin.poſt nu.11.alibi circa curam, Nizol.in ver.circa, & circum circa, Bal.l.Rutillia Polla de contrah.emp. [PROHIBITIONEM NOSTRAM RECEPERINT, ALIQVID VOLVMVS OBSERVARI] quia ſimilium idem eſt iudicium, ſup.conſt. hac lege, & l.iam hoc iure de vulg. & pup. [ET] pro ideſt, Abb.c.licet de vitanda poſt nu.5.de elect. [VT IN TALIBVS QVIBVSLIBET] d.conſt.litigator. [VEL OMNIBVS MATERIA DELINQVENDI SVBTRAHATVR] c.ſignificatum de præb.c.1.& 4.de teſt.cog. [EDICIMVS] edictum emiſimus, foras dedimus, Nizol.in ver.edo. [VT OFFICIALIS CVI IN CORRVPTELAM SVI PROMISSIONEM FIERI CONTINGERIT] quam ſi officialis non acceptaſſet, non puniretur, Affl. in conſt.corruptelæ 4.not.tamen [PROMITTENTIS NOMEN, ET PROMISSIONIS, ETIAM QVANTITATEM, ET MODVM NOBIS, VEL ALICVI, PER QVEM AD NOS NOTITIA] vel ad aures noſtri culminis, inf.conſt.peruenit. capitur autem notitia quatuor modis, D.Th.quolib.7.art.4. [PERVENIAT] patefaciat, inf.conſt.Maieſtati noſtræ. [PRAECEPIMVS NVNCIARI] vt corrumpens amittat cauſam, & iudex puniatur, l.1.& 2.cū auth. nouo iure de pœna iud.qui male indic. Et ſi vtraque pars eſt in dolo, deterior eſt conditio eius, qui incœpit, Baldus l.cum mulier 1.not. ſol.matr. An ſit locus pœnitentiæ: & quid ſi dat, vel promittat vt iuſtam ferat ſententiam, Paris de ſyndic. in ver. corruptio cap.1.& 2.

40 Videtur, quod per vnum melius iuriſdictio exercetur, l.item ſi vnus §.principaliter ff.de arbitris, arg.c.1.eo.tit.de arbit. & cognoſcere vnum de facto alterius, eſt confuſio, quæ plerunque eos qui iuſtitiam ſitiunt cōfundit, inf.conſt.officiorum, tanto magis,
41 quia iuriſdictio eſt indiuiſibilis, ſicut ſeruitus, Inn.d.c.prudentiam num.9.in princ.de off.deleg. Rurſus, licitum eſt amicos habere à quibus dona proueniunt, Baldus l.1.in fin. ſi quis aliq.teſta.prohib.

Dic, quod licet certis iudicibus data ſit cognitio certarum cauſarum, nō propterea eſt à ſuperioribus abdicata, Bald.conſ.351. vol.5. qui ſi ſunt conſtituti iudices in caſu nullitatis, vel appellationis cuius alteri videtur inhibitum, Bal.ibi nu.2.ita hic Magiſter Iuſtitiarius, & Capitanei, & non alij virtute huius conſt.cognoſcent, adeo quod non ipſi poſſent alijs ſubdelegare, inf.in cōſt.officia, & omnes dicuntur vnus, quia vnum repræſentant, inf.conſt.eos tantum de repulſa offic. Nec iſta amicitia, quæ eſt virtus, ſed eius contrarium inimicitia, ſiue odium eſt vitium, Bal.l.ſi quis teſtibus nu.8. cir.med. C.de teſtibus.

42 Nota, quod adminiſtratio ſolertiam requirit, & pigritia punitur, Bal.l.amiſſi §.1. ff. de fideiuſſo. Vnde officialis tenetur circuire prouinciam ſicut Archiepiſcopus, qui poteſt nedum viſitare ſuam diœceſim, ſed prouinciam, monaſteria, & alia pia loca, & debetur ei conuiuium, ſiue procuratio in ſignum ſubiectionis, c.omnis anima de cenſi. cum nemo cogatur ſuis ſtipendijs militare, c.cum ex officij, vbi Abb.1.& 2.not.num.8. & poſt nu.9.de præſcript. nam cui committitur cauſa principalis, committitur & acceſſoria, & commiſſa cura ciuitatis, includitur Comitatus, Baldus l.1.in 1.& 2.repet.in princ.& in ver.in initio de off.præf.vrbis.

43 Secundo nota, quòd ſi Rex vitam ſuam agit extra regnum, l.quicunque de Epiſc.& cler. quia non poteſt commodè ad eum haberi recurſus, Abb.d.c.licet de vitanda poſt num.8.de elect.cognoſcit Magiſter Iuſtitiarius appellationes ad illum interpoſitas, vt hic, ſicut deficiente ſuperiore, de iure, vel de
44 facto, appellatur ad Papam, & iuriſdictionē quam habet in habitu, deducit ad actū, ſicut in cauſis arduis, etiā ſuperiore non deficiente, Abb.c.ſi duobus poſt num.5.de appellat. Papa enim in temporalibus poteſt exercere iuriſdictionem, quando omnino deficit iuſtitia, vacat Imperium, vel ſubeſt Princeps, & nō vult exercere. Sexdecim caſus in quibus poteſt per laicum adiri Papa, idem Abbas c.licet 2.not.& nu.6.cum ſeq.de foro comp. Iſto modo valet conſuetudo, quod à ſeculari iudice appelletur ad Papam, vel iudicem eccleſiaſticum, Abb.c.ſi duobus vlt.not. de appell.niſi vellet adire, de quo ver.l.ſi conuenerit, vbi gl.de iuriſd.omn.iud. præſentiam Regis, vt hic: licet in caſu negligentiæ Epiſcopi nō deuolueretur iuriſdictio ad Archiepiſcopum, ſed poſſet compellere Epiſcopū ad iuſtitiam miniſtrandam, Abb.cap.2.poſt num.5. de foro comp.

45 Tertio noto, quòd habemus exilium, animaduerſionem, interdictū, & relegationem, de exilio meminit l.cum quis in princ. de ſolu. eius pœna eſt in auth.ſed nouo iure de Epiſc. & cler. vnde ſi imponitur pœna perpetui exilij, & publicationis bonorum, non dicuntur deportati, ſed forbanniti, nec aſſignatur inſula quę aſſignatur deportatis, vt propter malum aerem citò moriantur, Bald.l.vnica in ſi.C.de monopolijs. & ſi deportantur ad inſulam declarandam, non

habet

habet executionem antequam superior declaret, Bald.l.1.in 1.rep.in ver.relegandi de off.præfe.vrbis. Deportatio autem est priuatio omnium, quæ iuris ciuilis sunt, Bald. l.fin.col.2.circa med. de sent.pass. Quæ retinet deportatus,& quæ non,Bal.l.3.num.3. circa fi.& 4.C.ad leg.Falc. Et licet confinati nō videantur ibi contrahere domicilium, nec conueniri, Bal.l.ex facto,la secunda,in fi. de hæred. inst. durante tempore confinij nō possunt eligi ad honores,Ang.l.vnica,de his qui in exil.dati.de animaduersione loquitur lex iubemus §.ijs de sacrosf.eccl. §.cum autem inst. quib. modis ius patr.potest.soldi. Si interdicuntur minora,multo fortius maiora,adeo quod si interdicitur patria domicilij,videtur interdicta patria originis:si interdicitur castrum, non poterit morari in ciuitate,si est de iurisdictione illius:quid de terris confœderatis, Bal.l.executorē nu.26. vsque ad 30.de execut.rei iud.Relegare autem potest, qui potest facere statuta. Ea est maior excommunicatio donec durat, Bald. l.nulli de sent.& interloc.om iud. Nec mittit ad confinia nisi qui habet merum imperium, Bal.l.quicunque nu.19.circa med.de ser.fug.& tunc recipit promissionem de parendo confinibus sub pœna pecuniaria, & personæ, Bal.d.l.executorem nu.29. in fi.de exec.rei iud. Et relegatus ad arbitrium relegantis, eo mortuo non expirat, Bald.l.3. §.sed & si quis nu.18. comm.de leg.

46 Quarto nota, quod experiri capitur pro defendere,c.veritatis,vbi gl.de dolo,& contumac.c.pen.de sent.& re iud.& sic non solū agendo,sed excipiendo, Bal.l.2.cir.princ. quib.res iudic.non nocet, alibi capitur pro probare,gl.l.idem Pomponius in ver.experiretur ff.de arbitris.

47 Quinto noto,quòd iudex debet esse innocens,& bonus, Bald.l.cum mulier num.6.in princ. sol.matr. Nam Imperator potius in odorem bonæ opinionis, quàm in eius infamia delectatur, c.licet in beato de accusat. fateor tamen quod modicus defectus non impediret,l.euidens,vbi Bal.de ædil.edicto. sed vēdere iustitiam est crimen graue, c.fin. de purg.can. & grauius quàm vendere præbendam, Luc.l.1.col.16.cir.fin. de deserto. corrumpi verò pretio deterius est, quā precibus, glo. l.si non in ver. insolidum si quis omi.cau.testa. Inde D.Aug.dicebat,se malle inter incognitos,quàm inter amicos causas cognoscere, Possid.in vita illius, post med. Munera autem iniusta accipere, vel donare sunt negocia secularia, c.1.ne cler.vel mon.

48 Munus capitur tripliciter, & differt à dono, Abb.rub.de immu.eccl. gl.l.mortuo in ver. munus de leg.2.nam donum dicimus,quodcunque cōmodum temporale, propter quod iniquitates fiūt, D.Aug.in lib.annot.in Iob col.53.circa princ. Munus à manu dicimus, Abb.c.per tuas, lo vltimo, cir.fin.de simon. aliter c. sacro de sent. excomm. & toto tit. de mun.& hon. Xenia possunt officiales capere, munera non, Io.And.c.1.nu.10.& 11. circa med.de cens.& sunt munera quæ fiunt occasione aduocationis, Bald.l.4. in princ. C.de aduoc.diuer.iud. Munus quando fit cū causa,est species,donū sine causa,est genus. Munus quando est pretiosum, vel dona frequentia transeunt in munus, Arch.c.iudices in princ.1.q.1. Et omne donum datum dicitur,sed non omne datū est donum, quia non omne quod datur, continuo datur, D.Aug. 4.locutionis de nume. col.5. post medium.

49 Poculentum verò dicitur edibile, vel potabile, Io.And.c.statutū nu.7.de rescrip.in vj. Eulogia dona, seu munuscula, vel exenia ab eu,quod est bonum,& logos,quod est sermo, quia cum bono sermone recipiuntur, dum nuncijs benedicendo salutatur, & mittenti grates vt eres referūtur, Arch c.de eulogijs 18.dist.& c.non licet 1.q.1.& licet offerentis liberalitas suspicionem tollat, Io. And. d.c.statutum nu.8. Agnatis,& vxori, dummodo fine fraude,& non habenti salarium à publico,potest donari,Paris de synd.in ver. corruptio c.3. si habet salarium nihil vltra petere potest. Arch. c.quatuor in princ. 12. q.2. nam officium non debet accipi vt quæstui, & pecuniæ deseruiant, Paris vbi sup.in ver. officium c.1. etiam quia qui offert potentiori munera, electa offert, D.Aug. lib. quæst. ex vtroque mixtim col.24.in fi. licet secundum Arist.4.de mori.Philosoph.cap.1. Plerique oblata munera recipere nolunt ob animi probitatem, ne datoris causa turpe aliquid facere compellantur, plerique recusant ne quando ipsi reddant,rarò enim euenit vt quis recipiat,& nūquam det, sed sæpè iustæ causæ recusandi ne ab inimico recipiat,vel quia animaduertit ad rem aliquam aspirare, Alfa.in tract.de pollicita.in princ. num.13. quidquid sit vltra ius commune,& c.regni de quibus sup.est pragm.Caroli V. & quia præcipua quæ prohibet etiam recipere à sponte dantibus, septem iura in hac materia cōsiderat Gra.in c.reg. hac edictali,& in d.c.item nullus Iustitiarius. Munera enim excæcant oculos sapientum, & mutāt verba iustorum, Deutero.c.16.in fi. & ignis deuorat tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt,Iob 15.in fi. Exodus c.23. facit quod dicit Io.And. c.vni. post nu.2.de cler.non resid.in vj. Alex.cons.206. num.8, 2.vol. Et in omni republica legibus constituendum est ne ex magistratibus lucra proueniant.

ueniant, quia pauperes magistratus nō vellent si nihil inest lucri, Arist. 5. Politicorū 8. Accipere autem est quomodocunque accipere; Io. And. c. 1. post num. 1. d. tit. de censi. in vj.

49 Sexto nota, quòd virtutum præmia tribui merentibus cōuenit, l. fin. C. de stat. & imag. vnumquemque secundum labores suos ad meliores gradus, & ad maiores dignitates perducendo, l. 2. §. comitatensibus de offic. præfe. Africæ, vt priuilegio decorati, c. cum in partibus de verb. sign. beneficiorum laude sint digni, non pœna, Bal. l. pen. post nu. 1. de cōd. inst. cum multa enormia possint per iudices committi, Spec. tit. de requisit. cons. nu. 1. cir. med. & sententiæ ordinarij, vel delegati latè de consilio sapientum pecunia corruptorum non est deferendum, Spec. vbi sup. nu. 6. & filiusfamilias si male iudicat ad quid tenetur, l. filiusfamilius, vbi Bald. ff. de

50 iudicijs. Quid si detur pecunia testi vt corrumpatur, non tamen est corruptus, an sufficiat sola datio pecuniæ, Spec. tit. de teste §. 1. num. 49. & an sufficiat probare solam corruptionem absque falsitate, vel vtrūque, Abb. c. licet nu. 24. & 30. post med. de prob. nec potest quis dicere per iniuriam pro se iudicatum, glo. l. stipulatio habere licere in ver. successores. vbi Bal. §. sed quatenus post med. de verb. oblig. & amittit quod soluit, sicut qui soluit pro indigno, Bal. l. qui vtiliter in fi. princ. ff. de neg. gest. ita si soluit vt fiat, vel non aliquid calumniæ causa, l. 1. in princ. ff. de calum. nam iurisdictiones venales esse non debent, Bal. l. barbarius 2. repet. col. 2. in princ. de offic. præt. & extorta per immoderatam improbitatem reperi solent, data per tolerabilem consuetudinem non solent, D. Aug. epist. 54. col. 13. post med.

De officio Iustitiariatus.

1

Dictvm fuit de officio Capitaneorum, & Magistri Iustitiarij, & in quibus supplent defectum Iustitiariorum, nunc ponit de eorum officio, & in quibus consistit.

SVMMARIVM.

1 *Verba vsitata, & non extranea poni debent in legibus, & statutis, sicut & in alijs.*

2 *Iustitiarij nomen vulgare in Apulia, vnde dicatur, & eius officium.*

3 *Nomen, quasi notamen, quia ex eo notamus substantiam.*

4 *Affines connexi dicuntur.*

5 *Debent, idest possunt, & econtra.*

6 *Ius gladij iudicium dicitur.*

7 *Maxime, pluribus modis exponitur.*

8 *Assisia, taxa dicitur à rebus venalibus ad iustitiam concernentia deriuat.*

9 *Scilicet, est restrictiua, & declarando species, restringit genus.*

10 *Insultus, in alium saltus, & vt sit punibilis oportet. quod sit cogitatus. per quos fit, & quid si cum baculo, num. 11.*

12 *Duella duorum bella, & crimine læsæ Maiestatis.*

13 *Alius, non semper facit relationem.*

14 *Conuincitur per testes, vel propriam confessionem.*

15 *Exercitij potentia in vno præsumitur, & in alio.*

16 *Accusari potest de crimine ciuiliter, exempla dantur multa, nu. 31.*

17 *Agendi nomine totus processus continetur.*

18 *Remedia plura si nascuntur ex eadem lege; vnum non tollit alium.*

19 *Supplere defectum aliorum est superioris, & melioris.*

20 *Iudex si ignorat fundamentum potestatis suæ, non valet quod agit.*

21 *Superior scribendo inferiori, non delegat, sed excitat suum officium.*

22 *Satisfacere, est facere æquale debito.*

23 *Iudex inferior quomodo conuincitur de negligentia, & tunc quid fit.*

24 *Non nolle, est medium inter nolle, & velle.*

25 *Superior cogit inferiorem ad iudicandum, non ad sic iudicandum.*

26 *Præter, est exceptiua, & posita ad excipiendum, non disponunt.*

27 *Princeps quædam gratia sibi reseruat, sicut superioritatem in feudis.*

28 *Iustitiarius à iustitia deriuat.*

29 *Vites dicuntur, quia nexibus quibus vinciuntur pendent.*

30 *Episcopis grauiora reseruātur eorum maiora, quæ Papæ referuntur.*

Potestas

32 *Potestas quæ emanat à lege est ordi-
naria.*
33 *Superior non potest inhibere inferiori
ne sua iurisdictione vtatur.*
34 *Vassalli non possunt in præiudicium
domini prorogare iurisdictionem.*

1 VSTITIARII] Omnis
sciētia vtitur aliquo pro-
prio, Auerroes ad Arist.
4. Metaphysices c.3. post
nu.7. Vnaquæque ars ter-
minis vtitur prout in illa
arte cōsueuerunt accipi,
Caiet. ad D.Tho.1.par.q.29.art.1. in princ.
Quilibet artifex iudicare debet secundum
proprias sui generis causas, Medicus secun-
dum humores, Astrologus secundum astra,
inde diuersa ratio sermonis apud Theolo-
gos, & alios, idem Caiet. ad eundē 2.2.q.25.
art. 7. quia gaudet vnaquæque scientia suis
terminis, idem ad eundē ea.par.q.95.art.4.
cir. fin. Et diuersæ linguæ habent diuersum
modum loquendi, idem 1.par. q.39. art.5.
adeo quod verba vsitata, seu magistralia
debent proferri, & non extranea, Abbas de
sum. Trin. in princ. num.2. post med. vbi Bal.
ibi firmiter, post num.5. Quælibet pars ora-
tionis debet adaptari materiæ subiacenti,
c. fin. nu.2. de constitut. etiam in legibus, &
statutis, quæ secundū vsum vulgarium loqui
debent, Abb. c. cappellanus 2. not. de ferijs.
2 Inde Iustitiarij nomē de quo hic est vulgare
Apuliæ, Io. And. c. quoniam nu.1. de immun.
eccl. in vj. Eius officium fuit aute Frederi-
cum, Affl. hic 4. not. & Foll. nu.21, est nomen
generale, cuius appellatione veniunt etiam
ministri officiorum, Cass. in consuet. Burg.
rub.1. §.6. ibi mistier, & sergens, nu.31. & di-
citur Iustitiarius Regis, c. ex literis de pign.
& eius nomen ab effectu rerū nascitur, Bal.
l. manumissiones cir. princ. de iust. & iure,
quia dicitur à iustitia, vt præsupponit tex.
qui diuiditur. & sum. vt per Afflict. & dicit
[IVSTITIARII] regionum, inf. const. apud
Iustitiarios, vel prouinciarū, de quibus Affl.
supra in rub. [NOMEN] quod dicitur quasi
3 notamen, nam ex eo notamus rei substan-
tiam, & qualitatem, Lucas l. fin. col.4. post
princ. de bonis vac. vnde licitum est arguere
à nomine, Affl. & Foll. hic in princ. & quod
suum nomen significat consideratur, r. Poste-
riorum textu 75. [ET NORMAM] regulam,
Affl. hic 2. not. [IVS, ET IVSTITIA CONTV-
LERVNT] cum vt nomen sit consequens rei,
§. est & aliud inst. de donat. Bal. l. si quis ad
declinandam post nu.6. de Episc. & cler. hoc
significet. [QVIBVS] iuri videlicet, & iusti-
tiæ. [QVANTO MAGIS] multo magis, glo. 1.
l. quanto magis de iureiur. [IN NOMINE]
4 non sunt contrarij, sed [AFFINES] connexi,
Bal. add. vlt. ad Spec. post princ. tit. de posit.
& in rub. de instr. editio. circa fin. & l.2. vbi
Bal. §. quod obseruari nu. 26. C. de iureiur.
propter calum. dan. alibi licet discreta sit
materia, in hoc tamen est affinis, glo. rub. de
noui oper. nunc. [TANTO EORVM] iuris, &
iustitię. [VERI] & non ficti, nam verū adim-
plementum, & fictum differunt. [ET SOL-
LICITI] quia si mora est periculum allatu-
ra, vel non pertinet ad prætorem, Bald. l. de
pupillo §. si quis riuos de noui operis nunc.
5 [DEBENT] quod necessitatē importat, Soc.
cons. 73. nu.7. vol.4. alibi debent .i. possunt,
& econtra, gl. l. obseruare, & l. solet ff. de off.
proconf. & leg. [EXECVTORES] vt sup. const.
iusti cultores, alias si nō esset iustitia, iudex,
vel Iustitiarius vocari non mereretur, Spec.
tit. de iudice deleg. §. excip. nu.18. [HINC]
ab hinc, ab isto tempore in antea, gl. l. placet
in ver. ab hinc de sacros. eccl. vel vnde .l. ex
hoc, Arch. c. cōstitutionem de reg. iur. in vj.
[EST] de quo latè sup. in const. disputare.
[QVOD IPSORVM IVDICIIS] cū ius gladij
habeant, l. illicita §. qui vniuersas ff. de off.
præsid. [CAVSAE CAPITALES] pro quibus
6 imponitur pœna mutilationis membrorum,
gl. 1. hic. [MAXIME] c. 1. de calumnia. l. Pa-
7 pinianus §. si conditioni ff. de inoffic. testam.
glo. l.2. si quis omi. cau. testa. & exponitur
valde, glo. l.1. in ver. maxime sol. mat. alibi
tantum, Abb. c. 1. cir. med. de eo qui duxit in
mat. quā polluit per adult. Spec. tit. de disp.
& alleg. aduoc. §.4. post nu.9. gl. 1. l. si seruus
de noxal. l.1. ff. ad exhib. Abb. c. & si quæ-
stiones num.6. de simon. [RESERVANTVR]
seruantur, conseruantur, Nizol. in ver. reser-
uo. [ET QVOD IPSORVM OFFICIVM DEBET
ESSE GRATVITVM] sicut mādatum, l. si tibi
de præscri. verbis, nam voluntas iustitiam
ministrantis, est voluntas ex debito dantis
vnicuique quod suum est, Caiet. ad D. Thō.
3. par. de Saluatore q.2. art. 10. circa princ.
[NEC IPSVM LICET] licitum est, inf. const.
licentiam. [ALICVI PRETII VENALITATE
MERCARI] nam iudex non debet vendere
iustum iudicium, cap. fin. 14. q. 5. c. non licet
14. q. 3. dixi latè cōst. præced. Foll. hic nu.3.
& seq. [QVAE IGITVR AD IPSORVM CO-
GNITIONEM PERTINEANT] cū singula offi-
cia habeant sua priuilegia, Luc. l. omnes qui
circa princ. de decur. [PRAEDECESSORVM
NOSTRORVM ASSISIIS] Tassis, Foll. hic post
num.21. & loquitur similitudinariè à rebus
venalibus ad ea quæ concernunt iustitiam,
Affl. hic 4. not. & const. si quando inf. de pœ-
na foriud. [COMPREHENSA, APERTIVS]
mani-

princ. C.de fur tis. & de falso agitur ciuiliter,& criminaliter, Spec.tit.de probat.§.1. post num.15. Bal.l.1.num.4.circa med. C.si aduer.libert. l.sicut,& l.peu. vbi Bald.C.de falsis, si ciuiliter, Abb. c.cum contra circa fin.de test.cog.c.2.post num.6.de præsump. c.fin.in princ. num.13. circa fin. de iureiur. tenetur ad interesse, Baldus l.fin.in fi. C.de mag.conue. de adulterio, quod ciuiliter cognoscatur, & crimiualiter, & in vtroque quid venit, Abb.c.gaudeamus, post num.6. de couuer. coniug. in cognitione etiam suspecti tutoris, Bal.l.1. C.si tutor, vel curat. ita & in omni crimine, Ioan. And. ad Spec. tit.de iudicijs §.4. in ver. memoratos circa fin.& tit.de furtis, num.3. & de furto potest agi ciuiliter, & criminaliter, Ioan. Ant. de Nig. in pragmatica Ferdinandi Illustri Viceregi num. 52. Et ratio nam idem factum facit diuersa videri,& per consequens diuer sas actiones,& diuersas obligationes, Bald. l.1.§.pen. circa med. de tutelis. Et semper ex omni delicto oritur ciuilis, vel actio rei persequutoria,idem Bal.l.sub prætextu,post
17 num.6. C.de transact. & sub nomine agendi totus processus significatur,Baldus ad Spec. tit.de procur.in fi.col.2.circa fin. [Vt] ita, Nizolus in ver.vt si. [Tamen Etiam De Quantitate Minori] viginti augustalium [Coram Iustitiario Ad Corporalem Poenam] imponendam [Criminaliter Possit Accusatio Intentari]
18 nam quando plura remedia nascuntur ex eadem lege,vnum non tollit aliud,Bald.l.3. §.1.circa fin.de noui operis nunc. & maius, & minus non differunt specie, idem Baldus l.imperium 1.repet.circa fin.de iurisd.omn. iud. [Cognitionem] & diffinitionem, Affl.hic num.24.[Ciuilium Etiam Causarum] quæ spectaut ad Baiulos, Affl. hic 19. not. in princ. quorum iurisdictio an sit priuatiua ad alios,Foller.hic num.116. [In Defectu Etiam Camerariorum] qui vt plurimum recesserunt ab aula, Affl.hic in fi. glo.11. etiam quod alibi assumptus in defe-
19 ctu, non præsumatur idoneus, Bald.l.1.post num.2. qui & aduer.quos. supplere autem defectum aliorũ est superioris, & melioris, D.Tho.2.2.q.30.art.4. [Et Baiulorum] de quibus supra. [Ad Officium Suum Pertinere] iure magistratus, idest eoipso quod magistratus est,glo.l.1.in ver.quæ vero de offic.eius. [Cognoscat] alias vbi-
20 cunque ignorat fundamẽtum potestatis suæ, non valet quod agit, cum non intendat vti illa potestate, Abbas cap. fin. post num. 7. de procurat.Et potestas non est maior apud eum qui successit, quàm penes eum qui neglexit, Abbas c. possessiones in fi. de rebus

eccl. non alien. vnde causa ad vtilitatem publicam pertinens, cœpta per vnum officialem,si ille moritur, potest per aliũ perfici,Ang.l.1.de delato. [Defectus Vero] deficere autem quid sit, l. amissione, §.1. vbi Baldus 2. repet. num. 1. in fine de cap. dimin. [In Camerariis] de quibus supra, alibi Camerarij, seu præpositi artium, Baldus l.1. 2.repet. §.ex hoc circa finem, nau.caupo.stabu. [Et Baiulis] locorum, supra constit.locorum Baiuli. [Tunc Esse Videtur, Videlicet] scilicet,Nizolus in ver.videlicet [Cum Post Duos Menses A] quæ litera coniuncta dierum numero,excludit illam diem à numero cui adiungitur, not.in clem.sicut de appell. [Die Proclamationis] idest citationis,Gra.hic nu.10. post med. de qua proclamatione,vel appellatione,vt in const.præcedenti loquitur, l.si præcedente §.Lucius ff.mandati. [Ad Ipsos Factae Causae Eis A Superiore Commissae Fuerint] remittendo causas, vt infra certum terminum expediat, Spec.
21 tit.de remiss.§.4.in princ. Et scribendo superior inferiori,non dicitur eum delegatum constituere, sed officium suum ordinarium excitare, Abb.cap.licet num.3. de off.ord. & facit comminationem in citatione, Idem Abbas cap. licet num. 7. circa med. de foro compet. quod potest etiam inferior à Principe,Bald.l.properandum §.sin autem vtraque in fi. de iudicijs. licet solus Princeps possit auocare causas pendentes coram inferioribus,Foller.hic num.102. [Nec Consequentibus] ex quo iustitiam consequi non possunt, Baldus auth. clericus num. 4. de Episc. & cler. [In Rationibus Suis Satisfaciunt] quæ, in quo, & quomodo consistat, Abbas cap.inter alia num.8. in fi. & c. aduersus num.17. circa fin. de immun.
22 eccl. alibi est facere æquale debito, Caiet. tractatu 6. de satisfactione cap.1. in princ. [Vt Teneantur, Et Debent] possunt, & debent,quæ necessitatem important, Cassa. consuet.Burgund.rub.3.§.1.ibi doit, & subintelligitur [Nisi Instructionis Desideratae Necessitas Terminum Exigat Largiorem] si fuit instatum per partem,& si infra illum terminum potest expe-
23 diri, Affl.hic in 21.not. Vnde practica conuincendi inferiorem de negligẽtia est quod statuatur terminus, puta semestre, Gra.hic num.3. ad actum faciendum, Foller.hic num. 106.& 107. & supra constit. non sine nu.25. quo elapso poterit superior supplere, Abb. cap. irrefragabili num.1. in fi. de offic. ord, & in quibus supplet ex officio, Baldus l. 1. in 1. repet. quæst.8. de iurisdict.omn.iudic. Et iudex secularis si denegat iustitiam, de-

bet adiri superior per viam querelæ, & cognoscit Episcopus, si non adesset superior secularis, Bald.l.sed & si 2.repet. post princ. ex quibus cau.maior. Ita si non posset iustitiam consequi, propter euidentem iniquitatem iudicis illius loci, vel alicuius statuti, Bald.d.auth.clericus. Ita & Iustitiarius cum vassallis Baronum in defectu dominorum, Gra.hic num.11. [EADEM PER OMNIA] per omnia similem in hoc casu esse iuris euentum, l.si mulieri in fi. de vsufr.accresc. idem, nô tamen omnino, vel si prorsus idem, non tamen altera:num, glo.l.3.in ver.vendicare, de rei vend. vel idem, sed non per omnia, glo.1. l.idem est ff.ad Velleian. hic per omnia, cap. iudicante de testamen. l.1. de leg.1. alibi non per omnia, l.ius ciuile, de iustitia, & iure, l. & si §. sed ff. de minor. [OBSERVANDA] seruanda, pertractanda. Nizolus in ver. obseruo. [IN DOMINIS, DE QVIBVS CONSTITERIT INFRA PRAEDICTVM TEMPVS AD REQVISITIONEM] postulationem, vel flagitationê, Nizolus in ver. requiro. [SVPERIORIS] etiam quod non sit superior subiectorum sui subiecti, Abbas cap. pastoralis num.2. post med. de offic.ord. [VEL MANDATVM NOSTRVM] quod à præcepto differt, Abbas c. eam te 3.not.de rescriptis. [HOMINIBVS] vassallis, inf.const.si quando de hom.Baro. [NOLLE] non velle, glo. l.quod si in ver. nollet ff. de indi.adie.& vna negatio abundat, glo.l.ma-
24 nifeste ff.de iureiuran.& inter nolle, & velle est medium, scilicet non nolle, glo. l.1. in ver. velle, vbi Bald. in princ. de tributo. & l.quam tuberonis §. fin. in ver. voluit ff.de peculio. alibi non velle, idest non debere, l.cæterum, vbi glos.2. de vsufru. & habi. & nolle facere, præsupponit âctû dispositum, vel potius enunciatiuum, vt volo eligere, & similia, Baldus l.serui electione circa fin.de leg.1. [FACERE IVSTITIAE COMPLEMENTVM] ideo pati debent, quod alijs dissimulando concesserunt, l.fin.in fi.ne san.Baptis. iter. verum non dicitur nolle, si velle non potest, glo.3. l.pater Seuerinam de cond.& demonstr. Quamuis quædam sint in potestate iudicis, quæ non trahuntur ad necessitatem, Bald. l.non quidquid ff.de iudicijs. Et sic si cœpi causam coram vno iudice, & ille negligit facere iustitiam, possum adire superiorem, & impetrare alium, Bald.c.dilectus filius, lo primo, num.1. de rescriptis.
25 & superior potest cogere inferiorem vt causam incœptam prosequatur, Angelus l.2.de dilatio.ad pronunciandum, vel non, non autem ad sic iudicandum, nisi sit Princeps, Bal. l.1.num.18.& 19. cum addit. in ver.sed hic. Et quando ordinatio scribitur sub forma communi, nulla necessitas de nouo imponitur: cogitur tamen iudex laicus per ecclesiasticum ad iustitiam exequendam, num.5. & in ver.& in hoc c.quomodo, & quando iudex, & alia de quibus Foller. hic num.108. [DE FEVDIS ETIAM, ET REBVS FEVDALIBVS] & eorum quotis, infra constit.consuetudinem prauam. [IPSI COGNOSCANT] & sic ex magnitudine causæ censetur electa industria personæ, Bal.l.vni.§.his cunabulis post nu.6.de off.præf.præto.intellige de feudis planis, & de tabula, non de quaternatis, Affl.hic 23.not. [PRAETER QVAESTIONES
26 DE CASTRIS] quæ dictio est exceptiua, & verba posita ad excipiendum non disponût, l.si ita legatum, vbi Bald.in princ.de leg.1. & includit quando tota oratio est affirmatiua, Bald.l.sed & hæ §.præter de procurat. [ET BARONIIS, ET MAGNIS FEVDIS, QVAE IN QVATERNIONIBVS DOHANAE NOSTRAE SCRIPTA SVNT] vt supra const. Magnæ Curiæ, vbi Isernia dicit, quòd suo tempore non erant, sed hodie in Regia Camera appellantur cedularij, & quæstiones istæ feudales habent specificam materiam, & iudicantur per leges speciales, & non generales, Abb.c.si clericus num.7. circa fin. de foro compet. etiam si sint causæ clericorum, quia non iudicantur secundum ius canonicum, sed secundum consuetudinem terræ, & Curiæ Regis, cuius est cognitio, idem Abb. c.quod clericis num.7.& 15. eo. tit.de foro comp. [QVAE OMNIA SINGVLARITER] specialiter, l.sed & si §.quæsitum in ver. specialiter si quis cautio. [COGNITIONI NOSTRAE CVRIAE] d.const.Magnæ Curiæ. [RESERVAMVS] retinemus, in esse conseruamus, Bald.l.Stichum §.quod vulgo de solutio. Reseruat enim sibi quædam Prin-
27 ceps, propter grauitatem, & altitudinem rerum, infra const.ea quę ad speciale decus, Abb.c.extirpandæ §.qui verò 2.rep. nu.29. cir.fin.de præb. Ita quando concedit in feudum ius superioritatis sibi reseruat, Baldus rub.post nu.7.de nouo C.fac. Et iurisdictio concessa Iustitiarijs est limitata ad certa feuda, & non extenditur, sicut iurisdictio limitata ad certum territorium, non producit effectus non limitatos, Bal.l.eius qui §.si cui circa fin.ff.de testam.

Sed contra, pluralitas causarum dinumerat pluritatem effectuum, Bal.l.Pomponius, la seconda, nu.4.ff.de neg.gest. Effectus à varietate facti distinguuntur, Azo in sum.ff.de eo cui mand.est iurisd.cir.fi. Factus diuersi, diuersos debent habere iudices, cû discre-ta esse debeant officia, sup.const.non sine in fi.

Dic, quòd sicut effectus diuersus inducitur ex varietate temporum, Affl.c.si minori num.

num. 3. si de feu. fuer. controuer. inter dom.
& agnat. ita ex varietate causarum iudex
singulorum desideria perpendere oportet,
l. si quis à liberis post princ. de liber. agno.
iustitiam faciendo.
28 Nota, quod Iustitiarius dicitur, eo quod
debet iustitiam colere, & facere quod no-
men exposcit, l. decernimus de Episc. & cler.
non habere officium venale, nam cum iusti-
tia sit regina virtutum, erubescit quouis
pretio permutari, Lucas l. neminem col. 3.
circa princ. de suscept. præpo. & archa.
29 Secundo noto, quòd vites dicuntur, quia
adminiculis quibus vinciuntur nexibus pen
dent, D. August. in Dialectica col. 8. circa
princ. de eis latè supra in constit. super in-
cisionibus.
Tertio nota, quòd crimina dici maiora,
vel minora, relinquitur arbitrio iudicis,
Abb. cap. at si clerici §. de adulterijs nu. 7.
de iud. dicitur graue propter arduitatem,
& ipsius maguitudinem, seu præiudicium.
Abb. c. 2. num. 9. de procurat. c. si quis con-
tra 2. repet. num. 49. de foro compet. Pro
istis non compellitur quis litigare coram
iudice inferiore, Abb. c. vt debitus, vltimo
30 not. de appellat. Vnde omnia grauia, & ex-
cellentiora reseruantur Episcopis, Abbas
cap. 1. 3. not. de priuileg. & causæ Episcopo-
rum maiores sunt, quæ Papæ referuntur,
Abb. c. fin. num. 10. in princ. de postul. præl.
c. 1. 4. not. num. 2. de translat. prælat. nam in
factis magnorum, vel in multum dubijs de-
bet recurri ad Papam, Abb. præd. c. quanto
num. 8. post med. de iureiur. in cap. maiores
2. not. & num. 3. de Bapti. & si citat, superior
præferendus est, Abb. c. 3. num. 11. circa fin.
de officio ord. latè infra constit. si ciuiliter
agens.
31 Quarto nota, quòd de crimine potest agi
ciuiliter, c. testimonium de testi. Bal. l. item
exigit in princ. ff. de dolo malo l. non distin-
guemus §. Iulianus, vbi glo. & Bal. ff. de arb.
Isto modo causa capitalis quandoque est ci-
uilis, & in ea interuenit procurator, Baldus
l. seruum 2. rep. num. 1. & d. l. sed & hæ 2. rep.
ff. de procurat. & ciuilis incidit in crimina-
li, Bal. d. l. seruum §. publice nu. 5. post med.
eod. tit. de procurat. Vnde si pro furto fuit
actum ciuiliter, & reus confessus est, an ex
tali confessione condemnetur actione cri-
minali, Spec. tit. de confessio. §. 3. num. 22.
& eodem processu ciuiliter intentato potest
incidenter cumulari pœna criminalis, Bal.
l. quid ergo §. pœna grauior 1. rep. nu. 4. cir-
ca princ. & 6. circa fin. de his qui not. infam.
Isto modo ex eodem iudicio cognoscitur ci-
uiliter, & criminaliter, & eodem libello in-
tentatur quando oritur ex eadem lege, Bal.
l. 4. §. si dicantur ff. fin. regund. & licet sit in-
spiciendum qua via sit actum, l. interdum
la seconda, §. qui furem ff. de furtis. Si fuit
actum ciuiliter, & probatum, an posit pu-
niri criminaliter, Spec. tit. de inquisitione
§. 4. nu. 2. & agitur pro priuato crimine ci-
uiliter, glo. l. pen. in ver. noxales si ex noxa.
cau. aga. sed non pro crimine publico, nisi
ex noxali contra liberam personam, Baldus
l. quis sit fugitiuus §. pen. de ædilit. edi. vel
potest agi ciuiliter ad interesse ex quocun-
que delicto, etiam publico, Bald. l. si fratres
§. fin. in fi. ff. pro soc. alias in iudicio crimi-
nali non venit pœna ciuilis, sed incidenter
venit interesse liquidandum, Bald. l. duobus
§. 1. ff. de iureiur. ita agitur in causa adulte-
rij ad amisionem dotis, Bald. l. cum mulier
nu. 2. in fi. sol. mat. Quod autem dicatur cri-
men ciuile, & canonicum, idem Bal. d. auth.
clericus num. 6. de Episc. & cler.
32 Quinto nota, quòd potestas quæ emanat
à lege est ordinaria, Bal. l. illud §. 1. num. 1.
in fi. quod cuiusque vni. nom. iste si delegat,
& delegatus non procedit in causa, est iusta
causa auocandi, Abb. c. pen. 1. not. de iuram.
calum. de qua materia latè Foll. hic nu. 104.
33 & seq. Superior autem an posit inhibere
inferiori ne sua iurisdictione vtatur, Baldus
l. vnica 1. rep. quæst. 13. de off. consu. Et de-
bet procurare quod seruentur sententiæ in-
feriorum, & ipsas executioni mandare.
Abb. c. 3. vltimo not. post num. 3. & 4. de off.
ord. Inferior verò habens simplicem iuris-
dictionem potest in casibus maioribus re-
currere ad superiorem loci, vt suam senten-
tiam executioni mandet, idem Abb. c. dile-
cta, post num. 3. de maior. & obed. & potest
committi absentibus, Bald. l. cum furiosus
2. repet. ff. de iudicijs. & propter absentiam
tabellionis subrogatur alter ad scribēdum,
ita in arbitro, & consultore electo, Bald. l. si
longius 1. rep. in princ. ff. de arbitris.
34 Vltimo nota, quòd vassalli non possunt in
præiudicium domini prorogare iurisdictio-
nem, Foll. hic num. 112. ita pro ijs quæ con-
cernunt feudum non potest laicus proroga-
re iurisdictionem iudicis absque consensu
domini, Abb. c. ex transmissa 1. not. de foro
comp. fallit in personis miserabilibus, quæ
possunt conuenire suum spoliatorem etiam
si agatur de re feudali coram non domino
feudi, Abb. c. ex parte 6. post num. 11. d. tit.
de foro compet. Eodem modo si exemptus
est commissarius alicuius, & intromittit se
in commissaria sub illo iudice tenetur re-
spondere, Baldus l. interdum 2. repet. ff. de
iudicijs.

Vbi clericus in maleficijs debeat conueniri.

SVMMARIVM.

1 *Vbi, in quo loco, apud quem.*
2 *Clericus largè comprehendit omnes qui gaudent priuilegio clericali.*
3 *Maleficia largè, & strictè.*

VIA Iustitiarius cognoscit de feudis, vt constit. præcedenti, & ratione feudi cognoscit etiam de clericis, c. verum de foro competenti, nunc ponit quid in maleficijs, & sic [VBI]
1 in quo loco, Luc. l. facultas col. 4. post princ. de iure fisci. vel apud quem, Bal. l. 3. num. 5.
2 C. de probat. [CLERICVS] qui largè comprehendit omnes, qui gaudent priuilegio clericali, Abb. c. eum non ab homine post num. 2. de iudicijs. in quocunque ordine constitutos, c. 2. in 1. not. de foro compet. [IN] idest pro, Luc. l. 1. col. 5. in fi. de desert. [MALEFICIIS] largè, siue fiant re, siue verbis: strictè dicuntur malefacta, & comprehendunt male dicta, & male facta, Bar. l. aut facta in princ. ff. de pœnis. [DEBEAT CONVENIRI] & defendi, quia ibi debet defendi vbi agi debet, l. iam tamen §. fin. iud. solui, prout infra determinatur in textu.

SVMMARIVM.

1 *Iudex est magna pars iudicij, si est competens, alias non.*
2 *Iurisdictiones Papæ, et Principis sunt distincta.*
3 *Statuta laicorum non intelliguntur de clericis.*
4 *De, est præpositio, & an includat, vel excludat.*
5 *Vniuersitas est persona ficta.*
6 *Clericorum, & Sacerdotum appellatione qui veniant.*
7 *Verba imperatiua obligant sicut præceptiua.*
8 *Appellatio est triste remedium.*
9 *Prælatus venit sub nomine Ecclesiæ, & econtra.*
10 *Canon græcè idem est quod regula.*
11 *Proditio fit pluribus modis.*
12 *Clericus vt de non suo suum possit facere iudicem plura requiruntur.*
13 *Domicilium est potissima pars iurisdictionis.*
14 *Territorium licet sit de esse ordinariæ iurisdictionis, non tamen certarum personarum.*
15 *Clericus rebellis an deponatur ab officio, vel priuetur beneficio.*
16 *Laicus in quacunque existens dignitate non iudicat clericos.*
17 *Immunitas concessa clericis non potest ex pacto eis tolli.*
18 *Prorogatio non potest fieri inuito domino, etiam de vna re ad aliam.*
19 *Clericus contra laicum agit in foro seculari, laicus contra clericum in curia ecclesiastica.*
20 *Processus ex incompetentia iudicis, & actionis frangitur.*
21 *Fori declinatoria debet opponi ante litem contestatam, & debet pronunciari super ea, alias non teneret processus si procederet ad vlteriora, num. 22.*
23 *Constitutus in minoribus, & remissus, si ducit uxorem, non remittitur.*
24 *Condemnari, vel absolui quis non debet nisi à magistratu suo.*
25 *Clerici nomen vniuersale, & est de vniuersitate ciuium.*
26 *Episcopus si vendicat clericum, debet terminari causa clericatus, & postea delicti.*
27 *Iurisdictionis defectum allegat absens, non qui comparuit.*

1 E PERSONIS] iudex est potissima pars iudicij, Baldus in rubr. in fi. si à non comp. iud. nam vbi est iudex incompetens, deficit persona, & ordo iudicij, idem Bal. l. testamenta in princ. C. de testa. Vnde circa iudicis incompetentiam quinque considerantur, Bal. præd. l. 1. nu. 7. & 14. d. tit. si à non comp. iud. & dicitur incompetens, qui nō habet primordia iurisdictionis, tunc sententia ab eo lata neminem cōstringit, l. fin. vbi Bal. in princ. eo.
2 tit. si à non comp. iud. Iurisdictiones enim

Papæ,

Papæ, & Principis sunt distinctæ, §.1.auth.
quomo.opor.Epis.c.solitæ de maio.& obed.
adeo quod vnus nō potest subtrahere alteri
de vniuersitate alterius; Bal.l.eā quam nu.
28.in fi.de fideicō.Spiritualia non pertinent
ad Cæsarem, sed ad Papam, econtra Papa nō
se intromittit in temporalibus ad se nō per-
tinentibus, idē Bal.l.2.de crim.sacril. Iuris-
dictio ecclesiastica requirit proprios iudi-
ces, quia seculares non sunt capaces; Bald.
3 l.vni.nu.17.de cōfessis. Vnde statuta laico-
rum non intelliguntur de clericis, quia non
est rationabile de facto aliquid statuere, nō
de iure, Bal.l.vnica nu.8.post med. C.si ser.
exte. nam Papa exemit clericos à potestate
Imperatoris cum eius voluntate, Abb.c.2.
nu.1.& 2.d.tit.de maior.& obed. Intantum
quod iure Lōgobardorum si clerici aliquod
negocium inter se habēt, à suo Episcopo iu-
dicentur, l.vt si clerici de Episc. & cler. in
Longob. Iure canonico clericus pro omni
maleficio coram iudice ecclesiastico conue
niri debet, c.cū non ab homine de iud.inre
auth.Imperator statuit, quòd nullus personā
ecclesiasticā in ciuili, vel criminali quęstio-
ne etahere præsumat ad iudicium seculare;
auth.statuimus de Episc.& cler. Iure isto in
crimine læsæ Maiestatis, proditionis, & alijs
magnis cōmissis per clericum, potest per cu
riam Regis cognosci, vt latè videbimus cū
tex.qui diuiditur, & sum.vs.per Affl.& dicit
4 [De] quæ præpositio est, Abb.c.1.nu.36.in
princ.de iud. quid importet, & an sit inclu-
siua, vel exclusiua, Foll.hic nu.11.[Perso-
5 nis] veris, & nō fictis, vt sunt vniuersitates,
Pau.de Cast.cons.284.nu.4.cir.fi.1.vol.& sic
de vassallis clericorum, quorum cognitio ad
quem, & in quibus causis spectet ad laicū,
adest c.reg.item statuimus quod Iustitiarij,
6 vel alij officiales. [Clericorvm] quorum
appellatione in lata significatione veniunt
Sacerdotes, licet ecōtra appellatione Sacer
dotūm nō veniunt clerici, Ant.de But.c.fin.
nu.1.de tēp.ord. [Totivs Regni Nostri]
quod in prouincijs consistit, de quibus Affl.
in rub.tit.preced. [Volvmvs, Et Ivbemvs]
7 quę verba cū sine imperatiua obligant sicut
verba præceptiua, Abb.c.nouit num.36. de
iud. [Qvod Si De Aliqvo Fore Facto]
l.vni.de reb.for.factis in Longob.maleficio,
delicto, vel excessu, gl.c.ex parte, lo vltimo,
de priuil. vel male ablato, Spec.tit.de instr.
edit.§.13.nu.62.in fi.& 69.cir.med.vbi Bal.
in add.col.pen.cir.fin.& fin. seu pœna pecu-
niaria, & est vulgari loci, gl.c.ad audientiā,
vbi Abb.num.7.in fi.de præscrip.& Foll.hic
nu.23. [De Qvo Persona Ivdicare, Vel
Condemnare Debeat].i.possit, gl.l.obser
uare, & l.solet de off.procōs.& leg.præceden
te causa principali, Spec.tit.de remiss.§.4.
nu.4.& 5.vel grauamine, c.ex parte cum ibi
8 not.de priuil. [Appellatvm Fverit] quod
est triste auxilium, l.serui ff.de appell. [Non
A Nobis, Vel Cvria Nostra] quæ per
Magistrum Iustitiarium, & iudices regitur,
Gra.const.præced. nu.11. & est Magna Cu-
ria, vt sup.const.Magnæ Curiæ. [Sed] quæ
dictio aduersatur, l.vbicūque in ver.sed etiā
ff.de ventre in poss.mitt. [Ab Ecclesia]
9 idest prælato, qui venit sub nomine Ecclesię,
& econtra sub nomine prælati venit Eccle-
sia, Inn.c.edoceri in princ.de rescript. [Et
In Cvria Ecclesiae] sed aliud est Curia
Romana, & aliud Sedes Apostolica, Lucas
l.litibus col.5.post princ. de agric. & censit.
[De Eo Qvod Ad Personam Svam Per-
tinet] c.cū venerabilis de relig.dom. tam
si ea pro quibus conueniuntur sunt spiritua
lia, quàm temporalia, Abb. c. si diligenti
2.not.de foro comp. [Ivdicetvr] alias nō
subditus ratione rei, vel personæ non potest
corā illo iudice conueniri, l.2. vbi Bal.C.de
interdi. ab Ecclesia, & secundum iura Eccle
siæ, c.ecclesia S.Mariæ, vbi Bald.de constit.
[Et Secvndvm Canones] quasi dicat, &
non secundum leges, gl.2.in fin.& ibi Abb.
c.ex parte de arbit.& notat in hoc differen-
tiam inter leges, & canones, idē Abb.c.de
illis, nu.5.de sponsal. quamuis leges non de-
dignentur imitari sacros canones, c. clerici
de iud.& econtra c.1.de noui oper.nunciat.
10 Canon enim grecè idem est quod regula,
Abb. c.præterea in princ.de prob. quid, &
vide, idem Abb.rub.post nu.1.de constit.&
c.cum à nobis 1.not.de testi. [Et Ivs Ec-
clesiasticvm] ideo quod iudex secularis
indistinctè pronunciare non potest, Bal.l.1.
in fi.de sent.quæ sine cer.quant. [Condem-
netvr] vt sententia teneat, alias non dice-
retur condemnatus, l.4.§.condemnatum de
re indic. ita promissio nulla non potest dici
promissio, Ant.de Alex.cons.52.inter cons.
Lotir.nu.17. Adeo quod nec consuetudo te-
net quod rectores puniant clericos, Angel.
l.omnes de decur.lib.10. [Excepto Si] vt
supra const.si quis in posterum post med.de
11 defen.in pos. [De Proditione] quæ fit plu-
ribus modis, Cassa.consuet.Burgund.rub.1.
ibi, des iustices, & droiz de icelles num.6.
[Aliqvis] clericorum [Fverit Appel-
latvs] l.1. ex quib.cau.maio.prouocatus,
Abb.cap.2.post num.13. de ord.cogn. alibi
inuocatus, inde Actuum Apost.25. Ad Cæ-
sarem appello, idest inuoco, Bald.l.2.circa
med.princ.de orig.iuris. [Vel De Alio]
simile præcedente, Io.And.c.quia sępe nu.3.
de præbend.in vj. [Magno Hvivsmodi]
generis eiusdem, Nicolus in ver.huiusmodi.

12 [MALEFICIO] nam clericus, vt de non suo
suum possit iudicem facere, nouem requi-
runtur, Abb.c.significasti nu.17.18.& 25.de
foro comp. vel si agit vt possit reconueniri
coram iudice seculari, Bald.auth.& conse-
quenter nu.15.de sent.& interloc. omn.iud.
& est ritus Magnæ Curiæ, item quod si cle-
ricus sub rub. quod teneatur cler. resp. per
viam recon. [QVOD SPECTAT AD MAIE-
STATEM NOSTRAM] vel quod ad læsam
Maiestatem Imperatoris pertinet, l.memi-
nisse C.ad leg.Iul. Maiest. [VOLVMVS, ET
PRAECIPIMVS] præcipiendo volumus, sup.
const. præcipimus. [VT DE HOC QVOD
SPECTAT AD CVRIAM NOSTRAM, IN NO-
STRA CVRIA IVDICETVR] ius dicetur, add.
ad D.Th. 3.par.de Sacram. q.120. alias 89.
art.1.ibi concl.3. quod natura causæ facit,
non personæ, Bal.auth.habita num.37.in fi.
ne fil. pro pat. vt habeat suæ iniuriæ vltio-
nem §.denique, quæ sit pri.cau.benef.amit.
& illi puniantur in quo deliquerunt, supra
const. si quis aliquem.

13 Sed contra, domicilium est potissima
pars iurisdictionis passiuæ, c.statutum §.cũ
autem de rescript. in vj. Bal.d.rub.in princ.
si à non compet.iud. vel saltem incedens in
habitu, in quocunque casu remitti debet ad
iudicem ecclesiasticum, c.si iudex laicus de
sent. excomm. in vj. cum quo concordant
prag.1.4.& 5.sub rub.de cler.seu diac.salua.
vnde secundum Gra.hic nu.2.& 5. ista cõst.
corrigitur per d.c.si iudex laicus, vel secun-
dum Foller.per c.reg.item statuimus, quod
clerici, vbi ex conuentione habita inter Ro
manam Ecclesiam, & Carolum Regem præ-
cipitur non aliter trahi clericos ad iudicia
secularia, nisi pro bonis feudalibus, hic nu.
7.in fi.& 23.nec seruatur nisi in feudis, Affl.
c.si clericus de pace ten.& territorium licet
14 sit de esse ordinariæ iurisdictionis, non ta-
men est de esse iurisdictionis certarum per-
sonarum, Bal.d.auth.habita nu.48.ne filius
pro patre, nec vt glo. Affl. & alij const.ista
affert parum vtilitatis, nam Foll.hic nu.2.
vsque ad 11.enumerat multos casus in qui-
bus dubitari poterat si iudex secularis pos-
sit de causis clericorum cognoscere, & ta-
men secundum eum videtur determinare,
quod non nisi in crimine læsæ Maiestatis, &
magno crimine, prout vidi seruari primo
anno Regnorum Philippi Tertij, contra cle-
ricos, & monachos, qui cum laicis conspi-
rauerunt contra Regem prædictum, tecotan-
tes tradere Teueria quandam terram pro-
uinciæ Calabriæ, & propterea fuerũt suspen
si in maiori portu huius fidelissimæ ciuita-
tis, sed, vt audiui, fuit cum interuentu depu-
tati Summi Pontificis: & sic non videtur ve-
rum quod Foll. hic dicit nõ reperiri pœnam
statutam clerico committenti rebellionem
contra dominum temporalem, num.24.in fi.
15 An autem deponatur ab officio, vel priuetur
beneficio, Affl.hic nu.5.& 6.& Foll.num.26.
cir.med. vbi multa pro, & contra. Quid in
feudo, Bal.c.quę in ecclesiarũ nu.6.de const.
& videtur quod Episcopus possit, quia non
priuatur clericus beneficio nisi propter gra
ues excessus, Abb.c.dilectus filius 3.not.de
rescriptis.

16 Nota, quod laicus quacunque fulgens di-
gnitate non potest iudicare clericos, Abbas
c.cum non ab homine 1.not.de iudic. etiam
volentes non solum in actione personali, sed
etiam reali, idem Abb.c.qualiter, & quãdo,
eod.tit.de iudic.etiam quod moram trahat
extra locum domicilij, Abb.c.quod clericis
2.not.de foro comp. adeo quod nec testator
per legatum potest subijcere clericum iuris-
dictioni seculari, Bal.l.2.nu.4.cum addit.ad
cum C.vt in poss.leg. Prohibetur laicus in-
dicare causam spiritualem etiam si compro
mittatur, nisi procedat ex delegatione Sum-
mi Pontificis, Abb.c.contingit de arbitris.
17 Nec potest se subijcere ex pacto, nam licet
posset ex pacto fieri, ne immunitas à lege
concessa locum habeat, non habet locum in
clericis, Ang.l.2.de legatio.lib.10. Vnde nõ
valet consuetudo quod clericus respondeat
in alieno foro, c.consuetudo 10.dist. secus in
laicis, Bal.in proœ.Decr.num.16. circa fin.
Non potest clericus prorogare iurisdictionẽ
expressè in laicum sine licentia Papæ, taci-
tè sic, nisi causa sit feudalis, Abb.c.P.& G.
nu.16.& 18.de off.deleg. Gra.hic nu.3.& 4.
In prorogatione enim iurisdictionis requi-
ritur consensus vtriusque partis, & valet
tunc processus, & in criminali tenet quando
proceditur per accusationem, secus si per
inquisitionẽ, Bal.l.1.C.ad leg.Corn.de sicar.
Immo ab alio iniustè detẽtum potest iudex
ecclesiasticus repetere, Abbas cap. dilectis
18 3.not.de appell.quia prorogatio non potest
fieri inuito domino, etiã de vna re ad aliã,
differt tamen à reconuentione, Bald.l.1.nu.
5.6.& 15.in fi. si à non comp.iud. limita nisi
teneret clericus ab Imperatore temporalia
in feudum, nam tũc posset cognoscere, Abb.
c.2.post nu.3. & c.solitæ nu.3.4.& 8.de ma-
ior.& obed. Posset etiã ratione tributi trahi
coram iudice seculari, Abb.d.c.qualiter, &
quãdo nu.9.de iud. Potest etiam esse assessor
iudicis ecclesiastici, Abb. d. c.contingit de
arb. intellige de laico in terris Ecclesiæ de-
gente, idem Abb.c.si duobus num.6.& 7.de
appell. sunt & viginti sex casus in quibus lai
cus cognoscit de clericis, de quibus Gra.hic
nu.6.vsque in fi. & Foll, vbi sup. nu.3.vsque
ad

19 ad 11. Regulariter si clericus vult agere
contra laicum,debet agere in foro seculari,
quia actor sequitur forum rei, l.1.de vend.
rer.fisc.si laicus agit contra clericum,debet
agere in foro ecclesiastico, Bald.l.2. 1.not.
C.de iurisd.omn.iud. alias citatus à iudice
incompetente, vel sub conditione, quæ non
tangit eum, non tenetur comparere, quia
iudex incompetens citare non potest, Bald.
l.ea quidem 1.& 3.not.C.si mancipiita fue-
rit alien.vt manu.vel tenetur comparere,&
priuilegium allegare,vt in ritu Mag.Curiæ.
Bal.l.2. C.de excus.vetera l.2.nu.8. de ann.
excep.vel si vocatus à seculari,replicat non
posse in ius vocari,quia excludit processum,
Bal.l.exceptionem nu.16. C.de prob. Adeo
quod non valet consuetudo, quod clericus
respondeat coram non suo iudice, & cleri-
cus quoad ius fori non est sui iuris, Bald. in
20 rub.extra de cõsuet.nu.17.Infringitur enim
processus ex duabus causis,ex incompeten-
tia iudicis,& incompetentia iuris,idẽ Bald.
l.ea quidem 5.not. d.tit.si mancip.ita fuerit
alien.vt manumi. Vnde citatus si venit co-
ram iudice, cum necesse habet hoc facere,
non videtur renunciare priuilegio, secus si
non allegato priuilegio litigat, quia tunc
videtur renunciasse: idem si satisdedit de pa
rendo mandatis, Bal.l.2.num.2.in fi.& 3.de
21 bonis auct.iud.possi. Et ista fori declinato-
ria debet ante litem contestatam opponi:
vnde sit cautus aduocatus vt cum citatur
corã iudice incompetente,protestatur quod
per nullum actum intendit consentire,alias
post litem contestatam videtur iurisdictio
iudicis prorogata,nisi sit rusticus,vel impe-
ritus,Bal.l.fin.C.de excep.& præscrip. Non
potest eam procurator allegare sine mãda-
to, Bal.l.5.nu.38.C.de accus. Quæ autẽ sint
exceptiones declinatoriæ iurisdictionis,Bal
dus auth.& consequenter nu.7.de sent.& in-
terloc om.iud. Verum quando qualitas, vel
causa est introducendi aliquem in iudicio,
debet probari,sed quomodo probatur cleri-
cus vt remittatur, Bal.l.nõ ignorat nu.2.7.
circa fin.& post nu.14. de his qui accus.non
poss. & talem non esse officialem, vel de iu-
risdictione sua Præses declarabit, Bald. l.2.
num.2, si seruus, aut liber ad decur. aspira.
22 lib. 10. & debet pronunciari super essentia
iurisdictionis tanquam super fundamento,
alias si prætermissa exceptione iurisdictio-
nis,iudex procederet ad vlteriora, non tene
ret processus, Bal.l.2.num.6.& post nu.7.de
23 ord cogn. Clericus autem in minoribus si
declinauit forum potestatis, deinde duxit
vxorem, non potest iterum procedere, quia
cõsideratur tempus delicti, Bal.l.affinitatis
in fi.comm.de success.In dubio iudex habet
iurisdictionẽ,Bal.l.1.cir.fin.comm.vel epist.
In quo habitu reperitur,talis esse præsumi-
tur, Bal.l.nõ ignorat nu.4.de his qui accus.
non poss. & firmatur per comparitionem.
Foll.sup.const.Capitaneorum, post nu.108.
24 Et sequitur actor forum rei, quia ab alio,
quàm à magistratu suo condemnari,vel ab-
solui non potest, Bal.l.fin.post nu.2.si à non
comp. iud. Scholaris autem trahit, & non
trahitur, vel magis trahit, quàm trahatur,
Bald.auth.& consequenter cir.fin.de sent.&
interloc.omn.iud. secus in aduersario, l.fin.
nu.4.cir.fin. de fruct.& lit.expen. Declina-
toriæ autem, & dilatoriæ valet renunciatio
etiam in criminalibus, Bal.l.4.nu.11. C.de
accusat.
25 Secundo nota,quod nomen clerici est ge-
nerale,est de vniuersitate ciuium, Foller.hic
nu.26. cir. fin. adeo quod si conceditur pri-
uilegium hominibus alicuius loci, compre-
hendit etiam clericos loci illius, Abbas
cap. constitutus num.4. in fi. de restitut. in
integr.eorum appellatione veniunt presby-
teri, Ant.de Butr. cap.clericos in princ. de
offic.vicar.admittuntur pro ecclesia in qua
sunt beneficiati, Abb.c.coram num.5.circa
fin.de offic.deleg. Conueniuntur coram suo
Episcopo, & sine illius licentia non possunt
consentire in alium, Abb. c. 1. in princ. de
26 foro compet. Episcopus verò si vendicat
suum clericum, prius debet terminari quæ-
stio clericatus, quàm pœna delicti, l.3.vbi
Bald. de ord. cogn. Pro delicto autem an
possit imponere pœnam pecuniariam, Abb.
c.vt clericorum num.1 ?.de vita,& honesta-
te clericorum. Debent tamen probationes
esse dilucidiores contra clericum,quàm con
tra laicum, idem Abb. c.licet post num.1,
de testib. Canonici autem non veniunt ap-
pellatione clericorum, quia vbi species po-
nit aliquid vltra genus, appellatione gene-
ris non venit illa species, Abb. cap. bonæ,
lo primo, in 1 .not.de postul.prælatorum.
27 Vltimo defectum iurisdictionis,qui compa-
ruit non potest allegare, si proceditur con-
tra absentem sic, Abb.cap.cum in iure post
num.7. de officio deleg.

De præstatione sacramenti à Magistro Iustitiario, & Iustitiarijs.

SVMMARIVM.

1 *Officialis non habet iurisdictionem antequam iuret.*

DICTVM

ICTVM fuit de his quæ pertinent ad Magistrum Institiarium, & Iustitiarios,
1 & quia prædicti non habent iurisdictionem antequam iurent, Paris de syndicatu in ver. iuramentum c. 1, nu. 2. in princ. ideo Imperator mandat eos præstare iuramentum, cui inter cætera addit quædam, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, & iudicium vt sit bonum, quæ requiruntur.*
2 *Iuramentum solenne quomodo, & vbi præstatur.*
3 *Cum, est monosyllaba, quæ, vnde dicatur, & importet.*
4 *Suscipere, actū corporeum importat.*
5 *Bis dictum, uel factum præsumitur deliberatè factum.*
6 *Quamcitius, celerius, mox, incontinenti, statim, quamprimum.*
7 *Princeps non est auctor periurij.*
8 *Attenditur quod fieri debet, non quod fit.*
9 *Iurant multi post assumptum officium, sed ante administrationem.*
10 *Assessores actorum notarij quid, & in manu cuius, & in commissione de eo fit mentio.*
11 *Paria sunt iuramentum apparere, uel per confessionem constare.*

1 NTER CAETERA] quatuor sunt substantialia iudicij, iudex, actor, reus, & causa, Bal. c. super literis nu. 3. de rescript. & iudicium vt sit bonum requiritur iustitia, auctoritas, & prudentia, nam si deficit iustitia, erit iudicium peruersum: si auctoritas vsurpatū: sine prudentia esset temerarium, D. Th. cum addit. ad eum 2. 2. q. 60. art. 2. ibi proba. Iudex etiā non posset exercere imperium, nisi iuret in manu superioris, Bal. l. 1. 2. rep. post num. 4. C. de emancip. liber. Et iurat publicè quod officium exercebit bona fide sine fraude, remoto pretio, & qualibet illicita petitione, l. fin. vbi Bald. C. ad leg. Iul. repetund. iurat facere iustitiam, & obligat istud iuramentū de iure diuino, Bal. l. 1. nu. 17. si à non comp. iud. & præstat officialis in ingressu sui officij. eius formam posuit Iusti. in l. rem non nouam cum auth. hodie, vbi Bal. de iudicijs, & auth. iusiuran. quod præst. ab his. frederi-cus §. statuimus de statut. & consuet. contra libert. Eccl. & addidit in auth. statuimus de Episc. aud. videlicet quod damnatos de hæresi ab Ecclesia pro viribus suis exterminabit, alibi quod iuxta suam intelligentiam rectum iudicabit, & pro muneribus, vel humana gratia iustitiam non peruertet, nec differet, & quod iudicabit, sua districtione confirmare nō dissimulabit, l. fin. de off. iud. in Longobar. Caro. I. per eius cap. char. 17. col. 1. de sacram. prest. ab offic. vult quod iuret non dedisse, vel aliquid promisisse pro habendo officio, & tandem quod illud fideliter exequetur, Lucas l. vnicuique col. 2. in princ. de prox. sacro. scrin. hæc verò lex superueniens non tollendo, sed addendo superiori, l. item ait in ver. inquietari ff. ex quib. cau. maior. mandat quod inter alia iuret, quod Deum, & iustitiam habēdo præ oculis, vnicuique conquærenti iustitiam faciet sine fraude, & quamcitius poterit, vt in tex. qui non diuiditur, sed sum. vt per Affl. & dicit [INTER CAETERA] l. inter cætera de lib. & posth. [CAPITVLA] capita, Abb. c. capitulum sanctæ Crucis 1. not. de rescrip. [QVAE
2 IN SACRAMENTO PRAESTANDO] soléniter, corporaliter, tactis scriptis manu, nō pede, vel capite, ad sancta Dei Euangelia, nisi aliter se habeat consuetudo, Bal. l. 1. cum add. ad eum, & auth. sacramenta puberum nu. 8. si aduer. vend. l. 3. num. 6. si minor se maior. dixe. [A MAGISTRO IVSTITIARIO, SEV] et, alibi capitur pro idest, Io. And. c. in gene-
3 rali de elect. in vj. [IVSTITIARIIS CVM] quæ est monosyllaba, facit conditionem, & dicitur à monos, quod est vnum, & syllaba, idest vna syllaba, Bal. l. ex his nu. 1. C. quando dies leg. cedat. & iuncta verbo repræsentat effectum statim cū fieri potest, id de quo agitur Io. And. c. quāuis post nu. 2. de præb. in vj. [ADMINISTRATIONEM] ministerium, vel artificium, Bal. rub. de iust. & iure. [SV-
4 SCIPIVNT] per actum corporalem, quod denotat verbū prædictum, Io. And. c. 1. post nu. 1. de cogn. spir. in vj. [CONTINENTVR] complectuntur, includuntur, Nizolus in ver. contineo. [HOC SPECIALITER] i. expressè, glo. l. 3. in ver. cum specialiter ff. pro socio.
5 [ET EXPRESSIVS] vt sic res bis dicta, & facta, præsumatur deliberatè facta, Paul. de Cast. cons. 386. col. 2. cir. fin. 2. vol. & est quędam respectiua multiplicatio, Bald. l. si ad magistratum post princ. de decur. [VOLVMVS] & præcipimus, vt const. præced. [CONTINERI] etiam quod iuramenti vinculum habeat vim casūs expressi, Bal. l. 1. num. 4. in fi. C. commo. [VT DEVM, ET IVSTITIAM

HA-

HABENDO PRAE OCVLIS] vt inf.conſtit.in aliquibus [VNICVIQVE] habili, Bal.c.1.poſt nu.4.de conſt. [CONQVERENTI] deploranti, Nizol.in ver.conqueror. [IVSTITIAM FACIANT] ſecundum conſcientiam, quæ nõ debet lædi, Bald. l.militis C.de relig. & ſum. fun. Licet iuſtitiam melius faciunt infideles, quàm Chriſtiani, Paris de ſynd.in ver.ſententia c.6.nu.10.cir.med. [SINE FRAVDE] in cauſis ciuilibus, ſecus in criminalibus, in quibus ea vti poſſet ad eruendam veritatẽ, Aff. hic §.not.
6 [ET QVANCITIVS] celeriùs, l.ſi decem cum petiero de verb.oblig. mox, incontinenti, ſtatim, quamprimum, ſine dilatione, Spec.tit.de diſput.& alleg.aduoc.§.4. poſt nu.4. [POTERVNT] nam ægritudo impedit expeditionem, litis conteſtationẽ, ſed non ſolutionem, venditionem, vel immiſſionẽ, l.ſi quis inſtituatur, §.fin. vbi gl.vlt.ff.de hæred.inſt. [LITIGANTES EXPEDIRE CVRABVNT] cum cauſæ omnes in regno ſint ſummariæ, vt in c.reg.deteſtantes, & prag. diſpendia litium, alias qui differunt iuſtitiã tenentur ad intereſſe, & ad totam rei reſtitutionem, Paris de ſyndic.in ver.de exceſs. Princ.in feu.nu.9.quia litibus debet finis imponi, Bal.l.fratris C.de tranſact. ſed iudices ponunt apud lites fluentem aquam, vt illa finita finiatur controuerſia in iudicio, commento ad Ariſt. 1.Poſteriorum textu 77.

Videtur contra, nam ſecundum Gra.in d. c.reg. de ſacram.præſt.ab offic. male ſeruatur,
7 ergo non debet iurare, alias Imperator eſſet auctor periurij, c.ſi verò de iureiurand. & tamen Princeps non eſt auctor, nec factor periurij, & perfidię, Bal.d.l.1.2.not.ſi aduer. vend. & non via eſt aperienda periurijs, c.pen.de his quæ vi metusve cau. immo eſt obuiandum, Bal.l.4. 1.not.C.de arbitris.
8 Dic, quod non attenditur quod fit, ſed quod fieri debet, l.ſed licet ff.de off.præſid.

Nota, quod iudex, miſſus Regis, Comes, Scabini iuſtitiam dilatare non debent. l.vt nullus, la ſeconda, de off.iudicis in Longób.
9 Nota, quod officiales poſt aſſumptum officium, ante tamen adminiſtrationem iurabunt ea de quibus hic, non ſolùm ordinarij, ſed extraordinarij, ſicut & ſyndici villarum iurant rectè vti, Bal.l.fin.3.not.de bon. vac. & conſiliarij Principis tenentur iurare fideliter conſulere, Paris de ſynd.in ver.iuramentum c.1.nu.1.poſt med. Clericus etiã iurat ſeruare ſtatuta ſuę eccleſię. Multos caſus ponit Bald.c.ſignificaſti nu.4.de electio. Abb.c.2.in 1.not.de iureiur. ita & iudex ſicut legis miniſter iurat ſeruare leges, & ſtatuta l.olim in exordio cauſæ ſolebat iurare quod rectè iudicabit, quod hodie nõ ſeruatur, ſed eius loco debet ſemper habere ante ſe præſentiam ſacrorum Euangeliorum, Arch.
10 in c.quod bene in princ.6.q.4. Officiales aſſeſſores actorũ notarij quid iurare debeant, eſt, c.reg.itẽ quod omnes officiales in futurum & d.c.officiales omnes, vbi Io.Ant.de Nig. quis recipit, & an inſeri debeat in commiſſione, c.reg.37. item recipiant ſacramẽtum. Simplex iuramentum intelligitur ſecundum naturam contractus, Bal.c.quæ in eccleſiarum nu.25.in princ.de conſt. licet videatur quod aſſeſſor non iuret, quia non iudicat, ſed conſulit, quia ſententia fertur in perſona poteſtatis, videlicet, Nos talis cum conſilio aſſeſſoris, Bald.l.1.nu.31.cir.princ.C.de his qui accuſ.non poſſ. Verum quando requiri-
11 tur, paria ſunt apparere, eſſe præſtitum, vel adeſſe confeſſionem quod ſit iuratum, Bald. d.l.4.2.not.de arbitris. An autem poſsit remitti, & periurus quomodo punitur, Bal.l.ſi cum comm. vtriuſ. iud. Et qua pœna venit puniendus qui nocentem abſoluit, & innocentem condemnat, Angel.& Auguſt.tract. maleſ.ibi & dico char.56.& 57. Epiſcopus, & arbitri licet non iurent, leges ſeruare tenentur, Bal.c.cum omnes nu.33.c.ex literis nu.23.de conſtit. Princeps, & lex poſſunt remittere iuſiurandum, ibi nu.25.in fine.

De ſeruando honorem Comitibus, Baronibus, & Militibus.

SVMMARIVM.

1 *Fides ex ante geſtis optimè commendatur.*

2 *Dignitas ſubtrahit aliquos à iuriſdictione iudicis.*

CONTINVATVR vt per Afflictum, vel ad magis proximè dictũ fuit de iuramẽto Magiſtri Iuſtitiarij, & Iuſtitiariorum, cũ quibus in cauſis Comitum, vel Baronum interueniũt pares Curiæ, qui feuda tenent in capite à Rege à Regia Curia, cap.1. de contro.feud. apud pares term. ad hoc vt ſeruetur honor Comitibus, & Baronibus, ac Militibus, quo-
1 rum fides ex ante geſtis optimè commen-
2 datur, & eorum dignitas à iuriſdictione iudicis ſubtraxit, glo.in l.vir bonus iud.ſolui. l.fin. C.de officio mag.milit. Et quia pares prædicti tenentur etiam iurare, ideo de eorum iuramento, & qualiter in cauſis prædictorum procedant, dicetur cum textu.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Gratia eadem non omnibus indifferenter conceditur.*

2 *Dignitas debet prodesse, non obesse, vnde vbi dignitas ibi vtilitas.*

3 *Honorari debet, qui à Principe honoratur, num. 39.*

4 *Nobiles feudatarios appellamus.*

5 *Honor est quod reputatur honor, vile quod reputatur vile.*

6 *Dignitas sine diuitijs sordescit, per diuitias conseruatur decus.*

7 *Integrum, plenum, sine diminutione dicitur.*

8 *Paria sunt de crimine agere ciuiliter, vel ciuiliter solum.*

9 *Pares curiæ, qui feuda in capite à Rege tenent dicuntur, num. 14.*

10 *Sententia diffinitiua, & quasi, vnde dicantur, & in quo diffinitiua, & interloquutoria differunt.*

11 *Grauamina in appellatione non discutiuntur, sed melius est protestari.*

12 *Literati æquiparantur nobilibus.*

13 *Interdum, facti non iuris notat varietatem.*

15 *Plenè, legitimè, nam non est plenum nisi legitimum.*

16 *Causæ cognitio non pertinet ad priuatos, sed ad habentes auctoritatem.*

17 *Enunciari, & referre differunt.*

18 *Consuetudo quæ, & vnde sumit originem.*

19 *Princeps quando dubitatur, consulendus est super facto.*

20 *Sententia quid, & quo ordine debet iudicari, num. 38.*

21 *Iudicis appellatione quis venit, & iurisdictio ordinaria, & delegata, quæ sit, & delegata subalternatur ordinariæ, num. 22. & 42.*

23 *Iudex quis erit inter Regem, & priuatos, & quis inter duos priuatos.*

24 *Iudicis factum debet esse completum, & ad quid condemnabit.*

25 *Delegatio est iurisdictio extraordinaria, & delegatus de quibus cognoscit.*

26 *Abesse, scriptum cum b, significat absentiam.*

27 *Iudex quid iurat, & quid arbiter, & iuramento firmatur.*

28 *Conscientia quid, & in quibus consistit.*

29 *Sanctionis verbum æquiuocum, & sanctiones leges dicuntur.*

30 *Conscientiæ verbo in rescriptis censetur electa industria personæ.*

31 *Sententiæ imponunt terminum dissensioni, & sunt iudicij magnæ partes.*

32 *Modus est forma sententiæ.*

33 *Aequalitas debet seruari, nec pro vno iustum, pro alio iniustum videri.*

34 *Nobilis, & gratus non conuenitur de facili.*

35 *Nobilitatis, & scientiæ habetur ratio in collatione beneficij.*

36 *Honorari qui desiderant, alios honorent, & honor duplex, nu. 40.*

37 *Magnates qui sint, & quos lex appellat.*

40 *Pares cum quibus, & de quibus cognoscunt.*

43 *Decreta, & mandata quæ fiunt sine causæ cognitione, sunt citationes.*

T VNIVERSIS] cognatis gentilibus, ac ciuilibus, & reliquis omnibus semper conandum est debitum tribuere, & discernere quid cuique cōueniat, secundum dignitatem, & vsum, sed de cognatis facile est iudicium de extraneis difficilius, non tamen ob id desistendum est, sed vt fieri potest ita determi-
1 nandum, Arist. 9. Ethic. 2. Vnde nō omnibus
indifferenter eadem cōceditur gratia, Abb. c. per venerabilem nu. 8. qui filij sint legit. sed defertur honori personarum, Bal. l. sed & si §. 1. in princ. ff. de iudic. quidam enim fiducia dignitatis, qua præditi sunt possunt familiariter intrare ad Principem, D. Aug. 3. de consensu Euang. c. 22. in fi. & tunc quis audebit aduersus eum quē scit esse Regis amicum? idem D. Aug. lib. quæstionum ex vtroque testam. col. 42. post med. Vnde ratione dignitatis, & nobilitatis præsumitur liberalitas, sicut occasione diuitiarum, Bald. l. 1.
2 nu. 6. in fi. C. ad Velleia. Et vbi dignitas, ibi
vtilitas, quia dignitas debet prodesse, non obesse, Bal. l. si longius §. 1. post num. 3. d. tit. de iudic. & l. ad inuidiam C. quod met. cau. Inde homo naturaliter appetit honorem.

Spec.

Spec.tit.de citatio.§.5.nu.12.in fi.Prout ho-
3 noratur,qui à Principe honoratur,Hester 6.
nam qui beneficium de publicis beneficijs
Regis, aut de ecclesiarum prædijs tenet, ea
non amittit sine certa,& conuicta culpa iu-
dicio parium suorum,qui si iudicauerint il-
lum suo beneficio carere , ibit cum paribus
ad Regem infra sex hebdomadas,l.fin.de be
nef.& terris trib.in Longob.Iudices ordina-
rij,vel delegati tam in prima, quam secũda
instantia,tam in causis ciuilibus,quàm cri-
minalibus Comitum,Baronum,vel Militum
iudicabunt cum consilio parium, qui etiam
iurabunt,vt hic in textu, ad cuius dilucida-
tioné emananit c.reg. item statuimus quod
si Comites, secundum Gra. ibi licet hic in
princ. dicat, quod per illud ista const.corri-
gatur, vt videbimus latè cum tex.qui diui-
ditur,& sum. vt per Afflict.in princ. & post
nu.43.& dicit [Vt] statuimus, glo.1.c.3.de
peculio cler. c.2.de paroch.& alien.paroch.
vt [Vniversis , Et Singvlis] sup.const.
non sine grandi cir.fi. Vniuersaliter singuli,
& vniuersaliter vniuersi,includit vniuersita
tes,& singulares personas,Bald.c.cũ omnes
post nu.16.de constit. verum aliud sunt sin-
guli , & aliud vniuersi , adeo quod debetur
vniuersis,non debetur singulis, in c.eam te,
4 post nu.16.de rescriptis. [Regni Nostri
Nobilibvs] quos feudatarios appellamus,
5 Spec.tit.de feudis §.2.post nu.5. [Honor]
qui est quod reputatur honor , sicut vile ,
quod reputaẽ vile , Ang.l.vni.nu.7. de mul.
& in quo loco,simplex sine administratione,
glo.l.nuper in ver.honoris ff.de donat.inter
vir.& vxor. & est facientis, vel eius cui fit,
Bald. l.si remunerandi in princ. ff.mandati.
[Desitvs] excellentiæ constitutorum in
dignitate,debetur enim honor ratione subli
mioris gradus,timor ratione potestatis quã
habet ad coercendũ, D.Th.2.2.q.102.art.2.
in fi.& .in præmium virtutis debetur futura
6 beatitudo,Affl.hic nu.7.cir.fi. Licet sine di-
uitijs sordescat dignitas familiarum, & per
diuitias in familijs decus , & honor conser-
uetur,addit.ad Bald.in l.si defunctus in ver.
quæro, de suis & leg. tamen ex nobilitate
augetur animus nobilium,nam non est ani-
mus eorum limitatus sicut animus fœnera-
torum,& similium,Bal.l.filia post nu.3.C.de
7 leg. [Integre] sine diminutione,illud enim
dicitur integrum , quod est plenum, cuique
nihil adijci potest,Luc.l.pen.de prox.sacro.
scri.inde integritas,c.relatũ & seq.de præb.
& res integra,cum aliquid non est cœptum,
Bal.l.mandatũ nu.3.cir.med.& 15.C.mand.
[Conservetvr] custodiatur, retineatur,&
seruetur. Niz.in ver.construo,alibi,vt debi-
tam reuerentiam exhibeamus, & honorem,
c.2.de excess.prӕl.Nam opulentioribus do-
ctrina,atque nobilitas magis adesse consue-
uerunt, Arist. 4.Politic.8. [Comitibvs] de
quibus c.1.quis dic.Dux. [Baronibvs] qui
proceres,& magni capitanei dicũtur,à qui-
bus alij feuda tenent, Isern.c.Imperialis in
ver.pro iustitia, post num.2. de prohib.feu.
alie.per Loth. [Ac Caeteris Militari-
bvs Viris] quando quæstio est super feudo,
vel rebus feudalibus, vt hic in gl.in ver.mi-
litaribus. [Eorvm Ivdicia] .i.iura,quibus
eorum iudicia intentantur,gl.& Bar.in rub.
ff.de publ.ind. [Sibi invicem] vicissim,inf.
const.præsenti lege qual.camp.ten. [Reser-
vamvs] & sic declaratur animus Imperato-
ris,quod tollere noluit,Paulus de Cast.cons.
312.post nu.4.1.vol. [Videlicet] sup.cõst.
Iustitiarij nomen, & normam. [Vt Prae-
dicti] Comites , Barones , vel Milites .
[Criminaliter Accvsati] & sic accusa-
re licet intelligatur criminaliter,alibi accu
satio ponitur pro petitione, Bal.l.1.§.super
peculio num.5. in fi. de assertio.toll. [Vel
Etiam Conventi Civiliter] conuenti
actione ciuili,Gra.hic nu.3.cir.med. vel ci-
uiliter actum fuit de crimine, d.const.Iusti-
tiarij nomen,& normã,c.super his de accus.
c.3.1.not.de testi.ciuiliter probatũ c.2.in fi.
8 de ord.cogn.Et paria sunt quãdo merè agi-
tur de crimine ciuiliter , vel de crimine ci-
uiliter,l.fin.ff.de priua.delictis, Abb.c.quo-
niã frequenter nu.5.in fi.vt lite non contest.
[Non Nisi] quæ dictio non semper facit
conditionem,Bal.l.muto §.1.cir.med.de tu-
telis , sed aliquid ponit Spec.tit.de sponsal.
§.1.post nu.3. cum add.in ver.negationem.
[Per Comites,Et Barones, Et Eos Qvi
Tantvm A Nobis Fevda In Capite Te-
9 nent] qui pares curtis dicuntur, Bald.l.1.
q.35.de rerum diuis. [Non Qvi A Comi-
tibvs, Baronibvs , Et Aliis Tenent]
cum isti subfeudatarij Comitum, vel Baro-
num dicantur non pares nobilium , ex quo
per illorum subinfeudationem non cõtrahi-
tur nobilitas, siue paradagium,sicut per in-
feudationem factam per Regem, Iser.d.c.1.
nu.3.cir.fi.quis dicatur Dux,Affl.hic 5.not.
nu.25. [Diffinitivas, Et Interlocvv-
torias Sententias , Etiam Qvi Prin-
cipali Negocio Praeivdicivm Pos-
sent Afferre Recipiant] cum consilio
pariũ, Affl.hic 6.not. adhibito, & annotato
cõsilio peritorum, Spec.tit.de sent.§.6.post
10 nu.1.5.& 12. Quare autem dicatur diffini-
tiua,vel quasi diffinitiua sententia,idẽ Spec.
eo.tit.de sent. vbi Bal.add. vltima in princ.
differentiam inter diffinitiuã,& interlocu-
toriam ponit idem Bald.l.quia 2.rep. col.2.
post princ.de ferijs. appellatione senten tiæ
venit

venit diffinitiua, Bal.l.2.nu.5.circa fin. C.si contra ius, vel vtil.publ. Iussus iudicis, vel arbitri dicitur interloquutoria, Bal.l.qualẽ 2.rep. & l.seq. §.fin. quando non respicit factum principale, ff.de arb. Largè interloquutoria comprehendit omnem quæ non est diffinitiua, Bal.d.l.quia 2.rep. in fi. Illius species sunt tres, Bal.in addit.ad Spec.d.tit.de sententia col.1.in fi.& 2.in princ.vel est multiplex, & quando possit iudex eã reuocare, Bal.d.l.quia 2.rep.col.2.cir.med.3.& nu.4. Pronunciatio super desertione est interloquutoria, Bal.auth.si quis litigantium nu.2. cir.fin.de Episc.aud. Et potest iudex ex causa reuocare, idem Bal.l.2.cir.fin.ff.vbi pup.
11 educari debeat. Nec disputatur de grauamine in appellatione à diffinitiua, sed appellatur, quia trahit secum præiudicium, vnde fatuè facit appellando, prudentius faceret se protestando, Bal.auth.habita post nu.38.ne filius pro pat. [Cum Proborum Virorum Iudicio].i.bonorum virorum iudicio, nam probitas non est aliud nisi bonitas, & importat hominis bonitatem intrinsecã, Affl.hic 7.not. [Et Aliorum Nobilium] c.constitutis, lo secondo, de testib. vel literatorum,
12 nam literati æquiparantur nobilibus, Abb. c.de multa nu.5.de præb. Bal.l.4.ff.pro soc. [Consilio Proferendas] ita consuetudo assignat tribunalia, & principalem sedem in prouincia, Bald.c.cum olim nu.2.de consuetudine. Vnde si aliquid debet fieri cum consilio alicuius, si non fit non valet, Bald. L.1. §.si plures cir.med.ff.de exercito. Adeo quod Imperator non posset statuere cõtrarium, & abusiuas conferre dignitates, Bald. auth.omnes peregrini nu.7. comm.de succ. [Et Per Eosdem Comites, Et Barones
13 Interdum] quæ dictio facti notat, & non iuris varietatem, l.si plures in gl.fin.ff.de vi, & vi arm. [Etiam] auget, & non restringit, Baldus consilio 209. num.2.& 4. volum. 3. [De Commissione Ipsorum] ipsis committentibus, quando esset quæstio inter dominum, & vassallum, quia hoc casu habent commissionem à lege, in alijs casibus remanet iurisdictio penes ordinarium, alias isti pares essent iudices, & Iustitiarij executo-
14 res, Affl.hic nu.18.post med. Quæ sint pares, vbi procedunt, & in procedendo quod seruãt ordinem iudiciarium ab eis appellatur, & ad quem, Abb.c.cæterum nu.13.14.& 22.de iud.aliter in c.grauem nu.6.de sent.excom. dixi latè d.c.1.de controuer.feu.apud pares termi. [Et Quanquam] quæ aduersatiuè ponitur, & exponitur quamuis, Io.And.c.1. nu.1.de pactis in vj. [Comites Aliquando] interdum, aliquo tempore, Niz.in ver. aliquando. [Examinationi] executioni, disputationi, & ponderationi, Nizol.in ver. examino. [Totius Negocii].i. causæ, Io.And.c.1.post nu.2.de rest.spol.in vj.alibi negocij, idest pacti, gl.2.l.2.de cond.indeb. [Non Intersint, Auditam Tamen Causam] cuius cognitio quomodo fiat, & in quibus consistat, Lucas l.fin.col.2.post med.
15 de agric.& censi. [Et Plene].i. legitimè, nam non est legitimum, nisi sit plenum, Bal. l.item 2.rep. l. sed & si §.hæc clausula in fi. ex quib.cau.maio. alibi plenum.i.validum, gl.l.litigatores in ver.plenum, & l.ita demũ in gl.fin.ff.de arbitris, ad plenum, l.fideicommissa §.si fideicommissum in ver. plenum de leg.3. Bald.l.indebiti §.1.circa fin.de cond. indeb.plenissime, l.1.& 2.ff.ad Velleia.l.locum ff.de vsufr.& quemadmodum quis vta. [Discussam Iustitiarii, Et Iudices]
16 quia causæ cognitio non pertinet ad priuatos, sed ad eos qui habent auctoritatem. Bal.l.item lapilli post nu.5.de rerum diuis. [Nobilibus] Comitibus, Gra.hic nu.3.post med.vel peritissimis Doctoribus, secundum Affl.hic post nu.1. [Qui Sententiam Debeeunt Ferre] iubendo dare, l. dicere in ver.dari de arbit. [Seriatim] seriosè, inde series, c.pen.de purg.can. & est tenor totius scripturæ, Affl.hic 9.not. alibi generatim, l.videamus, la seconda, ff.de vsuris. [Enun-
17 cient] quod differt à referre, nã enunciare est æquali, vel inferiori referre superiori, Affl.inf.eo.9.not.cir.fin. [Vt Sicut] quæ dictio relata ad diuersa, denotat varios effectus, quandoque denotat omnimodam similitudinẽ, Abb.c.inquisitionis nu.8.de accus. sed ratione diuersorum iurium concurrentium in eadem persona censetur quis diuerso iure, idem Abb.c.cũ cappella nu.5.cir.fi. de priuil. Vnde ordo qui est in diuersis personis, est in eadem si in ea concurrunt diuersa iura, Bal.l.in pluriũ de acq.hæred. & l.1. §.communis de stipul. seruo. [Antedicti Comites, Et Barones Secundum] quæ de sui natura respicit moderationem, Ioan. And.c.2.in princ.de restit.spol.in vj. [Constitutiones Nostras Sacras] auth.habita in gl.2.ne filius pro pat. [Aut In Defectu Ipsarum Secundum Consuetudines Regni Approbatas] inf. const.puri-
18 tatem, præscriptas.i.tempore roboratas, nã sumunt originem ex multis actibus, & continuatis consensibus populi, Bald.l.2.col.1. in fi. quæ sit longa consuet. Quomodo præscribuntur, & probentur, in rub.extra de cõsuet.nu.8. Et nascuntur ex consultationibus Principum, interloquutorijs iudicum, vel consilijs prudentum virorũ deductis in notitiam populi, qui ex diuturnitate temporis tacitè consentit, Bal.l.nemo num.2.de sent. & in-

& interlocut.om.ind.& l.3.in princ. de iure
dom.impetr.[Et Demvm]quæ est taxatiua,
l.ita demum ff.de arbitris. [Secvndvm Ivra Commvnia] Longobarda videlicet, &
Romana, d.const.puritatem. Nam consuetudo gentis Gallicanæ, vel alterius regni po
test dici iusgentium ipsorum, quod apud eos
semper reputatur iustum, & æquum, Baldus
c.significauit nu.2. de rescriptis. [Qvibvs
Constitvtiones Praedecessorvm Nostrorvm, Et Nostrae Non Obviant]
nam licet legum Romanorum non sit vilis
auctoritas, non tamen adeo vim suam extẽdunt, vt constitutiones vincant, aut mores,
c.1.de feu.cogn.& in defectu legum, morum,
& consuetudinum loci, secundum quas tenetur iudex iudicare, Bald.auth. iubemus, vlt.
not.de iudicijs.recurrit ad rationes, & argumenta, Bal.l.1.2.repet.col.5.circa princ. de
leg.2. [Ac Deniqve] in defectu iuris communis, Gra.hic nu.3.post med. vel omnium
ad nostram notitiam perferre curent, l.pen.
circa fi.de his, qui ad palatium venire contempserint in Longobar. [Recepto Responso Celsitvdinis Nostrae] quia
19 Princeps consulendus est super facto, glo.
l.Diuus in ver.Consules ff.de officio præsid.
[Si Cavsae Dvbietas Hoc Reqvirat]
secus si nemo dubitat, l.stipulatio ista habere licere, §.hæc quoque de verb.oblig. cum
alias causa dubitationis quis habeat iurisdictionem, quam alias non haberet, l.2. in
glo.fin. in princ. C.si contra ius, vel vtilit.
publ. [Cavsam Secvndvm Devm, Et
Ivstitiam] per diffinitiuam sententiam,
c.proposuit de cler.excomm. minist. [Sententialiter Terminare Procvrent]
sententialiter decernentes, c. post electionem de concess.præben. controuersiæ finem
20 imponendo, l.non distinguemus §.quæsitum
ff. de arbitris, nam sententia est iudicialis
diffinitio controuersiæ finem imponens, cõdemnationem, vel absolutionem continens,
Spec.tit.de sent.prola. in princ. Arno.c.55.
pract.iudic. & sic nota ordinem iurium secundum quæ est iudicandum, Gra.hic nu.3.
post med. & const. seq. [A Qvorvm Sententiis Si Contingerit Ad Avdientiam] auditorium, l.lecta, si certum pet.
[Svperiorvm Ivdicvm] cum nequierit
obtinere, sed sententialiter condemnari,
Bald. l. Papinianus §. meminisse ff.de inoff.
testam. & in prima instancia succumbuit,
glo.1. l.etiam eod. tit. de inoffic. testamen.
[Vel Nostri Cvlminis] supra constit.
castellanis: [Provocari] appellari, l.si
quis tutor in glo.pen. ff.de ritu nupt. introducta causa in concistorio Principis, & procerum iuxta morem dirimatur, cap. ex insinuatione de appellat. [Appellationis
21 Ivdex Ordinarivs] cuius appellatione
venit omnis habens ordinariam potestatem
in loco, Abbas cap.cum olim, post num.2.
de præscriptio. non solum generalis, sed inferior specialis, idem Abbas cap. post cessionem, 1.not. de probatio. Quis dicatur,
à quo constituitur, & quid sit eius officium,
Speculat. tit. de officio ordi. per totum.
Vnde si habes iudicem ordinarium, nolo
mihi adducas ex diuersis partibus alias, atque alias potestates, D.Augustinus libro de
quinque hæresibus, col.14.in princ. Quæ sit
iurisdictio ordinaria, & quæ delegata, Bald.
l.more maiorum num.4.5.& 6. de iurisdict.
omn.iud.l.& quia 1.repet.circa med.eo.tit.
de iurisdict. omn. iudic. [Vel Delegatvs
A Nobis] qui datus dicitur, Bald.l.2.§.sed
& iudex in princ.ff.de iudicijs. cuius iuris-
22 dictio est species de per se, & alternatur ordinariæ, Bald. l.1.in 1.repet. col.1. in fine,
& 2. in princ. eod.tit.de iudic. Et si est delegatus à Principe, supremum inter Principes obtinet locum, Spec. tit. de iud. deleg.
in princ.num.2.& §.delegatus, & habet potestatem siue habeat ordinariam, siue per
commissionem, D.Tho.2.2.quæst.67.art.1.
[Qvi Comes Similiter] simili modo,
idest, vt tantum §.fin.de ser. corrup. [Sit,
Vt Baro] sic pares illius curiæ, cap.1. de
controu.inter Episc.& vass. [De Aliorvm
Comitvm, Baronvm] qui iurauerunt fidelitatem, alias pares non dicuntur, Bal.auth.
& qui iurat nu.28.circa med.de bonis auct.
23 iudic.possid. Ita si de feudo est quæstio cum
Rege, optimates regni, qui habent Regias
dignitates in feudum, quæ pares Capitanei
vocantur, cognoscunt: si quæstio est inter
inferiores, cognoscit Rex, vel suum Consilium ex Regis commissione, Bald.ead.auth.
& qui iurat, post num.21. [Ac Ivdicvm,
Et Proborvm Virorvm] probata facientium, quorum probitas potissime circa
iustitiam, pudorem, verecundiam, modestiamq; versatur, Lucas l. vnica, in princ.
de professo. qui in vrbe consta. [Consilio] quod de honestate est, non de necessitate, Innocent. cap.ne pro defectu in fine,
de electio. & infertur ad dicta per Baldum
l.1. num.3. C.si aduer.liberta. [Appellationis Cavsas Honori Nostro, Et
Ivstitiae Deferentes] cum sit vnus ex
casibus in quibus Rege inconsultò procedi
non potest, vt sup.in const.hac lege. [Confirmando, Vel Infirmando] etiam
quod valeat non apposito verbo confirmo,
vel infirmo, bene, vel male appellatum,
nec si fit mentio primæ sententiæ, dummodo pronuncietur super facto principali,

& ſi pronunciat non deberi, quomodo intel-
ligitur, Baldus, l. creditor §. 1. de ſolutio.
[Priorem Sententiam] tam ſi verba ſint
præpoſita, vel poſtpoſita idem ſignificant,
Baldus l. 2. §. fin. de vulg. & pupill. [Deci-
dere Procurent] certam ferendo ſenten-
tiam, Spec. d. tit. de ſentent. §. 5. num. 7. & 8.
24 ſecundum formam libelli, Baldus l. Pompo-
nius, la ſeconda, 4. not. ff. de neg. geſt. quia
factum iudicis debet eſſe omnino comple-
tum, idem Baldus l. muto §. 1. circa fin. de
tutelis, finem huiuſmodi adhibendo, l. vi-
deamus ff. de in litem iur. & ſic tam in pri-
ma, quàm in ſecunda inſtantia cauſarum
Comitis, vel Baronis debet interuenire iu-
dicium parium, Affl. hic 11. not. ſententiam
dicere, l. dicere ff. de arbitris. [Quod Non
Solum] ideſt ſolummodo, Arch. c. ſi Roma-
norum in princ. 19. diſt. [In Iudiciis Co-
gnitionum Nostrarum] quando nos co-
gnoſcimus, quæ ſunt de reſeruatis Principi,
ſupra conſtit. de perſonis. [Sed In Aliis
Etiam Generaliter] l. 1. §. generaliter
de leg. præſt. [Sive Delegationis Iure]
25 quæ iuriſdictio extraordinaria dicitur, Bal.
l. 2. de dilatio. [Sive Ordinarie Cogno-
scatur] cum iuriſdictio quædam ſit ordi-
naria, alia delegata, Bald. l. iudicium ſolui-
tur, 2. repet. circa fin. ff. de iudicijs. & dele-
gatus cognoſcit de incidẽtibus abſque alia
commiſſione, Bal. l. 3. num. 3. C. vbi, & apud
quem. [Inviolabiliter Volumus Obti-
neri] inuiolabiliter obſeruari, c. pen. de ſta.
mon. ſiue agant, ſiue conueniantur realiter,
ſiue perſonaliter, d. c. itẽ ſtatuimus, & Gra.
hic nu. 4. [Et Ut Omnis Omnino] totali-
ter, Io. And. c. quorundam nu. 3. poſt med. de
elect. in vj. [Ab Antedictis Iudiciis]
qui recto iudicio, ideſt debito agi debent,
Iſer. §. in quibuſdam poſt nu. 10. de conſuet.
recti feu. [Possit] debeat, l. 2. in fi. C. de pe-
da. iudic. l. ſi mandauero §. fin. ff. mandati.
26 [Abesse] quod ſcriptum cum b, notat ab-
ſentiam, Bar. l. quoties num. 4. de dign. [Du-
bietas] ne propter eorum incertas vias ti-
tubent, l. 1. in ver. titubat de lati. liber. toll.
[Comites, Et Barones] qui militariter
viuunt cum equis, & armis, & ſunt pluſquã
milites, Iſer. §. ſimiliter, lo vltimo, nu. 23. in
princ. de cap. qui cur. vend. [Et] pro etiam,
glo. l. ſi ſtipulatus fuerim in ver. et, de verb.
oblig. [Similes] cuius idem eſt iudicium,
Inn. c. cum contra in princ. de teſti. cog. [Et
Qui Vel In Magna Curia Nostra]
cum Magiſtro Iuſtitiario, & Iudicibus, dicta
conſt. Magnæ Curiæ. [Vel Alibi] ad alium
locũ, Bal. l. prætor 1. rep. §. fin. in princ. ff. de
edendo. [Debebunt] neceſſe habebunt,
Aluar. de feud. dato inuicem legis com.

[De Caetero] c. ex parte de conuer. con-
iuga. [Interesse Sententiis] vt cum
iudicibus votent in caſu, de quo Afflict. hic
num. 18. & 19. [Corporalia] cum tactu-
ra ſcripturæ, adeo quod non ſufficeret iura-
mentum tantum, Abb. c. 1. nu. 2. circa med.
de regula. & tranſeun. ad relig. [Volumus]
& iubemus, ſup. conſt. de perſonis. [Sacra-
menta Praestare] præſtito ſacramento
27 firmare, ſup. conſt. ſtatuimus. Quid autem
iuret arbiter, & quid iudex, Bal. l. 4. in 5. not.
C. de arbitris hic. [Quod De Purae] ideſt
abſolute, Bald. l. Latinus largus, de leg. 2.
28 [Conscientiae] quæ eſt cordis ſui ſcien-
tia, Lucas l. fin. in princ. de iure fiſci, & con-
ſiſtit in duobus, quod quæ facit bona ſint, &
quod intentio ad Deum ſit recta, D. Thom.
ad Cor. 1. ibi, nam gloria, col. 1. in fi. & 2. in
princ. Quæ ſit bona, & quæ mala, Bald. c. ne
inuitaris nu. 3. de conſt. Bona eſt neceſſaria
nobis propter nos, fama autem propter pro-
ximum, Lucas l. 1. col. 2. circa med. de cond.
in publ. horreis. [Gremio] ſinu, vel com-
plexu, Nizolus in ver. gremium. [Nulli
Favori, Vel Gratiae] l. 1. §. 1. ff. de mag.
conue. affectioni, vel amicitiæ, in ſim. Bald.
l. affectionis ff. de donatio. [Deferentes]
referentes, Nizolus in ver. defero. [Iuxta]
c. inter alia de immun. eccl. c. nuper de ſent.
excomm. & ponitur relatiuè, quandoque lo-
caliter, Baldus l. 1. 2. not. de Epiſc. & cler.
[Sacratissimas Praedecessorum No-
strorum Regum Siciliae] retro Princi-
pum, l. priuilegia de ſacroſanct. eccl. [Et
29 Nostri Nominis Sanctiones] .i. leges,
l. 1. in glo. 1. de Epiſc. & cler. Inde Romana
ſanctio, l. 1. poſt princ. & l. 2. in glo. 2. de vet.
iure enuel. cuius verbum eſt æquiuocum.
Bal. 1. conſt. ff. in princ. nu. 1. [Ac Deinde]
in defectu ipſarum, Gra. hic nu. 3. poſt med.
alibi cum temporis interuallo, Baldus l. 2.
§. prius de vulgar. & pupill. [Secundum]
iuxta, glo. 1. & ſeq. & l. inter eos de acquir.
rerum dom. [Regni Nostri Obtentas
Consuetudines] non caſſatas, ſup. conſt.
poſt mundi machinam in fi. & ſic iudex de-
bet iudicare ſecundum mores ciuitatis, Bal.
l. 2. rep. antiq. C. de nuptijs. [Et Iura] com-
munia, vt ſup. [Et] quę dictio habet diuerſa
copulare, Bal. l. ſi cũ dotem §. ſi maritus poſt
nu. 2. ſol. mat. [Postremo] nouiſſimè, Niz.
in ver. poſtremo. [De Conscientiae No-
strae] ſicut de conſcientia, vel propter cõ-
ſciẽtiam iudicum, c. inter dilectos de exceſſ.
30 præl. per quam in reſcriptis cenſetur electa
induſtria perſonæ, vt non poſſit alteri de-
mandare, Bald. l. nulli nu. 4. de Epiſc. & cler.
Et in Sacerdote eſt triplex, add. ad Spec. tit.
de diſp. & alleg. aduoc. §. 6. ibi vero cir. med.

[Con-

[CONSILIO] consensu, vel licentia, Abb.c.1. nu.3.in fi.de fo.comp.alibi animo.i.cõsilio, Bal.l.cũ nemo 2.rep.cir.med.C.de acq.poss.

31 [SENTENTIAS] quę magna pars iudicij sunt, Bal.l.solet 1.rep. in princ. de off.procons. & leg. cum imponant terminos disceptationi, Bal.l.ingenuum 1.rep. in princ. de sta.hom. l.1.nu.4.in fi. C.si aduer.rẽ iud. [FORMARE CVRABVNT] secundum suum sensum iura interpretãdo,& rectum intellectum, Abb.c.1. nu.13.in fi. de const. magnum iudicando vt paruum, non data exceptione personarum, c.nouit de iud. [SENTENTIAE TAMEN QVAE ANTE TEMPORA PRAESENTIS LEGIS CITRA] quæ tẽpus limitat ex parte ante, Pau. de Cast.cons.315.nu.6. vol.1. aliter c.nouimus de verb.sig. alibi exponitur contra, vel præter, cons.feu.diuer.13.cir.fin.post nu.11.

32 [PRAEDICTAM FORMAM] .i. modum, nam modus est forma sententiæ, Bal.l.admonẽdi col.2.cir.med.de iureiur. [CONTRA COMITES, BARONES, ET SIMILES LATAE SVNT] quia lex non trahitur ad præterita, l. pen. C. de vsuris, nisi dicatur c. Imperialem §.Imperator Lotharius de prohib. feu.alie. per Fred.iura vetera seruentur, §.1.auth.de nuptijs, & sic [IN SVO ROBORE PERSEVERENT] robore firmitatis dureut, c.ex parte de concess.præben.

Sed videtur, quòd ista differentia de qua hic, non debeat fieri in causis Comitum, & Baronum,& aliorum, nã debet seruari ęqualitas, inf.const.speciale quodam. Nec debet

33 idem pro vno iustum, & pro alio iniustum videri, & reputare iustũ pro se, pro alijs iniustum, inf.const.monomachiam circa fin. vel vnum statuere pro subditis, & aliud pro se, Affl.hic nu.17.post med. tanto magis, quia ratione dignitatis, & potentiæ præsumitur contra aliquem, Bal.l.non dubium in princ. C.de testam. Nec dicitur mutari, cum eius dignitas augetur, idem Bal.c.cum accessissent, post num.14.de constitutio.

34 Dic, quòd nobilis, & gratus, Bal.l.1.in fi. ff.de solut. est priuilegiatus ne de facili conueniatur, Spec.tit.de reo, nu.2. Et in pœnis imponendis mitius agitur cum eo, quam cũ ignobili, quia nobiles non luunt in corpore sicut ignobiles, Bal.l.3.5.not.3.de sum.Tri. Et est differentia an aliquid fiat facto honoris, an ordine naturæ, idẽ Bal.l.filius à patre §.filiusfamilias de lib.& posth. Vnde Canonici dicuntur minimi ex defectu scientiæ, Abb.c.quæsiuit 1.not.de his quę fiunt à ma-

35 iori par.cap. Et in collatione beneficiorum habetur respectus nobilitatis,& sciẽtię, quibus pinguius prouidetur, quàm alijs, Abb. c.dudum, post nu.2.de elect. Sic inter clericos habetur honoris distinctio, vt secũdum ordines,& dignitates inuicem præferantur, Abb. c. statuimus 1.not. de maior. & obed. Et qui deserit superiorẽ, pœnas patitur per inferiorẽ, D.Aug.serm.12.de verbis Apost. col. 3. nam per dignitatem nõ minuitur status, Ang.in l.Alexandrinis de decur.lib.10. In religiosis non attenditur nobilitas, Abb. d.c.dudum, sed respectu bonorum monasterij debet seruari æqualitas, idem Abb.c.fin.

36 nu.12.de sta.mon. Alij verò honorem quem sibi fieri cupiunt, alijs impendant, Spec.tit. de aduocato §.4. nu.9. nec debent cum detrimento honoris alieni aliquid vsurpare. l.3.C.de off.præf.vrbis. Vnde Papa dicebat, Honorem meum non reputo in quo frattes meos honorem suum perdere cognosco, c.ecce 99.dist. refert glo. c.fin.circa med.de confirm. vtili, vel inuti. c. de ecclesiasticis 25.quæst.2. quia singulorum ius inspicitur, Bal.l.2.de iure codicill. Hodie verò videtur, quòd magnatibus magis sit obuiandum.

37 Bald.l.3.num.3.in fi.de sum.Trin. Lex enim nobiles in dignitate positos magnates appellat, Bal.auth.sed nouo iure de natur.lib. Sunt pro maiori parte superbi, & inimici popularium, gulosi, & luxuriosi plusquàm populares, non dico de illis quos virtus nobilitauit, quia illi sunt perfecti nobiles, quãuis careant diuitijs, sed de illis qui abundãt diuitijs, & nesciunt aliquid nisi comedere, bibere, & superbire, Bal.l.adoptionẽ 1.rep. de adoptio. Vnde const. ista non habet locum contra Comites,& Barones maleficos, & ijs qui se latrocinijs immiscuerunt, Gra. hic nu. 3. sed tantum in crimine læsæ Maiestatis, add.ad glo.hic in ver.vel, etiam conuenti, & ita vidit Affl. practicari in sententijs latis tempore Ferdinandi primi in crimine læsæ Maiestatis contra tenentes feuda in capite à Rege, nam fuerunt latæ sub nomine Regio cum voto parium, Affl.hic nu. 17.circa fin. Et sic quæstio inter dominum, & vassallum circa felloniam, vel infidelitatem debet per pares, Bal.l.pen.C.de inge. & manum. ita & omnis quæstio feudalis vbi vtraque pars confitetur habere eundem dominum, dirimitur per pares, vel dominum cognoscentem quantum ad meram naturam feudi. Præses verò prouinciæ cognoscit de iniurijs, Bal.l.3.nu.3. si à non comp.iud.

38 Quid si nunc pronuncietur sine consilio parium, Afflictus hic nu.27.vsque 31. videtur tenere quod sit nulla, sed Lucas tenet contrarium l.3.cir.fin.de decur. & statio. Et sit differentia si dicatur de consilio, vel cũ consilio, Abb.c.cum olim nu.5.cir.med. de arb. cum de substãtia alicuius id dicitur, quo posito, illud ponitur,& quo remoto, illud remouetur, nec id de substantia dicitur, ad cuius

remotionem non remouetur, sed remanet, Abb.c.2.nu.15. cir.fin. de transl.præl. Quid si Comes condemnetur pro furto, vel falso milite, an amittat Comitatum, Baldus l.2. 2.repet.num.1.de Senato.

39 Nota, quod honor debetur nobilibus ex debito. Gra.hic nu.2. & reuerentia, quæ debetur marito, debetur vxori, l.1.vbi Baldus C.de in ius voc. & datur in iure maioritas, vnde Legatus est maior Comite, Comes Iudice, & Iudex Ministro, Abb.c.1.nu.2.in fi. de immun.eccl. Et nulli dubium, quòd qui iudicat, eo de quo iudicat esse meliorem. D.Aug. 2.de libero arbitrio col.9. cir.med.
40 Honor verò est duplex, verbalis per commendationem, l.si verò §.cum quid, vbi glo.ff. mandati, & alter realis, tunc maioritas, seu prioritas loci denotat maioritatē, seu prioritatem dignitatis, Abb.c.antiqua 1.not. & nu.6.de priuil. Isto modo creatura differt à creatura in claritate, & quidquid prope sedem attenditur, clariora sunt ministeria. D.Aug.lib.quæstio.ex veteri testam. col.35. post princ. In eadem diœcesi, eadē dignitas est multiplicabilis, Abb.c.3.1.not.de pœnis. Sed non debet quis imprudenter appetere populares concursus, & mundanos honores, & vltra, oblatos respuere, iuxta decentiam sui status, Spec.tit.de lega.§.nunc, lo terzo, num.2. nam honor te quærere debet, non tu ipsum, D.Aug.hom.13.col.1. in fi. Sed de Catone Salust.dicit, quòd quanto magis gloriam fugiebat, eo magis eum sequebatur. D.Th.2.2.q.32.art.3.Causa autem in omnibus est attendenda, Abb.c.1.num.2.in fi. de magistris. Magis qualitas accidentalis, quā naturalis, seu econtra magis veritas, quàm fictio, Bal.l.filio quem de lib.& posth. Et est differentia an fiat aliquid facto honoris, an ordine naturæ, Bal.l.filius à patre §.filiusfamilias de lib.& posth. Verum qui quotidie honoratur, non est necesse quod ei deferatur honor solēniter, sicut ei qui raro honoratur, Abb. c.2.vlt.not.de ferijs. adeo quod idem operatur præsentia honestarum personarū, quod præsentia iudicis, Bal.l.1.§.si pecunia depositi.

41 Secundo nota, quòd de re feudali, vel iniuria facta feudo quæritur coram paribus curiæ, Spec.tit.de appell.§.4.in fi.habent exercitium habitu, sed dormit, idem Spec.tit.de compen.iudicis aditio.§.3.in fi. Istorum, & iudicis potestas pendet à iure, & illud est primum agens, secundarium sunt ipsi, addit.vlt. ad Spec. tit.de dilatio. §.1. Et sicut Præses prouinciæ potest pronunciare deportādum, sed non potest deportare, Bald.l.si quis filia §.eius qui in princ. ff.de iniusto, rup.& irri. testam. Ferre sententiam declaratoriam per verbum videtur, vel credo, Bald.l.cum quis num.7. post med. C.de iuris, & facti ignor. Ita isti enim proborum virorum iudicio, seu iudices Magnæ Curiæ de commissione ipsorum, vt hic, controuersiam inter dominum, & vassallum determinabunt, d.c.1.de cōtro. feu.apud pares term. Et vbi plures sunt additi, vnus ipsorū potest citare sine collega, sed non causam diffinire, Bal.l.vnica 1.rep. post princ.de off.consu. Plenè autem discussum dicitur si aliquid non remanet iuris, vel facti, Bald.l.huiusmodi §.ædes de leg.1. Et determinabunt secundum iura, vt hic, & in defectu consulendus est Princeps: nam rescriptum statutum, priuilegium, & beneficiū recipiunt vires ab intellectu scribentis, Bal.l.1.in 1.rep.post nu.8. ff.de const.Princ. Et inter partes dominus feudi habet iurisdictionem ordinariam respectu causæ concernentis feudum, Abbas cap.cæterum 1.not. dummodo velit, cum possit etiam quoad clericos exercere iurisdictionem actiuè, & passiuè, num.5.& 6. de iudicijs, & c.verum num.17.de foro comp. Regulariter qui cognoscit iudicat, Affl.hic circa fin. num.65. post med. Et quod debuit tractare coram domino, si tractatur coram ordinario an sit nullum, Abb.d.c.cæterum num.9.

42 Tertio nota, quòd ordinarius dicitur, qui certo præest territorio, Bal.l.eum qui 1.rep. in princ.de iurisdict.omn.iud. Habet iurisdictionem inseparabilem, secus in delegato si pronunciet se non iudicem, idem Bal.l.1. in 1.rep. col.2.in princ. ff.de iudicijs. Qui est in quasi possessione iurisdictionis tanquam ordinarius, præsumitur ordinarius, nisi probetur contrarium, Bald.l.ab ea ff.de probatio. Delegata nunquam præsumitur nisi probetur, ideo rescriptum semper est custodiendum, Baldus l.vnica C.de manda. Princ. est stricti iuris, & nunquam recipit prorogationem, Baldus l.si qui num.8.circa fin.de Episc.aud. Est odiosa, nisi ordinarius requisitus deneget facere iustitiam, Baldus l.2.post num.9.C.vt lite pendente. Vnde iudices delegati non dicuntur præesse tribunali, ordinarij sic, Baldus l.1.in 1.rep.nu.4. ff.de iudicijs. & erit vnus vt duo, & duo insolidum ratione repræsentationis, Bald.l.si ex re §.si ipsi de stipula.seruo. nam vbi duo propter vnum, vtrobique tamen vnum, idem Bald.l.fin.circa fin.si à non comp.iud. l.fin.cir.fin.nu.7.de executio.rei iud.

43 Quarto nota, quòd decreta, & mandata, quæ fiunt sine causæ cognitione, habentur pro nuda citatione, nam non debet iudex sine causæ cognitione decernere, Bal.l.2.§.1. post med.vbi pup.educ.deb. Vnde ab interloquutoria appellat, & quomodo, Bal.add.1.

post

post med. ad Spec. in fi. de appell. & d. l. quia a. rep. nu. 2. & 3. ff. de arb. Nec decreta recipiunt cōditionem, & quare tutor potest dari sub conditione à testatore, & non à iudice, Bal. l. mutto §. 1. de tutelis. Verum tam ordinarius, quàm delegatus potest suam interloquutoriam reuocare etiam si fuerit appellatum, quod fallit octo modis, Abb. c. cum cessante 2. not. & nu. 11. vsque ad 17. de appell. Vltimo, quando agitur de crimine ciuiliter, dicitur actio mixta, Abb. c. 2. post nu. 4. & 8. circa med. de iuram. calum. dixi latè supra const. Iustitiarij nomen, & normam. nec in maleficijs vtimur iure Longobardorum, Gra. hic in princ. & const. seq. in fine.

De prohibita officialium nostrorum occasione.

SVMMARIVM.

1 *Legis antiqua duricies moderatur per nouam.*

Ictvm fuit de Iustitiarijs creatis per Regē, & quia illi faciebant loci seruatores, cum non sit iure permissum, auth. vt nulli iudic. liceat habere loci serua. per tot. vt tollatur
1 occasio illos faciendi, recitando legis antiquę duritiem, illam sua lege moderatur, l. leges, la vltima, C. de legi. & pœnam capitalem de qua in ea reduxit ad publicationem bonorum, vt infra in textu.

SVMMARIVM.

1 *Officio à quo dantur sine commissione se ingerere, & condemnare est iniustum.*
2 *Vicem gerentes habent eandem potestatem quàm principales, præter mortis illationem, & membri abscissionem.*
3 *Pœna est læsio, qua punit, et vindicat.*
4 *Ordinare, idem quod prouidere.*
5 *Nutus quid, quotuplex, & quid importet.*
6 *Imperator dicitur Rex.*
7 *Officium à lege, legis ministro, siue priuatæ fortuna homini prætenditur.*
8 *Iudicium per vsurpationem redditur peruersum.*
9 *Quod recipienti non quæritur, remanet penes dantem.*
10 *Iurisdictionem Regiam vsurpans etiam clericus punitur.*
11 *Malis non debet parci, ne perdantur boni.*
12 *Lex iusta potest per tempora iustè commutari.*
13 *Ratio cum tempore fuit sepulta.*
14 *Rex creat Locumtenentem Prothonotarij, Magni Camerarij, & Magni Iustitiarij.*
15 *Mitius est mitigatiuum.*
16 *Mansuetudo, & clementia cum temperantia conueniunt.*

1 Vram] officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo qui habet excellentiorē potestatem, sicut à Rege, D. Th. 3. par. de Sacra. q. 69. alias 38. art. 1. & facere se magistratum, vel officialē sine motu imperij iure Romano est crimen læsæ Maiestatis, Isern. & Gra. hic in princ. & puniebatur pœna capitis, quod licet durum etiam quod inducat vitium, debet seruari, donec vitium antiquæ legis per legislatorem corrigatur, Bal. cons. 459. nu. 1. 5. vol. & l. lege duodecim tabula-
2 rum in fi. de leg. hæred. & quia vices gerentes habent eandem potestatem, & iurisdictionem, quam primus, præter mortis illationem, & membri abscissionem, Bal. l. certa forma num. 4. de iure fisci lib. 10. ideo corrigendo legem antiquam circa pœnam capitalem, prohibet fieri loci seruatores sub pœna publicationis omnium bonorum, vt in textu, qui non diuiditur, sed sum. vt per Aff. & dicit [Dvram] e. dura de crim. falsi. [Et Diram] asperam, siue crudelem, Affl. hic 1. not. vel duram, & diram in conspectu hominum, D. Aug. lib. de cura pro mortuis gerenda, col. 3. post med. & 1. de ciu. Dei c. 12. col. 2. alibi duras, & diras necessitates, sicut dignum est cloqui vellem, licet nequaquam sicut res postulat possim, idem 19. eiusdē c. 7.
3 [Poenam] læsionem, quæ punit, & vindicat. Archid. c. quæ de causa circa fin. 2. q. 4. [Et Qualitatem Criminis Minime Congruentem] cum debeat proportionari delicto, Paris de synd. in ver. pœna c. 5. cir. fin. [Regis Gvlielmi Divae Memoriae] vel Diui Gulielmi, sicut Diuus Seuerus, Diuus Augustus, Diuus Titus, & Diuus Nerua, l. cū

hic ſtatus ff.de dou.inter vir. & vxor. l.2.de
orig.iuris. & diui,l.in vrbe de ſta.hom.diuæ
memoriæ, infra in conſtit. diuæ memoriæ.
[Praedecessoris] ac conſobrini. [Nostri] ſup.conſt.quanto de decimis. [Constitvtione] regni officia. [Contentam;
Qva] propter quam, glo.l.hæredes in ver.
qua, ff.fam.herciſc. [Ordinatores] qui
ſine licentia Regis ordinant, & concedunt,
Afſl.hic poſt princ.[Et Ordinati]prouiſi,
4 nā ordinare, ſonat prouidere, Abb.c.ne pro
defectu, nu.4.in princ.de elect. [In Vicariatvs]vicedominatus,nam vicarius vicedominus appellatur, Abb.c.examinata, nu.
4.circa fin.de confir. vtil. vel inuti.c.2. poſt
nu.3. & c.3. poſt num.1. ne præl.vices ſuas.
[Et Ivstitiariatvs Officio] miniſterio, vel dignitate, Zab.clem.2. §.ſtatuimus
in ver.hac deinde nu.1.in fi.de ſepult.[Sine
Nvtv] ſiue conſenſu, Bald. l.1. §.nutus de
hæred. inſt. Ee ſic populus nihil poteſt ſtatuere niſi nutu Regis concedentis,Bal.c.canonum nu.31.poſt med. de conſtit. Nec dicitur liberum quod ex nutu alterius depen-
5 det,Bal.c.cum terra nu.3.de elect. Et nutus
capitur pro ſigno,Abb.rub.nu.9.circa med.
de teſta. nam nutus nihil aliud eſt, quàm ſignum voluntatis, cuius executio fit per miniſtros, D.Th.3.par.de Sacram.q.107. alias
76. art.2. Inde in priuilegio, & inſtrumento
ſolet Princeps facere ſignum,quod procedit
de aula Cæſarea,Bal.l.bene à Zenone 1.rep.
nu.4.& 2.in princ.de longi temp.præſcript.
& nutu quodam regali fieri dicitur, D.Aug.
2.contra epiſt.Parmen.col.2.in fi.nutu diuino,c.non liceat 3.q.6. & nutu teſtatoris,l.&
in epiſtola, vbi Bal.cum addit. ad eum C.de
fideicomm. & eſt duplex,& an delegatio,vel
conſenſus poſſit fieri nutu, idem Bal.l.2.nu.
19. de iure fiſci lib.10. & ſic ſine voluntate,
c.2.cum ibi not. per Ant.de Butr.poſt nu.1.
de ſupple.negl.præl. [Et Licentia]& licet
videatur vtrumque neceſſarium, nutus, vel
ſignum capitis confunditur cum licentia.
Afſl.hic 2.not. vbi etiā quomodo probatur,
Bald.l.delegare de nouatio. Inde auctoritas
nutu interponitur, Bal.l.ſi pater,la vltima,
6 1.& 2.rep.ff.de adoptio. Et prælati ad nutū
Papæ mouētur, Abb.c.illa quotidiana nu.12
in fi.de elect. [Regiae Potestatis] & ſic
Imperator dicitur Rex, Bald.l.vni.§.his cunabulis,nu.6.de off.præf.præto. [Capitali
Sententia Ferivntvr] gerentes ſe pro
magiſtratu, cum non ſint, l.3.in fi.ff.ad leg.
Iul.Maieſt. & etiam quod iniuſtum ſit quod
quis iudicetur ab illo, qui publicam auctoritatem non habet, D.Tho.2.2.q.60. art.6.
[Imperiali Mansvetvdine] manſuetudine noſtra, l.2. de offic. Comi. ſacri palat.

[Mitigantes] cum ſit durum, ita temperandum viſum fuit,l.ſi cum exceptione §.ſed
& ſi quis cir.fin.ff.de eo quod met.cau.competenti moderamine moderantes,iuſ.conſt.
vt delicti fines. [Decernimvs]decernendo
ſtatuimus, Archid.c.2.76.diſt. [Svpradictos] ordinatores,& ordinatos,Afflict.hic
nu.9.cir.fin.[Pvblicatis Omnibvs Bonis
Svis] quid in iuribus, actionibus, feudo, &
emphyteoſi,dixi infra conſt.pœnam eorum.
7 [Ab Officio] quod à lege,vel legis miniſtro homine priuato, ſiue priuatæ fortunæ
prætendit,Bal.l.falſus nu.14.in fi.C.de furt.
[Qvod Sic Illicite] abſque licentia domini, Aluar.c.1.circa princ. quid iuris ſit ſi
poſt alien.feu.id vaſs. recup. à non habente
auctoritatem concedendi, Bal.l.1.in princ.
de peda.iud. [Vsvrpaverant] in malum
vſum deduxerant, prauo vſu ad ſe trahēdo,
8 Afſl. hic 4. not. Inde iudicium per vſurpationem redditur peruerſum,D.Th.vbi ſupra
2.2.q.60.art.6. & per malum vſum prætendunt, Gra.in c.reg.contra effrænatas, nu.3.
circa med. [Removeri] .i.recuſari,add.ad
Spec.tit.de recuſ.§.2. ex defectu poteſtatis,
cum poteſtas, & voluntas dent actibus perfectionem, Bald.c.ex parte nu.8.de conſtit.
9 & tunc quod non acquiritur recipienti, remanet penes dantem,Bal.l.barbarius col.5.
cir.fin.de off.præto. licet nihil poſsideat,ſed
labia ſua dum eligit, in ſim. Bald.l.2.circa
med. C. de præſcript. longi temp. quæ pro
libert. Vnde electus per abuſum à poteſtate
ſeculari,fit ineligibilis ad dignitatem,& electio eſt nulla,c.quiſquis,& ibi Abb.de elect.
Et pœna exercentis dignitatem, quam non
habet, eſt vt ad eam amplius non admittatur, Abb.c.2. 1.not. de cler.non ord.miniſt.
10 Vſurpans iuriſdictionem Regiam,etiam clericus,punitur per iudicem ſecularem, Caſs.
conſuet. Burg. rub.1.§.5. ibi, ſil nel agrace,
num.82.ſed truffa eſt,Iſer.§.ſi quis clericus,
vbi dixi, de pace tenenda.

Videtur contra,qui gerit nomine alieno,
tenetur pœna falſi, l.qui nomine ff.de falſis,
quæ eſt deportatio cum publicatione bonorum,l.1.§.fin.eod.tit.de falſis. Et malis non
11 debet parci,ne perdantur boni,& qui nequā
ſunt, fiant nequiores propter ſpem veniæ,
Luc.l.1.col.13.cir.med. de deſert. & quatenus videtur abſurdum, abſurdius eſt non
obedire: nam quod Rex præcipit, ferendum
eſt,& quod imperat,tolerandum, idem Luc.
l.fin.col.2.in princ.de conſul.& non ſparg.
12 Reſponde, quòd lex temporalis quamuis
iuſta ſit,cōmutari per tempora iuſtè poteſt,
D.Aug.1.de lib.arbit.col.9. cir.med. Vnde
pœna capitalis tūc iuſta,potuit iuſtè reduci
ad publicationem bonorum, vt hic.

Vnde

13 Vnde nota primo, quod nunc durum, fuit congruum illo tempore, sed ratio cum ipso tempore fuit sepulta, D. Aug. in serm. 2. contra Academicos, in princ. nam vt dixi supra in rub. prohibentur fieri loci seruatores, nec Iustitiarij possunt facere vicarios in singulis terris sine mandato Regis, Gra. in c. regni quod de vicarijs, & in pri. confir. cap. edito.
14 in planitie Sancti Martini. Immo Rex creat Locumtenentem Prothonotarij, Magni Camerarij, & Magistri Iustitiarij, facit commissionem, & concedit gagia, Affl. sup. cōst. statuimus nu. 7. de off. Mag. Iust. Et Rex etiā quod possit disponere quoad perpetuam dispositionem, tamen quoad iurisdictionem officij non potest disponere in tempus successoris, Bal. rub. post num. 8. de nouo C. fac. Ideo officiales nunquam sua faciant esse fortuna, quæ à se natura rerum fecit aliena. Boetius, quem refert Spec. tit. de aduocato, §. 5. num. 14. circa med. & ordinatores, & ordinati capitali pœna puniuntur, quam
15 Imperator mitigauit, mitius enim est mitigatiuum, Abb. c. 2. post nu. 10. de dolo, & contum. reducendo ad publicationem bo-
16 norum, mansuetudo enim, & clementia cum temperantia in modo conueniunt, D. Tho. 2. 2. q. 157. art. 3. Sed an inferiores populi possint facere constitutionem pœnalem, & pœna cui applicatur, & si consensus Principis sit necessarius, Baldus rub. num. 21. in fi. 22. & 25. & an habeant iurisdictionem, in cap. cum omnes num. 22. 23. & post num. 37. & 38. c. cum accessissent, num. 9. 10. & 11. & 24. de constitut. Vltra quod olim decuriones creabant magistratus, inf. constit. cum satis, vel præsides mandabant magistratibus, vt crearent, Bal. l. 1. in princ. ff. de mag. conue. nunc superior assumendo inhabilem ad officium videtur dispensare. Abb. c. præterea nu. 11. de testi. cog. dixi sup. in const. disputare.

Quod nullus Prælatus, Comes, Baro officium Iustitiarij gerat.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus est procurator, & non dominus, & cui comparatur.*
2 *Barones erant capitanei ad vitam, & nunc quid.*
3 *Merum imperium non venit in concessione castri.*

Ictvm fuit de gerentibus officiū Iustitiariatus per alios, nunc ponit de his, qui prohibentur gerere per se, videlicet [Qvod
1 Nvllvs Praelatvs] qui procurator est, & non dominus, & vsuario comparatur. Pau. de Cast. cons. 338. nu. 2. cir. med. & in fi. 1. vol. cuius ius in sola administratione cōsistit, Bal. qui
2 succ. ten. post nu. 2. vbi Affl. nu. 23. [Comes, Et Baro] qui olim erant capitanei ad vitā in terris eorum cū mero, & mixto imperio, Affl. inf. in tex. nu. 3. cir. fin. hodie sunt officiales Regij, & nomine Regio exercēt merum, & mixtum imperium, & sunt plusquām Capitanei, idem Affl. inf. const. pœnam co-
3 rum nu. 37. in fi. non possunt tamen exercere officium Iustitiariatus, quia in cōcessione castri non venit merum imperium, Præp. de cap. qui cur. vendidit, nu. 5. Nam iurisdictio causarum temporalium in toto regno pertinet ad Regem, Abb. c. causam 2. not. qui filij sint legit. Ideo officium prædictum per se, vel per alium geri non potest, l. ita autem §. gessisse ff. de adminis. tut. & vt ius.

SVMMARIVM.

1 *Imperium cœpit à Deo in populum, à populo in Imperatorem, qui quædam retinuit, alia commisit, sicut Deus.*
2 *Papa quædam spectant, quædam Sedi Apostolicæ.*
3 *Papa creando Regem, transfert Regalia, Rex autem quæ non potest.*
4 *Papæ, & Imperatori singulari priuilegio reseruata, non transeunt in alium, etiam consuetudine.*
5 *Rector in omni republica signo singulari honoratur.*
6 *Imperium lex dat magistratibus, & ipsi conferre non possunt, quid est, & quotuplex.*
7 *Iurisdictiones sunt indiuiduæ, pertinent ad excellentiam Imperatoris, & nemo sine eius concessione tenere potest.*
8 *Præsumptio licita, & illicita quid, & differt a superbia.*
9 *Honorem Principi debitum, qui alij defert occiditur.*
10 *Inhibitio continet in se præceptum.*

Exercere

11 *Exercere, est frequenter agere, impropriè etiam semel.*
12 *Barones olim, non hodie, sic habent merum imperium.*
13 *Mulcta, & mulctare quid.*
14 *Mulcta contra ius dantur, nec nulla, vel non data dicuntur.*
15 *Iurisdictio alta non potest descendere ad paruos, qui non sunt capaces nisi bassæ iurisdictionis.*
16 *Locus causarum facit locum insignem etiam quod sit castrum.*
17 *Iurisdictionis species diuersæ, & diuersas habent differentias.*
18 *Merum, & mixtum imperium quid, & vnde dicantur, post num. 40.*
19 *Meri imperij casus nonnulli, & qua mixti, num. 20.*
21 *In casibus mixtis an interueniat procurator.*
22 *Iurisdictiones simplices, vel bassæ, quæ sint.*
23 *Verba si desunt, sententia concordat.*
24 *Alfonsus primus curru triumphando, concessit multa priuilegia meri, & mixti imperij.*
25 *Ferdinandus primus concessit primas causas Baronibus.*
26 *Priuilegium potest facere quem capacem.*
27 *Castrum si conceditur cum omni iurisdictione, non venit merum imperium, num. 29.*
28 *Concessio si fit ecclesiæ, non acquiritur personis personaliter, sed ecclesijs realiter.*
30 *Concessio iurisdictionalium potest reuocari ad nutum concedentis.*
31 *Iurisdictio feudalis, & prædia allodialia.*
32 *Administrandi potestas descendit ex confirmatione.*
33 *Iudici non censentur translata, quæ sunt Principi reseruata.*
34 *Principi reseruata in signum priuilegij acquiruntur consuetudine.*
35 *Merum, & mixtum imperium an possit præscribi vacante imperio.*
36 *Quasi possessio in incorporalibus, vt acquiratur quæ requiruntur.*
37 *Iurisdictio non est propriè seruitus, & quomodo in nobis cadit.*
38 *Castri, vel villæ in concessione quid venit.*
39 *Beneficium si conceditur, intelligitur pleno iure.*
40 *Appellationes non veniunt in concessione nisi dicatur.*

1
A QVAE] imperium cœpit à permissu diuino in populum, voluit enim populo Romano totũ orbem subijcere, populus verò constitnit Imperatorem, Baldus l. bene à Zenone. 1. rep. in fi. de quatri. præscrip. in quẽ omnia transtulit, supra in const. non fine. Sed sicut Christus auctoritatem, quæ ei competit secũdum quod Deus nulli communicauit, nec diuinam essentiam, sed potestatem excellentiæ, quæ ei competit vt homini, talem potestatem ministris cõmunicauit, D. Th. 3. par. de Sacram. q. 5. alias 64. art. 4. ita & Imperator quædam inferioribus communicauit, quędam maioribus tantum, quodam sibi reseruauit, Pau. de Cast. cons. pen. col. 3. in fi. & 4. in princ. 2. vol. vel quædam cõmunicauit Proconsuli, quædam Præsidi, & alia Præfecto Prætorio, Affl. quæ sint reg. in princ. Bal. l. eã quam num. 30. & 31. de fideicomm. quædam habent in se excellentiam, vt non concedantur nisi maioribus magistratibus, idem Bal. cõs. 387. post princ. vol. 1. Multa potest solus Princeps, nec licet alicui committere, Luc. l. contra publicã col. 1. cum tribus seq. & 6. cir. med. de re mil. Bal. l. 1. nu. 1. de iure aur.
2 anul. & l. 2. nu. 1. com. de vsucap. Ita Papa quædã exercet ex ordinaria potestate, quædam sunt ex reseruatis, alia ad eum spectant ex deuolutione iuris, quædam ex plenitudine potestatis, Pau. de Cast. d. cons. pen. 2. vol. Sedi Apostolicæ in signũ generalis dominij sunt 89. casus reseruati, Spec. cum add. ad eũ tit. de leg. §. nunc, lo secondo, num. 52. circa
3 med. Et si facit aliquẽ Regem, videtur omnia Regalia quasi specialiter concedere, Bal. d. tit. quę sint regal. nu. 8. adeo quod non recognoscens superiorem, saltem de facto in temporalibus posset exercere ea quæ sunt reseruata Imperatori, Abb. c. per venerabilem nu. 10. qui filij sint leg. non tamen posset alienare bona, & iura ipsius regni, quia non sunt propriè Regis, sed dignitatis Regalis, Abb. c. intellecto 1. not. & post nu. 4. de iureiur. nec à se in totum iurisdictionem reijcere, Inn. c. enm venerabilis de cens. quia quod est in dignitate dignius est agendum,

Io. And. ad Spec. tit. de cau. poss. & propriet.
4 Adeo quod reseruata in præmium supremæ potestatis, vel priuilegij singularis Papæ, vel Imperatoris consuetudine nō acquiruntur, Ant. de But. c. cum satis 2. not. de off. Arch. vnde quasdam causas Papa, & Episcopi sibi reseruāt, appendix ad D. Th. 3. par. de Sacra. q. 51. alias 20. art. 1. & 2. quæ de facili non cōceduntur, Bal. l. 2. nu. 14. de peda. iud. nulli attentare licet, Abb. c. quoad translationem 1. not. de off. leg. & à nemine vsurpari, vt in textu, cuius sum. ponit gl. 1. Affl. in princ. & nu. 32. & dicit [Ea Qvae] quæ habent dominium præfixum, & determinatum à iure, vt iurisdictiones, decimæ, & similia, Bal. l. 1. post nu. 1. C. de reb. alie. non alien. [An Speciale] quod differt à singulare. [Decvs] honorem, glos. 3. l. 1. ff. de postula. Regis. Afflict. hic num. 22. circa finem. Nam vide-
5 mus in omni republica obseruari summum Rectorem aliquo signo singulari honorari, D. Th. 2. 2. q. 85. art. 2. [Et Mervm] primū, & præcipuum gradum iurisdictionis, Bald. d. l. 2. nu. 10. de peda. iud. ab omni qualitate iurisdictionis absolutum, idem Bal. l. imperium de iurisd. omn. iud. l. 2. nu. 8. circa fi. de
6 iure fisci lib. 10. cuius species plures sunt, Bal. l. 3. C. de obse. patr. præst. [Imperivm] quod lex dat magistratibus, & ipsi conferre non possunt alteri, Bal. auth. sed nouo iure in princ. de ser. fug. Consistit in quatuor, sicut quatuor sunt elementa, Cassa. consue. Burg. rub. 1. §. 1. ibi, hault Iusticier, nu. 1. Consistit in territorio, Bal. l. 1. 2. rep. nu. 6. C. de emāc. lib. Et est iurisdictio, quæ exercetur iudicis officio nobili publicā vtilitatem respiciens, Abb. c. quod sedem post num. 5. de off. ord. & est triplex, magnum, medium, & mixtū, Bal. l. si in aliquam 2. repet. §. cum plenissimam nu. 1. de off. procons. & leg. Et dicuntur iura, quæ magis intellectu, quàm corpore percipiūtur, Bal. l. 2. nu. 58. in fi. C. de ser. & aqua. [Celsitvdinis Nostrae] sublimitatis nostræ, D. Aug. 2. de nuptijs, & concupiscentia, c. 1. in princ. Amplitudinis, potentiæ Maiestatis, & copiam abundantiæ nostræ, idem lib. octuagintatrium quæstionū col. 12. cir. fin. [Spectare Noscvntvr] quia quod
7 ad excellentiam pertinet, non competit omnibus, D. Th. 3. par. de Sacram. q. 13. alias 72. art. 8. vltra quod existentia boni est nō esse diuisibile, 2. Posteriorum 28. Omnes iurisdictiones sunt indiuiduæ, & pertinēt ad supremam proprietatem Imperatoris, vnde nemo potest habere iurisdictionē, nisi ex eius concessione, vel permissione, Bald. l. si plures in princ. C. de cōd. inser. & cōs. 161. nu. 3. vol. 3. ab eo fluunt, & refluunt, Gra. hic nu. 5. & cōsistunt in auctoritate iuris magis quàm in cōsensu, Bal. l. falsus post nu. 25. C. de furtis.
8 [Per Praesvmptiones Illicitas] nequissimas, iuxta illud Eccl. 37. O præsumptio nequissima vbi creata es? alias posset virtutibus præditus attentare cum auxilio Dei, D. Th. 2. 2. q. 130. art. 1. Et differūt à superbia, quæ est peruersæ celsitudinis appetitus: vnde superbus dicitur, qui super vult videri, quàm est: præsumptio est qua quis tendit supra id quod est quoad administrationes, idem D. Th. vbi sup. q. 162. art. 1. Caiet. col. 3. in fi. propria auctoritate, & non superioris, Alex. cons. 123. nu. 9. vol. 4. non obstāte prohibitione, Dec. c. 2. nu. 6. de iudicijs. [Volvmvs A Nemine Vsvrpari] vt cōst. præced. & inf. ad subiectorum, in detrimentū honoris nostri, l. 3. C. de off. præf. vrb. Adeo quod qui vsurpat merum imperium est reus læsæ Maiestatis, Bald. l. vnica nu. 1. de priua.
9 carce. Ita qui singularem honorem Principi debitum, alij cuicunque defert, tanquā reus læsæ Maiestatis occiditur, D. Th. cum addit. ad eum 2. 2. q. 85. art. 2. ibi probatur: nam quantum in se est, totum reipublicæ perturbat ordinem, qui alteri quàm vero Regi honorem Regium impendit, d. par. q. 94. art. 3. [Hoc] quod est rei præsentis demonstratiuum, Imo. l. nemo dubitat nu. 1. de hered. inst. [Igitvr] inceptiuè, vel illatiuè, Luc. l. vni. col. 3. circa med. de stud. liber. vrbis Romæ. [Piae Maiestatis Nostrae] animi pietate nostræ Maiestatis, l. 1. de sum. Trin. l. Imperialis C. de nuptijs. [Edicto] non solum publico, sed in actu populoso facto adeo quod ignorantia allegari non possit. Paris de synd. in ver. officiales c. 5. post nu. 2. [In Perpetvvm] generaliter, sup. cōst. hac lege. [Valitvro Firmiter] c. Imperialē, §. firmiter de prohib. feu. alien. per Fred. Vnde quod firmiter creditur, pro vero habetur, adeo quod restis deponēs de credulitate, debet dicere, firmiter credo, quod in conscientia sua non dubitat, Bal. extra de sum. Trin. ibi firmiter in princ. & nu. 2. [Inhibemvs]
10 quæ inhibitio continet in se præceptū, Abb. c. nam concupiscentiam, nu. 3. in fi. de const. [Praelatis Ecclesiarvm] qui tenent à uobis feuda, d. const. ad subiectorum nostrorum. [Comitibvs, Baronibvs, Et Militibvs] qui sunt in matricula militū stigmate insigniti, & iurauerunt non euitare mortem causa reipublicæ, legibus subiacent, & disciplinis militū, Bal. cons. 446. nu. 2. vol. 5. [Locorvm Vniversitatibvs] quæ non veniunt appellatione Prælatorum, Comitū, & Baronum, & habent terras, vt de ciuitate Capuæ, Affl. hic 5. not. num. 20. [Ne Ivstitiariatvs Officivm] de quo inf. in cōst. Iustitiarij per prouincias. [In Terris Svis

Exer-

11 Exercere]quod propriè est frequêter age-
re, impropriè si actum illicitū etiam semel
egerit, Luc.l.1.col.fin.in princ.de cohart.&
princ. cornicula. Inde exercitium est actus
per quem possidetur,non ipsa res possessa.
Bal.l.3.in 2.rep.in prin.de vsufr.& quemad.
quis vta. [Audeant] ausu temerario,infra
const.cum vniuersis, & singulis. [Vel Ge-
renovm Alicvi Demandari] etiā quod
aliud sit facere per se, aliud per alium, gl.1.
c.quando de consecrat.dist.4. tamen in hoc
casu non potest per se, nec per alium, glos.
c.Episcopus,lo terzo, 88.dist.gl.2.circa fin.
93.dist. Et quando mandatur iurisdictio non
expletur animo inferioris, sed iudicis supe-
rioris,Bal.l.falsus nu.16.cir.med.C.de furt.
12 Ex hoc sequitur, quòd iure isto nullus Co-
mes,vel Baro habet merum imperium in re-
gno,nam habent Iustitiarij mandato Regis,
nec istos constituere possunt Comites, vel
Barones,sed solus Rex, & successiuè ipse so-
lus habet merum imperium, quod cōmitrit
Magistro Iustitiario, Iustitiarijs,& Capita-
neis,Affl.hic 7.not. Hodie verò habent me-
rum,& mixtum imperium,ideo,vt supra,di-
cuntur officiales Regis,si non habent secun-
das causas:qui non habent merum,& mixtū
imperium dicuntur Baiuli,Foller.sup.const.
Capitaneorum nu.143.& 145.in fine. [Sed
Magistris Ivstitiariis, Et Ivstitia-
riis Ab Excellentia Nostra]c.1.de
probat. l.1.de sanctimonialibus in Longob.
[Statvtis] vt const.seq.in princ. [Inten-
dant] animum dirigant,& defingant,Niz.
in ver.intēdo. [Contra] .i.præter,gl.l.pa-
cisci ff.de pact. [Praesentem Avtem Pro-
hibitionem] per quam repellimus,& vita-
mus,Luc.l.prohibitum in princ.de iure fisci.
huiusmodi erectionem, & exercitium Iusti-
tiariatus.[Nostri Cvlminis]supra const.
quanto. [Satagentes] satis agentes, vt
exerceāt merum imperium absque manda-
to,& licentia Regis, Affl.hic 8.not. [Tam
Statventes Ivstitiarios, Qvam Sta-
tvtos Totivs Terrae Svae] etiam quod
sit prælatus, Affl.hic 4.not. [Pvblicatio-
13 ne Mvlctamvs] pecuniariter punimus,
Spec.tit.de dolo,& contum. §.2.nu.8. Inde
mulcta est species iudicialis sententiæ consi-
stentis in pecunia, & extraiudicialiter im-
ponitur ad contumaciam coercendā, Abb.
c.de causis num.12. de offic.deleg. Dicitur
autem mulcta, quia emulget sanguinem,
idest marsupium, Bald.c.cum ecclesia, post
princ. de electione.
14 Contra,mulcta contra ius dantur,nec ta-
men ideo nulla,vel non data dicunt,D. Aug.
5. de Baptismo contra Donatistas 1 col.
post princ. tāto magis,quia Comites,& Ba-
rones non possunt dare,vel exercere, quia
non habent merum imperium, In partibus
verò Vltramontanis vendunt, & donāt me-
rum, & mixtum imperium, & disponunt si-
cut de alijs rebus suis, Iacob.in tract.feud.
in ver.Dux, ibi quid si Rex.
Dic, quòd facta pro infectis haberi non
possunt, l.in bello §.factæ de capt. & postli.
reuer. nō tamen tenent,sed annullantur,nisi
de consuetudine seruetur contrarium,prout
in partibus Vltramontanis, Præp.c.1.nu.2.
de feu.mar.
Nota,quòd sicut Deus inferiora gubernat
per superiora non propter defectum suę po-
testatis,sed propter abundātiam bonitatis,
propter quam dignitatem causalitatis com
municat etiā creaturis, Nic.Nysse tract.1.
par.3.port.2.q.1.ita Princeps per eius offi-
ciales,qui eius imaginem repræsentant, inf.
in const.eos. si sunt maiores, exercet altam
iurisdictionem,Bal.c.1.nu.8.de const. Bassa
iurisdictio altam non includit, in cap.Sedes
Apostolica nu.6.post med.de rescrip. Iuris-
15 dictio alta non potest descendere ad paruos
iudices,qui nō sunt capaces nisi bassæ iuris-
dictionis,Bal.d.l.2.nu.6.circa med.de peda.
iud.nec reseruata Principi propter eius ab-
sentiam vsurpare possunt,not.Bal.in l.arro-
gationes, C.de adoptio. adeo quod dema-
nialia,& merum imperium nō tenentur nisi
speciali priuilegio Principis, Gra.c.reg.ad
16 Regale fastigium num. 10. Et vbi est locus
causarum merum, & mixtum imperium,di-
citur locus insignis, etiam quod non sit ci-
uitas, sed castrum, quia præsumitur esse ibi
copia peritorum, Bald.l.iuris ignorantiam
post princ.qui admit. Dicitur autem iuris-
dictio meri imperij, quædam mixti, & alia
modica coercio, Spec.tit.de iurisd.om.iud.
nu.10. vel merum imperium,mixtū,& bassa
iurisdictio, tres sunt species iurisdictionis
17 diuersæ,& habent in se proprias,diuersas,&
discretas differentias,Cassan.consuet.Burg.
rub.1.in princ.ibi,des iustices, num.31. seu
quædam pertinent ad iurisdictionem ciui-
lem,quædam ad criminalem,declarat prag.
Ferd.I. quæ est 2.sub rub.de iurisd.inni.non
18 turba. Dicitur autem merum imperiū vltra
superius dicta,eo quod purum est,& separa-
tum ab omni pecuniaria controuersia,mix-
tum quasi ex vtroque, sed quia ita inhæret
iurisdictioni, & iurisdictio ei, vt neutrum
possit esse sine altero, Azo in sum.nu.15. an-
te,& post,de iurisd.om.iud. vel mixtum vo-
camus,quia concernit interesse pecuniariū,
Bal.auth.& qui iurat nu.13.post med.de bo
nis auct.iud.possid. Inde mixtum,& quid di
catur, Loffr.de mil.vass.qui contu.est, facit
c.tuæ de procurat. Occidere autem est meri
imperij,

19 imperij,ideo domino priuato nõ competit,
nec minoribus magistratibus, Bal.l.& si cer
tus §.fin.in fi.ad Syllan.tunc in causis capi-
talibus non solum sententia, sed causa,pro-
cessus,& executio est de mero imperio,Bal.
l.si quis filio §. irritum in princ. de iniusto,
rup.& irrito testam. ita pœna corporalis,&
mutilatio membrorum, Affl.inf.const.loco-
rum Baiuli,post nu.12.Bal.l.data opera nu.
46.in princ.de his qui accusi non poss.& fu-
stigatio,quæ æquiparatẽ pœnæ mortis,Cassa.
consuet.Burg.rub.1.§.5. ibi, corporelment.
& vbi est pœna sanguinis, ibidem in ver. sil
ne agrace,nu.129. Carcer etiam, & erectio
furcharum est meri imperij, Bal.auth.causa
quæ nu.6.de Episc.& cler.Cass.consue.Burg.
rub.1. ibi,dest iudices,in princ.num.23. Ita
iubere duci in carcerẽ, nisi fiat gratia tuen-
dæ iurisdictionis, Bal.l.2.nu.8.cir.fi.de iure
fisci lib.10. vel si fit causa custodiæ, Isern.&
Gra.infra const.dilationes nu.3. Isto modo
Baiulus habet carcerem, Affl.ea.const.dila-
tiones post nu.51.vbi etiam Bart.de Capua
in addit.pen. & antepen. Torquere est meri
imperij, & pertinet ad iudicẽ, Bal.l.3.nu.1.
C.de his quib.vt indig. Bannire,Bal.l.illici-
tas §.qui vniuersas 1.rep.in fi. & 2.nu.2. de
off.præsid.Mittere ad confinia,Bal.l.quicun-
que nu.19.cir.med. C.de ser.fugit. Statuta
condere, in l.nulli nu.2. de sent.& interloq.
omn. iud. Vltimo non potest omnia bona
adimere nisi qui potest de sanguine punire,
Bal.l.certa forma in fi.d.tit.de iu.fis.lib.10.
Adeo quod fustigatio, & pœnæ pecuniariæ
non sunt meri imperij, nisi esset publicatio
bonorum, Bald.l.fin.1.rep.de off.præf.vigil.
20 nam condemnationes pecuniariæ quædam
sunt mixti imperij, quædam ciuiles,& quæ-
dã criminales, Bal.l.si aliquam 2.rep.cir.fi.
de off.proconsl.& leg. Vnde in duabus pote-
statibus mixta non retinent propriæ quali-
tates extremorũ,sed quodlibet est de per se,
Bal.l.2.in princ. post med. de verb.obligat.
Statuta pœnalia pertinent ad mixtum im-
perium,Bal.l.2.nu.3.cir.fin. quomo.& quan
do ind. Ita creare custodes, & pignorare in
forestis, Cassan.consuet.Burg.rub.1.ibi,des
iustices, in princ.nu.18.& §.6. ibi, missiers,
& sergens,post nu.19.Appellatio, Bal.l.eos,
post princ.nu.4. & l.cum post in fi.C.de ap-
pellat. & l.fin.§.fin. cir.fin. de temp.appell.
In possessionem mittere,gl.l.1.de iurisd.om.
iudic.Bald.l.nec quidquam §.vbi decretum
nu.8.cir.fi.de off.proconsl.& leg.l.pen.2.rep.
de off.eius, & in l.1.de dam.infe. Executio
est mixti imperij, & mandari non potest,
glo.2.l.4.C.si contra ius,vel vtil.publ.Abb.
c.quo ad cõsultationem, nu.28.in fi.de sent.
& re iud.Cognitio etiam quæ cõpetit maio-
ribus iudicibus, Bal.l.magis puto §.nõ pas-
sim circa princ.de reb.eorũ, gl.l.2.de assess.
& domest. Querela inofficiosi testamenti est
mixti imperij,mixta inter ciuilem,& crimi-
nalem, vnde plerũque dicitur accusatio,ali-
quando querela, & tamen non est actio, nec
accusatio, sed quodam tenens medium, re-
scindens testamentum, Arch.c.si quis circa
med.13.q.2. Isto modo actio iniuriarum est
criminalis,& mixta, Affl.sup.in const.varie-
tates pœnarum,nu.6.cir.fin.7.& 8. Furtum
est de mero imperio,quandoque de bassa iu-
risdictione, Cassa.vbi sup.rub.1.§.5. ibi, oy
mutilacion in princ. Datio tutoris,vel cura-
toris,& cognoscere de mutilatione est mixti
imperij, Affl.inf.const.Baiuli locorum, post
nu.3.& 5.de off.Baiu. Cassan.vbi sup.rub.6.
§.4.ibi, si par,nu.17. Mulctare,& mittere in
possessionẽ ex primo decreto sunt reseruata
habenti iurisdictionem mixti imperij,Bald.
l.dies cautioni §.duas cir.princ.de dam.inf.
Vltimo quædam sunt causæ mediæ, quæ non
sunt capitales,nec simplices pecuniariæ,sed
ius ciuile imponit relegationem,& amotio-
nem ab ordine,Canonistę amotionem à be-
neficio ecclesiastico, & plures casus possunt
sub isto genere includi,Bal.l.seruum §.publi
ce col.6. circa fin. post nu.8. ff.de procurat.
21 In istis casibus mixtis an interueniat procu
rator,Bal.l.seruum 2.rep.nu.2.& l.sed & hæ,
2.rep.eo.tit.de procur. Territorium autem
sequitur eum cuius est mixtum imperium,
primum,& secundum decretum,& commis-
sionem, quæ fit nuncio de immissione reali,
Bal.d.auth.& qui iurat, post nu.12.& 42.de
bonis auct.iud.possid. Ita & causa liberalis
licet dicatur meri imperij, secundum quos-
dam,Spec.tit.de iurisd.omn.iud.nu.18. Quæ
22 autẽ sint simplicis iurisdictionis,Bar.l.impe
rium cir.fin. cognoscere de causis centum,
vel trecentum aureorum, de iurisd.om.iud.
vel bassæ, Cassan.vbi sup.ibi,dest instices,&
droiz de icelles nu.98. alibi tres sunt iurisdi
ctiones cardinales, seu præcipuæ, pecunia-
ria,decreti, & correctionis facinorum, Bal.
c.cum dilectus in princ.de consuet. differũt
gradu,non specie, vt maior,& minor, c.fin.
nu.14.eo.tit. In regno per istum tex.fundat
Affl.6.not. quod nullus Comes,vel Baro ha-
23 bet merum imperium, nam si verba desunt,
sententia cõcordat, Spec.tit.de oblig.& sol.
§.4.nu.5.& tit.de testam.§.2.post nu.4. Nec
Barones habebant nisi iurisdictionem ciui-
lem in terris eorum, & erant sicut Baiuli,
hodie,vt sup. communiter ex priuilegio ha-
bent merum, & mixtum imperium, etiam
dominus villæ, & videmus castra, & villas
vendi cũ mero, & mixto imperio gladij po-
testate, & omnimoda iurisdictione, Cap.in
sua

ſua inueſt.in ver.feudorum genera,ibi in re-
gno noſtro,in fi.& ibi commercia, in fine.
Quid poſsit habens merum, & mixtum im-
perium, vel ſi habet omnimodā iuriſdictio-
nem, Iacob.in ver.cū mero mixto imperio,
ante,& poſt num.4.vſque ad 13.Et iſta licet
cōcedantur cum magna deliberatione, Bal.
in ſim.l.liberti, libertæq; num.20.poſt med.
24 C.de oper.lib.Alfonſus I.adoptatus à Ioan-
na,vt ſup.in prælu.dum ruptis mœnijs aſcen
dit currum triumphalem cauſa triumphādi
per ciuitatem, conceſsit infinita priuilegia
meri,& mixti imperij Ducibus,& Marchio-
nibus quos creauit, cū clauſula priuatiua;
vnde citati per Magnam Curiam allegando
dicta priuilegia,remittuntur ad eorum iudi
cem competentem, Gra.in princ. rituum
25 Mag.Curiæ. Ferdinandus I. conceſsit quaſi
omnes primas cauſas Baronibus, Affl.§.fin.
poſt nu.7.& 8. quib.modis feu.amitt. Et ſic
poteſt quæri per priuilegium, & conſuetudi
nem merum,& mixtum imperium, Bal.cōſ.
430.poſt nu.3.vol.4.Abb.c.quod tranſlatio-
nem 2.not.de off.leg.c.cum contingat nu.5.
26 & 10. de foro comp. Nam priuilegiū poteſt
facere quem capacem, Abb.c.cauſam, poſt
nu.3.de præſcrip. Ex priuilegio conceditur
inſignia dignitatis ei qui non habet, Abbas
c.pen.2.not.de præſum, ſed à ſolo Principe,
idē Abb.c.accedentibus poſt nu.2.de exceſſ.
præl. & nō per verba generalia,ſed ſpecifica
debent concedi, Affl.de cap.qui cur.vend.in
princ.nu.8. vel ſpecialiter dictum valet, ſe-
cus ſi generaliter dicatur, glo.l.vel, in ver.
ſpecialiter ff.de relig. & ſumpt.fun. Verum
ſi conſuetudo dat cognitionem cauſarum
ciuilium,non ei dat cognitionem cauſarum
mixti imperij cum ſint articuli ſeparati,Io.
Faber inſt.de actilia.tut.in princ poſt nu.6.
27 Et ſi conceditur caſtrum cum omni iuriſdi-
ctione,non venit merum imperium, Arnon.
55.dialogo. In conceſsione generali Duca-
tus, vel Comitatus non veniunt reſeruata
Principi,ſed requiritur ſpecialis mētio,Pau.
de Caſt.conſ.14.cir.princ.2.vol. In conceſ-
ſione caſtri cum territorio veniunt loca ſte-
rilia,ſed non flumina publica,& cætera Re-
galia. Et ſi fit conceſsio cum iuriſdictione,
intelligitur in prima inſtantia,non in cauſa
appellationis,niſi aliud eſſet ratione rei cō-
miſſæ,vt in Caſtellanis Galliæ: & intelligi-
tur de iuriſdictione ſimplici, non mero, vel
mixto imperio,niſi dicatur cum omnimoda
iuriſdictione, ſiue plenaria, Affl.hic nu.24.
Bal.d.l.2.poſt nu.12.de peda.iud.vel ſi con-
ceſsio fuit facta cū caſtro à ſupremo Rege,
Bal.d.c.1.nu.5.de cap.qui cur.vend.nā tunc
tranſit cum vniuerſitate caſtri,& ei adheret
velut capiti territorij,& nihil habet cōmu-

cua

ne cum proprietate prædiorū,in dubio cen-
ſetur conceſſa perſonæ, & non territorio, &
non præſumitur eſſe feudalis niſi cum Rege.
Conſuetudo dat iuriſdictionem realē,quan-
do eam dat territorio,nā territorium ſonat
iuriſdictionem,quando dat communitati ſu
per eo, quod non eſt de iure communitatis
dat perſonalem,Bal.rub.nu.20.extra de con
28 ſuetudine. Si fit eccleſiæ, acquiritur ius non
perſonis perſonaliter, ſed eccleſijs realiter.
Abb.c.1. poſt nu.9. vt lite pend. Iſto modo
poſſunt competere eccleſiæ ſpeciali titulo,
& pleno iure, Abb.c.conqueſtus 2.not.de fo.
comp. Si ſimpliciter conceditur,in nullo te-
netur, & ſi donator retinuit aliqua,reſerua-
tio non detrahit ſuperiori poteſtati,ſed eam
eminentiorem reddit, quia fit in ſignum ſu-
perioritatis, Bald.d.l.2.num.6.de peda.iud.
verum debetur ſi eſt honeſtum, Abb.c.verū
poſt nu.25.d.tit.de foro comp. In alijs con-
29 ceſsio caſtri, vel villæ generaliter,vel inde-
finitè facta etiam per Principem,non tranſ-
fert quæ ſunt meri imperij, niſi expreſsè di-
catur, Spec.tit.de iuriſd.om.iud.nu.16. & ſi
conceſsit, an cenſeatur ſe ſpoliaſſe iuriſdi-
ctione ſua,& imperio, Gra.cōſ.2.in fi.deciſ.
num.6. Et ſi conceſsit propter ſeruitia, vel
ad beneplacitum, an poſsit reuocare, Cap.
30 deciſ.116.nu.8. etiam quod conceſsio iuriſ-
dictionalium poſsit reuocari ad nutum con
cedentis, idem Cap.deciſ.121.poſt num.13.
Et ſi concedit aliqua de ſibi reſeruatis,intel
ligitur illa concedere vt exerceat cū debita
cauſæ cognitione, Cap.præd.deciſ.130.poſt
nu.44.& cauſas conceſſas poſſet alijs com-
mittere, Affl.d.§.fin.quib.modis feu.amitt.
31 Et poſſunt prædia teneri iure proprio,vt al-
lodium,& iuriſdictio in feudū, Præp.de cap.
qui cur.vend.in princ.col.4.cir.fin. Quid de
conſuetudine,vel de iure,Præpo.§.ex eadem
lege circa fin.de leg.Corra. adeo quod dans
pecuniam,vt habeat iuriſdictionem tempo-
ralem non committit ſimoniam,Abb.c.1.in
1.not.cir.med.ne prælati vices ſuas. Reddi-
tus regales poſſunt vendi etiam Iudæis, &
Saracenis,c.1.vbi Abb.de Iudæis, etiā quod
à iuriſdictione deriuent pœnæ,Abb.c.quę in
eccleſiarum,poſt nu.5.de cōſt. ſicut ex con-
32 firmatione deſcendit poteſtas adminiſtrādi
nō ex electione,Abb.c.noſtri 1.not.de elect.
c.1.poſt nu.2.de tranſlat.præl. Vnde electo
à prædone,& à ſuperiore confirmato,omnes
vt legitimo reſpondent, Bal.l.2.nu.82. C.de
33 ſeruit.& aqua. Iudici in dubio non cenſetur
tranſlata,quæ ſunt Principi reſeruata, ſupe-
rior enim principalem, & perfectum actum
operatur per ſe, diſpoſitiones præuias per
ſuos miniſtros, Nic.de Nyſſe tract.5.par.1.
port.2.quæſt.10. Quæ tranſeunt,& conceſſa

ſimpli-

ſimpliciter cenſentur ſemper conceſſa, vt
exerceat cum cauſæ cognitione, Loffr.conſ.
20.qu.10.& 11.& iuriſdictio ordinaria præ-
ſumitur nõ delegata, Bal.l.ea quidem nu.14.
poſt med.C.de accuſat. Rurſus poteſt quæri
per conſuetudinem, Abb.c.quod tranſlatio-
nem 2.not. de offic.leg. cap. cum contingat
34 num.5.& 10.de foro compet.adeo quod re-
ſeruata Principi in ſignum ſpecialis priui-
legij poſſunt acquiri conſuetudine tanti tẽ-
poris, cuius initij memoria non exiſtat,
idem Abb. c.ſuper quibuſdam nu.2.de verb.
ſignificat. cap.1. num.10.circa med. vt lite
pend. nam conſuetudo dat iuriſdictionem,
& ſicut dat, ita eam tollit, Bald.l.1.repet.1.
in princ. & 2. num.1. & 2. circa med. C.de
emancip. liber. & valet conſuetudo diſpo-
nens circa Principi reſeruata, Abb. c. cum
dilectus num.2.de fide inſtrum. Contra au-
tem obedientiam non præſcribitur à ſubdi-
to, quia non poteſt eſſe ſine capite, Baldus
c.cum inter vos, circa med. de conſuetud.
35 An autem vacante Imperio potuit in Ita-
lia præſcribi merum imperium, & mixtum,
Abb. c.1.num.5.& 6. de præſcript. Inſuper
36 vt acquiratur quaſi poſſeſſio in incorpora-
libus duo requiruntur, Abb. c.bonæ, lo ſe-
condo, num.20.de poſtul.prælat. & requiri-
tur generalis poſſeſſio per generale bannũ,
non in ſingulis, Bald.l.ſed ſi 2.rep.cir.princ.
de in ius voc. In genere quomodo probetur,
& quomodo in ſpecie, in l.data opera num.
28. de his, qui accuſ. non poſſunt. Quaſi
poſſeſſio verò iuriſdictionis iniuſtè habitæ
non cauſat actum validum, Abb. cap. pen.
num.4.de relig.domib.exercetur tamen ſine
alia poſſeſſione, ſi non eſt ab alio occupata,
Bal.l.3.2.rep.poſt princ.de vſufr.& quemad
modum quis vta. alias petenti reſtitutionẽ,
obſtaret defectus notorij iuris, Abb.c.ſigni-
ficaſti num.5.de diuortijs. Libellum quan-
do quis turbatur in poſſeſſione iuriſdictio-
nis, ponit Spec.tit.de cau.poſſeſ. & propr.
§.1.num.16.
37 Secundo nota, quòd iuriſdictio non eſt
propriè ſeruitus, ſicut ius præſentandi, & ſi-
milia, ſed quaſi ſeruitus, ſiue ad ſimilitudi-
nem ſeruitutis, vnde cõtra impedientes da-
tur quaſi confeſſoria, Bald.rub.poſt num.1.
C.de vſufr. De per ſe, ſui origine, & effectu
non eſt in commercio, poteſt tamen infeu-
dari, & cadit in dominio noſtro. Ordinaria,
& contentioſa cohæret territorio, ſecus in
voluntaria, Bal.l.dum virum nũ.3.de decur.
Eius limites ſunt ſecundum limites territo-
rij, & eſt in territorio tanquam in re, in iu-
dice tanquam in perſona, idem Baldus l.fin.
num.2.C.vbi,& apud quem. Iſto modo con-
38 ceſſo caſtro, vel villa, videtur datus honor,
iuriſdictio, diſtrictus, & iuſpatronatus, Lu-
cas l.vnica col.fin. poſt med. de caſtr.omn.
paleſi. pecu. Alias regulariter Barones non
habent merum imperium; idem Luc.l.2.poſt
princ.& circa fin.de fun.limi.Cap.in ſua in-
ueſt. in ver.prærogatiue, ibi Barones, licet
39 in dubio quando alicui conceditur benefi-
cium, intelligitur concedi pleno iure, Bald.
l.beneficium 1.rep.nu.2. ff.de conſt.Princip.
Et de his quæ poſſunt conuenire Baroni, Pa-
ris de ſynd.in ver.de exceſſ.Baro. erga ſubdi
tos, in princ.nu.8. Et ſic non poteſtas cõden
di leges, cudendi monetam, & ſimilia, Lucas
l.1.col.pen.cir.fin.de priuil.ſchol. ſed reſer-
uari conſueta ſemper cenſentur reſeruata, vt
cognitio hæreſis, falſæ monetæ, & læſæ Maie
ſtatis, Affl.quæ ſint regalia, in ver.& bona
committentium nu.10.non venit ius Regiũ,
quia illud ius non fuiſſet veriſimiliter con-
ceſſurus, Capyc.ſua inueſt.in ver.feudorum
acceſſoria, col.4.circa fin. Criminalia in re-
gno Siciliæ exceptuantur in priuilegijs, Per-
nus cõſ.5.col.3.poſt princ. Reſtitutio etiam
eſt de ſpecialiter reſeruatis Principi, ideo
non venit in conceſſione generali, Pernus
præd. tract. de Principe col. 6. in princ. ita
legitimare, & famæ reſtituere, Baldus d.l.2.
num.14.de peda.iud. Quindecim quæ olim
non veniebant de ſtylu Cancellariæ in con-
ceſſione feudorum, Afflict.§.præterea inter
duos num 8.de prohib.feu.alien.per Freder.
Loffr.c.filij col.6.circa med.ſi de feu.defun.
mil.fue.contro. Et ſi donatur caſtrum, non
venit merum imperium, Pernus d. conſ. 5.
col.2.in fi.& 3.in princ. & quare, Paulus de
Caſt. conſ.407. poſt nu.4.vol.1. & ſi conce-
40 ditur iuriſdictio in caſtro, non veniunt cau-
ſæ appellationis niſi ſit dictum, Frecc. de
ſubfeud. lib. 2. ibi decimatertia auctoritas
nu. 6. ita ſi vendit omnes poſſeſſiones quas
habet in caſtro, non venit iuriſdictio, Bal.de
capit.qui cur.vend.num.16.vel ſi Baro ven-
dit prædia in quibus ſunt erectæ furchæ, vel
domus ad colligendum pedagia, etiam quod
in venditione dicatur cum omnibus iuri-
bus, intelligitur de proprietate fundorum,
idem Bal. l.procuratore C.mandati. Quo-
modo autem ſit iuriſdictio in territorio,
Baldus l.1.in 1.repet. §.in initio num.2. de
offic.præfe.vrbis.& quæ iuriſdictiones con-
cernunt vaſſallos, & feuda, Paulus de Caſtro
conſ.173.num.1. in fine 2.volum. Vnde ha-
bens merum imperium poteſt condemnare
ad mortem, Bald. l.illicitas §.qui vniuerſas
1.repe.in princ.de offic.præſid. Quid autem
ſit merum, & mixtum imperium, vltra ſupe-
rius dicta, Baldus l.imperium 1.& 2.repet.
de iuriſdict.omn.iud.l.1.3.rep.in princ.ff.de
conſt.Princ.& d.l.2.nu.10.& 11.de ped.iud.

Quæ sint,& quæ ad ea pertinent,Spec.tit.de iurisd.omn.iud. in princ.post num.10.vsque ad 31. Et licet iurisdictiones Imperiales nō possint vendi, & contractus super eis sint nulli, Aluar.§.ad hæc num.2.de pace iuram. firm.quia non separantur à republica Papa, vel Imperatore, quemadmodum radij Solis non separantur à Sole: de consuetudine seruatur contrarium, Præpo.d.c.1.nu.2.de feu. Mar. nam ex consuetudine tanti temporis, cuius memoria non sit in contrarium, præscribitur facultas legitimandi, & creandi notarios, Arnon.21.epitomate. Et si concessit merum imperium alicui in terris suis, etiam quod concesserit vniuersitatibus, posset reuocare ad libitum, nisi esset concessum propter seruitia, Gra.hic ferè per totum. Et si dat officiali iurisdictionem ad vitam, non propterea videtur à se abdicare potentiam ad libitum reuocandi, & concedendi alteri, idem Gra.hic num.3. Et si concedit castrum cum bancho iustitiæ, non venit merum imperium, Arno.55.dialogo.

Qua pœna vniuersitates teneantur, quæ creant Potestates, & alios officiales.

SVMMARIVM.

1 *Pœna præsupponit delictum.*

VIA dictum fuit qua pœna puniantur Comites, & Barones, qui iurisdictionē exercent vltra quam habent, & poterat dubitari de officialibus creatis per vniuersitates, & de officialibus ipsis, ad remouendam hanc difficultatem ponit [QVA POENA PVNIANTVR VNIVERSITATES, QVAE CREANT POTESTATES, ET ALIOS OFFICIALES] & dum
1 creant, præsupponit esse delictum, quia si non esset.non imponeretur pœna,l.lege duodecim tabularum in ver. vitium C.de legi. hæred. de qua pœna videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas nostra non facit aliquid licitum, vel non, sed lex.*
2 *Iurisdictio ex lege, consuetudine, & priuilegio Principis datur.*
3 *Iurisdictionem habens à consuetudine, non potest delegare.*
4 *Sufficienter aliquid præstare sufficit, licet non sufficientissimè.*
5 *Causæ criminales quæ, et quæ ciuiles.*
6 *Abolitio quid, & vnde descendit.*
7 *Potestates quæ sint, & in masculino, & fœminino reperiuntur.*
8 *Mercatorum causas qui cognoscunt, & quomodo citaut.*
9 *Iurisdictio potest acquiri consuetudine.*
10 *Populus est humana multitudinis cœtus, & dicitur à polis, quæ est ciuitas.*
11 *Iurisdictio idem est quod potestas, inde iurisdictio potestas ius dicendi.*
12 *Nominatus ab eligente, videtur nominatus à committente.*
13 *Vniuersitas est plurium inter se distantium collectio sub vno nomine.*
14 *Angarij qui sint, & qui perangarij, obligati ad seruitia an sint.*
15 *Regimen populare penes nullum, sed in totam vniuersitatem residet.*
16 *Vniuersitas ex consuetudine potest eligere, vel priuilegio, num.18.*
17 *Iurisdictiones dominio æquiparātur.*
19 *Plebs potest deputare aliquos, qui cognoscant causas priuatorum.*
20 *Auctoritate nō concedet qui nō habet.*
21 *Iurisdictio amittitur si flagitiosis, & sceleratis committitur.*
22 *Ciuitates regentium diuersa nomina.*
23 *Consules mercatorum, & Magistratus municipales etiam quoad suos non possunt dare tenutam, nec mittere in possessionem.*
24 *Syndicus est Potestas loci, appellatur pater, quandoque Princeps.*
25 *Ordinariam potestatem lex, Princeps, & consuetudo dant.*
26 *Iurisdictio quid significet, & quo iure sit.*
27 *Potestatem ordinariam quis, & quomodo habet.*
28 *Merum imperium vsurpans quomodo punitur.*
29 *Officialium vniuersitatum nomina à iure imposita.*
30 *Delictum populi in iniquitate statuti an retorquetur in quemlibet.*

CVM

1 CVM SATIS] voluntas noſtra nō facit aliquid licitum, vel non, ſed lex, cui voluntas ſubdi debet, D.Tho.3.par.de Sacram. q.83. alias 52. art.1. Ideo quæcunque gerimus, niſi initium legitimum ſumant, inanem noſtrum actum efficiũt, Bal.quæſt.de ſchiſmate 1.par.nu.9. in princ. quia iuriſdictionem propria aucto ritate exercere eſt contra omnes leges, Bal. l.1.2.rep.col.4.in princ.C.de emancip.libe.
2 Iuriſdictio enim ordinaria competit ex tribus, lege, conſuetudine, & priuilegio Principis, Abb.c.duo ſimul nu.2.de off.ord. à lege datur cum ea exercetur iure poteſtatis Regiæ, Bal.l.1.2.rep.circa princ. C.de emanc. liber. conſuetudo ſicut dat iuriſdictionem, Bal.l.ſed et ſi 2.rep. ff.de legi. ita poteſt dare hanc poteſtatem dandi iuriſdictionem, Abb.c.2.nu.4.ne præl.vices ſuas. Iſto modo priores ciuitatum Tuſciæ vocantur Magiſtratus, quia vſurpant ſibi poteſtatem, Bald. l.ſi quis decurio num.2. in fi. C.de falſis, & l.2. 1.not.de decurio. Spoletani eligunt ſibi Conſules, & Communitates Italiæ per vſurpationem exercent merum, & mixtum imperium, Abb.c.2.in 3.not. de purga.vulga.
3 iſtam vſurpationem tollit Imperator, quia ille cui conſuetudo dat iuriſdictionem, non poteſt delegare, Baldus l. miſſi opinatores 1.not. de exacto.tribu. & propterea prohibet per vniuerſitates creari officiales per quos merum, & mixtum imperium exerceatur, vt in textu, qui diuiditur, & ſummatur vt per Afflict. & dicit [CVM] quamuis, vel quia, glo.pen. l.per ſeruum, & l.pen. in glo.pen.ff.de pet.hæred. [SATIS, ABVNDEQVE] largiter, copioſè, plena manu, Nizol. in ver.abundè. [SVFFICIANT] ſufficere credimus, infra conſt.cum vniuerſis, & ſingulis,
4 & ſufficit aliquid ſufficienter præſtari, licet non ſufficientiſsimè, Bal.de pace conſtan.in ver.omnes, poſt princ. [OFFICIALES] vel iudices reipublicæ, ſupra conſtit. officiales reipublicæ. [A NOSTRO CVLMINE] ideſt à nobis, qui ſumus in culmine Regali, vel Imperiali, l.fin.C.de aſſeſſ.& domeſt. [STABILITI] infra conſt.caſtra, in ciuilibus quæſtionibus quoſdam alios quæſtionibus criminalibus præponentes, ſup.conſt.non ſine in fi. [AD HOC VT TAM IN CIVILIBVS] ciuili iudicio, infra conſt.ſi quis poſt litem, de pœna contu. Quæ ſint cauſæ ciuiles, & quæ criminales, adeſt prag.Ferdinandi Illuſtri Viceregi ſub rub. de cau.crim.& ciuilib. vbi latè Io.Anc.de Nig. [QVAM CRIMINALIBVS CAVSIS] quæ differunt à proceſſibus criminalibus, nam aliud eſt dicere cauſam criminalem, & aliud proceſſum criminalē, Bal.l.3.nu.24.de his qui accuſ.non poſſunt,
5 dicuntur autem cauſæ criminales, quæ principaliter tendunt ad publicam vtilitatem, & à commodo priuatorum ſunt abſtractæ, Baldus l.2.num.11.de peda.iud. vel ſunt quando pœna venit applicanda fiſco, & ordo iudiciarius requiritur, Arnon. 75.differentia vtriuſque iuris. [IVSTITIAM VNVSQVISQVE VALEAT INVENIRE] cum nemini ſit deneganda, not.in c.qualiter, & quando, de iudicijs. [VSVRPATIONEM] l.additos de Epiſc. audien.conſuetudinem obtentam, vt Afflict. hic 1.not. [ILLICITAM] & ſic alia licita reperitur, vt per Affl. hic, cum vſurpare capiatur in bonam, & malam partem, Iſern. §. in feudo Comitatus in fi. de alien. feu. & cap.1. num. 2. circa med. de feu. Marchiæ. [QVAE IN QVIBVSDAM PARTIBVS REGNI NOSTRI] in aliquibus regni noſtri partibus, infra conſt.in aliquibus. [INVALVIT ABO-
6 LENTES] perimentes, nā abolitio eſt peremptio, & deſcendit ab aboleo aboles, quod idem eſt quod abſtergere, & obliuiſci, Arch. cap.præuaricatorem 2. quæſt.3. [PRAECIPIMVS] præcipiendo mandamus, cap. ſane de celebrat.Miſſarum. [VT A MODO] ideſt poſt iſtam conſtitutionem, Abbas cap.pen. num.20.circa med.de frig.& malef. [POTE-
7 STATES] in maſculino, & fœminino, Abbas cap. fin. poſt num.3. de iudicijs, & de eis, cap.tua nos §.fin.de homicid.c.3.de ſenten. excom. c.cauſā, & c.nouimus de verb.ſign. poteſtatem habentes cum iuriſdictione. Bal.l.vnica poſt princ. C.ſi quacũque præd. pote. dicuntur Principes, ſeu Poteſtates locorum, c.Iudæi, lo ſecondo, de Iudæis. terrenæ poteſtates, c.ſicut eo.tit.de Iudæis. poteſtates communes, cap.conqueſtus de foro comp. qui habent ius permittendi, gl.l.fideiuſſor, la ſeconda, ff.de pign. vnde dicantur, Abb.c.excommunicamus, poſt nu.1.de hæreticis, & c.poſt miſerabilem de vſuris, aliter l.1.vbi Bal.in princ.ff.de tributo. & qui veniant appellatione poteſtatis, l.3.ff.de don. inter vir.& vxorem. [CONSVLES] c.licet de foro compet. c.pen.de ſtatu mon. c.veniens de iureiur. Conſules ciuitatum, c.ita quorundam de Iudæis. villarum, & oppidorum, l.fin. poſt princ.de Epiſc.& cler. in Longob.
8 Qui cognoſcant de cauſis mercatorum, Bal. l.vnica 1.rep.quæſt.4.de off.conſu. & citant per edictum, ponendo in foribus ſuæ audientiæ, Bal.l.2.nu.3.quomodo, & quando iudex. [SEV RECTORES] alibi Cōſules, & Rectores, c.aduerſus de immun.eccl.c.2.de purg.vulg. Poteſtates, Rectores, & Conſules ciuitatum. c.ad abolendā, c.vergentes, & ſeq.de hæret.

Poteſtates terrarum, l.certi iuris in fi. C.de
iud. ſeu Scabini,qui more Francorú habent
iuriſdictionem, l.1.vbi gl.de his qui fuerint
ad mortem iudicati in Longob. [In Locis
Aliqvibvs Non Creentvr] nec ſimplici-
ter reſpondit Imperator,ſed præcipit, Abb.
c.quia poſt nu.5.de iudicijs. [Nec] quæ di-
ctio copulatiuè ponitur,Bal.conſ.482.nu.2.
vol.5. [Aliqvis Avctoritate Consve-
9 tvdinis Alicvivs]cum iuriſdictio poſsit
acquiri cóſuetudine,Abb.c.ad noſtrã 1.not.
de conſuet. nam dat priuilegium, declarat,
& extendit factum,Bal.rub.extra de conſue
tudine nu.15.[Vel Ex Collatione Popv-
10 li] qui à polis,quæ eſt ciuitas,dicitur,& eſt
humanæ multitudinis cœtus, Io. And.c.fun-
damenta nu.13.de elect.in vj. & non habet
fiſci regalia, Bald.l.3.C.ad Trebell. [Offi-
civm] miniſterium,vel artificiú,Bal.in rub.
de iuſt.& iure, alibi officium.i.officialis, gl.
l.nemo,la ſeconda,de Epiſc.aud.[Aliqvod
Avt] quod vtrumque verificat quoad effe-
ctũ ſignificati,licet in verbis ſit disiunctiua,
11 Affl.hic 5.not. [Ivrisdictionem] quæ di-
citur iuris datio,& dictio idem eſt quod po-
teſtas, inde iuriſdictio quaſi poteſtas ius di-
cendi, Abb.c.quod ſedem, poſt nu.5.de off.
ord. vel prout eſt acta ius dicere, Bal.l.pen.
cir.fi.ne de ſta.defunct.& eſt quodã mixtum
rerum,& perſonarum,& exercetur in perſo-
nis tantum,quandoque tantũ in rebus,quan
doque in rebus,& perſonis ſimul,Bal.l.data
opera nu.28.de his qui accuſ.non poſs.alibi
imperium.i.iuriſdictionem,Bal.l.pen.de off.
præſid. quæ æquiparatur ſeruituti prædiali,
idem Bal.l.ſi ego §.1.in fi.de public.[Vsvr-
pet]in vſu habet,gl.l.ſi conſtante §.quoties
in ver.vſurpetur ſol.matr. Et eligebatur per
breuia, vel per ſortes in Italia vſitatas, ſed
non eliguntur banniti, Io.And.ad Spec.tit.
de accuſatio.§.fin.in ver.vt intra col.4.cir-
ca fin. alias qui gerit ſe pro magiſtratu, &
non eſt, incidit in crimen læſæ Maieſtatis,
Bal.l.1.2.repet.num.3.C.de emancip.liber.
[Sed Officiales Tantvm] per quam di-
ctionem cæteros prohibuiſſe videtur, Cam.
c.Imperialem char.60.col.4.cir.fin.[A No-
stra Maiestate Statvtos, Vel De
12 Mandato Nostro] quia nominatus ab
eligente, videtur nominatus à cõmittente,
Bald.l.vnum ex familia, §.1.de leg.2. & qui
confirmat,eligere videtur, licet propriè lo-
quendo eligere,& cõfirmare competunt di-
uerſo iure, Bal.c.cum dilectus nu.3.de con-
ſuetudine, videlicet [Magistros Ivsti-
tiarios] de quibus locis ſuis. [Camera-
rios, Baivlos] terrarum, qui habent iu-
riſdictionem mere ciuilem, & quando non
erant Barones,habebant merum,& mixtum
imperium,ſed hodie à Baiulis appellatur ad
Capitaneum.Capitanei ſunt ad inſtar defen
ſorum ciuitatum,Baiuli ad inſtar Magiſtra-
tuum municipalium, & ſi in priuilegijs dici-
tur, cum baiulatione venit iuriſdictio cau-
ſarum ciuilium, Cap.ſua inueſt.ver.feudorũ
clauſulæ, ibi baiulatione. [Et Ivdices]
quorum appellatione veniunt omnes, qui
præpoſiti ſunt ad iuſtitiam miniſtrandam,
Affl. §.iudices 1.not. de pace iuram. firma.
[Vbiqve]ſeu vbicunque,Pau.de Caſt.conſ.
203. nu.5. 1.vol. [Per Regnvm Nostrvm
Volvmvs Esse, Et Tam Ivra Nostra,
Qvam Nostrorvm Fidelivm Mini-
strare] cum omnis iuſtitia ſit æqualis, ſe-
cundum Anſelmum, Io.And. c.felicis nu.4.
circa med.de pœnis in vj.& ſic ſint in mini-
ſtrando miniſtri,ſup.in conſt.nõ ſine grandi.
[Qvicvnqve] quod eſt ſignum vniuerſale
diſtributiuum, Luc.l.quicunque in princ.de
apochis publ. & nihil excepit, Io.And. c.ſi
tibi,poſt nu.3.de præb.in vj. [Avtem] quæ
dictio in iure aduerſatur, Bald.l.centeſimis
13 §.fin.de verb.oblig. [Vniversitas]quę eſt
plurium corporum collectio inter ſe diſtan-
tium vno nomine ſpecialiter eis deputato,
Azo in ſum. ff. quod cuiuſque vniuer. nom.
[In Posterum] l.fin.§.ſed & alijs C.de tẽp.
& repar.appell. [Tales Ordinaverit]
elegerit, licet aliquando capiatur pro conſe
cratione, Ant.de But.c.Archiepiſcopus nu.
2.de temp.ord. [Desolationem] deſtru-
ctionem, D.Hiero.in hom.ſuper Matt.c.24.
[Perpetvam Patiatvr]ita quod locus il-
le perpetuò non habitetur ab hominibus,
Affl.hic nu.10.cir.med. nec eſt verum quod
ſubijciatur aratro, & ſeminetur ſal, de quo
Iſern.§.& iterum ſi clericus,addit.nu.23.de
cap. Corra. [Et Omnes Homines Eivs-
14 dem Civitatis Angarii] obligati ad
ſeruitia perſonalia ſuis ſumptibus, Affl.hic
num.10. poſt med. An obligati ad ſeruitia
perſonalia dicantur angarij,& poſsint rece-
dere à loco, Cap.deciſ.118. per c.reg. item
ſtatuimus quod vaſſalli eccleſiarũ. [In Per-
petvvm] dum viuunt, gl.l.4.ff.de procurat.
[Habeantvr] de angarijs, & perangarijs,
l.neminem,vbi glo.de ſacroſ.eccl.de peran-
garia l.2.cum ſeq.de Epiſc.& cler. Quid, &
vnde, Abb.c.nõ minus nu.10.& 14.de immu.
eccl. Quam ſeruitutis pœnam poteſt impo-
nere etiam Eccleſia, Abb.d.c.ita quorum,
vlt.not.de iud. [Evm Vero Qvi Aliqvid
De Svpradictis Officiis Svsceperit,
Capite Pvniri Censemvs] ſtatuimus, &
decernimus, Niz.in ver.cenſeo. & ſic ſuſci-
piens officium meri, & mixti imperij abeo
qui non habet facultatẽ concedendi,& illud
exercet, punit̃ pœna capitis, Affl.hic 11.not.

Contra,

Contra, regimen democraticum, ſeu popu
15 lare apud nullum reſiaet, ſed in tota commu
nitate, Caie. in tract. de auct. Papæ, & Conc.
c.6. in fi. & 2. par. c.4. Vnde ſtatutum in mu-
nicipio ita poteſt diſponere ſicut Imperator
in toto orbe, Bald. l. bene à Zenone 1 rep. in
princ. de quatr. preſcrip. Rurſus, poteſtas ci-
uitatis tanta eſt quanta Principis, in l. 2. in
princ. & 2. rep. eo. tit. de quatri. præſcrip. Et
ciuitas conſtituit Magiſtratum, vt quotidie
facit ciuitas Bononiæ, & aliæ ciuitates Ita-
liæ, in l. 2. poſt num. 8. de ſent. quæ ſine certa
quant. Vltra quod conſuetudo dat poteſtatẽ
nominandi, & eligendi, & electio ſimpliciter
facta, videtur facta cum ſalario, & familia
conſueta, idem Bal. l. pen. poſt nu. 1. de iu. fiſ.
16 lib. 10. etiam, quia ex conſuetudine poteſt
induci, quod vniuerſitas eligat ſibi rectorẽ,
Bal. rub. extra de cõſuetudine nu. 26. de alia
ciuitate, Abb. c. Abbate 3. not. de verb. ſig. &
tunc conſuetudo inducit priuilegium, & dat
iuriſdictionem etiam contetioſam, Bal. l. ſed
reprobari, in fi. de excuſ. tut. Ita & monaſte-
rium poteſt habere facultatẽ eligendi pote-
ſtatem ſecularem, Abb. c. fin. nũ. 5. poſt med.
de iud. Et Princeps ſicut non debet auferrẽ
dominium alicui ſine cauſa, ita nec propriã
iuriſdictionem, Bald. l. 1. in 1. rep. nu. 7. in fi.
17 de conſt. Princ. nam iuriſdictiones dominio
equiparantur, Bal. l. fin. nu. 3. ne de ſta. defun.
& omnia dominia tam rerum, quàm iuriſ-
dictionum à poſſeſſione cœperũt, idem
Bald. l. 1. 2. rep. col. 5. circa fin. de emancip.
liberorum.

Dic, quòd lex municipalis eſt ſeruanda
quoad municipales honores, Bal. prædictus
l. illud in princ. nu. 2. quod cuiuſque vniuer.
nom. & Magiſtratus municipales non poſ-
ſunt interdicere patriæ, Bald. l. nulli nu. 4. de
ſentent. & interlocut. omn. iudic. Iuriſdictio
verò, vel imperium non eſt penes ciuitatem
niſi in defectu Magiſtratus, & tunc reſidet
penes conſules ciuitatis, l. vbi abſunt, vbi
Bal. de tut. vel curat. datis ab his. & quam-
18 uis vniuerſitas poſſit habere electionem
quando eſt libera, vel facit auctoritate con-
ſuetudinis, ſeu priuilegij, Bald. d. l. 2. de ſent.
quæ ſine cer. quant. vel confirmatur à ſupe-
riore, Paris de ſyndic. in ver. electio officia-
lium c. 3. num. 4. tunc effectum iuriſdictionis
electus non habet, niſi per confirmationem
ſuperioris, Bal. l. 3. & fin. cir. fin. C. de iuriſd.
omn. ind. Dixi in conſt. præced. & præſumi-
tur confirmationem præceſsiſſe ſi electus
ſciente eo ad quem pertinet confirmatio,
diu poſſedit, Bal. l. ſi filiusfamilias C. de per.
hæred. Iſto modo plebs eliget, c. ſi in ple-
19 bibus 63. diſt. & poteſt deputare aliquos,
qui cognoſcant cauſas priuatorum ciuium,
Bald. l. qui iuriſdictioni 2. repet. de iuriſdict.
omn. judic. & eligendo tribuit iuriſdictio-
nem electo ſaltem in ipſos de collegio, Ab-
bas d. c. 2. num. 17. de iudicijs. adeo quod
priores artium ſunt iudices in cauſis ipſo-
rum, Baldus l. 3. in fi. C. de infant. expoſ. &
dant ius quod habent, cap. paſtoralis de do-
natio. Ita per conſilium populi committi-
tur aliquid ſapientibus, Bald. l. 2. ibi poſtea
de orig. iuris. Et rectores ciuitatum habent
vim maiorum iudicum, Angelus l. vnica de
vſuris fiſcal. & commodius eſt vt eligatur
is qui placet eis, quàm Regi, Bald. l. 2. col. 1.
in fi. de decurio. Extra prædictos caſus vni-
uerſitas non poteſt eligere, & electus non
20 habet poteſtatem, Gra. hic, quia non habens
auctoritatem, eam non concedit, Bald. l. 1.
in princ. de peda. iud. & priuatus in priua-
tum nullam habet iuriſdictionem, ſicut Ma-
giſtratus in non ſubditum, Baldus l. 1. 2. rep.
col. 5. poſt princ. de leg. 2. adeo quod ſi ali-
quem domi tenuit, & ligauit vt percuteret,
vel occideret, tenetur de priuato carcere.
Gra. ſupra conſtit. Comes, vel Baro. Inſuper
ciuitates non poſſunt alicui dare merum
imperiũ, poſſunt tamen ſe ſubmittere quan-
tum ad perſonales præſtationes, gabellas
ſuas vendere, locare, donare, procuratorem
facere, & exigere, Bal. l. etiam poſt num. 13.
de execut. rei iud. Poſſet populus bene mo-
deratus creare ſibi Magiſtratus per quos
reſpublica adminiſtraretur. Idem populus
depradatus ſi habet venale ſuffragium, &
21 regimen flagitioſis, ſceleratiſq; committe-
ret, rectè adimeretur populo talis poteſtas
dandi honores, D. Tho. 1. 2. quæſt. 97. art. 1.
Nec poſſet ſtatuere de his, quæ ſunt mixti
imperij, puta quod certi ſint iudices appel-
lationum, ſed ſolus Imperator, Bald. l. cum
appellatio C. de appellat. Nullus populus
habet ius fiſci, Baldus l. 1. num. 28. C. de hæ-
red. inſtit. Non poteſt creare tutores, vel
curatores in eius concilijs niſi habeat in
priuilegium, Bal. l. muto §. tutoris ff. de tu-
telis. Non habet gladij poteſtatem, l. Magi-
ſtratibus, vbi Bal. de iuriſdict. omn. iud. adeo
quod ſi ciuitas obſeſſa à tyranno, in illum
transfert poteſtatem, non tenet, Abb. c. 2.
poſt num. 12. de his, quæ vi, metusve cauſa.
Et electus ſi impugnatur in ſua electione,
quid fiet, & interim an adminiſtrabit, Spec.
tit. de cenſ. §. 2. num. 16. de ſecundo decre-
to §. 4. num. 12. Vltimo alias leges oportet
ſtatuere in ciuitate, quæ regitur à Rege, &
alias in ea quæ regitur per populum, vel ali
quos potentes ciuitatis, D. Thom. vbi ſupra
1. 2. quæſt. 105. art. 2.
22 Nota diuerſa nomina regentium ciuita-
tem, Rectores, Conſules, & Poteſtates, Abb.

c.non minus 1.not.de immun.eccl.inde Cōsulum,& antianorum officium, Bald.l.vnica. 1.rep.q.19. & in 2.circa princ.de off.consu. ciuitates consules, c.pen.de don.inter vir.& vxor. Consiliarij Principis, siue ciuitatis si non rectè consulunt, amittunt nomen consiliariorum,& deceptores appellantur, Abb. c.quanto 1.not.de iureiur.Consules mercatorum, & alij magistratus municipales etiā
23 quoad suos collegiatos non possunt dare tenutam, nec mittere in possessionem nisi expressè lex municipalis cōcedat, Bal.l.iubere cauere, 1.rep.post princ.de iurisd.omn.iud. Et quomodo procedatur coram ipsis, idem Bal.l.si fideiussor §.quædam ff.mandati.Habent iurisdictionem ordinariam,Bal.l.si cui libertus de cond.& demonst. intellige vt supra,inter suos homines, & quando eū mandato Regis exercent, Affl.hic nu.8.cir.med. Potestas loci de iure communi est syndicus, appellatur pater,quādoque Princeps,& po-
24 test iura illius exercere, Bald.l.3.1.rep.post num.1.quod cuiusque vni.nom. Actorem in bonis ciuitatis creat Magistratus, & Decuriones,Bal.l.cū alicui 1.rep.2.not.ff.de neg. gest. secus in Consulibus, Proconsulibus, & alijs, qui sunt iudices ordinarij, Spec. tit. præd.de iurisd.om.iud.in princ. Prædicti officiales vniuersitatū non possunt sibi eligere Magistratus, vt hic, quia ordinariam potestatem solus Princeps,vel lex cōcedit, Abb.
25 c.peu. 1.not.cir.fin.de rest.in integ.c.cæterū nu.2.de iud.& qui alienam occupat iurisdictionem,capitali pœna punitur, Arnon.40. problem.nisi à tanto tempore cuius memoria non extat in contrarium vniuersitas fuerit consueta facere officialem, Affl. hic post nu.2.nam per dictum tempus iura Principis possunt præscribi, Abb. c. per venerabilem nu.10. in fi. qui filij sint legit. c.innouamus in fi.de censi. c.2.nu.11.de immun.eccl. Ita consuetudo potest dare iurisdictionem arbitris,& alijs personis, Bal.rub.nu.7.de cōsue.

Secundo noto, quòd iurisdictio ius significat, Bal.l.1.2.rep.col.2.in fi. C.de emane. lib. & vno nomine omnes iurisdictiones vo-
26 cabātur,postea iure ciuili processit differentia nominum, & formarum iurisdictionum, Bal.l.ex hoc iure, post nu.11.de iust.& iure. Isto modo iurisdictio, & omnia iudicia sunt de iure ciuili,Bal.l.1.nu.30.C.de hęred.inst. Et si datur eū distinctione territorij,vel administratione aliquorum iurium dicitur habere ordinariam cū administratione, Abb.
27 c.pen. 1.not.de rest.in integ. ista non potest dari à priuatis, Bal.l.si quis in conscribēdo, nu.2.de Episc.& cler.sed lex,Princeps,& cōsuetudo faciunt ordinarium, Spec.tit.de off. ord.§.1.gl.2.l.3.quod cuiusq.vni.nom. Datur iurisdictio,& merum imperium, Bald.l.cum prętor ff.de iud.Eius quasi possessio acquirit per actus generales,puta bannum generale, & similia, Bal.l.2.nu.48.in fi. C.de seruit.& aqua.verum non habent plus iurisdictiones, quā sibi conferatur à statuto,Bal.auth.cassa post princ.de sacros.eccl.uā consuetudo dat iurisdictionem,idem Bal.l.sed ea 2.rep.ff.de legi.ita & tolerantia Principis.verum tenet quasi precario à Principe , adeo quod cum Princeps vult,non erit,Bald.cons.388.circa princ.4.vol. Istā contentiosam habent Consules,qui pendente officio non possunt in ius vocari,Bal.l.sed & si 2.rep.in princ.ex quib. cau.maio.Quid si Potestates vsurpant merū imperium,amputando capita, Spec.d.tit.de iurisd.omn.iud.§.1.nu.7.in fi. Ciuitates au-
28 tem quæ habent fiscalia , seu regalia in suo territorio, Viceprincipis funguntur, Baldus c.fin.post num.3.de constitutio.

Vltimo nota , quòd omnes vniuersitates habent nomina officialium à iure imposita, Baldus l.3.in princ.ff.de rei vend. videlicet
29 Duumviros .i. defensores , vel Magistratus municipij,qui habent iurisdictionem principalem, gl.1.l.1. vbi Bal.nu.2.si quis ius dic. non obtemp. Magistratus municipales, vel pares ciuitatis dicūtur, idem Bal.l.1.2.rep. col.1.in fi.post nu.1.de emancip.lib.Habent gladij potestatem, idē Bal.auth.sed omnino nu.4.in fi.ne vxor pro mar.Eorū executores dicuntur Camerlinghi, Bal.d.l.1.si quis ius dic.non obtemp. Magistratus prædicti non debent esse ignobiles,vilem artem exercentes,alias non debent promoueri ad regimen ciuitatis,Abb.c.3.nu.6.circa fin.de eler.non resid. Et populus si fecit,vel consentijt fieri iniquum statutū per Magistratus, an retorqueatur in quemlibet de populo,glo.l.1.vbi Bal. 1.rep. ibi, sed iuxta hoc quæritur, quod quisq; iuris.Et si potestates temporales,c.2. de maledicis, Comites,& Barones exercent iurisdictionem vltra quam habēt, quomodo puniantur, Cassan.consuc.Burg.rub.1.ibi,& droizs deicellis,nu.67.cir.fi.Monasteriū autē quomodo est capax iurisdictionis tēporalis,Abb.c.inter dilectos 2.not.de fide instr.

De Iustitiarijs, assessoribus,actorum notarijs ordinandis, & officio Iustitiariatus.

SVMMARIVM.

1 *Defectus electi vitiat electionem, sicut defectus eligentium.*

2 *Officialis quis esse non potest in propria patria.*

QVIA

1 QVia defectus in perſona eligētium vitiat, ſicut defectus in perſona electi, cap.1.in ver.perſonam de elect. in vj. in præcedenti tit. reijciuntur officiales ex defectu vniuerſitatum nō habentium facultatem eligendi, hic reij-
2 ciuntur ex defectu electorum, quia ſunt electi officiales in propria patria, l.fin.C.de off. rect.prouin.& qui ſunt iſti de quibus in rub. dicetur infra cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Iudices non eſſe inimicos, vel ſuſpectos ratio dictat.*
2 *Iuſtitiarij ſunt officiales ſecularium, & ita dicuntur in certis locis.*
3 *De, ſignificat originem.*
4 *Orti, & originarij, qui ſint, & inter ſe differunt.*
5 *Ciuis, municeps, incola, aduena, & accola differunt.*
6 *Ciuem quid facere, & facit eum præſumere.*
7 *Clericus, & religioſus cuius loci ſint ciues.*
8 *Solitum fieri, ſemper fieri creditur.*
9 *Aſſeſſores qui, & eorum officium, & ad quid tenentur.*
10 *Laicus an poſſit eſſe aſſeſſor Epiſcopi, & cogatur ſuſcipere eius delegationem.*
11 *Notarios actorum quis deputat, eorum officium in quibus conſiſtit.*
12 *Orti qui, & qui oriundi, & num. 13. in fine.*
13 *Aſſeſſor, iudex, vel notarius non poſſunt eſſe de eadem terra. amplia, & limita num. 21. & 22.*
14 *Municeps eſt genus, ciuis, & incola ſpecies.*
15 *Magiſtratus eſt nomen generale comprehendens omnem iudicem.*
16 *Iudex, vel arbiter quis non poteſt eſſe in facto proprio.*
17 *Ius ſuum proſequi nemo prohibetur.*
18 *Crimē largè pro omni delicto capitur.*
19 *Officialis debet eſſe eiuſdem ciuitatis, & non alterius, ſed quomodo.*
20 *Officialis non debet eſſe in propria patria, & quare.*
23 *Delegatus Papæ non ſubdelegat, niſi quibus Papa delegat.*
24 *Ciuis poteſt eſſe locumtenens in propria patria, multa pro, & contra.*
25 *Aduocare quis poteſt in propria patria, ſed non contra eam.*
26 *Dominus an poſſit vaſſallum del inquentem capere.*
27 *Conſultor vnius partis poteſt conſulere iudici.*
28 *Vicarij caſtrorum poſſunt imponere mulctas ſecundum conſuetudinem loci, & fori.*
29 *Iudex quis, an poſſit eſſe, & tabellio.*
30 *Actuarij ſuſpicio qualiter probetur.*
31 *Ciuis quis poteſt eſſe in duobus locis, quis præfertur.*

1 IVSTITIARII [PER PROVINCIAS] ratio dictat, quod ſuſpecti, & inimici iudices eſſe non debent, c.ſecundo requiris in fine de appellat. ideo non poteſt quis aſsidere in propria patria, glo.fin.c.fundamenta de elect. in vj. nec exercere officiū cui inſit iuriſdictio contentioſa, Bal.l.certa forma nu.3.de iure fiſ. lib.10. ne quid gratioſè agat, vel quia non timetur, nam nemo Propheta acceptus in patria ſua, Lucas 4.glo.l.hi qui ff.ex quibus cau.maio. tā ſi loci illius fuerit originarius, quàm incola, l.3.de diuer.off.lib.12. tam ſi fuerit Iuſtitiarius, aſſeſſor, baiulus, quàm actorum notarius, inf.conſt.Magiſtri Camerarij, & hic in tex.qui diuiditur vt per Iſer. quem ſequitur Affl. ſecundum quem etiam ſum.& dicit [IVSTITIARII] c.ſed nec, ne cler.vel mon. c.pen. in princ.de immu.eccl.
2 in vj.& ſunt officiales ſecularium, qui ita in aliquibus locis appellantur, gl.& Abb.c.recolentes de ſtatu mon. & ſic recurrimus ad vulgare, Bal.c.cum acceſſiſſent, poſt nu.6.de conſt.& Iuriſconſultus allegat vulgarē opinionem, in c.fin.nu.2.in fi.de conſuetudine. [PER PROVINCIAS] regni quas enumerat, Affl. ſup. rub.de off.Iuſt.pron. ſecus in alijs quæ erant de Imperio, ſed nō hodie, Iſer.c.1. poſt nu.15. de controu. inter vaſs. & alium de bene.& 2.quæſt.prælud. poſt nu.28.& 30. [STATVANTVR] conſtituantur, & decernant,
3 Niz.in ver.ſtatuo.[QVI NON SINT DE] quę ſignificat originem, cap.1.de ſponſal. Bart. rub.ſol.mat.[PROVINCIIS] in quibus habēt domicilium, vel perpetuos lares, quia ſtatutum loquens de ciuibus, debet intelligi propriè

priè de perpetuo habitātibus absque aliqua
fictione, Bal.cons.456.post nu.5.& 6. 1.vol.
etiam quod illi propriè dicantur de aliquo
loco, qui inde sunt ratione originis, add.ad
Spec.tit.de comp.iud.aditio.§.1. in ver.pa-
teris in fi. [QVAS] administrare est honor,
Bal.l.vni.nu.1. C.si rector prou. [SIBI MV-
NIFICENTIA NOSTRA] inf.const.cum circa
de ord.iud. Liberalitas nostra, Nizol.in ver.
munifice. [DECREVERIT] dederit,siue con-
stituerit, Spec.tit.de curatore §.fin.num.7.
4 [ORIVNDI] qui sint orti, & qui originarij,
& differentia inter eos,latè Foll.hic num.9.
& 10. & sic vult textus,quod Iustitiarij non
sint illarum prouinciarum: & idē est dicere
commanentem,quod oriundum de communia,
Bald.l.sed & reprobari,post princ.ff.de
excus.tut. Et patriæ nomen illi potissimum
conuenit, qui inde ducit originem, licet in
muneribus,& honoribus cognoscitur ciuis,
etiam quod sit adoptiuus,nō naturalis,Bal.
l.si nō speciali nu.6.& 8.cir.med.C.de testa.
[NEC IN EIS HABEANT INCOLATVM] valde
colendo illam prouinciam in quā transtulit
incolatum, propter quem efficitur illius
eius,gl.2.l.ciues de incolis lib.10.Inde ha-
5 bemus municipem, ciuem, incolam, aduenā,
& accolam; isti inter se differunt,gl.l.pupil-
lus in ver.cōsulit de verb.sig. Ang.d.l.ciues.
[NEC MAIOREM PARTEM FORTVNARVM
SVARVM STATVERINT] & sic habens maio-
6 rem partem fortunarum in loco, æquipara-
tur oriundo, Affl.hic 2.not.& Foll.num.20.
nā lares assidua conuersatio,& maior pars
bonorum domicilium demonstrant, Baldus
cons.434.post princ. 4.vol. & ibi quis intel-
ligitur habere domicilium,vbi habet maio-
rem partem fortunarum, & præsertim si ibi
assiduè animo,& corpore conuersatur,idem
Bal.cons.56.post num.3.eod.vol. Residentia
enim, vel necessitas residendi facit sortiri
7 domicilium, adeo quod clericus habet do-
micilium vbi est intitulatus,& religiosus in
claustro,etiam quod non desinant esse ciues
ciuitatis vbi nati sunt, Abb.c.postulasti nu.
4.& 5.de foro comp.[VT ASSOLET] solitum
8 est, & fieri solitum, semper fieri creditur,
Iac.de Ardizo.in sum. Quid si dubitet quid,
& quantum sit feudū,cir.med.[IN EISDEM]
prouincijs.[NEC IBIDEM] ibi,& vbi locali-
ter ponuntur, Arch.c.clericum in fi.11.q.1.
[PER SE, AVT FILIOS SVOS] vel ex eis ne-
potes, qui dulci filiorum vocabulo nuncu-
pantur,sup.const.iurisgentium. [PRAESER-
TIM] tantum, Inn.c.cum voluntate nu.2.de
sent.excomm.vel maximè. [ACCEPTIS IN
DOTEM REBVS IMMOBILIBVS] pro quibus
tenetur subire onera,& munera,nisi vellent
cedere bonis,vel à loco recedere, Baldus in
prælud.feu.num.13. [CONTRAXERINT PA-
RENTELAS] c.3.de diuortijs, etiā quia post
assumptū officium non possunt ibi contrahe
re, infra const.communiter. [ASSESSORES
9 ETIAM] quorū officium est consulere, Abb.
c.2.nu.13.de iudic. Persuadere, non cogno-
scere,& iudicare, Bal.auth.ad hæc nu.2.cod.
tit.de iud. Consulere,non iudicare, in l.cum
sententiam nu.2.de sent.& interloc.om.iud.
licet dicantur iudicare, quia sicut iudices
sedent in eminentiori loco, D.Tho.3.par.de
Sacram.q.120.alias 89.art.1. & si male con-
sulit punitur, & officiali iniustè facienti te-
netur restituere,& denunciare superiori,Io.
Ant.de Nig.c.reg. item caueant Iustitiarij.
Verū sufficit esse scientiæ mediocris si aliud
non dicitur,Bal.l.si quid §.1.de ædil.edicto.
licet communiter non intelligant radicem
iuris,idē Bal.l.1.2.rep.post nu.18.de sacros.
eccl. consueuerunt tamen consilijs proprijs
administratores iuuare, l.veluti C.de assess.
& domest. Habent iurisdictionem,& formāt
sententias in sua personā, Bal.l.metum §.sed
quod vbi etiam 2.& 3.rep.nu.2.quod metus
cau.Qui sunt,& quale debet esse eorum offi-
cium,& pœna.An debeant habere salarium,
Spec.tit.de assessore, per tot. Debet etiam
inter assessorem, & aduocatū esse distinctio
personarum, Bald.l.fin. d.tit. de off.assesso.
10 Laicus an possit esse assessor Episcopi, vel
cogatur suscipere eius delegationem,seu su-
scipere arbitrium in spiritualibus,Bald.l.1.
2.repet.cod.tit.de off.assess. [ET ACTORVM
NOTARIOS] deputatos per superiorem,Bal.
l.testamenta, post nu.1.C.de testa. Qui de-
11 bent tenere acta,& scribere, quod iudex in-
iungit, Gra.hic nu.2.& 3. etiam quod apud
eos non fiat nisi actorum productio, & rela-
tio nuncij, Ang.l.2.nu.3.in fi.de iure fisci,&
l.cum scimus in fi.de agric.& censi. Debent
tamen esse boni,& veraces, l.1.& 2.de Sca-
binis, & Cancellarijs in Longob. quia tota
victoria,& perditio causę depēdet ab actna-
rio,Foll.hic nu.31.cir.fin.& propterea sicut
lites debent procedere sine suspicione iudi-
cis,ita & scriptura debet procedere sine su-
spicione tabellionis,Bal.l.apertissimi 3.not.
de iud.ideo Cancellarios datos per curiam,
Gra.sup.const.causas nu.8. & eos qui dome
sticorū funguntur officio, l.3.d.tit.de assess.
& domest. quia interrogare possunt, Spec.
tit.de positio.§.3.nu.8.& 9. Debēt esse sicut
iudices, in c.reg.vt status. [DE DECRETIS
SIBI PROVINCIIS].i.de prouincijs quę per-
tinēt ad iurisdictionem suam, nam dicimus
aliquem esse de terra aduersarij .i. de terra
quæ pertinet ad iurisdictionē aduersarij,vel
compatriota aduersarij, Abb. c. accidens,
lo secondo, num.7. vt lite non contestata.

[ORIVN-

12 [ORIVNDOS] ex patris origine, non sua, gl. rub. & in l. 1. ad municip. vbi sunt noti, Abb. c. in Lateranensi post num. 6. de praeb. [VEL QVI IN PRAEDICTA CAVSA FVERINT] substituti, nam quod de principali dicitur, idem & de substituto, quod non possit eligi in propria patria, l. fin. C. de off. rect. prouin. si nō potest esse principalis, prohibetur esse accessorius, Bal. l. curialis 1. repet. C. locati. & qui non potest assumi ad officium, nō potest assumi ad aequipollens, vel maius, idem Bal. rub. post nu. 6. C. de exercito. aliter causa, gl. l. sed & partus, vbi Bal. 1. rep. in princ. quod metus cau. [EISDEM SALVBERRIMA] salutari, salutem afferente, inf. const. salubritatem. [PROVISIONE NEGAMVS] negando prohibemus. Aret. l. quoties §. idem Iu-
13 lianus, lo primo, ff. de iudi. adic. Et sic officialis, assessor, vel notarius non potest esse de eadē terra, vel prouincia, Io. Ant. de Nig. in c. reg. vt eū nihil, nu. 9. [ET ILLVD ADICIMVS] l. 1. §. non fuit ff. de dolo malo, l. sed & qui, & l. ait praetor ex quib. cau. maio. l. 3. de sent. ex breuilo. recit. [VT POST ASSVMPTVM OFFICIVM] non vt quaestui pecuniae, aut lucro deseruiant, Luc. l. ad splendidiores in princ. de diuer. off. alicui officio mancipatos, Arch. c. frater in princ. 17. q. 4. [ORIGINARIOS] ratione propriae, vel paternae originis, Boer. decis. 13. nu. 1. & 2. [SIVE MV-
14 NICEPS] quod est genus, ciuis, & incola species, d. l. ciues in gl. 1. de incolis, & sic ciuilitas praedicatur de multis speciebus, Bal. l. 2. cir. med. C. de iure aur. anul. de quibus l. 2. & l. sicut quod cuiusque vni. nom. [IN DESTINATIS] in animo, Bal. l. is qui destinauit de rei vend. [SIBI PROVINCIIS IN FAMILIA NON ASSVMANT] vnde post assumptum officium in decreta sibi prouincia accipere in familiares homines illius prouinciae nō licet nisi prius habuisset, Affl. hic 5. & 6. not. Gra. nu. 10. & Foller. nu. 33. 34. & 35. [NEC ANTE
15 MAGISTRATVM] quod est nomen generale comprehendens omnem habentem officium iudicandi, Abb. c. quod sedes nu. 6. post med. de off. ord. [SVSCEPTVM] & iuramentum praestitum, de quo sup. const. inter caetera. [ASSVMPTIS] familiaribus, de quibus sup. [DE CRIMINIBVS, ET OFFENSIS] peccatis accusatione, & damnatione dignis, Luc. l. 2. col. 2. in princ. in quib. cau. colo. [CONTRA EVM ANTE OFFICIVM PERPETRATIS] quia
16 etiam ex consensu partium non potest quis esse iudex, vel arbiter in facto proprio, Abb. c. in Genesi nu. 2. in princ. de electio. l. pen. ff. de arbit. nec in causa suae familiae, vel mouere accusationes priuatas, c. reg. itē quod Magistri Iustitiarij, & Iustitiarij regionum, vbi Io. Ant. de Nig. Potest tamen incidenter pronunciare locum delicti esse suum territorium, sed propter hoc nō acquirit ius territorij, Bal. c. super literis nu. 23. 24. & 25. de rescrip. [IVSTITIAM AVDEANT] praesumāt, inde ausi sunt, & praesumpserunt, Inn. c. cum medicinalis cir. fin. de sent. excom. [MINISTRARE] adeo quod diceretur ministrando minister, sup. const. non sine grandi. [NEC] vna negatio abundat, glo. l. si vsusfructus in ver. legatus, & l. si seruo in ver. ne quidem de vsufr. & quemad. quis vta. [ADVERSARIOS EORVNDEM] familiariū. [AD QVERELAM] interpellationem, Bal. l. cum multae rep. antiqua circa princ. C. de donat. ante nupt. vel quaestionem, glo. l. cum filiusfamilias in ver. neuter de verb. oblig. [IPSORVM CORAM SVA PRAESENTIA VENIRE COMPELLANT] caeterū impunè iubenti non parebitur, l. non distinguemus in fi. de arbitris. [NVLLO PER HOC PRAEIVDICIO FAMILIARIBVS SVIS] siue familiae suae, Paris de synd. in ver. familiaris, siue familia potestatis. [CONQVERI,
17 VEL ACCVSARE VOLENTIBVS] nam nullus prohibetur ius suū prosequi, Inn. c. illa quotidiana nu. 1. cir. med. de elect. [IN CAVSIS QVORVM COGNITIO PRAESENTI NOSTRA CONSTITVTIONE DIFFERTVR IN POSTERVM] post finitum officium, alibi post illam legem, glo. pen. l. generali de sacrosan. eccl. [GENERANDA] adeo quod interim nō currit instantia si causa fuit coepta tempore praedecessoris: & si dicti familiares vellent agere, vel de facto accusare, seu delicto ex causa de praeterito an possint, Affl. hic nu. 7. nō debet vni cum damno alterius succurri, Bald. de pace constan. in ver. amplius, post
18 nu. 2. & 3. [DE CRIMINIBVS] largè pro omni delicto capiūtur, Luc. d. l. 2. col. 2. in princ. in quib. cau. colo. [AVTEM] quae est aduersatiua, & inducit repetitionem, Alex. cōs. 117. nu. 18. vol. 6. [VIOLENTIIS] eorum qui alios accusant, dicentes se expulsos per violentiā, gl. 1. circa med. l. 1. C. de appell. [ET INIVRIIS] ex animo cōmissis, vel non iure factis, Alex. consi. 79. nu. 2. circa fin. vol. 2. [ILLIS POST ASSVMPTVM OFFICIVM ILLATIS] de quibus inf. const. eos tantum de repul. offic. [DE QVIBVS AD EOS COGNITIO] & definitio, Cap. in sua inuest. in ver. feudorū clausulae, ibi cognitione primarum, & secundarum. [PERTINET] iure aliquo, l. verbū illud pertinere, de verb. sign. [EIS] sicut omnibus de iurisdictione sua, quam exercet in homines ipsius, non in ipsam ciuitatem, Prap. de cap. qui cur. vend. in princ. col. pen. circa princ. [IVSTITIAM MINISTRARE PROCVRENT] quae nemini est denegāda, not. c. qualiter, & quando, de iudic. [DEINDE] exinde, Niz. in ver. deinde. [GENERALITER] omnia

vna

vna comprehensione comprehendẽdo, Niz.
in ver.generaliter. [PROHIBEMVS] repelli-
mus,vitamus,Luc.l.prohibitum in princ.de
iure fis. [VT IN CIVILIBVS CAVSIS] mise-
rabilium personarum, vel aliorum in defe-
ctu Baiulorum,Comitum,vel Baronũ, Gra.
const.causas num.4.& 5. [PRAETERQVAM]
fine, Arch.c.quoniam cir.princ.i 6.q.7. [DE
FEVDIS NON QVATERNATIS] planis, & de
tabula. [SEV PARTE FEVDORVM IPSORVM]
quota ipsorum, infra const.consuetudinem
prauam,in alijs. [NEC PRINCIPALITER]
in prima instantia. [NEC PER APPELLA-
TIONIS OFFICIVM SVVM ALIQVATENVS]
aliquo tenore,vel forma, Io.And.c.præsenti
post nu.2.de pœnit.& remiss.in vj. [INTER-
PONANT]& sic Iustitiarius cognoscit de feu
dis non quaternatis, & hodie etiam de cau-
sis ciuilibus, Affl.hic 9. & 10.not. num. 12.
& 13.

19 Videtur, quòd officialis debeat esse eius-
dem ciuitatis, & non alterius, iuxta illud
Genesis 19. Ingressus es vt aduena, nunquid
iudices nos. Immo si sunt exteri, efficiuntur
ciues, Ang.d.l.ciues, post num.1.de incolis.
Adeo quod qui habet officium mensurandi
ex publico, debet esse illius domicilij vbi
officio fungitur, Bal.l.certa forma not.2.de
iure fisci lib.10. Ita beneficia ecclesiastica
ciuibus conferenda sunt, & iustum est,quòd
Episcopi prouideant clericis in propria pa-
tria, Abb.c.ad decorem cir.fin.de fide.instr.
Foll.hic post num.5.& 8.circa med.

Dic,quòd illud Genesis gl.intelligit de eo
qui venit moraturus ad tẽpus, in l.pupillus
in ver. appellant de verb. sign. cum iudices
exteri non solum esse possunt,inf.const.iudi-
ces, sed dicuntur foranei, eo quod de foris
veniunt,vt aduenæ,& peregrini, gl.2.c.1.de
off.ord.in vj. Et regula huius const.procedit
in officijs secularibus,nõ ecclesiasticis,Foll.
20 hic nu.5. ciues autem à secularibus officijs
ideo prohibentur in propria patria ne ami-
cis prodesse, & inimicis obesse possint, glo.
l.fin.ff.de.off.assess.Foll.hic num.6. Alciatus
tract.præsump.1.par.præsump.37.Et sic Iu-
21 stitiarius,assessores,actorum notarij non po
terãt, nec possunt exercere officium in pro-
pria patria,Affl.& Foll.hic post nu.1.ita nõ
potest esse defensor, Bal.l.fratris num.4. ff.de
leg. nec assessor,quia facilius præsumitur do
lus in assessore,qui est iurisperitus, quàm in
potestate, Bal.l.1.in 1.rep.cir.fi.quod quisq;
iuris,vnde tenetur de imperito consilio,etiã
quod sententiæ non formentur in eius per-
sona,nec potestas exequatur, Bald.l.1.2.rep.
22 eod.tit.quod quisque iuris. Et quod dicitur
de principali, idem in substituto, qui debet
esse æque,vel magis idoneus,quàm principa-
lis, Affl.c.beneficiũ 1.not.nu.2.§ de feu.fue.
contro,inter dom.& agn.Luc.l.agentes col.
2.cir.med.de agen.in reb. & plus interdum
exigitur in vicario,quàm in principali, etiã
quod quandoque minus possit, idem Lucas
l.vnica cir.fin. de com. & archã. sacri pala.
23 Vnde delegatus Papæ non subdelegat, nisi
quibus Papa delegar, c.pastoralis in ver.su-
perioribus de offic.deleg. quia subdelegatus
talis esse debet cui possit subdelegari, c.fin.
in gl.superius de off.deleg.in vj. Bar.l.agen-
tes de præpo.agen.in reb.post nu.4.facit suo
periculo,quod facit per substitutũ, l.1.in gl.
fin.d.tit.de præpo.agen.in reb. Et si moritur
substituens an substitutus cessabit ab admi-
nistratione, Luc.d.l.agentes in fi. Ampliatur
etiam dispositio huius textus non solum in
officialibus prouincialibus,sed etiam in de-
putatis ad regendas ciuitates,terras, & ca-
stra, & non solum in oriundis, sed etiam in
habẽtibus maiorem partem fortunarum in
prouincia, Foll.hic nu.3.& 4. qui limitat vt
sup.in officijs secularibus, secus in ecclesia-
sticis nu.5.vsque ad 9. item posset ex indul-
gẽtia Principis, l.si cui ff.ex quib.cau.maio.
l.fin.C.de off.rect.prou.nec procedit in præ-
tore,l.1.C.de off.præt. & officiali perpetuo,
Bald.d.l.certa forma nu.5.de iure fisci,vt in
hac ciuitate, & regno Franciæ, Foll.hic nu.
12. nec in loca tenentibus,vel vicem geren-
tibus prædictorum,idem Foll.hic nu.2.quia
posset in subsidium,dummodo sit de iurisdi-
ctione substituentis, Baldus d.l.certa forma
24 num. 4. & quod possit esse Locumtenens in
propria patria,multa pro,& contra, Iaf.l.si
eadem nu.7.& 8. & ibi Dec.num.8.ff.de off.
assess. & quid seruetur dicitur hic in add.ad
gl.Assessor, Actuarius, Locumtenens quando
possit esse in propria patria, Paris de synd.
in ver.assessor c.1. nu.16. & in ver.substitu-
tus c.2.post num.3. Et potest officialis assu-
mere assessorem in propria prouincia, Gra.
25 hic in princ. Ita & Doctor potest aduocare
in propria patria, Affl.inf.const.Iustitiarios
1.not.sed non contra rempublicam, Bal.l.2.
C.de aduoc.diuer.iud. Et Iustitiarij possunt
committere officia hominibus prouinciæ,
sed non inquisitionem criminalem, in c.reg.
36. itẽ Iustitiarij inquisitiones, vbi Io.Ant.
26 de Nig. An dominus possit propria auctori-
tate capere vassallum delinquentem. Gra.in
c.reg.amplius. Et si nõ potest eligi officialis
nisi loci distantis per 40.miliaria,quomodo
accipiuntur, per lapidem, vel artificio geo-
metriæ? Bal.l.1.in 1.rep.in fi.si quis cautio.
27 Insuper, qui consulit vni parti, potest con-
sidere iudicis glo.d.non distinguemus §.cum
quidam in ver.idem ff.de arb. Et potest po-
testas prioribus committere vices suas, &
vbi

vbi non est commissio, consueuerunt Decuriones exercere ex consuetudine loci, Bald. in addit. 2. col. 5. circa med. ad Spec. tit. de
28 appell. Adeo quod Vicarij castrorum, qui habent aliquam iurisdictionem, possunt imponere contumacibus minas, & mulctas secundum consuetudinem loci, & fori, Baldus l. vnica 1. rep. circa princ. si quis ius dicenti non obtemp. Et si deputauerunt assessorem, possunt illum reuocare, Bal. l. iudicium soluitur 1. & 2. rep. num. 1. ff. de iudicijs. etiam quod ipsi facilius excusentur, quàm assessor, Baldus l. 1. vlt. not. post num. 9. d. tit. de leg.
29 Vltimo Magistratus habens facultatē conficiendorum actorum, l. 2. C. de magistrat. muni. an possit esse iudex, & tabellio, Bald. l. iubemus §. sane col. fin. de sacrosanct. eccl. & auth. nisi breues circa med. de sentent. ex breuilo. recit. Verum actorum notarius, qui incœpit debet perficere, Bal. l. vnica 1. rep. post num. 11. & 2. num. 5. in fi. de off. consul.
30 nisi sit suspectus, & qualiter probetur suspicio actorum magistri, Affl. hic post num. 5. sed contrariū tenet Foll. nu. 30. vsque ad 33. quod non sufficiat iuramentum, sed eligitur non suspectus sumptibus communibus, Bal. l. 1. nu. 1. in fi. C. de relatio.
31 Nota, quòd quis potest esse ciuis in duobus locis, & si in vno est originarius, & in alio incola, origo præfertur, Bald. l. si duos, post princ. de excus. tut. Quis dicatur municeps, l. etiam in glo. 1. ff. de tutelis. Item nota quid sit magistratus, & quid potestas, l. qui furere, & ibi glo. de sta. hom. l. cum qui de iurisd. omn. iud. l. 1. in ver. qui Magistratum, quod quisque iuris. Et sicut Magistratus est præses iudiciorum, ita Sacerdos præses animarum, Bald. l. 1. §. huius num. 6. post med. de iust. & iure. Vltimo Magistratus imperiti literarum sæpe eliguntur, glo. 2. quod quisque iuris. isti prohibentur habere familiares in loco administrationis, alibi non debent auocari ab officio, nec subtrahi famulatus seruorum, Bal. l. non alias 1. rep. in fi. ff. de iudicijs, cum distinctione si habuit ante, vel post, Foller. hic num. 33.

Qualiter Iustitiarij se gerere debeant in prouincia sibi decreta.

SVMMARIVM.

1 *Factum vltra commissa non valet.*
2 *Debet, importat necessitatem.*

1 Quia factum vltra sibi commissa non valet, Bal. l. si pupillorum §. si prætor in fi. ff. de reb. cor. ideo continuando quæ pertinent ad officium Iustitiariorum, vt Afflict. hic, dicitur [Qualiter Iustitiarii se gerere] per se, vel alios, Io. And. c. sciant num. 1. in fi. de
2 elect. in vj. [Debeant] quod necessitatem importat, idem Ioan. And. c. non solum in princ. de appell. in vj. [In Provincia Sibi Decreta] ad tempus, non in perpetuum demandata, Niz. in ver. decretus, quod quomodo fiat ponitur in nigro.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas est res antiquissima, habet insignia diuersa.*
2 *Iurisdictio duplex, nata, & data.*
3 *Iustitiarij à iustitia deriuant, qua fieri quoad omnia debet.*
4 *Kalendæ primi dies mensium dicuntur, & qui idus.*
5 *Continuum dicitur etiam si habuit aliquod interuallum.*
6 *Cognoscit interdum vnus, & alter punit.*
7 *Impensa pertinent ad quem spectat honor.*
8 *Vassalli non auocantur pro primis causis, & causa remittuntur.*
9 *Fragantia delicta, & reperiri in fraganti sunt diuersa.*
10 *Modus sine modo est in dilectione Dei.*
11 *Crimina vndecunque claruerint sunt punienda.*
12 *Remissio non fit ad locum delicti, quomodo fit, num. 26. & 27.*
13 *Verba desinentia in osus, significant plenitudinem.*
14 *Conuincitur delinquens confessionibus testibus, vel instrumentis.*
15 *Peccatum successiuum est grauius, & grauiori pœna punitur.*
16 *Delinquens habet testimonium veritatis contra se.*
17 *Officialis habens arbitrium generale, non potest constituere salarium.*
18 *Fur punitur vbique reperitur cum re*

re furtiua, secus si cum pretio.

19 *Iudex si dubitat impediri, cogit inquisitum ad renunciandum.*

20 *Temerariè, contra ius, temeritas, & temere quid.*

21 *Consuetudines seruari prouinciales magnificant.*

22 *Iustitia debet fieri omni tempore, etiam sine solennitatibus.*

23 *Forus in criminalibus est locus delicti, in ciuilibus locus domicilij.*

24 *Contrahere quis dicitur vbi constituit se soluturum.*

25 *Delictum tres fores, totidem iudices, & in tribus locis cognoscitur.*

28 *Delinquens an, & quando remittitur per superiorem.*

29 *Clericus à laico remittitur suo iudici in quacunque parte iudicij.*

30 *Remissio an fiat in contractibus.*

31 *Imperator vbique, dux exercitus vbi moratur cum exercitu punit.*

32 *Fur vbi cum furto deprehenditur punitur.*

33 *Bannitum insequi, & capi in alieno territorio potest.*

34 *Fragantia vnde, & quæ grauia sint delicta.*

35 *Fur, & latro differunt, & eorũ pœna.*

36 *Delinquens vbi punitur.*

37 *Mittens sagittam, vel mandans delinqui potest in vtraque puniri.*

38 *Regere, & gubernare differunt.*

1 VSTITIARII NON PER KALENDAS] dignitas est res antiquissima, Bal. l. 3. §. sed & si quis post nu. 8. commu. de leg. cuius insignia quædam dicuntur dignitatis, alia denotãtia dignitatẽ, Abb. c. antiqua 1. not. nu. 9. & 10. de priuileg. l. proconsules de off. procons. & leg. Insignia propriæ dignitatis potest quis deferre in quocunque loco, Bal. l. 1. de offic. procons. & leg. Illa quæ denotant dignitatẽ non possunt deferri extra limites propriæ iurisdictionis, per ipsa enim notatur iurisdictio, vel præeminentia, Abb. c. 1. num. 4. de auct. & vsu pall. Ita ad dignitatẽ potestatis iudiciariæ pertinet habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiam, & subiectionem inducũt, D. Th. 3. par. de Sacram. q. 104. alias 73. art. 1. Ista quæ feruntur in loco, significant quod locus in quo portantur subiacet iurisdictioni insigniti, Abb. c. pen. nu. 8. cir. med. vbi Ant. de But. in fi. d. tit. de auct. & vsu pal.
2 Inde iurisdictio duplex, nata, quæ competit ratione territorij, & data quæ competit ratione personæ, seu priuilegij personalis, Bal. l. ingenui C. de inge. & manu. Vnde consuetudo inoleuit quod Reges, & Principes quos reuereri oportet, pretiosioribus vestibus ornentur, & ampliores, & pulchriores habitationes possideant, D. Th. 1. 2. q. 102. art. 4. col. 2. nam amictus corporis enunciat de homine, Eccl. 19. Quidquid fit suscepti fasces non patrocinantur indigno, Bal. l. barbarius 1. rep. col. 3. post med. de off. præto. sed tenetur sui copiam omnibus præbere, præter necessarias horas comestionis, & somni, inf. in const. Baiulos omnes de ferijs, & salarijs, & non per Kalendas curias regere, & alia, vt in tex. qui diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit
3 [IVSTITIARII] quorum nomina à iustitia deriuant, & iustitia se habet ad omnes causas tã criminales, quàm ciuiles, Pernus cons. 5. col. 3. in fi. Præsules, c. ex ore de priuil. seu Barricelli, qui mittuntur ad compescendos facinorosos, & ius dicunt si negocia non recipiunt dilationem, Bal. l. fin. 1. rep. circa fi. de iust. & iure. & abesse dicuntur causa publicæ vtilitatis, Bal. l. qui mittuntur §. quæsitum ex quib. cau. maio. [NON PER KALENDAS] idest certis determinatis diebus, nam
4 Kalendæ dicuntur primi dies mensium, Foll. hic nu. 3. sed omni tempore, Iser. & Affl. hic, iuxta illud Psal. 105. Confitemini Domino. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. De Kalendis, & idibus l. dicere, & l. Celsus ff. de arbitris. [VT ASSOLENT] soliti erant facere Iustitiarij per prouincias, quia ista erat obseruatio Paganorum, c. non licet 26. q. 7. Affl. hic 1. not. [HACTENVS] c. 1. de deposito. c. quod Dei de sta. mon. l. 3. in ver. hactenus de in rẽ ver. adhuc, etiam, c. postulastis §. fin. de cler.
5 excomm. minist. [SED CONTINVE] quod dicitur etiam si habuerit aliquod modici temporis interuallum, Abb. c. cum causam nu. 2. de elect. [CVRIAS] c. quanto de offic. ord. quas Romani partes appellauerunt, l. 2. in princ. de orig. iuris. [PER SE, VEL ALIOS IVDICES SVOS] cum audientia non habeat iurisdictionem radicatam, sed ministerium, Bal. l. 1. §. qui mandatam 1. rep. circa princ.
6 de off. eius. sic interdum vnus cognoscit, & alter pronunciat, Bal. l. vni. 1. rep. nu. 7. q. 11. & 12. de off. consu. [QVIBVS NIHIL] i. non, glo. l. qui foueas in ver. nihil, ad leg. Aquil. [ALIVD] contrarium, gl. l. 1. in ver. alio ff. de cond. inst. [QVAM AVDIENTIA QVAESTIO-

NVM

nvm Debet Committi]alias propter enormitatem delicti non concedenda conceduntur, Bal.l.1.2.not.de prec.Imp.offer. nã istis regulariter non potest committi,solnm audientia,non determinatio quæstionum,Affl. hic post nu.5.& qui habent tolam cognitionem,non possunt pronunciare, Baldus l.2.in princ.de sent.ex breuil.recit. Nec officialis potest committere assessori, vel actorum notario vt regat curiã, sed potest sine illis decidere,Affl.const.seq.nu.6.& 7. [Sed Reges Debent Cavsas]de quibus cognoscere possunt,Gra.hic [Avdiant]examinent,idẽ Gra.hic. [Et Decidant] quia habent iurisdictionem ordinariã, quam dat consuetudo, gl.l.& quia in ver.nec ipsa de iurisd.om. iud. [Civitates,Et Loca Svarvm Ivrisdictionvm Continva]assidua horis competentibus, Ant.de But.c.1.nu.2. de off.Archipresb. [Discvrsione]proprijs expẽsis,
7 quia ad illum spectant impensæ ad quẽ pertinet honor, Bal.l.regula §.si quis in fi.ff.de iur.& fa.ign. Et Iustitiarij, ac alij officiales studere debẽt vt quo minus possint subditos grauent in itineribus,& expensis, Foller.hic nu.21.Vnde milites,familiares,& stipendiarij non accipiunt paleã,& alia, sed Magistri iurati assignant hospitia, vt in c.regni 48.& seq.item stipendiarij, vbi Io.Ant.de Nigris. [Perqvirant]ciuitates,& loca causarum, Bal.l.ex hoc iure nu. 12.cir.fi.de iust.& iure. Et si datur potestas alicui in diuersis prouincijs, seu ciuitatibus, potest facta vnius ciuitatis cognoscere in alia, Abb.cap.nouit nu.1. de off.leg. Et an possit citare prouinciales in remotis partibus,&quid possit accipere vltra domũ lectos,& paleam, Io.Ant. de Nig.c.25.hac edictali. [Provincialivm Dispendiis]quæ in curia morando impenduntur,Luc.l.3.circa med.de specta. [Ipsos Ad Remota Loca Propter Ivstitiam
8 Non Vocando] vnde emananerunt plures pragmaticæ, quod pro primis causis non liceat euocare vassallos extra districtum proprij incolatus, & appellationes à sententijs audientiarum ad Magnam Curiam, vel Sacrum Consilium à ducatis centum infra remittantur ad easdem audientias,quæ procedant cum consilio partibus non suspecti, & quod Barones non trahant vassallos extra territorium,nec à vassallis exigant angaria, & perangaria, Foll.hic nu.22. vsque ad 27. ita Iustitiarius non debet vocare subditos ad remota loca,nec inquisitos potest post se trahere per prouinciã, vt in c.reg.42. quod decretam,& 47. item Iustitiarij delatos,vbi Io.Ant.de Nigr. [Qvanto Salvbriter] saluberrima prouisione, vt const.præcedẽti. [Poterunt Parcituri] concessuri,vel remissuri, Nizol.in ver.parco. [Fragantia
9 Maleficia] de recenti commissa, vel quæ nulla tergiuersatione celari possunt, & differt quod delictum sit fragans, vel quod delinquens capiatur in fraganti, glo.Iser.Affl. & Foll.hic nu.27.vsque ad 31. quæ sine accusatore,vel denunciatore sunt notoria,glo.& Affl.hic. In quibus potest procedi ex officio, Gra.hic,& const.seq.nu.8.cir.med.Et potest quilibet capere, Luc.l.1.col.5.cir.fin. de deserto. Et quid sit deprehẽdi in crimine,Bal. l.ictus fustiũ col.2.post med. de his qui not. infa. Ratione casuum emergentium possunt iudices ordinarij leges trãsgredi,& propter periculum tumultus culpabilis punire pœna mortis absque processu ordinato, Bald.c.1. num.5.& 10.de constitutioni. Etiam quod in notorijs nullæ sint partes iudicis, nisi quoad sententiam, verum est in disceptando,secus in fundando iudicium per citationem, vel requisitionem, idem cap. ab excommunicato num.15. de rescriptis. Iste condemnatur sine processu, adeo quod nec loqui potest, Gra. cap. regni in accusatis num.2.& 3. quia in notorijs criminibus,vel quasi, iuris ordo, & solemnitas non seruatur, Baldus l.2. num.10. de exactor.tribut.
10 sicut est modus sine modo in dilectione Dei, D.Thom. 2.2.quæst.27. art. 6. [Non Vlterivs Protrahant] nam ad euitandum scandalum punire pernicatur, deinde scribere, l.si quis filio §.hi autem in fine de iniusto, rupto, & irrito testamento. Et ratione scandali causa dicitur magis ardua, Baldus cap. pastoralis num.6. post medium de rescriptis. Vltra quod omnis sententia in dubio videtur habere executionem paratam, Baldus l. 1. num.9. de executione rei iudic. [Sed Ipsa In Locis In Qvibvs Ea Pertractata Repererint Pv-
11 nientes Maleficos] quia crimina vndecunque claruerint, sunt punienda, vt malorum refrænetur audacia, in cap. regni cura nobis specialis, adeo quod latro vbi capitur potest statim furcha suspendi, Baldus l.2. post num.4. de sententia ex breuili. recit. Rationem ponit Speculat.tit.de competente iud.aditio.§.1.num.3. Abb.cap.fin. 2.not. in fi. de purga. cano. Et potest persequi malefactor in aliena prouincia per quindecim miliaria, in cap.regni diu iam. Et is cognoscit apud quem commissum est delictũ, quia huius priuilegium omne aliud excludit, Hostiensis in summa de accusatio. §. qualiter in accusatione col. 3. in princ. Et fit remissio ad locum delicti, si petitur, alioquin ipse puniet,Bal.in add.vlt.ad Spec. post princ. d. tit. de competen. iud. aditio. & l.1.post num.2. vbi de crim.agi oportet.

Iura autē quæ loquuntur de ista remissione
citat addit.ad Spec.prædict.in rub.& §.3.de
12 remiss.sed hodie de consuetudine non fit re-
missio,Bal.l.1.num.14.in fi.C.de hæred.inst.
c.nonnulli nu.12.in princ.de rescriptis,add.
præd.ad Spec.d.tit.de comp.iud.aditio.§.1,
ibi concord.post med.Priuato autē licet ca-
pere malefactorem, non vt remittat, sed vt
iudici repræsentet, Gra.inf.const.clementiæ
nu.6. [Vt Puta Famosos] plenos infamia,
13 nam verba desiuentia in osus, designant ple-
nitudinem, Bal.l.2.§.fin.de his qui not.infa.
Vnde famosi,qui fecerunt tot furta,æstimā-
tur grassatores, Bal.auth.sed nouo iure,post
nu.3.de ser.fug. Inde famosa,quæ de iure in-
famant,Bald.l.1.col.1.in fi.C.de iure dotiū.
[Latrones] c.ex parte, lo primo,de verb.
sign. publicos, vel nocturnos, & eorū pœna,
c.inter alia, vbi Abb.nu.5.post nu.20,21.&
31.de immun.eccl.& latrunculos,qui aucto-
ritate iuris capiuntur, & fiunt serui, sed non
capientium, sed pœnæ, Bald.l.1.nu.24.C.de
hæred.inst.[Et Fures]qui ponuntur vt spe-
cies differentes,Bal l.congruit 2.rep.in fi.de
off.præsid. [Qui Maleficia Sua Nulla
Neqveunt Tergiversatione Celare]
14 qui delinquens est conuictus, vel confessus,
conuincitur enim testibus,seu instrumentis,
vel per indicia indubitata, Foll. hic nu.33.
& Affl.nu.8.adeo quod cōuicti dicuntur,qui
nō possunt negare crimen,Iser.hic post med.
intantum quod nō dantur defensiones, Affl.
hic nu.11. Et præfectus vigilum in facinore
deprehensum, summo supplicio afficiebat,
l.pen.ff.de cond.cau.data. si dilatio pericu-
losa videbatur, l.pen. vbi Bal.de dam. infe.
nam temporis interuallum, multa cōmoda
affert,Foll.hic nu.28. alias remittebat,l.per
omnes,& seq.de defens.ciuit.[Publicorum
Itinerum Aggressores] stratarum publi
carum aggressores,Affl.hic post princ. [Seu
Quolibet Recentes, Et Publicos Ho-
micidas] quia antiqua non puniunt morte
naturali, Affl.hic 4.not. alias ex post facto
nō decrescit obligatio,l.si iustissime de ædil.
15 edi.l.si diutino de pœnis. Et peccatum suc-
cessiuum est grauius, & grauiori pœna pu-
nitur, Abb.c.cum in ecclesiæ 2.not.& c.non
satis de simon. [Per Nemora Forsitan
Fugitivos, Vel Aliter Latitantes]
fugisse enim intelligit, qui latitat vt fugiat,
Bald.l.1.nu.9.in fi.C.de ædil.act. vocationi
iudicis nō obedientes,Abb.c.consultationi-
bus nu.6.in fi.de off.deleg.[Ob Conscien-
tiam]scientiā cum veritate.Affl.hic 7.not.
sicut sciūt,gl.l.nulli in ver.pro sua de Episc.
& cler.[Criminum Patratorum]in publi
cum conscientia læsa producendo, sup.cōst.
16 inquisitionibus. vnde qui facit maleficium,
habet testem veritatis contra se,Affl.hic,&
7.not.[Per Se, Interdum Per Alios] vnde
priuati capientes delinquentes, non debent
eos occidere, sed iudici exhibere, l.fin.C.de
malef. & mathem. & sic contra insignes la-
trones,disrobatores stratarum,incēdiarios,
violentos raptores, notabiles, & famosos
proceditur ex arbitrio, iustitiam solum ha-
bendo præ oculis, Arno.comm.115.& 116.
[Expensa Etiam Si Viderit Expedire
De Curiae Nostrae Pecunia] etiā quod
17 potestas, quæ habet arbitrium generale non
possit constituere salariū, Ang.l.vn.de prob.
sala.posset tamen vt capiatur malefactor,de
iure communi capiens delinquentem, debet
consequi expensas, add.ad Bald.l.is pētes in
ver. publicum C. depositi. licet multa quæ
expediunt reipublicæ, fiunt priuatis expēsis,
Io.And.ad.Spec.in rub.col.2.cir.med.de in-
iurijs. & fit expensis petentis, eo quod eius
interest, Baldus l.prætor §.fin.ff.de edendo.
[Diligentissime] inuestigatione exactis-
sima, sup.const.si damna clandestina. [Per-
quisitos] etiā in territorio alieno, vt sup.
18 cum cōtra furem possit procedi in omni lo-
co vbi cū re furtiua resider, Bal l.qui furere
1.rep.de sta.hom. nisi vendidisset,etiā quod
secum asportaret pretium, in l.vnica nu.14.
cir.fi.de cōfessis.[Nullis Dilationibus]
quia quādo constat de maleficio, iudicea de-
bent esse prompti ad puniendum, Bal.l.si ita
vulneratus 1.rep.ad leg. Aquil. alias si negli
gunt, ipsi puniuntur, Bal.l.vn.nu.3.C.de mo-
nopolijs, cum velox pœna cōsumet sceleratos,
idem Bal.l.fin.nu.16.cir.med.C.de ædili
actio. [Si Accusationum Solemnitatibus] de quibus in l.libellorū de accus.[Ex-
pectatis, Si Deferentes, Vel Accu-
santes Defuerint] absfuerint [De Pro-
vincia] inf.const. accusatorū temeritatem
[Poenae Legitimae] a lege expresse, Io.
And.c.statuimus nu.2.cir.med. de pœnit. &
remiss. in vj. iuris ordine non seruato, vt in
c. regni iuris censura, vbi Io. Ant. de Nig.
[Severitatis] mortis naturalis [Extir-
pent] punient, Affl.hic 12.not.nā nihil pro-
dessent iudicia, & sententiæ nisi forent qui
executioni mandarent, sed omnes gerere re-
cusant, nisi magna capiant emolumēta, quia
inde magnæ proueniunt inimicitiæ, Arist.
6.Polit.8. Vnde factis probationibus iudex
19 festinare debet, & si dubitat impediri, cogit
inquisitū renunciare dilationibus, & exequit
nō obstante rescripto contra solitū impetra
to, Bal.l.cū reis, & l.si vindicari C.de pœnis,
quolibet dic etiā feriato mittēdo ad furcas,
l.prouinciarum, vbi Bal.C.de ferijs, secundū
statutum, & consuetudinē loci delicti, idem
Bal.l.1.vbi senat.vel clar. auth.sed nouo iu-
re

re nu.3. post med.de fer.fug. [NEC PRAE-
20 SVMPTIONI TEMERARIAE] & sic cōtra ius,
Abb.c.2.post nu.4. de appell. alibi temere,
c.ad nostrā C.de prob. l.eum quem de iud.
& temeritas quæ coercet,Bal.l.extat 3.rep.
post princ.quod met.cau.,eum insolentia ad
nullū obsequium vtilis sit, nisi forte ad illū,
Arist.2.Politic.7. [PER NOS, NOSTRVMQVE
OFFICIALEM CREDATVR] affirmatur,Pau.
de Cast.cōs.372.col.4.cir.n.1.vol. [ATTRI-
BVI]ascribi,Niz.in ver.attribuo.[ID QVOD
OFFICII SVI DEBITO]ex institutis,vel mo-
ribus agenda, Loffr.cons.21.num.12. [AD
PLENITVDINEM SVAE FRAGILITATIS AD-
IVNXERIT] nostris constitutionibus, quod
ex debito sui officij incumbit,secundum ple
nitudinem suæ fragilitatis, quantum homi-
ni est possibile, §.sed etiam,auth.quo.opor.
Episc.iustitiam faciat, Affl.hic nu.2.in fi.
21 Contra, debet seruari solitum,nam prouin
ciales magni faciunt sibi consuetudines ser-
uari,l.obseruare de off.procons.& leg. Vnde
propter consuetudinem nostræ gentis Lon-
gobardorum legem impiam euitare non
possumus, l.1.in fi.de monomachijs in Lon-
gobar. Etiam,quia nulla consuetudo suppo-
nit Regi,l.pen.qual.iud.iud.deb.in Longob.
Responde, ꝙ Imperator vltra generalem
derogationem consuetudinum istis constitu
tionibus aduersantium,sup.1.const.§.fin.hic
ademit in specie dum voluit quod continuè
Iustitiarij per se, vel alios curias regant, &
non per Kalendas,sicut hactenus.
22 Et sic nota,quod iustitia debet fieri omni
tempore, Affl.hic 1.not. exceptis diebus fe-
riatis,secus in latronibus insignis, contra
quos proceditur etiam in diebus Paschali-
bus,non seruatis solennitatibus, Gra.& Io.
Ant.de Nig.in c.reg. prouisa iuris sanctio,
nam propter enormitatē delicti permissum
est leges transgredi,auth.præd.sed nouo iure
post nu.3.de fer.fug. & ordo est non seruare
ordinem, vel dicitur ordo irregularis, idem
Bal.l.1.post nu.4.ne filius pro pat. vnde non
obstante appellatione sententia lata contra
conuictum sponte confessum, vel repertum
in fraganti exequi debet, Bald.l.vnica post
nu.10.C.ex deli.defun.in quan.hære.conue.
Ita si appellatio est notoriè calūniosa, Gra.
c.reg. accusatis nu.4. vel si est deprehensus
in crimine seditionis, tunc absque ordine iu
diciario punitur,Bal.l.fin.1.rep.nu.2.de rer.
23 diuis. sed non in omni loco,nam in crimini-
bus forus est locus delicti, in ciuilibus sortit
forum ex domicilio, Bal.l.de quibus 1.rep.
nu.25.post med.ff.de leg. vnde æquiparantur
maleficia,& contractus quantum ad forum,
Bal.l.pen. 1.rep.circa fin. de iurisd.om.iud.
Et ratione rei delicti, vel contractus quis
conuenitur,vbi res sita est,deliquit,vel con-
traxit, Abb.c.3.c.si diligenti nu.27.c.postu-
lasti 1.not. & c.fin.de fo.comp. c.fin. 4.not.
ne cler.vel mon. c.post miserabilem in fi.de
24 vsuris.Et dicitur ibi contrahere vbi consti-
tuit se soluturum, & tunc sortitur forum in-
declinabile,Bal.l.si quis in cōscribendo post
nu.2.C.de pact. vel si dixit vbique posse con
ueniri, Spec. d.tit.de comp.iud.aditio. §.1.
nu.18. Sed an ratione contractus posset dici
subditus,sicut ratione delicti,Bal.l.omnium
ff.de iudicijs. Potest autem iudex mittere in
possessionem bonorum alibi sitorum, Spec.
tit.de primo decreto §.4.nu.2. Et proroga-
tur tacitè iurisdictio si contrahit, vel pro-
mittit solutionē in aliquo loco, Arno. c.11.
practicæ iudiciariæ,sed pro primis causis nō
extrahitur à proprio domicilio, vt supra,
pro secundis a prouincia propria, Arnon.
epito.71. verum debet opponi a principio,
alias si cœpit soluere,vel consentijt,non po-
test, Bal.l.si fideicōmissum §.fin.& l.sed & si
1.rep.in princ.ff.de iudic. Et si habet decli-
natoriam fori, quæ perditur tribus modis,
25 Bal.rub. si a non compet.iud. Effectus verò
qui nascitur ratione delicti, Abb.c.fin.nu.6.
& 7. de foro comp.est, quod in tribus locis
cognoscitur, & punitur delinquens, add.ad
Spec.tit.de comp.iud.adi.§.1.ibi & sequitur
circa med. tres sortitur iudices, Bald.l.1.in
princ.vbi de crim.agi oport. videlicet iudi-
cem delicti,domicilij,& originis, Bal.l.exe-
cutorem nu.23. de execut.rei iud. in tribus
locis cognoscitur, idem Bal.1.rep.l.1.nu.4.
cir.fin.ff.de iudicijs. Verum si condemnatur
in loco originis, non remittitur ad locum
delicti, nam remissio fit condemnandi, non
condemnati, sed non obstante cōdemnatio-
ne potest banniri in loco delicti,Bal.d.l.exe
26 cutorem. Vnde delinquens si recessit a loco
delicti,debet ad illum locum remitti,præce-
dente summaria cognitione, Abb.c.fin. nu.
15.& seq.de foro comp.Nam de maiore cri-
mine non debet cognoscere ordinarius, sed
ille in cuius territorio delictum est cōmis-
sum, Bald.c.nonnulli nu.13.post med.de re-
script. Dicitur ordinarius, qui iure proprio
potestatem habet,transit ad successorem,est
in rem scripta, & perpetua, in c.cum terra
num. 4. circa med. de electione. Et iudex
territorij potest repetere malefactorem ca-
ptum per alienum iudicem in territorio suo,
c.ex parte,lo primo,vbi not.Abb.de ver.sig.
nam ratione delicti factus est de foro illius
in cuius territorio deliquit,Spec.tit.de lega
to §.nunc,lo terzo,post nu.11. adeo quod si
natus in castro meo, deliquit in tuo, & ibi
condemnatus soluet, non possum condēna-
tionē repetere,quia cum esset per me remit

tendus ad locũ delicti, ad illum pertinet con
demnatio, & commoda, quæ ex delicto pro-
ueniunt, Bal.l.1.in fi. si a non comp.iud.nam
pro delictis cõmissis extra territorium non
fit remissio, nec cognoscit Baro, etiam quod
habeat primas, & secundas causas nisi ha-
beat priuilegium cũ derogatione, auth.qua
in prouincia, Foll.sup.const.Capitaneorum
nu.29. Et sic iudex domicilij an possit sub-
ditum alibi delinquentem punire, Abb.c.1.
27 nu.6.8.9.& 10.de rapto. Quomodo olim, &
nũc fit remissio, Bal.l.hæres absens §.1. post
nu.2.& 2.rep.cir.fin.ff.de iud. Hodie cõmu-
niter fit, & an valeat consuetudo, quod non
fiat, Abb.d.c.fin.nu.33.de fo.comp. De con-
suetudine non fit nisi in terris, quæ sunt sub
eodem principatu, Bal.cum add.ad eum l.2.
nu.2.post med.de ser.fug. Vnde qui cõmittit
homicidium in castro Spoleti, quod habet
Prætorem; qui est sub Præside Ducatus, ad
ipsum castrum etiam per Præsidem est remit
tendus, Bal.l.fin.cir.fin si a non compet.iud.
In omnibus causis, & ab omnibus iudicibus
si non fit, an teneantur, Bal.d.l.si quis in con
scribendo nu.8.& 9.de pact. Et fit remissio
ad iudicẽ competentem, videlicet iudicem
rei, l.si quondam vbi Bald. C.de adulterijs.
Et remittitur cum custodibus suis expẽsis,
Bal.l.generaliter §.his de præsentibus in fi.
C.de reb.cred.& iureiur. & l.1. C.de exhib.
& transm.reis. Expensis petẽtis de quo fuisse
interrogatum a Iustitiario Apuliæ, dicit idẽ
Bal. c.nonnulli nu.9.circa med. de rescript.
vna cum actis, sicut quãdo remittitur iudici
ad quem, Bal.l.minime C.de appell. Affl.&
Foll.d.const.Capitaneorum nu.72.& agitur
corã iudice appellationis, & eius foro, Bal.
auth.qua in prouincia nu.6.vbi de crim.agi
28 oportet. & sic si conceditur iurisdictio cum
vassallis, non circumscribitur territorio: in
priuilegio si nulla iurisdictio reseruatur, &
si vassalli delinquunt extra territoriũ, si est
præuentum fit remissio per Regiam Curiã;
secus si iurisdictio est circumscripta territo
29 rio, Minad.decis.18. Quid in clerico quando
remittitur a laico suo iudici, Bal.Leos §.su-
per his d. tit. de appellat. virtute priuilegij
quod habet Ecclesia ab Imperatore, in quã-
cunq; parte litis possunt litigantes petere se
remitti ad iudicẽ ecclesiasticum cum muni
mentis causę, Abb.c.super nu.4.de appell.&
tunc transfertur iudiciũ, & instantia de vno
iudice ad alium, Bal.d.l.sed & si §.pen.& 2.
30 rep.cir.princ.ff.de iud. Verũ in contractibus
non habet locum remissio, sicut in delictis,
Abb.d.c.fin.nu.37. de foro comp. vel habet
locum, Spec.d.tit.de primo decre.§.4.nu.2.
cum per contractum forum sortiatur, Arist.
3.Pol.1. Foll.d.const.Capitaneorũ, vbi facit
nonnullas conclusiones circa remissionem
prædictã, nu.20.& seq.& 125. Imperator pu-
nit subditos vbique delinquẽtes, quia est do-
minus mundi: inferiores quia habẽt terram
limitatam non possunt punire delinquentes
extra territoriũ, Bal.l.2.in prin de eunuchis.
31 Dux exercitus potest condẽnare delinquen-
tem in territorio alieno vbi moratur cum
exercitu, Bal.l.3.nu.3.de off.præt. Deprehen
32 sus cum furto, vbi deprehendit debet puniri,
quia portando rẽ, videtur prorogare iurisdi
ctionẽ de loco ad locum, nã iurisdictio ęqui-
paratur dominio, Bal.l.si abducta C.de furt.
punitur criminaliter, nec punitus relaxatur
nisi furtum restituat, Bal.in add.ad Spec.vlt.
in princ.tit.de execut.sent. Vnde caueãt cu-
stodes carcerum ne talem sic condemnatum
dimittant, nisi prius sit satisfactum fisco, &
parti, Bal.l.3.cir.fin.C.de cond.ob turp.cau.
33 Bannitum licitũ est capere in alieno territo
rio, Bal.l.sicuti §.Aristo si seruitus vẽd.nam
potest insequi per quindecim miliaria extra
prouinciã, vt sup.& Arno.in epir.68. Supe-
rior non cognoscit de delicto facto in terri-
torio inferioris, quia semper suus inferior
est, Abb.c.1.nu.12.de rapto. Ita ratione deli
cti non sortitur forũ si Archiepiscopus delin
quit in territorio, vel diœcesi sui suffraganei,
quia non dicitur delinquere extra terminos
suæ iurisdictionis, & minus dignũ cedit ma-
gis digno, Arno.92.comm. Nec corã Princi-
pe habet locũ declinatoria fori, Bal.l.proxi
me col.2.in princ.de his quæ in testa.delen.
34 Vltimo delicta fragantia puniuntur in loco
delicti, vt hic: vnde dicantur fragantia, Foll.
hic post nu.33.& 34. vel grauia cum habea-
mus leuia, grauiora, & grauissima latroci-
nia, computantur inter magna scelera, Abb.
c.tuæ discretionis, post num.3. & 2.not. de
35 pœnis. Inde fur, & latro differunt in iure,
sunt sinonima, Abb.vbi sup.& c.2.1.not.c.3.
cap.suscepimus, c.tua nos §.ad vltimum in
princ.de homic.volunt.c.2. 3.not.de furtis.
Quæ autem pœna sit furis, & quæ latronis,
Abb.c.fin.circa fi.d.tit.de furtis. Furcarum
pœna propriè est furum, Cassan.consuetud.
Burg.rub.1.§.5. zil in perdra la via, num.3.
Aluar.& Affl.§.publiei latrones, de pa.ten.
Quid in latronibus, gl.in c.si quis fortitudi-
nem 23.q.3. & in loco delicti, vt hic, quia
delinquendo se astrinxerunt foro, Bal.l.nul-
36 lum nu.5.in fi.C.de testib. Facit pro iudici-
bus, qui mittunt furem ad suspendendum in
loco vbi fecit furtum, Bal.l.vni.in princ.de
Nili ageri. non rump. alij in loco iustitiæ,
Ang.& Aug.tract.malef.in ver.vsque ad lo-
cum iustitiæ, alibi seruus super foueã ipsius
mortui appenditur, l.1. de culpis seruo. in
Longobard.vel in loco consueto per manum,
licet

licet quandoque propter agnatos dispensatur, quod exequatur clam, Affl. const. monomachiam 6. not. post num. 10. regulariter in loco delicti, l. si cui §. idem, & §. fin. l. fin. de accusatio. l. si maritus §. 1. ff. de adult. l. capitalium §. famosos de poenis, & l. 3. ff. de re mil. Semper tamen expensis curiae iustitiari debent malefactores, Bal. l. 2. quibus ex cau. serui pro praem. libert. accep. Et condemnatos à suo iudice ad mortẽ, nullus debet violenter accipere, D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 12.

37 Quid si emittens sagittam ab vno loco, percudit in alio, vel mandauit in vno loco, & est executum in alio, seu deliquit in confinibus, in quo loco dicatur deliquisse, vt fiat remissio, dixi sup. in const. si damna clandestina, & dic, quod erit locus praeuentionis, quia in vtroq; loco deliquit, Abb. in d. c. fin. nu. 25. vsque ad 28. de foro comp. in c. 1. nu. 1. & 2. de praesump. Affl. sup. in const. asperitatem nu. 9. in fi. facit quod dicit Abb. in c. fin. nu. 11. de immu. eccl. c. patentibus nu. 5. & c. tuarum nu. 8. de priuil. Bal. in l. iurisperitos §. 1. de excus. tut. in l. 1. §. in initio post nu. 7. de off. praef. vrb. in l. arbor 1. & 2. rep. ff. comm. diuid. in l. 3. §. 1. 2. & 3. quaest. ff. de iureiurando.

38 Secundo nota, quod regere propriè refertur ad alios, gubernare ad se, vnde gubernare respicit partem oeconomicam, regere politicam, Ant. de Butr. in c. 3. in 2. not. de aeta. & qualit. Statuta autem poenalia an ligent delinquentes extra territorium, Bal. in l. fin. 1. rep. q. 2. de iurisd. omn. iud. & an de eo delicto possit inquiri, Bal. in l. quemadmodum 2. rep. in princ. ad leg. Aquil. dic, quod iura dant iurisdictionem in persona ratione delicti, c. 1. 3. q. 6. c. fin. d. tit. de foro compet. Et ligatur non solum corpus, sed anima, & quomodo punitur, secundum statuta, vel ius commune, Abb. in d. c. 1. nu. 4. & 7. de rapto. Vbi, & quando sit defensio, Bal. in l. fin. 1. & 2. rep. de noxali. Et remissio non sui iudicis vt valeat oportet quod suus iudex specialiter id concedat, addit. ad Spec. in tit. de indulg. & remiss. in ver. dicitur. Quid in contractibus, vltra superius dicta, Bal. in l. 1. circa fin. de eo quod certo.

SVMMARIVM.

1 *Dilationes fauore dotis legatorum, & causarũ criminaliũ abbreuiantur.*
2 *Causa ponitur pro processu.*
3 *Iudicij solennitates non omittuntur, ne processus irritetur.*
4 *Examinatur causa prout eius natura requirit.*
5 *Terminus etiam quod detur ad aliquid faciendum, debet expediri quamprimum potest.*
6 *Iudici si imponitur poena nõ expediẽdo causam, intelligitur si pars petierit.*
7 *Iudex vt constituatur in mora requiritur trina monitio, & protestatio.*
8 *Necessitas facit probabile, quod alias non esset.*
9 *Dilatio nominationis per infra, et extra regnum quanto tempore duret.*
10 *Iudex in multis praefingit terminũ.*
11 *Dilatio debet esse sine damno.*
12 *Omissum simile expresso, pro expresso habetur.*
13 *Damnum est cogere, quia eius loco perdit liberum arbitrium.*
14 *Peregrinatione efficiuntur mendici, & pauperes.*
15 *Mentitur quis de facili propter lucrũ.*
16 *Actorum magistri grafferij dicuntur.*
17 *Pecunia est quidquid habẽt homines.*
18 *Pondus dicitur eo, quod in statera pendet, abusiuè libra est.*
19 *Olim, tria tempora significat.*
20 *Dies intelligitur inclusa nocte.*
21 *Apocha quid, & quid antapocha.*
22 *Debitor potest cogi ad faciendum creditori instrumentum authenticũ, ita si soluit, potest cogere creditorem ad faciendum quietationem.*
23 *Debitor non cogitur pro vno debito facere plures cautelas.*
24 *Haeres cogitur facere quietationem eius, quod solutum est defuncto.*
25 *Iudex non debet festinare, sed cognoscere donec instruatur.*
26 *Arbitri tenentur vigore statuti terminare causas infra trimestre.*
27 *Statutum si stringit iudicem ad determinandum infra certum terminum, quid faciet.*
28 *Causa potest committi per superiorem decidenda infra certum tempus.*
29 *Iudex potest cogi per superiorem suum ad causam decidendum.*
30 *Causa rescripto cõmittitur decidenda, & quando stat per iudicem, nu. 31.*
32 *Soluens agit vt fiat sibi apocha, & quid operetur antapocha.*

1
AVSAS] fauore dotis,
& legatorũ dilationes
abbreuiãtur causa ori-
ginis decurionis, infra
tres menses terminari
debet, ita & fauore car
cerati, l. generali, vbi
Bald. in fi. de decurio.
lib. 10. cuius instantia licet iure communi
pereat per lapsum biennij, l. properandum
C. de iudicijs l. 1. infra quan. tẽp. detur actio
crim. ne contrarium aliquid nostro eueniat
proposito, l. fin. in C. de fide instr. vt finẽ acci
piant, l. si fideiussor in fi. qui satisd. cog. Iure
isto debent infra tremestris temporis spa-
tium terminari, verum si non fuerint termi-
natæ, non perimitur instantia, Arnon. in 20.
differen. vtriusque iur. Per istum textum qui
diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit [CAV-
2 SAS] .i. processus, Bal. addit. 3. col. 5. in fi. ad
Spec. tit. de appell. & sic non solum pro cau-
sis, sed processis ponuntur, Bal. l. pen. num. 1.
cir. fin. quomo. & quan. iudex. [ALIAS] cri-
minales, ad differentiam ciuilium, spiritua-
lium, atque mixtarum, Spec. tit. de contum.
§. 3. nu. 1. vel alias criminales vltra notatas,
Gra. hic in princ. in quibus non est seruãdus
ordo, alias vult terminari, vt infra, Foll. hic
num. 4, est repetitiua qualitatum præceden-
tium, quæ possunt adaptari sequentibus, &
fit ad construendum, non ad destruendum,
quod dispositum est, Bald. c. Rodulphus post
nu. 4. & 5. de rescriptis. [ORDINARIO IV-
3 DICIO] non omissis solennitatibus substan-
tialibus, Abb. c. consultationibus 1. not. de
off. deleg. ne ex post facto iudiciũ irritetur,
& sic processus sit in pendenti, Bald. l. fin. in
fi. C. de iniurijs. [AVDIANT] remouendo
omnes canillationes, & ad rem de qua agi-
tur deueniendo, Bal. l. ita nobis circa princ.
4 C. de adulterijs. [ET EXAMINENT] prout
natura rei requirit, Io. And. c. statutũ, lo se-
condo, post nu. 2. de hæret. in vj. nam tantum
examen non fit in accessorijs, quantum fit in
principali, Inn. c. dudum nu. 4. de priuileg. &
excess. priuileg. [ET DECIDANT] decisionẽ
faciant, Nizol. in ver. decido. vel legalia fa-
ciant, non quia sententiæ sint leges, sed pro-
pter applicationem legum communium ad
aliqua particularia facta, pro iure habẽtur,
D. Th. 1. 2. q. 96. art. 1. [INFRA TRIMESTRIS
TEMPORIS SPATIVM] sicut causa nuncia-
tionis noui operis, l. vnica C. de noui operis
nunc. alibi infra duos menses, c. lator qui fi-
lij sint leg. verum requiritur citatio sicut in
arbitris, Bald. auth. ei qui nu. 4. cir. princ. de
temp. appell. Quomodo, & quas dabit dila-
tiones, Spec. tit. de sententia §. 4. & etiam
5 quod assignetur terminus, debet impleri
quamprimũ potest, Bald. l. si quis instituatur
§. 1. post princ. de hæred. inst. & si plenè co-
gnouit, differre non potest, secus si non co-
gnouit, & sunt hæc vtilia, maxime in causis
criminalibus, Bal. l. 2. nu. 20. post med. sent.
rescin. non posse. nec sibi imputatur si per
canillationem aduersarij fuit impeditus,
Abb. c. 2. in fi. de eo qui mitt. in poss. cau. rei
seruan. nec currit ei qui iudicis copiam ha-
bere non potuit, Bal. c. plerunque num. 4. de
rescrip. incipit autem currere terminus post
litem contestatam, vel à die qua de meritis
causæ cœpit tractari, Bal. d. l. properandum
§. & si quidem 1. not. Debent etiam partes
instare, & protestari, quia organa iudicis
sunt ligata, nisi pars petat, Bal. auth. item si
nu. 2. de temp. appell. & sic nũquam cogitur
nisi in fine temporis parte petente, & si di-
mittit successori, an puniatur, Paris de synd.
in ver. successor in officio, c. 1. & 2. circa fin.
6 Vnde si per statutum imponitur pœna iudi-
ci si non expedierit causam infra certum
terminum, intelligitur si pars petierit, Abb.
c. finem post nu. 34. de dolo, & contum. nam
iudex nunquam procedit nisi ad instantiam
partis, Bal. d. l. properandum §. & si quidem
post nu. 3. adeo quod habet tacitam condi-
tionem si fuit petitum à parte, Paris vbi su-
pra in ver. iudex c. 2. nu. 8. cir. fin. & in ver.
negligentia c. 2. nu. 5. & 6. & c. 3. post nu. 2. 5.
7 & 6. in fi. Et iudex vt constituatur in mora
requiritur trina monitio, protestationes, &
requisitiones sunt valde vtiles, & necessariæ,
Bal. d. l. properandum §. fin autẽ vtraq; nu. 2.
& c. 1. de suppl. negl. præl. sicut qui non vult
consentire in iudice, est vtile quod protestet
in quolibet actu, Bal. l. pacta nouissima nu. 8.
in fi. C. de pact. Quid si nõ potuit examinare
propter tẽporis breuitatẽ, vel tulit sub con-
ditione, Bal. l. cum iudex de sent. & interloc.
om. ind. & sic limitat, nisi testes essent de lon
ginquo, vel alia manifesta causa, propter quã
causa non potuit expediri, Paris vbi sup. in
ver. instãtia syndicatus c. 2. & [NISI FORSI-
TAN INSTRVCTIONIS DESIDERATAS NE-
8 CESSITAS] quæ probabile facit, quod alias
non esset, Bald. l. iubemus col. 2. in princ. de
sacrosan. eccl. [VELVTI] quæ ponitur exem-
plificatiuè, l. si quis curialis in ver. veluti de
Episc. & cler. [SI PROBATIONES EX LON-
GINQVO PETANTVR] facta nominatione, &
commissione in partibus pro eorum rece-
9 ptione, inf. const. in pecuniarijs, nam dilatio
per infra est trium mensium, si in continen-
tibus prouincijs sex, transmarina nouem.
Azo in sum. post num. 8. C. de dilatio. Innoc.
c. vltra tertiam col. 1. in fi. & 2. in princ. de
testib. Abb. c. pen. nu. 5. vsque in fi. eo. tit. de
testib. vel in prouincijs, & locis conuicinis

est

est trium mensium, in transmarinis sex, & si
habet testes in prouincia, & extra, & vltra-
marinos nō habet integra tempora pro sin-
gulis, sed cōfunduntur dilationes, & tempus
in tempore computabitur, Spec. cū addit. ad
eum tit. de dilatio. §. 1. post nu. 22. & si non
vtitur, punitur pœna vnius vncię, vt in prag.
sub rub. de dilatio. [Terminum Exigat
Longiorem] cū in multis iudex præfingat
10 terminum, Spec. tit. de dilatio. §. 1. num. 27.
[Super Hoc Specialiter] expressè, Io.
And. c. 2. post nu. 2. de reb. eccl. nō alic. in vj.
11 [A Petente Dilationem] quæ procedere
debet sine damno, glo. l. Senatusconsulto in
ver. restituantur ff. de off. præsid. [Sacra-
mento] calumniæ, inf. coust. pœnam calum-
niæ. [Praestanoo, Quod Non Causa
Differenoi Iudicii, Sed Ex Necessi-
tatae Praescripta] ante scripta, infra
const. pœnam eorum desideratæ instructio-
nis, vt sup. [Dilationem Exposcat] iux-
ta loci distantiam, Bal. l. prætor 1. rep. §. fin.
in fi. ff. de edendo, sicut in exceptionibus, quę
proponuntur ante litis contestationem tria
seruat curia, quod excipiens iuret non ca-
lumniæ causa illam proponere, debet etiam
canere aduersario idoneæ de soluēdo expen
sas, si defecerit in probando, interdum facit
depositū, & iurat de veritate dicenda, Arch.
c. si quis Episcoporum circa princ. 3. q. 6. sed
illud in foro Ecclesiæ. [Nec Illud Omit-
12 timus] etiam quod omissum quandoque sit
simile expresso, & habeť pro expresso, l. Gal-
lus §. & quid si tantum in ver. emancipatus
de lib. & posthu. [Quoo Occasione Fa-
ciendarum Curiae Provisionum] offi-
ciales ipsi vexant subditos nunc in vna ter-
ra, nunc in alia, vt faciant prouentus, Affl.
hic 7. not. sed debet auferri occasio prædæ,
l. 1. de frum. Alex. [Pro Sententiss Pro-
ferendis, Partes Ultra Debitum Non
Aggravent] cum gratuitas, & non venales
ferre debeant sententias, maxime si habent
salarium de publico, inf. const. cum circa iu-
stitiæ, & pro scriptura earū nihil debet sol-
ui, vt c. reg. itē statuimus, Gra. hic post nu. 2.
13 [Nec Ipsos] aggrauēt, quod fit dum cogit,
licet damnum non inferat, nam loco damni
habetur, quia amittunt arbitriū voluntatis,
Bal. l. 1. 2. rep. col. 5. cir. med. de leg. 2. [Per
Provincias Trahendo Post Curiam]
propriè autē reus trahitur à loco domicilij,
& à loco à quo inuitus potest ab Ordinario
conueniri, vnde trahere est ab inuito compa
ritionē exigere, Bal. c. nonnulli nu. 11. circa
med. & 13. cir. fin. de rescript. & intelligitur
cum effectu, & an verificetur in sollicitatio-
ne, idē in auth. habita nu. 46. ne fil. pro pat.
propriè non dicitur trahi nisi inuitus, in l. si
quādo post nu. 2. de testib. cum nec damnati
trahi debeant de vna prouincia ad aliā sine
iussu Principis, l. ad bestias ff. de pœnis, quod
hodie male obseruāt officiales, Gra. hic nu.
2. in fi. [Propter] quæ causam remotam im
portat, Imo. l. qui pretio nu. 1. de donat. cau.
mor. [Hoc Laborum, Et Sumptuum Ve-
14 xatione Fatigent] nam ex peregrinatio-
ne efficiuntur mendici, & pauperes, §. 1. vbi
Bar. num. 8. auth. vt omnes obed. iud. [Sed
Illas Provisiones Reputent Compe-
tentes Quas Iudex, Et Notarius Acto-
rum, Qui Apud Eos Fuerint Sufficere
Pro Negociorum Qualitate Cense-
15 bunt] alias de facili quis mentitur propter
lucrum, Bal. l. magis §. in primis de reb. eor.
sed pro qualitate causæ vicissitudo salarij
compensatur, d. const. cum circa. & sic vide-
tur permitti solutio pro ferendis sententijs,
Gra. hic nu. 3. Et si de plano itur ad iudicem
de consensu partium res debet expediri sine
aliquo strepitu, Bald. l. si quos spontaneos in
fi. de decur. [Praboicti] antedicti, Niz. in
ver. prædico. [Actorum Notarii] qui
16 grafferij dicuntur, clem. constitutionē col. 3.
in positione casus cir. fin. de elect. sicut custo
des actorū, & carceris, qui est de actis, Paris
de synd. in ver. carcer, & carceratus, cap. 7.
nu. 2. [Et Non Iustitiarii, Sicut Olim
17 Pecuniam Omnem] quæ est quidquid habēt
homines, Io. And c. felicis nu. 1. de pœ̄n. in vj.
[Tam Ex Provisionibus] annnis præsta-
tionibus in prouisionem datis, Affl. §. si verò
vassallus, quid sit inuest. [Quam Unoecun-
que] vndique, ex omni parte, Niz. qui sup. in
ver. vndique. [Ex Iustitiariorum Offi-
ciis Proventura] ex compositionibus,
Affl. hic 9. not. Quæ, in quibus casibus, & per
quos fieri possunt adest prag. Caroli V. & ne
sperata, quæ est prima, sub rub. de cōpositio.
Et si non permissæ à iure, fiunt, puniuntur
officiales, Paris de syndic. in ver. compositio
c. 9. nu. 3. [Ad Generale Pondus] non in-
cisam, vel minoris ponderis, Affl. hic 10. not.
18 inde pondus dicitur eo quod in statera pen-
det, abusinè pondus libra est, Luc. l. fin. circa
med. de fun. rei priua. [Recipiant, Et
Conservent] inf. const. cū iuxta de salario
Baiul. & non sicut olim, l. 1. quod met. can.
19 quæ dictio tria tempora significat, Abb. c. ex
parte b, post nu. 2. de foro compet. [Et De
Receptis] cum effectu, Zab. clem. 1. nu. 19.
cir. med. de procur. [Infra] quæ dictio an
includat, vel excludat, Cassa. consuet. Burg.
rub. 10. §. 1. ibi, de dans in fi. [Diem Rece-
20 ptionis] inclusa nocte, quia appellatione
diei nox, & dies continetur, Bal. auth. hodie
nu. 5. in fi. de appell. & Gen. 1. Factum est ve-
spere, & mane dies vnus. [Gratis] sine
præmio

præmio temporali, Io.And.in cap.ſtatutum
nu.6.in fi.de reſcrip.in vj. [FACIANT APODIXAS] per quas confiteatur ſolutio. [ET
IPSI RECIPIANT ANTAPOCHAM DE SOLVTIS] quæ eſt contra apprehenſam, l.ſi accepto latum in glo.fin.ff.de acceptilatio. l.plures cum ibi not. C.de fide inſtrum. gl.rub.de
21 apochis publ. vel apocha eſt dantis, antapocha recipientis, glo.pen.in c.ſignificauit de
teſt.& atteſt. De iſtis apochis, & antapochis
l.fin. §.Titius in ver.apochæ de cond.indeb.
& fiunt ad ſecuritatē ſoluentium, l. 1.in ver.
ſecuritatibus d.tit. de apochis publ. l.4. de
collat. fund. patr. Vnde ſicut debitor poteſt
22 cogi ad faciendum creditori inſtrumentum
debiti authenticum, & in forma probante,
cuius virtute poſſit incipi ab executione:
ita qui ſoluit condicit inſtrumentum debiti,
l.fin.C.ad exhiben. & ſi ſatisfacit, poteſt petere ſibi fieri inſtrumentum, l.ſolutione ff.ad
exhiben.& ſi promiſit pluſquàm debet, condicit liberationem, l.is qui de cond. indeb.
ſicut qui ſoluit indebitum, l. ſi quaſi de non
num.pec. & fit cautio de ſuſcepto, l.2.in gl.
2.de conue.fiſci debit. quam ſi amiſerit poteſt petere vt iterum conficiatur, vel probare ſolutionem ex libris communis, l.2.& ibi
23 glo.fin.de diſcuſſo. Non tamen cogitur pro
vno debito facere plures ſcripturas; nec illas permutare, ponendo ſe in duplicato periculo, Bal.in conſ.348.col.2.cir.med.1.vol.
24 Hæredes etiam poſſunt cogi ad faciendum
quietationem eius, quod eſt ſolutum defuncto, idem Bal.in conſ.230 nu.2.vol.2.
25 Sed contra, iudex non debet feſtinare,
Bal.in l.ſi finita §.ſi forte, vbi glo.in ver.indultum de dam.infe.& in auth.qui iurat nu.
42.cir.med.de bon.auct.iud.poſſid.ſed tamdiu cognoſcere de cauſa donec ſufficienter
de ea inſtruatur, c.ſicut in fi.de ſponſ.iuſtius
enim eſt differre, quàm feſtinare ſentētiam,
idem Bal.in l. 1.nu.48.in fi.de his qui accuſ.
non poſſ. vnde ſententia non ſolet feſtinari,
l.1.vbi not.Bald. C.de requi.reis. Secus in
cauſis criminalibus, vt hic, in quibus inſtantia durat tribus menſibus regulariter con-
26 trà, & facit pro ſtatuto, quod arbitri teneantur terminare cauſam infra tres menſes,
Ang. in l.generali de decurio. Ita in cauſis
criminalibus detentorum celeriter eſt procedendum, nec differri debent, propter inueſtigationem ſociorum, Bal.in l.1.& fin.C.de
cuſtod.& exhib.reorum l.1. 2. & 3. vt intra
cert. tempus quæſt.crim. term. non tamen
tolluntur, ſed abbreuiantur dilationes, Spec.
in tit.de dilatio.§.1.nu.21. Ita ſi eſt iudiciū
ſepulturæ, vel damni infecti, quia eadem die
terminari debet, idem Spec.in tit.de ſepultu
27 ris nu.10. Quid autem faciet iudex quando
præcisè per ſtatutum reſtringitur ad terminum, Bal.in l.1.nu.50.d.tit.de his qui accuſ.
non poſſ. Et an poſsit poſtea finire, idē Bal.
in d.l.properandum in princ.nu.6. de iudic.
Limitatur hic ſi expectatur examen de longinquo. Quæ autem dicantur loca vicina,
Abb.in c.ſuper ſpecula nu.5.de priuilegijs.
28 Nota, quod cauſa poteſt committi decidenda infra certum tempus, quo elapſo expiret iuriſdictio, Abb.in c.de cauſis 1.& 2.
not.nu.9.& 10.de off.deleg.& huius termini
præfixio eſt quædam comminatio, quæ non
ſe extendit ad appellationem, Abb.in c.pa-
29 ſtoralis poſt nu.29.de except. quia iudex poteſt cogi per ſuperiorē ſuum, cui iuriſdictio
ſubalternatur ad iudicandum, Paris in ver.
ſententia c.2.nu.2.& tunc tempora computantur per dies, non per momenta, Bal.in l.
qua ætate ff.de teſtam.& currunt a die præſentationis literarum, poſſunt tamen prorogari de communi partium conſenſu, cum ad
earū vtilitatem terminus ſit præfixus, ſicut
iudex abbreuiare, Abb.in d. cap.de cauſis.
30 Quid ſi reſcripto committitur cauſa decidenda infra certum tempus, Spec. in tit.de
reſcripti præſen.§.5.nu.9.intelligitur ſi pars
petierit, nā iudex non tenetur impartiri officium ſuū non imploranti, niſi eſſent perſonę
miſerabiles, Abb.in c.ſi hæredes poſt nu.7.
31 de teſtam. Quando dicatur ſtare, vel non
per iudicem, Bald.in l.ſed & ſi §.ait prætor
ex quib.cau.maio. Et ſufficit ſemel interpellaſſe iudicem, vt dicatur ſtetiſſe per eum,
Ang.in l.fin.in fi. de anno.& tribut. Et per
lapſum temporis ſtatuti iuriſdictio non eſt
finita, niſi quoad cauſæ examinationem &
diffinitionem, non quoad remiſsionem, nam
poſſet vltima, vel penultima die termini remittere, Spec.in d.tit.de remiſsio.§. 4.nu.1.
6.& 9. Io.And.in c.commiſſa nu.1.de elect.
in vj. Poſſet inſuper lata in termino exequi
poſt terminum, Abb.c.ſignificaſti poſt nu.2.
de off.deleg. vel proferri cum reſeruatione,
Paris de ſynd.in ver.ſententia c.8.& 9. Et ſi
vltimus dies cadit in ferias poteſt expedire
die præcedente, Bal.add.3.col.3.cir.med.ad
Spec.tit.de appell.& intelligitur ſi delictum
eſt manifeſtum, ſecus ſi occultum, idem Bal.
l.fin.C.de dolo malo. Vltimo poteſt delegatus ferre ſententiam vltima die termini ſibi
præfixi, Abb.c.conſuluit nu.3. de off.deleg.
Quid ſi infra terminum deceſſerit, an ſucceſſor teneatur, Bal.nu.28.de conſt.
32 Secundo nota, quòd is qui ſoluit agit pro
apocha, & libertus petit a patrono chartam
manumiſſionis, Abb.c.ſignificauit nu.5. de
teſtib.Cur autē fit antapocha, Caſſa.conſue.
Burgund.rub.11.§.6.ibi, contre, lo ſecondo,
num.14.

Vltimo

Vltimo nota, quòd Iustitiarius debet facere compositiones cum iudice, & actorum notario, Gra. hic nu. 9. Hodie quando, & per quos fit, est prag. Caroli V. & ne sperata delictorum venia, fit autem etiam pro pœna capitali, quando multorū esset strages, Ang. in add. ad Ang. de malef. in ver. ex interuallo char. 100. col. 1. cir. med. Affl. supra const. terminum vitæ 13. fallen. post nu. 18. & cōst. cum satis post nu. 10. & const. generalia iura nu. 6. nam propter multitudinem delinquentium sunt sublatæ pœnæ, idem Affl. in const. vt delicti fines 1. not. post num. 1. Et quando fit ad petitionem delinquentis cōfitetur delictum, Paris de synd. in ver. compositio c. 6. post num. 5. non fit autem cum solitis delinquere, idem Paris in ver. compositio c. 1. & Affl. sup. const. inconsutilem col. fin.

De inquisitionibus faciendis.

S V M M A R I V M.

1 *Criminalibus in caussis quatuor modis proceditur.*

2 *Inquisitio dicitur appetitus inueniendi.*

1 N const. præcedēti dictum fuit cognitionem caussarum criminalium spectare ad Iustitiarios, & quia in eis quatuor modis proceditur, notoria puniendo, vt sup. Iustitiarij non per Kalendas, in alijs procedendo per accusationem, denūciationem, & inquisitionem, Abb. c. qualit. & quando, lo secondo, 14. not. de accus. fuit dictum de accusationibus, & infra quantum tempus expediri debeant,
2 sequitur nunc [De Inquisitionibus] quæ appetitus inueniendi dicuntur, D. Aug. 9. de Trinitate col. fin. post princ. [Faciendis] sed quomodo fiant videbimus cum textu.

S V M M A R I V M.

1 *Maleficia quibus modis cognoscūtur.*

2 *Inquisitio quid, quotuplex, & in quo differt à denunciatione.*

3 *Fama debet præcedere inquisitionē.*

4 *Inquisitio diuersum finem habet de iure ciuili, et aliū de iure canonico.*

5 *Officium iudicis est mala prohibere, & inquirere sine accusatore.*

6 *Omissum censetur neglectum, quando factum requiritur.*

7 *Hominum tria genera virtuosi, & duo vitiosi.*

8 *Comminare quid, & quid comminatio, quod incutit timorem, & appellatur.*

9 *Mandatum iudicis contendi non debet, aliàs punitur contendens.*

10 *Quicunque, est signum vniuersale.*

11 *Inquisitionis modus differt ab accusatione.*

12 *Generale, apud Legistas est quidquid de pluribus prædicatur.*

13 *Fama bona, & mala quid operentur.*

14 *Præsumitur talis qualis ex actis colligitur, & in patria sua habetur.*

15 *Maleficium, est nomen generale actum comprehendere omne delictum quantumcunque graue.*

16 *Antea, in odiosis excludit, in fauorabilibus includit.*

17 *Nisi, si sequitur negatiua, facit positionem.*

18 *Timens potentiam aduersarij, petit ab eo securitatem.*

19 *Nemo sine accusatore punitur.*

20 *Inquisitione regulariter non proceditur, nisi propter scandalum.*

21 *Inquisitiones generales faciunt qui habent literas arbitrales.*

22 *Inquisitio certo modo, & in certis casibus locum habet.*

23 *Fama quomodo probatur, & testes per quos probatur non sunt proprij testes.*

24 *Officialis dicto non statur, si probatur contrarium.*

25 *Confessus in iudicio generali, compellitur stare in particulari.*

26 *Præceptum quando habet vim sententia, & quando non.*

1 Nqvisitiones] de maleficijs tribus modis cognoscitur, D. Thom. 3. par. de Sacram. q. 93. alias 62. art. 3. & quolibeto 1. art. 16. & 11. art. 13. vel quatuor modis, per accusationem, denūciationem, exceptionem, & inquisitionem, Bald. 3. nu. 5. in princ. de his qui accus. non poss. Gra. infra const. pœnam calumniæ nu.

nu. 13. & dixi sup. in rub. inquisitiones formandæ; Radices sunt duæ, indicia, & infamia, Bal.c.in præsentia num.5.post med. de renunc. Inquisitio autem, & denunciatio habent diuersos fines, Caie. ad D.Th.2.2.q.33.
2 art.7.circa fin. Est autem inquisitio iudicis remedium extraordinarium, Bal.l.1.num.3. post med. quorum appell. non recipiuntur, c.super literis nu.26.& 27. de rescript. non habens propriam formam iudicij, eum non adsit verus accusator, nec lis contestetur, idem Bal.l.1.nu.3.post med. d.tit.de his qui accus.non poss.Oritur ex præparata probatione,vt ibidem nu.50.cir.fi. Nemo citatur nisi testis,quia nō datur actor,nec reus, Bal.l.ea quidem post num.36.C.de accus.sed est iudicis imperium, & ei inhærens officium, tendens ad punitionem criminum, Bal.l.vn. nu.6. post med. C.ex deli.defun. inquantum hæres conue. Vnde dicitur anomalum.i.sine regula,Bal.c.consideramus nu.4.in fi.de electione. Et est duplex,generale,& particulare, Bal.l.iubemus nu.2.& 3. C.de probatio. & d.l.ea quidem nu.36.& 37. Generalis non potest fieri per alium, nec specialis potest committi. Magistri autem Portulani per se, & alios inquirūt,Gra.c.reg.item quod prædicti Institiarij,& c.item quod prædicti officiales nullatenus de cætero.Generalis verò, de qua ibi, & in c. generales inquisitiones, debēt fieri per superiorem,cū teneatur purgarē prouinciā malis hominibus,l.congruit de off.præsid.sicut & mare,l.vni.vbi Ang.de classicis. Ista facit fidem in speciali, Abbas c.graue nimis de præb. Vtraque tamen de-
3 bet præcedere fama, Arno.soliloq.65.De iure ciuili ad solam famam permittitur, Bald. d.l.ea quidem nu.39. Vnde inquiritur prius de infamia,quàm de veritate criminis, Abb. c.2.1.not.de purg.can.quia infamia est loco accusatoris, idem Abb.c.qualiter,& quādo, lo secondo, nu.7.de accus. Et inquisitor repræsentat rempublicam, & partē offensam, Bal.l.1.nu.7.in fi.C.de iudic. locum iudicis, & partis, in l.vnica in fi.ne quis in sua cau. secus de iure canonico,cum per accusationē imponatur pœna afflictiua, per inquisitionē priuatina,Bal.l.3.in fi.d.tit.de accus. Et ad
4 vnum finem sit de iure ciuili, & ad alium de iure canonico,Bal.l.edita nu.31.& 32.C.de edendo.De iure canonico magis accedit ciuili remedio,quam criminali, idem Bal.l.3. num.23.post med.d.tit.de his qui accus.non poss.& habent ordinem suum sicut notoriū, Abb.c.qualit.& quando,lo primo, in 1.not. d.tit.de accus. vel seruatur iuris ordo circa defensionem,non circa præparationem,Bal. d.l.ea quidem nu.50.de accus.Modum ponit d.l.ea quidem,& c.præd. qualit. & quando,

& c.præd. generales inquisitiones. & textus iste, qui diuiditur, & summatur vt per Affl. & dicit[INQVISITIONES GENERALES]alibi inquisitio est particularium,& ex particularibus est ipsum vniuersale, comm.ad Arist. 1. Post. textu 134. hic generaliter faciendæ iudicis officio,nobili,vel mercenario, Bald. d.l.ea quidem nu.39. & l.iudices nu.1. C.de iudicijs.Gra.in c.regni item quod prædicti.
5 Cuius officium est mala prohibere,& de eis quærere etiam sine accusatore,Bald.l.2.C.si manci.ita vene.ne prostit.alias si non inquirit punitur vt conscius,in l.2.C.de commer. & merca. Cuius via non præcluditur ad petitionē partis, idem Bal.l.1.col.2.in fi.d.tit. de his,qui accus.non poss. Et fit quoad delicta,non quoad personas,vel quoad personas in genere, & specialiter quoad delictum: & est hoc permissum,Gra.c.reg.in generalibus inquisitionibus,post num.1. [PER PROVINCIAS, ET PARTES PROVINCIARVM] semel in anno.[VBI, ET QVANDO EXPEDIRE VIDERINT IVSTITIARII] sibi videbitur, Affl. hic 1.not.& Gra.in princ.per d.c.reg.inquisitiones,& c.16.item quod prædicti, vbi Io. Aut.de Nig. [FACERE NON OMITTANT]
6 non negligant,nam omissum censetur neglectum, quando factum hominis requiritur, Frecc.lib.3.de formulis inuest. ibi, sed postquam nu.6.cir.fin.cum in eis procedatur ex officio, Gra.in c.reg.ab illo inchoandum in princ. [DE MALEFACTORIBVS, ET HOMINIBVS MALAE CONVERSATIONIS, ET VI-
7 TAE]nam hominum tria sunt genera, quidam sunt virtuosi,quidam auditis verbis in nullo contristantur, & hi sunt adulatores, quidam omni verbo resistunt,& hi sunt litigiosi, medium tenentes delectantur verbis, quandoq; contristantur,sunt virtuosi,D.Th. ad tit.vlt.in princ. col.1.in fi.& 2. in princ. quidam malam vitam, & conuersationem ducunt, vt const.seq. [PER] mediate, prout dictio prædicta significat, Pau.de Cast.cons. 91.cir.fin.2.vol. [SEIPSOS IVDICES] quia causæ criminales non subdelegantur, vt inf. const.officia.[ET NOTARIOS SVOS,ET NON PER ALIOS]nam examen illarum non committitur, vt in const.in pecuniarijs, Affl. hic 2.not. [SIMPLICES] inf.const.obscuritatē, maxime per certos homines simplices, Affl. hic 3.not.[QVIBVS EAS HACTENVS]c.2.de secundis nupt. [COMMITTEBANT] ad vnius petitionem, Abb.c.2.1.not.de calum. sed nō extranei,vel vniuersitates,Spec.tit.de inquisitione §.1.nu.27.& 32. expensis curiæ,Gra. cōst.humanitate nu.39. [COMMINABVNTVR
8 AVTEM]interloquendo pronunciabunt,Bal. cum add.ad eum l.2. cir.med. qui admitti. subitas ferendo sententias fulminabunt, in l.2.

l.2.in princ.de sent.ex breui.recit.quatenus
cōtemnerentur, idem Bal.l.1.cir.med.com.
vel epist. Quomodo autem fiat cōminatio,
& per eam incutiatur timor, & si fit a iudi-
ce sæuiente,potest appellari,Bal.in rub.post
princ. nu.2.& 3.eo.tit.com.vel epist. & l.in
multis C.de appell. Non possunt autē mul-
ctare, nisi maiores iudices delegati, nonnisi
in causis summarijs,quod est speciale, Bald.
l.missi opinatores in fi. de exact.trib. Præ-
ceptum nudum sine causa non valet,Bal.c.si
quando num.3.de rescriptis. [PRAEDICTI
IVSTITIARII] nunc ponitur modus quem
tenere debent Iustitiarij,quando procedunt
ad inquisitiones prædictas,nam debēt ema-
nare bannum,quod tali die,in tali terra ve-
nient , cum iudicibus , & actorum notarijs
facturi generalem inquisitionem , & si quis
iniuriatus tali tempore nō compareat,am-
plius non audietur , Affl.hic circa princ. &
4.not. Quæ comminatio est iusta,secundum
Isern. hic, & habet vim peremptorij , Abb.
c.fin.§.fin.post num.45. vt lite non contest.
cum latius extendatur officium inquirētis ;
quam accusatio,licet accusatio sit remediū
ordinarium,inquisitio extraordinariū,Bald.
l.properandum in princ. post nu.7.& 10. de
iudicijs. Potest enim in ijs quæ spectant ad
officium superioris fieri præceptū sine causæ
cognitione, Abb.c.2.post num.15.de rest.in
integ. sed non habet vim sententiæ , d. tit.
commi. vel epist. Et quando fit idem quod
sententia,& quādo non,Bal.l.3.C.de re iud.
Si tamen iniustè fit,potest appellari; Abbas
c.cum cessante nu.5.& 8.de appell. Ita appel
latur si fit præceptum de soluendo , quia est
sententia,nisi fit in confessum, Gra.inf.cōst.
constitutionem,ita & a comminatione,quæ
fit extra ius, Spec.d.tit.de appell. §.2.nu.7.
[ET COMMINATIONES OBSERVENT] quia
9 mandatum iudicis contendi non debet , &
contemptor punitur,gl.pen.c.1.de matrim.
contr.contra inter.eccl.& comminabuntur,
l.1.de off.præf.vrb. nō præcepto nudo,quod
in se iuris remedia non includit, Bal.l.quo-
ties,la prima,nu.3.in fi.de fideicomm. & est
interloquutoria, quæ non infamat , in l.fin.
post nu.1.de execut.rei iud. [QVOD QVI-
10 CVNQVE] quod est signū vniuersale, & nihil
excipit, Io.And.c.quicunque post num.1.de
pœnit.& remiss.in vj.[DE HIS QVI PRAE-
SENTES] in eadem ciuitate,Inn.c.fin.num.3.
circa fin. vt lite non contest. [CORAM EIS
FVERIT] l.coram de verb.sign. [VEL] quæ
est disiunctiua, licet quandoque coniungat,
add.vlt.post Iser.sup.const.Iustitiarij nō per
Kalendas circa med. [AD QVORVM NOTI-
TIAM EDICTVM] seu bannum, Affl.hic cir.
princ. aliter in l.prætor §.1. glo.1.de noui
11 oper.nunc. [DE INQVISITIONE]cuius mo-
dus ab accusatione differt, Abbas c.inquisi-
tionis d.tit.de accus.& denunciatione, Bal.
d.l.vn.nu.6.cir.med.ex deli.defunct.inquan.
hæres conue. In ea propriè non requiritur
litis contestatio,in c.per inquisitionem post
princ. de elect. [GENERALITER FACIEN-
12 DA] de pluribus, quia generale apud Legi-
stas est quidquid de pluribus prædicatur ,
Bal.in add.ad Spec. tit.de procuratore in fi.
col.2.cir.med. [FVERINT] ex insinua-
tione aliorum , c.ex insinuatione de simon.
12 [SVPER] de,Nizol.in ver.super. [INIVRIIS
SVIS] quas sine culpa sua passus est, l.Papi-
nianus in gl.fin.ff.de publicia. [QVERELA]
querimonia,infra const.Maiestati nostræ, &
est nomen conueniens vtriusque parti,Bald.
c.si autem aliquis cir.fin. de rescrip. [AVT]
alternatiuè,Abb.c.si diligenti num.24.in fi.
13 de fo.comp. [DE MALA FAMA]quæ a cœtu
honestorū segregat, quia scelus,& vitæ tur-
pitudo inquinant,l.2.de dignit.lib.12. Bona
autem fama præeminet diuitijs , pro cuius
defectu impeditur homo a multis bene agē-
dis,D.Th.2.2.q.73.art.2.Bonum nomen por
tane] & famæ claræ studere congruit bono
viro,quia dulcis,& suauis est sonus bonæ fa-
mæ, Bal.c.innotuit num.11.de electio. [SEV
CONVERSATIONE CVIVSPIAM] nam talis
14 præsumitur,qualis ex actibus colligi potest,
Paulus de Cast. cons.366. post princ. 2.vol.
& habendus est prout æstimatur in ciuitate
sua, Abb.c.3.nu.6.& c.scriptum, post nu.2.
de electio. [VEL DE ALIQVO CRIMINE]
accusatione digno,Luc.l.2.col.2.in princ.in
quib.cau.coloni. Crimen enim, vt ait Aug.
est accusatione, & damnatione dignum,
Magister sent.lib.2.dist.42.ibi reatus.[VEL
15 MALEFICIO] quod est verbum generale,
actum comprehendere delictum quantum-
cunque graue,Abb.c.perpēdimus nu.9. cir.
med.de sent.excomm. [IN PROVINCIA PA-
TRATO] nam de patratis per subditū extra
territorium an possit inquiri dixi in d.const.
Iustitiarij non per Kalendas. [VERITATEM
NON DEPOSVERIT] vel verum tacuerit ,
l.presbiteri, vbi Bart.de Episc.& cler. [VEL
QVAERELAM]occasione peccati,quod in que
relam venit , D.Aug.epist.95.col.pen. in fi.
[DONEC] de qua dictione Spec.tit.de disp.
& alleg.aduoc.§.4.nu.9. [INSTANTIA IN-
QVISITIONIS FACIENDAE DVRAVERIT]
nam illud tempus succedit loco instantiæ
triennalis , Paris de syndic.in ver.instantia
syndicatus c.2.ante num.1. [DE MALEFI-
CIIS] malignè actis , l. si ita stipulatus §.
Chrysogonus de verb. oblig. [VSQVE AD
ILLVM DIEM IN ANTEA] nam in odiosis di-
16 ctio prædicta excludit, in fauorabilibus in-
cludit ,

cludit, Affl. §. si quis de manso. nu. 28. de con-
tro. inuest. [Perpetratis] commissis, Niz.
in ver. patro. [Et Iniuriis Sibi Illatis]
vel alicui ex suis, l. lex Cornelia ff. de iniur.
[Vt Accusator, Aut Testis Nullatenus] ipso iure, vt hic in add. ad gl. [Exaudiatur] l. diffamari C. de inge. & manu.
Cap. dec. 18. An autem iudex possit præiudicare contumacibus non prosequentibus
iura sua, Paulus de Cast. cons. 436. post nu. 3.
17 vol. 2. [Nisi] quæ dictio quando sequitur
negatiua, facit positionem, Abb. c. ex parte,
post num. 8. de sponsal. & sic repellitur nisi.
[Iustam, Et Probabilem Timoris] qui
cadit in constantem virum, glo. in c. 2. de his
quæ vi, metusve cau. fiunt. [Vel Ignorantiae Causam Ostenderit] sicut impedito appellationem prosequi propter inimicitiam capitalem, non currunt fatalia, nisi
per iudicem remoueri potuisset impedimentum, Bal. l. quibus diebus in princ. de cond.
& demonst. [Repellendus] absque pœna
talionis, quæ non habet locum in inquisitione, Gra. inf. const. pœnam calumniæ nu. 12.
& 34. circa fin. [Propter Quem] timorem
[Tempore Edicti] banni, vt sup. [Conqueri] deplorare de eius iniuria, Nizol. in
ver. conqueror. [Vel Inquisitionem Deponere Minime Potuisset] causa timo-
28 ris, vt const. seq. licet qui timet potentiam
aduersarij, potest petere quod det sibi securitatem, Paris de syndicatu in ver. accusatio
circa finem.

29 Sed dubium facit regula, quæ se habet
quod nemo sine accusatore punitur, c. si quis
in secondo 23. q. 4. & Io. 8. D. Tho. 2. 2. q. 67.
art. 3. Vbi sunt qui te accusant. Etiam, quia
alienam actionem nemo proponit sine mandato, Bal. rub. nu. 5. de iure fisci lib. 10. Tanto magis, quia inquisitio plus loquitur, quã
iuuentio, ex sententijs D. August. 182. Vnde
secundum Isern. hic in princ. ista constit. est
correcta, & inquisitio specialis non fit iure
Romano, sed isto, nisi in crimine læsæ Maiestatis, vel quãdo Rex mandat, Gra. hic nu. 14
Inquisitiones verò generales sunt prohibitæ
in regno, Foll. hic in princ. Io. Ant. de Nig.
d. c. generalis inquisitionis, nu. 10. & denunciatio regulariter non permittitur, Bal. l. 1.
§. in initio nu. 7. post med. de off. præf. vrb.

30 Dic, quod regulariter non proceditur per
inquisitionem, nisi propter magnum scandalum euitandum, vel deferente fama, Bald.
l. 2. C. si manci. vene. ne prox. Isto modo prælatus tenetur inquirere delicta subditorum,
vt corrigat propter seipsos, & commune bonum, Caie. ad D. Th. 2. 2. q. 33. art. 2. & habet
vim coactiuam, non vt simplicem coactionem fraternã, art. 6. nam si infamatur à malignis, melius est per patientiam occurrere,
quàm per rationes, si apud alios poterit rationibus adductis, suam innocentiam tranquillitate animi illis exponere, & sic a tali
infamia remoueri, add. ad D. Th. pred. 3. par.
de Sacramen. q. 78. alias 47. art. 2. ibi exam.
Iudex autẽ ordinarius procedit ex frequenti
insinuatione, c. licet Eli, vbi Abb. num. 5. de
simon. Simpliciter, & de plano inquiret de
fama contra aliquem, Abb. cap. cum in tua
4. not. de sponsal. vel ad denunciationem alicuius, idem Abb. c. cum oportet 1. & 2. not.
21 de accus. Inquisitiones verò generales habent locum in ijs qui habẽt literas arbitrales, quæ hodie omnibus Capitaneis solent
concedi: vnde pro furto potest procedi ex
officio, & non habet locum prædicta regula,
quod nemo sine accusatore punitur, nam
Magna Curia habet quasdam literas, quarũ
virtute procedit ex officio, Gra. cap. regni
ne fuorum, & c. vt delatas num. 5. Et iudex
cognoscit ad vtilitatem publicam, nemine
accusante, idem Gra. constit. vltima huius
1. libri num. 7. est tamen processus informis,
quia non est ibi vera forma trium personarum, sed vna improprijssima, quia fama habet loco accusatoris, Bal. l. pen. nu. 2. d. tit. de
accus. & est modus deducendi in iudicium,
cum ius competens alij iudex repræsentet,
& locum accusatoris, idem Bal. l. transigere
nu. 11. de trãsact. Fuit inductus causa iuuandi ius commune, & concurrit cum auxilio
ordinario, Bal. l. ea quidẽ nu. 65. C. de accus.
verũ quia fit sine iuramento calumniæ, Bal.
l. 3. nu. 31. C. de eden. & proceditur effrenatè
dum non timetur pœna præsumptæ calum-
22 niæ, ideo sub certo modo, & in certis casibus proceditur per inquisitionem, Bald. d. l.
iubemus nu. 1. cir. med. de prob. Debet offensus, vel damnum passus citari, alias non valeret inquisitio, not. Bal. l. fin. 6. not. de bonis
vac. Nec inquisitio succedit in locum accusatoris, quia non est idem effectus, nec imponitur eadem pœna in d. l. ea quidem nu. 49.
in fi. de accus. Nec ex leui culpa proceditur,
quia respublica non reputatur offensa, Bal.
l. data opera nu. 3. de his qui accus. nõ poss.
& non fit nisi de crimine de quo est diffamatus, de alijs non de quibus nulla laborat infamia, Caiet. ad D. Th. 2. 2. q. 69. art. 1. circa
princ. & 70. art. 1. nec per Baronem, Io. Ant.
de Nig. in c. reg. item ad inquisitionẽ faciendam. In ciuilibus non fit nisi contra vsurarium, Bal. d. l. ea quidẽ nu. 51. vel proceditur
ad publicam vtilitatem ad denunciam officialis, Ang. & Bal. l. fin. 1. not. & nu. 11. de bo-
23 nis vacan. Et ista fama quomodo probatur,
Spec. d. tit. de inquisitio. §. 3. nu. 9. Recipiuntur testes ad informationem curiæ, nec ex
eis

eis ſequitur condemnatio, ſed deuenitur ad particularem,Bal.d.l.congruit 1.& 2.repet. de off.præſid. De eo poteſt iudex capere informationem in camera ſua, nemine citato, in c.cum inter vos de conſuetud. Et illi non ſunt propriè teſtes, c.præterea, vbi Abbas 1.not.poſt nu.3.5.6.& 7. de teſt.cog. vel teſtes ſynodales, Spec.tit.de citatio.§.4.nu.6.
24 cir. med. Vnde ſi vigore ſtatuti debet ſtari dicto alicuius officialis ſuper aliquo maleficio, intelligitur niſi delatus, vel accuſatus probauerit contrariũ per teſtes, Abb.c.continebatur, poſt nu.7.de deſp.impub. Et confeſſus contra ſe in inquiſitione generali non
25 poteſt puniri, ſed in indicio particulari poteſt cõpelli ad perſeuerandum iu confeſſione,idem Abb.c.per inquiſitionẽ nu.10.& 13. cir.princ.de elect. Verũ ſi proceditur ex officio extra caſus permiſſos,poteſt quãdocunque opponi,Arn.155.com. & qui ſunt iſti ea ſus Gra.in c.reg.de iniurijs,& c.cura nobis, & c.creſcit culpa,& ſeq.& c.vt delatas,Bal. d.l.ea quidem nu.37.& 39.cir.fi.de accuſ.ex quibus impugnatur Spec.d.tit.de inquiſitio. §.1. Et iudex ſi iniuſtè proceſsit, poteſt per ſuperiorem condemnari iu expenſis,idem in denunciatore ſi denunciationem non proſequitur. Gram.in c.reg.pridem per diuerſas. Et debet præcedere fama,vt ſup. niſi fiat ex conſcientia Principis, quia ille ſupplet defectum cuiuslibet ſolemnitatis,Arno.in 84. dialogo. Et ſi inquiſitio eſt formata de vno delicto,& conſtat de alio,an ex eo poſsit puniri, Io.Ant.de Nig.in c.reg.ſi de furto violentia, vel defenſa, num.16.
26 Nota,quod præceptum quod fit cum cau ſæ cognitione habet vim ſententiæ,Spec.tit. de actione,ſeu petit.§.4.nu.11. & de appell. §.1.nu.1.in fi. factum ſine cauſa non tenet, Bal.l.ait prætor §.permittitur 2.repet. ff.de mino. debet enim emanari cum cauſa,idem Bal.l.2.in 2.rep.ff.de his qui not.infa. Et index poſſet comminare contra contumacem de procedendo ad vlteriora, Abb.c.cum dilecti,poſt nu.5.de dolo,& contu. & mandare parti ſub certa pœna, quod reſpoudeat veritatem quam requirit, & ſi non reſpondit, Bal.l.1.§.ius cir.fin.ff.vbi pup.educ.debeat. Verum poſt annum non poteſt agi de ſpreto mandato, Bal.l.vnica 2.rep.§.hoc iudicium nu.3.in fi. ſi quis ius dicen.non obtemp.

SVMMARIVM.

1 *Homines ſunt curioſi ad cognoſcendum vitam aliorum, & deſidioſi ad corrigendum ſuam, num.40.*
2 *Infamare eſt graue peccatum, & naſcitur ab inimicis.*
3 *Inquiſitionis proceſſus extraordinarius, vel ordinarius, & eius requiſita, & quare fit, num. 5. & in quibus differt ab accuſatione. num.42.*
4 *Qui, poſitum cum copula auget, ſine copula determinat.*
6 *Teſtes ſi non deponunt, & iurant in præſentia partis, non deponunt in forma iudicij.*
7 *Fama à fando dicitur, & habet ſe ad bonum, & malum.*
8 *Rixa quid, vnde, & quod peccatũ ſit.*
9 *Habitus ex quibus cauſatur, creſcit, & tollitur.*
10 *Ludus quidam prohibiti, & quidam non.*
11 *Taberna quid, & vnde dicatur.*
12 *Expenſas ex ijs quæ habet debet quis metire.*
13 *Arbitrium intelligitur datum ſecundum ius, non contra ius.*
14 *Licentia intelligitur data ſecundum conſuetudinem concedentis.*
15 *Probationis finis eſt allicere animum iudicis ad credendum.*
16 *Copia inquiſitionis cum nominibus teſtium datur inquiſito.*
17 *Inquiſitio eſt iudicium ordinarium, & extraordinarium.*
18 *Vita quod attribuitur, ad honeſtatem pertinet.*
19 *Fuga facit fugientem ſuſpectum, adeo quod contra eum ordo non ſeruatur.*
20 *Decem homines faciunt populum, & eorum dictum inducunt notorium, faciunt turbam, & parochiam.*
21 *Nomina teſtium dantur, & quandoque non, quid in repertis.*
22 *Crimen læſæ Maieſtatis per quos, & contra quos committitur.*
23 *Lites, & cauſæ differunt.*
24 *Relatio quid, quotuplex, & multis caſibus fit ſuperiori.*
25 *Fama quid, vnde, rumor, & opinio, & quid probent.*
26 *Numerus quid, & vnde.*
27 *Summaria probatio, ſummariè, & de plano quid.*

1 I QVI] curiosum genus
humanum ad cognoscendum vitã alienam,
desidiosum ad corrigendum suam, D. Augustinus cõfessionum 10.
cap. 3. & efficacius, ardentiusque natura
mortalium culpat aliquem, quàm laudet,
Bald.l.2.num.2. circa fin. C.quando fiscus,
2 vel priua. Vnde infamare aliquem est graue delictum, Abbas c.2.num.9. de calumn.
Detrahere, & famam absentis denigrare est peccatum mortale, & tenetur ad restitutionem, D.Thom. 2.2.quæst.73. art.2. Diffamare autem est in vulgo prædicare, quando inimicus infamat suum inimicum, nam ab inimicis nascitur diffamatio. alibi diffamare est ad iudicium prouocare, Baldus l.diffamari post num.1. 2. 6. & 9. in fine de inge & manu. Superior verò non debet delectari in infamia, sed potius in bona fama subditi, Speculat. tit. de inquisitione §. 1. num.3.circa med. Ad denunciationem alicuius committit inquisitionem super fama denunciati, non super criminis veritate.
Abbas cap.licet in beato, vltimo not. post
3 num.7. de accusatio. Fit tamen ordinarius processus, Baldus l. seruum 2. repet. post num.2.ff.de procurat. vel extraordinarius,
idem Bald. l.etiam num.1. circa med. C.de furtis. congruo ordine inquisitionis seruato, alias si est prætermissus, vitiat, Baldus prædictus l.4. in princ. de sentent. & interlocut. omnium iudic. adeo quod aliquo prosequente inquisitionem, dandus est libellus, Abbas cap. 1. num. 13. circa med. de libe. obla. requiritur litis contestatio, idem Abb. cap. quoniam frequenter §. sunt & alij nu.4. vt lite non contest. & omnes aliæ solemnitates, quæ veteribus legibus, & istis constitutionibus continentur, vt in textu, qui diuiditur, & summatur vt per Afflictum, &
4 dicit [HI QVI] quod positum cum copula auget, sine copula, vt hic, determinat, & restringit, Baldus l.præcipimus num.2. C. de appellat. [PER HVIVSMODI INQVISITIONES GENERALES] de quibus in constit. præ-
5 cedenti, & fiunt potius ex forma statutorum, quàm iure communi, Bald.d.l.etiam num.2. de furtis, ad prohibenda illicita ex quacunque suspicione ad aures iudicis perueniente, Paris de syndicatu in ver.inquisitio cap.3. post num.8. licet non possit procedi sine denũciatore, nisi in certis casibus, quos ponit Isern. & Afflict. hic post num.13. [INVENTI FVERINT NOTABILES] nota aspersi, c.accedens de purgat.can. vel nota nõ carentes, sed multa reprehensione digni, c.1. de sortilegijs. [SI TALE QVID CONTRA EOS PROBATVM APPAREAT] etiam ante publicationem, quia iudici semper est publicatus processus, Affl. hic nu.16.cir.fin. [PER QVOD MORI NON DEBEANT] quia nõ fuit probatum in tela iudicij, ex quo testes nõ sunt iurati, vel deposuerunt super infamia, non veritate criminis, Abb.c.inquisitionis §.1. in 1.& 2.notab. de accusat. non
6 enim deponunt in forma testimonij, si non iurauerunt in præsentia partis, vel noluerunt nomina sua publicari, Abbas cap. 2. in fine de consanguin. & affin. Et semel probatum, probandum est iterum, quia secunda probatio est facienda cum aduersario in figura iudicij, in sim. Baldus l.1. in princ. & post num.2. C.quorum bonorum. adeo quod etiam quod partes habeant testes pro. citatis, & iuratis iudex nihilominus debet recipere iuramentum, Arnon. 166. commen. [NEC MEMBRO ALIQO MVTILARI] in terminis constit. si quis aliquem, & terminum vitæ. [ET PER DECEM, AVT PLVRES] nam dicta paucorum non infamant, sed ad eorum dictum committitur inquisitio, Abb. cap.fin.1.not.d.tit.de accusat. vel sufficiunt quatuor., & in hoc corrigitur ista constit. per c.regni in generalibus cum duobus seq. [QVOS IVSTITIARII COMMVNT FAMA]
7 quæ à fando.i.loquendo dicitur, & potest se

habere

habere ad bonum,& malum, Abb.d.c.inquisitionis §.fin.post nu.6. [Et Bonas Opinionis Invenerint] ex bonis moribus formatæ, §.si verò absunt, auth.de hære. & falci. [Convicti Fuerint]per testes examinatos in particulari, non in generali inquisitione,& eo citato,vt Foll.hic, vel confessi, Affl.hic 1.not. [Vtpote] sup.const. honorē. [Quod Rixatores] litigiosi concitatores ad rixam, Niz.in ver.rixa. Quid fit rixa,vnde,& quid rixatores,& quod peccatum fit, D.Tho.2.2.q.41.art.1.& 2. [Et
8 Frequentes] quæ frequentia,& cōsuetudo ad malū ex duabus vicibus inducitur, Abb.c.monasteria nu.5. de vita, & hone.cler. vel ex multiplicatis actibus generatur quædam
9 qualitas in potētia passiua, quæ nominatur habitus, sicut habitus virtutum nominatur causatur in appetitiuis potentijs,& habitus scientiarū causatur in intellectu, D.Th.1.2. q.51.art.2. Multiplicatis actibus crescit habitus,qui difficile remouetur, quia habet similitudinem naturæ,potest tamen diminui, vel corrumpi per cessationē ab actu,ea.par. q.52.art.3. & 53. art.1.& 3. nec vnus actus sufficit, d.q.51.art.3. [Delatores Armorvm] offensibilium, vel defensibiliū. [Contra Constitvtiones Nostras]intētionis nostræ, cū duabus seq. [Quod Lvsores Pvblici]publici aleatores,c.inter dilectos de excess.prxl. Publicos dicimus,qui publica faciunt,2.Pol.5. Ludi enim iocundi sunt, & illos sequuntur homines cum damna potius,quàm lucra suscipiunt corpus,& patrimonium negligentes,10.eiusdem 7.Nec dicitur in publico fieri, quod fit corā duobus, vel tribus,Abb.c.2.nu.2.de purg.can. [Taxillorvm] qui autem ludus sint prohibiti,
10 & qui permissi, Zab. clem.quoniam in ver. sed & tales num.9.de vita,& hon.cler. Affl. §.item si fidelis nu.31.quib.modis feu.amit. & hic 3.not. §.interdicimus,vbi Bart.auth. de sanctit.Episc. Arch.c.Episcopus 35.dist. [Avt Tabernarvm Freqventatores] si habēt modum viuendi in domo propria , & non fit per transitum,Affl.hic 4.not. Inde appellatio orta est ab eo quod frequēter fit, 9.Ethic.9. Quæ autem sit taberna , & vnde
11 dicatur, glo.clem.1. de vita, & honest.cler. [Quod Vltra Facvltatem Svorvm Proventvvm] qui vltra facultates .i. bona, l.si constante, vbi gl.& Bal.in ver.non sufficere sol.mat.Et prouentuū temporalium quibus abundant, c.ad quæstiones cum gl.1.de rer. permutat. Vnde ius conditionale non facit quem locupletem, nisi posset vendi,licet interim non sit ius apertum, Bald.c.in nostra cir.fin.de rescrip. [Non Ex Mercationibvs] mercimonijs, c.quod olim, & c.fin.de Iudæis. [Avt Artificiis] c.quia nos,& c.relatum,lo secondo,de testam. [Largiorem Qvam Debeant Vitam Dvcant]
12 nam ex ijs quæ quis habet, debet expensas metire,refert Iser.hic cir.princ. Vnde numerus canonicorum debet esse secūdum facultates ecclesiæ,c.1.& 2.de instit.c.auctoritate,& c.ex parte, vbi gl.fin.de concess.præb. §.1.auth.vt deter.sit num.clericquod est menti tenendum, secundum Affl.hic 5.not. [Ad Pvblicvm Opvs Depvtentvr Ad Tempvs] & sic iuuenes vagantes bene vestiti taliter quod facultates non suppetunt,malum de eis æstimatur,adeo quod possunt ad opus publicum condemnari,Foll.hic num.9. sicut qui non possunt soluere condemnationem , d. const. intentionis nostræ in fi. [Per Literas Ivstitiarii Magistro Operum Designandvm] quæ sint opera, & eorum magister,l.ad portus,& seq.C.de oper.publ. [Et Eivsdem Ivstitiarii Arbitrio]
13 quod sibi secundum ius datum intelligitur, & non contra ius , Zab. clem.vnica in fi.de testam. & datur ex quatuor causis, Affl.hic 6.not. [Ivxta Prorata]& actanon secundum cōscientiam,Spec.tit.de sent.§.5.nu.1. [Et Personas Qvalitatem] quæ aggrauat, quandoque releuat, inf.const.qualitas. [Provida] alibi prouido,& fideli, inf.cōst. quæstiones omnes. [Deliberatione Taxandvm] & sic iudex potest moderate pœnam, Abb.d.c.inquisitionis 3.not.de accus. [Quo Transacto] etiam quod suspensus ad tempus, possit per lapsum temporis sine alia absolutione exercere officium suum , Abb.c.2.vlt.not.de sortilegijs. Et sententia limitata ad certā causam,& tempus, cessat, cessante causa, Ant.de Butr.c.cum bonæ de ætate,& qualit. hic tamen mandat [Quod Cvm Literis Svis] suis literis præcedentibus,de quibus Affl.hic 8.not. [Magister Operis Teneatvr Dare Gratis] c.dilectus,lo secondo,de simon. [Licentiam]
14 quæ intelligitur data secundum consuetudinem cōcedentis,& naturam actus, Affl.dec. 307.nu.21. Datur licentia,sed necessitas nō imponitur, Bal.rub.nu.14.de postul.prælat. [Condemnatis Ad Propria] alibi in propria, Io.I. [Revertendi] l.in bello de capt.& postli.reuer. [Quod Generaliter Servandvm Censemvs]quia quod generaliter dicimus , generaliter debet intelligi , Bal.l.quę conditio post princ.de cond.& demonst. [In Omnibvs Qvi Ad Opera Pvblica Depvtantvr] nam illud fuit dictum causa exempli, Archid.c.si quis circa princ.7.quæst.1.& exempla non restringunt regulam, l.damni infecti ff.de dam.infecto. Baldus l.scire §.pen. ff.de excusat.tutorum.

[Vt Designetvr] ostendatur, glo.l.3.in
ver.designare ff.ad exhib. [Eis Condem-
nationis Tempvs] qui si non dicitur, in-
telligitur in perpetuũ, Abb.c.2.nu.5.cir.fin.
de solutio. [Et Cavsa] quæ potius atten-
ditur si permittit, quã si prohibet, Abb.c.di-
lectus nu.5.circa med.de off.deleg. [Vel Si
Qvalitas Delicti] peccatum dicitur
etiam delictum, sed aliud est declinare a bo-
no, aliud facere malum, peccatum est perpe
tratio mali, delictũ desertio boni, nec aliud
sonat delictum, nisi derelictum, nam qui de-
linquit , derelinquit bonum , Magister sent.
lib.2.dist.42. ibi variam . [Poposcerit]
pœna enim debet esse proportionabilis cul-
pæ, & pro mẽsura peccati plagarum modus.
Deuter.c.25.[Qvod In Perpetvvm]donec
viuunt, gl.l.4.ff.de procur. [Condemnati
Pvblicis Operibvs Depvtentvr] man-
cipentur, in sim.const.si quis post litẽ cir.fi.
[Hoc Ipsvm] tempus videlicet, & causam.
[Et Sententia Praesidis Manifeste]
palam, clarè, non obscurè, Niz.in ver.mani-
festè . [Contineat, Et Literae Svper
Hoc Missae] sim. in constit.statuimus vt
Magnæ Curiæ. [Manifeste Declarent]
datum significãdo, l.hæredes palam §.1.cir.
med.ff.de testam. [Caetervm]inf.in const.
in aliquibus .i. certe, c.cæterum in addit. in
marg.de rescrip.[Si Tale Qvid].i.aliquid,
l.si multi, & ibi gl.ff.de publicia. [Contra
15 Eos Probatvm Extiterit]cuius finis est
allicere animum iudicis ad credẽdum, Ant.
de But.c.in præsentia 2.not.de renunc. [Ex
Qvo Personam Amittere Debeant]
imponendo pœnam capitalem, d.const.ter-
minũ vitæ. [Vel Membrorvm]quæ gerunt
aliquem corporis actum principalem, secus
si habet minimum officium, vt digitus, quia
nõ dicitur membrum, nec mutilatur, stante
statuto, quod propter furtum mutiletur mẽ-
brũ, Bal.de noua forma fidel.in princ.nu.5.
& post med.[Mvtilationem Incvrrere]
incidere, Niz.in ver.incurro. [Avt Perpe-
tvo Carcere Macerari] inf.const.custo
des, quæ pœna æquiparatur pœnæ traditio-
nis in metallũ, & de iure canonico est pœna,
de iure ciuili datur ad custodiam, Afft. hic
post nu.10.& 11.[Tvnc Siqvidem]quippe
si, Niz.in ver.siquidem. [Is Contra Qvem
Inqvisitio Facta Fverit] in casibus in
quibus ex inquisitione proceditur, Spec.tit.
de inquisitio.§.2.nu.1.quia regulariter non
permittitur, Paris de synd.in ver.inquisitio
c.1. Et tres sunt casus in quibus inquisitio
est iusta, in alijs prætor non impartitur pœ
nam, nisi sit requisitus, Bal.l.1.ff.vbi pupill.
educ.deb.[Levis Vitae]vilis conditionis,
infra const. prosequentes. viles, & indigni,
c.inter dilectos de excess.præl. [Et Male]
idest dolosè, glo.l.furti in ver.male ff.de his
qui not.infa. [Conversationis] in ludo
cõuersando, inf. const.mores, dissolutè viuen
tium. [Fvisse Comprobabitvr]& si sunt
duæ famæ, mala, & bona, per bonam non vi-
tiatur inquisitio , Arno. 86.dialogo. [Vel
Per Qvoscvnqve Maleficvs Non Pro-
betvr] non tamen absoluitur, sed iure ca-
nonico indicitur purgatio, Abb.c.cum opor
teat nu.2.de accus.iure isto. [Inqvisitio-
nis Copia Ei Tribvatvr]Bal.l.1.§.eden
da in princ.ff.de edendo. Et vltra citationẽ
ad videndum iuramenta testium datur in-
quisito copia inquisitionis , & articulorum
super fama cum loco, & tempore, Bald.l.2.
16 post nu.2.C.de edendo. Et nomina testium,
vt possit ad cognitionem personarum per-
uenire, Abb.c.2.nu.8.de testi. Et in notorijs
datur copia repertorum , vel capitulorũ lo-
co libelli, & inquisito repulsa, Paris vbi sup.
in ver.inquisitio c.2. & probata infamia per
testes, an possit inquisitus probare bonã fa-
mã, & si probabit, quæ præualebit, Abb.d.c.
cũ oporteat nu.10.& 11.& qualiter se defen
det inquisitus, Spec.tit.de inquisitio.§.3.nu.
29. & 30. qui formabit interrogatoria , &
quos testes repellit , Spec.eo.tit.de inquisit.
§.1.nu.16.19.& 20.vsq; ad 23.Practicam re-
cipiendi iuramentum à dictis testibus ponit
Abb. c.qual.& quando 5.not.nu.7. & c.seq.
3.not.d.tit.de accus.[Porro]c.pen.& fin.de
sta.mon.c.pen.de fo.comp.c.quoniã frequen
ter §.porro vt lite non contest. [Si Per Ip-
17 sam Inqvisitionem] quæ potest esse iudi-
ciũ ordinarium, & extraordinarium diuersis
respectibus, Abb.in rub.nu.3.de iudic. Spec.
d.tit.de inquisit.§.3.nu.4. ante, & post nu.6.
distingue vt per Bal.c.super literis nu.26.de
rescrip. [Avt Alia]quãdoque, gl.1.l.in sti-
pulationibus de verb.oblig. Spec.tit.de no-
torijs crim.§.3.nu.5.circa med. [Contra
Evm Facta] ex quo probatio debet inter-
pretari, vt conueniat naturæ negocij de quo
agitur, Abb.c.cum ecclesia nu.11.post med.
de elect. sicut verba legis proportionantur
materiæ, idem Abb.c.examinata nu.16.post
med.& post nu.20.de iud. [Levis Conver-
18 sationis, Et Vitae] intãtum quod quid-
quid vitæ attribuitur, etiam ad honestatem
pertinet , & econtra , nam honestè viuere
spectat ad laicos, Io.And.c.1.post num.2.de
vita, & honest.cler.in vj. [Probetvr] licet
si per modum inquisitionis mitius puniatur,
Abbas cap.at si clerici num.34.de iudicijs.
[Avt Qvod Propter Manifestam Fv-
19 gam] quæ facit fugientem suspectum, adeo
quod contra eum iuris ordo non seruatur ,
Luc.l.si coloni col.2.circa princ. ibi secun-

do

do nota de agric.& censi. [Ex] quæ denotat causam immediatã, Bal.l.qua actione §.fin. circa fin.ad leg.Aquil. l.3.§.1. 2.quæst. ff.de iureiur. [Maleficio Fuerit Forbannitus] infra const.pœnam eorum. [Et Per Decem] nam eo ipso quod decẽ testes sunt contestes, præsumitur esse notorium, cum decem homines faciant populum,Bal.auth. quod locum in fi. de collat. faciunt turbam parochiam,& si aliquid deponunt,præsumitur notorium, in l.ea quidem nu.18. circ.fin. cum add.ad eum in ver.notorium,& in ver. Inn. C.de accus. [Bonae Opinionis Viros] vnde vt probent debet probari illa qualitas, quia quando qualitas est de substancia, debet probari sicut factum principale, add.ad Inn.c.si clericus de foro comp. Et duo,vel plura si in aliquo negocio requiruntur, nõ sufficit alterum tantum probari, Spec.tit.de teste §.1.num.95. [Non Inimicos Delati] quid etiam iudicis officio manifestus inimicus debet repelli, Abbas c.meminimus num.4.de tit.de accus. [Probatum Fuerit Contra Eum] tunc non creditur, quia inimicus facilius præsumitur mentiri contra inimicum, Luc.l.quemadmodum præsum.99.de agric. & censi. [Facta Sibi Copia Nominum Tantum Omnium

21 Testium] vt se defendere possit, Spec.d.tit. de inquisitio.§.3.nu.5.circa med.& 27.licet quandoque ad euitandum scandalum subticeantur nomina testium, & ad tempus occultantur, Abb.c.cum I,& A, nu.11.in fi.de sent.& re iud. c.præterea 3.not.& nu.7. post med.de sponsal.c.pen.num.8.& 4.not.de accus.& testium nomina non exhibentur,l.non ex omnibus ff. de arbitris, & delatores ne forte interficiantur, Foll.hic num.16.& 17. Hinc est, quod statuta terrarum communiter disponunt, quod in causa criminali nomina testium sint secreta vsque ad corum iuramenta, & sunt bona statuta, quia est timor subornationis,Bal.l.fin.nu.16.circa fin. C.de eden.alias testis,accusator,& defensor in quolibet iudicio oportet quod habeat notitiam eorum, quæ in iudicio versantur, D.Thom.3.par.de Sacram. quæst.118. alias 87.art.1. [Non Dictorum, Nec Eorum Quae Specialiter Contra Ipsum In Inquisitione Deponunt] & sic si ille est leuis vitæ, & malæ conuersationis, non datur copia repertorum, sed tantum nomina testium deponentium in generali inquisitione, dummodo sint decem qui deponunt de crimine pro quo venit imponenda pœna mortis naturalis, vel ciuilis, siue abscisionis membri, Afflictus hic 10.not. num. 12. Regulariter datur copia repertorum cum nominibus, & cognominibus, vt in c.regni subiungendo quoque, vbi Io.Ant.de Nigris. Et quando dentur capitula,vel copia repertorum,in c.reg.diu iam. [Ad Condemnationem Ipsius Iuxta Qualitatem Probationis Criminis Procedatur] procedẽdo ad impositionem pœnæ ex illis probationibus, c.ad petitionem 1.not. & cap. qualiter, & quando, lo secondo, de accusat. vbi Abb. sed mitius,quam si per accusationem, idem Abb.c.pen.num.8.circa med. de purg.can. [De Specialibus Autem Causis] .i.expressis, Io.And.c.2.post num.1.de rebus eccl.non alien.in vj. [Et Ad Singularium Delationes] quia est differentia quando proceditur ex mero iudicis officio, vel alio impetrante, Abb. d. c. qualiter, & quando num.17.& 21. [Contra Singulares Personas Factas] ex quo singularis est suspecta, Arch.c.ne quis de consec.dist.3. [Ad Inquisitionem Criminalem Faciendam Minime Procedatur] sicut contra infantem non potest procedi per viã denunciationis, Bal.l.quæritur 3.rep.de statu hom. [Praeterquam] excludit,licet quandoque includit,l.nullum in gl.ff.de repudijs. [In Crimine Laesae Maiestatis] per

22 subditum commisso, nam per non subditum non committitur, & delictum fit consumatum, alias non tenet inquisitio, sicut si esset facta per notarium inquisitum de falso,Bal. cons.487.5.vol. [Contra Personam Nostram, Vel Nostrorum Collateralium Perpetrato] nam Maiestas Papæ, vel Regis læditur etiam in collateralibus, Io.And.c.felicis num.2.circa med.de pœnis in vj. licet ipsi boni sint,habent quandoque mala latera, idest maligni sint, qui sunt eis coniuncti,D.August.psal.47.col.3.circa fin. & 127.col.12.post princ. [Vel Nisi Speciale] expressum, sup.const.castellanis, & seruientibus.[Conscientiae].i.intentionis,Bal.l.3.§.sed & si post princ.ff.de furtis. [Nostrae Mandatum Super Inquisitione Facienda Habeatur] nam tunc supplet defectum cuiuslibet solemnitatis, dixi in const.præced.Vltra quod mandatum expressum Principis requiritur in multis ca sibus,Luc.l.vni.in fi.de super indi. [In Qui-

23 bus Causis] quæ à litibus differunt, Spec. cum add. ad eum tit.de rescrip.præsen. §.4. nu.7. [Dandam, Vel Negandam Inquisitionis Copiam]vel capitula,quæ hodie sunt loco copiæ repertorũ , Paris de synd.in d.ver.inquisitio c.2.cir.princ. [Plene]alibi plena,inf.cõst.si quãdo. [Per Inquirentem Ad Nos Relatione Praemissa] quid sit relatio, quotuplex,de quibus, & quando est facienda , & eius effectus, Speculat. tit. de relatio.per totum, Bal.l.2.num.3.C.de legi.

Idem in syndico, etiam quod non sit puni-
bile, Bal.c.super literis num.2.de rescriptis.
24 Multis ex causis iudex refert negocium su-
periori, Abb. c. intimasti nu.2.de appell. &
causa decisionis negocium defert, ac Princi-
pem de iure consulit, idem Abb.eod.c.inti-
masti 1. not. [Certificatum Est No-
strae Maiestatis Arbitrium].i.volun-
tatem, Arch.c.nullam in princ.18.q.2.alibi
sententia arbitrij, Abb.c.ex parte nu.2.in fi.
de arbitris. [Provida] cauta, Niz.in ver.
prouidus. [Deliberatione] præmedita-
tione, Arch.c.1, in fi.17.q.1. [Mandabit]
quod mandatum lex est, Isern. §.præterea si
vassallus nu.15.circa fin. quæ sit prima cau.
benef. amitt. [Quas Quidem Relatio
Continebit] & fiet in ea mentio sicut in
alijs de exceptionibus propositis, & alijs,
quæ rationabiliter proponuntur, gl.c.in no-
stra in ver.mentionem de procur.l.iubemus
C.de appellat. Inn. & Abb. multa in c inti-
masti eo.tit.de appell. [Conditionem] de
qua inf.const.prosequentes. [Deferentes,
Atque Delati] quorum conditio multum
facti habet, Io.And.ad Spec.col.5.cir.princ.
de concess.præb. [Et Nomen] per quod ali-
quid significatur, Cass.consuet.Burg.rub.1.
§.6.ibi missiers, & sergens, nu.53. [Et Fa-
mam] .i.dictū gentium, Bal.l.2.1.rep.nu.7.
25 de Senato. Et dicitur fama, quam multi po-
puli famant, alias fouent, quæ nō est proba-
tio facti, sed opinionis, & dicti gentium, ex
qua iudex multum mouetur ad fauēdum ei
pro quo fama laborat, Bal.l.admonendi col.
4.post princ. quæ si non perseuerat dicitur
rumor, col.6.cir.med.de iureiur. Inde fama,
& rumor differunt, & rumor minus est, Abb.
c. super en 2. not. de eo qui cogn. consang.
vxo.suæ. Quid, & vnde fama, & quid opinio,
c. inquisitionis §.fin. post num. 6. de accus.
Fama autem quam faciunt antiqui, præsu-
mitur vera, Bal.l.siue possidetis cir.fin.C.de
probat. [Ipsius Etiam Criminis Qua-
litatem] nam qualitas, quæ fuit tempore
delicti aggrauat, l.4.§.1.& seq. vbi Bart. &
Bal.de noxal. [Testium Numerum] dicitur
26 autem numerus, quia per eū singula, vel plu-
rima nomina ostenduntur à nominando, vel
numerando dictus, Luc.l.susceptores, la vl-
tima, de suscept.præpo.& archa. [Et Ipsas
Depositiones] quæ attestationes dicunt,
c.constitutus de testib. [Eorum] testium.
[Famam Etiam Eorundem] nam inquisi-
tus tanquā infamatus repellitur a testimo-
nio, Abb.c.fin.nu.6.eo.tit.de testi. [Quate-
nus] eatenus, quatenus, l.1.in ver.eatenus,
vbi Bal.de noui operis nunc. [Ipsam Per
Inquisitionem Summariam] dicitur au-
27 tem summaria, quia ex vna parte tantum
sunt producti testes, vel producuntur, Bald.
l.cum proponas nu.4. circa fin. & auth.seq.
nu.2.in fi.de bonis auct.iud.possid. vel quia
in ea proceditur sine solemnitate iudiciaria
respectu probationum, & fidei, seu ratione
ordinis, & modi, & quia non requiruntur
probationes omni exceptione maiores, Bal.
l.3.§.sciendum in princ.ff.ad exhiben. Inde
summariè, & de plano, idem est quod sine
libello, sed sufficit quod in actis scribatur
sua petitio verbalis, Bal.l.1.num.8.C.vt in
posse.lega. omissis solemnitatibus iuris, vel
quia cito expeditur, & sic est plena cognitio
secundum quid, & summaria secūdum quid,
Bal.l.1.nu.3. cir.med.quor.appell.nō recip.
vnde summaria cognitio dicitur dupliciter,
simpliciter, & secundum quid, idem Bal.l.2.
post nu.38.sent.rescin. non posse. Processus
verò summarius nō sic præiudicat sicut ple-
narius, Bald.l.non prohibetur de his qui ac-
cus.non poss.alibi summatim in cōclusione,
Bal.præd.l.3.§.eiusdem 2.rep. ff.de testibus.
28 [Iustitiarius Scire Potest] quod non
inducit necessitatem, Abb.cap.fraternitati
nu.1.cir.med.de cler.excom.minist. Iste ve-
rò est vnus de casibus in quibus iudex tene-
tur facere relationem Regi, Affl.hic 12.not.
alios ponit sup.const.hac lege nu.11. & 12.
sicut maiores causæ ad Sedem Apostolicam
referūtur, c.vt debitus honor in fi.de appell.
[In Praedictis Etiam Casibus] qui
magis frequenter contingunt, & sic non re-
stringūtur, Frecc.de subfeu.lib.1.de origine
Baro.ibi fuit dubitatum nu.13. [Et Omni-
bus Aliis] similibus, Loffr.cons.39.nu.11.
nam alius facit positionem eiusdem qualita
tis cum præcedentibus, Abb.c.fin.nu.7.cir.
med.de præb.Affl.supra const.causas 1.not.
[In Quibus Inquisitio Facienda Est]
ex quo delictum est cōmissum in territorio
inquirentis, & ad iudicis notitiam venit fa-
ctum de quo inquiritur, Bal.l.additus 3.not.
de Episc.aud. seu in loco vbi est fama, pro-
prijs auribus percepit, & indagauit, Abbas
d.c.inquisitionis §.fin.post num.4, de accus.
29 [Secundum Iura Communia] d.l.cōgruit
de off.præsid. Vnde Episcopus visitando in-
quirit generaliter qualiter viuant populi, &
superior facit inquisitionem generalem, &
si delictum est notorium, qui cōmisit pigno-
ratur, Abb.c.1.nu.6.circa princ.de off.ord.
Gra.in d.c.reg.subiungendo. [Vel Nostri
Nominis Sanctiones] vt const.praced.
[Exprimendum Est Delatoris Nomen]
vt cognoscatur quis sit zelus eius, vt infra.
[Et Omnes Aliae Solemnitates Ser-
vandae Sunt, Quae Veteribus Legibus,
Et Nostris Constitutionibus Super
Delationibus, Et Delatoribus Editis
Con-

CONTINETVR] vt hic in glo.& Affl.13.not.
& inf.cōst.ab officialibus.[PRAETERQVAM]
quæ de sui natura excludit, Inn.c.dudum, in
vltimo,num.19.de elect. [IN EO TANTVM]
quæ similiter excludit, Bald.cons.394.nu.2.
vol.2. [CRIMINE LAESAE MAIESTATIS
NOSTRAE , QVOD PERSONAM NOSTRAM
DIRECTO CONTINGIT] & sic in primo ca-
30 pite,nam hoc delictum habet duo capita,&
committitur 45.modis, & continet 31. spe-
cialia, Affl. quæ sint regalia in ver. & bona
cōmittentium crimen læsæ Maiestatis nu.3.
vsque ad 45. [VEL NISI] excipiendo ab eo
quod superius dixerat, Bal. auth.generaliter
nu.5.in princ.de Episc.& cler. [IVSTA] suf-
ficiens, glo.1.l.3.ff.ex quib.cau.maio. [ET
PROBABILIS]iusta,verisimilis,& à iure ap-
probata,Arch c.si quis 2.q.6.[PER EVM AD
QVEM DELATIO FACTA EST] puta à syndi-
co,qui tenetur denunciare,vt infra, sed non
delicti coniunctorum, Bal.l.lege Iulia, post
31 med.ff.de testi. [VIDEBITVR]per quod ver-
bum nō datur libera potestas,sed denotatur
arbitrium boni viri, Abb.c.3.post num.4.de
pœnit.& remiss.secus si dixisset,prout volue
rit,Bal.l.si procurator col.2.de cond.indeb.
[CAVSA TIMORIS] qui accidens est, Arch.
c.de his circa fin.33.q.2.[PROPTER QVAM]
causam [DELATOR IN PVBLICVM PRODI-
RE]ostendere,vel procedere,Bal.l.2.§.fin.in
princ.de his qui not.infam. [FORMIDET]
vnde si nullus audet accusare homicidam
propter illius potētiam,iudex cogit,& præ-
bet illi securitatem, Spec.tit.de accusatore
nu.9. [NIHILOMINVS]nō ideo minus,gl.1.
l.quamuis ff.de pign.act. [TAMEN INQVI-
SITOR] qui facit processum nemine petēte,
sed ex mero officio,addit.ad Spec.tit.de in-
quisitio.§.1. in ver. & Io. [HOC CASV TE-
NEATVR OMNIA EX OFFICIO SVO CIR-
CVMSPECTE]l.& si fine ff.de mino. inde cir-
cūspectus iudex,atque discretus, c.præterea
de testib. [PROSPICERE] probatè aspicere,
Luc.l.si vltra de decur. [TAM IN PERSONIS
32 PRODVCTORVM TESTIVM]vnde iudex debet
interrogare , & inquirere de conditione te-
stium,gl.l.1.in ver.de nominibus,vbi Bal.&
§.si curatores de mag.conu. nam si laudanti
amicum credendum non est,nec detrahenti
inimico, D.Aug.2.cōtra lit.Petil.col.3.post
med. Vltra quod ex qualitate producētium
præsumitur testium corruptela, Abb.c.in no
stra,post nu.1.de testi. [QVAM IN OMNIBVS
CIRCVNSTANTIIS ALIIS] .i. qualitatibus
alijs, Bal.in add.ad Spec.tit.de sententia col.
15.cir.princ. [ET SPECIALITER QVIS SIT
ZELVS] iustitiæ,vel malignitatis,c.per tuas
de simon.nam quando appetit vindictam se-
cundum ordinem iustitiæ,dicitur ira per ze-
lum, D.Th.3.parte de Saluatore q.15.art.9.
33 Dicitur autē zelus à maritali zelo quo ca-
stitatē custodit vxoris , & dictum est atropo
metaphora , D. August. 2.quæstionum super
Exod.col.63.cir.med. & lib.octuaginta triū
quæstionum col.26.cir.fin. & in lib. contra
Adimantum col.11.& 15. in fi. latè D.Tho.
cum appendice 1.2.q.28.art.4.alibi capitur
pro inuidia ; 2.2.q.36. art.2. in appendice .
Bonus autē est feruor animi,quo mens abie-
cto humano timore, accenditur pro defen-
sione veritatis , Guliel.Pipin.feria 2.post 4.
Dom.in Quadrag col.21.cir.fi.& inspicitur,
nam si non specialiter interest, nō præsumi-
tur bono zelo procedere, Abbas c.ex parte,
post princ.& nu.6,cir.fin.de testi. Vnde idem
factum quādo potest pluribus modis inter-
pretari , inspicitur quo proposito factum
sit, Bald. l.in fraudem cir. med.ff.de testa.
mil. Vltra quod non debet quid fieri ex solo
zelo, nisi subsit iudicium rationis, c.cum in
iuuentute, vbi Abb.nu.1. cir.med. de purg.
cano. Nec videtur accusare bono zelo pro
vindicta publica si ipse perseuerat in crimi-
ne, Abb.c.1.post nu.6.de accus. Spec.tit.de
præpar.iud.nu.5.vel si proximum malo zelo
accusat , Abb.c.accusasti eod.tit. de accus.
Capitur enim zelus in bonam , & in malam
partem, D.Aug.20.de ciu.Dei c.12. Præsu-
mitur tamen denonciare bono zelo , Abbas
c.in præsentia in fi.de sent.excom. Et omne
factum, si rectè nō est factum,peccatum est,
nec rectè factū vllo modo dici potest quod
nō à recta ratione proficiscitur,porro recta
ratio est ipsa virtus, D.Aug.lib.de vtilitate
credendi col.23.cir.fi.& sic inspiciet si fecit
bono zelo,c.2.de sortilegijs. Vel zelo deuo-
tionis, c.cum volūtate §.fin.de sent.excom.
nam secundum D.Greg. mens sæpe ipsi men
titur , ideo scrutandum est quo quis animo
mouetur,Caiet.in tract.de simo.q.3.col.fin.
cir.med. [DELATORIS] assertoris, vel pro-
motoris,Bal.l.2.C.si manc.ita ven.ne prox.
citādo reum, & promotorem inquisitionis,
Abb.c.veritatis nu.5.de dolo,& contu. exa-
minando accusatorem qua intentione mo-
ueatur,cuiusque sit opinionis, Arno.c.7. pra
cticæ iudiciariæ. [AVT CAVSA] .i. modus,
Bal.l.2.§.1.ff.mand. Et vbi sit mentio causæ,
ipsa inspicienda est,& examināda,Bal.l.quia
§.non simpliciter ff. si quis omi.cau.testam.
[QVAE IPSVM AD IPSAM DELATIONEM
INDVCAT] vnde quando de pluribus est in-
quirendum , aliquo omisso totum vitiatur ,
Bal.l.cum ij 2.rep.§.si prætor nu.1.in fi.ff.de
transact. [ET GENERALITER] omnia vnico
verbo comprehendendo. Niz.in ver.genera-
liter. [SIC] tali cautela, glo.2.l.Gallus de
lib.& posthum. [OMNIA EX OFFICIO SVO

SVP-

SVPPLEAT] vt in omnibus caſibus, & quid
in regno, vt in c.regni vt delatas, & in c.ne
34 tuorum, vbi Io.Ant.de Nig. Et ſic officium
iudicis non receſsit ab aula prout iunctum
eſt actioni, ſed prout eſt iunctum liti, & in-
ſtantiæ, ſic Bald.l.4.C.depoſiti. Non expirat
vnico actu, ſed eſt iterabile, ſicut officium le
gis, Bald.l.infamia col.1.cir.fin.de decurio.
Eſt remediũ extraordinarium, & non datur
niſi in ſubſidium, l.volũtatis nu.8.poſt med.
de fideicom. Supplet defectum accuſatoris,
c.regni contingit plerunque, vbi Io.Ant. de
Nig.nu.4.vbi implo:.tur maxime de facto,
exprimitur in libello res, & cauſa, nõ actio,
ſed ipſum factum adhitur loco actionis, l.2.
vbi Bal.nu.3.de ſent.ex breuiarecit. Et ſi eſt
faciendum aliquid, an ſit neceſſaria citatio
abſentis, libelli oblatio, litis conteſtatio,
ſententiæ, vel decreti interpoſitio, Bal.l.nec
quidquam §.vbi decretum col.5. cir. med.
de off.proconſ.& leg. [INQVISITOR] qui po-
teſt dici iudex; & ſi eſt generalis, an poſsit ex
cauſa amouere prælatũ à regimine eccleſiæ.
Abb.c.cum I, & A, nu.2.& ſeq. de ſent.& re
iud. [QVOD] quia, glo.2.in l.liber homo de
hæred.inſtit.l.teſtamentum ff.de mil.teſtam.
[IN ALIQVO IGNORANTIA PRAEDICTO-
RVM DELATO NOCERE NON POSSIT] dum
inquiſitor ignorauit, quæ ſcire debuit, Lucas
l.in ſacris col.8. circa princ. de prox.ſacro.
ſcrin. quia non præſumitur calumnia ſi for-
ma inquiſitionis præcedit, Bal.l.edita num.
88. C.de edendo. ſed præſumitur laudabile
genus inceptionis, & abeſſe calumniam, in
l.2.poſt num.3.de his, qui accuſ.non poſs. Et
infertur ad dicta per Afflict.hic vltimo not.
[QVAE SI PER INQVISITIONEM PERSPI-
CACITER] cum ſolertia, Niz.in ver.perſpi-
cacitas. [OBSERVATA] Affl. ſup.conſt. Ma-
gnæ Curiæ in princ. [NON FVERIT INQVI-
35 SITIO] quæ eſt potius facti, quàm iuris, Bal.
l.obſeruare §.proficiſci poſt num.6.de offic.
proconſ.& leg. [IRRITETVR] nulla declare-
tur, Bal.auth.nõ licet poſt princ.de lib.præt.
non tamen irritatur, quod non apparet irri
tãdum, Bal.c.cum inter, lo primo, nu.12.de
elect. nam ſicut ratum dicitur, quod eſt ra-
tionabile, & firmum, ita quod eſt irrationa-
bile, & infirmum dicitur irritum.i.ſine ritu,
quia ritè non fit, in auth.ex cauſa nu.6.cir.
fin.cod.tit.de lib.præt. facit l.3. de vſucap.
pro dono. & refertur ad factum, non ad ius,
Abb.c.cum dilecta nu.6 cir.fin. de reſcript.
licet ſæpe, vt ibi, irritantur, quæ nulla ſunt
de iure, & per potest caſſari, & caſſa pro-
nunciari, Spec.tit.de appell.lo ſecondo, §.4.
nu.5. inde irrita.i.irritanda, gl.1.l.non om-
nia de mino. ita proceſſus factus per literas
ſubreptiuas irritatur, & factus contra for-
mã reſcripti, irritatus nunciatur, Bal.c.cum
dilecta in princ.de reſcrip.c.cum cauſam de
elect.& generaliter annullatio actus permiſ-
ſi de iure gentiũ eſt pœna facti, quando an-
nullatur ratione doli, vel culpæ, ſecus ſi ex
defectu ſolemnitatis, vt hic, Bal.c.ſuper li-
teris, poſt num.9. de reſcriptis. [DE NO-
VO FACIENDA] prioris acta iudicij recen-
ſentes, c.cum ad ſedem de reſtit.ſpol. [IPSO
NIHILOMINVS DE DOLO, VEL NEGLIGEN-
TIA PROVT EX ARBITRIO] l.arbitrio ff.de
dolo malo. [NOSTRO] vel arbitrio volun-
tatis noſtræ, c.pen.de exceſs.præl. [PROCES-
SERIT CONDEMNANDO] condẽnari facien-
do, gl.l.furti §.fin.in ver.ſi te de his qui not.
infa. Et iudex inquirens, ſi abſoluit inqui-
ſitum, tenetur ad expẽſas, & ſi dolo, vel lata
culpa eum temere fatigauit, poteſt crimi-
naliter puniri, not.Bald.l.ſeueriter C.de ex-
cuſat.tut. Qui temere inquiſiuit, tenetur re-
ficere expenſas in l.non ignorat, poſt nu.4.
de fruct.& lit. expon. Et ſi fuit ab eius ſen-
tentia appellatum, non poteſt iuſtificare ſen-
tentiam ex nouis probationibus, in l. per
hanc nu.13. lo ſecondo, de temp.appell. ſed
ad irritandum quod agitur ſufficit ſi omit-
tatur aliquid de ſubſtãtialibus, Bal.d.l.cum
ij §. ſi prætor, & recenſetur .i. de nouo for-
matur, Abb.c.ex literis poſt nu.13.de reſtit.
in integ. Inſuper reſcinditur de facto, quod
de iure reſciſſum, & irritum eſt, Spec.tit.de
teſta.§.3.num.5.cir.fin. Vltra quod irritum,
pro non facto habetur, glo. l. ſed in lege in
ver.irrita locati.
36 Sed videtur, quod non ſemper, & omni
tempore conuerſatio cum improbis mala
ſit, nam Antiſtenes Philoſophus dicebat,
quod Medici cum ægrotis verſantur, nec ta-
men ipſi ægrotant, refert Foll.hic num.12.
nec debet credi omni voci, Bald.ad Spec.in
fi.de ſta.mon. nam multa dicuntur, quæ non
ſunt vera, Dec.conſ.115.& multa tractantur
quæ non perficiuntur, vnde ſuperior non de-
bet moueri propter infamiam ortam à ma-
leuolis, Abb.c.pen.nu.1.de præſump. ſed ita
mens hominis dijudicat de aliquo faciendo
ſecundum ſuam habitualem diſpoſitionem,
nam qualis vnuſquiſque eſt, talis finis vide-
tur ei, D.Th.2.2.q.24.art.11. Tanto magis,
quia iudex non debet ſe facere principalem
aduerſarium, Bal.l.per hanc nu.13.lo ſecon-
do, circa med.de temp.appell. & ſucceſsiuè
inquiſitor qui repræſentat partem, Bald.l.2.
in fi. C.de edendo, ſicut non poteſt eſſe iu-
dex, aduocatus, & teſtis, in l.4.poſt num.7.
& 10.de arbitris.
37 Reſponde, quod quædam valent ad præ-
parandum, quæ non valent ad dcerdendum,
vel valent ad inſtructionem, non ad proba-
tionem,

tionem, l.fin.in fi.vbi Bald.C.de his quib.vt
indig.Vnde prædicta non sufficiunt ad con-
demnandum,sed ad inquirendum,& nihilo-
minus inspicitur, vt supra, quis sit zelus de-
ferẽtis, nec statim quod quis est de crimine
infamatus suspendirur, glo.1. c.habet, & c.
presbyter 2.q.4.Nec iudex potest inquirere
ad pœnam ciuilem imponendam , Bal.l.so-
lemus 2.rep.cir.med. & l.seq. ff.de iudicijs,
nisi odio fœneratorum fauore fisci, & mise-
rabilium personarum , idem Bald.§.iniuria
nu.16.in fi.de pace iuram.firm.& nihilomi-
nus tenetur seruare ordinem iudiciarium ,
adeo quod cum parte prosequente inquisi-
tionem fit litis contestatio, Abb.c.exhibita
2.not.& nu.6.cir.med. de iudic.Potest com-
mitti examen , idẽ Abb.c.fin.nu.5.de collu.
38 deteg. Quando superuenit accusatio cessat
inquisitio,Bal.l.ea quidem nu.62.& 71.C.de
accus.& l.1.§.1.cir.fin.de rei vend. re inte-
gra,idẽ Bal.c.super literis nu.26.de rescrip.
Quia accusatio inquisitione præfertur , &
inquisitionis processum impedit, Bal.l.1.in
fi. C.de furtis, & superueniente accusatore,
cessat officium iudicis , Io.Ant.de Nig.in c.
reg.contingit plerunque nu.7. vel facit ces-
sare officium inquirentis,Bal.l.quidã 1.rep.
in princ. ff.de edendo . sicut sublata denun-
ciatione remouetur inquisitio, Bal.l.qui iu-
rasse §.1.de iureiur. Et iudex si inquirit per
calumniam, tenetur ad expensas, Bal.auth.
generaliter nu.16.de Episc.& cler.Et si for-
mauit falsam inquisitionem , quomodo illi
succurritur,Bal.l.proponebatur cir.fin.ff.de
iudicijs. Et si in inquisitione, vel accusatio-
ne dictum est de percussione cum sanguinis
effusione , & probatur tantum percussio ,
debet sequi absolutio, & iterum accusatio,
vel inquisitio institui super sola percussio-
ne, Abb.d.c.examinata nu.6.de iudic. sicut
iteratur ex noua infamia, sed nõ imponitur
pœna ordinaria, c.fin.vbi Abb.2.& vlt.not.
de celeb.Miss. Spec. d.tit. de inquisitio.§.1.
post nu.13. licet plus veniat in inquisitione,
quam in accusatione , Bald. l.damni infecti
39 §.1.in fi.de damno infe.Cautelam ad euitan
dam inquisitionẽ ponit idem Bal. l.si seruus
plurium §.si quis ante post med. de legat.1.
Quomodo appelletur ab inquisitore, Spec.
tit.de appell.§.2.num.10.& 11.Et si denun-
ciatur delictum occultum, vel nocturnum,
& inquisitus absoluitur, non agitur contra
inquisitorem, ex dolo, Bald.cons.178.1.vol.
nam potest inquirere, sed non certus reddi,
glo.l.pen.ff.ad Maced.verum si male inqui-
siuit,tenetur inquisito ad interesse,& expen-
sas, Bal.rub.in princ.de pœna iud.qui male
iudic. si inquisitus reportat victoriam,idem
Bal.l.sancimus nu.19.de iud. semiplena ta-
mẽ probatio, & inuestigationes officialium
releuant à calumnia,Paris de syndic.in ver.
prædi.inquisitio c.3.nu.4.6.11.& 12. Et po-
test procedi per viam inquisitionis contra
subditum delinquentem extra territorium,
Abb.c.cum cõtingat nu.7.in fi. de fo.comp.
Ordo procedendi ponitur c.qual.& quando
13.not.de accus. & forma inquisitionis ap-
pellatur, Bal.l.2.nu.10.de Episc.aud. debet
enim fieri cum solertia , not. in clem. vnica
de off.deleg.& ita diligenter ne ante creda-
tur, quàm probetur , in extrauag. vni. post
princ. de pœnis.
40 Nota, quod ad curiositatẽ pertinet actus
proximorum perquirere , & est licitum ad
vtilitatem illius,vel propriam sui,vel illius,
vt prouocetur ad melius,D.Tho.2.2.q.167.
41 art.2.Item quod de criminibus cognoscitur
quinque modis, Bal.ad Spec.tit.de accusat.
in princ. Inquisitio est duplex , specialis, &
generalis,Bal.l.edita num.30.C.de edendo.
vel præparatoria,& alia solẽnis, Spec.d.tit.
de inquisitio. §.2.nu.9.13.& 14. §.3. nu.37.
& 38. Abb.d.c.qualiter,& quando nu.11.de
accus.In criminalibus fit propter plura,Bal.
l.iubemus nu.4.& 5.C.de probat. Inde quæ-
rere, & inuenire, propriè sonant inquisitio-
nem.i.inuestigationem, Ant.de But.c.super
hoc,ibi item repugnat de renunc.& verbum
inquiras, facit iudicem, non inquisitorem,
Abb.d.c.exhibita 2.not.de iudic.Spec.d.tit.
de inquisitione §.1. post nu.10. Querela est
odiosa,& pœnalis,Bal.l.1.in fi.C.de in inte-
42 grum restit.mino. Et semper in accusatione
præsumitur odium,nõ in inquisitione, idem
Bal.d.l.edita num.30.de edendo. Accusatio
autem, & denunciatio differunt, nam accu-
satio non fit per alium, nec per scripturam,
secus in denunciatione in qua interuenit
etiam procurator, Abb.c.cũ dilectus 1.not.
de accus. Non potest quis esse accusator,&
testis, c.meminimus eo.tit.de accus. potest
tamen esse denunciator, & testis, Abb.c.iu-
rauit nu.2.in princ.de probat.In accusatio-
ne non est necessaria monitio , in delatione
sic,Abb.c.fin.d.tit.de accus. Denunciat etiã
doli capax , Abb.c.fin.nu.7. qui mat.accus.
poss. sed ab accusatione nonnulli repellunt,
l.qui accusare , cum duabus seq.ff.de accus.
Et etiam quod quidam à testimonio repel-
lantur, potest eos iudex recipere ad dirigen
dum se ad semitam veritatis , Bald.l.etiam
ff.de probat. Et admittuntur testes etiam
viles contra nimis diffamatum, Bal.d.§.in-
iuria nu.15.in fi.de pace iuram.firma. Con-
demnatus verò ex inquisitione non fit infa-
mis, Bal.l.fin. C.de suspe.tuto. si est absens,
secus si præsens, in c.consideramus nu.4. de
electio.sicut nec damnatus ex officio,in l.1.
circa

circa princ. C. si tutor, vel cur. nō gess. secus si ex accusatione, idem Bald. l. 2. 1. rep. nu. 5. de Senato. Vltimo iurans non accusare, potest denunciare, Abb. c. quemadmodum §. illud nu. 7. de iureiur. verum qui calumniosè denunciat punitur, c. fin. §. fin. in glo. vlt. de clandest. desp. ita in accusatione, ins. const.
43 præsenti lege. Excusatur tamen syndicus quando per ignorantiā facti non denunciauit maleficium, Bal. l. genero de his qui not. infam. vel non habet testes per quos posset probare maleficium, idem Bal. l. 1. nu. 6. C. de his quib. vt indig. auth. nouo iure, de pœna iud. qui male iudic. tenetur à die quo nouit cum primum potest, & coram iudice competente, Bal. l. vnica num. 2. & 3. C. de priuat. carce. inhib. Vnde si imponitur pœna non accusanti, vel denuncianti, intelligitur si nō denunciauit cum primum potest, idem Bal. l. 1. nu. 3. in fi. C. de his quib. vt indig. & quādo denūciat debet fieri in scriptis, exprimendo locum, & tempus, quia illa denunciatio habetur loco libelli, Bald. l. fin. num. 9. & 11. C. de neg. gest. Et debet iudici denunciari, & nō recurri ad tabellionem, in l. 3. in fi. d. tit. de his quib. vt indig. Quando teneatur denunciare, & an teneatur finito officio, in l. 3. nu. 5. C. de incest. nup. Et si plures sunt delinquentes, non prodest diligentia in aliquibus, si vnus ex delinquentibus omittatur, si poterit inueniri, Bal. præd. l. minoribus in fi. cum seq. circa med. d. tit. de his quib. vt indign. Et etiam quod denunciator præsumatur potius ex malitia, quā bono zelo ductus, & cū oporteat de accus. potest ad simpliceē denunciationem criminis procedi ex inquisitione, Abb. c. 3. 2. not. de testi. Verum cessat superueniente accusatore, & impeditur si à principio interuenit, Bald. l. Vranius post princ. & med. ff. de fideiusso. Et absolutus in inquisitione generali potest condemnari in inquisitione speciali, Bal. l. 2. num. 5. de pœna iud. qui male ind. alias absolutus per viā inquisitionis non debet amplius super eisdem criminibus impeti, Abb. c. fin. num. 3. de collu. deteg. Nonnullos casus in quibus proceditur ad inquisitionem de iure ciuili, quid in regno, & eius forma, Luc. l. fin. col. 1. in fi. cū duabus seq. de bonis vac. Ad officium Magistri iurati spectat superioribus nunciare crimina, quod in terris suis Baro, & officiales sui exercent: Baro autem fungitur vice defensoris, & in ciuitate sua supplet vicem Præsidis, c. reg. ad quietē, vbi Io. Ant. de Nig. Quid si accusat pœnitentem, Abb. d. c. accusasti de accus. Vltimo syndicos ad denunciandum maleficia, & milites ad capiendum malefactores, non iudex solus, sed cum consilio ciuitatis eligit, Ang. l. vni. de Hæresiarchis. Et index de delicto commisso in ecclesia inquirit, Bal. l. si quis in hoc, de Episc. & cler. Qui autem parum transgreditur non vituperatur, c. quod sicut de electione.

SVMMARIVM.

1 *Reo in generali, & speciali inquisitione non dabatur copia reclamandi, secus nunc.*
2 *Reo nunquam est precludenda via defendendi, & actori via probationis.*
3 *Item, est continuatiua.*
4 *Iudicium sine reo, quandoque fine actore.*
5 *Probatio iudici est facienda.*
6 *Nolumus, & volumus, in Principe quid importent.*
7 *Sed, aduersatur in facto, non in iure.*
8 *Inquisita dantur defensiones cum repertis.*
9 *Defensiones nemini debent denegari.*
10 *Defensiones debent esse rationabiles, non ambages.*
11 *Permittuntur quædam ratione incertitudinis, quæ postea declarata prohibentur.*
12 *Delinquens captus non punitur, nisi datis defensionibus.*
13 *Defensiones dantur etiam confessis, quid in repertis in fraganti.*
14 *Paria sunt innocentem occidere, & eum qui confugit ad defensionem.*
15 *Defensiones non potest tollere Papa, vel Imperator.*
16 *Defendenti se per fas, & nefas parcitur.*
17 *Testes facta publicatione, si examinantur ad offensam, recipiuntur alij ad defensam.*

1 ITEM] olim in speciali inquisitione nō dabatur copia reclamandi, sed tantum recurrebatur ad Principem, Gra. hic. In generali si contra aliquē malæ vitæ, per decem testes bonæ famæ probabatur delictum, per quod veniebat imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri non dabatur sibi copia defensionis, vt in 2. parte const. præcedenti, & Affl.

2 & Affl.hic in princ.quod est durum,quia reo
nunquam est præcludenda via defensionis,
& accusatori via probationis criminis,Bal.
l.fin.post nu.14.ff.de ferijs. Ideo corrigendo
consuetudinem, de qua ibi vult quod accu-
satus semper audiatur in suis defensionibus,
vt in tex. qui sum.vt per Affl. & continuan-
3 do materiam,dicit [ITEM] quæ est continua-
tiua, Bald. l.si quis §.initium ff.de edendo.
[DIRA, ET DVRA] sup.const.duram,& dirã,
aspera, & crudelis, Nizolus in ver.durus.
[OBSERVATIO] l.proximos de prox.sacro.
scrin. [QVAE HACTINVS] §.hactenus inst.
de gradibus vsque ad hunc diem,Nizolus in
ver.hactenus. [OBTINEBAT] ex ordine oc-
currebat, l.1.ff.de fidei.hæred. pet. [VIDE-
LICET] quæ non solum declarat,sed restrin-
git,l.videlicet cũ ibi not.in marg.ff.de pact.
[QVOD SI PER INQVISITIONEM] qui est
modus agendi extraordinarius, Inn.c.cum
oporteat nu.1.circa fin.de accus. [CONTRA
ALIQVEM FACTVM] nam maleficium si est
notoriũ,& iudex procedit in genere,dicitur
4 iudiciũ sine reo,ita dicitur sine actore quan
do proceditur ex officio per inquisitionem,
Abb.rub.nu.1.circa med. de iudicijs. [PER
DECENNARIVM NVMERVM] ex multis vni-
tatibus coaceruatum, & collectum, Lucas
l.quicũque in princ.de apochis publ. [PRO-
5 BATVR] iudici cui est facienda probatio,
Spec.tit.de positio.§.fin.num.1.in fi. [NON
DABATVR COPIA] idest facultas, inf.const.
citationis literæ. [RECLAMANDI] suppli-
candi, auth.quæ supplicatio de precib.Imp.
offer. & factã iudex non tenebatur recipe-
re,in sim.Spec.tit.de appell.§.9.circa princ.
6 [NOLVMVS] & non dicit declaramus,sed di-
sponimus, de quo verbo Bal.cum add.ad eũ
in ver.volumus, l.in rebus nu.2.cir.med. de
iure dot.vel volumus,quod non est iuris an-
tiqui declaratiuum, sed noui iuris inducti-
uum, Abb.c.fin.2.not.circa med.ne cler.vel
mon.nolumus,quod significat liberum arbi-
trium, vt de verbo nolo, Bald.c.sciscitatus
nu.6.de rescrip. [QVOD DE CAETERO] C.de
cætero de testib. c. de cætero de sent. & re
iud. c.fin. de relig.dom. c.veniens de eo qui
cogn.consang.vxo.suæ c.1.& 2.ne prel.vices
suas c.si de terra de priuileg. c.ex tenore,&
seq. de sent.excom.vel deinceps, Io.And.ad
Spec.tit.de sponsal.§.fin.in ver.ab isto.quasi
noluerit Imperator inquisitiones sic factas
annullare,gl.in fin.c.vn.in ver.de cætero de
postul.prælat.in vj. [OBSERVETVR] de quo
verbo Affl. latè supra const. Magnæ Curiæ.
7 [SED] quæ dictio aduersatur in facto,non in
iure, l.qui vsumfructum in ver.sed, de verb.
oblig. [PER QVEMCVNQVE, ET QVOSCVN-
QVE PROBETVR] eis repetitis, citata parte
ad videndum iuramenta testium. [COPIAM
HABEAT ACCVSATVS] inculpatus, vel de-
8 nũciatus,Affl.hic 2.not. & sic cum repertis,
idem Affl. const. præced. post nu.12. dantur
inquisito defensiones, Affl.præd.const.pacis
cultum nu.46. post med. [ET IN SVIS DE-
9 FENSIONIBVS AVDIANTVR] quia defensio-
nis copia nemini debet denegari, Bal.cons.
61.post num.2.vol.3. Et si est processus, qui
requirit essentialia, non potest sequi con-
demnatio nisi constet de crimine per con-
fessionem, idem Bal.l.ea quidem nu.43.cir.
fin. C.de accus.

10 Contra,illæ propriæ sunt defensiones,quę
sunt rationabiles,& non tendunt per amba-
ges,Bal.l.fin.ff.de procur. Defendere autem
se contra dictum decem bonæ opinionis te-
stium videntur ambages, cum etiam octo
contra Comitem criminaliter accusatum
sufficerent, inf.const.prosequentes de purg.
subla.

11 Dic,quod permittuntur quædam propter
incertitudinem litis, quæ postquam fuerunt
declarata prohibẽtur,Bal.l.1.in princ.nu.3.
de noui oper.nunc. Defensiones autem pro-
priæ, quæ dicantur, Spec.tit.de exceptio.&
replicat.§.1.num.4.

Nota verbum dura, de quo etiam c.quia
in insulis, de regula.

12 Item nota, quòd si delinquens capitur, &
ducitur in fortijs curiæ,non potest eũ iudex
punire,nisi habuerit prius legitimas proba-
tiones, & dederit defensiones, quas etiam
quod dicat non habere, & nolle terminum,
nõ propter hoc est damnandus, Bal.l.rapro-
13 res nu.4.de Episc.& cler. nam etiã confessis
dantur defensiones; quid in repertis in fra-
ganti, Affl.sup.const.super incisionibus,post
nu.26. alias si potestas non admittit defen-
siones iuris, punitur ac si nõ admitteret de-
fensiones veræ innocentiæ, Bal.l.presbyteri
14 num.10.in fi. de Episc.& cler. Et paria sunt
innocentem occidere, & eum qui confugit
ad iustam iuris defensionem, Bald.l.additos
15 col.1. in fi. de Episc.aud. Vnde defensiones
non potest tollere Papa,vel Imperator,Affl.
hic nu.3.4.& 5.nisi reperto in fraganti,Bal.
l.vt vim num.2.de iust.& iure. Et generalis
renunciatio non præiudicat, sicut nec legi-
timas exceptiones tollit,Bal.l.si procurator
col.2.cir.fin. de cond.indeb. etiam quod nõ
dicatur indefensus, qui non tenetur se defen
16 dere,Bal.l.vir bonus iud.solui. Parcitur ta-
men se defendenti per fas, & nefas, nam li-
citum est famam, & sanguinem suum cuili-
bet defendere, Bal.l.& si legibus circa med.
C.si contra ius, vel vtil.publ. Vltimo testes
producti per iudicẽ ex mero officio an pro-
bent,Bal.l.presbyteri nu.8.de Episc.& cler.
Et

Et recepti ad simplicem informationem cu riæ, an postea in progressu probent, vel in processu, qui sequitur, & iudex si post aper-
17 turam examinat testes ad offensam, an reus possit examinare ad defensam, Bal.l.4.§.fin. col.2.cir.med. ff.de cond.ob turp.cau.

SVMMARIVM.

1 *Calumniantes poscit similitudo supplicij pœna talionis, vel Turpilliani.*

2 *Ex præsentibus præterita metiuntur.*

3 *Nec, est negatiua, & habet copulam implicitam.*

4 *Accusator propriè dicitur, quando accusando concludit quod accusatus puniatur.*

5 *Iudicium quindecim modis capitur.*

6 *Prius, & posterius dicitur tempore, & ratione.*

7 *Vinculum ex inscriptione, vincula ex delicto oriuntur.*

8 *Inscriptio quid, & eius effectus, eius loco quid, & ex consuetudine multarum regionum non fit, nu.9.*

10 *Pœna talionis est sublata, quia eius metu retrahuntur accusatores.*

11 *Subscribere se ad pœnam talionis, qui, & quando non tenentur.*

12 *Desistere ab accusatione, quando accusator possit, & quando non.*

13 *Impetuosè factum præsumitur quando cito pœnitet.*

14 *Validius est quod est, quam quod erit.*

15 *Condemnatur ratione temeritatis non solum totius causæ, sed vnius articuli causa.*

16 *Calumniam prætensam quid excuset.*

1 RÆSENTI LEGE] calumniantes poscit similitudo supplicij, Spec.tit.de accusatore num.27. in princ. Vnde accusans criminaliter, debet se inscribere ad pœnā talionis.i.ad patiendum illam pœnam, si deficit in probando, quam aduersarius cōuictus pati deberet, Abb.c. tuæ 1.not. de procurat. Pœna verò Turpilliani nō est similitudo supplicij, sicut pœna talionis, sed pecuniaria cum infamia, idem Abb.c.fin.in princ.post nu.14.de iureiur. Ad istam debet se obligare accusans pe-
nes acta, vinculo inscriptionis, alias iudex illum non admittit, & concordat cum iure communi, Affl.hic in princ. & cum c.regni hac edictali, & c. quod nullus, vt latè cum textu, qui sum.vt per Affl. & dicit [PRAE-
2 SENTI LEGE] quia ex præsentibus præterita metiuntur, Spec.tit.de emphyt.nu.38.circa med. [SANCIMVS] eum pœna, Arch.c.consequens in princ.11.dist. [VT NEC MAGISTER IVSTITIARIVS CVRIAE NOSTRAE] de qua sup. const.Magnæ Curiæ, & in const.
3 Magister Iustitiarius. [NEC] quæ est negatiua, & habet in se inclusam copulam, Affl. sup. const.si damna clandestina nu.72. in fi. & post num.73. [ALII] similes, nam dictio prædicta est repetitiua similium, Cass.consuet.Burg. rub.9.§.17. in fi.princ. [IVSTITIARII REGIONVM] locorum, supra const. locorum Baiuli. [ACCVSATORES] querula-
4 tores, & maxime dicuntur quando accusando dicunt, & concludunt, quod accusatus puniatur, in cons.feuda.diuer.53.post num.49. licet alias eorum appellatione veniant testes, aduocati, & iudex, Azo in sum.num.29. C.de his quib.vt indig. [AVT] pro, & gl. & Bal.l.à te hominem ff.de nouatio. [CRIMINVM DELATORES] denunciatores, l.3. vbi Bald.ff.de edendo. vel curiæ procuratores, qui ad hoc ordinanē per officiales, Gra.hic. [ALITER] alio modo, Nizol.in ver.aliter.
5 [AD IVDICIORVM SVORVM] quæ quindecim modis capiuntur, glo.rub.de iudic. in vj. & in reg. in iudicijs eod. lib.vj. [INGRESSVM ADMITTANT] iurisdictionem denegent, Azo in sum. num.4. in fi. ff.si quis caut. [NISI PRIVS] .i.in primis, glo.1.l.3. quod cum eo importat quid emphaticum, appendix ad D.Th.2.2.q.174.art.4. Prius autem, & po-
6 sterius dicitur dupliciter, tempore, & ratione, Bal.l.si Stichum §.si quis d.tit.de nouat. nec potest esse vtrunque prius quam alterū, gl.l.fin.in ver.non esse de vulg.& pupill. sed incipiendum est à priori, non à posteriori, Bal.l.2.§.prius eo.tit.de vulg.& pup.porrecto libello, vel verbotenus coram iudice, dummodo redigatur in actis cum accusatoris nomine, accusati, & alijs absque conclusione, l.si quis, & l.in causis, vbi Bald. C.de
7 accusat. [VINCVLVM] .i. ligamen, Io.And. c.1.nu.2.in princ.de iureiur.in vj. inde vincula oriuntur ex delictis, Bald.l.qui adulterium C. de adulterijs. [INSCRIPTIONIS
8 ACCIPIAT] quæ est de solemnitate, & non potest omitti, not.Bal.l.si quis ad se num.4. C.ad leg.Iul.de vi. sed perseuerantiæ necessitatem inducit, Bal.l.accusationem cir.fin. de his qui accus.non poss. Debet continere nomen producentis libellum, & quod promittit libellum prosequi, in l.pen.post nu.1.

C.de

C. de accus. adeo quod fideiussor datus pro prosequenda lite, accusatore non prosequente teneatur ad quantitatem quã promisit accusator non prosequendo, Bal.l.2.C.ad Turpill. Eius formam ponit Spec.tit.de accusat.
9 §.1.nu.2.qui de consuetudine multarum regionum non fit, idem Spec.tit.eod.de accus. §.post nu.34.cum add.in ver.hodie. Rationem ponit Affl. hic post num. 1. Vel libelli oblatio est vinculum inscriptionis, sub quo nõ cadit desistentia, vel calumnia, vt Gram. hic. [PROVT] vel secundum, quæ referuntur ad actum de præterito, vt hic, restringunt, & regulantur secundum formã illius, Dec.cons.63.col.3.cir.med. & per totum. [VETERIBVS LEGIBVS]l.si crimen C.de his qui accus.non poss. & inf.const.pœnam calumniæ. [ET, INOVCTVM, VT DESISTENTIAE POENAM] de qua ius.const.accusatorum temeritatem. [ATQVE CALVMNIAE] de qua d.const.pœnam calumniæ. [IN CALVMNIANTES, ET DESISTENTES CONSTANTER] fortiter, æqualiter, in perpetuum, Niz. in ver.constanter. [OBSERVENT] & pareant, idem Niz.in ver.obseruo circa med.
10 Videtur tamen, quòd pœna talionis, & vinculum inscriptionis, quod illius loco est subrogatum sit sublatum cum plerique ab accusando recedant, Arno.14.comm. & sine accusatore nemo damnatur, Abbas c.vnico 2.not.vt eccl.benef.sine dimi.confer. Vnde ista const. est correcta per ritum Mag. Cur. Gramm.hic in princ. Et pœna talionis erat iure Mosayco, Deuter.c.19.in fi. Vltra quod
11 excipiendo non tenebatur se subscribere ad pœnam talionis nisi esset exceptio falsi, Bal. l.fin.cir.princ. C.de fide instr. Nec habebat locum in muliere, quæ sine inscriptione accusabat si suam, vel suorum iniuriam prosequebatur, l. de crimine, vbi Bald.de his qui accus.nõ poss. matre, & hærede, qui propter immẽsum dolorem officium accusandi prosequebantur, l.2.vbi Bal.C.de calum. Et po-
12 test etiam iure isto ante inscriptionem, vel antequam partes compareãt desistere, in c. reg.ad audientiam nostram, Affl.hic 2.& 3. not. Arno.15.comm. seu considerantur plura tempora, c.licet in Beato, vbi Abbas in princ.& num.6.de accus. Vnde passus leuem iniuriã, iniuriato adhuc non vocato in banchα, vel antequam veniat dies comparitionis potest iniuriam remittere, secus si posset procedi ex officio, quia pars non posset remittere in præiudicium fisci, inf.const.prius quam, vbi Affl. 1.& 2.notab.de transact. & const.post citationẽ post nu.1.si lite contest. adest prag.Ferd.I. char.38.in antiquis, nam
13 præsumitur impetuosè, & non liberè factum cuius actor citò pœnituit, puta intra triduum, Luc.l.quemadmodum præsump.199. de agri.& censi. Vltra quod semiplena probatio excusat à pœna talionis in causa criminali, Bald.l.in priuatis, d.tit.de iudicijs. Nec venit in ea refectio expensarum, Bald. l.eum quem 2.rep.in princ.de iudicijs.
14 Nota, quòd validius est, quod est, quàm quod erit, quia multi casus accidere possunt quod non erit, Bal.l.septimo mense in 1.rep. de sta.hom. Inde præsens, & præsentialiter, differunt, Abb.d.c.tuæ 2.not.de procurat.
15 Secundo noto, quod sit condemnatio ratione temeritatis non solum respectu totius causæ, sed vnius articuli, & quæ veniant nomine expensarum, Bal.d.l.eum quem 1.rep.
16 Quid autem excuset à prætensa calumnia, Abb.d.c.fin.in princ.nu.15. de iureiur.

Vt Iustitiarij, & vniuersi officiales, seu ipsorum familia nihil à litigantibus recipiant.

SVMMARIVM.

1 *Inquisiti suum dimittunt vt redimant vexationem.*

2 *Repetit, vt addat.*

ICTVM fuit de inquisitionibus faciendis, & quia
1 inquisiti vt redimant vexationem suum dimittũt, D.Thom.ad Colossen. vlt. col.2.post princ. ideo Imperator hic prohibet [VT IVSTITIARII, ET VNIVERSI OFFICIALES, SEV IPSORVM FAMILIA] per se, vel eorum familiam, vt quandoque contingit, Affl.infra in textu 4.not.circa med. quæ etiam de prouincia esse prohibetur, supra constit. Iustitiarij per prouincias. [NIHIL A LITIGANTIBVS RECIPIANT] & licet idem supra
2 in const. Capitaneorum, hic addendo repetit, l.librorum in ver.quod si de leg.3. vt vidébimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Vitia sunt virtutibus finitima, quia mala à bonis sunt orta.*

2 *Iudices multi mali, & apparent boni.*

3 *Iudices dicuntur, quia ius dicunt, etiam quod iniqua decernant.*

4 *Cancellaria archiuus publicus, siue chartophilatium dicitur.*

5 *Nisi, dictio excipit.*
6 *Officiales, largè, & strictè.*
7 *Aliquid, est dictio diminutiua.*
8 *Exculentum quid sit, & quid poculentum.*
9 *Cõuictus dicitur, qui nõ potest negare.*
10 *Pecuniæ omnia obediunt, est fideiussor futuræ necessitatis, & qui eam habet, omnia quæ vult habet.*
11 *Equus ab æqualitate dicitur, quia quando quadrigis iungitur, æquales sunt.*
12 *Armorum tres species, ad tegendum, protegendum, & impugnandum.*
13 *Et, dictio solet adijcere aliquid nouũ.*
14 *Petere, & recipere, sunt diuersa.*
15 *Datio, & promissio æquiparantur.*
16 *Factum infamat, licet de iure non teneat.*
17 *Ciuem esse, & habere pro ciue, quando est idem, vel diuersum.*
18 *Compositionis verbum pro solutione ponitur.*
19 *Prælatus punitur in quadruplũ si grauat subditos in recipiendo exenia.*
20 *Iudex ecclesiasticus pœnam pecuniaria in proprios vsus non conuertet.*
21 *Successor in officio non tenetur sequi factum prædecessoris.*
22 *Pœna recipientis extẽditur ad dantẽ.*

1 Pvd] vitia virtutibus sunt finitima, D. Aug. 4. contra Iulianum c. 3. col. 8. circa med. Vnde omnia mala orta sunt à bonis rebus, glo. rub. ne liceat potent. Olim Iustitiarijs, Iudicibus, & actorum notarijs fuerunt statuta gagia, c. ad hoc volentes, cum sim. de quibus
2 Gram. hic. Et quia multi iudices mali sunt, & fraudulenti, l. seru. const. præced. in fi. sunt verè mali, & apparẽt boni, vt multos vidisse dicit Bal. l. cum ij §. sed & personarum ff. de transact. & non obseruant ordinem datum, quem non habemus, vel erat difficilis obseruationis, Affl. hic in princ. ideo munera, præmia, & alia pro iustitia ministranda, vel peruertenda sunt prohibita, l. vt nullus, la secon da, & l. vt Comites, la seconda, de off. iud. in Longob. etiã sub pœna de qua in tex. qui diuiditur, & sum. vt per Affl. & dicit [Apvd] l. magistratum, l. sed & nepos, & l. emãcipati ff. de adopt. l. 1. de off. præt. vig. & exponit in Luc. l. 1. circa princ. de cohartal. [Ivstitiarios Regionvm] præsides prouinciarum, Frecc. de subfeu. lib. 1. de off. mag. iust. nu. 12. & 14. [Et Omnes Alios Inferiores Magistratvs] nam si maiores cõprehendunt, multo magis minores, l. ne quis ff. de cust. &
3 exhib. reo. [Et Ivdices] qui ius dicunt, etiã quod iniqua decernant, Bal. cons. 334. cir. fi. 2. vol. [Difficvltas] quæ non facit inutilem præstationem, l. 2. §. ex his in fi. de verb.
4 oblig. [Et Ordo Cancellariae] quæ archiuus publicus, siue chartophilatium, alibi cancellaria appellatur, add. 1. ad Spec. tit. de instr. edit. col. 2. post med. [Qvem Specialiter] expressè, Io. And. c. 2. post nu. 11. de reb. eccl. non alie. in vj. [In Magna Cvria Nostra] de qua sup. in const. magnæ. [Servare] mediante executione, Bal. l. vn. circa princ. de iust. C. confirm. [Mandavimvs] mandando diximus, Nizolius in ver. mando. [Nvllatenvs] nullo modo, Io. And. c. vni. cir. princ. de excess. præl. in vj. [Observe-
5 tvr, Nisi] quæ dictio excipit, gl. c. vnica in ver. nisi, ne sede vac. in vj. [Qvoad Hoc, Vt Nec] non, l. si is qui tres cir. med. ff. de excu.
6 tut. [Ipsi] Iustitiarij. [Nec Officiales] qui largo modo etiam seruientes dicuntur, strictè verò, qui habent iurisdictionem, corã quibus acta fiunt, l. ser. quæ sint regal. in ver. ad iustitiam expediendã, post nu. 67. [Avt] et, gl. in c. cum virũ in ver. paterna de spons. [Familiares Eorvm] ad eorum seruitium deputati, qui mercenarijs æquiparantur, nã pro mercede saltem victus seruiunt, Io. And. c. fin. col. pen. cir. med. de verb. sign. in vj. &
7 facit sup. const. iurisgentium. [Aliqvid] quæ est dictio diminutiua, Cass. cõsue. Burg. rub. 11. §. 6. ibi D. aucune cir. med. [Ab Impetrantibvs] deprecantibus, l. 2. C. si contra ius, vel vtil. pub. [Sev] quæ disiungit verba, & cõiungit sensum, Dec. cons. 399. col. 2. circa fin. post nu. 4. vol. 3. [Litigantibvs] qui contritionem magnam dicuntur habere in animo donec lis finiatur, §. audiẽt in ver. contritione auth. de iudic. vt & in vniuersitatibus, vt in c. reg. itẽ quod prędicti officiales. [Omnino] præcisè, Bal. l. si cũ exceptione §. quatenus in princ. repet. 1. & §. pedius nu. 1. in fi. quod met. cau. [Recipiant] cũ effectu, Zab. clem. 1. nu. 19. cir. med. de proc. directè, vel indirectè, c. statutum §. insuper in ver. mera liberalitate de rescriptis in vj. [Nec Exculentvm, Nec Poculentvm Etiam Intra Tridvvm Consvmendvm] licet aliter de iure communi, l. lex Iulia, in §. apparet, vbi Bar. ad leg. Iuliam repetund. & d. c. statutum §. insuper, & sic secundum
8 Afflict. hic num. 1. declaratur quid sit exculentum, & quid poculentum. [Qvod Si Con-

CONTRA PRAESENTEM CONSTITVTIONEM
NOSTRAM] contra eam, vel eam circum-
ueniendo fecerit, quæ paria sunt, Afflict.
cap. Imperialem 17. not. num. 12. de prohib.
feu. alien. per Fred. [ALIQVID RECEPISSE
FVERINT DILVCIDA PROBATIONE] supra
const. si damna clandestina in princ. [CON-
9 VICTI] adeo quod non possint negari, l. qui
sententiam C. de pœnis, Isern. supra constit.
Iustitiarij non per Kalendas, post medium.
[SIQVIDEM] cap. inter dilectos, de fide in-
10 strumen. [PECVNIAM] cui omnia obediunt,
& dicitur fideiussor futuræ necessitatis, quã
habens, omnia quæ vult habet, Afflict. §. si
quis rusticus, nu. 10. post med. de pace ten.
11 [EQVOS] ab æqualitate dictos, quia quan-
do quadrigis iunguntur, pares æquantur,
Lucas l. 3. de spectac. [AVT QVAELIBET
ANIMALIA] de quibus d. constit. Capita-
12 neorum. [ARMA] quorum triplex species,
ad regendum, protegendum, & impugnan-
dum, D. Thom. ad Ephesios vltimo, ibi pro-
pterea, post princ. & triplex bellum, reper-
cussiuum, mitigatiuum, & sanatiuum, Bald.
in addit. post cap. olim ex literis, num. 19.
de rescriptis. [VEL HVIVSMODI] cætera
eiusdem generis, Nizolus in ver. huiusmodi.
[PRETIOSA] vasa magnifica, pretiose ce-
lata, infra constit. magistros mœchanica-
rum artium. [A LITIGANTIBVS, AVT NON
LITIGANTIBVS] lite pulsatis, vel non,
l. cum clericis de Episc. & cler. l. decernimus
de Episc. audien. [VEL IMPETRANTIBVS]
rescripta, l. vniuersas, C. de precibus Imp.
offeren. [PRAETER] quam, quia præcedit
oratio negatiua, ponit illud de quo prius
erat dispositum, l. 2. de adimen. lega. [ESCV-
LENTVM, ET POCVLENTVM; QVOD INFRA
DVOS DIES PROXIMOS CONSVMENDVM,
SEMEL TANTVM DVM IN LOCVM PERMAN-
SERINT RECEPISSE SVFFICIAT] necesse
est, glo. 1. vbi Bald. l. si quis seruo de solutio.
& sic à nō litigantibus non possunt consequi
nisi esculenta, & poculenta semel tantum,
donec in illo loco sunt, Afflict. hic 5. notab.
13 [ET] quæ dictio solet adijcere aliquid no-
uum, Paulus de Cast. cons. 25. nu. 2. cir. med.
1. vol. [SI A LITIGANTIBVS, AVT] alter-
natiuè, Abb. c. si diligēti in fi. de foro comp.
[IMPETRANTIBVS] literas, c. super literis de
rescrip. [ESCVLENTA, ET POCVLENTA, SEV]
disiunctiuè, Arch. c. ego in fi. 63. dist. [SOLE-
CTAS] vt d. constit. Capitaneorum. [AVT
DONATIONEM] donum, c. verum de cond.
14 apposi. [RECEPISSE] sponte, vnde petere,
& recipere, sunt diuersa, Abb. c. quoad con-
sultationem, post num. 13. de sent. & re iud.
15 [VEL PROMISSIONES DE EIS ADMISISSE]
quia datio, & promissio æquiparantur, Affl.
hic 8. not. Isern. cum quo latè dixi c. 1. de
nat. succe. feu. [PROBENTVR] à quocunque,
cum sit crimen publicum, infra consti. cor-
ruptele crimen. [SPOLIATI HONORIS CIN-
GVLO] alibi militiæ, vel dignitatis cingulo,
l. si quis C. de offic. præfe. prouinc. auth. sed
hodie de off. diuers. iud. [CVM INFAMIA]
16 ex quo factum infamat, licet de iure non te-
neat, l. amplissimi in glo. 2. C. de excus. tut.
[EORVMQVE QVI IN DONATIONE, VEL
PROMISSIONE RECEPERINT, TANQVAM]
sicut, c. parochianos de sent. excomm. velut,
c. excommunicamus §. qui autem, & §. pen.
in fi. de hæreticis c. pen. de apostatis, quasi,
& tanquam, stant similitudinariè, glo. fin. l. si
quis non quasi, de acquiren. hæred. Bald. l. si
quis instituatur, circa fin. princ. de hæred.
instit. nam dictio tanquam, est nota impro-
prietatis, & denotat fictionem; vnde aliud
17 est esse ciuem, aliud haberi pro ciue, & si lex
disponit aliquem haberi pro tale, non erit
talis verè, sed fictè, Ant. de Butr. cum ad in.
ad eum in c. nuper num. 5. de bigamis, nec
verò efficitur talis, quando esse talem plus
dependet ab actu naturæ, quã à iuris dispo-
sitione, idem Ant. c. fin. post num. 2. [illegible]
de bigam. nam non est veritatis expressiua,
sed stat impropriè, sicut dictio quasi, Abbas
c. solitæ nu. 5. de maior. & obed. & c. prout,
post nu. 16. de dolo, & contum. licet quan-
doque ponat veritatem, Ioan. 1. quasi vni-
geniti à Patre. & denotat similitudinem, siue
improprietatem, adeo quod si scholares de-
bent tractari tanquam ciues, dicūtur ciues,
Abbas cap. ex parte 1. & 2. not. de sponsal.
Et quot modis capiatur dictio tanquam,
Bald. l. si pater 3. repet. §. qui duos num. 2.
de adoptio. [MANIFESTI FVRES] ita menda-
dax precator fit indignus, & æquiparatur
furi, Bal. c. super literis num. 15. de rescript.
sed non pœna furti, sed arbitria punitur, vt
in pœna falsarij, idem Bal. c. nonnulli nu. 3.
in fi. eod. tit. de rescriptis. [QVADRVPLVM]
re inclusa, Gramm. hic num. 2. [CVRIAE
18 NOSTRAE COMPONANT] soluant, nam
compositionis verbum ponitur pro solutio-
ne, Bald. l. ædiles, la seconda, in fi. de ædi. (?) edi.
mediante sententia, nam verba futuri
temporis non inducunt pœnam ipso facto,
sed requiritur sententia, Abbas c. quisquis,
post nu. 6. de elect. sicut nec matrimonium,
idem Abb. c. de illis 1. not. & c. ex parte de
sponsal. Et tenetur in quadruplum, sicut
19 prælatus si grauat ecclesiam in recipiendo
exenia, vel munera pro procuratione,
Abb. c. procurationes num. 6. de censi. facit
c. reg. ad hoc volentes, vbi Gra. In pœna etiã
conuentionali, quando apponuntur nomina
multiplicatiua duplum, vel triplum com-

prehendunt intereſſe, Baldus l.ſi pro fure §.

20 §.fin. in fi. de condi.furt. Iudex verò eccleſiaſticus ſi recipit pœnam pecuniariam, non debet eam conuertere in proprios vſus, ſed in ſubſidium pauperum, Bal.l.ij. in 2.not.de Epiſc. audientia. intellige quando accipid pro cauſa criminali, ſecus ſi pro ciuili, quia tunc non punitur corporaliter, Grammaticus hic.

Sed videtur, quod ſit licitum accipere eſculentum,& poculentum ſaltem, & trigeſimam, infra conſt.cum circa de ord.iud.

B Vnde ad hoc declarandum ſeptem iura emanauerunt, Gra. hic.

21 Et nota, quòd ſucceſſor non debet ſequi factum prædeceſſoris, quod eſt contra illos, qui nolunt infringere ſententias prædeceſſoris, Bal.l.iure noſtro in princ.de teſta.tute. nam quod ad defenſionis ſubſtantiam eſt inuentum, non debet ad depreſſionis diſpendium retorqueri, c.pen.de pœnis.

Item nota, quod ſicut quidam titulo decorantur, c.per venerabilem, qui filij ſint leg. ita per delictum honoris cingulo ſpoliatur, vt hic,& habetur tanquam fures, quod verbum licet ſit fictitium, quando profertur ab habente poteſtatem, paria ſunt ſicut eſſe legitimos,& haberi pro legitimis, Abb.c.tanta num.4. qui filij ſint leg.

22 Vltimo nota, quòd pœna recipientis extenditur ad dantem, & licet hic non dicatur, fuit determinatum in d. conſt. Capitaneorum, adeo quòd pœna contra recipientẽ per baratariam, extenditur ad dantem, Bal.l.1.cir.med.& l.3.ff.de calumniat.

Vt Iuſtitiarij habeant certos aduocatos.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati, qui & togati dicuntur, indiſtinctè accipiunt, poſt num.2.*

2 *Vt, cauſatiuè.*

1 VIA in tit.præcedenti fuit prohibitum dari iudicibus, & aduocati indiſtinctè recipiunt, Zabarella clem.2.nu.18. circa med. de magiſtris, ne per interpoſitas perſonas ipſorum, ſicut & vxorum, & officialis aliquid capiant, Afflictus tit.præcedenti 4.not.cir-

2 ca med. ſtatuit [VT] quæ ſtat cauſatiuè, Io. And. c. accuſatus in princ. de hæreticis in vj. [IVSTITIARII HABEANT CERTOS ADVOCATOS] qui togati à toga qua utebantur dicuntur, Arch.c.nemo de pœniten. diſtinctione 1.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatorum officium neceſſarium.*

2 *Deſignare, oſtendere dicitur.*

3 *Aduocati, defenſores dicuntur.*

4 *Curia vnde, & quis dicatur habere.*

5 *Iurſdictio cohæret territorio, idest vniuerſitati conſiſtenti in territorio.*

6 *Supernumerarij dicuntur, qui ſunt pluſquàm futuri ſunt.*

7 *Multitudo vbi eſt, præſumitur aliquis bonus.*

8 *Territorij limitatio non limitat poteſtatem priuati, ſed iudicis.*

9 *Poſtulare prohibitus apud iudicem, non eſt prohibitus poſtulare apud legatum.*

1 IVSTITIARIOS] aduocatorum officium non eſt tam vtile, quàm neceſſarium, infra conſtit. aduocatorum, quia quæ iuris ſunt, non poſſunt ſine eis expediri, Zab. clem. vnica in ver.nonnulli num.1. in fine de exceſs. prælat. propterea vt ſint iuſtitiæ ſatellites, & iudiciorum optimi athletæ, §.diſcipuli, in fine in procem. ff. In præſidentia Comitum eliguntur non habentes malam famam, ſed tales quales lex iubet eligere, l.1.de aduocatis,& vicedominis in Longob. ſeruabunt quæ dicuntur, in l. quis cum ibi not. per Baldum C. de poſtula. Inſuper, quia multitudo numeroſa nihil habet honeſtum, authent. de referendarijs, poſt medium, in curia Iuſtitiarij certi deſignantur aduocati, vt in textu qui ſummatur vt per Afflictum, & dicit [IVSTITIARIOS REGIONVM] ideſt prouinciarum, Affli. hic in princ. [CERTIS, ET DESIGNATIS] proprio nomine, Io.And.c.2.poſt nu.3.de verb.

2 ſignif. oſtenſis, nam deſignare, oſtendere dicitur, l.3.in ver. deſignare ff.ad exhiben. Inde Lucæ 10. Deſignauit Dominus & alios

3 ſeptuaginta duos. [ADVOCATIS] qui defenſores dicuntur, Abb.c.venerabilem num.9. & 10.cir.fin.de elect. [IN CVRIA SVA] & ſic non ſolum Rex, ſed quilibet habens iuriſdictionem,

ctionem, propter quam administrat iustitiam, dicitur habere curiam, qui à cura dicitur, Affl. sup. cōst. statuimus in gl. 2. nu. 55. de off. Mag. Iust. [VOLVMVS] quod est noui iuris promulgatiuū, add. ad Aluar. in marg. §. Episcopos de pace iuram. firma. [ESSE CONTENTOS] satis esse putent, Nizolus in ver. contentus. [SED] quia, Arch. c. si quis per ignorantiam 1. q. 1. [OMNIBVS, QVI IN IVRISDICTIONE SVA] sibi decreta prouincia, supra const. Iustitiarij per prouincias,

5 quia iurisdictio cohæret territorio. i. vniuersitati consistenti in territorio, Pau. de Cast. cōs. 84. nu. 2. 1. vol. [ADVOCATIONIS OFFICIVM] præcedēte approbatione, vt d. const. aduocatorum. [A CVRIA NOSTRA RECEPERINT] publica auctoritate à collegio aduocatorū, Affl. hic cir. fin. [CORAM] l. dicta §. coram ff. de arbit. [SE POSTVLARE PERMITTATVR] ex necessitate, non ex voluntate, l. 1. in ver. voluntaria de fundis dotal. alij qui sunt plusquàm futuri, supernumerarij dicuntur, D. Aug. psal. 146. col. 8.

Videtur tamen, quòd omnes admitti de-

7 beant ad aduocandum, nam vbi est multitudo, præsumitur aliquis bonus, gl fin. l. 1. ff. de testib. adeo quod multitudo non semper est arguenda, Luc. l. comperimus post princ. de prox. sacro. scrin. Vnde secundum Gram. hic, textus iste intelligitur in quæstionibus curiæ non priuatorum.

8 Nota, quòd limitatio territorij non limitat potestatem priuati, secus in iudice, Bal. l. non solum §. 1. de excus. tut. Vnde infertur,

9 quòd prohibitus postulare apud iudicem non est prohibitus apud eius legatum, Dec. cons. 501. post nu. 4. Et prohibitus postulare apud præsidem, poterit apud legatum, & procuratorem Cæsaris: & prohibitus morari in vrbe, poterit in pomerio, vel villis vrbi subiectis, non econtra, Io. And. c. felicis post num. 7. de pœnis in vj.

SVMMARIVM.

1 *Præsidatus Italiæ sunt diuisi, & præsides gentium, prouinciarum, ac ciuitatum diuersi.*

2 *Præsides moderatores dicuntur, est nomen generale, & non habent iurisdictionem extra prouinciam.*

3 *Prouinciæ ex quibus constituantur, & multas habent ciuitates.*

4 *Feuda plana, & de tabula, quæ sint.*

5 *Princeps vbi apponit manus, nullus potest se intromittere.*

6 *Iudex quandoque cognoscit, & non diffinit, nec venit diffinitio nisi exprimatur, num. 8. post princ.*

7 *Vsque, inclusiuè, & exclusiuè.*

8 *Calculus, pro sententia, & calculo ponitur.*

9 *Cognoscere, & diffinire, sunt diuersa.*

10 *Soluere, non est eius cuius est ligare.*

11 *Delegatus ex simplici commissione recipit iurisdictionem.*

12 *Auditor dicitur cui media causæ committuntur.*

13 *Iudex pluribus articulis commissis, potest vnum, & postea aliū expedire.*

14 *Inferior non potest attentare reseruata superiori.*

15 *Coertio modica censetur demandata eoipso quod causa committitur.*

16 *Auditor cognoscit, & potest iudicare si habet in mandatis.*

17 *Delegatio tribuit iurisdictionē etiam ignoranti.*

18 *Delegatus etiam quod reuocetur processus antea factus tenet, secus si postea.*

19 *Possessio iurisdictionis per exercitium vnius actus acquiritur.*

20 *Iudex fungitur officio insolidum, & non pro parte.*

21 *Ciuitas metropolitana dicitur caput prouinciæ.*

1
RAESIDES] præsidatus Italiæ sunt diuisi per ciuitates, ideo quilibet in suo territorio est præses, nam eiusdē rationis est pars in parte, cuius est totū in toto, Bal. l. nulli in princ. de sent. & interloc. omn. iud. Inde præsides gentiū, auth. præsides de Episc. aud. præsides prouinciæ, l. 3. quod metus cau. Et quilibet regens prouinciā, potest appellari præses, quia prouinciæ præest, Abb. c. quoniā nu. 4. cir. med. de off. ord. habet enim sub se omnes ciuitates illius prouinciæ, omnibus ius dicit, sed quia omnibus præesse non potest, residet in ciuitate principaliori, & ibi est forus causarū, Bal. l. curiales, la seconda, de decurio. Isto modo municipium est sub præside, idem Bal. l. 2. post nu. 8. de sent. quæ fine cer. quant. Et strepitus iudicialis pertinet ad potestatem, qui ibi est vti præses ciuitatis, Bald. prædictus auth. & qui iurat, nu. 13. circa med. de bonis auct. iud. possid.

2 Et ſic Præſidis nomen eſt generale, Spec.tit.
de legato §.ſupereſt l.1.vbi Bal.& l.ex omnibus de off.præto. gl.1.l.minor ff.de mino.
Et capitur pro quolibet iudice, ſicut nomen
Prætoris,Spec.tit.de dolo,& contu.§.2.poſt
num.13.differt tamen à Prætore,Bald.l.dies
cautioni §.duas de dam.infe.Inde Præſides,
Iudices ordinarij, glo.l.ſi reus ff.de procur.
Doctores autem poſſunt eſſe Præſides,& Poteſtates terrarum, Bal.l.lecta col.pen.circa
med. ſi cer.pet. Propriè autem capitur pro
maiore magiſtratu,idem Bal.l.1.nu.6.circa
med. C.de ord.iud. qui eſt in prouincia,non
in vrbe,Bal.d.l.dies cautioni §.pen.de dam.
infe. Iſte cognoſcit de feudis non quaternatis, ſed quomodo,& quando, dicetur cum
tex. qui diuiditur, & ſummatur vt per Affl.
& dicit [PRAESIDES].i. moderatores, Bal.
rub.num.1.in fi.de exact.tribu.l.generali de
decur. qui non habent iuriſdictionem extra
territorium ſuum,Bal.l.Gallus §.quid ſi tantum col.3.cir.fin.de lib.& poſth. [PROVINCIARVM] in quibus tenent locum capitis.
3 Quæ autem ſint prouinciæ, quomodo conſtituantur, Ang.l.vnica num.5.& poſt nu.7.de
metrop.Beri. Habent ſub ſe multas ciuitates,& ſucceſsiuè multa tribunalia, Bald.l.ſi
vt proponis in princ. quom. & quan. iudex.
4 [DE FEVDIS NON QVATERNATIS] planis,
& de tabula,vel ſimplicibus,quæ dantur per
Comites, & Barones, & non ſunt ſcripta in
regiſtris Regiæ Curiæ, ex quo ſeruitiũ illorum non fit maiori curiæ,ſed illis qui ea cõceſſerunt,Iſern.§.ille tamen poſt nu.7.& 10.
de contro.feu.apud pares term. [ET REBVS
FEVDALIBVS, QVAE A CVRIA NOSTRA
TENENT] tam ſi agatur petitorio, quã poſſeſſorio, Luc. l.vn.col.fin poſt princ.de reis
poſtul. tam ſi quæſtio eſt inter dominum, &
vaſſallum,quàm ſi inter duos vaſſallos,Affl.
hic 2.not. [NISI] excipiendo ab eo quod
dixerat,Bal.auth.generaliter nu.5.in princ.
de Epiſc.& cler. [DESTITVTIONES] ſpoliationes, Affl.hic 4.not. [NORIS SPECIALITER] non generaliter, ſup.conſt.Capitaneorum. [MANDANTIBVS FACTAE SVNT]
5 quia vbi Princeps apponit manus,nullus poteſt ſe intromittere, Affl.c.filij nati,poſt nu.
4. ſi de feu.fue.controuer.inter dom.& agn.
ſed ſi tenet à Regia Curia,non poteſt procedere,Rege inconſultò,Gramm.hic,& conſt.
præced.poſt med. [SVO IVRE]ratione officij
ſpecialiter cõceſsi,ſup.conſt.Magnæ Curiæ,
& in conſtit.dohanæ. [COGNOSCANT] ſed
6 non decidant,& ſic iudex quandoque cognoſcit, ſed nõ diffinit, Abb.c.cum ſuper nu.11.
& 12. de cau.poſs. & propriet. l.ſi quid erit
ff.de off.proconſ.& leg.l.vn.eo.tit. C.de off.
proconſ. & leg. [INSTITVTO] prouido, &
fideli. [PRO PARTE CVRIAE NOSTRAE] vt
inf.in conſt.quæſtiones, de quæſt.inter fiſcũ
& pri. [PROCVRATORE] per Regem, cum
alius non poſsit, Affl.hic 5.not.nu.15.& 16.
[PRAESENTIBVS FISCI PATRONO, AC
PROCVRATORE RERVM CVRIAE NOSTRAE]
alias cauſæ determinandæ contra fiſcũ ſine
interuentu fiſci patroni ſunt nullæ, ſecus ſi
pro fiſco,l.3.§.multa,in gl.fin.in fi. & l.ſi fiſcus ff.de iure fiſci. [QVI IN PROVINCIA
COMMORANTVR] nã in qualibet prouincia
erat procurator Cæſaris, & vnus comes rerum priuatarum, l.3.in ver.ſtylus de bonis
7 vacan. [ET IPSAS VSQVE] excluſiuè, licet
quandoque includat, Afflict.hic 7.not. [AD
CALCVLVM DIFFINITIVAE SENTENTIAE]
c.directe de appellat. iudicialem calculum,
c.per tuas, eod.tit.de appell.i.ſententiam,
l.rem non nouam,vbi gl. C.de iudicijs,alibi
8 calculus pro computatione ponitur,gl.pen.
l.furti ff.de his qui not.infa. excluſiuè, ſicut
in cõmiſsione Proconſulis,Bal.l.ſolet 1.rep.
in princ.ff.de offic.proconſ. [PERDVCANT]
adeo quod cõmiſſa cauſa,non venit deciſio,
niſi exprimatur, Ant.de Butr.c.fin.3.not.de
off.Arch. Commiſſo examine, non videtur
commiſſa, ſed reſeruata diffinitio, Abb.c.2.
in 2.not.de calumn. [DEINDE] quæ dictio
denotat interuallũ, glo.l.illud in ver.deinde
ad leg.Aquil. [CAVSAS INSTRVCTAS] inſtructo, vel fabricato proceſſu, Gramm.hic
nu.1.circa fin. [DATO PARTI PETITORIS
PEREMPTORIO TERMINO] præfigendo terminum,ſup.conſt.ſtatuimus, poſt med. & in
fine. [AD NOSTRAM CVRIAM TRANSMISSVRI] vnà cum literis,vt d.conſt.ſtatuimus,
& iſta vti forma debet diligenter ſeruari,
Spec. tit. de iudice deleg. §.ſequitur, lo ſecondo, in princ.

Videtur tamen, quod eadem debet eſſe
cauſa agens, finisque principij, Ant.de But.
c.cum in diſtribuendis, cir.princ. de temp.
ord. Vnde delegata cauſa, videtur delegata
executio, quando delegari poteſt, vt commiſsio ſit perfecta,non ſemiperfecta,Baldus
l.metum 3.rep. poſt princ. ff.quod met.cau.
& licet non ſit ſpecificè iniunctum, videtur
venire ſi eſt de connexis negocio principali,
Abb. c.ad præſentiam in fi.de appell.

9 Dic,quod cognoſcere,& diffinire ſunt diuerſa,Abb.c.cum ſuper nu.13.circa med.de
cau.poſs.& propriet. Vnde delegatus poteſt
cognoſcere cauſam criminalem Epiſcopi,
ſed non diffinire ſi venit deponendus, Abb.
c.1.nu.5.cir.med.de off.leg. Poteſt cognoſci
per concilium prouinciale, diffinitio autem
reſeruatur Papæ,idem Abb.in c.3.poſt nu.5.
de ſent. & re iud. Inſtitutio licet ſpectet ad
prælatum inferiorem, deſtitutio non, Abb.

in

in c.fin.post nu.4. de statu mon. Solus Episcopus potest conferre Ordines,sed nõ solus auferre, Abb.in c.3.nu.10.cir.med.de sent.
10 & re iud.Nec procedit regula,eius est soluere, cuius est ligare, Abb.in c.2.post num.3. & 4.de translat.præl.adeo quod iudex deputatus super causa principali, si in diffinitione nihil dixit de accessorio, non potest amplius se in illa re sine commissione intromittere, Abb.in c.3.nu.8. de donat.inter vir.& vxor. An possit exequi,Bal.in l.iubere cauere, in 1.repet.in fi.2.& 3.de iurisd.omn.iud.
11 cum delegatus ex simplici commissione recipiat iurisdictionem, Abb.in cap.de causis nu.3.de off.deleg.Et si est commissa decisio, censetur commissa & causæ cognitio, Abb. in c.pen.1.not.de iudicijs, in c.cum ad sedẽ 3.not. de rest.spol. Bal.in l.qui procuratorẽ 2.tep.col.1. cir.med. ff.de procurat. alias si
12 committitur aliquid de medijs causæ, dicitur auditor, Speculat.in tit.de iudice deleg. §.delegatus in fi & in tit.de auditore,& seq. de ordinario iudice. virtute reseruationis appellatur ad delegantem, Abb. in c. super quæstionum §.porro,post nu.3.de off.deleg. Spec.in tit.de appell. §.2.nu.34. circa med. Vnde si aliquis articulus committitur, videtur per consequens commissum quod partes ad priorem remittat iudicem, idẽ Spec.
13 in tit.de remissio.§.4.nu.2. Et pluribus articulis commissis, potest iudex prius vnum expedire, & postea alium, nam non est de substantia vt omnes simul expediat, Abbas in c.1.nu.5.de sequest.poss. & fruct. & vnus fert sentẽtiam, & alibi mandatur executioni,gl.fin.& ibi Bal.in l.argentarium ff.de iudicijs,licet inspiciatur tempus sententiæ,nõ executionis,idẽ Bal.in l.si quis §.1.in princ. ff.de iniusto,rup.& irri.testam.si non cognitio,sed executio mandatur, l.4. C.si contra ius, vel vtil.publ. Quæ possint demandari, Spec.in tit.de iurisd.omn.iud. nu.21. & 22. In ista materia examinandi,& referendi,nõ amouendi, vel puniendi habet potestatem, l.2. C.de off.præf.Aug. Nec reseruata supe-
14 riori,inferior attentare potest, Bal.in l.dies cautioni §.duas nu.1. de dam.infe. Modica
15 autem coercio cõmissa intelligitur eoipso quod causa demandatur, Spec.in d. tit. de iurisd.omn.iud.nu.33.Et potest etiam quod nihil fuerit dictum, præfigere partibus terminum infra quem compareant coram superiore, Abb.in c.cũ Bertoldus,post nu.15. de sent.& re iud. Et iudex certi articuli, vt se informet, & referat, an possint citare partes vt compareãt coram iudice ad quẽ, Abb.in c.fin.post nu.7.& 8. de accus. Audi-
16 tor cognoscit de causa,& potest sententiare si habet in mandatis, Ant.de Butr.in c.veniens nu.4.post princ.de renunc. Et delegãs an possit reseruare cõsilium suum,vel tertij in pronuncian do, & quid in arbitro,Abb.in c.3.in 3.not.nu.7.& 8.de off.deleg. Delega-
17 tio in dubio tribuit iurisdictionem etiam ignoranti, Bal.in l.cum furiosus ff.de iudic. Et si committitur causa Canonico, qui post datã literarum desinit esse talis, an teneat, Abb.in c.quoniam nu.8.cir.fin.& 10. de off. deleg. Quando venit cognitio,vel decisio,& is cui est commissa si cœpit vti, non potest reuocari, Spec. in tit.de iudice deleg. §.sequitur,lo secondo, nu.13.& 14. Et quamuis
18 sui delegati reuocare possit iurisdictionem, tamen totus processus ante reuocationem ratus est, quæ verò postea fiunt non valent, idem Spec.in tit.de remiss. §.2.num.2.& 3.
19 §.3.nu.1. Acquiritur autẽ possessio generalis iurisdictionis per exercitiũ vnius actus, Spec.præd.in d.tit.de iurisd.omn.iud.nu.35. Et si committitur Capitaneo, & prioribus, an valeat tantum vox Capitanei quantum priorum, Bal.in l.interdum de hæred.instit.
20 cum iudex debeat fungi officio insolidum, & nõ pro parte,Bal.in l.nec quicquam §.vbi decretum col.3.cir.princ. de off.procons. & leg.Verum supra suam iurisdictionem nemo debet arbitrium vsurpare,nec extra territorium suæ iurisdictionis,Bal.in l.1.§.si quando de mag.conue. Quomodo finitur, & suspenditur iurisdictio delegati, Spec.in tit.de iudice deleg.§.restat in princ. Vltimo ciui-
21 tas metropolitana dicitur caput prouinciæ, Bal.in l.si in aliquam in 1.repet. de off.proconsul. & leg.

SVMMARIVM.

1 *Rex, vel alius superior non cognoscit eum alij est demãdata iurisdictio.*
2 *Dominus feudi habet iurisdictionem ordinariam in vassallos.*
3 *Iustitiarij Præsides dicuntur, & habẽt merum, & mixtum imperium.*
4 *De cætero, ostendit quod non extenditur ad præterita.*
5 *Compellere, intelligitur directè, vel indirectè, realiter, vel personaliter.*
6 *Continuè, dicitur etiam quod sit cum aliquo interuallo.*
7 *Cum, pro quia, & est reditiua causæ.*
8 *Exercitium, promptitudinem dicit.*
9 *Debet, ex proprio significatu importat necessitatem, quandoque exponitur, potest.*

10 *Impe-*

10 *Impediri, dicitur de facto, secus de iure.*

11 *Magna Curia prærogatiua, quod aliorum officio ea præsente conquiescant.*

12 *Potestas est in obligando, & soluendo.*

13 *Prorogatio de vna specie iurisdictionis ad aliam non fit, nec de loco ad locum.*

14 *Iurisdictionem non habens ordinariam, non concedit delegatam.*

VSTITIARII] Dominus gubernat diuersos subiectos eadem potestate, etiam quod causæ sint diuersæ, specie differentes, D.Th.3.par.de Saluatore
1 q.35. art.5. sed Rex, vel alius superiot non cognoscit, cum alteri est demandata iurisdictio, nec se intromittit in causis spectantibus ad suum Baronem, nec Baro in pertinentibus ad suum subfeudatarium, Frecc.de subfeu.lib.2.ibi nona auctoritas,
2 dominus enim feudi habet iurisdictionem ordinariam in vassallos, siue sit ecclesiasticus, siue secularis, dũmodo vassalli sint laici, Abb.in c.verum nu.5.de foro compet. Et in regno, eum discreta sint officia, sup.in const. non sine in fi. & eorum sit periculosa cõfusio, inf. in const.officiorum, vnusquisque à suo iudice iudicatur, vt per Frec.vbi sup. & prohibetur ne vnus alium in expeditione impediat, vt in textu, qui sum.vt per Affl.&
3 dicit[IVSTITIARII]Præsides, qui idem sunt, Foller.in const.præcedenti in princ. Habent merum, & mixtũ imperium in locis in quibus deputati sunt ad iustitiam faciendam, sicut Præsides prouinciarum, Affl.in constit. pœnam eorum nu.33. & post num.35. Et in Apulea creãtur ad beneplacitum Principis, Bal.in l.de pupillo §.si quis ipsi cir.fin.de noui oper.nunc. Inde Iustitiarij Neapolitani, Abb.in c.aduersus nu.15.in princ.de immu.
4 eccl. [DE CAETERO] hinc ostenditur quod non trahitur ad præterita, Abb.in c.pen.nu. 14.de consang.& affin.sed mandat ne de cætero fiat, c.cum in ecclesiæ, de simonia c.veniens de sent. excomm. & notat noui iuris editionem, Affl.hic in 1.not. [NON COM-
5 PELLANT]directè, vel indirectè per compulsionẽ realem, vel personalem, clem.2.in ver. quomodolibet de sent.excomm. vigore eorum iurisdictionis, Gra.hic. [SIBI CONTI-
6 NVE] etiam quod sit cum aliquo interuallo, glo.2.in c.sint de consecr.dist.5. [BAIVLOS LOCORVM ASSISTERE]pro eorum seruitijs, Gra.hic, prout ante istam const. assistebant
7 cum Iustitiarijs, Affl.hic in 1.not. [CVM] pro quia, & est redititua causæ, Io. And. in c.fin.cir.med.de homic.in vj. [DISCRETA] d.const.non fine.i.separata, Affl.hic num.2. [SINT EORVM OFFICIA] cũ alij ciuilibus, alij quæstionibus criminalibus sint præpositi, d.const.non sine in fi. Iustitiarij enim cognoscunt de criminalibus causis, non ciuili-
8 bus, Gra.hic. [NEC VNIVS EXERCITIVM] quod promptitudinẽ dicit, D.Th.ad Tim.4.
9 ibi hæc proponẽs col.2.post princ.[DEBET] quod ex proprio significatu importat necessitatem, Abb.in c.3.nu.4.circa med.de cler. coniug. quandoque exponitur, potest, gl.2. in l.qui de interrog.act. [PER ALIVM IM-
10 PEDIRI]de facto, secus de iute, Zab.in clem. vn.in ver.si quis aliquem nu.2.circa med.de sequest. poss. & fru. Immo debet sibi opem afferre vicissim, Lucas in l.2.de appari.præf. anno.

11 Sed videtur, quod non solum debeant assistere, sed in præsentia Iustitiarij debeat eorum officium conquiescere, supra in const. honorem debitum.

Dic, quòd illa est prærogatiua Magni Iustitiarij, vt ibi.

12 Nota, quod potestas est in obligando, & in soluendo, Abb.in c.fin.post num.3.de off. ord.vnde non debet quis iudicari ab alieno iudice, Abb.in c.3.post nu.13.de sent. & re iud. nec in causa criminali consentire in nõ iudicem, sicut nec in processu inquisitionis valet prorogatio, Bald.in l.1.num.2. & 10.
13 C.vbi de crim. agi oport. nec de vna specie iurisdictionis valet ad aliam prorogatio, adeo quod si est deputatus super maleficijs, non potest prorogari in ciuilibus, Abb.in c. p.& g.nu.15.ibi venio ad sextã de off.deleg. Et exercitium iurisdictionis ciuilis, quod competit Baiulis, nõ potest impediri per Iustitiarios, & ecõtra, Affl.hic in princ. Immo fauere, vt inf.in const.Maiestatis nostrę in fi. Iser.& Affl.hic post nu.1.2.not. sicut non potest fieri prorogatio de loco ad locum, Bal.
14 in l.quæro de solut. Et qui non habet iurisdictionem ordinariam, non potest concedere delegatam, Baldus in l.1. de peda. iudi. Aliquas declinatorias ponit idem Bal. in l. vir bonus iud. solui.

De transactionibus.

SVMMARIVM.

1 *Transactione, vel gratia receditur à causis criminalibus.*

2 *Transactio dicitur quasi actionis transitio.*

DICTVA

Ictvm fuit de officio Iustitiariorum, & Baiuli, quorũ officia ne cõfundantur, prohibuit Baiulos cũ Iustitiarijs assistere, & quia ad Iustitiarios pertinet cognitio causarum criminalium, vt in constit. Iustitiarij nomen, & nor-
1 mam, à quibus receditur per gratiam, vel transactionem, nisi sit actio famosa, quia tũc non libet sine iudicis auctoritate, glo. pen. in cap. q. de collu. deteg. Ideo sequitur iste tit.
2 [De Transactionibvs] & dicitur transactio, quasi actionis transitio, quia is qui transigit transit, Abb. in rub. de transact. & est de re dubia, & lite incerta, non gratuita pactio, sed aliquo dato, vel retento, Spec. in tit. de pactis in princ. quae quando permittitur, & quando non, dicetur cum textu.

SVMMARIVM.

1. *Quæstio nulla est bona, præsertim respectu eius, qui conuenitur.*
2. *Dari permittitur ne inquietetur.*
3. *Vexatio non redimitur, sed emitur absolutio.*
4. *Partes actor, & reus dicuntur.*
5. *Conuentio idem est, quod pactum.*
6. *Præterquam, de sui natura excludit.*
7. *Atrocitas facti grauiorem pœnam expectat.*
8. *Transigere licet, in aliquibus non.*
9. *Quæ requiruntur vt fiat transactio, & quare licitum sit aliquid dare.*
10. *Dantis non, sed recipientis est turpitudo, & is qui dat, potest repetere.*
11. *Transactio super fraude valet, dummodo in ea non contineatur fraus.*
12. *Transactio super furto, & causa criminali valet.*
13. *Transigens super iniurijs, & similibus, non auditur amplius.*
14. *Transigens quoad delictum non habetur pro confesso, sed quoad infamiam sic.*
15. *Citatus si comparuit videtur se præsentasse ad actum pro quo fuit citatus.*
16. *Atrocius reputatur quod in plures committitur.*
17. *Verbis generalibus licitum est vti ad complacentiam eius de cuius vexatione tenetur.*

1

Ostqvam] nulla quæstio est bona, præsertim respectu eius qui conuenitur, Bald. in l. optimam col. 1. in fi. de contra. & commi. stipula. ideo ne
2 inquietetur, permittitur aliquid dari ad redimendam vexationem, Abb. in c. fin. post nu. 5 5. de renunc. in c. cum pridem nu. 9. ante, & post, de pactis in c. cũ ab omni, post num. 7. de vita, & honest. cler. datè in c. Matthæus, & seq. nu. 4. & 6. & c. dilectus filius de simon. quia interest litibus, & sumptibus non vexari, l. minoribus ff. de minor. & licet ille licitè det, alter illicitè accipit, vt de meretrice, & alijs, Isern. cum quo latè dixi in §. turpiter luserit, quib. mo-
3 dis feu. amitt. lo primo. Et non redimitur vexatio, sed emitur absolutio, Host. in d. tit. de simon. in ver. lingua cir. fi. Et permittitur redimere sanguinem suum transigendo, non calumniando, gl. 2. in l. 1. C. de iureiur. Verũ transactio fieri debet post citationem emissam lite nondum contestata, vt inf. in const. post citationem emissam, & pro leuibus iniurijs, nõ enormibus, vt hic in tex. qui summatur vt per Afflict. & dicit [Postqvam] postea quam, Nizolus in ver. postea quam.
4 [Citatae Partes] actor, & reus, vt infra in const. hostici. [Coram Ivstitiario] qui eos citauit [Compareant] conspectui illius se præsentando, inf. in const. clemẽtiæ. [Liceat] licitum sit, gl. fin. in l. testamento ff. de hæred. inst. [Ipsis Legitimas Conventiones] vel pactiones, quatenus respiciunt rem familiarem, non publicam læsionem, l. iurisgentium §. si paciscar ff. de pact.
5 & conuentio idem est quod pactum, Abb. in c. 1. in 1. not. de pactis, seu differunt, idẽ Abb. in c. fin. vlt. not. eo. tit. de pact. [Et Transactiones] & remissiones nõ gratuitas, Bal. in l. si vnus §. illud nu. 2. in fi. d. tit. de pactis. pacta, & compositiones, idẽ Bal. in l. 1. nu. 2. in fi. quando, & quibus quarta pars debea. [Inire] iuxta illud, Ini consilium, coge
16 consilium, Esa. 16. [Praeterqvam] quæ de sui natura excludit, Inn. in c. dudũ, la secunda, in fi. num. 19. de elect. [In Enormibvs Inivriis] in quibus esset procedendum ad membri mutilationẽ, vel sanguinis effusionem, c. cum illorum, & c. canonica de sent. excomm. seu in se habent membri mutilationem, Ant. de But. in c. pen. 2. not. de corp. vit. [Ex Qvibvs] iniurijs [Illas Tantvm Repvtari] cogitari, Nizol. in ver. reputo. [Censemvs Enormes] & intolerabiles, c. peruenit, lo secondo, de test. cog. enormitatem delicti inducentes, Abb. in c. at si clerici, post nu. 34. de iudic. [Qvae Per Ivra Com-

COMMVNIA DESIGNANTVR] ostenduntur,
glo. in l.3.in verbo designare ff.ad exhiben.
[ATROCES] §.atrox inst.de iniurijs,nã tunc
7 atrocitas facti grauiorem pœnã expectat,
c.quoniã in fi.de vita,& honest.cler.& tollit
priuilegium, Abb.in c.fin. num.11. de foro
comp. Ex quibus autem dicantur atroces,
c.fin.& ibi gl.de donat.l.2.ff.de ferijs, Bald.
in l.auxilium in fi.ff.de mino.

Sed videtur, quod non possit transigi, &
sic facinus sine digna vltione transire,c.1.de
calumn. Immo tanquam colludens cum reo
debet puniri,c.fin.§.præuaricatorem 2.q.3.

8 Dic,quod in aliquibus licet transigere,&
in aliquibus non,latè latè in cap.2.de collu.
deteg. Qui enim transigit, soli liti cedit, &
renunciare videtur,Bald.in l.pen.post nu.2.
de vsucap.pro empt. Et est licitum de iure
cõmuni,& municipali pecuniam dare cau-
sa redimendæ vexationis etiam in crimina-
libus,Bal.in l.2.in fi.C.de abolitio.& crimi-
ne falsi,not.idem Bal.in l.2.de his quibus vt
indig. nam qui se redimit à potentiore,non
videtur facere ob malam cõscientiam, Bal.
præd.in l.non danda C. ex quib.cau.infam.
irrog. licet debeat esse gratis,& amicabili-
ter,c.super eo.eodem tit.de transact. Potest
inferri ad compositiones, quæ,quando, & à
quibus fieri possit, in c.reg.exercere volen-
tes,vbi Io.Ant.de Nig.adsunt pragmat.Ca-
roli V. 1.& 2. sub rub.de compo. & comm.
pœn. Et ad diminuendam pœnam pax pro-
dest, Alfa.in rub.post nu.34.ff.si cer.pet.

9 Nota, quòd in transactione requiruntur
duo, Bal.in l.quoniam post nu.5. de his, qui
not.infa. & tunc licet aliquid dare, & redi-
mere vexationem quomodocunque potest,
Bald.in l.fin.num.7.in fi. de iure fisci lib.10.
iuxta illud Apost. ad Ephes. 5. Redimentes
tempus, quoniã dies mali sunt, Abb.in c.ad
post nu.4.de præscrip. vt liberet se à magno
incõmodo,l.& in contraria ff.de vsur. adeo
quod etiam in spiritualibus non est simonia
si quis redimit vexationem, Bald.in l.cum ij
3.rep.col.2.cir.fi.ff.de transact.& in l.si mu-
lier 1.rep.quod met.cau.sed vt dicatur rede
misse vexationẽ,duo tenetur probare,Bal.in
l.serui C.de adulter.& licet transigere,in l.si
10 veritas nu.8.in fi.de fideic.nec est turpitudo
quoad dantem, idẽ Bal.in l.hæc actio cir.fi.
ff.de calum. posset tamẽ repetere, Abb.in d.
c.dilectus, & c.audiuimus d.tit.de simonia.
A transactione autem prædicta excipiuntur
crimina capitalia, l.transigere C.de transa.
nam casus enormes semper censent excepti,
Abb.in c.2.nu.5.de sent.excom. vnde crimẽ
incestus etiam trãsactione finitum punitur,
§.& hoc auth.de incest.nupt. & in adulterio
nõ est permissa transactio, propter criminis
immanitatem, Ang.de malef.in ver. che hai
adulterato la mia donna,in princ. Potest ta-
men haberi pax, vt remittatur rancor inter
maritum,& adulterum, Bar.in cons.175. vel
transigi,si est attentatũ, non consumatum,
Bal.in cons.27.& 30.4.vol. Et si redemit pec
catum pro quo non potest transigi, punitur
11 vterque,l.serui C.de adulte. Et valet transa-
ctio super fraude,dummodo in ea non conti
neatur fraus, Bal.in cons.125.nu.2.1.vol. nã
pacta sunt seruanda, nisi interueniat dolus,
idẽ Bal. in l.iurisgẽtium §.prætor ff.de pact.
Et si fit per pecuniã in causa famosa irrogat
infamiam, secus si per pactum gratuitum,
l.non damnatos, C.ex quib.cau.infa.irrog.
Et valet aliquo dato,vel recepto etiam post
quam ventum est ad iudicem, si sunt crimi-
na,quæ non inferunt pœnã sanguinis, Gram.
12 hic.Quid in furto,Cass.in cõsue.Burg.rub.1.
§.5.ibi,sil ne agrace,nu.128.& causa crimi-
nali,Alex.in cons.82.nu.7.1.vol.c.fin.in ver.
in omnibus 2.q.3.Et valet quãdo imponitur
pœna sanguinis quantũ ad accusatum,maxi
mè si est innocens,l.1.§.sed & constitutio in
13 ver.litẽ cit.fin.ff.de calum. Et transigens sue
per iniurijs, & similibus non audit amplius,
Abb.in c.veniens nu.25.de accus. Et repellit
accusator si transigit,vel pactus est de crimi
ne priuato, Spec.in tit.de accusatore nu.12.
nec habetur pro cõfesso,vt possit ab alio ac-
cusari,l.si quis homicidij in gl.3.C.de accus.
14 sed quoad infamiã transactio habetur loco
confessionis,Bal.in l.athletas §.fin.& l.quo-
niam, vbi Bal.nu.2.& 3. de his,qui not.infa.
Absolutione autem pro enormi iniuria sem
per sibi Papa reseruat, Abb.in pen.nu.3.cir.
med.de off. leg. nec dolus futurus remitti po
test. Bal.in l.si vnus §.illud in prin.ff.de pact.
alia vide supra in const.præsenti in fine.

15 Secundo nota,quòd eoipso quod citatus com-
paruit, videtur se præsentasse ad actũ illum
ad quẽ fuit citatus,Bal.in l.2.de cond.& de-
monst.licet lites fingi potuerunt,l.cum ij §.
transactiones ff.eo.de transa.pro extorquen
da pecunia,c.sicut tuis de simonia. Vltimò
16 atrocius reputatur, quod in plures cõmitti-
tur,Bal.in d.l.athletas 1.rep.in princ.de his
17 qui not.infa. Et licitum est ad redimendam
vexationem vel verbis generalibus ad com-
placentiam illius de cuius vexatione time-
tur, Abb.in c.pen.post num.6.de instit.

Ne filius pro patre, vel econtra, vel frater pro fratre conueniatur.

SVMMARIVM.

1 Transactio est genus, & continet omnem modum quo receditur a lite.

2 Vnus

2 *Vnus potest pro alio soluere.*
3 *Ne, idest an.*
4 *Filius non conuenitur pro patre, sed fallit multis modis.*
5 *Vel, saltem.*

1 CONTINVATVR vt per Affl. vel dictum fuit de transactionibus in genere, quæ cõtinent omnem modum per quam receditur à lite, l. 2. ff. de iureiur. Abb. c. Quintauallis nu. 8. post med. eo. tit. de iureiur. Nunc ponitur species recedendi per solutionem, quæ si fit coram iudice, parit plenissimam securitatem, l. iusiurandum §. 1. in ver. debet, eod. tit. de iureiuran.
2 Et quia potest vnus pro alio soluere, & liberat etiam inuitum, Bal. l. 1. §. hæc actio ff. de exercito. hic ad tollendam difficultatẽ, quæ-
3 ritur [NE] .i. an, gl. l. 1. ff. quib. mod. vsusfr. amitt. in l. fin. ff. de seruit. rust. præd. & l. 2.
4 com. præd. [FILIVS PRO PATRE] & regula est, quod non, fallit tamen duodecim modis, Affl. sup. const. Pateranorum num. 33. [VEL ECONTRA] .i. econtrario, inf. const. si dominus vassallum, nam pater non portabit iniquitatem filij, nec filius iniquitatem patris, Ezechiel 14. glo. fin. l. filium ff. de Senator.
5 [VEL] saltem, gl. l. 2. in ver. vel, de hæreticis. [FRATER PRO FRATRE CONVENIATVR] & deciditur prout in textu.

S V M M A R I V M.

1 *Patres filijs, & filijs parentibus ad quæ tenentur.*
2 *Patres quot modis, & eorum, ac filiorum nomen quid sonet.*
3 *Filiorum appellatione veniunt legitimi, & naturales.*
4 *Filius etiam ante natus punitur, & quandoque non crimine læsæ Maiestatis.*
5 *Coniuges à iugo, quod imponitur ne separentur, dicuntur.*
6 *Dos, & dotalitia æquiparantur, cum sint correlatiua.*
7 *Dispendium, damnum, & propriè est circa res.*
8 *Forte, non dubitatiuè, sed assertiuè ponitur.*
9 *Exilium quotuplex, & quid sit exulare.*
10 *Alimonia quid continent.*
11 *Excellentia insinuat virtutem qua alios præeminet.*
12 *Patris appellatione venit mater, & auus, sicut nepos appellatione filij.*
13 *Filij viuis parentibus dicuntur habere spem succedendi.*
14 *Soluens pro alio, illum repræsentat.*
15 *Soluit nemo libenter pro alio.*
16 *Filiusfamilias dicitur non soluendo, & inhabilis ad conueniendum viuo patre.*
17 *Pater, dominus, & Abbas tenentur subire iudicium pro filio, seruo, & monacho.*
18 *Filius pretio numerario æstimari non potest.*
19 *Filius, seruus, & monachus habent legitimam personam se defendendi in criminalibus.*
20 *Filij est fauor gubernari à patre.*
21 *Pater pro filio, & econtra non tenetur, nisi in certis casibus.*
22 *Colonus an conueniatur pro debito rei, vel domini.*
23 *Statutum si obligat filios pro patribus decoctis, an sit odiosum.*
24 *Statutum quod pater teneatur pro filio mercatore decocto, quomodo intelligitur.*
25 *Animalia natura docuit pro conseruatione suæ speciei.*
26 *Deus honorauit patrem in filijs, & filij quare teneantur pro patribus.*
27 *Pater etiam vigore statuti non tenetur in vita ipsius soluere condemnationem pro filio etiam ex peculio, & bonis maternis.*
28 *Pater si soluit pro filio ex causa delicti, studij, vel dotis, an imputetur.*
29 *Filia non cogitur erogare dotem pro liberando patre à carceribus.*
30 *Exsolui dicitur dies, & lex, quando sine fructu labitur, vel abrogatur.*
31 *Pater negociationi filij consentit eo ipso quod accipit lucrum.*
32 *Lex magis fauet obligatis ex necessitate, quam ex voluntate.*
33 *Patria potestas non curatur in publicis officijs.*

PATRES]

1 PATRES] natura indicit
reuerentiam filijs ad pa
rentes, & parentibus fi-
lios prouidendi, D.Th.
3.par. de Sacram. q.85.
alias 54.art.3.circa fin.
Clementia quædam ad
filios apparet in pelicano, addit.ad eundem
1.2.q.24.art.4. ibi tertium de maiori. vnde
tresdecim sunt onera, quæ tenetur pater
subire pro filio, Io.And. ad Spec.in rub. in
princ.qui filij sint leg. Indigēt enim filij cu-
ra parentum vsque ad magnum tempus, &
ab eis tria habent, esse, nutrimentum,& di-
sciplinā, idem D.Th.d.3.par.q.72, alias 41.
art.1.Sunt eorum fideiussores,Bal.l,peculiū,
la seconda,in princ ff.de peculio. & tenetur
quasi contractu illaturi de peculio, Bald.l.si
filiusfamilias ff.de neg.gest.Et naturalis sti-
mulus hortatur, & vrget ad cogitandū pro
liberis, idem Bald. auth.quod sine de testa.
Nō debent tamen pro eis carcerari, & econ
tra,sicut nec frater pro fratre,& coniunctus
pro coniuncto,infra const.humanitate in fi.
tenetur tamen filius pro patre,& multa pec
cāt in violanda vita patris,violatur enim is
qui aluit,qui erudiuit,qui in sede,ac domo,
atque in rempublicā collocauit, D.Th.1.2.
q.73.art.7.Pater verò si vult potest pro filio
soluere, & ipsum liberare in casibus de qui-
bus in tex.qui diuiditur, & sum.vt per Affl.
& dicit [PATRES] quos oportet pecunias
quærere,& passis tueri, ornari præsentibus,
& frui, sciat dare bonum exemplum, Arist.
2 1.Oeconomicorum 6.Et quatuor modis di-
cūtur,D.Aug.lib.de duodecim abusionibus,
col.3. vel tribus, per generationem, præla-
tionem, & nutritionem, Bal.l.parētes nu.2.
in fi. C.de testib. Patrem per generationem
nemo sibi assignat,sed natura,idem Bal.l.pa
rentes delibera. Causa horum nomen sonat
in auctoritate,filiorum in affectione,Innoc.
c.cum cappella cir.med.de priuil.& excess.
priuileg. adeo quod inter eos est nexus di-
uinus, Bal.l.pen.in princ.col.2.circa princ.
C.de adoptio. [PRO FILIIS] nomine filio-
3 rum,inf.const.nullus campio. legitimorum,
& naturalium,nam patris,fratris,& filij no-
men si profertur à statuto,intelligitur de le-
gitimo,& naturali, Bald.l.ius ciuile nu.4.de
iust.& iure. [ET ECONTRA] per contrariū,
l.Iulianus §. si venditor, & §. si procurator
de act.empt.l.1.§.1. de tutelis, filij pro pa-
rentibus. [PRAETERQVAM] excipit, Gram.
hic in princ. [IN CRIMINE LAESAE MAIE-
STATIS] nam tunc punitur filius pro patre,
4 l.quisquis ad leg.Iul.Maiest. etiā natus ante
rebellionem, Affl.§.hoc quoque nu.2.de suc-
cess.feu.Transeunt namque peccata paren-
tis in filium, quantum ad pœnam corpora-
lem, vel temporalem, quia secundum corpus
est aliquid patris, tunc punitur quædā por-
tio patris, Nicolaus de Nysse tract.3.par.2.
por.3.q.5.Et infamia progenitorum transit
ad posteros,Bald.c.venerabilem num.11.de
elect. Vnde filius amittit feudum,Bald.l.fin.
de decurio.lib.10. Licet quandoque punitur
pater, & non filius, puta si pater congregat
gentem contra Vicarium Principis, nam 1
etiam quod committat crimē læsæ Maiesta-
tis ac si esset in persona Principis, sed non
quoad filios, Ang.in tract.malef.in ver.che
hai tradito, char.400.col.2.cir.med. secus
si verè essent congregati contra Principem,
vt ibi, & Cap.decis.130.post num.20. Alex.
cons.13. post nu.7. vol.6. Idem si delinquit
contra ciuitatem,nisi sit Romana,quia non
committitur crimen læsæ Maiestatis, Bald.
cons.58.& seq.1.vol.Nec filius priuatur bo- 2
nis, Affl.quæ sint reg.in ver.& bona commit
tentium crimen, num.45. [FRATRES PRO
FRATRIBVS] nisi ex forma statuti,vt est Me- 3
diolani, quia si frater sciuit, & non obstitit,
tenetur,secus si absuit,vel non essent amici, 4
Dec.cons.64.1.vol. [AVT PRO CONIVGIBVS
CONIVGES] inf.const.pœna carere, dicūtur
5 autem coniuges propter iugum quod impo
nitur matrimonio ex futura concordia ne
separentur, Lucas l.fin.col.2.post princ. de
princ.agent.in rebus.Et non tenentur adeo
quod viro existente rebelle, vxor nō amittit 5
dotem, nec donationem propter nuptias,
d.l.quisquis §. vxores, Et sic maritus non
tenetur pro vxore,& ecōtra, nisi mulier tu-
trix nupserit non reddita ratione,quia tunc
maritus tenetur: ideo caueat cōtrahens ma-
trimonium cū vidua,vt procuret quod prius
reddat rationem, Cass.consuet.Burg.rub.4.
§.10.ibi,de trus debtes,vel statutum ita di-
sponeret, idem Cass.vbi sup. §.1.in fi. [IN
DOTIBVS, AVT DOTALITIIS SVIS] dotarijs
6 suis,quæ æquiparantur, & à pari procedunt
cū dote,& donatione propter nuptias, Iser.
§.donare,post nu.13. qualiter olim poterat
feu.alie. vel quarta quæ constituitur mulie-
ribus,Gram.hic,largitatibus sponsalitiorū,
& donationibus propter nuptias, l.cū alijs,
vbi glo.& Bal. col.2.cir.med.de secun.nup.
quæ cum dotibus sunt correlatiua, nā vnum
sequitur aliud, idem Bal.§.quoniam nouella
nu.5.cir.med. C.de inoff.testam. [DISPEN-
DIVM] i.damnum,Lucas l.vn.ne quid oneri
7 publ.impon. & propriè est circa bona, non
circa personas,Gram.hic cir.med. [MINI-
ME PATIANTVR, NISI] quæ est exceptiua
præcedentium, Abbas c.quia propter §.nisi
nu.1. in fi.de elect. c.cum à nobis, in princ.
8 nu.3.de testi. [FORTE] non dubitatiuè, sed
assertiuè,

assertiuè, Abb.c.tua nos in princ. de sponſ.
[Patribvs, Filiis, Fratribvs, Avt Vt-
rib] ſingula ſingulis referendo, gl.fin.l.qui
in futurum ff.de pact.Gram.hic in fi. [Exv-
9 libvs] expulſis, Gram.hic cir.fin.vel extra
ſolum poſitis, nam exulare, eſt extra ſolum
fieri, D.Aug.ſuper Io.tract.47.col.9. & ſunt
qui exilij iudicio ſtatum, vel bona ſua ami-
ſerũt, vt ſup.conſt.Capitaneorum. Inde exi-
liũ duplex, laudabile virtutis amore, & dam
nabile ratione delicti, Bald.auth.habita nu.
14.in fi.ne fil.pro pat. [Vel] ſaltem, Affl.de
alien.feu.pat.nu.55. circa fin. [Forsitan]
l.quo caſu ff.de arbitris. [Fvgitivis, Avt
Foriudicatis] vt conſtit.pœnam eorum.
[Praesentes] vnde quando ſtatutum diſpo
nit de præſentia, ſufficit præſentia ſine con-
ſenſu, Bal.c.ex parte nu.4.cir.med.de conſt.
10 [Alimoniam] c.2. de præb.c.4.de immun.
eccl. & dicuntur quaſi ſubſidij eleemoſyna,
Abb.d.c.2.in princ.de præb.& duo principa
liter continent, frumentum, & vinum, Bald.
l.ſiue hæreditaria ff.de neg.geſt. vel initium
neceſſariæ vitæ hominum, aqua, ignis, ferrũ,
ſal, lac, & panis, ſimiligineus, mel, & botrus
vuæ, oleum, & veſtimentũ. Eccleſiaſticus 39.
[Subministrans Publice, Vel Occul-
te] palam, vel occulte, inf.conſt.culpam nõ
immerito. [Quo Quidem Casu Bona Per
Excellentiam Nostram] per Imperialẽ
excellentiam, cap.ſolite de maior. & obed.
11 c.regentes 23.q.5. quæ virtutem inſinuat,
quæ ad excellentiam pertinet, Luc.l.excel-
lentia poſt princ.de erog.mil.ann. [Dimis-
sa] d.conſt.pœna carere volentes. [Prae-
sentibus] inſtantibus, Niz.in ver.præſens.
[Publicentur] proſcribentur, gl.l.cõuen-
12 ticula de Epiſc.& cler. [Patribus Tamen]
quorum appellatione veniũt etiam matres,
Affl.hic 1.notab.& auus, ſicut appellatione
filij venit nepos, l.iuſta de verb.ſignificat.
[Humanitate Nobis Suadente] ſugge-
rente, d.conſt.humanitate in princ. [Per-
mittimus] diſpenſatiuè, ſup.conſt.intentio-
nis noſtræ. [Vt Cum Filii Ipsorum Pau-
13 peres] qui viuis parentibus dicuntur habe-
re ſpem ſuccedendi, Bald.l.nec ei num.5. &
§. præterea de adoptio. ſi conceduntur ob
delictum non fit executio in bonis patris,
Spec.tit.de execut.ſent.§.3.nu.11.vbi Bald.
nec tenetur pater eos defendere etiã quod
pactum factum cum filio porrigatur ad pa-
trem, ſi conuenitur ex perſona filij, Bal.l.ac-
quirent, & ſeq.ff.de pactis. [Pecuniarias
Poenas Eluunt] quia inanis eſt actio quã
excludit inopia debitoris, c.olim, lo ſecũdo,
de reſt.ſpol. [Et Sunt Corporaliter Pu-
niendi] propter delicta cõmiſſa, Gra.hic.
[Sicut Omnes Qui Propter Pauperta-
tem Poena Pecuniaria Puniri Non
Possunt] d. conſt. intentionis noſtræ in fi.
[Poenam Pecuniariam Exsolvendo]
perſoluendo, c.ex parte, c.olim, & c.pen.de
cenſi. [Filium Liberare] ſi velint, nam
videmus quod interdum aliquis qui nõ pec-
cauit, voluntarius pœnam pro alio portat,
& in ſe transfert alterius debitum, D.Tho.
14 1.2.q.87.art.7. & dando pro alio, illum re-
præſentat, Bal.l.generaliter nu.1.circa med.
C.de ſecund.nup.ita data dote pro muliere,
perinde eſt ac ſi ipſa mulier dediſſet, l. hac
edictali nu.20.eo.tit.de ſecun.nup.ſed velit,
ſiue nolit pater eſt, Abb.c.fin.num.6.in fi.de
cogn.ſpirit. Affl.hic nu.13.in fi. & nullus eſt
melior amicus, quàm pater, Bald.l.ſed & hæ
in princ.poſt nu.2.ff.de proc.& eſt naturale,
ſecundum Ariſt.quod pater magis diligat fi-
lium, quàm filius patrem, Bald.l.liberi C.de
inoff.teſt. & mater eſt prona ad parcendum
filio, ſi naturalis pietas eã regit, Bal.l.pro-
pter inſidias in fi.de his qui accuſ.non poſs.
vnde ardor amoris paterni, & materni ineſti
mabilis eſt, Bald.l.precibus, poſt num.21.de
impub. & alijs ſubſt. & l.cum acutiſſimi, de
fideic. licet quidam velint mutare vocem, &
negare filios, quando confunduntur in eis,
D.Aug.in lib.expoſit.epiſt.ad Gal.col.33.in
princ. [Non Tamen Ipsos Ad Hoc Coar-
ctamus Invitos] l. in eo ff de ritu nupt.
15 quia homines male libẽter ſoluunt pro alio,
Bal.l.potuit nu.15.in fi.de iure delib. nec fi-
ſcus cogit patrem vt liberet filium à pœna
corporali, Affl.hic 7.not. Nec tenetur filio
bannito aſſignare partem bonorum, etiam
computata perſona ipſius patris, Io.And.ad
Spec.tit.de accuſ.§.fin. in ver.vt intra col.
5.in princ.& pen.fere per tot.Bal.l.ſi qua pœ
na 1.& 2.rep.de his qui ſunt ſui, vel alie.iur.
l.ſi quis 2.rep.§.ſi filius 1.rep. quod quiſque
iuris. licet habeatur loco filij non per iden-
titatem eſſentiæ, ſed legis diſpoſitione, Bal.
l.cum nõ ſolum in fi.princ.de bonis quæ lib.
16 Debet tamen pater honorem filiorum lucro
anteferre, idem Bald.rub.in fi.C.ſi omi.cau.
teſta.nam filiusfamilias dicitur, non ſolum-
do de iure, & de facto præſentialiter; & po-
tentialiter, dum pater viuit eſt inhabilis ex
conueniendi difficultate, Baldus l. quoties
1.rep. cir.med. qui ſatiſd.cog. & licet largè
dicatur habere dominium in bonis patris,
non poteſt tamen ipſa obligare, l.4.vbi Bal.
ſi res alien. pign. data ſit. in alijs propter
inopiam ſoluendi mulctam, non fit commu-
tatio pœnæ pecuniariæ in corporalem, Abb.
c.niſi ſpecialis nu.6.cir.med.de off.leg.
17 Sed videtur, quòd pater teneatur ſubire
iudicium pro filio, ſicut dominus pro ſeruo,
& Abbas pro monacho, l.2.vbi Bald.& l.3.

num.21.24. & 25. C.de accusat. cognoscere
enim debet pater, quòd ipse filius fuit, & ea-
dem à suis parentibus sperauit: similiter fi-
lius debet studere parentum animos sanare,
quia & ipse parens fieri desiderat, §. hæc au-
tem, auth. vt cum de appell. cogn. & consiliũ
patris est sequendum, non spernendum, Bal.
l. si pater nu. 3. de inst. & subst. & præsumitur
propter dilectionem patris in filium, quod
voluerit ei reseruare iuspatronatum, idem
Bal. l. & si de fidei. lib. nam si amicus amico
vult bona, multo magis pater filio, in l. pre-
cibus nu. 40. in princ. de impub. & alijs subst.
adeo quod filij, & parentes in eorum malis
non miserentur, sed dolent sicut vulneribus
proprijs, D. Th. 2. 2. q. 30. art. 1. alias insanus
est, qui non curat naturalem charitatẽ, Bal.
l. 5. num. 3. post princ. C. de inoff. donat. & in
auth. ex causa nu. 26. de lib. præte. Intantum
quod pater paruuli si in aliquem refundit ali
quis iustitiæ tollendæ causa, intret in causa
rationem redditurus pro filio suo, l. fin. de nõ
suæ rei vend. in Longob. agit de carceratio-
ne filij, & socer de rapina sponsæ, l. 3. C. ad
leg. Iul. de vi, natura enim æquum est libera-
re filium, vel seruũ, l. si ex noxali in fi. princ.
ff. de peculio, nam est sollicitus de salute filij,
& eum debet magis diligere, quàm econtra,
Bald. l. isti quidem §. fin. quod met. cau. non
18 potest enim filijs numerario pretio æstima-
ri, Bald. l. si pupilli §. si Titij post med. ff. de
neg. gest. Festum videtur patri cum vidit fi-
lios, idem Bal. extra de sum. Trin. in ver. fir-
miter in fi. Et quæstiones inter matres, & fi-
lios per coniunctos terminentur, ordine ta-
men iudiciario, verum delicta non puniun-
tur, l. 4. C. de patria potesta.

19 Responde, quod filius monachus, & seruus
in iudicio criminali habent legitimam per-
sonam se defendendi, nec contra patrem, ca-
pitulum, vel dominum dirigitur accusatio,
Bald. l. si seruus C. de noxali. & in l. 4. ad leg.
Iul. de vi publ. In publicis tamen iudicijs est
legitimus administrator, quia in talibus pa-
tria potestas non curatur, Bal. l. 2. nu. 13. de
his qui accus. non poss. Verum tenetur pater
quando mandauit, iussit, vel fideiussit, l. si
mandator in princ. C. quod cum eo. & habe-
tur pro fideiussore in ijs quæ deferuntur filio
de iure communi, secus si dispensatiuè, idem
Bal. l. 1. in fi. de decur. quia non tenetur si fi-
lius pro patre exule, idest exilio subsequuto,
l. sed si mors ff. de don. inter vir. & vxo. alias
20 est fauor filij gubernari à patre, Bal. l. pacta
conuenta §. & generaliter 2. rep. cir. fin. ff. de
pact. quia eo non habet amicum meliorem,
gl. 1. l. quidam de hæred. inst. & dum gerit du
plex officium, naturale, & accidentale, quod
simpliciter facit, videtur facere naturali offi
cio, non accidentali, Bald. l. ex pecunia C. de
iure dot. & si soluit, quãdoque repetit, quan-
doque non, idem Bal. l. si filius C. de neg. gest.
Legitimam tamen non tenetur soluere pro
cõdemnatione filij si à statuto compellatur,
Bal. l. quamquam num. 2. C. ad leg. Falc. & si
non tenetur filius, non tenetur pater, Bal. l. si
pater quando prouoc. non est necess.

21 Nota, quòd etiam quod pater teneatur
filios honore prosequi, Bald. auth. nouissima
nu. 2. in princ. de inoff. test. Debitum filij ad
patrem est adeo manifestum, quod nulla ter-
giuersatione celari potest, nam est principiũ
generationis, & esse, insuper educationis, &
doctrinæ est aliquid patris, & pater amat fi-
lios, D. Th. 1. 2. q. 100. art. 5. Deo, & parenti-
bus nullus pro dignitate vnquam retribue-
re potest, sed qui per facultatem id agit, bõ-
nus esse videtur, Arist. 8. Eth. 10. & 9. eiusdẽ
c. 1. Parentes amant natos quasi suum quo-
dam existẽtes, nati verò parentes, vt ab illis
quidem existentes, illi statim genitos amãt,
alij post tempus quod sensum, vel scientiam
perceperunt: fratres se mutuo amant, quo-
niã ab eisdem nati sunt, quodammodo idem,
licet diuersi nepotes, & alij cognati ex istis
coniunguntur, quoniam ab eisdẽ sunt, 8. eius-
dẽ 8. Et propter hoc parentibus à filijs ma-
gis debetur honor, filijs autẽ magis debetur
cura prouisionis, 2. 2. q. 26. art. 9. tamen quia
vterque consideratur secũdum se subsistens,
vt quidam homo, propter hoc dãtur aliquæ
leges de ijs quæ sunt patris ad filium, & do-
mini ad seruum, q. 57. art. 4. Quidquid sit,
Deo prius, postea patri, & patriæ debitor
est, vnde occasione religionis patris pietas
est relinquenda, quando vtrunque nõ potest,
& quomodo, idem d. par. q. 101. art. 1. §. & 4.
vbi Caiet. alias non tenetur pater pro filio,
& econtra, nec vxor pro marito, & econtra,
toto tit. ne vxor pro mar. fallit in causa Pri
mipilari, & Florentiæ, vbi vigore statuti te-
nentur pro patre, vel marito decocto, Abb.
c. ex parte circa fin. de consuet. c. ex literis
1. not. de pign. pro redemptione, & custodia
carcerum, Boer. decis. 217. num. 11. & 221.
num. 1. & 2. non tamen anathematizantur,
D. Aug. in epist. 75. Et statutum quod pater
teneatur soluere condemnationem filij, Bal.
l. 2. §. si absens num. 2. circa med. si ex noxa.
causa aga. valet tamen, quia odiosum non
veniret auus, nec auia, vel pater naturalis,
l. lege Iulia, vbi Bal. de ritu nup. sicut si vigo
re statuti tenetur emendare damnũ illatum
per filium, non intelligitur de naturali, Io.
And. ad Spec. rub. qui filij sint leg. col. 1. add.
ad Bal. l. 1. in ver. tertio quæro ne fil. pro pat.
Nec tenetur si fuit condemnatus ex contu-
macia, Bal. l. vni. §. si procurator, lo primo,
in fi.

in fi. si quis ius dic. non obtemp. & l. qui repudiantis §. 1. ff. de inoff. test. vel pro delicto cõmisso extra territorium statuentium, siue pro filio confiscato omnibus bonis, idẽ Bal. d. l. 1. post nu. 3. & 10. ne filius pro patre. Nec tenetur ad vsuras ad instar fideiussorũ, Bal. l. mora 2. not. ff. de vsur. & valet quoad pœnã pecuniariam, quia pacto fieri potest, secus quoad pœnã corporalem, Bal. præd. l. de quibus 1. rep. nu. 6. cir. fin. ff. de legi. etiam quod pater non citetur, vel iniustè condemnetur, in d. l. 1. nu. 3. 6. & 8. ne fil. pro pat. & tunc an sufficiat interpellari, Bal. l. fideiussor obligari §. fin. de fideiuss. an teneat quanti plurimi nõ soluendo in tempore, & an citari debeat, Bald. l. si qua 1. rep. & l. filius de his qui sunt sui, vel alie. iur. admittitur tamen ad probandum contrarium etiam quod filius sit cõfessus, vel conuictus, Bal. in add. ad Spec. tit. de sententia col. 12. in fi. & 13. in princ. Quid in
22 colono, an conueniatur pro debito domini, vel ipsius rei, l. 3. vbi Bal. C. de act. & oblig.
23 Statutum verò quod obligat filios pro patribus decoctis, est odiosum, & strictè debet intelligi, Dec. cons. 359. nu. 1. & 2. dicitur rigorosum, in cons. 491. post princ. tolerabile, sed nõ laudabile, Alex. cons. 210. nu. 19. in fi. 2. vol. & 183. nu. 3. 6. vol. Ita & statutũ quod possit alium pro alio obligare, idem Alex. cons. 42. post nu. 14. 1. vol. Et filius si soluit pro patre, succedit in locum eius cui soluit, & præfertur posterioribus, l. 2. C. de his qui in prio. cred. locum. non possunt tamen iura cedi filio cõtra patrem, Bal. l. fin. C. de in ius voc. & econtra, vel valet, sed superseditur, in l. 3. C. mandati, l. iubemus §. in supradictis
24 C. ad Trebell. Vnde statutum quod pater teneatur pro filio mercatore, vel fallito, intelligitur si contraxerit pro causa mercaturæ, nisi denunciauerit cõsulibus se nolle teneri, vel posuerit bannimenta per loca publica, Alex. cons. 173. 7. vol. cautelam ne teneatur ponit Bal. l. dotis tuæ, num. 2. & 3. C. de iure dot. non tamen prodesset si patri filius mercator referat quæstum, idem Bal. l. 2. nu. 10. C. de constit. pec. & intelligitur de legitimo filio, & naturali, non de naturali, vel spurio, in l. generaliter §. cum autem C. de instit. & substit. Non omitto, quòd patres suo modo tenẽtur ad restitutionem, & ad omnia damna tum spiritualia, tum corporalia filiorũ, si propter suam negligentiam, vel non debitam diligentiã in aliqua inciderunt, ita propter negligentiam suam sunt causa damnationis infernalis, ita in marito respectu vxoris, & domini respectu seruorum, appendix ad D. Th. 2. 2. quæst. 65. art. 2.
25 Secundo nota, quòd omnia animalia quodam instinctu sunt docta à natura ad conseruationem propriæ speciei, Bald. l. 1. §. huius studij nu. 3. & §. ius naturale num. 2. inst. de iust. & iure. Et Deus honorauit patrem in
26 filijs, Eccl. 3. Filius etiam quod non cogatur tenetur obedire, gl. fin. in fi. l. liberorũ de his qui not. infam. quia in eius gubernatione est sumptus, & labor, Bald. l. patrem, C. de nupt. & laboriosior est partus, & matres magis sciũt esse suos, ideo magis amãt filios, Arist. 9. Ethic. 8. Et licet quis possit soluere alterius debitum, nõ potest tamen exigere, quod alij debetur, Bal. l. soluendo ff. de neg. gestis. ita non cogitur pro alio soluere, licet possit ab alio repetere, in l. supra §. apud de aqua plu. arc. In delictis vnus soluendo, quando liberat alterũ, Bal. l. quod diximus, quod met. cau. Vnde condemnatus ad amputationem capitis, nisi soluat aliquid infra certum terminum, quilibet pro eo offerens pœnam capitalem excludit, maximè si est coniunctus, Bal. l. fin. cir. med. de cond. inst. Et pater soluendo condemnationem filij, videtur facere intuitu pietatis, Bal. l. sed & si post med. sol. mat. idem si soluit pro redimendo à latrunculis, in l. si fideiussor cir. fin. C. mand. & tunc an repetat, idem Bald. d. l. 1. nu. 11. ne fil. pro patre. Quid in matre, Bald. præd. l. alimenta in princ. C. de neg. gestis, l. liber captus post princ. de postli. reuer. multos casus ponit in auth. ex testamento nu. 4. 5. 6. 10. & 11. & in auth. quod locum nu. 3. de colla. auth. contra rogatus nu. 8. ad Treb. An debeat refundere fratribus, & quid de eo quod soluit hostibus cum in eos incidisset, idem Bal. l. certum est, num. 7. C. fam. ercisc. exactum verò pro filio non repetit, Bald. l. 3. §. sed verum post nu. 2. de mino. & si reliquit filio, cẽsetur reliquisse vti filio, non vt benemerito, Bal. l. tutor §. 1. de excus. tut. & loco eius quod pater soluit, vel ei filius furatus est, poterit alteri tãtundem prælegare, Bal. l. si ita legatum de cond.
27 & demonst. cum etiam vigore statuti nõ teneatur pater soluere condemnationẽ in vita ipsius pro filio vsque ad concurrentẽ quantitatem legitimæ, Soc. dicit esse cõmunem in l. cum filiusfamilias nu. 8. de verb. oblig. etiã de bonis, quæ filio debentur ex dote matris præmortuæ, Arn. 98. dialogo. nec de peculio, & statutũ in contrarium non valeret, l. 3. vbi Bal. C. de bonis proscript. vel filio ciuiliter condemnato fit executio contra patrem, & si virtute statuti tenetur soluere condemnationem, erit percepcio præueniens tempus ordinatum à lege, & præsentando filium in carcere, non euadit pœnam, Baldus l. 3. §. & cum antiquitas num. 4. 7. & 9. de vsu. rei iud. Nec facimus fundamentum in spe, nisi spei habeat aliquã ordinationem præcedentem,
28 in c. sane nu. 3. cir. fin. de renunc. Et si soluit

an imputet in legitima, Bald. frater à fratre in fi. princ. de cond. indeb. Et si se obligauit pro filio, qui deliquit, an imputetur: quid si causa studij, vel vxoris, Io. And. ad Spec. tit. de iudic. §. 4. ibi seq. quid si pater, Bal. l. omnimodo §. imputari, vbi ponit alios casus, qui imputantur, sed nõ in legitimã, de inoff. testa. & l. filio cuius nu. 14. & 18. fam. ercisc. Et pro liquidatione legitimæ inspicitur tempus delicti, Arn. 99, dialogo. Et si prodigaliter cõsumpsit partẽ suam, an debeat ali à patre, Bal. l. 1. §. ius naturale nu. 7. de iust. & iure, & l. scimus nu. 11. C. de inoff. testa. Si expendit in medelis filiæ nuptæ, repetit à marito, idẽ Bal. l. quod in vxorẽ nu. 3. d. tit. de neg. gest.

29 Econtra, filia non cogitur expendere dotes pro liberãdo patre à carcere, Bal. d. l. sed & si sol. matr. Et in terminis huius const. à filio patri denegantur alimenta, quia dignum est male meritos egestate laborare. Vnde rector, & miles seculi, qui non tenentur vltra quam facere possunt, intelligitur quãdo conueniuntur ratione contractus, secus si ratione delicti, Abb. c. veniens nu. 4. de transact.

30 Tertio nota verbum exsoluere, l. 2. §. si tamen de verb. oblig. l. si cũ exceptione §. post annum, quod meeus dat, alibi dies exsoluit, idest inutiliter fluxit, Bal. l. vni. nu. 18. circa med. C. de his qui pœnæ nom. & exsoluerũt, in vsu esse desierunt, glo. l. 2. de orig. iuris. Nõ omitto, quòd pater, & filius sunt nomina correlatina, & posito vno, ponit aliud, Bal. l. 1. de verb. oblig. Filius autem debet studere vt complaceat patri, Bal. l. nec ei in princ.

31 de adoptio. Pater tamen tenetur consentire negociationi filij, eo ipso quod consequitur illius lucrum, Bal. l. prætor §. 1. ff. de edendo. & dicitur debitor conditionalis, in l. si quis ff. de peculio, qua actione teneatur pater, vel donatarius ex cõtractu filij, vel serui, Bal. l. si pupilli §. quod si amicitia ff. de neg. gestis. Quando ex facto filij in patrem descendat obligatio, factum filij prodest patri, idẽ Bal.

32 l. si duo nu. 2. si quis cautio. Lex verò magis prouidet ijs qui obligantur ex necessitate, quàm ijs qui funguntur voluntaria obligatione, Bal. l. 1. post nu. 11. C. de transact. Quid si se obligauit, idem Bal. l. filiæ cuius nu. 19. C. fam. ercisc. An autem teneatur substinere onera filij adoptiui, l. pen. vbi Baldus C. de adopt. vel magister pro discipulo, in l. si verò

33 §. 1. de his qui deiec. vel effu. In publicis officijs patria potestas non curatur, Bal. l. illud in princ. quod cuiusque vni. nom. Et si dedit legitimam, & lusit, an teneatur eum redimere: & quid in fratre, Bal. auth. si captiui nu. 7. de Episc. & cler. Vltimo an censeatur donasse quando redemit filium, vel nepotem à carcere, sicut in alimentis, idem Bal. l. si Nesennius nu. 2. in fi. ff. de neg. gest. In alijs pater non potest supplere defectum filij, l. si pater, vbi Bal. de his qui à non domino manum.

S V M M A R I V M.

1 *Fidelis dicitur, qui tributa soluit, & alia ad quæ inferior tenetur.*
2 *Sollicitus dicitur circa concernentia officium.*
3 *Magistri Camerarij hodie Secreti, & Magistri Portulani dicuntur.*
4 *Consilium debet esse ad instar iudicij, ideo requiritur.*
5 *Exactores, compulsores, appariciores, vel prouinciales, commissarij sunt.*
6 *Seruitia debent committi secundum qualitatem personarum.*
7 *Ambasciata fieri sumptu ambasciatoris potest esse solitum. post nu. 9.*
8 *Exactores sunt proni ad prædam.*
9 *Officiales debent sibi præstare auxilium ad inuicem.*
10 *Soliti, & consueti differentia in quibus consistit.*
11 *Officium cum gagijs, lucris, & emolumentis, de quibus intelligitur si sunt diuersa.*

1
VSTITIARIOS inferiores suis superioribus multa debent exhibere, inter cætera vnum est speciale, quod tenentur eorũ præceptis obedire, D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 2. Hic mandatur, quod exigant tributa, & exactoribus præstetur auxilium. Fidelis verò præsumitur qui soluit censum, Cass. consue. Burg. sub. 2. §. 4. ibi indire, post nu. 4. Fidelis, & deuotus, qui tributum soluit, Bar. l. omnes, in secũda, in 2. not. de anno. & trib. Ideo Iustitiarij debet significare Imperatori castra, & ciuitates quarum incolæ in soluendis collectis se exhibent renitentes, Lucas l. in istr. col. fin. in princ. de exact. trib. & nihilominus vnus debet fauere alteri, Hen. & Affl. hic, vt sic per militare auxilium cõpellantur, l. 1. C. de off. præf. Aug. maxime in exactione tributorum in qua non est committenda mora, propter solutionẽ militibus faciendam, Affl. hic cir. princ., sed debent esse solliciti, & deuoti, & requisiti, consilium, & auxiliũ præstare, vt in tex. qui dimittitur, & sum. vt per Affl. & dicit [IVSTITIARIOS REGIONVM] Iustitiarios regni,

regni, Bald.l.parabolanos de Episc.& cler.
[Provt] quæ refertur ad actū de præterito,
restringitur,& regulatur secundum formam
illius, Dec.cons.63.cōl.3.cir.med. [Praedecessorvm Nostrorvm] Rogerij,& Gu
lielmi,inf.const.constitutionem diuæ memo
riæ. [Regvm] vtriusque [Siciliae Constitvtionibvs Est Indvctvm] vt const.
Iustitiarios,Camerarios,Castellanos,& Ba-
2 iulos. [Sollicitos] inquietos,& dicuntur
à solo, & cito, quasi ex soln .i. quietis loco
moti, vel solertis, & citus, quasi sint ex so-
lertia animi veloces,D.Th.& ibi Caiet.2.2.
q.47.art.9. in ijs quæ concernunt officium,
Affl.hic in princ.vel intentos,Foll.hic,alias
mora administratoris,censetur mora domi-
ni,Bal.l.si per te C.de vsuris. [Esse Volvmvs, Et Devotos] obedientes, Affl.hic in
princ.Inde scholares deuoti,& militantes in
sacro scrineo,l.fin.C.de off.quęst.l.fin.de off.
mag.off.& soluentes deuotionem ostendunt
in soluendo, l.fin.iuncta glo.C.de duob.reis.
vel deuoti soluendo, gl.fin.l.2. C.de alluuio.
& palu. [Vt] exemplificatiuè,gl.l.iurisgen-
tium §.quinimmo ff.de pact. [Magistris
3 Camerariis] qui hodie in regno sunt Se-
creti,& Magister Portulanus in Apulia,Fre.
de subfeu.lib.1. de off.mag.cam.num.7.& 8.
[Baivlis] locorum,qui cognoscunt de cau
sis ciuilibus,Foll.sup.const.Iustitiarij de cæ-
tero. [Et Aliis] similibus,Cassa.consuet.
Burg.rub.9.§.17.in fi.princ. [Officialibvs, Cvm Per Eos] scilicet Magistros, Ca-
merarios,& alios,videlicet Baiulos, Gram.
hic. [Extiterint Reqvisiti]& sic con-
silium debet requiri,c.cum olim de arbitris.
Inde dantur induciæ ad perquirenda consi-
lia amicorum,c.de inducijs 3.q.3. [Conse-
4 livm] .i.iudicium,quia ei simile esse debet,
Iser.c.1.nu.50.post med.hic finitur lex,adeo
quod vbi statutū requirit consilium sapien-
tis,eo omisso, sententia est nulla ipso iure,
Bal.l.vn.nu.8.post med.ne lic.in vna,eadēq;
cau. & in inquisitione consilij consideratur
non solum quid sit agendum,sed etiam quo-
modo impedimenta tollantur, D.Tho.1.2.
q.54. art.6. Et quando debet requiri an sit
necesse sequi,& quid si consiliarius abest,vel
nolit,vel non possit interesse,Bal.c.ex parte,
post nu.4.& 14.vsque in fi.de constit.Si cum
consiliario,& ille est mortuus,non est expe-
ctandus,si de consensu nō potest fieri,c.quia
propter num.7.de elect. Ideo sequitur [Et
Avxilivm] opem necessariam, sup.constit.
rapinas. [Provt Ad Ivrisdictionem
Svam] iuris reddendi per se,vel alium, Bal.
cons.419.nu.1.vol.1. [Pertinet] spectat,
sup.const.obseruēt in fi. [Debeant] necesse
habeant, Aluar.c.fin.ante nu.1.de feu. dato
inui.leg.com. [Impartiri] Iustitiarij supra
dicti,Gram.hic. [Caetervm] alias inf.cōst.
consuetudinem prauam. [Ad Hoc Vt Ivstitiarii Ipsi Cvm Personis Sibi Per
5 Nostram Cvriam Depvtatis] qui com-
pulsores dicuntur, l.2. de appar. præf.ànno.
vel apparitores commissarij prouincialium
pro exactione tributorum destinati, Lucas
l.apparitores de exact.tribu. [In Dispendivm Rei Familiaris] alibi cum dispen-
dio fortunarum,l.cū qui de apostatis. [Svis
Laborare Dispendiis Non Cogantvr]
cum nemo cogatur suis stipendijs militare,
c.cum ex officij de præscri. nam ratio natu-
ralis dictat, quod communi vtilitati in vigi
lantibus,puta Principibus,militibus,& simi
libus stipendia victus debeantur à populo,
D.Thom.2.2.q.87.art.1.cir.med. [Per Speciales] expressos, Io.And.c.2.post nu.1.de
reb.eccl.nō alie.in vj. vel speciales, propter
singularem eius naturam,Bal.auth.eo decur
sum nu.1.cir.fi.C.de don.ante nup. [Sacros
Nostrae Consvetvdinis Apices] lite-
ras, inf.const.quæstiones omnes, Gram.hic
in fi. [Provt Statvs] personæ conditio,inf.
6 const.prosequentes,nam secundum qualita-
tem personarum debent committi seruitia,
Foller.sup.const.Magister Iustitiarius, post
nu.28. [Cvivslibet Pro Tempore] c.ad
eminētiam,vbi gl.fin.de sent.excom. [Fverit] cum nemo cogatur vacuis laboribus
laborare,inf.const.cum circa. [Statvimvs]
statutum esse declaramus, Inn. c.cum super
de sepul. [Eisdem In Expensis Annalibvs, Et Svfficientibvs Providere]
7 etiam quod dari possit lex in ciuitate, quod
quilibet faciat ambasciatam suo sumptu,
alias de publico,l.honor in ver.cum sumptu
de mun. & hono. sed hic salarium recipiunt
à curia, prout in locis singulis vnicuique
est prouisum,vt d.const.cum circa.

Videtur tamen,quod exactores de quibus
hic non solum nō egeant consilio,& auxilio
in exigendo,sed cum sint solliciti,& plus de-
bito exigant, debent compelli ad restituen-
dum superfluè exactum, vt de platearijs, &
gabellotis loquitur const.auctoritatem,inf.
de sum.cogn. contra gabello. Etiam, quia
8 exactores ad prædā, positi sunt auctoritate
legis,l.2.vbi Luc.cir.princ.de discuss.& exi-
gendi tributi munus,inter sordida habetur,
l. libertus §. præscriptio ad municip. Vnde
veterani habent immunitatem ne exactores
constituantur,l.fin.ff.de priuil.veter. Hodie
verò exactio spectat ad perceptores prouin
ciarum, qui exactionem per suos ministros
indicunt, & per illos exigunt, & soluunt in
Regia generali Thesauraria, vt in instru-
ctionibus inter ritus R.Cameræ.

9 Nota tamen, quòd vnus officialis debet
opem præstare alteri, infra const. Maiestatis
nostrę in fi. & ista dicitur imploratio brachij
apud Gallos requisitoria, & qui non impar-
titur peccat, Foll. hic, quia eadem est curia
in omnibus officialibus regni, Iser. inf. cóst.
humanitate circa princ. Et bene ista const.
conuenit post præced. quia in illa mandatur
quod non impediatur officium Baiulorum,
hic præcipitur, quod adiuuetur, & succurra-
tur, vltra quod, secundum Follerium, hic non
aliud voluit const. ista, quam hoc memoriæ
mandare Iustitiarijs, quod dixerat in const.
Iustitiarij non per Kalendas, isto modo facit
ad tit. contra Affl. sup. eo. rub. in fi. cum non
teneatur vnus pro alio ad solutionem tri-
buti, Bart. l. semel post nu. 3. de apochis pub.

Item nota, quòd nemo debet militare suis
sumptibus, c. cum secundum Apostolum, de
præb. licet res male se babet si quod virtute
fieri debet, pecunia tentaretur, Baldus l. t.
2. rep. post nu. 2. ff. de postul. Ad hoc tamen
datur officium cum gagijs lucris, & emolu-
mentis, Afflict. hic, qui etiam quærit, quod
10 si Rex constituit officialem cum gagijs lu-
cris, & emolumentis solitis, quę reperiuntur
diuersimodè præstita, fit differentia inter so-
litum, & consuetum, Bart. l. Mela, §. sed si
alimenta de alimen. & ciba. lega. Cur. tra.
feuda. 4. quæst. 2. par. pri. in princ. nam soli-
tum verificatur in vna vice, Dec. cons. 441.
num. 11. volum. 3. consuetum non, idem Dec.
cons. 222. col. pen. num. 10. 2. vol. Alexander
cons. 5. num. 23. 5. volum. Vnde in solito vl-
11 tima consuetudo magis attenditur, quàm
prima, Capyc. decis. 163. circa fi. adeo quod
si datur facultas pasculandi iuxta solitum,
refertur solitum ad vltimam consuetudi-
nem, quæ fuit magis propinqua illi tempo-
ri, & verificatur in pasculatione per annum,
vel triennium ante, in verificatione autem
consueti requiritur decennium, vel debet
vti prout tempore præterito, nulla facta no
uitate, Paulus de Castro cons. 30. num. 3.
& 243. num. 2. volum. 2. In quæstione verò,
de qua supra, si conceditur officium cum
gagijs solitis, & cósuetis, si salaria præteriti
temporis sunt deformia, intelligiẽ de salario
longo tempore præstito, non de duobus, vel
tribus annis, Loffr. cós. 36. nu. 14. & 16. Paris
de synd. in ver. salarium c. 1. & 5. in princ.

Vt Iustitiarius alium loco sui ordinare non possit.

SVMMARIVM.

1 *Seruire per substitutum nemo potest.*

2 *Exercens per alium, non punitur personaliter.*

QVIA in const. præcedenti fuit dictum, quod officialis præstet auxiliũ, & consiliũm alteri, & poterat dubitari si per se, vel aliũ ad tollendam difficultatẽ dicitur hic [VT IVSTITIARIVS ALIVM LOCO SVI ORDINARE
1 NON POSSIT] cum nemo possit seruire per
substitutum nisi habeat in priuilegium; vel
sit illustris, quia tũc seruit per substitutum,
suo tamen periculo, l. nullus, & l. neminem
de decur. lib. 10. secus si esset electa industria
personæ, l. inter artifices de solut. Bal. l. sicuti
ff. de arbitris, l. stipulatio ista habere licere,
§. si stipuler, & l. cum filinsfamilias §. 1. in fi.
de verb. oblig. nam vbi requiritur, quod ali-
quid personaliter fiat, non sufficit quod fiat
2 per alium: adeo quod si lex punit aliquem
aliquid exercentem, non habet locũ si exer-
cet per alium, Abb. c. fin. §. is autem 1. not.
de off. deleg. vt videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio, & officium differunt, & officiorum diuersitas.*

2 *Princeps pluribus occupatus non potest omnibus praeesse.*

3 *Officiales creantur in forma communi, alij in forma speciali.*

4 *Officium capitur multis modis.*

5 *Officia, & honores sunt personalia, & non transeunt ad hæredes.*

6 *Conscientia videtur in rebus magnis, & vnius cõscientia, nõ est alterius.*

7 *Vicarios statuere non est licitum, nisi ex causa, vel Principis concessione.*

8 *Præsumere, sonat in malum.*

9 *Coercere, ad pœnam corporalem, & pecuniariam referri potest.*

10 *Causæ subtiles non debent committi ignaris, quia sunt suspecti propter iuris ignorantiam.*

11 *Quis, vel qui, restringit.*

12 *Delegando assumitur vnus pro alio in iudicem.*

13 *Possumus quædam quæ non debemus, quædam non possumus, nec debemus, alia possumus, & debemus.*

14 *Seruire per substitutum nemo potest, nisi sit illustris, vel ei concessum.*

15 *Causæ criminales, & aliæ multæ non committuntur nisi per Principem.*

16 *Dele-*

16 *Delegationis differentiæ inter ius canonicum, & ciuile, & num. 27.*

17 *Delegatus habet iurisdictionẽ etiam quoad tertios comparentes pro eorum interesse.*

18 *Ordinarius delegat nudum ministerium, & si delegat non idoneo, retinet iurisdictionem.*

19 *Appellatur ad delegantem si aliquid retinuit, non ad superiorem.*

20 *Potestas, & officium sunt æquiuoca.*

21 *Iurisdictio ordinaria, & alia delegata.*

22 *Delegatio fit vbi non est forus causarum, & fit parte non citata.*

23 *Iurisdictio delegata nascitur tempore datæ, vel vsus.*

24 *Officiales dum creantur debet seruari forma consueta.*

25 *Delegatus est maior Ordinario in illa causa, sed non firmior.*

26 *Officij occasione quedã permittuntur.*

27 *Committi potest cognitio de iure ciuili, sed non diffinitio, appellatio delegatur de iure canonico, sed non ciuili.*

OFFICIA] quod est in potentia id actu opus ostẽdit, Arist. 9. Eth. 8. Si prius non habetur in habitu. i. in virtute, nõ potest excitari ad actũ, Bal. c. cum accessissent, post nu. 10. de constit.
1 Iurisdictio, & officium differunt sicut habitus ab actu, & homo existens in otio, ab eo qui operatur: iurisdictio enim est vniuersorum, officium autem, & actus est singulariũ, quãdoque tamen officium pro iurisdictione ponitur, & tunc pluraliter profertur, vt hic, vt significent ipsius officij regulas, & auctoritates, Bal. l. 1. nu. 18. si à non compet. iud. Per diuersa namque officia fit quis altior altero, D. Th. 2. 2. q. 183. art. 1. Vnde, secundum quosdam, potestatem habere optimum est, sic enim plures, ac pulcherrimas res agere posset, Arist. 7. Polit. 3. Quisque tamen agere debet, quæ nulli officiant, vel noceant, sed omnibus prosint, D. Th. d. quæst. art. 3. nam iurisdictionis potestas nulli committitur in fauorem suum, sed ad honorem Dei, & vtilitatem plebis, idem D. Th. 3. par. de Sacram.
2 q. 39. alias 8. art. 5. Princeps enim pluribus occupatus, nõ potest omnibus interesse, ideo causas quãdoque cognoscit, aliquando committit vni, quãdoque pluribus, l. præcipimus, vbi Bal. in princ. C. de appell. Et sicut homo fuit productus in duabus naturis, vna communi, & alia excellenti, sic Imperator creat
3 aliquos magistratus in natura communi, & isti sunt simplices magistratus, qui quæ habent virtute huius generis possunt alijs cõmittere, vel delegare, quosdam creat non in natura communi, sed in excellentia speciali, & priuilegiata, tunc quod isti habẽt virtute speciei nõ possunt delegare, quia illa species consistit in gradu dignitatis, & sicut gradus non transit ad delegatũ, cum sit intimus, ita efficacia ipsius gradus, cum sit annexa gradui, Bal. l. 1. 2. rep. in princ. de off. eius. Ita in primo casu prætor suam iurisdictionẽ mandare solet omnem, vel vnam speciem, l. solet, & seq. de iurisd. omn. iud. Inde vniuersalis cõmissio repræsentat officium ordinarium, specialis officium delegatum, Bal. l. non ambigitur, post princ. ff. de legi. l. vn. 1. rep. q. 9. de off. consu. Delegatus, dicitur quasi ab Ordinario datus, quia ordinaria iurisdictio residet in Ordinario, Bal. c. de causis, post nu. 18. de off. deleg. Princeps enim, vel lex dum concedit aliquid alicui, videtur permittere aliam potestatem in alium transferri, in c. quoniam Apostolica in princ. eo. tit. Habet gradus iurisdictionis, nec potest multiplicando subdelegare, alias iret in infinitum, nisi fuisset dictum, quod fiat per se, vel aliũ, Spec. tit. de iud. deleg. §. iam, post nu. 8. Ideo Iustitiarius nõ potest loco sui alium facere in ministranda iustitia, vt in textu, qui diuiditur, & summatur vt per Afflict. & dicit
4 [OFFICIA] publica, quibus annexa est iurisdictio, Bal. l. vn. nu. 1. C. si rector prouinc. merita, Bald. l. fin. col. 2. circa med. de sent. passis. potestates, idem Bald. l. 2. nu. 11. post med. de peda. iud. dignitates, siue personas, c. ad hæc, vbi gl. de præb. vel iurisdictiones, Bal. l. 3. num. 2. in fi. C. vbi, & apud quem, & l. 3. post nu. 1. quan. fiscus, vel priua. siue solemnia officia Potestariæ, seu Capitaneatus, Paris de synd. in ver. substitutus c. 1. num. 3. [QVAE] per quod relatiuum videtur singula nominata, Bal. l. si pater in princ. de vulg. & pup. [PERSONIS PERSONALITER] quæ verba, & similia denotant electam fuisse industriam personæ, Abb. c. fin. §. is autem nu. 6. de off. deleg. Bald. d. c. quoniam Apostolica,
5 nu. 7. eod. tit. Nam vltra quod omnes magistratus sunt personales, & non transeunt ad hæredes, Bal. l. 3. §. sed & si quis, nu. 8. comm. de leg. quando est cõmissio extraordinaria, & grauis, potius intelligitur facta personæ, quàm dignitati, & quãdo persona est de forma actus nunquam receditur à persona,

si ma-

ſi materia adaptari non poteſt alteræ per-
ſonæ, vt hic Bal.per illum tex.l.vn. §.ne au-
tem nu.1.& 2.de caduc.toll.Vltra quod po-
teſtatem coactiuam in rebus humanis non
habet niſi qui fungitur publica poteſtate, &
qui ea fungitur ſuperior reputatur reſpectu
eorum in quos vti ſubditos poteſtatem ac-
cepit ordinariam,ſiue delegatam,D.Th.2.2.
q.67.art.1.[Conferuntur] ratione perſo-
næ, vnde diſpoſitio relata ad perſonam, in-
telligit ratione qualitatis perſonæ, Minad.
conſ.6.num.11. Officiales enim poteſtatem
habent exequendi officium ſentẽtiando, nec
vllam formãm ex hoc recipiunt abſolutam,
ſed ſolum voluntatem inſtituentis,Nicol.de
Nyſſe tract.6.par.3.de Baptiſmo, quæſt.12.
[Personas] quæ per ſe vna dicitur, Arch.
c.qui Epiſcopus cir.med. 23.diſt. [Trans-
gredi]tranſmitti,Niz.in ver.tranſeo,adeo
quod in officijs filij pater non ſuccedit, not.
Bal.l.fin.§.fin.de bonis quę lib.non tranſeũt
ad hæredes, Bal.l.qui aliena §.tutores ff.de
neg.geſt.nec in eis habent ſucceſſores,Abb.
c.3.nu.7.poſt med.de probat.quia perſona-
lia ſunt,& vbi non tranſeunt officia,nõ tran
ſit eorum auctoritas, Bald.l.curatores 2.&
3.not. C.de neg.geſtis, ſed morte finiuntur:
vnde hæredes commiſſariorum non ſucce-
dunt in commiſſione,Bal.l.1.C.ſi quis igno.
rem mino.ſine decr.compa. & l.3.§.ſed & ſi
quis nu.8.poſt med. comm.deleg. [Qvibvs
6 Svnt Collata, Non Possvnt]nã in rebus
magni ponderis conſcientia videtur electa,
& alia eſt conſcientia vnius,& alia alterius,
ſicut alia defuncti,& alia hæredis,Bal.auth.
ſi tamen, poſt princ.de temp.appellat. licet
conſcientia ſua debet cedere conſilio ſanio-
ri, videlicet peritorum,in c.3.poſt nu.11.de
offic.deleg. Intantum quod officia perſonæ
conceſſa per ſubingreſſionẽ filius non acqui
rit, nec poteſt implere tempus officij patre
mortuo, ſicut nec declaratio mentis defun-
cti tranſit ad filios, Minad.inf.conſt. in ali-
quibus 3.not.nu.109.108.& 110.Vnde mul-
ta non ſubdelegantur, Bal.c.3.poſt nu.6. de
off.deleg. Et ſicut perſona morte confundit,
ita & priuilegium, Bal.l.vnica nu.7.in fi.de
ſent. aduer. fiſcum latis, quod cum perſona
finitur,idẽ Bal.l.vn.col.4.in princ.de priuil.
dotis,& cauſa honoris,vel officij morte fini-
tur,Bal.per illũ tex.l.ſi pater ſi pend.appell.
mors interue. Vnde conſideratur non ſolum
quod ſcribitur, ſed cui mãdatum dirigitur,
Bal.c.eam te nu. 10.cir.med.de reſcrip. & ſi
per vnum,vel duplex,vt in c.quoniam Apo-
ſtolica,nu.3.de off.deleg. [Magistros Iv-
stitiarios, Et Ivstitiarios, Qvi Ha-
ctenvs Alios Loco Svi Vicarios Sta-
tvsbant] quod non poterant etiam de iure
7 communi,niſi diuina iuſſio ex cauſa emana-
ret,§.1.auth.vt nulli iud. vbi Bart.in princ.
nec virtute cap.regni c.19.quia de vicarijs,
& ibi Io.Ant.de Nig.ex quo perſonalia non
poſſunt ad alios transferri, Abb.c.2.nu.2.de
auct.& vſu pallij, niſi in iuriſdictione volun
taria, vel ſi datum fuit à Principe, Ant.de
But.c.2.vlt.not.& c.3.in princ.de off.Archi-
presb.& c.clericos de off.vic.[A Licentia
Praedictae Praesvmptionis Illici-
8 tae] cum verbum præſumere,ſonet in ma-
lum, Abb.c.2.nu.5.circa fin.de reſt.in integ.
[Coercemvs] quod non ſolũ referri poteſt
9 ad pœnam corporalem, ſed etiam pecunia-
riam, Luc.l.quicunque col.3. poſt princ.de
decur.[Cvm Enim]certè,gl.l.ſi verò in ver.
enim, de his qui deiece.vel effod. [Cavsa
10 Aliqva Singvlaris]ſubtilis,quę non de-
bet cõmitti groſsis aduocatis, quia ſuſpecti
ſunt propter ignorantiam iuris, Bald.l.fin.
nu.37.C.de hæred.inſt.Cauſæ arduæ quæ di-
cantur, Bal.c.3.nu.11.cir.med.de off.deleg.
11 [Qvae] relatiuum quis, vel qui, reſtringit.
Abb.c.de cætero num.4. de cler. non reſid.
[Criminalis Sit]criminaliter intentata,
c.1.in ver.criminalis de iudicijs in vj. nam
cauſa poteſt eſſe criminalis, & intentata ci-
uiliter, ſup.conſt.Iuſtitiarij nomen, & nor-
mam. [Ab Aliqvo Aliis Regvlariter
Committi Non Possit] niſi à Principe,
Bal.l.1. 4.not.de prec.Imp.offer. cum quod
quis facere debet,teneatur facere ipſe ſolus,
Bal.d.c.eam te,nu.36. ibi quarto not.de re-
ſcriptis. Exercitium tantum per delegatio-
nem cõmittitur,iuriſdictio non,in c.de cau-
ſis nu.18.in fi.de off.deleg. [Mvlto Minvs
Praedictarvm Cavsarvm] criminalium
12 [Vniversitas Poterit Delegari] aliũ
pro alio in iudicem aſſumendo, quod fit per
delegationem, gl.fin.l.parui ff.de cond.furt.
nam ſi de quo minus, ergo & de quo magis,
auth.multo magis de ſacroſan. eccl. & ſi id
quod minus eſt prohibetur, multo magis id
quod plus,l.2.in ver.vt non ſit ff.de interdi.
& ſic iuriſdictio prohibita non poteſt proro
gari,Bald.l.ſi quis §.quod ſi quis de iniuſto,
rup.& irri.teſtam. nec poteſt, quia perſona-
lis commiſsio eſt,Bal.c.cam te,nu.10.cir.fi.
de reſcript. [Qvisqvis] & quiſque, omnes
ſignificãt,Azo in ſum.nu.8.in fi.C.de hęred.
inſt. [Contra Praedicta Fecerit Or-
dinator, Et Ordinatvs] ſubſtituens,&
ſubſtitutus in officio ſine licẽtia Regis,Affl.
hic 5.not. [Capitali Sententiae Se No-
verint Svbiicere] quod eſt correctum
per conſt.duram,& diram, ſupra de prohib.
off.noſtr.occaſio. vbi latè dixi, Iſern.Affl.&
13 Gram.hic.Et ſic quædam poſſumus,quæ non
debemus, quædam non poſſumus,nec debe-
mus,

mus, vt hic, & quædã possumus, & debemus, Abb.c.ex parte 2.not.de cler.ægrot. Quædã possumus per nos, & per alios, quædam per nos, & non per alios, quædam per nos tantum, & non per alios, Bal.c.quoniam Apostolica, post nu. 2.de off.deleg. Et grauius punitur si culpæ qualitas postulauerit, c. fin. §.fin.de cland.despon. Et si vniuersitas causarum est commissa pluribus, an intelligat insolidũ, Bal.c.de causis nu.7.de off.deleg.

Videtur tamen, quòd quę sunt iurisdictionis, ab eo qui habet iurisdictionē committi posśint, D.Th. 3.par.de Sacram.q.39. alias 8.art.5.& 6.& quæ iure auctoritatis competunt, posśint alijs committi, propter auctoritatem dignitatis, quæ non patitur semper personã suam adesse negocijs, maximè paruis, & vilibus, Bal.conf.123.post nu.4.vol.5. tunc paria sunt facere, vel alteri cõmittere, idem Bal. l.illud §.1.quod cuiusq; vni.nom. Tantò magis, quia de iure canonico possunt delegari omnia, quę sunt meri imperij, Abb. c.quod sedes nu. 4.& 6.de off.ord.c.de cætero 1.not.de sent.& re iud. Immo delegatus potest causam sibi commissam alteri subdelegare idoneo, & discreto, Abb.c.3. 1.& 2. not. etiam collega, qui procedit nomine suo, & delegantis, c.quamuis, vbi Abb. de off.& potest.iud.deleg.

Dic, quòd præsentia corporalis non potest alteri committi, Bald.c.quamuis, & alia de quibus c.quoniam Apostolica, nu.2.3. in fi.
14 & 4.de off.deleg. Seruire per substitutũ nemo potest nisi sit ei concessum, vel sit persona illustris, siue Episcopus, Bald.l.nullus de decur.in c.quoniam Apostolica nu.6.de off. deleg. Et tunc is delegare dicit, qui causam primo loco commisit, not.in c.is cui de off. deleg.in vj. Delegatus delegat, & subdelegatus habet iurisdictionē, si delegatus habet, l.legatus, cum ibi not.ff.de off.procon. Vnde Princeps cognoscit cum quis eius vice cognoscit, l.aduersus in gl.fin. C.si aduer.rem
15 iud. Causa autem criminalis delegari non potest, Arch.c.saluo in princ. 9.q.3. quia maioribus tantum iudicibus est concessum de talibus causis iudicare, Bal.rub.post nu.13. de off.deleg. Ex grauitate enim facti videtur electa industria personæ, Abb.c.quod sedes num.6.in princ.de off.ord. Et quando Papa committendo elegit industriam personæ, nõ potest cõmissarius alium subrogare, c.is cui de off.deleg.in vj.Bal.c.de causis, post num. 19.de off.deleg. quia quod personale, vel industriale est, alteri cõmitti non potest; vnde nõ potest quis alteri committere animi sui motum, Bal.l.cum magistratus nu. 3.quãdo prouoc. non est necess. nec vnus arbitrorum posset alteri committere, idem Bal.l.Celsus de arbitris, ita quod nulla voluntate per se solus posśit, Bal.l.1.nu.29.post med.qui admit. & in commisśione curæ, quia eligitur persona eius cui committitur, nõ potest ille alteri demandare, Abb.c.extirpandæ §.qui verò, post nu.35.de præb. Ita quæ pertinent ad merum, & mixtum imperium nõ possunt per alium expediri, Bal.in rub.nu.2.cir.fin. de off.deleg. Bart.de Cap.4.& 6.q.in fi.rep. Gra.ad prag. ita & executio, quæ est mixti imperij, Abb.c.quod cõsultationem nu.28. in fi.de sent. & re iud. Vltra quod executor legis habet merum, & mixtum imperium, Bal.l.2. 3.not.vt nemo princ.tit.suis edi. Et
16 causæ criminales non committuntur nisi à Principe, Spec.tit.de accusat. §.4. in princ. Imperator enim, & lex potest delegare etiã indelegabilia, Bal.c.pastoralis in fi.de rescr. & differt in hoc ius canonicum à ciuili, glo. c.super quæstionum in ver.alij, & seq.Bal.in rub.num.3.in princ.de off.deleg. nam gladij potestas secundum leges non delegatur, secundum canones sic, Bal.l.solet 1.rep.de off. proconś.& leg. A iudice iudex datus non delegat, l.à iudice C.de iudicijs. Iure canonico delegat causam etiam iure legationis competentem, Abb.c.cum Bertoldus nu.5.19.in princ.& circa fin.de sent.& re iud.& recipit
17 potestatem nedum inter partes, sed etiam in tertios pro eorum interesse comparentes, Abb.c.super eo 4.not.d.tit.de off.deleg. cõtra turbantes, & alios, Bal.c.1.num.6.& seq. eo.tit.de off.deleg. Et delegatur habenti potestatem, Ant.de But.c.2. in princ.de offic. Arch.& his quibus Papa delegat, Abb.c.pastoralis nu.10.d.tit.de off.deleg.tunc media persona non inspicitur, nec eius capacitas, sed persona in quam confertur effectus, Bal. l.1. 2.rep.nu.38.& 39. ff.de procur. & habet locum quãdo committitur iurisdictio, secus si nudum officium sine iurisdictione, Abbas c.fin.§.fin.1.not.de off.deleg.nõ enim potest quodlibet officium delegari, Bal.in addit.2. col.5. post med.ad Spec.tit.de appell. Alia verò delegare nõ residet in pectore iudicis, Bal.l.sæpe audiui 3.not.de off.præsid.qui vti
18 ordinarius potest delegare nudum ministerium, Abb.c.fin.nu.3.de off.ord.& in d.c.cũ Bertoldus nu.8.de sent.& re iud. & delegat si est idoneus, alias non posset, Bal.l.parabolanos de Episc.& cler. alias remaneret penes eum, idē Bal.l.qui furere 2.rep. de sta.hom. in l.nec 2.rep.ex quib.cau.maio. sicut si cõmitteret reseruato consilio, Inn. d. c. super quæstionum nu.7.in fi.de off.deleg. tunc ra-
19 tione reseruationis ad eum appellatur, non ad Papam, eod.c.super quæstionum §.porro & §.si verò in glo.mag.c.vt debitus §.fin.in ver.absque post med.de appell.c.si delegata

de s

de off.deleg.in vj. & l.hoc iure de verb.obl.
Inde est,quòd qui delegat,sibi reseruat, glo.
l.1.in ver.reseruare, vbi Bald.in fi. de dam.
infe. Et si agitur de iurisdictione conferẽda,
siue denegãda, generalitas reprobatur, quia
generat confusionem, & quæcunque causæ
cognitionem desiderant, etiam voluntariã,
nõ extenduntur ad futuras causas, Bal.c.ad
hæc sumus,post princ.de rescrip. Et per clau
sulam quidam alij,vel res aliæ, non veniunt
maiora expressas exempla, in c.Sedes Apo-
stolica, eo.tit.

20 Nota, quod potestas,& officiũ sunt æqui-
uoca, vel officiũ respicit id quod delegatur,
potestas concernit quod potest per delega-
tionem, Abb.rub.in fi. de off.& potesta.iud.
21 deleg.vnde iurisdictio alia ordinaria,& alia
delegata,Bal.l.1.in 1.rep.§.in initio num.2.
cir.med. de off.præf.vrb. Ordinarius habet
potestatem plenariam,delegatus coarctatã,
Bal.l.furti §.quod iussu de his qui not.infa.
Iurisdictio delegata est stricti iuris, ordina-
ria fauorabilis, addit.ad Spec.tit.de iud.de-
leg.§.iam in add.pen. Delegatus dicitur ex-
traordinarius,nec est iudex secundum iuris-
dictionem, sed eius potestas est inducta ex-
traordinario modo, Abb.c.de cætero 1.not.
de transact. c.4.1.rep.post nu.4.de fo.comp.
Delegatus potest semper reuocari, l.iudiciũ
soluitur,vbi Bal.ff.de iudic.Cõmissio autem
quando fit ordinario euitatur iurisdictio, &
ille possit subdelegare,Pau.de Cast.cõs.118,
22 1.vol. Delegatur iudex vbi non est forus cau
sarum, & delegatur non citato aduersario,
Bal.l.curiales,la secũda,nu.2.& 3.de decur.
fit attento loco fauore personæ, Bal.l.vnica
§.vbi autẽ nu.7.cir.med.de cad.toll. Rursus
potestas commissa est delegata,non ordina-
ria, Bal.l.illud §.1. quod cuiusque vni.nom.
23 Et iurisdictio ordinaria,siue delegata an na
scatur tempore datæ,vel tempore vsus, Bal.
auth.qui semel nu.1. quom. & quan. iudex.
Inde mandare,& delegare differunt, glo.l.1,
in ver.qui mandatam de off.eius. Delegatus,
& subdelegatus qui sint, Spec.tit.de iud.de-
leg.§.delegatus,& §.sequitur, lo secondo. In
24 quibus creandis debet seruari forma anti-
quitus cõsueta, Bal.l.1. 2.rep.nu.5.cir.med.
C.de emanc.lib. Et dũ acceptat,intelligitur
cum suo onere, sicut mater non cogitur tu-
telam assumere,tamen si assumit cogitur in-
uentarium facere,& rationem reddere, Bal.
c.cum accessissent nu.21.post med.de const.
Ordinarius verò est maior delegato si est ad
vniuersitatem causarũ, Bal.l.minor in princ.
25 & fi. ff.de minor. vel delegatus est maior in
illa causa,c.sane de off.deleg. sed nõ firmior,
Bal.l.4.post nu.9.quom.& quan.iud. Quis di
catur officialis principalis,& quis subalter-
nus, Bal.l.ex facto ff.de neg.gestis. Vltimo
nõ potest semper quis onus sibi impositum,
per alium adimplere,casus ponit Bal.d.l.vn.
§.ne autem nu.3.& seq.de cad.toll. Quando
possit,& quando non, Luc.l.si ad magistratũ
col.3.post med.de decur. Ita officiales,asses-
sores, & actorum notarij debent seruire de
persona,& non per substitutum,nec vendere
officia sibi commissa, vt in c.reg.item quod
26 prædicti officiales,permittũtur tamen quæ-
dam ratione officij, glo.l.1.in ver.concedi,
27 ff de postul. nã de iure ciuili cognitio potest
demandari, non diffinitio, l.1.in ver.possit,
de off.eius, & sup.const.præsides prouincia-
rum. Causa appellationis potest delegari de
iure canonico,secus de iure ciuili, Abb.c.pa
storalis nu.4.de off.ord. Locumtenens non
facit locumtenentem, Bald.l.1.§.à præfecto
de leg.3. nec Vicarius Episcopi Vicarium,
in c.quoniam Apostolica in princ. de off.de-
leg.nec seruire per substitutum,licet officia-
les hodie habeant literas assumendi, Gram.
hic in princ.

De iuramentis non remittendis à Baiulis.

SVMMARIVM.

1 *Iustitiarij cognoscunt de causis crimi-nalibus, Baiuli de ciuilibus.*

2 *Sententia valet etiam quod iudex non iuret.*

1 CONTINVATVR vt per
Affl. vel dictum fuit de
iustitiarijs qui cogno-
scunt de causis crimi-
nalibus, Affl.sup.const.
statuimus 10. not. post
nu.42.nunc incipit tra-
ctare de Baiulis,qui ha
bent iurisdictionem in ciuilibus, idem Affl.
supra const.cultus iustitiæ 9.not.in princ.&
incipit ab emendatione eorum excessuum,
sicut mandauerat excessus inferiorum per
Magistrum Iustitiarium emendari,sup.cõst.
Magister Iustitiarius, & emendando remo-
2 uet difficultatem, nam iudex etiam quod
omittat iurare, etiam quod valeat senten-
tia, Iser.§.eius sententia,post nu.34.de stat.
& consue.contra lib.eccl.non sic in Baiulis,
qui iuramenta sacramentalium remittere
non debent, vt videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Iuramento probatur, quod à conscien-tia dependet.*

2 *Testis*

2 *Teſtis tenetur iurare niſi remittatur à parte, num. 12.*
3 *Malus eſt qui fallit.*
4 *Officium idem quod iuriſdictio, quæ competit ratione officij, num. 17.*
5 *Sacramentales deponunt de credulitate.*
6 *Purgationes ſunt arbitrariæ ſecundũ qualitatem perſonæ, & infamiæ.*
7 *Dolus præſumitur ex qualitate facti.*
8 *Sæpius, & ſepe, quid important.*
9 *Pecunia largè quid, & eſt mater criminum, & materia litium.*
10 *Libram faciunt 72. ſolidi.*
11 *Statuo, rem perfectam ſignificat, & quid perfectum.*
13 *Iudex quod facit, non videtur pars totaliter facere, ſecus in Principe.*
14 *Iuramentum præſtatur in cauſa appellationis, licet ſit præſtitum in cauſa principali.*
15 *Officiales occaſione officij non debent ſuam conſcientiam grauare.*
16 *Precatio, & relatio, differunt.*

1 [C]RESRA] quod dependet à conſcientia aliter
quam per iuramentum
probari non poteſt, Paris de ſyndic. in ver. iudices, §. 14. Ideo te-
2 ſtes tenẽtur iurare, niſi
remittatũ à parte, c. fraternitatis in gl. no. de teſt. & quia Baiuli ſacramentalibus gratia, quandoque pecunia hoc remittere ſolebãt, officium trahendo ad illicitum quæſtum, Bald. l. nec 1. rep. in fi. ex quib. cau. maio. vt eorum inſolentia comprimatur, l. omnes C. de off. rect. prou. cũ alias ſi omitteretur cenſeretur neglectum, Frecc. de formulis inueſt. lib. 3. ibi ſed poſtquam, nu. 6. cir. fin. hoc prohibetur in textu, qui diuiditur, & ſummatur vt per Afflict. & dicit [CREBRA] alibi crebre, vel crebro, D. Aug. lib. de Gramm. col. 29. circa med. & epiſt. 14. in princ. & 15. col. 4. in princ. inde crebra conuerſatio. idem 3. de conſenſu Euangeliſt. c. 25. col. 15. frequens, & quotidiana, Niz. in ver. creber. [NOSTRORVM FIDELIVM] bonorum, nam qui fallit malus eſt, D. Auguſt.
3 ſerm. 16. de verb. Apoſt. col. 2. circa fin. [EXCELLENTIAE NOSTRAE] ſup. conſt. patres. [RELATIO] quæ à ſugeſtione differt, glo. t. l. 2. C. de leg. [PATEFECIT] ad aures noſtri culminis perueniendo, inf. conſt. peruenit. [QVOD] quia, glo. pen. l. ſi domino de leg. 1. [QVEDAM BAIVLI NOSTRI] iudices Baiuli, inf. conſt. Baiuli locorum. [VSQVE ADEO] adeo, Niz. in ver. vſque cir. med. [SVAE BAIVLATIONIS] Baliuiæ, c. fin. de off. Archid. [EXTENDVNT OFFICIVM] l. iuriſdictionem,
4 quia officium idem eſt quod iuriſdictio, Bal. l. 1. in 1. rep. nu. 1. & 2. rep. nu. 2. & 3. de iuriſd.
5 om. iud. [QVOD SACRAMENTALES] qui deponunt de credulitate .i. quod credunt illos verum iurare, Abb. c. 1. poſt nu. 5. de frig. & malef. vel ſecundum probabilem credulitatem eorum pro quibus pugnam ſumpſerũt, credunt veritatem fouere, inf. conſt. nullus campio, in quorum numero in defectu coniunctorũ etiam extranei admittuntur, c. laudabilem, vbi Abb. & c. fin. poſt nu. 11. de frig. & malefac. & ſic in facto proprio debent iurare aſſertiuè, in facto alieno cui non interfuerunt ſufficit iurare per conſcientiam eorum, Bald. c. fin. nu. 12. circa fin. de off. deleg. [QVOS CAVSARVM QVALITATIBVS PER SENTENTIAM IVDICVM PRAESTARI CON-
6 TINGERIT] nam purgationes ſunt arbitrariæ, adeo quod ſecundum qualitatem perſonæ, & infamiæ iudex arbitrabitur numerum purgatorũ, Abb. c. inquiſitionis §. fin. nu. 4.
7 de accuſat. & ex qualitate facti præſumitur dolus, Bal. l. quoties §. 1. ff. de probat. [BAIVLI IPSI INTERDVM] nonnunquam, Nizol. in ver. interdum. [DE GRATIIS] gratiam cognitionis, quæ requiritur faciendo, vt in
8 glo. [ET SAEPIVS] quæ dictio iterationem ſignificat, Ant. de But. c. mandamus nu. 1. de off. Arch. ſicut iterum, & rurſus denotant infinitum, gl. fin. vbi Bal. l. veluti 1. & 2. repet. ff. de edendo. ſæpe autem de duabus vicibus intelligitur, Spec. tit. de inquiſitio. §. 1. nu. 3.
9 [PECVNIA RECEPTA] quæ largo modo pro rebus omnibus capitur, dicitur mater criminũ, Affl. hic 3. not. & materia litium, ac omnium criminũ, Arch. c. ita, lo ſecũdo, 11. q. 3. [QVOD REPVTANTES INIQVVM] cuius contrarium eſt æquum, Bald. conſ. 347. cir. med. 1. vol. [IN POSTERVM] poſt hanc legem, gl. l. generali de ſacroſan. eccl. nam etiam per mendacium quis ingreditur iudicium, Bal. c. ſuper literis nu. 13. de reſcrip. [PROHIBEMVS] repellimus, vitamus, Luc. l. prohibitum in princ. de iure fiſci. & vltra, quod qui non facit quod officio ſuo incumbit, ab exequutione ipſius repellitur, Bal. l. mutus §. pœna ff. de proc. [POENAM VNIVS LIBRAE AVRI]
10 quam faciunt 72. ſolidi, glo. l. ideſt ff. de dolo malo, Io. Faber §. nos autẽ inſt. de atil. tut. [IN] .i. contra, glo. 2. l. raptores de Epiſc. & clc. [BAIVLVM QVI CONTRAFECERIT STA-
11 TVENTES] quod rem perfectam ſignificat. l. 1. §. hæc autem ff. quod quiſque iuris. Inde

per-

perfectum dicitur cui nihil deest secundum modum suæ perfectionis, D.Tho.1.par.q.5. & totum, & perfectum idem est, idem 2.2. q.44.art.4.& q.184.art.2.& 3.

12 Sed videtur, quòd iuramentum non sit de solemnitate formali testimonij eum possit à parte remitti, c.tuis vbi Abb. 3.not.de test. si à parte, ergo à iudice, qui repræsentat factum partis, l.eleganter ff.de pign.act.

Responde, quòd testes non iurati non debent recipi, c.de testibus, d.tit.de testib. nec eis sine iuramento creditur, gl.c.tertio loco

13 in ver.iurati de probat. Nec quod facit iudex, videtur pars omnino facere, sed quod facit Princeps sic, Bart.d.l.eleganter num.5. Quidquid sit purgatores, de quibus hic adhibebantur in causis ciuilibus, Affl.hic 1.not. in fi. sed ipse nunquam vidit obseruari: in alijs verò deficiens in purgatione punitur vt conuictus, Abb.c.attendens nu.4. de accus.

14 Et præstatur in causa appellationis, licet sit præstitum in causa principali, Areh.c.si autem circa fin. 2.quæst.6.

15 Nota, quòd officiales non debent grauare conscientiam suam ratione officij, quod gerunt, sed debent salutem animæ quocunque officio præferre, Bald.l.videamus nu.3.ff.de in litē iur. Vnde cum bona conscientia non potest quis iudicare de re cuius non habet notitiam, nec dubius facit contra conscientiam, nec debet scrutare alterius conscientiam, Bal.c.bonæ memoriæ, lo secondo, post nu.10.de postul.præl.& nu.11.vbi quod conscientia duplex est, vitæ speculi, animi motus, sibiipsi persuadens, sese concernens, in c.nisi cum pridem, post nu.2.& 4. cir.med. de renunciatione.

16 Item nota, quòd precatio, & relatio differunt, nam precatio est inter præsentes, relatio inter absentes, glo.l.3.in ver.precatio, & seq. C.de legi.

17 Vltimo nota, quòd iurisdictio competit ratione officij, Abb.c.fin.post nu.7.de cler. excomm.minist.

De discreta cognitione causarum, alias de officio Magistri Camerarij.

SVMMARIVM.

1 *Excessus audiri, & emendari debent.*

1 DICTVM est de excessibus Baiulorum, & quia debet esse qui audiat, & emendet, infra const. Castellanorum, ideo ponit de officio Magistri Camerarij, qui cognoscit inter Baiulos, & priuatos, vt infra in textu.

SVMMARIVM.

1 *Regi in diuersis officijs multi obediũt.*
2 *Officia iurisdictiones, vel officiales dicuntur.*
3 *Confusio nascitur ex pluribus.*
4 *Negocia desideria dicuntur, quia in eis iustitia desideratur.*
5 *Magistratus repræsentat vniuersitatem, sicut tutor pupillum.*
6 *Prosequi, actum cõtinuatum denotat.*
7 *Arrendator, emptor, & locator dicitur diuersis respectibus.*
8 *Iurisdictio est potestas de publico, introducta cũ necessitate ius dicendi.*
9 *Tantum, taxat, non tamen excludit alia à iure prouisa.*
10 *Appellatio vim citationis habet.*
11 *Soles, & habet, refertur ad ius, non ad factum.*
12 *Appellatiõ extraiudicialis non est propriè appellatio, sed prouocatio.*
13 *Officium vnicum, & iudicium pluralitas nociua.*
14 *Iudex est stultus si iudicat de eo quod ad eum non spectat.*
15 *Officia non debent misceri, quia ex pluralitate generatur difficultas.*
16 *Efficacius geritur, quod à pluribus explicatur.*
17 *Officia inquirentes incurrunt in odiũ plurium.*
18 *Electus ad duo officia, vel duo ad vnũ an vnũ, vel plura habeat salaria.*
19 *Ordo iudiciarius est de iure ciuili, & omissus vitiat.*
20 *Iudiciorum solemnitas maxime in regno hodie recessit.*
21 *Sententia per appellationem confirmari, vel infirmari debet.*
22 *Factum, & non ius est in potestate iudicis.*
23 *Sententia strictè continet diffinitiuam largè interloquutoriam.*

1 OFFICIORVM] vni Regi in diuersis officijs multi obediunt, D.Thom.2.2.q.50. art.2.adeo quod licet tota potestas sit Regis, non excluduntur ministri, idem 3.par.de Sacramen. q.68. alias 37.art.1. habentes officia, quæ debent esse

eſſe diſcreta, ne promiſcuis actibus rerum
turbentur officia, l. cõſulta C. de teſtam. & in
eadem perſona iuriſdictio confundat ordi-
nem, Bal. l. 3. 1. rep. de adoptio. cõmunicatio
enim plurium in eodẽ officio cauſat litem,
ſicut figuli corrixãtur ad inuicem, & plures
vxores vnius viri, D. Th. d. par. 3. de Sacram.
q. 96. alias 65. art. 1. Vltra quod vnuſquiſque
laborem fugiens, relinquit alteri quod perti
net ad cõmune, ſicut accidit in multitudine
miniſtrorum, idem 2. 2. quæſt. 66. art. 2. ideo
vt plurium officia ſint diſtincta in qualibet
ciuitate, Bald. l. 1. in 1. repet. in princ. de off.
præf. vrb. & ſingula ſingulis committantur,
Abb. c. mandata num. 1. in fi. de præſumptio.
& diſtinguantur quæ ad vnum pertinent, ab
ijs, quæ ſpectãt ad alium, prout de Magiſtro
Camerario, & alijs dicitur hic in textu, qui
diuiditur, & ſummatur vt per Affl. & dicit
2 [Officiorvm] i. iuriſdictionũ, quæ annexę
ſunt officijs, Abb. c. quia diuerſitatẽ, nu. 12.
in fi. de conceſs. præben. vel officialium, Bal.
l. quoties, num. 5. circa fin. de exact. tribu.
[Pericvlosa] propter conflictum iudicio-
rum, Bal. l. iniquum in fi. de his qui accuſ. nõ
poſſunt. vel diuerſitatem ipſorum mutuo ſe
impedientium, Abb. c. 2. cit. fin. de off. deleg.
inde periculoſum dicitur quando ſunt par-
tialitates, & diuiſiones in populo, Bald. l. 2.
nu. 2. de pœna iud. qui male iudic. [Confv-
3 sio] quæ naſcitur ex conflictu perſonarum,
nõ à pari, ſed à contrario ſuperiore, Bal. l. 3.
in princ. C. de fidei. & eſt vbi datur plurali-
tas ſine ordine, Caiet. ad D. Th. 1. par. q. 77.
art. 4. & per actus promiſcuos, add. ad Spec.
tit. de inſtr. edit. §. 9. ibi magiſtratus. Vnus
ſe ingerendo in officio alterius, quod fieri
non debet, Bal. l. vn. 1. rep. nu. 1. de off. conſu.
nam officio non deſeruit officium, Bald. l. 1.
in fi. C. de pet. hæred. [Privatorvm Ivra]
quæ reddi nõ poſſunt ſine iudicibus, l. huius
in gl. 2. ff. qui potio. [Qvae Ivstitiam Si-
4 tivnt] Matt. 5. Inde negocia dicuntur de-
ſideria, quia in eis deſiderãt iuſtitiam fieri,
glo. l. omnia de off. præſid. [Plervmqve] in
pluribus caſibus, vel ſæpe, Io. And. cap. 1. in
princ. de off. deleg. in vj. [Confvndit] tur-
bat, vel miſcet, Arch. c. bene in princ. 96. diſt.
[Sane] c. 3. & ſeq. de cler. coniug. c. ſane de
exceſs. prael. c. ſane de foro compet. §. 1. inſt.
quib. modis ius patriæ poteſt. ſolui. [Cvm
Praedecessorvm Nostrorvm Discre-
ta] diſtincta, vel diſtributa, Bal. l. quoties in
princ. C. fam. herciſc. ex cauſa à lege appro-
bata, ſicut econtra indiſcreta, quæ ſunt ſine
cauſa approbata à lege, idem Bal. l. Impera-
tor, la prima, in 1. rep. nu. 7. in princ. de ſtatu
hom. aliter diſcreta, Bald. præd. l. ſi tutor, la
ſeconda, in princ. de tutelis. & perſonæ di-
ſcretæ, Bald. c. 3. cir. fin. per illum tex. de off.
deleg. [Provisio] aliter in c. 1. vbi Io. And.
nu. 1. de elect. in vj. [Ad Haec Diligen-
ter] diligentiſſimè, ſup. conſt. Iuſtitiarij nõ
per Kalendas. [Intenderit] fingendo ani-
mum, Niz. in ver. intendo, cir. med. [Vt Pv-
5 blicarvm Personarvm] quia magiſtratus
repræſentat vniuerſitatem, ſicut tutor pu-
pillũ, & inter duos tutores ſicut media per-
ſona eſt pupillus, ita inter duos officiales eſt
vniuerſitas, Bal. l. etiam nu. 2. de fideicomm.
[Officia Segregaret] ciuilibus quęſtio-
nibus alios, & alios criminalibus accuſa-
tionibus præponentes, ſupra conſt. non ſine
grãdi in fi. [Provisionem] ante prouiſam,
Niz. in ver. prouiſus. [Ipsorvm] prędeceſſo-
rum noſtrorum, vt ſup. [Effectv] non ipſo
iure, gl. fin. l. in hoc ff. comm. diuid. & differt
ab affectu, l. cũ ſeruus extero, vbi Bal. ff. man
dati. vel effectu. i. executione, gl. l. non diſtin
guemus, in ver. executionẽ, de arbit. [Debi-
6 to Proseqventes] quod actũ continuatum
denotat, Bal. l. de rebus 2. rep. col. 2. poſt pri.
eo. tit. de arbit. [Statvimvs] ſtatutũ decla-
ramus, Inn. c. cũ ſuper, de ſepulturis. [Ma-
gistros Camerarios] quorũ loco in re-
gno ſunt Secreti, gl. & Gram. hic nu. 1. cir. fi.
& habent cognitionẽ cauſarum ciuilium in
quatuor caſibus, Iſer. hic in princ. An autem
Camerarius Papæ, vel Imperatoris dicatũ ha
bere dignitatẽ, Gra. hic in prin. [Qvi A Cv-
ria Nostra Officivm Camerariatvs
In Credentiam Recipivnt] exigẽdo vnà
cũ credẽzerio à curia deputato iura ſpectan
tia ad Regiã curiã in prouincia, qui creden-
zerius tenetũ facere quinternũ de exactis, &
ſolutis cũ cautelis neceſſarijs, Affl. hic 3. not.
[Vel Condvcvnt] ad certũ tempus locãt,
vendendo fructus, & iura domini Regis, quæ
ſunt in illa prouincia, idẽ Affl. eo. 3. not. nam
7 arrendator reſpectu fructuũ dicitur emptor,
reſpectu iuris principalis cõductor, ſicut. n.
ex re corporali, puta fundo, percipit fructus,
ita ex re incorporali, puta iure colligẽdi ga-
bellã percipitũ fructus annuus menſtruus, ſiue
diurnus, & cũ venditur, non alienatũ, nec ſepa
ratur à fiſco, ſed conceditur ad tempus, Bal.
conſ. 393. nu. 2. poſt med. 4. vol. Vnde arren-
dare, vel locare nihil aliud eſt, quàm fructus
rei vendere, Pau. de Caſt. conſ. 362. 1. vol. &
emere fructus pedagij, non eſt niſi emere no
mina tranſeuntiũ, & cedendo fiſcus, habetur
pro traditione, Bal. l. ſi ea lege nu. 2. cit. fin. 3.
& 4. C. de vſu. [De Cavsis Civilibvs Tan-
tvm] quę dictio nõ ſolũ declarat, ſed reſtrin-
git, Caſsa. conſuet. Burg. rub. 7. §. 6. ibi c. eſſe
ex ca. cir. [Praeterqvam] quæ excludit,
quãdoque includit, gl. l. nulli ff. de diuortijs.
[De Fevdalibvs] inter fiſcũ, & priuatum,

& nec Magiſtri Camerarij nõ cognoſcunt niſi
de mobilibus, & ſtabilibus modicis, & poſ-
ſunt nedum locare iura,& redditus Regios,
ſed etiam tenere in credentiam, & in terris
demanialibus ſunt iudices cõpetentes inter
gabellotos, & perſonas priuatas, Frecc.de
ſubfeu.lib.1.de off.magni Cam.nu.8.&[Pro
8 Sva Ivrisdictione] poteſtate de publico
introducta cum neceſsitate ius dicendi, &
ęquitatis ſtatuendæ,gl.3.l.1.ff.de iuriſd.om.
iudic. [Ad Reqvisitionem Baivlorvm]
ſup.conſt.Iuſtitiarios regionũ.[Vel In De-
fectv Ipsorvm Tantvm Posse Cogno-
scere] in dictis caſibus tantũ,non in alijs,
9 Gra.hic 2.rep.in princ. licet dictio tantum,
non taxet taliter, ꝙ excludat alia, quæ ſunt
à iure prouiſa, vnde Magiſter Camerarius
cognoſcit in alijs tribus caſibus, vt hic in
tex & gl. ita vbi non datur ſuperior de iure,
vel de facto ſupplet Papa, Abb.c.cũ Ioannes
poſt nu.11.de fide inſtr. [Et Ipsas Ratio-
nabiliter] c cum ſecundũ Apoſtolum,de
præb. iuſtè,& rationabiliter,quæ ſunt diuer-
ſa,& quid importent,Abb.c.ea quę 1.not.de
ſent.& re iud. alibi legitimè,& rationabili-
ter, idem Abb c cõſanguinei nu.2.in fi.& 3.
eo.tit.de ſent.& re iud.rationabile,c.cum ſu
per,& c.ſuborta eo.tit.de ſent.& re iud..vbi
etiam minus rationabiliter. [Diffinire
Cavsas]certis finibus concludendo ſenten
tias, l.ex ſtipulatione, & l.poſt ſententiam,
C.de ſent.& interloq om.iud. ſententialiter
terminãdo,c dudum de decimis. tunc ea ra-
tione qua tenet proceſſus,tenet ſententia.
Bal.c.3.nu.10.in fi.de off.deleg. [Qvas In-
ter Baivlos, Et Cabellotos] de quibus
inf.conſt.auctoritatẽ.[Svae Ivrisdictio-
ni Svbiectos] cũ alias in alieno officio,&
in territorio ſibi non ſubiecto quis ſe intro-
mittere non poſſit,quia ſeparatorũ ſeparata
eſt ratio,Bal.l.3.§.ſi tutor,lo primo,iud.ſol.
[Oriri Saepe Contingit] propter exa-
ctionẽ de facto, Bal.l.item ſi pupilli §.item
ait in princ.ff.de neg. geſt. [Ipsas Audiri
Volvmvs,Et Sententialiter Termina-
ri] per ſententiã terminari, c.1.de except.
vel ſentẽtialiter diffinire c.ex ore de priuil.
c pen.de purg.can.c.olim de iniurijs,& dicit
terminari.i.conſumari,Bal.a contra.l.fin.de
10 ſer.ruſt.præd. [Appellationes] quæ vim
citationis habẽt,Spec.tit.de citat.§.4.nu.4.
tã ſi eſt geminata, quã alternatiua, & quam
proſequitur Bal.c.de cauſis nu.23.& 24.cir.
med.de off.deleg. [Etiam Qvas] in terris
demanij,Affl.hic 8.not. [In Cavsis Civi-
libvs] vel criminalibus, pro quibus fuit
actũ ciuiliter,ſup.conſt.Iuſtitiarij nomen,&
normam. [In Praesentia Baivlorvm]
coram Baiulis,l.corã de verb.ſig.&[A Sen-
tentiis Ivdicvm Ordine Ivdiciario
Cognoscentivm] cũ iudiciario ordine ex-
periri debeat, c.poſt electionẽ in fi. de con-
ceſs.præb.& tunc quia modus eſt de ſubſtan
tia, non ſufficit habere effectum i.ſententiã,
niſi ſeruetẽ modus,& ſic ordo, Abb.c.vniuer-
ſitatis nu.10.de ſent.excom. [Ad Ipsorvm
Avdientiam] auditorium,ſup.conſt.Capi-
11 taneorum. [Provt Assolet] de iure, nam
ſolet, & habet, referuntur ad ius, non ad fa-
ctum, Pau.de Caſt.conſ.458.nu.2.1.vol. [Si
Contingerit] euenerit,acciderit, Niz.in
ver.contingit. [Interponi] introduci,l.2.
C.de legi. [Ipsos] Magiſtros Camerarios,
Gra.hic. [Svscipere] præfatas appellatio-
nes,iuẽ Gra.hic. [Volvmvs] & mandamus,
inf.cõſt.vt officialibus,procuratoribus.[Ex
Svsceptis Eisdem] appellationibus. [Ad
Confirmationem, Vel Infirmationem
Sententiarvm Earvm]reuocando per uiã
æquitatis,vel nullitatis ſententiæ,nam infir
mare ſe habet ad reuocationẽ ſententię tam
per viam ęquitatis,quàm nullitatis,Bal.l.1.
in 1.rep nu.3.ff.de ferijs.[Provt Viderint
De Ivre] permiſſum,in fin.Bal.l ſi quis in-
ſtituatẽ cir.fin.de hæred.inſt. [Procedant]
pronunciando,Spec.tit.de ſententia §.6.nu.
24.cum add.in ver.in pri.cir.med. [A Qvi-
bvs]Magiſtris Camerarijs, Affl.hic poſt pri.
ibi hic eſt tertia,vel à quibus ſentẽtijs latis
per Magiſtros Camerarios, Gra.hic 2.rep.
poſt princ.[Ad Nos]& ſic ad Principẽ,non
ad Iuſtitiariũ interponitur appellatio,Gra.
hic 2.rep.in princ. & tunc remittitur cauſa
inſtructa cũ totum corpus actoris remitti-
tur, & ſi remiſſioni eſt ſtatuta certa dies,nõ
poteſt præueniri niſi de conſenſu partium,
Bal.c.de cauſis nu.8.de off.deleg. [Et Non
Ad Ivstitiarivm, Sicvt Olim Provo-
cationes]l.2.§.ex actis de orig.iur.l.furti
vbi gl.ff.de his qui not.infa. & l.ſi procura-
torem §.ſi ignorantis ff.mandati. [Volv-
mvs Interponi] extraiudicialiter appel-
12 lando, quæ propriè non eſt appellatio, ſed
potius prouocatio ad cauſam, Abb. c. cum
ſit Romana 5.not.de appellat.

13 Sed videtur, quòd vnicum ſit officium.
Bald.1.conſt.ff.in ver.hæc autem, lo primo,
nu.5.cir.med. & ſæpe pluralitas iudicum eſt
nociua propter expenſas, & exenia, Abbas
c.prudentiam nu.19. circa fin. de off.deleg.
vnde neceſſe eſt per vnum reipublicæ conſu-
li, l.2.§.nouiſſime d.tit.de orig.iuris, adeo
quod plures procuratores ſępe ſe impediunt
per concurſum, & interdum vnius affirmat,
& alter negat, Abb.c.volentes num.3.circa
med.de off.leg.adeo quod locus eſt præoccu
pationi, idem Abbas c.cum contingat,poſt
num.29. de foro compet.

Dic,

Dic, quòd officium in se quantum sonat
in ius est vnum, & indiuiduum, Baldus l.3.in
princ.de conuen.fisci deb. inquantum sonat
factũ sunt diuisa, & vnusquisque facere de-
bet quod ad suũ spectat officium, alias culpa
esset se immiscere rei ad suum officium non
pertinenti, inf.const.culpam, & promiscuis
actibus turbari est inconueniẽs, sicut quem
posse trahi ad diuersa iudicia, Io.And.c.per
hoc, post princ.& c.pen.post nu.4. de hære-
ticis in vj. Nec valet prorogatio de causis
ad causas, si est talis, quæ propter sui excel-
lentiam delegari non potest, Bal.c.de causis
nu.15.in fi.27.& 28.de off.deleg. Vltra quod
14 stultus est iudex si iudicat de eo quod ad of-
ficium suum non spectat, Bal.l.nõ distingue-
mus 2.rep. post nu.4.ff.de arbitris, cum ne-
mo à non suo iudice ligari possit, c.quod au
tem de pœnit.& remiss.& confunderetur iu
risdictio, sicut ordo ecclesiasticus, si vnicui-
que Episcopo sua nõ seruaretur iurisdictio,
c.peruenit 11.q.1.Immo si sunt duo officia-
les in ciuitate, vnus generaliter deputatus,
alter specialiter, generalis non potest se in-
tromittere in illa specie, Bal.l.vn.1.repet.in
princ.de off.consu. nec iudex vnius territo-
rij, potest mandare executioni sententiam in
alieno territorio, etiam respectu bonorum
illius quem habet infra suum territorium,
Abb.c.postulasti 2.not.de fo.comp.cum nec
imperitia iurisdictionis formam immutari
possit, l.si filia in fi.princ.ff.fam.hercisc.
15 Nota, quòd officia nõ debent misceri, Bal.
l.missi opinatores 2.not.de exact.trib. quia
propter pluralitatẽ ingeritur difficultas offi
cij explicãdi, Bal.l.cuius de cur.furio. vnde
duplici officio quis fungi non potest, Gram.
hic nu.2.cir.med.& si sunt plures officiales,
& non habent potestatem insolidũ, non pos-
sunt separatim procedere, Abbas c.causam
nu.7.cir.fi.& c.prudentiã nu.7.de off.deleg.
16 nã efficacius geritur, quod à pluribus expli-
catur, Abb.c.mandata 1.not.de præsump. &
potest fieri vnio cum sua causa, sicut in bo-
nis testatoris, & hæredis, Io.And.ad Spec.
tit.de rescind. vend. in ver.quemadmodum
cir.med. secus in fisco, cui ex diuersa statio-
ne non opponitur compensatio, Baldus l.1.
C.de compensat.
17 Secundo nota, quòd inquirentes officia,
incurrunt in odium plurimorum, cum non
possint omnibus complacere, & quãto quis
est iustior, tanto minus potest, cum debeat
officium suum diligenter exequi sine exce-
ptione personarum, Abb.c.qualiter,& quan
do, num.8.de accusat. Vltra quod prætextu
officij faciliter erratur, Baldus l.liberorum
§.notabitur circa med. de his qui not. infa.
nec potest iurisdictionem suàm denegare.

gl.fin.in fi.l.si quis rem ff.de arbitris, & per
sumptionem maioris, non amittit executio-
nẽ minoris, c.gesta, & c.honoratus 74.dist.
Etiã quia ratione officij melioris liberatur
quis ab officio viliori, Bal.l.cum aduocatio
C.de aduoc.diuer.iud. in habentibus tamen
simile officium, idẽ debet esse iudicium, Bal.
l.quædam §.nũmularios in princ.ff.de eden.
18 Vnde si duo eliguntur ad eundem officium,
vel vnus ad duo, an duo vnum, vel vnus duo
habebit salaria, Bal.l.binos d.tit.de aduoc.
diuer.iud. prohibetur tamẽ aliquid propter
consequentiam, gl.c.1.de torneamen. Dolus
autem iudicis debet euidenter probari, Bal.
l.si filiusfamilias 2.rep.cir.med. ff.de iudic.
Nec potest quis se absoluere, vel condẽnare,
sed superior, Inn. c.quod in dubijs de sent.
excomm. Bald.l.3.1.rep.ff.de adoptio.
19 Tertio nota, quòd ordo iudiciarius debet
seruari, c.querelam, & c.dilectus, lo secõdo,
de simo. est de iure ciuili, & non gentiũ, Bal.
l.1.cir.fin.princ.ff.de test.mil. vnde cum ra-
tione reuocantur processus non rectè ordi-
nati, Bal.l.fin.3.rep.post nu.3.quod met.cau.
Et ordo verborum est, quod primo petatur,
& postea replicetur, Bal.ad Spec.cir.fin.c.j.
de restit.in integ.licet propter necessitatem
ordo præposteretur, Bal.l.sed si quis cir.fin.
quemad.test.aper.tunc ordinem peruertere
non nocet, nomina, & verba transposita idẽ
significant, glo.& Bal.l.si ita quis de hæred.
20 inst. Etiam quia solemnitas iudiciorũ hodie
recessit ab aula, gl.1.l.si pignora ff.de euict.
maximè in regno propter prag.dispendia li
tium. In alijs qui vult ordinẽ turbare, tene-
tur actione iniuriarum, & potest ei etiam de
facto resisti armata manu, Bald.l.obseruare
§.fin.1.rep.in fi.de off.proconf.& leg.
Vltimo nota, quòd à sententia officialis
Baronis appellatur ad Baronem, à sentẽtia
Baiuli, & Iudicis ordinarij omisso medio ap-
pellatur ad Magnã Curiam, Gra.hic 2.rep.
num.2. Per appellationem prima sententia
21 cõfirmari, vel infirmari debet, & sic cauetur
quid in futurum faciendum sit, glo.l.quod si
essasi in ver.ex acta, de eo quod certo loco,
nam in diuersis tenent sententiæ contrariæ
nõ solum diuersorum, sed etiam eiusdem iu-
dicis, Bal.l.cũ filius cir.med.1.de leg.2.cum
22 factum sit in postate iudicis, non ius, Spec.
tit.de instr.edit.§.4.nu.17.cir.fi. ideo quisq;
recusat onus iudicandi, Abb.c.cum causam
nu.4.de appell. cum non possit variare, alias
esset ridiculosum, sicut aliquas tanquam
virgines, & tanquam viduas admittere, glo.
l.si Titio de leg.2. debet tamen sententian-
do decernere, c.pen.de empt.& vend. iudi-
ciali sentẽtia, c.ex publico de cõuer.coniug.
per sententiam diffinitiuam, c.olim de censi.

sententialiter condemnare, c. Raynaldus de
testa. c.pen.d.tit.de conuer.coniug. senten-
23 tia verò strictè diffinitiuam significat, largo
modo comprehendit interloquutoriam.
Bal.l.1.in 1.rep.ibi in eadem gl.& ibi men-
tionem, quod quisque iuris.

SVMMARIVM.

1 *Fertilitas, & sterilitas vnde nascantur, & quid operentur.*
2 *Magistri quid, & vbi sic appellantur.*
3 *Assisa duplex, iurisdictionis, & rerum venalium.*
4 *Visus duplex, corporalis, & mentalis.*
5 *Iurisdictio particularis non tollit vniuersalem in annona.*
6 *Assisiam accipiunt officiales à Principe, & ipsi dant vniuersitatibus vbi taxatur pretium.*
7 *Imperator potest cogere ad vendendum pro modico pretio, & quod sit modicum.*
8 *Nobiles in eorum castris securius, & leuioribus expensis morantur.*

1 MAGISTROS CAMERARIOS]
fertilitas vbi est, ibi com-
mune gaudium, bona for-
tuna, prospera, & felix,
vbi sterilitas mœror, & lu-
ctus, Bald.l.licet in princ.
C.locati. Carestia autem
crescit ex mala administratione frumenti,
l.1. vbi Ang. de frum.vrbis Constant. Inde
pretia quotidie mutantur, Bal.l.si inter virū
nu.1.post princ.C.de iure dot. Et cunctis fe-
re ciuitatibus necessarium est emptiones,
venditionesq; fieri inuicem pro vsu rerum
necessariarum, Arist.6.Pol.8. quia victualia
iusto pretio vendi spectabat ad præfectum
vrbis, l.1.§.cura carnis ff.de off.præf.vrbis.
Fredericus mandauit pretium illorū statui
in qualibet prouincia per Comites adhibi-
tis secum sepcem viris, §.post natalem, vbi
latè dixi de pace ten. Gulielmus hic man-
dat Magistris Camerarijs cum consilio Ba-
iulorum, & aliorum loci assisiam ponere, vt
in textu qui summatur vt per Affl. & dicit
2 [MAGISTROS] à magistrando, & sunt qui
præsunt aliquo exercitio, & eorum appella-
tione veniunt omnes cuiuscūque qualitatis:
insuper est communis vsus Vltramontano-
rum. Romani autem Pontifices quemlibet
Doctorem in suis litteris appellant Magi-
strum. In Italia obtinuit vsus vt promoti in
iure appellentur Doctores, in alijs faculta-
tibus omnes appellantur Magistri, Abb.c.1.
num.5. de locato, & condu. [CAMERARIOS
REGIONVM] seu prouinciarum, Niz.in ver.
regio. de quibus Magistris Camerarijs in
3 const.præced. [ASSISIAS] non eorum quæ
concernunt iurisdictionem, sup.const.Iusti-
tiarij nomen, & normam, vbi Affl.4.not.&
inf.const.si quando 9.not. sed [RERVM VE-
NALIVM] d.§.post natalem, videlicet frugū,
quorum appellatione quid veniat, glo. l. 1.
§.de eo in ver.frumenti de aqua plu. arcen.
l.triticum de verb. oblig. [PER SINGVLAS
CIVITATES, ET LOCA] secundum diuersi-
tatem locorum, l.4. vbi gl.de eo quod certo
loco. [VOLVMVS ORDINARE] instituere,
inde ordinatio.i.institutio, Io.And.c.cum in
illis, post nu.2.de præb.in vj. [CVM CONSI-
LIO BAIVLORVM] non suspectorum, nā con-
silium non est habendum cum suspecto, Bal.
c.irrefragabili in fi.de off.ord. loci, inf.cōst.
Baiuli locorum, adeo quod quando requiri-
tur consilium, nō debet præcipitari, sed om-
nia considerari, & si velociter, melius est.
D.Th.2.2.q.53.art.3. cum add. ibi corrola.
Vnde si iudex indiget cōsilio aliorum, debet
eligere sapiētiorem, Bal.c.sciscitatus nu.4.
cir.fin.de rescrip. Et vbi consilium est de for
ma debet requiri, & cōgruo spatio expecta-
ri, nec præsumitur nisi probetur, & differt si
dicatur de consilio, vel cum consilio: quid si
non dicitur cum consilio, sed cum conscien-
tia: & an sit expectandum si est certū infra
tempus præstari nō posse, in c.cum in vestri
nu.2. vsque 11. de elect.12.& 13. vbi etiam
an illi teneant consulere, & quid si sunt con-
silia contraria, & quando datur alicui offi-
cium cum consilio, intelligitur cū consensu,
secus si sine officio, in c.venerabili 2.not. de
off.deleg. [ALIORVMQVE NOSTRORVM FI-
DELIVM LOCI] d.§.post natalem, in rebus
verò paruis, & ijs quæ sunt determinata, vt
in operibus artium non requiritur consiliū,
idem D.Thom. 1.2.quæst.14. art.4. [QVOS
4 AD HOC VIDERINT] visione intellectuali,
quandoque capitur pro omni sensu corpo-
rali, propriè pro sensu specifico ab alijs sen-
sibus differente, Baldus l.si mihi, & Titio de
leg.2. Inde dicimus, quòd oculus hominis
dirigit se in veritatem, sicut sagitta dirigit
se in signum, Bald.l.actor num.3.post princ.
C.de probatio. & oculis corporis clara lux
ostendit veritatem, idem Bal.l.fin.nu.2.in fi.
eo.tit. de probat. [OPPORTVNOS] commo-
dos, inde locus opportunus, l.mora, vbi gl.2.
ff.de vsuris. Et istorum sicut paritas est pe-
riculi, ita & paritas auctoritatis, nam qui
consulere habet, dicitur officium gerere.
Bal.l.1.§.pen.circa fin.ff.de exercito.

Videtur

Videtur tamen aliter determinatum, inf. const. per vniuersas, vbi Imperator designat singulis Camerarijs regionum Assisas, nam quæ sunt agenda in ciuitate deriuantur à Rege per præceptum ad inferiores administratores, D.Th. vbi sup. 1.2.q.93.art.3.

5 Dic, quòd non sunt contraria, sed vtrunque procedit, nam etiam quod specialis officialis cōstituatur super annona, vel damnis datis, non propterea tollitur iurisdictio, quā potestas habet super his ratione vniuersalis iurisdictionis, l.1. C. de off. præf. vrbis. Vel

6 Assisam, quam Magistri Camerarij accepe-runt ab Imperatore ipsi dant per loca, & ciuitates vbi pretium victu alium est taxandum, Bald. d.l.1.2. rep. §. cura earuis, lo primo, de off. præf. vrb. Verum ista procedunt, & habent locum si fuit petitum, vel denunciatum, nam quæ incumbunt officio magistratus, habent conditionem prædictam, Bal. l.1. §. magistratibus ff. de magist. conu. Procedunt etiam in scholaribus, vt in c. reg. inter virtutum dona, adeo quod venalia nō possunt arrestari in plateis, & foris: quid de illuc venientibus, in c. regni item nullus in terris, vel mercatis, vbi Io. Ant. de Nig. non tamen habet locum in Iudæis, l. nemo, la se-

7 conda, de Iudæis. Imperator autem potest cogere aliquem ad vendendum etiam modico pretio, si pretium est rei æquale, & dicitur tunc modicum, quia res extorquetur ab inuito, Bal. l. item si verberatum §. si quis

8 ff. de rei vend. Non omitto, quòd nobiles in proprijs castris securioribus, & leuioribus expensis morantur, Bald. l. executorem, post nu. 27. de execut. rei iud.

De officio Secreti.

SVMMARIVM.

1 *Secretus est loco Magistri Camerarij, & in quo consistit eius officium.*

1
ICTVM fuit de officio Magistri Camerarij, cuius loco in regno est secretus, Frecc. de subfeu. lib. 1. de off. Magistri Cam. num. 8. ideo sequitur [DE OFFICIO SECRETI] quod in quibus consistit ponitur in const. dohanæ, & c. reg. item cum inquirere, & vbi exerceatur videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Territorium habet certos fines à natura, vel facto hominis.*

2 *Iurisdictiones sunt distincta per territoria, & pluribus modis territoria distinguuntur.*

3 *Lege obligamur.*

4 *Officium, & ministerium idem.*

5 *A, inducit separationem, quid si addatur vsque.*

6 *Porta vnde, & quid significet.*

7 *Citra, & vltra quid importent, post num. 9.*

8 *Iussus, idem operatur quod expressio nominis.*

9 *Terminorum suorum quilibet debet esse contentus.*

10 *Limitata non debent extendi, & confinia ad quid sint inducta.*

11 *Confinia quomodo probantur.*

12 *A, & ab, quid significent.*

13 *Motus omnis requirit extrema.*

RAESENTI] vtraq; Roma habuit, & habet proprium, & determinatum territorium, Bald. l. fin. C. in quib. cau. pign. vel hypothe. tacite contra.

1 Territorium verò habet certos fines à natura, vel hominis designatione, idem Baldus auth. hoc amplius, post

2 nu. 25. de fideicomm. Per territoria iurisdictiones fuerūt distinctæ, Io. And. c. pen. nu. 2. circa med. de hæreticis in vj. quia in eis tanquam iurisdictioni subiectis in personas actus explicantur in sententijs proferendis, & decretis interponendis, Baldus l. 2. post num. 8. C. de seruit. & aqua. Territoria verò distinguuntur per dexteram, & sinistram, Genesis 13. Si ad sinistram ibis, ego dexteram tenebo, si tu dexteram tenebis, ego ad sinistram pergam. Fit quandoque per plagas cœli Orientem, & Occidentem, Baldus l. plures de dam. infe. per terminos, & signa, idem Bald. l. 1. post nu. 2. comm. diuid. signadico Episcopalia, vel loci, Bald. d. l. 2. post nu. 8. de seruit. & aqua. & per citra, & vltra, puta vnus Episcopus habet vltra flumen, & alter citra, Abbas c. 1. in fi. de parochis, & alie. parochia. vnus vltra fossatum, & alter citra fossatum, Bald. l. diuortio §. interdum sol. matr. Iurisdictio ordinaria potest diuidi per superius, & inferius, diuidendo territorium, vassallos, tempora, in c. vno delegatorum nu. 9. de off. deleg. Et Secretus exercet iurisdictionē à porta Roseti citra, vt in tex. qui summatur vt per Affl. & dicis

3 [Praesenti Lege] qua obligamur, l.obli-
gamur in ver.lege,de act.& oblig. [Decer-
nimvs] quod nouum ius facit, Zab.clem.2.
3.not.de præb.[Vt]quæ est dictiomodalis,
l.si à primo in ver. idem cum add. in marg.
4 de lib.& posth.[Officivm]siue ministerii,
quod idem est, Zab. clem. 2. §.statuimus in
ver.ac deinde, nu.1.in fi.de sepult. [Qvod
Per Regias Constitvtiones]vel edicta,
quæ Rex constituit,vel edidit,Io.And.c.vn.
in princ.de postul.prel.in vj.[Et Nostras]
dum tractant [Dohanae De Secretis]
qui idē sunt quod quæstorum magistri, Affl.
hic in princ.[Et Qvaestorvm Magister]
cuius officium [Hactenvs Exercebat]
sæpe, frequenter, impropriè etiam semel,
Luc.l.1.col.fin. in princ.de cohart.& princ.
5 cornicula. [A] quæ induęit separationem,
add.pen.ad Spec.tit.de citatio.§.3.glo.pen.
l.3.vbi Bal.§.fin.de act.empt.& in l.Rutilia
Polla ff.de contrah. empt. c.pen. vbi etiam
de dictione,de off.deleg.Quid si est vnita cū
dictione vsque,Bald.l.à calligato rep.antiq.
6 C.de nuptijs. [Porta]quæ,vnde dicatur,&
quid significet, Luc l.2.cir.fin.de dignit. Et
verba limitādi causa apposita inducunt ter-
minum,natura verò termini est suum dispo
situm limitare, Bald.l.2.in princ.qui admit.
& terminus terminans est quidquid extra
terminos extenditur, Bal.l.si fines in fi.C.de
euict.Inde ostium,quod importat principa-
lem auctoritatem, cum ostium sit per quod
omnes ingrediūtur in domum, D.Th. 3.par.
de Saluatore q.8.art.6.in fi. [Roseti]terra
est in prouincia Calabriæ, Affl.hic in princ.
7 [Citra] præter & vltra,l.fin.vbi gl.& Bal.
ff.de calum. vltra includit,Bal.auth.ad hæc
post nu.3.de vsuris.aliter citra,in l.licet §.si
plures ff.de procur.l.Marcellus ff.de donat.
inter vir.& vxo.c.2.de ord.cogn. c.inter di-
lectos de fide instr.l.ex cōsensu in princ.ff.de
appell.in const.vt vniuersis in fi.& in mate-
ria testium differt si dicatur quod possedit
à quinquaginta annis citra, Abbas c. licet
11.not.de probat.[Magistri Camerarii
Exerceant In Fvtvrvm] prædictum offi-
8 cium, Affl.hic in princ.& iussus idem opera-
tur quod nominis expressio, Bald.l.sed & si
quis §.fin. & l.si seruo §. si duos de vsufr. &
9 quemad.qnis vta.& sic quilibet suorum ter-
minorum debet esse contentus, sicut discre-
tæ sunt legationes, potest tamen in vna ter-
ra legationis, c.nouit, vbi Bald.in princ.de
off.lega. alias qui suos excedit terminos, à
suis exciditur terminis, Bald.l.hæreditatem
2.rep.in quib.cau.cessat longi temp.præscri.
Sed videtur quod lex debet esse generalis,
c.erit autem 4.dist. ista est localis, Affl.hic
in princ. est tamen secundum cōsuetudinem
illius patriæ,d.c.erit autē, & fit diuisio sicut
per dictionē vltra. Bald.l.posthumus 2.rep.
ff.de inoff.testa. vnde dicitur trans flumen,
l.quod Principis §.fin.de aqua plu.arc. idest
vltra flumen, gl.l.fin.in ver.trans flumen,de
seruit.rust.præd.licet citra,& vltra quando-
que includant,Bal.l.si eum §.fin.col.fin.post
med.si quis cautio. alibi citra,exponit con-
tra,in l.si seruus ff.de noua.gl.1.in l.presby-
teri de Episc.& cler.Bald.l.falsus nu.6.in fi.
C.de furtis.vnde dicimus citra conscientiā,
l.cum falsum de acq.hæred. & citra volunta
tem,non præcedente iussu, Bal.l.qui in alie-
na co.tit.de acq.hæred.& si apponitur loco,
& tempori,& adest copula,significat exten-
sionem territorij ad alium, si sine copula,si-
gnificat separationem loci,& temporis,Bal.
d.l.falsus num.8.de furtis.
Nota,quòd terminus restringit termina-
tum,l.pen.vbi Bal.1.rep.fin.regund.& quod
cum limitatione permittitur, supra limites
diffinitos videtur esse prohibitum, Bal.l.qui
aliena §.1.in princ.ff.de neg.gest. sicut per-
missum infra tempus,postea videtur denega
tum, quia natura termini est quod id quod
permittitur infra terminū,tacitè prohibea-
tur,Bal.l.si ita quis de vulg.& pup. Vnde in
10 terminis huius const.quæ sunt limitata,non
debent extendi, Bald.qui infert, vt per eum
l.non modus in princ. C.de seruit. & aqua,
quia sunt sibi quasi pro finibus assignata ne
vltra extrema vagētur vlterius, in l.1.nu.5.
in fi.de lib.pręter.& limitata potentia limi-
tatum producit effectum,idem Bal.l.si arro-
gator 1.rep.4.not.de adopt.sunt autē confi-
nia confinantium pro diuisione ad finem co
gnoscendi, quis iudex possit cognoscere, vel
syndicus denunciare, Bal.l.1.§.apud Labeo-
nē de aqua plu.arc. Et diuiditur iurisdictio
mediante territorio, in quo assignantur ter-
mini distinctiui, sicut feudatarij quando di-
uidunt inter se castrum, secus in dignitati-
bus Regalibus, quæ non diuiduntur nisi per
Principem, Bald.d.c.vno delegatorum, post
nu.6.Vel exercere officium vt hic isto respe
ctu castra,& villę habent proprios fines etiā
in mari,quæ designantur per terram propin
quam cui adiacet, sicut in iurisdictione,po-
testate, & districtu, idē Bal.l.pen.in fi.C.de
inst.& subst. Fines verò, & clausuræ prouin-
ciarum ante erant, l.a.post princ. C.de off.
11 præf.præt.Afr. Probantur confinia per ver-
ba enunciatiua eorum qui poterant dispo-
nere: quid in verbis notarij,Bal.l.optimam,
post princ.& nu.9.de contra.& commi.stip.
& alijs modis de quibus in c.reg. item præ-
dicti contenti, & c. ad tollendam quidem
dissensionis materiam, vbi Io.Ant.de Nig.
12 Secundo noto, quòd à, & ab, includunt,
quan-

quandoque excludunt, Bal.l.fin.§.Senatores
de Senator. l.seruum meum §.fin.de hæred.
inst. à,& vsque,quid importent, in l.à cali-
gato C.de nuptijs auth.hoc amplius nu.44.
de fideicom.vel à,diuidit, Bal.l.scire §.aliud
de excus.tut. ab,separationem notat,glo.l.si
ex duobus in ver. ab altero de duobus reis.
seu sunt eiusdem naturæ,& si ponuntur ante
vocales,requiruntur duo extrema, quia re-
13 mouent, & omnes motus requirit extrema,
Bald.l.Æmilius Largianus 2.rep.ante nu.1.
ff.de mino.& l.militis codicillis de test.mil.
Potest facta vnius prouinciæ in alia sibi com
missa legatus exercere, Bal.c.mouit num.2.
de officio legati.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio aut ratione causæ,vel persona si cõcurrunt,potior est persona.*

2 *Officium quæstoris antiquissimum,& in quo consistit.*

3 *Iurisdictio ordinaria est quando habetur à lege.*

4 *Primum maximum, vel respectu secundi dicitur.*

5 *Thesaurus propriè,& impropriè quando in totum, vel pro parte est fisci.*

6 *Item,est continuatiua, & refertur ad proxima.*

7 *Debet, quando necessitatem importat, & quando non.*

8 *Clerici vnde, & vnde laici,& eorum appellatione qui veniant.*

9 *Hæres dominus, vel fideicommissarius dicitur.*

10 *Filij appellatione in honoribus,& panis venit legitimus, & naturalis.*

11 *Intestatus,et intestabilis sunt diuersa.*

12 *Libera nemini obnoxia dicuntur.*

13 *Subhastatio quibus diebus,& vbi fieri debet.*

14 *Anima quid, vnde,& eius dotes.*

15 *Eleemosyna redimit peccata,& à morte liberat.*

16 *Anima quomodo, & quare cruciatur propter corpus.*

17 *Anima quolibet corpore est melior, & sensibus quantum potest se suspendit à corpore.*

18 *Possessio est nomen verbale æquiuocum,& capitur pro re possessa.*

19 *Hæres vbi nõ datur,bona distribuuntur pauperibus per diœcesanum.*

20 *Quod ad aliquem pertinet, simul ad alios non pertinere dicitur.*

21 *Spiritus capitur multis modis, eius appellatione venit anima,quæ non habet corpus, sed similitudinem corporis.*

22 *Anima, licet vna, habet tres potentias, sensitiuam, nutritiuam, & intellectiuam.*

23 *Nominari vna, eademq; res diuersis modis potest, propter varios effectus.*

24 *Mortui suffragijs Ecclesiæ iuuantur.*

25 *Legatum pro anima dicitur ad pias causas, quid si pro pictura Sanctorum, vel meretrici vt seruet castitatem.*

26 *Datum vt impendatur pro anima, quando possit reuocari, vel non.*

DOHANAE] iurisdictionis
proprium est bonum, &
æquum, Bald.c.quia verò
post num.2. de off. deleg.
vni per personas districta,
1 alij per causas, si concur-
runt,magis attẽditur per-
sona,quàm causa, Bal.l.vn.1.rep.3.q.de off.
consu. debet enim inter causam, & iudicem
esse quandam proportionem,idem Bal.l.fin.
2.rep.in fi.ff.de iudic.adeo quod nõ iudices,
sed discreti dicuntur qui habent potestatem
iudicandi,c.si pro debilitate,vbi Bald.nu.3.
de offic.deleg. c.1.In fi.de consang. & affin.
2 Officium Secreti, vel Quæstoris fuit anti-
quissimum, l.2. §.ijsdẽ temporibus de orig.
iuris,l.1.de off.quæst. eius officium consistit
in inquirenda pecunia pro fisco, Affl.sup.eo.
in rub. ideo segregando cõpilator istud offi-
cium ab alijs, ponit quæ ad eum pertinent,
vt in tex. qui diuiditur, & summatur vt per
Affl.& dicit [DOHANAE DE SECRETIS, ET
QVAESTORVM MAGISTRIS] .i. de secretis
dohanæ,& magistris quæstorum,qui æquipa
rãtur, Affl.const.praeced.in princ.[DISCRE-
TVM]supra const.officiorum. [OFFICIVM]
seruitium,vel ministerium, Iser.quæ sint reg.
in ver.ad iustitiam expediendã,nu.66.cir.fi.
[AB ALIIS SEPARANTES]de iure,vel de fa-
cto, Bal.l.1.circa fin.de iust.& iure. [SVPER
QVIBVS, ET DE QVIBVS]quæ significat ma-
teriam,de qua aliquid fit, Bald.cons.316.in
princ.3.vol. [PER SE,VEL PER ALIOS]cum
omnia nostra facimus quibus nostra impar-
tit auctoritas,l.1.cir.med.de vet.iure enucl.

[QVI-

[Quibus Hoc Specialiter Destina-
rent] nam debet specialiter coucedi, Bald.
l.quam tuberonis §.sunt ff.de peculio. adeo
quod quæ sequontur non tantum competũt
ratione iurisdictionis, quam ratione specia-
lis designationis.i.officij discretiuè, & spe-
cialiter concessi, in sim.Bal.l.propter, la se-
conda, de excusat.tut. [Se Intromittere
Debeant] alias esset culpa, quæ etiam in
omittendo committitur, l.si finita §.si quis
damni in ver.culpam de dam.infe. [Prae-
sentis Constitutionis Nostrae Te-
nore Duximus Advertendum] & sic cum
3 isti recipiant iurisdictionem, & potestatem
ab hac lege, est iurisdictio ordinaria, Abbas
c.peu.num.3.io princ.de sta.mon. [In Pri-
4 mis] primum, & maximum est, gl.l.vnica in
ver.primam, de iust.C.confi.vel primum re-
spectu secundi, Bald.l.Gallus §.nunc de lege
col.2.post princ.de lib. & posth. [Videli-
cet] scilicet, Nizolus in ver.videlicet. [De
5 Thesavris Inventis] quid sit thesaurus,
& quod sit donum fortunæ, Io.Ant.de Nig.
c.reg. quia non decet, pertinet ad fiscum in
totum, quandoque ad inuẽtorem pro parte,
cum modificatione, de qua in l.vn.vbi Bal.
& Ang. de thesauris §.thesauros inst.de rer.
diuis.Gram.hic: & capitẽ thesaurus propriè,
& impropriè, gl.1.l.thesaurus ff.ad exhiben.
Lapides pretiosi, aurum, metalla, moneta
antiqua in forma thesauri ab incognito lo-
co traducta cuius sint, Bal.rub.nu.21.circa
med. & l.1.in 1.rep.ibi tertio quæritur, l.itẽ
lapilli in princ.& fi.de rerum diuis. [Et De
Pecunia Absconsa Ab Aliquo] quã qui
abscondit, vel eius hæres petit, l.ser.quæ sint
reg.io ver.& dimidium thesauri, nu.91. præ-
cedentibus claris probationibus, Io.Ant.de
Nig.d.c.quia nõ decet, nu.9. [Quorum Do-
mini Per Probationse Dilucidas] sup.
const.si damna clandestina in princ. [Reperi-
riri Non Possunt] qui absconderũt, Affl.
6 hic 2.not. [Item] refertur ad proxima, Bal.
l.si quis 2.rep.§.1. in fi. quod quisque iuris,
l.quemadmodum §. hæc verba io fi. ad leg.
Aquil. est continuatiua, quandoque gemi-
natiua præcedentium, Abb.c.pastoralis §.1.
nu.2.de off.deleg.Et vbi sunt dictiones con-
tinuatiuè, est manifestum quod legislator
adhuc loquitur, Bald.l.in ciuile circa med.
off.de legi.quasi dicat textus, itẽ intromittit
se secretus, vel quæstorũ magister. [De His
Quae De Naufragiis Curiae Nostrae
Debentur] quando non reperitur dominus
bonorum naufragatorum, alias essent illius,
sup.const.rapinas, & Affl.hic 3.not. [Cum
Ex Naufragio Res Quorum Sunt, Vel
Ex Eis Successores] tã vniuersales, quàm
particulares, tam ex cõtractu, quàm vltima
volũtate, Lud.de Mol.de Hisp.primog.lib.3.
c.7.nu.15. [Legitimi] secũdum leges, sicut
legitimus consensus, Abb.c.quæ in ecclesia-
rum nu.3.in fi.de const. [Non Supersunt]
qui [Intromittere] admittere, Nizol.in
7 ver.intromitto. [Se Debebit] quod neces-
sitatem importat respectu certarum perso-
narum, respectu aliarũ non, Abb.c.inter alia
post nu.4.de sent.excõm. [Praeterea] quę
est contiouatiua, Cur.auth.præterea num.2.
vnde vir, & vxor. [Si Aliquis Clerico-
8 rum] qui dicitur à cleros græcè, latinè sors
interpretatur, c.cleros 21.dist. [Qui Hae-
reditaria] vel hæreditagia, inf.const. si
dubitatio de probat. per instr.publ. [Pos-
sederit] ex quo pro rebus suis similis est
laico, & soluit collectas, secus pro rebus ec-
clesiæ, gl.& Affl.c.1.de cler.qui inuest.fecit.
[Vel Laicorum] qui alaos græcè, latinè
populus dicuntur, c.duo sunt 12.q.1.& eorũ
appellatione veniunt eitam fœminæ, Abbas
c.1.nu.4.de vita, & honest.cler. [De Terra
Demanii] vel dominij, inf.const.dignum.
[Nostri] subaudi maxime, nam multo for
tius si decederet in terra Baronis, nemine
superstite, quia succedit fiscus, & non Baro,
nisi haberet bona vacantia in priuilegium,
9 Affl.hic 3.q. [Sine Haerede] .i. domino,
Bal.l.filium 1.rep.post num.1.de his qui sunt
sui, vel alie.iur. vel fideicõmissario, l.quam-
uis, vbi gl.& Bal.ff.de iudicijs. Et licet iure
communi omnibus decedentibus succedit
vir, & vxor, in regno fiscus est vltimus suc-
cessor, inf.const.si quando de homi. Bar.glo.
hic in ver.sine hærede, Arno.21.diff.vtriusq;
iuris. [Decesserit] diem vltimò finierit.
c.tua nos de hom.vel rebus humanis eximi-
tur, c.fin.eo.tit.de hom. [Nec Filium, Vel
10 Filiam Legitimam] & naturalem, nã vbi
fit mentio filij respectu dignitatis, vel pœnæ
cousequendæ, intelligitur de legitimo, & na-
turali, Bald.l.filium 1.rep.post nu.1.d.tit.de
his qui sunt sui, vel alie.iur. cui ex voto de-
betur hæreditas paterna, gl.1.l.nam & si pa-
rentibus ff.de inoff.test.c.prædicator in ver.
thesaurizate 16.q.1.in cuius successione cau
sa est magis fauorabilis, quàm pauperũ, Bal.
l.1. 2.rep.nu.5.cir.fin.de sacros.eccl. [Aut
Aliquem Ascendentium] qui ex defectu
descendentium admittuntur, & ipsis deficien
tibus collaterales, §.1.cũ duobus seq.auth.
de hęred.ab intest. [Vel Descendentium,
Aut Ex Latere Venientium, Qui Ad
Successionem Ipsius Ab Intestato]
11 quia intestatus decessit, vel intestabilis,
Bart.l.1.ff.de suis, & leg. potuit facere, & nõ
fecit, l.cum in antiquioribus in ver.fecisse,
C.de iure delib. vel si non potuit, nec fecit,
intestabilis dicitũ, Bal.cons.141.& 465.3.vol.

[Possit

[Posset De Ivre Venire] quia lex ipsa
naturæ successores consanguineos facit, l.3.
quorũ bon. [Reliqverit] quod ad vltimas
voluntates refertur, l.iubemus, la secunda,
§.fin.in gl.fin.de sacros.eccl. §.si verò nullus
in ver.relictis, auth.de hære. & falci. [Nec
Testamentvm Fecerit] sed ab intestato
decesserit, §.1.auth.de hæred. qui ab intest.
12 [Cvm Eivs Haereditas Libera] nemini
obligata, Bal.l.creditor §.prædium ff.de act.
empt. alibi liberum, sine pœna, vel redargu-
tione, in c.3.post num.2.de off.deleg. [Et
Absqve Servitio Cvriae Fverit] nam
alias præstatio argueret subiectionẽ, c.om-
nis anima de censi. alibi libere, c. pen. vbi
Abb.2.not.de pœnit.& remiss.in l.ante litẽ,
vbi Bal.1.rep.in princ.ff.de procur.& libera
facultas, l.item si vnus §.inde ff.de arbitris,
l.in suis in princ.ff.de lib.& posthu. l.1. vbi
Bal.2.rep.nu.3. cir.med. de sacros.ecclesijs.
13 [Cvm Omni Solemnitate Pvblice Svb-
hastata] in loco publico, & consueto di-
uersis diebus, & per dies 30. subhastet, nisi
statuto, vel consuetudine aliud disponatur,
secus in mobilibus, quæ consueuerunt vendi
in foro, Bald.l.1.nu.5.cum addit.ad eum de
præscrip.30.vel 40.ann. [Vendatvr] sicut
in venditione rerum ecclesię, & fisci, Affl.hic
7.not.licet subhastatio inducat pręsumptio-
nem pro contractu in re propria, nõ in alie-
na, Bald.d.l.1.in fi. de præscript.30. vel 40.
[Tertia Pars Pretii] quando hæreditas
obuenit sine onere, Affl.hic 6.not.etiã quod
appellatione partis veniat dimidia, quia so-
la dimidia est pars æqualis, Bal.l.de ætate §.
si interrogatur ff.de interrog.act. quãdoque
dimidia dimidiæ, Bald.l.plures de dam.infe.
hic ratione adiuncti est tertia pars pretij.
[Pro Qvo Vendita Fverit. Pro Mo-
14 rientis Anima] animæ pretio, 4.Reg.12.
pretio redemptionis animæ. Psal.48. Audite
hæc. Quæ quid sit multa ex intentione anti-
quorum, Arist.1.de anima tex.19. cum seq.
est pars hominis, & in ea est vita prima.
5.Metaph.17. vel animalium anima est for-
ma ipsorum, 7.eiusdem 10.ibi quæcũque est
prima substantia, corpus verò materia, ibi-
dem c.11. ibi quod quidẽ, cir.fin. eam creat
agens totum ens de nouo ex nihilo, nec ne-
cesse est vt sit materia in quã agat, sed creat
totum, & hoc tenent Christiani, opiniones
aliorum, & quod est forma hominis, Auerr.
ad Arist.12.Met.2.ibi dixit Alex. vel vt per
Mag.sent.lib.2.dist.17. Et est forma corpo-
ris, D.Th.2.2.q.156.art.1. Tota in toto, &
in qualibet parte totius, & ita magna in
corpore infantis, sicut in corpore gigantis,
idem 3.par.de Sacram.q.17. alias 76.art.1.
ibi not.1. Et dicitur anima eo quod ad viui-
ficandum animet corpus, D.Aug.de eccles.
dogm.c.20.intantum quod sumitur pro vita
corporis animati. idẽ 1.loquutionis de Ge-
nesi col.12. in princ. & 5. loquutionis de
Deuteron.col.6.post princ.& de Fide, & sym
bolo col.14. cir.princ. & dicitur actus cor-
poris vitã habentis, D.Th.1.par.q.77.art.1.
habet tres dotes, idem d.par.3. de Sacram.
q.126.alias 95.per tot. [Pavperibvs Ero-
15 getvr] nam eleemosyna liberat à morte, &
redimit peccata, gl.2.c.quamobrẽ, & c.me-
dicina, & seq. de pœnit.dist.1. & melior est,
quàm thesauros recondere, Tobiæ 12. Et in-
16 teritum patitur anima per carnem, quia cũ
Regina data sit carni, corpus non guberna-
uit spiritualiter, sed opera duxit carnalia,
D.Aug.2.quæstionũ ex nouo testam.col.3:.
cir.med.quæ cum sit immortalis, quod pro-
bat auctoritate, ratione, & exemplo Guliel.
Pipin.in epist.feriæ 5. col.3. & seq. post pri-
mam Dom.in Quadrag.& patet, quia secun
dum excessum mentis ad similitudinẽ som-
niantis videt, & docet quod extra corpus
audit, D.Aug.in lib.de cognitione veræ vi-
tæ col.28. cir.med. 29.& seq. Et separata à
corpore quid retinet: & cruciatur igne cor-
poreo, sicut dæmon, vbicunque est, in terra,
in aere, vel subtus terram secum trahit tor-
menta suarum flammarum, D.Tho.d.par.3.
de Sacra.q.101.alias 70.art.1.& 3.& q.128.
alias 97.art.5.& quolib.2.art.13. [Et Re-
sidvvm] duæ partes ex tribus, Afflict.hic 9.
not. alibi totũ venit eius appellatione, Bal.
l.qui non militabat §.fin.de hæred.inst. & l.
Aemilius Largianus 2.rep.num.1. in princ.
ff.de mino. [Praenominati Secreti, Et
Qvaestoris Officio Nostrae Cvriae
Reservetvr] cum eorum sit officium pe-
cuniam pro fisco inquirere, vt supra eod.in
princ. [Nisi] quæ facit conditionem, Bal.
l.quibus diebus §.quidã de cond.& demõst.
c.3.nu.10.cir.fi.de off.deleg. [Forte Prae-
nominatvs Secretvs, Et Qvaestor]
hodie Cancellarius, glo.l.fin.C.de diuer.re-
script. [Nobis Videret Expedire] cum
eius sit officium in iuribus fiscalibus manu-
tenendis, Affl.sup.eo.in rub. [Vt Aestima-
tione Praedictae Tertiae Pro De-
fvncti Anima Erogatae] quia nihil me-
lius, & præstantius: ea egrediente, corpus ex-
pirat, & putrescit, Arist.vbi sup.1.de anima
tex.82.& 90.ligamentum corporis, & animę
est per vitam, 8.Met.5. & anima amor est,
qui si prauus est dicitur cupiditas, vel libi-
do, si rectus, dicitur charitas. eo mouetur
quasi ad locum quo tendit .i. ad delectatio-
nem bonam, vel malam, Magister sent.lib.2.
17 dist.38. ibi solet. sed omni corpore est me-
lior, D.Aug.6.de Musica col.28.circa princ.
Et

Et propter rationem, atque scientiam, quæ sunt longe præstantiores sensibus, suspendit se à corpore quantum potest,& ea quę intus est libentius fruitur voluptate, animæ verò belluarum sunt sensus quibus vtuntur ad victum, voluptatemq; , & sunt magis corporibus affixæ, idem Aug. lib. de quantitate animæ col. 37. in fi.& 38. [IPSAE RES HAEREDITARIAE IN FISCI NOSTRI POSSESSIO-
18 NE] vel dominio, cum sit nomen verbale æquiuocum,& capitur pro re possessa, Ioan. And. c. si tibi nu. 4. de præb. in vj. [SERVENTVR] teneantur,& custodiantur, Niz. in ver. seruo. & est vniuersale quod quis teneat pro se, nam maledictus est qui sibi peiorem partem assumit, Bal. l. si paterfamilias post med. ff. de hæred. inst.

19 Videtur, quòd vbi non dantur hæredes, bona defuncti per loci diœcesanũ distribui inter pauperes, vel alijs pijs causis, nam est casus in quo succedit Christus,& non fiscus, Bal. auth. omnes peregrini num. 3. in fi. & 4. comm. de success. Clericus si decedit intestatus, succedit ecclesia, quandoque coniuncti, secundum distinctionem gl. 1. c. 2. de success. ab intest. vel ecclesia est hæres, not. c. 2. de pœnis. Prælatus duarum ecclesiarum cui acquirat, Bal. l. 1. §. cõmunis ff. de stipul. seruo. Vnde ista cõst. quatenus loquitur de thesauris, & clericis est correcta secũdum Affl. hic 1. not. & 1. q. post nu. 5. Nec fiscus succedit, nisi habuerit defunctus illa bona sub certa cõditione, vel fisco fuerint redititia, l. si quis presbyter, de Episc. & cler. Pecunia verò congregata ex prioratibus, seu alijs religiosis domibus non cedit prioribus, nec alijs prælatis, sed debet conuerti in vtilitatẽ monasterij, c. quanto, vbi Abb. 2. not. de off. ord.

20 Nota, quòd dicendo quæ spectant ad Secretum, vel Quæstorẽ, simul dicit non pertinere ad alios, sicut cum iudicatur rẽ meam esse, simul iudicatur tuam non esse, l. Pomponius §. sed & his ff. de procur. De isto officio Secreti, & quæ ad eum pertinent,& si debet vedi, est c. reg. 60. in primis officia Secretiæ, & eius substitutis, c. 62. itẽ prædicti Secreti 63. & 64. vbi Io. Ant. de Nigr. Portulani, & Magistri procuratores inquirunt mortacinia, excadẽtias, soluta mercede capiunt vasella etiam ab inuitis, possunt capere suspectum de extractione rerum prohibitarum, & thesauri inuenti fabricare processum, in c. reg. 66. prædicti Magistri procuratores, cũ tribus seq. Et si duæ causæ concurrunt, vna ad impediendum, altera ad oppositum, inspicitur causa impediens, Baldus l. 3. §. fin. ad Syllan. Et qui duabus auctoritatibus potest procedere, non cogitur alteram eligere. Spec. tit. de iurisd. omn. iud. num. 34.

21 Secundo nota quid sit spiritus, & capitur multis modis, D. Aug. lib. de cogn. veræ vitę col. 6. cir. med. serm. 43. col. 6. de verbis Domini serm. 2. feriæ 2. Pentecostes, & lib. de spir.& anima col. 6. circa med. D. Th. 1. par. q. 41. art. 3. in fi. est nomen generale, & eius appellatione venit anima quę nõ habet corpus, sed ad similitudinem corporis videtur, & vulneratur prout in corpore, D. Aug. 4. de anima,& eius origine, c. 17. vsque in fi. eius originem ponit idem Aug. epist. 156. col. 2. cir. med. & lib. de spir.& anima col. 24. circa med. est res seipsam mouens, 2. Poster. 39. Creatur à Deo, & quomodo, dixi in const. post mundi machinam, & ponit D. August. epist. 27. Magister sent. lib. 2. dist. 18. ibi quemadmodum. ipsam Philosophus comparauit tabulæ rasæ, D. Thom. tract. de ente,& essentia q. 11. col. 5. cir. med. Est vna licet habeat plures potentias, secundum Arist. 2. de
22 anima, habet enim potentiam sensitiuam, nutritiuam,& intellectiuam, Bal. l. si vnus §. quod in specie nu. 8. post princ. ff. de pactis, memoria, intelligentia, & voluntas, est vna animæ essentia, D. Th. vbi supra 1. par. q. 77. art. 1. & concurrunt plures potentiæ tã spirituales, quàm corporales, cum sint in confinio vtrorumque extremorũ, ea. par. & quęst. art. 2. in fi.& ibi probatur, vbi Caiet. diuersificatur per ordinẽ actus, & obiecta, ibidem art. 3. & 4. & secundum diuersa sua officia dĩuersimode nominatur, nã dum sentit, sensus appellatur, dum ratione agit, dicitur ratio, dum aliquid commemorat, mens nuncupatur, dũ cogitat, dicitur animus, Anr. de But. c. vnico nu. 3. post med. de sacr. vnct. D. Aug. vbi sup. de spiritu,& anima col. 12. post med.
23 33. in fi. & 34. in princ. & sic vna, eademq; res diuersimode propter diuersos, & varios effectus potest nuncupari, Abb. c. 2. nu. 14. in fi. de ord. cogn. sed impone nomen quod vis, secundum effectus iudicat, idem Abb. c. quanto cir. fi. de præsum. Habet multa mysteria, & officia, & tamẽ est vna, sim. ponit Bal. l. ex hoc, post nu. 15. de iust. & iure. Eius quantitatẽ dicit D. Aug. retract. 1. c. 8. Huius ratione per viam suffragij mortuis opitulatur, c. tempus 13. q. 2. c. cum marte in fi. de celeb. Miss. quæ suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt satisfactiones viuentium vice mortuorum, D. Th. 3. par. de Sacra. q. 102. alias 71. per tot. & 103. alias 72. art. 3. in fi. nã opera viuentium valent defunctis ex charitate, & intentione facientis, idem ad Corint. 13. ibi alioquin col. 2. post princ. & in charitate decedẽs ipse, vel alter præcipit sibi fieri suffragia, valẽt defuncto, etiam quod illi per quos fiũt essent in peccato, melius si essent in charitate, idem vbi sup. d. par. 3. q. 102. alias 71. art. 3.

art. 3. Quomodo iuuant per modum suffra-
gij illi, & alijs, quolib. 2. art. 14. Sancta ergo,
& salubris est cogitatio pro defunctis ex-
orare, vt à peccatis soluātur, 2. Machab. 12.
in fi. multa Luc. l. 1. col. 2. de ann. ciuil. Ani-
ma enim regitur à superiore, & illa regit in-
feriorē, illa superior solus Deus est, inferior
solum corpus, D. Aug. 6. de Musica col. 10.
cir. fin. vnde relicta pro anima dicuntur ad
pias causas, Bal. l. similiter fere per tot. C. ad
15 leg. Falc. & dicitur actus pius qui principa-
liter tendit ad salutem animæ, idem Bal. l. 1.
nu. 16. comm. de leg. Quid si legetur pro pi-
ctura imaginum Sanctorum, vel meretrici;
vt seruet castitatem, Bald. l. eam quā nu. 11.
cum add. ad eum C. de fideicom. & sic tertia
hæreditatis vt hic pro anima morientis ero-
gatur. quid si dentur decem vt erogētur pro
eius anima, an possint reuocari si ille non
16 vult, non si dantur simpliciter pro anima
sua, quia est donatio inter viuos, Bal. l. si hę-
res cir. med. de cond. cau. data. Curatores au
tem non possunt aliquid dare pro anima,
sed possunt soluere votum factum pro salu-
te domini recuperanda, Baldus l. ab agnato
ff. de curat. furiosi.

SVMMARIVM.

1 *Auxilio sicut mutuo omnia se iuuānt, ita & officiales.*
2 *Volumus, legem esse ostendit.*
3 *Commoda ex possessione proueniunt.*
4 *Curia, dicitur à cura.*
5 *Iudex non impartitur officium ad vtilitatem priuatam nisi petatur.*
6 *Leges eadem in diuersis titulis ponuntur propter rerum cognitionem.*
7 *Glosæ eadem in diuersis locis de verbo ad verbum.*

1 IVSTITIARIOS] astra cæli
mutuo reguntur auxilio,
homini quoque duplices
manus, socias aures, ge-
minos oculos diuina tri-
buit prouidentia, ita nu-
trienda est concordia,
potissime magistratum in republica, vt ma-
gistratus, officiales, & præsides mutuū consi
lium, & auxilium pro gubernatione subie-
ctorum impendāt, Luc. l. fin. col. 2. post med.
de re milit. nam iurisdictiones sunt inuicem
colligatæ, & confederatę, Bal. c. 1. nu. 11. cir.
med. de off ord. Ad eorum ergo inuidiā non
conuenit reuocare, si idem Imperator pro
suis commodis statuerit, inf. const. ad subie-
ctorum, videlicet quod ad requisitionem Se-
creti, seu Quæstoris, qui habet administra-
tionem cū libera, Affl. const. præced. nu. 14.
officiales teneantur ei præstare auxilium, &
consilium, vt sup. const. Iustitiarios regionū,
& hic in tex. qui summat vt per Affl. & dicit
[IVSTITIARIOS] Principis, c. sed, ne cler. vel
mon. [CAMERARIOS] prouinciarū, vbi non
sunt Secreti, vt est Calabriæ, Frec. de subfeu.
lib. 1. de off. Mag. Cam. nu. 8. cir. fi. [CASTEL-
LANOS] & eorū seruientes, sup. const. Castel-
lanis. [ET BAIVLOS] Balliuos, c. pen. de im-
2 mun. eccl. in vj. [ESSE VOLVMVS] & sic osten
dit esse legem, Bal. de pace const. in ver. Im-
perialis nu. 24. [SOLLICITOS] ansiosos, &
laboriosos, Nizol. in ver. sollicitus. [ET DE-
VOTOS] obedientes, Affl. const. Iustitiarios,
Camerarios. [VT VBI] . i. postquam, gl. fin.
l. 1. ff. de reb. corū, Bal. l. si Stichum §. 1. ff. de
nouat. [NECESSE FVERIT] vtile fuerit, gl.
l. vnica de off. præf. præt. [PRO COMMODIS]
3 quæ ex possessione proueniunt, Pau. de Cast.
cons. 366. in fi. 1. vol. vel negocijs aliquibus,
4 d. const. Castellanis. [CVRIAE NOSTRAE]
quæ à cura dicitur, Affl. c. 1. 5. not. nu. 14. de
cap. qui cur. vend. [PER DICTVM DE SE-
CRETIS] vel dohanæ Secretos, vt const. Iu-
stitiarios regionum [ET QVAESTORVM MA-
GISTROS] de quibus const. præcedēti. [VEL
OFFICIALES ALIOS FVERINT REQVISI-
5 TI] ita iudex ad vtilitatem priuatam nō te-
netur suum officium impartiri, nisi petatur,
Abb. c. fin. post nu. 15. de rescrip. & in causis
debet iudex adhibere cōsilium sapientis, sed
non est necesse, Baldus l. 3. de inge. & manu.
[CONSILIVM] consultor autem non habet
iurisdictionem, consilium nō transit in rem
iudicatam, nec ab eo appellatur, Bald. c. 3.
nu. 3. de off. deleg. & quando iudex teneatur
expectare consilium, num. 4. & 5. & an possit
pronunciare prout in consilio, c. 1. nu. 4. de
off. leg. [ET AVXILIVM] etiam militare, l. 1.
C. de off. præfe. Aug. l. 2. C. de off. ciuil. iud.
[EISDEM DEBEANT] necesse habeāt, Aluar.
c. fin. ante num. 1. de feu. dato inuicem leg.
commi. si possunt, alias non dicuntur negli-
gere, Bal. c. 2. in fi post nu. 5. de translat. pręl.
& iudicis negligentia quomodo probetur, in
c. significantibus, post num. 4. de off. deleg.
[IMPARTIRI] vt facilis sit exactio rerum
publicarum, l. omnis C. de off. rect. prouinc.
Sed videtur, quòd ista sit eadem cū const.
Iustitiarios, Camerarios, Castellanos, & suc
cessiuè superflua, cōtra §. quibus 1. const. C.
Dic, quòd propter rerum cognitionem,
6 eadem leges ponuntur sub diuersis titulis,
l. 2. §. omnibus in ver. aut enim de vet. iure
enucl. vt l. mulieres de dign. lib. 12. l. mulie-
res de incolis Ita. l. iubemus nullam nauem,
vbi

Et propter rationem, atque scientiam, quæ sunt longe præstantiores sensibus, suspendit se à corpore quantum potest,& ea quę intus est libentius fruitur voluptate, animæ verò belluarum sunt sensus quibus vtuntur ad victum, voluptatemq;, & sunt magis corporibus affixæ,idem Aug.lib.de quantitate animæ col.37.in fi.& 38. [IPSAE RES HAEREDITARIAE IN FISCI NOSTRI POSSESSIO-
18 NE] vel dominio, cum sit nomen verbale æquiuocum,& capitur pro re possessa, Ioan. And.c.si tibi nu.4.de præb. in vj. [SERVENTVR] teneantur,& custodiantur,Niz.in ver. seruo.& est vniuersale quod quis teneat pro se,nam maledictus est qui sibi peiorem partem assumit,Bal.l.si paterfamilias post med. ff.de hæred.inst.

19 Videtur, quòd vbi non dantur hæredes, bona defuncti per loci diœcesanũ distribui inter pauperes,vel alijs pijs causis, nam est casus in quo succedit Christus,& non fiscus, Bal.auth.omnes peregrini num.3.in fi. & 4. comm.de success. Clericus si decedit intestatus,succedit ecclesia, quandoque coniuncti, secundum distinctionem gl.1.c.2.de success. ab intest. vel ecclesia est hæres, not. c.2. de pœnis. Prælatus duarum ecclesiarum cui acquirat, Bal.l.1.§.cõmunis ff.de stipul.seruo. Vnde ista cõst.quatenus loquitur de thesauris, & clericis est correcta secundum Affl.hic 1.not.& 1.q.post nu.5. Nec fiscus succedit, nisi habuerit defunctus illa bona sub certa cõditione,vel fisco fuerint reddititia,l.si quis presbyter, de Episc. & cler. Pecunia verò congregata ex prioratibus.seu alijs religiosis domibus non cedit prioribus, nec alijs prælatis,sed debet conuerti in vtilitatẽ monasterij,c.quanto,vbi Abb.2.not.de off.ord.

20 Nota, quòd dicendo quæ spectant ad Secretum,vel Quæstorẽ,simul dicit.non pertinere ad alios, sicut cum iudicatur rẽ meam esse,simul iudicatur tuam non esse,l.Pomponius §.sed & his ff.de procur. De isto officio Secreti, & quæ ad eum pertinent,& si debet vedi,est c.reg.60.in primis officia Secretiæ, & eius substitutis, c.62. itẽ prædicti Secreti 63.& 64.vbi Io.Ant.de Nigr. Portulani, & Magistri procuratores inquirunt mortacinia, excadẽtias,soluta mercede capiunt vascella etiam ab inuitis,possunt capere suspe[?]ũ de extractione rerum prohibitarum, & thesauri inuenti fabricare processum, in c.reg.66.prædicti Magistri procuratores,cũ tribus seq. Et si duæ causæ concurrunt, vna ad impediendum,altera ad oppositum,inspicitur causa impediens, Baldus l.3. §.fin. ad Syllan. Et qui duabus auctoritatibus potest procedere, non cogitur alteram eligere. Spec.tit.de iurisd.omn.iud.num.34.

21 Secundo nota quid sit spiritus, & capitur multis modis,D.Aug.lib.de cogn.veræ vitę col.6.cir.med.ferm.43.col.6. de verbis Domini serm.2. feriæ 2. Pentecostes, & lib. de spir.& anima col.6.circa med. D.Th.1.par. q.41.art.3.in fi. est nomen generale, & eius appellatione venit anima quę nõ habet corpus, sed ad similitudinem corporis videtur, & vulneratur prout in corpore,D.Aug.4.de anima,& eius origine, c.17.vsque in fi. eius originem ponit idem Aug. epist.156. col.2. cir.med.& lib.de spir.& anima col.24.circa med. est res seipsam mouens, 2. Poster. 39. Creatur à Deo, & quomodo , dixi in const. post mundi machinam , & ponit D.August. epist.27. Magister sentent. lib.2. dist.18. ibi quemadmodum. ipsam Philosophus comparauit tabulæ rasæ, D.Thom.tract.de ente,& essentia q.11.col.5.cir.med. Est vna licet habeat plures potentias, secundum Arist. 2.de
22 anima, habet enim potentiam sensitiuam, nutritiuam,& intellectiuam, Bal.l.si vnus §. quod in specie nu.8. post princ.ff.de pactis, memoria, intelligentia, & voluntas, est vna animæ essentia, D.Th.vbi supra 1.par.q.77. art.1. & concurrunt plures potentiæ tã spirituales,quàm corporales, cum sint in consi[?]nio vtrorumque extremorũ,ea.par.& quęst. art.2.in fi.& ibi probatur,vbi Caiet.diuersificatur per ordine actus, & obiecta, ibidem art.3.& 4.& secundum diuersa sua officia diuersimode nominatur, nã dum sentit, sensus appellatur, dum ratione agit,dicitur ratio, dum aliquid commemorat, mens nuncupatur,dũ cogitat,dicitur animus, Ant.de But. c.vnico nu.3.post med.de sacr.vnct.D.Aug. vbi sup.de spiritu,& anima col.12.post med.
23 33. in fi. & 34.in princ. & sic vna , eademq; res diuersimode propter diversos, & varios effectus potest nuncupari, Abb.c.2.nu.14.in fi.de ord.cogn.sed impone nomen quod vis, secundum effectus iudicaũ,idem Abb.c.quanto cir.fi.de præsum. Habet multa mysteria, & officia,& tamẽ est vna,sim.ponit Bal.l.ex hoc,post nu.15.de iust.& iure.Eius quantitatẽ dicit D.Aug.retract.1.c.8. Huius ratione per viam suffragij mortuis opitulatur,c. tempus 13.q.2. c.cum marte in fi.de celeb. Miss. quæ suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt satisfactiones viuentium vice mortuorum, D.Th.3.par.de Sacra.q.102.alias 71. per tot.& 103.alias 72. art.3.in fi. nã opera viuentium valent defunctis ex charitate, & intentione facientis, idem ad Corint.13.ibi alioquin col.2.post princ.& in charitate decedẽs ipse,vel alter præcipit sibi fieri suffragia,valẽt defuncto,etiam quod illi per quos fiũt essent in peccato,melius si essent in charitate,idem vbi sup.d.par.3.q.102.alias 71. art.3.

art.3. Quomodo iuuant per modum suffra-
gij illi,& alijs,quolib.2.art.14.Sancta ergo,
& salubris est cogitatio pro defunctis ex-
orare,vt à peccatis soluātur, 2.Machab.12.
in fi. multa Luc.l.1.col.2.de ann.ciuil. Ani-
ma enim regitur à superiore,& illa regit in-
feriorē, illa superior solus Deus est, inferior
solum corpus, D. Aug. 6.de Musica,col.10.
cir.fin. vnde relicta pro anima dicuntur ad
pias causas,Bal.l.similiter fere per tot.C.ad
35 leg.Falc. & dicitur actus pius qui principa-
liter tendit ad salutem animæ,idem Bal.l.1.
nu.16.comm.de leg. Quid si legetur pro pi-
ctura imaginum Sanctorum, vel meretrici,
vt seruet castitatem,Bald.l.eam quā nu.11.
cum add.ad eum C.de fideicom. & sic tertia
hæreditatis vt hic pro anima morientis ero-
gatur. quid si dentur decem vt erogētur pro
eius anima, an possint reuocari si ille non
36 vult, non si dantur simpliciter pro anima
sua,quia est donatio inter viuos,Bal.l.si hę-
res cir.med.de cond.cau.data.Curatores au
tem non possunt aliquid dare pro anima,
sed possunt soluere votum factum pro salu-
te domini recuperanda, Baldus l.ab agnato
ff.de curat.furiosi.

S V M M A R I V M.

1 *Auxilio sicut mutuo omnia se iuuānt, ita & officiales.*
2 *Volumus, legem esse ostendit.*
3 *Commoda ex possessione proueniunt.*
4 *Curia, dicitur à cura.*
5 *Iudex non impartitur officium ad vtilitatem priuatam nisi petatur.*
6 *Leges eadem in diuersis titulis ponuntur propter rerum cognitionem.*
7 *Glosæ eadem in diuersis locis de verbo ad verbum.*

1 IVSTITIARIOS] astra cæli
mutuo reguntur auxilio,
homini quoque duplices
manus, socias aures, ge-
minos oculos diuina tri-
buit prouidentia, ita nu-
trienda est concordia,
potissime magistratum in republica,vt ma-
gistratus,officiales, & præsides mutuū consi
lium, & auxilium pro gubernatione subie-
ctorum impendāt, Luc.l.fin.col.2.post med.
de re milit. nam iurisdictiones sunt inuicem
colligatæ,& confederatę,Bal.c.1.nu.11.cir.
med.de off ord. Ad eorum ergo inuidiā non
conuenit reuocare, si idem Imperator pro
suis commodis statuerit, inf.const.ad subie-
ctorum,videlicet quod ad requisitionem Se-
creti, seu Quæstoris, qui habet administra-
tionem cū libera, Affl.const.præced. nu.14.
officiales teneantur ei præstare auxilium,&
consilium,vt sup.const.Iustitiarios regionū,
& hic in tex.qui summat vt per Affl.& dicit
[IVSTITIARIOS] Principis,c.sed,ne cler.vel
mon. [CAMERARIOS] prouinciarū,vbi non
sunt Secreti,vt est Calabriæ,Frec.de subfeu.
lib.1.de off.Mag.Cam.nu.8.cir.fi.[CASTEL-
LANOS]& eorū seruientes,sup.const.Castel-
lanis. [ET BAIVLOS] Balliuos,c.pen.de im-
2 mun.eccl.in vj.[ESSE VOLVMVS] & sic osten
dit esse legem, Bal.de pace const.in ver.Im-
perialis nu.24. [SOLLICITOS] ansiosos, &
laboriosos,Nizol.in ver.sollicitus. [ET DE-
VOTOS] obedientes, Affl.const.Iustitiarios,
Camerarios. [VT VBI] .i.postquam, gl.fin.
l.1.ff.de reb.eorū, Bal.l.si Stichum §.1.ff.de
nouat. [NECESSE FVERIT] vtile fuerit, gl.
l.vnica de off.præf.præt. [PRO COMMODIS]
3 quæ ex possessione proueniunt,Pau.de Cast.
cons.366.in fi.1.vol.vel negocijs aliquibus,
4 d.const.Castellanis. [CVRIAE NOSTRAE]
quæ à cura dicitur, Affl.c.1.§.not.nu.14.de
cap.qui cur.vend. [PER DICTVM DE SE-
CRETIS] vel dohanæ Secretos,vt const.Iu-
stitiarios regionum [ET QVAESTORVM MA-
GISTROS] de quibus const.præcedēti. [VEL
OFFICIALES ALIOS FVERINT REQVISI-
5 TI] ita iudex ad vtilitatem priuatam nō te-
netur suum officium impartiri,nisi petatur,
Abb.c.fin.post nu.15.de rescrip. & in causis
debet iudex adhibere cōsilium sapientis,sed
non est necesse, Baldus l.3.de inge.& manu.
[CONSILIVM] consultor autem non habet
iurisdictionem, consilium nō transit in rem
iudicatam, nec ab eo appellatur, Bald.c.3.
nu.3.de off.deleg. & quando iudex teneatur
expectare consilium,num.4.& 5.& an possit
pronunciare prout in consilio, c.1. nu.4. de
off.leg. [ET AVXILIVM] etiam militare,l.1.
C.de off.præfe.Aug. l.2. C.de off. ciuil. iud.
[EISDEM DEBEANT] necesse habeāt, Aluar.
c.fin. ante num.1. de feu.dato inuicem leg.
commi. si possunt,alias non dicuntur negli-
gere,Bal.c.2.in fi post nu.5.de translat.pręl.
& iudicis negligentia quomodo probetur,in
c.significantibus, post num.4. de off.deleg.
[IMPARTIRI] vt facilis sit exactio rerum
publicarum, l.omnis C.de off.rect.prouinc.

Sed videtur,quòd ista sit eadem cū const.
Iustitiarios, Camerarios,Castellanos,& suc
cessiuè superflua, cōtra §.quibus 1.const.C.

Dic, quòd propter rerum cognitionem,
6 eadem leges ponuntur sub diuersis titulis,
l.2. §.omnibus in ver. aut enim de vet.iure
enucl. vt l.mulieres de dign.lib.12, l.mulie-
res de incolis Ita.l.iubemus nullam nauem,

vbi

Et propter rationem, atque scientiam, quæ
sunt longe præstantiores sensibus, suspendit
se à corpore quantum potest,& ea quę intus
est libentius fruitur voluptate, animæ verò
belluarum sunt sensus quibus vtuntur ad vi-
ctum, voluptatemq;, & sunt magis corpo-
ribus affixæ, idem Aug.lib.de quantitate ani
mæ col.37.in fi.& 38. [IPSAE RES HAERE-
DITARIAE IN FISCI NOSTRI POSSESSIO-
18 NE] vel dominio, cum sit nomen verbale
æquiuocum,& capitur pro re possessa, Ioan.
And.c.si tibi nu.4.de præb. in vj. [SERVEN-
TVR] teneantur,& custodiantur, Niz.in ver.
seruo.& est vniuersale quod quis teneat pro
se,nam maledictus est qui sibi peiorem par-
tem assumit, Bal.l.si paterfamilias post med.
ff.de hæred.inst.

19 Videtur, quòd vbi non dantur hæredes,
bona defuncti per loci diœcesanũ distribui
inter pauperes,vel alijs pijs causis, nam est
casus in quo succedit Christus,& non fiscus,
Bal.auth.omnes peregrini num.3.in fi. & 4.
comm.de success. Clericus si decedit intesta
tus,succedit ecclesia, quandoque coniuncti,
secundum distinctionem gl.1.c.2.de success.
ab intest. vel ecclesia est hæres, not. c.2. de
pœnis. Prælatus duarum ecclesiarum cui ac-
quirat; Bal.l.1.§.cõmunis ff.de stipul.seruo.
Vnde ista cõst.quatenus loquitur de thesau-
ris, & clericis est correcta secũdum Affl.hic
1.not.& 1.q.post nu.5. Nec fiscus succedit,
nisi habuerit defunctus illa bona sub certa
cõditione,vel fisco fuerint redititia,l.si quis
presbyter, de Episc. & cler. Pecunia verò
congregata ex prioratibus,seu alijs religio-
sis domibus non cedit prioribus, nec alijs
prælatis,sed debet conuerti in vtilitatẽ mo-
nasterij,c.quanto,vbi Abb.2.not.de off.ord.

20 Nota, quòd dicendo quæ spectant ad Se-
cretum,vel Quæstorẽ,simul dicit non perti-
nere ad alios, sicut cum iudicatur rẽ meam
esse,simul iudicatur tuam non esse,l.Pompo-
nius §.sed & his ff.de procur. De isto officio
Secreti, & quæ ad eum pertinent,& si debet
vẽdi,est c.reg.60.in primis officia Secretiæ,
& eius substitutis, c.62. itẽ prædicti Secreti
63.& 64.vbi Io.Ant.de Nigr. Portulani, &
Magistri procuratores inquirunt mortaci-
nia, excadẽtias,soluta mercede capiunt va-
scella etiam ab inuitis,possunt capere suspe
ctum de extractione rerum prohibitarum,
& thesauri inuenti fabricare processum, in
c.reg.66.prædicti Magistri procuratores,cũ
tribus seq. Et si duæ causæ concurrunt, vna
ad impediendum,altera ad oppositum,inspi
citur causa impediens, Baldus l.3.§.fin. ad
Syllan. Et qui duabus auctoritatibus potest
procedere, non cogitur alteram eligere.
Spec.tit.de iurisd.omn.iud.num.34.

21 Secundo nota quid sit spiritus, & capitur
multis modis, D.Aug.lib.de cogn.veræ vitę
col.6.cir.med.serm.43.col.6. de verbis Do-
mini serm.2. feriæ 2. Pentecostes, & lib. de
spir.& anima col.6.circa med. D.Th.1.par.
q.41.art.3.in fi. est nomen generale, & eius
appellatione venit anima quę nõ habet cor-
pus, sed ad similitudinem corporis videtur,
& vulneratur prout in corpore, D.Aug.4.de
anima,& eius origine, c.17.vsque in fi. eius
originem ponit idem Aug. epist.156. col.2.
cir.med.& lib.de spir.& anima col.24.circa
med. est res seipsam mouens, 2. Poster. 39.
Creatur à Deo, & quomodo, dixi in const.
post mundi machinam, & ponit D.August.
epist.27. Magister sentent. lib.2. dist.18. ibi
quemadmodum. ipsam Philosophus compa-
rauit tabulæ rasæ, D.Thom.tract.de ente,&
essentia q.11.col.5.cir.med. Est vna licet ha
beat plures potentias, secundum Arist. 2.de
22 anima, habet enim potentiam sensitiuam,
nutritiuam,& intellectiuam, Bal.l.si vnus §.
quod in specie nu.8. post princ.ff.de pactis,
memoria, intelligentia, & voluntas, est vna
animæ essentia, D.Th.vbi supra 1.par.q.77.
art.1.& concurrunt plures potentiæ tã spi-
rituales,quàm corporales, cum sint in confi
nio vtrorumque extremorũ,ea.par.& quęst.
art.2.in fi.& ibi probatur,vbi Caiet.diuersi-
ficatur per ordinẽ actus, & obiecta, ibidem
art.3.& 4.& secundum diuersa sua officia di
uersimode nominatur, nã dum sentit, sensus
appellatur, dum ratione agit,dicitur ratio,
dum aliquid commemorat, mens nuncupa-
tur,dũ cogitat,dicitur animus, Ant.de But.
c.vnico nu.3.post med.de sacr.vnct.D.Aug.
vbi sup.de spiritu,& anima col.12.post med.
23 33.in fi. & 34.in princ. & sic vna, eademq;
res diuersimode propter diuersos, & varios
effectus potest nuncupari, Abb.c.2.nu.14.in
fi.de ord.cogn.sed impone nomen quod vis,
secundum effectus iudicatũ,idem Abb.c.quan
to cir.fi.de præsum. Habet multa mysteria,
& officia,& tamẽ est vna,sim.ponit Bal.l.ex
hoc,post nu.15.de iust.& iure. Eius quantita
tẽ dicit D.Aug.retract.1.c.8. Huius ratio-
ne per viam suffragij mortuis opitulatur,c.
tempus 13.q.2. c.cum marte in fi.de celeb.
Miss. quæ suffragia Ecclesiæ pro defunctis
sunt satisfactiones viuentium vice mortuo-
rum, D.Th.3.par.de Sacra.q.102.alias 71.
per tot.& 103.alias 72. art.3.in fi. nã opera
viuentium valent defunctis ex charitate, &
intentione facientis, idem ad Corint.13.ibi
alioquin col.2.post princ.& in charitate de-
cedẽs ipse,vel alter præcipit sibi fieri suffra-
gia,valẽt defuncto,etiam quod illi per quos
fiũt essent in peccato,melius si essent in cha
ritate,idem vbi sup.d.par.3.q.102.alias 71.
art.3.

art.3. Quomodo iuuant per modum suffragij illi,& alijs,quolib.2.art.14.Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare,vt à peccatis soluātur, 2.Machab.12. in fi. multa Luc.l.1.col.2.de ann.ciuil. Anima enim regitur à superiore,& illa regit inferiorē, illa superior solus Deus est, inferior solum corpus, D. Aug. 6.de Musica col.10. cir.fin. vnde relicta pro anima dicuntur ad pias causas,Bal.l.similiter fere per tot.C.ad
25 leg.Falc. & dicitur actus pius qui principaliter tendit ad salutem animæ,idem Bal.l.1. nu.16.comm.deleg. Quid si legetur pro pictura imaginum Sanctorum, vel meretrici, vt seruet castitatem,Bald.l.eam quā nu.11. cum add.ad eum C.de fideicom. & sic tertia hæreditatis vt hic pro anima morientis erogatur. quid si dentur decem vt erogētur pro eius anima, an possint reuocari si ille non
26 vult, non si dantur simpliciter pro anima sua,quia est donatio inter viuos,Bal.l.si hęres cir.med.de cond.cau.data.Curatores autem non possunt aliquid dare pro anima, sed possunt soluere votum factum pro salūte domini recuperanda, Baldus l.ab agnato ff.de curat.furiosi.

SVMMARIVM.

1 *Auxilio sicut mutuo omnia se iuuānt, ita & officiales.*
2 *Volumus, legem esse ostendit.*
3 *Commoda ex possessione proueniunt.*
4 *Curia, dicitur à cura.*
5 *Iudex non impartitur officium ad vtilitatem priuatam nisi petatur.*
6 *Leges eadem in diuersis titulis ponuntur propter rerum cognitionem.*
7 *Glosæ eadem in diuersis locis de verbo ad verbum.*

1 IVSTITIARIOS] astra cæli mutuo reguntur auxilio, homini quoque duplices manus, socias aures, geminos oculos diuina tribuit prouidentia, ita nutrienda est concordia, potissime magistratum in republica,vt magistratus,officiales, & præsides mutuū consilium, & auxilium pro gubernatione subiectorum impendāt, Luc.l.fin.col.2.post med. de re milit. nam iurisdictiones sunt inuicem colligatæ,& confederatę,Bal.c.1.nu.11.cir. med.de off ord. Ad eorum ergo inuidiā non conuenit reuocare, si idem Imperator pro suis commodis statuerit, inf.const.ad subiectorum,videlicet quod ad requisitionem Secreti, seu Quæstoris, qui habet administrationem cū libera, Affl.const.præced. nu.14. officiales teneantur ei præstare auxilium,& consilium,vt sup.const.Iustitiarios regionū, & hic in tex.qui summat vt per Affl.& dicit [IVSTITIARIOS] Principis,c.sed,ne cler.vel mon. [CAMERARIOS] prouinciarū,vbi non sunt Secreti,vt est Calabriæ,Frec.de subfeu. lib.1.de off.Mag.Cam.nu.8.cir.fi.[CASTELLANOS]& eorū seruientes,sup.const.Castellanis. [ET BAIVLOS] Balliuos,c.pen.de im-
2 mun.eccl.in vj.[ESSE VOLVMVS]& sic ostendit esse legem, Bal.de pace const.in ver.Imperialis nu.24. [SOLLICITOS] ansiosos, & laboriosos,Nizol.in ver.sollicitus. [ET DEVOTOS] obedientes, Affl.const.Iustitiarios, Camerarios. [VT VBI] .i.postquam, gl.fin. l.1.ff.de reb.corū, Bal.l.si Stichum §.1.ff.de nouat. [NECESSE FVERIT] vtile fuerit, gl. l.vnica de off.præf.præt. [PRO COMMODIS]
3 quæ ex possessione proueniunt,Pau.de Cast. cons.366.in fi.1.vol.vel negocijs aliquibus,
4 d.const.Castellanis. [CVRIAE NOSTRAE] quæ à cura dicitur, Affl.c.1.§.not.nu.14.de cap. qui cur. vend. [PER DICTVM DE SECRETIS] vel dohanæ Secretos,vt const.Iustitiarios regionum [ET QVAESTORVM MAGISTROS] de quibus const.præcedēti. [VEL OFFICIALES ALIOS FVERINT REQVISI-
5 TI] ita iudex ad vtilitatem priuatam nō tenetur suum officium impartiri,nisi petatur, Abb.c.fin.post nu.15.de rescrip. & in causis debet iudex adhibere cōsilium sapientis,sed non est necesse, Baldus l.3.de inge.& manu. [CONSILIVM] consultor autem non habet iurisdictionem, consilium nō transit in rem iudicatam, nec ab eo appellatur, Bald.c.3. nu.3.de off.deleg. & quando iudex teneatur expectare consilium,num.4.& 5.& an possit pronunciare prout in consilio, c.1. nu.4. de off.leg. [ET AVXILIVM] etiam militare,l.1. C.de off.præfe.Aug. l.2. C.de off. ciuil. iud. [EISDEM DEBEANT] necesse habeāt,Aluar. c.fin. ante num.1. de feu.dato inuicem leg. commi. si possunt,alias non dicuntur negligere,Bal.c.2.in fi post nu.5.de translat.pręl. & iudicis negligentia quomodo probetur,in c.significantibus, post num.4. de off.deleg. [IMPARTIRI] vt facilis sit exactio rerum publicarum, l.omnis C.de off.rect.prouinc.

Sed videtur,quòd ista sit eadem cū const. Iustitiarios, Camerarios,Castellanos,& successiuè superflua, cōtra §.quibus 1.const.C.

Dic, quòd propter rerum cognitionem,
6 eadem leges ponuntur sub diuersis titulis, l.2. §.omnibus in ver. aut enim de vet.iure enucl. vt l.mulieres de dign.lib.12, l.mulieres de incolis Ita.l.iubemus nullam nauem,

vbi

Et propter rationem, atque scientiam, quæ
sunt longe præstantiores sensibus, suspendit
se à corpore quantum potest, & ea quę intus
est libentius fruitur voluptate, animæ verò
belluarum sunt sensus quibus vtuntur ad vi-
ctum, voluptatemq;, & sunt magis corpo-
ribus affixæ, idem Aug. lib. de quantitate ani
mæ col. 37. in fi. & 38. [IPSAE RES HAERE-
DITARIAE IN FISCI NOSTRI POSSESSIO-
18 NE] vel dominio, cum sit nomen verbale
æquiuocum, & capitur pro re possessa, Ioan.
And. c. si tibi nu. 4. de præb. in vj. [SERVEN-
TVR] teneantur, & custodiantur, Niz. in ver.
seruo. & est vniuersale quod quis teneat pro
se, nam maledictus est qui sibi peiorem par-
tem assumit, Bal. l. si paterfamilias post med.
ff. de hæred. inst.
19 Videtur, quòd vbi non dantur hæredes,
bona defuncti per loci diœcesanū distribui
inter pauperes, vel alijs pijs causis, nam est
casus in quo succedit Christus, & non fiscus,
Bal. auth. omnes peregrini num. 3. in fi. & 4.
comm. de success. Clericus si decedit intesta
tus, succedit ecclesia, quandoque coniūncti,
secundum distinctionem gl. 1. c. 2. de success.
ab intest. vel ecclesia est hæres, not. c. 2. de
pœnis. Prælatus duarum ecclesiarum cui ac-
quirat, Bal. l. 1. §. cōmunis ff. de stipul. seruo.
Vnde ista cōst. quatenus loquitur de thesau-
ris, & clericis est correcta secūdum Affl. hic
1. not. & 1. q. post nu. 5. Nec fiscus succedit,
nisi habuerit defunctus illa bona sub certa
cōditione, vel fisco fuerint redititia, l. si quis
presbyter, de Episc. & cler. Pecunia verò
congregata ex prioratibus, seu alijs religio-
sis domibus non cedit prioribus, nec alijs
prælatis, sed debet conuerti in vtilitatē mo-
nasterij, c. quanto, vbi Abb. 2. not. de off. ord.
20 Nota, quòd dicendo quæ spectant ad Se-
cretum, vel Quæstorē, simul dicit non perti-
nere ad alios, sicut cum iudicatur rē meam
esse, simul iudicatur tuam non esse, l. Pompo-
nius §. sed & his ff. de procur. De isto officio
Secreti, & quæ ad eum pertinent, & si debet
vēdi, est c. reg. 60. in primis officia Secretiæ,
& eius substitutis, c. 62. itē prædicti Secreti
63. & 64. vbi Io. Ant. de Nigr. Portulani, &
Magistri procuratores inquirunt mortaci-
nia, excadētias, soluta mercede capiunt va-
scella etiam ab inuitis, possunt capere suspe
ctum de extractione rerum prohibitarum,
& thesauri inuenti fabricare processum, in
c. reg. 66. prædicti Magistri procuratores, cū
tribus seq. Et si duæ causæ concurrunt, vna
ad impediendum, altera ad oppositum, inspi
citur causa impediens, Baldus l. 3. §. fin. ad
Syllan. Et qui duabus auctoritatibus potest
procedere, non cogitur alteram eligere,
Spec. tit. de iurisd. omn. iud. num. 34.

21 Secundo nota quid sit spiritus, & capitur
multis modis, D. Aug. lib. de cogn. veræ vitę
col. 6. cir. med. serm. 43. col. 6. de verbis Do-
mini serm. 2. feriæ 2. Pentecostes, & lib. de
spir. & anima col. 6. circa med. D. Th. 1. par.
q. 41. art. 3. in fi. est nomen generale, & eius
appellatione venit anima quę nō habet cor-
pus, sed ad similitudinem corporis videtur,
& vulneratur prout in corpore, D. Aug. 4. de
anima, & eius origine, c. 17. vsque in fi. eius
originem ponit idem Aug. epist. 156. col. 2.
cir. med. & lib. de spir. & anima col. 24. circa
med. est res seipsam mouens, 2. Poster. 39.
Creatur à Deo, & quomodo, dixi in const.
post mundi machinam, & ponit D. August.
epist. 27. Magister sentent. lib. 2. dist. 18. ibi
quemadmodum. ipsam Philosophus compa-
rauit tabulæ rasæ, D. Thom. tract. de ente, &
essentia q. 11. col. 5. cir. med. Est vna licet ha
beat plures potentias, secundum Arist. 2. de
22 anima, habet enim potentiam sensitiuam,
nutritiuam, & intellectiuam, Bal. l. si vnus §.
quod in specie nu. 8. post princ. ff. de pactis,
memoria, intelligentia, & voluntas, est vna
animæ essentia, D. Th. vbi supra 1. par. q. 77.
art. 1. & concurrunt plures potentiæ tā spi-
rituales, quàm corporalęs, cum sint in confi
nio vtrorumque extremorū, ea. par. & quęst.
art. 2. in fi. & ibi probatur, vbi Caiet. diuersi-
ficatur per ordinē actus, & obiecta, ibidem
art. 3. & 4. & secundum diuersa sua officia di
uersimode nominatur, nā dum sentit, sensus
appellatur, dum ratione agit, dicitur ratio,
dum aliquid commemorat, mens nuncupa-
tur, dū cogitat, dicitur animus, Ant. de But.
c. vnico nu. 3. post med. de sacr. vnct. D. Aug.
vbi sup. de spiritu, & anima col. 12. post med.
33. in fi. & 34. in princ. & sic vna, eademq;
23 res diuersimode propter diuersos, & varios
effectus potest nuncupari, Abb. c. 2. nu. 14. in
fi. de ord. cogn. sed impone nomen quod vis,
secundum effectus iudicatē, idem Abb. c. quan
to cir. fi. de præsum. Habet multa mysteria,
& officia, & tamē est vna, sim. ponit Bal. l. ex
hoc, post nu. 15. de iust. & iure. Eius quantita
tē dicit D. Aug. retract. 1. c. 8. Huius ratio-
ne per viam suffragij mortuis opitulatur, c.
tempus 13. q. 2. c. cum marte in fi. de celeb.
Miss. quæ suffragia Ecclesiæ pro defunctis
sunt satisfactiones viuentium vice mortuo-
rum, D. Th. 3. par. de Sacra. q. 102. alias 71.
per tot. & 103. alias 72. art. 3. in fi. nā opera
viuentium valent defunctis ex charitate, &
intentione facientis, idem ad Corint. 13. ibi
alioquin col. 2. post princ. & in charitate de-
cedēs ipse, vel alter præcipit sibi fieri suffra-
gia, valēt defuncto, etiam quod illi per quos
fiūt essent in peccato, melius si essent in cha
ritate, idem vbi sup. d. par. 3. q. 102. alias 71.
art. 3.

art.3. Quomodo iuuant per modum suffra-
gij illi, & alijs, quolib.2.art.14. Sancta ergo,
& salubris est cogitatio pro defunctis ex-
orare, vt à peccatis soluātur, 2.Machab.12.
in fi. multa Luc.l.1.col.2.de ann.ciuil. Ani-
ma enim regitur à superiore, & illa regit in-
feriorē, illa superior solus Deus est, inferior
solum corpus, D. Aug. 6.de Musica col.10.
cir.fin. vnde relicta pro anima dicuntur ad
pias causas, Bal.l.similiter fere per tot.C.ad
15 leg.Falc. & dicitur actus pius qui principa-
liter tendit ad salutem animæ, idem Bal.l.1.
nu.16.comm.deleg. Quid si legetur pro pi-
ctura imaginum Sanctorum, vel meretrici,
vt seruet castitatem, Bald.l.eam quā nu.11.
cum add.ad eum C.de fideicom. & sic tertia
hæreditatis vt hic pro anima morientis ero-
gatur. quid si dentur decem vt erogētur pro
eius anima, an possint reuocari si ille non
16 vult, non si dantur simpliciter pro anima
sua, quia est donatio inter viuos, Bal.l.si hę-
res cir.med.de cond.cau.data. Curatores au
tem non possunt aliquid dare pro anima,
sed possunt soluere votum factum pro salu-
te domini recuperanda, Baldus l.ab agnato
ff.de curat.furiosi.

SVMMARIVM.

1 *Auxilio sicut mutuo omnia se iuuant, ita & officiales.*
2 *Volumus, legem esse ostendit.*
3 *Commoda ex possessione proueniunt.*
4 *Curia, dicitur à cura.*
5 *Iudex non impartitur officium ad vtilitatem priuatam nisi petatur.*
6 *Leges eadem in diuersis titulis ponuntur propter rerum cognitionem.*
7 *Glosæ eadem in diuersis locis de verbo ad verbum.*

1 IVSTITIARIOS] astra cæli
mutuo reguntur auxilio,
homini quoque duplices
manus, socias aures, ge-
minos oculos diuina tri-
buit prouidentia, ita nu-
trienda est concordia,
potissime magistratum in republica, vt ma-
gistratus, officiales, & præsides mutuū consi
lium, & auxilium pro gubernatione subie-
ctorum impendāt, Luc.l.fin.col.2.post med.
de re milit. nam iurisdictiones sunt inuicem
colligatæ, & confederatę, Bal.c.1, nu.11.cir.
med.de off ord. Ad eorum ergo inuidiā non
conuenit reuocare, si idem Imperator pro
suis commodis statuerit, inf.const.ad subie-
ctorum, videlicet quod ad requisitionem Se-
creti, seu Quæstoris, qui habet administra-
tionem cū libera, Affl.const.præced. nu.14.
officiales teneantur ei præstare auxilium, &
consilium, vt sup.const.Iustitiarios regionū,
& hic in tex.qui summat vt per Affl.& dicit
[IVSTITIARIOS] Principis, c.sed, nec cler.vel
mon. [CAMERARIOS] prouinciarū, vbi non
sunt Secreti, vt est Calabriæ, Frec.de subfeu.
lib.1.de off.Mag.Cam.nu.8.cir.fi. [CASTEL-
LANOS] & eorū seruientes, sup.const.Castel-
lanis. [ET BAIVLOS] Balliuos, c.pen.de im-
2 mun.eccl.in vj. [ESSE VOLVMVS] & sic osten
dit esse legem, Bal.de pace const.in ver.Im-
perialis nu.24. [SOLLICITOS] ansiosos, &
laboriosos, Nizol.in ver.sollicitus. [ET DE-
VOTOS] obedientes, Affl.const.Iustitiarios,
Camerarios. [VT VBI] .i.postquam, gl.fin.
l.1.ff.de reb.eorū, Bal.l.si Stichum §.1.ff.de
nouat. [NECESSE FVERIT] vtile fuerit, gl.
l.vnica de off.præf.præt. [PRO COMMODIS]
3 quæ ex possessione proueniunt, Pau.de Cast.
cons.366.in fi.1.vol.vel negocijs aliquibus,
4 d.const.Castellanis. [CVRIAE NOSTRAE]
quæ à cura dicitur, Affl.c.1.5.not.nu.14.de
cap.qui cur.vend. [PER DICTVM DE SE-
CRETIS] vel dohanæ Secretos, vt const.Iu-
stitiarios regionum [ET QVAESTORVM MA-
GISTROS] de quibus const.præcedēti. [VEL
OFFICIALES ALIOS FVERINT REQVISI-
5 TI] ita iudex ad vtilitatem priuatam nō te-
netur suum officium impartiri, nisi petatur,
Abb.c.fin.post nu.15.de rescrip. & in causis
debet iudex adhibere cōsilium sapientis, sed
non est necesse, Baldus l.3.de inge.& manu.
[CONSILIVM] consultor autem non habet
iurisdictionem, consilium nō transit in rem
iudicatam, nec ab eo appellatur, Bald.c.3.
nu.3.de off.deleg. & quando iudex teneatur
expectare consilium, num.4.& 5.& an possit
pronunciare prout in consilio, c.1. nu.4. de
off.leg. [ET AVXILIVM] etiam militare, l.1.
C.de off.præfe.Aug. l.2. C.de off. ciuil. iud.
[EISDEM DEBEANT] necesse habeāt, Aluar.
c.fin. ante num.1. de feu.dato inuicem leg.
commi. si possunt, alias non dicuntur negli-
gere, Bal.c.2.in fi post nu.5.de translat.prę l.
& iudicis negligentia quomodo probetur, in
c.significantibus, post num.4. de off.deleg.
[IMPARTIRI] vt facilis sit exactio rerum
publicarum, l.omnis C.de off.rect.prouinc.
Sed videtur, quòd ista sit eadem cū const.
Iustitiarios, Camerarios, Castellanos, & sue
cessinè superflua, cōtra §.quibus 1.const.C.
Dic, quòd propter rerum cognitionem,
6 eadem leges ponuntur sub diuersis titulis,
l.2. §.omnibus in ver. aut enim de vet.iure
enucl. vt l.mulieres de dign.lib.12, l.mulie-
res de incolis Ita.Liubemus nullam nauem,
vbi

Et propter rationem, atque scientiam, quæ sunt longe præstantiores sensibus, suspendit se à corpore quantum potest, & ea quę intus est libentius fruitur voluptate, animæ verò belluarum sunt sensus quibus vtuntur ad victum, voluptatemq; , & sunt magis corporibus affixæ, idem Aug. lib. de quantitate animæ col. 37. in fi. & 38. [IPSAE RES HAEREDITARIAE IN FISCI NOSTRI POSSESSIO-
18 NE] vel dominio, cum sit nomen verbale æquiuocum, & capitur pro repossessa, Ioan. And. c. si tibi nu. 4. de præb. in vj. [SERVENTVR] teneantur, & custodiantur, Niz. in ver. seruo. & est vniuersale quod quis teneat pro se, nam maledictus est qui sibi peiorem partem assumit, Bal. l. si paterfamilias post med, ff. de hæred. inst.

19 Videtur, quòd vbi non dantur hæredes, bona defuncti per loci diœcesanũ distribui inter pauperes, vel alijs pijs causis, nam est casus in quo succedit Christus, & non fiscus, Bal. auth. omnes peregrini num. 3. in fi. & 4. comm. de success. Clericus si decedit intestatus, succedit ecclesia, quandoque coniuncti, secundum distinctionem gl. 1. c. 2. de success. ab intest. vel ecclesia est hæres, not. c. 2. de pœnis. Prælatus duarum ecclesiarum cui acquirat, Bal. l. 1. §. cõmunis ff. de stipul. seruo. Vnde ista cõst. quatenus loquitur de thesauris, & clericis est correcta secũdum Affl. hic 1. not. & 1. q. post nu. 5. Nec fiscus succedit, nisi habuerit defunctus illa bona sub certa cõditione, vel fisco fuerint redititia, l. si quis presbyter, de Episc. & cler. Pecunia verò congregata ex prioratibus, seu alijs religiosis domibus non cedit prioribus, nec alijs prælatis, sed debet conuerti in vtilitatẽ monasterij, c. quanto, vbi Abb. 2. not. de off. ord.

20 Nota, quòd dicendo quæ spectant ad Secretum, vel Quæstorẽ, simul dicit non pertinere ad alios, sicut cum iudicatur rẽ meam esse, simul iudicatur tuam non esse, l. Pomponius §. sed & his ff. de procur. De isto officio Secreti, & quæ ad eum pertinent, & si debet vẽdi, est c. reg. 60. in primis officia Secretiæ, & eius substitutis, c. 62. itẽ prædicti Secreti 63. & 64. vbi Io. Ant. de Nigr. Portulani, & Magistri procuratores inquirunt mortacinia, excadẽtias, soluta mercede capiunt vascella etiam ab inuitis, possunt capere suspectum de extractione rerum prohibitarum, & thesauri inuenti fabricare processum, in c. reg. 66. prædicti Magistri procuratores, cũ tribus seq. Et si duæ causæ concurrunt, vna ad impediendum, altera ad oppositum, inspicitur causa impediens, Baldus l. 3. §. fin. ad Syllan. Et qui duabus auctoritatibus potest procedere, non cogitur alteram eligere, Spec. tit. de iurisd. omn. iud. num. 34.

21 Secundo nota quid sit spiritus, & capitur multis modis, D. Aug. lib. de cogn. veræ vitę col. 6. cir. med. serm. 43. col. 6. de verbis Domini serm. 2. feriæ 2. Pentecostes, & lib. de spir. & anima col. 6. circa med. D. Th. 1. par. q. 41. art. 3. in fi. est nomen generale, & eius appellatione venit anima quę nõ habet corpus, sed ad similitudinem corporis videtur, & vulneratur prout in corpore, D. Aug. 4. de anima, & eius origine, c. 17. vsque in fi. eius originem ponit idem Aug. epist. 156. col. 2. cir. med. & lib. de spir. & anima col. 24. circa med. est res seipsam mouens, 2. Poster. 39. Creatur à Deo, & quomodo, dixi in const. post mundi machinam, & ponit D. August. epist. 27. Magister sentent. lib. 2. dist. 18. ibi quemadmodum. ipsam Philosophus comparauit tabulæ rasæ, D. Thom. tract. de ente, & essentia q. 11. col. 5. cir. med. Est vna licet habeat plures potentias, secundum Arist. 2. de
22 anima, habet enim potentiam sensitiuam, nutritiuam, & intellectiuam, Bal. l. si vnus §. quod in specie nu. 8. post princ. ff. de pactis, memoria, intelligentia, & voluntas, est vna animæ essentia, D. Th. vbi supra 1. par. q. 77. art. 1. & concurrunt plures potentiæ tã spirituales, quàm corporales, cum sint in confinio vtrorumque extremorũ, ea. par. & quęst. art. 2. in fi. & ibi probatur, vbi Caiet. diuersificatur per ordinẽ actus, & obiecta, ibidem art. 3. & 4. & secundum diuersa sua officia diuersimode nominatur, nã dum sentit, sensus appellatur, dum ratione agit, dicitur ratio, dum aliquid commemorat, mens nuncupatur, dũ cogitat, dicitur animus, Ant. de But. c. vnico nu. 3. post med. de sacr. vnct. D. Aug. vbi sup. de spiritu, & anima col. 12. post med. 33. in fi. & 34. in princ. & sic vna, eademq;
23 res diuersimode propter diuersos, & varios effectus potest nuncupari, Abb. c. 2. nu. 14. in fi. de ord. cogn. sed impone nomen quod vis, secundum effectus iudicatũ, idem Abb. c. quanto cir. fi. de præsum. Habet multa mysteria, & officia, & tamẽ est vna, sim. ponit Bal. l. ex hoc, post nu. 15. de iust. & iure. Eius quantitatẽ dicit D. Aug. retract. 1. c. 8. Huius ratione per viam suffragij mortuis opitulatur, c. tempus 13. q. 2. c. cum marte in fi. de celeb. Miss. quæ suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt satisfactiones viuentium vice mortuorum, D. Th. 3. par. de Sacra. q. 102. alias 71. per tot. & 103. alias 72. art. 3. in fi. nã opera viuentium valent defunctis ex charitate, & intentione facientis, idem ad Corint. 13. ibi alioquin col. 2. post princ. & in charitate decedẽs ipse, vel alter præcipit sibi fieri suffragia, valẽt defuncto, etiam quod illi per quos fiũt essent in peccato, melius si essent in charitate, idem vbi sup. d. par. 3. q. 102. alias 71. art. 3.

art.3. Quomodo iuuant per modum suffra-
gij illi,& alijs,quolib.2.art.14.Sancta ergo,
& salubris est cogitatio pro defunctis ex-
orare,vt à peccatis soluãtur, 2.Machab.12.
in fi. multa Luc.l.1.col.2.de ann.ciuil. Ani-
ma enim regitur à superiore,& illa regit in-
feriorẽ, illa superior solus Deus est, inferior
solum corpus, D. Aug. 6.de Musica col.10.
cir.fin. vnde relicta pro anima dicuntur ad
pias causas,Bal.l.similiter fere per tot.C.ad
15 leg.Falc. & dicitur actus pius qui principa-
liter tendit ad salutem animæ,idem Bal.l.1.
nu.16.comm.deleg. Quid si legetur pro pi-
ctura imaginum Sanctorum, vel meretrici,
vt seruet castitatem,Bald.l.eam quã nu.11.
cum add.ad eum C.de fideicom. & sic tertia
hæreditatis vt hic pro anima morientis ero-
gatur. quid si dentur decem vt erogẽtur pro
eius anima, an possint reuocari si ille non
16 vult, non si dantur simpliciter pro anima
sua,quia est donatio inter viuos,Bal.l.si hę-
res cir.med.de cond.cau.data.Curatores au
tem non possunt aliquid dare pro anima,
sed possunt soluere votum factum pro salú-
te domini recuperanda, Baldus l.ab agnato
ff.de curat.furiosi.

SVMMARIVM.

1 *Auxilio sicut mutuo omnia se iuuãnt, ita & officiales.*
2 *Volumus, legem esse ostendit.*
3 *Commoda ex possessione proueniunt.*
4 *Curia, dicitur à cura.*
5 *Iudex non impartitur officium ad vtilitatem priuatam nisi petatur.*
6 *Leges eadem in diuersis titulis ponuntur propter rerum cognitionem.*
7 *Glosæ eadem in diuersis locis de verbo ad verbum.*

1 IVSTITIARIOS] astra cæli
mutuo reguntur auxilio,
homini quoque duplices
manus, socias aures, ge-
minos oculos diuina tri-
buit prouidentia, ita nu-
trienda est concordia,
potissime magistratum in republica,vt ma-
gistratus,officiales, & præsides mutuũ consi
lium, & auxilium pro gubernatione subie-
ctorum impendãt, Luc.l.fin.col.2.post med.
de re milit. nam iurisdictiones sunt inuicem
colligatæ,& confederatę,Bal.c.1.nu.11.cir.
med.de off ord. Ad eorum ergo inuidiã non
conuenit reuocare, si idem Imperator pro
suis commodis statuerit, inf.const.ad subie-
ctorum,videlicet quod ad requisitionem Se-
creti, seu Quæstoris, qui habet administra-
tionem cũ libera, Affl.const.præced. nu.14.
officiales teneantur ei præstare auxilium,&
consilium,vt sup.const.Iustitiarios regionũ,
& hic in tex.qui summat vt per Affl.& dicit
[IVSTITIARIOS] Principis,c.sed,ne cler.vel
mon. [CAMERARIOS] prouinciarũ,vbi non
sunt Secreti,vt est Calabriæ,Frec.de subfeu.
lib.1.de off.Mag.Cam.nu.8.cir.fi.[CASTEL-
LANOS]& eorũ seruientes,sup.const.Castel-
lanis. [ET BAIVLOS] Balliuos,c.pen.de im-
2 mun.eccl.in vj.[ESSE VOLVMVS]& sic osten
dit esse legem, Bal.de pace const.in ver.Im-
perialis nu.24. [SOLLICITOS] ansiosos, &
laboriosos,Nizol.in ver.sollicitus. [ET DE-
VOTOS] obedientes, Affl.const.Iustitiarios,
Camerarios. [VT VBI] .i.postquam, gl.fin.
l.1.ff.de reb.eorũ, Bal.l.si Stichum §.1.ff.de
nouat. [NECESSE FVERIT] vtile fuerit, gl.
l.vnica de off.præf.præt. [PRO COMMODIS]
3 quæ ex possessione proueniunt,Pau.de Cast.
cons.366.in fi.1.vol.vel negocijs aliquibus,
4 d.const.Castellanis. [CVRIAE NOSTRAE]
quæ à cura dicitur, Affl.c.1.5.not.nu.14.de
cap. qui cur.vend. [PER DICTVM DE SE-
CRETIS] vel dohanæ Secretos,vt const.Iu-
stitiarios regionum [ET QVAESTORVM MA-
GISTROS] de quibus const.præcedẽti. [VEL
OFFICIALES ALIOS FVERINT REQVISI-
5 TI] ita iudex ad vtilitatem priuatam nõ te-
netur suum officium impartiri,nisi petatur,
Abb.c.fin.post nu.15.de rescrip. & in causis
debet iudex adhibere cõsilium sapientis,sed
non est necesse, Baldus l.3.de inge.& manu.
[CONSILIVM] consultor autem non habet
iurisdictionem, consilium nõ transit in rem
iudicatam, nec ab eo appellatur, Bald.c.3.
nu.3.de off.deleg. & quando iudex teneatur
expectare consilium,num.4.& 5.& an possit
pronunciare prout in consilio, c.1. nu.4. de
off.leg. [ET AVXILIVM] etiam militare,l.1.
C.de off.præfe.Aug. l.2. C.de off. ciuil. iud.
[EISDEM DEBEANT] necesse habeãt, Aluar.
c.fin. ante num.1. de feu.dato inuicem leg.
commi. si possunt,alias non dicuntur negli-
gere,Bal.c.2.in fi post nu.5.de translat.prȩl.
& iudicis negligentia quomodo probetur,in
c.significantibus, post num.4. de off.deleg.
[IMPARTIRI] vt facilis sit exactio rerum
publicarum, l.omnis C.de off.rect.prouinc.
Sed videtur,quòd ista sit eadem cũ const.
Iustitiarios, Camerarios,Castellanos,& suc
cessiuè superflua, cõtra §.quibus 1.const.C.
Dic, quòd propter rerum cognitionem,
6 eadem leges ponuntur sub diuersis titulis,
l.2. §.omnibus in ver. aut enim de vet.iure
enucl. vt l.mulieres de dign.lib.12, l.mulie-
res de incolis Ita.l.iubemus nullam nauem,
vbi

vbi gl.de naui.non excuſ. & l.iubemus nullā nauem de ſacroſ.eccl. & l.qui ſub prætextu, eo.tit.de ſacroſ.eccl. quæ ſecūdum Bar.ibi, eſt eadem cum l.1.vbi glo.1.de collegiatis, lib.11.etiam l.ſi quis in conſcribendo, ſecundum glo.ibi de Epiſc.& cler.eſt eadem cum l.ſi quis in conſcribendo, C.de pactis l.additos C.de appell.eſt eadem, vt glo.ibi cum l. additos de Epiſc.aud.l.nemo, la ſeconda, eo. tit.de Epiſc.aud.vt gl.ibi, eſt eadem de verbo ad verbum cum l.nemo C. de poſtul. ita l.diem functo de off. aſſeſs. & l.diem functo locati. eodem modo iſta conſt.cum præced. Iuſtitiarios, ſup.de off.Mag.Cam.ita & glo.
7 reperies eaſdem in diuerſis locis poſitas de verbo ad verbum, glo.§.fin. auth.de ſanct. Epiſc.quæ ſecundum Bar.ibi, eſt in l.fin. vbi idem Bar.C.ſi contra ius, vel vtil.publ. & in l.1.in 1.rep.C.de edendo. non mirum ſi eadem quandoque ad diuerſos fines pluries dixiſſe comperies.

De præſtando ſacramento Baiulis, & Camerarijs.

SVMMARIVM.

1 *Iurant iudex, notarius, & poteſtates omnia ſecundum leges agere.*
2 *Iuramentum obligat in forma.*

DICTVM fuit de officio Baiulorum, & Camerariorū, & quia oportet eos in principio ſui officij iurare, vt
1 per Aff.hic, ſicut iudex iurat ſecundum leges iudicare, Abb.c.veniens nu.1. in fi.de iureiur. omnia ſecundum leges agere, auth præſides de Epiſc.aud. Notarij iurant exercere officium ſuum fideliter, gloſa clem.1.§.porro in ver.iurabūt, de hæreticis. & Poteſtates iurant ſeruare ſtatuta, quod iu
2 ramentum obligat in forma, Bal.l.non eſt nouum 1.rep.in fi.ff.de legi. ita Baiuli, & Camerarij, quorum iuramentum quid continere debeat videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Rex intendit bonum commune, & omnia reguntur ab eo.*
2 *Capitis corruptela infert ſiniſtram ſuſpicionem in membris.*
3 *Puritas animi proximo, conſcientia nobis, & fides Deo debetur.*
4 *Officiales ſtrictè, qui habent iuriſdictionem, & coram eis fiunt acta.*
5 *Maximè, abundat, & idem denotat in caſu contrario.*
6 *Turpis eſt pars, quæ non ſuo congruit vniuerſo.*
7 *Pœnis coercetur, qui præmijs non ducitur ad iuris obſeruantiam.*
8 *Aculei pœnæ, alibi vigores dicuntur.*
9 *Camerariorum electio debet cum prudentia fieri, quia quandoque mali ſunt.*
10 *Bagliuia conſiſtit in redditibus, & iuriſdictione.*
11 *Iuratur ex conſuetudine ſuper quolibet libro.*
12 *Purè, abſolutè, ſine aliqua cōditione.*
13 *Odium duplex.*
14 *Metus habet in ſe iniuriam, & datur actio iniuriarum.*
15 *Iuſtitiam colere ſummum bonum in bonis eſt.*
16 *Leges, & conſuetudines ſunt ſeruandæ, quid ſi non ſunt, vel concurrunt, & quomodo non exemplis, ſed conſuetudine iudicatur.*
17 *Demum, eſt taxatiuũ, & ſignificatī modum.*
18 *Legum Longobardorum conditores, & earum vſus in certis locis.*
19 *Populi duo in vno caſtro, & vtero eſſe poſſunt.*
20 *Statuti in caſu difficultatis recurritur ad granum ſalis iuris.*
21 *Alienationes fiunt multis modis, & omnes prohibitæ.*
22 *Occupare, in bonam, & malā partem.*
23 *Pœnæ, & mulctæ inter ſe differunt.*
24 *Cauſa cognoſcitur per probationem.*
25 *Honoris plus defertur veſtibus, quàm virtutibus, plus venuſtati, quàm honeſtati.*
26 *Præter, incluſiuè & excluſiuè.*
27 *Tributum capitibus, vectigal prædijs imponitur.*
28 *Vectigalia ſoluuntur iuxta ſolitum.*
29 *Ius ciuile in cauſis ordinandis, & decidendis attenditur, ſi non obſtant canones.*
30 *Receſſus omnis à iure communi eſt odioſus.*

31 *Iuris*

31 *Iuris ordine est iudicandum.*
32 *Lex diuina, verba noui, & veteris testamēti, & auctoritates Sanctorum, & exempla Principum allegantur ad decisionem causarum.*
33 *Iudex potest moueri ex causa non allegata per partes.*
34 *Defendēs se, semper absolui desiderat.*
35 *Officium duorū personā repraesentat.*
36 *Infamem sustinere in dignitate est peccatum.*
37 *Bonorum mixtura optima.*
38 *Imperator voluntate purus, malo non consentiens, ita & ministri eius.*

VRITATEM] primus Princeps in ciuitatibus necessarius est, qui habet actionem propriā nobilissimā actionum, omnes alij iuuant se ad inuicē in regendo ciuitatem, & ponnnt actiones suas consequentes actionem primi Principis, Auer. ad Arist. 12. Met. 3. ibi, idest.
1 Ita Rex, quia intendit bonum commune totius regni, mouet suo imperio singulos praepositos ciuitatū, qui in singulis ciuitatibus curā regiminis impēdunt, D. Th. 1. par. q. 82. art. 4. Membra enim ordinantē à capite, Abb. c. fin. nu. 4. cir. princ. de procu. Bal. c. edoceri post nu. 9. de rescriptis. Vnde languescente capite, facile reliqua corporis membra inficiuntur, & languor si non fuit curatus in capite, morbus totū corpus inuadit, sic totius familiae status mutatur, si quod requiritur in corpore, non inuenitur in capite, Spec. tit. de
2 inquisitione §. 3. nu. 4. in fi. ideo oritur sinistra suspicio contra membra ex corrupta capitis, Abb. c. cū I. & A. 4. not. de sent. & re iud. nam tales Iustitiarij, & Capitanei esse praesumuntur quales sunt illi quos in sua familiaritate admittunt, cū non debeant tales familiaritate fouere, sed potius vltione cōprimere, vel curare, quod culpa careāt, adeo quod qui familiam suā male regit, praesumitur quod deterius regat alienā, Gram. c. reg. remedia studiose. & Apost. 1. ad Tim. 3. Si domui suae praeesse nescit, quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit? tamen sicut populus, ita & Sacerdos, sicut seruus, ita & dominus eius. Esaias 24. Propterea Imperator puritatem quā ipse sectatur, requirit in eius officialibus, mandando quod iurent, vt in tex. qui summatur, & diuiditur vt per Affl. & dicit [PVRITATEM] animi, D. Aug. epist.
3 189. in fi. quam debemus proximo, conscientiam verò nobis, fidem autem Deo, secundum B. Bernardum ad Eugenium, quem refert Bal. in rub. col fin. cir. med. ff. de iureiur. [QVAM NOS] de se loquitur in plurali, gl. 2. l. in conditione de cond. furt. [IPSI SECTAMVR] puris, & liberis mentibus, sine prauitate, inde pura lex, quae sine malitia est, & dolo, Bal. quaest. de scismate par. 1. num. 16. Sic praelatorum voluntas est inferiorum regula, inquantum conformatur Deo in praecipiendo subditis, addit. ad D. Thom. 1. 2. quaest. 19. art. 4. ibi coroil. [AB OFFICIALIBVS NOSTRIS] omnibus deseruientibus publieis, quàm priuatorum vtilitatibus. [IN
4 IVDICIIS MAXIME] ab ijs maxime qui iurisdictionem exercent, coram quibus fiunt acta, & strictè dicuntur officiales, l. fern. quae sint regalia, in ver. ad iustitiam expedien-
5 dam, post num. 67. & dictio maxime, abundat, Abb. c. fin. post num. 6. de concess. praeb. & c. 1. num. 17. post med. de libe. obla. & ex proprio significatu denotat idē in casu contrario, Abbas c. cum contingat, num. 6. in princ. de foro compet. [PRAESTOLAMVR] in Threnis Hierem. 3. & dicitur à praesto, & fine, quasi sine mora quaerimus, Afflict. hic
6 2. not. Nam turpis est pars, quae suo non congruit vniuerso, c. fin. de sponsa duorum, D. August. 3. confess. c. 8. cum non liceat à capite membra recedere, c. cum non liceat de praescript. vnde à patrefamilias dependet ordo domus, qui continetur sub ordine ciuitatis, qui procedit à ciuitatis rectore, cum & hic contineatur sub ordine Regis, à quo totum regnum ordinatur, D. Thom. 1. parte quaest. 105. art. 6. sed quae instituit obseruanda à suis familiaribus, & ministris ad ea caeteri non obligantur, 1. 2. quaest. 98. art. 5. [ET VT IN POENAM EORVM QVI
7 CONTRAFECERINT] nam poenis coercentur, qui non possunt per praemia duci ad iuris obseruantiam, Zab. clem. fiu. in princ. 3. not. de poenis. [VLTIONIS DIVINAE IVDICIVM] iustum, glo. l. si quis res in ver. iudicium de inuasionibus in Longobard. vel vt executores quodammodo diuinae prouidentiae, supra const. post mundi machinam. [NOSTRAS INDIGNATIONIS] alibi indignationis aculeis, supra constit. inconsutilem in fi. & solam duritiem continent, Bald. l. beneficium 1. repet. num. 3. iu fi. ff. de const. Princip. [ACVLEIS] l. fin. circa fin. de sum. Trin. l. potioris C. de officio rect. prouinc.
8 idest poenis, l. 1. vbi glo. vt intra cer. temp. quaest. crim. term. in epist. liquet, d. tit. de sum. Trin. Gram. hic post nu. 2. alibi aeu'ci, idest vigores, l. Manichaeos in glo. de haeret. [AGGREGEMVS] diuinę cōiungimus vltioni, sup. const. vsurariorum. [PRAESENTI LEGE SANCIMVS] quod est verbū Imperatorum,

Iſer.conſt.feudales dom.Loth.Imp.in prine.
[VT OMNES CAMERARII]in quorũ electio-
9 ne debet prudenter agi, quia ad inſtar iudi-
cum ſemper conſueuerunt furari decimam
partẽ. Bal.l.1. 3.not.quod cuiuſq; vni.nom.
[ET BAIVLI] Balliui,c.vt officiũ §.fin.in fi.
de hæreticis in vj.[PRIVSQVAM]antequam,
Niz.in ver.priuſquam.[IN GABELLAM,VEL
CREDENTIAM]ſup.conſt.officiorum,vbi di-
xi, & Affl.hic 3.not. [BAIVLATIONES NO-
STRAS, QVAS ADMINISTRANDAS SVSCE-
PERINT] emendo, vel capiendo ad extaleũ,
10 conſiſtunt in redditibus, & cum vniuerſitate
tranſit iuriſdictio, Affl.conſt.ſeq. 2.not.& in
conſt.Baiuli locorum,1.not.[TACTIS COR-
PORALITER]corporali præſtito iuramento,
c.is qui de electio. in vj. [SACROSANCTIS
EVANGELIIS] l.1. C.ſi aduer.vind.l.3.in fi.
11 C.ſi minor ſe maio.diſsi. ſed conſuetudo in-
duxit vt fiat ſuper quolibet libro, §.1.in gl.
3. auth.vt iuſiur.quod præſt. ab his, Affl.hic
4.not. dixi latè cum Iſer. §.item ſacraniẽta
puberum de pace iura.firm. [IN PVBLICO]
quia publico fit præiudicium ſi colluditur,
gl.l.eũ qui §.in popularibus in ver.per col-
luſionem ff.de iureiur. [CORPORALIA] per
tactum ſcripturæ,vt ſup. [SVBEANT SACRA-
12 MENTA,QVOD PVRE] abſolutè,Bal.l.quæ li-
beris de vulg.& pupill. ſine extranea condi-
tione,idem Bal.l.fin.§.Titius cir.med.& fin.
eo.tit.de vulg.& pupill.[ET SINE FRAVDE]
quam iudex in ſuis actis nõ debet adhibere,
Affl.hic 5.not.[NON AMORE] cap.quatuor,
13 11.q.3. [NON ODIO] quod duplex eſt,Abb.
c.quoties nu.4.de teſt. [NON PRECE] quia
quod præcipitur,imperatur,& ſi non fit,pœ-
nam habet,Io.And.c.1.nu.4.in fi.de appell.
in vj. [NON PRETIO] quia indigniſsimum
eſt, ſacratiſsimũ iuſtitiæ miniſterium pretij
venalitate mercari,vt conſt.ſeq. [NEC TI-
14 MORE] nam metus habet in ſe iniuriã, & ex
eo oritur actio iniuriarum, Bal.l.ſi cum ex-
ceptione §.2. quod metus cau. [OMNIBVS
CONQVERENTIBVS, ABSQVE PERSONARVM
EXCEPTIONE] quarum diſcretio in iudicio
haberi non debet, inf.conſt.ſpeciale quodã.
[PROMPTO ZELO] ſup.cõſt.nõ ſine zelo,ſiue
animo, Abb.c.quia propter nu.10.cir.med,
& in fi.de elect. [IVSTITIAM MINISTRARE
CVRARVNT] nã ſicut Rex operatur per Bal-
liuum,ita Balliuus operatur per Regẽ, quia
virtus Regis facit quod actio Balliui conſe-
quat effectũ, D.Th.1.par.q.36.art.3.& ſicut
in rebus naturalibus humanis, & Angelicis
poteſtas particularis gubernat, & regitur à
poteſtate vniuerſali,ita poteſtas Balliui gu-
bernat à poteſtate Regis,ea.par.q.110.ar.1.
15 ſummum enim bonum eſt iuſtitiã colere in
rebus,c.ſi ſeculi 12.quæſt.1.[ET SECVNDVM
CONSTITVTIONES NOSTRAS] ſup.conſt.vt
vniuerſis,quæ ius cõmune dicũtur in regno.
Iſer.§.nec dominus feudi nu.51.circa fin. de
prohib.feu.alie.per Fre.Gram.hic nu.2.[ET
IN DEFECTV EARVM SECVNDVM]l.& elegã-
ter cir.fin.princ.de dolo malo. [CONSVETV-
DINES APPROBATAS] loci, vbi ſunt ambæ
partes, Bal.in 6.extra de conſuet.poſt nu.9.
& ſic Præſes prouinciæ ſicut tenet obſeruare
16 leges ſcriptas,ita & conſuetudines locorum
tam in ciuilibus,quàm in criminalibus,Bal.
l.1.quæ ſit longa conſue.& quot ſentẽtiæ in-
ducant conſuetudinẽ,& tunc non exemplis,
ſed cõſuetudine iudicatur, & quot actus re-
quirantur, Bal.rub.& l.1.nu.2.eo.tit.quæ ſit
longa conſue.Et ſic primo debet attendi ius
commune,quod ſi nihil diſponit, attenditur
conſuetudo generalis,vel ſpecialis illius lo-
ci,& ea deficiente,recurritur ad cõſuetudinẽ
vicinorũ,& ſi eſt deformis,attenditur minus
nociua, & omnibus deficientibus dic vt per
Abb.c.cũ olim nu.7.de conſue.ſi cõſtitutio,
& conſuetudo concurrunt,& conſuetudo eſt
tanti tẽporis,cuius memoria non ſit in con-
trarium,debet iudicari ſecundũ conſuetudi-
nem, Gram.hic nu.7.& conſt.cũ circa nu.4.
Quando conſuetudo vincit legẽ, & econtra,
Nic.de Nyſſe tract.5.par.1.port.2.q.6. [AC
17 DEMVM] quæ eſt taxatiua, & ſignificat mo-
dum, Bal.conſ.208.nu.2.vol.4. [SECVNDVM
IVRA COMMVNIA LONGOBARDA]quę Reges
ſtatuerũt,qui Longobardi vocabant.i.Apu-
li,& ſic dicebantur,quia longas,vel magnas
barbas habebant.Sunt inferioris Germanię
populi,vel Pannones,ſecũdum quoſdã,ij per
ducẽtos & quatuor annos ferè totã Italiam
occupauerunt, tandẽ à Gallis ſub Rege Ca-
rolo expulſi ſunt.index ad comm.Cęſaris in
18 ver.Longobardos. Quorũ leges non ſunt le-
ges,nec rationes,& receſſerũt ab aula,vel nõ
eſt de eis curandũ,niſi vbi eis vtuntur ſecun-
dum loci conſuetudinem, Bal.auth.dos data
nu.3.in fi.de don.ante nup.& l.ſi inuita in fi.
C.de nupt.Et ſic appellatione iuris cõmunis
venit Longobardorũ. An obſeruetur ab om-
nibus: quis fuit auctor,& compilator:& vbi
ſeruatur,allegãt pro legibus,ſed non vtimur
in maleficijs,Gram.hic nu.4.8.& 9. Neapo-
li, & Auerſæ non vtitur, Iſer.hic,& Affl.quæ
ſint regal.in ver.bona vacantia nu.12. in fi.
Salerni quidam viuunt iure Romano, aliqui
iure Lõgobardo,Iſer.hic. In multis locis re-
gni Siciliæ ſeruatur, ordinatione Ludouici
Imperatoris fuerunt aliqua addita, & detra
cta, & voluit ſuas conſtitutiones ſeruari, &
illis deficientibus,ius Longobardorũ, Boer.
in præfat.ad Longob.col.20.adhuc ſeruatur
in multis regionibus, Ant.de Butr.c.fin.cir.
med.de ſer.non ord.in dubio hoc vtimur in

regno,

regno, Affl.hic nu.8.cir.fin. Peruus conf.14.
col.2.circa med. Neapoli,& Auersæ viuitur
iure Francorum, Affl.§.præterea ducatus,
nu.14. de prohib.feu.alien. per Fred. & hoc
iure vtimur, l.hoc iure ff. de euictio. quod
apertissimum, & pene notũ est omnibus, l.2.
de his qui chartã falsam scripserunt in Lon-
19 gob. nec est absonum, nã in eodem ambitu
murorum, & castro possunt esse duo populi,
Bal.l.1.§.fin.& 2.rep.in fi.de rei vend.immo
in eodẽ vtero duæ gentes,& populi, Gen.25.
alibi in Longobarda dicit liber in quo con-
tinentur leges quas fecerunt Longobardi,
Abb.c.Raynuntius nu.25.circa fin.de testa.
qui quanto tempore durauerunt, & gestis
eorũ. Affl.hic remissiuè nu.9.cir.fin.[VIOBA-
RICET ET ROMANA] quarũ non est vilis au-
ctoritas, c.1.de feu cog.[PROVT QVALITAS
IVDICANTIVM EXIGERIT IVDICABVNT]
sententialiter terminabũt, sup.const.officio-
rum sententiã in alterũ loquendo proferent,
D.Th. 3.par.de Sacra.q.120. alias 80.art.1.
& sic debent iudicare secundũ iura Romana
condita antequã hoc regnum esset Ecclesię,
Gram.hic nu.2.post med.secundũ consuetu-
dinem litigantium, nõ suam, Abb.c.ecclesiæ
Sanctæ Mariæ 2.rep.nu.41.& 44.de const.&
20 si de statuto, vel eius mẽte dubitetur, recur-
ritur ad granũ salis iuris ciuilis ne marce-
scat. Bald.l.omnes populi nu.22.cir.med.de
iust.& iure.[CVRIAE NOSTRAE DEMANIA]
iurabunt etiam quod demania, vel dominia,
inf.const.dignum.[ET IVRA] potestates, quę
pro eodem ponuntur, l.1.in ver.ius, ad leg.
Falc. [QVAELIBET ILLAESA SERVABVNT]
vnde boni Præsides ante omnia debent intẽ-
dere iustis exactionibus, Affl.hic 7.not.post
princ. quia redditus regni necessitatibus pu
blicis frequentissimè deputãtur, l.fin.de pri-
uileg.dom.Aug.vt maior erogatio euitetur,
l.iubemus,la prima,de erog.mil.anno. [ET
QVOD IPSA NON NEGLIGANT] non despi-
ciãt, sed curabũt, Arch.c.si custos cir.princ.
27.q.1.[NEC IN ALIOS VLLO ALIENATIO-
NIS] quæ multis modis fit, & omnes prohi-
bentur, Arch.c.Apostolicos in princ.12.q.2.
[VEL LOCATIONIS TITVLO TRANSFE-
RANT] sed in casu locationis seruetur const.
si quando inf.de off.mag.procu.curiæ. [NEC
22 PER SE OCCVPAVERVNT] distrahendo, & ponit
in malam partẽ, Io.And.c.quia, post nu.3.de
electi.in vj.[AVT OCCVPARI PERMITTANT]
nã paris sunt malum facere, vel procurare
quod fiat, Luc.l.2.post princ.de tyron.[SED
OCCVPATA, ET DETENTA AB ALIIS] si re-
cuperare non poterunt, quamcitius possunt,
c.1.de nulla for.fidel. [NOSTRAE CVRIAE
NVNCIABVNT] vt recuperare possimus, quia
defectũ in iure nostro perpeti nõ possumus,

inf.const.sponte in fi.[ILLVD ETIAM IN SA-
CRAMENTO BAIVLORVM EXPRESSVM] eo
quod plus timeri solet expressum, quã taci-
tum, & plerunque fit in contractibus causa
tollẽdę dubitationis, Azo in sum.C.de hære.
vel act.vẽd.[INSERENDVM ESSE VOLVMVS]
voluntatem habemus, Niz.in ver.volo. [VT
23 POENAS, SEV MVLTAS] quæ inter se differũt,
Spec.tit.de sent.§.2. cum add.ad eum l.vnic.
in gl.2.si quis ius dic.nõ obtemp.[NOSTRIS
CONSTITVTIONIBVS COMPREHENSAS] quę
faciunt sapientem quem culpa ostendit insi-
pientẽ, Paris de synd.in ver.iudex c.2,nu.38.
quia vexatio tribuit intellectum, inf.const.
humanitate cir.fin. [AB HIS QVI IN EAS
INCIDERINT] legum præceptis non obtem-
perãdo, l.sanctio legum ff.de pœnis.[PROVT
AD EORVM OFFICIVM, SEV COGNITIONEM
24 CAVSAE] probationem, nam per illã fit cau-
sæ cognitio, Bal.l.1.nu.2.in fi. quæ sit longa
consuet. [PERTINERE NOSCVNTVR] vel se-
cundum ius suæ potestati cõmissum iurisdi-
ctionẽ suam pœnali iudicio defendere, l.vn.
vbi gl.2.ff.si quis ius dic.non obtemp.impo-
nendo mulctam secundũ interesse, Bal.l.2.in
1.reper. 6. not. si quis in ius voc. non ierit.
[NVLLI HONORI OMNINO, ET GRATIAE
25 DEFERENTES] licet plus honoris deferatur
vestibus, quàm virtutibus, plus venustati,
quã honestati, Luc.l.vn post princ.de colleg.
& chartop. vel gratior erat, & sperabat ha-
bere dignitatem, c.l.cum quidam §.diuus in
ver.gratior ff.de vsuris. [ET SINE DIMI-
NVTIONE REQVIRANT, ET RECIPIANT
REQVISITA] alias quidquid gratiosè dimi-
serint de bonis ipsorum, proculdubio exige-
mus, sup.cõst.si quis in posterum in fi.si mi-
nime exegerint, inf.const.Baiuli locorũ in fi.
[NEC A PARTIBVS] in iudicio litigãtibus,
26 inf.const.partes.[PRAETER] quæ stat inclu-
siuè, quandoq, exclusiuè, Spec.tit.de dispens.
§.10.post nu.13.cũ add.in ver. Papam, Bal.
l.1.2.not.si quis cautio. [SVBSCRIPTIONES
SENTENTIARVM] vel pro iudicaturis, & sub-
scriptionibus, inf.const.cum circa. [INFRA-
SCRIPTA QVANTITATE TAXATAS, NON
PLVS RECIPIANT] facta de soluto quieta-
tione particulari, & non generali, Bal.l.quid
ergo §.contrarium, de contra. tute. actio.
[NISI] quæ excipit, quandoque non, Bal.ad
Spec. tit. de sponsal. [QVOD EST NOSTRA
CONSTITVTIONE PROVISVM] vt in aduoca-
to, secundum gl.& Affl.hic 9.not. [ET IVRA
PRAEDICTA] & infrascripta [FACIVNT GA-
BELLOTOS SVOS] qui gabellas exigunt, sup.
72 const.auctoritatem, eu tributum capitibus,
vectigal prædijs imponatur, glo.l.2.§.fin.in
ver. tributum, ff.de hæred. vel actio. vend.
[QVOD NIL VLTRA VETEREM FORMAM]

quia

quia vectigalia soluuntur iuxta solitū, Iser.
28 c.si verò violator §.hæreditatem in fi.de pa
ce tenen. [ET NOSTRA STATVTA REQVI-
RVNT] nam quædā sunt iura vetera, quædam
noua, Iser.sup.const.quāto. [VEL AB ALIIS
EXTORQVENTVR] per extorsionē exigebunt,
c.ad nostram, lo terzo, & c.petitio nostra de
iureiur. [NISI QVOD EIS CONSTITVTIO
REGNI, ET NOSTRA PERMISERIT] inf.cōst.
Magistros fundicarios, & si plus exigūt, pœ-
na arbitraria puniuntur, Affl.hic vlt.not.

Sed videtur, quòd in causis instruendis,
29 ordinandis, & decidendis attendatur ius ci-
uile, si canones non obuiant, Abb.c.2.in 2.
not. de testi. c.quidquid per nouale 1.not.de
verb.sign. Vltra quod omnis recessus à iure
30 cōmuni sit odiosus, Abb.c.cum dilecti, post
num. 5. de donat. & quod leges Longobar-
dorum non sunt allegandæ, Bal.in c.transla-
to, in princ.de constitutio.

Dic, quòd debet iudicari secundum iura,
Paris de synd. in ver. iudicare, c. 1. in princ,
& secundum iuris ordinem, de quo hic, con-
suetudo enim specialis vincit legem in loco
in quo est, gl.l.item quod cuiusque vni, nom.
Et si aliquando leges Longobardæ allegant,
procedit ex consuetudine, vel ratione natu-
rali, Bal.d.c.translato. Et quod de iudice di-
citur, idem in arbitro, Bald.l.qualem 1.rep.
post med.de arbitris. Et iudex appellationis
an pronunciabit secūdum ius commune, vel
consuetudinarium, Spec.tit.de appell. §.10.
in fi. Leges, & canones an debeant seruari in
vtroque foro, Abb.c.1.nu.5. & seq. de noui
operis nunciat.

Nota, quòd iuris ordine est iudicandum
31 Io.Faber §.ex non scripto in fi. de iure nat.
gent. & ciui. Gram.d.const.cum circa nu.5.
in fi. licet prima iustitia sit æquitas, secunda
sit positiua, gl. 1.l.fin.de publicia. Modus ve-
rò viuendi iure speciali introductus potest
sperni, & eligi alia via, Bald.l.quod fauore
post num.1.C.de legi. Vltra quod exemplis
Principis iudicari potest, Abb.c.verū, nu.2.
de iureiur. exempla Principis, & veteris te-
stamenti possunt allegari, Abb.c.2, in 1.not.
de præsumpt. licitè recurritur ad nouum, &
32 vetus testamentum. Abb.c.per venerabilem
nu.14.qui filij sint leg.c.qualiter, & quando,
1.not.de accus. ita & lex diuina potest alle-
gari in decisione causarum, Abb.c.cum cau-
sam num.5. de elect.c.1.4.not.de off.deleg.
c.in omni 2.not, & c.licet num.2, de testib.
verba Euangelij, idē Abb.c.2. 1.not.de regu-
laris. prouerbia, Abb.c.2.nu.18.de translat.
Episc. & c.2. post nu.19. de translat.prælat.
& lege deficiente potest allegari ratio natu-
ralis, Abb c.in Genesi nu.3.de elect.c.secun-
do regularis.vlt.not.nu.8.de appell. auctori-
tates Sanctorum multum valent, etiā quod
nō fuerint Romani Pontifices, in c.cum sint
1.not. c.tua, post nu.5.& 6. de decimis c.2.
nu.4.de conuer.coniug. & possunt allegari,
idem Abb.c.cum Apostolica, de his quæ fiūt
à prælat. c.certificari num.3. de sepulturis.
33 Et potest iudex moueri ex causa non cogni-
ta, nec allegata à partibus, Abb.c.2.nu.4.de
præsumpt. & ab eo quod sibi est notorium,
licet nō fuerit in actis probatum, Abb.c.du-
34 dum num.6.de elect. qui autem se defendit,
semper absolui desiderat, Bald. l.sed & hæ,
§.præter in fi.ff.de procur. Vltimo rescriptū
Principis imitatur ius cōmune, in similibus
Bal.l.ex facto, post princ.de vulg.& pupill.
35 Secundo nota, quòd officium repræsentat
personā duorum, Bal.l.filius 1.rep.in princ.
36 de his, qui sunt sui, vel alie.iur. Vnde pecca-
tū est substinere infamem in dignitate, Spec.
tit.de positio.§.7.nu.40.cir.fi. nā non potest
iustitia cum scelerato habere commercium,
37 c.forus in fi. de verb.sign. sed bonorum est
mixtura optima, c.nouit in fi.12.dist. Abb.
c.cum dilecti nu.12.circa fin.de accus. vnde
non sufficit fieri per quemlibet, Bald.l.si se-
38 quens ad Syll. sed sicut Imperator est puræ
voluntatis, malo non consentiens, Affl.hic
1.not. ita debent esse & officiales eius, quia
qualis est Princeps, ita & ministri eius, Iser.
§.similiter, lo vltimo, nu.27. cir.med.de cap.
qui cur.vend.

SVMMARIVM.

1 *Officia dum conferuntur, quæ conside-rantur.*
2 *Officij emptor præsumitur omnia ma-la facere.*
3 *Verba imperatiui modi important ne-cessitatem, quandoque consilium.*
4 *Iurisdictio ciuilis vbi agitur de com-modo pecuniario.*
5 *Mixtum imperium quotuplex, & vnde dicatur mixtum.*
6 *Vendi quod est in libera voluntate, si est turpe, multo magis si vendi-tur quod est in necessitate.*
7 *Sententia lata mediante pecunia non tenet.*
8 *Baiulatio vltra redditus habet iuris-dictionem, & eius exercitium.*
9 *Vniuersitatis maior est caput, & ipse iurat pro causis vniuersitatis.*
10 *Tantummodo, est dictio negatiua.*
11 *Suspectum facit, qui patet id quod latet.*

12 Offi-

12 *Officium recipit extensionem respectu territorij, non causarum.*
13 *Feuda vniuntur vt faciant vnum militem.*
14 *Iudex debet sedere vbi requiritur causa cognitio.*
15 *Iudicium multas moras habet.*
16 *Iudex si tenetur aliquid facere, intelligitur dummodo petatur.*
17 *Reuelatio diuina quandoque instruit quid agendum.*
18 *Vniuersitatis regimen quoad statum debet esse penes nobiles, quoad negotia apud diuites, qui debent seruare concordiam, num. 32.*
19 *Salarium an debeatur actuario, assessori, & arbitris.*
20 *Concedimus, & donamus, sunt verba generalia.*
21 *Notarij actorum habent officium necessarium etiam non rogati.*
22 *Pignus à pugno, quem solus iudicis iussus facit.*
23 *Expedit sæpe vni, quod non expedit alteri.*
24 *Alioquin, aduersatur praecedentibus, & includit contrarium.*
25 *Officium non acceptans, coercetur multis modis.*
26 *Honores propter publicam vtilitatem etiam inuitis conferantur.*
27 *Etiam, includit positum ante.*
28 *Sacramentum vulgares dicunt esse peius quod est in dimo.*
29 *Secundum, limitat & restringit.*
30 *Negotia aliena agere nemo compellitur.*
31 *Potestas est publici iuris, et nemo eam potest renunciare.*
33 *Inuiti præsumuntur, si non probetur consentisse.*
34 *Iudex supplet parte absente.*

1

AGISTRI CAMERARII] tria per ordinem in quolibet officio considerãtur, electio, acceptatio, & officij ingressio, Bal. l. Publius Menius de cõd. & demõst. c cum accessissent, nu. 10. in fi. de const. In electione debet fieri scrutinium, de quo inf. const. iudices vbique locorum. Et triplex est collatio, plena, semiplena, & perfunctoria, Bal. c. in Genesi, post nu.
2 9. de elect. Sed qui emit, præsumitur omnia mala facere, Paris de synd. in ver. officialis, c. 3. nu. 2. Electus cogitur ad acceptandum, sicut & ambasciatã, & inuitus ex domo extrahitur, Ang. l. si quis decurio. & l. ex omnibus de decur. lib. 10. & si fugit durante officio, reuocatur, & omnes sumptus prorinus refundere debet, l. Circesium, vbi Bal. eo. tit. de decurio. Ingreditur autem officium per iuramentum in manu superioris, alias administrare non posset, dixi sup. const. inter cætera, in princ. de præst. sacram. & in secundo casu renitentiæ additur hic modus compellendi, vt in textu, qui diuiditur vt per Affl. & summatur vt per illum, & dicit [MAGISTRI CAMERARII] siue massarij, qui retinent pecuniam, Bal. l. 1. 3. not. & §. fin. 2. not. quod cũ iusque vni. nom. [QVI PER QVORVMLIBET PRAESIDATVM] siue Iustitiariatũ, inf. const. occupatis nobis. [REGIONES] vel prouincias, Niz. in ver. regio. [AMODO] post præsentem constitutionem, sup. constit. cum satis. [STATVENTVR] decernentur, vel constituen-
3 tur, Nizol. in ver. statuo. [NON VENDANT] quæ cũ sint imperatiui modi important necessitatẽ, quandoque consiliũ, Abb. c. magnæ nu. 4. de voto, & voti redemp. [BAIVLORVM OFFICIA] quæ vendi nõ possunt, Gram. inf. cõst. sæpe nu. 2. [QVAE AD ADMINISTRANDAM IVSTITIAM PERTINENT] quæ quare non debeant vendi, Affl. hic nu. 5. circa med. [IN] .i. pro, gl. 1. l. 1. ff de cond. furt. l. in modicijs ff. de contra. empt. [AVDIENDIS, ET DIFFINIENDIS] terminandis, vt sup const. officiorũ. [QVAESTIONIBVS] causis, l. licet C. de procur. [QVANTVM AD EOS COGNI-
4 TIO] plena, l. nec quidquã §. 1. ff. de off. procons. [EX IVRISDICTIONE] ciuili eorũ qui agunt de pecuniario commodo, Spec. tit. de iurisd. om. iud. nu. 24. in fi. [VEL MIXTO IM-
5 PERIO] quod potestas est media, & per eum quæ sunt iurisdictionis mediæ explicatur, & dicitur mixtum, quasi ex iurisdictione, & mero imperio, Spec. vbi sup. num. 10. [PARTIVM] nam mixtum imperium aliud voluntarium, & aliud contentiosum, aliud partim capit à voluntario, & partim à contentioso, Bal. l. si in aliquam 2. rep. §. cum plenissimã, post princ. ff. de off. procons. & leg. [SEV] quę dictio auget, Archid. c. fin. post princ. 5. dist. [VETERIBVS LEGIBVS] ad differentiã istarũ, sicut noua lex dicitur, quæ est facta post legẽ duodecim tabularũ, Bal. l. vn. in princ. de cond ex lege. [ET NOSTRIS CONSTITVTIONIBVS DEMANDATVR] delegatur, glo. 1. l. à iudice, C. de iudicijs. [INDIGNVM] c. fin. de reg. iur. indignatione peccati. Irn. c. scri-

ptum, cir.fin.de elect. [NAMQVE] pro quia,
l.1.in ver.namque, de præto.ſtipul. [FORI
DECERNIMVS]cle.2,vbi not.de appell. [VT
SACRATISSIMVM QVISQVAM IVSTITIAE
MINISTERIVM] de quo ſup.conſt.non ſine.
Iuſtitia namque triumphat ſuper omnẽ aliã
virtutem, vitam, famam, & ſcientiam, nec
prodeſt bona fama vbi quis caret iuſtitia,
Bal.c.bonæ memoriæ, poſt nu.2. de electio.
[PRETII VENALITATE MERCETVR] nam
6 ſi quod eſt liberæ voluntatis alicuius ſæpe
vituperatur ſi per pecuniã fit,quia rarò vir-
tus pecunia permiſcetur, & plus vitupera-
tur factum cum pecunia,quàm ſine,Bal.l.1.
in fi. ſi omi.cau.teſt. multo magis non licet
vendere iuſtum iudicium,& venales habere
ſententias, quod etiam ſecularibus legibus
improbatur,c.cum ab omni,de vita,& hon.
cler. Immo conceſſionem faciens, & venalẽ
ſententiam proferens, poteſt à quolibet ac-
cuſari, l.iubemus C.ad leg.Iul.repetũ. vltra
quod ſimilia facientes dicuntur male gere-
re,ſunt periuri propter tacitam conditionẽ,
Ant.de But.c.pen.cir.fin.de off.vic. In gra-
uamen ſubditorum, & ſubuerſionẽ iudicio-
rum nõ eſt dubium redundare, c.2.ne præl.
7 vices ſuas. Et ſententia per pecuniam lata
non tenet, glo.l.ſed & ſi,§.ſi quis iudex ff.de
arbitris.non tenet ſi eſt iudicis,arbitri verò
ſententia ſi eſt per ſordes, vel pretium lata,
tenet,ſed poteſt excipi, Spec.tit.de arbitro,
& arbit.§.4.in princ. & illud in arbitro,qui
ſpontè eligitur,ſecus ſi eligĩ ex neceſſitate,
vt in arbitro iuris,quia idem in eo, quod in
iudice, Arno.104.& 105.comm. Quid ſi ex
qualitate cauſæ perpenditur eſſe latam per
gratiam,inimicitiam, vel latam culpã, Bal.
l.venales,quan.prouoc non eſt neceſ.& tunc
quare eſt nulla,idẽ Bal.l.qui teſtamento cir.
med. de excuſat.tut. [SEV BAIVLATIONES
EASDEM] quæ vniuerſitates ſunt habentes
8 ſub ſe plures redditus, ſiue fructus, inter
quos eſt iuriſdictio,& eius exercitium, Affl.
hic 2.not. officium Magiſtri iurati,quod eſt
vniuerſitatis,vt in c.reg.itẽ ſtatuimus quod
officium Magiſtri iurati. [COMMITTANT
VIRIS FIDELIBVS] veracibus,iuſtis,& bo-
næ famę,Inn.c.1.de purg.can.[ET OPINIO-
NIS ELECTAE] omni exceptione maiores,
inf.conſt.inſtrumentorũ robur. [PRVDEN-
TIORIBVS, ET GENEROSIORIBVS, AC DI-
TIORIBVS] cum prudẽtia ſit circa agibilia,
vel recta ratio agibilium, omnia enim ordi-
nantur ad prouidentiam ſicut ad finẽ. conſi-
ſtit in ratione, & habet tres actus, quorum
primus eſt conſiliari, ſecundus iudicare de
inuentis, tertius eſt præcipere ſimpliciter,
dicta ordinãtur ad bonum proprium, œco-
nomica ordinatur ad bonum commune do-
mus,& familiæ, politica ordinatur ad bonũ
ciuitatis, vel regni. eſt principium inferio-
rum,non corrumpitur à natura, ſed in ſeni-
bus,& peccatoribus impeditur per obliuio-
nem,D.Th.2.2.q.47.art.5.6,& 7.ibi tertium
de minori, art.8.10.& 13, vſque 16. partes
integrales, & potentiales ipſius ponit q.48.
art.1,& q.49.per octo art.Iuſtitia autẽ eget
adminiculis arbitrio boni viri,Bal.c.ad au-
dientiam nu.11.cir.med.de reſcrip. nã con-
uenit vnumquemque nobilium functiones
agere ciuitatum quas inhabitant,§.audiens
auth.de defen.ciu.Inde maior dicitur caput
9 vniuerſitatis,& ipſe iurat pro cauſis vniuer-
ſitatis,quia ei commiſſa cura dicitur totius
vniuerſitatis,gl.1.c.fin.de procur.Quare di-
tiores,& non pauperiores aſſumuntur, Affl.
de pace iurani.firm.in princ.nu.4. [PROVT
LOCORVM CONDITIO] qualitas, inf.conſt.
proſequentes. vel cauſa, glo.l.ob carmen in
ver.rei,ff.de teſti.[MINISTRABIT]nam etiã
coram Baiulis decernuntur aduocati, infra
conſt,aduocatos. [QVI SINT DE DEMANIO
NOSTRO TANTVM] ſicut iudex, & notarius
publicus, inf.conſt.in locis demanij. [PER
LOCA] de quibus inf.conſt.locorum Baiuli.
10 [QVAELIBET VNVM TANTVMMODO]quæ eſt
dictio negatiua, Luc.l.3.cir.fi.de ſilẽtiarijs.
[STATVANT, ET NON PLVRES] quia neceſſe
eſt per vnum cõſuli,l.2.§.nouiſſime de orig.
iur.[ADEO]intantum,Niz.in ver.adeo.[VT
NEC SOCIETATIS OCCVLTAE VELAMINE]
11 nam ex hoc quod petit, ſuſpectũ facit quod
latet,D.Aug.3.contra Iul.col.fin.poſt princ.
cum non careat ſcrupulo ſocietatis occultę,
c.conſtitutis,lo primo,de teſti.ſicut non ob-
uians delicto cum poſſit, præſumitur ſocius
delinquentis, Abb.c.ſicut dignum num.5.de
hom. volunt. ita ſi non deſinit manifeſto fa-
cinori obuiare, Abb.c.1.poſt nu.5.de off.de-
leg.in c.cum non ab homine nu.14.de iudic.
& d.c.ſicut dignum §.illi etiam de hom.vol.
quia certum eſt nos culpæ ſocietate vniri
quoties impunitum eum eſſe cupimus, qui
culpæ tenetur obnoxius, D.Auguſt.epiſt.53.
col,2. poſt princ. & epiſt.ſeq.col.1.cir.med.
nã bene agere,& illicita non prohibere,con-
ſenſus erroris eſt,idem epiſt.180.& cõſenſus
eſt quadruplex, Bal.c.1.num.5. de off.deleg.
[NEC PRAEDICTAE BAIVLATIONIS OFFI-
CIVM A PLVRIBVS ADMINISTRARI PER-
MITTANT]ſed eſt correptum,Affl.hic 7.not.
vel in ſingulis ciuitatibus erit vnus Baiulus,
vt in conſt. occupatis nobis. [EX PARVIS
AVTEM CIVITATIBVS,ET LOCIS] quia non
ordinanẽ officiales ſuper modicas perſonas,
12 officium vnius recipit extenſionem reſpectu
territorij,nõ cauſarum, Bal.l.1.in fi.de can.
larg.tit. nam non omnes loci ſunt inſignes,
Bal.

Bal.l.ſi duas cir.fin.de excuſ.tut. ſed ille di-
citur inſignis vbi eſt copia peritorum,exer-
cetur merum,& mixtum imperium,& locus
cauſarum etiam quod ſit caſtrum,& non ci-
uitas,idem Bal.l.iuris ignorantia,poſt nu.1.
qui admi. [ET MVNICIPIIS] villis, l.lega-
tis,vbi gl.ff.ex quib.cau.maio.[IN QVORVM
SINGVLIS BAIVLVS, VNVS IVDEX, ATQVE
NOTARIVS] qui ſit de demanio, vt ſupra,&
inf.conſt.ſæpe, & ſcribit etiam acta delega-
torum,Bal.l.3. vbi,& apud quẽ. [SVNT NE-
CESSARII] vtiles,& honeſti,gl.c.neceſſaria
12.q.1. [NE] vt Niz.in ver.ne. [SINE MA-
GNO CVRIAE NOSTRAE DISPENDIO]dam-
no,Affl.ſup.conſt.inquiſitionibus. [CAVSA-
RI] l.ſed & ſi §.1.ff.de inſtito.l.fideicõmiſſa
§.ſic in fi.de leg.3. vel cauſare, l.3.ff.depo-
ſiti.cauſam afferre,Niz.in ver.cauſor. [VA-
LEANT PLVRA]ordine iudiciario cognoſcen
do,ſup.conſt.officiorũ. [VOLVMVS] & man-
damus, inf.conſt.vt officialibus. [INSIMVL
13 COMBINARI] vniri,ſicut non habentes feu-
dum integrum, ſolet ſe combinare,& facere
vnũ militem,Iſer.§.ſimiliter in hoſtendicijs
nu.13.cir.fin.ibi in regno de cap.Corra. ali-
ter combinare,c.pen.de exceſs.præl. hic plu
rium locorum. [VNIVS BAIVLI, IVDICIS,
ET NOTARII, QVI NON SINT DE IPSORVM
LOCORVM ALIQVO MVNICEPS]quod eſt ge-
nus, ciues, & incolæ ſunt ſpecies, l.ciues, in
glo.1,de incolis. [VEL ETIAM ORIVNDI]
l.pen.ff.de Senat. & ſup.conſt.Iuſtitiarij per
prouincias. [IVRISDICTIONE] pro iuriſdi-
ctione [REGENDA, VT TANTVM] vt tamen
[DE VNO LOCO AD ALIVM NON ADDV-
CENT LITIGANTES] ſed vnaquæque ciuitas
fruatur curia iudiciali, §.audient cir.princ.
auth.de defen.ciuit. [SED PER VICES, ET
TEMPORA]temporũ viciſſitudine,inf.conſt.
cum circa. [IN QVOLIBET LOCORVM IPSO-
14 RVM SEDEANT]nã vbi requiritur plena cau-
ſæ cognitio, debet iudex ſedere vbi ius red-
dere conſueuit, add.ad Spec.tit.de diſput.&
alleg.iud.§.6,in princ.& tit.de ſentẽtia §.8,
nu.6.cir.fin. 10.& 11. vnde poſtulare dicitur
petendo pro tribunali,& nõ alibi, l.dies cau
tioni §.hoc autem de dam.infe.non quod ſit
de ſolemnitate iudicis ſedere, ſed ſui copiã
præbere,inf.conſt. Baiulos,& omnes iudices,
plerunque tamen iudices ſedere conſueue-
runt,Spec.tit.de dilatio.§.fin.poſt nu.21.vbi
Bal.add.vlt.cir.fin. ſedere,& ſtare differunt,
c.1.vbi Abb.nu.3.de vita,& hon. cler.c.1.de
cohab.cler.& mul.[ET IBIDEM]ibi,ponitur
localiter, ſicut vbi, Arch. c.clericum in fi.
11.q.1. [PROVT CAVSARVM QVALITAS,ET
NVMERVS EXEGERIT] ſalario mediante, &
non ſuis ſumptibus, Affl.ſup.conſt.Iuſtitia-
rios nu.3.ne filius pro patre.ex computatis
expenſis quas domi feciſſet, Alex.conſ.206.
num.2.& 12.vol.2. [COMMORANTES] quia
15 multas moras habet iudicium,gl.fin.l.vxorẽ
de leg.3. [PETENTIBVS IVSTITIAM SVBMI-
NISTRENT] cum ad non petita officium ſuũ
non impartiatur,Alex.conſ.101.nu.1.2.vol.
16 Iudex enim quando tenetur aliquid facere,
intelligitur ſi petitur à parte,niſi reſpiceret
publicam vtilitatem,Caſsan.conſuet.Burg.
rub.13.§.8.in princ.nu.4. Luc.l.2.col.2.poſt
princ.de lucris aduoc.[BAIVLORVM]Bagli-
uorum, c.excõmunicamus §.1.de hæreticis.
[PROCESSVS] & acta, inf.conſt.cordi. [PER
SINGVLAS CIVITATES,ET LOCA FREQVEN
TI DISCVSSIONE] alias diſcurſione, ſupra
conſt.Iuſtiriarij nõ per Kalendas.ſumptibus
proprijs, nõ tenetur tamen ire,niſi ex cauſa
neceſſaria, l.2.vbi Luc.in princ. d.tit.de lu-
cris aduoc. & l.curiales de decur. [PERLV-
STRENT] Nizol.in ver.luſtro. [DEFECTVS
IPSORVM]quos ſuperior ſupplere debet,Inn.
c.ſuper literis,poſt nu.8.de reſcript. [QVOS
FREQVENS]crebra,ſup.in conſt.crebra. [ET
DILIGENS INQVISITIO] perquiſitio, ſupra
conſt.ſi damna clandeſtina.& iudex vbicun-
que inquirit,aſſumit in ſe onus probandi, &
ſi lædit partẽ,facit litem ſuam,Bal.c.1.nu.8.
17 in fi.de off.deleg.[REVELABIT]ſicut in agẽ-
dis diuina inſtruit reuelatio,Luc.l.vlt.cir.fi.
de nauicularijs.[SVPPLEANT]quæ iudex ex
officio ſupplere poteſt, Spec.tit.de diſput.&
alleg.aduoc.§.6.nu.2.cum ſeq. [ET EMEN-
DENT]vel corrigant per modum iuſtitiæ,Io.
And.c.fin.in princ.de appellat.in vj. [QVO-
RVM SINGVLI] quorum quilibet, d.conſtit.
occupatis. [IVDICES VNVM DE FIDELIO-
RIBVS,ET PRVDENTIORIBVS] porro viden-
tibus, D.Th.2.2.q.49.art.6. eſt enim neceſ-
ſaria prudẽtia,D.Aug.de prudentia,ſerm.4.
ad fratres in heremo, nam per eam cogno-
ſcimus futura ex præſentibus, & præteritis,
D.Th.vbi ſup.2,2.q.47.art.1. alibi prudẽtes
ſuperbi dicuntur, qui ſibi prudentes, & ſa-
pientes videntur, idem ea.par.q.162. art.3.
18 [LOCI]nam regimen quoad ſtatum loci de-
bet eſſe penes nobiles, quo verò ad negotia
apud diuites, Cap.in ſua inueſt. in ver.feu-
dorum clauſulæ, ibi ciuitatẽ in fi. [DECRE-
TIS A NOBIS] cũ per alios creari non poſ-
ſint, ſup.conſt.cum ſatis. [AVT CREANDIS
AB EIS] cũ poſſint ſibi aſſumere actuariũ,
Abb. c.quoniam contra de probat. [CON-
TINVVM ADIICIENT ASSESSOREM] de quo
ſup.in conſt. Iuſtitiarij per prouincias. [ET
NOTARIVM VNVM ACTORVM SIMILITER
FIDELIVM]diſcretum,c.cum ad monaſteriũ
de ſta.mon. promiſſa adimplentẽ. inde pſal.
Oculi mei ad fideles terræ. & Apocal. 19.
Vidi equũ albũ, & qui ſedeb..t ſuper eum

voca-

ad Iustitiarios regionum, vt hic, vt sic per exactionem mulctarum, quæ pœna est extraordinaria, l. mulcta in glo. 1. de cond. & demonst. coerceantur: tenentur tamen qui imprudenter eligerent, l. nam & Seruius §. fin. vbi Bald. ff. de neg. gestis. electus autem non potest renunciare nisi in manu superioris, vt denotat Bal. d. l. falsus nu. 25. cir. med. C. de furtis.

34 Secundo nota, quòd iudex supplet absente parte, stando, & sedendo, Bal. addit. 3. col. 3. cir. princ. ad Spec. tit. de appell. Quando autem petitur aliquid corā executoribus gratiæ Apostolicæ, debent sedere, & diligenter audire, non eundo per vicos, Bal. l. cum postulantem in princ. de dam. inf. vnde iudici sedenti, & non procedenti datur libellus, Spec. tit. de libelli concept. §. 11. in fi. In dubio tenet processus, Bald. l. si quis ex aliena, post num. 2. ff. de iudicijs.

Vltimo noto verbum causare, inde causare vt legitimè compareat, Bal l. vinum cir. princ. ff. si cert. pet. Et causare, vel qualificare, idem Bal. in l. certi conditio §. quoniam col. pen. circa fin. eod. tit. si cert. pet.

De quæstionibus inter fiscum, & priuatos mouendis.

SVMMARIVM.

1 *Imperator potest esse iudex in causa propria, honestius tamen est si alteri committit.*

1 Continuatur vt per Afflictum. & licet Imperator sit iudex in causa propria, honestius tamen facit si alteri committit, Bal. l. proxime col. 5. in fi. de his quæ in testamen. delen. prout de quæstionibus mouendis inter eum, & priuatos mandat cognosci per Magistrum Camerarium, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Causæ cognitionem omnis causa desiderat, & vbi cognoscitur, prætor desideratur.*

2 *Fiscus habet suos iudices, & qui sint, num. 18.*

3 *Quæstiones, dubia, quæstionum actiones quæstionum dicuntur.*

4 *Fiscus quid, & vnde dicitur, eum non habet nisi Papa, & Imperator.*

5 *Iudicia, & eorum cognitio vsque ad sententiam inclusiuè.*

6 *Procuratorem fiscalem nemo constituit nisi Rex.*

7 *Tabellionis officium vice, procuratoris vilissimum, nisi sit Regis, vel Episcopi.*

8 *Vt tamen, modificat quod dixerat.*

9 *Forma capitur multis modis, & eius defectus est defectus consensus.*

10 *Confessio sola sine testibus non probat contra fiscum.*

11 *Affuerit, cum duplici ff, vel d, denotat præsentiam, cum b, denotat absentiam.*

12 *Probatio sufficiens, & alia legitima.*

13 *Stipendia à stipibus, quæ colliguntur appellantur.*

14 *Apices literæ, & iuris apices quid.*

15 *Status capitur multis modis.*

16 *Assignare, sonat in ius.*

17 *Litigare cum domino, vel eius subditis, durum est.*

19 *Ius suum indiscussum quis non debet dimittere, & quid sit indiscussum.*

20 *Prouidus procurator, & quis dicatur idoneus.*

21 *Via Regia sine exceptione personarum, Deum habendo præ oculis, procedi dicitur.*

1 Quæstiones] nulla est causa in qua causæ cognitio non desideretur, Spec. tit. de iurisd. omn. iud. vbi causæ cognitio non interuenit, ibi non est vera iurisdictio, Bald. c. quoniam Apostolica nu. 5. in fi. de off. deleg. & vbi cognitio, ibi prætor desideratur, in reg. vbicunque de reg. iur. nam nullum iudiciū redditur, si prætor non suffragatur, Bald. l. 3. in princ. de his qui in frau. cred. Et qui de seipsis iudicant, vt plurimum non recti sunt iudices, Arist. 3. Politic. 6. Ideo ægrotantis medici, alios ad se medicos vocant: magistri palestræ alios magistros, quasi nequeant verum discernere, qui de proprijs iudicant, 2 ibidem 12. Vnde fiscus habet iudices suos, l. proxime de his quæ in test. delen. & Diuus Nerua prætorem adiecit, qui inter fiscum, & priuatos ius diceret, l. 2. §. post aliquod de orig. iur. Proconsul autem non poterat se intromittere, l. nec quidquā de off. procons.

Iure

Iure isto cognoscit Magister Cameratius,
vt sup.const.causas,vt mag.inst.possit euad.
oppre.off. & hic in tex. qui diuiditur vt per
Afflict. & summatur vt per Lallum, & dicit
[QVAESTIONES OMNES] dubiæ, nam quod
est certum non adducitur in iudiciũ, D.Th.
3.par.de Sacram. q.120. alias 89.art.6. vel
3 dubia quæstionum, Bal.l.2.in 2.rep.col.6.in
princ.ff.de iureiur. quæ quæstiones dicũtur,
cap.fin. de pœnis l.2. in fi.ff.de off.eius, siue
actiones quæstionum, Bald.l.vbi falsi, post
princ.C.de falsis, vel dicitur quæstio propo-
sitio etiam nõ dubitabilis, Bal.c.fin.nu.4.de
rescrip.quæ mouentur tam insistendo,quàm
resistendo,etiam de facto Bal.l.2.in 2.& vlt.
not. C.de transact. controuersia, quæstio,&
turbatio fit resistendo,Bal.l.1.in princ.C.de
testi. Quæstiones facti recipiũt probationes
hinc inde, quæstiones iuris non, in c.pasto-
ralis,ante nu.1.de rescrip. ex conflictu pro-
bationum quęstiones facti oriuntur,in c.du-
dum, lo secondo,nu.6.cir.med.de electione.
4 [INTER FISCVM] qui quasi fixus dicitur, est
corpus inanimatum, consensum per se non
habens, sed simpliciter repræsentatum, Bal.
cons.363.nu.2.1.vol. vel est persona imagi-
naria duræ ceruicis,semper rigorosus, nun-
quam,vel raro æquus, idem Bal.l.executorẽ
nu.33.circa princ.de execut.rei iud. dicitur
non idoneus, quia non potest conueniri nisi
cum difficultate, in l.sententia in fi. C.de fi-
deiuss.actu potest esse non soluẽdo,sed apti-
tudine nunquam,Bal.præd.rub.nu.4.de iure
fisci lib.10. est enim idem quod saccus,Luc.
rub.In fi. de fundis rei priua. Inde dicuntur
fiscellæ,& fiscinæ. verum nõ est draco fiscus,
quia cũ timore audit eius exactor, D.Aug.
psal.146.col.16.cir.fin.sed communiter om-
nes dilacerant populum, & fiscum, Bald.l.si
quis in tantam num.4. vnde vi, adeo quod
propter nimios expilatores fiscus potest esse
nõ soluendo,Bal.d.l.sententia C.de fideiuss.
[NOSTRVM] ad differentiam Papæ, cũ pro-
priè non sit nisi Imperatoris,& Papę, Præp.
§.ad hæc, post num.2. de pace iuram.firma.
[ET INTER PRIVATOS MOVENDAS] tam si
sunt reales, quàm personales, inf.const.siue
reali,tam si iure proprio,quàm alieno,puta
si vti successor anomalus conueniatur, facit
quod dicit Bal.l.1.si pẽd.appell. mors inter.
[QVAE NON SINT DE FEVDIS, VEL REBVS
FEVDALIBVS]quia illorum cognitio spectat
ad Præsides,inf.const.Pręsides.[COGNITIO-
5 NES, ATQVE IVDICIA] quæ dicuntur vsque
ad sententias inclusiuè, Affl.c.1.nu.6. apud
quem, vel quos. [MAGISTRI CAMERARII]
vel Magister Iustitiarius, Gra.cons.seq.post
num.4. hodiè Secreti, Isern.hic in fi.& Affl.
1.not.[ACCIPIANT]à nobis,nam accipere,
est ab alio sumere, Archid.c.lector 23,dist.
[ET IPSAS ADIVNCTIS IVSTITIARIIS] cũ
Iustitiarij de per se,nec Magistri Camerarij
soli, vt sup.constit.Iustitiarij per prouincias
in fi.& const.officiorum possint cognoscere,
sed simul [TVM CONTRA FISCVM AGITVR]
cuius causæ non possunt tractari coram iu-
dice incompetente,l.2.C.vbi cau.fisca. [ET
PRAESENTE FISCI PATRONO] alias eo ab-
sente est nulla, l.3.§.mulcta in glo.fin.& l.si
fiscus, de iure fisci, l.4.vbi Bal.C.de aduoc.
fisci. licet semper dicatur præsens, cum sit
vbique,l.1.in 1.& 2.rep.post princ. & nu.2.
de quadr.præscrip. lata autem ritè, & rectè
infra triennium retractatur ratione instru-
menti de nouo reperti, sicut in minore, &
Ecclesia,l.vni.de sent.aduer.fiscũ latis. [ET
6 INSTITVTO] à Rege, quia nemo alius cõsti-
tuit procuratorẽ fiscalem, Affl.d.const.Præ-
ses nu.16.cir.fin. vel à procuratore fisci,qui
potest alium instituere ad vendendum rem
fisco obligatã,not.Bal.l.1.nu.4.de fide instr.
& iure hastæ fisc. [PROVIDO] c.cum R.Ca-
nonicus, de off.deleg. & honesto,c.qualiter,
& quando,lo secondo,& seq.de accus.c.2.de
Magistris c.pen.de frig.& malef. prouido,&
discreto,c.perlatum qui filij sint leg.c.fin.de
pœn.& remiss. fideli,& prouido,c.fin.de sta.
mon.ad suum modum,prout hominũ natura
desiderat, glo.l.quod Nerua in ver.ad suum
ff.depositi.[ET FIDELI PROCVRATORE]qui
prouida deliberatione, sup.const.hi qui per
inquisitiones. & beneficio Principis vrbicã
procurationem est adeptus,l.verum §.ex fa
cto ff.de mino.ita coadiutor curiæ debet po
ni à curia ad litem prosequendã,accusatore
desistente,Io.Ant.de Nig.c.reg.ad consulta-
tionem nu.16.Aduocatus verò debet assumi
melior, & prior de collegio aduocatorum,
Bal. l.binos de aduoc.diuer.iud. Vnde licet
7 officium tabellionis sit vile, & procuratoris
vilissimum,si est Regis, vel Episcopi est ho-
norabile,Bal.l.2.1.rep.nu.6.de Senato.[PRO
PARTE NOSTRAE CVRIAE VSQVE] quæ in-
cludit, quandoque non, Affl.hic nu.4. [AD
SENTENTIAS EXAMINATAS] cũ interuentu
aduocati,& procuratoris fisci, Affl.hic 2.not.
qui non possent deserere prætextu salarij nõ
soluti, l.1.C.de aduoc.fisci. [DATO PARTI
ALTERAE PEREMPTORIO TERMINO] l. ad
peremptoriũ ff.de iudicijs,ad comparẽdum.
[ET PER NVNCIVM] processum,cũ per eum
mitti possit ad superiorem, Gram.cõst.seq.
post num.4. [ET LITERAS SVAS AD VNAM
NOSTRAM MITTANT]cũ dubijs examinan-
8 dis,idẽ Gra.vbi sup.post nu.4.[VT TAMEN]
quæ est modificatiua eorũ quæ dixerat, Luc.
l.1.in princ.de fug.colo.patr. [SVPER QVI-
BVSLIBET DEBITIS, QVAE A CVRIA NO-
STRA

vocabatur fidelis, Guliel. Pipin. epist. feriæ 4. Paschæ col. 11. [ET CAVTVM] fide dignum, qui de facili non deieraret, glo. 2. d. c. 1. de purg. can. Et sic Baiulus in scribendis processibus debet adhibere notarium, & hoc de iure communi, cum alias acta non possint scribi nisi per notarium Regis, Gramm. hic
19 num. 1. & in fi. Et an debeatur salarium pro assessore, actuario, & arbitro, Abb. c. cum ab omni, post nu. 14. & 15. de vita, & hon. cler. [EX IIS QVI A NOBIS TABELLIONATVS OFFICIVM SVSCEPERVNT] nam nō vt olim à Magistris Iustitiarijs, & Camerarijs, sed à nobis tantum ordinari volumus, inf. const. in locis demanij. [QVI TAM PRO SE PER CVRIAM NOSTRAM EXPENSAS STATVTAS] d. const. cum circa. [ACCIPIENT] ab alio sument, Arch. c. lector 23. dist. [QVAM PRO PRAEDICTIS BAIVLIS, IVDICIBVS, ATQVE NOTARIIS PER LOCA QVAELIBET ORDINATIS] institutis, Io. And. c. cum illis, post nu. 2. de præb. in vj. [ORDINATA STIPENDIA] salaria, d. const. cum circa. [MINISTRABVNT] vnde si ex forma statuti debet Potestas habere collateralem Doctorem, si dispensatur cum Potestate, habebit salarium constitutum pro Doctore, etiam quod non doceat, per fidē, vel priuilegiū Doctoratus, Bal. l. administrantes in princ. de excus. tut.
20 [CONCEDIMVS] quod est verbum generale, sicut & damnas, Affl. decis. 305. post num. 2. [ETIAM] quod est verbum extensiuum, Pau. de Cast. cons. 252. circa fin. post nu. 3. 1. vol. [MAGISTRIS CAMERARIIS SVPRADICTIS, BAIVLOS, IVDICES, ATQVE NOTARIOS]
21 actorum, qui habent officium necessarium, etiam quod nō rogentur, Bal. l. quædā 2. rep. nu. 1. ff. de edendo. [QVOD SI IN NON RECIPIENDIS OFFICIIS FORSITAN INVENERINT PERTINACES] defendentes errorem, & nolentes se corrigere prout debent, sed pertinaces fuerint, Abb. c. qualiter, & quādo nu. 1. de accus. complacentia autem proprię volūtatis mouet pertinacem, add. ad D. Th. 3. par. de Sacra. q. 78. alias 47. art. 2. sed vnde declinet, D. Aug. lib. de Grammatica col. 11. & dicitur, qui in aliquo nimis imprudenter persistit, tenens, quasi ad omnia tenax, vnde perseuerans persistit in propria sentētia plus quàm oportet, si minus quā oportet, dicitur mollis, D. Th. 2. 2. q. 138. art. 2. Quid sit constans, inconstans, & pertinax, idem vbi sup. 3. par. q. 78. alias 47. art. 2. [PIGNORIBVS]
22 qui à pugno dicuntur, & solus iussus iudicis facit propter debitoris contumaciam, nec quantum ad actionem differt ab hipotheca, Abb. c. eā aliquibus, post nu. 3. & 5. de sent. & re iudic. glo. l. si creditor ff. de distra. pign. [CAPTIS] multa indicia, corporali coertione viribus præturę, Bal. l. alia nu. 8. cir. med. de his quib. vt indign. vel retenta persona, l. iniuriarum §. 1. & 2. ff. de iniurijs, Abb. c. 3. nu. 5. cir. med. vt lite non contest. & sic compellitur per capturam personæ, capturā pignoris, & mulctam, Bal. l. sed & hæ §. præter ff. de procur. & l. qui restituere de rei vend. gl. l. ait prætor §. permittitur de mino. [VEL PER IMPOSITIONES, ET EXACTIONES MVLCTARVM] vt viribus præfecturæ compulsi, l. 2. in princ. ff. de indicijs metu iudicis, Abb. c. si diligenti nu. 17. cir. med. de fo. cōp. cū pignoribus, & fideiussoribus, Abb. in fin. c. quæstioni, post nu. 10. de appell. cōpellantur, sicut inuiti ad ciuilia munera cogūtur, Gram. hic post nu. 1. [PROVT MELIVS VI-
23 DERINT EXPEDIRE] nam sæpe expedit vni, quod non expedit alij, Ant. de Alex. cōs. 52. inter cons. Loffr. nu. 29. cir. fin. [ET DEMVM] verum, Io. And. c. statutum nu. 6. post med. de rescri. in vj. [SI HAEC CONTVMACIA CLARIOR, ET PERTINACIA DVRIOR PRAEDICTORVM EXEGERIT] contradicendo, & denegando, Bal. l. si verò q. 1. cir. princ. qui satisd. cog. pertinaciter, ex contemptu, & studiosè, c. fin. vbi gl. vlt. de cler. excom. minist. Vltra quod magistratus potest insistere, & dānum inferre inobedieti, vt obediat, Bal. quemadmodum §. magistratus ad leg. Aquil. [PER CAPTIONEM PERSONARVM AD PRAESENTIAM NOSTRAM, NOBIS IN REGNO MORANTIBVS] quia præsentia magnā auctoritatem repræsentat, Bal. c. 3. post nu. 2. de off. deleg. alias si iudex imponit necessitatem adeundi Principem super eo quod poterat prouidere, punitur, in c. bonæ, lo primo, post
24 nu. 12. de postul. præl. [ALIOQVIN] c. cum in tua de sponsal. Abb. c. sacro, post num. 12. de sent. excom. aduersatur præcedentibus, in c. cum super nu. 15. post med. de sent. & re iud. includit cōtrarium intellectū, in c. quoniam post nu. 4. de decimis. & intelligitur si Rex non est in regno, idem Abb. in fin. c. ad hæc, post nu. 2. de appell. [AD REGIONVM IVSTITIARIOS SVB FIDA CVSTODIA MITTENDORVM, IPSOS AD SVBEVNDA PRAEDICTA MVNERA PVBLICA] quorum principium, & fundamentum est decurionatus, Bald. l. si vt proponis, quando prouoc. non est necesse. [COERCERE] pręcisè & si opus est manu militari, & remedio carceris, Bald. c. 2. in fi. de rescript. Quid veniat nomine coertionis, in
25 c. pastoralis nu. 3. de off. deleg. ita qui nō acceptat officium cōmune, vel necessarium, potest poni in carceribus, & in banno, Bal. l. 3. C. de suspe. tut. & si fugit, vel latitat, quomodo punitur, l. si ad magistratum, & l. quidam ignauiæ, vbi Bal. de decur. debet eum iudex perquirere, & si eū inuenit capit, & mulctat,

idem

idem Bal. l.non distinguemus §.si arbiter ff.
de arbitris. sic pupillus grauaт,& mulctatur
pignoribus captis, Bald.l.3.§.1.cir.fin.ff.de
tutelis. nec potest electus ad munus perso-
nale pecunia redimere, l.illud. vbi Ang.de
excus.mun.lib.10. Bal.l.vn.nu.10.& 14. cir.
fin.de mulier. & in quo loco, ne multorum
iura pereant propter non existentiā officia-
lis, Bal.d.l.Circeusium cir.med.de decurio.
Ita non habenti aduocatum, vel consultorē,
datur inuitus, Bald.c.quia propter, in fi.de
elect. Vltra quod contingit interdum, quod
quis ex magna virtute quā habet, fit dignus
ad aliqua facienda, quibus si non vtitur ad
virtutem, redditur pusillanimus, & peccat,
26 D.Th.2.2.q.133.art.1. Ideo honores propter
publicā vtilitatem etiam inuitis conferunt,
Abb.c.clericis in fi.de vita,& hon.cler.adeo
quod prohibitus promoueri ad officium pu
blicum in sui odium, propter fauorē publi-
cum potest promoueri, Bal.l.si quis solidum
cir.med.ff.de hæred.inst.ita possunt decerni
officia absentibus, & eis notificari decretū
infra 30.dies, Bal.l.illud,& fi.de tut.& cur.
datis ab his, quia officium cum effectu non
acquiritur ignoranti, sicut nec aliud quid-
quam, idem Bal.l.falsus nu.19, C.de furtis,
& si promisit se suscepturū, nō potest postea
se excusare, Bal.l.ex sententia de testa.tute.
non potest publicū officium renunciare, nisi
in manu collatoris, etiam quod sit insuffi-
ciens, in c.fin.cir.med.de renūciatione. Nec
potest cedere bonis, ne publicis fungaт mu-
neribus, vel ne soluat collectas, Bald.l.pro-
pter honorem, qui bonis ced.poss. Et idem
est cum ciuibus adoptiuis factis per statu-
tum, nam quemadmodum naturales inter se
præferuntur, ita & accidentales, Bald.l.pen.
§.quæ in filio in princ.C.de adoptio, non ta-
men potest pendente quæstione, si est ciuis,
vel nō, cogi ad subeundum officiū, sed debet
expectari decisio causæ status, Bald.l.3.si vt
proponis, quan.prouoc.non est necess.nec co-
gitur acceptare cōmissariam, Bal.l.3.§.sed
& si quis nu.12.commun.deleg. [A QVIBVS
ETIAM] vltra dicta in const.præced.quia di-
27 ctio etiam, includit positū ante, Iser.§.scribæ
col.1.cir.fin.de prohib.feu.alien. per Fred.
[BAIVLIS, IVDICIBVS, ET NOTARIIS] per
quos actus causarū debent scribi, Bal.l.sed
& si 2.rep.cir.med.ff.de judicijs. [IN PVBLI-
CO] vt const.præced. [SACRAMENTVM] quod
28 vulgares dicunt esse peius pignus quod est
domi, Iser.quæ sint reg.in ver.flumina nu.7.
29 cir.fin. [RECIPIENT SECVNDVM] quæ dictio
limitat, & restringit, Dec.cōs.407.col.4.post
princ. [FORMAM VETERIBVS LEGIBVS, ET
NOSTRIS CONSTITVTIONIBVS] præceden-
tibus. [COMPREHENSAM] cōstitutio autem,
& mandatum Principis differunt, l.sed & si,
in glo.1. C.de nuptijs §.1.in glo.3. auth.de
mand.Princ. [DOHANAS AVTEM TAM TER-
RAE, QVAM MARIS] & omnia loca, quia
sunt Regis,& Regi subiecta, quod fit in vno,
prodest, vel nocet in alio, Iser.quæ sint rega.
in ver.vectigalia, nu.14.post med.ibi omnia
loca. [FORESTAGIA, PLATEARIA, PASSA-
GIA, ET ALIA] quæ redditutuum sunt iura, in
fim. Bal.l.sed si §.fin.ff.de reb.eorum. [TAM
VETERA IVRA, QVAM NOVA] de quibus
Iser.sup.const.quanto de decimis. [CVRIAE
NOSTRORVM FIDELIVM] vassallorum, c.fin.
de pœnis. aliter c.omnis vtriusque de pœn.
& remiss. [FIDEI COMMITTERE] cōmitte-
re, credere, vel concedere, Niz.in ver.cōmit-
to fidei, tenendo in credentiam, sup.constit.
officiorum, cum gabella iustitiæ vendi non
possit, Gram.hic cir.fin. [POTERINT, VEL]
saltem, Arch.c.literas in princ.63.dist. [LO-
CARE PROVT MELIVS FISCI NOSTRI PRO-
FECTIBVS] vtilitatibus, Niz.in ver.proficio.
[VIDERINT EXPEDIRE] vtile esse, idem
Nizolus in ver.expedit.
30 Contra, nemo debet accedere ad geren-
dum negotia aliena, glo. in reg. culpa est,
la prima, ff.de reg.iuris. Tanto magis, quia
non inuitatur, sed terretur, gl.l.4.§.1.in ver.
posset, ff.de act.& oblig. Vnde promotus ad
publica officia, appellat, sed non à tutela,
Bal.l.scire in princ.de excus.tut.
31 Dic, quòd potestas est publici iuris, cui
nō potest renunciari, Bal.l.humanum nu.3.
C.de legi.& nolens fieri iudex, cogitur, in c.
sciscitatus nu.9.cir.princ. de rescript. Ideo
vltra pœnæ impositionem, cogitur suscipere
officiū, auth.præsides de Episc.aud. poterit
tamen à sollicitudine publica per diuinos
actus se liberare, l.fin.C.de defens.ciuit.
32 Nota, quòd idonei nominantur qui per
singula territoria faciāт seruare concordiā,
l.vnica de irenarchis, & diuites, vt hic; qui
exerceant baiulationem, nam pauperes faci
liter corrūpuntur, l.3.in ver.egens ff.de test.
cum iurisdictiones non debeant vendi, nec
locari, Bal.c.1.2.rep.nu.16.cir.med.de iud,
Et si in pertinacia sunt, vel pertinaciter cō-
tendunt, d.c.fin.de pœnis, ex quo contradi-
cendo, dicuntur pertinaciter contēdere, Bal.
l.in adoptionibus 2.rep.de adopt. coguntur
prætoris remedio, non de facto, sicut in eo
qui non vult adire, Bald.l.si ita scriptum de
33 cond.inst. Et æstimantur inuiti quos consen
sisse non probatur, verum qui dicit, tenetur
probare, Bal.l.filiusfamilias §.inuitus nu.8.
ff.de procur.quorū pertinacia, vel potentia,
c.fin.de sta.mon. si nec sic poterit emolliri,
c.ex tuæ §.1.de cler.non resid, ducentur ad
præsentiā Regis, eo existente in regno, alias
ad

vocabatur fidelis, Guliel. Pipin. epiſt. feriæ 4. Paſchæ col. 11. [Et Cautum] fide dignum, qui de facili non deieraret, glo. 2. d. c. 1. de purg. can. Et ſic Baiulus in ſcribendis proceſſibus debet adhibere notarium, & hoc de iure communi, cum alias acta non poſſint ſcribi niſi per notarium Regis, Gramm. hic num. 1. & in fi.
19 Et an debeatur ſalarium pro aſſeſſore, actuario, & arbitro, Abb. c. cum ab omni, poſt nu. 14. & 15. de vita, & hon. cler. [Ex Iis Qui A Nobis Tabellionatus Officium Susceperunt] nam nõ vt olim à Magiſtris Iuſtitiarijs, & Camerarijs, ſed à nobis tantum ordinari volumus, inf. conſt. in locis demanij. [Qui Tam Pro Se Per Curiam Nostram Expensas Statutas] d. conſt. cum circa. [Accipient] ab alio ſument, Arch. c. lector 23. diſt. [Quam Pro Praedictis Baiulis, Iudicibus, Atque Notariis Per Loca Qualibet Ordinatis] inſtitutis, Io. And. c. cum illis, poſt nu. 2. de præb. in vj. [Ordinata Stipendia] ſalaria, d. conſt. cum circa. [Ministrabunt] vnde ſi ex forma ſtatuti debet Poteſtas habere collateralem Doctorem, ſi diſpenſatur cum Poteſtate, habebit ſalarium conſtitutum pro Doctore, etiam quod non doceat, per fidẽ, vel priuilegiũ Doctoratus, Bal. l. adminiſtrantes in princ. de excuſ. tut.
20 [Concedimus] quod eſt verbum generale, ſicut & damus, Affl. deciſ. 305. poſt num. 2. [Etiam] quod eſt verbum extenſiuum, Pau. de Caſt. conſ. 252. circa fin. poſt nu. 3. 1. vol. [Magistris Camerariis Supradictis, Baiulos, Iudices, Atque Notarios]
21 actorum, qui habent officium neceſſarium, etiam quod nõ rogentur, Bal. l. quædã 2. rep. nu. 1. ff. de edendo. [Quod Si In Non Recipiendis Officiis Forsitan Invenerint Pertinaces] defendentes errorem, & nolentes ſe corrigere prout debent, ſed pertinaces fuerint, Abb. c. qualiter, & quãdo nu. 1. de accuſ. complacentia autem propriæ volũtatis mouet pertinacem, add. ad D. Th. 3. par. de Sacra. q. 78. alias 47. art. 2. ſed vnde declinet, D. Aug. lib. de Grammatica col. 15. & dicitur, qui in aliquo nimis imprudenter perſiſtit, tenens, quaſi ad omnia tenax, vnde perſeuerans perſiſtit in propria ſentẽtia plus quàm oportet, ſi minus quã oportet, dicitur mollis, D. Th. 2. 2. q. 138. art. 2. Quid ſit conſtans, inconſtans, & pertinax, idem vbi ſup. 3. par. q. 78. alias 47. art. 2. [Pignoribus]
22 qui à pugno dicuntur, & ſolus iuſſus iudicis facit propter debitoris contumaciam, nec quantum ad actionem differt ab hipotheca, Abb. c. cũ aliquibus, poſt nu. 3. & 5. de ſent. & re iudic. glo. l. ſi creditor ff. de diſtra. pign. [Captis] multa iudicia, corporali coertioni viribus præturæ, Bal. l. alia nu. 8. cir. med. de his quib. vt indign. vel retenta perſona, l. iniuriarum §. 1. & 2. ff. de iniurijs, Abb. c. 3. nu. 5. cir. med. vt lite non conteſt. & ſic compellitur per capturam perſonæ, capturã pignoris, & mulctam, Bal. l. ſed & hæ §. præter ff. de procur. & l. qui reſtituere de rei vend. gl. l. ait prætor §. permittitur de mino. [Vel Per Impositiones, Et Exactiones Mulctarum] vt viribus præfecturæ compulſi, l. 2. in princ. ff. de iudicijs metu iudicis, Abb. c. ſi diligenti nu. 17. cir. med. de fo. cõp. cũ pignoribus, & fideiuſſoribus, Abb. in ſim. c. quæſtioni, poſt nu. 10. de appell. cõpellantur, ſicut inuiti ad ciuilia munera cogũtur, Gram. hic poſt nu. 1. [Prout Melius Vi-
23 derint Expedire] nam ſæpe expedit vni, quod non expedit alij, Aut. de Alex. cõſ. 52. inter conſ. Loffr. nu. 29. cir. fin. [Et Demum] verum, Io. And. c. ſtatutum nu. 6. poſt med. de reſcri. in vj. [Si Haec Contumacia Clarior, Et Pertinacia Durior Praedictorum Exegerit] contradicendo, & denegando, Bal. l. ſi verò q. 1. cir. princ. qui ſatiſd. cog. pertinaciter, ex contemptu, & ſtudioſè, c. fin. vbi gl. vlt. de cler. excom. miniſt. Vltra quod magiſtratus poteſt inſiſtere, & dãnum inferre inobediẽti, vt obediat, Bal. quemadmodum §. magiſtratus ad leg. Aquil. [Per Captionem Personarum Ad Praesentiam Nostram, Nobis In Regno Morantibus] quia præſentia magnã auctoritatem repræſentat, Bal. c. 3. poſt nu. 2. de off. deleg. alias ſi iudex imponit neceſſitatem adeundi Principem ſuper eo quod poterat prouidere, punitur, in c. bonæ, lo primo, poſt
24 nu. 12. de poſtul. præl. [Alioquin] c. cum in tua de ſponſal. Abb. c. ſacro, poſt num. 12. de ſent. excom. aduerſatur præcedentibus, in c. cum ſuper nu. 15. poſt med. de ſent. & re iud. includit cõtrarium intellectũ, in c. quoniam poſt nu. 4. de decimis. & intelligitur ſi Rex non eſt in regno, idem Abb. in ſim. c. ad hæc, poſt nu. 2. de appell. [Ad Regionum Iustitiarios Sub Fida Custodia Mittendorum, Ipsos Ad Subeunda Praedicta Munera Publica] quorum principium, & fundamentum eſt decurionatus, Bald. l. ſi vt proponis, quando prouoc. non eſt neceſſe. [Coercere] præcisè & ſi opus eſt manu militari, & remedio carceris, Bald. c. 2. in fi. de reſcript. Quid veniat nomine coertionis, in
25 c. paſtoralis nu. 3. de off. deleg. ita qui nõ acceptat officium cõmune, vel neceſſarium, poteſt poni in carceribus, & in banno, Bal. l. 3. C. de ſuſpe. tut. & ſi fugit, vel latitat, quomodo punitur, l. ſi ad magiſtratum, & l. quidam ignauiæ, vbi Bal. de decur. debet eum iudex perquirere, & ſi eũ inuenit capit, & mulctat,

idem

idem Bal. l.non distinguemus §.si arbiter ff. de arbitris. sic pupillus grauať,& mulctatur pignoribus captis, Bald.l.3.§.1.cir.fin.ff.de tutelis. nec potest electus ad munus personale pecunia redimere, l.illud, vbi Ang.de excus.mun.lib.10. Bal.l.vn.nu.10.& 14. cir. fin.de mulier. & in quo loco, ne multorum iura pereant propter non existentiá officialis, Bal.d.l.Circensium cir.med.de decurio. Ita non habenti aduocatum, vel consultoré, datur inuitus, Bald.c.quia propter, in fi.de elect. Vltra quod contingit interdum, quod quis ex magna virtute quá habet, sit dignus ad aliqua facienda; quibus si non vtitur ad virtutem, redditur pusillanimus, & peccat,
26 D.Th.2.2.q.133.art.1.Ideo honores propter publicá vtilitatem etiam inuitis conferunt, Abb.c.clericis in fi.de vita,& hon.cler.adeo quod prohibitus promoueri ad officium publicum in sui odium, propter fauoré publicum potest promoueri, Bal.l.si quis solidum cir.med.ff.de hered.inst.ita possunt decerni officia absentibus, & eis notificari decretú infra 30.dies, Bal.l.illud,& fi.de tut,& cur. datis ab his, quia officium cum effectu non acquiritur ignoranti, sicut nec aliud quidquam, idem Bal.l.falsus nu.19, C.de furtis, & si promisit se suscepturú, nó potest postea se excusare, Bal.l.ex sententia de testa.tute. non potest publicú officium renunciare, nisi in manu collatoris, etiam quod sit insufficiens, in c.fin.cir.med.de renúciatione. Nec potest cedere bonis, ne publicis fungať muneribus, vel ne soluat collectas, Bald.l.propter honorem, qui bonis ced.poss. Et idem est cum ciuibus adoptiuis factis per statutum, nam quemadmodum naturales alter se præferuntur, ita & accidentales, Bald.l.pen. §.quæ in filio in princ.C.de adoptio, non tamen potest pendente quæstione, si est ciuis, vel nó, cogi ad subeundum officiú, sed debet expectari decisio causæ status, Bald.l.si vt proponis, quan.prouoc.non est necess.nec cogitur acceptare cómissariam, Bal.l.3.§.sed & si quis nu.12.commun.deleg. [A QVIBVS ETIAM] vltra dicta in const.præced.quia dictio etiam, includit positú ante, Iser.§.scribæ
27 col.1. cir.fin.de prohib.feu.alien. per Fred. [BAIVLIS, IVDICIBVS, ET NOTARIIS] per quos actus causarú debent scribi, Bal.l.sed & si 2.rep.cir.med.ff.de iudicijs.[IN PVBLICO] vt const.preced. [SACRAMENTVM] quod
28 vulgares dicunt esse peius pignus quod est domi, Iser.quæ sint reg.in ver.flumina nu.7.
29 cir.fin.[RECIPIENT SECVNDVM] quæ dictio limitat, & restringit, Dec.cós.407.col.4.post princ. [FORMAM VETERIBVS LEGIBVS, ET NOSTRIS CONSTITVTIONIBVS] præcedentibus.[COMPREHENSAM] cóstitutio autem, & mandatum Principis differunt, l.sed & si, in glo.1. C.de nuptijs §.1.in glo.3. auth.de mand.Princ. [DOHANAS AVTEM TAM TERRAE, QVAM MARIS] & omnia loca, quia sunt Regis,& Regi subiecta, quod fit in vno, prodest, vel nocet in alio, Iser.quæ sint rega. in ver.vectigalia, nu.14.post med. ibi omnia loca. [FORESTAGIA, PLATEARIA, PASSAGIA, ET ALIA] quæ redditunm sunt iura, in fim. Bal.l.sed si §.fin.ff.de reb.eorum. [TAM VETERA IVRA, QVAM NOVA] de quibus Iser.sup.const.quanto de decimis. [CVRIAE NOSTRORVM FIDELIVM] vassallorum, c.fin. de pœnis. aliter c.omnis vtriusque de pœn. & remiss. [FIDEI COMMITTERE] cómittere, credere, vel concedere, Niz.in ver.cómitto fidei, tenendo in credentiam, sup.constit. officiorum, cum gabella iustitiæ vendi non possit, Gram.hic cir.fin. [POTERINT, VEL] saltem, Arch.c.literas in princ.63.dist. [LOCARE PROVT MELIVS FISCI NOSTRI PROFECTIBVS] vtilitatibus, Niz.in ver.proficio. [VIDERINT EXPEDIRE] vtile esse, idem Nizolus in ver.expedit.

30 Contra, nemo debet accedere ad gerendum negotia aliena, glo. in reg. culpa est, la prima, ff.de reg.iuris. Tanto magis, quia non inuitatur, sed terretur, gl.l.4.§.1.in ver. posset, ff.de act.& oblig. Vnde promotus ad publica officia, appellat, sed non à tutela, Bal.l.scire in princ.de excus.tut.

31 Dic, quòd potestas est publici iuris, cui nó potest renunciari, Bal.l.humanum nu.3. C.de legi.& nolens fieri iudex, cogitur, in c. sciscitatus nu.9.cir.princ. de rescript. Ideo vltra pœnæ impositionem, cogitur suscipere officiú, auth.præsides de Episc.aud. poterit tamen à sollicitudine publica per diuinos actus se liberare, l.fin.C.de defens.ciuit.

32 Nota, quòd idonei nominantur qui per singula territoria faciát seruare concordiá, l.vnica de irenarchis, & diuites, vt hic, qui exerceant baiulationem, nam pauperes faciliter corrúpuntur, l.3.in ver.egens ff.de test. cum iurisdictiones non debeant vendi, nec locari, Bal.c.1.2.rep.nu.16.cir.med.de iud. Et si in pertinacia sunt, vel pertinaciter cótendunt, d.c.fin.de pœnis, ex quo contradicendo, dicuntur pertinaciter contédere, Bal. l.in adoptionibus 2.rep.de adopt. coguntur prætoris remedio, non de facto, sicut in eo qui non vult adire, Bald.l.si ita scriptum de
33 cond.inst. Et æstimantur inuiti quos consensisse non probatur, verum qui dicit, tenetur probare, Bal.l.filiusfamilias §.inuitus nu.3. ff.de procur.quorú pertinacia, vel potentia, c.fin.de sta.mon. si nec sic poterit emolliri, c.ex tuæ §.1.de eler.non resid. ducentur ad præsentiá Regis, eo existente in regno, alias

ad

vocabatur fidelis, Guliel. Pipin. epiſt. ferię 4.
Paſchæ col. 11. [ET CAVTVM] fide dignum,
qui de facili non deieraret, glo. 2. d. c. 1. de
purg can. Et ſic Baiulus in ſcribendis pro-
ceſſibus debet adhibere notarium, & hoc de
iure communi, cum alias acta non poſſint
ſcribi niſi per notarium Regis, Gramm. hic
19 num. 1. & in fi. Et an debeatur ſalarium pro
aſſeſſore, actuario, & arbitro, Abb. c. cum ab
omni, poſt nu. 14. & 15. de vira, & hon. cler.
[EX IIS QVI A NOBIS TABELLIONATVS
OFFICIVM SVSCEPERVNT] oam nõ vt olim
à Magiſtris Inſtitiarijs, & Camerarijs, ſed à
nobis tantum ordinari volumus, inf. conſt.
in locis demanij. [QVI TAM PRO SE PER
CVRIAM NOSTRAM EXPENSAS STATVTAS]
d. conſt. cum circa. [ACCIPIENT] ab alio
ſument, Arch. c. lector 23. diſt. [QVAM PRO
PRAEDICTIS BAIVLIS, IVDICIBVS, ATQVE
NOTARIIS PER LOCA QVAELIBET ORDI-
NATIS] inſtitutis, Io. And. c. cum illis, poſt
nu. 2. de præb. in vj. [ORDINATA STIPEN-
DIA] ſalaria, d. conſt. cum circa. [MINI-
STRAEVNT] vnde ſi ex forma ſtatuti debet
Poteſtas habere collateralem Doctorem, ſi
diſpenſatur cum Poteſtate, habebit ſalarium
conſtitutum pro Doctore, etiam quod non
doceat, per fidẽ, vel priuilegiũ Doctoratus,
Bal. l. adminiſtrantes in princ. de excuſ. tut.
20 [CONCEDIMVS] quod eſt verbum generale,
ſicut & damus, Affl. decif. 305. poſt num. 2.
[ETIAM] quod eſt verbum extenſiuum, Pan.
de Caſt. conſ. 252. circa fin. poſt nu. 3. 1. vol.
[MAGISTRIS CAMERARIIS SVPRADICTIS,
BAIVLOS, IVDICES, ATQVE NOTARIOS]
21 actorum, qui habent officium neceſſarium,
etiam quod nõ rogentur, Bal. l. quædã 2. rep.
nu. 1. ff. de edendo. [QVOD SI IN NON RE-
CIPIENDIS OFFICIIS FORSITAN INVENE-
RINT PERTINACES] defendentes errorem,
& nolentes ſe corrigere prout debent, ſed
pertinaces fuerint, Abb. c. qualiter, & quãdo
nu. 1. de accuſ. complacentia autem proprię
volũtatis mouet pertinacem, add. ad D. Th.
3. par. de Sacra. q. 78. alias 47. art. 2. ſed vnde
declinet, D. Aug. lib. de Grammatica col. 11.
& dicitur, qui in aliquo nimis imprudenter
perſiſtit, tenens, quaſi ad omnia tenax, vnde
perſeuerans perſiſtit in propria ſentẽtia plus
quàm oportet, ſi minus quã oportet, dicitur
mollis, D. Th. 2. 2. q. 138. art. 2. Quid ſit con-
ſtans, inconſtans, & pertinax, idem vbi ſup.
3. par. q. 78. alias 47. art. 2. [PIGNORIBVS]
22 qui à pugno dicuntur, & ſolus iuſſus iudicis
facit propter debitoris contumaciam, nec
quantum ad actionem differt ab hipotheca,
Abb. c. cũ aliquibus, poſt nu. 3. & 5. de ſent.
& re iudic. glo. l. ſi creditor ff. de diſtra. pign.
[CAPTIS] multa indicia, corporali coertio-
ni viribus prætorę, Bal. l. alia nu. 8. cir. med.
de his quib. vt indign. vel rerenta perſona,
l. iniuriarum §. 1. & 2. ff. de iniurijs, Abb. c. 3.
nu. 5. cir. med. vt lite non conteſt. & ſic com-
pellitur per capturam perſonæ, capturã pi-
gnoris, & mulctam, Bal. l. ſed & hæ §. prærer
ff. de procur. & l. qui reſtituere de rei vend.
gl. l. air prætor §. permittitur de mino. [VEL
PER IMPOSITIONES, ET EXACTIONES
MVLCTARVM] vt viribus præfecturæ com-
pulſi, l. 2. in princ. ff. de iudicijs metu iudicis,
Abb. c. ſi diligenti nu. 17. cir. med. de fo. cõp.
cũ pignoribus, & fideiuſſoribus, Abb. in fim.
c. quæſtioni, poſt nu. 10. de appell. cõpellan-
tur, ſicut inuiti ad ciuilia munera cogũtur,
Gram. hic poſt nu. 1. [PROVT MELIVS VI-
23 DERINT EXPEDIRE] nam ſæpe expedit vni,
quod non expedit alij, Ant. de Alex. cõſ. 52.
inter conſ. Loffr. nu. 29. cir. fin. [ET DEMVM]
verum, Io. And. c. ſtatutum nu. 6. poſt med. de
reſcri. in vj. [SI HAEC CONTVMACIA CLA-
RIOR, ET PERTINACIA DVRIOR PRAEDI-
CTORVM EXEGERIT] contradicendo, & dene
gando, Bal. l. ſi verò q. 1. cir. princ. qui ſatiſd.
cog. pertinaciter, ex contemptu, & ſtudioſè,
c. fin. vbi gl. vlt. de cler. excom. miniſt. Vltra
quod magiſtratus poteſt inſiſtere, & dãnum
inferre inobedięti, vt obediat, Bal. quemad-
modum §. magiſtratus ad leg. Aquil. [PER
CAPTIONEM PERSONARVM AD PRAESEN-
TIAM NOSTRAM, NOBIS IN REGNO MO-
RANTIBVS] quia præſentia magnã auctori-
tatem repræſentat, Bal. c. 3. poſt nu. 2. de off.
deleg. alias ſi iudex imponit neceſſitatem
adeundi Principem ſuper eo quod poterat
prouidere, punitur, in c. bonæ, lo primo, poſt
24 nu. 12. de poſtul. præl. [ALIOQVIN] c. cum in
tua de ſponſal. Abb. c. ſacro, poſt num. 12. de
ſent. excom. aduerſatur præcedentibus, in c.
cum ſuper nu. 15. poſt med. de ſent. & re iud.
includit cõtrarium intellectũ, in c. quoniam
poſt nu. 4. de decimis. & intelligitur ſi Rex
non eſt in regno, idem Abb. in fim. c. ad hæc,
poſt nu. 2. de appell. [AD REGIONVM IVSTI-
TIARIOS SVB FIDA CVSTODIA MITTEN-
DORVM, IPSOS AD SVBEVNDA PRAEDICTA
MVNERA PVBLICA] quorum principium, &
fundamentum eſt decurionatus, Bald. l. ſi vt
proponis, quando prouoc. non eſt neceſſe.
[COERCERE] pręcisè & ſi opus eſt manu mi
litari, & remedio carceris, Bald. c. 2. in fi. de
reſcript. Quid veniat nomine coertionis, in
25 c. paſtoralis nu. 3. de off. deleg. ita qui nõ ac-
ceptat officium cõmune, vel neceſſarium, po
teſt poni in carceribus, & in banno, Bal. l. 3.
C. de ſuſpe. tut. & ſi fugit, vel latitat, quomo-
do punitur, l. ſi ad magiſtratum, & l. quidam
ignauiæ, vbi Bal. de decur. debet eum iudex
perquirere, & ſi eũ inuenit capit, & mulctat,
idem

idem Bal. l.non distinguemus §.si arbiter ff.
de arbitris. sic pupillus grauaẗ,& mulctatur
pignoribus captis, Bald.l.3.§.1.cir.fin.ff.de
tutelis. nec potest electus ad munus perso-
nale pecunia redimere, l.illud, vbi Ang.de
excus.mun.lib.10. Bal.l.vn.nu.10.& 14.cir.
fin.de mulier. & in quo loco, ne multorum
iura pereant propter non existentiã officia-
lis, Bal.d.l.Circensium cir.med.de decurio.
Ita non habenti aduocatum, vel consultorẽ,
datur inuitus, Bald.c.quia propter, in fi.de
elect. Vltra quod contingit interdum, quod
quis ex magna virtute quã habet, sit dignus
ad aliqua facienda; quibus si non vtitur ad
virtutem, redditur pusillanimus, & peccat,
26 D.Th.2.2.q.133.art.1. Ideo honores propter
publicã vtilitatem etiam inuitis conferunẗ,
Abb.c.clericis in fi.de vita,& hon.cler.adeo
quod prohibitus promoueri ad officium pu
blicum in sui odium, propter fauorẽ publi-
cum potest promoueri, Bal.l.si quis solidum
cir.med.ff.de hæred.inst.ita possunt decerni
officia absentibus, & eis notificari decretũ
infra 30.dies, Bal.l.illud,& fi.de tut.& cur.
datis ab his, quia officium cum effectu non
acquiritur ignoranti, sicut nec aliud quid-
quam, idem Bal.l.falsus nu.19. C.de furtis,
& si promisit se suscepturũ, nõ potest postea
se excusare, Bal.l.ex sententia de testa.tut.
non potest publicũ officium renunciare, nisi
in manu collatoris, etiam quod sit insuffi-
ciens, in c.fin.cir.med.de renũciatione. Nec
potest cedere bonis, ne publicis fungaẗ mu-
neribus, vel ne soluat collectas, Bald.l.pro-
pter honorem, qui bonis ced.poss. Et idem
est cum ciuibus adoptiuis, factis per statu-
tum, nam quemadmodum naturales inter se
præferuntur, ita & accidentales, Bald.l.pen.
§.quę in filio in princ.C.de adoptio, non ta-
men potest pendente quæstione, si est ciuis,
vel nõ, cogi ad subeundum officiũ, sed debet
expectari decisio causæ status, Bald.l.si vt
proponis, quan.prouoc.non est necess.nec co-
gitur acceptare cõmissariam, Bal.l.3.§.sed
& si quis nu.12.commun.deleg. [A QVIBVS
ETIAM] vltra dicta in const.præced. quia di-
27 ctio etiam includit positũ ante, Iser.§.scriba
col.1. cir.fin.de prohib.feu.alien. per Fred.
[BAIVLIS, IVDICIBVS, ET NOTARIIS] per
quos actus causarũ debent scribi, Bal.l.sed
& si 2.rep.cir.med.ff.de judicijs. [IN PVBLI-
CO] vt const.pręced. [SACRAMENTVM] quod
28 vulgares dicunt esse peius pignus quod est
domi, Iser.quæ sint reg.in ver.flumina nu.7.
29 cir.fin. [RECIPIENT SECVNDVM] quæ dictio
limitat, & restringit, Dec.cõs.407.col.4.post
princ. [FORMAM VETERIBVS LEGIBVS, ET
NOSTRIS CONSTITVTIONIBVS] præceden-
tibus. [COMPREHENSAM] cõstitutio autem,
& mandatum Principis differunt, l.sed & si,
in glo.1. C.de nuptijs §.1.in glo.3. auth.de
mand.Princ. [DOHANAS AVTEM TAM TER-
RAE, QVAM MARIS] & omnia loca, quia
sunt Regis, & Regi subiecta, quod fit in vno,
prodest, vel nocet in alio, Iser.quæ sint rega.
in ver.vectigalia, nu.14.post med. ibi omnia
loca. [FORESTAGIA, PLATEARIA, PASSA-
GIA, ET ALIA] quæ redditυum sunt iura, in
fim. Bal.l.sed si §.fin.ff.de reb.eorum. [TAM
VETERA IVRA, QVAM NOVA] de quibus
Iser.sup.const.quanto de decimis. [CVRIAE
NOSTRORVM FIDELIVM] vassallorum, c.fin.
de pœnis. aliter c.omnis vtriusque de pœn.
& remiss. [FIDEI COMMITTERE] cõmitte-
re, credere, vel concedere, Niz.in ver.cõmit-
to fidei, tenendo in credentiam, sup.constit.
officiorum, cum gabella iustitiæ vendi non
possit, Gram.hic cir.fin. [POTERINT, VEL]
saltem, Arch.c.literas in princ.63.dist. [LO-
CARE PROVT MELIVS FISCI NOSTRI PRO-
FECTIBVS] vtilitatibus, Niz.in ver.proficio.
[VIDERINT EXPEDIRE] vtile esse, idem
Nizolus in ver.expedit.
30 Contra, nemo debet accedere ad geren-
dum negotia aliena, glo. in reg. culpa est,
la prima, ff.de reg.iuris. Tanto magis, quia
non inuitatur, sed terretur, gl.l.4.§.1.in ver.
posset, ff.de act.& oblig. Vnde promotus ad
publica officia, appellat, sed non à tutela,
Bal.l.scire in princ.de excus.tut.
31 Dic, quòd potestas est publici iuris, cui
nõ potest renunciari, Bal.l.humanum nu.3.
C.de legi.& nolens fieri iudex, cogitur, in c.
sciscitatus nu.9.cir.princ. de rescript. Ideo
vltra pœnæ impositionem, cogitur suscipere
officiũ, auth.præsides de Episc.aud. poterit
tamen à sollicitudine publica per diuinos
actus se liberare, l.fin.C.de defens.ciuit.
32 Nota, quòd idonei nominantur qui per
singula territoria faciãt seruare concordiã,
l.vnica de irenarchis, & diuites, vt hic; qui
exerceant baiulationem, nam pauperes faci
liter corrũpuntur, l.3.in ver.egens ff.de test.
cum iurisdictiones non debeant vendi, nec
locari, Bal.c.1.2.rep.nu.16.cir.med.de iud.
Et si in pertinacia sunt, vel pertinaciter cõ-
tendunt, d.c.fin.de pœnis, ex quo contradi-
cendo, dicuntur pertinaciter contẽdere, Bal.
l.in adoptionibus 2.rep.de adopt. coguntur
prætoris remedio, non de facto, sicut in eo
qui non vult adire, Bald.l.si ita scriptum de
33 cond.inst. Et æstimantur inuiti quos consen
sisse non probatur, verum qui dicit, tenetur
probare, Bal.l.filiusfamilias §.inuitus nu.2.
ff.de procur.quorũ pertinacia, vel potentia,
c.fin.de sta.mon. si nec sic poterit emolliri,
c.ex tuæ §.1. de cler.non resid. ducentur ad
præsentiã Regis, eo existente in regno, alias

ad

vocabatur fidelis,Guliel.Pipin.epist.ferię 4.
Paschæ col.12.[ET CAVTVM] fide dignum,
qui de facili non deieraret, glo.2.d.c.1. de
purg can. Et sic Baiulus in scribendis pro-
cessibus debet adhibere,notarium,& hoc de
iure communi, cum alias acta non possint
scribi nisi per notarium Regis, Gramm.hic
19 num.1.& in fi. Et an debeatur salarium pro
assessore,actuario,& arbitro,Abb.c.cum ab
omni, post nu.14.& 15. de vita,& hon.cler.
[EX IIS QVI A NOBIS TABELLIONATVS
OFFICIVM SVSCEPERVNT] nam nó vt olim
à Magistris Iustitiarijs,& Camerarijs,sed à
nobis tantum ordinari volumus, inf. const.
in locis demanij. [QVI TAM PRO SE PER
CVRIAM NOSTRAM EXPSNSAS STATVTAS]
d.const.cum circa. [ACCIPIENT] ab alio
sument, Arch.c.lector 23.dist. [QVAM PRO
PRAEOICTIS BAIVLIS, IVOICIBVS, ATQVE
NOTARIIS PER LOCA QVAELIBET OROI-
NATIS] institutis, Io.And.c.cum illis, post
nu.2.de præb.in vj. [ORDINATA STIPEN-
DIA] salaria, d.const.cum circa. [MINI-
STRAEVNT] vnde si ex forma statuti debet
Potestas habere collateralem Doctorem, si
dispensatur cum Potestate,habebit salarium
constitutum pro Doctore, etiam quod non
doceat, per fidé, vel priuilegiũ Doctoratus,
Bal. l.administrantes in princ. de excus.tut.
20 [CONCEOIMVS] quod est verbum generale,
sicut & damus, Affl.decis.305. post num.2.
[ETIAM]quod est verbum extensiuum,Pau.
de Cast.cons.252.circa fin.post nu.3. 1.vol.
[MAGISTRIS CAMERARIIS SVPRADICTIS,
BAIVLOS, IVDICES, ATQVE NOTARIOS]
21 actorum, qui habent officium necessarium,
etiam quod nõ rogentur,Bal.l.quædã 2.rep.
nu. 1.ff.de edendo. [QVOD SI IN NON RE-
CIPIENDIS OFFICIIS FORSITAN INVENE-
RINT PERTINACES] defendentes errorem,
& nolentes se corrigere prout debent, sed
pertinaces fuerint,Abb.c.qualiter,& quãdo
nu.1.de accus.complacentia autem proprię
volũtatis mouet pertinacem,add.ad D.Th.
3.par.de Sacra.q.78.alias 47.art.2.sed vnde
declinet,D.Aug.lib.de Grammatica col.15.
& dicitur, qui in aliquo nimis imprudenter
persistit, tenens,quasi ad omnia tenax, vnde
perseuerans persistit in propria sentẽtia plus
quàm oportet,si minus quã oportet,dicitur
mollis,D.Th.2.2.q.138.art.2. Quid sit con-
stans,inconstans, & pertinax, idem vbi sup.
3.par.q.78.alias 47.art.2. [PIGNORIBVS]
22 qui à pugno dicuntur, & solus iussus iudicis
facit propter debitoris contumaciam, nec
quantum ad actionem differt ab hipotheca,
Abb.c.cũ aliquibus, post nu.3.& 5. de sent.
& re iudic. glo.l.si creditor ff.de distra.pign.
[CAPTIS]multa indicia,corporali coertio-
ni viribus praturę, Bal.l.alia nu.8.cir.med.
de his quib.vt indign. vel retenta persona,
l.iniuriarum §.1.& 2.ff.de iniurijs,Abb.c.3.
nu.5.cir.med.vt lite non contest.& sic com-
pellitur per capturam personæ, capturã pi-
gnoris,& mulctam, Bal.l.sed & hæ §.præter
ff. de procur. & l.qui restituere de rei vend.
gl.l.ait prætor §.permittitur de mino.[VEL
PER IMPOSITIONES, ET EXACTIONES
MVLCTARVM] vt viribus præfecturæ com-
pulsi,l.2.in princ.ff.de indicijs metu iudicis,
Abb.c.si diligenti nu.17.cir.med.de fo.cõp.
cũ pignoribus,& fideiussoribus,Abb.in fim.
c.quæstioni,post nu.10.de appell. cõpellan-
tur, sicut inuiti ad ciuilia munera cogũtur,
Gram.hic post nu.1. [PROVT MELIVS VI-
23 DERINT EXPSOIRS]nam sæpe expedit vni,
quod non expedit alij, Ant.de Alex.cõs.52.
inter cons.Loffr.nu.29.cir.fin. [ET DEMVM]
verum,Io.And.c.statutum nu.6.post med.de
rescri.in vj.[SI HAEC CONTVMACIA CLA-
RIOR, ET PERTINACIA DVRIOR PRAEOI-
CTORVM EXSERSRIT]contradicendo,& dene
gando,Bal.l.si verò q.1.cir.princ.qui satisd.
cog. pertinaciter,ex contemptu,& studiosè,
c.fin.vbi gl.vlt.de cler.excom.minist. Vltra
quod magistratus potest insistere. & dãnum
inferre inobediẽti,vt obediat, Bal.quemad-
modum §.magistratus ad leg. Aquil. [PER
CAPTIONEM PERSONARVM AD PRAESEN-
TIAM NOSTRAM, NOBIS IN REGNO MO-
RANTIBVS] quia præsentia magnã auctori-
tatem repræsentat, Bal.c.3.post nu.2.de off.
deleg. alias si iudex imponit necessitatem
adeundi Principem super eo quod poterat
prouidere, punitur,in c.bonæ,lo primo,post
24 nu.12.de postul.præl.[ALIOQVIN] c.cum in
tua de sponsal. Abb.c.sacro,post num.12.de
sent.excom.aduersatur præcedentibus, in c.
cum super nu.15.post med.de sent.& re iud.
includit cõtrarium intellectũ,in c.quoniam
post nu.4. de decimis. & intelligitur si Rex
non est in regno,idem Abb.in fim.c.ad hæc,
post nu.2.de appell.[AD REGIONVM IVSTI-
TIARIOS SVE FIOA CVSTODIA MITTEN-
DORVM, IPSOS AO SVEEVNOA PRAEOICTA
MVNERA PVBLICA] quorum principium,&
fundamentum est decurionatus, Bald.l.si vt
proponis, quando prouoc. non est necesse.
[COERCERE]pręcisè & si opus est manu mi
litari, & remedio carceris, Bald.c.2.in fi.de
rescript. Quid veniat nomine coertionis, in
25 c.pastoralis nu.3.de off.deleg.ita qui nõ ac-
ceptat officium cõmune,vel necessarium, po
test poni in carceribus,& in banno, Bal.l.3.
C.de suspe.tut.& si fugit,vel latitat,quomo-
do punitur,l.si ad magistratum,& l.quidam
ignauiæ, vbi Bal.de decur. debet eum iudex
perquirere,& si eũ inuenit capit,& mulctat,

idem Bal. l.non distinguemus §.si arbiter ff.
de arbitris, sic pupillus grauat,& mulctatur
pignoribus captis, Bald.l.3.§.1.cir.fin.ff.de
tutelis. nec potest electus ad munus perso-
nale pecunia redimere, l.illud, vbi Ang.de
excus.mun.lib.10. Bal.l.vn.nu.10.& 14. cir.
fin.de mulier. & in quo loco, ne multorum
iura pereant propter non existentiã officia-
lis, Bal.d.l.Circensium cir.med.de decurio.
Ita non habenti aduocatum, vel consultorẽ,
datur inuitus, Bald.c.quia propter, in fi.de
elect. Vltra quod contingit interdum,quod
quis ex magna virtute quã habet,sit dignus
ad aliqua facienda; quibus si non vtitur ad
virtutem, redditur pusillanimus, & peccat,
26 D.Th.2.2.q.133.art.1. Ideo honores propter
publicã vtilitatem etiam inuitis conferunt,
Abb.c.clericis in fi.de vita,& hon.cler.adeo
quod prohibitus promoueri ad officium pu-
blicum in sui odium, propter fauorẽ publi-
cum potest promoueri, Bal.l.si quis solidum
cir. med. ff.de hæred.inst.ita possunt decerni
officia absentibus, & eis notificari decretũ
infra 30.dies, Bal.l.illud,& fi.de tut,& cur.
datis ab his, quia officium cum effectu non
acquiritur ignoranti, sicut nec aliud quid-
quam, idem Bal.l.falsus nu.19, C.de furtis,
& si promisit se suscepturũ,nõ potest postea
se excusare, Bal.l.ex sententia de testa,tute.
non potest publicũ officium renunciare,nisi
in manu collatoris, etiam quod sit insuffi-
ciens,in c.fin.cir.med.de renũciatione. Nec
potest cedere bonis,ne publicis fungatur mu-
neribus, vel ne soluat collectas, Bald.l.pro-
pter honorem, qui bonis ced.poss. Et idem
est cum ciuibus adoptiuis, factis per statu-
tum,nam quemadmodum naturales inter se
præferuntur,ita & accidentales, Bald.l.pen.
§.quæ in filio in princ.C.de adoptio,non ta-
men potest pendente quæstione, si est ciuis,
vel nõ,cogi ad subeundum officiũ, sed debet
expectari decisio causæ status, Bald.l.si vt
proponis,quan.prouoc.non est neces.nec co-
gitur acceptare cõmissariam, Bal.l.3.§.sed
& si quis nu.12.commun.de leg. [A Quibus
Etiam] vltra dicta in const.præced.quia di-
27 ctio etiam includit positũ ante, Iser.§.scribæ
col.1. cir.fin.de prohib.feu.alien. per Fred.
[Baiulis, Iudicibus, Et Notariis] per
quos actus causarũ debent scribi, Bal.l.sed
& si 2.rep.cir.med.ff.de iudicijs.[In Publi-
co] vt const.præced. [Sacramentum] quod
28 vulgares dicunt esse peius pignus quod est
domi, Iser.quæ sint reg.in ver.flumina nu.7.
29 cir.fin.[Recipient Secundum] quæ dictio
limitat,& restringit, Dec.cõs.407.col.4.post
princ. [Formam Vsitatibus Legibus, Et
Nostris Constitutionibus] præceden-
tibus.[Comprehensam] constitutio autem,

& mandatum Principis differunt, l.sed & si,
in glo.1. C.de nuptijs §.1.in glo.3. auth.de
mand.Princ. [Dohanas Autem Tam Ter-
rae, Quam Maris] & omnia loca, quia
sunt Regis,& Regi subiecta,quod sit in vno,
prodest,vel nocet in alio, Iser.quæ sint rega.
in ver.vectigalia,nu.14.post med.ibi omnia
loca: [Forsstagia, Platearia, Passa-
gia, Et Alia] quæ redditunm sunt inra,in
fin. Bal.l.sed si §.fin.ff.de reb.eorum. [Tam
Vetera Iura, Quam Nova] de quibus
Iser.sup.const.quanto de decimis. [Curiae
Nostrorum Fidelium] vassallorum,c.fin.
de pœnis. aliter c.omnis vtriusque de pœn.
& remiss. [Fidei Committere] cõmitte-
re,credere,vel concedere, Niz.in ver.cõmit-
to fidei,tenendo in credentiam, sup.constit.
officiorum, cum gabella iustitiæ vendi non
possit, Gram.hic cir.fin. [Poterint, Vel]
saltem, Arch.c.literas in princ.63.dist. [Lo-
care Provt Melius Fisci Nostri Pro-
fectibus] vtilitatibus, Niz.in ver.proficio.
[Viderint Expedire] vtile esse, idem
Nizolus in ver.expedit.
30 Contra, nemo debet accedere ad geren-
dum negotia aliena, glo. in reg. culpa est,
la prima, ff.de reg.iuris. Tanto magis, quia
non inuitatur,sed terretur, gl.l.4.§.1.in ver.
posset, ff.de act.& oblig. Vnde promotus ad
publica officia, appellat, sed non à tutela,
Bal.l.scire in princ.de excus.tut.
31 Dic, quòd potestas est publici iuris, cui
nõ potest renunciari, Bal.l.humanum nu.3.
C.de legi.& nolens fieri iudex, cogitur, in c.
sciscitatus nu.9.cir.princ. de rescript. Ideo
vltra pœnæ impositionem, cogitur suscipere
officiũ, auth.præsides de Epis.aud. poterit
tamen à sollicitudine publica per diuinos
actus se liberare, l.fin.C.de defens.ciuit.
32 Nota, quòd idonei nominantur qui per
singula territoria faciãt seruare concordiã,
l.vnica de irenarchis, & diuites, vt hic; qui
exerceant baiulationem, nam pauperes faci
liter corrũpuntur, l.3.in ver.egens ff.de test.
cum iurisdictiones non debeant vendi, nec
locari, Bal.c.1.2.rep.nu.16.cir.med.de iud.
Et si in pertinacia sunt, vel pertinaciter cõ-
tendunt, d.c.fin.de pœnis, ex quo contradi-
cendo, dicuntur pertinaciter contẽdere, Bal.
l.in adoptionibus 2.rep.de adopt. coguntur
prætoris remedio, non de facto, sicut in eo
qui non vult adire, Bald.l.si ita scriptum de
33 cond.inst. Et æstimantur inuiti quos consen
sisse non probatur, verum qui dicit, tenetur
probare, Bal.l.filiusfamilias §.inuitus nu.2.
ff.de procur.quorũ pertinacia, vel potentia,
c.fin.de sta.mon. si nec sic poterit emolliri,
c.ex tuæ §.1.de cler.non resid. ducentur ad
præsentiã Regis, eo existente in regno, alias
ad

ad Iustitiarios regionum, vt hic. vt sic per exactionem mulcta. um, quæ pœna est extraordinaria, l. mulcta in glo. 1. de cond. & demonst. coerceantur: tenentur tamen qui imprudenter eligerent, l. nam & Seruius §. fin. vbi Bald. ff. de neg. gestis. electus autem non potest renunciare nisi in manu superioris, vt denotat Bal. d. l. falsus nu. 25. cir. med. C. de furtis.

14 Secundo nota, quòd iudex supplet absente parte, stando, & sedendo, Bal. addit. 3. col. 3. cir. princ. ad Spec. tit. de appell. Quando autem petitur aliquid corã executoribus gratiæ Apostolicæ, debent sedere, & diligenter audire. non eundo per vicos, Bal. l. cum postulantem in princ. de dam. infe. vnde iudici sedenti, & non procedenti datur libellus, Spec. tit. de libelli concept. §. 11. in fi. In dubio tenet processus, Bald. l. si quis ex aliena, post num. 2. ff. de iudicijs.

Vltimo noto verbum causare, inde causare vt legitimè compareat, Bal l. vinum cir. princ. ff. si cert. pet. Et causare, vel qualificare, idem Bal. in l. certi conditio §. quoniam col. pen. circa fin. cod. tit. si cert. pet.

De quæstionibus inter fiscum, & priuatos mouendis.

SVMMARIVM.

1 *Imperator potest esse iudex in causa propria, honestius tamen est si alteri committit.*

1
ONTINVATVR vt per Affl. & licet Imperator sit iudex in causa propria, honestius tamen facit si alteri committit, Bal. l. proxime col. 1. in fi. de his quæ in testamen. delen. prout de quæstionibus mouendis inter eum, & priuatos mandat cognosci per Magistrum Camerarium, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Causa cognitionem omnis causa desiderat, & vbi cognoscitur, prætor desideratur.*

2 *Fiscus habet suos iudices, & qui sint, num. 18.*

3 *Quæstiones, dubia, quæstionum actiones quæstionum dicuntur.*

4 *Fiscus quid, & vnde dicitur, eum non habet nisi Papa, & Imperator.*

5 *Iudicia, & eorum cognitio vsque ad sententiam inclusiuè.*

6 *Procuratorem fiscalem nemo constituit nisi Rex.*

7 *Tabellionis officium vice, procuratoris vilissimum, nisi sit Regis, vel Episcopi.*

8 *Vt tamen, modificat quod dixerat.*

9 *Forma capitur multis modis, & eius defectus est defectus consensus.*

10 *Confessio sola sine testibus non probat contra fiscum.*

11 *Affuerit, cum duplici ff, vel d, denotat præsentiam, cum b, denotat absentiam.*

12 *Probatio sufficiens, & alia legitima.*

13 *Stipendia à stipibus, quæ colliguntur appellantur.*

14 *Apices literæ, & iuris apices quid.*

15 *Status capitur multis modis.*

16 *Assignare, sonat in ius.*

17 *Litigare cum domino, vel eius subditis, durum est.*

19 *Ius suum indiscussum quis non debet dimittere, & quid sit indiscussum.*

20 *Prouidus procurator, & quis dicatur idoneus.*

21 *Via Regia sine exceptione personarum, Deum habendo præ oculis, procedi dicitur.*

1
VAESTIONES] nulla est causa in qua causæ cognitio non desideretur, Spec. tit. de iurisd. omn. iud. vbi causæ cognitio non interuenit, ibi non est vera iurisdictio, Bald. c. quoniam Apostolica nu. 5. in fi. de off. deleg. & vbi cognitio, ibi prætor desideratur, in reg. vbicunque de reg. iur. nam nullum iudiciũ redditur, si prætor non suffragatur, Bald. l. 3. in princ. de his qui in frau. cred. Et qui de seipsis iudicant, vt plurimum non recti sunt iudices, Arist. 3. Politic. 6. Ideo ægrotantis medici, alios ad se medicos vocant: magistri palestræ alios magistros, quasi nequeant verum discernere, qui de proprijs iudicant, ibidem 12. Vnde fiscus habet indices suos,
2 l. proxime de his quæ in test. delen. & Diuus Nerua prætorem adiecit, qui inter fiscum, & priuatos ius diceret, l. 2. §. post aliquod de orig. iur. Proconsul autem non poterat se intromittere, l. nec quidquã de off. procons.

iure

Iure isto cognoscit Magister Camerarius, vt sup.const.causas,vt mag.inst.potuit euad. oppre.off. & hic in tex. qui diuiditur vt per Afflict. & summatur vt per Lallum, & dicit [QVAESTIONES OMNES] dubiæ, nam quod est certum non adducitur in iudiciũ, D.Th. 3.par.de Sacram. q.120. alias 89.art.6. vel
3 dubia quæstionum, Bal.l.2.in 2.rep.col.6.in princ.ff.de iureiur. quæ quæstiones dicũtur, cap.fin. de pœnis l.2. in fi.ff.de off.eius, siue actiones quæstionum, Bald.l.vbi falsi, post princ.C.de falsis, vel dicitur quæstio propositio etiam nõ dubitabilis, Bal.c.fin.nu.4.de rescrip.quæ mouentur tam insistendo,quàm resistendo,etiam de facto Bal.l.2.in 2.& vlt. not. C.de transact. controuersia, quæstio,& turbatio fit resistendo,Bal,l.1.in princ.C.de testi. Quæstiones facti recipiũt probationes hinc inde, quæstiones iuris non, in c.pastoralis,ante nu.1.de rescrip. ex conflictu probationum quęstiones facti oriuntur,in c.dudum, lo secondo,nu.6.cir.med.de electione.
4 [INTER FISCVM] qui quasi fixus dicitur, est corpus inanimatum, consensum per se non habens, sed simpliciter repræsentatum, Bal. cons.363.nu.2. 1.vol. vel est persona imaginaria duræ ceruicis,semper rigorosus, nunquam,vel rarò æquus, idem Bal.l.executorẽ nu.33.circa princ.de execut.rei iud. dicitur non idoneus, quia non potest conueniri nisi cum difficultate, in l.sententia in fi. C.de fideiuss.actu potest esse non soluẽdo,sed aptitudine nunquam,Bal.præd.rub.nu.4.de iure fisci lib.10. est enim idem quod saccus,Luc. rub.in fi. de fundis rei priua. Inde dicuntur fiscellæ,& fiscinæ. verum nõ est draco fiscus, quia cũ timore audit eius exactor, D.Ang. psal.146.col.16.cir.fin.sed communiter omnes dilacerant populum, & fiscum, Bald.l.si quis in tantam num.4. vnde vi, adeo quod propter nimios expilatores fiscus potest esse nõ soluendo,Bal.d.l.sententia C.de fideiuss. [NOSTRVM] ad differentiam Papæ, cũ propriè non sit nisi Imperatoris,& Papę, Præp. §.ad hæc, post num.2. de pace iuram.firma. [ET INTER PRIVATOS MOVENDAS] tam si sunt reales, quàm personales, inf.const.siue reali,tam si iure proprio,quàm alieno,puta si vti successor anomalus conueniatur, facit quod ditit Bal.l.1.si pẽd.appell. mors inter. [QVAS NON SINT DE FEVDIS, VEL REBVS FEVDALIBVS]quia illorum cognitio spectat ad Præsides,inf.const:Pręsides.[COGNITIO-
5 NES, ATQVE IVDICIA] quæ dicuntur vsque ad sententias inclusiuè, Affl.c.1.nu.6. apud quem, vel quos. [MAGISTRI CAMERARII] vel Magister Iustitiarius, Gra.cons.seq.post num.4. hodiè Secreti, Isern.hic in fi.& Affl. 1.not.[ACCIPIANT] à nobis,nam accipere, est ab alio sumere, Archid.c.lector 23,dist. [ET IPSAS ADIVNCTIS IVSTITIARIIS] cũ Iustitiarij de per se,nec Magistri Camerarij soli, vt sup.constit.Iustitiarij per prouincias in fi.& const.officiorum possint cognoscere, sed simul [TVM CONTRA FISCVM AGITVR] cuius causæ non possunt tractari coram iudice incompetente,l.2.C.vbi cau.fisca. [ET PRAESENTE FISCI PATRONO] alias eo absente est nulla, l.3.§.mulcta in glo.fin.& l.si fiscus, de iure fisci, l.4.vbi Bal.C.de aduoc. fisci. licet semper dicatur præsens, cum sit vbique, l.1.in 1.& 2.rep.post princ. & nu.2. de quadr.præscrip. lata autem ritè, & rectè infra triennium retractatur ratione instrumenti de nouo reperti, sicut in minore, & Ecclesia,l.vni.de sent.aduer.fiscũ latis. [ET
6 INSTITVTO] à Rege, quia nemo alius cõstituit procuratorẽ fiscalem, Affl.d.const.Præses nu.16.cir.fin. vel à procuratore fisci,qui potest alium instituere ad vendendum rem fisco obligatã,not.Bal.l.1.nu.4.de fide instr. & iure hastæ fisc. [PROVIDO] c.cum R.Canonicus, de off.deleg. & honesto,c.qualiter, & quando,lo secondo,& seq.de accus.c.2.de Magistris c.pen.de frig.& malef. prouido,& discreto,c.perlatum qui filij sint leg.c.fin.de pœn.& remiss. fideli,& prouido,c.fin.de sta. mon.ad suum modum,prout hominũ natura desiderat, glo.l.quod Nerua in ver.ad suum ff.depositi. [ET FIDELI PROCVRATORE]qui prouida deliberatione, sup.const.hi qui per inquisitiones. & beneficio Principis vrbicã procurationem est adeptus,l.verum §.ex facto ff.de mino.ita coadiutor curiæ debet poni à curia ad litem prosequendã,accusatore desistente,Io.Ant.de Nig.c.reg.ad consultationem nu.16.Aduocatus verò debet assumi melior, & prior de collegio aduocatorum, Bal. l.binos de aduoc.diuer.iud. Vnde licet
7 officium tabellionis sit vile, & procuratoris vilissimum,si est Regis, vel Episcopi est honorabile,Bal.l.2.1.rep.nu.6.de Senato.[PRO PARTE NOSTRAE CVRIAE VSQVE] quæ includit, quandoque non, Affl.hic nu.4. [AD SENTENTIAS EXAMINATAS] cũ interuentu aduocati,& procuratoris fisci, Affl.hic 2.not. qui non possent deserere prætextu salarij nõ soluti, l.1.C.de aduoc.fisci. [DATO PARTI ALTERAE PEREMPTORIO TERMINO] l. ad peremptoriũ ff.de iudicijs,ad comparẽdum. [ET PER NVNCIVM] processum,cũ per eum mitti posit ad superiorem, Gram.cõst.seq. post num.4. [ET LITERAS SVAS AD VNAM NOSTRAM MITTANT]cũ dubijs examinan-
8 dis,idẽ Gra.vbi sup.post nu.4.[VT TAMEN] quæ est modificatiua eorũ quæ dixerat, Luc. l.1.in princ.de fug.colo.patr. [SVPER QVIBVSLIBET DEBITIS, QVAE A CVRIA NO-

STRA

stra Petuntur] d.cōst.causas. [Et Quae Consistunt In Numero, Pondere, Et Mensura] puta, quia fuit solutio indeterminata, quæ ex circunstantijs arguitur, & certificatur, Abb.c.fin.post nu.4.de cau.poss.&
9 propr. [Hanc Formam] quæ capitur pluribus modis, Bal.l.si duo §.si quis ff.de iureiu. [Observent] alias paria sunt non dare, & male dare, glo.l.1.in ver.prodesse, & in ver. dedisset ff.de mag.conuen.quia defectus formæ censetur etiam defectus consensus, Bal. l.si vnus §.pen. ff.de pactis. [Videlicet Quod Non Per Instrumentum] .i.confessionem, Gram.const.seq.post num.4. [Tantummodo] quod est aduerbiũ negandi, Luc. l.viros cir.fin. de pala.sacra.larg. & sic per
10 instrumenta continentia confessionem non probatur contra fiscum, Bald.l.si quis post, ante nu.1.de bonis proscrip. [Sed Per Testes] qui olim superstites dicebantur, c.forus de verb.sign. [Qui Numerationi Naturali] sim.ponit Gra.const.seq.post nu.4. & non subscriptioni tantũ instrumenti, l.1. §.diem ff.de edendo. [Mensurae, Vel Ponderi] in ijs quæ pondere, numero, vel mensura consistunt, l.5.§.mutui si cer.pet. [Per-
11 sonaliter Interfuerint] affuerint, nam quando scribitur cũ duplici ff, vel d, denotat præsentiam, si cum b, denotat absentiã, Bar. l.quoties num.4.de dign.lib.12. & sic testes debent deponere non tm̃ de confessione, sed quod interfuerint numerationi, Gram.cõst. seq.post nu.4. [Non Pauciores Quinque, Si Petita Quantitas Auri Libram] quam faciunt 72.solidi, Io.Faber §.nos autẽ inst.de actil.tut. [Excedat] & sic licet in ore duorũ, vel trium stet omne verbũ, Io.8. l.vbi numerus de testi. fallit in causa fiscali excedente libram, Affl.hic 4.not.quia requiruntur quinque testes, simile inf.const.instrumentorũ robur, & in cõst.in causa depositi. [Alioquin] si non excedit dictam summã, glo.in sim.c.pen. in ver.alioquin, de frig. & malef.in c.tua nos de homic. [Per Legitimum Numerum] duorum, vel trium, Affl. hic 5.not.Gram.const.seq.post nu.4. [Peti-
12 ta Probentur] cum probatio alia sit legitima, & alia sufficiens, Cassan.consue.Burg. rub. 1. §.7. ibi suffisamente in princ. & ea sunt probanda, quæ sunt edenda, & ea sunt edenda, quæ respiciunt fundamentũ. Quid si duo copulatiuè dicantur, vel ponantur in libello, vel positionibus, an requiratur probatio vtriusque, Bal.c.2.nu.2.vsq; 9. de rescri. [Caeterum] c.2.de eo qui cogn.consang. vxo.suæ. est expositiua, & ponitur pro certe, gl.l.quę omnia §.1.in ver.cęterũ ff.de proc. [Ad Hoc Ut Ipsi Magistri Camerarii Cum Personis] Iustitiariorum [Sibi Per Nostram Curiam] c.veniens de iureiuran. [Deputatis] vt sup. [In Dispendium] .i. in damnũ, Luc.l.vn.ne quid oneri publ.impo. [Rei Familiaris Suis Labo-
13 rare Dispendiis] quæ à stipibus.i.minutis dicuntur, quæ colliguntur, Affl.in prelu. feu.nu.30. [Non Cogantur] sicut qui seruit ecclesiæ, non tenetur viuere de patrimonio, sed Episcopus tenetur ei prouidere ex obligatione generali qua debet omnes prouidere, Abb.c.tuis nu.5.de præb. [Per Speciales Sacros Nostrae Mansuetudinis Apices] l.vnica C.de contra.iud.tute.
14 idest literas, gl.epist.inter claras in ver.apices de sum. Trin. aliter apices iuris, & qui sint, l.si fideiussori §.quidam, vbi Bald.post med. ff. mand. & dicitur mansuetudo mitis modestia, Arch.c.vos in princ. 16.quæst.1.
15 [Prout Status] potestas, & quadrupliciter ponitur, gl.1.l.Diuus, lo primo, de iurepatr. [Quilibet Pro Tempore] vt sup.constit. Iustitiarios regionũ. [Fuerit, Statuimus Eisdem In Expensis] quæ sint, Bald.l.si procurator in fi.rem ratam hab. [Annalibus] ad vitam. [Et Sufficientibus] attenta nobilitate, magnitudine scientiæ, & dignitatis, Inn.c.cum adeo de rescript. [Pro-
16 videri] assignando ius, quia id sonat, Abb. c.pro illorum, post nu.13.de præb.

17 Videtur tamen, quòd graue sit cum domino, vel subditis domini litigare, glo.l.Senatusconsulto in ver.restituantur. de off præsi. quia potentioribus pares esse nõ possumus, l.3.de alie.iud.mut.cau.facti. Ideo Imperator committendo causas, se subiecit de honestate, licet de rigore non possit, quia non habet superiorem, Bald. l.qui iurisdictioni, 2.rep.cir.fin.& 3.in fi. l.est receptum, rep.1. nu.2.de iurisd.om.iud. Ita Clitistenes coronauit iudicem, qui victoriæ illius contradixerat. Pisistratus quoque fertur aliquando apud consilium Areopagi citatus iudicium subijsse, Arist.5.Politic.12.hic dãdo iudices, videtur reuocare causam à se, sed illi vice Principis funguntur, & possunt idem quod ipse Princeps, Bal.c.studuisti, post num.1.de
18 off.legati. Et inter fiscum, & priuatum olim cognoscebat Procurator Cæsaris, adiuncto Præside, nunc quantum ad forum, qui emit à fisco, habet priuilegium fisci, l.2.vbi Bal.C.si adu er.fiscũ. Procurator fisci, & eius assessor est iudex inter fiscum, & priuatũ, gl.l.hi qui ex quib.cau.maio.Bald.l.3.nu.2.in princ.de iure fisci lib.10. cognoscebat causam seruitutis, vel libertatis, quæ est inter fiscum, & priuatum, Bal.l.iamdudum vbi causa sta.agi debeat, in l.1.de cond.ex lege. Hodie cognoscit R.Camera, Affl.const.praeced. in fi. quæ gerit officium Procuratoris Cęsaris, & con-

sistit

sistit in Magno Camerario, eius Locumtenente, & Præsidentibus. Iun. in cons. 30. post nu. 10. isti cognoscunt inter fiscum, & priuatum, non inter priuatos. Gram hic num. 1. Et licet ex prorogatione possint fieri iudices inter duos priuatos. Prorogatio est duplex, reuocabilis, & non reuocabilis: in quibus fit, & in quibus non, Bal. l. 1. C. de iurisd. omn. iud. vel quando lex imponit necessitatem fori, non potest iurisdictio prorogari in alium. in c. 1. 2. repet. num. 5. & 6. in fi. de iudicijs. Quid si fiscus cessit vni reorum, an censeatur cessum ius fori. idem Bald. l. cum eorum, num. 8. de sent. & interloq. omn. iud. vbi etiam num. 1. circa med. dicit, quod si debitor captus pro debito, potest incidenter ad eius instantiam per eundem capi principalem, compellit etiam fiscus debitorem debitoris ad soluendum. l. 2. & seq. C. quando fiscus, vel priuat. & sic iudex debet esse competens, alias contra eius præceptum præsumeretur. Bal. Ial. 2. col. 1. in fi. ff. de iniur. & qui assumit remedium incompetens, nihil agit. Bal. l. qui via, de adui oper. nunc. Vltra quod quando caria tenetur, non potest procedi Rege inconsulto. Gram. d. const. Præsides.

19 Nota, quòd non tenetur quis indiscussum ius suum dimittere. gl. & Bal. l. illud, de pet. hæred. vnde non videtur fraudem committere qui vtitur iure suo, etiam quod nō esset alias vsurus. Bal. l. ex hoc, 2. repet. de alien. iud. mut. cau. fact. & dicitur indiscussum eoipso quod pars non citatur. Bal. ad Spec. tit. de testam. in fi. col. vltima, post princ.

20 Nota prouidum virum honestum. l. pen. §. 1. ff. de pignor. alibi improuidum. c. quoniam contra, de probat. & dicitur procurator idoneus, quādo instituitur ad agendum, & defendendum, vel respondendum. Abbas c. insuper, vltimo not. in fi. de testi. & dicitur fidelis, qui facit potius facta sua, quàm aliena, quia ita præsumitur. Bald. l. non solum, §. fin. in fi. ff. de procurat.

21 Vltimo nota, quòd Camerarij Deum habentes præ oculis, via Regia sine exceptione personarum procedere debent. c. qualiter, & quando, vbi Abbas circa princ. de accusatio.

De cognitione causæ coram Baiulis Curiæ Regiæ.

SVMMARIVM.

1 *Cognitio quomodo fit, & quid continet.*

2 *Baiulorum iurisdictio limitata.*

QVIA in const. Magistri Camerarij fuit dictum, quod ad illorum officium spectat constituere Baiulos, modò dicit, quæ spectant ad officium Baiulorum, & sic [DE COGNITIONE]
1 quæ consistit in causa, modo, & personis. l. cum ij. §. vult, ff. de transact. se parte præsente, vel contumaciter absente. l. in causa, la prima, §. causa, ff. de minor. & continet etiam diffinitionem, cum distinctione, de qua Bart. l. 1. num. 3. C. si contra ius, vel vtil. publ. [CAVSAE] quæ est dum proponitur, nam dum discutitur, dicitur iudicium, quando finitur, iustitia appellatur. cap. forus, de verb. sign. [CORAM] præsentibus, & intelligentibus. l. coram, de verb. sign. [BAIVLIS
2 CVRIAE REGIAE] ad differentiam Baronalium, quorum iurisdictionem Ferdinandus primus concessit, & limitauit. Afflic. infra in textu, num. 5. circa princ.

SVMMARIVM.

1 *Baiulatio, & in quo consistit, & habet cognitionem certarum causarum.*

2 *Locus pro corpore, quandoque pro tota prouincia capitur.*

3 *Iurisdictio pro tuitione iuris est introducta.*

4 *Super, capitur pluribus modis, hic pro de, capitur.*

5 *Furtorum genera improbum, improbius, & improbissimum.*

6 *Confessus pro conuicto habetur.*

7 *Pœna corporalis, vel abscissionis membri, est de mero imperio.*

8 *Plus, & minus non constituunt differentiam specificam.*

9 *Merum imperium, mixtum, & bassa iurisdictio sunt species iurisdictionis diuersæ.*

10 *Iudici quando demandatur aliquid, intelligitur vt agat forma debita.*

11 *Iudiciorum quædam generalia, vniuersalia, specialia, & communia.*

12 *Locus extensus, idem est non diuersus ab illo.*

13 *Causa, pro rei qualitate capitur, quæ postea ius appellatur.*

14 *Officium semel susceptum deponi non potest, nisi iusta causa.*

15 *Baro quis dicatur, si vnus in eodem loco ciuilem, alter criminalem iurisdictionem habet.*

OCORVM BAIVLI] baiu-
1 latio consistit in redditi-
bus, & cũ eis iurisdictio.
Affl.hic 1.not. Et vbi non
est iurisdictio, cessat coer-
tio. Bal.c.ex literis,nu.2.
de off.deleg. Iurisdictio,
quæ est in potẽtia, trahitur ad actum etiam
per processum iniustũ, in c.pastoralis, nu.20
de off.ord. Inde iurisdictio ciuilis spectat ad
Baiulos,& est cumulatiua cum illa Iustitia-
riorũ,nisi in casu negligẽtiæ, quia tunc præ-
cedenti mandato,quod causam expediat in-
fra certum tempus,si illam non expedit,de-
uoluitur ad proximũ superiorem. Foll.supra
const.Iustitiarij,nu.100,116.& 118. Isto mo-
do Baiuli habẽt iurisdictionem in causis ci-
uilibus tantum. Affl.ea,const.Iustitiarij,19.
not.de off.iust. Et sic non in omnibus,sed de
furtis,& criminibus leuibus,nõ magnis,nec
de feudis, vt in tex. qui sum.vt per Lallum,
& dicit [LOCORVM] nostrorũ,& non aliorũ,
arg.l.2. de relig.& sum.fun. corporum, quæ
demonstrãtur.Bal.ad Spec,tit.de libell.con-
ceptio. col.3.cir.fin. alibi locus capitur pro
tota prouincia. idẽ Spec.tit.de arb.& arbitr.
§.fin.nu.67.[BAIVLI] alibi Ballitti,domini,
vel magistratus, qui occasione officij solent
esse terribiles. Spec.præd.tit.de cessio.actio.
§.1,nu.1.cir.med.[QVI A MAGISTRIS CA-
MERARIIS] de quibus sup.in const.Magistri
Camerarij.[ET A CVRIA NOSTRA QVAN-
DOQVE IN CREDENTIAM, VEL IN EXTA-
LEVM] vt de officio Camerariatus,sup.cõst.
officiorũ periculosa.[BAIVLATIONEM] quę
est quid vniuersale.c.cũ seculum,de iurepat.
[RECIPIVNT] modo,vt sup.in credentiam,
vel extaleum.[CIVILES CAVSAS OMNES]
in quibus ciuiliter agitur, vt sup.cõst. Iusti-
tiarij nomen,& normã,vt præsupponit gl. 3.
hic,vbi Affl.nu.15.cir.fin. & dicuntur causæ
ante litẽ contestatam, postea lites. gl.l.1.in
ver,litibus,vbi Bal.ff.de testi.& rub.sol.mat.
in ver.dotis, col.1. post princ. [REALES]
quarum finis est consequi possessionem, vel
quasi. Bal.c.nihil est, post nu.15.de electio,
[VIDELICET] quę est dictio expositiua. Bar.
c.nihil est, post princ. [ET PERSONALES]
tam si conueniuntur ratione rei, quàm per-
sonæ, facit quod dicit Bal.l.procuratoris, in
fi.& seq.in princ.ff.de tribut.[QVAE SVPER
FEVDIS, ET REBVS FEVDALIBVS MINIME
MOVENTVR] quia illorum cognitio spectat
ad Magistrum Iustitiarium. Affl.hic 3.not.
3 · [AD IVRISDICTIONEM SVAM] quia est no-
men generale,& comprehendit merum, &
mixtum imperium. Paul.de Cast.cons.187.
nu.4.vol.2. Vel strictè est species differens
à mero,& mixto imperio,Latè illa compre-
hendit Præpo.de cap.qui cur.vend.in princ.
col.6. Et est introducta pro tuitione iuris,&
2 consistit in causis maximis, medijs,& mini-
mis. Bal.l.imperium, 2.repet.nu.1,& 13.de
iurisd.omn.iud. [NOVERINT PERTINERE],
iure isto. l.verbum illud pertinere, de verb.
sign. Nota, quòd ordinarius habens ex pri-
uilegio certos casus, habet iurisdictionem
ordinariam in ipsis casibus. Bal.c.fin.de off.
ord. [SVPER] in const.dohanæ, alibi super,
4 idest præter.gl.2.l.pen.ff.de peri.& commo.
rei vend. Et idem est dicere, Accommoda
mihi 1 nn.super librum istum, quod, Obligo
tibi librum istum. Bal.l.pen.§.instituto, de
leg.2, Quandoque denotat motum ad locũ,
D.Aug.lib.de Grammatica, char.vlt.col.26.
hic super,idest de. Lucas rub.de superexact.
[MINIMIS ETIAM FVRTIS] cum de magnis
nec ciuiliter cognoscere possint. Gram.hic
in princ. & inf.const.ad officium, nu.3.in fi.
Sunt enim tria genera furtorum, vt hic in
5 glo. vel improbum,improbius,& improbis-
simum. Cassan.conspet.Burgund.rub.1.§.5.
nu.4. Quando agatur ciuiliter,sunt quatuor
opiniones.gl.3.hic,& Affl.4.not. Et ex offi-
cio potest punire criminaliter, licèt sit actũ
ciuiliter, & potest condemnari fur non solũ
de præsentibus, sed debet facere cauere de
futuris. Bal.c.Cumana,nu.5.in fi.& 6.de ele-
ctione.[ET ALIIS OFFENSIS LEVIBVS] cum
quædã sint graues,propter quas possunt filij
exhæredari. §.aliud quoque, auth.vt cum,
de appellat. cogn. Paris de syndic. in verbo
iudex, c.1. num.7. [DE QVIBVS COMPRO-
6 BARI] per confessionem, nam qui confite-
tur,pro conuicto habetur,& nullę sunt par-
tes iudicis ad cognoscendum. Speculat.tit.
de confessio.§.1.in princ.num.4. Sed quan-
doque confitetur crimen, & est innocens,
Bald.c.præterea,num.7.circa med. de offic.
delegati. [POENAM SVI CORPORIS, VEL
ABLATIONEM MEMBRORVM] quæ sunt de
7 mero imperio. Afflictus hic post num. 12.
dixi latè supra constit. ea quæ ad speciale
decus. [INCVRRERE NON DEBERENT]
nam tunc per eos Iustitiarijs remitteretur,
vt constit.sequen. [AVDIENTIAM] audien-
di attentionem. Nicolus in ver.audientia.
[SVAM IMPARTIRI] dare, tribuere, & præ-
bere.Idem in verbo impertio. [DEBEBVNT]
poterunt. glo.1.& post, in ver.debet, ff.de
iudicijs.

8 Videtur tamen, quod plus,& minus,non con-
stituunt differentiam specificam. l.fin.de fun.
instr. & successiuè quod dicitur de minimis
furtis,

furtis, posit Baiulus cognoscere idem in magnis. c. 1. in fi. de nat. feu.

Dic, quòd iurisdictio etiam quod sit vna, tamen alia meri imperij, alia mixti, & alia modica coertio. Spec. tit. de iurisd. omn. iud. nu. 10. vel merũ imperium, mixtum, & bassa iurisdictio sunt tres species iurisdictionis diuersæ, habentes in se proprias, diuersas, & discretas differentias. Cassan. consue. Burg.
9 rub. 1. ibi, des iustices, in princ. num. 31. Et Princeps dando iudicem, non videtur concedere nisi quod agat forma debita. Bald. l. libertus, la seconda, in 1. rep. de in ius voc. &
10 quidquid exprimitur, reputatur pro forma substantiali in dubio, intantum quod si non seruatur, etiã in modico actus redditur nullus. Dec. conf. 532. post nu. 1. vsque ad 5. & 9. 4. volum.

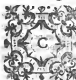
Nota, quòd iudiciorum quędam sunt vniuersalia, alia generalia, specialia quædam, & alia cõmunia. Spec. tit. de indicijs, per tot.
11 Commoda personalium actionum semper sequũtur vniuersalem successorem. Io. And. ad Spec. tit. de pactis, cir. med. Et per eũ conueniuntur debitores non solum vt soluant debitum, sed etiam vt satisfaciant interesse, si non soluerunt promissa in promisso loco, & tẽpore. Abb. c. P. & G. 1. not. de off. deleg. Et cognoscunt Baiuli etiam in locis extensis, quia locus extensus dicitur vnus, & non diuersus ab illo. add. ad Spec. tit. de inquisi-
12 tione, §. 3. in ver. accedens, post med.

Secundo noto, quòd causa capitur pro qualitate rei, quę postea ius appellatur. gl. 1. l. plurimũ, ff. de iuris, & facti ign. alibi causa
13 vtilitas dicitur. Bal. l. fin. §. Titius, de vulg. & pupill. Isto modo finito officio, finitur beneficium. Bal. l. si cui, 1. rep. §. tamdiu, ex quib. cau. maio. Et officium quod semel susceperit, deponere non potest, nisi iustissima causa interueniẽte. l. ei apud quem, in fi. ff. depositi.
14 Vltimo inferri potest, quòd si vnus habet iurisdictionem ciuilem, & alter criminalem, quis erit Baro, & habebit adiutorium. Frec. de subfeu. ibi secunda auctoritas, nu. 2. circa
15 med. & alia de quibus Cap. latè decis. 27.

De fure capto per Baiulum Iustitiario assignando cum re furtiua.

S V M M A R I V M.

1 *Capiendi facultatem quidam habent, sed non detinendi.*
2 *Assignare dicitur pluribus modis.*
3 *Furtiua res, quæ dicatur.*

Continvatio de per se patet, nam inter alia, quæ pertinent ad Baiulum, est facultas capiendi furem, vt quidam habent, sed non
1 detinendi. Bar. l. capite quinto, post num. 3. de adulter. ideo [Fvre Capto] & comprehenso ne fugiat, sed pœnam patiatur quam meretur. Luc. l. 1. in princ. de pet. bon. subla. [Per Baivlvm Ivstitiario] ad quem spectat punire. sup. const. Iustitiarij non per
2 Kalendas. [Assignando] quibuscunque verbis, epistola, vel chirographo. l. 1. §. assignare, & l. assignare, ff. de assign. lib. [Cvm
3 Re Fvrtiva] occulté capta, spreta eius auctoritate, qui eam impartire debet. Arch. c. certum, de consecrat. dist. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Spiritualis, & temporalis regiminis præpositi quomodo se habent ad superiores, & ad quid teneatur.*
2 *Balliuus, Castellanus, Iuratus, Potestas, & Baiulus appellatur.*
3 *Capere cum effectu, & à manu alterius dicitur.*
4 *Captus in territorio alterius debet restitui pristinæ libertati.*
5 *Fur cum re furtiua debet duci ad iudicem.*
6 *Malefactorem redimit respublica vt puniat.*
7 *Villicus ad fructus percipiendos, vel ad culturam missus dicitur.*
8 *Furtum dicitur res furtiua.*
9 *Habere, dicitur iure proprietatis.*
10 *Iurisdictionales actus non exercentur, nisi circa subditos.*
11 *Delinquentem non capit, nisi dominus cognoscit, & potest liberare innoxium.*
12 *Iurisdictio inest territorio, & statutum vltra non extenditur.*
13 *Ciuem esse, & haberi pro ciue, est diuersum.*
14 *Probandum semper est quod est causa iurisdictionis.*
15 *Ciues assumpti in fauorabilibus, & odiosis, debent assumi vt ciues.*

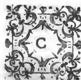
1 AIVLVS] ſicut in regimine
Eccleſiæ Epiſcopis dantur
Archidiaconi,& Presbyte
ri,ita in regimine tempo-
rali ſunt Præpoſiti,& Bal-
liui ad Regem , & tamen
ipſe ſolus, & nõ Præpoſiti,
& Balliui coronãtur, D. Th. 3. quolib. art. 17.
col.fin.circa princ. Verum ſi quis furem, vel
latronem comprehendet, & eum indemnem
dimiſerit, neque illum ad præſentiam iudi-
cis,vel Comitis, qui in loco præeſt, vel loci
ſeruatoris,ſi de hac nequitia poſt hac in præ
ſentia iudicis conuictus fuerit, ipſius damni
æſtimationẽ,pro qua fur, vel latro compre-
henſus eſt,componere cogatur,l.ſi quis furẽ,
de furtis in Longob.& differt in hoc ius Lon
gobardum à Romano,nam iure Longobar-
dorũ licet comprehendere furem, vel latro-
nem iure Romano nonniſi furem manifeſtũ,
vel comprehenſum in fraganti,accepta præ-
da,debet duci ad iudicẽ,alias non,ſine man-
dato iudicis,niſi fugeret,Iſer.§.receptatori-
bus,nu.29.de pace iuram.firm. Priuatus re-
pertum in fraganti, poteſt per 20 horas te-
nere vt portet ad iudicẽ,Affl.conſt.præced.
nu.14.in fi.& hic nu.2.cir.med. ita defenſo-
res ciuitatis , Magiſter iuratus , & Baiulus
poſſunt capere malefactorem, & iudici du-
cere puniendum,Gram.hic in princ.per iſtũ
textum , qui ſummatur vt per Affl. & dicit
2 [BAIVLVS] Ballinus, Caſtellanus, Magiſter
iuratus,vel Poteſtas, Specul.tit.de reſcript.
præſe.§.4,nu.28. [SI FVREM] à furuo, ſiue
obſcuro dictum, Arch c.dixit 14.q.5. [COE-
PERIT] cum effectu,& propria auctoritate,
3 licet accipere ſit à manu alterius capere ẽ,
Caſſan.conſuet.Burg.rub.1,§.2. ibi, prend.
[ABIRE] fugere, vel euadere, Gramm.hic.
[IPSVM ALIQVATENVS] aliquo tenore,mo-
do,vel forma, Io. And.c.præſenti.poſt nu.2.
de pœn & remiſs.in vj.[NON PERMITTAT]
ex voluntate, ſecus ſi ex neceſsitate, l.1. in
ver.voluntaria,ff.de fun.dota. [SED SIQVI-
DEM] ſup.conſtit.apud Iuſtitiarios, quippe,
Nizol.in ver.ſiquidem. [FVR EXTRANEVS]
exterus[SIT] l.nemo,la ſeconda,de Iudæis.
4 [IPSVM] ſi ceperit in territorio proprio ,
alias ſi in territorio alieno debet priſtinæ li-
bertati relinquere, Bald.l.quis ſit fugitiuus,
§.apud Labeonem,lo 1.& 2.de ædil.edi. niſi
adſit cõſuetudo, quod vnus poſsit capere in
territorio alterius,Bald.l.3. §.fin.2.rep.ff.de
teſti. [CVM TOTO SVO] omnibus rebus ſuis
mobilibus,& in hoc,ſecundũ Iſer. & Affl.hic
2.not. nõ eſt bona iſta conſt.nec ſeruatur in
Magna Curia,Gram.in c.regia ad hoc,nu.26.
quia pro furto non publicantur bona. [ET
RES FVRTIVA IVSTITIARIIS NOSTRIS AS-
5 SIGNET]& ſic fur cum re furtiua debet duci
ad iudicẽ, Alex.conſ.64.3.vol.alibi reſpubli
6 ca redimit malefactorẽ vt puniat,Bal.l.lege
Cornelia,poſt med.ad Syll. [SI AVTEM CI-
VIS]Pagenſis,l.fin.de manumi.l.volumus de
teſt.l.de vniuerſali de off.iud.& l.de eccleſijs
de Epiſc.& cler.in Longob.[FVERIT]verus,
& naturalis, & nõ allectus per priuilegium,
qui differt à populari, Bal.l.3.§.hæc verba,
in fi.ff.de neg.geſt. non terrarum exititius ,
l.fin.1.rep.col.2.cir.princ.ff.de integ.reſtit,
7 [SEV VILLICVS]qui ad fructus percipiẽdos
præponitur,l.ſi cum villico,ff.de inſtito. vel
ad culturã miſſus,l.debitor ff.de pign. [FVR
CVM EO QVOD FVERIT FVRATVS]deprehẽ-
8 ſus cũ furto,l.3.ff.de furtis.i.re furtiua, quæ
dicitur furtũ,gl.l.cum quis,de cond.cau.da.
[IVSTITIARIIS SIMILITER]ſimili modo,l.ſi
filiusfamilias,ff.de neg.geſt. [NOSTRIS AS-
SIGNET] tribuit, Niz.in ver.aſsigno. [RES
AVTEM MOBILES IPSIVS FVRIS] ciuis, vel
villici,Gra.hic.[QVASCVNQVE HABVERIT]
iure proprietatis, Paul.de Caſt.conſ.221.in
princ.vol.1.[PER BAIVLOS EIVSDEM LOCI]
9 qui non poſſunt eſſe pluſquàm tres, inf.cõſt.
ſæpe contingit.[FISCI IVRIBVS VINDICEN-
TVR]ſtudeant vendicari,inf.conſt.inter mul
tas , vendicatur autem quando petitur vt
ſuum condicitur ſolum à fure , glo.3.l.certi
conditio, ſi cert.pet.
10 Videtur tamen , ꝙ actus iuriſdictionales
nõ poſsint exerceri,niſi circa ſubditos, Bal.
l.1.§.1.de tut.& cura.datis ab his,nã quoad
nõ ſubditos iudex habetur ad inſtar priuati,
Bal.l.1.§.fin.de mag.conue.Et ſic fur extra-
neus non poteſt capi , tamen ſicut transfer-
tur in totum cognitio ciuitatis in aliam.
Bald.l.ſi duas circa fin.de excuſ.tut. ita ca-
ptura fit in vno loco, & tranſmiſsio in alio:
verùm bannitus Bononiæ , ſi capitur Muti-
næ, & ducitur Bononiam , quia ductus fuit
inuitus,non punitur,Bald.l.item nulla,in fi.
de Epiſc.& cler.Nec poteſt capere priuatus
11 niſi ſit dominus, & ſi cognoſcit, poteſt libe-
rare innoxium , ſi autem priuatus capit , &
detrudit,qua pœna puniatur, Lucas l.1. fe-
rè per tot. de coharta. & princ. cornicula.
Et an priuatus poſsit requirere alium, vt
capiat,& cuſtodiat malefactorem, Gramm.
conſt.ſeq.num.4.
12 Nota,ꝙ iuriſdictio ineſt territorio,& ſta-
tutũ vltra illud nõ extenditur,vnde vt poſſit
cognoſci de delicto, debet prius iudici con-
ſtare delictũ eſſe cõmiſſum in ſuo territorio,
Bal.l.ſi quis filio,§.pen.de iniuſto,rup.& irr.
teſt. nã aduenæ non ligantur lege ciuitatis,
vnde ſi excommunicantur omnes Peruſini ,
intelligitur de commorantibus , non de ad-
uenis receſſuris, Bal.l.debitor, ff.de pignor.
Inde

Inde ciues, & populares, l.omnia C.de off.
13 præf.vrb. Et aliud eſt eſſe ciuem, aliud habe-
ri pro cine, Bal.l.quod ſi nolit §.ſi venditori
2.rep.de ædil.edi. Nec eſt eadem ratio ficti,
& eius quod verum eſt, Bal.l.fideicõmiſſum
de cond.& demonſt.& qui eſt verus ciuis, nõ
poteſt eſſe fictus, Bal.l.filio quem circa fin.
princ.de lib.& poſth. licèt fictus debeat ha-
bere priuilegium verorum ciuium, Bald.l.ſi
filius, ſi quis omi.cau.teſt.& venit etiam ru-
ſticus quando ratio eſt vniformis, Bald.l.3.
§.fin.de noui ope.nunc. qui agricultor dici-
tur, l.cum de indebito ff. de probatio. Vlti-
14 mo ſemper eſt probandum id quod eſt cauſa
iuriſdictionis, Bal.l.2.nu.43.C.ſi contra ius,
vel vtil. publ. & tunc paria ſunt qualitatem
alicui ineſſe naturaliter, vel per priuilegiũ:
15 vnde comitatiui recepti, vt ciues ita de-
bent tractari non ſolum in fauorabilibus,
ſed etiam in odioſis, Bal.l.cum ex oratione
de excuſ.tut.

De officio Baiulorum.

SVMMARIVM.

1 *De, materiam ſignificat.*
2 *Baiulus eſt vulgare Gallorum, & maiorem habet auctoritatem, quàm defenſor.*

ONTINVATVR ponẽdo
materiã Baiulorum,
de qua ſupra, & dicit
1 [DE] quæ dictio ma-
teriam ſignificat, Bal.
l.ſi plures nu. 34. in fi.
de cond.inſet. [OFFI-
CIO] eorum, quæ per-
tinent ad officium, ſiue miniſterium, Iſern.
quæ ſint regal.in ver.ad iuſtitiam expedien-
2 dam, nu.66.cir.fin. [BAIVLORVM] quod eſt
vulgare Gallorum, & habent maiorem au-
ctoritatem, quàm defenſores de iure com-
muni, Affl.ſup.conſt.Baiuli locorum, num. 1.
& 3. in fi. vt infra in textu.

SVMMARIVM.

1 *Pondera, & menſuræ quare fuerunt inuenta, & earum fraudes quis cognoſcit.*
2 *Ad, denotat intrinſiebitatem.*
3 *Officium non accedit ad perſonam ſed perſona ad officium.*
4 *Epiſcopus olim taxabat pretium victualibus.*
5 *Exigitur in iudicio, recipitur à ſponte ſolnentibus.*
6 *Extorquetur pœna, iuſtitia mediãte.*
7 *Proculdubio, eſt aduerbiũ affirmandi.*
8 *Aeſtimatio rerum variatur ex tempore.*
9 *Diligentia eſt mater omniũ virtutũ.*
10 *Diu, pro decennio, vel arbitrio iudicis capitur.*
11 *Bannum eſt pœna, quæ imponitur propter contemptum iudicis, & eſt multiplex.*
12 *Baro, & Baiulus non imponunt pœnam vltra auguſtalem.*
13 *Baiulorum officium contra vendentes vltra aſſiſiam, vel vnum pro alio, quid in regno, & ciuitate.*
14 *Bannum eſt remedium ſpeciale extra ius commune, & habet vim interloquutoriæ.*
15 *Banni terminus poteſt prorogari, & eo elapſo admittuntur defenſiones.*
16 *Pœna vltra auguſtalem non imponitur, vel exigitur, quatenus cum intereſſe concurrit, ſecus in fiſco.*

D OFFICIVM] ſine neceſ-
ſarijs impoſſibile eſt vi-
uere, & bene viuere: in ar-
tibus verò definitis neceſ
1 ſarium eſt ſubeſſe propria
inſtrumẽta, Ariſt.1.Pol.3.
Pondera, & menſuræ ſiũt,
vt conſtet quantum emitur, l.ſi in emptione
§.item ſi ff.de contrah.emp. Iſtæ debent eſſe
iuſtæ. Leuit.19.Prou.11.20.& 21. & ad eui-
tandũ frandes, & vnuſquiſque ſciret debitas
menſuras, ſtatutæ fuerunt per ciuitates men
ſuræ æneæ, & lapideæ, Bart.l.modios de ſu-
ſcep.præpo.& arch. Affl.hic 2.not.poſt med.
Et quatenus quis vtebatur falſis põderibus,
vel menſuris, inquiſitio de iure communi
ſpectabat ad defenſores ciuitatis, l.iubemus
C.de defenſo.ciuit. puniebantur libra auri,
vel pœna legis Corneliæ de falſis. Gramm.
c.regni item prædicti ſecreti, & infra conſt.
ad legitima pondera, nu.3.aliter de iure ca-
nonico, c.vt menſuræ, de emptio.& vendit.
Iure iſto pondera, & menſuræ dantur à cu-
ria, & pœnæ vẽdentium, vel locantium ope-
ras contra aſſiſiam, ſpectant ad Baiulum,
quas textus iſte mandat irremiſſibiliter exi
2 gi, qui diuiditur, & ſummatur vt per Affl.
& dicit [AD] quæ denotat intrinſichitatem,
Alexander conſilio 54. num. 10. 5. volum.

[Officium] siue ministerium, Zab.clem.2.
§.statuimus in ver.ac deinde,num.1.in fi.de
sepult.[Baiulorum]qui se habent ad Regē,
sicut Curati ad Episcopū, D.Th.2.2.q.184.
art.6. eorum sunt annexa iudicio,sup.const.
3 Magnæ Curiæ.nam persona accedit ad offi-
cium,non officium ad personā, Bal.l.fin.nu.
46.cir.med.C.de hæred.inst. [Praecipue]
propriè, ac principaliter, vt sup.const.nihil
veterum,& const.honorē debitum. [Volu-
mus Pertinere] quod verbum latissimum
est,l.1,in ver.mortis circa fin.ff.de donatio.
[Contentas Assisiarum Poenas] per
Magistros Camerarios impositas in assigna
tione assisiarum,sup.const.Magistros Came
4 rarios. Olim taxabatur pretium victualium
per Episcopum,& poterant cogi ad venden-
dum quandocunque, Bald.l.1,de Episc.aud.
adeo quod non valet statutum, vel pactum
quod non ematur,vel vendatur frumentum,
vel alia venalia,nisi certo pacto,Bal.l.vnica
post nu.1.C.de monopolijs.[Super Ponde-
ribus,Et Mensuris]nō signatis signo offi-
cialis ad id deputati,Affl.hic nu.1.[A Ven-
ditoribus Rerum]exigēdas,quia eas ven-
ditor suis expensis procurare debet, nō em-
ptor,dixi in d.const.ad legitima pōdera cir.
fin.[Et Locatoribus Operarum]cogno-
scunt etiam quando operatij, vel artifices,
de quibus inf.cōst. Magistros mœchanicarū
artiū,promittunt sub pœna facere artificiū,
& nō faciunt:pœna incusata à parte,cogno-
scit Baiulus,Affl.hic 3.not.debent [Exige-
5 re] quod fit ab inuito,Bal.l.scire leges,post
nu.4.ff.de legi.l.fideicōmissa §.si rem in ver,
exigerat de leg.3.& propriè pertinet ad iu-
dicia,recipitur autem à sponte soluentibus,
Bal.l.3.in princ.sol.mat. [Ac Irremisibi-
liter Extorquere] à mercenarijs,qui lo-
cant operas ad aliquid vendendum, Gram.
6 hic cir.princ. & appellatur extorsio pœna,
quę fit iustitia mediāte,Paris de synd.in ver.
electio officialium,c.1.nu.4.quia fit ab inui-
to.d.l.fideicommissa §.si rem. [Quas Si In
Totum,Vel In Partem Dimiserint] aut
in eis exigēdis inueniemus desides,& remis-
sos,sup.const.si quis in posterum in fi.de de-
fen.impos.[De Bonis Suis Procul Dubio]
7 quod est aduerbiū affirmandi,Luc.l.fin.post
princ.de agr.& censi.[Fisco Nostro Per-
soluent]exsoluent,sup.const.patres.[Ha-
bebunt Autem] sed, Nizol.in ver.autem.
[Apud Se] l.1.de coharta. [Baiuli Prae-
dicti Mensuras,Et Pondera] ærea,vel
lapidea, vt sunt in cortilio Magnæ Curiæ.
[Et Assisias Scriptas Per Se,Et Iudi-
ces Suos] de mandato nostro consignatas,
vt sup.cōst.per vniuersas prouincias.[Men-
8 se Quolibet] quia æstimatio rerū variatur

ex tempore, nō sic de facili in pecunia, Bal.
l.1.cir.princ.de cond.tritica.[Cum Summa]
l.3.& l.euicta cir.fin.ff.de euict.aliter l.cum
qui,& seq.ff.de donat.l.idemque de pig.act.
9 & l.ob quæ de ædil.edi. [Diligentia] quæ
est mater omnium virtutum,Luc.l.2.cir.fin.
de decur.& statio. [Perquirendas] exqui-
rendas,Nizol.in ver.perquiro. si venditores
vendunt secundum assisiam,& si bene,vt cō-
uenit ponderant,Gram.hic post princ. [Ne
Diu] diutius, c.inter dilectos de fide instr.
tamdiu c.3.de cōfir.vtil.vel inut.aliquādiu,
10 c.cum Ioannes, d.tit.de fide instr. alibi diu,
capitur pro decennio, vel arbitrio iudicis,
Bal.l.cum res,post nu.4. C.de probat. & l.si
pro ea nu.12.C.mandati l.2.1.rep.nu.3.cum
add.ad cum C.de acq.poss. & l.3.num.6. de
execut.rei iudic. [Grassari] furari, inde
grassator dicitur latro,Niz.in ver.grassator.
[Valeant Per Ipsorum Negligentiam]
quæ debet probari,nam ratione officij con-
trariū præsumitur, Bal.c.nihil est,post prin.
de elect.sed ad eam probandam sufficit tem
pus, in cap.de causis num.2. de offic.deleg.
[Transgressores] dum non seruant mo-
dum adiectum,Io.And.c.non potest nu.1.in
fi.de præb.in vj. [Poenas] quæ computātur
in condemnationem, Bal.l.cum fundus ff.de
euict.[Bannorum]de quibus quę sint rega-
lia,in ver.bāno Imperiali.[Etiam Ab Eis-
dem Venditoribus] & artificibus, vt sup.
[De] quæ dictio quid importet,Bal.l.ex hoc
iure nu.14.cir.med.de iust.& iure,dixi sup.
in rub.[Consilio Iudicum]amicorum, c.
cum in iuuentute de purg. can. iuxta illud,
Omnia cū amico delibera. Spec.tit.de per.
sent. & eius cau. nu.2.[Et Aliorum No-
strorum Regni Fidelium]vnde Prędes,
& Potestates terrarū debent vbi est punctus
iuris deliberare cum consilio sapientum,nō
ex suo capite, cum sint imperiti literarum,
non tamen debent assumere aduocatos par-
tis, Bal.l.solet 1.repet.in ver.legatos de off.
procons.& leg. [Non Vltra Vnciam Pu-
niendorum] sed infra vnciam,si emanauit
cūm consilio iudicū,si sine non imponit pœ-
nam nisi vnius augustalis, Affl.hic 7.not. cū
11 bannum sit mera pœna,quæ imponitur pro-
pter contemptum iudicis,Bal.l.2.post nu.8.
si quis in ius voc.nō ier.& pœnæ pecuniarię
ciuiles intelliguntur etiam quæ applicantur
fisco,Bal.l.si qua per calumniā nu.1.de Epis.
& cler. [Exigant] quolibet die,Gram.hic.
[Et Sine Remissione Recipere] cum
effectu, Zab.clem.1.nu.19.cir.med.de proc.
[Non Omittant] remittant, inde omissa,
.i.remissa,Bal.l.de pupillo §.si is cui de noui
oper.nunc. [De Quorum Bannorum Nu-
mero] cū multiplex sit,Bal.in add.ad Spec.

tit.

tit.de actore in fi.col.2.post princ.vel est du
plex, idem Bal.l.quid ergo §.pœna grauior
1.rep.cir.fin.de his qui not.infa.seu quadru-
plex, idem Bal.l.si pœnæ circa med.de cond.
indeb.siue quincuplex, Bal.pred.ad Spec.tit.
de denunciatio.in fi.col.2.post med. [FORS
CENSEMVS POENAS PER IPSOS, PARTIBVS
CORAM SE LITIGANTIBVS INDVCENDAS]
cum se subijciant banno potestatis, c.graue
de sent.excom. [QVAE FORSITAN] affirma-
tiuè, nõ dubitatiuè, c.magna in ver.forsitan,
de voto, & voti redempt. [IRREVERENTER]
c.pro illorum de præb. [AD IPSOS] Baiulos,
contra formam const.cultus iustitiæ. [VEL
INVICEM] inter partes ipsas, Gram.hic nu.2.
in fi. [INSOLENTER IN IVDICIO LITIGA-
BVNT] vnde eorum malitiæ sunt cõpescendę,
Zab.clem. vni. 1.not.de sequestr.poss.& fru.
[QVAE TAMEN POENAE QVANTITATEM
VNIVS AVGVSTALIS] de quo sup.const.qui-
cunque mulierem. [PER VICES SINGVLAS
NON EXCEDANT] vt in c.reg.item ad inqui-
12 sitionem faciendam. Baiulus ergo potest im-
ponere pœnam vsque ad augustalem; & si
vltra, valet vsque ad dictam summam, nec
vitiatur in totum, Gram.hic nu.2.& 3. Ita
& Baro non imponit pœnam in banno vltra
augustalem, idem Gram.inf.const.iurisgen-
tium num.3.

Videtur, quòd non Baiulus solus, sed cum
iudice, & notario exigat pœnas, & exactas
in archa cum tribus clauibus, & foramine
obliquo reponãt, vt in const.cum iuxta, inf.
de sala.Baiu. Nisi diceres, ista suppletur per
illam, cum in fine etiam dicat, quòd ad offi-
cium eius pertinet capere malefactores, vt
in constit.præced.& assignare Iustitiario.

13 Nota, quòd ad officium Baiulorum spe-
ctat exactio pœnæ, si venditur contra assi-
sã in regno spectat ad officiũ Regiæ Siclæ.
In ciuitate Neapolis proceditur per Catà-
panos diuisos per tempora, secundum Affl.
hic 2.not.& sicut incidit in pœnam vendens
contra assisiam, ita si vendit vnum pro alio
sine præditione, d.const.magistros mecha-
nicarum artium: vnde pro nouo non potest
reddi vinum vetus, l.3.in ver.nouum, si cer.
pet. & panis albus libum libe. vel liba libe
dicitur, gl.l.iudices in ver.libellis de Episc.
aud.& deprehensos ad iudicium dirigunt cũ
ipso fraudis indicio, l.pen. C.de defen.ciuit.

Secundo nota, quòd bannum sumitur duo-
bus modis, Abb.c.2.nu.10.in fi. de immun.
eccl. c.cum in tua de sponsal.c.fin.nu.4. qui
matr.accus.poss. habet vim rei iudicatæ ex
14 forma statuti, de iure autem communi non,
nisi sit bannum Imperiale, vel Regale, Bal.l.
eleganter §.si quis col.3.cir.fi.de cõd.indeb.
& auth.cassa in fi.de sacros.eccl.alias est stri
cti iuris, & potius est interloquutoria, quàm
diffinitiua, Bal.add.vlt.ad Spec.de instr.edi-
tio.col.9.cir.prin. & tit de accus.in fi.col.2.
circa med.& cum sit interloquutoria, potest
reuocari contrario imperio, quia expectat
sententiam diffinitiuam. Bal.l.2. 1.rep.ff.de
iureiur.& relaxatur ex causa, Bal.l.item nul
la, de Episc.& cler.& dicitur remediũ quod-
dam singulare, & extraordinarium contra
delinquentes extra ius commune, vnde non
trahitur ad consequentiam, idem Bal. §.rele
gauit, post med. inst.quib.modis ius patriæ
15 potesta.solui. potest terminus prorogari, &
eo elapso admittuntur defensiones, Bal.l.fin.
num.16. ff.de ferijs.

16 Vltimo nota, quòd non potest imponi pœ-
na vltra augustalem, Affl.sup.const.Iustitia-
rij nomen, & normam, nu.28. maximè cum
in initio sui officij iurent ministrare officiũ
secundum iura, constitutiones, & capitula
regni, Gram.decis.47.col.pen.& etiam pro-
pter contemptum, quod prætenditur factum
officiali, idem Gram.decis.67. 4.dubio. non
tamen exigitur, nisi quatenus cum interesse
concurrit, secus in fisco, qui totã exigit, Affl.
c.1.priuileg.75.de fra. de nouo bene.inuest.

De mutuatione, & recommendatione pecuniæ.

SVMMARIVM.

1 *Mutuum venit appellatione pecuniæ numeratæ.*

2 *Commendare, nihil aliud est, quàm deponere.*

ONTINVATVR, vt per
Affl.dicitur autem hic
[DE MVTVATIONE]
1 .i. mutuo, quod venit
appellatione numera-
tæ pecuniæ, Bald.l.sed
Iulianus §.sed si ff. ad
Maced. [ET RECOM-
2 MENDATIONE] quæ nihil aliud est, quàm de-
ponere, l.Lucius, la prima, ff.depositi l.cum
hæreditas C.eo.tit.depositi. l.commendare,
de verb.sign. [PECVNIAE] vel alterius rei;
quia pecunia quandoque capitur pro speciebus,
l.talis scriptura in ver.species, & l.plane §.1.
in ver.comparandum, de leg.1. quasi dicat
de mutuo, vel deposito pecuniæ, vel alterius
rei, vt infra in textu.

SVMMARIVM.

1 *Natura est causa ordinis, vnde prius de causa tractatur, quã de causato.*

2 *Di-*

2 *Dignitatis, & prælationis causa tenentur subditis iustitiam ministrare.*

3 *Mutuum triplex, & tribus modis contrahitur.*

4 *Falsum in iudicio dicere, vt vincat, prouocatur ab aduersario.*

5 *Maiestas quid, penes quos, & quomodò sibi vsurpauerunt.*

6 *Prudentia quid, & quæ docet, & quotuplex, post num. 18.*

7 *Igitur, est illatiua.*

8 *Iurisdictio quid, & vnde.*

9 *Res etiam facta comprehendit.*

10 *Possidere, & detinere differunt.*

11 *Lucrum, compendium dicitur.*

12 *Pragmatica Imperiale rescriptum dicitur.*

13 *Distinctio casuum tollit contrarietatem.*

14 *Intentio iudicat omnes.*

15 *Veritas nunquam moritur, super omnia amatur, sine ea experiri, nec iustitia ministrari potest.*

16 *Confessio facta in iudicio, facit ius.*

17 *Verum est ita necessarium, quod nec Deus potest veritatem à veritate remouere.*

18 *Clericus depositarius potest per iudicem secularem compelli ad restitutionem depositi.*

19 *Dignitates non mutantur variatione personæ.*

20 *Personalis dispositio fit per expressionem nominis appellatiui.*

21 *Successor in dignitate non est idem cum prædecessore.*

22 *Rex importat habere iurisdictionem, & supremam potestatē in subditos.*

23 *Compendium quæstus, alibi numerum dierum significat.*

24 *Pragmatica, sanctio, principalis constitutio in concilstorio principalis dicitur.*

25 *Calliditas, fallacia, machinatio, & commentum idem.*

26 *Argumentum, probatio, & coniectura quid.*

27 *Confessio formis, & informis, cum causa, & sine causa.*

28 *Veritas, & fama si discordant, magis attenditur fama ratione publici instrumenti, quàm veritas.*

1 REGIAE MAIESTATIS] natura, secundum Arist. est causa ordinis in omnibus, Bal. l. 1. nu. 4. in fi. de exec. rei iud. Et rem nobiliorem solet constituere in locis nobilioribus, Arist. 3. de partu animal. c. 4. Id enim quod per se est causa, semper prius est eo quod secūdum alterum, 8. Phys. 39. Vnde primo præmittendum est de causa, quàm de causato, Bald. in rub. de acq. poss. quia causa præcedit effectū, Bal. præd. l. Arethusa 1. rep. post nu. 2. de sta. hom. l. 1. post num. 5. C. de iure dot. c. auditis nu. 3. cir. fi. de elect. D. Th. 3. par. de Sacram. q. 7. alias 66. art. 2. in princ. Causam semper oportet esse priorē causato, 3. par. de Saluatore, q. 9. art. 2. ex quo non est prius effectus, quàm causa, Bal. l. scimus §. illud in fi. C. de inoff. test. Nec minus potens est ius in causa, quàm in causato, in l. fin. num. 7. post med.
2 comm. vtriusq; iud. Cumq; dignitas sit obligata subditis, sicut prælatus ad faciendam iustitiam, Bal. l. barbarius 3. rep. col. 2. in fi. de off. præt. Et mutuum est triplex, Bal. cons.
3 197. nu. 1. cir. med. 3. vol. tribus modis contrahitur, & vno tantum depositum, idē Bald. cons. 218. cir. fin. 1. vol. Debitor autem dum pecuniam mutuo accipit, omne pactū facit, Bal. l. Titius cir. fin. de pign. act. sed qui deponit credit, & confidit depositario, l. officio eius, in ver. in condito de leg. 3. nec debet in eo de iuris apicibus disputari, Bal. cōs. 236. post num. 5. vol. 5. tamen quia vtroque casu debitores solent in iudicio negare, nam in
4 iudicio sæpe quis inuitatur ab aduersario ad dicendum falsum, vt obtineat pugnam, Abb. c. 1. nu. 18. in fi. & post nu. 20. de iuram. calum. ideo ad disciplinæ publicę emendationem, l. vn. C. de off. præf. præto. Rex punit conuentū actione mutui, vel depositi ad tertiam partem eius, quod negauit, si conuincitur, vt in textu, qui diuiditur, & summatur
5 vt per Affl. & dicit [REGIAE MAIESTATIS] tanta Maiestatis, l. ex imperfecto de leg. 3. quæ à maiore deriuat, Io. And. c. 1. num. 3. de maior. & obed. in vj. cū maiestas, & potestas ad gloriam pertineāt, D. Th. 3. par. de Sacra. q. 121. alias 90. art. 2. adeo quod obsequia, quæ diuinitati exhibētur, ausi sunt superbiæ fastu sibi etiā homines abrogare, D. Aug. 1. contra aduersarium legis col. 24. in fi. etiā Barbari, quia apud eos sunt maximę dignitatis, & habent Regem, Bal. auth. maximis, de nuptijs. nec succedit in vitium personæ,

idem

idem Bald.l.executorem,col.fin.cir.med.de
executi rei iud. licet persona sit organum ip-
sius,in l.ij.num.1.in princ. de relatio. alibi
Maiestas, est ipse Imperator,d.l.executorẽ,
nu.34. cir.med. & morte Regis finitur eius
honor,in l.si pater,nu.1.si pend.appell.mors
6 interue.[PRVDENTIA]quę dicitur porro vi-
dens ; nam per eam cognoscimus futura ex
præsentibus,& præteritis, D.Tho.2.2.q.47.
art.1. Non est scientia,nec ars,sed habitus,
qui in agendis versatur,Arist.6.Ethic.6. Est
virtus,& sua vigilātia bona discernit à ma-
lis,vt in illis appetendis,& illis vitãdis nul-
lus error obrepet ipsa in nobis mala,& malè
in nobis esse testatur, & docet malũ,vel bo-
nũ posse aliquid facere,vel nõ facere. D. Aug.
19.de ciu.Dei,c.4.col.3.cir.fin. Et est volun
tas subiecta fræno rationis, Abb. c.ne inni-
taris,post princ.de const. Ministra sapientię,
præparãs ei viam,sicut ostiarius ad Regem.
D.Th.1.2.q.66.art.3. Simpliciter dicta capit
in bonũ:si additur prudentia carnis,capitur
in malũ, & tunc quæ sit,& quomodo sit pec-
catum,idem 2.2.q.55.art.1.& 2. Propria est
Principis,secundum Philosophum. Idem ea.
par.q.50.art.1. Eius finis est bene agere, &
quæ sibi,& alijs sunt vtilia prospicere,Arist.
vbi sup.& bene consulere,c.8.Et dicitur prũ
dentia ciuilis , eo quod per istã fit emenda-
tio peccati incidentis in constitutionibus ,
quas promulgauit dominus legũ, vel vtiles
inuenit secundum tempus, Auerr.ibidẽ c.9.
Propria virtus est præsidẽtis. Idem 3.Pol.3.
[EXIGET] flagitat, Niz.in ver.exigo. [RE-
GNI SVBIECTORVM CONSVETVDINES SV-
PERVACVAS] nullas, l.2.vbi Bal.in princ.ff.
mandati. tam superuacuas,quàm scrupulo-
sas, l.2. §.quintus, de vet.iure enucl. super-
fluas,& inutiles, Bal.d.lecta,col.1.post med.
si certpet. [RADICITVS] funditus,inf.const.
prosequẽtes,in fi. [EXTIRPARE] extrahere,
& euellere, Niz.in ver.extirpo. [HAC IGI-
7 TVR] quæ est dictio illatiua, Luc.l.vni.col.3.
cir.med. de studijs liber.vrbis Romæ. [EDI-
CTALI] generali, glo.1.l.hac edictali, C.de
secund.nup. [LEGE SANCIMVS] cum pœna,
clem.sæpe, in ver.constitutione,de verb.sig.
[VNIVERSOS] & singulos, quia vniuersale
resoluitur in particulare,& pluralitas in sin
gularitate, Iser.c.1.§.si autem,num.13.post
med.de pace tenen. [NOSTRAE IVRISDI-
8 CTIONI] seu præeminentiæ, Abb.c.cũ con-
tingat,nu.16.cir.med.de fo.comp.& dicitur
à ditione,quæ potestas est,& iure,quasi legi-
timæ potestati, Azo in sum.nu.1. in fi. C.de
iurisd.om.ind.vel à iure,& dictione,quasi di
cat de iure potestati,gl.§.iniurandũ,in ver.
iurisdictione,auth.de defens.ciuit. [SVBIE-
CTOS] cum subiectos liget,glo.c.1.de const.

[QVALISCVNQVÆ SIT] quæ dictio genera-
lis,& effrænata est. Lucas l.pen.cir.princ.de
aquæductu. [QVI REM] rei qualitatem,Bal.
l.cũ lex, post med.ff.de fideiusso. [VEL PE-
CVNIAM] numeratã,l.sed Iulianus,§.mutui,
ff.ad Maced. [MVTVO ACCEPTAM] faciẽdo
de sua illius,l.2.§.appellata,si cer.pet. [VEL
APVD SE DEPOSITAM] liberaliter, & bona
fide, glo.in auth.de deposito,in ver.liberali-
ter. [COMMODATAMQVE] ad certũ vsum,&
est magis voluntatis,quàm necessitatis, l.in
cõmodato, §.sicut, ff.commodati. Quid sit,
vide,& in quo differt à precario, gl.1.c.vn.
de commodato. [VEL QVAMLIBET ALIAM
REM] mutuo acceptam, vel commodatam,
Gram. hic in princ.quæ etiã facta compre-
9 hendit, l.naturalis,in ver.datis,de præscrip.
verbi. [ILLIS QVORVM RES] vel causa, glo.
l.iudicatum,in ver.de re, iud. solui. [ESSE
CONSTITERIT] parte præsente,quia merita
causæ partium assertione pandũtur, gl.c.sa-
cro,in ver.cõstiterit,de sent.excom. [INVI-
TIS] prout præsumitur si non consentijsse
probatur,Spec.tit.de emph.nu.97. [VLTRA
TERMINVM] statutum à parte, Gram.hic in
princ. si commodauit ad diem, vel sine die,
finito vsu,gl.d.l.in cõmodato,§.sicut,in ver.
commodauit. [VEL LEGITIMVM TEMPVS]
puta commodauit simpliciter, ad quẽ vsum
intelligitur, & an possit reuocari statim.
10 Spec.tit.de cõmoda.§.1.& 2. [DETINERE]
quod differt à possidere, Bal.l.officiũ,1.rep.
nu.4.ff.de rei vend. [TENTAVERIT] sumẽdo
experientiam de re,quàm ignorat, D.Th.ad
Heb.3.ibi,quapropter,col.2.in fi. [CREDI-
TORE, DEPOSITORE, SIVE COMMODATORE]
singula singulis referendo, gl.cir.med.l.2.rẽ
rat.hab. [ILLAESIS] fortunã damni non pa-
tiendo,l.1.C.de cõmo. [TERTIAM PARTEM]
quæ simpliciter prolata, intelligitur de dimi
dia,l.si nõ fuerint,ff.pro soc. [REI] cum sua
causa,l.pecuniã,ff.de compẽs. [IN CAVSAM]
l.pen.in fi.rem rat.hab. [DEDVCTAM] peti-
tę,& in iudicio negatę, Gram.hic. [DEBERE
MVLCTARI] eã soluendo in pecunia,l.aliud
est fraus, de verb.sign. [ET EANDEM COM-
11 PENDIIS] i.lucris,gl.l.plenũ,in ver.ad com
pendium, ff.de vsu,& hab. l.videamus,de in
litẽ iur.l.& ideo, ff.pro soc.l.quod diximus,
§.fin. vbi Bal.1.rep.in fi.ff.quod metus cau.
[BAIVLATIONIS NOSTRAE ACQVIRI]
vel ærario nostro quærendis,l.pen.C.de mo-
do mulct. [SANE PER PRAESENTIS PRAG-
MATICAE SANCTIONIS] c.1.de rer.permu.
& de nouo C.facien.§.quibus,in fi.l.vn.post
med.de iusti.c.confirma.& dicitur pragma-
12 tica Imperiale rescriptũ , gl.fin.auth.qua in
prouincia,vbi de cri. agi opor. inde pragma
tica sanctio, l.iubemus, la prima, de sacros.
eccl.

eccl. l. 2. in fi. de off. praef. Aff. [Edictum] sanctione quadam subnixum, l. sacra, de rer. diuis. l. priuilegia, de sacros. eccl. [Nostris Fidelibus Duximus Distinguendum] fraudi occurrendo, l. si quis inter, de excus.
13 tut. vt sic distinctio casuum, & temporum tollat contrarietatē, Pau. de Cast. cons. 311. col. 2. cir. med. 2. vol. Inde distingue tempora, & cōcordabis scripturas. Bal. l. apud antiquos, nu. 1. C. de furtis. [Quod Si Debitor Non Fuerit Ad Callida Argumenta] fraudes, & calliditates, c. peruenit, lo primo, de test. cog. calliditatem, & versutiam, c. 1. de alie. iud. mut. cau. facti. callidè, l. si quis affirmauerit, de dolo malo. l. ita demum, de arbitris. callido consilio, l. cū quis §. pretor, de publicia. argumenta. insigna. d. l. in princ. ff. ad exhib. [Conuersus] per mendacium, sup. const. pessimam. [Animumque Non Habuerit Creditorem Suum Creditor Et] mutuo, nam crediti nomen in stricta significatione sumitur pro mutuo, Alfa. in rub. nu. 95. si cer. pet. per eum. [De-
14 bitor Defraudare] quia intētio iudicat omnes, Cassan. consuet. Burg. rub. 4. §. 23. in princ. nu. 45. post med. [Et Sine Dispendio] .i. damno. Affl. sup. const. in quaestionibus, post nu. 1. de rapto. virg. [Creditoris, Et Fatigatione Aliqua] per longos circuitus, auth. de rest. fidei. cir. princ. sicut ex lōgo itinere fatigatus fuit Dominus noster. Io. 4. Laborat sustinens. Seruire eum facimus, & laborem praebemus in iniquitatibus nostris. Esa. 1. & 43. [In Curia] ad iudicium euitandū, add. Bal. vlt. in princ. ad Spec. tit. de confess. [Veritatem] quae est aequalitas intellectus. D. Th. 1. par. q. 85. art. 7. Non est aliud nisi idē dici, & esse. Bal. c. tertio loco, post nu. 10. de probat. In rebus ex operibus, & vita dignoscitur. Arist. 10. Ethicorum 10. Nunquam moritur. Bal. l. sicut, C. de falsis.
15 Cui semper debet esse locus. idem l. neque professio. C. de testa. Super omnia est amanda, & eius defensores esse debemus. idē Bal. quaest. de scismate, in princ. quia sine ea iustitia administrari non potest, in l. cos, §. 1. nu. 1. C. de appell. & sine qua nemo experit. idem Bal. l. si veritas, post nu. 1. de fideicom. Lux dicitur. Bal. l. ob carmen, §. si testes, de testi. luci comparatur, in rub. nu. 1. cir. med. de probat. & ea nihil est tam naturale, in l. executorem, post nu. 34. de execut. rei iud. nō causatur ex parte intellectus, sed ex parte rei intellectae, secundum Arist. Bald. d. l. si veritas, in princ. & est duplex, facti, & conscientiae. idem Bal. l. 3. §. sed & si, post princ. ff. de iureiur. & dicitur tripliciter, re, & consilio: consilio, & non re: tertio re, & non consilio, Bal. praed. l. vn. nu. 25. C. de conf. Occultari potest ad tempus, vinci non potest, florere potest ad tempus iniquitas, sed permanere non potest. D. Aug. psal. 61. col. 14. cir. med. Veritatem omnes amant lucentem, sed odiunt redarguentem. add. ad D. Th. 3. par. de Sacram. q. 120. alias 89. art. 1. ibi correl. lo primo. Habet vim vniendi, & colligendi, error, & ignorantia diuisa sunt. add. ad eundem 2. 2. q. 4. art. 6. ibi corrolariū. [Confes-
16 sus Fuerit] quia cōfessio facta in iudicio facitius. Bald. l. si vnus, §. pactum ne peteret, 2. rep. nu. 15. in fi. ff. de pact. & non fuit indiciariè punitus. Gram. hic circa fin. [Nulla Maria Exactione Debitorem Praegrauari Iubemus] etiam quod iussio conferatur in inuitum. Bal. c. eam te, nu. 16. post med. de rescriptis. [Si Autem Veritatem Debitor Negauerit.] cum omne verum
17 sit necessarium, ita quod nec Deus veritatē à veritate remouere potest, nec nostrū affirmare, vel negare facit veritatē aliter se habere. Bal. l. ex his, in fi. C. de testa. [illegible] quia veritatem amamus, l. vni. de dedit. lib. toll. & nō negandā dixit. gl. l. vti frui, in ver. negat, si vsusfr. pet. [Et Suis Calliditatibus] callido, & maligno animo. l. si seruū, §. pretor, de acq. hered. subterfugijs, & cauillationibus. c. pen. de iudicijs incidi voluit creditorem in captionem. l. 1. ff. de restit. in integ. [Petitorem Circumuenire] callidè. l. ita demum, de arbit. [Voluerit] perfidè agendo. gl. l. 2. de tutelis. ne ei calliditas sua prosit. l. sed & si, §. fin. ff. ad exhib. [Victus De Toto Eo In Quo Fuerit Aduersario Condemnatus Integram Tertiam Curiae Nostrae] Baiulorū. Gram. hic in fi. [Persoluat] c. de monachis, de praeb. c. in aliquibus, de decimis.

Sed videtur, quòd negans teneatur ad duplum, auth. contra qui propriam, C. de non num. pec. Nisi diceres, quòd illud applicatur
18 parti, hoc fisco, & habet locum etiā si depositarius esset clericus, quia posset cogi officio iudicis ad restitutionē depositi, non per modum iudicij, sed executiuè ex consequentia suscepti officij. Bal. l. acceptā, nu. 4. in fi. C. de vsuris. Contrarium tenent Stephanus Auferius clem. 1. de off. ord. Ita & in pupillo doli capace, qui etiā mulctatur, Bal. l. damni infecti, §. si pupillus, de dam. infe. & si negat, etiā quod postea fateatur, non euadit poenā. Cass. consuet. Burg. rub. 1. §. 6. ibi, ius ques, nu. 7. Intellige tamen si negat per dolū, vel latam culpam. Bal. c. vassallus, nu. 2. si de feu. contro. fue. inter dom. & vass. Affl. hic 3. not. vel cum poenituerit, quia poenitentia admittitur quousque conuincat. Bal. d. c. vassallus. Vel distingue vt per eundem, §. porro, nu. 10. cir. fin. vsque ad 12. quae sit prima cau. benef.

amitt.

amitt. Quid si inuitus, & per metum depositum reddat, dicitur per accidens iniusta facere. Arist. 5. Ethic. 13. Mutuum verò magis cui debetur reddendū est, quàm amico conferendum. 9. eiusdem 2. Dispensatur quandoque, vt mutuum, vel aliquid huiusmodi nō reddatur proditori patriæ, Nic. de Nysse tract. 5. par. 1. port. 2. quæst. 5. in fine.

Nota qualiter puniatur negans depositū, vel mutuum. Gram. hic nu. 1. Item quod prudētia politica, quæ dicitur regnatiua, est sex specierū, per eas disponuntur, quæ pertinent ad bonum cōmune, sicut œconomica se habet ad regimen multitudinis etiam militaris, per quam hostium insultus repelluntur,
19 D. Th. 2. 2. q. 50, per tot. Dignitas tamen non mutatur variatione personę. Abb. c. quoniā, nu. 5. cir. med. de off. deleg. quia nunquā moritur. Abb. c. 1. cir. fin. post nu. 57. de ord. cog. Bal. c. significauit, nu. 8. de rescrip. vbi etiam quod rescriptum impetratū contra dignitatem re integra transit ad hæredē. Nisi dicatur dignitas talis personæ, quia tūc moritur cum persona. Bal. l. quod Principi, de leg. 2. Vnde si ex coniecturis videtur contemplata persona, præsumitur dispositio personalis,
20 etiam si solum nomen appellatiuum fuisset expressum. Abb. c. mandata, post num. 1. de præsumpt. quando est facta sub nomine officij, & non personæ. Bal. l. locatio. & l. qui ad certū, ff. locati, l. fin. §. ait lex, ff. de diuortijs. Nec variatur dignitas ex diuersitate præsidentium. Abb. c. veritatis, nu. 2. cir. fin. de iureiur. Qnādo dicatur contemplata persona, & quando dignitas, Abb. c. aduersus, nu. 17, de immu. eccl. Quid si cōmittatur dignitati, non expresso nomine, glo. pen. in fi. l. & quia, de iurisd. om. iud. tunc in onere succedit qui substituitur in honore. c. aduersus, vbi Abb. nu. 3. in fi. 10. & post nu. 16. de immun. eccl.
21 licet successor in dignitate non sit eadē persona cum prędecessore. Abb. c. cū pastoralis, nu. 5. post med. de iurepat. Relatio in dubio, intelligitur personalis, & non simplex, & illa est propria. Bal. l. Iulianus quoque, de hered. inst. An autem procuratio, vel cōpromissum factum sub nomine appellatiuo transeat ad successorem, Bal. l. quæ liberis, §. hæc verba,
22 de vulg. & pup. Rex autem habet supremam potestatē in subditos. Bal. in proœ. ff. nu. 11. cir. med. & habere iurisdictionē significat, idem Bal. l. ex hoc iure, de iust. & iure, nu. 3. cir. med. Per mortem tamen inducitur tacita reuocatio. Bal. l. post dotem, col. 2. circa fin. sol. matrim.

Tertio nota superuacuum, l. hanc legem, de contrah. empt. l. in naue Saufeli locati, l. quæsitū, §. 1. de distra. pign. l. sicut, §. superuacuum. quib. mod. pig. vel hypot. sol. & l. si plures, de testa. tute. superuacuo, l. fundus, ff. de contr. emp. & super uacuū esse non credimus, quasi dicat, non est superuacuum, & sic inutile, sed vtile. Abbas c. fin. post num. 5. de renunciat.

23 Quarto nota verbum compendium, l. socium, in fi. pro socio. quæstus, & compendia. l. adītio, de acq. hæred. alibi compendiū, numerū dierum. gl. fin. l. nonnunquā, ff. de iud.

24 Quinto nota, quòd pragmatica, sanctio, est causa ventilata in concistorio. gl. & Bal. in d. fin. C. de diuer. rescri. cum consilio procerum. glo. fin. in auth. sed & permutare, de sacrosanct. eccl. & l. omnia, de Episc. & cler. quæ alibi principalis constitutio dicitur. l. quod cuiusque vni. nom.

25 Sexto noto, quòd habemus calliditatem, fallaciam, & machinationem. l. 1. §. 1. vbi gl. ff. de dolo malo. Inde callidæ machinationes. l. fin. C. de assess. & dome. callidum commētum coercetur. l. quamuis, de rebus cor.

26 Septimo nota, quòd habemus argumentum, probationem, & coniecturam, & quæ sint, Bald. addit. vltima, circa fin. ad Spec. tit. de probatio. l. si duo, §. Marcellus, de iureiuran. Argumentum est genus probandi, l. 3. §. quæ argumenta, in glo. ff. de testib. Inde rei argumentum. l. non quocunque, §. Iulianus, de leg. 1. Manifestum argumentum. l. centum Capuæ, de eo quod cer. loco. Euidenti argumento. l. si seruus, §. huiusmodi, de leg. 1. Multis rerum argumentis, §. cumque, in proœm. instit. In multis argumentis, Act. Apost. 1. Summatim re exposita, iudex ad suspicionem adducitur. l. in lege, ad legem Aquiliam. Indicia autem non augentur per iudicis subtilitatem. Baldus c. quoniam Apostolica, num. 4. circa fin. de officio deleg. Indicium quot modis, Bald. c. veniens, il primo, num. 9. de testibus.

27 Octauo noto, quòd confessio formis, & alia informis, cum adiectione causæ, fit formiter, sine causa fit informiter, primo casu datur vtilis ex contractu, secundo datur actio in factum, addit. ad Speculat. tit. de confess. §. fin. in ver. interrogatus, cir. med. Quando fit in iudicio siue fit formis, sine informis tenet. Bald. ibi addit. vltima, col. 3. circa princ. & l. si duo, §. si quis iurauerit, ff. de iureiur. Si negat negocio præiudicat in casibus à iure expressis. Bald. cons. 364.
28 circa fin. 3. volum. Et hic & si veritas, & fama discordant, magis attenditur fama, ratione publici instrumenti, quàm veritas. Baldus l. 1, num. 3. C, de testa. Quid si accepit pecuniam mutuo vt redimat se à latronibus, tenetur eam restituere. D. Thom. quolib. 5. art. 17.

De

De clericis conueniendis pro possessionibus quas non tenent ab Ecclesia.

SVMMARIVM.

1 *Clericorum appellatione qui veniant.*
2 *Possessiones, res possessa dicuntur.*
3 *Conueniri, in iudicium euocari.*

[Conveniendis] &c. vt per Afflict. sed pro declaratione rubr. quia dicit [De Clericis] dicendum
1 quod eorum appellatione venit omnis ordo sacer. exp. de persona, 1. q. 1. [Pro Possessionibus] rebus possessis. l. 2. C. de seruit.
2 [Quas Non Tenent Ab Ecclesia] sed sunt patrimonialia. [Conveniendis] vbi possint conueniri, idest in iudicium euocari.
3 Inn. c. per vestras, in princ. de don. inter vir. & vxor. determinatur in textu.

SVMMARIVM.

1 *Dominus, & pater, semper dicuntur habere causam anteriorem, & praeferuntur.*
2 *Clerici qui dicantur, & coram quibus conueniuntur pro patrimonialibus.*
3 *Actenasia, vel tenimentum datur à Barone villanis, nec censetur iure feudi.*
4 *Ecclesia, Episcopus, & Capitulum viri ecclesiastici dicuntur.*
5 *Alius, est relatiuum diuersitatis.*
6 *Patrimonij appellatione venit quaelibet res temporalis.*
7 *Tenere cum effectu, & cum continuatione temporis intelligitur.*
8 *Roma erat per regiones diuisa.*
9 *Possessio est plurium praediorum collectio.*
10 *Clericum detinens, est excommunicatus.*
11 *Clericorum bona gaudent eisdem priuilegijs, quibus bona ecclesiae.*
12 *Bona accedunt personae; & in recessu monachi, à monasterio repetit.*
13 *Clericus non conuenitur coram laico, nisi pro feudis, & bonis, quae habet à Rege, vel si successit praedoni.*
14 *Clericus pro causa ciuili capi, nec carcerari potest.*
15 *Actio personalis non circumscribitur loco.*
16 *Clericum, vel magnatem, qui se dicit, tenetur probare, & non sufficit probare exercitium actuum, sed illos astantes dignitatem spectare.*
17 *Fundus significat situm, situs idem est quod locus.*
18 *Forum quis sortitur ratione rei contractus, & criminis.*

1 S[I QVIS] semper quod naturalius est, prius est, nam natura prius consideratur in re. D. Th. 1. 2. q. 49. ar. 2. Vnde qui nititur iure dominij, omnibus praefertur. Bal. l. in rebus, rep. antiq. in princ. de iure dot. Fisco nullus potest esse prior in praestatione tributorum, in quibus omnem contractum praecedit antiquitate, & tempore, idē Bal. l. vnic. in fi. C. si propter publ. pensitat. Nullum priuilegium praeponi potest patri, vel domino, Bal. praed. l. fin. ff. u. 25. Quod cum sit, sed dominus semper dicitur habere causam anteriorē, quia à principio generationis rei reseruauit sibi dominium, nisi in ijs in quibus per consensum suum sibi praeiudicauit, Cam. c. Imperialem, char. 17. col. 1. post princ. de prohib. feu. alie.
2 per Fred. Propterea clericus pro patrimonialibus conuenitur coram laico. Iser. §. ecclesiasticā, nu. 15. de statu. & consuet. contra liber. eccl. Et hic in tex. qui sum. vt per Affl. & dicit [Si Qvis] aliquis. gl. 1. l. 1. rem ratā hab. [Clericvs] Diaconus, Subdiaconus, Cantor, & Lector, quos omnes clericos appellamus, auth. presbyteros, de Epis. & cler. [De Haereditate] quae opulenta dicitur, si affert opes sine vexatione, si cum vexatione habet, locuplex est. glo. l. si quis mihi, §. 1. in ver. haereditatem, ff. de acq. haered. & conuenit petitione haereditatis interdicto quorum bonorū, vel remedio. l. fin. C. de edicto diui Adr. toll. Affl. hic 1. not. [Vel Aliqvo
3 Tenimento] seu actenasia, quae datur villanis per Barones, nec regulatur secundū iura feudorum, sed in ea succeditur in infinitum. Cap. sua inuest. in ver. feudorū clausulae, ibi vassallorum quae redditibus, cir. fin. & d. c. Imperialem, in 1. & 2. not. 3. concl. ex addit. ad Iser. in gl. fin. vel est ager, qui tenetur ad mensuram, & non est vocabulum iuris consultorum, sed vulgare Italicū. Affl. h. c. 2. not. in fi.
4 [Qvod Non Ab Ecclesia] Episcopo, Capi-

Capitulo maioris Ecclesiæ, viris ecclesiasticis, vel qualibet Ecclesia. sun. c. cum clerici, in fide verb. sigo. quia tunc eoipso quod habens beneficium ab aliqua Ecclesia etiã extranea, ratione illius beneficij sortitur forũ eiusdem Ecclesiæ. Gram hic in princ. Nec parietes Ecclesiæ, intelliges Ecclesiã, prout Archiepiscopus Moyses dicebat. Iser. c. Imperialis, post nu. 11. de prohib. feu. alien. per
5 Lothi. [Sed Ab Ali 15] quod est relatiuum diuersitatis. Pau. de Cast. cons. 198. circa fin. 2. vol. [Vel] prout Spec. tit. de disp. & alleg. aduoc. §. 4. nu. 16. [Aliquod Per Patrimo-
6 nium] cuius nomine qualibet res tẽporalis intelligitur. Arch. c. sin. col. 3. cir. fin. 2. q. 6. [Sive Alivnde] aliò aliunde, per alia scripta. idẽ Arch. c. nisi, post med. 9. dist. [Teneat] cũ effectu, & temporis continuatione. Zab.
7 clem. 1. §. præfatæ. post num. 7. de statu mon. naturali possessioni incumbendo. gl. l. stipulatio habere licere, §. hæc, in ver. tenere, vbi Bal. de verb. oblig. [Appellatur] vocatus, sicut qui appellat, ad alium iudicem vocat. not. in clem. vn. de dolo, & contu. [Fuerit] conueniri petatur. Gram. hic, & dicitur appellatus impropriè, cum sit prima instantia. Afl. hic 5. not. [Volumus] & mandamus. int. const. vt officialibus. [Vt De Hoc In Curia] vel Ecclesia. Gram. hic. [Illius In Cuius Terra] sallem contrata, siue regione. l. cre. litor. vbi Bald. de act. empt. regiones,
8 idem est, contratæ, & sic per regiones, siue curias diuidebat ciuitas Romana. l. 2. de orig. iur. l. 1. in ver. regionum, de off. præf. vrb. add. ad Spec. tit. de notorijs crim. §. 3. in ver. reprobatus. & sicut in terra, ita & in mari est iurisdictio. Bald. rub. post nu. 2. de rer. diuis.
9 [Possessionem] siue podere, in quo est vniuersitas, vel plurium prædiorum collectio. l. qui solidum, §. 1. vbi glo. & Bal. de leg. 2. & l. in legatis, C. de leg. alibi possessio denotat totũ vsum rei, & qualitatem vtendi, & requirit corpus subiacens sibi. Bal. in proœ. Decr. ibi, Gregorius, post nu. 19. [Vel Tenimentum Habuerit] de quo sup. nu. 5. [Respondeat] quia in actione reali, ille est iudex vbi res sita est. c. fin. de foro comp. glo. 5. hic, vbi Afl. num. 7. post med. sicut proprius Episcopus dicitur ratione contractus rei, vel delicti. Abb. c. 1. in fi. & nu. 6. d. tit. de foro comp. [Et Quod Iustum Fuerit Faciat] Deum habendo præ oculis. infra in const. in aliquibus. [Non Tamen Vt Persona Sua Exinde] ex rebus prædictis. l. omnia, in ver. exinde, de Episc. & cler. [Capiatur, Vel Incarceretur] quia detinens esset excommunicatus. c. nuper, vbi Abb. nu. 1. & 2. de sent. excomm. Bal. c. cum non ab homine, nisi de auctoritate prælatorum, vel fugitiuum cum pecunia capientis, dummodo non teneat vltra 20. horas, vel recuperata pecunia, statim dimittat, post
10 num. 4. & 6. de iudicijs. Vltra quod est speciale in milite, & clerico, quod pro executione non possit capi de persona. Afl. hic in glo. fin. post num. 8.
11 Contra, bona etiam patrimonialia clericorum gaudent priuilegijs, quibus gaudent bona Ecclesiæ. Abb. c. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, nu. 2. & 19. de const. c. cum sit generale, nu. 4. d. tit. de foro comp. pro ecclesiasticis conueniuntur coram iudice ecclesiastico, vt hic præsupponitur, ita & pro patrimonialibus: rursus mandatur hic personam non detineri, ergo nec bona, quia sunt accessoria ad personas. Abb. d. c. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, post nu. 7. & 22. & c. Episcopus, in fi. de præb. Etiam, quia bona mobilia sequuntur personam. Cass. consue. Burg. rub. 1. §. 1. abi, & appertien la confication, nu. 25. adeo quod
12 bona, quæ in ingressu monasterij accedunt personæ, recedendo possunt repeti. Abb. c. 3. num. 4. vbi Ant. de instit. post nu. 3. & renunc. & se committendo, videtur remittere bona, quando plenè se submisit. Baldus l. 2. §. fin. & l. si pater, 1. repet. in princ. & 2. post nu. 1. de adoptio. quia appendices sequuntur naturam proprij, & principalis subiecti. Bald. rubr. num. 9. circa medium, de rerum diuis. Vnde clericus ratione rei quam tenet, conuenitur coram iudice suo vbi res est sita, & non coram laico, nec potest declinare forum in præiudicium sui præpositi. Baldus cap. cum ab ecclesia, num. 1. de officio ordinarij. Et ista constitutio nihil valet. Isernia, & Afflict. hic post princ. nam cleri-
13 cus non conuenitur coram laico, etiam pro patrimonialibus, nisi esset feudũ. Iser. §. ecclesiasticam, nu. 15. de stat. & consuet. contra libert. eccl. vel burgensatica, quæ essent de bursa Regis, quia tũc potius insp. citur qualitas rei, quàm personę, vt res Regis, vel Imperatoris habeant ampliorẽ prærogatiuam, quã aliæ res, Gra. inf. const. cũ circa, nu. 3. & consuetudo tanquã prædialis ligaret clericos. Bal. in sim. l. neque, in fi. C. de hæred. inst. Ecclesia cognoscit de quacunque re, ratione peccati, quia debet corrigere, & examinare culpas. Bal. c. sacrosãcta, nu. 2. cir. fi. de elect. alias verba referent ad impossibilia statuenti ad ea, dico quæ nõ sunt suæ iurisdictionis: etiam, quod qui nõ seruat formam legis, vel statuti, non gaudet beneficio ipsius. l. fin. §. in cõputatione, in fi. & §. si vero, de iure delib. & res trahit ad se personã, vt in feudis, cuius occasione an releuet à satisdatione iudicij. Minad. decis. 4. Et si inter plures conuentos, vnus est clericus, vel fraudulenter successit

Qq prædoni,

prædoni, non eſt curandũ de clericatu. Bald. l. edicto, nu. 54. de edi. diui Adr. toll. Pro cau-
14 ſa autẽ ciuili capi, nec carcerari poteſt, ſicut in laico, qui ceſsit bonis. Gram. hic num. 2. An poſsit trahi inuitus, quid ſi reconueniatur, vel aſſumpſit clericatum poſt reconuentione. Bal. c. at ſi clerici, nu. 13. & 14. de iud.
15 Perſonalis autem nõ circumſcribitur loco. Bald. 1. in 1. rep. de ſta. hom. Verum qui dicit
16 ſe clericũ, vel magnatem, tenetur probare. Bal. l. in actionibus, §. plane, col. 1. cir. fin. de in litem iur. & non ſufficit probare exercitium actuum, ſed illos actus ad dignitatem ſpectare. Ant. de Butr. c. vt noſtrum, nu. 3. de off. Arch.
17 Nota, quod fundus ſignificat ſitum. Bald. l. Æmilius, 2. rep. ante nu. 1. de mino. ſitus verò idẽ eſt, quod locus. Bal. l. de quibus, 1. rep. poſt num. 38. ff. de legi. locus hic attenditur, vbi res eſt ſita. d. c. ſane, & c. fin. in ver. con-
18 tra, de foro comp. ſicut ratione contractus, vel delicti. gl. c. ne quiſquam, in ver. inuenit, 24. q. 2. Aſtricti ſub certis iudicibus litigare, non poſſunt in alios prorogare. Bal. c. de cauſis, num. 17. de off. deleg.

De ſacramento præſtando à Baiulis.

S V M M A R I V M.

1 *Iurant ij, quibus committitur adminiſtratio eccleſiæ, ita & Baiuli.*

BADEM ſubeſt ſupra conſtit. puritatẽ, & conſt. quæ ſequitur eſt illius pars, vt eſt notorium, & repetit quod ibi dixit, ſecundum Iſer. &
1 Affl. hic. & ſicut iurant ij, quibus committitur adminiſtratio eccleſiæ. c. nullus, vbi gl. de iureiur. ita Baiuli præſtant ſacramentum, vt roborent obligationem. Aluar. §. item ſacramenta, col. pen. cir. med. de pace iur. firm. & quia non præſumitur contrauenire proprio ſacramento. Iſer. c. hac edictali, eo. tit. de pace iuramen. firma.

S V M M A R I V M.

1 *Baiuli officium in quo conſiſtit, & iurant ſicut alij officiales.*
2 *Officiales præſtant diligentiam quam poſſunt.*
3 *Forum non habet omnis ciuitas, nec omnes Ordinarij tribunal.*
4 *Iuſtitia eſt ars artium, & regimen animarum.*
5 *Pœnæ, & mulcta differunt, & quis poteſt mulctare.*
6 *Baiulus tenetur iurare, & poteſt agi vt compellatur ad ipſius obſeruantiam.*

1 BAIVLI LOCORVM] Seruus non poteſt eſſe Baiulus, licet hæc militia ſit infima, Bart. l. colonos, la. 2. de agr. & cenſi. cognoſcit enim tantum de damnis datis, & de eo quod eius officiales grauãt. Foll. ſup. conſt. Capitaneorum, poſt nu. 145. Habet iuriſdictionẽ in cauſis ciuilibus, alij iudices habent merum, & mixtum imperium. Gram. ſup. conſt. cultus
2 iuſtitiæ, poſt nu. 2. omnes tamen præſtant diligentiam quam poſſunt, & iurant, quod ſuum exequentur officium. Zab. clem. 1. §. porro, 3. & 4. not. de hæret. prout iurant Baiuli in manibus Magiſtri Camerarij, vt in tex. quiſum. vt per Affl. & dicit [BALVLI] iudices Balliui. Abb. c. ſuper eo, nu. 5. cir. fin. de teſti. Dicuntur officiales adeo quod debent eſſe annales. in c. reg. itẽ quod prædicti officiales
3 Iuſtitiarij. [LOCORVM] nam reperiuntur ciuitates, quæ non habent forum cauſarum, & quidam Ordinarij, qui non habent tribunal. Bald. 1. in 1. rep. nu. 4. cir. fin. de iudic. [ET IVDICES] quos optamus ſecundũ voluntatem, & timorem Dei, & noſtram electionem ſuã adminiſtrare gubernationem. l. 1. §. optamus, C. de off. præf. Afr. [PVBLICE] ſup. conſt. patres, vel palam, vt conſt. culpam. publicè potentius tamen eſt, quàm palam. Affl. hic nu. 1. importat tamen hic, quod iuramentum recipiatur coram decem teſtibus, vel fiat coram populo. Affl. hic nu. 1. [SVPER] de qua.
4 Luc. in rub. de ſuperexact. [IVSTITIA MINISTRANDA] quę eſt ars artium, & regimen animarũ. Iſer. in prælu. feu. nu. 31. [SACRAMENTA PRAESTABVNT] quæ ſi pro forma requirunt tactum ſcripturæ, non valent ſi nõ ſunt corporaliter præſtita. Abb. c. laudabilẽ, nu. 3. de frig. & maleſ. [QVAE PRAESTANDA PER MAGISTROS CAMERARIOS PRAEMISSA CONSTITVTIO NOSTRA] puritatem, cuius hæc pars eſt, vt ſup. in rub. [DECREVIT] conſtituit. Nicolus in ver. decerno. [ILLVD TAMEN SACRAMENTO BAIVLORVM EXPRESSE] ſingulariter. glo. l. 1. in ver. quæ verò, circa med. de off. eius. [VIDIMVS] diligenter attendimus. D. Thom. 1. ad Cor. 3. ibi, vnuſquiſque, col. 3. in fine. [INSERENDVM] addendo, vt ſic tanquam pars ſtatuti cenſeatur. Boerius decis. 284. num. 3. & 4. etiam quod vbi aliquid additur, vel detrahitur, non dicitur amplius ſimpliciter factum.

Alex.

Alex. cōsi. 31. nu. 1. vol. 2. [Vt] quæ facit modum. gl. 2. in fi. ibi veriverum, de cōd. apposi.
5 [Poenas, Et Mvlctas] quæ inter se differunt. Spec. cum add. ad eum, tit. de sentētia, §. 2. nu. 8. [Veteribvs Legibvs] respectiuè ad istas, ita lex noua dicit, quæ dicta est post legem 12. tabularū. Bal. l. vn. in prin. de cōd. ex lege. [Et Nostris] Imperialibus [Constitvtionibvs] l. 2. de hæretic. [Comprehensas Ab Iis, Qui In Eas Inciderint] delinquendo, nā delinquendo pœnæ se subijciunt, de insti. c. confirma. in ver. criminis [Prout Ad Ipsorvm Ivrisdictionem] constito, quod delictum sit cōmissum in suo territorio. Bal. l. si quis filio, §. pen. post med. de iniusto, rup. & irrit. testa. [Vt Cognitionem Cavsae Pertinere Noscvntvr] cū alias quilibet habens iurisdictionē ordinariam possit mulctare. Bald. l. vni. 1. rep. nu. 12. si quis ius dic. nō obtemp. [Nvlli Honori Omnino, Vel Oneri] d. const. puritatem, cir. fin. [Penitvs Deferentes] gratiam facientes. Bal. in fin. l. si quis, si quis omi. cau. testa. [Sine Deminvtione Reqvirant] postulent, flagitent, atque deposcant. Nlz. in ver. requiro. [Et Recipiant] deferāt, quia pro eodem capiuntur. Spec. tit. de appellat. §. 9. in fi. [Reqvisitas] petitas, vt supra.

Sed videtur, quod non sit Baiulus antequam iuret, nam nomen sequitur post plenarium officium, & complementum plenariè potestatis. Abb. c. 3. post nu. 1. de auct. & vsu palij. Et iuramento licito nihil addendum est. Bal. c. de causis, nu. 24. post med. de off. deleg. nisi ita appellentur animi destinatione, & Baiulum futurum, licet non sit verè. Abbas c. 1. post num. 4. de transl. prælat.
6 Nota, quòd Baiulus tenetur iurare, vnde potest agi, & excipi contra iurantem, vt compellatur ad iuramenti obseruantiam. Abb. c. pen. nu. 8. 25. & 26. cir. med. de institu.

S V M M A R I V M.

1. *Rei, & facti natura attenditur in iudicio.*
2. *Burgensatica vnde, & ista magis præsumuntur, quàm feudalia.*
3. *Possessorium dicitur eo, quod non requirit altiorem indaginem.*
4. *Clerici appellatione venit Canonicus.*
5. *Religiosus vnde, & quæ religio.*
6. *Conuentum à conueniendo, quia simul conueniunt.*
7. *Possessorium spirituale, & petitorium temporale cognoscit secularis.*
8. *Clericus pro quacunque re cognoscitur per iudicem suum.*
9. *Remedium capitulorum regni non est iudicium, sed proceditur præstando charitatiuum subsidium.*
10. *Res recipit conditionem à persona, & secundum eam debet procedi.*
11. *Possessorium rei spiritualis non tractatur coram seculari.*
12. *Possessio sine causæ cognitione non est alicui auferenda.*
13. *Possessorium iurisdictionis est mixtū.*
14. *Procedendi ordo in actione reali.*
15. *Possidere cōmodius est, quā agere in re.*
16. *Proprietatis articulus, quare admittatur in possessorio.*
17. *Religio quid, qui sint religiosi, & eorum appellatione qui veniant.*

De Bvrgensaticis] violētia est actus de persona in personam: turbatio est inquietatio ab ipso opere facta, plerūque ponitur vnū pro alio, datur interdictū vnde vi spoliato, vti possidetis inquietato, quod vi, aut clam. turbato. Bal. c. bonæ me-
1 moriæ, lo. 2. nu. 28. lo. 1. de postul. præl. Facti, & rei natura attenditur. l. vn. §. ne autem, de cad. toll. l. ita stipulatus, de verb. obl. Merito res transit cū sua causa. l. si conuenerit, §. si fundus, ff. de pig. act. adeo quod clericus pro ea cōuentus petitorio, vel possessorio, natura rei attenta, coram iudice seculari respondere tenetur, vt sup. const. si quis clericus, & hic in texto, qui sum. ve per Lallum, & dicit [De] . i. super. Luc. l. omnes, col. 15. cir. med.
2 de decurio. [Bvrgensaticis] quæ sunt de propria bursa Imperatoris. Gram. inf. const. cū circa, nu. 2. in fi. de ord. iud. & ista magis, quàm feudalia præsumuntur, quia feudū est seruitus. Affl. c. inter filiā. post nu. 2. fi. de feu. fue. contro. inter dom. & agn. [Petitorio] quoad proprietatem l. naturaliter, §. nihil cōmune, de acq. poss. [Vel Quolibet Possessorio] quod à petitorio differt, nā aliud est res, aliud possessio rei. Bald. l. ordinarij,
3 nu. 5. C. de rei vend. & dicitur possessorium, eo quod non recipit altiorem indaginē. Bal. l. liber nec ne nu. 1. cir. med. C. de pet. hæred. Est quodāmodo ordo ad petitorium, ac magnum cōmodum repræsentat. Ab. c. præterea, post nu. 4. de off. deleg. sed si respondet, possideo, vel nō cōtestatur lis in possessorio. Bal. c. 2. nu. 3. de off. iud. & est triplex. Abb. c. pastoralis, nu. 15. de cau. poss. & propr. [Adipiscendae, Recvperandae, Vel Etiam 8

RETINENDAE POSSESSIONIS] Spec. vbi etiã
format libellos. tit. de cau. poss. & propr. §.
1. c. pastoralis, in ver. quod de recuperanda;
4 cod. tit. de cau. poss. & propr. [CLERICVM]
cuius appellatione venit etiam Canonicus.
Abb. c. non dubiũ, 1. not. de sent. excom. [SIVE
5 QVEMVIS ALIVM RELIGIOSVM] quis dicat
religiosus, D. Th. 2. 2. q. 81. art. 4. in appẽd. &
186. art. 1. quasi religatus à seculo. Spec. tit.
de sta. mon. nu. 61. cit. med. & dicitur à rele-
ctione, quia religit quę ad cultũ diuinũ per-
tinent, vel quia religere debet quę amiserat,
seu à relegatione, quæ propriè importat or-
dinẽ ad Deum. D. Th. d. q. 81. art. 1. Inde reli-
gio. D. Aug. 10. de ciuit. Dei, c. 4. D. Th. d. q.
186. art. 1. & ea. par. q. 189. art. 5. quæ, secun-
dum Tulliũ Rhet. 3. superiori naturæ, quam
diuinã vocant, cultum, cerimoniamq; affert:
secundo modo dicitur seruitus: tertio pietas.
Nic. de Nysse tract. 4. par. port. 4. q. 10. Prin-
cipaliter est quoad Deum, nam alia est inter
virũ, & vxorem, cuius reliquię manent intra
annũ luctus. Bal. l. 1. col. 2. in princ. C. de sec.
nupt. [PECVNIARIA ACTIONE] commodo
actionis. gl. l. cũ tutor, de tutelis. [CONVEN-
6 TVM] à conueniendo dictũ, quia simul conue
niunt. Abb. c. 3. post nu. 2. d. tit. de cau. poss.
& propr. [IN CIVILI VOLVMVS EXAMINE]
inuestigatione, vel inquisitione. Affl. supra
const. inquisitiones omnes, nu. 6. in fi. [RE-
SPONDERE] secundum ea quæ proponuntur.
l. Lucius Titius, la prima, & l. tutor rerum.
ff. de admin. tut. [REI QVALITATE POTIVS
IN HAC PARTE, QVAE PETITVR] rerũ natu-
ra, secundum cursum causarum. Abb. c. bonę
memoriæ, nu. 12. circa fin. de elect. [QVAM
PERSONAE CONDITIONE] quia clericus, vel
laicus, paterfamilias siue filiusfamilias. l. sed
& si, de acq. hæred. [SEV IVDICIS QVALITA-
TE PENSATA] si sit petitoriũ, vel possessoriũ,
7 quia licet petitorium sit spirituale, possesso-
riũ est tẽporale, & potest cognoscere iudex
secularis. Gram. in c. reg. ad regale fastigiũ,
& in decis. 78. Boer. decis. 69. nu. 23. quia nõ
tãgit medullã veritatis. Bal. l. 1. apud quẽ, vel
quos, nu. 2. in fi. Io. And. c. 1. nu. 1. de rest. spol.
in vj. Cur. tract. feu. 7. par. post nu. 22. Ita pu
pillus potest, siue adultus eo experiri sine tu-
toris, vel curatoris auctoritate, nõ sic in pe-
titorio. l. fin. vbi Bal. in princ. C. qui leg. pers.
quia sunt valde diuersa agere ad beneficiũ,
vel vt ad proprietatem. Alex. conf. 215. nu. 2.
vol. 7. licet alias per eum qui iudicio præsi-
det. inf. const. varietates pœnarum. æquitate
pensata. c. 3. & c. suscitata, de in integ. restit.
pensatis facultatibus. c. conquerente, de off.
ord. & cap. fin. de transact. procedetur
Contra, de testa. c. si diligenti, de fo. comp.
8 vbi clericus pro quacũque re conuenitur co
ram suo iudice, nã de iure semper clerici ab
Imperatore exempti fuerũt, secus de facto.
Bal. c. 2. nu. 3. de maior. & obed. Adeo quod
ista const. hodie nõ habet locũ. Gra. d. const.
si quis clericus, nu. 2. cir. fin. vbi Iser. & Affl.
hic in princ. qui dicũt, quod illa, & ista nihil
valent, sed seruãtur regni capitula, finis pręce-
pti charitas, & ad regale fastigium. Arno.
22. differẽtia vtriusq; iuris. licet Affl. hic co-
netur defendere textũ, vt procedat secũdum
remedium dictorũ capitulorum, ipse tamen
sibi contradicit, cum illud non sit iudicium,
9 neque lis, sed proceditur via facti super no-
torio præstando charitatiuam defensionem:
10 vltra quod regulariter res à persona recipit
conditionẽ. Iser. c. 1. §. huius autem generis,
nu. 12. cir. fin. ex quib. cau. feu. amitt. Pernus
cons. 12. col. 2. cir. princ. Affl. hic 2. not. post
nu. 12. Et secundum conditionem personę,
propter dignitatẽ hominis recenseri debet.
Capyc. in sua inuest. in ver. feudorũ iudicia,
11 post princ. Et causa petitorij spiritualis si-
cut non potest tractari coram seculari, ita
nec possessorij. Abb. c. fin. post nu. 10. 14. &
15. de iudic. nam etiam quod possessio benefi
cij nõ sit spiritualis, est tamen annexa spiri-
tualitati. Affl. hic post nu. 11. sim. in c. quãto,
de iudic. & c. de iure, de inrepat. Et quę reli-
giosis adhærent, religiosa sunt. l. quæ religio-
sis, de rei vend. & sacrũ tunc trahit ad se non
sacrum. gl. 1. cir. fin. in c. si motum, de consec.
12 dist. 1. Tanto magis, quia sine causæ cogni-
tione nõ est alicui auferenda possessio. Abb.
c. inter quatuor, nu. 4. de maior. & obed. Et
clericus etiã recuperans possessionem con-
ditionalem, tenetur præstare cautionẽ de iu
dicio sisti. Abb. c. fin. 1. not. vt lite nõ contest.
cũ etiam pro annuis præstationibus agatur
possessorio, Bal. c. querelam, num. 2. de elect.
Abb. c. peruenit, nu. 3. in princ. de censi. Et si
est contra ius, potest pręscribi, sed non resti-
tuitur in possessione. idẽ Abb. c. significauit,
nu. 4. eo. tit. de censi. Possessoria verò iurisdi-
13 ctionum quomodo mixta sunt. Bal. cõs. 161.
3. vol. In feudalibus autem dominus iudicat,
quia res est quodãmodo sua ratione directi
dominij, quod retinet. Abb. d. c. si diligenti,
post nu. 28. de foro comp. Et in iure reperi-
tur dominium nudum, plenum, & semiple-
num. Bal. c. 2. nu. 2. in fi. de off. iudicis.

Nota, quòd ordo iuris in actione reali, est
14 quod agatur ad exhibendũ, vt sic agatur su-
per rę certa, & non possit postea occultari
secundo intentatur possessorium, quia exitus
controuersiæ possessorij declarat quis debet
esse actor, & quis reus in petitorio tertium
est iudicium proprietatis, quod absorbet vi-
ctoriam possessorij, quia semper proprietas
prævalet. Bal. l. ordinarij, in princ. C. de rei
vend.

vend.& prius agi possessorio cautius est,quã
15 petitorio, quia cõmodius est possidere,quã in rẽ agere. Spec.tit.de aduocato,§.7.nu.8. Possessio enim est legitimus clypeus,& ensis possessoris, nec iudex potest facere gratiam alicui contra possessorem non citatum,nam nihil est innouandum,eo nõ citato, & si fuit facilis in mittendo,ita in corrigendo. Bald. c. inter quatuor, in princ. & fi. de maiorit. & obedientia. Et si agitur simul, & semel petitorio, & possessorio, lata sententia pro vno in possessorio,& pro alio in petitorio, illa petitorij exequitur. Spec.tit.de executi. sent.§.1.nu.3.& §.3.post nu.6.Libellus tamẽ in possessorio non vitiatur, quãuis in eo aliquid proprietatis dicatur,quia prodest antiquã narrare possessionem: verum exceptio cõcludens defectũ proprietatis,obstat agenti possessorio recuperãdę. Ant.de But.c.constitutus,1.& 2.not.nu.12.& 13.de fil.presb.
16 & admittitur articulus proprietatis,nam iudex debet admittere omnes probationes, siue faciant plenã, siue semiplenam probationem indicium, siue aliquod adminiculũ, & quis obtinebit in possessorio, Bal.d.l.ordinarij,nu.10.in fi.de rei vend. Et si oportet allegare titulum,nõ tamẽ necesse est exquisitẽ probare. Bald.c.nihil est,in fi.de elect. adeo quod vbi pares sunt probationes in possessorio retinẽdæ proprietas probata facit preualere probantem, quia possessio magis iustificata potior est : vnde testes producti in possessorio,an sint interrogandi de proprietate,idẽ Bal.l.fin.nu.7.& 8.C.qui leg.perso.
17 Secundo nota, quòd religio non est nisi Dei cultus. D.Aug.10.de ciuit.Dei,c.1.col. fin.circa princ. Religiosus capitur largè,& strictè, & dicitur quasi Deo religatus per cõfessionem. Abb.c.Ecclesiæ Sanctę Mariæ, 1.repet. num.3.de constit. & eorum appellatione veniunt,qui sunt tertij Ordinis Sancti Francisci, & gaudeãt priuilegio clericorum. Gram.c.reg.priuilegia,& c.Iustitiario Terrę laboris. Inde religio,quia vni Deo nos religat. D.Aug.in lib.de vera relig.col.pen. cir.med.& fin.princ. qua Deus ipse colitur, idem D.Aug.lib.de diuinatio.dæm. col.1.in princ. Isto modo professus vir bonæ conditionis,honestè viuẽs,dicitur religiosus. Abb. c.quia propter, §.vel saltem,nu.5.cir.fin.de elect. Ant.de But.c.à multis,1.not.de æta.& qual. Et Fratres militiæ Tẽpli sunt religiosi. Abb.c.cũ deputati, 1.not.de iudicijs,c.pen. nu.4.cir.med.de sepulturis, & in rub.nu.3. & 4.de regular.& transeun.ad relig. & tunc dicitur religio.i.reuerentia propter religionem. gl.l.fundus,in ver.religio,ff.fam.ercis. Strictè dicitur, qui promittit tria substantialia religionis,alij autẽ non sunt religiosi, sed dicuntur habere quendam modum viuendi. Abb.c.dilecta,nu.4.de maior.& obed. Vltimo nota, pensata rerum facultate. c.quod super, de voto, & voti redempt.

De numero Baiulorum per loca.

SVMMARIVM.

1 *Certi numero quidam esse debent.*
2 *Numerus quid, & vnde.*

Continvatvr, vt per Affl.decani,collegiati, & numerarij debẽt esse certi numero, & in quodam breui conscripti. Luc.l.vni.cir.med. de colleg. & chartopa. & determinatus numerus clericorũ. auth.vt determ.sit num.cler. per tot. Ita per loca statuitur numerus Baiu-
2 lorum:& dicitur numerus,quia per eum singula,vel plurima nomina ostenduntur,à nominando,vel numerando dictus. Luc.l.susceptores,la seconda,de suscepto.prep.& arch. de quorum numero videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Multitudo sonat in vitium, & etiam in officialibus reprehenditur.*
2 *Posse dicimur, quod sine peccato, & commodè possumus.*
3 *Præcipimus verbũ,obligat ex præcepto.*
4 *Baiulus vnus in exercenda iustitia,& tres pro exequutione iurium.*
5 *Multitudo generat confusionem, & pauci pluribus meliores.*
6 *Homines pauci, & multi, pauci re, & multi nomine.*
7 *Multitudo testiũ laudatur,quia ex eis aliquis bonus,et verax præsumitur.*
8 *Multitudo non est arguenda,nisi quando officit.*

1 Sæpe] numerositas nihil habet honestum, auth. de referend.post med. Est legibus inimica,quia virtus cõsistit in paucis. Paris de synd. in ver.de excess.aduoca.nu.2.& 3. Vnde multitudo officialium solet litigantibus afferre impedimentum,vt hic,sed ad similitudinem compositionis humanæ, vna ciuitas potest

habere duos rectores, in eodem tribunali possunt esse plures iudices, sed monstrū esset si haberet duo capita, nō sic si haberet duas manus, duos pedes, & similia, ideo vnus Rex, vnus rector prouinciæ, qui tenet locum capitis, alia officia inferiora in eodem corpore possunt multiplicari. Ang.l.vn.nu 7.de metrop.Berito, & reducunt ad duos. Zab clem. 2.§.ipsos, post nu.1.de st.mon: quandoque ad tres, alibi ad quatuor. Io. And.c.2.cir.fin. de reb.eccl.non alien. in quo prout Baiuli hic restringuntur ad tres, vt in textu, qui sum. vt per Affl.& dicit [SAEPE] frequenter.gl.l.sæpe, de leg.3.Lucas l.in sacris, col.1.cir.fin.de prox.sacro, scrin. alibi sæpissime. l.Papinianus, in fi.de mino.l.1.§.vsque adeo, de tutelis. & sic non semel; sed sæpe. c.qualiter, & quando, lo secondo, de accus. [CONTINGIT QVOD MVLTITVDO] quæ sonat in vitium. Inn.c.cum iamdudum, nu.1.de præb. [OFFICIALIVM] .i.iudicū.Affl.hic in princ. [QVI DE FACILI CONVENIRE NON POSSVNT] vt inf.const.generalia iura.& dicitur de facili, .i.non facile, nullo modo.gl.fin.l.quæ omnia ff.de procur. conuenire, consentire. Bal.l.si plures, 2.rep.in princ.ff.de pact. [NON POS-
2 SVNT.] cōmodè, nam posse dicimur, quod sine peccato, & commode possumus. Præpos.c.1. nu.1.de controu.inter dom.& vass. [LITIGANTIBVS IN IPSORVM RATIONIBVS IMPEDIMENTVM] de facto.Zab.clem.vn.in ver.si quis autem, nu.2.cir.med.de sequest.poss.& fruct. [INDVCVNT] circa expeditionem sic maledictionem pro benedictione. Gen. 27. [STATVIMVS] quod ius nouū inducit.Zab. clem.fin.5.not.de rescrip. [IGITVR VT TRES TANTVMMODO BAIVLI, ET NON PLVRES IN LOCIS QVIBVSLIBET STATVANTVR] ordinentur. sim.infra in const.in locis demanij. [ET IPSOS ETIAM DE DEMANIO, ET HOMINES DEMANII] ex locis demanij. Affl.hic 3.not. [ESSE PRAECIPIMVS] quæ verba
3 obligant ex præcepto. Zab.clem.2. 15.not. de magistris.

Videtur contra, quod non tres, sed vnus debeat esse Baiulus. sup.const.Magistri Camerarij, & inf.const.occupatis nobis. Vnde secundum Affl.hic nu.2.in fi. ista const.corrigit illas, vel erunt tres Baiuli ad exercen-
4 da iura baiulationis, vel dohanæ, vt hic, sed vnus tantum in iustitia ministranda. Petrus de Monforte hic vbi Gram.in princ & nu.1.

5 Nota, quod multitudo generat confusionem. Bal.l.2.in ver.nouissime, de orig.iuris, vnde melius est habere paucos, & bonos, quàm multos, & malos: paucos scholares, & intelligentes, quàm multos, & ignorantes. Ant.de But.c.pen.nu.1.de æta.& qual. facile enim est multos cōcludi in manu paucorum, quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo fortitudo est. 1. Machab.3. prout de Gedeone Iudic.7. & Alexandro Magno, qui paruo exercitu semper innumeros vincebat, adeo quod omnes suo subiecit imperio, refert Fr. Aloysius de
6 Gran.4.par.suæ medit.char.15. Vnde multi homines, & pauci homines, multi nomine, & pauci re. Abb.c.fin.§.is autem, nu.6.cir.fin.
7 de off.deleg. Licet in testibus vbi multitudo ibi præsumitur aliquis bonus, & verax. Bal. l.3.§.eiusdem, 2.rep.ff.de test.& vbi est multitudo, præsumitur inter eos aliquis bonus.
8 gl.fin.l.1.eo.tit.de testib. Nec multitudo est arguenda, nisi quando officit. Luc.l.comperimus, circa princ.de prox.sacr.scrin.

Vt clerici non sint Baiuli, neque iudices, & de pœna facientium contra.

SVMMARIVM.

1 *Vt, causaliter, vel consequutiuè.*
2 *Clericorum appellatione qui veniant.*
3 *Præceptum includit necessitatem.*
4 *Exequutio sine coertione est elusoria.*

ONTINVATVR vt per Affl.
1 dicitur [VT] quæ causaliter stat, vel consequutiuè. D.Th.ad Eph.3.ibi, vt innotescat, col.3.cir.
2 med. [CLERICI] qui largissime comprehendunt personas ecclesiasticas in totum translatas ad obsequium diuinū. Abb.c.demonialibus, 1.not.cir.med.de sent.excom. [NON SINT] quod præceptum inducit necessitatem. Luc.
3 l.1.col.2.in princ.de agr.& emancip.dome. [BAIVLI, NEQVE IVDICES] Baiulorum. Afflict. hic. [ET DE POENA FACIENTIVM CONTRA] alias executio sine coertione es-
4 set elusoria. gl.pen.c.significasti, & c.pastoralis, in ver.si coertionem, de off.deleg.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, vel clerici non possunt se negocijs secularibus immiscere.*
2 *Quoque, est implicatiua, inducit repetitionem, & copulat diuersa.*
3 *Clericos esse peritos disceptationum forensium, est ignominia.*
4 *Ordo clericalis est honor.*
5 *Extendere, & prorogare, non est interpre-*

terpretare, sed idem dici, quia videtur inesse.

6 *Eadem, & similia, differunt.*

7 *Sors patrimonium, & consortes, quibus eadem hæreditas prouenit.*

8 *Dies ponuntur per Kalendas nonas, & idus, & quot Kalendas habet mensis.*

9 *Sacerdotes sunt iudices, secularia exercere nõ possunt, nisi in certis casibus.*

10 *Extensio in multis casibus fit per superiorem.*

11 *Similibus ad similia proceditur in officijs.*

12 *Statutum, & priuilegium non extenduntur, post num. 16.*

13 *Interpretatio si ex lege colligitur, pro expressa habetur.*

14 *Extensio requirit fundamentum, ideo quod non est, extendi non potest.*

15 *Excluso aliquo, censetur exclusum omne ei simile.*

16 *Consuetudo extenditur de similibus ad similia, & ea deficiente, allegatur eius ratio, & æquitas.*

17 *September, Octo ber, & Nouember, ac December, ab imbre dicuntur.*

1
LERICI] Episcopi, quos oportet esse ornamento cæteris, & exemplo, diuina procuratione neglecta, procuratores rerum secularium fieri, derelicta cura, & plebo, alienas prouincias obseruantes, negociationesq; quæstuosas, & nundinas aucupari prohibentur. D. August. 3. contra Cresco. Gram. col. 46. post princ. Ita clerici non debent, nec possunt honores inter laicos sumere. Abb. c. non minus, nu. 14. de imm. eccl. non possunt esse Procuratores, Officiales, Viceregos, Vicecomites, vel Locumtenẽtes alicuius Principis secularis; nec ciuitatis curam habere. c. sed nec, vbi Abb. in princ. & fi. ne cler. vel mon. Insuper prohibentur esse Baiulos, & Baiulorum iudices, vt in tex. qui diuidit, & sum. vt per Affl. & dicit [CLERICI] quorũ appellatione veniunt in quacũque dignitate cõstituti. Abb. c. 2. nu. 5. de cohab. cler. & mul. Gram. infra const. cũ circa. ordinati ad sacros Ordines maiores, vel minores. Abb. c. 2. nu. 2. de preb. primi, vel secundi gradus. idem Abb. c. fin. nu. 6. cir. med. eo. tit. de præb. etiã Canonici, c. cũ tibi, de verb. sign. Gram. sup. const. apo-
2 statantes, nu. 3. & 4. [QVOQVE] non solum in prędictis casibus. gl. l. cũ quis, in ver. quoque de solut. isto modo eã quæ nõ habemus, sunt in eadem oratione, gl. 1. l. illud, cum l. seq. de pet. hæred. cum sit implicatiua. Bal. l. damni infecti, §. emptor, cir. fin. de dam. infe. implicat æqualiter, & ponit idem cum superioribus. l. eadẽ, §. 1, in ver. quoque, de duob. reis. 6
facit quod dicit Bal. l. si quis hæres, cir. prin. de acq. hæred. Inducit repetitionem, quæ fit pluribus modis. idẽ Bal. l. Titius, C. de oper. libe. ostendit pluralitatẽ, cum habeat copulare diuersa. in l. 1. post nu. 20. quan. non per partes. & exponitur etiam. glo. l. pacto, C. de trãsact. [QVOS A FORENSIBVS NEGOCIIS] quod est verbũ generale, adeo quod etiam causæ criminales continentur. l. quoties, de dign. lib. 11. Io. Ant. de Nigr. c. reg. vulgaris famæ, nu. 14. fiunt cũ labore, & conatu. Arist.
3 8. Polit. 3. Vnde esset clericis opprobrium, 7
si peritos se præberent disceptationũ forensium. l. consulta diualia, C. de testam. [IPSE
4 ORDO CLERICATVS] qui est honor. Ant. de Butr. c. vni. 3. not. de obliga. ad ratioci. ordi. vel non. [EXCLVDIT] sed non à patria potestate, nisi Episcopatus. Gram. sup. const. Paternorũ. vltra quod propter onera annexa, nõ est facile, immo difficillimum digne gerere clericatũ. Abb. c. cum secundum, 2. not. d. tit. de præb. [AD ADMINISTRATIONES BAIVLORVM] in exactione iurium baiulationis, siue dohanę, vt per Petrum de Monteforte in const. pręced. [VEL IPSORVM OFFICIA] siue ministeria, quæ idẽ sunt. Abb. c. 2. 8
1. not. de cõcess. præb. [NVLLATENVS] nullo modo. Io. And. c. vn. cir. princ. de excess. prel. in vj. [ADMITTANTVR] propter publicã vtilitatẽ. Bal. l. hoc modo, de cond. & demonst. Et sic clerici nõ possunt officio seculari preponi, vt in c. reg. vt cum nihil habeant commune. [QVOD ETIAM AD IVDICES EXTENDENTES] prorogantes. Bal. l. 2. cir. fin. princ.
5 de excus. tut. quia cũ procedat ex mẽte, & ratione legis, dicitur ex ipsa lege procedere. Bald. l. tutela, in princ. de leg. tut. & videtur inesse, cum eadẽ sit ratio. Bal. l. datã opera, nu. 11. de his, qui accus. non poss. Nec est extensiuè interpretari, sed idem dici. Bal. pręd. l. libertum, §. Senatusconsultum, cir. med. de ritu nupt. mandãdo in similibus obseruari, c. qualiter, & quãdo, lo primo, de accus. quia etsi verba deficiunt, sententiã locum habet, Spec. tit. de dolo, & contu. §. 2. cir. med. si desunt verba, sententia cõcordat. add. ad Spec. cir. princ. ibi, is cui, de iurelur. procedendo de similibus ad similia; quod potest iudex etiã nemine petente. Bal. l. vn. nu. 10. vt quæ 9
desunt aduoc. nã æquiparatur ius per rationem.

nem. idẽ Bal. l. fin. post nu. 3. C. de inoff. testa. adeo quod ratione omnimode similitudinis casus conuenientes habentur pro expressis, & constitutio disponens in fauorẽ libertatis circa venditionem, trahitur ad donationẽ ex interpretatione extẽsiua. Bal. l. 1. C. si manc. ita fuerit alien. ne prosti. & contractus capiunt naturã à suo simili. l. libera, nu. 1. in fi. de sent. & interloq. om. iud. Et differũt eadẽ
6 & similia, nam similia sunt illa quorũ qualitas est vna: eadem, dicuntur quorũ substantia est vna secũdum Arist. Bal. l. 1. post nu. 2. quæ sit longa cõsuet. Et potest esse identitas in genere, & in specie. idẽ Bal. l. fin. de inoff. donat. [Ipsos A Baivlationibvs, Et Baivlorvm Consortiis Privates, Et Pvblicis Removemvs] ab eorum participatione, quia vt melius diuinis vacent negocijs, secularibus se immiscere non debent, c. 1. ne cler. vel mon. c. cui portio, 12. q. 1.
7 licet consortes dicantur, quibus idẽ patrimonium, vel hæreditas comuniter obuenit: sors enim patrimonium significat. gl. fin. l. si is qui tres. ff. de excus. tut. [Eosdem Etiam Pvblicatione Bonorvm Svorvm, Si Contrafecerint, Condemnantes] fisco Regio applicandorũ. l. cer. §. hæreditatẽ, nu. 32. de pace ten. sed ista pœna nõ potuit imponi per Imperatorẽ non subdito. Affl. hic 2. not. cir. med. [Et Baivlationes Omnes Vbiqve] vel vbicunque. in sim. Pau. de Cast. cõs. 303. nu. 5. circa med. 1. vol. [Per Regnvm A Kalendis Septembris] à primo Septẽ-
8 bris. Affl. hic 3. not. nam dies ponuntur per Kalendas, nonas, & idus, & quot Kalendas habeat mensis, Spec. t. t. de instr. edit. §. 1. nu. 7. post med. Mensis tot habet dies, quot currunt in Kalendario, & quod deest mensi, suppletur ex sequẽti. Bal. c. ne pro defectu, nu. 4. & post nu. 5. de elect. Inde Kalendariũ liber rationum, vel nominum, eo, quod Kalendæ terminorũ sunt. gl. fin. l. qui filium, de leg. 2. l. qui testamentum, in ver. Kalendario, ff. de probat. [Inchoari Praecipimvs, Sive In Extalevm, Sive Ad Credentiam Collocentvr] & sic prima die Septembris fiunt noui Baiuli ad extaleum, siue credentiam, ita & noui Capitanei. Affl. hic 3 not. qui non perpetui, sed annales, & inde vsque ad aduẽtum successoris, vt in c. reg. electionem insuper iudicum, & c. importuna. Idem in actuarijs, & alijs, etiam quod sibi nomina mutent. in c. item quod prædicti officiales Iustitiarij scilicet, & Capitanei, vbi Io. Ang. de Nig. & in non iurisdictionalibus. Nunc in Pelli. in prælu. consu. Auer. col. antepen. vt de iure cõi, in Kalendis Ianuarij, vt hic in glo.
Contra, clerici possunt esse Baiuli, & iudi-
9 ces, quia iudices appellantur Sacerdotes, & eorũ loco sunt. Grami. inf. const. sæpe, in fi. de pœna collu. Etiam, quia licitè insistunt circa curam rerum suarum. Abb. c. ex literis, lo primò, in 1. not. de homicid.

Dic, quod sacris Sacerdotes vacare oportet. l. non distinguemus, de arbitr. Vnde officia secularia exercere non debent, nec esse tabelliones. Spec. tit. de instr. edit. §. 8. post nu. 28. & infra const. instrumentorum robur. esse aduocatos, etiã quod sint in minoribus. Canonici regulares, vel monaci, nisi pro propria monasterij, vel miserabilium personarum vtilitate. c. 1. & 2. vbi Bal. de postulãdo. vel procuratores fori ciuilis, idẽ l. 1. §. secundo loco, in fi. ff. de postul. nec aduocati, nisi in casibus de quibus inf. const. aduocatos, & c. multa, vbi Abb. 3. not. ne cler. vel mon. vel si facerent ex necessitate, virtus, quia tunc possent aduocare corã iudice seculari. add. ad Bal. l. 1. in ver. vltimo finnis, circa med. C. de operis liber. possũt etiam, si necessitas proximi imminet, negocia illius exercere, alias causa cupiditatis non liceret clericis, nec monachis secularia negocia gerere. D. Th. 2. 2. q. 187. art. 2. & 3. vbi etiam quod possunt manibus laborare, & ex dispẽsatione militare pro monasterio suo. q. 188. art. 3. Non tamen dicunt testimonium sine licentia in scriptis sui superioris, non solum corã iudice seculari, sed etiam suo ecclesiastico. l. cõstitutum, & si. de testib. in l. onge b. Arno. 94. comm. Non possunt mercari. c. 1. cum duobus seq. 88. dist. Opus tamen rurale non est eis interdictum. Abbas c. 1. 5. not. de celeb. Miss. Possunt deputari seruitijs maiorum prælatorũ. Abb. c. cum cõtingat, 1. not. de fo. comp. Possunt insuper effici monachi, & constitui iudices, procuratores, & syndici à superiore in propria ecclesia, si sunt necessarij, vel non sunt æquè idonei. gl. c. de præsentium, & c. monachi, in gl. fin. 16. quæst. 1. Possunt. etiã esse consiliarij Principis. c. sed nec, vbi Abb. & eius delegati in causa criminali, sed non in omnibus, nu. 5. & c. clericis, 4. not. nu. 7. & 10. de tit. ne cler. vel mon.
10 Nota, quòd extensio fieri debet per superiorem. Abb. c. pen. in 1. not. de fideiussor. & tunc prouidentia legis, vel hominis vnus casus continet alium similem per fictionem, propter publicam vtilitatem. Bal. l. Gallus, §. quid si is, col. 2. cir. med. de libe. & posthu. quia potestas legis est ambulatoria, l. erit, de fundo dot. sicut voluntas testatoris, l. cũ hic status, §. oratio, lo. secondo, de don. inter vir. & vxo. & non dicitur supra, sed intra, virtute prorogationis. Bal. l. fin. 1. rep. in princ. de iurisd. om. iud. Verum extensio fit in proportionabilibus. Abb. c. fin. nu. 6. de sta. mon. & licet exprimatur vna persona, videtur expressa

pressa causa exempli, nõ quod dispositio le-
gis ad illã tantum restringatur. Abb.c.sanè,
cir.fin.de priuil.adeo quod etiam dispositio
pœnalis extenditur ad limites rationis ex-
presse. Abb.c.1.nu.15.de sent.& re iud. Isto
modo ius cõmune recipit interpretationem
extensiuã. Bal.l.non possunt, 2.rep.in princ.
ff.de leg. Prætor supplet, quod legi deest. l.
quia, vbi Bal.de præscrip.verb. Constitutio
iuris antiqui declaratoria extẽditur ad præ-
terita. Abb.c.pen.nu.7.de cõsec.eccl.vel alt.
Consuetudo à iure cõi exorbitans, inducta
in vno casu, in alio simili obseruat. Io.And.
ad Spec.rub.de feudis,col.5.circa fin. Et ius
etiam quod sit limitatiuum,ad cõmunes re-
gulas extenditur per identitatem rationis.
Abb.c.iurauit,nu.3.de prob. Vno concesso,
videnť omnia similià concessa,quia propter
connexitatem de vno fit extensio ad aliud.
Abb.c.cũ inter.post nu.8.& 26.de exceptio.
Immo dispositio simplex nedum trahitur ad
alium casum ex identitate rationis, sed etiã
ad casus exceptos à regula. idẽ Abb. c.cum
dilecta, nu.6.7.& 8. de confi.vtili, vel inuti.
Et à similitudine rationis arguiť. Abb. c.cũ
secundum,post nu.3.de præb. & fit extensio
cũ omnibus qualitatibus. Abb. c.fin.nu.13.
cir.fin. ne cler. vel mon. quia vbi est eadem
ratio,debet esse idem beneficium iuris. Bal.
l.pen.de fideiussor.& nom. Vnde ratio legis
non restringitur per exemplũ positum in le-
ge,sed ampliatur in omnẽ casum,in quo ha-
bet locum ratio. Abb. c.per tuas, 2.not. de
11 appell. Ita in officijs proceditur de similibus
ad similia. Bal.l.ex facto,circa princ.& post
nu.2.de neg.gest.& quod de eo dicitur,idem
censentur in feudatario per similitudinem.
Spec.tit.de emph.post nu.57. cum detur iu-
ris identitas, sed in facto contrarietas. l.di-
uortio,in ver.ex cõtrario,in fi.sol.mat.adeo
quod quando vnũ est consequutiuũ ad aliud,
sublato vno, censetur sublatum consequuti-
uum. Abb.c.pen.nu.11.in fi.de cõsang.& aff.

Sed videtur, quod prouidendo sibi in vno
casu,non videtur sibi prouidere in alio. Bal.
l.si extraneus,1.not.de cond.cau.data. Pro-
uisio facta in vno casu, non extenditur ad
alium. Bal.l.sed si mors,in princ.ff.de donat.
inter vir. & vxor. Et dispositio limitata ad
vnũ casum, non operatur nisi in illo. Bal.l.si
cũ dotem,col.2.in princ.sol.mat. Isto modo
per identitatem rationis nõ extenditur ius
pœnale, Abb.c.extirpãdæ,§.qui verò,2.rep.
nu.48.& 50.de præb. Pœna quasi contractus
non extenditur ad verum contractum. Abb.
c.qua fronte,nu.3.de appell. Et vbi sunt duo
à iure æquiparata pœna adiecta in vno, nõ
videtur adiecta in alio.in c.de multa,nu.18.
de præb. Et pœna, quæ à lege imponitur, non
debet extendi ex identitate rationis. Abb.
12 c.fin.nu.8.de iurepat. Isto modo statutum,&
priuilegiũ non extenduntur. Bal.l.quod con
stitutum,ff.de test.mil. Et per similitudinem
rationis non debet extendi ius priuilegiatũ.
Abb.c.canonica,3.not.de sent.excom. etiã
quod non sit tanta,gl.l.3.vbi Bal.de peric.&
commo.rei vend.& licet ius cõmune magis
extendatur,quã priuilegium. Bal.l.centurio,
4.not.de vulg.& pupill.tamen cõstituto,quę
non innititur æquitati, non debet extendi.
Abb.c.pen.num.9. in fi.de dolo, & contum.
Quando autẽ promissio extẽdatur ad casus
similes. Bal.d.l.Gallus,§.quid si tantũ,col.1.
in fi.& 2.de lib.& posth.& tunc diciť tacitè
inesse. Bal.add.vlt.ad Spec.tit de disputat.&
alleg.aduoc. & includi ex interpretatione,
Abb.c.mulieres, nu.10.in fi.de sent.excom.
13 Pro adiecto,& specificato habetur,quod per
legis interpretationem colligitur. Bald.l.3.
§.sed si quid,ff.de neg.gest.extẽditur.c.quod
nonnullis, de priuil.& prorogatur,vt hic,&
const.iurisgentium, quod idem est,quod ex-
tẽdere. Abb.c.P.& G.nu.15.cir.med.& post
nu.20.de off.deleg. & c.oblatę, post nu.9.de
appell. & c.omnis vtriusque, post nu.14.de
pœnit. & remiss. add.ad Spec.tit.de appell.
§.7.in ver.ex ratione. & fit sex modis. Abb.
d.c.P.& G.nu.12.vsque ad 16. Et certo mo-
do limitatum, ad alium extenditur cũ suis
qualitatibus. Bal.l.inter socerum,§.cum in-
ter,ff.de pact.dotal. & produci dicitur.i.ex-
tendi. Bal.l.sed & si,§.fin.de in ius voc. quod
14 tamen non est,extendi nõ potest, quia exten
sio iuris, requirit fundamentũ. Bal.l.fin.col.
1.cir.fin.3.rep.quod met.cau. Quando fit in
similibus,idẽ præcipitur obseruari.c.excom
municamus,§.credentes, de hæreticis. Ita
15 quando excluditur omne, ei simile videtur
excludi. Bal.l.3.§.hac actione, in fi.d.tit.de
neg.gest. Et ex ratione legis coniecturata
possumus, & debemus leges restringere, &
ampliare ad limites rationis. vltra superius
dicta, Abb.c.fin.in princ.nu.12.cir.fin.de iu-
reiur.c.quia in insulis,nu.3.de regul.& tran
seun.ad relig.in c.quia plerique, nu.39. cir.
fin. & c.pen.nu.5.cir.fin.de immu.eccl. c.ex
publico,nu.8.de conuer.coniug.& eo modo
quo conueniunt in ratione, conueniunt in
effectu iuris. Bald.l.3.in fi.princ.de iniusto,
rup.& irri.test. Verba deficiunt,sed sentẽtia
locum habet. Spec. tit.de interrogatio.§.2.
16 nu.11.in fi. Vnde consuetudo extenditur de
similibus ad similia, & deficiente consuetu-
dine,potest allegari ratio, & æquitas ipsius.
Bal.l.de quibus,1.rep.num.2.& 3.ff.de legi.
Et dum habemus idem, non recurrimus ad
simile. Bal.ead.l.de quibus,1.rep.nu.5.in fi.
Ita non diffinitum à Sanctis Patribus, relin-
quitur

quitur consuetudini. c. de vxore, §. vtrum, de sepult. & quod ex causa dicitur, ad omne simile extenditur. l. damni infecti, la. 2. §. fin. vbi Bal. de dam. infe. Statutum, vel priuilegium non extenditur etiam per similitudinem rationis. Abb. c. cũ inter vos, in fi. de verb. sign. Statuta verò interpretantur secundum ius commune, quando nõ procedunt per fictionem. Abb. c. insinuatum, post nu. 6. de simon. Et vide quando possit extendere, Bal. l. omnes populi, ibi, tertio quæro, post num. 10. de iustitia, & iure.

17 Vltimo noto, quòd September, October, Nouember & December ab imbre dicũtur. gl. l. 1. in ver. excreuit, de aqua plu. arc.

In quibus rebus petatur trigesima.

SVMMARIVM.

1 *Rei appellatione omnia continentur.*

CONTINVATIO patet de per se, tamen dicit [In] idest pro. gl. 1. l. in mp. d. eis. ff. de contrah. emp. [QVIBVS REBVS] cum omnia rei appellatione continea ntur. gl. l. 1. de statu hom. corporalia, & incorporalia. l. 1. ff. de condi. trit. & facta. l. naturalis, in ver. dati, de præscri. verb. 1 [PETATVR TRIGESIMA] quæ debetur secundum solitum, vt infra.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis est causam examinare, & proinde debetur ei salarium.*
2 *Defectus, & vitium differunt.*
3 *Lex vna, supplet, & declarat aliam.*
4 *Tantum, scilicet, & videlicet, non solum restringunt, sed declarant.*
5 *Mutuum est res, quæ mutuatur, interdum nomen contractus.*
6 *Omissum simile expressa, habetur ac si esset expressum.*
7 *Lex non debet calumnias excitare, nec alicui laqueum parare.*
8 *Causæ iura appellantur.*
9 *Obligatio personalis est sicut charácter, & nõ fundatur in re, & actio, quandoque obligatio appellatur.*
10 *Nouellæ dicitur liber authenticorum, respectu aliorum.*
11 *Transactio est genus continens omnem modum recedendi à lite.*
12 *Vtraque est distributiua, & ponitur pro collectiua.*
13 *Assisia, numerus stabilitus, vel liber curiæ, in quo sunt iura, consuetudines, & affictus curiæ.*
14 *Præter, includit, quãdoque excludit.*
15 *Illicitum, sex modis dicitur.*
16 *Iuramentum voluntarium, necessarium, & iudiciale.*
17 *Iuramentum iure canonico solum Deum habet vltorem, iure isto punitur pœna pecuniaria.*
18 *Aurum purum, sine liga dicitur.*
19 *Officialibus olim trigesima, nunc salarium debetur.*
20 *Contractus ex conuentione nomen accipiunt.*
21 *Mutuum, depositum, & donum ex quantitate, & alijs præsumuntur.*

CONSTITVTIONVM] qui exponit, interpretatur, sed nõ corrigit, qui supplet, non exponit, nec corrigit, tamen interpretatio est. Bald cap. super quæstionum, in princ. de 1 off. deleg. Iudicis est causam examinare. l. sed hæc, vbi Bal. i. & 2. rep. ff. de procu. non tamen cogitur in dispendium rei suæ familiaris laborare. ins. const. Ba ulos, cir. fin. de ferijs. vel laboribus vacuis insudare. sed cũ qualitate causæ vicissitudo salarij debet cõpensari. inf. const. cum circa, cir. fin. de ord. iud. tam si res est mobilis, quã stabilis. Affl. hic 4. not. non in certis casibus, vt olim, sed in omnibus in casu decisionis trigesimam quantitatis rei petitæ, vel eius æstimationis iudici tex. iste dari mandat, qui diiudicat, & sum. vt per Affl. & dicit [CONSTITVTIONVM] l. 1. ff. de const. Princ. [PRAEDECESSO- 2 RVM NOSTRORVM DEFECTVM] quod differt à vitio. Bal. cons. 398. post nu. 6. 3. vol. [NECESSARIO SVPPLEMENTO SVPPLENTES] quia quod negligitur, supplendũ est, & quod omittitur, restaurãdum. Ant. de Butr. in rub. de suppl. neglig. prel. cum verba legis, vel statuti interdũ sint defectiua Bal. l. 1. cir. med. 3 princ. quod falso tutor auct. Vna lex exponitur, & suppletur per aliã. Abb. c. super quæstionum, nu. 2. cir. med de offi. deleg. [QVAS] constitutiones, vt sup. in const. Regiæ Maie- 4 statis. [IN CERTIS TANTVM] quæ dictio, scilicet, & videlicet, nõ solum sunt declaratiuæ,

ciue, sed restrictiue. Cass. cõsue. Burg. rub. q. §. 6. ibi. c. est auicanlier. [QVAESTIONIBVS, ET PERSONIS] & sic non erant generales. c. erit autem, 4. dist. [COMMODATO] quod semper datur cũ præfinitione certi vsus. l. in cõmodato, §. sicut, in ver. non officium, post med. ff. commo. Nec potest vti nisi ad vsum præfinitum. l. 1. & 2. C. eo. tit. C. de commo.
5 [VIDELICET MVTVO] quod interdũ res est, quæ mutuatur, interdum nomen cõtractus. Bal. l. singularia, col. pen. post med. si cer. per. [ET DEPOSITO] quod quandocunque reuocatur, sicut precariũ, secus in commodato, nisi post vsum expletũ. glo. 2. in ver. reuocet. de deposito. [BAIVLOS TERTIAM RECIPERE] à negantibus. d. constit. Regiæ Maiestatis. [STATVIMVS, NEC DE ALIIS
6 ALIQVID] mandabat, & licet omissum quando est simile expresso, habetur pro expresso, l. Gallus, §. & quid si tantum, in ver. emancipatus, de lib. & posth. dixi latè in const. præced. [SANCTIONES] prædictæ pœnales, quia sanctio est, cum pœna adijcitur. Arch. c. consequens, in princ. 1. dist. [DOSSE NON MODICAM] immodicam. l. si merces, in ver. cui locati, sed magnam. [MALEDICENDI] alibi malignè. l. de rebus, ff. de arbit. [MATERIAM
7 OFFERENT] cumq; lex nõ debeat calumnias excitare, nec esse alicui ad laqueũ. Luc. l. pen. C. de decur. Et interdũ quis plus significat, quàm loquatur. Bal. l. scire leges, l. rep. in fin. ff. de legi. Propterea sententiam legis accõmodando. l. filio, in princ. ff. de ritu nup. [STATVIMVS] statutum esse ostẽdimus. Abb. c. cum super, 1. not. de sepult. [VT DA
8 CAVSIS ACTIS] quæ iura appellantur. l. 3. in gl. & in positione casus, ff. de iuris, & facti ign. [TAM MOBILIVM, QVAM IMMOBILIVM, ET QVARVMCVNQVE RERVM, QVAE NON CADVNT IN NOMEN CONTRACTVVM PRAEDICTORVM] commodati, mutui, vel depositi, vt sup. Et contractus in genere masculino aliud est, & aliud in genere neutro: in genere neutro est id; quod contractũ est: in genere masculino capitur pro cõnexione. Alfa. in tract. de pacto, & contractu, post nu. 51. & tunc quidam sunt nominati, alij innominati. glo. l. iurisgentium, in ver. facias, ff. de pact. & contractus stipulationẽ continet, etiam secundum legem municipalem. Quid autẽ sit stipulatio, & vnde, Alfa. præd. ibidẽ nu. 56. vsq; in fi. [SI PERSONALI QVALIBET, VEL ALIA ACTIONE REALI PETVN
9 TVR] cum obligatio personalis sit sicut character, & fictualiter nõ fundatur in re, sed in persona, & relata ad debitorem, dicitur obligatio, relata ad creditorẽ, appellatur actio, quæ est in obligatione, sicut potẽtia in anima, & prior causa, quam effectus, & effectus

autè concipitur, quã nascatur. Bal. l. sub conditione, post princ. & col. fin. de cond. indeb. Tendit ad necessitatẽ, quæ pacto obstatiuo continuatur. in rub. nu. 19. de postul. prælat. [TRIGESIMAM TANTVM QVANTITATIS] si consistit in numero, vel mensura. [VEL AESTIMATIONIS REI PETITAE] si mobilis est, vel stabilis. Afflic. hic 4. not. [BAIVLI IPSI EXIGANT] tam à volentibus, quàm inuitis. Pau. de Cast. cons. 181. post nu. 3. & 182. post princ. vol. 1. [ET RECIPIANT] l. quidquid, ff. comm. præd. [A DAMNATO] vel vtraque parte, vt d. const. cum circa. [CVM CAVSA PER SENTENTIAM DECIDETVR] iustitia mediante. c. causam quę, de testi. [SI CVM LI
10 BEIS NOVELLA] respectu aliarum, ita liber authenticorũ dicitur nouellarum respectu aliorũ capitulorum, & veterũ legum. Archid. c. de persona, in princ. 11. q. 1. legis duodecim tabularũ, quod ius antiquum dicitur. l. 1. in ver. ius antiquum, ad Tertullia. [NOSTRI NVMINIS] vel nominis principalis ingenij crescit prouisio. d. const. cũ circa. [CONSTITVTIO INTRODVXIT] induxit, vel fecit. Niz. in ver. introducn. [SI VERO CAVSA TRANSACTIONIS REMEDIO DECIDA
11 TVR] etiam sic genus continens omnẽ modum per quẽ receditur à lite. Abb. c. Quintaualle, nu. 8. post med. de iureiur. per condemnationẽ, vel absolutionem, cum in hoc cõsistat finis causę. arch. c. duodecim, cir. prin. 5. n. 4. [TVNC] non ab alterutra. l. ventre, in gl. fin. de acq. hered. vel vter. l. quoties, §. si quis tamen, de hęred. insti. [SED AB VTRAQVE] quę
12 est distributiua, & ponitur pro collectiua, & econtra. Bald. d. l. Cornelius, de hæred. instit. [PARTE LITIGANTIVM] actoris, & rei. inf. const. hostici. [RECIPIANT TRIGESIMAM SVPRADICTAM] quãtitatis in petitione deductę. d. const. cũ circa. [BAIVLVS AVTEM CONTRA PRAEDICTA, VEL ALIQVOD SVPRADICTORVM VENIENS] aduersando contrauenerit. Niz. in ver. contrauenio. [QVAE IN NOSTRIS, ET REGVM] prædecessorum.
13 [ASSISIIS CONTINENTVR] dicitur assisiæ numerus stabilitus à superiore, nõ solum in venalibus, sed etiam super salarijs iudicum. Affl. hic 8. not. vel sunt libri curiæ in ciuitatibus vbi sunt iura, consuetudines, & affictus curiæ, & isti probant quo ad suos, & in suo territorio. Bal. l. exemplo, C. de prob. [PRAE
14 TER] c. 3. de spõsa duo. regulariter excludit, quãdoque includit. Abb. c. dudũ, post nu. 16. de electio. hic includit. c. 2. vbi. Ant. de Bu. nu. 2. de off. vic. Abb. c. literas, nu. 9. & 19. de præsum. Bal. c. dudum, lo. 2. nu. 47. de elect. l. si cum, §. fin. col. fin. cir. med. vbi idẽ de dictionẽ ex, citra, & vltra. si quis caut. prętor autẽ, & citra, æquiparantur. Abb. c. prudentiam, post

post nu. 5. de off. deleg. ita quando certa forma est de substantia. Abb. c. causam, post nu. 7. de sent. & re iud. [PERIVRII POENAM] de qua inf. const. eos qui scienter, de periurijs. [IN ARTICVLIS] capitibus. Io. And. c. 2. nu. 25. de testi. in 6. [IVRISIVRANDI CONSTANTIAM]
15 nam sex modis dicitur illicitum. gl. 1. c. 1. 22. q. 4. & eius poena diuersa. Luc. l. quoties, col. 4. in princ. de dign. & præstat actor, reus, & aduocatus. l. 2. C. de iureiur. propter
16 calum. dan. & est voluntarium, necessarium, & iudiciale. c. fin. in glo. 1. de iureiur. [DE QVO DIVINA SENTENTIA CONDEMNATVR]
17 quia etiam quod iure canonico solú Deum habeat vltorem. Abb. cap. dilectus, 2. not. de temp. ord. etiam [DVAS LIBRAS AVRI PV-
18 RISSIMI] absque liga, & mixtura. inf. const. Magistros mechanicorum artium, & est metallium fuluum præstantissimum. Nizolus in ver. aurum. [AERARIO] l. Senatus, ff. de contrahen. empt. [NOSTRO SE NOVERIT ILLATVRVM] ex causa quam detulerat. l. Arianus, ff. de iure fisci.
19 Sed videtur, quod ratione trigesimæ, vel sexagesimæ iudices procurarent sibi cómissiones contra legis voluntatem, vt in prag. Regis Alfonsi charitas in antiquis ab ipsis causa delasse fuit tamen sublatum, cum officiales habeant salarium, vt in prag. Caroli V. quæ incipit, & vt etiam vassallos, & d. const. cú circa, & inducitur tacitus recessus à primo per appositionem formæ. Bald. l. 2. ff. de nouatio.
20 Nota, quòd contractus ex conuentione nomen accipiunt. Bal. l. 4. in princ. in 1. circa med. & fi. & §. 1. col. 2. fi certù pet. Vltra quod
21 quantitas attenditur, nam si parua præsumitur donum: si magna mutuum, vel depositum; nisi alia concurrant. Bal. l. 3. col. 2. circa med. & 3. cir. fin. eo. tit. si cer. pet. quandoque adiectio diminuit. Bald. l. pen. de seruit. rust. præd.

SVMMARIVM.

1 *Facere quod quis tenetur ex officio, diligenter fecisse tenetur probare.*
2 *Circa, importat similitudinem.*
3 *Neapolis à polis, quod est ciuitas, quasi noua ciuitas.*
4 *Straticoti à sterno dicuntur, quia malefìcia sternunt.*
5 *Spectare dicitur de iure, quod iure speciali spectat.*
6 *Consuetudo loci attenditur.*
7 *Nihil, est indeclinabile, nullam habet substantiam, magnam, vel exiguá.*
8 *Innouari nouú ius, impetrari dicitur.*
9 *Lex vbique suam extédit virtutem.*
10 *Vltima voluntas, lex, obseruantia, & emptio ambulant.*
11 *Nominum, & vocabulorum origo non est quærenda.*

CIRCA] officiales quidá intantum habent quędam suo annexa iudicio, vt sup. const. Magnæ Curiæ, vt quæ tenentur ex officio, debent probare se diligenter fecisse. Bal. l. 1. §. si magistratus, ff. de mag. conue. Ita Baiuli
1 Neapolis, Salerni, & Messanæ ex quadá prærogatiua de omnibus causis ciuilibus cognoscunt: & Amalfiæ Baiulus generalé potestatem in omnibus habet. Frec. de subfeu. de prouincijs, & ciuitatibus reg. char. 78. col. 2. cir. princ. Ideo Imperator hic quo ad eos circá exactionem trigesimæ nihil voluit innouare. Affl. sup. const. Baiuli locorum, nu. 6. in fi. & constit. præced. col. pen. post med. cuius
2 pars hæc est, & dicit [CIRCA] quæ importat similitudinem. l. qui duo, vbi Bal. de ser. rust. præd. TAMEN] modificat, quod prædixerat. Luc. l. 1. in princ. de fug. colo. patr. [COMPITATIONES] vel complatios. Affl. const. præced. col. pen. post med. idest iudices Baiuli, qui ius reddunt in palatijs, vt in add. vlt. ad gl. cóst. præced. qui alibi compares, i. collegę dicuntur. inf. const. cum noua. hic multum valet ad pronunciádum aptitudo sermonis, in principio enim generis humani, quando sola hominibus æquitas sanciebat, non cognoscebátur differentiales voces, sed grosso, & materiali modo, sed quasi sine regula procedebatur, sed postquá gentes cœperunt vti moribus, & statutis, adinuentæ fuerunt differentiæ, quæ si non essent, ius ciuile, & cano-
3 nicum esset chaos. Bal. rub. post nu. 9. de postula. præl. [NEAPOLIS] quæ à polis dicitur, quod est ciuitas. Bald. inst. de iust. & iure, in princ. & quia postremo ædificata est, Neapolis nuncupatur. Niz. in ver. Neapolis. vel dicit pluralitas. glo. l. ædiles, la 2. in ver. polia, & l. qui clauú, in gl. 2. de ædil. edi. alibi Pantepolis. Sap. 10. & l. de fugationibus, de fur-
4 tis, in Longob. [ET STRATICOTIS] qui dicuntur à sterno sternis, quia sternunt maleficia, nam habent iurisdictionem ciuilem, & criminalem omnium. Affl. const. præceden. in not. [SALERNI SCILICET, MESSANAS] ita quædam alia loca nominantur in iure. Bal. l. si quis mihi, ff. mandati. [QVIBVS COGNOSCERE LICET DE CRIMINIBVS] quia cum sint idonei in actis publicis, ita & in priuatis.

priuatis. Bal.l.1.C.qui,& aduer.quos. [DE SPECIALI IVRE] i.consuetudini. Abb.c.ve-
5 ra,post nu.16.de fo.comp. Vnde de iure spectare dicit, quod spectat iure speciali. Abb.c.licet,2.not.de prob. [ET ANTIQVA PRAEROGATIVA] l.1.cir.med.de vet.iu.enuc.alibi sua prærogatiua.l.nō dubiū,C.de legi. [ET REGNI NOSTRI OBSERVATIONE] d.const. Magnæ Curiæ. [DIGNOSCITVR ESSE CONS-
6 CESSVM] quia cōsuetudo loci attēditur.c.3.de cōsang.& affi.adeo quod lex humana potest tolli cōsuetudine,dūmodo sit rationabilis,& legitime præscripta. Abb.c.1.nu.4.post princ.de treg.& pace. [ORDINATIONE] institutione. Io. And.c.cum illis,post nu.2.de præb.in vj. [CONSTITVTIONIS PRAESENTI-
7 TIS. NIHIL] nullum,vel exiguum. D.Aug.in cathegorica,col.15.cir.fin. & est indeclinabile. idem lib.de Grāmatica,col.2.in princ.est vniuersalis negatiua. Bal.l.lex Cornelia,cir.fi.de vulg.& pup. ac nullā habet substantiā. Bal.l.si sine,§.1.post princ.rem rat.hab. Vnde qui male agit, nihil agit. D.Aug.4.de musica,col.6.cir.fi. [VOLVMVS] & sancimus. infra const. consuetudinem, de instr.confic.
8 [INNOVARE] nullum ius nouum impartiri. Inn.c.1.vt lite pend.nihil innou. quia vetus consuetudo lex est. l.3.vbi Bald.in princ.de can.largit.tit.nam validiores,& de validioribus rebus leges sunt illæ, quæ ex moribus proueniunt, quā quæ ex literis. Arist.3.Pol.12.& quantam vim habeat,quod consuetum est,leges ostendant. 2.Metaphys.post nu.13. Et vt inducat consuetudinem, debet habere statuendi facultatem.Bal.auth.omnes peregrini, post princ.commun.de success.
9 Videtur, quòd lex suam vbique extendat virtutē. auth.qua in prouincia,vbi de crim.agi opor.& sic taxatio trigesimę,de qua sup.debet extendi Neapoli, Salerni, & Messanæ. Nisi diceres, quòd lex generalis nunquam extenditur ad id, de quo habet lex specialis. Cass.cōsue.Burg.rub.13.§.8.in princ.nu.12.
10 Nota,ꝙ vltima voluntas legis potestas,& obseruātia ambulāt. gl.l.sed vbi,ff.de mino. Princeps autē in dubio nō pręsumit diminuere officiū ordinarij, nec derogare ei' potestati.Bal.l.sæpe audiui,1.rep.cir.prin.de off.pſ.
11 Itē nota,ꝙ vetusta vocanda,non sunt contendenda,nec quærenda nominū origo, nam multū habet loquacitatis,& vtilitatis parū. D.Aug.2.de musica,col.11.cir.med.nec vt de rebus,ita & de nominibus possumus respondere,quia res omnium mentibus cōmuniter sunt insitæ, nomina verò, vt cuique placuit, sunt imposita.D.Aug.pręd.3.de Musica,col.2.post princ. Item prædictas ciuitates Neapolis,Salerni,& Capuæ meliorauit in maiori numero iudicum. int.in const.in locis demanij, cū sint ciuitates Regiæ, & cōmunes patriæ. l.sed reprobari,§.fin.de execu.tut.

De ordinandis iudicibus: quando,& de quibus rebus possit peti trigesima.

S V M M A R I V M.

1 *Fredericus fuit cum Soldano in Syria.*
2 *Facta tempore tyranni, reuocantur.*

1 Q VIA dū fuit iste Imperator cū Soldano in Syriā multæ ciuitates deuiauerunt à fide,& eius fidelitate,quas reuersus recuperauit. Afil.inf.in textu
2 nu.8.in fi. Et facta tēpore tyranni,superueniente iusto domino,debent reuocari. l.decernimus,de sacros.eccl. ideo reuocando illius officiales,designauit, Lucæ 10.alios, cumq; posset dubitari, si eis debetur trigesima,reuocando const.præcedentes circa eas mandat in causa possessorij dari sexagesimam, quam stante salario per eum statutò mandat eam exigi in beneficium Curiæ, vt inf.videbimus eum textu.

S V M M A R I V M.

1 *Bella quare permittuntur, & bonā, quæ sequuntur ex eis, & cuius est.*
2 *Oculus mentis, & alius corporis, iste debet esse pudicus,et alter prouidus.*
3 *Armatur lex,Prīceps,et minister legis.*
4 *Aggrauat quidquid fit vltra modum.*
5 *Magnificentia Principis versatur in duodecim, tribus tempore pacis, & nouem tempore belli.*
6 *Temporum vicissitudine æternitas demonstratur.*
7 *Bella à nominibus processiuis pcesserūt.*
8 *Prouisiō, sonat in ius.*
9 *Videlicet, est declaratiua.*
10 *Regnum Siciliæ ab hostibus Ecclesiæ ablatum, potuit ipsa dare Carolo.*
11 *Commissum sapientibus non possunt ipsi subdelegare.*
12 *Rex nouus, noua lex,nouum testamentum,& nouum canticum.*
13 *Exculenta, & poculenta semel tātum dantur, nisi ex defectu salarij.*
14 *Gratia, priuilegium appellatur.*
15 *Petitio, idest libellus.*
16 *Transactio commendatur, & est salu-*

bris, quia cõmodũ est à lite recedere.

17 *Iudicis officium in decidendo, & componendo partes consistit.*

18 *Statim, intelligitur sine interuallo, & facta exactissima diligentia.*

19 *Pecuniæ appellatione omnis vtilitas continetur.*

20 *Superior debet consulere partibus super laboribus, & expensis vitandis.*

21 *Sacramento statur, si ex aduerso non probatur contrarium.*

22 *Onus cum lucro compensatur, quia labor non debet esse sine mercede.*

23 *Beneficium habere non dicitur qui ex eo vtilitatem non percipit.*

24 *Salariũ est cõmodum officij, emolumentũ causæ, non personæ, nu. 34. cir. fin.*

25 *Arceri violentiam demonstrat.*

26 *Sublatum non videtur, quod subito reformatur.*

27 *Regnã sine iustitia non sunt nisi magna latrocinia.*

28 *Iudex id facere debet, quod partes non grauet.*

29 *Hominum voluntates diuersæ, & facilè nos pœnitet, quod fecimus.*

30 *Vicissitudo rerũ, et varius euẽtus belli.*

31 *Cupidus faciliter deuiat à vero, quia abstinere non nouit à vetitis.*

32 *Salariũ nõ facit causam suã, nec cõmodũ sportularũ reddit eũ suspectum.*

33 *Causa si cõmittitur consilio sapientis, intelligitur sumptibus communibus.*

34 *Petitorio, & possessorio, si simul agitur, si prius constat de possessorio, debet de eo iudicari, & quando possessorio tractatur de petitorio.*

35 *Spoliatus debet restitui antequam cogatur respondere.*

36 *Probationes receptæ in iudicio summario, an probent in plenario.*

VM CIRCA] in tãta mutabilitate rerũ humanarũ nulli aliquando populo concessa est tãta securitas, vt huic vitæ hostiles non formidet incursus. D. Aug. 17. de ciuit. Dei,
1 c. 13. nã diuina prouidentia solet corruptos hominũ mores, bellis emendare, atq; conterere, itemq; vitã mortalium iustam, atq; laudabilem talibus afflictionibus exercere. D. Aug. vbi sup. lib. 1. c. 1. Itaque ex bello bona sequunt. Bal. l. ex hoc iure, nu. 6. de iust. & iu. & post bellorũ strepitus, vt inf. obiecta victoria, succedit quies pacis, cumq; nullu magis oporteat publicã tueri salutẽ, quàm Cæsarẽ, & nemo est potẽns, & habilis sicut ipse. Bal. l. 3. 1. rep. de off. præf. vig. propterea post regnum pace reformatũ, reformat iustitiã, & cassatis iudicibus à tyrãno cõstitutis, alios creat, quibus de suo salariũ præbet, & mandat trigesimã, vel sexagesimã exigi in beneficiũ curiæ, vt in tex. qui diuidit vt per Affl. & sum. in gl. 1. dicit tamen [CVM] quia, gl. fin. l. Aquiliana, ff. de trãsa. vel quãuis. l. cũ filius, in ver. cũ, de leg. 2. l. militis codicillis, in verbum, de test. mil. cubernatoris reipublicæ, ac legũ positoris totum negociũ versari videamus circa ciuitatẽ. Arist. 3. Pol. 1. [CIRCA] impropriè. l. 1. vbi Luc. in princ. de prim. & secundicer. alibi exponit contra Bal. l. fin. in princ. C. qui leg. pers. [IVSTITIAE TRAMITES] per quos ambulandũ est. in proœ. ff. post princ. alibi æquitatis, & legũ tramites. l. fin. §. cũ autẽ, de his qui ad eccl. confug. l. 1. cir. princ. de vet. iure enucl. nolẽtes ab illis declinare. c. licet, de prob. quia virtus splẽdor, est maximus, & ex ea boni viri nominantur. D. Th. 2. 2. q. 58. art. 12. [IMPERIALIS CLEMENTIA] vel nostra clemẽtia. l. additos, de Episc.
2 aud. [OCVLOS] mentis, cũ alij sint corporis, isti debent esse pudici, illi prouidi. Bal. l. 1. in princ. de præscri. 30. vel 40. ann. [SVAE PROVISIONIS AVERTIT] ad tramites iustitiæ dirigendo. Affl. hic in princ. [ET SVI REGIMINIS EXTOLLET FASTIGIVM] altitudinẽ, vel magnitudinem. 1. const. §. 1. in ver. fastigio, de nouo C. fac. Affl. hic 1. not. & sup. cõst. post mũdi machinã, §. nos itaque, nu. 3. & dicitur eminentia, culmen, & sublimitas. Luc. l. cos. de excus. mun. Inde superbiæ fastigio tumi-
3 dus. l. fin. C. de legi. [ARMANDO] solus enim Princeps armat, lex, & minister eius pro defensione suæ iurisdictionis, claue non errãte, quandoquidẽ sine armis iustitia tuta esse nõ potest, sed in spiritualibus huiusmodi armis nõ esset munienda. Bal. l. si aquã nu. 69. & 70. C. de ser. & aqua. Armanẽ leges cõtra perpetrãtes nefandissima delicta. l. cũ vir. vbi Bal. C. de adult. [LEGVM MVNIMINE] firmamẽto. Io. and. c. 2. in princ. de off. ord. in vj. [IMPERATORIAM MAIESTATEM] Imperatorẽ, quæ est in sacra Maiestate. Bald. rub. post nu. 5. de nouo C. fac. vel nostram Maiestatẽ. §. 1. inst. quib. mo. tut. fin. sed debet verecũdari de tanta fama, quæ tenet gloriã nominis, & nõ hominis, nã iacet infatuatũ Imperiũ in Italia, quãuis in sua maiestate confundi nõ posset. Bal. l. fin. 1. rep. C. locati. vel maiestatẽ. i. potentiam.

tentiam.gl.l.1.in ver.maieſtate,de ſum.Tri.
[ET SVBIECTORVM GRAVAMINA] c.ad no-
ſtrã,de iureiur.c.fin.de excep.& c.accedens,
4 de cõuer.coniug.& quidquid fit vltra modũ,
aggrauat. Bal.l.inter quos,§.æſtimando, de
dam.infe.[ET OPPRESSIONES]afflictiones,
valde preſſiones, quæ fiũt in pauperes cõtra
iuſtitiã,& veritatem. Luc.l.1.cir.fi.de præd.
curia. [RELEVAT] quod nobis magna cura,
ingẽtiq; ſtudio prouidendũ eſt. Iudicũ c.21.
[QVI SOLA] & non alia.l.eũ qui,§.ſi petẽti.
in ver.duntaxat,de publicia.alibi ſola.l.nu-
da. Bal.l.ſciendum, ibi item,qui ſatiſd.cog.
[POST DEVM]qui eſt trinus,& vnus,eternus,
mouet omnia,eſt Deus. 12.Met.3. ibi dedu-
ctio,vbi auer.Monarcha,& dominus vniuer
ſorum.Heſt.13.Iſer.quę ſint reg. in ver.con-
trah.inceſt.nup.poſt nu.47.[MAGNIFICEN-
5 TIA PRINCIPIS] quæ eſt,ſecundũ Tull. rerũ
magnarum, atq; excelſarũ, cum magna,vel
ampla animi quadã, & ſplẽdida propoſitio-
ne, cogitatio,atq; adminiſtratio. D.Th.2.2.
q.128.art.1.& in 12. verſatur tribus tẽpore
pacis, & nouẽ tempore belli. Luc.l.1.col.3.
in fi.& ſeq.de veter.& differt à magnanimi-
tate,quę eſt circa maximos honores,magni-
ficentia circa maximos ſumptus,ſed vtrũq;
denotat extremũ,niſi conſiderentur circun-
ſtãtiæ vbi, quando,& propter quod oportet,
alias eſſet exceſſus quãdo,& vbi nõ oportet,
D.Th.2.2.q.64.art.1. [LENITATE] quæ eſt
magna virtus in Principe,& eſt clementia ſu-
perioris erga inferiorẽ in conſtituendis pœ-
nis. Affl.hic 2.not.[RESPIRANT] nedum re,
ſed ſpe recuperãdi.Niz.in ver.reſpiro,cir.fi.
[DISCRETA] diſtincta. Niz.in ver.diſcrete,
vel diuiſa quoad ius adminiſtrãdi.Bal.c.eſſo
cerſ,nu.3.cir.med.de reſcrip. [ITAQVE VI-
CISSITVDINE] mutatione.c.querimoniam,
vbi Abb.poſt nu.4.de ſurepat.mutata vice.
l.cõmuni,§.cum de vſufructu,ff.com.diuid.
inde laborum viciſſitudo.l.fin.C.de off.mil.
iud.nunc hoc,nũc illud.in proœ.ff.in ver.vi-
ciſsitudinẽ, & in ver.viciſsitudo. [TEMPO-
6 RVM] cum decedant,& ſuccedant tempora.
D.Aug.6.de Trin.col.fin.in princ. viciſsitu-
dine tẽporali.idẽ D.Aug.1.de lib.arb.col.9.
in fi.vel per vices,& tẽpora.ſup.in conſt.Ma
giſtri Iuſtitiarij . viciſsitudine temporũ ſibi
ſuccedentium,dum Luna minuitur,& rurſus
impletur. Sol omni anno locũ ſuum repetit,
Æſtas,Autumnus,& Hyems,ſic trãſit,vt re-
deat,ideò quod eſt quędã ęternitatis imita-
tio.D.Aug.pſal.9.col.5.cir.fi.ita decedenti-
bus,& ſuccedentibus mortalibus in lõga ſpa
tia protenduntur.idẽ Aug.4.de ciu.Dei,c.5.
[DVM POST BELLORVM STREPITVS]clamo-
res, & tumultus. Io. And.c.indemnitatibus,
7 nu.2, de elect. in vj. quæ bella à nominibus

poſſeſsiuis,meum,& tuum proceſſerũt. Bal.
d.l.ex hoc iure,poſt nu.11.vnde ſi duo verba
hęc à natura rerũ omnium tollerentur, quie
tiſsimam vitam agerent homines in terra.
D.Aug.ſer.2.ad fratres in heremo, col.pen.
[OBTENTA VICTORIA] per ſubiectionẽ re-
pugnãtium,quo facto,pax eſt. idem D.Aug.
19.de ciu.Dei,c.12.in princ. [SVCCEDERET
QVIES PACIS] propter quã pugnat.c.apud
vos,23.q.1.vt placata,& quieta ſint omnia.
l.cõgruit,iuncta gl.1.de off.præſi. [AD HOC
SE NOSTRI NOMINIS PRINCIPALIS] cuius
principaliter intereſt. Bal.in ſim.l.fideiuſſo-
ris,1.rep.in fi.ff.de pact. Quid autẽ principa
le, & principaliter dicatur, in c.cũ dilecta,
nũ.3.in fi.& 4.de reſcri. [INGENII CRESCIT
8 PROVISIO]quæ ſonat in ius. Abb.c.pro illo-
rum,poſt nu.13.de præb. [VT PACI IVSTI-
TIAM SOCIARET]pacẽ populis,& eiſdem pa-
cificatis iuſtitiã,quæ velut duæ ſorores ſe ad
inuicem amplexantur.ſup.conſt.poſt mundi
machinam . vt ſic facta tempore belli circa
fiſcum locupletandũ,cum aliena iactura de-
beat tolli tempore pacis.Bal.l.vn.in princ.
nu.3.de ead.toll. [AD QVOD ITAQVE] quæ
eſt dictio rationalis,vel illatiua. Luc.l.iure,
cir.med.de fabricen.[DVM PERPENSA DE-
LIBERATIONIS CONSILIO] cũ deliberatio-
ne ſtatuto. Archid.c.placet,in princ.16.q.1.
[VACAREMVS] conferendo cũ peritis, ſicut
iudex. Abb.c.vt debitus,nu.28.de appell. Et
Epiſcopus,qui ſe nõ habet Capitulum, quia
eccleſia eſt deuaſtata propter bellum, ideo
Canonicorũ habet alios clericos honeſtos q
Abb.c.1.num.7.de his,quæ fiunt à præl. ſine
cõſen.cap. [DISTINCTA POSTMODVM MO-
DERATIONE] vel competentẽ moderationẽ
moderãtes.Inf.conſt.vt delicti fines. [PRAE-
SCRIPSIMVS] ſupraſcripſimus. l.Seia, ff.de
vſur. [QVOT, ET QVALES BAIVLI,IVDICES,
ATQVE NOTARII PER VRBES SINGVLAS
IVSTITIAM MINISTRARENT] ſup.cõſt.Magi
ſtri Camerarij, & cõſt.ſæpe. & differũt quid,
quale, & quantũ. Bal.l.certũ,in princ.ſi cer.
9 pet. [VIDELICET]quæ eſt declaratiua.l.vi-
delicet,cum ibi not.in marg.ff.de pact. [VT
HI, QVOS DVDVM]ſicut olim,& iã,tria tem
pora ſignat. Bal.l.ſub cõditione,poſt princ.
de ſolut. [INVASORVM] qui bellando occu-
pauerunt. Bald.rub.poſt nu.23.de rer.diuiſ.
nam vis non cadit in actu verbi. Bal.c.quia
propter, nu.16.poſt med de elect. [REGNI
10 NOSTRI]vnde regnũ Sicilię, quod fuit abla-
tũ ab hoſtibus Eccleſiæ,potuit & ipſa conce
dere Regi Carolo,propter ſpem poſtliminij.
Bar.& Bal.l.id quod,de leg.1, [PER DIVER-
SAS PROVINCIAS CONCREVIT INIQVITAS]
vnde innouata per tyrannum, remouentur.
l.omni,vbi Bal.in princ.de ſacroſ.eccl. [RE-

NITVS] ex toto. Io. And. c. 1. nu. 1. de suppl. negl. præl. in vj. [ANTIQVATIS] cassatis. l. decernimus, vbi gl. 1. de sacros. eccl. remotis, vel expulsis. Gra. hic in princ. quia turbatio præteriti tẽporis antiquarat, 2. const. prædecessorũ nostrorum, de reb. stab. eccl. nõ alien. alibi antiquãdis. l. fin. de decur. lib. 10. [ET IPSORVM LOCO DE MANDATO NOSTRO] cũ mandans, gerere videatur, & non gestor. l. 3. §. fin. in gl. 1. ff. de neg. gest. [DVOBVS, AVT] et. gl. l. 1. in ver. aut, ff. de postul. [TRIBVS] d. const. sæpe. [AVT QVINQVE IN LOCIS ALIQVIBVS, QVI CONTRACTIBVS TVNC INTERSINT] vt inf. in const. in locis demanij, cum singulæ ciuitates habeant sua regimina. Bald. l. ill citas, §. qui vniuersas, 2. rep. in princ. de off. præsi. [ET VNO] iudice, & actorũ notario. Gra. hic cir. princ. [TANTVMMODO] l. sacrosãcta, & seq. de sacros. ecc. [QVI VNA] i. simul. §. nos autẽ, inst. de actil. tut. [CVM BAIVLO CAVSAS EXAMINENT] & sic vnus de iudicibus, qui in ciuitate creãtur, debet deputari ad causas cognoscendas vnà cũ Baiulo, alij sunt ad contractus. Gra. hic, examinent, inquirent, & inuestigẽt. Affl. sup. const. quæstiones omnes, nu. 6. in fi. [ET DECIDANT] Baiulus, & iudex. Gra. hic nu. 1.

11 Vnde si quid est sapientibus commissum, vt quidquid per eos factum fuerit, valeat, non possunt substituere, quia videtur electa industria personæ. Bal. l. 1. §. 2. cir. fin. ff. de excep. [VIRIS PROVIDIS, ET FIDELIBVS] vel prouidis, & honestis. c. graue nimis, de præb. c. pen. de cler. ægrot. idoneis, & honestis. c. post electionẽ, de concess. præb. [SVBSTITVTIS] loco illorũ quos tyranni creauerunt. [VT IN NOVI REGIS VICTORIA, NOVELLAE IVSTITIAE PROPAGO CONSVRGAT] vt inf. const. vlt. ad laudẽ, quia nouus Rex, noua lex. Gra. hic nu. 1.

12 Nouo Virginis partu, nouum sidus apparuit. D. Th. 3. de Saluatore, q. 36. art. 7. Nouus homo, nouum testamentũ, nouũ canticum. D. Aug. psal. 32. Exultate iusti, col. 10. & noua sunt omnia. Spec. tit. de instr. editio, §. 2. nu. 16. cir. med. c. trãslato, de const. Inde maiora dona per filium, quã per famulos largiuntur. D. Aug. lib. quæst. ex vtroq; mixtim, lo 1. col. 13. post princ. Verũ sic agimus nouitatem, vt non timeamus vetustatem. Idem Aug. psal. 38. col. 2. cir. fin. [QVI] substituti. [IVXTA TENOREM NOSTRARVM CONSTITVTIONVM] sup. const. puritatẽ. [ET IVRA] vulgata. l. cũ hic status, §. oratio, post med. ff. de don. inter vi. & vxo. [ET CONSVETVDINES] terræ. Gra. hic post nu. 2. [APPROBATAS] quæ quales dicantur. Gra. hic nu. 3. 10. de fectu constitutionũ. d. const. puritatẽ. [CAVSAS AVDIANT, AVDITAS EXAMINENT] secundũ quod rei natura requirit. Io. And. c. statutum, lo 2. post nu. 2. de hæret. in vj. [ET A GRATIARVM, ET MVNERVM SORDIBVS ABSTINENTES] nulli honori, vel gratiæ deferentes. d. const. puritatẽ. abstineant à munerum sorde. i. auaritia. Niz. in ver. sordes, in fi. [DE PVRAE] i. absolutę. Bal. l. latinus largus, de leg. 2. [CONSCIENTIAE] quæ est clypeus animæ rationalis. Bal. cõs. 265. nu. 4. 5. vol. 1. [GREMIO] vnde nõ debet adhærere opinioni, quæ remordet conscientiã, & naturalẽ rationem. Bal. l. 3. cir. fi. de cõd. trit. [GRATVITAS FERANT SENTENTIAS, ET NON VENALES] sup. cõst. Capitaneorũ, & seq. adeo quod pro scripturis, vel subscriptionibus sententiarũ aliquid non exigatur, vt in c. reg. itẽ statuimus, quod siue in Magna Curia. [NIHIL] quæ est vniuersalis negatiua. Affl. sup. cõst. Iustitiarij nõ per Kalendas, post nu. 5. [OMNINO] totaliter. Io. And. c. quorundã, nu. 3. post med. de elect. in vj. [PRAETER ESCVLENTA, ET POCVLENTA] l. plebiscito, ff. de off. præs. [SVBALTANTVM] nisi ex defectu salarij. Pat. de syndic. in ver. poculenta, & esculenta, c. 1. & 2. [IN

13 CAVSIS PER SE, VEL ALIVM A LITIGATORIBVS] etiam sponte dantibus. Io. And. c. vn. post nu. 2. de cle. nõ resid. in vj. [CAPIENTES] etiã si liberentur. l. Nessennius, §. fin. in fi. ad leg. Falc. [SED DE MVNIFICENTIAE] supra cõst. Iustitiarij per prouincias, in prin. l. vn. §. ne autẽ, de cad. toll. liberalitatis l. fin. C. de dot. prom. vel beneficentię, quã benignitatem seu liberalitatem appellare licet. D. Th. 2. 2æ q. 58. art. 11. siue magnificentię, quæ est circa diuitias magnas, liberalitas circa diuitias mediocres. D. Th. vbi sup. q. 117. art. 3. & 134. vbi etiã de beneficentia, & misericordia. & Caiet. ad eundẽ ea. q. art. 1. col. 2. [NOSTRAE

14 GRATIA] quæ priuilegium appellatur. Affl. §. iniuria, nu. 3. cir. fin. de noua for. fide. [SALARIVM] l. fin. ff. de in rẽ verso, redditus, siue præbendã. l. creditor, §. inter, vbi glo. de act. empt. [A CVRIA NOSTRA RECIPIANT] vti panes ciuiles, redditus ex publico omissus. Bal. l. rogasti, §. si tibi, cir. fi. si cer. pe. [PROVT VELCVIQVE PRAEDECESSORVM IN LOCIS SINGVLIS] emolumẽta de publico. l. 1. C. de off. præf. præt. Afr. [PER NOSTRAM EXCELLENTIAM] sup. const. ea quæ ad specialem [EST PROVISVM] benignitate indultum. c. cũ tibi, de verb. sign. nostra beneuolentiæ, liberalitate. l. non minus, de adscit. & domest. [STATVIMVS] firmamus. D. Aug. lib. expositionum quarundam propositionum, epist. ad Rom. col. 4. cir. med. [ETIAM] quod est exẽplũ. Pau. de Cast. cons. 252. cir. fin. post nu. 2. 1. vol. [VT TRIGESIMAM PARTEM] alibi tertiã, vt sup. const. dohanę. [QVANTITATIS

15 IN PETITIONE] i. libello. Bald. l. de rebus, 2. rep. post princ. ff. de arbitr. & petitio sumis dupli-

dupliciter. Bal.l.vinum,cir.princ.ſi cer.pet.
[Dedvctae, Vel Æstimationis Petitae Rei Svae Sacramento. Partis, Et
Taxatione Ivdicis] vt de taxatione ex-
penſarum. inf.conſt.diuorum Principum.
[Ex Vtraqve] alterutra parte,contra quã,
vel à qua. Bal.l.ſi quãdo,poſt nu.2.C.de teſt.
ſiue qualibet. idẽ Bal.l.debitor,§.1.de leg.2.
iſta,& illa. glo.fin.l.ſeruis vrbanis,de leg.3.
[Parte Litigantivm] mediam ab vno, &
mediam ab alio.Gram.hic poſt nu.3.[Post
Diffinitivae Sententiae Calcvlvm]
vt ſup.conſt.Præſides prouinciarũ,& d.cõſt.
conſtitutionum.examine apud iudicẽ factõ.
l.mora,ff.de vſuris.[Vel Cavsas Transa-
ctione] finitas. l.ſi ſuſpecta,§.1.ff.de inoff.
teſtam.l.fratres, C.de tranſact. Intellige de
tranſactione,quæ valet.addit.ad Spec.tit.de
16 confeſs.§.3.in ver.apud. ipſa enim commen
datur, & ſalubris dicitur, nam magnum eſt
cõmodum à lite recedere,& Prętor commen
dat eũ qui lites execratur.Abb.c.1.in 1.not.
de tranſact. Inde tranſactio dicitur deciſio
cauſæ,& æquiparatẽ rei iudicatæ. Abb.d.c.1.
2. not.de tranſact. Et ſicut aqua extinguit
ignem,ita tranſactio litem. Bal.l.ſi non ſor-
tem,§.adeo,in fi.de cond.indeb. [Vel Ami-
cabili Compositione] c.dilectus filius,
de præb.ſeu adiudicatione.l.2.ff.fin.regund.
17 [Decisas] nam officium iudicis conſiſtit
nõ ſolum in decidendo cauſas ſecundũ iuris
regulas, ſed etiam in componendo partes.
Abb.c.fin.1.not.de trãſact.ita arbiter cogit
partes ad componẽdum. Bal.l.ſi paterfami-
lias,2.not.de hære.inſt.[Pro Ivdicatvris
Svis, Et Svbscriptionibvs] trigeſimam,
ſexageſimã,& centeſimam,prout cauſæ pro-
ponuntur. Gram.hic nu.3.cir.med. nam cui
onus eſt annexum, non poteſt ſine onere ac-
ceptare. Bal.l.neminem,de leg.2.alias conti
neret iniquitatem. Luc.l.annonas,de erog.
mil.ann.Gram hic in princ.[Consequan-
tvr Statim] l.quod dicimus,de ſolut.2.de
18 off.procõſ.& leg.& dicit ſtatim,ſine aliquo
interuallo, facta exactiſsima diligentia, &
omnibus fruſtrationibus amputatis.Baldus
l.nec quidquã,2.rep.§.de plano,1.rep.col.2.
poſt med.de off.procõſ.& leg.[Oblato Li-
bello].i.petitione,vt ſup.Spec.tit.de exeq.
ſent.§.5.poſt nu.6.quę cõtinere debet narra
tionẽ ſcriptã quid petatur,& quare. Bal.d.l.
nec quidquã, §.vbi decretũ,col.3.cir.princ.
quid in petitione verbali redacta in ſcriptis,
& libello. idẽ Bal.l.1.poſt nu.4.ff.de edendo.
[Et Parti Porrecto] per inſcriptionem,
inde inſcribere,libellũ offerre dicitur, Spec.
tit.de denũciat.§.3.in princ.[In Pecvnia]
cuius appellatione omnis vtilitas continetũ.
Bal.l.1.4.not.ff.de calum. [Vel In Pigno-

19 re] quod ex conſuetudine plus valet,quàm
debitũ. §.ſi verò ſemel,in ver.ſecũdum,in fi.
auth.de exhib.reis. [Pro Cvria Nostra]
nomine noſtrę curiæ,nã idem eſt dicere,pro
tali,quod nomine talis.Pau.de Caſt.cõſ.48.
nu.2.cir.fi.2.vol. [Et Pro Se Demvm] tan-
dem. Niz.in ver.demũ.[Lata Sententia,
Vel Transactione Finita] l.cũ quære-
batur, cir.fin.princ. ff.iud.ſolui. Spec.tit.de
excep.& replic.§.3.nu.36.Tranſactio in ge-
nere,& largè quid ſit,& quid ſtrictè.Bal.l.2.
1.rep.poſt princ.& cir.fin.& 2.rep.in princ.
ff.de iureiur. [Trigesimam Inter Ipsas
Aeqvaliter] proportionabiliter,vt conſt.
ſeq. [Dividendam] videlicet [Baivlvs,
Ivdex, Atqve Notarivs Pro Scriptio-
nibvs, Et Svbscriptionibvs Svis Con-
20 seqvantvr] cum ſuperior debeat partibus
conſulere ſuper laboribus,& expenſis vitan-
dis. Abb. c.vt debitus, 2.not. de appellat.
[Praeterqvam] quæ dictio excludit,dixi
in d.conſt.conſtitutionũ. præter, abſque eo,
nam præter,& abſque,idem ſignificant, Bal.
c.cum M.Ferrarienſis, nu.6.in fi. de conſtit.
[In Actione Inivriarvm] quãdo agitur
ciuiliter. Affl.hic 15.not. [In Qva De Eo
Tantvm, Qvod In Taxatione, Et Con-
demnatione Dedvcitvr] & parti debet,
vt inf.conſt.varietates pęnarũ. [Vagesima
Persolvatvr] c.ad noſtrã,de iureiu,c.pen.
de reb.eccl.non alien. [Verum] pro etiam.
l.1.in ver.verum, ſi quis omi.cau.teſta. [Si
Possessionis Ivdicio Sola Restitv-
tio Postvletvr] etiã pro incorporalibus,
pro quibus agi poteſt poſſeſſorio. Abb.c.fin.
1.not.ne ſede vac.&. pro re ſacra,quia plenè
nõ diſcutitur cauſa.iu c.cũ liberum,nu.2.in
fi.de ſepult.[Tvnc Sexagesimam Tantvm
Recipiant] & ſic valet cõſuetudo in foro
ſeculari, quod iudici pro labore denũ vigin-
ti,vel decima. Abb.c.cũ ab omni,3.not. nu.
31.de vita,& hon.cler.[Reliqvam Trige-
simam.Svb] aliter. In l.Mathematicos, vbi
gl.de Epiſ.aud.[Decisione Plenissima]
alibi plenius.c.cũ ſuper,de cau.poſſ.& prop.
pleniſſima indulgentia. l.1.ff.de mil.teſta.
[In Petitorio Perceptvri] quia quãdo
agit petitorio,& ſic plenario iudicio,eſt gra-
uioris præiudicij ex quo agitur de proprie-
tate. Abb.c.fin.nu.30.circa med.de renunc.
[Aestimatione Possessionis] ad finem
liquidandæ ſexageſimã. [Cvm Sacramenti
21 Solemnitate Praehabita] quia ſtatẽ ſa-
cramẽto ſi ex aduerſo non probatur contra-
riũ.Abb.c.propoſuiſti,1.not.de prob.omnis
enim controuerſię finis eſt iuramentũ.c.& ſi
Chriſtus,de iureiur.l.iuſiurandum,la.1.ff.de
iureiu. & imponit finẽ liti.i.probationi,non
inſtantiæ, Bal.l.1.in princ.eo.tit. de iureiur.

[VT EST DICTVM, VT SIC CVM QVALITATE CAVIAE VICISSITVDO SALARII
22 COMPENSETVR] nam cōpensari debet onus cum lucro. Abb. c. significasti, nu. 7. cir. med. de fo. comp. & vbi emolumentū, ibi & onus. glo. 2. l. si mandato, ff. mandati. & dignitas debet cum aliquo emolumento conferri. Spec. tit. de legato, §. nunc, lo 1. nu. 16. in fi. [ET IVDICES CVRIAE NON COGANTVR
23 LABORIBVS VACVIS] cum non dicatur habere beneficium, qui ex eo vtilitatē non percipit. Bal. 1. nu. 27. commu. de leg. Nec debet esse labor sine mercede. §. ne autem, auth. de judic. c. charitatem, 12. q. 2. Spec. tit. de salarijs. alibi pro euacuando. c. 1. de alien. iud. mut. cau. facti. l. priuilegia, de sacrosan. eccl. [LABORARE] alias qui nō laborat, non manducat. gl. 1. l. quāuis, de dam. infe. [DE COMPOSITIONIBVS] de illa parte pecuniæ, quæ fit inter partes ante litem contestatam, vel post. Gram. hic post nu. 4. quæ idem sonant, quod transactiones. Paris de synd. in ver. cōpositio, c. 1. num. 6. [MALEFICIORVM] quæ trāsactiones in maleficijs an sint licitæ, Bal. l. continet, 2. rep. quod met. causa. [ETIAM QVAE PRIVATIS PERSONIS] in terminis const. præd. varietates pœnarū. [VEL PARTI REIPVBLICAE INFERVNTVR] vt const. dubitationem, & const. grandis. [EANDEM PARTEM] videlicet trigesimam [A PARTIBVS, VEL OFFICIALIBVS CVRIAE IVDICIBVS PERCEPTVRIS] pro cuius executione imponent collectas. d. const. dubitationem. [CIRCA QVASI POSSESSIONEM IVRIVM] pro qua sufficit probare fuisse in possessione, vel quasi. Abb. c. suborta, nu. 6. & 7. de sent. & re iud. [HIS OMNIBVS QVAE IN IVDICIIS POSSESSIONVM RERVM CORPORALIVM DVXIMVS OBSERVANDIS] vt sexagesima soluatur. Affl. hic nu. 3. [AD CVIVS SALARII PRAE-
24 STATIONEM] cum sit cōmodum officij. Bal. l. barbarius, 7. rep. nu. 8. cir. prin. de off. præt. pro parte salarij exigēda. Affl. hic nu. 2. in fi. Vnde stipendium an transeat ad hæredem, Bal. c. ad audientiam, post nu. 4. de rescript. [PARTES] actor s. & reus, inf. const. hostici, [AVT SPONTE PRAESTITIS, VEL SVFFRAGIO] auxilio. l. vn. C. de suffra. c. quicunque, lo 2. 12. q. 2. & sic suffragium auxiliū significat. Caiet. tract. 16. de indulgētijs, c. 5. col. 1. cir. med. [CVRIAE] ministrorū curiæ. Io. 18. ibi, à Pontificibus, & Pariseis ministros. [RECEPTIS PIGNORIBVS] partes pignorando pro executione trigesimæ. Affl. hic post nu. 3. [PROTINVS] statim. Niz. in ver. protinus. [ARCEANTVR] quod violentiam denotat. Abb. c. omnis vtriusque, 5. not. de pœnit. & remiss.

Videtur cōtra de d. const. constitutionum

25 vbi trigesima tantum exigitur à condēnato, & in fine causæ: hic verò ab vtroque, & in principio, oblato libello. vt glo. ibi in ver. cum causa.

Dic, quòd licet soluat vterque, succūbens, condemnatus in expensis, cum eis soluit integram trigesimā. Affl. d. const. constitutio-
26 num, 5. not. vel non videtur sublatū, quod subito reformatur. add. ad Spec. tit. de sent. ibi ver. 2. in fi. & facilius recuperatur, quàm de nouo fiat. Bal. l. sancimus, num. 4. circa med. C. de testa.

27 Nota, quod remota iustitia, regna nō sunt nisi magna latrocinia. D. Aug. 4. de ciu. Dei, c. 4. manubia, deprædationes, concussiones, furta, & alia flagitia. l. fin. C. de modo mulct. Vnde in debitis oneribus grauati, ad preces sunt cōuolādi. l. fin. C. de off. præf. præt. Orie. dicitur autē præiudicium, & grauamen. c. 3. de noui oper. nunc. c. sacro, de sent. excomm. c. dilectus, lo 1. de simon. l. sacrosancta, de sacrosan. eccl. Quidquid fit à iudice incompetente, illū dicitur grauare contra quem fit. Bal. rub. nū. 9. cir. fin. de nouo C. fac. vnde iu-
28 dex id facere debet, quod partes nō grauet. Bal. l. 1. in 1. rep. & ibi gl. si quis caut. Nō tamen dicitur grauamen, quod spōtè fit. Port. §. cum autē, no. 13. inst. de adoptio. sicut contra grauamen iuris, & de iure nulli remedio locus est. Bal. l. necessarius, post prin. de acq. hæred. In alijs pro reuocatione grauaminis debet pars citari. Bal. l. quia, 2. rep. cir. prin. ff. de arbitris. Hic tamen Imperator dicit, quod grauamina, & oppressiones releuat, statuit salarium de publico, & mandat exigi trigesimā ad cōmodum curiæ, quomodo ista const. & præcedens contineant forte iniquitatem. Luc. l. annonas, col. 2. cir. fi. de erog. mil. ann.
29 Nisi dicas, quòd voluntates hominum sunt diuersæ, & facilè nos pœnitet eius quod fecimus. Io. And. ad Spec. rub. de rer. permut. col. 1. circa finem.

Nota secūdo rerum vicissitudinem, epist.
30 inter claras, de sum. Trin. Vicissim, & quid importet, c. 1. vbi Abb. nu. 6. de mut. petitio. Inde instans vicissitudo. c. cū P. Manconella, de accus. alterātur prospera, & aduersa bellorum. D. Aug. 16. de ciu. Dei, c. vlt. varius est euentus belli, nunc hunc, nunc illū consumit gladius. 2. Reg. 11. cir. fin. & in ipso conflictu rarò seruatur modus, destruendo domos innocentium, & condemnando innocentes, imponitur pro eo quod exceditur pœnitentia. Abb. c. 3. post no. 5. de pœn. & remiss. & facta tempore inuasorū, reuocantur, vt hic. Quid in solutione. Bar. & alij. l. creditor, ff. de solu. Et intrinseci an possint facere statuta contra expulsos. Bal. l. omnes populi, num. 9. de iustitia, & iure.

Tertio

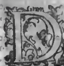
31 Tertio nota, quòd cupidus de facili deuiat à vero, quia abstinere non nouit à vetitis, nec gaudere concessis. c. 1. & c. verū, 47. dist. Cupiditas egenos facit quos capit, cũ finem quærendi non inueniat. Abb. c. dudum, post nu. 5. de elect. Inde dicuntur odiosa, quæ ex fonte cupiditatis videntur procedere. c. 2. de alien. iud. mut. cau. facti. Propterea statuitur hic à curia salarium officialibus, & emolumentũ. Bal. l. 1. C. de stat. & imag. Causæ, & non personæ ob meritum laboris, non in fauorem eius, cui dirigitur litera. Bal. l. nõ dubium, post nu. 25. C. de legib. & liberalitas in hoc habetur pro causa. Abb. c. quanto, in c. 1.
32 de censi. Salarium autem nõ facit dici causam suã. add. ad Spec. tit. de citatio. §. 1. in fin. ibi lex 2. nec iudicatur suspectus propter cõmodum sportularũ. Abb. c. ad audientiam, nu. 10. in fi. de appell. Magistratus autem habet salarium à publico, assessor non. gl. l. militẽs, ex quib. cau. maioris. vel debet ex quo soluitur etiã tertio in casu discordiæ. Spec. tit. de assessore, §. 5. Quid si illa occasione equus moritur, vel ipse despoliatur, & si debentur alimenta pro eo quod plus impẽdit, quàm si domi propriè fuisset. Spec. tit. de sa-
33 larijs iud. §. 1. Iudex autẽ si committit causam cõsilio sapientis, intelligitur sumptibus communibus, si aliter non dixit, vel petijt. Bald. l. 4. §. 1. 2. repet. fin. regund. vterque, & vtrunque quid, Bald. l. creditor, §. duobus, ff. mandati. vtriusque. in l. falsus, in fi. princ. quod falso tut. auct. in l. si ita, vlt. not. de iniusto, rupto, & irrito testa. Assessor, vel consultor quando detur expensis petentis, & quando expensis vtriusque. Bal. l. Imperatoris, de tutelis.
34 Quarto nota, quòd quando agitur petitorio, & possessorio simul, si prius constat de possessorio, debet super illo iudex statim pronunciare de lata quæstione proprietatis. Abb. c. suborta, post nu. 7. de sent. & re iud. Vnde causa possessionis, & proprietatis sub eodẽ iudice terminari debet. in c. 1. nu. 1. de cau. poss. & propr. c. ceterum, nu. 17. & c. fin. nu. 14. de iudic. Et cõmissa causa possessionis, & proprietatis, potest actor alteram inchoare, & suspenso possessorio, trãsire ad petitoriũ. Abb. c. significauerunt, in 1. & 4. not. Et vbi prius liquet de possessorio, quã de petitorio, ferenda est sententia in possessorio, & postea in petitorio, & ab ea appellatur nu. 3. 5. 7. & 8. de testi. Et sentẽtia super possessorio quando dicatur diffinitiua, & quãdo non, idẽ Abb. d. c. fin. nu. 22. de iudicijs. dicit interloquutoriã, in c. pen. nu. 6. & 22. de instit. causa autem proprietatis, absorbet causam possessionis. Abb. c. Cumana, post num. 7. de elect. c. 1. nu. 14. vt lite non contest. & potest possessorium semel, & iterum ex causis dissimilibus intẽtari. c. inter dilectos, de donat. fit tamen hic in exactione salarij differẽtia inter petitorium, & possessoriũ, ne vacuatis, idest inanibus, & sine mercede laboribus iudices studeant: inde testamentũ euacuatum quando est inefficax. addit. 1. ad Spec. tit. de instr. editio. col. 1. cir. med. Datur pro possessorio sexagesima, & trigesima pro petitorio, nam omnis labor nõ debet carere mercede. Ant. de Butr. c. nisi, in ver. verum, post princ. de renunc. nec cogitur suis stipendijs militare. Spec. tit. de recus. §. fin. post nu. 18. Qui autẽ delinquit in officio, non debet habere salariũ. Bal. l. lege fundo, de lege comm.
35 Vltimo nota, quòd spoliatus debet plenariam consequi restitutionẽ tam rei principalis, quàm accessorij, antequam cogatur respondere super petitorio. Abb. c. accedẽs, lo 2. nu. 5. vt lite non contest. Practicã procedendi in possessorio ponit idẽ Abb. d. c. suborta, nu. 3. de sent. & re iud. Nec dari debet possessio quã nunquam habuit, nisi constet prius de legitimo titulo. in c. post electionẽ,
36 nu. 14. de concess. præb. Et probationes receptæ in iudicio summario, an fidem faciãt in plenario. Abb. c. si clericus, nu. 15. de foro comp. c. veniens, nu. 13. & 16. & c. cũ in tua, 2. not. & nu. 3. in fi. de testi. & licet sit actum petitorio, si constat in processu iudicij reum esse in possessione, potest ex officio tueri vsque ad exitum causæ. Abb. c. pen. de instit.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio vnica, & indiuisibilis datur cum castro, & inheret territorio.*
2 *Prælati, & Barones iurisdictionem habent in vassallos.*
3 *De, significat materiam de qua aliquid fit.*
4 *Quæstiones ex facto emergentes, dubitabiles dicuntur.*
5 *Prælati strictè habentes iurisdictionem steri contentiosi dicantur.*
6 *Capitanei magni Barones, à quibus feuda tenentur.*
7 *Iurisdictio non est dominium, nec seruitus rei corporalis, sed tertia species.*
8 *Cura dicitur eo quod cor vrit.*
9 *Causa auditur citata parte, alias non valet, nisi in Principe.*
10 *Causa finem accipit per diffinitiuam sententiam.*

11 *Dini-*

11 *Diuidere, & distribuere, idem sunt.*
12 *Caterum, alioquin, vel certè.*
13 *Necnon est negatiua, & habet inclusam affirmatiuam.*
14 *Punitur propter culpā, non sine causa.*
15 *Proportionabiliter, siue quotatiue, & post num. 20.*
16 *Absentiarum quinque genera.*
17 *Infirmitas, & longa absentia operatur ac si infirmus, vel absens esset.*
18 *Labor, & industria pretio cōparatur.*
19 *Finis rerum est id ad quod omnia referuntur.*
20 *Priuilegium concessum ciuibus, quando transit ad clericos.*
21 *Causæ cognitio fit quinque concurrentibus.*

1 DE QVAESTIONIBVS] vnica, & indiuidua est iurisdictio, quæ cū castro donatur, & proprio territorio
adhæret, Bal. l. vn. col. 2. in
princ. & nu. 4. §. Imperia,
liberal. soc. Expressa, &
tacita sunt vna: expressa in principali, tacita in accessorio. in c. sexto, num, 3. de off. de-
leg. Expressa triplex, bassa, media, & maxima. exempla in c. 1. 2. rep. nu. 8. de indicijs.
Reputatur quid indiuisibile. Bal. l. si idē cum
eodē, 2. rep. §. si vna, nu. 2. de iurisd. om. iud.
Vna est apud iudicē, licet diuersimode exerceatur. in l. 1. nu. 10. in fin. de non comp. iud.
2 Istam habēt Prælati, & Barones in vassallos.
Gram. hic nu. 5. cir. med. Vnde, certa materia
quæstionis, c. vn. de litis contest. inter vassallos Prælatorum, vel Comitū in terra demanij, vel inter Fiscū, & Baronem super qualitate vassalli: si demanialis est, vel non, quid
fiet, determinatur in textu, qui diuiditur, &
3 sum. vt per Affl. & dicit [DE] quę materiam
significat de qua aliquid fit, surgit, vel deciditur. Bal. cons. 336. in princ. 3. vol. [QVAE-
4 STIONIBVS] propositionibus dubitabilibus
ex facto emergentibus. l. quæstionum, C. de
fideicom. Bar. l. amplius nō peti, nu. 6. ff. rem
ratam hab. & non dicuntur, nisi post litem
contestatam: quando autē dicatur controuersia, causa, iudicium, vel querimonia, Bal.
cum add. ad cum l. 1. nu. 3. de præscrip. long.
temp. 10. vel 20. [QVAS INTER HOMINES]
vassallos. inf. cōst. quamplurium. [PRAELA-
5 TORVM] qui strictè habētes iurisdictionem,
dicuntur fori cōtentiosi. Abb. c. nihil, 2. not.
de electio. vel iurisdictionem ordinariam.

in c. decernimus, nu. 16. de iud. [COMITVM]
qui fuerunt inuestiti de aliquo Comitatu.
c. 1. quis dicatur dux. [ET] pro vel. Arch. c. si
quis damnaueritt, cir. princ. 12. q. 2. [BARO-
NVM] quorū nomina sunt nobilitatis, & potentatis. Bald. c. venerabilem, nu. 2 de ele-
6 ctione. Qui proceres, & Capitanei magni dicuntur, à quibus feuda tenentur. Iser. c. imperialis, in ver. pro iustitia, post nu. 2. de prohi.
feu. alien. per Lotha. [IN TERRIS NOSTRIS
DEMANII] seu dominij. inf. const. dignum.
[PROVT ASSOLET] solet etiam, quod quandoque contingit contrarium. infra const. ad
subiectorū nostrorum. [HABITANTES] subiectos ratione habitationis, vel domicilij, quē
mutare possunt, quando volunt. Abb. c. pen.
nu. 7. & 8. de foro comp. [MOVERI CONTIN-
GERIT] de facto. Bal. l. nisi, in prin. de tutelis.
[DE QVIBVS IDEM PRAELATI, COMITES,
7 ET BARONES IVRISDICTIONEM] quæ nō est
dominium, nec seruitus rei corporalis, sed
tertia species. Bal. l. 1. nu. 5. cir. princ. si cert.
pet. Vel iurisdictio, & dominium paria sunt.
in d. c. sexta, nu. 2. cir. fin. Eius exercitiū probatur per testes singulares, respectu actuum,
cum sint contestes respectu finis. Bal. l. 3. nu.
14. post med. C. de testam. [AVT] pro et. glo.
c. cū verum, in ver. paterna, de sponsal. [CV-
RAM] ac solertiam. l. pen. C. de defens. ciuit.
8 & dicit cura, eo quod cor vrit. Arch. c. perlectis, col. 2. post med. 25. dist. [HABERE NO-
SCVNTVR] etiā quod transeundo de loco ad
locū, mutari dicuntur. gl. l. proponebatur, in
ver. permanere, ff. de iudic. [VOLVMVS] quod
est iuris noui promulgatiuum. add. in marg.
ad Aluar. §. Episcopos, de pace iuram. firm.
[VT IVDEX PER NOSTRAM CVRIAM] quæ
est commune forum. Inn. c. pen. post nu. 5. de
elect. [PRO TEMPORE CONSTITVTVS] supra
const. iustitiarios regionum. [AD CVRIAM
PRAELATORVM, SIVE NOBILIVM] & sic Barones habent curiam. Gramm. hic cir. fin. &
const. cū circa, quos nobiles textus appellat.
sup. const. vt vniuersis, & singulis. [SE CON-
FERAT REQVISITVS] fin. in c. 3. quo temp.
9 miles. [CAVSAS IPSORVM AVDIAT] citata
parte, quandoque non. Bal. l. Celsus, 2. repet.
col. 3. cir. med. de arbitris. alias nō valet decretum, nisi fiat causa cognita, secus in Principe, si facit ex certa scientia: verùm in iudice semper præsumitur minimum culpæ, & si
male, quod est minus male, Bald. l. non enim
aliter, nu. 3. de adoptio. [ET DEBITO FINE
10 DECIDAT] finem accipiat per diffinitiuam
sententiam. l. si quis, vbi gl. ff. de pet. hæred.
sententialiter diffiniendo. c. 3. de don. inter
vir. & vxo. nam processus est indiuiduus, & si
est initiatus, debet finē accipere per sententiam diffinitiuam. Bal. l. si non fortè, §. adeo,
cir.

cir.fin.de cond.indeb. cuius effectus eſt executio. Bal.l.ſi cauſa cognita,nu.4.in fi.C.de tranſact. Vnde ſententia debet præcedere executionē.in l.1.in princ.de execu.rei iud. Quid faciet ſi habet conſcientiam læſam. in c.1.nu.8.de off.ordin. [TAM TRIGESIMA; QVAM POENA LEGITIMA, SIVE MVLCTA PER OFFICIVM IVDICIS INFERENDA INTER CVRIAM NOSTRAM; PRAELATOS, ET NOBILES SVPRADICTVS, QVORVM VASSALLI LITIGANTES EXTITERINT ÆQVALITER] proportionabiliter, vt inf. [DIVIDENDIS]
11 diſtribuendis, quia diuidere, & diſtribuere idem ſunt. Spec.tit.de inſtr.editio.§.13.poſt nu.3.& diſtribuuntur,quia pœnæ,& mulctæ ſunt fructus iuriſdictionis.Bar.l.fin.ſol.mat. trigeſimę,& ſportulę fructus feudi. Affl.quis dic.dux,nu.26.cir.princ.Iudicibus etiam hodie dantur de conſuetudine curiarum. Bald. c.vn.nu.9.cir.princ.de plus petitioni.verum pro libello cumulato nō ſoluuntur niſi vnicæ ſportulæ,ſi concluſio reſpicit vnicum intereſſe. in c.2,in fi.de cau.poſs.& propr. Et diuiduntur ſicut pœnæ fiſcales, ſi delictū eſt cōmiſſum tempore vltimi maioratus. Lud. de Moli.de Hiſp.primog. lib.3.c.10.nu.19. ne cogatur laborare laboribus vacuatis, vt cōſt.præced.ſicut poſteriore promulgatione priores conſtitutiones vacuantur. l.vni.cir.
12 med. de iuſt. C. confir. & de emend. c.iuſti. [CAETERVM] alioquin. l.quis ſit fugitiuus, §.cæterū,in gl.1.de ædil.edi.alibi exponitur certè.l.quædā,§.fin.in ver.cæterū,ff.de pact. [SI CONTINGERIT EX LITIGATORIBVS ALTERVM] ex duobus,alius de multis. Luc. l.fin.poſt princ.de bonis vacan. [HOMINEM ESSE DEMANII] Cæſarianum, ad noſtrum demanium pertinentē. inf.cōſt.ſi dubitatio.
13 [TVNC TRIGESIMA TOTA, NECNON] quæ eſt negatiuā, & habet incluſam copulā. Iaſ. l.ſi quis ita,num.6.in fi.de verb.oblig. [ET POENA] reſpectu ſolutiæ.gl.l.vn.in ver.merā,ſi quis ius dic.non obtemp. [QVAM VASSALLVM NOSTRI DEMANII DEBERE PATI CONTINGERIT] cū ſit læſio,punit,& vindicat. Arch.c.quæ de cauſa,cir.fin.1.q.4. [AD BAIVLVM NOSTRI DEMANII REDIGETVR] etiā non exacta. l.ſi poſſeſſor,§.redactæ, vbi Bal.de pet.hæred. [POENA VERO QVA] ideſt aliqua. l.vxorē,§.agri plagā,in ver.quaqua, de leg.3. [VASSALLVS ALTERIVS PVNI-
14 TVR] propter culpā,alias ſine culpā quis puniri non debet. Abb. c.2. 1.not.de conſtit. [PROVT] quæ eſt limitatiuā. Dec.conſ.362. nu.7.3.vol. [IN SVPERIOR ...VS DICTVM EST IVBER FISCVM NOSTRVM] & vtilem. [DOMINVM CONDEMNATI PROPORTIONABILITER] inf.conſt.dubitationē,quæ eſt vlti
15 ma huius 1.lib. ſeu quotitatiue. Bal.l.Plautius,circa med.de cond.& demonſt.in l.& ſi, 3.not.de vulg.& pup.l.cū pater,§.1.de leg.2. in l.quod autem,§.eleganter, ff.de don.inter vi.& vxo.paria appellat gl.& proportionalia in l.ſufficit, vbi etiā Bal.de cond.indeb. Inde ratio proportionalitatis totius ad partem,in l.qui libertatis,in ver.conſequens,de euict.in cæteris,non in ſingulis. gl.l.ſimiles, la 2.ff.de mil.teſt. exempla ponit Bal. l.pen. nu.12.& 13. C.de tranſact. [DIVIDETVR] quod differt à diſtribuere,quod eſt inter plures diuidere.Spec.vbi ſup.de inſtr.edit.§.13. nu.10. [STATVIMVS] ius dicendo. Bal.l.oēs populi,poſt nu.4.de iuſt.& iu. [ETIAM] quæ implicat. Iſer.conſt.præced.poſt princ. [VT SI QVANDO IVDEX SVPER EXAMINANDIS] inquirendis,& inueſtigandis. Affl.ſup.conſt. quæſtiones omnes, nu.6,in fi. [QVAESTIONIBVS] quomodocunque motis. Cur.l.licet, nu.8.C.de procu. [ORDINATVS] inſtitutus. Io.And.c.cum illis poſt nu.2.de præb.in vi. [ABSENS NECESSARIO FVERIT] cū quin-
16 que ſint genera abſentiarū, Bart.l.inter minores,nu.3.ff.de in integ.reſt. [VEL ADVERSA VALETVDINE] quæ per Medicos probatur.idem Bar.l.contumacia,§.pœna,ff.de re iud. [PERPESSVS] dolore preſſus. Nizol.in ver.perpeſſio, vel infirmus. Gram.hic in fi. conſt.cū circa. [TVNC SIQVIDEM] ſup.cōſt. apud Iuſtitiarios. [LONGA FVTVRA FVERIT INFIRMITAS, VEL ABSENTIA IVDICANTIS]
17 quia tunc reputatur ac ſi nō eſſet,ſicut in domino.Iſer.c.1.col.1.in fi.quib.mod.feu.ami. [MAGISTER CAMERARIVS REGIONIS] de quo ſup.cōſt.magiſtri Camerarii. [STATVAT INTERIM] dilatione pendente. Io.And.c.1. nu.3.circa fin.de reſt.ſpol.in vi. [VNVM EX ALIIS] ſimilibus, nam alius, eſt repetitiua ſimiliſ. Caſs.conſuet.Burg.rub.9.§.17.in fi. princ. [IVDICIBVS CIVITATIS, ET LOCI SVPER CONFICIENDIS CONTRACTIBVS ORDINATIS] hodie ſecus, quia iudices ad cōtractus neſciunt decidere cauſas. Affl.hic vlt.not. [CVI PRO RATA TEMPORIS IN STATVTIS EXPENSIS VALEAT PROVIDE-
18 RI] nam labor cum induſtria, & pretio comparantur. Affl.c.1.nu.3.de feu.guar.,& recipiunt diuiſionem. l.ſcio, in fi. princ. de ann. leg. Et ſic ſi ordinario contingie mors, vel longa abſentia,poteſt ſuperior ponere vicegerentem. Bal.rub.poſt num.3. de off.deleg. Imperator autem hic ſuppoſuit legem clericis,& laicis, qui litigant coram Baiulis: ſed quo ad clericos iure canonico eſt correcta. Iſern.hic.& quo ad laicos, conformia priuilegiorum fit remiſſio ad iudices ſuos.

Videtur,quod etiam iure iam propter difficultatē conueniendi vnius ad curiam alterius,vt ſup.conſt.ſæpe,non poſſit practicari

tanto

tanto magis, quia illi tanquã inferiores debent silere, vt sup. const. honorem debitum. Nisi diceres, quòd vnicũ est tribunal, vnica Magna Curia. Iser, cõst. humanitate, in prin. Et sic Baiulus sine debito causas decidat, fi-
19 nis autem rerum est id ad quod omnia referuntur, cuius causa reliqua omnia fiunt. D. Aug. in 1. Rhetoricæ, post princ.
20 Nota, quòd priuilegium concessum hominibus alicuius patriæ, sub nomine appellatiuo, transit in clericos, quando subiecta materia, & persona concedens pariter proportionantur vtrique. Abb. c. dilecti filij, 2. not. de foro comp. Exceptio non est proportionabilis petitioni. Abb. c. constitutis, lo 2. vlt. not. & num. 14. in fi. de appell. De isto verbo proportionabiliter, vltra superius dicta, vide c. 1. vbi gl. de statu mon. Abb. c. 2. nu. 10.
21 circa med. de immun. eccl. Vltimo causæ cognitio fit quinque concurrentibus. glo. & Bal. l. 3. ff. de rest. in integ.

De salario Baiulorum, iudicum, & notariorum curiæ,

SVMMARIVM.

1 *Officialis vnius nomen sæpe pro alio ponitur,*
2 *Iudicum appellatione veniunt præpositi ad iustitiam ministrandam.*
3 *Apparitoribus partes satisfacere coguntur,*

DICTVM fuit de trigesima, quæ debetur Baiulis, & quãdo diuiditur inter Baiulum, & officialẽ prælati, vel Comitis, & quando inter fiscũ, & vtilem dominum cõdemnati, nunc ponit quid fiet [DE SALARIO] de quo sup. cõst. cum circa. [BAIVLORVM] vel aliorum offi-
1 cialium, nam sæpe nomen vnius officialis ponitur pro alio ex mente loquẽtis. Bald. l. 1.
2 post nu. 4. ff. de procur. [IVDICVM] quorum appellatione veniũt omnes præpositi ad iustitiam ministrandam. Affl. §. indices, 1. not. de pace iura. firm. [ET NOTARIORVM CVRIAE] quibus de publico soluitur, etiã quod
3 partes possent cogi ad satisfaciendum apparitoribus, & scriptoribus actorum curiæ. Spec. tit. de salarijs ind. §. 1. post nu. 8.

SVMMARIVM.

1 *Nemo sine salario laborare cogitur in dispendium sui patrimonij.*
2 *Quæstores tres, & eorum officium.*
3 *Cum, quia, & est reditiua causæ.*
4 *Senes vnde, & senectutis commoda, & incommoda.*
5 *Commoditatis mala, & eius multa nomina.*
6 *Camera Regis differt à Camera Imperij.*
7 *Iudices dicuntur, quia ius dicunt, vel de iure disceptant.*
8 *Obuentiones, & fructus differunt.*
9 *Pœnæ legitimæ dicuntur, quæ secundum leges ponuntur.*
10 *Magistri Camerarij Secreti dicuntur.*
11 *Quilibet, & cuiuslibet, distribuunt insolidum.*
12 *Peculatus est furtum de re publica.*
13 *Prouidere, sonat in ius.*
14 *Officialis recipientis solutionem pœna, si non ponit in introitu.*
15 *Archa diuersa tributorum ab illa vbi imponuntur pœnæ.*
16 *Clauis, triclinius, & conclaue quid.*
17 *Obliquitas triplex.*
18 *Vbi, & ibi localiter, & alijs modis.*
19 *Pecunia omnia mensurat, & non mensuratur.*
20 *Aut, copula requirit existentiam vtriusque, in disiuncta sufficit altera.*
21 *Inquisitio est modus agendi extraordinarius.*
22 *Iudicium humanum odio, amore, prece, vel pretio peruertitur.*
23 *Iudex non petenti, non tenetur officium impartiri.*
24 *Fraus antequam prosit, displicet.*
25 *Potestas refertur ad subditos.*
26 *Pigritia, segnities, vel negligentia quid, & vnde dicitur.*
27 *Pertinere, est verbum generale, & ad quod tempus refertur.*
28 *Receptans scienter, tenetur, secus si metu, vel ignoranter.*
29 *Dare, est verbum executiuum, & capitur pro restituere.*
30 *Expensa in causis criminalibus à quo fiunt, & quãdo soluitur actuario.*
31 *Confiscatio bonorum quare fuit introducta.*

32 Pecu-

32 *Pecunia Regia à quo, & cuius mandato soluitur.*
33 *Prouentus, obuentiones, redditus, & fructus differunt.*
34 *Plura ad inuicem connexa, vnum reputantur.*
35 *Periurium est transgressio iusti iuramenti.*
36 *Iustitia petentibus non est deneganda.*

CVM IVXTA] honor debet
procedere onus. Bal. c.
veniés, cir. med. de re-
1 nunc. In dispēdium rei
familiaris nemo cogit
laborare, ideo prout
status cuiuslibet fuerit
prouidetur, Baiulis vi-
delicet de expensis annalibus. sup. cōst. quæ-
stiones. in fi. quæ debētur in compensationē
laborū in audiendo partes, & studendo pro-
cessus. Affl. hic 3. not. & soluuntur de prouen
tibus, qui olim per Magistrū militū, postea
per Quæstorem exigebantur. l. 1. & 2. de off.
2 quæst. Tres enim erāt Quæstores, vnus sede-
bat ad latus Principis, & hic erat illustris, &
ad officium eius pertinebat subscribere re-
scripta, & implorātibus viua voce responde-
re: alius audiebat causas criminales; tertius
dicebatur Quæstor prouincialis, qui quæstū,
& tributa à prouincialibus exigebat. Bald.
l. 2. 3. not. de pet. bon. subla. tamen quia pecu
niæ custos innocens esse non potest. D. Ang.
3. contra lit. Petiliani, col. 41. cir. princ. Et
receptator pecuniæ alienæ capitaliter punit.
l. vn. vbi Bal. de crim. pecula. mandat hic per
ærarium custodiri modo, & forma, vt in tex.
3 qui diuidit, & sum. vt per Affl. & dicit [CVM]
quia, & est reditiua causæ. Io. And. c. fin. cir.
med. de homic. in vj. [IVXTA] relatiuè. l. 1.
cū ibi not. de Epis. & cler. [PROVIDVM] mul-
tum in posterū prouidens. Niz. in ver. proui-
dus. [ET SALVBRE] salutare, vel salutē affe-
rens. inf. const. salubritatem. vtile, nam salu-
britas. i. vtilitas. Bal. c. 1. nu. 1. circa med. de
transact. [CONSILIVM] quod aliorū dictum
præsupponit. Iser. c. 1. num. 9. hic finitur lex.
[ANTIQVORVM] senū, consiliarij debent esse
4 senes. 2. Paralip. 10. & dicuntur senes, quasi
se nesciūt, vel à sensus diminutione, senectus
enim affert multa mala, & debilitatē: affert
& bona, quia ab imprudētissimis liberat vo-
luptatibus, imponit modum libidini, frangit
impetus, sapientiā auget, & dat matura con
silia. Arch. c. tanta, 86. dist. viuunt in memo-
ria multorū, dicūt semper antiqua. Et iuue-
nes viuūt in spe magnorū. D. Th. 1. ad Tit. 2.
col. 3. cir. princ. Et olim, vt testat̄ Valerius
Maximus lib. 2. de institutis antiquis, iuue-
nes senectuti ita deferebāt, tanquam maio-
ribus natu adolescentiū cōmunes patres es-
sent, nā senes quos volebant iuuenes ad sibi
obsequendū vocabāt, quibus etiam resistere
nō licebat, refert Guliel. Pipin. in epist. fer. 4.
post 3. Dom. in Quadrag. [VIAM PRÆSCINDERE] incidere, amputare, præcludere. Niz.
5 in ver. precido. [CVPIDITATIBVS] quę mul-
ta mala faciunt, & multis modis capiuntur.
Luc. l. 1. col. 1. cir. fin. & 2. in princ. de consu.
& nō sparg. nostrorum Baiulorum, vel iudi-
cum. Gram. hic in princ. [CVPIENTES] quia
mens potentiū auida, nescit à vetitis absti-
nere, nec gaudere cōcessis, vel adhibere pie-
tatis cōsensum. Bal. l. 1. post nu. 1. de præscr.
30. vel 40. ann. [DE CAMERA] siue canoua,
& est feudum. Iser. §. illud quoque præcipi-
mus, post nu. 71. de prohib. feu. alie. per Fred.
Vel Camera. i. fisco. Bal. in procem. Decr. in
ver. Rex pacificus, post nu. 15. [NOSTRA] &
6 sic differt à Camera Imperij. Ang. in rub. de
iuris. lib. 10. [SALARIA] quę lucra dicuntur.
Luc. l. humilioribus, in fi. de suscept. præp. &
arch. [BAIVLIS] officialibus, siue Balliuis.
c. vt inquisitionis, cir. fin. de hæreticis, in vj.
7 [IVDICIBVS] qui sic dicuntur, quia ius dicūt
populo, vel ex quo de iure disceptant. c. iu-
stum, 23. q. 2. [ATQVE] quæ est dictio coniun
ctiua, & connectit. Affl. sup. const. omnes, nu.
10. post med. de viol. meret. ill. [NOTARIIS]
vel scribis. §. scriba, d. tit. de prohi. feu. alie.
per Fred. [EXHIBENDA] sed male seruatur.
Gram. hic cir. princ. [NON INIVSTA COMPENSATIONE PROVIDIMVS] loco gagiorū,
de quibus inf. [VT OBVENTIONES OMNES]
quæque obuentiones. l. vsufructu legato, de
vsufr. & quemad. quis vta. est vocabulū ma-
gis latum. l. 1. in princ. C. de pig. act. & diffe-
8 rūt à fructibus, nam fructus sunt qui imme-
diatè proueniūt ex re, obuentionesq; imme-
diatè propter rem, vt pensio, & vectura. Bal.
l. vinum, col. 3. post princ. si cer. pet. aliā diffe
rētiam ponit gl. in l. si vrbana, in fi. de cond.
indeb. & l. vsuræ, ff. de vsuris. vel obuētiones
fructus, siue redditus. c. pen. vbi gl. 2. de his,
quæ fiunt à præl. sine consen. cap. prouentus
verò appellatio est generalissima continens
omnē redditum. Pelli. in consue. Auersę, c. 8.
nu. 138. & seq. [QVAE DE TRIGESIMIS POE-
9 NIS LEGITIMIS] quæ secundū legem impo-
nuntur. Abb. c. quæ in ecclesiarū, nu. 3. in fi.
de const. occasione delicti, nam vbi non est
delictū, non est pœna. l. lege duodecim tabu
larū, in ver. vitium, C. de leg. hęred. tunc mi-
nor summa dicitur sors, & superadditū in-
telligitur pœna. Bal. l. vn. nu. 8. cir. med. C. de
his, quæ pœnæ nom. [SEV IVDICIALIBVS
MVLTIS] quæ licet à pœnis differant, tamen
quando

quando lex certam imponit pœnam, etiam mulcta appellat. l.si quis, vbi gl.ff. de verbo. sign. [DAMNIS] factis per eos, qui id faciũt
8 quod faciendi ius nõ habent. Bal.consil.281. nu.2.in fi.1.vol. [AVT QVIBVSLIBET SIMILIBVS] in accidẽtia facti, potius, quàm iuris dispositione. gl.l.diuortio, in verb.ex contrario, cir.med.ff.sol.mat. [ALIQVIBVS NOSTRIS FIDELIBVS] subditis. Pau.de Castr.cons.264. col.fin.cir.princ.1.vol. [INFERVNTVR] indicuntur, & afferuntur. Nizolius in ver.infero. [BAIVLIS, SEV IVDICIBVS IPSIS] facta diuisione, vt in cõst.praeced. [PROPORTIONABILITER INTEGRE] in sua integritate manere. c.maioribus, de præb. [NOSTRIS ÆRARIIS] sup.const. constitutionẽ, in fi. [APPLICENTVR] cõferantur, & adiungentur. Niz.in ver. applico. [DE QVIBVS OMNIBVS MAGI-
10 STRI CAMERARII] qui Secreti dicũtur. Affl. hic 3.not. [PER SINGVLOS MENSES CVM BAIVLIS DILIGENTER RATIONEM EXPVRGENT] ostendendo legaliter, & fideliter, non fraudulẽter exercuisse. Affl.hic d.5.not. [ET RELICTIS SIBI, PRO SE, IVDICE, ATQVE NOTARIO PRO RATA TEMPORIS STATVTIS EXPENSIS] quando exegerunt pro seruitio Curiæ. Affl.hic 6.not. [QVOD SVPERERIT, PRO] quæ dictio denotat causam finalẽ.Loffr.conf.33.nu.5.cir.fin. [CVRIAE NOSTRAE SERVETVR] facta executione. Bald. l. ni.cir.princ. de Instit.C.confir. Cum vnus condẽnet, & alius exequatur, puta Prætores vrbani condemnant, ædiles inscribunt, alij sententiã in scriptis mandatam exequi curant: si enim idẽ qui condemnat exequitur, duplex cõtrahitur odium. Arist.6.Politic.8.
11 [ET CVILIBET] quæ dictio tribuit omnibus insolidũ. in con. feud. diuer.pri.nu.199. sicut quilibet. Bal.l.nõ distinguemus, §.cum in plures, cir.med.ff.de arbit. [PECVLATVS]
12 quod est furtum de re publica. D.Aug.super Io.tract.50.col.6.in princ. c.quid ergo, 23. q.4. [VIA] alibi modus. Bal.in rub.de cond. & demonst. Via etiã vocatur hæc vita, quia per eã omnes trãseunt. D.Aug.in lib.decem chordarũ, col.2.cir.fin. nã homo in hac vita est quasi in quadã via, qua debet tendere ad patriam, in qua quia imminẽt multa pericula interius, & exterius, ideo dãtur custodes, & sunt Angeli. D.Thom.1.par.q.113.art.4. [CVILIBET] cuique. gl.l.vxorẽ, §.agri plagam, in ver.cuique, de leg.3. [PRAECLVDATVR, ET MODVS] prædæ occasio auferatur.
13 l.1.de frum.Alex. [PROVIDIMVS] quod sonat in ius. Abb.c.pro illorum, post nu.13.de præb. [VT OBVENTIONES] quod verbũ est multũ generale, comprehendens omnes red ditus cuiuscunq; qualitatis. Abb.c.3.nu.16. de eccl.ædific. appellatione verò redditnum

veniet quod superest, deductis expensis. Bal. l.cohęredibus, in princ. C.fam.ercis. [PRAEDICTAE SVB INFRASCRIPTA FORMA] cui nihil addi, vel detrahi potest. Cass.consuet. Burg.rub.7.§.3.ibi autrement, cir.prin. [PER PRAEFATOS BAIVLVM, ET IVDICEM, ET NOTARIVM RECIPIANTVR] colligant. Niz. in ver.recipio, circa med. [ET RECEPTAE
14 SERVENTVR] Io.2.alias officiali publico, qui recepit solutionẽ, & non scripsit in introitu, imponitur pœna abscissionis membri. Bald. l.data opera, post nu.49.de his, qui accus.nõ poss. vel pœna nonupli corũ, quæ fisco subtrauit, & pro ijs, quæ illicitè à priuatis quatrupli pœna mulctatur, est c.reg.ad hoc volentes, vbi Io.Ant.de Nig. Quid de iure cõmuni, & cui applicetur hæc pœna. [VIDE-
15 LICET IN SCRINIO VNO] in archa enim Præfecti, & Rationalis ponebantur tributa pro militari erogatione, in alia ponebantur pœnæ maleficiorũ. l.in fiscalibus, & seq. vbi Bal.post nu.3.de exact.trib. Sicut enim bona castrensia, & bona paganica dicũtur duę vniuersitates, quasi duas personas repræsentantes. Bald.l.per hanc, nu.13.in fi.de temp. appell. & miles duas habet hæreditates, paganicã, & castrensem. idẽ Bal.l.1.C.de testa. mil. Filiusfamilias duplex peculiũ, & miles duplex patrimoniũ. Bald.l.1.nu.11. Sic plures vna sent. Ita fiscus habet duas stationes, vna conseruatorum ad quam pertinet introitus gabellæ, & solutio stipendiorũ: alia vocatur massariorum, & ad ipsam spectãt introitus delictorũ. Bal.l.1.nu.2.C.de compens. sed du rãte officio, pro credito fisci inuicem experiũtur. l.vn.vbi Bal.ne fiscus rem quã vend. euin. [ALIBI ARCHA COMMVNIS] l.iure societatis, ff.pro soc. l.hęc vẽditio, §.huiusmodi, de contrah.emp. l.cũ ostendimus, de fideiusso. & nom. l.si ita, & l.demonstratio falsa, §.1.de cond. & demonst. [TRES CLAVES] est
16 autem clauis, qua quidquid intrinsecus est, tenetur clausum, rationabili manifestatione producitur. D.Aug.serm.3.col.1.in fi. & seq. in princ. in festo Apost.Petri, & Pauli. Inde triclinus locus tribus clauibus firmatus. gl. l.si vt certo, §.si de me, in ver.sternerem, ff. commo. & conclaue, locus qui multis clauibus firmatur, & clauditur. glo.3.l.foramen, ff.de ser.vrb.præd. ad vnã tamen seram aperiendã vna clauis immediatè ordinatur, sed nõ est inconueniens, quod vna ad actũ alterius ordinetur. D.Th.3.par.de Sacram.q.48. alias 17.art.3. [DIVERSAS] contrarias. gl. rub.C.de diuer.rescrip. [ET FORAMEN] per quod mittitur pecunia, in fim.gl.1.d.l.fora-
17 men. [OBLIQVVM] inde obliquitas triplex, in affectu, operatione, & intellectu. D.Th.ad Hebr.12.col.2.cir.med. vel foramina debẽt esse

esse diuersa, quia vnaquæque clauis debet
habere foramen suũ diuersum ab alio. Gra.
hic. [AD IMMISSIONEM AVRI HABENTE
QVANTVM PRAEDICTARVM] clauium, vel
prædictorum quilibet. [VNAM APVD] quæ
plus continet, quàm penes. l. penes, in gl. fin.
18 de verb. sign. [SE RETINEAT VBI] localiter,
quandoque temporaliter. Bal. rub. ff. de iudi-
ciis. alias vbi, in qua quæstione. glo. l. tutor,
in ver. vbi, ff. ad Velleian. Bal. l. Stichum, §. 1.
ff. de nouat. & vbi, exponitur postquam, & fit
differentia inter relatiuũ quantitatis, & rela
tiuum substãtiæ, nam primum significat nu-
merum, secundum substãtiam, siue speciem.
Bal. l. hæc venditio, §. 1. ff. de contrah. empt.
& quando exponatur postquam. idem Bald.
l. si cum dies, §. fin. ff. de arbitris. gl. l. vbi, de
const. pec. vel in quo iudicio. glo. l. quidam,
ff. de iureiur. & quod dicitur de dictione vbi,
idem de dictione ibi. gl. l. si quis in legatio-
19 ne. d. tit. de iudiciis. [PERCEPTA PECVNIA]
quæ omnia mensurat, & nõ mensuratur. Bal.
l. singularia, si cer. pet. [REPONATVR] collo-
cetur. Niz. in ver. repono. [QVOD NON] va-
leat aperiri [NISI IN PRAESENTIA] corã.
l. coram. de verb. sign. [MAGISTRI CAME-
RARII] qui Secretus dicitur, vt supra. [PER
OMNES PRAEDICTOS, AVT] cuius copulæ
20 conditio requirit existentiam vtriusque, in
disiuncta sufficit altera. Bald. l. si a reo, in fi.
mandati. [IPSORVM ALIQVEM VALEAT
APERIRE] archã pecuniæ Regiæ, vt in prag.
11 de anno 1539. de off Quæst. gene. [PER
SINGVLOS ETIAM MENSES QVATVOR A
MAGISTRO CAMERARIO DE BAIVLIS, IV-
DICIBVS, ATQVE NOTARIIS PROCESSIBVS
INQVIRETVR] & sic ad officium Camerarij
pertinet vt singulis quatuor mensibus inqui
rat processus Baiulorum si fecerint, quod
iustum est, & hoc quando Baiuli recipiunt
gagia à Regia Curia. Afff. hic 9. not. [ET
DEMVM] tandem. Niz. in ver. demũ. [ANNO
PERFECTO] per eius circulum, vt inf. const.
grandis vtilitas, vbi dixi. [PER GENERALES
A CVRIA NOSTRA DESTINATOS] de qui-
bus supra constit. inquisitiones generales.
[EXACTISSIMA] sup. const. si damna clan-
21 destina. [FIET INQVISITIO] quæ est modus
agendi extraordinarius. Inn. c. cũ oporteat,
nu. 1, cir. fin. de accus. Quædã est fama, quæ-
dam propter famam, in prima nõ requiritur
citatio, in secunda citatur reus. An possit
formari cõtra aduenas delinquentes in ter-
ritorio, & contra subditos Episcopi delin-
quentes extra territorium, & contra eum
qui tenetur ex facto alieno, & quod reme-
dium sit. Bald. c. 1. num. 1. vsque 10. de offic.
ordinarij, Episcopus inquirit cõtra laicum,
ibi num. 9. Si maleficium est commissum,
& ignoratur quis fecerit, formatur inquisi-
tio generalis, post num. 16. & supra in const.
si damna clandestina, & sic inquisitio du-
plex. Baldus in rubr. num. 16. de offic. iudi-
cis, cap. quoniam contra, num. 58. vsque 63.
de probatio. [CONTRA EOS] Baiulos, & no-
tarios. Gram. hic. [QVI AVTEM] Baiuli, &
notarij. Gramm. vt sup. [INVENTI FVERINT
PER MAGISTRVM CAMERARIVM SVPRADI-
CTVM, VEL INQVISITORES CVLPABILES]
notabiles. sup. in const. hi qui per inquisitio-
nes, contra formã iuramẽti per eos præstiti.
Afff. hic 10. not. [VIDELICET] scilicet. Niz.
in ver. videlicet. [QVOD ODIO, VEL AMORE,
22 PRECE, VEL PRETIO] quibus humanũ iudi-
cium peruertitur. c. quatuor modis, 11. q. 3.
[ALICVIVS IVSTITIAM] ex qua, secundum
Tulliũ, præcipue boni viri nominantur, cum
in ea virtutis splendor sit maximus. D. Tho.
2. 2. q. 58. art. 3. [FACERE PETENTIBVS DE-
NEGASSENT] adeo quod si iudex nollet face-
re aliquẽ actũ in causa ab ista denegatione
posset appellari. Bal. l. 2. nu. 8. C. vt lite pend.
[AVT] quæ est disiunctiua, & cõtinet vtrũq;.
gl. l. 1. in ver. aut. de his qui insidia. & subito
surg. in Longob. [PER FRAVDEM] fraudulen-
ter. l. creditor, §. Lucius, ff. mandati. [INFRA
STATVTVM TEMPVS] de quo sup. cõst. causas,
vel const. Iustitiarij nomen, & normã, §. de-
fectus, secundũ Gram. hic. [IVSTITIAM PE-
TENTIBVS, FACERE DENEGASSENT] alias
23 non petenti, non tenentur impartiri officiũ,
nisi ob publicã vtilitatem. Bar. l. hoc autem,
nu. 2. de dam. infe. Cass. cõsuet. Burg. rub. 13.
24 §. 8. in princ. nu. 4. [AVT PER FRAVDEM] quę
antequã prosit, displicet. Bald. l. confessioni-
bus, 2. rep. cir. med. de interrog. actio. aut se-
gnitiem. l. amissi, §. 1. ff. de fideiusso. [INFRA
STATVTVM TEMPVS] vt sup. [IVSTITIAM
FACERE DETRACTASSENT] vel dolo malo
detraxissent. Gram. hic, non obediendo, nam
detractãtem. i. inobedientem, dicit gl. l. Præ-
ses, la pen. de off. Præs. [VEL] saltem gl. l. si le
gato, in ver. vel, de manu. test. [QVOD] quia.
gl. l. testamenta. ff. de mil. test. [SVAE IVRIS-
DICTIONI] plenè, vel semiplenè. [SVBIE-
25 CTOS] ad quos potestas refertur. Bald. l. qui
testamento, §. 1. ff. de testam. [PER VENALES
SENTENTIAS] iustitiæ ministeriũ pretij ve-
nalitate mercãdo. sup. const. Magistri Came
rarij. [AVT SIMILIBVS ALIIS GRAVAMINI-
BVS] quę omnia iuris imprudentia in iudice
interloquẽte sunt. Bal. cõs. 217. nu. 2. cir med.
2. vol. [MANIFESTIS] notorijs, vel probabi-
libus. Abb. c. cum non ab homine. nu. 19. cir.
med. de iudic. [OPPRESSERINT] quod quid
proprie significet. Luc. l. 2. col. 2. cir. princ. de
desert. [VT REMISSA INQVISITIONE AD
MAGNAM CVRIAM NOSTRAM] vt sup. cõst. li

teras. [De Periurio Manus Mutila-
tione Mulctentur] vt inf. const. eos, de
periurijs. Affl. hic 11. not. quod hodie est
correctũ, sed pœna capitis puniũtur. Gram.
hic. [Etsi] alibi quamuis. gl. 1. l. a. de lib. &
posth. [Durante Officio] & sic nõ solum
finito, sed durante officio. Gramm. hic. [Per
Camerarios In Manifesta Desidia]
26 l. vn. de off. comi. sacra. larg. atque negligen-
tia. l. socius socio, ff. pro soc. quæ est ignauia,
vel pigritia corporis, à valde sedẽdo dicta,
inde desidiosè. i. negligẽter. Arch. c. dictum,
30. q. 1. [Inuenti Fuerint] in ministranda
iustitia. Gram. hic. [Non Dolo] qui in iu-
dice non præsumitur, sicut in alijs. Paris de
synd. in ver. appellatio, c. 1. nu. 3. & 4. [Ter-
tia Parte Mobilium Puniantur] à Ca-
merarijs, Gram. hic, non quia peccatum est,
sed ne peccetur. Luc. l. si ad magistratum,
col. 2. in princ. de decur. [Et Ad Officium
Suum Baiuli, Et Iudices Praedicti
27 Pertinere] quod est verbum generale.
Bal. l. 1. in 1. rep. de sta. hom. aliter in l. qui-
dam, §. fin. ff. de edẽdo. & refertur ad tempus
quo potest illud pertinere pleno iure. Bald.
l. fideicommissa, §. si filio, de leg. 3. [Cogno-
scant Malefactores In Ipsis Malefi-
ciis Deprehensos] vt sup. const. Bajulus
si furem. Gramm. hic. [Et Forbannitos
Sine Licentia Curias Redeuntes] de
qua inf. const. clementiæ Imperialis. [Et
28 Scientes Receptatores] nã puniuntur
si scienter, & spontè, secus si propter terro-
rem receptauerint. Bald. l. in delictis, 1. rep.
de noxal. vel ignoranter. Gramm hic. vnde
vbicunque quis accusatur de receptatione,
debet probari scientia. Bal. l. 3. §. si quisquã,
ad Syllan. [Eorum] simi. supra const. Pate-
ranorum. [Capere De Personis] in ipso
maleficio. Gram. hic. [Iustitiariis Assi-
gnandos] adeo quod non possunt ipsos li-
berare sub fideiussoribus. Affl. hic vlt. not.
[Ab Aliis Autem Malefactoribus]
qui in maleficijs ipsis non deprehenduntur.
Gr m. hic in fine. [In Terra Praesenti-
bus] non absentibus, vel foriudicatis, vt sup.
[Fideiussores Recipiant] vt inf. const.
humanitate. [Si Eos Dare] tradere. Bald.
l. Cassius, de solu. vel dare poterint. glo. 2.
vbi Bal. l. 1. de aqua plu. arc. [Potuerint,
Praeterquam In Criminibus Exceptis]
29 d. const. humanitate. [Aut Si Ipsos Dare]
quod est verbũ executiuum. Bal. l. cum qui,
§. qui ita, de verb. oblig. alibi capitur pro
restituere. gl. 1. l. si plus, ff. de euict. vel red-
dere. Baldus l. qui Romæ, in princ. & l. si ita
stipulatus, in glo. de verb. oblig. [Non Po-
tuerint, Eos Personaliter Capiunt,
Iustitiariis Similiter] simili modo.
l. in substitutione, de vulg. & pupill. [Assi-
gnandos] consignandos, vt supra.
30 Sed videtur, quòd iudices missi, siue fisca-
lini pro qualibet causa non exigant fredam,
priusquã facinus componatur. l. vt iudices,
l. 2. & l. hoc quoque, de off. iudicis in Lon-
gobar. Vltra quod per prag. de anno 1519.
quæ est 24. in ordine, sub rub. de off. magist.
iust. dicitur per stilum antiquum Magistros
actorum, nihil à curia accipere, sed facta in-
quisitione, si inquisitus iustitiatur, curia
amittit expensas, inquisitus personam, &
actorum magister dietas, si inquisito dantur
defensiones, quia lucratur in defensionibus,
etiam quod sequatur compositio, nihil de-
betur, si verò componitur non factis defen-
sionibus, debet actorum magister per inqui-
situm recognosci de suis laboribus, & sic nõ
venit refectio expensarum, quando pœna in
supplicio consistit. Bald. l. non ignorat, post
num. 2. de fruct. & lit. expens. Expensas au-
31 tem in prosequutione delinquentium debet
facere is, qui habet iurisdictionem, & pro
istis expensis videtur cõfiscatio introducta.
Cassan. consuet. Burgund. rub. 2. §. 1. ibi, &
appartient la confiscation, num. 2. & 31.
32 Thesaurarius autem generalis non soluit pe
cuniam Regiam, nisi præcedente mandato
Scribæ portionis, vbi de ordine Proregis iu-
bet quod soluat ei pro quo mandatur. Loffr.
cons. 35. post num. 13. & tunc in specie di-
citur quod soluat ex archa trium clauium.
33 Nota, quòd habemus prouentus, obuen-
tiones, redditus, & fructus: de prouentibus
loquitur cap. quoniam, de vita, & honest.
clericorum, cap. pastoralis, & cap. pen. de
donatio, c. fin. de voto, & voti redempt. c. 3.
de eccl. ædific. & cap. Iacobus, de simonia.
Pensiones, & redditus vocantur prouentus,
sic nominati ab effectu. Bald. c. cum omnes,
num. 10. circa princ. prouentus est nomen
generale ad omnes fructus naturales, indu-
striales, & artificiales, vt sunt portiones.
c. cum M. Ferrariensis, post num. 6. de const.
Redditus est generale verbũ ad omnes pro-
uentus. in c. conquerente, ante nu. 1. de rest.
spol. Redditus, prouentus, & obuentiones lu-
crum significant. in cap. grauis, post num. 1.
eod. tit. Obuentiones, & redditus quid, &
puri redditus intelliguntur deductis expen-
sis. gl. & Bal. l. 1. §. exercitorem, ff. de exercit.
Vnde verba sine redditu, omnem accessionẽ
excludũt. in l. Paulus, §. fin. ff. de vsuris. Red-
ditus autem appellatio generalior est, quàm
fructus. Spec. tit. de locato §. 1. nu. 6. cir. med.
An comprehendat pecuniam, & differentiam
inter redditus, & fructus. Ang. l. litibus, nu.
11. & 12. de agric. & censi. Vnde qui vtitur
pecunia qua vti non debet, tenetur ad vsu-
ras.

tas. Bal.l.cum debitor, ff.in quib.cau.pign. tacite contra. Vltra quod officiales, gabelloti, & alij administrantes pecuniam fiscalem, si non assignant illam in tempore, puniuntur, vt in c.regni scire vos volumus, vbi Ioan. Ant. de Nigris.

14 Secundo noto, quòd plura ad inuicem connexa, vnum reputantur. Bal.l.cum actũ, 1.rep. 2.not.ff.de neg.gestis, quia vbi vnum est propter aliud, vnum tantum esse videtur, secundum Philosophum, addit.ad D.Th. 3.parte de Sacramentis, quæst.105.alias 74. art.4. ibi exam.

15 Tertio nota, quòd periurium est propriè transgressio liciti iuramenti, Abbas c. tua nos; post nu.2.de iureiur. Et qua pœna periurus puniatur, dicitur hic: hodie si seruarentur, quasi omnes officiales essent sine manibus. Affl.hic 11.not.

16 Vltimo petentibus non debet denegari iustitia, nam paria sunt innocentes occidere, vel non admittere habentem iustam defensionem, Bal.l.si quis filio, §.hi autem, post 3.el. de iniusto, rupto, & irrito testamento. Insuper dare, intelligitur secundum naturam contractus. Bald.l.vbi autem, §.fin.de verb.oblig. & qui tenetur dare, ad quid tenetur, Bal.l.si rem, de solut.

De pœna contemptorum Curiæ Imperialis, & de pœnis eorum.

SVMMARIVM.

1 *Pœna est signum culpæ.*

STatvit Imperator satis abundè officiales in regno, supra in constit. satis abundè, eisq; statuit salarium, vt constit. præced. nunc ponit pœnam contemptorum Curiæ Imperialis, & cum sit culpa, imponitur pœna, quæ est signum culpæ. Bal.l.1.num.3.de iustitia, & iure: de qua pœna videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Natura, & veritas ante iudicia sanciebant.*
2 *Iudicia sunt de iure ciuili, & forum causarum de iuregentium.*
3 *Iudicia omnia habent formam à iurisdictione.*
4 *Iustitia est perfectio animæ, quæ etiam alios iustificat.*
5 *Copia abundantia, vel multitudo dicitur.*
6 *Mandatum Principis lex est.*
7 *Pœna vbique sequitur delinquẽtem.*
8 *Iudicem adiens incompetentem, punitur amissione causæ.*
9 *De, significat causam propinquam, & immediatam.*
10 *Statuere, rem perfectam significat.*
11 *Patrimonialium appellatione veniũt temporalia, sed non feuda, nisi dicatur.*
12 *Statutum si punit declinantem iurisdictionem, non comprehendit clericos.*
13 *Laici pacto possunt renunciare foro.*
14 *Dominus non potest prohibere ne appelletur ad superiorem.*
15 *Iurisdictionem declinans iudicis competentis potest fieri contumax.*
16 *Tonsura, & habitus declinant pro clerico.*
17 *Iudicio primo suspenso, qui trahit ad alium, amittit causam.*
18 *Actor, & reus quid seruabunt in iudicio.*
19 *Vir bonus dicitur, qui innocentia consilij pollet.*
20 *Iudex non minus iudicabitur, quàm iudicet.*

1 VM Ivstitiae] in veteri seculo sola veritas, vel natura hominibus sanciebat. Bald. l.error, in princ. C.ad leg.Falcid. Postea lege Regia, quæ de Cæsare loquuta est quasi manu, & arbitrio Regis absoluto à Regibus gubernabatur. in c.fin.cir princ.de auct.& vsu pallij. Non erant iudicia, quia homines viuebant simpliciter secundũ naturam, postea ex perfidia iudicia sunt nata, vt in proem. Decret. Bal.l.fin.post nu.7.C.quod cum eo, 2 quæ licèt sint de iure ciuili, idẽ Bal.l.2.nu.2. in princ.C.de cõpens.& l.3.nu.1.in fi.quomo & quando iudex, forum causarum est de iuregentium, quia omnes gentes, quæ incolunt insignes ciuitates, illud habent, Baldus l.in pluribus, 1.repet.num.3.circa med. de iustitia, & iure. Vnde locus insignis est vbi est copia peritorum. Exercetur merum, & mixtum imperium, & locus causarum etiam

quod sit castrum, & non ciuitas. idem Bald.
l. iuris ignorantiam, post num. 1. qui admi.
Vltra quod in qualibet ciuitate prouinciæ
est locus causarum. Bald. præd. l. testamenta,
nu. 3 cir. med. C. de testam. vel non omnes,
sed tantum Regiæ, & principaliores habet
3 l. curiales, la 2. cir. princ. de decur. Formam
autem omnia iudicia capiunt à iurisdictio-
ne, & ad distinctionem eius omnia referun-
tur. Bal. l. ex hoc iure, nu. 1. in fi. de iust. & iu.
Istam imperator consulit officialibus, quo-
rum iurisdictionem pro eis, quæ ad eos spe-
ctant, si quis declinauerit, tam si sit clericus,
quam laicus, pœna publicationis bonorum
puniatur, vt in textu, quia sic, ut per Afflict.
& dicit. [Cum] quia. glo. l. immo, de vsufr. &
habit. Bal. l. 1. §. sed & si, si ex noxa, cau. aga.
c. cum ecclesia, post num. 12. de cau. poss. &
propr. vel quamuis, & stat causatiue. gl. l. cum
quidam, §. quod dicitur, lo. 2. in ver. cum nos
de acq. hæred. [Iustitiæ] qua homines vo
lunt, & operantur iusta, secundum Philoso-
phum. D. Th. 2. 2. q. 82. art. 2. importat æqua-
litatem, vt ipsum nomen demonstrat. idem
4 ea. par. q. 57. art. 1. est perfectio quædam ani
mæ, quæ etiam alios iustificat. & secundum
Arist. est mensura quam Deus statuit super
terram, per quam pauper à diuite, & verax
capitur à mentace. Bal. l. iustitia, 1. rep. post
princ. & 2. in fi. de iust. & iure. si est legalis,
Hesperus, neque Lucifer est ita admirabilis.
Caiet. ad D. Th. vbi sup. q. 120. art. 2. ordinat
omnes virtutes ad bonum commune, & quan-
doque veritas appellatur. idem D. Thom. eadem
5 par. q. 58. art. 4. & 6. [Copiam] abundan-
tiam, vel multitudinem. Io. And. c. statutum,
circa princ. de rescrip. in vj. [Per Officia-
les] quorum copia est in regno. Afflict. hic
1 not. [Nostros] qui repræsentant perso-
nam nostram. infra const. eos. administrator
enim repræsentat personam domini. Bal. l. si
fundus, de cond. & demonst. [Cunctis] cæ-
teris. Bald. l. 1. §. sed & si, si ex noxa. cau. aga.
6 [Regnicolis Mandauerimus] cuius ma-
datum lex est. Isern. §. præterea si vassallus,
nu. 15. cir. fin. quæ sit prim. cau. benef. amitt.
[Elargimur] ex largitione nostra. infra in
const. vt de successionibus. Cum per id quod
facit maior, inferior nõ perdat quasi posses-
sionem iuris sui: nam non est actus deroga-
tiuus, sed prorogatiuus cuiusdam priorita-
tis. Bal. c. dilectus, post num. 3. de off. legati.
7 [Pœnam] quæ vbique sequitur delinquen-
tem. Io. And. c. si sententia, nu. 3. circa med.
de pœnit. & remiss. in vj. [In] i. contra.
Spec. tit. de execu. sent. §. 1. post nu. 5. [Eos
Qui Nostram Iurisdictionem] quæ est du-
plex, contentiosa, & voluntaria: contentiosa
est triplex, & in triplici quantitate, est ters

minus complexiuus, & ius dicere. Bal. c. licet
causam, post num. 3. & 4. de probat. [Con-
temptu] declinant iurisdictionem nostram
recusando, secus si per modũ appellationis.
Bal. l. nemo, C. de iurisd. omn. iud. Et vltra
8 quod qui adit iudicem incompetentem, nihil
agit, debet puniri amissione causæ, adeo
quod vocatus debet protestari, quod inuitus
trahitur. Bald. l. secundum, C. de donat. nam
probare contemptum est difficile, cum con-
sistat in animo. Abb. c. at si clerici, §. de adul
terijs, post nu. 5. de iud. [Ad Forum Aliud]
causarum, vel locorum iudicialium, quod
idem est. gl. l. fiduss. in ver. forum, de excus.
tutor. licet locum publicum causarum non
omnes ciuitates habeant. Bal. l. ex hoc iure,
nu. 42. cir. fin. aliter forus. in l. inter stipulant
tem, §. sacram, de verb. oblig. & capitur plu-
ribus modis. Abb. rub. de foro comp. & c. fo-
rus, de verb. sign. ac not. l. & qui, vbi glo. ff. de
procur. In dubio vbi fit mentio fori, intelli-
gitur de competenti. Bald. l. quæ conditio, §.
cum ita, de cond. & demõst. Nam non potest
quis se submittere iurisdictioni eius, qui nul
lam habet. Prorogatio autem fit quatuor
modis. in c. P. & G. per. post num. 2. 5. in fi.
4. 5. & 10. & 12. circa med. de off. deleg. Multi
non possunt prorogare. in c. 1. in princ. de iu
dicijs. & in multis casibus. ibidem 2. rep. nu.
9 5. 6. 7. & 8. [De] quæ significat causam pro-
pinquam, & immediatam. Bal. d. l. ex hoc iu-
re, nu. 14. cir. med. Quid de dictione ex, & à.
Bal. c. veterum, nu. 13. in fi. de iudicijs. [His
Quae Ad Curiam Nostram Pertinent]
quæ sint ista, quæ ad curiam spectant, pro
quibus imponitur pœna. Gram. hic remissi-
uè, secundum quem intelligitur tantum de
causis ciuilibus. sup. const. locorum Baiuli,
circa fin. cum sint quædam quæ spectant ad
Curiam Ecclesiæ. infra const. Maiestati no-
stræ, de adulter. coercen. [Convolaue-
rint] concurrerint. Nizol. in ver. conuolo.
[Constitutione Praesenti] per mo-
dum legis. l. 1. ff. de const. Princ. [Duximus
10 Statuendum] quod rem perfectam signifi-
cat. l. 1. §. hæc autem, ff. quod quisque iuris.
[Videlicet Vt Siue Clerici, Siue
Laici Sint, Confiscatione Bonorum
Mobilium Et Immobilium, Siue Sint
11 Patrimonialia] quorum appellatione
etiam quod veniant quælibet temporalia,
Arch. c. fin. col. 3. cir. fin. 2. q. 6. non tamen ve
niũt feuda. c. in generali, si de feu. defun. mil.
contr. fue. nisi dicatur vt hic [Siue Feuda-
lia] Affl. hic 5. not. [Puniantur] sed est
magna pœna, ideo reducitur ad ius commu-
ne, quod minorem imponit, vltra quod est
correcta quoad clericos. Iser. & Affl. hic 3. &
4. not. cum nõ possint trahi ad iudicium secu
lare,

lare, nisi pro feudalibus. Nam Imperium circumscribitur, & limitatur ad eos, qui ab eo accipiunt, vel recognoscunt temporalia. Bal. c. solitæ, de maior. & obed. Licet Franciæ in [illegible] territorio Regis, [illegible] constitutionem [illegible] qui mitt. in poss. [illegible] seruan. Quid si deponant falsum corā seculare [illegible] statuimus quod clerici, vbi Io. Ant. de Nig. Pro quolibet crimine debent coram iudice ecclesiastico conueniri clerici, de iud. Vnde fit dubium,
12 quòd declinans iurisdictionem, incidat in pœnam, [illegible] habet locū in clericis. Abb. c. si diligenti, nu. 11. de foro comp. nec valet, etiā quod dicatur, quod consanguinei teneātur. Bal. l. 1. cum add. ad eum, de iud. vidui, posset tamen purgari vsque ad sententiam, & vt incidat in pœnam, oportet esse pronunciatū. Bal. l. [illegible] in [illegible] C. de inoff.
13 testa. Laici verò possunt pacto renunciare foro. Bal. l. hæres absens. §. 1. post nu. 5. & 2. rep. post princ. ff. de iudicijs. Et licet vassalli nō possent prorogare iurisdictionem in præiudicium dominorum, possent consentire si non in iudicem, saltem in arbitratorem. [illegible] de noui oper. nunciat. alias vassallus punitur amissione feudi, si trahit subditum ad aliud tribunal, quam statutum per Regē. C. [illegible] inuest. in ven. feuda amittuntur, ibi quinquagesimo septimo. Nec po-
14 test prohibere ne appelletur ad superiorem. Bald. l. 1. 2. rep. & [illegible] de const. Princ. [illegible] Burg. rub. 1. in princ. ibi, & droictz de iccles, post nu. 14. Quid si negat se vassallum. Bal. c. cæterū, nu. 6. de iudicijs. Ita nec Episcopus potest ampliare iurisdictionem secularem, vel ecclesiasticam, quia iudices seculares habeant, quæ sibi debetur de iure communi. Bal. l. omnes populi, nu. 13. de iust. & iure. Vnde nec canones possunt imponere falcem in messem alienā successionis, & aliorum, in c. clerici, in princ. de iud.
15 Vnde declinans iurisdictionem iudicis competentis censetur contumax, & potest cōtra eum ferri sententia vti contumacem. idem Bal. l. 2. vbi quis de curia. vel cohærea. Verū
16 declinans iurisdictionem secularem ad Episcopum, habitus & tonsura declinant pro ipso, nec ille tenetur habitum, & tonsuram dimittere, quia esset quodammodo apostatare, nec cogitur delinquere, debet tamen protestari, sed per hoc nihil iudici quæritur. Bal. l. ab administratione, C. de legatis. licet quod alias habitus, & tonsura non faciunt monachū, sed professio. Bal. auth. sed hodie, nu. 1. in fi. de adulter. Ostendunt cum monachum si facta sunt ab habente potestatem. in c. item cum quis, nu. 3. cir. fin. de rest. spol.

Elidere tamen iurisdictionem alterius, est quædā exceptio declinatoria. Bal. l. fin. §. fin. post nu. 2. C. de appell. Et sicut amittit causam, vt sup. qui trahit aliquem coram iudi-
17 ce incompetente, idem si primo iudicio suspenso, coram alio reum trahit, & perdit ius [illegible] culpa rei, vel si actor primæ instātiæ renunciet, & hoc tam in causa liberali, quàm in alijs iudicijs. Bal. l. [illegible] Clericus actor [illegible] declinat forum, in [illegible] lite non contest. vbi etiam [illegible] sciens causam [illegible] & in se iudicium [illegible] Cap. decis. [illegible]

Nota verbum [illegible] de Episc. aud. [illegible] sequitur hæres. Bal. l. hæres absens, 2. rep. in princ. ff. de iudi-
18 cijs. in eo non debet veritas taceri, nec falsitas immisceri, c. cum dilecti, de accus. nam nō decet bonum virum causam falsitatibus redimere. [illegible] tit. de aduocato. §. fin. nu. 4.
19 quia est bonus vir, qui innocentia consilij pollet. Bal. l. iustitia, 2. rep. in fi. de tit. de iust. & iure. tamen in iudicio sæpe quis incitatur ad dicendum falsum ab aduersario, vt obtineat pugnā. Abb. c. 1. nu. 18. in fi. & post num. 20. de iuram. calum. & ad vitandum pœnam, de facili deuiatur à veritate. idem Abb. c. in omni, nu. [illegible] mod. de testi. & de facili iuratur contra verum, vt euitet pœnam calumniæ, in c. fin. in princ. nu. [illegible] de iur. calum. est tamē magis verisimile, quod reus diceret, quam actor, quia grauius est amittere, quam non acquirere. in d. c. fin. §. fane, nu. 9. post med. de iuram. calum. propter grauitatem enim iudicij para de facili deiερας. Abb. cap. pastoralis, post nu. 6. de exceptio. Vltra quod homines proni sunt ad deierandum. Spec. tit. de except. & replic. §. 2. nu. 2.
20 post med. Aduertet tamen iudex, quòd non minus iudicabitur, quàm iudicet. idem Spec. tit. de sententia. §. 5. circa princ.

De ferijs, & salarijs iudicum, & notariorum instrumenta scribentium, & scribendorum, & de eorum forma seruanda.

S V M M A R I V M.

1 *Iudicialis strepitus diebus feriatis conquiescit.*
2 *Feriæ idem sunt quod ius non reddere.*
3 *Scripturas præsentare non est actus iudicialis.*

4 *Sala-*

4 *Salaria lucra dicuntur.*
5 *Iudicum, & notariorum nomina sunt promiscua.*
6 *Tabelliones inhumani in exigendis salarijs.*
7 *Forma dat esse rei, & eius defectus inducit nullitatem.*

1 QVia Imperator mãdauit officialibus, quod iustitiam ministret, & in diebus feriatis strepitus iudicialis conquiescit. Abbas c. fin. de ferijs, ideo
2 sequitur [DE FERIIS] quæ idem sunt, quod ius non reddere, Bald. in l. 1. rep. §. 1. cir. fin. ff. de ferijs. possunt tamen præsentari scripturæ, quia eas præsen-
3 tare non est actus iudicialis. Spec. tit. de dilatio. §. 1. nu. 5. nec in contractibus sunt feriæ. Bald. d. l. 1. col. 2. cir. princ. ideo sequitur
4 [ET SALARIIS] quæ lucra dicuntur, dixi sup. const. cum iuxta. [IVDICVM, ET NOTARIO-
5 RVM] quorum nomina apud Beneuentanos sunt promiscua. Abb. c. cum à nobis, nu. 3. cir. fin. de test. ib. [INSTRVMENTA SCRIBEN-
6 TIVM, ET SCRIBENDORVM] nam cum tabelliones, vt plurimùm sint inhumani in salarijs exigendis, ideo fit differentia inter scripturam forensem, iudicialem, & extraiudicialem. Spec. tit. de salarijs iudicũ. §. 1. nu. [illegible] §. 2. & statuitur salarium extraiudicialibus. [ET
7 DE EORVM FORMA SERVANDA] quæ forma dat esse rei, & eius defectus semper inducit nullitatem actus. Abb. c. nulli, nu. 7. de rebus eccl. non alien. & videbimus infra.

S V M M A R I V M.

1 *Iustitia semper, & quo ordine præstari debet per iudicem.*
2 *Hora comestionis, & somni, quietis nomen acceperunt.*
3 *Notarij debent esse veraces, & secundum leges instrumenta facere.*
4 *Tempus quid, & necessarium in hominis operatione.*
5 *Sententia an possit fieri de nocte.*
6 *Vespertinis temporibus non conuenit esse in publico.*
7 *Operarij de æstate possunt dormire.*
8 *Iudex dicitur sui copiam facere, præbendo facilem aditum.*
9 *Iudex debet audire, & examinare, non fulminare.*
10 *Exceptio qualibet nititur æquitati.*
11 *Natiuitas, & resurrectio Domini æquiparantur.*
12 *Dies Dominicus dicitur per excellentiam, tã & alij etiã Domini sunt.*
13 *Sanctorũ solẽnitas quare celebratur.*
14 *Diebus festiuis etiam in cibis vltra spiritualem possunt assumere delectationem.*
15 *Iudex diebus feriatis habet iurisdictionem, sed non exercitium.*
16 *Feriæ sunt secundum diuersitatem locorum, & possunt remitti per partes.*
17 *Discordias concordare, est officium pietatis.*
18 *Instrumenta possunt confici die festiuata.*
19 *Summa quando est taxata, non potest plus accipi, etiam à sponte dantibus.*
20 *Notarius si errasset per imperitiam, tenetur ad interesse.*
21 *Infra, includit tempus super quo ponitur.*
22 *Notarius debet esse rogatus, quomodo à quibus, & quid præsumitur.*
23 *Requirere quis debet tempore opportuno, vt teneatur.*
24 *Notarius tenetur registrare, & postea publicare instrumentum.*
25 *Complere significat perfectionem.*
26 *Hæredes sunt iuris successores.*
27 *Coercendi modus pignoribus captis, denegando iustitiam, & sub pœna.*
28 *Abbreuiaturæ, schedæ, bastardellum, & protocollum idem.*
29 *Scripturæ priuatæ nõ probant, si ignoratur cuius manus sint.*
30 *Idoneus dicitur quo ad personam, & mores.*
31 *Reassumptioni facienda necessaria est iudicis auctoritas, & partis citatio.*
32 *Contractus, & instrumentũ differũt.*
33 *Instrumenti auctoritas consistit in subscriptione, & signo.*
34 *Protocolla sine subscriptione, & signo sunt imperfecta, quid in inditione.*
35 *Instrumentum potest notarius conficere ex protocollo alterius.*

36 Rei

36 *Rei appellatione venit totum, quandoque pars.*
37 *Apices quid, & vnde, & quid apices iuris.*
38 *Feriarum tempore, quæ possunt fieri, & quæ non.*
39 *Feriæ differunt, non auferunt ius alterius.*
40 *Feriæ vnde, & quot modis capiuntur, & quid si terminus in totum, vel pro parte incidit in eis.*
41 *Salarium notario pro quibus debetur, & eius quantitas.*
42 *Notarij officium circa instrumenta.*
43 *Instrumentum quando, & cuius auctoritate reassumitur.*
44 *Notarius etiam quod leget alteri suas abbreuiaturas, non potest ille illas reassumere.*
45 *Notarius non potest locum addere, & tempus, licet ante possit.*
46 *Instrumentum probat, licet notarius, & testes decesserint.*
47 *Scriptura priuata non requirit signum, secus in publica.*
48 *Instrumenta vt possit conficere notarius, quæ requiruntur.*
49 *Instrumentum confectum infra territorium statuentis, probat extra.*
50 *Instrumentum dotale, vel feudale an possit reassumi, & quomodo.*
51 *Reassumens potest extendere abbreuiaturas, & quomodo.*
52 *Transumptum facientes nihil addunt, sed transcribunt.*
53 *Instrumentum per extra, sine legalitate notarij, & sigillo publico non probat.*
54 *Notarius effectus monachus, vel condemnatus, vetera conficit, noua non: quid si fuit index.*
55 *Instrumentum, & protocollum si differunt, vel transumptum, & originale, cui statur.*
56 *Dies Dominicus in multis insignis.*
57 *Iudices in diebus festiuis audire, nec desidere causas debent, nec de nocte, licet partes possent de nocte comparere.*
58 *Instrumentum per se, & per aliam quandoque conficitur, & infra quem terminum.*
59 *Exemplo creditur, si partes conueniunt quod exempletur.*

BAYVLOS] non semper habetur copia iudicis, & congruis horis. Bald. c. si autẽ aliquis, nu. 2. de rescript. tamen quotidie contra leges agitur, quotidie malũ mali facere non verentur,
1 ideo iustitia omni tempore fieri debet. l. 2.
de ferijs in Longob. Inde iurisdictio dicitur
habere causam continuam, quia quotidie
exercetur. Bal. l. imperium, 1. rep. nu. 13. in fi.
de iurisd. om. iud. Cum qua autem diligẽtia
iudices sedere debeant, vt ius dicant quos
prius, & quos posterius admittere debeant,
ad proponendum eorum iura, & quas prius
audiẽt causas. Plat. in 9. dialogo de legibus,
in princ. refert Foll. sup. cõst. cultus iustitiæ,
in princ. regulariter iudex nemini potest denegare audientiam. Bald. l. 2. in princ. C. de
custod. & exhib. reo. nam officialis quatenus
concernit officium publicum, dicitur seruus
publicus. idẽ Bal. l. nõ enim, 1. rep. de adopt.
2 Non tamen tenentur in horis comestionis,
& somni, quæ quietis nomen acceperunt. D.
Aug. 22. de ciu. Dei, c. 22. & fatigatio corporis soluitur per quietẽ corporis, & in huius
vitæ conuersatione requies cũ ludo habetur.
D. Th. 2. 2. q. 168. art. 2. Nec in die Dominico, qui successit loco Sabbati. Pau. de Cast.
l. fin. in princ. C. de ferijs. In diebus Sanctorũ, qui principaliter sunt inducti ad Dei venerationẽ. Abb. c. fin. nu. 2. eo. tit. de ferijs.
vel festiuis, cum alij communes dicãtur. l. 2.
C. de stat. & imag. nec feriatis. d. l. 2. de ferijs in Longob. Debent tamen dare licentiã,
& confidentiam, se adire volentibus, vt de
B. Ioanne Alexandriæ Episcopo B. Hieronymus in vitas Patrum, char. 67. col. 3. nã cum
frequẽter immineat iudiciorum necessitas,
facilis debet esse accessus ad iudicẽ. D. Tho.
1. 2. q. 105. art. 2. post princ. alias si denegat
aures excipienti, videtur ei libellum dare
repudij. Bal. c. ex parte Adæ, nu. 19. cir. med.
3 de testib. Cancellarij autẽ veraces eligũtur,
electi ad infirmos ire debẽt, & secundum leges instrumenta conficere, quæ testibus roborentur, & iurent, quod nullum scriptum
falsum, vel occultũ, nec in Comitatu alieno
scribẽt sine licẽtia illius Comitis. l. 2. & fin.
De Scabinis, & Cancellarijs in Longob. &
statuitur eis salarium, ad euitandum grande
dispẽdium. c. pen. de consang. & affin. & litis
impendia. l. qui proprio, §. litis, ff. de procur.
vel latè hic in textu, qui diuiditur vt per Affl.

cum

quod superfluum sit summari, propter eius longitudinem, dicit tamen [BAIVLOS] seculares potestates, & eorum Balliuos. c. excommunicamus, §. 1. de hæreticis. [ET OMNES IVDICES] quos minus [illegible] non arbitramur [illegible] C. de off. ciuil. iud. [illegible] factum debent studere concordiæ, post factum punire, quia ante factum quis est [illegible], post factum plectendus. Bal. [illegible] non ab homine, post princ. de iudic. [illegible] quorum singuli [illegible] habere [illegible] Magistri Camerarij [illegible] hodie, cras & post cras. Spec. tit. [illegible] num. 7. circa med. [illegible] AN VESPERAS] quia in omni negocia tempus est necessarium, & opportunitas, Ecclesiastes 8. nec fit aliquid sine tempore, in quo fit necessaria operatio hominis. [illegible] post med. de [illegible] Diui Aug. [illegible] Est autẽ tempus numerus motus secundum prius & posterius, [illegible] in anno, dies in mane [illegible] in vno die simul concurrẽtur. D. Th. 1. par. q. 10. art. [illegible] & ibi quarti de maiori, & sic vespere, & mane dies vnus. Gen. 1. ista hora congrua appellatur. Spec. tit. de compari. in ter. post num. 7. alibi post horam tertiam vsque ad decimam. l. [illegible] de seruit. vel à [illegible] vsque ad vesperam, i. ab ortu Solis vsque ad occasum. Abb. c. 1. post nu. [illegible] d. tit. de ferijs. Bal. l. more Rom. ff. eod. de ferijs. adeo quod non semper iudices audiendi necessitas tenet, cum in aliqua parte noctis sedere nõ teneantur. D. Aug. lib. contra Donatistas, post collationem col. 12. circa
5 med. Et an possit ferri sententia de nocte, Bal. l. non minorẽ, C. de transf. In curijs Principum sententiæ feruntur de nocte, secundum Host. quia per suũ abusum faciunt tenebras lucem, & lucem tenebras, & tenet propter multitudinem gentium. Bal. c. cõsuluit, post nu. 7. 10. de off. deleg. vnde dictio vsque, stat exclusiuẽ. idem Bal. [illegible] quis in ius voc. non ier. & exponitur circa. Spec. tit. de citatione, §. 1. post nu. 14. quia vesper-
6 tinis temporibus in publico esse, inconueniens est. l. 2. §. post aliquod, vbi Bal. in ver. & quia, de orig. iur. & d. l. more Romano, 1. rep. post med. Vnde verus contumax nõ appellat iudice sedente pro tribunali, verũ si maturius ante horam recessit, poterit appellare, quia qui tam citò comparuit, nõ censetur verus contumax. Bal. l. si quis ipse, de excusat. tut. [PRAETEREA] excludit. Io. And. c. [illegible] post nu. [illegible] de sent. & re iud. in [illegible] [NECESSARIAS HORAS COMESTIONES, ET SOMNI] meridianus vel hic in gl. & Abb. 2. not. nam inest hominis naturalis inclinatio, vt cuilibet rei necessariæ deputetur aliquod tempus corporali refectioni somno, & alijs huiusmodi. D. Thomas

1. 2. quest. 168. art. 2. dulcis enim est somnus operanti, quia tristitiam ex labore operanti causatam mitigat. idem 1. 2. q. 58. art. 5. cum
7 appendice. Vnde laborantes in æstate possunt dormire. Alber. l. cum patronus, [illegible] 2. ff. de oper. lib. [illegible] à tempore. Bal. l. seruitutes [illegible] rep. post nu. 2. de seruit. nam qui laborant, indigent relaxatione, & huius gratia est iocus. Arist. 8. Polit. 3. vnde horis competentibus dicitur habere copiam iudicis, & qui nõ venit competenti hora non dicitur venisse. Bal. c. plerunque, [illegible] de rescrip. [SIC TAMEN OM-
8 NIBVS PRAEBEANT SE FACILES] faciles se in adeundo præbeant, adeo quod contemni non patiantur, nec in vlteriorem familiaritatem prouinciales admittant, nam ex conuersatione æquali contemptus nascitur dignitatis. Spec. tit. de legato, §. superest, num. 39. post med. & nimia familiaritas parit contemptũ, quod quomodo intelligatur, c. & si Iudæos, vbi Abb. 2. not. de Iudæis. Iudex autem quomodo, & quãdo adiri debeat. Spec. tit. de compe. iudicis aditi. §. 3. & secundum qualitatem personarum compellit ad comparendum personaliter in iudicio, in loco maiorum, non in domibus priuatorum. Bal.
c c. si qui testium, nu. 7. de testib. vel mittit ad domum, & in Ecclesia præstantur iuramenta iudici alia ex causa, puta si est mulier. Bald. l. generaliter, §. fin. C. de reb. cred. & iureiur. [OFFICII SVI PARTES PETENTIBVS OMNIBVS] ita & Rex. 10. Ant. de [illegible] rep. post corruptionis, [illegible] exceptis illis de quibus l. qui iurisdictioni, de iurisd. om. iud. [PRAEBEAT, VBI] & quomodo l. obseruandũ,
9 de off. Præs. debet enim sedere, quia sedẽdo, & quiescendo, secundũ Philosophum 7. Phys. 20. anima fit prudens. D. Th. 1. 2. q. 33. art. 3. & sedere dicit quietem corporalem, vnde sedit. i. quiescit. appendix ad præd. 3. par. de Sacram. q. 17. alias 76. art. 6. audiẽdo, & examinando, non fulminando. Bal. l. iudex com. vel epist. alias si non vult audire partes, posset ex hoc puniri. Bal. rub. nu. 8. de pœna iud. qui male iud. [EXCEPTIS] etiam quod alij excipiantur de iure communi homines dies,
10 C. de ferijs. Quælibet tamẽ exceptio nititur
t sua æquitate. Azo in sum. nu. 10. C. de excep. Ita iudex instituit certa tempora controuersiarũ, quæ præterire non licet. com. ad Arist. 1. Post. tex. 77. [DIEBVS] duobus, vel tribus. Grain. hic post nu. 2. [NATIVITATIS DOMINI, PASCHALIBVS] cũ septem diebus ante, & post. gl. [illegible] in ver. Paschalis, de Episc.
11 aud. Abb. [illegible] & sic æquiparantur natiuitas, & resurrectio. Bal. l. orationes, 2. rep. d. tit. de ferijs. & octauæ earum, cum sit de consuetudine colere octauas sicut ipsa festa.

Bal.

Bal.l.pen.in fi.quando prouoc.non est necess.
Vnde si statutũ dicit,quod de maleficio com
misso in diebus Paschalibus, non possit fieri
cõcordia, intelligitur de quindecim diebus.
Bald.l.omnes,C.eod.tit.de ferijs. [Atque
12 Dominicis] per excellentiam,nam cũ spe-
cialiter attribuitur Domino,ab eo denomi-
nantur,vel quia in eis fecit omne insigne,seu
ad Dominum pertinent,nam eo die resurre-
xit . D.Aug.serm.15.de verbis Apost.col.5.
Quomodo alio modo dicantur Dominici,&
alij dies vocentur à Planetis,excepto isto,&
Sabbato,quæ à Saba dicit,quod est requies.
Abb.c.1.post nu.3.& c.2.in fi.eo.tit.de fer.
Ita per excellentiam quidã Ordines dicun-
tur sacri,licet omnes sint sacri,idẽ Abb.c.1.
post nu.2.de cler.cõiug. Istis diebus Domi-
nicis domini nõ possunt mãdare seruis quod
exhibeant opera seruilia rusticana,vel que-
stuaria, sed Dominicalia. Bald.in rub.extra
de ferijs. licet quædã festiuitates sint maio-
res die Dominico.in c.2.eod.tit. [Ac Bea-
tae Virginis] etiã Conceptionis. Ass.hic
4.not. latè D.Th.cũ ibi not.3.de Saluatore,
q.27.art.2.& quolib.6.art.7.quam B.Virgi-
nem hiperdulia honoramus, propter specia-
lem affinitatem quam habet ad Deum.idem
D.Thom.vbi Caiet.& add.ibi,secundum,de
maiori,2.2.q.103.art.4. [Et Apostolorum
13 Festiuitatibus] quorum solemnitas fit
propter eorum memoriam conseruandam.
Bald. 1.const.ff.§.itaque,num.8.in princ. Et
Ecclesia non honorat Sanctos propter reli-
gionem, sed honorat propter imitationem,
honorat eos in charitate, non seruitute, &
veneratur Saluatoris nostri, & Sanctorum
iconas, ac imagines non vt Deos, vt spem
fingat,sed vt monumenta quædam ad recor-
dationem, & memoriam: refert Foll.sup.in
const inconsutilem,post nu.31.cur Sanctorũ
mors,sed B.Mariæ semper Virginis,& S.Ioã-
nis Baptistæ natiuitas celebratur. Abb.c.3.
2.not.d.tit.de ferijs. Quid in festo S. Mat-
thiæ,& eius vigilia, o.quæsiuit, vbi Abb.de
verb.sign.& Assumptionis, D.Th.Aquinatis
in octauum Patronum huius fidelissimæ Ci-
uitatis, quæ 20.Ianuarij 1605.fuit solẽniter
facta sub Pontificatu Clementis VIII. re-
gnante potentissimo Philippo III. Austrio,
Vnum tamen festum maius est altero.Abb.
c.2.3.not.d.tit.de ferijs. sed omnes dies fe-
riati in honorem Dei sunt æquales die Do-
minico. Bal.l.4.nu.12.in fi.quom.& quando
14 iudex. In quibus homines non solũ spiritua-
liter gaudere debent, sed etiam honestè in
cibis possunt capere aliquã delectationem,
Abb.c.fin.post nu.2.de obser.ieiu.& induere
se pulchris vestibus si habent. Bald.d.rub.de
ferijs, in fi. Principium, & finis festorum,est

secundum eorum magnitudinem,& cõsuetu
dinem locorum. c.1.eo.tit. Ita Kalendis Ia-
nuarij Magistratus ius dicere, nec sui copiã
facere consueuerunt. l.pridie.d.tit.de ferijs.
Et Romulus sumpto Deorum cultu,propter
beneficia, quibus affecisse humanum genus
credebat,descriptos dies festos, & sacrificia
quibus gaudebant, ab hominibus honorari
ferias, & nundinas, & à laboribus quietem
populũ docuit. Foll.sup.in rub.nũ.4.de sum.
Trin. Abstinẽdum est à placitis,& mercatis,
a sacramẽtis,& executione pœnarũ,propter
necessitatem, & vtilitatem publicam licet
piscari.Bal.in rub.& c.2.de ferijs.[In Qui-
bus Et Iudices Alii] similes, nam alius,
est repetitiua similium. Cass.consuet.Burg.
rub.9.§.1.in fine princ. [Qui Annales
Erunt] cũ alij sint perpetui.Bal.l.iurisperi-
tos,de excus.tut.& l.quisquis,C.si cert.pet.
[Sed Audiendis] & sine debito [Deci-
dendis Quaestionibus] supra const.de
quæstionibus. [Nullatenus Intromit-
tant] & si expediuntur, quando sententiæ
sunt nullæ, & quando non. Bald.l.4.2.not.
15 quom.& quan.iud.nam in istis,& alijs ferijs
licet iudex habeat iurisdictionem,non tamẽ
habet exercitium in iurisdictione cõtentio-
sa. Bal.l.cum antea,nu.8.cir.med.C.de arb.
vel vsum. sicut in excommunicato. in l.fin.
nu.13.in fi.de contr.empt. Et non solum nõ
possunt causæ expediri,sed nec mercatũ fie-
ri.l.1.de ferijs in Longob. Vigiliæ autẽ non
sunt feriatæ. Bal.c.bonæ memoriæ,nu.2.cit.
princ.de elect. & quod in vigilia fit, non di-
citur fieri in festo,& quousque duret vigilia,
in c.veniens,in fi.de renunciat. Feriæ autem
messium,& vindemiarũ,quæ erant iure Lon
gobardorum,sunt abolitæ. Gram.d.constit.
sæpe, post nu.5.& const.ad officium, circa fin.
Tempus Quadragesimæ non est feriatum.
Abb.c.fin.1.not.de dolo,& contumac. Bald.
l.quadraginta, C.eod.de fer. Quid in Quin-
quagesima,& alijs. Abb.c.fin.nu.7.eo.tit.de
ferijs. Et prædicta tam in iudicibus, quã in
arbitris,secus in arbitratoribus. Abb.eo.c.
fin.nu.10.de ferijs. Spec.tit.de arb.& arbitr.
§.fin.nu.79.nisi cõpromissum fieret in ferijs,
nã tunc posset procedi. Abb.c.cum dilectus,
nũ.5. de arbitr. Alias rationẽs ponit in c.3.
2.not.de fer. Bal.l.4.nu.3.quom.& quan.iud.
16 Vltra quod posset ferijs renũciari. Bal.add.
vlt.ad Spec.tit.de citatio.post princ,nã sunt
de iure ciuili,vel consuetudinario,nõ de iu-
re gẽtium.Bal.l.milites,post nu.5.C.de test.
mil. Sed iudex, & testes non tenentur stare.
Bal.c.fin.nu.9.de fer. Quãdoque sunt plures
in vna ciuitate,quàm in alia idem Bal.l.fin.
in princ. C.de temp.in integ.rest. Quas te-
netur seruare,etiã Legatus Papæ. Bal.C.de
causis,

causis,post num. 32.de off.deleg. Inductis ad
honorem Dei,non possunt partes renũciare,
in c.fin. de ferijs, & inspiciuntur feriæ loci
iudicij,nu.10. Fauore reorum,non actorum
considerantur.Bal.præd.num.3.in princ.qui
admitt.Si sit prorogatio de tempore non fe-
riato ad feriatum,non requiritur consensus
testiũ, sed iudicis,vel arbitri, in c.de causis,
nu.1.de off.deleg. Et habent locũ in iudicijs
contentiosis,non in voluntarijs, & extraiu-
dicialibus,in d.l.4 post nu.3.quom.& quan.
iud. Vnde potest proferri laudũ die feriato,
17 quia est officiũ pietatis reducere discordan-
tes ad cõcordiam. Abb c.Quintauallis,post
nu.13.& 22.de iureiur.Isto modo potest agi
etiam die feriato, quando non habet quis
vnde se alet, Arnon.72.comm. Nec vlla lex
potest Curiã Principis coarctare quin possit
omni tempore ius reddere,etiam diebus fe-
riatis. Spec.d.tit.de ferijs,§.1.num.9.& 10.
vbi Bal.add.vlt.in princ. Et si citatio fit die
Dominico,differtur pro die sequenti,& si tra
dit in die feriata, censetur facta pro die se-
quenti.idem Bal.l.fin.nu.6.C.de ferijs.Si est
citatus à lege,tenetur comparere die feria-
ta,in Spec.nu.2.quan.prouoc.non est necess.
& iudex debet eum audire in ijs,quæ faciũt
ad causam, Bal.præd.l.quoniã, nu.4.cir.fin.
C.de adult.Quare autem quædã permittan-
tur, & quædam non fieri in diebus feriatis,
& ista facere an sit minus, quàm peccare.
D.Th.vbi latè Caiet.2.2.q.122.art.4. Verũ
quia in quęstionibus decidendis vnus est iu-
dex ordinarius, iudex autem ad contractus
non potest esse iudex quæstionum,nisi absen
te ordinario, vel longa infirmitate detento.
Gram.d.const.sæpe,nu.4.posset tamen exer-
cere actus voluntariæ iurisdictionis,qui ca-
dunt in diebus feriatis, vt inf. ideo sequitur
[Sed De Contractibus, Et Instrumen-
tis Conficiendis Per Notarios]alibi
18 scriptores,gl.l.tutor,ff.de vsuris.valent etiã
quod sint edita die feriata in honorem Dei,
quia licèt nõ valeat actus iurisdictionis con
tentiosæ, valet iurisdictionis volũtarię,Abb.
d.c.fin.post nu.16.de fer. Spec.eo.tit.de fer.
§.2.nu.5.cũ conficere instrumenta non per-
tineat ad legem iurisdictionis,sed ad legem
tabellionatus,Bal.in proœ.Decr.nu.20.in fi.
[Provt Est Ivris]communis per excellen
tiã, Bal.c.3.nu.2.de eo qui mit.in poss.cau.
rei ser. [Et Moris] c.3. in princ.de cau.
poss.& propr.c.ad hæc,de relig.dom. [Pro
Scriptionibvs, Et Svbscriptionibvs
Svis]notarij,& iudices.Affl.hic 9.not.[Ta-
renvm Vnvm] cuilibet eorum tantundem,
Gram.d.const.sæpe, post nu.4. vnde cum sit
19 taxata certa summa, nõ licet plus accipere
etiam à sponte dantibus,nã si illi prohiben-
tur accipere, alij dare, gl. 1.auth.sed hodie,
vbi Bal.de Episc.& cler. ille autem tenetur
soluere ad cuius cautelam fit, Affl.hic; & si
ad vtriusque cõmodum,vterque soluit,Alfa.
in rub.ff.si cer.pet. post nu.42. vsque ad 46.
20 Notarius autem si errauit per imperitiam,
tenetur ad interesse, Bald.l.Imperatores 12
in 1.rep.nu.5. de sta.hom. alibi creditor re-
colligit instrumentum sumptibus debitoris,
Bald.l.prætor,1.rep.§.fin.ff.de edendo. [Si
Libram]vel põdus,quod pro libra accipit,
Abb.d.c.de priore,cir.fin.de appell. [Avt
Contractvs Excesserint, Altoqvin
Dimidivm Recepturi] & tenetur is ad
cuius instantiam contractus celebratur, &
in casu differentiæ arbitrabitur per Vicepro
thonotariũ.Bal.l.sed & si,ff.ad exhib.[Hvic
Constitvtioni Salvbriter Providi-
mvs Inserendvm] vel huic etiam saluber-
rimæ sanctioni adijciendum duximus.supra
const.rapinas. [Vt Ivdices] ad cõtractus,
cũ alij sint ad iudicia, & assessores vocãtur.
Gram.d.const.sæpe,cir.fin. [Atqve Nota-
rii Infra Hebdomadam] de qua c.cap-
pellanus, de ferijs, & dictio prædicta infra
21 apposita super tẽpore, totum illud tempus
includit.Bal.cons.111.nu.2.vol.4. [A Die]
quæ incipit,& terminatur varijs modis. Abb.
d.c.2.post nu.3.& 4.cir.med.de ferijs.[Qvo
Fverint De Scribendo Rogati] & sic
22 notarius debet esse rogatus de instrumento
quod conficit. Bart.§.1. anth. de tabellio.
à quo, vel quibus debet rogari, Bal.rub.nu.
7. C.de fide instr.& ita præsumit Ang.d.§.1.
quem sequitur Dec. cons.11.col.antepen. &
rogato magis creditur,quia eius fides videt
approbata. Bal.l.si quis,nu.28.C.de codicil
lis. adeo quod quidquid est scriptũ, videtur
scriptum de voluntate eorũ,qui rogauerunt
notarium. Bal.l.errore, C.de testa. sequitur
Dec.cons.185.col.4.in fi. quia cẽsetur roga-
tus quod conficiat cum clausulis solitis, &
consuetis.Cap.decis.159.post nu.39.intelli-
ge vt per Cass.consuet.Burg.rub.4.§.23.ibi
& qui neson,nu.3.& quod conficiat licito,&
consueto modo. Bal.l.cum de consuetudine,
1.rep.ff.de legi. vel non dicitur propriè ro-
gari,sed adhiberi sicut iudex.in c.cũ in iure,
in fi.de off.deleg. adeo quod tenetur aptare
quod bene procedat secundum formam con
suetam. Bal.l.huiusmodi legatum, in princ.
de leg.1. & cum clausulis solitis. Dec.cons.
449.nu.26.28. & 29. nã præsumitur dictum,
quod est consuetum dici.Affl.infra in const.
quisquis,8.not.post nu.9.circa fin.de reuoc.
eranse.ad alien. habit. & hic 10.not. nu.13.
vsque ad 18.& differt si dicat,Ego Notarius
rogatus,vel si ex mãdato.Bal.l.si serui mei,
ff.de neg. gest. & rogatus si de mandato iu-
dicis

dicis non vult conficere instrumentum, pri-
uatur officio tabellionatus, nisi esset cōtra-
ctus reprobatus. Arno. 8. problemate. Quid,
si negaret se esse rogatum, Bald. d. rub. nu. 8.
de fide instr. [INSTRVMENTA SCRIBERE, ET
SVBSCRIBERE TENEANTVR] quod verbum
importat necessitatem respectu certarū per-
sonarum, respectu aliarum non. Abb. c. inter
alia, nu. 5. de sent. excomm. Affl. hic 11. not.
nu. 25. [NECESSITATE ROGANTIBVS IMPO-
NENDA] sed à quibus debeāt rogari, & quod
nō præsumatur, nisi asseratur. Abb. c. 1. nu. 3.
cir. fin. de fide instr. Bal. add. vlt. cir. princ. ad
Specul. tit. de instr. exhib. [STATVTVM PRO-
SCRIBENDIS, ET SVBSCRIBENDIS A CV-
RIA NOSTRA SALARIVM] vt sup. [EXHIBE-
RE] alias quis taxabit salariū notarij. Bal.
l. argentarius, 1. & 2. rep. ff. de edendo. [AC]
idest etiā. l. Menius, in gl. 1. de leg. 2. [POENA
DVPLI SALARII CONSTITVTA PARTIBVS]
si facta reassumptione non soluerint merce-
dem infra octo dies. Afflict. hic 12. not. post
nu. 43. [SI PRIVSQVAM FVERINT INSTRV-
MENTA CONSCRIPTA DE NON SCRIBEN-
DIS EISDEM SVB ATTESTATIONE RENVN-
CIATIONEM MISERINT] dicentes notario,
quod instrumentum non reassumat, quia si
postea reassumit, non tenentur ad simplex,
nec duplicatum salarium. Affl. hic 13. not.
nu. 44. facta tamen solutione, potest cōpleri
charta à notario. Bar. l. solutione, ff. ad exhi.
[ET IVDICIBVS, ATQVE NOTARII IMMI-
NENTE] pœna [SI INFRA TERMINVM PRAE-
STITVTVM NOTARII, SIVE IVDICES IN-
STRVMENTA NON FECERINT] dummodo
23 fuerint requisiti, & tempore opportuno, ita
excōmunicator, qui intra mensem tenetur
dare excommunicato, exemplum excōmuni
cationis intelligitur si requiratur. not. c. 1.
de sent. excom. in vj. & non dum æquitat, vel
dicit diuinum officium, siue de nocte, quia
tunc ridiculū esset dicere, quod dare teneat.
Ioan. c. cum medicinalis, nu. 1. de sent. excom.
idem si esset impeditus propter multitudinē
cōtractuum. Ang. l. 2. in fi. de colla. fru. patr.
alias si non dentur defectus, imputatur no-
tario, & non iudici, qui tenetur tantum sub-
scribere. Gram. d. const. sæpe, post nu. 4. Quid
si dant in forma non debita, an teneant ite-
rū consignare. Bal. l. vbi exigitur, ff. de eden.
[VEL FACTA PER EOS NON RECOLLEGE-
RINT, QVI ROGARVNT] quibus dari debēt
instrumenta. Bald. l. prætor, 1. rep. post nu. 1.
eo. tit. de edendo. [CAETERVM] intra const.
appellationū tempora, & const. vt de succes-
24 sionibus. Et coguntur à principio registrare
instrumentū, & postea publicare. Ang. l. 1. in
fi. de tabularijs. [SI CONTINGERIT IVDI-
CEM, SIVE NOTARIVM PARVM] in primis,

gl. 1. l. 3. ff. quod cum eo. [IN FACTA DECE-
DERE] dicitur claudendo extremū. c. vt super,
de reb. eccl. non alien. vel in extremis positū
diem clausisse extremum. c. Raynuncius, de
testa. [QVAM INSTRVMENTA SINT, PROVT
AD EORVM] contrahentium [QVEMLIBET
PERTINET] ratione dominij, vel obligatio-
nis, quia est verbum latissimū. l. verbum per-
tinere, de verb. sign. [CONSVMPTA] .i. per-
25 fecta, quia consumare sonat ad perfectionē.
D. Th. ad Hebr. 8. ibi nunc autem, col. 3. post
princ. inde consumatū dicitur quando nihil
restat. Bal. l. vbi adhuc, col. fin. cir. med. C. de
iure dot. & consumare denotat perfectionē.
l. etiam, vbi Bal. ff. de don. [DECERNIMVS]
quod nouum ius facit. Zab. clem. 2. 3. not. de
præb. [VT SIQVIDEM] sup. cōst. apud Iusti-
tiarios. [PARTES] ad quos pertinent, vt sup.
[SVPERSINT, VEL IPSORVM HAEREDES]
26 qui sunt iuris successores. l. quoties, §. hære-
des, ff. de hæred. instit. [QVARVM ROGATV]
& magistratus auctoritate. Bald. d. l. prætor,
1. repet. §. fin. ff. de edendo. [CONTRACTVS
VALEANT ITERVM CELEBRARE] cū eadem
obligatione. Bal. l. illud, 2. rep. quod me. cau.
citata parte sicut in innouatione priuilegij,
quæ innouatio licet nihil tribuat, tamen si
quid competit, conseruat. Abb. c. cū dilecta,
1. not. nu. 5. 25. & post, de cōfir. vtili, vel inut.
nisi sit innouatum per eum, qui habet facul-
tatem concedendi, quia tunc non requiritur
citatio partis. in c. cū olim, 1. not. c. ex par-
te, & c. quia, de priuil. [PER COMPETENTES
27 COERTIONIS MODOS] captis pignoribus,
denegando iustitiā, & pœnali iudicio. gl. fin.
l. si quis inter, C. de excus. tut. l. 4. ff. quemad.
test. aperia. l. si prius, in ver. captis pignori-
bus, vbi Bal. nu. 2. de noui oper. nunciat. [IN
DICTIONIS MVLCTARVM VIDELICET,
AVT PIGNORVM CAPTIONES] vt sup. const.
Magistri Camerarij. [AD REFICIENDOS
CONTRACTVS] nedū venustate consumptos.
Gram. d. const. sæpe. sed nouos amissos. Luc.
l. 2. cir. med. de discusso. quia etiā quod sint
stricti iuris desiderant æquitatem. Bald. l. 2.
nu. 2. cir. fin. C. de rescind. vend. [PER BAIV-
LORVM OFFICIVM COMPELLANTVR] præ-
cise. gl. l. sed & hæ. §. præter, in ver. cōpellan-
tur, ff. de procur. Nec refert penes quē reper-
riatur, quia instrumentum verum ita est ve-
rū in archa latronis, sicut in sinu Regis. Bal.
c. 1. nu. 14. cir. fin. de probat. [QVAE PARTES
SI FORTE DEFVERINT, SIQVIDEM NOTA-
RIVS QVI GESTA] scripta. l. nulli, in ver.
gestis, de Episc. & cler. [CONSCRIPSERIT,
INTEGRAE FAMAE, VITAE, ET OPINIONIS
EXTITERIT] electæ opinionis. l. 4. de Episc.
28 aud. [ET MANVS EIVS, QVI SCHEDAM] seu
protocollum. Affl. hic nu. 5. circa med. quod
vide

vnde dicat.Gram.d.coust.sępe,nu. 3.notam,
siue abbreuiaturã, quæ idẽ sunt. Abb.c.pen.
nu.3.de fide instr.protocollum,seu bastardel
lum. Bal.rub.nu.20.21.in fi.& 25.eod.tit.de
fide instr.vel schedæ.in l.cõtractus,nu.5.cir.
fin.eod.tit.de fide instr. vnde si prius scribit
in bastardello,& postea extendit in libro, si
cancellauit in bastardello, non nocet libro.
in l.pen.post nu.3.C.de testa. Ideo tabellio-
ni expedit protocollum suũ penes se retine-
re, vt ad eum recurratur tanquã fontem ve-
ri , & æquipollet originale protocollum ma
tris,& fontalis scriptura.Bal.d.c.1.nu.22.&
23.in fi.de probat.[Conscripsserit]scri-
pserit,vel cõposuerit. Niz.in ver.conscribo.
29 [Nota Sit]seu alias scripturæ priuatæ non
probent.si ignorat cuius manu scriptæ sunt,
& si sunt copiæ, debent in earũ exemplatio-
ne vocari quorũ interest. Pau.de Cast.cons.
407.nu.1.vol.1.[Aliis Notariis,Atque
Iudiciaus Civitatis, Et Loci]& sic
quinque requirũtur vt possit notarius publi-
care instrumentũ per alium cõfectum. Abb.
c.pen.nu.1.& 5.de fide instr.[Placet]quod
plus est,quã velle.D.Th.ad Heb.ro.in princ.
30 col.3.[Idoneorum]quo ad personã,& mo-
res.Luc.l.1.col.2.post med.de quib.mun.vel
præst.nemi.liceat se excus. [Testium]qui
superstites dicebantur. c.forus,de verb.sign.
[Qui Interfuerunt Duorum Ad Minus
Iurata Tastificationa Rscepta]ita
quando instrumentum reuocatur in dubiũ,
testes subscripti coguntur ad testificandum.
Bal.l.inuiti,ff.de testi. & possunt adduci ad
coadiuuandum instrumentũ: quid si non re-
cordantur de tempore,vel duo eiusdem no-
minis, & cognominis prout in instrumento
contradicunt, ex quibus posit impugnari.
Abb.c.cum Ioannes,de fide instr. Dec.cons.
36.col.2.cons.101.in fi.& 210.licet extra in-
strumẽtum eius fides per alios testes, quam
instrumẽtales probari posit,sicut quod te-
stator dixit extra testamẽtum per alios te-
stes, quàm testamentarios probari potest.
Bal.cons.12.in fi.2.vol.[Per Alium Eius-
31 dem Loci Notarium]sed non cum vno
teste,licet quandoque sic fauore dotis,debet
tamen citari pars, sed non extenditur ad fi-
lium . Minad.cons.18. & decis.6.vbi in alio
casu præcedẽte iudicis auctoritate, quæ ne-
cessaria est in reassumptione instrumenti:
Abb.c.pen.nu.2.dicit.de fide instr.alias non
sufficit quod fiat per notarium,nec probant
testes,qui dicũt vidisse scripturã.idem Abb.
c.Albericus,nu.4.5.& 7.de testi.[Schedam
Eandem Recipi, Et Instrumentum,
Prout Iuris Est, Et Moris]c.cõstitutis,
de appell.c.per tuas,de donat. & sic est ar-
gumentum pro cõsuetudine. c.1.vbi gl.peri

de vita,& hon.cler.[Ab Ipso Conscripsi]
& exemplari . Spec.tit.de instr.edit.§.4.in
princ.[A Iudice,Qui Contractus,Sive
32 Negocio]conuentioni partium,& sic con
tractus, & instrumentum differunt, nã con-
tractus est conuentio partium, instrumentũ
est scriptura quam facit notarius.continens
conuentionẽ partium. Cassa.consuet.Burg.
in fine,vbi tractat de gabellis,nu.14. & dixi
inf.const.instrumentorũ robur. [Se Inter-
fuisse Fatabitur Subscribendum]quia
33 tota auctoritas, & fides stat in subscriptio-
ne,& signo. Bald.l.Imperator,la 1.in l.repe
post nu.7.de statu hom.Quomodo se subscri-
bet notarius.Abb.c.pen.num.6.d.tit.de fide
instr. & signum apponet.Bal.l.fideicõmissa,
34 §.1.de leg.3.Protocolla autẽ regni,quæ non
habent subscriptionẽ,& signa, videntur im-
perfecta. Gram.d.const.sæpe,nu.3.circa fin.
Verum indictio,quæ apparet in initio quin-
terni nõ est necesse quod repetatur in singu-
lis actibus, quia specialis actus subalternat
illi generali.Bal.l.pen.in fi.C.de accus.[Vel
Ab Alio Iudica Civitatis Eiusdem,
Si Forte]l.necnon,in princ.& §.exemplo,
ex quib.cau.maio. [Prius Fuerit Huma-
na Sorte Sublatus]de medio,vel pręsenti
vita sublatus.c.1.de his,quę vi,metusve cau.
c.consuluit,de conue.coniug. [Qui Tamen
Rei Agendae Non Se Interfuisse De-
scribet, Sed Qualiter Inter Acta]
seu gesta.c.Abbate,de re iud.in vj.Gram.d.
const.sæpe,nu.3.cir.fin.& 5.[Praemortuo-
rum Iudicum, Atque Notariorum, Te-
stium Depositionibus Roborata]vñ
coadiuuatur instrumentũ per numerum te-
stium ad illum actũ necessarium.Alex.cons.
87.nu.14.in fi.3.vol.[Descripti Nego-
cii Seriem]alibi gestorũ seriem.l.vn.C.de
off.iud.Alex.facti seriẽ.c.super eo,de cohab.
cler.& mul.c.ex literis,de diuor.& c.ex lite-
ris,de excess.prę l.[Recapisse Tastetur]
testificetur, notum faciet, testimoniũ dicat.
35 Nizol.in ver.testificor . & sic ex protocollo
vnius tabellionis potest alius conficere in-
strumentum,dũmodo nõ addat,vel minuat.
Bal.d.rub.nu.22.in fi.de fide instr. ita si pe-
titur instrumẽtum registrari penes acta sin-
gula verba,prout iacent in instrumento po-
nenda sunt. add.ad Bal.in rub.in ver.respon
deo,C.de contrah.emp. Et quomodo sit ori-
ginale,quod sumitur ex originale.in c.1.nu.
23. de probat. [Caeterum]alioquin. glo.
l.quis scit,in ver.cæterum, de ædil.edi. [Ad
Hoc Vt Ipsi Baiuli Cum Personis Sibi
Per Nostram Curiam Deputatis]puta
apparitoribus. inf.const.in ciuilibus causis.
[In Dispendium]damnum,vel detrimen-
tum. Affl.hic vltimo not.nu.84.circa med.
[Rei]

[RAE] cuius appellatione venit totum,quan
36 doque pars. Baldus l.ait Prætor,la seconda,
ff. de iureiurando. & dicitur tribus modis.
in cap.fin.num.12. de ferijs. [FAMILIARIS
SVIS LABORARE DISPENDIIS NON CO-
GATVR] quia rei,& loci in quo laborat,fru-
ctum sui laboris percipere debet. Archid.
cap.ecclesiasticis,in princ.12.quæst.2. [PER
SPECIALES SACROS NOSTRAE MANSVE-
TVDINIS APICES] quid sint apices, & vn-
37 de, Archid.c.2. 40.dist. & componuntur ex
apes apis,& apes apicis.Io.And.in proœ.vj.
ibi sacrosanctæ, post num.2. & iuris apices
dicuntur solemnitates iuris veritatem ne-
gocij non tangentes.Paris de syndic.in ver.
sententia, c.2.post num.13. [PROVT STA-
TVTVS QVILIBET PRO TEMPORE FVERIT,
STATVIMVS EISDEM IN EXPENSIS ANNA-
LIBVS, ET SVFFICIENTIBVS PROVIDERI]
supra const. quæstiones omnes, in fi. ne co-
gantur laboribus vacuis laborare, supra
const. cum circa.

Contra, dies vniuersi Christi innumeris
sunt consecrati virtutibus. appendix ad D.
Thom. 3.parte, de Saluatore, quæst.1.art.5.
col.2.circa princ. & qualitercunque Domi-
ni sunt,Dominici dicuntur.idem ead.parte,
quæst.16. art.3. in fi. Vltra quod obseruan-
tia festorum non impedit, quæ sunt ad homi
nis salutem absque scrupulo mortalis pec-
cati ex necessitate bellatur,fiunt hastiludia,
choreæ,nuptiæ,& huiusmodi.D.Thom.præd.
cum appendice, & Caiet.ad eum, 2.2.q.40.
art.4. Vnde circa electionem, Bald.c.bonæ,
memoriæ, post nu.2. de electione causarum
spiritualium. in c.de causis,post num.32.de
officio deleg. Et in causis fugitiuorum non
38 sunt feriæ. Baldus l. quæsitum, de pignor.
Possunt recipi testes, & publicari die feria-
ta fauore litium expediendarum. Bald.l.2.
num.7. de discussor. Recipitur libellus tam
ciuilis,quàm criminalis. idem Bal.l.1.nu.7.
qui admi. in l. in re, C.ad legem Iuliam de
adulter. licèt non possit responderi. Baldus
addit.vltima, ad Specul. tit.de citatio. post
princ. & col.pen. post med. & tit. de ferijs,
addit. vltima, circa med. potest interponi
appellatio, & libellus porrigi, sed non pro-
sequi. Bal.l.1.C.de ferijs. Expediuntur quæ
sunt voluntariæ iurisdictionis contra debi-
torem suspectum in transactionibus, & lau-
dis. l. actus omnes, & fi. C.eod. de ferijs.
Quæstio si debet quis recipi in potestatem,
vel non,in aliquo loco requirit celeritatem,
& in ea non sunt feriæ. Bal.l.si pater,num.2.
si pendente appellat.mors interuen. Nec in
executione. idem Baldus auth. sed omnino,
nu.16.in princ.ne vxor pro mar. adeo quod
die feriato exequitur sententia. additio. ad
Speculat. tit.de libelli concept. §.9. in ver.
offeramus, tractantur causæ publicæ, & in-
dulgetur nedum rusticis, sed militibus cle-
ricis,& burgensibus. Abbas cap.fin.post nu.
16.de iudicijs. Speculat.d.tit.de ferijs, §.1.
num. 8. Vltimo non habent locum in ijs in
quibus non est necessaria Prætoris aditio.
Bald.l.1. §.nunciatio, de operis noui nunc.
& alia multa possunt fieri tempore feria-
rum. Abbas d.cap.fin.num.13.& sequent.de
ferijs. adeo quod ad quid inductæ sunt rur-
sus Rex Ferdinandus aliter taxauit sala-
rium notarijs pragmatica 3. & 4. in ordine
sub rubr.de notarijs, in alijs tamen confir-
manit istam constit. dic vt in textualibus,
39 quod licèt omnes dies Dei sunt, Psalm. 73.
Vt quid Deus. ibi, Tuus est dies. illi magis
dicuntur propter operationes quas in eis
fecit:ita dict. sunt dies Heliæ, Lucas 4.quia
in eis operatus est Helias. Feriæ autem non
auferunt,sed differunt rem alterius, ideo nō
prosunt debitoribus aufugientibus cum re
alterius.Bald.l.4.num.2.quomodo & quan-
do iudex. quia possunt præiudicium perpe-
tuum afferre. Baldus l.2.in 2.reper.col.2.in
fine,de iudic. & quod operatur fuga in actu,
operatur in promptu. idem Bald.l.pen.cir-
ca fin.princ. C.de pign. actio. Propter bre-
uitatem termini an possit procedi in ferijs
ad honorem Dei. Bald.cap.de causis,nu.10.
de officio deleg. In alijs etiam legatus tene-
tur seruare ferias consuetas. Bald.l.si in ali-
quam, 1.repet.num.3. de officio proconf. &
lega. In eis tamen non possunt fieri coactio-
nes. Baldus l.idem Pomponius, §.fin. de re-
cep. arbitris est interdictus actus iudicis,
& nuncij, siue exequutoris. idem Baldus l.
fin. in princ. & 2.notab. C.de ferijs. & alia
quæ non possunt in eis fieri. Speculat. eo-
dem tit. de ferijs, §. 2. Baldus l.1. in 1. re-
petitione, circa finem, ff.eodem, de ferijs.
Adeo quod si sunt feriæ repentinæ, vel in
honorem Dei, iudex, nemine opponente,
posset allegare, & responsum non dare.
Baldus l. 1. num.6. in fine, qui admitt. Et
in diebus prædictis, quando fit opus serui-
le ex necessitate, debet fieri eleemosyna
in recompensam, sicut in ieiunio. Et an
sit licitum studere. Abbas cap. 3. num. 2.
40 & 4. de ferijs. Vnde autem dicantur feriæ,
quotuplex, & quot modis sumantur. Abbas
in rubrica, & cap.fin. num.8. eodem tit. de
ferijs, vbi Baldus num. 11. Cuius autem
locus attenditur iudicis, actoris, vel rei,
Abbas eodem cap.fin. num. 20. In assigna-
tione termini feriæ regionis attenduntur,
& non partium. Speculator dicto tit. de
ferijs, §. primo, numero 11. Et si termi-
nus in totum, vel pro parte cadit in dies

feriatos, non restituitur totum pro tanto,
sed tantum pro tanto. Baldus l. 2. num. 4.
cum auth. seq. in princ. de temp. appellat.
Dies vtiles coniunguntur, & tempora impe
dimenti occultantur,& dicuntur vtiles effi-
caces. Bald.c.ne pro defectu, circa princ. de
electione. Propter ferias repentinas datur
restitutio, quia fatales casus nō possūt prę
uideri, propter solemnis non, & si procurat
impedimentum,non videtur ab alio impedi
tus. in c.fin.nu.2.circa princ.& med. eo.tit.
de electione. Collegia etiam possunt habere
ferias proprias ex consuetudine ipsorum, in
quibus nō valent actus sui magistratus. Bal.
d.l.si in aliquam, 1.rep. de off.procons.& legē
Quibus possunt partes renunciare,& quibus
non, Spec.eod.tit.de ferijs,§.fin. Bal.d.l.1.in
fi.ff.eod. Et si partes renunciant, hæc renun-
ciatio non nocet testibus. Bal.l.omnes dies,
41 & l.actus omnes, C.eod.de ferijs. Statuitur
autem notario salariū, quia rogatus de ali-
quo actu, debet habere duplicē mercedem,
vnam pro rogitu in breuiatura, siue proto-
collo, aliam pro extensione, quando redigit
in publicam formam,& in casu discordiæ in-
ter notarium,& partem,taxatur per iudicē.
Dec.cons.254. 5.vol. & salarium debet esse
rationabile, non excessiuum, siue onerosum,
non nimis modicum, sed solitum, nam non
debet esse nimis delicatus, vel onerosus. gl.
in extrauag. Io. cum ad sacrosanctæ, in ver.
rationabilis, de sent.excomm. Notarij verò
Cameræ tenentur dare gratis commissarijs
notas instrumentorum, vt in c. reg. 52. item
vt prædictorum notariorum. totum enim
42 pondus instrumenti est notarij. Bald.l.2.in
1.repet.num.2.de Senato. Eius officium est
publicum, & necessarium non inuentū prin-
cipaliter ad stipulādum, sed ad scribendum,
& ad inscriptis redigendum, quod per alios
fit, non pro eo quod per se fit. Bal.l.1.nu.12.
circa med. C.per quas person.nobis acquir.
De visu, & auditu proprio, in cap.quoniam
contra, num.4.de probat. Et non solum clau
sulæ, sed nec minimum verbum debet esse
sine virtute aliquid operandi, vnde amplia-
tur per ampliatiuas dictiones,& copulas,&
per restrictiuas restringitur. idem Bald.rub.
num.9.C.de contrah.empt. ipse debet perfi-
cere. idē Bal.l.continuus,§.1.de verb.oblig.
qui scripsit abbreuiaturam, vel protocollū,
nisi ex causa. Bald.præd.l.vnica, 1.rep.nu.8.
de off.consu. causa ponitur hic: nam si nota-
rius morte præuentus, non subscripsit, vel
publicauit scripturam, non probat, nisi fa-
cta comparatione literarum, habita etiam
fide à testibus instrumentarijs; vel alijs de
43 rogitu notarij, & sic auctoritate iudicis ci-
tatis citandis, redigitur in formam publicā.

Bal.cons.384.in fi.& 397.nu.1.vol.3. & quę
ille omisit in protocollo, non potest supple-
re. Abb.c.pen.nu.5.in fi.de fide instr. Quo-
modo probatur error notarij, Bal.l.quoties,
§.1.de hæred. Instit. & si confusè scripsit in
protocollo, hæres potest conueniri. Abbas
d.c.pen.nu.5. cir.fin. de fide instr. & si male
exercet officium, tenetur ad expensas in lite
factas,& ad interesse. Mars.pract.crim.§.su-
perest, nu.12.& pœna falsi. Alex. in addit.ad
Bart.l.nulli, de nume.& actu.lib.12.& si non
meminit fuisse rogatum, nec liquet visis scri
pturis, nō præsumitur rogatus, nisi probetur
per testes, & tunc secundum dicta testiū con
ficiet instrumentum. Bal.l.fin.num.21.C.de
edendo. Si recepit instrumentum, & non con
fecit protocollū, tenetur parti ad interesse,
& punit pœna extraordinaria. Cass. tract.
de gabellis, ibi, hæc posset, num.8. post med.
& incidit in pœnam falsi non solum aliquid
scribendo, sed omittendo. Baldus l.facultas,
44 nu.22.de iure fisci. Et notarius etiam quod
alij leget suas abbreuiaturas, nō posset illas
complere. Bal.l.quædā,§.nihil interest, nu.2.
& in 2.rep.num.2. ff.de edendo. Spec.tit.de
instr.edit.§.9.nu.12. Quid sit abbreuiatura,
& an ei credatur, Bal.rub.nu.21.& 22.de fi-
de instr. nec potest per alium sine iudicis au
ctoritate. Spec.d.tit.de instr.edit.§.4.nu.15.
Quando autem possit demandare officium
suum alteri,& quando non. Bal.l.vn.§.ne an
tem, nu.12.de cad.toll. Si instrumentum est
factum per eum, qui nō potest exercere offi-
cium; an valeat si sciēs defectum suum, pro-
pter quod non potest conficere, an factum
teneat, vel scit defectum contractus,& con-
trahit. Ang.l.1.de tabularijs, lib.10.& si tem
45 pus,& locus non est appositus in contractu,
non potest addi per notarium, licèt ab initio
potuisset sine suspicione, postea non, quia
functus est officio suo, maximè si copia data
est parti. Zab.in procem.clem.in fi. nam no-
strum non est addere, sed recitare prout est
scriptum. Bal.l.lecta, col.2.cir.princ.si cert.
pet. nam per differentiam loci, & temporis
sæpè diuersa iura statuuntur. Bal.c.quoniam
contra, post num.21. de probatio. Et si est
scriptum per notas, vel abbreuiaturas, iu-
dex potest facere apponi, quæ sunt iuris, non
quæ sunt facti. Speculat. d. tit. de instrum.
edit.§.9.nu.26. vbi Bald.add.vlt.post princ.
Immo si in originali est aliquid nō bene le-
gibile, vel intelligibile, debet scribi de ver-
bo ad verbum. Baldus in rubr.de excus.tut.
& præsumitur ita esse vt scripsit. Baldus d.
l.Imperator, la prima, 3.repet. circa med.
46 de statu hom. Et facit fidem instrumentum
publicum, licèt testes scripti,& notarius de-
cesserint. Abb.c.2.in 2.not.de fide instr. vnde
quod

quod completur post mortẽ mandato iudi-
cis dicitur originale. Bal.l.2.ff.de fide instr.
Idem si sumitur exemplum à protocollo ab
eodẽ qui fuit rogatus. Bal.add.vlt.cir.princ.
ad Spec.d.tit.de instr.edit.& auth.si quis in
aliquo, nu.4.de eden.l.2.num.9. C.de testa.
Et si in eo dicitur Titius procurator Seij,
præsumitur procuratorio nomine egisse. in
c.cum in iure,nu.18.circa med.de off.deleg.
47 Priuata autem scriptura non requirit signũ,
secus in publica. Bal.l.fideiussor, §.pater,de
pignor. adeo quod abbreuiatura sine signo
probat. Bal.l.Lucius,ff.de testa.mil. Et no-
tarius morbo si est impeditus, sufficit quod
se subscribat. Bal.l.vn.1.rep.10.quæst.de off.
consu.& amisso instrumento,potest ex origi
nali aliud confici: adeo quod si adest proto-
collum, non potest cogi pars ad faciendum
instrumentum. Ang.l.vn.de discusso. nec re-
fert si loquitur in prima, vel tertia persona;
sed illud præsumitur actum, quod reperitur
scriptum. Abb.c.pen.nu.5.de cõuer.coniug.
48 Notarius autẽ vt possit conficere instrumen
ta quatuor requirunt. Bal.rub.nu.15.de fide
instr. debet esse præsens cum iudice,& testi-
bus,cõtrahentes cognoscere, nec stare dicto
aliorũ. in c.reg.56.item caueant Iustitiarij,
Secreti.vbi Io.Ant.de Nig.& si est notarius,
cogitur exercere officium,alias non. Angel.
l.vn.ne quis liber inuitus ad scribendum,& su-
scipiendum cogitum. Bal.l.quidam,1.rep.in
princ.nu.1.in fi.ff.de edẽdo.& si rogatus,vel
ad mãdatum superioris non vult conficere,
potest priuari officio. idem Bal.l.pen.C.de
postul. hoc in notario,secus in priuatis per-
sonis. Bald.præd.d.rub.nu.3.de fide instr. &
nisi notarius adeptus fuisset dignitatẽ, quia
non tenetur recipere instrumenta de nouo, sed
recepta tenetur perficere. in l.nec patronis,
49 post nu.4.C.de oper.lib. Et confectum intra
territoriũ statuentis, facit fidem extra ter-
ritorium,etiam si ab extraneis fuit rogatus.
& an possit inter subditos extra territoriũ
cõstituentis, Abb.d.c.pen.nu.9.de fide instr.
quomodo fiebat olim mortuis, vel absenti-
bus testibus, §.si verò, & §.in his, auth. de
instr.cau.& fide. Vnde notarius non potest
reassumere ex actis alterius, nisi necessitate
imminente. Ang.l.3.de nauicularijs. Si in in-
50 strumento dotali reperitur scriptus iudex,
etiã quod omnes sint mortui, si producitur
protocollum notarij fide digni,potest reassu
mi. Cap.decis.171.ideo expedit testes instru
mẽta subscribere. Boer.dec.118.nu.25.adeo
quod notarius bonæ famæ subscribens se in
instrumẽto alterius notarij bonæ famæ fidẽ
instrumenti confirmat. Bal.c.tertio loco, in
fi. de probat. Et fama magna est pars status
nostri. Bal.l.ingenuum,1.rep.de his,qui sunt

sui, vel alie.iur. Insuper const. quod nõ possit
reassumi instrumentum mortuo iudice, no-
tario,& testibus,non habet locum in instru-
mento rei feudalis. Cap.in sua inuest. in ver.
feuda bonorum appellatione. add.ad Odofr.
vlt.in sum. verum dom.possit ius suum alie.
cir.fin.tũc iudice,& testibus mortuis,reassu-
mitur per notariũ superstitem. adest prag.1.
in ordine,sub rub.de fide instr. Cap.d.inuest.
in ver.feudorum clausulæ. ibi, ac etiam no-
tarios, in fi. Et fit re assumptio de ordine Pro-
regis habito voto Sacri Consilij, vt prag.2.
d.rub.de fide instr.& fit per alium iudicis au
ctoritate ad petitionem eorum, quorum in-
terest. Alex.cõs.137.nu.26.152.nu.13.2.vol.
Affl.decis.48. Gram.decis.vlt.& in c.reg.ne
51 personarum. Notarius verò cui est cõmissa
reassumptio, authenticet,& publicet instru-
mentum alterius notarij, non potest sup-
plere aliquem defectum circa substantialia,
nec addere, vel diminuere,nisi prout in pro-
tocollo continetur,quia solus Princeps vali
dat inualidum. Alex.cons.133.post nu.12.&
14.vol.2. posset tamen extendere abbreuia-
turas secundũ stylum illius notarij,vel alio-
rũ. Bal.auth.si quis in aliquo,nu.16.de eden.
& rub.nu.22. de fide instr. seu ad sensum sa-
pientis,& quid de indictione. in c.cũ in iure,
num.16.& si in protocollo reperitur renun-
ciauerunt, an possit extendi mandato iudi-
cis,nu.17.de off.deleg. Quid importet dictio
& cætera, in c.quoniã contra,nu.3.de prob.
Etiam sine iussu iudicis, & quid dicet, Paul.
de Cast.cons.172.vol.2. Quædã enim abbre-
uiaturæ ex cõsuetudine recipiunt extensio-
nem quædam ex natura negocij, aliæ ex re-
latione ad aliud. Bal.l.verbum volo,num.3.
C.de fideicom. Vltra quod ex stylo perpen-
ditur auctor,sicut ex sonu cognoscitur lyra,
& auis ex cãtu. idem Bal.l.comparationes,
52 post nu.18.d.tit.de fide instr. ita qui faciunt
transumptum nihil addunt, vel detrahunt,
sed prout scriptum reperiunt, ita transcri-
bunt. Bal.d.rub.num.22.post med.eo.tit. de
fide instr. nam de eodem facto possunt con-
fici plura instrumenta, & omnia sunt origi-
nalia. Bal.d.§.si quis in aliquo,num.4.circa
med. est enim periculosum vnum dumtaxat
habere priuilegium, & illud deferre ad loca
remota, quia eo perdito,perditur ius. Abb,
cap.cum dilecta, de confirm. vtili, vel inuti.
Ideo ad cautelam sæpe quis vult habere du-
plicata instrumenta eiusdem formæ,& datæ.
Specular. d.tit. de instr.editio. §.3. num.1.
cir.med. Vltra quod renouatio fit cum pro-
testatione. Bal.l.2.post num.5. de discussor.
53 Non probat per extra sine legalitate notarij,
& sigillo publico, quia notarius non est à
natura. Zabar.clem.1.num.8. de procurat.

vel præsumitur pro instrumento, sed notarius non præsumitur. Bal. l. amissione, 2. rep. post princ. & nu. 1. de cap. dimi. Verũ ex exercitio diutino, & quotidiano præsumitur pro notario, præsertim in ijs quæ nõ tendunt in præiudicium alterius. Bal. cons. 128. nu. 4. vol. 5. alias producenti instrumentũ incumbit onus probandi: & quomodo probabit notarium.
54 Boer. dec. 36. Notarius vero effectus monachus, licet desinat esse notarius, potest perficere veteres rogationes. Bal. l. nam & si Seruius, §. si vino, & 2. rep. in prin. ff. de neg. gest. secus si esset effectus Episcopus, in c. post cessionẽ, nu. 6. de prob. Ita si perdit officium nõ suo vitio, sed alio defectũ, vel culpa, vetera posset perficere, noua non. idem Bal. l. 2. post nu. 9. de sent. & interlo. om. iud. l. barbarius, 2. rep. nu. 8. de off. præs. Donec dãnetur, & deponat ab officio, est tabellio, & valent instrumẽta. Bal. l. si quis decurio, C. de falsis, si fuit condẽnatus de falso, postea facta nõ valent, retro gesta sic. Bal. l. 2. nu. 4. & l. in exercẽdis, post nu. 7. vsq; ad 9 de fide instr. vel nõ potest de cætero officiũ exercere, & præterita in sententia reseruare. Ang. l. si aliquid, de suscepti præp. & arch. Immo infamato & priuato auferunt libri. Bal. l. 3. post nu. 1. C. ad leg. Falc. Et depositus non potest iterum creari, sed si iuit ad partes longinquas vbi nõ fuit notus, instrumẽta ibi cõfecta non tenent. Bal. l. 2. de vind. lib. Quid si fuit iudex, an possit postea cõficere instrumẽta: & quid in iudice annali. Gram. hic nu. 2. Et valet cõsuetudo quod credatur instrumento. Quid in foro, & negocijs ecclesiasticis. Abb. c. cũ dilectus, nu. 5. de fo.
55 comp. Quid si non inuenitur protocollũ, vel inuenitur cassatũ, & adest instrumentum publicũ, an ei stari debeat, vel protocollo cassato. Bal. d. rub. nu. 28. & 29 de fide instr. Abrasio in istis facit suspicionẽ. Abb. c. inter dilectos, nu. 12. de fide instr. nisi de ea fit mẽtio per notariũ. Bar. l. si vnus, in fi. C. de testam. Bald. auth. si quis in aliquo, nu. 10. cir. fin. & l. 1. col. 2. in princ. de his, quæ in testa. dele. si discordat, l. Sempronius, vbi Bal. & l. cum proponebatur, cir. fin. de leg. 2. & si transumptũ discordat ab originali, cui magis credatur, quod standũ sit originali. Abb. c. cũ venerabilis, nu. 7. de excep. quia lex multũ cõfidit de tabellione. Bal. d. l. Imperator, la 1. 3. rep. post princ. de sta. hom. Insuper habemus exẽplum, & exemplar. Bald. l. vnum, ff. de testa. exemplum dicitur scheda. glo. 3. l. fideicommissa, in princ. de leg. 3. tabularium librum abbreuiaturarum. gl. l. si mihi, de leg. 3.
56 Nota diem Dominicum esse insignem in multis, & est in ea aliqd speciale vltra alias solẽnitates. Bal. c. fin. de ferijs, nu. 1. Et iudi-
57 ces in festiuitatibus nõ debere causas dicere, vel audire. D. Aug. ser. 1. 26. Dominicæ nõ debẽt sententias ferre de nocte. Bal. c. 1. in fi. de fer. Quidq autẽ dicat dies, nox, vel crepusculũ. Abb. c. 3. nu. 2. de hom. vob. Quę nõ possunt fieri de nocte, & quę sic, Bal. l. more, ff. de ferijs. Sentẽtia nõ potest ferri de nocte, comparere sic. Bal. ead. l. more, 2. rep. in fi. si erat necessaria Prætoris aditio. Bald. l. 1. vlti. not. nu. 5. de ferijs. qui debet sedere, quia sedendo repræsentat officium iudicis. D. Tho. 3. par. de Saluatore, q. 58. art. 1. & 2. & melius est esse iustũ, quàm patientẽ, quia reddendo vnicuique quod suum est, totam legem adimplet, patiens autẽ sibi soli est bonus. Multa Caietan. pro, & contra, ad D. Th. præd. 2. 2. q. 136. art. 2. Nec die feriato, vel loco minus honesto. Spec. cum add. ad eum, tit. de sent. post nu. 6. plac. in fi. & in add. inver. de nocte. In casu necessitatis possunt proferri arbitramenta. Bal. extra de ferijs, in rub. in causa inquisitionis nõ seruant feriæ, & contra debitorem fugitiuũ procedit omnibus diebus. in c. fin. post nu. 10. & 11. & in causis pijs, nu. 14. eo. tit.
58 Secundo nota terminum reassumendi contractum, quem per se, non per alium notarij conficiant, nisi in ciuitate Constantinopolitana. gl. 2. l. 3. de tabul. scrib. logogra. vel notarius esset mortuus, quia tũc ex abbreuiatura illius, fit instrumentum per alium. Bal. l. fideicommissa, §. 1. de leg. 3. Et terminus de quo hic, non procedit in notario impedito multitudine contractuũ, quia non imputaretur si nõ reassumeret. Paris de synd. in ver. negligentia, c. 1. nu. 7. & salariũ datur, quod nõ posset minui, quia sub illa spe accessit ad officiũ. Pau. de Cast. cons. 51. cir. med. 1. vol. & statuitur ad euitandum magnum dispendium. c. pen. de consang. & affin. & litis impendia. l. qui proprio, §. litis, ff. de procurat. requisita in reassumptione, vel confirmatione instrumenti, latè Affl. hic, adest c. regni non sine prudentis, vbi Io. Ant. de Nig. & etiã quod per testes productos in reassumptione constet de debito, debet procedi ad reassumptionẽ, & postea ad condemnationẽ. Minad. decis. 12. & si instrumẽtum est amissum in refectione, an debeat citari pars cuius interest, cum requiratur causæ cognitio: quid in exemplo. Bal. l. nuptiæ, de ritu nupt. debet in trãsumpto pars citari, nisi per exẽplationem non læderetur. Minad. decis. 43. nu. 2. & 3. & si partes concordant quod exẽplatur, exemplo creditur. Bal. d. auth. si quis in aliquo, nu. 3. Posset etiam conuenire debitorem, vt de nouo promittat. Gra. hic nu. 1. Vltimo feriæ quædam repentinæ, & aliæ solemnes. l. sed & si, §. si feriæ, ex quib. cau. maior. & Pascha transitus interpretatur. D. Augustinus 16. de ciuit. Dei, c. vltimo.

Infra

Infra quod tempus causæ debeant determinari.

SVMMARIVM.

1 *Tempus est mora motus.*
2 *Causa terminatur absoluendo, vel condemnando.*

VIA dictum fuit de ferijs in quibus non est licitum negocia ventilari, in alijs diebus datur licentia iustè iudicandi. c.2. & per tot.15.q.4. ideo ponitur [INFRA] quæ totũ includit, vt dixi in constit. præcedenti. [QVOD
1 TEMPVS] quod est mora motus. Archi.c.dicat, 23.q.5. [CAVSAE] quæ sunt materiæ,& origines negociorum. c.forus,de verb.sign.
2 [DEBEANT DETERMINARI] per condemnationem,vel absolutionem.Bar.l.generali, num.7.de decur.lib.10.

SVMMARIVM.

1 *Causæ omnes terminari debent, & finis vnius est principium alterius.*
2 *Loca insignia, & quædam non.*
3 *Iudicia forus, alibi contractus dicitur.*
4 *Iudicium incipit à citatione, sed non propriè, quia dicitur præludium. post num. 6.*
5 *A, inducit separationem, & facit quod dies illa non computetur. & in fi.*
6 *Dies est dubij generis, ad significandũ dierum nostrorum incertitudinem.*
7 *Sententia in tribus debet esse conformis libello.*
8 *Causam expediri infra certum tempus, quid præsupponit.*
9 *Terminus vt currat debet notificari, & requiri.*
10 *Terminus si est datus ad petitionem partis, si non potest in eo expediri, expeditur postea.*
11 *Sententia, probatio, & propositio facta post terminum non valet.*
12 *Terminus præfixus habet vim peremptorij.*
13 *Processus qui ad vnum debet expediri, infra certum terminum, & qui ad alium infra maium.*

MNES] omnia iudicia inducta sunt causa finiendarum litium. Bal.c.quia verò,nu.2.circa med.de off. delegati. Et hæc est ratio quare perit instantia secundum leges, sed non secundum canones. in c.fin.nu.1.de rest.spol.
1 ideo causæ omnes terminari debent. gl.l.fratres,in ver.nullus,C.de trãsact.& finis vnius est principium alterius.gl.l.diximus,in ver. illius,de excus.tut. Prima pars,& fundamentũ iudicij est citatio. Bal.§.fin.inst.de auct. tut.dixi latè int cõst citationis literæ. Ideo à die citationis emissæ infra bimestre tempus: nam tempus est arctatio dispositionis, vel principium eius. Bal.c.cum dilecti,nu.3. cir.fin,de rest.spol. Vnde Baiuli locorum debent causas inchoatas terminare, vt in tex. qui sum.vt per Affl. & dicit [OMNES] nullo prætermisso. D.Aug.lib.de natura,& gratia. col.26.in fi. nemine excepto,quia qui omne dicit,nihil excludit. Iser,sup.const.locorum Baiuli, cir princ. cum extra totum nihil sit. Caiet.tract.7. de ente,& essentia, c.3.col.3.
2 post princ. [BAIVLI LOCORVM] etiam non insignium,cũ quædã sint insignia. not.clem. 2.in fi.de sent.excom. [ET IVDICES] ordinarij delegati,auditores, assessores, arbitri, & arbitratores. Spec tit.de iudice deleg. in princ.[CAVSAS]qualitates facti.l.3.in gl.1. ff.de iur.& facti ign.[IN EORVM IVDICIIS]
3 foris. gl.fin.cir.fin.in reg.in iudicijs,de reg. iuris,in vj.alibi iudicia i.cõtractus, ex quibus deuenitur ad iudicia. Bal.l.iurisgentiũ, §.quinimmo,in princ.ff.de iudic. [INCHOA-
4 TAS] per citationem, à qua incipit iudiciũ, & est de eius ordine. gl.& Bal.rub.in fi.de in ius voc. [INFRA BIMESTRI TEMPORIS SPATIVM] interuallũ,vel curriculũ. Niz.in ver. spatium. Quot dies habeat mensis, quatuor hebdomadas, & bis quindecim, duo semestria faciunt annũ,& duo trimestria sex menses. Bal.c.licet magister,nu.2.de suppl.negl. prælat. Mensura autem temporia sumitur à principio ipsius. in c.1. in 3.not. de ferijs.
5 [A] quæ inducit separationem,& operatur quod dies illa non computetur. Alex.cons.
6 41. num.5. volum.3. [DIE] quam dicunt Grammatici esse dubij generis, & declinatur hic, vel hæc dies, ad significandum dierum nostrorum incertitudinem. Guliel.Pip. feria 2.col.6.post med. post Dominicã 2. in Quadr. [CITATIONIS EMISSE] quæ non est propriè principiũ,sed præludiũ iudiciorum. Bal.in add.ad Spec.tit.de sentẽtia,col.5.cir. fin. [DEFFINIANT] plenissimè per diffinitiuã sententiã. gl.3.l.generaliter,de reb.cred. & iureiur.iuxta formã libelli.l.fin.vbi Bald.

7 in princ.C.de fideicom.libert. quia sentẽtia
debet esse conformis libello in tribus. idem
Bal.l.1.post nu.6.& 7.si plures vna sent.alias
deuoluerentur ad Iustitiarium.Gramm.hic.
[NISI] quæ dictio excipit. Bal.auth.gene-
raliter,nu.5.de Epis.& cler.[PROBATIONES
EX LONGINQVO PETANTVR]facta nomina-
tione in partibus, vt inf.cõst.in pecuniarijs
puta, quia reus habet testes vltra mare; &
terminus est maior instantia, poterit tunc
8 expediri post terminum, quia intelligitur si
potest,& pars petijt. Abb.c.pen.nu.10.& in
pen.addit.nu.18.19.& 21. vbi etiam quid in
arbitro,de iudic. [SACRAMENTO SPECIA-
LITER] .i.expressè. Io.And.c.2.post nu.1.de
reb.eccl.non alien.in vj. [SVPER] Lucas in
rub.de superexact. [HOC PRAESTITO PER
PETENTEM] quod nõ causa differendi litem
petijt dilationẽ longi temporis. Gram.hic.
[VEL ALIA MANIFESTISSIMA CAVSA SIT
PROPTER QVAM CAVSA INFRA PRAEDI-
CTVM TERMINVM FINIRI] propriè,cũ alibi
impropriè finiri dicatur.l.metum,§.licet,in
ver.finiri, cir.med. ff.quod met.cau. [NON
POSSIT] quod verbum quando adijcitur le-
gi, vel statuto, intelligitur de diebus vtili-
bus. Bald.l.cum sex, 2.rep.de ædil.edi. vnde
qui tenetur ferre sententiam infra certum
tempus sub pœna,si potest solemniter ferre,
tenetur,si non potest de iure, quia vtraque
pars abest, debet ferre de facto, ne incidat
in pœnam.Bald.l.vnica nu.25.C.de his,quæ
pene nom.

Contra de l.properandum, C.de iudicijs,
vbi triennio perit instãtia causæ ciuilis, hic
spatio duorum mensium. Vltra quod ratio-
nabilius est expectare,quàm reijcere,& mul
tiplicare inconuenientia. Bal.l.3.nu.5.in fi.
de interd. Vnde hoc non est moribus rece-
ptum. Arno.23.differen.vtriusque iuris. Ve-
rum tempus appositum causæ breuiendarũ
litium,non extenditur vltra triennium. Bal.
rub.extra de arbitris, nu.5. & nihilominus
9 intelligitur si sciuerint, nam terminus non
currit ignoranti.sed debet ei notificari.Bal.
l.annus,ff.de calum.& d.l.scire,§.1.cir.med.
de excus.tut. & requiri. Abb.c.licet,nu.15.
cir.fin.de prob. Gra.prag.18.malitijs,nu.3.
nam non tenetur impartiri officium,nisi in-
terpellatus.gl.c.fin.de rescrip.Bar.l.4.§.hoc
iudicium,de dam.infe. Abb.c.ea quæ, nu.
de sent.& re iud. nec habet locum si partes
concordauerint. Bald.l.fin.ff.fam.ercisc.vel
prorogauerint: nam facto partium potest
tempus prorogari.idem Bal.l.petenda,in fi.
C.de temp.in integ.rest.Si cõmittitur causa
terminanda infra certum diem, elapso illo,
expirat iurisdictio, nisi partes prorogaue-
rint, sit per litigantes antequã expiret ter-
minus. cap.de causis.vbi Bal.de off.deleg.&
c.1.2.rep.post nu.23.de iudicijs.Et si partes
transigunt,nõ tenetur pronũciare.in c.pen.
post nu.9.de iudicijs. Et si est commissarius
deputatus super actu cõditionali, non cedit
dies commissariæ ante conditionis euentũ.
Bal.l.si is qui,§.1.d.tit.de excus.tut. Quid si
10 terminus est præfixus ad petitionẽ partis,
& infra eundem non potest alia pars docere
de iure suo. Abb.c.super,nu.18.& 19.de ap-
pell.tunc duo sunt præcepta, vnum quod de-
terminet,& aliud quod ad diem determinet.
Bal.d.l.vn.nu.29.in fi.de his,quæ pene nom.
& si non potest infra dictum tempus de ali-
quo cognoscere, cognoscit & postea. Spec.
tit.de iudice deleg.§.restat,num.12. vbi Io.
And.ibi de fano.& §.excipi,vbi Bald.addit.
vlt.circa med. Quid si superuenerunt feriæ,
idem Bald.l.1.nu.4. C.de dilatio.

11 Nota,quòd tria sunt,quæ si fiunt post ter-
minum, nulla sunt, videlicet probatio,pro-
positio,& sententia. Bal.l.scire,§.consequẽs,
in princ.de excus.tut. Vltra tempus non po-
test peragi, nec in certis casibus præueniri.
in c.cum dilecti,nu.4.& 5.de rest.spol.

12 Secundo nota, quòd terminus præfixus,
est peremptorius, & eo elapso,habetur ac si
esset conclusum in causa. Abb.c.super, post
nu.16.d.tit.de appell.currit à die præsenta-
tionis rescripti,prima, & vltima non compu
tatur. Abb.eo.c.super,nu.7. & si decedit,vel
alius loco eius subrogatur,tantundem præs
titum censetur.l.si iudex,ff.de iudicijs. Bal.
l.si cum,2.rep.cir.fin.ff.de arbit. adeo quod
non tenet quod postea decernit. Bald.l.1. 2.
rep. nu.1.in fi.ff.de iudicijs. nisi vt supra.
Vnde iudex qui fuit in mora per lapsum diei
appositum,non potest moram purgare.in c.
de causis,nu.9.de off.deleg.potest tamen di-
lationes cognitionales, & decisiuas abbre-
uiare. in rub. post num. 2. de in integ.restit.
Quid si debet expedire processum infra men
13 sem,quando inquisitus est cõtumax,& infra
duos menses,quando non est contumax,si in
eodem libello sunt plures accusati, quidam
contumaces, & alij non. Bal.l.non idcirco,
1.& 2.rep.ff.de iudic. Et vbi arctatur tem-
pus instãtiæ, danda sunt dilationes minores,
Bal.c.de causis,post nu.7.& 11.de off.deleg.
Vltimo nota,quòd præpositio à, diuidit.
Bal.d.l.scire, §.aliud, de excus.tut.

De sententijs in scriptis ferendis.

SVMMARIVM.

1 *Iudiciarij ordinis tria sunt substantialia.*
2 *Finis trahit necessariam cõsequentiam à principio.*

POSVIT

Osuit terminum infra quē debet causa termina-
1 ri, nunc tractat de his quę
sunt substantialia ordinis
iudiciarij : & sunt tria,
oblatio libelli, litis conte
statio, & quod sententia
feratur in scriptis. Abb.c.de causis, post nu.
7. de off.deleg. & tractat de vltimo, quia fi-
2 nis trahit necessariam cōsequentiam à prin-
cipio. Affl.supra const. Baiulos, & omnes iu-
dices, post num.86.

SVMMARIVM.

1 *Iudex iudicando debet sedere, quandoque non.*
2 *Sententia requirit ordinem, substantiam, & solemnitatem.*
3 *Gradus secundum merita conferuntur.*
4 *Sententia à sensu dicuntur, quas non auctoritas, sed numerus facit.*
5 *Sententiarum plures species, & diffinitiua à fine dicuntur.*
6 *Libellis fit mentio in sententia tam si sit ciuilis, quàm criminalis.*
7 *Verbum sonat, sed cum est scriptum, est signum verbi.*
8 *Sententia etiam quod sit in archiuio est nulla, si non est scripta, vel completa.*
9 *Sedere, vel stare nihil refert, & etiam quod scriptura non interueniat, veritas manet.*
10 *Sententia debet proferri in scriptis, amplia, & limita pluribus modis.*
11 *Sententia scripta, & recitata non potest corrigi.*
12 *Scriptura effectus multiplex.*
13 *Sententia requirit mentem, & verba, & proferri in scriptis.*
14 *Scriptura, sententia, & acta possunt probari per testes.*
15 *Sententia vnde, quotuplex, quid res iudicata, et an possit ferri sub modo.*
16 *Sententiarum forma diuersa.*
17 *Sententia vbi apparet, praesumuntur omnia solemniter acta.*
18 *Scriptura non requiritur ad esse, sed ad probationem esse.*
19 *Scriptura non validat actum nullum nisi in certis casibus.*
20 *Sententia est finis, & terminus actorum, quia omnia extinguit.*
21 *Sententia assertio an probet solemnitates.*
22 *Sententia an debeat continere causam, & inserta praesumitur finalis.*
23 *Laudum propriè non est sententia, sed largo modo fit.*

B OMNIBVS] iudex si non
est certus de sua iurisdi-
ctione, non potest eā exer
cere. Bald.c.prudentiam,
post num.2. de off. deleg.
1 Debet sedere. Affl.hic nu.
3. quia vltra quod sedēdo,
& quiescēdo anima fit prudens, dum moue-
tur corpus, mouetur & anima, & sic non est
in soliditate rationis. Vltra quod hæc solen-
nitas fuit introducta propter honorem, nam
de consuetudine propter bellum, vel metum
tyrāni potest stare rectus, & si non habet cer
tam sedem, posset vbique, dummodo in loco
honesto, equo, vel curru. Bal.l.1.nu.4.& 5.de
sent.ex breuilo.recit. vel in ijs quę sunt ma-
gni præiudicij, debet sedere pro tribunali in
ijs quæ sunt parui præiudicij, potest supple-
re stando. Bal.c.bonæ memorię, lo 1. post nu.
5. de postul.præl. De eo quod fuit petitum, &
cognitū pronunciat. Spec.tit.de off.om.iud.
§.6. post nu.21. Et iuxta iudicij formā, sen-
tentiæ quoque formam dictabit. c.licet Eli,
de simonia. Circa quā tria sunt consideran-
2 da, ordo, substantia, & solemnitas. Ordo est
præmittere præmittēda, & postponere post-
ponenda, seruato more solito iudiciorum.
Substantia est, quod absoluet, vel cōdemnet.
Solemnitas, quod feratur in scriptis. Bal.l.4.
in prine.de sent.& interloq.omn.iud. non ad
finem probandi, sed tunc recitādi. Abb.c.si-
cut nobis, nu.24. de sent.& re iud. alias nul-
lius est momenti. c.fin.de re iud. in vj.l.1.de
sent.ex breuil.recit. & hic in textu, qui sum.
vt per Affl. & dicit [AB OMNIBVS] nemine
excepto. gl.hic. [REGNI NOSTRI FIDELI-
BVS] subditis. Pau.de Cast.cons.164.col.fin.
cir.princ.2.vol. [QVEMCVNQVE DIGNITA-
3 TIS GRADVM] qui secundum merita confe-
runtur. gl.fin.c.vlteranæ, 12.q.2. nā dignitas
sine persona nihil agit. Bal.c.vno delegato-
rum, post nu.3.de off.deleg. [AVT IVRISDI-
CTIONIS] plenissimæ, plenioris, vel semiple-
nę. gl.l.si in aliquam, in ver.cū plenissimam,
ff.de offic.procons. [OBTINEANT] teneant.
Niz.in ver.obtineo. [OBSERVARE PRAECI-
PIMVS] quod est verbum præceptiuum. Abb.
c.pen.post nu.1. de vita, & hon.cler. [QVOD
4 OMNES SENTENTIAS] quæ à sensu vocabulū
acceperunt. D.Aug.11.de ciu.Dei, c.3.in fi.
quas numerus, non auctoritas facit. Bal.l.in
albo.

albo, de decurio. & differunt à re iudicata.
Spec.t t.de sent.§.1. [Diffinitivas] quæ
à fine dicuntur, nam finē imponunt litibus.
Bald l.1.in princ. C.sent.rescind.non posse:
5 cum sententiarum plures sint species. Spec.
d.tit.de sentent. §.2. & earum appellatione
veniunt tam diffinitiuæ, quàm interloquuto
riæ. Abb.c.causam,post num.3.de off.deleg.
propriè venit diffinitiua. idē Abb.c.fin.post
nu.10.de sequest.poss.& fru.c.cū olim,nu.8.
de testi.c.super,nu.6.& c.pastoralis,post nu.
6.de appell. Bal.in add.ad Spec.d.tit.de sen
tent.col.2.post med.[In Scriptis] scriben
do prius,& postea proferendo,nam non suffi
cit scribi,nisi legatur tam mente,quàm scri
ptura Bal.l.2.cir.princ.& 3.de sent.ex breu.
recit.[Proferant] propter dilatiorē tem-
poris, cum etiam post medicū tempus eadē
verba audientes,si interrogentur,non eadē,
sed cū modica verborum differentia sensum
variāt. D.Th.2.2.q.68.art.2. & cum ea tam
6 si sit civilis, quàm criminalis,debet recitari
libellus.not.Bal.d.l.2.de sent.ex breuil.reci.
post nu.1.non sic in interloquutoria,quæ po
test proferri solo verbo. Bal.d.l.2.nu.13. &
satis est, quod postea per not.[illegible] redigatur
in scriptis. Abb.c.1.num.20.& 21.de postul.
præl.c.cū venerabilis,nu.31.de except. Bal.
d.l.3.nu.4.in princ.vbi etiā quod posset fer-
ri per aliū parte absente, & quando non. de
sent.ex breuil.recit. ita in sententijs excom-
municationis,suspensionis,& interdicti,quę
licet sint interloquutoriæ, debēt proferri in
scriptis. d.l.4.nu.5.cir.fin. de interloq.omn.
iud. alias diffinitiuæ requirunt maiorem so-
lemnitatem,ex quo diffinitiua est fons. Bal.
d.l.3.nu.10.cir.med. de sent.ex breui.recit.
Quomodo, & per quē debeat legi,& profer-
ri. Bald.præd.l.1,nu,11.in finem vsque, cum
l.seq. d.tit. de sent.ex breuil.recit. [Quod
Si Forte] c.nisi essent, de præb. [Facere
Neglexerint] cum negligentia omnia læ-
dat. §.1.auth.de quæstore. [Nullius Mo-
menti] l.1.de iniusto,rup.& irrito testa.l.si
ita, §.fin.cum l.seq. de lib.& posth.l.patris,
& filij. cir.fin.de vulg.& pupill. l.eleganter,
de cond.indeb. c.1.vbi Abb.num.14.in fi.de
testa.vigoris.& efficaciç.Abb.c.1,post nu.7.
de cau.poss.& propr.vel firmitatis. l.si quis,
Semproniū, in ver.momentū. de hæred.inst.
7 [Verbales] omne enim verbum sonat,sed
cum est scriptū, est signū verbi, & inspectis
literis à legente occurrit animo, quod voce
prorumpit. D.Aug.in Dialectica,col.3,post
med. [Et Non Scriptae Sententiae
Reputantur] vnde si quis est condemna-
tus,& non apparet scriptura,vel apparet nō
8 completa,vel non est lecta,lata,etiam quod
sit in archiuio,est nulla. Bal.l.si is qui,circa,
med.ff.de testa. & redactæ in scriptis,publi-
cæ sunt.d.c.licet Heli,de simo. Si interuenit
scriptura, & est perdita, potest probari per
testes,& quomodo,alias non erat de eius na
tura sit quod scriptura interueniat.Bal.l.fin.
nu.14.& 15.de re iu dic.& l.emancipatione,
nu.1.de fide instr. [Ipsi Quoque] etiam
sup.const.clerici. [De Suo Damnum] quod
est diminutio patrimonij.d.l.3.de dam.infec.
[Quodlibet Et Expensas] de quibus inf.
const.diuorum Principum. [Litigantibus
Resarcire] emendate.infra const.mulier,
quæ dotarium. [Cogatur] præcisè.gl.l.mu
tus,§.fin.ff.de procurat.
9 Contra, non est facienda vis vtrum pote-
stas stet, vel sedeat, legat sententiam per se,
vel aliū.Bal.l.certa ratione,post nu.6.quan.
prouoc.non est necess.& etiā quod scriptura
nō interueniat,veritas manet. idē Bal.l.fin.
nu.5.cir.princ.C.si cer pet. etiam quia iure
cōmuni causæ breuiores non requirunt scri-
pturā in sententia.auth.nisi breuiores.d.tit.
de sent.ex breuilo.recit. Nisi diceres, quòd
interuū est magis de solemnitate sedere pro
tribunali. Bal.c.cū in iure,in fi.de off.deleg.
Illud procedit ex cōsuetudine,quæ præualet
iure cōmuni.Bal.d.l.certa ratione.iure isto,
secundum gl.hic requiritur scriptura in om-
nibus.Arno.2.4.differ.n.vtriusq; iuris.Secus
in Principe, qui fert sententiam sine scripti
recitatione.Bal.c.1.post nu.7.de cōst. Vltra
quod causæ breuiores in regno dicuntur si
sunt infra duos augustales, vt inf.const.dila-
tiones, vbi gl.& Arno.sua pract.c.4. in alijs
concordat illa constit.cum iure cōl.& quod
de sententia dicitur idem in emancipatione.
Bal.d.l.emancipatione,nu.2.de fide instr. &
in sententia diffinitiua,secus in interloqu-
toria, Arno.in 90.problem. quæ potest ferri
viua voce,debet tamen postea redigi in scri
ptis. Bal.c.quoniam, post nu.19 de probat.
10 Nota,quod sententia debet ferri in scriptis,
amplia,& limita, vt per Par.de synd.in ver.
sententia,c.1.idem in sententia excōmunica
tionis,vltra superius dicta,Spec.tit.de lega-
to,§.fin.post nu.6.add.ad Bal.l.2.in ver.reci
tatione, de sent.ex breuil.recit. c.1.de sent.
excom.in vj. Item vbi exigitur decretū, ibi
est necessaria scriptura,Bald.l.si procurato-
rē,2.rep.nu.1.ff.de procu.Posset renunciari,
quia est inductū ad rigorem iuris seruandū,
sicut libellus litis contestatio, iuramentum
calumniæ,& similia. Bal.c.de causis,nu.13.
de off.deleg. Verum pro scripturis senten-
tiarū nihil exigitur.in c.reg.item statuimus
11 quod fiunt in Magna Curia, & sententia si est
scripta,& postea recitata,nō potest corrigi.
d.l.3.de sent.ex breui.recit.Iudex autem an
possit sententiam suam scribere, & legere.
Bal.

Bal. l. cũ sententiã, nu. 4. de sent. & interloq.
12 om. iud. Et sic scriptura quandoq; est de sub-
stantia, vt hic, quãdoq; necessaria ad proba-
tionẽ, aliquando vt probatio ipsa magis ha-
bilitet. Bal. auth. sed nouo iure, nu. 11. si cer.
13 pet. Sentẽtia enim requirit mentẽ, & verbã.
idẽ Bal. l. dicere, in princ. ff. de arbitris. Verũ
etiam quod de solemnitate substantiali sit
quod feratur in scriptis, nõ est necesse, quod
illa sit publica, sed sufficit quod manu iudi-
cis sit redacta in scriptis, nec pcedit in cau-
sis matrimonialibus minimis, & inter cleri-
cos. Abb. c. Albericus, nu. 1. de testi. & c. cum
dilectus, post nu. 2. de fide instr. vel vbi non
requiritur libellus, seu de consensu partium.
Spec. d. tit. de sententia, §. 8. nu. 15. licet requi
14 rat sentẽtia de sui substantia scripturã pro-
bari potest per testes, & quomodo; & quid
deponẽt. Abb. c. sicut nobis, de sent. & re iud.
ita & acta, si non sunt redacta in scriptis.
Abb. d. c. Albericus, post nu. 1. licet sentẽtia,
& productio instrumentorũ non dicantur de
actis. Abb. c. quoniã contra, nu. 5. & 8. de pro.
15 Secũdo noto quid sit sententia, quotuplex,
vnde, & quid sit res iudicata. Abb. rub. de
sent. & re iud. An possit ferri pro futuris sub
modo, vel conditione. Bal. l. prolatam, nu. 8.
& 9. & l. seq. num. 2. & 3. de sent. & interloq.
om. iud. c. sicut nobis, nu. 1. de sent. & re iud.
Sententia enim nõ est nisi tenor ipsius. Bal.
l. 3. §. falsus, circa princ. rem rat. hab. Scri-
ptura non dicitur propriè sententia, sed id
quod significatur per scripturam. idem Bal.
l. fin. in fi. ff. de cesta. quæ habet condemnare,
vel absoluere. c. 3. vbi gl. de accus. & per quę
verba, Abb. c. his, de verb. sign. quæ sunt strictè
intelligẽda, in c. dilectus, nu. 2. de off. ord.
16 Illius formas diuersas ponit Spec. d. tit. de
sentẽtia, §. 6. Paulus Apostolus primus in ea
nomẽ Domini inuocauit. Bal. rub. nu. 1. post
princ. de nouo C. fac. Et vt propriè dicatur,
tria requiruntur. Abb. c. cũ dilectus, post nu.
3. de arbitris. Nõ debet esse alternatiua, seu
conditionalis, sed clara, vt non relinquatur
locus disputationi, & ita seruat consuetudo
vbique locorum. Bal. c. cum M. Ferrariensis,
nu. 4. de const. Præsumitur pro ea, etiã quod
sit minimi, maioris, vel maximi iudicis. in c.
cũ ab ecclesiarum, nu. 2. cir. med. de off. ord.
Sine lecta lata nõ probat. Bal. l. fideicõmissa,
§. si de leg. 3. Potestates terrarũ legunt per
alios. Bal. l. cecus, ff. de iudic. sicut Illustres,
& Superillustres. Affl. hic 1. not. nu. 1. circa
med. In dubio præsumitur lata in scriptis.
Bal. l. quęd. 2. rep. nu. 3. ff. fam. ercisc. Si con-
17 stat de sententia, licet non appareant acta,
præsumuntur omnia solemniter acta. Abb.
c. sicut nobis, nu. 7. de sent. & re iud. nam so-
lemnitas præsumitur. Bal. l. pacta conuenta,
ff. quod fere, ff. de pactis. debet tamẽ ita for-
mari vt euitetur omnis perplexitas. Bal. l. si
cum, §. si quis, quod met. cau. In alijs præter
casus notatos in gl. l. 2. de iure emph. nõ re-
18 quiritur scriptura ad esse, sed ad probationẽ
esse. Spec. tit. de donat. post nu. 2. regulariter
19 scriptura non validat actum nullum, nisi in
aliquibus casibus. Abb. c. exteriori, cit. prin.
de conces. preb. alias esset nullius momẽti.
l. si quis donationis, in fi. vbi glo. & Bal. ff. de
20 contrah. empt. Vltimo sententia est finis, &
terminus actorum. Abb. c. quoniam contra,
nu. 7. in fi. de prob. nam per eã extinguuntur
omnia acta litis, contestatio, citatio, libelli
oblatio, & similia. idem Abb. c. ex literis, nu.
13. in princ. de rest. in integ. Eius solemnitas
an probetur per assertionem in sententia. &
21 Quid si dicitur lecta lata. Bal. l. 2. nu. 23. vsq;
ad 28. de fide instr. & nunc hasta ficea. sufficit
in ea partium presentia absque alia citatio-
ne. Abb. c. tenor, nu. 12. de sentent. & re iud.
22 Causa an sit inserẽda, Gra. hic. Bal. d. c. sicut
nobis, habet substantialia, & quędã solemnia.
Bal. ad Spec. d. tit. de sent. col. 1. in fi. causa in
ea semper præsumit finalis. Bal. l. Senatorẽ,
de Senat. qui eam tulit, vel eius successor, an
possit interpretari, & si semel, an possit ite-
rũ. Bal. l. 2. nu. 6. 7. & 8. de sent. ex breui. reci.
23 Laudum verò largo modo dicitur sententia,
propriè non. Abb. c. 1. nu. 1. de arbitris.

De summaria cognitione contra gabellotos.

SVMMARIVM.

1 *Cognoscere intelligitur & finire.*
2 *Causæ pro, & contra gabellotos, quomodo incipiunt, & terminantur.*

ONTINVATVR vt p Affl. vel in constit. praeced. dictũ fuit quod sentẽtia requirit scripturã, sicut in causis breuioribus, vt hic nunc dicit, quæ sunt istæ causæ breuiores, & sic. [De SVMMARIA COGNITIONE] quæ fit per dilationum, & probationum abbreuiationem. Bal. l. 1. §. stipulationũ, post med. de præto. stipul.
1 Cognoscitur enim, & finitur quandoq; causa committitur Baiulis, & sic ordinarijs. Paul. de Cast. l. qui procuratorem, nu. 3. ff. de proc.
2 [CONTRA GABELLOTOS] qui pro libello offerunt, capturam, carcerem, & rerum retentionẽ, nam si oporteret in omni re offerre libellum, non inuenirentur conductores vecti-

vectigalium, & quod iudex mandat, non est propriè sententia, sed quoddam mandatum, in quo potest incipi ab executione. Bal. cons. 238. 1. vol. & videbimus latè cum textu.

S V M M A R I V M.

1. *Subditi sumus potestatibus, nec quia sumus Christiani, non soluimus gabellas.*
2. *Auxilium impartitur contra exigentes id quod non debetur.*
3. *Offensus ab officiali, releuatur à superiore.*
4. *Etiam, abundat, & implicat terminos appositos.*
5. *Summariè, quomodo intelligitur.*
6. *Vectigalia si sunt superfluè exacta, quid, & qua actione restituitur.*
7. *Cōsuetudo attēditur in vectigalibus.*
8. *Exercere, denotat frequentiam, & intelligitur per se, vel alium.*
9. *Officio iudicis coercetur exigens plus debito à passagerijs.*
10. *Tertius comparens an declinet forum, vel audiatur in terminis in quibus reperitur.*
11. *Officium attenuat delictum, & inducit præsumptione bonæ fidei.*
12. *Dolus vulpi non imputatur ad vitium, quia eius est natura.*
13. *Conductor vectigalium publicanus dicitur, & vnde publicanus.*
14. *Exactio illicita prætextu officij fieri non debet.*
15. *Pedagium quid, & quid vectigal, & pro eis quid, & quantum debetur.*
16. *Vectigal à quibus, & in quo loco non soluitur.*
17. *Tolonium exigitur vbi est solitum, & præscribitur animo.*
18. *Statutum quod transiens per portu[m] soluat, ita si solet alibi colligi.*
19. *Gabella exigitur in mari sicut in terra.*
20. *Repertus per transitum an incidat in commissum.*
21. *Gabellas fraudare an sit licitum.*
22. *Bellum indicitur, si transitus denegatur.*

A[VCTORITATEM] inanes honores non declarāt habere inane nomen. Bal. c. quoniā Abbas, nu. 2. cir. fin. de off. deleg. Nomē debet officijs deseruire: in eius significatione veritas est sequēda, & in eo fit vis propter significatum, non propter vocem. in rub. post nu. 2.
1 extra de procu. Ideo omnibus potestatibus, quæ dantur hominibus ad regendū pro nostro vinculo subditi sumus. D. Aug. lib. de vera relig. col. pen. post princ. Nec putet Christianus, quia Christianus est, non esse sibi vectigal reddendum, aut tributum, vel nō esse exhibendum honorem debitum eis, qui hæc curant potestatibus, nam in magno errore versatur, sed tenet obedire. D. Th. 2. 2. q. 104. art. 6. & modus est seruādus quem dominus ipse præscripsit, Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo. Matth. 22. c. pen. de cler. coniug. D. Aug. in lib. expositionis quarundā propositionum, ex epist. ad Rom. col.
2 24. cir. med. Verùm à ciuilibus potestatibus legum auxilium datur aduersus eos, qui exigunt quod illi noluissent. idem D. Aug. epist. 50. col. 10. cir. med. puta si prætextu officij, vel potentiæ quis exigit indebitum, plus punitur, & cuilibet secum tenetur restituere. Abb. c. quã plerique, post nu. 6. de immu. eccl. & exactor tributorum si plus exigit, quàm debetur, tenetur crimine falsi. Bald. l. 2. in fi.
3 de exact. trib. adeo quod offensus ab officiali, releuat à superiore. Paris de synd. in ver. iudices, c. 19. Superior astat inferiorem ad corrigendum excessus. Bald. c. irrefragabili, nu. 2. cir. princ. de off. ord. qui virtute huius const. tribuit auctoritatē Baiulis procedendi summariè cōtra huiusmodi exactores, vt in tex. qui sum. vt per Affl. & dicit [AVCTORITATEM] futuris casibus occurrendo, c. 2. 21. dist. [ETIAM] vltra casus antepositos. Iser. §. scriba, col. 1. cir. fi. de prohib. feu. alie.
4 per Fred. nam ista dictio abundat, & implicat terminos appositos. Bal. l. fin. §. præterea, nu. 2. cir. fin. & 3. C. de iu. dot. [BAIVLIS] vel Balliuis, quod est vulgare prouincialium. clem. 1. in ver. Balliuus, de pœnis. [IMPARTIMVR] adeo quod sumunt vigorē ab auctoritate nostra. c. 1. gl. fin. de transact. [VT AD QVERELAS] quæstiones. gl. l. cum filiusfamilias, in ver. neuter, de verb. oblig. [NOSTRORVM FIDELIVM] qui nobis tributa soluunt. Bart. l. omnes, de ann. & trib. [SVMMARIE]
5 sine magna, sed semiplena probatione. Spec.
6 tit. de off. omn. iud. §. fin. nu. 12. & 13. vel quo ad substātialia iudicij probationes, dilationes, & ferias. Bal. in rub. ibi doris, col. 3. cir. med. sol. mat. Inde summarium est omne in

quo

quo sufficit iudicis motus cum aliquali pro-
batione. in rub. extra de indicijs, 1. rep. post
nu. 9. [Cognitione Praemissa] nam sine
causa neminem Praetor audit. l. cū ij, §. vult,
ff. de transact. [Super Exactiones] passa-
gia, seu gabellas, quas exigunt à transeunti-
bus. Ang. l. vn. nu. 23. & 24. de mul. & in quo
loco, de facto. Bald. l. si pupilli, §. item ait, in
princ. ff. de neg. gest. votabit & quod extortū
est. [Restitui Faciant] iubeant. l. 3. C. no
6 ua vectig. inst. non posse actione in factum,
per quam duplum restituere coguntur infra
annū, post simplum ei à quo ipsi, vel eorum
familia exegerunt. Spec. tit. de censi. §. 2. in
princ. Affl. hic in princ. 3. not. [Et Rapi-
nas] quę sunt de grauioribus. c. vnū, 25. dist.
& sup. const. rapinas. Ideo Imperator ex cer-
ta scientia potest tollere omnia pedagia no
bilibus Lombardiae, quia potest cuilibet con
suetudini derogare, praesertim quia faciunt
extorsiones enormes. Bal. c. fin. nu. 39. in fi. de
consuetud. [Quas Gabellotti, Forestā-
rij, Plataearij, Portionarij, Seu Pas-
sagerij] quae Regalia sunt. Bal. rub. 1. rep.
post nu. 11. extra de mercijs: & in itinere exi
guntur. l. si quis pro vxore, ff. de donat. inter
vir. & vxo. quod ius est reale, & an possit exi
gi à clericis. Ang. vbi sup. de mul. & in quo
loco, & quando connumerātur inter immo-
bilia, & quando non. Bald. l. stipendia, C. de
execut. rei. iud. [Contra Veterem For-
mam] & antiquam cōsuetudinē, vltra quam
vectigal exigi non deberet. d. l. fin. d. tit. noua
vectig. inst. non posse. [Aut Contra Nova
7 Nostrae Curiae Statuta] nam cōsuetu-
do attēditur, nisi Princeps ex causa de nouo
permittat minus exigi. l. 4. §. fin, iuncta glo.
l. locatio, §. earum, & l. vectigalia. de publ. &
vectig. Possessorium autem, possessionis, &
colligēdi pedagia est mixtum, & iuris admi-
nicula desiderat, vnde fundatur in antiquo
iure, vero, vel praesumpto: nec sufficit exerci
tium solū aliquorū actuum. Bal. l. vni. col. 2.
post med. si de monu. poss. fuer. appell. [In]
iuest cōtra. l. 4. in ver. quod; de heret. [Fide-
8 les Nostros Exercent] per se, vel alios.
Bal. in fin. l. 2. de cond. indeb. sępe, & frequē-
ter, impropriè, si semel tantum faciunt. Luc.
l. 1. col. fin. in princ. de cohart. & princ. cor-
nicula. [Super Exactiones] exactiones
vltra modū, nam supra, vltra interpretatur.
idem Luc. rub. & l. vni. in princ. de superexa.
[Et Rapinae] de qua in d. const. rapinas,
eum benignè, & salua cōgrua honestare sint
compellēdi homines ad solutionem fiscaliū.
Bal. l. 1. C. de comm. & merca. [Magistris
Camerariis, Qui Praedictos Offi-
ciales Instituerint Observata] con-
siderata exactorum molestia. D. Aug. epist.
134. col. 2. cir. med. Et sic Magister Camera-
rius debet gabellotos, & passagerios quos
constituit in officio constito de excessu pu-
nire infra annum in quadruplum. Affl. hic
9 3. not. & contra eos, & eorum dominos im-
ploratur officium iudicis. Spec. d. tit. de off.
om. iud. §. 2. nu. 9. cir. med. & qui exigit, & à
quo exigitur, quomodo se defendent. idem
Spec. tit. de cau. poss. & propr. §. 2. nu. 14. cū
add. in ver. lenent, & seq. Posset exactor in iu
dicio nominare auctorem, idē est quod prin
cipalem. Bal. c. cum cōsuetudinis, nu. 3. post
med. de consuetudine. Vel potest nominare
illū cuius nomine tenet. in c. inter quatuor,
post num. 2. & 3. de maior. & obedientia.
Et quando possidet nomine absentis, datur
dilatio ad transferendum iudicium. in c. di-
lectus, nu. 2. de proc. latè in c. quod si super,
vt lite non contest. Vel dominū pro quo exi-
git. Bal. l. 2. nu. 8. C. vbi in rem act. & nomi-
natio ista fit ex pluribus caussis. in l. ciuile
est 1. not. C. de furtis. & tunc tertius compa-
10 rens pro suo interesse quomodo admittatur,
quid potest, an suscipiet in se iudicium, vel
admittatur in terminis in quibus reperitur.
latè idem Bal. auth. nunc si heres, de litigio-
sis. & quomodocunque comparens ante sen-
tentiam opponit declinatoriam fori. Baldus
praed. l. fin. in fi. de excep. & pręscrip. Ita pro-
curator, colonus, & inquilinus. in c. quoniam
frequenter, num. 2. in fi. vt lite non contest.
c. quod si super, nu. 8. in fi. eod. tit.
11 Contra, publicū officium bonae fidei pręs-
sumptionem inducit. Bal. l. errore, nu. 2. cir.
med. C. de testa. adeo quod captus per iudi-
cē sine ordine, si soluit, nō repetit. Bal. c. tuę
fraternitatis, in fi. vt lite non contest. Valet
delictum aliqualiter. idem Bal. l. pen. num. 3.
cir. med. de exact. trib. Vltra quod praeposte-
rum est aliū prius cogere, quàm condēnare.
Bal. l. 2. num. 6. de execut. rei iud. Nec potest
cognoscere Baiulus, quia qui illicitè extor-
sit, punit ciuiliter, & criminaliter. l. locatio,
§. quod illicitè, de publ. & vectig. criminali-
ter poena furti. l. etiam, vbi Bal. C. de furtis.
ciuiliter in duplum. Bal. l. 2. C. ex quib. cau.
infa. irrog. Baiulus non cognoscit nisi de ci-
uilibus, de quibus sup. const. cōstitutionum,
3. not. de trig. & sal. off. & successiuè non po
terit cognoscere de istis. Rursus, si exacto-
res isti sunt mali, non debet hoc imputari,
12 sicut dolus vulpi non imputatur ad vitium,
quia eius natura talis est. Bald. l. ea quae for-
tuitis, cir. fin. post nu. 26. C. de pign. act. l. 1.
nu. 15. cir. fin. de aedil. act. Et per culpam ser-
uatoris, non probatur culpa promissoris, &
emphyteota non tenetur de culpa suorum
rusticorū. Bal. rub. extra de pactis, nu. 8. in fi.
Nisi diceres, quod officium delet maleficium
& mi-

& minuit pœnam in maleficio præsumpto,
non liquido.Bal.d.l.etiã,in fi.Et publicanus
exigens plus debito, nõ tenetur pœna furti,
d.l.2.in gl.fin.ex quib.cau.infa.irrog. sed ci-
uiliter ad duplum, si exigitur statim delictũ
mitigatur, quia velamine officij, & iustitiæ
exigit.Bal.l.vn.de superexact. Et sic qui co-
gnoscit extortum,restitui iubet. l.3.d.tit.no
ua vectig.inst.non posse.Et ratione officij fit
cõmutatio pœnæ personalis in pecuniariã.
Bal. l.quinque summates, 2.not.de decurio.
Vltra quod si mercatores grauantur passa-
gijs, habent immediatum recursum ad Ec-
clesiam. Bal.c.significantibus, post nu.5. de
off deleg.

Nota,quòd cõductor vectigalium dicitur
emptor, quandoque conductor respectiuè,
13 dixi sup.const.officiorum.Et iste emptor di-
citur publicanus. Bald.l.si quis ab alio,§.1.
ff.de calum.& publicanus quasi publicè pec
caus.Abb.c.nouit,nu.13.post med.de iudic.
vel à publico cõductore,siue publico Rege,
qui primo eos instituit. Archid.c.non satis,
14 col.1.cir.fin.86.dist. Iste prætextu officij nõ
debet illicitas exactiones præsumere. not.
c.ea quæ, de censi. Nec molestus debet esse
exactor, quando ad reddendum deuotus est
debitor. D.Aug.in lib.de quinque hæresi. in
princ.alias si collector excedit,officio priua
tur. d.c.ea quæ,vbi Abb.& c.innouamus,de
censi.& tenetur in duplũ eorum,quæ illicitè
extorsit. Bal.l.conuenticulas,nu.6.cir.med.
de pace iur.firm. Custodes autem passuum,
& grassiæ an possint capere homines,& ani
malia,& si indebitè,quomodo puniuntur,est
c.reg.74.de cust.pass. & grassiæ, cũ duobus
15 seq. Quid autẽ sit pedagiũ,& quid vectigal,
Abb.d.c.innouamus. Exigitur tamẽ pro his
quæ vehuntur octaua pars, nisi aliud sit de
consuetudine.Bal.l.3.nu.3.de priuil.fisci. Et
didogma capitum,vel tributorũ,exactio di-
citur,non prædiorum, quod nunc pannosum
aurum appellatur. D.Aug.lib.quæstionũ ex
nouo testam.col.22.Siracusis Dionysio cam
ciuitatẽ tenente,factũ est Siracusanos quin-
que annorũ tempore cũctas facultates suas
in soluendis tributis consumpsisse. Arist. 5.
Polit.11. Statur iuramento nõ soluentis ve-
ctigal, si dicat ignorasse ibi solui. Arno.56.
16 dialogo. Non soluunt clerici pro patrimo-
nialibus. Abbas c.1.in fi.& d.c.innouamus,
nu.4.& 5.de censi. nec tenentur ad gabellas,
quę hodie imponunt vino,oleo,& similibus.
Abb.c.nõ minus,nu.21.de immun.eccl.Non
soluunt gabellas pro mercibus.Bal.l.2.§.cũ
in eadẽ,ad leg.Rhod.de iactu.& pro ijs,quæ
sunt ad vsum propriũ etiam laici non tenen
tur.gl.clem.fin.in ver.proprijs,d.tit.de cẽsi.
sui,vel suę familię victus causa,de quo statur
iuramẽto si est verisimile,vel non.Bal.l.cum
proponas,post num.10.de naut.fœno. Ita &
scholares,auth.habita,in ver.speciali,ne fil.
pro patre. Non soluitur etiã pro instrumen-
tis ruralibus. l.vniuersi, d.tit.de vectigal. &
com. & in alijs casibus,vt l.4.in ver.munifi-
cum, & l.fin.§.quoties, in ver.vsualia, d.tit.
de publ.& vectig.Quando possit contra pri
uilegium propria auctoritate denegare.c.sa,
ne,vbi Abb.in princ.& cir.fi.de excess.præl.
Non exigitur in cãpo plano vbi nõ est pons.
l.de telonijs, l.vt nulli, & l.considerauimus,
l.vt vbi, l.vt pontes, l.volumus, & seq. de
Episc.& cler.in Longob. Nec cogitur ire ad
pontẽ telonij, quando per alium locum flu-
17 minis transiri potest. Non exigitur nisi vbi
antiquo tempore consuetum fuit exigi, vt d.
iuribus.Ius enim colligendi pedagium præ-
scribitur, licèt non vtamur omni tempore,
ita iurisdictio,& exactio gabellæ,quia habet
in animo,respectu cuius semper cõtinuatur.
Bal.l.fin.post nu.8.de præscript.longi temp.
Vel non præscribitur,sed acquiritur consue
tudine.in c.fin.nu.38.& 39.de consuetudine,
quæ præscribitur cum scientia illius qui ha-
bet ex priuilegio,si nullus habet, cũ scientia
Principis: quid si eius Locũtenentis.in c.cõ-
queritur, nu.2.in fi.de off.ord. Ita statutum
18 sicut potest facere quod omnes ingrediẽtes
portam soluant, ita qui colunt, vel coli fa-
ciunt,in districtu soluant. Bal.l.vn.num.33.
post med. de sentent. pro eo quod interest.
Vltimo non exigitur à veniẽtibus ad molen
dinum propter famem.Arno.138.ecnim. Et
sicut exigitur in terra,ita & in mari. Bald.
19 rub. nu.2.in fi.de rer.diuis. Et sicut punitur
officialis si plus exigit,ita si permittit aspor
tari rem contra deuetitũ.Bal.l.fin.in fi.C.de
20 comm.& merca. Quid si reperitur per trau-
situm, an censeatur commisisse delictum, &
si confiscatur res, an censeatur confiscatum
animal,nauis,vel vehiculũ, pecunia,& alia,
quæ cum eis sunt, & si fuit defectu vectura-
lium, an ipsi teneãtur. Bal.d.l.cũ proponas,
de nauti.fœno.Quid si mutatus est pons,vel
vt fraudet,vadit per vadum,attenditur con-
suetudo. idem Bal.l.3.cir.fin. de priuil.fisci.
Vel totius territorij vna est qualitas, vnde
nõ consideratur ædificium, sed territorium,
& contra denegantes datur conditio ex mo-
ribus.in c.querelam, nu.28.de elect. Proce-
ditur autem in istis causis contra debitores
executiuè, & de facto. Bald.l.fideiussores, la
vltima,circa med.ff.de fideiusso. summariè,
sicut in nonnullis casibus.l.3.vbi glo.in ver.
summatim, ff.de interrog.act. l.at si quis, in
gl.1.de relig.& sum.fun. l.pen.de naufr.not.
Affl.hic 1.not. & cogit summariè pro istis,
pro alijs non. Lucas l.vn.col.2. cir.med. de
condu.

condu. & proc. cõdemnatur diffinitiuè, lite nõ contestata. Bal.l.2.nu.3.C.vbi quis decur.vel cohart. quãdo exactio quę debet fisco, petatur per modũ ordinariæ petitionis, vel per modũ mixtæ executionis, vt in exactione tributorũ, & aliorũ. Bal.l.facultas, 1.not.& n.9. vbi Ang. post nu.4.de iu.fis.& licèt delictũ pręcextu officij alleuiet, Abb.c.2.1.not.de sent.excom.nõ potest cõuentus ꝑ cõcussionibus, vel exactionibus, fori præscriptioné opponere. d.l.2. vbi

31 Bal. vbi quis decur.vel cohar. An aũt sit licitũ fraudare gabellas, Bal.l.2.de iust.& iure, & d.rub.post nu.3.de rer.diu.l.vn.in prin.post nu.4.de cad.toll. & fraudãs teneatur in foro conscientię. Affl.c.2.nu.3.cir.fi.de feu.cog. Dic, ꝙ si Rex imposuit vnũ grossũ pro salma, & passagerij de facto exigũt duos, licitũ est quocũq; ingenio fugere manus eorum, quia prædones sunt, & oẽ damnũ quod Regi contingit, debet refici per passagerios. Bal.d.l.cũ proponas, in fi.de naut.fœno. & l.2.nu.3.de iure aur.anul. sicut eorũ mora nocet fisco, si eis offertur solutio, & noluerunt recipere. idẽ Bal.l.pactũ curatoris, cir.prin.C.de pact.& apocha facta ꝑ maiorẽ officialẽ minori, ꝓbat solutionẽ. Bal.l.semel, de apo.pub.& indebitè exigẽdo fit in-

32 iuria.gl.2.l.2.de Epi.& cler. Adeo quod iustũ bellũ gerit, si innoxius trãsitus negat, qui iure humanæ societatis æquissimo petere debet. D.Aug.4.qst.sup Num.col.28.post prin. Vltimo in fi.rm affict' gabellarũ ponit Spec.tit.de loca.§.1.cętera, Deo duce, dicã cũ rit.R.Cam.

De Iudicibus, & Notarijs, & eorum numero.

SVMMARIVM.

1 *Iudices chartularij habent iurisdictionem in uolentes.*

2 *Notarij à notis dicuntur.*

CONTINVATIO Affl. est satis à remotis: tu dic, ꝙ dictũ fuit sup. de excessibus passagiorũ, & qualiter puniũtur per Baiulos, eũ quibus iudices, & notarij per singulas vrbes iustitiã faciũt. sup. const. eum circa. Ideo nunc dicit [DE IV-

1 DICIBVS] chartularijs, qui habẽt iurisdictionem in uoleutes tantum. add. ad Spec. tit. de instr. edit. §.9. in ver. ibidẽ, cir. med. [ET NO-

2 TARIIS] qui à notis dicunt. Spec. vbi sup. §.9. post n.26. [ET EORVM NVMERO] quorũ cert' statuit numerus, vt in Baiulis. Gra. inf. in tex.

SVMMARIVM.

1 *Tabelliones olim non erant, vel pauci, & scripturas conficiebant argentarij.*

2 *Notarij, & argentarij differunt.*

3 *Notarij officium non minus utile, quàm procuratoris.*

4 *In, significat dominium, quandoque possessionem.*

5 *Volumus, liberam voluntatem, non arbitrium boni viri significat.*

6 *Ciuitas, castra, oppida, & villæ quid.*

7 *Ciuitates maximæ, magnæ, & paruæ antequam essent Episcopi.*

8 *Forus causarum plenus, vel non, secundum magnitudinem ciuitatum.*

9 *Superior quod taxat inferior, nõ irritat.*

10 *Contractus, pacta, & conuentiones inter se differunt.*

11 *Notarij, et tabelliones quare sic dicãtur*

12 *Celebrare, est dignum cœlo facere.*

13 *Notarius non nascitur, sed creatur, & quis eum creat.*

14 *Actorum notarius acta conficit de gestis coram iudice.*

15 *Cautela propriè est futurorum.*

16 *Notarius d' publicus, nõ quia seru', sed quia est publica auctoritate cõstitutus*

17 *Notarius quis creari non possit. nu.29.*

18 *Teneri propriè intelligitur actione reali, vel personali obligatus.*

19 *Testimonium triplex, naturæ, legis, & hominis.*

20 *Vsuræ debentur prout frequentantur in regione.*

21 *Notarij non debent esse Doctores, sed bene scire officium.*

22 *Tabellionum vsus non erat ratus, præferuntur tamen quibuscunque.*

23 *Notarius qd iurat, et cuius ꝑsonã gerat.*

24 *Notarius certi loci nõ põt ubique, sed inter homines illius loci cõtrahere, n.28.*

25 *Contractus naturalia, substantialia, & accidentalia, & quæ suppleri possunt.*

26 *Consiliũ sapientis quæ addi possunt.*

27 *Notarius creatus à non habente potestatem, est nullus, & instrumenta nulla.*

30 *Notarius perpetuò depositus, & cum infamia, non potest iterum creari.*

31 *Vicem gerens habet potestatem ab eo qui commisit.*

32 *Committens, explicat per alium tanquam per organum.*

33 *Papa si committit Archiepiscopo vices suas in tali prouincia, videtur con-*

eſſiſſe perſona, & non dignitati.
34 *Filios, vel nepotes deſcendentes ex corpore, poteſt quis ſubrogare.*
35 *Vaſſallus Baronis non poteſt eſſe notarius, niſi de ſpeciali licentia Regis.*

IN LOCIS DEMANII] olim nõ erãt tabelliones, vel pauci, & ſcripturæ conficiebant per nummularios, vel argẽtarios. Bal. l. prætor, 1. rep. in prin. ff. de edẽdo. nũc vbi nõ eſt vſus tabellionũ, in extraiudicialibus requirit ſubſcriptio teſtiũ, ſecus in iudicijs, nã credit actuario. in c. poſt ceſſionẽ, nu. 2. cir. med. de prob.
2 Et inter ſe differũt, nã officium notarij eſt publicũ auctoritate, & vtilitate: officiũ argẽtarij eſt publicum. i. cõe vtilitate, nõ auctoritate. Bal. l. inſtrumẽta, nu. 2. de fideic. Tabellionatus non cadit in ſeruũ, ſecus in officio argentariæ. Bal. d. l. ptor, §. ſed & ſi, nu. 1. & licẽt dicat ſeruus publicus, Bal. l. Caius, in prin. ff. de vſur. dr ſeruus cõditionalis à ſeruiẽdo. Bal. l. facultas, nu. 19. & 22. in fi. de i. 1. fiſ. quia requiſitus tenetur cõficere inſtumẽtũ. Bal. l. 2. §. ſi plura, quemad. teſt. aper. & tenere ſecretũ, qñ iniungitur ſilentiũ, alias non.
3 Eius officium non eſt minus vtile, quã procuratoris, quia ille poteſt eſſe infamis, iſte non. Abb. c. ſicut te, nu. 4. 5. & 19. ne cler. vel mon. Debet notarius eſſe legibus eruditus, bonę opinionis, & præſtare iuramẽtũ quod nullatenus falſificatẽ, vel collũdiũ ſcribet. l. fin. in fi. de off. iud. in Longob. Verũ ſicut Nũmularij olim, & Medici eligebãtur vſq; ad certũ numerum, & hodie quilibet prout vult. gl. l. quædã, §. fi. d. tit. de edẽdo. fuit reſtrictus numerus aduocatorũ. l. 1. & l. petitiones C. de aduo. diuer. iud. ita hic taxatur numerus notariorũ, & iudicũ pro contractibus faciendis cũ qualitatibus de quibus in tex. qui diuidit, & ſum. vt per Affl. & dicit
4 [IN] quæ dictio ſignificat dominiũ, quandoq; poſſeſſionẽ. Bal. l. 1. 2. rep. §. item Pomponius, nau. caup. ſtab. [LOCIS DEMANII] ſeu dominij, inſ. cõſt. dignum. [NOSTRI] nobis debiti. inſ. cõſt. ad ſubiectorũ. [VBIQVE] in quocunq; loco. Io. And. c. vbicũque, in prin. de pęn. in vj. [PER REGNVM] nõ generaliter, ſicut in l. 2. de ſum. Trin. [IVDICES] chartularios, qui habẽt iuriſdictionẽ inter conſentientes habitu, non actu. Bal. l. 1. in 1. rep. col. 2. poſt prin. & 2. rep. col. 3. cir. fi. de iud. ff. [NON PLVRES TRIBVS, ET NOTARIOS SEX] apud quos pſcribi oportet priuatos cõtractus, ſentẽtias iudicũ, poſtulationes, vocationeſq; in ius, qui diuidũtur in plures, & præfecti tũ memoriales, vel ſimilibus nuncupantur nominibus. Ariſt. 6. Pol. 8. cũ eorũ copia non ſit in omnibus locis. l. hac conſultiſsima, cir. fin. C. qui teſt. fac. poſs. [VOLVMVS] quod non arbitriũ boni viri, ſed liberam facultatẽ ſignificat. Abb. c. Abbate, nu. 15. de verb. ſig. [ORDINARI] inſtitui. inde ordinatio i. inſtitutio. Io. And. c. eũ in illis, poſt nu. 2. de præb. in vj.
5
6 [CIVITATIBVS] quæ ſint ciuitates, caſtra, oppida, & villæ. Bal. l. ex hoc iure, in princ. & nu. 12. de iuſt. & iure. ciuitas nõ eſt niſi multitudo ciuium in quodã vinculũ concordiæ reducta. D. Aug. 5. ep. col. 6. poſt princ. vel concors hominũ multitudo. idẽ epiſt. 52. col. 5 poſt med. & 1. de ciu. Dei c. 15. [NEAPO-
7 LIS, SALERNI, ET CAPVAE] nã antequã eſſent Archiepiſcopi ciuitates quædã erãt maximæ, quædã magnæ, & quædã paruę: hodie quę ſint, & quomodo cõſtituant. Ang. l. vn. in prin. vſq; ad nu. 3. de metrop. Beri. [TANTVM] dũtaxat, & eius natura eſt alia excludere. Alex. conſ. 3. poſt nu. 4. 6. & 9. 7. vol. & 130. poſt nu. 6. 4. vol. [EXCEPTIS] ex hoc infert, q̃ ciuitas Salerni erat demanialis, & præfert Capuæ ex ordine ſcripturæ. Affl. hic 1. not. ſicut ordo nominationis attẽditur, cui primo, vel ſecũdo ſoluat. l. ſi quis hæres, ff. de hæred. inſt. & quem primo nominauit, maiorẽ in eo affectionẽ habere videt l. qui ſoluẽdo, vbi gl. 2. eo. tit. de hęre. inſt.
8 [IN QVIBVS] quãto ſunt maiores, tanto ſorus earũ litibus ciuilibus, & criminalibus plenus eſt. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 5. in fi. [QVINQVE IVDICES, ET OCTO NOTARIOS] qui ſic cõi nomine appellantur. Inn. c. cũ à nobis, cir. fin. de teſt. [ESSE VOLVMVS] quod merã volũtatem ſignificat. Bal. l. fideicommiſſa, §. quãquam, de leg. 3. [STATVENDOS] nam in paruis ciuitatibus pauciores, in magnis plures magiſtratus
9 eſſe oportet, Ariſt. 6. Pol. 8. vnde quod ſuperior taxat, inferior nõ irritat. Bal. l. ſi duas cir. fi. de excuſ. tut. [IN QVIBVS] ciuitatibus. [FERE] Idẽ ſi vnus, §. fin. ff. de arb. gl. fin. l. furti, de his qui not. infa. c. pen. de cler. egrot. & exponitur pœnæ. c. extirpandæ, de præb. l. 4. de ter. diu. &
10 & l. vn. de off. quæſt. [CONTRACTVS] pacta, & conuentiones, quæ inter ſe differunt. addit. ad Spec. tit. de ſententia, §. 8. in ver. eſt ex, poſt med. [OMNES CORAM] præſentibus, & intelligentibus. l. corã, de verb. ſig. [IVDICIBVS, ET
11 NOTARIIS] qui ſic dicunt, quia in notas redigunt acta coram eis, ſicut tabelliones, quia in tabulis ſcribunt. Spec. tit. de inſtr. editio. §. 8. poſt nu. 22. [CELEBRENTVR] impropriẽ, nam
12 celebrare propriẽ eſt cęlo dignũ facere. Luc. l. vnica, col. 1. cir. fin. de his, qui ſe deferunt. Et ſic in terminis huius conſt. contractus debent celebrari coram iudicibus, & notarijs. [QVOS] iudices, & notarios. [NON VT OLIM] de qua dictione in conſt. ſeq. [A MAGISTRIS IVSTITIARIIS, VEL CAMERARIIS] vt ſupra conſt. Magiſtri Camerarij. [SED A NOBIS TANTVMMODO] quæ eſt excluſiua aliorum à creatione notarij. Affl. hic 4. not.

Quis

Quis possit creare notarios, Bald. c. cum P. tabellio, nu. 8 & post nu. 12. de fide instrum. [ORDINARI SANCIMVS] quod est verbũ Imperatorũ. Iser. c. 1. ante nu. 1. cõst. feud. dom.
13 Loth. Imp. & sic creare notarios spectat ad Papam, Imperatorem, vel Regem, vel ad eũ cui per speciale priuilegium Rex, vel cõsuetudo cõcessit. Iscr. §. scriba, nu. 24. de prohi. feu. alien. per Fed. & quæ sint reg. in ver. potestas creandorũ, nu. 45. Spec. tit. de procur. §. 3. nu. 2. & d. tit. de instr. edit. §. 8. nu. 22. cũ seq. 28. & 38. cum officium tabellionis non possit acquiri per rerum naturam, sed sola auctoritate Principis. Bal. l. 2. post num. 7. de sent. & interloq. omn. iud. Vnde non creditur instrumento alicuius præsidentis etiã quod sit Rex. Abb. c. dilectus, nu. 1. in fi. & c. pen. nu. 7. de fide instr. Quid in ciuitate, an possit creare notarios, Bald. l. nec ei, §. satisdatio, nu. 9. de adopt. & Baronibus in earũ terris. Affl. hic 4. not. nu. 6. [PRAETER] quæ dictio cõmuniter excludit. Io. And. c. 2. post nu. 7. de sent. & re iud. in vj. [IVDICEM, ET ACTO-
14 RVM NOTARIVM] qui acta conficit de gestis coram iudice. gl. 1. l. vn. C. de satisd. [QVOS VT PRAEDICTVM] vel præscriptum [EST] d. const. Magistri Camerarij. Affl. hic nu. 1. in fi. [POTERVNT MAGISTRI CAMERARII ORDINARE] quia ad iudicem spectat sibi eligere notariũ, sicut delegati in causa possunt sibi eligere nuncium. l. 2. in ver. supponere, cũ ibi not. C. de sportulis, Bal. cõs. 137. 3. vol. qui scribendo nullam auctoritatem exercet. Abbas c. quia propter, num. 10. post princ. de elect. [QVOS OMNES ETIAM SVB
15 TALI CAVTELA] qui propriè est futurorũ. Io. And. c. solet, nu. 14. in princ. de pœnit. & remiss. in vj. [DECERNIMVS] quod nouum ius facit. Zab. clem. 2. 3. not. de præb. [PROMOVENDOS] producendos. Niz. in ver. promoueo. [VT NVLLVS IVDEX, VEL NOTA-
16 RIVS PVBLICVS] publica auctoritate cõstitutus, etiam quod vocetur seruus publicus, nam ita appellantur Papa, & officiales. Bal. l. nõ vim aliter, 1. rep. de adopt. Et quare publica, & honesta persona appelletẽ notarius, Spec. tit. de primo decr. §. fin. nu. 29. [NISI FORTE] c. extirpandæ, §. qui verò, de præb. c. 1. de cler. ægrot. c. si quis, de reb. eccl. non aliem. [SIT DE DEMANIO, ET HOMO DEMA-
17 NIS] nam vassallus Baronis non potest esse notarius, nec iudex ad contractus. Cap. sua inuest. in ver. feudorũ clausulæ, ibi, ac etiam notarios, ver. in regno. Lucas l. si quis, post med. de fabric. nisi de speciali licẽtia Regis. Affl. hic 7. not. nõ vilis conditionis, villanus, vel angarius, filius clerici spurius, vel naturalis. inf. constit. constitutione præsenti. nec clericus, nisi in causis spiritualibus. Abbas d. c. sicut te, ne cler. vel mon. Spec. d. tit. de instr. edit. §. 8. nu. 26. 27. & 29. In regno autẽ quis possit esse notarius. Grami. hic num. 1. & 2. [STATVATVR] decernatur. Niz. in ver. statuo. [ITA QVOD NVLLI SIT SERVITIO, VEL CONDITIONI SVBIECTVS] abscriptitius, vel villanus. in sim. inf. const. abscriptitios, & seq. licẽt officiũ stipulandi, & scribendi iniungat. Bal. l. non aliter, 1. rep. de adopt. [NEC ALICVI ALIAE PERSONAE ECCLESIASTICAE] alibi ecclesiarum. c. personas, de testib. c. personas, de appell. [VEL SECVLARI] Baronalis. Affl. hic 7. not. [SED IMMEDIATE] nullo medio. infra const. personas. Quid sit mediate, & quid immediate, Bald. l. in arbitrio, 1. rep. §. fin. cir. fi. de dolo malo.
18 [NOBIS TANTVMMODO TENEATVR] quod indifferenter importat actionem realem, vel personalẽ. Bal. §. fin. col. pen. post princ. inst. de auct. tut. [PRAEDICTI AVTEM TAM IVDICES, QVAM NOTARII] ad hoc vt creari possint, quorum creationis formam ponit Spec. tit. præd. de instr. edit. §. 8. nu. 37. & 38. [CVM LITERIS TESTIMONIALIBVS] sicut in Medicis. infra const. vtilitati speciali, de defens. ciuit. Affl. hic 8. not. nu. 17. circa fin. [HOMINVM LOCI ILLIVS, IN QVO STATVENDI SVNT] vbi scribendi officium habituri sunt. Bal. l. nec ei, §. satisdatio, nu. 8. in fi. de adopt. [AD PRAESENTIAM NOSTRAM, VEL EIVS, QVI VICEM NOSTRAM] gerit, potestatis vicem à nobis habuerunt. Abbas c. pen. nu. 2. cir. med. de statu mon. vel vice. c. ex tenore, de sent. excom. nostra per aliũ. c. cum inter, vbi gl. de sent. & re iud. [IN ABSENTIA NOSTRA IN REGNO] vices gerit. c. cũ pridem, de pact. c. mandata, de præsum. [VNIVERSALITER] generaliter. Niz. in ver. vniuerse. [PROCVRABIT] curabit. Niz. qui supra in ver. procuro consequenter [ACCEDANT] §. his consequenter. hic finitur lex.
19 [QVAE LITERAE TESTIMONIVM] quod est triplex, naturæ, legis, & hominis. Bal. l. filiũ, 1. rep. nu. 10. de his, qui sunt sui, vel alic. iur. [FIDEI] quam per testimonium illorũ percipimus. Bal. l. scire leges, 1. rep. circa princ. ff. de legi. [ET MORVM] & actuum. c. vt clericorũ, de vita, & honest. cler. [IVDICIS, ET NOTARII STATVENDORVM] creandorum. [CONTINERE DEBEBVNT] & sic ponit quid continere debent literæ officialiũ illius loci vnde statuendus iudex, vel notarius. Affl. hic 8. not. Qui etiã iurare debet officium suum fideliter exequi, aliter non creditur suæ scripturæ, præsumitur tamen præstitisse, si reperitur in possessione officij. Baldus c. ad audientiam, post num. 4. de præscriptio. Insuper quod [ET IN IPSIVS LOCI CONSVETVDINIBVS SIT INSTRVCTVS] quia in pro-

20 missionibus veniunt vsuræ minores, quæ in
regionibus cõsueuerunt. gl.l.socium, in ver.
nõ quasi, ff.pro socio. & debentur quæ in re-
gionibus frequentantur. l.idemque, §.1.cir.
fin.ff.mand.l.1.in gl.3.ff.de vsuris, [EXAMI-
NATIONE AVTEM LITERATVRAS] sicut in
aduocatis.inf.cõst.aduocatorũ.[ET ETIAM
IVRIS SCRIPTI] si sciunt, vel ignorant, cum
iura scire teneantur. l.fin.de off.iud.in Lon-
gobar. Lucas l.1.col.2.cir.med.vt nemo ad
suum patr. Abb.c.1.nu.7.de fide instr. Intel-
21 lige non quod sint Doctores, vel Legistæ, sed
quod bene sciant officium notariatus. Bart.
l.generali, nu.11.de tabul.scrib. ne illicitos
celebrent contractus. Affl. hic vltimo not.
[NOSTRAE CVRIAE RESERVAMVS] alibi
nostro iudicio reseruamus. sup.const.si dam-
na clandestina, in fine.
22 Sed contra, vsus tabellionum nõ est ratus,
Bal.l.§.procuratorẽ.in princ.ff.de procurat.
nunc verò vnus quantumcunque idoneus nõ
æquiparatur notario, quia est approbatus, &
gerit officium publicũ. Abb.c.quoniam con
tra, nu.3.post med.de prob. Eorũ numerum
augere est fauorabile, sicut in clericis. Inn.
c.cum secundum, in princ.de præb. ideo ho-
die non sequitur, vt per Affl.hic 5.not. sed
sunt ad libitum, sicut nũmularij, & Medici,
vt supra. non possunt tamen esse serui. Spec.
23 d.tit.de instr.editio.§.8.nu.10. Iurant sex in
principio eorum officij. Abbas d.c.sicut te,
nu.15.& 20.ne cler.vel mon. Et gerit dupli-
cem personam, sicut magistratus. Bald.l.qui
testamento, §.quicunque, in fi. ff.de testam.
Tamen si ex forma statuti in aliquo actu re-
quirũtur duo notarij, vel plures tabelliones,
plus eis creditur, quàm totidem testibus nõ
tabellionibus. Bald.auth. sed cum testator,
nu.16.ad leg.Falcid.tunc sufficit, quòd vnus
scribat, & alter subscribat. Abb d.c.quoniã
contra, nu.32.in fi. Spec.d.tit.de instr.edit.
§.9.nu.16. Constitutus autem pro certo lo-
24 co, non potest contractus vbique conficere,
nisi inter personas illius loci. Spec. eod.tit.
§.8.nu.25.& tunc conficit instrumenta inter
subditos in alieno territorio, an inter perso-
nas ecclesiasticas de consuetudine patriæ.
25 Abb.d.c.sicut te, nu.12.& seq. Substantialia,
naturalia, & accidẽtalia cõtractus, quæ sint,
gl.l.pacta cõuenta, de contrah.emp. An pos-
sint suppleri per notariũ: quid in die, & con-
sule: & an possint refici, ipsis additis, Spec.
d.tit.de instr.edit.§.9.nu.6. cũ add.dixi sup.
26 in const.Baiulos. Quæ autẽ possunt addi ad
consilium sapientis, Bal.l.illa institutio, post
med.de hæred.inst. Et vno de tribus, vel quin
que mortuo, subrogat qui prius in illa terra
officiũ notariatus est adeptus. Luc.l.vnicui-
que, post princ.de prox.sacr.scrin. Quomo-
do autẽ probetur notarius, Spec.vbi sup.de
instr.edit.§.8.num.29.& §.9.num. dixi in
const.Baiulos. Non enim præsumitur, quia
non datur à natura, nec nascitur tabellio, vt
ibi nu.24.& 29.dixi supra post nu.21. Vnde
qui dicit se tabellionẽ ex priuilegio Princi-
pis, non creditur, nisi exhibeatur. Bald.l.vn.
27 cir.med.C.de mand.Princ. Et notarius crea
tus à non habente potestatem, est nullus, &
instrumẽta nulla. idẽ Bal.l.barbarius, 1.rep.
col.6.post princ.de off.præto. Priuatus offi-
cio nõ potest conficere instrumenta. Bal.l.2.
1.rep.post nu.3.ff.de Sena. Immo auferuntur
instrumenta, protocollum, & priuilegium.
Bal.l.prætor, §.is etiam, ff.de edendo. cũ assu
matur probatio ex libro, licèt bastardellus
sit cassatus. Bal.l.fin.de his, quę in test.delen.
An autem possit per alium ordinare, & ipse
postea in formã redigere, Abb.c.pen.nu.10.
de fide instr.§.1.auth.de tabell. Verùm con-
dẽnatus in secreto, valent instrumenta. Bal.
c.exceptionem, post nu.2.de excep. Et si ha-
28 bet officiũ notariatus in certo loco, non pò-
test alibi exercere etiam de voluntate par-
tium. Bal.l.repetita, de Episc.& cler. Affl.hic
nu.9. In dubio potius præsumitur error, quã
dolus in tabellione. addit.vlt.circa med.ad
Spec.d.tit.de instr.edit.§.9.
29 Nota, quòd notarius non potest creari, nisi sit
demanialis, alias conficiens instrumentum
quod respicit eius dominũ, non facit fidem.
Gram.hic, nam nõ potest fieri per notarium
vassallum, & factũ non tenet, & tunc an con-
tractus teneat, licèt instrumentum non va-
leat, Gram.in c.reg.non sine præsidentis, per
quod confirmatur ista constit.& Afflict.hic.
30 Perpetuò autem, & cum infamia depositus
ab officio, iterum nõ redit, nec potest de no-
uo creari, si commisit falsum in officio, secus
si fuit remotus, quia percussit aliquem.
Arno.46.commen.
31 Secundo noto, quòd vicem gerens habet
potestatem ab eo, qui cõmisit.d.c.pen.& fin.
de sta.mon.ita qui defendit substinet vicem
rei.l.minor, §.quoniam, ff.de procur. Vsuræ
vicem fructuũ obtinent.l.vsuræ, ff.de vsuris.
Is cui mandatur iurisdictio, fungitur vicẽ
mandantis, & non sua.l.solet, de iurisd.omn.
32 iud, & tunc dicitur explicari per alium tan-
quam per organum. l.diem, vbi Bald.1.rep.
cir.fin.princ.ff.de arbit. licèt nemo cogatur
alteri vices suas committere. Bal.l.1.2.rep.
§.vsus, cit.med.ff.de procurat. aliter vices,
in c.sicut, de sent.& re iudic.c.3.de sortileg.
33 Vnde si Papa cõmittit Archiepiscopo vices
suas in tali prouincia, videtur cõcedere per-
sonæ, & non dignitati. Specul.d.tit.de instr.
editio. §.11.nu.7.de vicario, & eius iurisdi-
ctione ordinaria, vel delegata. Ioan.And.in
add.

add. ad Spec. tit. de off. vicarij. & committen do simpliciter vices suas, videtur commisisse in totum. Abb. c. venerabili, num. 11. de off.
34 deleg. Descendẽtes ex corpore filios, vel nepotes potest subrogare. Spec. tit. de feudis, nu. 52. Debetur tamen maior honor Episcopo, quàm eius Vicario. Bald. l. sed & si, §. fin.
35 de in ius voc. Vltimo vasallus Baronis non potest esse notarius, nisi de speciali licentia Regis. Affl. hic 7. not.

De instrumentis conficiendis.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenta quæ sint, vnde dicantur, & quot modis capiantur.*

1 VLTRA Affl. quia dictũ fuit de notarijs, & eorum numero, qualiter, & à quibus constituantur, sequebat videre [DE INSTRVMENTIS] idest chartis, in quibus per eos aliquid in scriptis redigitur. l. notionem, in ver. separare, de verb. sign. & dicuntur ab instruendo, quia repræsentant ea propter quæ scripta sunt. Cassa. tract. de gabellis, ibi hic ponet, num. 34. & tribus modis considerantur. Bal. cons. 154. nu. 4. 5. vol. de istis [CONFICIENDIS] perficiendis, vel complendis. Nizol. in ver. conficio, tractatur infra.

SVMMARIVM.

2 *Scriptura in charta bombacina, vel membrana loquitur, quid iure communi, & isto.*
2 *Cõsuetudo quid, vnde, & lex dicitur.*
3 *Olim, præteritum significat.*
4 *Instrumenta publica, & authentica, quæ sint, & post num. 7.*
5 *Scriptura debet esse legibilis, & non habere characteres illegibiles.*
6 *Notarij qui ignorant bene scribere, non debent admitti, vel suspendi ab officio.*
7 *Omnino, purè, sine omni conditione, & quid importat, num. 13.*
8 *Similitudo quid, & quid si maiores sunt dissonãtiæ, quã similitudines.*
9 *Priuilegium debet scribi in charta pecorina.*
10 *Emphyteuticus contractus requirit scripturam.*
11 *Priuilegia antiqua renouãtur si sint integra, & intelligibilia.*
12 *Apocha quid, & quid antapocha, & quare probant.*
14 *Præterita ex præsentibus metiuntur.*
15 *Scribebatur olim in tabulis ligneis, nunc in carta bombacina, & membranis.*
16 *Instrumentum dicitur quod legi potest, num. 19.*
17 *Chartæ animalis mortui credi sine alijs adminiculis, est contra ius.*
18 *Charta membrana, & pergamenum quid.*
20 *Cautelam sufficientem quis facere cogitur non abundantem.*
21 *Simdta quæ sint, & vnde sumitur similitudo.*
22 *Notarius quomodo probetur, si inde ad centum annos scriptor negetur fuisse notarium.*
23 *Solemniter acta omnia præsumuntur spatio septuaginta annorum.*
24 *Exemplum cũ alijs adminiculis probant in antiquis.*
25 *Fama sola probat vbi ex communiter accidentibus probatio est difficilis.*
26 *Verum talem semper præsumit ex verum.*
27 *Ciuitatis appellatione an veniat suburbia.*

CONSVETVDINEM] ex literis augetur fides veritatis, vnde magis priuilegia requirunt scripturã. Bal. c. constitutus, nu. 19. [illegible] in fide rescripti, quia scriptura nunquã moritur. in c. quoniam contra, post nu. 3. de probat.
2 Scriptura in charta bombacina tenet sicut in membrana, publica est, & ab absentes loquitur: append. [illegible] Th. 3. par. de sacram. q. 9. alias 67. art. 7. valet tamen constitutio Imperatoris, quod scriptura alicuius ponderis scribatur in chartis pecudinis [illegible] natio, nu. 2. in fi. [illegible] instrumentes in papyro conscripta [illegible] c. cũ dilecta, [illegible] de consuetudi[illegible] [illegible]. Et in nonnullis regionibus instrumenta fiũt in chartis bombacinis. Spec. tit. de instr. edit. §. 9. nũc [illegible] Antiquitus in ciuitate Neapolis, Amalfię, & Surrenti conueniebat in modo, forma, & materia scribendi instrumenta. Affl. hic 2. not. quod plura [illegible]

quod non probent, nisi sint scripta in pergameno, exceptis apochis, & antapochis, & quod literæ sint intelligibiles, vt in tex. qui diuidit vt per Affl. & sum. in glo. 1. & incipit
2 [Consuetudinem] communé assuefactionem, seu actuű repetitioné. Abb. c. Ioannes, num. 9. de cler. coniug. & alijs modis, vt per Bal. in rub. extra de consuet. vbi etiã ex quibus inducitur, & eius ætates, & multa quæ inducit actus inducentis consuetudiné sunt facti, tamen ex eis resultat ius quod appellatur consuetudo. in c. cum dilectus, cir. princ. eod. tit. Legis appellatione venit. Abb. c. 1.
3 2. not. de sponsal. [Quam Olim] quæ dictio præteritű significat. gl. & Bal. l. 1. §. 1. de no. oper. nunc. [In Aliquibus Regni Nostri Partibus] inf. const. in aliquibus, & sic non totum regnum cõplectitur. Niz. in ver. pars. [Audivimus] ad audientiã nostram peruenit. c. intantum, & c. ad Apostolicam, de simonia. [Obtinere] retinere. gl. l. clam, in ver. obtinédæ, de acq. poss. videlicet quod instrumenta notis, siue signis inscribantur. Gram. hic in princ. [Dilucida] apertaque. l. fin. C. de legi. [Constitutione Cassantes] præteritam, & annullando futuram. Affl. hic 4. q. [Decernimus] decernendo statuimus. Arch. c. 2. 76. dist. [Instrumenta Publica]
4 publica manu confecta. Bal. c. cum Ioannes, nu. 2. cir. fin. de fide instr. seu authentica, quæ habẽt publicam auctoritaté. Bal. c. 1. nu. 1. de fide instr. & post nu. 2. vel publica, & authentica differunt, & quæ sint. in c. 2. nu. 1. 2. 4. & 8. eod. tit. quorum species plures sunt. Spec. de instr. edit. §. 7. in princ. [Et Quaslibet Cautiones] cautelas. gl. l. si quis inter, in ver. cautio, de excus. tut. alibi intelligitur de cautionibus meris, quando ratio subiectæ materiæ hoc importat. Bald. l. 2. in 2. rep. nu. 4. in fi. ff. de iudicijs. [Per Litteraturam Communem, Et Legibilem]
5 adeo quod non debet habere characteres, vel habere schedæ legibiles. Spec. tit. de pc. §. 3. nu. 1. cir. fin. ita quod legi possit quod dicit. Bal. l. 3. col. 1. cir. med. de his, quæ in test. dele. & vbi legi potest, sed cum difficultate, fit innouatio, secus si non potest legi. Abbas c. cű dilecta, nu. 17. de confirm. vtili, vel inut. Si non potest legi propter vetustatem, non facit probationem. Bald. c. fin. post princ. de auct. & vsu pallij. & quid fiet. in c. fin. num. 1. de fide instr. dicuntur auté characteres signa distinctiua. D. Tho. 3. par. de Sacra. q. 4. alias 63. art. 1. & 61. alias 30. art. 3. [Per Statutos A Nobis Notarios] vt const. præced.
6 [Scribi Debere] vnde notarij, qui nõ sciunt bene scribere nõ debent admitti, & admissi debent suspendi ab officio, quia iudex licet nõ possit cognoscere de priuilegiante, potest iudicare de persona priuilegiata, monendo quod infra certum tempus doceat bene scribere. Affl. const. præced. 10. not. nu. 21. & 22. [Scribendi Modo Quo In Civitate] de qua in const. præced. [Neapolis, Ducatu Amalfiae, Atque Surrenti] & earum pertinentijs. c. cum venerabilis, de except. c. cum ad sedem, de restit. spol. [Hactenus Servabatur] sed quia non est dicenda consuetudo, sed potius corruptela. c. pen. de con
7 secr. eccl. vel alt. [Omnino] purè, sine omni cõditione. Inn. c. ex parte enim, de off. deleg. [Sublato] lacerato. l. ab Anastasio, cir. fin. C. mand. [Volumus Etiam] quæ dictio antepositű includit. Iser. §. scriba, col. 1. cir. fin. de prohib. feu. alien. per Fed. [Ex Sancimus Ut Praedicta Instrumenta Publica] non ad vtilitatem publicam, sed scripta per manum publicã. Bal. l. 2. 3. not. quemad. test. aper. [Et Alias Similes] non idé forma-
8 liter, sed in effectu, non idem per omnia, sed ratione similes. Bal. l. qui liberis, in princ. de vulg. & pup. licèt nõ dicatur similitudo, nisi illa quæ est plena similitudo, at vbi plures inueniuntur differentiæ, quàm consonantiæ, illa non sunt similia. Bal. l. 1. in 1. rep. 2. not. de iure emphy. [Cautiones] instrumenta obligatoria. l. 2. ff. de pactis. inde cautę, idest promissę. Bal. l. mercedé, C. de cond. ob turp. cau. [Nonnisi In Pergamenis] alibi
9 membranulis. l. pen. de leg. 3. sic priuilegium debet scribi non solű in pergameno, sed etiã in papirio, & chartã pecorina. Abb. c. cum dilecta, nu. 9. de confirm. vtili, vel inut. [In Posterum] c. consultationibus, de iurepatr. c. cű propter, eo. tit. de iurepat. [Conscribantur] simul scribãtur cum iudice, vt inf. const. instrumentorum robur, & sic in regno instrumenta publica non in papirio, sed in membrana scribi debẽt, apocha, & antapocha in papirio. Gram. const. seq. in fi. Arno. differentia 25. vtriusque iuris. [Cum Enim] quia. D. Thom. ad Cor. 7. ibi seruus, col. 1. post med. [Eorum Fides] quam vna cű veritate continere debent, plusquàm verbales testificationes. Luc. l. excellẽtia, in fi. de erog. mil. ann. [Multis Futuris Temporibus Duratura] fit publicatio instrumentorum ad æternã rei memoriã. Bal. c. publicato, nu. 1. cir. fin. de elect. quis enim nouit post centum annos vtrum fuerit notarius, nec ne, si tamé reperiuntur in loco solemni bene custodita, quibus ex consuetudine datur fides, vt in archiuio publico, & ecclesiarű codicibus creditur. in c. cum causam, nu. 12. de probat. ne enim personarum casu fides publica pereat rei gestæ, & memoria documentis publicis studiosè redigitur. in c. reg. ne personarum.
10 Hac ratione contractus emphyteuticus requirit

quirit

quirit scripturã, quia ordinatur ad tempus excedens memoriam hominum. Bal.d.l.1.in 1.rep.nu.7.& in 2.nu.5.in fi.de iure emphy. & ad hunc finem vt magis cõseruetur in futurum, mandat hic Imperator instrumenta conscribi in charta pergamena, non in papirio. Affl.hic 3.not.[SPERETVR] cupimus, nã nemo sperat, quod nõ cupit. Io.And.c.1.nu. 8.de elect.in vj.[IVSTVM] quod cũ æquo concurrit. Frec.de subfeu.lib.2. ibi quadragesimo secũdo, nu.7.in fi.[ESSE DECERNIMVS] statuimus, cõstituimus. Nia.in ver.decerno. [EX VETVSTATE FORSITAN DESTRVCTIONIS PERICVLO NON SVCCVMBANT] & sic longitudine temporis pereat memoria contractus. Abb.c.1.post nu.3.& 5.de precariis.
11 Inde priuilegia antiqua renouantur. Angel. l.2.de diuer.præd.vrb.& rust.& si literæ non sunt legibiles, vel instrumentũ non integrũ, non dicitur authenticũ, secus si sigillum sit fractum. Abb.c.inter dilectos, post nu.3.de fide instr.[EX INSTRVMENTIS IN CHARTIS PAPIRII, VEL ALIO MODO] puta in corio arborũ cerasearum, vt audiuisse ab antiquis testatur. Gramm.hic. [QVAM, VT DICTVM EST, SCRIPTIS, NISI SINT APOCHAE, VEL ANTAPOCHAE] apochæ de recepto, antapo-
12 chæ de soluto, apocha fit à creditore debitori, quæ debiti receptionẽ continet, antapocha fit à debitore creditori, & cõtinet pecuniæ solutionem. gl.l.fin.§.Titius, in ver.apochæ, de cond.indeb. Azo in sum.de fide instr. num.22.& seq. Apodixa, vel cedula an fieri debeat pro exactione collectarũ, & pro eis an sit aliquid soluendum. in c.reg.33. quod quaterni. vbi Io.Ant.de Nig.nu.1.5.8.& 10. [IN IVDICIIS, VEL EXTRA IVDICIA NVLLA OMNINO] quæ idem importat, quod ipso iure. Alex.cons.6.post nu.19.3.vol.[PROBA-
13 TIO ASSVMATVR] cũ instrumenta non in papirio, sed in membrana scribi debeant, alias non faciunt fidem, secus in apocha, & antapocha, quæ etiam scribi possunt in papirio. Gram.hic in fi.Luc.l.1.col.3.in princ.de apochis publ. licèt in aliquibus regionibus mẽbranarum vsus habeatur in regno, quælibet scriptura scripta in papirio, exceptis prædictis, nullã obtinet firmitatem. idem Luc.l.3. post princ.de apochis publ.& l.3.post princ. de tabul. scrib. logogra. Vnde instrumento publico creditur sine alio adminiculo. Spec. d.tit.de instr.edit.§.8.nu.1.& 2. Et quæ fiunt à fisco, apochæ, vel antapochæ non debent in dubium reuocari. Bald.l.2.post num.2.de quadr.præscript. [SCRIPTVRIS TANTVMMODO PRAETERITIS IN SVO ROBORE DV-
14 RATVRIS] nam licèt ex præsentibus præterita metiamur, Spec.tit.de emph.nu.38.non tamen extenduntur ad præterita nisi dicat.

c.Imperialem, §.Imperator Lotharius, de prohib.feu.alie.per Fed.nisi esset factũ super nomine hostis Regij, quia tũc renouari mandat.ins.const.priuilegia, de reuo.priuil. Affl. hic nu.18.cir.fin.[QVAS TAMEN] scripturæ publicæ authenticæ, cum aliæ sint priuatæ: & vnde dicantur authenticæ. Abb.c.1.nu.2. d.tit.de fide instr. [IN PRAEDICTIS CHAR-
15 TIS BOMBACINIS SVNT REDACTAE SCRIPTVRAE] nam olim scribebatur in tabulis ligneis. Bal.l.in cõmodato, §.sicut, ff.cõmod. [IN PRAEDICTIS LOCIS NEAPOLIS, AMALFIAE, ET SVRRENTI INFRA BIENNIVM A DIE EDITAE SANCTIONIS ISTIVS AD COMMVNEM LITERAM, ET LEGIBILEM
16 REDIGANTVR] nam illud tantũ dicitur instrumentum, quod legi potest. Bal.l.ad probationem dominij. C.e probat.& si litera est obscura, quãm nullus sanus intellectus concipere potest, nõ probat. idem Bal.l.1.nu.2. in fi.de fide instr.& abbreuiatura si sic reperitur abbreuiata, quod ignoratur quid dicere velit, non potest publicari. Spec.d.tit. de instr.edit.§.4.nu.17. ita & captiosa scriptura in iudicio vim obtinere non debet. idem Spec.eo.tit.de instr.edit.§.8.post nu.2. Error incertæ Grammaticę æquipollet iuri. Bal.c.ad audientiam, nu.8.de rescriptis.
17 Contra, credi chartæ animalis mortui, sine alijs adminiculis, est contra ius. Abbas c.pen.post nu.7.vbi Bald.nu.8.in fi.quod est quodammodo contra ius naturale credere voci mortuæ, in præiudicium tertij. de fide instr. nec refert instrumenta conscribi in papirio, membrana, vel quacunque materia. Bal.l.quoniã, nu.3.per illũ tex.C.de testam. quia virtus instrumẽti non est in papirio, sed in intellectu. Bal.præd.l.si conductionis, C. locati. & satis est si vsitato modo scribatur, nam ratio legis impletur, quæ est vt clarè legi, & intelligi possit, etiam quia consuetudini est standum, aut quod fine. in fi.eod.tit. de testa. latè idem Bald.l.iudices, de sent.& interloq.omn.iud.
Dic, quòd adminicula sunt subscriptio iudicis, notatij, & testium, vt inf.const.instrumentorũ robur. nunc verò scribitur in charta linia, membrana, vel corio animalis. Io. And.ad Spec.tit.de testam.§.3. in ver.secundum tabulas. & charta debet esse rasa æqualiter, secus si partim rasa, & partim nõ. Bal. l.quædam, 2.rep.in fi.ff.de edendo. Quid au-
18 tem sit charta, & quid membrana, l.librorũ appellatione, in princ. vbi gl.de leg.3. & dicitur membrana, quia de membris animaliũ eripitur. l.sacri, vbi gl.de diuer.rescript. pergamenum est de membris animalium excoriatũ. add.ad Spec.d.tit.de lib.cõcep.§.1. Nota, quòd aliquid statuitur propter antiqui-

quitatem, & ei statur in multis. Afflict. in const. constitutionem diuæ memoriæ, 13. not. post
19 nu. 3. si possunt intelligi, alias nõ, nam paria sunt non loqui, & non intelligibiliter loqui. Bal. l. Lucius, §. 1. de leg. 1. Vnde valet testamentum scriptũ per notas, quãdo notæ sunt vsitatæ. idẽ Bal. l. quoties, §. 1. de hæred. inst. Et si in instrumento est aliqua particula non intelligibilis, non vitiantur ea quæ intelligi possunt. Bal. l. in ciuile, in fi. ff. de legi. Immo ex vicinis scripturis aliquid indicatur. gl. in l. fin. de vsufr. ear. rer. Potest insuper tabellio qui scripsit instrumentum ambiguum, illud declarare, dum viuit corrigere non potest, nisi iudicis auctoritate. Bal. c. fin. post nu. 6. de confi. Quid si deleta est inditio, sed apparent anni Domini. Bald. l. vnum ex familia, §. pen. de leg. 2. & l. 1. col. 1. de his, quæ in test. delen. posset peti, quod expleatur coram iudice ordinario, qui attestabitur de tenore scripturæ, citato eo cuius interest, & ista dicuntur exemplaria, quæ quãdo sunt, & quibus præiudicant, Abb. c. 1. & fin. d. tit. de fide instr. & si quid cautelæ deficit, de iure suppletur. Bal. l. Iulianus, §. 1. de verb. oblig. nã cogitur quis ad cautelã sufficientem, non abun-
20 dantem. idem Bald. l. si ita quis, §. si hæres, de leg. 3.

21 Nota secundo, quæ sunt similia, & vnde sumitur similitudo. Bal. add. vlt. ad Specul. tit. de disput. & alleg. aduoc. in princ. Quæ sunt eiusdẽ qualitatis, in casum contra, nu. 1. c. fin. de testi. cog. Inde domestica cautio, vel chirographũ. l. in tacitis, de leg. 1. Scriptura manu presbyteri, vel mercatoris ex necessitate officij factæ, statur cũ iuramento. Bal. l. ad nonẽdi, col. 4. post med. de interrog. alias nõ facit fidem. idẽ Bal. l. 1. in princ. de excus. tut. & tutum. i. satisfactũ. glo. in l. fin. de tutelis. Et si post centũ annos negetur scripto-
22 rẽ fuisse notarium, quomodo probetur. Abb. c. significauit, nu. 7. ante, & post, de testi. & d. c. 1. nu. 3. cir. fin. vbi Bal. post nu. 1. & c. 2. nu. 2. circa fin. & 3. de fide instr. Afflict. hic in not.
23 Et per spatium 70. annorum, & vltra præsumuntur omnia solemniter acta, & debitum modum interuenisse. Dec. consil. 198. col. 2.
24 post nu. 1. Et propter antiquitatem exemplã etiã probaret cum alijs adminiculis, nec de fide priuilegij esset dubitandũ. idẽ Dec. consil. 448. in fin. quomodo, & qualiter exẽplatum, cuius auctoritate, & quibus citatis: Bal. c. fi.
25 de fide instr. Immo sola fama facit pleniã fidẽ vbi à cõmuniter antecessoribus probari non est difficilis. Dec. vbi pred. consil. 295. nu. 2. & 395. nu. 6. & consil. post nu. 1. & c. tale idem vocũ semper præsumitur verum. Bal. l. cũ de indebito, ff. de
26 [illegible]
27 prob. Viciniæ appellatione continetur an vero etiam suburbia, Abb. in c. fin. q. ult. nu. 8. de prob.
sup

De Iudicibus per Imperialem celsitudinem promouendis.

S V M M A R I V M.

1 *Fraus fit de nomine ad nomen, & de persona ad personam.*
2 *Iudices sunt legis exequutores.*

Orrexerat Imperator abusum circa scribendi modũ in ciuitate Neapolis, Amalfiæ, & Surrenti, & quia per ciuitates prædictas in eisdẽ locis creabantur officiales, quos Admezatores dicebant, contra formam constit. cum
1 satis, committendo fraudem de nomine ad nomen, sicut fit quando cõmittitur de persona ad personam. l. non dubium, C. de legi. Afflict. in f. in tex. nu. 3. cir. fin. Ideo illos excusando tractat. [Dudum etiam ivdices] qui cum sint le-
2 gis exequutores, Lud. de Mol. de Hispan. primogen. lib. 1. c. 16. nu. 2. in princ. sunt. [Per Imperialem Celsitudinem] per Imperatorem, qui est in præeminenti culmine constitutus. sup. consti. quanto. [Promouendi] producendi. Nizol. in ver. promouo, & non per ciuitates prædictas, vt in textu.

S V M M A R I V M.

1 *Cassatur quod de iure tenet, & iniuste est factum, & nullum quod de facto processit.*
2 *Iurisdictio fluit, & refluit ad Regem.*
3 *Cum, causatiue, alibi quam ais exponitur.*
4 *Quæstiones pluribus modis capiuntur.*
5 *Ammezatores, disceptatores, vel transactores dicuntur.*
6 *Pertinentia sunt secundum legem, vel consuetudinem.*
7 *Iurisdictio idem quod potestas, & dicitur quasi iuris dicendi potestas.*
8 *Iurisdictionem priuati non dant.*
9 *Examen plenam causæ cognitionem requirit, & in loco consueto.*
10 *Cõpares, collegæ, vel similes dicuntur, & ad ipsos non appellatur, nu. 27.*
11 *Superior possidet inferiorem, non par parem.*
12 *Appellatio desiderat quendam gradum superioritatis.*

13 Appel

13 *Appellatur ad Papam, Regem, & Magnam Curiam, omisso medio.*
14 *Camera idem quod fiscus.*
15 *Arbitri qui, & quomodo differant ab arbitratoribus, arbitria, & iudicia, in quibus concordant.*
16 *Arbitrator vir bonus, & medius, qui facit pacem inter duos.*
17 *Compromitti possunt quedã, & quedam non.*
18 *Cõpromitti potest iure ciui. et comuni.*
19 *Cõpromissum prorogatio iurisdictionis vocatur.*
20 *Transactio partium consensu substantiatur.*
21 *Arbitrator amicabilis compositor dicitur, quid de proxoneta, num. 22.*
23 *Compromissum, & contractus, & in quo equiparatur iudicio.*
24 *Clericus potest esse arbiter, & compellitur ad pronunciandum.*
25 *Arbitri debent sequi ius, sicut & iudices.*
26 *Par si requirit parem, non est propria citatio, & si habet priuilegium, eo remoto, remanet ius commune.*

1 Vm Nova] cassatur non solum, quod de iure tenet, & iniustè est factũ, sed etiam quod est nullum, & de facto processit. Bal. cons. 144. 5. vol. Potestas creandorum officialium est de Regalibus, quæ sint reg. in ver. potestas cõstituen
2 dorũ magistratum, quia iurisdictio procedit à Rege, & successiuè à publico à quo fluit per comissiones, & cõfirmationes, & refluit per appellationes, querelas, nullitates. Affl. hic 2. not. cir. med. In ciuitatibus Neapolis, Amalfiæ, & Surrenti eligebantur Admezatores ad decidendas quæstiones, qui nõ habebant iurisdictionem, nisi quæ ab eligentibus conferebatur, vt per Affl. vbi sup. nam arbitramentum cadit in negocijs, cum sit species transactionis, non autem in iudicijs. Bal. l. 1. C. de discussor. Vnde sententia lata contra formam mandati, non tenet, quid si vltra. in c. causam, nu. 3. de sent. & re iudic. Hic remouentur, & mandat Imperator omnes quæstiones decidi per officiales ab eo statutos, firmis remanentibus arbitris, vt in textu, qui diuiditur, vt per Affl. & sum. vt in
3 gl. 1. & dicit [Cum] causatiuè, alibi exponit quamuis. gl. l. non solum, § quæritur, in ver. cum, ff. de procu. gl. 3. l. ab hostibus, ex quib. cau. maio. [Nova] & successiuè magna maturitate, & euidenti vtilitate. gl. in c. cõmunis, in ver. nonum, 33. dist. vel dicitur noua, quia fuit facta post promulgationẽ istarum constitutionũ. Affl. hic post princ. [Nostri Nominis] à quo vti à statuente assumit vigorem, vt sup. in præludio in ver. Imperator. [Sanctione Statutum Sit] d. const. cum satis. [Vt] idest. Io. And. c. accusatus, in princ. de hæret. in vj. alibi exemplificatiuè ponitur. gl. l. iurisgentium, § quinimmo, ff. de pactis. [Iudices] qui ius dicunt. c. forus, de verb. sign. [De Quæstionibus] criminalibus. Gram. sup. const. omnes Baiuli, vel du-
4 bitabilibus, cum quæstiones explicatur pluribus modis. Affl. hic 1. not. [Cognoscentes] cognitionẽ suscipientes, inquirendo quæ incumbunt. l. ius alimẽtorum, § 1. iuncta gl. in ver. cognitionem, ff. vbi pup. educ. deb. [Per Nostram Celsitudinem] sup. cõst. ea quæ ad speciale decus. [Debeant] necesse habeant. Aluar. c. fin. ante nu. 1. de feu. dato inuicem leg. cõm. [Promoveri] ad iudicandi dignitatẽ. c. fin. in fi. de purg. can. [Iunctos
5 Etiam Aorpeatores] disceptatores. Bal. l. hac edictali, § his illud, nu. 9. in fi. de secun. nup. In medio arbitratores ad componendã pacem. in sim. Magister sent. lib. 3. dist. 19. ibi qui solus. Vel transactores. Baldus l. quod emphasi, § 1. de eo quod certo loco, siue mediatores, quorũ officium est vnire eos quorum sunt mediatores ea quæ vnius sunt, deferendo ad alium, & boni sunt dum reconciliant inimicos, mali autem si separant amicos. D. Tho. 3. par. de Saluatore, q. 26. art. 1. & 2. Itur enim ad iudicem tãquam animatum ius, vnde quidam vocant mediatorem, quasi iustũ assequuturi si medium assequuntur vicissim cum medium iustum sit. Arist. 5. Ethic. 7. vbi secundũ Auerr. dicunt cõmediatorem, assumptus super controuersia iam orta, vocatur transactor, super futuris potest esse iudicium, Bal. c. 3. nu. 6. post med. de off. deleg. Non tamen est satis prudens, qui in se accipit cõpromissum. in c. suspicionis, nu. 6. in fi. eo. tit. de off. deleg. [Qui Per Privatorum Consensus] qui non possunt iurisdictionẽ concedere. d. cõst. ea quæ ad speciale decus. Vltra quod prorogatio non cadit in his, quæ iurisdictionem sapiunt. Bal. l. 1. in 1. rep. in fi. & 2. in princ. ff. de iudic. & l. si qui, nu. 6. de Episc. aud. [Ad Decidendas] sine debito. sup. const. de quæstionibus. [Quæstiones] facti. l. idem erit, de sta. hom. [In Praedictis Locis Neapolis, Amalfiae, Et Surrenti] de vino Surrenti meminit. l. fin. de vino, trit. & oleo leg. [Et

Ci-

6 CIRCVMSTANTIBVS] pertinentijs, quæ sunt
secundum legem, vel consuetudinem. Pau.de
Cast.cons.143.nu.4.1.vol. [ELIGEBANTVR
HVCVSQVE] quæ electio collationē quādam
importat, qua vnus alteri præfertur. D.Th.
2.2.q.43.art.1. Verùm electus nō potest sine
partium consensu alteri cōmittere. Spec.tit.
de iudice deleg.§.sequitur, lo 2, post num.3.
[QVI NVLLAM ALIAM IVRISDICTIONEM]
7 quæ idem est quod potestas, & dicitur quasi
iuris dicendi potestas. Abbas c.quod sedes,
nu.5.post princ.de off.ord. [HABEBANT] no
habebāt. l.quærebatur, post ver. tres, in ver.
compescere, ad leg.Falc. [NISI QVAE A
ELIGENTIBVS CONFERREBATVR EISDEM]
8 sed quia priuatus non confert iurisdictionē,
lite contestata, Bal.l.si conuenerit, 3.rep.de
iurisd.om.iud. [IN POSTERVM] post hanc le-
gē.gl.pen.l.generali, de sacros.eccl. [ELICI
PROHIBEMVS] impedimus, inde prohibitus,
idest impeditus. Bal.l.2.§.si quis iudicio, in
princ.si quis caut. [SED PER IVDICES TAN-
TVM] quæ dictio est restrictiua. Cass.cōsuet.
Burg.rub.7.§.6.ibi, c.est auscauler. [A NO-
BIS STATVTOS] ad quos spectat creare offi-
ciales, vt supra. [CORAM] quæ dictio exigit
præsentiā personalem. Affl.hic 3.not. [BAIV-
LIS CAVSAS] quæ materiæ, & origines sunt
negociorum. c.forus, de verb.sign. [OMNES
9 EXAMINARI] quod plenā causæ cognitionē
exigit, & in loco consueto. gl.fin.in l.voluit,
ff de interrog.act. [VOLVMVS] & mādamus.
inf.const.vt officialibus. [ET PER SENTEN-
TIAM TERMINARI] mediante iustitia, vel
concordia.c.causam quæ, de testi.c.querelā,
de simo. [A QVORVM SENTENTIIS APPEL-
LATIONES] prouocationes. Abb.c.fin.1.not.
de sequest.poss. & fruct. [NON AD COMPA-
10 RES].i.collegas.Bal.l.minor, in 2.1.rep.post
nu.2.ff.de minor.vel similes, inde par.i.simi-
lis.glo.l.si seruum, in ver.par, de verb.oblig.
& paria.in l.Iulius, de cond.& demonst. par
enim imparem non habet imperium.c.inno
tuit, de elect. Et collega nō potest imponere
legem alteri collegæ, quia prohibitio non fit
à pari. Bal.c.fin.nu.15.circa fin.de sent.& re
iud. Duæ iurisdictiones pares vna in alterā,
nihil potest, & dedignatur per comparē que-
ri.gl.& Bal.l.hæres per seruū, de acq.hæred.
nam parium natura est quod vnum in alte-
rum nihil possit, alias neutrum remaneret.
l.generaliter, ff.de fideiuss. & à pari nō cau-
satur impedimentum, quia causa impediens
semper debet esse potentior. Bal.l.cum qui-
dam, §.quod dicitur, circa med.d.tit.de acq.
hæred.nec à pari fit confusio, sed à præpoten
te.l.si reus, vbi Bal.de duob.reis.Simile non
patitur à simili. Arist. 1.de gen.& corrupt.
textu 46.& 48.Nam qui de pari concertant,

non sunt talis conditionis, quod vnus infrin
gat alium. idē Bal.l.2.nu.2.cir.fin. C.de fide
fide instr. Nec par vincit parem.in l.in exer
cēdis, nu.2.cir.fin.eo.tit.de fide instr.sed ha-
bēt se ad modū inuidi, qui de pari dedigna-
tur.Bal.præd.l.2.C.de dolo malo. Et dicitur
par, quod in omnibus est æquale. D.Aug.lib.
octuaginta trium quæst. col.11.cir.fin. alibi
impar. l.sed an, §.1.de neg.gest.l.eandē, §.1.
de duob.reis.& impares.l.paupertas, vbi gl.
11 & Bal.de excus.tut. Et sic superior potest ast
inferiorem, non par parem, nā in pari nulla
est superioritas, & nulla victoria fit à pari.
Bal.l.nō ignorat, col.2.in princ & nu.6.post
med.de his, qui accus.non poss. Ordinarius
ordinario nihil potest mandari. Bald.c.cum
contingat, nu.41.de rescrip. potest delegare
maiori se, vel pari, si volunt acceptare, alias
non coguntur in rub.post nu.2.de off.deleg.
Vel collega intimat, sed lex arctat.in c.cum
causa, in fi.eo.tit. Vnde nō potest quis seip-
sum, superiorē, vel æqualem excōmunicare.
D.Th.3.par.de Sacram.q.53.alias 22.art.4.
Posset tamen collega esse iudex in causa sui
collegæ. Minad.cons.27. nu.8. & successiuè
in causa appellationis cum sint duo iudices
extremi, iudex à quo, & iudex ad quem. Bal.
l.2.nu.2.C.de appell.& appellatio est magis
altæ iurisdictionis, quàm primæ causæ.idem
12 Bald.l.pen.in fi.commi.vel epist. appellatio
enim desiderat quendā gradum superiorita-
tis. Bald.præd.l.1.in fi de peda.iud. in ea ius
superioritatis consistit. in c.venientes, nu.2.
cir.fin.de iureiur.& ad quem appellatur si iu
dices sunt diuersæ iurisdictionis. in rub. ex-
tra de appell.nu.4.Adeo quod iudex propter
exuberantem auctoritatē, quam habet, pro-
cedit in causa appellationis, lite non conte-
stata. Bal.l.fin.§.illud, circa princ.de temp.
appell. ideo nō appellatur ad compares. Et
qui appellat, debet probare iustè appellare.
in c.in præsentia, nu.3.de renunciatione.Sed
si partim iusta, & partim iniusta appellat
simpliciter, iudex tamen distinguit. in c.finē
litibus, cir.princ.de rest.spol. Appellationis
naturā, & quæ nō supplet, in c.fraternitatis,
post nu.7.de testib. [VEL ADIVNCTOS] com
palatios ordinatos à Regia Curia iudicātes
in palatio. Affl.hic cir.princ.nu.5.cir.fin.&
const.constitutionum, 11.not. Inde Palatini
nomen est generale, & interdū assumuntur
pro illis, qui deputantur ad exequēdas cau-
sas fisco delatas. not. Bald.l.2.6.not.de pet.
bon.subla.Regulariter de iure appellatur ad
eum, à quo is qui iudicauit fuit immediatè
deputatus: vnde iudex appellationis non po
test pronunciare in ijs de quibus corā eo agi
non potest, puta de spiritualibus, & econtra
corā ecclesiastico de rebus secularibus, nec
de

de causis occurrentibus in nundinis. Minad.
consf.24. [Vt Dictvm Est] sup.const.sta-
tuimus vt Magnæ Curiæ. [Sed Ad Celsi-
13 tvdinem Nostram]omisso medio, sicut ad
Papam, Affl.hic 4.not.ad quem appellatur,
omnibus postpositis,& omissis.c.si quis pu-
tauerit, 2.q.6.c.si duobus, de appell. & iure
isto ad Regem, & Magnam Curiam. Arno.
36.differentia vtriusq; iuris. Videtur,q̃ non
teneat,nec iurisdictionẽ inferioris suspẽdat.
c.cum te,vbi Bal.de off.deleg. [Vel Offi-
ciales Nostras Cameras]Secretum vi-
delicet in terris demanij, & in terris Baro-
nũ ad Magnã Curiam. Iser.& Affl.hic nu.7.
aliter Camera. Bald.in rub.nu.3.C.de verb.
14 sign.& Camera idẽ est quod fiscus: vnde cõ-
denatus soluere Cameræ Regis, est condem
natus soluere fisco. Bal.l.vni.§.cũ antẽ,in fi.
de cad.toll. & ista Camera fisci, vel Imperij
vbi est, idẽ Bal.rub.nu.13.de iure fis.lib.10.
[Ivstitiarios, Magistros Ivstitia-
rios, Sicvt In Reliqvis Regni Parti-
bvs Deferantvr] permittãtur, vel conce-
dant. Arch.c.nos,cir.princ. 12.dist.& d.cõst.
statuimus.& sic dicit ad quẽ à sententia Ba-
iulorũ appelletur. Io.Ant.de Nig.in c.regni
15 ad quietem,nu.13. [Arbitris] qui quales
sint, quomodo differunt ab arbitratoribus,
Spec.tit.de arbit.& arbitrat. §.1. cũ add.ad
eum,in quibus conueniant,& discordent iu-
dicia,& compromissa, Bal.l.1.post nu.8.& 9.
C.de arbit. Arbitramentũ est trãsactio. Bal.
l.2.nu.3.cir.med.de rescind.vend. Compro-
missum habeẽ pro petitione. Bal.c.fin. nu.6.
in fi.de sent. & re iud. Et arbitrator vir bo-
nus interpretatur.idem Bal.l.si procurator,
16 de cõd.indeb. Quis dicatur vir bonus, Spec.
sup.citato loco. Et dicitur, quia vir bonus
debet esse medius inter discordes, Bald.l.1.
rep.antiq.C.de nupt. facit pacẽ inter duos,
vt reconciliati, sententiã eius sequuti, amit-
tant discordiam primã. D.Aug.1.quæstionũ
ex nouo testamẽto,col.39.in fi.& 40.in prin.
quod debet etiam iudex si potest, Bal.auth.
si verò contingerit,de iudic. Coram arbitro
nõ est iudicium,nec requiritur ordo,nec so-
lemnitas extrinseca,non quæritur ab eo nisi
veritas, & nihil amatur ex eo nisi æquitas:
debet tamen monere partem, & ferre laudũ
etiam die feriata in honorem Dei, & si non
tenet arbitramentũ, quando potest iterato
arbitrari. Bal.l.fin.nu.10.vsque ad 12. C.de
contrah.emp.potest esse etiã ignarus litera-
rum.l.certi iuris, d.tit.de iudic. Potest pro-
rogare nulla parte citata,laudum proferre,
& clausum dare parti. Bald.l.1.post nu.9.&
10.de sent.ex breuilo.recit. Quomodo redu-
citur ab arbitriũ boni viri, Spec.vbi sup.de
arb.& arbit.§.1.& vsque ad quantũ tempus,
Bal.d.l.fin.nu.16.de contrah.emp. Et si sunt
electi mixtim vti arbitri, & arbitratores,
quis eliget tertium, Bal.l.hac edictali,§.his
illud,nu.2.de secun.nup. Et quomodo intelli
gatur procedere,in c.Quintauallis,nu.19.in
fi.& 20. Et cõdemnatus per arbitratorẽ,po-
test cogi ad solutionẽ,iudicis officio implo-
rato, dummodo arbitrium sit æquum, post
num.3.& 4.de iureiur. [Svper Rebvs De
Qvibvs Potest De Ivre In Arbitros
17 Compromitti]non enim compromittitur
vbi est instrumentũ liquidũ, sententia,obli-
gationes,vel causa feudalis,vt in prag.odia
litium,in fi.quæ est prima in ordine,sub rub.
de arbitris.nã de re certa,liquida,vel sopita
non compromittitur.Bald.l.1.in 1.& 2.rep.
in princ.& 3.rep.in princ.& nu.6.ff.de trãsa.
etiã si renuncietur sentẽtiæ. Arno.comm.89.
nam res decisa,non potest iterũ decidi.Bal.
l.post sententiã,in princ.de sent.& interloq.
om.iud. nec fit de rebus pacificis. Arno.76.
comm. nec de quæstione tutelæ. Bald.l.4.de
tut. & cur. datis ab his. Ita si esset quæstio
iuris,secus si esset iuris,& facti.idẽ Bal.l.an-
cillæ,nu.2.cum add.ad eum,C.de furtis. nec
causæ criminales, vel ciuiles criminaliter
intentatæ. Abb.c.irrefragabili, §.cæterum,
nu.3.de off.ord. c.conquerente, post nu.12.
de restit.spol.& d.c.literas, 2.not.& nu.7.de
præsum.secus si agereẽ de crimine ciuiliter.
idẽ Abb.c.veniens,2.not.& c.Quintauallis,
2.not.de iureiur.c.cum P.Manconella,nu.7.
de accus.l.nõ distinguemus, §.Iulianus,ff.de
arbit. Spec.d.tit.de arbit.& arbitrat.§.3.in
princ. Et quod fuit dictũ de sententia limita
vt per Bald.l.pacta conuenta, §.si paciscar,
1.rep.ff.de pactis. multa Gram.d.prag.odia
litium, per tot. Prælatus non compromittit
super liquido. Bal.ad Spec.tit.de arbit.in fi.
Ius verò spirituale potest cõpromitti in cle-
ricos. Abb.c præsentata,2.not.de testi. Affi-
nes compelluntur, vt in d.prag. & dicuntur
arbitri iuris. Abb.c.1.in 1.not. de arbitris.
tamen soluta affinitate,etiã quod remaneãt
reliquiæ,non fit compromissum. Bal.l.3.1.&
2.rep.in ver.affinitates, ff.de postul. [Prop-
terea Non Negandis]& sic licitum est
partibus de cõi consensu iudicem nõ adire,
& ad amicabilem compositorem, vel dispen
satorẽ ire,nisi causa de sui natura prætorem
desideret. Bal.rub.2.rep.nu.3. cir.princ. ex-
18 tra de iudic. Et permittitur compromitti,
sicut & de iure cõi. Affl.hic post princ. & 5.
19 not. & prorogatio iurisdictionis appellatur
compromissum,& fit verbis dicendo,cõpro-
mittimus in talem. Bal.l.cũ nõ solum,§.ne-
cessitatẽ,nu.14.in fi.de bonis quæ lib. & tũc
quod pronunciat arbiter,taxabit magistratus,
Bal.l.terminato,nu.2.in fi.& 8.cir.me l.
de

de fruct.& lit. expen. Et sic in rebus humanis possunt aliqui sponte se subijcere aliorũ iudicio, licet non sint eorũ superiores, sed necesse est arbitriũ pœna vallari, quia arbitri non sunt superiores, nec habent plenam pœnam coercendi. D.Th.2.2.q.67.art.1. & ab eis appellare, leuis animi esse videtur. ead. par. quæst. 69. art.3. Vltimo causa famosa an possit compromitti. glo.l.quid ergo, §.11 de his, qui not.infam.

20 Contra, transactio substantiatur partium consensu. Bald.l.admonendi, col.1.cir.fin.de iureiur. ita videtur, quòd possint alteri iurisdictionẽ dare, eo magis, quia arbitri possunt assumere partes iudicis, sicut & exequutoris. Ant.de But.c.veniens, 2.not.de renunc. nã sua interest laudum suum nõ sperni. Bal.l.cũ allegas, nu.5.cir.med.C.de vsuris. Intellige prædicta in sui præiudicium, quia tunc potest consentire etiam in personã inhabilẽ, & eũ legitimare. Bal.l.qui iurasse, in princ. ff.de iureiur. Iurisdictiones enim sunt publici iuris, ideo pacto priuatorũ non conferuntur. Bald.c.1.1.rep.nu.11.in princ.de iudic. Isto modo ignoranti quæritur iurisdictio in habitu, non in actu. idẽ Bal.l.2.§.1.ff.de iudi-
21 cijs. Et dicitur amicabilis compositor. Abb. c.cõstitutus, nu.25.de relig.dom. arbitrator, siue amicabilis compositor. in c.illud autẽ, nu.17.de præscrip. compositor inter partes, c.pen.nu.4.cir.med.de empt.& vẽd.& æqui-
22 paratur proxonetæ, quia est mediator inter partes, & tenetur de dolo, & lata culpa, sicut proxoneta. idem Abb.c.quia verò, nu.6.cir. med.& c.suspiciones, cir.med.num.6. de off. deleg. & assumitur vt bonus vir, qui habet officium sine iurisdictione. Bal.l.arbitrio, in princ. qui satisd. cog. & dicitur amicabilis cõpositor. Bal.l.idemque, §.si quis, cir.med. ff.mandati. Vnde si promitto stare mandato alicuius, videor eligere cũ in bonum virum, & amicabilẽ compositorem, non vt arbitrũ. Abb.c.veniens, post nu.3.de iureiur. vt quod non determinatur conuẽtione, vel legali dispositione; determinetur arbitrio boni viri. Bal.l.certo, §.fin.de ser.rust.præd. qui habet exercitiũ compositoris. Abb.c.pen.nu.7.in fi.de rest.in integ. Eius dictũ non est propriè sentẽtia, sed potius cõtractus, seu transactio. in d.c.Quintauallis, num.8.in fi.de iureiur. Amicabilis compositio, & transactio differũt. Bal.rub.extra de pact.nu.7. Vnde si duo litigantes vadunt ad sapientem, & dicunt, q. seruabunt quidquid ipse dixerit, si dixit pro possessore, illa habet exceptionẽ pacti, si pro actore, agit ad interesse si nõ seruatur pactũ. Bart.de Capua q.22.in rep.Gra.super prag.
23 in fi. nam compromissum est cõtractus, & in quo æquiparetur iudicio. Bal.l.1.ff.de arbit. cum verum iudicium sit tantũ corã iudice, quasi iudicium est corã arbitro. Bal.l.si quis rem, §.1.eo.tit.de arbit. & quod de arbitris dicitur, idem in arbitratoribus, licet arbitri dicantur habere officiũ, & æquiparentur delegatis. Abb.c.vno delegatorũ, nu.2.& seq. de off.deleg. cogitur arbitrari, si suscepit officium, seu arbitrium, alias non. Bal.l.fin.nu. 14.C.de contrah.empt. Arbitrator verò est mediator, siue tertius, vel consiliatius. Spec. d.tit.de arbit.& arbitrat. §.fin.nu.18. in fi. Eius laudum quomodo appellatur, & differt à trãsactione. Bal.add.vlt.ad Spec.eo.tit.de arbitro, & arbitrat. Et fertur etiã inter clericos cum appositione pœnæ. Abb.c.suam, 1.not.de pœnis. Cõpromissum aliud simplex, aliud duplicatum, semel, & pluries: quid importet pluries, semel, sæpius, iterum: & compromissum factũ per prælatum, eo mortuo nõ expirat, debet tamen finem accipere vbi cœptum est compromissum, sed an possit citari ad loca multũ remota, vel hodie in vna ciuitate, cras in alia. Bal.c.præsentata, nu.1. 9.10.& 12.de testib. nunquid in eo seruetur aliquis ordo iudiciarius, & possit fieri parte absente, & nõ citata, infra quantum tempus debet arbitrari, & renũciari possit arbitrio boni viri, vel emologari lapsu decẽ dierum. Bal.d.c.Quintauallis, nu.7.vsque 12.14.vsq; 19.de iureiur. Quid si detur facultas procedendi de facto, & de iure sententiandi. in c. consanguinei, cir.fin.de sent.& re iud. Cle-
24 ricus autẽ, vel prælatus potest esse arbiter, sicut & iudex. Abb.c.cũ olim, 5.not.de præscript. Quid in religioso, Io.And.cir.fin.ad Spec.in rub.de statu mon. Et potest esse quicũque, si non prohibetur. Spec.d.tit.de arb. & arbit.§.fin.nu.27. ex quibus contra ipsos excipitur. Spec.ibi §.6. & sibi imputet, qui compromisit. l.diem, §.stari, ff.de arbitris. Adeo quod si confirmatur, & nõ paretur, cõmittitur pœna cõpromissi. Bal.l.fin. nu.20. C.de contrah.empt. c.breui, num.1.& 2. de iureiur. Et etiam quod sit datũ liberum arbitrium, subiacet æquitati. Bal.l.si procurator, de cond.indeb. Et sicut per mortẽ expirat compromissum, ita & per longam absentiã. Abb.c.presentata, nu.2.de testi. absentia enim cogit adire forũ, qui alias nõ adiretur. Abb.c.si quis cõtra, 2.rep.nu.45.cir.fi.de fo. comp. & valde remoti dicuntur, qui distant vltra duas dietas. Abb.c.secundo requiris, nu.7.de appell. Et clericus si acceptauit cõpromissum, potest cogi ad pronunciandum, nec liberatur per superuenientiã maioris dignitatis, secus si perrexerit ad partes lõginquas. idem Abb.d.c.præsentata, nu.12. Si discordãt arbitri, tertius eligit, qui cũ vno ex arbitris, nõ solus determinabit. Bal.c.suspicionis,

cionis,nu.3.de off.deleg. hic sic amicabiliter
conuincunt. c.ex parte, de sepult. eligendo
arbitros,vel arbitratores,qui quomodo ca-
piantur in iure.Bal.l.idem Pomponius,§.re-
cepisse,de arbitris, à quibus appelletur. idẽ
Bal.l.arbitro,1.rep.nu.2.& 3.qui satisd.cog.
25 nam arctantur & ipsi ad sequendã iuris for-
mã,adeo quod si non valet sententia contra
ius, ita nec laudũ. Abb.c.examinata,1.not.
de confir,vtili, vel inut. Arbitratores verò
pro bono pacis possunt partis iustitiam læ-
dere. idem Abb.c.is qui,nu.1.in fi.de maio.
& obed. nec fit compromissum nisi in causis
ciuilibus. Bal.l.si qui,de Episc.aud.

Nota, quòd appellatur de minori ad ma-
iorem gradatim,nõ de pari ad parem.Spec.
tit.de appell.§.4. nam habentes par officiũ,
collegæ dicuntur. Abb.c.licet vndique,3.not.
de off.deleg.& parem.l.æqualem speciem di
cimus.Bald.l.si cum exceptione,§.cum qui,
2.rep.cir.fin.quod met.cau. & in l.si ambo,
ff.de compens.licèt maioris humilitatis vi-
deatur esse, quod quis æquali se subijciat.
26 D.Th.quolib.6.art,11.tamen vbi par requi-
rit parem,non est propriè citatio. Bald.l.ad
peremptorium, 1.rep. ff.de iudic. posset vi-
gore consuetudinis. in rub.extra de constit.
nu.12.& 13.vel non potest propria auctori-
tate,sed auctoritate superioris sic,vt in iudi
ce delegato. D.Th.3.par.de Sacram.q.100.
alias 89.art.2.alias si par imparem haberet
priuilegium,remoto priuilegio, reponeren-
tur sub iure communi,nam priuilegiatus nõ
amittit ius commune.Bal.l.sed & milites,in
princ.de excus.tut. Par pari præstat reuerẽ
tia diuersis respectibus.in c.ad supplicatio-
nem,in fi.de renunciat.

De fide, & auctoritate instru- mentorum, & quot testes debeant subscribi.

S V M M A R I V M.

1 *Scriptura sumit vires ex fide tabel- lionis.*

2 *Instrumentorum appellatione veniunt probationes scriptæ.*

3 *Fides vnius suppletur per alios.*

ONTINVATIO de per se pa
tet,vt per Affl.tamẽ quia
1 scriptura sumit vires ex
fide tabellionis.Spec.tit.
de instr. edit. §.9. nu.11.
& ratione frequentiæ, ac
cõsuetudinis datur fides
scripturæ.Bal.l.quædam,§.nũmularios,ff.de
edendo.ideo hic ponitur [DE FIDE, ET AV-
2 CTORITATE INSTRVMENTORVM] probatio-
nis scriptæ,quæ venit appellatione instrumẽ
torum.Bal.l.oratione,1.rep.ff.de ferijs.[ET
QVOT TESTES DEBEANT SVBSCRIBI]in in-
3 strumentis, vt sic vnius fides suppleatur per
alios, sicut si plures notarij sunt rogati de
eodem actu, vnus conficit, & alter subscri-
bit.Bal.l.si quis,§.quid,d.tit.de edendo.

S V M M A R I V M.

1 *Instrumentorum origo, & forma.*

2 *Instrumenti scriptura quid continet, & quomodo conficitur.*

3 *Solemnitas maior quarè requiritur in scripturis.*

4 *Plures non ita inducuntur in idem scelus sicut pauci.*

5 *Instrumentum quid, & eius appella- tione quid veuit.*

6 *Solemnitas quid, vnde, & quotuplex, & quare multiplicatur.*

7 *Dubium tenet medium inter credere, & non credere.*

8 *Quantitatis appellatione venit quæ- libet res singularis.*

9 *Contractus, & instrumentum diffe- runt, & partes vtriusque.*

10 *Faciles de facili mutantur, & men- tiuntur.*

11 *Subscriptio præsupponit scripturam, vbi, & ad quid fit.*

12 *Notarij officium est probare, non in- ducere, & dicitur iudex.*

13 *Bona fidei quis dicatur, et nominetur*

14 *Subscriptio quid sit, et quãdo, et ubi fit*

15 *Testes omni exceptione maiores, qui dicantur.*

16 *Literatorum copia maior in ciuitate, quàm in rure.*

17 *Forma idem quod status perfectus rei, vel dispositionis.*

18 *Notarius subalternus discipulus no- tarij dicitur.*

19 *Forma vbi cessat, impedit dispositio- nem etiam piam.*

20 *Gerumnium vbi ponitur lex instruit quid agendum.*

21 *Ordines nouem, & nouem hierarchia Angelorum.*

22 *Notariorum vsus in plerisque locis non habetur.*

23 *Presbyteri non sunt vocandi in conficiendis instrumentis secularium.*

24 *Modus, & esse ab eodem dependent.*

25 *Subscriptio testium non requiritur, sed præsentia, & notarius scribit eorum nomina.*

26 *Instrumenti vis sine testium subscriptione non sufficit ad probandum.*

27 *Contractus quæ[illegible] continet.*

28 *Scriptura idem est quod forma, cui nihil addi, vel minui potest.*

29 *Scriptura fit in vim probationis, vel ut non valeat nisi scribatur.*

30 *Instrumenti vis in quibus consistit.*

31 *Subscribere idem est quod conscribere, & tunc statur propter subscriptionē.*

32 *Notarij fides remouet suspicionem falsitatis.*

33 *Instrumentum nomen Regis, vel Imperatoris, olim Consulis, cuius loco hodie anni Domini.*

34 *Instrumentum facti est, cuius consilio, & voluntate præsumitur factum.*

35 *Notarius si errauit, tenetur ad interesse.*

36 *Contractus antequam sit absolutus non habet effectum.*

37 *Notarius non potest corrigere instrumentum parti traditum, nisi iussu iudicis citatis citandis.*

38 *Error notarij quando præsumitur, & quando partium.*

39 *Rasum præsumitur falsum, nisi viua voce comprobetur.*

40 *Vitiosum in aliqua parte, an vitietur totum.*

41 *Forma, & modus traditus à disponente, declarat mentē, & auget effectū.*

42 *Notarius non dicit pecuniam numeratam, nisi cum effectu vidit.*

43 *Instrumentum factum de nocte, cui diei attribuitur.*

44 *Nomen, vel dignitas an præponatur in instrumento.*

45 *Testes per subscriptionem præsumuntur rogati.*

46 *Instrumenti perfectio consistit in conclusione, vel signo.*

47 *Notarius non est purus testis, sed maioris auctoritatis, quàm fuerit de præterito, quando fuit creatus.*

48 *Scriptura priuata idem quod secreta, & quæ publica.*

49 *Consuetudo attenditur in solemnitate scripturæ.*

50 *Signum notarij, & sigillum semper debet esse vniforme.*

51 *Notarius vnius loci non potest conficere instrumentum in alio loco, nec notarius Imperialis, contrahit in Regno Siciliæ.*

52 *Scriptura Vltramarina non probat sine legalitate notarij, nisi in certis casibus.*

53 *Notarius si conficit instrumenta illicita, punitur etiam criminaliter, ita & si clandestina.*

54 *Actus si requirit plura solemnia, si vnum omittitur, vitiatur in totū.*

55 *Instrumentum, scriptura, & actus pro quo conficitur appellatur.*

56 *Instrumentum vnum per aliud, & per testes probatur, & reprobatur.*

57 *Instrumentū strictè, largè, & largissimè, et differt ab instructione testiū.*

58 *Notario sine testibus non creditur, nisi sint acta iudicij.*

59 *Venetijs statur instrumento, & testamento scripto manu Sacerdotis.*

60 *Instrumentum factum per excommunicatū, vel condemnatū, an teneat.*

61 *Iudex si non recordatur, notarius, & testes sic, an teneatur subscribere.*

62 *Notarius Apostolicus an possit conficere instrumentum in regno Siciliæ, post num. 64.*

63 *Notarius si non apparet, ex quibus præsumitur.*

64 *Sigillum vniuersitatis in instrumento denotat, quod actum explicauit legitimè.*

65 *Salariū notarij, quantū, et quis soluit.*

66 *Testiū duorū subscriptio debet esse in reassumptione, licèt plures fuerint.*

67 *Testis si non recordatur, non compellitur ad subscribendum, nisi fauore dotis, vel fisci.*

68 *Testes si contradicunt instrumento, nemo punitur de falso.*

69 *Notario, vel testi dicenti in articulo mortis*

mortis se falsū dixisse, nō creditur.

70 *Notarij charta in forma protocolli an debeat exemplari, & publicari.*

71 *Instrumentum præsentatum sine subscriptione, non potest capi vt per testes subscribatur.*

72 *Exemplum est omne quod sumitur ex aliquo.*

73 *Notarius potest facere instrumentum contra seipsum, an possit pro domestico, vel amico.*

74 *Notarius non potest sibi facere instrumentum, & si sibi, & alijs ascripsit in testamēto, an vitietur in totum.*

75 *Solemniter fieri debet quod fit, aliter propriè non dicitur fieri.*

1 NSTRVMENTORVM] obligatio non potest esse sine sine radice, radix sine con sensu, consensus sine actu, & conceptione formæ ver borum. Bal. l. multū, nu. 4. cir. med. si quis alteri, vel sibi verba ponuntur in scriptis, vt actus sit magis solēnis, & efficax. Bal. l. qui pecuniā, post princ. si cert. pet. Vnde verbū promisit, probatum à tabellione, includit stipulationem. in c. cū in iure, nu. 19. post med. de off. deleg. Scriptura est loco materiæ, consensus vti substantia, & comprobatio tanquā forma. Bal. l. si quis in emancipatum, post nu. 2. & 3. C. de donat. Forma declarat ius, quod ex ea nascitur. idem Bal. l. cū tibi, in fi. C. de euict. requirit ordinē, solemnitatem, & personas necessarias. Bal. l. 2. rep. post num. 4. de sacrof. eccl. tunc primo scriptura conficitur, secundo legitur, tertio per partes approbatur. Bal. d. l. si quis in emācipatum. Quidquid scriptū est, præsumitur de partium voluntate. in c. cum in iure, nu. 15. de off. deleg. In contractibus enim requiritur consensus vtriusque partis, in iudicijs dissensus. Bald. c. vn. post nu. 3. de litis contest. Et duo continet, obligationem, & renunciationem. Spec. tit. de oblig. & solut. §. 1. nu. 12. circa med. Effectus eius est satisfactio. Bald. l. fin. nu. 2. in fi. de contra. & comm. stip. Vel conuentio est radix, & formale principiū, cui deseruit impletio. idē Bal. l. 3. nu. 2. ibi septimo, C. de rerum permut. Et requiritur propter imperitos maior solēnitas, quia in literis possent facilius capi. Baldus auth. sed nouo iure, in princ. si cer. pet. ideo in regno fit per tabellionem cum subscriptione iudicis, qui dicitur index ad contractus. Luc. l. 2. col. 2. post med. de numerarijs. Notarius debet esse rogatus, quid si nō recordatur, nec debet illud reddere, nisi præcipienti illud fieri. Bal. c. de causis, num. 3 a. in princ. de off. deleg. & ita præsumitur. in c. cum in iure, nu. 18. eod. tit. c. 1. nu. 4. cir. med. de fide instr. Et nihilominus, quia Imperatores multū studuerunt ad euitandas fraudes. idē Luc. l. nulli, cir. princ. eo. tit. de numerarijs. addidit hic Imperator subscriptionem testium, ad tollendam mate

4 riam fabricandi falsā instrumenta, nam tot personæ non ita faciliter inducunt vt vnani miter concurrant in idem scelus. Luc. præd. l. 2. post med. de conuen. fisci deb. nec est ita timendum de subornatione in notario, & testibus, sicut in solis testibus. Abb. c. series, post nu. 4. de testi. Vltra quod lex non præsumit quod notarius subornet. Bal. l. nolumus, C. de testam. Et testes subscripti præsumūtur rogati, sicut notarius. idem Bal. l. heres palā, §. fin. in princ. ff. de testa. & auth. rogati, eod. tit. de testa. vt latius eū tex. qui diuiditur vt per Affl. & summ. in gl. 1. & dicit [INSTRV-

5 MENTORVM] qui secundum cōmunem vsum loquendi, Gram. in f. const. iudices, nu. 6. cir. med. vel allusionem vocabuli, cōprehendunt omnem scripturam. Bald. l. 1. post nu. 5. C. de iureiur. propter calum. damno. licēt priuata scriptura non sit instrumentum, Bal. ea. l. 1. sed cōmunis vsus scripturam publicam appellat instrumentū. Gram. in f. const. qui falso instrumento, nu. 1. post princ. Et ex nominum distinctione habes, quod aliud instrumentum, aliud testes, sed ex vocabulorum ethymologia continet testes. Bal. c. cum eam sam, post nu. 5. de prob. Istud non est obligatio, nec ex eo oritur, sed est probatio obligationis, quæ prodest, & obest partibus. Spec. d. tit. de instr. edit. §. 3. nu. 7. significat tenorem, & quod cōtinet. Bal. l. fin. nu. 2. C. de falsa cau. adie. leg. dico debitū, nam actio actiua residet in creditore, passiua in debitore vti character impressus personæ, nō chartæ. Bald. l. 2. §. sed etiam, cir. princ. ff. de pactis. [ROBVR] c. Abbate, de verb. sign. firmitatis robur. c. 2. de fide instr. vel fomētū, & robur. Bal. l. legitima, cir. princ. ff. de pactis, c. 3. de cogn. spirit. hic robur. i. effectum. Bal. l. diuisiones, 1. rep. d. tit. de pact. Vel probatio per se stans, firmitas appellatur. in c. 2. num. 4. in fi. de fide instr. [ET SOLENNITATEM]

6 quæ est quidquid præcipuum fit vltra consensum. Bal. l. in epistola, nu. 7. de fideicom. Et est triplex, causalis, formalis, & probatoria. Bald l. pacta conuenta, §. quod fere, post nu. 2. d. tit. de pact. vel duplex, intrinseca, & extrinseca. in l. si veritas, nu. 11. de fideicom. seu quædā instrumenti, alia negocij, & quædam mixta. idem Bal. l. 2. nu. 6. de fideic. lib. & ex eo quod solet, nomen accepit. in fine

D. Aug. serm. 2. in princ. feriæ 2. Pentecostes. præsumitur præcedisse, Spec. tit. de probat. & quando, Bal. [illegible] de verb. oblig. [illegible] per acta probatur, idē Bal. [illegible] post princ. [illegible] de præd. cura. [ADHIBETVR] ad euitandam falsitatem. Bal. [illegible] non de fide [illegible] nam vt infra, [illegible] instrumēta sub-scribi per testes, quod [illegible] Ad hic [illegible] consuetudine [illegible] quandoque à maiore solemnitate, & [illegible] maioris. [illegible] post [illegible] semper [illegible] de fide instrum. & quod fit debet solemniter fieri, not. Bal. [illegible] [illegible] in princ. de [illegible] [illegible] in fine [illegible] [illegible] [IN PRAGMA-

7 [illegible] medium tenet inter [illegible] & non [illegible] Spec. tit. de positio. [illegible] in princ. [illegible] cum lex debeat esse clara. [illegible] in ver. clara [illegible] imperij [SPECTAMVS] [illegible] [illegible] quod quisque iuris [illegible]

8 QVANTITATE [illegible] cuius appellatione continetur quælibet res particularis. Spec. tit. de instr. & [illegible] post num. [QVÆ IN CONTRA-CTV] [illegible] pacto, nam ipsum pactū contractus est [illegible] in gl. [illegible] de act. & oblig. & differt

9 ab instrumento [illegible] cū [illegible] & alio [illegible] de fide instr. Vnde est differentia inter substantialia contractus, & solēnitatem instrumēti. Bal. [illegible] & aliud est cōtractus, & eius partes, & aliud instrumentum, & partes instrumenti. idem Bal. cons. [illegible] instrumento nō oritur [illegible] sed ex cōtractu [illegible] quare fit instrumentum. Alex. cons. [illegible] post nu. 2. [illegible] scriptura duo sunt, continens, & contentum [illegible] & contentū duplex, visibile, & est figura contractus in scriptis redacti, & inuisibile, quod est obligatio, actio, & quicquid ex iuris intellectu [illegible] sequitur. vt [illegible] scriptura de perse non est modus inducendæ obligationis. Bal. cons. [illegible] sed ex promissione [illegible] obligatio. [illegible] obligamur, [illegible] re, [illegible] verbis, [illegible] & oblig. propter obligationem introducti sunt contractus, & obligationes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fines, secundum species contra [illegible] vbi Bal. nu. [illegible] [illegible] empt. [illegible] sola conclusio est [illegible] [illegible] verba [illegible] [illegible] Bal. [illegible] de rescin. vend. & [illegible] differunt contractus, & verba. [illegible]

[illegible] x 2

[illegible] in fine, de fide instrum. Contractū duo canonizant, potestas, & consensus, sine quibus nullus actuum consistit effectus. in cap. cum contingat, num. 10. [illegible] de iureiur. [DEDVCITVR [illegible]] idem si sit completa, vt hic in glo. [illegible] [illegible] 72. [illegible] Ioan. hic in princ. [SVBSISTAT] consistat [DE MOBILIBVS, VEL IMMOBILIBVS] l. à Diuo Pio, §. in venditione, de re iud. [ET QVIBVS-LIBET REBVS, AVT CAVSIS IN INSTRVMEN-TO] in scriptura instrumenti. [illegible] pecul. [illegible] Quid sit [illegible] quid contineat, Bal. [illegible] Speculator [illegible] de instr. editio. in princ. § 1. [illegible] de fide instrument. [DVO TESTES] etiam incogniti. Bald. rub. nu. 19. de fide instrum. qui tribus modis negocijs interesse possunt. [illegible] Bal. [illegible] si quan-[illegible] [illegible] [illegible] & bo-næ famæ [illegible] [illegible] & bonæ opinionis [illegible] de [illegible]

10 [illegible] testium [illegible] Bald. l. testium, nu. 1. C. de testi. sed debent esse talis conditionis, [illegible] tempore [illegible] quo adhibentur ad actum. Bald. [illegible] C. de testam. [illegible] [illegible] debent esse [illegible]

11 [SVBSCRIBANT] procedente scriptura, quia vbi requiritur subscriptio, debet præcedere scriptura. Bal. [illegible] [illegible] Abb. [illegible] post [illegible] post num. [illegible] de probatio. c. cum [illegible] de fide instrum. [illegible] do prius [illegible] plus valere, quod agitur, & ista subscriptio appellatur testimonium, quasi [illegible] subscribunt testificari videantur. Bal. [illegible] not. C. [illegible] & quod de [illegible] idem & de testamēto, in quo [illegible] testes describi & subscribere, et falsitas [illegible] hic post num. 8. 9. & 25. [illegible] alias subscriptio nullibi sit necessaria, nisi in casibus à iure expressis. Abbas c. 1. [illegible] de fide [illegible] dubitetur [illegible] an sufficiat subscriptio sine signo [illegible] quia subscriptio, & sigillum ex diuersis causis ponuntur. Spec. tit. de probat. [illegible]

12 [illegible] [ET NOTARIORVM] cuius officiū [illegible] sed probent [illegible] cū [illegible] in fi. C. de transact. [illegible] testes [illegible] producti [illegible] Bal. [illegible] quem [illegible] emptionis, & venditionis [illegible] emptori, nisi sit rationabilis causa in contrarium, quia notarius nō debet esse suspectus

ſpectus partibus. Io. Ant. de Nig. c. regni 33. quod quaterni, nu. 13. Debet cognoſcere partes, & eſſe matriculatum. Bal. c. dudum, lo 2. nu. 11. poſt med. de elect. & creditur ei de eis quæ fecit, non alius, niſi ſit regiſtratum. in c. cũ in iure, poſt nu. 12. de off. deleg. aliter notarius. l. 3. de cano. larg. tit. hic capitur pro ſcriptore, quãdoque pro lectore. Abb. c. ſicut te, nu. 6. cir. med. ne cler. vel mon. alibi notarij dicũtur iudices, vt in ciuitate Beneuenti. Arch. c. curæ, 11. q. 3. Et poſſunt illorum partes, & exequutorũ aſſumere. Ant. de But. c. 2. de renunc. Quomodo ſint de numero teſtiũ, Bal. auth. ſed nouo iure, nu. 6. in fi. ſi cer. pet. hic verò cum notarij, & teſtium ſint diſtinctæ perſonæ, notarius non ſupplet numerum teſtium. idem Bal. l. Domitius, in fi. ff. de teſtam. [SI AVTEM] quæ eſt aduerſatiua. Bal. l. ſi emancipati, in princ. C. de collatio. [LIBRAM AVRI EXCEDAT] quod differt à complere. gl. hic in ver. infra libram. [TRES TESTES] l. antiquæ. C. ad Velleia. & ſic idem de iure cõmuni. Gram. hic nu. 22. In inſtrumento requiruntur tres teſtes, vt in multis caſibus. Bald. remiſsiuè, c. 1. in fi. de conſtit. quia in magnis quantitatibus maior obſeruatio, & cautela requiritur. Bal. d. l. fin. nu. 4. ſi cer. pet. & recipiuntur tres, cum nõ eſt facile quod conueniant in mendacium. D. Th. 2. 2. q. 105. art. 2. ibi ad octauum. Verum non eſt neceſſe quod ſint vicini. Bald. l. in donationibus, cir. med. C. de donat. [PROBATAE

13 FIDEI] fama, & conuerſatione præclaros. c. inſuper, qui mat. accuſ. poſs. Vitæ optimæ, quæ cũ virtute, & externis facultatibus adiuta, actiones virtuoſas conficiunt. Ariſt. 7. Politic. 1. idoneos, cap. cum oporteat, de accuſ. qui nulla exceptione legitima repelli poſsint. Abb. c. 1. poſt nu. 3. de teſtib. qui ex bona opinione, & gloria ſe cõmendauerunt. l. 2. §. quæ omnia, de vet. iure enucl. Affl. hic 3. not. Et ſic valet ſtatutum, quòd non poſſit probari contractus, niſi per duos teſtes principales, & alios duos ſupernumerarios amicos, vel vicinos. Bald. c. 2. poſt num. 9. de probat. & qui dicantur teſtes graues, in c. licet, nu. 4. de teſtib. quid bona fama, & infamia, & quotuplex, in c. teſtimonium, num. 1. vſque 5. & 7. eo. tit de teſtib. Per pactum nudũ an poſsit quis ſe ligare, quod ſtetur ſcripturæ priuatæ, vel non ſtetur ſcripturæ talis tabellionis, in c. cum P. tabellio, nu. 13. & 14. de fide inſtr. [VT EST DICTVM] in caſu pcedenti, qñ librã auri nõ excedit. [PRAETER] vltra. gl. fin. l. 1. ff. de pig. act. [IVDICEM, ET NOTARIVM] l. Lucius, ff. de teſtam. mil. & ſic tabellio non connumeratur in numero teſtium, licèt eius auctoritas non minuat, ſed augeat fidem teſtimonij. Bald. in rub. nu. 19. de fide inſtr. nam aliud eſt officium tabellionis, & aliud teſtium, & non eſt in numero teſtium, quia numerus teſtium, qui apponitur in inſtrumẽto debet eſſe completus. Bal. l. hac cõſultiſsima, nu. 11. qui teſta. fac. poſs. [SIMILITER] ſimili modo. l. poſthumus, ff. de inoff. teſtam. [IN EODEM INSTRVMENTO

14 SVBSCRIBANT] ſubtus ſcribant, quia eſt neceſſaria, ſecus in Lombardia vbi non eſt neceſſaria. Bal. l. 1. nu. 5. C. ad Senatuſc. Velle. ſed non refert vtrum ſit in principio, vel in fine. Bal. l. pacta conuenta, §. quod fere, poſt nu. 1. ff. de pact. ſicut in ſigillo notarij. idem Bal. l. præpoſter. in fi. C. de teſtam. vel ſubſcriptio debet eſſe in fine, cæteris peractis: ſignum autem poteſt eſſe in principio, & fine. Bal. l. non enim aliter, 1. rep. nu. 5. de adopt. & l. ad teſtium, §. ſi quis, ff. de teſtam. & ſic tabellio debet ſe ſubſcribere, & ſuo ſigno ſignare. Gram. hic nu. 12. & ſi non eſt ſubſcriptum à tabellione, non eſt inſtrumentũ. Bal. l. 2. num. 7. in fi. quando fiſcus, vel priua. quæ ſubſcriptio propter fragilitatem, & mutabilitatem humanæ naturæ veriſimile eſt, quod ſanus melius ſcribat, quàm infirmus, quia robur hominis multum operatur ad qualitatem operis. idem Bal. l. ſi non ſortem, §. libertus, cir. fin. de cõd. indeb. [QVI DEBENT ESSE, VT DICTVM EST, OMNI EXCEPTIONE MAIORES] ſine macula. Bal. c. tertio loco, nu. 12. cir. med. de probat. c. cũ Ioannis,

15 nu. 8. de fide inſtr. Opinionis electæ. ſup. cõſt. Magiſtri Camerarij. magis idonei, quos leges appellãt maiores omni exceptione. Bal. l. fin. nu. 4. cir. fin. C. de probat. vel omni exceptione maiores, quando exceptio aliqua opponi nõ poteſt, & oppoſita non obſtat. gl. §. item verborum, inſt. de inuti. ſtipul. & c. 1. de conſang. & affin. Bal. l. optimam, nu. 8. de contra. & commi. ſtipul. quia vita eorum in bonis præcellit operibus. l. ſi qualiſcunque, qualis, quis ſe defendere debeat in Longob. & iſti qui dicantur, gl. & Abb. nu. 5. d. c. 1. de conſang. & affin. Afflict. hic 3. not. & Arno. 34. comm. Debent cognoſcere delinquentes, vel contrahentes. Bal. c. cum cauſam, nu. 52. & 53. de teſtib. [ET SCIENTES LITERAS] & ſic teſtes, qui contractibus, & teſtamentis adhibẽtur, debẽt eſſe literati. Affl. hic 4. not. [IN LOCIS IN QVIBVS LITERATI POTE-

16 RVNT INVENIRI] cum minor copia literatorũ ſit in rure, quàm in ciuitate. Bal. auth. ſed nouo iure, vlt. not. ſi cer. pet. Vltra quod, teſtes debent cognoſcere cõtrahentes. Abb. c. cum cauſam, nu. 16. de teſtib. ſicut & notarius, & ſcire quod agitur. Bal. rub. nu. 9. vſq; ad 13. de fide inſtr. [ALIOQVIN] l. 2. in prin. ſi cer. pet. i. ſi non fecerint. gl. l. ſeruus, in ver. alioquin, de dam. inf. Affl. hic 4. not. cir. prin.

alibi quin,quod non.gl.fin.in l.vbi absunt,de
tut.& cur.datis ab his. [ALII ETIAM AS-
SVMANTVR] qui scribere nesciunt, sed quo-
modo se subscribent. Spec. tit.de elect. §.1.
nu.39.in fi. Affl.hic nu.34.post med. per se,
vel alium. in sim. Bal.l.vicedonatricis,C.de
donatio. [CONTRA PRAEDICTAM AVTEM
FORMAM] sententiam, siue intentioné. Bal.
l.cũ allegas,in princ. C.de vsuris. vel condi-
tionem.idem Bal.l.vero,§.1.de solut. Est au-
17 tem forma idem quod status rei,vel disposi-
tionis.Bal.l.si plures,nu.12.post med.de cód.
inser. vel id quod aliquid est. D.Th.1.par.q.
76.art.1.ibi quinto præterea. Et quæ dicant
esse de forma, conditione, & monitione, &
quod formæ omissio vitiet. Bal.l.eum qui,§.
filius,de acq.hæred.quia modus est de substã
tia, potest inesse,& semper tacitè intelligit.
idem Bal.auth.ingressi, col.pen.in princ.de
sacros.eccl. [INSTRVMENTA] in stricta signi-
ficatione,quæ differũt à testibus. Abb.c.per-
uenit, 2.not.de testi.cog. [CONFICIENDA]
18 per se,vel discipulum,qui notarius subalter-
nus dicitur. Bal.d.auth.sed nouo iure, nu.6.
circa med.si cer.pet.Potest enim notarius,si
est impeditus,cõmittere alteri vt scribat,&
ipse postea subscribere. add.ad Bal. in auth.
apud eloquentissimum, in ver.fieri, de fide
instr. c.cum P. rabellio, num.6. & 7. de fide
instr. Verum si ab initio vnus fuit rogatus,
non potest conficere per alium. in l.2.nu.16.
de iure fisci,lib.10. nisi in ciuitate Constan-
tinopolitana sit mortuus, vel impeditus.
Ang.l.1.nu.8.de tabularijs, eod.lib.10. [IN
POSTERVM NVLLAM HABEANT] roboris,su-
pra const.consuetudiné. [FIRMITATEM] sed
sicut est, debet seruari, nã præsumitur iustũ
eoipso quod est à iure statutũ. Bal.c.1.nu.2.
19 de ferijs. Et quia cessat forma, & eius defe-
ctus impedit dispositionem legalem, etiã in
actu pio. Bal.l.fin.C.si mãcip.ita fuerit alie.
ne prostit. Qui enim facto suo,vel legis cer-
tę formæ est astrictus,nõ potest variare.Bal.
l.eos,§.apostolos,nu.6.cir.prin.C.de appell.
Et omissio modi,& formæ etiam in actu fa-
uorabili impedit dispositioné. Bal.l.qui Ro-
mæ, §.Flauius,de verb.oblig. Forma namq;
dat esse rei,& ea mutata,est alia res. Bald.l.
Iulianus, §.1. 2.rep.in princ.ff.ad exhib. Et
quidquid fit contra legem, est nullum. Abb.
c.t.nu.6.cir.med.de sent.& re iud. Si est cõ-
tra legem mortuã,vel viuam, est retractan-
dum.idem Abb.c.dilectus,nu.12.de pręb.Et
vbi lege cauetur, quod non valeat,intelligit
ipso iure. Bal.l.4.nu.2.de prec.Imp.offer. &
sic ex necessarijs nihil est omittendum. Bal.
c.nihil est, cir.princ.de elect. [ILLO TENA-
CITER] vt sup.const.post mundi machinam.
[OBSERVANDO] adimplendo. Affl.sup.cõst.
20 Magnę Curiæ,in princ. Adeo quod vbicũque
ponitur gerũdium, tunc lex instruit quid sit
agendũ.Bal.in rub.ff.de lib.& posth.& sonat
in actu, qui visui subijcitur. Bal.l.3.nu.9.in
fi.C.de non num.pec. Et solénitas,quę requi
ritur in cõstitutione alicuius actus,requiri-
tur in destructione.Bal.c.cum cõsuetudinis,
nu.2.de consuetudine.& est [VT IN ALIQVO
LOCORVM NOSTRI DEMANII, CVIVSCVN-
21 QVE SINT ORDINIS] qui sunt nouem,sicut
nouem hierarchiæ Angelorum. Ant.de But.
c.contingat, de æta.& qual. [IVDICES, ET
22 NOTARIOS] etiam quod eorũ vsus in pleris-
que locis non habeatur,sed loco instrumen-
torum sint literæ officialium.glo.c.vt circa,
in ver.literis,de elect.in vj. [NVLLATENVS]
nullo modo.Io.And.c.vn.cir.prin.de excess.
pręl.in vj. [STATVANTVR] quia notarij Apo
stolici sunt in magno numero, vt in extra-
uag.com.1.cir.med.de tregua,& pace. Et in
23 conficiendis instrumentis secularium nego-
ciorum,non sunt vocandi presbyteri. Lucas
l.3.in fi.de rabul.scrib.Logogra. sicut nota-
rius laicus non potest esse notarius in nego-
cijs ecclesiasticis, & spiritualibus. Abb.c.2.
num.14. de iudicijs.
24 Contra, à quo dependet esse, dependet &
modus.Bal.d.rub.nu.7.cir.med.de fide instr.
Esse regulatur à mente cõtrahentium post-
quã sua mente verba regulantur. idem Bal.
l.fin.C.quæ res pig.oblig.poss.ita & modus.
Tanto magis, quia si fit instrumentum in pu
blico parlamento valet sine appositione te-
stium. Arno.64.problemate. Non tamen fit
nisi per notarium qui sit bonæ famæ, & non
deliquit in officio,qui in quibusdam locis iu
dex appellatur.Bald.c.cũ à nobis,post nu.5.
& 6.de testib.Item instrumentum non debet
dare nouum robur,nisi esset factũ pactum de
eo cõficiendo. in c.significauit,nu.3.cir.fin.
de testib.Ita & scriptura forensis.Bal.d.rub.
nu.4.de fide instr.vnde scriba armarij quãdo
dat copiã, & se subscribit,non sunt necessa-
rij testes.ea.rub.nu.5.in fi. Actus facti penes
acta,licét non pertineant ad naturam iudi-
cij,sunt multum efficaces,nam præsentia iu
dicis inducit præsumptioné pro ijs, quæ co-
ram eo aguntur. Bald.l.pacta nouissima, in
princ. C.de pact. Rursus de iure cõi sufficit
quod nomina testium sint descripta,quia iu
ris fictione operatur ac si essent descriptæ,
adeo quod etiam quod sint subscripti,si non
sunt nominati in instruméto,nõ tenet. Gra.
25 hic nu.15.Hinc est,ꝙ hodie non curamus de
subscriptione testium,sed requiritur pręsen-
tia, & quod notarius eorũ nomina scribat.
Bal.l.in donationibus,C.de donat.Quia pu-
blicum instrumentum succedit loco subscri-
ptionis testium. in c.2.num.3.in fi.de elect.

Ista

Ista verò const. addit hanc solennitatē subscriptionis, & si testes nesciunt scribere, sufficit quod faciant crucē, & si nt sciunt facere, ducat manū notarius. Affl. §. si enim domino, 1. not. quid sit inuest. idem si non possent præ nimia senectute. Gram. hic nu. 26. & tūc qui per aliū scribit, vel iurat, ipse scribere, vel iurare videtur. Bal. l. 1. C. de his, qui sibi ascrisse. & procedit etiā in notario Papali, qui non potest conficere instrumentū preter formā istius const. Gram. hic nu. 8. 29. & 35.
26 post princ. Et sic instrumentum non sufficit ad finem probandi, nisi sint subscripti testes. Dec. cons. 458. nu. 6. 4 vol. secus Mediolani. Affl. c. 1. nu. 18. & 19. de controu. inuest. & in actis in quibus nō ita de facili committitur falsitas. Bald. l. fin. post nu. 1. qui admi. & l. in donationibus, princ. & fin. C. de donat. nec vbi non expressè requiritur. Abb. c. 1. nu. 4. de his, quæ fiunt à præl. sine cōsen. cap. Inde est, ꝙ instrumentū non prodest, nec obest nisi tanquā probatio, quia in eo nō consistit obligatio essentialiter, sed probatiuè. Bald. c. 1.
27 post nu. 4. de fide instr. In contractibus enim quatuor cōsiderantē, natura ex legis prouidētia attributa, consuetudo, quæ est similis naturæ, pactū alterans naturam, & vsus extra naturam. Bal. l. 1. nu. 9. de fruct. & lit. expen. si de his fit scriptura, nihil inquiritur, nisi quod scriptū est in instrumento. Bal. l. fin. in
28 princ. de falsa cau. adie. leg. quia scriptura idem est quod forma, cui nihil addi, vel detrahi potest. Bal. l. fin. nu. 4. C. de suis, & leg. & quod nō dicitur, pro non intellecto censetur. Bal. l. 2. de naut. fœno. & quod nō cantat instrumentum, nec ego cantabo, more Venetorum. in c. venerabilē, nu. 15. in fi. de elect. vnde si in instrumēto dicitur, talis intercessit pro tali, an valeat. in c. 1. nu. 10. de pact. quid si enunciat, in c. quoniam cōtra, nu. 28. de probat. vel si veritate inspecta subsequntum est, quasi instrumento comprehensum habetur, not. Bal. l. 2. in 2. rep. C. de acq. poss. Et si apparet promissio facta in instrumento, vel epistola priuata, præsumitur stipulationē interuenisse. Bal. l. tutor, in princ. ff. de vsuris. Et si fit scriptura ex interuallo de eo quod prius promiserat verbo, videtur tacitè confirmare prius gestum. Abb. c. cū venissent, 2. not. in fi. de rest. spol. fit enim quādo-
29 que scriptura ad cōmemorationē, & in vim solius probationis, quādoque vt non valeat, nisi sit scriptum. Bald. l. contractus, 3. not. de
30 fide instr. Semper tamen vis instrumenti cōsistit ex scribentis auctoritate, scripturæ solemnitate, & ex eorū, quæ in scriptura continenē sensualitate. Bal. d. rub. in princ. de fide instr. Et si dicit, Ego talis notarius interfui, probatur visus, & auditus. Bal. c. cū causam, nu. 34. de testib. nam nō potest facere instrumētum nisi de his, quæ vidit. in c. 1. post nu. 3. de fide instr. Et instrumentū debiti vt valeat, debet exprimi, vel causa probari. c. si cautio, vbi Bal. in princ. eo. tit. Fides autem, & auctoritas connexæ procedūt à tabellione, & testibus, nō ab altero de per se. Bal. l. in exercēdis, cir. princ. eo. tit. de fide instr. nam si non est subscriptū à tabellione, non est instrumētum. Bal. l. 2. nu. 7. in fi. quando fiscus, vel priua. ita si nō est à testibus, vt hic, inde dicunē subscribere. i. conscribere. Bal. d. rub.
31 nu. 41. de fide instr. & instrumento, & testamento subscriptionibus roboratis statur. in l. fin nu. 12. in fi. de fideicom. Et iure Longobardorū dicitur rescriptū testibus roborari. l. 1. de his, quæ à viro in mulierē dantur, vel
32 relinquuntur, in Longob. & fides tabellionis tollit omnē suspicionem falsitatis, nam si ei cōmittitur tota substantia veritatis, stādum est ei. Bal. l. iubemus, nu. 6. in fi. C. de testam. dummodo loquatur tanquam notarius, non tāquam priuatus. Bal. l. ex ijs, nu. 3. circa fin. C. de testa. mil. & in officio suo sit repertus fidelis. Bal. l. iubemus, in fi. C. de prob. & compleuerit instrumentū in forma cōsueta. Bal. l. 2. nu. 4. de pet. bon. subla. In chartulis antiquis substātia cōsistebat in paucis, quia tantum valet vnum verbū effectiuum, quantum mille. Bal. l. si aliquid, C. de donat. & verba superflua apposita, vel omissa non vitiant. in l. fin. in princ. eo. tit. de don. Instrumentū, vel testamentum non vitiatur propter malā latinitatem, & potest pro parte fieri literali sermone, & pro parte non. Bal. c. ad audientiam, nu. 4. post med. de rescrip. c. ex parte, de fide instr. & præsumitur solēne quatenus ex verbis colligi potest. in c. cū in iure, post nu.
33 6. de off. deleg. Hodie tamen de solemnitate ponitur nomen Regis, vel Imperatoris, olim Consulis, loco cuius ponuntur anni Incarnationis. Bal. l. comparationes, num. 18. de fide instr. Dies est de concomitantijs, nam tolle instrumentum, & non potest esse dies, quia quod non est, non habet diem. Bal. l. optimā, in fi. de contrah. & commi. stipul. & sic debet poni locus, & dies. in c. dudum, lo 2. nu. 4. de elect. & error in eo totum vitiat instrumentum. l. nec exemplum, post princ. C. de falsis. vnde semper apponitur dies, & nunquā nox. Bal. l. fin. de his quib. vt indig. Et contrahentes non præsumuntur stulti, sed cogitasse de effectu rei, & temporis. i. horę. Bal. l. fin. nu. 3. de cōtra. & cōmi. stip. & dicitur prout inoleuit mos, & seruāt tabelliones, Nos talis iudex, & notarius, & subscripti testes rogati, notū facimus, & testamur. Luc. l. nulli, col. 2. cir. med. de numerarijs. Debēt scribere fuisse rogatos ab vtraque, vel vna parte tantum.

Spec.

Spec.tit.de inſtr.edit. §.2.nu.13.& 14. & §.
3.nu.5.& 7.cir.fin. Ita & teſtes eoipſo quod
ſcribuntur in inſtrumento,cenſentur rogati.
Bal.l.1.poſt nu.19.de fide inſtr.lib.10. Debet
facere mentionē de præſentia contrahentiū.
Bal.l.optimam, nu.5.de contrab.& commi.
34 ſtipul. quia licèt eius virtus cōſiſtat in iure,
tenor eius eſt facti,& fit de voluntate,& cō-
ſenſu vtriuſque partis, & plerunque cū con-
ſilio ſapientis. Bal.l.1.num.2.cir.med.& fin.
C. de vſuris. Vnde facti ſcientia debet eſſe
penes tabellionē,iuris autem conſultatio pe
nes Doctorem. Bal.l.cōtractus,nu.4.cir.fin.
de fide inſtr. Tabellio debet eſſe peritus in ar
te tabellionatus,quæ eſt quod ſolēniter con
ficiat inſtrumētum.Bal.d.l.1.de vſuris.face-
re mentionē de teſtibus,qui interfuerunt cū
eo in inſtrumento.Luc.d.l.3.col.3.de tabul.
ſcrib. Logogra. & eorum nomina ſcribere.
Bal.l.1.nu.5.C.ad Senatuſc. Velle.nec refert
ſi in principio,vel in fine. in l.hac conſultiſ-
ſima, nu.2.qui teſt.fac.poſs. ponere quæ vi-
dit,& audiuit,non ſpem partium,Bald.l.fin.
C.de cond.ex lege, in l.cū precibus, cir.fin.
C.de prob. quia de viſu,& auditu cōficitur,
in d.rub.nu.16.cir.med.de fide inſtr. ſi dicit
ſpontè confeſſum, probat confeſsionem,ſed
non ſpontè.Bal.add.2.ad Spec.tit.de appell.
in fi. Verba illa dedit,ceſsit omnes actiones
tā reales,quàm perſonales,ſumpta eſſe dixit
Bal.ex l.2.vbi dixit de quadr.præſcrip. ver-
borum autem nō eſt neceſſaria multiplica-
tio,ſi ſubſtantiam non immutat. Spec.tit.de
arb.& arbitrat.§.fin.nu.7. requirit conſtitu
tum, quod præcedat debitum. Bal.l.2.nu.6.
C.de conſtit.pec. quid operetur.in l.1.nu.2.
quando liceat ab empt.diſce.& quando non
operetur. Caſs.conſuet.Burg.rub.7.§.1. ibi
ſaiſit,poſt nu.11.& 19.Renunciationes appo
ni ſolitas,quando poſsit apponere. Bal.rub.
cir.fin.de his,quæ in frau.cred.nec curamus
qualiter loquatur, dummodo appareat de
mente.in l.teſtamentum,1.not.C.de teſtam.
vnde nō vitiatur ſi contrahentes loquuntur
in tertia perſona. Abb c.tua nos,1.& 2.not.
de ſpōſal.Spec.d.tit.de inſtr.edit.§.9.nu.14.
vel in prima per verba de præſenti, vel de
præterito. Spec.eod.tit.de inſtr.edit.§.2.nu.
17. & poteſt loqui per verba præteriti tem-
poris, & nihilominus actus præſumitur ge-
ſtus tēpore confecti inſtrumēti. Abb.c.quod
autem,nu.4.de iurepat.quid ſi loquatur im-
perſonaliter. Bal.auth.ſi quando, num.2. de
cōſt.pec. quidquid tamen notarius dicit,rē-
ſpiciens factum,videtur dixiſſe partiū aſſer-
tione. Bald.l.vnica cir.fin.de priuil.dotis,&
quidquid profert in perſona contrahentis,
ipſe contrahens proferre præſumitur. Dec.
conſ.450.poſt nu.1.490.poſt num.10. 4.vol.
& ſcripſiſſe de voluntate eorum qui eum ro-
gauerunt.idē Dec.conſ.185.col.4.in fi. nam
non poteſt ponere, niſi quod eſt iniunctum,
quantūcunque aliud ipſe viderit. Spec.d.tit.
de inſtr.edit.§.3.nu.6. Verba autē dilatare,
& ſubſtātiam mutare non poteſt. add.vlt.ad
Spec.d.tit.de inſtr.edit.col.6.in fi.7. & ſi er-
35 rauit tenetur ad intereſſe: & error eius an
vitiet ſcripturam,contractum,vel teſtamen
tum. Bal.c.ad audientiā, nu.6.de reſcriptis,
quod ſic,in c.3.poſt nu.6.de fide inſtr. Et an
minor reſtituatur,Bal.l.1.nu.4.qui,& aduer.
quos.ita ſi omittat. in l.fin.in fi.de magiſtr.
conue. Et ſi addendi,vel minuendi datur fa-
cultas,intelligitur ad cōſiliū ſapientis.Spec.
d.tit.de inſtr.edit.§.9.nu.13.nec debet poni
capitulū impertinens. Bal.l.in ſtipulatione,
de vſufr.ear.rer.quæ vſu cōſu. An poſsit mu-
tare, vel emendare id quod dependet ex ſuo
officio, circa tempus, indictionē, vel teſtes.
Bal.l.3.nu.42.& l.fin.nu.20. C.de eden.& d.
36 rub.nu.25. de fide inſtr. Verum antequā eſt
abſolutus contractus non habet aliquē effe-
ctum,ſicut teſtamentum.Bal.l.3.cir.med. C.
de decur.nam ius nō quæritur antequam ſit
abſolutus. Bal.l.auia tua,nu.12.cir.med. C.
deiure dot.quia dū contrahitur, vtrique par-
ti licitum eſt pœnitere. Bal.l.contractus,nu.
13,in fi.de fide inſtr.ſed poſtquam eſt lectus,
nihil poteſt addi,vel minui,nec valet niſi to-
tus legatur. Abb.c.1.ibi, vndecimo, de fide
37 inſtr. & poſt quā tradidit partibus,nō poteſt
ſeipſum corrigere. multa Bald.c.publicato,
poſt princ.vſq; ad nu.3.de elect.c.3.nu.8. in
fi.de fide inſtr. cum cōcluſio eſt inter partes,
non poteſt aliquid addere, vel detrahere. in
c.quod ad conſultationem, in fi.de ſent.& re
iud.ſine mādato ſuperioris,citatis citandis,
licet quidam dicāt,q. ſi notarius eſt bonæ fa
mæ,poteſt ſupplere quod deficit, ſed nō cor-
rigere. Bal.l.ambiguitates,in fi. C.de teſta.
vel porrecto libello iuſſu iudicis corriget
malam Grammaticam. Bal.l.Imperator, la
prima, nu.1.cir.princ. 2.& 3.rep.per tot.de
ſta.hom.alias notarius,qui inſtrumento ad-
didit,pœna falſi fuit condemnatus.Bald.l.2.
C.de falſis. & ſi omiſit ſcribere modū in le-
gato,priuatur officio.Bal.l.2.nu.2.& 4.C.de
fideicom.libert. quid ſi omiſit indictionem,
vel annos Domini. Bal.l.fin.de can.larg.tit.
38 Et ſi reperitur error,quādo præſumatur no-
tarij,& quando partium, Bal.l.errore,nu.2.
C. de teſta, præſumitur ſimplicitas potius
quàm dolus.Bal.c.2.nu.1.cir.fin.de tranſlat.
Epiſc. Et ſi notarius dicit interlineaſſe, vel
feciſſe raſuram, quando creditur,& quando
non.in l.ſi vnus,eo.tit.de teſta. & ſi poſt cō-
pletam ſcripturā,& publicatā,dicit caſſam,
non vitiatur. Bal.l.3.in pri.comm.vel epiſt.

etiam

etiam quod sit differentia inter rasum, & fal
39 sum in l. 2. nu. 3. de fideicomm. liber. rasum
præsumitur falsum, nisi per viuam vocē com
probetur: idē l. si veritas, nu. 4. de fideicom.
latè in c. 31. de fide instr. & quod de rasura,
idem in superlineali in loco suspecto. Bald.
d. iubemus, in fi. C. de probat. & de cautela
qua vtuntur notarij, Abb. c. cū venerabilis,
vlt. not. & nu. 8. de relig. dom. quod si dicatur
40 cancellatum per errorem. Bald. l. si testamen-
tum, C. de testam. & si est vitiosum in aliqua
parte, an vitietur in totū. Spec. d. tit. de instr.
edit. §. 9. nu. 10. Bal. 1. consi. ff. in ver. Illud qu
æ, nu. 29. cir. fin. & d. l. Imperator, in princ.
in [illegible] cir. fi. de sta. homi. Si est falsum
in vno, an sit falsum in omnibus. Bal. c. cum
a deo, nu. 4. de rescrip. videtur, quod ratione
prohibiti vitiatur [illegible]
vbi Bal. de elect. [illegible] nu. 4.
de offi. deleg. [illegible] testis [illegible]
[illegible]
falso [illegible] de fide
[illegible]
& [illegible] de sent. &
re iud. [illegible] non remo-
[illegible] fides alterius partis [illegible] post
nu. [illegible] de fide instr. ita pro parte approbat,
& pro parte improbat [illegible] Bal. [illegible] cum
exiguam, de cond. ob causam l. pen. com. rer.
alien. l. 2. C. de falsis. Ex quibus [illegible]
[illegible] Bal. [illegible] nu. 5. cir. med. de Senato.
cum possit esse defectus veritatis, solemnita
tis, & instabilitatis. Bal. d. l. si veritas, nu. 6.
& 7. de fideicom. Potest esse instrumentū fal-
sum, & negocium verum, nec sufficit veritas
sine solemnitate. Bald. l. alia causa, nu. 2. cir.
med. & 4. in fi. C. de his, quibus vt indig. vel
scriptū sine mea voluntate, & non mihi pre-
iudicat. in l. si ministerium, de liber. cau. vbi
etiam actus peccat quo ad aptitudinem for-
mæ, non valet ad hoc vt obligatio contraha-
tur, si potest valere vt officio iudicis induca
tur. Bald. l. in testamento, de cond. & demonst.
tū forma data à lege est sequenda. Bal. l. itē
veniunt. §. præter, ff. de pet. hæred. & vitium
expressum inducit vitium formæ, Bal. l. conti
41 nuus, §. illud, de verb. oblig. Forma, & modus
traditus à disponente, declarat mentē, & au-
get effectū. Bal. qui sup. l. Proculus, de vsufr.
& quemad. quis vta. adeo quod si non habet
debitam formam, nullam fidem facit. Bal. d.
n. consi. ff. in ver. illud autem, post nu. 17. & si
plura requiruntur ad solemnitatem, omissio
vnius, totū vitiat. Bal. d. haud testium, §. pen.
in fi. ff. de testam. quia omnis forma cēsetur
substātialis. Bal. l. comparationes, nu. 5. cir.
med. de fide instr. vel quedā est forma ducens
ad substantiā, & quædam ducta à substantia.
Bal. c. quia propter, nu. in fi. & 13. de elect.

42 Nec notarius debet dicere pecuniam fuis-
se numeratam, nisi cum effectu viderit. Arno
73. dialogo. Quid si dicat, confessus fuit ha-
buisse. Bal. c. quoniam contra, nu. 4. de probat.
Annus verò Domini, mēsis, & dies, indictio,
nomen Papæ, vel Imperatoris in principio
scripturæ, vel protocolli poni debet, & tunc
censetur idem non solum in prima rogatu,
sed etiā in omnibus contractibus subsequen
tibus. Bal. l. loquin. §. si is [illegible]
edendo. ita [illegible] subscriptum [illegible]
[illegible] tabellionis potest authenticari [illegible]
tractus [illegible]. Bal. l. [illegible]
C. si cer. pet. [illegible]
quæ variātur [illegible]
idem Bal. [illegible] C. [illegible] de
qua sit [illegible]
artificialis [illegible] de hoīe, [illegible]
dici. Bald. [illegible] de [illegible]
secūdo [illegible]
Bal. 1. consi. [illegible]
43 dimidium [illegible]
contractum [illegible] vtraq; me-
dium noctis, attribuitur diei [illegible] Abb.
[illegible] consuluit, nu. [illegible]
quomodo poteris dicere actum [illegible] Bal.
[illegible] consulat, num. 10. de off. deleg. Præponitur
quos voluit [illegible] pen. in ver. [illegible] de
elect. in vj. [illegible] ordine scripturæ videtur,
q vnus sit principalior alio. Bal. [illegible]
cir. med. C. si certum pet. & qui præponitur, præ-
sumitur quod sit principalior in actu. Bald.
l. si cōmunis, post med. de stipul. seruor. de pri
mo nominato [illegible] Bald. l. de edi.
diui Adria. toll. & auth. hoc amplius, nu. 21.
44 & 22. de fideicom. Sed quid præcedit homo,
vel dignitas in l. hac cōsultissima, post pri.
qui testam. fac. poss. Pacta ponit Gramhic,
quorum quædā valent, & quædā non, numero
vsque ad 20. & appellant materia, sicut res,
& pretium. Bal. l. 3. post num. 16. C. de testib.
vocātur testes, quod idem est, quod rogātur.
Bal. l. scripturas, cir. fin. qui potio. & l. diuus,
cir. med. ff. de test. mil. monentur, & rog. [illegible]
d. rub. post num. 18. de fide instr. per subscri-
45 ptionē præsumuntur rogati. in l. hac consul-
tissima, in princ. C. de testam. & possūt adhi
beri amici. l. sciendum, vbi Bald. ff. de vsuris.
Et si notarius est bone famæ, etiā quod non
sit loci illius, potest pro teste apponere vnū
ex famulis eius, pro quo sit in strumentum. l
Bal. cons. 220. in princ. 5. vol. Et aduocatus
alterius partis potest esse testis in instrumen
to transactionis illius causæ. Abb. c. ex litte-
ris, 1. not. de transact. Et sic cōtractus habet
tres perfectiones. Bal. l. 2. 1. not. C. quando li
ceat ab empt. disce. & l. 1. post num. C. de pe
ric. & comm. rei vend. l. contractus, au. de
fide instr. & l. omnium, post nu. de testam.
& com-

46 & completio est in conclusione. Bal.l.si do-
minus,de præscript.verb. vel in signo.Bald.
add.vlt.ad Spec. in d.tit.de instr.edit. col.5.
in fi.& d.l.contractus,nu.5. dissimilitudo au
tem,& differentia literarum,& signorũ red-
dunt scripturam suspectam. Bal.l.scripturæ,
post nu.7.de fide instr. immo si vtitur diuer-
sis signis, punitur pœna falsi. in l.compara-
tiones,nu.18.eo.tit.de fide instr. & sic signũ
tabellionis est terminus dispositionis reda-
ctæ in scripturam. Bal.l.1 post nu.22.de fide
instr. & iure hastæ fisc. & subscribendo, vel
sigillando videtur approbare instrumẽtum.
Bal.l.2.8.not.de pet.bon.subla.& sicut in eo
datur perfectio promissionis, obligationis,
& actionis. Bal.l.petens,post num.41.& 53.
C.de pact. ita substantiatur ex persona volũ
tate,& potestate.Bal.l.multũ,nu.4.cir.med.
47 si quis alteri,vel sibi.nã notarius non est pu-
rus testis, sed maior, & sumit auctoritatem
de præterito,quando fuit creatus. in l.& mi-
litibus,in fi.C.de test.milit.Plura potest ho-
mo priuilegiatus, quã purus, potior est vox
priuilegiata,voce simplici. Bal c.cum ordi-
nem,post nu.10.de rescript. Vltra quod offi-
cium tabellionis est quasi voluntariæ iuris-
dictionis. in c.dudum, lo 2.nu.4.cir.med.de
elect. Est loco duorum virorum bonæ famæ.
in c.quoniam contra,nu.11.de prob.Lingua
tabellionis est scriptura,non potest mutari,
lingua testium est mutabilis,& labilis. in c.
cum Ioannes, nu.7. de fide instr. Isto modo
scriptura erit publica, quia manu publicæ
personæ facta habet annos Domini, & alia,
quæ requiruntur in scripturis solemniter fa-
ctis. Bal.l.hac consultissima,in fi. qui testa.
fac.poss. de quibus sup.cum possit esse scri-
ptura manu notarij, & non publica, ex quo
non habet formã publicã.l.scripturas,nu.2.
qui pot.in pig.hab.puta quia non fuit roga-
tus,vel non habet solemnia.Bald.l.fin.nu.5.
cir.med.C.si cer.pet.vel fuit rogatus tanquã
amicus,nõ tanquã tabellio.idem Bal.d.rub.
post nu.8.de fide instr. tunc quia loquitur nõ
tanquam notarius,sed tanquã priuatus,non
ei creditur.in l.ex his,nu.3.cir.fin.C.de test.
48 mil. Et scriptura priuata idẽ est quod secre-
ta,vbi non interueniunt solemnitates. Bald.
d.l.scripturas, nu.3.qui potio. Publicã autẽ
non potest negare petenti, si eius interest.
Bal.præd.ea.l.scripturas, nu.1.in fi.& sic nõ
omnis scriptura,quam facit notarius, est pu
blica,sed quam ipse dicit conficere vt publi
cam, mens enim,& eius animus attenditur.
Luc.l.3.col.3.in fi.d.tit.de tabul.scri.lõgog.
Requirit quod sit subscripta manu notarij.
Ang.l.1. de apochis publ. & alia de quibus
Bald.l.2.§.editiones,nu.1.& 2. ff.de edendo.
tunc ratione vltimæ clausulæ totus contra-
ctus præsumitur solemnis:admittitur tamen
probatio in contrarium. Bal.l.pacta cõuen-
ta, §.quod fere,in princ.ff.de pact. Et circa
49 huiusmodi solemnitates consuetudo atten-
ditur,& omissio solemnitatis ex sola cõsue-
tudine inductæ,vitiat actũ. Abb.proœ.Decr.
ibi Gregorius,post nu.14.Consuetudo enim
facit tales scripturas publicas. Abb. c.post
cessionem,nu.4.cir.princ.de probat.& facit
instrumenta valida,quæ alias non valerent.
Affl.quæ sint reg.in ver.potestas,nu.13.& in
eis conficiendis consuetudo loci attenditur,
ipsa dat vim scripturæ, & excusat scribentẽ.
Bal.d.rub.nu.24.in fi.& 28. cir.princ. d.tit.
de fide instr.Præsumitur factum secundũ con
suetudinẽ,& potest notarius apponere clau-
sulas consuetas. Bal.c.querelam,post nu.11,
de elect.Debet habere signum consuetũ.Bal.
l.ad testium,§.si ab ipso,de testa.Proprium,
& vsitatũ, sicut sigillum. in c.post cessionẽ,
post nu.1. de probat. c.2.post nu.13. de fide
50 instr. Quod debet esse semper vniforme, vt
sup. alias punitur pœna falsi. Luc.l.nulli, de
numerarijs.tunc etiam quod sigillum appen
sum amittatur, non corruit fides instrumen
ti. Abb.c.innotuit,nu.15.in fi.de elect.Quo-
modo probabitur amissio sigilli, & quid in
antiquis,Alex.cons.150.6.vol.& sic ex defe-
ctu ceræ,vel sigilli nõ derogatur fidei instru-
menti manu publici notarij confecti. Dec.
cons.146.3.dubio,col.pen.cir.med. alias est
contra ius, quod credatur chartæ animalis
mortui sine alio adminiculo. Isern.hic col.
pen.cir.fi.& Gra.nu.9.& 13.in fi.& dixi sup.
in cõst.consuetudinem.defectus instrumenti
ponit Bal.add.vlt.col.4. circa med. d.tit.de
instr.edit.ita si continet in verisimilitudinẽ,
vel aliquid intolerabile. Bald.l.1.rep.antiq.
51 C.de dotis promiss. Quid si notarius vnius
loci,vel prouinciæ fecit instrumentũ in alio
loco,vel prouincia,nõ valet. Luc.l.quidam,
in fi.de pala.sacra.larg.Ideo in instrumento
ponitur locus.Bal.c.dudum,lo 2.post nu.41.
de elect. nam in prouincia Regis facit fidẽ,
non alibi, Reges enim nõ possunt facere ta-
belliones in orbe,sed in suo regno. in c.cum
dilectus, nu.1.& 5.cir.med. de fide instrum.
Debet apponi hora, si expedit eam scire. in
c.ego N.Episcopus, nu.1.de iureiur. Et pu-
nitur si fecit loco incongruo. Bal.l.secundũ,
cir.princ.& fin. C.de donat. Vnde notarius
Imperialis,vel alterius loci nõ contrahit in
regno Siciliæ. Affl.quæ sint reg.in princ.post
nu.22.& in ver.potestas,nu.11. Capy.in sua
inuest.in ver.regalia, ibi,nauium,ver.nota-
rius vnius loci. Spec.d.tit.de instr.edit. §.9.
post nu.5. Verum scriptura facta secundum
consuetudinem loci probat vbique. Bal.l.si
non speciali,nu.4.in fi. C.de testa. ita testa-
mentum,

mentum, & quilibet actus. & in hac, vbi not. Bal. C. de donat. Et si appareat instrumentum scriptum, licet solemnitates requisitæ nō appareāt, præsumitur solemniter factū. Grami. sup. consti. si aliquis Baro, nu. 6. ita qualibet scriptura præsumitur esse vera, nisi cōtrarium probetur. Bal. l. quingēta, ff. de probat. Si est
52 confecta per notarium vltra mare, nec constat quod sit notarius, nō probat, quia nemo præsumitur notarius, nec tabellionatū præscriptis cursu longi temporis, sed punitur vt falsarius. Bal. l. 4. 2. rep. post nu. 4. C. de emanci. lib. nisi cum instrumento adsint literæ testimoniales officialium illius loci testificantis, quod, qui scripsit sit tabellio fidelis. Grami. hic nu. 3. vsque ad 36. Bal. l. cōparationes, num. 4. de fide instr. vel tractetur de paruo præiudicio, quia etiam quod in loco iudicij non sit scriptura cognita, vel persona notarij, statur scripturæ, si motus iudicis concurrit. Bal. d. auth. sed nouo iure, nu. 5. si cer. pet. siue sit instrumentū antiquum vltra centum annos, quia tunc statur instrumento, licet non probet quod sit notarius. Afflic. de notis feu. in princ. nu. 10. Spec. d. tit. de instr. edit. §. 8. nu. 6. vbi Bal. add. vle. col. 3. in fi. Si fecit in-
53 strumenta illicita, quæ de iure non tenent, punitur etiam criminaliter. Bal. l. 2. nu. 4. C. de eunuchis crimine stellionatus. Bal. l. 1. in fi. de sepul. viol. l. 2. 13. not. de pet. bon. subla. quia est species falsitatis. Bal. rub. cir. fin. C. res inter alios acta. nam falsum, & nullum idem. Bal. l. fin. nu. 3. C. si cer. pet. Et aduocati scienter dictantes falsum instrumentum, notarius, & testes puniuntur pœna falsi. Bal. d. l. 2. in 7. not. de pet. bon. subla. & in præiudiciū fisci nō tenet. in l. pen. de rescind. vend. Quid si fecit instrumentum clandestinum in beneficium alterius, punitur. l. mandatū, vbi Bal. post nu. 17. C. mādati. valet tamen si est iustus, & non simulatus. in l. ab Anastasio, 6. not. eo. tit. mand. vel fecit de actu imperfecto, seu solemnitatem omisit. idem Bal. l. iubemus, in fi. C. de testam. & si imperitè, tenet pro imperitia ad interesse partis. Bal. rub. in fi. de pœna iud. qui male iud. non tamen est vaciatio si mutatur stylus, loquendo de prima persona ad tertiam. Bal. d. l. Imperator, la prima, in 1. rep. nu. 4. in fi. de sta. hom. Nec vitium latinitatis officit instrumento, secus in rescripto. idē Bal. vbi sup. 1. rep. in princ. Formis autem legalibus nihil licet addere, vel mutare. Bal. l. cōuentionalibus, de verb. oblig. Vnde quādo plura requiruntur ad solemnitatem actus, omissio vnius, totum vitiat. Bald. l. ad testium, §. pen. in fi. ff. de testam. Notarij enim sæpissimè in periculum animarum suarū scribunt dispositiones non habentes formā publicam, de eis non iudicatur vt de publicis, & illis mortuis, fides eorū perit. Bal. d. l. scripturas, nu. 5. in fi. qui potio. alias si in eodē instrumēto adest pars, quæ non potest legi per aliam, non vitiatur alia, quæ legi potest. Alex. cons. 74. num. 11. 6. vol. dixi sup. d. const. consuetudinem.

55 Nota, quod instrumentum dicitur actus, de quo conficitur instrumentum. Bald. l. 1. in princ. ff. quemad. testa. aper. & scripturæ instrumēti est, vt sup. in dubio ei statur, quia nō præsumitur error, nec dissensus. Bald. l. nec ignorans, C. de donat. Est probatio probata circa id quod cantat, non quo ad id quod nō sequitur, vel inferendo cōcluditur. Bal. l. inquisitio, & l. interest, nu. 2. C. de solutio. licet quandoque aliquid sit verum, sed non continetur in instrumento. Bald. l. 2. in rep. C. de acquir. poss. huic in factis antiquis, & ætate probanda magis creditur, quā testibus, quia tēpus de facili labitur à memoria hominis. idem Bal. l. 3. nu. 5. C. si minor se maio. dixe. adeo quod etiam quod duo testes præferant vno, nō procederet si dictum vnius concordaret cū instrumento, quia tunc propter fidem tabellionis staretur dicto vnius. Arnol.
56 65. problemate. posset tamen reprobari per aliud instrumentū, sicut testes per alios digniores. Abb. c. vn. nu. 5. de natis ex lib. ventre. & quales esse debent. add. ad Bald. l. cum precibus, C. de probat. l. in exercendis, nu. 1. cir. med. C. de fide instr. in l. generaliter, de non num. pec. Quinque namque testes habēt vim scripturæ, & tot contra eā requiruntur. Bal. l. testiū, 7. not. C. de testi. & l. 2. in 2. rep. nu. 17. in fi. de iure emph. Vltra, quod si dubitatur de veritate instrumenti, est exhibendū originale. Bal. l. 2. col. 2. in princ. de discusso.

57 Secundo nota, quod instrumētum capitur strictè, largè, & largissimè, & differt ab instructione, quæ fit per testes. Abb. d. rub. de fide instr. Quid sit, vnde dicatur, & quot modis capitur. Spec. d. tit. de instr. edit. §. 1. ita contractus propriè, & largissimè. Abb. c. fin. nu. 29. de foro comp. & eius materia duplex, generalis, & specialis. Bald. d. l. petens, post nu. 4. C. de pact. inde contractus, obligatio, & actio est ordo, qui licet non sit semper in tempore, est in intellectu. Bald. l. licet, §. ea, ff. de procurat.

58 Tertio nota, quod notario sine testibus non creditur: soli tabellioni non credit. §. si verò, auth. de here. & falsi. nec in omnibus, quæ asserit in instrumento, nisi de ijs quæ asserit vidisse, Bald. c. cū in iure, nu. 13. de off. deleg. & non de præteritis. in c. 1. nu. 3. cir. med. de fide instr. quia veritas magis manifestatur per plures, quā pauciores. Bal. l. fin. nu. 6. cir. med. de fideicom. nisi sint acta iudicij. Cass. consue. Burg. rub. 4. §. 19. ibi, ou de notayre.

in quibus non est necesse, quod sit rogatus à
parte, sed à iudice. Bald. c. quoniam contra,
nu. 9. de prob. nec requiruntur testes, vt ibi
nu. 43. Vnde autem dicatur notarius, & quot
modis appelletur, & dicatur persona publica.
Abb. c. quoniã contra, post nu. 1. de probat.
Eius fides est approbata, & pro eius peritia
præsumitur. Abb. c. vn. post nu. 8. de syndic.
etiam quod non intelligat clausulas iuris,
quas quotidie ponit in instrumẽtis. Bal. l. fin.
in fi. C. de fideiusso. non potest tamen esse no
tarius, vel iudex ad contractus, nisi dema-
nialis. inf. cõst. præsenti, de hon. mil. & c. nec
vilis conditionis, angarius, vel spurius. Capi
sua inuest. in ver. regalia, ibi nauium, in ver.
notarius, nec clericus, vt hic. vbi Gra. nu. 6.
tamen si clericus conficit in loco permisso,
valet vbique locorũ. Bal. l. 1. nu. 16. de sum.
Trin. etiam, quod cõsuetudo loci extra locũ
etiam inter ciues nõ attẽditur. idem Bal. l. si
59 non speciali, nu. 2. 3. & 5. C. de testa. Venetijs
statur instrumẽto scripto manu Sacerdotis.
Bal. rub. nu. 45. in princ. & l. comparationes,
nu. 10. cir. fin. de fide instr. & est consuetudo
ibi, quod duo testes cum Sacerdote probant
omnem voluntatem. Bal. præd. l. fin. nu. 6. de
60 fideicom. si fit per excõmunicatum qui com-
muni opinione habetur pro absoluto. Abb.
c. veritatis, post nu. 33. de dolo, & contu. c. si
aduersus, nu. 3. de hæret. Et sufficit si ab ini-
tio sit idoneus, tam testis, quàm tabellio.
Baldus dicta l. ad testium, §. 1. ff. de testam.
Quid in procuratore. in c. post cessionem, de
prob. Vetera instrumenta non vitiant roga-
ta tempore quo erat integrè status. Baldus
c. præterea, post num. 3. de testibus cogend.
Si fit per eũ, qui est priuatus officio, perinde
est ac si fieret per eum, qui nunquam fuit ta-
bellio. Arnon. 75. problem. perinde est ac si
fuisset extinctus, & nõ potest de nouo creari
notarius. Bal. c. at si clerici, nu. 10. de iudic.
Vnde instrumentum confectum per notariũ
postquam est condemnatus, non tenet, quia
amisit officiũ per delictũ. Affl. quæ sint rega.
in ver. potestas, in fi. nu. 16. Spec. d. tit. de in-
strum. edit. §. 8. vbi etiam quid in hæretico,
nu. 31. & 34. Saracenus, vel notarius hæreti-
cus licitè conficit instrumentũ. Bal. c. de cau
sis, nu. 20. in princ. de off. deleg. Quid si con-
fecit ante condemnationẽ, vel cõtinet plura
capita, falsum in vno, an sit falsum in alio.
Abb. c. fraternitatis, num. 3. de hære. Bald. in
add. ad Spec. tit. præd. de instr. edit. post princ.
Ingressus religionẽ, si prius fuit tabellio, an
posit cõficere instrumenta. Spec. tit. de sta.
mon. nu. 32. Et factus iudex, potest cum alio
iudice scribere, & conficere instrumenta.
61 Gram. hic nu. 23. cir. fi. Et iudex nominatus
in instrumento, si non recordatur, notarius,
& testes sic, an posit cogi cõtra conscientiã
ad subscribendum instrumentum postquam,
alias nõ valeret, seruata forma huius const.
Luc. pro, & contra, d. l. 2. post princ. de tabul.
scrib. logogra. Gram. hic nu. 23. ideo nomi-
na, & pronomina testium, & contrahentium
debẽt poni in instrumẽto, Spec. tit. de empt.
& vend. §. 1. nu. 2. & qui non sunt nominati,
nõ videtur aliquo modo descripti. Bal. l. hæ-
62 res palam, post princ. ff. de testa. Creatus no
tarius auctoritate Apostolica, an posit con
ficere instrumentum in regno Siciliæ. Luca
l. prædia, col. 23. ibi, ex his infertur, de locat.
præd. ciui. Posset tamẽ notarius laicus adhi-
beri ad scribendum spiritualia negocia. Bal.
c. Messana, nu. 1. de elect. & in causa electio-
nis, c. 2. nu. 15. de iudicijs, c. pastoralis, nu. 4.
de fide instr. Capuanus contrahere corã no-
tario, & iudice Auersano. Barthol. de Capua
quæst. 14. in fi. rep. Gram. super prag. Exercẽs
autem officium tabellionatus, an debeat ha-
beri pro tabellione, latè Bal. cons. 118. 3. vol.
& si reputatur, & non appareat, idem Bal. di
stinguit l. 2. nu. 7. de sent. & interloq. om. iud.
Instrumenta per eum facta tenent Bal. præd.
cons. 471. post nu. 5. 2. vol. Ita si cõfecit plura
instrumenta tanquã tabellio, etiam quod nõ
producatur priuilegiũ tabellionatus, valent
instrumẽta. Bal. l. 1. post nu. 3. C. ad Senatusc.
63 Maced. quia scriptura probat tabellionem,
& factũ. Bal. l. si quis decurio, nu. 3. C. de fal-
sis. Multa ex quibus præsumitur tabellio in
l. 1. nu. 12. C. de testam. alias dicenti tabel-
lionem, incumbit onus probandi, quia nemo
nascitur tabellio, Arno. 38. comm. & nemo
præsumitur priuilegiatus, vel prælatus, nisi
doceat de priuilegio, vel fuerit in lõga pos-
sessione prælaturæ, vel tabellionatus. Bal. l. 2.
nu. 74. in fi. & 75. C. de ser. & aqua. Nec expe
dit probare, q notarius fuit notarius, sed ex
ipso actu antiquo oritur præsumptio. Bald.
auth. quas actiones, nu. 17. de sacrosan. eccl.
dummodo adsit forma, quæ triplex est, sine
qua res non cœpit esse. Bal. l. cum quis, post
nu. 4. C. de iuris, & facti ign. sed quilibet no-
tarius præsumitur legalis; & in instrumẽtis
non præsumitur fraus, in c. illud, nu. 7. de præ
64 sump. Et in instrumento sigillũ vniuersitatis
inducit præsumptionem, quod vniuersitas le
gitimè actum explicauit. Abb. c. vn. nu. 9. de
syndico. Verùm sigillum deputatũ vni actui,
non potest in alio exerceri. Bal. c. de causis,
nu. 24. cir. fi. de off. deleg. Notarij Apostolici
an posint conficere instrumenta in regno
Siciliæ, vltra superius dicta, Cap. vbi sup. in
ver. regalia, ibi, nauium, c. Imperialem, §. cal
lidis, 7. concl. de prohib. feud. alien. per Fred.
Luc. d. l. 3. in princ. de tabul. scrib. logogra.
Affl. quæ sint regalia, in ver. potestas, nu. 11.
& hic

& hic 11,q.nu.22.& 8.not.nu.36.cir.fin. vbi
65 etiam add. ad Iser. quæ etiam quid in testa-
mento. Salarium autem notarij quãtum sit,
vltra dicta in d.const. Baiulos, & omnes iu-
dices, ponit Cap.in sua inuest. in ver.rega-
lia, in ver.nauium, ibi salarium. Luc.l.medi-
terraneos, in fi.de annon.& tribu. & taxatur
propter rapaces eorum quæstus.l.3. vbi not.
Lucas de priuil.eor. qui in sacro pala.milit.
in singulis eorum ministrant officia. idem
Lucas l.excellentia, post med.de erro.milit.
anno.& volunt facere scripturã gratis. Bal.
l.eos, §.apostolos, post nu.8.de appell. soluit
autem is ad cuius cautelam fit instrumentũ.
Luc.l.fin.col.2.post princ.d.tit.de erog.mil.
anno. nec debitor tenetur reficere expensas
instrumenti à creditore recollecti, vel ali-
quid retinere de sorte. Bal.l.eos, §.fin. C.de
66 vsuris. Infertur ex hoc, ꝙ in reassumptione
requiruntur duo testes subscripti, adeo quod
si plures reperiuntur notati, & non adsunt
nisi duo, sufficiunt. Gram.hic nu.14. quæ sub-
scriptio fit ad probationem, quandoque ad
esse contractus. Bald.l.mutuę, C.si cert.pet.
nec notarius, vel testes instrumenti obligan
tur ex eo.l.si pater, C.de fideiusso. vel si vnus
67 dicit non reminisci, non potest compelli ad
se subscribendum, nisi esset instrumentũ do-
tale, nam tunc notario tantum superstite,
posset reassumi. Cap.decis.29. & hoc fauore
dotis, & fisci. Affl.d.cõst.Baiulos, post nu.52.
dicet qui interfuit actui, præsumitur scire, &
recordari. Bal.c.ex literis, in fi. de transact.
Et si in reassumptione pars aduersa replicat
non debere reassumi, ex quo non est adhibi-
ta solemnitas huius const. Gram.hic nu.34.
vel quia est falsum, non tenetur declarare in
qua specie, & parte est falsum, sed tantum
capitur informatio si debet fieri, vel non re-
assumptio. Cap.decis.79. est tamen cautela,
quod conuentus petat hæredes notarij com-
pelli ad exhibendum notam originalem, quã
exhibere tenentur. Alex.cons.153. num.16.
2.vol. quam si replicetur esse penes iudicem,
nõ est necesse exhibere, nisi aduersarius vel-
let docere de ipsius falsitate. glo. c.Abbate
Sancti Siluani, in ver.fiat fides, in fi.de verb.
68 sign. Si contradicunt testes instrumento, ne-
mo punitur de falso, notarius propter testes,
nec testes propter instrumentum. Gram.de-
cis.60. ante, & in num.4. & ex eo solo quod
aliter reperitur scriptum, quàm dictũ à par-
tibus, non præsumitur falsum, nec de falso
debet damnari, nisi appareat ex alijs circun
stantijs. Ang.tract.malefic. in ver.falsario,
in princ. Sed si per tres, vel quatuor testes
non descriptos in instrumento, probetur no-
tarium falsum dixisse, & instrumentum non
coadiuuetur testibus, posset ex ijs testibus
notarius condemnari de falso. Aug. in add.
ad Angel.tract.præd.char.412. col.2. circa
med. Debent tamen testes de necessitate
concludere, & allegare rationem, etiam
quod non interrogentur, nam non sufficit di
cere illud non audiuisse, quia satis est, quod
alij descripti in instrumento audierint. Dec.
cons.101.col.1.& 2. circa med. Vnde error
notarij non probatur nisi per testes legiti-
mos, & numeri sufficientis dicentis rem ali-
ter se habere cum causæ redditione. Baldus
cap. ad audientiam, num.7. de rescriptis.
Per quot testes reprobatur instrumentum,
modificatur, & suppletur, in cap.cum Ioan-
nes, num.3. & post num.6.de fide instrumen.
69 Si testis, vel notarius in articulo mortis di-
cat se falsum testimonium dixisse, non cre-
ditur. Bald.l.generaliter, num.2.cum addit.
ad eum, C.de non num.pec. Et tabellionis
mors post celebratum contractum sicut non
nocet, ita si superuenit fatuitas. Bald.cons.
195.4.volum. Sententia, vel bannum idem.
Bald.auth.sed nouo iure, num.6. si cert.pet.
70 & l.in exercendis, post num.7. de fide instr.
Quid si reperitur charta scripta manu tabel
lionis in forma protocolli, seu rogationis, in
qua continetur quod Titius vendidit, & tra-
didit rẽ Seio, an talis scriptura debeat exem
plari, & publicari. Lucas l.rura, 5.& 6.quæst.
de omni agro deser. & licet instrumentum
non probet, nisi quod loquitur. Bal l.ad pro-
bationem dominij. C.de probat. Consuetum
apponi in instrumentis, debet haberi pro ap
posito, & notarius censetur rogatus cum
clausulis solitis, & consuetis. l.fin. vbi Bald.
in princ. C. de fideiussor. Capyc. decis.159.
nu.39. & probat, licèt non interueniat præ-
sentia. Baldus l.si quis, §.ex hoc, circa me-
dium, ff.de edendo. Et dicitur probatio pa-
tens eius quod directè, vel indirectè conti-
net. Abbas cap.cum olim, de censi. Quid
71 si est præsentatum instrumentum sine sub-
scriptione, an possit capi vt subscribatur à
testibus. Lucas dicta l.rura, circa finem;
& videtur, quòd non, quia cum requiratur
solemnitas, Baldus authent. si quis in aliquo,
num.12.14.& 17. de edendo, absque solem-
nitate non datur fides, etiam quòd Papa,
vel Imperator velit. Areo. 74. problemate.
& scripturæ non authenticæ, & post facto
non potest dari fides in præiudicium alte-
rius. Abbas cap.1.num.1. de fide instrumen.
Cætera in materia reassumptionis vide hic
in addit. & Grammaticum num.2.3. & 27.
& dixi in dicta constit. Baiulos. Sciendum
72 est insuper, quòd exemplum est omne quod
sumitur ex aliquo. Baldus l. humanitatis,
num.1. vbi etiam quod fit pluribus modis.
C.de impub.& alijs subst. Ex originali idem

notarius, qui fuit rogatus potest sumere originalia, non discordando in aliquo à primitiuo originali. in c. quoniam contra, nu. 23. de probat. Originale dicitur, quod ex se oritur: exemplum, quod ab alio oritur: vnde si deficit exemplar, deficit exemplatũ. in c. t. post nu. 2. & 10. de fide instr. Si in exemplatione oritur dubitatio, recurritur ad originale. Abb. d. c. quoniam contra, nu. 4. in fi. de probat. & si aliter reperitur scriptum, quàm continetur in originale, præsumitur exẽplar falsum, nisi probetur quod additio fuerit facta per habentem potestatem. Abbas c. cum marte, 2. not. de celeb Miss. cum non possit mutari instrumẽtum sine voluntate debitoris. Bal. l. vsuras, in fi. C. de solut. Et si originale est penes partem, & non vult exhibere, creditur exemplo, nisi dicat falsum. idẽ Bal. l. 2. nu. 8. C. de testam. Si est in actis partibus præsentibus, & non contradicentibus, acta faciunt fidem circa tenorem originalis, reducendo tenorem ad acta: licet sola productio, & non tenor sit de actis, adeo quod si actuarius scripsit quod pars produxit, creditur circa productionem, non quo ad tenorem instrumẽti, nisi probetur per originale. Abb. c. cum in iure, post num. 6. de off. deleg. Vltimo notarius potest facere instrumẽtum contra seipsum, licèt seipsum nõ roget. Bal.
73 l. argentarius, 2. rep. ff. de edendo. Et acta sua scribere, si est consuetudo castri, vel villæ, ac contra se procuratorem facere, non pro se. in d. c. quoniam contra, nu. 24. Et an possit scribere cõmissionem suam, nu. 52. de prob. quando scribit rogatum suum, quid faciet. c. præsentium, in fi. de testib. Et an possit facere pro domestico, vel amico. idẽ Bal. l. instrumenta, nu. 2. C. de prob. potest inter patrem, & extraneum. addit. ad Bal. l. 2. in ver. secundo quæro, in fi. C. de testi. non pro, vel contra Baronem, sed an inter duos Barones extraneos. c. reg. non sine prudentis, vbi Io. Ant. de Nig. & in loco vbi habet iurisdictionem, alias teneretur ad interesse, & punitur pœna falsi. Luc. l. 2. col. 3. post med. ibi & similiter, de numerarijs. sibi autem ipsi non potest facere instrumentum, quod si sibi, &
74 alijs ascripsit in testamento, an vitietur in totũ. Bal. l. fin. nu. 7. & 8. de conuen. fisci deb. potest tamen de suo testamẽto facere publicum instrumẽtum, in c. 2. nu. 9. de fide instr. Et sic quod fit, debet solemniter fieri. not. Bald. l. 4. C. ad Tertullianum. Solemnitas est tenor ipsius cõtractus, quæ præsumitur, nisi sit quid accidẽtale, & extrinsecum. Bal. c. cũ in iure, post nu. 6. de off. deleg. causa nõ præsumitur, sed solemnitas sic: & an contra solemnitatẽ expressam instrumento admittatur probatio testium, in c. sicut nobis, post nu. 5. de sent. & re iud. Et substantialia à non substantialibus quomodo cognoscãtur, Bal. l. ad exactionem, post nu. 3. C. de dot. promi. Contractus verò, testamentum, & sentent. non propriè, sed impropriè dicuntur, si sunt nullæ. Bal. præd. l. 2. §. 1. quemad. test. aperia. Notarius autem postquã scripsit instrumentum, debet partibus legere, audiẽtibus contrahentibus, & testibus. Bal. l. 1. nu. 18. 19. & 21. de fide instrum, & iure hastæ fisca. lib. 10. Casus in quibus oportet testes esse rogatos, & quid in dubio, Spec. tit. de teste, §. 1. nu. 9. Et factum sub nomine collegij, quomodo probetur esse factum per illos de collegio, Abb. c. tertio loco, 2. & vlt. not. num. 4. & 5. de probatio.

De aduocatis ordinandis, aliàs de officio aduocatorum.

SVMMARIVM.

1 *Tabellionum examen, & approbatio spectat ad Principem.*

2 *Aduocati multis modis dicuntur, & eorum officio multi iniustè se ingerunt.*

1 ONTINVATVR vltra Affl, visum fuit de instrumentis tabellionum, quorum examen spectat ad Principem, vel alium de eius ordine. Luc. l. contra publicam. col. pen. in princ. de re milit. & quia idem in aduocatis, vt in-
2 fra, nam multi eorum iniustè se aduocationis officio ingerunt. Abb. rub. in fi. de postul. ideo sequitur [DE ADVOCATIS] qui postulatores alibi togati appellantur. glo. l. 1. in ver. iurisdictione, ff. de postul. [ORDINANDIS, ALIAS DE OFFICIO EORVM] cum alias non admittantur, nisi vt infra.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatorum, & procuratorum vsus vtilis, & in iudicijs necessarius.*

2 *Iudicijs ignorantia plerunque calamitas est innocentis.*

3 *Aduocati testes iuris dicuntur, & plerunque creantur iudices.*

4 *Aduocati defensores appellantur, & à procuratoribus differunt.*

5 *Aduocati officium honorabile, non nocinum, sed defensiuũ, & potest cogi*

ad

ad suscipiẽdũ, secus in procuratore.
6 Factum non quæritur, sed causa faciendi.
7 Forma est rei perfectio, sicut in naturalibus, & idem quod conditio.
8 Ignorantia deprehẽditur in examine.
9 Aduocati munus nemo accipit sine Papa, vel Imperatoris auctoritate.
10 Aduocare prohibitus coram vno, poterit coram alio.
11 Examinare prudentis est, & natura rei requirit.
12 Habilitas soli examinatori constare debet nemine citato, & approbatur eoipso quod non improbatur.
13 Debitum dicitur, quod iure communi, vel statutario debetur.
14 Examinis periculũ ex quibus constet.
15 Aduocati officium non est dignitas, non cogitur aduocare, nec actus aliquis iudicij fundatur in eo.
16 Doctoratus gradu paucissimi sunt digni, sed vt possit peti, sufficit habere scientiam sufficientem.
17 Homines ignari, homines dici non debent, sed imagines hominum, & quomodo multi, & pauci sint.
18 Consilium qui præstitit malum, potest emendare.
19 Iurisconsultus qualis, & qualiter se gerere debet.
20 Doctor, & Medicus semel approbatus potest reprobari.
21 Aduocatus nobilitat officium, sed non supplet imperitiam literarum.
22 Doctor non debet vilia agere, in vilipendium togæ.
23 Aduocatus quibus vestibus vti debet, & qualiter se geret cum clientibus.
24 Aduocatus causa principalis non erit contrarius in causa appellationis: quid si audiuit secreta, consuluit, vel dedit fidem.
25 Iudex olim causæ non potest in ea postulare.
26 Reprobatur propter insufficientiam semel approbatus, quia præsumptio habilitatis, est præsumptio generalis.
27 Officialis temporalis potest delinquentem perpetuò aduocatione priuare.
28 Occidere se volens pudore æris alieni, punitur pœna statuti alium occidentis, & debet cancellari à matricula aduocatorum.

1 [ADVOCATORVM] vsus aduocatorum est vtilis, & necessarius. l.laudabile, C. de aduoc.diuer. iud. sicut vsus procuratorum ad publicam vtilitatẽ pertinet. l.seruũ, §.publice, vbi Bal. nu.1. ff.de procur. Iudex dat ex officio non habentibus, & potest dare amicum. c.1, vbi Bal.de off. iud. Sunt quasi membrum litis. Bald.l.properandũ, §.pen.4.not.de iudicijs. ad exonerationem imperitorum iudicũ in-
2 dustriæ. Affl.sup.const.vt vniuersis, num.60.in princ. nam iudicum imperitia plerũque calamitas est innocentis. D.August.19.de ciu. Dei, c.6.post princ. vnde præstant adminiculũ quo fit vt vera sit iudicij diffinitio. Arno. c.3.suæ pract.iudiciariæ. Rustici, & mulieres ad eos confugiunt pro consilio, sicut pergũt ad syluas pro lignis, & ad ciuitates pro indulgentijs. Bal.l.iuris ignorantiã, nu.1. cir.
3 med. qui admitt. Testes iuris appellantur, Spec.tit.de positio.§.3.nu.5. & aliquãdo fit vt ad iudiciariam quoque potestatem perueniãt. D.Aug.lib.cõtra serm. Arriano. col.17, post princ. qua finita redeunt ad sollicitudinem aduocationis. Bal.l.si quis, C.de aduoc. diuer. iud. In causis fiscalibus certus eorum numerus datur Iustitiarijs regionum. supra const. Iustitiarijs regionum, vbi Gram. hic verò dicitur, quòd ad aduocationis officiũ non admittuntur, nisi prius examinentur, vt in textu, qui summatur vt per Affl. & dicit
4 [ADVOCATORVM] siue defensorũ. c.si quis, de reb.eccl.non alien. Quot modis appellentur, Spec.tit.de aduocato, §.1.num.32. cum add.vltima. Et differunt à procuratoribus, Bald.rub.C.de procurat. [OFFICIVM] ministerium. Iser.supra const.in locis demanij, post princ.quod est honorabile, Bal.l.1.§.ait
5 prætor, circa med.ff.de postul.non nociuum, sed defensiuum iuris publici, & priuati. Abb. c.fin.in princ.de postul. Consistit in allegationibus iuris, libellum componere, recto ordine dictare exceptiones, formare capitula, acta, & pertinentia, fugere cauillationes, & litium prolixitatis. Bald.c.bonæ memoriæ, lo primo, nu.11.de postul.prel. Debet scire non solũ formã, sed etiã quæ actio competat ex ea.in c.de causis, nu.34.cir.fi.de off. deleg. Debet loqui vulgariter, vel explanare quod dicit.in c.3.post nu.3.de postul. & alia

in c.fin. post nu. 25. de confessis. Non currat ad actum, sed intrinseca linea cordis totum metiatur opus, nam in iudicijs paruus error in principio, magnus fit in fine, in c. quoniã contra, num. 33. de probat. Ponit tantum de corpore libelli, & statim quod assumptus est aduocatus videtur habere mandatũ ad omnia, quę natura patrocinij requirit. in c. pen. post nu. 2. de testib. Adeo quod mandato iudicis cogitur suscipere inuitus, secus in procuratore, qui nõ cogitur esse procurator pro actore, nec reo. Bal. l. inuitus, post nu. 1. & 2. d. tit. de procur. [QVI DVBIA DIRIMVNT] idest dicunt ea, per quæ dirimuntur, nam ipsi non dirimunt, sed iudices. gl. 1. l. aduocati, C. de aduo. diuer. iud. [FACTA CAVSARVM]
6 quia factũ non quæritur, sed causa faciendi. l. verum, ff. de furtis. Vnde Seneca dicebat, Causam require, vt cũ initia inueneris, exitus cogitabis. refert Spec. tit. de aduocato, §. 3. nu. 4. [NON TAM VTILE, QVAM NECESSARIVM REPVTANTES] cum quidquid ius tangit, expediet aduocatus. Spec. d. tit. de positio §. 3. nu. 11. & eius consilio debet partes respondere, vt inf. constit. partes in iudicio. [NOSTRIS CONSTITVTIONIBVS DVXIMVS INSERENDVM] cũ intentio Principis in generali sit ad bonum publicum. gl. 1. de nouo C. fac. [QVOS SVB TALI FORMA] i. conditione.
7 Bald. l. sed & si pupillus, §. conditio. ff. de instito. Forma autẽ dispositionis non est aliud quàm eius perfectio, sicut forma rerũ naturaliũ est perfectio earum. Bal. l. vnica, §. pro secundo, nu. 10. in fi. de cad. toll. [VOLVMVS] & mandamus. c. contingit, lo secõdo, de sent. excom. [ORDINARI] promoueri ad aduocationis dignitatẽ. l. honores, cum ibi not. in marg. ff. de decur. [VT NON] admittantur ad postulãdum, l. nec quidquã, §. vbi decretum, ff. de off. procons. & leg. [NISI] de ista dictione Bal. c. nisi spectabilis, num. 2. & post nu. 3. de off. leg. importat conditionẽ. c. præterea requisiuisti, num. 3. & 17. de appellat. [EXAMINATI] sicut quando assumitur auditor sacri palatij, secus si creatur consiliarius. Affl. sup. cõst. vt vniuersis, nu. 58. cir. fin.
8 nam ignorantia de facili deprehenditur in examine. Ant. de But. c. pen. nu. 1. in princ. de ætate, & qual. & qualitas scientiæ, vel ignorantiæ probatur per examinatorem, nõ per eum qui eum proposuit. Spec. tit. de probat. §. 1. nu. 8. [PER IVDICES CVRIAE NOSTRAE] vel ordinatos à nobis, vt inf. const. vtilitati.
9 [APPROBATI] nam nemo sine auctoritate Apostolica, vel Imperiali ad hanc dignitatẽ promouetur. Bal. 1. const. ff. in ver. hæc autẽ, lo secondo, cir. princ. & post nu. 5. [IN EADEM CVRIA NOSTRA AVDEANT POSTVLA-
10 RE] in alia autem videtur, q sic, quia prohibitus postulare apud iudicẽ, non erit prohibitus apud eius legatum. Dec. cons. 401. post nu. 4. vol. 4. & si apud Præsidẽ, poterit apud Legatum, & Procuratorem Cęsaris. Io. And. c. felicis, post nu. 7. de pœnis, in vj. [CORAM IVSTITIARIO SIMILITER REGIONVM] si vellent coram eis postulare. [PER IVDICES, QVI EIS] pro tẽpore. sup. const. Iustitiarios regionum. [ASSIDEBVNT] assistunt, propè sedent. Niz. in vet. assideo. Inde assessores iudices nuncupantur. Gram. sup. const. cum no
11 u2, cir. med. [EXAMINARI] quod prudentis est, & natura rei requirit. Io. And. c. statutũ, lo secondo, post num. 2. de hæret. in 6. [PER EOSDEM IVSTITIARIOS POSTEA] quod ad modicum tempus refertur. Abb. c. ex transmissa, post nu. 12. de præscript. [APPROBA-
12 RI] & sufficit probationem concludere soli examinatori, cum nõ debeat aliquis citari, sicut Summus Pontifex quando vult videre impetrantes, & eos examinare summatim, Bal. l. fin. nu. 5. in fi. & 23. cir. med. vnde legi. Et nullus debet transire sine examine, nam licet bonæ vitæ præsumatur, scientia tamen literarũ non præsumitur. in c. cum in cũctis, post nu. 12. c. scriptum est, nu. 3. cum add. de elect. Verùm per clausulã, si est idoneus, potest fieri nullis citatis. in c. fin. nu. 1. cir. fi. de transla. Episc. Requiritur in Episcopo scientia eminens, toleratur tamen scientia competẽs, sed si nihil scit, etiam si sit Episcopus, debet deepiscopari. in cap. nisi cum pridem, num. 3. circa med. de renunc. c. cum in iuuentutem, nu. 5. de præsumpt. Qui petit, probabit qualitatem, subijciendo se examini, & adeptus honorem, præsumitur sufficienter examinatus, & inuentus idoneus. in cap. fin. nu. 11. post med. eod. tit. de præsumpt. Prælatus ex officio tenetur examinare electum. in cap. exceptionem, num. 6. de exceptio. Prout fecit Clemens VIII. Pontifex Max. & hodie Paulus V. Quomodo autem sunt examinandi accedentes ad Episcopatum, & ad sacros Ordines, vel curam animarum, D. Th. cum add. ibi not. lo secondo, 3. par. de Sacram. q. 67. alias 36. art. 2. Assessores prius quàm prouideantur de officijs, examinãtur per Protonotarium, seu eius Locumtenentẽ, & aliquos de consilio. in c. reg. vt status reipublicæ, & approbantur eoipso quod non reprobãtur. gl. 2. l. si ab arbitro, ff. qui satisd.
13 cog. [DEBEBVNT] iure isto, quia debitum dicitur, quod debetur iure communi, vel statutario. Loffr. cons. 36. nu. 2.

14 Contra, videtur, q hoc non solum non sit necessarium, sed periculosum. Bal. l. fin. ff. de inoff. testam. nam difficultates ingerunt, & malitias. c. pen. de pœnis. donec aliquid muneris manus contingat eorum, impedimẽta

fictitia

ficititia fraudulenter opponunt.c.audiuimus, & seq. de simonia. Sine sumptu non student, & tamen sumptus, & scientia administrantur à Deo. Abb.c.1.nu.5.de off.iudic.adeo quod peccant in foro conscientiæ si aliquid accipiunt à paupere. Cass.consuet.Burg. rub.6. §.6.ibi,& prend,post nu.4. Rustici generalitatem auctoritatem putant. Spec.tit.de exceptio.& replic.§.4.post nu.55. Eorum officium non est dignitas. Bal.d.l.nec quidquã, in ver.obseruare,de off.procons.& leg. Nec cogitur exercere officium aduocationis nisi vbi suscepit aduocationem. Bal.l.sancimus, C.de aduoc.diuer.iudic.nec actus aliquis in dieij fundatur in eius persona.Bal.l.1.2.rep. num.5.circa princ.ff.de postul. nec disputationes eorum audiunt consiliarij. Spec. tit. de requisit.consilij, post nu.15. Non debent esse iudices eiusdem causæ,nec in contumeliam prorumpere, nisi expediat, non litem protelare,nec loqui vltra quam decet: & cũ allegant,debent stare,non sedere.l.quisquis, vbi Bal.C.de postul. Possunt prudẽter occultare ea, quibus impediretur processus eius, non licet tamen aliqua falsitate vti. D.Tho. 2.2.q.71.art.3.in fi. Non tenetur allegare iura alterius partis.Bal.c.si duobus,num.6.de appell. Si habet honorem,& salarium à Rege,non potest contra eum assumere aduocationẽ, secus in magistratu, vel eo qui habet debitũ. Bal.cũ add.ad eum,l.2.C.de aduoc. diuer iud. Non cogitur suscipere tutelã,vel patrocinium cõtra fratres, vel filios fratrũ.

16 in l.fin.C.de excus tut. Paucissimi tamẽ digni attingũt gradum Doctoratus,& semper hoc fuit, sed habens sufficientem scientiam, non peccat petendo Doctoratum: in quo autem requiritur scientia eminẽs, mediocris, & sufficiens, Abb.c.cum in cũctis,nu.4.& c. qualiter,& quando,post num.2.de elect.c.1.

17 nu.14. in fi.de probat. Vnde prorsus ignari non merentẽ dici homines,sed imagines hominũ.inde multi sunt homines,& pauci homines: multi sunt Sacerdotes, & pauci sunt Sacerdotes. Abb.c.prudentiam, post princ. de off.deleg.c pen. 1.not.de præsump.vel falsum.non debent variare reprobata probando.l.Pomponius,la prima,in ver.semel,ff.de neg.gest. nam eum semel cõsenserint in eos, non possunt amplius dissentire, c. de illis, lo primo, de despons.impub. l.sed & reprobari,de excus.tut.

Dic, ꝙ non attenditur quod fit, sed quod fieri debet.l.sed licet,ff.de off.præsidis. Vnde

18 qui male consulit,potest consiliũ emendare. Bal.l.fin.§.sedcum,in fi.C.de furtis.componitur pro malo consilio.l.vn.de illicito con-

19 silio in Longob. Nam Iurisconsultus debet esse in iudicio iustus,in cõsilio cautus,in patrocinio fidelis. Arch.c.nõ licet,11.quæst.3. & tunc dicitur patrociniũ præstitisse, quando fideliter præstitit,& causæ astitit vt oportet.Bal.l.ereditori,C.de pactis.Ita procurator debet officiũ honestè exercere. idẽ Bal. l.litem,C.de procur.eum alias eius officium dicatur infamissimũ,quia deierat,& calumniat in causis, quod est infame apud graues, & honestos viros.in l.si quis decurio, de decurio. vnde Episcopus habeat aduocatũ,qui absque mora iustitiam faciat,liberum,bonę opinionis, laicũ,vel clericum. l.vn.qualiter iudicium inter Episcopum,& priuatum fieri debeat in Longob. Et semel approbatus respectu vnius officij, nõ potest respectu eiusdem reprobari,respectu priuati,nõ superioris,qui potest illũ examinare, eum transferendus est ad officium. Abb.c.eum venerabilis, nu.55.56.de except. & ad regendas prouincias designat. Bald.l.si quis,C.de aduoc.

20 diuer.iud. Isto modo Medicus fauore publicæ vtilitatis, & hominũ sanitatis potest approbatus reprobari, etiã quod fuerit sibi ius quæsitũ. Bal.d.l.sed & reprobari,in princ.de excus.tut.& cũ possit reprobari,sicut & Doctor potest iterũ examinari.Abb.c.cũ secundum,num.12.de præb. & examinatus potest iterũ examinari,quando aliquid petit, & est suspicio de indignitate. Ant.de But.c.accepimus,6.not.de æta.& qual.alias semel examinatus,non est iterũ examinandus,sed potest melius inuestigari si quid erat omissũ in primo examine. Bald.c.licet,nu.3.de off. leg.ita quãdo fit pręsentatio Rectoris Ecclesiæ, Episcopus debet examinare præsentatũ si est idoneus, vel non. in c.cũ vos, 1.not.de off.ord. Ex quibus excipitẽ cõtra aduocatos, Spec.tit.de aduocato,§.1.nu.10.& per tot.

21 Nota,quòd aduocatus nobilitat officium suũ. l.aduocati, C.de aduoc.diuer.iud. Ant. de But.c.eo libentius,in fi.de fer.nõ ord. sed nobilitas nõ supplet defectũ literaturæ.Bal. l.in damno,de tut.vel cur.datis ab his. vnde non habens peritiã literarum, nõ potest esse aduocatus. Abb.rub.num.2.de postul. quia turpe est, ius in quo versaẽ, ignorare. Spec. tit.de aduocato, §.1.nu.12.& 33. & licet sit honor, gl.l.1.in ver.certis,ff.de postul.& separatũ à munere iudicandi,Bal.l.1.§.inter-

22 dum,de legi.tut.nõ debet exercere vilia ministeria in vilipendiũ togæ. Bal.l.3.C.de aduoc.diuer.iud. Nec infamis aduocare.l.2.de off.assess. Nec potest esse minor annorũ 17. in procuratore requirũtur 25. Spec.d.tit.de aduocato,§.1.nu.16.Nõ ponit in matricula aduocatorũ,nisi studuerit per quinquenium. Bal.l.2.C.de postul. licet positus in matricula gerat publicum officium . idem Bald. l.4. C.de aduoc.diuer.iud. potest aduocare, sed

non esse iudicē in propria patria. d. cōst. Iu-
stitiarios regionū, vbi Affl. dat, & nō petitur
facultas orandi. l. 2. §. pen. & fin. de orig. iur.
Debet laborare, si fieri potest, honestè, vt
sciat consilij continentiam, specul. d. tit. de
requisit. consilij, nu. 12. Non vtitur semper
insignis Doctoratus, prout nunc, sed potest,
si velit etiam vbi est Princeps, bal. l. vn. in fi.
23 de honor. vehic. Quibus vestibus vti debeat,
& qualiter se habere debeat cum suis clien-
tibus. Spec. d. tit. de aduocato. §. 2. & 3. Non
tenetur alibi, quàm in suo foro suscipere iu-
dicium. Abb. c. pastoralis, nu. 8. de off. deleg.
vel in alio loco, quàm sibi suscepit aduoca-
tionem, nec contra se, vel suos, etiam quod
sit fisci patronus. Bald. l. sancimus, & l. peti-
24 tionē, d. tit. de aduoc. diuer. iud. Aduocatus
autem in causa principali, nō potest esse ad-
uocatus contrarius in causa appellationis.
Quid si audiuit secreta causæ, consuluit, vel
dedit fidem. Spec. tit. præd. de aduocato, §. 1.
nu. 16. cir. med. §. 3. nu. 11. 12. & 13. Cōsultus
in camera, cui nō sunt patefacta secreta cau-
sæ, seu tantum tentatus à parte, si nō habuit
salariū, potest pro alio interuenire. Paris de
syndic. in ver. de excess. aduoc. post num. 25.
25 Olim iudex causæ non potest in ea postula-
re. Speculat. tit. de off. aduoc. actoris, & rei,
& vtriusque, §. 7. 8. & 9. In regno solus Rex
ordinat, nec potest quis exercere officiū ad-
uocationis absque licentia, nam Collegium,
de cuius sum numero, dat Doctorato facul-
26 tatē aduocandi. Affl. hic 3. not. Et licèt præ-
sumptio habilitatis, sit præsumptio genera-
lis. Bal. in l. ius, §. 1. ff. de procur. propter in-
sufficientiam possunt reprobari. Ant. de But.
c. fin. post princ. de renunc. & subintelligitur
conditio, quod noua causa intercedit, semel
approbatus, potest reprobari. Bald. l. licet,
2. rep. C. de procurat. Sunt enim multi Legistæ,
qui doctorantur in canonibus, quæ prorsus
ignorant. Abb. c. clerici. nu. 3. cir. med. de iu-
27 dicijs. Et propter delictum potest officialis
temporalis perpetuò aduocatione priuari.
Abb. c. fin. num. 9. circa princ. de offic. lega.
Et tunc nō debet etiam audiri. Spec. d. tit. de
aduocato, §. 3. nu. 13. Quomodo autem do-
ctorentur, & delinquētes gradu Doctoratus
spolientur, dixi in const. vtilitati. Itaque qui
pudore æris alieni voluit se occidere, puni-
tur pœna statuti alterum vulnerantis, & de-
bet cassari de matricula aduocatorum. Io.
And. ad Spec. tit. de pœnis, in fi. Vltimo pro-
curator, qui largo modo dicitur aduocatus.
Gramm. const. seq. circa fin. debet esse legi-
timæ ætatis, secus in aduocato. Bal. ad Spec.
d. tit. de procuratore, col. pen. circa finem.
Et allegans prohibitionem iuris, tenetur
eam probare. Bal. l. ab ea, ff. de probat.

De præstandis sacramentis ab aduocatis.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti timore multi abstinent à calumnia.*
2 *Calumnia Deus offenditur, respublica læditur, & Ecclesia scandalizatur.*
3 *Iuramento aduocatus non præsumitur esse in calumnia.*
4 *Iuramentum calumniæ extenditur ad omnia.*

CONTINVATIO de per se
patet, vt per Afflict. vel,
1 quia multi iuramenti ti-
more abstinent se à ca-
lumnia. Abb. c. 1. nu. 12.
post med. de iura. calum.
2 propter quā Deus offen-
ditur, respublica læditur, & Ecclesia scāda-
lizatur, idem Abb. c. tuis, post nu. 6. de testi.
3 Et per iuramentum præsumitur aduocatos
non esse in calumnia. l. 3. in ver. impositione,
ff. de iureiur. Ideo mandat hic Imperator
4 aduocatos iurare de calumnia, quod iura-
mentum extenditur ad omnia, quę incidunt,
vel emergunt. Spec. tit. de expensis, §. 4. post
num. 3. & videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Mala omnia sciunt, qui circa lites versantur.*
2 *Aduocationis officio multi iniustè se ingerunt.*
3 *Aduocatus si instruit clientem falsa respondere, tenetur ad interesse.*
4 *Aduocati quales esse debent.*
5 *Misericordia desideratur in iudice, in aduocato fidelitas.*
6 *Aduocati oratores dicuntur.*
7 *Curia Regis est commune forum.*
8 *Iurantes sufficit tangere quamlibet scripturam, sed debent Deum habere ante oculos.*
9 *Officiales iurant quando suscipiunt administrationem.*
10 *Fides dicitur, quia per eam fit quod dictum est.*
11 *Veritas in se lucet, et facit alia lucere.*
12 *Factum proponit principalis per se, & nō per aduocatum, nisi sit simplex.*

13 Con-

13 *Conscientia quid, & quomodo hominem torquet.*
14 *Causæ iniustæ sæpe assumuntur ad preces, & importunitatẽ amicorũ.*
15 *Aduocatus priusquàm præsentet se iudici, loquitur . im parte.*
16 *Iniustum dicitur contra veritatem.*
17 *Aduocatus vendit iustum patrocinium, iurisconsultus iustum consilium, iudex, & testis non vendunt iustam sententiam, nec testimonium.*
18 *Etiam, includit casum magis dubitabilem.*
19 *Pactum quasi factum ad pacem habendam dicitur.*
20 *Iuramentum olim, & nunc quomodo semel tantum præstatur.*
21 *Forma est de substantia, & si deficit, deficit totum.*
22 *Clericorum officium est omnibus prodesse, & nulli nocere.*
23 *Clerici quomodo, & quando possint aduocare in curia seculari.*
24 *Item, repetit, & diuersitatẽ denotat.*
25 *Ita vt, importat formam.*
26 *Monachus de licentia Abbatis potest esse procurator in multis casibus.*
27 *Iuramentum potest tacitè remitti.*
28 *Sacrum, ad bonum, & malum: sanctum, ad bonum tantum refertur.*
29 *Aerarium est domus, quæ sic dicitur, quid in ea æs reponitur.*
30 *Eadem designat eandem in pluribus causis esse censuram.*
31 *Falsum iuratur ex cupiditate obtinendi.*
32 *Calumnia verbum est generale, & capitur pro omni eo, quod contra legem fit.*
33 *Iurant nonnulli, & nonnulli non, & quomodo per alios iuratur.*
34 *Religiosorum est præsumptio, quod nõ temerè agant, sed foueant bonam causam.*
35 *Iuramentum quis defert & qui refutat, quomodo punitur.*
36 *Agit vnus, & alter iurat, vt in aduocato, ideo non seruatur.*
37 *Aduocatus si contra veritatem stetit, iudicem fefellit, iustam causam oppressit, cum falsitate vicit, tenetur reddere quod accepit.*
38 *Iuramentum secundum personas, & formas, in vnum, & alium finem ordinatur.*
39 *Iuramentum de calumnia, & de veritate dicenda olim diuersimodè dabantur.*
40 *Clericus, vel monachus potest esse procurator in causa ecclesiæ.*
41 *Cauillationis natura, & quomodo per eam, & subterfugia impeditur decisio causæ.*
42 *Aduocatus debet esse catholicus, non consultor, & aduocatus.*
43 *Aduocatus in officio est subiectus iudici, ideo stat quando facta causarum panduntur.*
44 *Interdictum ne postulet, non extenditur extra territorium.*

1 ADVOCATOS] qui circa lites versantur, omnia mala nouerunt. Bal. l. ab Anastasio, in princ. C. mãdati. nam aduocatis vtrinque luctantibus, in foro controuersia vertitur, & procul dubio litigatur. D. Aug. 4. contra Cresco.
2 Gram. col. 3. cir. fin. vnde multi iniustè se ingerunt huic aduocationis officio. Abb. rub. in fi. de postul. adeo quod si iniustas causas defendunt, grauiter peccãt, & ad restitutionem tenentur. D. Th. 2. 2. q. 71. art. 3. Præposteræ exceptiones proponũt, & contra iuris dispositionẽ insistunt, inde plerũque moriuntur sine lingua. Bal. l. si quis, C. de except. & præscrip. Clientes prodientes vltra latrocinium peccãt, quia clientem pro viribus non defendunt. Spec. tit de aduocato, §. 1. post 2
3 num. 13. & clientem docet falsa respondere, tenetur alteri parti ad restitutionem. idem Spec. tit. de positio. §. 3. nu. 7. in fi. & §. 9. n. 6. Et si eius imperitia dãnum est alicui illatũ, puta quia amisit causam, obligatur ad emẽdationẽ damni. Abb. c. fin. post nu. 3. de iniuriis, c. calumniam, nu. 6. de pœnis. Spec. d. tit. de aduocato, §. fin. nu. 17. & seq. & si ignorantia, vel imperitia consulendo non sequitur traditiones artis, tenetur in foro animæ, pro eo quod consulendo, alterum læserit. Ant. de But. c. ad aures, nu. 3. de ætate, & qual. & rub.
4 nu. 16. de appell. Ideo aduocati non debent esse cupidi, periuri, falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus iustitiã diligentes, bonæ opinionis, laudabilis artis, nec dum

dum humana lucra attendũt,æterna pręmia
perdãt:& tales debent habere Epiſcopi, Ab-
bas,& Abbatiſſa.l.2.cum ſex ſeq.de aduoca
tis , & vicedominis in Longob. Et tandem
5 miſericordia deſideratur in iudice,& in ad-
uocato fidelitas . D.Th. ad Hebr.2. col.fin.
cir.princ. cuius officiũ verſatur in aptè for-
mando libellũ in exceptionibus , & poſitio-
nibus aptãdis poterit intereſſe reſponſioni-
bus ad exceptiones , vt caueat ne cauilloſa
poſitione obſcura,vel duplici clientulus ca-
piatur,& quidquid ius tangit ipſe expediet.
Abb.c.paſtoralis,nu.7.cir.fin.de iudicijs. &
etiá quòd eius perſona obeſſe, nec prodeſſe
poſſit,cũ eius officium ſit vt ſecundum iuris
ordinẽ ſuſcepti ſui cauſam peroret. D.Aug.
lib.quæſt.ex vtroque mixtim, lo primo,col.
23. in fi. licet non ſint de ſubſtantia iudicij,
niſi aduocatus fiſci Bal.c.1.nu.21.in fi.vt li-
te non conteſt.tamen vt ſacramenti timore
contẽtioſa litigantium inſtantia compeſca-
tur.l.1.C.de iureiur. ſtatuitur,ꝙ aduocatus
iuret ea de quibus in tex.qui diuidit,& ſum.
6 vt per Affl.& dicit[ADVOCATOS]oratores.
l.omnes,in ver.oratorum,vbi Bal.num.3.de
Epiſc.& cler. [TAM IN CVRIA NOSTRA]
7 quæ eſt cõmune forum.Inn.c.pen.poſt nu.5.
de elect. [QVAM ETIAM CORAM PROVIN-
CIARVM IVSTITIARIIS] qui certũ, & deſi-
gnatum habent numerum aduocatorum, vt
ſup.conſt.Iuſtitiarios regionum. [ET BAIV-
LIS] locorum. ſupra conſt.locorum Baiuli.
[STATVENDOS]præcedẽte examine,vt cõſt.
præced. [NEC NON] etiam cum duæ nega-
tiones efficiant affirmatiuam. Arch.c.dixit
Sara , 32.q.4. [ET PER PARTES SINGVLAS
REGNI NOSTRI]quæ partes à toto deriuãt.
Bal.conſ.73.in fi.4.vol. [ANTE RECEPTVM
OFFICIVM]miniſterium,vel dignitatẽ.Zab.
clem.2.§.ſtatuimus, in ver.ac deinde, nu.1.
in fi. de ſepult. [TACTIS SACROSANCTIS
8 EVANGELIIS] licèt apud Italos de cõſuetu
dine ſufficit tangere quamlibet ſcripturam.
Abb.c.& ſi Chriſtus,nu.9.in fi.vbi Bal.nu.6.
& 7.de iureiur.& quãuis tangant ſcripturã,
habent ante oculos ipſum Deum. Bal.l.rem
nõ nouam,1.not.C.de iudic. alias præſtatur
tactis Euãgelijs,ſecus in Epiſcopo.c.fin.vbi
Abb.nu.3.6.& 9.de iuram.calum. [CORPO-
RALIA VOLVMVS SACRAMENTA PRAESTA-
RE]cum certa ſolemnitate verborum, quia
omne iuramentum proprietatem,vel quali-
tatem verborũ deſiderat, quia nõ contrahi-
tur conſenſu, ſed verbis. Bald.c.ſignificaſti,
nu.5.de elect. Tactus ſcripturæ reddit iura-
mentũ ſolemne,nec oportet eam legere,vel
intelligere.in c.fin.nu.7.de iuram.calum.ſic
9 officialis,quãdo ſuſcipit adminiſtrationem,
iurat. Luc.l.pen.cir.med. de murilegulis, &
de aduocato iure cauetur. d.l.rẽ nõ nouam,
vbi Bal. ſed de cõſuetudine non habet.Spec.
d.tit.de aduocato,§.1.poſt num.31.& §.fin.
nu.15. Affl.hic cir.princ. & 1.not.cir.med.
tamen iurabunt [QVOD PARTES] actorem,
& reum.inf.cõſt.hoſtici. [QVARVM PATRO-
CINIVM] auxiliũ. l.4.in ver.per patrocinia,
de ſacroſan.eccl. vnde patrocinia linguæ.&
adiutoria medicinæ ſunt actiones excellẽtes
in hoc ſeculo.D.Aug.pſal.83.col.9.in princ.
[SVSCEPERINT] quod actũ corporalem de-
notat . Io.And.c.1.poſt nu.1.de cogn.ſpirit.
10 in vj. [CVM OMNI FIDE] quæ ſic dicitur ex
eo quod fiunt dicta in cõſeruatione promiſ-
ſorũ. D.Th.3.par.de Sacram.q.80.alias 49.
art.2. vel quia per eam fit quod dictum eſt .
Abb.rub.de ſum.Trin.cir.princ. ſed o fides,
vbi eſt fides amas eã vt exigas,ama vt exhi
beas.D.Aug.pſal.36.concio.2.col.3 nã qui
fallit,malus eſt,& qui promittit,dabit,ne in
malitiam fides conuertatur.idem ſerm.6.de
verbis Apoſt.col.2.cir.fin. & capit pro con-
ſcientia. Abb.c.fin.1.not.de præſcript. [ET
VERITATE] quæ eſt firma,& incõmutabilis
propoſitio in re,vel de re,in qua eſt,vel prę-
dicat. Bald.c.pen.nu.3.in princ.de reſt.ſpol.
quæ & ſiue re occultetur, veritas eſt.in c.cũ
cauſam,poſt nu.37.de teſtib. Eſt notitia cer-
tæ rei. Bald.c.& ſi Chriſtus,nu.3.de iureiur.
11 In ſe lucet,& facit alia lucere. Arch.c.ſi te-
ſtes,poſt princ.4.q.2.& 3. Eſt animi pabulũ.
D.Auguſt.epiſt.11.in fi. Sine ſtrepitu,& vlla
ambiguitate clamat. idẽ epiſt.16.col.5.poſt
med.& 112.col.pen.cir.med. Prima veritas
à nobis per ſuã eſſentiam non videtur, ſed ab
illa multæ veritates in mentibus hominum
reſultant. D.Th.quolib.10.art.7.quæ dulces
ſunt,& amarę,quando dulcis eſt,parcit,quã-
do amara curat. D.Aug.epiſt.9. in princ. &
eſt neceſſaria , ita quod nec Deus poteſt ve-
ritatem remouere à veritate , nec noſtrum
affirmare, vel negare facit veritatem aliter
ſe habere. Bal.l.ex his,in fi.C.de teſta.milit.
Abhorret vituperationẽ: debet eſſe ſine ma-
cula, & omni exceptione. in c.3. poſt nu.8.
de fide inſtr. [SINE] quæ,& abſque, ſunt di-
ctiones excluſiuæ , & ſi in facto conſiſtunt ,
poſſunt probari.Bal.c.1.cir.princ.vt lite nõ
cõteſt. [TERGIVERSATIONE] diſſimulatio-
ne, occultatione, vel palliatione. Io.And.c.
2.nu.6.de ſent.& re iud.in vj.calumnia falſis
allegationibus pro clientulo, vel fugiẽdo la-
borem ſtudij, nã vertere terga, idẽ eſt quod
fugere. Affl.hic 3.not. [ALIQVA ADIVVARE
CVRABVNT] diligentiam adhibendo. Nizol.
in ver.curo. [IPSAS DE FACTO NON IN-
12 STRVANT] nam principalis debet per ſe, nõ
per aduocatũ factum proponere , niſi fuerit
valde ſimplex. c.paſtoralis,de iud. Spec.tit.
de

de positio.§.3.post nu.12.alias dans causam periurio,punitur tanquã periurus. Abb.c.de lecto,nu.18.in fi.de præb.[Contra Veram Conscientiam] scilicet sensus cordis sciẽtiam. Lucas l.fin.in princ. de iure fisci. Vel animi motus sibiipsi persuadens, sese concernens, Vel ratio, idest conscientia, repressio malæ voluntatis: & habet se ad libertatem liberi arbitrij,cum grano salis,i.conscientia,vnde hic duo iunguntur,liberũ,& arbitrium,nam hæc vox arbitrium, semper bonum, & æquũ significat. Bal.c.nisi cum pridem, post nu.2. & 7.de renunc. ex quibus oritur cõscientia, & fieri cõtra conscientiã non est sine animæ detrimẽto,& angustia mẽtis.in c.quia verò, nu.4.& post nu.5.de off.de leg.Bal.1.rep.rub. extra de iudicijs,num.10. quæ debetur Deo scientia hominibus. in c.3.post nu.7.vt lite pend. dicit conscientia à consilio,quod supponitur voluntati,& scientia,qui supponitur intellectui. in c.1.post nu.2.de confessis, est secretũ secretorum. in c.quoniam cõtra,nu. 65.in fi.de prob.c.mulieri,nu.1.post med.de iureiur.& contra conscientiam agens,debet repelli.in c.pen.num.6.de præscript. Ipse est
13 pœna sua,quem torquet conscientia sua. D. Aug.psal.56.concio.2. col.8. albi tortores animæ timor,& dolor,sed nõ simul torquẽt, sed cruciatus alternant, quando bene est,timet,quãdo male,dolet,& seculi huius,quem non decipit prosperitas, non frangit aduersitas.idem serm.42.de verbis Domini,super Io.col.2.in princ. De ista conscientia statur dicto suo, quandocunque tamen dicit se habere cõscientiã læsam ex litis improbitate, debet à patrocinio desistere.Bal.d.l.rem non nouam,post nu.4.[Nullatenus] nullo modo. Ioan. And.c.vn.cir.princ.de excess.præl. in vj.[Allegabunt] quia quidquid non fit ex fide,peccatum est.gl.l.sed & si,in ver.hoc est,ad leg. Aquil. Debet autẽ aduocatus fouens iustam causam,allegare iura non multum efficacia, nam si iudex non est multum doctus,mouetur potius ex quibusdam coloratis, quã concludentibus. Abb.c.per tuas, nu.6.in fi.qui filij sint leg. non tenetur allegare iura sui aduersarij. Bal.l.2.nu.16.cir.fi. de his,qui accus.non poss.alias veniens contra conscientiam,etiã scrupulosam,ædificat ad gehennã. Abb.c.per tuas,lo secũdo,nu.4.
14 de simon. Insuper,quia sæpe assumũtur causæ iniustæ propter importunitatem, & preces amicorũ, tenetur qui propter importunitates,& falsas allegationes obtineret sententiã. Abb.c.1.nu.5.de iuram.calum.ideo iurabũt etiam quod [Et Causas Non Recipient Desperatas] & sic aduocatus non debet assumere causam iniustam. Abb. c.fin.nu.1. cir.med. de postul. sed vulgares dicunt aliquem malum hominem,eo quod cõsulit cõtra cõmune, nam si rectè consulit,bonus est. Bal.l.vni.de seut.præf.præto. [Vt Si Quas Forte Receperint, Partis Forsitan Mendaciis Coloratas] quæ per mendacium conqueruntur.sup.const.pessimã. Ideo
15 debet aduocatus antequã vadat ad iudiciũ, loqui cũ parte. Bal.l.quidã Hiberus, de ser. vrb.præd.Ita qui reddit consiliũ,debet prius interrogare,& simpliciter perquirere in quo statu negocium se habeat. idem Bal. l.quod dicitur,§.1.ff.de test.mil. Dolus aduocati,& dolus partis inuicẽ compensantur,vnde aduocatus nõ debet allegare crimen sui clientuli.in c.ex literis,nu.2.de transact. [Quae Iustae In Principio Sibi Videbantur] sed euentus iudicij contrariũ demonstrauit. inf.const.exceptione filiationis, in fi. nã validitas, vel inualiditas processus pendet ex futuro euentu.Abb.c.cum speciali,nu.12.de appell. & exitus acta probat.Bal.d.l.rem nõ nouam,nu.5.de iudicijs. [Et In Processu Iudicii, Vel De Facto, Vel De Iure Compareant Ipsis Iniustae] prout euẽtus declarauit. Bal.l.3.in fi.C.de iur.& facti
16 ign.& dicitur iniuste contra veritatem. Bal. l.procurator, §.si procurator rem ratã hab. [Ipsarum Patrocinium Incontinenti] antequam deueniat ad alium actũ. Inn. c.ecclesia vestra, cir.fin.nu.11.de elect. termino congruo,breui tamen, vel sine tẽporis interuallo. Bal.c.finẽ litibus, nu.2.cir.med. de rest.spol.[Dimittent] renuncient.Bal. l.seruus cuius, in fi. de his, qui not. infam. [Spretas Parti] quia nemo inuito auditori libenter refert. c.ex merito, 6.quæst.1. [Provt Priscis Legibus Est Statutum] §.patrocinia,auth.de mand.Princ. [Licentia Ad Alterius Patrocinium Convolandum Deneganda] sim.inf.c.cũ vniuersis.& consiliarium iustam fidem non seruantem,posset expellere. §.festinabis,auth.
17 de mand.Princ.& alium sumere,quia vendit aduocatus iustum patrocinium, & iurisperitus verum consilium. Vnde si aduocatus promisit adiuuare ecclesiam,si ecclesia subtrahit ei salarium, non tenetur eam iuuare. Bal.c.breui,nu.3.de iureiur. Iudex verò non debet vẽdere iustũ iudicium,& testis verum testimonium:illi ex vna parte consistunt,isti ex vtraque parte ad examen adhibentur. D. Aug.epist,54.col.13. cir.princ. Et sic aduocatus scienter non debet iniustã causam defendere,si ignoranter,excusatur, debet causam deserere,non aliam partem iuuare, sed inducere ad cedendum, vel ad concordiam. D.Tho.2.2.q.71.art.3. [Iurabunt] non in causa, sed circa causam. Bal.c.cæterũ,nu.1.
18 in fi.de iuram.calum. [Etiam] quæ dictio includit

includit casum magis dubitalẽ, Pau. de Cast.
l. cũ antiquioribus, post nu. 2. C. de iure de-
liber. [QVOD AVGMENTVM SALARII] vltra
taxam, de quã constit. seq. & Affl. hic 7. not.
[IN PROCESSV IVDICII NON REQVI-
RENT] & sic nõ possunt recipere promissio-
nem à cliente, lite pẽdente. Bar. l. archiatri,
de professo. & med. Idem in Medico, gl. pen.
c. ad aures, de ætate, & qual. c. qui studet, in
ver. sanitatis, vbi secus in magistro. gl. pen.
& fin. c. vendẽtes, 1. q. 1. & 3. Quid si ex causa
mutui promittitur salariũ. l. 3. vbi Bal. C. de
postulan. [NEC DE PARTE LITIS INEANT
PACTIONES] l. sumptus, ff. de pact. c. fin. de
pact. c. si diligẽti, de foro comp. c. quæsitum,
de rer. permut. & l. 1. de rescind. vẽd. nisi lite
finita. l. si remunerandi, §. fin. in ver. certam,
ff. mand. l. 1. in ver. suspensa, de varijs, & ex-
traord. cog. alias redemptor litis diceretur.
Bal. l. item, C. de procur. Et sententia lata
contra dominũ, potest exequi contra procu-
ratorem, qui fecit pactũ quotę litis. Bal. c. 1,
in fi. vt lite nõ contest. Inde pactum quasi ad
19 pacem habendam factum. Abb. c. 1, num. 4,
in prine. de pactis. [QVOD SACRAMENTVM
NON TANTVM SEMEL PRAESTITISSE SVF-
FICIAT] de cuius verbi significatione dixi
d. const. cum vniuersis. [SED CORAM MAGI-
STRO IVSTITIAE, ET IVSTITIARIO REGIO-
NVM ANNO QVOLIBET RENOVABVNT] sic
propter superuenientem calumniã, seu con-
tumaciam sæpius iuratur, & cõmittitur ar-
bitrio iudicis. Bal. c. cũ in ecclesijs, nu. 2. cir.
med. de maior. & obed. & hoc in iuramento
veritatis, secus in iuramẽto calumniæ, quod
semel tantum præstatur. in c. pen. nu. 2. in fi.
de testib. c. & si Christus, nu. 7. cir. med. de iu-
reiur. quia potuit heri non calumniari, hodie
sic. Io. And. c. vt circa, num. 2. in fi. de elect.
in vj. vnde quandoque præstabatĩ bis gl. pen.
l. comparationes, de fide instr. vel olim reno
20 uabatur, nunc sufficit semel. gl. l. iusiurandũ,
in ver. exigatĩ, de iureiur. in tota lite. l. si non
fuerit, in gl. 1. ff. de iureiur. l. si quis ex argen
tarijs, §. exigitur, in ver. calũniæ, ff. de eden.
& in principio præstitum extenditur ad om-
nes exceptiones peremptorias incidentes,
siue emergentes. gl. c. cũ literas, in ver. iura-
mẽto, de rest. spol. quia semel verum, semper
est verum, ideo non iuratur plus. l. qui bona,
§. si quis stipulaturus, in ver. iurandum, de
dam. infe. & satis est, quod ad memoriã redi-
gatur per præsentem scripturam. l. 3. in ver.
scripturis, de venden. rebus ciuit. [SI QVIS
AVTEM ADVOCATORVM] togatorum. gl. 2.
l. nemo, la seconda, de Episc. aud. [CONTRA
21 PRAEDICTAM FORMAM] quæ est de substan-
tia, & ea deficiente, deficit totũ. Io. And. c. si
is cui, post nu. 1. de elect. in vj. [ET SACRA-
MENTVM VENIRE TENTAVERIT] experimen-
tum sumendo. D. Th. ad Hebr. 3. ibi, quapro-
pter, col. 2. in fi. [IN ALIQVA CAVSA PAR-
VA, VEL MAGNA] quia magis, & minus nõ
diuersificant speciẽ. D. Th. 3. par. de Sacram.
q. 127. alias 96, art. 1. vel parua, & magna,
secundum subiectam materiam. Abb. c. 1. in
1. not. ne cler. vel mon. gl. C. de appellationi-
bus, de appell. [AB OFFICIO CVM PERPE-
TVAE NOTA INFAMIAE] de qua sup. const.
Pateranos. [REMOTVS] disiũctus. Nizz. in ver.
remotus. [TRES LIBRAS AVRI PVRISSIMI
FISCO NOSTRO COMPONAT] persoluat. §. si
quis aliquẽ, de pace ten. [DENIQVE] infert.
gl. l. Iulianus, in ver. denique, si quis omi. cau.
22 test. [CLERICOS] quorum officium est nulli
nocere, & omnibus prodesse, Abb. cap. cum
P. Manconella, num. 9. de accus. Spec. tit. de
aduocato, §. 1. & eorum appellatione qui ve-
niant. c. cum tibi, vbi Abb. de verb. sign. [IN
SECVLARIBVS CAVSIS, ET IVDICIIS OM-
NIBVS] de quibus 21. q. 3. per totũ. [PRAE-
STARE PATROCINIA PROHIBEMVS] supra
23 const. clerici. cũ etiam iure ciuili abstinere
debeant ab officio aduocationis in curia se-
culari pro negocijs secularibus. Gram. hic
in princ. sicut & nonnulli alij in certis casi-
bus. D. Th. 2. 2. q. 71. art. 2. nec debent ibi ob
aliquam causam publicè disputare. Abb. d.
c. 1. 5. not. ne cler. vel mon. Idẽ in Canonicis
regularibus, qui nec contra Ecclesiã possunt
causas assumere, c. 2. & 3. de postul. Prædicta
intellige, quando clericus generaliter vult
assumere officium prædictum, secus si vnum
vellet negocium assumere. Gram. hic nu. 6.
quia est maximum pietatis opus subuenire
indigẽti, quod ad clericos maximè pertinet,
Abb. c. 1, post nu. 3. & 4. de fideiusso. Quæ di-
cuntur causæ seculares, Abb. d. rub. ne cler.
vel mon. Libellum contra clericum se inge-
rentem negocijs secularibus ponit Spec. eo.
tit. ne cler. vel mon. in prine. [PRAETER-
QVAM] quæ excludit. l. nullũ, ff. de diuortijs.
[IN CAVSIS SVIS PROPRIIS] ecclesiæ, &
consanguineorum, quia tunc non solum
clerici, sed monachi possunt esse procurato-
res. Gramm. hic num. 2. 3. & 4. sua enim in-
teresse dicitur, qui propriam causam defen-
dit. l. 2. in fi. ff. quando appell. sit. [CONSAN-
GVINEORVM, VEL AFFINIVM] vnde clericus
24 potest esse procurator alterius clerici ger-
manis sui. Abb. c. cũ pridem, 1. not. de pact.
[ITEM] quæ denotat diuersitatẽ, & repetit,
Dec. cons. 423. nu. 3. & col. 3. in princ. 3. vol.
[CAVSIS ECCLESIARVM] adeo quod causas
ecclesiarũ possunt prosequi etiã in propria
persona. Abb. c. insuper, 2. not. de testi. l. pla-
cet, vbi Bal. de Episc. & cler. Et an admittã-
tur sine cautione. Abb. c. 1. n. 10. de rest. spol,
&c.

& c.si ceris,2.not.eo.tit.de rest.spol. in omit
tendo præiudicat. Abb.c.Imperatorũ,1.not.
de iuram. calumn. alias Prælatus solus non
posset recusare cõtractum per quod ius ali-
quod esset quæsitũ ecclesiæ, immo illi de col-
legio possent agere pro reuocatione eorum,
quæ prælatus illicitè alienauit. Abb.c.quere
lam,de simo. [Ac Miserabilivm Perso-
narvm] de quibus sup. const.statuimus, vt
Magnæ Curię.Spec.d.tit.de aduoc.§.1.nu.7.
25 [Ita Vt] ita demum, quæ importat formã.
Cass.consuet.Burg.rub.4.§.2.ibi femme,nu.
11.& 15. [Et Tvnc Etiam Sine Pretio]
quod in desuetudinem abijt.Spec.tit.de sala
rijs iud.§.3.nu 20.[Valeant Postvlare]
alias prohibitus postulare, nec gratis posset.
gl.in extrauag.Io. dierũ, in ver.admittatur,
de pœnis. Tenentur autẽ clerici in casibus
prædictis, quia viuunt de patrimonio Iesv
Christi. Abb.c.1.post num.5. de off.iud.
Quid autẽ sit postulare, Abb.rub.de postul.
& quod de clericis dicitur, idẽ in monachis.
Spec. tit.de procuratore, §.1.nu.32. cir.fin.
26 & 33. Adeo quod religiosus potest esse procu
rator monasterij, vel Abbatis, Abb.c.cum I.
& A.nu.29.de sent.& re iud.Bal.l.si non sor-
tem, §.qui filio, col.2.in princ.de cõd.indeb.
Idẽ pro amico monasterij potest Abbas per-
mittere, quod monachus sit illius procura-
tor. Abb.c.quanto, num.1.in fi.de off.ord.&
alterius, in c.cõstitutis, 1.not.de appell.c.cũ
dilecta, nu.18.de confir.vtili, vel inut.ad vnũ
tamen negocium, non in generali. c.sed nec,
nu.4.d.tit.ne cler.vel mon. sicut clericus, vt
sup. & in c.per venerabilem, 1.not. qui filij
sint leg. c.cum essent, nu.2.de simonia, alias
non interueniret, tam si causa esset ciuilis,
quàm criminalis: tam ad defensam, quàm ad
offensam. idẽ Abb.d.c.1.de postul. [Si Qvis
Avtem Nostrorvm Fidelivm] quẽ consti-
tuimus super familiam nostram, Lucas 12.
[An Advocandvm Ipsvm Admiserit]
27 omisso iuramento prædicto, quod tacitè po-
test. l.de pupillo, §.qui opus, in ver.exigitur,
de no.oper. nunc. [Praesenti Nostra
Constitvtione Contenta] calcata, non
seruata. l.temperẽt, vbi Bar.de vesti.olobe-
28 ris. [Libram Vnam Sacro] quod ad bonũ,
& malum refertur; sanctum nisi ad bonum.
Luc.l.fin, col.2.cir.med.de ann.& trib. publi
cè consecrato. l.in tantum, §.sacræ, ff.de rer.
29 diuis. [Aerario] domui, quæ sic vocatur eo
quod æs ibi reponitur. l.in prouincijs, in ver.
fiscales, de numerarijs. [Nostro Se Irra-
tvrvm Agnoscat] tanquam nota subieu-
tum. Luc.l.fin.cir.med.de muner.patr. [Ad-
vocato] qui in causis agendis quoquo stu-
dio operatur. l.1.§.aduocatos, de extraord.
cogn. [Nihilominvs] eo non obstante.

30. Aud.c.1.nu.8.in fi.de except.in vj. [Qvi
Ivdicitvm Patrocinivm] propter iur a-
mentum non præstitum, cum regulariter in
omni causa iuretur. Spec.tit.de testam.§.3.
nu.31. [Recipere Praesvmpserit] d.c.
30 2.& 3.de postul. [Eadem] quæ designat ean-
dem in pluribus causis fore censuram. Luc.
l.1.cir.fin.vt nemo ad suum patroc. [Poena
Mvlctando] cuius animaduersio pecunia-
ria est. l.aliud, §.inter, de verb.sign, vel mul-
cta pecuniaria coercio est personalis, Bald,
c.1.nu.2.in fi.ff.de off.deleg.
31 Contra, experimẽto compertum est, quod
ex cupiditate obtinendi, falsum iuratur in
causa. Abb.c.cæterũ, nu.9.post med.de iura.
calum. Vnde iuramentum non est deferendũ
illi, contra quem vehementer præsumitur de
transgressione. Abb.c.3.nu.2.de cohab.cler.
& mul.ne via periurijs aperiatur. c pen. de
his, quę vi, metusve cau. c.si verò.de iureiu.
& vbi veritatem quærimus, solemnitatem
personæ non inspicimus. add.ad Spec.tit.de
confess. §.2, ibi §.2. cir.med. vltra quod iu-
stius puto ad compescendas calumnias, &
malitias resici expensas tam in ciuilibus,
quàm in criminalibus, Luc.l.vn.col.4.q.15.
in fi.de sum.recupera.
Dic, quòd hoc districtione legum est in-
troductũ, & de consuetudine iuratur in qua-
libet causa. Abb.c.2.in 2.not.& nu.11.circa
med. de iuram.calum. & calumniæ verbum
32 est generale, & capit pro omni eo quod con-
tra legem fit. Luc.l.1.col.2.post princ.de pri
33 uil.cor.qui in sacro pala.mil.& iurat tã cle-
ricus, quàm laicus, tam actor, quã reus. Abb.
d.c.cæterum, in 1.& 3.not.de iuram.calum.
Hæres etiã, vel successor tenetur iurare, non
obstãte, q defunctus iurauerit. gl.c.2.in ver.
iuramentum, eod.tit.de iuram.calum.in vj.
Minor iurat de veritate dicẽda. l.videamus,
in ver.potest, ff.de iureiur.dominus non, nec
pcurator. gl.l.quoties, §.fin. in ver.necesse,
de noxal.l.iusiurandum, §.pupillo, ff.de iure-
iur. nisi esset procurator in rem propriã. l.2,
§.sin autem, in ver.subeat, C.de iureiur. vel
habeat mandatum ad iurandum. Abb.c.3.in
fi.d.tit.de iura.calum. hoc modo iurat qui-
libet per procuratorem specialem. Abb.d.c.
1.nu.15.post med.de iuram.calum. Ita vni-
uersitas tota, vel maior pars, monasterium,
& Abbas iurant per syndicũ. l.2.§.hoc etiã,
in ver.vel à plurima, C.de iureiur.l.3.in gl,
1.de vẽd.reb.ciui.c.excõmunicamus, §.adij-
cimus, in ver.totam, de hæreticis, Abb.c.pa-
storalis, nu.6, de iud.pro suis, & reb.ecclesiæ,
l.2.§.sed quia, in ver.remitti, post med. C.de
34 iureiur. Vltra quod præsumptio est, q reli-
giosi nõ temerè, aut calumniosè petant, sed
quod foueãt iustam causam. Luc.l.vn.col.5,
post

poſt princ.de ſumpt.recup. Ideo non iurant
iudicio ſiſti,nec iudicatum ſolui. l.cum cle-
ricis,in ver.prohibentur,de Epiſc.& cler. &
quãdo iuratur pro criminalibus.l.fin.in ver.
exiſtimã-,de fide inſtr.ad perſonas egregias,
& alias mittitur pro exigẽdo huiuſmodi ſa-
cramẽto.l.ad perſonas,cum ibi not.ff.de iu-
reiur. §.1.cir.fin. auth.vt litig.iure. & iura-
bunt quinque. Abb.d.c.1.nu.10.de iura.cal.
ſicut qui ab electione appellat,iurat eſſe ve-
ra,& poſſe probare quod obijcit.not.in c.is
35 qui,de elect.in vj. Et ſi actor ſine cauſa refu-
tat hoc iuramentum,debet cadere ab actio-
ne, & reus habetur pro confeſſo. Abb c fin.
nu.2. d.tit.de iuram.calum. Procurator ad
agendum non poteſt deferre iuramentũ litis
deciſiuum,& ſi detulit,& aduerſarius nõ re-
cuſauit,nõ præiudicat domino. not.c.qui ad
agendum,de procur.in vj. Quid in defenſore
municipum,l.iuſiurãdum,§.1.l.nam poſtea,
§.pen.l.iuſiurãdum, §.fin.cum l.ſeq.d.tit.de
iureiur. & nõ præſtatur niſi ſemel in initio.
l.cũ de indebito,in ver.ſeruando,ff.de prob.
& præſtari in initio non eſt de ſubſtantia or-
dinis iudiciarij.d.c.1.de iuram.calum.in vj.
poteſt omitti parte preſente,& ex reſcripto.
36 Abb.d.c.ceterum,nu.8.& 10.ſed quia quan-
doque vnus agit, & alter iurat, l.2. §.quod
obſeruare, in ver.ſcire, de iureiur. vt hic in
aduocato,ideo non obſeruatur,licet Bal.te-
nuerit contrarium,§.fin.col.4. inſtit.de iure
37 nat.gent.& ciui.tamen ſi contra veritatẽ ſte-
tit, iniquitati affuit,iudicem fefellit,iuſtam
cauſam oppreſſit, cũ falſitate vicit, tenetur
reſtituere quod accepit, vt ille reddat aduer
ſario ſuo.D. Aug.d.epi.54.col.13.in fi.& ſeq.
Quid ſi dicat cõtra conſcientiam non face-
re, creditur ſi allegat probabilem cauſam,
alias non. Bal.c.in omni,nu.9.de teſtib. ſed
exitus cauſæ probabit merita conſcientiæ,
& demerita.in c.breui,poſt nu.4.de iureiur.
Mala conſcientia eſt venenum,quod niſi vo-
mat,interficit.in c.fin.in fi.eo.tit.de iureiur.
38 Nota,ꝙ iuramentum ſecundum perſonas,
& formas in vnum, & alium finẽ ordinatur.
latè Bal.l.2.in 2.rep.col.38. cir.med. de iu-
reiu. Vbi,& quãdo oportet,& quod etiã ante
aduentum Chriſti erat prohibitum.in c.& ſi
Chriſtus,de iureiur. Non debet exigi vbi eſt
veriſimile periurium. in c.clerici,de cohab.
cler.& mul. In iſta materia eſt inductum ad
veritatem eliciendam, & fraudes vitandas.
Abb.d.c.cæterum,nu.3.de iuram.calum. Et
aliud eſt iuramentum de calumnia, & aliud
de veritate dicẽda.c.1.& 2.de iuram.calum.
39 in vj. Iuramentum de veritate dicenda olim
præſtabatur ſolum in ſpiritualibus,hodie ſe-
cus.glo.c.1.in ver.dicenda,de iudicijs,in vj.
& ſicut in cauſa ſpirituali, ita & in cauſa
vſurarũ. c.ex literis,de iureiur. In ciuilibus
iuratur de calumnia,in criminalibus de ve-
ritate dicenda. not.clem.2. de procur. & in
ſpiritualibus poteſt etiam exigi iuramẽtum
calumniæ. Abb.c.dudum,nu.30.de elect. ſed
differunt, nam in iuramento veritatis debet
dici eſt,vel non: iuramentum verò calumniæ
eſt credulitatis. c.pen.in ver.iuramento, de
teſti.& atteſt. l.quoties,& l.iuſiurandum, in
ver.certioretur,ff.de iureiur.
40 Secundo noto,ꝙ in cauſa eccleſiæ,& iudi-
cio eccleſiaſtico clericus poteſt eſſe procu-
rator. Abb.c.in noſtra,2.not.de procu. Exi-
ſtens in minoribus poteſt exercere officia ſe-
cularia. Abb.c.pen.1.not.de vita,& hon.cle.
& quod dicitur de clericis,idẽ in monachis,
qui veniunt appellatione clericorum. Abb.
d.c.1.nu.9.de iura.calum. Poteſt monachus
eſſe procurator etiam ad defenſionem laici.
Bal.c.cum I.& A.in fi.de ſent.& re iud. Inſu-
41 per deciſio cauſæ prorogatur per ſubterfu-
gia,& cauillationes partis aduerſæ,cuius ca
uillationes natura eſt vt ab euidenter veris
per breuiſſimas mutationes diſputatio ad ea
quæ euidenter falſa ſunt producatur. Abbas
c.pen. 3.not.de iudicijs.
42 Vltimo nota,ꝙ aduocatus debet eſſe Ca-
tholicus.l.pen.vbi Bal.C.de poſtul. non hæ-
reticus.d.l.nemo, la ſeconda, & l.iubemus,
de Epiſc.aud. Moralis maturitas in ſenibus
eſſe ſolet. Bal.c.niſi cum pridem,nu.3.circa
med.de renunc. Non poteſt eſſe aduocatus,
& conſultor. l.fin. de aſſeſs. & domeſt. & in
43 officio eſt ſubiectus iudici. D.Aug.lib.cõtra
ſerm.Arrian.col.17.cir.princ.ideo non ſedet
cum iudice,quando facta cauſarum pandun
tur.l.1.C.de off.ciuil.iud. ſed ſtet neceſſe eſt
cum cauſam dicit. D.Aug. lib. quæſtionum
ex nouo teſtam. col.35. in princ. & ſi eſt ei
44 interdictũ ne poſtulet, non porrigitur extra
territoriũ. Bal.l.1.poſt nu.26. de ſum.Trin.

De ſalario aduocatorum.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati peccant in malo patrocinio, & ſi petunt plus debito.*
2 *Salarium unde.*

1 VIA aduocati peccant
non ſolum male patro-
cinando,& conſulendo,
verum etiã ſi inſtanter,
& vltra debitũ petunt.
Arch. cap.fin. col.2. in
princ. 14.q.5. ideo hic
2 ſtatuitur ſalariũ, quod
à ſolo dicitũ, quia ſoli feudo ex conſuetudine
impo-

imponebatur. Isern.§.& iterum si clericus, nu.21.cir.med.de cap.Corra. [ADVOCATORVM]de quibus l.1.post med.de varijs,& extraord.cog.& l.vn.qual.iud.priuat.fieri deb. in Longobar.Qui facere debent quod causa desiderat,& non excedere suos terminos, nā habet ius patrocinandi, & nunquam sit dominus litis, & si confitetur, potest reuocari, & infra quantum tempus, Bald.c.cum causam,nu.2.de appell. & videbimus cum tex.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatis pro seruitio debetur honor, & premium.*
2 *Salarium non debet esse excessiuum, nec nimis modicum.*
3 *Hac, est pronomen demonstratiuum,*
4 *Iussus,& verbum oportet, important necessitatem,quandoque honestatē.*
5 *Amplius, est aduerbium quantitatis, quandoque temporis.*
6 *Suffragium consilium, vel auxilium, meritum,siue salarium dicitur.*
7 *Aestimationem quæ non recipiunt, quandoque certo modo æstimātur.*
8 *Aduocati debēt esse fortes,& patiētes.*
9 *Quemadmodū, inducit similitudinē.*
10 *Causæ status, quæ dicantur, & quomodo in eis proceditur.*
11 *Aestimatio quid sit,& quomodo seruus recipit æstimationem.*
12 *Condemnari non potest nisi confessus, vel conuictus.*
13 *Causæ capitales maximæ,et mediæ,et quedā pecuniariæ,et quid in dubio.*
14 *Defendit se omni meliori modo vbi agitur de salute.*
15 *Aduocatis, medicis, assessoribus, & nuncijs debetur salarium.*
16 *Similium idem est iudicium,vt quod de vno dicitur, intelligitur de alio.*
17 *Officium pietatis non debet esse venale, vel arbitrarium.*
18 *Labor sine mercede esse non debet.*
19 *Aduocato licet vendere patrocinium, sed non pro quota litis.*
20 *Aduocato an debeatur salariū si pars transegit, vel pro parte vicit.*
21 *Aduocatus pro salario primæ causæ nō tenetur patrocinari in secunda.*
22 *Aduocatus non potest deserere patrocinium, nisi ex causa.*
23 *Notarius habet salarium plus iusto propter magnitudinem negocij.*
24 *Salarium debetur aduocato, etiam quod non defendat, si paratus est.*
25 *Salarium incluso palmario non excedit centum aureos, nisi sit criminalis, vel causa status.*
26 *Maiora, & grauiora,& quæ negocia parua dicantur.*

HAC EDICTALI] Iurisconsultus debet esse cautus, fidelis, & iustus. 1 Bald.c.intimasti,nu.3. de appellat. Aduocatis debet pro seruitio honor,& premium. Spec. tit.de salar.indic. §.3. nu. 10. quia dum sciunt firmiter remuneraturos fidelius laborant. Iser.c.1.nu.4. de feu. guar. spes enim præmij diminuit labores, secundū B.Hieron.Fr. Aloysius de Gran.lib. 1. par.2. della Guida,char.69.à ter. vnde iustè accipiunt salariū. Abb.c.1.cir.fin.de postul. 2 etiam ex nudo pacto. Bald.l.vn.nu.1.& 5.de suffragio. Debet tamen esse rationabile,non excessiuum, seu onerosum, nec nimis modicum.gl.in extrauag.Io.cum ad sacrosanctæ, in ver.rationabilis,de sent.excom.sed debet esse moderatum considerata cōditione personarum, negociorum, laboris,& consuetudine patriæ. D.Th.2.2.q.71.art.4.ideo taxatur in quibusdā, in alijs remittitur arbitrio 3 iudicis,vt in tex.qui sum. & diuiditur vt per Afflict.& dicit [HAC] cuius pronominis demonstratio, secūdum diuersas expositiones variatur. glo.fin. l.Iulianus, de cond.indeb. [EDICTALI] generali. Afflict.hic 1.not. in princ. [LEGE] nō conuentionis,vel negociationis. Bal.proœ.ff.in add.col.1. circa med. sed voluntatis nostræ, quæ lex est. l.neque, 4 in glo.1. de decur. lib.10. [IVBEMVS] cuius iussus importat necessitatem. in sim. glo.l.si quis mihi, §.sed quid, in ver.adijsse, de acq. hæred. & differt à rogatu.l.si finita,§.si iam, in ver.iussus,de dam.infecto. [ADVOCATOS OMNES] quibus est licitum vendere iustum patrocinium, sicut iurisperitis rectum consilium.c.non licet, 11.quæst.3. [PRO EORVM SALARIIS] alias solatijs. l.venditor,in ver. salariū, ff.comm.præd. [QVANDOCVNQVE] quod tempus significat, non actuum repetitionem. Bald.l.si ita stipulatus,de fideiussor. IPSOS IN PRIVATORVM CAVSIS OPORTEAT] quod necessitatē importat,quandoq; honestatem, vel officium. Io.And.c.vt quis, 5

Zz nu.3.

neficialibus, in quibus non cadit æstimatio. Bal.c.dilectus filius,lo 1.post nu.3.de rescri. vel rei sacræ, quæ similiter æstimationẽ non recipit. d.c.coram, vbi glo.1. de off.deleg. [NECNON]etiã.sup.const.iurisgentium.[ET HOMINVM] liberorũ, quorum nulla est æstimatio.l.1.§.nec adijcitur,de his qui deiece. vel effud. Spec.tit.de satisd.§.fin. post nu.2. nisi esset hostis ciuitatis. Abb.c.1.nu.1.in fi. de furtis. Seruus autẽ inquantum seruus æsti
11 mari potest,inquantũ homo vita inęstimabilis est. Bal.rub.post nu.9.de iure fisci,lib.10. Dicitur autem æstimatio quanti pretij est. D.Aug.psal.143.col.10. [DVM].i. postquã. Arch.c.quotiens, in princ.2.q.6. [CONTRA IPSOS ACCVSATIO INSTITVITVR] ordine, qui in vsu esse desijt.l.ordo,de publ.iud.[DE TALI CRIMINE, DE QVO CONVICTI] vel confessi,cum alias condemnari non possent.
12 gl.fin.c.ecclesiæ S.Mariæ,de cõst. [CAPITALITER PVNIANTVR] pœna exilij,nã simplex condemnatio capitalis de minori intelligit. Cass.cõsue.Burg.rub.1.§.5.ibi, il er perdra,
13 nu.2. Et capitalium causarum quædam sunt maximæ, quædã mediæ,& quædã merè pecuniariæ. Bal.l.3.in princ.C.de accusat. [VEL ALIAE]quæ aliam speciem eiusdem generis notat.l.si hominẽ,§.1.inver.alias,ff.depositi. [CONTRA IPSOS PROCEDI POSSET IVXTA
14 CRIMINVM QVALITATEM]quia tunc vbi de salute vertitur alicuius, verisimile est quod totis viribus se defendet. Bal.l.1.C.de falsis, attenta illius causa, quæ circa quinque versatur. Luc.l.vn.col.2.cir.med. de col.illiric. [PRAETERQVAM IN ACTIONE INIVRIARVM] de qua iuf.const.obseruẽt,& cõst.varietates pœnarũ. [IN QVA VOLVMVS A DIE OBLATI LIBELLI BAIVLOS,ET IVDICES]alibi iudices corã Baiulis.sup.const.cũ noua. [ADVOCATORVM SALARIA PRAETAXARE] quia cũ non recipiant stipẽdia publica,loco ipsorum succedunt salaria priuatorũ. Bald.l.fin.
15 nu.3.C.de inoff.test.& debentur etiam ꝙ nõ sit conuentũ 1.& quod dicitur de aduocato, idẽ in procuratore,assessore,nuncio,& alijs, ac medico,si non habent salariũ de publico, & debetur officio iudicis secundũ consuetudinẽ regionis,medico tamen magis fauetur, quàm aduocato. Bal.l.1.in princ. & num.3. C.mãdati. Et eodem libello potest peti quod cõstituatur,& soluat.in auth.dos data,in fi. de don.ante nupt. Et cogitur officio iudicis mercenario ad soluendũ.idẽ Bal.l.properandum,§.pen.3.not.de iud. & taxa spectat ad ordinarium. Spec.d.tit.de salar.iud.§.3.post nu.19. Libellũ cum positionibus actoris, & rel ponit idẽ Spec.tit.de magistris.Salarium verò prædictũ honorarium appellatur.gl.2. l.1.si mensor fal.mod.dix. Est priuilegiatum in iure,& quare nõ repetitur,etiam quod nõ seruiãt aduocatus,vel medicus. Bal.l.si pecuniã,col.2.cir.princ. de cond.cau.da.l.pen. & fin.C.de cõd.ob cau. [ET CAETERIS ALIIS] maleficijs.sup.cõst.super incisionibus. [HIS
16 SIMILIBVS] dicuntur autẽ similia,quæ conueniunt in forma, inde similitudo est comparatio quędam. D.Th.1.par.q.4.art.3.& tunc quod de vno dicitur, de similibus intelligit. l.ex facto, ff.de neg.gest. Bald.auth.contra qui propriam,in princ.de non num.pec.nam similium idem est iudicium. Inn.c.cum contra,in princ.de test.cogen. [QVAE IVRA VETERA]l.1.de varijs,& extraord.cog. [PRAESCRIPSERVNT] scripserunt,quia dictio præ, sicut re abundat. Abb.c.fin.nu.37.de renunc.
17 Videtur, ꝙ officium pietatis non debeat esse venale. Bal.l.3.post prin.& nu.2.de sant. expos. Eripere pauperẽ,& egenum de manu peccatoris liberare est opus pietatis. ps.81. Deus stetit in sinagoga Deorum. nec intuitu humanæ remunerationis faciendum. D.Th. vbi sup.2.2.q.71.art.4.vel si debetur,cura,& sollicitudo sæpe pretio magis ęstimatur,quã fides. Bal.liberti,libertæq; nu.6.cir.fin.C.de oper.lib. Tanto magis, quia seruus est æstimabilis sicut bos. Bal.l.2.nu.6.post med.de ped.iud. vnde arbitrio iudicis pro modo difficultatis causæ,& facũdia aduocati diffinit. Gram.hic,alias quis tam vanus,& miser est, qui aduocatũ se, cum literas nesciat,audeat profiteri. D.Aug.lib.de vita Christia.col.8. Ideo omnia ad iudicis cognitionem remittenda sunt. l.si ita quis promiserit,§.1.in fi. de verb.obligat.intellige præter id quod est determinatum.l.1.ff.de iure delib.
18 Nota,ꝙ labor sine mercede esse nõ debet. Luc.l.2.col.fin. cir.med. de prox.sacr.scrin. In medico,& alijs quomodo sit moderanda, D.Th.ead.q.71.art.4. & videtur debita,quæ iure honorario debetur.l.1.§.fin.ff.de const. pec.& dicitur honorariũ,quia causa honoris dat. Bal.l.vn.7.cir.med.C.de suffr. Qualiter cõsulatur petenti, Abb.c.quia iudicãte,post nu.3.de præscrip. & an debeat in principio, vel in fine, Spec.d.tit.de sal.iud.§.3.nu.14. Bal.d.l.vn.3.q.de suffr. Abb.c.fin.post nu.32. & 33.de fo.comp. gl.d.l.vẽditor,in ver.salarium,com.præd. Quid in procuratore,cui nõ est promissum salarium, Bal.l.salariũ,ff.mandati. Attenditur cõsuetudo,licèt ius cõe magis faueat aduocatis. Bal.rub.post nu.17.de
19 off.iud. Et sic licitum est aduocato vendere patrocinium, sed non pro quota litis. Litis consorti, sic Bald. rub. num.17.de off.iudic. Quid si fideiussit pro cliente,an ex hoc præsumatur redẽptor litis.in c.2.de postulando. Et si conuenit pro certa summa,& moritur, vel aliquo casu impeditur,an debeatur inte-

nu.3.de elect.in vj. [POSTVLARE] desideriũ suum, vel amici in iure exponere apud eum qui iurisdictioni præest. cap.infames,3.q.7. si non habet salarium à publico. sup. const.
5 lege præsente.[NON AMPLIVS] quod est aduerbium quantitatis, quandoque temporis. glo.fin.l.diuortio,§.ob donationes,sol.mat. [EXIGERE] etiã à volentibus. Pau.de Cast. cõs.181.post nu.3.1.vol.[VEL A LITIGANTIBVS STIPVLARI] cum nõ debeãt recipere promissiones à clientulo lite durãte, sed accipiẽt quod eis offerũt. Ang.l.fin.de profess. & med. etiã quod habeant consensum,& naturale vinculum. glo.2.l.1.ff.de nouat. Inde stipulatio dicta est à stipulo,quod est firmũ, & deriuat à stipulatione.l.1.in gl.1.de verb. oblig. & ob referendam vicem se sponsione constringunt.l.vn.cir.princ.C.de suffr. adeo quod stipulatio est efficacior cõtractus qui fit in iure. Bald.l.si ex pretio, in princ. C.si cer.pet.& solemnis.idem d.l.1.post princ.de verb.oblig. Et si paciscitur quod tãtum debeat habere in principio, tantũ in medio,& tantũ in fine, omnia debent cumulari,& diuisio quæ fit in fraudẽ legis,debet reduci ad vnã summam.Bal.rub.nu.17.in princ.de offi. iud. [QVAM SEXAGESIMAM PARTEM CAV-
6 SAE, PRO QVA SVFFRAGIVM] auxilium, vel consilium. Io.And.c.vbi periculum,nu.6.de elect.in vj. meritum,vel salarium,cũ suffragium capiatur duobus modis.Bal.in rub.C, de suffr. [SPOPONDERANT] promissionem, vel sponsionem fecerãt.Niz.in ver.spondeo, [SI RES, QVAE PETITVR] repetitur, quia repetitio est actus retro cõtrarius. Bal.rub, col.1.& 3.in fi.si cer.pet.[ÆSTIMATIONEM RECIPIAT] saltẽ indirectè. Abb.c.pen.post nu.8.de cau.poss.& propr.[CAETERVM]c.1, de consang.& affin. c.si constiterit,de accus, [SVPER HIS,QVAE NON POTERVNT ÆSTI-
7 MARI] quia æstimationem nõ recipiũt,puta est causa spiritualis, vel liberorum, qui non æstimantur. l.2.§.cũ eadem,ad leg.Rhod.de iactu.Abb.c.coram,post nu.12.de off.deleg. c.cum pridem,post nu.7.de pactis.Ita causa beneficialis, matrimonialis status, & infamię inęstimabiles sunt,nec recipiũt interesse pecuniarium.Bal.auth.hodie,nu.4.in princ. de appell.Quomodo autẽ fiat ęstimatio operis, & medicorũ, Affl.sup.const.in pecuniarijs, 12.not.post nu.17. Philosophiæ praeceptoribus pretium æquiualens nõ reperitur, sed forte satis est quemadmodũ erga Deos, & parentes quantum quis potest exhibere. Arist.9. Eth.1. Docẽtes in cathedra possunt honestè recipere, sed non honestè petere, vt Philosophi. Bal.rub.post nu.17.de off.iudic. [VOLVMVS] & mandamus. c.cũ dilectus, de
8 purg.can. [ADVOCATORVM] qui debent habere virtutẽ fortitudinis, patienter,& fortiter faciendo. Ang.l.reddatur,in fi.de profess. & med.[SALARIA IVDICIS OFFICIO DIFFINIRI] ita medicis, & obstetricibus arbitrio iudicis constituitur. Bar.l.1.in princ.de var.& extraord.cog. Adeo quod salariũ consuetũ officialis, aduocati,& procuratoris dicũtur expensæ rationabiles,etiã quod ecclesia tunc nõ litiget.Zab.clem.statutum,nu.8.
9 cir.fin.de elect.[QVEMADMODVM] quæ inducit similitudinẽ. Bal.l.3.§.1.cir.princ.de lib. & posth. & quodãmodo per modum declarationis dicit. add.ad D. Th.3.par.de Sacra.
10 q.83.alias 52,art.1. [CAVSAE STATVS] dignitatis. Bal.l.libertæ tuæ,in fi. C.de operis libert. libertatis,vel hereditatis.l.fin.de his, qui ad placitũ venire contempserint in Longobar. vel mutationis status per emancipationẽ, quia mutatio æquiparatur morti patris,& emancipationis. Bald.l.si ex alio, C. quod cũ eo.status enim propriè pertinet ad libertatẽ,siue seruitutẽ tam in spiritualibus, quam ciuilibus.& dicitur à stãdo, quia stare dicit ratione rectitudinis. D.Th.2.2.q.183. art.1.& 184.art.4.alibi status multa significat.idem quolib.3.art.17.col.2.& causa status est cũ personam attingit. l.si tibi homo, §.cũ seruus, de leg.1.l.cum oportet, §.cum autem,vbi Bal.nu.1.de bonis,quæ lib. & mutatur de statu ad statum, nec retinet priniũ statum, secus si adijcitur.in l.in adoptionẽ, cir.princ.C.de adoptio.vel quasi seruitutis. idem Bal.l.non distinguemus, §.de liberali, post nu.3.ff.de arbit.nam ille seruus dicitur, qui obligatur ad seruiẽdum: & ille liber,qui à seruitute absoluitur. D.Th.vbi sup.q.184. art.4.Si est abscriptitius,vel censitus emancipatus, vel in patria potestate,libellum patris cũ exceptionibus ponit Bal.l.2.C.si aduers.rẽ iud. & talis præsumitur status,qualis erat per prius. Bal.l.vis eius,cir.fi.C.de pb. Pendente lite habetur pro libero, & potest comparere in iudicio, sicut quãdo est dubiũ de excõmunicatione. Bal.l.lite ordinata, de libera cau. vel ratione incertitudinis datur curator ad litem.in l.1.qui dari tut.vel cur. poss.secus si dicatur vassallus respectu feudi, quia tũc tractatur dè qualitate patrimonij. Abb. c.quamuis, nu.20.post med. de sent.& re iud. Io.And.ad Spec.tit.de testam. §.3.in ver.de Carboniana,post princ. tunc propriè non est de statu personæ,sed de qualitate patrimonij. Bald.l.2.nu.5.cir.fin.quib.res iud. non nocet.& sic de statu.l.idem,de vsufr.accresc. quæstionẽ pati.l.si quis.de pet.hæred. vel de habilitate.Bal.l.de ætate,1.rep.de mino.sua litigãt.l.is autem,ex quib.cau.maio. cum status consistat in tribus. l.1.vbi gl.de cap.dimin.[ET ETIAM REI SACRAE] & beneficia-

neficialibus, in quibus non cadit æstimatio.
Bal.c.dilectus filius,lo 1.post nu.3.de rescri.
vel rei sacræ, quæ similiter æstimationẽ non
recipit. d.c.coram, vbi glo.1. de off.deleg.
[Necnon]etiã.sup.const.iurisgentium.[Et
Hominum] liberorũ, quorum nulla est æsti-
matio.l.1.§.nec adijcitur, de his qui deiece.
vel effud. Spec.tit.de satisd.§.fin. post nu.2.
nisi esset hostis ciuitatis. Abb.c.1.nu.1.in fi.
de furtis. Seruus autẽ inquantum seruus æsti
11 mari potest, inquantũ homo vita inęstimabi
lis est. Bal.rub.post nu.9.de iure fisci, lib.10.
Dicitur autem æstimatio quanti pretij est.
D.Aug.psal.143.col.10. [Dum].i. postquã.
Arch.c.quotiens, in princ.2.q.6. [Contra
Ipsos Accusatio Instituitur] ordine,
qui in vsu esse desijt.l.ordo, de publ.iud. [De
Tali Crimine, De Quo Convicti] vel
confessi, cum alias condemnari non possent.
12 gl.fin.c.ecclesiæ S.Mariæ, de cõst. [Capita-
liter Puniantur] pœna exilij, nã simplex
condemnatio capitalis de minori intelligit.
Cass.cõsue.Burg.rub.1.§.5.ibi, il er perdra,
13 nu.2. Et capitalium causarum quædam sunt
maximæ, quædã mediæ, & quædã merè pecu.
niariæ. Bal.l.3.in princ.C.de accusat. [Vel
Alias] quæ aliam speciem eiusdem generis
notat.l.si hominẽ, §.1.in ver.alias, ff.depositi.
[Contra Ipsos Procedi Posset Iuxta
14 Criminum Qualitatem] quia tunc vbi de
salute vertitur alicuius, verisimile est quod
totis viribus se defendet. Bal.l.1.C.de falsis.
attenta illius causa, quæ circa quinque ver-
satur. Luc.l.vn.col.2.cir.med. de col.illiric.
[Praeterquam In Actione Iniuriarum]
de qua iuſ.const.obseruẽt, & cõst.varietates
pœnarũ. [In Qua Volumus A Die Oblati
Libelli Baiulos, Et Iudices] alibi iu-
dices corã Baiulis.sup.const.cũ noua. [Ao-
vocatorum Salaria Praetaxare] quia
cũ non recipiant stipẽdia publica, loco ipso-
rum succedunt salaria priuatorũ. Bald.l.fin.
15 nu.3.C.de inoff.test.& debentur etiam ꝙ nõ
sit conuentũ: & quod dicitur de aduocato,
idẽ in procuratore, assessore, nuncio, & alijs,
ac medico, si non habent salariũ de publico,
& debetur officio iudicis secundũ consuetu-
dinẽ regionis, medico tamen magis fauetur,
quàm aduocato. Bal.l.1.in princ. & num.3.
C.mãdati. Et eodem libello potest peti quod
cõstituatur, & soluat.in anth.dos data, in fi.
de don.ante nupt. Et cogitur officio iudicis
mercenario ad soluendũ. idẽ Bal.l.properan-
dum, §.pen.3.not.de iud. & taxa spectat ad
ordinarium. Spec.d.tit.de salar.iud.§.3.post
nu.19. Libellũ cum positionibus actoris, &
rei ponit idẽ Spec.tit.de magistris. Salarium
verò prædictũ honorarium appellatur.gl.2.
l.1.si mensor fal.mod.dix. Est priuilegiatum
in iure, & quare nõ repetitur, etiam quod nõ
seruiãt aduocatus, vel medicus. Bal.l.si pecu
niã, col.2.cir.princ. de cond.cau.da.l.pen. &
fin.C.de cõd.ob cau. [Et Caeteris Aliis]
maleficijs.sup.cõst.super incisionibus. [His
16 Similibus] dicuntur autẽ similia, quæ con-
ueniunt in forma, inde similitudo est compa
ratio quędam. D.Th.1.par.q.4.art.3.& tunc
quod de vno dicitur, de similibus intelligit.
l.ex facto, ff.de neg.gest. Bald.auth.contra
qui propriam, in princ.de non num.pec. nam
similium idem est iudicium. Inn.c.cum con-
tra, in princ.de test.cogen. [Quae Iura Ve-
tera] l.1.de varijs, & extra ord.cog. [Prae-
scripserunt] scripserunt, quia dictio præ,
sicut re abundat. Abb.c.fin.nu.37.de renunc.
17 Videtur, ꝙ officium pietatis non debeat
esse venale. Bal.l.3.post prin.& nu.2.de fant.
expos. Eripere pauperẽ, & egenum de manu
peccatoris liberare est opus pietatis. ps.81.
Deus stetit in synagoga Deorum. nec intuitu
humanæ remunerationis faciendum. D.Th.
vbi sup.2.2.q.71.art.4.vel si debetur, cura, &
sollicitudo sæpe pretio magis ęstimatur, quã
fides. Bal.liberti, libertæq; nu.6.cir.fin.C.de
oper.lib. Tanto magis, quia seruus est æsti-
mabilis sicut bos. Bal.l.2.nu.6.post med.de
ped.iud. vnde arbitrio iudicis pro modo dif-
ficultatis causæ, & facũdia aduocati diffinit.
Gram.hic, alias quis tam vanus, & miser est,
qui aduocatũ se, cum literas nesciat, audeat
profiteri. D.Aug.lib.de vita Christia.col.8.
Ideo omnia ad iudicis cognitionem remit-
tenda sunt. l.si ita quis promiserit, §.1.in fi.
de verb.obligat. intellige præter id quod est
determinatum.l.1.ff.de iure delib.
18 Nota, ꝙ labor sine mercede esse nõ debet.
Luc.l.2.col.fin. cir.med. de prox.sacr.scrin.
In medico, & alijs quomodo sit moderanda,
D.Th.ead.q.71.art.4. & videtur debita, quæ
iure honorario debetur.l.1.§.fin.ff.de const.
pec.& dicitur honorariũ, quia causa honoris
dat. Bal.l.vn.7.cir.med.C.de suffr. Qualiter
cõsulatur petenti, Abb.c.quia iudicãte, post
nu.3.de præscrip. & an debeat in principio,
vel in fine, Spec.d.tit.de sal.iud.§.3.nu.14.
Bal.d.l.vn.3.q.de suffr. Abb.c.fin.post nu.32.
& 33.de fo.comp. gl.d.l.vẽditor, in ver.sala-
rium, com.præd. Quid in procuratore, cui nõ
est promissum salarium, Bal.l.salariũ, ff.man
dati. Attenditur cõsuetudo, licèt ius cõe ma-
gis faueat aduocatis. Bal.rub.post nu.17.de
19 off.iud. Et sic licitum est aduocato vendere
patrocinium, sed non pro quota litis. Litis
consorti, sic Bald. rub. num.17.de off.iudic.
Quid si fideiussit pro cliente, an ex hoc præ-
sumatur redẽptor litis. in c.2.de postulando.
Et si conuenit pro certa summa, & moritur,
vel aliquo casu impeditur, an debeatur inte-

grum salarium. Spec.d.tit.de salar.iud. §.3.
in princ. nu.5.vsq; ad 10.& 25.& §.fin.nu.7.
ita aduocatus, medicus, cursor, & exercens
licitam negociationē non tenentur restitue-
re si receperunt aliquid vltra debitum. Abb.
c.quia plerique,nu.32.de immu.eccl. Immo
aduocatus, & medicus si extorquent magna
salaria, cum acquisitio habeat in se consen-
sum, possunt relinquere hæredibus, nec est
peccatum de iure naturali. Bal.auth.ad hęc,
20 post nu.16.de vsuris. Et aduocatus si stipula-
tus est magnum salarium, vincendo causam,
an debeatur integrū, si litigator transegit,
distingue vt per Luc.l.litibus,cir.fin.de agri.
& censi. Bal.d.l.vn.5.q.de suffr.c.2.post nu.3.
de postul. c.pen.nu.8. in fi.de iud. alias pal-
mariū quod debetur, si vincit, debetur quan-
do transigit. Azo in sum.c.de suffra. Quid si
promisit pro victoria plurium causarū, vnā
vicit, alias non, Bal.d.l.vni.de suffr. vel pro
parte vicit, pro parte non, debetur aliquid
nomine palmarij. Spec.vbi sup.de salar.iud.
§.3.nu.2.& 15. Et si est conuentū de facien-
dis expēsis,& fecit,an repetet, Bal.l.si verò,
in princ.ff.mādati.si non soluitur, non potest
interdici studium. Bal.l.1.C.de aduoc.fisci.
& si seruiuit gratis, potest illius salariū peti
ab aduersario. Frec.de subfeu.lib.2.ibi secun-
da auctoritas,num.21. post med. Ita potest
occasione patrocinij debitum remitti. Bal.
l.creditori,C.de pact.nec pro salario quo pa-
21 trocinabat in prima causa, cogitur patroci-
nari in causa appellationis, nec peregrè ire
tenetur. Arch.c.fin.in princ.6.q.4. Et aduo-
catus in causa principali, non cōpellitur pa-
trocinari in causa appellationis. Bald.l.qui
proprio, §.1.in gl.fin.ff.de procur. & d.l.vn.
nu.10. vbi etiā quod si egreditur prouinciā,
ibit sumptibus clientuli eques, & non pede-
strim.d.tit.de suffr. Et si datum est salarium
in causa principali, & appellationis, ex qua-
litate salarij inspicitur si tenetur aduocare
in loco iudicis appellationis, qui distat à ci-
uitate. Gram.in c.reg.item statuimus, quod
Comites,nu.2. Si suscepit aduocationem in
Curia Romana, tenetur sequi Curiā, si Papa
transfert se ad aliam ciuitatem. Bal.c.2.de
postul. Quid si causa trāsit de vno auditorio
ad aliud, vel fuit absolutus ab incepta actio-
ne, vel condēnatus contra iura, an teneatur
præstare patrocinium. Spec.d.tit.de sal.iud.
22 §.3.nu.16.& 17. alias nō posset deserere ad-
uocationem, nisi ex causa, vel clientulus de
consensu aduocati vellet ipsum mutare, Bal.
l.properandū, §.pen.5.not.de iudic. Quid si
aduocatus dicat se habere cōscientiā lęsam,
& ex hoc nō vult causæ interesse, etiā si hoc
firmetur iuramēto, non præiudicat suo clien-
23 ti, Bal.c.2.in fi.de postul. Notarius potest pe-
tere operis sui iustū salarium, & aliquantulū
plus iusto, propter negocij magnitudinem.
Inn.c.1.de simon. Potest etiā inferri ad sala-
riū magistri, qui conuenit de soluendo, qua-
tenus discipulus obtineret in prima causa, si
peritus effectus noluit aduocare, petit magi-
ster salariū, si obtinet, discipulus non tenetur
virtute pacti, si succūbit, obstabit sententia.
Spec.tit.de appell.cū add. vbi ponūtur simi-
lia, §.12.& d.tit.de sal.iud.in add.in ver.pe-
24 tere. Qui autē paratus est defendere, licèt nō
defendat, non restituit salariū.l.qui ob rem,
& l.in summa, §.id quoque, de cond. indeb.
Defectus autē spreti patrocinij inducit con
ditionē ob causam, quatenus causa deficit.
l.si cū exiguam, vbi Bal. C.de cond.ob cau.
Et feudū datum pro patrocinio, an transeat
ad hęredem, distingue vt per eundē Bal.l.vn.
post nu.5.de priuil.dot. Hæredi aduocati de-
betur salarium conuentum. Bal.c.2.nu.3.de
postul. Aduocati autē monasterij eligūtur ad
vitā Bal.l.3.in fi.ff.de proc. & licèt habeant
palmam cum vincunt causam, l.1.in gl.1.de
princ.agen.in rub. si est conuentū de soluen-
dis centum, si vicerint, trāsactione facta, vi-
detur posse agere quasi obtinuerint. gl.l.fin.
25 in ver.ex euentu, ff.mandati. Vltimo salariū
incluso palmario, etiā quod non possit exce-
dere cētū aureos. l.1.in gl.fin. C.mandati.
Spec.d.tit.de sal.iud.§.3. post nu.2. secus in
causa criminali, quia potest excedere. Dec.
cons.691.post nu.5.vol.5.nam cum causa est
vitæ, nullum est taxatū salarium à iure. Bal.
l.1.in fi.C.mand. Et vbi occurrunt pericula
personarū, pluunt pecuniæ, fallit, dicit Alex.
in casu suo, quia erat paupercula. cons.115.
post nu.7.vol.3.& sic salarium licèt non de-
beatur vltra centū aureos, tamē aduocatus
pro vita hominis magna dignitate, siue status
potest accipere maius salarium. Præp.d.c.1.
cit.si post nu.15.de feu.gua.nam dicunt par-
ua vbi de rebus pecuniarijs iudicandum est,
magna vbi de capite, & salute hominū agit.
D.Aug.4.de doctr.Christ.col.19.post princ.
Inde defensio eiusdē hominis est indiuidua.
Bal.l.si cū vno, si ex nov.can. aga. adeo quod
est iusta causa metus si detur ne cōcorbētur
instramenta status sui. c.super eo, c.cōsului-
sti,& c.pen.de regul. & in ista materia sicut
homo non æstimatur, ita q̄ eius salutis occa
sione dat.l.si pater, §.si quis, vbi gl.ff.de dom
ita patria potestas inęstimabilis.l.filiusfami
lias, §.secundū vulgarē, de leg.1. & spiritua-
lia nō recipiunt æstimationē. Abb.c.ex lite-
ris,10 4.nu.5.de spons.alibi æstimatio.i.bo-
na fama. gl.l.quintus, in ver.æstimationem,
26 ff.mandati. Maiora, & grauiora negocia, quę
dicant, Spec.tit.de rescrip.præs.§.fin.nu.11.
Vltimo si pater se gessit pro libero, & per
quin-

quinquenniũ filius non est passus status controuersiam, censendus est liber. c. 5. vbi Abb. nu. 5. de coniug. seruo.

Non omitto, quòd aduocati qui suis subtilitatibus latrones de manibus iudicum tollere, & à furcha liberare plerũque nituntur, iustitiam, ne dicamus Christum, cruci latronum loco affigunt. in cons. feud. diuers. 9. nu. 64. in fi. Vnde & si licitum est pro iusto consilio præmium accipere, plerique periti accipiunt pro iniusto. Spec. tit. de requis. cons. post nu. 2. pro suffragijs. i. precibus, glo. l. 1. C. de off. mag. off. quas effundunt quando res petitur, idest repetitur. gl. rub. sol. mat.

De officio Magistrorum Procuratorum Curiæ.

SVMMARIVM.

1 *Iustitiam fouens alterius, non debet ius suum negligere.*

ONTINVATVR vltra Affl. dixerat quomodo conseruantur iura priuatorum per aduocatos, & quia qui fouet iustitiam alterius, non debet ius suum negligere; vt in Papa, & aduocato, quia ordinata charitas incipit à seipso. Ant. de But. c. 3. in princ. & vlt. not. de suppl. negl. prẹl. ideo nunc ponit [DE OFFICIO MAGISTRORVM PROCVRATORVM] per quos iura [CVRIAE] conseruantur, vt videbimus in sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Mundus non casu, sed ratione administratur.*
2 *Fiscalia multis deseruiunt.*
3 *Ardua, secundũ canones, quæ dicãtur.*
4 *Subditorum factum tãgit dominum.*
5 *Satagere, satis agere, uel anxius agere.*
6 *Quodammodo, denotat fictionem.*
7 *Procurare, est aliquid pro alio curare.*
8 *Sic, modificat quod prædixit.*
9 *Igitur, inceptiuè, alibi illatiuè ponitur.*
10 *Præsidatus, prouincia dicitur.*
11 *Princeps habet duplex patrimonium.*
12 *Iura consistunt in acquirendo, conseruando, & minuendo.*
13 *Fiscus duplex, particularis, & vniuersalis, & vniuersalis quid.*
14 *Iurisdictionis tantum quis habet, quantum habet auctoritatis.*
15 *Facere dicitur dum incipit facere.*
16 *Aduocati non debent sine licentia aliorum iurisdictionem contra Regem defendere.*
17 *Condicere, vendicare, & incorporare, idem quo ad Regem.*
18 *Causa dicitur instructa si aliud non requiritur.*
19 *Contradictiones in singulis causis fieri non possunt.*
20 *Non aliter, nec alio modo vim conditionis obtinet.*
21 *Possessionem possidenti auferre, est magna iniuria.*
22 *Mandatum, & præceptum differũt.*
23 *Attentatorum via ordinariè proceditur.*
24 *Morticinia, & excadentia quæ sint.*
25 *Piscaria, prouentus piscariorum dicitur.*
26 *Herbagij ius, fida animalium nuncupatur.*
27 *Alumina sunt de regalibus.*
28 *Sollicitudo, solertia dicitur.*
29 *Bestiæ quasi vastiæ dicuntur, quia crudeles.*
30 *Vtilitates necessitatibus æquiparantur.*
31 *Stipendia milites seculares à dominis temporalibus habent.*
32 *Officium Secreti, & Procuratoris in regno ad prædam sunt, non ad iustitiam.*
33 *Procurator Cæsaris tributum comestiones, seu albergarias, & alia exigit.*
34 *Imperatoris studium circa Imperij, & reipublicæ curam.*
35 *Susceptores in prouincia duo, vnus aurarius, & alter specierum.*
36 *Exactores exactum debent consignare Thesaurario illius prouinciæ.*
37 *Exactum pro vna causa, non debet conuerti in aliam.*
38 *Perceptores hodie exigũt, & exactum soluunt in generali Thesaureria.*
39 *Regia Camera est iudex inter fiscum, & priuatum.*

1
NTER MVLTAS] mundus
non caſu, ſed ratione ad-
miniſtratur. D. Aug. lib.
de duabus animabus, col.
15. in fine, & 16. in princ.
Vnde ſicut in ſingulis ci-
uitatibus eſt vnus comes
rerũ priuatarũ, & vnus procurator Cæſaris.
l. 3. vbi Bal. dicit in quo conſiſtebant eorum
officia. de bonis vac. & l. 2. 4. not. de pet. bon.
ſubla. ita Imperator cui maximorũ, medio-
rum, ac paruulorum cura eſt. §. fin. auth. de
defen. ciu. priuatos iniuſtitiam paſſos adiu-
uat, ius quoq; publicũ illæſum manere vult.
§. oportet, lo primo, auth. de mand. Princ. ne
fiſcus minuatur, eo. §. oportet. ne cogatur ad
aliorum bona per iniquitatem manus exten
dere. Luc. l. cõtra publicam, col. 5. cir. fin. de
2 re mil. Iſer. hic in princ. quia fiſcalium ratio
militibus, & priuatis, ipſis quoque templis,
& cunctæ reipublicæ vtilis, & neceſſaria eſt.
§. ſed neque, cir. fi. auth. de mand. Princ. & vt
neceſſitas Principis impleat. Luc. l. fin. col.
fin. cir. fin. de exact. tribut. per procuratores
ſuos, qui ab eo dati ſunt, cauſas ſuas, & Im-
perij tractari mandat. Inn. c. ex parte, poſt
nu. 2. de verb. ſign. & hic pro rebus curiæ ſta
tuit procuratorẽ ad faciendum ea de quibus
in tex. qui diuidit, & ſum. vt per Affl. & dicit
[INTER] cætera. c. ex lit.ris, de exceſſ. præl.
3 v l [MVLTAS, ET ARDVAS] quæ ſunt ardua
ſecundũ canones. Ant. de But. c. ad hæc, poſt
princ. de off. Arch. [SOLLICITVDINES] c. in-
ter, de purg. can. l. illicitas, §. illicita, de off.
4 præſid. [NOSTRAS] & aliorum, cum factum
ſubditorum tangat dominum. Specul. tit. de
appell. §. 1. in fi. [QVIBVS ORDINATA DI
SPENSATIONE] puta ad emptionẽ frumenti.
l. 2. de frum. vrbis Conſtantinop. refectionẽ
aquæductus. l. hac lege, de aquæductu pro
ſpectaculis. l. 3. de ſpectaculis. & ad ſalarium
doctorum deſtinata. Bar. l. ſciant, de his, quæ
ex publ. collat. & redditus Regios neceſſita-
tibus publicis deputando. l. fin. de priui. do-
mus Aug. [DISPONERE REGNO NOSTRO
5 SATAGIMVS] ſatis agimus, vel anxius agi-
mus. Affl. hic 1. not. Petrus 1.2 Dicit noſtro,
quia poteſtas ſtatuendi, abſque iuriſdictione
eſſe nõ poteſt. Bal. c. fin. poſt nu. 2. de pſcrip.
[NOSTRARVM RERVM FISCALIVM] regni,
non ex mero patrimonio noſtro. Luc. l. 2. cir.
fin. de fundis patrim. quæ comes rerũ priua-
tarũ exigit. Cap. ſua inueſt. in ver. feuda offi-
ciorum, char. 6. col. 1. cir. fin. [CVRAM] & ſo-
lertiam. l. pen. de defen. ciuit. c. Imperialem,
in princ. de prohib. feu. alie. per Fred. [QVAE
VELVT] quę eſt veritatis expreſſiua. Io. And.
c. dudum, in princ. de præb. in vj. [RES NO-
STRAE] cura, & ſollicitudine. gl. in ſum. in l.
mandaſti, in ver. de peculio, in fi. & l. fin. in
ver. cum eſſet, ff. de neg. geſt. [QVODAMMO-
6 DO] quæ denotat fictionem. Bal. l. quid ergo,
2. rep. §. 1. de his, qui not. infa. l. quod ſi mi-
nor, §. 1. ff. de mino. Affl. hic poſt nu. 3. [PRI-
VATAE CENSENTVR] patrimoniales, & pro-
priæ, quæ differunt à fiſcalibus, & ſunt illa de
quibus Affl. hic 2. not. [NON IMPROBABILI-
TER] ſed iuſtè, nam probabile, iuſtum dicit.
Io. And. c. 1. nu. 8. circa med. de elect. in vj.
[VIDIMVS] & diligẽter attendimus. D. Th.
1. ad Corinth. 3. ibi, vnuſquiſque, col. 3. in fi.
[COLLOCANDAM] ordinãdo. Bal. l. vnica, in
princ. de Iuſt. C. confirm. [EARVM PROCV-
7 RATIONIBVS] & defenſionibus. c. Saluator,
cir. med. 1. q. 3. nã procurare, eſt aliquid pro
alio curare, inde procuratio. l. ſi quis procu
rationem, in princ. vbi Luc. de decur. [PER-
SONAS IDONEAS] vt inf. cõſt. magiſtros mœ
chanicarum artium, & ſunt qui ſeruire poſ-
ſunt, & volunt. c. ſuper, de pręb. [PRAEPONE-
RE CVPIENTES] appetentes, & concupiſcen
tes. Nizol. in ver. cupio. [PER QVAS NOBIS
8 SIC] quæ dictio modificat quod prædixit.
Luc. l. viros, in fi. de palat. ſacra. larg. [IVRA
NOSTRA] nobis debita, quorum defectum
perpeti nõ poſſumus. inf. conſt. ſpontè volen
tibus, in fi. [REDDANTVR] reſtituantur. Affl.
hic in princ. [VT IN EORVM IVRIBVS FIDE-
LES NOSTRI PROPTEREA] idcirco ex eo, vel
ea re. Nizol. in ver. propterea. [NON GRA-
VENTVR] cũ Imperator ſubditorum graua-
mina, & oppreſſiones releuet. ſup. cõſt. cum
circa. adeo quod ſic eius ſeruitia pfici vult,
vt occaſione ipſorum fideles ſui cõtra iuſti-
tiam non grauentur. infra conſtit. ſic noſtra.
9 [STATVIMVS] quod ius nouum inducit. Zab.
clem. fin. 5. not. de reſcrip. [IGITVR] inceptì-
uè, alibi ponitur illatiuè. Luc. l. vn. col. 3. cir.
medium, de ſtatu lib. vrbis Romæ. [VT PER
QVEMLIBET PRAESIDATVM] quãlibet pro-
uinciam, quia præſidatus prouincia dicitur.
10 Affl. ſup. conſt. occupatis nobis, nu. 5. cir. fin.
vbi etiam nu. 6. quod ſicut vnus eſt Præſes,
.i. Iuſtitiarius, vnus Magiſter Cameræ, vnus
Baiulus, & vnus Iudex, ita [VNVS MAGI-
STER PROCVRATOR] cuius nomen generale
eſt ad quemlibet adminiſtratorem, vnde ca-
nones adminiſtratores omnes procuratores
appellant. glo. 2. & fin. circa fin. c. petitio, de
procur. & c. pen. de iuram. calum. [RERVM
11 NOSTRARVM] priuatarum, nã Princeps ha-
bet duplex patrimoniũ. in conſ. feuda. diuer.
39. nu. 16. [ET VNVS MAGISTER FVNDICA-
RIVS] de quo inf. conſt. Magiſtros fundica-
rios. [DEBEANT] neceſſe habeant. Aluar.
c. fin. ante nu. 1. de feu. dato in uicẽ leg. com.
[ORDINARI] inſtitui. Io. And. c. cũ in illis,
poſt num. 2. de præben. in vj. Nam cura bene
geritur,

geritur cum inter idoneos compartitur, &
curæ diuisæ litigiũ non generant. Bal.c.man
12 data, de præsum. [Qui Iura] quæ consistunt
in acquirendo, conseruando, vel minuendo.
l.fin.ff.de legi. [Fisci Nostri] particula-
13 ris, cũ alius sit vniuersalis, & idem est quod
sacrista, custos, & repertoriũ publici thesau-
ri. Præpo.§.ad hæc, post nu.2.de pace iuram.
firm. Est persona incorporalis, ideo est vbi-
que. Bal.c.pen.post nu.38.de rest.spol. [Per-
cipiant] comprehendant, & custodiant.
Niz.in ver.percipio. [Et Percepta Con-
servent] si seruando seruari possunt. l.quæ
tutoris, in fi.de admi.tut. [Qui Etiam Ma-
gister Procurator, Videlicet Per
Singulas Suae Iurisdictionis Partes]
inter eos qui sunt suæ iurisdictionis. glo.l.in
causæ, la seconda, §.fin.ff.de mino. quia quan
14 tum habet iurisdictionis, tantũ habet aucto
ritatis: inde iurisdictio quandoque capitur
pro dominio. Bal.l.omnes populi, nu.5.post
med.de iust.& iure. Est dominium. in c.pen.
num.15.cir.med.de præscrip. Et est triplex,
plenissima, plenior, & semiplena. idem Bal.
l.si in aliquam, 2.rep.in ver.cũ plenissimam,
in princ. & nu.2.cir.med. de off.proconf. &
lega. [Ad Denunciationes Fidelium
Delatorum] si possessores seipsos non defe
runt. inf.const.ab officialibus. [Vel Nullis
Deferentibus] seu corruptis deferẽtibus,
vltra quod corrumpens habetur pro conui-
cto, punitur in quinquaginta solidis. l.eius
qui, & l.Imperatores, de iure fisci. [Etiam]
quæ dictio implicat. Bal.cons.76.circa med.
2.vol. [Si Viderit Expedire, Inquisi-
tiones Facere Studeat] quæ inquisitio-
nes, quomodo, & quibus citatis, & assisten-
tibus, à quibus, & pro quibus rebus fiẽt.l.fin.
vbi latè Bal.de bonis vac.& l.2.de delatori.
alibi inquisitiones .i. interrogationes. Bald.
c.1.cir.princ.de ord.cogn. [Diligenter]
sup. const. officiorum periculosa. alibi dili-
gẽtissimè. const. Iustitiarij nõ per Kalendas.
& sic pro iuribus Principis potest procedi
per inquisitionem. Affl.hic 7.not.circa med.
15 & dicitur facere, dũ incipit facere. l.sed an,
§.1.in ver.vtiliter, in ver.sententiã, & in ver.
faceret, ff.de neg.gest. ita Lucas 2. Exijt edi-
ctum, &c. [Et Data Possessoribus Post
Inquisitionis Copia] secus in causa cri
minali, vbi quandoque datur copia tantum
nominum testium, & non depositionum. sup.
const. hi qui per inquisitiones. [De Iure Suo
Contradicendi Licentia] cum nec
16 aduocati debeant aliorum iurisdictionẽ con
tra Regem defendere. Boer.decis.8. num.2.
Inde inoleuit, ꝙ clientes eorum impetrent
mãdatum à Rege, vt contra eundem Regem
intercedant pro eis. Paris de synd. in ver.do
excess.aduoc.in fi. [Quae Ad Ius Curiae
Nostrae Pertinere] iure speciali. Abb.
c.inter, 1.not.de excess.prxl. aliter verbum
pertinere. Spec.tit.de emp.& vẽd.§.1.nu.26.
Io.And.in add.ad eundẽ, tit.de cau.poss. &
propr.§.3.ibi propono, in fi. [Vel Poten-
tialiter] Bald.l.si posthumus, post princ.
de liber. & posthum. [Comperit] per
delationem, vel inquisitionem, vt supra.
[Fisci Nostri Iuribus Studiat Ven-
dicare] c.2.de simo. vel condicere. l.1.de
aleator. auctoritate sua. l.additos, in verbo
17 vendicare, de Episc.aud. alibi pro retinere.
gl.sup.cõst. Baiulus si furem, hic sine ordine
iudiciario fisco Regio incorporare. Affl.hic
col.1. circa medium. Extrema in iure pas-
sagij, & quomodo acquiratur, Bald. cap.si-
gnificante, num. 9. post medium, & 10. de
18 appellat. [Vt Tamen Post Causam Suf-
ficienter Instructam] ita vt aliquid
vltra nõ requiratur. Abb.c.2.nu.33.de ord.
cogn. [Ad Conscientiam Nostram] nos
cõsulant. sup.const.causas. sicut si diuersę li-
teræ impetrãtur sub eadẽ data, consulendus
est Papa. c.2.de off.deleg. [Fideli Rela-
tione Deducta] l.1.C.de relat. qua facta,
nihil potest in facto produci. Affl.sup.const.
vt vniuersis, post nu.34.& differt à sugestio-
ne. gl.1.l.2.C.de legi. [Si Possessor] deten
tor, qui tenet, & sic stat impropriè. l.in re-
19 bus, in ver.possidere, C.de iu.dot. [In Con-
tradicendo Perititerit] cum cõtradi
ctiones fieri possint in singulis causis. glo.2.
20 circa med.in reg non videntur, de reg.iuris.
[Non Aliter] nec alio modo, quæ verba
habent vim conditionis. Bal.auth.ingressi,
nu.7.circa med.de sacros.eccl. [Ad Occu-
pandam Possessionem] propria auctori-
21 tate. Bald.l.si area, de cond.indeb. [Manus
Extendat] cum possidenti possessioné au-
ferre sit magna iniuria. l.fin. in ver. legiti-
mo, cir.princ.de edi.Diui Adr.toll. [Quasi
Super Hoc De] quæ necessitaté importat.
22 Io.And.c.vt commissi, nu.8.de hæret.in vj.
[Curia Nostra Mandatum] quod differt
à præcepto. Abb.c.eam te, 3.not.de rescrip.
[Receperit Speciali] .i.expressum. glo.
l.sed an, in ver.specialiter, ff.de neg.gestis.
[Praedicta Autem Postquam Revoca-
ta Legitime] vel legitimo modo. l.cõsilio,
§.1.& fin.ff.de cur.furio. [Fuerint] vti nul
la, nam iure gesta reuocari nõ possunt. l.si ut
proponis, C.de confi.tut. [Et Alia, Quae
Per Praedecessores Officii] quod idẽ
est, licèt persona sit mutata. l.mortuo iudi-
ce, ff.de iudic. & dicuntur prædecessores offi
ciales præteriti, præsentes successores nomi
nantur. Affl.hic 11.not. [Revocata Per
Curiam Nostram Repererit Possede-
ri]

23 RI] quia via attentatorũ proceditur ordi-
nariè. Abb.c.bonæ memoriæ, post nu.16.de
appell. [DEMANIA ETIAM] bona dominij,
vel demanij.Isern.c.1.in ver.& ideo,de cler.
qui inuest.fecit, [ET MOTITIA] quæ sint,&
24 quæ excadentiæ. add.hic ad gl. [EXCADEN-
TIAS]quæ per lineam finitã apertę sunt Re-
giæ curiæ, & bona vacantia dicuntur. infra
const.constitntionein diuæ memoriæ,in ver.
excadentias. Affl.hic 12.not. [GRANATE-
RIAS]horrea vbi reponuntur frumenta,quę
per eũ inspici debent,nc corrumpantur fru-
menta.l.2.de cond.in pub.horreis. [PISCA-
25 RIAS]prouentus piscariarum.c.peruenit,&
c.pastoralis,de decimis. [HERBAS] ius her-
26 bagij,quod fida animaliũ vocatur,vt in ritu
R.C.de iure fidæ.Luc.l.nihil,col.2.post prin.
27 de palat.sacra.larg.[ALVMINA]quę sunt de
regalibus, & ita fuit iudicatum . Capyc.sua
inuest.in ver.feudorũ clausulæ, ibi alumen,
& in ver.regalia,ibi salinæ,& in ver.alumẽ,
saltus,mõtes,viuaria,& alia de quibus l.vsu-
fructuarium, de vsufr. & quemad. quis vta,
[ET GENERALITER OMNIA]puta pedagia,
guidagia,salinaria,& cętera.c.super quibus-
dam , de verb.sign. [QVAE PER NOSTRAM
CVRIAM PROCVRANTVR] gerunt,curantur,
vel administrãtur. Niz.in ver.procuro. [AD
PROCVRATIONIS SVAS SOLLICITVDINEM]
28 solertiam, uam solertia sollicitudo dicitur,
gl.l.si quis curialis,in ver.& solertia,de Epi.
& cler. [REVOCABIT] auocabit,tanquã suo
annexum iudicio. sup.const. Magnæ Curiæ.
[ANIMALIA AVTEM CVRIAE NOSTRAS ,
29 ET OMNES BESTIAS]quæ quasi vastię dicũ-
tur,quia crudeles sunt. D.Th.ad Titũ 1. ibi,
amplectentẽ, col.3.cir.med. [MASSARIAS
PER CVRIAM,ET ALIOS] curatulos haben-
tes ouium curas,& animaliũ. Affl.hic col.1,
circa fin. post num. 11. de quibus latè infra
const.cum per partes Apuliæ. [QVI PRAE-
SENTI]in præsenti.[PRO TEMPORE]vt cõst.
seq.[FVERINT, CVM DILIGENTIA DEBITA
FACIANT PROCVRARI]procurent.sup.cõst.
vt vniuersis.[ET EX EORVM PROVENTIBVS]
c.dilectus filius,lo secondo,& seq.& c.extir-
pandæ,de præb.dixi sup.in const.cum iuxta.
[TAM CVRIAE NOSTRAS, QVAM CASTRO-
RVM NOSTRORVM NECESSITATIBVS] con-
fidenter expendant.inf.const.vt officialibus.
30 [ET VTILITATIBVS] quæ necessitatibus
æquiparantur.c.1.de in integ.rest.& c.ad no
stram,de rebus eccl.non alien.Vnde habens
mandatum ad quæcũque necessaria, videtur
habere mandatum etiam ad ea , quæ vtilia
sunt. Bal.c.fin. num.4.in fi.de rest.spol. [AD
REQVISITIONEM PROVISORVM SVPER CA-
STRORVM NOSTRORVM PROVISIONIBVS STA
TVTORVM]nostri culminis iussione.inf.cõst.
castra.[FACIAT PROVIDERI] nec negliget,
vel dissimulet. Io.And.c.felicis,num.5.post
med. de pœnis, in vj. [STIPENDIA] c.3. de
cler.non resid .c.cum secundum,& c.dilecto
31 filio, de præb. [AVTEM QVAE]milites seculi
habent à domino temporali. c.4. vbi Abbas
2.not.eo.tit.de præb. [IN PECVNIA NVME-
RATA CONSTITVANT] dent , & erogent .
l.Proculus,in gl.fin.ff.de iure dot. [CASTEL-
LANIS,ET SERVIENTIBVS]de quibus sup.in
const.castellanis, & seruientibus. [ET PER-
SONIS ALIIS STATVTIS IN CASTRIS] vt
inf.const.culpam. [PER MAGISTROS CA-
MERARIOS REGIONVM] qui hodie Secreti
sunt. Affl.sup.const.quęstiones,nu.3.[VOLV-
MVS MINISTRARI] eorum ministerio vti ,
vt ab eis soluantur stipendia . idem Affl.hic
col.2.post princ.& vlt.not.post nu.13.
32 Sed videtur,quòd hoc officium,sicut offi-
cium Secreti in regno sit statutum ad prędã,
non ad iustitiam. Luc.l.siquidem,cir.fin.qui
mil.poss.vel non, propter indebitas exactio-
nes quas procurant per gabellotos,& passa-
gerios,vt sup.const.auctoritatem.
Dic, ꝙ non attenditur quod fit, sed quod
fieri debet.l.sed licet,de off.præsid.tanto ma
gis,ꝙ huiusmodi procuratorem mandat esse
prouidum, & fidelem . sup. const.quæstiones
33 omnes,qui etiã vltra hic notata, exigit tri-
butum comestiones,siue albergarias.c.præ-
terea,lo secondo,de iure pat.quæ à singulis,
seu certis personis percipi solent. Abb.c.ad
audiẽtiam,nu.7.in fi.de præscrip. omnia de-
nique ad curiam spectant. Bal.in fin.in l.is
qui hæres,§.fin.in fi.de acquir.hæred.
34 Nota,quòd Imperatoris studium est circa
reipublicæ,& Imperij curã.inf.cõst.occupa-
tis nobis,vt subditi seruẽtur illæsi.Affl.c.Im
perialem, 2.& 3.not.nu.4.& 5.de prohi.feu.
alie.per Fed.ordinãdo stipendia vt quędã ex
vna archa,alij in alia soluãt.gl.1.l.in fiscali-
bus,de exact.trib. maximæ quæ ad sui exer-
citus vsum pro communi salute poscuntur .
35 l.2.in fi.eod.tit.de exact.tribu. Inde duo su-
sceptores in prouincia, vnus auranus,& al-
ter specierum , & vnus se cum alio non im-
miscet.l.duos, cum ibi not.de suscept.præp.
& archa.& statim quodcunque à prouincia-
libus est solutum,statim sacris thesauris in-
feratur.l.diu.& fi.eo.tit. de suscep.præpo.&
36 archa. l.vn.de auri publ.præsent. Exactores
verò particulares,exactum debent dare the-
saurario illius prouinciæ,vt tota simul per-
ueniat ad fiscũ pecunia. l.1. de can.larg.tit.
37 Et quod ex eisdem titulis contingit ad ne-
cessitates,alias non est transferendum,l.fin.
38 de collat.fund.patri. Hodie exigunt perce-
ptores , & exactum soluunt in Regia gene-
rali Thesaureria , vt in instructionibus in-
settis

39 fertis in ritibus R.Cameræ, & inter fiscum, & priuatum R.Camera est iudex. Afflict. hic num.5. circa medium.

Forma qualiter locandæ sunt res fiscales.

SVMMARIVM.

1 *Forma est vltima perfectio substantialis actus.*
2 *Locatio est alienatio fructuum.*
3 *Fiscalium Rex est quasi dominus.*

Es fiscales tenentur in credentiam, aut extalcum. sup. cōst. clerici quoque, in fi. si tenentur in credētiam, spectant ad sollicitudinem Magistri Procuratoris, vt in const. præ-
1 cedenti, nunc ponit [FORMAM] quæ est vltima perfectio substantialis cuiuslibet actus. Bal. l. qui indignus, 1. rep. de Senato. [QVALITER] & quando. c. qualiter, & quando, lo
2 1. & 2. de accus. [LOCANDAE SVNT] quę sunt fructuum alienationes. l. in venditione, §. 1.
3 ff. de bon. auct. iud. posśid. [RES FISCALES] quarum Rex est quasi dominus. Affl. const. præcedenti, nu. 2. in fi. quæ locationes quomodo fiant videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Locatio prædiorum fiscalium olim, & nunc quomodo fiebat, & fit.*
2 *Mercedes officiorum sunt extra denationem.*
3 *Excadentias, feuda rustica, alij actenastas appellant.*
4 *Princeps contrahit cum suis fidelibus.*
5 *Forma dat, & conseruat in esse, extra quam non contrahitur.*
6 *Videlicet, non solum declarat, sed restringit.*
7 *Feuda quaternata sunt descripta in quaternionibus, & spectant ad collationem Regis.*
8 *Prorsus, penitus, omnino, sine difficultate.*
9 *Munimen fornimentum, in armamentis castrorum positum dicitur.*
10 *Solatijs deputata, & si nihil reddunt, satis est si voluptatem habet.*
11 *Iteratio actus, multum operatur.*
12 *Vendi multa prohibentur ex diuersis causis.*
13 *Sic, tali cautela, vel his verbis.*
14 *Pretiò rei, vel materiei sæpe quis decipitur.*
15 *Pretiū cōstituitur ex redditu. nu. 30.*
16 *Fideles non sunt propriè liberi, nec plenè serui.*
17 *Cultura bona est faciendo opera ruralia sua tempore.*
18 *Frugi est indeclinabile, & per omnes casus, & sexus dicitur frugi.*
19 *Diligentia requiritur in gestore.*
20 *Placet, dispositionem, & actus executionem de præsenti inducit.*
21 *Subbastatio iustum pretium demonstrat, nisi supponatur qui offerat.*
22 *Statuta ciuitatis attenduntur in venditionibus.*
23 *Locator in perpetuum, emphyteota potius quàm locator dicitur.*
24 *Contractus fiscales debent esse tenaces, & inconuincibiles.*
25 *Gaudium est de bono adepto.*
26 *Confirmat superior, quod inferior gerit, & quid sit confirmare.*
27 *Procuratoris virtus fundatur ex consensu partium, & auctoritate superioris.*
28 *Consilijs nos inuicem adiuuamus.*
29 *Specificatio valet vt veritas, vel falsitas habeatur.*
30 *Census, pensio, & affictus sunt diuersa.*
32 *Vtilitas fructus rei dicitur.*
33 *Appretium fit per plures, si adsunt, arbitrio boni viri.*
34 *Facta aliena faciens, sæpe negligit, ideo sufficit in paucis consuli.*
35 *Alienationes consultè tenent, inconsultè non.*
36 *Confirmatio retrotrahitur, & facit valere actum prout exnunc.*
37 *Confirmans quando dicatur dare.*
38 *Confirmari non potest electio nulla, secundum Canonistas.*
39 *Clerici, & monaci res alienas conducere non possunt, nisi propria non sufficerent.*
40 *Res cessat interim, si pendet ex futura confirmatione.*

41 *Pri-*

41 *Priuilegium, & confirmatio differũt.*
42 *Dominus quando obligatur ex contractu procuratoris.*
43 *Res fisci non potest vendi, habita fide de pretio, & si venditur, contractus non est nullus.*
44 *Pactum sicut impedit venditionem, ita si omittitur modus, & forma.*
45 *Decretum Decurionum, vel Præsidis, quando requiritur in alienatione.*
46 *Ratificatio requiritur quandoque, etiam quod fiat per procuratorem.*
47 *Officialis non obligatur si contraxit nomine officij.*

1 I QVANDO] curiæ prædia
cũ locantur, locatio fiebat
cum consensu totius ordi-
nis, vel maioris partis, do
ctorum maximè accedẽte
consensu, qui autẽ condu-
cunt, debent præstare fide-
iussionem tam de eo quod est conuentũ pro
re, quã pro solutione pensionis. l. 2. vbi Bal.
de præd. cur. Iure isto locatio rerũ excaden-
tialium fit per procuratorem fisci, exceptis
quibusdam: prouidetur insuper ei de expen-
2 sis annalibus, quia extra donationẽ sunt offi
ciorum mercedes. l. hoc iure, §. 1. ff. de donat,
ponit formã, quæ dat esse, & cõseruat in esse.
Abb. c. vni. post nũ. 5. de cogn. leg. & alia de
quibus in tex. qui diuidit, & sum. vt per Affl.
& dicit [SI QVANDO] quia. Bald. l. 4. post
princ. C. de postli. reuer. si, importat condi-
tionem, & futurum designat, Bal. add. vlt ad
Spec. tit. de instr. edit. col. 10. cir. med. quasi
dicat, quia in futurũ. [FORTE] l. si forte, de
off. præ. [CONTINGERIT] quod est futurum
subiectiui, & rem perfectam significat. Bal.
l. Arethusa, 1. rep. nu. 7. cir. princ. de sta. hom.
[A MAGISTRIS PROCVRATORIBVS] gesto-
ribus. Bal. l. si quis offerenti, §. 1. in fi. princ.
& l. cũ decem, §. 1. cir. med. de solut. vel di-
spensatoribus. gl. 1. l. dispensatorẽ, eo. tit. de
sol. Magistris Procuratoribus, & Portulanis.
in c. reg. prædicti Magistri Procuratores, &
Portulani, in princ. cõstito prius de mãdato.
Ang. l. certa forma, de iu. fis. lib. 10. [LOCA-
TIONIS] ad longum tempus, vel largè, omnẽ
alienationẽ. Affl. const. constitutionem diuæ
memoriæ, 3. q. nu. 63. alias conductor accipit
vsum rei, non rẽ. Bal. l. 2. nu. 7. C. de ædil. act.
3 [EXCADENTIARVM NOSTRARVM] quas feu
da rustica vulgus appellat, alij actenasias.
Affl. d. const. constitutionem diuæ memoriæ,
no. 65. cir. fin. [PER PRIVATOS, ET FIDELES
4 NOSTROS] & sic Princeps contrahit cũ suis
fidelibus. Bald. l. Princeps, 1. repet. ff. de legi.
[PRO TEMPORE] hæc dictio significat tẽpo-
ris aptitudinem. Bal. c. veniẽs, il primo, post
nu. 2. de testi. eius significatio extenditur in
infinitũ, in c. veritatis, post princ. de iureiur.
tam præsentẽ, quàm quemlibet futurũ com-
prehendit. in c. cum inter, nu. 7. de sent. & re
iud. alibi ad tempus. Ant. de But. c. ad hæc,
§. subsequenter, cir. princ. de off. Arch. [PO-
STVLARI] etiam quod possit locari non po-
stulantibus. Affl. hic 1. not. [IN] i. propter.
D. Aug. 3. quæst. super Leuit. col. 7. cir. med.
vel inter, & ad, pro annexis ei. Bal. rub. extra
de proc. nu. 12. [IPSARVM LOCATIONIBVS]
mercede constituta in pecunia numerata.
l. naturalis, §. at cum do, in ver. si res, de præ-
5 scrip. verb. [FORMAM] extra quã nihil fecisse
videtur tam in mandato permisso, quã con-
cesso. Bal. c. in Genesi, num. 9. de elect. vltra
quod nõ esset contracturus. l. si creditor, vbi
Bal. C. de fideiuss. dat esse rei. Bal. l. pacta cõ-
uenta, col. 2. cir. med. ff. de pact. vel statũ for
malem. Spec. tit. de cau. poss. & propr. §. fin.
nu. 13. cir. med. [HVIVSMODI] & non aliam,
nã liberum arbitrium concessum est homi-
nibus in rebus suis, non alienis. not. Bal. l. in
re mãdata, C. mand. [VOLVMVS] & manda-
mus. c. fin. de magistris. [OBSERVARI] adim
pleri. Affl. sup. const. Magnæ Curiæ, in princ.
alias per actus inualidos nihil sequitur vali
dum, datur tamen voluntas, & consensus in-
telligi, Bal. c. quia propter, num. 4. de elect.
6 [VIDELICET] quæ non solum declarat, sed
restringit. Bart. l. 1. ad leg. Aquil. [VT PRO-
CVRATOR PRIVATVS] rerum priuatarum, vt
const. præced. [A LOCATIONE FEVDORVM
MILITARIVM] etiam excadentialium. Affl. hic
7 nu. 15. [SIVE SINT QVATERNATA] ad colla-
tionẽ Regis spectantia, in quinternionibus
curiæ scripta. Iser. c. 1. num. 9. de controuer.
feu. apud pares term. [VEL NON] quia in ge
nerali mandato non veniunt feuda. c. in ge-
nerali, §. de feo. defun. mil. controu. fue. Affl.
8 hic 2. not. [PRORSVS] c. 3. de in integ. rest.
omnino, penitus, sine difficultate. Io. And.
c. venerabilibus, nu. 3. cir. fi. de pen. & remiss.
in vj. [ABSTINEAT] tanquam à prohibita.
in sim. gl. in l. iustitia, in ver. cuique, de iust.
& iure. [ET AB HIS, QVAE SVNT CASTRO-
RVM NOSTRORVM MVNITIONIBVS] Affl. hic
9 3. not. ponit exẽpla, quæ pro munitione, idest
furnimento. Io. And. c. 2. in princ. de off. ord.
in vj. castrorũ, de quibus Bar. l. 1. de metrop.
Beri. in illorũ armamentis reponũtur. auth.
de armis, post princ. [VEL NOSTRIS SOLA-
10 TIIS DEPVTATA] quæ ad nostram volupta-
tẽ pertinent. l. 5. §. proinde, ff. de in rẽ verso
puta quia voluptarium est prædium, virida-
riũ, gestationes, vel deambulationes, arbo-
ribus

ribus infructiferis, opacas, atque amœnas
habēs vias. l.si vsusfructus, §. sed si, ff. de vsuf.
& quemad. quis vta. vel lucus amœnus her-
bis, in quibus singulis annis sedere solebat.
l. si quis mihi, iuncta gl. ff. mãdati. Vnde Prin
cipes habēt loca proprijs solatijs, & recrea-
tionibus deputata, de quibus aliquid alie-
nari, vel infeudari non potest. Bald. c. quæ in
ecclesiarum, post nu. 19. de constit. Et differt
amœnum ab vtile. Bal. l. æquissimum, 2. rep.
in fi. d. tit. de vsufr. & quemad. quis vtat. Et
vltra quod lex nõ præsumat Imperatorē ven
dere viridarium suũ, Bal. l. 3. nu. 3. ff. de legi.
quia etiam quod nõ sentiat vtile, satis fingi-
tur lucrari adimplendo voluntatem suam.
gl. fin. vbi Bal. in fi. l. pen. de cond. cond. cau.
data. cũ nemo sit affectione priuandus. Bal.
l. si tutor, ff. de in litē iur. sed solatio esse con
tentum. l. 1. de præpo. agen. in rebus. [NISI
SVPER HOC DE REI PETITAE CONSCIEN-
TIAE NOSTRAE] nobis scientibus. Bal. l. om-
nium, nu. 9. C. de testam. [SCRINEIS] ea. l.
omnium. [MANDATVM RECIPIAT ITERA-
TVM] sic aliquãdo supersedetur in executio-
ne mandati Papæ, & expectat secũda iussio.
Bal. c. si quãdo, nu. 1. Multos casus in quibus
expectatur, & nõ expectatur secunda iussio,
c. cum adeo, nu. 10. & 11. de rescrip. quia vbi
11 actus reiteratur, præsumitur deliberatio. c. si
quis iratus, 2. quæst. 2. habet clausulam motu
proprio. Dec. cons. 33. & videtur velle, quòd
nihil in contrarium opponi possit, cũ plena
deliberatio præsumatur. idē Dec. cons. 175.
col. 6. post med. & cũ maiori deliberatione
processisse, cons. 497. nu. 6. & facta ex certa
scientia. Dec. præd. cõs. 534. post nu. 3. Et sic
12 multa ex diuersis causis vendi prohibentur.
Bal. rub. C. quæ res vendi nõ poss. [IN ALTA-
RVM AVTEM EXCADENTIARVM] diuersæ
qualitatis, nam alius est relatiuum diuersi-
tatis substantiæ. Bald. cons. 141. cir. fin. post
nu. 3. vol. 5. [LOCATIONIBVS] & conductio-
nibus ad longum tempus, in quibus acquirit
vtile dominium. l. 1. si ager vectig. secundum
cõem opinionem. Dec. cons. 293. col. 1. circa
med. & cadit à iure suo non soluendo, sicut
emphyteota. Boer. decis. 3. 34. nu. 2. & 3. quia
æquiparantur. Alex. cons. 165. col. 1. in fi. &
13 2. in princ. & nu. 4. vol. 2. [SIC] tali cautela,
vel his verbis. gl. 2. l. Gallus, de lib. & posth.
[IPSOS PROCVRATORES] fisci, siue rationa-
les, qui debent cognoscere. Abb. c. quia V.
nu. 13. in fi. de iud. [PROCEDERE] peragere.
l. 2. C. de off. quæsto. [PRAESENTI CONSTI-
TVTIONE SANCIMVS] quod est verbũ Impe-
ratorũ. Iser. in 1. const. feud. dom. Loth. Imp.
[VIDELICET VT DE FIDE, ET CONVER-
SATIONE PETENTES] nã fraudulenter se ge-
rens in administratione, sicut inhabilis ad
ordines, & infamatus repellit, Ant. de Butr.
c. vni. 2. not. de obligatis ad ratioci. ord. vel
non, apud dominũ suũ, quasi dissipasset sub-
stantiã illius. Luc. 16. [CONDITIONE] qua-
litate, vel onere. Bal. l. via, §. 1. de seruit. rust.
14 præd. [AC VALORE REI PETITAE] etiam
quod sæpe aliqui decipiãtur in pretio. c. cum
dilecti, de emp. & vẽd. Abb. c. cũ causa, nu. 3.
cir. med. de test. & dic rei. i. materiæ, nam res
in iure nostro materia appellatur. Bal. l. pe-
tens, nu. 15. C. de pact. [QVID SCILICET EX
EIS PROVENTIBVS PROVENIAT ANNVATIM]
15 nam pretiũ constituitur ex reddítu. l. si fun-
dus, in princ. de reb. eorũ, l. si fundũ per fidei-
cõmissum, de leg. 1. probatur per venditionē
vicinorum locorum qualitatē, & quantitatē
reddituũ, quia res ex fructibus cognoscitur.
Bal. l. 2. post nu. 9. 15. & 25. C. de rescind. vẽd.
Et an per instrumenta veterum emptionum
probetur præsens valor rei. idem Bald. l. vn.
nu. 64. de sent. qui pro eo quod interst. & ex
valore præsumitur fructuum proportio. Bal.
cons. 323. num. 5. 2. vol. [PER FIDELES NO-
16 STROS] qui nõ sunt plenè liberi, nec propriè
serui. Bal. l. si vsusfructus, 1. rep. in princ. de
vsufr. & quemad. quis vta. [PRIMITVS IN-
STRVANTVR] quia qui fallitur, id in quo fal-
litur non intelligit. D. Aug. lib. octuaginta
trium quæst. col. 12. in fi. nec sufficit fieri post,
quod debuit ante fieri. Bald. l. obseruare, §.
post hæc, 2. rep. de off. procõs. [ET SI PETEN-
TEM FIDELEM NOSTRVM] deuotum, tributa
soluẽtem. Bar. l. omnes, 2. not. de ann. & trib.
[INVENERINT, EVMQVE BONVM CVLTO-
17 REM] opera rusticalia suo tẽpore facientem,
alias diceretur in mora. l. si merces, §. condu
ctor, vbi Bald. ff. locati. alibi bonus dicitur,
qui se cõmunicat proximo etiã in alia spe-
cie, quæ est amicitia. Nic. de Nysse tract. 5.
18 par. 3. port. 2. q. 1. [ET FRVGI] quod est inde-
clinabile, nam per omnes casus, & sexus di-
citur frugi, sicut vir frugi, fœmina frugi, &
mancipium frugi, & sim. D. Aug. lib. de Grã-
matica, col. 2. in princ. bonæ frugi, ac fidei.
l. Iulianus, post princ. de act. empt. [AC RE-
BVS SVIS SALVBRITER] c. salubriter, de vsur.
[AC PERSPICACITER DISPONENTEM]
alias si domui suæ præesse nescit, quomodo
Ecclesiæ Dei diligẽtiã habebit. 1. ad Tim. 3.
fundis dominicis, vel patrimonialibus. l. 1.
19 de fundis patr. & sic diligẽtia in gestore re-
quirit. Bal. l. si pupilli, §. videamus, ff. de neg.
gest. & industria in hoc æquiparatur faculta
tibus. Bal. l. si societas, ff. pro socio. [NEC IN
OFFENSIONEM, VEL MALEVOLENTIAM ALI-
CVIVS LOCATIONEM EXPECTARE SVPRA-
DICTAM] ne sic auctoritate nostra deceptos,
se doleant possessores, & laborum suorum, &
sumptuum incõmoda pertulisse tristentur,
vt

30 vt const.seq. [Placet] quod verbum vltra
executionem actus, inducit dispositionē de
præsenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.1.
cir.fin.de spons.alibi importat arbitriū bo-
ni viri.l.Thais,§.fororē, de fideicom.libert.
Abb.c.verum, post nu.6.de fo.comp. c.pen.
nu.5.in fi.de instit.[Tam Svper Svbhasta-
tione] cū ea deficiente,locatio nō valeret.
l.2.de fide instr.& iure hastæ fisc.lib.10. nam
31 ex ea iustum pretium colligitur, licèt possit
supponi persona,quæ multo plus offerat.Io.
And.ad Speculat.tit.de rescind.vend.in ver.
quemadmodum, post med. tunc paria sunt
emptorem non reperiri,vel iustum pretium
non offerri. Bald.l.2.in fi.si in cau.iud.pign.
captum sit,prædicta quando venditio fit no-
mine fisci,secus si ipse Princeps vendat,nam
nō tenetur facere subhastationes,& ista dif-
ferentia est hodie inter vēditiones,quæ fiunt
per Proregem nomine Regio virtute mādi-
ti,& venditiones,quæ fiunt per Regiam Ca-
merā auctoritate iudiciaria. Mina.int.cōt.
in aliquibus,5.not nu.7. [Qvam Aliis Le-
gitimis Solemnitatibvs Observatis]
alias quæ possunt vēdi, potest publicus exa-
ctor gratiosè vendere, nec in subhastationi-
bus fraudem cōmittere. l.si quos,vbi Bal.de
rescind.vend. Debent enim fieri in loco pu-
blico, vel in cōtrata vbi sitæ sunt res preco-
nizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl.
celeb.nu.4.cir.med. sicut in rebus minoris,
vel Ecclesiæ. Bal.l.1.2.rep.& l.& si sine,ff.de
minor. [Qvas Et Cavtela Ivris Anti-
qvi] locando diuitibus cū cautione idonea,
periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio.
præd.ciui. [Et Nostri Regni Consve-
32 tvdo Deposcit] nam in hoc seruanda sunt
statuta ciuitatis, si de hoc aliquid disponūt.
Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra
quod non præsumitur quis velle,quod nō est
fieri consuetum.idem Bal.l.fideicōmissa,§.si
verò, de leg.3. [Consilio] quod differt à
concilio: concilium quid sit,& quotuplex,&
differt si dicatur cū consilio,vel de consilio.
Bal.l.1.nu.3.vsq; ad 7.C.de vind.lib. quādo
aliquid de consilio est faciendum,valet, si fit
sine consilio, distinguit Bal.rub.post nu.5.&
6.C.de exercito. Vnde potest Episcopus cō-
silium habere cum laico de causa spirituali,
ita Romani habuerūt cum quodā Ephesino
exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud.In re euidenti
non est necessarium consilium alterius, ita
res certa,& indubitata non debet committi
consilio sapientis.in c.ea te,nu.1.de iureiur.
[Magistri Camerarii Provinciae,
Nihilominvs Accedente] alias incon-
sultè factum,pro nō facto habetur. Spec.tit.
de instr.edit.§.16.post nu.6. [Expetitam]
vel expeditam,promptā,& paratam.Niz.in
ver.expeditus.[Excadentiam Locatio-
nis Perpetvo Ivre Concedi] & sic oīs
23 accipiēs rē in perpetuū,emphyteota potius,
quàm cōductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de
loca.præd.ciuil. [Et Possessores Earvm
Qvibvs Praedicto Modo]& nō alio,quia
tunc diceretur actū malo modo,minus agen
do, quàm debuit, vel ita agendo sicut in re
tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni,
col.7. circa med. [Concessae Fverint,
Perpetva Secvritate Gavdere] quia
24 cōtractus fiscales debēt esse magis tenaces,
& inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil.
edi.& faciunt cōtrahentes securos.l.fine cu-
ra.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene
à Zenone,de quadr.præscrip.& gaudere,cum
25 gaudium sit de bono adepto. D.Aug.14.de
ciu.Dei,c.8.Est effectus amoris,amorē con-
sequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere,
est quiescere voluntatē in aliquo bono habi-
to, idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in
bono adepto: lætitia,exultatio,& iocūditas
sunt effectus delectationis. 1.2.q.31. 2.& 3.
[Avt] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de postul.
[Si Eorvm Aliqvis Ad Cavtelam] quæ
si superabundat, non nocet. l.si pupilli, §.si
pupilli, vbi Bart.de neg.gestis. [Maiorem
Svam, Sev Svccessorvm Svorvm] cū non
solum sibi,sed hæredibus cēsetur prouidere.
Dec.cons.213.nu.8. & 262.nu.5. Alex.cons.
13.nu.8.5.vol. etiā extraneis. Præp.an agn.
nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cōsuetudinis
restringitur ad primum,quandoque ad secū-
dū hæredē.Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vsufr.
Et dictio prædicta seu, posita inter diuersos
terminos,vt hic, ponitur pro vel, posita in-
ter diuersas res,exponitur vt. in c.cū cōtra.
in princ.de testi.cog. [Svper Locationi-
26 bvs Ipsis Confirmationem] quia quæ ab
inferiore geruntur, à superiore confirmant.
Bal.l.2.ff.de reb.corū.& dicitur confirmare,
cū alio firmare.idem Bal.l.barbarius,1.rep.
col.fin.post princ.de off.pręt.Est actus iuris-
dictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit.
de appell.in fi.Vnde partes possunt petere vt
eorum cōtractus cōfirmentur à iudice.Ang.
l.si quos,de decur.lib.10. Et iustè petit, quæ
rationabiliter lata sunt à Papa confirmari.
c.ea quæ, de sent.& re iud. Nec est necesse,
quod superior dicat confirmamus, sed satis
est quod dicat ratificamus, vel similia ver-
ba.Abb.c.2.de pact.[A Nobis Impetrare
Volverit] vt firma remaneat.glo.l.pen.in
ver.cōfirmetur,de verb.oblig.Inde procedit
libellus,peto ratifices factum procuratoris,
vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.si quis collu-
dente,in princ.de act.emp Ita in contracti-
bus rerum ciuitatis, in quibus requiritur au-
ctoritas superioris. Bal.d.l.si quos, nu.2.de
decur.

alienam, de pign. act. si est in forma cõi cassata locatione, corruit confirmatio. Abb. in fim. c. ex parte, nu. 4. de testi. sicut distinctio personarum inducit diuersitatẽ causæ, & effectus. Bald. l. 1. 2. rep nu. 49. de sacrosan. eccl.
39 Et quod de locatore dicitur, non procedit in clericis, & monachis, qui res alienas conducere nõ possunt. c. secundũ, vbi Abb. ne cler. vel mon. vel possunt quando propria nõ sufficiunt, alias secus. idem Abb. c. dilecti filij, nu. 3. de decimis. ita si succedunt. c. 1. vbi gl. d. tit. ne cler. vel mon. Nec habet locũ in re voluptatibus populi fabricata. l. decernimus, de Episc. & cler. Verùm voluntatẽ qualitercunque circa contractum dominus accõmodauerit, tenet quod iussit. l. 1. in glo. 1. ff. quod iussu. intantum quod Princeps dum patitur, videtur suum cõsensum accomodare, & prohibitionem reuocare. Bal. l. 1. const. ff. in ver. hæc autẽ, lo. 2. in princ. licet iure isto requiratur consensus expressus. inf. cõst. constitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c. Imperialem, de prohib. feu. alie. per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cõfirmatione futura, dicitur interim cessare. Bal. l. 1. si seruus cõmunis, post med. prin. de stipul. seruo. tũc qui non approbat, tacitè reprobat. Bal. l. interdum, §. Iulianus, in fi. d. tit. rem rat. hab. alias placere dicitur, quod nõ displicet. Bal. l. cũ proponas, in prin. de fideic lib. & agitur ex confirmante nõ ex confirmato. Bal. l. asse toto, de hæred. inst. dummodo sit in esse, quia quod nõ est, confirmari nõ potest. Bal. l. pen. ff. de fideiuss. Tres effectus cõfirmationis ponit Abb. c. ea quæ, nu. 3 de sent, & re iud. & facta tempore congruo, fingit contractum retroualidũ. Bald. l. si pupillus, in princ. ff. de nouat. Confirmato principali, confirmatur quidquid ab eo dependet. Bal. l. si hæreditas,
41 §. qui filium, in fi. de testa. tute. Inde aliud est priuilegiũ, & aliud cõfirmatio. Bal. add. vlt. ad Spec. de instr. edit. col. 8. cir. med. etiam quod cui permittitur de nouo facere, videt cõfirmare iam factum. Bal. l. si quis, §. irritũ, cir. med. de iniusto, rup. & irri. test. & ius approbandi, vel reprobãdi transit ad hæredes. Bal. l. si fine, §. si procurator, lo. 1. d. tit. rẽ rat. hab. facilius tamen impeditur dũ est in fieri, quàm postquam est perfectum. Bal. l. 1. col. 2. cir. fin. ibi secundo, de his, quæ in testa. delen.
42 An autẽ fine ratificatione ex contractu procuratoris obligetur dominus, quod sic, ad exemplũ institoriæ, si ex illo contractu acquiritur actio domino. Bald. l. Iulianus, §. si procurator, de act. emp. citra tamen mandatũ rem domini obligare non potest. Verùm si pecunia in rem domini versa est, potest pignus pro debito retineri. l. 1. vbi Bal. C. si alie. res pig. data sit, vel in his, quæ procedunt ex mãdato domini etiã tacito, puta pro fructibus colligendis, vel agris colẽdis, Castaldus accipit mutuũ, videtur ei cõmissum, ex quo eius officium fine hoc cõmitti, vel explicari non potest. Bal. l. fin. in princ. & nu. 4. in fi. C. quod cũ eo. alias extra administrationẽ patrimonij nihil nuncio procuratori, vel administratori committi potest. in l. 3. C. de vind. lib. De omni quod vendit tam suo, quã commune debet fisco pretium solui. not. Bal. l. 1.
43 de vend. reb. fisc. lib. 10. non tamẽ potest vendere habita fide de pretio. l. hi qui, vbi Bal. in princ. & fi. de conne. fisci deb. l. & si instrumenta, de fide instr. lib. 10. Verũ si sit habita fide de pretio, non est contractus nullus, sed efficax quoad obligationẽ, sed non inducit translationem dominij. l. cum vendente, vbi Bal. vbi cau fisca. & si fecit ob necessitatem domini, tenetur restituere pretiũ. in l. si pretium, d. tit. C. de procur. Et si contrahit tanquã officialis, non præsumitur nisi probet, secus si vt dominus. Bal. l. 1. n. 1. in fi. C. de reb. alie. nõ alie. Et potest procurator cõstitutus ad vendendũ, vel donandum, in instrumento apponere omnia pacta pœnalia, apponi tũ cõsueta. Bal. d. l. bene à Zenone, 1. rep. nu. 3. de quadr. præscr. Et pactũ insertum vt sit securior, non inducit renunciationem legalis prouisionis. Bald. l. si mulier, in fi. rep. antiq. C. de iu. dot. Et si ne nini præiudicẽt, fieri possunt citra solemnitatẽ. Bal. l. conditionibus,
44 in fi. de cond. & demõst. alias sicut pactũ impedit vẽditionẽ, ita omissio modi, & formę. Bal. l. 4. ff. de pig. act. Et si datur facultas cũ certa solemnitate, nõ præsumitur. Bal. l. quicunque, §. 1. in 1. & 2. rep. de publ. si indeterminatè sit, præsumitur legitimo modo factũ. idem Bal. auth. ingressi, post nu. 6. de sacros. eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ. Bal. præd. rub. nu. 3. C. de contrah. emp. Si est
45 locatio sufficit decretũ decurionũ, & debet apparere penes acta, in alienatione requirit etiã præsidis. Bal. l. 1. in 2. not. de præd. curia. Et qui emit fine solemnitate legali, præsumitur in mala fide. Bal. l. quia quolibet, ff. de contrah. empt. est tamen tutus in foro conscientiæ. Abb. c. 1. nu. 19. de rest. in integ. nec deceptio in pretio inducit nullitatẽ contractus. Abb. c. 1. n. 17. cir. med. de rest. in integ.
46 Secũdo nota, q; datur casus, in quo est procurator, & desideratẽ ratihabitio dñi ad corroborationẽ actionis. Bal. in fim. l. actione, §. renũciare, cir. med. ff. pro soc. & tũc confirmatio superioris quid supplet. Bald. l. 1. post princ. de cõfir. tut. licèt videatur q; nõ possit locare quęstus fine Principe, quod gl. ponderat contra Petrum de Vieo in l. fin. C. de off. quæst. quandoque confirmatur factum ipso iure nullum. Bal. l. scire, §. pen. de excus. tut.

30 vt const.seq. [PLACET] quod verbum vltra
executionem actus, induceit dispositioné de
præsenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.5,
cir.fin.de sponf.alibi importat arbitriũ bo-
ni viri.l.Thais,§.fororé, de fideicom.libert,
Abb.c.verum, post nu.6.de fo.comp. c.pen,
nu.5.in fi.de instit.[TAM SVPER SVBHASTA-
TIONE] cũ ea deficiente,locatio nõ valeret.
l.2.de fide instr.& iure hastæ fisc.lib.10. nam
31 ex ea iustum pretium colligitur, licèt possit
supponi persona,quæ multo plus offerat.Io.
And.ad Speculat.tit.de rescind.vend.in ver.
quemadmodum, post med. tunc paria sunt
emptorem non reperiri,vel iustum pretium
non offerri. Bald.l.2.in fi.si in cau.iud.pigo.
captum sit,prædicta quando venditio fit no-
mine fisci,secus si ipse Princeps vendat,nam
nõ tenetur facere subhastationes,& ista dif-
ferentia est hodie inter vẽditiones,quæ fiunt
per Proregem nomine Regio virtute mãda-
ti,& venditiones,quæ fiunt per Regiam Ca-
merã auctoritate iudiciaria. Mina.iof.cõ.l.
in aliquibus,5.not nu.7. [QVAM ALIIS LE-
GITIMIS SOLEMNITATIBVS OBSERVATIS]
alias quæ possunt vẽdi, potest publicus exa-
ctor gratiosè vendere, nec in subhastationi-
bus fraudem cõmittere. l.si quos,vbi Bal.de
rescind.vend. Debent enim fieri in loco pu-
blico, vel in cõtrata vbi sitæ sunt res preco-
nizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl.
celeb.nu.4.cir.med. sicut in rebus minoris,
vel Ecclesiæ. Bal.l.1.2.rep.& l.& si sine,ff.de
minor. [QVAS ET CAVTELA IVRIS ANTI-
QVI] locando diuitibus cũ cautione idonea
periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio.
præd.ciui. [ET NOSTRI REGNI CONSVE-
32 TVDO DEPOSCIT]nam in hoc seruanda sunt
statuta ciuitatis, si de hoc aliquid disponũt.
Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra
quod non præsumitur quis velle,quod nõ est
fieri consuetum. idem Bal.l.fideicomissa,§.si
verò, de leg.3. [CONSILIO] quod differt à
concilio: concilium quid sit,& quotuplex,&
differt si dicatur cũ consilio,vel de consilio.
Bal.l.1.nu.3.vsq; ad 7.C.de vind.lib. quãdo
aliquid de consilio est faciendum,valet, si fit
sine consilio, distinguit Bal.rub.post nu.5.&
6.C.de exercito. Vnde potest Episcopus cõ-
silium habere cum laico de causa spirituali,
ita Romani habuerũt cum quodã Ephesino
exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud.In re euidenti
non est necessarium consilium alterius, ita
res certa,& indubitata non debet committi
consilio sapientis.in c.ea te,nu.1.de iureiur.
[MAGISTRI CAMERARII PROVINCIAE
NIHILOMINVS ACCEDENTE] alias incon-
sultè factum,pro nõ facto habetur. Spec.tit.
de instr.edit.§.16.post nu.6. [EXPETITAM]
vel expeditam,promptã,& paratam.Niz.in
ver.expeditus.[EXCAOENTIAM LOCATIO-
NIS PERPETVO IVRE CONCEDI] & sic oĩs
33 accipiẽs rẽ in perpetuũ,emphyteota potius,
quàm cõductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de
loca.præd.ciuil. [ET POSSESSORES EARVM
QVIBVS PRAEDICTO MODO]& nõ alio,quia
tunc diceretur actũ malo modo,minus agen
do, quàm debuit, vel ita agendo sicut in re
tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni,
col.7. circa med. [CONCESSAE FVERINT,
PERPETVA SECVRITATE GAVDERE] quia
34 cõtractus fiscales debẽt esse magis tenaces,
& inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil.
edi.& faciunt cõtrahentes securos.i.sine cu-
ra.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene
à Zenone,de quatr.præscrip.& gaudere,cum
35 gaudium sit de bono adepto. D.Aug.14.de
ciu.Dei,c.8.Est effectus amoris,amoré con-
sequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere,
est quiescere voluntaté in aliquo bono habi-
to, idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in
bono adepto: lætitia,exultatio,& iocũditas
sunt effectus delectationis. 1.2.q.31. 2.& 3.
[AVT] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de postul.
[SI EORVM ALIQVIS AD CAVTELAM] quæ
si superabundat, non nocet. l.si pupilli, §.si
pupilli, vbi Bart.de neg.gestis. [MAIOREM
SVAM, SEV SVCCESSORVM SVORVM] cũ non
solum sibi,sed hæredibus cẽsetur prouidere.
Dec.cons.213.nu.8. & 262.nu.5. Alex.cons.
13.nu.8.5.vol. etiã extraneis. Præp.an agn.
nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cõsuetudinis
restringitur ad primum,quandoque ad secũ-
dũ hæredẽ.Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vsufr.
Et dictio prædicta seu, posita inter diuersos
terminos,vt hic, ponitur pro vel, posita in-
ter diuersas res,exponitur vt. in c.cũ cõtra,
in princ.de testi.cog. [SVPER LOCATIONI-
26 BVS IPSIS CONFIRMATIONEM] quia quæ ab
inferiore geruntur, à superiore confirmant.
Bal.l.2.ff.de reb.eorũ.& dicitur confirmare,
cũ alio firmare.idem Bal.l.barbarius.1.rep.
col.fin.post princ.de off.præt.Est actus iuris-
dictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit.
de appell.in fi.Vnde partes possunt petere vt
eorum cõtractus cõfirmentur à iudice.Ang.
l.si quos,de decur.lib.10. Et iustè petit,quæ
rationabiliter lata sunt à Papa confirmari.
c.ea quæ, de sent.& re iud. Nec est necesse,
quod superior dicat confirmamus, sed satis
est quod dicat ratificamus, vel similia ver-
ba.Abb.c.2.de pact.[A NOBIS IMPETRARE
VOLVERIT] vt firma remaneat.glo.l.pen.in
ver.cõfirmetur,de verb.oblig.Inde procedit
libellus,peto ratifices factum procuratoris,
vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.si quis collu-
dente,in princ.de act.emp Ita in contracti-
bus rerum ciuitatis, in quibus requiritur au-
ctoritas superioris. Bal.d.l.si quos, nu.2.de
decur.

alienam,de pign.act. ſi eſt in forma cõi caſ-
ſata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fim.c.ex parte, nu.4.de teſti. ſicut diſtinctio
perſonarum inducit diuerſitatẽ cauſæ,& effe
ctus. Bald.l.1.2.rep nu.49.de ſacroſan.eccl.
39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in
clericis,& monachis,qui res alienas condu-
cere nõ poſſunt. c.ſecundũ,vbi Abb.ne cler.
vel mon.vel poſſunt quando propria nõ ſuſ-
ficiunt, alias ſecus. idem Abb.c.dilecti filij,
nu.3.de decimis.ita ſi ſuccedunt.c.1.vbi gl.
d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locũ in re
voluptatibus populi fabricata. l. decerni-
mus,de Epiſc.& cler. Verùm voluntatẽ qua-
litercunque circa contractum dominus ac-
cõmodauerit,tenet quod iuſsit.l.1.in glo.1.
ff.quod iuſſu. intantum quod Princeps dum
patitur, videtur ſuum cõſenſum accõmoda-
re,& prohibitionem reuocare. Bal.1 conſt.ff.
in ver.hæc autẽ, lo 2.in princ. licet iure iſto
requiratur conſenſus expreſſus.inſ.cõſt.con-
ſtitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c.
Imperialem,de prohib.feu.alie.per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cõfirmatione fu-
tura,dicitur interim ceſſare. Bal.l.ſi ſeruus
cõmunis,poſt med.prin.de ſtipul.ſeruo.tũc
qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.in-
terdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab.
alias placere dicitur,quod nõ diſplicet.Bal.
l.cũ proponas,in prin.de fideic lib.& agitur
ex confirmante nõ ex confirmato. Bal.l.aſſe
toto,de hæred.inſt.dummodo ſit in eſſe,quia
quod nõ eſt,confirmari nõ poteſt. Bal.l.pen.
ff.de fideiuſ. Tres effectus cõfirmationis po-
nit Abb.c.ea quæ, nu.3 de ſent, & re iud. &
facta tempore congruo , fingit contractum
retroualidũ.Bald.l.ſi pupillus,in princ.ff.de
nouat. Confirmato principali, confirmatur
quidquid ab eo dependet. Bal.l.ſi hæreditas,
41 §.qui filium,in fi.de teſta.tute. Inde aliud eſt
priuilegiũ,& aliud cõfirmatio. Bal.add.vlt.
ad Spec.de inſtr.edit. col.8. cir.med. etiam
quod cui permittitur de nouo facere , videt
cõfirmare iam factum.Bal.l.ſi quis,§.irritũ,
cir.med.de iniuſto,rup.& irri.teſt.& ius ap-
probandi,vel reprobãdi tranſit ad hæredes.
Bal.l.ſi ſine,§.ſi procurator,lo 1.d.tit.rẽ rat.
hab.facilius tamen impeditur dũ eſt in fieri,
quàm poſtquam eſt perſectum. Bal.l.1.col.2.
cir.fin.ibi ſecundo,de his,quæ in teſta.delen.
42 An autẽ ſine ratificatione ex contractu pro-
curatoris obligetur dominus , quod ſic , ad
exemplũ inſtititoriæ,ſi ex illo contractu ac-
quiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.ſi
procurator,de act.emp.citra tamen manda
tũ rem domini obligare non poteſt . Verùm
ſi pecunia in rem domini verſa eſt,poteſt pi-
gnus ꝓ debito retineri.l.1.vbi Bal.C.ſi alic.
res pig.data ſit,vel in his,quæ procedunt ex
mãdato domini etiã tacito, puta pro fructi-
bus colligendis,vel agris colẽdis, Caſtaldus
accipit mutuũ, videtur ei cõmiſſum, ex quo
eius officium ſine hoc cõmitti,vel explicari
non poteſt. Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C.
quod cũ eo. alias extra adminiſtrationẽ pa-
trimonij nihil nuncio procuratori,vel admi
niſtratori committi poteſt.in l.3.C.de vind.
lib. De omni quod vendit tam ſuo,quã com-
mune debet fiſco pretium ſolui. not.Bal.l.1.
43 de vend.reb.fiſc.lib.10.non tamẽ poteſt ven-
dere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal.
in princ.& fi.de conue.fiſci deb. l.& ſi inſtru
menta,de fide inſtr.lib.10. Verũ ſi fit habita
fide de pretio,non eſt contractus nullus, ſed
efficax quoad obligationẽ , ſed non inducit
tranſlationem dominij.l.cum vendente,vbi
Bal.vbi cau fiſca. & ſi fecit ob neceſsitatem
domini,tenetur reſtituere pretiũ. in l.ſi pre-
tium,d.tit.C.de procur. Et ſi contrahit tan-
quã officialis,non pręſumitur niſi probet,ſe-
cus ſi vt dominus.Bal.l.1.n.1.in fi.C.de reb.
alie.nõ alie. Et poteſt procurator cõſtitutus
ad vendendũ,vel donandum, in inſtrumento
apponere omnia pacta pœnalia , apponi tñ
cõſueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3.
de quadr.præſcr. Et pactũ inſertum vt ſit ſe-
curior, non inducit renunciationem legalis
prouiſionis. Bald.l.ſi mulier,in fi.rep.antiq.
C.de iu.dot. Et ſi ue nini pręiudicãt,fieri poſ
ſunt citra ſolemnitatẽ. Bal.l.conditionibus,
44 in fi.de cond.& demõſt. alias ſicut pactũ im-
pedit vẽditionẽ,ita omiſsio modi,& formę.
Bal.l.4.ff.de pig.act. Et ſi datur facultas cũ
certa ſolemnitate,nõ præſumitur.Bal.l.qui-
cunque,§.1.in 1.& 2.rep.de publ.ſi indeter-
minatè ſit,pręſumitur legitimo modo factũ.
idem Bal.auth.ingreſsi, poſt nu.6.de ſacroſ.
eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ.
Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp. Si eſt
45 locatio ſufficit decretũ decurionũ , & debet
apparere penes acta,in alienatione requirit
etiã præſidis.Bal.l.2.in 2.not.de pręd.curia.
Et qui emit ſine ſolemnitate legali , præſu-
mitur in mala fide.Bal.l.quia quolibet,ff.de
contrah.empt. eſt tamen tutus in ſoro con-
ſcientiæ. Abb.c.1.nu.19.de reſt.in integ. nec
deceptio in pretio inducit nullitatẽ contra-
ctus. Abb.c.1.n.17.cir.med.de reſt.in integ.
Secũdo nota,ꝙ datur caſus,in quo eſt pro-
46 curator,& deſideratũ ratihabitio dñi ad cor-
roborationẽ actionis. Bal.in ſim. l.actione,
§.renũciare,cir.med.ff.pro ſoc.& tũc confir
matio ſuperioris quid ſupplet. Bald.l.1.poſt
princ.de cõfir.tut.licèt videatur ꝙ nõ poſſit
locare quęſtus ſine Principe,quod gl.ponde-
rat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off.
quæſt. quandoque confirmatur factum ipſo
iure nullum, Bal.l.ſcire,§.pen.de excuſ.tut.

20 vt const.seq. [PLACET] quod verbum vltra
executionem actus, inducit dispositionē de
præsenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.5,
cir.fin.de sponf.alibi importat arbitriū bo-
ni viri.l.Thais,§.fororē, de fideicom.libert.
Abb.c.verum, post nu.6.de so.comp. c.pen,
nu.5.in fi.de instit.[TAM SVPER SVBHASTA-
TIONE] cū ea deficiente,locatio nō valeret.
l.2.de fide instr.& iure hastæ fisc.lib.10. nam
21 ex ea iustum pretium colligitur, licèt possit
supponi persona,quæ multo plus offerat.Io.
And.ad Speculat.tit.de rescind.vend.in ver.
quemadmodum, post med. tunc paria sunt
emptorem non reperiri,vel iustum pretium
non offerri. Bald.l.2.in fi.si in cau.iud.pign.
captum sit,prædicta quando venditio fit no-
mine fisci,secus si ipse Princeps vendat,nam
nō tenetur facere subhastationes,& ista dif-
ferentia est hodie inter vēditiones,quæ fiunt
per Proregem nomine Regio virtute mādati,& venditiones,quæ fiunt per Regiam Ca-
merā auctoritate iudiciaria. Mina.int.cō.t.
in aliquibus,5.not nu.7. [QVAM ALIIS LE-
GITIMIS SOLEMNITATIBVS OBSERVATIS]
alias quæ possunt vēdi, potest publicus exa-
ctor gratiosè vendere, nec in subhastationi-
bus fraudem cōmittere. l.si quos,vbi Bal.de
rescind.vend. Debent enim fieri in loco pu-
blico, vel in cōtrata vbi sitæ sunt res preco-
nizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl.
celeb.nu.4.cir.med. sicut in rebus minoris,
vel Ecclesiæ. Bal.l.1.2.rep.& l.& si sine,ff.de
minor. [QVAE ET CAVTELA IVRIS ANTI-
QVI] locando diuitibus cū cautione idonea
periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio.
præd.ciui. [ET NOSTRI REGNI CONSVE-
22 TVOO DEPOSCIT]nam in hoc seruanda sunt
statuta ciuitatis, si de hoc aliquid disponūt.
Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra
quod non præsumitur quis velle,quod nō est
fieri consuetum.idem Bal.l.fideicōmissa,§.si
verò, de leg.3. [CONSILIO] quod differt à
concilio: concilium quid sit,& quotuplex,&
differt si dicatur cū consilio,vel de consilio.
Bal.l.1.nu.3.vsq; ad 7.C.de vind.lib. quādo
aliquid de consilio est faciendum,valet, si fit
sine consilio, distinguit Bal.rub.post nu.5.&
6.C.de exercito. Vnde potest Episcopus cō-
silium habere cum laico de causa spirituali,
ita Romani habuerūt cum quodā Ephesino
exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud.In re euidenti
non est necessarium consilium alterius, ita
res certa,& indubitata non debet committi
consilio sapientis.in c.ea te,nu.1.de iurtiur.
[MAGISTRI CAMERARII PROVINCIAE,
NIHILOMINVS ACCEDENTE] alias incon-
sultè factum,pro nō facto habetur. Spec.tit.
de instr.edit.§.16.post nu.6. [EXPETITAM]
vel expeditam,promptā,& paratam.Niz.in
ver.expeditus.[EXCADENTIAM LOCATIO-
NIS PERPETVO IVRE CONCEDI] & sic oīs
23 accipiēs rē in perpetuū,emphyteota potius,
quàm cōductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de
loca.præd.ciuil. [ET POSSESSORES EARVM
QVIBVS PRAEDICTO MODO]& nō alio,quia
tunc diceretur actū malo modo,minus agen
do, quàm debuit, vel ita agendo sicut in re
tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni,
col.7. circa med. [CONCESSAE FVERINT,
PERPETVA SECVRITATE GAVDERE] quia
24 cōtractus fiscales debēt esse magis tenaces,
& inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil.
edi.& faciunt cōtrahentes securos.l.fine cu-
ra.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene
à Zenone,de quatr.præscrip.& gaudere,cum
25 gaudium sit de bono adepto. D.Aug.14.de
ciu.Dei,c.8.Est effectus amoris,amorē con-
sequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere,
est quiescere voluntatē in aliquo bono habi
to. idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in
bono adepto: lætitia,exultatio,& iocūditas:
sunt effectus delectationis. 1.2.q.31. 2.& 3.
[AVT] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de postul.
[SI EORVM ALIQVIS AD CAVTELAM] quæ
si superabundat, non nocet. l.si pupilli, §.si
pupilli, vbi Bart.de neg.gestis. [MAIOREM
SVAM, SEV SVCCESSORVM SVORVM] cū non
solum sibi,sed hæredibus cēsetur prouidere.
Dec.cons.213.nu.8. & 262.nu.5. Alex.cons.
23.nu.8.5.vol. etiā extraneis. Præp.an agn.
nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cōsuetudinis
restringitur ad primum,quandoque ad secū-
dū hæredē.Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vsufr.
Et dictio prædicta seu, posita inter diuersos
terminos,vt hic, ponitur pro vel, posita in-
ter diuersas res,exponitur vt. in c.cū cōtra,
in princ,de testi.cog. [SVPER LOCATIONI-
26 BVS IPSIS CONFIRMATIONEM]quia quæ ab
inferiore geruntur, à superiore confirmant.
Bal.l.2.ff.de reb.eorū.& dicitur confirmare,
cū alio firmare.idem Bal.l.barbarius,1.rep.
col.fin.post princ.de off.præt.Est actus iuris-
dictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit.
de appell.in fi.Vnde partes possunt petere vt
eorum cōtractus cōfirmentur à iudice.Ang.
l.si quos,de decur.lib.10. Et iustè petit,quæ
rationabiliter lata sunt à Papa confirmari.
c.ea quæ, de sent.& re iud. Nec est necesse,
quod superior dicat confirmamus, sed satis
est quod dicat ratificamus, vel similia ver-
ba.Abb.c.2.de pact.[A NOBIS IMPETRARE
VOLVERIT] vt firma remaneat.glo.l.pen.in
ver.cōfirmetur,de verb.oblig.Inde procedit
libellus,peto ratifices factum procuratoris,
vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.si quis collu-
dente,in princ.de act.emp Ita in contracti-
bus rerum ciuitatis, in quibus requiritur au-
ctoritas superioris. Bal.d.l.si quos, nu.2.de
decur.

alienam,de pign.act. si est in forma eõi eaf-
fata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fin.c.ex parte, nu.4.de testi. sicut distinctio
personarum inducit diuersitatẽ causæ,& effe
ctus. Bald.l.1.2.rep.nu.49.de sacrosan eccl.

39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in clericis,& monachis,qui res alienas conducere nõ possunt. c.secundũ,vbi Abb.ne cler. vel mon.vel possunt quando propria nõ sufficiunt, alias secus. idem Abb.c.dil.cti filij, nu.3.de decimis.ita si succedunt.c.1. vbi gl. d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locũ in re voluptatibus populi fabricata. l. decernimus,de Episc.& cler. Verùm voluntaiẽ qualitercunque circa contractum dominus accõmodauerit,tenet quod iussit.l.1.in glo.1. ff.quod iussu. intantum quod Princeps dum patitur, videtur suum cõsensum accõmodare,& prohibitionem reuocare. Bal.l.1 const.ff. in ver.hæc autẽ, lo 2.in princ. licet iure isto requiratur consensus expressus.inf.cõst.constitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c. Imperialem,de prohib.feu.alie.per Fred. Et

40 quando effectus pendet ex cõfirmatione futura,dicitur interim cessare. Bal l.l.si seruus cõmunis,post med.prin.de stipul.seruo.tunc qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.interdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab. alias placere dicitur,quod nõ displicet.Bal. l.cũ proponas,in prin.de fideic lib.& agitur ex confirmante nõ ex confirmato. Bal.l.asse toto,de hæred.inst. dummodo sit in esse,quia quod nõ est,confirmari nõ potest. Bal.l.pen. ff.de fideiufs.Tres effectus cõfirmationis ponit Abb.c.ea quæ, nu.3 de sent. & re iud. & facta tempore congruo , fingit contractum retrouałidũ.Bald.l.si pupillus,in princ.ff.de nouat. Confirmato principali, confirmatur quidquid ab eo dependet.Bal.l.si hæreditas,

41 §.qui filium,in fi.de testa.tute. inde aliud est priuilegiũ,& aliud cõfirmatio. Bal.add.vlt. ad Spec.de instr.edit. col.8. cir.med. etiam quod cui permittitur de nouo facere , videt cõfirmare iam factum.Bal.l.si quis,§.irritũ, cir.med.de iniusto,rup.& irri.test.& ius approbandi,vel reprobãdi transit ad hæredes. Bal.l.si fine,§.si procurator,lo 1.d.tit.rẽ rat. hab.facilius tamen impeditur dũ est in fieri, quàm postquam est perfectum. Bal.l.1.col.2. cir.fin.ibi secundo,de his,quæ in testa.delen.

42 An autẽ sine ratificatione ex contractu procuratoris obligetur dominus , quod sic , ad exemplũ institoriæ,si ex illo contractu acquiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.si procurator,de act.emp.citra tamen manda tũ rem domini obligare non potest . Verùm si pecunia in rem domini versa est,potest pignus ꝓ debito retineri.l.1.vbi Bal.C.si alie. res pig data sit,vel in his,quæ procedunt ex mãdato domini etiã tacito, puta pro fructibus colligendis,vel agris colẽdis, Castaldus accipit mutuũ, videtur ei cõmissum, ex quo eius officium sine hoc cõmitti,vel explicari non potest.Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C. quod cũ eo. alias extra administrationẽ patrimonij nihil nuncio procuratori,vel admi nistratori committi potest.in l.3.C.de vind. lib.De omni quod vendit tam suo,quã commune debet fisco pretium solui. not.Bal.l.1.

43 de vend.reb.fisc.lib.10.non tamẽ potest vendere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal. in princ.& fi.de conne.fisci deb. l.& si instrumenta,de fide instr.lib.10. Verũ si fit habita fide de pretio,non est contractus nullus, sed efficax quoad obligationẽ , sed non inducit translationem dominij.l.eum vendente,vbi Bal.vbi cau fisca. & si fecit ob necessitatem domini,tenetur restituere pretiũ. in l.si pretium,d.tit.C.de procur. Et si contrahit tanquã officialis,non præsumitur nisi probet,secus si vt dominus.Bal.l.1.n.2.in fi.C.de reb. alie.nõ alie.Et potest procurator cõstitutus ad vendendũ,vel donandum, in instrumento apponere omnia pacta pœnalia , apponi cõ cõsueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3. de quadr.præscr.Et pactũ insertum vt sit securior, non inducit renunciationem legalis prouisionis. Bald.l.si mulier,in fi.rep.antiq. C.de iu.dot.Et si in nini præiudicat,fieri pos sunt citra solemnitatẽ. Bal.l.conditionibus,

44 in fi.de cond.& demõst.alias sicut pactũ impedit vẽditionẽ,ita omissio modi,& formæ. Bal.l.4.ff.de pig.act. Et si datur facultas cũ certa solemnitate,nõ præsumitur.Bal.l.quicunque,§.1.in 1.& 2.rep.de publ.si indeterminatè sit,præsumitur legitimo modo factũ. idem Bal.auth.ingressi, post nu.6.de sacros. eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ. Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp.Si est

45 locatio sufficit decretũ decurionũ , & debet apparere penes acta,in alienatione requirit etiã præsidis.Bal.l.1.in 2.not.de præd.curia. Et qui emit sine solemnitate legali , præsumitur in mala fide.Bal.l.quia quolibet,ff.de contrah.empt. est tamen tutus in foro conscientiæ. Abb.c.1.nu.19.de rest.in integ. nec deceptio in pretio inducit nullitatẽ contractus. Abb.c.1.n.17.cir.med.de rest.in integ.

46 Secũdo nota,ꝙ datur casus,in quo est procurator,& desideratratihabitio dñi ad corroborationẽ actionis. Bal.in fin. l.actione, §.renũciare,cir.med.ff.pro soc.& tũc confirmatio superioris quid supplet. Bald.l.1.post princ.de cõfir.tut.licèt videatur ꝙ nõ possit locare questus sine Principe,quod gl.ponderat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off. quæst. quandoque confirmatur factum ipso iure nullum, Bal.l.scire,§.pen.de excus.tut.

30 vt conſt.ſeq. [PLACAT] quod verbum vltra
executionem actus, indueit diſpoſitionē de
præſenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.5,
cir.fin.de ſponſ.alibi importat arbitriū bo-
ni viri.l.Thais,§.ſororē, de fideicom.libert.
Abb.c.verum, poſt nu.6.de fo.comp. c.pen.
nu.5.in fi.de inſtit.[TAM SVPAR SVBHASTA-
TIONE] cū ea deficiente,locatio nō valeret.
l.2.de fide inſtr.& iure haſtæ fiſc.lib.10. nam
31 ex ea iuſtum pretium colligitur, licèt poſsis
ſupponi perſona,quæ multo plus offerat.Io.
And.ad Speculat.tit.de reſcind.vend.in ver.
quemadmodum, poſt med. tunc paria ſunt
emptorem non reperiri,vel iuſtum pretium
non offerri. Bald.l.2.in fi.ſi in cau.iud.pign.
captum ſit,prædicta quando venditio fit no-
mine fiſci,ſecus ſi ipſe Princeps vendat,nam
nō tenetur facere ſubhaſtationes,& iſta dif-
ferentia eſt hodie inter vēditiones,quæ fiunt
per Proregem nomine Regio virtute mādati,
& venditiones,quæ fiunt per Regiam Ca-
merā auctoritate iudiciaria. Mina.int.cō.l.
in aliquibus,5.not nu.7. [QVAM ALIIS LE-
GITIMIS SOLAMNITATIBVS OBSERVATIS]
alias quæ poſſunt vēdi, poteſt publicus exa-
ctor gratioſè vendere, nec in ſubhaſtationi-
bus fraudem cōmittere. l.ſi quos,vbi Bal.de
reſcind.vend. Debent enim fieri in loco pu-
blico, vel in cōtrata vbi ſitæ ſunt res preco-
nizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl.
celeb.nu.4.cir.med. ſicut in rebus minoris,
vel Eccleſiæ. Bal.l.1.2.rep.& l.& ſi ſine,ff.de
minor. [QVAS ET CAVTELA IVRIS ANTI-
QVI] locando diuitibus cū cautione idonea
periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio.
præd.ciui. [ET NOSTRI REGNI CONSVE-
32 TVDO DEPOSCIT]nam in hoc ſeruanda ſunt
ſtatuta ciuitatis, ſi de hoc aliquid diſponūt.
Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra
quod non præſumitur quis velle,quod nō eſt
fieri conſuetum.idem Bal.l.fideicōmiſſa,§.ſi
verò, de leg.3. [CONSILIO] quod differt à
concilio: concilium quid ſit,& quotuplex,&
differt ſi dicatur cū conſilio,vel de conſilio.
Bal.l.1.nu.3.vſq; ad 7.C.de vind.lib. quādo
aliquid de conſilio eſt faciendum,valet, ſi fit
ſine conſilio, diſtinguit Bal.rub.poſt nu.5.&
6.C.de exercito. Vnde poteſt Epiſcopus cō-
ſilium habere cum laico de cauſa ſpirituali,
ita Romani habuerūt cum quodā Epheſino
exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud.In re euidenti
non eſt neceſſarium conſilium alterius, ita
res certa,& indubitata non debet committi
conſilio ſapientis.in c.ea te,nu.1.de iureiur.
[MAGISTRI CAMERARII PROVINCIAE,
NIHILOMINVS ACCEDANTS] alias incon-
ſultè factum,pro nō facto habetur. Spec.tit.
de inſtr.edit.§.16.poſt nu.6. [EXPETITAM]
vel expeditam,promptā,& paratam.Niz.in
ver.expeditus.[EXCADENTIAM LOCATIO-
NIS PERPETVO IVRE CONCEDI] & ſic oīs
33 accipiēs rē in perpetuū,emphyteota potius,
quàm cōductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de
loca.præd.ciuil. [ET POSSSSSORES EARVM
QVIBVS PRAADICTO MODO]& nō alio,quia
tunc diceretur actū malo modo,minus agen-
do, quàm debuit, vel ita agendo ſicut in re
tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni,
col.7. circa med. [CONCESSAE FVERINT,
PERPETVA SECVRITATE GAVDERE] quia
24 cōtractus fiſcales debēt eſſe magis tenaces,
& inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil.
edi.& faciunt cōtrahentes ſecuros.i.ſine cu-
ra.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene
à Zenone,de quadr.præſcrip.& gaudere,cum
25 gaudium ſit de bono adepto. D.Aug.14.de
ciu.Dei,c.8.Eſt effectus amoris,amorē con-
ſequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere,
eſt quieſcere voluntatē in aliquo bono habi-
to, idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in
bono adepto: lætitia,exultatio,& iocūditas
ſunt effectus delectationis. 1.2.q.31.2.& 3.
[AVT] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de poſtul.
[SI EORVM ALIQVIS AD CAVTELAM] quæ
ſi ſuperabundat, non nocet. l.ſi pupilli, §.ſi
pupilli, vbi Bart.de neg.geſtis. [MAIOREM
SVAM, SEV SVCCESSORVM SVORVM] cū non
ſolum ſibi,ſed hæredibus cēſetur prouidere.
Dec.conſ.213,nu.8.& 262.nu.5. Alex.conſ.
13.nu.8.5,vol. etiā extraneis. Præp.an agn.
nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cōſuetudinis
reſtringitur ad primum,quandoque ad ſecū-
dū hæredē.Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vſufr.
Et dictio prædicta ſeu, poſita inter diuerſos
terminos,vt hic, ponitur pro vel, poſita in-
ter diuerſas res,exponitur vt. in c.cū cōtra,
in princ.de teſti.cog. [SVPER LOCATIONI-
26 BVS IPSIS CONFIRMATIONEM] quia quæ ab
inferiore geruntur, à ſuperiore confirmant,
Bal.l.2.ff.de reb.eorū.& dicitur confirmare,
cū alio firmare.idem Bal.l.barbarius,1.rep.
col.fin.poſt princ.de off.pręt.Eſt actus iuriſ-
dictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit.
de appell.in fi.Vnde partes poſſunt petere vt
eorum cōtractus cōfirmentur à iudice.Ang.
l.ſi quos,de decur.lib.10. Et inſtè petit,quæ
rationabiliter lata ſunt à Papa confirmari.
c.ea quæ,de ſent.& re iud. Nec eſt neceſſe,
quod ſuperior dicat confirmamus, ſed ſatis
eſt quod dicat ratificamus, vel ſimilia ver-
ba.Abb.c.2.de pact.[A NOBIS IMPETRARE
VOLVERIT] vt firma remaneat.glo.l.pen.in
ver.cōfirmetur,de verb.oblig.Inde procedit
libellus,peto ratifices factum procuratoris,
vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.ſi quis collu-
dente,in princ.de act.emp Ita in contracti-
bus rerum ciuitatis, in quibus requiritur au-
ctoritas ſuperioris. Bal.d.l.ſi quos, nu.2.de
decur.

alienam,de pign.act. ſi eſt in forma cõi caſ-
ſata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fin.c.ex parte, nu.4.de teſti. ſicut diſtinctio
perſonarum inducit diuerſitatẽ cauſæ,& effe
ctus. Bald.l.t.2.rep nu.49.de ſacroſan.eccl.
39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in
clericis,& monachis,qui res alienas condu-
cere nõ poſſunt. c.ſecundũ,vbi Abb.ne cler.
vel mon.vel poſſunt quando propria nõ ſuf-
ficiunt, alias ſecus. idem Abb.c.dilecti filij,
nu.3.de decimis.ita ſi ſuccedunt.c.1.vbi gl.
d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locũ in re
voluptatibus populi fabricata. l. decerni-
mus,de Epiſc.& cler. Verùm voluntatẽ qua-
litercunque circa contractum dominus ac-
cõmodauerit,tenet quod iuſsit.l.1.in glo.1.
ff.quod iuſſu. intantum quod Princeps dum
patitur, videtur ſuum cõſenſum accõmoda-
re,& prohibitionem reuocare. Bal.1 conſt.ff.
in ver.hæc autẽ, lo 2.in princ. licet iure iſto
requiratur conſenſus expreſſus.inf.cõſt.con-
ſtitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c.
Imperialem,de prohib.feu.alie.per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cõfirmatione fu-
tura,dicitur interim ceſſare. Bal t.l.ſi ſeruus
cõmunis,poſt med.prin.de ſtipul.ſeruo.tũc
qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.in-
terdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab.
alias placere dicitur,quod nõ diſplicet.Bal.
l.cũ proponas,in prin.de fideic lib.& agitur
ex confirmante nõ ex confirmato. Bal.l.aſſe
toto,de hæred.inſt. dummodo ſit in eſſe,quia
quod nõ eſt,confirmari nõ poteſt. Bal.l.pen.
ff.de fideiuſs.Tres effectus cõfirmationis po-
nit Abb.c.ea quæ, nu.3 de ſent, & re iud. &
facta tempore congruo , fingit contractum
retroualidũ.Bald.l.ſi pupillus,in princ.ff.de
nouat. Confirmato principali, confirmatur
quidquid ab eo dependet. Bal.l.ſi hæreditas,
41 §.qui filium,in fi.de teſta.tute.Inde aliud eſt
priuilegiũ,& aliud cõfirmatio. Bal.add.vlt.
ad Spec.de inſtr.edit. col.8. cir.med. etiam
quod cui permittitur de nouo facere , videt
cõfirmare iam factum.Bal.l.ſi quis,§.irritũ,
cir.med.de iniuſto,rup.& irri.teſt.& ius ap-
probandi,vel reprobãdi tranſit ad hæredes.
Bal.l.ſi ſine,§.ſi procurator,lo 1.d.tit.rẽ rat.
hab.facilius tamen impeditur dũ eſt in fieri,
quàm poſtquam eſt perfectum.Bal.l.1.col.2.
cir.fin.ibi ſecundo,de his,quæ in teſta.delen.
42 An autẽ ſine ratificatione ex contractu pro-
curatoris obligetur dominus , quod ſic , ad
exemplũ inſtitutoriæ,ſi ex illo contractu ac-
quiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.ſi
procurator,de act.emp.citra tamen manda
tũ rem domini obligare non poteſt . Verùm
ſi pecunia in rem domini verſa eſt,poteſt pi-
gnus ꝓ debito retineri.l.1.vbi Bal.C.ſi alie.
res pig.data ſit,vel in his,quæ procedunt ex
mãdato domini etiã tacito, puta pro fructi-
bus colligendis,vel agris colẽdis, Caſtaldus
accipit mutuũ, videtur ei cõmiſſum, ex quo
eius officium ſine hoc cõmitti,vel explicari
non poteſt. Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C.
quod cũ eo. alias extra adminiſtrationẽ pa-
trimonij nihil nuncio procuratori,vel admi
niſtratori committi poteſt.in l.3.C.de vind.
lib.De omni quod vendit tam ſuo,quã com-
mune debet fiſco pretium ſolui. not.Bal.l.t.
43 de vend.reb fiſc.lib.10.non tamẽ poteſt ven-
dere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal.
in princ.& fi.de conue.fiſci deb. l.& ſi inſtru
menta,de fide inſtr.lib.10. Verũ ſi fit habita
fide de pretio,non eſt contractus nullus, ſed
efficax quoad obligationẽ , ſed non inducit
tranſlationem dominij.l.cum vendente,vbi
Bal.vbi cau fiſca. & ſi fecit ob neceſsitatem
domini,tenetur reſtituere pretiũ. in l.ſi pre-
tium,d.tit.C.de procur. Et ſi contrahit tan-
quã officialis,non pręſumitur niſi probet,ſe-
cus ſi vt dominus. Bal.l.1.n.t.in fi.C.de reb.
alie.nõ alie.Et poteſt procurator cõſtitutus
ad vendendũ,vel donandum, in inſtrumento
apponere omnia pacta pœnalia , apponi tñ
cõſueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3.
de quadr.præſcr.Et pactũ inſertum vt ſit ſe-
curior, non inducit renunciationem legalis
prouiſionis. Bald.l.ſi mulier,in fi.rep.antiq.
C.de iu.dot.Et ſi ue nini pręiudicãt,fieri poſ
ſunt citra ſolemnitatẽ. Bal.l.conditionibus,
44 in fi.de cond.& demõſt.alias ſicut pactũ im-
pedit vẽditionẽ,ita omiſsio modi,& formę.
Bal.l.4.ff.de pig.act. Et ſi datur facultas cũ
certa ſolemnitate,nõ præſumitur.Bal.l.qui-
cunque,§.1.in 1.& 2.rep.de publ.ſi indeter-
minatè fit,pręſumitur legitimo modo factũ.
idem Bal.auth.ingreſsi, poſt nu.6.de ſacroſ.
eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ.
Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp.Si eſt
45 locatio ſufficit decretũ decurionũ , & debet
apparere penes acta,in alienatione requirit
etiã præſidis.Bal.l.1.in 2.not.de pręd.curia.
Et qui emit ſine ſolemnitate legali , præſu-
mitur in mala fide.Bal.l.quia quolibet,ff.de
contrah.empt. eſt tamen tutus in foro con-
ſcientiæ. Abb.c.1.nu.19.de reſt.in integ. nec
deceptio in pretio inducit nullitatẽ contra-
ctus.Abb.c.1.n.17.cir.med.de reſt.in integ.
Secũdo nota,ꝙ datur caſus,in quo eſt pro-
46 curator,& deſideratꝰ ratihabitio dñi ad cor-
roborationẽ actionis. Bal.in fim. l.actione,
§.renũciare,cir.med.ff.pro ſoc.& tũc confir
matio ſuperioris quid ſupplet. Bald.l.1.poſt
princ.de cõfir.tut.licèt videatur ꝙ nõ poſſit
locare quęſtus ſine Principe,quod gl.ponde-
rat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off.
quæſt. quandoque confirmatur factum ipſo
iure nullum. Bal.l.ſcire,§.pen.de excuſ.tut.

20 vt conſt.ſeq. [PLACET] quod verbum vltra
executionem actus, inducit diſpoſitionē de
præſenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.1,
cir.fin.de ſponſ.alibi importat arbitriū bo-
ni viri.l.Thais,§.ſororē, de fideicom.libert.
Abb.c.verum, poſt nu.6.de fo.comp. c.pen,
nu.5.in fi.de inſtit.[TAM SVPER SVBHASTA-
TIONE] cū ea deficiente,locatio nō valeret.
l.2.de fide inſtr.& iure haſtæ fiſc.lib.10. nam
21 ex ea iuſtum pretium colligitur, licèt poſsit
ſupponi perſona,quæ multo plus offerat.Io.
And.ad Speculat.tit.de reſcind.vend.in ver.
quemadmodum, poſt med. tunc paria ſunt
emptorem non reperiri,vel iuſtum pretium
non offerri. Bald.l.2.in fi.ſi in cau.iud.pign.
captum ſit,prædicta quando venditio fit no-
mine fiſci,ſecus ſi ipſe Princeps vendat,nam
nō tenetur facere ſubhaſtationes,& iſta dif-
ferentia eſt hodie inter vēditiones,quæ fiunt
per Proregem nomine Regio virtute mādati,
& venditiones,quæ fiunt per Regiam Ca-
merā auctoritate iudiciaria. Mina.int.cōt.
in aliquibus,5.not nu.7. [QVAM ALIIS LE-
GITIMIS SOLEMNITATIBVS OBSERVATIS]
alias quæ poſſunt vēdi, poteſt publicus exa-
ctor gratioſè vendere, nec in ſubhaſtationi-
bus fraudem cōmittere. l.ſi quos,vbi Bal.de
reſcind.vend. Debent enim fieri in loco pu-
blico, vel in cōtrata vbi ſitæ ſunt res preco-
nizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl.
celeb.nu.4.cir.med. ſicut in rebus minoris,
vel Eccleſiæ. Bal.l.1.2,rep.& l.& ſi ſine,ff.de
minor. [QVAS ET CAVTELA IVRIS ANTI-
QVI] locando diuitibus cū cautione idoneæ
periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio.
præd.ciui. [ET NOSTRI REGNI CONSVE-
22 TVDO DEPOSCIT] nam in hoc ſeruanda ſunt
ſtatuta ciuitatis, ſi de hoc aliquid diſponūt.
Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra
quod non præſumitur quis velle,quod nō eſt
fieri conſuetum.idem Bal.l.fideicōmiſſa,§.ſi
verò, de leg.3. [CONSILIO] quod differt à
concilio: concilium quid ſit,& quotuplex,&
differt ſi dicatur cū conſilio,vel de conſilio.
Bal.l.1.nu.3.vſq; ad 7.C.de vind.lib. quādo
aliquid de conſilio eſt faciendum,valet, ſi fit
ſine conſilio, diſtinguit Bal.rub.poſt nu.5.&
6.C.de exercito. Vnde poteſt Epiſcopus cō-
ſilium habere cum laico de cauſa ſpirituali,
ita Romani habuerūt cum quodā Epheſino
exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud. In re euidenti
non eſt neceſſarium conſilium alterius, ita
res certa,& indubitata non debet committi
conſilio ſapientis.in c.ea te,nu.1.de iureiur.
[MAGISTRI CAMERARII PROVINCIAE
NIHILOMINVS ACCEDENTE] alias incon-
ſultè factum,pro nō facto habetur. Spec.tit.
de inſtr.edit.§.16.poſt nu.6. [EXPETITAM]
vel expeditam,promptā,& paratam.Niz.in
ver.expeditus.[EXCADENTIAM LOCATIO-
NIS PERPETVO IVRE CONCEDI] & ſic oīs
23 accipiēs rē in perpetuū,emphyteota potius,
quàm cōductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de
loca.præd.ciuil. [ET POSSESSORES EARVM
QVIBVS PRAEDICTO MODO] & nō alio,quia
tunc diceretur actū malo modo,minus agen
do, quàm debuit, vel ita agendo ſicut in re
tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni,
col.7. circa med. [CONCESSAE FVERINT,
PERPETVA SECVRITATE GAVDERE] quia
24 cōtractus fiſcales debēt eſſe magis tenaces,
& inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil.
edi.& faciunt cōtrahentes ſecuros.i.ſine cu-
ra.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene
à Zenone,de quatr.præſcrip.& gaudere,cum
25 gaudium ſit de bono adepto. D.Aug.14.de
ciu.Dei,c.8.Eſt effectus amoris,amorē con-
ſequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere,
eſt quieſcere voluntatē in aliquo bono habi-
to. idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in
bono adepto: lætitia,exultatio,& iocūditas
ſunt effectus delectationis. 1.2.q.31.2.& 3.
[AVT] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de poſtul.
[SI EORVM ALIQVIS AD CAVTELAM] quæ
ſi ſuperabundat, non nocet. l.ſi pupilli, §.ſi
pupilli, vbi Bart.de neg.geſtis. [MAIOREM
SVAM, SEV SVCCESSORVM SVORVM] cū non
ſolum ſibi,ſed hæredibus cēſetur prouidere.
Dec.conſ.213.nu.8. & 262.nu.5. Alex.conſ.
53.nu.8.5,vol. etiā extraneis. Præp.an agn.
nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cōſuetudinis
reſtringitur ad primum,quandoque ad ſecū-
dū hæredē.Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vſufr.
Et dictio prædicta ſeu, poſita inter diuerſos
terminos,vt hic, ponitur pro vel, poſita in-
ter diuerſas res,exponitur vt. in c.cū cōtra,
in princ.de teſti.cog. [SVPER LOCATIONI-
26 BVS IPSIS CONFIRMATIONEM] quia quæ ab
inferiore geruntur, à ſuperiore confirmant.
Bal.l.2.ff.de reb.corū.& dicitur confirmare,
cū alio firmare.idem Bal.l.barbarius,1.rep.
col.fin.poſt princ.de off.pręt.Eſt actus iuriſ-
dictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit.
de appell.in fi.Vnde partes poſſunt petere vt
eorum cōtractus cōfirmentur à iudice.Ang.
l.ſi quos,de decur.lib.10. Et iuſtè petit,quæ
rationabiliter lata ſunt à Papa confirmari.
c.ea quæ, de ſent.& re iud. Nec eſt neceſſe,
quod ſuperior dicat confirmamus, ſed ſatis
eſt quod dicat ratificamus, vel ſimilia ver-
ba.Abb.c.2.de pact.[A NOBIS IMPETRARE
VOLVERIT] vt firma remaneat.glo.l.pen.in
ver.cōfirmetur,de verb.oblig.Inde procedit
libellus,peto ratifices factum procuratoris,
vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.ſi quis collu-
dente,in princ.de act.emp Ita in contracti-
bus rerum ciuitatis, in quibus requiritur au-
ctoritas ſuperioris. Bal.d.l.ſi quos, nu.1.de
decur.

alienam,de pign.act. ſi eſt in forma cõi caſ-
ſata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fin.c.ex parte, nu.4.de teſti. ſicut diſtinctio
perſonarum inducit diuerſitatẽ cauſæ,& effe
ctus. Bald.l.1.2.rep nu.49.de ſacroſan.eccl.
39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in
clericis,& monachis,qui res alienas condu-
cere nõ poſſunt. c.ſecundũ,vbi Abb.ne cler.
vel mon.vel poſſunt quando propria nõ ſuf-
ficiunt, alias ſecus. idem Abb.c.dilecti filij,
nu.3.de decimis.ita ſi ſuccedunt.c.1.vbi gl.
d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locũ in re
voluptatibus populi fabricata. l. decerni-
mus,de Epiſc.& cler. Verùm voluntatẽ qua-
litercunque circa contractum dominus ac-
cõmodauerit,tenet quod iuſsit.l.1.in glo.1.
ff.quod iuſſu. intantum quod Princeps dum
patitur, videtur ſuum cõſenſum accõmoda-
re,& prohibitionem reuocare. Bal.1 conſt.ff.
in ver.hæc autẽ, lo 2.in princ. licet iure iſto
requiratur conſenſus expreſſus.inf.cõſt.con-
ſtitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c.
Imperialem,de prohib.feu.alie.per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cõfirmatione fu-
tura,dicitur interim ceſſare. Bal.l.l.ſi ſeruus
cõmunis,poſt med.prin.de ſtipul.ſeruo.tũc
qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.in-
terdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab.
alias placere dicitur,quod nõ diſplicet.Bal.
l.cũ proponas,in prin.de fideic lib.& agitur
ex confirmante nõ ex confirmato. Bal.l.aſſe
toto,de hæred.inſt.dummodo ſit in eſſe,quia
quod nõ eſt,confirmari nõ poteſt. Bal.l.pen.
ff.de fideiuſs. Tres effectus cõfirmationis po-
nit Abb.c.ea quæ, nu.3 de ſent. & re iud. &
facta tempore congruo , fingit contractum
retrouualidũ. Bald.l.ſi pupillus, in princ.ff.de
nouat. Confirmato principali, confirmatur
quidquid ab eo dependet. Bal.l.ſi hæreditas,
41 §.qui filium,in fi.de teſta.tute. Inde aliud eſt
priuilegiũ,& aliud cõfirmatio. Bal.add.vlt.
ad Spec.de inſtr.edit. col.8. cir.med. etiam
quod cui permittitur de nouo facere , videt
cõfirmare iam factum. Bal.l.ſi quis, §.irritũ,
cir.med.de iniuſto,rup.& irri.teſt.& ius ap-
probandi,vel reprobãdi tranſit ad hæredes.
Bal.l.ſi ſine, §.ſi procurator,lo 1.d.tit.rẽ rat.
hab.facilius tamen impeditur dũ eſt in fieri,
quàm poſtquam eſt perfectum. Bal.l.1.col.2.
cir.fin.ibi ſecundo,de his,quæ in teſta.delen.
42 An autẽ ſine ratificatione ex contractu pro-
curatoris obligetur dominus , quod ſic , ad
exemplũ inſtititoriæ,ſi ex illo contractu ac-
quiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.ſi
procurator,de act.emp.citra tamen manda
tũ rem domini obligare non poteſt . Verùm
ſi pecunia in rem domini verſa eſt,poteſt pi-
gnus ꝓ debito retineri.l.1.vbi Bal.C.ſi alie.
res pig.data ſit,vel in his,quæ procedunt ex
mãdato domini etiã tacito, puta pro fructi-
bus colligendis,vel agris colẽdis, Caſtaldus
accipit mutuũ, videtur ei cõmiſſum, ex quo
eius officium ſine hoc cõmitti,vel explicari
non poteſt. Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C.
quod cũ eo. alias extra adminiſtrationẽ pa-
trimonij nihil nuncio procuratori,vel admi
niſtratori committi poteſt.in l.3.C.de vind.
lib. De omni quod vendit tam ſuo,quã com-
mune debet fiſco pretium ſolui. not.Bal.l.1.
43 de vend.reb.fiſc.lib.10.non tamẽ poteſt ven-
dere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal.
in princ.& fi.de conuc.fiſci deb. l.& ſi inſtru
menta,de fide inſtr.lib.10. Verũ ſi ſit habita
fide de pretio,non eſt contractus nullus, ſed
efficax quoad obligationẽ , ſed non inducit
tranſlationem dominij.l.cum vendente,vbi
Bal.vbi can fiſca. & ſi fecit ob neceſsitatem
domini,tenetur reſtituere pretiũ. in l.ſi pre-
tium,d.tit.C.de procur. Et ſi contrahit tan-
quã officialis,non præſumitur niſi probet,ſe-
cus ſi vt dominus. Bal.l.1.n.1.in fi.C.de reb.
alie.nõ alie. Et poteſt procurator cõſtitutus
ad vendendũ,vel donandum, in inſtrumento
apponere omnia pacta pœnalia , apponi tñ
cõſueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3.
de quadr.præſcr. Et pactũ inſertum vt ſit ſe-
curior, non inducit renunciationem legalis
prouiſionis. Bald.l.ſi mulier,in fi.rep.antiq.
C.de iu.dot. Et ſi nemini præiudicẽt,fieri poſ
ſunt citra ſolemnitatẽ. Bal.l.conditionibus,
44 in fi.de cond.& demõſt.alias ſicut pactũ im-
pedit vẽditionẽ,ita omiſsio modi,& formæ.
Bal.l.4.ff.de pig.act. Et ſi datur facultas cũ
certa ſolemnitate,nõ præſumitur. Bal.l.qui-
cunque, §.1.in 1.& 2.rep.de publ.ſi indeter-
minatè ſit,præſumitur legitimo modo factũ.
idem Bal.auth.ingreſsi, poſt nu.6.de ſacroſ.
eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ.
Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp. Si eſt
45 locatio ſufficit decretũ decurionũ , & debet
apparere penes acta,in alienatione requirit
etiã præſidis. Bal.l.1.in 2.not.de præd.curia.
Et qui emit ſine ſolemnitate legali , præſu-
mitur in mala fide. Bal.l.quia quolibet,ff.de
contrah.empt. eſt tamen tutus in foro con-
ſcientiæ. Abb.c.1.nu.19.de reſt.in integ. nec
deceptio in pretio inducit nullitatẽ contra-
ctus. Abb.c.1.n.17.cir.med.de reſt.in integ.
Secũdo nota,ꝙ datur caſus,in quo eſt pro-
46 curator,& deſideratũ ratihabitio dñi ad cor-
roborationẽ actionis. Bal.in ſim. l.actione,
§.renũciare,cir.med.ff.pro ſoc.& tũc confir
matio ſuperioris quid ſupplet. Bald.l.1.poſt
princ.de cõfir.tut.licèt videatur ꝙ nõ poſſit
locare quæſtus ſine Principe,quod gl.ponde-
rat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off.
quæſt. quandoque confirmatur factum ipſo
iure nullum. Bal.l.ſcire, §.pen.de excuſ.tut.

20 vt const.seq. [PLACET] quod verbum vltra executionem actus, inducit dispositioné de præsenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.1, cir.fin.de sponf.alibi importat arbitriũ boni viri.l.Thais,§.fororé, de fideicom.libert, Abb.c.verum, post nu.6.de fo.comp. c.pen, nu.5.in fi.de instit.[TAM SVPER SVBHASTATIONE] cũ ea deficiente,locatio nõ valeret. l.2.de fide instr.& iure hastæ fisc.lib.10. nam
21 ex ea iustum pretium colligitur, licèt possit supponi persona,quæ multo plus offerat.Io. And.ad Speculat.tit.de rescind.vend.in ver, quemadmodum, post med. tunc paria sunt emptorem non reperiri,vel iustum pretium non offerri. Bald.l.2.in fi.si in cau.iud.pign. captum sit,prædicta quando venditio fit nomine fisci,secus si ipse Princeps vendat,nam nõ tenetur facere subhastationes,& ista differentia est hodie inter vẽditiones,quæ fiunt per Proregem nomine Regio virtute mãdati,& venditiones,quæ fiunt per Regiam Camerã auctoritate iudiciaria. Mina.int.cõ.t. in aliquibus,5.not nu.7. [QVAM ALIIS LEGITIMIS SOLEMNITATIBVS OBSERVATIS] alias quæ possunt vẽdi, potest publicus exactor gratiosè vendere, nec in subhastationibus fraudem cõmittere. l.si quos,vbi Bal.de rescind.vend. Debent enim fieri in loco publico, vel in cõtrata vbi sitæ sunt res preconizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl. celeb.nu.4.cir.med. sicut in rebus minoris, vel Ecclesiæ. Bal.l.1.2,rep.& l.& si line,ff.de minor. [QVAS ET CAVTELA IVRIS ANTIQVI] locando diuitibus cũ cautione idonea periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio, præd.ciui. [ET NOSTRI REGNI CONSVE-
22 TVDO DEPOSCIT]nam in hoc seruanda sunt statuta ciuitatis, si de hoc aliquid disponũt. Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra quod non præsumitur quis velle,quod nõ est fieri consuetum.idem Bal.l.fideicõmissa,§.si verò, de leg.3. [CONSILIO] quod differt à concilio: concilium quid sit,& quotuplex,& differt si dicatur cũ consilio,vel de consilio, Bal.l.1.nu.3.vsq; ad 7.C.de vind.lib. quãdo aliquid de consilio est faciendum,valet, si fit sine consilio, distinguit Bal.rub.post nu.5.& 6.C.de exercito. Vnde potest Episcopus cõsilium habere com laico de causa spirituali, ita Romani habuerũt cum quodã Ephesino exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud.In re euidenti non est necessarium consilium alterius, ita res certa,& indubitata non debet committi consilio sapientis.in c.ea te,nu.1.de iureiur. [MAGISTRI CAMERARIS PROVINCIAE, NIHILOMINVS ACCEDENTE] alias inconsultè factum,pro nõ facto habetur. Spec.tit, de instr.edit.§.16.post nu.6. [EXPETITAM] vel expeditam,promptã,& paratam.Niz.in ver.expeditus.[EXCADENTIAM LOCATIONIS PERPETVO IVRE CONCEDI] & sic oĩs
23 accipiẽs rẽ in perpetuũ,emphyteota potius, quàm cõductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de loca.præd.ciuil. [ET POSSESSORES EARVM QVIBVS PRAEDICTO MODO]& nõ alio,quia tunc diceretur actũ malo modo,minus agendo, quàm debuit, vel ita agendo sicut in re tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni, col.7.circa med. [CONCESSAE FVERINT, PERPETVA SECVRITATE GAVDERE] quia
24 cõtractus fiscales debẽt esse magis tenaces, & inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil. edi.& faciunt cõtrahentes securos.i.sine cura.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene à Zenone,de quatr.præscrip.& gaudere,cum
25 gaudium sit de bono adepto. D.Aug.14.de ciu.Dei,c.8.Est effectus amoris,amoré consequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere, est quiescere voluntaté in aliquo bono habito. idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in bono adepto: lætitia,exultatio,& iocũditas sunt effectus delectationis. 1.2.q.31. 2.& 3. [AVT] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de postul. [SI EORVM ALIQVIS AD CAVTELAM] quæ si superabundat, non nocet. l.si pupilli, §.si pupilli, vbi Bart.de neg.gestis. [MAIOREM SVAM, SEV SVCCESSORVM SVORVM] cũ non solum sibi,sed hæredibus cẽsetur prouidere. Dec.cons.213,nu.8. & 262.nu.5. Alex.cons.13.nu.8.5.vol. etiã extraneis. Præp.an agn. nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cõsuetudinis restringitur ad primum,quandoque ad secũdũ hæredé.Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vsufr. Et dictio prædicta seu, posita inter diuersos terminos,vt hic, ponitur pro vel, posita inter diuersas res,exponitur vt. in c.cũ cõtra, in princ,de testi.cog. [SVPER LOCATIONI-
26 BVS IPSIS CONFIRMATIONEM]quia quæ ab inferiore geruntur, à superiore confirmant. Bal.l.2.ff.de reb.eorũ.& dicitur confirmare, cũ alio firmare.idem Bal.l.barbarius,1.rep. col.fin.post princ.de off.præt.Est actus iurisdictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit. de appell.in fi.Vnde partes possunt petere vt eorum cõtractus cõfirmentur à iudice.Ang. l.si quos,de decur.lib.10. Et iustè petit,quæ rationabiliter lata sunt à Papa confirmari c.ea quæ, de sent & re iud. Nec est necesse, quod superior dicat confirmamus, sed satis est quod dicat ratificamus, vel similia verba.Abb.c.2.de pact.[A NOBIS IMPETRARE VOLVERIT] vt firma remaneat.gl.l.pen.in ver,cõfirmetur,de verb.oblig.Inde procedit libellus,peto ratifices factum procuratoris, vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.si quis colludente,in princ.de act.emp Ita in contractibus rerum ciuitatis, in quibus requiritur auctoritas superioris. Bal.d.l.si quos, nu.2. de decur.

alienam,de pign.act. ſi eſt in forma cõi caſ-
ſata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fim.c.ex parte, nu.4.de teſti. ſicut diſtinctio
perſonarum inducit diuerſitatẽ cauſæ,& effe
ctus. Bald.l.1.2.rep nu.49.de ſacroſan.eccl.
39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in
clericis,& monachis,qui res alienas condu-
cere nõ poſſunt. c.ſecundũ,vbi Abb.ne cler.
vel mon.vel poſſunt quando propria nõ ſuf-
ficiunt, alias ſecus. idem Abb.c.dilecti filij,
nu.3.de decimis.ita ſi ſuccedunt.c.1. vbi gl.
d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locũ in re
voluptatibus populi fabricata . l. decerni-
mus,de Epiſc.& cler. Verùm voluntatẽ qua-
litercunque circa contractum dominus ac-
cõmodauerit,tenet quod iuſsit.l. 1.in glo.1.
ff.quod iuſſu. intantum quod Princeps dum
patitur, videtur ſuum cõſenſum accõmoda-
re,& prohibitionem reuocare. Bal.l conſt.ff.
in ver.hæc autẽ, lo 2.in princ. licet iure iſto
requiratur conſenſus expreſſus.inſ.cõſt.con-
ſtitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c.
Imperialem,de prohib,feu.alie.per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cõfirmatione fu-
tura,dicitur interim ceſſare. Bal.l.l.ſi ſeruus
cõmunis,poſt med.prin.de ſtipul.ſeruo.tunc
qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.in-
terdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab.
alias placere dicitur,quod nõ diſplicet. Bal.
l.cũ proponas,in prin.de fideic lib.& agitur
ex confirmante nõ ex confirmato. Bal.l.aſſe
toto,de hæred.inſt.dummodo ſit in eſſe,quia
quod nõ eſt,confirmari nõ poteſt. Bal.l.pen.
ff.de fideiuſs.Tres effectus cõfirmationis po-
nit Abb.c.ea quæ, nu.3 de ſent, & re iud. &
facta tempore congruo , fingit contractum
retroualidũ.Bald.l.ſi pupillus,in princ.ff.de
nouat. Confirmato principali, confirmatur
quidquid ab eo dependet. Bal.l.ſi hæreditas,
41 §.qui filium,in fi.de teſta.tute.Inde aliud eſt
priuilegiũ,& aliud cõfirmatio. Bal.add.vlt.
ad Spec.de inſtr.edit. col.8. cir.med. etiam
quod cui permittitur de nouo facere , videt
cõfirmare iam factum.Bal.l.ſi quis,§.irritũ,
cir.med.de iniuſto,rup.& irri.teſt.& ius ap-
probandi,vel reprobãdi tranſit ad hæredes.
Bal.l.ſi ſine,§.ſi procurator,lo 1.d.tit.rẽ rat.
hab.facilius tamen impeditur dũ eſt in fieri,
quàm poſtquam eſt perfectum.Bal.l.1.col.2.
cir.fin.ibi ſecundo,de his,quæ in teſta.delen.
42 An autẽ ſine ratificatione ex contractu pro-
curatoris obligetur dominus , quod ſic , ad
exemplũ inſtitutoriæ,ſi ex illo contractu ac-
quiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.ſi
procurator,de act.emp.citra tamen manda
tũ rem domini obligare non poteſt . Verùm
ſi pecunia in rem domini verſa eſt,poteſt pi-
gnus pro debito retineri.l.1.vbi Bal.C.ſi alie.
res pig data ſit,vel in his,quæ procedunt ex
mãdato domini etiã tacito, puta pro fructi-
bus colligendis,vel agris colẽdis, Caſtaldus
accipit mutuũ, videtur ei cõmiſſum, ex quo
eius officium ſine hoc cõmitti,vel explicari
non poteſt. Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C.
quod cũ eo. alias extra adminiſtrationẽ pa-
trimonij nihil nuncio procuratori,vel admi
niſtratori committi poteſt.in l.3.C.de vind.
lib.De omni quod vendit tam ſuo,quã com-
mune debet fiſco pretium ſolui. not.Bal.l.1.
43 de vend.reb.fiſc.lib.10.non tamẽ poteſt ven-
dere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal.
in princ.& fi.de conne.fiſci deb. l.& ſi inſtru
menta,de fide inſtr.lib.10. Verũ ſi ſit habita
fide de pretio,non eſt contractus nullus, ſed
efficax quoad obligationẽ , ſed non inducit
tranſlationem dominij.l.cum vendente,vbi
Bal.vbi cau fiſca. & ſi fecit ob neceſsitatem
domini,tenetur reſtituere pretiũ. in l.ſi pre-
tium,d.tit.C.de procur. Et ſi contrahit tan-
quã officialis,non pręſumitur niſi probet,ſe-
cus ſi vt dominus.Bal.l.1.n.1.in fi.C.de reb.
alie.nõ alie.Et poteſt procurator cõſtitutus
ad vendendũ,vel donandum, in inſtrumento
apponere omnia pacta pœnalia , apponi tñ
cõſueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3.
de quadr.præſcr.Et pactũ inſertum vt ſit ſe-
curior, non inducit renunciationem legalis
prouiſionis. Bald.l.ſi mulier,in fi.rep.antiq.
C.de iu.dot.Et ſi nemini pręiudicat,fieri poſ
ſunt citra ſolemnitatẽ. Bal.l.conditionibus,
44 in fi.de cond.& demõſt.alias ſicut pactũ im-
pedit vẽditionẽ,ita omiſsio modi,& formę.
Bal.l.4.ff.de pig.act. Et ſi datur facultas cũ
certa ſolemnitate,nõ præſumitur.Bal.l.qui-
cunque,§.1.in 1.& 2.rep.de publ.ſi indeter-
minatè ſit,pręſumitur legitimo modo factũ.
idem Bal.auth.ingreſsi, poſt nu.6.de ſacroſ.
eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ.
Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp.Si eſt
locatio ſufficit decretũ decurionũ , & debet
45 apparere penes acta,in alienatione requirit
etiã præſidis.Bal.l.1.in 2.not.de pręd.curia.
Et qui emit ſine ſolemnitate legali , præſu-
mitur in mala fide.Bal.l.quia quolibet,ff.de
contrah.empt. eſt tamen tutus in foro con-
ſcientiæ.Abb.c.1.nu.19.de reſt.in integ. nec
deceptio in pretio inducit nullitatẽ contra-
ctus.Abb.c.1.n.17.cir.med.de reſt.in integ.
Secũdo nota,ꝙ datur caſus,in quo eſt pro-
46 curator,& deſideratũ ratihabitio dñi ad cor-
roborationẽ actionis. Bal.in fim. l.actione,
§.renũciare,cir.med.ff.pro ſoc.& tũc confir
matio ſuperioris quid ſupplet. Bald.l.1.poſt
princ.de cõfir.tut.licèt videatur ꝙ nõ poſſit
locare quęſtus ſine Principe,quod gl.ponde-
rat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off.
quæſt. quandoque confirmatur factum ipſo
iure nullum. Bal.l.ſcire,§.pen.de excuſ.tut.

20 vt const.seq. [PLACET] quod verbum vltra
executionem actus, induceit dispositionẽ de
præsenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.5,
cir.fin.de sponsf.alibi importat arbitriũ bo-
ni viri.l.Thais,§.fororẽ, de fideicom.libert,
Abb.c.verum, post nu.6.de fo.comp. c.pen,
nu.5.in fi.de instit.[TAM SVPER SVBHASTA-
TIONE] cũ ea deficiente,locatio nõ valeret.
l.2.de fide instr.& iure hastæ fisc.lib.10. nam
21 ex ea iustum pretium colligitur, licèt possit
supponi persona,quæ multo plus offerat.Io.
And.ad Speculat.tit.de rescind.vend.in ver,
quemadmodum, post med. tunc paria sunt
emptorem non reperiri,vel iustum pretium
non offerri. Bald.l.2.in fi.si in cau.iud.pign.
captum sit,prædicta quando venditio fit no-
mine fisci,secus si ipse Princeps vendat,nam
nõ tenetur facere subhastationes,& ista dif-
ferentia est hodie inter vẽditiones,quæ fiunt
per Proregem nomine Regio virtute mãdi-
ti,& venditiones,quæ fiunt per Regiam Ca-
merã auctoritate iudiciaria. Mina.int.cõ.l.
in aliquibus,5.not nu.7. [QVAM ALIIS LE-
GITIMIS SOLEMNITATIBVS OBSERVATIS]
alias quæ possunt vẽdi, potest publicus exa-
ctor gratiosè vendere, nec in subhastationi-
bus fraudem cõmittere, l.si quos,vbi Bal.de
rescind.vend. Debent enim fieri in loco pu-
blico, vel in cõtrata vbi sitæ sunt res preco-
nizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl.
celeb.nu.4.cir.med. sicut in rebus minoris,
vel Ecclesiæ. Bal.l.1.2.rep.& l.& si sine,ff.de
minor. [QVAS ET CAVTELA IVRIS ANTI-
QVI] locando diuitibus cũ cautione idonea
periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio.
præd.ciui. [ET NOSTRI REGNI CONSVE-
22 TVDO DEPOSCIT]nam in hoc seruanda sunt
statuta ciuitatis, si de hoc aliquid disponũt.
Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra
quod non præsumitur quis velle,quod nõ est
fieri consuetum.idem Bal.l.fideicõmissa,§.si
verò, de leg.3. [CONSILIO] quod differt à
concilio: concilium quid sit,& quotuplex,&
differt si dicatur cũ consilio,vel de consilio.
Bal.l.1.nu.3.vsq; ad 7.C.de vind.lib. quãdo
aliquid de consilio est faciendum,valet, si fit
sine consilio, distinguit Bal.rub.post nu.5.&
6.C.de exercito. Vnde potest Episcopus cõ-
silium habere cum laico de causa spirituali,
ita Romani habuerũt cum quodã Ephesino
exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud.In re euidenti
non est necessarium consilium alterius, ita
res certa,& indubitata non debet committi
consilio sapientis.in c.ea te,nu.1.de iureiur.
[MAGISTRI CAMERARII PROVINCIAE
NIHILOMINVS ACCEDENTE] alias incon-
sultè factum,pro nõ facto habetur. Spec.tit.
de instr.edit.§.16.post nu.6. [EXPETITAM]
vel expeditam,promptã,& paratam.Niz.in
ver.expeditus.[EXCADENTIAM LOCATIO-
NIS PERPETVO IVRE CONCEDI] & sic oĩs
23 accipiẽs rẽ in perpetuũ,emphyteota potius,
quàm cõductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de
loca.præd.ciuil. [ET POSSESSORES EARVM
QVIBVS PRAEDICTO MODO]& nõ alio,quia
tunc diceretur actũ malo modo,minus agen
do, quàm debuit, vel ita agendo sicut in re
tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni,
col.7.circa med. [CONCESSAE FVERINT,
PERPETVA SECVRITATE GAVDERE] quia
24 cõtractus fiscales debẽt esse magis tenaces,
& inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil.
edi.& faciunt cõtrahentes securos.i.sine cu-
ra.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene
à Zenone,de quatr.præscrip.& gaudere,cum
25 gaudium sit de bono adepto. D.Aug.14.de
ciu.Dei,c.8.Est effectus amoris,amorẽ con-
sequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere,
est quiescere voluntatẽ in aliquo bono habi-
to. idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in
bono adepto: lætitia,exultatio,& iocũditas
sunt effectus delectationis. 1.2.q.31. 2.& 3.
[AVT] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de postul.
[SI EORVM ALIQVIS AD CAVTELAM] quæ
si superabundat, non nocet. l.si pupilli, §.si
pupilli, vbi Bart.de neg.gestis. [MAIOREM
SVAM, SEV SVCCESSORVM SVORVM] cũ non
solum sibi,sed hæredibus cẽsetur prouidere.
Dec.cons.213.nu.8. & 262.nu.5. Alex.cons.
13.nu.8.5.vol. etiã extraneis. Præp.an agn.
nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cõsuetudinis
restringitur ad primum,quandoque ad secũ-
dũ hæredẽ.Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vsufr.
Et dictio prædicta seu, posita inter diuersos
terminos,vt hic, ponitur pro vel, posita in-
ter diuersas res,exponitur vt. in c.cũ cõtra,
in princ.de testi.cog. [SVPER LOCATIONI-
26 BVS IPSIS CONFIRMATIONEM]quia quæ ab
inferiore geruntur, à superiore confirmantur.
Bal.l.2.ff.de reb.eorũ.& dicitur confirmare,
cũ alio firmare.idem Bal.l.barbarius,1.rep.
col.fin.post princ.de off.præt.Est actus iuris-
dictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit.
de appell.in fi.Vnde partes possunt petere vt
eorum cõtractus cõfirmentur à iudice.Ang.
l.si quos,de decur.lib.10. Et iustè petit,quæ
rationabiliter lata sunt à Papa confirmari.
c.ea quæ, de sent & re iud. Nec est necesse,
quod superior dicat confirmamus, sed satis
est quod dicat ratificamus, vel similia ver-
ba.Abb.c.2.de pact.[A NOBIS IMPETRARE
VOLVERIT] vt firma remaneat.glo.l.pen.in
ver.cõfirmetur,de verb.oblig.Inde procedit
libellus,peto ratifices factum procuratoris,
vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.si quis collu-
dente,in princ.de act.emp Ita in contracti-
bus rerum ciuitatis, in quibus requiritur au-
ctoritas superioris. Bal.d.l.si quos, nu.2. de
decur.

alienam,de pign.act. ſi eſt in forma cōi caſ-
ſata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fim.c.ex parte, nu.4.de teſti. ſicut diſtinctio
perſonarum inducit diuerſitatē cauſæ,& effe
ctus. Bald.l.1.2.rep nu.49.de ſacroſan.eccl.
39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in
clericis,& monachis,qui res alienas condu-
cere nō poſſunt. c.ſecundū,vbi Abb.ne cler.
vel mon.vel poſſunt quando propria nō ſuf-
ficiunt, alias ſecus. idem Abb.c.dilecti filij,
nu.3.de decimis.ita ſi ſuccedunt.c.1. vbi gl.
d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locū in re
voluptatibus populi fabricata. l. decerni-
mus,de Epiſc.& cler.Verùm voluntatē qua-
litercunque circa contractum dominus ac-
cōmodauerit,tenet quod iuſsit.l.1.in glo.1.
ff.quod iuſſu. intantum quod Princeps dum
patitur, videtur ſuum cōſenſum accōmoda-
re,& prohibitionem reuocare.Bal.1 conſt.ff.
in ver.hæc autē, lo 2.in princ. licet iure iſto
requiratur conſenſus expreſſus.inf.cōſt.con-
ſtitutionem diuæ memoriæ,& dixi latè in c.
Imperialem,de prohib.feu.alie.per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cōfirmatione fu-
tura,dicitur interim ceſſare. Bald.l.ſi ſeruus
cōmunis,poſt med.prin.de ſtipul.ſeruo.tūc
qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.in-
terdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab.
alias placere dicitur,quod nō diſplicet.Bal.
l.cū proponas,in prin.de fideic lib.& agitur
ex confirmante nō ex confirmato. Bal.l.aſſe
toto,de hæred.inſt.dummodo ſit in eſſe,quia
quod nō eſt,confirmari nō poteſt. Bal.l.pen.
ff.de fideiuſs.Tres effectus cōfirmationis po-
nit Abb.c.ea quæ, nu.3 de ſent. & re iud. &
facta tempore congruo , fingit contractum
retroualidū.Bald.l.ſi pupillus,in princ.ff.de
nouat. Confirmato principali, confirmatur
quidquid ab eo dependet.Bal.l.ſi hæreditas,
41 §.qui filium,in fi.de teſta.tute.Inde aliud eſt
priuilegiū,& aliud cōfirmatio. Bal.add.vlt.
ad Spec.de inſtr.edit. col.8. cir.med. etiam
quod cui permittitur de nouo facere , videt
cōfirmare iam factum.Bal.l.ſi quis,§.irritū,
cir.med.de iniuſto,rup.& irri.teſt.& ius ap-
probandi,vel reprobādi tranſit ad hæredes.
Bal.l.ſi fine,§.ſi procurator,lo 1.d.tit.rē rat.
hab.facilius tamen impeditur dū eſt in fieri,
quàm poſtquam eſt perfectum.Bal.l.1.col.2.
cir.fin.ibi ſecundo,de his,quæ in teſta.delen.
42 An autē ſine ratificatione ex contractu pro-
curatoris obligetur dominus , quod ſic , ad
exemplū inſtitutoriæ,ſi ex illo contractu ac-
quiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.ſi
procurator,de act.emp.citra tamen manda
tū rem domini obligare non poteſt . Verùm
ſi pecunia in rem domini verſa eſt,poteſt pi-
gnus ꝓ debito retineri.l.1.vbi Bal.C.ſi alie.
res pig.data ſit,vel in his,quæ procedunt ex
mādato domini etiā tacito, puta pro fructi-
bus colligendis,vel agris colēdis, Caſtaldus
accipit mutuū, videtur ei cōmiſſum, ex quo
eius officium ſine hoc cōmitti,vel explicari
non poteſt.Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C.
quod cū eo. alias extra adminiſtrationē pa-
trimonij nihil nuncio procuratori,vel admi
niſtratori committi poteſt.in l.3.C.de vind.
lib.De omni quod vendit tam ſuo,quā com-
mune debet fiſco pretium ſolui. not.Bal.l.1.
43 de vend.reb.fiſc.lib.10.non tamē poteſt ven-
dere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal.
in princ.& fi.de conue.fiſci deb. l.& ſi inſtru
menta,de fide inſtr.lib.10. Verū ſi ſit habita
fide de pretio,non eſt contractus nullus, ſed
efficax quoad obligationē , ſed non inducit
tranſlationem dominij.l.cum vendente,vbi
Bal.vbi cau fiſca. & ſi fecit ob neceſsitatem
domini,tenetur reſtituere pretiū. in l.ſi pre-
tium.d.tit.C.de procur. Et ſi contrahit tan-
quā officialis,non pręſumitur niſi probet,ſe-
cus ſi vt dominus.Bal.l.1.n.1.in fi.C.de reb.
alie.nō alie.Et poteſt procurator cōſtitutus
ad vendendū,vel donandum, in inſtrumento
apponere omnia pacta pœnalia , apponi tn̄
cōſueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3.
de quadr.præſcr.Et pactū inſertum vt ſit ſe-
curior, non inducit renunciationem legalis
prouiſionis. Bald.l.ſi mulier,in fi.rep.antiq.
C.de iu.dot.Et ſi ne nini pręiudicāt,fieri poſ
ſunt citra ſolemnitatē. Bal.l.conditionibus,
44 in fi.de cond.& demōſt.alias ſicut pactū im-
pedit vēditionē,ita omiſsio modi,& formę.
Bal.l.4.ff.de pig.act. Et ſi datur facultas cū
certa ſolemnitate,nō præſumitur.Bal.l.qui-
cunque,§.1.in 1.& 2.rep.de publ.ſi indeter-
minatē ſit,pręſumitur legitimo modo factū.
idem Bal.auth.ingreſsi, poſt nu.6.de ſacroſ.
eccl. Quid in venditione locorū publicorū.
Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp.Si eſt
45 locatio ſufficit decretū decurionū , & debet
apparere penes acta,in alienatione requirit
etiā præſidis.Bal.l.1.in 2.not.de pręd.curia.
Et qui emit ſine ſolemnitate legali , præſu-
mitur in mala fide.Bal.l.quia quolibet,ff.de
contrah.empt. eſt tamen tutus in foro con-
ſcientiæ. Abb.c.1.nu.19.de reſt.in integ. nec
deceptio in pretio inducit nullitatē contra-
ctus.Abb.c.1.n.17.cir.med.de reſt.in integ.
Secūdo nota,ꝙ datur caſus,in quo eſt pro-
46 curator,& deſideratr ratihabitio dn̄i ad cor-
roborationē actionis. Bal.in fim. l.actione,
§.renūciare,cir.med.ff.pro ſoc.& tūc confir
matio ſuperioris quid ſupplet. Bald.l.1.poſt
princ.de cōfir.tut.licèt videatur ꝙ nō poſſit
locare queſtus ſine Principe,quod gl.ponde-
rat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off.
quæſt. quandoque confirmatur factum ipſo
iure nullum, Bal.l.ſcire,§.pen.de excuſ.tut.

20 vt const.seq. [PLACET] quod verbum vltra
executionem actus, inducit dispositioné de
præsenti. Abb.c.ex literis,lo primo,num.1,
cir.fin.de sponf.alibi importat arbitriú bo-
ni viri.l.Thais,§.fororé, de fideicom.libert,
Abb.c.verum, post nu.6.de fo.comp. c.pen,
nu.5.in fi.de instit.[TAM SVPER SVBHASTA-
TIONE] cú ea deficiente,locatio nó valeret.
l.2.de fide instr.& iure hastæ fisc.lib.10. nam
21 ex ea iustum pretium colligitur, licèt possit
supponi persona,quæ multo plus offerat.Io.
And.ad Speculat.tit.de rescind.vend.in ver,
quemadmodum, post med. tunc paria sunt
emptorem non reperiri,vel iustum pretium
non offerri. Bald.l.2.in fi.si in cau.iud.pign,
captum sit,prædicta quando venditio fit no-
mine fisci,secus si ipse Princeps vendat,nam
nó tenetur facere subhastationes,& ista dif-
ferentia est hodie inter véditiones,quæ fiunt
per Proregem nomine Regio virtute mádi-
ti,& venditiones,quæ fiunt per Regiam Ca-
merá auctoritate iudiciaria. Mina.ini.có.t.
in aliquibus,5.not nu.7. [QVAM ALIIS LE-
GITIMIS SOLEMNITATIBVS OBSERVATIS]
alias quæ possunt védi, potest publicus exa-
ctor gratiosè vendere, nec in subhastationi-
bus fraudem cómittere. l.si quos,vbi Bal.de
rescind.vend. Debent enim fieri in loco pu-
blico, vel in cótrata vbi sitæ sunt res preco-
nizando. Spec.tit.de vend.armino.vel eccl.
celeb.nu.4.cir.med. sicut in rebus minoris,
vel Ecclesiæ. Bal.l.1.2,rep.& l.& si sine,ff.de
minor. [QVAS ET CAVTELA IVRIS ANTI-
QVI] locando diuitibus cú cautione idonea
periculo officialium.l.1.vbi Bar.de locatio.
præd.ciui. [ET NOSTRI REGNI CONSVE-
22 TVDO DEPOSCIT]nam in hoc seruanda sunt
statuta ciuitatis, si de hoc aliquid disponút.
Bal.l.2.nu.6.in fi. C.de execu.rei iud. Vltra
quod non præsumitur quis velle,quod nó est
fieri consuetum.idem Bal.l.fideicómissa,§.si
verò, de leg.3. [CONSILIO] quod differt à
concilio: concilium quid sit,& quotuplex,&
differt si dicatur cú consilio,vel de consilio.
Bal.l.1.nu.3.vsq; ad 7.C.de vind.lib. quádo
aliquid de consilio est faciendum,valet, si fit
sine consilio, distinguit Bal.rub.post nu.5.&
6.C.de exercito. Vnde potest Episcopus có-
silium habere cum laico de causa spirituali,
ita Romani habuerút cum quodá Ephesino
exulante.Bal.c.2.nu.7.de iud.In re euidenti
non est necessarium consilium alterius, ita
res certa,& indubitata non debet committi
consilio sapientis.in c.ea te,nu.1.de iureiur.
[MAGISTRI CAMERARII PROVINCIAE
NIHILOMINVS ACCEDENTE] alias incon-
sultè factum,pro nó facto habetur. Spec.tit.
de instr.edit.§.16.post nu.6. [EXPETITAM]
vel expeditam,promptá,& paratam.Niz.in
ver.expeditus.[EXCADENTIAM LOCATIO-
NIS PERPETVO IVRE CONCEDI] & sic oís
23 accipiés ré in perpetuú,emphyteota potius,
quàm cóductor dicitur. Bar.l.loca. d.tit.de
loca.præd.ciuil. [ET POSSESSORES EARVM
QVIBVS PRAEDICTO MODO]& nó alio,quia
tunc diceretur actú malo modo,minus agen-
do, quàm debuit, vel ita agendo sicut in re
tali non debuit. D.Aug.lib.de natura boni,
col.7.circa med. [CONCESSAE FVERINT,
PERPETVA SECVRITATE GAVDERE] quia
24 cótractus fiscales debét esse magis tenaces,
& inconuincibiles. Bald.l.1.§.illud, de ædil.
edi.& faciunt cótrahentes securos.i.sine cu-
ra.Luc.l.fin.cir.princ.de apochis pub.l.bene
à Zenone,de quatr.præscrip.& gaudere,cum
25 gaudium sit de bono adepto. D.Aug.14.de
ciu.Dei,c.8.Est effectus amoris,amoré con-
sequitur. D.Th.2.2.q.23.art.3. Et gaudere,
est quiescere voluntaté in aliquo bono habi-
to, idem 1.par.q.59.art.4. vel delectatio in
bono adepto: lætitia,exultatio,& iocúditas
sunt effectus delectationis. 1.2.q.31. 2.& 3.
[AVT] pro et, gl.l.1.in ver.aut,ff.de postul.
[SI EORVM ALIQVIS AD CAVTELAM] quæ
si superabundat, non nocet. l.si pupilli, §.si
pupilli, vbi Bart.de neg.gestis. [MAIOREM
SVAM, SEV SVCCESSORVM SVORVM] cú non
solum sibi,sed hæredibus césetur prouidere.
Dec.cons.213.nu.8. & 262.nu.5. Alex.cons.
13.nu.8.5.vol. etiá extraneis. Præp.an agn.
nu.5.cir.princ.ex natura rei,& cósuetudinis
restringitur ad primum,quandoque ad secú-
dú hæredé. Bal.l.antiquitas,nu.2.C.de vsufr.
Et dictio prædicta seu, posita inter diuersos
terminos,vt hic, ponitur pro vel, posita in-
ter diuersas res,exponitur vt. in c.cú cótra,
in princ.de testi.cog. [SVPER LOCATIONI-
26 BVS IPSIS CONFIRMATIONEM]quia quæ ab
inferiore geruntur, à superiore confirmant.
Bal.l.2.ff.de reb.corú.& dicitur confirmare,
cú alio firmare.idem Bal.l.barbarius,1.rep.
col.fin.post princ.de off.præt.Est actus iuris-
dictionis.Bal.add.2.col.5.cir.fi.ad Spec.tit.
de appell.in fi.Vnde partes possunt petere vt
eorum cótractus cófirmentur à iudice.Ang.
l.si quos,de decur.lib.10. Et instè petit,quæ
rationabiliter lata sunt à Papa confirmari.
c.ea quæ, de sent.& re iud. Nec est necesse,
quod superior dicat confirmamus, sed satis
est quod dicat ratificamus, vel similia ver-
ba.Abb.c.2.de pact.[A NOBIS IMPETRARE
VOLVERIT] vt firma remaneat.glo.l.pen.in
ver.cófirmetur,de verb.oblig.Inde procedit
libellus,peto ratifices factum procuratoris,
vel reprobes. Bal.l.Iulianus,§.si quis collu-
dente,in princ.de act.emp Ita in contracti-
bus rerum ciuitatis, in quibus requiritur au-
ctoritas superioris. Bal.d.l.si quos, nu.2.de
decur.

alienam,de pign.act. ſi eſt in forma cõi caſ-
ſata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fim.c.ex parte, nu.4.de teſti. ſicut diſtinctio
perſonarum inducit diuerſitatẽ cauſæ,& effe
ctus. Bald.l.1.2.rep nu.49.de ſacroſan eccl.
39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in
clericis,& monachis,qui res alienas condu-
cere nõ poſſunt. c.ſecundũ,vbi Abb.ne cler.
vel mon.vel poſſunt quando propria nõ ſuf-
ficiunt, alias ſecus. idem Abb.c.dilecti filij,
nu.3.de decimis.ita ſi ſuccedunt.c.1.vbi gl.
d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locũ in re
voluptatibus populi fabricata. l. decerni-
mus,de Epiſc.& cler. Verùm voluntatẽ qua-
litercunque circa contractum dominus ac-
cõmodauerit,tenet quod iuſsit.l.1.in glo.1.
ff.quod iuſſu. intantum quod Princeps dum
patitur, videtur ſuum cõſenſum accõmoda-
re,& prohibitionem reuocare. Bal.1 conſt.ff.
in ver.hæc autẽ, lo 2.in princ. licet iure iſto
requiratur conſenſus expreſſus.inf.cõſt.con-
ſtitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c.
Imperialem,de prohib.feu.alie.per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cõfirmatione fu-
tura,dicitur interim ceſſare. Bal.1.l.ſi ſeruus
cõmunis,poſt med.prin.de ſtipul.ſeruo.tũc
qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.in-
terdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab.
alias placere dicitur,quod nõ diſplicet.Bal.
l.cũ proponas,in prin.de fideic lib.& agitur
ex confirmante nõ ex confirmato. Bal.l.aſſe
toto,de hæred.inſt.dummodo ſit in eſſe,quia
quod nõ eſt,confirmari nõ poteſt. Bal.l.pen.
ff.de fideiuſ. Tres effectus cõfirmationis po-
nit Abb.c.ea quæ, nu.3 de ſent. & re iud. &
facta tempore congruo , fingit contractum
retroualidũ.Bald.l.ſi pupillus,in princ.ff.de
nouat. Confirmato principali, confirmatur
quidquid ab eo dependet. Bal.l.ſi hæreditas,
41 §.qui filium,in fi.de teſta.tute.Inde aliud eſt
priuilegiũ,& aliud cõfirmatio. Bal.add.vlt.
ad Spec.de inſtr.edit. col.8. cir.med. etiam
quod cui permittitur de nouo facere , videt
cõfirmare iam factum.Bal.l.ſi quis,§.irritũ,
cir.med.de iniuſto,rup.& irri.teſt.& ius ap-
probandi,vel reprobãdi tranſit ad hæredes.
Bal.l.ſi ſine,§.ſi procurator,lo 1.d.tit.rẽ rat.
hab.facilius tamen impeditur dũ eſt in fieri,
quàm poſtquam eſt perfectum. Bal.l.1.col.2.
cir.fin.ibi ſecundo,de his,quæ in teſta.delen.
42 An autẽ ſine ratificatione ex contractu pro-
curatoris obligetur dominus , quod ſic , ad
exemplũ inſtitutoriæ,ſi ex illo contractu ac-
quiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.ſi
procurator,de act.emp.citra tamen manda
tũ rem domini obligare non poteſt . Verùm
ſi pecunia in rem domini verſa eſt,poteſt pi-
gnus ꝓ debito retineri.l.1.vbi Bal.C.ſi alie.
res pig.data ſit,vel in his,quæ procedunt ex
mãdato domini etiã tacito, puta pro fructi-
bus colligendis,vel agris colẽdis, Caſtaldus
accipit mutuũ, videtur ei cõmiſſum, ex quo
eius officium ſine hoc cõmitti,vel explicari
non poteſt.Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C.
quod cũ eo. alias extra adminiſtrationẽ pa-
trimonij nihil nuncio procuratori,vel admi
niſtratori committi poteſt.in l.3.C.de vind.
lib.De omni quod vendit tam ſuo,quã com-
mune debet fiſco pretium ſolui. not.Bal.l.1.
43 de vend.reb.fiſc.lib.10.non tamẽ poteſt ven-
dere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal.
in princ.& fi.de conue.fiſci deb.l.& ſi inſtru
menta,de fide inſtr.lib.10. Verũ ſi ſit habita
fide de pretio,non eſt contractus nullus, ſed
efficax quoad obligationẽ , ſed non inducit
tranſlationem dominij.l.cum vendente,vbi
Bal.vbi cau fiſca. & ſi fecit ob neceſsitatem
domini,tenetur reſtituere pretiũ. in l.ſi pre-
tium,d.tit.C.de procur. Et ſi contrahit tan-
quã officialis,non præſumitur niſi probet,ſe-
cus ſi vt dominus.Bal.l.1.n.1.in fi.C.de reb.
alie.nõ alie.Et poteſt procurator cõſtitutus
ad vendendũ,vel donandum, in inſtrumento
apponere omnia pacta pœnalia , apponi tñ
cõſueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3.
de quadr.præſcr.Et pactũ inſertum vt ſit ſe-
curior, non inducit renunciationem legalis
prouiſionis. Bald.l.ſi mulier,in fi.rep.antiq.
C.de iu.doc.Et ſi nemini præiudicãt,fieri poſ
ſunt citra ſolemnitatẽ. Bal.l.conditionibus,
44 in fi.de cond.& demõſt.alias ſicut pactũ im-
pedit vẽditionẽ,ita omiſsio modi,& formæ.
Bal.l.4.ff.de pig.act. Et ſi datur facultas cũ
certa ſolemnitate,nõ præſumitur.Bal.l.qui-
cunque,§.1.in 1.& 2.rep.de publ.ſi indeter-
minatẽ ſit,præſumitur legitimo modo factũ.
idem Bal.auth.ingreſsi, poſt nu.6.de ſacroſ.
eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ.
Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp.Si eſt
45 locatio ſufficit decretũ decurionũ , & debet
apparere penes acta,in alienatione requirit
etiã præſidis.Bal.l.1.in 2.not.de præd.curia.
Et qui emit ſine ſolemnitate legali , præſu-
mitur in mala fide.Bal.l.quia quolibet,ff.de
contrah.empt. eſt tamen tutus in foro con-
ſcientiæ. Abb.c.1.nu.19.de reſt.in integ. nec
deceptio in pretio inducit nullitatẽ contra-
ctus. Abb.c.1.n.17.cir.med.de reſt.in integ.
Secũdo nota,ꝙ datur caſus,in quo eſt pro-
46 curator,& deſiderat ratihabitio dñi ad cor-
roborationẽ actionis. Bal.in ſim. l.actione,
§.renũciare,cir.med.ff.pro ſoc.& tũc confir
matio ſuperioris quid ſupplet. Bald.l.1.poſt
princ.de cõfir.tut.licèt videatur ꝙ nõ poſſit
locare quæſtus ſine Principe, quod gl.ponde-
rat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off.
quæſt. quandoque confirmatur factum ipſo
iure nullum. Bal.l.ſcire,§.pen.de excuſ.tut.

alienam,de pign.act. ſi eſt in forma cõi caſ-
ſata locatione,corruit confirmatio. Abb.in
fin.c.ex parte, nu.4.de teſti. ſicut diſtinctio
perſonarum inducit diuerſitatẽ cauſæ,& effe
ctus. Bald.l.1.2.rep nu.49.de ſacroſan eccl.
39 Et quod de locatore dicitur,non procedit in
clericis,& monachis,qui res alienas condu-
cere nõ poſſunt. c.ſecundũ,vbi Abb.ne cler.
vel mon.vel poſſunt quando propria nõ ſuf-
ficiunt, alias ſecus. idem Abb.c.dilecti filij,
nu.3.de decimis.ita ſi ſuccedunt.c.1. vbi gl.
d.tit.ne cler.vel mon. Nec habet locũ in re
voluptatibus populi fabricata. l. decerni-
mus,de Epiſc.& cler. Verùm voluntatẽ qua-
litercunque circa contractum dominus ac-
cõmodauerit,tenet quod iuſsit.l.1.in glo.t.
ff.quod iuſſu. intantum quod Princeps dum
patitur, videtur ſuum cõſenſum accõmoda-
re,& prohibitionem reuocare. Bal.1 conſt.ff.
in ver.hæc autẽ, lo 2.in princ. licet iure iſto
requiratur conſenſus expreſſus.inf.cõſt.con-
ſtitutionem diuæ memoriæ, & dixi latè in c.
Imperialem,de prohib.feu.alie.per Fred. Et
40 quando effectus pendet ex cõſirmatione fu-
tura,dicitur interim ceſſare. Bal l.l.ſi ſeruus
cõmunis,poſt med.prin.de ſtipul.ſeruo.tunc
qui non approbat,tacitè reprobat. Bal.l.in-
terdum, §.Iulianus, in fi. d.tit.rem rat.hab.
alias placere dicitur,quod nõ diſplicet.Bal.
l.cũ proponas,in prin.de fideic lib.& agitur
ex confirmante nõ ex confirmato. Bal.l.aſſe
toto,de hæred.inſt.dummodo ſit in eſſe,quia
quod nõ eſt,confirmari nõ poteſt. Bal.l.pen.
ff.de fideiuſs.Tres effectus cõfirmationis po-
nit Abb.c.ea quæ, nu.3 de ſent, & re iud. &
facta tempore congruo , fingit contractum
retroualidũ.Bald.l.ſi pupillus,in princ.ff.de
nouat. Confirmato principali, confirmatur
quidquid ab eo dependet.Bal.l.ſi hæreditas,
41 §.qui filium,in fi.de teſta.tute.Inde aliud eſt
priuilegiũ,& aliud cõfirmatio. Bal.add.vlt.
ad Spec.de inſtr.edit. col.8. cir.med. etiam
quod enī permittitur de nouo facere , videt
cõfirmare iam factum.Bal.l.ſi quis,§.irritũ,
cir.med.de iniuſto,rup.& irri.teſt.& ius ap-
probandi,vel reprobãdi tranſit ad hæredes.
Bal.l.ſi ſine,§.ſi procurator,lo 1.d.tit.rẽ rat.
hab.facilius tamen impeditur dũ eſt in fieri,
quàm poſtquam eſt perfectum.Bal.l.1.col.2.
cir.fin.ibi ſecundo,de his,quæ in teſta.delen.
42 An autẽ ſine ratificatione ex contractu pro-
curatoris obligetur dominus , quod ſic , ad
exemplũ inſtitutoriæ,ſi ex illo contractu ac-
quiritur actio domino. Bald.l.Iulianus, §.ſi
procurator,de act.emp.citra tamen manda
tũ rem domini obligare non poteſt . Verùm
ſi pecunia in rem domini verſa eſt,poteſt pi-
gnus ꝓ debito retineri.l.1.vbi Bal.C.ſi alie.
res pig.data ſit,vel in his,quæ procedunt ex
mãdato domini etiã tacito, puta pro fructi-
bus colligendis,vel agris colẽdis, Caſtaldus
accipit mutuũ, videtur ei cõmiſſum, ex quo
eius officium ſine hoc cõmitti,vel explicari
non poteſt.Bal.l.fin.in princ.& nu.4.in fi. C.
quod cũ eo. alias extra adminiſtrationẽ pa-
trimonij nihil nuncio procuratori,vel admi
niſtratori committi poteſt.in l.3.C.de vind.
lib.De omni quod vendit tam ſuo,quã com-
mune debet fiſco pretium ſolui. not.Bal.l.1.
43 de vend.reb.fiſc.lib.10.non tamẽ poteſt ven-
dere habita fide de pretio. l.hi qui, vbi Bal.
in princ.& fi.de conue.fiſci deb.l.& ſi inſtru
menta,de fide inſtr.lib.10. Verũ ſi ſit habita
fide de pretio,non eſt contractus nullus. ſed
efficax quoad obligationẽ , ſed non inducit
tranſlationem dominij.l.cum vendente,vbi
Bal.vbi cau fiſca. & ſi fecit ob neceſsitatem
domini,tenetur reſtituere pretiũ. in l.ſi pre-
tium,d.tit.C.de procur. Et ſi contrahit tan-
quã officialis,non pręſumitur niſi probet,ſe-
cus ſi vt dominus.Bal.l.1.n.1.in fi.C.de reb.
alie.nõ alie.Et poteſt procurator cõſtitutus
ad vendendũ,vel donandum, in inſtrumento
apponere omnia pacta pœnalia , apponi cõ
cõſueta. Bal.d.l.bene à Zenone,1.rep.nu.3.
de quadr.præſcr.Et pactũ inſertum vt ſit ſe-
curior, non inducit renunciationem legalis
prouiſionis. Bald.l.ſi mulier,in fi.rep.antiq.
C.de iu.dot.Et ſi nemini pręiudicãt,fieri poſ
ſunt citra ſolemnitatẽ. Bal.l.conditionibus,
44 in fi.de cond.& demõſt.alias ſicut pactũ im-
pedit vẽditionẽ,ita omiſsio modi,& formę.
Bal.l.4.ff.de pig.act. Et ſi datur facultas cũ
certa ſolemnitate,nõ præſumitur.Bal.l.qui-
cunque,§.1.in 1.& 2.rep.de publ.ſi indeter-
minatè ſit,pręſumitur legitimo modo factũ.
idem Bal.auth.ingreſsi, poſt nu.6.de ſacroſ.
eccl. Quid in venditione locorũ publicorũ.
Bal.præd.rub.nu.3.C.de contrah.emp.Si eſt
45 locatio ſufficit decretũ decurionũ , & debet
apparere penes acta,in alienatione requirit
etiã præſidis.Bal.l.1.in 2.not.de pręd.curia.
Et qui emit ſine ſolemnitate legali , præſu-
mitur in mala fide.Bal.l.quia quolibet,ff.de
contrah.empt. eſt tamen tutus in foro con-
ſcientiæ. Abb.c.1.nu.19.de reſt.in integ. nec
deceptio in pretio inducit nullitatẽ contra-
ctus. Abb.c.1.n.17.cir.med.de reſt.in integ.
Secũdo nota,ꝙ datur caſus,in quo eſt pro-
46 curator,& deſiderat ratihabitio dñi ad cor-
roborationẽ actionis. Bal.in ſim. l.actione,
§.renũciare,cir.med.ff.pro ſoc.& tũc confir
matio ſuperioris quid ſupplet. Bald.l.1.poſt
princ.de cõfir.tut.licèt videatur ꝙ nõ poſſit
locare quęſtus ſine Principe,quod gl.ponde-
rat contra Petrum de Vico in l.fin.C.de off.
quæſt. quandoque confirmatur factum ipſo
iure nullum. Bal.l.ſcire,§.pen.de excuſ.tut.

47 Officialis autem non obligatur, ex suo contractu nomine officij celebrato, & si vendit rem minus quàm valet, dicitur eã proijcere. Bal.l.si pignora, ff. de euict. denique l.metũ, quod met.cau.fit eo modo, conditione, & forma. Bal.l.si seruitutes, ff. de seruitu. & prout assolet.1.debet. glo.fin. l.si res, ff. de in diem adiect. & rei qualitas exposcit. idem Bald. l.de quibus, nu.38.ff. de legi. cui, & pro qua summa præstatur cautio rati.in cap.coram, post num.1.3.& 4.de off.deleg.

De locatione demanij.

SVMMARIVM.

1 *Princeps habet duo patrimonia, & duos procuratores.*

2 *Locatio ad modicum tempus non excedit quinquennium.*

3 *Demanium est Principis, & publica sunt populi.*

1 Princeps habet bona patrimonialia, & fiscalia. Luc.l.1.cir.fi de fun.patr. & duos procuratores, fiscalẽ, & patrimonialem. Bal.consf.404.post num.3. vol.5.dixit supra, qualiter procurator patrimonialis locat patrimonialia: nũc ponit qualiter fiscalis locat fiscalia. & sic ponit [De Locatione] ad modi-
2 cum tempus non vltra quinquennium, per quam regularirer non acquiritur, nisi actio personalis, cõtra locatorem fallit in aliquibus casibus. Alex.conf.121.nu.1.5.vol.[De-
3 manii] quod est Principis, publica verò sunt populi Romani. Isern. §.nec dominus feudi, nu.51.in fi.de prohib.feu.alie. per Fred. quæ locatio quomodo, & qualiter fiet, videbimus cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Rex fraudari, & decipi potest, quia guastaldorum multæ sunt fraudes.*

2 *Locatio ad firmã, & ad quinquẽniũ.*

3 *Auctoritas, idest potestas.*

4 *Demania sunt per prædecessores Reges possessa, non donata, nec cõcessa.*

5 *Concessio ad decennium dicitur facta ad longum tempus.*

6 *Aestimatio rerum variatur ex loco, & tempore.*

7 *Concedere, est verbũ generale, & intelligitur secundũ naturã contractus.*

8 *Pascua, & nemora quilibet potest defendere manu armata.*

9 *Indemnitas quid sit, & quid in eius promissione, & sententia venit.*

10 *Clerici meliorando possunt mutare qualitatem, & rei formam.*

11 *Expedit sæpe vni, quod non expedit alteri, post num.21.*

12 *Census augetur, & quandoque minuitur, & quando non.*

13 *Subhastationum solemnitas quomodo, & infra quod tempus, & si aduersus eas datur restitutio.*

14 *Solemnitatis omissio reddit venditionem nullam.*

15 *Fiscus esset peioris conditionis si cum eo contrahens, non esset securus.*

16 *Procurator cum speciali mandato est pica, & organum domini.*

17 *Territoria augetur cura, et diligẽtia.*

18 *Census augeri, vel minui non debet.*

19 *Lex noua extenditur ad contractus præteritos non perfectos.*

20 *Inuidere naturaliter inest, & rem vicini concupiscere.*

21 *Emphyteosis est genus alienationis.*

22 *Agri caput, frontem, medium, & finem habere dicuntur.*

23 *Auctoritas quid, & antequam interponatur quid fieri debet.*

24 *Laborũ, & expẽsarum ratio habetur.*

25 *Ecclesia res steriles si reducuntur ad culturã, possunt cultoribus concedi.*

26 *Nemus an possit reduci ad culturam, si vniuersitas habet vsum.*

27 *Antiquitas, & foresta antiqua attenduntur in pascuis.*

1 Auctoritatem] Rex in thesauro suo fraudari, & decipi potest, ideo dispensationẽ hosti non committit. D.Th.3.par.de Sacra. q.50. alias 19.art.5. quia multas fraudes sibi à guastaldis factas inuenit Imperator. l.1.in fi. si actor Regis res Regias per fraudem alien. itaque missi Regis obseruẽt quid facere debent, & quod possunt nullatenus prætermittant, immo caueãt ne (quod absit) gratia alicuius honoris, vel timoris, siue odij causa, illud quod agere debẽt, omittãt, & summopere studeãt, vt quod per se facere non possunt, Regi notum faciant tam verbis, quã in scriptis, & de illis, quæ egerint, rationẽ reddere valeãt. l.3. E quis literas nostras despexerit. Et

Et si habens curtem Regiam in gubernium,
aliquid ex ea donare, vel amplius quã iussio
Regis fuerit, dare præsumpserit, vel neglexe-
rit quod per fraudem ablatum est, sicut fur,
& si ante mortuus fuerit, hæres eius duplum
soluit. d.l.1. si actor Regis in Longob. & nihi
lominus, quia isti malignãdo multa auferũt
domino, c.1. de conte. inter dom. & fide. de
inuest. feu. voluit hic Imperator, q procura-
tor fisci res demaniales cultas nõ possit lo-
care nisi vsque ad quinquennium, nemora, &
paludes in perpetuum præcedẽtibus subha-
stationibus, sine tamen parte campensi cum
nemoribus. Affl. de his, qui feu. dare poss. in
2 princ. nu. 40. Et hæc concessio dicitur ad fir-
mã locatio est vulgare Anglicorum, non ex-
tenditur ad alienationẽ, nec ad feudum. c. 2.
vbi Abb. 2. not. de locat. & condu. sed hono-
rando magistros procuratores speciali pri-
uilegio. c. duo simul, de off. ord. tribuit eis fa
cultatẽ cõcedendi modo, & forma, vt in tex.
qui diuiditur, & sum. vt per Afflict. & dicit
3 [AVCTORITATEM] .i. potestatem ex indul-
gentia Imperiali. Afflict. hic col. 2. in princ.
[MAGISTRIS PROCVRATORIBVS] actori-
bus. Bal. c. significauit, post princ. de appell.
de quibus in cõst. seq. [INDVLGEMVS] c. pen.
de eccl. ædific. c. ex tuarũ, de auct. & vsu pall.
4 [DEMANIA NOSTRAE CVRIAE] per præde-
cessores nostros possessa, nõ donata, nec alijs
concessa. Iser. §. nec dominus feudi, nu. 48. de
prohib. feu. alic. per Fred. [FIDELIBVS NO-
STRIS] vt const. præcedẽti. [AD MODICVM
TEMPVS, NON VLTRA] de dictione ista vide
Bal. c. literę tuę, de dilat. [QVINQVENNIVM]
5 adeo quod si fieret ad decem annos, esset ad
longũ tempus. Lud. de Mol. de Hisp. primog.
lib. 1. c. 21. nu. 29. [STATVANDVM] nã si esset
in perpetuum, esset alienatio, & procurator
fisci non potest alienare. Affl. hic 2. not. [ET
AD CERTAM FRVCTVVM] quibus quis fruit.
D. Th. 1. 2. q. 11. art. 3. Qui propriè beneficio
roris infusi, & labore hominum adhibito, ad
ortum, & maturitatẽ perueniunt: vltra quod
requiritur aptitudo vtẽdi, vel sunt quidquid
accedit possessioni: & cuius sint, Bal. c. in Ge
nesi, nu. 2. & 3. de elect. [PARTEM] tertiam,
quartam, vel redditum aliquẽ, non deducto
semine, vel alijs expensis. Inn. & Abb. c. tua
nobis, lo secondo, nu. 3. de decimis, nisi pactũ
sit in cõtrarium. idem Inn. c. pastoralis, post
nu. 1. eo. tit. de decimis. etiã quod non habue
rit multos fructus. Spec. tit. de locato, §. fin.
num. 13. [PROVT POPOSCERIT QVALITAS
6 TEMPORVM, ET LOCORVM] nam æstimatio
rerũ variatur ex tempore. Bal. l. 1. cir. princ.
de cond. tritica. & carior est fundus ciuitati
propensus. idem Bald. l. si quis argentum, in
princ. post nu. 2. C. de donat. Cõductor verò
debet omnia facere secundum legem condu
ctionis, opera rustica suo quoque tempore,
ne intempestiua cultura deteriorẽ faciat fun
dum, sed curã gerat vt incorruptum habeat.
Azo in sum. c. de locato, & cõdu. post nu. 10.
7 & 11. [COLENDA CONCEDERE] dare, & est
verbum generale, & accipit vires secundum
naturã contractus cui adiungitur. Bal. l. non
ambigitur, in fi. ff. de legi. Debet tolli, & con
cedi tẽpore congruo ante mensem Augusti,
vt possit coli, vt in consuet. nõ potest, & seq.
de locato, & condu. [PALVDES ETIAM, ET
NEMOROSA LOCA] luci. l. id quod, §. 1. de
peric. & commo. rei vend. vt reducantur ad
noualia. l. vtiles. in glo. 2. ff. de pet. hæred. c.
quid per nouale, de verb. signif. [QVAE DE-
FENSIS NOSTRIS] pro vsu nostrarum ara-
tiarum, vt in prag. 1. Ferdinandi, sub rub. de
sal. eorum, qui mitt. pro ser. Regio. [ET PV-
BLICIS PASCVIS] quæ nec ab animalibus
militũ occupari debent. l. fin. de pascuis pub.
[SEV LIGNORVM INCIDENDORVM VSIBVS
DEPVTATA NON SINT] quia ista locari non
8 possunt. Affl. hic 4. not. Immo quilibet posset
prohibere armata manu, ne sibi, vel suis dã-
num inferat in pascuis, vel nemoribus. Cass.
consuet. Burg. rub. 13. §. 5. ibi, ne peut rent.
Plantæ enim viuunt vita sua nõ sic manifesta
vt vita animaliũ, eo quod carẽt motu locali,
& sensu, in quibus apparet manifesta vita.
Nic. de Nysse tract. 2. port. 2. ibi circa opus
tertij diei. [CVM INDEMNITATE NOSTRA]
vel indẽnitate fisci. l. 1. de conuen. fisci debit.
lib. 10. i. sine læsione nostra, vel fisci. facit l. 2.
9 post med. de off. præf. Afr. nam indẽnitas est
nõ pati iniuriam in iuribus suis. Bal. c. quę in
ecclesiarũ, nu. 6. cir. princ. de cõst. Vnde con-
seruatio indẽnitatis, significat illũ damnum
nõ passurum. Bal. l. 1. post nu. 1. de his, quę in
frau. cred. & pro eo petitur dãnum emergẽs,
& lucrũ cessans. idem l. vn. nu. 51. in fi. de sent.
quę pro eo quod inte. & qui eam promisit, ad
quid conuenit. Ang. d. l. vn. de conue. fis. deb.
& contractua, ac sentẽtiæ in hoc possent esse
incertæ. Bald. l. 2. nu. 1. vsq; ad 7. de sent. quæ
sine cer. quan. [NECNON] etiam. sup. const.
jurisgẽtium. [DA] .i. et, Luc. l. omnes, col. 15.
post med. de decur. [CONSILIO NOSTRORVM
FIDELIVM] non vt ipsi accipiant, quia esset
pręsumptio iuris, & de iure cõtra ipsos, sicut
in fideiussore, qui emierẽ debitoris. Bal. l. 1.
n. 1. in fi. C. de dolo malo. [EXTIRPANDA, ET
10 COLENDA CONCEDVNT] ita clerici põt me-
liorãdo mutare formã, & qualitatẽ rei. Abb.
c. fin. 1. not. & nu. 4. de pecul. cle. cũ religioso-
rũ cõsilio. c. 2. de eõce. preb. c. pen. de his quę
fiũt à pl. fine cõs. cap. & alij capere ad firmã.
c. dilecti filij, & c. à nobis, de decim. [CAETE
RIS] l. cũctis, sup. in cõst. super incisionibus.

[SVPER HIS PROVENTVVM PARTE, VEL
CENSV] quod à tributo non differt, publica
functione, vel pensione: quæ non sunt in do-
minio nostro antequam præstentur, sed sunt
debita ex conuentione. Bal.c.in Genesi, post.
nu.3.de elect.cũ hæc omnia præstentur Prin-
cipi in signum supremę potestatis. Abb.c.ad
audientiam, nu.18.de pręscrip. [PROVT ME-
LIVS EXPEDIRE VIDERINT] nam sæpe ex-
11 pedit vni, quod non expedit alteri. Ant. de
Alex.cons.52.inter cons.Loffr.nu.29.cir.fin.
dando colono ad coloniam, & est qui nũmis
colit. add.vlt.post med.ad Spec.tit.de fruct.
& interesse.§.1. Bal.l.diuortio, in princ.col.
2. cir.princ.sol.matr. vel colono partiario,
cũ quo lucrum, & damnum communicetur.
l.licet, in gl.1.& l.excepto, in ver.fructus, C.
locati. & l.si merces, §.vis maior, ff.eod.tit.
locati. [CONSTITVTIS, VETERI NVLLATE-
12 NVS DIMINVTO] licèt debeat augeri, auctis
facultatibus, & diminui, eis diminutis, nisi
sit impositum in recognitionẽ superiorita-
tis, vel in signum protectionis. Abb.c.cũ cle-
rici, num.3.de pactis, c.prohibemus, num.3.
c.quanto, nu.6. & c.gratijs, de censi. Spec.cũ
add.ad eum tit.de emph.nu.161.& seq.quia
tunc non potest in totum præscribi, vel pro
parte minui. Bal.l.competit, de præscrip.30.
vel 40. [QVAE SI SVBHASTATIONE] & tra-
13 ctatu pluries facto. Spec.d.tit.de locato.§.2.
nec est leuis solemnitas, sed diu, & pluries, &
quot diebus debet esse sub hasta, assignato
termino peremptorio, & si nõ extat emptor,
iterũ licitabitur. Bal.l.3.nu.4. in fi.de exec.
rei iud. l.1.2.not.nu.7.vsq; ad 17.& 28.vsq;
in fi.& l.si tempora, de fide instr.& iure hastę
fisc. Infra quantũ tempus debent fieri subha
stationes, & de quolibet actu fieri instrumen
tum, nec sufficit fieri mentionẽ in instrumen
to vẽditionis. Bal.ea.l.1.de fide instr.lib.10.
Et tunc per preconẽ videtur fiscus cõtrahe-
re cum plus offerẽte, nec datur alius termi-
nus, si infra primũ aliquis obtulerit, nisi per
restitutionem in integrum posset impetrare
maius tempus in licitatione. Ang.d.l.si tem
pora, eo.tit.de fide instr. & iure hastæ fisca.
[ET QVALIBET ALIA IVRIS] & loci con-
suetudinis, vt const.præced. [SOLEMNITATE
SERVATA] videlicet quod locẽtur diuitibus,
& cum fideiussione. l.1.de locat. præd.ciuil.
14 alias omissio solemnitatis reddit venditio-
nem nullã, & eoipso quod non est obseruata
mala fides præsumitur. Bal.l.cum cõtra, C.si
vend.pig.aga.& restituitur res cũ fructibus.
d.l.1.de fide instr.& iure hastæ fisc. Ea verò
solemniter facta nõ rescinditur auctoritate
rescripti, beneficio, & actis. l.pen.d.tit.de fi-
de instr.lib.10. Subhastatio autẽ non est ne-
cessaria, nec decretum in casibus in quibus
potest alienari. Bal.d.l.1.nu.15.post med.de
fide instr. & iure hastæ fisca. [PRAEDICTO
MODO] qui est velut fræni temperies, adij-
ciẽs determinatio, principalis dispositi, ori-
ginem non impediens, sed executionis diri-
gens, & coarctans effectum. Bal.l.Arethusa,
1.rep.post nu.6.de sta.hom. [FVERINT] non
solum ad modicum tempus, vt sup. [SED IN
PERPETVVM] siue interuallo, cũ hoc verbum
plura habeat significata. Port.de satisd.tut.
nu.2.post med. [COLENDA] secundũ legem
conductionis. Spec.tit.de locato, §.3.num.3.
cir.med. [CONCESSA ETIAM PERPETVO IV-
RE SVBSISTANT] alias male contraheretur
15 cum fisco. Bal.cons.327.nu.2.1.vol. & fiscus
esset peior homo mundi, quia nõ esset homo
qui cum Principe contraheret. Affl.§.fin.nu.
11.cir.fin.de cap.qui cur.vend. [PRAESER-
TIM] maximè, alibi tãtum. Spec.tit.de disp.
& alleg.aduoc.§.4.post nu.15. [CVM A NO-
BIS, SEV SVCCESSORIBVS NOSTRIS IIDEM
PROCVRATORES AD LOCANDVM PALVDES,
ET NEMORA SVPRADICTA NACTI FVE-
RINT PRO TEMPORE POTESTATEM] qui vti
16 procuratores cũ speciali mandato dicuntur
pica, & organum domini. Abb.c.querelam,
nu.20.de elect. Affl.ins.cõst.eos qui scientèr,
de periurijs. Quomodo, & quando possint
præiudicare. Bal.c.cum olim Abbas, nu.9.&
13.de off.deleg. [NEC AVCTORITATE DE-
CEPTOS NOSTRA, SE DOLEANT POSSESSO-
RES] cũ Principis auctoritate nemo debeat
decipi. l.1.C.de his, qui ven.ætatis impet.&
laboribus defraudari iniquũ est.l.pen.§.illo,
C.de necess.ser. [ET LABORVM SVORVM] &
17 industria, quibus aucta fuerunt. l.non ob eã,
ff.pro soc. longe, lateq; meliorem fecerunt.
l.intra vtile, §.vendẽtibus, ff.de minor. nam
hominum quidã sunt diligentes, quidam dili
gẽtiores. Bal.l.quę fortuitis, nu.12.cir.med.
C.de pig.act. & qui terrã colunt, ne sedeant,
semper enim est quòd agãt. D.Aug.7.de ciu.
Dei, c.24.post enim peccatũ modo laborio-
so exercetur cultura, ante peccatum fuisset
modo iocundo, delectatur tamen quisque in
experiẽtia virtutis suę. add.ad D.Th.1.par.
q.102.art.3.ibi primũ maior, ne diligentiam
sibi damnosam cultores agrorũ dicant.l.fin.
C.de alluuion.& nemo cõtraheret si magno
incommodo afficeretur.l.quod si minor, §.1.
d.tit.de mino.quia dãnum præfertur labori.
Bald.l.sed & milites, cir.princ.de excus.tut.
[ET SVMPTVVM INCOMMODA PERTVLISSE
TRISTENTVR] cum non debet sibi obesse sua
diligentia. glo.mag.& ibi Bal.l.si merces, §.
pen.ff.locati. Nec debet fiscus emptoribus,
vel locatoribus inuidere, vel superlucrata
auferre. Bal.l.1.post nu.7.C.de hære.vel act.
vend. Vltra quod contractus fisci sunt lex, &
debent

debent procedere fine alterius innidia. Bal. l.emptorē,nu.4.cir.med.C.locati. Nec conuenit lucrari cū damno alterius. l.iure fuccursum,ff.de iure dot. ficut ecclesia rē fuam locando, vel in feudum concedendo, non potest apponere pactū per quod iuri parochiali alterius ecclesiæ derogetur.c.pen.vbi Bal.
18 de pact. Vnde non debet augeri census,si res censualis aucta est diligentia possessoris, secus si alia causa. Ang.l.2. de fund.rei priua. Et si nouus census nō potest imponi,nec vetus augeri. idem Ang.l.vn.de pascuis publ. augmentum enim est præexistenti magnitudini additamentum.D.Th.1.2.q.52.art.2.& indicatur secundū naturā eius cui augetur. not.Bal.l.1.de indict. alias augmentū,& diminutio sunt passiones rei,& qualitates,quę sicut in parte minui possunt, ita & in toto. Bal.rub.col.1.in fi.de iure fis.lib.10. & augmentum, vel diminutio quantitatis non faciunt esse magis regulare, vel minus. Bald. l.vn.C.de colla.don. Adeo quod per pactum pensionis augendæ, qui est consequutus ecclesiam,debet ea spoliari. c.cum clerici,vbi Bal.de pact.[QVAE IN PRAEDICTIS LOCATIONIBVS ETIAM PER PROCVRATORES NOSTROS] in præteritum factos. [SVBHASTATIONIS, ET ALIA DEBITA SOLEMNITATE SERVATA VOLVMVS OBSERVARI] & sic lex
19 noua extenditur ad contractus præteritos non perfectos. Affl.hic 9.not.quod vtilitatis causa receptum est. l.Stichum, §.vsumfructum, de sol. sed optimum consilium est aliquid facere cum auctoritate iudicis. Baldus l.perfectus,col.pen.& fin.circa fin.ff.de ritu nuptia.
20 Sed videtur,ꝗ naturaliter sit inuidere, & rem alienam concupiscere,maximè vicinorum. Bal.l.1.C.de præscript.30.vel 40.ann. & patet 3.Reg.21. etiā quilibet præsumitur in illustriosus,& posse ditari.l.si defunctus,vbi Bal.arbi.tute. & in huiusmodi locationibus debet licitatione vinci. l.communi,§.fin. ff. comm.diuid. Vltra quod emphyteosis est genus,vel species alienationis. Spec.tit.de lo-
21 cato,§.2.num.3. Et res semel alienata semper est alienabilis. l.pater, §.quindecim, de leg.3. & semel habilitatus,perpetuò est habilis. Bal.conf.51.nu.5.vol.5.
Dic,quòd nihil miserius inuidia. D.Aug. 9.de ciu.Dei, c.14. Et nemo malus, qui non sibi prius nocat. idem psal.34. Iudica Domine nocētes me. Et sæpe expedit vni,quod nō expedit alteri,vltra supradicta.Bal.l.per diuersas,nu.16.cir.fin.C.mandati. Et consideratur affectio, quando iuncta est rationi naturali.l.vn.nu.17.in fi.si fer.exte.& regula illa semel alienabilis, limitat tribus modis, vt per Lud.de Mol.de Hispan.primog. lib.4.

22 c.1.nn.21. Agri autem dicuntur habere caput,frontem,medium,& finem, & quousque se extendunt. Bal.rub.nu.24.de rerum diuis. habent dotes.i.instrumenta, per quæ redduntur fertiliores.Bal.l.amissi,§.pen.de fideiuss. Et si sunt pro parte culti, & pro parte non, pars inculta trahit ad se cultam, siue habitatā.Spec.tit.de probat.§.1.nu.17.in princ. quia accessio sapit naturam sui principalis, pars sui totius,& ædificium naturam arenæ, & cementorū. Bal.l.si ego,§.fin.de publicia. Inde fructus non iure seminis, sed iure soli percipiuntur.l.qui scit,ff.de vsuris.nā semen mortificatur in terra, nec illud percipitur. Abb.c.cum non,1.not.de decimis.& ius bonæ fidei possessoris potentius est pro cultura,& cura.Bal.d.l.qui scit,§.in alieno.
23 Nota, quæ debeant obseruari antequam interponatur auctoritas. Bal.l.nō enim aliter,2.rep.in princ.de adopt. quæ licet inducat terrorem. Bal.l.de pupillo,§.si quis ipsi, de noui oper. nunc.hic est consensus superioris. Luc.l.prædia, post princ.d.tit.de locat. præd.ciui. quem Imperator magistris proeu ratoribus in locatione non vltra quinquennium demanialium indulget, quā indulgentiam licētiam appellat. Inn.c.1.in fi.ne sede vac.l.ca quæ,ff.de don.inter vir.& vxo. propter istam in huiusmodi contractibus quæritur actio sine cessione. Bal.l.quod procurator,ff.de procurat. Et eius forma nascitur species,& effectus contractus.Bal.l.fin.circa princ. de cond.cau.data.
24 Secundo nota, ꝗ habetur ratio laborum, & expensarum, adeo quod finita linea concessionarij illi qui sunt de familia defuncti, in casu nouæ concessionis alijs præferūtur.
25 inf.const.vt de successionibus.Terra sterilis ecclesiæ, si datur alicui in emphyteosim, & illius studio reducitur ad culturā,potest dari stāte promissione eius hæredibus,& propter labores quibus fraudari nō debent. c.ad aures,& c.pen. vbi Abb.de reb.eccl.non alien. Verū si potest stari sub certo,non debet stari sub incerto.gl.1.l.quia ratio,ff.de cond.inst. Colonus fisci,vel ciuitatis, quæ habet ius fisci,nō potest expelli sine auctoritate Principis, vel illius ciuitatis, & cadit à toto vsu,si non soluit per certum tempus, ex qualitate pacti,cōsuetudinis,& quātitatis præsumitur locatio,vel pēsio.Bal.c.literę tuę,post princ. nu.1.& post num.2.Potest vendere,& legare iura sua,saluo iure fisci:verùm debetur laudemium ne fiscus, vel ecclesia suo iure fraudetur,eoipso quod soluit censum,videtur fateri se emphyteotam,& vtilem dominum,& si soluit per triennium, præsumitur soluisse pro præterito,post nu.4.vsq; in fi.de dilatio.
26 Quid si vsus nemoris relictus est vniuersitati pro

pro commodo singulorũ qualiter vtentur,& habebunt vsum, an possit vendi, vel locari, reduci ad pratum, vel culturã, seu alteri ligna concedere. Cassa. consuet. Burg. rub. 13. §. 2. ibi, vsagie. Debent enim forestæ antiquæ perquiri, & nouæ non institui. l. vn. vt Imp. forestæ custod. & alieno iure non inst. in Longobar. cum in istis, & in pascuis stetur antiquitati, & quod induxit antiquitas, est seruandum. Affl. hic post nu. 10. Nec licet fieri forestas in loco priuatorum, nec pro eis cultura impediri, vt in capitulis Papæ Honorij, & d. prag. 1. de salario eorum, qui mittuntur pro seruitio Regio.

SVMMARIVM.

1 *Vassallus cogitur colere territorium domini, nec deserere quod ad culturam suscepit.*

2 *Fundus, & fructus sunt obligati pro extaleo.*

3 *Magistri procuratores quare sic dicantur.*

4 *Curia dicitur, quia in ea multorum agitur cura.*

5 *Iura curiæ non à priuatis, sed lege dante, vel permittente processerũt.*

6 *Pretium dum dicitur, de iusto intelligitur.*

7 *Vassalli gabellas, & alia iura domini nõ coguntur capere in credentiam.*

8 *Vbique, est aduerbium, & notat locũ.*

9 *Prædia secundum diuersitatem locorum variantur.*

10 *Res fisci præsenti pecunia vendi debet, alias non transfertur dominiũ.*

11 *Vendere potest dominus cui vult.*

12 *Denarius priuati est eiusdem valoris, quod Regius.*

13 *Consuetudo valet quod res priuatorum non vendantur ante illas Baronis.*

14 *Hospitari in cauponis priuatorum, an liceat antequam impleantur illę Baronis.*

15 *Vendere animalia, & victualia, cui, & quando vult, est licitum.*

16 *Colonus tenetur vendere fructus magis domino, quàm alijs.*

17 *Vassallus, qui habet venalia, domino magis quàm alijs vendere cogitur.*

18 *Fiscus omnibus emere volentibus, aurum, vel argentum præfertur.*

19 *Emphyteota præfertur cæteris, quando proprietas alteri vult vendi, iusto tamen pretio, nec licitator extraneus admittitur.*

[M]AGISTRIS PROCVRATORIBVS] vassallus potest
1 cogi per Baronem ad colendum agros, ex quibus redditus debentur. Luc. l. generali, col. 2. circa princ. de decur. & ne deserat quod semel colendum suscepit. l. vn. de colo. palest. Ita rusticus astrictus ad culturã rerum ecclesiæ nõ potest illam deserere. c. indicatum, de immun. eccl. Fructus tamen inuitus etiam iusto pretio emere non compellitur, nec cogit inuitus aliquid de rebus suis facere. l. dudum, de contrah. emp. tamen
2 quia dominus dum locat ad annuam pẽsionem fundus, & fructus sunt obligati, & onus est coloni. Pau. de Cast. conf. 443. 1. vol. & si ad partẽ fructuum vltra partẽ quam habet à colono. c. tua nobis, de decimis. fructus qui ibi nascũtur sunt tacitè obligati domino fun di. l. in prędijs, ff. in qb. cau. pig. tacitè cõtra. Ideo Imperator volẽs nouam vsurpationem congrua auctoritate repellere, & veterẽ con suetudinẽ seruare. l. 1. de excoctio. & transl. mil. ann. lib. 12. mandat quod aliquis nõ cogatur ad emendũ res curiæ, verùm ille prius vendantur, quàm aliorum, vt in textu, qui di uiditur, & sum. vt per Affl. & dicit [MAGI-
3 STRIS PROCVRATORIBVS] qui ex eo quod magis in rebus diligentiã, & curã præstant, quã alij magistri appellãtur. Frec. de subfeu. in rub. de off. magistri iust. post nu. 9. vel Procuratoribus, Secretis, & Magistris Cameræ, quibus præest Magnus Camerarius tãquam supremus omnium Procuratorum fiscalium. idem Frec. de off. mag. cam. nu. 9. [NOSTRAE
4 CVRIAE] quæ sic dicitur, quia in ea de multis agitur cura, & est habitatio Regia, vbi reponuntur introitus regni. Affl. sup. const. statuimus, glo. 2. nu. 55. [SPECIALITER] expressè. gl. l. sed an, in ver. specialiter, de neg. gestis. [PROHIBEMVS] expressè. l. necnon, in ver. prohibent, ex quib. cau. maio. [NEC EORVM ALIQVIS FIDELES NOSTROS] alibi libertos fideles. l. magis puto, §. in primis, de reb. eorũ. [COMPELLAT] captis pignoribus, vel per impositionẽ, vel exactionem multarũ. sup. cõst. Magistri Camerarij. [INVITOS] nolentes. glo. l. in causæ, in ver. inuito, ff. de
5 procur. [IVRA CVRIAE NOSTRAE] quæ non à priuatis processerunt, sed iure daute, vel confirmante. Io. And. c. 2. in princ. de consue.

in

in vj.[Vel Res Alias Iusto].i.sufficiente. gl.1.l.3.ex qui.cau.maio. alibi verò.i.iusto. l.si fideiussor, §.meminisse, in ver.vero, de leg.1.in l.si res,ff.de in rem verso. [Etiam
6 Pretio] vltra quod dum fit mentio pretij intelligitur de iusto. l.item veniunt, in ver. hærede, de pet.hæred. [Comparare] ita
7 vassalli nō coguntur capere gabellas in credentiā. Luc.l.fin.cir.fin.de omni agro deser. Paris de syndic. in ver.de excess.Baro. erga subdi.in princ.nu.14.nec inuiti reeōducere. l.si cū hermes,vbi glo.& Bal.nu.2.& l.inuitos, C.locati. vel emere carnes, caseum, & similia Baronis, siue vendere vinū,& similia in eius fundicis, nisi cui domino placuerit prohibere ne eorum victualia vendant, nec coquant in alieno furno, quàm domini. Io. Ant.de Nig. c.reg.grauamina,nu.52.53.80. 81.& 82. & vassella curiæ multos repararet in c.134. item statuimus,ꝙ quoties contigerit curiam,adeo quod licet statutum compellat aliquem emere, non compellit alium vendere, nec econtra, quia vnum aliud non includit. Bal.l.1.nu.1.C.de com.&r.manci. [Illud Tamen Pro] qui denotat causam finalem.Luc.l.fin.col.5.cir.med.de bon.vac. [Curia Nostra]vel eius beneficio.[Permittimus] specialiter. d.l.necnon, in ver. permittebant,ex quibus cau.maio. [Quod
8 Est Vbique] quod est aduerbium,& notat locum. Abb.c.ad honorem, nu.4. & Ant.de But.de auct.& vsu pallij. [Terrarum Generaliter Consvetum] & successiuè iustum,nā leges multis temporibus obseruatę præsumuntur iustiores, quàm nouiter constitutę.Luc.l.2.col.4.cir.med.de quib.mun.vel præst.nem liceat se excus. [Quod Eisdem Nostris Fidelibus Intercedant] interdicant,seu prohibeant. Abb.c.pastoralis, nu.4.cir.med.de cau.poss.& propr. [Quod Non Ipsi Prius Iura Sua,Quam Nostra Quae In Loco Ipso Fuerint Communi
9 Iusto]prout in loco,nam pretia diuersa secundum loca constituuntur. l.4.in gl.3. vbi Bal.ff.de eo quod certo loco.[Celeri Pre-
10 tio]præsente pecunia.l.à diuo Pio,§.si post, & seq.§.oportet, vbi gl.1.& in ver.liberatā, de re iudic. illico non habita fide de pretio. Bal.l.cum nō solum,§.fin autem legata,cir. fin.de bonis quæ lib.alias nō transfertur dominium.l.si procurator,ff.de iure fisc. Verùm si officialis qui vendit, confitetur recepisse pretium,emptor perpetuò est securus. Bald. l.2.in 2.rep.§.ad hæc,in princ.de quadr.præscript. alibi celeriter, arbitrio iudicis dicitur.Bal.l.& si post tres,1.rep.num.9.cir.fin. si quis cautio. [Distrahant]vendant fideli, & sibi noto non in minutum, sed in grosso,si repetierint. Baldus l.1.post princ. de condit. in publicis horreis.

11 Videtur,quòd dominus possit vendere cui vult,alias qui impedit,tenetur actione de dolo. Bal.l.& in quadā,ff.de dolo malo. nec est priuilegium,ꝙ prius vendat,nam expectando melius vendit. glo.1.l.pen.ff.de pign.act. Vnde hodie datur omnibus libera facultas emendi, & vendendi, vt in prag.Ferd.primi vni. cir.med. sub rub.de salar.cor. qui mitti
12 Etiam quia tantum valet denarius priuati, quantum denarius Regis.Bal.l.vn.nu.7.cir. med.de sent.quę pro eo quod interest.Et hoc ius negatiuum,quòd nō possent alibi carnes vēdi,potest præscribi,& valde interest talia loca habere, vel quod solus habeat molēdinū,& nemo possit ire nisi in molendino suo, sed præsumitur pro libertate, nisi contrariū probetur,quia omnes rationes,& facultates præsumuntur liberæ. c.significante, vbi Bal. not.nu.1.& post nu.8.de appell. Et licèt va-
13 leat consuetudo,ꝙ vassallus non possit vendere vinū, frumentum,vel hordeum,nisi ven datur illud Baronis,vt pro Rege adesse cōsuetudinē in pluribus locis fatetur Affl. hic post nu.2.& 2.not. Non creditur Regi in sui
14 beneficium.idē Affl.hic. Quid si non patitur dominus alios hospitari,nisi receptis hospitibus in eius cauponis, vel cogitur inuitos emere bainlationē. Paris de synd. in ver.de excess.Baro.c.1.nu.14.Dicitur autē inuitus facere,si facit contra eius voluntatem,adeo quod si sciret,faciliter prohiberet.Bal.l.pen. nu.2.de cond.cau.data.Et si hospitatur,non tenetur aliquē recipere,nisi velit. Bal.l.1.in
15 1.rep.in princ.nau.caup.stabul. Et licitum est vnicuique vendere victualia, vel animalia prout de iure permittit, prout,& quibus voluerit, nec ab eius domino prohiberi debet directè, vel indirectè, vt in prag. attendentes,& seq.char.29.& 30.in antiquis. Ve-
16 rùm colonus debet fructus potius vendere domino,quàm alteri,iusto tamen pretio.l.1. vbi Bart.in fi. & Ang.de metall. Boer.decis. 107.nu.2. Affl.§.post natale,num.7.de pace ten. Frec.de subf.lib.2.ibi trigesima octaua auctoritas.Ripa tract.de peste,nu.260.Idem
17 in vassallo, qui habens venalia debet potius vendere domino, & vniuersitati in casu necessitatis,quàm alijs, pro eodem pretio, vt in prag.Caroli V.quin etiam char.64.in antiquis. Idē si Imperator vellet,nam tenetur soluto iusto pretio.Bal.de pace const.in ver.
18 nobis intrātibus. Et præfertur fiscus in emptione auri, & argēti omnibus emere volentibus. Affl.quæ sint rega.in ver.argentariæ, nu.3.in fi. Et vtilis dominus præfertur,si directus vult vēdere fructus vnius anni. Præp. §.his consequenter,col.fin.in princ.hie fini-
19 tur lex.Ita emphyteuta cæteris emptoribus præ-

præfertur, si rem quę dedit in emphyteosim vult vendere, siue eius proprietatem. Ang. l. vn. d. tit. de locatio. præd. ciuil. Et multi sunt casus in quibus nonnulli in emptione præferuntur. Cass. consuet. Burg. rub. 10. in princ. Intellige iusto pretio, nec extraneus licitator admittitur. Ias. l. qui Romæ, §. coheredes, nu. 16. de verb. oblig. Et pactum factum cum famulo deputato ad vendendum ne certas merces alicui vendat, an valeat. Baldus cons. 445. nu. 1. vol. 1.

De officio Magistrorum Fundicariorum.

SVMMARIVM.

1 *Officium ministerium dicitur.*
2 *Magistri Fundicarij exigunt iura Regij fundaci.*

Quia dictum fuit de iuribus ad curiã spectantibus, nunc tractat de his, qui sunt præpositi ad ea exigendum, & sic de [Officio] .i. ministerio. Iser. sup. in consti. in locis demanij, post princ. [Magistrorum Fundicariorum] qui exigunt iura Regij fundaci, vt per Affl. infra in textu in princ.

SVMMARIVM.

1 *Iura curiæ noua, & quædam vetera.*
2 *Ius fundici primus in regno Fredericus instituit.*
3 *Ius dohanæ quantum, pro quibus, & quando non exigitur.*
4 *Ius exituræ, & tractæ pro ijs, quæ extrahuntur per extra.*
5 *Sicut, non semper denotat omnimodam similitudinem.*
6 *Magazeni Regij fundi sunt ad Regiam dispensationem.*
7 *Procurare, est aliquid pro alio curare.*
8 *Magister Portulanus exigit ius exituræ, & tractæ.*
9 *Extractionem victualium prohibere, est rationabile.*
10 *Grauamen infertur verbo, & facto, & semper ab eo appellatur.*
11 *Diligentiã hominũ natura desiderat.*
12 *Plus, idem facit quod minus.*
13 *Nisi, ponit quando præcedit oratio negatiua.*
14 *Sal in regni nemo vendit subditis, nisi Rex.*
15 *Salinari si emunt salinas, non potest vendi, vel mensurari sal sine eorum licentia.*
16 *Sal in genere masculino, & neutro, & eius significatu. num. 39.*
17 *Immissio salis, & victualium, si prohibetur, non intelligitur per transitũ.*
18 *Actus iudicum non priuatorum limitantur respectu territorij.*
19 *Immunitas respectu loci, quandoque personæ, quãdoque loci, & personæ.*
20 *Priuilegiũ prohibendi ne quis vtatur re sua, potest concedi per Principẽ.*
21 *Gabella incipit deberi intrando cespitem territorij.*
22 *Pœnæ appositione substinetur actus.*
23 *Pœna fraudantiũ fiscum.*
24 *Sententia prius profertur, quàm formetur processus in vectigalibus.*
25 *Cautio vbi non est necessaria, non interponitur.*
26 *Ius fundici pro quibus, et quã soluitur.*
27 *Locus contractus, & non executionis attenditur pro vectigalibus.*
28 *Forum sortitur ratione contractus, & quando in ciuilibus fit remissio.*
29 *Conuenitur pro delicto, & contractu alibi gesto in loco domicilij.*
30 *Obligatio, actio, sententia, & executio ex quibus oriuntur.*
31 *Contrahentes fingunt alium contractum vt fraudent gabellas.*
32 *Contractus si nullus occasione gabellæ non soluta ab vno ex eis, quomodo vnus aget contra alium.*
33 *Priuilegium reale, personale, personalissimum, & mixtum.*
34 *Clericus etiam quod non habeat ecclesiam, potitur immunitate.*
35 *Priuilegio gaudent socij priuilegiati, quando atias esset inutile.*
36 *Locus exemptus æquiparatur loco extra territorium constituto.*
37 *Fiscus nõ agit nisi tradita possessione.*
38 *Clerici non soluunt, quid in præstantijs, & ijs quæ cum fratre possidet.*

Magi-

27 decur. [Ioem Magister Procvrator]
cuius virtus fundatur ex auctoritate ſupe-
riotis,pendet à conſenſu,& verbis cōtrahen
tium. Ioan.And.in fim.ad Spec.rub.col.3.in
princ. de rer.permut. Non intelligitur libe-
ra,niſi in Procuratore Cæſaris:& quis dica-
tur falſus procurator. Bal.c.ex parte, nu,3.
& 21.de reſcrip.Conſtitutus ad litigandum,
& contradicendum, non poteſt donare , ſed
quē facit. in c.cum olim Abbas,poſt num.5.
& 6.de off.deleg. [Vna Cvm] .i. ſimul. glo.
l.fin.ad leg.Aquil.vel vua.i.ſimul.Bal.l.cum
alter,poſt nu. 1.C.de fideiuſſo.& dictio cum,
ſimilitudinem denotat. Bald.rub.nu.7.C.de
exercit. [Magistro Camerario Svpra-
dicto] cuius loco hodie eſt Secretus in re-
gno.Iſer.ſup.conſt.officiorum. [Svb Sigil-
lis Svis] de quibus ſup.conſt.præcipimus.
[Ivdicivm] quod iuſtum eſt,quod ſcriptu-
ra iudicium appellat. D.Aug.2.quæſtionum
ſuper Exodū col.38. cir.fin. non ex eo quod
iure diſceptent,vel dicant ius populo. c:iu-
ſtum, 23.q.2. [Aliorvmqve Nostrorvm
Fidelivm Loci] illius prouinciæ . Lucas
l.vnica, cir.princ.de theſauris. [Qvi Svper
28 Hoc Consilivm Dsdervnt] nam conſi-
lijs inuicem adiuuamus.Affl.inf.cōſt.aucto-
ritatem,poſt nu.11.Non ſient aliqui,qui ani
mum Regis inflammant ad odium.c.ſicut di
gnum,§.qui vero,de homic. alibi vbi conſi-
lium ſuperioris requiritur, ibi eius permiſ-
ſio deſideratur, tunc dicitur conſulto.i.per-
mittēte. Bal.c.1.nu.6.in fi.de iuram.calum.
[Per Literas Svas Cvriae Nostrae
Distincts] articulatim. Nizol.in ver.di-
ſtincte. [Describent Locvm , Valorem,
Qvantitatem, Et Qvalitatem Rei Lo-
29 catae] ſpecificatio enim multum valet,cū
per eam veritas, & falſitas facilè poſsit ha-
beri.addit.ad Spec.tit.de inſtr.edit.§.13.ibi
§.1.cir.fin. vltra quod augmentum eſt circa
quantitatem.D.Th.1.2.q.52.art.1.in princ.
[Qvio, Et Qvantvm] quia quantitas no-
tabilis facit illicitum.Zab.clem.1.§.cum vē
rò,in princ.de verb.ſign. [Cvria Nostra
Ds Re Ipsa]re ipſa realiter,& naturaliter.
Bal.l.ſub conditione , de ſolut. [Percepe-
30 rat Annvatim]quia pretium conſtituitur
ex redditu, §.ſanctiſsimas, in ver.quinqua-
ginta, auth.de alien.& emph. vnde annota-
tur rei qualitas , & quantitas redditum.
gl.fin. l.2.& l.ſi quos,de reſcind.vend. aeris
amœnitas,l.ſi quis intra,C.de bon.proſcrip,
Licèt multa ſint in hac feliciſsima ciuitate
multo digna pretio, paruas, aut nullas om-
nino reddentia penſiones. §.quia vero,auth.
de nō alien.aut permut.[Cvivsmodi Cen-
31 svm] nam cenſus capitur pro emphyteoſi .
Abb.cap.Raynaldus, num.23.in fi. de teſta.
Penſio eſt domorum, affictus eſt vulgare lo-
ci , & reſpicit quod pro prædijs ſoluebatur .
Abb.c.fin.vlt.not.& nu.9.de reſt.ſpol.[Sive
Servitivm]quod eſt loco pretij.l.fundi par
tem,& l.qui fundum,ff.de cōtrah.empt.quia
labor,& pecunia recipiunt diuiſionem.Affl.
§.& quia, nu.6. de his,qui feu.dare poſſunt.
[Percipere Debeat].i.poſsit.Spec.tit.de
primo decr.§.3.poſt nu.16. alibi neceſsita-
tem,non honeſtatem inducit.Abb.c.cauſam
quæ,poſt nu.4.de reſcript.aliter c.quia pro-
pter,poſt nu.3.de elect. & ſapit ius proprie-
tatis.idem Abb.c.cōſtitutus,nu.3.poſt med.
eod.tit.de electio.c.1.poſt num.7.de dolo,&
cōtum.[De Eadem,Qvio Deniqve] ideſt
certe. Bald.l.diuortio, 1.rep.§.fin.ff.de neg.
geſtis. [Per] quæ dictio auget. Abb.c.pen.
poſt nu.1. de teſtib. [Locationem Ipsam
Cvriae Nostrae Vtilitatis]quæ fru-
32 ctūs rei dicitur.glo.l.numiſmatum,de vſufr.
& quemad.quis vta.& in l.fructus,de operis
ſeruo. ſed non vtiliter geſtum,ſi vtilius geri
potuit. Bal.c.2.in fi.de eo, qui mitt.in poſs.
cau.rei ſeruan. alibi vtilitas pro intereſſe .
Bal.l.pen.in 1.rep.ſi quis cautio. [Accre-
scat] per viam vnionis.in fim.l.re coniun-
cti.de leg.3. [Vt Ex Eorvm Plena] l.Sti-
chum,§.quod vulgo, in ver.plenior,de ſolut.
adeo quod ſi non ſit plenè , non dicitur fieri
legitimè . Bald.l.quoties, 1.rep.qui ſatiſda.
cogan. inde plena, ideſt generali. Baldus l.ſi
cum dies,§.1.de arbitris,& plenè.ſup.conſt.
hi qui. [Relatione] quam libenter audi-
mus. l.2.de officio vicarij . [Per Docti]
informati. inde docere, ideſt probare. infra
conſtit.iuriſperitorum.[Deliberare Pos-
simvs] nam deliberatio communiter eſt
cum alio, iuxta illud, Omnia delibera cum
amico. Iſern.c.1.poſt num.9.hic finitur lex.
Quid liceat ſecundum honeſtatem , & quid
deceat ſecundum æquitatem , & quid expe-
diat ſecundum vtilitatem , cap.magnæ, vbi
Abbas 3.not.de voto,& voti redempt. [An
Praedictam Confirmationem Conce-
dere Nobis Expediat,Vel Negare] &
ſic confirmare,non confirmare,ſiue infirma-
re. Bal.l.tale pactū,§.qui prouocauit,2.rep.
nu.12. cir.fin. ff.de pact. licèt vltra manda-
tum geſtum,ob receptum pretium,& in vti-
litatem maximam curiæ conuerſum, ratum
haberi debet. Minad.cōſ.32.nu.3. [Caete-
rvm]de quo inf.in cōſt.vt de ſucceſſionibus.
[Ad Hoc Vt Magistri Procvratores
Cvm Aliis Personis Sibi Per Nostram
Cvriam Depvtatis] quia quando agitur
de re aliqua æſtimanda , iudex recurrit ad
33 arbitrium bonorum virorum, & debent eſſe
plures,ſi reperiuntur,alias vnus ſufficit. Abb.
c.eccleſiæ Sāctæ Mariæ,lo 2.nu.3.vt lite pēd.

1 AGISTROS FVNDICARIOS] iura curiæ quædã sunt vetera, & quædã noua. Ifer. s.p.const.quanto,de decimis.& Iuritu R.C.de decimis solue.Ius fundici primus in regno Fredericus
2 instituit, nam cum omnes merces debeant exonerari in dohana,exceptis rebus pretiosis, auro, argento,& gemmis ratione albergariæ exigitur ad ratione granorum quinde cim pro vncia: pro ferro,pice,sale,& azario exigit plus,videlicet quartaria,& quintaria pro pice:pro animalibus,possessionibus,pannis,carnibus,& pane nõ soluitur, sed si sunt empta, soluitur ius dohanæ,quod est granorũ 18.pro vncia, sed non in propria patria.
3 In dohana Mene pecudum soluitur pro herbag:js, & pascuis. De rebus proprijs, & victualibus pro vsu non soluitur dohana, nec exitura per infra, sed præstat cautio de producendo responsale immissionis,si per extra soluit ius exituræ, & tractæ, vt in ritu R.C.
4 de iure fundici, & de iure dohanæ, Affl. hic in fi. Cap.in sua inuest.in ver.feudorũ clausulæ,in ver.dohanis,in ver.regali, & iu ver. dohanæ,in priuc.& cir.fin.de iure salis,& salinarijs.Abb c.super quibusdã,nu.8.de verb: sign. Horum iurium exactores diuersimodè appellãtur. sup.const.auctoritate, de summ: cogn.contra gabell: sed dimittamus vocabula diuersitatibus locorum, Io.And.ad Spec. rub.de off.vic.cir.princ. nam quomodocũq; sint. eos Imperator vult esse puros circa se, & subditos, & in quibus habetur in tex. qui druiditur vt per Affl. & sum. vt per Lallum, & dicit [MAGISTROS FVNDICARIOS CVRIAE NOSTRAE] habitationis nostræ, vbi reponuntur merces, & exiguntur introitus. Affl.sup const.statuimus,in gl.2.nu.55.[SICVT] quæ non semper denotat omnimodam
5 similitudinẽ. Abb.de sum.Trin. in ver.damnamus, num.1. [QVOSLIBET OFFICIALIS NOSTROS] in genere. Bal.cõs.378.nu.9.cir. med.5.vol. [PVRITATEM] de qua sup.const. puritatẽ. [OMNIMODAM] & quamlibet,quę habet plenissimum significatum. in con.feu. diuer.57.post num.8. aliter omnimodam,in clem.vn.in ver.omnimodam,de foro comp. [TAM CIRCA] impropriè, nam propriè refertur ad 1.cum.Luc.l.1 in princ.de primo.& secundic. Nos QVAM FIDELES NOSTROS] quia sicut ius suum cuilibet inuiolatè seruamus,sic in iure nostro defectum perpeti non possumus.inf const.sponte volentibus, in fi. [VOLVMVS] & mandamus.sup.const.in officialibus. [OBSERVARE] & habere.Nizol.in ver.obseruo,cir.med. [IGITVR] concludit. gl.l.1.in ver.& ideo.C.de bon.lib.si emergerit dubitatio.Bal.l.& ideo,ff.de legi.[PRAECIPIMVS] quod ex præcepto obligat. Zabar clem.2.15.not.de magistris.[VT IOEM MAGISTRI FVNDICARII NE].i.non.l.4.§.Cato,de verb.oblig.vel. [NIL EMANT] in fundicis.[AVT EMPTVM] extra.[IN FVNDICIS
6 INTROMITTANT] nam non debent exercere mercaturas, & illas tenere in Regia Dohana. Affl.hic 2.not.nam magazeni Regij fundici sunt ad Regis dispositionem, vt in litera Regis Ferdinãdi inter ritus R.C. [SINE TESTIMONIO BAIVLI , ET IVDICIS CIVITATIS, ET LOCI] quod testimonium hominis dicitur. Bal.l.filium, 1.rep.nu. 10. de his,qui sunt sui,vel alie.iur. [PVBLICAE SCRIPTVRAE SVFFRAGIO ROBORANDO] de quo testimonio fiat publica scriptura, quæ suffragiũ dicitur.gl.l.illud quod cuiusq; vni.nom. pro robore firmitatis.c.ex parte,de cõcess.preb.
7 [PROCVRAVERVNT] quod est aliquid pro alio curare. Luc l.si quis procuratione,in princ. de decur. [AVTEM] & sic mutat casum. glo. l.1.in ver.per interdictũ,in fi.ff.si vent.nom. mulier in poss.mitt. [MAGISTRI FVNDICARII, FVNDICOS] domos Regias.d.ritu de iure fundi.in princ. [SALIS, FERRI, AZARII, ET MERCIVM] aliarũ. [QVAE FVNDICANDAE PER CVRIAM NOSTRAM SVNT STATVTAE] nam res pretiosæ aurum,argentum, & gemmæ in dohana non exonerantur, vt sup. [PRAETER EXITVRAS VICTVALIVM,QVORVM EXITVS ALIIS OFFICIALIBVS] vide-
8 licet Magistris Portulanis,vt c.1.& 2.Caroli II. [PER NOSTRAM CVRIAM SPECIALITER] singulariter.gl.l.sed & si quis,§.quæsitum,in ver.specialiter, si quis cautio. [EST
9 COMMISSVS] vnde statuta prohibentia extractionẽ victualium sunt rationabilia. Bal. l.cætera,§.sed & si quis,de leg.1. pro quibus quando tolluntur exitura,& tracta,non exigitur ius dohanæ.Cap.d.inuest.in ver.regalia,ibi dohanæ,in princ.& cir.fin. Sic honor, & gloria vnius est diminutio alterius. Bald. c.1.nu.2.in fi. vt lite pend. [VOLVMVS AVTEM] sed. gl.d.l.1.in ver.si per interdictum, si vent.nom.mul.[PRAEDICTOS FVNDICARIOS AB INFRASCRIPTIS FIDELIVM NOSTRORVM GRAVAMINIBVS] c.præterea , lo secundo,de iurepatr.c.vn.vt eccl.bene.fine. sine dimi.confer. [ABSTINERE] cohibere,
10 tẽperare. Niz.in ver.abstineo. Et insequuntur grauamina verbo, & facto,pro quibus potest appellari.Spec.tit.de appell.§.6.& 10.n.40. immo à grauamine,quod est in fieri,semper nascitur appellatio.Bal.add.vlt.ad Spec.eo. tit.de appell.col.2.post princ. Inter ceteros potius concernitur iniquitas iudicis, quàm aduersarij. in c.interposita, post num.10.de appell. [QVOD NON COMPELLANT EOS IN MAIORI

Maiori Qvantitate Salem Emere]
nec in alio loco. Luc.l.1.col.3.post princ.ne
rust.ad vllum obseq. [Qvam Ipsi Volve-
rint] voluntariè. Pan.de Cast.cons.50.post
princ.2.vol. alias si irent ad fundicos distan
tes,plus impenderent,vt in ritu R.C.de iure
salis.[Dvmmodo] quæ inducit monitionem
potius quàm conditionẽ. Affl.§.fin.nu.9. de
cap.qui cur.vend.Adiecta ex parte post non
facit conditionẽ,sed modum. Bal.c.dudum,
lo secũdo,nu.26.in fi.& 27. vbi infert,vt per
eum,de elect.[Prohibeant, Et Diligen-
11 ter]cum & ipsa natura desideret hominum
diligentiam. l.diligenter, vbi Luc.in princ.
de aquæductu.& abhorret otiosum,vnde nul
la res in rerum natura sine operatione. add.
ad D.Tho. 3.par.de Sacram.q.101.alias 70.
art.2.in appendice.[Observent] in seipsis
quod in alijs. l.frater à fratre, vbi Bar.nu.3.
de cõd.indeb. [Qvod Extra Provinciam
Sibi Decretam] statutam, nam decerno,
& statuo,sunt verba communia. Abb.c.nam
concupiscentiã, post nu.4.de constit. [Pro-
vinciales] qui in prouincia habẽt domi-
ciliũ.Paris de synd.in ver.assessor.c.1.nu.20.
[Svi In Magna, Vel Modica Qvanti-
12 tate] nam idem facit plus,quod minus. gl.
c.non mediocriter,in ver.immoderatam,de
consec.dist.5.& maius,& minus non differũt
specie. Frec.de subf.lib.2.quis dicat Comes,
nu.23.circa med. [Salem Non Emant In
Provinciam Deferendvm]nam ab extra
regnũ, vel ab alia prouincia non potest sal
immitti,sicut ferrum,& azarium,alias amit
tuntur,& cedunt lucro gabelloti,vt in d.ritu
de iure salis,in fi. [Poena Pvblicationis
Bonorvm Omnivm Emptoribvs,Sev Qvi-
bvslibet Alivnde Salem,Praeter]idest
contra. Arch.c.si quis præter,in princ.11.q.
alibi propriè,& impropriè.Bal.c.dilectorũ,
post nu.1.de testi.cogen.[Mandatvm Spe-
ciale] expressum. Io.And.c.2.post nu.1.de
reb.eccl.nõ alien.in vj. [Cvriae Nostrae
Deferentibvs Praestitvta] nam sal,vt
sup.si immittitur per terrã,animalia cedunt
lucro gabelloti,si per mare vascellum,& sal
est gabelloti capientis,& homines in eo ca-
pti,curiæ assignantur,ad eius beneplacitum
puniendi,vt d.ritu de iure salis,in fi.[Nisi]
si non. glo.l.si eum,§.fin.in ver.idem,& seq.
vbi Bal.1.rep.post nu.3.si quis cant.& ponit,
13 quia præcedit oratio negatiua.addit.ad glo.
l.diuus, ff.de pet.hæred. [Ab] quæ denotat
separationẽ. Bal.c.super eo, nu.3.de appell.
Vltramarinis Partibvs In Navigiis
Sal Deferatvr] de sale azirgentino, quod
flãma fluere facit,& aqua crepitare.D.Ang.
21.de ciuit.Dei, c.5.& 7.post princ. [Qvod
Non Alii, Sed Cvriae Assignetvr Pro
Pretio, Qvo Cvm Cvria Convenire]
quod est verbum magis nouum, & indiscre-
tum, quã promittere. Bal.l.lecta,col.3.cir.
fin.si cert.pet. [Potervnt Deferentes]
14 nam in Sicilia est vsurpatũ,quod non vendat
alius sal subditis,nisi Rex,& facientes sal in
salinis proprijs,cogit vendere fisco: & bonũ
esset si iusto pretio,sed in his inspicitur con-
suetudo. Cap.in d.inuest,in ver.leudorũ clau
sulæ,ibi salinis, & in ver.regalia, ibi salinæ,
cir.princ.d.l.1. vbi Luc.de metall. & meta.
cir.med. Ita & consignatum à curia, si vni-
uersitates vellent vendere, emit fiscus, vt in
prag.R.Ferdinandi non sine,de sale venden.
per vniuer. secus si quis haberet in priuile-
gio, quia per generalem derogationẽ etiam
in capitulis arrendamenti,non videtur dero
gatum priuilegio specialiter concesso.Loffr.
cons.35.nu.12.vsq; ad 16.& per c.Papæ Ho-
norij sal est dominorum salinarum, nec de-
bent prohiberi vẽdere sal ex suis salinis ob-
ueniens, vt in d.ritu, vel potest emere ex sa-
linis ipsis proueniens, non ipsas prohibere,
vt per Cap.vbi sup. Ista gabella,& alia iura
venduntur cũ licitatione. in c.reg.61. item
15 in eadem forma. Salinarij verò si emunt sa-
linas, nihil potest mensurari, vel vendi sine
eorũ licentia,& pœna ipsis applicatur. Bal.
l.pen.C.de vectig.[Mercatoribvs Emen-
16 tibvs Salem]in genere masculino,cum re-
periatur etiã in neutro,vt hic sal,& hoc sal.
Arch.c.non omnes,in fi.2.q.7.[Ab Eis]qui
tulerunt à partibus Vltramarinis. [Et Ip-
sis Ivra Cvriae Nostrae Solventibvs
Permittatvr] concedatur.Io.And.c.vn.in
princ.& nu.1.cir.med. de æta.& qual. in vj,
& inducit nouum ius. Zab.clem.2. §.fin. in
princ.de iurepatr. dummodò sit emptum ad
grossum. Affl.hic 7.nor. [Qvo Volverint
Infra Provinciam, Et Pretio Qvo Po-
terint] quia voluntates cõtrahentiũ sunt
seruandæ.Bal.l.pen.C.pro soc.[Distrahe-
re]& sic merces aliũde delatę possunt aspor
tari, sed non similes illis contra bannum, &
edictũ curiæ. gl.l.si quis,post hac,C.de ædif.
priua. Vnde emens gabellã salis cum facul-
tate prohibendi, quod nemo possit extra ci-
uitatem emere sal,vel conducere,præter ip-
17 sum emptorem,nõ intelligitur de eo qui cõ-
ducit per territorium alio conducturum,ita
si statutũ prohibet, quod nemo portet bla-
dum,seu victualia extra ciuitatem,non com
prehendit illum qui conducit per ciuitatẽ,
vel districtum statuentium vt ad alia loca
perducat.Alex.cons.86.4.vol.[Nec Certo
18 Loco] cũ actus priuatorum non limitentur
respectu territorij, secus in actibus iudiciũ.
Bal.l.quæro,in princ.de test.tute.licèt detur
19 priuilegium respectu loci,quandoq; respectu
personæ.

personæ. Abb.c.ex tuarum,nu.10.post med.
& ibi Ant.de Bue. c.2.cir.med.de auct.& vsu
pall. quãdoque mixtum ratione loci, & per-
sonæ,& tunc non valet quoad alium locum.
Bal.l.2.num.38.C.de seruit.& aqua. Ita da-
tur personæ pro gestis in loco,non extra lo-
cum factis,vel promissis: vnde aliud est con
trahere in loco, & aliud cõferre solutionem
in loco.idem Bal.auth.habita,post num.24.
ne filius pro patre, l.si non speciali, post nu.
2.C.de testa. Et locus contractus est de sub-
stantia priuilegij nundinarum. in l. vnica,
post num. 3. C.de nund. Et mutato loco, an
mutetur priuilegium.Bal.præd.l.in tantum,
2.repet.de rerum diuis. De priuilegio Beati
Ambrosij Mediolanensibus concesso, Port.
§.sed quod Principi, nu.19.in fi. inst.de iure
nat.gent. & ciui. [SEV A CERTO VENDI-
TORE TANTVMMODO] sed à quo velint. sim.
in const. præced. [SALEM HOMINES COM-
PARARE]c.quia clerici,de iurepatr. [COM-
30 PELLANT] licèt Princeps possit concedere
priuilegiũ prohibendi ne quis vtatur re sua.
Afflict.quæ sint regalia, in ver.& salinarum,
num.3.[MERCATORES] mercationibus oc-
cupati. addit. ad speculat. tit.de instr.edit.
§ 12.ibi in fine,circa med.[ETIAM]quæ di-
ctio implicat.Iser.sup.const.cum circa,post
princ.[AD CIVITATES VBI SVNT FVNDICI
31 VENIENTES] ingrediendo enim cespitem
terræ, incipit gabella deberi, & totam ter-
ram ingressus videtur. Bald.cons.472.nu.7.
1.vol.[EXONERATIS,ET DEPOSITIS MER-
CIBVS] quia ille locus præsumitur destina-
tus vbi merces exonerantur,& recedit mer-
cibus exoneratis. Bal.ibi num.3.circa med.
[QVAE FVNDICARI DEBENT]etiã si exone-
rasset vbi voluntariè venit causa cõmercij,
tunc soluit fundicum,vel præstat cautionem
de eundo infra regnum ad terram fundicum
habẽtem,vt in ritu R.C.de fundico flagelli,
ibi si vascellũ,in fi.[IN FVNDICIS]vel doha
nis,vt in eo.ritu. [VEL, VEL QVO VOLVE-
RINT PER CIVITATEM HOSPITARI PER-
MITTANT]& sic non debent hospitari in ci-
uitate vbi est fundicus,nisi prius exoneratis
mercibus. Affl.hic 8.not. Et dicitur hospes,
qui recipit,& recipitur,sicut vector,qui ve-
hit,& vehitur.l.1.§.t.in ver.vel vectoribus,
ff.de exercito. [POENA PVBLICATIONIS
MERCIVM MERCATORIBVS IMMINENTE]
32 per cuius pœnæ appositionem sustinetur a-
ctus, quia lex non videtur simpliciter prohi
bere nisi vltra pœnam induceat nullitatem,
sicut si statuto cauetur,quod nullus contra-
hat si non soluit gabellam, alias soluat cen-
tum nomine pœnæ,valebit contractus,licèt
possit annullari. Abb.c.2.post nu.5.de testi.
[QVI ALIO LOCO MERCES FVNDICATAS,
SINE SPECIALI MANDATO FVNDACARII
DEPOSVERINT]nam de voluntate gabelloti
potest,vt plerunque fit, quando merces sunt
subtiles,& magni valoris,aut domus fundici
nõ bene clausa,adeo quod est timor ibi mer
ces pernoctare, vt in ritu præd.de iure fund.
in princ. [VEL MODO QVOLIBET] quocun-
que,vel quolibet modo, & est distributiuum
modorum. Io.And.c.indemnitatibus, nu.2.
cir.fi.de elect.in vj. & omnẽ modũ includit.
gl.clem.2.in ver.quolibet, de sent.excomm.
[IVS FVNDICI]granorũ 15.pro vncia,quod
semel soluitur,vt d.ritu de iure fund.in prin.
& de fundico flagelli,in princ. [FRAVDARE,
23 SEV FVRARI TENTAVERVNT]& sic qui contra-
hendo aliquid excogitant contra fiscum,pu-
niuntur in quadruplũ in incorporatis, & in
duplum in incorporandis.l.qui in contracti-
bus,vbi Bal.de iu.fis.lib.10. hic sufficit atten
tare furtũ iuris fundici, vt amittat merces,
quod tene menti dicit Affl. hic 9. not. nam
regulariter est contrarium, ex quo non pu-
nitur voluntas in actum deducenda.gl.2.c.
quia præsulatus,1.q.4. Et statuta punientia
delicta, intelliguntur de delictis cõsumatis.
Dec.cons.256. col.pen. post princ. & nixus,
vel conatus non punitur pro actu perfecto.
Boer.dec.316.nu.1.& 8.Et statuta per Italiã
puniunt factum,& non animum. Ang.tract.
malef.in ver. & ex interuallo, ibi, sed aduer-
tas ne erres;& etiã quod conatus puniatur,
gl.fi.c.2. 22.dist.& c.sollicitatores,de pœnit.
dist.1.punitur eadẽ lege,sed non eadem pœ-
na.Gram.dec.74.nu.12.vel iudex potest mi-
tigare pœnã,sed non tenetur. Affl.inf.const.
si quis aliquẽ,2.not.de spol.hom.seu sunt ca
sus speciales.c.pœnæ,de pœnit.dist.1. Et fit
confiscatio vectigaliũ ipso iure, adeo quod
24 prius fertur sententia,quã formetur proces-
sus,quia est sentẽtia legis. Bal.rub.nu.12.de
rer.diuis. non tamen agitur post quinquen-
niũ,vt ibi nu.13.in fi.[DVM TAMEN FVNDI-
CARII CAVEANT] quod est necessariũ,alias
25 cautio vbi non est necessaria,non interponi-
tur.l.emptori,in gl.pen.ff.de euict. nã pote-
stas tota,& officium dependet à forma.Bal.
l.illud, §.1.nu.2.in fi.quod cuiusq; vni.nom.
[QVOD NVLLAS RES ALIAS PRAETER EAS
QVAE IN NOVIS STATVTIS FVNDICARI...,
SEV DONANARII MANDAVIMVS]vt sunt iu-
ra noua,de quibus in princ. & nonnulla alia
pro quibus nõ soluitur fundicus,vt d.ritu de
fundico flagelli,ibi soluitur ius.[MERCATO-
RES, SEV QVOSLIBET DISTRAHENTES]qui
negociatores dicuntur. gl.1.l.fin.ff.quod cum
eo.[FVNDICARE,SEV DONANARE COMPEL-
LANT]sed non seruant, sicut dohanerij dum
exigunt à venditoribus in nundinis franchis
in ritu præd.de iure fundici, ibi,si vendãtur.

Contra, videtur quod sit ratio quare magistri fundicarij magis prohibeantur, quàm alij, & successiuè vbi non est ratio, quare magis vnus debeat grauari, quàm alius, aut pariter omnes grauandi sunt, aut nullus. Bald. l. cuius bonis, in fi. ff. de curat. furio. Rursus prohiberi salem extra prouinciam, videtur absonum, nam qui exeunt districtum, & aliò vadunt ad contrahendum, sortiuntur forum in loco contractus. Abb cap. fin. nu. 15. in fi. de foro comp. Vltimo nulla obligatio potest incipere ab executione. Bald. l. 1. repet. antiq. in fi. C. de iure dot. etiam quod sit debitum probatum, nā probationes, & instrumenta non habent paratam executionem, nisi sit confessio facta in iudicio, vel iusiurandum iudiciale. Bal. l. 1. post nu. 1. de execut. rei iudic.

Nisi dicas, vt supra num. 14. quod in regno Siciliæ est vsurpatū quod alius nisi Rex vendat salē subditis. & isti magis, quàm alij prohibentur, quia multa in fraudem domini committunr, vt dixi supra const. auctoritatem, & tractatur summariè fauore fisci, vt supra constit. auctoritatem, de sum. cogn. contra gabello.

36 Nota de quibus soluitur fundicus, & de quibus non, latè Isern. hic. Et mercatores venientes ad locum fundici, quando tenentur exonerare, & quando non: & frandans fundicum, amittit merces. Item ius doh. 2. granorum 18. pro vncia debetur toties quoties contractatur. In Ciuitate Neapolis debetur ius boni denarij granorum 20. pro vncia, vt in pragmatica Regis Ferdinandi inter ritus R.C. & est prima in ordine, subrub.
37 de vectigalibus. & in hoc attenditur locus vbi fit, non vbi mandatur fieri. Baldus l. fin. 1. rep. de offic. præf. vrbis. potest enim vendi, vel donari res existens in alio loco, quàm in loco contractus. l. 1. vbi Bald. in princ. C. de contrah. empr. Et quoad hypothecam debitor sortitur forum in loco contractus. idem Bald. l. 2. in fi. C. mandati. adeo quod actus expediendus certo loco, ibi videtur expediri vbi fuit celebratus. Io. And. ad Specul. in rub. de concessio. præb. col. pen. circa princ. & solui pro re alibi facta, & si est solutum in loco contractus, quod nō debeat alibi solui, cum exactio sit odiosa, non extenditur de similibus ad similia, nec extra territorium, & in dubio debet iudicari, quod non debeatur. Dec. cons. 457. 4. vol. Inde in loco contractus
38 sortitur forum, ratione contractus efficitur subditus. Bal. l. etiam, num. 15. circa med. de execut. rei iudic. & si hic vendo rem, quæ est Florentiæ, hic debet solui gabella, & hic interponi potest decretum. idem Bal. l. magis puto, §. illum, de reb. cor. & l. 1. num. 1. & 3. C. de contrah. empt. adeo quod priuilegium quod non possit conueniri, nisi sub certo iudice, intelligitur præterquam in loco delicti, contractus, vel rei. Bal. auth. qua in prouincia, vbi de crimine agi oportet, ita quo ad contractus dissolutionem. Abb c. ex parte, post num. 5. de restit. spol. Bal. l. hæres absens, num. 2. in fi. ff. de iudicijs. alias agens ad distractum, tenetur sequi forum rei. l. 2. & ibi Bald. C. vbi, & apud quem. Promissa autem in vno loco, non possunt peti in alio, quàm vbi fuit destinata solutio, & petens condemnatur reo ad interesse. Abb. c. vnico, 3. not. de plus petitio. Baldus l. quæro, de solutio. Et si est interesse actoris, & rei, an veniat in actione arbitraria. Bald. l. vn. C. vbi conue.
29 qui cer. loco da. prom. Licèt in loco domicilij possit quis conueniri pro contractu alibi gesto, & delicto vbique perpetrato, sicut in loco beneficij, quod requirit residentiā, potest conueniri pro concernētibus illud beneficiu n. Abb. c. quia in tantum, post num. 5. de preb. alias sicut in delictis fit remissio, ita in cōtractibus. Bal. auth. qua in prouincia, nu. 9. vbi de crim. agi opor. l. 4. nu. 6. & seq. vt in poss. leg. ita fit remissio personalis in ciuilibus ad locū iudicij inchoati. Bal. l. consentaneum, post nu. 8. quom. & quan. iud. Quando plures tenentur eodem iure, & ratione eiusdem officij, omnes sunt ad eundem iudicem remittendi. l. omnes, vbi Bal. C. arbitr. tute. Speciale est in administratione priuati, alias in ciuilibus non fit remissio. l. 1. vbi Bal. vbi de ratioc. agi opor. vel potest in tribus locis conueniri. l. 2. vbi Bal. vbi Senat. vel clariss. Quid si est dictum, q̃ possit cōueniri vbique locorum. Bal. l. 3. §. 1. & pen. de eo quod cer. loco, & l. si duo, §. 1. de const. pec. Non omitto, q̃ iudicium reale potest intentari contra possessorē in loco sui domicilij, & in loco vbi res est sita personalis, vel in rē scripta in foro rei, actiones corporales, quæ sunt infixæ ossibus creditorum actiuè, & ossibus debitorum passiuè, vbique effectum, & ius suum extendunt, nam comitātur personas eorum, & non fit executio nisi per iudicem loci, in quo est persona. Bald. l. fin. nu. 3. & 4. de præscrip. long. temp. l. fin. in fi. princ. de ann. except. vnde studiosè agendum est, vt ea quæ promittuntur, opere compleātur. c. 3. de pactis. Et requiritur complementum in forma specifica, non respectu interesse. Abb. c. veniens, nu. 7. in fi. 8. & 9. de iureiur. posset conueniri in loco destinatæ solutionis. Bald. l. 1. in fi. princ. de eo quod certo loco, l. vn. nu. 1. & 2. C. vbi conue. qui certo loco dare prom. & vbi promisit soluere, ibi videtur contraxisse. Abb. c. dilecti filij, nu. 5. de foro comp. c. 1. num. 21. in fi. de iudicijs. in loco contra-

ctus,

ctus,vel rei ſitæ. Bal.l.1.C.de contrah.emp.
c.ſane,de foro comp. in loco contractus, vel
domicilij. Abb.d.c.dilecti filij,nu.6.7.& 10.
Verùm actor non arctatur ad ſequendum
domicilium ſi alibi eſt contractum. Baldus
l.2.§.item,ff.de iudicijs. & prima obligatio
videtur confuſa in poſteriore. Abbas c.ſcri-
pturæ, num.2.in fi.de voto,& voti redempt.
licèt videatur quod attẽdi debeat locus vbi
orta fuit obligatio,non vbi recipit purifica-
tionem. Abb.c.1.in fi.de ſponſal. nam obli-
30 gationes ſunt filię factorũ,ſeu contractuum.
Bal.l.vn.poſt nu.36.de confeſſis.ex cõtractu
oritur obligatio, ex obligatione orit actio,
ex actione ſententia, ex ſententia naſcitur
executio.Bal.l.per hanc,nu.4.de temp.app.
& ſolutio alibi collata non mutat forum.
Baldus d.l.hæres abſens, §. fin. de iudicijs.
Locus autem, & tempus ſunt adhærentia
contractus, ideo ius quæſitum ex contractu
ſapit de loco ipſo.Bal.l.1.2.rep.& l.2.§.om-
nes,eo.tit.de iudicijs.& locus tactæ promiſ-
ſionis dicitur vbi verba cõtractus ſunt pro-
lata,& verba contractus proferuntur in vno
loco, & effectus deſtinatur in alio,tunc ſor-
titur forum vbi deſtinatur effectus, nam ibi
fingitur contraxiſſe,licèt verè contraxit vbi
proferuntur verba. Abb.c.fin.nu.29.cir.fin.
30.31.& 32.de foro comp.& quãuis dicatur
contraxiſſe vbi contulit ſolutionem, & pro-
cedit fauore fiſci. Bal.l.cum qui,§.Iulianus,
31 cir. fin.de conſtit.pec. Quid ſi vt fraudarent
gabellam finxerunt alium cõtractum, & iu-
rauerunt in deceptionem alterius.Abb.c.cũ
contingat, nu.20.ibi ſecundus caſus, de iu-
32 reiur.Et ſi contractus vigore ſtatuti non va
let non ſoluta gabella,ſi ſimul contraximus,
& nõ ſoluimus gabellam,ego peto à te,quia
vendidiſti, ſi tu excipis de inualiditate con-
tractus,non poſſum replicare.Abb.c.dilecti
filij,nu.8.de except. Et reus an poſſit oppo-
nere actori. Bal.l.1.§.Offilius, nu.2.in fi. ne
quis eum,qui in ius voc.eſt vi exi.Si vnus ex
contrahentibus ſoluit pro parte ſua, an va-
leat in totum fauore eius,qui ſoluit. Abbas
c.quoniam frequenter,nu.12.vt lite nõ con-
teſt. & ſoluitur per eum qui ſentit commo-
dum, ſicut ſalarium contractus debet ſolui
notario per eum in cuius fauorem celebra-
tur: & ſi per ſtatutum non fit mentio per
quem ſoluatur,ſoluit is qui acquirit, & non
qui ſoluit, vel vendit. Affl.quæ ſint regal. in
ver. vectigalia,num.15.& 26.in ſi. ſicut non
ſoluens partem fructuum per biennium.
Spec.tit.de emphyt.num.10.Quid ſi exeunt
diſtrictum, & aliò vadunt ad cõtrahendum,
ſi exemptus tranſitoriè contrahit in loco
non exempto. Abb.d.c.fin.nu.34.& 35. in fi.
de foro competenti.

33 Dic, quòd priuilegium aliud reale, aliud
perſonale, perſonaliſſimum,& mixtum. Bal.
l.fin.de excuſ.mun. vel aliud reale, & aliud
perſonale, reale tranſit in emptorem,perſo-
nale non. Abb.c.ex parte, num.4.& 5.de de-
cimis.In dubio cenſetur conceſſum rei,& nõ
perſonæ.Bal.l.Gallus,§.quidam recte,cir.fi.
de lib.& poſth.ſicuti in immiſſione non ha-
betur reſpectus ad perſonas, ſed ad territo-
rium.Bal.l.pen.2.rep.de off.eius.Vnde ſi bo-
na eccleſiarum deferũtur ad certum locum
negociationis cauſa,non ſoluitur gabella.
Abb.c.fin.poſt num.10. de vita.& hon.cler.
34 Et clericus etiam quod non habeat eccle-
ſiam,gaudet priuilegio clericali in bonis pa
trimonialibus. Abb.c.4. nu.3.de præb. latè
Spec.cũ add.Bal.ad eum, tit.de cler.coniug.
35 Ita ſocij priuilegiati gaudent eodem priui-
legio, quando priuilegium eſſet inutile pri-
uilegiato,ſi ſocij nõ gauderent. Abb.c.quam
ſit,1.not.de Iudæis. Inde religioſi non debẽt
grauari etiam indirectè,dum grauantur mo
lentes in eorum molendinis,& coquentes in
eorum furnis, nam priuilegiatus in ſe, eſt
etiam priuilegiatus in ijs perſonis, qui ha-
bent ab ipſo dependentiam. Zab. clem.vni.
in princ.10.& 12.not.de exceſs.prælat.adeo
quod datur immunitas portantibus bladum
Romæ, ſicut nauium,perſonarum,& rerum,
quæ cõducũtur pro ſale.l.1.vbi Bal.de naui-
36 cularijs,& in capitulis arrendamenti.Locus
autem exemptus æquiparatur loco extra
territorium conſtituto. Zab.clem.2. in ver.
ſimili,in fi.de priuil.Et priuilegium conceſ-
ſum perſonis reſpectu certi loci non exten-
ditur vltra locum, nam cẽſetur priuilegium
potius reale,quàm perſonale. Abb.cap.cum
cappella, 1.not.& c.quoniã,3.not.de priuil.
Et vbi non apparet de origine, vel domici-
lio, vbi inuenitur, ibi iudicatur. Bal.l.nulli,
37 poſt num.12. de Epiſc.& cler. ſed fiſcus non
agit niſi vbi tradita eſt poſſeſſio ad pretium,
non ad vſuras.Bal.l.libertatis,§.cum vſuræ,
38 ff.de vſuris. Clerici autem non ſoluunt ga-
bellas de bonis eccleſiæ, & ſuis etiam mer-
cimonijs,quia in omni regno intelligendum
eſt liberos eſſe filios, ideſt non vectigales,
multo magis debent eſſe liberi in quolibet
regno filij regni illius ſub quo ſunt omnia
regna terræ. D. Auguſt. 1.quæſt.Euangelio.
col.5.poſt med. niſi ter moniti, non deſiſtãt,
& ſint coniugati.Quid in præſtantijs,vel ha-
beant bona communia cum fratribus. Abb.
c.fin.poſt nu.3.4.& 7.vſque ad 14. de vita,&
hon.cler. de ſalinis meminit l.magis puto,
in princ.ff.de reb.eorum. De hoc iure dixi in
tit.quæ ſint regal.in ver.piſcationum, nu.3.
39 Sal autem impedit corruptionem, & ſigni-
ficat diſcretionem, & mortificationem

carnis. D.Thom.1.2.quæst.102.art.3. in fi. Et mos erat apud Orientales quod volentes facere pactum perpetuum, comedebant sal, in signum quod sicut sal est incorruptibile, sic pactum debet perpetuò, & inuiolabiliter obseruari. Guliel.Pipin.Dominica in octaua Paschæ col.3.& granum salis sapientiæ.Bal. l.1.in 1.rep.in princ. C.vnde vi. vel sapientiæ, & iustitiæ. idem Bal.l.1.col.9. in princ. de his, qui accus.non possunt.

De prohibito curialium commercio.

SVMMARIVM.

1 *Concussio quid sit.*
2 *Curiales largè qui dicantur.*
3 *Commercium est nomen generale, comprehendens omnem contractum.*

ONTINVATVR vt p Affl. vel quia Iustitiarij, & alij officiales Regij ratione officij quod exercent, extorquent à sub-
1 ditis, quæ extorsio concussio dicitur. glo. fin. l.3. C.de cond.ob turp. cau.ad eam euitandam, [PROHIBETVR] repellitur, & vetatur. Lucas l.prohibitum, in
2 princ.de iu.fis. [CVRIALIBVS] largè, & sunt quicunque officia curiæ honesta, vel inhonesta peragunt.idem Luc.l.3.in princ.de pręd.
3 cur.[COMMERCIVM] quod est nomen generale comprehendens omnem contractum. gl.l.ex hoc iure, de iust.& iure.c.Imperialis, de prohib.feu.alien. per Loth. de cuius speciebus videbimus infra cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Officialis auctoritas ad multa prodest.*
2 *Officiali multa prohibentur, & per abusum priuatur officio.*
3 *Et, copulat diuersa respectu eiusdem finis.*
4 *Videlicet, est restrictiua, & capitur secundum subiectam materiam.*
5 *Nec, posita inter duas orationes, negat vtramque.*
6 *Mutuum actum numerationis significat.*
7 *Mutuare officiali est species corruptelæ.*
8 *Possessio, capitur pro proprietate.*
9 *Alienatio fit pluribus modis, & omnes prohibentur.*
10 *Contractus, vel quasi, ponitur pro omni pacto.*
11 *Victus appellatione quid venit.*
12 *Crediti nomine venit quod exigi potest.*
13 *Contractus facti per officiales nomine fisci, tenent.*
14 *Officium excludit præsumptionem malam, & in dubio prodest vt mitius agatur.*
15 *Officialis non potest contrahere in loco suæ iurisdictionis, amplia, & limita pluribus modis, post num.16.*
16 *Officiales ad beneplacitum, reputantur perpetui.*
17 *Matrimonium contractum contra formam huius constitutionis, tenet.*
18 *Interesse in magistratibus consideratur sicut in priuatis.*
19 *Forma mutata, mutatur substantia, & vbi est noua forma, nouus est contractus.*

1

OMMVNITER] auctoritas pretoris delicti pręsumptionem excludit. Bal.l.furti, §.qui iussu, de his, qui not.infam. si interuenit in cõtractu præsumptio fraudis remouetur, & vtiliter factus præsumitur. Dec.cõs.341.col.5. nu.12.& 351.col.2. non præsumitur simulatus, nec dolo initus. Bal.cõs.447.1.vol. inducit presumptionem, quod omnia sint solemniter acta. Pau.de Cast.cõs.433 nu.2. 1.vol. solutio eius auctoritate facta plenissimã inducit securitatem, §.ex contrario, inst.quib. alienare licet, vel non, & facit licitum, quod alias non liceret.glo.1.cir.fin.d.§.qui iussu, Pau.de Cast.cons.55.cir.fin. 1.vol. & tamen
2 si officio prauè vtitur, & licentia administrationis abutitur, punitur. Bal.l.qui sine, nu.2. ff.de neg.gest. Et sicut proceres palatij cõsiliarij non possunt emere res subditorũ nisi de cõscientia domini.l.fin.vbi Bal.de rescin. vend. Ita exercens officium in prouincia, ibi fœnus exercere non potest.l.2.vbi Bald.C.si cer.pet. Et punitur si sibi subditam, per vim, vel metum in vxorem ducit, vltra quod fit suspectus in causis illius, & coniunctorum. l.vnica, vbi Bal.l.si quacunque præd.potest. Ab istis, & infrascriptis officialis sub pœna abstinere præcipitur, vt in tex. qui diuiditur & sum.

& sum.vt per Affl.'& dicit [COMMVNITER]
omnibus cõmuniter profuturũ.l.1.de colla.
fund.patrim.lib:11. [TAM IVSTITIARII]
Præsides, vel Gubernatores prouinciarum.
Frecc.de subfeu.de off.mag.iust.nu.12.& 14.
[QVAM CAMERARII] Secreti.idem Frecc.
3 vbi sup.de off.mag.Cam.nu.8.[ET]quæ copulat diuersa respectu vnius finis,adeo quod
si deficit vnum,totum deficit.Bal.l.2.nu.10.
de pœna iud.qui male iudic. [OMNES ALII
PROVINCIARVM ANNVI OFFICIALES] secus in ppetuis, & officialibus ciuitatis Nea
polis.Affl.hic 1.not.ipsi,& eius coniuncti, vt
infra. [AB INFRASCRIPTIS ABSTINERE
DEBEBVNT] ita vbicunque quis prohibetur
à contractu mutui,prohibetur etiam à connexis. Bald.auth.quibuscunque, in princ.de
4 sacros.eccl. [VIDELICET] quæ est restrictiua,& capitur secundum subiectam materiã.
Dec. cons. 47. [QVOD DVRANTE DICTO
TEMPORE MAGISTRATVS EORVM] secus si
postea,etiam quod durauerint in eadem voluntate.l.eos,ff.de ritu nupt. quia inspicitur
conditio personarum tempore contractus.
Bal.l.1.in 1.rep. cir.fin. si ex noxa.cau.aga.
5 [NEC IPSI, NEC IVDICES] quæ dictio posita inter duas orationes, negat vtrumque.
Bal.l.fin.cir.fin.d.tit.de ritu nupt.[AVT]et,
Arch.c.fin.in princ.2.q.5.[NOTARII]actorum. sup.const.Magistri Camerarij. [NEC
FAMILIARES EORVM]siue domestici existẽtes in seruitio, cum sit verbum satis latum.
Abb.c.cum dilectus,2.not.de cler.non resid.
[MVTVVM IN PROVINCIIS SIBI DECRETIS A SVIS PROVINCIALIBVS IN PECVNIA, VEL REBVS ALIIS ACCIPIANT]licèt
6 mutuum accipere, actum numerationis significat,& si in instrumento dicitur recepisse, & non recepit, an sit falsum. Bald.l.qui
negocia, 2.repet.col.11.& 12. ff.mandati,
7 Et nota, contra mutuantem officiali pecuniam,quia est species corruptelæ.Bal.l.quisquis,C.si cer.pet.& l.1.num.3.in princ.ff.de
calumn. [DOMOS, VEL QVASCVNQVE POSSESSIONES] c.ecclesiæ Sanctæ Mariæ, lo 1.
8 & 2.vt lite pend.& capitur pro proprietate:
glo.circa med.l.1.C.de appell, [AB EIS IN
PROVINCIA IPSA]vel ciuitate metropolitana, quæ venit appellatione prouinciæ. Bald.
c.nouit, post nu.5. de off.leg. sibi decreta, vt
sup. [NVLLO PRORSVS] alibi nulla prorsus.
c.quod super his,de consang.& affin.& exponitur nullo modo.Bald.l.solet,in 1.rep.in fi.
de iurisd.om.iud.[ALIENATIONIS TITVLO]
9 quæ fit pluribus modis,& omnes prohibent.
Arch.cap. Apostolicos, in princ. 12.quæst.2.
[ETIAM IN EMPHYTEOTICO IVRE] quæ autem dicantur iuri emphyteotico subiecta,
Spec.tit.de emp.& vend.§.1.nu.19.[ACCIPIANT] quod differt à capere.Cass.consue.
Burg.rub.1.§.2.ibi prend. [MATRIMONIA,
SIVE SPONSALIA] sibi, nec filio suo, nec filias suas matrimonio collocare,nisi post depositum officium voluerint. l.si quis officiũ,
& l.qui in prouincia. d.tit.de ritu nupt. ita
ipsi,& assistentes eorum non possunt contrahere sponsalia cum subditis, & arræ datæ
amittuntur, nisi finito officio ratificentur.
l.vnica,vbi Bal. C.si rector prouinciæ, nam
licèt sint vitiosæ,initiatæ valẽt ex nouo consensu.l.si contra,in princ.C.de nupt. [NEC
ETIAM CONTRACTVS] pactum quod parit
actionem. Alfa.in tract.de pacto,& contra-
10 ctu,nu.57.in fi. & sic contractus ponitur pro
omni pacto,vel quasi contractu. Archid.c.1.
post princ.3.q.6. [INEANT CVM EISDEM]
idem de iure communi.l.vn.C,de contr.iud.
[POENA PVBLICATIONIS BONORVM OMNIVM, ET AMISSIONIS OFFICII, CVM INFAMIA OFFICIALIBVS CONTRA HOC VENIENTIBVS IMMINENTE] iure verò Romano non sustinet pœnam,nisi quod matrimonium non tenet, vt per Petrũ de Monteforte
hic. [QVI PRAETERQVAM DE VICTV NECESSARIIS]quę veniãt appellatione victus.
11 Affl.hic 3.notab. possunt emere victualia,&
quandoque recipere victum,& si sunt perpetui possunt à subditis possessiones emere.
Bal.l.solet,1.rep.in ver.non verò,de off.procons.& leg.& l.principalibus,cum seq.si cer.
pet. [QVEMCVNQVE CONTRACTVM] nullo
excepto.Io.And.c.si tibi,post nu.3.de præb.
in vj.Et quæ veniãt appellatione cõtractus,
Bal.l.si donationes,C.quod met.causa. [DE
MOBILIBVS, VEL IMMOBILIBVS, SEV SESE
MOVENTIBVS]l.à Diuo Pio,§.in venditione,
de re iudic.[CVM HOMINIBVS INVENERINT
SVAE IVRISDICTIONI SVBIECTIS] quibus
iurisdictione præest.inf.cõst.iudices vbique.
& quia tempus contractus inspicitur, Bald.
l.1.in 1.not.si ex nox.cau.agatur. & dictum
præcedens ad tempus contractus refertur.
Bal.l.si verò, de ædil.edi. [CREDITORIBVS
12 AVTEM] qui possunt eos compellere, nam
crediti appellatione venit quod potest exigi.Bal.l.si is cui,§.Flauius,de sol.alias videt
res perdita,cuius vsus haberi nõ potest.Bal.
l.1. 2.rep.nu.13.in fi.de iure emph. [ALIENANTIBVS]per dominij translationẽ.l.alienatũ, de verb.sig. [AC CONTRAHENTIBVS]
etiam in propria patria, nisi sint propria, &
fisco distrahantur. l.qui officij, ff.de contra.
empt. [OMNIBVS PVBLICATIONEM PECVNIAE MVTVATAE] singula singulis referendo.l.si duo,in ver.ab eo,ff.de arb. [ET CONVENTI PRETII] in cõuentione deducti,sicut
pactũ conuentũ.sup.const.si quis in posterũ.
[DOTIVM ETIAM PROMISSARVM] contem-

platione matrimonij, quod cum non sit, dicitur promissio putatiua. l. 3. ff. de iure dot. [QVARVMLIBET DEINDE] deinceps. Niz. in ver. deinde. [RERVM IN CONTRACTV VENIENTIVM EIS IMMINERE COGNOSCANT] & sic venditor perdit rem, & emptor pretium. cap. Imperialem, §. callidis, de prohib. feu. alien. per Fred. & acquiritur fisco. Bald. d. l. quisquis, post num. 2. si cert. pet.

13 Contra, cõtractus facti per officiales sunt seruandi, & successiuè non possunt retractari. l. cotem, §. 1. de publica. Eo magis, quia officium attenuat maleficium. Bal. auth. sed cũ testator, post nu. 22. ad leg. Falc. Sed illud procedit quando contrahunt nomine fisci, quia sicut priuatus, ita nec fiscus potest recedere à contractu perfecto, ita & miles rescripto, etiã impetrato. l. de contractu, & l.

14 nõ est, & seq. C. de rescind. vend. Hic proprio nomine, & officium excludit malam præsumptionem, velut maleficium in obscuris, mitius cum eo agitur. Bald. l. 2. in princ. de his, qui accus. non possunt.

15 Nota, q officialis ad tempus non potest contrahere in loco suæ iurisdictionis, nec vnus ꝑ alio, si sunt plures. Bal. d. l. quisquis. Et sicut nõ potest contrahere extra iudiciũ, ita nec quasi contrahere, nisi quatenus expe, dit ad victũ. idẽ Bal. l. certa forma, post nu. 6. de iu. fis. lib. 10. & non potest per se, nec per alium. l. si in emptione, §. fin. & l. non licet, ff. de contr. empt. Nam qui non potest recipere instrumentum ex sua persona, non potest recipere per aliũ. Bal. l. pen. C. quod met. cau. & sicut prohibetur inter ipsos principales, ita inter ipsorũ familiã, & positus in aliqua administratione, si publicè contraxit sponsalia cum subdita, & dedit arctas non solum ex parte sponsæ potest renũciari nuptijs impunè, sed lucratur arras. Bal. l. vn. post nu. 7. C. si rect. prou. & nõ solum iure isto, sed cõi, vt sup. & concordat c. reg. item statuimus, q Iustitiarij, vt Gram. ibi, & habet locũ etiam in perfecto cohortis. l. præfectus. d. tit. de ritu nup. Nec tempore successoris poterit esse illius intercessor, vel executor: & in casu contrauentionis cum officio detrimentũ famæ, & patrimonij comitetur. l. ne quis, C. de off. rect. prou. Limita in officialibus annalibus, secus in perpetuis. Bald. d. l. quisquis, si cert.

16 pet. Affl. hic 1. not. sed perpetui reputantur facti ad beneplacitũ. Gram. hic, & Affl. c. 1. nu. 16. de nat. feu. c. 1. ante, & post nu. 7. quib. modis feu. const. potest. Paris de synd. in ver. officialis perpetuus. c. 1. nec habet locum in donatione. l. 3. §. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor. nec in victui necessarijs. multa Paris vbi sup. in ver. contrahere, c. 1. & 2. Iser. §. si verò castaldi, post nu. 8. 9. & 10. de feu. guar.

Et si fit simpliciter, videtur tacitè conferri in casu quo valere potest. Bal. l. si hæreditas, §. fin. ff. de testam. tut. Et si contrahit matri-

17 monium contra formam huius const. tenet Gram. hic in fine.

18 Nota, q in magistratibus consideratur interesse, sicut in priuatis. Baldus l. aut dare, in princ. rem pup. sal. fore. ne in proprijs personis euntes merces per nuncios destinent.

19 c. significauit, de Iudæis. Vnde mutando formam videtur substantia mutata, exemplum ponit Abb. c. consuluit, circa med. eo. tit. de Iudæis. Et vbi est noua forma, nouus est contractus, cuius quædam sunt naturalia, quædam substantialia. Bal. d. l. pacta conuenta, ff. de pactis.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorum vsus ad negocia valde necessarius, & quare fuit introductus.*

2 *Potestas, & mandatum ex iusta causa ampliatur.*

3 *Officiales largè, & strictè.*

4 *Expensa quotuplices, & pro quibus causis fiunt.*

5 *Prædia fiunt deteriora negligentia possessoris.*

6 *Actores castaldiones pecunijs exigendis præpositi.*

7 *Vinea inculta deteriorantur.*

8 *Agros fimo impinguari quis fuit inuentor.*

9 *Procurare, est aliquid pro aliquo curare.*

10 *Nolle, & non posse, æquiparantur.*

11 *Necesse est fieri quod præcipitur.*

12 *Vtilius censetur quod magis domino placet.*

13 *Mandatum Principis admittit excusationem rationabilem.*

14 *Domus Regia dicitur ærarium, quia in ea æs reponitur.*

15 *Rationales, vulgo calculatores ratiocinij dicuntur.*

16 *Expendens per alium, ipse dicitur impendere.*

17 *Expensa omnis reducitur ad arbitriũ boni viri.*

18 *Dominus tenetur ad impensas moderatas in iudicio factas.*

19 *Procurator, iudex, & arbiter non possunt excedere fines mandati.*

20 Offi-

VT OFFICIALIBVS] Nuncius, & procurator differũt. Bal.rub.extra de pc.
in pri.& 3.in fi.c.1.nu.12.
vt lite nõ contest. c.audita, post nu.3.& 4. de rest.
1 spol. Vsus procuratorum
ad negocia est valde vtilis, & iurisprudẽtia
hoc introduxit, vt quod per alium facit, ipse
facere videatur. Bald.l.1.2.rep.l.& tit.C.de
acq.poss.adeo ꝙ actus includit sua essentialia, & ordinẽ suum, qui est in potestate agentis. idẽ Bal.l.barbarius, 1.rep.nu.8.in princ.
2 de off.praef.vrb. Ideo ex iusta causa appellatũ
potestas, & mandatũ. Bal.praed.l.filiusfamilias, ff.de donat. Haec practicãtur in cultura,
per quã praedia meliorantur. l.creditor, vbi
gl.1.ff.de pignor. pro qua si officialis suã impendit pecuniã, datur repetitio. l.1.vbi Bal.
in princ. C.mandati. & etiam sine mandato
recuperabit ab aerario, vt in tex.qui diuidiũ,
& sum.vt per Affl.& dicit [VT] causatiuè,
Io.And.c.2.in princ.de const.in vj. [OFFICIALIBVS] magistris massarijs, qui quales
ipsi, & eorum substituti esse debeant, adsunt
cap.reg.itẽ quod praedicti magistri massarij,
cum duobus seq.sub rub.de nõ statuendo vltra duos massarios, & curaturum vnum in
3 qualibet massaria: largè verò sunt omnes seruientes publicis, siue priuatis vtilitatibus:
strictè sunt qui habent iurisdictionẽ, & corã
eis fiunt acta. Iser.quae sint reg.in ver.ad iustitiã expediendam, post nu.67. [PROCVRATORIBVS NOSTRIS] administratoribus, qui
ritè procuratores appellantur. c.Saluator,
1.q.3. Spec. tit.de his, qui alie.nom. in iud.
inter.nu.7. [QVIBVSLIBET] per quod omnes
significantur. l.hoc articulo, ff.de haered.inst.
[PROPTER EXPENSARVM DEFECTVM] qua-
4 rum quaedam sunt necessariae, quaedã vtiles,
& voluntariae, & harũ aliae fiunt ratione fructuum quaerendorum, aliae circa rẽ principalem, quaedam in faciendo de nouo, aliae in reficiendo, istae debent peti in specie, & quando
detur retentio. Spec.tit.de expensis, §.1.vbi
5 add.in ver. impensae. [NEGLIGENDI] cũ praedia negligentia possessoris peiora fiant. l.ci
qui, §.fin.ff.de pet.haered.ideo in vnoquoque
opere bono mater est diligentia, ita vniuersae
doctrinae, & disciplinae nouerca est negligencia. D.Aug.serm.16.col.2.ad fratres in heremo. [RES NOSTRAS] nobis debitas, vt infra
cõst.ad subiectorum. [NON SIT OCCASIO]
quae differt à causa. Io.And.c.1.nu.1.in fi.de
iureiur. in vj. [VEL MELIORANDI CAVSA]
ratio. Bal.c.si quando, nu.2.c.cum ordines,
nu.10.cir.med.de rescrip. [NON DESIT] cũ
ista aequiparẽtur. Affl.hic 1.not. [VOLVMVS,
ET MANDAMVS] sup.const.pessimam, c.pen.
de probat.sim. vbi verba duplicantur, ponit
add.ad Bal.auth.sed cũ testator, in ver.quaero, ad leg.Falc. Et quando aliquid adijcitur
tali, facit illud magis tale. in c.suborta, nu.
2.de sent.& re iud. Licèt mandare, & iubere,
differant. Bal.l.1.nu.13.cir.med.quom.& qñ
iud. aliud velle, aliud mandare: & volnutas
quando inducit mandatum, & quando non.
Bal.l.post dotem, col.2.circa med. sol.matr.
volumus tamen, sicut & mandamus, nouam
decisionẽ denotant. Abb.c.ex literis, nu.4.
cir.fin.de iureiur. [VT AD REQVISITIONEM
IPSORVM] cum fuerint requisiti. sup.const.
Iustitiarios. [OMNES PROVENTVVM] molendinorũ.c.peruenit, de decimis. inde prouentus ecclesiastici. c.pastoralis, §.verum, de appell. c.de monachis, in ver.de prouentibus,
& c.nisi essent, de praeb.c.pen.de his quae fiũt
à prael.sine cõsen.cap.c.pen.& fin.de magist.
6 [NOSTRORVM ACTORES] alibi auctores.gl.
in fim.in l.exempto, §.exempto, in ver.satis,
ff.de act.empt.& dicũtur actores.i.factores.
Bal.l.2.nu.19.cir.med.de iu.fis.lib.10.vel casteldiones. Bal.l.legato generaliter, de leg.1.
glo.1. l.quidam, eo.tit.de leg.1.l.pen.in ver.
actorem, de leg.3. & l.idemque, §.si quis, ff.
mand. & sunt pecunijs exigendis praepositi.
gl.l.solutam, de sol.alibi capiuntur pluribus
modis.add.ad Spec.rub.de actore ab vniuer.
seu tut.vel curat.const. [PRO REPARANDIS
CASTRIS] praecedente iussu nostro, vt infra
const.castra, nam nullum aedificium publicũ
debet inchoari Principe inconsultò, sed volens impendere, debet prius reficere labefacta, nec noua inchoare priusquã imperfecta
reficiantur, vel cõsumpta restituantur. l.nemo, & l.si aliquando, la seconda, & fin. C.de
oper.

oper. publ. vel prouisione dictorum castro-
rum.sup.const.inter multas,cir.fin.[ET DO-
MIBVS NOSTRIS] quæ palatia dicuntur, &
sunt de Regalibus, quæ sint reg.in ver.pala-
tia. [PLANTANDIS].i.propagādis.l.si in le-
ge,in ver.ppagationis,§.si domus,ff.locati.
7 [ET COLENDIS VINEIS] nam inculta de-
teriorantur, adeo quod vsufructuarius non
potest deserere culturam.Bald.l.itē si fundi,
1.rep.in princ.de vsufr.& qu.mad.quis vtu.
8 Et Sterlin Pici pater peritissimus agricola,
inuenit vt fimo animalium agri impingua-
rentur, vnde ab eius nomine stercus dictum
est.D.Aug.18.de ciu.Dei,c.15.de plantatio-
ne, & alijs, vltra dicta sup.const.super inci-
sionibus, est l.1.§.sed & apud,vbi Bal.de aq.
plu.arc.[SEV QVIBVSLIBET ALIIS POSSES-
SIONIBVS] .i.prædijs. Arch.c.cum ecclesiæ,
3.q.2.vel rebus possessis.Zab.clem.1.nu.15.
in fi.de reb.eccl.non alien. [NOSTRAE CV-
RIAE PROCVRANDIS]per nostrā curiam cu-
9 randis, nā procurare, est aliquid pro aliquo
curare. Luc.l.si quis procurationē,in princ.
de decur. [SVFFICIENTEM PECVNIAM SVB-
MINISTRENT] sugerēt.Niz.in ver.sub mini-
stro,quia pecuniæ obediūt omnia.Luc.l.oēs
omnino,col.2.post princ.de decur. & debet
esse sufficiens,nā in actis superfluitas repro-
batur. Spec.tit.de posit.§.7.nu.2. [CAETE-
RVM] inf.const.consuetudinem prauam.[SI
AD REQVISITIONEM IPSORVM] requisiti.
sup.const.Iustitiarios, in secōda. [ACTORES
NOSTRI] coloni. l.prædijs, & l.Offidius,in
gl.1.de leg.3.adiutores,vel actores.glo.in l.
solet, in ver.est,de tutelis. [EIS PETITAM
PECVNIAM SVBMINISTRARE NOLVERINT]
10 vel nō potuerint,quia hæc æquiparant.Zab.
clem.1.in ver.in pri.de hæreticis.[MANDA-
TO] quod differt à iussu. gl.l.etiam. C.quod
iussu.[CELSITVDINIS NOSTRAE]cuius sta-
tus celsus est, & erectus. Niz.in ver.celsus.
[NVLLATENVS] nullo modo. Io.And.c.vn.
cir.princ.de excess.prel.in vj.[EXPECTATO,
11 VOLVMVS]& quod præcipit,necesse est fieri.
Bal.l.si procurator, nu.2.cir.princ de cond.
indeb. nam sicut potētiæ rerum naturalium
procedunt ex naturalibus, ita in rebus hu-
manis oportet, ꝙ superiores moueant infe-
riores,& mouere per rationem,& voluntatē
est præcipere,& illi tenentur obedire, iuxta
illud, Obedite præpositis vestris,& subijcite
eis.D.Th.2.2.q.104.art.1.[VT CASTELLA-
NI] de quibus supra const.Castellani.[VEL
PROCVRATORES IPSI] qui immutare non
possunt specialiter prouisum à domino, nisi
ex iusta causa, quā dominus ignorauit. Bal.
l.si hominem,in princ.ff.mand. [PECVNIAM
DE PROVENTIBVS]obuētionibus, fructibus,
vel redditibus.c.pen.vbi gl.2.de his, quę fiūt
à præl.sine consen.cap.[ADMINISTRATIO-
NIS SVAE]cuius est procurator.supra const.
magistris procuratoribus. [VEL DE SVO
PROPRIO IN NECESSITATES, VEL VTILI-
12 TATES NOSTRAS] etiam quod vtilius cēsea-
tur quod magis domino placet. l.fin.de vsu,
& habit.Bal.l.Sabinus,in fi.ff.de indi.adiect.
[CONFIDENTER] 1.Reg.12. ad Coloss.2.ac
si diceret securè,& inexpugnabiliter. Bald.l.
Papinianus, 2.rep. nu.2.& §.si quis mortis,
in princ.ff.de inoff.test.[EXPENDANT] præ-
sentis legis auctoritate. sup.const.quāto, de
decimis. dominicā pecuniā. l.seruus inscio,
ff.de fideiusso.etiā quod non doceat de man-
dato. Affl.hic post princ. Verùm debet pro-
bare expendisse. Bal.l.legatum,C.de relig.&
sump.fun.[NE OCCASIONE] dicitur autem
occasio leuis ratio,quæ mouet affectum, sed
non tribuit effectum.Bal.c.cū ordinē, nu.10.
cir.med.de rescript. [MANDATI NOSTRI,
QVOD SVPER HOC A NOBIS NON HA-
13 BENT]quia mandatum Principis sine distin-
ctione factum admittit excusationē proba-
bilis causę.Abb.c.quod super,2.not.de voto,
& voti redemp.[AVT DISPENDIA]vel com
pendia.gl.1.c.1.vt lite pend.in vj.[VEREAN-
TVR] timeant,inde veritus.i.timens.gl.pen.
l.si in venditione,comm.præd.[QVIN]etiā.
Bal.l.iurisgentium, §.quinimmo,nu.6.circa
med.ff.de pact.l.si à patre,§.si prædo,in ver.
quæri, de pet.hæred. [EXPENSAS IPSI DE
14 AERARIO NOSTRO]de domo nostra,quæ æra-
rium dicitur eo quod æs ibi reponitur. glo.
l.in prouincijs,de num.act. [RESTITVI] re-
peti,nam repeto meū,alienum peto.Bal.l.2.
nu.1.in fi.C.de patr.qui filios dixera. [FA-
CIAMVS]quia nullo casu potest impediri de-
ductio expensarū,quæ fiūt pro cultura. Gra.
hic.[VEL] ad maiorem cautelā.gl.1.cir.fin.
l.fin.quod quisq; iur.[IN RATIOCINIO SVO]
cū nuda ratio non faciat eos debitores.l.nō
solum, in fi.ff.de peculio. sed [PER RATIO-
15 NALES NOSTROS] quos calculatores,vel vul
go rationarios dicimus. l.spadonē,§.neque,
vbi gl.de excus.tut.Et Mercurius dicebatur
Deus ratiocinij,& mercationis. D.Th.quo-
lib.8.art.7.post med.[EXCOMPVTETVR EIS-
DEM]nam quod bona fide est gestū,manebit
ratū. l.quod autem,§.si vxor,ff.de don.inter
vir.& vxo.Et restituitur vt promptius pro-
uocentur ad impendendum, dum sciunt se
recepturos quod impendunt. l.1. cir. princ.
16 ff.de contr.& vtil.act.tutelæ.Vltra quod qui
faciunt expensam per aliū, ipsi facere viden
tur.Bal.l.si finita,§.proinde,de dam.infe. &
ille ministerium tantū præstare videtur. l.&
licet,de const.pec.Sunt tamen quidam actus
passiui, qui per alios explicari non possunt,
vt ad alterū febris, & similia. Bal.c.audita,
nu.3.

17 nu.3.de rest.spol. Verùm omnis impensa re-
ducitur ad arbitriũ boni viri. Bal.l.si finita,
§.proinde,de dam.infe. & modus probabilis
debet seruari in sumptibus. l.hæreditas, in
ver.probabilẽ, de pet.hæred. nam debet esse
proportio operis ad impensas: paruũ enim,
& magnũ dicitur respectiuè: vnde non debet
consumi, nec paruificari, quia vtrunque est
vitium. D. Th. 2.2.q. 135.art.1.& 2. Vnde nõ
est verisimile, quòd voluerit plus expẽdere,
quàm cõmodi percipere. Bal.l.sed & si,§.1.
ff.de iudicijs.l.2.§.1.ff.vbi pup.educ.debeat.
adeo quod semper quod minus est debetur.
l.in fundo, vbi gl.ff.de rei vend.& requiritur
causa, & scrupulosa redditio causæ, & si non
adijcitur causa expensæ, non debent appro-
bari. Bal.rub.nu.34.cir.med.C.de fide instr.
& qui allegat, debet probare, & ex quibus
probentur, & præsumentur. Bald.l.fin.§.in
computatione, 2.not.de iure delib. sed non
requiritur scrupulosa probatio, sed sufficit
bona fides, sed cum fides sit electa in toto
negocio, ergo & in expensis. in c. cum pro
18 causa, in princ.de procurat. Vnde dominus
tenetur procuratori ad expensas moderatas
in negocio, vel iudicio factas. Spec.tit.de sa-
lario iud.§.2.nu.61. & de expensis minutis,
vel factis in partibus valde remotis, statur
iuramento. Bal.l.pen.circa fin. C.de donat.
non facta differentia inter expensas vtiles,
& necessarias. l.hæres, de pet.hæred.

19 Videtur, ꝙ procurator ad negocia, iudex,
& arbiter non debeant excedere fines man-
dati. glo.l.non distinguemus,§.de officio, in
ver.cautum, ff.de arbitr.& sicut non est pro-
curator si excedit fines commissionis, ita iu-
dex non est iudex si excedit commisionem,
gl.in reg.ea quæ, circa med.de reg.iur.in vj.
quia fines mãdati sunt diligenter custodien-
di.l.si procurator, vbi Bar.de procurat.adeo
20 quod officiales non possunt agnoscere bonã
fidem, nec soluere vnum nummum ex æqui-
tate sui capitis. Bal.rub.nu.11.cir.med.C.de
const.pec. Etiam, quia non cogitur quis fa-
cere id ex quo probabiliter posset incommo
dum sentire. Bal.l.2.in princ.4.not.sol.mat.

21 Nisi diceres, ꝙ sufficit facere iuxta man-
datum, vel ei simile. glo.l.ad legatum, ff.de
procur.vel vicinum mandato.glo.1.c.licet,
8. q.1. nec excedit fines apponendo manus
ad connexa. addit.a.ad Inn.c.cum dilectus,
de arbit. Vnde officiales, siue conseruatores
22 monetæ, qui præsunt stipendijs soluendis, &
Doctoribus salariatis possunt accipere pe-
cuniam mutuo ad hunc actum. Bal.rub.nu.
10.11.& 14.post princ.C.de exercit. Verùm
pecunia ordinata ad certum negocium, non
potest mutuari, tamen si fit ad expeditionem
negocij sic, puta est deputata stipẽdio, potest
mutuari militibus, vt sic armis, & equis mu-
niant. l.2. vbi Ang.de frum.vrb.Constantin.
adeo quod si non venit ex forma, venit ex
consequẽtibus formam. Bal.l.1.cir.fin.d.tit.
de exercito. & ex consuetudine præsumitur
voluntas, & mandatum. l.Titianus, ff.quod
cum eo.& tunc qui sequitur voluntatẽ alicu
ius, perinde est ac si sequitur mandatũ eius.
l.fin. vbi Bald.d.tit.de exercito. Vltra quod
23 quando dominus scit aliũ agere nomine ip-
sius, si est necessarium, & vtile, videtur man-
dare, alias non. idem Bal.l.2.in fi. si ex falsis
instr. si est procurator ad contrahendum do
lus eius, quando nocet domino. in c.1.nu.10.
vt lite non contest. Et si facit sumptus in exi
genda pecunia, recuperat à domino. Baldus
l.procuratorem, C.mandati. Et nihilominus
ista constit. corrigitur per c.reg.ad obuian-
dum fraudibus, vt per Gram.ibi.

24 Nota, ꝙ id quod est in potentia, deducitur
ad actum. Bal.l.qui procuratorem, 2.repet.
col.1.cir.fin.ff.de procur. actus quãdo facta
sunt præparamenta, habitus quando est ali-
quid natum. Bald.l.si quis filium, in princ.C.
de inoff.test.mãdat adiutoribus.l.solet, ff.de
tutelis. vt soluant pecuniam sufficientem ad
excolendum vineas. l.si seruos, vbi glo.ff.de
25 pign.act. Et an statur iuramẽto commissa-
riorum in istis cõmissarijs. Bal.l.si hæres, de
26 cõd.cau.data. In dubio debet obedire. Abb.
c.significauit, nu.3.post med.de censi. & pa-
rere mandato superioris, etiã quod sciat esse
iniustũ, nisi sit contra Deum, vel bonos mo-
res. Abb.c.pastoralis,§.quia verò, num.2.de
offic.deleg. & si ille est dominus legitimus,
alias prælato canonicè non intrãti, non te-
net subditus obedire. Abb.c.ego enim, nu.1.
27 in fi.de iureiur. Vltra quod aliud est pecuniã
domini contractare, aliud debitũ non solue-
re. Bal.l.qui sine, nu.3.ff.de neg.gest. Et ha-
bens liberum arbitrium ab homine, siue à le
ge, non potest ius alterius donare, Bal.l.con
tra iuris,§.si filius, 2.notab.ff.de pactis, l.fi-
liusfamilias, de donatio. & l.1.ff.mandati.
Vltimo magni sumptus ad magnificentiam
pertinent. D.Th.3.par.de Sacram.quæst.38.
alias 7. art.3.

SVMMARIVM.

1 *Nocendi artes sunt modis omnibus amputandæ.*

2 *Officiales non debent facere nisi quantum eis permittitur.*

3 *Officialium oculi sæpe falluntur.*

4 *Omnes, est collectiuum plurium, & si contrauenitur in vno, contrauenitur in omnibus.*

5 Præ-

5 *Præcipiendo imperatur, & quod imperatur necesse est fieri.*

6 *Grauamen, est nomen generis, & verificatur verbo, & facto.*

7 *Grauamen si adest, vel non, decernitur ex qualitate facti.*

8 *Officialis si de facto facit litem suam, facit, & possunt cōtra eū iura cedi.*

9 *Angaria Regi, & non Baroni debetur, nisi ex priuilegio, vel consuetudine.*

10 *Seruitiorum præstatio quomodo diuiditur inter subditos.*

11 *Perangaria per istam constitutionem tollitur, sed ista, & sequens est correcta.*

12 *Officialis non potest domino inuito capere ligna, & lapides alterum, sigillare vinum, vel frumentum domino inuito.*

13 *Salarium ad rationem miliarij debitum hominibus cum animalibus, vel sine, fuit taxatum quomodo sit computatio miliarij, & an debeatur eundo, & redeundo.*

1 OMNES] nocendi artes sunt
modis omnibus amputandæ. not. Bal. l. omnes, 2. repet. post nu. 2. de prescrip.
30. vel 40. maximè qui
per potentiā leges contendunt, tergiuersatione illudunt, iniquitatē sectantur, & gloriosi iustitię
insultare videntur, humiliati, & confusi, tormentis subijci debent. D. Aug. lib. quæstionū
ex veteri testam. col. 9. post med. Inde potentia obest propter illicitum quod ex ea sequitur. Bal. c. pen. cir. princ. de rest. spol. Nā tanto maius cognoscitur peccatū esse, quanto
qui peccat maior habetur. D. Tho. 1. 2. q. 73.
2 art. 10. Debent tamen magistratus sub tāto
Imperatore non facere nisi quantū eis permittitur, ita procuratores, & actores nihil
facere debent nisi quantum dominus finit.
D. Aug. lib. exposit. epist. ad Gal. col. 28. post
3 med. Dominus etiā quia scit quod oculi officialium sæpe fallūtur: Abb. c. ex parte, nu. 5.
cir. med. de fide instr. prohibet ne vassallos
grauent ad portandum pecuniam Regiam, nec illorū capiant animalia sine salario, vt
in tex. qui sum. vt per Lallum, & dicit [OMNES] quod est distributiuum plurium, quam
4 duorum. Bal. l. in testamēto, nu. 13. C. de test.
mil. Signum vniuersale collectiuum, & propriè ad multitudinē refertur. Luc. l. omnes.

cir. princ. de decur. non comprehendit exemptos, nec specialiter prohibitos. Bal. c. 1. post
princ. de iuram. calum. Eius natura est quod
si contrauenitur in parte, contrauenitur in
toto. Bal. l. de rebus, 2. rep. in fi. ff. de arbitris.
Vnde omnes tā perpetui, quàm temporales, q
sup. const. communiter. [OFFICIALES NOSTROS] multo magis Baronum, quia si de
quo magis, ergo & de quo minus. auth. multo magis, de sacrosan. eccl. [ABSTINERE]
l. vn. §. ergo, ff. nihil noua. appell. pēd. aliter,
l. Imperator, in gl. 2. de leg. 2. inde abstensus,
in l. pen. ff. de auct. tut. [PRAECIPIMVS] &
5 quod præcipitur imperatur, & quod imperatur necesse est fieri. c. fin. 14. q. 1. [A GRAVAMINIBVS] quæ sunt omnia, quæ tollūt alicui
iuris beneficium. Bal. c. quod ad consultationem, nu. 7. in fi. de sent. & re iud. & sunt no-
6 mina generis, & verificantur verbo, & facto.
Bal. l. ait prętor, 2. rep. post nu. 5. ff. de minor.
hic ipso facto inferebantur. Bald. l. si tamen,
§. ei, de ædil. edi. [QVAE NOSTRIS FIDELIBVS HACTENVS] sup. const. consuetudinem &
[INFEREBANT] nam habere potestatē super
alium, est terribile, ex quo eum in promptu
habeat, nocumentū inferre timetur. D. Tho.
1. 2. q. 42. art. 1. & q. 43. art. 2. Superbia enim,
& auaritia eorum qui gubernant, homines
prouocant contra se. Arist. 5. Polit. 3. [MITTENDO IPSOS INTERDVM] quæ dictio notat
facti, nō iuris varietatē. l. si plures, in gl. fin.
ff. de vi, & vi arm. [PRO DEFERENDA PECVNIA AD ÆRARIVM NOSTRVM] cum per eos
quibus manet necessitas exigendi. l. in fiscalibus, de exact. trib. exacta dirigebat ad ærarium nostrum. l. fin. iuncta gl. de collat. fund.
patrim. i. ad fiscū, cum ærarium, & fiscus idē
sint. Lucas l. 4. cir. med. de numerarijs, vel ad
Camerā fisci. §. 1. in ver. ærario, auth. de incest. nup. [SEV] sicut, vel siue, & est potius copulatiua, quā alternatiua. Abb. c. 4. post nu.
4. de rescript. [PRO QVIBVSLIBET ALIIS
7 CVRIAE NOSTRAE SERVITIIS] ex qualitate tamen facti decernitur vtrum adsit grauamen. Abb. c. quæstioni, nu. 5. cir. princ. de
appel. [INTERDVM] quę, vt sup. denotat facti
varietatem, & non iuris diuersitatē. l. metū,
la terza, §. sed quod prætor, in ver. scribit, ff.
de eo quod met. cau. [IPSORVM ANIMALIA]
equitaturas. c. & si quæstiones, de simonia.
[CAPIENDO] mittēdo animalia non mittenda. l. si quis, & l. nemo, de cursu pub. puta deputatā ad centimulos, vt in c. regni 73. item
iustitiarij, & subofficiales. [ET NEC IPSIS
PERSONIS PER CVRIAM NOSTRAM] pro seruitio Curiæ nostræ, vt inf. [EXPENSAS] pro
personis. [NEC PRO VECTVRIS ANIMALIVM MERCEDES] ad rationē, vt inf. [SIMILITER] simili modo. l. item veniunt, §. simili

modo,

modo, de pet.hæredit.l.si paterfamilias, de adopt.l.2.§.1.& fin.si quis caut. [DIFFINITAS] vt inf. & postea per Regē Ferdinandū. [ALIQVATENVS] indistinctè excludēdo.c.de cætero, vbi Abb.2.not.de testi. [EXSOLVEBANT] soluere volebant. l.pater filium, in fi. princ.& ibi gl.fin.de leg.3. soluere, & satisfacere differebāt.l.si rem, §.omnes, vbi Bal. & l.non solum, § solutā, ff.de pig.act. [QVOD QVI FECERIT DE BONIS SVIS EXPENSAS, ET MERCEDES EISDEM HOMINIBVS] nam
8 officialis si de facto facit suam litem, facit, & possunt contra eum iura cedi, sicut contra quemlibet. Bal.l.lectos, ff.de peric.& comm. rei vend. & durius agitur cum eo, qui dura aggreditur, & insolita, quia ad casum fortuitum se videtur astringere. Bald.l.si negocia, ff.de neg.gest. [ET CVRIAE NOSTRAE TANTVNDEM] quantum dari, vel promitti partibus debebat, inf.const.corruptelæ, in fine. [EXSOLVERE] dare.gl.l.& ideo, in ver.soluit, ff.de in rem ver.l.diuortio, ff.de neg.gestis. l.fideicommissa, §.si quis decem, de legat.3. [COMPELLVNTVR] captis pignoribus per impositionem, & exactionem mulctarum. sup.const.Magistri Camerarij.

9 Contra, Regi debetur angaria. 1.Reg.8. Si Regi, ergo & Baroni, & successiuè eius officiali, qui in illa terra est loco Regis. Frec. de subfeu.lib.2.ibi trigesima auctoritas.

Dic, quod Barones, & alij officiales non possunt capere animalia subditorū, vel cogere vassallos pro portandis literis de vno loco ad aliū: & si faciunt, puniuntur. nam hoc ius capiendi plaustra, & animalia subditorum pro vehendis rebus Principis, est quædā angaria, quæ soli Principi cōpetit, vnde prag. de capiendis animalibus pro certo salario pro seruitio curiæ, non extenditur ad Barones, nec possunt habere redditus angariarū, nisi ex speciali priuilegio Principis, vel consuetudine vetustissima. Affl.quæ sint regal. in ver.plaustrorum, post nu.1. Quid si in priuilegio dicatur cū angarijs, & perangarijs, an virtute huius priuilegij teneatur vniuersitas dare ærarium, & camerarium, Io.Ant. de Nig.c.reg.23.grauamina, nu.25.& 28. &
10 tunc ne sit minus honestū, l.idemque, §.pen. ff. mand. in oneribus personalibus inferēdis mitius agitur cum existētibus in dignitate. Abb.c.pastoralis, nu.5.de off.deleg.& fit per circulum, sicut in defensoribus ciuitatū.§.1. cir.fin. auth. de defens.ciuit. & pro seruitio R.Curiæ, non priuatorum, puta mercatura, vel alio commodo priuato. Affl. decis.165. nu.94. Paris de synd.in ver.de excess.Baro. in princ.nu.3. & infra fines feudi. Frecc.vbi sup.ibi trigesima septima auctoritas, & dixi inf.const.ne nostra.

Nota, quod si animal mutuatum moritur, vel debilitatur propter negligentiā eius cui mutuatur, reddere compellitur: secus si domino præsente, maximè si erat mercede conductū, quia ita mori, vel debilitari poterat apud mutuantem, & si occisum fuerit in domum domini animalis, tenetur id quod de animali occiso superest consignare. D.Thom.1.2. q.105.art.2. ibi ad quartum, & seq.

11 Item nota, quod hic tollitur perangaria, nam vult Imperator, quod omnis officialis, vel eius familiaris fidelē aliquem, vel eius animalia proprijs sumptibus, sine salario competente mittere attentet, nisi ius, vel antiqua consuetudo permittat, vt per c.regni quod nullus officialis, & c.omnes terrerij, vt Gram.hic, & per Ferd I. in prag.item cum ex ipsa longæua, quam Affl.hic inserit 2.not. Et circa asportationem pecuniæ Regiæ debēt ad expēsas Curiæ destinari per Iustitiarios, & Thesaurarios idonei suæ iurisdictionis, vt in c. reg.itē statuimus quod Thesaurarij, & c.grauamina, vbi Gram & Io.Ant de Nig.dicunt, quod per illa corrigitur hæc cōst.& posse tueri eos quibus commissariæ committuntur non teneri eorum sumptibus illas exequi. Vnde
12 officiales non possunt capere lapides, vel lignamina aliorum dominis inuitis, & pretio non soluto, etiam quod communitas egeat. Paris de synd.in ver.officialis, lo primo, c.1. nu.17. nec sigillare vegetes vini, vel emere frumentum nisi à volentibus, & cōi pretio. Gram.in c.reg.item statuimus, quod vbicūque. Posset tamen ex consuetudine dato pretio, vti rebus alienis, puta lignis, & lapidicinis. Bal.rub.extra de consuet.nu.19. Et salarium
13 quod hic asseritur diffinitum, Rex Ferdinandus taxauit per prag.ad perp.tuā rei memoriam, d.tit.de salar.cor.qui mitt.pro seruit. Regijs. Et nuncijs quando fit solutio secundum numerum miliariorum qualiter dicta numeratio sit facienda. Bal l.1.in 1.rep.cir. fin.si quis caut. Quid in mercenario qui cōsueuit ferre literas scholaris, si eas defert, & non pecuniam consignatā. Bal.l.salarium, in fi.ff.mand. Et quia soluitur pro numero miliarium, debet ire per viam rectam, non per viam longam. Bal.l.non solū, cir.med.princ. de excus.tut. adeo quod si vassalli faciūt viā indirectam, nō debent habere salarium pro ea quā faciunt, sed pro ea quam facere debebant, & habent granum vnum pro miliari, sicut nuncij. Bal.auth.offeratur, post nu.11. de litis contest.tā in eundo, quàm in redeundo, tamē si vna die fecit quod erat expediendum in duabus, duplicatur salariū. Paris de synd.in ver.notorium iudicij, c.2. lo secō lo, nu.4.cir.med. Et debetur etiam pro recessu, ita quod si conducitur cōmissarius ad syndican-

dicandum, vel destinatur executor S.Cons. vel Magnæ Cur. debetur salarium etiam pro recessu. Paris vbi sup. in ver. potestas, c.2. nu. 6. cir. fin. alibi præstatur denarius pro miliario, secundum consuetudinem loci, Azo in sum. de sportulis, nu.5. in fi. sed vsus maiora induxit. Frecc. vbi sup. ibi trigesima auctoritas, col.1. An autem Baro possit mittere pro seruitijs suis, & non curiæ. Ioan. Ant. de Nigris d.c. grauamina, num.37.

De officio Castellanorum, & seruientium.

SVMMARIVM.

1 *Officium, siue ministerium seruitium.*
2 *Custodes carceris commentarienses dicuntur.*

Dictum fuit de his à quibus abstinere debêt officiales, sequebatur videre de his à quibus abstinere debêt eorum ministri, & successiuè [De Officio.] seruitio, vel ministerio. Isern. quæ
1 sint regal. in ver. ad iustitiam expediendam,
2 nu.66. cir. fin. [Castellanorvm] custodum carceris, qui commẽtarienses dicuntur. [Et Servientivm] quos ipsi commentarienses ponunt. l. ad commentariensem, vbi gl.1. de cust. reo. à quibus humanitas carceratis denegatur. l. iudices, de Episc. aud. exigendo plus debito, vt infra videbimus.

SVMMARIVM.

1 *Custodia, & emolumentum carceris cuius est.*
2 *Custodia carceris venditur, & custos accipit certum, quid cameratis.*
3 *Omnino totaliter, & videtur vniuersaliter negare.*
4 *Plus, ad modicum refertur.*
5 *Custos vltra carcererium debet habere salarium.*
6 *Carceris custodia venditur, & custodem ordinat Regia Curia.*
7 *Carcer est publici iuris, & carceratio executio iurisdictionis, & meri imperij.*
8 *Excarcerandi arbitrium, quomodo intelligitur.*
9 *Paria sunt non facere, & facere non facienda.*
10 *Princeps non debet facere aliquid in præiudicium populi.*

1 Castellani] Triumuiri capitales, custodiam carceris habebant, & cum animaduerti oportebat, fiebat cum interuentu eorum. l.2. §. post aliquod, de orig. iuris. dabatur præsidentibus carciaticum pro custodia. l. fin. cir. fin. ff. de bonis damn. quia acceptando onus, censetur acceptare emolumẽtum. Bal. l. quoniã, C. de
2 nat. lib. alibi est consuetudo, φ custodia carceris vẽdatur, & custos accipiat certã quantitatem pecuniæ à carcerato. Bal. l. omnimodo, §. imputari, post nu.3. de inoff. test. quidquid sit, quia executores sunt pertinaces, proterui, & auari. Bal. l. omnes, nu.4. de Epi. & cler. ne carceratos indebitè grauent. c. cũ dilectus, de accus. statuit quid exigi debeat, vt in textu, qui sum. vt per Lallum, & dicit [Castellani] custodes carcerũ, qui commentarienses dicuntur. l. iudices, in ver. commentarienses, de Episc. aud. alibi domini, vel possessores castrorum. Bal. c. ad audientiam, circa princ. de præscrip. [Et Servientes] à seruiẽdo dicti. l. Caius, in ver. Publius, ff. de vsuris. [As Incarceratis] receptis in carcerem, l.1. C. de cust. reor. [Qvi Eodem Incarcerationis Die Qvacvnqve Hora Extiterint Liberati] si in carcere de nocte non fuerint, vt per c. reg. Magistro Iustitiario, de capt. non reti. & Gram. hic post nu.1. vel vltra vnum diem, vt in c. itẽ statui-
3 mus, quod presonerij. [Nihil Omnino] totaliter. Io. And. c. quorundam, num.3. post med. de elect. in vj. & videtur vniuersaliter negare. Soc. cons.178. nu.10. in princ.2. vol. [Recipiant] cũ effectu. Zab. clem.1. nu.19. cir. med. de procur. [Si Avtem In Eodem Carcere Noctem Incarceratvs Fecerit] ita quod redit dies ad primũ Solis ortum. d. l.1. de custo. reor. [Non Plvsqvam] quod comparatiuum implicat positiuũ certum. Bal. l. cum filius, §. pater, de leg.2. [Dimidivm Tarenvm Pro Liberatione Ab Incarcerato Ipso Volvmvs Postula-
4 ri] quamuis modicum, nam plus, refertur ad modicum plus. Bal. l. ab hostibus, §.1. post nu.3. ex quib. cau. maior. licèt dicatur octo modis. Bal. l. Meuius, in fi. princ. de leg.2.
5 Videtur, quòd nuncius qui custodit delinquentem, debeat habere salarium, non officialis. Paris de synd. in ver. salarium, cap.6. post num.16.

Dic, φ illud procedit quando vltra carcerem adhibentur milites pro custodia, vt

Actuum

Actum Apost. 12. Salarium autem carceris debetur officiali: & quid debet exigi quando liberatur, vt in c. regni prouisum est pro meliori. & qui plus debito exigit, punitur, vt d. c. Magistro Iustitiario. sed hodie R. C.
6 prouentus carceris vendit, & custodiam illius in perpetuum, vel ad tempus ordinat. Affl. hic 1. not. cir. med. & illos hic Imperator moderat. & d. cap. Magistro Iustitiario. Nec refert à quo soluatur pro eo qui est in carcere: & qui soluit, an censeatur soluere animo repetendi, vel compensandi: & an sit pia causa, si est carceratus pro delicto, vel nō, adeo quod executor ad pias causas possit soluere pro carcerato. Filia autem non tenetur dare dotē pro patre carcerato, sed si facit, piè, & probabiliter facit. Bal. l. sed & si, sol. matr.
7 Nota, quòd carcer est publici iuris, & carceratio actus iurisdictionis. Bald. l. alia, §. 1. eo. tit. sol. mat. vel executiuus iurisdictionis. Bal. cons. 177. circa med. 2. vol. est meri imperij: non est concessibilis, nec conuenit priuatis. idem Bal. auth. sed omnino, num. 3. ne vxor pro mar. sed quidam habent non tamen merum imperium, idest gladij potestatem, & posse carcerare nemini competit nisi lex concedat. idem Bald. l. 2. in ver. exactis,
8 lo vltimo, de orig. iur. Et arbitrium excarcerandi quomodo intelligitur, l. 3. vbi Bald. post nu. 4. de Episc. aud. Cui competit finis, debet disponere quæ pertinēt ad finem. add. ad Spec. rub. circa fin. de execu. sent. Quo ad
9 executionem custodis, paria sunt non facere facienda, & facere non facienda. Bald. l. 1. in
10 princ. ff. de tutelis. Princeps etiam non debet facere aliquid in præiudicium populi fine eius consensu. Abb. c. quanto, nu. 1. de iureiu. Non omitto, quòd carceratus ad meam petitionem, non potest per iudicem relaxari, nisi me citato, secus si esset carceratus proprio motu iudicis. Bal. c. 1. in 1. rep. num. 17. in fi. de iudicijs.

SVMMARIVM.

1 *Plus, & minus, nihil importat, sed plus petit, qui nihil petere debet.*
2 *Si quis, restringit antecedens ad quod refertur.*
3 *Vltra, refertur ad modicum, quando à lege profertur.*
4 *Recipere, actum, non tantum signum significat.*
5 *Nonupli ius meminit, & quando in eo inest simplum.*
6 *Iniustè, contra iustitiam, alibi contra veritatem, & est nullum.*
7 *Res eadem sæpe præstari non potest, multiplicari sic, & quot modis multiplicetur in iure.*
8 *Simplum quando inest duplo, vel quadruplo, & quando non.*
9 *Persona, & non res, quæ non delinquit, puniri debet.*
10 *Familia quando prohibet, dominus prohibere videtur.*

1 I QVIS] plus, vel minus, nihil importat, operatur tamen in casu quo posset probari plus, vel minus esse, quàm dictum sit. Bal. l. Titius, ff. depositi. vel si petit, qui nihil petere debet quia plus petere dicitur. §. 1. in ver. incurabile, auth. de execut. A carceratis pernoctantibus non debet exigi vltra dimidium tareni, vt in const. præced. hic determinatur quod si quid vltra recepit multiplicato simplo certo, siue incerto. Bal. l. arbitrio, in fine princ. de dolo malo, simplo parti restituto nonuplum fisco soluet, vt in tex. quem cum const. seq. legit Affl. in const. præced. & dicit
2 [SI QVIS] quod restringit antecedens ad quod refertur. Bal. l. si quis legauerit, de auro, & arg. leg. [CASTELLANORVM] de quibus in const. præced. [VEL SERVIENTIVM] quorum numerus pro captiuorum custodia secundum diuersitatem prouinciarum est taxatus, vt per c. regni sub rubr. quod iust. reg.
3 deputētur certi serulentes. [VLTRA] etiam, modicum quando profertur à lege. Paulus de Castro cons. 18. num. 2. 1. volum. [IN] tantum. glo. l. pen. vbi Bald. 2. repet. circa princ. de iustitia, & iure. [QVOD AB INCARCERATIS IPSIS] vel alijs eorum nomine, quia non refert per quem soluetur, vt
4 constit. præcedenti. [RECIPERE] quod verbum denotat actum, non signum tantum, sicut gerere, & immiscere. addit. ad Speculat. tit. de electio. §. 1. in ver. & intronizetur, circa fin. præcedente [REGIA CONSTITVTIONE PERMISSVM EST] concessum est. Io. And. cap. vnico, in princ. & nu. 1. circa med. de ætate, & qualit. in vj. [RECEPERIT] l. si tibi, de præscript. ver. facit, cap. regni item statuimus quod presonerij, vt per Gram. ibi
5 [IN NONVPLVM] de quo §. omnes, instit. de actio. cap. cum deuotissima, 12. quæst. 2. & fit mentio in ritu R. Cameræ sub rub. de non positis, aut subtractis in quater. rationem de iure communi, & harum const. dicit Affl. c. 1. 67. priuilegio de fra. de nouo bene,

inuen. Et an in nonuplo insit simplum, sicut
quando fit mentio dupli. Bal.l.fin.nu.1.C.de
sponsal. [In Qvod Inivste] contra iusti-
6 tiam, alibi contra veritatem. Bal.l.procura-
tor, §.si procurator, rem rat.hab. [Perce-
perit] inde perceptio. l.ex facto, §.vnde,
ff.de hæred.inst. [Fisco Nostro Compo-
nat] soluat. c.cum deuotissimum, 12.q.2.
[Et Simplvm] de quo l.1.§.1.& l.quod tu-
multus, ff.de positi.l.nec enim, ff.de pig. act.
sicut simplum temporis, Bal.l.si sic, 1.rep.in
princ.quemad.serui.ami. vltra nonuplum,
[Qvod] simplum [A Praedictis Sic In-
ivste] nulliter, nam iniustum nullū dicitur.
l.posthumus, in ver.iniustum, ff.de iniusto,
rup.& irrito testam. [Receptvm Est Ipsis
Omnimodo] statim, vel illicò.gl.l.3.in ver.
omnimodo, ff.ad exhib. [Reddendo] retro-
tradendo, sic acceptum reddendo. Iser.supra
const.violentias, col.2.in fi.& 3. post princ.
& sic non simplum parti.l.euicta, vbi gl.ff.de
petit. hæred. sed nonuplum fisco componat,
7 quia eadem res sæpius præstari non potest,
eadem tamen summa multiplicari potest.
l.planè, §.1.de leg.1.& multiplicatur in du-
plum. l.2.§.1.ff.de tutelis. triplum, l.item
nulla, vbi Bal.3.not.de Episc.& cler.quatru-
plum.l.qui in contractibus, de iure fisci lib.
10. & hic in nonuplum, & lex quando impo-
nit pœnam per nomina multiplicatiua, puta
8 dupli, tripli, & similium, quando insit sim-
plum, vel non. Bald.l.in hæredem, §.1.circa
med.ff.de calumn.in quatruplo inest simplū,
.si cum exceptione, §.sed & si quis, & l.me-
tum, §.licet, in ver.finiri, ff.quod metus cau.
hic vltra nonuplum tenetur ad simplum, nō
tamen duplicatur contra negantem. Baldus
l.peculium, la seconda, §.1.ff.de peculio. &
nihil amplius exigitur, glo.2.l.idemque,
ff.mandati.

9 Sed videtur, quòd non debeat puniri in pe
cunia, sed in persona, quia ipsa, & non res
delinquunt, §.oportet, auth.de mand.Princ.
Etiam, quia est iustum puniri in eo, in quo
deliquit. supra const.si quis aliquem, de per-
cussio. illi. cum armis. Et æquiparatur hic
10 dominus, & familia, quia quando familia
prohibet, dominus prohibere intelligitur,
Bal.l.is cuius, 1.rep.in fi. si serui, vend.

De custodia captiuorum.

SVMMARIVM.

1 *Culpa eorum ascribitur, qui negligen-
tiores in officio fuerunt.*

QVia dictum fuit de salario custodum, & eorum pœna in exigendo plus, nunc ponit [De Cvstodia Captivorvm] & pœna custodum, quatenus eorum defectu captiui fugam ar-
1 ripiunt, quia culpæ eorum ascribitur, qui
negligentiores in officio suo fuerunt. l.di-
uus, in fi. de off.præsidis.

SVMMARIVM.

1 *Procedendi modus contra accusatum, vel inquisitum.*
2 *Custodire quis tenetur, & quid venit in custodia.*
3 *Custodia diuersa secundum diuersitatem personarum, & temporis.*
4 *Capere personam quis possit, & cuius ordine, & quando dicitur capere.*
5 *Carcerati fuga cui, & quando nocet.*
6 *Carcer innocentibus miser noxijs, non satis seuerum dignoscitur.*
7 *Carcer mala mansio, est species tormenti, & qualis esse debeat, nu.16.*
8 *Carceratum eripiens tenetur lege Iulia Maiestatis.*
9 *Fraus, & dolus differunt, & fraus multis modis capitur.*
10 *Fuga inducit præsumptionem contra custodem, & fugientem.*
11 *Custos carceris propter fugam carcerati multas luit pœnas.*
12 *Custodia carceris est munus sordidum, & periculosum.*
13 *Custos si non tenet duos, non dicitur diligens.*
14 *Carceratus si fugit, & custos insequitur, ex fuga conuincitur.*
15 *Omnia imputantur quæ ex sua culpa procedunt.*
17 *Custodi non sufficit probare interitum.*
18 *Somnus non excusat à culpa, etiam quod nemo semper possit vigilare.*
19 *Custos alterius non tenetur in infinitum, sed potest denunciare, & si ille non tollit, potest dimittere.*
20 *Fuga carcerati quando non imputatur custodi.*

21 *Debi-*

21 *Debitor pro causa ciuili non carceratur: quid si creditor petit, & debitor habet bona, an illi adiudicetur.*

1
Vstodes] carcerare, vel quomodolibet detinere aliquem, est ei nocumentum inferre, quo ad vsum, vel motum membrorum eius: ideo est illicitum, nisi fiat per ordinem iustitiæ in pœnam, vel ad cautelam mali euitandi, nam qui abutitur potestate sibi data, meretur illam amittere. Ita Deus secundum ordinem suæ sapientiæ peccatores cohibet ne possint peccata adimplere: ita possunt & homines alios ad horam cohibere ne illicitum quid perpetrent: similiter humana iustitia non pro qualibet culpa homines detrudit in carcere, sed pro aliquibus. D.Tho.2.2. q.65.art.3. Nam si per accusationẽ proceditur, vel inquisitionem cõtra aliquẽ, si potest incontinenti quæstio terminari terminatur, alias mittitur in carcerem, & tunc quomodo custoditur de die, & quomodo de nocte. l.1.vbi Bal. C.de custod.& exhib reorum.

2 Quis tenetur custodire, & quid veniat in custodia, Lucas l.1.col.3.post med.de cond.in publ.horreis, & in rub.de litto. & itin.cust. & non vni, sed duobus committitur.clem.1. §.sanè, in ver.duos,de hæreticis. & quod est faciendum à pluribus, omnes facere debent, nec sufficit vnu n alteri committere. gl.l.si cuti, ff.de arbitr. Isti debent esse Christiani, fideles, legales, industriosi, & circa custodiam tenentur de dolo, culpa, & casu fortuito. Zab.d.clem.1.§.sanè, 2.3.not.& 4.oppos.

3 In dignitate positus, aliter custoditur, quàm alius. l.fin. in verbo habita, C.de accusat. Nobilis non incarceratur, sed fidei suæ committitur: & qui maioris est dignitatis, dignius, & honestius debet teneri: qui minoris, vel nullius est dignitatis, strictius. Arch. c.quisquis, post med.11.quæst.8. Iuuenes facilius fugiunt, quàm senes. glo.l.si vt certo, in ver.est, ff.commod. Non est verisimile eum fugere, qui sperat liberari, & ideo minor custodia requiritur. glo.l.si pecuniam, §.fin. in ver.carere, de cond. causa data. Qui est in casu condemnationis criminalis, debet diligentius in carcere detineri. Bald. l.si quis filio, §.eius qui, circa med. ff.de iniusto, rupto, & irrito testam. Carcerati de die debent stare in conclusum, de nocte in carcerem. Paris de syndic. in ver.carcer, & carceratus, c.3.nu.7. nam nocte geminatur custodia. l.1.in ver.nox, de custod.reorum. Et qui habet inimicitias, debet cautius custodiri. l.si merces, in ver. inimicitias locati. etiam quia custodia aduersus vim parum proficit. l.si ea res, de act.empt. Vnde custos qui in prædictis fuit negligens, & eius culpa carceratus euasit, punitur. latè Host.in sum. de accus. §.qualiter in accusatione procedatur, num.11.& hic in textu, qui summatur vt per Lallum, & dicit [Cvstodes] qui commentarienses dicuntur. gl.l.abesse, ex quibus cau.maior. vel commentariensis appellatur princeps custodum, alij custodes. Bald.l.ad commentariensem, in princ.d.tit.de cust.& exhibit.reorum. Dicuntur custodes reorum qui in multis locis diuersi sunt ab illis, qui animaduertunt in eos, vt Athenis, qui vndecim viri dicuntur. Arist.6.Polit.8. vbi etiam quod viri boni maximè vitãt hoc officium, prauis non tutum est præficere, cum ipsi potius indigeant custodia. [De] i.à.l.si is qui, la seconda, in fi.ff.de furt. Quorum Custodia] vel cura. inde custos. Arch.c.si in plebibus, cir.med.63.dist. [Captivi] vincti, &

4 capti. Niz.in ver.captiuus. inde capere personam, est in carcerem ducere, quod non est omnibus permissum; sed tantum maioribus magistratibus. Bal. l.consentaneum, post nu. 15.quom.& quando iud. Nec potest fieri sine mãdato iudicis, nisi in certis casibus. l.3.vbi Bal.in princ.C.de exhiben.& transmit.reis. [Per Negligentiam] dissolutã, quæ propè dolũ est. l.si fideiussor, ff.mand. æquiparatur latę culpæ. Bal.c.plerunque, nu.7.de rescrip. suã, vel sui custodis. d.l.ad cõmentariensem. [Evaserint] vel latitant vt fugiãt, Bal.l.1. nu.9. C.de ædil.actio. à carcere publico per murum sine fractura, vel effractis compedibus, secus in carcere priuato. Bal.l.succurritur, §.1.2.rep.ex quib.cau.maio. Debet summa diligentia custodiri carcerati. Gram.hic

5 col. pen. post princ. alias perditio custoditi redũdat in negligentiã custodis. Ideo 3.Reg. 20.Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius. D.Th.1.par. q.113.art.1.[Bonis Omnibus Suis Publicatis] proscriptis. l.cõuenticula, vbi gl.de Episc.& cler.[Per Annvm] anni circulo.inf. const.grandis.[Sqvalore] mœrore. Niz.in ver.squaleo. vel carcere pleno squalore. D. Aug.epist.181.[Carceris] siue districtus.

6 Bal.l.3.cir.fin. C.de compens. quę innocentibus miserũ noxijs non satis esse seuerum dignoscitur. l.1.C.de cust.reo.Io. And.c.quamuis, num.2.de pœnis, in 6. [Decernimvs] decernendo statuimus. Arch.cap.2. 76.dist. [Macerare] supr. const.hi qui. licet alias carceratus non debet macerari in carcere. l.fin. C.de custod.& exhib.reor. ponendo in latuminas, vel vincula publica. l.1.in fine, vbi glo.de alex lusu, & aleat. Vltra quod ne-

gligens facit se alienum à propria potestate. Bal.c.1.num.6.de appell. [VT] causatiuè.
7 Arch.cap.tin. 74.dist. [CARCEREM] cuius
mansio mala est, & species tormenti. Baldus
l.2.post num.6.de Episc.aud. non tamen debet esse sub terra. l.de furibus, de furtis, in
Longobar. sed habilis ad custodiam: nec ita
arctus, quod carcerati verisimiliter intra
paucos dies morientur. Abb. c.cum non ab
homine, nu.7.in fi.& post nu.31.de iudicijs.
Debet luce hominibus necessaria subleuari,
nam carcerati custodiendi sunt, nõ affligendi fame, siti, vel frigore, nec est eis subtrahenda audientia, adeo quod neminem audiant,
vel à nemine audiantur. Host.d.tit.de accus.
§.qualiter in accusatione, post num. 9.& 10.
& puniuntur custodes si ponunt carceratum
in loco vbi non potest aliquem videre. Bald.
l.1.post princ.C.de custod.& exhib.reorum.
Non debet ligari antequam sit conuictus,
vel confessus: intellige quando sine tali ligamine potest commodè custodiri. Bal.l.2.
nu.3.C.de exhib.& transmi.reis. Ferreæ autem manicæ excedunt formam custodiæ, &
sunt species tormentorum. in l.1.in fi. d.tit.
de custo.& exhib.reor. Vnde si sunt prælati,
& sequeretur mors, non euaderent irregularitatem. Abb.c.nouimus, nu.4.de verb.sign.
[INCARCERATI IPSI NON DESERANT, QVI
IN CARCERATIS CVSTODIENDIS ALIIS
NEGLIGENTIAM COMMISERVNT] & sic puniuntur in quo deliquerunt. sup.cor.fl, si quis
8 aliquem. Quid si aliquis iret ad carcerem vt
delinquentem liberaret, tenetur lege Iulia
Maiestatis. Bal.l. additos, nu.4.in fi.d.tit.de
Episc.aud. [HI AVTEM] certè.gl.l.Offidius,
in ver. autem, de leg.3. [QVI PER] quæ facit
modum. Bal.l.demonstratio falsa, post med.
de cond.& demonstrat. [FRAVDEM] latam
culpam, quæ fraudi comparatur. glo.l.quod
Nerua, in ver.fraude, depositi. & differt à
9 dolo, nam fraus contra fidem: dolus non solum contra fidem, sed etiam extra committitur. Bal.l.quæ fortuitis, nu.5.C.de pig.act.
alibi fraus capitur pro pœna, vel damno.
l.sed & si, §.hæc clausula, in ver.sine fraude,
ex quibus cau.maio.l.si longius, in ver.fraudem, ff.de iudicijs. [INCARCERATOS ABIRE
PERMISERINT] quod præsumitur, quia ratione officij tenetur ad custodiam. Bald.l.si
quis, §.prætor, circa med. ff. de edendo, l.3.
10 2.rep.in princ.de off.præf.vigil. & culpa custodis aufugisse præsumitur. Gram. hic col.
antepen.in fi.nõ tamen semper inducit probationem plenam, & necessariam contra eũ
qui fugisse dicitur. Bal.l.generali, num.5.de
decur.facit quem suspectum, & quodammodo confessum. in c.quoniam Abbas, in fi. de
offic.deleg. [IVXTA ANTIQVA IVRA] citata
hic per gl.alibi iuxta concilij statuta.c.post
electionem, de concess.præb.c.fin.de statu
mon. [CAPITALI SENTENTIA FERIANTVR]
sententialiter condemnentur.c.dilecto filio,
in fine, de præb. & non refert si fit per verba
præteriti temporis, vel præsentis. Bal.l.cum
qui, §.si mulier, ff.de iureiur.

11 Videtur, quòd non pœna, de qua hic, custos carceris puniatur, sed illa consumi, qua
obnoxius docebitur fuisse is qui aufugit.
d.l. ad commentariensem, de custod. reor.
Isern.hic in pri.gl.cap.1.§.receptatoribus,
in ver.receptatoribus, de pace ten. Ita eximens carceratum, tenetur fisco, & creditoribus ad id ad quod ille tenebatur. l. quoties, vbi Bart.de exact.tribut.

Nisi dicas, quòd in certis casibus punitur
crimine læsæ Maiestatis, alibi pœna pecuniaria, hic pœna carceris cum publicatione bonorum, in alijs casibus punitur eximens illa pœna, qua veniebat puniendus
exemptus. Alex. cons.35. num.4.3.volum.
Nam nisi qui habet claues carceris aperiat,
non potest carceratus, licèt vociferet vsque
ad cœlum, exire muros carceris. Bald.c.ad
hæc, num.1.circa med.de appell. Carceratus
pro debito, statim quod soluit debitum, si
inuenit ostium carceris apertũ, potest propria auctoritate exire, sed securius est quod
faciat auctoritate iudicis. in c.sicut, num.8.
de cohab.cler.& mul.

12 Nota, quòd custodia carcerum est munus
sordidum, & periculosum. Baldus l.cum te,
C.quod metus causa. Adeo quod non potest
quis condemnari ad perpetuam custodiam
carceris alterius loci. Bal.l.1.num.4. C.qui
non possunt ad libert. peruen. vilia enim
officia sunt custodire, exactionibus ciuilibus se intromictere, & similia. Ang.l.fin.de
suscept.præpo.& archa.& esse manigoldum.
13 Io.Ant.de Nigris in cap. regni grauamina,
num. 100. & vltra quod si carceratus aufugit, præsumitur dolo custodis: non dicitur
diligens si non tenet duos custodes: & si interuenit fraus, & dolus, custos capitaliter
punitur. Cassa.consuet. Burg. rub.2.§.1.in
princ. nu.33.& 34. Quid si erant alij, quàm
custos ordinarius.l.carceri, & l.milites, ff.de
custod.& exhib.reor. puta quia miles potestatis cępit malefactorem, quem recommendauit custodiendum custodi alicuius castri
ad petitionem eius cuius tradidit. Baldus
authent.si quis ei, de adulter. vel carceratus
per vnum iudicem, recommendatur per alium, etiam quod primo loco fuerit iniustè
recommendatus. idem Bald.l.quoties, nu.5.
de exactor.trib.sed vnus socius non tenetur
pro alio. l.fin. dicto tit.de custod. & exhib.
reorum, l.si quis aliquid, lo 2. ff.de pœnis.

Quid

14 Quid si carceratus aufugit,& custos insequitur,& antequam aliò se conferat, apprehenditur. Bal.l.quis sit fugitiuus, §.idē ait, nec, de ædil.edi. Et est conuictus eoipso quod resistit ne capiatur. Bal.l.2.post nu.2.C.de his, qui latr. Et si birruarius nō potest capere delinquentē,quia aufugit,potest illum occidere. Bal.l.3.in fi.d.tit.de exhib.& transf.reis. Verū si captus non patitur adduci,non propterea est licitum illi oculum effodere. Bal. l.ex plagijs, 2.rep.post princ. ad leg.Aquil. vel si cœpit,sed ille se vulnerauit,vel laqueo se suspendit,non tenetur magistratus. Bald. l.quemadmodū, §.magistratus, nu.4.eo.tit. ad leg. Aquil. Et qui à proprio domicilio ad insolitum se transfert,facit aliquale indiciū, sed nō semiplenam probationem,nisi in ipsa fuga consistat delictum. Bal.l.3.nu.7.in fi.C. de reb cred.& iureiur. Consulens autē debitori vt fugiat, etiam quod postea capiatur, non tenetur.Boer.decis.217.nu.12.Custodes autē carceris si dimittunt condemnatos antequam satisfaciant fisco,& parti,tenentur, Io.Ant.de Nig.in c.reg. si de furto,violētia,
15 vel defensa.nu.8. Nam omnia quæ procedūt ex culpa alicuius,sunt sibi imputanda, & cū dee operam rei illicitæ, tenetur etiā de casu fortuito,& imputantur culposo, quæ immediatè proueniūt ex culpa.Abb.c. quia diuersitatem.in gl.nū.13.de concess.præb. An autē iustè damnato sit licitum fugere, vincula rumpere,carcerē effodere,& alijs huiusmodi adiuuare,limam porrigere,& similia.Caiet. ad D.Th.2.2.q.69.art.3.Quid si animo euadendi, iurat redire ad carcerem, an teneatur, idem ea.par.q.89.art.7.col.pen. cir.fin.
16 Secundo noto,quòd carcer est mala mansio.l.si hominem, vbi glo.depositi. & carcer perpetuus,est seruitus,& perpetuò carceratus æquiparatur mortuo.Bal.l.3.1.rep.quod met.causa. infertur ei violentia sine læsione corporali, & prouidetur ei de necessarijs. Abb. c.nuper, 3.not.de sent.excomm. Non irrogat infamiam inquisito. Bald.l.1. C.ex quibus cau.infam.irrog. sed iustum metum, Bal.l.fin.3.rep.nu.3.quod metus cau. si moritur damnatus ad carcerem, dicitur mori in seruitute. idem Bal.l.1.num.5.& 6.C.qui non poss.ad libert.peruen An possit contrahere, vel testari, Bald.l.qui à latronibus, in princ.ff.de testam.Qui autem tenetur ad cu
17 stodiam ratione publici officij, vel priuati, non sufficit probare interitum, nisi probet casum fortuitum.Bal.l.cum ita,§.species,in fi.de leg.2. Et etiam quod non detur homo qui possit semper euigilare,& custodibus nō est impossibile iniungendum Bald.l.3 §.cognoscit.in fi.de off.præfecti vig. Et nihil est, quod semper vigilet, aut semper dormiat,
18 Arist.de somno,& vigilia, c.1. Somnus non excusat à culpa, sed propter legis interdictū præsumitur fraus. Bald.l.2.post num.1.ff.ad Velleia. Et magis improbatur fraus tacita, quàm manifesta.Bald.l.Aemilius Largianus, 2.rep col.pen.circa med. ff.de minor. & negligentia tam sua,quam subditorum.Gram. hic nu.5. Est fraus,& dolus,si commisit carceratum amico, vel pluribus cum obligatione vltro, citroque. Idem Gram.hic nu.2. & non solum is, sed qui suasit custodi vt dimittat custodiam, tenetur læso actione de dolo. Bal.l.cum quis,de dolo malo. Qui au-
19 tem custodit alium ad petitionem alicuius, non tenetur in infinitum, sed debet denunciare illi,& si non tollit captiuum suum,potest illum dimittere.idem Bal.l.si quis vina, §.fin.de peric.& commod.rei vend. Quid si Camerarius,vel Magister iuratus assignauit
20 quibusdam captiuum vt assignent Iustitiario,si soluerunt captiuum,qui comparuit coram Iustitiario, non tenentur. Gramm.hic post num.3. Ita si captiuus erat liberandus, & aufugit. Idem Gram.hic in princ. vel aufugit de vno carcere ad alium causa libidinis,vel explendi voti. Bal.d.l.1.nu.10.& 11. de ædil.act. quia vincula ad custodiam, non ad pœnam inducta sunt. glo.l.si tamen, in ver.ei qui,de ædilit.edicto.Et vincula quinque modis dicuntur.Baldus auth.si captiui, de Episc. & cler. Cuius autem expensis custodiatur carceratus,& an teneatur vniuersitas,vel particulares,& trāsmissus per quos duci debeat, cum non possit regulariter de vna terra ad aliam, nec trahi subditus in remotis partibus, vt cito fiat compositio. Io.Ant.de Nigris cap.regni 23. grauamina,
21 nu.45.46.94.& 96. Pro debito autem nemo carceratur nisi bonis excussis, & sic propter inopiam. Bald.l.si filio,circa med.sol.matr. nec carceratur nisi quando realiter non potest soluere. idem Bal.rub.in ver.dotis, post num.8.eo.tit.sol.mat. Et si creditor est tam iniquus,quod vult debitorem potius in carcerem macerari, quàm accipere aliquid de bonis suis insolutum,potest ad hoc compelli, sed est in electione creditoris, quæ bona velit. Bal.l.3.post num.9.C.de exec.rei iud. Et qui habet curam, & custodiam, potest etiam agere. Bal.l.1.§.1. vsufr.quemad.ten. Quid si præstaret iuramentum redeundi ad carcerem, tale iuramentum est obligatorium, & si bellum esset iustum,peccaret non redeundo, vel fugiendo carcerem; secus, si detentio esset iniusta, & timeret periculum personæ. Abbas cap.sicut & infra, num.4.de iureiurando.

gligens facit se alienum à propria potestate. Bal. c. 1. num. 6. de appell. [VT] causatiuè.

7 Arch. cap. in. 74. dist. [CARCEREM] cuius mansio mala est, & species tormenti. Baldus l. 2. post num. 6. de Episc. aud. non tamen debet esse sub terra. l. de furibus, de furtis, in Longobar. sed habilis ad custodiam: nec ita arctus, quod carcerati verisimiliter infra paucos dies morientur. Abb. c. cum non ab homine, nu. 7. in fi. & post nu. 31. de iudicijs. Debet luce hominibus necessaria subleuari, nam carcerati custodiendi sunt, nō affligendi fame, siti, vel frigore, nec est eis subtrahenda audientia, adeo quod neminem audiant, vel à nemine audiantur. Host. d. tit. de accus. §. qualiter in accusatione, post num. 9. & 10. & puniuntur custodes si ponunt carceratum in loco vbi non potest aliquem videre. Bald. l. 1. post princ. C. de custod. & exhib. reorum. Non debet ligari antequam sit conuictus, vel confessus: intellige quando sine tali ligamine potest commodè custodiri. Bal. l. 2. nu. 3. C. de exhib. & transmi. reis. Ferreæ autem manicæ excedunt formam custodiæ, & sunt species tormentorum. in l. 1. in fi. d. tit. de custo. & exhib. reor. Vnde si sunt prælati, & sequeretur mors, non euaderent irregularitatem. Abb. c. nouimus, nu. 4. de verb. sign. [INCARCERATI IPSI NON DESERANT, QVI IN CARCERATIS CVSTODIENDIS ALIIS NEGLIGENTIAM COMMISERVNT] & sic puniuntur in quo deliquerunt. sup. confl. si quis

8 aliquem. Quid si aliquis iret ad carcerem vt delinquentem liberaret, tenetur lege Iulia Maiestatis. Bal. l. additos, nu. 4. in fi. d. tit. de

Episc. aud. [HI AVTEM] certè. gl. l. Officium, in ver. autem, de leg. 3. [QVI PER] quæ facit modum. Bal. l. demonstratio falsa, post med. de cond. & demonstrat. [FRAVDEM] latam culpam, quæ fraudi comparatur. glo. l. quod Nerua, in ver. fraude, depositi. & differt à

9 dolo, nam fraus contra fidem: dolus non solum contra fidem, sed etiam extra committitur. Bal. l. quæ fortuitis, nu. 5. C. de pig. act. alibi fraus capitur pro pœna, vel damno. l. sed & si, §. hæc clausula, in ver. sine fraude, ex quibus cau. maio. l. si longius, in ver. fraudem, ff. de iudicijs. [INCARCERATOS ABIRE PERMISERINT] quod præsumitur, quia ratione officij tenetur ad custodiam. Bald. l. si quis, §. prætor, circa med. ff. de edendo, l. 3.

10 2. rep. in princ. de off. præf. vigil. & culpa custodis aufugisse præsumitur. Gram. hic col. antepen. in fi. nō tamen semper inducit probationem plenam, & necessariam contra eū qui fugisse dicitur. Bal. l. generali, num. 5. de decur. facit quem suspectum, & quodammodo confessum. in c. quoniam Abbas, in fi. de offic. deleg. [IVXTA ANTIQVA IVRA] citata hic per gl. alibi iuxta concilij statuta. c. post electionem, de concess. præb. c. fin. de statu mon. [CAPITALI SENTENTIA FERIANTVR] sententialiter condemnentur. c. dilecto filio, in fine, de præb. & non refert si fit per verba præteriti temporis, vel præsentis. Bal. l. eum qui, §. si mulier, ff. de iureiur.

11 Videtur, quòd non pœna, de qua hic, custos carceris puniatur, sed illa consumi, qua obnoxius docebitur fuisse is qui aufugit. d. l. ad commentariensem, de custod. reor. Ifern. hic in pri. gl. cap. 1. §. receptatoribus, in ver. receptatoribus, de pace ten. Ita eximens carceratum, tenetur fisco, & creditoribus ad id ad quod ille tenebatur. l. quoties, vbi Bart. de exact. tribut.

Nisi dicas, quòd in certis casibus punitur crimine læsæ Maiestatis, alibi pœna pecuniaria, hic pœna carceris cum publicatione bonorum, in alijs casibus punitur eximens illa pœna, qua veniebat puniendus exemptus. Alex. cons. 35. num. 4. 3. volum. Nam nisi qui habet claues carceris aperiat, non potest carceratus, licèt vociferet vsque ad cœlum, exire muros carceris. Bald. c. ad hæc, num. 1. circa med. de appell. Carceratus pro debito, statim quod soluit debitum, si inuenit ostium carceris apertū, potest propria auctoritate exire, sed securius est quod faciat auctoritate iudicis. in c. sicut, num. 8. de cohab. cler. & mul.

12 Nota, quòd custodia carcerum est munus sordidum, & periculosum. Baldus l. cum te, C. quod metus causa. Adeo quod non potest quis condemnari ad perpetuam custodiam carceris alterius loci. Bal. l. 1. num. 4. C. qui non possunt ad libert. peruen. vilia enim officia sunt custodire, exactionibus ciuilibus se intromittere, & similia. Ang. l. fin. de suscept. præpo. & archa. & esse manigoldum.

13 Io. Ant. de Nigris in cap. regni grauamina, num. 100. & vltra quod si carceratus aufugit, præsumitur dolo custodis: non dicitur diligens si non tenet duos custodes: & si interuenit fraus, & dolus, custos capitaliter punitur. Cassa. consuet. Burg. rub. 2. §. 1. in princ. nu. 33. & 34. Quid si erant alij, quàm custos ordinarius. l. carceri, & l. milites, ff. de custod. & exhib. reor. puta quia miles potestatis cœpit malefactorem, quem recommendauit custodiendum custodi alicuius castri ad petitionem eius cuius tradidit. Baldus authent. si quis ei, de adulter. vel carceratus per vnum iudicem, recommendatur per alium, etiam quod primo loco fuerit iniustè recommendatus. idem Bald. l. quoties, nu. 5. de exactor. trib. sed vnus socius non tenetur pro alio. l. fin. dicto tit. de custod. & exhib. reorum, l. si quis aliquid, lo a. ff. de pœnis.

Quid

14 Quid si carceratus aufugit,& custos insequi-
tur, & antequàm aliò se conferat, apprehen-
ditur. Bal.l.quis sit fugitiuus, §.idé ait,nec,
de ædil.edi. Et est conuictus eoipso quod re-
sistit ne capiatur.Bal.l.a.post nu.2.C.de his,
qui latr. Et si birruarius nō potest capere de-
linquentē,quia aufugit,potest illum occide-
re. Bal.l.3.in fi.d.tit.de exhib.& transf.reis.
Verū si captus non patitur adduci,non pro-
pterea est licitum illi oculum effodere. Bal.
l.ex plagijs, 2.rep.post princ. ad leg.Aquil.
vel si cœpit,sed ille se vulnerauit,vel laqueo
se suspendit,non tenetur magistratus. Bald.
l.quemadmodū, §.magistratus, nu.4.eo.tit.
ad leg.Aquil. Et qui à proprio domicilio ad
insolitum se transfert,facit aliquale indiciū,
sed nō semiplenam probationem,nisi in ipsa
fuga consistat delictum.Bal.l.1.nu.7.in fi.C.
de reb cred.& iureiur. Consulens autē debi-
tori vt fugiat, etiam quod postea capiatur,
non tenetur.Boer.decis.217.nu.12.Custodes
autē carceris si dimittunt condemnatos an-
tequam satisfaciant fisco,& parti,tenentur.
Io.Ant.de Nig.in c.reg. si de furto,violētia,
15 vel defensa.nu.8.Nam omnia quæ procedūt
ex culpa alicuius,sunt sibi imputanda, & cū
det operam rei illicitæ, tenetur etiā de casu
fortuito,& imputantur culposo,quæ imme-
diatè proueniūt ex culpa.Abb.c. quia diuer-
sitatem.in gl.nu.13.de concess.præb. An au-
tē iustè damnato sit licitum fugere, vincula
rumpere,carcerē effodere,& alijs huiusmodi
adiuuare,limam porrigere,& similia. Caiet.
ad D.Th.2.2.q.69.art.3.Quid si animo eua-
dendi, iurat redire ad carcerem, an tenea-
tur, idem ea.par.q.89.art.7.col.pen. cir.fin.
16 Secundo noto,quòd carcer est mala man-
sio.l.si hominem, vbi glo.depositi. & carcer
perpetuus,est seruitus,& perpetuò carcera-
tus æquiparatur mortuo.Bal.l.3.2.rep.quod
met.causa. infertur ei violentia sine læsione
corporali, & prouidetur ei de necessarijs.
Abb. c.nuper, 3.not.de sent.excomm. Non
irrogat infamiam inquisito. Bald.l.1. C.ex
quibus cau.infam.irrog sed iustum metum,
Bal.l.fin.3.rep.nu.3.quod metus cau. si mo-
ritur damnatus ad carcerem, dicitur mori
in seruitute. idem Bal.l.1.num.5.& 6.C.qui
non poss.ad libert.peruen An possit contra-
here, vel testari, Bal.l.l.qui à latronibus, in
princ.ff.de testam.Qui autem tenetur ad cu
17 stodiam ratione publici officij, vel priuati,
non sufficit probare interitum, nisi probet
casum fortuitum.Bal.l.cum ita,§.species,in
fi.de leg.2. Et etiam quod non detur homo
qui possit semper euigilare,& custodibus nō
est impossibile iniungendum Bald.l.3 §.co-
gnoscit.in fi.de offi.præfecti vig. Et nihil est,
quod semper vigilet, aut semper dormiat,
18 Arist.de somno,& vigilia, c.1. Somnus non
excusat à culpa, sed propter legis interdictū
præsumitur fraus. Bald.l.2. post num.1.ff.ad
Velleia. Et magis improbatur fraus tacita,
quàm manifesta.Bald.l.Æmilius Largianus,
2.rep col.pen.circa med. ff.de minor. & ne-
gligentia tam sua,quàm subditorum.Gram.
hic nu.5. Est fraus,& dolus,si commisit car-
ceratum amico, vel pluribus cum obliga-
tione vltro, citroque. Idem Gram.hic nu.2.
& non solum is, sed qui suasit custodi vt di-
mittat custodiam, tenetur læso actione de
dolo. Bal.l.cum quis,de dolo malo. Qui au-
19 tem custodit alium ad petitionem alicuius,
non tenetur in infinitum, sed debet denun-
ciare illi,& si non tollit captiuum suum,po-
test illum dimittere.idem Bal.l.si quis vina,
§.fin.de peric.& commod.rei vend. Quid si
Camerarius,vel Magister iuratus assignauit
20 quibusdam captiuum vt assignent Iustitia-
rio,si soluerunt captiuum,qui comparuit co
ram Iustitiario, non tenentur. Gramm.hic
post num.3. Ita si captiuus erat liberandus,
& aufugit. Idem Gram.hic in princ. vel au-
fugit de vno carcere ad alium causa libidi-
nis,vel explendi voti. Bal.d.l.1.nu.10.& 11.
de ædil.act. quia vincula ad custodiam, non
ad pœnam inducta sunt. glo. l.si tamen, in
ver.ei qui,de ædilit.edicto.Et vincula quin-
que modis dicuntur.Baldus auth.si captiui,
de Episc. & cler. Cuius autem expensis cu-
stodiatur carceratus,& an teneatur vniuer-
sitas,vel particulares,& trāsmissus per quos
duci debeat, cum non possit regulariter de
vna terra ad aliam, nec trahi subditus in
remotis partibus, vt cito fiat compositio.
Io.Ant.de Nigris cap.regni 23. grauamina,
21 nu.45.46.94.& 96. Pro debito autem nemo
carceratur nisi bonis excussis, & sic proptet
inopiam. Bald.l.si filio,circa med.sol.matr.
nec carceratur nisi quando realiter non po-
test soluere. idem Bal.rub.in ver.dotis, post
num.8.eo.tit.sol.mat. Et si creditor est tam
iniquus,quod vult debitorem potius in car-
cerem macerari, quàm accipere aliquid de
bonis suis insolutum,potest ad hoc compel-
li, sed est in electione creditoris, quæ bona
velit. Bal.l.3.post num.6. C.de exec.rei iud.
Et qui habet curam, & custodiam, potest
etiam agere. Bal.l.1.§.1. vsufr.quemad.ten.
Quid si præstaret iuramentum redeundi ad
carcerem, tale iuramentum est obligato-
rium, & si bellum esset iustum,peccaret non
redeundo, vel fugiendo carcerem; secus, si
detentio esset iniusta, & timeret periculum
personæ. Abbas cap.sicut & infra, num.4.de
iureiurando.

gligens facit se alienum à propria potestate. Bal. c. 1. num. 6. de appell. [Vt] causatiuè.
7 Arch. cap. fin. 74. dist. [Carcerem] cuius mansio mala est, & species tormenti. Baldus l. 2. post num. 6. de Episc. aud. non tamen debet esse sub terra. l. de furibus, de furtis, in Longobar. sed habilis ad custodiam: nec ita arctus, quod carcerati verisimiliter intra paucos dies morientur. Abb. c. cum non ab homine, nu. 7. in fi. & post nu. 31. de iudicijs. Debet luce hominibus necessaria subleuari, nam carcerati custodiendi sunt, nō affligendi fame, siti, vel frigore, nec est eis subtrahenda audientia, adeo quod neminem audiant, vel à nemine audiantur. Host. d. tit. de accus. §. qualiter in accusatione, post num. 9. & 10. & puniuntur custodes si ponunt carceratum in loco vbi non potest aliquem videre. Bald. l. 1. post princ. C. de custod. & exhib. reorum. Non debet ligari antequam sit conuictus, vel confessus: intellige quando sine tali ligamine potest commodè custodiri. Bal. l. 2. nu. 3. C. de exhib. & transmi. reis. Ferreæ autem manicæ excedunt formam custodiæ, & sunt species tormentorum. in l. 1. in fi. d. tit. de custo. & exhib. reor. Vnde si sunt prælati, & sequeretur mors, non euaderent irregularitatem. Abb. c. nouimus, nu. 4. de verb. sign. [Incarcerati Ipsi Non Deserant, Qvi In Carceratis Cvstodiendis Aliis Negligentiam Commiservnt] & sic puniuntur in quo deliquerunt. sup. const. h. si quis
8 aliquem. Quid si aliquis iret ad carcerem vt delinquentem liberaret, tenetur lege Iulia Maiestatis. Bal. l. additos, nu. 4. in fi. d. tit. de
Episc. aud. [Hi Avtem] certè. gl. l. Ofilius, in ver. autem, de leg. 3. [Qvi Per] quæ facit modum. Bal. l. demonstratio falsa, post med. de cond. & demonstrat. [Fravdem] latam culpam, quæ fraudi comparatur. glo. l. quod Nerua, in ver. fraude, depositi. & differt à
9 dolo, nam fraus contra fidem: dolus non solum contra fidem, sed etiam extra committitur. Bal. l. quæ fortuitis, nu. 5. C. de pig. act. alibi fraus capitur pro pœna, vel damno. l. sed & si, §. hæc clausula, in ver. sine fraude, ex quibus cau. maio. l. si longius, in ver. fraudem, ff. de iudicijs. [Incarceratos Abire Permiserint] quod præsumitur, quia ratione officij tenetur ad custodiam. Bald. l. si quis, §. prætor, circa med. ff. de edendo, l. 3.
10 2. rep. in princ. de off. præf. vigil. & culpa custodis aufugisse præsumitur. Gram. hic col. antepen. in fi. nō tamen semper inducit probationem plenam, & necessariam contra eū qui fugisse dicitur. Bal. l. generali, num. 5. de decur. facit quem suspectum, & quodammodo confessum. in c. quoniam Abbas, in fi. de offic. deleg. [Ivxta Antiqva Ivra] citata hic per gl. alibi iuxta concilij statuta. c. post electionem, de concess. præb. c. fin. de statu mon. [Capitali Sententia Feriantvr] sententialiter condemnentur. c. dilecto filio, in fine, de præb. & non refert si fit per verba præteriti temporis, vel præsentis. Bal. l. eum qui, §. si mulier, ff. de iureiur.
11 Videtur, quòd non pœna, de qua hic, custos carceris puniatur, sed illa consumi, qua obnoxius docebitur fuisse is qui aufugit. d. l. ad commentariensem, de custod. reor. Isern. hic in pri. gl. cap. 1. §. receptatoribus, in ver. receptatoribus, de pace ten. Ita exi-mens carceratum, tenetur fisco, & creditoribus ad id ad quod ille tenebatur. l. quoties, vbi Bart. de exact. tribut.
Nisi dicas, quòd in certis casibus punitur crimine læsæ Maiestatis, alibi pœna pecuniaria, hic pœna carceris cum publicatione bonorum, in alijs casibus puuitur eximens illa pœna, qua veniebat puniendus exemptus. Alex. cons. 35. num. 4. 3. volum. Nam nisi qui habet claues carceris aperiat, nun potest carceratus, licèt vociferet vsque ad cœlum, exire muros carceris. Bald. c. ad hæc, num. 1. circa med. de appell. Carceratus pro debito, statim quod solut debitum, si inuenit ostium carceris apertū, potest propria auctoritate exire, sed securius est quod faciat auctoritate iudicis. in c. sicut, num. 8. de cohab. cler. & mul.
12 Nota, quòd custodia carcerum est munus sordidum, & periculosum. Baldus l. cum te, C. quod metus causa. Adeo quod non potest quis condemnari ad perpetuam custodiam carceris alterius loci. Bal. l. 1. num. 4. C. qui non possunt ad libert. peruen. vilia enim officia sunt custodire, exactionibus ciuilibus se intromettere, & similia. Ang. l. fin. de suscept. præpo. & archa. & esse manigoldum.
13 Io. Ant. de Nigris in cap. regni grauamina, num. 100. & vltra quod si carceratus aufugit, præsumitur dolo custodis: non dicitur diligens si non tenet duos custodes: & si interuenit fraus, & dolus, custos capitaliter punitur. Cassa. consuet. Burg. rub. 2. §. 1. in princ. nu. 33. & 34. Quid si erant alij, quàm custos ordinarius. l. carceri, & l. milites, ff. de custod. & exhib. reor. puta quia miles potestatis cepit malefactorem, quem recommendauit custodiendum custodi alicuius castri ad petitionem eius cuius tradidit. Baldus authent. si quis ei, de adulter. vel carceratus per vnum iudicem, recommendatur per alium, etiam quod primo loco fuerit iniustè recommendatus. idem Bald. l. quoties, nu. 5. de exactor. trib. sed vnus socius non tenetur pro alio. l. fin. dicto tit. de custod. & exhib. reorum, l. si quis aliquid, lo 2. ff. de pœnis.

Quid

14 Quid si carceratus aufugit,& custos insequitur,& antequam aliò se conferat, apprehenditur. Bal.l.quis sit fugitiuus, §.idē ait,nec, de ædil.edi. Et est conuictus eoipso quod resistit ne capiatur.Bal.l.2.post nu.2.C.de his, qui latr. Et si birruarius nō potest capere delinquentē,quia aufugit,potest illum occidere. Bal.l.3.in fi.d.tit.de exhib.& transf.reis. Verū si captus non patitur adduci,non propterea est licitum illi oculum effodere. Bal. l.ex plagijs, 2.rep.post princ. ad leg.Aquil. vel si cœpit,sed ille se vulnerauit,vel laqueo se suspendit,non tenetur magistratus. Bald. l.quemadmodū, §.magistratus, nu.4.eo.tit. ad leg.Aquil. Et qui à proprio domicilio ad insolitum se transfert,facit aliquale indiciū, sed nō semiplenam probationem,nisi in ipsa fuga consistat delictum. Bal.l.1.nu.7.in fi.C. de reb cred.& iureiur. Consulens autē debitori vt fugiat, etiam quod postea capiatur, non tenetur.Boer.decis.217.nu.12.Custodes autē carceris si dimittunt condemnatos antequam satisfaciant fisco,& parti,tenentur. Io.Ant.de Nig.in c.reg. si de furto,violētia,
15 vel defensa.nu.8. Nam omnia quæ procedūt ex culpa alicuius,sunt sibi imputanda, & cū det operam rei illicitæ, tenetur etiā de casu fortuito,& imputantur culposo,quæ immediatè proueniūt ex culpa.Abb.c.quia diuersitatem.in gl.nu.13.de concess.præb. An autē iustè damnato sit licitum fugere, vincula rumpere,carcerē effodere,& alijs huiusmodi adiuuare,limam porrigere,& similia.Caiet. ad D.Th.2.2.q.69.art.3.Quid si animo euadendi, iurat redire ad carcerem, an teneatur, idem ea.par.q.89.art.7.col.pen. cir.fin.
16 Secundo noto,quòd carcer est mala mansio.l.si hominem, vbi glo.depositi. & carcer perpetuus,est seruitus,& perpetuò carceratus æquiparatur mortuo.Bal.l.3.1.rep.quod met.causa. infertur ei violentia sine læsione corporali, & prouidetur ei de necessarijs. Abb. c.nuper, 3.not.de sent.excomm. Non irrogat infamiam inquisito. Bald.l.1. C.ex quibus cau.infam.irrog sed iustum metum, Bal.l.fin.3.rep.nu.3.quod metus cau. si moritur damnatus ad carcerem, dicitur mori in seruitute. idem Bal.l.1.num.5.& 6.C.qui non poss.ad libert.peruen An possit contrahere, vel testari, Bald.l.qui à latronibus, in princ.ff.de testam.Qui autem tenetur ad cu
17 stodiam ratione publici officij, vel priuati, non sufficit probare interitum, nisi probet casum fortuitum.Bal.l.cum ita,§.species,in fi.de leg.2. Et etiam quod non detur homo qui possit semper euigilare,& custodibus nō est impossibile iniungendum Bald.l.3 §.cognoscit,in fi.de offi.præfecti vig. Et nihil est, quod semper vigilet, aut semper dormiat,
18 Arist.de somno,& vigilia, c.1. Somnus non excusat à culpa, sed propter legis interdictū præsumitur fraus. Bald.l.2.post num.1.ff.ad Velleia. Et magis improbatur fraus tacita, quàm manifesta.Bald.l.4 milius Largianus, 2.rep col.pen.circa med.ff.de minor. & negligentia tam sua,quam subditorum.Gram. hic nu.5. Est fraus,& dolus,si commisit carceratum amico, vel pluribus cum obligatione vltro, citroque. Idem Gram.hic nu.2. & non solum is, sed qui suasit custodi vt dimittat custodiam, tenetur læso actione de dolo. Bal.l.eum quis,de dolo malo. Qui au-
19 tem custodit alium ad petitionem alicuius, non tenetur in infinitum, sed debet denunciare illi,& si non tollit captiuum suum,potest illum dimittere.idem Bal.l.si quis vina, §.fin.de peric.& commod.rei vend. Quid si Camerarius,vel Magister iuratus assignauit
20 quibusdam captiuum vt assignent Iustitiario,si soluerunt captiuum,qui comparuit coram Iustitiario,non tenentur. Gramm.hic post num.3. Ita si captiuus erat liberandus, & aufugit. Idem Gram.hic in princ. vel aufugit de vno carcere ad alium causa libidinis,vel explendi voti. Bal.d.l.1.nu.10.& 11. de ædil.act. quia vincula ad custodiam, non ad pœnam inducta sunt. glo. l.si tamen, in ver.ei qui,de ædilit.edicto.Et vincula quinque modis dicuntur.Baldus auth.si captiui, de Episc. & cler. Cuius autem expensis custodiatur carceratus,& an teneatur vniuersitas,vel particulares,& trāsmissus per quos duci debeat, cum non possit regulariter de vna terra ad aliam, nec trahi subditus in remotis partibus, vt cito fiat compositio. Io.Ant.de Nigris cap.regni 23. grauamina,
21 nu.45.46.94.& 96. Pro debito autem nemo carceratur nisi bonis excussis, & sic propter inopiam. Bald.l.si filio,circa med.sol.matr. nec carceratur nisi quando realiter non potest soluere. idem Bal.rub.in ver.dotis, post num.8.eo.tit.sol.mat. Et si creditor est tam iniquus,quod vult debitorem potius in carcerem macerari, quàm accipere aliquid de bonis suis insolutum,potest ad hoc compelli, sed est in electione creditoris, quæ bona velit, Bal.l.3.post num.9.C.de exec.rei iud. Et qui habet curam, & custodiam, potest etiam agere. Bal.l.1.§.1. vsufr.quemad.ten. Quid si præstaret iuramentum redeundi ad carcerem, tale iuramentum est obligatorium, & si bellum esset iustum,peccaret non redeundo, vel fugiendo carcerem; secus, si detentio esset iniusta, & timeret periculum personæ. Abbas cap.sicut & infra, num.4.de iureiurando.

gligens facit se alienum à propria potestate. Bal.c.1.num.6.de appell. [VT] causatiuè.
7 Arch.cap.fin. 74.dist. [CARCEREM] cuius mansio mala est, & species tormenti. Baldus l.2.post num.6.de Episc.aud. non tamen debet esse sub terra. l.de furibus, de furtis, in Longobar. sed habilis ad custodiam: nec ita arctus, quod carcerati verisimiliter infra paucos dies morientur. Abb. c.cum non ab homine, nu.7.in fi.& post nu.31.de iudicijs. Debet luce hominibus necessaria subleuari, nam carcerati custodiendi sunt, nõ affligendi fame, siti, vel frigore, nec est eis subtrahenda audientia, adeo quod neminem audiant, vel à nemine audiantur. Host.d.tit.de accus. §.qualiter in accusatione, post num.9.& 10. & puniuntur custodes si ponunt carceratum in loco vbi non potest aliquem videre. Bald. l.1.post princ.C.de custod.& exhib.reorum. Non debet ligari antequam sit conuictus; vel confessus: intellige quando sine tali ligamine potest commodè custodiri. Bal.l.2. nu.3.C.de exhib.& transmi.reis. Ferreæ autem manicæ excedunt formam custodiæ, & sunt species tormentorum. in l.1.in fi. d.tit. de custo.& exhib.reor. Vnde si sunt prælati, & sequeretur mors, non euaderent irregularitatem. Abb.c.nouimus, nu.4.de verb.sign. [INCARCERATI IPSI NON DESERANT, QVI IN CARCERATIS CVSTODIENDIS ALIIS NEGLIGENTIAM COMMISERVNT] & sic puniuntur in quo deliquerunt. sup.cor.ff.si quis
8 aliquem. Quid si aliquis iret ad carcerem vt delinquentem liberaret, tenetur lege Iulia Maiestatis. Bal.l. additos, nu.4.in fi.d.tit.de Episc.aud. [HI AVTEM] certè.gl.l.Offidius, in ver.autem, de leg.3. [QVI PER] quæ facit modum. Bal.l.demonstratio falsa, post med. de cond.& demonstrat. [FRAVDEM] latam culpam, quæ fraudi comparatur. glo.l.quod Nerua, in ver.fraude, depositi. & differt à
9 dolo, nam fraus contra fidem: dolus non solum contra fidem, sed etiam extra committitur. Bal.l.quæ fortuitis, nu.5.C.de pig.act. alibi fraus capitur pro pœna, vel damno. l.sed & si, §.hæc clausula, in ver.sine fraude, ex quibus cau.maio.l.si longius, in ver.fraudem, ff.de iudicijs. [INCARCERATOS ABIRE PERMISERINT] quod præsumitur, quia ratione officij tenetur ad custodiam. Bald.l.si quis, §.prætor, circa med. ff. de edendo, l.3.
10 2.rep. in princ. de off.præf.vigil. & culpa custodis aufugisse præsumitur. Gram. hic col. antepen. in fi.nõ tamen semper inducit probationem plenam, & necessariam contra eũ qui fugisse dicitur. Bal.l.generali, num.5.de decur. facit quem suspectum, & quodammodo confessum. in c.quoniam Abbas, in fi. de offic.deleg. [IVXTA ANTIQVA IVRA] citata hic per gl. alibi iuxta concilij statuta. c.post electionem, de concess.præb.c.fin. de statu mon. [CAPITALI SENTENTIA FERIANTVR] sententialiter condemnentur. c.dilecto filio, in fine, de præb. & non refert si fie per verba præteriti temporis, vel præsentis. Bal.l.eum qui, §.si mulier, ff.de iureiur.

11 Videtur, quòd non pœna, de qua hic, custos carceris puniatur, sed illa consumi, qua obnoxius docebitur fuisse is qui aufugit. d.l. ad commentariensem, de custod. reor. Isern.hic in pri.gl.cap.1.§.receptatoribus, in ver.receptaroribus, de pace ten. Ita eximens carceratum, tenetur fisco, & creditoribus ad id ad quod ille tenebatur. l. quoties, vbi Bart.de exact.tribut.

Nisi dicas, quòd in certis casibus punitur crimine læsæ Maiestatis, alibi pœna pecuniaria, hic pœna carceris cum publicatione bonorum, in alijs casibus punitur eximens illa pœna, qua veniebat puniendus exemptus. Alex. cons.35. num.4. 3.volum. Nam nisi qui habet claues carceris aperiat, non potest carceratus, licèt vociferet vsque ad cœlum, exire muros carceris. Bald.c.ad hæc, num.4.circa med.de appell. Carceratus pro debito, statim quod soluit debitum, si inuenit ostium carceris apertũ, potest propria auctoritate exire, sed securius est quod faciat auctoritate iudicis. in c.sicut, num.8. de cohab.cler.& mul.

12 Nota, quòd custodia carcerum est munus sordidum, & periculosum. Baldus l.cum te, C.quod metus causa. Adeo quod non potest quis condemnari ad perpetuam custodiam carceris alterius loci. Bal.l.1.num.4. C.qui non possunt ad libert. peruen. vilia enim officia sunt custodire, exactionibus ciuilibus se intromittere, & similia. Ang.l.fin.de suscept.præpo.& archa.& esse manigoldum.
13 Io.Ant.de Nigris in cap. regni grauamina, num. 100. & vltra quod si carceratus aufugit, præsumitur dolo custodis: non dicitur diligens si non tenet duos custodes: & si interuenit fraus, & dolus, custos capitaliter punitur. Cassa.consuet. Burg. rub.2.§.1.in princ. nu.33.& 34. Quid si erant alij, quàm custos ordinarius. l.carceri, & l.milites, ff.de custod.& exhib.reor. puta quia miles potestatis cępit malefactorem, quem recommendauit custodiendum custodi alicuius castri ad petitionem eius cuius tradidit. Baldus authent.si quis ei, de adulter. vel carceratus per vnum iudicem, recommendatur per alium, etiam quod primo loco fuerit iniustè recommendatus, idem Bald.l.quoties, nu.5. de exactor.trib.sed vnus socius non tenetur pro alio. l.fin. dicto tit.de custod. & exhib. reorum, l.si quis aliquid, lo 2. ff.de pœnis.

14 Quid si carceratus aufugit,& custos insequi-
tur,& antequam aliò se conferat, apprehen-
ditur. Bal.l.quis sit fugitiuus, §.idẽ ait,nec,
de ædil.edi.Et est conuictus eoipso quod re-
sistit ne capiatur.Bal.l.2.post nu.2.C.de his,
qui latr.Et si birruarius nõ potest capere de-
linquentẽ,quia aufugit,potest illum occide-
re. Bal.l.3.in fi.d.tit.de exhib.& transf.reis.
Verũ si captus non patitur adduci,non pro-
pterea est licitum illi oculum effodere. Bal.
l.ex plagijs, 2.rep.post princ. ad leg.Aquil.
vel si cœpit,sed ille se vulnerauit,vel laqueo
se suspendit,non tenetur magistratus. Bald.
l.quemadmodũ, §.magistratus, nu.4.co.tit.
ad leg.Aquil. Et qui à proprio domicilio ad
insolitum se transfert,facit aliquale indiciũ,
sed nõ semiplenam probationem,nisi in ipsa
fuga consistat delictum.Bal.l.2.nu.7.in fi.C.
de reb cred.& iureiur. Consulens autẽ debi-
tori vt fugiat, etiam quod postea capiatur,
non tenetur.Boer.decis.217.nu.12.Custodes
autẽ carceris si dimittunt condemnatos an-
tequam satisfaciant fisco,& parti,tenentur,
Io.Ant.de Nig.in c.reg. si de furto,violẽtia,
15 vel defensa.nu.8.Nam omnia quæ procedũt
ex culpa alicuius,sunt sibi imputanda, & cũ
det operam rei illicitæ, tenetur etiã de casu
fortuito,& imputantur culposo,quæ imme-
diatè proueniũt ex culpa.Abb.c.quia diuer-
sitatem.in gl.nu.13.de concess.præb. An au-
tẽ iustè damnato sit licitum fugere, vincula
rumpere,carcerẽ effodere,& alijs huiusmodi
adiuuare,limam porrigere,& similia.Caiet.
ad D.Th.2.2.q.69.art.3.Quid si animo eua-
dendi, iurat redire ad carcerem, an tenea-
tur, idem ea.par.q.89.art.7.col.pen. cir.fin.
16 Secundo noto,quòd carcer est mala man-
sio.l.si hominem, vbi glo.depositi. & carcer
perpetuus,est seruitus,& perpetuò carcera-
tus æquiparatur mortuo.Bal.l.3.1.rep.quod
met.causa. infertur ei violentia sine læsione
corporali, & prouidetur ei de necessarijs.
Abb. c.nuper, 3.not.de sent.excomm. Non
irrogat infamiam inquisito. Bald.l.1. C.ex
quibus cau.infam.irrog. sed iustum metum,
Bal.l.fin.3.rep.nu.3.quod metus cau. si mo-
ritur damnatus ad carcerem, dicitur mori
in seruitute. idem Bal.l.1.num.5.& 6.C.qui
non poss.ad libert.peruen. An possit contra-
here, vel testari, Bald.l.qui à latronibus, in
princ.ff.de testam.Qui autem tenetur ad cu-
17 stodiam ratione publici officij, vel priuati,
non sufficit probare interitum, nisi probet
casum fortuitum.Bal.l.cum ita,§.species,in
fi.de leg.2. Et etiam quod non detur homo
qui possit semper euigilare,& custodibus nõ
est impossibile iniungendum Bald.l.3 §.co-
gnoscit.in fi.de off.præfecti vig. Et nihil est,
quod semper vigilet, aut semper dormiat,
18 Arist.de somno,& vigilia,c.1. Somnus non
excusat à culpa, sed propter legis interdictũ
præsumitur fraus. Bald.l.2. post num.1.ff.ad
Velleia. Et magis improbatur fraus tacita,
quàm manifesta.Bald.l.Aemilius Largianus,
2.rep col.pen.circa med. ff.de minor. & ne-
gligentia tam sua,quam subditorum.Gram.
hic nu.5. Est fraus,& dolus,si commisit car-
ceratum amico, vel pluribus cum obliga-
tione vltro, citroque. Idem Gram.hic nu.2.
& non solum is, sed qui suasit custodi vt di-
mittat custodiam, tenetur læso actione de
dolo. Bal.l.cum quis,de dolo malo. Qui au-
19 tem custodit alium ad petitionem alicuius,
non tenetur in infinitum, sed debet denun-
ciare illi,& si non tollit captiuum suum,po-
test illum dimittere.idem Bal.l.si quis vina,
§.fin.de peric.& commod.rei vend. Quid si
Camerarius,vel Magister iuratus assignauit
20 quibusdam captiuum vt assignent Iustitia-
rio,si soluerunt captiuum,qui comparuit co-
ram Iustitiario,non tenentur. Gramm.hic
post num.3. Ita si captiuus erat liberandus,
& aufugit. Idem Gram.hic in princ. vel au-
fugit de vno carcere ad alium causa libidi-
nis,vel explendi voti. Bal.d.l.1.nu.10.& 11.
de ædil.act. quia vincula ad custodiam, non
ad pœnam inducta sunt. glo.l.si tamen, in
ver.ei qui,de ædilit.edicto.Et vincula quin-
que modis dicuntur.Baldus auth.si captiui,
de Episc. & cler. Cuius autem expensis cu-
stodiatur carceratus,& an teneatur vniuer-
sitas,vel particulares,& trãsmissus per quos
duci debeat, cum non possit regulariter de
vna terra ad aliam, nec trahi subditus in
remotis partibus, vt cito fiat compositio.
Io.Ant.de Nigris cap.regni 23.grauamina,
21 nu.45.46.94.& 96. Pro debito autem nemo
carceratur nisi bonis excussis, & sic propter
inopiam. Bald.l.si filio,circa med.sol.matr.
nec carceratur nisi quando realiter non po-
test soluere. idem Bal.rub.in ver.dotis, post
num.8.eo.tit.sol.mat. Et si creditor est tam
iniquus,quod vult debitorem potius in car-
cerem macerari, quàm accipere aliquid de
bonis suis insolutum,potest ad hoc compel-
li, sed est in electione creditoris, quæ bona
velit. Bal.l.3.post num.9.C.de exec.rei iud.
Et qui habet curam, & custodiam, potest
etiam agere. Bal.l.1.§.1. vsufr.quemad.cen.
Quid si præstaret iuramentum redeundi ad
carcerem, tale iuramentum est obligato-
rium, & si bellum esset iustum,peccaret non
redeundo, vel fugiendo carcerem; secus,si
detentio esset iniusta, & timeret periculum
personæ. Abbas cap.sicut & infra, num.4.de
iureiurando.

gligens facit se alienum à propria potestate. Bal. c. 1. num. 6. de appell. [VT] causatiuè.
7 Arch. cap. fin. 74. dist. [CARCEREM] cuius mansio mala est, & species tormenti. Baldus l. 2. post num. 6. de Episc. aud. non tamen debet esse sub terra. l. de furibus, de furtis, in Longobar. sed habilis ad custodiam: nec ita arctus, quod carcerati verisimiliter intra paucos dies morientur. Abb. c. cum non ab homine, nu. 7. in fi. & post nu. 31. de iudicijs. Debet luce hominibus necessaria subleuari, nam carcerati custodiendi sunt, nõ affligendi fame, siti, vel frigore, nec eis subtrahenda audientia, adeo quod neminem audiant, vel à nemine audiantur. Host. d. tit. de accus. §. qualiter in accusatione, post num. 9. & 10. & puniuntur custodes si ponunt carceratum in loco vbi non potest aliquem videre. Bald. l. 1. post princ. C. de custod. & exhib. reorum. Non debet ligari antequam sit conuictus, vel confessus: intellige quando sine tali ligamine potest commodè custodiri. Bal. l. 2. nu. 3. C. de exhib. & transmi. reis. Ferreæ autem manicæ excedunt formam custodiæ, & sunt species tormentorum. in l. 1. in fi. d. tit. de custo. & exhib. reor. Vnde si sunt prælati, & sequeretur mors, non euaderent irregularitatem. Abb. c. nouimus, nu. 4. de verb. sign. [INCARCERATI IPSI NON DESERANT, QVI IN CARCERATIS CVSTODIENDIS ALIIS NEGLIGENTIAM COMMISERVNT] & sic puniuntur in quo deliquerunt. sup. cor. ff. si quis
8 aliquem. Quid si aliquis iret ad carcerem vt delinquentem liberaret, tenetur lege Iulia Maiestatis. Bal. l. additos, nu. 4. in fi. d. tit. de Episc. aud. [HI AVTEM] certè. gl. l. Ofilius, in ver. autem, de leg. 3. [QVI PER] quæ facit modum. Bal. l. demonstratio falsa, post med. de cond. & demonstrat. [FRAVDEM] latam culpam, quæ fraudi comparatur. glo. l. quod Nerua, in ver. fraude, depositi. & differt à
9 dolo, nam fraus contra fidem: dolus non solum contra fidem, sed etiam extra committitur. Bal. l. quæ fortuitis, nu. 5. C. de pig. act. alibi fraus capitur pro pœna, vel damno. l. sed & si, §. hæc clausula, in ver. sine fraude, ex quibus cau. maio. l. si longius, in ver. fraudem, ff. de iudicijs. [INCARCERATOS ABIRE PERMISERINT] quod præsumitur, quia ratione officij tenetur ad custodiam. Bald. l. si quis, §. prætor, circa med. ff. de edendo, l. 3.
10 2. rep. in princ. de off. præf. vigil. & culpa custodis aufugisse præsumitur. Gram. hic col. antepen. in fi. nõ tamen semper inducit probationem plenam, & necessariam contra eũ qui fugisse dicitur. Bal. l. generali, num. 5. de decur. facit quem suspectum, & quodammodo confessum. in c. quoniam Abbas, in fi. de offic. deleg. [IVXTA ANTIQVA IVRA] citata hic per gl. alibi iuxta concilij statuta. c. post electionem, de concess. præb. c. fin. de statu mon. [CAPITALI SENTENTIA FERIANTVR] sententialiter condemnentur. c. dilecto filio, in fine, de præb. & non refert si fit per verba præteriti temporis, vel præsentis. Bal. l. eum qui, §. si mulier, ff. de iureiur.
11 Videtur, quòd non pœna, de qua hic, custos carceris puniatur, sed illa consumi, qua obnoxius docebitur fuisse is qui aufugit. d. l. ad commentariensem, de custod. reor. Isern. hic in pri. gl. cap. 1. §. receptatoribus, in ver. receptatoribus, de pace ten. Ita eximens carceratum, tenetur fisco, & creditoribus ad id ad quod ille tenebatur. l. quoties, vbi Bart. de exact. tribut.
Nisi dicas, quòd in certis casibus punitur crimine læsæ Maiestatis, alibi pœna pecuniaria, hic pœna carceris cum publicatione bonorum, in alijs casibus punitur eximens illa pœna, qua veniebat puniendus exemptus. Alex. cons. 35. num. 4. 3. volum. Nam nisi qui habet claues carceris aperiat, non potest carceratus, licèt vociferet vsque ad cœlum, exire muros carceris. Bald. c. ad hæc, num. 4. circa med. de appell. Carceratus pro debito, statim quod soluit debitum, si inuenit ostium carceris apertũ, potest propria auctoritate exire, sed securius est quod faciat auctoritate iudicis. in c. sicut, num. 8. de cohab. cler. & mul.
12 Nota, quòd custodia carcerum est munus sordidum, & periculosum. Baldus l. cum te, C. quod metus causa. Adeo quod non potest quis condemnari ad perpetuam custodiam carceris alterius loci. Bal. l. 1. num. 4. C. qui non possunt ad libert. peruen. vilia enim officia sunt custodire, exactionibus ciuilibus se intromittere, & similia. Ang. l. fin. de suscept. præpo. & archa. & esse manigoldum.
13 Io. Ant. de Nigris in cap. regni grauamina, num. 100. & vltra quod si carceratus aufugit, præsumitur dolo custodis: non dicitur diligens si non tenet duos custodes: & si interuenit fraus, & dolus, custos capitaliter punitur. Cassa. consuet. Burg. rub. 2. §. 1. in princ. nu. 33. & 34. Quid si erant alij, quàm custos ordinarius. l. carceri, & l. milites, ff. de custod. & exhib. reor. puta quia miles potestatis cepit malefactorem, quem recommendauit custodiendum custodi alicuius castri ad petitionem eius cuius tradidit. Baldus authent. si quis ei, de adulter. vel carceratus per vnum iudicem, recommendatur per alium, etiam quod primo loco fuerit iniustè recommendatus. idem Bald. l. quoties, nu. 5. de exactor. trib. sed vnus socius non tenetur pro alio. l. fin. dicto tit. de custod. & exhib. reorum. l. si quis aliquid, lo 2. ff. de pœnis.

Quid

14 Quid si carceratus aufugit,& custos insequi-
tur,& antequam aliò se conferat, apprehen-
ditur. Bal.l.quis sit fugitiuus, §.idē ait,nec,
de ædil.edi.Et est conuictus eoipso quod re-
sistit ne capiatur.Bal.l.2.post nu.2.C.de his,
qui latr.Et si birruarius nō potest capere de-
linquentē,quia aufugit,potest illum occide-
re. Bal.l.3.in fi.d.tit.de exhib.& transf.reis.
Verū si captus non patitur adduci,non pro-
pterea est licitum illi oculum effodere. Bal.
l.ex plagijs, 2.rep.post princ. ad leg.Aquil.
vel si cœpit.sed ille se vulnerauit,vel laqueō
se suspendit,non tenetur magistratus. Bald.
l.quemadmodū, §. magistratus, nu.4.eo.tit.
ad leg.Aquil. Et qui à proprio domicilio ad
insolitum se transfert,facit aliquale indiciū,
sed nō semiplenam probationem,nisi in ipsa
fuga consistat delictum.Bal.l.3.nu.7.in fi.C.
de reb cred.& iureiur. Consulens autē debi-
tori vt fugiat, etiam quod postea capiatur,
non tenetur.Boer.decis.217.nu.12.Custodes
autē carceris si dimittunt condemnatos an-
tequam satisfaciant fisco,& parti,tenentur.
Io.Ant.de Nig.in c.reg. si de furto,violētia,
15 vel defensa.nu.8.Nam omnia quæ procedūt
ex culpa alicuius,sunt sibi imputanda, & cū
det operam rei illicitæ, tenetur etiā de casu
fortuito,& imputantur culposo,quæ imme-
diatè prouenīūt ex culpa.Abb.c.quia diuer-
sitatem.in gl,nu.13.de concess.præb. An au-
tē iustè damnato sit licitum fugere, vincula
rumpere,carcerē effodere,& alijs huiusmodi
adiuuare,limam porrigere,& similia.Caiet.
ad D.Th.2.2.q.69.art.3.Quid si animo eua-
dendi, iurat redire ad carcerem, an tenea-
tur, idem ea.par.q.89.art.7.col.pen. cir.fin.
16 Secundo noto,quòd carcer est mala man-
sio.l.si hominem, vbi glo.depositi. & carcer
perpetuus,est seruitus,& perpetuò carcera-
tus æquiparatur mortuo.Bal.l.3.2.rep.quod
met.causa. infertur ei violentia sine læsione
corporali, & prouidetur ei de necessarijs.
Abb. c.nuper, 3.not.de sent.excomm. Non
irrogat infamiam inquisito. Bald.l.1. C.ex
quibus cau.infam.irrog sed iustum metum,
Bal.l.fin.3.rep.nu.3.quod metus cau. si mo-
ritur damnatus ad carcerem, dicitur mori
in seruitute. idem Bal.l.1.num.5.& 6.C.qui
non poss.ad libert.peruen An possit contra-
here, vel testari, Bald.l.qui à latronibus, in
princ.ff.de testam.Qui autem tenetur ad cu
17 stodiam ratione publici officij, vel priuati,
non sufficit probare interitum, nisi probet
casum fortuitum.Bal.l.cum ita,§.species,in
fi.de leg.2. Et etiam quod non detur homo
qui possit semper euigilare,& custodibus nō
est impossibile iniungendum Bald.l.3 §.co-
gnoscit,in fi.de offi.præfecti vig. Et nihil est,
quod semper vigilet, aut semper dormiat,
18 Arist.de somno,& vigilia, c.1. Somnus non
excusat à culpa, sed propter legis interdictū
præsumitur fraus. Bald.l.2. post num.1.ff.ad
Velleia. Et magis improbatur fraus tacita,
quàm manifesta.Bald.l.Aemilius Largianus,
2.rep col.pen.circa med. ff.de minor. & ne-
gligentia tam sua,quam subditorum.Gram.
hic nu.5. Est fraus,& dolus,si commisit car-
ceratum amico, vel pluribus cum obliga-
tione vltro, citroque. Idem Gram.hic nu.2.
& non solum is, sed qui suasit custodi vt di-
mittat custodiam, tenetur læso actione de
dolo. Bal.l.cum quis,de dolo malo. Qui au-
19 tem custodit alium ad petitionem alicuius,
non tenetur in infinitum, sed debet denun-
ciare illi,& si non tollit captiuum suum,po-
test illum dimittere.idem Bal.l.si quis vina,
§.fin.de peric.& commod.rei vend. Quid si
Camerarius,vel Magister iuratus assignauit
20 quibusdam captiuum vt assignent Iustitia-
rio,si soluerunt captiuum,qui comparuit co
ram Iustitiario,non tenentur. Gramm.hic
post num.3. Ita si captiuus erat liberandus,
& aufugit. Idem Gram.hic in princ.vel au-
fugit de vno carcere ad alium causa libidi-
nis,vel explendi voti. Bal.d.l.1.nu.10.& 11.
de ædil.act. quia vincula ad custodiam, non
ad pœnam inducta sunt. glo. l.si tamen, in
ver.ei qui,de ædilit.edicto.Et vincula quin-
que modis dicuntur.Baldus auth.si captiui,
de Episc. & cler. Cuius autem expensis cu-
stodiatur carceratus,& an teneatur vniuer-
sitas,vel particulares,& trāsmissus per quos
duci debeat, cum non possit regulariter de
vna terra ad aliam, nec trahi subditus in
remotis partibus, vt cito fiat compositio.
Io.Ant.de Nigris cap.regni 23. grauamina,
21 nu.45.46.94.& 96. Pro debito autem nemo
carceratur nisi bonis excussis, & sic propter
inopiam. Bald.l.si filio,circa med.sol.matr.
nec carceratur nisi quando realiter non po-
test soluere. idem Bal.rub.in ver.dotis, post
num.8.eo.tit.sol.mat. Et si creditor est tam
iniquus,quod vult debitorem potius in car-
cerem macerari, quàm accipere aliquid de
bonis suis insolutum,potest ad hoc compel-
li, sed est in electione creditoris, quæ bona
velit, Bal.l.3.post num.6.C.de exec.rei iud.
Et qui habet curam, & custodiam, potest
etiam agere. Bal.l.1.§.1. vsufr.quemad.ten.
Quid si præstaret iuramentum redeundi ad
carcerem, tale iuramentum est obligato-
rium, & si bellum esset iustum,peccaret non
redeundo, vel fugiendo carcerem ; secus, si
detentio esset iniusta, & timeret periculum
personæ. Abbas cap.sicut & infra, num.4.de
iureiurando.

De seruientibus exeuntibus extra castrum sine licentia Castellani.

S V M M A R I V M.

1 *Extra, de foris, & significat interuallū.*
2 *Licentia præsupponit causæ cognitionem si est licitum, vel non.*

Vod dictum fuit de custode carceris, idem in custode castri, qui etiā ratione culpæ tenetur ad pœnam capitalem. Bal. l. ad commentariensem, num. 4. de custod. & exhib. reo. ideo post tit. præced. ponitur iste [DE SERVIENTIBVS EXEVNTIBVS EXTRA] i. vltra. Bald. 1 l. precibus, nu. 25. C. de impub. & alijs subst. est de foris, & significat interuallū. Io. And. c. statutum, post nu. 6. de rescrip. in vj. [CASTRVM SINE LICENTIA CASTELLANI] qui licentiam impartiendo cognoscit si casus 2 est licitus, vel non, vt infra.

S V M M A R I V M.

1 *Castellani officiū, & qualis esse debet.*
2 *Culpa, & dolus differunt, & quot modis capitur, & intelligitur culpa.*
3 *Meum, & tuum, est demōstratiuum, & verificatur in præsenti.*
4 *Seruientes castri, milites dicuntur.*
5 *Mandatum expressum requiritur in certis casibus.*
6 *Palam, vel occultè quando aliquid fieri dicitur.*
7 *Lex multam appellat pœnam quando certam imponit.*
8 *Inhibitio continet sub se præceptum.*
9 *Milites à signis, vel castro sine licentia, & periculo, nec custodes murorum ab illis auocari.*
10 *Milites non possunt transferri de vno loco ad alium sine licentia.*
11 *Castrum requirit certum numerum hominum pro custodia, nec vnus potest gerere vices plurium.*
12 *Loco esse non dicuntur quo ad iuris effectum, si non sunt mansuri.*
13 *Peculium res propria dicitur.*
14 *Milites possunt proprio nomine agere, & litem contestare.*
15 *Culpa dolus appellatur, vsurpando quod suum non est.*
16 *Culpa, & reatus differunt, & maior est in committendo, quàm in omittendo.*
17 *Culpa non præsumitur nisi ex qualitate facti prima facie appareat.*
18 *Milites, & custodes castrorum non debēt intermittere vsum armorū.*
19 *Castrum non debēt custodire communes, nec aduenæ, nisi iniungatur.*
20 *Fortilicium nimiæ magnitudinis debet reduci vt per paucos tueatur.*
21 *Milites non debent negociari, prout Tussiæ, maximè Florentiæ.*
22 *Culpa non, sed innocētia præsumitur.*
23 *Palam, publicè, & occultè differunt.*
24 *Fideiussor Castellani non tenetur, si ille fecit robariam.*
25 *Castrum qui dedit nobili, si ille dedit inimicis, excusatur.*

1

VERAM] Qui custodit, vel possidet castrum, oportet, quod semper vigilet, studeat, & vacet, vt impedimenta amoueat, prouideat, nunc euentū rei expectet, occurrentibus prouisurus. Caiet. ad D. Tho. 1. par. q. 52. art. 5. col. 6. in princ. Vnde quando custodia castri committitur, exactissima custodia videtur iniuncta, sicut in præposito vigilum, & is de- 2
3 bet esse nobilis, prudens, & fidelis. Et finito tempore, non debet dimittere custodiā, nam propter casum, prorogatur tēpus. Fideiussor autem non tenetur vltra tempus. Bal. l. ex diui, post princ. & nu. 2. C. locati. Tenetur assignare claues successori, alias diceretur proditor. in c. licet causam. post nu. 7. de probat. Castellanus etiā vt sollicitè faciat quod suo incumbit officio. Spec. in proœ. sui oper. nu. 27. Debet habere custodes in numero conuento, arma, & victualia necessaria Io. And. ad Spec. in rub. de locato. Et sicut tribuni militum semper illos ad exercitium armorum tenere, nec vt deuagentur concedere, vt si quando necessitas cōtingit possint inimicis 4
resistere. l. 2. §. comitatēsibus, C. de off. præf. Africæ. Ita seruientes castri non permittat exire vltra quatuor, vt tollat occasionē negociorum, quæ præbent causam egrediendi. Vltra quod culpa est se immiscere negocijs ad se non pertinentibus, vt in tex. qui diuiditur vt per Affl. & sum. vt per Lallum, & dicit

[CVL-

[Cvlpam] quæ dolo cōparatur, maximè in
rebus alienis. in quibus culpa magis culpa-
tur. Bal. c. vt debitus, nu. 5. cir. med. de appel.
2 Pœnā habet annexam, prout omnis inordi-
natus animus. sibi est pœna. D. Th. 3. par. de
Sacram. q. 128. alias 97. art. 7. in fi. & pœna
semper sequitur culpam. idem 3. par. de Sal-
uatore. q. 14. art. 1. & dic culpam. i. malitiā.
Io. Ant. de Nig. c. reg. crescit culpa, post nu.
17. quæ differt à dolo, nam culpa est nō pro-
uidere prouidenda; dolus prouidere contra
prouidenda. Bal. l. 3. post num. 8. C. de testib.
Quotuplex sit culpa, & eius exempla. idem
Bal. l. quę fortuitis, post nu. 6. vsque ad 11. de
pig. act. hic intellige de lata supina, vel erro-
re. Bal. l. qui se debere, post princ. de cōd. cau.
data. vel de dolo, non de leuissima. in auth.
quod locum, nu. 5. de collat. gl. l. si ex causa,
§. si mulier, ff. de minor. & malitia. Bald. l. di-
uus, 2. rep. cir. princ. de in integ. restit. vel de
leui. ide in Bal. l. 1. in princ. ff de tute. nā cum
culpæ fit mentio, alio non addito, de leui in-
telligitur. Bal. pręd. l. acceptam, nu. 17. circa
med. C. de vsuris. licèt sub culpa intelligatur
dolus. l. in magistratus, de mag conue. & pœ
na propriè soli culpæ debetur. Caiet. ad D.
Tho. 2. 2. q. 159. art. 2. col. 2. in princ. [Non
Immerito] l. quod diximus, §. fin. ff. quod
metus cau. Immo merito, sicut non videor,
immo videor. gl. l. metum, in ver. nō videor,
eod. tit quod met cau. & sic iure merito. l. si
cū exceptione, §. hæc autē, eo. tit. quod met.
[Repvtanrei] nam leuis culpa ex ipsius
genere reputatur multum grauis, & meretur
maximā pœnam, quando continet in se in-
gratitudinem not. Bal. l. 2. in princ. C. de lib.
& eorū lib. [Aliqvem Immiscere Se Rei
3 Ad Svvm] quod verbum, sicut meum, & tuū,
est demonstratiuum, & verificatur tantum
in præsenti. Abb. c. cū cappella, post nu. 5. de
priuil. [Officivm Minime Pertinenti]
cum non debeat quis se intromittere in per-
tinentibus ad aliū. Bal. in l. cōsulta, in princ.
C. de testam. nec tangere officium alterius.
l. 2. de execut. & apparit. lib. 12. vel ponere
falcem in messem alienā. c. venerabilem, vbi
Abb. 1. not. & Bald. nu. 3. de elect. & c. nouit,
de iudic. Vnde Archiepiscopus non se intro-
mittit in causis subditorum sui suffraganei,
nisi per appellationē. Abb. c. cum in ecclesia,
1. not. de appell. nec canones in materia suc-
cessionis. Bal. c. clerici, nu. 1. de iudic. adeo
quod puniē qui se intromittit circa ea quæ
ad suum officium non spectant. not. Angel.
l. missi opinatores, de exact. tribut. & l. 2. de
aquæductu. [Praesenti Constitvtio-
ni] generali, quæ potius est obseruanda, quā
rescriptū. not. in l. fin. C. si cōtra ius, vel vtil.
pub. [Inviolabiliter] c. pen. de sta. mon.

[Prohibemvs] repellimus, vetamus. Lucas
l. prohibitū, in princ. de iu. fis. [Magistris
Castrorvm] qui in castris, magis quā alij
curā præbent, & ideo magistri appellantur.
Frecc. de subfeu. de off. mag. iustit. post nu. 9.
4 [Castellanis, Et Servientibvs] qui mi
lites dicūtur. gl. fin. in l. nō tantum, de excus.
tut. [Eorvndem] & similium. Bal. l. si ante,
in princ. ibi ad eundē, sol. mat. [Vt Extra
Castrorvm Sita] loca vbi sita sunt castra,
sicut dicimus extra causam bonorum quasi
separata ab alijs bonis. Bal. in l. sequēs quę-
stio, de leg. 2. [Sine] sine, & absque, resoluun
tur in negatiuam. Bal. c. cū ecclesia, nu. 8. cir.
fin. de cau. poss. & propr. [Speciali] . i. ex-
presso. l. sed an, in ver. specialiter, ff. de neg.
gest. [Conscientiae Nostrae] sup. cōst.
inter multas. aliter conscientia. Bal. c. consti
tutis, post nu. 1. de appell. [Mandato] quod
5 expressum in certis casibus requiritur. Luc.
l. vn. in fi. de superind. & speciale. c. nonnulli,
§. sunt & alij, in ver. sine speciali, e. ex parte,
in gl. de rescript. not. in c. per tuas, de arbitr.
l. illud, §. fin. cū l. seq. ff. de mino. [De Nvllo
Negocio] potestate, necessitate, vel mini-
sterio. gl. & Bal. l. itē, §. 1. & seq. quod cuiusq;
vni. nom. alibi capitur pro mercatura, l. Im-
perator, §. 1. de leg. 2. vnde in legato negocij
apothecæ quid veniat. l. cū pater, §. mense ne
gocium, eod. tit. de leg. 2. facit l. si in area, de
cond. indeb. & aliud dicitur factum, & aliud
imperfectū. Bal. l. metum, §. sed quod, 1. & 2.
rep. quod met. cau. [Terrae Ipsivs] infra
cuius fines. Bald. de cap. qui cur. vend. post
nu. 6. [In Qva Castrvm] arces. idem Bal.
§. similiter, nu. 1. in fi. quib. modis feu. amitt.
[Sitvm Est] sita est. [Aliqvatenvs] ali-
quo tēpore, modo, vel forma. Io. And. c. præ-
senti, post num. 1. de pœnit. & remiss. in vj.
6 [Palam] manifestè. Spec. tit. de notor. crim.
§. 5. in princ. publicè. sup. const. patres. aliter
in l. eas, de cap. dimin. l. hæredes palam, vbi
gl. 1. & Bal. 3. not. ff. de testam. [Intromit-
tere Avdeant] præsumant. Inn. c. cum ad
medicinalis, cir. fin. de sent. excomm. [Vel
Occvlte] clam, adeo quod ad notitiā eius
cuius interest, peruenire non possit. Luc. l. 2.
in fi. de his q ex publ. ratioc. mut. pec. accep.
inde clam dicitur, si non certioretur is qui
potest lædi. Bal. l. pen. cos. 3. post princ. si cer.
pet. & palam, corā testibus. gl. l. fin. ff. de iure
codicill. vel euidētibus, & manifestis verbis.
l. quidquid astringendę, in ver. dictū. de verb.
oblig. [Si Qvis Avtem De Praedictis
Contrafecerit] cōtrauenerit. Niz. in ver.
cōtrauenio. [Ab Officio Ipso Remotvs]
in quo dequoxerat. l. si aliquid, de suscepto.
præp. & arch. [Poena Qvinqvaginta Av-
gvstalivm] de quibus sup. const. quicunque
musie-

7 mulierem. [Fisco Nostro Inferenda
Mulctetur]lex enim cum certam pœnam
imponit,mulctam appellat.l.si qua pœna,in
gl.fin.de verb.sign. [Servientibus] fideli-
bus,nam infideles sunt diaboli. gl.fin.c.Chri
8 stus, 1.q.1. [Etiam Expressius Inhibe-
mus] quæ inhibitio continet sub se præce-
ptum.Abb.c.nam concupiscentiam,nu.3.in
§. de const. Cuius expressib cũ insit de iure,
non inducit nouam formã, sed potius sapit
instructionem. Abb.c.cũ dilecta, nu.12.post
med.de rescrip.[Vt Extra Castrum Non
Exeant] etiã pro subsidio totius ciuitatis.
Bal.c.aliud, de maior.& obed. ne seruitori-
bus absentibus sit destitutũ ministris.c.pen.
de cler.non resid. adeo quod non puniuntur
si de nocte non exeunt ad capiendum delin-
quentes extra castrum, cum castrũ sit clau-
sum,& claues non tenentur per eos. Bal.l.3.
§.subuenitur,ff.ad Syllan. [Sine Licentia
Speciali] expressa,vt sup.& const.Castel-
lanis,& seruientibus. [Castellani] illius
9 castri.Affl.hic 2.not.Vnde miles non potest
recedere à castro sine licẽtia,& à signis sine
periculo.Bal.l.pen.1.& 2.rep.ex quib.causis
maio. Nec custodes castrorũ, vel murorum
debent ab illis locis amoueri.Boer.dec.212.
num. 12. nec exire nisi pro seruitio Regio.
Gramm.sup.const.Castellanis,in princ.& c.
reg.quod Castellanis,& cum pro seruitio cu
riæ in auxilium collectarum mittũtur, nibil
petere possunt.in c.reg.seruientes in castris.
[Et Cum Ipsos De Castellis] villa,ca-
stellum,& castra quæ sint,Abb.c.tuæ frater-
nitatis,2.not.de cler.non resid.aliter castel-
lum.l.fistulam, in gl.1.de seruit.vrb.prædio.
l.2.comm.præd.l.cætera,§.hoc Senatuscon-
sultum,in glo.de leg.1.Spec.tit.de cau.poss.
& propr.§.3.num.15.& 16. [Ob Aliquam
Causam] pro aliquibus negocijs.d.constit.
20 Castellanis, & seruientibus. [Exire] non
transferri, quia non posset ad alia loca sine
Regis licentia.l.4.C.de off.mag.mil. [Con-
tingerit Plures]simul,eodem die.gl.l.in
operis, ff.locati. [Quam Quatuor, Non
Habeant Simul Potestatem Exeundi]
21 vnde in castris quorum quodlibet requirit
certum numerum hominum ad custodiã nõ
potest quis tenere locum plurium. Abb.c.cũ
iamdudum,nu.7.cir.med.de pręb.& vbi cõ-
sideratur personarum numerus, non potest
quis gerere vices plurium.Bal.l.3.1.rep.post
nu.4.de adop.sed requiruntur omnes,vt cun
ctis vigilantibus melius valeat castrũ custo
diri.c.2.de immun.eccl. [Servientes Au-
tem Contra Praedicta Temere] c. de
monialibus,de sent.excomm. [Attentan-
22 tes] quia non dicuntur esse in loco quo ad
iuris effectũ, si ibi non sunt mansuri. l.gene-
raliter,§.vxori,de vsuf.leg.Abb.c.in nostra,
nu.10.cir.prin.de sepult.[Poena Quatuor
Augustalium Puniri Volumus] iniungi-
mus,& expressè mandamus. sup.cõst.si quis
in posterum.[Aut Si Non]quia non.gl.l.3.
§.1.in ver.si non,de cond.cau.data.& l.fun-
dum,ff.de nouat. [Habent] vel non possunt
exire. gl.1.in fi.l.dolus,ff.mand. [De Pecu-
13 lio] de proprio. Abb.c.2.in 3.not.de statu
mon. inde peculiare.i.proprium,& populus
peculiaris Ecclesiæ, immediatè ei pertinẽs.
Bal.l.1.§.illud,in fi.commu.de manu.[Ali-
quid Per Dimidium Annum Ad Opera
Publica Deputari Censemus] iudica-
mus, sententiamus, statuimus, iubemus, &
deliberamus.clem.vn.vbi gl.pen.de probat.
& sic si non habet in ære, luit in corpore.
Affl.hic 6.not.
14 Sed videtur, ꝙ militibus non sit prohibi-
tum proprio nomine agere,vnde post litem
contestatam effectus dominus litis, suo no-
mine litem prosequitur. Bal.l.2.in 2.repet.
col.18.post princ. ff.de iureiur. Hic verò in
causa aliorum,& non propria,& suum nego
cium dicitur pluribus modis.Bal.l.si pupil-
li,§.quid ergo,vbi gl.ff.de neg.gest. & prin-
cipale est quod ad ipsum principaliter per-
tinet.Spec.tit.de excep.& replic.§.3.nu.32.
41.& 42.
Nota, ꝙ culpa est se immiscere rei ad se
non pertinenti. not.Bal.c.si diligenti, nu.1.
15 in fi.de præscript. Et culpa de qua hic, alibi
appellatur dolus.Bal.l.si mora,cir.med. sol.
mat. nam multum delinquit vsurpãdo alie-
num officium. c.tua nos, in princ.de homic.
vel simpliciter non bene facit.add.ad Spec.
tit.de instr.edit.§.13.in ver.dici. Vltra quod
viri sublimis culpa, graue peccatum est. D.
Aug.lib.quæst.ex veteri testam. col.19. post
princ.& sicut nõ potest quis se in facto alie-
no intromittere, ita in alterius territorio.
Bal.l.si qui ex consensu,cir.fin.de Episc.aud.
in officio,vel iurisdictione alterius.l.repeti-
ta,vbi Bald.de Episc.& cler. Non extendere
manus ad impossibilia, nec inferior ad ea
quæ sunt supremæ potestatis. in cap. quod
translationem,nu.1.in fi.de off.leg.Nemo in
alienum potest immittere fumum, vel aquã.
in c.cũ ab ecclesiarũ, nu.15.in fi. de off.ord.
Nam errores non sunt faciendi. Bal.l.quod
non ratione, 1.rep.in princ.ff.de legi. Vnde
nemo tenetur pro eo quod suo officio non
incumbit. Bal.l.1.in fi.princ.de mag.conue.
16 Differunt tamen culpa, & reatus. Abb.c.3.
in 2.not.de accus. quæ maior est in facien-
do,quàm omittendo. Bald.l.2.in princ.C.de
lib.& cor.lib. maior culpa est male facere,
quàm non facere. in l.vn.nu.55.de sent. quæ
pro eo quod interest in faciendo maior, &
pleníor

plenior est subiectio, quàm in non faciendo.
in l.data opera, post nu. 28. de his, qui accus.
non poss. in l.pen. de ann. & trib. hoc in pri-
uatis, secus in iudicibus. in l.3. post nu.3. de
can. larg. tit. Et dicitur culpa, & dolus ex
parte committentis non dãnum passi. Bal.
17 l.1.§.aiunt, de ædil. edi. Et non præsumitur
nisi ex qualitate facti prima facie appareat
culpa. Bal. l.si quid fundum, §. Imperator lo-
cati. nec ita de facili præsumitur contra iu-
dicem, sicut contra alium. Abb. c. qualiter, &
quãdo, post nu. 31. de accus. & priuatus dum
vtitur re ad eius vsum, non dicitur culpam
cõmittere. Bal. l. vtique, §. culpa, de rei vend.
alias licet pœna possit demi, culpa perennis
erit. Bal. l. cũ mulier, nu.7. cir. med. sol. matr.
verùm culpa leuis, leuiter valet indulgeri.
c. cũ dilecti, d. tit. de accus. Vnde cum distin-
cta sint officia, vnus non potest se in alterius
officio intromittere. in c. studuisti, post nu.2.
de off. lega. nec debet excedere fines officij
sui. in c. at si clerici, num.1. in fi. de iudicijs.
18 Secundo noto, quod milites nõ debent inter-
mittere vsum armorum, nec esse graues vi-
cinis eorum: non debent vacare ruralibus:
possunt tamen domos cõducere pro vsu eo-
rum, & equorum. Bal. l. milites, 1. & 2. rep. &
l.fin. 2. rep. C. locati. Castellani, & seruientes
nõ possunt se immiscere in negocijs aliorũ.
Affl. hic 2. not. multa in c. reg. Castellanos,
& in c. Castellani, & seruiẽtes. vbi Io. Ant.
de Nig. Non possunt retinere concubinas in
castro. Gram. in d.c. Castellanos, cũ frui re-
bus alienis alligati non possint. l.si in lege,
§. colonus, ff. locati. Nec recedere sine licen-
tia Castellani, sicut famuli non possunt rece
dere nõ petita licentia. Gram. const. præced.
nu.4. multa enim temporalia requirunt resi-
dentiam. Bal. c. dudum, lo 2. nu. 24. de elect.
Et prædicta procedunt in militibus, non in
inquilinis castrorum. gl. fin. in l.non tantum,
19 §.fin. de excus. tut. Aduenæ autem non tenen
tur ad custodiã castri, nec ad alias factiones
personales. Bal. l.non tantum, §.fin. eo. tit. de
excus. tut. licẽt habẽs arbitrium super custo
diã, potest obligare cõmune ad custodiam,
& ista obligatio est pars custodiæ. Bal. l. ven
ditor, de act. empt. & si vnus abest, qui solus
remãsit, tenetur, vt in custode carceris. Bal.
d.l. ad commentariensem, post nu.2. de cust.
20 & exhib. reo. Et si castrum est nimiæ magni-
tudinis, adeo quod nõ potest rectè custodiri,
debet in modũ construi, quod possit per pau
cos bene seruari. d.l.2. §. præterea, de offic.
præf. Africæ.
21 Vltimo milites non debent esse negocia-
tores, de quibus in l.legatis, in prin. de leg.3.
vt Tusciæ, maximè Florentiæ, vbi magis stu-
dent mercationibus, quàm gloriæ militari.
Bal. l.in testamento, nu. 17. C. de testam. mil.
nec procurator, sicut clericus, qui miles di-
citur. in c.2. nu.2. de postul. quia qui vtrunq;
festinat, neutrum bene peragit. l.fin. C. de
assess. & domest. Et in dubio melius est absti
nere, quàm inconsultè mittere falcẽ in mes-
sem alienã. Spec. tit. de legato, §. nunc, lo se-
22 cundo, nu.54. cir. fin. ita in dubio culpa non
præsumitur. Bal. l. periculum, si cer. pet. l.sed
& si, §. certe, ff. de instito. Non in culpa, sed
innocens est qui se diligẽtem præbuit in fa-
ciendo facienda, & in omittendo omittẽda.
exẽpla ponit Bal. l.quæ fortuitis, post nu. 26.
23 C. de pignor. actio. Et differt si fit palam, vel
occultè, & quod sit maius peccatũ, Bal. l.3.
num.4.5. & 6. de sum. Trin. Gram. sup. const.
apostatantes, num.6.7. & 8. palam. l.3. §. qui
argumenta, ff. de testib. & publicè differunt.
Affl. sup. const. Baiuli locorum, num.2. vnde
electio debet fieri palam, non in corde reten
ta, vt possit probari. Baldus l.si debeas, ff. de
24 compens. Qui autem fideiussit pro Castella-
no, nõ tenetur si ille fecit robariam. Bal. l.1.
in princ. ff. de mag. conue. & si fideiussit pro
tribus mensibus, non tenetur si ille efficitur
manens. Io. And. ad Spec. tit. de fideiuss. §.1.
25 in ver. constitutus. Castellanus autem qui
commisit castrum nobili, si ille postea tradi-
dit inimicis, excusatur. Aruo. in 34. proble-
mate. Et qui habent rocchas in custodia,
debent recipere signa eis deputata, alias si
crediderint literis generalibus domini, non
excusantur, sed puniuntur. Bal. c. significauit,
num.3. de appell.

SVMMARIVM.

1 *Maioritas, & superioritas in quibus consistunt.*
2 *Castellani castra custodientes quales esse debeant.*
3 *Excessus varij, & eorum appellatione qui veniant.*
4 *Officiales perpetui puniuntur per eorum superiores si delinquunt.*
5 *Secundum, limitat, & restringit.*
6 *Excessus quid, quot modis fit, & iura de eo loquentia.*
7 *Excessibus multiplicatis, multiplicatur sententia excommunicationis.*
8 *Appellatio non tenet, si reuocatur grauamen à quo est appellatum.*

1 CASTELLANORVM] maioritas
cõsistit in ordine. c. statuimus,
de maio. & obed. alia respectu
dignitatis. c. dudum, de elect.
alia respectu senectutis: & alia
quia de moribus causis est cura. Abb. d.c.
statui-

statuimus, 2.not. & c.omnes Principes, de
maior.& obed. Superioritas verò cõsistit in
iurisdictione,& custodia. Pau.de Cast.cons.
30.in princ.vol.1.Vnde si plures sunt domi-
ni eiusdem castri, custodia debet esse penes
digniorẽ.Cap.decis.27.nu.3.vel eius Castel-
lanũ,vt in const.praeced.cuius excessus emen-
datur per Iustitiarios, & Camerarios, qui
quanto melioribus præsunt, tanto maiores
ipsi,& honestiores sunt.§.nos igitur,auth.de
defens.ciuit. sunt superiores,quia illos iudi-
cũt.Affl.sup.const.literas,in fi. & cognoscũt
etiam durantibus eorum officijs, vt in tex.
qui sum.vt per Lallum,& dicit[Castella-
2 norvm] eorum, qui castra custodiunt, qui
debent esse nobiles,fideles,& prudẽtes. Bal.
l.ex diui.nu.2.C.locati. [Civiles Exces-
3 svs]qui sunt varij,& eorũ appellatione ve-
nit omne delictũ.c.2.de calum. Bal.l.si quis
in hoc genus,in fi.de Episc.& cler.totũ con-
tinet. & omne maleficium dicitur excessus.
in c.at si clerici,nu.11.cir.fi.de iudic. aliter
in cõtractibus.c.cũ causam,il secondo,nu.1.
de testib. Omnis recessus à iuris dispositio-
ne dicitur excessus.in c.quod ad cõsultatio-
nem, nu.8.circa med.& 9. de sent.& re iud.
adeo quod iudex videtur excedere, etiam
quod in totũ male processerit. Bal.l.& quæ
nondum,§.fin.ff.de pign.in add.ad Spec.vlt.
tit.de exec.sent.post princ.& est iniuria quę
fit.l.serui,ff.de euict.[Per Magistros Ca-
merarios Regionvm] de quibus sup.cõst.
Magistri Camerarij.[Criminales Vero]
si criminaliter agitur. sup. const. Iustitiarij
nomen, & normam. [Per Provinciarvm
Ivstitiarios] sup.const.cõmuniter. [Dv-
rantibvs Etiam Ipsorvm Castella-
4 norvm Officiis] nam officiales perpetui
si delinquunt,puniuntur per eorum superio-
res,non expectato fine magistratus. Bal.l.de
pupillo,§.si quis ipsi prætori,post num. 2.de
noui oper.nunc. [Avdiri Volvmvs] vnde
auditor deputatus non habet potestatẽ de-
terminandi,sed audiendi. Bal.l.vbi falsi,nu.
5 1. C.de falsis. [Et Secvndvm] quæ dictio
limitat,& restringit.Dec.cõs.402.col.2.post
nu.2. [Ivstitiam] quæ est adæquatio par-
tium inæqualium. Gram.inf.const.humani-
tate,nu.25.cir.fin. & idem quod contra pas-
sum, vt Pitagorici dicunt. D.Tho.3.par.de
Sacram.q.44. alias 13.art.1. [Emendari]
etiam pœna criminali,quæ nomine emendę
continetur,per quã emendatur iniuria facta
reipublicæ.Bal.c.dilectus,num.2.de off.ord.
vel corrigi, nam Iusticiarius prouinciæ non
potest procedere cõtra Castellanum ad ab-
scissionem membri, vel mortis naturalis si-
ne alia Regis commissione. Affl.hic in fine.
Verùm iurisdictionem à se excutit,qui cam
denegat exhibere.Bal.c.cæterum,post nu.2.
de iudicijs.

Sed videtur quòd Iustitiarij,& Camerarij
non possint nisi se informare, & consulere
dominum,vt sup.const.Capitaneorum.
Nisi diceres, quòd vna suppletur per aliam.
l.si furiosi. C.de nuptijs.

6 3.Nota verbum excessus,de quo c.cum cõ-
tingat, de foro comp.c.fin.de sta.mon.c.fin.
de celebr.Miss.c.1.qui cler.vel voue. c.cum
dilectus,c.qual.& quando,lo secondo,& seq.
de accus.c.tuam,& c.intantũ,de simo.c.fra-
ternitati,de cler.excom.minist. c.peruenit.
c.cum speciali,§.porro,de appellat. c.vn.vt
eccl.benef.sine dimi.confer. c.fin. de sepult.
& dicitur excessus superfluum quodam.glo.
l.tam dubitari,in ver.velut,de hæred.instit.
& semper licitum est appellare si modus ex-
ceditur. Bal.c.3.nu.2.circa med. de appell.
Vnde tot modis exceditur, quot modis plus
dicitur. Bal.l.si cum exceptione,§.hæc autẽ,
c.r.med.quod met.cau.inde testiũ excessus.
c.cum causam,de testi.& in illatione pœna-
rum excessus triplex. Bal.l.quid ergo,§.pœ-
na grauior, 2.rep.post nu.3. de his,qui not.
inf. Passio Christi excessus vocatur.Luc.9.
cir.med.glo.mag.col.2.post princ.in extra-
uag.com.de pœn.& remis. ita & mors.l.cũ
hic status, in princ.in ver.excessum, de don.
inter vir.& vxo.& excessit.l.eratjt.Bald.l.3.
in princ.de off.præsid. Venit insuper sub hoc
nomine inquisitio, quæ fit iniuriae ecclesiæ
occupatorum,vel male detentorum. Abbas
c.quoniam frequenter, §.sunt & alij,1.not.
7 vt lite non contest. Vnde multiplicatis ex-
cessibus, potest multiplicari vinculum ex-
communicationis.idem Abb.c.officij.1.not.
de sent.excom. Quo ordine sit procedendum
quando pœna imponitur propter contuma-
ciam. Bal.c.cum non ab homine, post nu.6.
de iudicijs.

8 Vltimo appellatio non tenet si iudex re-
uocat grauamen pro quo appellatum est.
Spec.tit.de appell.§.2.post num.21.

De apparitoribus, & eorum salario.

SVMMARIVM.

1 *Apparitores nuncij publici dicuntur.*
2 *Salarium à solo deriuat.*

DICTVM est qualiter se gerere debent seruientes castrorũ in illorũ custodia,& quando, & pro quibus per Castellanos mittuntur: nunc ponit quando mittunt per iudices ad citandum aliquos in ciuitate,vel

castro

1 castro suæ iurisdictionis: & quia isti qui citant, apparitores, vel nuncij publici dicuntur, Abb. c. super his, num. 5. cir. fin. de accus. ideo sequitur [DE APPARITORIBVS] de quibus 1. Reg. 19. [ET EORVM SALARIO] quod
2 à solo dicitur, quia solo feudi olim ex consuetudine imponebatur. Isern. §. & iterum si clericus, num. 21. cir. med. de cap. Corra. & videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Iudices ad petitionem partis citant, committunt, & eorum quibus committitur officium.*
2 *Videlicet, declarat, quandoque capitur secũdum subiectam materiam.*
3 *Potestates terrarum ducunt se cum milites, per quos multa expediunt, & si non tenent familiam necessariam, diminuitur salarium.*
4 *Iudices si sunt distincti an vnus possit citare per nuncium alterius.*
5 *Iudex citat per ministerium nuncij, quem eligit, & de facili remouet.*
6 *Commissio duo continet quod cites, & congruo loco cites.*
7 *Pecunia quæ prius, & postea fuit, & de qua in dubio intelligitur.*
8 *Peremptorium in prima citatione positum, quando non nocet.*
9 *Iudicium habet principium, medium, & finem, & quæ sint.*
10 *Citatio extra territorium debet fieri cum licentia iudicis illius territorij.*
11 *Prouincia, & diœcesis pro eodem capitur.*
12 *Verò, idest sed, est aduersatiua, & inducit repetitionem.*
13 *Citati commouentur, & commouent quando sunt magni viri.*
14 *Nuncij, multis modis vocantur, quales eligi debent, & quis eos creat.*
15 *Citatio fit per literas, quandoque viua voce.*
16 *Nuncij iuramento statur, propter iuramentum quod à principio præstitit.*
17 *Citatus præsumitur qui comparet, & iurati verbum infert metum.*
18 *Citationi debet dici peremptoriè, vt intelligatur.*
19 *Intellectus iuris qualis esse debeat*
20 *Lex si duos habet intellectus, ille attenditur qui conuenit rubricæ.*
21 *Opinio præualet, quæ nititur meliore, & subtili ratione.*
22 *Textus prægnans potest flecti ad diuersos intellectus.*
23 *Specialia duo, vel duæ fictiones non concurrunt, & improprietates fugiendæ.*
24 *Opinio Doctorum reducentium alias ad concordiam, est amplectenda.*
25 *Intellectus practicus in realitate rationis, non in ambagibus consistit.*
26 *Opinio vltima magistrorum semper videtur approbata.*

1 IN CIVILIBVS] iudices ad petitionem partis, l. ad peremptoriũ, ff. de iudic. debẽt per suos ministros citationes expedire, & reliquos actus facere. Bald. auth. sed omnino, nu. 14. ne vxor pro mar. nam ministri sunt sicut instrumẽta. D. Th. 2. 2. q. 172. art. 2. in fi. & istis quia sunt viles, possunt vilia delegari: ab eis non appellatur, sed datur querela. idẽ Bald. l. si vt proponis, de exec. rei iud. Cõmittitur vt aduersarios citet, si personaliter inueniri possunt, alias ad domũ solitæ habitationis, vt inf. const. citationis literæ, & si nõ habent domũ, citant per preconem in vico, vel contrata, in qua morari solent: & preconizatur si est aliquis qui cõparere vult, & defendere, tunc qui comparet refectis expẽsis satisdat de stando iuri. Bald. l. si finita, §. non autem, col. 2. post princ. de dam. infecto. Isti Baiuli missi, vel executores officiales appellantur, & est vulgare Italiç. c. 1. in gl. de immu. eccl. hic apparitores dicuntur, de quorum vsu, & salario tractatur in textu, qui diuiditur, vt per Affl. & summ. vt per Lallum, & dicit [IN CIVILIBVS CAVSIS] in quibus ciuiliter agitur. infra constit. si ciuiliter agens. [BAIVLOS, ET IVDICES] vel eorum iudices. t supra const. Baiuli locorum. [REGNI NOSTRI] Siciliæ, vt infra constit. occupatis nobis. [FORMAM] & ordinem, qui est in potestate agentis. Bal. l. barbarius, 1. rep. nu. 8. in princ. de off. præf. vrb. [HVIVSMODI VOLVMVS OBSERVARE] sup. const. si quando fortè, alias citatio nullam haberet roboris firmitatem, sicut de instrumento dicimus. sup. const. instrumẽtorum robur. [VIDELICET]
2 quæ declarat, quandoque capitur secundum subiectam materiam. Ias. l. filio quem pater, num.

num.19. de lib.& posth. [QVOD AD PETITIONEM AGERE VOLENTES]cum teneantur omnibus sui copiam præstare, & officij sui partes petentibus præbere. sup.const.Baiulos. alias non petitum non tenetur officium impartire. Bart.l.3.§.hoc iudicium,nu.2.de dam.infe.& agere,& petere differunt. Bald. rub.nu.18.de postul.præl. [BAIVLVS] Balinus,siue quilibet minister. c.dilecto,& c.quicunque, de sent.excomm.in vj. [REVM FVTVRVM] pro re quæ in iudicio petitur. c.forus, de verb.sign. [CITARI FACIAT PER APPARITORES SVOS]l.cũ clericis,de Episc. & cler. vel per apparitores ciuiles. l.si quis in hoc genus,eod.tit.de Episc.& cler.l.si pignora,ff.de euict. Nullam habẽt iurisdictionem,& officium eorum vilissimũ.Bal.c.cum super,nu.15.in fi.de sent.& re iud.Et executores dicuntur,nam executioni mandant rẽ dispositã. l.executorem, vbi Bal.in princ.de execut.rei iud. vel citatores,quibus cõmissa est citatio. Bal.c.dilecti,post nu.2.de excep. alibi viatores,seu nuncij prætorum vice funguntur immittendo in possessioné: vulgo.n. Tuscorũ vocant Baiuli.Bal.c.grauis,in fi.de rest.spol. Cõmittendo q́ citẽt personaliter, vel ad domũ,si personaliter nõ inuenit. Bar. d.l.3.§.prætor,nu.13.de dam.infe. Personalis enim, vel realis citatio non potest fieri sine iudicis auctoritate, nisi in certis casibus,adeo quod si apparet citatio,& nõ constat de cõmissione præsumitur. Abb.c.1.nu. 33.de iudic.& quando sufficit generalis siue speciali commissione. Bal.l.si quãdo,nu.12. & 13.C.de testib.[QVI]ministrales, vel nuncij.add.ad Spec.tit.de teste, §.1.in ver.item liberti.[IVRENT DE VERITATE DICENDA] vel officium suũ bene, & legaliter faciendi. Bald.l.2. C.de sportulis, quia tunc creditur nuncio iurato.gl.c.prudentiã,in ver.per certum,de off.deleg.c.quoniã contra,in ver.citationes, de probat. Est autem veritas via ampla,per quã omnes trãseunt: conscientia est semita arcta nimis, quia ducit ad vitam æternã. Bal.c.pastoralis,nu.6.in fi.de rescri. [DE QVIBVS VNVM, AVT DVOS,TRES, AVT PLVRES PROVT QVALITAS LOCI EXIGET,
3 HABERE DEBEBIT] vnde potestates terrarũ ducunt secũ socios milites per quos nõnulla expediunt. Birruarij etiam hodie sunt in vsu, & officiales si nõ tenent familiam quam debent,minuitur salarium pro rata. Bal.l.obseruare,§.nemo, vbi gl.de off.procons.& lega. & tenẽtur de facto eorũ quos tenent sub se. Bal.l.periculũ,1.rep.si cer.pet. Quid si nun-
4 cij sunt distincti, an vnus possit citare per nuncium alterius:& si vnus habet plures, an per eũdem, vel nunc per vnum, & modò per alium citare possit, Bal.l.vn.in 16.& 17.q.

de off.consu.l.1. C.de sportulis, & l.2. nu.9. vbi etiam in tabellione qui cœpit scribere. quom.& quan.iud.& l.cum sentẽtiam, nu.3. de sent.& interloq.om.iud. Et an possit committere nuncio non suo, qui nõ habet iurisdictionem, sed compulsioné facti. idem Bal. l.fin.1.& 2.rep.ff.de iudic. [APPARITORI] nũcio,vel stratori.c.tua nos,§.fin.de homic. l.in eadem,ex quib.cau.maio. [AVTEM PRO
5 QVALIBET CITATIONE] quam iudex facit per ministerium nuncij. Zab.clem.vn.nu.6. cir.med.de off.deleg.quẽ potest sibi eligere. Bal.l.2.nu.8.d.tit.quom.& quan.iud. & potest de facili remouere. idẽ Bal.l.mancipia, nu.4.in fi.de ser.fug. Potest esse infamis,nec ei creditur sine literis,nisi sit notus.in c.prudentiam, nu.4.cir.med. & in fi.de off.deleg. Non habet auctoritatem aliquid mandandi nisi iudex ei committat. in c.quia verò,post nu.6.eo.tit. Verùm qui verberat nunciũ iudicis,iudici fecit iniuriã:& qui lacerat literas,nec permittit eas præsentari,facit iniuriam literis. in cap.ex literis,num.6.eo.tit. de off.deleg. Ipse verò non potest alteri delegare,nisi consuetudo aliter se habeat.in c. quoniam Apostolica, nu.4. cir.med.eod.tit. sed qui incœpit, est deputatus ad totũ processum,nisi detur necessitas. in c.irrefragabili,post nu.4.de off.ord. [INFRA] quæ excludit, quandoque includit. Bart.l.1.§.cum vrbem,cir.fin.de off.præf.vrb.[CIVITATEM, AVT LOCVM FACIENDA] suę iurisdictionis,
6 nam commissio duo continet,quod citet,& loco congruo,& tẽpore citet. Bal.l.qui salutem,cir.princ.de iureiur. [GRANVM AVRI] quod tunc frequentabatur. gl.pen.l.quæ extrinsecus, de verb.oblig. vnde appellatione solidorũ intelligitur de aureis. Abb.c.con-
7 querẽti,nu.6.in princ.de off.ord. Prius enim ærea pecunia in vsu esse cœpit,postea argentea.D.Aug.4.de ciu.Dei,c.21.nunc argẽtea, & aurea,& de qua intelligitur, Abbas c.fin. cir.fin.de Iudæis. Et in instrumento si fit mentio monetæ intelligit de moneta ibi currente,& non alibi,nec de veteri.Bald.l.qui non militabat,§.1.ff.de hæred.instit. & l.1.§.editiones,in fi.ff.de edẽdo.& sic vsuali moneta. c.olim de iniurijs. Olim autẽ istæ sportulæ quomodo dabantur secundum loci distantiã ad rationẽ tot granorum pro milliario. Bal. auth.offeratur, nu.11. de litis contest. [AB ACTORE] qui cœpit litem,nõ qui prosequitur. Bal.l.libertus,la prima,in 1.repet.de in ius voc. [PRAEBEATVR] præstetur. Nizol.in ver.præbeo. [EXTRA] quæ dictio excludit. Bart.§.quoniam, nu.1: auth.quib.mod.nat. effic.leg. [CIVITATEM, AVT] locum [PRO QVOLIBET MILIARI GRANVM VNVM] secus si iret pro seruitijs Curiæ, vt sup.const.

omnes

omnes officiales, & videbimus in consti. seq. & sic in quibusdam locis per statuta solent esse taxatae expensae, quae dantur nuncijs, aliae dantur secundum loci distantiam. Bal. l. vnic. [illegible] [ET ILLE TERMINVS SEQVATVR PEREMPTORIVS] nam
8 peremptorium potest poni in prima citatione, propter difficultatem geminandae vocationis ex longa distantia viarum. Abbas c. quoniam ex literis, num. [illegible] de restit. in integ. & vbicunque quando proceditur sine figura iudicij, terminus semper censetur peremptorius etiam quod non dicatur. Affl. in const. accusatorem, & not. alias non censetur iusta causa expressa in citatione. Bal. de mil. vass. qui contu. est, post num. 8. Inn. c. ad petitionem, post nu. [illegible] licet nunquam sit peremptorius, & legitimum probetur impedimentum. Bal. c. fi. nu. 1. de prohib. feud. alie. per Lotha. [CONTINENS TERMINVM TRIVM DIERVM IN CITATIONE] COMPVTANDO DIE CITATIONIS, ET DIE QVO SISTI DEBEBAT IN IVDICIO] sui praesentiam exhibiturus. l. fin. de verb. signif. & computatur dies
9 termini. Affl. hic [illegible] not. qui vsque ad probationem dicitur principium, probationes medium, finis est sententia, hoc totum dicitur iudicium. Bal. in l. post numero. de orig. iuris. Idem seruetur in suburbijs, cum habitatores eorum dicantur habitare in ciuitate, quia sunt partes ciuitati cohaerentes. Bal. l. & quis de procur. [illegible] [EXTRA CIVITATEM VERO]
10 si est in alterius territorio, debet fieri cum licentia iudicis illius territorij. Soc. cons. 167. post num. [illegible] vol. 2. secus quando dominia principalia sunt distincta, sicut est dominium Ecclesiae, & Imperatoris, quia tunc vnus non citat in territorio alterius. Bald. in tempus. [illegible] med. de haered. inst. [SI CITANDVS DE EADEM PROVINCIA FVERIT] vel
11 dioecesi, quia pro eadem capitur. Ant. de Butr. c. [illegible] fin. de auct. & vsu pallij. [QVARTO AVT QVINTO, AVT] disiunctiue. gl. l. in ver. aut, de his, qui insidia. & subito surgendo, in Longob. [DAMVS] eandem. Nic. in ver. demum. [OCTAVI] diei, inclusis praedictis, vt inf. [EXTRA PROVINCIAM] quae pro regno capitur. gl. [illegible] & 4. de malef. & publ. crim. q.
12 in Longob. [VERO] sed, & est aduersatiua, Bal. [illegible] ignorat, nu. 2. de fruct. & lit. expens. & iudicij repetitionem. idem Bald. l. omnes populi, [illegible] fin. de iust. & iure. [MENSIS VERVS] erit terminus citationis intra quem sisti debet. [PRAEDICTIS DIEBVS SIMILITER COMPVTANDIS] quae computatio a citatione incipit, vt videbimus in consti. clementiam. [HIS QVAE PER SACRO NOSTRI NVMINIS SANCTIONES] decretas per Affl. hic tit. not. [IN CITATIONIBVS, QVAE PER MAGISTRVM IVSTITIARIVM CVRIAE NOSTRAE] vt inf. const. edictorum ordinem, & const. citationis literae. [VEL IVSTITIARII REGIONVM EDIXIMVS SVO ROBORE DVRATVRIS] cum tota ista consti. loquatur de curia Baiulorum, & statuta in alijs curijs corrigere noluit, & sic remanent, quae non corriguntur. gl. fin. §. fin. auth. neque virum, quod ex dote, & cum non mutetur, stare non prohibetur. l. praecipimus, in fine, vbi Bart. C. de appellat.
13 Videtur, quod homines non debeant citari, nam per citationem commouentur, & quando nuncij citant aliquos magnos viros, magis ipsi commouentur, quam citati. Luc. l. fin. circa med. de fide instr. adeo quod multi necantur antequam ad citantem reuertantur. idem Luc. l. non col. 3. cir. med. de prox. sacr. scrin. Dic, quod citatio fit vt arctet citatum. Zab. clem. vn. no. 10. de foro comp. nec is qui exequitur mandatum illicitum, tenetur. Bal. l. liberorum, §. excusatur, de his, qui notant. infam. quia iustum, vel iniustum non pertinet ad eum. Bal. l. apud, §. aquae, de aqua pluuia arcen. Non tamen debet inferre contumeliam ijs quos citat. idem Bald. l. omnes, §. praeterea, de Episc. & cler. De citatione debet confici publicum instrumentum. Bal. c. significauit, num. 1. in fi. de testibus. Et potest iudex mouere per se, vel defensorem, idest nuncium. Abb. c. 2. num. 2. de testibus. Et quando per nuncium tenetur ille ad vnguem seruare suam commissionem. Bald. l. si procurator, col. 2. cir. princ. de cond. indeb. Immo in necessarijs exhibendis quicunque fuerit requisitus debet parere. c. cum instantia, §. sane, de censib. Vnde laicus potest esse nuncius Episcopi. Bal. c. 2. nu. 6. de iudicijs. His hic statuitur salarium, & si accipiunt vltra debitum, puniuntur. §. & hoc, authent. vt litigat. iurent. An autem famulis, siue birruarijs infirmis debeatur salarium. Baldus l. liberti, libertaeque, num. 16. C. de operis liberto.

Nota, nuncij quomodo vocentur in iure: quis potest eos creare: quales eligi debent: & quid sit eorum officium. Cass. consue. Burgund. rub. 1. §. 6. ibi miles, & sergens, per totam. Delegatus eligit nuncium ad citandum, item locum. [illegible] si nuncius facit falsam ambasciatam, potest eum punire: & si testis falsum testimonium dicit, potest extra ordinem mulctare. Bald. c. praeterea, in fi. de off. deleg. Et committitur ad petitionem partis. Cass. vbi sup. nu. 63. Quid si citandus non pertinet ad eum, qui exequitur, sed ad eum qui committit. Bal. l. 2. nu. 15. C. si contra ius, vel vtil. publ. Is autem qui exequitur, executor dicitur, siue apparitor. Spec. tit. de teste, §. 1. nu. 75.

in fi. Non habet iurisdictionem. Abb.c.fin.
post nu.7. de dolo,& contum. Et licet vilis
officialis appelletur, ratione connexitatis
officij eius fides augetur. Paris de syndic.in
ver.testis,c.1.nu.3.post princ.adeo quod sta-
tur eius relationi in ei commissis, extra non.
Bald.l.f.2.rep.§.sane,& fi.de off.præf.vrbis.
Et missus ad vocandum aliquem pro congre
gatione,vel ad aliquem aliquem actum, an pos-
sit postea testificari super vocatione ab eo
facta.Abb.c.3.nu.6.de cappel.mon. fit enim
15 citatio per literas, quandoque viua voce.
Spec.tit.de citatio.§.4.in princ. Bal.c.cum
parati,nu.8.de appell.per iudicem,vel nun-
cium in præsentia iudicis. Bal.l.1.nu.1.cir.
fin.quom.& quando iud. Viatori,cursori,vel
nuncio quando credatur. Bal.l.magis,§.illud,
de reb.cor. Et si non refert causam,infertur
vitium ei,& non tenet processus. Bald.l.2.
nu.4.de sportu. Et si fecit falsam relationē,
quomodo punitur. Spec.cum addit.ad eum,
tit.de executore. Bal.d.l.5.in 8.& 9.not.&
num.7.d.tit.de sportu. Citatio autem est de
processu quatenus respicit reum, quatenus
respicit iudicium est executio facti. Bal.l.2.
post nu.4.de sacrosanct.eccl.& d.l.omnes,§.ve-
rum,de Epis.& cler. Inde exequutor dicitur,
qui sententiam ad effectum producit. Spec.
tit.de instr.exhib.§.13.nu. iuxta fin. Et depu-
tati ad citandum, multis modis appellatur.
idem Spec.d.tit.de citatio.§.4.post num.3.
Et potest iudex committere nuncio absenti.
Bal.l.cum furiosus,2.rep.ff.de iudic. Et suffi-
cit sola commissio de iure canonico. Bald.
c.fin. nu.5. de off.deleg. Aliter nuncius per
Spec.tit.de procuratore,§.4.num.5.& 7. In
16 ista materia statur eius iuramento,vel rela
tioni propter iuramentum,quod ante omnia
præstat de exercendo bene,& legaliter suum
officium. Bal.d.l.2.in princ.de sportu. licet
eius relatio non sit de substantia. in l.falsus,
nu.10.circ.med.C.de furt.si non refert prout
est ei iniunctum,pœna extraordinaria puni-
tur.idem Bal.num.8.in fi.l.fin.de bonis vac.
alias creditur etiam quod non appareat de
commissione. Pau.de Cast.cons.154.nu.1.in
fin.vol. Si est nuncius publicus,& nō sit ar-
duum negocium.Bal.c.cum dilecti,nu.8.cir.
fin.de restit.spol. in c.cum parati,de appell.
vel si citatus non negat,si negat,committitur
arbitrio iudicis. in c.quoniam contra, post
nu.45.de prob. Eius officium est vilissimum.
Bal.l.edicto, nu.47.in fi.de edicto diui Adr.
tollen. Et lex de Baiulis,siue exequutoribus
male præsumit. Bal.l.facultas,8.not.de iure
fisci. adeo quod si falsitatem committunt in
eorum officijs, puniuntur pœna extraordi-
naria,& carcerantur. idem Bal.l.1.nu.8.& 9.
de exact.trib. Verum qui comparere præsu-
mitur citatus B.al.l.1.n.1.& 2.not.fi.de feris.
17 Inde exequutor iuratus dicitur.c.inquisitio-
nis,§.1.de accus. Et eius verbum infert iu-
stum motum,quia creditur quod faciat mā-
dato iudicis. Bal.l.fin.3.rep.post nu.1.quod
met. cau. ideo incipiendum est à precepto,
vt motus illatus ab exequutore,purgetur
officio iudicis. idem Bal.l.fin.§.fin.2.repet.
quod met.cau. Quid si nuncius informatur in
itinere, an citationis articulum possit per
alium explicare. Bald.c.cum dilecti,nu.6.&
c.fin.post nu.6.de rest.spol.
Secundo nota, quod in citatione debet dici
locus,& tempus. Bald.c.cum parati,nu.6.de
18 appell.& perempturie, vt intelligatur.glo.in
c.1.5.q.1. Quid si dicunt, quod est specialis in
citatione Bald. quod nisi citatio sit perem
ptoria,etiam quod non dicatur,& sic in am-
biguis fluitur intellectus vitio carens. Ifen
19 hic, & interpretatio vt sit conformis iuri
communi. Alex.cons.48.nu.2.in fi.3.volum.
& duo specialia non concurrunt. Bal.l.iuris
gentium,§.si inter nulla,cir.fin.ff.de pactis
sicut plures supplicationes imperfectæ.l.1.
§.1.ff.de hæred.inst. sed sumi debet intelle-
ctus per quem euitetur absurditas. Abbas
c.gaudeamus,nu.13.in fi.de diuortijs,& iu-
ra non trahantur ad gratiam. Abb.c.2.post
nu.8.de rest.spol.c.ex parte,post num.10.de
testib. c.extra pastoralis, num.3.de iurepatr.
Vltra quod constitutio recipit intellectum,
& restrictionem ad limites causæ expressæ.
Abb.c.de vxore,post num.5.de sepult.& ex-
perimentum verorum sermonum est vt con-
cordet cum rebus sensatis, & intellectu sa-
pientibus. Barb.cons.52.num.37.inter cons.
Alex. 4.vol. Vnde quoties intellectus legis
est dubius,recurrendum est ad rationem na-
turalem. Ast.supra constit.asperitatem,post
nu. 17. & omnis intellectus censetur extra-
neus,qui non sonat auribus vulgi. Alexand.
cons.102.nu.11. 6.vol. cum experimentum
verorum sermonum fit vt concordet cum
rebus sensatis, & verisimilibus. idem Alex.
20 cons.190.post num.13.eod.vol. Et si textus
duos habet intellectus, ille attenditur, qui
conuenit rubricæ. Dec.cons.308.col.pen.
post med. Alex.cons.70.post num.8.vol.7.
& sic textus debet semper interpretari vt
conueniat titulo. Abb.c.2.in fi. de confirm.
vtili,vel inutil.sicut si habet vnum dubitabi-
lem,& alium indubitabilem,debemus capo-
re illum qui decidit dubitabilem. l.Labeo,
de carbo.edi. Abb.c.cum in iure, 1.not.circa
med.de elect.c.quia V.post nu.5.de iudicijs.
cap. peruenit, num.1. de sentent.excommu.
nam iura debent intelligi secundum intelle-
ctum dubitabilē. Abb.c.super quæstionum,
§.si vero,nu.7.de off.deleg. Si sunt plures opi
niones,

21 niones, illa est sequenda, quæ meliore, & sub-
tiliore nititur ratione. Abb.c.eappellanus,
nu.3.de ferijs. & reijciendus est intellectus,
qui solum seruit de uento, seruit verbis, &
nō rebus. Abb.c.relatum, 3.not.de cler.non
resid. Insuper illa sententia est sequenda, quę
maiorem continet pietatem. glo. c.domino
sancto, in ver.discors, 50.dist. In ambiguita-
te opinionum Legistarum statur interpreta
tioni canonicæ. Abb.c.licet, post num.10.de
foro comp. ita legem dubitabilem debemus
intelligere secundum determinationem iu-
ris canonici. Abb.c.cum tempore, nu.6.de
arbitris. Quando aduersatur, quælibet ser-
uat in foro suo, in materia indifferenti, secus
in materia, quæ pertinet ad Ecclesiam. idem
Abb.c.clerici, 1.not.de iudicijs. Et in cōcer-
nentibus periculum animæ, dispositio iuris
canonici præfertur dispositione legali. Abb.
c.sæpe, num.4.de rest.spol. nam si duæ causæ
concurrunt, inspicitur potentior, vel quæ no
22 cet. Bal.l.qui posthumos, ad Syllan. Textus
verò prægnans potest flecti ad diuersos intel
lectus. Bal.l.si filius, cir.fin.de liber.& posth.
quia vnum, & idem ad diuersa relatū, diuer-
sos habet intellectus. Abb.c.1.nu.13.cir.fin.
de mutuis pet. licèt veritas quæ multis mo-
dis defenditur, opprimit. Bal.l.testiū, nu.18.
cir.med.de testi. Fugiendus tamen est intel-
lectus, qui nullā affert vtilitatem. Abb.c.pu-
blicato, num.6.in fi.de elect. sicut absurdus.
Alex.cons.83.post nu.5. vol.2. & qui multas
continet improprietates. Iser.c.1.nu.2.in fi.
de feudo guar. Ita & beneficium est interpre
tandum, vt non includat multa specialia, nā
licèt vna dispositio sit fauorabilis, plures
sunt odiosæ. Bal.l.beneficium, 1.repet.nu.4.
23 ff.de const.Princ. Etiam, quia duo specialia,
vel duæ fictiones non possunt concurrere.
l.cū post, §.gener, lo primo, & secondo, in fi.
ff.de iu.dot. Et improprietates fugiēdę sunt.
Abb.c.per tuas, nu.1.de simonia. Vnde sępe
in intellectu alicuius iuris opiniones sunt de
quibus inferior potest multū dubitare. Abb.
c.sæpe cōtingit, nu.7.cir.fin.de appell.& vbi
datur cōflictus opinionum, difficile est pro-
ferre sententiam. Abb.c.cum sint, 2.not.de
decimis. licèt debeat minor prævalere. idem
24 Abb.c.2.nu.43.in fi.de ord.cogn. Opinio au
tem Doctorum per quam aliæ reducuntur
ad concordiā est per iudicem amplectenda,
nec est recedendum in dubio ab opinione,
quæ fauet testamento. Alex.cons.50.nu.7.&
12.vol.7. Subtilitas autem in inueniendo ve
rum intellectum commendatur, perniciosa
reprobatur. Abb.c.2.post nu.14.de translat.
25 Episc. maximè si intellectus est practicus
in realitate rationis, nō in ambagibus. Bal.
l.Æmilius Largianus, 2.rep.nu.11.in princ.
de mino. Et dicitur tunc euidens intellectus,
qui ex lege, vel statuto habetur prudenter,
& subtiliter intellecto. Ant.de But.c.literas,
26 2.not.de temp.ord. In dubio semper vltima
opinio magistrorū videtur approbata. Bal.
l.1.in fi.1.rep.ff.de const.Princ. Glosa quādo
recitat plures opiniones, residet in vltima.
Cap.§.preterea si quis infeudatus, post prin.
col.2.cir.fin.de prohib.feu.alien.per Freder.
Bal.§.ius autem ciuile, nu.21. cir.med.inst.
de iure nat.gen.& ciui. Intellige vt per Mol.
de Hisp.primog.lib.4.c.5.num.24. In dubio
tenenda est opinio per quam omne euitetur
peccatum. Abb.c.fin.num.16.de præscript.
& intellige de eo quod de facili potest con-
tingere, non de raro. Abb.c.coram, post nu.
4.de off.deleg.

SVMMARIVM.

1 *Dominis placent quæstores, qui per fas, & nefas extorquent.*
2 *Iura Summus Pontifex, & Imperator ita seruari volunt, vt inferiores iniurias non patiantur.*
3 *Iustitia informat ad religionem seueritatem, pietatem, & vindictam.*
4 *Decernimus, & statuimus, sunt verba communia.*
5 *Habere, de essentia non denotat dominium.*
6 *Iumentum dicitur, quia adiuuat hominem.*
7 *Pecunia conductionem, & locationem quandoque respicit.*
8 *Licentia censetur data secundum consuetudinem concedentis.*
9 *Carnificem esse est ignominiosum plusquàm angaria.*
10 *Dies dicitur à summo mane vsque ad vesperam.*
11 *Culpa est facere magnam dietam, vel equum nimis onerare.*
12 *Consulendi sunt qui sciunt, & iudicio expertorum statur.*
13 *Aestimatio facit emptionem, nisi in certis casibus.*
14 *Pretium refertur ad contractum emptionis.*
15 *Pecunia priuatorum cadit in cuiuslibet bursa.*
16 *Præstationes personales veniunt officio iudicis.*
17 *Animalia si officialis non habet, capit*

illæ subditorum, soluta mercede.

18 *Seruitia debent committi secundum qualitatem personarum.*

19 *Equo commodato an veniat frænum cum sella, & cõmodatarius tenetur de casu fortuito si alius percussit.*

20 *Equum deteriorans an teneatur ad interesse, & qui facit impensas an recuperet.*

21 *Vtens re commodata ad alium vsum, quàm ad quem fuit commodata, an teneatur ea perempta.*

22 *Conductor animalis si propter incident malum reliquit vicino hospiti, non tenetur.*

23 *Equum pignoratum, si ille pignorauit alteri, qui deteriorauit, dominus contra quem agit.*

SIc] improbitas hominum
insatiabilis est, & plurimũ
iniurias inferunt propter
superflua, non propter ne-
cessaria. Arist. 2. Politic. 5.
1 Hodie tanta irrepsit cupi
do, quod dominis hodier-
nis, non placent nisi quæstores per fas, & ne-
fas, ideo plerũque ruunt, quod dignè præsen
ti tẽpore deplorat Ecclesia. Bal. l. nolumus,
2 C. de testa. Non sic Sũmus Pontifex, qui iura
superiorum ita obseruari vult, vt inferiores
iniurias nõ sustineant. c. pen. cir. fin. de statu
mon. & cuiusuis loci ordinationẽ disponit,
vt iura sua singulis Episcopis inuiolabiliter
seruet. c. 2. de relig. dom. Ita Imperator man
dat, q nullus officialis aliquem, vel eius ani
malia proprijs sumptibus, sine competente
salario pro seruitijs Curiæ mittat, vt supra
const. omnes officiales. & c. reg. quod nullus
officialis, sub rub. quod nullus pro seruitijs
nost. aliquem mittat proprio sum. vt hic in
tex. cuius superficies demulcet aures. Abb.
c. super eo, nu. 6. de appell. sum. vt per Affl. in
d. const. omnes officiales, vbi istam legit, quæ
dicit [SIC] in hoc sensu. add. ad D. Th. 3. par.
de Sacram. q. 29. alias 88. art. 1. ibi primum,
de conclu. & tertiũ de concl. tali via, appen-
dix ad eundẽ, 3. par. de Saluatore, q. 14. art. 4.
vel eo modo, appendix ea. par. de Saluatore,
q. 50. art. 2. col. 2. circa fin. modificãdo quod
dixerat in d. const. omnes officiales. Lucas
l. viros, in fi. de pala. sacra. largi. [NOSTRA
SERVITIA PERFICI VOLVMVS] vt sicut jus
suũ cuilibet inuiolatè seruamus, ita in iure
nostro defectum perpeti non possumus. inf.
const. spontè volentibus. [VT] sic. gl. l. cum
quidam, in ver. cũ sic, de leg. 2. [OCCASIO-
NE] c. fin. de eccl. ædif. [IPSORVM] seruitiorũ
[FIDELIVM NOSTRORVM ALIQVIS CON-
3 TRA IVSTITIAM] quæ importat æqualitatẽ,
vt ipsum nomen demõstrat. D. Th. 2. 2. q. 57.
art. 1. & informat ad religionem, pietatem,
seueritatem, vindictam, & misericordiam.
Bal. l. iustitia, 2. repet. de iust. & iure. [NON
GRAVETVR] cũ grauare eos qui placuerint,
iustitia non est, neque eos, qui displicuerint,
tenere prudentis est. l. neminem, de suscepto.
præpo. & arch. Et si mandant prætextu offi-
cij, maiori pœna digni sunt. Bald. rub. nu. 6.
in princ. de off. deleg. [IDEOQVE] inferendo
dicit. D. Th. 1. ad Corinth. 11. ibi, Non enim,
col. 2. post princ. [PRAESENTI CONSTITV-
4 TIONE DECERNIMVS] statuimus, & sunt ver
ba communia. Abb. c. nam cõcupiscentiam,
post nu. 4. de const. nam principalem, & per-
fectum actũ operatur superior per seipsum.
D. Th. 1. 2. q. 98. art. 3. [VT] qui inducit mo-
dum. Dec. l. debitori, nu. 12. C. de pact. [NVL-
LVS] ne vllus. Niz. in ver. nullus. [OFFICIA-
LIS] qui Principis personã repræsentat. Iser.
c. quoniã, col. 1. cir. fin. post nu. 3. de prohib.
feũ. alie. per Loth. [SI IPSE EQVOS] quorum
genus est mansuetum. l. 1. in ver. calcitrosus,
ff. si quadrup. paup. fecisse dicat. [HABEAT]
5 iure dominij. l. habere, de verb. sign. licèt de
necessitate non denotet dominij essentiam.
Bart. l. 1. §. potestatis, num. 1. ff. de peculio.
[OCCASIONE SERVITIORVM, VEL NVNCIO-
RVM NOSTRORVM] ministralium nostrorum,
qui vtuntur priuilegio domini. Bal. l. cæterũ,
de vsu, & hab. [COMPELLAT ALIQVEM] rea-
liter, vel personaliter directè, vel indirectè,
cum isti sint compulsionis modi. gl. clem. 2.
in ver. quomodolibet, de sentent. excomm.
[EQVVM] psal. 31. Beati quorum. [VEL IV-
MENTVM] psal. 72. Quam bonus Israel. & di-
6 citur, quia adiuuat hominem. D. Aug. 5. quæ-
stionum super Deuteron. col. 20. post princ.
cuius laboribus maximè adiuuamur in por-
tandis oneribus. idem D. Aug. 3. quæstionum
super Leuitic. col. 2. post med. Dirigitur in
via, & sessoris manu regitur vt iter rectum,
leuiter, siue cursim, secundum sedentis volun
tatem incedat quodque ad locum perueniat
destinatum. D. August. præd. 3. contra Pelag.
col. 17. post med. cũ seq. in princ. [ASINVM]
Matt. 21. [VEL QVODCVNQVE VEHICVLVM]
seu carrucam. l. vn. de honor. vehi. lecticã ve.
l. in commodato, §. pen. ff. commo. [ALICVI
COMMODARE] quod idem est quod accom-
modare. Bald. l. si ve certo, §. fin. col. 3. post
med. & l. si seruus, in fi. cum l. seq. eo. tit. com-
mod. [SED PRAETIO] pecunia numerata. Bal.
l. singularia, ibi decimoseptimo, si cert. pet.
[PRO SERVITIIS NOSTRIS LOCAT] & sic
pecu-

7 pecunia,quæ interuenit,locationem,& con-
ductionẽ reſpicit,l.1.ff.mandati,inſtrumen-
tum locationis equi,cũ ijs ad quę conductor
tenetur, & locationes bobum,Spec.tit.de lo
cato,§.3.cũ ſalario,& non proprijs ſumpti-
bus, vt in c.regni quod nullus officialis , vel
ſubofficialis. [QVOD SI NON HABET] ani-
malia, vt ſup. [LICENTIAM HABEAT] quæ
8 data intelligitur ſecundum conſuetudinem
concedentis. Affl.dec.307.nu.21. [ALIQVA
COMPELLENDI ANIMALIA] vel dominos
eorum, capiẽdo animalia,& ſic priuatorum
res poteſt officialis capere, propter publicã
neceſſitatem,ſoluta mercede,ita & vtenſilia
oblato, vel ſoluto pretio. Gram.in c.reg.de
palea . Aſinum ruſtici capit pro exequenda
iuſtitia,& vilem cõpellit vt ſit carnifex.Bal.
9 l.fin.§.fin. de pign.act. quod eſt ignominio-
ſum officium, pluſquàm alia angaria . idem
Bal.l.fin.in fi.C.de exec.rei iud. [PRO SER-
VITIIS NOSTRIS] quia plauſtra,& anima-
lia ſubditorum capere pro vehendis rebus
Principis,eſt quædã angaria,quę ſoli Princi-
pi competit. Affl.quæ ſint regal.in ver.plau-
ſtrorũ,poſt nu.1.ita & pro ſeruitijs publicis,
quia ſi fiſcus,& Imperium abundant,ſubditi
ab omni damno liberãtur. §.eos antẽ,auth.
de mand,Princip.[PRETIO VNIVS TARENI
AVRI] de quo in conſt præced. pro vectura
iomẽti.l.Iulianus,§.ſi fructibus,de act.emp.
Vnum eſt magis tenue,quàm numerus:pun-
ctus magis tenuis, quã linea, & ſuperficies,
& omnia ſubiecta Arithmeticæ , & Geome-
triæ. comm.ad Ariſt.1.Poſter.tex.75. [PER
10 DIEM] à ſummo mane, vſque ad veſperam.
Caſs.cõſuet.Burg.rub.1.§.8.ibi & iour,poſt
num.15.pſal.103, ibi, Exibit homo ad opus
ſuum,& ad operationem ſuam à mane vſque
ad veſperã , vnde qui tenetur præſtare diur-
nas operas,non incipiet à ſexta, vel vltima
hora diei, Matth.20. ſed à mane,non tamen
cogitur diu,noctuq. operari, ſed moderatè,
ex bono,& ęquo.Iaco.de Ardiz.in ſum.Verũ
ſufficiat vaſſallo,ſi paratus eſt ſeruire domi-
no,cir.fi. [CVM HOMINE,VEL SINE HOMI-
NE PRO DIMIDIO TARENO LOCARE] licet
plerunque robur hominis,ætas,tẽpus,oppor
tunitas naturalis cauſam operarum mutãt.
l.ſi non ſortem , §.libertus , de cond. indeb.
Quid ſi præſtat cum animale alterius. D.de
Bottls hic in add.non tamen capiuntur ani
malia deputata ad centimulos,vt in c.regni
Iuſtitiarij,& ſubofficiales eorum.Et dies po
teſt eſſe decem, viginti, quandoque triginta
miliariorum.Bal.c.nõnulli,in princ.& nu.8.
de reſcrip.[CAETERVM] c.1.qui mat.accuſ.
poſſ.c.quod de his,de ſent.excom.exponitur
certè. glo.l.1. ff.comm.præd. [SI LOCATA
ANIMALIA PER MANIFESTAM DVCTORIS
NEGLIGENTIAM] imponendo ronzino ma-
gnã baliſiam. l.ſi ſeruus,§.ſi mulier,vbi Bal.
ad leg.Aquil. Ang.l.vni.ne quid oneri publ.
impon. maculetur.l.qui inſulam,in princ.ff.
locati.etiam quod locatoris nuncius ſecum
fuerit. glo.& Bal.l.vſu quoque,ff.de vſufr.&
quemad. cauea. [VEL QVOD IPSA VLTRA
DIETAM STATVTAM] dicitur dieta quando
dietim quis poteſt inuenire hoſpitium,& le-
ctum. Bal.c.nonnulli, in princ.de reſcript.&
duplex dies. in c.vn.de tregua,& pace. [PER
MALITIAM]quæ eſt volũtas nocendi alteri.
D.Th.ad Tit.vlt.in princ.col.2.cir.fin.[DV-
XERIT]faciendo magnã dietam,quod culpa
eſt.Bal.l.fin.ff.commo.ſi[MORI CONTINGE-
11 RIT] niſi probetur fatali damno perijſſe,vel
fuiſſe deterioratũ. gl.l.3.in ver.exceptionẽ,
nau.caup.ſtab. & identitas. Alex.conſ.217.
nu.3.vol.7.[IVXTA].i.ſecundum.gl.1.l.inter
eos,de acq.rerum domi. [ÆSTIMATIONEM
TRIVM , VEL QVATVOR BONORVM PROBO-
12 RVM VIRORVM FIDELIVM]nam ſunt conſu
lẽdi periti.l.ſemel,in gl.3.de re mil,& ſtatur
dicto expertorum, & ſi non eſt niſi vnus, ſu-
mitur alter ex conuicinis, qui tenetur iurare,
& quomodo , Abb.c.propoſuiſti,de probat.
[PER QVOS PRIVSQVAM LOCATIO FIAT ,
ÆSTIMATIONEM LOCANDI VEHICVLI VO-
LVMVS FIERI] & tunc æſtimatio non facit
emptionẽ,ſicut quando æſtimatur equus tẽ-
pore locationis . l.3.vbi Bal.ff.locati. regu-
13 lariter æſtimatio veram facit emptionem .
Spec.tit.de locato.§.3.nu.2.cir.fi.& ſi fit mẽ
tio pretij incerti,intelligitur arbitrio iudicis.
Bal.l.1.nu.2.C.de com.ſer.manu. [ET PER
CVRIAM NOSTRAM DOMINO PRETIVM RE-
SARCIRI] vel ſarciri. l.vnde,ff.commo.l.1.
& l.amiſſæ , ad leg.Rhod.de iactu, l.prætor,
§.hoc edictum,& ſeq.de dam.infe.l.reſtitui,
& l.qui ſolidum,§.etiam, in ver.ſarciẽdum,
de leg.2.[IVBEMVS]mandãdo.l.1.§.ſed & ſi,
ff.quod iuſſu. [NVLLVS ETIAM] quæ dictio
implicat. Dec.in rub.nu.67.in fi,qui admit.
[OFFICIALIS COMPELLAT ALIQVEM E-
QVOS SVOS VENDERE, NISI PRETIO]quod
14 propriè ad contractum emptionis refertur.
Bal.l.curiales,nu.2.de prę̨d.decur.[CVRIAE
NOSTRAE] cum alias non cogatur . l. nec
emere, de iure delib. & ſup.conſt.magiſtris
procuratoribus. [QVOS ET PER QVATVOR
BONOS VIROS VOLVMVS ÆSTIMARI] cum
ſemper debeatur æſtimatio quando res quæ
debetur , non reperitur. Socc.l.2. §.mutui ,
poſt num.11. ſi cert.pet.

Contra,Princeps vtitur iure cõmuni.l.di-
gna vox,C.de legi. de iure communi non po
teſt capi animal,vel res alterius,domino in-
uito. d.conſt.omnes officiales: ita nec Prin-
ceps,& ſi licet Principi, ita & priuato, quia

15 priuatorũ pecunia cadit in cuiuslibet bursa.
Inde rusticus dicit, Tantum valet denarius
meus, quãtum denarius Regis. Bal.l.liberti,
libertæque, nu.4.post med.C.de oper.liber.
Nisi diceres, ꝙ illud procedit in contra-
ctibus.Loffr.cons.38.nu.21. & crescente mo
do, crescit onus. Bald.l.& si contra tabulas,
nu.1.de vulg.& pup. alias officialis non pó-
test capere lapides meos, vel ligna, me inui-
to, licèt commune illis egeat pro ædificio.
Bal.l.venditor,§.1.post nu.3.comm.præd.&
dixi d.const.omnes officiales.
16 Nota, ꝙ personales præstationes veniunt
officio iudicis. Bal.l.quod si,ff.de pet.hæred.
nec earũ impensæ debent ipsas trãscendere.
Bal.l.mediterraneæ,3.not.de ann.& trib.
17 Item nota, quòd officialis nõ habens pro-
pria animalia, potest capere illa subditorũ,
soluta mercede. Lucas l.nemo, in princ. de
cursu publ. Vnde nullus Dux postquã suum
Ducatum intrauit, debet equis publicis, sed
suis duci.l.nemo, la seconda, eo.tit.de cursu
publ. neque compellit aliquem ad sibi ser-
uiendum cum animale nisi soluta mercede.
Gramm.d.c.reg.quod nullus officialis, & c.
g.auamina, vbi Io.Ant.de Nig nu.3.si vtitur
alienis onera distributa sunt leuiora. Bal.l.
18 nec ei, de adopt. Verùm secundum qualitatẽ
personarum debent committi seruitia, non
enim honestum est ita cõmitti nobilibus si-
cut plebeis.c.item statuimus ꝙ Comitibus.
Foll. sup.cõst.Magister iustitiarius, post nu.
28.& tenentur intra limites prouinciæ, præ-
stitis impensis in recompensam laboris quẽ
substinent in itinerando. l.nemo,& seq. vbi
Bal.de ann.& tribu. Ita magis lædit aqua si
tota simul immittitur, quã si in diuersas par
tes.gl.3.l.3.de aqua plu.arc.Quod portatur
à pluribus, portatur leuius. add.ad Bar.in l.
actores, de exact.trib.Et potest seruus volũ
tariè exhibere domino suo, quod debet, &
tunc facit de necessitate virtutem, debitum
voluntariè reddens. D.Tho.2.2.q.81.art.2.
19 Ducens autem æquum cõmodatum, an te-
neatur de casu fortuito:& si cõmodatur, vel
emitur, an veniat frænum, vel sella. Bald.l.si
vt certo,§.1.in fi.cum seq. & §.vsque adeo,
ff.commo. Nõ tenetur si equus est percussus
ab alio sine culpa sua. idem Bal.l.fin.ad leg.
Aquil. Ita si vtitur re ad vsum ad quem fuit
cõmodata, nõ tenetur ad aliquid l.eum qui,
in princ.vbi Bal.d.tit.commo.Si patitur ni-
mis onerari, est in culpa: idem si cautè non
transit per lubricũ. l.qua actione,§.sed & si
quis.ad leg. Aquil.Si locaui,& conductor re-
20 stituit deterioratũ, cogor recipere interesse.
Bal.l.si oleum, 2.rep.nu.5.de dolo malo, nec
ille liberatur.idem Bal.l.huiusmodi,§.ædes,
de leg.1.& si recipit ignorãter rem deterio-
ratam, non sibi præiudicat, secus si scienter.
Bal.l.3.post princ.de cond.tritic.& si obtu-
lit, nõ liberatur ab obligatione, vel iudicio,
sed debet cõdemnari.Bal.l.qui sibi,§.1.in fi.
de solut. Expensas autẽ factas in equo com-
modato, an repetat, distingue vt per Bal.l.in
rebus,§.possunt,d.tit.commo. sed pinguedo
vnius, non nocet alteri, qui non est pinguis.
Bal.l.cohæredi,§.cohæres, cir.med.de vulg.
21 & pupill. Vltimo vtens re sibi tradita aliter
quàm debet, ea perempta, tenetur.Bal.l.pen.
in princ.de cond.cau.data. Quid de eo qui
vendidit, & non tradidit, an possit equitare.
22 l.pen.in princ.de act.empt. Conductor ani-
malis si in subitum morbũ in itinere incidit,
& propterea reliquit vicino hospiti, non te-
netur. Arnon.9.dialogo. vel si in medietate
itineris dimisit in stabulo, ex quo non pote-
rat ducere,& mortuũ est, tenetur conductor
si per dies duos non visitauit. Bal.cons.404.
2.vol.licèt aliter cons.22,3.vol. equus enim
male pabulatus, male vadit. l animalia, in
gl.3.d.tit.de cursu publ.vnde animalia one-
rata sunt confortanda in itinere sicut homi-
nes.Affl.const.si quando, in fi.post num.3.de
23 animal.in pasc.affid. Creditor autem si ani-
mal pignoratum pro vno, pignorauit alteri
cum pacto quod possit eo vti, si deterioratur
debitor contra quem agit, Io.And.ad Spec.
tit.de pignor.& alijs caut.ibi quod debetur.
Et de pœna vitiantes equum, etiam commo
datum, vel pignoratum. l.si quis caballo, la
prima, cum duabus seq.de damno iniuria da
to in Longob.Vnde qui tenetur tradere bo-
uem, vel asinum, tenetur tradere sanum.Bal.
d.l.qui sibi,§.1.de solut.

Vt nullus officialis cogat aliquem ad ostendendum titulum suæ possessionis, & quod nullus occupet.

SVMMARIVM.

1 *Nullus, est dictio vniuersalis negatiua.*
2 *Titulus, idest causa.*
3 *Occupare, notat vitium.*

VBSTVLIT ab officialibus
occasionem vexandi sub-
ditos in exactione serui-
tiorum, vt auferatur ma-
teria malignandi. Bal.l.1.
§.editiones, post num. 2.
ff.de edẽdo:nunc prohibet
1 [VT NVLLVS] quæ est dictio vniuersalis ne-
gatiua. Soc.l.1.§.filius, nu.7.cir.med.de lib.
&

& posth. [OFFICIALIS] fiscalium, vel priuatarum rerum, litis cognitor. l. 3. C. ad leg. Iul. repetund. [COGAT] contra voluntatem. l. debitor, §. re autem integra, ad Trebellia.
5 [ALIQVEM AD OSTENDENDVM TITVLVM] .i. causam [SVAE POSSESSIONIS] puta emptionis, vel alterius contractus. glo. 1. l. non est ambiguum, C. fam. ercisc. etiam lucratiui. l. vn. vbi Bal. de impo. lucr. descr. [ET QVOD NVLLVS OCCVPET] totum vsurpet. Bal. l. si plures, nu. 15. cir. med. de cond. inser. & vi-
6 tium notat. Arch. c. illud, circa fin. 8. q. 1. sed iura fiscalia, & seipsum deferat, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Insidiæ nullæ occultiores, quàm quæ latent in simulatione officij.*
2 *Officio, vel alia ratione maiores, non debent inferioribus inferre impressionem.*
3 *Fide quid pulchrius, quid infidelitate difformius.*
4 *Exigere necessitatis est.*
5 *Industria quid, & quotuplex.*
6 *Regimen ordinatum incipit, & cognoscitur à seipso.*
7 *Fidem non habens dum falsa simulat.*
8 *Titulus, vel causa contractus capitur pluribus modis.*
9 *Possessor pacificus, vel syncerus quis dicatur.*
10 *Dominium generale plenissimum, vel directum quis habet.*
11 *Dominij, & iurisdictionis licita est argumentatio.*
12 *Rationes exigere quid importet.*
13 *Proprietas, vsus, iurisdictio, & protectio sunt diuersa.*
14 *Prohibitio noua quando additur antiquæ, illam ampliat.*
15 *Iura actiua sunt creditoris, passiua debitoris.*
16 *Fisco exhibetur in ciuilibus, non in criminalibus.*
17 *Prosequi actum inchoatum, non perfectum significat.*
18 *Mandare non inducit præceptum sicut iubeo.*
19 *Conuenire soluere volentem, vel confessum reconuenire, est iniquum.*
20 *Diligentia plurimum valet in causis defendendis.*
21 *Obligatio quadrupli est secundaria, non primæua.*
22 *Titulum litigans cum fisco, quando, & qua causa tenetur ostendere.*
23 *Volentes quandoque fiunt ex nolentibus.*
24 *Necessitas præcisa, & alia causatiua.*
25 *Facere non dicitur, quod debet, si non facit eo modo quod debet.*
26 *Iudex, & tutor compelluntur iudicare, vel facere, sed non sic facere, & iudicare.*
27 *Iudex quando, & quomodo compellit partem ad exhibendum titulum.*
28 *Ordo iuris seruatur in causis fiscalibus.*
29 *Officium non excusat ab illicito.*
30 *Titulum suæ possessionis nemo tenetur exhibere, nisi in certis casibus.*
31 *Rem alienam qui possidet, debet docere quo iure possidet.*
32 *Rex quia habet intentionem fundatam, & proprietatem, potest inquirere de eius iuribus, & conductori gabellarum fit exhibitio.*
33 *Titulum beneficij nemo cogitur exhibere nisi suo superiori.*
34 *Vasallus, vel emphyteota domino petenti instrumentum, an teneatur exhibere.*
35 *Possessio domini quæ sit, & quæ vasalli.*
36 *Fiscus non exhibet tertio, & si exhibet, præstat cautionem quod non vtetur contra eum.*
37 *Titulus inutilis, & falsus æquiparantur: proximus, & non remotus inspicitur.*
38 *Fraudis tertia datur antequam detegatur, aliæ duæ sunt fisci.*

1 B OFFICIALIBVS] nullæ sunt occultiores insidiæ, quam quæ latent in simulatione officij, vel in aliquo necessitudinis nomine, nam eum qui palam est aduersarius, facile cauendo vitare posses: occultum verò, intestinum, & domesticum malum non solum existit, sed opprimit antequã prospicere, vel explorare possis. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 5. Qui enim
2 ratione officij, vel alia ratione se superiores existi-

15 priuatorũ pecunia cadit in cuiuslibet bursa.
Inde rusticus dicit, Tantum valet denarius
meus, quãtum denarius Regis. Bal.l.liberti,
libertæque, nu.4. post med.C.de oper.liber.
Nisi diceres, ꝙ illud procedit in contra-
ctibus. Loffr.cons.38.nu.21. & crescente mo
do, crescit onus. Bald.l.& si contra tabulas,
nu.1.de vulg.& pup. alias officialis non pō-
test capere lapides meos, vel ligna, me inui-
to, licèt commune illis egeat pro ædificio.
Bal.l.venditor, §.1. post nu.3.comm.præd.&
dixi d.const.omnes officiales.
16 Nota, ꝙ personales præstationes veniunt
officio iudicis. Bal.l.quod si, ff.de pet.hæred.
nec earũ impensæ debent ipsas trãscendere.
Bal.l.mediterraneæ, 3.not.de ann.& trib.
17 Item nota, quòd officialis nõ habens pro-
pria animalia, potest capere illa subditorũ,
soluta mercede. Lucas l.nemo, in princ. de
cursu publ. Vnde nullus Dux postquã suum
Ducatum intrauit, debet equis publicis, sed
suis duci.l.nemo, la seconda, eo.tit.de cursu
publ. neque compellit aliquem ad sibi ser-
uiendum cum animale nisi soluta mercede.
Granm.d.c.reg.quod nullus officialis, & c.
g. auamina, vbi Io. Ant.de Nig nu.3. si vtitur
alienis onera distributa sunt leuiora. Bal.l.
18 nec ei, de adopt. Verùm secundum qualitatẽ
personarum debent committi seruitia, non
enim honestum est ita cõmitti nobilibus si-
cut plebeis.c.item statuimus ꝙ Comitibus.
Foll. sup.cõst. Magister Iustitiarius, post nu.
28.& tenentur intra limites prouinciæ, præ-
stitis impensis in recompensam laboris quẽ
substinent in itinerando. l.nemo, & seq. vbi
Bal.de ann.& tribu. Ita magis lædit aqua si
tota simul immittitur, quã si in diuersas par
tes.gl.3.l.3.de aqua plu.arc. Quod portatur
à pluribus, portatur leuius. add.ad Bar.in l,
actores, de exact.trib. Et potest seruus volũ
tariè exhibere domino suo, quod debet, &
tunc facit de necessitate virtutem, debitum
voluntariè reddens. D.Tho.2.2.q.81.art.2.
19 Dicens autem æquum cõmodatum, an te-
neatur de casu fortuito: & si cõmodatur, vel
emitur, an veniat frænum, vel sella. Bald.l.si
vt certo, §.1.in fi.cum seq. & §.vsque adeo,
ff.commo. Nõ tenetur si equus est percussus
ab alio sine culpa sua. idem Bal.l.fin.ad leg.
Aquil. Ita si vtitur re ad vsum ad quem fuit
cõmodata, nõ tenetur ad aliquid l.eum qui,
in princ. vbi Bal.d.tit.commo. Si patitur ni-
mis onerari, est in culpa: idem si cautè non
transit per lubricũ. l.qua actione, §.sed & si
quis. ad leg. Aquil. Si locaui, & conductor re-
20 stituit deterioratũ, cogor recipere interesse.
Bal.l.si oleum, 2.rep.nu.5.de dolo malo, nec
ille liberatur. idem Bal.l.huiusmodi, §.ædes,
de leg.1.& si recipit ignorãter rem deterio-
ratam, non sibi præiudicat, secus si scienter.
Bal.l.3. post princ.de cond.tritic.& si obtu-
lit, nõ liberatur ab obligatione, vel iudicio,
sed debet cõdemnari. Bal.l.qui sibi, §.1, in fi.
de solut. Expensas autẽ factas in equo com-
modato, an repetat, distingue vt per Bal.l.in
rebus, §.possunt, d.tit.commo. sed pinguedo
vnius, non nocet alteri, qui non est pinguis.
Bal.l.cohæredi, §.cohæres, cir.med.de vulg.
21 & pupill. Vltimo vtens re sibi tradita aliter
quàm debet, ea perempta, tenetur. Bal.l.pen.
in princ.de cond.cau.data. Quid de eo qui
vendidit, & non tradidit, an possit equitare.
22 l.pen.in princ.de act.empt. Conductor ani-
malis si in subitum morbũ in itinere incidit,
& propterea reliquit vicino hospiti, non te-
netur. Arnon.9.dialogo. vel si in medietate
itineris dimisit in stabulo, ex quo non pote-
rat ducere, & mortuũ est, tenetur conductor
si per dies duos non visitauit. Bal.cons.404.
2.vol. licèt aliter cons.22.3.vol. equus enim
male pabulatus, male vadit. l animalia, in
gl.3.d.tit.de cursu publ. vnde animalia one-
rata sunt confortanda in itinere sicut homi-
nes. Affl.const.si quando, in fi. post num.3.de
23 animal.in pasc.affid. Creditor autem si ani-
mal pignoratum pro vno, pignorauit alteri
cum pacto quod possit eo vti, si deterioratur
debitor contra quem agit, Io.And.ad Spec.
tit.de pignor.& alijs caut. ibi quod debetur.
Et de pœna vitiantes equum, etiam commo
datum, vel pignoratum. l.si quis caballo, la
prima, cum duabus seq.de damno iniuria da
to in Longob. Vnde qui tenetur tradere bo-
uem, vel asinum, tenetur tradere sanum. Bal.
d.l.qui sibi, §.1, de solut.

Vt nullus officialis cogat aliquem ad ostendendum titulum suæ possessionis, & quod nullus occupet.

SVMMARIVM.

1 *Nullus, est dictio vniuersalis negatiua.*
2 *Titulus, idest causa.*
3 *Occupare, notat vitium.*

VBSTVLIT ab officialibus
occasionem vexandi sub-
ditos in exactione serui-
tiorum, vt auferatur ma-
teria malignandi. Bal.l.1.
§.editiones, post num. 2,
ff.de edẽdo: nunc prohibet
1 [VT NVLLVS] quæ est dictio vniuersalis ne-
gatiua. Soc.l.1.§.filius, nu.7.cir.med.de lib.
&

& posth. [OFFICIALIS] fiscalium, vel priuatarum rerum, litis cognitor. l. 3. C. ad leg. Iul. repetund. [COGAT] contra voluntatem. l. debitor, §. re autem integra, ad Trebellia.
a [ALIQVEM AD OSTENDENDVM TITVLVM] i. causam [SVAE POSSESSIONIS] puta emptionis, vel alterius contractus. glo. 1. l. non est ambiguum, C. fam. ercis. etiam lucratiui. l. vn. vbi Bal. de impo. lucr. descr. [ET QVOD NVLLVS OCCVPET] totum vsurpet. Bal. l. si plures, nu. 15. cir. med. de cond. inser. & vi-
b tium notat. Arch. c. illud, circa fin. 8. q. 1. sed iura fiscalia, & seipsum deferat, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Insidiæ nullæ occultiores, quàm quæ latent in simulatione officij.*
2 *Officio, vel alia ratione maiores, non debent inferioribus inferre impressionem.*
3 *Fide quid pulchrius, quid infidelitate difformius.*
4 *Exigere necessitatis est.*
5 *Industria quid, & quotuplex.*
6 *Regimen ordinatum incipit, & cognoscitur à seipso.*
7 *Fidem non habent dum falsa simulat.*
8 *Titulus, vel causa contractus capitur pluribus modis.*
9 *Possessor pacificus, vel syncerus quis dicatur.*
10 *Dominium generale plenissimum, vel directum quis habet.*
11 *Dominij, & iurisdictionis licita est argumentatio.*
12 *Rationes exigere quid importet.*
13 *Proprietas, vsus, iurisdictio, & protectio sunt diuersa.*
14 *Prohibitio noua quando additur antiquæ, illam ampliat.*
15 *Iura actiua sunt creditoris, passiua debitoris.*
16 *Fisco exhibetur in ciuilibus, non in criminalibus.*
17 *Prosequi actum inchoatum, non perfectum significat.*
18 *Mandare non inducit præceptum sicut iubeo.*
19 *Conuenire soluere volentem, vel confessum reconuenire, est iniquum.*
20 *Diligentia plurimum valet in causis defendendis.*
21 *Obligatio quadrupli est secundaria, non primæua.*
22 *Titulum litigans cum fisco, quando, & qua causa tenetur ostendere.*
23 *Volentes quandoque fiunt ex nolentibus.*
24 *Necessitas præcisa, & alia causatiua.*
25 *Facere non dicitur, quod debet, si non facit eo modo quod debet.*
26 *Iudex, & tutor compelluntur iudicare, vel facere, sed non sic facere, & iudicare.*
27 *Iudex quando, & quomodo compellit partem ad exhibendum titulum.*
28 *Ordo iuris seruatur in causis fiscalibus.*
29 *Officium non excusat ab illicito.*
30 *Titulum suæ possessionis nemo tenetur exhibere, nisi in certis casibus.*
31 *Rem alienam qui possidet, debet docere quo iure possidet.*
32 *Rex quia habet intentionem fundatam, & proprietatem, potest inquirere de eius iuribus, & conductori gabellarum sit exhibitio.*
33 *Titulum beneficij nemo cogitur exhibere nisi suo superiori.*
34 *Vassallus, vel emphyteota domino petenti instrumentum, an teneatur exhibere.*
35 *Possessio domini quæ sit, & quæ vasalli.*
36 *Fiscus non exhibet tertio, & si exhibet, præstat cautionem quod non vtetur contra eum.*
37 *Titulus inutilis, & falsus æquiparantur: proximus, & non remotus inspicitur.*
38 *Fraudis tertia datur antequam detegatur, aliæ duæ sunt fisci.*

1 B OFFICIALIBVS] nullæ sunt occultiores insidiæ, quam quæ latent in simulatione officij, vel in aliquo necessitudinis nomine, nam eum qui palam est aduersarius, facile cauẽdo vitare posses: occultum verò, intestinum, & domesticum malum non solum existit, sed opprimit antequã prospicere, vel explorare posis. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 5. Qui enim
2 ratione officij, vel alia ratione se superiores existi-

15 priuatorũ pecunia cadit in cuiuslibet bursa.
Inde rusticus dicit, Tantum valet denarius
meus, quãtum denarius Regis. Bal.l.liberti,
libertæque, nu.4.post med.C.de oper.liber.
Nisi diceres, ꝙ illud procedit in contra-
ctibus. Loffr.cons.38.nu.21. & crescente mo
do, crescit onus. Bald.l.& si contra tabulas,
nu.1.de vulg.& pup. alias officialis non po-
test capere lapides meos, vel ligna, me inui-
to, licèt commune illis egeat pro ædificio.
Bal.l.venditor, §.1.post nu.3.comm.præd.&
dixi d.const.omnes officiales.
16 Nota, ꝙ personales præstationes veniunt
officio iudicis. Bal.l.quod si, ff.de pet.hæred.
nec earũ impensæ debent ipsas trãscendere.
Bal.l.mediterraneæ, 3.not.de ann.& trib.
17 Item nota, quòd officialis nõ habens pro-
pria animalia, potest capere illa subditorũ,
soluta mercede. Lucas l.nemo, in princ. de
cursu publ. Vnde nullus Dux postquã suum
Ducatum intrauit, debet equis publicis, sed
suis duci.l.nemo, la seconda, eo.tit.de cursu
publ. neque compellit aliquem ad sibi ser-
uiendum cum animale nisi soluta mercede.
Gramm.d.c.reg.quod nullus officialis, & c.
grauamina, vbi Io.Ant.de Nig nu.3.si vtitur
alienis onera distributa sunt leuiora. Bal.l.
18 nec ei, de adopt. Verùm secundum qualitatẽ
personarum debent committi seruitia, non
enim honestum est ita cõmitti nobilibus si-
cut plebeis.c.item statuimus ꝙ Comitibus.
Foll. sup.cõst. Magister Iustitiarius, post nu.
28.& tenentur intra limites prouinciæ, præ-
stitis impensis in recompensam laboris quẽ
substinent in itinerando. l.nemo, & seq. vbi
Bal.de ann.& tribu. Ita magis lædit aqua si
tota simul immittitur, quã si in diuersas par
tes.gl.3.l.3.de aqua plu.arc. Quod portatur
à pluribus, portatur leuius. add.ad Bar.in l.
actores, de exact.trib. Et potest seruus volũ
tariè exhibere domino suo, quod debet, &
tunc facit de necessitate virtutem, debitum
voluntariè reddens. D.Tho.2.2.q.81.art.2.
19 Ducens autem æquum cõmodatum, an te-
neatur de casu fortuito: & si cõmodatur, vel
emitur, an veniat frænum, vel sella. Bald.l.si
vt certo, §.1.in fi.cum seq. & §.vsque adeo,
ff.commo. Nõ tenetur si equus est percussus
ab alio sine culpa sua. idem Bal.l.fin.ad leg.
Aquil. Ita si vtitur re ad vsum ad quem fuit
cõmodata, nõ tenetur ad aliquid l.cum qui,
in princ.vbi Bal.d.tit.commo. Si patitur ni-
mis onerari, est in culpa: idem si cautè non
transit per lubricũ. l.qua actione, §.sed & si
quis.ad leg. Aquil. Si locaui, & conductor re-
20 stituit deterioratũ, cogor recipere interesse.
Bal.l.si oleum, 2.rep.nu.5.de dolo malo, nec
ille liberatur. idem Bal.l.huiusmodi, §.ædes,
de leg.1.& si recipit ignorãter rem deterio-
ratam, non sibi præiudicat, secus si scienter.
Bal.l.3.post princ.de cond.tritic.& si obtu-
lit, nõ liberatur ab obligatione, vel iudicio,
sed debet cõdemnari. Bal.l.qui sibi, §.1.in fi.
de solut. Expensas autẽ factas in equo com-
modato, an repetat, distingue vt per Bal.l.in
rebus, §.possunt, d.tit.commo. sed pinguedo
vnius, non nocet alteri, qui non est pinguis.
Bal.l.cohæredi, §.cohæres, cir.med.de vulg.
21 & pupill. Vltimo vtens re sibi tradita aliter
quàm debet, ea perempta, tenetur. Bal.l.pen.
in princ.de cond.cau.data. Quid de eo qui
vendidit, & non tradidit, an possit equitare.
22 l.pen.in princ.de act.empt. Conductor ani-
malis si in subitum morbũ in itinere incidit,
& propterea reliquit vicino hospiti, non te-
netur. Arnon.9.dialogo. vel si in medietate
itineris dimisit in stabulo, ex quo non pote-
rat ducere, & mortuũ est, tenetur conductor
si per dies duos non visitauit. Bal.cons.404.
2.vol.licèt aliter cons.22.3.vol. equus enim
male pabulatus, male vadit. l animalia, in
gl.3.d.tit.de cursu publ. vnde animalia one-
rata sunt confortanda in itinere sicut homi-
nes. Affl.const.si quando, in fi.post num.3.de
23 animal.in pasc.affid. Creditor autem si ani-
mal pignoratum pro vno, pignorauit alteri
cum pacto quod posset eo vti, si deterioratur
debitor contra quem agit, Io.And.ad Spec.
tit.de pignor.& alijs caut.ibi quod debetur.
Et de pœna vitiantes equum, etiam commo
datum, vel pignoratum. l.si quis caballo, la
prima, cum duabus seq.de damno iniuria da
to in Longob. Vnde qui tenetur tradere bo-
uem, vel asinum, tenetur tradere sanum. Bal.
d.l.qui sibi, §.1.de solut.

Vt nullus officialis cogat aliquem ad ostendendum titulum suæ possessionis, & quod nullus occupet.

SVMMARIVM.

1 *Nullus, est dictio vniuersalis negatiua.*
2 *Titulus, id est causa.*
3 *Occupare, notat vitium.*

VBSTVLIT ab officialibus
occasionem vexandi sub-
ditos in exactione serui-
tiorum, vt auferatur ma-
teria malignandi. Bal.l.1.
§.editiones, post num. 2.
ff.de edẽdo: nunc prohibet
1 [VT NVLLVS] quæ est dictio vniuersalis ne-
gatiua. Soc.l.1.§.filius, nu.7.cir.med.de lib.
&

& posth. [OFFICIALIS] fiscalium, vel priuatarum rerum, litis cognitor. l. 3. C. ad leg. Iul. repetund. [COGAT] contra voluntatem. l. debitor, §. re autem integra, ad Trebellia.
5 [ALIQVEM AD OSTENDENDVM TITVLVM] .i. causam [SVAE POSSESSIONIS] puta emptionis, vel alterius contractus. glo. 1. l. non est ambiguum, C. fam. ercis. etiam lucratiui. l. vn. vbi Bal. de impo. lucr. descr. [ET QVOD NVLLVS OCCVPET] totum vsurpet. Bal. l. si plures, nu. 15. cir. med. de cond. inser. & vi-
6 tium notat. Arch. c. illud, circa fin. 8. q. 1. sed iura fiscalia, & seipsum deferat, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Insidiæ nullæ occultiores, quàm quæ latent in simulatione officij.*
2 *Officio, vel alia ratione maiores, non debent inferioribus inferre impressionem.*
3 *Fide quid pulchrius, quid infidelitate difformius.*
4 *Exigere necessitatis est.*
5 *Industria quid, & quotuplex.*
6 *Regimen ordinatum incipit, & cognoscitur à seipso.*
7 *Fidem non habent dum falsa simulãt.*
8 *Titulus, vel causa contractus capitur pluribus modis.*
9 *Possessor pacificus, vel syncerus quis dicatur.*
10 *Dominium generale plenissimum, vel directum quis habet.*
11 *Dominij, & iurisdictionis licita est argumentatio.*
12 *Rationes exigere quid importet.*
13 *Proprietas, vsus, iurisdictio, & protectio sunt diuersa.*
14 *Prohibitio noua quando additur antiquæ, illam ampliat.*
15 *Iura actiua sunt creditoris, passiua debitoris.*
16 *Fisco exhibetur in ciuilibus, non in criminalibus.*
17 *Prosequi actum inchoatum, non perfectum significat.*
18 *Mandare non inducit præceptum sicut iubeo.*
19 *Conuenire soluere volentem, vel confessum reconuenire, est iniquum.*
20 *Diligentia plurimum valet in causis defendendis.*
21 *Obligatio quadrupli est secundaria, non primæua.*
22 *Titulum litigans cum fisco, quando, & qua causa tenetur ostendere.*
23 *Volentes quandoque fiunt ex nolentibus.*
24 *Necessitas præcisa, & alia causatiua.*
25 *Facere non dicitur, quod debet, si non facit eo modo quod debet.*
26 *Iudex, & tutor compelluntur iudicare, vel facere, sed non sic facere, & iudicare.*
27 *Iudex quando, & quomodo compellit partem ad exhibendum titulum.*
28 *Ordo iuris seruatur in causis fiscalibus.*
29 *Officium non excusat ab illicito.*
30 *Titulum suæ possessionis nemo tenetur exhibere, nisi in certis casibus.*
31 *Rem alienam qui possidet, debet docere quo iure possidet.*
32 *Rex quia habet intentionem fundatam, & proprietatem, potest inquirere de eius iuribus, & conductori gabellarum fit exhibitio.*
33 *Titulum beneficij nemo cogitur exhibere nisi suo superiori.*
34 *Vassallus, vel emphyteota domino petenti instrumentum, an teneatur exhibere.*
35 *Possessio domini quæ sit, & quæ vassalli.*
36 *Fiscus non exhibet tertio, & si exhibet, præstat cautionem quod non vtetur contra eum.*
37 *Titulus inutilis, & falsus æquiparantur: proximus, & non remotus inspicitur.*
38 *Fraudis tertia datur antequam detegatur, aliæ duæ sunt fisci.*

1 B OFFICIALIBVS] nullæ sunt occultiores insidiæ, quam quæ latent in simulatione officij, vel in aliquo necessitudinis nomine, nam eum qui palam est aduersarius, facile cauẽdo vitare posses: occultum verò, intestinum, & domesticum malum non solum existit, sed opprimit antequã prospicere, vel explorare possis. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 5. Qui enim
2 ratione officij, vel alia ratione se superiores existi-

15 priuatorũ pecunia cadit in cuiuslibet bursa.
Inac rusticus dicit, Tantum valet denarius
meus, quãrum denarius Regis. Bal.l.liberti,
libertæque, nu.4.post med.C.de oper.liber.

Nisi diceres, ꝙ illud procedit in contractibus. Loffr.cons.38.nu.21. & crescente modo, crescit onus. Bald.l.& si contra tabulas, nu.1.de vulg.& pup. alias officialis non potest capere lapides meos, vel ligna, me inuito, licèt commune illis egeat pro ædificio. Bal.l.venditor, §.1.post nu.3.comm.præd.& dixi d.const.omnes officiales.

16 Nota, ꝙ personales præstationes veniunt officio iudicis. Bal.l.quod si, ff.de pet.hæred. nec earũ impensæ debent ipsas trãscendere. Bal.l.mediterraneæ, 3.not.de ann.& trib.

17 Item nota, quòd officialis nõ habens propria animalia, potest capere illa subditorũ, soluta mercede. Lucas l.nemo, in princ. de cursu publ. Vnde nullus Dux postquã suum Ducatum intrauit, debet equis publicis, sed suis duci.l.nemo, la seconda, eo.tit.de cursu publ. neque compellir aliquem ad sibi seruiendum cum animale nisi soluta mercede. Granim.d.c.reg.quod nullus officialis, & c.
g. auamina, vbi Io. Ant.de Nig nu.3.si veitur
alienis onera distributa sunt leuiora. Bal.l.
18 nec ei, de adopt. Verùm secundum qualitatẽ
personarum debent committi seruitia, non enim honestum est ita cõmitti nobilibus sicut plebeis.c.item statuimus ꝙ Comitibus. Foll. sup.cõst.Magister Iustitiarius, post nu. 28.& tenentur intra limites prouinciæ, præstitis impensis in recompensam laboris quẽ substinent in itinerando. l.nemo, & seq. vbi Bal.de ann.& tribu. Ita magis lædit aqua si tota simul immittitur, quã si in diuersas partes.gl.3.l.3.de aqua plu.arc. Quod portatur à pluribus, portatur leuius. add.ad Bar.in l. actores, de exact.trib. Et potest seruus volũtariè exhibere domino suo, quod debet, & tunc facit de necessitate virtutem, debitum voluntariè reddens. D.Tho.2.2.q.81.art.2.
19 Ducens autem æquum cõmodatum, an teneatur de casu fortuito: & si cõmodatur, vel emitur, an veniat frænum, vel sella. Bald.l.si vt certo, §.1.in fi.cum seq. & §.vsque adeo, ff.commo. Nõ tenetur si equus est percussus ab alio sine culpa sua. Idem Bal.l.fin.ad leg. Aquil. Ita si vtitur re ad vsum ad quem fuit cõmodata, nõ tenetur ad aliquid l.eum qui, in princ.vbi Bal.d.tit.cõmmo. Si patitur nimis onerari, est in culpa: idem si cautè non transit per lubricũ. l.qua actione, §.sed & si quis, ad leg. Aquil. Si locaui, & conductor re-
20 stituit deterioratũ, cogor recipere interesse,
Bal.l.si oleum, 2.rep.nu.5.de dolo malo, nec
ille liberatur. idem Bal.l.huiusmodi, §.ædes,
de leg.1.& si recipit ignorãter rem deteriogratam, non sibi præiudicat, secus si scienter. Bal.l.3.post princ.de cond.tritic.& si obtulit, nõ liberatur ab obligatione, vel iudicio, sed debet cõdemnari. Bal.l.qui sibi, §.1, in fi.de solut. Expensas autẽ factas in equo commodato, an repetat, distingue vt per Bal.l.in rebus, §.possunt, d.tit.commo. sed pinguedo vnius, non nocet alteri, qui non est pinguis. Bal.l.cohæredi, §.cohæres, cir.med.de vulg.
21 & pupill. Vltimo vtens re sibi tradita aliter
quàm debet, ea perempta, tenetur. Bal.l.pen.
in princ.de cond.cau.data. Quid de eo qui
vendidit, & non tradidit, an possit equitare.
22 l.pen.in princ.de act.empt. Conductor animalis si in subitum morbũ in itinere incidit, & propterea reliquit vicino hospiti, non tenetur. Arnon.9.dialogo. vel si in medietate itineris dimisit in stabulo, ex quo non poterat ducere, & mortuũ est, tenetur conductor si per dies duos non visitauit. Bal.cons.404. 2.vol.licèt aliter cons.22.3.vol. equus enim male pabulatus, male vadit. l.animalia, in gl.3.d.tit.de cursu publ. vnde animalia onerata sunt confortanda in itinere sicut homines. Affl.const.si quando, in fi.post num.3.de
23 animal.in pasc.affid. Creditor autem si animal pignoratum pro vno, pignorauit alteri cum pacto, quod possit eo vti, si deterioratur debitor contra quem agit, Io.And.ad Spec. tit.de pignor.& alijs caut.ibi quod debetur. Et de pœna vitiantes equum, etiam commodatum, vel pignoratum. l.si quis caballo, la prima, cum duabus seq.de damno iniuria dato in Longob. Vnde qui tenetur tradere bouem, vel asinum, tenetur tradere sanum. Bal. d.l.qui sibi, §.1, de solut.

Vt nullus officialis cogat aliquem ad ostendendum titulum suæ possessionis, & quod nullus occupet.

SVMMARIVM.

1 Nullus, est dictio vniuersalis negatiua.
2 Titulus, idest causa.
3 Occupare, notat vitium.

VBSTVLIT ab officialibus occasionem vexandi subditos in exactione seruitiorum, vt auferatur materia malignandi. Bal.l.1.§.editiones, post num.2, ff.de edẽdo: nunc prohibet
1 [VT NVLLVS] quæ est dictio vniuersalis ne-
gatiua. Soc.l.1.§.filius, nu.7.cir.med.de lib.
&

& poſth. [Officialis] fiſcalium, vel priuatarum rerum, litis cognitor. l. 3. C. ad leg. Iul. repetund. [Cogat] contra voluntatem. l. debitor, §. re autem integra, ad Trebellia.
2 [Aliqvem Ad Ostendendvm Titvlvm] .i. cauſam [Svae Possessionis] puta emptionis, vel alterius contractus. glo. 1. l. non eſt ambiguum, C. fam. erciſ. etiam lucratiui. l. vn. vbi Bal. de impo. lucr. deſer. [Et Qvod Nvllvs Occvpet] totum vſurpet. Bal. l. ſi plures, nu. 15. cir. med. de cond. inſer. & vi-
3 tium notat. Arch. c. illud, circa fin. 8. q. 1. ſed iura fiſcalia, & ſeipſum deferat, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Inſidiæ nullæ occultiores, quàm quæ latent in ſimulatione officij.*
2 *Officio, vel alia ratione maiores, non debent inferioribus inferre impreſſionem.*
3 *Fide quid pulchrius, quid infidelitate difformius.*
4 *Exigere neceſſitatis eſt.*
5 *Induſtria quid, & quotuplex.*
6 *Regimen ordinatum incipit, & cognoſcitur à ſeipſo.*
7 *Fidem non habent dum falſa ſimulãt.*
8 *Titulus, vel cauſa contractus capitur pluribus modis.*
9 *Poſſeſſor pacificus, vel ſyncerus quis dicatur.*
10 *Dominium generale pleniſſimum, vel directum quis habet.*
11 *Dominij, & iuriſdictionis licita eſt argumentatio.*
12 *Rationes exigere quid importet.*
13 *Proprietas, vſus, iuriſdictio, & protectio ſunt diuerſa.*
14 *Prohibitio noua quando additur antiquæ, illam ampliat.*
15 *Iura actiua ſunt creditoris, paſſiua debitoris.*
16 *Fiſco exhibetur in ciuilibus, non in criminalibus.*
17 *Proſequi actum incohatum, non perfectum ſignificat.*
18 *Mandare non inducit præceptum ſicut iubeo.*
19 *Conuenire ſoluere volentem, vel confeſſum reconuenire, eſt iniquum.*
20 *Diligentia plurimum valet in cauſis defendendis.*
21 *Obligatio quadrupli eſt ſecundaria, non primæua.*
22 *Titulum litigans cum fiſco, quando, & qua cauſa tenetur oſtendere.*
23 *Volentes quandoque fiunt ex nolentibus.*
24 *Neceſſitas præciſa, & alia cauſatiua.*
25 *Facere non dicitur, quod debet, ſi non facit eo modo quod debet.*
26 *Iudex, & tutor compelluntur iudicare, vel facere, ſed non ſic facere, & iudicare.*
27 *Iudex quando, & quomodo compellit partem ad exhibendum titulum.*
28 *Ordo iuris ſeruatur in cauſis fiſcalibus.*
29 *Officium non excuſat ab illicito.*
30 *Titulum ſuæ poſſeſſionis nemo tenetur exhibere, niſi in certis caſibus.*
31 *Rem alienam qui poſſidet, debet docere quo iure poſſidet.*
32 *Rex quia habet intentionem fundatam, & proprietatem, poteſt inquirere de eius iuribus, & conductori gabellarum fit exhibitio.*
33 *Titulum beneficij nemo cogitur exhibere niſi ſuo ſuperiori.*
34 *Vaſſallus, vel emphyteota domino petenti inſtrumentum, an teneatur exhibere.*
35 *Poſſeſſio domini quæ ſit, & quæ vaſſalli.*
36 *Fiſcus non exhibet tertio, & ſi exhibet, præſtat cautionem quod non vtetur contra eum.*
37 *Titulus inutilis, & falſus æquiparantur: proximus, & non remotus inſpicitur.*
38 *Fraudis tertia datur antequam detegatur, aliæ duæ ſunt fiſci.*

1 B Officialibvs] nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quam quæ latent in ſimulatione officij, vel in aliquo neceſſitudinis nomine, nam eum qui palam eſt aduerſarius, facile cauẽdo vitare poſſes: occultum verò, inteſtinum, & domeſticum malum non ſolum exiſtit, ſed opprimit antequã proſpicere, vel explorare poſsis. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 5. Qui enim
2 ratione officij, vel alia ratione ſe ſuperiores exiſti-

15 priuatorũ pecunia cadit in cuiuslibet bursa.
Inde rusticus dicit, Tantum valet denarius
meus, quãtum denarius Regis. Bal.l.liberti,
libertæque, nu.4. post med. C. de oper. liber.
Nisi diceres, ꝙ illud procedit in contra-
ctibus. Loffr. cons. 38. nu. 21. & crescente mo
do, crescit onus. Bald. l. & si contra tabulas,
nu. 1. de vulg. & pup. alias officialis non po-
test capere lapides meos, vel ligna, me inui-
to, licèt commune illis egeat pro ædificio.
Bal. l. venditor, §. 1. post nu. 3. comm. præd. &
dixi d.const. omnes officiales.
16 Nota, ꝙ personales præstationes veniunt
officio iudicis. Bal. l. quod si, ff. de pet. hæred.
nec earũ impensæ debent ipsas trãscendere.
Bal. l. mediterraneæ, 3. not. de ann. & trib.
17 Item nota, quòd officialis nõ habens pro-
pria animalia, potest capere illa subditorũ,
soluta mercede. Lucas l. nemo, in princ. de
cursu publ. Vnde nullus Dux postquã suum
Ducatum intrauit, debet equis publicis, sed
suis duci. l. nemo, la seconda, eo. tit. de cursu
publ. neque compellit aliquem ad sibi ser-
uiendum cum animale nisi soluta mercede.
Gramm. d. c. reg. quod nullus officialis, & c.
g. auamina, vbi Io. Ant. de Nig nu. 3. si vtitur
alienis onera distributa sunt leuiora. Bal. l.
18 nec ei, de adopt. Verùm secundum qualitatẽ
personarum debent committi seruitia, non
enim honestum est ita cõmitti nobilibus si-
cut plebeis. c. item statuimus ꝙ Comitibus.
Foll. sup. cõst. Magister Iustitiarius, post nu.
28. & tenentur intra limites prouinciæ, præ-
stitis impensis in recompensam laboris quẽ
substinent in itinerando. l. nemo, & seq. vbi
Bal. de ann. & tribu. Ita magis lædit aqua si
tota simul immittitur, quã si in diuersas par
tes. gl. 3. l. 3. de aqua plu. arc. Quod portatur
à pluribus, portatur leuius. add. ad Bar. in l.
actores, de exact. trib. Et potest seruus volũ
tariè exhibere domino suo, quod debet, &
tunc facit de necessitate virtutem, debitum
voluntariè reddens. D. Tho. 2. 2. q. 81. art. 2.
19 Ducens autem æquum cõmodatum, an te-
neatur de casu fortuito: & si cõmodatur, vel
emitur, an veniat frænum, vel sella. Bald. l. si
vt certo, §. 1. in fi. cum seq. & §. vsque adeo,
ff. commo. Nõ tenetur si equus est percussus
ab alio sine culpa sua. idem Bal. l. fin. ad leg.
Aquil. Ita si vtitur re ad vsum ad quem fuit
cõmodata, nõ tenetur ad aliquid l. cum qui,
in princ. vbi Bal. d. tit. commo. Si patitur ni-
mis onerari, est in culpa: idem si cautè non
transit per lubricũ. l. qua actione, §. sed & si
quis, ad leg. Aquil. Si locaui, & conductor re-
20 stituit deterioratũ, cogor recipere interesse.
Bal. l. si oleum, 2. rep. nu. 5. de dolo malo, nec
ille liberatur. idem Bal. l. huiusmodi, §. ædes,
de leg. 1. & si recipit ignorãter rem deterio-
ratam, non sibi præiudicat, secus si scienter.
Bal. l. 3. post princ. de cond. tritic. & si obtu-
lit, nõ liberatur ab obligatione, vel iudicio,
sed debet cõdemnari. Bal. l. qui sibi, §. 1. in fi.
de solut. Expensas autẽ factas in equo com-
modato, an repetat, distingue vt per Bal. l. in
rebus, §. possunt, d. tit. commo. sed pinguedo
vnius, non nocet alteri, qui non est pinguis.
Bal. l. cohæredi, §. cohæres, cir. med. de vulg.
21 & pupill. Vltimo vtens re sibi tradita aliter
quàm debet, ea perempta, tenetur. Bal. l. pen.
in princ. de cond. cau. data. Quid de eo qui
vendidit, & non tradidit, an possit equitare.
22 l. pen. in princ. de act. empt. Conductor ani-
malis si in subitum morbũ in itinere incidit,
& propterea reliquit vicino hospiti, non te-
netur. Arnon. 9. dialogo. vel si in medietate
itineris dimisit in stabulo, ex quo non pote-
rat ducere, & mortuũ est, tenetur conductor
si per dies duos non visitauit. Bal. cons. 404.
2. vol. licèt aliter cons. 22. 3. vol. equus enim
male pabulatus, male vadit. l. animalia, in
gl. 3. d. tit. de cursu publ. vnde animalia one-
rata sunt confortanda in itinere sicut homi-
nes. Afil. const. si quando, in fi. post num. 3. de
23 animal. in pasc. affid. Creditor autem si ani-
mal pignoratum pro vno, pignorauit alteri
cum pacto quod posset eo vti, si deterioratur
debitor contra quem agit. Io. And. ad Spec.
tit. de pignor. & alijs caut. ibi quod debetur.
Et de pœna vitiantes equum, etiam commo
datum, vel pignoratum. l. si quis caballo, la
prima, cum duabus seq. de damno iniuria da
to in Longob. Vnde qui tenetur tradere bo-
uem, vel asinum, tenetur tradere sanum. Bal.
d. l. qui sibi, §. 1. de solut.

Vt nullus officialis cogat aliquem ad ostendendum titulum suæ possessionis, & quod nullus occupet.

SVMMARIVM.

1 *Nullus, est dictio vniuersalis negatiua.*
2 *Titulus, idest causa.*
3 *Occupare, notat vitium.*

VASTVLIT ab officialibus
occasionem vexandi sub-
ditos in exactione serui-
tiorum, vt auferatur ma-
teria malignandi. Bal. l. 1.
§. editiones, post num. 2,
ff. de edẽdo: nunc prohibet
1 [VT NVLLVS] quæ est dictio vniuersalis ne-
gatiua. Soc. l. 1. §. filius, nu. 7. cir. med. de lib.
&

& posth. [OFFICIALIS] fiscalium, vel priuatarum rerum, litis cognitor. l. 3. C. ad leg. Iul. repetund. [COGAT] contra voluntatem. l. debitor, §. re autem integra, ad Trebellia. [ALIQVEM AD OSTENDENDVM TITVLVM] .i. causam [SVAE POSSESSIONIS] puta emptionis, vel alterius contractus. glo. 1. l. non est ambiguum, C. fam. ercis. etiam lucratiui. l. vn. vbi Bal. de impo. lucr. descr. [ET QVOD NVLLVS OCCVPET] totum vsurpet. Bal. l. si plures, nu. 15. cir. med. de cond. inser. & vitium notat. Arch. c. illud, circa fin. 8. q. 1. sed iura fiscalia, & seipsum deferat, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Insidiæ nullæ occultiores, quàm quæ latent in simulatione officij.*

2 *Officio, vel alia ratione maiores, non debent inferioribus inferre impressionem.*

3 *Fide quid pulchrius, quid infidelitate difformius.*

4 *Exigere necessitatis est.*

5 *Industria quid, & quotuplex.*

6 *Regimen ordinatum incipit, & cognoscitur à seipso.*

7 *Fidem non habens dum falsa simulât.*

8 *Titulus, vel causa contractus capitur pluribus modis.*

9 *Possessor pacificus, vel syncerus quis dicatur.*

10 *Dominium generale plenissimum, vel directum quis habet.*

11 *Dominij, & iurisdictionis licita est argumentatio.*

12 *Rationes exigere quid importet.*

13 *Proprietas, vsus, iurisdictio, & protectio sunt diuersa.*

14 *Prohibitio noua quando additur antiqua, illam ampliat.*

15 *Iura actiua sunt creditoris, passiua debitoris.*

16 *Fisco exhibetur in ciuilibus, non in criminalibus.*

17 *Prosequi actum inchoatum, non perfectum significat.*

18 *Mandare non inducit præceptum sicut iubeo.*

19 *Conuenire soluere volentem, vel confessum reconuenire, est iniquum.*

20 *Diligentia plurimum valet in causis defendendis.*

21 *Obligatio quadrupli est secundaria, non primæua.*

22 *Titulum litigans cum fisco, quando, & qua causa tenetur ostendere.*

23 *Volentes quandoque fiunt ex nolentibus.*

24 *Necessitas præcisa, & alia causatiua.*

25 *Facere non dicitur, quod debet, si non facit eo modo quod debet.*

26 *Iudex, & tutor compelluntur iudicare, vel facere, sed non sic facere, & iudicare.*

27 *Iudex quando, & quomodo compellit partem ad exhibendum titulum.*

28 *Ordo iuris seruatur in causis fiscalibus.*

29 *Officium non excusat ab illicito.*

30 *Titulum suæ possessionis nemo tenetur exhibere, nisi in certis casibus.*

31 *Rem alienam qui possidet, debet docere quo iure possidet.*

32 *Rex quia habet intentionem fundatam, & proprietatem, potest inquirere de eius iuribus, & conductori gabellarum fit exhibitio.*

33 *Titulum beneficij nemo cogitur exhibere nisi suo superiori.*

34 *Vassallus, vel emphyteota domino petenti instrumentum, an teneatur exhibere.*

35 *Possessio domini qua sit, & qua vassalli.*

36 *Fiscus non exhibet tertio, & si exhibet, præstat cautionem quod non vtetur contra eum.*

37 *Titulus inutilis, & falsus æquiparantur: proximus, & non remotus inspicitur.*

38 *Fraudis tertia datur antequam detegatur, aliæ duæ sunt fisci.*

1 B OFFICIALIBVS] nullæ sunt occultiores insidiæ, quam quæ latent in simulatione officij, vel in aliquo necessitudinis nomine, nam eum qui palam est aduersarius, facile cauēdo vitare posses: occultum verò, intestinum, & domesticum malum non solum existit, sed opprimit antequā prospicere, vel explorare possis. D. Aug. 19. de ciu. Dei, c. 5. Qui enim
2 ratione officij, vel alia ratione se superiores existi-

existimant, facilius alios contendunt, iniu-
rias irrogãt, irascuntur, reputantes indignũ
quidquid contra eorum voluntatem agitur.
D.Th.2.2.q.72.art.4.& tamen prætextu, vel
velamine officij non debent impressionẽ, vel
calumniam inferre. Bal.l.1.de apochis publ.
l.non est ignotũ, C.de adm.tut.& si prętextu
officij alios lędunt, c.3.de sent.excom.ex te-
meritate mulctantur. Bald.l.3.nu.4.de can.
larg.tit. Et quia nõ facit aliquid malus mi-
nister, si bonus est dominus, D.Th.3 par.de
Sacram.q.5.alias 64.art.5.prohibuit ne offi
ciales prætextu sollicitæ fidei, quam non ha-
bent, petant à priuatis titulum, siue causam
suæ possessionis, sed ius quod prætendũt Re-
giam curiã habere, seruatis priuilegijs fisci,
prosequãtur, vt in tex.qui diuiditur, & sum.
vt per Afflict. & dicit [AB OFFICIALIBVS
NOSTRIS] nostræ Cameræ.sup.const.cũ no-
ua, qui officiales nostram effigiem repræsen-
tant.inf.const.eos tantum. [FIDEM].i.lega-
3 litatẽ, nam quid fide pulchrius? quid infide-
litate difformius? D.Aug.serm.17.de verbis
Apostoli, col.3.post med. alibi fides pro con
sciẽtia.add.ad D.Th.3.par.de Sacram.q.27.
alias 86.art.3. Vnde eligendo fidem, vel in-
dustriã alicuius, videtur inhibita subroga-
tio. Abb.c.fin.§.is autem, nu.3.de off.deleg.
4 [EXIGENTES] quod necessitatis est. Abbas
c.1.in fi.& c.parochianos, in princ.de decim.
[ET INDVSTRIAM] discretionẽ, & fidem.i.le-
galitatem. Bal.c.quoniã Apostolica, nu.1.in
fi.de off.deleg. Curam, laborem, vigilãtiam,
5 & est frequens exercitium circa rẽ honestã.
Io.And.c.dispẽdia litiũ, nu.1.de rescr.in vj.
inde industria, astutia, & prudentia in bonã,
& malã partem. D.Th.2.2.q.47.art.13.in fi.
Industria duplex.deceptiua, & alia negocia-
tiua. Bal.l.2.post num.2.C.de rescind.vend.
Astutia idẽ est, quod volens alium superare.
Bal.l.1.num.5.in fi.de comm.seruo manum.
Prudẽtia est necessaria. D.Aug.serm.4.ad
fratres in here.de prudẽtia, & dicitur porro
videns, nam per eam ex præsentibus cogno-
scimus futura, D.Th.vbi sup.2.2.q.47.art.1.
[EXPECTAMVS] expectantes expectamus.
6 psal.39.Expectans expectaui. Nam ordinatũ
regimẽ incipit, & cognoscitur à seipso: qua-
liter enim se regit, ita & alios verisimiliter
se regiturum sciet. Ant.de But c.3.in 1.not.
de æta.& qual. & puritatem quã ipse secta-
tur ab officialibus suis maximè in iudicijs
præstolatur.sup.const.puritatẽ. [CVIVSDAM
TAMSN SVPERSTITIOSE] illicitè. Affl.hic in
1.not.aliter superstitio, vt per Nic.de Nyse
tract.3.par.3.port.3.q.9. [SOLLICITVDI-
NIS] solertiæ.glo.l.si quis curiales, in ver.&
solertia, de Episc.& cler.vel instãciæ.i.solli-
citudinis.Bal.l.3.in prin.C.de cõd.ob turp.

can.puta petendo ante tempus, quia tunc du
plicãtur induciæ.l.iustas, vbi Bal.ponit sim.
de iure fisci, lib.10.licèt negligens in officio
publico, vel priuato debeat remoueri. l.fin.
vbi Bal.in fi.de cust.& exhib.reo. [CAVSAM]
quæ magis attenditur, quàm ipsum factum.
Arch.c.quicũque, cir.med.26.q.5. [AB IPSIS
VIDIMVS] diligẽter attendimus. D.Th.1.ad
Cor.3.ibi vnusquisque, col.3.in fi. Et visus
ponitur pro omni sensu, quia est princeps
sensuum, ita & verbũ interfuit. Bal.c.fin.post
nu.8.de iuram.calumn. [REMOVENDAM] vt
remoto modo, sit remotio totius. Bal.cons.
28.cir.med.5.vol. [PER QVAM ZELO] de quo
sup.const.hi qui per inquisitionem. & repe-
ritur bonus, & malus. Abb.c.cũ omnes, post
nu.3.de const. [SOLLICITAE FIDEI] inde
solliciti, & deuoti.sup.const.Iustitiarios Ca-
merarios.& sollicitudo tutelæ.l.non solum,
§.qui Primipilum, l.idem Vlpianus, §.1.& l.
scire, §.1.de excus.tut. [QVAM NON HA-
7 BENT] cum falsa simulant. l.presbyteri, de
Episc.& cler. [FIDELES NOSTROS INDEBI-
TIS VEXATIONIBVS] vti rixosos. l.2. vbi
Bal.ff.de alien.iud.mut.cau.facti. nam licèt
non debeant aliquid omittere, non debent
tamen per calumniam mouere. l.3. vbi Bal.
C.de aduoc.fisci.nec se intromittere in nego
cijs priuatorum. idem Bal.l.3. ne fiscus, vel
respub. & sic exprimit modus turbationis.
Bal.c.audita, cir.princ.de rest.spol. [INTER-
PELLANT] interrumpant. Bal.l.si quis aliã,
§.fin, quemad.ser.amitt. [QVAERENDO AB
8 EIS TITVLVM] causam.l.si quis, in gl.1.C.de
positi. vel cuius contractus titulo obuenit.
c.2.de don.inter vir.& vxor.& si est legi co-
gnitus. l.iubemus, C.de nat.lib.l.1.de quib.
mun.vel præst.nem.lic.se excus. & dicitur à
tuendo, eo quod tuetur auctorem vt si quis
alterius esse cõtendat, verum auctorem de-
monstret. Alfa.l.1.nu.10.ff.si cer.per. & ca-
pitur pluribus modis. §.fin. in ver. titulos,
auth.de mãd.Princ.& in rub.de eccl.tit.Bal.
c.dudũ, il secondo, post nu.4.de elect. [POS-
SSSSIONIS SVAE, ET CAVSAM] proprietatis
suæ. Abb.c.officij, 1.not.de pœnit.& remiss.
[CVM NIHIL PER CVRIAM NOSTRAM DE
SPECIALI, VEL COMMVNI IVRE] quia vltra
quod fiscus parere debet sanctioni. l.3.de
fisc.vsuris, lib.10.in eo quod non est priuile-
giatus vtitur iure cõmuni. Affl.in rub, nu.4.
de cons.recti feudi. [CONTRA PACIFICOS
9 POSSESSORES] qui turbãtur per motionem
litis. Bal.l.his solis, post nu.2.de reuoc.don.
nec dicitur pacificè possidere, qui iudicia-
lem patitur controuersiam. Abb.c.2.nu.6.
vbi Ant.de But.nu.4.de renũc.quomodo au-
tem dicatur quiete, & synceriter possidere.
idem Abb.c.3.1.not.de præscript. [PROPO-
NSBA-

NEBATVR AB EIS] petendo titulum suę possessionis.l.cogi,de pet.hæred. Cum nemo teneatur ius suum aduersario,vel iudici exponere.Bal.c.bonæ memoriæ,nu.1.in fi.de appell. [VEL PROPOSITVM] ab alio [APPROBETVR] nā ratihabitione negocium fit suū. gl.l.fin.in ver.actio,si pars hæred.pet.& hoc nulla alia ratione. [NISI QVOD] habet intentionem fundatā de iure cōi. Bal.l.deprecatio,ad leg. Rhod.de iactu,vel [OCCASIONE] quæ differt à causa. Abb.c.solitæ,2.not. de maior.& obed. [DOMINII GENERALIS] plenissimi.l.vn.de nudo iure queri.toll. vel
10 vniuersalis,quo bona priuatorum pertinent ad Imperatorē. Bal.l.bene à Zenone,1.rep. post nu.2.de quadr.præscri. vel quia ratione vniuersitatis pertinebat ad Regem, non ratione specialis curæ,siue iurisdictionis.in c.1.nu.17.in fi. de postul.præl. siue plenæ proprietatis,quæ dominium dicitur. idem Bal.l.fœminæ,§.illud,in fi.de secun.nup.directū,& est genus,quandoque species.Bal.add.vlt.ad Spec.tit.de positionibus,col.8.in fi.& prędicatē de vtili,& directo.Bal.rub.de rei vēd.in princ.simpliciter positum,intelligitur de directo.add.ad Spec.tit.de cessio.act.§.1.in ver.leg.fi.cir.med. [QVOD IN REBVS,ET IVRIBVS OMNIVM SVBIECTORVM NOSTRORVM HABEMVS] vti Reges, & Comites, qui sunt vniuersales domini in territorijs ciuitatum. Bal.l.4.nu.3.in fi.C.de prob. cum de
11 dominio ad iurisdictionē licita sit argumentatio.Bal.l.sed nec,de cond.furt.Et omnia à Principe descendunt, ideo de facili ad eum reuertuntur. Spec.tit.de feudis,§.2.post nu.63. adeo quod præsumptio videbat sufficere vt teneatur docere de titulo. Abb.c.ex parte,nu.59.circa fin.de rest.spol. & propterea [SPECIALES AB EIS RATIONES EXIGVNT]
12 quæ quid implicitum hinc inde, non actum simplicem denotant.Bal.l.si quis,§.rationē, ff.de edendo. Exigere autem significāt executionē,quæ in solutione consistit.Bal.l.quod quis,nu.2.cir.med. C.de procur.in iudicio, vel extra. idem Bal.l.si pecuniam,in princ.
13 C.de neg.gest. sed quia proprietas, vsus, iurisdictio,& protectio sunt diuersa.Bal.l.2.de re.diuis. fiscalia sunt Principis, patrimonialia quo ad iurisdictionē,& tuitionem.Arch. c.conuehsor,& seq.cir.fi.23.q.8. [VOLENTES ICTVS] quod est iuris noui promulgatiuū. Zab.clem.fin.nu.3.de elect. [TALIVM VERSVTIIS] astutijs, ad quas pertinet inuenire quasdam vias apparentes, & non existentes ad propositum consequendum, quarū executio est per dolum in verbis, & fraudem in factis,& directe opponuntur prudentiæ. D.Th. 2.2.q.55.art.3. inde versutus cuius mens celeriter versatur. Niaolus in ver.versutus.

[OBVSARE] vti principijs malis. Archid. c.mala,cir.fin.8.dist. [VEXATIONES HVIVSMODI] etiam quod quandoque tribuant intellectum.inf.const.humanitate,cir.fin. [FIDELIBVS NOSTRIS] hominibus.c.ex transmissa,de decimis. [ILLATAS,VEL IN POSTERVM] post hanc legem.sup.const.cum noua. [INFERENDAS,PRAESENTI CONSTITVTIONE NOSTRA] vel præsentis constitutionis nostræ progamare nunciamus, vt infra const. condi nobis est. [DEO PROPITIO] fauente. Luc.18.Deus propitius esto mihi peccatori. [VALITVRA PERPETVO] quia lex semper debet esse in viridi obseruantia.l.Arriani,de hæreticis. [PROHIBEMVS] d.l.cogi, de pet.
14 hæred. Et prohibitio noua quando additur prohibitioni antiquæ,illam ampliat. Aluar. §.præterea, nu.4.cir.med.de cap.Corra. & prohibet, quia non debet fieri fisci nomine quod sit nota reprehensionis dignum, quod sæpe contingit allegari contra officiales Cameræ. Bal.l.2.C.ne fiscus,vel respub. [SED SI] quæ sine copula, vt hic, aduersatur in facto,& in iure,cū copula aduersatur in facto, nō in iure.Soc.l.ait prætor,la seconda,§.sed & si quis,in princ. ff.de iureiur. [QVAS RATIONES] l.si ita sit scriptum,& l.qui filium,
15 ff.de manu.testa. [ET IVRA] actiua,quæ sunt creditoris,& passiua debitoris.Bal.cōs.327. post nu.10. 1.vol. [CAESARIANI NOSTRI] de quibus inf.const.si dubitatio. [CVRIAM NOSTRAM] domum nostram. Affl.sup.const. statuimus, num.55.de off.mag.iust. [IN RE CVIVSLIBET POSSESSORIS HABERE] iure dominij. [CONFIDVNT] etiam quod alius possideat. Luc.l.vn.de naut.Tib. [PRIVILEGIIS
16 NOSTRI FISCI SERVATIS] quorum virtute in ciuilibus fit exhibitio, non in criminalibus. Abb.c.1.nu.18.de probat.in cons.feud. diuer.21.post nu.16. Vnde in qualibet exceptione criminosa non tenet quis edere. Bal. l.fin.post nu.10.C.de edendo. [ILLA FIDELITATE] c.ex parte,lo secōdo,de cle.nō resid. [ET SOLLICITE] caute,solerter. Io.And.d.c. vbi periculum,cir.princ.de elect.in vj. Vnde solertia est velox cogitatio medij.D.Th.2.2. q.48.art.1.& 49.art.4. [PROSEQVANTVR]
17 quod actum inchoatum,non perfectū denotat.Abb.c.quęstioni,nu.8.de appell. [NIHILOMINVS] nihilo magis.l.est mancipium,de ædil.edi. & exponitur quamuis.gl.l.tutelas, de cap.dimi. [FIDELIBVS NOSTRIS OMNIBVS SVB POENA FIDELITATIS QVA NOBIS TENENTVR] quæ pœna est arbitraria, sicut pœna indignationis Imperialis. Affl.supra constit.inconsuetllem, 26.not. vbi latè dixi. Fidelitas verò quædā debetur proximo, alia patri,vltima domino,de qua hic gl.in extrauag.ad reprimendum,in ver.totius. [ANTEFACTE]

CTE] districtè.l.& fi.ff.de mino.auth.hoc ius
18 porrectũ.de sacrosf.eccl.[MANDAMVS] licèt
non importet præceptum,sicut iubeo. Bart.
l.2.in princ.C.commu.deleg. [VT RATIONES, ET IVRA NOSTRA DE CAETERO] c.ex
parte de cõuer.coniug.[NON OCCVLTENT]
supprimant,nam scire debent,quod suũ non
est ad alios pertinere. Affl.hic 6.not. [SED
NVLLIS ALIIS DELATORIBVS] denunciatoribus. l.3.vbi Bal.ff.de edendo. [EXPECTATIS] ante sententiã pœnitentia ducti.l.Papinianus,§.meminisse,in ver.destitit,vbi Pau.
de Cast.ff.de inoff.test.[IPSI SE DEFERANT]
toto tit.de his,qui se defe.vbi Bal.ponit exẽplũ,tunc spontanea oblatio prodest.l.sed &,
19 §.item si res,in gl.fin.de pet.hered.& iniquũ
est conuenire volentem soluere. gl.l.si reus,
ff. de procur. adeo quod qui fatetur in iudicio,non reconuenitur.Bal.l.3.quib.ad liber.
proclam. non licet. [PROCVRATORVM NOSTRORVM IGNAVIAM] stultitiã,siue ignorantiam. l.qui solidũ,in ver.ignauiam,vbi Bal.
de leg.2.vel pigritiã. idem Bal.l.quæ fortuitis,nu.9.in fi.C.de pign.actio. [FORSITAN]
l.quo casu,ff.de arbitr.[SVA DILIGENTIA]
20 quæ plurimum valet in causis defendendis.
Luc.l.diligenter, post princ. de aquæductu.
Et Seneca dicebat, Multum celeritas facit,
multũ abstulit mora.D.Th.2.2.q.106.art.3.
[RECLVDANT] aperiãt.Niz.in ver.recludo.
[ET FIDELITATE COMPENSENT] iuxta illud Matth.25. Serue bone,& fidelis,quia super pauca fuisti fidelis,super multa te cõstituam.[CAETERVM] alias.d.l.Papinianus,§.
meminisse.[SI QVIS] si aliquis.gl.l.additos,
in ver.si quid,de Episc.aud. [IN POSTERVM
IVRA NOSTRA SCIENTER] vltra quod sciẽs
tenetur omnino.gl fin.l.si seruus,ff.de pign.
act. [QVADAM OCCVLTATIONE SVPPRESSERIT] subtraxerit.Iser.hic. [IN QVADRVPLVM OMNIVM FRVCTVVM A DIE SENTENTIAE PERCEPTORVM POSSESSORES HVIVSMODI CONDEMNAMVS] etiã quod alibi consideretur natura primordialis,non accidentalis. Bald.qui furtum, in fi.ff.de cond.furt.
hic verò occupans bona spectantia ad fiscũ,
punitur pœna quadrupli omnium fructuũ.
Affl. hic vlt. not. in quo an includatur simplum,latè sup.in const.Castellanorum,& te-
21 netur in quadruplum obligatione secundaria,non primæua. Bald.l.si vt certo,§.fin.in
princ.& col.4.post med.ff.commo.Quomodo autem puniantur occupatores demanialiũ,Affl.sup.const.inter multas,nu.5.cir.fin.
An res contineatur nomine fructuum,& intelligãtur deductis expensis: alibi violentus
possessor tenetur etiam ad eos,qui percipi
potuerunt. c.grauis, vbi Bald.in princ.post
num.5.& 6. de rest.spol.

Contra,qui possident beneficia,& litigãt,
petitur ab eis titulus, & cogũtur ostendere.
Bal.d.l.cogi,nu.4.de pet.hæred.ita & feudatarius,in l.instrumẽta,nu.7.de fideicom.l.1.
cir.fi. C.de nouat.l.si post perfectã,de euict.
Et omnia prædia præsumũtur libera,præterquã à fisco.Bal.c.1.post nu.4.de eo qui mitt.
22 in poss.causa rei ser.Et fisco fit exhibitio ad
exceptionem,vel intentionem suam fundandam.l.Senatus,ff.de edendo,saltem de vrbanitate , ad hoc vt alienã à bono viro euitet
suspicionem. l.inciuile, C.de furtis . Tanto
magis,quia causa fisci potior est propter necessitates publicas.l.1.in fi.C.de cõd.ex lege.

Distingue, aut is contra quem agit fiscus
habet præsumptionem contra, quia illa præsumptio transfert onus probandi , tenetur
exhibere.c.ex insinuatione,in gl.fin.de proc.
necessitate causatiua.Bal.l.1.in 1.rep.de interrog.act.causatiuè.d.l.inciuile,nu.2. C.de
furt. vel causatiuè coactus. Abb.c.maiores,
§.fin.in princ.de Baptis. c.sicut te, nu.8. ne
cler.vel mon. Bald.l.1.post princ.1.repet.de
leg.2.coactione causatiua,non præcisa.idem
Bal.l.si ea, post nu.10. de his,qui accus.non
poss.causatiuè,vel occasionaliter.Bal.præd.
in rub.col.1.in fi.de iure fis.lib.10. Compelluntur causatiuè , subtrahendo redditus , &
obedientiam.in c.ad hæc,in fi.de appell.Sic
23 volentes quandoque ex nolentibus fiunt, D.
Aug.epist.107.col.12.post princ.& fi.& pri.
contra duas epist. Pelag. c. 20. & 4. contra
easdem,c.9,in fi.& de nolente volens causatiuè.in sim. Abb.c.fin.nu.12.cir.med.de postul.præl.Isto modo tenetur quis se defendere causatiue. Abb.c.fin.nu.7.cir.med.de eo,
qui mitt.in poss.cau.rei ser. Tonditur clericus si vult gaudere priuilegio. in c.clericus,
cir.fin.de vita,& honest.cler.Non compellitur præcisè,sed ex debito honestatis. Abbas
c.intelleximus,nu.5.cir.med.de iudic.Ita nõ
cogitur quis appellare nisi causatiuè.in c.cũ
dilecti,num.13.in princ.de dolo,& contum.
c.Ioannes,nu.6.in princ.& c.fin.de cler.coniug.c.fin.nu.4.cir.med.de cler.nõ resid.Præcisè quis non cogitur ad se purgandum, sed
causatiuè . Abb.c.2.post nu.7.de confe. sim.
Bal.l.si non sortem, §.libertus, cir.princ.de
cõd.indeb.l.mutus,§.is qui,cir.fi.ff.de proc.
Causatiuè ex studio oritur bonum.Abb.c.1.
24 num.4.post med.de ferijs. hæc est necessitas
causatiua,cum alia sit præcisa.Bal.l.Gallus,
col.2.cir.med.de lib.& posth.l.si prius,nu.1.
cir.med.de noui oper.nunciat. Et censentur
prædia fisco obligata quo ad onera tributorum,non quo ad seruitutem.Bal.d.c.1.de eo
qui mitt.in poss.cau.rei ser.Et hic reprehenditur fisci patronus, non quia poposcit , sed
quia sic poposcit.gl.fin.in prin.l.extat,quod

metus

metus cau. non quia positum est, sed quia sic
est positum. l. si vero. §. positum. ff. de his qui
25 deiecer. vel effud. nam licet faciat quod de-
bet, non tamen eo modo quo debet. in lim.
Io. And. ad Spec. tit. de iudicijs, §. 2. ibi per
tot. circa med. ita æquum est iudicium, non
tamen bono modo processum. Baldus l. nec
quidquam, §. vbi decretum, col. 4. post med. ff.
26 de off. procons. & leg. Tutor compellitur vt
faciat, non vt sic faciat. Bald. l. sub prætextu,
cir. med. C. de hæred. actio. Iudex torquet vt
inquisitus respondeat, nõ vt sic respondeat.
in l. vn. nu. 10. cir. med. C. ex deli. defunct. quan.
hære. conue. Et compellitur iudex iudicare,
non sic iudicare. in han. non solum, ... neces-
sitate, nu. 7. de bonis, quæ liber. Iudex tamen
debet esse circumspectus, & discretus. Abb.
27 c. præterea, cir. princ. de testib. Et videre si
allegauit, & probauit titulum ante litem con-
testatam, vel post, agendo, vel excipiendo.
Bal. l. qui, ff. de pet. hæreditatis non cogitur.
... quam ... per Pau. de Castr.
cons. 166. nu. ... vol. 2. Et compulsio facta per
iudicem, reddit processum nullum, si erat in-
competens. Bal. l. interdum, quod falso tut.
auct. sim. allegat hic Gram. qui etiam dicit,
quod citatis quibusdam, datus fuit terminus, vt
28 inf. const. si dubitatio nõ in causis fiscalibus
iuris ordo seruandus est. Bal. cons. 439. circa
princ. 3. vol. & in c. reg. item statuimus, quod
procuratores, & sic non tenetur vbi nõ præ-
sumitur contra possessorem. Abb. c. fin. nu. 5.
de concess. præb. vel si duo dicunt se esse præ-
latos, tunc possessor debet docere de titulo,
maximè si à principio opponitur de eius de-
fectu. Cap. dec. 6. vel propter præsumptionē
contrariam. Inn. & Abb. c. constitutus, in fi.
de elect. Ita agens restitutorio iudicio cõtrà
eum, qui iure cõmuni iuuatur, debet docere
de titulo. add. ad glo. c. 2. in ver. eundem, de
rest. spol. in vj. not. c. 1. de rescrip. eo. lib. vj.
29 Nota quod officium non excusat quem ab
illicito. Bald. l. ... de pet. bon. sublat.
etiam quod ratione officij quandoque quis
subuenitur. l. iniuriarum, in gl. ff. de iniur.
30 Secundo nota, quod non tenetur quis proba-
re titulum suæ possessionis. Bal. l. in specialib.
2. rep. de rei vend. l. siue possidetis, vbi not.
C. de prob. nec ostendere tituli, nisi possessor
habeat præsumptionem contra, vel est eui-
denter iniusta, & absque colore. Abb. c. in li-
teris, nu. 18. de rest. spol. vel contra ius, idem
Abb. c. quanto, nu. 8. de consu. Bald. d. l. eius
in fi. C. de prob. Nec vnus iudex potest co-
gere alium ad ostendendum de sua iurisdi-
ctione. Bal. c. cum contingat, nu. 4. de rescrip.
sed in præsentia maioris silet minor, non ta-
men desinit esse. c. volentes, vbi Bal. de offic.
legati. facit sup. in const. honorem. Quid in

beneficiato. Abb. c. accedēs, nu. 14. de accus.
c. licet Heli, nu. 22. de simon. Et si diu præla-
tus eum tolerauit, non potest cogere illũ ad
ostendendum titulum. Abb. c. dilecto, post
nu. 8. de præb. & hoc si diu possedit, sciente, &
patiente diocesano, secus si de recenti. Bald.
l. siue possidetis, nu. 1. cir. med. d. tit. de prob.
vel sit ius cõmune cõtra eum. Abb. c. 3. nu. 9.
de probat. & si habet plura, potest compelli
ad ostendendum titulum. Ant. de Bu. c. eam
te, nu. 6. de ætat. & qual. non ad aduersarij in-
structionē, sed ad sui releuationem, & proba-
tionis aduersarij exclusionem. Bald. d. l. siue
possideris, nu. 1. cir. med. de prob. non ad pe-
titionem partis, sed iudicis instantiam. Abb.
c. cũ nostris, in fi. post nu. 24. de cõcess. præb.
31 & c. in literis, nu. 4. de restit. spol. Qui rem
alienã possidet, debet docere quo iure pos-
sidet, alias per iudicem expellitur. Bald. ad
Spec. tit. de locat. & emph. col. 7. circa med.
32 Vnde cum Rex habeat proprietatem. Bald.
l. Iulianus, 2. rep. de rei vend. de eius iuribus
potest inquiri. Abb. c. ad nostram, in primo,
num. 6. de iureiur. Et speciale est in fisco, &
emptoribus gabellarum, qui petunt edi ad
intentionem fundandam. Bal. l. 1. nu. 3. in fi.
33 §. editiones, cũ l. 3. ff. de edendo. Ita titulum
beneficij nemo cogitur ostendere, nisi suo su-
periori. Bal. l. 1. post nu. 2. de rer. diuis. & co-
gitur per beneficiorũ subtractionē. c. sicut,
ne cler. vel mon. vel per assignationē termi-
ni, quo elapso nõ possit vti. Bal. d. l. 1. §. eden
34 da, nu. 1. cir. med. de eden. Quid si Dominus
petit instrumetum ab emphiteota, an tenea-
tur, Spec. tit. de emphyteosi, nu. 168. dominus
à vassallo. Alb. hic nu. 3. cir. fin. Bal. l. 2. nu. 7.
quom. & quan. iud. dixi late in c. imperialē,
de prohib. feu. alien. per Fred. Potest emphy-
teota petere, quod proprietarius edat instru
menta per quæ appareat confinia. Bal. l. fin.
post nu. 7. C. de edendo. Ita clericus in bene-
ficio ecclesiæ cogitur dicere titulũ suæ pos-
sessionis. in d. l. 2. post nu. 7. ... & quando
35 iudex ... quam possessionē habet dominus, &
quam vassallus. Bald. l. 1. nu. 38. de rer. diuis.
36 Fiscus autem non tenetur edere tertio, & si
vult, debet recipere cautionē quod non vta-
tur cõtra eum. Abb. c. 1. nu. 23. in fi. de prob.
& sic nõ tenetur præcisè, nec causatiuè. Bal.
l. non cogendum, 1. rep. in princ. ff. de procur.
quia eleemosyna vnius quandoque occasio-
naliter est peccatum alterius. Abb. c. iniu-
stum, num. 1. cir. fin. de rer. permut. Et in hoc
37 titulus inutilis, & falsus æquiparantur. Bal.
l. pro hærede, ff. de pet. hæred. Vltimo debet
inspici titulus proximus, non remotus. Bal.
l. cum ij, 2. rep. in ver. planè, post princ. ff. de
transact.
38 Nota etiam, quod fraus antequam ad no-
titiam

eltiam periculis, & antequam per gubernandum inuenta fuerit, ... tertiam, & duæ sunt ... commodis applicantur ... Regio res Regis per fra. Alen. Longob.

S V M M A R I V M.

1 Regia Curia multis occupationibus distinguitur.
2 Inferiores sunt obligati superioribus, & econtra.
3 Effectus operi nomen imponit.
4 Cor hominis volubilius est omni mobili.
5 Respublica pluribus modis capitur.
6 Curæ dicuntur, quia cor vrunt, & reddunt hominem sollicitum.
7 Causa subditorum tangit dominum.
8 Intus instruitur quod foris agitur.
9 Fortuna quid sit, eius effectus, & quomodo differt à fato, num. 33.
10 Deus, & non fortuna dat regna bonis, & malis, nam sine eius voluntate nihil fit.
11 Felicitas Imperatorum Christianorum, quæ sit, & ampliat regna.
12 Bella minus prius fecit in monedis, vt regnum ampliaret.
13 Quæsitum facto suo fortius est, quam alieno, num. 34.
14 Euellere proprie est quod impressum & affixum est.
15 Populorum appellatione veniunt laici, etiam existentes in dignitate, non clerici.
16 Prouidentia est opportuno tempore prouidere necessitatibus.
17 Voluntas est actio intellectus, & non dicitur velle, nisi cogitatum.
18 Laborum bonorũ gloriosus est fructus.
19 Officia secularium debent esse temporalia, non perpetua.
20 Camerarius, siue massarium stipulatur cameræ.
21 Iuxta, non extendit, sed declarat.
22 Ciuitates multitudines hominum societatis vinculo colligatæ dicantur.
23 Omnes, est collectiua, & tribuit rem omnibus simul.
24 Officiales debent esse annales, ad plus biennales, & confirmantur prosequenti anno si nemo discrepat.
25 Officium prorogatum an sit idem.
26 Scientiæ eminenti debetur prærogatiua, & propter eam reeligitur, & numero.
27 Terminus prorogatus an sit idem.
28 Honori ciuitatis non est detrahendum propter alium.
29 Homo non semper est in actu aliquid operandi.
30 Regiminis discursus est in anima, & quomodo contingit prouenire.
31 Fatum quid sit, vnde, quid Fortuna, & quare eam, et Felicitatem Deas putauerunt.
32 Dæmones in rebus tantum possunt, quantum secreto Omnipotentis arbitrio permittitur.
35 Lex hæresis dicitur, quæ facit separationem ciuitatis ab alia.
36 Termini appositio, vel amotio per habentem potestatem inducit separationem, vel unionem.
37 Iurisdictio subalternatur, si castrum est sub iurisdictione ciuitatis.
38 Virtutis causa aliquid permittitur.

Q Vod ... [illegible] principalissimum est in republica, ... quod vbique gubernatio regis ... Arist. in Politicorum 4. ideo ... & quantis occupationibus Regia Curia distendi ... ponerit, omitto. D. August. ... confes. ... cir. med. gerit enim curam boni communis. D. Th. 2. 2. q. 102. art. 3. Et cum dignitate crescit periculum. in epist. Prosperi, ad D. Aug. 7. tomo, col. pre. cir. princ. Debet esse fortis, & non dissimulare cum aliquid imminet, sed tanquã de quadam specula mentis obuiare cogitatione prouida rebus futuris, ne forte dicat postea, Ideo incidi, quia arbitrabar non posse contingere. D. Th. vbi sup. q. 123. art. 9. Et magnus animus, fortis & ... Tullium primo de officijs, ... in gerendo res magnas, plenas laborum, & periculorum. Calet. add. D. Th. ... 136. art. 4. col. 3. in princ. nã sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum, ita superiores ad prouidentiã inferiorum. D. Thom. 3. par. de Sacram. ... art. ... Ideo Catholica Ecclesia docet Reges prospicere populis, & monet populos subdi Regibus, quibus honos, ... debetur.
D. Aug.

D. Aug. primo de moribus Catholicæ Ecclesiæ, col. 30. post medium. vnde prima eorum intentio in generali est ad bonum publicum, non proprium, vel priuatum. Bald. 1. constit. 4. notab. de nouo C. facien. & vt omnibus conuenienter, iusteque ordinatis, vniuersitas pulchra sit. D. Augustinus 11. de Genesi ad literam col. 13. in fine. cum concordia vtilissima sit ciuitatibus. Bald. c. 3. post num. 5. de eo qui mitt. in possess. causa rei seruan. quia ab omnibus eorum aures magnis quæstionibus pulsantur. l. antiquis, qualiter quis se defendere debeat, in Longobard. Ideo Imperator hic ne tanquam arbor inutiliter terram occupans fuecindatur. c. quamuis, de decimis, & sanguis subditorum de eius manibus exquiratur. cap. fin.
3 de regular. ex quo effectus operi nomen imponit. D. Augustinus in libro de spiritu, & anima, col. 3. in princ. constituit officiales perpetuos, & alios temporales in regno, qui possint iustitiam ministrare, vt in textu, qui diuiditur, & summatur vt per Afflictum, & dicit [OCCVPATIS NOBIS] in nostris occupationibus pro mundi vtilitate. l. præcipimus, C. de appellat. Nam Rex debet salutem reipublicæ tueri, & pro ea consilium capere, sicut pro filijs suis. Bald. cap. intellecto, circa princ. de iureiurando. cum multam malitiam docuerit otiositas. Eccles. 33. Vnde Beatus Hieronymus dicit, Semper aliquid boni facito, vt te Diabolus occupatum inueniat. addit. ad D. Thomam 3. parte, de Saluatore, quæst. 41. art. 2. ibi exam. 3. Nam
4 cor hominis, secundum Boetium, vanum est, & mobilius omni mobile, adeo quod nullus est ita fortis, quin patiatur varias cogitationes. Abbas cap. dolentes, circa medium, de celebrat. Missarum. In eo, secundum Theologos, est intellectus: Philosophi dicūt, quòd est in cerebro. Baldus c. Imperatorum, post num. 2. de iuram. calum. Intellectus est anima, cuius sedes adhæret cerebro, & cordi. in cap. fin. num. 8. eod. tit. [CIRCA] erga, plurima. Lucas 10. in fi. maiora. l. 2. cum ibi not. C. de tut. vel curat. illustr. personarum. videlicet. [TOTIVS] idest generalis gubernationis. Bald. l. 1. §. 1. ff. de exercito. [REI-
5 PVBLICAE NOSTRAE] omnium Christianorum, quorum vna respublica est. D. Thom. 2. 2. quæst. 187. art. 4. vel vniuersitatis. c. fin. post num. 4. de electione. Gentium quæ rempublicam facit. Bald. rub. num. 11. circa fin. de iure fisci, libro 10. siue imperij. d. const. 1. de nouo C. facien. in ver. reipublicæ. Cæsaris, vel fisci. l. fin. de offic. assess. l. quidam testamento, de leg. 2. seu populi. D. August. 2. de ciuitate Dei, c. 21. & 19. eiusdem c. 21. & in epist. 5. col. 6. circa princ. vel cuiuslibet ciuitatis, quæ quo ad se dicitur respublica, cum sit pars ciuitatis Romanæ. Bal. c. sicut, nu. 7. circa med. de iureiurando. l. pen. nu. 1. circa med. quomodo, & quando iud. & l. 2. in fi. de sentent. quæ sine certa quant. cum sit eorum, qui in ciuitate degūt institutio quædam, & ciuitas est compositum quoddam, & ciuium multitudo. Arist. 3. Politicorum 1. 4. & 5. Ita quodlibet oppidum quandoque respublica dicitur aliquando Romana tantum. glo. l. sed & si, §. fin. in ver. non obstit, ff ex quibus cau. maior. vna ciuitas tantum. Bald. per illum textum in l. 3. in fi. qui potio. & l. cum successores, num. 1. C de euict. quia respublica non est aliud nisi ipsi homines. Baldus l. 1. §. huius studij, num. 4. circa finem, de iustitia, & iure. seu ciuitates. l. sed si hac, §. qui manumittuntur, in ver. reipublicæ, de in ius voc. sic Princeps ciuitatis dicitur ciuitas. D. Thomas 2. 2. quæst. 21. artic. 7. repræsentat populum, & quod ipse facit, videtur regnum facere. Caietanus ad eundem, vbi supra quæst. 108. art. 4. vnde est apud Reges in regnis suis, & ita seruat totus mundus. Baldus l. 3. C. ad Trebellianum. adeo quod intitulatur respublicæ, idem & de Regibus. in l. vnica, §. cum autem, num. 3. in fine, de caduc. tollendis. & in quo differat à fisco. idem Baldus l. 1. num. 9. de pœna iudic. qui male iudicauit. [CVRAS] instituendo ciuitates circa magistratus, honoresque publicos quemadmodum debeant impartiri, & in quo potestas, auctoritasque summa debeat consistere, leges varias condendo, per quas modus reipublicæ gubernandæ significatur. Aristoteles 4. Politicorum 1. putant tamen quidam in gubernando alios si cum dominatu fiat, iniuriam esse summam, si ciuiliter cessat iniuria, sed impedit vitæ tranquillitatem, alij contra ciuilem, & actiuam vitam solam esse viri, & in singulis virtutibus nulli eorum, qui priuatam ducunt vitam esse maiorem operandi facultatem, quam his, qui reipublicæ gubernatione versantur. 7. eius-
6 dem 2. Vnde curæ sic dicuntur, quia cor vrunt in reddendo sollicitum circa administrationem. Abb. c. de multa, post num. 24. de præb. & in iure multipliciter capiuntur. Ant. de Butr. c. cum satis, post nu. 2. de offic. Arch. [DELITIOSVM] quo delectemur, & nimio appetitu, & auiditate appetimus. Arch. c. delitiæ, 41. dist. [NIHIL] quod minus est. Isern. §. & licet; num. 9. circa med. an agn. [AVT MODICVM] vel exiguum, quod varijs modis dicitur. glo. cap. terrulas, 12. quæst. 2. [COGITANTIBVS] licèt quæ in se sunt bo-

na,non indigent deliberatione, Abbas cap.
ficut, ex literis, num.2.poft med.de iureiur.
[NON SVNT LABORVM ADDITAMENTA,
SED REQVISS] eum, vt fupra, fit ei delitio-
fum, & homo non poteft diem fine delecta-
tione tranfire, vt dicitur 9. Ethicorum, fed
quod toto die, vel magna feftiuitatis parte
hoc fiat eft illicitum, Caiet,ad D.Thomam
2.2.quæft.122. art.4.col.9. poft med. etiam
7 quia caufæ fubditorum tangunt dominum.
Baldus addit.1, poft princ. ad Speculat. tit,
de appellat. Et dicitur negocium proprium
re ipfa ratihabitione, vel cura, ac follicitu-
dine. Speculat.tit.de iudicijs, §.2.num.17,
& fequen. [QVA DE COMPONENDO STATV]
mutando ftatu in aliam formam, vel regi-
men, Baldus d.l.1.§.huius ftudij, poft nu.6,
de iuftitia,& iure. [REGNI NOSTRI SICI-
LIAE] quod eft feudum Ecclefiæ Romanæ,
& Gulielmus fuit Rex. c.veritatis,vbi Bald.
de iureiurando. & dicitur fuum, quia fibi
obedit de iure, & de facto, vel de facto tan-
tum.in c.ficut,poft num.2.eod.tit. [COGI-
TAMVS] difcurfiuæ, quod eft proprium ra-
tionis, difcurfus namque rationis femper
incipit ab intellectu,& terminatur ad intel-
lectum,ratiocinatur procedendo ex quibuf-
dam intellectis, & tunc rationis difcurfus
perficitur, D. Thom.vbi fupra 2.2. quæft.8,
8 art.1. ifto modo intus inftruitur,quod foris
agitur. D.Auguft.lib.de continentia, col.4,
circa princ. Vnde quando Rex eft bonus,
dici poteft, Ego dormio, & cor meum, ideft
Rex meus vigilat. Bal.l.2,1.repet.in fi.ff.de
legi.& cogitando vigilat,nam fomno mem-
bra marcefcunt, & inuitos plerunque nos
opprimit.D.Auguft.libro de immortal.ani-
mæ, col.13. in fi. eo fenfus, & quando ima-
ginatio ligantur, & quomodo, D. Thomas
1.parte,quæft.84.art.8. adeo quod dormien
tem Ariftoteles ponit inter miferos.Baldus
l.pen.C.de teftamen.milit.& cogitat de om-
nibus: licèt fecundum Senecam, omnes de
parte vitæ deliberamus, de tota nemo deli-
berat, Bald.l.cum ij, 1.repet. in princ.ff.de
tranfact. [VTPOTE] l.1.ff.de conft.Princip,
& fupra conft.hi qui. [CVM INTER CAETE-
RA] fimilia. glo.l.fi fugitiui, C.de fer.fugit,
cap.quod fedes, de refcript. [QVAE IVRI-
BVS NOSTRIS PATERNAE] vel maternæ
[SVCCESSIONIS] nam Imperator ifte fuit
Rex Siciliæ pro parte matris. Ifern. §.præ-
terea,num.6.circa med.de cap.Corra. & di-
xi fup.in prælud.[RELIQVERIT] titulo infti
tutionis cum ad vniuerfitatē referatur.Bar.
l.illa inftitutio, nu.3.de hæred.inft. [DEBI-
TVM]quia bona patris debētur filio.§.ergo,
in ver.legalius,auth.quib.mod.nat.effic.fui.

ex voto parētum.l.fcripto,vnde liberi.adeò
quod non fucceffio, fed dominij continuatio
dicitur. l.in fuis, de fuis, & leg. l.in fuis, de
liber.& pofth.licèt fecus in bonis matris,vt
per Bal.ibi cir.med.[VEL FORTVNAE] nam
externorum bonorum caufa eft fortuna, &
bona fortuna non eft aliud, quàm felicitas:
Arift.7.Polit.1,vel cum bonum aliquid eue
nit, mala cum malū aliquid accidit; & quid
cafus,2.Phyficorum tex.38.56.58.63.& feq.
& accufatur, quòd qui maximè digni funt,
minimè diuitias habent, fed id non abfque
ratione,fieri enim non poteft vt diuitias ha-
beat,qui habere non curat. 4. Ethicorum 2,
alibi fortuna eft quando aliquid horum fue-
rit fecundum accidens: & dicitur bona, vel
mala cum bonum, vel malum euenerit. 11,
Metaph.7.bonorum contingentium.comm.
ad eundem 2.Pofteriorum,textu 55.fic con-
ftellationes fortunatæ,& infortunatæ. Bald.
c.vt debitus, nu.5.in fi,de appell. Debitorū
9 fortunam,l.Caius,ff.de vfuris. quæ omnibus
fortuitis dominatur. Bald.l.legatum, C.de
cond.infer.c.fin.poft nu.4.de elect. & fauet,
l.pen.in princ.vbi Bal.C.de adopt. gratuita
eft. Bal.l.ab eo,in princ.C.de fideicomm. &
eius fauor reducit afpera in vias planas. idē
Bal.l.fi pater,poft nu.13,C.de inft.& fubftit.
& differt à fatis,nam fortuna ducit volentē,
fata trahunt nolentem. Bald.præd.quæft,de
fchifmate,in fi.nu.3.in fi. Superi fata dicun-
tur,qui rebus naturalibus tēpus diftribuunt
durationis, & interitus. Bald.l.fin.in princ.
poft nu. 3.de temp.appell.Fortuna eft errās,
natura multas euoluens mutationes, cuius
dux eft Deus, fecundum Senecam. Bald.l.3.
cir.princ. comm.deleg. cuius intentio licèt
perpetua fit femper generare ex accidenti
corrumpit per inquietitudinem fui motus,
& Ioui attribuitur prius corrumpere,poftea
generare attribuitur Marti,& Saturno pro-
pter eorum malitiam, ideo negatū eft fum-
mis diu ftare, nec eft poffibile in rectifsimo
ordine perfeuerare.Bal.l.3.poft nu.3.de bo-
nis pat. adeo quod fortunæ inuifibilis belli
prius fentitur ictus,quàm fciatur, & huma-
narum rerum infelix mutatio, vocatur vis
diuina: de ea humana cæcitas lachrimosè
conqueritur,& perperam,quia querulas vo-
ces non audit, & omne quod non audit, in-
exorabile eft, Baldus cap.fi autem aliquis,
poft num.2. de refcriptis. & fecundum Ari-
ftotelem confiftit ex intentione, vt qui va-
dit ad bellum,vincat,vel fuccumbat. Baldus
l.fin.in fi.princ.& nu.4.in fi.de temp.appell.
Et fic nō Deam Fortunā,fed fortuitum rerū
euentum appellauerunt.D.Aug.1.retract.in
princ.vel ꝑ ijs quę fortuitu videntꝰ accidere.
Idem

Idem 1. quæstione super Genesis, col. 28.
Ægyptij ordinationem diuinam fatũ appel-
labant. D.Thomas 1.parte, quæst.23.art.8.
Et hoc nomine Sancti Doctores vti recusa-
uerunt, propter eos qui ad vim positionis
syderum hoc nomen retorquebant: vnde ab-
sit à Fideliũ cordibus vt aliquid esse fatum
dicãt, nam vitam hominum solus conditor,
qui creauit administrat, ex hom.Greg.Papę
10. super Matth. sed inquantum omnia, quæ
hic aguntur diuinæ prouidentiæ subduntur,
non nomine fati, sed diuinæ prouidentiæ vti
debemus. D.Tho.d.par.1. q.116.art.1. & 2.
ibi not. & art. 4. ibi not. & quolib. 12. art.
10 Et Deus, & non fortuna dat regna bonis, &
malis. D.Aug.4.de ciuit.Dei, c.33. Imperiũ
est à Deo, & hominibus datur. l.vn. vbi gl. vt
sponsam alterius nemo accipiat, in Longob.
nam sine eius voluntate non cadit passer in
terram, quæ nec fato premitur, nec fortuitis
casibus impeditur. D.Aug.epist.105.col.15.
cir.med. Et imperium est à Deo permissiuè,
approbatiuè, formaliter, & effectiuè. Abbas
c.venerabilem, nu.18.circa fin.de elect. Isto
modo Thales Milesius opinatus est omnia
plena esse Dijs. Arist. 1.de anima textu 85.
melius, nihil esse sine voluntate Dei, ipsa est
prima causa sanitatis, ægritudinis, præmio
rum, atque pœnarum, hæc sola est vnde ortũ
est quidquid est, ipsa nõ est orta, sed æterna.
Mag.sent.lib.1. dist.45. [FELICITAS] quæ
non Dea, sed virtutis est præmium. D.Aug.
11 4.de ciu.Dei, c.21. in fi. In quo consistat vera
felicitas, & quæ sit felicitas Imperatorum
Christianorum. idem 1.retract.col.3. circa
med.& 5.de ciu.Dei, c.1.16.& 24. nam mul-
ta vinẽtur nobis prospera, quæ aduersa sunt,
& econtra. D.Aug.præd.lib.expositio. qua-
rundam propo.ex epist.ad Rom.col.15.cir.
med. Quod autem sit officium Imperatoris,
Bal.c.venerabilem, nu.9.de elect. [ACQVI-
SITIONIBVS POSTMODVM] post successionẽ.
Io.And.c.Abbate sane, post nu.2. de sent.&
re iudic. in vj. [AGGREGAVIT] ampliauit,
12 quorũ primus Ninus finitimis bella intulit
pro ampliando regno. D.Aug.4.de ciu.Dei,
c.6. vel Dei prouidentia, in cuius potestate
est vt quisque bellando subiuget, vel subiu-
gatur. idem 18.eiusdem c.2.& ipse ad augen
dum imperium adiuuare dignatus est; in cu-
ius potestate sunt omnia regna. idem 1.eius-
dem c.36. & sic non fato, seu casu aggre-
gauit. l.verum. §.sciendum, in ver. sed fato,
vbi Bald. in fi. ff. de minor. quia ex Deo sunt
bona omnia. D.Aug.1.confess.c.6. & impe-
rium est à Deo. Bal.l.1. post princ. de summa
Trin. non à fortuna. supra const. non sine.
Bona temporalia secundum se non sunt simpliciter bona, sed secundum quid, inquãtum
homines mouentur à Deo ad aliqua tempo-
ralia agenda, sic iustis quandoque conferun-
tur, vt per illa adiuuentur ad opera virtutũ.
Nic.de Nysse tract.5. par.2.port.3.quæst.9.
[REGNVM SICILIAE] hæreditarium. infra
13 const. cum hæreditarium. licèt fortius sit ius
quod quis quærit facto suo, quam quod quę-
rit facto alterius. Bal.l.non solum, §.sed in-
terdũ, in fi. ff. de procur. [PRAE CAETERIS]
supra cæteros. Nizol. in ver. præ, post med.
[VELVT] quod similitudinem ponit. Baldus
l.quoties, post princ. C.de iure dot.& est ve-
ritatis expressiuum. Io.And.c.dudum, circa
princ.de præben. in vj. [ELECTVM QVODAM
VIRIDARIVM] seu pomerium. supra const.
iusti cultores. amœnissimum pomerium.
in c.regni desiderijs hactenus. hæreditatem
pretiosam, quam habuit ex successione ma-
terna. Gram.hic. [INTER AGROS] Affl.hic
2.not. dulcis Italiæ, vt eam dicit Bal.l.exe-
quutorem, col.fin.cir.med. de exeq.rei iud.
[CVRA PRAECIPVA] inter sollicitudines no-
stras. c.inter, de purg.can. aliter sup.const.
nihil, & const. honorem debitum. [COLERE
DISPONIMVS] iusti cultoris partes assumen
do. sd. const. iusti cultores. [AD ILLVD PO-
TISSIME] maxime. Niz. in ver. potissimum.
[SATAGENTES] Can.Petri 1.c.2. [VT ERA-
14 DICATIS] auulsis, nam euellere propriè est
quod impressum, & infixum est. Abb.c.at si
clerici, add.2.cir.princ.de iudicijs. [AMA-
RITVDINIS FRVCTIBVS, ATQVE NOCIVIS]
cum propter ætatis imbecillitatem, tum
propter absentiam, & temporum perturba-
tionem. sup. in const. post mundi machinam,
vt post bellorum strepitus obtenta victoria,
succedat quies pacis. sup. const. cum circa.
[ET PROVIDI] omni cura prouidentes. Ni-
zolus in ver. prouideo, circa med. inde pro-
uidus in constit. quæstiones omnes. [NV-
TRIANTVR, ET SIT] incipiat esse. Bal.l.eum
qui, 1.repet. post princ. de iurisd.omn.iudic.
vel fiat, quod respicit futurum. Baldus l.2.de
con.let.mauc. seu erit. glo. in fi. l.vnica, vbi
Baldus circa medium, ff. de cond. ex lege.
[ADMIRANTIBVS OMNIBVS SIMILITVDI-
NIS SPECVLVM] vt in illo velut speculo cæ-
teri intueantur. supra const Magnæ Curiæ.
[INVIDIA PRINCIPVM] qui non bene re-
gunt, si non bene reguntur. Lucas l.3.col.2.
post princ. de his, qui num. lib. [ET NORMA]
§.nos autem, inst. de actil. tut. §.g. quib. mo-
dis tute. fin. [REGNORVM] quæ respublicæ
vocantur, sicut vniuersitas cuiusque ciuita-
tis. Ludouicus de Mol. de Hispan. primogen.
libro 1. cap. 13. num. 54. [CVM SIGTVM]
montis. Speculat. tit. de positio. §.7. num. 28.
vbi Bald. addit. vltima, col.3. circa medium.
[PACIFICVM] vnde pro bono pacis quædam

capitula sibi reseruat. Bal.c.cũ in ecclesijs,
& seq.in fi.de maior.& obed.& possessio pa-
cifica dicitur, licet postea turbetur. in c.cum
dilectus, post num.4.de ord.cogn. [POPULO-
15 RVM] quorum appellatione laici tantum ve-
niunt. Abb.c.cum non ab homine, nu.21.de
iudicijs, etiam existentes in dignitate, non
autem clerici. idem Abb.cap.1.in 1.not. de
præb. & cap.1.de cappell.mon. [IVSTITIA
ROBORET] sicut econtra iniustitia facit va-
cillare corda subditorum. Iser.c.fin.nu.2.de
prohib.feu.alien.per Loth. [ET ORDO] qui
est modus emptium. Bal.in proœ.ff.in princ.
& initia sunt, quæ volunt bene gubernari, &
disponi, non autem non emptia. Bal.l. Æmi-
lius, 2.rep.col.fin.cir.med.de minor. [DE-
CORET] cum sit in omnibus. dixi latè in
proœ.vsus feud.in princ. [ID ORDINATVM
FORE] multitudine rerum districtus. l.quo
quidem, ex quib.cau.maio. [PRAEVIDIMVS]
16 cum prouidentię sit opportuno tempore ne-
cessitatibus satisfacere. l.1.de agri.& censi.
[IVSTITIAM] legalem, quæ respicit bonum
commune, & ad illud ordinatur. D.Th.1.2.
q.61.art.5. [ORDINARE] nam seruandus est
ordo in ijs, quæ indigent ordine. Bald.con-
stit.1.§.quibus, num.8.de nouo C.facien. &
omissus circa decisoria vitiat, alias non. l.si
mancipium, §.1.ff.de euict. [QVAM COPIO-
SE MANDAVIMVS REGNI FIDELIBVS MI-
NISTRARI] sup.in const.cum iustitiæ copiã.
[VT NON TAM ORDO] qui rem decorat,
nam bonum consistit in ordine. Lucas l.pen.
cir.med.de apparito.mag.mil. [QVAM CO-
PIA] abundantia, vel multitudo, Ioan.And.
c.statutum, circa princ.de rescriptis, in vj.
[SACRVM] quia Imperatores olim erant sa-
cri. Azo in sum.inst.de rer.diuis.post nu.11.
& Reges vngebantur, 1.Reg.10.2.Reg.2.&
3.Reg.1. [ET PROVIDVM] multum in poste-
rum prouidens. Niz.in ver.prouidus. [NO-
17 STRAE VOLVNTATIS] quæ est actio intelle-
ctus cognoscentis. Inde nemo dicitur velle,
quod in mente non cogitauit. Bald.l.de qui-
bus, 1.rep.num.11.cir.med.ff.de legi. [PRO-
POSITVM PRECONIZET] licet non sint com-
mendanda, quæ fortuna commendat. Bald.
l.quid ergo, §.fin.de contra, act. tute. [AD
CVIVS CONSVMMATIONEM] cum propositũ
si non deducatur ad actum expressum, nihil
relenet. Abb.in fin.c.commissum, num.2.de
spons. [CVRA PERSPICVA] clara, ita iudicia
perspicua. Abb.c.pastoralis, num.9.de cau.
18 poss.& propr. [LABORANTES] cum laborum
bonorũ gloriosus sit fructus. D.Th.ad Phil.1.
testis enim.col.2.cir.princ.& 3.par.de Sacr.
q.127.alias 96.art.3. [NECESSARIVM] .i.vti-
le. gl.fin.l.1.sol.mat. alibi necessariũ multi-
pliciter dicitur. D.Th. 3.par.de Saluat.q.46.
art.1. [DVXIMVS OFFICIALIVM OMNIVM
TAM CAVSARVM CIVILIVM, QVAM CRIMI-
NALIVM] sup.const.nõ sine, in fi. [PER QVOS
IVSTITIA COLITVR] cuius cultus est silen-
tium. sup.const.cultus iustitiæ. [ET CVLTA
PETENTIBVS MINISTRETVR] inde dicitur
ministrando minister.d.const.non sine. [TA-
XARE TEMPVS] quid sit tempus, & propriè
non videtur. Bal.c.cũ causam, post nu.43.de
19 testib. [OFFICII] nam officia secularia de-
bent esse temporalia, non perpetua, cum in-
termedio tẽporis de vno ad aliud. Abb.c.fin.
nu.9.de iudic. Officia Curiæ Romanæ cõsue-
uerunt vendi, & cõcedi pro se, & hæredibus.
Bal.c.cum venisset, post nu.5.de iudic. [ET
NVMERVM PRAEFINIRE] quia multitudo nu
merosa nihil habet honestum. auth.de refe-
rend post med. [NE] vt nou.Niz.in ver.ne.
[VEL CONFVSIO NVMERI PLVRIBVS PRAE-
STET PRAEDAE MATERIAM] ideo officiorũ
est periculosa confusio. sup.const.officiorum
periculosa. [VEL INFINITAS TEMPORIS]
dum sunt ad vitam. Affl.hic 5.not. [GRAS-
SANDI LICENTIAM TRIBVAT LONGIOREM]
sub velamine officij calumnias cõmittendo.
l.non est, C.de administr.tut. [STATVIMVS]
quod ius nouum designat.not.in clem.fin.de
rescrip. [IGITVR] inferẽdo ex prædictis sicut
ex lege superiore.gl.1.l.si quid, de serui.vrb.
prædio. [VT PER PROVINCIAS SINGVLAS]
quaslibet de per se. Bald.l.si idem cũ eodem,
1.rep. in princ.de iurisd.omn.iudic. [QVAE
CERTIS IVSTITIARIATVM, ET CAMERA-
RIATVM TERMINIS LIMITANTVR] c.3.& c.
cũ causam, de prob. quæ sunt certis finibus
limitatæ, & per præsidatus distinguuntur, li-
cet in materia præscriptionis totum regnũ
habeatur pro vna prouincia. Affl.hic 6.not.
[NON PLVRES, QVAM VNVS IVSTITIARIVS]
Præses. Affl.hic 7.not. [VNVS MAGISTER
20 CAMERARIVS] forte massarius, qui stipula-
tur Cameræ. Bal.l.Caius, ff.de vsuris.in l.sti-
pulatio ista, §.si stipuler, circa med.de verb.
oblig. [ORDINETVR] eligatur. Ant.de But.
cap.si Archiepiscopus, num.2. de temp.ord.
[QVORVM IVSTITIARIATVS QVILIBET IV-
DICEM VNVM CONTINVVM] cuius terminus
est vnus. Io.And.c.vn.in fi. de consecr.eccl.
vel alta.in vj. [ET NOTARIVM VNVM HA-
BEBIT] & sic vnus Iustitiarius, vnus Magi-
ster Cameræ, vnus Baiulus, vnus Iudex, &
vnus actorũ Magister, quia nullus à natura
desiderat habere consortem. Affl.hic 7.not.
[IN CIVITATIBVS SINGVLIS] singulariter
verbo singulari.l.1.in ver.singulariter, quod
falso tut.auct. [VNVM TANTVMMODO] l.sa-
crosancta, & seq.de sacros.eccl. [BAIVLVM,
ET IVDICEM VNVM] per annum.Gram.hic.
[QVI CAVSARVM COGNITIONIBVS PRAE-

SINT]

SENT] in illa ciuitate, quia ſicut iuriſdictio
poteſt concedi alicui ad partem temporis, &
ad partē ciuitatis. Bal.l.qui plures, de vulg.
& pupill. ita vnus non ſe intromittit in ter-
ritorio alterius. Bald.l.pupillo, de tuto. ve
cur. datis ab his, etiam iudex. idem Bal.l.1.
§.idem aiunt, de aqua plu. arc. [IVXTA] non
21 extendit, ſed declarat. Bal.conſ.408.nu.11
circa med.1.vol. [PRAEMISSAM NOSTRAE
MANSVETVDINIS FORMAM] per quā datur
ordo, quo non ſeruato, proceſſus eſt nullus.
Bal.conſ.63.in princ.5.volum. [PER MAGI-
STRVM CAMERARIVM] de quo ſup. conſt. Ma
giſtri Camerarij. [ET TRES IVDICES] no-
tarios, qui iudices appellantur in ciuitate
Beneuenti. Arch.c.curæ, 11.q.3. [QVI GE-
STA] ideſt acta. l.fin.C.de re iud. [CONFI-
CIANT] iudicis mandato, & auctoritate.
Luc.l.2.col.2.in princ. de numerarijs. [PER
NOSTRAM EXCELLENTIAM] ſup. conſt. ea
quæ ad ſpeciale decus ad quam ſpectat ra-
tione inſignis magnanimitatis excellentiæ
facere. Luc.l.excellentia, cir. princ. de erog.
mil. ann. [VOLVMVS] & mandamus. ſup. in
conſt. vt officialibus. [ORDINARI] creari,
22 vt ſup. [CIVITATIBVS] multitudinibus ho-
minū, aliquo ſocietatis vinculo colligatis.
D.Aug.15.de ciuit. Dei, c.8.col.fin. in princ.
Vel quæ ex pluribus plagis conficitur ſocie-
tas, ciuitas eſt ad omnem ſocietatem boni
alicuius gratia cōſtituta, vnde ciuitas ciui-
lis ſocietas appellatur, horum ſocietas facit
domum, & ciuitatem, & ſecundum naturam
prius eſt ciuitas, quàm domus, & ſinguli no-
ſtrum. Ariſt.1.Polit.1.& 2. & omnis ciuitas
ex domibus conſtat. ibidem c.3. Vel multi-
tudo domorum ciuitas eſt. Oeconomicorū
1.c.1. Et eſt quæ habet Epiſcopatum de com
muni conſuetudine Italiæ, ſed nō eſt de iure.
Abbas c.1.3.not. de off. ord. nam poteſt eſſe
abſque tribunale, & Epiſcopo. Bal.l.ſi in ali-
quam, 1.rep. poſt nu.2. de off. proconſ. & leg.
[NEAPOLIS] quæ à ne, & polis, dicitur ne,
quaſi poſtremo, & polis ciuitas. Archid.c.ſi-
cut, circa princ. 1.quæſt.1. [MESSANAE]
quæ eſt in inſula Siciliæ optima inſularum
omnium, quæ antiquitate rerum cæteras
antecellit. [CAPVAE] l. centum Capuæ,
de eo quod cer. loco, l.qui concubinā, §.vxo-
ri, de leg.3. [TANTVM EXCEPTIS] & reſer-
uatis à præcedentibus, ſicut de dictione niſi.
Abb.c.cōſultationibus, nu.8.cir.med. de off.
deleg. [IN QVIBVS PROPTER CONTRA-
CTVVM MVLTITVDINEM QVINQVE IVDI-
CES] chartularis, de quibus Bar.l.1.num.7.
ff. de iudicijs. [ET OCTO NOTARII CREA-
BVNTVR] cum in alijs ciuitatibus ſufficiant
tres iudices, & notarij ſex. ſup. conſt. in locis
demanij. Affl. hic 8.not. [ITA QVOD NVL-
LVS MAGISTER, IVDEX] Iuſtitiarius [ALI-
QVATENVS SIT IN REGNO] præter vnus.
Affl. hic 9. notab. [HORVM OFFICIALIVM
23 OMNIVM] quæ eſt collectiua, & tribuit rem
omnibus ſimul. Bart.l.ſi pluribus, num.3. de
leg.2. [TEMPORA, PRAETER] quæ eſt exce-
ptiua, & exponitur vltra, quandoque inclu-
dit. gl.l.Pomponius, §.primo, §.ſed & is, vbi
Bal. in princ. ff. de procur. alibi contra. Bald.
l.pen. §.instituto, de leg.2. alias propter. glo.
fin.l.ſi filiofamilias, §.ſi vir in quinquenniū,
ſol. mat. [NOTARIOS] ſcriptores. l.Thais, in
ver. notariū, ff de fidei. libert. [QVI VBIQVE
TERRARVM] vbique per regnum. ſup. conſt.
clerici quoque. [PERPETVI STATVANTVR]
niſi ſint notarij actorū, vt hic in add. ad glo.
[ANNI CIRCVLO PRAECIPIMVS TERMI-
NARI] nam cum omnes ſimul magiſtratum
gerere impoſsibile ſit, tempus anni præfin-
gitur. Ariſt.2.Polit.1. ſed Socrates facit, quod
ſemper ſint idem, cum eorum conſtitutio ſit
periculoſa. ibidē c.3. nam alij ſemeſtres, alij
breuiores, alij annos, alij diuturniores ſta-
tuerunt magiſtratus. 4. eiuſdem 15. Antiqui-
tus populi conſtituebant diuturniores admi
niſtrationes, & procurationes. 5. eiuſdē 10.
24 Et ſic officiales debent eſſe annales, ad plus
biennales, non perpetui. Bart.l.neminem, de
ſuſcept. præpo. & arch. nam vt ibi in textu,
neque eos qui placuerint grauare iuſtitiæ
eſt; neque eos qui diſplicuerint tenere pru-
dentis eſt, niſi nemo diſcreperet, quia tunc poſ-
ſet cōfirmari pro ſequenti anno. Boer. deciſ.
25 149. nu.4. & officium prorogatum videtur
idem, dummodo ſit eiuſdē formæ, & naturæ,
ſecus ſi alterius. Bal.l.1. 2.repet. col. pen. in
princ. de emancip. lib. vel ſi non acceſſit ſuc
ceſſor quem tenetur expectare quouſque va-
dat. l.vn. poſt med. vt omnes iudic. tam ciui.
quàm milit. & prima iuriſdictio tunc à iure
prorogatur, vt idem numero ſit officium, &
nō nouum. Bal.l.eum qui, 2.rep. de iuriſdict.
om. iud. diſtingue vt per eundem c.venerabi
lē, nu.19. de elect. c.de cauſis, nu.6.c.P.& G.
per nu.12. de off. deleg. Durat vſque ad aduen
tum ſucceſſoris, & non poteſt recedere niſi
finito ſyndicatu. l.ſi forte, de off præſid. l.me-
miniſſe, vbi Bal.1.rep. in princ. & vlt. quæſt.
de off. proconſ. & leg. [NISI VEL EMINENS
ADMINISTRATIONES] ſeu adminiſtratoris
[INDVSTRIA] de qua in conſt. præcedenti,
26 quia tunc propter ſcientiā multum eminen
tem debetur maior prærogatiua, & propter
huiuſmodi hominem receditur à numero.
Bald.l.ſed reprobari, poſt med. de excuſ. tut.
[VEL SVBSTITVENDI DEFECTVS NOBIS
ALIQVANDO, QVIBVS SOLVM ORDINATIO-
NEM IVSTITIARIORVM VBICVNQVE FVE-
RIMVS RESERVAMVS] cum ſit de regalibus,

quæ sint reg. in ver. potestas creandorum of-
ficialium, dicto modo officium subalternum
plus durat, quàm officium principale, quia
etiam quod sit pedissequum, confertur à su-
periore. Bal. l. principalibus, si cert. petatur.
[TEMPORIS SPATIVM DE NECESSITATE,
PROVT SVASERIT PROROGANDVM] tunc
27 terminus prorogatus censetur idem termi-
nus. Frecc. de subfeu. lib. 2. ibi, decimo septi-
mo quæro, per fictionem reuera non, nu. 3.

Contra, de const. causas, & seq. vbi in plu-
rali nominantur Magistri Iustitiarij, & sic
sunt plures, & non vnus, vt hic. Rursus hono
rauit ciuitates Neapolis, Messanæ, & Capuæ
maiori numero iudicum, & notariorum, &
28 tamen propter honorem vnius ciuitatis nō
est detrahendum alijs. Bal. l. cætera, §. sed &
si quis, de leg. 1. cum omnes diligere debeat
affectione paterna. l. si quis, la seconda, circa
med. C. de inoff. testam.

Nisi dicas, ꝙ const. causas, & seq. intelli-
guntur de Magistris Iustitiarijs pro tēpore,
cum non sit nisi vnus. sup. const. hac lege, &
reddit rationē quare dictis ciuitatibus plus
alijs vult esse iudices, & notarios, cū maxi-
morum, mediorum, & paruulorum sit cura.
§. fin. auth. de defens. ciuit. & mandat, ꝙ offi-
cialis qui de iure communi anno tantum du
rat possit propter eminentem scientiam ad-
ministratoris officium prorogari, vltra quod
de iure regni nouissimo exercet vsque ad ad-
uentum successoris, vt in c. regni scire vos
volumus. Arno. 78. differentia vtriusq; iuris.

29 Nota, ꝙ homo non potest semper esse in
actu aliquid operandi. Bal. l. foramen, 1. rep.
post princ. de serui. vrb. præd. nam corpus est
fragile, nec potest diu substinere animā vigi
lantem, & intentam actionibus: & ideo Deus
somnum dedit corpori vt possit animā vigi-
lātem substinere. D. Aug. psal. 62. col. 3. in fi.
& 4. in princ. Vnde naturaliter inest homini
esurire, & somnū capere, sed oportet sumere
cibum ad necessitatem, & somnū non ad sa-
tietatem, satietas enim somni mentem, sen-
sumq; hominis stupidum, pigrumq; reddit,
vigiliæ autem sensum, & mentē subtiliorem,
perfectioremq; efficiunt. S. Hieron. in vitas
Patrum par. 2. §. 1. char. 83. Naturaliter indi
get requie pro aliquo tempore. Bal. l. serui-
tutes, la quarta, 1. rep. nu. 1. de seruit. Et tunc
pertinacius appetit cibum cū in aliud inten
dit animū, manibus enim, & dentibus occu-
patis, nobis animus imperiosus fit. D. Aug.
2. contra Academicos, col. 6. post med. adeo
quod sæpe de magnis rebus inter epulas nō
solum cogitamus, verum etiam disputamus,
atque inter ipsos ciborum morsus, & potio-
num gluctus nihil remissius audiendo, dicen
doq; colloquimur, quod nosce, vel recolere
volumus. idem 4. contra Iulianū. c. 14. col. 5.
30 cir. fin. Et percurrit intellectus omnē tempo
ris velocitatem, ordinat futura, quia præcur
rit antequam ipsa faciat. Bald. l. Arethusa,
1. rep. nu. 7. in fi. de sta. hom. Isto modo respu
blica per alios regitur, & sufficit maior pars
regentiū. Bald. l. vn. 1. rep. nu. 4. cir. fin. de off.
consu. Et negocium regni æstimatur nego-
cium vniuersitatis. Abb. c. quanto, num. 1 t.
circa med. de iureiur.

31 Secundo nota, ꝙ fatum, quod à fando. i. di
cendo dicitur, D. Aug. 2. cōtra Faustum, col.
pen. cir. med. & 5. de ciu. Dei, c. 9. col. 3. circa
med. Apostolus gratiam appellat. idē contra
duas epist. Pelag. c. 7. Summi Patris volunta
tem. 5. de ciu. Dei, c. 8. alij fortunam. Bal. l. si
cū dotem, §. si maritus, in princ. sol. matr. &
est quidam euentus præter rationē, & consi
lium humanum. in rub. in fi. de elect. vel Dei
nutum nobis incertū. in c. licet causam, nu.
27. cir. fin. de probat. seu generatio, & corru-
ptio fortuitorum, diuitiarū, & paupertatis.
c. 2. post nu. 18. de testib. Secundum Arist. est
sine ratione, quia pro, nec cōtra ratio potest
assignari ab humano intellectu. in c. pen. nu.
1. cir. fin. de vita, & honest. cler. Et Seneca ad
Lucillum, Ducunt volentem fata, nolentem
trahunt. c. monasterium, in fi. In omni re do-
minatur. c. cum decorem, post nu. 1. de vita,
& hon. cler. Depingunt cœcā, quia ex incer-
to accidunt, quæ fortuita dicuntur. D. Aug.
20. contra Faustum, col. 7. post princ. & quia
nō vidit, nec audit, inexorabilis est. Bal. rub.
col. 2. in princ. si ex falsis instr. Et quare ip-
sam, & Felicitatem Deas putauerūt. D. Aug.
32 4. de ciu. Dei, c. 18. & 19. Sed in rebus dæmō-
nes aliquid possunt quantū secreto Omnipo
tētis arbitrio permittitur. Iob 1. Nec magni
pendamus terrenam felicitatem plerunque
malis cōcedi. D. Aug. 2. de ciu. Dei, c. 23 cir.
fin. Quæ an cadat sub merito, & pro quo det,
D. Th. 1. 2. q. 114. art. 10. Et lucrum fortunæ
an testatori imputetur. l. sed & si, vbi gl. pen.
cū l. si fuerit, vbi Bal. §. 1. post med. de leg. 3.
& dicitur transire de vno ad alium. gl. l. si ser
uus cōmunis, in ver. pecuniam, de stip. seruo.
33 Sed quæ vulgo fortuna nominatur, occulto
quodā ordine regitur, nihilq; aliud in rebus
casum vocamus, nisi cuius ratio, & causa se-
creta est. D. Aug. 1. contra Academicos, col.
2. in princ. Verùm secundum naturalem ra-
tionem, & ius gentium, prouinciæ eligūt sibi
Regem. Bal. rub. nu. 8. cir. fin. de nouo C. fac.
34 & plus iuris habēt in ijs quę habet iure pro-
prio, quàm iure cōmissionis. Bal. l. more ma-
iorum, 3. not. de iurisd. om. iud. Potentius ius
est, quod directo habet, quàm per obliquum.
Bal. l. item si fundi, 1. rep. §. fin nu. 2. de vsuf.
& quemad. quis vta.

Tertio

35 Tertio nota, q dum lex facit ſeparationem vnius ciuitatis ab alia, dicitur lex hæreſis.l.ſi duas,vbi gl.in ver.hæreſes,ff.de ex-
36 cuſat.tut.Et termini diſtinctiui appoſiti per habentem poteſtatem, inducunt ſeparationem vnitorum, & econtra amotio termini inducit vnionem diſtinctorum.Bald.l.ſi quis duas,1.& 2.rep.comm.præd.& fit,nam ſicut ſeruitus deſiderat fundum, ita iuriſdictio territorium.Bal.l.3.poſt nu.2.de off.præſid.
37 Si caſtrum eſt ſub iuriſdictione ciuitatis, quomodo ſubalternatur iuriſdictio, & quomodo formatur ſententia. Bal.l.qui aliena, §.fin.cir.med.ff.de neg.geſt.
38 Vltimo nota, quòd gratia virtutis aliquid permittitur.gl.l.1.in ver.virtutis,ff.de poſtul.

SVMMARIVM.

1 *Officiales ingrediuntur vt leones, & finiunt vt muſcipulæ.*
2 *Delinquens ex officio, poſt illius depoſitionem inquiri, & puniri poteſt.*
3 *Succeſſor regulariter ſyndicat prædeceſſorem, niſi aliud prouidetur.*
4 *Veritas laudem, laus honorem, honor bonam fortunam parit.*
5 *Volumus, quid eſt, & importat, quidque inducit.*
6 *Voluntas in bonis, in malis cupiditas dicitur.*
7 *Actio contra officialem etiam quod naſcatur ante, non exercetur niſi finito officio, ſicut in tutore.*
8 *Officialis fuga, facit delictum.*
9 *Officialem quadam facere oportet vt adminiſtrare poſſit.*
10 *Nec, eſt copulatiua, & habet vim negandi.*
11 *Sententia tantum declarat.*
12 *Officialis delinquēs in officio, punitur.*
13 *Officiales boni ſunt laudandi, mali reprehendendi.*
14 *Bene viuens ſi indiget, debet remunerari.*
15 *Præmium non debetur benefacienti ex neceſſitate officij.*
16 *Officialis quia non poteſt omnibus complacere, non debet querelari.*
17 *Gloria, & fama popularis non eſt laudabilis.*
18 *Præſumitur pro iudice ſi iudicialiter, & debito modo proceſſit.*
19 *Officialis temporalis ſyndicatur in fine officij, & pro quibus perpetui conueniuntur durante officio.*
20 *Conſuetudo quod officialis non ſtet ſyndicatui, non tenet, nec valet ſi concilium ciuitatis promiſit indemnitatem.*
21 *Iuriſdictio clauditur quando imperium deponitur.*
22 *Officialis ex quibus ſyndicatur, & ex quibus non.*
23 *Officialis an teneatur ex facto aſſeſſoris.*
24 *Recedens ab officio ante tempus, & ſine licentia, punitur criminaliter.*
25 *Officialis vocatus à Principe non reuertitur ſine ſpeciali licentia.*
26 *Syndicatus inſtantia reſtringitur ad viginti dies, poſtea non poſſunt conueniri niſi in propria patria.*
27 *Litis pendentia nō inducitur per oblationem querelæ ante tempus.*
28 *Syndicatorū electio eſt vniuerſitatis.*
29 *Officialis ſi iudicando elegit vnam opinionem, an poſſit ſyndicari.*
30 *Syndicandus ſi aufugit ſuo ſumptu, reuocatur.*
31 *Syndicandus conuentus ciuiliter defenditur per procuratorem.*
32 *Officialis creatus ante dimiſſum primum, non valet.*
33 *Appellatione pendente an poſſit ſyndicari.*
34 *Officiali defuncto quis interim adminiſtrabit.*
35 *Bannimenta quod recipiant, quod prætendunt, non arctant creditores.*
36 *Officij principium, medium, & finis, & quid precedit.*
37 *Officium confirmatum an ſit idem.*
38 *Salarium debetur quouſque exercet officium: quid ſi eſt negligens.*
39 *Birruarij an poſſit deponere pro, vel contra in cauſa ſyndicatus.*
40 *Voluntas quid ſit, & quid in homine.*
41 *Licentia libera quando dicatur, & quando non.*

VOLV-

1
OLVMVS] officiales ingrediuntur vt leones,& finiũt vt muscipulæ,nam condescendunt ad gratias, vt faueãt eis in syndicatu. Bal. l.meminerint,cir.fin.vnde vi. Propterea iustũ fuit vt
2 delinquens in officio,post illius depositionẽ inquiri,& puniri possit de male gestis. Abb. c.fin.nu.4. de statu mon. ita Samuel, electo Saul,1.Reg.12.dixit populo, Si bouẽ cuiusq; tuli,aut asinũ, si quempiã calumniatus sum, si oppressi aliquem,si de manu cuiusque munus accepi,restituam vobis:Et dixerũt,Non es calũniatus nos,nec oppressisti,nec tulisti de manu alicuius quidpiam.Dixitq; ad eos, Testis est Dominus aduersus vos,& testis est Christus eius. Magistratus enim virũ ostendit.5,Ethic.3. Regulariter superior eorum, Bal.c.quoniam contra, nu.25. in fi.de prob.
3 vel successor officialis potest syndicare prædecessorem, etiam quod non fuerit sibi commissum,nisi per Regiam Curiam cõmittatur alteri. Gram.in c.reg.item statuimus,quòd tam Iustitiarij,post nu.2.vbi latè Io. Ant.de Nig. Prædecessor tenetur expectare successorem, & cum eo morari per 50.dies. auth. de administr.per tot.vt possit deliberare cũ nouo. Bal.l.item veniunt, §.pridie,ff.de pet. hæred, infra quos pareat syndicatui,& si se-
4 cundum veritatem fecit, illa necessariò laudem parit,laus honorem,honor bonã fortunam. Bal.l.barbarius,2.rep.col.1.cir.fin. de off.prætor.alias punitur,quia sicut remunerantur boni pro ijs quæ bene agunt,ita puniuntur mali pro ijs quæ male agunt. D.Th. 2.2.q.108. art.2. vt in ista const. quæ vna cũ præcedente fuit facta post publicationẽ huius operis. Affl.supra in rub.de fide, & auct. instr. secundũ quem diuiditur,& summatur,
5 & dicit [VOLVMVS]quod est verbũ substantiuum, fons, & radix omnium dispositionũ. Bal.auth.& qui iurat,post num.17.de bonis auct.ind.possid. Actuum enim radices,atque perfectiones sunt vis, & voluntas. in c.cum super,post nu.1.de off deleg.Significat merũ factum,nec desiderat causam,sed ipsa voluntas cedit pro causa.Bal.l.1.de cond.in publ. horr.& ipso iure volumus.idem Bal.c.ad aures,post nu.4.de rescrip.vnde imperio voluntatis,Bal.l.cũ quidam,C.de necess.ser.hære. instit. voluntate absoluta, cum stemus in finibus voluntatis. idẽ Bal.rub.nu.1.cir.med. de vind.libert. Sumus volentes, Bal.l.verbũ volo,cir.princ.C.de fideicõ. quia voluntate peccamus,& rectè viuimus. D.Th.2.2.q.156, art.3.volumus,& mandamus.c.fin.de magistris.disponit,& præcipit.Bal.l.2.3.not.nu.2. de Sum.Trin.inducit dispositionem,non simplicem declarationem. Abb.c.cum te,nu.8. cir.med.de sent.& re iud.c.ex ratione,nu.3. de appell. Denotat plenũ dominiũ ab omni necessitate abstractum , & regulæ iuris non submissum , per quod præferri potest iniquũ æquo.Bal.rub.in ver.dotis,col.5.circa fin. & l.2.in fi.sol.mat. Vnde quod voluntati committitur,iuris regulis non subijcitur:in promissis tamen voluntas pro discretione,& arbitrio ponitur.in c.Quintanallis, in fi.de iureiur.cum voluntas sit in ratione.D.Th.1.2.
6 q.6.art.2.& non est nisi in bonis,nã in malis potius dicitur cupiditas,quàm voluntas. D. Aug.2. de verbis Domini in monte, col.41. post princ.Et denotat determinationẽ,nam voluntas dum est in suspenso, dicitur deliberatio. Bal.l.3.post nu.58. C.de edendo.& in quolibet habente intellectum.vel sensum est appetitus animalis, eius obiectum est finis. D.Th.1.par.q.19.art.1. [ET PRAESENTIS LEGIS EDICTO] in edicto positæ, ne possit prætendi ignorantia.Paris de syndic.in ver. officialis, lo primo,c.5.post nu.2. [SANCIMVS] cõstitutione sancimus,quia potius est cõstitutio,quã sanctio. gl.clem.sæpe,in ver. constitutione,de verb.sign.[VT IVXTA FORMAM] quæ dat esse rei. l.adeo, §.quod si, in ver.forma, de acq.rer.dom. [IVRIS ANTIQVI] l.1.cum auth.seq.vbi Azo c.vt omnes iud.tam ciui. quàm milit. [POST FINITVM
7 OFFICIVM] nam licet oriatur ante,non intentatũ,nisi finito officio,sicut in tutore.add. ad Spec.tit.de instr.edit.§.13.in ver.legatarijs. Ex qualibet culpa facit litem suã,& pro culpa potest criminaliter puniri. Bal.c.quoniam contra, nu.47.& 49.de prob. [IVSTITIARII] Præsides. Affl.const.præced.7.not. [ET CAMERARII] Magistri Procuratores. sup.const.auctoritatem.[DEGRADATI] depositi. c.at si clerici,& c.cũ non ab homine, de iudic.[CVM OFFICIALIBVS SVIS] assessoribus,& notarijs, qui similiter debẽt stare syndicatui. l.3.de assess.& dome.& in c.reg. nouas formas.& currit terminus à die consignationis actorũ, vt ibi per Io.Ant.de Nig. [PER QVINQVAGINTA DIES] Spec.tit.de assess.§.fin.in princ.porrigendo infra triginta dies querelas, & infra restantes viginti terminari.[APVD SVCCESSORES] in prouincia quos ipsi informare tenẽtur. Bal.l.1.post nu.3.C.an seruus ex suo facto. [CONTINVE COMMORENTVR] præcipimus cõmorari.l.3. C.de assess.& dome. Sicut enim iurisdictiones spirituales, & seculares nemo potest propria auctoritate adipisci, ita à superiore collatas renunciare non potest nisi in manu superioris. Bal.c.admonet, cir.princ. de re-
8 nunciatione.alias si fugiũt,in ipsa fuga consistit delictũ.Bal.l.3.nu.7.in fi.C.de reb.cred.

& iu-

& iureiur.[INFRA]quę dictio ad tempus refertur impropriè,propriè ad locũ. Dec.rub. num.8.qui admi. [OMNIBVS DE IVRISDICTIONE SVA]ſuæ dictionis.inf.conſt.monomachiam.[LICENTIA LIBERA]aliquo non obſtãte.Bal.in quęſt.ſchiſmatis,1.par.nu.18. ita vt nõ requiratur cõſenſus alicuius.Abb. c.cũ liberum, poſt nu.4.de ſepult. alias non eſſet libera ſi oporteret aliũ requirere. c.de multa,nu.3.de præb. alibi libere.c.fin.ne ſede vac.& inf.conſt.clementiæ, Abb.c.lator, in fi.de homic.volunt.inde liberũ arbitrium tribus modis.Bal.l.1.in 1.rep.de ſacroſ.eec. [TRIBVATVR]ex præſenti lege.ſup.conſt.circa violentiarũ.[DEFECTVM IPSORVM]quorum aliqua ponit Affl.hic 5.not.[IN PVBLICVM]publicè,in loco ſolẽni.Bal.c.exceptionem,de excep.[PRODVCENDI]per viã querelæ infra tempus,vt ſup. [QVOD] quia. gl. l.teſtamenta,ff.de mil.teſta. [CIRCA MANDATA NOSTRA]vt Affl.hic 6.not.[VEL FISCI NOSTRI COMMODO DVM REQVISITI NON IMPARTIERVNT CONSILIVM, VEL AVXILIVM VBI NECESSE FVIT] ſup.conſt. Iuſtitiarios Camerarios.[SEV]quę ampliat. Bar.l.ſi quis ita,de au.& arg.leg. & ponitur tribus modis,Bal.c.1.in 1.rep.nu.22.de iud. c.quoniam aliqua, nu.3.de teſtib. [PRIVATORVM IVRA FRAVDVLENTER, AVT PERPERAM] male,& contra veritatem. Affl.hic 6, not.circa med.& 7. [PROCESSISSENT] poſt præſtitum iuramẽtum, per quod ſtatuta ciuitatis confirmantur. Arnon.86.epitomate. Et an veniant ſtatuta futura.Bal.c.clericus, de iureiur.Et cautionem de parendo ſyndicatui,nã in officijs adminiſtrandis,non ſuffi eit iuratoria cautio. Bal.l.2.nu.2.C.de vſu, & fru.leg. & adeptã poſſeſſionem officij per ingreſſum palatij. Bald.l.Publius,de cond.& demonſtr. Perſona ad locum habet modum ſignificandi.& in habitu exteriori præſumitur dignitas. Bal.c.in Geneſi,nu.3.cir.fin. & poſt nu.6.de elect.Nam licet antea recipiat poteſtatem, nõ tamen recepit exequutionis poteſtatẽ,ſicut quando requiritur ſuperioris cõfirmatio, Bal.auth.habita,nu.44.ne filius pro patre.Hæc confirmatio non pertinet ad populum de iure cõmuni,quia apud eum nõ eſt iuriſdictio plenè formata:, poteſt tamen competere de conſuetudine præſcripta.Bal. rub.nu.11.de elect. Verùm admittere aliquẽ cum proteſtatione, ſignificat quãdã perturbationem libertatis. in d.c.in Geneſi, nu.6. poſt med.& ſi tacet,videtur conſentire proteſtationi,ibi poſt nu.4.& 10.cir.fin.alias nõ admittitur. Abb.c.fin.nu.6.de iud. & electo non currit tempus ſi ſine culpa ſua nõ valet exercere,non tamẽ poteſt petere pro ſequenti tempore. Abb.eod.c.fin.nu.8.de iudicijs.

10 [NEC]quæ eſt copulatiua,& habet vim negãdi.Bar.l.ſępe,nu.3.de verb.ſign.[MINVS] non minus. l.iuriſgentium,§.pactorum,ff.de pactis. [CONTRA IPSOS INQVISITIONES IVXTA SOLITVM MOREM CVM OMNI DILIGENTIA FIERI MANDAMVS]cũ omni diligentia,& accurata obſeruatione.Luc.l.vn. col.2.cir.princ.de mend.vali. & cũ omni eo quod ad perfectionem ipſius eſt neceſſariũ. Affl.ſup.conſt.Iuſtitiarij non per Kalendas, in fi. [ET DEMVM] tandẽ. Niz.in ver.demũ. [SI PER INQVISITIONIS OFFICIVM] de quo ſup.conſt.inquiſitiones generales.[VEL DELATIONES ALIQVORVM]delicta deferentium. Bal.§ porro,num.9.quæ ſit prim.cau. benef.amitt.& per probationes tales quales in ſyndicatu requiſitas.Paris de ſynd.in ver.
1 probatio,col.2.in ver.cõtra officiales. Gra. inf.conſt.corruptelę,in princ.& nu.15.[OFFICIALIS INVENTVS FVERIT CVLPABILIS, AVT DOLOSVS]ſcienter per mendaciũ damnũ inferens.Affl.hic 6.not.cir.fin.[PRAETER DAMNA]diminutionẽ patrimonij.Bal.conſ. 182.nu.2. 1.vol. Quorum appellatione non ſolum expenſæ cõtinentur, ſed etiam rerum pretium ſi quæ perditæ ſunt. in c.fin.nu.6.de reſcrip.[QVI PER IPSVM]aut alium eius nomine. [NOBIS, AVT SVBDITIS] dolo, vel fraude fuerint illata. c.in noſtra,de ſepultu. [INTEGRE] adeo quod nihil remaneat. c.ſi omnia,6.q.1.[VOLVMVS RESARCIRI]alias ſarciri.l.hoc amplius,l.ſi finita,§.eleganter, & l.ſi proprietarius, de dam.infe. [TRANSGRESSIONIS SVAE] in non ſeruando modũ. Io.And.c.nõ poteſt,nu.1.in fi.de præb.in vj. [POENAM QVAM NOSTRA SENTENTIA]de-
11 clarando[DICTAVERIT]eum ſentẽtia aliud nõ faciat niſi declaret, gl.pen.cir.fin.c.cum venerabilis,de except.Bart.l.ex hoc iure,de iuſt.& iure.Bal.l.cũ quidam,in fi.princ.ff.de vſuris. [SVBSTINEBIT] luet. gl.3.l.licet, C. locati.quatenus deliquet,nec reſtituet ſalarium præteriti temporis. Bal.l.vn.in fi.C.de ſuffr.& ſi non poteſt ſoluere,non luit in corpus,niſi propter dolum. idem Bal.rub.nu.5. de pœna iud. qui male iud.c. [NEC ILLVD OMITTIMVS] ne cenſeatur neglectũ. Frecc. de ſubf.lib.3.de formulis feud. ibi, ſed poſtquam, nu.6.cir.fin. [QVIN] quod. gl.l.ſi ita ſcripſiſſet,de leg.2.l.non dubium,de leg.3.& l.ſi quis hæres, la ſecõda,de acq.hæred. [SICVT MALEFICOS, ET INIVSTOS QVERVLARVM VOCIBVS ACCVSARI] criminaliter,vt inf.conſt.accuſatorũ, vbi dixi,quia ignobile vulgus non diu ſubſtinet preſſuras. Bal.l.vn. in princ.nu.1.in fi.de cad.toll. [ET CENSVRAE NOSTRAE VIGORE COERCERI] ideſt
12 ſecundum legem per nos ſtatutam puniri, nã plerique neceſſitati magis, quàm rationi parent,

parent, & pœnis, quã honeſtati, quapropter æſtimant quidam oportere legum poſitores prouocare, & exhortare homines ad virtutem honeſti gratia aduerſus inobedientes pœnas, ſuppliciaq; imponere: qui verò tales ſunt vt emendari non poſsunt, eos penitus exterminare. Ariſt. 10. Ethic. 11. Cenſura verò non eſt aliud niſi reprehenſio. Afflict. hic nu. 13. [MANDAMVS] & volumus, vt ſupra. [SIC IVSTISSIMOS, ET VIGILANTISSIMOS IVDICES PVBLICIS ACCLAMATIONIBVS COLLAVDARI] l. 3. C. de off. rect. prou. nam
13 actus voluntarios ſequitur laus, vel vituperium. D. Th. 1. 2. q. 6. art. 2. Fama vulgaris eſt publicus preco virtutis, infamia vitiorum. Bal. c. 1. nu. 3. in fi. de appell. Vox populi, vox Dei. in c. pen. de cohab. cler. & mul. Sic qui iuſtiſſimè regunt, laudandi, & iuſtiſsimis preconijs extollendi. Bal. auth. habita, nu. 11. ne fil. pro pat. Et clamor, & approbatio populi eſt ac ſi eſſet magni, & ſapientis magiſtri. D. Aug. 2. de ciu. Dei, c. 14. in fi. licet alias ad clamorem populi nihil rectè agatur. Baldus quæſt. ſchiſmatis, 1. par. nu. 8. [ET MVNIFICENTIAE NOSTRAE PRAEMIIS DECORARE VELIMVS] vt ſic merces merito reſpondeat. Caiet. 16. tract. de indulgent. col. 7. poſt med. quia bonum fortius eſt admouendum, quàm malum. D. Th. vbi ſup. 1. 2. q. 60. art. 5. cir. fin. Bonum eſt in præmio, demeritum in pęna. Bal. c. in Geneſi, nu. 7. cir. med. de elect. Satis conſequitur propter laudem. in c. cum
14 ab omni, de vita, & honeſt. cler. Et qui bene viuẽdo indigent, debẽt remunerari. D. Aug. lib. quæſt. ex veteri teſtam. col. 9. circa med. Sicut Lucius Valerius, qui in ſuo defunctus Conſulatu vſque adeo fuit pauper, vt nũmis à populo collatis, eius ſepultura curaretur. Idem D. Aug. 5. de ciu. Dei, c. 18. col. pen. cir. princ. Vltra quod debetur præmium ſecundum legẽ præmiantis. Caiet. ad D. Th. 1. par. q. 62. art. 5. col. 1. cir. fin. Licèt facilius quis conſequatur venia, quàm pręmium, nã venia petenti, præmium ſoli merenti datur. Bald. c. dudum, lo ſecondo, poſt num. 8. de electio. Fauorabilior eſt poteſtas abſoluendi, quàm condemnandi. in c. pen. poſt nu. 4. de off. leg.
15 Etiam quod facientibus aliquid ex officio ſuo laudabile, neceſſariò non debetur præmium. Abb. c. eccleſijs, circa med. de cenſi, tamen quia obedientia parum prodeſſet humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet. c. 1. de poſtul. pręl. ideo leges animos præmijs diſponere voluerunt, atque pœnis. l. 1. §. 1. de iuſt. & iure. Bal. ad Spec. tit. de accuſatore, col. 3. poſt princ. Adeo quod ſine adminiſtratione dignitas retinetur, ſi bona gratia adminiſtratio eſt finita. Bald. c. Sedes Apoſtolica, num. 4. de reſcriptis.

16 Sed videtur, ꝙ officialis non debeat querelari, quia qui habet de alijs iudicare, ſæpe propter iuſtitiã multos aduerſarios habet, vnde non eſt paſsim credendum teſtibus cõtra eum. D. Th. 2. 2. q. 70. art. 2. cir. fin. Cenſetur enim poſitus tanquam ſignum, & ſcopus ad ſagittã, nec poteſt omnibus complacere, quia tenetur nõ ſolum arguere, ſed increpare, & ſuſpendere. Gram. in ſ. cõſt. corruptelæ, nu. 11. & in c. reg. vulgaris fama proloquiũ, num. 7. Vnde punitur, qui contra officialem proponit petitionem iniurioſam. Paris de ſynd. in ver. iniuria officialis, c. 1. & 2. & licet non ſit officialis, remanent reliquiæ ſicut amoto Sole remanent reliquiæ, & virtutes ab eo impreſſæ, vt calidum in aere, & lapide. Bal. l. falſus, nu. 14. in princ. C. de furtis. nec
17 in hoc attenditur vulgus, nam plures magnũ ſæpe nomen falſi vulgi opinionibus attulerunt, nec habet ſtabilitatem, immo falſo rumore de facili perditur. D. Th. 1. 2. q. 2. art. 3. Vltra quod gloria, & fama popularis nõ eſt laudabilis in ore vulgi, ſed in rebus ipſis, quę ſi vulgo diſplicent, proprio fulgore, ac pondere, nõ imperitorum commendatione, pretioſæ ſunt. D. Aug. ep. 128. col. 2. poſt princ. Tanto magis, quia fama eſt mutabilis, & plurimum mendax. Bald. c. cum ſpeciali, nu. 19. in fi. de appellat. & voces populi vanæ ſunt. Abb. c. 1. in fi. de confeſsis, c. cum in iuuentute, de purg. can. & ad clamorem populi Præſes non debet illicita perpetrare. l. decurionum, C. de pœnis. & nullus populus videtur ſanę mẽtis. Bal. l. omnes populi, nu. 6. de iuſt. & iu. nec populi acclamationes admittũtur. c. 2. de elect. vbi Bal. multa num. 1. & 2. adeo ꝙ electio Prælati etiam ꝙ ſit vtilis Eccleſię, tamen propter malum exemplum, puta quia fit ad clamorem populi, rata non eſt. Baldus l. omnem, nu. 11. poſt med. C. ad Tertull.

18 Niſi diceres, ꝙ prædicta faciunt vt præſumatur pro eo, quod rectè, ſed non quod ritè, & ſi acta patiuntur, alias ſecus. Bald. c. quoniam contra, poſt num. 26. & 27. de probat. ſi iudicialiter proceſsit, ſecus ſi extraindicialiter. Abb. c. conquerente, 2. not. & nu. 15. de reſt. ſpol. ſi ordinatè proceſsit, & ſolemniter, ſecus ſi inordinatè. Bald. c. conquerente, poſt nu. 4. de reſt. ſpol. & in dubio ſententia præſumit aliqua. in c. 1. poſt nu. 5. de ſequeſt. poſs. & fru. & ſi modo debito proceſsit, non præcipitãter. Gram. d. conſt. corruptelæ, nu. 10. poſt med. & poſt nu. 16. Etiam, quia quod ab omnibus dicitur, non poteſt totaliter eſſe
19 falſum. D. Th. 1. 2. q. 5. art. 3. Vnde omnes officiales ſyndicãtur, temporales in fine officij, perpetui per ſuperiores durãte officio. Bal.
1 l. niſi, §. fin. de tutelis. vel ſi officium eſt perpetuum, nõ debet deponi officialis niſi culpa

inducat

inducat depositionem, tunc depositus ad id
nunquam redire potest. Bal.rub.nu.6.de off.
iudic, Si est ad tempus propter enormia per
superiorem cassari potest, pro minoribus nō
deponitur, sed punitur tempore syndicatus.
Bal.l.mancipia, post nu.4.C.de ser.fug.& ex
quasi maleficio nō punitur criminaliter, nisi
modica castigatione, idem Bald.rub.cir.fin.
post nu.16.de off.iud.qui male iud. Maiores,
& maximi magistratus conueniuntur durau
te officio, quando faciunt aliquod contra iu-
risdictionem superioris. Bal.l.si appellatio-
nem, C.de appell. multa pro quibus durante
officio officialis conuenitur. Foll.sup.const.
Magister Iustitiarius, post nu.43, Qui autem
ita benignè gessit officiū, quod de omnibus
est laudandus, & in nullo vituperandus, non
tenetur stare syndicatui, Bal.l.4.nu.2, C.de
20 gestam.manu. An autem valeat consuetudo,
ꝙ officialis nō stet syndicatui: quid si pacto,
& de quo intelligitur. Afsl.inf.const.minori-
bus, 7.not.nu.25.Bal.l.si seruus, de leg.1.& si
concilium ciuitatis promisit indemnitatem
officiali, nihil prodest. Bal.l.si mandauero, §.
qui ædem, ff.mand. Et licèt verba quādoque
intelligantur secundum vulgi opinionem, &
ad eā sæpe recurritur. Arno.in Topicis c.31.
21 . Nota, ꝙ finitur officium per aduentū suc-
cessoris. Bal.l.tribunus, in princ.de test.tute.
præsentata reuocatoria, alias idē iudex du-
rat. Bal.l.falsus, nu.21.in princ. C.de furtis,
& sciens aduenisse successorem, deponit offi-
cium, secus si ignorat. idem Bal.l.1.num.16.
post med.si à non comp.iud.& in c.reg.scire
vos volumus. Iure cōi, & isto tenebatur offi-
cialis morari in prouincia, per 50.dies, nunc
per 40. Gram.in c.reg.item statuimus, quòd
tam Iustitiarij, nu.3. & ibi tex.quem confir-
mauit prag. Regiæ dignitati, de synd.offic.
in quibus infra 20. porriguntur querelæ, &
infra alios 20.terminaut.& si stetit per bien-
nium, duplicatur terminus in 80.dies. Afsl.
hic 4.not.& si minus, minuitur terminus pro
rata temporis. Gram.hic vsque ad diē quo
imperium deponitur .i.clauditur iurisdictio
quo ad exercitium, nam iurisdictio non est
finita, sed clausa. Bal.l.eum qui, 2.rep.cir.fi.
de iurisd.omn.iud. adeo quod delegare non
potest ea die, qua clauditur iurisdictio. Bal.
rub.nu.2.cir.med.de off.deleg. sicut quando
finitur lis, vel litis instantia. in c.cū dilecti,
post nu.8. de rest.spol. Mutatio iudicis non
facit iudicium esse diuersum. Bal.l.propone-
batur, & l.mortuo iudice, ff.de iudic. sed pe-
nes primum remanent reliquiæ .i.nudum no
men. idē Bal.l.fin.nu.18.cir.med.C.quod cū
eo, & tenetur satisfacere durante officio, &
eo finito etiam quod cōmoditas non sibi, sed
vniuersitati, vel domino obueniat. Abb.cap.
22 aduersus, nu.9.de immun.eccl. Verum non
debet syndicari ex quolibet paruo errore.
Bal.l.quamuis, de cond.& demōst.in c.cū te,
cir.princ.de sent.& re iud.vel pro ijs quæ nō
gessit in officio, vel contemplatione officij,
quia non sortitur forum in talibus. Bal.l.2.
C.vbi de ratioci.agi opor.& ratione delicti
cōmissi extra officium, non debet remoueri
ab officio. not.idē Bal.l.quinque summates,
de decur. Nec syndicatores debēt syndicare
officialem pro ijs quæ gessit extra officium,
add.ad Bal.l.3.quorū appell.non recip.nam
nō habent iurisdictionē: quid si deliquit fini-
to officio, vel corā syndicatoribus, Io.Ant.
de Nig.in c.reg.vt inter subiectos, nu.41.&
seq. Si proceditur per inquisitionem, fit sine
libello, & litis cōtestatione, quia est publicæ
sollicitudinis cura sine instantia. in fin.Bal.
c.ad nostram, il secondo, nu.1.& 5.cir.med.
de iureiur. Radices ad inquirendum est pro-
cessus extraordinarius, cessat existente accu
satore, & si appellat, an inquisitor sit citan-
dus, in c.cū speciale, nu.3.8.& 21.de appell.
Inquisitio quid, quotuplex, & si irritari peti-
tur, corā quo datur libellus, in rub.post nu.
16.& in 2.col.2.extra de iudicijs, & c.in no-
stra, in fi.de procur. Quid in officiali perpe-
tuo, vel ad beneplacitum, an possit cōueniri
pro debitis ante contractis. idem Io. Ant.
in c.iniunxit nobis, nu.17.& seq.non tenetur
etiā de eo quod alius gessit in alio officio.
Bal.l.1.C.de admin.tut.secus in facto colla-
teralis, quia debet esse curiosus ne curia sua
iniustitiam faciat. Bal.d.rub.nu.14.de pœna
iud.qui male iud. Vnde si sunt tres sententiæ
conformes, omnes tenentur. in l.2.post nu.7.
& 8. eo.tit.de pœna iud.qui male iud. tenet
pro facto familiæ, quia reputatur factū eius.
Bal.auth.& qui iurat, nu.29.cir.med.& post
nu.34.de bonis auct.iud.possid.& vltra quod
tenetur pro eis.l.3.in gl.3.& l.nullus, cū seq.
C.de assess.& domest. Compellitur finito offi
cio exhibere domesticos quos habuit in offi
cio vt conueniantur, vel ferant testimonium
de his quæ commissa sunt in officio. Azo in
sum.post nu.2. C.de testi, nisi essent citati à
superiore. Bal.l.si verò, 1.rep.in fi.& 2.circa
med.qui succe.ten. Qui autē dicantur dome
stici, & vnde, gl.l.2.& ibi Bal.C.de testib.&
tenetur ex delicto seruorū, non aliorum fa-
miliariū. Bal.l.1.cir.princ.ne quis eum, qui
in ius voc.est vi exi. Ordinarius, vel delega-
tus non tenetur ex quasi maleficio pro deli-
cto ministrorum, si non ipse elegit, sed supe-
rior dat, & non præcedit culpa, vel scientia
ipsius. in c.1.nu.9. in princ.de off.deleg. Vel
in gestis extra officium non tenetur pro de-
licto familiaris, nisi vt exhibeat, vel nisi mā-
dasset, vel ratum habuisset. Bal.d.rub.nu.16.

de pœna iud. qui male iud. Non tenetur ex
contractu, vel delicto domesticorũ, vel con-
iunctorum, nisi in eo officialis operam præ-
buerit. Bal.l.vn.nu.4.in rep.antiq.C.si rect.
prou.& si fuerit domesticus, vel coniunctus,
inspicitur tempus delicti. Bal.l.quod Iulia,
ff.de noxa.& si familia fecit,& res reperitur
penes officialẽ, præsumitur quod eius man-
dato fecerit, & datur cõtra eum vtile inter-
dictũ vnde vi. Abb.c.ad sedem,nu.29. & tan
gie in c.1.7.not.nu.7.de rest.spol. Vxor autẽ
est domestica. glo.l.sed & si quis,§.1.in ver.
23 domestico, si quis cautio. An autẽ teneatur
ex facto assessoris. Bal.l.1.3.rep.quod quisq;
iuris.distingue vt l.mancipia,nu.3.C.de ser.
fug.& d.rub.nu.4.de pęna iud.qui male ind.
& pro robaria assessoris, puta quia exigit
plus debito, an teneatur, Bal.l.placet,de ex-
cus.mun.cum factum ab eo, censetur factum
cum cõsilio assessoris. ideo cautela est quod
protestetur.add.ad Spec.§.fin.d.tit.de asses-
24 sore. Et si recedit ab officio ante tempus, &
sine licẽtia, punitur criminaliter. Gram.hic
nu.2.& d.c.item statuimus, quod tam Iusti-
tiarij,nu.2.& c.nonas formas.& amittit sa-
larium, sicut in Doctore, Medico, & fabro,
nisi recesserit iusto impedimento. Io.Ant.de
Nigr.c.reg.statuimus vt quotiens. & statur
iuramento conquerentis, & furtum passi à
magistratu, qui fugã arripuit à loco officij.
Gram.in c.vulgaris famæ proloquiũ,nu. 41.
25 Et si abijt vocatus à Principe, nõ debet abs-
que speciali mãdato reuerti. Spec.tit.de leg.
§.fin. sed si habet animum reuertendi, retinet
quasi possessionem officij. Bal.c.nouit,nu.4.
de off.leg. Et habet integrum salarium si cũ
licentia superioris vacauit, sicut in Lectore,
alias non. Bal.auth.habita,nu.22. ne fil.pro
pat.si egreditur, vt statim reuertatur, iurisdi
ctio intermittitur, non finitur Spec.d.tit.de
leg.§.fin.in princ.& §.superest, in fi. vbi etiã
ponit legatũ à latere, qui recessit, & postea
aura aduersa reuertitur iurisdictionẽ reassu-
mere, restringitur autẽ instantia syndicatus
26 ad 20. dies, infra quos debẽt causæ termina-
ri, postea non conueniuntur nisi in propria
patria, vel nisi in loco iudicij fuissent emana
ta, proclamata. Abb.c.pen.post nu.13.de iu-
dicijs. Paris de syndic.in ver.officialis, c.1.
& 5.vel non fuisset conquestus tempore syn-
dicatus. Gramm.d.c.item statuimus, ꝙ tam
Iustitiarij. Quando teneatur in propria pa-
tria, Bal.l.obseruare,§.proficisci,2.repet.in
princ.de off.procõs.& leg. vel semper potest
conueniri. Abb.c.aduersus,nu.14.post med.
de immun.eccl. Portius instit.de cap.dimin.
col.pen.cir.fin. Et si infra dies quibus debet
27 parere syndicatui non offeruntur querelæ,
non verã, sed de facto inducunt litis penden
tiam. Bal.d.l.nisi, in princ.ff.de tutelis.& Iu-
stitiarius nouus syndicabit antiquum. Affl.
hic in princ.quia successor corrigit errorem
prædecessoris. Bal.l.quamuis, de reb. eorum.
28 Sed hodie electio syndicatorũ est vniuersita
tis, interuenientibus ijs qui secundũ vniuer
sitatum consuetudinẽ interuenire debent, vt
in prag.Car.volumus, la prima,& 3.char.62
& 63. in antiquis. & fit in loco administra-
tionis, vt in d.prag Regiæ dignitati. Quibus
syndicatoribus per vniuersitatẽ soluitur sa-
larium: quid in consultoribus. Paris de synd.
in ver.salarium,c.4.& 6. Notarij verò acto-
rũ debent conficere instrumenta syndicatus.
Luc.l.exactores, post princ.de suscept.præp.
& archa. Et potest iudex aliter quã ex pro-
cessu ostendere partem fuisse ritè condemna
29 tam. Boet.decis.259. Si elegit iudicando vnã
opinionem, quã multi sequuti sunt, an possit
syndicari, Abb.c.1.nu.10. de sent.& re iud.
si punctus est multũ subtilis,& arduus, & di
uersæ sunt opiniones, sibi parcitur, vel punit
ad damnũ solum, non ad interesse. Bal.l.man
cipia, post nu.2.C.de ser.fug. Si errat in sub-
tilitatibus legum, non est peccatũ mortale.
in l.3.nu.11.cir.med.cũ add.ad eum, quom.
& quan. iud. Licèt illa sit melior opinio, &
seruanda, quæ meliori,& subtiliori vtitur ra
tione. Bal.c.cappellanus, post nu.2.de ferijs.
excusatur tamen si sequitur cõsilium famosi
Doctoris electi de consensu partium. in c.ve
niens, il primo, post nu.5.de testib. vel si gra-
uauit in apicibus iuris. in c.solicitudinem,
post nu.5. de appell. Error iuris in assessore
est lata culpa. idem Bal.d.rub.nu.3.de pœna
iud. qui male iud. si male iudicat per mali-
tiam, non punitur pœna falsi, sed extraordi-
naria. l.fin.in princ. eod.tit.de pœna iud.qui
male iudic. Imperitia præsumitur in eo qui
tenet nouas, & insolitas opiniones. ibidem
nu.9. Si male iudicat propter dissonantiam
intellectuum contra statuta, vel consuetudi-
nem, si non est notoria, valet sententia, secus
si contra legis tenorẽ. idem Bal.l.2.in princ.
nu.2.& 5.quando prouoc.non est neces. Et si
30 syndicandus aufugit, suo sumptu reuocatur.
l.Circensium, de decur. vel punitur in parte
salarij. Alex.cons.206.nu.13.2.vol.& statur
iuramẽto dicentis se ei aliquid dedisse. Gra.
d.const.corruptelæ. Verùm si syndicatores
noluerunt eum audire, sed absoluerunt pote-
statem, non potest ex sola sua confessione
condemnari de baractaria. Bald.auth.nouo
iure, in fi. d.tit.de pœna iud.qui male iudic.
tenetur autem pœna baractariæ in quadru-
plũ. l.1.C.ad leg.Iul.repetund. Quid si recess-
sit infra 50.dies, relicto procuratore. Paris
31 vbi sup.in ver. procurator. Potest cõparere
per procuratorem si ciuiliter conuenit, alias
secus.

secus. Gram. d.c.item statuimus quod tam Iustitiarij,nu.4. In dubio fauendum est officiali, qui si puras habuit manus,magna fulgebit gloria. Paris qui supra in ver. de officiorum, in princ. l.3.d.tit. ad legem Iuliam repetund.§.festinabis, in princ. auth.de man data. Princ. Priores autem habentes arbitrium, non possunt absoluere potestatem à syndicatu,nec Princeps,nisi dicat,non obstante lege in contrarium dictante. Baldus l.mancipia, num.5. C.de ser. fugit. Quid si
32 ante dimissum primum, creatur alius loco eius, non valet. Bald.l.scire, §.consequens, in fi. de excusat. tut. quia quod non potest sic incipere, non potest sic finire. Bal.l.Vranius,post princ.de fideiuss. Et superior promouendo aliquem, non videtur approbare promotum in delicto occulto. Abb.cap.fin. num.6. de purg. can. Et sic limitatur const. disputare,nec propterea excusaretur à syndicatu. Ang. in tractatu syndic. num.6. nisi vinculo sollicitudinis absoluatur. l. neminem, de suscepto.præpo. & archa. sicut non potest quis esse procurator antequam purget innocentiam suam. l.reum criminis, C. de procurat. nec admittitur ad honores. cap.omnipotens Deus, de accus. Nec pendente lite criminali promouetur ad beneficium per literas non facientes mentionem de litis pendentia. Baldus cons.128.num.2, 1.volum. Immo si ad nonum honorem aspirat, tanto tempore abstinebit, quanto fuit in pœna. addit. ad Speculat.tit.de accusat. §.2.in ver.& secundum. Et si eligitur in potestatem alicuius loci, & non admittitur, quomodo stante cõtumacia mittitur in possessione. Bald.l.fin. 2.repet.circa med. si ex
33 noxa. cau. aga. An autem pendente appellatione à sententia, possit interim syndicari, Bald.l.si filius,in fi.ff.de iudicijs. Nec intromittent se syndicatores si quid petitur ab officiale non ratione officij, sed alia causa, puta quia promiserat ante soluere. Bal.l.1. §.& ita, 2.rep.nau.caup.stabu. Verùm si officialis dat pecuniam vt habeat officium, habet animum malefaciendi,& indebitè lucrandi. not.Ang.l.1.de muril egulis. Et magistratu durante, potest moueri actio ex delicto vsque ad contestationem. Bald.l.Senatusconsulto, 1.rep. 3.not. ff.de off.procurat. Cæsar. Ita habentes dignitatem ad vitam, possunt conueniri per subditos durante dignitate. Abb.c.2.nu.1,cir.fin.de noui operis nunciat. Et consules,siue antiani ciuitatum durante officio conueniuntur. not.Bal.l.cu-
34 riales,la seconda,de decur. Defuncto autem officiale, quis interim admiuistrabit vsque ad aduentum successoris,Bal.l.diem functo, 2.rep. de off.assess. videtur, quòd Vicarius ruralis,qui differt à loci seruatore. Bal.rub. nu.20.de off.deleg.Et si reuocatur officialis, an processus sit nullus, nõ intimata reuocatione. Bal.l.mandatũ,nu.19.C.mand. Si iudex mandat nuncio,quod capiat debitorem meum,nõ finitur aduentu successoris, sed de consuetudine per successorẽ renouatur. Bal. l.& quia, 1.rep.in fi.de iurisd.omn.iud. adeo quod nõ potest prædecessor vltima die officij delegare causas,quia nõ potest conferre iurisdictionẽ in tempus successoris. Bal.l.eum qui, 2.rep.in princ. d.tit.de iurisd.omn.iud. alias suspensa licentia ad tempus,post tẽpus remanet. Bal.l.idem,3.rep.in fi.ff.de pactis.
35 Banniméta autem quæ faciunt rectores terrarum, quod infra certũ tempus vadant ad recipiendũ quod sibi debetur,nõ arctant creditores.Bal.l.pars literarũ,2.rep.cir.fi.& l.si quis intẽtione,cir.fin.2.rep.de iud. Est enim mala præsumptio cõtra eos qui tenent malã familiã. Arno.4.dialogo. & puniuntur si tenent maleficos,vt c.reg.remedia.non tamen inquietantur si eorũ familia delinquit extra districtũ. Bal.l.fin. 1.rep.in princ.d.tit.nau. caup.stab.Maiores magistratus ante depositum officium non accusantur, nisi in casibus vt per Spec. tit.de accus.post nu.20. glo.fin. l.3.quod met.cau.vnde cogunt præstare cautionẽ de respondendo, deposito officio, & si actiõ est tempore peritura,compelluntur suscipere iudiciũ vsque ad contestationẽ litis. Abb.c.3.nu.3. de maio.& obed. intellige vt per Bal.d.l.pars literarũ,1.& 2.rep. Princi-
36 pium enim litis dicitur ante mediũ, vnde si statuto cauetur,ꝙ potestas teneatur aliquid facere in principio sui officij,intelligit si fecit ante mediũ sui offidij. Abb.c.2.nu.5. de ferijs.Et parũ dicit stare in officio,qui exercet tantũ per sex menses.Bal.l.non tantum, in fi.princ.de excus.tut.vel in ijs quę possũt momento fieri,principium dicitur illud momentũ,in ijs quæ tractum temporis requiritur, illud dicitur quod est necessariũ ad principiandum, sic dicimus, Sumus in principio Veris, vel Æstatis, & potestas est in principio officij. in c.fin. post nu.2.de rest. spoliat. Et diximus,ꝙ officialis in fine officij cõsueuit esse gratiosus. Bal. l.si quis, §.eius qui, post princ.de iniusto,rupto,& irrito testam.
37 Quid si refirmetur, an officium sit idem. Bal.l.quod dicitur,§.miles,de testam.milit. l.si à te,nu.2. C.de pact.inter empt.& vend. in l.si constante, col. 1.in fi. & 2.in princ. C. de donat.ante nupt. Si est consumptum,non prorogatur. Bald.c.cum dilecta,post nu.12. de rescriptis. Si expresse est reuocata iurisdictio non potest prorogari, quia nullæ remanent reliquiæ. c.cum conting.at,num.10. in fine,eod.tit.de officio,& compromisso, in

rub.& cap.fin.in princ.de arbitris. Et an sit
eiusdem naturæ, c.1.in 1.rep. post oum.13.
& 2.num.23.de iudicijs, & c.pen.post nu.9.
cod.tit. Dixi in constit.præced. Verùm non
debet coufirmari,nisi prius steterit syndica-
tui,quia officiales debent esse annales,& ad
plus biennales. l.2. vbi Angel. de suscepto.
præpo.& archa. Vide in const.præced.no.24.
Nec dicitur nounm, sicut nec feudum no-
uum, remissa fellonia, nouom iudicium, vel
arbor renata, iostantia, vel libellus emen-
datus. Angel.l.2.de fundis limitro. Qnando
autem dicatur idem, vel diuersum, Baldus
l.pen.in fi.princ.ff.de excos.tot. l.si tutor, in
princ.de tutelis, & l.dies cautioni, in princ.
de dam. infe. Fideiussor autem non tenetur
nisi pro tempore qoo fideiussit. Bal.l.si cum
Hermes,post nom.2.C.locati.qnia actus no
uus nouam solemnitatem desiderat. Baldns
38 l.si vt proponis,C.de nupt. & tunc qnoosque
exercet iurisdictionem. Arno. 20.problem.
Et si dimittit officium,non debet lucrari fru
ctus. not.Bald.l.1.C.de his,quibus vt indig.
Et an syndicabitur bis,vel femel. Bal.l. Ami
lius Largiauus, 2.rep.post no.6.ff.de minor.
Paris vbi supra in ver.refirmatio, & in ver.
refirmatus,licèt constitutus ad certum tem-
pus,non potest ad longius protelari. Frecc.
de subfeud.lib.2. ibi decimo septimo quæro,
num. 10. nisi per Principem ex certa scien-
tia, & si fuit in vno, non potest in alio, nisi
post decennium, vt in aliquibus locis. Paris
39 vbi sup.in ver.iudices, c.8. Birruarij antem
an posint deponere pro, vel contra officia-
lem in causa syndicatus. Bal.l.2.post num.4.
C.de testib. Non tenetur habere tot birrua-
rios tempore famis, quod habere consueuit
tempore vbertatis. Bal.c.ex parte, num.11.
in fi.de const. Si male gessit, conuictus, vel
condemnatus, non appellat. l.3. vbi Baldus
quorum appell. non recip. & nunqnam ad
aliud admittitur. Affl. infra constit. nullus
campio, nu.2.post med. Et negligenti tolli-
tur salarium,quid si negligentia est modica,
l.pen.vbi Bal.& Ang de anoo.& tribu. Non
debet annuere Principum, vel Prælatorum
petitioni si æquitatem non fouet. Abb.c.1.
post nu.3.ne sede vac. Et donec sibi soluatur
salarium,alit familiam de suo,non sic in tu-
tore. Bal.l.pen.nu.5.& 6.de iure fisci,lib.10.
nam auaritia punitur. Bal.l.si quis in suo,in
fi.princ.C.de inoffic.testam. Et condemna-
tus, vt supra, ratione administrationis non
appellat. Spec.tit.de appell.§.2.num.4.
40 Item nota, quòd signa voluntatis diuinæ
sunt quinque, præceptum, prohibitio,consi-
lium,operatio,& permissio,& pro volunta-
te nominantur. D. Thom.1.par.q.19.art.12.
quo ad nos dicitur animi motus, uullo co-
gente,qua peccatur, & rectè viuitur. Magi-
ster sent.lib.2.dist.26.ibi,voluntatem,& ibi,
& si: & appellatur volūtas mouens motum,
& est in ratione. d.par.q.59. art.1. in princ.
& fi. & dicitur à volendo.3.par.de Sacram.
q.129. alias 98. art.1. ibi ly voluntas, & est
primum mouens,& imperans in vnoquoque
volente. 3.par.de Saluatore, q.18.art.1. est
in hominis potestate,nisi sit expressè à iure
prohibita. Bal.l.de quibus,1.rep.num.33.de.
legib. & est animi motus, nullo cogente ad
aliquid admittendum,seu adipiscendum,vel
non. D. August. lib.viginti unius sententia-
rum,col.8.in princ.& lib.de duabus anima-
bus,col.13.circa fin.princ. Actus animi, &
non dignitatis propriè tribuitur personæ,
impropriè ascribitur dignitati.Bal.1.cōst.ff.
in ver.hæc autem,lo primo,nu.5.circa med.
Ista in Principe quid sit,Bald.l.1.in 1.repet.
num.5. de const.Princ. & est de cohærentijs
animæ intellectiuæ,nec potest ab ea separa-
ri,ideo collatum in voluntatem filij,vel ser-
ui,non transit in patrem,vel dominum.Bal.
l.fin.in princ. de verb.oblig.
41 Vltimo nota,quòd licentia dicitur libera
eo quod alium non tenetur requirere. Abb.
c.pen. in 1.not.de regular. alias non esset li-
bera si oporteret expectare alterius licen-
tiam. Abb.c.de illis, post num.2.de sponsal.
vel libera,idest plenaria.Bal.c.quoniam vt.
num.2.in fi. de vita, & honest.cler.

SVMMARIVM.

1 *Iudices interest habere bonos,& diligentia, quæ adhibetur in electione eorum.*

2 *Iudices dicuntur pluribus modis, & in quo differunt ab exequutoribus.*

3 *Doctores vocantur illustres,quia virtus,& scientia nobilitant.*

4 *Iudices non possunt esse illiterati,surdi,& cæci.*

5 *Iudicia peregrina sunt reprobata, & quales debent esse iudices.*

6 *Officiales perpetui, & alij temporales qui sint.*

7 *Aemulatio quid, & quando æmulatur.*

8 *Regem supplicare pro officijs quando est licitum.*

9 *Inquisitio vbi, & quare fit à vicinis.*

10 *Præmium non præcedit meritum, nec prius datur,quàm dignus sit.*

11 *Honores etiam inuitis propter publicam vtilitatem conferuntur.*

12 *No-*

12 *Notarij quales esse debeant.*
13 *Notarius falsificans acta, vel instrumentum, qualiter puniatur.*
14 *Pura absoluta, vel simplex.*
15 *Leges in scholis deglutiuntur, sed in palatio digeruntur, quia practica est scientia digestiua.*
16 *Iudex dicitur temerarius si procedit sine causa cognitione.*
17 *Sententia est causa causarum, & per clausulam sine debito, non datur certa forma, sed instructio.*
18 *Scire seipsum nemo potest nisi per experientiam didicerit.*
19 *Vita futura ex actis præcedentibus dignoscitur.*
20 *Officialis assumptus contra iuris dispositionem, cum rubore deponitur.*
21 *Officialis quando tenetur de leui, & leuissima culpa.*
22 *Officialis quando per se, vel alium pronunciabit, & qui illustris, & superillustris.*
23 *Fama bona priuilegium mala præstantius.*
24 *Electio legitima, non salarium, facit decurionem.*
25 *Eligens nulliter, an secundo eliget.*
26 *Dignitatem adeptus fit ciuis illius loci vbi est dignitas.*
27 *Finis iuris canonici, & ciuilis diuersus.*
28 *Finem debitum, & canonicum diuersum in rescripto.*

1
VDICIS] quid grauius, intolerabilius, periculosius, quàm quod detur lupus loco pastoris, dissipator loco tutoris, homicida pro medico, tyrannus pro defensore, & inimicus pro aduocato, certè nihil. Abb. c. dilecti filij, nu. 6. cir. med. de excep. cum honori incumbat tam ignarus, quàm bonus. Arist. 2. Polit. 5. Tamen sicut pulcra sponsa requirit pulcrum sponsum, ita publici honores requirunt honorabiles personas. Bal. c. per inquisitionem, nu. 5. in fi. de elect. Ideo graue est vt vir de quo talia nunciantur, antequam discutiētur honoretur. c. 4. de accus. Propterea olim deputabatur vnus, qui scribebat omnes qui scientia, vel armis excellebant, & referebat Imperatori, vt quoties vellet ex vtraque censura officiales ex illis eligere possit. Foll. sup. 1. consl. nu. 105. Et Rex Ferdinandus primus habebat nomina virorum bonæ opinionis, aptorū ad officia. Io. Ant. de Nig. c. reg. 34. nu. 10. Sic Iudices, Aduocati, Præpositi, Centenarij, Scabini quales meliores inueniri possunt, Deum timentes constituantur. l. 1. de aduoc. & vicedom. in Longobar. In omni comitatu, qui meliores inueniri possunt eligātur, vt adiutores comitum sint ad iustitiam faciendā. l. vt in omni, de Scabinis, & Cancellarijs, quia iudicare est actus scientiæ. D. Th. 1. 2. q. 69. art. 3. Et ad prudentiam pertinet, quod quis bene eligat. add. ad eundem, ea. par. q. 13. art. 2. ibi tertiū, de maiori. Et quia de illorum statu melius veritas cognoscitur per illos qui viciniores sunt. l. si quis, cir. fin. de testib. in Longobar. & fit per inquisitionem, sicut in tutore. l. 3. §. illud, vbi Bald. de can. larg. tit. Vltra quod in dubio electus præsumitur notus eligenti. Bald. l. 1. in fi. de cond. impub. horr. & nihilominus ve isto modo electi rectè iudicent, mandat Imperator, quod in conficiendis actis veritas intemerata procedat, alias notarius in eis falsitatem committens, punitur pœna capitis, vt in textu, qui diuiditur, & summatur vt
2 per Affl. & dicit [IVDICES] maximi, magni, medij, & minimi: maximi Superillustres, magni Illustres, medij Spectabiles, minimi Clarissimi. Spec. tit. de iurisdict. omn. iud. in princ. num. 2. vsque ad 10. Maximi, de quibus l. fin. vbi cau. status dicuntur respectu partium, & sunt omnes habentes iurisdictionem in illa causa. Bald. l. fin. num. 6. C. de procur. Illustres, Spectabiles, & Clarissimi, l. 2. de sportu. Ordinarij, Delegati, vel Auditores. Speculat. tit. de citatione, §. 5. in princ. Omnes tamen debent habere iustitiam, & potestatem, quia iustitia accedens potentiæ, iudiciariam facit potestatem. D. August. 13. de Trin. col. 16. circa finem, & seq. post princ. nam quidam habent auctoritatem iudicandi, & non iuris scientiam: alij iuris scientiam, sed non auctoritatem. D. Thom. 3. parte, de Sacramentis, quæst. 48. alias 17. art. 3. Semper tamen magistratus ab optimis gerentur, populo ita volente. Arist. 6. Politic. 4. Debent esse communes sicut iustitia, quia sunt publicæ personæ, & æqualiter distare à qualitatibus extremorum. Bal. rub. extra de consuetudine, nu. 4. Et differunt ab exequutoribus, nam iudices principaliter dantur vt cognoscant inter partes, secundariò habent exequi: exequutores principaliter dantur vt exequantur, quandoque secundariò cognoscūt, & partes iudicis assumunt. Abb. c. pa-

c.pastoralis, §.quia verò, num. 3. in princ. de
off. deleg. propriè non cognoscunt, sed se in-
formant. in c.cum super, post nu. 12. de cau.
poss. & propr. Eorum appellatione qui ve-
niant. Abb. c. si quis contra, 1. rep. 2. & 3. not.
num. 5. de foro comp. [VBIQVE LOCORVM]
vel terrarum. supra const. occupatis nobis,
cir. fin. [REMOTIS PERPETVIS HACTENVS]
sup. const. omnes officiales nostros. [ORDI-
NATIS] creatis. d. constit. occupatis nobis.
[VT EST DICTVM] in const. præd. [ANNVI
VIRI ILLVSTRES] 1. const. §. idem, de nouo
C. facien. quia scientia nobilitat, & illustrat.
3 c. reg. inter virtutum dona. Doctores vocan
tur illustres. Bal. proœ. ff. nu. 5. & post nu. 21.
nobilissimi, quia virtus nobilitat. l. prouiden
dum, vbi Bald. C. de postul. sicut scientia. in
l. licet, 1. rep. in fi. C. de acq. poss. & dignitas
facit quem excelsum. Bal. l. optimam, nu. 6.
de contra. & commi. stipul. [ET FIDELES]
subditi, & deuoti. dixi in c. 1. nu. 13. de noua
for. fidel. honesti, & discreti. Bal. c. quoniam
contra, nu. 29. in fi. de probat. [IVRISPERI-
TI] iusti, qui per virtutem prudentiæ iudi-
cium pronuncient ex regulis iuris, sicut spi-
rituales ex habitu charitatis habent incli-
nationem ad rectè iudicandum, secundum
regulas diuinas. D. Th. 2. 2. q. 60. art. 1. & sic
4 illiterati, surdi, & cœci non possunt esse iu-
dices. Spec. tit. de sent. §. 3. nu. 1. nam impos-
sibile est, vel difficile vt qui opera ipsa non
tractat peritè valeat iudicare. Arist. 8. Pol. 6.
Præsides autem prouinciarum possunt esse
literarum inexpertes, ita & decuriones. l. ex
parte, vbi Bal. de decur. quia habent assesso-
res. Affl. hic 3. not. [SI VNQVAM IN REGNO
REPERIANTVR IDONEI] legales instructi.
Bal. c. fin. nu. 4. de rest. spol. bonæ opinionis,
& famæ. in d. c. quoniam contra, post nu. 30.
Sufficientes prouidi, & honesti. Luc. l. si quis,
cir. princ. de profe. & med. habentes salem
scientiæ, ne sint insipidi, & salem securæ con
scientiæ, ne sint diaboli. Bal. l. 2. nu. 10. in fi.
de sent. ex breuiloq. recit. Non pauperes, nè
propter egestatem venales sint, & corrupti
totam rempublicã euertãt. Arist. 2. Polit. 7.
nam impossibile est, qui egenus est, bene ma-
gistratum gerere, & quietem optare, & qui
nullius pretij est, multũ nocet, prout nocuit
Lacedæmoniorum ciuitati. ibidem cap. 9.
[DECERNANTVR] secũdum proportionem,
& idoneitatẽ personarum, alias acceptatio
personarum consistit si tribuitur officium,
vel beneficiũ sine tali proportione, sed quia
diues, vel coniunctus. D. Th. 2. 2. q. 63. art. 1.
& 3. par. de Sacram. q. 67. alias 36. art. 4. ibi
not. cum exteris non dentur eleemosynæ.
5 Ang. l. 2. de ann. ciuil. & peregrina sunt re-
probata iudicia. glo. 2. c. 1. de off. ord. in vj.

Vnde hæc fidelissima ciuitas ex priuilegio
habuit à Catholica Maiest. vt in ea non sint
officiales nisi regnicolæ. Affl. hic 4. not. qui
debent esse nobiles, Deum timentes, & sa-
pientes, minus autem idonei eijciũtur. l. fin.
de off. iud. in Longob. Vnde nobiles cæteris
paribus, in officijs, & dignitatibus ignobi-
libus præferuntur. Foll. sup. const. inconsuti-
lem. Et tolluntur iudices perpetui, nam vult
omnes esse temporales. gl. c. fin. in ver. amo-
6 uetur, 14. q. 5. Dicuntur autem perpetui, qui
non habent certum terminum. Bart. l. iuris-
peritos, ff. de excus. tut. sed sunt sine tempo-
ris præfinitione. Dec. cons. 472. nu. 21. & 22.
4. vol. temporales sunt ad nutum reuocabi-
les. Pau. de Cast. cons. 203. col. 2. cir. fin. post
nu. 2. 1. vol. Vnde non valet pactum ciuita-
tis, quod aliquis nobilis sit perpetuus Pote-
stas illius ciuitatis, sed solum conceditur,
quod possit sibi eligere rectorem confirman
dum vsque ad annum, & in secundo requiri-
tur, quod nemo discrepet. Bald. c. 2. in fi. de
pactis. Hodie quidam sunt ad beneplacitum
Regis, & intelliguntur perpetui. adeo quod
successor non potest mutare, nam gratia,
quæ est sortita effectũ, non expirat per mor-
tem cõcedentis. c. super gratia, de off. deleg.
in vj. Præp. qui successo. ten. lo primo, nu. 4.
& esse electos de conscientia Regis idem est
ac si suo facto, & auctoritate essent electi.
Foll. sup. const. Capitaneorum, nu. 155. in fi.
& 156. [QVOD SI COMPETITORES] æmulos:
inde æmulatio est dolor animi cũ alius per-
7 uenit ad rem quã duo, pluresve appetebant,
& nisi ab vno haberi potest. D. Aug. lib. ex-
positionis epist. ad Galat. col. 44. circa med.
[HABEANT FORTE PROMOVENDI] & sic ap-
pellatur promotio etiam ad honores. Bald.
l. si duas, circa princ. de excus. tut. & possunt
peti dignitates. Bald. l. barbarius, 1. notab.
8 1. & 2. rep. in princ. de off. præto. Et licitum
est doctis supplicare Regem pro officijs.
Affl. hic 5. not. etiam quod ambitio sit aspi-
ratio ad dignitatem ad actum procedens.
Abb. cap. quia intantum, 1. not. de præbend.
[DE VTRIVSQVE MERITIS] est autem me-
ritum actio qua efficitur vt ei qui agit iu-
stum sit aliquid dari de condigno, vel con-
gruo. D. Th. 3. par. de Sacram. q. 45. alias 14.
art. 4. licèt meritum, & præmium largo mo-
do sumantur in bonam, & malam partem.
ead. par. quæst. 120. alias 89. art. 1. in add.
exam. in communi importat æqualitatem
iustitiæ, vt merces merito respondeat, &
præmium debito. idem D. Tho. & ibi Caiet.
3. parte de Saluatore, quæst. 49. art. 6. & me-
ritum innititur iustitiæ, impetratio innititur
gratiæ. D. Thom. præd. 2. 2. quæst. 83. art. 16.
9 [TESTIMONIO SVORVM CONCIVIVM, ET
EXA-

Examinatione Sollicita Docsatur] probetur, inf. cōst. iurisperitorum. Ita iudex si non habet cognitionem testium, Bald. l. 1. §. si curatores, ff. de mag. conue. inquirit de cōuersatione vbi infamatus degit. Spec. tit. de inquisitione, §. 3. nu. 1. & 23. nam conuersatio notos reddit, vel probabile testimoniū aliorum commendat. c. in Lateranensi, de præb. Bona, & mala fama inspicitur in loco cōuersationis, & illa præfertur cuilibet alij: verum quæ orta est à suspectis, & conspiratoribus non dicitur fama, sed calumnia. c. 3. c. scriptum est, vbi Bal. post princ. & nu. 2. de elect. Res quas consueui habere in domo, diuitias, & statum meum iudex à vicinis facilius percipiet. Bal. l. in actionibus. §. plane, col. 1. in fi. & 2. in princ. de in lit. iur. Discussio etiam fit examinatis vicinis, qui verisimiliter sciunt facultates aliorum vicinorū. idē Bal. cum addit. ad eum l. 2. quando fiscus, vel priua. a debit. deb. exig. possit. Æstimatio immobilium melius probatur per vicinos, quā per alios. Bal. l. 2. nu. 28. de rescind. vēd. quia præsumitur melius scire facta alterius vicini, c. quosdā. de præsump. Bal. l. si vicinis, cir. princ. C. de nuptijs, nam habent scientiā præsumptiuam. in l. vbi adhuc, repet. antiq. post nu. 2. de iure dot. Et conditio magis est nota in propria patria, quā alibi, idem Bal. l. nemini, 3. not. C. de aduo. diuer. iud. [Ita Quod] magis idoneus præferatur. Bal. l. in testamento, cir. med. de testa. tute. latè Affl. hic 6. not. vt sic officia distribuantur secundum merita personarum, & alias circūstantias. Bal. l. societas, §. 1. ff. pro soc. non per collusionem.
20 idem Bal. l. 2. de collu. deteg. Cum præmium nō debeat præcedere merita, & prius homini dari, quā dignus sit. D. Aug. lib. de morib. Eccl. Cath. col. 24. in princ. [In Officio Promovendo Discretio] vnde iudices debent esse discreti, quia discretio est mater virtutū. Bal. c. finē litibus, nu. 3. de rest. spol. Et D. Aug. dicebat, Elige tibi consiliarios bonos Deum timentes, veritatem amantes. in lib. de salut. docum. col. 2. in fi. & sic consiliarius debet esse bonus, purus vndique, & cōtentus ijs quæ à fisco dantur. §. festinabis, auth. de mand. Princ. alias inhabilis, officio superioris repellitur ab honoribus, & dignitatibus. Bal. l. quos prohibet, 1. rep. in fi. ff. de postul. [Et In Remoto Iustitia Conservetur] quia deferendū est virtuti, & prudentiæ Bal. l. viduæ, post princ. C. de nupt. & ho-
21 nores etiam inuitis propter publicā vtilitatem cōferuntur. Abb. c. clericus, in fi. de vita, & honest. cler. Oportet enim nolentem, & nō volentem ad magistratum assumi si eo sit dignus. Arist. vbi sup. 2. Polit. 7. & vbi maximè non honoratur virtus, ibi nō est possibile firmum optimorum esse in republica statum. (?) ibidem c. 9. Qualis debeat esse iudex, & ex quibus possit contra eum excipi. Spec. tit. de
22 iudice deleg. §. excipi. Lex autem magis defert generi, i. nobilitati, moribus, & virtutibus, quàm diuitijs. Bal. l. viduæ, circa princ. C. de nup. Nec antiquior, sed magis idoneus eligitur. Dec. c. clerici, post nu. 9. de iudicijs. In Præfecto autem Prætorio tria præcipue concurrere debent, & quæ in Cardinali. Bal. l. vn. §. his cunabulis, 2. not. de off. præf. præt. Nec eligenti imputatur, si elegit de certis, secus si de incertis. sicut in exequutore. Bal. l. cū plures, §. pen. ff. loca. Principi autem est licitū, & est in eius arbitrio præferre minus æquū magis æquo, & magis bono minus bonum: dicunt tamen Theologi, q si is qui elegit est obligatus ad duo, ad eligendū, & magis idoneum eligendum, tenetur eligere ma-
23 gis bonum, quia in eo est maior ratio præstationis, sicut in eo qui est magis proximus patriæ, alias si ad neutrum est obligatus potest præferre minus bonum maiori bono: ita obligatus ad vnum, tenetur ad illud soluendum, non ad magis bonū eligendum, & licet Princeps non ligetur lege positiua, ligatur dictamine rationis. Bal. l. 2. post num. 40. de ser. & aqua. vel secundum iustitiam distributiuam, debet vnicuique dare secūdum suam dignitatem, secus secundum cōmutatiuam. Facit quod dicit D. Th. 1. par. q. 21. art. 1. & iustitiæ distributiuæ æqualitas consistit in hoc, quod diuersis diuersa tribuantur secundum proportionē, & idoneitatem personarum. idem 2. 2. q. 63. art. 1. & de ista iustitia distributiua, & cōmutatiua. ea. par. q. 61. art. 1. 2. 3. & 4. adeo quod qui impedit ne detur digno, vel procurat vt detur minus digno dispensator, & eius consultor tenetur ad restitutionem, secus in eo, qui impedit legatum, & eo qui pro se procurat in dānum alterius. idem vbi supra, & ibi Caiet. quæst. 61. art. 2. Quandō fit de bonis communibus est iustitia distributiua: si de bonis singularis personæ, est iustitia commutatiua. Nicol. Nysse tract. 1. par. 3. port. 2. q. vnica. [De Notariorum, Et Iudicum Manibus] qui acta conscribunt. Affl. hic num. 2. quorum manus dicuntur organum organorum, & corporis munus. Lucas l. 2. quia per eas omnia ministrantur, quo quis ord. conue. [In Conficiendis Publicis Documentis] in publicam notionem apertissimis documentis. c. sciant, 2. q. 8. [Veritas] quæ est res visu percepta, & in memoria retenta. Bald. c. fin. in fi. de iuram. calumn. vel æqualitas intellectui, nec recipit maius, & minus. D. Tho. 1. parte, quæst. 85. art. 7. est inexpugnabilis. Esdræ 3. Affl. sup. const. pessimam, post nu. 4.

12 [INTEMERATA PROCEDAT] ita vt in verbis
sint aperti, veraces, non iactatores, sed factis
ostendant se tales quales sunt. Zab. clem. fin.
in ver. sexto, cir. fin. de hæretic. [IN QVIBVS
SI FALSITAS] quæ est veritati contraria.
Arch. c. paruuli, cir. princ. 2.2. q. 5. [FVERIT,
VEL CORRVPTELA] pecunia, vel ambitione.
l. ita demum, ff. de arbitris. [PROBATA] quia
veritas, quæ non probatur, opprimitur, &
quod non apparet, non præsumitur esse verũ.
Bal. consi. 465. cir. fin. 4. vol. [NON MVTILA-
TIONIS MANVS, VT OLIM] iure Longobar-
dorum. Affl. hic post nu. 2. [SED DECAPITA-
TIONIS VLTIMVM SVPPLICIVM] quod mor-
tem naturalẽ importat. idem Affl. hic 8. not.
[TEMERARIVS] malus improuidus, sine con-
silio. Arch. c. homines, cir. med. 22. q. 2. [PA-
TIATVR] substineat, vt const. præced. Et sic
13 notarius falsificans acta, punitur morte na-
turali de iure cõi, & quando scriptura falsi-
ficata nõ facit plenam fidem, punitur pœna
deportationis, vel triremiũ: si est instrumen-
tum publicum, punitur pœna capitis. Grami.
hic, quia non est crimen in mundo quod to-
taliter vituperet hominẽ sicut falsitas. Bar.
l. transigere, nu. 5. C. de transact. [IVDICES]
scientes, cum ignoranti non conferatur, nec
auferatur iurisdictio. Bald. c. audita, nu. 1. de
rest. spol. non suo sensu, sed secundum leges.
c. 1. de const. & [SECVNDVM FORMAM] quam
imperitia iudicantis mutare nõ potest. Spec.
tit. de primo decr. §. 2. [CONSTITVTIONVM
NOSTRARVM, ET IVRA COMMVNIA, ET
CONSVETVDINES APPROBATAS] vt supra
constit. puritatem. [QVAE CONSTITVTIO-
NIBVS NON RESISTVNT] nõ contradicunt.
Luc. l. 2. post princ. de desert. nam illæ sunt
cassatæ. sup. const. post mundi machinã, in fi.
Vltra quod constitutioni prohibitiuæ nõ po
test renunciari. Bald. l. quis prohibet, 1. rep.
post princ. ff. de postul. [DE PVRISSIMA] ab-
14 soluta. Bal. l. latiuus largus, de leg. 2. vel sim-
plici. glo. 2. in l. duos, de cond. & demonstr.
[CONSCIENTIA] legali, rationibus infor-
mata, cum triplex sit conscientia. Paris de
synd. in ver. indicare, c. 2. post nu. 10. Bal. c. 2.
vbi etiam quid sit, & vnde dicatur conscien-
tia, nu. 1. & post num. 3. de off. ord. [CAVSAS
AVDIANT] intelligãt. Soc. l. 1. in princ. nu. 4.
de verb. obligat. [VT TAMEN IPSAS, NEC
ALIBI] in alio loco. Bal. l. præror, 1. rep. §. fin.
in princ. ff. de edendo. [QVAM APVD BAIV-
LOS CIVITATVM] non vbicunque sunt. Luc.
l. 1. in princ. de coharta. sed [IN CVRIAE NO-
STRAE PRAETORIO] auditorio. inf. cõst. con
tingit aliter. in l. 2. de ser. rust. præd. l. Titia,
§. Caius, de leg. 2. vbi causæ ventilãtur. l. om
nes, in ver. prætorij. de Episc. & cler. cũ alio
quã in statuto loco sententia ferri nõ possit.

Bal. l. 1. nu. 14. cir. med. quom. & quan. iudex.
Loca in quibus debet iurisdictio ecclesiasti-
ca exerceri, in c. quia fronte, per illum tex. de
15 appell. [VBI CONSVEVERVNT IVRA DECER-
NI] nam leges in scholis deglutiuntur, sed in
palatio digerũtur. Arno. in præfa. suæ pract.
in princ. nam practica est scientia digestiua,
& vbi theoricus desinit, practicus incipit,
hoc in iure scripto, secus in cõsuetudinario,
quod oritur ex moribus, & experientia facit
artẽ, quæ est via antiqua, & tuta. Bal. l. Æmi-
lius Largianus, 2. rep. nu. 11. in fi. ff. de mino.
Vnde maior plerunque est scientia eorũ qui
vsu excellũt. D. Aug. 1. de Musi. col. 8. cir. fin.
& in curijs est promulgatũ. l. sed & milites,
§. fin. de excus. tut. cũ finis practicæ sit ope-
ratio, secundum Philosophum, D. Tho. 1. par.
q. 1. art. 4. in princ. [VEL APVD ALIVM] talẽ
speciem proponentẽ. l. sed & si, ad leg. Aquil.
Sicut apud Petronium magnum Prætorem
vniuersam dotem petebat ex coniectura.
l. bestias, ff. de pact. dotal. [QVI IVRISDI-
CTIONI PRAEEST] ius dicit. c. forus, de ver.
sign. [DISCVTIANT] quia sæpe differuntur.
c. plerunque, 2. q. 7. [ET AVDIANT QVAE-
STIONES] cum habeant iurisdictionẽ ordi-
nariam. l. ait prætor, ff. de re iud. l. notionem,
in gl. 1. de verb. sign. [DISCVTIANT] dũ sæpe
differũtur. c. plerunque, 2. q. 7. [ET AVDIANT
QVAESTIONES] cum habeant iurisdictionẽ
ordinariã. l. ait prætor, ff. de re iud. l. notio-
nem, in gl. 1. de verb. sign. [QVOD ENIM] quę
est continuatiua, & assignat rationem. Dec.
l. 1. nu. 2. si cer. pet. [IVDICIBVS SVPRADI-
CTIS ORDINARIIS] sup. cõst. hac lege, in fi.
[IVRISDICTIONIS CONCEDIMVS INFRA
ANNVM] cum sint annales, & non perpetui,
vt sup. [NON SIC] eo modo. gl. l. de pupillo,
§. nunciationẽ, in ver. sic, de noui oper. nunc.
[ACCIPI VOLVMVS, VT APVD IPSORVM
PRAETORIA] domos proprias, vel loca pri-
uata. Affl. hic 11. not. [EX LITIGANTIVM
FORTE CONSENSV] vocatorum, vt consen-
tiant. gl. l. mutus, §. is qui, in ver. consentien-
te, ff. de proc. [QVAESTIONES ACCIPIANT,
SED] in loco cõsueto si est ordinarius. Affl.
hic nu. 13. [IN PRAESENTIA OFFICIALIVM,
ET BAIVLORVM NOSTRORVM] in prætorio,
siue palatio. l. pen. C. de off. præto. prouinc.
16 [IPSAS EXAMINENT] alias esset temerarius
iudex si sine causæ cognitione. Baldus l. ob-
seruare, ff. de cur. furio. & prodi. sed causa co
gnita pronunciabit. l. quid ergo, §. 1. de his,
qui not. infa. & parte petente, quia si non pe
titur, nõ redditur iustitia. in c. suborta, nu. 2.
in fi. de sent. & re iud. [FINE DEBITO] c. cũ
ad sedem, de rest. spol. c. 1. de confir. vtili, vel
inut. c. 1. de sequestr. poss. & fru. & sup. const.
Magnæ Curiæ, in fine. alibi sine canonico.

c. accedens, lo secũdo, in fi. vt lite nõ contest.
c. veniens, lo secondo, de test. & c. 1. qui mat.
accus. poss. & sic apponitur clausula sine de-
bito in temporalibus, & fine canonico in spi
ritualibus. Bal. rub. nu. 11. cir. med. de rescr.
c. ex conquestione, num. 5. in fi. de rest. spol.
Omne enim opus in fine canitur, & malus
finis corrodit bonum principium. in c. fin.
nu. 3. in fi. de præscrip. Causa sopita per abso
lutionem, vel condemnationẽ, & quis dica-
tur finis, in c. inter monasterium, post nu. 2.
de sent. & re ind. secundum acta, & probata.
Bal. cons. 164. post princ. 2. vol. [STVDEANT
TERMINARE] imponendo finẽ competẽtem.
c. prout, de dolo, & contu. c. ex tenore, d. tit.
17 de testi. & dicitur terminare, quia sententia
est causa causarum. Bal. l. cum quærebatur
iud. sol. Vnde per clausulam fine debito deci
das, nõ videtur data certa forma, sed potius
quædam instructio, adeo quod sententia la
ta non seruato fine debito, non est nulla, sed
cassanda. Abb. c. cum ad sedem, de rest. spol.
Dicitur autem sententiam habere recti, &
æqui iudicium, & bonum, & æquum virum
ex miti sententia, circa quædam ignoscen-
do. Arist. 6. Ethic. 12.
18 Sed contra hominem scire neminem arbi
tror, etiã seipsum. D. Aug. 4. de anima, & eius
orig. c. 6. post med. 7. 8. & 9. & idem de seipso
dicebat, Putas me idoneum, cum ego melius
me nouerim, & tamẽ nec ipse me nossem nisi
experiendo didicissem. in epist. 147. col. 2. in
princ. & alibi, Vires intelligentiæ meæ non
sunt mihi vtique cognitæ, nã sæpe mihi pro-
positam quæstionẽ putaui me intellecturum
si inde cogitarem, cogitaui, nec potui: sæpe
non putaui, & tamen potui. Idem D. Aug. vbi
sup. 4. de anima, & eius orig. c. 7. col. 2. circa
princ. Et Abraham, & Petrus quã fidem ha-
bebant vires eorum, nisi post tentationem,
Abraham nõ dubitauit offerre filium: & Pe-
trus qui ante præsumpserat de se in tenta-
tione se non potuisse. D. Aug. præd. psal. 36.
concio. 1. col. 2. quomodo possunt alij alios
cognoscere: tanto magis, quia qui non est
de regno, & in regno non possidet, proponi
in officio, sicut & clericus. vt in c. regni cum
nihil, vbi Gram. & c. item quod prædicti, vbi
Io. Ant. de Nigris.
19 Nisi diceres, quòd ex bonis actibus præ-
cedentibus præsumitur de vita futura. Abb.
c. mandata, vlt. not. de præsumpt. Et norma
iudicandi secundũ quã gubernabitur iudex,
est lex ipsa secundum quam debet iudicare,
adeo quod iudicem doctũ dicimus cui iudi-
ciaria potestas bene cõueniat. add. ad D. Th.
3. par. de Sacra. q. 120. alias 89. art. 2. ibi not.
lo secondo, & terzo. Ita quod qui inquirit de
idoneitate personæ, debet super hoc pronun
ciare. Bal. l. tutores, de confir. tut. & si ad ali-
quod officiũ nõ admittitur nisi diues, debent
probari diuitiæ. Bal. l. si verò, §. 1. cir. fin. qui
satisd. cog. & aptitudo debet præcedere actũ.
Bal. l. quoties, §. si quis ita, cir. fin. de hæred.
20 inst. Alias assumptus ad officiũ contra iuris
dispositionem, tenetur officium cum pudore
deponere, & acquisita restituere. c. cũ sit, vbi
Abb. nu. 3. de iudic. & nõ imputatur eligenti
si fuit actũ de certis, secus si de incertis. Bal.
l. cum in plures, §. pen. ff. locati. Etiam quia
virtus per famam probatur. Bal. l. pen. C. de
postul. & fama facit plenam probationẽ cir-
ca hominis qualitatẽ. idẽ Bal. l. 1. nu. 2. C. de
testa. Ex quibus autẽ causis non possit quis
esse iudex. l. cum prætor, §. fin. vbi Bald. ff. de
iudicijs. Electus ad officium, vel dignitatem,
tenetur detegere suã inhabilitatem, alias pu
nitur. add. ad Bal. in l. sciãt, in ver. item, C. de
legi. hære. Qualis debet esse est c. reg. vt sta-
tus reipublicæ, vbi Io. Ant. de Nigr. Carens
membris non potest habere officia publica.
Bal. in procem. Decr. nu. 29. Sufficit quod sit
bonus, sicut in prælato, etiã quod inueniatur
21 melior, & melior intelligitur ad seruiendũ.
D. Th. quolib. 8. art. 6. & vt teneatur de leui,
vel leuissima culpa, distingue, aut procura-
uit, & tenetur de leuissima culpa, aut non, &
tenetur de leui. Bal. l. quæ fortuitis, num. 15.
circa med. C. de pign. actio.
22 Nota, quòd iudex si est illustris potest per
alium recitare sententiam, alias non, nisi ore
proprio. Spec. tit. de sent. §. 3. in princ. Abb.
c. 3. in fi. de his, quæ fiunt à præl. sine consen.
cap. alibi Papa, & Imperator dicũtur Super-
illustres. Abb. c. solitæ, 1. not. de maio. & obe.
c. nouit, de iud. Imperator, & Rex Francorũ
Illustres, vt ibi, Rex Aragonum Vngariæ, Por
tugalliæ, & Princeps Boemiæ Illustres in su-
perscriptione. c. quanto, & c. intellecto, de iu
reiur. c. pen. de Iudæis, & c. constitutis, lo se-
condo, de testi. clara persona. l. curator, ff. de
curat. furioso.
23 Item nota, quòd priuilegium bonæ famæ
est præstantius malæ. Spec. tit. de inquisitio-
24 ne, §. 3. nu. 7. Nec perceptio salarij facit quẽ
decurionem, sed electio legitima. Abb. c. 3.
post nu. 9. de his, quæ fiunt à maio. par. cap.
Electionem autẽ rectam facit virtus, & eligi
dicitur, qui praaccipitur magis, quã alter.
D. Th. cum add. ad eum 1. 2. q. 13. art. 3. & ibi
corrola. cir. fi. Et fit tam ad officia ecclesia-
stica, quàm secularia. art. 4. Et quæritur per-
sona, quæ in Senatu, & reliquis curijs ciuita-
tum generis asserit dignitatem. Idem 3. par.
de Saluatore, q. 29. art. 1. Quid si electi sunt
duo, vnus post alium. Bald. l. cum sub hac, de
25 cond. & demonst. Et habens potestatẽ eligen
di officialem, si prima electio est nulla, an
possit

posſit iterum eligere. Bal.l.qui per ſalutem, cir.med de iureiur. Si fit ſcienter, habet vim approbationis. gl.l.ſi venditor, in ver. côprobauit, & ibi Bal.ff.de indi.adiect. nec peccat ſi eligit bonũ, omiſſo meliore, vt in Epiſcopo qui confert beneficia, & quis melior. D.Th. quolib.6.art.9. Vnde prælatus an poſsit cõmittere curã eccleſiæ ſuo coniuncto, quolib. 4.art.15.& ſi dat vt exaltetur, cõmittit ſimo
26 niam. quolib.5.art.25. efficitur tamen ciuis vbi adipiſcitur dignitatem. Abb. c.quia in tantum, in fi.de præb. & præſumitur amicus eligẽtis, quia per eum ad officiũ deputatur. Bald.l.amiciſsimus, in princ.de excuſ.tuto. Vnde qui inquirit, attendit finem, ita iura, & conſuetudines ſunt approbatæ ſecundũ vnũ
27 quodque ius, ad cuius finem accedunt: finis enim iuris canonici eſt felicitas animæ, finis iuris ciuilis eſt bonum publicum, vel ſubiectum iuris canonici dirigitur non ſolum in bonum cõmune, ſed in Deum. Scientia iuris ciuilis moralem reſpicit Philoſophiam, dirigitur ad iuſtitiam, & reſpicit bonũ publicũ, & cõmune. Dec.c.clerici, poſt nu.7.de iudic. Theologia docet quæ ad ſacram religionem pertinent, & dicitur Theologia, quaſi ſermo de Deo. D.Tho.in procem.1.1.& q.1, art.7. Vnde conſuetudo ſecundum ius canonicum vt ſit bona, oportet quod habeat finem felicitatis æternæ, vt ſit bona de iure ciuili requiritur quod finis eius ſit bonum publicũ. Abb.c.fin.poſt nu.5.de conſuet. c.vigilanti, poſt num.6.de præſcript.
28 Vltimo nota caſum quando dicatur finem debitum ſortiri, c.2.de matr.contra.contra interd. eccl. & in reſcripto ponitur fine debito, quandoque fine canonico. Spec.tit.de reſcrip.præſent.§.4.num.4.

De in ius vocando, alias de exordijs, & præparatorijs iudiciorum.

S V M M A R I V M.

1 *Ius reuocandi domum quomodo, & quando proponitur, & in quo differt à fori declinatoria.*

VIA non ſolum quis non cogitur ad oſtendendũ titulũ, vt ſup. verum etiam ſi alibi repertus citetur,
1 habet ius reuocandi domum. l.nec non, §.ſi cum, ex quib.cau.maio.dicẽdo, Non veni ad hoc paratus, remittatis me ad domũ, & deliberabo, & hoc quando venit ex cauſa probabili, vel neceſſaria; & differt à declinatoria fori, quia illa fit quando non eſt illius iuriſdictionis. Abb.c.fin.5.not.nu.46. & ibi tex.in fi.& c.pen.& fin. de dilatio. iſta ſapit vim declinatoriæ, quæ infra triduum à die oblati libelli in ipſo iudicij exordio proponi debet, vt inf.conſt.exceptiones dilatorias, & quia præcedit iudicium quod incipit, alias cõteſtatione. Inn.c.ſuper quæſtionum, nu.2.de off.deleg. ideo dicitur [DE IN IVS] iudicio. Bal.c.2.nu.1.& c.3.poſt nu.1.& 17. poſt med.de confeſsis. [VOCANDO, ALIAS DE EXORDIIS, ET PRAEPARATORIIS IVDICIORVM] dum præſtita cautione de iudicio ſiſti, datur terminus ad redeundum, & domi morandum, vt in textu.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex quomodo, & quando, & de quibus cognoſcit.*
2 *Meum ad dominium rectũ refertur.*
3 *Factum præcedente iuſſu ſuperioris præſumitur factum ex neceſſitate.*
4 *Iuſtum non dicitur quod ipſo iure non tenet, & ſi fundamentum eſt iniuſtum, nihil iuſtè peti poteſt.*
5 *Protinus, ſtatim, & incontinenti, omne interuallum excludit.*
6 *Iudex poteſt in territorio ſuo citare forenſem.*
7 *Cautionẽ iudicio ſiſti promittit etiam decurio.*
8 *Mora dicitur fruſtratio, & fruſtrator poſt interpellationem.*
9 *Tempus competens dicitur ſecundum diſtantiam viarum qualitatem cauſæ, & naturam termini.*
10 *Dieta legalis ad rationem viginti miliarium pro qualibet.*
11 *Domicilium quaſi cilium faſtigium, vel altitudo domus dicitur.*
12 *Debitori expedit dilationem habere.*
13 *Terminus non datur niſi petenti.*
14 *Iudex nõ arctatur ad expectandum, ſed de benignitate poteſt.*
15 *Legalis taxatio cenſetur data niſi aliter prouidetur.*
16 *Repertus coram iudice tenetur recipere libellum.*
17 *Citatus pro vna cauſa ſi comparet poteſt pro alia conueniri.*
18 *Citari non poteſt præſens.*

19 *Fori declinatoria in pluribus causis locum non habet.*

20 *Peregrinantes vagabundi appellantur, & possunt vbique conueniri.*

21 *Tempus medium est in posse debitoris.*

SI QVEM] Iurisdictio est similis homini cuius status crescit. Bal.c.1.nu.13.cir. med. de iudic. Vna trahit ad se aliã.not.Bal.c.sexta, de off.deleg. Vitium ex vitio creando parit vitium: vitia geminant,& nunquam,nisi precidãtur, primos motus obseruant. in c.causam quæ, in fi.de præscr. Quando pertinent ad iudicẽ tractus futuri temporis.in c.auditis,num.2.
1 de procur.vel non initiatum,nec præparatũ spectat ad iudicem,initiatũ sic. Bal.l.1.post nu.23.C.de fideicom.& tunc aut ante litem contestatam emergit, & venit iure actionis, aut post litem contestatam contingit,& officio iudicis mercenarij expedit. Bal.l.1.post nu.1.si à non comp.iud. vel quod ante litem emergit, ad officium iudicis pertinet,dummodo petatur.idẽ Bal.auth.contra qui propriam,nu.9.& 12.cir.med. de non num.pec. ita quæ extra iudicium cõtingunt,nisi in iudicium deducantur, non spectant ad iudicẽ. Bal.l.3.nu.3.com.de leg.in l.si vnus, §.quod in specie,nu.15.cir.princ.ff.de pactis. Vnde an super futuris possit moueri lis. in c.cum olim Abbas,nu.11.de off.deleg.Reducuntur autem ad iudicium dum offertur libellus iudici.auth.offeratur,de litis cõtest.Iudex autem citat partẽ aduersus libellum vt dicat. Affl.hic nu.7.cir.fin.parti datur deliberatio, quæ non potest auferri.Bal.l.fin.post num.4. C.arbit.tute.Si de facto,vel fortuitò reperitur coram iudice,non tenetur recipere libellum,vel tenetur recipere,sed non respõdere. idem c.plerũque,nu.3.de rescrip.vel tenetur recipere, & incipit litis exordium, & si non vult recipere, sufficit quod recipiet iudex, & non tenetur respondere nisi dato termino ad deliberandum. in c.de causis, post nu.30, de off.deleg. In curia vbi est Papa, tenetur de quolibet respondere, nisi habeat ius reuocandi domum,ibi post nu.32.Tempus ad deliberandum nemini est denegandum,nisi frustratoriè petatur.in c.dilectus,nu.1.de proc. Seu si qualibet occasione reperitur in aliena patria,in qua conuersari solet,secundum suã legem iustitiam faciat, nisi de statu suo, vel hæreditate quã pater suus moriens reliquerit, nam in ijs duobus casibus is qui cum eo litigat,sequetur eũ in patria sua.l.fin. qualiter iudices iudicare debeãt,in Longob. Si verò ille est iudex suus,& alibi repertus conuenitur, potest excipere, quod non venit ad hoc, & habet ius reuocandi domum. Spec. tit.de reo,num.13.& 14. & hic in textu, qui diuiditur, & summatur vt per Affl. & dicit [SI QVEM] idest aliquem. glo.l.1.in ver. qua, l.sed & si, §.hæc clausula, ff.ex quibus cau.maio. l.2. §.sed & si, in ver.quem, ff.de hæred.vel act.vend. vel si quem,quatenus aliquẽ. Bal.l.1.nu.14.in princ.quando prouoc. non est neces.[NOSTRORVM FIDELIVM]qui ad nos spectant,nam meũ,ad dominium di-
2 rectum refertur.Bal.l.1.2.rep.cir.fin.de sta. hom. [AD PROCLAMANDVM] sup.const.Capitaneorum,cir.princ.præsens.l.si præcedente,§.Lucius,ff.mand. [DE ALIQVO CORAM MAGISTRO IVSTITIARIO] de quo in const. Magnæ Curiæ,& seq. [CVRIAE NOSTRAE] quæ iurisdictionẽ habet in toto regno. Affl. hic nu.17.cir.med. [VEL REGIONVM IVSTITIARIIS] prouinciarũ. sup.const.Iustitiarij per prouincias. [NECESSITAS] quia facta
3 præcedente iussu superioris, præsumuntur facta ex necessitate.Bal.l.liber homo,in prin. de hæred.inst. vel rei familiaris necessitas. l.nõ idcirco,C.de rescind.vẽd. [FORE COMPVLERIT] per ius ordinarium coactus,quia cogi dicitur nõ solum per manus ministrorum, verumetiam per ius ordinarium, si ciuiliter agitur. Foll.d.const.Capitaneorum, num.123.comparere in loco ad quem iudex citauit, vel ius reddere consueuit. Spec.tit. de compari.inter.in pri. [VEL] saltem.glo. l.Stichum,in ver.vel,ad leg.Aquil.[VOLVNTAS AGERE, VEL ACCVSARE VOLENTIS] Affl.hic in princ. [SIQVIDEM] quippe, si. Niz.in ver.siquidẽ. [ADVERSARIVM SVVM] partem aduersam,vel contrariã.c.dilecte in Christo,& c.pen.de except. qui se opposuit, nam non dicitur aduersarius si se non opposuit. Bal.l.testamenta,post nu.5. C.de testa. [IN CVRIA IPSA SI REPERIT] etiam quod casu venerit,nulla citatione præmissa poterit ei offerri libellus. Spec.tit.de libell.conceptio.§.13.nu.6. [QVEM OB ALIAM SPECIALEM CAVSAN, ET IVSTAM] quæ tenet, nam non dicitur iustum,quod ipso iure non
4 tenet. Bal.l.scire, §.pen.de excus.tut. & vbi fundamentum est iniustum, nihil iustè peti potest. Bal.l.qui bona,§.si quis iuxta, de dã. inf. [NON VENISSE CONSTITERIT] quia tunc tacitè præsupponeret citationẽ partis aduersæ,si nõ potest constare quod pars aliter petierit.c.sacro,in ver.constiterit, & ibi Abb.post nu.13.de sent.excõ. [VEL QVOD] quia. gl.l.quod quidem, ex quib.cau.maior. [IBIDEM]in eodem foro.gl.fin.l.iam tamen iud.solui. aliter Bal.l.vinum,col.1.cir.med. si cer.pet. [EA] causa [PERFECTA] calculo senten-

ſententiæ,quæ perficit,finem cauſæ imponen-
do.c.ſuper quæſtionũ, in ver.cauſæ finem,de
off.deleg.[Svbsistat]expectat.Niz.in ver.
ſubſiſto. [De Ipso Recepturus Iusti-
tiam]quæ maior eſt aliarũ virtutum.auth.
de referẽdarijs,in ver.iuſtitia.[Protinus]
l.mulctarum, C.de modo mulct. l.arbitrio,
in fi.princ. de dolo malo. & exponit ſtatim.
5 gl.l.diuortio,ff.de neg.geſt. vel incontinẽti.
Bal.l.à quo, de dam.infe. & l.in illa ſtipula-
tione,de verb.oblig.& omne interuallũ tem
poris excludit. Bal.l.2.nu.6. C.vt lite pend.
[Conqveratvr] reus,& nõ actor. Affl.hic
nu.17. [Ob Aliam Autem Causam Ve-
niens, Sive Civiliter, Sive Criminaliter Impetatvr]accuſatur.Abb.a cõtra.
c 2.nu.4 cir.fin.vt lite pend. c.quemadmo-
dum, §.illud,de iureiur.impetere. c.licet in
beato, de accuſ.& impetitio. c.ad noſtram,
de accuſat.c.cũ venerabilis,& c.pen.in fi.de
relig.dom.c.2.in fi. de capp.mon. c.audien-
tibus, de priuil. c.fin.de ſucced.ab inteſt. &
c.præterea,de ſponſal. Vltra quod etiã foren
6 ſem poteſt citare intra territorium ſuum,&
dicitur edictum potius, quàm citatio, & fit
ad voluntatem exquirendã potius, quàm ad
cauſam.Bal.l.teſtamenta,cir.fin.C.de teſta.
quia præſens pro vna cauſa, reputatĩ abſens
quoad alias.in c.fin.nu.1.de dilatio.[Revocandi Domum Ius Poterit Impetrare]
l.2.§.legatis,& ſeq.& l.ſi quis ex aliena,ff.de
iudic. licèt teneatur vbique reſpondere,niſi
ibi ſit tãquã aduena. Bal.l.3.§.ſed & ſi quis,
nu.23.in fi.commu.deleg. [Verumtamen]
ſed tamen.Niz.in ver.verumtamen.[Recepto Prius Termino Peremptorio, Qvam
Recedat; In Qvo Se Debeat Curiae
Praesentare]de honeſtate,nõ neceſſitate.
Bal.c.intelleximus,nu.1. in fi.de iudicijs. &
cui præſtabit. in c.1.num.6.& c.2. de eo qui
mitt. in poſſeſs.cau.rei ſer. vbi etiam an ſit
citandus is cui præſtatur cautio de iudicio
ſiſti. Speculat.tit.de ſatiſdatione, §.5. nu.6.
quam præſtat homo honeſtæ vitæ.Bald.rubr.
nu.3.de eo qui mitt.in poſſ.cauſa rei ſeruan.
7 & poteſt promittere etiam decurio.l.ſi bar-
ſatorum,vbi Bal.nu.2. quæ quanto tempore
durat, in l.ſancimus,in princ.poſt nu.1.& 2.
& nu.5.cum l.ſeq. C.de fideiuſſ. & terminus
debet eſſe peremptorius. Afflict. hic 8.not.
Quando poſſit comparere per procuratorẽ,
& quando nõ ſuppletur,per c.reg. nobili vi-
ro Hermogiano,vbi Gra.[Cvius Spativm]
alibi alicuius. glo.l.1. in ver.verba, in fi.ex
quib.cau.maio.[Vt Omnis Omnino]totaliter. Io.And.c.quorundã,nu.3.poſt med.de
elect.in vj. [Frvstrationis Occasio A
Ivdiciis Exclvdatvr] ne dolo malo, &
fruſtratoriè id faciat. l.ſed &, comm.diuid.
l.fin.ff.de procur.tẽpus fruſtrando.l.ſed & ſi,
§.ait prætor,ex quib cau.maio.inde fruſtra-
toria appellatio. l.tutor, ff.de vſuris. quia
8 mora eſt fruſtratio, & qui eſt in mora poſt
interpellationem dicitur fruſtrator. l.homi-
nem, vbi Bal.ff.mandati.ſi iudiciũ ſuſcipere
recuſauit. l.3.ff.de iudic. Et fruſtra fit quod
non perficit illud cuius gratia erat. 2.Phyſ.
tex.62. [Praesentis Legis Serie] c.ſe-
ries,de teſti.[Duximus Annotari] obſer-
uari. Niz.in ver.annotari. [Et Pro Locorvm Diversitate Distingvi] nã tem-
9 pus dicitur competens ſecundum diſtãtiam
itineris,qualitatẽ cauſæ, naturam, & quali-
tatem termini ſtatuendi. Abb. c. perſonas,
2.not. quem iudex debet moderare ſecundũ
locorum diſtantiã,& qualitatem perſonarũ.
in c.ad hæc,in fi.de appell. [Vt] pro ſi. glo.
fin.in l.à teſtatore, de cond. & demonſtrat.
[Conventi Domvs]quæ eſt cuiuſque tutiſ-
ſimum refugium. l.plerique, de in ius voc.
[A Curia Distet Per Octo Dietas]
c.præſentata, de teſtib.cap.olim,de except.
l.pen.de donat.inter vir.& vxo. [Aut Pauciores Octo Tanti Temporis Dilatio Concedatvr] qua pendente officium
iudicis conquieſcit.l.fin,C.de dilat.[Qvod
Per Sex Dies Domi Moratvrvs]ad com
ponendũ meſtos penates, ſicut in citatione
criminali: qui ſunt,& vnde dicãtur penates,
Spec.tit.de accuſ.§.1.nu.7.cir.med.& 15.cũ
add.in ver.ad exhib.& tũc eſt 30.dierum ad
colligẽdum ſarcinulas. l 2. vbi Bal.in princ.
C.de exhib.& tranſmi.reis. [Dietis] l.Lu-
cius,ff.de dona.aliter dieta.in l.ligui,in ver.
dietarũ,de leg.3.l.& per iuſiurãdum, in ver.
dietam,de acceptil.[Competentibus Nv-
10 meratis] ad rationẽ 20.miliariũ pro qua-
libet,& iſta dicit legalis, & poteſt arbitrari
per iudicẽ ex qualitate perſonæ.l.1.vbi Bal.
in 1.rep.poſt nu.2.& cir.fin. vbi etiam quod
ſit computatio ſecundum viam rectã, & non
obliquam,ſi quis cautio. [Pro Qvalitate
Itineris, Et Personae Ad Curiam Revertatvr] ſecundũ locorum anguſtias,vel
prolixitates.l.2.§.verum,quemad.teſt. aper.
ſicut in l.ſcire,§.aliud,de excuſ.tut.[Si Av-
† tem Per Decem Dietas Domicilivm]
11 domus ipſa,vel habitatio,quæ ſic dicitĩ quaſi
cilium faſtigiũ,& altitudo domus.not.clem.
paſtoralis,de ſent.& re iud.[Eius A Curia
Distare Noscatvr] quia pro magis di-
ſtante nõ eſt danda minor dilatio, quàm mi-
nus diſtante,ſed ęqualis,vel maior.Bal.l.ſci-
re,§.aliud,de excuſ.tut.[Per Praedictvm
Modvm Dinvmeratione Dierum, Et
Dietarvm] ad rationem,vt ſupra, Affl.hic
12 9.not.[Habita Diligenti] quia expedit
debitori dilationem habere. Bal.l.diuortio,

§.non

§.non solum,circa med.sol.matr. [TANTVM TEMPVS IMPETRET AD REGRESSVM] cũ sit dilatio reuocatoria, quæ datur his, qui habent ius reuocandi domũ. Spec.tit.de dilat. §.1.nu.1.cir.fin. [QVOD DEOVCRO TEMPORE ITINERIS, ET REVERSIONIS AD CVRIAM PER OCTO DIES DOMI VALEAT COMMORARI] nam omnis terminus debet continere certum tempus.Bal.l.à quo,nu.2. de dam.infe. [CAETERVM]alioquin.l.non solum, §.1.in ver.cæterum, de alien.iud.mut. cau.facti. [SI VLTRA] etiã modicum.l.hæc adiectio,de verb.sign.[DECEM DISTAS DISTAT A CVRIA] à palatio vbi ministratur iustitia. Afſl.sup.cõst.statuimus, post nu.55. [DOMICILIVM FVGITIVI] quis dicatur fugitiuus,& quis eiectus. Abb.c.fin.post nu.2. de regularibus. [QVANTVMCVMQVE] c.cum cappella,de priuil. [DISTANTIA ALLEGETVR] proponetur. Luc.l.4.in princ.de castr. peeul.mil.tam quæ suot iuris,quàm facti,vt ibi. [DINVMERETVR TEMPVS AD IRSR, ET REDDITVM COMPETENS, VT] .i.sicut. glo. pen.l.si vẽditor,de act.emp.[EST DICTVM]
13 supra, & petatur, nam terminus non debet dari nisi petenti. idem in inducijs deliberatorijs,& quantitatẽ quando lex noo statuit, relinquitur arbitrio iudicis.l.1.vbi Bal.ff.de
14 iure delib.qui non arctatur ad expectãdum, sed de benignitate expectare potest prout vult. Bal.l.diuus,3.rep.col.fin.cir.med.ff.de in integ.rest. [QVO STVDIOSE] .i.ex certa scientia.Bal.c.prætcrea,nu.3.cir.fin.de test. cog.deliberato aoimo cum præmeditatione mentis.in c.à crapula, nu.3.de vi.& honest. cler. vel sollicitè. in c.sicut, in princ.de cohab.cler.& mul.[ET DILIGENTER DIMISSO] cum comparens coram iudice pro vna causa,non tenetur respõdere in alia.Bal.l.2. §.nã & diuus, ff.de iudic. [DATO VT PRAEDICTVM EST PEREMPTORIO] à perimendo dicto, quia post eum non dantur aliæ dilationes.oot.in clem.vn.de excẽpt. [PRO REDITV] vt reuertatur. Nizolus in ver.redeo. [TAM IN CASV PRAESENTI, QVAM IN OMNIBVS SVPRADICTIS] quando vltra decem dietas distat, ne videat se incontinenti corrigere. l.non ad ea, in ver.præsens, de cond. & demonst. [DOMI SIBI LICEAT PER DIES
15 DVODECIM COMMORARI] à qua taxatione cum sit legis, non possumus ex nostro ingenio recedere. Bal.l.illud,oum.3.circa fin.de sacrosãecl. Ita si ex more,vel consuetudine assignetur certus terminus, ille videtur assignatus, si alter nõ prẽfingitur.Bal.l.Celsus, 2.rep.& l.1.in fi.ff.dẽ arbitris. [IN QVIBVS OMNIBVS DILATIONIBVS]singula singulis referendo.l.quoniam,in ver.petere, C.de app pell. [SI VENIRE CONTEMPSERIT] oppositum faciendo eius quod fuit iniunctum, & est plusquàm non parere. Luc.l.qui fiscales, in princ.de nauicularijs.[IMPETITVS] accusatus, inf.in const.prosequentes. [CONTRA IPSVM EX PERENPTORIO QVANTVM DE IVRE PROCEDI POTERIT PROCEDATVR] nam ad tempus prohibitum, post tempus videtur permissum. Bal.l.Imperator,1.& 2. rep.in princ.ff.de postul.Et sic datur dilatio ad litis instructionem, in qua computantur dietæ,sicut in edicto Prætoris cauetur videlicet pro qualibet dieta miliaria 20. computatis diebus integris,non ruptis.Bal.c.1.nu. 2. cir.fin.de dilation.

16 Cootra,qui fortuitò reperitur coram iudice,tenetur recipere libellum salno iure deliberandi, non obstante quod nõ fuerit prius citatus,Bald.ex inte.Speculat.in l.si quis libellos,in fi.C.de appell.Et si est corã iudice ob aliquã causam,& iudex vult eum compellere ad respondendum cuidam inquisitioni, si replicat, Faciatis me citare : non tenetur respondere,nisi sit suspectus de fuga,quia citatio fit ad effectum comparitionis,& præparandæ defensionis. Bal.l.cũ fratrem,nu.8.in fi.& 9.de his,quib.vt indig. Vltra quod si nõ est citatus,præsumitur citatus comparuisse. idẽ Bald.l.2.nu.4.& 5.cir.fin.quom.& quan. iudex. & facit regula, Vbi te inuenio, ibi te condemnabo. Vnde girogauus si fideiussores dare nequierit, vsque ad finem litis carceris custodiæ mancipetur. inf.const.delationes in fi. Rursus hodie constat.i.constare potest hodie agatur.i.videatur. Bald.l.1.ou.3.in fi. C.vt in poss.lega. vbi te inuenio, te citabo. Bal.c.cum parati,nu.5,Sic Episcopus subditum suum in curia latitantem potest citare. Bal.c.meminimus,de appell.

17 Dic,quòd citatus propter vnam causam, & comparens;licèt sit ibi præsens,nõ potest pro alio conueniri,& trahi,immo potest dicere, Si vis me conuenire, facias me citare : & licèt sit præsens,non est ad hoc,sed fortuitò,& talis præsentia nõ sufficit.Ita procurator citatus ad vnã causam,si citatur ad aliã, nõ tenetur comparere.Bal.c.pastoralis,post nu.9.de rescript. & oon tenetur respondere, nisi concesso tempore ad deliberandũ,componendum sarcinulas,& quærendum aduocatum:verùm non datur nisi semel,& nõ in delictis.in c.1.nu.8.23.& 24.& 2.rep.nu.10.de iudic.& propter aduocatum dantur induciæ breues,in c.1.nu.21.cir.fin.vt lite nõ cõtest. qui impetrauit per procuratorem ad prosequendum appellatiooem io curia,non cogitur prosequi,secus si esset iudex à quo,& appellatus detulisset appellationi. in c.interposita,nu.3.de appell. Et Potestas si dum est in syndicatu respondet generali inquisitioni,

non

non poterit cogi ad respondendũ super actis singularibus pro quibus non est citatus, contrarium est veritas, quia sufficit præsentia, & ita seruãt aduocati, nec obstãt contraria, quia aliud est propter aliam causam venisse, aliud fortuitò venisse. Bal.l.4.n.13.de accus. Si fortuito habet ius reuocãdi domum, & si petit dilationẽ, est danda. Bal.d.l.si quis libellos, de appell. & d.l.2. quom. & quan.iud.& regula prædicta, vbi te inuenio, est specialis propter fugã.gl.& Bal.l.1.vbi quis de curia. vel cohar. Ita & in girogauo, secus in eo qui
18 ex causa probabili, vel necessaria reperitur in iudicio, vt hic, & sic præsens in iudicio nõ citatur per nuncium, nec per epistolam. Bal. l.2.1.rep.in fi.princ.ff.de pact.nec potest retineri ob causam si pro ea non comparuit. Bal.l.sed & si, §.si per pœnam, cir.med.de in ius voc. & habet locũ non solum pro causa, quæ sui natura non est incuria, sed etiam vbi præcessit citatio, & superuenit impedimentũ quod tollit facultatẽ faciendi id propter quod citatio emananit. Abb.d.c.fin.post nu. 7.de dilat. & procedit etiã in legato. gl.fin. l.2. ne quis eum qui in ius voc.est vi exi. &
19 l. vir bonus, in fi.iud.sol.nisi in eadẽ legatione contraxit debitũ, vel compromisit, nam tunc nõ declinat forum. Bal.l.non distinguemus, §.item si quis Romæ, ff.de arbitr. Vnde Ambasciator non potest reuocare domum si debitũ fuit tempore legationis. Bal.l.cũ qui, §.Iulianus, in princ.de const.pec. sicut in exceptione hostica, vt inf.cõst.hostici, in fi. ita qui Romæ conuenitur, nõ habet ius reuocandi domum. Spec.tit.de comp.iud.aditio.§.1. post nu.29.ibi trigesimus septimus. quia philosophantes Romæ gaudent priuilegijs, ac si in proprijs patrijs docerent. l.sed & reprobari, cir.fin.ff.de excus.tut. Nec præuentus habet ius reuocandi forum. l.si quis postea, ff.de iudic.add.ad Spec.tit.de dolo, & contu. §.2.in ver.interest.& datur hoc, quia vbi requiritur animi iudiciũ, datur spatiũ ad deliberandum arbitrio iudicis si non reperitur à lege specificatum. Bal.l.ratum, de solutio. & habet locum in ciuilibus, secus in criminalibus. idem Bald.auth.offeratur, 3.not.& nu.13.de litis contest. & ingerendo seipsum decipit. Abb.c.exceptionem, nu.24.in fi. de except. quia in suo genere necessarium est, in specie voluntariũ. Bal.l.mutus, §.is qui, in fi. ff.de procur. Vnde conuentus in Magna Curia, si vult actorẽ reconuenire, vel accusare in eodem tribunali accusatus nõ habet ius reuocandi domũ. Gram.hic. Et in regno non vtimur nisi vt vadat domum, dato certo termino, & reuertatur coram Iustitiario, qui citare eum fecit. Affl.hic in glo.pen. nu.18.
20 Et peregrinantes, qui vagabundi appellãtur possunt vbique conueniri. Bal.l.fin.nu.2.cir.
21 med. de præscript. longi temp. Et medium tempus, sicut est in posse actoris, ita medium tempus ad soluendum est in posse debitoris. l.quod in diem, de solut. Et quod incidenter venit, non est necesse quod veniat in diffinitiua, licèt sit quædam occasio ad eam. Bald. l.si prius, cir.fin.de noui oper.nunc.

De literis citatorijs.

SVMMARIVM.

1 *Lites à citatione incipiunt.*
2 *Citationes multa ostendunt.*

DICTVM fuit qualiter suspendatur citatio, dum citatus domũ reuocat, nunc ponit
1 quid literæ citatoriæ continere debeant, à quibus lites incipiunt. Spec. tit.de off.omn.iud.§.6.nu.7.sunt
2 fundamenta, & principia iurisdictionis contentiosæ. Abb.c.relatum, nu.6.de off.deleg. per eas repræsentatur superioritas. glo. 2. c.non debet, 65.dist. & iudex ab eis incipit vti iurisdictione. Abb.c.gratum, num.8.in fi. d.tit.de off.deleg. & videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Citatio quid, per quam, ad cuius instantiã fit, & quid cõtinere debet.*
2 *Citationes olim per quos fiebant, & quare per edictum.*
3 *Citationum compendium potest iudex moderari.*
4 *Apertum manifestum dicitur.*
5 *Vt, absolutè notat veritatem, si comparatiuè, denotat similitudinem.*
6 *Aduersarius fit per contradictionem, & requirit iurisdictionem contentiosam.*
7 *Iudex potest committere parti citationem, exequutionem, & capturã.*
8 *Iudex non tenetur credere parti.*
9 *Citatio potest fieri per edictum, & quomodo per se, & nuncium.*
10 *Citatio fit per iudicem ad petitionem partis.*
11 *Citatio continet duo, quod compareat, & tali die compareat.*
12 *Citatus quod compareat, quomodo intelligitur.*

13 Cita-

13 *Citationum numerus est de benignitate introductus.*
14 *Citatio una sufficit in regno, ubi causa sunt summaria.*
15 *A, litera separationem, & exclusionem inducit.*
16 *Terminus legalis potest arctari quando generat praeiudicium.*
17 *Dies praefixa comparitioni non proficit si comparet ante terminum.*
18 *Iudex regni non citat extra regnum, sed mittit literas hortatoriales iudici illius prouinciae, vt illum citet.*
19 *Citationis nomina quid peremptoria, & vnde.*
20 *Legitime, secundum legem, & alijs modis.*
21 *Terminus si non est aequus, iudex reducit ad aequum, & moderatur.*
22 *Sententia etiam Principis sine citatione, est nulla.*
23 *Edictum quid, quale olim fuerit, & nunc sit, & poena corrumpentis.*
24 *Citatio duplex, & per quos fit.*
25 *Citatio est quae emanat à iudice cum decreto de citando, exequutio fit à nuncio.*
26 *Iudex regni non citat Romanum Romae, sed requirit iudicem Romanum vt citet, post num. 30.*
27 *Citatio ad omnes actus quando fit, & an sit necesse citari in singulis actis.*
28 *Contumax est qui edictis propositis, vel vno pro omnibus comparendo contendit.*
29 *Citatio est de iure diuino, & gentium.*
30 *Citatio nuncij non est iurisdictionis, sed est factum quod vbique fit.*
31 *Citatio an possit committi parti, vel eius coniuncto.*
32 *Sacramentum est religio, & ponitur totum pro parte.*
33 *Continens pro contento ponitur.*
34 *Generationis nomine veniunt homines generati.*
35 *Totum exponitur per partem, & est figura sinedoche.*
36 *Effectus ponitur pro causa.*

Dictorum] omnis causae cognitio incipit à citatione. Bald. cap. fin. de fide instrum. num. 8. Primum principium, siue primus ingressus futurae litis est citatio. Baldus cap. quoniam,
1 num. 12. in fine, de probatio. sed vt valeat oportet quod fiat auctoritate iudicis ad instantiam partis. Abbas c. 1. 3. not. de iudic. c. prout, num. 19. & c. veritatis, post num. 5. de dolo, & contum. Debet fieri die non feriata, cum distinctione vt per Baldum l. 3. post num. 4. C. in quibus cau. in integ. restit. non est necessa. Non requiritur causae cognitio. in c. 2. num. 3. de dilatio. In ea debet exprimi is qui citat, qui citatur, & ad cuius instantiam. Ant. de Butr. c. cum bonae, 1. not. de aeta. & qual. vel nomen indicis, & ad cuius instantiã fit, ibi 8. not. Debet continere causam. Gram. hic in princ. & num. 14. addit. ad Spec. tit. de citatio. §. 1. ibi certum, cir. med. vt citatus deliberare possit an velit cedere, vel contendere, & si non est causa, & citatus scit, valet citatio. Affl. de mil. vass. qui cõtu. est, 6. not. num. 6. alias si fit praeceptum sine causa, non tenetur obedire. Bal. l. filiofamilias, §. diui, de leg. 1. vnde cum citatorio mittitur libellus. Bal. l. 3. 1. rep. nu. 14. cir. med. de praescript. 30. vel 40. ann. l. fin. §. fin. cum addit. ad eum, de anna. excep. l. 3. nu. 3. in fi. de iure dom. impetr. qui debet subscribi à tabulario, si haberi potest, alias à testibus. idem Bal. l. 2. num. 2. de anna. except. Debet poni locus. Speculat. tit. de electione, §. 1. nu. 11. vel locus, & tempus, alias non arctat citatum. Bald. l. consentaneum, 1. notab. & num. 23. quomodo, & quando iudex. Et si fit ad locum aequiuocum, non est ipso iure nulla, sed arctat citatum ad comparendum in loco solito. Abbas c. fin. num. 6. de rescript. sine certo termino valet, sed tenetur comparere quam primum potest. Baldus l. haec conditio, de cond. & demonstrat. si ponitur certa dies, & non hora, debet comparere ea hora, qua actus expediri potest, alias sufficit quod veniat ante noctis tenebras. Abbas cap. 2. post num. 3. de testibus cogend. cap. extirpandae, §. qui verò, 2. repet. nu. 21. de praebend. vel vsque ad primum somnum. Arnon. 19. cap. suae practicae iudicialis. Et si cadit in diem feriatum, comparet die sequenti. idem cap. 16. & seq. eiusdem practicae. & si fit hodie, pro hodie tenet. Bald. l. liber homo, §. decem, de verborum oblig. Quid si dicat, Compareat incontinenti, Gram. hic nu. 12. & dicit, quòd veniat de nocte, non tenetur etiã se excusare. Abb. c. con

 suluit,

fuluit, nu.14.cir.fin.de off.deleg. Et dicitur dies cum Sol est super terram, & est positio lucis. Quando autem aliquid fit inter diem, & noctem, an dicatur factum de die, Baldus l.Titius, §.Lucius, de lib.& posth. alias tempus quod tacitè inest, iudicis arbitrio relinquitur, & cõsideratur ex qualitate personarum, & locorum distantia. Bal.l.continuus, §.cum ita, in princ.de verb.oblig. Ista citatio est actus iurisdictionis. Abb.c.3.nu.8. in princ. de rest.spol. & licèt teneat minimum gradum iurisdictionis, quia ad eam proceditur sine causæ cognitione, inobediens punitur. Bald.l.vn.in 1.rep.§.is videtur, circa med. si quis ius dic. non obtemp. quia præsupponit superioritatem in citatum. Abbas c.cum causam, nu.6.circa med.de off.deleg. ab ea incipit principium, & fundamentum omnis iudicij. idem Abb.c.fin.num.20. post med.de ferijs, c.extirpādæ, §.qui verò, 2.rep. post nu.25.de præb.est de processu. Spec.tit. de citatio.§.1.post nu.14. & dicitur species defensionis. Abb.c.dilecti filij, post nu.6.de iudic.possunt in ea plures termini inculcari. Bald.d.l.2.nu.12.de anna.except.vnde licèt quis prius quatuor edictis citaret, iure isto fit vnū peremptorium pro omnibus. Arno. 28.differentia vtriusque iuris. sed debet dici peremptoric. Gram.hic nu.2. Quando requirebatur vna, vel trina, Abb.c.cū causa, nu.8. de off.deleg. Olim dirigebatur citando, vel ei qui citabatur, vt in const.seq.Spec.tit.de citatio.§.5.num.3.hodie citat officialis per familiarem suum, siue nuncium, etiam sine literis, dando signum. Abb.c.cum sit Romana, nu.29.& c.significauit, num.7. de appell. vel per nuncium in minoribus causis, in maioribus per duos, & si non potest haberi iuratus, mittuntur duo. Spec.d.tit.de citatio. §.4.nu.6.seu committit officiali. Gram.hic
2 nu.5.& latè in textu, qui diuiditur, & summ. vt per Affl. & dicit [Edictorum] citationum, quæ olim fiebant per edictum in albo prætoris. Bal.d.l.consentaneum, post nu.23. ibi tertio, quom.& quan.iud. quod positum in eminentiore parte ciuitatis, videtur positum per totam ciuitatem. idem in proœm. Decr.nu.28.cir.med.ad hoc vt citatus possit se præmunire, & præparare. idem Bal.l.2.ibi eodem tempore, de orig.iuris.& fiebat quasi longa voce ac si nuncius existens in confinibus clamaret alta voce inter fines citando existentem extra fines, sicut sonus campanę. Bal.præd.l.executorem, col.pen.circa fin.de exequut.rei iud. & dicuntur edicta ad instar edicti prætoris. Abbas c.cum apud, 1.notab. de sponsal. vt sic non possit prætendi ignorantia eius quod publicè factum sit. Felin. c.2.num.17. de constit. sed per illa inducebatur notorium etiam quod postea tolleretur. Bal.auth.q ui semel, post nu.7.& 21.d.tit. quomodo, & quando iud. & citantur per edictum ad sonum campanæ, vt congregentur pro creandis officialibus. Bald.l.2.col.2. in princ.& num.2.de decurio.& possunt in vno fieri plures citationes. in c.2.num.4.cir.fin. de testib. cogen. Huius citandi modus non erat concessus nisi maioribus iudicibus. Bal. l.sancimus, nu.6.in fi.de iudicijs. adeo quod delegati non poterant citare per edictum, nec affixa cedula. idem Bal.l.2.nu.2. quom. & quando iud. nec arbitri. in c.suspicionis, nu.2.in fi.de off.deleg.sic edictum temporalium, quod in singulari causa interponitur nostri citationem, vel mandatum nominat, quo quis in iudicio esse iubetur, vel ad audiẽdam sententiã citatur. Alex.l.1.nu.4.ff.si cer. pet. [Ordinem] sicut legum ordinem.l.bona fides, ff.depositi. iudiciorum, legumq; solitum ordinem.l.fin.§.1. de his, qui ad eccl. confug. inde edictorum solemnium citatio. ead.l.fin.§.1. de his, qui ad eccl.confugiunt. [Priscis Legibus] antiquis temporibus. l.antiquis, qualiter quis se defendere debet. in Longob. [Stabilitum] inf.const.castra.
3 [Ad Breviorem Modum Reducere Cupientes] sicut citationum compendium, & edictorum potest iudex moderare. addit.ad Spec.tit.de dilatio.§.1.ibi ad finem, ne lites fiant immortales, vt infra in constit. sæpe. [Ut Ex] quæ dictio denotat causam proximam, quandoque remotam. Bal.l.certi conditio, col.1.in fi.& pen.post princ. si cer.pet. [Eis In Posterum] sup.const.ab officialibus. [Nulla Quaestionis Materia Posset Oriri] sicut ex solutione oritur. cap.maiores, §.verum, vbi glo.1.de Baptis.
4 [Apertissima] manifestissima, nam apertum dicitur manifestum. Spec. tit.de notorijs crim.§.5.post princ. vel publicata, quia quæ nondum sunt publicata, non dicuntur apertissima. idem Specul.tit.de dilatio.§.1. num. 16. [Constitutione Sancimus] quod nouam iuris dispositionem inducit. Dec.l.ne quidam, num.3.C.de testam.milit. [Ut] si, & stat conditionaliter. glos, & Baldus l. in facto, de cond. & demonstrat.
5 vel quia ponitur absolutè, & notat veritatem: si comparatiuè, denotat similitudinem. Bald.l.cum alijs, in fi.de secun.nup. [Citatoriae Literae] citationis literæ, vt in constitutione sequenti, facta per epistolam. Specul.tit.de citatione, §.4.in princ.nu.13. [Per Iustitiarium, Et] vel. Archid. c.si quis donauerit, circa princ.12.quæst.2. [Baiulum Destinandae] decernendo aliquem esse citandum, cum non possit quis ad suum libitū aduersarium citari. Abb.c.dilecti,

cti, post nu. 4. de maior. & obed. [NON VT
OLIM AD IESVM EVNDEM, QVI CITANDVS
FVERIT AB ALIQVO PER ADVERSARIVM
6 SVVM] qui per contradictionē fit, & non per
consensum. Bal. l. 2. nu. 7. in fi. vbi in rē act.
quam contradictionem requirit natura iu-
risdictionis contentiosæ. Bald. auth. sed & si
quis, nu. 5. de testib. [TRANSMITTANTVR]
quod iustum erat. Affl. hic 3. not. sicut potest
cuique sua committi. l. nemo, la 3. de Iudæis.
7 ita principalibus captura cōmittitur, dum-
modo faciant sine vi. Bal. auth. sed omnino,
nu. 14. cir. med. ne vxor pro mar. Potest iudex
postquam protulit sententiam pro aliquo fa-
cere illum executorem in re propria. Bald.
l. si quis in tantam, nu. 16. in fi. vnde vi ponit
sim. in l. 1. si in cau. iud. pig. captū sit. c. quia
verò, nu. 8. c. cum olim, de off. deleg. Quando
autem possit cōmittere parti, quod citet ad-
uersarium suum, & quādo non, idem Bal. l. 2.
nu. 15. de anna. excep. & si cōmittit, non sta-
tur relationi eius solius, nisi probetur, in l. si
vt proponis, nu. 4. quom. & quan. iud. [SED
PER ALIQVEM BONVM VIRVM] qui à virtu-
te dicitur: vnde mulier propter magnitudi-
nem animi, & gestorum dicitur virago, quasi
participans id à quo vir denominatur. add.
ad D. Tho. 3. par. de Sacram. q. 112. alias 81.
8 art. 3. nā iudex nō debet credere parti. Abb.
c. quoniam frequenter, nu. 6. cir. fin. vt lite nō
contest. & bonus vir dicitur iudex. l. conti-
nuus, §. cū ita, de verb. oblig. [QVI IN ILLIS
PARTIBVS VBI REVS DEGERE] stare, l. qui
mittuntur, in ver. degit, ex quib. cau. maior.
vel cōuersari, Abb. c. quod clericis, nu. 5. cir.
fin. de foro comp. manere, sedere, habitare,
seu mansionem facere, quod idem importat.
appendix ad D. Th. 1. 2. q. 68. art. 3. [DICI-
TVR] ex assidua conuersatione, ex qua præsu
mitur domicilium, adeo quod residere dici-
tur vbi pro maiori parte anni moratur. Bal.
l. 1. §. fin. & 2. rep. cir. fin. de his, qui deiec. vel
effud. & sedere vbi cōuersatur, D. Aug. 3. con
tra epist. Parmen. col. 26. in princ. licèt resi-
dere quandoque dicatur per vnum diē. Bal.
l. qui furere, in 1. rep. de sta. hom. [COMMO-
RATVR] habitat. glo. l. vxori, in ver. morari,
de leg. 3. [ASSIGNENTVR EIDEM] qui per se,
vt supra. & Spec. tit. de citatio. §. 4. nu. 11. &
Affl. hic 5. not. [VEL SPECIALEM CITANTIS
NVNCIVM] certum nuncium. c. in præsentia,
de sponsal. sup. const. in ciuilibus, certæ, &
probatæ fidei, qui in præsentia duorum refe
rat reū citasse. Spec. d. tit. de citatione, §. 4.
nu. 8. Affl. d. 5. not. [EASDEM LITERAS DE-
STINENTVR] per commissionem in scriptis.
idem Affl. hic nu. 7. in fi. [VEL PER QVODLI-
BET ALIVD EDICTVM CITATORIVM] cum
9 habeat potestatem citandi per edictū, nun-

ciū, & per seipsum. Bal. d. l. sancimus, 5. not.
de iudic. Citatur per edictum vbicunque ne-
scitur vbi sit citandus, vel bannum publicè
proponitur. Bal. c. si verò, num. 2. in fi. vt lite
non contest. c. fin. vbi Bal. in princ. & num. 7.
de rest. spol. vel si vult se alicui opponere. in
c. dilecti, de excep. In edicto debent exprimi
nomina. Spec. tit. de rescript. præsent. §. fin.
nu. 16. in fi. vel in facto, quod non tangit cer-
tam personam, sufficit edictum generale, sed
vbi tangit certam personam, requiritur cita
tio specialis. Bal. l. si ea, nu. 16. cir. med. de his
qui accus. nō poss. [ETIAM] si [SINE SCRI-
PTIS FIAT] quod fallit in tribus casibus.
Affl. hic 6. not. [IN QVIBVS LITERIS DE-
BENT DILVCIDE] clarè, non obscurè. Affl.
hic 7. not. ita iudex debet loqui clarè, & di-
stinctè, non ambiguè. Bal. l. fin. nu. 4. de sent.
& interloq. omn. iud. [CONTINERE CORAM
QVO, ET A QVO, ET DE QVA RE, AC CV-
IVSMODI QVERIMONIA] c. exposita, de ar-
bitris. c. 1. de deposito. c. querimoniam, de iu
repat. c. suam, de pœnis, l. 1. de mag. munici.
& inf. cōst. Maiestati nostræ, de adult. coerc.
Et debet continere causam, alias mandatum
iudicis sine causa, est nullum. Bal. c. sollicitu-
dinem, nu. 7. de appell. [DEFERATVR] & sic
10 citatio debet fieri per iudicē ad petitionem
partis, & debet esse legitima, Abb. c. pen. nu.
3. & 6. de foro comp. alias qui temerè citat,
tenetur ad expensas, & dicitur temerè, si est
æquiuoca. Bal. l. non ignorat, num. 4. & 6. de
fruct. & lit. expen. Non requiritur causæ co-
gnitio, non præcedit informatio, nisi qua-
lis qualis. Bal. c. cum cōtingat, in fi. de rescr.
non præsumitur si non apparet. finis eius est
comparitio, & finis comparitionis defensio.
in c. bonæ, nu. 1. in fi. & 8. cir. fin. de electio.
Quid continere debeat vltra superius dicta,
Spec. d. tit. de citatio. §. 5. nu. 1. & 2. Bal. l. nā
ita diuus, nu. 11. de adop. & vt arctet, oportet
quod sit iustificata per causam, Bal. l. 1. 2. re-
pet. §. vsus autem, in fi. ff. de procur. vel causa
est coram iudice exprimenda parti non nisi
petatur, & paria sunt nullam causam expri-
mere, & exprimere friuolā. Bal. l. 1. in princ.
post nu. 2. de oper. noui nunciat. Et nuncius
si citat aliquē absque mandato iudicis, amit
tit officiū. Arno. 42. problemate. [ET TEM-
PVS EXPRESSVM] congruum. Affl. sup. const.
causas alias, nu. 6. & 7. quia citatio continet
tres actus, Bal. c. fin. post nu. 3. de ferijs, quod
compareat, & quod ad terminū compareat.
Bal. c. cum dilecti, in princ. de restit. spol. vel
11 duo continet, quod compareat, & tali die
compareat. Bal. l. 2. cir. med. ff. de hæred. inst.
& quando tempus exprimitur, debet sibi no-
tificari, alias assignatio termini non præiu-
dicat absenti. Bal. l. 2. nu. 3. C. vbi in rem act.

& dicitur expressum pluribus modis: Bart. l.2.de vulg.& pupill. Pellj.in consu: Auersæ, c.16.nu.256.& seq.alias valet sine termino. Bal.l.non enim,ex quibus cau.maio. Debet citatus expectari, & interim si aliquid innouetur,est nullum.in c.2.post nu.4.de dilatio. si spes est quod compareat, alioquin debet licentiari. in c.cum dilecti,nu.6.in fi. & 13. cir.med.de rest.spol. [In Quo Per Se Tantum]nam licèt alias intelligatur alternatiuè citatus,vt per se,vel procuratorem compareat,& ita subintelligitur.Bal.auth.& qui iurat,nu.2.de bonis auct.iud.possid. nisi dominus melius sciret veritatem,quàm procurator,vel non sit ita rixosus.l.fin.eū ibi not. C. de procurat. quia tunc negocium per se melius perficeret. l.mandati, ff.de neg.gest. & potest comparere per procuratorem, sed non cogitur in grauibus.Spec.tit.de cōpari. in termi.o,post princ. Affl.c.in generali,nu. 2.si de feu.fuerit controu.inter dom.& agn. [Si Criminalis Sit Accusatio]appellatur accusatio, & non actio, quando habet speciem accusationis. Abb.c.ex parte,post num.7.de testib.nec procurator admittitur. c.veniens, de procur. sed debet personaliter comparere. Affl.hic 9.not. [Vel Per Se, Vel Per Alium, Si Civilis Quaestio Moveatur Citatus Debet In Curia Comparere] & sic citatus ad diem, potest comparere vsq; ad mediā noctem. Bal.rub. post nu.7.de off.deleg. Si iurauit soluere die Dominica, nō incidit in periurium si soluit media nocte. in c.ego N. de iureiur.num.3. potest venire vsque ad extremitatē termini. in c.cum dilecti.post nu.13.de rest.spol. Et si dicitur, quòd compareat,potest constituere
12 procuratorem, secus si dicitur, quod personaliter compareat. Abb.c.pen. 2.not.de iuram.calum. in dubio intelligitur quod legitimè compareat. Bald.l.quoties, in repet.in princ. qui satisd. cog. ipse, vel alius pro eo. idem Bal. l.fin.nu.1.C.de procurat.& sic triplex citandi forma. Bald.c.pen.de maior.& obed. adeo quod non datur terminus ad instruendum. Abb.c.coram,3.not.de restit.in integ.cum procurator debeat esse instructus ad causam tractandam. Ant.de Butr. c.veniens,post nu.2.de renunc. alias non legitimè comparens,non debet audiri. Bal.l.sancimus,nu.8.in fi.de iudicijs. Et si est minor, debet citari legitimè,quod compareat cum tutore, vel curatore: formam citationis remissiuè ponit Baldus l.3. C.si propter publ. pensi. vend.fuerit celeb.& l.1. C.qui pet.tut. vel cur. Nec dicitur venire,sed habetur pro absente,si non facit id ad quod venit, vel fuit citatus. Bald.c.causam quæ,post nu.1.de rescriptis.& qui tenetur respondere,debet legitimè respondere. c.edoceri, post num.3. eod.tit.& compareat ea hora diei,qua possit illum actum expedire. in c.2.nu.2. de testibus cogen. [Citatio Fiat Vna Pro
13 Omnibus] licèt numerus citationum fuerit introductus de benignitate. Bald. l.tres denunciationes, nu.3.circa med. quomodo, & quando index. [Quae Peremptorium Contineat]quod est duplex: verum quando exprimitur: fictum quando est trina citatio, & sic dicitur, quia disceptationem, tergiuersationem, & moram aduersarij perimit. Bald.d.l.tres denunciationes, in princ. & post num.5. sed non debet esse nimis breue: & dicitur breue arbitrio iudicis, considerata qualitate causæ, & locorum distantia,vel attenditur consuetudo fori, alias appellatur. Abb.c.1.num.5.7.& 16.de dilatio. Et in criminalibus vna non sufficeret pro peremptorio, quia vbi maius periculum, cautius est agendum.Bald.c.ex literis,nu.6. in fine, sed debet seruari forma statuti, post num.27. de constit. Tria tamen sunt in quibus requiritur peremptorium. in c.cōsuluit, nu.1. circa fin. de off.deleg. & in vno possit tres dilationes cōtinere, cum totum peremptorium consistat in vltimo mandato. Bald. c.1.post nu.3.& 4. de dilatio. & propter distantiam viarum etiam in caussis grauissimis potest in vna citatione mitti peremptoriū.
14 in c.fin.nu.3.de rest.spoliat. In regno, quia causæ sunt summariæ, sufficit vna citatio, licèt non sit peremptoria. Arnon.c.58. suæ practicæ iudiciariæ, alias vnica, & peremptoria confunderet omnes tres terminos, & faceret eos pro vno duntaxat censeri. idem Arno.c.15.eiusdem practicæ. Ita si citetur persona potens, vel si est præsens, & monetur per iudicem,quia monēdo potest citare. Bal.l.2.nu.15. de anna.except. vel par citat parem,puta vnus arbiter alium, tunc etiam sufficit vna, licèt non dicatur peremptoriè. Arno. in soliloquio 94. & epitomate 43. & 68. problemate. vltra quod possunt dare licentiam expediendi processum, ipsis non citatis. Baldus l.2. nu.13.de anna.except. hic debet apponi peremptoriè. Gram.hic nu.2. [Et Terminvm Triginta Dierum Ad Plus A Die Citationis Receptae] intellige vltra diem illam. Bald.l.si ex duo-
15 bus,in princ.ff.de duobus reis,quia litera A, exclusionem,& separationem denotat. Bart. de Cap.hic in add. licèt dies illa quandoque computetur in termino, quādoq; non, secundum formā citationis.Bal.l.2.nu.14.de ann. excep. Iure antiquo dabatur tres dies,p quālibet citatione in causa criminali,& decē in causa ciuili. Bal.d.l.tres denūciationes,nu.2. cir.fin. Dies autem est complexio multarū hora-

horarum.Bal.c.quoniam contra,post nu.14.
de probat.[CONTINVE]sine temporis inter-
uallo.Abb.c.3.nu.4.de rescrip. [NVMERAN-
DORVM IN QVACVNQVE PARTE REGNI CI-
TANDVS MANERE] habitare, seu degere.
Iser.hic col.2.post princ.[DICATVR] seu al-
legetur.inf.in cōst.vniuersos.[PLERVNQVE]
ex iusta causa.l.non solum,§.1.de alien.iud.
mut.cau.facti. [ETIAM BREVIVS SPATIVM
INDICATVR] significetur. gl.l.3. de his,qui
16 ad eccl.confug.nam terminus legalis potest
arctari,quando generat præiudicium in alio
processu. Bal.l.si quis libertatem,1.rep.post
nu.2.ff.de pet.hered.[EX QVALITATE TEM-
PORVM, ET PROXIMITATE LOCORVM] quia
induciæ inter vnā, & aliam sunt arbitrariæ.
Spec.tit.de citatio.§.2. [VEL CAVSA SIT
VRGENS]c.2.in fi.de obser.ieiunij.i.magna.
Abb.c.ex parte, cir.fin.de off.ord. nā citato
dantur induciæ secundum distantiā loci, vt
si distet per centum miliaria,habet quinque
dies vltra primā, & aliam diem plus,in qua
debet comparere,sed prudentius est statuere
terminū latiorē. Bal.auth.& qui iurat,nu.1.
de bon.auct.iud.posid. [PROPTER QVAM]
alibi propter quod.i.quia.gl.l.si reus,in ver.
oportet,ff.de procurat. & significat causam
proximam,quandoque remotam,aliquando
vtranque.Bal.c.qnia propter,nu.18.de elect.
[TAM LONGVM TEMPVS CONCEDI NON
17 POSSIT] intantum, quod si præfixa est certa
dies pro termino, non valet cōparitio ante
terminum,sicut interpellatio ante diē.Bald.
l.cum filiusfamilias,§.fin.de verb.oblig.[SI
VERO EXTRA REGNVM IS QVI CITANDVS
EST DEGAT] non absentia affectata,vt inf.
[SEXAGINTA DIERVM SPATIVM CITATIO
CONTINERE DEBEBIT] licet quælibet cita-
tio rei habeat decem dies,& possunt augeri,
& minui,secundum Inn. secus si est statutus
pro forma. Bal.d.l.consentaneum, nu.12.&
13. quom.& quan.iud. Et in terminis huius
const. vna expeditur citatio,& nō tres, sicut
in feudis, & citatur extraneus,qui cōtraxit,
vel deliquit in rrgno, assignatur dilatio se-
18 cundum locorum distātiam, sed iudex regni
non citabit extra regnum,sed mittet literas
deprecatorias,vel hortatoriales iudici illius
prouinciæ vbi degit citandus,vt illum citet,
& hoc in citatione verbali:realis per captu-
ram non arctat citatū extra territorium, &
nuncius si retulit citasse extra territorium,
& non citauit, an posit puniri extra, sicut
intus.Bal.l.nullum,in fi.C.de resti.Et habēs
domicilium in regno,si citatur domi an va-
leat si est absens absentia affectata, nec gau
det dilatione hic concessa si exijt extra re-
gnum, & statim reuertitur. Iser.& Affl.latè
c.1.nu.15.vsque ad 21.de contro.inter vass.
& alium,& hic q.1.post 12.not. [IN TERMI-
19 NO AVTEM PEREMPTORIO]quod sic dicitur,
quia perimit quid sit, quomodo, & quando
interponitur, & nomina cuiusq; citationis.
Spec.tit.præd.de citatio.§.3.in princ.& cir.
fin.cum add.& l.cum ad peremptorium,vbi
Bal.1.& 2.rep.ff.de iudic.nec sufficit dicere
vnā pro omnibus, sed peremptoriē. Bal.d.l.
consentaneum, 3.not. post peremptoriū ne-
mo auditur: fallit in ecclesia propter celeri-
tatem purgationis moræ, & si aduersarij nō
interest. Bal.c.coram, de in integ.rest. Iure
canonico vt clericus amittat priuilegiū,de-
bet tertio moneri, & quare vltima dicatur
canonica.in c.fin.num.1.6.8.& 9. de vita,&
hon.cler. [CITATVS COMPARERE TENEBI-
TVR] alias non comparens etiam in primo
termino condēnabitur in expensis.Abb.c.2.
nu.8. de procur. Vltra quod non potest dici
contrauentum,nec peti pœna.Bal.l.quāuis,
1.rep.post med.de in ius voc. [PER SE, VEL
ALIVM] & sic citatus non excusatur à con-
tumacia si nō comparet in termino ipse, vel
aliquis pro eo allegādo iustas causas absen-
tiæ, etiam quod præstet cautionē de se præ-
sentando,nec absentiæ excusatio admittitur
in criminalibus si fuit visus tempore delicti
in c.regni, post commissum, vbi Io.Ant.de
Nig alias,qui alium defendit, eodē iure vti
debet.Bal.l.2.nu.7.cir.med.de fru.& lit.ex-
pen. [SI CIVILIS EST QVAESTIO] veniat,
vel mittat. Bald.auth.sed cū testator,nu.14.
in fi.ad leg.Falc. In publicis autem iudicijs
debent etiā potentiores personaliter adesse.
l.tunc conuenit,C.de accusat. [LEGITIME]
20 c.peruenit,& c.per tuas,qui filij sint leg. se-
cūdum legalem scientiam,in proœ.ff.in ver.
legitime. legibus qualificatam. Abb.c.dile-
ctus,nu.2.de sponsal.secundum ordinē iuris.
c.consanguinei,vbi gl.de sent.& re iud.inde
probationes legitimæ. c.2. de probat. [IN
PRINCIPALI CAVSA]siue actor sit,siue reus.
Bal.l.1.2.rep.ff.de procur. [DEFENDENDI]
expensis domini,sicut patronus,& tutor,ex-
pensis ecclesiæ,vel minoris. Abb.c.pen.in gl.
1. de pœnis. [AVT PRO IPSO EXEQVVTIO
LEGITIME] est verbū captiosum. Bal.c.fin.
col.1.in fi.de dilatio. legitimo pacto.l.fin.in
ver.legitime,de Episc.& cler. [ALLEGATA]
factum,& ius proponendo. Luc.l.cū allega-
tis,in princ.de re mil. Quid si comparuit le-
gitima hora ad excusandū, sed iudex noluit
interesse,vel si non comparuisset,& si compa
ruisset, copiam iudicis nequisset habere,
non currit terminus. Baldus cap. si autem
aliquis,post nu.2.de rescriptis. [PROBARI]
qua probata adiuuetur. glo.fin.l.ad proba-
tionem, la prima, C.de probat. de qua ex-
cusatione videbimus cum const. seq. in fine.

[Propter Qvam In Termino Praedicto Sibi Dato] .i. præfixo. Bald.l.si vnus,
§.quod in specie,cir.princ.ff.de pactis, alibi
exponitur soluto. l.creditor, in ver.data, de
solut. [Non Potverit] propter inimicos,
paupertatem, vel tempestatem: & an stetur
eius dicto. Bal.l.2.in 2.rep.col.2.si quis cautio.
[Vel Non Debverit In Curia Praesentari] cū.non sit legitimè facta,& proinde habetur ac si non fuisset facta.Bald.l.1.in
gl. triplex argumentum, ne quis eum qui in
ius voc.est vi exim.& l.properandum,§.& si
quidem,post nu.12.de iudic.vel quia non arctat cōstitutum extra imperium. Abb.c.fin.
nu.6.cir.fin.de foro comp. & tunc an perpetuet iurisdictionem,distingue vt per Baldum
l.pen.in fi. ne de statu defunct.

21 Videtur, ꝙ terminus dandus sit arbitrio
actoris,& si arbitrium non est æquum,iudex
reducit ad æquū,& moderatur.Bal.l.de die,
1.rep.nu.2.& 3.qui satisd.cog.quia nō refert
quomodo fiat,dummodo efficaciter fiat. idē
Bal.l.Senatoris,1.rep.de Senato. Etiam,quia
citatus præsumitur comparuisse, non citatus,nec monitus,non præsumitur ad hoc venisse.
Bald.præd.l.1.nu.7.de sent.& interloq.
omn.iudic.

Nisi diceres,ꝙ est in arbitrio actoris,cum
in regno teneatur ipse accusare primam, &
secundam contumaciā, alias per mensem in
ciuitate,& extra ciuitatem per duos menses
citatio circumduceretur,Affl.hic 8.q.nu.20.
& Gram.in ritu Mag.Cur.44.ibi adde. & tūc
habetur ac si nō fuisset facta,adeo quod nec
inducit litis pendentiam. Affl.sup.in rub.de
extra.& præpa.iud. nu.3. alias sufficit diligentia ex parte citantis,licèt in citato nulla reperiatur culpa.Bal.c.si verò,nu.4.vt li-
22 te non contest.Et sententia etiam Principis
ex defectu citationis est nulla. Abb.c.venerabilem,post nu.5.de elect. cum etiam Papa
in sententia teneatur seruare ordinem iuris.
Abb.c.in causis,2.not.de sent.& re iudic. &
ordo omissus viciat. Bald.l.si duas,de excus.
tuto. intellige de potestate ordinaria, secus
absoluta.Abb.c.accusatum,1.not.de simon.
Isto modo in processu Principis non requirit
citatio,dummodo subsit iusta causa.Bal.l.2.
in princ.quom.& quan.iud.vel ordo accipit
tribus modis. Abb.c.ad nostram,lo secondo,
ante nu.1. de iureiur. videlicet si ordo iudiciorū peruertitur,non valet processus,secus
si ordo actionū.Bal.in add.vlt.post princ.ad
Spec.tit.de petit.& poss. Isto modo ordo nō
est præposterandus. Bal.l.diximus,de excus.
tut. sed licet processus sit nullus, valet confessio partis.Bald.l.cū mulier,post nu.6. sol.
mat. & exceptio libelli male cōcepti potest
quādocunq; opponi. Bal.l.licèt,nu.7.C.de proc.

23 Nota edictum quid,& quale fuerit,& eius
loco hodie quid sit,& pœna illud corrūpentis.
Spec.tit.de dolo,& contu. §.2.in princ.
Et differunt citatio,& edictum,nam quando
certū est de persona,vel collegio cui notificandum est particulariter,& nominatim,nō
sub proclamine debet requiri. Bal.l.2.de indictio.
nec debet fieri per edictum,sed personaliter, idē in citatione quādo nescitur quis
sit citādus.Abb.c.1.post nu.9.de postul.prçl.
vel citātur nominatim,quādo sunt certi,per
edictū generale,quando sunt incerti.Bal.l.1.
post nu.5.C.comm.diuid.Si actor est certus,
personam certam declarare debet: si non est
certus,sufficit proclama.Bald.l.2.nu.6.C.de
testam. Idem si certus se absentauit, & non
reperitur,vel nescitur vbi sit,citatur per edictum,
vel preconis tubam, licèt illa paucis
innotescat. idē Bal.l.2.nu.3.in princ. & 15.
in fi.de anna.excep.quia sufficit facere quod
fieri potest. Bal.præd.l.si quando,num.12.de
testi.vnde si agitur de præiudicio singulorū,
citatio debet esse singularis cū expressione
citandorum: si de præiudicio vniuersorum,
debet esse vniuersalis sine alia expressione:
si collegium,debet esse collegialis.Item singularis citatio est occultāda, vniuersalis publicanda.
Bal.auth.sed cum testator,nu.5.ad
24 leg.Falc. & fit per preconem, Spec.d.tit.de
citatio.§.4.post num.4.iudicem actuarium,
partem, & alios. Arno. 14.cap. suæ pract.
Dubius de iurisdictione non potest citare.
Bal.c.pastoralis,nu.7.cir.fin.& 8.de rescrip.
Quandoque non est necessaria vbi non habet
aduersariū.Bal.l.fin.nu.10.in fi.C.de re iud.
vel si est præsens,quia nō citatur quo ad illū
actum. in auth.si omnes,nu.2.si minor se ab
25 hæred.absti.propriè est illa,quæ emanat à iudice
per decretum de citando, factum verò
nuncij est exequutio.Abb.c.bonæ memoriæ,
lo secondo,nu.7.in fi.de elect. isto modo per
exequutores missos ad domū rei fit citatio.
gl.1.& post,in ver.debet,ff.de iudic. cuius finis
est comparitio. Bal.l.nec quidquā,§.vbi
decretum, col.3.in fi.de off.procons.& lega.
ideo præsens non citatur,& statim quod citatus
comparet,citatio est consumpta. Bal.
d.l.consentaneum, nu.36. cir.med. quom.&
quan.iud. Debet litigator cōparere coram
iudice,nō iudex coram litigatore.idem Bal.
l.iubemus,§.fin.de Episc.& cler.etiam quod
habeat declinatoriā fori,nisi laicus citet clericum.
Bal.l.si quis ex aliena,1.rep.ff.de iud.
& citās clericū ignorans clericatum, an teneatur
comparere: & si bannitur, an possit
occidi. Bal.l.2.1.rep.post nu.7.si quis in ius
voc.nō ierit. Ita si fit extra territorium,non
arctat citatum,quia non potest capi.Affl.de
26 contro.inter vass.& aliū,nu.17. Vnde iudex

regni

regni nõ poteſt citare Romanum Romæ, ſed
debet requirere iudicem Romanũ vt citet.
Gram.hic nu. 4.niſi ex cõſuetudine. Bal.rub.
extra de cõſuetudine,nu.13.c.2.nu.1.cir.fin.
de teſt.cog. Prælatus verò poteſt citare cle-
ricum ſuũ vbicunque exiſtentem, vt eccleſiã
reuertatur. in c.ſi verò,nu.2.cir.med. vt lite
non conteſt. Et citatio ipſius, qui non eſt
in territorio citantis, an poſsit fieri per edi-
ctũ, vel nunciũ: & quid in exequutione, Bal.
l.dum virum, de decur. Quando autẽ arctat
citatum vt teneatur cõparere: & quando va
let proceſſus contra non comparentẽ, Abb.
c.2.nu.16.de dilatio. Et ſi citatur ad certam
diem, & non venit actor, nec iudex, nõ tene-
tur reus ad expenſas. Spec.tit.de expenſis,
§.3.nu.15.& ſi altera pars non venit die ſta-
tuta ad ſententiã, non pronunciabit illa die,
quia tota cedit citato, ſed ſequẽti. idẽ Spec.
tit.de ſent.§.8.num.26. & citantur omnes, ſi
actus indiniſibilis tangit omnes. Bal.l.cũ ex
cauſa, de verb.oblig.etiã ſi quæſtio eſt iuris.
Abb.c.ſæpè contingit, nu.7.de appell. Et fit
trina monitio, ſeu vna pro omnibus. Baldus
l.itẽ nulla, 4.not.de Epiſc.& cler. Et ſi vna
fuit facta per prædeceſſorem, connumeratur
in numero trium faciendarũ per ſucceſſorẽ.
l.edictum, vbi Bal.ff.de iudic. Verùm cõmiſ-
ſarius nouus debet iterum citare partẽ ab-
ſentem, & contumacẽ, ſtante citatione prius
facta ad omnes actus. Minad.deciſ.28. Quan
do autem eſt de longinquo, valet citatio ad
27 totam cauſam. Abb.c.cum olim, lo ſecondo,
poſt nu.12.de priuil. eſt generalis, & intelli-
gitur vt veniat ad ſingulos actus, vnde ſine
alia citatione poſſunt produci capitula, te-
ſtes examinari, & procedi ad omnia vſque
ad ſentẽtiam excluſinè. Bal.auth.qui ſemel,
nu.20.quom.& quan.iudex.vel iudex poteſt
cõpellere reum vt eligat ſibi locum in ciui-
tate, vbi poſſit ad ſingulos actus citari, cum
durum ſit ſemper mittere ad villã: vel fiat ad
totã cauſam, cum nõ poſsit de facili iterari,
tũc citatus debet cõparere inſtructus. Abb.
c.fin.nu.3.6.10.& 11.cir.fin.de dilat.& cum
prima citatio eſt exequuta, nõ debet ad idẽ
citari vlterius. Bal.c.in omni, nu.3.de teſtib.
Ita fideiuſſor propter diſtantiã loci habet di
lationem tacitam ex perſona ſua, & rei. Bal.
l.ſi teſtamento, §.fin.in princ.de fideiuſſo. Et
monitio quæ fit per iudicem præſenti, habet
vim trinæ citationis, & ſufficit, vbi alias re-
quireretur peremptoriũ. Abb.c.1.poſt nu.5.
de mutuis petit. & c.quoniam, 1.not.de off.
28 deleg. Econtra eſt contumax, qui tribus edi-
ctis propoſitis, vel vno pro omnibus ſui præ
ſentiam facere contẽdit. l.contumacia, ff.de
re iud. vel eſt verus contumax ſecundũ quid,
ſed nõ ſimpliciter. Bal.c.1.poſt nu.5.de cõſt.

Iuſta autem cauſa non comparendi eſt infir
mitas, ſi impedit acceſſum. Abb.c.2.1.not.
de procur. vel ſi citatio eſt prima facie iniu-
ſta, Abb.c.prudentiam, nu.18. de off.deleg.
debet exprimere locũ in quo citatus debet
venire. Bal.l.2.5.not.de decur.& debet veni-
re principalis, ſi cauſa eſt criminalis, & tu-
tor, vel curator auctorare, ſi eſt minor. Bald.
l.3.nu.26. C.de accuſ. & debet citari, nam
non citatis nõ poteſt iudex præiudicare etiã
ſi velit. idem Bal.l.ſi eo tempore, col.2.poſt
princ.de remi.pig.& l.2.poſt nu.14.C.vbi in
rem act. Nec valet proceſſus contra inaudi-
tum, & non citatũ.l.2.ſi per vim, vel alio mo
do. Idem in interloquutoria, quia nõ ſemper
eſt verum quod non ſit pars citanda. Bal.c.ſi
qui teſtiũ, nu.9.de teſtib.& ſine citatione nõ
poteſt iudex aliquid facere vbi citatio requi
ritur. Bal.c.2.nu.4.de dilatio. Et quod hic di
citur, procedit etiã in Iudæis. l.Iudæi, de Iu-
29 dæis, quia citatio eſt de iure gentium, & di-
uino. Affl.ſup.conſt.Magiſtri Camerarij, nu.
12.poſt med, vel prima eſt de iure naturali,
aliæ de iure ciuili introductæ. Bal.c.cum ſic
Romana, poſt nu.7.de appell. Regulariter eſt
principium omnis actus iudiciarij, add.vlt.
cir.med.ad Spec.tit.de pet.& poſs.§.2.prin-
cipium, & fundamentũ omnis iudicij. Abb.
c.fin.nu.20.poſt med.de ferijs, c.extirpãdæ,
§.qui verò, 2.rep, poſt nu.25.de præb. In pri-
ma inſtãtia eſt præludium iudicij, vt in rub.
tit.præced.eſt de proceſſu, & in cauſa appel-
lationis idẽ operatur quod litis conteſtatio.
Bal.add.2.col.4.cir.med. ad Spec.tit.de ap-
pell.in fi. non requiritur tamen in notorijs,
vel vbi pars eſſet præſens in iudicio, ſed iu-
dex ſedens pro tribunali admoneret. Abbas
c.eccleſiæ Sanctæ Mariæ, 1.rep.poſt nu.8.de
conſt.nam tunc poſſet cogi ad reſpondẽdum
abſq; alia citatione. Arno.d.c.12.ſuæ pract.
30 Citatio autẽ nuncij nõ eſt iuriſdictionis, ſed
eſt quoddã factum, quod vbique fieri poteſt.
Bal.add.ad Spec. tit.de comp.iud.adit. poſt
princ. Et citat vnus officialis in terra alte-
rius, ſi Imperator hoc permittit, vel Papa in
terris eccleſiæ. Bal.vbi ſup.add.vlt.cir.med.
Et Rex huius Regni an poſſit citare ſubditũ
ſuum degentẽ extra regnũ. Gram hic nu.3.
vel extra territorium, mittẽdo nuncium, vel
epiſtolam. Bal.l.fin.1.rep.q.5.de iuriſd.omn.
iud. Bal.c.cũ olim, nu.2.in fi.de reſt.ſpoliat.
Cum cedula nuncius dicatur. Bal.l.1.3.rep.
cir.princ. ff.de procur. In regno nullus præ-
ſumit citare regnicolam ſine licẽtia Regis,
ſi ille iudex eſt alterius iuriſdictionis, quàm
Regiæ. Affl.d.tit.de contr.inter vaſs.& aliũ,
nu.15.cir.fin. & tunc quia citatio pendet à
ſuperiore, inferior non poteſt niſi requirere
pro ijs ad quæ tenetur ex officio. Ant.de Butr.

c.1.

c.1. in 1. not. de suppl. negl. præl. An autem
31 possit committi parti, quod citet. in l. 2. in 2.
rep. Bal. ante no. 1. ff. de ferijs. & potest iudex
constituere nuncium etiam consanguineum
citandi. Abb. c. perlatū, 2. not. qui fil. sint leg.
& de cōmissione an ei credatur. idem Abb.
c. cum sit Romana, nu. 24. & 25. de appellat.
Spec. d. tit. de citatione, §. 4. num. 2. vbi Bal.
add. vlt. col. 2. cir. med. Isern. hic dicit, q. Sa-
32 cramentum est religio, & ponitur totum pro
parte, sicut pars pro toto. Arch. c. non in no-
bis, de consecr. dist. 4. ex parte totum signifi-
catur. D. Aug. 1. de anima, & eius orig. c. 17.
33 cir. fin. & 2. eiusdem c. 14. continens pro con
této. Abb. c. 3. post princ. de renunc. Bal. l. sed
& si, §. 1. cir. princ. & 2. rep. cir. fin. ff. de iud.
in auth. si qua mulier, in princ. ad Velleian.
multa gl. mag. l. certo generi, de seruit. rust.
præd. not. c. ea quæ, de off. Archid. gl. 1. in c. 1.
de paro. & alie. paroch. not. in c. 1. de rest. in
integr. in vj. gl. 1. in l. solet, ff. de off. procons.
l. iurisgentium, §. quod fere, ff. de pact. vestis,
& habitus pro homine. Bal. l. ijsdé, C. de ad-
uoc. diuer. iudic. qui possidet continens, pos-
sidet contentum. in l. de his, post princ. C. de
furtis. contentum pro continente. idem Bal.
l. si de vi, 2. rep. col. 2. post med. ff. de iudicijs.
gl. d. l. iurisgentium, §. quod fere. vnde dicen-
do chirographum, intelliguntur vires, & cō-
corditates, quæ ex eo nascuntur. Luc. l. vni.
col. fin. cir. princ. de reis postul. & sic ponitur
continens pro cōtento. Bal. l. pen. ff. de pign.
& causa pro effectu. Arch. c. fin. 26. q. 2. Bal.
34 cōs. 501. cir. fin. 5. vol. adeo quod per genera-
tiones accipiūtur homines generati. D. Th.
ad Eph. 3. in princ. col. 3. & priuilegiū conti-
net priuilegiatum. Luc. l. maximarum, post
princ. de excus. mun. simplex pro composito.
Isern. quemad. feu. ad fil. perri. cir. med. tem-
pus pro tempore. Luc. l. eos, col. 6. cir. med.
de his, qui spon. mune. sube. & totū exponi-
tur per partem, & est figura sinedoche. Isto
35 modo mercator habens camerā conductam
in platea, si legat cameram, intelligitur de
camera pannorū, non de ea quam conduxit.
Bal. d. l. certo generi, de ser. rust. pręd. expres-
so effectu pariter & ipsum efficiens censetur
36 expressū. & ponitur effectus pro causa. Luc.
in rub. publ. læt. vel consu. & si de medio tol-
lit, est sincopa figura. Abb. c. dolentes, circa
med. de celeb. Miss. ita signum pro resigna-
ta, & simbolum pro repræsentato.

De asignatione literarum citatorialium.

SVMMARIVM.

1 *Literas citatoriales expeditas ad instātiam partis iudex consignat nuncio.*

2 *Iudex citat per alium tanquam per organum.*

1 Quia expeditis literis citatorialibus instāte parte. Abb. c. licèt, nu. 16. de probat. c. ad nostrā, in primo, num. 10. de iureiur. is qui expedit, Iustitiarius videlicet, vel Baiulus assignat. i. tradit. Zab. clem. quoniam, in ver. sed & talis, nu. 2. de vita, & honest. cler.
2 nuncio pro illis notificandis, quem dum mittit, ipse dicitur explicare per alium tāquam per organum. Bal. l. diem proferre, 1. rep. in princ. ff. de arbitris. de ista explicatione, & quomodo fieri debeat assignatis literis citatorialibus, videbimus infra.

SVMMARIVM.

1 *Lis non incipit sine iussu iudicis, qui mandat citari.*
2 *Citatio est duplex, & quid continet.*
3 *Cōmissio, & citatio sunt actus diuersi.*
4 *Citatus non tenetur comparere, nisi in citatorio insint libellus, & delegatio.*
5 *Citationis actus duplex, & quare fit.*
6 *Citatus non præsumitur nisi præsens, seu appareat ex actis, vel sentētia.*
7 *Citandus quomodo citari debeat.*
8 *Nuncij fides augetur ex connexitate officij, & quia organum iudicis.*
9 *Nuncij relationi vt stetur in regno, qualis esse debet.*
10 *Aditus ad aliquem multis modis impeditur.*
11 *Domus propriæ habitationis in qua quis citari debet, quæ sit.*
12 *Citatio quæ fit domi, quomodo debet fieri, & quid nuncius referet, num. 14.*
13 *Habitat nemo sine aliquali familia.*
15 *Nuncius in ciuilibus non ingreditur domum inuito citato, secus in criminalibus.*
16 *Citatio denunciatio dicitur, & quando dicatur citatus domi.*
17 *Nuncio creditur quid olim, & nunc.*
18 *Casus pro casu ponitur, & est figura antisofis.*
19 *Exequutor gratiam exequitur sine libello, mortuo etiam concedente.*

20 Ca-

20 *Cauendum est de futuris, & pro præsentibus soluendũ, quod solui debet.*
21 *Procurator petit restitutionem à Principe aduersus delictum.*
22 *Absentia, & infirmitas quando possunt, vel nõ aduersus contumaciã.*
23 *Citatus debet comparere, & non iudicem contendere.*
24 *Citationis requisita vt valeat.*
25 *Domicilium vbi quis habere dicitur, & quid in dubio.*
26 *Citationis forma data à iure, seruari debet.*
27 *Nuncio quid, & qualiter censeatur commissum.*
28 *Citationis defectus multa operatur.*
29 *Citatio prima potest incipere à procuratore, & eum eo prosequi.*
30 *Procuratorem mittere debet qui non potest venire.*
31 *Litigare per procuratorem volentes possunt.*
32 *Procuratorem potest minor cõstituere.*
33 *Procurator qualis esse debet, & si non est sufficiens, est ac si non esset constitutus.*
34 *Casus fortuitus in persona procuratoris, non nocet domino.*
35 *Defensor defendere potest cum mandato, & fine.*
36 *Coniuncti, & amici vocãdi sunt quando proceditur contra absentem indefensum.*
37 *Citatio prima fit sine discussione, sed non sine causa propositione.*
38 *Citatio fit quãdo exequitur nuncius, non quando iudex committit.*
39 *Citatur etiam periurus, quando scitur vbi sit.*
40 *Scire qui non vult, habetur pro sciente, & qui subterfugit ne sibi protestetur, habetur ac si esset protestatus.*
41 *Iudicium an possit incipere à citatione domi facta.*
42 *Citatum non fuisse, vel non audiuisse citationem dicenti non creditur.*
43 *Induciæ dãtur sine causæ cognitione.*
44 *Actor scire debet quã via sit agẽdum, & quæ lex sit intentanda.*
45 *Libello si additur, vel aliquid suppletur, debet pars citari.*
46 *Dominium censetur intẽtatum quod est prosequutum, & probatum.*
47 *Citatio non tenet si constat iudici absenti competere exceptionem.*
48 *Citantis intentio est fundata si apprehendit citatum in eius territorio.*
49 *Verbum non valet, inducit nullitatem actus.*

1 CITATIONIS litis initiũ non datur nisi iussu iudicis. Bald. l. his solis, nu. 4. C. de reuoc. don. vnde iudex mãdat aliquem citari per nuncium, vel epistolam. Spec. tit. de iud. deleg. §. 2. post nu. 6. & 7. & sic iudicium incipit ab interloquutoria, .i. à citatione. Bal. c. nosti. nu. 3. circa med. de elect. quæ est vocatio in ius. in c. quoniam contra, nu. 44. de probat. & ostium iudicij. c. vt debitus, nu. 13. in fi. de
2 appell. Est duplex, iuris, & hominis. Bald. l. properandum, §. sin autem reus, nu. 5. in fi. de iudicijs, l. sancimus, nu. 10. circa med. eo. tit. illa hominis quomodo fit, ponit Spec. vbi supra, & continet tria, principium, quod residet in iudice, & est cõmissio: medium est nudum ministerium exequutoris: tertium est finis comparitionis. Bal. l. omnes, §. verum, post nu. 2. de Episc. & cler. in c. quoniã contra, nu. 63. cir. med. de probat. vel cõmissionem, intimationem, & relationem. in l. fin. nu. 3. C. de ferijs. Vel habet quatuor actus, primus est cõmissionis, secundus est exequutio cõmissionis, tertius comparitionis, vltimus est actus, processus, & sententiæ. idem Bal. l. si feriatis, 2. rep. nu. 3. cir. med. ff. de ferijs, l. 5. post num. 4. C. in quib. cau. in integ.
3 rest. nõ est neces. commissio enim, & citatio sunt actus diuersi. Bal. l. diem proferre, §. 1. rep. 1. in fi. princ. ff. de arbit. sicut citare, & intimare. in d. c. quoniam cõtra, post nu. 16. nam cõmissio est iurisdictionis, exequutio non. Bal. l. nã ita diuus, post nu. 14. de adopt. In citatione debet dici dies, & locus. Bal. c. olim ex literis, nu. 5. de rescr. & inferri copia libelli. Bal. auth. offeratur, nu. 10. de litis con test. vel rescripti ad euitandũ terminum, ad deliberandũ super contentis in libello. Abb. c. 2. 1. not. de dilat. c. pastoralis, nu. 2 vide exceptio. Vnde citatus non tenetur cõparere, si citatur ad turpem causam, etiam quod nõ exprimatur. Bald. c. quod super, de maior. &
4 obed. & d. c. 2. post nu. 2. de dilat. nisi in territorio mittatur tenor delegationis. Bald. l. 2.

1. rep.

1.rep.nu 8.si quis in ius voc.nō ierit, in c.2.
num.2. circa fin.de dilat. Inde in literis præ-
fecti prætorio inseritur litera Imperatoris.
l.vn.vbi Bal. de superindi. nec tenetur crede-
re nūcio citanti. Spec. tit.de citat.§.4.nu.7.
sed cum citatorio non est necesse quod mit-
tat libellus. Bal.c.prudentiā, nu.2. cir. princ.
5 de offic.deleg. actus enim citationis est du-
plex, vocatiuus, & intimatiuus. Bal.l.ea quę,
nu.5. cir.med.quom.& quan.iud. & sit quia
scientia difficiliter probatur, ideo tutius est
quod citetur. Spec. tit.de instrum.edit. §.4.
nu.28. cir.med. alias processus non valet si
citatio non reperitur in actis, vel de ea non
constat. Gram.const.præced.nu.6. in princ.
& licet teneat processus sine citatione, quan
do fit cū præsente. Bal.l.1.in 1.rep.nu.2.& 3.
de in ius voc. quia præsens non est citandus.
Bal.l.nam ita diuus, nu.3.de adopt. & quoti-
die videmus practicari in causis criminali-
bus. idem Bal.d.l.diem, §.si quis litigatorū,
6 in fi.ff.de arbit. tamen quia non præsumitur
quod pars fuerit præsens, vel citata, nisi ap-
pareat ex actis, vel asseratur in sententia.
Abb.c.tenor, nu.10 de sent.& re iudic. Et in
processibus quando præsumitur citatio, &
quando non. Bal.c. Albericus, nu.8.de testib.
Et contra absentem non citatum non debet
procedi etiā per Principem, quia tollere ci-
tationem, est tollere defensionem, quæ est de
iure naturali. Abb.c.inter quatuor, 2.not.de
maior.& obed. nisi præmissa citatione, proce
deretur in contumaciā. Gram.const.præced.
nu.6. ideo oblato libello corā iudice, si pars
est præsens, citatur, & nō est citandus nisi in
contra quē dirigitur petitio, vel omnes quo-
rum interest, licet scientia quandoq; præiudi
cet non citato. Bal.l.3.nu.17.vsq; in fi.quom.
& quan.iud. Reus comparet, & petit libellū,
auth.generaliter, vbi Bal.in princ.de Epis.
& cler. qui si est criminalis, continere debet
quid, à quo, de qua re, & cuius querimonia
impetratur. Afflict.sup.constit. Baiulus si forem,
cir.fin. & sic debent inseri crimina. Specul.
d.tit.de citatio.§.4.nu.7.cir.med. & nūcius
in factis singulorum debet citare absentes
in quocunque loco, secus in factis vniuerso-
rū. Bal.c.fin.de maior.& obed. Debet primo
7 citare personaliter, & in subsidiū domi, quan
do non reperitur, & in domo citatur, quomodo,
& quomodo referet nūcius. Abb.c.1.in prin.
de dolo, & contu. Bar.l.4.§.prætor ait, nu.3.
de dam.infe. Affl. hic 1.not. vel si citetur vbi
citandus moratur, personaliter citari debet,
si ignoratur, citari debet in loco vbi commu
niter morari solet. Spec.tit.de elect.§.1.nu.
3.& 9.in domo, vel apotheca in qua laborat.
Gram.cōnst.præced.nu.16.& hic post nu.10.
col.pen.in fi. vel præsens personaliter, absens

ad domum, nisi latitet, quia tunc indistinctè
fit domi. Bal.c.fin.in princ.& nu.4.de eo qui
mitt.in poss.cau.rei seruan.& latè in textu,
qui diuiditur, & sum. vt per Afflict. & dicit
[Citationis Literae] cedulæ. Bal.l.1.in
1.rep.§.fin. in princ. quod cuiusq; vni.nom.
quæ sunt exordium omnium actionum insti
tuendarum, & ab eis incipi oportet quando
nunquā fuit de causa cognitū. Bal.l.1.nu.3.
in fi. & l.ab exequutione, post nu.6.quorum
appell.non recip. Datur per eas aditus ad iu
dicium, & si sunt nullæ, processus sunt nulli.
Bal.c.causam quæ, nu.1.de rescrip. & si non
tenet citatio, non tenet sentētia lata contra
absentē in c.qm contra, post nu.15.de prob.
Sufficit quoad iurisdictionē iudicis, nec re-
quiritur litis contestatio. in cap.capitulum
sanctæ Crucis, num.8. circa med. Per eam
perpetuatur iurisdictio. in cap.significauit,
post num.5.& 6. d.tit.de rescriptis. Et non
tenetur respondere nisi de eo super quo
est citatus, alias tenetur, datis deliberato-
rijs iudicijs, respondere de quolibet, in cap.
licet vndique, num. 7. de officio delegati.
Proprium est iudicū nolle præiudicare ter-
tio ius habenti, & si vellent non possunt illo
non citato. in c.ex parte M. num.19.in fi.de
appell. [Tam Per Iustitiarium, Quam
Per Baiulum Transmittendae] tā acto-
ri, quàm reo, quia similis debet esse modus
citandi in vtroque. Bal.l.properandum, §.sin
autem reus. 1.not.de iudic. procuratori, vel
syndico, qui non differunt in modo citandi.
idem Bal.l.2.nu.6.quom.& quan.iud. [Ipsi
Eidem Qui Citandus Fuerat] qui vel
pars habet ius in causa, nō quia sua interest,
vel iudex, vel testis. Bald.rub.in fi.de succe.
edicto. [Si Eius Copia Haberi Pote-
rit] quia non latitat; sed inueniri potest.
8 Bal.l.si dictū, §.si præsente, ff.de excec. [Sub
Publicae Personae] & sic nūcius licèt sit
vilis, appellatur officialis, & ratione conne-
xitatis officij, eius fides augetur. Paris de
synd.in ver.testis, c.1.nu.3.post princ. & di-
citur pica, & organum iudicis. Bal.l.3.nu.6.
in fi.C.in quib.cau.in integ.rest.nō est nece.
[Testimonio, Vel Praesentia] & intel-
ligentia, quia is intelligitur præsens, qui in-
telligit, quæ geruntur. gl.1.vbi Abb.de cler.
non resid. [Duorum, Vel Trium Testium]
quia in ore duorū, vel trium stat omne ver-
bum.l.vbi numerus, de testi. vel duorū testi-
monium verum est, Io.8. [Assignentur]
porrigantur. c.appellatio, de appellat.in vj.
copiæ, si principalis voluerit, & non origi-
9 nalia. Gram.const.præced.nu.11. Inde in re-
gno non statur relationi nuncij referentis
se aliquē citasse, cum relatio sit eius testimo
nium. Bald.l.3.post num.5.C.in quib.cau.in
integ.

integ.reſt. ſit neceſs. ſed de ea debet confici
publicum inſtrumentū, vel in calce citatio-
nis ad minus ſint duo,vel tres teſtes,& nun-
cius referat diem citationis, & corā quibus
citauit. Affl.hic 2.not.& Gram.nu.3.4.& 8.
& ſi refert feciſſe prout habuit in mandatis,
præſumitur citaſſe domi,& nō perſonaliter.
Bal.l.properandū,§.& ſi quidem,poſt nu.13.
de iudic.Et ſi nuncius non retulit,iudex non
poteſt procedere ad vlteriora. Bal.c.quoniā
cōtra,poſt nu.16.de probat. [QVOD SI VBI
SIT QVI CITANDVS FVERIT IGNORATVR]
abſens citatur domi, præſens de perſona.
Bal.rub.poſt nu.5.de off.deleg.vel infans nō
poteſt citari,maior infante ſic. in c.de cau-
ſis, nu.24.in fi.eod.tit. Fit citatio generalis
per edictum. Abb.c.fin.nu.5.qui mat.accuſ.
poſs.ſit proteſtatio. Bald.l.in contractibus,
§.fin.C.de non num.pec. vel facta perquiſi-
tione domi citat.idē Bal.l.2.nu.2.in fi.& l.3.
nu.4.in fi.quom.& quan.iud. [VEL INVEN-
TVS HABERI ADITVM AD SE NON PER-
10 MITTIT] quia dolo malo poſt litē conteſta-
tam,vel ante ſe contumaciter clauſit.l.ſan-
cimus,§.cū autem,C.ad Trebell. doloſè,vel
culpoſè abeſt. Abb.c.fin.3.not.nu.14.15.&
16. de eo qui mitt.in poſs.cau.rei ſer. Sicut
Abbas qui debet interuenire electioni, non
permittit ſe inueniri, debet citari ſolēniter,
aſsignata die ad eligendum. Bal.c.fin.nu.2.
poſt med.de elect. vel quia potēs,& exequu-
tor ire non audet.Bal.l.2.poſt nu.1.de anna.
excep. vltra quod dicitur latitario præſum-
pta eius qui eſt citatus domi, vel poſt litem
motā latitat. Bal.l.ignorare,nu.2.C.de reſt.
mil. non momento tēporis,ſed vbi habitare
conſueuit. Bal.l.exequutorē,nu.14.de exeq.
rei iud.& qui latitat vt inueniri non poſsit,
habetur pro citato. Bal.d.l.ſi dictū,§.ſi præ-
ſente,de euict. quia fuga,& latitatio nemini
prodeſſe debet. Bal.l.fin.in fi.ne de ſta.defu.
[SVFFICERE VOLVMVS, QVOD DENVNCIA-
TIO] edictum. Bald.l.tres denunciationes,
nu.2.cir.med.quom.& quan.iudex.[DOMI]
11 ſolitæ habitationis. Bal.c.1.nu.15.cir.med.
de poſtul.præl.cum ſint tres domus.in c.fin.
poſt nu.4.de eo qui mitt.in poſs.cau.rei ſer.
nō peregrinationis. idem Bal.l.ea quæ, in fi.
eo.tit.quom.& quan.iud.& vbi habet domi-
cilium,magnam partem bonorum, & larem
.i.familiē.Abb.c.ex parte,poſt nu.8.de foro
comp. nec intelligitur de domo,quām habe
bat tempore] contractus, ſed de illa ex qua
veriſimiliter poſſet peruenire ad ſuam noti-
tiā.Bal.l.2.C.de iuriſd.om.iud.idem ſi ſit in
carcere. Baldus l.2.C.ex quibus cau.maio.
Quia ſi habet plures habitationes, vel ſit
exul:quid in actionibus perſonalibus,& vbi
dicatur eſſe res mobilis,vel ſeſe mouens.idē
Bal.c.dilectus filius, lo 2.nu.6.de reſcriptis.
Carceratus poteſt citari domi ſolitæ habi-
tationis. in c.dilectis,nu.3.cir.fin.de appell.
[FIAT] per ſe,vel alium. Bal.c.fin.nu.5.cir.
12 fin.de reſt.ſpol. alta voce, dicendo, Cito te
vt compareas.Bal.l.diffamari,nu.4.de inge.
& manu. & fit per literas, quia vox nuncij
ſine literis citò euaneſcit, & literæ vbi affi-
gūtur. Bal.l.conſentaneū,2.not.d.tit.quom.
& quan.iud.in Eccleſia,vel loco vicino ,put
fit quādo citandus eſt perſona inſignis.Gra.
conſt. præced. nu.9. formā huius citationis
cum diligentia quā in ea facit nuncius.Bal.
d.l.conſentaneum, nu.23.ibi quarto, nu.37.
& poſt nu.38.& auth.qui ſemel,poſt num.5.
eo.tit.quom.& quan.iud.& tunc facta domi
legitimè etiam in criminalibus reddit cita-
tum contumacē. Bal.l.2.nu.5.de ann.excep.
[IN QVA VXOR, ET EIVS FILII] quia do-
mus habitationis patris,intelligitur domus
habitationis filij. Baldus l.1.§.illud com.de
manu.& domicilium conſtituitur ab homi-
ne,& quodā à iure. in l.3.nu.14.d.tit.quom.
& quan.iud. [VEL ALIA SPECIALIS FAMI-
13 LIA] quia nemo habitat ſine aliquali fami-
lia.Bal.auth.habita,poſt nu.5.ne fil.pro pat.
cuius vnitas prouenit ex patria poteſtate.
Bald.l.diximus,§.1.de excuſ.tut.licèt largo
modo exiſtens in loco alicui ſubiecto poteſt
dici de eius famicilia. Abb.c.ſi vere, 5.not.
de ſent.excom. [COMMORETVR] ſimul mo-
retur, nā con, ſimul exponitur.gl.l.3.in ver.
coerrare,de off.præf.vig.[RECEPTO A FA-
MILIARIBVS SACRAMENTO QVOD CITA-
TIONEM] relationem ipſius citantis.Abbas
c.quoniā contra, nu.10.cir.med.de probat.
[FACTAM QVAMPRIMVM]quod tēpus vtile
ſignificat.Bal.c.ex parte.M.poſt num.18.de
appell. primo quoquo tempore,ſine mora.
Niz.in ver.quamprimum.cum primum pote
rit: cum natura termini non ſit reſtringere
diſpoſitionem, ſed differre. Bal.c.cū dilecti,
num.8.in fi.de reſt.ſpol.vel quod primo non
potuit,facit cū primum poteſt. in c.2.nu.2.
in fi.de eo qui mitt.in poſs.cau.rei ſer.Vnde
quando actor,vel reus abeſt, an ſint citandi
amici. in c.fin.nu.8.eo.tit.de eo qui mitt.in
poſs. [POTERVNT, AD NOTITIAM CITATI
PERDVCANT] Affl.hic 3.not.& propterea fit
in domum vicini,vt denunciet. Bal.l.de pu-
pillo,§.ſi quis forte, de oper.no.nunc. Vnde
14 nuncius debet referre non inueniſſe citandū,
ſed citaſſe domi,notificādo vxori,& tali eius
filio,famulo,& alicui ex domo.Gram.hic,&
ſi eſt procurator,aſſignatur certus terminus
quod faciat eā notificare domino. Bal.l.ge-
neraliter,§.his,2.not.C.de reb.cred.& iure.
iur.& ſi ſcit ſe citatū, præſumitur malitioſè
verſari. in c.ad hæc, de appell. [SI VERO
DOMVS

Domvs Non Aperiatvr Citare Volen-
15 ti]quia in ciuilibus nuncius non poteſt do-
mum ingredi inuito citato, ſecus in crimi-
nalibus. Bal.in add.vlt.ad Spec. tit.de citat.
col.3. [Literas Citatorias In Limine
Domvs Poni Ivbemvs] & ſic in locis fre-
quentibus illius domus per quos frequẽtius
homines trãſeunt.Gram.conſt.pręced.nu.8.
cir.fin. non in angulo,vel ſub oſtio,quia iſta
malitioſa affixio non releuaret citantem, &
affixa oſtio,ſi ſtatim amoueretur,nõ dicitur
competenter citatus, quia poſſet prætẽdere
ignorantiam. Baldus l.ſed & ſi,§.1.in fi.& §.
16 proinde, ff.de inſtito. & dicitur tunc domi
citatus quando cedula citatoria ianuis, vel
locis publicis affigitũ.Bal.d.l.1.§.fin.in prin.
quod cuiuſq; vniuer.nom.ita ſi nemo eſſet in
domo,vel illa repereretur diruta. Gra.cõſt.
præced.nu.8. Citatio verbalis non tenet,ſed
eſt neceſſaria citatio literatoria. Bal.d.l.de
pupillo,§.nunciationẽ, cir.med. de no.oper.
nunc.quæ fit in eccleſia,& in eius valuis affi
gitur. Abb.c.quoniam frequenter, §.porro,
poſt nu.11.vt lite non conteſt.c.fin.in princ.
& poſt nu.4.de dolo, & cõtu.c.ex tuæ, t.not.
& nu.13 de cler.nõ reſid.[Svb Testimonio
Svpradicto]publicæ perſonæ duorum, vel
trium teſtiũ,vt ſup. [Ex Tvnc] poſt lapſum
terminũ, & denotat extremitatẽ temporis.
Abb.c.paſtoralis,nu.3.& 13.de except. Bal.
c.ſuper eo,poſt nu.1.ex nunc denotat media-
tum momentum,ex tunc vltimum.in c.præ-
terea requiſiuiſti, de appell.nu.11. & impe-
dit purgationẽ moræ, c.2.poſt princ.de ſup-
plen.negl.præl. [Triginta] ſi eſt infra re-
gnum[Vel Sexaginta Dierum Tempvs]
ſi citandus eſt extra regnũ, vt conſt.præced.
[Qvod In Se Literae Continvvnt] non
vtile. l.1.§.ſi mulier ſe eſſe prægnantẽ, ff.de
lib.agno. [Nvmeretvr, Qvae Omnia] vel
eorum aliqua,nam quæ.i.aliqua exponit.gl.
l.ſtipulatio,§.haber, de oper.no.nunc. [Per
Evm Cvi Fverit Commissa Citatio]
denunciatio, quæ citatio dicitur. Baldus l.
quemadmodũ,in princ. ff.de inoff.teſta. cum
delegatus à Principe,vel alio, etiã quod non
ſit ad vniuerſitatem cauſarũ, poteſt citatio-
nem,vel alium articulum committere.Spec.
tit.de iudice deleg.§.iam,nu.5. [Volvmvs
Expediri] auth. qua in prouincia, vbi de
crim.agi opor. [Et Seriatim] ſub ordine
actus geſti.Affl.hic 7.not.[Citanti] iudi-
ci,qui citat per aliũ,vt ſup.[Rescribi] nã
17 iure cõi creditur nuncio circa actum cita-
tionis.c.cum parati,de appell.c.quoniã con
tra,in ver.citationis,de probat. & ita obſer
uat generalis conſuetudo.Bald.l.2.nu.16.de
ann.except.iure iſto nõ creditur ſoli nuncio
ſi nõ habet præſentiam teſtium, & cõcordat
cum prag.quilibet agere, quæ eſt 2.ſub rub.
de ord.iudic. Arno.29.differen.vtriuſq; iur.
In foro eccleſiaſtico ſtatur ſimplici relatio-
ni nuncij, in foro ſeculari ſeruatur iſta cõſt.
& nõ creditur niſi portet baculum,ſi non eſt
notus,vel nõ ſeruaretur in loco.idem Arno.
37.& 60.problemate.& tunc non ſolum cre-
ditur circa nudam citationem,ſed etiam de
ijs quæ ſunt vicina, & citationi proxima, &
quando magis creditur parti,quàm nuncio,
& econtra. Abb.c.cũ parati,4.not.& nu.12.
de appell. vel creditur quo ad citationem, ſi
extra ciuitatẽ,oportet quod in citatione no
minet duos, vel tres teſtes. Gram.hic nu.3.
& 4.ſtatur eius relationi,ſi non potuit inue-
niri.Bal.c.pen.nu.5.cir.med.de reſt.ſpol. Et
cui magis creditur,nuncio,vel notario.add.
ad Spec.d.tit.de citatione, §.4.ibi, venerit,
& ſeq. [Illa In Posterum] vt cõſt.pręced.
[Dvbitatione Svbmota, Qvoo Is Cvi]
18 .i. à quo, & ſic ponitur caſus pro caſu, & eſt
figura antiſoſis. ſim.ponit gl.c.vnico,in ver.
vnctionẽ,de ſacra vnct. l.filium quem haben
tem,familiæ erciſc.& pſal.138.Domine pro-
baſti me.ibi,Mihi autẽ honorati ſunt amicĩ
tui Deus. [Facienda Citatio Extite-
rit Nvnciata] ſignificata.Niz.in ver.de-
nuncio. [Mandatvm Ipsvm Tam Per Se,
Qvam Per Alivm Fide Dignvm, Cvi
Specialiter Hoc Commiserit, Exe-
qvatvr] & ſic officialis cui eſt commiſſum
quod citet, poteſt ipſe cirandi actum alteri
cõmittere. Affl.hic 8. & 9.not. ſi eſt dictum
quod citet per ſe,vel alium. Gram.cõſt.præ-
ced.nu.14.in fi.& 15. & hic nu.10.cir.med.
ita Barricellus cõmittit nuncio ſuperioris.
Ang.& Aug.in tract.malef.in ver.Petro pu-
blico. [Cvm Hic] in hac ſpecie.l.qui hære-
di,in ver.& hic,de cõd.& demonſt.vel in hoc
caſu.l.ſi poſſeſſor,§.quod ſi,in ver.hic,de pe-
titio.hæred.l.1.in ver.in his,ſi quis omi.cau.
teſta. [Non Vt Ivuex Cavsae] cũ ſit me-
rus,& nõ mixtus exequuror.Abb.c.paſtora-
lis,§.quia vero,nu.3.de off.deleg.c.de cæte-
ro,de ſent.& re iudic. [Sed Vt Qvilibet
Minister Alivs]ſimplex.in ſim.Bal.l.nul
li,col.1.cir.fin.de Epiſ.& cle. [Ad Facien-
dvm Aliqvid Assvmatvr] adeo quod nõ
debet tenere partes cognitoris, ſed exequu-
toris.Bal.l.ſi prętor,2.rep.in princ.ff.de iud.
cum [Nec Cavsae Cognitionem Hoc
Contineat, Qvod Mandatvr, Vt Per
Libellvm Non Valeat Expediri] ita
19 exequutor gratiã exequitur ſine libello,etiã
poſt mortem concedentis.Bal.l.beneficium,
1.rep.ff.de conſt.Princ. cum non habeat iu-
riſdictionẽ, ſed miniſterium tantum: poteſt
tamen conſulere ſuperiorem ſi audierit ali-
qua, quæ ipſum mouerint. Inn.c.propoſuit,
nu.4.

nu.4.poſt med.de conceſs.præben.& dicitur tunc exequutor referendarius. Abb.d.c.paſtoralis,§.quia verò,nu.3.poſt med. [QVAE OMNIA VOLVMVS IN POSTERVM OBTINE-
30 RE] nam de futuris cauendum eſt,de præteritis eſt ſoluendum,quod ſolui debet. Baldus l.diuortio, §. interdum, in princ. ſol.matr. [SIVE CIVILITER QVIS, SIVE CRIMINALITER IMPETATVR]ſup.conſt.ſi quem,& ſic quia malitia, & dolus nemini debet patrocinari. c.2.de dolo,& contumac. nec de ſua malitia gloriari, ſed glorians debet puniri extraordinariè. in c.regni ne quis,vbi Ioan. Ant.de Nigr. contra eum, qui fraudulenter eſt abſens, proceditur ad ea etiam quæ ſunt grauis præiudicij ex ſola citatione domi facta. Abb.c.ex tuæ,2.notab.de cler.non reſid. [PRAEDICTIS AVTEM MODIS, VEL QVOLIBET PRAEDICTORVM] vel eorum altero. cap.à nobis, de deſponſ.impub. [CITATVS ST PER SE] in cauſa criminali,vt conſt.præcedenti. [NON COMPAREAT] conſpectui iudicis ſe præſentando, vt infra conſtit. clementiæ. [NEC AB ALIO LEGITIME DEFENDATVR]allegando cauſas abſentiæ,& de impedimento proteſtari. Bald.c.ſi duobus, poſt nu.6.de appell. vel aliquid aduerſus citationem, Spec.tit.de citatio.§.1. vbi Bald. add.vlt.col.pen.circa fin.& ſi.in princ. nam licet non poſsit conſtitui procurator in cau
31 ſa criminali,poteſt tamen petere reſtitutionem à Principe aduerſus delictum.Spec.tit. de reſt.in integ.§.2.nu.23. & admittitur cũ cautione de defendendo. glo.l.1.§.apud Iulianum,in ver.defendere,ff.depoſiti. vel cautione rati. Bald.l.1.in princ. Et filius etiam minor an admittatur ad defenſionẽ patris, & econtra.idem Baldus l.exigendi,in princ. nu.10.& 11.C.de procurat. Si mittit procuratorem ſine mandato ſufficienti, eſt contumax. c.veniens, vbi Bal.cir.princ.& cir.fin. de renunciatione. In grauibus infirmus non tenetur mittere procuratorem. in c.3. poſt nu.2.de off.deleg. Quid ſi habet ſigillum,vel literas ſigillatas, an teneatur cauere de rato.in c.corã,nu.7.& 8.eo.tit. Vnde qui promittit ire, ſi non poteſt, mittit. in c.ego.N. nu.16.de iureiur. Quid autem ſit defendere, l.ſed & hæ,§.defendere, ff.eod. de procurat. glo.l.is qui,ex quibus cau.maio. Bald.l.qui abſentem,d.tit.de procurat.[VEL PRO IPSO LEGITIMA EXCVSATIO PROPONATVR]
32 l.abſens, eo.tit.de procurat. puta abſentiæ, quæ eſt defenſio. Bald.l.ſeruum, §.publicæ, col.6.poſt princ. eo.tit.de procurat. Quilibet amicus etiam ſine ſatiſdatione poteſt allegare cauſam abſentiæ. in c. confutationibus,in fi.de off.delegati. Nuncius, & mulier poſſunt excuſare. in c.pen. de maior. & obedientia. Et probatum per duos teſtes, debet iudex audire. in cap.2.poſt num.1.de procurat. & quæ erit legitima cauſa.in cap. pen.num.8. de teſtibus. Et ſi habet iuſtam excuſationem, ſi non comparet, & allegat, contumax eſt. in c.dilectorum, poſt num.2. de teſtibus cogendis. & cauſa debet eſſe iuſta, in cap.cum Bertoldus, num.2. in fine, de ſententia, & re iudicata. Quid ſi mittat procuratorem minus legitimum, eſt verus contumax, & condemnatur in expenſis. in cap.Nicolao, de appellatione. Non omitto, quòd abſentia contingit pluribus modis. in rubrica de clericis peregrina. Vel infirmitatis, per fidem Medici. idem in ſenectute, quæ infirmitas eſt: vnde ſeptuagenarius citatus ſuper tenore inſtrumenti, ſi eſt paratus reſpondere in partibus ſuper tenore inſtrumenti per literas illius curiæ, & fide Medici, quod non poteſt comparere, admittitur excuſatio. Grammaticus in Ritu Magnæ Curiæ 29. Poteſt etiam excuſator proponere exceptionem apparentem ex actis, puta incompetentiæ iudicis, & alias, per quas crimen non examinatur. idem Grammaticus in Ritu Magnæ Curiæ 52. Verùm in caſu liquidationis facto depoſito per creditorem, poteſt ipſe cum iudice accedere in partibus ad explicandum actum liquidationis. Et ſi allegatur abſentia, & aduerſarius replicat, quod die commiſsi criminis, vel præcedente, viſus fuerit, non admittitur excuſatio. Grammaticus prædictus in cap. regni, ſcire vos volumus. & Ritu Magnæ Curiæ 27. Non tenetur tamen excuſator ſatiſdare de præſentando perſonam,quam excuſat, nec probare, vel cauere iudicatum ſolui. Grammaticus qui ſupra conſtitutione præcedenti, num. 17. 18. & 19. Quis autem ſit excuſator, & quid contra eum excipi poteſt, Speculat. tit. de excuſatore, per totum. Et caſus fortuitus ſuperueniens in perſona procuratoris excuſat dominum à contumacia. l. cum a matribus, vbi Baldus C. qui petant tutor. Vel eſt triplex. in cap. bonæ, num. 18. circa princ. ibi in glo. de electione. [A IVDICIBVS CONTVMAX REPVTATVR] ita ſi comparet per procuratorem, qui allegat excuſationes friuolas. Abbas cap. veniens, num. 7. 21. & 22. de
33 accuſatio. Nam citatus debet humiliter, & hilariter comparere, & in termino ſe præſentare, & non iudicem contemnere. Speculat. tit.de compari. in termino in pri. & perſonaliter in cauſa criminali, propter tria. Baldus l fin. C. de procurat. Et ſi citatus timet de aduerſario, petit ſatiſdari de non offendendo, quia debet aſſecurare

citatum. Bald. cap. 1, num. 7, & 9. circa fin.
de off. deleg.
Sed videtur, quòd ſit in electione actoris
citare reum perſonaliter, vel domi. Gram. in
prag. de forma citandi, quia ſi ſemel citauit,
nulliter poteſt de nouo citare ſine alia com
24 miſsione. Atno. 27. comm. vt tamen valeat,
debet ſeruari forma hic tradita. Debet con-
tinere locum certum, ſicut reſcriptum, & co
ram quo comparere debeat, alias eſt teme-
raria. Bal. c. fin. poſt nu. 5. & 15. de reſcriptis.
& tutum ſibi, & procuratori, alias appellat,
& ſi non eſt tutus, propter mortalitatem nõ
tenetur ire. in c. ex parte. tam ſi ordinariè,
quàm extraordinariè procedatur per viam
inquiſitionis. in c. cum ſpeciali, nu. 2. in fi. de
appell. Adeo quod debet expectari ſine pe-
riculo, ſi poteſt, donec perſonaliter citetur,
& iura, quæ dicunt ſufficere citationem do-
mi factam, ponunt caſus ſpeciales. Abb. c. ſi-
gnificauit, poſt nu. 8. de teſtib. vel ſi reperi-
tur citandus in prouincia, citandus eſt per-
ſonaliter, ſi extra, domi. idem Abbas c. cum
olim, nu. 9. in fi. de dolo. & contum. vel quan
do non reperitur, debet citari domi, & quo-
modo, Spec. tit. de ſecun. decr. §. 2. in domo
ſolitæ habitationis. Quid ſi non habet, vel
mutauit, eſt carceratus, vel viator, an ſuffi-
ciat quod citetur in hoſpitio, Bal. l. fin. 1. rep.
in fi. & 2. ff. de in integ. reſtit. l. 1. §. fin. 2. rep.
cir. med. de his, qui deiec. vel effud. In dubio
25 præſumitur habere domicilium in loco ori-
ginis, niſi probetur tranſlatum. Bald. l. fin. in
fi. ſi à non comp. iud. Clericus dicitur habe-
re domicilium in loco beneficij: vnde ſi ha-
bet beneficia in diuerſis locis, diuerſa dici-
tur habere domicilia. addit. ad Spec. tit. de
citatio. §. 1. ibi habeat, in quibus caſibus ſit
citatio domi vbi habitat, & non vbi habet
beneficium. Spec. tit. de accuſ. §. 1. num. 12,
& 19. vel conuenitur vbi habet maiorẽ par-
tem fortunarum, nec eſt inde diſceſſurus.
Quid ſi vagetur per mundũ, & tempore con
tractus habet vnum domicilium, & poſtea
aliud: Spec. tit. de comp. iud. adit. §. 1. nu. 30.
& 33. ſi adeo vagatur, quòd modò eſt in ci-
uitate, modò in diœceſi, idem Spec. tit. de
reſcri. præſent. §. fin. nu. 8. & 9. Bal. l. dies cau
tioni. §. prætor, de dam. inſe. l. & poſt, 1. rep.
poſt princ. ff. de iud. Et ſic reus cũ reperitur,
debet citari perſonaliter, ſi non reperit, per-
quiri debet, vt poſſit reperiri ibi, vel alibi: ſi
nec vbi reperiri poteſt, apparet, citatio domi
facta arctat eũ: & ſi non reperitur, nec habet
domum, citatur per edictũ, & ſtatur in hoc
relationi nuncij. Bal. l. 3. nu. 2. cir. fin. 3. & 4.
de iure dom. imp. Quid ſi citauit per literas,
quas miſit ad domum citati, qui occultat li-
teras, an puniatur: quid ſi literæ ſunt amo-
tæ ab albo prætoris. Bal. c. cum parati, nu. 9.
poſt med. de appell. Creditur tamen nuncio
quoad citationem, nõ circa commiſſionem,
in criminalibus, in ciuilibus ſecus: ſecurius
eſt, quod non credatur niſi de actu ſuo, ſed
cõtrarium ſeruatur. idẽ Bal. l. 3. C. de exhib.
& transfe. reis. & quod de domo dicitur, in-
tellige tã propria, quàm conducta, tam pri-
uata, quàm publica, palatio publico, vel ec-
cleſia. Bal. l. plerique, 1. & 2. rep. cum l. ſeq. de
in ius voc. adeo quod debitor citatur per-
ſonaliter in domo ſolitæ habitationis, vel
in carcere, vt ſoluat. idem Bald. l. 2. nu. 6. de
exact. trib. Scholaris autem, & bannitus vbi
citari debent, in c. dilectus, nu. 3. de procur.
Qui perſonaliter non inuenitur, vbi citari
debeat, c. cum olim, nu. 3, de reſt. ſpol. c. fin.
nu. 4. in fi. & 9. de eo, qui mitt. in poſs. cauſa
rei ſeruan. Verùm ſi ſtatuto cauetur, quòd
citatio fieri perſonaliter, vel domi ſufficit,
quod fiat domi, etiam quod poſſit perſona
reperiri, vt ſtatutum aliquid addat iuri com
muni. Abb. c. ex parte, lo ſecondo, poſt nu. 1.
de verb. ſign. ſi requirit citationem copula-
tiuè ad eccleſiam, & domũ, non ſufficit vna.
Bal. l. de pupillo, §. ſi pluribus, de noui oper.
nunc. Iure iſto ſemper aduerſarius citandus
eſt perſonaliter, & ſi non eſt præſens, oportet
agnatos vocari, & cognatos, ſiue citandus
ſit maior, ſiue minor, tam ſi cauſa abſentiæ
eſt iuſta, quàm iniuſta, quando iniuſta, pro-
ceditur lite non conteſtata: ſi neceſſe eſt litẽ
conteſtari, citatur domi vbi habitat procu-
rator, vel amici, ſeu in prædio, & ſi nullus
reperitur, affigitur charta in ædibus vbi do-
micilium, vel beneficium. Quid in vagabun-
do, Ino. c. ſi aduerſarius, de eo, qui mittatur
in poſs. cau. rei ſer. latè Bal. c. porro, vt lite
26 nõ conteſt. Et forma citationis à iure data,
ſeruanda eſt. add. ad Spec. tit. de ſecun. decr.
§. 2. ibi recurſum. ſed non vitiat proceſſum
ſi eſt fundata ſuper priuata vtilitate, & ſtat
per illum quo minus ſeruetur de cuius vti-
litate agit. Abb. c. fin. poſt nu. 3. de reſt. ſpol.
Alias ſi eſt inualida, non arctat citatum. Bal.
c. bonæ memoriæ, nu. 3. debet enim vt ſit va-
lida, habere extrema poſſibilia, de elect. Ter-
minus autẽ aſſignatus abſenti, nõ currit niſi
à die notitiæ, & ſufficit notificari pſonaliter,
vel domi. Bal. add. vlt. ad Spec. tit. de depoſi-
to, col. 2. poſt prin. & dies citationis nõ inclu
ditur. idẽ Spec. tit. de citat. §. 3. poſt nu. 17.
27 Nuncio autem quid cenſetur cõmiſſum, Bal.
l. 4. nu. 15. C. de accuſ. & qualiter intelligatẽ
eius cõmiſſio, cũ omnis citatio debeat fieri
de mandato iudicis. Gra. hic nu. 7. cir. princ.
Et nuncius licèt in relatione dicat citaſſe
modo, & forma vt ſupra, non intelligitur ſe-
cundum formam iuris: ſi dicit citaſſe domi,
& non

& non dicit solitæ habitationis, est nulla, nam in citatione attenditur locus in quo commissa est. Alex. cons. 2. in princ. 3.vol. & latè cons. 219. num.7. vol.6. Ordinarius an posit vbique citare subditum suum, Abb.c.meminimus,nu.5.de appell. Citatus autem non tenetur stare dicto nuncij, nisi videat cedulam, quæ debet inseri in citatione, quam debet habere Baiulus, nisi præsens in tribunali, citetur viua voce per iudicem. Bald.l.prohibitum,nu.16.de iure fisci. Ang. l.vni. de superindi. nam citatur vt compa-
28 reat, & se defendat, & vbi non est citatio, nõ datur reus, non inducitur eremodicium, nec potest sequi sententia capitalis. Bald.l.cum fratrem, nu.8.de his, quib.vt indig. Cassata citatione, cassatur quidquid ex ea, vel ob eã est sequutum. Bal.c.significauit.post nu.6.de rescriptis. Vbi non est citatio, non est processus: & sine citatione factum, debet sine citatione reuocari. in cap.inter quatuor, in princ. & fi. de maior. & obed. Si in eodem processu aliqui sunt legitimè citati, aliqui non, valet quoad legitimè citatos, nõ quoad alios, si iudicium potest pro parte expediri, alias non. in c.fin.circa fin.eo.tit.de maior. & obed. Si initium non tenet, nec processus. in c.fin.nu.5.cir.med.de ferijs. Et non fuisse citatum, probatur per acta. Bal.l.absentem, nu.3.d.tit.de accus. Et vbicunque non interuenit citatio, si pars habet legitimam excusationem, sententia est ipso iure nulla, & hãc excusationem habet pars allegare in causa nullitatis. Bald.l.ea quidem,nu.43.cir.med. eod.tit.de accusat. Ita si citatio est vitiosa, puta si citetur matrona, vel die feriata. Gram.hic num.6.& 7.quia est nulla, citatus non tenetur ire: secus si vitium non est in citatione, sed in principali cognitione. Baldus l.curiales, la seconda, nu.4.de decurio. Vnde si citetur minor, debet legitimè comparere. Bal.l.ait prætor, 2.rep.nu.1. ff.de minor. & citatus vt compareat, potest per procuratorem comparere. Abb.c.fin.nu.12.de dilatio.
29 Adeo quod prima citatio potest incipere à procuratore, domino absente. Bald.l.vnica, 2.rep.§.fin.in fi. si quis ius dic.non obtemp. l.is qui, in princ. ex quib.cau.maior. l.item ait, nu.1.eo.tit.& l.3.C.de procur. Et vltra quod datur terminus ad denunciandum, sed non in causa criminali. idem Bal.auth.qua in prouincia, num.11.& 12.vbi de crim.agi oport. ex quo enim procurator est præsens, dominus ipse videtur esse præsens. Bal.præd. auth.si quis in aliquo, nu.15.in fi.de edẽdo. Intantum, quod beneficia personalia transeunt ad defensorem, & procuratorem, puta si dominus non tenetur iurare, nec procurator. Bald.l.qui bona fide, §.pen.de dam.infe.

Et si vigore mandati producit articulos, vel testes, dicitur dominus producere, quia virtute eius talia iura producuntur. Bald.l.1. nu.16. circa fin. de sent.& interloq.om.iud. adeo quod etiam quod iudex debeat incipere à domino, si inuenitur, procurator si semel fuit in causa, ipse semper citandus est, & si citatur dominus, non tenetur comparere, nisi ab eo requiratur personalis informatio, quia legalior. Bal.præd.l.1.nu.15.de sent.& interloq.omn.iud. cum regulariter, qui non
30 potest venire, debet mittere procuratorem, sed non sufficit dicere, non posse, nisi alleget causam. gl.c.Episcopus, & seq.in ver.rationem, 18.dist. Valetudine impeditus, si potest mittere, tenetur. glo.1.l.2. §.si quis, si quis cautio. nisi sit causa ardua, & non posit de facili alium informare. in c.cũ dilecti,nu.9. circa med.de restit.spol. Propter infamiam cogitur personaliter comparere. Bald.auth. qui semel,nu.6.quom.& quando iud. Absens ex causa necessaria, non tenetur, secus si ex voluntaria. Pau.de Cast.cons.168.post nu.3. 2.vol. nam absentia est multiplex. Bald.l.4. nu.2. C.de procurat. si abest ex iusta causa, non tenetur. Dec.cons.138.nu.8.cum distinctione si lis est incepta, aut non, nam si post notitiam.vel citationẽ, perrexit ad Papam, videtur dolo arripuisse. addit.ad Bal.l.quoties, in ver.dicit, C.de rei vend.& l.pen.quomodo, & quando iud. si est parui, vel modici momenti, nam in causis magnis non tenetur mittere. Inn.c.fin.num.2.de dilatio. Archid. c.1.col.2.cir.med.11.q.1.gl.c.bonæ, in ver. secure, de elect.& arduis. Bal.l.sed & si, in fi. princ.ex quib.cau.maio.Zab.clem.pastoralis, in ver.denique, num.3.in fi.de sent.& re iud. si sua culpa abest, vel non, quia per fraudem se absentauit, est citandus, sed vbi, & quid si ignoretur vbi sit, Bald.l.2.post nu.3. & 4. de anna. except. & si tempus absentiæ est modicus, vel non, & certus, secus si incertus, quia tunc censetur perpetuus. Cap.dec.
31 123. 1.dub. Illustris, & Superillustris potest constituere procuratorem si vult, sed non cogitur. auth.de illust.& qui super eam dig. & c. vbi glo. in ver.volentibus, l.pen. C.de procurat. Archiepiscopus potest litigare personaliter, nec arctatur ad cõstituendum procuratorem. Abb.c.cum olim, post princ. de testib. ita & infirmus. l.quæsitum, in ver. iudicata, ff.de re iudic.l.1.de diuer.& temp. præscrip.licèt solutio non differatur propter ægritudinem, missio, vel venditio.l.si quis instituatur, §.fin.in gl.fin.ff.de hered.inst.quid in impeditis, distingue vt per Bal.ex inte.gl. §.nisi iusta, post nu.8.quo temp.miles. Vnde Ambasciator non cogitur personaliter litigare, sed mittere procuratorem, vel cauere.

Paulus de Caſt. conſ. 398. num. 2. 1.volum,
ſi cauſa eſt mota ante, tenetur, ſi poſtea
non. Bald.c.2.nu.2.de procurat. & tenetur
mittere, vel relinquere, quando poteſt de fa-
cili, quod quando præſumatur. Bal.l.ſi con-
uenerit,& ſeq. ff.pro ſocio, vel erat ei facile
inuenire idoneum. Marſ.pract.crim.§.attin-
gam.ante nu.21.Quomodo probatur culpa,
& quod de facili poterat inueniri. Dec.cõſ.
430.num.2.& 562.Qui verò vacatione fun-
ctus eſt,non poteſt,nec compellitur pro alio
comparere, niſi ſit damnum paſſus tempore
legationis. l.Paulus,la prima,& ſecunda, cũ
32 l.ſeq.ff.de legatio. Minor autem facit procu
ratorem. Bal.l.de die, 1.repet.§.1.qui ſatiſd.
cog. Et conſtitutus ad vnam ſpeciem,poteſt
appellare,ſed non proſequi. Bald.addit.3.in
prine.ad Spec.tit.de appell.in fi. vel denun-
ciare domino quod appellet.Spec.eod.tit.de
appell.§.6.nu.12.An poſſit conſtitui in cau-
ſa appellationis. glo.fin.in c.veniens, de re-
nunciat,c.ſi pro debilitate,in gl.fin.de offic.
& poteſt.iud.deleg.c.fin.in ver.perſonaliter,
de maior.& obed. c.2.cum ibi not. de proc.
c.cauſam quæ,& c.cum dilecti,in ver.reſpon
ſalem,de dolo,& contum. Et conſtitutus ad
aliquid, videtur conſtitutus ad omnia, quæ
dependent ab illo. Bal.l.cum procurator,de
noui operis nunciat. poteſt fieri ante litem
conteſtatam. Spec.tit.de inſtrum.edit.§.13,
num.24.committit tamen cauſam,non per-
ſonam. Bald.l.vnica, 2.repet.§.fin,circa fin,
ſi quis ius dicen. non obtemp. Si timet vim
inferri, an teneatur dimittere procuratorẽ,
Bal.l.2.ne quis eum,qui in ius voc.eſt vi exi.
33 Procurator autem talis eſſe debet, qui poſſit
litem conteſtare, & alia neceſſaria facere,
not.d.c.fin. de dolo, & contum. c.fin.de eo,
qui mitt.in poſſeſs.cauſa rei ſeruan. tenetur
eligere idoneum, Abbas c.dura, num.2, de
crim. falſi. alias paria ſunt non conſtituere
procuratorem, vel conſtituere in forma à
iure prohibita.not.c.pen.de electione,in vj.
nullum conſtituere, vel minus ſufficientem.
Abbas c.conſtitutis, de procurat. & qui di-
mittit procuratorem inhabilem, non intel-
ligitur illum dimiſiſſe, Baldus l.1, 2.repet,
poſt num.2. quod cuiuſ. vniuer, nom. Vnde
impediti debent conſtituere plenum procu-
ratorem cum pleno mandato etiam ad cau-
ſas cauſæ. Bald.de mil.vaſs,qui contum,eſt,
poſt num,1. Quæ, & quando poſsint opponi
contra procuratorem. Baldus l.licet, C.de
procurat. Et actor ſi comparuit per procu-
ratorem, & reus petit doceri de mandato,
debet exhiberi copia ſumptibus producen-
tis.Arno.c.22.ſuæ practicæ iudic. Et vigore
banni quis non poteſt comparere pro alio
abſque mandato, cum inſtrumento debiti
principalis ſine mandato admittitur. Bald.
l.1. num.11, C.de procurat. Arno. 45.pro-
blemate.Et verba in procuratione plurium,
quod vnus ſine alio poſſit, & non ſit melior
conditio occupantis ad dandum recipien-
dum libellum, litem conteſtandum, quod
poſsint ab interloquutoria, & diffinitiua
appellare, cum facultate alium, vel alios
ſubſtituendi ad omnia, & ſingula faciendi:
quid importent, Arno.qui ſupra c.23. pra-
cticæ prædictæ, & tunc ſubſtitutus an poſſit
ſubſtitutum reuocare. Baldus l.quod quis,
6. quæſt. & l.nulla, num.2, C. de procurat.
Subſtitutus ab habente facultatem a domi-
no ſubſtituendi, dicitur conſtitutus à domi-
no,quia quaſi per fiſtulam,vel lapideum ca-
nale dirigat poteſtas à conſtituente ad ſub-
ſtitutum. glo.in clem.religioſus, in ver.ſub-
ſtituere, & gl.fin.de procurat. glo.fin.l.cum
eſſent, ff.de ſeruit.ruſt.præd. & eo ipſo quod
non abſtulit poteſtatem, videtur conceſſa,
l.ſi procuratorem, §.1.in ver.non poteſt, ff.
mandati.Quando poſsit reuocari,Paulus de
Caſt. conſ.441.col.3.in fi.2.volum. & ſi ſta-
tuit procuratorem quem ſcit eſſe mortuum,
tenetur mittere alium.Io.And.c.cupientes,
num.10.de elect.in vj. & ſi minus idoneum,
ſibi imputet cui talia commiſit negocia.
l.cum mandato,ff.de minor. tunc contuma-
cia illius nocet domino, & poteſt cogi re-
ſpondere pro domino. Bal.l. 1, 2.& 5.notab,
34 & num.8,C.de procurat. Caſus verò fortui-
tus contingens in perſona procuratoris,non
nocet ſi adhibuit diligentiam quam adhi-
bere debuit. l.cum a matribus,C.qui petant
tut,l.præſes,C.de appellat.Reſponſio autem
procuratoris,qui defendit abſque mandato,
non obſtat principali. Specul.tit.de poſitio,
§.6.num,20, Verùm ſi debet capi.vel iudex
vult eum mulctare, non poteſt comparere
per procuratorem. Baldus l.conſentaneum,
nu.22. quomodo,& quando iudex. alias vbi
poteſt conſtituere, & fuit negligens in con-
ſtituendo, non reſtituitur. l.1.in ver. poſt,
35 circa fin, C.de reſtit.milit. Defenſor autem
defendere poteſt abſque mandato.gl.l.Pom-
ponius, & l.ſi procurator, in ver.defenſor,
ff.de procurat. & cum mandato. Bald.l.qui
proprio, §.1.in princ. eod.tit. de procurat.
Et qui promittit defendere,ad quæ tenetur,
l.rectè,vbi Bald.ff.de iudicijs.Et quando di-
catur defendi. l.item ait,& ſeq. vbi Bald.ex
quib.cau.maio,alias paria ſunt non eſſe de-
fenſum, vel eſſe, & non legitimè. Bald.l.4.in
princ, C.de procurat. & iſta negatiua fuiſſe
indefenſum quomodo probatur, Bal.l.3.§.ſi
tutor,lo ſecondo,iud.ſolui, puta quia nemo
alius affuit, & cauſam egit. l.ſi ideo, ff. de
euict,nec defendi dicitur,qui non inſolidum
defen-

defenditur. l.ex clausula, d.tit. iudic. solui.
36 Vnde quando proceditur contra absentem indefensum, vocãdi sunt coniuncti, & amici. gl.& Bal.l.fin. vbi pupillus educ.deb. de citatione istorũ si defendere veliut.Bal.l.si eo, col.2.de remiss.pign. & citantur sub conditione intrinseca si sua putauerint interesse. in d.l.consentaneum, post num.36. quom.& quan.iud. vel si volũt defendere, cõparere ant. idem Bald.auth.sed cum testator,post nu.6. ad leg. Falc. vbi etiam quod non est necesse nisi in duobus casibus, in pupillo, & absente causa reipublicæ:ita citantur amici,& coniuncti venditoris in casu euictionis sequutæ, licèt alias paria sunt denunciare,& nõ posse denũciare.Bal.l.si pmutationis, C.de euict. Excusator autem sine mandato potest allegare causas absentiæ facti,& non iuris. Bal. l.2.1.rep.nu.2.si quis in ius voc.non ierit.
37 Nota, quòd prima citatio fit sine discussione causæ.Gram.hic nu.10.circa med. sed non sine causæ propositione, nam principia iudiciorũ initiantur ex narratis, non ex veris causis.Bald.auth.offeratur,nu. 10.cir.fin. de litis contest. est enim prima pars,& fundamentũ iudicij. idem Bal.§.fin.cir.fin.inst. de auct.tut.& cum sit principium cognitionis,nõ habet aliud ante se.Bal.rub.in princ. de in ius voc. incipit enim à citatione, quæ est de ordine iudiciorum. gl.& Bal.rub.in fi. & l.1.nu.1.eo.tit. de in ius voc. Medium est productio positionum testium, allegationũ, ac similium. Specul.tit.de procuratore, §.1. num.12.Medium,& finem ponit idem Spec. tit.de iud.deleg.§.sequitur,lo primo.In istis
38 terminis citatio dicitur fieri, quando nuncius exequitur, non quando fit commissio. Bal.l.si sponsus,§.si quis, ff.de don.inter vir, & vxor. quando committitur,quia continet libellum,vt supra,est initium processus.Bal. l.1.in fi. C.quan.lib.Princ.offer. & onus denunciationis facit quod absentes fingantur præsentes. Bald.l.si rem,§.si ei,ff.de euictio. An possit fieri in die feriata, & conferri ad non feriatam.Bal.c.fin.nu.1.2.& 3.de ferijs.
39 Secundo nota,quòd si scitur vbi sit citandus, etiam quod sit periurus, debet ei mitti citatio. Bal.auth.& qui iurat,nu.1.de bonis auct.iud.possid. quia absens debet congruo loco expectari vt citetur. Abb. c.inter quatuor,2.not.de cler.non resid.& si potest personaliter,non debet per edictum, alias citatur tribus edictis, & non vno peremptorio. in c.ex tuæ, 3.notab.de cler.non resid. secus hic,quia posset vno peremptorio,& si se absentauit vt non possit intimari, nulla requiritur citatio, etiam in alijs casibus. idem Abb.c.extirpandæ, §.qui verò, 2.repet.post nu.16.de præb. sed habetur pro citato, sicut
40 qui non vult scire, habetur pro sciente. Bal. l.qui contra,ante nu.1.C.de incestis nuptijs. Et qui subterfugit ne sibi protestetur,perinde est ac si fuisset sibi protestatum. idẽ Bald. l.si ideo, in fi.ff.de euict. adeo quod est contumax si latitat, vel procurat ne citetur. Spec.tit.de contumac.§.1.in princ. & debet fieri personaliter, & in subsidium domi.Bal. l.scire,§.1.circa fin.de excus.tut. An autem
41 possit incipi à citatione facta domi, sub iudice lis est. Bal.l.tres denunciationes, nu.4. quom.& quan.iudex. Et si valet citatio domi facta, dicit glo.quod non est expeditum. Bald.c.fin.nu.7.de eo qui mitt.in poss.causa rei seruan. Debet incipi à domino,si inuenitur, hoc modo iudicium sumit originem in persona domini, & deinde in procuratorẽ. idem Bal.l.quod quis, num.3.circa fin.C.de procurat.Et post litem contestatam semper sufficit citari domi. Bal.prædictus l.3.nu.15. quom. & quando iud. Vltra quod si citatio apparet scripta, præsumitur commissio, & relatio ad petitionem partis. Abb. c.1.post
42 nu. 4. de iudic. Nec creditur dicenti se non fuisse citatum,vel non audiuisse citationem. Bal.l.diuus, 3.repet.circa princ.de in integ. rest. cum præsumptio sit quod infra sex menses citatio perueniat ad notitiã citati.Abb. d.c.ex tuæ,5.not.de cler.non resid. & eoipso quod comparuit,præsumitur citatus.Baldus l.1.in 1.repet.nu.5.de in ius voc.idem si inuenitur in iudicio, nam idem operatur præsentia quod citatio.Spec.tit.de reo,num.15. vbi Bal.col.2.cir.med. alias, qui non apparet citatus,semper est citandus. Bal.l.filius, nu.1.de his,qui sunt sui, vel alie.iur. & dan-
43 tur induciæ sine causæ cognitione.Specular. tit.de dilatio.§.fin.post nu.20. Quid in procuratore generali, cap.dilectus, vbi Bald.de procur. Induciæ autem sunt quatuor.in c.2. in princ. de dilation. Insuper si in libello fit mentio instrumenti, pars nõ tenetur respondere, nisi exhibeatur ad finem deliberandi. Bald.l.Aristo, ff.de iure deliber. Vltra quod
44 actor scire debet qua via sit agendum,& quę lex sit intentanda.Bald.l.quidam,1.repet.in princ.ff.de edendo. Et verba apertè prolata non operantur plus,quàm pars vult.idẽ Bal. l.pacta conuenta, §.quod fere, num.1. ff.de pactis. Admittitur tamen libellus generalis, & alternatiuus, quando dubietas nascitur facto aduersarij,& succumbens in generali, non possit proponere particularẽ,nisi se fundasset in causa specifica. Abb.c.fin. post nu. 4.de frig.& malef. Propter declarationẽ non datur noua dilatio. Bal.c.literæ,de dilation.
45 Verùm si vellet addere, vel supplere libello, debet quoad additionẽ citari pars, sicut in libelli constructione. Ant.de But.c.yn.nu.1.

cir.med.de sacra vnct. Quid in impetratione rescripti legitimatione,& collatione beneficij, Bald. rub. num. 3. 4. de rescriptis. Ita suppletio solẽnitatis debet fieri eo tempore quo cõsubstantialiter actus potest exerceri. idem Ant.c.fin.nu. 1.de Sacra.non iter.
46 In dubio videtur intentatum dominiũ,quod postea est prosequutum, & probatũ. Bal.l.si duo,§.1.cir.med.ff.de iureiur. Citatus autẽ si est exemptus, vel habet priuilegium fori, tenetur cõparere per se, vel procuratorem. Bal.l.2. 1.rep.post nu.5.si quis in ius voc.nõ ierit, & l.generaliter,nu.1.post med.& 2.de Episc.& cler. Si est dubiũ,tenet,vel non semper tutius est vt veniat allegaturus suũ priuilegium. Spec.tit.de citatio.§.1.nu.19.licèt
47 vbicunque constaret iudici, absenti cõpetere exceptionem,sua citatio non tenet,& absens non videtur frustratoriè abesse. Abb.c. cum speciali, nu.14.de appell. Qui propter odium particulare non possunt comparere, nisi sit occasione sua,non sunt citandi. Bald. c.bonæ, nu.6.& 10.de elect. Causas excusationis pouit Io.Ant.de Nig. in c.regni, post commissum,nu.13.vsque in fi. Et si fit tempore prohibito,non tenet, etiam quod conferatur in tempus permissum, quando lex resistit ab initio. Bald.l.si minor,ff.de seruis export.nec aliquid operatur,cùm sit inualida. idem Bald.l.vnica, nu.1.ex deli.defunct.
48 inquan.hæres conue. Intentio autem citantis est fundata eoipso, quod citatio apprehendit citatum in territorio citantis. Bald. l.si quis, 2.repet. circa princ. ff.de iudicijs. Præsumitur citatus si misit nunciũ,vel comparet.in c.bonæ,nu.7.de elect.debet constare tanquam fundamentum. ibi nu.15. in fi. alias non præsumitur si negat se citatum. in c.quod sicut,nu.3.eo.tit.de elect.& veniẽti debet edi citatio. in d.c.2.nu.2.cir.fin. de dilatio. Extra territorium citantis non potest fieri citatio realis per capturã personæ. addit.Bal.vlt.cir.med.ad Spec.tit.de comp. iud.additio. Quid si fit die feriata, Bald.l.in contractibus, §.fin. de non num.pecunia.
49 Vltimo verbum non valet, inducit nullitatem actus ipso facto. Abb.c.quia propter,§. vel saltem,post nu.5.de elect.adeo quod expeditum est nullum. idem Abb. c.nonnulli, §.sunt & alij,post nu.6.de rescript.

De pœna contumaciæ in ciuilibus causis.

SVMMARIVM

1 *Contumacia est delictum, & delictum puniri debet.*

1 Qvia citatus quandoq; non comparet, nec aliquis pro eo,qui eum legitimè excuset, & successiuè efficitur cõtumax,vt const.præced, in fi. quæ contumacia est delictum. Isern.ead.const. col.pen.cir.fin. & delictum debet puniri.l.si tutor, ff.de in lit.iur. ideo hic ponitur [De Poena Contvmaciae] & dicit [In Civilibvs Cavsis] ad differentiam eius, quæ imponitur pro causis criminalibus, de qua infra in const.pœnam eorum.

SVMMARIVM.

1 *Officium, dignitas,administratio, & iurisdictio sunt inseparabilia.*
2 *Iurisdictio recipit fundamentum à principio,sed crescit crescente lite.*
3 *Contemptus non mulctatur, nisi habeat in se perseuerantiam.*
4 *Pœna respectu soluentis, & non recipientis.*
5 *Vncia 12. faciunt libram ducatorum 72.& vnciam ducati quinque.*
6 *Magistratibus est concessum pœnali iudicio iurisdictionem tueri.*
7 *Iudicij vigor dicitur propter officiales, qui debent esse vigorosi.*
8 *Plerunque,& sic non semper.*
9 *Pauper quis,sed non qui potest parentum bonis adiuuari.*
10 *Amplius,refertur ad modicum.*
11 *Seueritas exercetur in pœna pecuniaria.*
12 *Pœna contumacia est separata à principali.*
13 *Nihil, & minus, differunt.*
14 *Patrimonij appellatione venit qualibet res temporalis.*
15 *Pœna vt dicatur maior, vel minor, attenditur qualitas accusatoris.*
16 *Pœna crescit crescente contumacia.*
17 *Pœna pecuniaria magis puniuntur nobiles,quàm ignobiles.*
18 *Vindicta causam sequitur,non discernit personas.*
19 *Pœna debet conuerti in pios vsus, vt cesset suspicio auaritiæ.*
20 *Iudex potest mulctare contumacem parte non petente.*
21 *Multa modica vsque ad sex solidos.*

22 *Pœna dicitur etiam parua.*
23 *Diuitiæ non reprobantur, sed exaltant homines.*
24 *Patrimoniũ probatur per æstimium, excussionem, & vicinos.*

OENAM]iurisdictio potest esse sine exercitio. Bald. c.quoniam autẽ,nu.2.de rescript. sicut Episcopus sine administratione. in c.2.post nu.1.de transla. Episc.sed vbi non est dignitas,nec ibi est nomẽ dignitatis. in c.nisi, de auct.& vsu pall. Frustra est potentia,quæ non reducitur ad actũ. D.Th.3.par.de Sacr. q.122.alias 91.art.2. Officium sine administratione nihil operatur. Bal.l.4.in princ. C. in quib.cau.in integ.rest. non est necess. sed dignitati inest administratio, administra-
1 tioni inest iurisdictio, adeo quod dignitas, administratio, iurisdictio, & officium sunt annexa,& quasi inseparabilia. idem Bal.l.2, post nu.48.de seruit.& aqua. Fundamentum iudicij est iurisdictio.Bal.præd.l.1.nu.7.cir. med. de sent.ex breui.recit. Iurisdictio sine modica coercione,est nulla.l.fin.de off.eius. nam metus,& coercio faciunt iudicẽ valere, Bald.l.cũ non solum,§.necessitate,4.not.de bonis,quæ lib. Maior potestas,maiorẽ debet habere coactionem. D.Tho.2.2.q.65.art.2.
2 Ista iurisdictio à principio litis recipit fundamentum, crescit autem crescẽte lite. Bal. l.fin.§.fin.in princ.& ff.C.de appell. Ideo in ius vocatus,si nõ ierit,punitur secundũ iudicis iurisdictionẽ. Spec.tit.de dolo, & contu. §.2.nu.15.& seq.sicut vna citatio constituit quẽ contumacem, vt possit parti condẽnari ad expensas. Abb.c.ex parte, nu.5.de verb. sign. ita contumax ante litem contestatam potest mulctari. Spec.tit.de expensis, §.fin.
3 nu.20.& 23.Verùm istud delictum contemptus non mulctatur, nisi habeat in se perseuerantiam. Bal.l.curiales,la 3.de decur. Ista autem mulcta,siue pœna antiquitus erat nouem vnciarũ, qua sublata,iure isto est reducta ad tertiã mobilium, tã si sit diues, quàm pauper,tam in causa ciuili,quàm criminali, secus in curia Baiuli,vt in textu,qui diuiditur,& sum. vt per Affl.& dicit[POENAM]quę dicitur à puniendo Nicol.de Nysse tract.3. par.1.port.3.q.4.& 5.Arguit delictũ,& eius qualitatem ostendit. Bal.c.ex literis,nu.15. cir.med.de cõst. Est priuatio iuris.in c.quia verò, nu.14.post med.de off.deleg. Qualitas delictorum cognoscitur per qualitatem pœnarum. in c.nisi spectabilis, nu.2.de off.leg.
4 respectu soluẽtis,nõ recipientis,gl.l.1.traiectitiæ,de act.& oblig. & est læsio,quæ punit, & vindicat quod quisque commisit. D.Aug. lib.de vera,& falsa pœnit.col.antepen.circa med. [NOVEM VNCIARVM AVRI] quarum
5 duodecim faciunt libram,ducati 72.faciunt libram,& vnciam quinque aurei. Affl.hic 1.not. [ET TERTIAE] alterius vnciæ. idem Affl.hic in princ.[QVAE IN] .i.contra.gl.2. l.raptores,de Episc.& cler.[CONTVMACES] citatos,& non comparentes. Isern.c.si verò, §.& dispensetur,de pace ten. [HACTENVS] sup.const.consuetudinem quæ.aliter in l.hactenus,in gl.1.ff.de const.pec.[IN IVDICIIS OBTINEBAT]erat in plerisque curijs.c.1.in princ.quæ sit prima cau.benef.ami. [A NOSTRA REPVBLICA] impropriè, nã hic capitur pro ciuitate,vel regno.auth.de hæred.& falc.in ver.reipublicæ. [PROSCRIBENTES] palam publicè dãnantes. Luc.l.fin.cir.prin. de fide instr. aliter Affl.hic 2.not. [CONTVMACEM CVIVSCVNQVE CONDITIONIS SIT] cum in iudicijs discretio personarũ haberi non debeat,vt inf.in const.speciale quodam. [CONVENTVM] citatũ. Luc.l.pen.col.5.post princ.de prox.sacro.scrin. certa die,nã dilatio debet esse certa,vt morã producat. Bal. c.de causis,cir.princ.de off.deleg.[CIVILITER] infra in const.si ciuiliter agens. [VEL CRIMINALITER ACCVSATVM] dum petitur procedi ad publicã vtilitatem. Bal.l.viro,in princ.sol.mat. [TERTIA PARTE MOBILIVM NOSTRO ÆRARIO INFERENDA IN POSTERVM MVLCTARI CENSEMVS] iubemus. glo. clem.vn. in ver.censemus, de concess.præb.
6 nam omnibus officialibus est concessum iurisdictionem suã pœnali iudicio defendere. l.vn.si quis ius dic.non obtemp. & imponebant mulctã secundum magnitudinem causæ,& personarũ. Affl.hic 3.not. [SIC ENIM ET IVDICIORVM VIGOR]rigor,vt comprehendae vigorẽ.Bal.c.super literis,post nu.4. de rescrip. Vnde mandatũ iudicis ignorantis nõ reuocatur propter rigorem iudiciorum. not.in c.audita,nu.1.in fi. de rest.spol. alibi iudicij vigor. l.cõmuni,§.inter,ff.com.diui.
7 Et cadit in iudicio vigor propter magistratus,qui debent esse vigorosi.i.firmi. Affl.hic. 6.not.[AVGEBITVR]& nõ elidetur,vel debilitatur. Pau.de Cast.l.si vnus,§.pactus ne peteret,post nu.2.ff.de pactis. [ET PERSONARVM COMPETENS]idonea[DISCRETIO]differentia.gl.l.vt inter diuinum,in ver.competens, & seq.de sacrosan.eccl. [INOLESCITVR] alias obedientia nihil prodesset humilibus si contẽptus contumacibus non obesset.c.1. de postul.prȩl.& dixi sup.in const.volumus.
8 [PLERVNQVE] quia nõ semper. gl.l.tutelas, in ver.plerunque, de cap.dimin. & assignat rationẽ cur recesit à pœna nouem vnciarum,

rum,& imposuit tertiam mobilium. Gram.
hic cir.princ. [ENIM] quippe. Nizol.in ver.
etenim.[CONTINGEBAT ALIQVEM VILEM]
vilis conditionis.iuf.in const.prosequentes.
9 [ET PAVPEREM] qui non habet quinquagin
ta in bonis.Spec.tit.de accus.num.24.& tit.
de teste,§.1.nu.61.in princ. etiam quod pau
pertas non sit de genere malorum. idem eo.
tit.de test.§.1.nu.61. post med. Nec dicitur
pauper,qui parentũ opibus potest adiuuari.
Abb.c.1.in 1.not.de magistris. [IN PRAEDICTIS NOVEM VNCIIS CONDEMNARI,
QVI NON TANTVM ALIQVANDO] sed minus 50.aureis. Abb.c.cum causam,nu.15.de
10 testi. [AVT AMPLIVS] quod ad modicum refertur. Spec.tit.de disp.& alleg. aduoc. §.4.
nu.9.[NON HABEAT] in dominio.l.habere,
de verb.sign.& habere dicitur id quo liberè
potest vti, & frui prout vult. D.Th.1.parte,
q.38.art.1.& q.43.art.3. [IN QVO MVLTA
PRAEDICTA] impropriè,cum sit pœna.Affl.
hic 5.not. [NEDVM FINES MODESTIAE]
habito respectu ad facultates.c.uobis,de iu-
11 repat.[SED SEVERITATIS] quæ in pœna pecuniaria consistit. Luc.l.placet, cir.med. de
excus.mun. [ETIAM TERMINOS EXCEDE-
12 BAT] cum pœna contumaciæ sit diuersa à
principali. Bal.l.si cũ exceptio.§.quatenus,
1.rep.post nu.5.quod met.cau.[CONTINGEBAT INTERDVM NOBILEM] c.ex parte B. &
c.ex transmissa,de foro compet.c.accedens,
lo 2. vt lite non contest.c.3.de dilatio.c.con
stitutis,lo 2.de testi.c.cum inter,de except.
c.per tuas, de donat.& c.1.de sponsal. alibi
egregium. Bal.l.2.§.fin.de excus.tut. [ALIQVEM, ET IN FACVLTATIBVS OPVLENTVM]
erosum,dominabilem,& potentẽ,nam eros,
potẽs dicitur.gl.1.l.creditor,de solut. [POENAM IPSAM ELVDERE] c.intantum,de simonia,aliter elidere. Bal.l.si is,cir.fin.princ.de
excus.tut. [DVM] postquã. Arch.c.quoties,
13 in princ.2 q.6. [NIHIL] quod differt à minus.Bald.l.fin.in fi.princ.si cer.pet. [FERE]
quod est temperamentũ philosophicũ.l.obli
gationum fere.in gl.2.de act.& oblig. [DIMINVI DE PATRIMONIO] de bonis,nam pa
14 trimonij appellatione intelligitur quælibet
res tẽporalis. Arch.c.fin.col.3.cir.fin.2.q.6.
[PROVIDEBAT] opportuno tẽpore necessitatibus satisfacere.l.1.de agri.& censi.[SED
QVOTA] tertia,vel quarta.Pau.de Cast.cõs.
412.in fi.& 464.post princ.vol.1. [DETRACTA MOBILIVM, ÆQVALEM PRO QVALITATIBVS PERSONARVM CONTVMACIBVS
POENAM IMPONERET] & sic diuitibus non erit
elusoria, nec pauperibus onerosa. Affl.hic
7.not. licèt plura præsumatur habere diues
in domo,quàm pauper. Bal.l.si quãdo,nu.1.
in fi.vnde vi. & pœna imponitur,quæ magis
timetur. c.3.in glo.2. in fi.de pœnis. Vltra
15 quod vt dicatur maior, vel minor, consideratur qualitas,& cõditio accusatoris. Spec.
tit.de accusatione, §.5. nu.4. [CIVILIBVS
AVTEM CAVSIS CORAM BAIVLIS AGITANDIS CITATVS CONTVMAX] citari faciens aliquem, in termino non comparens,
non auditur, nisi refectis expensis. addit.ad
Speculat.tit.de citatione. [PRO QVALIBET
CONTVMACIA, ET PER QVEMLIBET MENSEM QVO IN IPSA DVRAVERIT] quia perseuerãtia aggrauat.l.si diutino,ff.de pœnis.
c.fin.de consuet. [AVGVSTALEM VNVM] de
quo sup.in const.quicunque. [CVRIAE NOSTRAE PERSOLVAT] vel exsoluat. c.audiui-
16 mus,& c.sicut,de simo. & sic crescente contumacia,crescit pœna.not.c.3.& seq.in glo.
fin.de cohab.cler.& mul. c.fin.de consuet.&
perseuerantia augetur pœna contumaciæ.
Affl.inf.const.pęnã,1.not.de bann.& foriud.
alibi si multiplicatur pœna propter multiplicationem cõtumaciæ,vna exigitur. Spec.
tit.de cõtumacia,§.fin.nu.5.vbi Bal.in add.
post med. Et sententia lata ex contumacia,
ad pęnam pecuniariam transit in hæredem.
Bal.c.consideramus, nu.5.de electione.
17 Videtur, ꝙ pœna pecuniaria plus puniatur nobilis,quàm ignobilis:corporali autem
plus ignobilis. Abb.c.cũ quidam,post nu.1.
de iureiu.& nihil prohibet diuites quantum
ad aliquid esse melioris conditionis, quàm
pauperes. D.Thom.3.par.de Sacram.q.102.
alias 71.art.12.
18 Nisi diceres,ꝙ vindicta causam sequitur,
non discernens personam. D.Aug.lib.quæst.
ex vet.testam.col.33.post princ. Vltra quod
quandoque difficilius soluitur aliquid mino
ris pretij,quã quod est maioris. Abb.c.vni.
nu.11.in fi.de plus petit. Ita prælati quandoque clericos puniũt pœna pecuniaria:sed
19 est valdè honestum,vt cesset suspicio auaritiæ,quod talis pęna cõuertatur in pios vsus.
Abb.c.quia plerique, nu.4. de immun.eccl.
c.de causis,post nu.13.de off.deleg.Pęnæ verò istæ in foro conscientiæ non ligant. Bald.
l.data opera,num.58.in fi. de his,qui accus.
non possunt.
20 Nota,ꝙ iudex potest mulctare contumacem,etiã altera parte non petente:nec parti datur actio respectu mulctæ imponendæ,
sed totũ expeditur officio iudicis,quod cõsistit in facto, & imploratur vbi deficit actio.
Bal.c.sane,nu.6. de renunc. & de iure canonico excommunicatur. Abb.c.1.nu.7.& 10.
de iudic. hic elapso peremptorio,in quo citatus non comparuit,de æquitate habet triduum.Gram.sup.const.edictorum,nu.13.cir.
med. & accusata contumacia,accusatus, &
relatus reputatur contumax,& cõdemnatur
ad

ad pœnam cōtentam in citatione. Spec. tit. de contumacia, §. sequitur videre, in fine, & Gram. hic in fi. & quæsita fisco per cōtrauentionem, nō potest in præiudicium illius conuentione partium remitti. idē Gram. d. cōst. edictorum, nu. 20 & 21. Quæ autem dicatur
21 modica mulcta, & quis imponit, Spec. d. tit. de contum. §. fin. nu. 1. in fi. cum add. ad eum, in ver. & exigit, nu. 3. dicitur modica vsque ad sex solidos aureos, & vsque ad dictam summā possunt iudices inferiores arbitrari. Abb. c. de causis, nu. 13. cir. med. de off. deleg. licèt faciliores sint homines ad promittendum pœnam magnam, quàm ad soluendum etiam modicam arram. Spec. tit. de sponsal.
22 §. 2. post nu. 4. tamen pœna etiam parua, dicitur pœna. Bal. l. non distinguemus, 1. & 2. rep. ff. de arbitr. & idem iuris est de numero maiore, & minore, quia numerus non est de ratione legis. Bal. l. 2. in 2. repet. in princ. de his, qui not. infamia. & omnis diuisio potest reduci ad diuisionē legalem, in l. interdum, §. 1. de hæred. inst. diminutio, & augmentum non induuēt differentiā. idem Bal. l. 3. nu. 24. cir. med. C. de edēdo. sed differētia est vtrum maius, & minus differāt quantitate, an qualitate. Bal. præd. l. 2. nu. 5. in fi. C. de re iudic. Verùm idem est dicere, sub pœna, quod sub stipulatione pœnæ. Bal. ad Spec. in fi. de emp. & vend. circa medium, post tit. de euictio. Vltimo quis dicatur nobilis secundū Deum, & quis secūdum mūdum, & quomodo largè.
23 Abb. c. 1. de purg. can. Diuitiæ autē non sunt reprobatæ, sed exaltant hominē, & in quibus consistit potentia, idem Abb. c. super eo, post nu. 5. de testi. possunt bene, & male vti: multis exitio fuerunt honores complures pessimi possederunt regna, quorum exitus sæpe miserabiles cernuntur, splendida coniugia nonnunquā domos funditus euertunt. D. Th.
24 2. 2. q. 83, art. 5. Probatur autem quantitas patrimonij per æstimium. Bald. l. fin. §. 1 cir. fin si cert. pet. vicinos, vel executionem bonorum. l. eum de lege. ff. de probatio.

SVMMARIVM.

1 *Magistratui non obediens, est in dolo, & punitur.*
2 *Contumax dicitur tripliciter.*
3 *Conuentus vnde, & quis dicatur.*
4 *Lex noua, & ratio antiqua, actio antiqua, sed noua respectu forma.*
5 *Regula quid, & vnde dicitur.*
6 *Exigere, multis modis dicitur.*
7 *Peculium potest esse penes vnum ex duplici iure.*
8 *Immissio in feudis an fiat ex primo decreto.*
9 *Fructus feudi capiuntur in causam iudicati si non est aliud.*
10 *Immissionem passus ex primo decreto, infra quantum tempus recuperat tenutam.*
11 *Nocere quis debet alteri quanto minus potest.*
12 *Primo decreto acquiritur custodia, quæ est loco cautionis.*
13 *Contumacia excusatur ex multis.*
14 *Procuratoris confessio, & contumacia nocet quoad primū decretum.*
15 *Reus ad quæ tenetur vt reuocetur primum decretum.*
16 *Contumacia in non iurando, potest purgari vsque ad sententiam.*
17 *Libellus contra non comparentem, cum replicationibus, & alijs.*
18 *Iudex propter contumaciam aufert tenutam bonorum.*
19 *Lex si procedit per viam regulæ, extenditur ad casus, quandoque emergentes.*

1 ONTVMACEM] dolo nō caret, qui magistratui non obedit. Spec. tit. de citat. §. 3. nu. 10. cir. fin. Obedientia enim habet in se humilitatem. Bal. c. 1. nu. 10. cir. fin. de postul. præl. & præcepto iudicis est parendum etiā elapso termino. in c. cum dilecti, nu. 8. cir. med. de rest. spol. Vnde si iudicis auctoritas contēnditur, nō tractatur de simplici interesse. Bal. l. prætor, §. interdictum, de no. oper. nunc. sed si citatus non cōparet, vltra quod postea denegatur audiētia, iurisdictio, & omnis iudiciorum copia clauditur, nisi reficiat damna, & expensas. idē Bal. l. sancimus, post num. 1. de iudicijs, & auth. qui semel, num. 18, quom. & quan. iud. mulctatur. Bald. præd. l. 2. 1. rep. in princ. si quis in ius voc. non ierit. & legibus subiectus damno pecuniario vapulatur. D. Aug. libro de vnitate Eccl. col. 53. in princ. videlicet vltra cōdemnationem ad tertiam mobilium, vt constit. praeced. Contumax in actione personali. c. fin. vt lite non contest. Patitur primū decretum, mittendo actorem in possessionē bonorum burgensaticorum, & in defectu, in bonis feudalibus, vt in tex. qui summ. vt per Affl. & dicit [CONTVMA-
2 CEM] qui trino edicto, vel vno pro omnibus perem-

peremptorio non venit, vel veniens, illicentiatus recessit. Spec. tit. de contumac. §. 1. in princ. siue præsens nõ vult respondere: & sic dicitur tripliciter contumax. Bal. d. l. sancimus, post nu. 1. C. de iudic. cuius pertinacia augetur. Bal. c. fin. 4. not. vt lite non contest. [CIVILI] pro qua sic contenditur iudex sicut pro criminali. Isern. §. receptatoribus, nu. 33. de pace iura. firm. adeo quod propter expressam contumaciam in ciuilibus potest carcerari. Gram. hic num. 7. & banniri, non foriudicari. inf. in const. fin. huius 1. lib. nu. 1. in fi. & nu. 4. & const. grandis, nu. 9. nam non est maleficium, cum non in faciendo, sed in omittendo consistat. Bal. c. ex literis, nu. 15. in princ. de const. cũ contumacia non sit nisi contemptus. in c. auditis, nu. 1. circa med. de procur. [ET PERSONALI ACTIONE] ad differentiam quãdo conuenitur actione reali, vt inf. const. rei vẽdicatione. [CONVENTVM]
3 à conueniendo dictũ. Abb. c. 1. nu. 5. de testi. tam si corã iudice, vel arbitro conueniatur. l. 2. vbi Bal. C. de arbitris. [EX] præcedenti, vt hic in gl. [NOVA] nouissima, seu nouella [CONSTITVTIONE NOSTRA] à nobis edita. gl. 1. l. nouissima, iud. solui. §. quibus. 1. cõst. c. de nouo C. faeien. l. vn. de emend. C. Iusti.
4 & dicit nona, licẽt ratio antiqua. Abb. c. publicato, nu. 2. post med. de elect. c. 2, in fi. de præscript. c. fin. nu. 10. cir. med. & 15. in fi. de sent. & re iudic. sicut actio antiqua respectu formæ oritur de nouo. Bal. l. per procuratorem, ff. de proc. [TERTIAM MOBILIVM PARTEM MVLCTATVM] non incontinenti, sed in ipsa mulcta infligenda citatũ de nouo. Abb. c. veniens, nu. 10. de accus. [ANTIQVI IVRIS REGVLIS] .i. tabulis. l. sed addes, §. illud, in ver. regulis, ff. locati. vel solemnitatibus. in l. si certarum, in ver. regulam, ff. de mil. test. alibi canonibus. Abb. c. ego. N. nu. 3. in prin. de iureiur. aliter Bal. l. iura non in singulas, ff. de legi. & dicitur regula, quasi regulariter
5 sit vera. Abb. c. quoniam frequenter, 1. not. vt lite nõ contest. alibi à rectitudine viuendi. idẽ Abb. rub. in princ. de regul. & trãseun. ad relig. [INHAERENTES] & sic cõfirmat pœnam tertiæ mobilium, & assignat rationem. Gram. const. præced. in princ. adeo quod videtur inesse. l. ideo, ff. de legi. [ANTE LITEM CONTESTATAM MISSIONEM IN BONIS] mobilibus, & stabilibus. Gram. cõst. præced. & omnibus, quæ petuntur. Bal. l. 3. nu. 9. C. de procur. [PRO MENSVRA DEBITI DECLARATI] litis expẽsis, damnis, & interesse, quæ veniunt officio iudicis, hoc tam iure canonico, quàm ciuili olim fiebat immissio omnium bonorum. Bal. c. fin. nu. 1. 3. not. vt lite non cõtest. vbi etiam ista declaratio quomodo fit, nu. 3. cir. med. Ex primo decreto, præcedente iuramento secundum qualitatem personarum. Affl. hic 4. not. cir. med. [QVOD
6 AB IPSO EXIGITVR] petitur, nam exigere capitur pluribus modis. Io. And. c. 1. nu. 2. de iudic. in vj. [PATI CENSEMVS] ad maliciam superandã, quæ semper præsumitur in contumace. Bal. auth. iubemus, nu. 1. in fi. & nõ habet instam causam. in l. sancimus, nu. 3. C. de ind. Et isto modo proceditur contra contumacem ante litẽ contestatã, nam potest fieri immissio in rem petitã causa custodiæ. Abb. c. tuæ, 1. not. d. tit. vt lite nõ contest. etiã non citato reo, quia ius cõmune, & pragmatica nõ requirunt citationem in primo decreto. Gram. in prag. 3. sed ad illud peruenitur sine figura iudicij, vbi deficit reus, & sic pars iudicij. Bal. l. cũ debitoris, 4. not. d. tit. de iud. sed vt cõuentus, qui possidet. Affl. hic nu. 4. tædio affectus, in gl. veniat responsurus, sed in quo erit istud tædiũ, & si iudex timet fraudalem, potest iubere immissiõe passum recedere, & destinare vnũ, qui fructus colligat. Abb. c. fin. §. fin. nu. 14. vsque ad 16. & 48. cir. med. d. tit. vt lite non contest. [SI TAMEN CONTVMAX HAEREDITARIARVM RERVM] burgensaticarum. Affl. hic 5. not. [ET FEV-
7 DALIVM POSSESSOR EXTITERIT] cũ peculium possit esse penes vnum duplici iure. l. hinc quæritur, ff. de peculio. [IN POSSESSIONEM] .i. in custodiam. Affl. hic nu. 4. ea enim possidentur, quæ ipsa possessione non extinguntur. Bal. c. querelam, post nu. 14. de electio. [HAEREDITARIARVM PRIMITVS] sup. const. si quando. [DEINDE] in defectu
8 ipsarum [FEVDALIVM] qualiter autem fiat immissio in feudis, & hominibus peculiaribus Baronis, à quibus recipit seruitia, census, & affictus: & an possit fieri immissio in Regalibus, Marchia, vel Ducatu, Bal. auth. & qui iurat, nu. 20. 21. cir. fin. & 28. de bonis auct. iud. possid. nec contra Ecclesiã in feudis, quę habet à Rege. c. pen. nu. 15. post med. de rest. spol. [ACTOREM INDVCENDVM ESSE CENSEMVS] & sic immissio in possessionem est pœna. Bal. c. fin. 3. not. vt lite nõ contest. per quã acquiritur pignus prætorium, vt ibi 5. not. sit tã in actione reali, quàm personali pro mensura debiti, & expensarum, & non statim, sed debet expectari. in c. pen. nu. 10. 11. 12. & 13. de rest. spol. Primum decretum habet locũ in feudalibus, etiam Principe inconsultò, ita & secundum, si tantum ceditur ius, quod cõuentus habet in feudo, quia licet alienatio feudi sit prohibita, intelligitur de voluntaria, nõ necessaria. Gra. const. præced. nu. 1. & 2. Isern. §. quid ergo, vbi latẽ dixi de inuest. de re aliena facta, & in defectu burgensaticorum mittitur in possessionẽ feudalium. Gram. hic in princ. In titulis Ecclesiæ, portione

portione coloni, vel partiarij, & redditibus
beneficij. Bal.c.pen.num.26.27.28.29.& 30.
vbi etiam de bonis aduentitijs, & fundo do-
tali, de rest.spol. sicut excutiuntur prius bo-
na præsentis, quàm procedatur in bonis ab-
sentis. Bal.auth.qua in prouincia, nu.4.in fi.
vbi de crim. agi oport. Et index quãdo facit
hanc discussionẽ, monet partes ne fraus com
mittatur. idem Bald.l.2.nu.4.de vsur.& fru.
9 leg. Et si non habet nisi feudum, in causam
iudicati possunt capi fructus. Specul. tit.de
exeq.sent. §.3. nu.17. Vnde interest habere
plura suffragia, vel iura diuersa. l.4. in fi.de
liber.leg.Io.And.ad Spec.tit.de oblig.& sol.
§.5.in ver.vel culpa, cir.princ. Primum autẽ
decretum est de actis, & non potest probari
per testes. Arno.97.problemate. & sic senten
tia debet exequutioni demandari in bonis
condemnati, & si is qui condẽnauit, non ha-
bet iurisdictionẽ nisi exequutiuam, quia non
habet territorium, vel est delegatus, fit exe-
quutio officio iudicis cõpetentis. Bal.l.pro-
perandum, §.sin autem reus, 5.not. d.tit.de
10 iud. Et infra quantum tempus passus immis-
sionem in actione personali, possit tenutam
recuperare. Bal.l.2.nu.25.& seq. vbi in rem
actio. auth.& qui iurat, post nu.18.& 31.de
bonis auct.iud.possid. infra annum refectis
expensis. c.5.vbi Bald.in princ.& post nu.1.
8.in fi.9.& 10.& quando non tenetur, de eo,
qui mitt.in poss.cau.rei ser. & si fit in bonis
alienis, debet dominus protestari: & quando
sufficit decretũ, vel immissio verbalis, Bal.
l.2. ne vxor pro mar. Quid si fit pro debito
partim vero, & partim falso, an vitietur in
totum. Bal.c.fin.nu.2.vt lite non contest.

Contra, omnis nostra cura, inquit Cicero
2. de Oratore, in hoc versatur, vt semper, si
possimus, aliquid boni faciamus, sin minus,
nihil mali. refert Foll.sup.const.hi qui, post
11 nu.8.& nocere quanto minus potest. Bal.l.1.
§.1.in fi. ff.de peric. & commod.rei vend. &
tamen dantur hic tot remedia contra con-
tumaces.

12 Nisi diceres, ꝙ per primum decretum non
acquiritur nisi custodia. Specul.tit.de secun.
decreto, nu.12.& 13. Bal.l.sciendũ, §.credi-
tor, qui satisd.cog.& immissio, quæ fit, succe
dit loco cautionis. idẽ Bal.l.si finita, §.illud,
de dam.infe.& habet locum etiam inter reli
giosos. Abb.c.querelã, nu.3.de simo. Et pro
exequutione tertiæ mobilium fit annotatio.
Affl.const.præced.4.not. Et obtinens in diffi
nitiua, nõ recuperat expensas quas ipse sol-
uit ratione cõtumaciæ. Bal.l.si pignore, §.1.
13 ff.de pig.act. Vltra quod ægritudo, & capti-
uitas excusant à contumacia. Abb.c.quoniã
frequenter, §.porro, nu.4.vt lite non contest.
ita si procuratorem dimisit. Bal.l.1.2.repet.
§.vnus autẽ, post princ.ff.de proc. Excusatur
etiã si non comparuit die feriata. Bal.d.l.2.
r.rep. in princ. si quis in ius voc.non ierit.
Pro caloribus æstiuis nõ est bona excusatio.
in c.cũ dilecti, nu.2.in fi.de rest.spol. Et quod
de reo dicitur, idẽ in actore, nam si actor non
comparet in primo termino, debet condem-
nari in expensis, nec ad aliam citationẽ ad-
mittitur, nisi præstita cautione, quod in ter-
mino comparebit. Spec.tit.de contum.§.2.
14 nu.3. Confessio, & cõtumacia procuratoris
nocet in non respondendo. Bal.l.non solum,
nu.3.d.tit.de procur. & propter eius contu-
maciam fit immissio ex primo decreto con-
tra dominum. Bal.l.3.num.6.& 10.eo.tit.de
procur. Contumacia procuratoris expressa,
in domino est tacita, & si dominus sciens nõ
purgat eam, efficitur contumacia vera. Bal.
c.de causis, nu.34.circa med.de off.deleg. &
probatur per scripturam, sicut periurium. in
c.cum in ecclesijs, nu.2.de maiorit.& obed.
Actor verò, siue reus quomodo se præsenta-
bunt, cum annotatione etiam horæ præsen-
tationis. Spec.tit.de compari.inter.nu.1.2.
& 3. Quid si non comparuit ipse, nec iudex,
idem Spec.tit.de expensis, §.fin.nu.16.& 17.
15 Reus autem quãdo comparet, reficit expen-
sas, damna supplet, & satisdat de stãdo iuri,
& tunc primum decretum reuocatur. Bal. l.
si finita, §.non autem, col.2.circa med.d.tit.
de dam.infe. Licèt ex contumacia in nõ pa-
tiendo seruitutem iuxta conuentionẽ, pati-
tur immissionẽ, quæ non reuocatur, nisi refe
ctis omnibus, & de reo fit actor. l.is cuius,
16 vbi gl.vlt.& Bal. si seruit.vend. Contumacia
autem in non iurando, potest purgari vsque
ad sententiã. Abb.c.fin.nu.19.de iur.calum.
Nec peti potest res, & pœna. Bald.l.metum,
§.fin. 3.rep.quod met.cau. etiam quod com-
mittat dolum, qui vocatus non venit, sed mi
nor restituitur. l.minor, vbi gl.ff.de minori.
17 Libellum contra contumacẽ citatum, & nõ
comparentem, cum immissione pro debito
in actione personali: & quid petit, si venit,
vel non, infra annum. Passus dãnum, quomo-
do agit, & expensas immissionis recuperat:
positiones, & replicationes ponit Spec. tit.
de eo, qui immitt.in poss.cau.rei ser.cũ add.
18 Nota, ꝙ iudex, etiam delegatus, propter
contumaciã potest contumaci auferre pos-
sessionem. Bal.l.inter, §.1.d.tit.de dam.infe.
c.ex literis, nu.5.de off.deleg. & non sufficit
cautio quãdo fit immissio virtute sententię,
vel confessionis. Bald.d.c.fin.nu.7.cir.fin.vt
lite non cõtest. Potest mulctare in fructibus,
hoc in sua interloquutoria exprimẽdo, nam
malitia, & contumacia patrocinari non de-
bet. in c.pen.ante nu.1.& 8.cir.med.de rest.
spol. Fabricato processu.l.de eo, in glo.pen.
vbi

vbi Bald. cum l. se 3. ff. de iudic. sed causa domini debet præualere ipso facto. l. qui res, §. 1. de solut. & pœnam quam consequitur occasione eius rei, ei restituere tenetur. Bal. l. quoties, ff. de iure dot.

19 Secundo noto, quòd quando lex procedit per modum regulæ generalis, comprehendit casus futuros, & trahitur ad omnes casus quandocunque emergentes. Bal. l. omnes populi, nu. 14. circa med. & post nu. 23. de iust. & iure.

De pęna contumaciæ post litem contestatam in ciuili actione.

SVMMARIVM.

1 *Paria sunt non venire, & venire, & contumaciter recedere.*

RACTAVIT Imperator de contumacia ante litē contestatam, & quia partes quandoque veniunt, & recedunt, & paria sunt non

1 venire, vel venire, & contumaciter recedere: immo maior est contumacia, quàm si non venisset. not. in c. 2. de confessis, in vj. ideo post contumaciam, quæ committitur ante litem contestatam, ponit [De Poena Contvmaciae Post Litem Contestatam In Cavsa Civili] vt infra in gl. 1.

SVMMARIVM.

1 *Dominium vno decreto non transfertur, nisi per Principem.*

2 *Contumax ex sola contumacia, non amittit causam, sed ei ipso anno videtur fateri contra se.*

3 *Iudicium reditur in inuitum respectu actoris, & rei.*

4 *Si quis comprehendit fœminam, & personam fictam, quandoque non.*

5 *Lis commercia, & delicta significat.*

6 *Contumacia duplex, vera, & ficta, & quando infamat.*

7 *Sententia diffinitiua quid continere debet, & differt à decreto.*

8 *Sententia diffinitiua lite contestata, potest ferri ex contumacia.*

9 *Contumacis pœna est, quod si vincitur, non appellat, si vincit, victus non condemnatur ei ad expensas.*

10 *Si verò, ponitur aduersatiuè.*

11 *Sententia plena, & alia plenissima.*

12 *Pignus iudiciale contrahitur ex immissione.*

13 *Latitatio est turpis, & dolosa occultatio.*

14 *Reus infra annum refectis expensis, recuperat possessionem.*

15 *Contumacia rei non nocet, nisi aduersarius accuset contumaciam.*

16 *Contumacia quid, & quotuplex.*

17 *Anni lapsus idem operatur in realibus, quod in personalibus secundum decretum.*

18 *Contumacia triplex, & consistit in non parendo.*

19 *Hoc, est demonstratiuum ad oculum.*

20 *Decretum quid, & vnde dicitur.*

21 *Continuo, sine temporis interuallo.*

22 *Contumax manifestus, qui citatus dicit nolle venire, vel aufugit.*

23 *Venire nolle, intelligitur per se, nec per procuratorem.*

24 *Procurator potest quemlibet actum explicare, nisi prohibeatur.*

25 *Contumacia non est maior, quàm spernere iudicem in non comparendo.*

26 *Tamdiu, idem sonat quod tot diebus.*

27 *Iustitia forma communis appellatur.*

28 *Obreptio, & subreptio sunt diuersa, quandoque confunduntur.*

29 *Gratia non præsumitur in ijs, qui non conceduntur de facili.*

30 *Contumacia actoris maior est, quàm rei.*

31 *Procurator repræsentat repræsentātē.*

32 *Actis probatur non comparuisse in termino.*

33 *Actore, & reo contumacibus qualiter iudex procedit.*

34 *Citatus si dicit nuncio nolle comparere, expectatur per illam diem, sed non citatur amplius.*

35 *Citatus sine temporis præfinitione, tenetur ire, cum quodam temperamento temporis.*

36 *Primum, & secundum decretum habent locum in spiritualibus.*

37 *Primum decretum requirit causæ cognitionem, & habet locum contra contumaces.*

38 Decre-

38 *Decretum, idem est, quod iussus, & secundum datur etiam contra præsentes.*
39 *Decreti secundi virtute quis possidet, & excolit terras.*
40 *Iudex potest punire citatum qui ad eius citationem venire contendit.*
41 *Gratiam qui facit de vno, non tenetur facere de alio.*
42 *Feudum assensus, & confirmatio sunt de gratia, post num. 43.*
43 *Licentia & si confirmatio denegatur, aditur superior.*
44 *Confirmatio accedit magis iustitiæ, quàm gratiæ.*
45 *Dispensatio confirmat inualidum, & tollit impedimentum, & debet habere in se necessitatem, vel vtilitatem.*
46 *Licentiam dando, videtur habere ratum transitum.*

I Qvis] dominium, & iu-
risdictio æquiparantur.
Baldus cap. audita, nu. 2.
in fine, de restit. spoliat.
1 Ideo nemo, nisi Princeps,
potest vno decreto ꝓ de-
bito dominium transfer-
re, ideo iuris ordine requiritur primum, &
secundum decretum. Bald. l. vbi adhuc, in fi.
C. de iure dot. Et sic lite legitimè contesta-
ta, vt infra constit. lite legitimè contestata
coram iudice. Abbas c. super quæstionum,
num. 6. de officio deleg. Si pars recedit, quia
contendit iudicem, imponitur mulcta, &
nihilominus eius contumacia non impedit
processum. Abbas cap. 2. in 2. notab. vt lite
2 non contestata. Nam non ex eo quod con-
tumax est, perdit litem, sed si per annum
perseuerat in contumacia, videtur fateri
contra se. Baldus l. 1. §. super peculio, nu. 4.
3 in fine, & 5. de assertio. tollen. & si de causa
liquet, quia iudicium redditur in inuitum.
idem Baldus l. 2. num. 44. circa finem, C. de
seruit. & aqua. non solum respectu rei, sed
quandoque etiam respectu actoris. not. Bal.
l. non solum, §. necessitate, 3. notab. de bo-
nis, quæ liber. Et sicut in liberalibus nego-
cijs, absente parte, discutitur causa, & pro
iustitiæ ratione profertur sententia. l. iuxta,
C. de libera. causa. Si non liquet, mittitur
in possessionem bonorum contumacis pro
quantitate debiti declarati, vt in textu, qui
diuiditur, & summatur vt per glos. & Affl.

4 & dicit [Si Qvis] etiam fœmina, nam
quando exprimitur honoratior, idest ma-
sculus, intelligitur & fœmina. D. Augusti-
nus 2. quæstionum super Exodum, col. 31.
circa medium. Quando autem comprehen-
dat personam fictam, & sic vniuersitatem.
Baldus l. metum, 2. repetitio. §. 1. quod me-
tus causa. & quando non, Abbas cap. nouit,
1. notab. de his, quæ fiunt à præla. sine con-
sensu capituli. & iunctum verbo futuri tem-
poris, vt infra facit conditionem. Baldus
l. si quis vina, in princ. de pericu. & commod.
5 rei vend. [Post Litem] instantiam, vel
actionem. l. properandum, §. fin. in ver. nihi-
lominus, C. de iudicijs. tam ciuilem, quàm
criminalem, largè, alibi pro pecuniaria tan-
tum. glo. in authent. habita, in ver. si litem,
ne filius pro patre. à contentione limitis
prius nomen sumpsit. cap. forus, de verbo-
rum significatione. Commercia, & delicta
significat. Baldus dicta authent. habita, post
num. 2. [Svper Personali Actione]
quæ contra obligatum solum, & eius hære-
dem dirigitur. Baldus l. 2. C. si aduer. cred.
[In Civili Ivdicio] actione. l. 1. in ver.
iudicium, ff. de dolo malo, vel iure agendi.
Baldus l. 3. 5. notab. C. de transact. [Con-
testatam] per confessionem, vel negatio-
nem, vt inf. const. dilationes. [Contvmax]
6 vere, vel ficte. glo. magna, circa fin. l. fin. ff. de
in integrum restit. sicut & contumacia.
Bald. l. sancimus, num. 9. C. de iudicijs. quæ
etsi ficta, quia per procuratorem, si non pur-
gatur à sciente, efficitur vera. Baldus cap. 1.
num. 4. in fi. vt lite non contest. Si est ciuilis,
non inducit infamiam, secus si criminalis.
l. fin. vbi Bald. C. de requir. reis. [Fverit]
quia præsentis contumacia est maior. Bald.
l. inter, §. 1. de damno infecto. [Siqvidem]
quippe. Nizolus in ver. siquidem. [Ivdici
Ex Iis Qvae Coram Eo Acta Svnt] non
per probationes extrinsecas. infra in const.
cordi nobis est. [Possit] poterit. Bal. l. fin.
cir. princ. si cer. pet. [De Cavsa Liqvere]
c. per tuas, de appell. Bal. l. properandum. §.
& siquidem, vbi etiam quando dicatur liqui-
dum, & quando non, nu. 6. & 14. d. tit. de iud.
cap. significauerunt, num. 2. de testibus. &
liquido constare. l. si quis, ff. si quis omi. cau.
testa. quod fit post litem contestatam, vel
conclusum in causa. Afflictus hic 1. notab.
Si prius liquet de causa, possunt decreta fie-
ri in absentia. Bal. c. Quintauallis, nu. 8. cir.
fin. de iureiur. alias non valet sententia con-
tra absentem, si comparere non potuit. in c.
eum Bertoldus, nu. 4. de sent. & re iud. [Per
7 Diffinitivam Sententiam] quæ debet
continere absolutionē, vel condemnationē.
l. 3. de sent. & interloq. om. iud. nec de neces-

ſitate formæ debet continere cauſam,niſi in
certis caſibus. Bald.ead.l.3.nu.1. poſt med.
vbi etiam nu.4.vſque in fi. ponit exemplum
diffinitiuæ, & tenet, ꝙ publicè, præſentibus
officialibus, & honeſtis viris, & non in loco
ſecreto debet proferri. idem Bal.l.2.num.8.
in fi. & l.cum ſententiam, eod.tit.de ſent.&
interloq.omn.iud. & differt à decreto.Bald.
præd. l.illud, §.1.nu.2.quod cuiuſq; vniuer.
nom. [Contra Contvmacem] vel rebel-
lem.c.cum nuper,de cenſi.citato comparen
te,& accuſata cõtumacia. Bal.d.l.properan
dum,§.& ſi quidem,3.not. adimplẽdo quid-
quid ſententia formaliter continet. Bald.l.ſi
duo,§.ſi quis,col.2.cir.fin.ff.de iureiur. cum
8 ex contumacia, lite conteſtata, poſſit ferri
diffinitiua. idẽ Bal.l.cum quærebatur, nu.2.
iud.ſol.licèt non poſsit producere teſtes,ci-
tatur peremptoriè ad ſententiam. in c.cum
olim,num.1.in fi.& 2.de teſtibus. [Et Qvi
Praedictis Modis Contvmax Fverit]
ante, vel poſt litem conteſtatam, vt hic, &
conſt.præced. [Qvos Nova Nostri No-
minis Constitvtio Introdvxit]vt cõſt.
præced.[Appellationis Remedio]& ſic
appellatio eſt remedium,& non actio. Bald.
l.tale pactũ,§.qui prouocauit,nu.13.de pact.
& dixi inf.conſt.appellationum tẽpora, poſt
9 princ.non vtitur,nam pœna contumacis eſt
quod ſi vincitur,vel ius eius læditur in toto,
vel in parte,non appellat:ſi vincit,victus nõ
condemnatur ei ad expenſas.Bal.d.l.prope-
randum,§.& ſi quidem,nu.7.§.ſin autẽ reus,
nu.5.§.ſin autẽ alterutra, 2.not.& l.ea quæ,
poſt nu.5.quom.& quan.iud. [Ivxta] c.fin.
de ſta.mon. c.cum dilectus,de inrepatr.c.1.
de coniug.ſer. c.laudabilẽ, de frig.& malef.
Bart.auth.vt non luxur.contra nat. num.8.
[Divorvm Principvm Praedecessorvm
Nostrorvm Placita] ſiue pacta.D.Aug.
16.de ciu.Dei,c.37.in princ.iuſſa.idẽ 2.con-
tra lit.Petil.col.29.poſt med. ſecularia.c.1.
ne cler.vel mon. l.4.de ſeruit. l.tutor, §.fin.
ff.de vſur. iudicia ciuilia. c.1.vbi Abb.nu.2.
in fi.de ferijs, c.1.poſt nu.3.de immun.eccl.
c.1.de arbitris, c.placita,15.q.4.l.ſi plus, ff.
de euict. l.1.vbi gl.& per tot. de his, qui ad
placitũ venire cog.in Longob. Alibi dicun-
tur iuriſdictiones cauſarum.c.ad audientiã,
vbi gl.in ver.placita, de præſcrip.& tranſa-
ctiones.l.pupilli,§.ſoror,vbi Bal.de ſolutio.
ſiue iuriſdictiones cauſarum. in c.ad audien
tiam,poſt nu.3.de præſcrip. [Denegando]
& ſic per contemptum Prætoris repellitur
ab appellando. Bal.l.Prætor, §.ſiue,de noui
operis nunc. niſi venerit iudice ſedente pro
tribunali. gl.d.l.properandum,§.ſin autem,
in ver.contradictionẽ. vel vno exiſtente con
tumace, debent audiri allegationes præſen-
tis, quia vt mittatur in poſſeſsionẽ, non ſuf-
ficit ſola contumacia ſine probationibus.
Bal.l.conſentaneũ,6.not. quom.& quan.iud.
10 [Si Vero] quæ dictio ponitur aduerſatiuè.
Iſer.c.1.nu.10.cir.fin.qui ſucceſso.tẽn. [Ex
Iis Qvae Acta Svnt]auctoritate iudicia-
ria conſcripta ſunt. Luc.l.1.cir.fin.de præd.
curia.[Ad Diffinitivam Sententiam]
11 quæ pleniſsima dicitur,interloquutoria ple
na. Luc.l.in ſacris, col.7.poſt med.de prox.
ſacr.ſcrin.exequũtio verò diffinitiuę dicitur
effectus ſententiæ. Bal.d.l.properandum, §.
ſin autem,4.not. [Procedi Non Possit]
quia iudex cui nihil eſt probatũ, nihil man-
dare poteſt. Bald.l.ſancimus, lo 2.in princ.
quo temp.miles. [Secvndvm] cuius natura
eſt limitare, & reſtringere. Dec.l.1.nu.4.de
bon.poſſ.contra tab.facit conditionẽ,quan-
doque nõ. Bal.l.pen.nu.2. C.de inſt.& ſubſt.
[Ordinem Proximvm Constitvtionis
Nostrae] proximæ præcedentis, vt hic in
glo. [In Possessionem Bonorvm Contv-
macis] & non alterius.Bal.auth.& qui iu-
rat,nu.3.cir.fin.de bon.auct.iud.poſsi.bona
illius detinendo èx primo decreto. Bald.l.ſi
finita,§.ſi plures,de dam.infe. eius dico,qui
eſt verè,ſiue apparenter contumax.idẽ Bal.
l.fin.1.rep.col.2.circa med.de in integ.reſt.
Quid ſi non fuit contumax in ſecunda, nec
tertia citatione,condẽnatur in expenſis pri-
mæ,ſi nõ venit.Abb.c.2.nu.5.de accuſ. [Pro
Modo Debiti]expenſarum,& intereſſe ve-
nientium ex lite. Bal.auth.& qui iurat,poſt
nu.4.& 5.cir.med.& fin.de bo.auct.iud.poſſ.
[Declarati]quæ declaratio non fit niſi in
certis caſibus. Spec. tit.de contumac. §.3.
12 [Missione Seqvvta] per quas pignus iu-
diciale contrahit. gl.l.ſi is qui,§.1.ff.de pig.
Quid ſi ille non poſsidet,ſed tertius,denun-
ciabit domino,& ſi alieno nomine poſsidet,
illius contumacia non præiudicat domino.
Spec.tit.de primo decr.§.3.num.4.7.16.17.
19.& 21.Vltra quod ſi eſſet clericus,poſſent
auferri fructus beneficij.Bal.c.1.in 1.repet.
nu.18.de iudicijs. & 2.repet.num.12.& 14.
[Liceat] licitum ſit. Io.And.c.2.nu.3.cir.
med.de decim.in vj.[Petitori]actori.inſ.
conſtit.probationum defectum. [Ivdicem
Competentem]ſecularem videlicet contra
laicum.Bal.conſ.44.nu.2.vol.3.[Qvi Edi-
ctvm Citationis]de quo ſup.conſt.edi-
ctorum ordinem. [Emisit Adire] alias
etiam,qui impetrat citationem,ſi non com-
paret in termino,dicitur contumax. Baldus
l.& poſt, §.1. circa medium, ff.de iudicijs.
[Et De Adversario Svo] qui eſt in poſ-
ſeſſione obſtatiua. Bal.c.bonæ memoriæ, lo
ſecundo,nu.27.de poſtul.præl.vel poteſt ap-
pellare à ſentẽtia.in c.quoniam aliqua,poſt
nu.2.

nu. 2. de testib. seu qui liti aduersatur. add. ad
Bald. l. vn. ibi vltimo. C. si quacunque præd.
potest. [Qui Ad Iudicem Venire Contempsit] cum etiam si iurasset non exire,
citatus debet iudicẽ adire. Spec. tit. de citat.
§. 1. nu. 22. licèt qui alium contendit, nihil
efficaciter agit. Bal. c. venerabilẽ, nu. 8. cir.
13 fin. de elect. [Latitationem] inf. const. pœnam eorum. turpem occultationem. gl. l. satisque, de in ius voc l. itẽ ait, in ver. latitent,
ex quib. cau. maio. Inde latitatio, dolosa sui
occultatio. Bal. l. 4. num. 1. cir. fin. C. de rest.
mil. latere autẽ ad tempus non intelligitur.
D. Aug. 2. quæstionũ ex nouo testam. col. 23.
post med. [Probare Videlicet] sup. in
const. in quæstionibus. [Quod Si Specialiter Animo, Et Proposito Subterfugiendi Iudicium, Absentaverit] Affl.
hic 3. notab. Qui enim se absentat postquã
citatus est, censetur in dolo, si procuratorem
non dimittit, vel alius sine mandato defendat. Bal. c. fin. num. 1. in fi. de eo, qui mitt. in
poss. cau. rei ser. quia, vt ibi post nu. 2. facto
datur voluntas intelligi scientia citationis,
& comparatio minus legitima arguunt contumaciam. in c. 2. in princ. & fi. de procurat.
Dolosè seipsum occultauerit, vel impediuerit ne citatio ad eum perueniat. c. quoniam
frequenter, §. porro, vt lite nõ contest. Vltra
quod præsumitur latitare eoipso quod facta
diligenti perquisitione, nõ reperitur in loco
vbi morari consueuerat. Bald. d. l. satisque,
1. rep. cir. med. de in ius voc. etiam si sit in
palatio, & non se præsentat in causa pro qua
est citatus. idem Bal. l. 2. §. si absens, 4. q. post
num. 9. si ex nox. cau. aga. quæ in maiore est
inexcusabilis. Bal. l. fin. 3. rep. col. 2. in princ.
de in integ. restit. [Quo Probato Venditionem Rerum Haereditariarum] allodialiũ, vt const. præced. [A Iudice, Quae Pro Praedicta Contumacia Possidebat] detinebat ex primo decreto. Bal. l. 4. in
princ. C. de rest. mil. causa custodiæ. l. interesse, de acq. poss. [Poterit Impetrare] quia
idẽ operatur decretum, & auctoritas, quod
operatur contractus partium. Bald. l. 1. si in
cau. iud. pig. captum sit. secus in feudalibus,
quæ non possunt vendi sine Principis consensu, vt hic in tex. & gl. 1. in fi. Verùm si intra
14 annũ vẽditionis venit reus, iudex ex officio
restituit possessionẽ, excluso emptore. Spec.
tit. de primo decreto, §. fin. num. 5. Et passus
immissionem, si infra trimestre venit, recuperat possessionem. Gram. const. præced. nu. 1.
Et infra quantum tempus audiatur in proprietate. Bal. l. 1. nu. 24. vbi in rem act. vt sic
præteritæ contradictionis rebellio, virtute
sequẽtis obedientiæ valeat expiari. c. 2. in fi.
de no. ope. nunt. sic vincit qui patitur: & secundũ Persium, nobile est vincẽdi patientia.
Nic. de Nysse tract. 5. par. 3. port. 2. quæst. 1.
[Quod Si De Latitatione Probare Actor Non Velit, Forte Nec Possit]
quia quod caret probatione, pro nullo habetur. Bal. cõs. 442. cir. fin. 1. vol. [Sed Absentiam Tantum Contumacis] siue rebellis,
15 c. fin. de sta. mon. [Incusat] nã rei cõtumacia nunquã sibi nocet, nisi aduersarius in termino comparuerit, & eius contumaciã incusauerit. d. l. properandum, §. & si quidem, vbi
Bal. & Salyc. C. de iudic. & alios, vt p Alex.
cons. 100. nu. 6. 5. vol. Et an pars præsens teneatur expectare aduersariũ, Bal. c. cõsuluit,
nu. 3. de off. deleg. [Tunc] extũc, §. pręterea,
in ver. extunc, inst. quib. mod. ius pat. potest.
sol. Quid importent dictiones nunc, & tunc,
& nunc prout extunc. add. ad Bal. l. 3. ibi aduerbium tunc, C. de non num. pec. [Usque]
inclusiuè. gl. l. 1. de pig. act. Bar. l. patronus,
§. Sempronio, de leg. 3. [Ad Annum Integrum] anni circulo. inf. const. grandis, vt in
præsentatione rescripti. c. 1. & 3. de rescript.
vbi Bal. nu. 1. in fi. [A Die Commissae Contumaciae] quæ est actus negligentiæ, & cõ-
16 tumeliæ. Bal. c. 1. 2. rep. nu. 4. de iud. vel erga
iudicẽ, vel prælatum commissa inobediẽtia,
& est duplex. Spec. tit. de contum. §. 1. nu. 2.
& 3. cũ add. ad eum. [Ipsum Praecipimus Expectari] & tunc, refectis expensis, auditẽ
pro recuperãda possessione. d. c. quoniam frequẽter, §. in alijs, vt lite non contest. l. sancimus, C. de iud. Immissio enim prędicta infra
annum facit illũ custodem, nec facit fructus
suos, post annum efficitur verus possessor, &
incõmutabilis. Abb. c. fin. §. fin. nu. 3. vt lite
nõ contest. c. 1. in princ. & pen. not. nu. 17. de
dolo, & contum. c. 2. nu. 3. de sequest. poss. &
fru. Spec. d. tit. de primo decr. §. fin. nu. 2. 12.
& 13. Bal. l. si finita, §. non autẽ, cir. fi. de dam.
inf. & præstabit cautionẽ. Spec. tit. de satisd.
§. 2. nu. 12. Et soluit expensas factas à tẽpore missionis vsque ad tempus oblatæ satisfactionis: & recuperãtur expensæ propter contumaciam, calumniam, & temeritatẽ. idem
Spec. tit. de expensis, §. fin. post nu. 11. & 13.
17 [Quo Transacto] quia annus est loco secundi decreti in realibus. Abb. d. c. fin. §. fin.
post nu. 10. vt lite nõ contest. Et lapsus anni
tantum operatur in realibus, quantum in
personalibus secundum decretum. Specul.
d. tit. de primo decreto, §. fin. num. 9. cir. fin.
cursus enim anni in realibus facit missum,
absque alio decreto, verum possessorem, nec
de necessitate requiritur, secundum Abb.
d. c. pen. num. 4. 8. & 10. de dolo, & contum.
[Venditionem] infra terminum factam,
non cum rei præcipitatione. Bal. l. diuortio,
§. fin. nu. 1. & 2. repet. nu. 3. ff. de neg. gestis.

[HAEREDITARIARVM RARVM] de quibus
supra. [A IVDICE, QVAS OB ADVERSARII
18 SVI CONTVMACIAM] quæ est triplex. Bald.
l.ea quæ,nu.5.quom.& quan.iud. & consistit
in non veniendo,siue non parẽdo. Abb.rub.
post nu.1.de sent.excom.[PRAEDICTO MO-
DO POSSEDERIT, IMPETRABIT] sicut qui
possidet iure pignoris,impetrat possessionẽ
iure dominij . l.2.& 3. C.de iure dom. imp.
pretio depositato . Ang.l.litibus, post nu.8.
de agri.& censi. Et sic creditor ex latitatio-
ne debitoris consequitur commodum, quia
missus in possessione pro mensura debiti in
actione personali,nõ expectato anno,potest
petere quod interponatur secundum decre-
tum, quod bona ipsa vendantur, & pretium
ei consignetur. Affl.hic 4.not.¶[IN FEVDA-
LIBVS AVTEM] quorum directũ dominium
est Regis. Isern.§.præterea,nu.10.cir.princ.
de cap.Corra.[CVM HAEREDITARIA NON
SVPERSVNT] vt const.præced. [SIVE CON-
TRA LATITANTEM, STATIM] paulo post.
Luc.l.actuarij , circa med. de erog.mil.ann.
[LATITATIONE]turpi occultatione,vt eui-
tet cursum creditorũ . Azo in sum.nu.3.cir.
med.C.de auct.iud.possid.[PROBATA] pro-
palata. dixi inf.const.probationum incursi-
bus,post princ.[SIVE]dicitur à ve,& si,& sic
sunt duæ partes. gl.§.sed neque, in ver.siue,
auth.de fideiusso. [POST ANNVM CONTRA
CONTVMACEM]cum ante contumaciam so-
lemniter conuictam , non possit procedi ad
citationẽ realem. Abb.c.prout,nu.21.de do-
lo,& contu.[TANTVMMODO] modo dumta-
xat.Niz.in ver.tantummodo.[DETRAHEN-
DIS NOSTRAS CELSITVDINIS] sup. const.
de officialibus,procuratoribus.[CONSCIEN-
TIAM]sup.const.causas,& in cõst. inter mul-
tas. quæ dicitur ex præiacẽtibus signis con-
sonans scientia.Bal.c.præterea,nu.6.in fi.de
19 testib. [ET MANDATVM SI NOBIS HOC]
quod est demonstratiuũ ad oculum. Soc.l.1.
nu.33.de acquir.poss.[MANDARE PLACVE-
RIT] quia nemo cogitur de suo facere be-
neficium.Abb.c.cũ contingat,nu.32.in fi.de
foro comp.[REQVIRI CENSEMVS] rogatus
autem si noluit consentire,contractus est in
pendenti,& potest reuocari. Affl.inf.constit.
cõstitutionem diuæ memoriæ,nu.41.cir.fin.
[ITA]perinde. Niz.in ver.ita.[VT PRAEDI-
CTA FEVDALIA] in defectu allodialium, vt
sup. [EX] quæ dictio multis modis capitur.
Bal.l.ex hoc iure, post nu.24.de iust.& iure.
[DECRETO NOSTRO] quod est triplex. Bal.
20 l.fin.nu.9.C.sent.rescin.non poss.& à decer-
nendo dicitur. idem Bald.auth.& qui iurat,
col.pen.cir.fin.de bon.auct.iud.possid.& idẽ
est quod iussus. Abb.c.1.nu.11.de eo qui mit.
in poss.cau.rei ser.[TANTVMMODO, ET NON
ALTERIVS IVDICIS DISTRAHANTVR] etiã
quod idem sit factum iudicis , quod factum
domini. Bal.d.auth.& qui iurat,col.pen.cir.
princ. nã tres sunt iudices feudales in causa
principali,quilibet tamen in suo casu,domi-
nus feudi, pares curtis,& arbitri : pares qui
sint,quis eliget, & corũ sententiam exequu-
tioni mandabit : arbitrorũ electio per quos
fit: & quod pares,& arbitri sunt ordinarij,dũ
agitur actione reali, secus si personali, quia
cognoscit ordinarius loci. Bald.c.cæterum,
nu.1.3.4.5.& post nu.14.de iud. Data tamen
licẽtia domini,feudũ non differt ab allodio.
Frec.de subf.lib.2.ibi quadragesimo quinto,
cir.fin. post nu.5.Isto modo missio in feuda-
libus permittitur in subsidium. Iser.hic post
med.quia missus in possessionem non possi-
det, sed habet tantum tenutam,nam feuda-
tarius possidet: secundum verò decretũ non
interponitur per iudicẽ sine Regio assensu ,
latè Affl.hic 5.not.Iser.§.quid ergo.vbi dixi
de inuest.de re alie.facta. Et pro debito de-
functi potest fieri exequutio in fructibus vsq;
ad valorẽ feudi hæreditarij , etiam facto in-
uentario, Mina.dec.20.[EADEM CENSVRA]
l.omnes,§.præterea, vbi Bal.not.hoc voca-
bulum,de Episc.& cler.& est honor à censen
do,& iudicando dictus. Arch.c.dilectissimi,
in princ.8.q.2.[CONTRA LATITANTES]qui
animo fraudãdi se occultãt. Abb.c.1.nu.24.
cir.fin.vt lite nõ contest. [INVENTA EST] vt
denegetur eis iuriũ persecutio . l.finita, §.si
qua,de dam.infe.[DE VENDITIONE BONO-
21 RVM,LATITATIONE PROBATA,CONTINVO]
sine temporis interuallo, Abb.c.3.num.4.de
rescript.[FACIENDA, SERVANDA CONTRA
EVIDENTEM]siue notorium. Speculat.tit.de
contum.§.1.nu.3.vbi add.mag. circa mate-
riam format septem quæstiones, & euidentẽ
dicit ex præsumptione. Bal.l.diuus,3.repet.
circa princ.& col.fin.circa med.de in integ.
restit. [ET EXPRESSVM CONTVMACEM]
verum,& non fictum. Affl.§.itẽ qui domino,
post nu.7.& 8.quæ sit prima cau.benef.ami.
& §.si quis hominem,nu.3.de pace tenenda.
Verum plenum. Bal.c.in alijs,num.8.vt lite
non contest. [QVI AD IVDICIVM APERTE
DICAT SE VENIRE OMNINO NON VELLE]
c.venerabilibus, §.secus,de sent.excõ.in vj.
tam si iudici, quã nuncio, in iudicio tamen,
dicat, secus si extra iudicium. Bal.c.cum di-
lecti,post nu.2.de restit.spol. sicut qui dicit,
Nolo interesse,non est citandus. Bal.c.quia
propter,nu.19.cir.fin.de elect. d.§.& tamen
expectari debet , quia potest mittere excu-
satorem . Non creditur nuncio si refert ,
quod citatus dixit , Nolo venire . Baldus
cap. cum parati , num. 4. in fine , de appel-
latio. Et pro pœna contemptus, requiritur
termini

termini lapsus,nu.31.Et an debeat citari ad
alios actus, in c.ecclesia vestra, eod.tit. de
22 elect. Et sic verus, & manifestus contumax
est,qui dicit,Nolo venire,vel citatus audito
verbo arripuit fugam.Bal.c.meminimus,de
appell.l.falsus,nu.10. C.de furtis, l.2.nu.12.
& l.ea quæ,vbi etiam quod nõ est contumax
nisi in fine termini, vt quod verbo dixit, facto
verificetur, & sic sit contumax verbo,&
facto. in pri.vsque ad nu.6.& l.cõsentanum,
nu.14. quom.& quan.iud. Vnde etiam quod
dixerit nolle venire, debet expectari toto
termino citationis,cum distinctione,de qua
idem Bald.l.deberi, C.de fideicom.lib.alias
si cõstat de voluntate,& expresso cõtemptu,
sufficit vna citatio etiam in criminalibus.in
d.l.2.post nu.10.& 11.& l.tres denunciationes,
nu.3. d.tit. quom.& quan.iud. quia expressio
auget contemptũ. idem Bal.l.Æmilius,
2.rep.post nu.10.ff.de minor. & ex posteriore
actu,augetur effectus.Bal.præd.l.cũ
ancillam,in fi.& l.si repetẽdi,in fi.C.de cõd.
ob cau. frustra enim expectare nõ debemus.
Bal.l.properãdum,§.& si quidem,nu.18.cir.
med.de iudic. Ita sponsa,quæ per biennium
tenetur expectare sponsum,si expresse sperneret,
non tenetur expectare. l.2.vbi Bald.
antiq.& noua rep.de sponsal.l.1.nu.50.in fi.
de his,qui accus.non poss. Et quomodo animus
non veniendi probatur, in l.cum proponas,
nu.2.de bon.auct.iud.possid. Et qui venire
nolũt, faciunt se alienos à iure interessendi.
Bal.præd.l.cum sententiã,in fi.de sent.
23 & interloq.omn.iud. Et nolle venire, intelligitur
nec per se,nec per procuratorẽ. Bal.
l.1.2.rep.post nu.66.ff.de proc. Et differunt
nolle,& non velle, nam nolo,denotat præcisam
resistentiã:non volo,denotat simplicem,
quandoque promiscuè sumitur. Abb.c.prudentiam,
§.sexta,nu.5.de off.deleg. c.finem,
nu.4.de dolo, & contu. Et nolle dicitur,qui
facit quod non possit velle. Bal.c.intelleximus,
nu.7.in fi.de iudic. & expectatur, quia
voluntas hominis est mutabilis.in c.cum nõ
ab homine,post nu.8. & tit.de iudic. etiam
quod qui dicit, Nolo venire, intelligitur
peremptoriè citatus.in c.fin.post nu.1.de eo
qui mitt.in poss.cau.rei ser. Quid si dicat,
Non veniam,nolo,vel non volo venire. Bal.
de mil.vass.qui cõtu.est,post nu.14.& differt
si dixit omnino non velle,nam si dixisset simpliciter
nolle,vt sup.const.Iustitiarij nomẽ,
& normam potuisset deliberare, adeo quod
nolle legatum, non est propriè deliberare:
secus ex iuris interpretatione.Bal.l.Titius,
de act.emp.Et aliud est nolle,aliud nõ posse,
Bal.l.1.2.rep.nu.3.post princ.ff.de iud. & si
dixit nolle venire, etiam quod sit prima citatio,
non est vlterius citandus. Spec. d.tit.
de citatio. §.3.post nu.4. & §.4.nu.19. nisi
ad sententiam. Afflict.d.tit.de mil.vass. qui
contu.est,post nu.15.alias non est citandus,
tam in ciuilibus,quàm in criminalibus.Bal.
l.3.num.16.in fi. de his, qui accus.non poss.
quia dum venire noluit, significat verã contumaciam.
Bal.auth.sed & si quis,nu.7.cir.
med. de test. Regulariter sicut per trinam
monitionem conuincitur contumacia subditi,
ita per trinam requisitionem conuincitur
duritia,& pertinacia prælati.Bal.c.1.de
suppl.negl.præl. [ITA VT NIHILOMINVS]
eo non obstante. Io.And.c.1.num.8.in fi.de
exceptio.in vj.[ETIAM SI VIDERIT IVDEX
COMMODE FIERI POSSE] puta,quia vocatus
est in prouincia. Abb.c.coram, nu.3.de
electio. vel dato termino se arctauit, adeo
quod non potest fieri id ad quod est datus,
nõ debet expectari.Bal.l.3.nu.2. C.de dilat.
[PER EVNDEM] & non per procuratorem,
24 cum quilibet actus possit explicari per procuratorem,
nisi prohibeatur. Abb.c.veniẽs,
de cogn.spir. [RE IPSA] in veritate. glo.l.si
pupilli,§.item quæritur,ff.de neg.gestis. vel
ipso iure. Bal.l.vn.§.rei vxoriæ, in princ.de
rei vxo.act. [ET PERSONALITER VENIRE
AD IVDICEM COMPELLATVR] per se,nõ per
substitutum.Bal.c.cũ dilecta,nu.5.cir.med.
de rescrip. Iure isto,vel sine alia cõstitutione.
gl.l.qui fundum, §.si fundum,in ver.ipso
iure,de leg.1. quia nc[illegible] est maior contumacia,
25 quàm spernere i[illegible]am in non veniẽdo.
Bal.l.1.in princ.qu[illegible] appell.non recip.vel
existens penes acta, non obtemperat. idem
Bal.d.l.2.nu.10.c[illegible].med.quom.& quan.iud.
Vnde paria sunt non comparere, & comparere,
& recedendo dicere se nunquã venturum.
in l.1.in fi.quor.appell.non recip. Non
venire,& venire,& nõ obedire. Bal.c.de causis,
post nu.2.de off.deleg. Nulla est expressior
contumacia, quàm quæ in facie iudicis
committitur vbi maiestatis aspectus contenditur.
in c.præterea,nu.5.in fi.eo.tit.Ita si friuola
excusatione proposita discessit,secus si
præcisa necessitate imminente, quia casus
fortuitus eum excusat. in c.1.num.5.in fi.de
indic. Comminatio aggrauat,& si est iusta,
ab ea nõ appellatur. in c.cum cessante,nu.5.
de appell. facit quod dicit in c.monasteriũ,
cir.fin.de vita,& honest.cler. [CAPTVS AVTEM
PER IVDICEM MODO PRAEDICTO]
vltra missionem ex primo,& secundo decreto,
potest accusari de spreto mandato.Bald.
l.vn.§.is videtur,col.2.in princ.ff.si quis ius
dicen. non obtemp. Et si verbis iniuriosis
dixit, nolle venire, posset iudex eum mulctare.
Abbas cap.fin.§.fin.num.8. circa medium,
vt lite non contestata. Vltra quod
missio est pœna. Abbas ibidem num. 8,

[In Contemptus Sui Poenam, Intantum Debet Custodiae Carceris Mancipari] l.quicũque, in gl.de Iudæis. aliter c.meminimus, de accuſ.c.cum olim, lo primo, de priuileg. hic vinculis publicis mancipari. gl. fin.l.vnicæ, C.de his, qui ad ſtatuam confug. Et ſic propter nimiam contumaciam etiam in ciuilibus poteſt reus perſonaliter capi, & ad iudicem duci. Bal.d.l.conſentaneũ, 8.not. quom.& quan.iud. Alias ſi contumax nõ punitur, nullus eſſet litium finis. Bal.c.conſtiturus, cir.princ.de procur. Et poteſt iudex denegare audientiam in omni alia cauſa, & ita mandare alijs iudicibus. in c.pen.poſt nu.9. de iudic. [Quandiu] c.vnico, de cogn.leg. c.tranſmiſſæ, de eo, qui cog.conſang.vx.ſuæ, c.pen.de frig.& malef. aliquandiu, & diu, arbitrio iudicis. Bal.l.3.cir.med.C.commo.&
26 idẽ ſonat, quod tot diebus. Io.And.ad Spec. tit.qui fil. ſint legit. in ver.ſi quis, poſt med. quia tanto tẽpore debet eſſe in pœna, quãto fuit in peccato. c.1.& 3. 3.q.2. Affl.inf.cõſt. in pecuniarijs, poſt nu.34. [Instantia] iudicij, c.venerabilis, de iud. [Coepti Iudicii Quo Impetitur] ſup.conſt.citationis literę. inquietatur, vel interpellatur. Bal.l.3. ne vxor pro mar. alibi petitur .i. accuſatur. & petitus dicitur accuſatus. Bald.l.fin.poſt nu.8.de iure fiſci, lib.10. [Perseveret] nam inſtantia eſt acceſſoria actioni propoſitæ. Bal.l.ſi petitor, 2.rep.ff.de iudic. Et punitur in contemptus ſui pœnã, vel in pœnam contumaciæ, quæ ſurgit ex contemptu. Abb. in ſim.c.officij, poſt nu.2.de ſent.excom. Et ſic pœna plectitur vt cõtumax. l.1.ff.de poſtul. Ita bannitus captus, debet ranro tempore morari in carcere, quanto tempore ſtetit in banno. Gram.in c.reg.ſiue ſit quis forbannitus, nu.7.& 11. [Contra] .i.præter. gl.l.paciſci, ff.de pact. [Praedictam Autem Formam]
27 inſtitiæ, quæ forma cõmunis appellaĩ. Ant.de Butr. c.accepimus, nu.2.in princ.de æta.& qual. Quid ſit, & quomodo ſit diuerſa ſecundũ diuerſas materias. Bal.l.ius ciuile, nu.3.circa med.de inſt.& iure. [Venditionem Tam Rerum Haereditariarum] hæreditagiarũ. inf.conſt.ſi dubitatio aliqua. [Quam Feudalium, Per Obreptionem]
28 vel ſubreptionẽ, nam licet ſint diuerſa, ſæpe vnum pro alio ponitur. Bal.l.1. C.ſi nup.ex reſcrip.pet.mendaciũ. l.tres tutores, in ver. obreptũ, ff.de admin.tut.l.1.in ver.obreptũ, ff.de reb.eor. Et pœna obripientis, eſt pœna falſi. Bal.l.quãuis, de reb.eor.l.ſi vt propoſnis, nu.6. d.tit.quom.& quan.iudex. [Vel Gratiam] quã vitiat omnis leuis obreptio, vel ſubreptio. Frec.de ſubf.lib.2.ibi, quadrageſimo primo quæro, nu.15. nam ſi ſit cõtra intentionem Principis, nõ tenet. Caſs.cõſue. Burg.rub.8.§.5. [Impetratam Ipso Iure] ope exceptionis, quæ ſeptem modis fit. Bal. l.ſub conditione, circa med.de cond.indeb. Et lex quando dicit, ipſo iure, ipſo facto, immediatè, vel mox, non opus eſt ſententia. in c.bonę, nu.17.de elect. [Nullam Esse Censemus] cum impetratum per mendacium, non valeat. gl.fin.cir.fin.l.2. C.ſi contra ius,
29 vel vtil.publ. Et graria nõ præſumitur in ijs, quæ de facili concedi non ſolent. Abb.c.bonæ, lo ſecondo, poſt num.9.de poſtul.prælat. Remittuntur aurem de conſenſu partium ſolemnitates, quæ non ſunt de forma proceſſus. Bal.l.1.2.rep.poſt nu.3.ff.de ferijs.

Contra, miſſio in poſſeſsionem non debet concedi, & cõceſſa reuocari, ex eo quia fuit contumax. Pau.de Caſt.conſ.128.nu.1.vol.1. eo magis, quia plus facit contemptus abſentis, quã præſentis. gl.fin.l.Sabinus, ff.comm. diuid. Et habetur contumax pro confeſſo, quandoque pro negante, prout aduerſarij intereſt. Bal.l.quandiu, cir.fin.de acq.hæred. Inſuper etiam notoriè contumax eſt citandus ad id ſuper quo contumaciam non contraxit. idem Bal.l.2.nu.6.de ann.except.

Niſi diceres, ꝙ illud procedit in perſonis miſerabilibus, quæ præſumuntur potius per imbecillitatem, quàm per contumaciã non parere. Bald.l.1.§.fin.cir.med.ff.de edendo. Rutſus, maior eſt inobedientia, & contumacia prę̨ſentis, quàm abſentis. Bal.l.vu.2, rep. §.hoc iudicium, nu.2. ſi quis ius dic.nõ obtemp. Et ſunt multæ ſpecies contumaciæ.
30 Abb.c.2.nu.8.de dolo, & contu. Et dictũ in reo, idem in actore, immo maior eſt contumacia actoris, quã rei. gl.fin.c.cauſam quæ, eo.tit.de dolo, & contum.& quare, Affl.inf. cõſt.accuſatorũ, in 1.& 4.not.in fi.poſt nu.9. Idem in cauſa appellationis lite conteſtata in prima, vel ſecũda inſtantia. c.per tuas, vbi Bal.de appell. Et habet locũ eriam ſi citatus cõparuit in iudicio, & non fecit id ad quod fuit citatus, nam tunc perinde eſt ac ſi non comparuiſſet. Alex.d.conſ.100.num.6.& 9. 5.vol. Item ex contumacia procuratoris deuenitur ad primum, & ſecundum decretum. Bal.l.ſed & hæ, §.fin.in princ.ff.de procurar. & ſi per ſe, vel reſponſalem in termino non comparuit, actore petente, condemnatur in expenſis: excuſatur tamen ſi eius reſponſalis eſt captus, & à latronibus interfectus. Spec. tit.de contu.§.3.& 13. vbi Bal.add.vlt.cir. med. Si condemnetur procurator ex contumacia, non habet regreſſum in dominum. in rub.extra de procu.nu.7. Mulieres, minores, & ruſtici excuſantur à pœna ſpreti mãdati. Bal.d.l.1.§.fin. ff.de eden. Nec qui dimittit procuratorẽ, debet reputari contumax. Bal. l.1.2.rep.§.vſus autẽ, poſt princ.ff.de procu.

quia

31 quia procurator repræsentat præsentãtem.
Bal.l.si procuratori,col.2.post princ.de cõd.
cau.data.tamen si mittit procuratorem,qui
non comparet,sed occultat mandatum,con-
demnatur dominus in expensis,tanqnã con-
tumax, secus si procurator fuit contumax
post litem contestatam, quia condemnatur
ipse. Abb.c.sæpe contingit, 1.not.de appell.
32 Probatur autem ex actis non comparuisse in
termino.Bal.l.si per alium,§.docere,nu.1.ne
qnis eũ,qui in ius voc.est vi exi.vel per eos,
qui andierunt dicentem,quod latitat ne ve-
niat in iudicium. Gram.eonst.præed. post
num. 2. Tres modos probandi ponit Abb.
c.qnoniam frequenter, §.porro, 2.notab. vt
lite non contest.
33 Nota qualiter proceditur contra actorẽ,
& reum contumaces. Spee.d.tit.de contum.
§.2.& 3. nam ad petitionẽ vnius partis po-
test ferri sententia contra aliam partem,vel
pro illa, quia iudex deber sequi probata, &
non quod petitur. Bal.d.l.properãdum, §.&
siquidem, nu.9. adeo qnod vbi probationes
sunt liquidæ, condemnatus in absentia, non
præsumitur condemnatus ex cõtumacia,sed
propter malam causam.idem Bald.l.2.C.de
contra.iud.tute.si non liquet de causa,& ab-
soluitur reus ab obseruatione iudicij,potest
actor iterato agere,refectis expensis,in qui-
bus reo est condẽnatus. Bal.d.l.properandũ,
§.& si quidẽ,nu.9.iudicis arbitrio liquidan-
dis, in auth.qui semel,nu.18.quom.& quan.
ind. vel si nihil probat, absolnitur ab obser-
uatione iudicij,quę est interloquutoria.Bal.
ea.auth.qui semel,in fi.& l.tres denũciatio-
nes,nu.5.eo.tit.quom.& quan.iud.Et ꝓpter
contumaciam potest perpetuò priuari pos-
sessione,& dominio,quod plus est per secun-
dum decretum. idẽ Bal.l.3.post nu.19.de in-
terd. Iudex tamen potest facere gratiã con-
tumaciæ, & honestũ est in diem alteram ex-
pectare. c.cõsuluit,vbi gl.in ver.æquitate,&
seq. de off.deleg. ita de misericordia citari
potest, & andiri. Abb.c.cum olim, in princ.
d.tit.de dolo,& contu.non tamen recuperat
tenutam, propter præcedentem contẽptum,
nisi satisdet. Bald.l.sciendũ,1.rep.col.2.post
princ.qui satisd.cog. In alijs non potest ex-
cludi propter contumaciã,cum eam purga-
uerit cõparendo coram iudice. Abb.c.dire-
ctè,1.not.de appell. Si reus morbo impedi-
tus recessit, & actor contumax non compa-
ruit,an condẽnetur in expensis,Bal.c.1.in 1.
rep.nu.22.de indicijs.Si citatus comparuit,
citator non,an teneatur enm expectare,ibi-
dem 2.rep.nu.11.Si non comparuit citatus,
& iudex impeditus non sedit pro tribunali,
non condemnatur in expensis. in c.fin.nu.8.
de rest.spol. sed vbi delictũ,vel pœna delicti
surgit ex tempore,necesse est expectare finẽ.
in c.fin.in fi. de vita, & houest.cler. Quid si
34 citatus dicat nuncio, Nolo comparere, non
est vlterius citandus. Abb.c.1.nu.29.de iud.
c.fin.nu.8.de dolo,& contum. c.cum parati,
post nu.12.& 13.de appell. Et creditur nun-
cio etiã quod extra iudicium dicat, & licèt
nõ sit amplius citandus,debet expectari per
totã illam diem, quia mutato cõsilio, posset
comparere. Bal.l.diuus,1.rep.ff.de in integ.
rest. sapientis enim est mutare cõsilium sibi
perniciosum. Ant.de But.c.pen.nu.4.de re-
nnnciat. & si nõ fuit inuentus,vel inuentus,
dixit vt supra, appellatur fictus contumax.
gl.d.l.diuus, in ver.æstimari. adeo qnod qui
allegat contumaciã non respondentis,debet
probare. Bal.l.quoties,§.fin.ff.de probat. &
tunc sine alia citatione potest procedi ad di
scussionẽ causæ, & ad sententiam, quia cum
citationes nõ fiant nisi ad probationẽ contu
maciæ,apparet contumacia citatorum,ideo
non sunt vlterius faciendæ.Inn.c.ad petitio-
nẽ,post nu.3.de accus. nec habetur pro con-
fesso,quia non debet dispendio totius causæ
puniri. Bal.l.vn.2.rep.§.hoc iudicium,nu.2.
35 si quis ius dic. non obtemp. Quid si eitatur
sine præfinitione temporis, tenetur ire cum
quodã temperamẽto. Spec.tit.de citatione,
§.4.nu.20. Secus si est citatus ad synodum,
vel electionẽ,intelligitur continuatiuẽ,pro-
pter naturam illorum. Bal.c.consulnit, post
nu.7.de off.deleg. Et si citatus est clericus,
an teneatur cõparere, Spec.eod.tit.de citat.
§.1.nu.20.Vera autem contumacia non ca-
dit in ecclesia:quid in minore,Bal.l.fin.3.re-
36 pet. col.1.in fi.de in integ.rest. licèt primũ,
& secundum decretum habet locum in spiri
tualibus,& quid operentur, c.pen.gl.fin.cir.
med.d.tit.de dolo, & contu. patitur illa ci-
uitas,& ecclesia. Bal.l.cũ proponas,post nu.
3.auth.& qui iurant,nu.44.cir.med.de bon.
auct.ind.possid.ita & minor patitur secundũ
decretum. l.si finita,§.si pupillus,& §.si for-
te,vbi Bal.de dam.infe.& patiuntur,qnia se-
cundũ decretum habet vim diffinitiuæ,secus
in primo. idem Bal.l.pen. C.si aduer.rẽ iud.
l.4.de hæred.act.Et an patiatur diffinitiuam
ex cõtumacia tutoris.Bal.l.quia semper,nu.
1.de in ius voc. Primum decretum requirit
37 causæ cognitionẽ.idem Bal.l.3.vlt.not.C.de
procurat.habet locum contra contumaces,
sed ea purgata,recuperãt rem. Cass.consue.
Burg.rub.3.§.4. in fi. sed post immissionem
infra quãtum tempus interponitur secundũ
decretum. Spec. tit.de secundo decr.§.3. ad
secundum non debet iudex festinare,sed ex-
pectare absentẽ ex causa probabili,& neces-
saria: & si creditor non vult expectare,quo-
modo ei consulitur,Bald.l.4.nu.1.& 3. C.de
rest.

rest.mil.c.pen.nu.13.& 23.de rest.ſpol.Quid
ſit primum,& ſecundum decretum: quomo-
do,& quibus verbis interponũtur, Spec.tit.
de primo decreto,§.1.nu.2. & tit.de ſecũdo
decre.§.1.2.& 3. Bal.l.nec quidquam,§.vbi
decretum, col.pen. cir.med.de off.proconſ.
& leg.Abb.c.1.nu.10.vſque ad 11.vbi etiam
an dicantur ſententiæ diffinitiuæ,vel interlo
quutoriæ.de eo,qui mitt.in poſs.cau.rei ſer.
38 Et decretum idem eſt,quod iuſſus, vnde pri
mum decretum, quaſi primus iuſſus . Spec.
d.tit.de primo decr.§.1.nu.1. Inn.c.1.nu.1.
& 4.in fi.vbi etiam quod ſecundũ datur par-
tibus etiã præſentibus. d.tit.de eo,qui mitt.
in poſs.cau.rei ſer.An contra bannitum,vel
carceratũ,Bal.c.pen.nu.18.19.& 20.de reſt.
ſpol. Et capitur decretum pluribus modis,
Spec.vbi ſup.tit.de primo decr.cum add.ad
eum.alibi deſcriptum.i.decretum.l.prætor,
vbi gl.fin.ff.de edendo.Et habet locum in re
mobili,& cauſa noxali.Bal.l.ædium,ff.de pe
culio. Et ſi tertius ſoluit,debet poſſeſſor re-
cedere, quia quilibet poteſt offerre ad impe
diendum proceſſum,non quantum ad ceſſio-
nem. Bal.l.ſi pro me,& l.ſoluere,ff.de ſolut.
Vltra quod primum decretũ non tollit, nec
dat poſſeſsionẽ.Bal.d.l.ſi finita,§.ſi quis au-
39 tem,de damno infe. quando poſſidet,& quis
excolit terram, Specul.d.tit.de primo decr.
§.fin. nu.6. miſſus in poſſeſsione ratione rei
ſeruandæ poteſt vendicare rem, & poſsidet
donec ſatisfiet de debito . Inn.c.fin.col.fin.
in princ.& fi.vt lite nõ conteſt. Et ſi patitur
immiſsionẽ pro menſura debiti,& bona non
ſufficiunt, ſed debitor acquirit alia, an cre-
ditor poſsit illa capere propria auctoritate,
nec fideiuſſor liberatur, ſicut eius qui ceſsit
bonis.Gram.conſt.præced.nu.4.vſque 7.An
appellari poſsit à primo decreto , & miſſus
poſsit facere fructus ſuos : quid in ſecundo
decreto,Bal.l.2.num.15.& 16.de Epiſc.aud.
In ſecũdo decreto requiritur citatio,& pro-
cedit tã in perſonalibus , quàm in realibus ,
& eo interpoſito an audiatur reus poſtea ,
Gram. prag. 4. Et hæreditas iacens an pa-
tiatur ſecundum decretum,Bal.l.cum debi-
toris,C.de iudic. Qui non eſt contumax, di-
citur legitimè ſe defendere.Bald.l.ingenuũ,
1.rep.poſt nu.3. de ſta.hom. & ne præmium
reportare videatur ex cõtumacia, cum am-
plius ex ſuo contemptu ligetur. c.ſi verò,&
c.per tuas,de ſent.excom.quæritur dominiũ
per ſecundum decretũ, vt inde ſuperbia con
tumacis refrænetur. Specul.d.tit.de ſecundo
decr.§.fin.in princ. carceribus mancipatur.
in ſim.l.1.C.de off.præto. Et an præſcribat,
Bal.c.ſi diligenti,nu.12.de præſcript. Sed vt
petatur venditio , quatuor ſunt neceſſaria ,
Spec.eod.tit.de ſecundo decreto,§.2.nu.21.

Et ſi impetrauit à Cæſare poſſeſsionem pi-
gnoris , idq; euincitur , non agitur actione
primæua,ſed vtili exempto. l.eleganter, vbi
Bal.ff.de pign.act. Et ſi cum voluntate debi-
toris creditor accepit pignus inſolutũ pro
debito, non admittit debitor ſi poſtea offert
debitũ cũ vſuris.l.Titius,eo.tit.de pign.act.
40 Secundo nota,ꝙ iudex poteſt punire cita-
tum,qui ad eius citationem venire contem-
pſit.c.fin.§.fin.in ver.pœnitẽtia,de clandeſt.
deſponſ. Præſentem cogit.ad litẽ conteſtan-
dã,etiam carcerando. Bal.c.præterea,nu.6.
de off.deleg. Ita ſi nõ latitat,ſed eſt præſens,
& ad mandatum iudicis ſoluere contendit .
Bal.l.4.nu.5. C.de reſt.mil. Poteſt iudex de
ſuo precepto gratiam facere,& ſua benigni-
tate expectare abſentẽ.Bal.c.cum.M.Ferra-
rienſis,nu.13.in fi.de conſtit.Quid ſi fit mo-
nitio per iudicem facie ad faciem , vel per
nuncium viua voce, in c.cũ olim,poſt nu.3.
& 4.de reſt.ſpol.Excuſatur tamen multis ex
cauſis. gl.fin.c.peruenit, 18.diſt.c.cõmunis,
in ver.ſuorum,23.diſt.Et in ſpecie ſi citatur
ad locum ad quem non poteſt ire de facili .
Bal.l.ſi eũ dies,§.arbiter,ff.de arbit. Verùm
ſi quis habet iuſtã cauſam non veniendi ad
iudicem, debet mittere, & allegare priuile-
gium.Aluar.c.1.poſt nu.3.& 4.& ibi Præpo.
nu.1.an apud iud.vel cur.dom. Et ſi citatus
nõ excipit in prima citatione de loco tuto ,
poteſt excipere in ſecunda. addit.vlt.Bal.in
princ.ad Spec.d.tit.de citatione. Ioan.And.
c.ſtatuimus,nu.1.de off.deleg.in vj.Ita quan
do eſt dubium ſi ſua eſt iuriſdictio , vel non.
Cur.tract.feu. 7.par.nu.27. Vltra quod ad-
ſunt quædam impedimenta , quæ diem dif-
ferunt,inuito litigatore,& iudice. Io.Andr.
c.ſi poſtquam,nu.5.de elect.in vj.
41 Tertio nota,quòd qui facit gratiã de vno,
non tenetur facere gratiam de alio , vel in
omnibus . Bal.l.hæres,de cond.& demonſtr.
nã gratiæ ſunt perſonales, nec excedunt ca-
ſum expreſſum. Abb.c.cum olim,nu.4.de re.
permut. Priuilegium, legitimatio,& confir-
matio dicitur donum Principis. Bal.l.nã ita
42 diuus, nu.2.de adopt. Feudum aſſenſus ſunt
de gratia. Cam.c.Imperialem,in princ.col.
23. cir.princ. de prohib.feu.alien.per Fred.
Affl.c.in generali, nu.9.in fi.ſi de feu.defun.
mil.contr.fue.inter dom.& agn.Loffr.cõſ.7.
nu.11. Vel aſſenſus eſt de gratia, niſi in cer-
tis caſibus , in quibus ſi denegatur , fit iniu-
ria. Affl.inf.conſt.conſtitutionem diuæ me-
moriæ, 12.q.poſt nu.32. & tunc quando di-
ſpenſatio eſt permiſſa , & gratia eſt debita ,
dicitur ius:& peccat Epiſcopus non diſpen-
ſando,& poſsit implorari officium ſuperio-
ris.Abb.c.at ſi clerici,§.de adulterijs,num.
20.cir.med.de iudic. & ſi nõ vult impartire
licen-

43 licentiam, posset cogi per Archiepiscopum superiorem suum. Abb.c.admonet,nu.13.de renunc. Ita superior si recusat cōfirmare electionē, præfingitur terminus ad confirmandum,& si nō confirmat,deuoluitur potestas ad maiorem dominium. Abb.c.3.post nu.8. de elect. Confirmatio etiam, & inuestitura est de gratia. Affl.rub.nu.3.circa med. quo temp.miles. & qui submittit se gratiæ, non amittit ius suū,nisi expressè renunciet.Affl. §.ptcrea, nu.9.cir.med.quib.mod.feu.amit. immo superior facit iniuriam non admitten do.Abb.c.scriptū,nu.14.post princ.de elect.
44 confirmatio tamen videtur magis accedere iustitiæ, quàm gratiæ. Bal.l.nam ita diuus, nu.5.cir.med.de adopt. vel in expresso dicitur gratia, & nunquā præcisè compellitur, nisi de congruo.Cam.vbi sup.char.44.col.2. post med.& 3.cōcl.in princ. Affl.§.fin.nu.16. in fi.quæ sit prima cau.benef amit.& d.c.Imperialem,12.not.nu 3.post princ.& 17.nu.2.
45 in fi.Dispensatio cōfirmat inualidum,& tollit impedimentū.Abb.c.innotuit,nu.11.cir. med.d.tit.de elect.sed dicit odiosa.Bal.l.vn. §.vbi autem,nu.10.in princ.de cad.toll.ideo debet in se habere vtilitatem,vel necessitatē,alias non esset dispensatio.Abb.c.3.nu.5. Et tollit impedimentum quo ad effectū eius super quo est dispensatum. c.fin. num.21.de translat.Episc. Et licet in certis casibus teneatur assentiri,vt Iser.hic,tamen si fit alienatio in beneficium feudi, nō tenetur,etiam quod non fit de sex casibus. Cam.d.c.Impe-
46 rialem,in princ.col.15.post princ.Et dando licentiam, videtur habere ratum transitum de vna persona ad aliam. Abb. c.admonet, post num 11. de renunciatione.

De fide nobilium, & ignobilium super declaratione debiti facienda.

SVMMARIVM.

1 *Probare non est nisi iudicem ad fidem ducere.*

2 *Nobiles, feudatarij dicuntur.*

3 *Declaratio fit summariè causa cognita.*

VIA contra contumacem ante litem cōtestatam fit immissio pro mēsura debiti declarati, vt constit. præced. hic ponitur quomodo declaratur hoc debitū, vt gl.1.hic in princ.
1 & sic [DE FIDE] quæ fit iudici per probationem, quia probare, nihil aliud est, quàm iudicem ad fidem ducere. Pau.de Cast.cons. 193.nu.3.& 425. post num.1.vol.1. [NOBI-
2 LIVM] .i. feudatariorū, quibus vti strenuioribus dantur feuda. Iser.c.filij,nu.2.si de feu. defun.mil.controu.fue. [ET IGNOBILIVM] quibus in multis nobiles præferuntur. Luc. l.2.col.pen.post princ. de exact.& exequut. .& in specie [SVPER] .i.in. idem Luc.in rub. de superexact. [DECLARATIONE DEBITI] quod propriè est ex contractu, secus si ex quasi contractu. Abbas c.parochianos,post
3 num.3.de decimis. [FACIENDA] summariè causa cognita. Pau.de Cast.cons.89.cir.fin. 1.vol.vt infra.

SVMMARIVM.

1 *Facti quæstio debet diffiniri per iudicem, quæstio iuris per legem.*

2 *Fides colligitur ex dignitate, & moribus, mores dignitate præferūtur.*

3 *Quæstiones controuersiæ, & disceptationes dicuntur.*

4 *Iurisconsulti debent esse cauti in patrocinando, fideles, & iusti in iudicando.*

5 *Decisio, est lex Imperatoris facta ad dirimendam distinctionem.*

6 *Aequitas mixtim consideratur, inde temperamenti aquitas.*

7 *Declarando, nihil datur, sed datum significatur.*

8 *Baro vt plurimum miles nūcupatur.*

9 *Dignitas ad aliquid valet, sed non ad omnia.*

10 *Iuramentum tendit ad veritatem declarandam.*

11 *Instrumentum originale authenticum dicitur, & non exemplum.*

12 *Instrumentorum appellatione veniūt testes.*

13 *Testes omni exceptione maiores, & leuis opinionis, qui sint.*

14 *Sententiam certam ferre in re dubia graue est.*

15 *Iuramento solo non statur nisi in casibus à iure expressis.*

16 *Testium in conflictu, quibus magis statur.*

17 *Primum decretum quare fit, & habet locum etiam inter religiosos.*

18 *Debitum declaratur secundum qualitatem*

litatem personarum, & quantitatis declarandæ.

19 *Actiones, & causæ mixtæ, & interdicta, quæ dicantur.*

20 *Mixtum dicitur quasi diuersum à simplicibus.*

21 *Hermafroditus homo mixtus dicitur.*

22 *Pignus prætorium quomodo constituitur, & per possessionem ex secundo decreto quæritur dominium.*

23 *Probandi onere grauatur, qui habet præsumptionem contra, & tenetur probare plenè, & non semiplenè.*

1
Vaestiones] quæstio
facti debet diffiniri per
iudicem, quæstio iuris
per legẽ. Bal. l. 1. col. 2.
ff. de testa. quia aliquo
existente contumace in
actione personali post
litem contestatam, si ex
ijs quæ acta sunt ad diffinitiuã procedi non
potest, mittitur in possessionem pro modo
debiti declarati. Gram. hic, & in ista decla-
ratione diuersi diuersa senserunt. c. cõsului-
sti, de regular. Ideo Imperator hic primo re-
petit, & postea soluit, quem pulcrũ modum
dicit Bal. l. fin. §. 1. de vulg. & pupill. Et quia
2 fides colligitur ex dignitate, & moribus, &
mores dignitati præferuntur, glo. 1. & 2. l. 2.
ff. de testib. Et magis creditur militi, quàm
pagano, plus diuiti, quã pauperi. §. 1. in ver.
militiæ, & seq. auth. de testi. Ideo ad obtinen
dum primum decretũ, in quo non requiritur
plena fides, sed sufficit iuramentum calũniæ
cum aliqua præsumptione. Bald. auth. & qui
iurat, nu. 3. de bon. auct. iud. possid. cum suc-
cedat loco satisdationis. idem Bal. l. 4. cir. fi.
post nu. 13. vt in poss. leg. contra contumacẽ
in actione personali vult quod stetur iuramẽ
to actoris vsq; ad summã, hic expressum se-
cundũ qualitatem personarum, & vltra illã
summã prohibetur, cum distinctione, de qua
Bal. l. 2. nu. 21. cir. med. C. vbi in rem actio,
per instrumentum, vel testes secundum ius
commune, vt in tex. qui diuiditur, & sum. vt
3 per Affl. & dicit [Qvaestiones] cõtrouer-
sias. D. Aug. 1. Rhetoricæ, col. 4. in princ. quę
idem significant. Bal. l. vn. nu. 2. ne fiscus rem
quã vend. euincat, vel disceptationes. idem
Bal. l. his cõsequenter, §. 1. rep. 1. circa med.
4 ff. fam. ercisc. [Ivrisperitorvm] qui in cõ-
silio debent esse cauti, in patrocinando fide-
les, & iusti in iudicãdo. Io. And. c. vt cõmissi,
post nu. 2. de hæret. in vj. [Svper Declara-
tione Debiti Facienda] vt fiat immis-
sio pro mensura debiti declarati, vt constit.
præced. [Competenti Moderamine] hoc
adhibito moderamine. c. pen. de sta. monac.
c. licet Heli, de simonia. [Decidentes] cũ
5 decisio sit lex Imperatoris, quam edidit ad
dirimendam aliquorũ distinctionem. l. vn. in
ver. decisionis, de emend. C. Iustin. [Sanci-
mvs] nouum ius ponẽdo, & vtile. Iser. hic in
princ. [Si Qvando] opus fuerit. Nix. in ver.
si quãdo, quod [Declaratio] petatur [De-
biti, Pro Cvivs Mensvra] cum non vt
olim sup omnibus bonis hypothecatis. Spec.
tit. de contumacia, §. 3. nu. 3. post med. & 5.
etiam pro modico debito, sed pro mensura
debiti declarati. l. satisque, in gl. 2. ff. de in ius
voc. l. si finita, §. ex hoc, de dam. infe. l. fin. §.
cũ autem, in ver. admodũ, de his, qui ad eccl.
confug. [Misso In Possessionem] vacuã.
Bal. l. prætor, §. siue, de no. oper. nunc. [Bo-
norvm Contvmacis] vt tædio affectus ve-
niat responsurus, vt sup. const. contumacem.
[Est Facienda, Petatvr] & obtineatur.
gl. 2. l. viæ, de seruit. [Mixtam] compositam
ex duobus simplicibus. sim. Pau. de Cast. cõs.
379. col. 2. post med. 1. vol. [Considera-
tionem Habere Volvmvs] allegationes
vtriusque partis distinguendo. Specul. tit. de
6 disput. & alleg. aduoc. §. 4. nu. 4. quæ mixtim
considerãtur. Bal. l. bona fides, ff. depositi. vel
temperamẽti æquitate. c. pen. de donatio. vt
temperamẽto aliquo legum benignitas sub-
sequatur. l. respiciendũ, & l. hodie, ff. de pœn.
[Personarvm, Necnon Etiam Qvanti-
tatis In Ivdicio Declarandae] nam
non ante iuris ratio, quã persona quærenda
est. l. quidã referunt, ff. de iure cod. & præsu-
mitur aliquid bona, vel mala fide factum, ex
parua, vel magna quantitate, sicut ex quali-
tate personarũ præsumitur bona fides, obie-
ctio, & fraus. Bal. l. cum ij, 2. rep. §. nihil, cir.
fin. & in ver. eam transactionem, post nu. 4.
ff. de transact. [Nam Si Qvidem Comes
Fverit] inuestitus de aliquo Comitatu. c. 1.
quis dicatur Dux. [Qvi Qvantitatem
7 Ipsam Debeat Declarare] quã mediãte
nihil datur, sed datum significatur. l. hæres
palam, §. 1. cir. med. ff. de testam. [Sacra-
mento] quoad primũ decretum, quia parum
præiudicatur, sufficit fidẽ fieri per sacramen
tum, sicut in actione ad exhibendũ: in secun-
do verò, quia tractat de magno præiudicio,
requiritur plena probatio. Bal. l. vbi adhuc,
nu. 24. cir. med. C. de iure dot. [Ipsivs Co-
mitis Tantvm] quæ est dictio taxatiua re-
spectu eorum quibus annectitur, excludit, &
tacitè negat respectu aliorũ. Abb. c. 3. post
num. 9. de cau. poss. & propriet. [Vsqve Ad
Qvantitatem Centvm Vnciarvm Av-
ri] iurisiurandi prærogatiua. l. nam postea,
§. fin.

§.fin.ff.de iureiur. & quædam nō parua per-
mittuntur prærogariua dignitatis. Bal.l.2.
nu.3.in fi.de ſent.ex breuilo.recit.[CREDA-
TVR] eo quia cū ſit in dignitate,magis cre-
ditur.Bal.l.3.ff.de teſti. vti viro integrè opi-
nionis.Paris de ſynd. in ver.carcer,& carce-
ratus,c.a.nu.a.poſt prin.[BARONI AVTEM]
qui habet Baroniam, & militariter viuit,&
pro Barone habetur. Iſer.c.1.poſt nu.23. de
cap.qui cur.vend. Appellatur porens,habēs
iuriſdictionem in Lombardia: magnus Ca-
ſtellanus habens caſtrum in fendū.Bal.c.vno
delegatorum,poſt num.9.de off.deleg. [DE
QVINQVAGINTA VNCIIS]quarū duodecim
faciūt librā auri,& libra eſt ducatorum 72.
Affl. ſup.conſt.pœnā nouem vnciarū, 1.not.
[SIMPLICI MILITI] ad differentiā Baro-
8 nis,qui in vſibus feudorum,vt plurimum,mi
les vocatur,& miles reputatnr,quia tenetur
militare pro Rege, vel ſoluere adoham ad
Regis electionem. Affl.conſt.præced.nu.14.
cir.med.[DE VIGINTIQVINQVE] & ſic di-
9 gnitas ad aliqnid valet,ſed non omnia. Bal.
l.ſpadonem,§.1.de excuſ.tut. [BVRGENSI]
c.2.de his,quæ vi,metusve cau. inde burgus
caſtrum burgēſis eius habitator. Luc.l.eum
qui, in princ.de fun.rei priua. [AVTEM BO-
NAE OPINIONIS]& fidei,prout quilibet di-
citur,niſi probetur contrarium. Inn.c.vigi-
lanti,de præſcrip. [ET DIVITI] mnltorum
prædiorū domino.D.Ang.lib.de beata vita,
col.14.cir.med. Diuitiæ autē, & paupertas
poſſunt eſſe notoriæ ſine vlla poſſeſſione ex
ſolis nominibus debitorum.Bal.c.fin.nu.13.
de cohab.cler.& mul. [DE LIBRA VNA AV-
RI] quæ omnes qualirates debent probari.
Affl.hic 1.not.cir.med. [ALIIS] non eiuſdē
qualitatis, regulariter alius facit poſitionē
eiuſdem qualitatis cum præcedētibus.Abb.
c.fin.cir.princ.de fide inſtr. [AVTEM VSQVE
AD TRES VNCIAS IVRANTIBVS TANTVM]
iuramento affirmantibus. Bal.in fim.l.nam
& poſtea, §.fin.poſt med. ff.de iureiur. nam
10 iuramentum tendit ad veritatē declarandā.
Bal.l.2.in 2.rep.col.5.in fi.ff.de inreiur.& fi-
nis eſt omnis controuerſiæ. c.& ſi Chriſtus,
eo.tit.de iureiur. & ſic refrænatur iuramen-
tū actoris,ſicut & rei. Bal.l.videamus,§.fin.
cir.med. ff.de in litē iur. quia affectio in di-
uerſis eſt diuerſa, ſed veritas ſemper eſt ea-
dem. Bal.l.cum etiam,cir.fin.de reb.cred.&
iureiur. [NVLLA ALIA IN POSTERVM] in
tempus poſterum. Affl.hic poſt nu.6. [PRO-
BATIONE QVAESITA] ſed iſta à lege intro-
ducta. in fim. inf.conſt.proſequentes. [VO-
LVMVS ESSE CREDENDVM] cum prædicta
inducant probationem, cui qualificatio eſt
annexa, adeo quod lex fingit quod ita ſit.
Bald.d.l.a.in 2.rep.col.44.cir.med. ff.de iu-
reiur.Et veritas eſt illud quod lex habet pro
veritate,& aſſertio quam lex approbat, ha-
betur pro vera. Bald.l.1.nn.1.& 3.in fi.C.de
nō num.pec.[VLTRA AVTEM PRAEDICTAS
SINGVLAS QVANTITATES]ſingula ſingulis,
vel vtrunque ad ſingula referendo. l.de pu-
pillo, §.ſi quis riuos,in ver.reficere, de noui
oper.nunc. gl.cir.med.l.2.rem rat.hab. etiā
modicum. Pau.de Caſt.conſ.18.nu.2. vol.1.
[AB ACTORIBVS] quibus incumbit onus
probandi. l.ei qui, ff.de probat. Spec.tit.de
probatio.§.1.in princ. [COMMVNIS IVRIS]
Romanorum.c.1.de feu.cog. vel omniū ho-
minū.l.omnes populi,de iuſt.& iure. [PRO-
BATIO EXIGATVR]cum prædicta ſint cōtra
ius.Gram.hic in fi. [PER AVTHENTICA IN-
11 STRVMENTA] originalia,nō exempla: immo
contra fiſcum nō ſufficiunt inſtrumenta, ſed
requirūtur teſtes,qui interfuerunt. ſi p.cōſt.
quæſtiones omnes, de quæſt.inter fiſcum, &
priua.mouen.Quando autem probat exem-
plum, & quando originale. Bal.l.3.de diuer.
reſcrip. [VIDELICET PER TESTES] & ſic
12 appellatione inſtrumētorum veniunt teſtes.
c.peruenit,lo 1.de teſtib.cog.l.in exercēdis,
de fide inſtr. & eiuſdem eſt efficaciæ ſi pro-
betur per teſtes, vel ſcripturam. l.pactum,
la 2.C.de pact. [FIDE DIGNOS, ET OMNI
13 EXCEPTIONE MAIORES] qnibus nihil legi-
timè poſsit opponi. Affl.hic 7.not. & vt di-
cantur omnino inregri,quatuor requirūtur.
Abb.c.1.nn.14. de except. Quid requiratur
vt dicātur graues,& idonei, idem Abb.c.li-
cet ex quadam,nu.7.de teſti.& c.a.nn.6. co.
tit. de teſtib. Ex quibus dicantur leuis opi-
nionis, & examinatori aſſerenti creditur,
Abb.c.licet, nu.8.& 30.cir.med. de probat.
& dicuntur leuis opinionis,qui ſoliti ſunt di
cere quotidiana mendacia, etiam quod ne-
minem lædanr. idem Abbas c.teſtimonium,
nu.3.cir.fin. de teſtib. tunc fides vnius, ſup-
plet defectum alterius. Bal.l.ſi quis, §.quid,
in princ.ff.de edendo.
14 Sed videtur, ꝙ graue ſir in re dnbia cer-
tam ferre ſententiam. Abb.c.ſuper,poſt nu.
17.de appellat. Iuramentum non eſt ſpecies
probationis veræ,ſed præſumptę,adeo quod
probatio, & iuramentum non ſunt paria.
Bal.l.eum qui,in princ.nu.1.& 2.de iureiur.
Etiam,quia nihil eſt facilius,quàm probare
per iuramentū.Feli.c.2.nu.18.in fi.de conſt.
Et ſic videtur,quòd defendi non debet,quod
ratione vti non poteſt. Spec.tit.de aduoca.
§.3.num.5.
Dic,quòd quæſtio quædā facti, alia iuris.
Bal.l.Arethuſa,2.rep.in fi.cum l.ſeq.de ſtatu
hom. Quæſtio voluntatis terminatur vt hic
per interpretationem, & determinationem
iuris. Bal.l.Meuius,in princ.2.notab.& glo.
de

15 de leg. 2. solo iuramento non statur, nisi in casibus à iure expressis. Bal. l. in actionibus, post princ. de in litem iur. & quando defertur in defectu probationis index debet considerare, & distinguere qualitatem personarum. idē Bal. l. qui sub cōditione, post princ.
16 de cōd. inst. Vnde potius statur paucioribus magis dignis, quàm multis minus dignis. gl. c. si testes, in ver. ad multitudinem, & in ver. dignitas, 4. q. 2. & 3. magis indignis notis, quam extraneis incognitis. not. c. 2. in ver. parochia, de vsuris, in vj. Testes seniores præferuntur iunioribus. Dec. conf. 443. num. 26. 4. vol. Deponentes in specie, præferuntur deponentibus in genere. idem Dec. conf. 448. in fi. nu. 37. eo. vol. Alex. conf. 148. nu. 3. vol. 2. & 88. nu. 8. 10. & post num. 38. 5. vol. Boer. decis. 23. nu. 45. Consanguineis testibus plus creditur, quam extraneis in ijs quæ verisimiliter melius scire possunt consanguinei, quā extranei. Affl. §. si à iudiee, post nu. 8. de consue. recti feu. Vbi sunt pares numero, & pro actore sunt clerici, & pro reo laici, clerici præferuntur. Dec. conf. 119. col. fin. cir. fin. & 342. post nu. 2. quia religiosus non præsumitur mentiri. Paul. de Cast. conf. 143. col. fin. post princ. 2. vol. Plus valet testimonium Sacerdotis, quàm alterius in casu c. cum esses, vbi Abb. 2. rep. nu. 6. in fi. de testam. In pari numero melius est testimonium virorū, quā mulierum. Bal. l. fin. de fide instr. ff. Masculus præfertur fœminæ in depositione ætatis. Alex. cōs. 236. nu. 3. 6. vol. Et in hac ciuitate adest consuetudo, quod in causa ciuili cōtra ciuem non admittatur nisi certus numerus rusticorū, vt in consu. in causis, de test. rust. Nimirum si circa quantitate sit distinctio personarum, de qua in rex. etiam quia circa primum decretum non requiritur plena fides, sed sufficit iuramentum, vt supra.
17 Nota, quòd ad primum decretum peruenitur ex contumacia. Bal. l. dies cautioni, §. si intra, de dam. infe. Et potest etiā religiosus immitti contra Archiepiscopū causa rei seruandæ. Abb. c. 1. num. 8. de sequest. poss. & fru. Ita in petitione hæreditatis fit immissio omnium bonorū: quid in noxalibus, & alijs, Spec. tit. de primo decreto, §. 3. nu. 26. & 29. Et quando petitur per actorem causa custodiæ debetur de iure, nō officio iudicis. Abb. c. fin. nu. 4. de eo, qui mitt. in poss. causa rei seruan. rerum enim mobilium vilis, & abiecta est custodia. l. si rem, de acq. poss. materiā ponit Bal. l. 2. 1. & 2. rep. si ex nox. cau. aga.
18 Secundo nota, quòd declaratur debitum attenta qualitate personarum, & quantitatis declarandæ, quam mixtam consideratio-
19 nem textus appellat, inde causa mixta, quæ est inter ciuilem, & criminalem. Abb. c. testimoniū, post nu. 1. de testi. actiones mixtæ, quæ competūt in rem, & in personam. Abb. c. fin. §. fin. post nu. 9. & 10. vt lite nō contest. Interdicta habent mixtam causam proprietati annexam. idem Abb. c. pastoralis, nu. 17. cir. med. de cau. poss. & propr. c. cum libe-
20 rum, post nu. 2. de sepulturis. Et dicitur mixtum, quasi diuersum à simplicibus. Bal. l. ecce ti conditio, §. quoniam, col. 2. in princ. si cer. pet. & si non habet medium esse per se, denominatur ab extremo fortiori. Bald. l. quæritur, 1. rep. nu. 2. & 3. rep. in prin. de sta. hom. Assumit sibi naturam à potentiore, & eius naturæ debet censeri. Abb. c. de iure. post nu. 2. & c. fin. in fi. de inrepat. à quo accepit partem potiorem. Bald. l. 2. §. fin. ad leg. Aquil.
21 Inde hermafroditus dicitur homo mixtus. Bal. d. l. omnes populi, nu. 20 cir. fin. de iust. & iure. Nec prodest principium licitum, si propter mixtū recepit quod nocet. Io. And. ad Spec. tit. de accus. in ver. vt intra, col. 6. post medium.
22 Tertio nota, quòd ex primo decreto fit pignus prætorium, tunc si possidet ex secūdo, quæritur dominium. Bal. l. cum notissimi, in princ. nu. 10. de præscrip. 30. vel 40. ann. Sed an sit necesse partem, vel prætorē in possessionem inducere. idem Bal. l. 1. nu. 12. de iure fisci, lib. 10.
23 Vltimo nota, quod habens intentionem fundatam de iure, si alter contradicit, grauatur onere probandi, & debet plenè, nec sufficit semiplenè probare. Ant. de But. c. vt nostrū, 2. not. de off. Arch. plena probatio est vt hic per instrumenta, vel testes: instrumentum autem est nomen generale comprehendens omnem scripturam facientem ad causæ instructionem. Abb. c. fin. in princ. de fide instr.

De asignanda possessione, & de rei vendicatione.

SVMMARIVM.

1 *Possidere, propriè pro habere.*
2 *Resignatio fit in manibus eius qui confirmauit, vel eligit.*

VIT dictum à const. contumaciæ hucusque de contumacibus ciuilibus, & quomodo cōtra eos proceditur in actione personali ad primū decretum, nunc dicit quomodo proceditur contra contumaces conuentos rei vendicatione, vt Affl. infra in tex. in princ. & tunc vltra tertiam mobilium curiæ debitam,

..am, si reus est contumax, actor fit verus possessor, resignata ei possessione, vel tenuta:
1 inde posidere, impropriè pro habere.. l. in rebus, in ver. posidere, de iure dotium.
2 & fit resignatio, seu cesio agenti rei vendicatione, sicut fit per beneficiatum in manibus eius, qui confirmauit, vel eligit. Inn. c. ex insinuatione, de simonia. & videbimus latius cum textu.

SVMMARIVM.

1 *Rei vendicatio quid, vnde, quotuplex, quid præsupponit, quomodo, & contra quem detur.*
2 *Litis contestatio confirmat personam.*
3 *Pignus prætorium constituitur per immissionem ritè factam.*
4 *Res in genere masculino, & fœminino, & pro actione ponitur.*
5 *Possessor dominus possessionis, & dominus pro possessore sumitur.*
6 *Temporis spatium præteritis, & futuris rerum motibus constat.*
7 *Litis contestatio quomodo fit.*
8 *Contumax in realibus post litem contestatam, quæ patitur.*
9 *Liquidum idem est quod indubitatum.*
10 *Factum in præiudicium partis, licitum est possessori propria auctoritate tollere.*
11 *Contumacia in realibus, non sufficit quem re sua priuare.*
12 *Iudex negocio examinato dat possessionem causa rei seruandæ.*
13 *Missio ex primo decreto est loco cautionis, & potest fieri in omni loco.*
14 *Missio, vel sequestrum potest fieri prout iudici melius videtur.*
15 *Contumaciæ præsumptio tollitur per velocem redditum.*
16 *Primum decretum prima licentia, siue missio dicitur, & potest interponi in omnibus bonis.*
17 *Primum, & secundum decretum in multis differunt.*
18 *Contumaciam ad puniendam, iura multa remedia prodierunt.*
19 *Iudex potest expectare contumacem in diem sequentem, nisi sit ius quæsitum parti.*
20 *Rei vendicatio competit domino, quandoque sine pretij restitutione.*
21 *Rei vendicatio, & petitio hæreditatis differunt.*
22 *Hypothecaria regulatur secundum actionem personalem, secus in rei vendicatione.*
23 *Actio in rem prætoria, quasi seruiana, vel hypothecaria appellatur.*
24 *Hypothecaria, & actiones reales non præsupponunt conuentum esse debitorem.*
25 *Posidere negans, vel nominans possessorem, siue auctorem, non molestatur.*
26 *Creditor in actione hypothecaria quid, & quomodo probabit fuisse in bonis, quomodo datur, & nascitur.*
27 *Assistentia præstatur propter constitutum, & precarium.*
28 *Adiudicatio habet vim diffinitiuæ.*
29 *Hypothecaria conuentus potest soluere, & ei actiones ceduntur.*
30 *Hypothecaria, & personalis an cumulentur, & an possit altera eligi.*
31 *Ius offerendi an possit præscribi.*
32 *Hypothecaria est accessoria, & præsupponit aliam actionem.*
33 *Contumacia post litem contestatam grauior est ea, quæ committitur ante.*
34 *Contumax non debet esse impunitus, ne de sua malitia reportet commodum.*
35 *Immissio sola si possessionem non nanciscitur, nihil operatur.*
36 *Actori contra reum consulitur in iuribus incorporalibus pro fructibus.*

1 REI VENDITIONE] à possessione orta sunt dominia. Bal. c. querelã, nu. 10. circa med. de electio. vel a fruitione. in c. pen. post num. 3. de rest. spol. potest dici, ꝙ possessio est mater, dominium est filius. in c. pen. post num. 3. de vita, & hon. cler. Rei vendicatio est coniuncta dominio. Bal. l. si creditoris, nu. 4. in fi. de fideicom. vel idem quod dominium. in c. pastoralis,

ſtoralis, nu. 13. de cau. poſs. & propr. Ab eo dependet, non econtra. idem Bal. l. per diuerſas, nu. 15. in fi. C. mand. Eſt verbum magiſtrale, in rub. nu. 5. cir. med. de alie. iud. mut. cau. facti. Variatur per nomina: eſt duplex: & duo habet principia. in c. pen. poſt nu. 7. de ſent. & re iud. & ſicut dominiũ eſt duplex, directum, & vtile. Bal. l. cum res, nu. 10. C. de probat. ita rei vendicatio directa, & vtilis: directa, quando actor habet directum dominiũ: vtilis, quando habet vtile: directa quando reus poſsidet: vtilis, quando fingitur poſſidere. Bal. rub. circa med. 1. rep. de rei vend. Iſto modo vtilis datur ei, qui habet ius in re ſacra, vel religioſa, & pro ſpiritualibus, etiã quod non ſit verè dominus. Abb. c. cum venerabilis, 2. notab. de excep. c. cum venerabilis, 1. notab. & num. 7. de relig. dom. c. cum dilectus, vltimo not. de iurepat. Spec. tit. de primo decr. §. 3. num. 41. & tit. de ſecundo decr. §. 4. num. 17. & datur emphyteotæ, & ei qui conduxit ad nõ modicum tempus. idem Spec. tit. de locato, §. fin. nu. 6. item poſsidenti ratione ſolius detentionis, quam alius tenet. Spec. præd. tit. de petitorio, & poſſeſſorio, §. 1. poſt num. 29. & 30. regulariter dicendo rei vendicationem, dominium ſignificamus. Baldus l. in rebus, num. 2. in fi. C. de iure dot. Poteſt cumulari cum publiciana de conſuetudine potius, quam de iure. in c. cum dilectus, poſt num. 4. de cau. poſſeſs. & propr. Et habet duo principia, cauſale, & aliud formale: rurſus formale conſideratur duobus modis. latè idem Bal. l. vn. C. de alie. iudicij mut. cau. facti. cauſale ex parte agentis, formale ex parte conuenti, & poſſeſsio vera, vel ficta. Bal. d. rub. 1. repet. circa med. de rei vendic. Verùm non competit niſi ei, qui effectus eſt dominus de iuregentium, vel ciuili. l. in rem actio, eod. tit. de rei vendic. Actio ad exhibẽdum eſt eius præparatoria. l. 1. vbi Bal. C. ad exhib. præcedente interrogatione, ſi poſsidet. Baldus l. ſi à creditore, C. de act. & oblig. Et proponitur ex præſenti dominio actoris, & præſenti poſſeſsione conuenti. Baldus prædictus l. Pomponius, la ſeconda, num. 4. circa princ. ff. de neg. geſtis. Et ſufficit, quòd actor exprimat actionem ſine cauſa proxima, vel remota. Baldus l. 1. in princ. col. fin. cir. princ. & med. ff. de edendo, vt in libello poſitionibus, & replicationibus, de quibus Spec. tit. de cau. poſſeſs. & propr. §. 4. nu. 5. vſque in fi. Quid autem probabit actor, Bal. l. 1. num. 4. cir. fin. C. de non num. pec. Semper autem rei vendicatio ſeruat ſuam naturam in probatione dominij. idem Bal. l. ſi quis conductionis, 1. rep. circa fin. C. locati. Reus verò ſi eſt contumax, poteſt actor immitti in poſſeſsionẽ rei petitæ, quam reus infra annum recuperat, purgata contumacia, poſt litẽ conteſtatam, ſi liquet de cauſa, poteſt ferri ſententia, & actor efficitur perpetuus poſſeſſor, vt in textu, qui ſummatur vt per Affl. & dicit [Rei Vendicatione] vtili, vel directa. Baldus rub. C. de rei vend. Naſcitur ex corpore dominij, & excitatur ad actum, iudicis officio, in c. fin. nu. 35. de conſuetudine. petentis reſtitutionem rei venditæ, vel alio modo alienatæ. Bal. l. 1. circa princ. C. per quas perſo. nobis acquir. iure dominij. Specul. tit. de locato, §. fin. nu. 4. in fi. dicendo, Ago rei vendicatione, quod tanquam generale prætor eligit. Bal. d. rub. de rei vend. 2. rep. col. 2. cir. med. [Conventus] nam quidam ex patrimonijs ſeditiones cunctas oriri aſſerũt. Ariſt. 2. Politicorum 5. Verùm non dicitur quis conueniri per præſentationem reſcripti, niſi ſequatur citatio. Bald. c. plerunque, nu. 2. in fi. de reſcriptis. ratione poſſeſsionis ciuilis, naturalis, vel detentionis. Bal. l. 2. poſt nu. 6. C. vbi in rem actio. Spec. d. tit. de petitorio, & poſſeſs. num. 29. & 30. alias non dicitur rem habere, quam non poſsidet. Bal. c. cum in cunctis, nu. 17. de elect. quam cum dominio ſuo probare tenetur actor. l. officium, d. tit. de rei vendic. Baldus l. alias, 1. repet. §. 1. & 2. in princ. ff. de iudic. Iudicia enim realia non proponuntur contra aliquem obligatum, ſed tanquã poſſeſſorem rei obligatæ, adeo quod non venit leuis, vel leuiſsima culpa niſi poſt litem conteſtatam. Bald. dicta l. vnica, in fine, de alien. iudicij mut. cauſa facti. nec fit diſcuſsio. idem Baldus l. ſi probatum, num. 3. C. communia diuid. [Lite Nondum In Iudicio Contestata] vt infra conſt. lite legitimè conteſtata,

2 quæ confirmat perſonã. Bal. l. filiusfamilias, §. veterani, in fi. ff. de procu. [Si Contumax Fuerit] quia peremptoriè citatus, præſentiam ſui facere contempſit. gl. 2. hic. [Praeter Praedictam Poenam Tertiae Partis Mobilium Curiae Nostrae Debitam] vt ſup. conſt. pœnã nouem vnciarum. aliter curia. Bald. c. cum Bertoldus, nu. 1. de ſent. & re iudic. [Item Missionem In Possessionem] prò menſura debiti, & expenſis. Bal. c. pen. nu. 10. de reſt. ſpol. & in quibus, ibi nu. 26. & 27. fit in perſona ſua, procuratoris, vel nuncij. Bal. auth. & qui iurat, nu. 3. circa med. de bon. auct. iud. poſsid. quæ ritè facta

3 conſtituit pignus prætorium. Bald. l. non eſt mirum, cir. med. ff. de pign. act. Eius finis eſt vti frui, & in fructibus cauitur. in c. cum in cunctis, poſt nu. 13. de elect. Nec cõſtituitur pignus prætorium, niſi realiter in poſſeſsionem mittatur, & ſi poſsidet caput, poſsidet id quod maius, & principalius eſt. ibidem

nu.

nu.12.cir.fin.& ibi in fi.eius commoda sunt fructus,redditus, & prouentus. in c.1.nu.1. circa med.de cau.poss.& propr. vel inducic acquisitionẽ fructuum, quorum quidam naturales,alij industriales,& qui veniunt.in c. grauis,no.10.vsque 13.de rest spol. [REI]
4 quę potest esse generis masculini,& fœminini. glo.l.1.in ius voc. vt eant, alibi res pro actione capit.Bal.l.1.in princ.C.fam.ercisc. [PETITAE] in iudicio declarandæ,vt const. præcedenti. [ADVERSARIO ASSIGNANDVM CAVSA CVSTODIAE] vel rei seruandæ causa custodiæ,vt tædio affectus,compareat.Spec. tit.de primo decr.§.1.post nu.7.& 9. rei seruandæ causa custodiæ.Bald.c.pen.cir.princ. & post nu.6. de rest.spol.& idẽ est quod missio ex primo decreto.Bal.d.rub.de rei vend. & sic reus propter contumaciã amittit possessionem,non dominium. idem Bal.l.cōsentaneum, 9.not.& nu.29. quom.& quan,iud. Vel fit sequestratio occasione contumaciæ, sicut si est suspicio dilapidationis, & vt tollatur occasio fraudandi,ita si per instrumentum cōstat de iure agentis, sed per satisdationem reuocatur: quæ duo cōtinere debet, de non consumãdo,& de resignando ad mandatum iudicis, & vbi fit propter contumaciam, purgata contumacia, ad mandatum iudicis reuocatur:litẽ autẽ pendente,potest fieri annotatio fructuum, vt tollatur occasio fraudandi. Bal.c.olim ex literis,nu.4.de rescrip. Et si pendet controuersia cum alio, solutio retinetur in suspenso. in c.mandatũ, nu.9.eod.tit. Sequester quid, & sequestrum quotuplex,quãdo fit,& in quibus,& ad quid sequester tenetur,in c.1.post nu.1.2.3.4.10. 12.post med.de sequest.poss.& fru.[PATIATVR] si citatio emanauit à maiore iudice, nam quædã non competunt nisi magistratibus,qui plurimum possunt.Bald.d.c.grauis, post nu.22.de rest.spoliat. secus si à Baiulo. Gram.hic, nam in præiudicium possessoris, etiam de facto possidentis,non de iure,nihil potest agi,nec pronunciari,nisi citetur. Bal. l.2,C.si propter publ.pensi.vend.fuer.celeb. [VIDELICET VT ANNO TRANSACTO] vel præterito.gl.l.qui sine,in ver.prçterito,ff.de neg.gest. & sic si per statutũ contumaci statuitur terminus ad morã purgandam, infra terminum,potest appellare,& si sumus infra annũ,& moritur,bona transeunt ad hæredẽ, non ad fiscũ. l.2. vbi Bal.in princ.nu.1.& 2. si pend.appell.mors interuen. [ACTOR VERVS,
5 ET PERPETVVS POSSESSOR] dominus possessionis. Abb.c.fin.post nu.29.vt lite nõ contest. ita econtra dominus.i.possessor.l.si finita,§.Iulianus,in ver.dominus,de damno inse. Exercitium possessionis est sicut quodã ire,& gerere, quod competit ex natura possessionis.Bal.c.nihil est,nu.10.in fi.de elect. Per effectũ cognoscitur causa, & per claues possessio. in c.dudum, lo 2. num.16.eod.tit. Et sic lex, & consuetudo possunt transferre possessionem,si volunt,& tunc nõ habet plurimũ iuris,sed est totaliter ius.Bal.l.1.nu.7. in fi.si plures vna sent. An autem à tali immissione, quæ transfert veram, & perpetuã possessionem,possit appellari,& admittitur contradictor ad eam impediendam.Bal.d.l. consentaneum, nu.20.& 21.quom.& quan. iudex. [PER LAPSVM TEMPORIS SPATIVM]
6 quod præteritis,& futuris rerũ motibus constat. D.Aug.lib.de vera relig.col.48.circa med. Inde momenta discreta sunt, dum vnũ venit,aliud recedit. Bal.l.si cum Hermes,in fi.C.locati. [EFFICIATVR] & sic elapso termino verus efficitur possessor. Spec.vbi sup. de primo,& secũdo decr.§.2.post nu.5.nam qui patitur annũ labi in reali, videtur possessionem habere pro derelicto.Bal.d.l.si finita,§.non autem,col.fin.in princ.sicut pœna non defendentis,est translatio possessionis. not.Bal.auth.& qui iurat,post nu.24.de bon.auct.iud possid. [LITE VERO CONTE-
7 STATA] quæ fit per principales, & non per aduocatos petitionem,& responsionem, nisi aduocatus proponeret præsente clientulo, & nõ contradicente,& eo præsente similiter aduocatus aduersarij respõderet. Abb.c.pastoralis,1.not.& num.4.de iudicijs. [SVPER ACTIONE REALI] qua petitur declarari dominus, & possessionem restitui. Bal.d.l.si finita,§.non autem,col.2.circa fin. [SI DE CAVSA NON LIQVET] liquidè non apparet per legis dispositionem.Bald.l.vn.col.3.post med.de priuil.dotis.vel liquido nõ apparet. gl.l.2.quemad.testam.aper. gl.1.l.si liquet, C.de inoffic.donat.l.Titia, §.Imperator, de leg.2. facta conclusione. Affl.sup.const.statuimus,post nu.45.de off.mag.iustit. [REI] iuriũ, & nominis debitorũ. Bal.l.2.in princ. C.de req.reis. [PETITAE POSSESSIO] siue res possessa. Bald.l.2.in princ.C.de seruit.& aqua.cum possessio de facili perdatur.Spec. d.tit.de primo decr.§.3.nu.38. Et sententia lata in possessorio est diffinitiua. Bald.c.accedens, 2. notab. vt lite non contestata. [PETITORI] supra const.si quis post litem. [VERA] idest incommutabilis.Speculat.vbi supra de primo decr.§.fin.nu.9.cir.fin & tit. de secundo decr. §.4.nu.20. circa medium.
8 [ET PERPETVA ASSIGNETVR] & sic contumax in reali,post litem contestatam patitur alterum de tribus,realem ductionem ad iudicium, vel possessionis translationem, siue sententiæ diffinitiuæ prolationem. Bald.d.l. consentaneum, nu.23. quom.& quan.iudex. Et si pœna contumaciæ respicit ipsum pro-

ceſſum ſuper quo contumacia eſt contracta,
ſi nō reſpicit ipſum proceſſum, ſed venit ex-
trinſecus, requiritur alia citatio. Bald.c.ex
inſinuatione, in fi.de reſcriptis. In actione
perſonali contra non latitantem poteſt de-
ueniri ad venditionem. Quid ſi iudex non
vult immittere, cogetur per ſuum ſuperio-
rem, in c.grauis, nu.18.de reſt.ſpol. Et effici-
tur dominus, ſi primus poſſeſſor erat domi-
nus. glo.1.l.ſed ſi res, ff.comm.diuid.& cor-
porali poſſeſsione lætatur.c.cum aliquibus,
de ſent.& re iudic. & fructus, lite pendente,
erunt penes poſſeſſorem. Bal.l.1.C.vt nemi-
ni liceat ſing.impo.petit, & poſsidet fructus:
quid ſi diſsipat, vel vendat, an poſsit tunc ad
petitionem rei ſequeſtrari. Bald.cap.2.& 3.
de ſequeſtr.poſs.& fru. adeo quod valet ſta-
tutum, ſiue conſuetudo, quod miſſus in poſ-
ſeſsionem, propter contumaciam debitoris,
lucretur fructus nomine intereſſe. Bal.l.ac-
ceptam, poſt nu.29.C.de vſuris. quia miſſus
efficitur verus poſſeſſor. caſus ponit in d.l.
cōſentaneum, nu.30.poſt med. elapſo anno,
c.pen.de dolo, & contum. Abb.c.1.3.not.de
eo, qui mitt.in poſs.cau.rei ſeruan. [CAE-
TERVM] alioquin. gl.1.l.iam tamen, iud.ſol.
[SI DE CAVSA NON LIQVET] l.1.§.item
9 illud, ad Syllan. Inde liquidum, idem quod
indubitatum. addit.ad Bal.l.fin.C.de ſecun.
nupt. [PROVT IN PERSONALIBVS CAVTVM
EST] d.conſtit.ſi quis poſt litem. alibi cau-
tum .i.promiſſum. glo.l.tres fratres, in ver.
cauerunt, ff.de pactis. Inde cauere, pro ſa-
tiſdare. Baldus l.2.num.3.in fi.C.de conſor.
eiuſdem litis, vel ſubuentum.idem Bald.l.2.
C.ſi aduer.vend. etiam lite non conteſtata,
ſecundum quoſdam, alij cōtra. Bal.c.conſu-
tationibus, poſt nu.1.de off.deleg. [IVDEX
AD DECISIONEM CAVSAE] patefacta prius
illius contumacia. Abb.c.cum dilecti, nu.8.
de dolo, & contu. [PROVT VIDERIT] arbi-
trio boni viri. Cur.tract.feu.1.quæſt.nu.11.
& 2.quæſt.poſt nu.8.2.par.princ. [DE IVRE]
iuxta antiqua iura. ſup. conſt.cuſtodes. vel
iuridicè. Bal.l.4.nu.1.circa med.C.de euict.
iuſtè, & ſi iuſtè, bene, c.ius dictum, de verb.
ſiog. vel ſecundum veritatem, quia ius, veri-
tatem ſignificat. Bal.c.querelam, num.27.in
princ.de elect. [PROCEDAT] & ſic ſi lis eſt
conteſtata, niſi ſit cauſa appellationis. Bald.
l.3.nu.10.d.tit.quom.& quan.iud.& de cau-
ſa liquet. idem Bal.l.1.in princ.num.4.& 5.
eo.tit. quom.& quan.iudex. Procedit iudex
ad ſententiam adiudicationis, & poſſeſsio-
nem datam tuetur. Bald.l.inter cohæredes.
§.1.ff.fam.erciſc. Spec.d.tit.de primo decr.
10 §.4.poſt nu.1. Et ſi quid ſit auctoritate pro-
pria, in præiudicium partis, licitū erit poſ-
ſeſſori propria auctoritate tollere. Bald.l.3.
4.not.C.vt nemo priu.tit, ſuis præd.vel alie.
facit ſup.conſt.defenſas impoſitas, in fi.quia
quod de facto fit, nō ſeruato iuris ordine, de
facto reuocatur.add.ad Bal.l.ea quæ, in ver.
vbi ceſſat, d.tit quom.& quan.iud. vel ſi de-
bitor citatus ordinariè comparet, procedi-
tur. ſi non cōparet, proceditur ad immiſsio-
nē, & venditionem, ſed oportet quod latitet,
& de debito conſtet ſummariè ad hoc vt fiat
immiſsio, & quod inter venditionē, & immiſ
ſionem labatur aliquod tempus, quo elapſo,
poteſt fieri ſatisfactio ex pretio. l.cū propo-
nas, vbi Bal.C.de bo.auct.iud.poſſ.& ab iſta
immiſsione ex primo decreto an poſsit ap-
pellari ſi eſt contumax, in c.grauis, nu.14.
vſque 17.de reſt.ſpol.
11 Videtur, q ſola contumacia non ſufficiat
ad priuandū me iure meo, ſed debeat proce-
di alijs remedijs. Abb.c.cū ſuper, nu.22.de
ſent.& re iud.nec pcedi debet prout in per-
ſonalibus, nā ius reale fortius eſt, quam per-
ſonale. Bal.l.metū, §.volenti, 1.rep.cir.med.
quod me.cau. vel ſicut in vno, ita & in alio.
quis iudex, & quo ordine pcedit, vltra alia
remedia, quæ ſunt contra contumaces. in c.
tuæ fraternitatis, vt lite nō conteſt. In cauſa
noxali, & dāni infecti poſt ſecundum decre-
tum nō admittitur contradictio, nec purga-
tio moræ, ſecus in perſonalibus, cum in eis
vſque ad biennium poſſit ſolui debitum cum
expenſis, & recuperare res adiudicatas. Bal.
d.l.ſi finita, §.poſtea, de dam.inſe. vltra quod
immiſsio in reali, & in perſonali diuerſos pa
riat effectus. Abb.c.fin.§.fin.nu.16.vt lite nō
conteſt. decē differētias ponit Aff.hic 1.not.
12 Niſi diceres, q iudex non debet incontinen
ti poſt cōtumaciam dare verā poſſeſsionem,
nec mittere cauſa rei ſeruandæ, ſed negocio
ſummariè examinato, & mittendus habeat
præſumptionē pro ſe. Abb.d.c.fin.§.fin.nu.
31.35.36.40.& 47.vt lite non conteſt.& pro
modo debiti declarati, vt in conſtit.præced.
Vltra quod iſta immiſsio ſit cauſa rei ſeruan
13 dæ. Bal.c.fin.de ferijs. Succedit loco cautio-
nis. Bal.d.l.ſi finita, §.ſi quis dānum. Non re-
uocatur, niſi in petitorio. Bal.c.de cauſis, nu.
22. in fi.de off.deleg. Et poteſt fieri in omni
lite. Bal.l.ait prætor, 1.rep.cir.med.ex quib.
cau.maio. & in defectu bonorum in actione
perſonali ſit ſuper nominibus debitorū, & in
defectu temporalium ſuper ſpiritualibus.
Abb.c.1.nu.18.d.tit.de eo qui immi.in poſſ.
cau.rei ſer. Et an in nuda proprietate poſsit
dari tenuta. Bald.l.non eſt mirum, cir.med.
ff.de pign.actio. Et ſic generaliter interpo-
nitur tam in realibus, quàm in perſonali-
bus: tam à maioribus, quàm inferioribus
magiſtratibus, latè Bald. c.pen.de reſt.ſpol.
& eius effectus ponit Specul. d.tit.de primo
decreto,

decreto, §.3.num.39. §.4. in princ. & §.fin. etiam ex contumacia procuratoris. in c.1.
14 nu.15.vt lite non contest. Et immissio,& sequestrum potest fieri prout melius,& magis salutiferum videbitur iudici. Abb. c.2. post nu.12.d.tit.de dolo,& contu.c.1.post nu.18. & 19.de sequest.poss.& fru.Et possunt etiam religiosi poni in possessione rerum petitarū non solum temporalium, sed etiam spiritualium ob contumaciam aduersarij. Abb.c.1. in 1.& 2.not.c.2.1.& 2.notab. & ampliat in cap.fin. nu.6.7.& 13. d.tit.de eo qui mitt.in poss.cau.rei ser. fit per nūcium,& immissus an præscribat, Bald.c.pastoralis, num.5.de off.ord.c.granis,in fi. de rest.spol. Et potest creditor,non obstante sequestro,petere creditum,& iudex mandare reo,quod infra annum recuperet.Bal.l.qui legati,cum add.ad
15 eum.C.vt in poss.leg.Per velocem autē redditum tollitur præsumptio cōtumaciæ.add. mag.col.2.cir.fin.ad Spec.tit.de contumac. §.1.vbi etiam quod restituitur si venit iudice sedēte pro tribunali,& audiatur si allegae non fuisse contumacem, & velle recuperare possessionem. Abb.c.3.nu.6.d.tit. de eo qui mitt.in poss.cau.rei ser.Nec patitur immissionem si pro eo comparet procurator, vel amicus qui vellet eum defendere, & docere de impedimēto propter quod excluderetur à contumacia,tenetur tamen cauere de iudicio sisti.Abb.c.fin.nū.3.& 9.co.tit.de eo qui mitt.in poss.cau.rei ser. etiā si possidet immobilia.Bal.c.in alijs,post nu.7.vt lite non contest. Et si est absens ex iusta causa,excusatur à contumacia, & refectione expensarum.Arno.147.& 149.comm.& cū cautione de stādo iuri,refectis expensis recuperat infra annum possessionem rei, in qua fuit aduersarius missus ex primo decreto, secus in sequestro. Abb.d.c.2.nu.13.& 14.de dolo,& contum.& in refectione expensarum veniūt quæ impenderunt.l.cum postulassem,§.damni,in princ.de dam.infe.Abb.d.c.3.num.11. & c.fin. nu.8. de eo qui mitt.in poss.cau.rei seruan. si sunt certæ,pro incertis, sufficit satisdare. Bal.c.in alijs,nu.7.cir.fin.vt lite nō
16 contest. Vnde primum decretum appellatur prima licentia. Bal.l.iubere cauere.1.repet. circa med.de iurisd.omn.iud. gl.d.l.si finita, §.si plures.siue prima missio,& potest interponi in omnibus bonis, non sic secunda. in l.1.de iure dom.Impet.quando fit,Bal.auth. & qui iurat, nu.5.de bonis auct.iud.possid. Et misso vno,admittuntur alij venientes debito modo,sed cōtribuunt in expensis. l.fin. vbi Bal.in princ.& num.5.circa med.eo.tit. de bonis auct.iud.possid. Et licèt primum, & secundum decretum dicantur pœnæ,Bal. l.satisque, 1.repet.in princ. de in ius voca.

17 tamen differunt, nam primum interponitur iudice non sedente pro tribunali,summariè absque strepitu iudicij, & sine tribus citationibus. Bald.d.auth.& qui iurat, num.14. ex eo non efficitur verus possessor. Abb.d.c. pen.num.3.de dolo,& contum.nisi ex nimia contumacia rei, quia tunc iudex potest statuere quod missus statim lucretur fructus. Idem Abb. eod.c.pen. num.19. circa princ. Bal.c.confutationibus, post num.4.de offic. deleg. Quid si immittitur in rebus prohibitis alienari, in c.in alijs, num.6. vt lite non contest. Secundum verò est loco tituli. Bal. d.auth.& qui iurat, post nu.42. vel primum non dat titulum, secundum sic. idem Baldus d.l.si finita,§.Iulianus,de damno infe. etiam quoad præscribendum directum dominium, quia qui patitur secundum decretum, habet rem pro derelicta. Bald.l.prætoris, d.tit.de dam. infe. An autem possit priorem expellere propria anctoritate.Bal.l.sed & si,§.pignori,ff.de reb.eor.& si succedit ex secundo decreto, quia est successor necessarius,tenetur stare colono. Arno.5.dialogo. primum decretum ordinatur ad secundum tanquam ad suū finem.Bal.d.auth.& qui iurat,nu.46. in fi. sed in vno non seruatur ordo alterius. l.prætoris,§.1.d.tit.de damno infe. nec post primum, debet statim interponi, secundum Bal.l.à quo,eo.tit.de dam.infe. sed ordinem ponit Abb. d.c.fin.nu.11. de eo qui mitt. in poss.cau.rei serua. valet primum decretum contra absentem non latitantem,secundum non valet.Baldus l.4.num.4.C.de rest.milit. primum decretum non requirit plenam fidem,postea vt fiat venditio, requiritur certa, & clara. idem Bald.d.auth.& qui iurat, nu.3.& post nu.4. & is contra quem petitur interponi, debet iterum citari. Gram.infra const.pœnam eorum, num.23. Contumacia procuratoris nocet domino quo ad primum decretum,nō in secundo. Bal.l.hoc amplius, §.quæsitum,d.tit.de dam.infe. interponitur per maiorem magistratum,non per municipalem,nec falsa causa vitiat. Bal.l.3.cir.fin. de publicia.l.dies cautioni. §.si forte,eo.tit. de damno infe. Hæreditas patitur primum decretum, non secundum. idem Bal.l.Imperator,in fi.ff.de pactis.minor patitur secundum,sed si est læsus,restituitur. Bal.l.1.C.de præd.minor. Ciuitas patitur primum, & secundum. Bald.l.1.§.fin.col.2.in princ.quod cuiusf. vni. nom. latè in c.confutationibus, de officio deleg. secundum per quod aliquid adiudicatur, non dicitur propriè sententia, quia non est propriè diffinitiua. Bal.l.ingenuum, 1. repet. post num.8. de statu homi. si tamen immittitur propter rē iudicatam, efficit statim verus possessor. Bal.l.3.nu.10.

de exequnt. rei iud. & illud paſſus, non habet defenſionē. Bal.d.l.prætoris,de dam.inf. Si plures mittũtur ex primo decreto omnes ſunt pares, ſed ſi vnus ex ſecũdo,loco domini habetur.Bald.d.l.ſi finita, §.ſi plures. & ſi omnes ad primum,ita pariter ad ſecundum. Bal.ibidem §.ſi ante, & §.ſeq.§.non autem. Quomodo, & quãdo,& pro qua quantitate, & quid ſi conſtat non habere iuſtã cauſam, & an ſufficiat ſummaria cognitio,& decreti formã ponit Spec. d.tit.de primo decr. §.2. in princ.vſque ad nu.8. Quomodo fit miſſio in hypothecaria,& ſi poſsit fieri immiſſio in re prohibita. Bal.c.in alijs,num.4.5.& 7.vt lite non conteſt. Quid in pecunia abſconſa, in c.grauis, nu.17.vel depoſitata, c.pen.nu. 32.de reſt.ſpol. & per immiſſionẽ legalẽ an anſitatur conuẽrionalis.in c.fin.nu.8.eo.tit. Vltimo quatuor remedia inuenta in iſta materia ponit Bald.l.dies cautioni, §.duas, in princ.d.tit.de dam. infe.Iure communi proceditur ad miſsionem in poſſeſsionem ex primo,& ſecundo decreto. d.l.ſi finita, §.Iulianus,c.quoniã frequenter,vt lite non conteſt. Aliter per Regias prag.Arno.82.differentia vtriuſq; iuris. Iure iſto tertio citatus ſi non comparet, amittit poſſeſsionem,quæ ſi intra annũ venit,reſtituitur,iure Lõgobardorum, ſi ad quartã monitus, venire contendit,poſſeſsio eius in bannũ mittitur, donec veniat; l.1.& 3.vbi gl.de his,qui ad placitum venire contem.in Longobar.ſecus nouiſſime,vt per

19 Arno.vbi ſup. Et poteſt iudex facere gratiã contumaci, expectando in ſequentem diem. expectare eſt gratioſum, non expectare eſt rigoroſum. Bald.c.2.poſt nu.9.de dilationi, non enim per expectationem abſentis contrahitur peccatũ.Bal.c.2.nu.1.in fi.de proc. tanto magis quia ſi comparuit ſequẽti die, videtur comparuiſſe in termino, ſecus ſi ex longo tempore. in c.1.in 1.rep. nu.21. in fi. de iudic. cum dies ſequens fingatur eſſe de continentia eiuſdem dilationis, & iudex de benignitate poteſt expectare contumacem vltra terminũ,nec facit alicui iniuriam,cum ſit cõmiſſum eius arbitrio. in c.cum dilecti, nu.1.in fi. & poſt nu.2.& 12. de reſt.ſpoliat, In peremptorio iuris iudex nõ poteſt facere gratiã expectationis.in c.ſæpe,n.12.de appel. niſi ſit ius quæſitum parti. Abb. c.ſæpe contingit, num.11.poſt medium, de appellatio. alias expectatio iudicis non purgat moram contumacis. Baldus rub. nu.4.de off.deleg. Et an poſsit expectare in diem longiorem, puta menſem,Bald.c.conſuluit,poſt nu.9.de off.deleg. Si expectat vltra quam debet, poteſt appellari. in c.2.num.9.de dilatio.alias expectatio iudicis non purgat moram contumacis. Bal.rub.nu.4.de off.deleg.

20 Nota quid ſit actio, & quod quædam eſt perſonalis, alia in rem: quædã in rẽ ſcripta, & alia mixta. latè Alſanus,vbi etiam ponit exempla in rub.poſt nu.47.vſque ad 72. ff.ſi cert.pet. Rei vendicatio ſtrictè ponitur pro directo dominio, quãdo eſt vna dictio,ponitur ſtrictè quando ſunt duæ dictiones: vendicatio, & rei ponitur largè, ita largè publiciana dicitur rei vendicatio de iure prætorio, hypothecaria verò dicitur vẽdicatio poſſeſsionis. Bald.c.ſi ex literis, nu.21.& 22.de reſcript. Verùm ſuperueniente dominio, ceſſat publiciana.in c.nihil eſt,poſt nu.16.de elect. Rei vendicatio cõpetit tantum domino,fallit in certis caſibus. Spec.tit.de actione,ſeu petit. §.2.nu.33. Rem ſuam nemo condicit, niſi à fure.l.fin.vſufr.quemad.cau. Et qui rẽ ſuam perſequitur à violente,vel eo qui cauſam ab eo habet,conſequitur rem etiam ſine pretij reſtitutione.l.ſi mancipium,vbi Bald.

21 C.de rei vend. Rei autem vendicatio, & petitio hæreditatis differunt.Bal.l.pro hærede, 1.rep.ff.de petit.hæred.l.2.nu.6. C.eo.tit.de pet.hæred.Petitio propriè eſt in rem.Baldus l.fin.cir.princ.C.qui legi.perſ.Petitio hæreditatis eſt mixta. in l.hæreditatis, d.tit. de

22 pet. hered. Differt rei vendicatio ab hypothecaria,nam hypothecaria regulatur ſecundum actionem perſonalem,ſecus in rei vendicatione, quæ ſtat per ſe, nec quærit adminiculum. Bal.l.1.col.4.in princ.poſt nu.8.& l.2.in princ. C.per quas perſ. nobis acquir. licèt ratione poſſeſsionis quis conuenitur rei vẽdicatione,vel hypothecaria, add.ad Spec. tit.de ſta.mon.in ver.in præſentia, cir.med. ſed ſi intentat rei vendicationem,non intelligitur intentare publicianam. Bal.l.minor, §.ſi ſeruus, 2.rep.ff.de euict. in eadem,& pro eadem re an concurrant dominium rei vendicatio,& hypothecaria,Bal.auth.cõtra rogatus,nu.4.& 11.ad Treb. rei vendicatio,& hypothecaria in eadẽ re, idem Bal.l.vt inter diuinum,nu.10.de ſacroſan.eccl. Quid ſit rei vendicatio,& quid hypothecaria, in l.in rebus,nu.2.poſt med.& num.8. C.de iure dot.

23 Actio prætoria, quæ eſt in rem, Bald.l.2.in princ.C.de hære.act.hypothecaria,ſeu quaſi ſeruiana appellatur.§.item ſeruiana, inſt.de actio. Spec.tit.de pign.& alijs cautio.nu.8, differt à ſaluiano interdicto, l.1. vbi Baldus C.de preca.& ſaluia.interd. conſtituitur verbo effectiuo,non promiſsiuo. Bal.l.ſi fine,nu. 2.cir.med.C.ad Velleia. habet originem ex conſenſu, vel quaſi accedit perſona, & ideo habet aliquid perſonalitatis. Baldus l.1,poſt nu.9.C.ſi omi.cau.teſta.licèt detur ſine perſona. idẽ Bal.l.1.nu.9.cir.fin. C.de iure dot. nam eſt in rem, & datur contra poſsidẽtem, vel eum qui dolo deſijt poſsidere,& an detur

contra

contra debitorem debitoris, Spec. d. tit. de
pign. & alijs cautio. nu. 10. 12. & 13. tenetur.
ad rem vnà cum fructibus, qui an veniant in
hypotheca, & extenuent sortem. Bal. c. cum
super, nu. 22. 23. & 24. de sent. & re iud. Ra-
tione enim hypothecæ non potest quis deti-
neri, quia hypotheca quatenus nõ est coniun
24 cta cum personali obligatione, non præsup-
ponit conuentum esse debitorem, sicut nec
aliæ actiones reales. Bald. l. 3. C. de neg. gest.
Vnde qui tenetur actione reali, non est pro-
priè debitor. Bal. l. dominum, nu. 2. in princ.
C. quod cum eo. adeo quod si cedit rem, non
potest amplius occasione rei molestari, secus
si occasione personæ: & quid in vassallo, Bal.
l. procuratoris, in fi. & seq. in princ. ff. de tri-
buto, vel si facto suo conueniretur, quia ce-
dendo rem, non liberaretur. Bal. l. sed cũ fru-
ctuarius, de vsufr. & quemad. quis vtat. secus
si ex facto alieno. idẽ Bal. l. is cum, de aqua
plu. arc. Ita cõdemnatus soluit, aut dimittit
bona, sicut in monasterio. Spec. d. tit. de satis-
mon. nu. 5. in fi. vbi Bal. Semper tamen pos-
sessor est citandus in causa, quæ sibi parat
præiudiciũ. Bal. l. necnon, 2. rep. §. si is, nu. 2.
ex quib. cau. maio. Et sic actiones quædam
sunt in rem, quædam in personam: in rẽ, quæ
oriuntur ex dominio, vel quasi hypotheca,
vel quasi personalis ex contractu, vel quasi
delicto, & quædam mixtæ in rem, & in per-
sonam, vt petitio hæreditatis, & similia:
hypothecaria habet in se aliquid personali-
tatis, quia accedit obligationi. Bald, cap. in
alijs, in princ. & nu. 4. cir. fi. vt lite nõ cõtest.
Quædam iura afficiunt res, quædã personas.
in c. vigilanti, in fi. de præscript. Quid si in-
25 terrogatus super libello, negat, videtur nega
re possessionẽ, & contra eum nõ potest pro-
cedi. Gram. hic, & in pace dimittitur, si alie-
no nomine possidet, & tam in petitorio, quã
in possessorio debet nominare dominũ ante
litem contestatam, dantur induciæ ad denun
ciandum, & quomodo notificatur. Bal. l. 2. in
princ. nu. 4. 10. vsque ad 14. 17. C. vbi in rem
actio. Si possidet nomine proprio, & habet
titulum, laudat auctorem, & potest reconue
nire actorem. Arno. c. 34. & 35. practicæ iud.
Si autem non interrogatur, & actor nõ pro-
bat illum possidere, non habetur pro pos-
sessore, & absoluitur. Spec. tit. de interrog.
§. 2. nu. 1. & seq. Si periit æstimatio, res petita
videt. Io. And. add. vlt. ad Spec. tit. de oblig.
& sol. §. 5. & si negat, & conuincitur, amittit
possessionẽ, nisi negauerit narrata prout nar
rantur. Arno. 84. & 86 comm. Quid autem
26 probabit creditor dum agit hypothecariã,
& quando dicatur fuisse in bonis, Spec. d. tit.
de oblig. & sol. §. 1. nu. 26. Et dominium su-
peruenicns debitori, prodest actori de æqui-
tate. l. cum res, & seq. vbi Bal. C. si aliena res
pig. data sit. l. vn. nu. 7. de alien. iud. mut. cau.
facti. quia res alienatur cũ sua causa, verum
possessor in certis casibus etiam quod non
offerat totum debitum, sed veterem æstima-
tionem, liberatur. Bald. & Ang. l. 2. & seq. de
præd. & omn. reb. nauicul. prædicta autem
actio nascitur ex solo titulo. Bald. l. quoties,
nu. 4. C. de rei vend. & sicut actio ex testamẽ
to oritur, adita hæreditate competit postea.
add. Bal. vlt. ad Spec. tit. de act. seu pet. circa
med. & cõsideratur dupliciter, actu, & habitu.
Bal. l. si is, 2. rep. ex quib. cau. maio. quædam
tacita, alia expressa, in tacita nõ veniunt nisi
quæ sunt in dominio debitoris, secus in ex-
pressa. Bal. l. si quis post, in fi. de bo proscrip.
l. 1. in princ. de iure fisci, lib. 10. natura gene
ralis eius est vt omnia complectatur. Bal. ea.
l. 1. nu. 5. de iure fisci. Et an debeat exprimi
causa sicut in actione personali, Spec. tit. de
libell. concep. §. 14. & datur pro iurisdictio-
ne vendicanda. Bal. l. 1. nu. 6. si cer. pet. Præ-
27 statur autẽ assistentia sine discussione, pro-
pter constitutũ, & precarium, & quid debeat
probari, Gram. prag. 21. assistentiam, à quo
decreto, & quocunque alio affirmatiuo Ma-
gnæ Curiç nõ appellatur, vt prag. 22. Magnç
Curiæ per constitutum transfertur ciuilis, &
naturalis possessio, per precariũ sola ciuilis,
quia naturalis remanet penes constituentẽ.
Arno. 8. comm. sed ex consuetudine si res est
adiudicata, vel data insolutum, non potest
amodo per debitorẽ purgari mora, quia hu-
28 iusmodi adiudicatio habet vim diffinitiuæ.
Bal. l. properãdum, §. sin autẽ reus, post nu. 8.
& 9. de iudic. Inuito creditore aliud pro alio
solui nõ potest, posset tamen, si creditor vel-
let, dare ei insolutum iusto pretio, præmissis
subhastationibus, immo debet præferri alijs
licitãtibus. Bal. c. pastoralis, in fi. de off. ord.
Non potest solui aliud pro alio, sed dari pos-
sessio. in c. sic aliquibus, de sent. & re iudic.
29 Possit tamen conuentus actione hypotheca-
ria offerre debitum, & actorem excludere,
quia retinet debitoris imaginem. Bal. l. cum
notissimi, in princ. nu. 1. in fi. 9. & 13. in fi. de
præscr. 30. vel 40. ann. Et causa remota nihil
operatur in rei vendicatione. Bal. l. fin. in fi.
ff. de fidei. hæred. pet. sed soluenti ceduntur
actiones. in l. cõsentaneũ, post nu. 28. quom.
& quan. iud. Cessa autem personali, an cen-
seatur cessa hypothecaria. Bal. l. si insolutũ,
& seq. C. de act. & oblig. Econtra an hypothe
caria possit cedi sine personali, in l. fin. in
princ. C. de hered. vel act. vind. vel electa hy-
30 pothecaria, tollatur personalis, quomodo cu
mulentur, & facta discussione cũ principali,
& fideiussore deuenitur ad tertium possesso-
rem, & quomodo fit discussio, idem Baldus
l. ad-

l. aduerſus,& l.fin.cum auth.ſed hodie,d.tit.
de act. & oblig. Et ſi principalis eſt ſublata
longiſsimo tēpore, an duret hypothecaria,
31 & an poſsit præſcribi ius offerēdi. Bal.præd.
d.l.cū notiſsimi, 1.rep.tit.in princ.& nu.14.
& ea.l.2.rep.§.eodem,& §.fin.de præſcr. 30.
vel 40. & licèt hypothecaria ſit acceſſoria,
32 & præſupponat natiuitatem alterius actio-
nis. Bald.l.doce ancillam,nu.1.cir.fin.de rei
vend.non parit perſonalem, ſed realem.in l.
traditionibus,poſt nu.11.de pact. agitur in-
ſolidum,nec tollitur niſi ſoluatur.in l.2.C.de
hæred. act. & agitur etiam vbi res tenetur.
Bal.c.nonnulli,nu.14.de reſcrip. Et ſicut in
tranſactione qui dimittit rem, non tenetur
habere licere aduerſario. idem Bald. l. ſi de
certa,nu.2.cir.med.C.de tranſact.ita in hy-
pothecaria,vt ſupra.
33 Secundo nota,quòd grauior eſt contuma-
cia commiſſa poſt litem conteſtatam, quàm
ante. Abb.c.prout,nu.8.de dolo,& contum.
Qui illicentiatus receſsit, eſt verus contu-
max. Bal.c.1.2.rep.4.not.de iudicijs.Maior
temeritas actoris, quàm rei. Bal.l.3.nu.22.
cir.fin.de his,qui accuſ.nō poſs. vnde etiam
34 quod cōtumax nullam patiatur miſsionem,
nō debet remanere impunitus,ne de ſua ma-
litia commodum reportet. Abb.c.1.nu.6. &
c.pen.d.tit.de dolo,& contum. poteſt tamen
purgari mora ad excipiendū, ſeu liberandū,
ſed non ad obligandum,vel agendum. Bald.
c.ex literis, nu.3.cir.fin.de conſt. Si ſtetit in
cōtumacia per annum,poteſt dignitate pri-
uari, etiam quod facinus non ſit probatum.
Bal.c.1.in 1.rep.nu.19.de iudic. Verùm de-
cretum interpoſitum ex contumacia vnius,
nō officit alteri.Bal.l.electio,§.fin.de noxal.
Et ſi ſit contra plures, non auditur vnus ſi
vult recuperare partem ſuam. Abbas c.fin.
§.fin.nu.48.in fi.vt lite nō conteſt. & ſi duo-
bus aliquid præcipitur, & vnus proteſtatur
quod paratus eſt facere,ſed non fecit,excu-
ſatur. Spec.tit.de contumacia,§.fin.num.4.
35 nec per ſolam immiſsionem ex decreto ha-
betur pro immiſſo, nec poſſeſsionem naci-
ſcitur, niſi actualiter mittatur. Abb. c.pen.
poſt nu.3. d.tit.de dolo, & contum. non per
ſeipſum,ſed auctoritate iudicis. Bal.l.ſi quis
in tantam,nu.18.cir.princ.vnde vi. Inde ma
ior eſt poteſtas compulſiua, quàm poteſtas
mittendi ex primo decreto. Bal.l.dies cau-
tioni,§.an tamen,de dam.infe. An autem ſit
maior excommunicatio, quàm immiſsio in
veram poſſeſsionem.Bal.c.1.2.rep.nu.24.de
36 iudicijs.Quomodo autem conſulatur actori
contra reum contumacem in iuribus incor-
poralibus. Abb.c.1.num.16.& 17.de eo qui
mitt.in poſs. cau.rei ſer. Et dantur tria re-
media pro fructibus, Io.And.ad Spec.tit.de
ea uſa poſs.& propr.§.fin.in ver.cum qui,&
tit.de fruct.& inte.§.1.nu.9.cum add.ad eū.
Bal.c.2.nu.3.cir.med. vt lite non conteſt. &
immiſſus in poſſeſsionem an poſsit compel-
lere reum vt poſſeſsionem recuperet,in rub.
nu.1. de eo qui mitt.in poſs.cau.rei ſeruan.
Et ſi ille offert,non ſufficit,niſi ſequatur effe
ctus, & ſi non habet fideiuſſorem, quia pau-
per,non currit tempus.c.1.vbi Bal.cir.prin.
& ſi.eo.tit.de eo qui mit.in poſs.cau.rei ſer.

De contumace conuento reali, ſiue perſonali actione.

S V M M A R I V M.

1 *Contumax ſi venit infra annum, refe-
ctis expenſis, & præſtita cautione,
recuperat rem cum fructibus.*

Via conuentus actione
reali,ſiue perſonali effe
ctus contumax, ſi venit
1 infra annū, refectis ex-
penſis, & præſtita cau-
tione,recuperat rē cum
fructibus. Spec. tit.de
primo decr.§.fin. n.22.
hic dicitur, quòd tanto minus de fructibus
debetur, quantum fuit ſolutum domino ra-
tione rei, exemplum ponitur in textu.

S V M M A R I V M.

1 *Dominus commutabilis, & incommu-
tabilis, ſed commutabilis interim
omnia facit.*
2 *Siue, & ſeu, diſiungunt verba, & con-
iungunt ſenſum.*
3 *Actio vnde, quotuplex, & quomodo
prouenit.*
4 *Actionibus homines inter ſe in iudicio
diſceptant.*
5 *Termini effectus ſtat in puncto.*
6 *Poſſeſſionem habere eſt maximum
commodum.*
7 *Creditor percipit fructus in pœnā de-
bitoris, ſi non habet vnde ſoluat.*
8 *Iudex aſſignando præbet iuſtam cau-
ſam poſſidendi.*
9 *Fructus dicuntur à fruitione, & quo-
tuplices ſunt.*
10 *Obligationes perſonales, & reales re-
bus annexa, & coherentes.*
11 *Beneficium propter onus annexum,
tanto minus valet.*

12 Colle-

12 *Collecta vectigal, & tributum descendunt ex re.*
13 *Dominus feudi si habet feudum in pignus, nõ computat fructus in sortẽ.*
14 *Possessor tenetur ad seruitia, vel rem dimittere.*
15 *Titulus quid, & quomodo oritur ex eo dominium, cuius effectus est rei vendicatio.*
16 *Dominus semper dicitur habere causam anteriorem ex causa reseruationis à principio generationis.*
17 *Effectus augetur pluribus concurrentibus.*
18 *Sententia contra contumacem antequam nuncius referat se citasse, est nulla.*
19 *Contumaci non imponitur pœna corporalis, sed extra ordinem punitur.*
20 *Quid, vel aliquid, refertur ad modicum.*
21 *Feudum, & pro eo is qui possidet, tenetur ad seruitium.*
22 *Feudum est simile homini surdo, & muto, sed vtitur ministerio hominis qui possidet.*
23 *Ecclesia tenetur ad tributa Imperatori pro prædijs quæ possidet.*
24 *Homo ligius si semel seruiuit, quandocũque requisitus, tenetur seruire.*
25 *Iudicium, & actio sunt species separatæ, & actio pluribus modis capitur.*
26 *Peti non potest, quod non debetur, vel alio modo, quàm debetur.*
27 *Captus ab hostibus, reuersus, tenetur soluere pro feudo quidquid soluisset si fuisset præsens.*
28 *Minor an possit esse contumax, cum non possit se defendere.*

1 [S]IVE] dominium sæpe quæritur commutabiliter, interim tamẽ omnia potest vt dominus. Bald. l. extraneũ, in fi. C. de hæred. inst. Vnde immissus in possessionem post annum, secundum Canonistas, est verus possessor, & incõmutabilis, secundum Legistas, infra annum facta immissione, efficitur verus possessor, sed cõmutabilis. Abb. c. fin. §. fin. post nu. 11. & 20. vt lite non contest. c. pen. post nu. 5. de dolo, & contu. & in rub. nu. 3. cir. fin. de sent. & re iud. adeo quod reus reuerius vsque ad annum, recuperat possessionẽ, restitutis expensis. l. sancimus, C. de iudic. nisi rei petitæ facta sit exequatio, quia tunc tenuta est irreuocabilis. Bal. l. properandũ, §. fin autẽ reus, post nu. 3. eo. tit. de iud. ita elapso anno, non auditur nisi super proprietate. Specul. tit. de contumacia, §. 3. nu. 2. Sed si spoliatus auctoritate iudicis propter contumaciam, eã purgauit tempore debito, recuperat possessionem. Bal. l. pen. §. fin. nu. 3. de præscrip. 30. vel 40. ann. si venit infra annum, vnã cũ fructibus. Spec. tit. de primo decr. §. 3. nu. 15. tanto minus, quãto pro seruitio curiæ, & rei onere est solutum, vt in textu, qui sum. vt per gl. & Affl. & dicit [SIVE] quæ est disiunctiua, & notat incertitudinẽ. Spec. tit. de positio. §. 7. nu. 24 cir. fin. idẽ in dictione seu, quæ verba disiungunt, & cõiungunt sensum. Ang. in rub. de nauicularijs. [REALI] in rem scripta, quę datur contra possessorem. Bal. l. si eum exceptione, §. aliquando, quod met. cau. pro qua actor mittitur in possessionem rei petitæ, vt reus tædio affectus veniat responsurus, & in quo erit tædium, & missus possit reum expellere. Bal. c. in alijs, nu. 2. vt lite non contest.

2 [SIVE PERSONALI] quæ cõditio dicitur. l. 3. in ver. conditionem, ff. de cond. causa data.

3 [ACTIONE] quæ surgit ex naturali, & ciuili obligatione tanquam ex duabus radicibus. Bal. l. 1. nu. 19. C. de fideicom. radix enim omnium obligationum oritur ex facto. Bal. l. 2. in fi. quan. prouoc. non est necess. obligationũ tituli sunt quinque. in auth. & qui iurat, nu. 9. de bon. auct. iud. possid. vel contractus generat obligationẽ, obligatio generat actionẽ. idẽ Bal. l. eos, §. ne temere, nu. 3. in princ. C. de appell. actio cohæret causæ, & causa ex facto est. Bal. l. edita, nu. 95. cir. fin. C. de eden do. isto modo causa pertinet ad iudicium. l. & an eadẽ, §. actiones, ff. de excep. rei iud. ratione ordinis causæ ad causam, sicut facta obligationibus, & obligationes actionibus. Bald. rub. post med. C. de ser. fug. Actio verò omne auxilium comprehendit. gl. 1. l. & eleganter, vbi Bal. nu. 1. de dolo malo. vel ordinarium, cũ officium iudicis sit extraordinarium remedium. Bal. l. 2. post nu. 2. de exeq. rei iud. & est duplex, realis, & personalis. & quæ sint, Spec. tit. de act. seu pet. §. 1. nu. 5. & de cau. poss. & propr. §. 4. vel actio realis petitio, personalis persecutio per officiũ iudicis. Bal. l. procurator, rem rat. hab. siue quale est principium actionis, talis est actio. idem Bald. l. curatoris, nu. 5. in fi. C. de neg. gestis. [CONVENTVS] in iudicium euocatus, nam conuenire, in iudicium euocare dicit Innoc. c. per vestras, in princ. de don. inter vi. & vx. in

4 in quo inter se homines actionibus discc-
ptant.l.2.post princ.de orig.iur. [Et] etiã.
gl.l.plenum,in ver.et, de vsu,& hab. [Contvmax Reputatus] quia non comparuit
in termino tertiæ,cum in prima.& secunda
neuter comparuerit. Bald.auth.& qui iurat,
nu.14.cir.fin.de bon.auct.ind.posśid. vel ci-
tatus ad totã causam comparuit, & illicen-
tiatus recesśit. Abb.c.prout,1.not.d.tit.de
5 dolo, & contum. quia effectus termini stat
in puncto. Bal.l.non solum,2.rep.§.sed & si,
nu.1.in fi.de in integ.rest. [Si Infra Legitima Tempora] statuta à lege,quæ fortio-
ra,& efficaciora sunt,quàm si essent præfixa
a partibus. Pau.de Cast.cons.150.post med.
1.vol. vel tempora largiũtur.Bal.l.additos,
4.not. de Episc.aud. videlicet infra annum.
sup.const.si quis post litem. Annus autem a
quo tẽpore incipiat, add.mag.col.2.cir.fin.
ad Spec. tit.de contum. §.1.& tit.de primo
decr. §. fin. vbi etiam quod si venit in fine
anni, restituitur posśesśio nõ citato actore.
nu.33.& 34. [Possessionem] propriè, &
impropriè : propriè dicitur a pedum posś-
tione. Bal.c.bonæ memoriæ, lo 2. num.7.de
postul.præl. corporalis generat gaudium,&
lætitiã.in c.cum aliquibus,de sent.& re iud.
quam habere est maximum commodũ,pro-
pter fructus. Bal.l.edicto, nu.2.in fi.de edi.
diui Adr.toll.etiã quod sit qualis qualis oc-
casio posśidendi. in l.3.post nu.3. C.de vsu-
cap.pro don. Vnde durior est aduersarius,
qui posśidet, quàm qui non posśidet. Bald.
c.veniens,il 2.post nu.6.de testib. [Rerum Feudalium] in defectu burgensaticorum.
sup.const.contumacem.nam contra vsufru-
ctuarium habentem redditus ecclesiasticos,
vel feudum,superficiarios, & vectigales,po-
test creditor immitti in posśesśionẽ, & illis
7 posśidentibus percipit fructus in pœnã debi-
toris, si non habet vnde soluat. Spec.tit.de
primo decr. §.3.nu.8. vsque ad 10. & tit.de
secundo decr. §.4.num.18. & transit quoad
vtilitatis,& cõmodi, non quoad ius forma-
le, quia tunc requireretur cõsensus domini.
Bal.l.si finita,§.si de vectigalibus,post nu.3.
de dam.infe.& non transit ius inseparabile,
sed ipsa commoditas.Bal.l.pro hærede,§.1.
cir.fin.de acq.hæred. Isto modo dum fertur
sententias super feudo,nõ requiritur Regius
assensus,quia eius exequutio non est aliena-
tio. Affl.hic 1.not.idem infra const.constitu
tionẽ diuæ memoriæ,nu.18.sed posśesśio pa-
rit facultatem, facultas vtilitatem, vtilitas
idem est quod fructus,iurisdictionis fructus
in habitu,exercitium eius in actu. Bal.c.cũ
ecclesia,nu.12.post med.de cau.posś.& ppr.
[Ob Causam Contumaciae] contempla-
tione cõtumaciæ,vnde dicimus, Causa tua,
contemplatione tua. Bald.l.si cum fundum,
1.rep.in princ.ff.de pact. [Assignatam]
8 decreto iudicis competentis, quia tunc præ
bet iustam causam posśidendi. Bal.l.& gene
raliter, de noxal. [Recuperare Voluerit] comparendo legitimè, cum refectione
expensarũ. Bal.l.cum non eo die, post nu.3.
& in fi.quan.prouoc.nõ est neces. Innuit ex
hoc,quod eam amiserit,& hoc verbo vtitur.
cap.pastoralis, de off.ord. alibi recuperare,
idest retinere. Abb.c.fin.num. 20.vt lite non
contest. [Tantum Minus Nomine Fructuum] quia à fruitione dicunt. D.Th.3.par.
9 de Sacram.q.127.alias 96.art.3. frui autem
est vti cum gaudio,sed nõ omnis qui vtitur,
fruitur.Magister sentent.lib.1.c.11.Fructus
sunt respectiuè ad arbores, quæ producunt,
& hominem, qui percipit. D.Th.1.2. q.70.
art.1.metaphoricè dicũtur etiã spirituales.
d.par.3.q.127.alias 96.art.2.Quod sint fru-
ctus,& eorũ appellatione qui veniant,Bellis
consu.Auer.c.8.ibi,integre. Fructus multis
modis capiuntur.Bal.l.1.nu.10.& 13.de fru.
& lit.expen. quidã sunt spirituales, alij ter-
reni:rursus terreni sunt naturales,industria-
les,& ciuiles, isti percipiuntur in fine anni,
& ex naturalibus transeunt ad industriales.
Bal.rub.de fru.& lit.expen.lo primo, nu.23.
& seq. C.de vsuris,& fru.leg. c.cum.M.Fer-
rariensis,nu.2. vbi etiam,quod omnis vtili-
tas potest dici fructus, & eius appellatione
veniunt actiones,nu.5.de const. largo modo
omne vti,& frui licere dicit fructus. c.nihil
est,nu.3.in fi.de elect.& omne quod renasci-
tur, fructuum nomine continetur. in c.cum
ecclesia, nu.12.cir.fin.de cau.posś.& propr.
Et sic per hũc textum dicit Gram.hic, quòd
missus in posśesśionem occasione reali non
lucratur fructus medio tempore perceptos.
Qui sunt fructus,& quos suos faciat bonæfi-
dei posśessor, Spec.tit.de fruct.& intere.§.1.
Bald.l.1.num.8. d.tit.de vsuris, & fruct.leg.
[A Possessore] virtute decreti [Requirat Quantum Pro Servitio, Quod Curiae Nostras] non tã personæ,quàm ipsi
rei ascriptos.Inf.const.cõsuetudinem prauã,
quia in incorporalibus quædam sunt perso-
nalia, vt obligationes: quædam realia rebus
annexa,vel cohærentia, vt seruitutes. Bald.
l.fin.nu.1.& 2.ne de sta.defun.Præstatio rea-
lis afficit posśesśorẽ,personalis non.in c.que-
relam,nu.3.in fi.de elect. Et cõpellit domi-
nus posśessorem, quia etsi non est obligatio
personalis,est realis,& dominus habet ocu-
los ad feudum,magis quam ad vassallum.in
c.admonet,post med.de renunciat. [De Re Possessa Debetur] quia vassallus tenetur
domino ad seruitiũ pro feudo. Abb.c.1.vlt.
ot.de feudis.& successiuè percipit fructus,
qui

qui cum sint anctoritate iuris percepti, non
veniunt restituendi. Bal. l. terminato, in fine,
C. de fruct. & lit. expen. quia lex sicut diuidit
principale, ita diuidit obligationem conse-
quutiuam ad illud, vt in feudo, ita in censu
pro eo debito. Bal. l. 2. nu. 6. circa med. C. de
hæred. act. adeo quod emptor feudi subroga
tur homagio, ex quo res transit cum onere
suo. Speculat. d. tit. de feudis, §. 2. nu. 52. post
med. Et nō nō stante pacto inter emptorem,
& venditorem, quod venditor teneatur ad
tributum, potest dominus agere contra pos-
sessorem fundi, verùm non tenetur ad colle-
ctas pro feudo, quod tenetur à curia. Barth.
de Cap. q. 25. & 35. in fi. in rep. Gram. super
11 prag. inde dicimus, ꝙ beneficiū habet onus
annexum. Abb. c. 2. post nu. 4. ne sede vac. &
propter onus annexū, res valet minus iusto
pretio. Abb. c. cū Ioannes, post nu. 3. de fide
instr. Verùm vassallus debet prius moneri,
quàm pignoretur. Io. Ant. de Nigris c. 107.
item statuimus, ꝙ prælati ecclesiarum, nu. 3.
[POSSESSOR EXSOLVIT] l. 1. C. de acceptil.
alibi luit. l. creditor, §. 1. de act. emp. l. vxori,
§. vxori, de leg. 3. l. si seruus, de pig. act. quia
12 collectæ, vectigal, & tributum descēdunt ex
re. Bal. l. ignorare, nu. 1. cir. fin. C. de rest. mil.
& præstari dicitur quod compensauit. gl. l. si,
mulier, de cond. cau. da. Inde restituere tan-
tundem deducere, & retinere sunt æquipol-
lentia, nā satis restituit, qui compensat. Bal.
l. filium quem habentem, nu. 13. circa med.
C. fam. ercisc. & si datur actio, multo magis
exceptio. l. 3. C. de cond. indeb. adeo quod si
13 dominus feudi habet feudum pignoratum à
vassallo, non tenetur fructus cōputare in sor
tem, si vassallus abstinet à seruitio debito,
quia videtur quodammodo rem suam possi
dere. Abb. c. at si clerici, post nu. 23. de iudic.
c. licite, nu. 16. de foro comp. & c. 1. d. tit. de
feudis. Exceptio autē extenuationis sortis
propter fructus perceptos à creditore ante
sententiam, non potest opponi post senten-
tiam, sed illos condicit. Bald. l. 2. post nu. 11.
sent. rescin. non posse. alias confusione desi-
net esse creditor. l. 2. §. fin. de hæred. vel act.
vend. [AD HOC ENIM, VT SERVITIORVM
NOSTRORVM EXACTIO NON FRVSTRETVR]
vel frustrator à mora non excusetur. Bal. l. si
longis, de exeq. rei iud. conuenti frustrentur,
vel frustrandi gratia id faciant. l. sed & ad
eos, & seq. ex quib. cau. maio. seu frustratio-
nis occasio excludatur. sup. const. si quem no
strorum fidelium. [AB ILLIS FEVDORVM
SERVITIA DEBITA VOLVMVS EXIGI] ex
tacita obligatione, in fin. Bald. l. si is qui, §.
14 fin. ff. commo. adeo quod seruitia præstabūt,
aut dimittent feudum. Bal. l. vn. §. pro secun
do, in fi. de cad. coll. c. de terris, de decimis.

quia iura realia accedunt rei sine aliqua ex-
pressione. Bal. l. si aquæductus, ff. de contra.
emp. & transit fundus cum sua causa. l. si cō-
uenerit, §. si fundus, ff. de pign. act. & cū sua
conditione fundus publicatur. l. via, §. si fun
dus, vbi Bal. de seru. rust. præd. nisi dignitas
superueniens efficiat quod ad opera sordida
cogi non possit. Bal. l. nec patronis, nu. 4. C.
de oper. lib. [QVI FEVDA IPSA] vtile domi-
nium ipsorū. Bal. c. quæ in ecclesiarum, post
nu. 3. de const. [QVOLIBET TITVLO] est au-
15 tem titulus causa legitima, habens nomen
proprium in contractibus nominatis, vel
annexum in contractibus innominatis. Bal.
l. 1. post nu. 3. C. de reb. alie. nō alien. & aliud
est titulus, aliud dominiū, & aliud possessio.
io l. 1. post nu. 6. C. de fideicomm. verùm ex
titulo oritur possessio: ex titulo, possessione,
& bonafide oritur causa præscribēdi: ex cau
sa præscribendi, & tempore sufficiēti oritur
præscriptio completa: ex præscriptione cō-
pleta oritur dominium: ex effectu dominij
rei vendicatio. idē Bal. l. per hanc, post nu. 4.
de temp. appell. [DETINERE NOSCVNTVR]
quia dominus pro realibus seruitijs potest
compellere quemlibet possessorē, nam & si
non sit obligatio personalis, adest realis, &
dominus habet magis oculos ad feudum,
quàm ad vassallū. Bal. c. admonet, post med.
16 de renunciat. semper dicitur habere causam
anteriorem, à principio enim generationis
feudi, reseruauit sibi fidelitatem, nisi in ijs in
quibus per consensum suum sibi præiudica-
uit. Cam. c. Imperialem, char. 57. col. 3. post
princ. de prohib. feu. alien. per Fred. ita cau-
sa tributorū est potior. l. 1. C. si propter pub.
pensita. si domino non soluitur. l. etiā, ff. qui
potio. cōputatur quod domino soluitur pro
tributis. l. in summa, vbi Bald. C. de pignor.
[ILLVD NIHILOMINVS PRÆSENTI CON-
IVNGIMVS] adijcimus. l. si verò, §. dabit, sol.
mat. l. 1. §. nō fuit, de dolo malo, vel supplen-
do coniungimus. glo. l. qui concubinam, §. si
Stichus, de leg. 3. vt coniuncta faciant quo-
rum neutrū per se facit. gl. t. l. si stipulatus,
17 ff. de vsuris. & pluribus concurrentibus, au-
getur effectus. Bal. l. si vnus, §. pactus ne pe-
teret, 2. rep. cir. princ. ff. de pact. [SANCTIO-
NI] sacratæ per pœnæ impositionē. Niz. in
ver. sancio. [QVOD POSSESSIONEM CITA-
TVS] & relatus, nam sententia contra contu
18 macem antequā nuncius referat se citasse,
est nulla, ideo iudex antequam pronunciet,
semper expectat relationem nūcij. Bal. l. sed
& si, §. 1. de aeq. hæred. [CONTVMAX] quia
citatus non venit, vel venit die feriata, seu
illicentiatus recessit. Iser. c. 1. num. 13. & 14.
post med. de contr. inter vass. & aliū de bene.
[NVLLO MODO] per actionem, vel officium
iudicis.

iudicis.l.nõ potest, vbi Bal.2.rep.ff.de adop.
seu quoquo modo. l.1.de rer.diuis. [Recvperet] siue retineat.Cassan.consuet.Burg.
rub.4.§.18.post princ. [Assignatam] l.1.
§.assignare, l.assignare, ff.de assig.lib. assignare autem aptatur cuicunque titulo donationis. Bal.l.bene à Zenone,cir.fin.2.rep.
tit.de quadri.præscr.[Nisi] quæ dictio ponit à contrario sensu, & significat oppositũ
antecedentis. Bald.c.cum olim nobis,nu.1.
post med.de elect.[Prius] antequã lis contestetur. Bald.l.1.in princ.ff.de edendo. vel
ante omnia.Bal.l.1.cir.fin.princ.2.repet.de
iust.& iure. [Avgvstali, Vel Avgvstalibvs] vt sup.const.pœnam nouem vnciarum,in fine. [Debitis Nostrae Cvriae
Solvtis] & sic secundum Affl.hic 7.notab.
omnes baiulationes erãt Regiæ Curiç.[Pro
Contvmacia Iam Contracta] pro qua
19 non imponitur pœna corporalis, sed extra
ordinem pro motu iudicis punitur. Bal.l.3.
in 3.not. & post nu.12.de his,qui accus.non
poss.condemnatur in expensis.Bal.c.consuluit,nu.10.de off.deleg.c.nullus, de præsum.
hic imponitur pecuniaria, pro qua nõ præferẽ creditoribus.toto tit.pœnis fiscal.cred.
præf.[Et Si Qvid].i.aliquid.gl.l.si seruum,
20 in ver.quid,de acq.hæred.& refertur ad modicum.Bal.l.hanc legem,ff.de contrah.emp.
[De His Baivlvs] Balliuus. c.dilecto, de
sent.excom.in vj. [Citato Dimiserit]
gratiosè[De Proprio Svo]quod à nemine
recognoscit. Affl. de feu.non hab.prop.feu.
nat.num.10.in princ. [Cvriae Nostrae
Componat] sup. const. si quis Castellanorum. vel de bonis ipsius proculdubio exigemus.sup.const.si quis in posterum, in fi. sed
in multis iudex dispensat propter paupertatem. Bal.c.at si clerici,nu.16.de iudicijs.

Contra,venditor non tenetur ad seruitiũ,
quia non possidet: emptor non, quia non
promisit.l.3.§.opus,de alien.iud.mut.causa
facti.dixi in d.c.Imperialem, nu.28.cir.fin.

21 Nisi diceres, ꝙ feudum tenetur ad seruitium.Affl.hic 4.not.nam fructus sunt parati
pro militia,cuius causa constituta sunt feuda. Cam.c.an agn.q.22.nu.155.in fi.& 156.
vel etiã quod debitor possideat pignus,fructus colliguntur per dominum directum,nec
computantur in sortem. Minad.inf.const.in
22 aliquibus, 3.not.nu.79. Vltra quod feudum
est simile homini (gl.inf.const.consuetudinẽ
prauam) surdo,& muto,vtitur tamen ministerio hominis, penes quẽ est possessio. Affl.
sup.const.statuimus.glo.5.post nu.58.de off.
mag.iust. & per illum soluit. isto modo possessor tenetur ad tributum, & decimas etiã
præteritas. l.Imperatores, de publ. Zabar.
clem.1.nu.6.de cẽsi.Abb.d.c.de terris,nu.3.
& 4.de decim. Luc.l.fin.cir.fin. de fide instr.
& onus vectigalis est possessoris. Bar.d.l.Im-
23 peratores. Adeo quod Ecclesia tenetur ad
tributum debitum Imperatori pro prædijs.
24 Abb. c.1.nu.8.d.tit.de censi. Vnde homo ligius si semel præstitit debitum seruitium,in
ea causa esse videtur, vt quandocunque requiratur,debeat seruire. Spec.d.tit.de feud.
§.2.num.10.post medium.

25 Nota,quòd iudicium,& actio sunt species
separatæ. Bald.l.in causæ,la 2 post princ.de
mino.Actio sumitur largè,strictè,& strictissimè.gl.1.l.1.d.tit.de edendo.alibi actio vulgaris forma,siue petitio.Bal.ea.l.1.in princ.
realis,& personalis,quæ quãdoque ab initio
concurrunt. Bal.l.metum,§.licet,in fi.quod
26 metus cau. sed quod non debetur, vel aliter
quàm debetur,peti non potest. Bal.l.illa stipulatio,§.1.de verb. oblig.nam non dicitur
debitũ,quod potest exceptione excludi.Bal.
l.si non sortem,§.1.de cond.indeb. debetur
autem propter pignus,vel hypothecam,quæ
inter se differunt. l.si rem,§.1.vbi Bald.ff.de
pign.act. Vnde pro rebus obligatis debitori
suo an agat quis hypothecaria. Io. And. ad
Spec.rub.de oblig.& sol.col.2. actio autem
personalis non est ambulatoria,quia est radicata in persona, & non transit nisi in successorẽ vniuersalem. Bald.l.Pomponius,col.
fin.in princ.de neg.gest. Specialia,siue singularia iudicia sunt rei vendicatio, & similia.
Spec.tit.de iudic.§.3.in princ. & vbi duo habent causam à diuersis, melior est conditio
possidentis.Bal.l.hæreditatẽ, C.in quib.cau.
cessat longi temp.præscr.& tenetur possessor
27 adeo,ꝙ si captus ab hostibus,habet feudum,
vel emphyteosim, reuersus, debet soluere
quidquid debuit medio tẽpore ac si nõ fuisset captus. Bal.l.liber captus,nu.8.de capt.
& postl.reuer.& cui possessio euincitur,sunt
datia,& collectæ restituendæ. Bal.l.debet,de
ædil edi. Vltimo,quãdo nouũ quid adijcitur
veteri obligationi,tũc incipit deberi. Bal.l.si
cum exceptione,§.quatenus,post nu.5.quod
28 met.cau. an autẽ minor possit esse cõtumax,
cum non possit se defendere.Spec.tit.de contumac.§.fin.nu.18.vbi Bal.post princ.cũ nec
cum alio agatur ad expensas, si non interfuit aduersarium fuisse præsentẽ.idem Spec.
tit.de expensis,§.fin.num.19.patitur tamen
secundum decretum. Bald.l.si finita,§.si pupillus,& §.si de vectigalibus, de dam.infe.

De tractu termini constituti, alias de elongantibus terminum sibi datum.

SVMMARIVM.

1 *Tractus pendentia est de futuro.*

Qvia

VIA non solum punitur contumax, verum etiam qui secundũ conuentionem non venit, vel terminum sibi datum prorogat: sicut enim qui elongant se à te, peribunt. psal.72. Quam bonus Israel. Et elongaui fugiens.
1 psal.54. Exaudi Deus. ita qui elongant terminum sibi datum, vel tractum .i. pendentiam de futuro. Bald.l.si quis stipulatus, de verb.obligat. longam fecit, vel longe fecit. psal.87. Domine Deus. punitur vt contumax, pœna de qua in textu.

SVMMARIVM.

1 *Lex certo terminorum contenta numero, in eo fingit pedes.*
2 *Actorem dicendo, præsupponit iudicium, & litem contestatam.*
3 *Curia vicem personæ substinet.*
4 *Decreta interponere, est in potestate iudicis, non partium.*
5 *Dispendium, & compendium quid.*
6 *Iudicium nemo potest protelare inuito iudice.*
7 *Iudici debetur honor, nec debet eius auctoritas calcari, post num.14.*
8 *Culpa est non procedere in causa, & iuditium fieri elusorium.*
9 *Dolus possessoris magis toleratur, quàm petitoris.*
10 *Pœna expensarum est subrogata loco decimæ partis litis.*
11 *Consensus, vnitatem denotat.*
12 *Mora facilius deprehenditur in actore, quàm reo.*
13 *Actum inter partes est sequendum, qua de die ponendo conueniri solet.*
14 *Subdito inest necessitas obsequendi.*
15 *Tractus futuri temporis quando pertinent ad iudicem, & quando non.*
16 *Actionem in iudicio propositam actor si differt, quid olim, & nunc fit.*
17 *Terminum prorogare, iudicis est, & non alterius.*
18 *Terminum datum à lege si iudex minuit, lex supplet.*
19 *Sententia est finis iudicij, & post eam non datur alius.*

CONTINGIT] iudicium habet plures partes. Bal. cap.fin. in fi.de in integ. rest. est indiuiduum. Bal. l. eum non solum, §.necessitate, nu.15. in fi. de bonis, quæ lib. sicut electio nõ recipit diuisionem. Bal.c.in Genesi, num.1.in fi.de electione. habet in se multos actus, & quilibet est iudicialis. eod.§.necessitate, nu.9.circa fin. & dilatio iudiciorum habet nonnullas moras. Azo in sum. num.3. circa fin. C.vt in poss.leg. adeo quod de facili euenire non potest vt mora non procedente, perueniatur ad iudicẽ.l.3.ff.de vsuris.
1 Lex verò certo terminorum numero contenta est, & in ijs suum fingit pedem. Bald. l.cum non eo die, num.1. circa fin. quando prouoc. non est neces. & vult quod reus non sit dolosus, & subterfugiens, alias iudices prouocat, & contra eum iura præsumunt. Speculat. tit.de compari.inter.nu.5. Actor, & reus si sine consensu curiæ terminum prorogant, puniuntur, vt in textu, qui summ.vt per glo.& Affl.& dicit [CONTINGIT] accidit glo.l.vxorem, §.Seium, in ver.contingisset, de leg.3. [INTERDVM] nonnunquã. Nic. in ver.interdum. [ACTOREM] qui præsup-
2 ponit iudicium, & litem contestatam. Bald. l.2.post num.34. sentent.resc in.non posse. [SIMVL] l.1 de his, qui sunt sui, vel alie.iur. vna simul. Baldus l.cum alter, post num.1. C.de fideicomm. & quomodo, in c.cum dilectus, in princ.de causa possess.& propriet. [ET REVM] infra const. hostici. [CIVILIBVS CAVSIS] dum ciuiliter agitur. supra const.Iustitiarij nomen, & normam. [RECEPTO AB EIS PEREMPTORIO TERMINO] de quo sup. const.edictorum ordinem. & dicitur quod est cuius quæ vltimum cuius extra nihil est accipere primi, & cuius infra omnia primi, & finis cuiusque. 5.Metaphysices 16.est verbum præcisum: iudex tamen proprio motu potest suam interloquutoriam suspendere non solum expressè, sed tacitè, expectando in crastinum. Bald.c.consuluit, post princ.de off.deleg. [VEL] quæ alternatiuã importat. Abb.c.4.nu.4.de rescr. [PER CVRIAM] quæ vicem personæ obtinet.
3 Iser.c.1.nu.1.cir.med.de mil.vass.qui cõtu. est. [IPSIS DATO] præfixo.d.const.edictorũ ordinem, in fi. cum decreta interponere, non
4 sit in partium potestate, sed iudicis. Baldus auth.dos data, circa fin. de donat.ante nupt. [AD IVDICIVM NON VENIRE] comparere. supra const.citationis literæ, circa fin. [QVO FIT] idest fieri consueuit. Bal.l.si defunctus, 1.rep. circa med.ff.de procurat. sicut potest fieri, idest fiet. addit.ad D.Thom.3.parte, de

Sacram.quæst.129.alias 98.art.3. ibi exam.
lo secondo, aliter in l.ita demum, ff.de arbit.
5 [Vt Eorvm Dispendivm] quod quid sit,
& quid compendium, glo.1. c.dispendia, de
rescript.in vj.c.Abbate, circa fin. de sent.&
re iudicata, eod.lib.vj.alibi in dispendium,
idest in diminutionem. Abbas c.si verò, post
num.3.de iureiur.c.2.de fideiusso. c.licet, de
voto, & voti redempt. [Ivdicii Proces-
svm] progressum. Nizolus in ver.processus.
[ImpedIat] de facto, secus de iure. Zabar.
clem.vnica, in princ. in ver.si quis autem,
nu.2. circa med.de sequest.poss.& fru. cum
6 inuito iudice neutra partium possit iudiciũ
protelare. Bal.l.properandum, in princ.vlt.
not.de iudicijs. [Et Honori, Et Avcto-
ritati Ivdiciali Illvdat] vel eludat.
sup.constit.pœnam nouem vnciarum. quod
fieri non debet.l.si quis rem, in ver.eludere,
d.tit.de arbitris. cum lex inhibeat fraudem
iudicis. Bal.rub.nu.5.de alien.iud.mut.cau.
7 facti.& iudici debetur honor. l.fin.C.quan-
do prouoc.non est necess.nec eius debet cal-
cari auctoritas, nec ludibrio sit imperium
magistratus. Bal.l.3.post num.14.de his, qui
accus.non poss. vnde facit iniuriam qui eo
relicto, vadit ad alium. glo.pen.in fi. c.non
oportet, lo primo, de conse.dist.5.[Igitvr]
8 cum culpa sit non procedere in causa. not.
Bal.l.non ignorat, de fru.& lit.expen. ne iu-
dicium fiat elusorium. Abb.c.2.post num.4.
de rest.spoliat. Quod facit contra illos, qui
procurant lites differri, & procurant iudicis
impedimentum.c.cum autem, vbi Bal.circa
princ. & post num.4.de off.deleg. [Mani-
vestivs Diffinimvs] apertissima consti-
tutione sancimus. d. constit. edictorum.
[Vtrvnqve] coniunctiuè. Bal.l.si duas, cir.
fin. per illum textum, de excusat.tut.vel di-
stributiuè. idem Bald.l.pluribus, col.1.in fi.
ff.de procurat. [Scilicet] quæ dictio de-
clarat moderationem. Lucas l.omnes, post
princ. de agric. & censi. [Actorem, Et
Revm] primum, & secundum. Bal.l.debitor,
§.1.de leg.2.licèt tolerabilior sit dolus pos-
9 sessoris, quàm petitoris. idem Bal.l.2.nu.1.
in fine, C.de transact. [In Decima Parte
Motas Lites] etiam extraiudiciales. Abb.
c.sæpe contingit, nu.5.de appell. cuius loco
10 subrogata est condemnatio expensarum,
quæ decima pars litis olim præstabatur in
ciuili, non in criminali. Bal.d.l.nõ ignorat,
num.3.post med.de fruct.& lit.expen. Vnde
ex eo quod non venit, non amittit causam;
sed punitur in expensis. in l.præses, num.2.
circa fin. C.de appell.l.3.nu.21.in fi. de his,
qui accus.non possunt. [Pro Æqvalibvs
Portionibvs Esse Mvlctandos] pœna
extraordinaria esse puniendos. Abb. cap.

num.3.de dolo, & contum. [Si Expresso]
11 dicto.glo.fin.l.pen.ff.de euict. [Consensv]
quod vnitatem denotat. Archid.c.quanto,
post princ. 63. dist. [Sine Licentia Cv-
rias] de qua infra constit. licentiam.
[Terminvm Prorogavserint] non potest
prorogari iurisdictio de tẽpore ad tempus.
Bald.c.de causis, num.17.de off.deleg. qui si
adhuc durat, idem est terminus, secus si post.
Paulus de Castro cons.282.col.fin.in princ.
vol.1. [Vel Non Veniendo Tantvmmo-
do] solum. Niz.in ver.tantum. [Desides
Argvantvr] nam in iudicijs quasi contra-
hitur, & citantis debet expectare citatum,
nisi citatio sit nulla ipso iure. Bald.cap.cum
inter, lo secondo, circa princ.de electione.
12 facilius tamen mora deprehenditur in acto-
re, quàm reo, quia in potestate actoris est
litigare, non in potestate rei. Bal.l.petendæ,
2.notab. de temp. in integ.restit. Maior est
culpa appellantis, quàm appellati; maior
actoris, quàm rei. Bal.l.eos, §.fin.nu.1.circa
fin. d.tit.de appell. & in causa pares culpæ,
vel moræ, deterior est cõditio actoris, quàm
rei.in l.acceptam, post num.33.C.de vsuris.
quid autem sit in contumacia actoris, auth.
qui semel, vbi Bald.quom.& quando iudex.
hic autem in pœnam nociuæ desidiæ, vt su-
pra constit. quicunque, mulierem decimam
motæ litis componit.
13 Contra, id sequi debet, quod inter partes
conuentum est.l.cum qui, la prima, de verb.
oblig. tanto magis, quia de die ponenda so-
let inter partes conueniri. l. de die, ff. qui
satisd.cog.
Sed illud in stipulationibus, secus in iudi-
cijs, vbi terminus datus à iudice, non pro-
14 rogatur à parte, quia subdito incumbit ne-
cessitas obsequendi. c. cum ex iniuncto, de
hæreticis. Iussiones enim superiorum con-
tẽdere nefas est. B.Hieron.in vitas Patrum,
4.par.char.150.col.3.nec iudicis auctoritas
debet esse ludibrio. §.si quis autem non im-
plens, in ver.admonitus, auth.de hæret. &
faleid. vnde qui iudicem circumuenit, &
partem, non debet sine pœna transire. Bald.
cons.227.nu.3.circa fin.1.vol. Pœna de qua
hic, est decima pars litis, quam fuisse anti-
quam, dicit gl.hic, & restituitur nomine ex-
pensarum. auth.generaliter, de Epis.& cler.
15 & non seruatur, quia tractus futuri tempo-
ris non pertinent ad iudicem, Specul.tit.de
decimis, nu.8. quia sunt incerta, nec cadunt
in causæ cognitionem. Bal.rub.in pri.cõmi.
vel epist. Quando autem pertineant ad iu-
dicem, & quando non, idem Bal.l.2.in princ.
C.vt in poss.leg. l.1.post nu.9.& 12.de sent.
quæ sine cer.quant.l.1.post princ.d.tit.com.
vel epist.

Nota,

16 Notá, quód olim actionem in iudicio propositam, si actor prosequi differebat, tribus citabatur edictis, & post annum iudex sententiam proferebat. §. omnem, auth. de litigiosis. iure isto post datum libellum, ante litis contestationem dabatur licentia recedendi à lite, postea non, nisi saluo iure curiæ debito. infra consti. sponte. Hic si non receditur in totum, sed prorogatur, ratione contemptus punitur, nam cum receperit proro-
17 gationem à parte, non à iudice, cuius est prorogare, videtur illum contemnere. Inn. c. præterea, lo secondo, in fine, de appellat. Prorogatio an fieri debeat penes: requiritur specialis in causis arduis, & partes in prorogatione possint addere formam nouam extra mandatum. Baldus c. de causis,
18 num. 3. & 4. de officio deleg. Ita tempus datum à lege, non potest minui per iudicem, & si minuitur, appellatur, vel suppletur à lege. Isern. cap. 1. num. 12. quo temp. miles. distingue vt per Bald. c. si verò, post num. 10 vt lite non contest. & sic infert Afflict. hic, quod iudicium habet principium, medium, & finem. dixi in d. const. edictorum. medium
19 in causa quid sit: sententia est extremum. Bald. ad speculat. tit. de procuratore, col. 2. post princ. & post eam vlterior finis non est. Bald. l. si causa, C. de transact.

SVMMARIVM.

1 ***Sexus commistio est periculosa, ideo mulieribus vagari non licet.***
2 ***Mulieres habent venenum, facies earum ventus vrens, verbis flectunt homines.***
3 ***Mulierum appellatione qua veniant, & quid muliercula.***
4 ***Nullatenus, nullo modo, vel casu, & quando aquipollet suo contradictorio.***
5 ***Iudices manus mundas, & oculos à libidinoso aspectu alienos habere debent.***
6 ***Mulieres intra feras domus se continere, & non vagari debent.***
7 ***Aduocati sine mercede non studeant.***
8 ***Oportet, necessitatem inducit.***
9 ***Fœminæ honestissimæ opera aliorum vtuntur etiam in contractibus.***
10 ***Mulieres iure antiquo sub perpetua erant tutela, propter sexus fragilitatem.***
11 ***Mulier sui, & aliorum potest esse procuratrix.***
12 *Mulier est capax officij, si eius pudicitia non leditur.*
13 *Mulier ex causa potest compelli ad respondendum pro se.*
14 *Honestum non est personas egregias venire in publicum.*
15 *Virgini si non licet, nec viduæ, nobili, diuiti, vel pauperi.*
16 *Nobiles si propter paupertatem exire à domo verecundantur, excusantur à muneribus publicis.*
17 *Leges non sunt facta propter bene viuentes, quia ipsi sibi sunt lex.*
18 *Regina, & Comitissa succedunt in Regno, & Comitatu.*
19 *Mulier constituta in dignitate, habet iurisdictionem, & potest esse procuratrix.*
20 *Ira non est super iram mulieris.*
21 *Dignitas maior in sexu virili, quàm mulieris, & quando est melioris conditionis.*
22 *Causa finalis, & alia impulsiua, & quæ prior in intentione.*
23 ***Ratio legis præsumitur finalis, ratio hominis impulsiua.***

VLIERES] pulchritudinem viuendi tenere hoc est conuenientia personæ cuique sexui reddere. D. Thom. 2. 2. q. 168.
1 art. 1. est enim periculosa sexus commixtio. Abbas c. veniens, nu. 1. de eo qui cogn. consang. vxoris suæ, c. monasteria, 1. notab. de vita, & honest. cleric. Afflict. hic circa princ. Vnde Cato dicebat antiquos prohibuisse mulieres propria negocia agere sine auctoritate virorum, vel fratrum, non solum domi, sed per plateas. Tarcag. lib. 31. historia. char. 624. Ideo mulieres vagari non conuenit, nec virorum cœtui se immiscere. c. 2. de iudicijs, in vj. ad lites concurrere inhonestum est. l. 3. de
11 iniurijs mulie. in Longob. adeo quod se aduersarijs nó exhibent. auth. principales, vbi Bald. in princ. de iureiur. propter calu. dan.
2 quia habent venenum. idem Baldus l. 1. post princ. C. de natur. liber. facies earum ventus vrens. Abbas d. c. monasteria, num. 3. cir. fin. & earum verbis flectuntur homines. Specul. tit. de recusa. §. 4. num. 6. propterea prohibentur venire coram iudice, & si veneriot

in pœnam denegatur audientia, vt in textu,
qui summatur vt per Afflict. & dicit [Mvlieres] quas oportet esse modestas, fortes,
& iustas. Arist. 1. Politicorum 8. quarum
3 appellatione venit omnis fœmina viro intacta, siue mixta. D. August. epist. 120. col. 3.
in fine. tam corruptæ, quàm virgines. l. si seruis legatis, vbi glo. de legat. 3. cuiuscunque
fortis, absque distinctione mulierum. Bald.
l. vnica, post princ. C. si quacunque præd.
potest. Lingua Hebraica fœminas appellare proprium est. D. August. 1. loqnutionis de
Genesi, col. 7. circa med. & seq. post princ.
etiam quæ non nouerunt virum. idem 4. loquutionis de Numeri, col. pen. in princ. & 2.
de consensu Euangelistarum, cap. 28. in fine.
Nuptæ debent claudere os vuluæ, donec viri
sunt absentes. Bald. cap. si verò, in fi. vt lite
non contest. Istæ non habent iudicium rationis firmum, & quasi non habentes solidam rationem, non dicimus continentes.
D. Thom. 2. 2. quæst. 156. art. 1. vnde statum
subiectionis habent, licèt quandoque inueniantur meliores viris multis. Idem 3. parte
de Sacrament. quæst. 70. alias 39. art. 1. alibi
dicuntur mulierculæ. 2. ad Timoth. 3. c. pen.
de cohab. cler. & mul. l. pen. de seruo conuen.
sicut seruulus. l. seruus cuiusdam, de cond.
indeb. vilis conditionis, qui sic diminutiuè
denominatur ad demonstrandum quod peccatum diminuit animam, & corpus. Abbas
c. pen. 1. notab. d. tit. de cohab. cler. & mul.
mulieres dico in quibus turpis suspicio cadere potest. l. miles ita, ff. de testam. milit.
[Ad Cvriam Nostram] Magistri Iustitiarij, supra constit. Magnæ Curiæ. [Vel
Alicvivs Officialis Nostri] qui nostram effigiem repræsentat. infra const. eos
tantū. [Praesantiam Vaniantas] etiam
quod sint honestæ. l. 1. §. sexum. in ver. causam, ff. de postul. Ant. de Bnt. c. post translationem, num. 18. de renunciat. Et in quacunque republica male de eis prouisum sit, quia
viuunt molliter, & in omnem licentiam dissolutæ. Arist. 2. Politic. 7. Sunt molles, & fragilis naturæ: appetunt virum sicut materia
formam, & magnes ferrum, & econtra viri
ardenter amant mulieres. Baldus in rubr. in
princ. de cohab. cler. & mulier. [Nvllatanvs] nullo modo, nullo casu, & negotio, quæ
4 posita signo vniuersali affirmatiuo, facit
æquipollere suo contradictorio. Bald. §. fin.
post num. 2. inst. de auct. tut. [Admittantvr] pro se, vel alio, agendo, vel defendendo, etiam quod sit vir. Bald. l. 4. vbi idem in
filio, si potest aliter consuli. & l. alienam,
C. de procurat. quia mulieri decus affert taciturnitas, sed non viro. Arist. 1. Politico-
5 rum 8. Et iudicis manus non solum à pecuniæ lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu continentes esse debent. Io. And. c. quorundam, num. 4. de electione, in vj. [Sed In
Ipsarvm Poenam] vt puniantur in eo in
quo delinquunt. supra const. si quis aliquem,
de percu. illi. cum armis. [Qvod] id est quia.
l. & si, in ver. quod, de vulg. & pupill. [Praesentari Se Conspectibvs Pvblicis
Non Verentvr] cum disciplina scholastica mulierum disciplinæ non congruat. Bal.
cap. fin. num. 25. circa finem, de constitutis.
Intra domum, considerato sexu, continere se
6 debeant, adeo quod nec per officialem sunt
in publicum protrahendæ. l. 1. C. de officio
diuer. iud. [Expediri Eas Privsqvam]
antequam. Nizolus in ver. priusquam.
[Ad Propria Redeant] veniant. Ioan. 1.
[Prohibemvs] quia periculosum est itinerare, & se cœtibus virorum immiscere.
Abb. c. mulieres, num. 2. circa med. de sent.
excomm. cum in eis maior sit abusus, quàm
in masculis. Bald. l. quicunque, nu. 17. de seruis fug. [Nisi Tanta Personarvm, Vel
Rarvm Inopia Pergraventvr] quia ad-
7 uocati sine sumptu non student. Abbas c. 1.
num. 5. circa med. de offic. iudic. [Qvod In
Aliorvm Defectvm Ipsas Oporteat].
8 necesse habeat, nam oportet, inducit necessitatem. Abb. c. fin. §. sane, num. 4. de iureiur.
[Personaliter Laborare] alias honestas lucro debet præferri. not. Bal. l. reprehendenda, C. de instit. & substit. & nulla est
sine honestate nobilitas. idem Bal. l. 2. col. 1.
9 circa med. de secundis nupt. Et honestissimæ
fœminæ in negocijs suis opera aliorū vtuntur. l. cum quis decedens, §. pen. de legat. 3.
Faciunt contractus per procuratores. Bald.
l. optimam, num. 6. de contra. & committ.
stipulat. Et viris capacibus committunt earum potestates. addit. ad Speculat. tit. de
iudice deleg. §. excipitur, in ver. Vbertus de
Bobio, vbi Speculat. num 10. circa medium.
10 Vnde mulieres iure antiquo propter sexus
fragilitatem perpetua tenebat tutela. Boet.
libro 2. in Topica Ciceronis, quia consilium
earum plerunque est contra seipsas. Baldus
l. si pater, repet. antiqua, C. de sponsalibus.
& per contumelias earum multæ tyrannides perierunt. Arist. 5. Politic. 11.

11 Sed videtur, quòd mulier possit esse procuratrix. Speculat. tit. de procuratore, §. 1.
etiam in iudicio iurisdictionis voluntariæ,
Bald. l. 1. §. illud, comm. de manum. & si pro
alijs, multo magis pro se. arg. infra constit.
nullus campio. Etiam, quia in causa vsurarum, & decimarum, vbi tractatur de periculo animæ, non disputatur de apicibus iuris,
& potest esse procuratrix. Arnon. 22. problemate.

Nisi

Nisi diceres, quòd præeminentiam gra-
dus in administratione non habent. Baldus
c.ad audientiam,in fi.de rescrip.nam omnes
iurisdictiones sunt generis masculini.in c.1.
2.repet.nu.10. de iudicijs. ideo non possunt
exercere officia publica. l.pen. & l. si præ-
12 sens, de Episc.and. & eorum sunt capaces,
per quæ earum pudicitia nõ læderetur. Ang.
l.vnica,post nu.10.de mulie. & in quo loco,
& sic non possent esse iudices arbitri, vel
procuratrices ad lites, ad negocia sic. Abb.
c.cum dilecta, post nu.47. de confirm. vtili,
vel inut. & exequutrices testamentorum quo
ad actus extraiudiciales exercendos. Bald.
d.l.1.§.secundo loco, ff.de postul. Non pos-
sunt docere publicè,& sic totam Ecclesiam,
sed priuatim aliquos. D.Th.2.2.quæst.177.
art.2. Possunt esse testes in instrumento pu-
blico, & tamen priuatæ scripturæ non præ-
bent adminiculum. Bal.l.scripturas,in fine,
num.4. qui potio. vel in casu necessitatis,vt
hic, nam ex magna causa compelli posset
13 per seipsam respondere. Bal.l.fin.nu.5.d.tit.
de procurat. Etiam quia olim puellæ disce-
bant Grammaticam. l.qui filium, in glo.ff.
vbi pup.educ.deb. & consuetudinis Iudaicę
fuit, nec ducebatur in culpam more gentis
antiquo, vt mulieres de substantia sua vi-
ctum,atque vestitum præceptoribus suis mi
nistrarent D.Tho.3.par.de Saluatore,q.40.
art.3. Accusare autem non possunt,propter
verecundiam,sed fallit multis modis. Spec.
14 tit.de accusato.num. 16. regulariter non est
honestum personas egregias venire in publi
cum. Io.Faber §.fin.nu.1.in fi.inst.de curat.
Mulier, & seruus non possunt abesse causa
rei publicæ. Bal.l.si quis seruum,si quis caut.
& cuilibet prohibetur, quia quod non licet
15 virgini,non licet viduæ.Bal.l.fin.cir.fin.ff.de
ritu nupt. Nec hodie coguntur personaliter
ire ad iudicium causa testimonij .. in c.quo-
niam aliqua,in princ.de testib. tam si est sui
iuris diues,vel pauper. Abbas c.ea noscitur,
3.not.de sent.excom. & nobilis, nam vilitas
vitæ facit eam humilem,& deploratã. Bald.
l.cũ antiquioribus, nu.8.in fi. de iure delib.
Non retinetur in carcere etiam pro debitis
fiscalibus, auth.sed hodie,de off.diuer.iudic.
Remouetur à vilibus.l.pen.ff.de edendo. Et
inopia fideiussoris.Bald.ad Spec.tit.de sent.
col.14.post med. Non potest pro alio inter-
cedere,nec pro coniuncto subire defensionẽ,
nisi rem suam agat.l.1.& 2.vbi Bal.§.verba,
in fi.ff.ad Velle. Et repellitur dubio futuri
euentus, Bald.l.sed & si, §.fin.ff.de iudicijs.
16 Ita nobiles, qui propter paupertatem domi
morantur,& verecundantur exire, excusan-
tur à muneribus publicis. Abbas c.si qui te-
stium,nu.8.in princ.de testib. Licet propter

17 bene viuentes leges factæ non sint, quia ipsi
sibi sunt lex,sed propter errantes.Bal.l.om-
nes populi,post num.2.de iustitia, & iure.
Vnde licèt regulariter fœmina remoueatur
ab omni officio publico,& luxuriosè viuen-
ti detur curator, & si dilapidet, restituitur.
Bal.rub.nu.7.de in integ.rest. potest tamen
in eam compromitti. Abbas c. dilecti filij,
2.& 3.notab.de arbitr. vel non potest fieri
nisi in certis casibus. Spec.tit.de arbitro, &
arbitrar.§.2.in princ. nam potest fieri vt in
arbitratricem, non vt arbitrem. Abbas c.
Quintauallis, 2.not. de iureiur. vel nisi ha-
18 beat iurisdictionẽ, vt Regina, & Comitissa,
prout de Regina Ioanna. Bar.l.vn.num.10.
in fi.& Ang.nu.6.circa med. de mulie. & in
quo loco. Bal.l.fin.C.de arbitris. de Comi-
tissa Matilda, idem Bal.cons.294.col.2.post
princ.5.vol. Iacob.tract.feu.in ver.dux,ibi,
quid si Rex,vbi etiam de Ioanna, post nu.9.
& licèt principaliter iurisdictionem habere
non possit in consequentiã,habebit iure suc-
cessionis cum regno. Lud.de Mol. de Hisp.
primog.lib.1.c.13.nu.14. Paris de syndic.in
ver.officialis, c.3. post num.5. Et sic potest
temporaliter dominari. D.Thom. 3.par.de
Sacram.quæst.70.alias 39.art.1.in fi. & spe-
19 ciale in mulieribus constitutis in dignitate,
vnde Abbatissa habet iurisdictionẽ in subie-
ctas: potest beneficio, & officio suspendere,
sed nõ diuino:habet subditos.Bal.c.dilecta,
de maior.& obed. Potest esse procuratrix in
rebus monasterij.Innocent.d.cap.cum dile-
cta,circa medium,de confirm.vtili,vel inut.
Ex consuetudine habet iurisdictionem or-
dinariam,& potest suspendere clericos suos
ab officio,& beneficio. Idem Innocent.cap.
dilecta,de maioritate,& obedientia. Et ha-
bet prælationem ex commisione, propter
periculum cohabitationis virorum.D.Tho-
mas d. 3. par. quæst.70. alias 39. art.1. ita
& institrices. l.nam prelique, ff. de instito.
Præsumitur enim idoneitas in ijs, quæ con-
gruunt eorum sexui,& statui, quia natura-
lia communia sunt etiam mulieribus. Bald.
cap.quia propter, post nu.24.de electione.
20 Et licèt non sit ira super iram mulieris,
Baldus l.2. in fine, de reuoc. donatio. sicut
furiosus, quamuis non exerceat, retinet in-
risdictionem : Baldus l.qui furere, 2.repet.
de statu homin. Nec debet domino negari
defensio propriæ causæ. Baldus l.dominus,
num.1. C.de appell.
Nota, quòd honestas dicitur honoris sta-
tus. Luc.l.deuotum, col.1.post med. de me-
tatis.Inde honestus,secundum Isidorum,qui
nihil habet turpitudinis. D.Tho.2.2.q.141.
art.2.in fi.& ad virtutem pertinet.Idem ea.
par.q.169.art.1.Vnde honestũ dicitur quod

est honore dignum.ea.par.q.145.art.1.licèt
21 maior dignitas sit in sexu virili.l.1.de cõsul. Nec eadem modestia mulieris, & viri fortitudo,neque iustitia,vt Socrates putabat,sed illa iubens,hæc verò obediens.Arist.1.Politicorum 8.& ad eam cura rei domesticæ nõ pertinet.2.eiusdem 3. Et in multis est deterior conditio fœminarum, quàm masculorum. Spec.tit.de actore,num.71.in princ. & tit.de accusatore,nu.16.in fi. In quibus sunt melioris conditionis, & in quibus conueniunt, idem Spec.tit.de procurat.§.1.nu.2. Quantum ad statum gloriæ nullũ detrimentum patitur fœmineus sexus. D.Tho.3.par. de Saluatore, q.55.art.1. cir.fin. hic prohibetur immisceri cœtibus virorum. Abbas c.fin.nu.3.de cler.ægrot.
22 Secundo nota, quòd causa est duplex, & quæ sit prima in intentione,Bal.l.obseruare, 2.rep.§.post hæc,nu.9.cir.fin.de off.procon. & leg. Principale propositum dicitur causa finalis.Bal.l.non vere,in 1.rep.ex quib.cau. maio.Est fons causarum,& quid sit,in l.eam quam, nu.1.de fideicom. Causam principalem debemus attendere.idem Bal.l.rogasti, in princ.si cer.pet. Quæ præsumatur finalis, vel impulsiua, Bal.l.2.§.1.ff.mandati,l.cum tale,§.falsam,lo primo,de cond.& demonst. l.iurisgentium, §.si cum nulla,cir.med.ff.de pactis,l.damus,de cond.indeb.in l.si repetendi,nu.3.C.de cond.ob cau.l.vn.post nu.3.de conf. Et quando impulsiua cessat, an cesset constitutio, c.cum infirmitas, vbi Abb.post nu.2.de pœnit.& remiss. Spec.tit.de disput. & alleg.aduoc.§.4.post nu.12.& 13.Bal.d.l. is qui,ex qui.cau.maio. & l.si mulier,2.not. C.de iu.dot. Causa finalis est, qua cessante, non esset facturus. Bal.auth.ex testamento, col.2.cir.med.de collatio. In contractibus, & legatis quomodo cognoscatur,idem Bal. l.1.nu.12. C.de falsa cau.adie.lega. Ista restringit dictum, remota impulsiua,remanet alia. Bal.l.1.2.repet.num.1.& 2.ff.de ferijs. Aliqnid tamen nõ potest esse causa suæ causæ. Bal.l.fin.§.1.in fi.de vulg.& pupill. Quæ sit finalis,& quæ impulsiua.Bald.rub.in ver. dotes, col.5.post princ.sol.matr.l.generaliter, nu.8.& 10.post med.de Episc.& cler. & intelligitur propinqua potius, quàm remota. Abb.c.de cætero,nu.3.de homic. In du-
23 bio ratio legis præsumitur finalis, ratio hominis impulsiua. Bal.add.vltima, cir. med. ad Speculat. d.tit.de disput.& alleg. aduoc. Vltimo an ornamenta mulierum sint sine peccato.D.Th.vbi sup.2.2.q.169.art.1.& 2. vbi Caietanus,& appendix.

De pactionibus inhibitis, & de volentibus à lite discedere.

SVMMARIVM.

1 *Pactiones continent quandam liberationem.*

2 *Inhibitio fit cum præcepto.*

QVi lite contestata non comparent, vel terminum sine licentiæ curiæ prorogant, puniuntur,vt supra, nunc imponit pœnã tertiæ partis eius, quod datum est ratione transactionis inter transigentes. Isern.hic, & sic dicit
1 [DE PACTIONIBVS]c.fin.de pactis,quæ habent in se quandam liberationem. Spec.tit. de actione,seu petitione,§.2.nu.14.in fine.
2 [INHIBITIS] cum præcepto. Abbas c.nam concupiscentiam. nu.3.in fi.de const. [VOLENTIBVS A LITE DISCEDERE] sine licentia curiæ, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Lites temerè susceptæ, plures ad inopiam perduxerunt, ideo finiuntur pluribus modis.*

2 *Imperator iure suo non renunciat, dum sibi videt parari obstaculum.*

3 *Sponte, idem quod voluntariè, & qualificat actum.*

4 *Pacta conuentiones, vel contractus dicuntur.*

5 *Transactiones largo modo quid sint.*

6 *Petit quis cum lis contestatur, antè non dicitur petere, sed petere velle.*

7 *Dominus dum permittit, præbet occasionem vt rogetur.*

8 *Litis contestatio est radix iudicij, & omnia ad eius tempus referuntur.*

9 *Preuaricatores, & tergiuersatores qui dicantur.*

10 *Dari dicitur quod est irreuocabile, alias non dicitur datum, quod reuocari potest.*

11 *Mendacium detestabile, & punitur tam si fit in causa ciuili, quàm criminali.*

12 *Ius regium est personarum officiorum, & obligationum.*

13 Meum,

13 *Meum, dominium, & ius aliquod demonſtrat.*
14 *Fraus non quia fiſco fit, non eſt fraus.*
15 *Experiri de iure ſuo volenti, mos gerendus eſt, ſed non eſt cogendus ſi non vult.*
16 *Obligationes dependent à conſenſu.*
17 *Fiſci ius faciliter remittitur, quàm priuatorum.*
18 *Actor, & reus olim ſatiſdabant de proſequendo litem per ſe, vel procuratorem.*
19 *Pactum, quod non faciet pacem cum inimico ſuo, non valet.*
20 *Paciſci in ſpiritualibus non licet, nec dari temporale pro ſpirituale.*
21 *Tranſigens ante ſententiam, an videatur facere delictum.*
22 *Religioſi non peccant ſi ius ſuum in iudicio proſequuntur, immo tenentur.*
23 *Fiſci ius læditur tranſigendo, pacifcendo, & colludendo.*
24 *Litis verbum refertur ad inſtantiam iudicialem.*
25 *Ius, & obligatio dicuntur eſſe in patrimonio.*

PONTE] temporalia multo conuenientiori modo
conſeruare, aut recuperare
poſſumus, quam per iudicium.
D. Tho. 2. 2. q. 43.
1 art. 8. nam lites temerè ſuſceptæ, plurimos homines
ad ſummam inopiam perduxerũt. l. vltima,
ff. pro ſuo. Ideo pacto de non petendo tranſa
ctione, & rei peremptione finitur iuriſdi
ctio, & arbiter ſententiam dicere non tene
tur. Spec. tit. de iudice deleg. §. reſtat, nu. 13.
Vnde iure communi poterat quis ſuo ſenſu
lite conteſtata, vel non: tacitè, vel expreſsè
ſuper actione ciuili tranſigere. l. poſtquam
liti, C. de pactis. Et ſi cedit liti, debebat no
tificari iudici; & ſi iudex admittit ceſſioné,
non erat neceſſaria alia ſententia, quia lis
erat ſopita. Bal. c. dudum, lo ſecondo, nu. 13.
de electio. Iure iſto poſt litem conteſtatam
ſine licentia curiæ non poteſt. Afflict. in 30.
differentia vtriuſque iuris, quia fraudaba
tur fiſcus in trigeſima ſexageſima pœna con
tumaciæ, & alijs. Afflictus hic poſt num. 3.
2 Ideo ne videatur Imperator iure ſuo renun
ciare, dum vidit ſibi parari obſtaculum, &
patitur. Bal. l. ſi ſtillicidij, quemad. ſer. amit.
quia quod dicunt partes in contractu, præ
ſumuntur dicere in iudicio. Bald. l. ſi filius,
la prima, 2. rep. de interrog. act. punit tranſi
gentes in tertia eius, quod promiſſum, vel
ſolutum eſt actori: & ſi reus mendax fuerit,
punitur in duplum, nec videtur Imperato
rem dolo feciſſe, cum fraudem excluſerit.
l. cum pater, §. Titio, in fi. de leg. 2. vt in tex.
3 qui ſuni. vt per Affl. & dicit [SPONTE] vo
luntariè. Bald. l. iam dubitari, poſt princ. de
hæred. inſtit. ex certa ſcientia ſciens non te
neri. Bal. l. 1. in princ. C. de teſta. tute. quæ di
ctio qualificat totum actum. Abb. c. quo ad
conſultationem, nu. 13. cir. fin. de ſent. & re
iud. [VOLENTIBVS] vtraque parte, nam iu
dicium motum, & proceſſus inchoatus non
eſt in poteſtate vnius partis, ideo inuito reo,
non poteſt actor renunciare inſtantiæ, nec
liti, niſi reus conſentiat, vel habeat, vel non
habeat cauſam contradicendi. Bald. l. 3. poſt
princ. de interd. Vltra quod verbum prædi
ctum non diſponit, ſicut ſi dico, Volo emere.
Paulus de Caſt. conſ. 395. col. 4. poſt princ.
2. volum. ſed quatenus diſponunt velle.
[DISCEDERE] recedere. glo. l. ſi finita, §. ſi
quis, de dam. infe. [A LITE] illi renuncian
do. Bal. l. quamuis, 1. rep. cir. princ. de in ius
4 voc. [PACTA] conuentiones, quæ pacta di
cuntur. Bald. l. empti actio, nu. 3. C. de euict.
vel contractus. idem Bald. l. ſtipulationum,
la ſeconda, circa fin. princ. de verb. obligat.
quæ vnde dicantur. glo. l. 1. in ver. pactum,
ff. de pactis. quid ſint, quando valeant; &
quando non ſine ſcriptura. c. pactum, vbi
Abb. de verb. ſign. Differunt à conſuetudi
ne, & habent ſe tanquam excedentia, & ex
ceſſa. Bald. c. fin. nu. 2. cir. fin. de præſcriptio.
[ETIAM] quæ exprimit totum magis dubi
tabile. Soc. l. 1. num. 8. in fi. princ. de verb.
oblig. [VEL] ſtat inter diuerſa. idem Soc.
l. in ambiguo, de reb. dubijs. [TRANSACTIO
5 NES] amicabiles compoſitiones, quæ largo
modo tranſactiones appellantur. Abb. c. ſi
quando, nu. 3. de off. de leg. quæ ſi ſuper liqui
do fiunt, ſunt ſpecies donationis. Bal. l. ſi hæ
redes, C. de teſta. manu. iſto modo etiam fa
ctum iudicis appellatur tranſactio. Baldus
l. quid ergo, §. pœna grauior. 2. rep. num. 12.
de his qui not. infam. [INTRA POST CITA
TIONEM EMISSAM] vel libellum porrectum,
qui cauſam continere debet. Lucas l. pen.
col. 7. in fi. de prox. ſacr. ſcrin. [ANTE] quod
temporis extremitatem denotat. Bal. l. qui
ante, in fi. de verb. oblig. [LITEM CONTE
6 STATAM] cum tunc non dicatur agere, ſed
agere velle. gl. 2. l. ſi poſtea, ff. de pecul. Bald.
c. 1. poſt nu. 1. de feu. cog. & hoc à principio
vſque ad litis conteſtationem, quæ dicitur
lapis angularis iudicij. Affl. ſup. conſt. con
tiugit,

tingit, num.4. propriè autem petit cum lis
contestatur. Bal.l.si quis maior, post num.8.
& 9.C.de transact. nam tunc radicatur iudi
cium, & incipit substentari per actum trium
personarũ. in c.edoceri, nu.4. in fi.de rescrip.
[TAM IN CIVILI IVDICIO] quando ciuiliter agitur. infra constit. si ciuiliter agens.
[ABSQVE] sine. Bal.c.fin. in princ. de præscr.
[VLLA CONTVMACIAE POENA] inobedientiæ. l.vnica, in ver. hoc iudicium, circa med.
si quis ius dicen. non obtemp. læsione, quæ
punit, & vindicat. Arch.c.quæ de causa, cir.
fin. 2.quæst.4. [LICENTIAM PARTIBVS NON
NEGAMVS] sed permittimus. sup.const. intentionis nostræ. & dicitur permissio iuris,
quæ continet indulgentiam. Abb.c.si verè,
7 post num.7.de sent.excomm. Et sic dominus
occasionem præstat, vt quod ipse aliter donare cupit, indulgere rogetur. D. Aug. libro
de mirabilibus sacræ scripturæ, col.10. post
princ. ita abolitio debet peti à iudice. Bal.
l.abolitionem, C.de adulterijs. Alias habens
potestatem transigendi, non potest terminum prorogare. in rub. extra de transactio.
nu. 3. [POST] tempus quod sequitur, denotat, ante tempus, quod præcedit. Dec.l.2.§.
creditum, num.21.si cer.pet. [CONTESTATIONEM VERO LITIS HABITAM] quæ est
8 radix iudicij, & eius vigore omnia ad eius
tempus referuntur. Bal.l.1.in fi.C.de vsuris,
& fruct. lega. & per eam iudicium incipit.
c.ex parte, lo secondo, de verb.signif.not.in
c.1.de iuram.calum.in vj. & c.1.in ver.litigantibus, circa med. vt lite pend.eod.lib.vj.
[SINE LICENTIA] quæ non importat nudam voluntatem, sed concessionem ex causa
factam. Abb.c.pen.3.not.de cler.non resid.
[ET IVRE CVRIAE] saluo, cum eius defectum perpeti non possumus, vt hic in fine.
[EXPRESSIVS] non verbis generalibus, vel
specialibus, sed singularibus. Pau.de Castro
cons.442. col.4. in fi. 1.volum. [HOC PARTIBVS] in iudicio litigantibus. infra const.
partes. [INHIBEMVS] supra const.culpam.
[QVOD SI HOC IN FRAVDEM IVRIS NO-
9 STRI FACERE TENTAVERINT] cum præuaricatores dicantur, qui in fraudem fisci colludunt. Bal.l.athletas. §.calumniator, nu.5.
de his, qui not.infam. & tergiuersatores, qui
in totum recedunt à lite sine licentia iudicis. Abb.rub.de calumn. [EIVS TERTIAM]
quæ non est pars minima, quia continet diuisionem in grosso. Bald.l.cum oportet, §.
cum autem, post num.1.de bonis, quæ liber.
[QVOD PRO TRANSACTIONE] quæ differt
à pacto, nam pactio est gratuita, transactio
non. gl.1.l.1.C.de transact. & qui transigit,
non intelligitur donare, secus si gratis paciscitur. Bal.l.3.6.not.C.de repud.vel absti.

hære. [ACTORI EXSOLVIT CONVENTVS]
alias nullo dato, vel recepto, non procedit.
l.transactio. d.tit.de transact. [ABSQVE]
quæ est dictio remotiua. Bald.c.licèt de vitanda, nu.2.de elect. [DIMINVTIONE ALIQVA FISCO NOSTRO COMPONAT] integrè
persoluet. cap.cum inter, in fi.de verb.sign.
An autem transactio super principali impediat petitionem pœnæ. Baldus l.2.in princ.
si quis cautio. Nec est dubium, quòd pactis
priuatorum non læditur ius cæterorum. l.3.
ff.de transact. [SI AVTEM REVS ALIQVID
ACTORI PRO PRAEDICTA OCCASIONE]
contemplatione dictæ occasionis. Bald. l.si
pupilli, §.videamus, circa princ.ff.de negoc.
10 gestis. [DEDERIT] irreuocabiliter, alias
non censetur datum. glo. pen. circa finem,
l.quod autem, de indi. adiect. cum dare sit
accipientis facere. glo.2.l.3.cond.trit. Vnde
promissio exequuta habet vim traditionis,
secus si stetit in suis terminis promissionis.
Bald.l.qui saxum, ff.de donatio. & ita intelliguntur quæ Afflict. hic dicit 4.notab. alibi
dedit de æquitate. Baldus l.3. in princ.C.ex
quib.cau.infam.irrog. & dedit, declarauit,
siue decreuit. idem Bald.l.1. nu.2. cir.med.
C.de neg.gestis. [ET NIHIL, AVT MINVS]
quæ æquiparantur. l. hinc quæritur, §. fin.
ff.de peculio. [SE DEDISSE IN DISPENDIVM] c.quanto, de iureiur. & supra const.
contingit. [CVRIAE MENTIATVR] quia
mendacium punitur, vt hic in glo. & Afflict.
11 5.notab. tam in ciuili, quàm criminali iudicio, cum sit abhominabile, nec licitum,
etiam pro salute vitæ. Gramm. hic, dixi latè
supra const. pessimam. [IN EIVSDEM INFICIATIONIS] negationis. Nizolius in ver.
inficiatio. [POENAM DVPLVM] auth. contra
qui propriam, de non num.pec. & quid veniat duplicandum. Bal.l.contra negantem,
num.5.C.ad leg. Aquil. [TERTIAE SVPRADICTAE, QVAM CONFESSVS DARE DEBVISSET] cum effectu. gl.l.cum qui, §.si mulier, in ver. præstando; de iureiur. [EXSOLVAT] c.bonæ memoriæ, de appellat. c.i.de
fideiusso. c.sicut tuis, de simon. & c.si vere,
de sentent.excomm.l.fin.§.1.& fin. de cond.
indeb. [QVAE OMNIA DILIGENTER] sup.
const.inter multas. [PER OFFICIALES NOSTROS INQVIRI] qui agendi modus est extraordinarius. Inn.c.cum oportet, nu.1.cir.
fin.de accus. [VOLVMVS] & mandamus. sup.
const.ve officialibus. [VT SICVT QVILIBET
IVS SVVM] proprium. Caiet.ad D.Th.1.par.
quæst.54.art.1. col.2.in princ. quod habent,
& necessarium est habere propter vitam.
D.Thom.2.2.quæst.66, art.2. Actiones verò
non possidentur, nec quasi possidentur. Bal.
l.in rebus, num.2. circa fin. C.de iure dot.

[IN-

[INVIOLATE SERVANVS] quia Princeps iu-
ſtitiæ non præſumitur velle alicui ius ſuum
detrahere. Bal.l.2.num.27.in fi.C.de ſeruit.
& aqua,l.3.in fi.C.de duobus reis. [SIC IN
12 IVRE] perſonarum,officiorum,& obligatio-
num, quæ ponit Bald.l.non ignorat, col.2.
circa princ. qui accuſ. non poſs. quorum
vnum eſt perfectum aliud ſemiplenum, &
quodam minimum. idem Bal.l.data opera,
poſt num.38. eod.tit.qui accuſ.non poſſunt.
[NOSTRO] nobis debito. glo.l.vt mihi, in
ver.ſuum, de donatio.l.ſi quis, in ver.ſuum,
13 ff.de donat. nam meum non ſolum deſignat
dominium, ſed ius aliquod. Baldus l.talem,
§.fin.de hæred.inſt. [DEFECTVM ALIQVOD
PERPETI NON POSSVMVS] ita Eccleſia, &
reſpublica volunt ſua priuilegia intacta ſer-
uari. Baldus cap.1.poſt num.10. de conſtit.
Nemo enim debet dimittere ius ſuum indi-
ſcuſſum, nec iuſtus Rex iuſtitiam exhibere,
& ſeipſum negligere. in cap. licet magiſter,
circa princ.& num.2. in fine, de ſuppl.negl.
prælat. nam iuſtitia non ſolum eſt circa al-
terum,ſed etiam circa ea, quæ ſunt ad ſeip-
ſum. D.Thom.vbi ſupra 2.2.quæſt.58.art.2.
vnde ſicut priuatos iniuſtitiam paſſos adiu-
uamus, ſic & publicum illæſum manere vo-
lumus, §.oportet, lo primo, auth.de mand.
Princ. vltra quod idem ius eſt in fiſco, quod
in priuato. Bald.l.2.in 3.not.C.de tranſact.
Vnde diminutio cenſus ſoliti, ad modum
conſuetum reducitur, non obſtante reſeri-
pto. l.fin. C. ne rei dom. vel templ. neque
14 fraus,quia fiſco fit,ideo nõ eſt fraus. D.Aug.
epiſt.124.col.2.poſt princ.& ſic vnuſquiſque
contentus ſuo, rem non expectet iuris alie-
ni. l.ſi conſtiterit, C.fin.regund. & quod in
alijs iniuſtum reputauimus, in nos iuſtum
reputemus. infra conſtit.monomachiam,
etiam quia occaſione criminis fiſcus auge-
tur. glo.& Bald.in rubr.num.1.de iure fiſci,
libro 10. & quæſitum fiſco, non debet fiſcus
illud perdere abſque facto ſuo, Bald.cap.fin.
num.5.circa med.de ord.cogn.
15 Contra, volenti de iure ſuo experiri,mos
gerendus eſt, ſed nolenti aliquid petere,non
eſt neceſsitas imponenda petendi aliquam.
Bal.l.vnica,num.9. in fi. ſi de moment.poſs.
fuerit appell. Et ſuperior non debet aſper-
nari, ſi partes inuicem ſe componunt. in c.
venientes, num.7.poſt med.de iureiur. vnde
lis mota non debet impediri quin partes
poſsint ſeinuicem concordare, & ſi partes
ſunt in concordia, non debet amodo iudex
elaborare, l.fin.vbi Bal.ff.fam.erciſc. Immo
conſenſus partium facit ritè procedi, vbi
alias non procederetur,& operatur quod iu-
dex euitet pœnam, quam incurreret, ſi abſ-
que conſenſu partium procederet, & pars,
quæ iurauit proſequi vſque in finem, poteſt
in totum deſiſtere,quia ipſum deſiſtere,finis
eſt.Bal.auth.generaliter,nu.5.& 6.de Epiſc.
& cler. Etiam, quia licitum eſt pœnitere.
in c.vnico,num.2.de plus petitio. Et remit-
tere litem non eſt dare. Bal.l.1.num.2.in fi.
16 de bonis mat. Tanto magis,quia obligatio-
nes principales,vel ſubſtantiales dependent
à conſenſu. l.eum qui, §.qui ita, circa med.
de verb. oblig. quarum appendices ſunt pi-
gnus,& hypotheca. Bal.c.fin.nu.5.de reſeri.
Adeo quod ceſsio litis poteſt fieri etiam in
hoc cauſæ cum omni examine,ita vt non re-
maneat niſi ferre ſententiam. Abb.c.dudum,
num.16.in fi.& 17.de elect. Nec habenda eſt
17 ratio iuris fiſci,nam ius eius facilius remit-
titur, quàm priuatorum. Bald.l.quicunque,
num.27. de ſer.fug. & auaritia reprobatur.
idem Bald. l.2. 3.repet.poſt num.16. de iure
emphyt.
Niſi diceres, quòd quaſi male conſcius
ceſsit, c.per tuas,in fi. de ſimon. & in ciuili-
18 bus, de quibus hic olim actor antequam iu-
dici libellum porrigeret, ſatiſdabat quod
vſque ad finem litis perſeuerabit per ſe, vel
per procuratorem, ita & reus: hodie con-
traria conſuetudo præualuit. Speculat. tit.
de ſatiſdat. §.1.& 2. poſt num.2. nam quid
facere debet iudex,niſi vt controuerſias eo-
rum dirimat, à quibus ſi ſpontè receditur,
debet id ratum haberi. l.1. §.inde quæritur,
vbi Baldus in princ.de noui operis nunciat.
Verùm in renunciatione an requiratur ad-
uerſarij præſentia, idem Bald.d.l.poſtquam
liti, C.de pactis, quod non, ſed aduerſarius
poſſet contradicere. in c.cum pridem,nu.3.
de pactis.nec renunciare appellationi,ſi ad-
uerſarius vult ſententiam confirmari,vt ha-
beat duas ſententias pro ſe,ad hoc vt iudex
poſsit exequi. in c.peruenit. ſic in damnum
aduerſarij non poteſt recedi ab appellatio-
ne,niſi refectis expenſis. in cap.interpoſita,
num.4.circa med.de appell. Adeo quod non
19 valet pactum, quod quis non faciat pacem
cum inimico ſuo. Bal.l.furti,§.pactus,de his
qui not.infam. Et quod hic dicitur,facit pro
peſsimis iudicibus, qui à componentibus
pœnam exigunt. Archid.cap.2.90.diſtinct.
Iſte Imperator fuit cupidus in acquirendo,
& auarus in retinendo. glo.pen.& fin. l.1.de
ædil.edicto. nam quædam ſunt,quæ ſpectant
ad fiſcum,& eius ſunt. Bald.rub.C.de priuil.
20 fiſci. In ſpiritualibus autem non licet par-
tibus paciſci, vt liberè recedatur à lite, nec
pro bono pacis aliquid temporale detur:
nam cauendum eſt ne detur temporale pro
iure ſpirituali. Abbas cap.niſi eſſent,num.6.
circa med.de præben. In criminalibus con-
cordia non tollit pœnam fiſcalem. Bald.l.in
his,

his, in fine, ff. de leg. sicut percutiens clericum, etiam quod reconcilietur cum eo, tenetur satisfacere Ecclesiæ. c. cum desideres, de sent. excomm. An oblato libello, accusans possit desistere, & cum pœnitere. Spec.
21 tit. de libello. concept. §. 6. Et transigendo ante sententiam, an videatur confiteri delictum, Abbas cap. at si clerici, post nu. 27. de iudicijs. Quid si produxit instrumentum concordiæ, Bald. d. l. furti, §. pactus, circ. med. de his, qui not. infam. An autem actor possit renunciare instantiæ, reo inuito. idem Bal. l. sed si, 2. repet. num. 3. l. quamuis, 2. repet.
22 num. 2. de in ius voc. Alias religiosi si ius suum in iudicio prosequuntur, non peccãt. Abbas c. 2. num. 1. de præscriptio. quia dolum non committit, qui suum commodum iure prosequitur. l. si donaturus, in ver. dolo, de cond. cau. data. immo dolus esset, si nollet persequi quod persequi posset, sicut non exigere quod exigere posset, aut si nollet soluere quod exegit. l. dolus, ff. mand. Nihil enim dolo facit, qui laborat ad suum debitum consequendum. Baldus l. fin. col. 1. circa finem, C. depositi.

23 Nota, quòd ius fisci læditur transigendo, paciscendo, & colludendo. Vnde pro suo interesse potest adesse liti, & in tribunali vbi aduocatus, & procurator fisci degunt. Isern. c. 1. post num. 2. de leg. Corra.

24 Secundo noto, quòd verbum litis refertur ad instantiam iudicialem, quæ propriè dicitur lis, ius, siue causa, refertur ad ius competens in causa. Abbas d. c. dudum, num. 17.
25 de electio. Vnde quod est in iure, & obligatione, dicitur esse in patrimonio. Bal. l. facere posse, sol. mat. Et hoc ius est triplex. Bal. l. sciendum, 1. repet. circa princ. ibi quarto, qui satisd. cog. Potest ex concordia partium renunciari iudicio, & reuocare compromissum. in c. in causis, num. 4. circa fin. de elect. Qui renunciat literis, testibus, & instrumentis, non videtur renunciare liti, & causæ, nisi quatenus dependet ex illis. in d. c. cum pridem, num. 4. de pactis.

De priuilegijs eorum, qui citati extra ciuitatem non veniebant, & priuilegiorum irritatione.

SVMMARIVM.

1 *Citatio si est irrita, citatus non comparendo, non fit contumax.*

2 *Priuilegium si detur ciuitati, datur singulis.*

Citatus quando citatio est irrita, non tenetur comparere. gl. c. statutum, §. in nullo, in ver. citet, de rescript. in vj. & non comparendo, non dicitur contumax. Bal. cons. 245. nu. 2. 5. vol. quia nonnulli ex [Priuilegiis] priuatis legibus. glo. in §. l. quod fauore, de leg. [Eorum] quæ si ciuitati dentur, prosunt singulis. Bal. l. sed si, 2. rep. circa princ. de in ius voc. [Qui citati extra ciuitatem non veniebant] sicut hodie vassalli pro primis causis non extrahuntur à propria patria, vel in pragmat. Ferdinandi quærula expositione, quæ est 2. sub rubr. vbi de delicto quis conuen. debeat. Imperator continuando dictam materiam, dicta priuilegia declarat inania, & irrita. c. ad nostram, & c. ex transmissa, de confirm. vtili, vel inut. quibus non obstantibus mandat, quod citati comparcant, vt in textu.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium, rescriptum, mandatum, & priuilegium sunt diuersa.*

2 *Priuilegia sunt præmia, quæ à Principe emanant.*

3 *Fori declinatio, & electio pœnarum præbent occasionem male faciendi.*

4 *Priuilegia prærogatiuæ dicuntur, & priuilegiatis inhærent.*

5 *Indulgemus, ius nouum continet, & speciale.*

6 *Curia eadem in omnibus officialibus regni.*

7 *Fori declinatoria non debet de facili concedi.*

8 *Omnino, purè, sine omni conditione.*

9 *Clerici si citantur à iudice seculari, non fiunt contumaces.*

10 *Contumax vnius iudicis potest puniri ab alio mandato primi.*

11 *Lex si vnitur pacto, illud roborat, & efficacius facit.*

12 *Priuilegium cum derogatoria, quod non conueniatur nisi coram vno, valet, sed non excludit forum delicti, contractus, & rei.*

13 *Magna Curia habet iurisdictionem in toto regno, & in omnibus.*

14 *Iudi-*

14 *Iudicari ibi debet vbi veritas magis inquiri potest.*

15 *Accusatur, & defenditur vbi delinquens habet incolatum.*

16 *Depositum vbi est, restitui debet, nisi expensis petentis alibi petitur restitui.*

17 *Citatio si aliter fit, quàm fieri debeat, dicitur temeraria.*

18 *Priuilegium iudici, loco, territorio, & quandoque personæ datur.*

19 *Priuilegium æquiparatur consuetudini, & vtrunque iustitia exigente, cassantur.*

20 *Concessum vni, reuocatur propter publicam vtilitatem.*

PRIVILEGIA] quatuor
1 habemus in iure, quorum vnum non est aliud, videlicet beneficium, rescriptum, mandatum, & priuilegium. Bald. l. beneficium, 1. rep. num. 6. post med. & 3. rep. ff. de const. Princ. Priuilegia de quibus hic appellantur præmia, Bal.
2 l. testamenta, ff. de testa. mil. sunt supra ius commune, non contra, nec præscriptioni contraria. Bal. l. 1. nu. 22. & 23. C. de furtis. dicitur ius extraordinarium. Bal. l. pecunia, de priuileg. fisci, & est quidquid Papa facit. Bald. c. cum dilectus, nu. 2. de consuetudine. & omne quod à Principe emanat. Ias. in tractatu feud. in princ. post num. 16. sed non includit publicæ vtilitati contrarium. Baldus l. iubemus, de sacrosan. eccl. Immo quod est contra ius commune, est nullum, & si contra priuilegia, annullandum. Abbas c. considerani, 2. notab. de elect. hio, quia priuilegium declinandi forum, & electio pœnarum præ-
3 bent occasionem committendi maleficia. Lucas l. 2. col. 2. circa med. de priuil. schol. Et ciues certarum ciuitatum ex priuilegio, vel consuetudine, non tenebantur comparere extra ciuitatem, etiam quod essent à Regia Curia citati: ideo Imperator ea annullando, mandat, quod quicunque, & vndecunque fuerit, si citatus non compareat, sit contumax, vt in tex. qui summatur vt per Affl. & dicit [PRIVILEGIA] prærogatiuæ. Bald. rub. circa fin. de priuileg. fisci. leges priuatæ,
4 ex quo respiciūt singulares personas. D. Th. 1. 2. quæst. 96. art. 1. quæ priuilegiatis adesse dicuntur, & eis præsto esse, Lucas l. eos, circa fin. ff. de excus. muner. sunt odiosa quando respiciunt regalia: & in singulis verbis ponderando. Bald. c. fin. 3. not. de translat. Episc. [QVIBVSDAM LOCIS] insignibus. Spec. tit. de citatio. §. 1. num. 17. de quibus infra. [A NOBIS, VEL PRAEDECESSORIBVS NOSTRIS] Rogerio, Gulielmo primo, & secundo Regibus prædecessoribus nostris, vt infra constit. dignum. [INDVLTA] concessa: vnde
5 indulgemus, continet ius nouum, & speciale. Zab. clem. 2. de celebr. Miss. [NECNON] quæ geminata negatio affirmat. Luc. l. quoniam, de dignit. [CONSVETVDINES IN LOCIS IPSIS OBTENTAS] quæ priuilegia restringunt. Bal. l. in vrbe, de statu hominum. [VELVTI] exemplificatiuè. l. si quis curialis, in ver. veluti, de Episc. & cler. [MESSANAE] ciuitatis. Nizolus in ver. Messana. [NEAPOLI] quæ quia postremo ædificata est, Neapolis nominatur. Nizolus qui supra in ver. Neapolis. [AVERSAE, SALERNI] vrbis. Nizol. in ver. Salernum. [VEL ALIIS QVIBVSCVNQVE] similibus, non maioribus. Bald. c. Sedes Apostolica, num. 3. in pri. 5. & post 6. de rescriptis. quod est generale, & omnem difficultatem excludit. Io. And. c. si beneficia, post num. 1. de præb. in vj. [PER] idest propter. Archid. c. miramur, in princ. 61. dist. [QVAE] priuilegia [CITATI A CV-
6 RIA NOSTRA] quæ eadem est in omnibus officialibus regni. Iser. inf. const. humanitate, circa princ. [VEL IVSTITIARIIS REGIONVM SVPER CAVSIS, QVAE AD EORVM IVRISDICTIONEM SPECTARE NOSCVNTVR] vt supra constit. Capitaneorum, & sequen. [SE HACTENVS] c. 1. de exceptio. vsque ad hunc diem. Nizolus in ver. hactenus. [TVEBANTVR, NE] vt non. gl. l. fluminum, §. adijcitur, in ver. sed, de dam. infe. [LOCA IPSA TENERENTVR EXIRE AD IVSTITIAM FACIENDAM] vt supra constit. Iustitiarij non per Kalendas, propter iustitiam faciendam. Niz. in ver. ad. [AC] et. idem Niz. in ver. ac. [PROPTEREA] propter hanc causam. idem in ver. propterea. [CITATIONIBVS SPRETIS] frustrando actionem. l. 3. ff. de iudicijs. [POENAM CONTVMACIAE EVITABANT] de qua supra in const. pœnam nouem vnciarũ.
7 Vnde priuilegium declinandi forum non est de facili concedendum, ne ex hoc impetrasse videatur vt delinquat innoxiè. Lucas l. si apparitor, col. 7. circa princ. de cohortal. [ET SIC LICENTIVS MALEFICIA COMMITTEBANT] quia facilitas veniæ, incentiuum tribuit delinquenti. c. est iniusta, in fi. 23. quæst. 4. [PRAESENTI CONSTITVTIONE IRRITA] l. si quis filio, §. irritum, ff. de iniusto, rupto, & irrito testam. l. si quis testamento, de leg. 2. c. 1. de his, quæ fiunt à præl. sine consensu cap. in irritum, c. dilectus, in fi. de procur. irritari. c. super eo, de eo, qui cogn.

consang.

consang. vxori suæ. irrita, & rupta. l. 2. §. 1.
vbi glo. de cond. indeb. ipso iure. Baldus cap.
constitutus, num. 2. de rescriptis. [Et Ina-
nia] irrita, & inania pronunciando. c. pro-
posuit, vbi glo. & c. cum nostris, de conceſs.
præbend. vel nunciando. Abbas cap. illud
prætereundum, post num. 2. de iurepatron.
cap. prohibemus, in fine, de censi. cap. sicut
vnire, & cap. inter dilectos, de excess. præl.
c. cum olim, lo secondo, de priuileg. [Esse
Censemus] decernimus. c. de iure, de iure
patron. iudicamus. c. auditis, d. tit. de pro-
curat. reuocamus. cap. cum olim, de sentent.
& re iudic. c. 1. c. constitutus. c. dilectis, c. vt
nostrum, c. cum causam, & c. dilecto, in fine,
de appellat. tanquam irrita, & inania. cap.
licet, de foro compet. cap. accedens, lo se-
condo, vt lite non contestata, cap. Ecclesiæ
Sanctæ Mariæ, lo secondo, vt lite pendente.
Et sic priuilegium Principis reducitur ad
iustitiam. Bald. cap. ex tuarum, de auctorit.
& vsu pallij. [Sed Omni Omnino] purè,
8 sine vlla conditione. Innocen. c. ex parte. N.
vbi Baldus in rubr. num. 6. post medium,
de offic. deleg. [Discretione] distinctio-
ne, vel separatione. Ioan. Andr. cupientes,
num. 3. de electione, in vj. [Quicunque]
quæ est dictio vniuersalis, & omnes compre
hendit. Ioan. And. c. quicunque, post num. 1.
de pœnit. & remiss. in vj. [Et Vndecun-
que Fuerit] dummodo citetur in loco iu-
risdictionis. glo. hic. [A Iudice Compe-
9 tente Citatus] alias clerici si citentur
à iudice laico, non dicuntur contumaces.
Bald. & Affl. §. si clientulus, num. 3. de pace
tenenda. [Si Contumax Sit In Ciuili-
bus, Vel Criminalibus Causis] de qui-
bus infra constit. pœnam eorum. [Poenis
Subiaceat] quibus per contumaciam se
subiecit, de Iust. C. confirm. in ver. crimini.
[Nostris Constitutionibus Intro-
10 ductis] adeo quod contumax coram vno
iudice, potest puniri ab alio iussu primi.
Ant. de Butr. c. cum bonæ, num. 2. de ætate,
& qualitate.

Videtur, quòd huiusmodi priuilegium va-
leat quod non teneantur comparere extra
ciuitatem pro quacunque causa, prout Be-
neuentani habent. Gramm. hic: ita quod in
eorum causis procedatur summariè, & de
plano. Bald. l. fin. quorum appell. non recip.
Eo magis si cum priuilegio concurret con-
11 suetudo, sicut lex quando pacto iungitur pa
ctum roborat, & efficacius reddit. Bald. l. le-
gitima, 1. repet. num. 3. circa fin. ff. de pactis.
ita augetur per adiectionem pœnæ, ius de-
ductum in pacto. idem Bald. auth. sacramen
ta puberum, num. 2. in fine, si aduer. vendit.
quia est vestitum legis auxilio. glo. l. iuris-
gentium, §. sed cum, d. tit. de pactis. & tunc
si lex, & pactum idem disponunt, dicitur
conuentio legitima. Bald. l. item quia, 1. rep.
post num. 5. eod. tit. de pactis.

12 Nisi diceres, quòd nemo habet priuile-
gium, quod non conueniatur coram vno iu-
dice, si non dicatur, non obstante. authent.
qua in prouincia, vbi de crim. agi oportet,
gl. l. si maritus, §. legis, in ver. cognitionem,
ff. de adulterijs, vel ex priuilegio Summi
Pontificis cum clausula derogatoria. not. in
cap. 1. de priuileg. in vj. Ita Beneuentani ha-
bent cū derogatione huius const. vt Gram.
hic. Ita si esset concessum ad angustias sum-
ptuum releuandas, quia esset reale, & per-
petuum. Baldus l. vectigalia, C. de vectigal.
alias vbi delinquens inuenitur, possit con-
ueniri. not. in c. vt commissi, de hæret. in vj.
& priuilegium quod non teneatur compa-
rere coram aliquo Præside, si delinquit in iu
risdictione alterius, potest coram eo conue-
niri, quia priuilegium quod quis non possit
conueniri, nisi coram certo iudice, non ex-
cludit forum delicti, contractus, & rei. Bald.
d. auth. qua in prouincia, 1. notab. In Regno
13 conuenitur in Magna Curia, quæ habet iu-
risdictionem in toto Regno. l. vc. §. fin. col. 2.
circa fin. & sequen. de vetera. Iure canonico
non conuenitur pro delicto, nisi vbi sortitur
forum, secus in vagabundo. Abbas cap. fin.
14 2. not. de foro compet. nam iudicari debet
vbi magis veritas inquiri potest. glo. cap.
pudenda, in ver. melius, 24. quæst. 1. sicut vbi
administrauit. l. hæres absens, §. 2. vbi glo.
in ver. ibi, ff. de iudicijs. tam si administratio
sit publica, quàm priuata. l. 1. C. vbi de ra-
tioc. in. agi oportet. Si appellauit, debet in
prouincia vbi agitur de alijs causis suis de-
fendi. l. 1. & 2. ff. eum, qui appell. in prouinc.
defe. & extra eam trahi non potest. cap. 1. 2.
15 & fin. 3. quæst. 6. & in prouincia accusatur
de delicto vbi habet incolatum. l. relegato-
rum, ff. de interdi. & releg. Seruus ibi debet
defendi vbi deliquit. l. fin. vbi Bald. de noxa.
16 Depositum vbi est factum, restitui debet, nisi
alio sumptibus petentis asportari petitur.
l. si in Asia, §. 1. depositi. Sed hic Princeps
potest causam ab Ordinario amouere, & ad
suum concistorium trahere. Afflict. c. Im-
perialem, in princ. 6. notab. nu. 8. de prohib.
17 feu. alie. per Fred. Citatio autem si fit aliter,
quàm fieri debet, est temeraria, & nō arctat
citatum. Arch. cap. fin. circa med. 5. quæst. 2.
Et si citatur ad locum notoriè non tutum,
non tenetur comparere. idem Archid. cap. si
ægrotus, circa med. 5. quæst. 3. etiam quod
habuisset literas securitatis. Afſl. hic nu. 7.]
18 Nota, quòd datur priuilegium iudici,
quandoque loco. Lucas l. a col. 1. circa fin.
de

de priuileg. schola. Quando censeatur concessum territorio, vel personæ & quid operetur, Bald. l. beneficium, i. repert. num. 8. de const. princ. Datum prædijs, non extinguitur cum persona, sed personis datum, cum illis extinguitur. Ioan. And. ad Speculat. tit. de decimis §. 1. ibi l. 2. circa med. dixi supra const. Magistros Fundicarios.

19 Item aera, quod priuilegium æquiparatur consuetudini Bald. cons. 182. nu. 4. 5. vol. & vtraque iustitia exigente cassantur c. dilectus de concess. præbend. adeo quod neue quis ipso facto renunciat priuilegio, Bald. l. cum furiosos. §. 1. ff. de in... vni co-

20 cessum, propter publicam ... ... earur Bald. l. Seracuscor fulco 2 ... num. 1. de offic. præsid. & locis pub... dulta, propter publicam vtilitatem ... tur, vt hic.

De contumacia alicuius vniuersitatis.

SMMARIVM.

1 *Prouisio in persona vera, an extendatur ad fictam.*
2 *Vniuersitas est persona ficta, & potest fieri contumax.*

1 Via poterat dubitari si in materia pœnali prouisio facta in persona vera, extendatur ad fictam & sic repræsentatam. Abb. c. graue nimis n. 7. de praeb. prout est vniuersitas. Paul de Castr. cons. 104 col. 2. circa princ. 2. vol. quæ cum possit agere, & conueniri. l. sicut, ff. quod cuiusque vniuers. nom. potest etiam

2 fieri contumax sicut Ecclesia, si citatur in arrengo, vel capitulo. glo. in c. in fin. in regno non potest de reg. iur. De huiusmodi contumacia, & exactionis modo tractatur hic.

SVMMARIVM.

1 *Cadit qui irridet, stat, qui credit, & fluctuat qui dubitat.*
2 *Dubitare de singulis, non est vtile.*
3 *Vniuersitas est persona ficta, semper ignorans, & veram scientiam non habeat.*
4 *Vniuersitas conuenitur, contra eam datur libellus, potest delinquere, & loco particularis habetur:*
5 *Actor cogitur descendere vniuersitatem, non singulos de vniuersitate.*
6 *Dubitatio quid, inde dubitare, & dubitane, & quomodo res efficitur dubia.*
7 *Iurisperiti consulunt, & assumuntur in consilium Principis.*
8 *Vniuersitas communitas dicitur, licet plura habeant nomen vniuersitatis, & non sint.*
9 *Vniuersitas, vt conueniatur, oportet, quod maior pars se obliget.*
10 *Vniuersitas citatur personaliter quando citatur vbi congregari solet.*
11 *Molendina, pronectus, lacus, e vsus, & nemora sunt vniuersitatis.*
12 *Ciuis si assumit vsum aliorum, potest cogi vt vtatur prorata,*
13 *Executio fit officio iudicis mercenarij iuxta morem curiæ exequentis.*
14 *Multitudo constat ex singulis.*
15 *Vniuersitas singuli homines sunt.*
16 *Collectam imponere, est meri imperij publicum auctoritate, & vtilitate, nec imponitur nisi mandato Regie.*
17 *Ciuium par est effectio, & non videtur pro vno contra alium statal.*
17 *Debitum vniuersitatis, & singulorum sunt diuersa.*
19 *Sententia interlocutoria largè potest dici diffinitiua.*
20 *Satisfacere, est plus quam restituere.*
21 *Pœna pro interesse capitur.*
22 *Forma dicitur, quod est perfectum ex omni sui parte, alias non est forma.*
23 *Vniuersitas est nomen iuris, & non est aliud, nisi homines.*
24 *Focularis vnde, & quot modis dicitur.*
25 *Syndicus, & Consules quare cogantur pro vniuersitate.*
26 *Habitatores, & habitantes, qui sint.*
27 *Proportionabiliter, pro virili portione, & proportionabilia quid.*
28 *Seni, & similitudinarie, non exemplificatiuè.*

Mmm 29 Col-

29 *Collectas inuenit Fredericus, & imponuntur persona pro rebus.*
30 *Causa ciuiles, & criminales aequiparantur.*
31 *Ciuitas quando condemnatur, possint capi res priuatorum, si est moris.*
32 *Collectas Princeps & quando ciuitas imponit, & qui tenentur.*
33 *Sententia contra monachum, vel hereditatem iacentem, contra quem exequitur.*
34 *Vniuersitas est corpus inanimatum, persona repraesentata, sicut societas, collegium, & alia nec potest demonstrari.*
35 *Rector cum consilio decurionum imponit collectas, & quomodo sit distributio.*
36 *Mulier pro datijs, & collectis obligatur, & res minoris iusto pretio venduntur.*
37 *Vniuersitas si communicato consilio delinquit, singuli puniuntur.*
38 *Singuli, quilibet de vniuersitate de per se dicuntur.*
39 *Quaesita vniuersitati, quomodo inter singulos diuiduntur.*
40 *Vniuersitas nō excommunicatur, sed singuli, & quando pro peccato Regis Episcopi, & particularium interdicitur.*
41 *Appretium, siue aestimium quomodo fit, & vbi mobilia, & animalia describuntur.*
42 *Congregatio duplex, & quid vniuersitas.*
43 *Communitas parit vnitatem, singularitas diuisionem.*
44 *Vniuersitas factum debet esse vniuersale, non singulare.*
45 *Vniuersitas tenetur si aliquis alium eius nomine deijcit.*
Vniuersitatis iuris sunt quinque, hereditas, bonorum possessio, peculium, patrimonium, & dos.

1

(Vbitationem) qui irridet cadit, qui credit stat, fluctuat, qui dubitat. D. Augustinus lib. de Epicureis, & Stoicis, col. a cir. med.
2 De singulis dubitare non est inutile. l. 3. in ver requirens. de summa Trin. sed de impertinentibus frustra disputatur. Bal. l. 1. C. ne vxor pro merito. ideo qui dicit se dubitare, debet assignare causam, quare dubitat. idem Baldus l. iusiurandum, in fi. princ. de iureiuran. Ligatur meus eum requiescere nolit conclusioni non placenti nec procedere vltra valet, quoniam quemadmodum soluat non habet Aristot. 7. Ethicorum 3. Alias qui non intelligit rationem dubitandi, non potest intelligere rationem respondendi, nam, secundum Arist. potentes dubitare facilè soluunt. Bald. l. si tutorea, circa princ. C. de compens. Caus. dubitandi erat, quod vniuersitas non posset
3 esse contumax, nam est persona ficta, semper ignorans, & veram scientiam non habens. Paul. de Castr. cons. 220. circa finem, 2. volum. Nec potest argui à particulari ad vniuersitatem, quia facilius praesumitur voluntas vnius, quàm innumerabilis populi. Bal. l. barbarius. 2. repet. ante num. 1. de off.
4 praetor. E contra facit, quia contra eam potest dari libellus, sicut contra singularem personam litigi, vbi Bald. ad exhiben. constituitur in mora. Bal. c. 1. n. m. 10. circa fin. vbi Aluar. num. 5. circa fin. si de inuest. inter dom. & vass. lis oriatur, potest delinquere, Gram. supra constit. si damna clandestina,
5 num. 37. habetur loco personae, & actor cogitur eam defendere, non singulos de vniuersitate. Bal. l. 2. in princ. quod cuiusque vniu. nom. Vnde Iudicum 20. dicitur, Conuenit vniuersus Israel ad ciuitatem quasi homo Vnus. hac cum sint inter duo extrema, Bal. l. quod si dubitet, in princ. de acquir. haered. ad Principem spectat interpretari. glos. l. & ideo, la prima, ff. de legib. sequutus partem affirmatiuam, cum multae fiant extorsiones per officiales contra vniuersitates, vt in c. reg. item, vt tollatur materia dat modum exigendi in casu contumaciae, & condemnationis indiffinitiua, qui diuiditur, & summ. vt per Ass. & dicit (Dubitationem) quae cadit vbi est error Bald. c. pastoralis, ante num. 1. de receip & secundum Aristotilem,
6 est qualitas contrariarum rationum, refert Bald. rub. num. 4. circa fin. C. de probatic. vel obscuritas quaedam. c. cum contingat, post nu. 2. de rescriptis. Inde d. bitans, duas vias tenens. L. cas. libus, co. 1, in fine, de agric. & censi. & dubitat qui clare non percipit. Bal. l fin in princ. num. 8. C. de fortis. vnde per verbum dubito, sit res dubia. idem Bal. l. 3. C. quib. ad liber. prociam. non licet. Qui opinatur, non dubitat, sed putat se pro certo scire, Arist. 7 Ethicorum 4. Inest inuestigare, volentibus bene dubitare & quaerentes sine dubitatione, similes sunt quo opor-

oporteat ire ignorantibus.3.Metaphysices, in princ. Habet igitur dubitationem,& bene dubitanti increpationem. 14.eiusdem, post med. Discipulus verò à docente capit id de quo apud eum nulla est notitia, vel si de eo apud eum est contraria notitia. idem 1.Posteriorum, tex.78. Dissentire in paruis, quasi non videtur dissensus. Nicol.de Nysse tract.5. par.3.port.3. de charitate, quæst.8. sed vehemens dubitatio idem est quod ignorantia. Bald. c.fin.num.3. de postul.prælat.

7 [IVRISPERITORVM] qui assumi solent in consilium Principis. l.iurisperitos,de excus. tutor. prout Aunio consilium dederunt. l.si quando, §.1.si serui.vend. [NON TAM BENIGNA]infra const.probationum defectum, & const.errores eorum. [QVAM NECESSARIA LEGVM INTERPRETATIONE] quam solus Princeps,& in scriptis facit.l.1.vbi Bar. num.7. C.de legi. cum interpretare eius sit cuius est condere. Inn. c.cum venissent, de iudicijs.[TOLLENTES]corrigentes.d.const. errores. [STATVIMVS] nouum ius inducendo. not.clem.fin.de rescrip. [SI QVANDO] aliquando. supra const.si quando. [VNIVERSITAS] cap.cum ex eo, de pœnit. & remiss. c.vniuersitatis, de sent.excomm. quæ com-

8 munitas dici potest. Abbas cap.fin.1.notab. de procurat. & odio haberi. appendix ad D.Thom.1.2.quæst.29.art.6. licèt plura habeant nomen vniuersitatis, sed non faciunt vniuersitatem. Bald.rub.nu.18.de rer.diuis. [ALIQVA REGNI NOSTRI] Siciliæ. supra const. occupatis nobis. [PERSONALITER, ET CIVILITER CONVENTA, ET CITATA] vel ciuiliter conuenta, & personaliter citata, nam vniuersitatem quis conuenire potest. Bald.l.intantum,2.rep.§.vniuersitatis,

9 de rer. diuis. sed vt possit conueniri, requiritur quod maior pars se obligauerit,facien do contractum. l.2.in glo.magna, cir.med. quæ sit longa consuet. & consensus sit communis,& non singularis. Bal.l.cum solus,de acquir.hæred. actus enim si est collegialis, semper requiritur quod fiat simul congregati. Bal.l.vnica,1.repet.num.3.in fi.de off. consul. & non sufficit,quod vnus hodie consentiat,& alter cras. Bal.l.3.1.repet.num.2. in fi. & in 2.circa princ. quod cuiusque vni. nom. Coram vniuersitate non dicitur fieri, quod separatim fit coram singulis, nec quilibet habet iurisdictionem separatam, licèt habeant exercitium simul.Zabar.clemen.1. nu.3. circa med.de appell. Vnde actus pertinens ad collegium, debent expediri collegialiter, &per congregatos in vnum. Abb. c.fin.1.notab.de sortileg.nec sufficit eos vocari,quorum consensus requiritur, nisi cum eis negociū tractetur, & discutictur. Arch. c.si autem, in princ.15. quæst.7. ita in ratificatione requiritur quod fiat collegialiter. Bald.l.per fundum,1.rep.circa fin. de seruit. rust. præd. Et in compromisso arbitri non possunt pronunciare seorsum vnus ab alio, quantumcunque liqueat de intentione absentis. Bald. l.Celsus. alias si interes,ff.de arbitria.& quod vno contextu desideratur fieri, non valet in diuersis factum. Spec.tit.de his,quæ fiunt à præl. sine consensu capituli, num.3. Bald.l.non ambigitur,in princ.ff.de legi. Vnde in actibus, in quibus requiritur certa forma, exigitur quod vno contextu fiat. Bal.l.2.post num.25. de Episc. audient. Quando nō faciunt collegium, potest vnusquisque deponere votum suum separatim. Bal. add. vltima ad Spec. de instrum. editio.

10 col. 12. post princ. Et dicitur personaliter vniuersitas citari,quando congregata in loco solito, citatur, & non habet syndicum,& alia,vt Affl.hic 2.notab. Quomodo probatur citatio capituli, Bal.c.bonæ,num. 16.de elect. & vniuersitatis. cap.fin.num. 5.de eo, qui mitt.in poss. causa rei seruan. Sic congregata est vti persona politica,& si non est congregata,vel clausa ianua,adeo quod non detur aditus quid fiet. Baldus l.etiam, post num.13.de exequut.rei iudic. vel singulariter, & personaliter citatur in persona præsidentium,siue ad habitationem ipsorum, cum habitare dicatur communitas in loco publico,vbi habitant ipsi præsidentes,vel vbi con sueuit congregari, non in loco singulorum ciuium priuatorum. Bald. auth.sed cum testator, num.5.in fine, & 6. ad legem Falcid. [CONTVMAX APPARVERIT] non comparendo per syndicum, infra const. generalia iura, in vltimo, vel peremptorio termino. Bal.l.Celsus,§.fin.de arbitris. [NEC INVENIATVR COMMVNE EIVS ALIQVID] puta

11 molendina, prouentus, lacus, vel clusiuum. Bal.rub.post num.17.l.intantum, §.vniuersitatis, lo secondo,de rerum diuis.l.si finita, §.si de vectigalibus, circa fin.de dam.infec. l.2.12.notab.de pet.bon.subla. vel nemora. idem Bal.l.etiam, post num.12. de exeq.rei iudic. quia ius vniuersitatis non consistit in singulis, sed vniuerso corpore. Bal.l.1.circa med.C.de hæred.decurio. Vniuersitates verò Regni nihil habent, vel possunt habere in communi. Gram.c.regni, item quod Iustitiarij, col.1.in fi. Reipublicæ autem duplex est patrimonium. Bal.l.1.num.6. circa med. C.de hæred.vel actio.vend. tunc commune omnibus communicandum. Abb.cap. ratio nulla, 2.notab.de præb. adeo quod si

12 vnus assiduo vsu assumit vsum aliorum,potest cogi vt vtatur pro rata. Bal.l.si manifeste, num.2. post med.C.de seruit.& aqua.

Mmm 2 alias

alias exactio terragiorum est de iuribus feu
di,ac de regalibus, sicut vectigalia. Minad.
cons.14 num.3.6. & 18. [Qvod Propter
Ipsivs Contvmaciam Ab Adversario
Valeat Possideri]vt tædio affectus com
pareat, vt supra const.contumacem, & seq.
[Vel Svper Qvo Diffinitiva Senten-
tia Valeat Exeqvvtioni Mandari]
13 quæ fit officio iudicis mercenarij iuxta mo-
rem curiæ exequentis , & non condemnan-
tis ex ordine,& liquidato negocio. Bal.l.1.
in princ.& nu.2. de exeq.rei iud. vbi etiam
in fi. quod si non apparet contradictor, iu-
dex debet esse breuis , & facilis in exequu-
tione : & quomodo fit contra ciuitatem ,
idē Bald.l.ciuitas,col.2.post med.si cer.pet.
14 [Singvlos] ex quibus constat multitudo.
D.Aug.1.de ciuit.Dei,c.15.col.2.post med.
licet in iuribus singulorum non attendatur
communis consensus , sed proprius , cum
vnusquisque ius suum prosequatur, agendo,
sive defendendo . Baldus l.1.& 2.in fi. C.de
consor. eiusdem litis . nam quamuis nomen
sit vniuersorum , effectus est singulorum .
Bald.l.parentes,circa fin. C.de testib. Vnde
vniuersitas non potest aliquid statuere con-
tra ciues nominatos,sed in genere sic.Bald.
de constit.c.1.nu.14. [De Vniversitate
Praedicta] homines qui sunt de vniuer-
sitate,sicut omnis terra,omnes homines qui
sunt in terra. D.August.lib.de continentia,
col.pen. cir.fin. cum vniuersitas nihil aliud
sit,quàm singuli homines.Bal.c.tertio loco,
15 post num.5. de probat. qui comparantur ad
communitatem , sicut partes ad totum .
D.Thom. 2.2. quæst.58. art.5. sed creditor
vnius an possit immitti in possessionem par-
tis nemoris communis.glo.l.sicut,quod cu-
iusque vni. nom. & singuli nota nedum est
speciei , sed etiam indiuidui , ac si singuli
quique nominatim exprimerentur: & an de-
notet separationem. add.ad Speculat.tit.de
empt.& vend. §.1.ibi ver.singula, vbi etiam
Speculat. num.38. ac si diceret nomine sin-
gulorum . glo.1. l.illud, ad leg.Aquil. inter
eos qui sunt soluendo. l.inter eos, §.1. ff.de
16 fideiusso. [Ad Collectam] cuius imposi-
tio est meri imperij:est ius publicum, aucto-
ritate , & vtilitate cogitur vniuersitas , sed
soluunt particulares , quomodo , & qui non
teneantur. Bal.l.etiam,nu.13.& 15.d.tit.de
exeq.rei iud. quæ, quomodo, & quando im-
ponatur pro debito vniuersitatis , non ha-
bentis vnde soluere. Abb. c.fin.num.6. & 7.
de his,quæ fiunt à maio.parte cap. Quando
imponitur personæ pro rebus, vulgo appel-
latur collecta. Ang.l.vnica,num.11.in fine,
& post num.14. de mulie. & in quo loco : &
imponitur pro modo facultatum, quod vul-
gares dicunt per æs,& libram,Bal.l.propter
honorem,num.2.qui bonis ced.poss. plus,&
minus , secundum causam pro qua imponi-
tur , & commodum quod inde reportatur.
idem Bald.l.2.de immun.nem.conced. & an
includantur bona infantium,& furiosorum.
Bal.auth.sed omnino, post num. 11. ne vxor
pro marito , quid in forensibus effectis ciui-
bus,& clericis.idem Bald.l.quidam, in fi.de
fideicomm. l.etiam, nu.14.in fi.de exequut.
rei iudic. aliter collecta. 1. ad Corinth.16.
Ant.de But. c.1.de off. Archipresb. [Com-
pellendos Esse Ivbemvs] cum mandato
Regis,alias non imponitur. Gram.in c.reg.
itemque Iustitiarij iudices , vbi Io. Ant. de
Nigr. qui , qualiter, & ex qua causa impo-
nentes puniantur , & an possit imponi con-
tra exteros possidentes bona in territorio ,
si vniuersitas nihil possidet & imponitur ad
instantiam creditoris. glo.l.1.§.fin.vbi Bal.
col.2.quod cuiusque vniuer.nom.qui etiam
quod si collecta non sufficit, vel imponitur,
& soluitur Regi,tenentur exteri possidentes
in territorio:tunc dicitur mixta ex quo pro
persona rebus indicitur. Bart.l.1.num.8.de
apochis publ. Gram. c.itē quod Iustitiarij.
[Qvi In Collecta Ipsa Conferunt]
congregant,& soluunt. l.continuus, §.illud,
in ver.conferre,de verb.oblig. [Pro Modo
17 Facvltatvm Svarvm] & non per capita ,
Affl.hic 5.not. cum par sit affectio ciuium,
& non videtur pro vno statuere contra aliū.
Bal.d.auth.sed omnino, post nu.17. ne vxor
pro mar. [Vt Sic] ita sic. Nizol.in ver.vt.
col.3.in princ. [Ex Eo Qvod Ex Colle-
cta Ipsa Redactvm In Commvne Fve-
18 rit] cum debitum vniuersitatis sit diuer-
sum à debito singulorum.l.sicut, vbi Baldus
d.tit.quod cuiusque vniuer.nom.pro debito
vniuersitatis non possunt capi res singulo-
rum. Bal.l.1.§.fin.circa princ.eod.tit.quod
cuiusque vni.nom.& diuersa sunt bona vni-
uersitatis,& singulorum. Baldus l.parentes,
num.4. C.de testi. nobilius enim est habere
res in particulari, quàm in vniuersali, quia
illud est reale, hoc rationis : illud simplici-
ter,hoc secundum quid. Caiet.ad D.Thom.
2. 2. quæst.66. art.3. post princ. & aliud est
habere vt proprium , aliud vt commune .
idem D.Tho. 2.2.quæst.87.art.4. adeo quod
creditor particularis, non potest immitti in
possessionem putei, vel nemoris communis,
siue partis,quæ spectat ad suum debitorem,
cum sit incerta ratione loci,& quotæ. Bald.
d.l.etiam, post num.11, de exequut.rei iud.
ita quod receptum ab vniuersitate non est
singulorum,quod ipsa debet, non debent sin-
guli,nec quod ipsi debetur,singulis debetur.
Io.And.ad Speculat.rub.col.7. circa finem,
de

de concefs.præben. [INTERLOQVVTORIAE,
VEL DIFFINITIVAE SENTENTIAE] de qui-
bus fupra conft.vt vniuerfis,& fingulis. Affl.
19 hic 6.not. licèt interloquutoria,quæ diffinit
vnum articulum caufæ, poteft largo modo
appellari diffinitiua. Bald.l.fi quis iufiuran-
dum, cir.fin.cum l.feq.in fi.princ.C.de reb.
20 cred.& iureiur.[SATISFIAT]quod plus eft,
quàm fi diceret, reftituat. Abb.c.præterea,
nu.3.de vfuris. & fatisfacere, non eft aliud,
quàm liberari à debito. Caiet. in tract.16,
de indulgentijs,c.2,col.2.poft princ.[CIR-
CA] quæ appofita rebus,accefsionem figni-
ficat.Bal.ad Speculat.tit.de fruct.& interef,
col.4.circa fin.pofita inter actus,ftat exclu-
fiuè. c.dilecta, nu.1.circa med. de teftibus,
21 [POENAM] quæ alibi pro intereffe capitur,
cum fit pœna refpectu foluentis. Bald.l.fin,
circa fin. de eo, quod certo loco. [ETIAM
CONTVMACIAE] tam pro ciuilibus, quàm
criminalibus, vt infra. [CVRIAE NOSTRAE
DEBITAM] propter contemptum, vt infra
22 conftit,pœnam eorum. [HANC FORMAM]
quæ eft quidquid perfectum eft ex omni fui
parte, alias non eft forma. Bal.l.2.nu.4.cir.
med,C.de hæred.act.vnde verbum eft forma
orationis,quia dat regimen,& effe toti ora-
tioni.Bal.l.verbum volo,in princ.C.de fide,
[IN VNIVERSITATIBVS] quæ in vnum ver-
fæ dicuntur. Bal.c.fin.num.15.circa med.de
fent.& re iud. in maiori parte verificantur,
Bald.l.1.§.fin. de rei vend. [VOLVMVS OB-
SERVARI] alias forma omiffa vitiatur. fup.
conft.inftrumentorum robur. [VT CONTV-
MACIA] vitium contumaciæ, vt conft.feq.
23 [AB VNIVERSITATE] cuius nomen eft iu-
ris,& aliud non eft nifi homines. glo.& Bal,
d.l.ficut, 2.rep.circa med,quod cuiufq; vni.
nom. inde homines nafcuntur fuæ ciuitati
in fpecie,& prouinciæ in genere. Bal.auth.
fed omnino, num.13. poft med.nc vxor pro
mar. & dum nafcitur, eft quodammodo hy-
pothecatus patriæ. in l.in adoptionem, cir.
princ. C.de adoptio. & illius ius refidet in
vno,& quando non. Bald.c.bonæ memoriæ,
poft nu.5.lo primo,de elect.[CONTRACTA]
per contemptum,vt conft.feq. [PRO DINV-
MERATIONE CVIVSLIBET FOCVLARIS]ca-
pitis familiæ, fiue fumantis, vt dicunt Bo-
24 nonienfes, vel focularis, vt dicunt Perufini.
Bal.auth.defuncto, nu.11.ad Tertull. & di-
citur focularis à foco, & lari, hoc eft igne,
& domo. Caffan.confuet.Burg. rub.9.§.18,
ibi, taiables, poft num.12. vnde pater cum
multis filijs, habetur loco vnius capitis.
Bald.l.etiam, num.15. in princ. de exeq.rei
iud. dixi latè in tit.quæ fint regal. [DIMI-
DIVS AVGVSTALIS] de quo fup. conft.qui-
cunque mulierem.[NOSTRAE CVRIAE DE-
BEATVR] propter delictum.glo.l.fi debitor,
de pet.hære.[ITA VIDELICET] ita,demum,
quæ importat formam. Cafs. confuet.Burg.
rub.4.§.2.ibi,femme,num.11.& 15. [VT SI
MILLE FOCVLARIA IPSA VNIVERSITAS
HABEAT, QVINGENTOS AVGVSTALES PRO
POENA CONTVMACIAE VNIVERSITAS]
c.non eft,de regular.[TOTA] & pro ea fyn-
dicus.Baldus l.creditor,in fi.princ.de actio.
empt. vel maffarius communis,de quo Bal.
c.ne pro defectu,poft num.5.de electione.
25 Vnde in exequutione perfonali contra vni-
uerfitatem capiuntur confules,qui quadam
fictione funt populus, & capiuntur nō quia
funt perfonaliter debitores,fed quia habent
facultatem foluendi, vel vt populus rubore
confufus foluat.Bal.d.l.etiam,num.11.in fi.
de exeq.rei iudic. Syndicus autem an pofsit
nominatim obligare ciues. Bal.rub.de fyn-
dico,num.2. [FISCO NOSTRO] noftræ Ca-
meræ Imperiali.glo.rub.de iure fifci,lib.10.
[PERSOLVAT] c.3.de fideiuffo. c.pen.de fe-
pult.c.4.de decimis,c.1.de celebrat.Mifs.&
c.cum inter,de verb.fign. [QVAE QVANTI-
26 TAS INTER HABITATORES] qui fint, & qui
habitantes. Napod.confuet.pupillus,in ver.
habitatoribus. Afflict.fupra conft.quifquis,
3.notab.num.6.de reuoc.tranfeun.ad alien.
habit.[LOCI IPSIVS PRO MODO] vel rata.
l.pupilli,§.cum eodem,in ver.pro modo, de
folutio. [FACVLTATVM] menfuram bono-
rum,& naturam fubiacentem, ad quam non
tenentur pauperes, quorum opera vix ali-
mentis fufficit.Baldus d.auth.defuncto,poft
num.12.ad Tertull. vel dietim laborant pro
victu quærendo. Baldus d.l.etiam, num.15.
de exequut.rei iudic. & fic imponitur fecun
dum quantitatem patrimonij,& non nume-
rum perfonarum,nifi imponeretur pro cau-
fa, quæ numerum perfonarum refpiceret.
Ang.l.1.de apochis publ. fingulorum enim
diuitiæ funt ciuitatis,Lucas l.1.poft med.de
colla.fundo.patrim. [PROPORTIONABILI-
27 TER] fupra conft.de quæftionibus. propor-
tionaliter fecundum magis, & minus. add.
ad D. Th.3.par.de Sacram.quæft.2.alias 61,
art.3, ibi, fecund.dimi. æqualiter pro virili
portione.l.feruus communis, vbi Baldus de
ftipul.feruo, l.proinde, & l.illud, de folutio,
augmenti,& diminutionis. Bald.l.2.num.4,
circa fin. de refcind. vend. Inde proportio-
nabilia debent effe eiufdem rationis, & con
ditionis, non diuerfæ, feu aduerfæ. Bald.l.fi
emancipati,poft num.8.C.de colla. nam bo
num, fiue malum commune, neceffe eft fin-
gulis proportionabiliter diftribui, fingulo-
rumq; bona ad commune bonum ordinata
effe nemo dubitat, & quæ requiruntur vt fit
iuftum fecundum iuftitiam diftributiuam,
& quæ

& quæ secundum iustitiam commutatiuam. Caiet.in tractatu Montis piętatis,c.4.& 12. [Dividatur]quo ad proportionem æqua-
28 liter. Bal.l.binos,nu.3.circa fin.C.de aduoc. diuers.iudic. [Sicut] similitudinariè,non exemplificatiuè. glo.fin. l. Pomponius, de ædil.edi. [In Collectis Aliis Fieri Consvevit] Apud Lacedæmonios vnusquisque certum quid,in singula capita taxa tum soluit,quod si non faciebat,à republica repellebatur.Arist.2.Politicorum 8.collecta imponitur secundum æstimium,vel in capita. Bal.rub.de syndico,nu.2.circa medium. In Regno modus imponendi, & exigendi collectas habetur in c.reg.statuimus, man-
29 damus,& volumus. Istas Fredericus,de quo hic,inuenit, est munus patrimoniale,& singulis annis indicuntur personæ pro rebus, pro modo facultatum. Isern.quæ sint regal. in ver. extraordinaria collatio, num.61. & qualibet ciuitas,vel castrum dum constituit exactorem datij, vel collectæ, assignat tabellionem, vt neutrius apocha valeat, sed vtriusque sic. Bal.l.2.num.5.de conuen.fisci debit. [Quod Etiam In Criminalibus Causis Locum Habere Censemus] quod verbum est noui iuris inductiuum.Soc.l.fin.
30 num.2.in fi.ff.de reb.dubijs.vltra quod causæ ciuiles,& criminales æquiparantur. Iser. c.1.in ver.his enim, circa med. si de inuest. inter dom.& vass.quæst.oria. [Tam Circa Contvmaciae Poenam] vt supra,exigendam. [Quam Circa Etiam Diffinitivas Sententias Proferendas] quia
31 quando condemnatur ciuitas,potest res priuatorum capi. Dec.cons.520.nu.5.cir.med. 4.vol. quia cum vnus sit pars multitudinis, quilibet homo hoc ipsum quod est, & quod habet,est multitudinis. D.Th.1.2.quæst.96. art.4. vnde iumenta particularium capiuntur,si consuetudo hoc dictat. Bal.d.l.etiam, num.14.de exequut.rei iud. ita consuetudo ciuitatis potest dare ipsi ciuitati priuilegiũ in bonis debitoris sui. in c.fin.post num.18. de consuetudine. Et si particularis capitur, potest petere declarari ratã suam,& si actor non potest dicere certam quantitatem, relaxatur. Bal.ead.l.etiam,num.14.post med. & si est obligata pecuniariter, & non habet vnde possunt compelli singuli vt contribuãt, & imponitur collecta. Abb. c.cum dilecta, nu.14.de rescrip. quæ quomodo imponitur, & an quilibet teneatur contribuere. Spec. tit.de censi.§.2.nu.8.& 14.vbi Bal.add.vlt.
32 Solus Princeps imponit pro publica vtilitate. Si ciuitas redditus non habet,& si habet,& superfluos, quomodo capient,& diuident, Arist.6.Politic.5. Si redimit se ab hostibus, omnes contribuunt, secus si singula-ris ciuis: si stipendiarius,perdit stipendium Bal.rub.num.8.in fi.de his, quæ vi, metusve cau. Sed pro necessitate communi prouinciæ,siue ciuitatis,ipsa prouincia,vel ciuitas sibi imponit. Bal.l.vn.de superindi. & tenetur quilibet secundũ vires patrimonij. Bal. l.1.num.2.in fi.nẽ filius pro patre. Ecclesia soluit præcedentes,sequentes non.Bald.c.in præsentia,post nu.6.de probat. nec forensis, sed cogitur ad æstimium. in c.cum contingat, nu.13.circa med.de iureiur. & contribuũt in oneribus,quæ redditibus sunt connexa.in c.ex literis,post nu.7.eo.tit.de iureiu. Et patitur collectam vbi possidet,& præcisè compellit habens æstimium. Bal.d.l.etiam, nu.15.cir.med.de exeq.rei iud. nam in æstimio vniuersali vocatur ciuitas, in particulari dominus prędiorum. Ang.l.susceptores, de suscept.præp.& arch. Non tamen imponuntur pro bonis, quæ alibi possidentur. Ang.l.vnica,nu.15.17.& 18. vbi etiam quæ debeant poni,& quid in fundo dotali,de mu lie.& in quo loco. & possidentes in territorio,nõ ponuntur,nisi ex consuetudine. idem ea.l.num.14.de mul.& in quo loco. & l.cum neque, de incolis. ita & ciuis de nouo creatus. idem Ang.l.prouidendum, de decurio. lib.10. Et priuilegiatus qui non tenetur ad collectas pro remuneratione legatorum. Ang.prædictus l.fin.de excus.mune.& l.1.de profess.& med. Quid in clericis, & ciuibus pro bonis alibi sitis. Ang.d.l.vn.de mulier. & in quo loco. [In Causis, In Quibus Condemnatis Pecuniaria Poena, Ex Earum Qualitatibus, Vel Ex Nostro Iudicio Irrogatur] vt sup.const.si damna clandestina. Quomodo autem fit exequutio contra vniuersitatem. Spec.tit.de exeq.
33 sent. §.3.nu.5. Quid si lata est contra monachum, vel hæreditatem iacentem, contra quem,& in cuius bonis exequitur, idem eo. tit.de exeq.sent.§.3.num.14. vbi Bal.col.2.
34 Videtur, quòd vniuersitas non possit esse contumax, cum sit corpus compositum, & aggregatum. Baldus c.cum ab ecclesiarum, num.7.de off.ord. inanimatum. nec dicitur personaliter citari. Baldus l.nam ita diuus, nu.9.de adopt. cum nec demonstrari possit. idem Bal.rub.ad Treb.c.& successiuè, vt sit contumax, non potest dicere nolle venire, vt sup.const.si quis post litem.

Nisi diceres, quòd est persona repræsentata, vt per Bal.d.rub. C.ad Trebell. vel ficta,sicut collegium,societas, & alia quæcunque corpora,quæ obligantur,& non singuli. Bal.l.mortuo,ff.de fideiusso. Et si in cõtractu non est obligatio singulorum, est obligata ciuitas,& non singuli ciues.Bald.d.l.etiam, num.14.in fi.de exequut.rei ind. habet enim rem-

rem publicam eui potest legari, & fideicom-
mitti l.3. vbi Bal.d.tit. ad Treb.agit.& con-
uenitur,& præstat consensum,constituendo,
procuratorem.Ion.c.Romana. in fi.de sent.
excom. Stigmata eius sunt quando vni do-
mino, & vni prælato sunt subiecti, & archā
habent communem.Bald.c.cum. omnes, nu.
17.in fi.de constit. nam concilium ciuitatis
repræsentat totam ciuitatem. Abb.c.in cau
sis,num.9.post med.de electio. committitur
maiori, vel saniori parte vniuersitatis, &
tunc pars repræsentat totam.Bal.l.a.§. hoc
etiā, in fi.C.de iureiur. propter calum dan.
35 Rector autem nō potest imponere collectā
nisi cum consilio Decurionum illius loci.
Bald.l.ciuitas, col.fin. post princ.si cert pet.
Qualiter imponatur pro foculari,& quid sit
focular, & an connumeretur is ad cuius pe-
titionem fuit citata vniuersitas.Gramm.hic
num 2.& 3. Si collecta est voluntaria, debet
diuidi inter ciues prout est conuentum, si
pro vtilitate publica,vel soluendo ære alie
no, soluitur per æs. & libram, vt in æstimio
communi.Bald.d.l.etiam,post num.15.Ita,
si delinquit, pro solutione pœnæ imponitur
collecta.Cap.in sua inuest,in ver.regalia,ibi
collectæ, ver. ciuitas,in quibus,quæ dispen-
satur,quæ dispensatio importat commensu-
ratam distributionem communis eorum,
quæ sub ipso continentur, vel per eam ait
commensuratio alicuius communis ad sin-
gula. Inde gubernator familiæ dicitur di-
spensator,quatenus vnicuique de familia
cum pondere, & mensura distribuit opera-
tiones,& necessaria vitæ.D.Thom.1.2.q 97.
art.4 & 2.2.quæst.88.art.10. Vltra superius
dicta non contribuunt pupilli,viduę, & ab-
sentes Cap. vbi sup. in ver. feudorum clau-
sulæ,ibi,collectis,in fi. Sunt etiam immunes
cœci, & alij miserabiles, c.licet, vbi Abbas
c.ea quæ & c.cum instantia,§.sane,de censi.
& si soluunt repetunt.Gramm. c.regni licet
contra receptatores,in fi.pro datijs, & col-
lectis mulier potest se obligare.Baldus.l. vir
36 vxori,in fi.ff.ad Velleia.pro triquetis,& col-
lectis possunt vendi res minoris solemniter,
& iusto pretio.Baldus l.3.C.si aduer.fiscum
nam in solutione debiti, vel pœnæ, contri-
buunt particulares in defectu bonorum vni
uersitatis,vt hic,& in pœnis vnus soluendo,
alium non liberat.l.item Mela.§. sed si plu-
res,ad leg. Aquil. vel liberat, & quandoque
non Bal. l. si per alium, 1. rep. § fin.ne quis
in ius voc.vi.exim.quando componitur.ple
runque efficiūtur pęnę participes,qui culpę
sunt penitus expertes.Io.And.de Nig.c.reg.
ad iniusta,n.2. & 8.Sed si vniuersitas habet
nemus commune,creditores possunt immit
ti in possessionem partis,nam ita fit executio in bonis vniuersitatis, sicut & priuati.
Bald.l.ciuitates,1.rep.quod cuiusq.vni nom.
37 Et si vniuersitas communicato consilio,de-
linquit,singuli vniuersitatis puniuntur. glo.
l.sicut,in ver.non debetur,cop.tit.quod cu-
38 iusque vniue.nom.& singulus dic quoslibet
de vniuersitate de per se.Bal.si.id quod, de-
duob.reis. Vnde dispositio concernens vni-
uersos,extenditur ad singulos.Abb.cap. fin.
2.notab.de decimis, & singuli compelluntur
soluere debita communitatis,non tanquam
singuli, sed tanquam vniuersi, faciendo col-
lectam.Bal.c.cum dilecta,nu.11. de rescrip.
vbi etiam quod soluitur.de eo quod ab vni-
uersitate colligitur, & datiarij pro debito
capiunt animalia hominum villæ, sed quod
pro delicto vnius, puniatur tota villa, con-
suetudo praua est.in c.fin.nu.6. de consuet.
39 Bona quæsita vniuersitati, quomodo diui-
dantur inter ciues.Bal.l.1.§.fin. col.3. circa
fin.d.tit.quod cuiusque vni.nom.Tertia ve-
ro redditum ad rempublicam spectātium,
debet in fabricam conuerti, sicut clerici in
fabricam ecclesiæ tenentur partem decima-
rum conuertere.Bal.l.ne splendidissime,de
oper. publ. Insuper propter debitum pecu-
niarium iuratum, interdicitur celebratio
diuinorum.Bal.c.ex rescripto,nu.1.in fin.de
40 iureiur. Vniuersitas licet non possit excom-
municari,excommunicantur singuli de vni-
uersitate. Abb. c. cum in 1. not de testibus.
D.Th.3.par.de Sacram.q.53.alias 22.art.5.
vbi etiam quod pro peccato Regis regnum
sub interdicto ponitur, & potest sicut capi-
tulum interdici, vel suspendi. Arch. c.sicut,
col.2.post princ. 7.q.1.Abb.c.bonæ memo-
riæ,nu.20.de elect. etiam propter delictum
Episcopi ad cuius iurisdictionem spectat.
Abb.c. sane, nu.6. de off. deleg. Ita propter
delictum domini, in c.sicut, & infra 4. not.
de iureiur.& particularium in cap.petitio,
1.notab.de priuil. Vltimo in appretio, siue
æstimio,quod est significationum sobstinendi
onera vniuersitatis,per æs, & libram. Bald.
c.fin.in fi.de can.poss.& propr. Quid atten-
41 ditur,& quomodo taxantur bona,Gramm.
in c.reg. in Kalendis. Et si æstimatores rele-
uant grauandos,& grauant releuandos,sub
uenitur officio iudicis.idem Gram.c.ad col-
lendam in princ.vbi habet domicilium,de-
scribūtur mobilia,& quid si habet ex diuer
sis locis animalia describuntur vbi pascua
sumunt Gramm.præd.in c.regni in singulis
ciuitatibus num.3.
42 Nota,quòd congregatio est duplex,quæ-
dam œconomia,vt familia;alia politica,vt
regnum,vel ciuitas D.Th.3.par.de Sacram.
quæst. 57. alias 26. art.1. Vniuersitas tota
commune appellatur.Bal.de pace constan-
tia.

tin.ver.pactiones.nu.2.circa fin.Ina vniuersitatis quæ habet ciuitas, vel castrum non potest sibi constituere sine consensu superioris, dicitur autem consentire copioso quod concedit locum ad ædificandum ciuitatem, castrum, burgum, vel villam admittit syndicum, vel scribit et ex certa scientia tanquam vniuersitati Bald. c. cum ab Ecclesiarum num. 3.de off.ord. Communitas consistit ex multis personis, & eius bonum per multiplices actiones procuratur, D. Tho. 1.2.q.96. art. 1. Ciues pro bono communi dispendia propriarum rerum, & personarum interdum patiuntur. idem 2. 2. quæst. 26. art. 3. Com-
43 munitas parit vnitatem, singularitas, diuisionem. Abb. c. in Genesi. post num. 3. de electio. Inde alia est causa vniuersitatis, & capituli: alia singulorum. Io. Andr. c. Romana, num. 3. post med. de pœnit. & remiss. in vj.
44 Vltra quod gestum ab vniuersitate, debet esse vniuersale, non singulare. Ant.de Butr.cap. vnico, num.1.circa fin.de oblig. ad ratiocina.

Populus vero, collegium & vniuersitas, quæ sunt facti, non possunt explicare per se, sed per alios. glos. in extrauag. Ioan. vltimo. in ver.conuenire. de vera.signifi. Vnde municeps sic re intelligitur, quod ij sciunt, quibus summa reipublicæ commissa est. l. municeps ad municep. adeo quod si aliquis nomine municipij me deiecit, municeps tenetur. l. si cui,
45 de vi, & vi arma non tamen habet fiscum, sed bursam communem. Bald. rub. circa fin. de priuil. fisci. Et syndicus an obliget singulos de vniuersitate Bald. ad Spec. in fin.tit.de
46 oblig.& solut, in princip. Vniuersitates iuris sunt quinque, hæreditas, bonorum possessio, peculium, patrimonium, & dos. Bald. l.frater à fratre, col.fin. de cond.in dieb. quid significent, in rub. 2.rep.num.3. post med. extra de iudiciis, & vnitates nouem. Arch. cap. in Christo col. 6. circa medium, de consecr. dist. 2. Et sic ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei & Beatæ Mariæ semper Virginis meæ protectricis, imponitur finis.

F I N I S.

Imprimatur.
Petrus Ant. Ghibertus Locumtenens Gen.

Magister Cornelius Tiroboscus Præd.Ord.Curiæ Archiep. Theol.vidit.

D. Raphael Rastellius C.R. deput. vidit.